image
not
available

37
36 F
18

– MAG 4458

Digitized by Google

JO. BAPTISTÆ

DE LUCA

Venuſini, S.R.E. Presbyteri Card.

TRACTATUS

DE OFFICIIS VENALIBUS

VACABILIBUS ROMANÆ CURIÆ;

Cum Juribus, ſeu Documentis, Informationibus, Reſponſis, & Deciſionibus ſuper ſuppreſſione Collegii Secretariorum Apoſtolicorum.

ACCEDIT ALTER TRACTATUS

DE LOCIS MONTIUM

Non Vacabilium Urbis.

Cum Nonnullis Summorum Pontificum Conſtitutionibus; necnon S. Rotæ Rom. Deciſionibus ad materiam facientibus, ſuis locis optimè adjectis.

VENETIIS,
Ex Typographia Balleoniana.
M. DCC. LIX.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

INDEX CAPITULORUM *TRACTATUS* DE OFFICIIS VENALIBUS VACABILIBUS.

CAP. I.

OCcaſio ſcribendi, & de qua ſpecie officiorum agatur. fol. 5.

CAP. II.

De ſpeciebos, & qualitatibus Venalium officiorum Vacabilium Curiæ Romanæ, & præſertim de Prælatitiis, & requiſitis neceſſariis ad Prælaturam obtinendam. fol. 6.

CAP. III.

An pretium Officiorum Vacabilium habeat naturam ſortis, ejuſque jure cenſendum ſit, vel potius fructuum, & reddituum, & quid proprie iſta Officia importeot, & de eorundem Officiorum emolumentis, an ſortis, vel fructuum naturam habeant. fol. 9.

CAP. IV.

An hujuſmodi Officiorum Venalitas, & reſpective vacatio per promotionem ad Cardinalatum, eorunque diſpoſitio aliquam redoleant Simoniacam labem, vel aliam turpitudinem, ſeu rem illicitam. fol. 11.

CAP. V.

An Papa licite poſſit condonare emolumenta expeditionum, & demandare expeditiones gratis, & per viam ſecretam in præjudicium officialium, qui obtinent officia ex cauſa oneroſa, & qualem poteſtatem in hoc habeat Collegium Cardinalium. fol. 14.

CAP. VI.

Quomodo Officia Venalia acquirantur, & quid ubi acquiſitio in perſona unius fiat per alterum de iſtius pecunia, & de præſompta donatione, ac imputatione in legitimam, & de materia reſervationis decreti. fol. 16.

CAP. VII.

De Officiorum reſignatione, & alienatione; vel tranſlatione de uno in alium, vel eorum obligatione, & quomodo eſſe dicantur in commercio, in ſubſtantia, vel in pretio, ſive in commoditate, & quando reſignationis admiſſio denegari poſſit. fol. 19.

CAP. VIII.

De eadem materia reſignationis officiorum; quale jus tribuat Reſignatario, ubi ex ſola partium conventione, ante illam admiſſam, concluſa ſit, & cujuſnam ſit damnum, vel periculum, quod interim contingat. Et an poſt illam admiſſam Reſignatarius reddatur tutus, quamvis ob mandatum falſum, vel inſufficiens, aut ob invalidum factum Judicis reſignatio ſecuta ſit. fol. 21.

CAP. IX.

De reſignatione, ſive de extenſione, & prorogatione Officii de una perſona in aliam, io quo differant, & an expediat practicare ſtylum admittendi paſſim reſignationes abſque aliquo pretio, & quando juſte aſſeoſus reſignationi denegari valeat. Et de coadjutoria, ac etiam de Officiis hæreditariis, vel tranſmiſſibilibus fol. 23.

CAP. X.

De creditoribus officialis, quale jus habeant in officio, & de illorum concurſu, & potioritate, & de eadem materia reſervationis decreti, de qua ſupra, Cap. VI. & ſeq. fol. 25.

CAP. XI.

De capacitate neceſſaria ad obtinendum, & retinendum Officia Venalia, & an mulieres, infantes, & idiotæ ſint capaces: Et quid in Officiis non Vacabilibus hæreditariis, quibus hæredibus deferantur officia, quæ exerceri poſſint per ſubſtitutum, ac etiam locati, fol. 28.

CAP. XII.

De officio aſſignato in eodem, vel poſſeſſo in commoditate per virum, tanquam re extradotali, ad quid vir teneatur erga mulierem: Et de Officio poſſeſſo per hæredem fideicommiſſo gravatum, ſive obligatum reddere rationes creditoribus hæreditariis, vel per uſufructuarium, & ſimiles. fol. 29.

CAP. XIII.

De Officiorum Venalium vacatione, quomodo ſequatur: Et de privatione Officialium, an & ex quibus cauſis in particulari, abſque officiorum ſuppreſſione, fieri valeat. Innocentii Papæ XII. Conſtitutio, quod de cætero officia, & loca montium vacabilia Romanæ Curiæ cu-

juſcumque qualitatis ſint ; per aſſumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium, minime vacent. fol. 32.

CAP. XIV.

An Papa, vel alter Princeps poſſit ſupprimere invitis officialibus, aliquod genus officiorum, iſtaque occaſione enarratur facti ſeries ſuppreſſionis Collegii Secretariorum Apoſtolicorum, quæ huic operi motivum dedit, fol. 37.

CAP. XV.

Præſuppoſita legitima ſuppreſſione Collegii, de quo capitulo præcedenti, quid reſtituendum eſſet officialibus ex legibus particularibus ejuſdem Collegii. fol. 39.

CAP. XVI.

De eadem reſtitutione pretii, de qua in Capitulo præcedenti, facienda tribus locis piis, quæ habebant officia in perpetuum. fol. 41.

CAP. XVII.

De eadem materia ſuppreſſionis officiorum ; & quid ejus caſu reficiendum ſit illorum poſſeſſoribus in genere, juxta terminos, & diſpoſitionem juris communis. fol. 44.

CAP. XVIII.

De effectibus, tàm favorabilibus, quam odioſis, vel de commodis, & incommodis, quæ remanent in officiorum poſſeſſoribus, etiam poſt dimiſſum officium, & quando ſucceſſor teneatur ad debita, vel onera, & facta prædeceſſoris. fol. 51.

CAP. XIX.

An ; & quando officialis teneatur de facto ſubſtituti. fol. 53.

CAP. XX.

De ſocietate Officii. fol. 54.

JO: BAPTISTÆ CARD. DE LUCA, TRACTATUS DE OFFICIIS VENALIBUS VACABILIBUS ROMANÆ CURIÆ.

Occaſio ſcribendi, & de qua ſpecie Officiorum agatur.

SUMMARIUM.

1 P*roteſtatio, vel excuſatio Auctoris.*
2 *Omittuntur præludia fieri ſolita.*
3 *De quibus Officiis agatur.*
4 *Officiorum venalium uſus apud antiquos Romanos ſub nomine militiarum.*
5 *Sunt de Regalibus, & extra privatum commercium.*
6 *Per quos tractetur de materia.*
7 *De ſtylo, qui tenetur ſuper auctoritatum allegatione.*

CAP. I.

NOn ſemel accidit, ut præter negotiorum, aliarumque rerum regularem curſum, a particularibus deveniatur ad univerſalia, iſtiſque illa occaſionem præbeant, ut in hac præſertim tractatione praxis docet; Cum enim mihi poſt tranſitum a Foro ad Aulam, extra conſuetam, & diuturnam viam, per aliam, longe plus incommodam, & ſpinoſam ambulanti, occaſio præbuerit antiquum forenſem reaſſumere plectrum in adeo celebri cauſa, intitulata Romana pretii officiorum diſputata in Rota Romana inter Cameram Apoſtolicam, & olim Secretarios Apoſtolicos, ob illius Collegii ſuppreſſionem, juxta ſeriem in Rotæ deciſionibus, præſertim ſecundam, recenſitam, A. ac etiam inferius reaſſumptam in cap. 14. id incentivum dedit, ex conſueto veritatis, & juſtitiæ amore, & charitatis motivo erga poſteritatem, in unum colligere, & recenſere ea, quæ, tam in dicta controverſia, quam in mei Theatri regalium libro, aliiſque ejuſdem Theatri locis, occaſione conſimilium particularium controverſiarum, dixi in hac materia Officiorum Venalium, & Vacabilium Romanæ Curiæ, aliqua elucidando (quantum fieri poteſt, atque humanæ conceditur imbecillitati) æquivoca, in quæ frequenter incidi, ſum expertus, prudentem, ac doctum admonendo lectorem (dum indoctos, & indiſcretos non alloquor) ut diſcretionis memores conſiderent opus pene ſine tempore, & ſine libris, cum non modica negotiorum mole in Aula Vaticana ſucceſſivis, non dico horis, ſed breviſſimis, continuo interruptis, ſpatiis compoſitum eſſe.

Scriptorum ſtylus frequentior eſt, cujus inobſervantia apud legalis facultatis modernos præſertim profeſſores magnam recipere ſolet cenſuram in tractationibus magnos facere apparatus, magnumque adhibere laborem in origine, ſignificatione, & derivatione vocabuli, ſub quo materia explicatur, & tractatur, ac etiam ſuper diverſis ſpeciebus, quæ ſub eodem generico vocabulo comprehenduntur, nec non ſuper vera definitione, vel deſcriptione, alias impugnando definitiones, vel deſcriptiones, quæ ab aliis traditæ ſint, ut in hac individuali officiorum tractatione apud aliquos modernos legitur. B.

Quidquid autem ſit de hujuſmodi præludiis, circa quæ ad præfatos, alioſque ſimiles ſcriptores remitto lectorem, propoſitum non eſt agere de officiis in genere, & per conſequens de omnibus illis muneribus publicis, & privatis, Eccleſiaſticis, & ſæcularibus, civilibus, & militaribus, adminiſtrationem ac juriſdictionem annexam habentibus, vel illa carentibus, &c. ſed ſolum de Officiis venalibus, & vacabilibus, non quidem in genere, adeout omnium regionum, vel Principatuum officia hujuſmodi veniant, ſed ſolum de illis Curiæ Romanæ, ſeu Pontificiæ, a quibus, ex rationis identitate, quando iſta interet, atque aliorum Principatuum, vel Civitatum legee, vel ſtyli non obſtante, neque diverſitatem inducant in caſuum contingentia, inferri valeat; Illa ſolum inſinuata generalitate, quæ communis eſt omnibus regionibus, & Principatibus, in quibus vivitur cum illo Romanorum jure, quod civile commune dicitur, ut hujuſmodi officiorum uſus non ſit novus, dum apud antiquos Romanos quoque cognitus fuit, ſub diverſo tamen vocabulo militiarum, quæ idem ſonant, ac iſta noſtrorum temporum officia venalia; C. ideoque id quod in præfato jure de militiis diſpoſitum legitur, his officiis regulariter congruit, quando particulares leges, vel ſtyli diverſimode non ſuadeant, a quibus tamen, ut plurimum hujus materiæ regulatio pendet: Quinimo in pleriſque hujus curiæ Officiis, adhuc idem continuat antiquum militiarum vocabulum, quamvis earum erectio ſit recens, quia militiæ, vulgo *Cavalierati* nuncupantur, ut in eorumdem officiorum ſerie recenſita in cap. ſeq. habetur.

Quamvis autem inter regalia enumeratæ in illa capitulatione, quæ in pace Conſtantiæ inita fuit inter Imperatorem Federicum I. & confœderatas Civitates Lombardiæ, regiſtrata inter leges feudales, ideoque unica regalium lex, & norma reputata, D. in aliorum tamen majorum enumeratione manca, ut in ſuis advertitur ſedibus E. facultas creandi officiales, & magiſtratus ad juſtitiæ adminiſtrationem, & Reipublicæ regimen recenſeatur; Nihilominus de hac ſpecie officiorum ad ſolam utilitatem, militiarum adinſtar, vere iſta lex non loquitur, adhuc tamen ex communi DD. ſenſu, & Principatuum praxi receptum eſt, quod hujuſmodi officiorum venalium erectio, & diſpoſitio ſit etiam de reſervatis Supremo Principi, & per conſequens de regalibus, adeout de uno in alterum, quoad ſubſtantiam, transferri non valeant, abſque ejuſdem Principis, vel illius, quem ipſe deputaverit, licentia, ut patet ex iis, quæ ſparſim in enunciato Theatri ſecundo lib. de Regalibus habentur, ac etiam infra in pleriſque locis, præſertim occaſione agendi de com-

commercio, & contractiones cap. 6. & ſeq. Et licet aliquæ ſubditæ Civitates, vel ſubditi, & inferiores Magiſtratus eundem uſum habere ſoleant, ut etiam in Urbe habetur in officiis populi Romani, ſeu Capitolinis, adhuc tamen ex Papæ ſupremi Principis conceſſione, & poteſtate id ſequitur; Ideoque tyronicum potius eſſet in aſſumpto paſſim recepto, & controverſiam non recipiente, ſe diffundere, atque chartas inutiliter implere ſuper ratione, ob quam ſint de regalibus, & extra privatum commercium, utpote in jure præſupponendo.

Apud quos autem DD. de iſta officiorum materia tractetur, ea eodem ſecundo regalium libro conjici poteſt, atque aliqui moderni Scriptores multos de materia loquentes colligunt. F.

Connaturalis eſt Juriſtarum ſtylus, imo neceſſarius apud eos reputatur, nil aſſerendi abſque auctoritatum allegatione, magnoque cumulo, ex illorum axiomate, quod erubeſcimus cum ſine lege loquimur, unde provenit quod eorum opera pro moderno præſertim ſtylo compoſita, cum adeo magna allegationum inutilium copia, nauſeantia, & contemptibilia apud alios literarum profeſſores non immerito reputentur; Id autem pene in omnibus meis operibus, genium, ac ſtylus abhorruerunt, magis vero in iſto, in quo ut præmiſſum eſt, abſque libris, & abſque tempore in Aula totum egit memoria; Ad ſatiefaciendum vero iis, qui nihil fidem præſtare nolentes, alias capiunt auctoritates, inſinuantur loca, in quibus eaſdem propoſitiones cum auctoritatibus, & deciſionibus comprobantur, ubi videri poterunt, & ubi de eis actum non eſt, moderate pro ſtylo inſinuantur, dum iſtæ alias referunt.

a *Romana pretii officior. 19. Junii* 1680. cor. Alberg. *de qua infra ſub n.* 18. b Amicang. *de regal. offic. q. 1. cum trib. ſeqq. c l. ven. §. alumno, ff. de l. 3. §. te dici, ff. de minor. l. fin. C. de pign. l. omnimodo, §. imputari, C. de inoff. teſt* ubi Bald. Caſtr. Salic. & alii, Amicang. *de Regal. offic. q. 1. n. 12.* Theatr. *l. 2. de Regal. diſ. 2. niq. diſc. 17. n. 9 & alibi.*

d *Cap. arrito, Quæ ſint Regalia in uſibus feudorum.*

e *In ſumma Regal. n. 1. & ſeqq. in alio opere Italici idiomatis, cui titulus eſt.* Il Dottor Volgare, *eod. tit. 2. de regal. in genere; Et in opuſculo ejuſdem Italici idiomatis cui titulus eſt.* Il Principe pratico c. 13. f Amicang. *de Reg. offic. qu. 4. nu. fin. d. diſc. 2. de Regal. n. 5. & in aliis pluries, plene Salg. in Labyr. credit: qui forte omnium latius, & melius de hac materia tract. alleg. d. diſc. 2. & alibi pluries.*

De ſpeciebus, & qualitatibus Venalium officiorum vacabilium Curiæ Romanæ, & præſertim de Prælatitiis, & de requiſitis neceſſariis ad Prælaturam obtinendam.

S U M M A R I U M.

1 *Quare dicantur officia Cancellaria?*
2 *Diſtinguuntur hac officia in tria genera, ſive in tres ſpecies diverſas.*
3 *Quæ ſint Officia Prælatitia, & primi Ordinis?*
4 *De officio Cardinalis camerarii.*
5 *Commendabilis eſſet diſtinctio officiorum utriuſque Principatus, quare iſta non adſit.*
6 *De Officiis A. C. & Theſaurarii Generalis.*
7 *Quænam ſint alia officia Prælatitia ſingularia, quæ non conſtituunt Collegium.*
8 *De officiis Prælatitiis, quæ faciunt Collegium.*
9 *De officiis ſecundi generis, quæ non ſunt Prælatitia, ſed aliquam habent adminiſtrationem.*
10 *De officiis tertiæ claſſis, quæ nullam habeant adminiſtrationem.*
11 *De portionibus, quarum ſunt capaces etiam mulieres.*
12 *Recenſentur iſta officia tertiæ claſſis, eorumque collegia.*
13 *De officiis capitolinis.*
14 *De requiſitis neceſſariis ad Prælaturam Referendariorum.*
15 *Quod non ſoleret practicari in his officiis venalibus, & quare?*
16 *De proviſione deſuper facta.*
17 *De diverſis ſpeciebus Prælatorum.*
18 *Non ex eo, quod aliquis ſit Prælatus, ſequitur quod ſit Referendarius.*
19 *Datur exemplum Canonicorum.*
20 *Quid operetur conceſſio Prælaturæ in his officiis?*
21 *De Auditoribus Rotæ, aliiſque officialibus Curiæ.*
22 *De abſurdis, & inconvenientibus, quæ alias reſultarent.*
23 *Quod ipſamet Conſtitutiones, quæ concedunt privilegium, idem diſponunt.*
24 *In dubio procedendum eſt cum regula.*

C A P. II.

PRo Curiæ loquendi uſu officia venalia, quæ per Papam conceduntur, Cancellariæ, vel Dataria appellantur, quamvis pleraque ſint, & præſertim majora, & primi ordinis, quæ Cameralia potius, quam Cancellariæ, vel Datariæ dicenda veniunt, ac etiam aliqua inferiora diverſas habent adminiſtrationes, vel munera, ut infra in eorum ſerie. Illud autem generale vocabulum originatum probabiliter videtur ex majori numero, & parte, vel probabilius ad diſtinguendum officia Papalia a Capitolinis, quorum antiquiori tempore magnus erat numerus, & de quibus etiam incidenter in pleriſque locis fit mentio, quoniam omnia officia Papalia cujuſcumque ſint ſpeciei, & qualitatis, expediuntur per Datariam, & Cancellariam reſpective, quod in aliquibus Capitolinis non ſequitur.

Ut autem in enunciata regalium ſede advertitur, A. triplicis generis, vel qualitatis eſſe dignoſcuntur hæc officia venalia vacabilia per Papam conferri ſolita. Primi namque generis ſunt ea, quæ majora, vel primi ordinis eſſe dici merentur, quamvis inter ſe quoque aliqua notabilis adſit diſparitas, utpote annexam habentia Prælaturam, adeo ut non conferantur niſi Prælatis, vel quod per eorum aſſecutionem Prælati efficiantur, ac etiam habent annexam juſtitiæ, vel alterius qualificati muneris adminiſtrationem, ac majores præminentias, unde propterea conferri non ſolent, niſi veris jam benemeritis, ſive quod ex natalium qualitate, aut ex virtute, & animi dotibus, Sedis Apoſtolicæ, ac Reipublicæ ſervitium, ac beneficium ex eorum opera probabiliter ſperari valeat, cum ad hunc finem ordinata ſit prælatura, tanquam quædam ſpecies primariæ militiæ, ex qua Duces, aliique præfecti, & officiales exercitus eligi debeant, atque hoc primum genus dividitur in plures ſpecies, quod ſcil. alii ſunt Officiales Camerales, alii Cancellariæ, & alii quibus diverſa alia munera incumbunt, ut infra, ac etiam alia intrat diſtinctio, quod alii conſtituunt Collegium, & alii conſiderantur ſingulariter.

Inter hæc officia connumeratur unum omnium majus quod juxta antiquiſſimam, nunquam interruptam praxim, eſt de ſui natura Cardinalitium, utpote obtineri non ſolitum niſi per aliquem in hac dignitate conſtitutum illudque eſt venale, ut non ſemel practicatum eſſe docent Hiſtoriæ ea inſinuatis in relatione Cur. loquendo de Cardinali Camerario, B. atque præſertim practicavit S. Pius V. pro ſubſidio belli contra Turcas; Et licet juxta modernam praxim, quando vacatio contingit, gratis frequentius concedi ſoleat, attamen in conceſſione fit condonatio pretii, eodem modo quo practicatur, quando per Pontificem conjunctis, vel aliis donantur alia officia, etiam minora, ut habetur infra in c. 17. iſtudque pretium eſſe conſuevit ſc. 60. m. monetæ, ut in hoc ſæculo practicatum fuit ſub Greg. XV. in Card. Hippolyto Aldobrand. Verum quando id practicandum eſſet hodie ob notabilem alterationem pretii hujuſmodi officiorum, probabile eſt, quod eſſet longe majus; Ideo autem illud offic. eſt venale, non autem talia ſunt alia officia Cardinalitia; V. Cancellarii, Pœnitentiarii, & Vicarii Urbis, quia hæc pertinent ad Principatum ſpiritualem, illud autem ſpecialiter ad temporalem, ut in ſuis ſedibus advertitur. C.

Commendabile quidem eſſet, ut hæc officia alteram reciperent veram, ac totalem diviſionem, quod ſc. alia eſſent pertinentia ad Pontificium Principatum ſpiritualem, & alia ad alterum Principatum temporalem, juxta nimium frequenter inſinuatam iſtorum Principatuum diſtinctionem, ac diverſitatem, D. Verum quidam inſenſibilis uſus univerſam induxit conſuetudinem, adeo ut illa officia, quæ principaliter ſunt temporalia ad temporalem Principatum pertinentia, participent de multis pertinentibus ad ſpiritualem, & e contra illa officia, quæ principaliter pertinent ad Principatum ſpiritualem, participent de multis pertinentibus ad temporalem.

Officiales autem Prælatitii de hac ſecunda ſpecie ſingulari, ſunt duo primarii Curiæ officiales, tam ratione majoris muneris, ac juriſdictionis, & præeminentiæ, dum omnes alios antecedunt ſingulariter conſideratos, pluribuſque gaudent honoribus, & prærogativis, quibus alii non gaudent, quam etiam ratione majoris valoris, vel pretii, fixi tamen, & invariabilis, pro quo juxta præſentem ſtatum concedi ſolent; Iſtique ſunt, A. C. & Theſaurarius

rius generalis, atque valor eſt ſcutorum auri 56.m. Iſtaque officia pro ſtylo pene inconcuſſo non ſolent conferri, niſi iis, qui jam ſint Clerici Cameræ, licet quandoque ab hoc ſtylo, ſed nimium raro ſoleat recedi, ut initio ſæculi currentis in Officio Theſaurarii praticatum fuit ſub breviſſimo Pontificatu Leonis XI. qui ſecuta hujus officii vacatione illud contulit Aloyſio Capponio pene adoleſcenti, fuitque poſtmodum qualificatus Cardinalis, ejuſque mentio fit occaſione agendi de Decanatu S. Collegii. E. ſunt autem incompatibilia cum Clericatu, qui dimittitur retrahendo pretium ſcut. pariter auri 42.m. adeout augmentum de novo ſolvendum importet ſcut. auri 14.m. De his autem duobus majoribus Officialibus, eorumque juriſdictione, & præeminentiis agitur in eadem relatione Curiæ. F.

Alia Officia Prælatitia ſingularia, Collegium non con-
7 ſtituentia, aliquam juriſdictionem anneχam habentia, ſunt videlicet, Præſes, vel Præſidens Cameræ, Regens Cancellariæ, Auditor Contradictarum, Auditor Confidentiarum, Corrector Contradictarum, Præfectus Minutarum Brevium, Reviſor Minutarum Brevium, Præſes, vel Præſidens Solicitatorum Apoſtolicorum, vulgo Janizzerorum, Præſes, vel Præſidens plumbi, iſtorumque officiorum pretium non eſt fixum, ſed varium, ac reſpective majus, vel minus ad menſuram emolumentorum. Illa vero
8 Prælatitia, quæ faciunt Collegium ſunt Duodecim Clerici Cameræ Apoſtolicæ, de cujus Tribunali agitur in dicta relatione Curiæ, G. iſtorum officiorum pretium eſt fixum, & invariabile ſcutorum auri 42.m. Duodecim Protonotarii Apoſtolici de numero participantium, quorum officium eſt antiquiſſimum, utpote a temporibus primitivæ Eccleſiæ erectum pro conſcribendis actis Martyrum, pretium vero non eſt fixum, ſed varium juxta temporum contingentias. Et duodecim Abbreviatores de Parco majori, quorum officium directe & proprie verſatur circa Cancellariam Apoſtolicam, & pariter pretium eſt varium juxta temporum, & emolumentorum variationem; Iſtorumque Abbreviatorum medietas prius pertinebat ad Cardinalem Vicecancellarium, qui ea vendebat, ſed per Innoc. XI. diſmembrata fuerunt, omniaque applicata Cameræ, ut in motu proprio regiſtrato in calce præſentis Capituli.

Secundi generis ſunt Officia, quæ media dici merentur,
9 utpote quid medium conſtituentia inter Prælatitia primi ordinis, de quibus ſupra, & inferiora popularia tertii generis, vel ordinis, de quibus infra, ex eo quod annexam habent aliquam adminiſtrationem negotiorum Cancellariæ Apoſtolicæ, & literarum Apoſtolicarum expeditionibus, aut in actis judicialibus conſcribendis, & ordinandis, ſive in illis exequendis, unde propterea in eis requiritur aliqua idoneitas, & literatura, & in pleriſque juxta legem fundationis, requiritur etiam gradus Doctoratus, iſtaque pro majori parte ſunt Collegialia, eorumque pretium eſt varium, majus, vel minus pro temporum, & emolumentorum varietate, & qualitate. Collegialia vero ſunt, nempe Scriptores Apoſtolici in numero centum, Scriptores Brevium in num. 81. Scriptores Pœnitentiariæ, alias minoris gratiæ, in num. 27. Procuratores Pœnitentiariæ, alias minoris gratiæ in num. 24. ultra illos tres Procuratores, & tres Scriptores, qui actu ſerviunt Tribunali Pœnitentiariæ pro foro Pœnitentiali, cum iſta officia non ſint venalia; Abbreviatores de Paroco minori in num. 60. Sollicitatores, vulgo Jannizeri num. 100. Correctores Archivii n.8. Clerici Regiſtri n.6. Regiſtratores ſupplicationum n.20. Regiſtratores Bullarum n. 24. Magiſtri Regeſtri ſupplicationum n. 8. Magiſtri Regeſtri Bullarum n.6. Cubicularii num. 60. Procuratores Contradictarum n. 13 Notarii A. C. num. 10. Notarii, ſeu Secretarii Cameræ n. 4. Notarii Rotæ num.4. Notarii Cardinalis Vicarii n. 4. Curſor Papæ num. 19. Mandatarii Curiæ Gubernatoris nu. 7. Magiſtri plumbi n. 3. Notarii Provinciæ Marchiæ num.... Adſunt etiam aliqua officia venalia habentia annexam aliquam adminiſtrationem, vel exercitium, quæ ſunt ſingularia, & non efformant Collegium, nempe Notarius civilis Gubernatoris, cum officium Notarii criminalis pertineat ad Archiconfraternitatem Charitatis, & Notarii ſuper proceſſibus promovendorum ad Epiſcopatum, Ripæ, Burgi, Ædilium, ſeu Magiſtrorum Viarum, Mercatorum, Protomedici, Contradictarum, Agriculturæ in parte, *Hebræorum et Neophitorum*, Officiorum Aſſeſſoris, Magiſtrorum viarum, & ſunt quamplures Depoſitariæ aliquorum ex Collegiis. Ea bis autem, de quibus ſupra, ac etiam ex iis, de quibus infra, aliqui Officiales exercere ſolent per ſe ipſos, & alii pro majori parte exercent per ſubſtitutos, ut advertitur infra Cap. 19.

Demum tertii generis ſunt officia minoris magis popularia, quæ nullam habent annexam adminiſtrationem, ideo non exigunt induſtriam, vel idoneitatem perſonæ, 10
ſed illorum ſunt capaces etiam idiotæ, & infantes, utpote ad ſolum emolumentum, quinimo in aliquibus ex iſtis, ac etiam in illis ſecundæ claſſis, de qua ſupra, ſunt erectæ 11
quædam portiones, quarum ſunt capaces etiam mulieres, & infantes, atque infra cap. 11. explicatur quid nam iſtæ portiones importent, illæque portiones, quæ Ripæ dicuntur, ſunt in n.634. ultra plures alias portiones recenter erectas ſuper aliquibus officiis, de quibus ſupra, & infra; Iſtaque officia conſtituunt etiam Collegia, atque eorum pretium eſt varium juxta temporum qualitatem, ac magis, vel minus ad menſuram emolumentorum, eaque ſunt videlicet, Collectores plumbi num. 104. Scripto- 12
res Archivii n. 91. Scutiferi Apoſtolici num. 104. Præſidentes Annonæ n. 241. Mazerii n. 25. Officiales nuncupati de Virga rubea n.16. Cuſtodes primæ catenæ num 3. Cuſtodes ſecundæ catenæ num.2. Oſtiarii primæ, & ſecundæ catenæ num. 5. Milites vulgo *Cavalieri Lauretani* num. 330. Lilii num.350. Pii num. 671. S. Petri num. 401. Sancti Pauli num.200. & forſan alia exiſtunt ignota, cum meum non ſit exacti hiſtorici, vel enumeratoris partes in hoc implere.

De officiis Capitolinis non agitur, niſi incidenter, tum 13
quia diverſam habere ſolet naturam, cum aliqua ſint hæreditaria, & tranſitoria, etiam ad extraneos, cum ſola obligatione renovandi expeditiones, ut ſunt præſertim officia Notariorum fori Capitolini, & aliqua ſolent eſſe ad lineas vel generationes, tum quia prope annihilata videntur, atque in dies ſupprimuntur, eo quia magnum cauſabant gravamen Cameræ, Populi autem nullum levamen, & beneficium, dum contingente vacatione, per Conſervatores pro tempore concedi ſolebant gratis eorum conjunctis, vel benevolis, aut ſi mediante pretio, iſtud ad eorum privatum tendebat commodum, quinimo prorogationes, ac præventivas conceſſiones de facili facere ſolebant; unde propterea Innoc X. magnam quidem eorum fecit ſuppreſſionem, quam ſucceſſive alii Pontifices continuarunt, ut actu continuat Innoc. XI. H. Ac etiam quia tractatio eſt de officiis Romanę Curię ſub cujus nomine venit Curia Papæ, ubicunque iſte reſidentiam habeat, unde quando longam reſidentiam habuit in Gallia, adhuc Romana Curia dicebatur, e converſo autem Curia Capitolina, eſt Curia particularis Romanæ Civitatis conſtitutæ ex proprio populo, & diſtrictualibus, ad inſtar cujuslibet alterius Civitatis.

In propoſito autem præmiſſorum Officiorum primæ 14
claſſis, quæ annexam habent Prælaturam; Cum Alex. VII. per ejus Conſtitutionem 88. innovativam Conſtitutionis 41. Sixti V. ſtatuerit, qui Collegio Referendariorum utriuſque Signaturę cooptari cupiunt, ultra prælaturę conceſſionem, ex Papæ gratia fieri ſolitam, habere debeant nonnulla requiſita cum proceſſu in Signatura Juſtitię juſtificanda nempe legitimos, & honeſtos natales, ætatem annor. 25. probitatem vitæ, & famę, Clericatum, Doctoratum in aliqua publica Univerſitate in utroque jure, vel eorum altero, pręvio quinquennali ſtudio, praxim Curię per biennium, & congruam proviſionem ſcut. 1500. ac ulterius, ut præcedere debeat examen cum conſueta propoſitione duarum commiſſionum idealium in plena Signatura, & pręſtatio juramenti. Orta eſt dubitatio, an poſſeſſores hujuſmodi Officiorum, pro obtinenda Prælatura, ſubjiceant proceſſui, dictiſque requiſitis, atque attenta quadam obſervantia de facto, nemine ad id reflectenti, iſti officiales pretendebant ſe exemptos, ex eo fundamento, quod Protonotarii Apoſtolici per Conſtitut. 12. Sixti V. ereantur Prelati domeſtici, & utriuſque ſignaturę Referendarii, Abbreviatores autem de Paroco majori, forteque alii 15
officiales Cancellariæ per Conſtit. 2. Pauli V. pariter creantur Referendarii.

Inter alios vero abuſus, ad quos pro mei muneris debito advertere curavi, atque Divina aſſiſtente gratia ex zelo veritatis, & juſtitię abolere, iſte pręſertim talis mihi videbatur, 16
quodque propterea nullatenus permittenda eſſet hęc Apoſtolicarum Conſtitutionum publica contraventio in adeo magno Tribunali, & in conſpectu Curię, quoniam non omnis Prelatura perneceſſe importat, vel ſecum trahit cooptationem huic Collegio, dum multę ſunt diverſę prelaturę ſpecies, vel hierarchię, multaque inter ſe diſtincta Collegia, ut exempli gratia: Eſt hierarchia Epiſcoporum, 17
& Archiepiſcoporum, & ſunt Collegia, Rotę, Camerę, Protonotariorum, Abbreviatorum, & ſimilia, quę ſunt diverſa ab iſto Collegio Referendariorum, ac etiam habe-

tur ſpecies Prælatorum domeſticorum Papæ, & ſunt pleraque officia Prælatitia ſingularia ſuperius reſignata; ideoque
18 non ex eo, quod aliquis ſit de uno Collegio Prælatitio, quamvis etiam dignioris, & majoris ordinis, exinde ſequitur, quod ſit de iſto Collegio Referendariorum, niſi ſervatis ſervandis illi coopietur, ut exempli gratia, habemus in genere Canonicorum Eccleſiarum Cathedra-
19 lium, Metropolitanarum, & Collegiatarum, quoniam omnes ſunt, & dicuntur Canonici ſed non ex eo, quod quis creatur Canonicus in una Eccleſia, quamvis majori, atque ſit de illo Capitulo, exinde ſequitur, quod dicatur de Capitulo, vel Collegio aliarum Eccleſiarum, etiamſi in eis de aliquo Canonicatu provideatur, niſi ſervatis ſervandis de jure communi, vel particulari, & juſtificatis requiſitis admittatur in Collegium, & Capitulum, ideoque non ſufficit, quod Officiales unius Collegii, ad quod fuerint admiſſi creati ſint per Papam etiam Referendarii, quoniam id aliud non operatur, niſi conceſſionem generalem illius Prælaturæ, pro qua in aliis non obtinentibus hæc officia neceſſaria eſt conceſſio, vel gratia ſpecialis, quæ tamen non ſuf-
20 ficit pro cooperatione in Collegium, niſi prævia juſtificatione requiſitorum ſequatur admiſſio, vel receptio juxta inſinuatum exemplum illorum, qui per Papam, vel Ordinarium providentur de aliquo Canonicatu in Cathedrali, vel Collegiata, quoniam iſta proviſio, etiam cum perfecta expeditione literarum præbebit quidem titulum, ſed ſequi debeat admiſſio vel receptio in Capitulum, prævia juſtificatione requiſitorum, quæ ex hujuſmodi Capituli legibus, vel privilegiis, aut ex conſuetudine ſunt neceſſaria.

Et magis proxime ad rem, ſi vacante loco in Rota, Papa alium de hoc loco providet, illico ei concedit literas continentes perfectam creationem, & proviſionem juxta verba
21 in Præeminentiarum Sede regiſtrata, L. non per hoc tamen ille dicendus eſt de Collegio, neque ſedere poteſt in Rota, minuſque privilegiis, & præeminentiis Auditorum Rotæ gaudet, niſi præcedant juſtificatio requiſitorum, & implementum quamplurium functionum, necnon duplex examen publicum & ſecretum, hiſque omnibus peractis, præſtandum eſt juramentum in plena Camera, ut advertitur in eadem Sede Præeminentiarum, M. ubi quod idem pene ubique ſervatur in omnibus Collegiis, & Tribunalibus exercentibus juriſdictionem, & annexam habentibus adminiſtrationem juſtitiæ, pro qua exercenda, præſtandum eſt Juramentum, atque adimpleri debent omnia requiſita per leges, vel ſtylos illius Tribunalis, vel Collegii, ideoque cum iſta Prælatura Referendariatus utriuſque Signaturæ ſit de hoc genere, quoniam annexam habet adminiſtrationem juſtitiæ, & exercitium juriſdictionis, protſus improprium eſt, ut officio Protonotarii, vel Abbreviatoris, quod ſatis modicam exigit adminiſtrationem pro quibuſdam actibus extrajudicialibus, magiſque honorificis, quam veræ adminiſtrationis, obtineri debeat coopiatis huic Collegio, abſque eo quod conſtet de idoneitate, aliiſque requiſitis neceſſariis pro hoc majori munere exercendo, Atque aliter dari poſſet caſus, quod immaturæ ætatis, maleque morigeratus adoleſcens nullam juris & fori peritiam habens, ita efficeretur Judex, atque juſtitiam adminiſtrare deberet, &
22 ſedere in ſignatura ignotus Collegio, vel Tribunali, quo nil abſurdius, ac etiam quod non eſſet de congrua ſuſtentatione proviſus, adeout cum decore ordinis Prælatitii tanquam mendicus vivere cogeretur, dum hujuſmodi officiorum valor importat reſpective 10. vel 15. m. ſcuta circiter, quæ poſſunt etiam eſſe ab alio mutuata; Et quod magis eſt, ita eſſet comprobare falſam ignari vel maligni vulgi opinionem, & famam, de qua infra Cap. 4. quod in Romana Curia, cum ſola pecunia, non meritis, & abſque idoneitate, emantur Prælaturæ, & Dignitates, & juſtitiæ adminiſtratio, ideoque abuſus manibus palpari videtur.

Et præſertim quoad Abbreviatores caſus videtur dubitanditatione indignus, dum ipſamet Conſtitutio Pauli V. exigit examen, & juramentum. atque expreſſam relationem
23 habet ad Conſtitutionem Sixti V. Et quoad Protonotarios, eadem Conſtitut. 92. S. Pii V. clare comprobat hanc diſcretivam, quoniam in §. 7. omnes indefinite creat Prælatos domeſticos, alio non deſiderato requiſito, dum iſta eſt Prælatura ſolum honorifica, ſine adminiſtratione, in §. vero 15. creat Referendarios ſolum illos, qui eſſent DD. Cumque iſtam Conſtitutionem idem Sixtus per aliam poſteriorem 41. ſtatuerit in iſto Collegio Referendariorum quandam regulam generalem abſque aliqua exceptione, idemque fecerit Alexandr. VII. intrat vulgaris, vera, & recepta propoſitio, quod procedendum eſt cum regula, quoties non conſtet de limitatione, vel exceptuatione in dubio non præſumenda, cumque utique Pontifici bene innoteſcerent iſta officia hanc prærogativam habentia Prælaturæ, veriſimili- 24
ter illa exceptuaſſent, & non ſtatuiſſent regulam generalem pro omnibus in iſto Collegio cooptandis, ideoque concludendum, quod hoc privilegium contineat quandam conceſſionem generalem, ſimilem conceſſionibus particularibus; quæ de Prælaturæ aſſumptione fieri ſolent, ut præbeant quidem titulum ad illam aſſequendam, conſtito tamen de idoneitate, & aliis requiſitis, ad inſtar proviſionum, quæ fiunt de beneficiis in forma dignum, &c.

a *lib. 2. de Regal. diſc. 2.* b *lib. 15. in relat. Curiæ diſc. 12.*
b *d. diſ. 12. in relat. Curiæ, & in opuſc. de Card. pract. c. 14.*
d *d. l. 15. in relat. Curiæ diſc. 3. l. 2. de Regal. diſc. 2. & in d. opuſc. de Card. c. 10. & alibi pluries.*
e *in d. relat. Cur. diſc. 5. & in opuſc. de Card. c. 3.*
f *diſc. 34. & 35.* g *diſc. 33.* h *de his diſc. 3. & 24. de reg.*
i *in relat. Cur. diſc. 1. & in annotat. ad diſc. 9. de Jud.*
l *lib. 3. de praem. diſc. 28.* m *d. diſc. 28.*

Tenor Motus proprii ſuperius enunciati

SANCTISS. DOMINI NOSTRI

INNOCENTII

Divina Providentia Papa XI.

Diſmembratio Officiorum de Officio Vicecancellarii, eorumque reſtitutio, & aſſignatio Sedi & Cameræ Apoſtolicæ.

INNOCENTIUS PP. XI.

MOtu proprio, &c. Divina diſponente clementia ad Summi Apoſtolatus apicem, meritis licet imparibus aſſumpti, inter cætera cordis noſtri deſiderabilia illud intenſis exoptamus effectibus, ut ea, quæ Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ cujus effectus, redditus, & proventus a nonnullis Romanis Pontificibus, temporum, & rerum qualitatibus id tunc permittentibus, conceſſi, atque aſſignati fuerunt, commodum, & utilitatem reſpiciunt: Nunc urgentibus cauſis novis reſtituamus, & ad ſtatum primum reducamus, ſive de novo applicemus, & attribuamus, aliaque deſuper opportune diſponamus, & ordinemus, prout majori ejuſdem Sedis, & Cameræ ſublevamini conſpicimus expedire. Cum itaque rec. mem. Prædeceſſores noſtri Sixtus PP. IV. Leo PP. X. Paulus PP. III. & forſan alii infraſcripta Officia vacabilia ad Sedem, & Cameram Apoſtolicam pertinentia, & certis expreſſis cauſis, & præſertim ob aliquam Cancellariæ emolumentorum diminutionem reſultantem ab aliquibus privilegiis, quæ officialibus de novo erectis conceſſa fuerunt S.R.E. Vicecancellario tunc, & pro tempore exiſtenti ejuſque Vicecancellariatus Officio in perpetuum conceſſerint, aſſignaverint, ſorteque donaverint, & elargiti fuerint, atq; pariter rec. mem. Sixti PP. V. ſimiliter Prædeceſſor noſter conceſſiones, & aſſignationes hujuſmodi confirmando, & approbando, aliorumque officiorum conceſſionem de novo faciendo tunc, & pro tempore exiſtenti Vicecancellario amplam dedit facultatem, & poteſtatem de eis quandocunque, & quomodocunque caſus eorum vacationis evenerit libere diſponendi, ac perſonis ſibi bene viſis ad vitam, etiam per viam venditionis, & recepto pretio concedendi, & conferendi ſimili in modo, quo Romanus Pontif. de aliis Romanæ Curiæ Officiis vacabilibus diſponere ſolebat, & ſolet, ut ex præfatorum, aliorumque Romanor. Pontificum Motibus propriis, ſeu Literis, & proviſionib. quorum tenores ex certa ſcientia pro expreſſis, atque in præſenti Motu proprio pro inſertis haberi volumus. Ipſaq; Officia ſunt, nempe unum Regentis ejuſdem Cancellariæ, ſex majoris, & quindecim minoris Præſidentiæ Abbreviatorum, vigintiquinque Sollicitatorum literarum Apoſtolicarum, duodecim Notariorum Cauſarum Palatii Apoſtolici, ad unum duntaxat per rec. mem. Clem. PP. X. etiam Prædeceſſorem noſtrum reducta, tria cubiculariorum, ſeptem Scutiferorum de numero Participantium, viginti ſex S. Petri, treſdecim S. Pauli, duo de Lilio, & viginti Piorum Militum, necnon Cuſtodis, Notariatuſque & Oſtiarii ejuſdem Cancellariæ, unum Notariatum contradictarum, & aliud de confoetis nuncupatum, nonnullaque forſan alia Officia hujuſmodi vacabilia, quæ pariter in præſenti Motu proprio pro plene & ſufficienter expreſſis haberi volumus. Nos occaſione vacationis præfati Officii Vicecancellariatus per obitum bon. mem. Franciſci, dum viveret, ejuſdem S. R. E. Cardin. Barberini nuncupati, Sacri Collegii Decani, ac Oſtien. & Veliternen. Epiſcopi ejus poſſeſſoris nuper ſecuta, conſiderantes præfatum Vicecancellariatus Officium, cum aliis emolumentis, quibus ejus poſſeſſor potiri ſolet, juxta modum in ejus collatione, & proviſione a nobis accernendum, congruam, ſufficientemque proviſionem habere, omnemque juſtitiæ æquitatis, & congruentiæ rationem exigere, ut præfata

Officia,

Officia, & alia, ſi quæ ſint ſimilia, incremento, & ſublevamini cedant, prædictarum Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, quæ de præſenti magis gravibus, & urgentibus neceſſitatibus premuntur, atque eis, quod jam ſuum erat reſtituere. Nobis rebus mature, & diligenter examinatis, ex præmiſſis, aliiſque rationabilibus cauſis, animum noſtrum moventibus, Motu ſimili, & certa ſcientia, maturaque animi noſtri deliberatione, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnia & ſingula præfata, & quævis alia cujuſvis generis, & qualitatis, ac quomodolibet nuncupata Officia vacabilia, & vendi ſolita, ſi quæ ſint, alias ſuperius non expreſſa eidem S. R. E. Vicecancellario conceſſa, aſſignata, applicata, & appropriata, aut etiam donata, ut præmittitur, ab eodem Vicecancellariatus Officio Apoſtolica auctoritate diſmembramus, & ſeparamus illorumque omnium, & ſingulorum ſic diſmembratorum, & ſeparatorum Officiorum conceſſionem, & aſſignationem, omnimodamque illorum diſpoſitionem cum primum, ac deinceps ſemper, & quotieſcunque illa per ceſſum, vel deceſſum, aut promotionem, privationem, ſeu quamvis aliam dimiſſionem, illa pro tempore quarumvis perſonarum, etiam ſpeciali nota dignarum, obtinentium vacare contigerit, ex nunc plene, & perfecte Sedis præfatæ, Nobiſque, & ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus, reſtituimus, & quatenus opus ſit, concedimus, aſſignamus, & incorporamus, atque ad eaſdem Sedem, & Cameram pleno jure ſpectare, & pertinere perpetuis futuris temporibus, ad inſtar aliorum Officiorum vacabilium Romanæ Curiæ, in omnibus, & per omnia eadem auctoritate volumus, ſtatuimus, & ordinamus. Decernentes ejuſdem S. R. E. Vicecancellarium pro tempore exiſtentem ſuper eorundem Officiorum diſpoſitione nullo modo ſe immiſcere poſſe. Sicque in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunque Judices, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac ejuſdem S. R. E. Cardinales ſublata &c. judicari, & definiri debere, irritumque, & inane quidquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus de jure quæſito non tollendo, aliiſque Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis editis, & edendis, necnon Caliſti III. Sixti IV. Leonis X. Pauli III. Sixti V. ac Gregorii XIII. & Urbani VIII. & aliorum Romanorum, Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, necnon Pii etiam IV. etiam Prædeceſſoris noſtri gratias præfatam Cameram concernentes, in eadem Camera omnino regiſtrari debere, diſponentibus, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam Conciliaribus deſuper quomodolibet in genere, vel in ſpecie editis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine, ſimilibus, ac quibuſcunque, etiam quantumvis efficaciſſimis clauſulis, & decretis, etiam irritantibus, roboratis, ac alias in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, ac innovatis, et quavis conceſſione hujuſmodi, ex cauſa refectionis damnorum, vel alia quavis etiam onoroſa, et correſpectiva facta ſint, quibus omnibus, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis temporibus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia exquiſita forma ad id obſervanda foret, tenore hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitus omiſſo, et forma in illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro plene, et ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat, motu, et poteſtatis plenitudine præfatis derogamus, et derogatum eſſe volumus, et decernimus, cæteriſque contrariis quibuſcunque cum clauſulis opportunis.

Fiat Motu Proprio B.

ET quod ſingulorum Officiorum prædictorum conceſſionum, aſſignationum, damnationum tenoris etiam veriores, ac earum Data habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel parte exprimi poſſint in litteris. Et de perpetuis diſmembratione, ſeparatione, voluntate, ſtatuto, ordinatione, ſingulis decretis derogatione, aliiſque præmiſſis, quæ hic pro ſufficienter, et ad partem receptis habeantur ut ſupra in litteris, et cum clauſula ad perpetuam rei memoriam *latiſſime extendendis. Volumus autem, quod ſola præſentis noſtri Motus proprii ſignatura ſufficiat, ubique fidem faciant in judicio, et extra, etiam regula contraria, et cæteris quibuſcunque ut ſupra non obſtantibus, ſeu ſic videbitur litera Apoſtolica deſuper cum præmiſſorum omnium, et ſingulorum, etiam denominationum, qualitatum, nuncupationum, aliorumque neceſſariorum, majori, et veriori expreſſione per Breve noſtrum, ſeu Officium de Curia expediri poſſint, ejuſdemque Motus Proprii, ſeu litterarum deſuper conficien. exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ obſignatis, ſeu monitis, eadem prorſus fides in judicio, vel extra ubique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur eidem Cedulæ, ſeu literis, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum XIX. Kal. Januarii Anno Quarto.*

Fiat B.

S. Datarius.

Die, Menſe, et Anno, quibus ſupra, ſupradictus Motus Proprius affixus, et publicatus fuit ad Valvas Curiæ, et in Acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Petrum Cannamelinum SS. D. N. PP. Curſorem.

Jo. Antonius Scajola Mag. Curſ.

An pretium Officiorum vacabilium habeat naturam ſortis, ejuſque jure cenſendum ſit, vel potius fructuum, & redditum; & quid proprie iſta Officia importent, & de eorundem Officiorum emolumentis, an ſortis, vel fructuum naturam habeant.

S U M M A R I U M.

1 *ERror eſt procedere cum generalitatibus, non diſtinguendo caſus, et circumſtantias.*
2 *Qui dicantur fructus contradiſtincti a proprietate.*
3 *In vitalitiis regulariter fructus habent naturam ſortis, et quare.*
4 *Et in quo conſiſtat fructus.*
5 *Quando procedat regula, de qua n. 3.*
6 *Quid proprie contineant conceſſiones Officiorum vacabilium.*
7 *De conceſſionibus, et contractibus vitalitiis remiſſive.*
8 *De alienatione commoditatis in bonis prohibitis, et quid commoditas importet.*
9 *Pecunia, quæ ſolvitur non eſt verum pretium.*
10 *Quare in vitalitiis non verificetur læſio.*
11 *De eadem concluſione, de qua n. 3. ut pretium in Vitalitiis habeat naturam fructuum in concedentibus, & ſortis in acquirentibus.*
12 *De conceſſionibus pro tempore futuro, importantibus ſupplantationem ſucceſſoris, an valeant.*
13 *Quare iſta ratio ſupplantationis ſucceſſoris non attendatur in Officiis vacantibus.*
14 *De regula* ceſſante cauſa, &c. *& quoad reſoluto jure datoris &c. non procedit conſummato effectu.*
15 *De conceſſionibus in Feudum per Feudatarium.*
16 *De conceſſionibus, vel renovationibus bonorum emphyteuticorum, & laudemiorum an dicatur fructus.*
17 *Quod pretium Officiorum Vacabilium in Romana Curia computetur inter fructus, et redditus.*
18 *De errore ſuperficialium in hac materia.*
19 *De effectibus ex hac inſpectione reſultantibus.*

C A P. III.

IN hoc puncto ille dignoſcitur error, qui pene univerſalis 1
videtur, tot æquivocorum productivus, ut pro ejus determinatione non diſtinguendo caſus, imo ſingulorum caſuum particulares circumſtantias, ob quas diverſimode in uno, ac in altero caſu judicandum ſit, quamvis cadant ſub eodem puncto, vel articulo, procedatur cum regulis, & propoſitionibus generalibus, illas cuicunque caſui applicando, quod quidem magnum redolet errorem, ſimilem errori illorum imperitorum Medicorum, qui eadem aphoriſmata, vel ſententias Hippocratis, Galeni, Celſi, & aliorum artis Magiſtrorum, eademque medicamenta in eadem doſi, vel quantitate quibuſcunque infirmis eodem morbo laborantibus indifferenter applicant, non diſtinguendo ætatem, complexionem, vires, eadem, tempus, aliaſque diverſas cir-
cumſtantias, quæ ſingulis conſiderari debent. Cum enim 2
juxta regulam, fructus proprie ſit ille, qui in ſingula tempora per naturam, vel per artem ſtatuta renaſcitur, ſalva rei ſubſtantia, vel cauſa productiva, cui proprietatis nomen congruit, hinc ſequitur, ut in hujuſmodi juribus vitalitiis, cum
ſalva, et perpetua non remaneat proprietas, et cauſa produ- 3
ctiva,

ctiva, utpotè reſolubilis per mortem, per quam illa conſumpta, & annihilata remanet, regulariter quoties non conſtat de diverſa diſponentis, vel contrahentium voluntate, cui juris regulæ cedunt, hujuſmodi jurium vitalitiorum annua, vel alterius temporis emolumenta, quæ pro communi hominum opinione, de facto, & pro loquendi uſusfructus dicuntur, vere fortis principalis ſpeciem, vel naturam habere dicantur, quoniam non adeſt alia ſors, quæ ſalva, & perpetua remaneat, adeout vere, & proprie fructus conſiſtere dicatur in fruitione hujuſmodi emolumentorum, quæ in ſingula tempora ſub nomine fructuum percipiuntur, tanquam per ejuſdem fortis diſtributionem in plures perceptiones, juxta ea, quæ occaſione agendi de locis montium vacabi-
4 lium, aliiſque ſimilibus juribus vitalitiis, vel de uſufructu in dotem datis habentur infra in Cap. 12. ubi de Officiis datis in dotem, vel remanentibus in hæreditate fideicommiſſaria, ſive quod illorum uſusfructus detur, cum ſimilibus.
5 Iſti vero, ac ſimiles termini extranei ſunt a puncto, de quo agimus, an ſcilicet reſpectu Papæ, vel alterius Principis Supremi concedentis hujuſmodi Officia vacabilia pretio mediante iſtud pretium habendum eſſet tanquam ſors principalis, vel potius tanquam fructus, quoniam tunc intrat dubium, in quo probabiliter dicendum venit, ut regulariter habeat naturam, vel ſpeciem ſortis, quando agitur de privatis habentibus jus in ſolo effectu reſolubili, non autem in cauſa perpetua, & durabili, quia nempe Officium, vel aliud jus vitalitium, ex conceſſione Principis, vel alterius ad id poteſtatem habentis competat ad unius, vel plurium vitam, per cujus ceſſationem, conceſſio evaneſcat, ideoque ſalva non remaneat ſubſtantia, vel cauſa productiva, in qua conſiſtit proprietas a fructu diſcreta, & in his terminis, atque cum hoc præſuppoſito procedunt ea, quæ proxime citato loco habentur de viro, de hærede de fideicommiſſario, & uſufructuario, & ſimilibus, quibus eadem congruit ratio; Secus autem ubi agitur de illis, qui obtinent, ac poſſident jus habituale, ſeu cauſam productivam perpetuam, & duraturam, unde propterea ſolum pro certo pretio una vice recepto ſe privant ad certum tempus, vel ad vitam unius, aut plurium perſonarum illius juris, vel rei fructibus, & emolumentis quæ ceſſata conceſſione conſolidantur cum priori cauſa productiva, quæ ſtat loco proprietatis adhuc penes
6 eum præexiſtentis, eo modo quo conceſſo rei uſufructu, remanet penes concedentem proprietas, cum facultate alteri denuo concedenti uſumfructum, quando prima conceſſio terminaverit, qualis eſt verus, & potius caſus venditionis hujuſmodi Officiorum, quæ aliud non ſunt, nec important, niſi conceſſionem facultatis percipiendi emolumenta illi Officio ſeu muneri aſſignata ad vitam ipſius Conceſſionarii, vel alterius, quem ipſe deſignavit, tanquam per ſpeciem illarum venditionum, ſeu conceſſionum, quæ paſſim, & in
7 dies fieri ſolent de Domibus, Vineis, Viridariis, aliiſque Prædiis, & bonis ad vitam, de quibus conceſſionibus vitalitiis, eorumque natura, qualitate, & effectibus agitur in ſua emptionis, & venditionis ſede, & alibi; A. ſive ad inſtar illius ceſſionis commoditatis ad vitam Cedentis, vel Ceſſionarii, aut tertii, quæ in bonis feudalibus, vel emphyteuticis, ſeu fideicommiſſariis, aliiſque ſimilibus alienari prohi-
8 bitis permiſſa eſt, & practicari ſolet; B. Quinimo etiam in beneficiis, & penſionibus Eccleſiaſticis, C. quoniam non dicitur vendi, vel concedi ipſa rei ſubſtantia, vel proprietas, ſed ſolum id importat quandam facultatem percipiendi illos fructus, ſeu illam commoditatem tanquam per ſpeciem irrevocabilis mandati in rem propriam, quod concedens Conceſſionario tradidit, ut locis citatis advertitur, & firmavit Rota D. unde de conſequenti ſequitur, quod illa pecunia, quæ ſub nomine pretii ſolvitur, non mereantur dici ipſius rei in contractum deductæ pretium, ſed potius quæ-
9 dam anticipata perceptio fructuum futurorum, qui alias pro tempore in contractum deducto per concedentem percipiendi forent, illos ab initio in certa ſumma taxando, & ſolvendo per quandam taxam veriſimilem, quæ in futuris incertis eventibus fieri ſolent, & tanquam per ſpeciem aleæ in conventionem deductæ, quæ æque ſe habeat ad utriuſque contrahentis lucrum, & damnum, quoniam ubi caſus præbeat longam vitam Conceſſionarii, vel alterius perſonæ deſtinatæ, iſte erit in lucro, concedens vero in dam-
10 no, & e converſo ubi vita ſit brevis concedens in lucro, conceſſionarius autem in damno, unde ſequitur, quod non de facili in hujuſmodi conventionibus vitalitiis læſio apta ad reſciſſionem, vel annullationem actus eſt verificabilis, ut locis citatis advertitur, & alibi. E.
11 Hiſque ſic ſtantibus, reſultat, quod non ſolum reſpectu Papæ, vel alterius Supremi Principis, illud pretium; quod recipitur pro hujuſmodi Officiorum vacabilium, aliorumque ſimilium jurium ad vitæ conceſſionem, habeat naturam fructuum potius, ita anticipate, pro futuro incerto tempore perceptorum, quam ſortis, ſed ut id procedat, etiam in Baronibus, aliiſque Inferioribus Dominis, ſeu Magiſtratibus ac in Epiſcopis, Prælatis, & Rectoribus, quibus de Jure, vel de conſuetudine competat iſta facultas faciendi hujuſmodi conceſſiones, dum, ut præmiſſum eſt, non important alienationem ipſius ſubſtantiæ, vel proprietatis, ſed ſolum anticipatam futurorum fructuum perceptionem cum dicta conventione incertæ, & futuræ aleæ, ideoque poſita facultate id faciendi ex diſpoſitione Judicis, vel ex legitima conſuetudine, aut ex privilegio, non videtur conſtituenda differentia inter ſupremos, ad inferiores Subditos.

Unica vero dubitandi ratio, ob quam iſta differentia conſideranda veniat, conſiſtat in ſupplantationes Succeſſo- 12
ris venientis jure proprio, independenter a Predeceſſore, qui hujuſmodi conceſſiones fecerit, quia nempe ejus jure per mortem vel alium caſum ſoluto, adhuc ſuperveniant Conceſſionarii, qui ſic percipiunt fructus, vel emolumenta, quæ alias penetrent ad Succeſſorem, ita conferendo conceſſiones in tempore inhabile, atque percipiendo anticipate fructus, non ad ipſum, ſed ad ſucceſſorem pertinentes; iſta namque ratio ſupplantationis Succeſſoris ex veriori, magiſque recepta ſententia, a communi etiam uſu comprobata, quoties conceſſionis non percutiunt ſubſtantiam illorum majorum regalium, quæ inſeparabilia ſunt a Principatu, & Corona, cujus ſciſſuram, vel deturpationem importet eorum ſeparatio, vel diminutio, intrat in inferioribus, non autem in Supremis, & præſertim in Papa, cui conceditur facultas faciendi gratias, & conceſſiones præventivas, & vere de futuro, ut in ſuis Sedibus advertitur, ubi latius videri poteſt. F.

Verum in hac ſpecie conceſſionis hujuſmodi officiorum vere vacantium, & quæ ex privilegio, vel conſuetudine, quando caſus vacationis contingit, etiam pretio mediante 13
ad vitam concedi ſolent, etiam reſpectu inferiorum ratio dubitandi non intrat, cum ea vere, & proprie cadat, quando fiat conceſſio præventiva de officio vacaturo, ſive ejus adhuc plena extenſio, ſeu prorogatio ad alias vitas, vel perſonas, & in his terminis procedunt auctoritates, quæ deſuper habentur diſtinguentes inter ſupremos, & inferiores; G. Secus autem ubi, juxta ſolitum, per poſſeſſorem illius Magiſtratus, vel prælaturæ fiat vitalitia conceſſio Officii jam vacantis, adeout ſolitum non alteretur, neque aliqua mala fides dignoſcatur, quoniam ſpectatur tempus, in quo legitime initiatur, & perficitur actus, non ſpectato tempore futuro ejus continuationis, ea propoſitione, quod regula, ut ceſſante cauſa, ceſſet effectus, & altera, quod reſoluto jure datoris reſolvitur jus acceptoris, non procedunt quando effectus a cauſa productus jam legitime conſummatus eſt, ſuamque habuit executionem, quoniam iſtud jus con- 14
ferendi, vel concedendi, dicitur eſſe in fructu, qui recte per poſſeſſorem colligitur, quando maturat, neque reſolvitur reſolutione cauſæ productivæ, ut ex. gr. habemus in materia feudali, quod ſi Feudatarius de jure, vel ex conſuetudine, aut ex lege inveſtituræ habet facultatem ſubinfeudandi bona, vel Caſtra ſubinfeudari ſolita, & quæ per 15
feudiſtas dicuntur de eſcadentiis, feudi, contingente caſu vacationis ſubfeudi, ſi feudatarius illud concedit, non per hoc ejus jure reſoluto, reſolvitur conceſſio, etiam in præjudicium Domini, cui feudum ſit devolutum, & quamvis fiat de tempore, quod devoluto immineat, quoniam ſufficit fructuum recollectum eſſe tempore habili, ut latius in feudali materia habetur, H. ac etiam a ſimili habetur in jure conferendi beneficia Eccleſiaſtica, vel in jure præſentandi, aut nominandi, cum ſimilibus.

Et magis proxime id habemus in praxi paſſim receptum in materia emphyteutica, quoniam cum præſertim in ali- 16
quibus Italiæ regionibus, ex rationibus in ſua Sede aſſignatis, I. frequens ſit conſuetudo Eccleſiarum concedendi bona in emphyteuſim, ſub modica annua recognitione, non alterabili, & cum neceſſitate in caſu devolutionis denuo inveſtiendi, aut ſtatutis temporibus renovandi, ſub renovati, vel de novo inveſtiti obligatione ſolvendi ſub nomine laudemii, vel capoſoldi, ſive intraturæ, &c. aliquam etiam notabilem ſummam, quæ pretii, & ſortis ſpeciem habere videtur, adhuc tamen iſta ſumma reputatur in fructu potius quam in ſorte, ideoque pertinet ad Prælatum, ſeu Rectorem, quoniam in hac recognitione potius, quam in altera modica ſingulis temporibus ſolvi ſolita conſiſto-

re

re dicuntur fructus, vel redditus, qui ita cum unica præſtatione anticipate pro tempore futuro percipi dicuntur, L. illudque præjudicium, quod ſucceſſor ſentit, compenſatum remanet a commodo, quod ipſe pro caſuum contingentia reportare poteſt a conſimilibus conceſſionibus per eum faciendis in præjudicium ſucceſſorum, atque commodum, quod poſſeſſor ita reportat, compenſatum remanet ab illo incommodo, quod paſſus eſt per conſimiles conceſſiones factas per ejus prædeceſſores, adeout percipi majus emolumentum ab uno, quam ab altero poſſeſſore, ſit effectus caſus, & fortunæ, quia de tempore unius magis quam alterius, majores contingant vacationes eodem modo, quo ſequi ſolet in emolumentis ſilvæ cedue, quoniam ejus emolumentum notabile, habens ſpeciem ſortis cedit commodo poſſeſſoris pro tempore tanquam fructus, qui tunc maturat, quamvis illa ſilva notabili tempore decurſo inutilis fuerit Prædeceſſoribus, ac etiam pro tempore futuro inutilis exitura ſit ſucceſſoribus, quoties actus fiat bona fide, & juxta ſolitum, non autem in fraudem, & ſupplantationem ſucceſſoris, recolligendo ſcilicet fructum tempore congruo, quo maturat, non autem immature, cum ſimilibus.

Comprobatur hæc ad evidentiam ex communi obſervantia, præſertim vero ex illa hujus Romanæ Curiæ, de qua agitur, quoniam reſpectu Papæ hujuſmodi vacationes Officiorum, facta peræquatione annorum juxta regulam beneficialiſtarum, de qua in ſua Sede beneficiali M. computatur inter fructus, & redditus Cameræ Apoſtolicæ, idemque reſpectu inferiorum, quoniam cum Officio Cardinalis Vicecancellarii ex Apoſtolicis conceſſionibus enunciati in Conſtitutione Sixti V. annexa eſſent, ultra centeſimum numerum quamplura ex Officiis Cancellariæ, cap. antecedenti recenſitis, etiam ex majoribus, & primariis, ut eſt illud Regentes, & ſunt illa Abbreviatorum de Parco majori, & ſimilia; quando contingebat caſus vacationis, priuſquam de anno præterito 1680. fieret eorum diſmembratio, ſeu reſolutio Cameræ Apoſtolicæ, Vicecancellarius, etiam pro magno pretio ſcutorum 15. mill. vel 20. mill. circiter illa vendere ſolebat ad proprium commodum, tanquam fructum, cum iſta vacationes recenſerentur inter redditus; idemque practicatur per Cardinalem Magnum Pœnitentiarium in aliquibus Officiis (quæ dicantur Procurationes minoris gratiæ) venalibus ſibi aſſignatis, atque priuſquam ſub Innoc. X. ſequeretur in Officiis Capitolinis illa proviſio, quæ enunciatur infra, & in cap. præced. in fine, quamvis Officium Conſervatorum Urbis nimium breve ſit, utpote durationem habens ad ſolos tres menſes, adhuc tamen ſi in illo modico ſpatio contingebat vacatio Officiorum, etiam notabilis valoris, Conſervatores reportabant illud fortunæ beneficium, ut alibi pro certo præſupponitur. N.

Hinc autem liquet quam clarus error ſit, & manifeſta ſimplicitas illorum, qui de præmiſſis, nec in facto, nec in jure aliquam veram ſcientiam, & informationem habentes, adeo obloquuntur circa hujuſmodi officiorum Vacabilium, eorumque pretii diſpoſitionem, præſupponendo, quod illud habeat naturam ſortis alienabilis, unde propterea eorum diſpoſitio prohibitam redoleat alienationem, quodque tale pretium, utpote redolens ſortem principalem, in extinctione æris alieni in ſorte erogari deberet, quo mihi ineptius, ut etiam in cap. ſequenti advertitur.

Quales vero effectus exinde reſultent, ut pretium, quod recipitur per Concedentem habeat naturam fructuum, & e converſo fructus, qui percipiuntur per Conceſſionarium habeant naturam ſortis, habetur ſparſim infra in Opere, & præſertim cap. 12. & 17. ubi videndum.

a *lib. 7. de empt. & vend. diſc. 1. lib. 4. de ſervit. diſc. 74. eod. libr. 7. de donat. diſc. 34. 54. & 61. lib. 5 de conſ. diſc. 9. lib. 2. de Regal. diſc. 30. & 186.*

b *lib. 2. de feud. diſc. 47. 61. 85. & 110. lib. 4. de emphyt. diſc. 58.* c *lib. 13. de penſion. diſc. 68. & 69. & ſæpius.*

d *In d. Rom. pretii Offic. 19. Junii 1680.* coram Alberg. *de qua infra poſt tract. ſub n. 19.*

e *lib. 2. de Regal. diſc. 30. & 31. lib. 7. de donat. diſc. 61. & alibi, ut ſupra, lit. A. ſ lib. 1. de feud. diſc. 4. & 6 q. lib. 6. de dote, diſc. 146. lib. 13. de penſion. diſc. 1. & ſeqq & alibi pluries, cum aliis per* per Amichangel. *in reper. tibr. & c. 1. quæ ſint regalia, q. 4. 6. & 7. lib. 4. de emphyt. diſc. 1. & ſeqq. lib. 2. de Regal. diſc. 7.*

g *lib. 2. de Regal. diſc. 3. & 198. lib. 4. de emphyt. diſc. 1. et 2. et alibi.* h *lib. 1. de feud. diſc. 1. 6. diſc. 1. & 2. de emphyt. lib. 4. et alibi.* i *d. tit. de emphyt. diſc. 1. cum pluribus ſeqq.* l *diſc. 76. eod. tit. de emphyt. & in aliis locis cit. ſupra.* m *lib. 12. de benef. diſc. 90.*

n *d. diſc. 3. de Regal. et 198. eodem tit.*

An hujuſmodi Officiorum venalitas, & reſpective vacatio per promotionem ad Cardinalatum, eorumque diſpoſitio aliquam redoleant Simoniacam labem, vel aliam turpitudinem, ſeu rem illicitam.

1 *Quid ſi magis perniciosum an imperitia, vel nequitia, eſt ſub quæſtione, et diſtinguitur.*
2 *Quinam Judices, & Rectores ſint magis pernicioſi, an iniqui docti, vel probi, ſed imperiti.*
3 *De erroribus malignantium, & imperitorum in hac materia.*
4 *Quod de pecuniis ſolvi ſolitis pro diſpenſationibus matrimonialibus Papa, & Camera nullo modo participet, & in quos uſus erogentur.*
5 *Iſta pecunia ſolvuntur tanquam pro pœna.*
6 *De pecuniis, quæ obveniunt ex Dataria, & Cancellaria expeditionibus, & ex venditione Officiorum, in quos uſus erogentur.*
7 *De errore, in quo deſuper vivunt etiam Curiales.*
8 *An, & quomodo de his emolumentis Papa diſponat, incidenter.*
9 *De rationibus, ob quas ſolvuntur pecunia pro expeditionibus Dataria, & Cancellaria Apoſtolica.*
10 *De vacatione Officiorum ob promotionem ad Cardinalatum, an habeat aliqui ſuſpicionis mala.*
11 *De Viris conſpicuis, qui ex Tribunali Clericorum Cameræ exire ſolent.*
12 *Quare pro Officiis majoribus, & Prælaturis ſolvatur pretium.*
13 *De donativis Officiorum, quæ fieri ſolent per Papam.*

C A P. IV.

PRoblematica eſt quæſtio, rationum & auctoritatum copioſa pro utraque partium, quænam ſit res deterior, magiſque Reipublicæ præjudicialis, an imperitia, vel nequitia; Relinquendo autem cuilibet libertatem ſequendi ſibi placitam partem, cum perpetuo ſtylus, ac genius abhorruerit in ſuperfluis immorari, atque inutiles facere evagationes; Vel amplectendo meo judicio probabilem diſtinctione, ut ſpectata cauſa, deterior ſit nequitia, ſpectato vero effectu, deterior, magiſque præjudicialis ſit imperitia, ſive indocilitas, cum primum malum ſit cum reſipiſcentia curabile, ut Pauli, & Auguſtini, aliorumque ſimilium exempla docent, alterum vero incurabile, unde propterea, tam apud Juriſtas, quam apud Politicos magis receptum eſt, minus præjudiciales eſſe Reipublicæ Judices, Magiſtratus, & Rectores doctos, & prudentes, quamvis iniquos, quam ſint imperiti, & indociles quamvis probis, ut in aliis operibus advertitur; A. Illud tamen certum eſt, ac indubitabile, ut longe deterior, ac peſſima ſit utriuſque mali conjunctio, imperitiæ ſcilicet, & nequitiæ, ſeu malignitatis; Iſta vero conjunctio in hoc præſertim themate frequentius verificari videtur, quod ſcilicet Sedis Apoſtolicæ, & Romanæ Curiæ hoſtes, vel æmuli, maligne ejus acta, & operationes interpretando, abſque aliqua, tam juris, quam facti notitia, cum ſomniis, & fabulis, clariſque erroribus adeo ſuper iſta materia obloqui ſolent, unde propterea irriſione magis, quam reſponſione digni cenſendi veniunt: plura namque mala ſuper hujuſmodi Venalium Officiorum vacabilium uſu conſiderare ſolent. Primo, nempe, quod cum proventus eis aſſignati conſiſtant in annatis, & quindenniis, ac minutis ſervitiis, aliiſque emolumentis ſolvi ſolitis pro expeditionibus literarum Apoſtolicarum in proviſionibus Epiſcopatuum, Abbatiarum, & beneficiorum, aliiſque gratiis ſpiritualibus, & præſertim diſpenſationibus matrimonialibus per Apoſtolicam Datariam, & Cancellariam, aut Secretariam Brevium concedi ſolitis, ita Simoniaca labes adeſſe videatur, pecuniam recipiendo pro iis, quæ ex Divino præcepto, utpote gratis accepta, gratis dari debent, non autem cum commutatione rei temporalis cum ſpiritualis, in qua Simonia conſiſtit, adhibendo illud malignum dicterium, quod Curia Romana dat plumbum pro auro. Secundo, quod cum, vel ex antiqua conſuetudine vel ex Apoſtolicis Conſtitutionibus iſtorum Officiorum vacatio ſequatur per promotionem ad Cardinalatum, quæ ad hunc

effe-

antiquus uſus comprobatur; F. Vel quod ſicuti Parochiani cum decimis, & oblationibus, vel emolumentis, quæ præſtari ſolent occaſione funerum, & ſepulturæ vel alterius adminiſtrationis Sacramentorum, ſuſtentare debent Parochum, Diœceſani vero, cum quarta, ſeu portione canonica, & cum Cathedratico, & Synodatico, aliiſque collectis, & contributionibus, ſuſtentare debent Epiſcopum, atque concurrere in aliis oneribus Eccleſiæ, ita omnes Catholici concurrere, & contribuere debent in ſubſtentatione Papæ, tanquam Epiſcopi Eccleſiæ univerſalis, & in aliis expenſis, & oneribus ejuſdem Eccleſiæ, & Catholicæ Religionis, eo modo, quo in Eccleſia primitiva in Epiſtolis Pauli Apoſtoli, aliiſque actis legitur de collectis, quæ undequaque fiebant, atque docet actualis praxis univerſalis Religionum, quod pro ſobſtentatione Prioris, vel Miniſtri Generalis, ejuſque Officialium, & Miniſtrorum, aliiſque oneribus, & impenſis Religionis regimen, & ſervitium concernentibus undequaque fiunt collectæ, & contributiones, Magis vero proxime ad rem, id comprobat praxis Hieroſolymitanæ Religionis, quod pro communibus indigentiis, & oneribus, vacante Commenda, vel dignitate, commune Ærarium percipit annatam vacationis, cum ſimilibus. Sed quoniam practicabiles non ſunt, ob tot diverſitates Principatuum, eorumque ſtylorum, dictæ collectæ, & contributiones, idcirco iſtarum loco, prudenter, & rationabiliter antiquitas introduxit hujuſmodi emolumenta.

De ſecundo ſcandali, vel oblocutionis caſu ob promotiones hujuſmodi Officialium, qui magno pretio mediante, Officia emunt, particulariter agitur in pluries inſinuato diſc. 2. de regal. occaſione quæſtionis in Foro diſputatæ, & adhuc pendentis in quodam magno Tribunali proximi, & adjacentis Principatus Italiæ, in quo non cadit quidem ſuſpicio æmulationis, & malignitatis, bene tamen cadit iſtarum rerum imperitia, ideoque facilior eſt incurſus in illos errores, in quibus etiam aliqui ex iis, qui in curia nati, & educati fuerunt, vel diu verſati ſunt, vivunt. Ut enim more citato loco advertitur, duo primarii Officiales merito promoveri ſolent, quoniam in ipſamet iſtorum Officiorum conceſſione fieri videtur quædam præventiva promotio, dum regulariter ex ſtylo, ut inſinuatum eſt, ad illa non aſſumuntur, niſi illi, qui jam ſint Clerici Cameræ, & frequentius, antiquiores, & emeriti, qui diu in eo Tribunali ſederunt, aliaque munera laudabiliter exercuerunt, ipſaque Officia magna præſeferunt adminiſtrationem, magnoſque habent annexos labores; G. Idemque cum ſua proportione adaptatur Clericis Cameræ, quoniam deſumendo regulam ab iis quæ frequentius accidunt, Iſti Clericatus conferuntur Prælatis emeritis, atque in Guberniis, aliiſque muneribus jam verſatis, & quod plus eſt, non eo ipſo quod quis eſt Clericus, ergo promovetur, quoniam præſtare ſolent alia ſervitia, & exercere alia munere laborioſa, & diſpendioſa, H. quorum intuitu, & contemplatione potius promotio ſequi ſolet, etiam raro, adeo, ut multi in hoc ſtatu decedant. Eligi autem ſolent promovendi ex iſto Collegio, ut illud aliquando honoretur, eodem modo, quo practicari ſolet in Collegio, ſeu Tribunali Rotæ, cujus Adjutores pro Officii aſſecutione nihil ſolvunt, & aliquando ex altero Collegio, ſeu Tribunali Signaturæ Juſtitiæ, & Gratiæ, quæ ſunt majora hujus Principatus forenſia Tribunalia, in quibus viri conſumati ſedere ſolent, omniumque pro Republica, & juſtitiæ adminiſtratione laborant, atque experientia docuit, quod inſignes, & primarii Cardinales, ex eis, tanquam ex Equis Trojanis, prodierunt quinimo,
11 & valde qualificati Summi Pontifices, adeout inter iſta duo Tribunalia Rotæ, & Cameræ, quidam equalis curſus dignoſci videatur, ut in iſto currenti ſeculo præſertim praxis docuit, quod ex Tribunali Rotæ prodierunt tres Summi Pontifices nempe Clemens VIII. Greg. XV. & Innoc. X. & ex Tribunali Cameræ tres alii, nempe Paulus V. Urbanus VIII. & Innoc. XI. ideoque revera iſte cenſendus eſt error vulgi, & quædam falſa opinio popularis. Pretium vero,
12 quod in hujuſmodi Officiorum aſſecutione ſolvi ſolet, non eſt intuitu futuræ promotionis, minuſque pro aſſecutione Prælaturæ, & adminiſtrationis juſtitiæ, ſed ad inſtar aliorum Officiorum ſecundæ, & tertiæ claſſis deſcriptorum ſupra, in cap. 2. ſolvitur pro notabilibus emolumentis, quæ illis annexa ſunt, adeout ſi proviſio fieret, ut hæc Officia A.C. Theſaurarii Generalis, & Clericorum Cameræ non haberent annexam Prælaturam, ſed conferri deberent Viris uxoratis, Cardinalitiæ dignitatis, adhuc haberent ſine dubio emptores pro eodem pretio, dum reddunt eundem, forteſque majorum fructum, quam reddant dicta alia Officia minora, quæ nullam habent annexam juriſdictionem, & adminiſtrationem, nullamque ſecum ferunt ſpem, & tamen quamplures facultates illa ad fructum, & pro negotio emunt in tanta quantitate, quod pretium adæquat illud dictorum Officiorum majorum, ut latius d. diſc. 2. de Regalibus.

Demum ad tertiam obloquendi occaſionem ſuper eorundem Officiorum condonatione enunciata eodem diſc. 2. de Regal. ac etiam infra, cap. 17. occaſione agendi, quidnam in caſu ſuppreſſionis reſtituendum ſit Donatariis, vel habentibus cauſam ab eis, jam reſponſio patet ex iis, quæ dicta ſunt, cap. 3. quod iſtud pretium non redolet ſortem principalem, ſed fructum, ſeu redditum currentem. Et licet ea, quæ ſuperius in præſenti Capitulo dicta ſunt in primo objecto deſtruant iſtam condonandi libertatem, dum hujuſmodi proventus, neque ſufficiunt ad fructus paſſivos, æris alieni contracti ex cauſa Eccleſiæ, & fidei, & ad alia onera, ac expenſas Principatus ſpiritualis, adeoque non ſit verificabilis illa exuberantia, quam Theologi non informati, atque de more, loquendo cum abſtractis, & generalitatibus, præſupponunt; Attamen in ſubſtantia, ſpectatoque effectu, hujuſmodi liberalitates, & munificentiæ practicatæ fuerunt cum aliquo præjudicio populorum Status Eccleſiaſtici, ex redditibus, ac proventibus iſtius Principatus temporalis, ex quibus ſuppleta fuerunt illa onera alterius Principatus ſpiritualis quæ cum hujuſmodi Officiorum pretiu adimpleri debebant, adeout fuerit quid pro; integrum tamen relinquo locum veritati, an & quomodo id practicari potuerit, cum meum non ſit ſuper his manus aponere.

a *lib. 15. in Relat. Curiæ, diſc. 32. n. 89. & in Opuſculo Italici idiomatis de Principe practico, c. 15. n. 4. & alii*
b *Diſc. 2. de Regal. & infra cap. 13.*
c *Eodem diſc. 2. de Regal. & eod. cap. 13.*
d *In Opuſculo Italici idiomatis de Cardinali practico, cap. 6.*
e *lib. 1. de feud. diſc. 28.* f *lib. 1. de benef. diſc. 89.*
g *De muneribus Audit. Cam. & Theſaur. gener. lib. 15. in Relat. Curiæ, diſc. 34. & 35.*
h *De Clericis Cameræ, & de muneribus, quæ eis incumbunt, d. lib. 15. in Relat. Curiæ, diſc. 33.*

An Papa licite poſſit condonare emolumenta expeditionum, & demandare expeditiones gratis, & per viam ſecretam in præjudicium Officialium, qui obtinent Officia ex cauſa oneroſa, & qualem poteſtatem in hoc habeat Collegium Cardinalium.

S U M M A R I U M.

1 *DE quali defectu poteſtatis in Principe agi ſoleat.*
2 *De querelis Officialium ſuper hujuſmodi gratiis expediendis gratis.*
3 *Qualis fuerit occaſio ſuppreſſionis Secretariorum.*
4 *Error eſt procedere cum generalitatibus, quia veritas inquiritur ex diſtinctionibus.*
5 *De annatis, quæ ſolvuntur in expeditionibus, & de ratione.*
6 *Pariſicantur beneficia, & feuda, vel emphyteuſis.*
7 *De exemptione aliquorum generum perſonarum.*
8 *De exemptione Oratorum Principum, quomodo procedat.*
9 *De exemptione particulari, vel perſonali, quomodo concedatur.*
10 *De directa, & immediata conceſſione Papæ.*
11 *Quomodo intelligatur illa ratio, quod Officiales id ſcire potuerunt, vel debuerunt.*
12 *Pariſicantur termini locationis, & conductionis, & defalchi, & de diſtinctionibus, quæ deſuper cadunt.*
13 *Quæ ſint juſta cauſa concedendi iſtas gratias.*
14 *Non laudantur gratiæ ſine cauſa, ex ſola gratificatione voluntaria, & de præjudiciis exinde reſultantibus.*
15 *De conceſſionibus, quæ fiunt per Sacrum Collegium.*
16 *Quare Collegium in hoc ſe ingerat.*
17 *Quare gratiæ, quæ fiunt per Collegium ſine cauſa, ſint magis præjudiciales.*
18 *Improbatur denegatio hujuſmodi gratiarum quando concurrat juſta cauſa.*
19 *An ſit juſta cauſa illa tranſlationis ad aliam Eccleſiam, ſi pro prima ſolutum fuit.*
20 *Pariſicantur termini gabellæ, contractuum, & laudemii.*

CAP. V.

C A P. V.

Ille poteſtatis defectus, de quo in præſenti Capitulo, & in aliis infra non ſemel agitur, intelligendus venit de proveniente a vi directiva non autem a coactiva, & ſic a lege juſtitiæ, honeſtatis, congruentiæ, quæ ſupremum quoque Principem, tam in foro interno apud Deum, quam externo apud populos pro ejus bona fama, & exiſtimatione obligat, quoniam ut advertitur in opuſculo *de principe practico*, Princeps eſt ſupremus Dominus, ſuperior, & moderator ſingulorum Subditorum, quorum vitæ, & necis, ac bonorum poteſtatem habet, ſed eſt ſubditus Reipublicæ, & univerſitatis Populorum, ſaltem in bona, vel mala fama, quando enim hæc non curando, velit exercere de facto poteſtatem abſolutam, & plenam, tunc nemo in eo Principatu dicere poteſt, cur ita facis, neque datur Judex, qui illum cogat, & redarguat, ut agendo de Principis poteſtate, in ſuis Sedibus agitur. A

Neque iſta quæſtio idealis cenſeri debet, eo quia non de facili ad forum contentioſum deducta reperiatur, quoniam licet ob reverentiam debitam Papæ, vel Sacro Collegio, non audeant Officiales, qui ſe aſſerunt gravatos ob expeditiones gratis, & in eorum præjudicium conceſſas tale gravamen deducere ad forum judiciale in forma contentioſa; accedente quoque ratione magnæ earum multiplicitatis, adeout in ſingulis expeditionibus, quando iſte caſus contingit, ſatis modicum ſit intereſſe, vel præjudicium cujuſlibet in ſingulari, quamvis reſpectu omnium ſit conſiderabile, unde propterea practicatur vulgare axioma, ut quod multis commune eſt, de facili negligatur. Attamen extrajudicialiter frequentes, & continuæ ſunt querelæ, ſine quibus etiam Princeps, & aliqui Superiores ex officio facere tenentur id, quod juſtum, honeſtum, & licitum eſt, ab injuſtis autem, & illicitis abſtinere.

Et nihilominus neque omnino deſuit formalis diſputatio ſuper hoc puncto aſſumpta per Collegium Secretariorum Apoſtolicorum ſub Gregor. XV. occaſione aliquarum exemptionum ab iſto Pontifice, aliiſque prædeceſſoribus conceſſarum, quæ ſopita fuit per quandam ſpeciem concordiæ, dum Pontifex Collegio quædam compenſativa privilegia conceſſit, atque recentiori tempore, cum Clemens X. conceſſiſſet Auditoribus Rotæ indultum franchitiæ in expeditionibus per Secretariam Brevium eo modo, quo ab antiquo illud habebant in expeditionibus per Cancellariam, & Datariam, idem Collegium Secretariorum in Tribunali A. C. formiter ſe oppoſuit hujus indulti executioni, qua tamen per ſententiam conceſſa, excitata fuit, licet in forma extrajudiciali, & per viam ſupplicis libelli, initio Pontificatus Innoc. XI. quæſtio contra Cameram pro ſuppletione damni exinde Collegio reſultantis, idque anſam dedit, atque excitavit ad reflectendum ad ejuſdem Collegii ſuppreſſionem ſupra in cap. 1. inſinuatam, & quæ huic operi impulſum dedit, dum iſta occaſione examinata fuerunt emolumenta iſtius Collegii, & quidnam ex pretio iſtorum officiorum in Camera obveniſſet, ita agnoſcendo maximam læſionem exinde reſultantem, ob quod ad ſuppreſſionem deventum eſt, quæ adeo magnas produxit diſputationes, de quibus infra.

Retento itaque dicto præſuppoſito, quod agatur de illa poteſtate ordinaria, quæ a juris, & juſtitiæ regulis metienda ſit, & intra quarum cancellos bonus Princeps ſuam poteſtatem reſtringere velit; Attentis regulis, & propoſitionibus generalibus pro negativa reſpondendi generaliter, & indefinite videretur juxta inferius inſinuanda, ſed quoniam ſemper eſt procedere cum generalitatibus, & abſtractis, ex quibus æquivoca, & errores perpetuo reſultant, cum veritas nonniſi ex diſtinctionibus, earumdem congrua applicatione aperiatur, idcirco prænotandum venit, quod in expeditione literarum Apoſtolicarum ſuper proviſionibus Eccleſiarum Cathedralium, Metropolitanarum, & Abbatialium, ac etiam aliarum Dignitatum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ per organum Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ fiunt per Sedem Apoſtolicam, ultra quædam minora emolumenta, quæ ratione materialis expeditionis literarum ſolvi ſolent Scriptoribus, Reviſoribus, Regiſtratoribus, Plumbatoribus, aliiſque Datariæ, & Cancellariæ Officialibus jam ſuperius deſcriptis, quando Beneficia, vel Dignitates excedunt valorem 24. ducatorum Cameræ ſolvitur annata juxta illam taxam, quæ reperitur deſcripta in libris Cameræ, & reſpectu non deſcriptorum, juxta valorem narratum, iſtaque annatarum ſolutio inolevit ex quadam antiqua conſuetudine, illi probabili innixa rationi recognitionis, quæ ita ſit univerſalis dominii, quod Pontifex, & Eccleſia Romana habent omnium Eccleſiarum, Monaſteriorum, & Beneficiorum, eo modo quo Feudatarii, & Emphyteutæ pro nova inveſtitura, vel pro ejus renovatione ſub nomine Relevii, ſeu Laudemii, vel intratræ, ſolvunt Domino valorem fructuum unius anni, vel aliam ſummam a conſuetudine inductam, iſtoſque terminos paſſim habemus purificatos in ſolutione quindenniorum, facienda per manus mortuas, quando Beneficia, vel bona Feudalia, ſeu Emphyteutica in eos tranſeunt, adeout ceſſent vacationes, & per conſequens novæ proviſiones, & annatarum ſolutiones, ut in ſuis Sedibus habetur, B. & inſinuatum eſt quoque in Capitulo præcedenti.

Ab hoc autem onere, vel obligatione pleræque perſonæ exemptionem habere ſolent, iſtaque exemptio, cujus ratione obtinentur expeditiones gratis, eſt de duplici ſpecie, una generica, altera vero ſpecifica, vel perſonalis. Generica namque eſt illa, qua ex privilegio Apoſtolico explicito, vel illo implicito, ſeu præſumpto, quod ineſſe dicitur in antiqua Conſuetudine, gaudent quædam genera perſonarum, nempe Cardinales, eorumque Fratres, & Nepotes, veri & Actuales Familiares Papæ, Auditores Rotæ, Camerales, Conſultores, & Miniſtri Sancti Officii, aliique ſimiles, ac etiam, ex quadam conſuetudine, Oratores Regum, & Principum, forteque eorum Filii; Iſta vero exemptio Oratorum practicatur ſolum in expeditionibus, quæ fiunt ſuper proviſionibus Datariæ, non autem in illis, quæ fiunt per Conſiſtorium, in quibus non verificatur conſuetudo, de cujus natura eſt, ut attendi debeat in caſu præciſo, in quo viget, & non admittat extenſionem de caſu ad caſum, vel de perſona ad perſonam. C. Unde propterea in caſus contingentia, cum Epiſcopus Lamacenſis Orator Regis Portugalliæ ſub Innocentio Undecimo Regnante, tranſlatus eſſet ad Metropolitanam Eccleſiam Bracarenſem, iſta exemptione potitus non eſt, ſed ſolvit ſolitas ſummas, eo quia exempla, quæ adducebantur, percutiebant proviſiones Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum, vel penſionum per Datariam, non autem proviſiones Epiſcopatuum, & ſimilium per Conſiſtorium; Nihil tamen firmando circa dictas exemptiones, quæ ſolum obiter enunciantur, locum integrum relinquendo veritati.

Altera vero ſpecies exemptionis particularis, vel perſonalis, eſt illa, quæ conceditur quandoque perſonis non privilegiatis, ex gratia particulari, ſine qua alias ſolvere deberent, iſtaque exemptio, quæ ex gratia concedi dicitur, pariter eandem recipit diſtinctionem inter proviſiones Conſiſtoriales, & non Conſiſtoriales; ubi enim agitur de non conſiſtorialibus, in eis non ſe ingerit Sacrum Collegium Cardinalium, ſed hujuſmodi gratiæ expediendi gratias, atque ut dici ſolet, per viam ſecretam, conceduntur a Papa per organum Datarii, vel Secretarii Brevium.

In Conſiſtorialibus autem quandoque abſque aliquo conſenſu, vel conſilio Collegii Cardinalium, iſta gratia concedi ſolet directe, & immediate per Papam, frequentius vero, quando Papa de eadem gratia ſupplicatur, remittere ſolet ſupplicem libellum Sacro Collegio, a quo per vota ſecreta, in Congregatione haberi ſolita immediate poſt Conſiſtorium in eadem Aula poſt Papæ diſceſſum, decernimus, an ſit concedenda, vel deneganda, atque conceſſio ex decreto ſub Alexandro VII. concluſa non dicitur, niſi per tres ex quatuor votorum partibus, eaque explicari ſolet ſub nomine gratiæ, quæ per Collegium fiat; illa vero quamvis concluſa, vel reſpective excluſa ſit, adhuc exigit approbationem expreſſam, vel ſaltem tacitam Papæ, quoniam quandoque licet Collegium gratiam denegaverit, eam tamen, ac denegatione non obſtante, concedit Papa, & e converſo, (licet non ſoleat) demandare poteſt, quod conceſſio jam facta ſuum non ſortiatur effectum.

His autem ita prænotatis, atque diſtinguendo gratias, quæ directe, & immediate conceduntur per Papam, ab illis, quæ ut ſupra conceduntur per organum Sacri Collegii. Quatenus pertinet ad primam ſpeciem, dubitandum non eſt de poteſtate, quamvis deſit juſta cauſa, abſque eo, quod Officiales conqueri valeant, cum id ſit de natura Officiorum, ipſiſque Officialibus innoteſcat, quod Papa, etiam ſine cauſa poteſt, & quandoque ſolet facere hujuſmodi conceſſiones, quæ ſpectato effectu, ipſimet Papæ potius præjudicare videntur, quoniam ex iſta ratione minus vendi ſolent Officia, quæ longe majus haberent pretium, ſi emptores eſſent certi, & tuti de hujuſmodi gratiarum denegatione,

ne, quodque pro omnibus expeditionibus ſolvi deberent emolumenta. Adhuc tamen, quamvis, ut præmiſſum eſt, in foro exteriori per Officiales hæc actio non exerceatur contra Papam, vel Cameram, eo quia convinci non poteſt defectus juſtæ cauſæ, quæ poteſt eſſe occulta, & populo non innoteſcere, pro regulatione conſcientiæ, & juſtitiæ naturalis, quæ obligat quoque Supremos Principes, inſpiciendum eſt, an alteretur notabiliter, necne ſolitum, & an adſit necne juſta cauſa, adeout dici poſſit conceſſio mere voluntaria, vel potius neceſſaria, ſaltem ex illa neceſſitate interpretativa, quæ reſultat a lege congruentiæ, & honeſtatis, vel prudentiæ.

11 Attenta ſiquidem ratione contra Officiales deſuper conſiderari ſolita, quod ſcilicet emendo Officia prævidere, & cogitare potuerunt, & debuerant iſtum caſum, adhuc iſta ratio adaptatur ad ſolita, & conſueta, non autem ad inſolita, & extraordinaria, quæ veriſimiliter cogitari, & prævideri non potuerunt; Adinſtar eorum, quæ habentur in materia defalchi, vel remiſſionis penſionis non competentia conductori, qui aliquos caſus, utpote frequentes, & ſequi
12 ſolitos, prævidere potuit, vel debuit, quoniam petit remiſſionem pro inſolitis, & veriſimiliter non prævifis. D. Ac etiam circa diſtinctionem inter actus mere voluntarios, juſta cauſa non impellente, & illos, qui fiunt ex juſta cauſa, ob quam licet actus adhuc dici valeat de facto voluntarius, quia a voluntate facientis pendeat illum facere, vel non facere, dicitur tamen neceſſarius ex neceſſitate interpretativa, conferunt ea, quæ habentur in eadem materia defalchi, vel remiſſionis penſionis, præſertim in Appaltibus, vel arrendamentis Gabellarum & vectigalium, aliorumque regalium, & publicorum jurium, quæ fiant per Principem, vel Rempublicam, ejuſque Miniſtros, & Officiales Camerales, quoniam ſi Princeps, vel ejus Officiales, aut alii, quos ipſe prohibere poteſt, præjudicent Appaltatori, adeout ejus conſueta emolumenta diminuantur ex eorum facto voluntario, non ſolum locus eſt defalco, ſeu remiſſioni penſionis, ſed etiam ſibi competit actio, vel exceptio refectionis ejus, quod intereſt, nedum ratione damni paſſi, quamvis modici, & non intollerabilis, ſed etiam ratione lucri amiſſi, quoniam ita defici dicitur a data fide, atque non præſtari illa patientia, quam locator conductori præſtare tenetur. E. Durum enim, & irrationabile eſſet, quod (ut vulgo dici ſolet) locaret quis hortum, & perciperet penſionem, deindeque vellet olera donare, vel alias de eis diſponere, cum ſimilibus. Sed ſi idem Princeps locator, vel ejus Officiales, & Miniſtri ex aliqua juſta cauſa concernente publicam neceſſitatem, vel utilitatem aliquas faciant proviſiones Appaltatori damnoſas, & præjudiciales, puta quia ob ſuſpicionem peſtis, vel belli prohibeatur commercium aliquarum nationum, vel regionum, ſive ratione famis, vel ob motus populares ſuſpendantur, vel minuantur Gabellæ, aut quod congruat aliquas dare exemptiones, & franchitias, quia ſic publicæ neceſſitatis, vel utilitatis ratio exigat, cum ſimilibus, tunc non intrant termini violationis fidei, & inobſervantiæ contractus, vel non præſtitæ patientiæ, quoniam actus dici meretur potius neceſſarius, quam voluntarius; Ideoque inter caſus fortuitos eſt recenſendus, & per conſequens fit ſolum locus remiſſionis penſionis ratione damni intollerabilis, quod a caſu provenit, recteque intrat pluries in hoc tractata, & præſertim, cap. 17. inſinuata diverſitas, vel reduplicatio perſonarum in Principe, ejuſdem Officialibus, & Miniſtris, quoniam alia eſt perſona privati contrahentis, alia vero perſona publici gubernantis, iſtique termini ad rem congrue adaptantur.

Ac etiam in conceſſionibus mere voluntariis, & gratioſis fieri ſolitis, & quæ prævideri potuerunt, vel debuerunt, intrat d. diſtinctio inter ſolitum, & inſolitum, ad quod præſumptio eſt cogitatum eſſe, notabiliter alteretur; Ut puta, exemplificando in praxi, concedit Papa Appaltatori pro conventa penſione omnia emolumenta Gabellarum, & Dohanarum, non per hoc tamen ſibi ademiſſe cenſetur poteſtatem concedendi aliquas gratioſas exemptiones, vel franchitias a Dohanis, vel Gabellis, atque ſi iſtæ exemptiones ſunt ſolitæ, non poteſt ob ea Appaltator prætendere defalcum, quia potuit, & debuit prævidere, ſed ſi ſolitum notabiliter alteretur ſine juſta cauſa, adeout actus mere voluntarius dici mereatur, juxta diſtinctionem, de qua ſupra, tunc utique intrat de juſtitia defalchum, cum ſimilibus.

13 Super juſtis autem cauſis, ex quibus hujuſmodi gratiæ concedi ſolent, vel debent, certa, & determinata ſtatui non poteſt regula, cum totum pendeat ex perſonarum, locorum, temporum, & accidentium qualitate, & circumſtantiis, prudenti, beneque regulato arbitrio boni viri penſandis, cum univerſali principio publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, vel cum motivo juſtitiæ, eo modo, quo generaliter regulatur ordinaria poteſtas Principis, tollendi jus tertii, de qua ſæpius hoc tractatur, præſertim cap. 17.

Potiſſima vero, magiſque frequens, & connaturalis cauſa, quam aliqui non immerito intrinſecam vocant, eſt illa, quæ provenit a notabili depauperatione, vel diminutione ſtatus Eccleſiarum, earumque bonorum, & redditTuum, ratione occupationis factæ per Infideles, vel Hæreticos, aliosque inimicos, vel ratione depopulationis, a bello, & militari manu ſecutæ, aliiſque ſimilibus calamitatibus, & infortuniis, etiam caſualibus, puta ratione incendii, vel alluvionis, ſive terræmotus, adeout damnum perpetuum, vel diuturnam habeat durationem, iſtaque (ut præmiſſum eſt) dicitur cauſa intrinſeca, & naturalis. Extrinſeca vero, & accidentalis dicitur illa, quæ ob particulares circumſtantias habeat etiam rationem neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ univerſalis, & Sedis Apoſtolicæ, puta quia aliquis Rex, vel Magnus Princeps, a quo notabile bonum ſperari, vel notabile damnum alias timeri poteſt, id enixe petat, vel quod ita expediat ex eodem fine ſperandi aſſecutionem boni, vel repellendi timorem mali, captare gratiam, & benevolentiam alicujus primarii Miniſtri, vel Magiſtratus, cum ſimilibus, quibus eadem congruat ratio, adeout ex morali, vel interpretativa neceſſitate, vel utilitate publica id ſequatur, non autem ex gratificatione, & affectione, vel intereſſe privato, cum tunc nedum injuſtæ cenſendæ ſint hujuſmodi gratiæ, ratione privati præjudi- 14
cii, quod cum læſione juſtitiæ commutativæ infertur emptoribus Officiorum, a quibus hujuſmodi emolumentorum pretium præventive receptum eſt, ut in præcedenti Capitulo advertitur, ſed magis ratione publici, & ſucceſſivi præjudicii perpetui, quod infertur Sedi, & Cameræ Apoſtolicæ, ratione hujus malæ introductionis, ob quam deducendo exempla, prætendi ſolet (quamvis indebite) quædam quaſi coacta continuatio, ita privando Sedem Apoſtolicam, non ſolum illo majori pretio, pro quo Officia vendi poſſunt, ſed fortius illa magna, & inæſtimabili prærogativa ſuperius inſinuata, quæ ex hujuſmodi annatarum, & emolumentorum ſolutione reſultat, in recognitionem ſemper ejus directi, & univerſalis dominii, ut ſupra, ideoque nimium caute, parce, & circumſpecte in hujuſmodi gratiis, ceſſante juſta cauſa concernente ſolum publicam neceſſitatem, vel utilitatem, procedendum videtur.

Præmiſſa vero, quæ in ipſo Summo Pontifice dicta ſunt, 15
longe magis, & incomparabiliter procedunt in altera ſpecie gratiarum, quæ fiunt a Sacro Collegio, ob maximam differentiam, quæ inter unam, & alteram dignoſcitur, quoniam Papa eſt ſupremus, & abſolutus dominus, & diſpoſitor hujuſmodi emolumentorum, ac etiam tanquam Princeps ſupremus habet poteſtatem tollendi jus tertii, & diſponendi de bonis, & juribus privatorum, abſque eo, quod de facili in foro externo convinci poſſit de defectu juſtæ cauſæ, cum ſæpius illæ cauſæ, quas publicare non expedit, ignotæ ſint populo, & tamen ſint juſtæ, imo neceſſariæ, quæ omnia non verificantur in Sacro Collegio, quod in hac parte non gerit perſonam Principis, & Domini, ſed ſolum Aſſeſſoris, & Conſiliarii Papæ, ſive præſtantis conſilium, vel conſenſum nomine omnium aliorum Collegio- 16
rum, de quibus ſupra in cap. 2. ita ratione magnæ confuſionis, & impracticabilitatis, alias reſultantis, ipſo Collegio, tanquam digniore, explicante vices, & partes omnium aliorum Collegiorum, eo modo, quo idem Collegium explicat, & ſupplet partes Eccleſiæ Univerſalis in electione Summi Pontificis, & prout in Eccleſiis particularibus Capitulorum Cathedralis, vel Metropolitanæ explicat, & ſupplet vices, & partes aliarum Eccleſiarum inferiorum Diœceſis, vel Provinciæ, cum ſimilibus; Et per conſequens gerere non poteſt partes domini, & condonatoris, ſeu liberi diſpoſitoris, ſed ſolum Aſſeſſoris, & Conſiliarii, ſeu boni viri interponentis arbitrium, quod eſſe debet regulatum a jure, vel a ratione, cum dominium, & libera diſpoſitio verificentur ſolum in illa emolumentorum portione, quæ ad ipſum Collegium pertinet, atque alias lædi dicitur Juſtitia, & per conſequens in remittentibus & condonantibus intrat obligatio ſaltem apud Deum, & in foro interno reficiendi partibus, quibus præjudicatur, totum id, quod intereſt.

Alia quoque accedente conſideratione, ob quam a Collegio magis circumſpecte, & caute procedendum eſt, quoniam quando ipſe Papa directe, & immediate concedit hu-

juſmodi

juſmodi gratias, atque convinci poteſt defectus juſtæ cauſæ, quod eſt quidem nimium difficile, ſed non impoſſibile, tunc poſſent forte de jure Officiales refectionem damnorum petere a Camera, quod verificabile non eſt, quando eadem gratia fiat per organum Sacri Collegii, cum tunc recte Papæ, & Camera excuſari poſſint, dicendo id bene geſtum eſſe cum voto, & conſilio tot Sapientum, adeoque qualificati Senatus.

Nihilobſtante conſideratione per ſuperficiales in hoc fieri ſolita, (vere tamen contemptibili,) quod ſcilicet cum emptores Officiorum recte ſciant hujuſmodi gratia a Sacro Collegio fieri poſſe, & ſolere, ita cum hac lege emiſſe cenſentur, eiſdem ſcientibus non fiat injuria, quoniam iidem emptores præſupponere potuerunt, immo debuerunt, ut id ſolum practicetur eo modo, quo de jure, & de juſtitia practicari debet, non autem cum injuria, & cum injuſtitia, & privata affectione, vel gratificatione, cum id in tot, & talibus qualificatiſſimis Viris non ſit præſumendum, immo neque cogitandum, vel ſuſpicandum.

18 Quemadmodum vero injuſtum eſt, & Eccleſiæ præjudiciale hujuſmodi gratias abſque dicta juſta cauſa, concernente publicam utilitatem, vel neceſſitatem, ſive magnam equitatem, ex privata affectione, vel gratificatione, ſive intereſſe concedere, ita e converſo injuſtum, irrationabile, & Eccleſiæ præjudiciale eſt, illas, quando juſta cauſa urget, ex privatis paſſionibus denegare. Unde propterea vitium eſt in utroque extremo.

19 Cadit vero dubium, an inter juſtas cauſas recenſenda ſit illa, quod proviſus de Eccleſia, de cujus expeditione agitur, translatus fuerit ab alia Eccleſia, de cujus expeditione ſolvit ſine effectu. puta quia poſſeſſionem adeptus non fuerit, vel quod nullos, aut modicos fructus ab ea perceperit, atque fertur, quod pro frequentiori praxi iſta cauſa reputata fuerit juſta, ideoque admiſſa fuit. Verum erroneum videtur cum hac generalitate indefinite procedere, cum in ſubjecta materia adhibenda veniat diſtinctio adhiberi ſolita in gabella ſolvenda pro contractibus, vel in laudemio ſolvendo pro alienatione bonorum emphyteuticorum, quod ſcilicet ſuſpiciendum eſt, an ineffectuatio primæ proviſionis proveniat abſque culpa, & facto voluntario proviſi, puta quia de jure, vel de facto proviſio, ſine ejus culpa, effectum ſortiri
20 non potuerit, aut quod per Superiores, ipſo non procurante, pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ, ad quam, vel a qua translatio ex motu proprio Pontificis vere ſecuta ſit; ſecus autem ubi expreſſe, vel præſumptive conſtet, quod translatio procurata, vel deſiderata ſit per translatum pro majori ejus dignitate, & prærogativa, vel pro majoribus redditibus, quoniam juxta doctos terminos gabellæ, ſeu laudemii, cum actus primus fuerit jam perfectus, ſufficit quod per momentum temporis fuerit talis, & non attenditur voluntarius receſſus, aut voluntaria innovatio, ideoque dicendus eſt punctus facti potius quam juris, certam, & generalem non admittens regulam, ſed prudenti, beneque regulato arbitrio, pro ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis excindendus, more tamen Judicis, vel Conſiliarii, ut ſuperius dictum eſt, cum regulis juſtitiæ, non autem more liberi diſpoſitoris, cum regulis benevoli gratificatoris.

a *De poteſtate Principis tollendi jus tertii; eique præjudicandi, lib. 2. de reg. diſc. 148. 177. 185. & 193. & in Opuſculo Italici idiomatis de Principe, cap. 22. & ſeq.*
b *De benef. diſc. 89. de reg. diſc. 162. de emphyt. diſc. 59.*
c *De benef. diſc. 30. de judic. diſc. 21. & alibi pluries.*
d *De locato, diſc. 1. cum plurib. ſeqq.* e *De reg. diſc. 65. cum plur. ſeqq. & 159. de locato, diſc. 1. & ſeqq.*

Quomodo officia venalia acquirantur, & quid ubi acquiſitio in perſona unius fiat per alterum de iſtius pecunia, & de præſumpta donatione, ac imputatione in legitimam, & de materia reſervationis decreti.

S U M M A R I U M.

1 *Officia ſunt de regalibus, quæ poſſideri non poſſunt ſine titulo de quo poſſeſſores tenentur docere.*
2 *De differentia inter Officia Cameralia, & Capitolina.*
3 *De tribus modis, vel titulis hujuſmodi conceſſionum.*
4 *De differentia inter unum, & alterum conceſſionis modum.*
5 *Si Officium acquiritur de pecuniis unius in perſona alterius, ad quem illud pertineat.*
6 *Ille qui pecuniam dedit ad Officium emendum, ſi non habet reſervationem decreti, nullum jus acquirit ſuper Officio, & poſtponitur habentibus decretum, vel reſignatario.*
7 *Declaratur quando id procedat.*
8 *Quid importet, & operetur reſervatio decreti.*
9 *Reſignatarius non recognoſcit a reſignante, ſed a Papa, & quid operetur reſignatio.*
10 *De duobus diverſis ſpeciebus reſervationis decreti.*
11 *De concurſu creditorum habentium reſervationem decreti remiſſive.*
12 *De reſervatione decreti ad favorem Domini, & acquiſitoris commodi.*
13 *In Officiis, ad inſtar feudorum non admittitur ſimulatio.*
14 *Officia ſæpe cantant in perſonis eorum, qui id ignorant.*
15 *An Officium cenſeatur donatum ei, in cujus perſona quæſitum eſt.*
16 *An imputetur in legitimam.*
17 *De aliis ſpeciebus imputationis.*
18 *De regula tenenda in hac materia.*
19 *Quando locus eſt imputationi, intelligitur quatenus ipſe velit.*
20 *De dicta imputatione Officiorum majorum, & Prælatitiorum, & de differentia inter iſta, & alia Officia.*

C A P. VI.

Cum iſta Datariæ, & Cancellariæ, & Cameræ Apoſtolicæ Officia per Papam concedi ſolita, extra controverſiam ſint de regalibus, adeout abſque Papæ conceſſione, valide, & legitime acquiri, & obtineri non poſſint, hinc ſequitur, ut juſte poſſeſſores cogi valeant ſub pœna amiſſionis Officiorum ad docendum de ſuæ poſſeſſionis titulo, quo non docto habeantur pro vacantibus, ut in caſu magis dubitabili officiorum Capitolii, ſeu populi Romani noſtra ætate practicatum dicimus, atque in propria hujus materiæ regalium Sede advertitur: A. Iſta vero neceſſitas magis vigebat in præfatis Officiis Capitolinis ex duplici ratione, 1
primo, quia illa ſolebant concedi pro univerſa deſcendentia, vel ad certas generationes, aut alias ad longum tempus, 2
unde propterea de facili verificari poterat caſus illicitæ occupationis abſque titulo, ob illius expirationem, & ſecundo, quia conceſſiones fiebant per Conſervatores pro tempore, quorum officium durat ſolum ad tres menſes, ideoque non ita diligenter conſervabatur regiſtrum conceſſionum, utrumque autem ceſſat in his Officiis Papalibus, tum quia concedi non ſolent, niſi ad vitam unius perſonæ, tum etiam quia Dataria habet Miniſtros diligentes, & peritos, atque conſervat integra regeſta, ideoque non de facili datur caſus, quod Officia jam vacantia poſſideantur a privatis abſque titulo; Solumque expertus ſum caſum fraudis, quæ præſertim in abſentibus dari poteſt, ſuppoſitionis unius perſonæ ſupervIventis in locum alterius jam defunctæ ejuſdem nominis, & cognominis, in qua Officium reſidebat, juxta caſum diſputatum in ſæpius enunciata Regalium Sede; B. Adhuc tamen in iſtis quoque Officiis, (ut generaliter in omnibus iis, quæ ſunt de regalibus Principi reſervatis, & quæ ideo a privatis obtineri non poſſunt ſine privilegio explicito Principis, vel illo implicito, quod allegari poteſt in vim centenariæ, vel immemorabilis, quæ verificari non poſſunt in his vitalitiis (non incongruum eſt cogere poſſeſſores ad docendum de titulo.

Hoc autem præſuppoſito, quod ſcilicet ad hujuſmodi Officiorum aſſecutionem, & legitimam repetitionem neceſſarius ſit titulus conceſſionis factæ per Papam, ſive per illum inferiorem, cui Papa conceſſerit, ut ex. gr. ſequebatur in Cardinali Vicecancellario, qui centum, & ultra ex his Officiis conferebat antequam ſequeretur diſmembratio ſuperius enunciata in Cap. 2. & faciunt in aliquibus Officiis Cardinales Pœnitentiarius, & Camerarius, aliique ſimiles, iſte titulus tripliciter ſequi ſolet. Primo, & regulariter pro frequentiori contingentia per viam emptionis pro pretio fiat, & invariabili, 3
ut ſequitur in duobus officiis minoribus Auditoris Cameræ, & Theſaurarii Generalis, & in illis Clericorum Cameræ, ex jam dictis, Cap. 2. vel pro eo pretio, quod tunc pro tempore, & emolumentorum contingentia

cuttit

currit, & concordatur cum Miniſtris Datariæ ad id deputatis. Secundo per viam gratuitam, & ex titulo lucrativo donationis, quia nempe Papa Officium illi perſonæ elargiatur. Et tertio per viam reſignationis ab altero poſſeſſore Officii per Papam admiſſæ. In omnibus autem his modis conceſſio fit per viam ſupplicationis, Papæ manu ſubſcriptæ, & per Datarium, alioſque Officiales, juxta ſtylum, ſignatæ, cum ea differentia; quod quando ſequitur juxta pri-
4 mum modum directum, & immediatum, tunc in ipſo ſupplicationis ſummario, quod fit, ut Papa legat, vel audiat ſubſtantiam ſupplicationis, (quod tamen non regiſtratur) enunciatur pretium, pro quo fit conceſſio, cum ſpecificatione ſummæ, quando vero fit ſecundo modo per viam donationis, enunciatur quoque in ſupplicatione pretium in genere, ſed abſque expreſſione ſummæ, quod ſcilicet Papa confert Officium, & dicit condonare pretium, & quando fit tertio modo per viam reſignationis, nulla fit mentio pretii, nec in genere, nec in ſpecie, quamvis illud inter Reſignantem, & Reſignatarium intercedat, quod nimium refert ad effectum, de quo infra, Cap. 17. quod ſcilicet in caſu ſuppreſſionis Officii, vel remotionis illius poſſeſſoris debeat per Cameram reſtitui, ut in pluries enunciatis duabus poſterioribus Rotæ deciſionibus in *Romana pretii Officiorum* advertitur.

Sed quoniam frequenter contingit, quod, ſive juxta pri-
5 mum, ſive juxta tertium modum acquiſitionis ex cauſa onerosa, & correſpectiva pretio mediante, illa non ſit pecunia, & providentia ejus, cui fit conceſſio, & qui creatur Officialis, ſed alterius, qui pecuniam ſolvit, hinc oritur quæſtio, ad quem iſtorum Officii dominium, & commodum pertineat, ſive quale jus in eo habeat ille, in cujus perſona conceſſio cantat, qualeve jus ille, qui pecuniam dedit, atque de conceſſione ſolicitus fuit.

Iſta quæſtio, etiam noſtræ ætatis moderno tempore circa initia meæ forenſis vitæ in Curia, exiſtimabatur nimium involuta, ob quamplures effectus exinde reſultantes; Verum hodie pro meo judicio videtur facilis, & plana, quando, ut decet, abhorreantur generalitates, quæ perpetuo producunt confuſiones, & æquivoca, & procedatur cum caſuum eorumque circumſtantiarum diſtinctione, necnon cum altera diſtinctione effectuum, ad quos de hoc diſputari contingat, ita namque ad veritatis notitiam deveniri non multum difficile videtur, conſtituendo in primis duos caſus, unum ſcilicet, in quo ille, de cujus pecunia emptum eſt Officium, directe, & immediate a Dataria, ſeu mediate per viam reſignationis non fuit ſolicitus de reſervatione decreti ad ejus favorem, & alterum e converſo, in quo de dicto decreto ſolicitus fuit.

Priori caſu, in quo nulla adſit decreti reſervatio, facilius intrat illa præſumpta donatio, de qua infra in ſequenti caſu magis difficili, ſed quoniam iſta eſt ſimplex juris præſumptio elidibilis ex contraria probatione, non ſolum vera, ſed
6 etiam præſumpta, & conjecturali, quando fortius urgeant præſumptiones, & conjecturæ, idcirco quando excluſa remanet hæc præſumpta donatio, adhuc ille, qui pecuniam dedit, nullum jus reale, vel in rem ſcriptum habere videtur in Officio, ſuper quo potiores erunt illi creditores Officialis, qui decreti reſervationem ſuper Officio obtinuerint; longe vero magis potior erit reſignatarius, in quem, cum beneplacito Apoſtolico, juxta ſtylum, Officii tranſlatio facta fuerit, quoties id ſecutum ſit ex cauſa onerosa, & correſpectiva vero, non autem ficta, & colluſiva; Ubi vero
7 fit ex cauſa mere lucrativa, vel onerosa, ſed fraudulenta, & ſimulata, tunc ex edicto *De iis, quæ in fraudem, &c.* competere poterit actio pro ejus reintegratione, implorando deſuper Judicis Officium, ut cogat poſſeſſorem in actione perſonali ad vendendum Officium, ad hoc ut ex pretio tanquam re libera, & indifferenti ſatisfaciat quibus de jure; quo caſu ille, qui dedit pecuniam in concurſu aliorum creditorum æque perſonalium, prætendere poterit illam potioritatem, quæ in ſuis caſibus, & quatenus verificentur requiſita ad id neceſſaria, de jure competit illi, qui dedit pecuniam ad rem emendam, ſive prætendere poterit illam ejuſdem pretii vendicationem jure dominii, quæ in ſuis caſibus conceditur aliquibus perſonis privilegiatis, quæ non poſſunt ſibi præjudicare, ideoque ad earum favorem res ſuccedit loco pretii, vel contra, ex iis, quæ in ſuis ſedibus habentur, C. ſemper tamen in concurſu aliorum non habentium reſervationem decreti, non autem iſtorum, niſi quatenus iſti foveant cauſam lucrativam, ut ſupra, adeout contra eos intret enunciatum edictum *De iis, quæ in fraudem, &c.* vel obſtet æquitas, prohibens locupletationem de alieno juxta terminos Textus *in l. ſi me, & Titium, ff. ſi cert. pet.* cum concordantibus, de quibus in ſuis ſedibus. D.

Super his autem, pro mea notitia, non de facili habentur auctoritates, quæ ad iſtos præciſos terminos deſcendant, vel ſi habentur, non conceditur meis, jam notis, occupationibus illas perquirere; procedendo autem per ſimilia, quibus eadem congruat ratio, ut faciendum eſt; E. quando ſpeciales deciſiones, vel auctoritates deſunt. Ea tute probata remanent cum iis, quæ in feudali ſede habentur ſuper feudis habentibus legis communis, vel particularis ſtrictam prohibitionem, ut ſine aſſenſu Domini directi alienari, & obligari non poſſit, neque aliquod jus ſuper eis, eorumque ſubſtantia acquiri, quoniam procedunt cum hac theorica, F. cum qua etiam proceditur in bonis emphyteuticis, vel aliis conſimilem legis, vel hominis habentibus prohibitionem, G. Iſta namque Officia paſſim per DD. aſſimilantur feudis, atque cum eiſdem regulis metiuntur, & eadem ratione, quod tanquam jura regalia non ſunt in privatorum commercio, niſi cum aſſenſu, & beneplacito Principis, vel alterius ad id poteſtatem habentis, unde propterea promiſcue iſti termini feudorum, & officiorum, aliorumque jurium regalium adhibentur, ut pro frequentiori praxi ſunt illa jura cum Principe, quæ loca Montium in Curia dicuntur; Exindeque manat illa locorum Montium libertas frequenter acta in eadem regalium ſede, H. adeout etiam Officii Dominus, qui illud alteri reſignet pretio convento, ſed non ſoluto, ſi de reſervatione decreti ſibi non cavit, actionem ſuper officio non habebit contra tertium, qui a reſignatario obtinuerit cum beneplacito Papæ, niſi jam dictam reſultantem ex edicto *De his, quæ in fraudem*, vel ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, ut ſupra, ex illa congrua, & recepta ratione fre- 8
quenter deducta in propoſito dictorum locorum Montium, quod in hujuſmodi regalibus in commercio non exiſtentibus, aſſenſus Principis, qui in hoc propoſito præſtari dicitur cum reſervatione decreti, quæ idem eſt, ac præſtatio aſſenſus in feudalibus, eſt ille, qui animat, & informat actum, qui fieri dicitur, non ab ipſo privato Officii poſſeſſore, ſed a Principe concedente aſſenſum, a quo ille tertius, qui ſolicitus eſt de reſervatione decreti ad ejus favorem directe, & immediate obtinere, ſuumque jus oriri dicitur, tanquam per extinctionem prioris juris, quod habebat Officialis, & efformationem novi juris in altero, adeo ut prior poſſeſſor ſuo juri cedendo, extinctive potius, quam tranſlative id facere dicatur, tollendo ſe de medio, atque faciendo ſe mortuum, ut ita aperiatur locus vacationis, ob
quam Princeps alteri concedat. Rari autem ſunt caſus, in 9
quibus illi, qui cum eorum providentia, & pecunia Officia acquirunt in faciem alterius, vel credunt alteri pecuniam ad acquirendum, ſive Officium reſignat, habita fide de pretio, huic ſubjaceant præjudicio, quoniam ſtultitiæ ſpecies eſſet de reſervatione decreti non eſſe ſolicitus, illamque negligere; adhuc tamen caſus dari poteſt, & quandoque (licet raro) contingit, ut ſum expertus.

In altero autem caſu magis frequenti, & contingibili, quo dator pecuniæ ſolicitus eſt de dicta reſervatione decreti ad ejus favorem, tunc altera intrat diſtinctio caſuum, quod ſcilicet alter caſus eſt quando Dominus pecuniæ non curat cum ejus providentia acquirere Officium in perſona alterius, ſed ille, cui fit conceſſio, principaliter proprium agens negotium, curat Officium obtinere, non habens verſu pecuniam, illam mutuam, vel ad ſocietatem Officii, 10
ſive ſub alio contractu ab alio obtinet, qui perſonam creditoris tantum facit; Et alter caſus eſt, quando Dominus pecuniæ eſt ſolicitus de acquiſitione Officii, tanquam proprium negotium agens in alterius perſona, quæ ita deſtinatur, vel deſignatur pro vitæ, aut alterius vacationis periculo; ideoque duplex eſt ſpecies reſervationis decreti, una ſcilicet jure dominii, & altera jure hypothecæ, & crediti, ad quam diſtinctionem reflectendum eſt, cum ſæpius viderimus iſtas ſpecies confundi, atque unam pro altera accipi cum claris æquivocis & erroribus.

De prima ſpecie reſervationis decreti favore Reſignantis habita fide de pretio, vel ad favorem dantis Officiali ad Officium emendum, vel etiam poſt illud emptum illam mutuantis pro aliis ejus indigentiis, cum iſta cautela, per
quam hypoteca, vel jus in Officio acquiri dicitur, agitur 11
infra in Cap. 10. ubi de concurſu creditorum Officialis ſuper Officio, vel ejus pretio, & de facultate cogendi Officialem ad vendendum Officium; Quare in præſenti Capitulo agitur ſolum de altera ſpecie reſervationis decreti jure dominii, ad favorem ejus, qui vere fuit Officii acqui-

ſitor cum ejus providentia, & pecunia, proprium agens negotium, quamvis acquiſitionem faciat in faciem diverſæ perſonæ; iſto namque caſu illa perſona, in cujus faciem quæſitum eſt Officium, quando reſervatio eſt pura, ſimplex, & generalis, regulariter & juxta frequentiorem praxim, nullum Officii dominium, vel jus, in eo acquirit ad proprium commodum, ſed totum jus, commodum, & dominium quoad eos, & alios habentes cauſam ab eo, eſt domini pecuniæ, qui ejuſdem Officii diſpoſitionem habet, illudque pro libito diſtrahere poteſt, etiam ſine conſenſu illius, in cujus perſona cantat, ut in Cap. ſeqq. quoniam iſta perſona dicitur ſolum demonſtrata, vel deſtinata pro periculo vacationis per ejus mortem, vel delictum in Officio, & ſic reſpectu ipſius Principis, qui alium non recognoſcit Officialem niſi illum, cui conceſſionem fecit, & quem in ejus libris, & rotulo deſcriptum habet, eodem modo, quo in feudis receptum eſt, non intret regula *plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur, &c.* H. nullamque
13 Princeps contrahit obligationem erga dominum pecuniæ, ad cujus favorem decreti reſervationem conceſſit, niſi quod tenetur admittere venditionem, vel reſignationem Officii, quam faceret vellet reſervatarius ſine conſenſu Officialis quoniam vere, & quoad commodum ille, qui dedit pecuniam, eſt dominus, atque moriens totum ejus jus tranſmittit ad hæredes, donec vivit ille, in cujus perſona Officium
14 cantat, utpote ſolum demonſtrata, ut ſupra, & quæ, ut vulgo dici ſolet, appellatur *teſta di ferro*, adeout frequenter contingat, quod illa perſona id ignoret, quodque ea moriente, quamvis nullum proprium Officium habeat, magnæ, & multæ contingant Officiorum vacationes, eo quia negotiatores curant acquirere hæc Officia in faciem illorum, quos vident nimium validos, & robuſtos, unde propterea illorum longam credunt, & ſperant vitam, ut ita minus periculo vacationis ſubjaceant, idque ubi reſervatio decreti ſimpliciter, & abſolute ad favorem domini pecuniæ Officium acquirentis fiat.

Quæſtiones itaque cadere ſolent, ubi facta acquiſitione in perſona alterius, nulla ſequatur decreti reſervatio ad favorem acquirentis, vel illa ſequatur limitata durante vita ipſius, vel alterius, aut in alium caſum, an ſcilicet in uno, vel altero ex his caſibus cenſeatur facta donatio pretii ad favorem illius, pro quo acquiſitum eſt Officium, cujus propterea liber, ac plenus dominus efficiatur; Atque ubi agitur de extraneo, vel ita conjuncto; quod jus legitimæ non habeat in bonis datoris pecuniæ, vel acquiſitoris, magis receptum eſt, I. ut cenſeatur facta donatio; quoties tamen diverſæ voluntatis non accedat probatio, etiam præſumpta, & conjecturalis, quia nempe contrariæ urgent præſumptiones, & conjecturæ quæ iſtam excludant juris præſumptio-
15 nem. Ubi vero agitur de liberis, quibus legitima debita eſt, in illam pretium imputari debere magis receptum eſt, L. quia ſic leges expreſſe diſponunt, agentes de antiquis militiis, quæ idem, ac iſta Officia importare jam prænotatum eſt Cap. 1. ut etiam in dotibus, quæ fœminis præſtentur, habetur diſpoſitum; M. Cadente quæſtione, an ad hunc imputationis effectum verificari debeat illa invaliditas donationis, quæ datur inter patrem, & filium in poteſtate quando juramentum, vel alia cauſa illam, etiam inter iſtos validam non reddit, quaſi quod tanquam peculium profectitium remanere dicatur in dominio & ſubſtantia patris, ſecus autem ubi agatur de donatione valida, & perfecta in vita, cum ita donata non imputentur; Attamen quidquid aliqui occaſione agendi de imputatione dotis datæ a matre, vel alio non habente in poteſtate, ſubtilizando dicant, N. verius tam in dote, O. quam in his Officiis videtur, ut indefinite imputatio intret ex præſumpta, & veriſimili voluntate parentis, ut in cauſam neceſſariam id agere voluiſſe cenſeatur, eo modo, quo habetur in quæſtione legati facti, necne animo compenſandi, ut affirmativa pars attendatur in hoc debito neceſſario, ſive legali, P. idque non ex eo, quod liberi ſint deterioris conditionis, quam extranei, ſed ex præſumptione in uno potius caſu cadant, quam in altero.
16 Eiſdemque retentis terminis dotis, atque ad inſtar, ex rationis identitate, vel parificatione legis, idem in his Officiis, vel eorum pretio dicendum venit circa imputationem ejus, quod immediate receptum eſt in iſtam cauſam per legitimæ creditorem a tertio, intuitu tamen, & contemplatione parentis, qui ſit legitimæ debitor, dum a parente potius, quam a tertio acceptum videtur, ut in dotali ſede, ac etiam in illa legitimæ advertitur. Q.
17 Sed in extraneis quoque ad hoc legale debitum non obligatis, intrare ſolet eadem imputationis, ſeu verius compenſationis quæſtio, aut anticipati implementi legati, vel alterius diſpoſitionis factæ ad favorem illius perſonæ, in cujus faciem quæſitum eſt Officium, juxta caſum noſtra ætate diſputatum in Rota, quæ cum reſolutionum varietate difficultatem agnovit, unde propterea controverſia per concordiam finem habuit. R.

In his autem omnibus, vel ſimilibus quæſtionibus, pro 18
meo ſenſu dignoſcitur, frequenter quidem, ſed ſemper utiliter pro ſtylo declamatus, & inculcatus error procedendi cum regulis, & propoſitionibus generalibus juris in abſtracto, ſive cum aliquibus deciſionibus, & auctoritatibus, quæ certos percutiant diverſos caſus, quaſi quod juris quæſtiones eſſent, cum verius facti potius, & voluntatis dicendæ ſint, cumque regulæ juris indicant quandam ſimplicem juris præſumptionem, attendendam ſolum quando res omnino in ambiguo ſit, atque impoſſibile videatur, quod factum ita deſtitutum ſit circumſtantiis talibus, ex quibus veriſimilis voluntas non deſumatur dictæ præſumptionis juris conformis, vel reſpective difformis, hinc per Judices, & conſulentes principaliter in hujuſmodi quæſtionibus examinandis, & decidendis inſiſtendum eſt in facto potius, quam in jure, expendendo ſingulorum caſuum qualitatem, & circumſtantias, ex quibus deſumatur una, vel altera voluntas, cujus revera potius, quam juris eſt quæſtio; Atque in præſumptionibus, & conjecturis expendendis, neque procedendum eſt cum generalitatibus, vel an illarum aliquæ in aliis caſibus canonizatæ, vel reprobatæ fuerint, ſed in illo caſu individuo, ob perſonarum, locorum, & temporum qualitatem, aliaſque circumſtantias ponderari debent, non ſingulariter, & disjunctim, ſed unitim, cum ſolita regula, ut ſingula, quæ non proſunt, unita juvent, ut ſæpius, in Fideicommiſſorum præſertim ſede agitur de iſta conjecturali materia, ac etiam in ſede Judiciorum, occaſione agendi de probatione præſumpta, ſeu conjecturali, & adminiculativa; S. Ut enim ibi advertitur, ſtant bene ſimul, quod eædem individuales conjecturæ, & præſumptiones, in aliquibus caſibus canonizatæ fuerint, in aliis autem reprobari mereantur, ſive quod illæ, ac etiam minores, in aliquibus caſibus reputatæ ſint ſufficientes, in aliis vero eædem, aliæque longe majores, reputari debeant inſufficientes; Tunc autem præfatæ juris regulæ, & propoſitiones juris attendendæ ſunt, quando colluctantibus hinc inde adminiculis, conjecturis, & argumentis, ita voluntas ambigua remaneat, ut illis hinc inde conquaſſatis, vel debilitatis, ad juris præſumptionem recurrere oporteat, iſtaque videtur vera via decidendi iſtas, & ſimiles quæſtiones, quæ potius facti, & voluntatis ſunt, quam juris, ut ſupra.

Præterea, ubi etiam ex facto, vel ex jure, ſive ex utroque
ſimul juncto pro donatione, vel reſpective pro imputatione, & compenſatione reſponderi debeat, quia ſic expreſſa, vel præſumpta, & conjecturata ſuadeat voluntas acquirentis, adhuc ſpectanda eſt voluntas ejus, pro quo Officium acquiſitum fuit, quoniam poteſt ſibi non expedire habere Officium vitalitium ita ſubjectum vacationi, & non liberæ diſpoſitioni, præſertim in caſu infirmæ valetudinis, vel ſenectutis, quo caſu reſignatio non admittitur, ut in Cap. ſequenti, quodque ſibi magis expediat obtinere legitimam in quota bonorum ſtabilium, & aliorum, quæ in hæreditate remanſerunt, obtinendo ſolum quotam, ſeu ratam hujuſmodi jurium vitalitiorum juxta diſpoſitionem juris, ea inſinuatis in ſua Legitim. Detractionum ſede, T. ac etiam advertitur in ſede Feudorum, occaſione agendi de imputatione ſeu i novi de legitima primogeniti, V. cum ſimilibus. Si enim non tenetur legitimæ creditor, ſive ſit de deſcendentibus, ſive, juxta magis receptam ſententiam, de aſcendentibus, illam recipere in pecunia, vel in mobilibus, aut fructibus, quoties illa non adhibeatur cautela, quæ *Soccini* vulgo dicitur, eum de jure ſibi debita ſit quota omnium bonorum, juxta illorum ſpecies, & qualitates, quoties facti circumſtantiæ non exigant, ut intrare poſſit Judicis arbitrium, juxta ea, quæ in ſua Detractionum ſede habentur, X. multo minus cogendus eſt invitus illam accipere in hujuſmodi juribus adeo periculoſis, & reſolubilibus, & non liberæ diſpoſitionis, ut ſupra, potiſſime vero, & fortius ubi non agitur de illis Officiis inferioribus ſecundæ, vel tertiæ claſſis ad ſolum commodum pecuniarum deſervientibus, & in quodam libero communi commercio (ceſſantibus dictis caſibus infirmæ valetudinis, vel gravis ætatis) exiſtentibus, ſed agitur de Officiis majoribus, Prælaturam, & juſtitiæ adminiſtrationem annexam habentibus, in quibus plura conſiderantur præjudicia; Primo nempe illud majoris periculi, & damni ratione magni pretii;

Digitized by Google

tia; Secundo onus adminiſtrandi munera Officio annexa; Tertio alterum onus vivendi cum majori decore, & famulatu in ſtatu qualificato Prælaturæ; Quarto, quoniam non ita de facili reſignatio admittitur, ut in Cap. ſequenti; Et quinto quia perſona conſtituta dicitur in quadam neceſſitate perſeverandi in eo ſtatu, ita in pluribus oneroſo; Et conſequenter quoties non conſtet de voluntate ejuſdem Officialis, ob ambitionem, & honores illud Officium aſſequendi, quodque ſibi innoteſcat hoc onus imputationis, (dum probabiliter hujuſmodi ſubtilitatem juris ignarus potuit non cogitare ad hanc imputationem, ſed potius potuit credere, & ſperare hanc elargitionem pro honorificentia communi ipſius debitoris legitimæ, qui acquiſivit, aliorum cohæredum, & conjunctorum) nimis durum videtur illum ad id cogere, ideoque non de facili animus acquievit aliquibus deciſionibus Y. imputationem pretii Clericatus Cameræ firmantibus cum regulis, & propoſitionibus generalibus, quamvis in hoc caſu illæ viderentur probabiles ob circumſtantiam quod Officialis vendiderat Officium, ac deſiderat eſſe Clericus Cameræ, contentus reſtitutione pretii accepti, unde propterea ceſſabant dictæ conſiderationes, quibus urgentibus mitare videtur Judicis arbitrium pro aliqua reductione, quæ dici mereatur dictorum onerum, & incommodorum compenſativa, ut propterea integrum pretium non ſit ita ſimpliciter, & rigoroſe imputandum, ut occaſione agendi de imputatione donationis, contemplatione matrimonii, cum onere majoratus, vel primogenituræ alibi advertitur; Z. Adhuc tamen occaſio non prohibuit id formiter diſputare, ut maturum judicium deſuper efformari potuerit.

a *lib. 2. de Regal. diſc. 14.* b *De Regal. diſc. 15.*
c *lib. 6. de dote, diſc. 83. lib. 2. de Regal. diſc. 29. lib. 8. de credito, diſc. 35.* d *lib. 8. de credito, diſc. 35. et 72. et d. diſc. 83. de dote, et alibi.* e *lib. 15. de judic. diſc. 35.*
f *lib. 1. de feud. diſc. 78. lib. 8. de cred. diſc. 13. et 151. et alibi pluries.* g *lib. 4. de emphyt. diſc. 58. lib. 13. de panſion. diſc. 1. et alibi pluries.*
h *lib. 2. de Regal. diſc. 25. cum multis ſeqq. et diſc. 163. et in tractatu de loco Montium, cap. 2.*
h *lib. 2. de Regal. diſc. 1. n. 3. diſc. 17. n. 9. diſc. 15. n. 6. lib. 1. de feud. diſc. 24. et ſæpius.* i *lib. 2. de Regal. diſc. 1. et in aliis.* l *De Regal. diſc. 1. et 150.* m *De dote, diſc. 98. per tot.* n *Relat. d. diſc. 98. de dote.*
o *Eod. diſc. 98. de dote.* p *De Legatis, lib. 11. diſc. 15.*
q *De dote, d. diſc. 98. et de legitim. diſc. 13. et 15. et alibi.*
r *Diſc. 1. de Regal. ubi allegantur deciſ. edita in eo caſu,*
ſ *lib. 10. de fideicom. per tot. et lib. 15. de judic. diſc. 33.*
t *lib. 9. de legit. et detract. diſc. 13. et diſc. 15. n. 11.*
u *lib. 1. de feud. diſc. 19.*
x *d. tit. de legitima, diſc. 10. & in aliis pluries.*
y *Rota apud Merlin. dec. 273. repoſit. diſc. 54. p. 5. rec. aliis relatis diſc. 1. de Regal.* z *lib. 2. de Regal. diſc. 150. lib. 9. de legitim. & diſc. 3. & alibi eod. tit.*

De Officiorum reſignatione, & alienatione, vel translatione de uno in alium, vel eorum obligatione, & quomodo eſſe dicatur in commercio in ſubſtantia, vel in pretio, ſive commoditate, & quando reſignationis admiſſio denegari poſſit.

S U M M A R I U M.

1 *De propoſitione, quod Officia Romanæ Curiæ ſunt in commercio, ad inſtar bonorum allodialium.*
2 *Quod non ſint in commercio ſine auctoritate Papæ, & quomodo dicta propoſitio intelligatur.*
3 *In Officiis, & feudis, & ſimilibus ille, qui habet aſſenſum eſt potior, & vincit alios anteriores, qui non habent.*
4 *Papa tenetur præſtare aſſenſum reſignationibus Officiorum, & quando poſſit illum denegare, & de caſu infirmæ valetudinis.*
5 *In qua ætate ſoleat, & poſſit denegari?*
6 *Negari poteſt admiſſio reſignationis Officiorum Prælatitiorum, & de differentia iſtorum Officiorum.*
7 *Et præſertim de diverſitate circa reſervationem decreti.*
8 *De aliis cauſis denegandæ admiſſionem reſignationis, præſertim ubi ſunt Officia donata.*
9 *De alio aſſumptu, quod pretium Officii ſit in libero commercio, quomodo ſit intelligendum?*

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

10 *Quando pretium ſuccedat loco rei, & ſit ejuſdem naturæ.*
11 *De commoditate in Officiis, aliiſque bonis prohibitis.*
12 *Quid in bonis emphyteuticis hæreditariis, & de differentiis inter bona, & Officia.*

C A P. VII.

Volitat in Curia per ora pragmaticorum aſſumptum, a Rota quoque aliquando affirmatum, & ab aliquibus ex noſtris profeſſoribus, cum quibus (excuſabiliter quidem) aliqui externi tranſeunt, quod iſta Romanæ Curiæ Venalia Officia, ad inſtar aliorum bonorum indifferentium, quæ ſub nomine, ſeu vocabulo allodialium, ad libertatem denotandam, explicari ſolent, ad illa diſtinguendum a feudalibus, & emphyteuticis, aliiſque non liberæ, diſpoſitionis, in commercio exiſtant A. Aliqui vero hoc aſſumptum ita ſimpliciter non recipientes, cum illa procedunt diſtinctione, ut id procedat in pretio, non autem in ſubſtantia Officii. B. Verum, & in hoc dignoſci videtur ſuperficialium Pragmaticorum error, tot æquivocorum productivus, procedendo indefinite cum propoſitionibus generalibus, vel cum auctoritatum litera, & ſuperficie, quoniam præfatum aſſumptum, attenta majori frequentia, & contingibilitate, verificari videtur de facto; falſo vero eſt in jure, ut etiam contingit, exempli gratia, in feudis Regni Neapolitani, in quo adeo illorum magna copia eſt, cum quadam extraordinaria, & impropria natura qualitatis pacti, & providentiæ, & hæreditaria, etiam ultimi morientis, qui in feudis, quantumvis antiquis, ſucceſſorem ſanguinis, etiam ea cauſa voluntaria legati, uſque ad integrum feudi valorem gravare poteſt, atque ubi legitimum in feudalibus ſucceſſorem habet, poteſt etiam illud vendere, quia Rex non ſolet, nec poteſt aſſenſum denegare, ideoque pariter de facto, attenta frequentiori contingentia dici poteſt, quod ſint in commercio, & tamen de jure ad prorſus falſum eſt, quoniam ob alienandi, vel diſponendi prohibitionem, donec legitime & in forma conſueta, & ſolemnis aſſenſus Regius accedat, dicuntur non eſſe in commercio, adeout quilibet contractus deſuper initus inefficax reputetur, nullumque jus tribuat, ſed libera ſit pœnitendi facultas in utroque contrahente, ac etiam quia non ſemper aſſenſus præſtandus eſt, cum quandoque liceat denegari valeat, quia poſſeſſor feudi legitimo in feudalibus ſucceſſore careat, ſive quod in extetum alienatio fieri velit. 1

Id autem adamuſſim verificatur in hujuſmodi Officiis, quæ propterea, ut antecedenti Capitulo, & alibi inſinuatum eſt, feudis parificantur, atque cum feudalibus terminis tractantur; imo etiam parificantur beneficiis aliiſque bonis differentibus in privato libero commercio non exiſtentibus, cum reſignatio, aliave alienatio, ſeu translatio, ex privata ſolum conventione inefficax ſit, nullumque jus in Officio, vel illud tribuat, donec legitime, & juxta ſtylum, per Papam, vel Officiales ad id deputatos, adeout quælibet privata conventio aliud non importet, niſi ſimplicem tractatum, ſeu præparationem futuræ reſignationis, vel alienationis, perfectionem recipere debentis a beneplacito, & admiſſione Papæ, a quo (ut in præcedenti Capitulo dictum eſt) Reſignatarius, vel translatarius directe, & immediate obtinere dicitur Officium, tanquam vacans per illam fictam, & civilem mortem, quam ſibi ipſi tribuere dicitur poſſeſſor mediante reſignatione, tanquam extinctiva potius, quam translativa ceſſione, adeout ſi poſſeſſor Officium ſine dicto aſſenſu prius uni reſignet, poſtmodum vero cum aſſenſu alteri, iſte poſterior actus eſt poſterior, & iſte Reſignatarius Officium obtinebit, ut etiam in locis Montium, aliiſque juribus regalibus, abſque ſuperioris auctoritate in privato commercio non exiſtentibus receptum habemus; C. ergo falſum eſt aſſumptum, quod ad inſtar bonorum allodialium, & indifferentium ſint in commercio. 2 3

Et ulterius licet Papa, nec ſoleat, nec de juſtitia poſſit hujuſmodi reſignationibus, & translationibus aſſenſum denegare, ſtante ſtylo, ſub cujus fide illi, qui Officia emerunt, dicere poſſent tales feciſſe acquiſitiones, quas alias non feciſſent; nihilominus juſte aſſenſus denegari poteſt in ſtatu infirmæ valetudinis, ob quam probabilius urgeat ſuſpicio, quod id fieret ad fraudandum imminentem vacationem, ut in eadem Regalium ſede advertitur; D. adeout interet etiam quæſtio, an jam admiſſa reſignatio invalida cenſenda ſit, ubi mors reſignantis intra breve terminum ſequatur, juxta beneficialem regulam de infirmis reſignantibus, in qua tamen pars negativa probabilior videtur, quo- 4

ties non conſtet per extrinſecas probationes de frande, & colluſione, cujus particeps fuerit Reſignatarius, decipiendo Datariæ Officialem deputatum ad recognoſcendum ſtatum reſignantis; alias enim Reſignatarius dicere poteſt, quod ſecutus fuerit fidem dicti Officialis cujus negligentiam, vel inadvertentiam Dataria ſibi imputare debet, ex regula, quod culpa, vel negligentia præpoſiti præjudicare debet præponenti potius, quam tertio; Ac etiam quia dicta

7 beneficialis regula, utpote a jure exorbitana, trahenda non eſt ad caſum, de quo non diſponis, ut occaſione caſus particularis in eadem Regalium ſede advertitur. E.

Infirmæ autem valetudini æquipollet gravis ætas, cujus ratione eadem fraudis ratio intrat ad ſupplantandam imminentem vacationem ex propoſitione, quod ipſa ſenectus morbus eſt, ad quem effectum ex Datariæ ſtylo, vel decreto pro regula generali attenditur ætas annorum 6a. completorum, ultra quam hujuſmodi reſignationes non admittuntur, niſi ex gratia ſpeciali Papæ; Quamvis enim in hac materia ætatis, ex qua pendet regulatio vitæ, ſeu timor mortis, revera non intret regula generalis, & uniformis, ob difformitatem aeris, complexionis, ſalubritatis, aliarumque circumſtantiarum, ut in ſuis ſedibus, occaſione agendi de læſione in contractibus vitalitiis advertitur; F. Attamen quia magnum eſſet ſeminarium litium, magnæque reſultarent confuſiones ob copiam Officiorum, & frequentiam reſignationem, ſi in ſingulis caſibus hujuſmodi conſiderationes eſſent examinandæ, idcirco opportuit regulam generalem ſtatuere, eo modo, quo lex civilis in regulanda veriſimili duratione vitæ hominis ejuſque taxa fecit, ut locis proxime citatis advertitur, ac etiam Cancellariæ ſtylus induxit uniforme tempus pro regulatione quindenniorum in beneficialibus, atque ad inſtar idem ſecutum eſt in quindenniis emphyteuticis.

Ceſſantibus item præfatis cauſis infirmitatis, vel gravis ætatis, videtur quoque, ut circa injuſtitiam denegari poſſit aſſenſus reſignationi illorum Officiorum primæ claſſis, quæ annexam habent qualificatam Prælaturam, ac etiam adminiſtrationem juſtitiæ, aliorumque gravium munerum; Ut enim inſinuatur ſupra in Cap. 4. in aliis Officii ſecundæ, & tertiæ claſſis, non videtur electa induſtria perſonæ neque principaliter contemplata adminiſtratio, ſed principaliter illa continent merum negotium burſale, & quandam ſpeciem inveſtimenti pecuniæ, tanquam per emptionem, & venditionem futurorum emolumentorum ad vitam ſub incerta alea, quæ ad utriuſque contrahentis commodum, & incommodum æqualiter ſe habere poteſt, unde propterea nil refert, an penes unam, vel alteram perſonam Officium reſideat, quoties non intret dicta ratio fraudis; Quamvis enim pleraque Officia ſecundæ claſſis annexum habeant quoddam exercitium potius, quam adminiſtrationem in expeditionibus Cancellariæ, nihilominus quia de conſuetudine iſtud exercitium explicari poteſt, & ſolet per ſubſtitutos, in hoc munere peritos, ut infra, Cap. 19 idcirco nil refert an titulus Officii penes unum, vel alterum reſideat, nullumque dignoſcitur inconveniens ob hujuſmodi Officiorum venalitatem, ut eodem Cap. 4. advertitur.

Non ſic eſt in Officiis majoribus, & Prælatitiis, præſertim vero in Cameralibus, Auditoris, Theſaurarii, & Clericorum Cameræ, quoniam ut eodem Cap. 4. advertitur, eis principaliter annexa eſt, non ſolum qualificata Prælatura, ſed etiam magna adminiſtratio juſtitiæ, aliorumque munerum, ideoque dicitur principaliter electa induſtria perſonæ, atque venalitas non conſiſtit in ipſo Officio, ſibique annexa Prælatura, & adminiſtratione, ſed ſolum acceſſorie ob notabilem quantitatem emolumentorum; alias quam ratione adminiſtrationis aſſignatorum, & percipiendorum, unde propterea in ſuſceptione talis Officii præſtatur ſolemne juramentum, & per conſequens inter Principem, & Rempublicam ex una, & Officialem ex altera, initus dicitur reciprocus contractus non diſſolubilis, niſi de mutuo conſenſu, ideoque magna dignoſcitur differentia inter unam, & alteram Officiorum ſpeciem.

Itaque differentia comprobata remanet a diverſo ſtylo reſervationis decreti, quoniam, ut jam inſinuatum eſt in Cap. antecedenti, in aliis Officiis minoribus, & popularibus ſecundæ, & tertiæ claſſis, frequens datur caſus, quod unus cum ſua pecunia, & providentia acquirat Officium in faciem, vel in perſona alterius, etiam ignari, pro ſola deſtinatione periculi vitæ, cum libera reſervatione, decreti, quodam jure dominii, unde propterea ſine ſcientia, & conſenſu titularis diſponere poteſt de Officio, mutando perſonam, & quando etiam Officium acquiritur ab ipſo Officiali, qui ab alio, pro ejus acquiſitione creditas accipiat pecunias, cum eadem reſervatione decreti, diverſo tamen jure, crediti potius, quam dominii, adhuc habet jus cogendi debitorem moroſum ad vendendum Officium, ut ex pretio ſatisfiat; Id autem non procedit in his Officiis majoribus; quoniam incongruum foret, ut in arbitrio privatarum perſonarum repoſitum eſſet deponere Prælatum, & Officialem ita qualificatum, Ideoque reſervatio decreti in his Officiis operatur, quando eſt jure dominii, ut pretium, & reſpective emolumenta aſſignata, utpote extranea ab adminiſtratione, ſint reſervatarii, & quando eſt jure crediti, ut habeat jus, & actionem ad eadem emolumenta, in concurſu aliorum creditorum non habentium decretum, ac etiam ad pretium, quando Papæ placeat reſignationi præſtare aſſenſum, non autem, ut Reſervatario facultas detur alienandi Officium; & licet iſte caſus raro ſit contingibilis, quoniam non de facili iſtæ reſignationes fiunt, & quando fieri velint, libenter dari ſoleat aſſenſus, ut poſſit Papa alteri benevolo, vel benemerito gratificari, nihilominus quando caſus contingeret, atque licentia negaretur, dici non poſſet, quod fieret injuſtitia, denegando id, quod ſolitum, & debitum eſſet.

8 Prout quamvis in aliis Officiis minoribus ſecundæ, & tertiæ claſſis, in quibus de facto procedit dictum aſſumptum, ut ſint in commercio, motivum denegationis facultatis reſignandi reſtringatur ad infirmam valetudinem, & ad gravem ætatem, non per hoc tamen præciſe, & taxative ad iſtas cauſas arbitrium denegandi reſtrictum videtur, quoniam ob facti circumſtantias verificari quandoque poteſt juſtum motivum, juſtaque cauſa denegationis, præſertim juſte denegari poteſt, imo debet admiſſio reſignationis illorum Officiorum, quæ ex Papæ donationibus poſſideantur titulo lucrativo, cum imo potius error dicendus veniat id facere, ut in Cap. 9. Et per conſequens ex pluribus concluditur falſitas dicti aſſumpti, quod ipſa Officia ſint in commercio.

9 Falſum quoque conſenſum eſt alterum aſſumptum ita generaliter, & indefinite ſumptum, ut ſit in commercio illorum pretium, ubi adhuc ſit in ſtatu intrinſeco, tanquam ipſi Officio connexum, & ab eo non ſeparatum; quoniam tunc ſine dubio cenſetur ejuſdem naturæ, & qualitatis, qualis eſt ipſum principale ſubjectum, iſtoque caſu rerentis eiſdem terminis feudalibus, cum quibus materia hæc regolatur ſolum ex quadam juris fictione, vel ſubtilitate, pretium quamvis intrinſecum, & connexum, dicitur eſſe in patrimonio, vel hæreditate allodiali, ac reputatur de bonis indifferentibus, & allodialibus, ad effectum (exempli gratia, ut primogenitus poſſeſſor feudi novi teneatur illud conferre) cum aliis fratribus, & cohæredibus, vel quod teneatur imputare, ſive ut pro eo teneatur ad debita, & onera acquirentis, cum ſimilibus effectibus in propria Feudali ſede recenſitis G. non autem ad effectum libertatis commercii, niſi poſtquam pretium ex privato, & voluntario 10 facto ſeparatum fuerit ab ipſa ſubſtantia per iſtius alienationem, quoniam tunc procedit aſſumptum, quo pretium feudi non eſt feudale, dummodo talis ſeparatio, ut dictum eſt, ſequatur ex facto privato, & voluntario, ſecus autem ſi ex facto neceſſario, cum auctoritate Judicis, ad inſtantiam jus habentis ſuper ipſo feudo, vel reſpective Officio, aliave re in commercio non exiſtente, cum tunc intret ſubrogatio pretii loco rei, ejuſdemque juris, & naturæ cenſeatur, ut in ſuis ſedibus advertitur, H.

Quare cum ea, quæ de prohibita reſignatione, vel alienatione ſine aſſenſu dicta ſunt, ſine dubio, eiſdem rerentis terminis feudalibus, procedant in hypotheca, ut habetur infra in Cap. 10. agendo de concurſu creditorum, ſi in vim reſervationis decreti ad inſtantiam creditorum, quid illud habeant, fiat venditio Officii, utique in pretio exinde retrahendo, potiores erunt creditores habentes aſſenſum, ſeu, reſervationem decreti, aliis qui carent, quoniam pretium tanquam ſubrogatum loco rei, ejuſdem cenſetur naturæ; Ergo, exceptis ſuperius inſinuatis effectibus, neque iſtud aſſumptum ſubſiſtit, ut pretium ſit in libero commercio, ad inſtar bonorum indifferentium, & allodialium, cum id procedat, quando non intrat ſubrogatio pretii loco rei, ſecus autem iſta ſubrogatione intrante.

11 In quodam autem libero commercio, ſed improprio, eſſe dicuntur iſta Officia, eodem modo, quo ſunt etiam bona feudalia, & emphyteutica alienari, vel hypothecari prohibita, aliaque bona, vel jura conſimilem prohibitionem habentia, atque quoad ſubſtantiam in commercio non exiſtentia, ut præſertim pro frequenti Curiæ praxi ſunt penſiones Eccleſiaſticæ, in illorum ſcilicet commoditate,

quæ

Digitized by Google

quæ nullum jus in re, vel ad rem tribuit, atque nullate-
nus Officii ſubſtantiam tangit, ſed importat nudum fa-
ctum perceptionis ipſorum fructuum, & emolumento-
rum, tanquam ab ipſa ſubſtantia, vel cauſa productiva
ſeparatorum, adeout iſtius commoditatis ceſſio, vel alie-
natio aliud non importet, niſi mandatum irrevocabile in
rem propriam, quod cedens ceſſionario tribuit ad poſſiden-
dam, & adminiſtrandam ipſam rem nomine, & vice ce-
dentis, ac percipiendum fructus, quos perceptos ſibi ap-
plicat, ſuoſque facit, unde propterea Officii ſubſtantia,
ac titulus adhuc perſeverare dicuntur, ut prius, in per-
ſona cedentis; atque ſi iſte Officium cum aſſenſu Papæ al-
teri vendat, vel reſignet, ſive obliget, iſte erit potior, &
primum ceſſionarium excludet, cui ſolum competet actio
contra perſonam cedentis, ejuſque bona ad damna, & in-
2 tereſſe, ut in ſuis ſedibus Feudali, Emphyteutica, &
Penſionaria advertitur; I. Et licet reſpectu bonorum em-
phyteuticorum hæreditariam qualitatem habentium, Ro-
ſa Romana ſe involviſſe videatur opinando, quod ob hy-
pothecam contractam ſuper commoditate, competere va-
leat creditori, vel ceſſionario actio realis, vel perſonalis
in rem ſcriptam, ſive interdictum poſſeſſorium, etiam con-
tra tertium poſſeſſorem, qui rem obtinuit in ſubſtantia,
& proprietate cum titulo legitime translativo dominii, ob
domini aſſenſum; L. Attamen quidquid ſit de veritate hu-
jus aſſumpti (quod tamen nunquam placuit, nec placet)
forte ob hæreditariam qualitatem, ob quam talia bona li-
beris, & allodialibus quodammodo exæquata videntur,
adeout in ſenſu ejuſdem Tribunalis, & illorum, qui in
ejus auctoritatem jurant, alienandi prohibitio adjecta ſo-
lum videatur pro intereſſe Domini; Certum eſt, quod ad-
inſtar feudorum, quinimo magis, in iſtis Officiis id nul-
latenus procedit, ſed eo ipſo, quod cum auctoritate, &
aſſenſu Papæ, juxta ſtylum, facta eſt reſignatio Officii in
alterum, vel ejus obligatio cum reſervatione decreti, re-
ſignatarius redditur tutus, nullumque jus ceſſionario com-
moditatis, vel creditori habenti illam obligatam rema-
net, eodem modo, quo practicatur in locis Montium, &
in penſionibus Eccleſiaſticis, & ſimilibus, ut locis mox
citatis advertitur.

a *De Regal. diſc. 2. n. 8. diſc. 4. n. 4. & in aliis pluries, eod. tit. & tit. de feud. diſc. 78. n. 16.* b *Eiſdem locis mox citatis.* c *Diſc. 4. 10. 11. & ſeqq. & 41. de Regal. diſc. 76. de feud. & frequenter in utroque titulo de feud. & de Regal. & in tract. de locis Montium, cap. 2.*

d *diſc. 6. de Regal. & in annot. ad eundem diſ.*

e *De Regal d. diſc. 6 & in ejus annotat.*

f *De Regal. diſc. 30. de donat. diſc. 54. & alibi.*

g *lib. 1. de feud. diſc. 82. & 19. & ſeqq.*

h *lib. 4. de emphyteuſi. diſc. 36. & 58. & in annot. lib. 1. de feud. diſc. 42. 78. & 98. lib. 2. de Regal. diſ. 4. lib. 6. de dote, diſc. 83. lib. 8. de cred. diſc. 35. & 50. & alibi.*

i *Supra, litera H. 1 d. diſc. 58. de emphyt. & in ejus annot.*

De eadem materia reſignationis Officiorum, quale jus
tribuat Reſignatario, ubi ex ſola partium conven-
tione, ante illam admiſſam, concluſa ſit, & cujuſ-
nam ſit damnum, vel periculum, quod interim con
tingat. Et an poſt illam admiſſam Reſignatarius red-
datur tutus, quamvis ob mandatum falſum, vel
inſufficiens, aut ob invalidum factum judicis reſi-
gnatio ſecuta ſit.

S U M M A R I U M.

1 *DE inſpectionibus, quæ cadunt in themate.*
2 *Quod quæſtio principalis ſit voluntatis, num conventio reſignationis ſit perfecta, vel potius importet tractatum de reſignando?*
3 *An in contractibus perfectis inter partes, qui tamen expectant perfectionem a facto tertii, detur pœnitentia?*
4 *De pœnitentia in beneficiis, & matrimonio.*
5 *Quod conventio perfecta inter partes, licet imperfecta reſpectu tertii, obliget ad intereſſe.*
6 *Quomodo regulanda eſt voluntas, ſi eſt perfecta, vel imperfecta?*
7 *De differentia inter loca Montium, & Officia vacabilia ad hunc effectum.*
8 *Quid importet actum reſignationis Officii eſſe perfectum, vel imperfectum?*
9 *An, & quando emptor Officii reddatur tutus, & de differentia inter Officia, & loca Montium.*
10 *Bonum publicum prævalere debet privato.*
11 *De reſignationibus beneficiorum Eccleſiaſticorum.*
12 *De alienatione bonorum feudalium, vel emphyteuticorum.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

C A P VIII.

DUæ itaque inſpectiones cadunt ſub hoc argumento, 1
quarum prima eſt ſuper efficacia, vel operatione con-
ventæ, & concluſæ reſignationis, abſque beneplacito A-
poſtolico, & altera ſuper ſecuritate Reſignatarii, qui cum
Apoſtolica auctoritate Officium obtinuit.

Prima inſpectio dividitur in duas partes, quarum prima
eſt, quale jus, vel qualem actionem producat reſignatio in- 2
ter partes concluſa, quamvis adhuc non fuerit admiſſa, &
altera, ſi poſt conventionem, ante admiſſionem aliquis
caſus ſuperveniat, ob quem Officii pretium diminutio-
nem patiatur, cujus damno, & periculo iſte caſus cedere
debeat, an reſignantis, vel Reſignatarii; Utriuſque au-
tem quæſtionis deciſio pendere videtur a circumſtantiis fa-
cti, cujus potius, quam juris iſta videtur eſſe quæſtio, an
ſcilicet ſufficienter conſtet de venditione, bene, & perfe-
cte concluſa, ex ea dubitandi ratione in hoc præciſo caſu,
A. in quo licet ageretur de locis Montium, attamen ada-
muſſim eædem intrant rationes, quando non adſunt cir-
cumſtantiæ, ob quas poteſt reſignatio non admitti, juxta
inſinuata Cap. præcedenti, quod ſcilicet pro frequentiori
uſu, & contingentia, ratione ſubjectæ materiæ, iſtæ con-
ventiones continere ſolent potius quemdam tractatum præ-
paratorum illius actus, qui ex intentione partium perfe-
ctionem recipere debeat ab admiſſione facienda per Papam,
& ante cujus implementum, quælibet partium credit eſſe
in libertate, adeout voluntas ſit in via, non autem in
termino, juxta ea, quæ habentur in eadem Regalium
ſede, B. occaſione agendi de locis Montium.

Ubi vero ex facti qualitate, & circumſtantiis conſtet de
perfecta conventione inter partes, adeout quoad eas vo- 3
luntas dicatur jam in termino, quamvis ex natura, &
qualitate rei actus expectet omnimodam perfectionem a
facto tertii; Et tunc licet involuta ſit quæſtio, an iſta im-
perfectio præbeat contrahentibus, vel eorum uni liberam
poteſtatem pœnitendi, C. Nihilominus, exceptis ſpiri-
tualibus, ut exempli gratia, ſunt reſignationes beneficio- 4
rum, quæ donec admittantur per Papam, ſunt ad libi-
tum revocabiles, ut in ſua Beneficiali, ſed habetur D. ac
etiam eſt mandatum ad contrahendum matrimonium, ut
pariter habetur in ſua ſede Matrimoniali, cum ſimili-
bus; E. In profanis tamen verius videtur, ut quoad ipſas
partes hæc libera pœnitendi facultas in una ipſarum, alte-
ra invita non detur, ideoque ubi etiam exercibilis non eſſet
præciſa coactio ad ipſum factum, attamen intraret actio
ad quanti intereſt, ut latius in materia Donationum, F. 5
& alibi inſinuatur, ubi quis ex copia auctoritatum cum
enarratione diverſitatis opinionum poterit ſibi ſatisfacere,
& per conſequens quodcumque accidens intermedium,
quod interveniat, tam ad lucrum, quam ad damnum, erit
emptoris, vel reſignatarii, tam ex regula, quæ habetur
in contractu emptionis, & venditionis (ut exceptis iis,
quæ conſiſtunt in pondere, numero, & menſura, in re-
liquis perfectio contractus quoad partes regulet pericu-
lum,) quam etiam ex obligatione ad damna, & intereſ-
ſe, quæ operatur idem G.; quamvis enim id non procedat
in feudis Regni Neapolitani, in quibus ob ſtrictam a-
lienandi prohibitionem, reſultantem ab ejus particulari
conſtitutione, quæ latius patet, quam prohibitio juris
feudalis, certa ſit iſta libera facultas pœnitendi, abſque
aliqua refectione damnorum, & intereſſe, ut in eadem
Feudali ſede advertitur; attamen id provenit ex ibi re-
cepto ſtylo, quo ceſſante, in terminis juris communis
contrarium verius videtur.

Quare, ut præmiſſum eſt, facti potius, quam juris eſt 6
quæſtio, an iſta perfectio adſit necne, atque ſuper hujus
quæſtionis regulatione nimium faciunt ea, quæ in ſuis ſe-
dibus conſiderantur in altera quæſtione, an ſcriptura con-
venta ſuper contractu inito requiratur ad perfectionem,
quam interim impediat, vel potius perfectione inter con-
trahentes non impedita, deſiderata cenſeatur ad ſolam
probationem; H. atque in iſta facti, & voluntatis quæſtio-
ne, aliqua notabilis dignoſci videtur differentia inter loca
Montium perpetua, & non vacabilia, de quibus in ſuperius
citatis locis agitur; & hæc Officia, ſiquidem in locis 7
Montium, in quibus nil intereſt illa deſcripta eſſe in una,
vel in altera perſona, atque tranſlatio de una in alteram
modicam importat expenſam, nullatenus conſiderabilem

com-

comparatione periculi, de quo infra, tunc frequens, & communis uſus eſt, quod intentio acquirentis non ſit perficere actum niſi in inſtanti admiſſionis factæ per ſuperiorem, & per quam extincto priori jure reſidente in reſignante, efformetur novum jus ex integro in ipſo reſignatario; qui propterea ſecuritatem acquirit a quibuſcumque hypothecis, & vinculis, quibus penes reſignantem obnoxia erant, iſtaque ſecuritas, & libertas eſt magnum incitamentum ad hanc ſpeciem inveſtimenti, ut latius in tractatu *de locis Montium, cap. 2.* unde propterea ſtultitiæ ſpecies cenſenda eſſet illius, qui emendo loca Montium cum contractu jam perfecto, illa relinquere velit ſub nomine, & in faciem venditoris, dum ita donec per appoſitionem manuum Superioris præfatus effectus reſultat, non obtinetur dicta ſecuritas, & libertas, ſed ſubjacet hypothecis, aliiſque vinculis, & oneribus, quibus venditor ea ſuppoſuit. Non ſic eſt in his Officiis, tum quia, ut dictum eſt ſupra, conſuetudo eſt, ut empta per unam perſonam ad ejus omnimodum commodum, & incommodum, deſcribantur ſub diverſa perſona magis juvene, vel magis valida, & robuſta pro magis veriſimili evitatione periculi vacationis; unde propterea emptor ſciens, & volens, ſtudioſe ad hunc effectum negligat tranſlationem in ejus perſonam; tum etiam, & pro frequentiori contingentia, quia in hac tranſlatione magnam facere oportet impenſam expeditionis pro componenda ſolvi ſolita Datariæ, aliiſque emolumentis, ac propterea frequenter permittitur continuatio tituli in perſona venditoris ad totale commodum, vel incommodum emptoris, juxta caſum in eadem Regalium ſede recenſitum, l. ideoque veriſimilitudo magis aſſiſtit, ob quam probatio perfectionis facilius inducitur.

8 Et quamvis conventio, quoad ſubſtantiam, adhuc imperfecta remaneat, ideoque habeatur magis pro tractatu, ſive pro promiſſione de vendendo, quam pro perfecta venditione, in qua proinde commoditas potius, quam ſubſtantia cadit, nihilominus, ut advertitur ſuperius citato loco, in quo de hoc puncto agitur, id percutit jus, & intereſſe tertii, ipſius ſcilicet Papæ, ejuſque Datariæ pro regulatione vacationis, quæ ea perſona venditoris ſequi debet, dum illum Dataria deſcriptum adhuc habet in ejus libris, illumque in ſuum Officialem agnoſcit, vel alterius, cui idem venditor valide, & perfecte, cum aſſenſu Pontificio, Officium poſtea reſignaret, ſive etiam obligaret cum ſæpius enunciata reſervatione decreti, quoniam iſtorum reſpectu, actus habetur pro imperfecto, & infecto, ſecus autem quoad ipſos contrahentes, pro eo, quod cujuslibet ipſorum intereſt, atque ita iſta duo contraria, perfectionis ſcilicet, & imperfectionis in eodem actu, recte conciliabilia remanent.

9 Quo vero ad alteram inſpectionem, an ſcilicet illa ſecuritas, quam in locis Montium, ceſſante fraude, & mala fide, obtinet emptor, quamvis actus reſignationis de jure invalidus reputari mereatur, vel ob nullitatem judicii, in quo ipſa loca ſubhaſtata fuerint, juxta caſus in propria locorum Montium ſede deductos. L. procedat quoque in iſtis Officiis, adeout intrent eadem, quæ mox citato loco, pro ſecuritate emptoris, firmantur; Atque licet libertas, & ſecuritas novi ſucceſſoris proveniat a pluries inſinuata ratione, quæ ita congruit loco Montium, ac Officii; Attamen in iſtis probabilius contrarium dicendum videtur, ob rationem differentiæ, quæ inter unam, & alteram jurium ſpeciem dignoſcitur; Siquidem ubi abſit omnis ſuſpicio fraudis, & malæ fidei, adeout actus requiſitionis locorum Montium ſequatur pro pretio currenti, & juxta communem uſum, tunc emptor ignorat venditorem, ejuſque fidem non ſequitur, ſed ſequitur principaliter fidem publicam Officialis, per Papam ad id deputati, quia nempe, mediante opera publicorum proxenetarum, fieri ſolent ordines directi alicui Banco pro ſolutione pretii illi, qui docebit per fidem dicti Officialis libere reſignaſſe ad ejus favorem tot loca Montium, non exprimendo, imo, pro frequentiori contingentia, ignorando venditorem, ſeu reſignantem, ideoque ſibi imputari non poteſt, nec debet cur non bene inveſtigaverit facultates, vel reſpective jus, & titulum illius, cum quo contraxit, atque alias eſſet involvere hanc negotiationem, cujus anima conſiſtit in dicta libertate, & ſecuritate, & ſine qua magnum Reipublicæ, & publico commercio reſultaret præjudicium; Unde propterea licet magnum quidem ſit inconveniens, magnaque exorbitantia, quæ exinde ſequi poſſunt, & quandoque ſolent, ut quis, præſertim abſens, reperiatur ignorans ſpoliatus ejus bonis, juxta caſus, loco mox citato, recenſitos, nihilominus quia longe majus eſt inconveniens, quod alias ob impedimentum dicti liberi commercii, tam Principi, quam toti Reipublicæ reſultaret, oportet, ut privatum præjudicium, rarum, & incertum, cedat locum alteri publico, certo, & generali præjudicio, quod alias reſultaret, unde propterea verificatur ſæpius alibi enunciata ſententia apud Tacitum, *quod omne maximum exemplum habet aliquid ex iniquo, quod erga ſingulos publica utilitate rependitur*. Potiſſime quia in caſu, de quo in Regalium ſede, diſc. 163. agitur hæres, qui locis Montium ſpoliatus fuerat ex invalido proceſſu facto contra defunctum, in culpa, & delicto conſtitutus dici poterat, dum ad fraudandas expeditiones tranſlationis locorum Montium in ejus perſonam curaverat, quod cum poſitiva falſitate fingeretur vivus ille, qui jam per plures annos obierat, quodque procurator ab eo conſtitutus continuaret in exactione fructuum. Prout aliis accidentibus, quæ ſequi ſolent, poſſe cum aliquibus diligentiis occurri. Ut eodem cap. 2. de locis Montium.

Non ſic eſt in emptionibus Officiorum, quæ non fiunt directe, & immediate a Papa, ejuſque Dataria ſed fiunt per viam reſignationis ab aliis poſſeſſoribus; Licet enim ex juris fictione dicatur, quod emptor acquirat, ſuumque jus metiatur a Papa; Nihilominus de facto, & attenta naturali veritate contrahit cum illo Officiali, cum quo concordat de pretio, & de modo ſolvendi, ejuſque fidem ſequitur, ideoque recte ſibi objici poteſt, cur neſcierit cautius negotiari, & quare non bene inquiſierit qualitatem tituli, vel reſpective legitimam facultatem ejus, cum quo contraxit, vel ſibi non conſuluerit de ſecuritate pretii, ad quod regreſſum habere poſſet, ut practicari ſolet, quando bona emuntur judiciali auctoritate, vel quando non fit contractus cum Principali, ſeu Procuratore, ſuper cujus mandati veritate, ſeu validitate dari poteſt caſus dubitandi, dum Officialium Datariæ partes ſunt inquirendi de juribus, & cautelis Cameræ, ne per reſignationem fiat illi præjudicium, quia nempe agatur de infirmo, vel de ſene, juxta illas diligentias, quæ enarrantur in pluries relata Regalium ſede, M. De reliquis autem ad ipſum non pertinet inſpicere, ſed ſe remittit conventioni partium, ut etiam habetur infra, Cap. 17. occaſione agendi de reſtitutione pretii in caſu ſuppreſſionis Officii in illo pluris, quod reſignanti ſolutum fuit, a Camera non acceptum, & alibi; E converſo autem ad Officialem locorum Montium pertinet ſub proprio periculo inquirere de omnibus inquirendis, dum ut ſupra, ejus, non autem venditoris, emptores fidem ſequuntur. 10

Comprobantur hæc ab iis, quæ habentur in reſignationibus beneficiorum Eccleſiaſticorum, quarum terminis in hac materia, paſſim, & promiſcue DD. utuntur; quoniam licet reſignatarius non metiatur ejus jus a reſignante, ſed directe, & immediate a Papa, quem ſolum in auctorem agnoſcit, cum pluries enunciata legis fictione ſuper extinctione prioris tituli reſignantis, qui ſuo juri extinctive, non autem tranſlative cedere dicitur, faciendo ſe mortuum, & aperiendo locum vacationi beneficii, quod tanquam vacans per Papam confertur reſignatario, nihilominus ſi reſignatio invalida ſit, puta facta cum illegitimo, vel falſo mandato, aut vero, ſed re integra, & ante admiſſionem revocato, ut fieri poſſe receptum eſt, vel quia reſignans inductus fuerit per vim, & metum, vel dolum, aut quod tanquam promotus ad ordines ad illius titulum, facere non potuerit illam reſignationem, quæ propterea nulla, & invalida ſit, ut pluries in ſua beneficiali ſede habetur, non per hoc reſignatarius remanebit tutus. Idemque in emptore bonorum feudalium, ſive emphyteuticorum, ob ſtrictam alienandi prohibitionem, in commercium non exiſtentium ſine domini aſſenſu, qui animat, & perficit actum, unde propterea initar eadem fictio extinctionis antiqui juris, & tituli in venditore, & efformationis novi juris, & tituli in emptore, tanquam per ſpeciem novæ inveſtituræ, cujus vim aſſenſus habere dicitur, unde propterea novus feudatarius, vel emphyteuta in puncto juris eamdem acquirit libertatem, & ſecuritatem adverſus eos, qui cum domini aſſenſu, & auctoritate affectam non habent ipſius rei ſubſtantiam, ſed non per hoc talem obtinet ſecuritatem adverſus invaliditatem ipſius actus venditionis, vel ceſſionis, cum ſimilibus, quibus eadem congruat ratio. 11

a *Tit. de Regal. diſc. 41. & diſc. 183.* b *Eodem tit. de Regal. d. diſc. 41.* c *De hoc late diſc. 61. de donat.* d *lib. 12. de benef. diſc. 38.*
e *lib. 14. in annot. ad Concil. diſc. 26. n. 29.*
f *dicto diſc. 61. de donation. lib. 7. ubi concordant.*
g *lib. 2. de Regal. d. diſc. 41. & diſc. 183. ubi in ſpecie de conventione ſuper Officio, ſeu ſuper locis Montium.*
h *lib. 6.*

Digitized by Google

b *lib. 6. de alienat. & contract. prohibit. diſc. 44.* i *De Reg. diſc. 16.* l *De locis Montium, c. 2.* m *Diſc. 15. de Regal.*

De reſignatione, ſive de extenſione, & prorogatione Officii de una perſona in aliam, in quo differant, & an expediat practicare ſtylum admittendi paſſim reſignationes abſque aliquo pretio; & quando juſte aſſenſus reſignationi denegari valeat. Et de Coadjutoria, ac etiam de Officiis hæreditariis, vel tranſmiſſibilibus.

S U M M A R I U M.

1 *IN Officiis Cancellariæ, vel Cameræ non eſt in uſu prorogatio, ſed proceditur per viam reſignationis.*
2 *Neque practicari ſolet Coadjutoria, & de caſu, in quo practicata fuit.*
3 *Coadjutor fovet cauſam lucrativam.*
4 *De extenſione practicari ſolita in Officiis Capitolinis.*
5 *Quæ ſit vera ratio, ob quam prohibita eſt conceſſio abuſiva, ſive expectativa?*
6 *Ubi ſit in uſu extenſio, vel prorogatio, & quomodo?*
7 *Quod ſit melior iſte ſtylus, quam ille Curiæ admittendi reſignationes, & de ratione.*
8 *Pretium Officiorum non vacabilium eſt duplicatum.*
9 *An reſignationes, vel translationes dicendæ ſint odioſæ, & præjudiciales?*
10 *De ratione ſtyli admittendi reſignationes.*
11 *De differentia in Officia, & Cenſus vitalitios.*
12 *De Officiis perpetuis, & non vacabilibus.*
13 *An pro iſtis debita ſint quindennia?*
14 *An ſuper Officiis imponi poſſunt cenſus?*
15 *Quando Officium dicatur perpetuum, & hæreditarium?*
16 *De facultate nominandi.*
17 *An dominium Officiorum non vacabilium acquiratur Officiali, vel cui acquiratur.*
18 *Quamvis ſint perpetua, non ſunt in libero commercio.*
19 *Quando juſte denegetur aſſenſus reſignationum Officiorum vacabilium?*
20 *De denegatione facienda donatariis, & de differentia inter iſtos, & emptores.*

C A P. IX.

1 IN Officiis concedi ſolitis per Papam, ſive ſint Datariæ, & Cancellariæ, ſive ſint Cameræ, pene inutilis videtur inſpectio extenſionis, vel prorogationis, quoniam attento frequentiori ſtylo, qui capiendus eſt pro regula (ab aliqua rara, & inſolita limitatione non immuni) non ſolet id practicari, ſed proceditur per viam reſignationis, quando perſonæ mutatio facienda eſt, ut in præcedentibus jam dictum eſt, minuſque in his Officiis venalibus practicari ſolet illa coadjutoria cum futura ſucceſſione, quæ practicatur in dignitatibus, & beneficiis Eccleſiaſticis, & de qua frequenter agitur in ſede Beneficiali, ac etiam in altera de Canonicis, & Dignitatibus, & de Regalibus, & alibi; Sive in Curia practicatur in Advocatis Conſiſtorialibus, ex inſinuatis in Relatione Curiæ, cum ſimilibus, cum in hac ſpecie Officiorum venalium id practicari non
2 ſoleat, vel nimium raro, ut occaſione initio enunciatæ controverſiæ, quæ iſtam produxit tractationem, forte ſingulariter hucuſque eum expertus in illa coadjutoria, quam de anno 1607. Paulus V. gratioſe concedit olim Bartholomæo Ruſpulo, ditiſſimo Marchioni, in Officio Secretariatus Apoſtolici, quod a multis annis N. Ruſpulus ejus patruus pro exiguo pretio ſcutorum circiter ſeptem millium emerat, adeout ita pene per centum annos iſtud Officium, pro modico pretio emptum, & cum magnis emolumentis notabiliter excretis ad annua ſcuta 1800. circiter, ita poſſeſſum fuerit, & ex quo præſertim inferebam ad magnam Cameræ læſionem, ac propterea in quæſtione reſtitutionis pretii poſt ſecutam Collegii ſuppreſſionem, iſtum Officialem recenſendum credidi inter donatarios, ac
3 foventes cauſam mere lucrativam, ideoque nihil ei reſtituendum eſſe, quoniam licet coadjutus obtineret Officium ex titulo emptionis, & ex cauſa oneroſa, pro pretio tunc temporis currente, quod ſufficit ad excludendam læſionem, quoties tractu temporis tale non ſuperveniret augmentum, quod iniquitatem, & magnam injuſtitiam redoleret; attamen quoad ipſum Coadjutorem ſine dubio fovere dicebatur cauſam mere lucrativam, dum per mortem Coadjuti Officium, juxta ejus regularem naturam, vacavit, ipſe vero denuo obtinuit, tanquam per novam proviſionem gratis, & abſque aliquo pretio ita preventive ſibi factam, cum id proprie importet illa futura ſucceſſio, quæ Coadjutori conceditur, & ſic in ſubſtantia fuit Officii extenſio, vel prorogatio ad aliam perſonam, poſt ceſſatam primam, ſub coadjutoriæ vocabulo explicata; Extenſio autem, ſive prorogatio practicari ſolebat in Officiis 4
Capitolinis, ſeu Populi Romani per conſervatores protempore, juxta caſus pluries recenſitos, & in Regalium ſede peractos A. qui occaſionem dederunt diſputandi de poteſtate Conſervatorum, aliorumque Magiſtratuum, ſupremo Principi inferiorum, illis faciendi, cum ita ſit ſupplantare ſucceſſores, atque conferre ſuam juriſdictionem, & poteſtatem in tempus inhabile, & poſt illam ceſſatam, ita concedendo conductori, vel uſufructuario præventive fructus maturandos poſt finitum uſumfructum, vel terminatam locationem, & de tempore alterius conductoris, vel 5
uſufructuarii, iſtaque eſt vera ratio; non autem altera conſiderari ſolita ſuper voto captandæ mortis, quam ceſſare prætenditur, quando diſpoſitio fit ad favorem filii poſſeſſoris, vel alias de iſtius conſenſu, quoniam ex publici ratione iſtæ abuſivæ, vel extenſivæ conceſſiones factæ per inferiores Principi ſupremo, qui legibus diſpenſare poteſt, invalidæ reputantur, una ſcilicet ratione præjudicii poſſeſſoris, & altera ratione præjudicii, & ſupplantationis ſucceſſorum in Magiſtratu, ideoque ob dictas circumſtantias ceſſat prima ratio major, non autem altera major, ut in ſuis ſedibus advertitur, ubi commode videri poſſunt concordantes auctoritates, ut in omnibus aliis concluſionibus ſequi poteſt. B.

In Regno Neapolitano, forteque in omnibus Regnis, 6
& Dominiis Regis Catholici, in uſu eſt, & practicari ſolet magis iſte modus extenſionis, vel prorogationis a vita unius ad illam alterius ſucceſſive, aut quando poſſeſſor non habeat filium, aliumve conjunctum, quem juxta naturæ votum, cupiat ſuum ſucceſſorem, concedi ſolet facultas nominandi ſucceſſorem, idque pro frequentiori praxi ex eadem cauſa oneroſa, & cum venalitate, ſolvendo Regi, ejuſque Cameræ pretium, non quidem illud integrum, quod ſolvi ſolet, quando conceditur tanquam jam vacans, ſed pro medietate, ſive alia majori, vel minori quota, regulari ſolita ab ætate poſſeſſoris, & illius, ad quem fit extenſio, juxta legalem taxam, vel æſtimationem futuræ incertæ vitæ; Et rationabiliter quidem cum vendatur incertus eventus, qui poteſt non ſequi ob præmorientiam ejus, ad quem 7
fit extenſio. Iſteque ſtylus videtur pro meo ſenſu longe melior, quam ſit ille Romanæ Curiæ admittendi generaliter, & indefinite, ad inſtantiam cujuſcunque petentis, præſertim in Officiis popularibus ſecundæ, & tertiæ claſſis, quinimo etiam in Prælatiriis primæ claſſis gratuitas reſignationes, quoties non obſtent jam inſinuata impedimenta infirmæ valetudinis, vel gravis ætatis, abſque alia ſolutione, quam quorundam emolumentorum modicæ conſiderationis comparative, quæ ſub nomine componendæ vel explicantur in ſumma ducatorum centum Cameræ, vel in aliquibus inferioribus juxta officiorum qualitatem; ita etiam ſequitur magnum inconveniens, quod ſcilicet credit Camera facere contractum vitalitium, unde propterea majores ſolvit fructus, quam ſint illi contractus perpetui, quos eadem Camera facit in locis Montium non vacabilium, & tamen quodammodo ita iſte contractus efficitur perpetuus, dum loco unius vitæ, mediantibus, reſignationibus, quæ fiunt a perſonis maturis, & in imminentia illius ætatis, in qua poſtea non admittuntur ad favorem aliorum adoleſcentium, vel puerorum, ut alias juniorum, Officium protrahitur ad multas perſona ab una ad alteram ſucceſſive, adeout occaſione ſæpius enunciatæ ſuppreſſionis Collegii Secretariorum expertus fuerim, quod aliqua Officia ita de uno in alterum continuaverint ſpatio annorum centum, & decem, & ultra, atque ad tantumdem forte continuaſſent, niſi ſuperveniſſet ſuppreſſio, unde clara videtur exinde reſultare læſio, ſolvendo fructus majores, intuitu celeris vacationis, per terminationem unius vitæ, ſperatam, cum tamen ita alienatio remaneat quodammodo perpetua, & quæ habet pretium duplicatum, ut comprobatur ab iis, quæ pariter ex- 8
pertus ſum, occaſione dictæ ſuppreſſionis Collegii Secretariorum, quoniam cum ſub temporibus Pii IV. & Pii V. conſuetum pretium iſtorum Officium eſſet in ſcut. 5500. illud Officium, quod auctoritate Pii IV. alienatum fuit in Capitulum S. Euſtachii, & per conſequens non vacaturum, utpote penes manum mortuam, æſtimatum fuit in ſcutis 11. mill. ut infra, Cap. 16.

Quamvis aliqui ambulantes cum illa ſimplicitate, cum 9

quas noſtri ſeniores cumulaverunt in translationibus penſionum, quamvis a ſenioribus in juniores fierent, vel ab infirmis in validos, eredant hujuſmodi reſignationes, translationum ad inſtar, cenſendas non eſſe læſivas, & præjudiciales ob poſſibilem deficientiam translatarii, vel reſignatarii, quamvis junioris, aut validioris ante transferentem, vel reſignantem, ex adagio, quo inſipide uti ſolent, quod quando prius moritur agnus, quam ovis; Nihilominus id continere videtur unam ex leguleiis ineptiis, & fugiditanbus, qualem in materia translationis penſionum bene agnuvit, & declaravit Conſtitutio Urbani VIII. de qua pluries agitur in ſua Penſionum ſede, quoniam actus regulandi ſunt a conſueto, & regulari naturæ curſu, & a frequentiori contingentia, non autem a raro contingentibus; Regularis autem conſuetus curſus eſt ille conſervandi per longum tempus, jure quodam ſucceſſorio, bona, vel jura in eodem ſtatu, & impediendi vacationem, ſeu devolutionem, cum hujuſmodi mutationibus perſonarum, eo modo, quo vineæ, oliveta, & arboreta conſervantur, ſubrogando novas plantas loco veterum, quorum deficientia immineat, ſive conſervando ovile, vel armentum cum eadem ſubrogatione juniorum capitum in locum antiquiorum, quorum defectus veriſimiliter proximus prævidetur, cum ſimilibus.

Agnoſcunt periti negotiatores iſtud inconveniens, ut-
10 pote nimia clarum, ac manibus palpabile, attenta, ut præmiſſum eſt, frequentiori contingentia; dicunt autem id pro commercio opportunum reputari, dum negotiatores ſub hac ſpe, quodammodo certa, reſignandi, vel transferendi, atque ita de ſoluto pretio frequenter cum aliquo augmento ſe reintegrandi, alliciuntur ad hoc inveſtimentum, pro aliquo majori pretio, quod alias non ſolverent, unde propterea iſta facultas reſignandi dicitur pars pretii, quoniam ſine tali facultate, vel non emerent, vel multo minus ut etiam advertitur infra, cap. 17. atque præfatum Cameræ incommodum, & præjudicium ab iſto commodo compenſatum remanet; idque clare comprobari dicunt a praxi, quoniam in cenſibus vitalitiis, aliiſque venditionibus ad vitam abſque iſta reſignandi, vel prorogandi, ſeu mutandi facultate, fructus ad majorem ſummam eſſe ſolent, juxta majorem, vel minorem ætatem emptoris, vel alterius, ſub cujus vitæ periculo fit acquiſitio, quam ſint fructus hujuſmodi Officiorum, ideoque iſtud lucrum compenſat dictum damnum, quinimo neque negotiatores ad hanc ſpeciem inveſtimenti vitalitii applicare ſolent, ſed potius pro induſtria accipiunt ab aliis pecunias ad cenſum vitalitium, quia revera ita exigunt regulæ œconomiæ, & negotiationis, iſtaque ratio facilitatis commercii eſt illa, quæ unice ſalvat hunc ſtylum.

11 Quando autem contingit, quod Officia regulariter, & de eorum natura vacabilia, & perſonalia, quamvis in eorum conceſſione diceretur illam fieri in perpetuum (quoniam niſi alia accedant, intelligitur de illa perpetuitate, quæ conſideratur in vita hominis, & juxta ea, quæ inſtitutiſtæ advertunt in definitione Juſtitiæ, ut ſit conſtans, & perpetua voluntas) revera ſint perpetua, quia nempe conceſſa ſint alicui manui mortuæ, ut exempli gratia ſequebatur in ſæpius enunciato jam ſuppreſſo Collegio Secretariorum Apoſtolicorum, quod ex 24. Officiis, tria erant penes tria pia loca, unum nempe penes Capitulum Sancti Euſtachii, alterum penes Hoſpitale Salvatoris ad Sancta Sanctorum, & alterum penes Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, ac etiam contingere ſolet in aliquibus aliis Officiis, quæ non ſunt Datariæ, & Cancellariæ, minuſque
12 Cameræ Papalis, ſed potius Civitatis, ut ſunt ut ſupra pleraque officia Capitolina, ac etiam quædam officia per Papam concedi ſolita pro hæredibus, & ſucceſſoribus, vel ad certas generationes cuſtodiæ portarum Urbis, C. cum ſimilibus, & ſuper quo certa regula ſtatui non poteſt, utpote in quæſtione facti potius, quam juris, decidenda ex ſingularum conceſſionum tenore, & verbis, ut locis mox
13 citatis advertitur. Tunc aliquas mihi occaſio dedit deſuper diſputare quæſtiones, & præſertim, an hujuſmodi manus mortuæ, vel alii, qui loco manuum mortuarum, impedita vacatione, hæc Officia in perpetuum obtinent, teneantur loco emolumentorum Datariæ, & Cancellariæ ſolvendorum, pro expeditionibus faciendis in ſingulis vacationibus, & novis proviſionibus, ſolvere quindennia, eo modo, quo illa ſolvuntur per manus mortuas, quibus unita fuerint beneficia, aut applicata fuerint bona emphyteutica, cum ſimilibus; Atque in illis Officiis, de quibus agitur infra, capit. 16. probabilior viſa eſt pars negativa, quam ſine expreſſa deciſione terminavit caſus dictæ ſuppreſſionis, unde propterea deficit occaſio diſputandi; Quando tamen in aliis ſimilibus caſibus eadem ſuſcitaretur dubitatio, videri poterunt quæ in ejus conſueta Regalium; ſed in dicto caſu conſiderata fuerunt. D.

Prout etiam diſputatum fuit, an ſuper hujuſmodi per- 14
petuis Officiis imponi poſſent (tanquam habentibus ſpeciem fundi certi, & fructiferi) cenſus ad formam Planæ Conſtitutionis, & quatenus poſſent, an cenſus reſolverentur, vel ſuſpenderentur, ubi Officii exercitium, & conſuetorum emolumentorum perceptio aliquod accidentale reciperet impedimentum, ut caſus dedit diſputare in cenſu impoſito ſuper uno ex enunciatis Officiis Cuſtodis cujuſdam Portæ Urbis, quæ occaſione peſtis, de Superiorum mandato, clauſa fuit, & per conſequens ceſſavit perceptio conſuetorum emolumentorum, in quibus fundi cenſiti fructus conſiſtebat, ut habetur in ſua Cenſuali ſede. E.

Major autem controverſia eſſe ſolet ſuper iſta perpetua 15
qualitate firmanda, quando conceſſio pro hæredibus concepta ſit, quomodo ſcilicet intelligenda veniant, an pro hæredibus ſanguinis tantum, vel etiam pro quibuſcumque, etiam extraneis; atque facti potius, & voluntatis videtur eſſe quæſtio, certam proinde, ac generalem non recipiens regulam, ſed ea ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis decidenda; Pro excluſione autem reſtrictionis ad illos ſanguinis, & comprehenſione omnium hæredum rei familiaris, quamvis extraneorum, videtur eſſe magis communis ſenſus, adhuc tamen ſtylo, & obſervantiæ defendendum eſt, ut occaſione caſus particularis agitur, F. Conferunt autem ea, quæ ſuper hoc puncto in feudali, & emphyteutica materia habentur. Prout poſita reſtrictione ad illos ſanguinis, in utraque iſta materia habetur actum id, quod huic quoque materiæ congruit, an ſcilicet utraque requiratur hæreditaria qualitas, ſanguinis, & rei familiaris, vel ſufficiat ſolum altera, & an ſucceſſor teneatur ad onera prædeceſſoris, cum diſtinctione inter primum acquirentem, & alios, ac etiam reſpectu primi acquirentis, an cauſa ſit oneroſa, vel lucrativa, cum ſimilibus in dictis ſedibus.

In caſu item facultatibus nominandi, quæ primo con- 16
ceſſionario, vel ultimo deficiente de genere vocato, conceſſa ſit, quomodo regulanda veniat, ubi fiat, & quid, ubi omittatur, & a quo nominatus recognoſcere dicatur officium, cum occaſio non dederit id particulariter diſputare, & merito, quoniam in officiis Datariæ, Cancellariæ, & Cameræ Apoſtolicæ de quibus agitur, non de facili datur iſte caſus, idcirco ubi ille occurrat, poterit recurſus haberi ad ea, quæ in hoc puncto nominationis ad fideicommiſſum, vel ad emphyteuſim, habentur in Theatro in materia emphyteutica, & fideicommiſſaria, ac etiam in his terminis tractant pluries allegati moderni, G. qui e-
xaminant quæſtionem, an hæc officia perpetua, & non 17
vacabilia acquirantur Officiali in dominio, vel potius in ea exercendi, ſibique applicandi emolumenta facultate, quæ ſolum in Officiis vacabilibus concedi dicitur; Atque relatis utriuſque ſententiæ ſequacibus, huic poſteriori adhærent, ut dominium non avellat a Principe, penes quem adhuc perſeveret, atque de conſequenti, relatis pariter diverſæ ſententiæ Auctoribus, concludunt, ut etiam hæc officia perpetua dicantur eſſe de Regalibus, ideoque alienari, vel alias transferri de uno in alium, quoad titulum, de ſubſtantia non poſſint, minuſque obligari, vel aliud jus conſtitui, quod ipſum officium, ejuſque ſubſtan-
tiam afficiat, eo modo, quo in feudo, & emphyteuſi, 18
perpetuitate non obſtante habetur, ſine aſſenſu Principis, tanquam domini, & magis proxime habetur in locis Montium, quæ ſunt perpetua, & hæreditaria ad quoſcumque tranſmiſſibilia, & tamen in libero privato commercio non exiſtunt, ut in pluries enunciato tractatu de Locis Montium habetur, ac videtur Curiæ praxis etiam in illis officiis, quæ licet rara, non ſunt vacabilia, ſed perpetua, & hæreditaria.

Quatenus vero pertinet ad ſtylum admittendi reſigna- 19
tiones, ſuperius in cap. 7. inſinuatum eſt, quod licet de ſtylo, potius vero, ubi ita expreſſe diſponat lex erectionis officiorum, non ſoleat, neque de juſtitia poſſit Papa, foventibus cauſam oneroſam denegare admiſſionem reſignationis; Attamen id intelligitur, quando non adſit juſta cauſa denegandi, quia reſignatio affectetur ad fraudandam vacationem, idque pro frequentiori contingentia

reſtrin-

Digitized by Google

reſtringi ſolet ad caſum infirmæ valetudinis, ut alias dictum eſt, H. & ad alium gravis ætatis, quam, ſub Alexandro VII. decretum fuit dici talem poſt completum annum ſexageſimum ſecundum; Non per hoc tamen excluditur alia giuſta cauſa, quam ſingulorum caſuum particulares circumſtantiæ ſuadeant, inter quas recenſetur illa ſuſpicionis alicujus perpetrandi delicti, unde propterea affectetur reſignatio ad fraudandam fiſcum, cum ſimilibus; Atque ad id comprobandum conferunt ea, quæ in Feudali ſede habentur, circa facultatem ſubinfeudandi, quamvis expreſſe conceſſam, vel de jure competentem, quando devolutio immineat, I. & quæ in Dotali ſede habentur de actibus inter vivos factis per mulierem prohibitam diſponere de dote extra liberos, L. cum ſimilibus.

Problematica vero apud peritos in Oeconomicis, & in negotiatione reputatur quæſtio, an dicta præfinitio ætatis utilis, vel potius damnoſa ſit Datariæ, quaſi quod prius frequentiores eſſent vacationes, dum homines de facili ſibi adulantur, & credunt diu vivere, neque cogitant ad mortem, ſe privando pinguibus emolumentis, quæ ex Officiis reportant, cum ita approximante ætate, ſoliciti eſſe ſoleant de reſignatione, quam alias negligerent, ſuper quo ſe remittere oportet ad calculos faciendos ex temporum peræquatione.

20 Juſta vero cauſa denegandi, ut etiam inſinuatur ex dicto Cap. 7. videtur illa, quando poſſeſſor Officii, qui illud reſignare intendit, foveat cauſam lucrativam, atque Officium obtineat ex donatione, juxta diſtinctionem, de qua infra, Cap. 17. quoniam cum Papa gratificari voluerit illi perſonæ cum iſta gratia exorbitanti, & Cameræ præjudiciali, cum aliqua non improbabili ratione dubitandi de poteſtate eodem Cap. 17. inſinuata, huic rationabile non eſt cogere ſucceſſorem ad cumulum exorbitantiarum, & præjudiciorum, cumque Papa elargitor voluerit providere perſonam de illis emolumentis ad ejus vitam, id ei ſufficere debet, non autem ut protrahendo donationem ad plures vitas ipſe reportet pretium tranſmiſſibile ad hæredes, ita ſe locupletando cum Cameræ jactura, & præjudicio, Uti enim juſtitia exigit, ut foventibus cauſam oneroſam, & correſpectivam, quando non concurrat juſta cauſa, ut ſupra, denegari non debeat aſſenſus reſignationi, quia ſtante ſtylo, fortius vero ſtante lege expreſſa erectionis, emptores, & negotiatores ſub hac fide emerunt, alias non empturi, vel non pro tanto pretio, ſed longe minori, ut ſupra, ac etiam infra, dicto Cap. 17. adeout eſſe alias fallere fidem; Hæc autem conſideratio non intrat in donatariis, ideoque omnino juſtum, & rationabile videtur, ut eis hæc facultas denegetur, illamque admittere damnatione potius dignum ſit, atque exiſtimanda veniat mala adminiſtratio publici Ærarii.

a *Diſc. 3. de Regal. & in annot. ad eumdem diſc. 3. ubi allegatur punctualis conſult. 64. Roſæ, & diſc. 198. eod. tit. de Regal.* b *Dicto diſc. 3. & 198. de Regal. & in annot. & diſc. 1. & 2. de emphyteuſi, & alii.*
c *Diſc. 169. de Regal. & lib. 5. de cenſibus, diſc. 19.*
d *Diſc. 162. de Regal.* e *d. diſc. 19. de cenſibus.*
f *Diſc. 5. de Regal. & in annot. ad eumdem diſc. 5. & diſc. 169.* g *Amichangel. de Regal. officiis.*
h *In alias allegato diſc. 15. de Regal. & in annot.*
i *Diſc. 1. de feud. & in annot.*
l *Lib. 6. de dote, diſc. 102. & 103.*

De creditoribus Officialis quale jus habeant in Officio, & de illorum concurſu, & potioritate, & de eadem materia reſervationis decreti, de qua ſupra, cap. 6. & ſeqq.

S U M M A R I U M.

1 *Quod ſuper Officiis nullum jus quæratur ſine reſervatione decreti.*
2 *De duabus ſpeciebus reſervationis decreti, quamvis unica, & eadem ſit formula.*
3 *Agitur in hoc cap. de reſervatione jure crediti.*
4 *Quale jus habeant in Officio creditores Officialis, qui careant reſervatione decreti.*
5 *Etiam in bonis hypothecari prohibitis, hypotheca ſuffragatur pro Salviano ſuper commoditate.*
6 *De concluſione quod pretium Officiorum eſt in commercio, ut in bonis liberis, ad quem effectum procedat.*
7 *Quod creditores, non habentes reſervationem decreti, poſſint impedire reſignationem Officii.*
8 *Creditores habentes reſervationem decreti, quamvis poſteriores, vincunt alios anteriores.*
9 *Dummodo reſervatio ſit valida.*
10 *De concurſu creditorum æque habentium reſervationem decreti?*
11 *Quid operetur hæc reſervatio?*
12 *De æqualitate creditorum inæqualium in tempore, ex æqualitate cauſæ.*
13 *Quid in fructibus Officiorum, an idem ordo attendatur.*
14 *Et an eadem potioritas, quæ competit pro ſorte, competat etiam pro fructibus, vel uſuris.*
15 *De facultate vendendi Officium competente creditoribus habentibus reſervationem decreti.*
16 *Reſervatio decreti non afficit Officium, quod in caſu vacationis revertitur liberum ad Cameram.*
17 *Vacatio Officii non præjudicat creditoribus habentibus reſervationem decreti, quoad alia bona Officialis.*
18 *De differentia inter reſervationem decreti jure dominii, & illam jure crediti.*
19 *De alia differentia inter reſervationem, quæ conceditur in actu acquiſitionis Officii, & illam ex intervallo.*
20 *De errore Opinantium indefinite, quod reſervatio decreti importet dominium in Reſervatario.*
21 *An reſervatarius decreti poſſit illud remittere Officiali in præjudicium ejus creditorum.*

C A P. X.

Præſuppoſitis iis, quæ pluries in antecedentibus Capitulis dicta ſunt, ſuper hujuſmodi Officiorum natura, & qualitate, circa commercium privatum, in 1
quo, tanquam de Regalibus, nullatenus exiſtant, abſque Papæ aſſenſu, qui ſub termino reſervationis decreti præſtari ſolet, & ſine quo nullum jus in ipſo Officio, ejuſque ſubſtantia imprimi poteſt ad favorem alterius, vel tolli a poſſeſſore; Ac etiam præſuppoſita ſuperius tradita diſtinctione diverſarum ſpecierum præfatæ reſervationis 2
decreti, quod ſcilicet, quamvis unica, & eadem ſit formula (quod pleroſque decepit ad opinandum quod indifferenter idem ſit ejus effectus, eademque operatio) nihilominus duæ ſunt inter ſe diverſæ ſpecies, quarum una eſt jure dominii ad favorem reſervatarii, adeout perſona, in qua cantat Officium, ſtare ſolum dicatur demonſtrative, pro regulatione periculi vitæ, vel alterius caſus vacationis, & alia eſt in ratione crediti, & hypothecæ, iſtaque poſteriori ſpecie retenta in hoc themate, in quo de creditoribus, non autem de dominis agitur, cum de iſtis actum ſit ſupra, cap. 6. Duo veniunt diſtinguendi caſus, unus nempe quando nulli adſint creditores, qui hanc de- 3
creti reſervationem ad eorum favorem habeant, adeout omnium ſit coæquale jus, & æqualis conditio; & alter ubi diverſæ ſint concurrentium creditorum qualitates, quia nempe aliqui habeant ad eorum favorem præfatam decreti reſervationem, alii vero careant.

Reſpectu creditorum coæqualium in deficientia dictæ reſervationis, quamvis iſti nullum jus reale, vel rei 4
perſecutorium habeant ſuper ipſo Officio, ejuſque ſubſtantia ex defectu hypothecæ, quæ ſine dicto decreto non contrahitur, nec imprimitur, adhuc tamen eis conſultum remanere poteſt cum duplici remedio, uno ſcilicet Salviani interdicti, ad commoditatem fructuum, & emolumentorum ſub hypotheca cadentem, ad inſtar eorum, quæ in bonis Feudalibus, & emphyteuticis, pariter in libero privato commercio ſine domini aſſenſu non exi- 5
ſtentibus, habentur; A. & quod remedium peculiare ſolum eſt creditorum hypothecariorum, non autem habentium ſolam perſonalem. Et alterum eſt remedium omnibus, tam hypothecariis, quam chyrographariis commune implorandi Judicis officium ad cogendum in actione perſonali Officialem ad vendendum Officium, ut ſatisfieri poſſit ex pretio inde retrahendo, ſuper quo tamen tanquam re debitoris libera, & indifferenti locus eſſit inter ipſos creditores concurſui, juxta ordinem eorum anterioritatis, & potioritatis, eodem modo, quo in aliis bonis liberis, & indifferentibus, dum non intrat ſubrogatio pretii loco rei, ad quam ipſi nullum jus habebant, iſtoque caſu, atque ad hunc effectum, recte proce- 6
dit concluſio pluries firmata per Rotam, & per Doctores ſuperius quoque inſinuata, quod pretium Officiorum ſit in libero privato commercio, & habeatur pro bonis allodialibus, eo quia pretium non ſuccedit loco rei, ſecus autem in altero caſu, de quo infra. Ac propterea licet ubi Officialis ære alieno gravatus reſignaret cum Apoſtolica aucto-

Digitized by Google

auctoritate Officium, recipiendo brevi manu pretium, il-
ludque in ſibi placitos uſus diſperdendo, ſupplantare ita
poſſit creditores, quibus nullum jus, nullaque actio ad-
verſus reſignatarium, & poſſeſſorem Officii competere
poſſet, ut etiam ſuperius dictum eſt, adhuc tamen credi-
tores providi, re integra, implorare poterunt Officium
Datarii, qui in his materiis eſt Judex competens, ut non
admittat reſignationem, niſi conſulatur eorum indemni-
tati cum aſſecuratione pretii.

In altero vero caſu miſturæ creditorum diverſæ qualita-
8 tis, quia nempe aliqui habeant reſervationem decreti, alii
vero non, quidquid in caſus contingentia inconſiderate di-
ctum fuerit ſuper prælatione creditorum anteriorum, non
habentium decretum adverſus poſteriores illo munitos, ea
eo, quod non ageretur ſuper Officio, ſed ſuper pretio, B.
omnino verius eſt, ut poſita validitate decreti, potiora
ſint jura iſtorum, quamvis in tempore poſteriorum, eo
modo, quo in terminis generalibus, & indifferentibus
creditores habentes hypothecam vincunt alios illa caren-
tes, quantumvis in tempore anteriores, & hic eſt caſus,
quoniam in bonis, & juribus differentibus, quæ in pri-
vato commercio non ſunt abſque alterius aſſenſu, ſeu li-
centia, ſine qua obligari non poſſunt, etiam creditores
hypothecarii dicuntur ſolum creditores chyrographarii, &
in actione perſonali, etiam ubi conſenſus eſſet in pretio,
quando iſtud pernecesſe ſuccedit loco rei, adeout reſulta-
ret alias circulus inextricabilis, ut paſſim receptum habe-
tur apud verſatos in materia feudali, a qua ex rationis i-
dentitate recte inferre licet ad omnes alias conſimiles dif-
ferentes materias, vel ad omnia alia conſimilia bona in
libero privato commercio non exiſtentia. Ut præſertim
praxis docet in bonis etiam indifferentibus, & de eorum
natura liberis, quæ tamen obnoxia ſint alicui fideicom-
miſſo, vel majoratui, ſtrictam etiam obligandi prohibi-
tionem habenti, ut illi, qui cum diſpenſatione Principis,
& remotione obſtaculi contrahunt, omnes alios vincant,
quoniam ita ſequi dicuntur publicam fidem Principis ita
eos aſſecurantis, & ſub qua decepti remanerent, quoniam
alias non contraxiſſent, ut plene in pleriſque Theatri lo-
cis comprobatur; C. Atque eatenus in his præciſis termi-
nis concurſus creditorum Officialis, ſuper pretio Officii,
ſubſtentabiles cenſendæ ſunt quædam reſolutiones ad favo-
9 rem creditorum anteriorum non habentium decretum, in
excluſionem poſteriorum illud habentium, quatenus de-
cretum ob ejus infectionem haberi mereretur pro non ex-
ſtante, atque alias, iſto motivo ceſſante, videtur error
clarus in terminis. D.

In concurſu autem plurium creditorum æque privilegia-
10 torum, & ejuſdem qualitatis, quia nempe omnes pariſor-
miter habeant eamdem reſervationem decreti ad eorum
favorem, tunc juſta regulas generales frequenter in fo-
ro practicatas in illis regionibus, in quibus frequens eſt
feudorum, & majoratuum uſus, proceditur cum illo eo-
dem ordine textus in Cap. *qui prior, &c.* cum quo proce-
ditur inter creditores indifferentes, ſuper bonis indiffe-
11 rentibus, in libero privato commercio exiſtentibus, cum
aſſenſus, vel auctoritas Superioris in bonis prohibitis,
& differentibus alius in ſubſtantia non operetur, niſi
remotionem talis obſtaculi, reducendo illa bona ad ſta-
tum indifferentem, ſolo tamen favore eorum, in quo-
rum gratiam Princeps, vel alter Superior id facere vo-
luit. E.

Adhuc tamen, temporis ordine non ſervato, quan-
12 doque concurſus inter eos æqualis eſſe ſolet, eo modo, quo
eſt inter Chyrographarios, vel Hypothecarios contempo-
raneos, quando ita exigat paritas, vel identitas cauſæ,
quia nempe plures Officium emere volenti credant di-
verſas pecuniarum ſummas, in eandem cauſam ſolvendi
pretium, quoniam licet pro frequentiori ſtylo erga o-
mnes contemporanea fieri ſoleat obligatio, ac etiam uni-
ca fieri reſervatio decreti, cum expreſſione, ut omnium
æqualis debeat eſſe conditio, tamquam per ſpeciem nego-
tii ſocialis, nihilominus ubi etiam diverſis temporibus id
ſequatur, & cum diverſis decretis, licet in caſus contin-
gentia plurium eſſet ſententia, ut prioritas temporis attendi
debeat. Probabilior tamen, pro meo ſenſu, videtur alte-
ra opinio, ut æqualis eſſe debeat concurſus regulandus ab
æqualitate, & identitate cauſæ, potiſſime ubi pretium
neceſſarium pro acquiſitione, certum eſt, & publicum,
ſive omnibus ab initio innoteſcit, cum probabilis ratio
dubitandi cadat, quando pluribus creditoribus ſimultanee
credentibus in eamdem cauſam, tamquam per dictam ſpe-
ciem ſocietatis, adeout innoteſcant credita aliorum, po-
ſtea Officialis clandeſtine ab aliis recipiat creditam pecu-
niam, quam dicti creditores credere potuerunt accipien-
dam non eſſe, ita ſequendo fidem Officialis in eo ſtatu,
ut in conſueta Regalium ſede in caſu particulari habetur,
occaſione agendi de contributo inter creditores ratione
diminutionis pretii Officii. F.

Inter creditores item ita privilegiatos ratione decreti,
ut ſupra, quamvis poſteriores, & alios tempore anteriores
ſed non privilegiatos, quia decreto ſint deſtituti, cadere
ſolet controverſia, reſpectu fructuum active, & paſſive;
Primo ſcil. ubi caſus præbeat quod extent collecti aliqui 13
fructus provenientes ex conſuetis Officii emolumentis, vel
quod habendi ſint pro extantibus, puta quia per aliquos ex
creditoribus mala fide percepti ſint, unde propterea non
ſuffragetur illa æquitas, quæ ratione commercii recepta eſt,
ut excuſet a bona fide conſumptis, juxta ea quæ pluries
in ſua Crediti, & Debiti ſede habentur, an ſcilicet ſuper
his fructibus jam perceptis, atque a cauſa productiva ſepa-
ratis, habendis proinde pro bonis liberis, & indifferenti-
bus, attendi debeat ordo, & prioritas temporis, vel po-
tius e converſo dicta potioritas, quæ ex decreto reſultat,
idque non de facili certam, ac generalem recipit regulam
cuicumque caſui applicabilem, cum ex ſingulorum ca-
ſuum circumſtantiis reſolutio pendere videatur, an ſcili-
cet tales fructus dici debeant omnino ſeparati, & indepen-
dentes ab eorum cauſa productiva, commixti, ſeu confu-
ſi cum reliquo debitoris patrimonio libero, & indifferenti,
vel potius e converſo adhuc dicantur de appendicibus pro-
prietatis, vel cauſæ productivæ, de cujus natura, & qua-
litate cenſeri debeant, juxta diſtinctionem quæ habetur in
materia beneficiali ſuper fructibus obvenientibus a bonis
Eccleſiæ, vel beneficiis, G. ut priori caſu attendatur ordo
temporis juxta regulam generalem juris, poſteriori autem
attendatur ordo privilegii, eodem modo, quo in ipſo Of-
ficio, ſeu cauſa productiva, ut latius occaſione caſus par-
ticularis in enunciata hujus materiæ ſede habetur. H.

Et ſecundo in fructibus activis per creditores conſe-
quendis ratione ſocietatum Officii, vel cenſuum, ſeu cam-
biorum, aut interuſuriorum, an ſcilicet eadem potioritas, 14
quæ illis ex dicta ratione reſervationis decreti competit ad-
verſus anteriores pro ſorte principali, competat etiam pro
fructibus, vel uſuris, atque licet non deſit conſueta opi-
nionum diverſitas, probabilius tamen procedendum vide-
tur cum diſtinctione inter uſuras ab initio conventas, quæ
a præſtante aſſenſu cogitari, & provideri potuerunt, &
quæ dicuntur debitæ jure actionis, & illas, quæ acciden-
taliter oriuntur a mora, ratione damnorum, & intereſ-
ſe, unde propterea dicuntur accidentales, ac magis odio-
ſæ, debitæ Judicis officio, & potuerunt non prævideri, ut
pro iſtis non competat privilegium, ſecus autem pro illis,
quæ regulantur in omnibus eodem jure, quo regulatur
debitum in ſorte principali, ut in eadem conſueta propria
ſede occaſione caſus particularis habetur, I. & generali-
ter in altera Crediti, & Debiti, L.

Occaſione item illius facultatis vendendi Officium,
quam dictum decretum præſefert, inter Officialem, ejuſ- 15
que creditores dictam facultatem habentes, oriri ſolent
quæſtiones, quando creditores talem facultatem ad exer-
citium deducunt, unde propterea Officium vendatur alte-
ri, cujus mors prius ſequatur, quam illa prioris Officia-
lis, cujus ſcilicet damno iſtius vacationis periculum ce-
dere debeat, an debitoris, vel potius ipſorum credito-
rum, idque pendet a puncto, an bene, & licite dicta fa-
cultas explicata ſit, vel potius illicite, & male, ut priori
caſu damnum ſit debitoris, poſteriori autem e converſo
creditorum; Ita enim ubi ſequatur mors Officialis, quam-
vis adſit reſervatio decreti, reſultat vacatio Officii, quod
revertitur liberum ad Cameram, ideoque remanet ſolum
contentio inter creditores, & Officialem, vel ejus hæredes.
M. Quamvis enim ut pluries inſinuatum eſt, reſervatio de-
creti in his Officiis ſit idem, ac aſſenſus, qui per Dominum 16
directum præſtatur obligationi feudi, vel emphyteoſis, ni-
hilominus id percutit ſolum privilegium creditorum, in
quorum gratiam reſervatio facta eſt adverſus alios, ſed non
adverſus ipſam Cameram Officii dominam in caſu vaca-
tionis, qua contingente, Officium revertitur liberum a de-
bitis contractis per Officialem, niſi alias expreſſe cavea-
tur, quod tamen practicari non ſolet; Atque in hoc differt
hæc reſervatio decreti ab aſſenſu, qui per Dominum præ-
ſtatur ſuper obligatione feudi, vel emphyteuſis, quod ſi iſte
aſſenſus eſt purus, & non reſtrictus a clauſula *ſine præju-
dicio*,

Digitized by Google

dicto, afficit ipſius rei ſubſtantiam, ideoque jus remanet creditoribus, etiam poſt devolutionem adverſus ipſum Dominum, ejuſque ſucceſſores, vel habentes cauſam ab eo, ut in ſua Feudali ſede pluries advertitur; Iſtud autem decretum, quamvis pure, & ſimpliciter conceſſum ſit, non afficit Cameram, neque Officium in caſu vacationis, ſed ſolum ſuam facit operationem, donec illud reſideat penes eum, cui conceſſum eſt, revertitur vero liberum in caſu vacationis ad Cameram. Et e converſo idem de-
17 cretum non præjudicat creditoribus ad quorum favorem eſt reſervatum circa amiſſionem crediti in caſu vacationis Officii, quoniam licet Officialis, qui eſt debitor ob factum caſum vacationis, ſentiat ejus damnum, atque privata remaneat tam Officio, quam pretio, attamen adhuc ejus perſona, quatenus in alia Officium reſideret, vel ejus hæreditas, & bona quatenus in ſua, remanens creditoribus affecta, quoties credita ſunt talis naturæ, quod per mortem Officialis non ceſſent, ut ſunt cambia, & cenſus, aliaque ſimilia, ac etiam ſocietatis Officii jam diſſdictæ, vel conſtitutæ ſuper periculo, vitæ creditoris, vel tertii non autem Officialis, per cujus mortem ſequatur caſus vacationis, ut etiam infra, cap. 18.

Iſtaque inter quamplures alias eſt notabilis differentia
18 inter illam decreti reſervationem, quæ fiat jure dominii, & illam, quæ fiat jure crediti, & hypothecæ, juxta pluries inſinuatam ſuperius diſtinctionem, quoniam, ubi eſt jure dominii, omne commodum & incommodum eſt reſervatarii, cujus proinde damno cedit periculum vacationis, ac etiam diminutio pretii, & e converſo ejus commodo cedit pretii augmentum; Ubi vero eſt jure crediti, tunc utrumque, ſcil. commodum, & incommodum eſt Officialis, non autem creditorum, quorum jus remanet ſalvum, ut ſupra. Quamvis enim in caſu, in quo Officialis acceperat a creditore ad ſocietatem Officii quandam ſummam erogatam in partem pretii ſoluti pro acquiſitione Officii cum reſervatione decreti, Rota ad effectum ſubſtinendi perceptionem fructuum, etiam poſt diſſolutam ſocietatem per mortem unius ex ſociis dixerit de anno 1677. 22. Februarii coram Vicecomite in eadem cauſa, de qua diſc. 21. de ſociet. Offic. quod reſervatio decreti importet dominium in reſervatario, per quem fingitur locata Officiali ejus portio pro annua ſumma conventa; ideoque ſit contractus potius locationis, & conductionis ad hæredes tranſmiſſibilis quam ſocietatis, quæ per mortem unius ex ſociis diſſolvatur, atque ſumma annuatim ſolvenda importet potius penſionem rei locatæ; Attamen, ſalva ſemper illa reverentia, quæ tanto Tribunali debita eſt, id continet æquivocum probabiliter cauſatum a modica peritia defenſorum; cum Judices ob illam magnam temporis anguſtiam, quæ recenſetur in relatione Curiæ, diſc. 32. in quo agitur de hoc Tribunali, quandoque ſint excuſatione digni, quoniam id procedit, quando reſervatio eſt jure dominii, de qua actum eſt ſupra, Cap. 6. cum tunc ſit practicabilis contractus locationis, & conductionis inter reſervatarium, & ipſum Officialem juxta caſum, de quo in ſua ſede, N. ſecus autem ubi eſt jure crediti, cum tunc non immutetur natura contractus, ut ſupra, ſed ſolum decretum operetur effectum aſſenſus pro imprimenda hypotheca in Officio, non autem dominium, alias enim ſi contrahitur ſocietas Officii ſuper periculo vitæ creditoris, vel tertii, atque Officium vacet per mortem Officialis, creditor deberet amittere creditum, quod etiam ita amittere deberet, ſi ageretur de mutuo gratuito, vel de cenſu perpetuo, aut cambio cum modico fructu, quo creditor vellet eſſe contentus, ne ſe exponat periculo amiſſionis ſortis, quo nil abſurdius, contra omnem rationem, omnemque praxim. Eademque dignoſcitur differentia pro facultate vendendi Officium, ubi enim eſt jure dominii, tunc poteſt reſervatarius pro ejus libito vendere Officium abſque aliquo conſenſu, vel requiſitione Officialis; E converſo autem creditor, ad cujus favorem pro cautela adſit reſervatio jure crediti, quamvis eadem ſit formula, non poteſt hanc facultatem exercere, niſi verificentur illa requiſita, quæ neceſſaria ſunt, ut creditor ad pignoris diſtractionem procedat. O.

In eadem item ſpecie reſervationis jure crediti, alia dignoſcitur differentia inter illam, quæ fit in ipſo actu acqui-
19 ſitionis ad favorem eorum qui pecuniam credunt per acquiſitionem ſolvendam in cauſam pretii, & illam, quæ conceditur ex intervallo ad favorem eorum, qui credunt pecuniam Officiali in alios uſus, & indigentias privatas, cum melior ſit conditio illorum, quam iſtorum, P. cum ſimilibus differentiis, ex quibus liquet clarus error eorum, qui indefinite procedunt cum aſſumpto, quod hæc reſervatio decreti importat dominium, quoniam reſpectu creditorum intelligitur de illo dominio improprio, quod conſideratur ad effectum potioritatis in venditione cum reſervatione dominii, vel in credente ad rem emendam.

Dubitari quandoque contingit juxta caſum in propria, 20
& conſueta hujus materiæ ſede peractum, Q. an ille, ad cujus favorem facta eſt reſervatio decreti ſuper Officio, quod alteri conceſſum ſit, cedere, ſeu remittere poſſit dictum decretum ad favorem Officialis, qui propterea liber Officii dominus efficiatur, ac remaneat, In caſu autem prædicto id leviter potius actum fuit, neque occaſio dedit formiter poſtmodum diſputare, ut propterea maturum deſuper efformari potuerit judicium, quod ſine contradictoria diſputatione in caſu præciſo, & attentis ejus circumſtantiis, non de facili efformari poteſt, adeout alias inter frequenter inſinuatus error procedendi cum illis generalitatibus, & abſtractis, quæ habentur in Crediti, & Debiti ſede R. ſuper puncto, an, & quando debitor poſſit nolle quærere, ſeu remittere in præjudicium ejus creditorum; Adhuc tamen ea, quæ ibi habentur conferre videntur ad quæſtionis deciſionem, reflectendo (ut in omnibus decet) ad caſuum diſtinctionem, atque ad diverſas re- 21
ſervationis decreti ſpecies; ſi enim agitur de reſervatione jure dominii, quia nempe perſona Officialis ſtet ſolum demonſtrative pro regulatione periculi vitæ, totum vero commodum, & incommodum ſit reſervatarii, & tunc ſi remiſſio facta eſt gratis, illa continere videtur veram, & formalem donationem, non quidem juris, vel ſubſtantiæ Officii, ſed pretii, quod ita remanere dicitur penes Officialem ex cauſa lucrativa, & per conſequens planum videtur, ut creditoribus reſervatariis competat, non quidem actio realis ad ipſum Officium, ejuſque ſubſtantiam, ſed facultas implorandi Officium Judicis ex edicto *de his, quæ in fraudem*, &c. vel ex æquitate textus, *in l. ſi me, & Titium, ff. ſi certum petatur* ad ſolutionem pretii, ſeu ad cogendum in actione perſonali ad venditionem Officii, ut pretium detur creditoribus Domini. Si vero ceſſante colluſione, & mala fide remiſſio decreti facta ſit ex cauſa oneroſa, & correſpectiva, de qua vere conſtet alias, quam per ipſius debitoris remittentis confeſſionem, quia nempe Officialis ſolverit reſervatario pretium, & tunc videtur actum ſubſtineri tanquam per occultam reſignationem; Si enim Officialis ære alieno preſſus reſignet alteri non inhibito Officium, adeout reſignatarius de novo acquirat ipſum titulum a debitore dimiſſum, tutus eſt a renunciantis creditoribus decreto carentibus, multo magis in præſenti, quod agitur de confirmatione tituli jam obtenti, tanquam per remotionem obſtaculi. Si vero agitur de ſecunda ſpecie reſervationis jure crediti, tunc ſi ceſſio eſt gratuita, intrat idem, quod ſupra, contra Officialem ad favorem creditorum, in quorum præjudicium debitor non poteſt ejus debitorea gratis liberare, atque acceptilationem facere. Si vero eſt ea cauſa veræ, & effectivæ ſolutionis crediti, & tunc magis de plano intrant quæ dicta ſunt favore Officialis, cum tunc actus importet veram liberationem, quam debitor aſſequitur mediante ſolutione debiti, quæ proprio creditori fieri poteſt, quamvis iſte ſit ære alieno preſſus, quoties non adſit expreſſa inhibitio hominis, vel illa legis, quæ reſultat a jam detecta decoctione, juxta ea, quæ in eadem Crediti, & Debiti ſede, & alibi habentur in hac materia debitoris ſolventis debitum creditori, & liberationem reportantis in præjudicium creditorum, quibus ejus nomen hypothecatum eſſet, S. unde propterea dicenda videtur potius quæſtio facti, quam juris, ex facti qualitate, & ſingulorum caſuum circumſtantiis decidenda.

a *De emphyteuſ. diſc. 58. & in annot. ad eumdem diſc.*
b *Diſc. 4. de Regal.*
c *In his terminis Officiorum, lib. 2. de Regal. diſc. 4. & 10. generaliter in Feudis, & aliiſque prohibitis, lib. 1. de feud. diſc. 78. lib. 8. de credito, diſc. 13. & 151. & ſæpius.* d *dicto diſc. 4. de Regal.*
e *d. diſc. 10. n. 6. de Regal. & in aliis locis citatis ſupra, litt. B.* f *de Regal. diſc. 12.* g *lib. 12. de benef. diſc. 81. & ſeqq.* h *De Regal. d. diſc. 12.* i *De Regal. diſc. 10.* l *De credito, diſc. 147.*
m *Diſc. 7. de Regal.* n *Diſc. 188. de Regal.*
o *d. diſc. 7. de Regal.* p *Diſc. 4. & 12. de Regal.*
q *Diſc. 19. de Regal.*
r *Lib. 8. de credito, diſc. 40. 36. 137. & 138. & de dote, lib. 6. diſc. 160. & alibi.*

(Eo-

ſ *Eodem tit. de credito, diſc. 55. & 162. & de dote, diſc. 85. & alibi pluries.*

De capacitate neceſſaria ad obtinendum, & retinendum Officia Venalia, & an mulieres, infantes, & idiotæ ſint capaces. Et quid in Officiis non Vacabilibus hæreditarii, quibus hæredibus deferantur Officia, quæ exerceri poſſint per ſobſtitutum, ac etiam locari.

S U M M A R I U M.

1 *DE capacitate neceſſaria ad Officia Prælatitia, & requiſitis Prælaturæ, an exigantur in Officiis Venalibus?*

2 *In quo conſiſtat venalitas in his Officiis?*

3 *De portionibus, quarum ſunt capaces mulieres.*

4 *De concluſione quod Officia, vel pretium ſunt in commercio, quomodo procedat?*

5 *Et quando Officii commodum ſit perſonarum incapacium?*

6 *De portionibus quid proprie ſint?*

7 *Aſſimilatur penſionibus, quæ reſervantur ſuper beneficiis.*

8 *De capacitate infantium, illiteratorum, & religioſorum.*

9 *An Officium datum perſonæ capaci contemplatione perſonæ incapacis, vacet per mortem Officialis, ſi ſupereſt perſona contemplata.*

C A P. XI.

1 REtenta diſtinctione trium claſſium hujuſmodi Officiorum Venalium, de qua ſupra, Cap. 2. Quatenus pertinet ad illa primæ claſſis, quæ Prælatorum, ac juſtitiæ, aliorumque munerum, pro Reipublicæ regimine, adminiſtrationem annexam habent, extra omne dubium eſt, quod infantes, idiotæ, & mulieres ſunt eorum incapaces, dum pro aſſequenda Prælatura exiguntur Clericator, Doctoratus in utroque jure, negotiorum peritia, & ætas ad minus 25. annorum, juxta Conſtitutionem Alexandri VII. cum qua hodie in hoc vivitur; & licet quædam opinio volitaret, quod in Officiis Venalibus iſtius Conſtitutionis forma non eſſet adhibenda, non videtur tamen cui probabili fundamento hæc opinio innixa ſit, illa ſiquidem retenta, eſſet canonizare imperitorum, ſive malignantium aſſumptum, vel credulitatem inſinuatam ſupra, Cap. 4. quod Prælaturæ, Dignitates, & juſtitiæ, aliorumque munerum adminiſtratio, eſſent venales, quod
2 utique falſum eſt, cum venalitas conſiſtat ſolum in commodo quorumdam emolumentorum accidentaliter annexorum, & quæ extranea ſunt ab adminiſtratione, & dignitate, & per conſequens nulla conſtitui debet differentia inter quam, & alteram ſpeciem Prælatorum, ut latius ſupra, Cap. 2. taliſque eſt obſervantia ſub hodierno Pontificatu, in quo, quantum humanæ conditioni conceditur, atque mala tempora, nimiumque corrupti mores permittunt, juſtitia colitur, atque in legum obſervantia inſiſtitur. Non ſolet autem, attenta frequentiori contingentia, iſtud dubium cadere in Officiis majoribus Cameralibus, Theſaurarii Generalis, Auditoris, & Clericorum Cameræ, quoniam duo priora non ſolent conferri, niſi illis, qui jam ſint Clerici Cameræ, & Clericatus non ſolent conferri, niſi illis, qui ſit jam emeriti Prælati, quando res regulantur cum debito ordine, non autem quando contingit, ut iſte aliquas intervertiones patiatur, dum ut pluries inſinuatum eſt, regulæ ſtatuendæ ſunt a frequentiori contingentia.

Aliorum autem Officiorum generaliter, ſive ſint ſecun-
3 dæ, ſive tertiæ claſſis, ſunt incapaces fœminæ, quæ ſolum ſunt capaces cujuſdam participationis emolumentorum, quæ iiſdem Officiis annexa ſunt, dictæque participationes explicantur ſub nomine portionum, quæ nullam tribuunt adminiſtrationem, vel participationem in titulo, & ſubſtantia Officiorum, ſed ſolum in emolumentis tanquam contradiſtinctis ab ipſo titulo, & ſubſtantia Officii, atque ad hunc effectum recte procedit pluries inſinuata propoſitio, quod pretium, & emolumenta hujuſmodi Officiorum ſunt in commercio, & ſunt capaces etiam perſonæ, incapaces ad obtinendum Officia, ut frequens praxis docet, quando Officia emuntur per unum de ejus pecunia, & ad omnimodum commodum, & incommodum proprium, cum reſervatione decreti jure dominii; Officii vero conceſſio cantat in perſona alterius, qui ſtat ſolum demonſtrative pro regulatione vacationis, & periculi vitæ, quoniam ſi iſto ſuperſtite, adeout Officium duret, decedat ille, qui acquiſitionem fecit, atque decreti reſervationem obtinuit, dici non poteſt, quod titulus, & ſubſtantia Officii ſint in ejus hæreditate, & in dominio omnium hæredum, etiam fœminarum, & infantium, ſed ſunt pretium, & emolumenta, eodem modo, quo in aliquibus re- 4
gionibus, & præſertim in Regno Neapolitano practicatur in feudis, quorum abſque ſpeciali diſpenſatione, ſunt incapaces Clerici, & loca pia, & forenſes; unde propterea ab iſtis emuntur feuda cum propria pecunia, & ad proprium commodum, & incommodum in perſona alicujus ſæcularis Regnicolæ facientis declarationem, & recognitionem bonæ fidei, ſe nullum jus habere, ſed nudum nomen, quoniam quoad Regem infeudantem, & ad quoſdam effectus, iſte in cujus perſona feudum cantat, dicitur feudatarius, non autem ille, qui vere illud ad proprium commodum, & incommodum acquiſivit, cum ea veriori, magiſque recepta ſententia in his rebus differentibus locum non habeat titulus *plus valere, quod agitur, &c.* ideoque Feudatarius, vel reſpective Officialis dicitur ille, qui deſcriptus eſt in publicis libris, vel quinternionibus, & tamen tam pretium, quam fructus, & emolumenta ſunt perſonarum incapacium; ſicuti habetur in feudo novo juris Francorum individuo delato primogenito, quoniam pretium eſt in hæreditate allodiali ad commodum plurium hæredum incapacium feudi; Quod etiam habetur in illis Officiis, quæ 5
in toto, vel in parte ſunt tranſmiſſibilia ad hæredes, cum tamen Officium conferatur uni capaci, in cujus perſona reſidere dicitur, ut occaſione caſus particularis habetur in conſocta ſua ſede, A. cum ſimilibus.

Atque circa dictas portiones, quæ in aliquibus hujus 6
Curiæ Officiis practicantur pro capacitate mulierum, quæ ſunt incapaces Officiorum, conferunt quæ habentur in penſionibus eccleſiaſticis reſervatis ſuper Eccleſiis Cathedralibus, Metropolitanis, Abbatialibus, & Parochialibus, aliiſque beneficiis eccleſiaſticis, quoniam de jure, ſecluſo ſtylo Curiæ, ſunt illarum capaces laici, etiam infantes, & mulieres, attento vero dicto ſtylo, quando huic non diſpenſetur, ſunt ſolum capaces Clerici etiam in minoribus, & in minori ætate conſtituti, qui tamen ſunt incapaces illarum Eccleſiarum, ſuper quibus penſiones reſervatæ ſunt, ex ea ratione, quod penſio nullum tribuit 7
jus penſionario in Eccleſia, ejuſque adminiſtratione, cujus nullam habet participationem, ſed ſolum importat quamdam participationem fructuum temporalium, ut in ſua penſionum ſede pluries inſinuatur; Et hic videtur caſus hujuſmodi portionum, quæ ſuper Officiis erectæ ſunt, pro faciliori, & commodiori commercio, & pro capacitate incapacium, præſertim mulierum.

Quo vero ad viros in infantili ætate conſtitutos, vel illi- 8
teratos, & idiotas, aut alias inhabiles ad Officiorum exercitium, & adminiſtrationem, ut præſertim ſunt religioſi profeſſi clauſtrales, & ſimiles, intrat diſtinctio, ſuperius in Cap. 2. deducta, inter Officia ſecundæ claſſis habentia annexam aliquam adminiſtrationem, ſive exercitium in Datariæ, & Cancellariæ expeditionibus, aliiſque muneribus, (ex. gr.) ſunt Abbreviatores de Parco minori, Scriptores Litterarum Apoſtolicarum, Regiſtratores, & ſimiles, & illa tertiæ claſſis, quæ nullam habent annexam adminiſtrationem, adeout non requiratur induſtria perſonæ, ſed ſint ad merum commodum, & emolumentum burſale, ut præſertim ſunt illa Officia, quæ antiquum habent vocabulum Militiarum, vulgo *Cavalierati*, & ſimilia, ut iſtorum omnes capacitatem habeant, quamvis infantes, vel idiotæ, & illiterati, ac ſive ſint præſentes, ſive abſentes; In illis vero ſecundæ claſſis procedendum ſit cum legibus illorum erectionis reſpective, dum in aliquibus requiritur Clericatus, & in aliis Doctoratus, vel alias probata peritia, & idoneitas, ob cujus defectum infantes, & idiotæ ſunt incapaces; Adhuc tamen obſervantiæ, & ſtylo in his quoque deferendum venit, dum aliqua adſunt Officia, (ex. gr.) ea, quæ Notariatus titulum habent, etiam cum exercitio conficiendi acta Judicialia, Civilia, & Criminalia, & tamen acquiri, & obtineri ſolent per viros nobiles nullatenus aptos, & idoneos ad illud miniſterium, quod exercetur per Subſtitutos, vel conductores, ut occaſione particularium diſputationum habetur in Regalium, & in Locationis, & Conductionis ſedibus, B. Ut etiam forte pro majori parte contingit in dictis aliis Officiis habentibus annexum miniſterium in expeditionibus Litterarum Apoſtolicarum, aliorumque negotiorum Datariæ, &

Can-

Cancellariæ, quoniam paſſim exercentur per peritos Subſtitutos, qui deputantur ab iiſdem Officialibus, vel ab aliquo Superiore, puta Cardinali V. Cancellario, ſeu Datario, aut Regente Cancellariæ, cum ſimilibus; ideoque materia non eſt capax regulæ certæ, & generalis, cum totum pendeat a ſtylo, qui deciſor eſt quæſtionis, an hujuſmodi Officia locari poſſint, vel alterius quæſtionis, an & quando Officialis ſubſtituens teneatur de culpa, & facto ſubſtituti, de quo infra, Cap. 19. ſive ad quæ onera teneatur ſubſtituens, & ad quæ ſubſtitutus, C. cum ſimilibus, ſuper quibus nimia eſſet digreſſio particulariter ſe diffundere, cum raræ videantur in praxi iſtæ quæſtiones, regulari ſolitæ ab obſervantia, vel ſtylo, ſed quando occurrant, facilis eſt recurſus ad illas tractantes.

9 Præſuppoſita vero incapacitate fœminarum, vel aliarum perſonarum, ut ſupra, ſolent in aliquibus Principatibus (non tamen pro mea notitia in Curia) in gratiam mulierum, & pro earum proviſione conferri Officia earum viris, unde propterea dubium cadit, an viro præmoriente Officium vacet, vel potius, habita ratione perſonæ, in cujus gratiam ita providere in animo fuit, debeat conferri alteri ad commodum ejuſdem mulieris contemplatæ, D. ad inſtar eorum, quæ habemus in penſionibus Hiſpaniarum, & Portugalliæ, quæ reſervantur in faciem unius nationalis, vulgo nuncupati *teſta di ferro*, animo tamen illas diſtribuendi Italis, vel aliis incapacibus, quod per mortem dicti reſervatarii non ceſſant, ut in ſua Penſionum ſede, cum ſimilibus.

a *Diſc. 17. de Regal.* b *De Regal. diſc. 21. & de locato, & conducto, diſc. 3. & 39.* c *d. diſc. 21. de Regal. & diſc. 39. de locato.* d *De Regal. diſc. 35.*

De Officio aſſignato in dotem, vel poſſeſſo in commoditate per virum tanquam re extradotali, ad quid vir teneatur erga mulierem; Et de Officio poſſeſſo per hæredem fideicommiſſo gravatum, ſive obligatum reddere rationes creditoribus hæreditariis, vel per uſufructuarium, & ſimiles.

S U M M A R I U M.

1 *Quomodo detur caſus, ut Officium detur in dotem, vel ſit inter bona extradotalia mulieris?*
2 *De Officio dato æſtimato cum vera æſtimatione.*
3 *Quid ubi detur æſtimatum?*
4 *Quod non ſit inſiſtendum in formalitate verborum, ſed in veriſimilitudine ſuadente ſubſtantiam veritatis.*
5 *Quid ſi Officium ſit extradotale?*
6 *De uſufructuario particulari Officii.*
7 *Quid ubi proprietarius velit ponere in tuto proprietatem?*
8 *Fructus vitalitiorum eſt longe major.*
9 *Si redditus vitalitius aſſignatus eſt Moniali, quid faciendum, ſi extinguantur cum reſtitutione pretii?*
10 *De uſufructuario univerſali plurium bonorum, & jurium, inter quæ adſit Officium.*
11 *An hæres fideicommiſſo gravatus, vel beneficiatus, obligatus reddere rationes, percipiat emolumenta Officii vacabilis, & cujus ſit damnum vacatio?*
12 *Quomodo in judicando ſit procedendum, & de pluribus caſuum diſtinctione.*

C A P. XII.

Pluribus modis dari ſolet caſus, ut Officia Venalia, &
1 Vacabilia principaliter in gratiam mulieris, ſub titulo aſſignationis in dotem, vel etiam bonorum paraphernalium ſive extradotalium de facto obtineantur a viris, a quibus percipiantur emolumenta, quorum primus eſt jam inſinuatus in fine capituli præcedentis, quod ſcil. Princeps habens in animo gratificari mulieri, illamque cum aliquo Officio providere, ob ejus incapacitatem, illud conferat viro. Alter caſus eſt, quando agitur de Officio, cujus mulier ſit capax ad obtinendum, & retinendum, etiam in titulo, & ſubſtantia, ut (ex. gr.) ſunt illæ portiones, de quibus eod. capit. anteced. actum eſt. Et tertius, quando Officium cantat in perſona alterius, puta patris, vel fratris, qui illud aſſignat in dotem filiæ, vel ſorori, aut quod eadem mulier tanquam hæres patris, vel fratris, ſive alterius poſſidet in commoditate Officium, quod cantat in perſona alterius etiam extranei, juxta frequentem praxim eod. præcedenti capitulo, & in aliis antecedentibus inſinuatam.

Diſtinguendo itaque caſum aſſignationis in dotem ab al-
2 tero, in quo vir de facto percipiat Officii emolumenta, vice, & nomine mulieris jure illius adminiſtrationis; quam vir habere ſolet bonorum extradotalium mulieris. Quatenus pertinet ad caſum dotis, inſpiciendum eſt, an aſſignatio facta ſit jure veræ æſtimationis loco quantitatis, in qua dos ſit conſtituta, vel e converſo datum ſit inæſtimatum; priori enim caſu, quod detur æſtimatum, unde propterea ipſe vir efficiatur Officii, ejuſque commodi Dominus, juxta naturam bonorum, & jurium, quæ in dotem dantur æſtimata cum vera æſtimatione, ex deductis in ſua dotali ſede, quod dupliciter ſequi poteſt; Primo nempe cum formali translatione tituli Officii in ejus perſonam, in qua reſideat ejus ſubſtantia; Et ſecundo quod continuante titulo in illa perſona, in qua jam reſidebat, ipſe acquirat ejus omnimodam commoditatem, ut pluries eſt ſuperius inſinuatum; Atque ſive uno, ſive altero modica deſuper cadit quæſtio, quid reſtituendum ſit in caſu ſoluti matrimonii, vel alio caſu reſtitutionis dotis, quoniam iſta conſiſtere dicitur in quantitate, pro qua aſſignatio facta eſt, omneque commodum, & incommodum Officii pertinet ad virum tanquam Dominum, cujus utilitati cedit Officii augmentum, & damno ejuſdem decrementum, ſive periculum vacationis, ob illum contractum emptionis, & venditionis, qui per legem occultatur in bonis, quæ in dotem dantur æſtimata cum vera æſtimatione, unde propterea quæſtiones deſuper ſolum cadere ſolent ſuper qualitate æſtimationis, an ſcil. iſta ſit vera, & propria, ita ut ſub ſe contineat dictum contractum emptionis, & venditionis ſub certo pretio, in quo potius quam in bonis, vel juribus aſſignatis dos conſiſtere dicatur, vel potius eſſet æſtimatio impropria, quæ fieri ſolet ad ſciendum dotis quantitatem pro lucrorum regulatione, aliiſque effectibus, adhuc permanentibus bonis, vel juribus aſſignatis in dominio mulieris, & tanquam de bonis dotalibus, ut in ſua Dotali ſede latius. A.

In altero autem caſu, quod Officium in dotem datum ſit inæſtimatum, quamvis ob aliquarum legum antinomiam circa uſufructum datum in dotem, a quo ob rationis identitatem ad hujuſmodi jura vitalitia recte licet arguere, Doctores procedentes cum conſueto errore de- 3
cidendi quæſtiones cum regulis generalibus, vel cum legum, & auctoritatum litera, nimium ſe involvere videantur, atque deciſionem pendere credant a verborum formalitatibus, & an ipſum jus fructuum productivum, quamvis cum vita mulieris reſolubile in dotem datum ſit, vel potius dati ſint ipſi fructus, ut hoc poſteriori caſu fructus, tanquam principaliter dati in dotem, ſortis naturam habeant, ſecus autem priori caſu, in quo ſufficiat reſtituere ipſum jus tale quale ſit, juxta auctoritates plene recenſitas in Dotali ſede, occaſione agendi de uſufructu dato in dotem, unde ad hæc jura vitalitia infertur, ubi videri poteſt; B. Nihilominus pro meo ſenſu iſta videtur quæſtio facti, & voluntatis potius, quam juris, ideoque incapax regulæ, vel deciſionis univerſalis cuicumque caſui applicabilis, cum verius in ſingulis caſibus decidenda ſit ex illorum particularibus circumſtantiis, unam, vel alteram ſuadentibus voluntatem, inter quas circumſtantias, neglectis vere contemptibilibus verborum formulis, utpote pro frequentiori contingentia, Notariorum potius, quam 4
partium contrahentium præcipuum locum occupare debent, communis, vel ſaltem frequentior uſus loci, vel regionis, & veriſimilitudo deſumenda ex quantitate hujuſmodi fructuum, ſeu emolumentorum, & qualitate onerum matrimonialium, metienda ex qualitate perſonarum, & uſu regionis, atque alias clarus error eſt cum generalitatibus, vel cum auctoritatum litera procedere.

Idque verum etiam ubi ſequatur inteſtatio Officii, vel alterius hujuſmodi juris vitalitii in perſona viri, quando ex facti circumſtantiis conſtet non occultari dictum implicitum contractum emptionis, & venditionis, quo mediante dos in pretio potius, quam in ipſo Officio, vel jure conſiſtere dicatur, ſed id factum eſſe ob ſubjectæ materiæ neceſſitatem, ratione incapacitatis mulieris, ut in ejus perſonam illud Officium reſideat, juxta ſuperius inſinuata, quoniam in humanis actibus, quæ pendent a voluntate, iſtius veritas, & ſubſtantia attendi debet, non autem procedendum eſt cum Juriſtarum, vel Grammaticorum ſuperſtitionibus, & formalitatibus deductis a litera legum, & auctoritatum, vel a ſignificatione verborum, ut in materia ultimarum voluntatum, ac etiam contractuum ſæpius advertitur in ſuis ſedibus.

Ubi autem continuante dominio pleno tituli, vel com-

modi-

moditatis Officii in muliere, adeout reſervatur inter ejus bona eſtradotalia, ſeu paraphernalia, vir ejus vice, & nomine, cum expreſſo, aut præſumpto, ſeu legali mandato, de facto percipiat Officii emolumenta, tunc regulariter in his juribus vitalitiis non intret illa præſumptio conſenſus, & voluntatis mulieris, quæ intrat in fructibus illorum bonorum, quorum ſubſtantia, vel proprietas remanet ſalva, quando in communes uſus conſumpti ſunt, adeout nec in ſpecie; nec in æquipollenti extent, juxta deducta in eadem Dotali ſede, quoniam intrat id, quod eſt dictum ſupra, Cap. 3. ut non fructuum, ſed ſortis principalis naturam, & qualitatem habeant, quamvis ex communi opinione, ac uſu loquendi fructus reputentur dum non remanet ſalva proprietas, vel ſubſtantia, ut in eadem Dotali ſede, ac etiam in illa Regalium advertitur: C. Adhuc tamen iſta regula non eſt ita mordicus, & generaliter recipienda, ut in omni caſu pariformiter ita judicari debeat, ad aliud non reflectendo, juxta ſuperficialium Pragmaticorum ſtylum, quoniam pariter eſt quæſtio facti, & voluntatis, quæ juxta ſingulorum caſuum circumſtantias regulari debet, illis circumſtantiis præſertim attentis, quæ ſuperius conſideratæ ſunt; magis nempe communis uſus loci, ſeu regionis, & veriſimilitudo, & an vir, talia emolumenta in communes uſus conſummando, in tali bona fide verſatus dici valeat, ut excuſationem mereatur ab illo gravi damno, quod alias ignarus hujuſmodi ſubtilitatum pati cogeretur in jactura ejus aſſis in proprietate, dum dicere poteſt quod ſibi imputet mulier, cur videndo conſumptionem in communes uſus, non impedierit, quo caſu ille magis parce vixiſſet, neque feciſſet illos ſuperfluos ſumptus, ad quos muliebris vanitas cum domorum, & familiarum ſupplantatione, viros quodammodo cogere ſolet, ideoque eſt punctus pro Judicis prudenti, beneque regulato arbitrio decidendus.

Idem quod ve viro obtinente Officia, juria illius uti-
6 lis, vel ſubalterni dominii contradiſtincti ab illo proprietatis, quod in eo conſideratur, procedere videtur in uſufructuario, quando uſusfructus eſt particulariter conceſſus, vel relictus de Officio, quod in titulo, vel in commoditate obtineatur, quoniam licet ex juris ſubtilitate in his juribus vitalitiis non detur verus uſusfructus, qui dicitur, quando ſalva remanet proprietas, vel cauſa fructuum productiva, adeout juxta juris regulas, quando relinquitur, vel conceditur uſusfructus alicujus prædii, vel rei, quæ in ſolo uſufructu, ſive alias ad vitam poſſideatur, non ſit verificabilis uſusfructus, niſi in commodo, & fruitione fructuum cumulandorum, & inveſtiendorum, qui propterea ſpeciem, ſeu naturam proprietatis habere dicuntur, nihilominus in diſpoſitione rei particularis videtur, quod attenta veritate naturali voluntatis concedentis, vel diſponentis, non ſecundum hujuſmodi ſubtilitate juris, ſed groſſo modo, juxta communem loquendi uſum, vel communem omnium opinionem, talis diſpoſitio intelligenda veniat pro vera fruitione illius rei donec vivat, & duret jus diſponentis, dum ita utrumque copulative neceſſarium eſt, concipiendo diſpoſitionem in uſufructu ad excludendum ne ille, cujus favore diſpoſitum eſt, vendere valeat Officium, vel aliam rem, quamvis non pleno jure, ſed ad vitam competentem, ob ejuſdem juris durationem veriſimiliter ſperatam poſt ceſſatam vitam ejus, cujus favore diſpoſitum eſt; Potiſſime vero, ac principaliter ubi qualitas perſonæ, & rei reſpective ita exigat, quia alias diſpoſitio pene inutilis, vel alias inveriſimilis eſſet; Ut puta (ex. gr.) obtinet quis domum acquiſitam ad vitam alicujus ex ejus filiis, vel alterius junioris, cujus vitam, juxta ordinem, & curſum naturæ, longeva creditur, & ſperatur, decedens autem relinquit ſolum uſufructum illius domus, vel alterius prædii ejus uxori ſuperſtiti, longe majoris ætatis, quam ſit ille filius, ad cujus vitam res obtinetur; utique fabuloſum eſſet dicere, quod hæc diſpoſitio intelligenda eſſet de uſufructu penſionum domus, vel fructuum cumulandorum ex illo prædio, dum ſubſtantia veriſimilis voluntatis illa videtur, quod perſona, cujus favore diſpoſitum eſt, fruatur illa domo, vel illo prædio, ſive emolumentis illius Officii, donec vivit pro ejus ſubſtentatione, vel commoditate, non relinquendo ſimpliciter ipſam rem, ob ſpem majoris durationis poſt ceſſatam vitam ejus, cujus favore diſpoſitum eſt, cum ſimilibus, iſtaque videtur vera, & germana regula, cum qua procedendum eſt in hujuſmodi quæſtionibus, quæ potius facti, quam juris eſſe videntur, perſcrutando ſcilicet ſubſtantiam veritatis naturalis, tiis autem ſubtilitates, vel ſuperſtitiones juris, quæ attendi debent, quando factum non aſſiſtat, adeout illius circumſtantiæ diverſimode non ſuadeant. D.

Unde propterea ſi in iſto caſu diſpoſitionis de re certa, & particulari proprietarius ad ſe aſſecurandum a periculo 7
vacationis, atque ponendum in tuto pretium vellet pro juſto, & currenti pretio illud Officium, ſed illam rem, quæ ad vitam propriam, vel alterius obtinetur, offerendo uſufructuario uſumfructum illius pretii, quod exinde retrahendum erit, atque in perpetuam acquiſitionem inveſtiendum, poterit probabiliter uſufructuarius ſe opponere ratione ejus præjudicii, quoniam in hujuſmodi juribus vitalitiis longe major eſt fructus, quam in juribus perpetuis, ut docet praxis in cenſibus, quod fructus vitalitiorum eſt major pene in duplo, quam perpetuorum, atque venditiones domorum, vel prædiorum ad vitam fieri ſolent pro longe 8
minori pretio, quam in perpetuum, unde, reſultat, quod longe major ſit fructus, tanquam recompenſativus pretii, quod amittitur in proprietate, contingente caſu ceſſationis vitæ, atque in his præciſis terminis Officiorum, ſuperius inſinuata eſt praxis ſub Pio IV. in conceſſione Officii Secretariatus Apoſtolici facta Cap. S. Euſtachii, quoniam cum pretium currens hujuſmodi Officiorum tunc eſſet ſcutor. 5500. ita ratione perpetuitatis pœnas manum mortuam, valutatum fuit in ſcutis 11. m. ideoque fructus eſt in medietate minor.

Ad quod conferunt ea, quæ habentur in conſueta Re-
galium ſede, occaſione curioſi caſus diſputati quod ſcilic. 9
cum cuidam Moniali pater aſſignaſſet pro ejus conſueto, & ab Eccleſia tolerato livello, cujus mentio pluries habetur in Dotali ſede, & alibi, in tot locis Montium vacabilium, quæ ſonant in idem, ac hujuſmodi Officia, ſive alia bona competentia ad vitam, facta vero eſſet hujuſmodi locorum ſuppreſſio cum reſtitutione pretii, ut enunciatur infra, Cap. 14. hinc ortum fuit dubium, an Monaſterio debitum eſſet dictum pretium ad ejus perpetuam utilitatem, inveſtiendum in bona ſtabilia, ſeu loca Montium non vacabilium, aut cenſus perpetuos, quorum fructus aſſignari deberent Moniali, donec viveret, pro ejus livello, ut Monaſterium prætendebat, vel potius idem pretium erogandum eſſet in aliquod Officium vacabile, vel in cenſum vitalitium in majori fructu ad commodum Monialis, ut prætendebant ejus parentes, vel conjuncti, qui dicebant alias fieri contra, vel præter eorum intentionem, quæ ſuis dandi ad commodum perpetuum Monaſterii ſolam dotem, iſtam vero pecuniam dandi ſolum ad commodum majus Monialis, donec iſta viveret, idque non tam pro commodo, & utilitate Monialis, quam pro eorumdem parentum, vel conjunctorum intereſſe, quoniam eorum intererat dictum livellum eſſe pinguius, ut cum eo occurri poſſet illius extraordinariis uſibus, vel indigentiis, ex quadam forte indelebili conſuetudine inductis, quibus alias ex honeſtate occurrere ipſi deberent; E. Adhuc tamen dicendum videtur, ut iſte non ſit punctus capax regulæ certæ, & univerſalis, cum potius decidendus videatur prudentis Judicis arbitrio, ea ſingulorum caſuum circumſtantiis regulando, quæ dictam æquitatem favore proprietarii ſuadeant, vel excludant.

Ubi vero agatur de uſufructu univerſali omnium, vel 10
plurium bonorum, inter quæ adſit aliquod Officium vacabile, vel aliud jus vitalitium, adeout non intrent illæ conſiderationes, quæ cadunt in præcedenti caſu diſpoſitionis particularis circa diſponentis voluntatem, quod voluerit cum illo proventu providere perſonam tanquam cum annuo fructu, ita ex communi opinione, vel uſu reputato, quamvis de juris rigore non eſſet talis, ſed potius haberet ſpeciem proprietatis, vel ſortis, & tunc ſi proprietarius eſt ſollicitus de aſſecuratione pretii, & de ſe eximendo a periculo vacationis cum venditione Officii, vel alterius juris vitalitii, pro juſto currenti pretio, inveſtiendo in bona ſtabilia, vel alia jura perpetua, & fructifera, non videtur quod uſufructuarius juſte ſe opponat, quoniam de ſtricta juris cenſura in his vitalitiis non datur uſusfructus, niſi in ipſorum fructuum fruitione, unde propterea ſi duraret ille ſtatus, deterior eſſet ejus conditio, quam obtinere fructus ex dicto inveſtimento percipiendos; illæ vero conſiderationes, quæ pro regulatione arbitrii Judicis factæ ſunt ſuperius, cum fundamento veriſimilis voluntatis, non intrant in hac diſpoſitione generali complexiva plurium ſpecierum bonorum. Si vero proprietarius id negligit, atque patitur, quod uſufructuarius percipiat emolumenta Officii, ſive alterius juris vitalitii, quod continuet in ſuo ſtatu,

& tunc

& tunc da ſtricta juris cenſura quoque idem dicendum videtur, quod uſufructuarius non faciat ſuos hujuſmodi fructus, quoniam tenetur cavere de utendo, & fruendo arbitrio boni viri, & ſine qua cautione de jure non facit fructus ſuos, illaque ubi etiam non præſtetur, ſubintelligitur ipſa, & taliter, quod ſalva remaneat rei ſubſtantia, vel proprietas, quæ in hujuſmodi vitalitiis conſiſtere dicitur, ut præmiſſum eſt, in emolumentis, quæ vulgo *fructus* dicuntur, quamvis non ſint, neque ignorantia hujus diſpoſitionis legalis, juxta regulam generalem, excuſat. Adhuc tamen excluſum non videtur, etiam iſto caſu Judicis arbitrium interponendum, quando tales concurrant facti circumſtantiæ, quæ præſeferant aſſiſtentiam voluntatis diſponentis, vel illam æquitatem, & bonam fidem, ob quam temperatur ille juris rigor, qui excludit uſufructuarium a faciendo fructus ſuos ante præſtitam cautionem, dum in minori culpa videtur eſſe proprietarius, qui neglexit ſibi conſulere; Niſi verſaremur in caſu, quod idem uſufructuarius haberet curam, vel adminiſtrationem proprietatis, unde propterea ſibi incumberet hoc onus, cum iſto caſu non poſſit allegare propriam culpam, propriamque negligentiam ad proprium commodum, quod permittendum non eſt reportari ex delicto. F.

11 In hærede, qui reſtitutionis onere ſit gravatus, vel ubi tale onus non habeat, adhuc tamen habeat aliud onus reddendi rationem de hæreditate obærata creditoribus, a quibus ob inventarii beneficium ipſe ſit immunis, aliquod majus cadere videtur dubium, an licite poſſit continuare in perceptione fructuum, & emolumentorum Officiorum, aliorumque jurium vitalitiorum, exponendo hæreditatem periculo damni vacationis, & amiſſionis ob ceſſationem vitæ illius, in cujus perſona Officium, vel aliud ſimile jus cantet, vel potius teneatur Officium, vel aliud ſimile jus alienare, ac ponere in tuto pretium pro ſucceſſoribus in fideicommiſſo, vel reſpective pro creditoribus, adeout alias periculum cedat ejus damno.

In iſta quæſtione noſtris ſenioribus, pro mea notitia, non tractata, moderno vero tempore pluries diſputata in Rota, ut in ſpecie de illa agitur in ſede Fideicommiſſorum, ac etiam in altera Detractionum, G. proceſſum fuit cum generalitatibus, quæ mihi nunquam placuerunt, cum revera in judicando illæ ſemper producant errores, & æquivoca, quoniam judicia practica pro decidendis con-

12 troverſiis in caſibus particularibus, & individualibus, regulari debent magis ex facto, quam ex jure, attentis ſingulorum caſuum circumſtantiis, & conſiderationibus, ob quas frequenter contingit, quod in diverſis caſibus, qui fraternizare videntur, ac eſſe omnino ſimiles, quia cadant ſub eiſdem juris regulis, & concluſionibus, oporteat diverſimode judicare, quia ſic exigant aliquæ circumſtantiæ, etiam in modico alterativæ, ſive diverſificativæ. Quare, ut in omnibus judicialibus, & practicis quæſtionibus caſuum particularium, pro meo judicio, faciendum eſt, procedi debet cum caſuum diſtinctione, quæ neque ſola ſufficit, quoniam etiam in illis caſibus, in quibus pro regula uno modo ſtatuitur, adhuc ab illa recedendum eſt, quando facti circumſtantiæ diverſimode ſuadeant; ideoque Judices, vel conſulentes pro veritate, ad factum potius ac principaliter, quam ad jus reflectere debeot, deſervientibus juris regulis, & concluſionibus pro quadam regulatione eorum judicii ſuper conſideratione circumſtantiarum, & tanquam per ſpeciem lanternæ exiſtentis in portu, pro directione navigantium, qui debent quidem ad lanternam reſpicere, ejuſque notitiam habere, ſed principaliter incumbere debent in invigilando ſuper qualitate ſituum, & locorum, in quibus reperiuntur, & per quæ tranſituri ſunt, ne incidant in ſcopulos, & in ſirtes, aut arenam, &c.

Primus itaque caſus eſt, quando accedat voluntas ejus, de cujus hæreditate agitur, permiſſiva, vel reſpective prohibitiva continuationis hujuſmodi jurium vitalitiorum, quoniam tunc ceſſat omne dubium, dum teſtatore prohibente, extra omnem controverſiam, hæres contraveniendo, delinquere dicitur, ideoque periculum ejus damno cedere debet; E converſo autem ipſo præcipiente, vel permittente, excuſatur, atque damnum debet eſſe hæreditatis, & jus in ea habentium, ut occaſione continuationis periculoſæ negotiationis, quam defunctus exercebat, tanquam in caſu frequenti contingibili receptum eſt; H. iſteque voluntas poteſt eſſe implicita, puta (ad rem noſtram) quod ſi defunctus poſſideret Officium vacabile cum facultate nominandi, atque decedens nominaret hæredem, ita adeſſe videtur voluntas, ut continuaretur in hac ſpecie inveſtimenti, & negotiationis, dum negligit aliud injungere hæredi nominato pro aſſecuratione pretii, cum ſimilibus circumſtantiis, vel argumentis eandem ſuadentibus voluntatem.

Alter eſt caſus, quod hæres faciat talem actum poſitivum, qui redoleat quamdam novam efformationem juris vitalitii, & periculoſi, quamvis per mortem teſtatoris periculum ceſſaſſet, ut (ex. gr.) contingit in ſocietate Officii ſuper vita diverſæ perſonæ, quam creditoris morientis, ut frequenter contingere ſolet in ſocietatibus, quæ contrahuntur cum Notariis, aliiſque Officialibus ſuper vita eorundem, quoniam præmoriente creditore reſolvitur ſocietas, ſed debitor non lucratur ſortem, quæ remanet tanquam creditum a debitore perſolvendum, ut in ejus particulari ſede hujuſmodi ſocietatum pluries habetur. Si ergo hæres renovat ſocietatem, deindeque eveniat periculum amiſſionis ſortis, iſtud debet eſſe ſuum, non autem hæreditatis, ut non ſine modico labore, poſt plures diſputationes obtinui, hanc intelligi veritatem, ea ex clara ratione, quod iſte eſt ſpecies periculoſæ negotiationis, quam hæres gravatus aſſumere non poteſt ſine præcepto teſtatoris, quamvis iſte ſollicitus eſſet illam exercere. I. Idemque dici poteſt, ſi alias faciat actum poſitivum, qui redoleat novi juris efformationem, cum prioris extinctione, quamvis inducta non eſſet ſecuritas pretii, ut in caſu præcedenti, puta quia hæres curaſſet transferri in ejus perſonam illud Officium, quod defunctus acquiſierat in perſona alterius, dum hæc tranſmutatio in ſe continet venditionem Officii, & extinctionem prioris juris, cum efformatione novi juris, tanquam per ſpeciem novæ emptionis, novique inveſtimenti periculoſi, quod ipſe facere non poterat, ut ſupra.

Tertius eſt caſus, in quo hæres nullum facit actum poſitivum, ſed ſolum habeat ſe negative, continuando ſcilicet ſtatum, quem reperiit, & negligendo conſulere periculo, & tunc contra ipſum urget conſideratio alias deducta in enunciata Fideicommiſſorum ſede, quod cum hæres gravatus Fideicommiſſo, vel reſpective hæres beneficiatus, ubi præſertim hæreditas poſſit eſſe ſuſpecta de inſufficientia, dicatur legalis adminiſtrator, & curator, curatori jacentis hæreditatis quodammodo comparandus, teneri quoque debeat de neglectis, dum debebat more diligentis patrisfamilias huic periculo occurrere; E converſo autem pro hærede duo faciunt, primo quod iſta ſpecies adminiſtrationis obligare ſolum videtur ad dolum, & latam culpam, ut habetur occaſione neglectæ exactionis debitorum hæreditatis, ideoque præſtare non debeat iſtam culpam, quæ leviſſima potius dicitur, ſive ad ſummum vix levis habet ſpeciem; Et ſecundo quod prohibitio, quam hæres habet aſſumendi, vel proſequendi periculoſas negotiationes, quamvis eas defunctus eſſet ſolitus exercere, procedit in novis negotiationibus, quæ fiant, non autem jam factis per defunctum, quas ſolum perficiat; Ideoque iſta poſterior pars probabilior videtur; Ea tamen retenta, adeout periculum vacationis cedere debeat damno hæreditatis, exinde reſultat, ut fructus per ipſum ex hujuſmodi vitalitiis juribus perceptos reſtituere, vel imputare, ſive de eis rationem reddere debet; Tum ex regula, ut cum ſequantur commoda, quem ſequuntur incommoda, ut in lucris negotiationis receptum habetur, dum iſta dicitur negotiatio ſuper incerta alea; Tum etiam quia dum non remanet ſalva ſubſtantia, ut pluries dictum eſt, hujuſmodi fructus, ſortis potius naturam, & ſpeciem habere dicuntur, atque in hoc conſiſtere ſolet æquivocum, ut hæres ſuos facere velit fructus, & non ſubjacere periculo.

a *Lib. 6. de dote, diſc. 158.* b *Lib. 6. de dote, diſc. 148.*
c *De Regal. diſc. 34. & 35. & de dote, diſc. 168. ubi de extradotalibus.* d *Locis proxime ſupra citatis.*
e *De Regal. diſc. 34.* f *De ſervitut. diſc. 48.*
g *Lib. 9. de legitimat. & detraction. diſc. 13. lib. 10. de fideicomm. diſc. 192.* h *d. tit. de fideicomm. diſc. 195.*
i *Dicto diſc. 192. de fideicomm.*

De Officiorum Venalium vacatione, quomodo ſequatur; Et de privatione Officialium, an & ex quibus cauſis in particulari, abſque officiorum ſuppreſſione, fieri valeat.

SUM-

Google

SUMMARIUM.

1 *De vacatione Officii ob mortem Officialis, & quæ perſona attendatur?*

2 *Sive ſit naturalis, ſive violenta.*

3 *Quid de morte per manus juſtitiæ?*

4 *An mors reſignantis poſt reſignationem præjudicet reſignatario?*

5 *De probatione mortis, & cuinam incumbat onus probandi mortem, vel vitam?*

6 *De vacatione ob promotionem ad Cardinalatum.*

7 *Quid de promotione ad Epiſcopatum?*

8 *Et an per ſtatum regularem?*

9 *De qua poteſtate Principis diſputari ſoleat.*

10 *De quorum Officialium privatione hic agatur?*

11 *De diſtinctione inter privationem Officialis, firmo remanente Officio, & ſuppreſſionem generalem Officiorum.*

12 *Ad quid teneatur Princeps erga Officialem quem ſine cauſa privat Officio?*

13 *Princeps in contractibus, & pactis habetur jure privati.*

14 *Quæ ſit juſta cauſa privationis Officiis ſine culpa Officialis?*

15 *De duplici perſona publica, & privata quæ conſideratur in Principe.*

16 *Quando Princeps dicatur violare fidem, & contravenire pactis?*

17 *De privatione Officii ob delictum Officialis, quomodo intret?*

18 *De quo conſiſtat pretium, & venalitas Officiorum,*

19 *De bonis allodialibus connexis feudo.*

20 *De obligatione ſucceſſoris in Officio ſolvendi pretium prædeceſſoris privato, vel ſucceſſori in feudo emendi bona allodialia.*

CAP. XIII.

1 Frequentior, & connaturalis vacationis modus in hujuſmodi Officiis eſt ille, qui ſequitur per mortem naturalem illius perſonæ, in qua Officii titulus reſidet, & quæ in libris publicis inter Officiales eſt deſcripta, quamvis Officii omnimodum commodum, & incommodum ad alium pertineat, ut frequenter in præcedentibus dictum eſt, cum ad hunc effectum, atque reſpectu Principis, ille dicatur Officialis, in cujus perſona conceſſio cantat, & quem ipſe in ejus libris deſcriptum habet; Id autem ſpeciale non eſt in Officiis, & ex Regalium natura, ſed generaliter procedit in omnibus juribus vitalitiis reſpectu intereſſatorum. Unde propterea habemus quotidianam praxim in ſocietatibus Officiorum, quod ſi ſocietas per unum cum ejus pecunia ad omnimodum commodum, & incommodum contracta eſt, ſub periculo vitæ alterius, per iſtius, non autem per commodatarii mortem ſocietas ceſſat, atque debitor ſortem lucratur; Ita pariter in penſionibus Eccleſiaſticis, quoniam pro illarum ceſſatione attenditur perſona reſervatarii, non autem commodatarii, niſi quando iſta principaliter per Papam conſiderata ſit, illa vero reſervatarii ſtet ex ſtylo, ad removenda quædam impedimenta, ut (ex. gr.) contingit in penſionibus Hiſpaniarum, cum ſimilibus, ut ſuperius quoque inſinuatum eſt; Ac etiam uſufructu, quoniam nil refert iſtius commoditatem alteri ceſſam eſſe, ſed attenditur perſona cedentis, quoties non accedat conſenſus proprietarii, quo caſu inducitur tranſmutatio de perſona ad perſonam, tanquam per occultam extinctionem juris cedentis, & efformationem novi juris in ceſſionario, quod generaliter procedit in venditionibus, aliiſque contractibus vitalitiis inter privatos ſuper bonis indifferentibus.

Mors autem naturalis ad hunc effectum Officiorum dici-
2 tur talis, ad illam diſtinguendum a civili, ac denotandam ſeparationem animæ a corpore, non curato, an ſit naturalis, vel violenta, cum iſta diſtinctio conſiderari ſoleat in ſocietatibus Officiorum, aliiſque ſimilibus contractibus, ad tollendum dubium, vel ſuſpicionem, ne ille, qui lucrum ex morte ſperat, iſtam malis artibus affectet, & acceleret, non autem in his Officiis cum Principe, in quo iſta ſuſpicio non intrat, etiamſi eſſet mors per manus juſtitiæ, cum hujuſmodi diſtinctiones adminiantur inter privatos, & pro eorum intereſſe, unde propterea in iſto ultimo caſu mortis violentæ per manus juſtitiæ, quæ dicitur volunta-
3 ria, & culpoſa ex parte morientis, cadere poteſt quæſtio inter iſtius hæredem, & commodatarium Officii, vel alterius juris vitalitii, an teneatur ad refectionem damnorum, & intereſſe, ex tali morte commodatario reſultantium, atque diſtinctio eſt, quod ſi moriens perſona in qua reſidebat Officium, vel aliud jus vitalitium, abſque aliquo ejus facto, eſt ſolum demonſtrata ex electione commodatarii, abſque eo, quod aliquod commodum ipſa perſona demonſtrata reportaverit, & tunc dicatur caſus accidentalis, nullam tribuens actionem, ſed cadens ſub alea empta; Aut vero moriens per manus juſtitiæ ob ejus delicta, adeout juſta, & debita fuerit mors, non autem injuſta, & tyrannica, ceſſit Officii, vel penſionis, aut alterius juris vitalitii commodum alteri ex cauſa oneroſa, & correſpectiva, accepto competenti pretio, & tunc intret obligatio refectionis damnorum, quaſi quod ex ejus culpa, & facto voluntario illa mors ſecuta ſit, ut in Penſionum ſede advertitur. B.

Quinimo caſus mortis, non ſolum inducit vacationem ſine dubio illius Officii, vel juris vitalitiis, cujus titulus, vel ſubſtantia de illius tempore in perſona morientis reſidebat, ſed etiam producit quæſtionem, alias jam ſuperius inſinuatam, an eundem operetur effectum in præjudicium tertii ſuperviventis, in quem jam Officii, vel alterius juris 4
translatio facta eſſet, ob mortem de proximo ſecutam, ex illa regula, quæ in beneficialibus habetur de infirmis reſignantibus, quam tamen in his terminis non intrare pariter ſuperius inſinuatum eſt, C. illeque videtur caſus fortis, & ſingularis in his Officiis vacabilibus, in Curia tamen practicari non ſolitus, pariter alias inſinuatus, in quo per mortem Officialis non ſequatur vacatio, quando ſcilicet officium, a Principe conferri ſolitum, collatum eſt in gratiam alterius, ut iſtum provideret, ſed ob ejus incapacitatem conceſſio concepta ſit in perſona alterius, puta juxta jam deductum exemplum, quod Princeps cum illius Officii emolumentis providere voluerit mulierem, ob cujus incapacitatem conceſſio concepta ſit in perſona ejus viri, cum ſimilibus, quibus eadem congruat ratio.

Super iſtius autem vacationis verificatione non cadunt 5
illæ difficultates, & quæſtiones, quæ dignoſcuntur in materia emphyteutica, & fideicommiſſaria, ac etiam dignoſci deberent in feudali de rationis identitate, niſi in feudis nobilibus, quæ ſunt de directo dominio Regum, & ſupremorum Principum, eas dirimeret ille fiſcalium ſtylus in ſua feudali ſede plùries enunciatus, non litigandi manibus vacuis; Unde propterea, quando dubium cadit mortis perſonæ, vel terminationis lineæ, Fiſcus apprehendit poſſeſſionem, quod privatis non permittitur, cui ſcilicet incumbat onus probandi mortem, vel reſpective vitam, & qualis ſpecies probationis deſideretur, vel ſufficiat, & quomodo intelligenda veniat propoſitio, quo quilibet præſumitur vivere uſque ad centum annos, & ſuper quibus noſtri, cum conſueta opinionum varietate, adeo ſe involvunt, atque non modicas deducunt ſimplicitates, ac frigiditates, ut in ſuis ſedibus videre eſt; D. In his enim Officiis, quorum ad inſtar idem ex rationis identitate procedit in penſionibus eccleſiaſticis, & in cenſibus vitalitiis, cum jus officialis conſiſtat ſolum in facultate percipiendi ſingulis ſtatutis temporibus illa emolumenta, quæ alias pertinerent ad Cameram, per quam ita cum certo pretio anticipate recepto, tanquam per incertam aleam conceſſa ſunt illi perſonæ, donec vivit, idcirco ſi illa perſona vult percipere emolumenta, vel debet perſonaliter juxta ſtylum intervenire in Cancellaria ſtatutis diebus, & horis, & in ſolitis congregationibus, unde propterea cum præſentia tanquam notoria certificatur ejus vita, vel ſi eſt abſens, ideoque vult percipere emolumenta per ſubſtitutum, vel per mandatarium, huic incumbit onus, tanquam agenti ad perceptionem illorum emolumentorum, docere de ſuperviventia, tanquam fundamento ejus actionis, & petitionis, ex eadem ratione, ob quam in materia emphyteutica domino directo, agenti ad devolutionem, incumbit onus probandi mortem tanquam fundamentum ſuæ actionis, & intentionis, idemque in eo, qui ſit vocatus ad fideicommiſſum conditionale, poſt mortem gravati, de qua ipſe uti actor, docere debet, tanquam fundamento ſuæ actionis, & intentionis, cum ſimilibus; Atque iſta ſuperviventiæ juſtificatio in ſingula tempora juxta ſtylum, quando agitur de abſentibus, aliquam magis exactam, magiſque ſpecificam exigere videtur probationem, ad occurrendum fraudibus, quæ deſuper committi poſſunt, & quandoque ſolent, quod ſcilicet moriente perſona, in qua cantat Officium, vel portio, ſi in eadem domo, ut facile contingit, reperiatur filius, vel nepos ejuſdem nominis, & cognominis, ſub iſto nomine, & cognomine continuatur in perceptione emolumentorum, juxta caſum particulariter in conſueta Regalium ſede peractum. E.

Alter caſus vacationis omnimodæ cum amiſſione pretii 6
ad in-

ad inſtat jam peractæ, quæ per mortem ſequitur, eſt ille, qui reſultat a promotione Officialis ad Cardinalatum, vide novam Conſt. Innocentii VII. impreſſam in fine hujus diſc. qui in hoc inducit quandam mortem civilem naturali æquiparatam, ex quadam antiqua Curiæ conſuetudine, incertum ex quo principio, quave occaſione inducta, & ſuper qua cum oriri ſolerent dubitationes, & controverſiæ, an intelligenda ſolum eſſet de Officiis majoribus Cameralibus, in quibus frequentius caſus contingere ſolet, onde propterea apud ignaros, vel malignos datur occaſio illis vanis oblocutionibus de quibus actum eſt ſupra, Cap. 4. ad tollendum omne dubium prodiit conſtitutio 148. Urbani VIII. per quam declaratur, ut generaliter in omnibus Officiis, ac etiam locis Montium vacabilibus id procedat, taliſque eſt praxis inconcuſſa; Quinimo antiquitus eadem vacatio ſequebatur, etiam per promotionem ad Epiſcopatum, vel
7 Archiepiſcopatum, aut Abbatiam, quæ haberent actualem adminiſtrationem, ſed poſtea per Innocentium IX. deſuper in contrarium proviſum fuit, atque confirmatum per dictam Conſtitutionem Urbani, unde propterea ob ſolam promotionem ad Cardinalatum hodie iſta ſequitur vacatio, quæ neque reſultat ob profeſſionem ſolemnem in aliqua Religione, F. quamvis iſta eſſet incapax, etiam in communi, quoniam titulus Officii reſidet, & continuat
8 in illa perſona pro regulatione periculi vitæ, ad commodum, & incommodum illorum, quibus ex ejuſdem profitentis diſpoſitione, vel de jure alia ejus bona, & jura delata ſunt, quoties agatur de illis Officiis ſecundæ, vel tertiæ claſſis, quæ nullam habeant annexam adminiſtrationem, nullamque induſtriam exigant perſonalem, adeo ut nulla conſideretur incompatibilitas; Ubi vero ſtatus regularis eſt incompatibilis cum officio, ut contingit in Officiis maioribus, & Prælatitiis primæ claſſis, ac etiam in aliquibus ſecundæ claſſis, annexam habentibus aliquam adminiſtrationem perſonalem, tunc vel poterit cogi ad reſignandum Officium alteri perſonæ capaci, per Papam eligendæ, vel interdicetur illi omnis adminiſtratio, quæ committetur Subſtituto, pariter per Papam eligendo, eo modo, quo in caſu delicti, ſeu malæ adminiſtrationis inferius habetur; Idemque in quocunque caſu aſſumptionis alterius ſtatus incompatibilis, puta conjugalis, vel militaris, cum ſimilibus.

Dubium itaque reſtringi ſolet ad illam vacationem, quæ
9 ſequatur ea privatione, vel alia proviſione Papæ Domini Officiorum; Atque inhærendo præſuppoſito jam præcedenter inſinuato, quod quando fit ſermo de poteſtate Papæ, vel alterius ſupremi Principis in ejus Principatu, & cum propriis ſubditis, intelligitur de defectu morali, ſeu legali, non autem phyſico, & mere potentiali, & ſic de illa poteſtate, quam Juriſtæ dicunt ſimplicem, & ordinariam, utpote regulandam a juſtitia, & ratione, quoniam ubi Princeps uti vult ejus plena poteſtate abſoluta, & de facto, nemo eſt, qui ea ejus ſubditis ſibi dicat, cur ita facis, ex iis, quæ ſuperius alibi inſinuata ſunt, & latius deducta ſunt in ſua Regalium ſede, agendo de poteſtate Principis tollendi jus tertii.

Iſto itaque præſuppoſito retento, quod ſcilicet Princeps
10 uti velit ſola poteſtate ordinaria, illamque regulare intra rationis, & juſtitiæ limites (quidquid ſit de poteſtate privandi abſque juſtificatione, vel expreſſione cauſæ, illos Officiales, qui gratis, & abſque venalitate per ipſum, vel ejus prædeceſſores, aut inferiores Magiſtratus deputati fuerunt ad juſtitiam miniſtrandam, aliaque munera exercenda, pro Reipublicæ, vel Principatus regimine, quorum reſpectu, utpote extra noſtrum propoſitum ſufficit relationem habere ad mox citata loca.)

Quatenus ad hæc Officia venalia pertinet, duæ cadunt inſpectiones; Una quando Princeps procedit per viam legis & proviſionis generalis ſuper ſuppreſſione Officio-
11 rum adeout illa non extent amplius in rerum natura, nec alteri conferantur, & altera, quando Officium uni tollitur in particulari, ut alteri conferatur, adeout Officium adhuc duret, & continuet, mutata ſolum perſona. De prima inſpectione agitur in duobus proxime ſequentibus capitulis, quare in præſenti agitur de poſteriori privationis, vel remotionis Officialium in particulari, firmis adhuc remanentibus Officiis, quæ aliis conferantur: Iſtoque caſu diſtinctio intrat, an iſte actus veſtitus ſit a juſta cauſa nec ne; quando enim juſta cauſa non accedat, tunc intrat defectus poteſtatis, atque dicitur violari contractus correſpectivus, deficiendo a data fide, & per conſequens Princeps de juſti-
12 tia tenetur Officiali ſpoliato ad integram refectionem ejus,

quod intereſt, tam ratione intereſſe burſalis, reficiendo illud pretium, quo de tempore facti caſus, Officium curra, ac vendi poſſit, non curato an pro minori, vel majori pretio ille emiſſet, cum attendatur præſens tempus, juxta ea, quæ habentur in materia evictionis præſtandæ per venditorem emptori, ſive refectionis ejus, quod intereſt, faciendæ per unum ex contrahentibus, qui non adimplet contractum, ſeu violator eſt datæ fidei, cum ſimilibus. Sed etiam tenetur ad refectionem ſactæ, & exiſtimationis, cui per talem privationem præjudicium inferretur, ut contingit in illis Officiis, quæ habent annexas, tam adminiſtrationem, quam dignitates, prærogativas, talem reintegrationem faciendo præciſe, & in ipſa ſpecie, ſi fieri poteſt, ſin minus, in æquipolenti. Ceſſante ſiquidem juſta cauſa, ut infra, ceſſat illa reduplicatio perſonarum, quæ pariter inferius, accedente cauſa, in Principe conſideratur, ideoque adeſſe 13
dicitur ſolum perſona privati contrahentis, cujus jure, in actibus correſpectivis, habentibus ſpeciem contractus, etiam Princeps habendus eſt, G. atque in his terminis procedunt, & intelligendæ ſunt omnes illæ auctoritates, quæ cum conſueto improbo labore cumulabantur in caſu, de quo in capitulis ſequentibus, ſuper refectione totius pretii currentis, quæ per Officiales ſuppreſſos prætendebatur.

Ubi vero concurrat juſta cauſa, iſta dupliciter verifica- 14
ri poteſt, primo nempe ſine aliqua culpa, vel delicto Officialis, ex caſuali accidenti, & ſecundo, ubi prodeat ex Officialis culpa, & delicto, Prima ſpecies verificatur (ex. gr.) quando Princeps ex cauſa publica cogitur, vel impellitur ad tollendum Officium poſſeſſori, ut concedat, vel reſtituat alteri pro pace initа, vel ineunda, ut frequenter verificari ſolet in illis reſtitutionibus, vel reintegrationibus Rebellium, qui privati fuerunt Officiis, & feudis, quorum reintegrationem in executionem capitulationum pacta facere oporteat, quamvis aliis pretio mediante, & ea cauſa correſpectiva conceſſa fuerint, juxta caſum recenſitum in Feudorum ſede, H. cum ſimilibus caſibus, quibus ea- 15
dem congruat ratio, & tunc dicitur actus potius neceſſarius, quam voluntarius, ideoque non intrant termini evictionis minuſque illi violatæ fidei, atque intrat inſinuata reduplicatio perſonarum, quæ in Principe conſideratur, quod ſcil. una eſt perſona privati contrahentis, & alter eſt publici adminiſtratoris, & Rectoris Principatus, & Reipublicæ; ideoque non intrat evictio, ſeu alia refectio damnorum, & intereſſe, cum deſit culpoſa inobſervantia contractus, & violatio fidei, & per conſequens intrat ſolum illa æquitas naturalis, quæ prohibet locupletationem de alieno, atque mandat reſtitutionem ejus, quod acceptum eſt ex aliqua cauſa, iſta ceſſante, ſive abſtentionem ab exactione ejus, quod ea cauſa promiſſum eſt, ut proxime ad rem frequenter habetur in eadem Regalium ſe- 16
de, occaſione controverſiarum, quæ frequentes, pene que quotidianæ eſſe ſolent inter Principem, ejuſque Cameram, & conductores, ſive appaltatores gabellarum, aliorumque publicorum, & Regalium jurium, & redditum, ob impedimentum, quod idem Princeps, ejuſque Officiales, & miniſtri conductori, ſive appaltatori præſtant, ne plenam, integram, & conſuetam obtineat jurium, & rerum locatarum fruitionem, quoniam ſi id provenit ex facto voluntario locatoris, vel tertii, quem ipſe prohibere poteſt, abſque eo, quod juſta cauſa urgeat, dicitur non adimplere contractum, & non præſtare promiſſam patientiam, ideoque tenetur reficere totum id, quod conductoris intereſt, etiam ratione lucri amiſſi. Sed ſi id faciat, ex juſta cauſa, atque ita cogente, vel ſuadente publica neceſſitate, vel utilitate, quamvis voluntatie facere dicatur, quia præciſe ad id non cogatur, attamen ex neceſſitate, & ex diverſa perſona publica regentis Rempublicam, & Principatum potius, quam ea altera privati contrahentis id facere dicitur; Puta, juxta exemplum alias inſinuatum ſuperius, quod ob imminentiam, vel timorem peſtis, vel belli Princeps prohibeat commercium aliquarum nationum, ſive prohibeat nundinas, & mercatus, aut introductionem, vel contractationem aliquarum mercium. Sed quod ratione penuriæ denegat appaltatori frumenti, aliarumque frugum, & victualium tractas conventas, & promiſſas, aut quod prohibeatur in toto, vel in parte exactione gabellæ locatæ ſuper frumento, vel pane, aliiſque victualibus, vel quod ex aliquo juſto motivo ſupprimat, & extinguat ipſam gabellam locatam, cum ſimilibus, quoniam tunc ad aliud non tenetur, niſi ad reſtituendum id, quod ex dicta cauſa accepit, ne alias acceptum remaneat penes eum ſine cauſa, & cum locupletatione de alie-

no, ſive ut debeat abſtinere ab exactione penſionis, vel alterius rei promiſſæ, non autem, ut prohibeatur illum actum facere, vel quod teneri debeat ad aliquam refectionem, ultra id, quod accepit, atque in ejus utilitatem verſum eſt, quoniam ut latius habetur infra in Cap. 17. ſolvere, vel reficere id, quod habitum non eſt, dicitur ſpecies pœnæ, quæ præſupponit delictum, quod adeſſe dicitur in caſu voluntarii non adimplementi, ſeu voluntariæ, & illicitæ violationis, fidei, non autem, ubi juſta cauſa accedat, ut ſupra, cum tunc dicatur ſpecies caſus fortuiti, cum factum Principis aſſimilatur, & juxta alia proxima exempla, de quibus etiam infra, Cap. 16. & 17.

In altera vero ſpecie privationis ex cauſa delicti, vel culpæ Officialis, alia cadit diſtinctio, inter illa delicta perſonalia, quæ ſunt extra Officium, ejuſque admini-ſtrationem non concernunt, & illa e converſo, quæ con-
17 cernunt Officium, ejuſque adminiſtrationem, vel exercitium. Priori namque caſu, quoties non agatur de tali crimine, quod ex diſpoſitione legis communis, vel particularis ſecum trahat, pœnam privationis Officiorum, & dignitatum, vel generaliter trahat confiſcationem omnium bonorum, & jurium, ſub quibus hæc Officia quoque venire ſolent, ut occaſione caſus particularis habetur in conſueta Regalium ſede, cum ageretur de confiſcatione, & Doctores advertunt, l. & tunc non eſt locus privationi, dum delictum eſt extra Officium, neque inducendæ ſunt pœnæ ultra caſus a lege ſtatutos. Adhuc tamen ubi crimen ſit tale quod aliquam irrogет infamiam, ideoque incongruum ſit adminiſtrationem, vel prærogativam Officio annexam eſſe penes talem perſonam, ſive quod aliter exinde reſultet, præjudicialis, vel impeditivus effectus, recte videtur intrare arbitrium, non ſolum in Principe, ſed etiam in aliquo majori Magiſtratu illum cogendi ad vendendum Officium, ut ſe reintegret de pretio, ſive ad ei prohibendum adminiſtrationem, & exercitium, deputando ſubſtitutum, ideoque locus eſſe non poteſt pœnæ omnimodæ privationis, etiam in titulo, vel commoditate.

Si vero delictum ſit circa idem Officium, eodem tamen retento præſuppoſito, quod ſecum non trahat de jure confiſcationem univerſalem, vel pœnam privationis expreſſe impoſitam, ut ſupra, & de iſta quæſtione non agunt antiquiores, quibus iſta materia ignota videtur; quamvis enim nota ſit eis materia militiarum, de quibus leges Romanorum agunt, & quæ ſonant in idem, ut in proœmio inſinuatum eſt, non videntur tamen ad iſtos terminos deſcendere; Ex ſenſu vero cujuſdam moderni conſulentis, qui anteſignanus reputatur, cum quo moderniores pertranſeunt, ipſaque Rota Romana proceſſit in quibuſdam deciſionibus; quæ reputantur in materia Magiſtrales, recepta videtur propoſitio, ut locus quidem ſit dictæ coactioni ad vendendum Officium, ut ſe reintegret de pretio, ſive interdictione adminiſtrationis, & exercitii, cum deputatione ſubſtituti, non tamen omnimodæ privationi, ſeu vacationi cum amiſſione pretii, vel commodi, eo modo, quo ſequitur in vacatione per mortem, vel per promotionem, id deſumendo ab eo, quod leges civiles diſponunt in domino nimis aſpere, & ſevere ſervum tractante, quod cogi poteſt ad illum vendendum recepto pretio, non autem, in omnimodam ejus dominii privationem pati debeat; L. Unde ad inſtar idem receptum eſt in materia feudali, quod Baro, vel domicellus, qui aſpere, & ſevere tractat vaſſallos, vel ſubditos, cogi poteſt ad vendendum feudum, ſive interdici poteſt adminiſtratio, ſine tamen præjudicio redditu um, & emolumentorum, cum ſimilibus, iſtaque propoſitio probabilis videtur, ac indefinite attendanda, non curata conſideratione aliquorum modernorum, ut id non procedat in delictis, & ſævitiis graviſſimis, exorbitantibus, exemplaribus, ut tunc intrare debeat omnimoda privatio, etiam in pretio, & commoditate; M. Quoniam ubi iſta pœna privationis omnimodæ, etiam pretii, vel commoditatis, per legem adjecta non eſt, non de facili ſub intelligi debet, cum in penalibus non debeant admitti extenſiones, vel ſubintellectus. Ac etiam quia eſſet alias latam aperire viam illis adulatoribus fiſcalibus, qui Principis gratiam cum turpibus lucris, & utilitatibus affectare ſatagunt, inquirendo crimina, & defectus hujuſmodi Officialium, ut ita novas Officiorum venditiones facere poſſint, novumque pretium reportare.

Aliaque quoque, pro meo ſenſu, magis proxima, magiſque ſtringenti accedente ratione adaptabili Officiis venalibus Romanæ Curiæ, de quibus agitur, quoniam aut ſunt illa Officia minora, & popularia tertiæ, ac etiam reſpective ſecundæ claſſis, quæ nullam habeant annexam adminiſtrationem, unde propterea ſolum redoleant quamdam negotiationem pecuniariam, cum incerta alea lucri, & damni, ut ſunt alia inveſtimenta vitalitia indifferentia, & tunc non datur caſus delinquendi, & culpoſe agendi in Officio. Aut vero agitur de Officiis majoribus, & Prælatitiis, recenſitis ſub prima claſſe habentibus annexam Prælaturam cum adminiſtratione, & dignitate, vel etiam de illis ſecundæ claſſis, quibus in parte eadem congruat ratio, ob aliquam adminiſtrationem annexam, & in quibus dari poteſt caſus delicti, vel culpæ in Officio, & tunc culpa, vel delictum habebit quidem juſtum motivum privationis ipſius Officii, ejuſque adminiſtrationis, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, non autem amiſſionis pretii, ex ratione inſinuata ſuperius, Cap. 4. quod ſcilicet pretium non ſolvitur ratione ipſius Officii, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, ſive adminiſtrationis juſtitiæ, ſed ratione quorumdam mere temporalium emolumentorum accidentaliter annexorum, quæ poſſunt adeſſe, & abeſſe citra ſubjecti corruptionem, illaque de per ſe conſiderata, tanquam ſeparata ab illo munere, ſuum habent pretium, eo modo, quo habent dicta Officia minora, & popularia tertiæ claſſis, ac etiam reſpective ſecundæ, quæ nullam habent nec adminiſtrationem, nec dignitatem, & honorificentiam, adeout ſi hæc emolumenta diſmembrentur a Clericatibus Cameræ, aliiſque Officiis majoribus, & Prælatitiis primæ claſſis, atque ſuper eis erigerentur tot Officia popularia, puta Militiæ, vel Portiones, unde Clericatus Cameræ, aliaque Officia majora conferentur gratis, eo modo, quo conferuntur Auditoratus Rotæ, aliaque Officia Prælatitia non venalia, adhuc Camera obtineret idem pretium, forteque majus ob frequentiores vacationes, alias enim eſſet canonizare erroneam, ſeu malignam opinionem imperitorum, ſeu malignantium, de qua eod. Cap. 4. Ideoque ita annexio aſſimilari poteſt illi annexioni accidentali bonorum allodialium, quam frequentiſſime practicamus in feudis, abſque eo, quod feudalia efficiantur, ut ſæpius in ſua Feudali ſede, quoniam ſi pro delicto feudali aperiatur Domino feudum, abſque aliqua refectionis obligatione, non per hoc aperiuntur allodialia, quæ Feudatario remanent, ubi non amittantur ratione confiſcationis univerſalis, quæ intraret pro delicto, idque propterea ſolum operaretur, quod ſucceſſor in Officio juſte, ac rationabiliter cogi poſſet, quamvis a Papa gratis Officium obtineret, ſolvere Officiali privato pretium, ad inſtar illius praxis, quæ in aliquibus Principatibus habentur, & præſertim de ſtylo in Regno Neapolitano, quod devoluto feudo per lineam finitam, ſeu ſæloniam, aut aliud crimen, non admittuntur allodialia in eo exiſtentia, & quæ accidentaliter feudo ſolent eſſe annexa, ut ſupra, ſed novus emptor, vel conceſſionarius feudi cogitur illa emere pro juſto pretio, cum ſimilibus.

a *De his diſc. 148. de dote, ubi magis ex profeſſo de uſufructu, diſc. 16. de Regal. ubi de Offic. & in tit. de ſociet. Officii, & de penſ.* b *Lib. 13. de penſion. diſc. 69.*
c *De Regal. diſc. 6.* d *Lib. 4. de Emphyt. diſc. 36.*
e *Diſc. 15. de Regal.* f *Diſc. 2. de Regal.*
g *Lib. 1. de feud. diſc. 4. Fagnan. & alii relati lib. 2. Regal. diſc. 148. & occaſione de fulchi in appaltibus ob non ſervata pacta, eod. tit. de Regal. diſc. 65. & ſeqq. & diſc. 159.* h *De feud. diſc. 27.*
i *Capyc. Latr. conſult. 34. n. 54. cum aliis, eod. titul. de Regal. diſc. 160. & in aliis.* l *Cravet. conſil. 6. ſub n. 108. cum ſeqq.* m *A Ponte de poteſtate Proregis, tit. 3. §. 1. de elect. Officialium, n. 3. & ſeqq.*

SANCTISS. DOMINI NOSTRI

INNOCENTII

Divina Providentia Papæ XII.

Conſtitutio, quod de cætero Officia, & loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ, cujuſcunque qualitatis ſint, per aſſumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium minime vacent.

INNOCENTIUS PP. XII.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

EX quo humilitatem noſtram in ſublimi Sedis Apoſtolicæ ſpecula, nulla meritorum noſtrorum ſuffragio, collocavit Altiſſimus, nihil profecto (quantum divina bonitas dedit)

dedit) prætermittere conati fuimus, quod Romanæ hujus Curiæ, quam præ ceteris ordinatiſſimam eſſe decet, decoram undique faciem, ac pulcherrima integritatis laude præfulgentem, ſine ruga, & ſine macula omnium oculis exhiberemus; præcipue vero quamcunque ab ea cupiditatis, quæ radix omnium malorum eſt, ſuſpicionem pro viribus tolleremus, ut ita ii, qui ex adverſo ſunt vereantur nihil habentes malum dicere de nobis. Hoc ſane conſilio per noſtram ſuper editam Conſtitutionem, carnis, & ſanguinis laqueos abrumpere ſatagentes, ſalutarem præſcripſimus modum circa donationes, & diſtributionem redditum Eccleſiaſticorum in Conſanguineos, vel Affines Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, inviolabiliter ſervandum. Eodem ſubinde animo, tametſi probe ſciremus falſo non minus, quam injuſte ejuſdem Guriæ detractores conqueri de Cauſarum Curiæ Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ Auditoratus, ac d. Cameræ Theſaurariatus Generalium, necnon Clericatuum, & Præſidentatus reſpective Officiorum venalitate, ac ſi nimirum pretium, quod alias præfata Officia vendebantur, ſpei cujuſdem ad altiores Eccleſiæ gradus aſcendendi merces eſſet, hique propterea pecuniæ potius, quam Virtutis intuitu tribui viderentur; cum tamen revera pretium hujuſmodi nonniſi pinguium proventuum, qui ex Officiis prædictis percipiebantur, compenſatio foret, neque id umquam impedimento fuerit, quemadmodum experientia compertum eſt, quod ii, qui eorum eximiis ita exigentibus meritis, a memoratis Officiis ad ſublimiores evecti ſunt dignitates, undequaque laudatiſſimi, ac veri Catholicæ Eccleſiæ cardines extiterint; Nihilominus ut omnis iniquitas oppilaret os ſuum, ac ne viri alioqui digni, ſolvendo tamen pretio dictorum Officiorum impares, ab iis aſſequendis impoſterum arcerentur, per aliam ſimilem noſtram deſuper editam Conſtitutionem eorumdem Officiorum venalitatem perpetuo ſuppreſſimus, extinximus, & abolevimus. Verum, cum non omnia uno, eodemque tempore excogitari, nedum petfici potuerint, & plura adhuc remaneant ultra prædicta in ead. Rom. Curia diverſorum generum Officia Venalia, quæ ſive vigore quorumdam Decretorum a diverſis Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris in Conſiſtorio editorum, ac etiam nonnullarum literarum Apoſtolicarum deſuper editarum, ſive alia forſan ratione, per aſſumptionem illa obtinentium ad Cardinalatus honorem, vacare conſueverunt, indeque nonnullis aliqua etiamnum de ampliſſima Eccleſiaſtica dignitate lucrum captandi occaſio ſupereſſe videatur; dignam profecto paſtorali munere noſtro, quo non ea quæ Mundi ſunt, ſed Animarum lucra inquirere admonemur, rem facturi nobis videmur, ſi in his quoque Pontificiæ noſtræ ſollicitudinis partes interponamus. Quamvis enim certiſſimum ſit, atque omnibus exploratum longe iniquiores hac in re querelas illorum eſſe, quorum os maledictione, & amaritudine plenum eſt, & quiſque prudens rerum æſtimator facile agnoſcat nonniſi emolumentorum ex Officiis ſecundo dictis provenientium cauſa illorum pretium ſolvi, nulla prorſus excelſioris acquirendi gradus habita ratione, cum præſertim pleraque ex ejuſmodi Officiis a laicis conjungatis, Infantibus, imo etiam Mulieribus obtineri dignoſcantur, tantumque abſit quod Romani Pontifices pro tempore exiſtentes in Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Promotionibus quidquam de his Officiis cogitare conſueverunt, ut potius non raro acciderit illos, an promoti per eos officia hujuſmodi obtinerent, prorſus ignoraſſe; Nos tamen temporale quodcunque commodum, quod ex eorumdem Cardinalium creationibus quomodolibet etiam indirecte, ac præter intentionem, Nobis, aut ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus provenire poſſet, penitus removere, atque ita omnem, vel minimam ſuſpicandi occaſionem eliminare volentes, ne Nos, aut iidem ſucceſſores Noſtri in tam ſublimis muneris amplitudine conferenda alio, quam egregiæ Virtutis, & inſignium meritorum intuitu ducamur, necnon ulterius conſiderantes admodum æquum eſſe, ut ad tanti honeris faſtigium evecti, quos pro ſtatu ſuo juxta gradus celſitudinem decenter ſuſtinendo majorum expenſarum onera ſubire oportet, præfatorum Officiorum vacatione patrimonii ſui detrimentum minime patiantur: Motu proprio, non ad cujuſquam Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, nulla de cætero Officia, & loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ tam hactenus erecta, quam impoſterum forſan erigenda, cujuſcunque ſpeciei, naturæ; qualitatis, & quantitatis exiſtentia, & quocunque nomine nuncupata, etiamſi Prælaticia, aut alias ſpecifica, & individua mentione, & expreſſione digna ſint, per promotionem de perſonis illa obtinentium ad Cardinalatus honorem a Nobis, ſeu Romanis Pontificibus Succeſſoribus noſtris quandocunque faciendum vacare, ſed ea, ſicut præmittitur, obtinentes, ſi Officia quidem, & loca hujuſmodi talia ſint, quæ per Cardinales obtineri nequeant, illa ut prius dimittere, & reſignare: ſi vero talia ſint, quæ per Cardinales obtineri poſſint, illa una cum eadem Cardinalatus dignitate etiam, ut prius retinere, ac omnibus & ſingulis prærogativis, præeminentiis, facultatibus, honoribus, emolumentis, cæteriſque juribus ſolitis, & conſuetis eis ratione eorumdem Officiorum, & locorum quomodolibet competentibus, & competituris, uti, frui, & gaudere, abſque alia nova declaratione, indulto, ſeu diſpenſatione noſtra, aut eorumdem Romanorum Pontificum Succeſſorum noſtrorum deſuper facienda, neque ipſos, aut ab eis cauſam habentes quoſcunque pro Officiis, & locis præfatis, eorumque emolumentis perceptis, & in futurum percipiendis a Camera noſtra Apoſtolica, ſeu quovis alio moleſtari quovis quæſito colore, aut cauſa ullo umquam tempore poſſe, aut debere, tenore præſentium perpetuo ſtatuimus, & ordinamus. Decernentes eaſdem præſentes literas, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo quod quicunque in præmiſſis jus, vel intereſſe principaliter, vel ſecundario, & alias quovis modo habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes ad illa vocati, citati, & auditi, ſeu cauſæ, propter quas ipſæ præſentes emanarint, adductæ, verificatæ, & juſtificatæ non fuerint, aut ex alia quacunque quantumvis juſta, juridica, & rationabili, ac etiam tali, quæ ad effectum validitatis præmiſſorum neceſſario exprimenda foret, cauſa, occaſione, colore, ingenio, prætextu, & capite, etiam in corpore juris clauſo, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, & intereſſe habentium conſenſu, aliove quolibet, etiam maximo, eſſentiali, & ſubſtantiali, ac incogitato, & inexcogitabili defectu, notari, impugnari, invalidari, annullari, retractari, reſcindi, in controverſiam vocari, aut ad terminos Juris reduci, ſeu adverſus illa aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcunque Juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, ſeu etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo quempiam in Judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare poſſe; ſed ipſas præſentes literas, & in eis contenta hujuſmodi ſemper, & perpetuo firma, valida, & efficacia exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocunque ſpectabit, in omnibus, & per omnia pleniſſime ſuffragari, & ab eis reſpective inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis cenſeri, atque ita per quoſcunque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Camerarium, & alios Cardinales, etiam de latere Legatos, dictæque Cameræ Præſidentes Clericos, & alios Officiales, & Miniſtros, cæteroſque quoslibet quavis authoritate, & poteſtate fungentes, & quandocunque functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quicquid ſecus ſuper his a quoquam quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac quatenus opus ſit, noſtris, & Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis, etiam illa de Jure quæſito non tollendo, necnon fel. rec. Symmachi, Pauli II. Pauli IV. necnon aliorum quorumcunque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum de rebus Eccleſiæ, & Cameræ præfatæ non alienandis, & male alienatis recuperandis, & illis non obligandis, necnon rec. mem. Pii Papæ IV. Prædeceſſoris pariter noſtri de gratiis qualecunque intereſſe Cameræ prædictæ concernentibus in eadem Camera, ejuſque libris intra certum tunc expreſſum tempus præſentandis inſinuandis, & regiſtrandis, itaut præſentes literas ibidem præſentari, vel inſinuari, aut regiſtrari nunquam neceſſe ſit, aliiſque Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac dictæ Cameræ, aliiſve quibuslibet Statutis regulis, uſibus, ſtylis, & conſuetudinibus, etiam juramento con-

confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis eidem Cameræ, ac quibuſvis aliis ſub quibuſcunque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, ac Conſiſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & approbatis, ac pluries, & quantiſcunque vicibus innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, illorum omnium, & ſingulorum tenores, formas, cauſas, & occaſiones præſentibus pro plene, & ſufficienter, ac exactiſſime, & accuratiſſime expreſſis, inſertis, ſervatis, & ſpecificatis reſpective habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſe, ac pleniſſime, & ampliſſime derogamus, & derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem, ut earumdem præſentium literarum tranſumptis, ſeu exemplis etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio, & extra illud habeatur, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die prima februarii MDCXCIII. Pontificatus Noſtri Anno Secundo.

J. F. Card. Albanus.

Anno a Nativitate D. Noſtri JESU Chriſti milleſimo ſexcenteſimo nonageſimo tertio Indict. 1. die vero tertia menſis Februarii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. INNOCENTII Divina Providentia Papæ XII. Anno Secundo, Supradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Eccleſiæ S. Joannis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum, & Cancellariæ Apoſtolicæ, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, per me Agabitum de Magiſtris ejuſdem SS. Domini Noſtri Papæ Curſorem.

Joannes Græcus Magiſter Curſ.

An Papa, vel alter Princeps poſſit ſupprimere, invitis Officialibus, aliquod genus Officiorum, iſtaque occaſione enarratus facti ſeries ſuppreſſionis Collegii Secretariorum Apoſtolicorum, quæ hinc operi motivum dedit.

S U M M A R I U M.

1 *DE antiquo Collegio Secretariorum.*
2 *Quod juxta antiquum modum eſſet res nimium proficua, & commendabilis, & de ratione.*
3 *De corruptione Officiorum, quæ in erectione optimum habuerunt finem.*
4 *Reductio d. antiqui Collegii ad numerum ſexenarium.*
5 *De nova forma hujus Collegii ſub Innocentio VIII.*
6 *Pretium ex d. cauſa ab Officialibus receptum.*
7 *De motu proprio S. Pii V.*
8 *De ejuſdem motus proprii parte, in qua agitur de reſtitutione pretii in caſu ſuppreſſionis.*
9 *De conceſſione Officii Secretarii domeſtici per Sixt. V.*
10 *De motu proprio Gregorii XV.*
11 *De ſuppreſſione d. Collegii facta per Innocentium XI. & de rationibus, ob quas facta eſt.*
12 *Prima reſolutio Rotæ.*
13 *De votis Tribunalium, & Juriſconſultorum exterorum.*
14 *De ſecunda, & tertia reſolutione Rotali, per quas a prima receditur.*
15 *De quo puncto agatur in hoc Capitulo?*
16 *Princeps in pactis, & contractibus correſpectivis habetur jure privati, & non poteſt contravenire.*
17 *Per reformationem Collegii Officialium, non poſſunt removeri Officiales jam extantes.*
18 *Quare Officia venalia extingui non poſſint invitis Officialibus?*
19 *Quomodo procedendum ſit in decidendis judicialibus quæſtionibus.*
30 *De diſtinctione, cum qua decidi debet quæſtio poteſtatis Principis circa remotionem Officialium.*

C A P. XIV.

INcertum eſt quo tempore, ſive ſub quo Pontifice (quod ſonat in idem) quave occaſione, in quo numero, & cum quibus legibus, nimium quidem commendabiliter, attento fine tunc habito, erectum fuit in Romana Curia, ſive in Urbe, ſive in Avenionen. Civitate illa eſſet, Collegium Secretariorum Apoſtolicorum, conſtitutum ex viris inſignibus, atque in omni literarum genere peritiſſimis, & excellentibus, atque in negotiis peragendis bene 1
verſatis, ita ex pluribus perſonis materialibus, juxta varia dona, quæ in ſingulis concurrant, efformando illam idealem, ſeu formalem perſonam, omni virtutum genere refertam, quæ pro bono Reipublicæ regimine requiritur, tam pro expeditione literarum Apoſtolicarum, aliorumque negotiorum Curialium, quam etiam ut in eodem 2
munere Secretarii, tanquam de juribus Sedis Apoſtolicæ, aliiſque rebus bene informati, aſſiſterent Legatis, & Nunciis, aliiſque Miniſtris Apoſtolicis ad Reges, & Principes, ac Reſpublicas tranſmitti ſolitis, & eorum etiam Collegio peritiores, magiſque verſati aſſumi ſolebant ipſimet Nuncii, & Miniſtri; Optima quidem introductio, quæ continuationem meruiſſet, ſive renovationem, juxta hunc modum, & pro hoc fine aſſequendo, mereretur; ſed quoniam omnium rerum, quamvis optimarum ſequi ſolet corruptio, idcirco ad inſtar omnium aliorum Officiorum, etiam illorum ſecundæ, & tertiæ claſſis, quæ certos optimos in eorum erectione fines habuerint, hujuſmodi Officia effecta fuerunt venalia, ratione emolumentorum eis annexorum; Atque numerus alias incertus, & varius, ſub 3
Calix. III. ſtatutus fuit ſexenarius, quod in omnibus hujus Curiæ Collegiis poſt terminatum longum, & teterrimum ultimum ſchiſma initiatum ſub Urbano VI. & terminatum ſub Martino V. in Concilio Conſtantienſi, quo durante, 4
maxima rerum confuſio ſecuta erat, accidit, ut de Collegiis Auditorum Rotæ, & Clericorum Cameræ, & Prælatorum votantium Signaturæ juſtitiæ, ac ſimilibus habetur in ejuſdem Curiæ relatione.

Rebus itaque in hoc ſtatu exiſtentibus, Innoc. VIII. de anno 1487. ex cauſis expreſſis in ejus conſtitutione, inferius poſt præſentem tractationem regiſtrata inter varia jura n. 1. facta notabili applicatione quorumdam aliorum 5
emolumentorum, ac redditaum in magna parte temporalium, & præſertim annorum ſcut. 10. m. & ultra Collegio ſolvendorum per Communitates, & Theſaurarios Statu Eccleſiaſtici, ejuſdem Collegii ſtatum immutavit, creando alios 24. Officiales, ultra ſex antiquos jam extantes, adeout tunc eſſet triginta, ita tamen ut ad fixum, & perpetuum numerum 24. de novo erectorum, & ſuperſtitum reduceretur, cum deficientia antiquorum ſex, in quorum deficientium locum alii ſubrogari non poſſent, ſed accreſcerent ſuperſtitibus. Ab eodem vero Collegio ita noviter erecto, intuitu dictorum emolumentorum, recepit, ut Cameræ Apoſtolicæ indigentiis, quæ tunc urgebant, occurreret, ducatos Cameræ 62. m. & quatuorcentum, quæ juxta valorem tunc currentem importabant ſcut. 6
monetæ 65. m. circiter, ſub ea lege inter alias, ut in caſu ſuppreſſionis, vel alterationis hujuſmodi Officiorum, vel inobſervantiæ aſſignamentorum, aliorumque promiſſorum, Camera deberet reſtituere integre præfatos ducatos 62. m. & quatuor centum, abſque eo, quod aliqua imputatio, vel diminutio prætendi poſſet ratione fructuum, ſeu emolumentorum interim perceptorum, & cum aliis in eadem conſtitutione contentis, ad rem non facientibus ſive in diſcurſu in capitulis ſequentibus enunciandis, & quæ ex ipſa inſpici poſſunt.

Cum autem ſecuta de anno 1568. vacatione unius ex dictis ſex antiquis officiis ſupprimendis, atque ad Collegii favorem, ut ſupra cedere debentibus, S. Pius Quintus, ſeu Dataria, juxta ſtylum, illud vendidiſſet Cardi- 7
nali Mediceo, pro pretio tunc currenti, ſcutorum 5500. Collegium vero ejus jura deduxiſſet apud eumdem Pontificem, hinc iſte, veritate agnita, dictam venditionem retractavit, ſed quoniam reintegrare oportebat præfatum Cardinalem emptorem de d. ſcut. quinque mille, & quingentis habitis, & erogatis in gravibus impenſis ab eodem Pontifice factis, pro celebri claſſe maritima contra Turcas, & ea qua cauſa impotens erat Camera ad hujuſmodi reſtitutionem faciendam, idcirco per ejuſdem

dem Pontificis motum proprium, cujus tenor regiſtratur infra inter jura, n. 4. tanquam per viam contractus, & concordiæ cum dicto Collegio conventum eſt, ut iſtud tanquam per mutuum, quod Pontifici faciebat, promiſerit ejuſdem Pontificis vice, & nomine reſtituere dicto Cardinali præfata ſcuta 5500. pro quibus comparandis ei data fuit facultas imponendi cenſum, atque pro reintegratione conceſſum fuit Officium primo vacaturum, quod ab ipſo Collegio vendi poſſet, etiam pro majori pretio, ita tamen quod ſi id effectum ſortiri non poſſet ex aliquo impedimento, quod præſtaretur, teneretur Camera illi ſolvere dicta ſcuta 5500. una cum damnis, & intereſſe; Iſtaque parte conventionali completa, cum nova, & ſeparata periodo, novæ orationis incæptiva in §. *Ad hæc* ſubjungitur, quod volens Pontifex amplioris favoris gratia Collegium proſequi, ut ea, quæ per prædeceſſores conceſſa fuerunt firmius ſubſiſtant, idcirco omnia conceſſa per prædeceſſores, nempe Innocentium VIII. ut ſupra, Alexandrum VI. Julium II. Leonem X. Clementem VII. & Paulum III. qui privile-
8 gia per Innocentium conceſſa, confirmarunt, *eiſdem modo, & forma, quatenus Concilii Tridentini decretis non adverſentur*, confirmavit, & approbavit, atque, pro potiori cautela, denuo conceſſit, volens per verba præciſa, *dicta privilegia ullo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione, pecuniis, pro quibus eat Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*. Atque iſtius motus proprii vigore eodem tempore Collegium curavit obtinere duo ſeparata Brevia, unum deſumptum ex prima ejus parte, pro facultate creandi dictum cenſum, & alterum deſumptum ex ſecunda parte, continente confirmationem privilegiorum, & verba ſuperius regiſtrata; Cumque idem Collegium curaſſet componi, & imprimi librum continentem omnia ejus privilegia, atque in eo regiſtrari, tam prædictam conſtitutionem Innocentianam, quam præfatum motum proprium Pianum,
9 regiſtrata quoque fuerunt dicta duo Brevia, in quorum poſteriori, facta fuit inſcriptio, ſeu rubrica, quod contineret confirmationem privilegiorum; At etiam in eodem libro fuit regiſtratus alter Motus proprius Sixti V. ſuper conceſſione facta eidem Collegio Officii Secretarii domeſtici, mediante ſolutione cujuſdam ſummæ, pro qua conceſſa fuit facultas erigendi montem, quod non facit ad rem. Prout ſucceſſivis temporibus, ortis quibuſdam controverſiis inter idem Collegium, & Cameram, pro eis compo-
10 nendis, Gregorius XV. dicta antiqua privilegia confirmavit, & alia de novo conceſſit, ut conſtat ex ejus literis pariter infra regiſtratis ſub num. 4.

Aſſumpto itaque ad Pontificatum Innocentio XI. Regnante, cum hic inter quamplura noſtrorum temporum
11 mala, & infortunia, inveniſſet Apoſtolicum Ærarium in aliquo anguſtiæ ſtatu conſtitutum, comperiiſſet vero, quod præſertim iſtud Collegium eſſet inutile, ejuſque erectionis finis non verificaretur, dum hæc Officia, ad inſtar aliorum popularium ſecundæ, & tertiæ claſſis, emi, & retineri ſolebant per viros non aptos ad negotia, vel ſi eſſent apti, nullam tamen de facto haberent adminiſtrationem, quæ tota erat, prout eſt, penes Secretarium Brevium, per Papam ad ejus libitum deputari ſolitum, tanquam miniſtrum magnæ confidentiæ, adeout ad inſtar dictorum Officiorum popularium, nullatenus eligeretur induſtria perſonarum, ſed acquiſitio fieret pro ſolo emolumento; E converſo autem experientia ſæculi currentis doceret, quod partim ob continuatas reſignationes, adeout pene perpetua fierent hæc Officia, quorum aliqua extra Cameram per centum, & ultra annos ſteterunt, & partim ob dunationes fieri ſolitas de eiſdem Officiis, quando caſus vacationis contingat, & partim ob applicationem aliquorum ex eis aliquibus manibus mortuis, ut infra in Cap. 16. habita ratione magnæ quantitatis emolumentorum, maxima exinde reſultaret læſio Cameræ, quæ e converſo ex dicti Collegii ſuppreſſione nimium conſiderabile beneficium reportare poſſet, idcirco in animo habuit ad hanc ſuppreſſionem devenire; Verum quia ſtylus hujus circumſpectiſſimi Pontificis eſt in omnibus negotiis procedere cum maturo conſilio ſapientum, & auditis intereſſe habentibus, idcirco deputavit deſuper Congregationem conſtitutam ex Officialibus Datariæ, & Cameræ, cum meo quoque interventu, in qua ſe opponentibus dictorum Officiorum poſſeſſoribus, nimium id ægre ferentibus, diſputatum primo loco fuit de poteſtate deveniendi ad hanc ſuppreſſionem ipſis invitis,

ſumptaque deſuper, oppoſitis non obſtantibus, affirmativa reſolutione, tanquam in puncto parum dubitabili, aſſumptum fuit examen alterius quæſtionis, quid, & quantum Officium poſſeſſoribus reſtituendum eſſet, adjunctis etiam dictæ Congregationi in gratiam eorumdem intereſſatorum, quibuſdam aliis Prælatis; Cumque in Congregationibus deſuper habitis nimia adeſſet opinionum diſſonantia, adeout nulla capi poſſet reſolutio, idque cauſaret impedimentum ſuppreſſionis, idcirco ne dubium, & incertum, ac illiquidum ſuper hoc puncto accidentali reſtitutionis pretii impediret punctum certum, & liquidum ſuper ſubſtantia ipſius ſuppreſſionis, prudenter, ac rationabiliter idem Pontifex, eligendo inter dictas varias opiniones illam mediam, quæ ſibi rationabilior viſa eſt per ejus motum proprium mandavit Theſaurario Generali Judici primæ inſtantiæ cauſarum Cameralium, ut prompte, & incontinenti reſtitueret præfatis Officialibus totam illam pecuniam quam conſtaret vere, & realiter ab eis, vel ab eorum auctoribus ceſſiſſe ad beneficium Cameræ, non ſolum in cauſam pretii, ſed etiam pro componenda ducatorum Cameræ centum ſolvi ſolita pro expeditione; ſuper illo vero majori pretio, quod per eoſdem Officiales prætendebatur, vel ratione augmenti cauſati a beneficio temporis, vel ratione majoris pretii ſoluti reſignantibus, vel ratione donationis, ſive ex aliis motivis, de quibus in iſto, & in duobus ſequentibus capitulis, procedere deberet, appellatio- 12
ne remota, de voto Rotæ, in qua proinde propoſito dubio coram Albergato Decano, ſub die 16. Junii 1697. an, & quale pretium eſſet reſtituendum, prodiit reſolutio, reſtituendum eſſe totum illud pretium, quod quilibet ſolvit, & erogavit pro acquiſitione Officii, non diſtinguendo, an, & quale pretium ſolutum eſſet Cameræ, & quale illis, qui reſignationes fecerunt, ex unico fundamento præfati motus proprii Piani in verbis ſuperius regiſtratis, ut ex deciſione deſuper edita, inferius regiſtrata ſub n. 8.

Edita itaque iſta deciſione, cupiens idem Pontifex pro ejus ſumma rectitudine, & integritate veritatem inquire-
re, & non acquieſcere ſenſibus meis, aliorumque defen- 13
ſorum Cameræ, quibus reſolutio nullatenus placuit, ſed omni, tam facti, quam juris fundamento deſtituta videbatur, mandavit, ut conſuli deberent, tam aliqua Tribunalia, quam aliqui Juriſconſulti Italiæ, majoris nominis, unde ad hunc effectum ego deſuper edidi diſcurſum, pariter infra regiſtratum ſub n. 9. qui impreſſus una cum deciſione, & dicto motu proprio Piano in partibus ſubſtantialibus, tranſmiſſus fuit, cum requiſitione reſponſi pro veritate, nempe ad Rotas Florentinam, Senenſem, & Maceratenſem, necnon ad quatuor clari nominis Juriſconſultos Lucenſes, ob opera luci tradita, nempe Manzium Auctorem conſultationum, Turrium Auctorem tractatus de pactis futuræ ſucceſſionis, Palmam Juniorem, Auctorem conſiliorum, & Sanminiatum, in Curia notum ob quamplura reſponſa edita, quorum aliqua ſunt impreſſa in ſecundo tomo controverſiarum Altogradi Junioris, necnon ad Conciolium Auctorem Allegationum civilium, & criminalium, & tractatus de hærede, & ad Boſcolum Auctorem controverſiæ feudalis, impreſſæ poſt primum librum mei Theatri de Feudis, aliorumque operum, & reſponſorum, ac ulterius injunctum fuit Miniſtris Apoſtolicis in Civitate Neapolitana, & Taurinenſi, ut exquirerent votum peritiorum profeſſorum, a quibus omnibus concorditer ad favorem Cameræ, & juxta meum diſcurſum, contra Deciſionem reſponſum fuit, exceptis tribus ex novem profeſſoribus Taurinenſibus, quibus cum paucis verbis, abſque aliqua ratione, vel auctoritate deciſioni adhærere viſum fuit, ut patet ex omnibus votis, vel reſponſis infra regiſtratis ex num. 10. cum ſeqq. (Neapolitanis exceptis, qui pro ſtylo ſola ſubſcriptione dicto meo reſponſo contenti fuerunt.)

Repropoſita itaque cauſa poſt duas propoſitiones, ſub
diebus 13. Maji, & 7. Junii 1680. in quibus dilata fuit re- 14
ſolutio, iſta ſub die 19. ejuſdem menſis Junii prodiit ad favorem Cameræ pro receſſu a deciſis, ut ex deciſione deſuper edita, pariter inferius regiſtrata ſub num. 18. conceſſaque Officiali nova audientia pro diſputatione ſoliti dubii, an ſtandum eſſet in primo, vel in ſecundo loco deciſis, ſub die 17. Martii 1681. Camera tantum informante, reſolutum fuit, ſtandum eſſe in ultimo deciſis, ut ex deciſione pariter regiſtrata ſub num. 19. editoque voto, regiſtrato etiam ſub num. 20. prodiit ſententia Theſaurarii, confirmata etiam cum motu proprio ejuſdem Pontificis, ſub num. 21. & 22.

15 In præſenti autem capitulo agitur ſolum de primo puncto in forma extrajudicali, diſputato in Congregatione deputata ſuper poteſtate faciendi hanc ſuppreſſionem; proſus enim incongruum erat de hoc agere in Rota, dum, ut alias dictum eſt, ſuppreſſio jam ſecuta erat, ſolumque demandatum fuit expeti hujus Tribunalis votum ſuper pretio, & an reſtituendum eſſet illud majus pretium, quod per Officiales erat ſolutum, ſed a Camera non receptum.

16 In hoc autem puncto, ſcribentes pro Officialibus hanc negantibus poteſtatem, dicebant eadem, quæ ſuperius in antecedenti capitulo inſinuata ſunt, quod ſcilicet Princeps non poteſt de juſtitia ſupprimere Officia, quæ vendidit, atque conceſſit, non per viam gratiæ, ſed per viam contractus oneroſi, & correſpectivi, quoniam Principi ſubjacent leges, non autem contractus, quos, ad inſtar cujuslibet privati, ſervare tenetur, atque alias magis miſera, & infelix eſſet ejus conditio, quam illa cujuslibet privati, dum ita humano careret commercio, neque in ejus, ac Reipublicæ indigentiis inveniret contrahere cum eo volentes, ejuſque fidem ſequi, magnum deſuper faciendo auctoritatum cumulum, ex quibuſdam modernis deſumptum. A.

17 Atque in idem ponderabant ea, quæ ſtatuta fuerunt per Imperatorem Juſtinianum volentem minuere numerum Collegii Referendariorum Sacri Palatii, reducendo de quatuordecim ad octo, ut expectari deberet eorum vacatio, non autem, ut jam extantes deponerentur; B. Prout etiam, quando Pontifex Sixtus IV. ad numerum duodenarium reducere voluit Tribunal Rotæ Romanæ, & in quo ſtatu poſtmodum continuavit, & continuat, cum prius non haberet certum, & determinatum numerum, adeout legatur, quod quandoque uſque ad numerum vigintiquatuor, imo, & vigintiſex in eo Tribunali ſederint, cum tunc in eo ſederent quatuordecim, non per hoc depoſiti fuerunt duo, qui erant excedentes, ſed proviſum fuit, ut impoſterum, contingente vacatione, iſtorum loca non implerentur; Atque in individuo iſtius Collegii Secretariorum, de quo agitur, cum juxta præmiſſam facti ſeriem, Innocent. VIII. ejus conſuetum ſtatum immutaſſet, quodque impoſterum illud conſtare deberet ex vigintiquatuor Officialibus, quos omnes tunc creavit, non per hoc tamen depoſuit antiquos ſex Officiales, ex quibus idem Collegium conſtituebatur, ſed mandavit, ut contingente iſtorum vacatione, alii in eorum locum ſubrogari non deberent, eorumque Officia accreſcere deberent ad commodum Collegii, quod occaſionem dedit proviſioni S. Pius V. ſuper cujus intelligentia tota fuit diſputatio, ut in Capitulis ſequentibus; Et per conſequens concludebant, quod ſi Pontifex iſtud Collegium extinguere volebat, expectare debebat omnium nunc exiſtentium mortem, abſtinendo a ſubrogatione aliorum in eorum locum, donec ita paulatim ſupprimeretur.

18 Et his addi poſſe conſiderabam, quod cum hujuſmodi Officia venalia vacabilia ex pluries inſinuatis, & præſertim in Cap. 3. & 4. redoleant quemdam contractum emptionis, & venditionis, vel conceſſionis futurorum emolumentorum ad vitam Officialis, eo modo, quo creantur cenſus vitalitii, ac etiam venduntur domus, aliaque prædia ad vitam, ita in contractum deducendo incertam aleam, quæ poteſt æqualiter ſe habere ad utriuſque lucrum, & damnum reſpective: Hinc ſequitur, quod ſicuti cenſus, aliique contractus vitalitii diſſolvi non poſſunt per unum ex contrahentibus, altero invito, ita ex rationis identitate, idem dicendum veniat.

19 Super his autem, & ſimilibus, quæ chartas inutiliter implendo cum Collectorum apparatibus, & copioſis allegationibus, vel tranſcriptionibus, deduci poſſent, dicebam idem quod in iſto, omnibuſque aliis legalibus operibus, mea fuit, & eſt frequens dicendi conſuetudo, & præſertim in antecedenti capitulo, fallaciam ſcilicet, & errorem conſiſtere, non quidem in præfatis, aliiſque ſimilibus concluſionibus, vel rationibus, ſed in earum applicatione, quæ nunquam bene fieri poteſt, quando procedatur cum generalitatibus, & negligatur caſuum diſtinctio, quæ vera omnium controverſiarum decidendarum eſt via, ſive lucerna; Aut ſiquidem agitur de privationibus perſonalibus, vel ſingularibus aliquorum Officialium, ipſis Officiis adhuc in ſuo eſſe remanentibus, atque alteri conceſſis, vel concedendis, & tunc intrant ea, quæ in antecedenti capitulo dicta ſunt, fruſtra repetenda. Aut vero agitur de reformatione numeri alicujus Tribunalis, vel Collegii, iſtud

20 ad minorem reducendo numerum, adeout adhuc ipſum Corpus perſiſtat, & duret, juxta ſuperius inſinuata exempla, & tunc regulariter, quando facti circumſtantiæ diverſimode non ſuadeant, rationabile eſt id, quod ut ſupra dicebatur, potiſſime ubi aliquorum degradatio conſiderabile præjudicium eorum famæ, & honori, vel ſtatui parere poteſt, ut advertitur in ſæpius enunciata Regalium ſede, agendo de poteſtate Principis tollendi jus tertii, C. Aut demum agitur de omnimoda ſuppreſſione totius Collegii, vel Univerſitatis, ita in hac parte regiminis Reipublicæ formam immutando, diverſumque ſtatuendo modum, quia ſic Principi, cum ejus ſapientum conſilio, pro publica neceſſitate, vel utilitate videatur, & tunc prorſus vanum, imo temerarium eſſe advertebam de poteſtate dubitare, ob illam perſonarum reduplicationem, quæ eodem antecedenti capitulo conſiderata eſt, quod ſcilicet alia eſt perſona Principis tanquam contrahentis, & alia eſt perſona ejuſdem tanquam legislatoris, & providentis ſuper bono regimine Reipublicæ, & Principatus ex cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, potiſſime in hujuſmodi Officiis, nec Prælaturam, nec adminiſtrationem, aliaſque præeminentias annexas habentibus, cum abſoluta juſtitia obliget Principem ad reficiendum id, quod intereſt illorum privatorum contrahentium, quibus tale præjudicium infertur, juxta modum tamen, & declarationes, de quibus infra, Cap. 17. Non poteſt enim Papa ſine cauſa de poteſtate ordinaria, & ad limites juſtitiæ privare, (juxta unam opinionem) poſſeſſores dignitatum, & beneficiorum, vel ſi id facit, tenetur, (ut Canoniſtæ dicunt) ad unum bonum ex cambium; Sed non per hoc dici poteſt, ut non poſſit ſupprimere totam illam Eccleſiam, ſive totum illud Collegium, in quo ſunt Dignitates, & Canonicatus, aliaque beneficia, prout non poteſt ſine juſta cauſa cum poteſtate ordinaria privare Superiores, Generales, Provinciales, & Abbates, ac Prælatos alicujus Religionis; & tamen prorſus vanum eſſet dicere, quod ex juſta cauſa non poſſet ſupprimere ipſam Religionem in univerſum, quodque deberet expectare mortem omnium dictorum Prælatorum, & Religioſorum, cum ſimilibus, dum non eſt practicabile, ut corpus ſupprimatur, & membra in ſuo eſſe adhuc vigeant, cum ſimilibus; Unde propterea in caſu, quem late diſputat Fagnanus D. tuendo cauſam propriam, ut ei tolli non poſſet quoddam Officium Pœnitentiariæ, quæſtio cadebat, quoniam Officium adhuc viget, & erat alteri collatum, ſed ſi Papa ſuppreſſiſſet illud Officium, fortius vero, ſi ei ſupprimere viſum fuiſſet totum Tribunal Pœnitentiariæ, omneſque ejus Officiales, tunc utique fabuloſum eſſet diſputare de poteſtate, ob præjudicium, quod exinde fieret Officiorum poſſeſſoribus, cum ſimilibus, & hic eſt caſus.

a *Noguerol. alleg. 5. n. 1. & ſeqq. lib. 1. Maſtrill. de Magiſtr. lib. 1. cap. 22. n. 36. & cap. 27. n. 35. Fagnan. in cap. ex epiſt. n. 17. 18. de probat. cum aliis in Theatr. lib. 2. de Regal. diſc. 148. n. 20.*
b *Aut. de Referend. S. Palatii, §. Propterea.*
c *Diſc. 148. de Regal.* d *Relatus d. diſc. 148. de Regal.*

Præſuppoſita legitima ſuppreſſione Collegii, de quo capitulo præcedenti, quid reſtituendum eſſet Officialibus ex legibus particularibus ejuſdem Collegii?

S U M M A R I U M.

1 *De pluribus, ac diverſis Officialium ſpeciebus.*
2 *Non eſt evagandum in generalibus, ubi habentur ſpecialia.*
3 *Ad quid proſit inſpicere de generalitatibus?*
4 *De virtute, & operatione ablativi abſoluti.*
5 *Quomodo procedat concluſio, quod conditio, quam importat ablativus abſolutus, debeat prius impleri?*
6 *De fundamento primæ deciſionis Rotalis.*
7 *Quibus Officialibus dictum fundamentum congrueret?*
8 *De Donatariis Officiorum.*
9 *De quibus Officialibus in Rota deciſionibus agatur.*
10 *De ſignificatione, & proprietate verbi* reſtituere.
11 *De duplici ſenſu activo, & paſſivo dicti verbi* reſtituere.
12 *Quod in caſu, de quo agitur, directum eſſet ad Cameram debitricem.*
13 *De impropriatate dicti verbi, quando admittatur?*
14 *Quod in hac facti ſpecie non debeat eſſe locus dictæ impropriationi.*
15 *Quod majus damnum eſſet Cameræ, quam Officialium.*
16 *Inter contendentes de damno, potior eſt conditio ejus, qui agit de majori damno, ei q; major aſſiſtat æquitas.*

17 *In*

17 *In dubio, quando pro Fiſco ſit reſpondendum, & quando contra eum?*
18 *De triplici ſpecie fiſci.*
19 *Quod duplex pretium, intrinſecum, & extrinſecum.*
20 *De interpretatione Motus proprii Piani, & quid vere in eo contineatur.*
21 *Verba tranſactionis reſtringenda ſunt ad id, quod erat in lite.*
22 *Confirmatio non alterat confirmatum.*
23 *De argumentis, quod S. Pius V. nil innovare voluerit.*
24 *De aliis motivis elidentibus conceſſionem factam per S. Pium V.*
25 *Quare deduci ſoleant, ac debeant motiva etiam levia, & periculoſa?*

C A P. XV.

SEcutis ad normam Motus proprii Innocentiani, in antecedenti capitulo relati, ſuppreſſione Collegii Secretariorum Apoſtolicorum, & integra reſtitutione illarum pecuniarum, quæ Cameræ immediate ſolutæ fuerunt, juxta ſeriem, de qua in eodem præcedenti capitulo, aſſumptaque diſputatione, prius in Congregatione deputata, poſtmodum vero in Rota, quidnam ſupereſſet reſtituendum;
1 Cum plures eſſent, ac diverſæ Officialium ſpecies, quarum una erat trium Piorum locorum, pariter in dicta facti ſerie enunciatorum; Altera illorum, qui directe, & immediate emerunt a Camera Officia vacantia pro pretio currenti; Altera illorum, qui pariter directe Officia vacantia obtinuerunt a Camera ex cauſa lucrativa, ob elargitiones eis factas per Pontifices. Quarta illorum, qui majori pretio emerunt ab aliis Officialibus foventibus cauſam onerosam, quia mediate, vel immediate emerunt pro minori pretio a Camera, & Quinta illorum, qui, pretio mediante, emerunt immediate, vel mediate a Donatariis, qui nil Cameræ ſolverunt. Hinc ubi controverſia examinanda, & decidenda eſſet cum terminis, & propoſitionibus generalibus juris communis, in tot inſpectiones, quot ſunt ſpecies, illa dividi merebatur; Sed quoniam deſuper habentur leges particulares in eodem antecedenti capitulo enunciatæ, illa ſcilicet fundamentalis Innocentii VIII. & altera S. Pii V.
2 atque erroneum eſt, ubi habentur particulares, & individuales proviſiones, recurrere ad generalitates, ut advertitur in ſede Judiciorum, & alibi, A. ideirco licet initio multa generalia deducta fuerint, attamen præſertim in Rota, (& merito quidem) ad has leges particulares tota diſputatio reſtricta fuit, præſertim vero ad poſteriorem Pianam, ut deciſionum tenor oſtendit, dum attenta priori Innocentiana, ceſſabat omnis occaſio diſputandi, quoniam Camerales libenter procedere prompti erant cum dicta Innocentiana, ad cujus præſcriptum reſtituendi ſolum erant ducati Cameræ 62400. qui ob excreſcentiam valoris auri interim ſecutam, de præſenti important ſolum ſcut. monetæ 95. m. circiter, cum tamen jam reſtituta eſſent ſcut. 223. m. circiter; Non tamen inutilia dici merentur ea, quæ atten-
3 tis terminis generalibus juris habentur, in Cap. 17. pro congrua interpretatione, & intelligentia hujus legis particularis, juxta vulgatum generale axioma, ut leges particulares dubiæ, vel manchæ a jure communi interpretationem, vel ſuppletionem recipiant.

Quatenus itaque pertinet ad præfatam legem Pianam in poſteriori ejus parte, & in verbis in antecedenti capitulo regiſtratis, ibi, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu integre, & ſine diminutione reſtitutis pecuniis, &c.* Dicebant ſcribentes pro Officialibus, magis vero inſiſtebat cum voto ſingulari unus ex Rotæ Auditoribus, quod cum iſta verba importent ablativum abſolutum, cujus virtus, &
4 operatio eſt inducere conditionem ante omnia adimplendam, ex iis, quæ in Judiciorum ſede, & alibi frequenter habentur, B. hinc reſultaret, quod præcedere debebat integra reſtitutio pecuniarum, quomodolibet a poſſeſſoribus Officiorum ſolutarum, qua non adimpleta, procedi non poterat ad ſuppreſſionem; Verum iſtud videbatur parum probabile, peneque contemptibile fundamentum, quoniam ita eſſet præſupponere pro concluſione id, quod erat in quæſtione, ſuper operatione præfati Motus proprii, & an Pius voluerit, nec ne id, quod ex dictis verbis inferebatur, ut infra, ac etiam, quia id erat extra commiſſionem præſupponentem ſuppreſſionem jam perfectam, atque demandantem ſolum cognitionem puncti conſecutivi ſuper pretio in majori, vel minori quantitate reficiendo, ideoque erat ſe facere Judicem ſupra ipſum Principem delegantem, & extra delegationem. Ac ulterius ablativo abſoluto jam ſatisfactum erat, antequam diſputatio in Rota aſſumeretur, dum præceſſerat vera, effectiva, & integra reſtitutio illius pecuniæ, pro qua Officia ab ipſa Camera erant acquiſita; Quæſtio vero cadebat ſuper pecunia ſoluta per poſſeſſores reſignantibus, non autem Cameræ, idque dubium, & illiquidum erat, atque ſuper hoc puncto cadebat 5
judicium proferendum, & per conſequens nulla juris ratio, vel auctoritas exigebat, ut executio præcedere deberet judicatum, imo diſputationem; Quodque incertum, & illiquidum prius ſolveretur, cum ſufficiat ad hoc ſeparatum in judicio offerre, poſtquam liquidatio ſecuta ſit, juxta ea, quæ habentur in clauſula *refectis*, vel altera *purgatis*, vel *reſtitutis*, & ſimili, concepta per eumdem ablativum abſolutum, quoniam intelligitur de certis, & liquidis; quo vero ad incerta, & illiquida, ſufficit obligatio in judicio de illis reficiendis, poſtquam liquidata erunt, facto ad ſummum, pro ſtylo Curiæ, modico depoſito unius Julii, ut in Judiciorum ſede, & alibi habetur; Ideoque merito iſtud motivum, nullam penitus habuit ſequelam, illudque rejiciunt duæ poſteriores deciſiones favorabiles Cameræ.

Fundamentum itaque, aliquæ conſideratione dignum, 6
erat alterum, quod cum generaliter, & indefinite demandaretur reſtitutio pecuniarum, pro quibus conſtaret poſſeſſores emiſſe, & habuiſſe Officia, idcirco generaliter, & indefinite id intelligendum erat, non diſtinguendo, an pecunia ſoluta eſſet Cameræ, vel reſignantibus, potiſſime ob illa verba *integre, & ſine diminutione*, quæ alias non verificarentur, ſi talis diſtinctio attendenda eſſet, iſtudque fuit unicum fundamentum primæ deciſionis, quæ præſuponit rem eſſe ita claram, ut intraret vulgatis regula, text. in l. *ille aut ille, ff. de legat.* 3. quod in claris, & expreſſis non intrant quæſtiones, & argumenta, ut ex eadem deciſione patet, inferius regiſtrata, ſub num. 8.

Iſtud motivum percutiebat ſolum quartam, & quintam 7
ſpeciem Officialium, juxta diſtinctionem quinque ſpecierum, de qua ſupra; Non congruit enim primæ ſpeciei trium piorum locorum, cum in eis intrent rationes, de quibus in capitulo ſequenti, minuſque ſecundæ illorum, qui directe, & immediate emerant a Camera, cui ſolutum erat pretium, quoniam iſtud jam fuerat reſtitutum, atque iſtorum prætenſio reſtringebatur ad augmentum, intermedio tempore, ex iſtius beneficio ſecutum, cujus inſpectio intrat juxta terminos generales juris communis, de quibus infra, Cap. 17. illudque potius a præfatis verbis Piani Motus proprii excluditur, ut etiam excluditur tertia ſpecies donatariorum foventium cauſam lucrativam, ut præſertim ex quadam implicita donatione fovebat Marchio Ruſpulus, ex mera gratia prorogationis, vel conceſſionis coadjutoriæ cum futura ſucceſſione, dum in iſtis verificari non poterant dicta verba *reſtitutionis pecuniarum, pro quibus vere, & realiter Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit.* Quamvis enim, quando Papa concedit hujuſmodi Officia, condonando eodem tempore pretium, occultari videantur duo actus, unus ſcilicet emptionis Officii pro conſueto pretio, alter autem reſtitutionis pecuniarum, ut ſubtilizando motivabatur; Attamen iſtæ ſunt fictiones, & ſubtilitates, relinquendæ Scholaſticis, & Academicis, pro ingenii acumine exercendo, attenta vero naturali veritate de facto, ſolus actus donationis initus dicitur, atque nullatenus dici poteſt, quod pro acquiſitione Officii vere, & realiter aliqua pecunia ſoluta ſit. Et quemadmodum per illos 8
de ſecunda ſpecie prætendi non poterat augmentum intrinſecum, ſeu latens, ſecutum ex beneficio temporis, cum iſtud potius excludatur per hunc Motum proprium, reſtrictum ad reſtitutionem ſolius pecuniæ ſolutæ pro emptione, vel acquiſitione, ut ſupra, ita multo minus iſtud augmentum prætendi poterat per illos de quarta, & quinta ſpecie, ſine dubio minus jus habentes.

Reſtringendo itaque diſcurſum ad illam pecuniam, quam poſſeſſores Officiorum vere ſolverunt pro conſecutione Officii, ſed Camera non recepit, ut in illis, de quarta ſpecie verificatur, in eo majori pretio, quod ipſi ſolverunt reſignantibus, qui pro minori emerunt a Camera, puta, quia Camera Officium vacatum vendidit Titio pro ſcutis decem millibus; Sempronius autem ultimus poſſeſſor a præfato Titio, vel ab alio reſignatario ob augmentum, quod ex beneficio temporis in omnibus rebus accidit, illud 9
emit pro ſcutis 15. m. ſeu 20. m. & illis de quinta ſpecie, puta, quia Sempronius, pro tunc currenti pretio quindecim, vel viginti m. emit Officium a Titio donatario, qui nihil ſolvit Cameræ; Atque diſtinguendo inſpectionem ſuper

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

ſignificatione, vel proprietate verborum, ab altera, quæ reſpicit ſubſtantiam voluntatis, ſeu mentis præfati Pontificis S. Pii V.

Quatenus pertinet ad primam inſpectionem ſignificatio- 10 nes, vel proprietatis verborum, iidem ſcribentes pro Officialibus admittebant, prout etiam ipſa prima deciſio, eorum favore prodita, admittit, quod verbum *reſtituere*, tam in legali, quam in grammaticali, vera, & propria ſignificatione verificabile non eſt, niſi in eo, quod receptum, vel reſpective ſolutum eſt, juxta expreſſa, & literalia jura deducta in deciſionibus hinc inde proditis, in quibus etiam cumulantur aliquæ auctoritates ex multis, quæ pro conſueto inepto moderno ſtylo, cum improbo labore inani cumulabantur per ſcribentes hinc inde in re clara, & incontrovertibili, unde propterea, pro meo ſenſu, punctus erat, ad quem iſtud verbum directum eſſet, an ſcilicet ad Cameram, quæ reſtitutionem facere tenebatur, vel ad Officiales qui eam recipere debebant, & ſic an in ſenſu activo; ut ſcilicet, qui recepit, reſtituat, dummodo 11 reſtituitur id, quod acceptum non eſt; vel in ſenſu paſſivo, ut reſtitutionem conſequatur ille, qui ſolvit, vel amiſit, quamvis non ille, qui reſtitutionem facit, ſed alter abſtulerit vel receperit; Si enim (ex. gr.) ego ſolvi, vel amiſi centum quæ mihi reddantur, quoad me fieri dicitur reſtitutio, ideſt reintegratio in priſtinum ſtatum, atque verificatur verbum reſtituere, quamvis ille, qui reddit, non receperit, ſed alter, dum quo ad me id nil refert, an unus, vel alter mihi reſtituat, & e converſo, ſi ego indebite habeo in manibus rem, vel pecuniam non meam, quam reddere tenear, ſi reddo, dicor reſtituere id, quod recepi; an reddam illi, a quo recepi, vel alteri, cui juridice reddi poteſt, & ſic in utroque iſtud verbum remanet verificabile, & per conſequens punctus erat cuinam illud directum eſſet.

Certum autem videbatur, quod directum eſſet ad Ca- 12 meram debitricem Officia ſupprimentem, & reſtituere debentem pecunias ab Officialibus ſolutas, ut ad clarum ſenſum ipſe verborum contextus oſtendit, & clarius comprobat tenor totius Motus proprii, dum per quinque alias vices in eo adhibitum fuit idem verbum reſtituere, ſemper directum ad debitorem, qui reſtitutionem facere debebat, unde propterea videbatur, quod verſaremur in caſu indubitabili. Et quamvis in prima deciſione, amplectendo motivum ſcribentium pro Officialibus, dicatur, quod idem verbum reſtituere in Motu proprio, quandoque adhibeatur improprie in eo, qui nihil receperat, nempe quando dicitur, quod Secretarii ſe offerebant reſtituere Cardinali Mediceo ſcuta 5500. recepta per Papam pro pretio Officii non ſui, dum Secretarii nil receperant; Nibilominus revera erat iſta leviſſima conſideratio, merito in aliis duabus deciſionibus rejecta, & quæ potius retorquebatur ad probandum idem, quod ſcilicet verbum directum eſſet in debitorem, dum dicitur reſtitutionem fieri debere per Secretarios, vice tamen, & nomine Papæ debitoris, qui per ipſorum organum, tanquam ejus mandatariorum facere debebat reſtitutionem, quæ revera per mandantem, non autem per mandatarium fieri dicitur, ut etiam advertitur in meo diſc. de quo infra num. 9.

Verum ubi impropriandа eſſet vis, & ſignificatio dicti verbi *reſtituere*, ut facit prima deciſio, quæ cum impro- 13 prietate potius procedit, ut ejus tenor oſtendit, ut propterea illud verificaretur in creditore, qui reſtitutionem recipere debet, attamen id regulariter non procedit, ſed eatenus admittitur, quatenus ita exigat ſubjecta materia, tanquam per ſpeciem limitationis, quam inducat, vel diſponentis, vel contrahentium voluntas, vel æquitas, aut alia congrua ratio. Hæc autem omnia in facti ſpecie deficere videntur; Non enim aſſiſtit, ſed potius reſiſtit veriſimilis intentio Papæ, ut habetur infra, agendo de altera inſpectione voluntatis poſt hanc inſpectionem verborum; minuſque ſuadet æquitas, vel congruentia ex pluribus. Primo, quoniam ſolvere, vel reſtituere id, quod acceptum, vel habitum non fuit, eſt ſpecies pœnæ formalis, & iniquitatis; quæ præſupponit delictum, vel culpam in eo, 14 qui talem pœnam tali debeat, ut oſtenditur infra, Cap. 17. agendo de reſtitutione facienda ad terminos juris communis. Secundo, quoniam iſta lex Piana, quando intelligenda veniret juxta ſenſum Officialium, ac primæ deciſionis, utique dici mereretur exorbitans, & correctoria, nimiumque Cameræ præjudicialis, dum ita corrigit legem fundamentalem inſtar per viam contractus per Innocent. VIII. in limine erectionis Collegii, qua attenta, in caſu ſuppreſſionis, Camera teneretur ſolum ad reſtituendum ducat. 64400. importantes ſcutos monetæ 95. m. circiter, attenta vero iſta lege Piana, etiam juxta ſenſum Cameralium, jam executioni demandatum, reſtitutio importat pene triplum; Attento vero ſenſu Officialium importat longe ultra quadrupulum. Tertio, quoniam eadem lex Piana ita in præjudicium Cameræ corrigit diſpoſitionem juris communis, qua attenta teneretur longe minus reſtituere, quam jam voluntarie reſtituerit, ut clare oſtenditur in d. Cap. 17. ubi de hac juris communis diſpoſitione agitur.

Et demum quarto, quoniam licet Officialibus aliqua aſſiſtat æquitas, quia cum bona fide, juxta conſuetudinem, pro tunc currenti pretio emerunt, adeout agatur de damno vitando, attamen longe major eſt æquitas, quæ aſſi- 15 ſtit Cameræ, tum quia damnum Officialium, ſaltem in magna parte, compenſatum fuit ab exceſſivis emolumentis, quæ multorum annorum ſpatio perceperunt, adeout in aliquibus importaverit ultra decem, & duodecim pro centenario, unde de tota ſorte erogata, detractis moderatis fructibus currentibus, reintegrati fuerunt, e converſo autem Camera agit de damno omnimodo in reſtituendo id, quod nullatenus habuit, & de altero damno, quod tam diuturno tempore paſſa eſt, in tam exceſſivis interuſuriis, ideoque intrat vera, & recepta propoſitio, quod inter æque contendentes de damno vitando, potior eſt conditio ejus, qui certat de majori damno, cui propterea major aſſiſtit æqui- 16 tas. Tum etiam, quia longe magis pia, miſerabilis, & æquitate digna eſt Camera, quam eſſent iſti Officiales, qui in modico numero, pene omnes erant divites, & potentes, eorumque plures, forſan ex eiſdem Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ bonis, vel beneficiis ditati, e converſo autem damnum Cameræ eſt idem, ac illud totius Reipublicæ, quæ complectitur orphanos, pupillos, viduas, ruſticos, & pauperes, alioſque miſerabiles, ac etiam bonum commune omnium, ac propterea quidquid dicant ſuperficiales humanarum literarum profeſſores, qui literam non egrediuntur, vel aliqui ſuperficiales leguleici, qui pariter literæ viliſſime ſerviunt, verius eſt, ut in dubio, & in pari cauſa pro Camera debeat reſponderi, cui etiam tanquam reo convento ad repellandum actorem aſſiſtit vulgaris re- 17 gula, ut in dubio pro reo contendenti deliberationem debeat reſponderi.

Quamvis enim enunciati ſuperficiales procedere ſoleant, cum nimis vulgato d. *Plinii ad Trajanum*, ut ſub bono Principe mala ſit cauſa fiſci, contraque quem in dubio debeat judicari, in hoc tamen conſiſtit error confundentium unam 18 ſpeciem fiſci cum altera, Siquidem triplex eſt fiſcus, unus, enim eſt pœnalis, & odioſus, qui contendit de puro lucro ex aliena jactura, cum bonorum publicatione, vel mulctis, & pœnis; Alter eſt fiſcus non odioſus, nec pœnalis, ſed adhuc ſovens cauſam lucrativam, ut eſt in bonis vacantibus; Et alter eſt fiſcus, qui agit de conſervando, & bene adminiſtrando bona publici Ærarii, & patrimonii orphanorum, viduarum, virginum, pupillorum, amentium, aliorumque pauperum, & miſerabilium, ac totius humanæ ſocietatis; Præfata ergo ſententia Plinii procedit in prima ſpecie odioſa, & pœnali, ac etiam ad ſummum in ſecunda, nullatenus vero in hac tertia, vere magis favorabili ſpecie, quam ſit cauſa privatorum, eo modo, quo ſemper bonum publicum anteferitur privato, juxta auctoritates ita diſtinguentes, quæ allegantur in ſecunda, & tertia deciſionibus, de quibus infra, ſub n. 18. & 19. ac etiam in alias enunciato meo diſcurſu, pariter inferius regiſtrato ſub n. 9. in quo advertimus id clare comprobari ex eo, quod fiſcus pœnalis, vel qui alias contendit de lucro, caret multis ex illis privilegiis, & favoribus, qui competunt fiſco favorabili, & denegantur privatis, puta hypothecæ legalis, potioritatis adverſus anteceſſores in bonis poſtea quæſitis, æqualis concurſus cum dote, ob conquaſſationem privilegiorum, & ſunt tot alia, quæ collecta fuerunt per illos, qui profeſſi ſunt agere de juribus, & privilegiis fiſci. C.

Præterea, inſiſtendo etiam in hac prima inſpectione verbali, & ſuper ſignificatione, & intelligentia dictorum verborum *reſtitutis pecuniis, pro quibus conſtet ipſos emiſſe, vel habuiſſe Officia*; Iſta verba nullatenus convenire poſſunt illis pecuniis, quæ per ultimos poſſeſſores fuerunt ſolutæ aliis privatis poſſeſſoribus, qui cum hoc lucro Officia reſignarunt, quoniam (ut pluries animadverſum eſt in capitulis præcedentibus, ac etiam advertitur in dicto meo diſcurſu, num. 9. a quo alii ſcribentes cum latiori apparatu pene totum deſumpſerunt, atque firmatur in duabus poſterioribus deciſionibus Cameræ favorabilibus) dicta verba ſolum adaptabilia ſunt illis pecuniis, quæ ſolutæ fuerunt Ca-

meræ,

meræ, a qua directe, & Immediate acquiri, & obtineri dicuntur Officia, tanquam vacantia per illam mortem civilem, quam ſibi voluntarie dedit reſignans, tollens ſe de medio, ideoque illud pretium, quod per reſignatarium, & novum emptorem ſolvitur reſignanti, duplicem habet ſpeciem, unam ſcilicet ſubrogationis in locum illius pretii,
19 quod Camera jam a reſignante habuit, ideoque per mutationem perſonæ aliud pretium non conſequitur, ne illud pro eadem re conſequatur duplicatum, & alterum illius augmenti, quod recipiens lucratur, & obtinet, tanquam munus, & præmium ceſſionis, quam alteri facit, illum ponens in ejus locum, ut docet ſequens & quotidiana praxis locorum Montium, quoniam Camera in eorum erectione illa vendidit ad rationem ſcut. centum pro quolibet loco; deinde vero illorum poſſeſſores illa vendunt aliis pro ſcutis 120. & quandoque etiam pro pretio duplicato, ut ſequebatur potiſſime in locis Montium Cameralium Bononiæ, quando ante reductionem recenter ſactam fructabant ad rationem ſeptem, & octo pro centenario, ut habetur in tract. de locis Montium, cap. 1. & 3. quoniam iſta major ſumma, quæ ſolvitur privatis reſignantibus, non eſt verum pretium, quod ſolvatur venditori, a quo res conceditur, ejuſque dominium transfertur, ſed ita explicatur, pro uſu loquendi, ſub nomine pretii extrinſeci, vel accidentalis, vere tamen & proprie aliud non eſt, niſi quodam præmium, quod ſolvitur poſſeſſori, ut tollat ſe de medio, & aperiat locum novæ conceſſioni reſignatario faciendæ per Principem, ad inſtar illius recognitionis, vulgo explicari ſolita, in Italia, ſub vocabulo *di buona uſcita*, quæ ſolvi ſolet pro nominatione, vel ſub ingreſſu in appaltibus Cameralibus, vel in emptionibus bonorum, aliiſque negotiis, ac propterea iſtud augmentum dici non poteſt pecunia, pro qua emptio facta ſit ejuſque verum pretium, cum pretio proprie ſit illud, quod ſolvitur venditori, cujus perſonam gerit Camera, non autem reſignans; Nil obſtante, quod fiat tale per Papæ approbationem, quoniam huic objecto ſatisfit infra in cap. 17. ubi videndum.

20 Quo vero ad alteram inſpectionem voluntatis, ſeu mentio S. Pii V. in pluries enunciato meo diſcurſu, de quo infra, n. 9. proceditur cum dilemate, quod convincens videtur, quoniam ut habetur in facti ſerie ad hunc effectum diligenter exarata in capitulo præcedenti; Motus proprius Pianus principaliter continet concordiam ſuper annullatione proviſionis factæ per Papam de officio pertinente ad Collegium, cum mutuo per iſtam facto, & cum aſſignatione officii primo vacaturi, pro dicti mutui ſatisfactione, ideoque, aut dicere volumus, quod motus proprius, nulla data paragraphorum, vel orationum diverſitate, contineat unicam individuam diſpoſitionem, aut vero quod contineat duas partes, ac diſpoſitiones diverſas, & ſeparatas, unam nempe ab initio, uſque ad §. *Ad hæc* ſuper dicta concordia cum mutuo, & aſſignatione futuri officii reſpective, & alteram a dicto §. *Ad hæc* uſque ad finem ſuper confirmatione privilegiorum, ſub qua appoſita fuerunt verba ſuperius regiſtrata, quæ huic diſputationi anſam dederunt, ut omnino iſta poſterior para verior videtur, ut infra. Si attendenda eſt prima pars, quod ſcilicet unica, & individua ſit totius Motus proprii diſpoſitio, & tunc eſſet dare caſum, quod in contractu mutui illiuſque ſummæ ſcutor. 5500. atque iſtius intuitu, Collegium mutuator reportaſſet e Camera mutuataria iſtam novam conventionem, alterativam legis fundamentalia, adeo Officialibus proficuam, adeoque Cameræ damnoſam & præjudicialem ut ſcilicet loco reſtituendi, in caſu ſuppreſſionis ſcuta 95. m. circiter, ita obligata remaneret reſtituere ſcuta circiter 400. m. juxta ſenſum primæ deciſionis, & prætenſionem Officialium, ideoque intraret, non ſolum læſio plus quam enormiſſima, redolens apertum dolum annullantem actum ex iis, quæ in materia læſionis habentur in ſua Emptionis, & Venditionis ſede, & alibi, D. ſed etiam adeſſe diceretur manifeſta, & graviſſima uſura, juxta ea, quæ circa mixturam mutui cum altero contractu, vel pacto læſivo, & præjudiciali habentur in ſua Uſurarum ſede, E adeout non ſolum Camera teneri non deberet ad hunc controverſum exceſſum, quem ipſa non recepit, utpote ſolutum reſignantibus, ſed neque teneri deberet ad id quod ultra dictam ſummam ſcutorum 95. m. conventam in prima conventione fundamentali Innocentii VIII. ſolvit tanquam receptum in aliis ſcutis circiter 130. m. ideoque deberet potius eſſe locus reformationi duarum ultimarum deciſionum, concedendo Cameræ repetitionem exceſſive ſoluti ultra d. ſummam conventam in Conſt. Inn.

Altera quoque deſuper cadente vera, & recepta propoſitione, quod concordia intelligenda venit intra limites controverſiæ, ſuper qua prodiit, & ſuper rebus, quæ in actuali, vel habituali erant lite, ideoque alia verba ex errore, 21 vel inadvertentia, citra intentionem appoſita cenſentur, quoties aliunde non conſtet, quod aliud diverſum contractum facere partes voluerint. F.

Aut vero dicimus (ut probabilius dicendum eſt) quod dictus motus proprius contineat duas ſeparatas, ac diverſas partes, vel diſpoſitiones, ut ſupra; Et tunc, quatenus pertinet ad poſteriorem partem, in qua continentur præfata verba, in quibus eſt officialium fundamentum, revera illa continet ſolum confirmationem antiquorum privilegiorum, non autem novum privilegium, novamque conceſſionem, innovativam, & alterativam præcedentium, ideoque intrat vera, & recepta propoſitio, quod confirmatio regulanda eſt ad limites confirmati, adeout verba quantumvis ampla ſtent ſamulative pro majori firmitate actus, ſed ultra non progrediantur, juxta auctoritates relatas in poſterioribus deciſionibus, & in ſæpius citato meo diſcurſo, de quo n. 9. 22 quo poſito, verba intelligenda ſunt de pecuniis conventis in d. Conſtitutione Innocentii, & non ultra.

Quodque revera Pontifex Pius in animo non habuerit aliquid innovare, ſed ſolum confirmare, & approbare ea, quæ jam conceſſa fuerant, comprobatur ex pluribus, quæ ſimul juncta rem in claris ponere videntur. Primo nempe ex juris regula generali, quod novatio non præſumitur, niſi expreſſa dicatur, vel quod ratio omnimodæ incompatibilitatis urgeat. Secundo, quia hæc innovatio importaret magnam Cameræ læſionem, ac donationem, quarum neutrum in dubio præſumitur. Tertio, quia tantum abeſt, quod iſte Pontifex voluerit alias conceſſa ampliare, 23 quod imo conſtat illa voluiſſe potius reſtringere; cum enim medio tempore inter conceſſiones Innocentii VIII. Alexandri VI. Clementis VII. & Pauli III. & iſtam ſupervenisſet Concilium Tridentinum completum, & publicatum ſub Pio IV. ejus immediato prædeceſſore, hinc dicta antiqua privilegia reſtrinxit, dummodo præfati Concilii decretis non adverſentur. Quarto eandem voluntatem ſuadet qualitas ejuſdem Pontificis, qui ut docent ejus acta, & quamplures conſtitutiones, illa præſertim de non infeudando, de qua pluries agitur in Feudorum ſede, fuit piiſſimus, & zelantiſſimus adminiſtrator, & conſervator bonorum, & Jurium Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, (atque utinam idem actum eſſet a Succeſſoribus, quoniam res non eſſent in hoc malo ſtatu, in quo reperiuntur.) Quinto clare, adeout inter ſuperius enunciata vulgaris regula deducta in prima deciſione, quod in claris, & expreſſis non intrant quæſtiones, & argumenta, dum expreſſe profeſſus eſt Pontifex confirmare dicta antiqua privilegia, vel conventiones, eo modo, quo competebant, & non alias, ut clare probant illa verba *eiſdem modo, & forma, &c.* Sexto, quoniam ſtylus eſt in donationibus aliiſque conceſſionibus, Cameræ præjudicialibus, adjiciendi derogationem regulæ *de jure quæſito non tollendo*, ac etiam derogationem Apoſtolicis Conſtitutionibus interdicentibus alienationem bonorum, & jurium Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ, ac etiam derogationem Bullæ Pii IV. de regiſtrandis, aliaſque adjiciendis amplas, & prægnantes clauſulas, quorum nihil factum eſſe conſtat; Stylus enim comprobat voluntatem Papæ, & quid facere voluerit. Septimo clarius, & in comprobationem proxime antecedentis argumenti, quoniam in prima parte Motus proprii, in qua agitur de contractu vere correſpectivo, & ex debito juſtitiæ commutativæ, aſſignationis Officii primo vacaturi in ſatisfactionem mutui ſcutorum 550. ſine aliqua liberalitate, vel illa modica, & contingibili, quæ verificari poterat in eo pluris, pro quo dictum vacaturum Officium aſſignatum vendi potuiſſet, cum tamen dari poſſet caſus, quod venderetur minus, adhibitæ fuerunt dictæ cautelæ, & clauſulæ, aliæque amplæ, & effrænatæ; Et tamen in hac ſecunda parte, in qua, juxta ſenſum Officialium adeſſe diceretur adeo ingens, & læſiva innovatio, quæ profuſionis nomen, vel titulum mereatur cum adeo gravi damno, & præjudicio Cameræ, nulla ex his clauſulis & cautelis adhibita eſt, ſed ſolum fuerunt adhibitæ illæ clauſulæ, quæ pro ſtylo adhiberi ſolent in ſimplicibus confirmationibus. Octavo in idem, quoniam ubi dicta aſſignatio Officii vacaturi effectum non ſortiretur, ad illud Pontifex Cameram obligare noluit, niſi ad reſtitutionem dictæ ſummæ mutuatæ, cum damnis, & intereſſe, ratione cenſus ad hunc affectum imponendi, ideoque prorſus improbabile eſt, ut in caſu ſup-

ge ſuperant dictorum Statuum fructus activos, adeout Camera ſuppleat de proprio ſingulis annis ſummas valde notabiles, bine ſtante quod de facto Camera hujuſmodi loca poſſideat, ſuperficiales, atque ignarus vulgus obloquebatur, quod ita rem, & pretium retinere vellet, Caſtra ſcil. & Loca, ac etiam Officii pretium; Profeſſores vero, Hoſpitalis defenſores prætendebant intrare terminos regreſſus, qui permutanti conceditur ad bona propria, quando bona, quæ eorum loco data fuerunt, evincuntur, ac deficiunt; Interim vero donec iſta diſcuterentur, judicatum fuit in eodem Motu proprio ſuppreſſionis mandare, ut daretur Hoſpitali, ſine præjudicio ejus jurium, eadem ſumma ſc. 11. m. pro qua ſub Pio IV. alterum Officium pariter in perpetuum conceſſum Capitulo S. Euſtachii valutatum fuit in caſu, quo ſequeretur iſta, ex tunc præviſa, Collegii ſuppreſſio, ut infra.

De his autem nullatenus actum fuit in Rota, dum in ea ſolum diſputationes habitæ fuerunt cum aliis Officialibus; In forma tamen benevola, & extrajudiciali, poſt terminatam Rotalem diſputationem, cum meo interventu, actum fuit inter Camerales, & miniſtros, ac defenſores iſtius Hoſpitalis, atque in congreſſibus deſuper habitis, etiam cum ſenſu veritatis, & juſtitiæ dicebam, quod de ſtricto jure, non ſolum Hoſpitale nullum jus, nullamque actionem ulterius haberet contra Cameram, ſed quod potius indebite, vel in exceſſu per illam ſoluta fuerit dicta ſumma ſcutorum 11. m. Siquidem ubi etiam Camera poſſideret dicta Oppida, & Caſtra permutata ea cauſa, & titulo dictæ permutationis, adeout verificaretur prædicta erronea vulgi opinio, quod illa eſſet in lucro, obtinendo hæc loca ſine recompenſa, quæ ita in hac parte defeciſſet, adhuc tamen ea trancieſſent prædicti termini reſolutionis, permutationis, & regreſſus ad bona propria, & evictionem bonorum, quæ a permutante illorum loco habita fuerunt, ex juribus, & auctoritatibus, de quibus in emptionis, & venditionis ſede, B. quoniam tam attentis perſonis contrahentium, quam bonis in contractum deductis, liquet, quod Officium deductum non eſſet in contractum, iſte ſiquidem initus fuit inter Miniſtros Cameræ, & Miniſtros Hoſpitalis ſuper Oppidis, & Caſtris ex una, & Caſalibus, & Tenutis ex altera, ut Inſtrumenti tenor clare oſtendit; Officium vero conceſſum fuit per Papam, *ut de alio uberiori ſubſidio in ſubventione Infirmorum, pauperum, & puellarum (aliorumque onerum Hoſpitalis ſubvenire dignaretur*, ut ſunt Inſtrumenti permutationis verba, & ulterius in eodem Inſtrumento poſtea dicitur, ibi, *Caſalia prædicta cum Caſtris, Terris, ſive Oppidis prædictis ex eadem cauſa permutationis permutanti conceſſit, & altera Terras, Oppida, & Caſtra, Tenutas, & Caſalia prædicta pro ſumptibus, & expenſis, & aliis oneribus ſubſtinendis, pariter non obſtante quacumque excedentia, ex dicta cauſa permutationis, unire Officium Hoſpitali univit, & concedi mandaret*; Unde liquet, quod permutatio principaliter initaſt inter ſpecies, & res ſtabiles hinc inde, Officium vero datum eſt ad ſuperabundantiam, & pro ſubventione, & ſic potius ex motivo pietatis, & ea liberalitate, eodem modo, quo ſi in eodem actu conceſſa fuit franchitia aliorum 30. Vegetum vini Ripæ, ut in fine inſtrumenti.

Verum ubi etiam dicendum eſſet, quod officium fuerit correſpectivum, adeout venerit in contractum, fueritque pars pretii, ut reflectendo ad veritatem probabilius videtur, adhuc tamen dici non poteſt, ut illud fuerit adeo contemplatum, quod ſine illo contractus initus non eſſet, unde propterea tamquam a ceſſante cauſa finali, etiam in parte locus eſſet reſolutioni, juxta ea, quæ in materia emptionis, & venditionis habentur de illius reſolutione ob evictionem, vel deficientiam unius, vel aliquarum re-
4 rum ex pluribus in contractum deductis C. dum contextus Inſtrumenti id ad evidentiam excludit. Potiſſime dum iſtud Officium non eſt ejuſdem ſpeciei, & naturæ, utpote jus incorporale, & reſolubile, in quo non intrat ratio affectionis, ſed ſolum intrat ratio intereſſe pro valore tunc currenti; Ideoque videtur proprie actam id, quod frequenter in iſta permutationis contractu contingere ſolet, quod ſcilicet, cum non de facili detur caſus, ut bona, quæ permutantur, ſint omnino æqualia ejuſdemque valoris,
5 idcirco oportet ſupplere in æqualitate cum pecunia, ſive cum bonis mobilibus, aut aliis rebus inter permutantes non contemplatis, ſed ſolum accidentaliter in contractum deductis pro dicta adæquatione facienda, intrante ſolum quæſtione, quando inæqualitas eſt magna, adeout pecunia, vel aliæ res ejus loco data, excedat valorem rei permutatæ, an corrumpat contractum illumque tranſire faciat in diverſum contractum emptionis, & venditionis; adhibito vocabulo permutationis ad fraudandum retractum, ſive ad fraudandam gabellam, alioſque ſimiles effectus, de quibus ea deductis agitur in ſede Regalium, & Servitutum, occaſione agendi de Gabella, & alibi, D. ſed iſta quæſtione non intrante, quia minor comparativa, & modica ſit ſuppletio, adeout indubitanter contractus permutationis ſuam retineat naturam, tunc ſi avocetur pecunia, vel evincatur res, quæ pro ſuppletione loco pecuniæ data fuit, non intrat concluſio ſuper reſolutione contractus, & regreſſus ad bona propria, cum id ſolum procedat, quando evincuntur, vel deficiunt ipſæ ſpecies principaliter in contractum permutationis deductæ, & in quibus cadere poteſt ratio affectionis ſed conceditur ſolum actio ad id quod intereſt, cum hypothecaria, & forſan etiam cum potioritate ad eadem bona. Iſteque diſcurſus in puncto Juris verus, & fundatus, clare comprobatus quoque remanet a facto, quoniam cum amplis clauſulis, & cautelis in Inſtrumento promiſſa legitur hinc inde evictio, & defenſio, reſtricta ad Oppida, Caſtra, Caſalia, & Tenutas reſpective, nullum autem verbum de Officio.

Iſta itaque vera, & juridica theorica attenta, dicebam 6
quod aliud Hoſpitali contra Cameram competere non poſſet, niſi actio ad illud pretium, pro quo Officium tunc valebat, fingendo, quod Camera pro ſupplenda inæqualitate ſolviſſet illam pecuniæ quantitatem, cum qua incontinenti (duos actus ita occultando) Hoſpitale emiſſet Officium, quæ ſumma, ſeu quantitas, attento illorum temporum currenti valore, erat ſine dubio longe minor, quam jam ſoluta ſcutorum 11. m. dum iſte eſt valor, qui currebat poſteriori tempore ſub Pio IV. quando ille notabiliter excreverat, tum in ſpecie iſtorum Officiorum ob intermediam deficientiam plurium ex ſex antiquis Officialibus, ob quam emolumentorum augmentum ſecutum erat, tum etiam in genere ſuper omnium rerum aucto valore, qui ſub Paulo III. partim ob proximum Urbis excidium, ſub Clemente VII. immediato prædeceſſore ſecutum, & partim ob notorias Italiæ calamitates erat longe minor, ut ex pluribus edocemur, & præſertim ex eo, quod ſub Uſurarum ſede inſinuatur de uſuris Judaicis, quoniam ſub Paulo III. erant ad rationem ſcutorum 33. pro centenario, ab ipſo reductæ ad 30. & ſub Pio IV. reductæ ad 24. E cum ſimilibus demonſtrationibus, quæ de facili deduci poſſent. Non poteſt enim prætendi refectio augmenti ex beneficio temporis ſuperventi, quoniam id venit ſub nomine damnorum, & intereſſe ultra id, quod Camera habuit, quæ non debentur, niſi ubi inerant termini formalis evictionis, vel obligationis ad damna, & intereſſe ratione delicti, vel culpæ, ex iis, quæ habentur in capitulo ſequenti; Unde propterea ſi tunc pro dicta peræquatione Camera dediſſet tot loca Montium tunc fructantia ad rationem decem pro centenario, unde propterea eorum valor 7
in duplo, & ultra excreverat ante reductionem; Si poſtea ſecuta eſſet illius Montis generalis ſuppreſſio, cum ſola reſtitutione pretii intrinſeci ad rationem centum pro loco, utique aliud prætendi non poſſet, & hic eſt caſus.

Quinimo de ſtricta juris cenſura, retentoque dicto præſuppoſito, quod Camera obtineret iſta Caſtra, & loca ex eadem antiqua cauſa permutationis, adeout eſſet in lucro, adhuc neque præmiſſa locum haberent, quæ ad ſuperabundantiam potius dicebantur, & quamvis id quod contigit in Officio, contigiſſet in aliqua ex ipſis ſpeciebus, principaliter in permutatione deductis; Concluſio ſiquidem, de qua ſupra ſuper permutationis reſolutione, & regreſſu ad bona propria, procedit quando evincuntur bona, quæ eo- 8
rum loco in permutatione data fuerunt, quoniam evictio, ſive ſequatur jure dominii, ſive jure hypothecæ, præſupponit, quod alter contrahens non eſſet verus, vel ſaltem non liber dominus, quodque propterea dederit rem non ſuam, quam dare non poterat, dum ſubſequens evictio continere non dicitur caſum novum poſtea ſuperventum, adeout nunc, & de tempore, quo ille ſupervenit, amittan- 9
tur dominium, & poſſeſſio rei, ſed detegit, & aperit illud vitium, quod jam ex tunc, & ab initio inerat; Secus autem ubi res amittatur, ſeu pereat ob caſum, qui poſtea ſuperveniat ſine delicto, & culpa alterius contrahentis, quoniam ad nihil iſte tenetur. Et hic eſt caſus, de quo agitur, dum 10
Officium caſu periiſſe, ac ceſſaſſe dicitur ob ſuperventam ſuppreſſionem generalem ex cauſa publica factam a Principe, cujus factum inter caſus fortuitos recenſetur, ut ha- 11
betur in capitulo ſequenti, ac etiam dictum eſt in præceden-

den-

dentibus. Ponamus enim, quod poſſidente Camera Principis quamplures domos, vel quamplura oliveta, ſive arbuſteta, eadem Camera hujuſmodi bona vendat, vel cum aliis permutet, poſtmodum vero ad longiſſimum temporis decurſum, Princeps ex cauſa publica, puta conſtruendi arcem, ſive muniendi Civitatem, aut impediendi obſidionem, vel pro ſalubritate aeris, aliave ſimili cauſa publica demandet omnium domorum, vel prædiorum demolitionem, ſeu devaſtationem, utique non per hoc prætendi poterit evictio, vel domorum refectio, ſive reſolutio permutationis, cum regreſſu ad bona propria, quoniam nulla contraventio, vel fidei violatio dignoſcitur; Cadente eadem ſuperius inſinuata in Principe duplicitate perſonarum, quæ repetitur etiam in capitulo ſequenti, ubi datur etiam exemplo conceſſionis feudorum venalium, cum ſimilibus.

12

13 Si ergo hæc procedunt cum dicto præſuppoſito, quod per Cameram dicta Oppida, & Caſtra permutata retinerentur ex eodem jure, & titulo permutationis, adeout lucrum, & commodum ex eis reportaret, quo caſu non quidem juris rigor, ſed aliqua non ſcripta æquitas forſan intrare deberet; Multomagis, & abſque dubio, dum juxta præmiſſam facti ſeriem, ex hoc Officio Camera nil habuit, nec habet in manibus, dictaque loca retinet potius jure cujuſdam nimium damnoſæ adminiſtrationis pro ſolvendis fructibus locorum Montium, aliorumque debitorum poſſeſſoris dictorum Oppidorum, pro quibus ſupplendis notabilem ſummam ſingulis annis de proprio erogare cogitur, ideoque eſſet æquitas, quæ reſolveretur in iniquitatem, dum niſi hæc aſſignatio facta eſſet Cameræ, ſed tertio, contra iſtum poſſeſſorem, nulla competeret actio, de cujus competentia contra tertium poſſeſſorem etiam in caſu, quo regreſſus permutanti concederetur, adhuc dubitari poteſt, F. ideoque in hoc ſtulta cenſenda eſt vulgi ignari oblocutio.

14 Eadem in omnibus procedunt in puncto juris, quoad Capitulum Sancti Euſtachii, dum pro Officio, quod ab eo poſſidebatur, nullum penitus pretium Camera habuit, adeout quoad eam dici valeat gratis conceſſum, & implicite donatum. Cum enim Cardinalis Farneſius poſſideret unum ex his Officiis, emptum ad ejus vitam pro currenti pretio, juxta conſuetam hujuſmodi Officiorum naturam, emiſſet autem a dicto Capitulo quoddam Caſale, nuncupatum Turris Vergatæ prope Urbem, pro pretio ſcutorum monetæ 16. m. ex his ſolvit in pecunia numerata ſcuta quinque mille, pro reliquis autem undecim millibus, cum aſſenſu, & auctoritate Pii IV. ceſſit, & aſſignavit dictum Officium, quod ratione perpetuitatis, valutatum fuit in duplo, dum tunc pretium currens erat ſcut. 5500. ut ſupra, in duobus capitulis præcedentibus, unde habita fuit diſputatio ſuper quindenniis, in Regalium ſede peracta; G. pacto tamen adjecto, quod in caſu ea tunc jam prævito, & cogitato ſuppreſſionis Collegii, eſſet in libito dicti Cardinalis emptoris, vel ſuorum hæredum ſolvere dicta ſc. 11. m. vel reſtituere Caſale, cum reſtitutione ſibi facienda reliquorum ſcutorum quinque millium ab eo ſolutorum. Cumque ad manus Cameræ moderno tempore obveniſſet Caſale ex eadem cauſa, ex qua obvenerunt Caſtra, & loca, de quibus ſupra, agendo de Hoſpitali Sancti Spiritus, idcirco eadem Camera ex perſona, & juribus dicti Cardinalis tanquam ſubintrata in locum ejus hæredes, elegit ſolvere dictos ſcutos 11. m. pro quibus tantum Capitulum ex dicto expreſſo actionem habere poterat, non autem regreſſum prætendere poterat, nec poteſt ad Caſale, niſi quatenus non eligeretur ſolvi pretium, ut ſupra, ideoque obligatio Cameræ eſt occaſionalis ex eo quod eſſet tertia poſſeditrix Caſalis ex eadem cauſa oneroſa, & correſpectiva, imo excedente bona ſibi aſſignata, adeout niſi eſſet poſſeditria Caſalis affecti, nullam haberet Capitulum contra ipſam actionem & ſi Caſale poſſideretur ab hærede Cardinalis aliam pariter non haberet actionem, quatenus hæres eligeret ſolvere dictos ſcutos 11. m. in quibus dictus hæres remanet Cameræ debitor pro ejus indemnitate; Et per conſequens caſus videtur dubitandi rationis incapax magiſque ſtulta convincitur oblocutio illorum, qui nullam rerum informationem habentes, volunt fieri Judices, ſed ſtulte.

a *Deſc. 80. de Regal. in principio.*
b *Diſc. 20. de Empt. & Vend.*
c *Lib. 7. de Empt. & Vendit. diſc. 17. & 18.*
d *De Regal. diſc. 49. & de ſervit. diſc. 73.*
e *Lib. 5. de uſur. diſc. 6.*
f *Dict. diſc. 20. de Empt. & Vendit.*
g *Diſc. 162. de Regal.*

De eadem materia ſuppreſſionis Officiorum, & quid in ejus caſu reficiendum ſit illorum poſſeſſoribus in genere, juxta terminos, & diſpoſitionem juris communis.

S U M M A R I U M.

1 *Ubi habentur leges particulares, non eſt immorandum in generalibus, & ad quid iſta attendantur?*
2 *Quomodo iſta materia Officiorum in terminis generalibus tractanda ſit?*
3 *Solvere, vel reſtituere id quod non eſt habitum, eſt ſpecies pœnæ, quæ ſupponit culpam.*
4 *Recenſentur caſus, in quibus ſolvitur ultra acceptum.*
5 *Pœna conventionalis de Canonica æquitate non exigitur ultra id, quod intereſt.*
6 *Fiſcus non tenetur ad pœnas conventionales, vel alia damna, & de ratione.*
7 *De differentia inter juſtitiam diſtributivam, & commutativam, & inter Principem, & privatum.*
8 *Diſtinguuntur caſus, vel ſpecies Officialium.*
9 *De donatariis, ut nil eis debeatur.*
10 *Quam actionem habeat donatarius contra donatorem?*
11 *De facto Principis recenſendo inter caſus fortuitos.*
12 *Ea, quæ habentur de irrevocabilitate donationis, non afficiunt Principem, & quare?*
13 *Ubi agatur de Officiis donatis, non intrat conſideratio venalitatis.*
14 *Quando Princeps habeatur ut privatus, & obligetur per contractum?*
15 *Evictio, quæ ſequitur de natura rei, non præſtatur.*
16 *An, & quando Princeps poſſit donare?*
17 *De poteſtate ſupplantandi ſucceſſorem, quomodo procedat & intelligatur?*
18 *De Conſtitutionibus revocatoriis franchitiarum, & gratiarum.*
19 *Aliud eſt agere de invaliditate, aliud vero de facultate revocandi.*
20 *De differentia inter revocationes particulares, & generales.*
21 *De donationibus, vel conceſſionibus remuneratoriis:*
22 *De obligatione dandi Officiali privato excambium, dantur exempla.*
23 *De illis Officialibus, qui, pretio mediante, emerunt a donatariis, an habeant actionem contra reſignantes?*
24 *An aſſenſus Papæ in admiſſione reſignationis præjudicet Cameræ?*
25 *An Papa ſciat pretium, quod ſolvitur pro Officio?*
26 *De diſcretiva formula reſignationum.*
27 *Quod ſcientia pretii non præjudicet.*
28 *Præſtatio conſenſus pro ejus jure non obligat ad evictionem, vel ad aliud intereſſe.*
29 *Intereſſe Cameræ debet prævalere illi privatorum, & de ratione.*
30 *De illis Officialibus, qui cariori pretio emerunt ab illis, qui emerunt minori pretio a Camera.*
31 *De illis, qui emerunt a Camera, recenſentur variæ opiniones.*
32 *Examinantur opiniones contra Cameram.*
33 *De obſervantia generali in hac materia.*
34 *De differentia inter bona privatorum, & bona, ac jura Principis.*
35 *Examinatur ſecunda opinio Cameræ favorabilis.*
36 *De differentia caſuum, in quibus Princeps tertio præjudicat.*
37 *De tertia opinione media, an reſtitui debeat acceptum.*
38 *Cameralis eſt cenſura Populorum, circa facta Dominantium.*
39 *Quando intret æquitas, vel actio de utili in rem verſo.*
40 *Pretium Officiorum eſt in fructu.*
41 *De læſione Cameræ circa factam reſtitutionem pretii accepti.*
42 *Quale ſit verum pretium, & de conceſſionibus ad vitam, quid importent?*
43 *Quid proprie emptori ad vitam ſupplendum ſit?*
44 *De differentia inter primos conceſſionarios, & reſignatarios.*
45 *Pretium Officiorum in magna parte pendet a facultate reſignandi, qua ceſſante, eſt longe minus.*

C A P. XVII.

PRæſcindendo autem a legibus particularibus, de quibus in proxime antecedentibus Capitulis actum eſt, aliiſque ſimi-

ſimilibus, quibus extantibus, ut generalibus legibus, vel rationibus agendum non eſt, niſi pro particularium inter-
1 pretatione in caſu dubio, vel pro ſuppletione in caſu omiſſo, atque agendo de eodem puncto in terminis generalibus juris communis pro regulatione, non ſolum caſus particularis currentis, de quo actum eſt, & qui huic operi impulſum dedit, ſed de omnibus aliis, qui in eadem ma-
2 teria contingere poſſunt, facile non eſt deſuper certas, & generales ſtatuere regulas, quoniam cum deſuper in corpore utriuſque juris civilis, & canonici leges non habeamus, minuſque noſtri majores, primique magiſtri de materia ex profeſſo tractaverint, atque diverſi ſoleant eſſe
3 ſtyli Principatuum, quinimo in eodem Principatu diverſæ eſſe ſoleant hujuſmodi Officiorum erectiones, aut privilegia, idcirco juxta ſingulorum caſuum qualitatem, & circumſtantias controverſiarum deciſio regulanda videtur, atque alias intrabit ſemper pluries declamatus error æquivocorum, & injuſtitiarum productivus, procedendi in omni caſu cum regulis generalibus, vel cum aliquarum auctoritatum, & deciſionum litera.

Illa tamen generalitas deſuper pro materiæ regulatione prænotanda videtur, illam ſingulis caſibus pro eorum diverſa qualitate, & circumſtantiis diverſimode applicando, ſuperius quoque in cap. 15. inſinuata, quod ſcilicet, ſolvere, vel reſtituere id, quod habitum non eſt, vel quod in ejus utilitatem verſum non fuit, eſt ſpecies pœnæ, quæ intrare non debet, niſi in caſu culpæ, & delicti, ſine quo pœna non datur, unde propterea Regius Propheta in Pſalmo 68. inter quamplures calamitates, & injuſtas oppreſſiones recenſet iſtam, ibi, *quæ non rapui, tunc exſolvebam*: Omnis enim divini, naturalis, & poſitivi juris ratio obligat de juſtitia ad ſimplum, id eſt ad tantundem ejus, quod receptum eſt, ſed non ultra, cum in hoc conſiſtat juſtitia commutativa, quæ eſt humani commercii regulatrix; Et quamvis plures dentur in jure caſus, in quibus ſolvendum, vel reſtituendum eſt non acceptum, ſed aliquid ultra id, quod acceptum eſt, accidentaliter tamen id provenit in pœnam ratione delicti, (ut exempli
4 gratia) ſunt illæ obligationes in duplo, triplo, quadruplo, & quandoque etiam in decuplo, quæ in jure communi, ſeu locali habentur ex iis, quæ occaſione agendi de pœna decupli contra fiſci fraudatores habentur in Regalium ſede, de juribus, & rebus fiſcalibus agendo A. vel ob aliquam culpam, ob quam teneatur culpoſus ad refectionem ejus, quod intereſt alterius partis, ut puta, eſt ſolutio uſurarum ratione damni, & intereſſe, ob moram, quæ culpam redolet, vel eſt præſtatio evictionis, quia rem ſuam, & liberam, ut promiſit, non præſtat, & defendit, vel ob aliud non implementum, ob quod ad id,
5 quod intereſt ratione violatæ, ſeu non ſervatæ fidei, quis tenetur, cum ſimilibus, quibus eadem congruat ratio; nam ſemper, vel mora, vel culpa in committendo, ſive in omittendo, aut mendacium præſupponitur, & ſine quibus obligatio acceſſionis non datur, præterquam ubi ſponte, & voluntarie ad id aliquis obligare ſe velit, cum tali caſu obligatio ſine cauſa, vel nulla, & inefficax ſit, vel ſi ratione juramenti, aut ob aliam cautelam valida eſt, & efficax, donationem potius redolet, & quando ſit etiam in pœnam, adhuc iſta conventionalis de canonica æquitate non præſtatur ultra id, quod intereſt. B.

Idque ſi procedit in omni privato, multo magis locum habet in fiſco, inter cujus ſpecialia recenſetur hoc, ut quamvis expreſſa accedat promiſſio, vel ſtipulatio, adhuc
6 tamen ad pœnam, vel alias de jure non debitam acceſſionem non teneatur, ſed ſolum ejus obligatio ſit ad id, quod recepit, vel ad illud intereſſe, quod Principis, vel Officialium actus culpoſus, & illicitus obliget, ratione juſtitiæ naturalis, ea ex differentiæ ratione, quod privati habent liberam ſuorum bonorum diſpoſitionem, adeo ut poſſint illam donare, ſive ut Juriſtæ dicere ſolent, projicere in Mare, ex vulgari dictatio, quod quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter, quod non verificatur in illo fiſco ſavorabili, qui conſiſtit in Ærario publico, & in Reipublicæ patrimonio, quoniam illud non ſolum Officiales, & miniſtri donare, vel profundere non poſſunt, ſed neque id facere poteſt de juſtitia ipſemet Princeps abſque juſta cauſa, ſaltem in ratione juſtitiæ diſtributivæ,
7 quæ latius patet, iſtaque dignoſci videtur differentia inter Principem, & Miniſtros, quod iſtorum facultas reſtricta eſt intra magis anguſtos cancellos juſtitiæ commutativæ, Princeps autem habet latiores habenas intra magis amplos fines juſtitiæ diſtributivæ, quæ tamen ſemper verificari debet, ut in conſueta Regalium ſede advertitur, agendo de Principis poteſtate, ac etiam in opuſculo de Principe practico, & alibi.

His igitur ita prænotatis, deſcendendo ad examen propoſiti thematis, procedendum videtur cum eadem caſuum, vel inſpectionum diſtinctione, de qua ſupra, cap. 15. ob rationis diverſitatem notabilem, quæ inter unum, & alterum caſum dignoſcitur.

Primus itaque caſus eſt illorum Officialium, qui directe, & immediate obtinuerunt, atque de tempore ſuppreſ- 8
ſionis eumdem continuando titulum, retinent Officia ex cauſa lucrativa, utpote eis per Pontificum elargita, prout in Pontificis Nepotibus, vel Conjunctis, & quandoque etiam familiaribus, ſorte cum aliqua parum commendabili frequentia ſpecialiter practicari ſolet, ut inſinuatur in Regalium ſede, C. atque in ſpecie Officiorum Collegii Secretariorum Apoſtolicorum, de quo in præcedentibus actum eſt de tempore ſuppreſſionis, computatis mediatis, & immediatis, verificabatur in medietate.

Alter caſus eſt illorum Officialium, qui fovent quidem titulum, & cauſam oneroſam quoad ſe, reſpectu vero Cameræ pariter fovent cauſam lucrativam, quod ſcilicet pro tunc currenti pretio immediate, vel mediate Officia emerunt a donatariis, in quorum, non autem Cameræ utilitatem, verſum eſt pretium.

Tertius eſt caſus illorum, qui quoad ſe, in totum fovent cauſam oneroſam, ſed quoad Cameram fovent eamdem cauſam oneroſam in parte, non autem in totum, quia nempe emerunt Officia a Reſignantibus, qui immediate, vel mediate emerunt a Camera pro minori pretio, adeo ut pars pretii ceſſerit ad commodum reſignantium, non autem Cameræ.

Et quartus demum eſt caſus illorum, qui directe, & immediate emerunt a Camera, pro minori tamen pretio, quam de præſenti curreret; Unde propterea intrat dubium, an eis reficiendum ſit augmentum intermedium a temporis beneficio cauſatum.

In primo caſu donatariorum foventium cauſam mere lu- 9
crativam, adeo ut non intret inſpectio donationis remuneratoriæ, planum videtur, quod nulla penitus competat actio repetitionis pretii, juxta diſtinctionem, de qua ſupra, in c. 15. quoties enim Princeps non committit rem illicitam, privando poſſeſſorem ſine cauſa, adeo ut non intret ſuperius recenſita pœna, vel obligatio ad ſolvendum id quod habitum non eſt, ratione delicti, vel culpæ, nulla videtur ſubeſſe juris ratio, vel diſpoſitio, quæ donatorem obliget erga donatarium ad evictionem, vel ad refectionem æſtimationis rei donatæ, dum juris regula eſt in contrarium, quod donator non tenetur de evictione, vel defenſione rei donatæ; Potiſſime, ubi donatio incipit a traditione.

Et licet iſta concluſio procedat, quando ex facto tertii evictio proveniat, vel etiam ex facto ipſius donatoris ante donationem, non autem quando ex ejus facto voluntario 10
poſt donationem, illam deſtruendo, vel non obſervando, cum tunc non intrent termini evictionis, ſed termini inobſervantiæ facti proprii, quod impugnari non poteſt, ne alias indirecte detur illa revocandi, vel pœnitendi facultas, quæ directe donatori negatur, ut in ſua Donationum ſede advertitur. D. Attamen id procedit, quando donator voluntarie, & ſine juſta cauſa facit actum, ex quo reſultet violatio datæ fidei, & impugnatio actus proprii irrevocabilis, quod in his terminis dici non poteſt, ut pluries inſinuata duplicitate perſonarum, quæ conſideratur in Principe, una ſcilicet privati contrahentis, & altera ſupremi 11
Moderatoris Reipublicæ in illis actibus, quos gerit pro publica neceſſitate, vel utilitate, ejuſdemque Reipublicæ bono regimine; Ideoque id, quod per iſtam poſteriorem perſonam fit ex cauſa publica, fortuito caſui potius referendum eſt, & aſſimilandum fulguri, vel tempeſtati, ſive inundationi, aut incendio, aliiſque ſimilibus caſibus, ob quos fidei violatio ſequi non dicitur, cum iſtius termini proprie cadant in actibus ſingularibus, qui cum tertii injuria, & cum injuſtitia fiant, puta aliquem ſine cauſa privando, ut dictum eſt ſupra, cap. 13.

Ac etiam, quia ea, quæ de irrevocabilitate donationis inter vivos in jure civili habentur diſpoſita, cum diſtin- 12
ctione, inter donationes inter vivos, & illas per ultimam voluntatem, ut poſteriores ſint revocabiles, non autem priores, ſive de donationibus inter conjuges, aut inter patrem, & filium, ſive in donationibus ob cauſam, vel in facultate revocandi ex cauſa ingratitudinis, aut in reſolutione ob ſupervenientiam filiorum, cum ſimilibus, procedunt

cedunt cum privatis, qui dictæ legi poſitivæ ſubjacent, non
autem cum ſupremo Principe, qui illis eſt ſolutus, dum
eſt lex animata, & poteſt donationem declarare revocabi-
lem, dum ita nil tollit donatario de proprio, ſed ſolum
aufert beneficium a ſe conceſſum, ut in propoſito faculta-
tis revocandi Officia non venalia, & gratis data in ſua
Regalium pluries enunciata ſede advertitur, E. dum ita
nulla dignoſcitur differentia inter venalia, & non venalia,
13 quando nulla intercedit venalitas, nullaque cauſa onetoſa
& correſpectiva ob quam intret illa juſtitia naturalis, &
commutativa, quæ ſaltem in vi directiva obligat quoque
Principem, qui cum ejus poteſtate ordinaria illi derogare
non poteſt, & ob quam rationem habetur, quod in con-
14 tractibus cenſendus eſt jure privati, quoniam id procedit
in contractibus correſpectivis, & in illis pactis, cum qui-
bus conſervatur humanum commercium, & humana fi-
des, ac ſocietas, unde propterea dicuntur juris naturæ, vel
gentium, ſecus autem ubi agitur de donationibus, & gra-
tuitis elargitionibus, quarum retractatio non lædit juſti-
tiam naturalem, neque præjudicat in bonis propriis dona-
tarii, qui ſemper dicitur in lucro ob commodum interme-
dium, atque eſt irrevocabilitas, quæ pendet a mero jure
civili, ſeu poſitivo, potiſſime vero ubi non intret illa con-
ſideratio, quæ intrare ſolet in Officiis habentibus annexam
dignitatem, & publicam adminiſtrationem, adeout remo-
tio grave præjudicium parere poſſit remoto, & degrada-
to in fama, & eſtimatione ac etiam in immutatione
ſtatus, F. quæ conſiderationes utique non cadunt in Offi-
ciis venalibus de ſecunda, & tertia ſpecie, ad ſolum ne-
gotium pecuniarium acquiri ſolitis.

Clarius vero ob duas conſiderationes, quæ in ſubjecta
15 materia magis, quam in rerum indifferentium privatis do-
nationibus cadunt, una nempe quod hujuſmodi Officia,
aut reſpective Collegia, & Tribunalia, de eorum natura
ſunt ad Principis placitum diſſolubilia, ac propterea quan-
do ſuppreſſionis, vel diſſolutionis caſus, tanquam per ſpe-
ciem mutationis gubernii contingit, tunc ſequi dicitur evi-
ctio de natura rei, quo caſu neque venditor, alias de jure
ad evictionem obligatus, iſtam præſtare teneatur, ideoque
conceſſum dicitur illud Officium, donec duret, & ſit in
rerum natura, non autem, ut eo reſoluto æſtimatio præ-
ſtanda ſit, cum id revera nullum penitus habeat nec juris,
nec rationis fomentum. Et altera quia retentis terminis po-
teſtatis ordinariæ, quæ a jure, & a ratione regulari debet
non parum dubitari poteſt de facultate faciendi hujuſmodi
elargitiones; Quoniam quia cum emolumenta, quæ ex
iſtorum Officiorum venditionibus in dies, & tempora per-
cipi ſolent, recenſeantur inter fructus, & redditus Princi-
patus, tanquam fructus dotis reipublicæ pro ſubſtinendis
ejus oneribus, adeout ſolus exceſſus ſit ad liberam diſpoſi-
tionem Principis, ad inſtar viri, cui aſſimilatur ſuper diſpo-
ſitione fructuum dotis, poſt ſupportata onera matrimonii,
& non alias, ut in opuſculo Italici idiomatis de Epiſcopo,
& in altero de Principe, advertitur G. (quiquid Mora-
16 les, & præſertim Clauſtrales, modicam quiddem negotio-
rum mundi in genere peritiam, in ſpecie vero nullam pe-
nitus habentes notitiam ſtatus, & redditūum, & fructuum
iſtius utriuſque Principatus, & quidnam iſta Officia, eo-
rumque venditiones importent, evagentur, & idealiter
diſcutiant, ut in aliquibus practicis annotationibus cum
ſolo facto oſtenditur) idcirco non de facili verificatur ca-
ſus hujuſmodi excreſcentiæ, ſine qua non poſſunt populis
onera, & gravamina imponi pro publicorum onerum ſup-
portatione, ut fiant elargitiones illorum fructuum, & red-
dituum, qui pro tali ſupportatione deſtinati ſunt, ac de-
ſervire debent, (ſuper quo tamen veriitati integer locus
relinquitur, adeout diſcurrendi, vel motivandi gratia tan-
tum hæc inſinuata cenſeantur:) Ac etiam quia cum hu-
juſmodi Officia dicantur in fructu potius, quam ſorte,
tanquam per quandam anticipatam futurorum emolumen-
torum perceptionem, ut advertitur ſupra in cap. 3. hinc ſe-
quitur, quod quilibet Pontifex poteſt de ſtricto jure ſacere
venditiones, vel conceſſiones hujuſmodi emolumentorum
in futurum percipiendorum, ejus jure durante, non autem
ſupplantare ſucceſſores, atque conceſſiones conferre in tem-
pus inhabile, ita percipiendo fructus illius temporis, in quo
ipſe non eſt amplius dominus, & qui pertinent ad ſucceſſo-
rem ſupportantem onera hujus politici matrimonii, ut præ
cæteris motivat in ſuperius acta cauſa Collegii Secretario-
rum Boſculus in ejus reſponſo inferius regiſtratus, n. 15.
17 Et quamvis in eodem cap. 3. & alibi dictum ſit, quod
juxta magis receptam in Curia opinionem, iſte defectus
poteſtatis ſupplantandi ſucceſſorem, procedit in inferioribus
Prælatis, non autem in Papa; Nihilominus ad eam, de
qua agitur, id recte procedit pro conſervatione commercii,
& publicæ fidei, quando ſervatur ſolitum, quod ſcilicet pro
juſto, & currenti pretio, & ex cauſa correſpectiva, per viam
contractus, conceſſiones fiant, ob ibi conſideratam com-
penſationem iſtius incommodi ſucceſſoris cum commodo,
quod ipſe ſentiet faciendi conſimiles conceſſiones, adeout
intret ratio juſtitiæ naturalis, quæ obligat ad obſervantiam
pactorum, & contractuum, quorum violatio dictam juſti-
tiam læderet, atque cauſaret locupletationem cum aliena
jactura. Secus autem ubi agitur de hujuſmodi gratuitis con-
ceſſionibus, in quibus dicta ratio non intrat, quoniam po-
teſtas ſupplantandi ſucceſſorem, & conferendi conceſſiones
in tempus inhabile, & poſt expiratum, vel reſolutum ejus
jus, eſt quidem apta ad ſubſtinendam conceſſionem, &
ne iſta dici valeat invalida, ſive ne per mortem conceden- 18
tis illico reſoluta remaneat ipſo jure, non autem ad effe-
ctum, ut ſucceſſor non poſſit revocare, quodque revocan-
do teneri debeat ad pretium, vel ad damna, & intereſſe,
juxta illam frequentem, & quotidianam praxim quam in
hoc Principatu habemus in Conſtitutionibus revocatoriis,
quas quilibet novus Pontifex facere ſolet de conceſſioni-
bus franchitiarum, aliarumque exemptionum ad favorem
Nepotum, & Conjunctorum, vel familiarium Prædeceſ-
ſoris; Et conferunt quæ in ſede Juriſpatronatus, H. & ali-
bi habentur circa Conſtitutiones revocatorias Innoc. VIII.
& Adriani VI. & circa Regulas Cancellariæ, quando com-
plectantur beneficia de Jurepatronatus, cum diſtinctio-
ne, quando conceſſio dicatur ex cauſa onetoſa, unde di-
ci mereatur ex juſtitia, & quando ex gratia, & privile-
gio cum ſimilibus; Ideoque aliud eſt agere de nullitate, 19
vel reſolutione conceſſionis, & aliud agere de facultate
revocandi, etiam ubi revocatio eſſet ſingularis, vel ſpecia-
lis de certa ſpecie, quæ adhuc remaneat in rerum natura,
juxta deducta ſuperius, cap. 13. Multo magis ubi pro pu-
blica utilitate, vel neceſſitate, vel meliori adminiſtratio-
ne Reipublicæ fiat ſuppreſſio generis, adeout non intrent
illæ conſiderationes, quæ ratione præjudicii famæ, & æſti-
mationis, vel ratione odii & livoris, aut ratione notabi-
lis mutationis ſtatus cadere poſſunt, & ſolent in revoca-
tionibus, vel privationibus particularibus, ut advertitur in
conſueta Regalium ſede, occaſione agendi de poteſtate
Principis tollendi jus tertii, I. ac etiam in ſede Beneficia-
li occaſione agendi de jure amovendi in manualibus, cum
K. ſimilibus.

Aliqua vero dubitandi ratio in hujuſmodi conceſſioni- 20
bus gratuitis, & ſine pretio, cadere poteſt, atque excitari
ſolet, quando dicantur fieri ex cauſa meritoria, ſuper qua
nimium quidem ſe involvere videntur aliqui moderni Ju-
riſtæ, magis vero Morales cum illis theoricis, & diſtin-
ctionibus, quæ tradi ſolent ad diſtinguendam donationem
remuneratoriam a pura, & ſimplici, quæ aliam non habeat
cauſam niſi illam benevolentiæ, & liberalitatis, an ſcilicet
agatur de perſonis donare prohibitis, vel non prohibitis,
& an merita narrata ſint in genere, vel deducta ſint ad ſpe-
ciem, cum aliis diſtinctionibus, de quibus in propria dona-
tionum Sede; L. Verum, & in hoc procedi ſolet cum con-
ſuetis æquivocis perpetuo reſultantibus, quando cum gene-
ralitatibus proceditur, quoniam aliud eſt agere de validita-
te, vel invaliditate actus, vel de neceſſitate adhibendi in
donationibus remuneratoriis illas ſolemnitates, quæ in pu-
ris, & ſimplicibus donationibus requiruntur, præſertim il-
lam inſinuationis; Et aliud eſt agere de corruptione actus
quod ſcilicet, quamvis in verbis conceptus ſit in figura do-
nationis, vel gratuitæ conceſſionis, re tamen, atque at-
tenta ſubſtantia veritatis magis, quam cortice, ſeu formu-
la verborum, & vocabulorum, dicatur contractus one-
roſus, & correſpectivus ſolutionis debiti, ſeu dationis in
ſolutum illius ſpeciei pro debito generis, ita corrumpendo
naturam actus, illumque faciendo tranſire in diverſam na-
turam onerosam, & correſpectivam, ob quam intret obli-
gatio evictionis, vel alia æquipollens. Ad primum enim
effectum validitatis, vel ſolemnitatum, alioſque ſimiles
effectus, ſufficiunt illa merita, vera quidem, ſeu veriſi-
milia, itaut narrata non ſint, ex ſola cautela, ad legem
fraudandam, atque ſufficit eſſe talia, ut producant quan-
dam obligationem antidotalem, ob quam ex lege con-
gruentiæ, & honeſtatis potius, quam ex lege juſtitiæ, & ex
civili actione illud præmium, ſive illa remuneratio bene
detur, & ſic ad terminos juſtitiæ diſtributivæ potius, quam
commutativæ. Ad alterum vero effectum ut actus corrum-
patur,

Digitized by Google

ratur, atque tranſeat in diverſam naturam dationis in ſolutum, vel implementi obligationis, juxta terminos juſtitiæ commutativæ, requiritur, ut merita non ſolum deducta ſint ad ſpeciem, & probata, ſed etiam, ut ſint talia quod obligent ex lege, ſeu ratione juſtitiæ naturalis, atque civilem producant actionem pro congrua remuneratione, adeout actus neceſſarius potius reſolutionis debiti, quam voluntarius liberalitatis, & gratitudinis exerceri dicatur, Iſte vero poſterior caſus, vel unquam, vel nimium raro verificabilis eſt in hujuſmodi conceſſionibus, quæ per Papam, vel alium ſupremum Principem fiant conjunctis, vel familiaribus, aut Miniſtris, & ſubditis, quoniam iſti ea debito tenentur Principi fideliter, & bene ſervire; ideoque licet valde commendabiles in Principe cenſeri debeant meritorum remunerationes, attamen id procedit ad primos effectus, non autem ad iſtum, ad quem caſus dici meretur idealis.

Et quamvis Juriſtæ ea dicta cujuſdam antiqui gravis Canoniſtæ dicere ſoleant, quod quando Papa tollit Officium, vel beneficium ſine delicto, vel demerentia, tenetur illam perſonam providere, atque (ut præfatus antiquus Canoniſta dicit) illi dare unum bonum cambium, & in quo aſſumpto ſcribentes in caſu, de quo actum eſt in Capitulis proximè præcedentibus pro Officialibus, magnum conſtituebant fundamentum, illudque nimium exagerabant, idque apud aliquos ſuperficiales magnum plauſum habebat; Nihilominus dicebam, quod iſta dici meretur una ex conſuetis Pragmaticorum ſimplicitatibus, vel ineptiis, dum id procedit ex lege congruentiæ, & honeſtatis, & in caſibus particularibus, in quibus agatur de Officiis, vel beneficiis collatis in remunerationem meritorum, quod ſi ex aliqua juſta cauſa ſine delicto, vel demerentia proviſi, oportet, vel congruat illi tollere officium, vel beneficium jam collatum, debeat de altero provideri, non autem ut teneatur Princeps, ejuſque Camera ſolvere de juſtitia pretium, & æſtimationem; Multo vero magis, quando non agatur de tollendo officium, vel beneficium, ut illud alteri detur, firmo remanente officiorum, vel beneficiorum genere, ex quo in altera ſpecie ſine damno Principis, ejuſque Cameræ poteſt illa perſona provideri, Officium, vel beneficium ceſſat, & reſolvitur per extinctionem generis: puta (exempli gratia) Multum emeritus Religioſus providetur de aliqua Abbatia, vel alia Prælatura ſuæ Religionis, ſi ex aliqua juſta cauſa oporteat, vel congruat, illam ei tollere, ut alteri detur, tunc juſtum, & rationabile eſt, ut per Papam, vel alium Superiorem provideatur de altera Abbatia, vel Prælatura, quando caſus vacationis contingat, ſed ſi univerſa Religio ſupprimatur, unde propterea ceſſent, & reſolvantur omnes ejus Abbatiæ, & Prælaturæ, non per hoc ſequitur, ut illi Abbates, vel Prælati, quantumvis emeriti, debeant in æquivalenti de proprio provideri per Cameram, ſive illius æſtimatio ſolvi in pe-
21 cunia. Idemque ſi Rex concedat nimium emerito militi feudum, quoniam ſi oporteat, vel congruat illud ei tollere, ut alteri detur, vel reſtituatur, juxta exemplum jam ſuperius inſinuatum, & in Feudali ſede peractum, M. quod feudum apertum ob felloniam poſſeſſoris, & alteri conceſſum huic tollatur, ut in vim Capitulorum pacis priori poſſeſſori reſtituatur, ratio quidem congruentiæ, & honeſtatis, ac etiam juſtitiæ diſtributivæ exigit, ut Rex debeat illum emeritum de alio feudo providere, quando contingat caſus devolutionis, ſed ſi non provideat, non per hoc dicendum eſt, quod ejus Ærarium, vel Camera teneatur ad limites juſtitiæ commutativæ ſolvere pretium, ſicut tenetur acceptum pretium reſtituere, quando idem feudum Rex vendidiſſet, atque pretium in Cameræ utilitatem verſum eſſet, ut frequens praxis noſtræ ætatis docuit; magis vero ubi Rex pro publica utilitate, bonoque Regni gubernio aliquod feudorum genus extinguat, & ſupprimat, quoniam tunc manifeſtæ fabulæ ſpeciem iſta prætenſio haberet, cum ſimilibus; Ideoque in hoc primo caſu Officiorum donatorum, adeout Officiales foveant cauſam lucrativam, nulla penitus probabilis dubitandi ratio intrare videtur, quoties actus privationis non redoleat poſitivum delictum, cujus ratione de juſtitia intret refectio ejus, quod intereſt.

22 In ſecundo caſu, in quo poſſeſſor Officii, quoad ſe, foveat cauſam oneroſam, quæ tamen ex parte Principis, vel Cameræ non verificetur, quia ejus reſpectu conceſſio ſit gratuita, & qui verificatur in illis Officialibus, qui pretio mediante emerunt immediate, vel mediate Officia a donatariis, negari non poteſt quod Officialibus patientibus Officiorum omiſſionem, aliqua aſſiſtat non ſcripta æquitas, quodque iſte caſus differat a præcedenti, in quo Officiales fovent cauſam lucrativam; unde propterea quando privatio, vel remotio eſſet illicita, & injuſta, utpote ſine cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, & ſine poſſeſſorum demerentia, tunc de juſtitia intraret obligatio, non quidem evictionis, vel reſtitutionis pretii, cum iſti termini nullatenus intrent, dum Camera adhuc conſideratur tanquam donatrix, ſed ex illa obligatione refectionis damnorum, & intereſſe; qua tenetur quilibet injuſtus occupator, vel perturbator, dum ille, qui privationem, vel turbationem patitur, ita damnificatus remanet de proprio. Verum quando ſequatur actus ex juſta cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, & per viam proviſionis univerſalis, adeout reputari mereatur caſus fortuitus ut ſupra, tunc iſta æquitas apta quidem erit ad inducendam in Principe, vel Superiore quandam commiſerationem, ob quam ex congruentia debeat, juxta idoneitatem, & qualitatem perſonæ damnificatæ, cum aliquo munere illam ſublevare, ſed non per hoc dici poteſt, quod ex lege juſtitiæ naturalis, vel ex aliqua obligatione civili ad aliquid teneatur, cum ſolum in his caſibus intret, & concedatur illa æquitativa actio, quæ oritur a prohibita locupletatione de alieno, ſive ab actione de utili in rem verſo, juxta proximos ſequentes caſus, & per conſequens iſte cenſendus erit caſus fortuitus, propterea infortunio adſcribendus, Quæſtiona ſolum cadente inter emptorem, & venditorem, an iſte teneatur illi reſtituere pretium acceptum, & quamvis ſciam caſum diſputatum eſſe in Curiis aliquorum Regum ultra Montes, ac etiam ſciam reſolutiones deſuper proditas, attamen meum nolo explicare judicium, ſed locum veritati relinquo, cum juxta currentes circumſtantias omnis ratio prohibeat proprium judicium deſuper proferre.

Tam ſcribentes pro Officialibus, quam etiam illi, qui in 23
Congregatione deputata, & in Rota ad eorum favorem pro refectione pretii ſoluti ſentiebant in caſu, de quo in proxime præcedentibus capitulis pro refectione pretii ſoluti reſignantibus, ſive ubi eſſent donatarii, ſive emptores a Camera, in ea majori excreſcentia, pro qua ultra pretium, per eos Cameræ ſolutum, ipſi venditores ſecerunt, juxta ſequentem tertium caſum, magnam vim faciebant in eo, quod Papa hujuſmodi reſignationibus aſſenſum dederit, eaſque approbaverit, ideoque alias reſignatarii decepti remanerent a fide publica ipſius Papæ, retorquendo ea, quæ ſuper intellectu Motus proprii S. Pii V. ex parte Cameræ dicebantur, ſuperius inſinuata c. 15. quod ſcilicet reſignatarius, vel novus emptor emere, & acquirere dicitur Officium, non a reſignante, ſed directe, & immediate a Papa, itaut reſignans ſit ſolum medium, vel inſtrumentum illius acquiſitionis ob vacationem, quam inducit ejus conſenſus, cum quo ſe civiliter mortuum facit, ac propterea debet in hoc ſecundo, & reſpective in tertio caſu procedere idem, quod in quarto practicatum fuit cum iis, qui directe, & immediate a Camera emerunt, reſtituendo totum id, quod ab eis ſolutum fuit. Verum iſtud motivum pro meo ſenſu, nullum, nec facti, nec juris fundamentum habere videbatur, ideoque nulla conſideratione dignum. Non ſubſiſtit enim in facto, quo-
niam nec ipſe Papa, neque Datarius, qui eſt ejus organum, 24
quando hujuſmodi reſignationes fiunt, aliquam habent notitiam pretii, tam in ſubſtantia, num iſtud interveniat, nec ne, quam in quantitate, dum in ſupplicationibus deſuper porrigi, & ſignari ſolitis, nulla penitus ſit pretii mentio, & quandoque revera illud non intervenit, quoniam ſæpe hujuſmodi Officiorum poſſeſſores ad impediendam, ſeu fraudandam vacationem, atque faciendas pene perpetuas acquiſitiones ad vitam ſactas, ſoliciti ſunt, imminente gravi ætate, in cujus ſtatu reſignationes amplius non admittuntur, ut ſuperius inſinuatum eſt, illa reſignatione mediante, transferre in aliquem filium, vel nepotem, ſive alium juniorem, ita mutando ſolum periculum vitæ, ad proprium tamen commodum, adeout perſona reſignatarii ſiet ſolum demonſtrative pro dicti periculi regulatione, abſque eo, quod aliquod interveniat pretium, ut præſertim verificabatur in pluribus Officiis ſuppreſſi Collegii, de quo ſupra. E converſo autem quando agitur de conceſſionibus immediatis, quæ fiunt per Papam
de Officiis vacantibus, tunc in ſupplicationibus juxta ſtylum 25
deſuper ſignari ſolitis, ſit mentio pretii, cum ea differentia, quod quando conceſſiones ſunt gratuitæ, dicitur quod pretium in genere condonatur, abſque expreſſione quantitatis, quando vero ſunt oneroſæ, & per viam venditionis, ſpecificatur ſumma, vel quantitas; Itaque diſcretiva inter unam ſpeciem ſupplicationum, & alteram, præſertim captivavit intellectum aliquorum ex Auditoribus Rotæ Flo-

ren-

tentiæ, quæ forte præ cæteris accuratius, & cum magno ſtudio, ac replicatis diſputationibus reſpondere curavit, dum non contenta meo diſcurſu ad hunc effectum tranſmiſſo, ut inſinuatum eſt in facti ſerie ſuperius enarrata Cap. 14. voluit videre integram poſitionem, omneſque informationes datas in Rota ex parte Officialium; iſtud enim ſolum motivum aliquibus dabat anſam dubitandi, quæ ceſſavit cum tranſmiſſione ſupplicationum, juxta dictas diverſas formulas, & ſic ceſſat motivum ex ſolo facto.

26 Verum ubi etiam pretii mentio in reſignationibus quoque fieret, ſive quod alias conſtaret, quod Papa, vel Datarius ejus certam haberet notitiam, adhuc tamen de jure id nullum penitus fundamentum habet, nullaque juris ratio, vel diſpoſitio ſuadere videtur, ut conſenſus præſtatus per intereſſatum ſuper tranſmutatione perſonæ cum notitia pretii conventi inter reſignantem, & reſignatarium, obligare debeat intereſſatum conſentientem ad aliquam evictionem, vel ad refectionem illius majoris pretii, quod inter tertios contrahentes interceſſit, ipſe vero non recepit, cum potius regula juris diſponat in contrarium, quod conſenſus ab aliquo intereſſato

27 præſtitus actui inito inter alios, præſtitus cenſeatur pro ſuo jure, & intereſſe, & ne illum impugnare valeat, non autem ut inducat obligationem evictionis, vel ſolutionis ejus, quod ipſe non habuit, ut quotidiana praxis docet in pleriſque contractibus, tam vitalitiis, quam perpetuis, & præſertim frequenter in Curia in Societatibus Officii, de quibus infra, Cap. 20. quoniam ſi, exempli gratia, Titius recipit a Sempronio ſcuta mille ad Societatem Officii, & poſtea Sempronius creditor vult mutare periculum vitæ, atque transferre ſocietatem in Cajum, cujus perſona pro eodem periculo attendi debeat, utique ceſſante pacto ab initio, neceſſarius eſt conſenſus Titii debitoris, eodem modo, quo contingit in uſufructu, vel in cenſu vitalitio, aliiſque ſimilibus juribus ad vitam, dum in illis procedit adamuſſim idquod in aliis Officiis, in quibus propterea hoc non eſt ſpeciale, ut pluries inſinuatum eſt. N. Si ergo Titius debitor in mille, ſciat quod Sempronius creditor pro ceſſione Societatis, quam Cajo facrat reportet lucrum, & conſequatur remunerationem in aliqua ſumma, quia ſic ceſſionario expediat habere occaſionem illius boni inveſtimenti, non ex eo quod conſenſum præſtat, atque de hoc notitiam habet, reſultabit, quod diſſoluta ſocietate, teneatur reſtituere ultra mille per ipſum habita illud plus, quod inter cedentem, & ceſſionarium conventum fuit. Idemque in cenſibus perpetuis ad libitum debitoris redimibilibus, vel in venditionibus perpetuis factis cum jure redimendi, quoniam cum verius, ac receptum ſit, ut cenſus cedi, vel vendi poſſit tertio pro majori, vel reſpective minori quantitate, quam ſit conſtitutus, ſi vendatur pro majori, & debitor cenſuarius conſentiat, non per hoc ſequitur, ut in caſu redemptionis teneatur reſtituere niſi ſortem ab ipſo receptam, & pro qua cenſus creatus eſt, dum a converſo ſi emptus eſt pro minori pretio, adhoc debitor in caſu redemptionis tenetur reſtituere totam ſortem; Idemque ubi venditor redimere velit rem venditam cum jure redimendi, quæ cum ejus conſenſu per emptorem vendita fuerit alteri, quoniam ipſe aliam non habet obligationem, niſi reſtituendi primum pretium ab ipſo acceptum, atque frequentius practicatur in locis Montium non vacabilium, Et hic eſt caſus, dum conſenſus dicitur ſolum præſtitus pro ſuo jure, & intereſſe, in gratiam contrahentium inter ſe, ideoque novam obligationem inducere non debet.

Idemque, & magis ubi uſusfructus, vel conceſſio vitalitia ſequatur ex donatione, & titulo gratuito, quoniam ſi concedens in gratiam conceſſionarii conſenſum præſtet, ut uſumfructum, vel rem conceſſam ad vitam alteri cedere poſſit, aliquo accepto pretio, non per hoc ſequitur, ſi caſus citra culpam, & delictum poſitivum concedentis præbeat, ut ceſſionarius illa re frui amplius non poſſit, quod ratione ſolius conſenſus debet ipſe donator ſolvere ceſſionario pecuniam cedenti ſolutam; idque exemplificari poteſt, juxta frequentiorem praxim, in feudis Regni Neapolitani, in quo illorum adeo magnus uſus habetur, quoniam ſi Rex concedit alicui ſtrenuo militi, vel benevolo familiari aliquod feudum gratis, Feudatarius autem illud poſtea alteri vendat, accepto pretio, atque Rex huic venditioni præſtet aſſenſum, quem negare non poteſt, nec ſolet, quando Feudatarius habet legitimum feudi ſucceſſorem, ſi tractu temporis pro bono Regni gubernio, & ex cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis Rex tollat uſum Baronum, & feudatariorum (ut forte expediret,) utique prorſus vanum eſſet dicere, quod Regia Camera teneri debet ſolvere pretium, per poſſeſſorem ſolutum tertio, ex ſola ratione aſſenſus, qui præſtitus cenſetur ſolum pro validitate actus, & ad tollendum obſtaculum prohibitionis. Aut ſi Papa gratis, ut ſolet, conferret alicui pinguem Canonicatum, puta Hiſpalenſem, vel ſimilem, proviſus autem, juxta illius Regionis mores, illum reſignaret alteri ſub gravi penſione, illico pro certa ſumma extincta, adeout, ſpectato effectu, reſignatarius Canonicatum obtineret pro magno pretio ſoluto, hiſque Papa aſſenſum præbeat, reſignationem, & extinctionem penſionis admittendo, ſi poſtea ex juſtis cauſis idem Papa ſupprimeret illud Capitulum, omneſque ejus Canonicatus, & Dignitates, non per hoc dicendum erit, ut Camera teneatur reficere illi Canonico pecunias ſolutas cum ſimilibus, & hic eſt caſus.

Idque ſi procedit in rebus, de quibus ſupra, cum ſimilibus, multo magis in ſubjecta materia, quoniam, ut animadvertitur ſupra in Cap. 12. in ſtricta ratione, tam legali, quam Oeconomica, cenſurea potius dignus videtur ſtylus, ita de plano abſque novo pretio admittendi has reſignationes de ſeniori in juniorem, adeout illa venditio, quam Camera facit in vitam unius, & pro pretio, quod unius hominis vitæ veriſimiliter eſt adaptatum, fiat quodammodo perpetua cum pluribus, & reiteratis tranſmutationibus perſonarum, & cum duratione annorum centum, & ultra. Unde propterea dicendum eſt id provenire potius quadam benignitate, & gratioſo beneficio, quod ita Papa impartiatur; Et de conſequens nimium durum, & irrationabile, imo iniquum eſſet, quod contingente caſu non illicito, neque criminoſo, pro hoc benigno, & gratioſo beneficio, deberet Papa, ejuſque Camera pati pœnam adeo exorbitantem ſolvendi id, quod non recepit; Ac propterea licet illis Officialibus, qui talem jacturam ex iſto caſu patiuntur, aliqua aſſiſtat æquitas, & ratio commiſerationis, (quæ tamen nullo pacto aſſiſtit donatariis, ut ſupra) attamen longe major eſt illa æquitas, quæ aſſiſtit Cameræ, cujus damnum, & jactura tendunt, ut alias dictum eſt, in damnum, & præjudicium multarum virginum, pupillorum, orphanorum, & pauperum, aliorumque miſerabilium, & totius Reipublicæ, cujus bonum, tanquam publicum magis attendi debet, illudque prævalere bono aliquorum privatorum, qui neque de totali damno agunt, ob pingues fructus interim perceptos, ut inferius in quarto caſu conſiderabitur.

De tertio caſu non videtur opus agere, utpote mixto, & participante de proxime præcedenti, & de ſequenti, illorum ſcilicet Officialium, qui majori pretio emerunt Officium ab illis poſſeſſoribus, qui pro minori pretio emerunt 28 a Camera, quoniam, quoad augmentum ſolutum poſſeſſori reſignanti, per Cameram tamen non habito, participat de præcedenti ſecundo caſu, ideoque intrant ea, quæ ſuperius d. ſunt, & quoad illud pretium, quod Cameræ ſolvit reſignans, in cujus locum reſignatarius ſuccedit, ejuſque jus, & perſonam repræſentat, participat de quarto ſequenti, ideoque intrant ea, quæ de illo agendo dicuntur; Solumque iſte tertius caſus a ſequenti quarto differre videtur in eo, quod majus damnum, & præjudicium Cameræ dignoſcitur in hac ſpecie Officialium mediatorum, quam dignoſcatur in immediatis, ut infra. 29

Quare agendo de quarto, & ultimo caſu illorum Officialium, qui, mediante pretio Cameræ ſoluto, ab iſta directe, 30 & immediate Officia emerunt, & ſub quo caſu veniunt etiam illi, qui mediate Officia compararunt pro illa rata pretii, quod ab eorum Auctoribus eſt ſolutum, quos ipſi in hoc repræſentant, ut ſupra, occaſione caſus particularis, de quo ſuperius actum eſt, & qui huic operi cauſam dedit, ſuppreſſionis nempe Collegii Secretariorum Apoſtolicorum expertus ſui conſueta extrema vitioſa, conſuetamque opinionum varietatem, & æquivocorum incurſum, quod in omnibus rebus intellectualibus pro humana fragilitate, humanorumque intellectuum veritate ſequi ſolet. Præſcindendo ſiquidem ab iis, quæ in d. caſu reſultant ex illius Collegii legibus particularibus, de quibus actum eſt in Cap. 15. atque agendo de puncto in terminis generalibus diſpoſitionis, vel rationis juris communis. Una opinio extrema eſt, quæ Officiorum poſſeſſoribus aſſiſtit, ut Camera Principis teneatur eis reficere integrum valorem currentem non curando, an pro minori pretio acquiſitio facta ſit, juxta ſenſum plurium Auctorum, deductorum in informationibus datis ex parte Officialium, in calce regiſtratis, ex illa ratione, quod licet ex cauſa publicæ neceſ-

Digitized by Google

neceſſitatis, vel utilitatis concedatur Principi diſponere de bonis, vel juribus privatorum, eis invitis, attamen id intelligendum eſt, dummodo verum pretium eis reficiatur, adeout præfata cauſa publica ſuum operetur effectum, excuſando Principem ab illa tyrannidis, & injuſtitiæ nota, quam alias, dicta cauſa ceſſante incurreret, privando poſſeſſores eorum bonis, vel juribus; Publicæ ſiquidem utilitati, vel neceſſitati conſuli debet cum effectibus publici Ærarii, quando iſtius vires ſuppetunt, illiſque non ſufficientibus, conſulendum eſt cum collectis, & contributionibus omnium ſubditorum, pro qualitate perſonarum, vel modo facultatum, non autem cum gravi damno, & jactura aliquorum particularium. O.

Altera e converſo extrema opinio eſt, in qua in dicto caſu inſiſtebant Camerales, plurium quoque habens fomentum auctoritatum, quas plene cumulabant, ut videre eſt ex eorum informationibus, pariter in calce regiſtratis, ut nihil reficiendum ſit, ex eo quod dicta cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis accedente, factum Principis dici debet caſus fortuitus, aſſimilandus, ut alias dictum eſt, tempeſtati, vel incendio, ſive inundationi, aliiſque ſimilibus accidentibus, pro quibus nil præſtandum eſt, cum dicatur infortunium.

Tertia vero opinio media eſt illa, quam in enunciato caſu particulari ſecutus fuit Pontifex, juxta ſeriem, de qua ſupra, Cap. 14. ut emptoribus reſtitui debeat illa pecunia, quæ ſoluta eſt Cameræ, ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, & ne alias ita obtineat rem, & pretium, & ex alia æquitativa actione de in rem verſo.

Duæ priores opiniones continere videntur, ut dictum eſt,
31 extrema vitioſa, prima namque obligans Cameram ad reficiendum integrum valorem de tempore præſenti, quamvis pretium ex temporis beneficio, vel alio caſu, abſque ſumptu, vel induſtria Officialium auctum ſit, aſpera, & vitioſa eſt, quoniam ita eſſet condemnare Cameram, quæ nullum patravit delictum, ad patiendum pœnam, qualis eſſe dicitur, ſolvendi, quod non eſt receptum, ut ſupra hujus Capituli initio prænotatum eſt, atque eſſet nimium gravare Rempublicam cum damno univerſali populorum, quos ita magis gravare oporteret; Potiſſime, quia ad hujuſmodi actus deveniri non ſolet, niſi quando anguſtiæ urgeant, ut in dicto caſu particulari ſecutum eſt, adeout vel nullatenus occurri poſſit cum collectis, & contributionibus ſubditorum jam depauperatorum, penèque ad impotentiam redactorum vel non niſi cum magno incommodo, eſt practicabile, dum e converſo Officiales agunt potius de lucro captando, quod cedere debet damno, de quo evitando alii agunt, quibus major aſſiſtit æquitas.

Nimium quoque id comprobante praxi, vel obſervan-
32 tia univerſalis orbis civilis noſtræ communicationis, quoniam adhibitis a me diligentiis, occaſione dicti caſus particularis, in Curiis pene omnium Regnorum, & Principatuum citra, & ultra Montes, concordes habui reſponſiones, non dari caſum, ut in ſimilibus ſuppreſſionibus reſtituatur aliquid ultra id, quod per Cameram eſt receptum, frequentius vero minus, ob conſiderationes, de quibus infra, poſt diſpunctas omnes opiniones. Conſiderando potiſſime magnam dignoſci differentiam inter caſum, in quo Princeps diſponat de bonis, vel juribus privati indifferentibus, quæ ſunt in pleno, & libero privatorum dominio,
33 quod ad differentiam, allodiale dici ſolet, puta de domibus, vineis, aliiſque prædiis ruſticis, vel urbanis, ſive de pecuniis, gemmis, argentis, cenſibus, & nominibus debitorum, & caſu in quo, ut in ſubjecta materia, diſponat de illis bonis, vel juribus, quæ in dominio ſint ejuſdem Principis, adeout privatis conceſſum ſit ſolum quoddam jus fruendi temporale, vel dominium improprium, & ſubalternum ad certum tempus, vel ſub conditione motus reſolubile; Priori namque caſu longe major dignoſcitur exorbitantia, & aſperitas, quam in poſteriori, in quo reaſſumit id, quod jam ſuum eſt, non permittendo uſum a ſe conceſſum, ideoque intrare debent termini reſtitutionis pretii percepti potius, quam illis evictionis, vel refectionis damnorum, & intereſſe.

34 E converſo ſecunda opinio pariter extrema, quæ omnem denegat reſtitutionem perinde, ac ſi ex infortunio, & caſu fortuito id accidiſſet ut ſupra; exorbitans quoque, nimiumque aſpera videtur, ac etiam periculoſa ad aperiendam viam fraudibus, ac tyrannidi, quia nempe adulatores fiſcales, & Aulici, ut Principis genio adularentur, curarent hujuſmodi ſuppreſſiones facere, ut ita magnum turpe lucrum, cum aliena jactura reportarent ad favorem fiſci, vel Cameræ; Quamvis enim frequentior praxis doceat, quod quando in indigentiis Princeps utitur pro cauſa publica bonis privatorum, raro valorem ſupplere ſoleat, attamen, ut in dicta Regalium ſede advertitur; P. id contingit, quia aliæ anguſtiæ, & indigentiæ tunc non permittunt; Omnes tamen concordantur ille, qui damnum patitur, agnoſci, & conſtitui debeat creditor ſatisfaciendus, quando ceſſantis illis anguſtiis, & calamitatibus, id commode ſequi poterit, quod tamen raro, forteque nunquam verificari ſolet. Conſiderando quoque magnam dignoſci differentiam inter caſum, in quo Princeps pro publica neceſſitate, vel utilitate ita utatur privatorum bonis, vel juribus, ut nulla eorum remaneant veſtigia, nullaque utilitas cum
tractu ſucceſſivo Principi, ejuſque Cameræ reſultet, puta, 35
quando utitur privatorum domibus, vel prædiis ruſticis pro eis demoliendis, ſive devaſtandis, arbores incidendo, ad effectum fortificationis Civitatis, vel Caſtri, vel tempore penuriæ utitur frumento, aliiſque victualibus Populo famem patienti gratis diſtribuendis, cum ſimilibus, adeout privatorum bona omnimodam patiuntur conſumptionem, & caſum, in quo remaneat utilitas, quæ duret, & ſucceſſivum tractum habeat, adeout ad utilitatem, & locupletationem Ærarii, ſive ad ejus liberationem a gravibus damnis, & interuſuriis id fiat, qualis eſt caſus illius ſuppreſſionis, de qua actum eſt ſupra; Iſto namque poſteriori caſu, cum commode poſſit cum eiſdem effectibus, vel eorum parte conſuli indemnitati illorum qui damnum paſſi ſunt, juſtum non eſt ut privati omnimodam jacturam patiantur, iſteque poſterior caſus non eſt ita neceſſarius, ſicut prior, ſed potius voluntarius, quamvis prudens, juſtus, & pro publica utilitate commendabilis, ac propterea ambæ iſtæ opiniones extrema vitioſa continere videntur, ideoque æqualiter ſunt reprobatione dignæ.

Tertia opinio media, quæ ſolum obligat ad reſtituen- 36
dum acceptum ex æquitativa actione de in rem verſo, & ne alias detur locupletatio de alieno contra naturalem æquitatem prohibentem, ut unus careat re, & pretio, & e converſo alter obtineat utrumque, licet me conſulente, laudante, & cooperante practicata fuerit in dicto caſu, qui huic operi occaſionem dedit, quinimo latius practicata fuiſſet, cum illis, qui fovebant cauſam onerosam abſque eo, quod Camera aliquid habuerit, quia nempe emerunt a donatariis, vel cariori pretio emerunt a prioribus emptoribus, quando meo acquieviſſent conſilio, ſe remittendi pietati, & benignitati Pontificis, quod facere noluerunt; Nihilominus tale conſilium innixum potius fuit cuidam non ſcriptæ æquitati, magis vero prudentiali rationi, ut ita ſatisfieret ignaro, & ſtulto vulgo, frequenter obloquenti contra propria commoda, ad inſtar frænetici inſanientis contra Medicum, dum iſtæ, & ſimiles proviſiones ad populorum levamen, & beneficium ordinatæ ſunt; Non
tamen de hoc mirandum eſt, quoniam connaturale homi- 37
num vitium eſt cenſurandi facta Dominantium, quantumvis juſta, beneque regulata ſint.

De ſtricta ſiquidem juris cenſura, pariter erronea cenſeri meretur hæc media opinio, erroneaque reputanda illa æqualitas, quæ inter omnes Officiales ſervata fuit in reſtitutione integri pretii ſoluti, quoniam non ſubſiſtunt ſu-
perius conſideratæ rationes locupletationis de alieno, & 38
æquitativæ actionis de utili in rem verſo; Tunc enim iſtæ rationes intrarent, quando pretium, quod Cameræ ſolutum fuit, adhuc extaret in ſpecie, vel in æquipollenti, quia nempe inveſtitum eſſet tanquam capitale in bona ſtabilia, vel jura, quæ pro ſtabilibus habentur adhuc extantia, ſive quod erogatum eſſet in extinctionem æris alieni in ſorte, cum tunc dicatur adeſſe verſum, quæ durat, & extat de præſenti; unde de conſequenti reſultat, ut eodem tempore ita habeatur res, & pretium contra naturalem æquitatem, ſed quoniam, ut dictum eſt Cap. 3. & alibi, pretium, quod ex hujuſmodi Officiorum venditione percipitur, reſpectu Principis concedentis, habet ſpeciem fructuum potius, quam ſortis, & veri pretii, cum ſit quædam antici-
pata perceptio futurorum fructuum, ideoque non verifica- 39
tur ſimultanea retentio rei, & pretii penes eandem perſonam, contra naturalem æquitatem id prohibentem, quoniam pretium amplius non extat, utpote a multo tempore jam conſumptum tanquam fructus; minuſque verificatur æquitativa actio de in rem verſo, vel prohibita locupletatio de alieno, quoniam ad hoc, ut iſta intret, opus eſt, ut verſum adhuc duret, atque de præſenti exiſtat, Q. quod non verificatur; Unde propterea ex reſtitutione pretii a multo tempore habiti, & inter fructus in uſus currentes

erogari, reſolveat abſurdum, cum evidenti Cameræ læſione omni jure prohibitum, ut pro fructibus per adminiſtra-
40 tores pro tempore perceptis, & conſumptis, coacta fuerit Camera in dicto caſu contrahere debitum perpetuum, & fructiferum, cum erectione tot locorum Montium, & ſic alienare proprietatem pro fructibus, quod omni jure, omnique ratione damnatum eſt.

41 E converſo, reſpectu Officialium, illa pecunia, quam ipſi ſolverunt, dici non poteſt, nec debet, juxta veros juris terminos, rei venditæ pretium, quoniam iſtud dicitur, quando æquivalet ſubſtantiæ rei, cujus loco ſubrogatum eſt pro ejus intrinſeco valore, quod in conceſſionibus vitalitiis dici non poteſt, quoniam per eas non alienatur ſubſtantia, & proprietas, minuſque pretium retinet ſuam naturam, ut reſtituendum ſit, quando res vendita evincatur; Ideoque licet ex quodam uſu loquendi adhibeatur terminus emptionis, & venditionis, vere tamen in ipſa re non verificatur, ſed potius verificatur in conceſſione, ſeu venditione commoditatis, vel facultatis fruendi, & percipiendi fructus ad vitam tanquam per anticipatam fructuum venditionem ſub incerta alea, ut pluries dictum eſt; Unde propterea potius iſte dicendus eſt contractus innominatus do, ut facias, ut in Emptionis, & Venditionis ſede, & alibi, agendo de his conceſſionibus ad vitam, advertitur. R. Exindeque manat quod ſicuti reſpectu Principis concedentis, ejuſque Cameræ, illa pecunia, quæ ſub nomine pretii una vice recipitur, habet ſpeciem fructuum, ita e converſo in emptore, vel conceſſionario illi fructus, qui ſingulis annis, vel temporibus percipiuntur, habent ſpeciem ſortis, quæ ita minutatim, & in dies cum aliquo augmento, quando caſus longæ vitæ concurrat, recuperatur, dum illa pecunia, quæ ſoluta eſt, non retinet amplius naturam ſortis, ut inſinuatum eſt ſupra, Cap. 12. oc-
42 caſione agendi de fructibus perceptis ex hujuſmodi juribus vitalitiis per vitam, vel per hæredem, ſive per fideicommiſſarium, & ſimiles; Et per conſequens iſte Officialis, qui per multos annos Officium poſſedit, ejuſque emolumenta percepit, in notabili parte ſuum pretium recuperavit, ideoque juſtum non eſt, quod illud integrum conſequi debeat, ſed ſolum ei debetur illa quantitas, pro qua veriſimiliter æſtimari poteſt futurum incertum tempus ejus vitæ, & quæ æſtimatio regulanda non eſt juxta quamdam computationem generalem factam a lege ad alios effectus, ut male aliqui leguleici pragmatici opinantur, ſed juxta communem æſtimationem pro ſtatu, & qualitate cujuslibet perſonæ. S.

Prorſus enim vanum eſt dicere, ut eandem æſtimationem habere debeat illud jus vitalitium, quod habuit de tempore conceſſionis factæ juveni valido, & habeat poſt decem, & viginti annos, & quando conceſſionarius conſtitutus eſt in graviori ætate, vel in deteriori ſtatu valetudinis, ut notoria, & quotidiana praxis docet in cenſibus vitalitiis, & in extinctionibus, vel ceſſionibus commoditatis penſionum eccleſiaſticarum, aliiſque venditionibus ad vitam, & ſic manifeſtus videtur error omnea pariformiter tractare, idemque pretium ab initio ſolutum reſtituere, cum potius in ſingulis poſſeſſoribus haberi debeat ratio ætatis, & valetudinis, ac longioris, vel reſpective brevioris temporis, quo quilibet poſſeſſor hoc jure vitalitio potitus eſt.

43 Atque ad effectum faciendi hanc æſtimationem, ſeu regulationem, notabilis quoque dignoſci videtur differentia inter tertium, & quartum caſum, nempe inter Officiales immediatos, qui directe, & immediate obtinuerunt Officia a Camera ad eorum vitam, & illos, qui mediate obtinuerunt, mediantibus ſcilicet reſignationibus pluries repetitis per longiſſimum tempus, etiam quandoque centenarium, & ultra, quoniam prorſus aſperum, & irrationabile videtur, quod ille, qui vendidit rem ad vitam unius perſonæ, & pro pretio nullius vitæ eventualitati proportionato, debeat pati privationem ejuſdem rei per adeo longum tempus, quod abſorbeat duplum, & triplum, ac etiam quadruplum pecuniæ habitæ, & quod deinde iſtam integram reſtituere debeat. Ubi enim agitur de prima, vel unica reſignatione, intrare poteſt conſideratio, quod mutatio de una perſona in alteram, ſive de una vita in alteram, non ſit adeo præjudicialis ob incertitudinem, an prius unus, quam alter ſit defecturus, & nihilominus etiam iſto caſu, quando tranſmutatio fit de ſeniori in juniorem, vel de minus valido in magis validum, adhuc fabuloſum eſt dicere, ut actus non ſit graviter præjudicialis, ut etiam ſuperius inſinuatum eſt, ſed quando res ita in longum protrahitur, cum reiteratis, & multiplicatis reſignationibus, ac mutationibus, adeout naturaliter vita primi conceſſionarii, ac etiam primi reſignatarii durare non potuerit, tunc ulteriores admiſſiones reſignationum, ſine dubio, redolent implicitas donationes, & meras gratias ſine pretio, vel ſine recompenſa, atque ad hoc attente reflectendum venit, quoniam videtur clara veritas, quæ manibus palpatur. Siquidem ex novem Officialibus foventibus cauſam oneroſam, etiam reſpectu Cameræ, eo quia ab ipſa, cum ſolutione pretii, mediate, vel immediate Officia habuerunt, compertum eſt, quod unum Officium conceſſum fuit de anno 1565. Unde per ſpatium annorum 113. per plures manus tranſivit; Alterum de ann. 1582. & ſic per annos 98. Alterum de anno 1623. & ſic per annos 56. Duo de anno 1627. & ſic per annos 53. Alterum de anno 1643. & ſic per annos 56. Alterum de Anno 1650. & ſic per annos 29. Alterum vero de anno 1662. & ſic per annos 17. & alterum de anno 1674. & ſic per alios quinque; Ideoque excepto ultimo, liquet, an dici valeat, quod Camera habeat in manibus, & an remaneat de alieno locupletata, ſed quod imo potius cum reſtitutione facta remaneat notabiliter damnificata.

Præterea eatenus hujuſmodi Officia vacabilia habere di-
cuntur ſuum pretium, quod perſeverat in patrimonio libe- 44
ro, & allodiali regulatum ab illo valore, quem ei præbet communis uſus, regulari ſolitus a quantitate emolumentorum, & a qualitate temporum, quatenus ineſt libera facultas illa reſignandi, ſtante pluries inſinuato ſtylo, quod reſignationum admiſſio denegari non ſolet, nec poteſt, quando non accedat juſta cauſa gravis ætatis, vel infirmæ valetudinis, unde propterea, ſi Officii poſſeſſor ſit infirmus, vel in gravi ætate conſtitutus adeout ſit deſtitutus facultate reſignandi, & ſpe recuperandi ſuum pretium, utique quo ad eum, prorſus vanum eſt dicere, quod officium habeat æſtimationem pro communi, & currenti valore, dum ſolum æſtimatur id, quod importare poteſt illa eventualis, & incerta fruitio, quæ ſperari poteſt donec ejus vita duret, ut clare ad ſenſum. Iſte autem caſus quando ſecuta ſit totius generis, vel Collegii ſuppreſſio, juxta ſæpius inſinuatam ſuppreſſionem Collegii Secretariorum, verificatur univerſaliter in omnibus Officiorum poſſeſſoribus, quoniam extincto genere, verificari amplius non poteſt caſus reſignationis particularis, qua mediante poſſeſſor Officii reintegrari valeat de integro pretio, etiam cum aliquo augmento, & lucro, ideoque ejus intereſſe æſtimari debet ſolum habita ratione illius incertæ ſpei, quæ ſupereſt fruendi emolumentis, donec ipſe vivit, abſque ſpe, vel potentia vendendi, quo caſo pretium, neque ad dimidium, imo neque ad tertiam, vel reſpective quartam, imo minorem partem currentis valoris aſcendit, ut docet frequens, & quotidiana praxis in locis Montium vinculatis, cum vinculo fideicommiſſi, unde propterea emptor acquirit T. ſolum commoditatem ad vitam venditoris, abſque ſpe illam mutandi, ac faciendi illas tranſlationes de perſona ad perſonam, quæ fiunt in Officiis; Iſtique videntur in puncto juris veri, ac germani hujus materiæ termini.

Hinc liquet quod illæ generalitates, cum quibus in conſimili caſu ſuppreſſionis locorum Montium vacabilium, procedit modernus hujus Curiæ, doctus quidem, & probatus Canoniſta V. ad rem facere non videntur. Nil obſtante 45
motivo, quod adverſus hanc ceſſationem facultatis reſignandi fieri poſſet in iſto caſu particulari, propter privilegium expreſſe conceſſum per Innocentium VIII. Collegio Secretariorum, ut reſignationes fieri poſſent ſemper, & quandocunque, etiam in articulo mortis; Tum quia, id intelligendum eſt in ſingulis poſſeſſoribus Officiorum, iſtis, atque Collegio adhuc in rerum natura extantibus, non autem poſtquam extincto Collegio, illa non ſunt amplius in rerum natura, ne alias detur in eadem lege repugnantia, vel contradictio non admittenda, dum idem Pontifex præſuppoſuit caſum ſuppreſſionis; Tum etiam quoniam eadem lex non poteſt dividi, atque in parte acceptari, & in parte reprobari, ideoque adverteham intrare dilemma inevitabile, quod aut Officiales volebant illa uti, & cum ejus diſpoſitione procedere, & tunc non poterant aliud prætendere niſi ibi ſtipulatam ſummam ducatorum 62400. dum ſupr. in c. 15. oſtenſum eſt, quod S. Pius V. hanc legem non innovavit; Aut vero, ſecluſa dicta lege, procedendum eſt cum terminis generalibus juris communis, & tunc iſtis attentis præmiſſa procedunt, ex quibus de facili poterit quilibet efformare illud judicium, quod ego efformare nolo, vel efformatum explicare, an bene, vel male jura Cameræ adminiſtrata fuerint in illa majori ſuppreſſione locorum Mon-

tium

tiam vacabilium, de qua enunciatus modernus Canoniſta loquitur.

Alterum quoque dignoſcitur nimium conſiderabile Cameræ præjudicium, ob quod evidentius liquet, quod cum magna benignitate ad Officialium favorem proceſſum fuerit, reſtituendo integram pecuniam acceptam, quod ſcilicet Secretaria Apoſtolica, ſeu Camera gravata ulterius remanet Monte in ſorte ſcutorum 50. mil. erecto ſub Sixto V. ad effectum obtinendi Officia Secretarii domeſtici, & Secretarii ad Principes, juxta ſuperius enunciatam facti ſeriem recenſitam in Cap. 14. dum d. Montis erectio conceſſa fuit ſub lege, & obligatione illum extinguendi infra terminum duodecim annorum, ut ita Officia redire poſſint libera ad Cameram, quia ita ex Officialium non adimplemento damnificata, & gravata remanet ſine cauſa; unde propterea, de juris rigore, ex pecuniis ſolutis cum debitis proteſtationibus, & reſervationibus repetere poſſet ſummam pro dicti Montis extinctione neceſſariam.

a *De Regal. diſc. 119. & ſeqq.* b *De Regal. diſc. 117. de Uſur. diſc. 8. De Camb. diſc. 56. & ſæpius.*
c *Diſc. 2. de Regal.* d *Lib. 7. de donation. diſc. 51. & ſeqq. & magis ad rem, diſc. 58.*
e *Diſc. 148. de Regal. & 177.* f *Dicto diſc. 148. de Regal.*
g *De Epiſcopo practico, Cap. 29. & de Principe practico, Cap. 19.* h *Lib. 13. de jurepatr. diſc. 10. & 65.*
i *De Regal. diſc. 148. & 177. & in aliis eod. tit.*
k *Lib. 12. de benefic. diſc. 80. & in aliis.* l *De donation. diſc. 66. & 70. & in feud. diſc. 94. & alibi.*
m *De feud. diſc. 27.* n *Diſc. 148. de Dote.*
o *Ex relatis in ſæpius cit. diſc. 148. de Regal.* p *Dicto diſc. 148. de Reg.* q *Lib. 8. de credito, diſc. 72. & 73.*
r *De empt. & vendit. diſc. 1. De ſervit. diſc. 78. cum aliis ſupra, Cap. 3. & alibi.* ſ *Lib. 2. de Regal. diſc 30. l. 7. de donat. diſc. 54. & alibi pluries.*
t *Dict. diſc. 30. de Regal.*
u *Fagnan. in c. ex epiſtola, de probat. ex n. 9. ad fin.*

De effectibus, tam favorabilibus, quam odioſis, vel de commodis, & incommodis, quæ remaneant in Officiorum poſſeſſoribus, etiam poſt dimiſſum Officium, & quando ſucceſſor teneatur ad debita, vel onera, & facta prædeceſſoris.

S U M M A R I U M.

1 *De privilegiis, & oneribus remiſſive, & quod in dubio attendi debet obſervantia.*
2 *De reſervationibus, & affectionibus Apoſtolicis beneficiorum, ratione Officiorum.*
3 *De privilegio aliquorum Officiorum circa penſiones.*
4 *De alio privilegio circa retentionem Prælaturæ.*
5 *De privilegio Cameralium circa franchitias, etiam poſt dimiſſum Officium.*
6 *De errore procedendi cum generalitatibus, quia procedendum cum diſtinctione caſuum.*
7 *De illis, qui deſierunt eſſe Officiales per promotionem.*
8 *De illis qui dimiſerunt Officium cum reſtitutione pretii.*
9 *De illis qui proviſionaliter, & tanquam Subſtituti ſederunt in Camera.*
10 *De Cameralibus ad nutum amovibilibus, & quorum Officium non eſt venale.*
11 *De oneribus, ad qua Officialis, dimiſſo Officio teneatur.*
12 *Onera, quando afficiant Officia, etiam poſt vacationem?*
13 *De differentia inter aſſenſum ſuper obligatione feudorum, & reſervationem decreti ſuper Officiis.*
14 *Quando Officium remaneat affectum ex actu Officialis, etiam poſt ceſſatam ejus jus?*

C A P. XVIII.

1 Nimium prolixa digreſſio eſſet reaſſumere commoda, privilegia, & prærogativas eorum, qui hæc Officia venalia obtinent, & e converſo eorum incommoda, & onera, ob magnam eorum pluralitatem, ac diverſitatem, dum aliqua Officia majoribus gaudent privilegiis, commodis & præeminentiis, quibus alia carent, & e converſo aliqua ſubjacent oneribus, incommodis, & ſervitiis a quibus alia ſunt exempta, ideoque ad ſingulorum Officiorum, vel reſpective Collegiorum erectionem eſt recurrendum, iſtaque dubia exiſtente, ad obſervantiam, & praxim, quæ in omnibus ambiguis eſt optima interpres, & interpretationum

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

Regina; Præſertim vero de effectibus, qui ex iſtis Officiis reſultant circa reſervationes, & affectiones Apoſtolicas beneficiorum, quæ ipſi obtinent, frequentiſſime agi contingit in Beneficiorum ſede, ubi etiam de illa affectione, 2
quæ ratione ſemel contractæ reſervationis remanet etiam poſt dimiſſa Officia in illis beneficiis, quæ dum ipſa Officia obtinebantur, poſſeſſa fuerunt; Prout etiam in ſede Penſionum agi contingit de illo privilegio, quod aliquibus Officiis, ſive eorum poſſeſſoribus conceſſum eſt, retinendi 3
penſiones eccleſiaſticas uſque ad certam ſummam pro quolibet Officio, quamvis eſſent uxorati, etiam bigami, & non incederent in habitu, & tonſura, ut præſertim ſunt illæ militiæ, *Cavalierati*, qui Lauretani dicuntur, cum ſimilibus, de quibus, ut præmiſſum eſt, quilibet certificari poteſt in ſingulorum Officiorum, vel Collegiorum erectionibus, quæ omnes vel pro majori parte regiſtratæ habentur in Bullario novo, ſeu veteri.

Inter alias autem prærogativas, quæ remanent, etiam poſt dimiſſum Officium, tanquam effectus conſummatus, dignoſcitur in illis Officiis, quæ annexam habent Prælaturam, ut illa per Officii dimiſſionem, vel amiſſionem non ceſſet, nec amittatur, ſolumque circa uſum coloris violacei in aliquibus requiri ſolet, ut Officium per aliquod tempus retentum ſit, puta per quinquennium; unde propterea frequens praxis docet, ut illi, qui tanquam milites levis armaturæ, animi dotibus, ac merito perſonali non multum 4
bene proviſi, in colore habitus totam vim conſtituunt, illumque adeo inordinate ambiunt, curent hujuſmodi Officia emere, ſed ne periculo vacationis ſubjaceant, elapſo ſtatuto tempore, ſollicitii ſunt illa reſignare ad effectum, ſe reintegrandi de pretio, & quandoque cum aliquo augmento, dum dictam vanam prærogativam coloris ita retinent, indeque ſequitur, quod nimium raræ eſſe ſolent hujuſmodi Officiorum vacationes, quodque ita Camera pro pretio, quod recepit intuitu conceſſionis vitalitiæ, graves ſolvat fructus pro conceſſione potius perpetua. Atque ex iſto effectu retentionis, vel continuationis Prælaturæ, non obſtante dimiſſione Officii, comprobatur quoque id, quod dictum eſt ſupra, Cap. 4. & alibi, quod ſcilicet venalitas non conſiſtit in dignitate Prælaturæ, vel in adminiſtratione juſtitiæ, quæ illi annexa eſt, ſed conſiſtit in accidentali commodo illorum emolumentorum, quæ ita poſſunt adeſſe, & abeſſe citra ſubjecti corruptionem.

Alter magis conſiderabilis effectus, qui adhuc remanet, 5
& durat, non obſtante dimiſſione Officii, ſeu illius vacatione per promotionem ad Cardinalatum, eſt ille, qui dignoſcitur in Officiis majoribus, & primæ claſſis Cameralibus, ut ſunt illa Camerarii, Theſaurarii Generalis, Auditoris Clericorum, & Præſidentis Cameræ, qui potiuntur exemptionibus, & franchitiis a Dohanis, & Gabellis, aliiſque oneribus, quoniam etiam poſt dimiſſum Officium, recuperato pretio, ſive poſt illud vacatum per promotionem, adhuc idem retinent privilegium, quod ex quodam uſu extenditur etiam ad officia Cameralia non venalia, ut ſunt illa Gubernatoris Urbis, tanquam Vicecamerarii, Advocati, & Commiſſarii Cameræ, Advocati pauperum, & Fiſcalis generalis, dubitatione cadente, an ſub hoc genere veniant ejuſdem Cameræ ratiocinatores, vulgo *Computiſta* A; Quinimo etiam illi, qui non habeant Officium in titulum, ſed illud exerceant proviſionaliter, tanquam ſubſtituti per titularem abſentem, vel impeditum, eadem gaudere ſolent prærogativa, pro qua volitat dictetium ex quibuſdam Apoſtolicis Conſtitutionibus deſumptum, quod ſufficiat aliquando ſediſſe in Camera, quod in Officio Cardinalis Camerarii frequenter ſequi ſolet, quia nempe iſte abfuturus a Curia ad aliquod tempus notabile alium Cardinalem, cum titulo Procamerarii, cum Papæ beneplacito, deputat.

Super hoc autem privilegio, de quo non ſemel in Theatro agitur B, in hac facti contingentia dicebam, ut pene in 6
omnibus mea, frequens quidem, non autem ſuperflua, & vitioſa, ſed ſemper opportuna, & proficua eſt dicendi conſuetudo erroneum eſſe procedere cum generalitatibus, & in abſtracto, cum exinde perpetuo reſultent æquivoca, juſtitiæ, & veritati præjudicialia, & confuſiones inducentia, ſed cum caſuum diſtinctione, quæ omnium controverſiarum vere debet eſſe regulatrix, & norma; Ideoque tres conſtituebam caſus, melius autem quatuor conſtitui debent, in quibus ſequitur Officii vacatio. Primo nempe per promotionem ad Cardinalatum, iſtoque caſu, juſta, nimiumque rationabilis conſuetudo, ut retineant

iſtam, aliaſque prærogativas, tum ob tranſitum ad majorem dignitatem, ac rationem majoris benemerentiæ, & pro qua majores pati oportet ſumptus, tum etiam ob depauperationem notabilem, quam ita promoti patiuntur citra eorum voluntatem, ſaltem declaratam, & apparentem, dum promotiones fiunt motu proprio, non ad petitionem, vel ſupplicationem (quamvis hodie in Cardinalibus iſta peculiaris prærogativa in eis, qui fuerint Camerales vel nulla, vel ſatis modica ſit, cum omnes Cardinales potiantur franchitiis pro mercibus, & bonis, quæ ab extra introducuntur) Prærogativa enim nimium conſiderabilis, qua diſcretive potiebantur Cardinales Camerales habendi franchitias, etiam pro mercibus, & bonis jam ingabellatis, & exiſtentibus in fundacis, & tabernis, aliiſque repoſitoriis in Civitate, abolita eſt, rationabiliter quidem ex motivis, & rationibus in Theatro inſinuatis. C.

8 Alter caſus eſt illorum, qui voluntarie hujuſmodi officia cum Papæ beneplacito dimiſerunt, pretio accepto a noviter proviſis de Clericatu, quia nempe ſtatum mutare voluerint, vel acceptando aliquam Eccleſiam actualis adminiſtrationis, aut titularem, ut noſtra ætate practicatum vidimus in pleriſque, & præſertim in Cardinali Boviſio, Cameræ Decano, qui vendito Clericatu, contentus Archiepiſcopatu titulari ſe recepit in patriam, cujus poſtmodum Epiſcopus fuit, cum Cardinalitia dignitate, ſine Officii amiſſione, obtenta, & fuerunt Clericus Cameræ Toregianus, qui vendito Officio obiit Archiepiſcopus Ravennatenſis, & Clericus Cameræ Trottus, adhuc vivens, Epiſcopus Papienſis cum ſimilibus: Vel quia non ſolum Clericatum, ſed etiam Prælaturam ipſam, & vitam eccleſiaſticam eis dimittere viſum eſt, tranſeundo ad ſtatum ſæcularem, ac etiam ducendo uxorem, ut pariter noſtra ætate praxis docuit in pleriſque Cameræ Clericis, & præſertim in Clerico Manzolo, qui vendito Clericatu, & Uxore ducta, miſerabiliter poſtea obiit, & de quo habentur diſputationes ſuper imputatione pretii in legitimam, D. ut ſuperius in cap. 12. inſinuatum fit, ac etiam fuerunt Clericus Cameræ Aribettus, qui uxore ducta mortem violentam quoque per manus ejus ruſticorum, vel colonorum miſerabiliter paſſus eſt, ac etiam Clericus Cameræ Cæſarinus, qui ex neceſſitate quadam potius, quam voluntate, Clericatum vendidit, & Prælaturam dimiſit, ut ſuccederet in Ducatu, & pingui hujus Domus primogenitura, de cujus ſucceſſione, quando ejus, adhuc viventis, abſque prole mors contingat, præventive inter fœminas habetur alibi actum. E. in iſto autem caſu dictus uſus continuationis franchitiarum parum probabilis, maleque fundatus videtur, dum dimiſſio eſt voluntaria, & cum omnimoda recuperatione pretii, unde propterea cauſa reducitur ad non cauſam, nullaque ſuppetit ratio probabilis, quæ iſtam ſuadeat continuationem, ſed potius in contrarium urgent, tum dicta ratio ceſſantis cauſæ, iſtiuſque reductionis ad non cauſam, tum etiam fortius ob fraudes, quæ ita de facili fieri poſſent, ut advertitur in ſuperius inſinuato loco, F. in quo de iſta prærogativa particulariter agitur, quod ſcilicet primogenitus alicujus ditiſſimæ Domus, puta Burgheſianæ, vel Columnenſis, & ſimilis, cujus nimium intereſſet iſtud habere privilegium, quod magnum importaret redditum ob amplitudinem patrimonii, & bonorum, quamvis deſtinatus eſſet ob ſperatam ſucceſſionem in primogenitura, ſtatui ſæculari, & conjugali, poſſet nihilominus vivente patre emere Clericatum Cameræ, veriſimiliter ſibi non denegandum, ut ita facto caſu ſucceſſionis, ſe redintegrando de pretio ſoluto, abſque ulla impenſa, ullaque jactura, magnum redditum ſibi comparare poſſet, quod utique manifeſtum videtur abſurdum, ideoque illa verba *quoad eos, qui ſederunt in Camera*, intelligenda videntur cum terminis habilibus, & reſpectu illorum qui digni ſunt, ut iſtam continuent prærogativam, ſecus autem in iſto caſu, in quo revera nulla ratio ſuppetit, atque ita ſufficit verificari in primo caſu verba prædicta, quæ dici non poſſint omnino otioſa, & ſuperflua.

Tertius eſt caſus illorum Cardinalium, qui aliquando
9 ſederunt in Camera proviſionaliter, tanquam ſuffecti in locum Camerarii abſentis aliqua longa abſentia, & qui cum Papæ beneplacito, quandoque unum, & quandoque alterum ſibi benevolum Cardinalem deputare ſolet in Procamerarium, iſtoque caſu probabilius videtur quoque male fundatam eſſe conſuetudinem, cui abuſus potius nomen conveniat, circa continuationem hujus prærogativæ, etiam poſt dictum munus ceſſatum, quoniam ita eſſe repoſitum in libito, & facultate Camerarii facere id, quod facere non ſolet Papa, faciendo exemptos multos Cardinales cum præjudicio Cameræ, quod nimium grave erat ante dictam moderationem, per quam hodie illud modicum, parumque conſiderabile remanet, ut ſuperius dictum eſt, Ut enim advertitur in enunciato diſcurſu deſuper edito, rationabile eſt, ut abſente Camerario, qui ratione abſentiæ non introducit merces pro ejus uſu, unde propterea dicta prærogativa non potiatur, ut ea potiatur ille, qui ſuum occupat locum per quamdam ſpeciem præmii ejus laboris, & ſic quod reſpectu Cameræ adſit onus Camerarius, non autem, ut detur iſta multiplicatio contemporanea, & cum tractu ſucceſſivo, adeout Camera eodem tempore agnoſcere cogatur multos Camerarios, quod utique irrationabile abſurdum dicendum videtur.

Ex eiſdem rationibus idem dicendum venit in aliis Of-
ficialibus Cameralibus, qui ſunt ad nutum amovibiles, & 10
quorum Officium non eſt venale, ideoque nullam fovent cauſam oneroſam, ut ſunt Gubernator Urbis, tanquam Vicecamerarius, Advocatus, & Commiſſarius Cameræ, & Procurator generalis fiſci, & alii, quoniam Camera unum agnoſcere tenetur, ac immunem tractare officialem, quem eximit ab ejus oneribus ob labores, quos in ejus adminiſtratione ſupportat, ſed nulla ſuppetit ratio, quæ ſuadeat dictam multiplicationem, ideoque iſte pariter dicendus videtur abuſus, ad quem retractis temporibus ubertimis non reflectebatur, bene tamen reflecti debet in currentibus anguſtiis miſerabilium populorum, quando cum debita charitate, & convenienti zelo boni publici (quærendo quæ ſunt Reipublicæ, & Principatus, non autem ſolum propria, & privata commoda) illi, ad quos pertinet, eorum munus bene exercere velint, ut tenentur.

Quoad onera, quæ Officio incumbunt, an eo dimiſ-
ſo ad aliquid Officialis teneatur, occaſione particula- 11
rium controverſiarum, de quibus in conſueta Regalium ſede G. ex hoc etiam agnovi errorem Pragmaticis connaturalem procedendi cum generalitatibus, vel cum aliquarum auctoritatum litera, non reflectendo, ut decet, ad debitas diſtinctiones. Quamvis enim vera ſit regula generalis, quod obligatio occaſionalis, vel cauſativa ceſſet ipſa cauſa, vel occaſione ceſſante, ut frequenter in praxi habetur in illis tertiis aliquorum bonorum poſſeſſoribus, qui explicite, vel implicite ſe obligant ad canones, livellos, cenſus, collectas, aliaque onera, quibus ipſa bona gravata ſint; quoniam intelligitur donec ipſi fuerint illius rei poſſeſſores, vel quod pro talibus de jure haberi debeant, quia nempe vitio, vel culpa ſua deſierint poſſidere, ſecus autem ubi non ſint amplius poſſeſſores tanquam ex ceſſante cauſa, quod recte his terminis adaptatur; Attamen id non ita generaliter, & indefinite capiendum eſt, quoniam intelligendum venit de illis oneribus realibus, vel quaſi, quæ ſine proprio facto, nullaque reportata utilitate, ipſi rei inſint; ſecus autem ubi agitur de onere per ipſum Officialem, vel poſſeſſorem reſpective impoſito ad propriam, & privatam utilitatem, quoniam tunc licet deſinat eſſe Officii poſſeſſor, vel quia illud cum licentia Papæ alteri reſignaverit, vel quia per mortem illius perſonæ, ſub cujus vitæ periculo officium ſtaret, illud vacaverit, adhuc ejus obligatio durat, vel erga eos, in quibus onera adimplenda ſunt, vel erga ſucceſſorem, ſive erga Cameram pro relevatione indemnitatis, ne alias detur inconveniens, quod ipſe locupletatus remaneret de alieno, dum Officium dimittere, vel reſtituere tenetur in eo ſtatu, in quo illud recepit, quoties deterioratio, vel diminutio proveniat a facto proprio, ſecus autem ubi a caſu fortuito, & non culpoſo; Intelligendo de oneribus in futurum, ſive de ſorte principali, & cauſa productiva eorundem onerum, quoniam quoad annualitates decurſas de tempore, quo ipſe fuit poſſeſſor, & percepit Officii fructus, & emolumenta, ex quibus currentia onera in dies, & tempora adimpleri debebat, non dubitatur ejus obligationem adhuc durare, quamvis agatur de oneribus mere realibus, ſine facto proprio contractis, dum illud dicitur debitum proprium, quod in ſingula tempora ſolvi, & adimpleri debebat cum fructibus, & emolumentis currentibus ab eo perceptis.

Dictaque obligatio circa ſortem, vel cauſam producti- 12
vam illorum onerum, quæ facto proprio in privatam cauſam, vel utilitatem impoſita ſunt, durat etiam dimiſſo, vel vacato Officio in ejus perſona, vel hæreditate, & bonis, quamvis cum Papæ auctoritate, & beneplacito id ſecutum ſit, ita & taliter quod ipſum Officium, & in eo ſucceſſores ipſi oneri ſubjaceant, quia nempe illi, ad quorum favorem illa impoſita ſunt, non fidem perſonæ Officialis,

ſed

ſed fidem publicam ipſius Principis, ipſiuſque Officii ſe-cuti ſint, ut (exempli gratia) contingit in erectione alicujus Montis ſuper uno, vel pluribus Officiis juxta ca-ſus in enunciata Regalium ſede diſputatos, quoniam tunc Camera, ipſumque officium facere dicuntur perſonam fi-dejuſſoris, vel correi obligati pro officiali, qui ad inſtar principalis debitoris fidejuſſorem relevare tenetur, ideoque merito Camerales conſueverunt cogere Officiales, vel eo-rum hæredes, etiam poſt dimiſſum, ſeu vacatum Offi-cium, ad extinctionem, & diſſolutionem debiti in eorum privatam cauſam contracti. H.

13 In hoc enim differunt illa debita, quæ per officialem contrahuntur jure, & nomine proprio cum creditoribus ejus fidem ſequentibus, cum illo Papæ aſſenſu, vel bene-placito, quod præſtari dicitur cum ſæpius enunciata re-ſervatione decreti, & illos, qui in dicto caſu erectionis, vel aggregationis Montium ſequuntur fidem publicam, ipſique Officio, & Cameræ potius credere dicuntur; ut hoc poſteriori caſu Officium remaneat affectum, quamvis per mortem vacet, prædicta actione relevationis indemni-tatis competente Cameræ tanquam gerenti perſonam fi-dejuſſoris; priori autem caſu officium redeat liberum, adeout conceſſio reſervationis decreti facta cenſeatur pro ſola validitate actus, & pro illa potioritate adverſus alios officialis creditores, de qua habetur ſupra Cap. 10. non au-tem, cum ipſius Cameræ præjudicio. Atque in hoc diffe-runt feuda ab his Officiis, quod in feudis, quando Domi-nus directus præſtat aſſenſum eorum obligationi, tunc niſi curaverit ſibi conſulere cum clauſula, ſine præjudicio, vel altera æquipollenti, ipſa feuda remanent affecta, etiam ubi eorum devolutio ſequatur, abſque eo quod, jux-ta communem praxim, detur actio eidem Domino in-demnitatis, vel relevationis in hæreditate, & bonis libe-ris Feudatarii, quoties alias cautum non ſit, ſecus autem in his Officiis, quæ libera redeunt ab iis, qui Officialis fidem ſecuti ſunt, niſi alias expreſſe caveatur.

Tunc autem ſucceſſor in officio tenetur ad onera prædi-cta in propriam, & privatam cauſam per prædeceſſorem impoſita, vel contracta, quando ſucceſſor obtineat Of-ficium per viam reſignationis ſibi factæ per prædeceſſorem, mediante pretio inter eos convento, cum expreſſa hujuſ-modi onerum ſuſceptione, quæ propterea dicuntur pars pretii, adeout eorum intuitu illud minus reſignanti ſolu-tum ſit, quam ſolvi debuiſſet, ſi talia onera non adeſſent. I.

14 Ille quoque datur caſus obligationis Officialis, etiam poſt dimiſſum, vel vacatum Officium, quando ſcilicet debitum, vel onus proveniat ex ejus culpa, vel negligen-tia, & pro quo de jure, vel de ſtylo competere poſſet actio ſuper officio, & contra ſucceſſorem, puta quia Officialis Notarius fiſco officii aliquam minus idoneam fidejuſſio-nem recepiſſet, quoniam ubi etiam parti intereſſatæ com-peteret actio contra ſucceſſorem, & ſuper ipſo Officio, cu-jus fidem intereſſatus ſecutus eſt potius, quam illam perſo-næ, ut probabilibus videtur; (ſuper quo tamen nil firma-tur, cum occaſio non dederit id formiter examinare) ad-huc tamen is Officialis tenebitur relevare Cameram, vel ſucceſſorem eodem modo, quo ſupra dictum eſt de locis Montium, & ſimilibus.

a *De Reg. diſc. 48.* b *in relatione Curia, diſc. 33. & latius in annot. ad eundem, diſc. & in Miſcell. Eccleſ. diſc. 47. & 48.* c *Miſcell. Eccleſ. diſc. 47.*
d *Rot. apud Merlin. dec. 273. repet. dec. 54. part. 5. rec.*
e *Lib. 10. de fideicomm. diſc. 201.*
f *De diſc. 47. in Miſcell. Eccleſ.* g *De Regal. diſc. 7. cum plur. ſeqq.* h *Locis proxime ſupra citatis.*
i *Diſc. 8. & ſeqq. de Regal.*

An, & quando Official. teneatur de facto ſubſtituti.

S U M M A R I U M.

1 *DE Doctoribus tractantibus de materia, quando Officialis teneatur de facto ſubſtituti.*
2 *De diſtinctione claſſium officiorum venalium.*
3 *De diſtinctionibus, cum quibus materia eſt regulan-da in Officiis Prælatitiis.*
4 *De aliis Officiis minoribus Cancellariæ.*
5 *De Notariis.*

C A P. XIX.

1 PEculiare non eſt hoc thema Officiorum venalium va-cabilium, de quibus tantum in hoc opere agitur, cum aliis etiam Officialibus generaliter id congruat; qui gra-

tis deputati ſunt, & quorum perſonæ induſtria electa ſit, quia nempe ad juſtitiæ adminiſtrationem, vel ad Civitatis regimen, ſive ad arcis, vel Caſtri cuſtodiam, aliaque ſimilia munia ſint electi. Quia vero notabilis dignoſci videtur differentia inter unam, & alteram Of-ficialium ſpeciem, propoſitum vero eſt, ut initio pro-teſtatum fuit, ex ibidem inſinuata occaſione, agere ſo-lum de Officiis venalibus Curiæ Romanæ, idcirco perſi-ſtendo in eodem propoſito ſtricte de his agendi, non au-tem in aliis extra intentum evagandi, pro aliis, & ge-nerali cognitione materiæ, ſufficit ſe remiſſive habere ad illos modernos, qui de illa tractant, apud quos alii an-tiquiores collecti ſunt, ideoque apud eos poterit curioſus ſibi ſatisfacere. A.

Quatenus itaque pertinet ad poſſeſſores Officiorum ve-nalium Romanæ, ſive Papalis Curiæ, de quibus hacte- 2
nus actum eſt reflectendum venit ad tres eorum ſpe-cies, vel claſſes, de quibus ſupra, Cap. 2. Ubi enim agi-tur de Officiis Prælatitiis primæ claſſis, quibus annexa eſt Prælatura, & adminiſtratio juſtitiæ, vel jurium Ca-meræ Apoſtolicæ, adeout perſonæ fides, idoneitas, & induſtria principaliter conſideratæ ſint; venalitas autem non conſiſtat in ipſo munere, ſed in quibuſdam pinguibus emolumentis, quæ Officio ſunt annexa, ut ſunt officia Camerarii, Theſaurarii, Auditoris, & Clericorum Ca-meræ, & ſimilia ibidem recenſita; Et tunc, aut ſubſti-tutus eſt neceſſarius, adeout Officialis, etiam invitus il-lum deputare debeat, non ad ejus electionem, ſed ad il- 3
lam Papæ, ut (exempli gratia) contingit & Auditore Ca-meræ, qui tres habet, & deputat ſubſtitutos, ſive Locum-tenentes, duos nempe in civilibus, qui Prælati eſſe ſolent, & unum togatum in criminalibus, quos Papa eligit, ſeu nominat, eodem modo, quo practicatur in Cardinali Vi-cario Urbis, qui habet ſubſtitutos, nempe Viceſgeren-tem, & Locumtenentem in civilibus, ambo Prælatos, & togatum Locumtenentem in Criminalibus, atque tunc certum eſt, quod tam ad effectus criminales, & pœnales, quam etiam ad effectus civiles, Officialis de hujuſmodi ſub-ſtitutorum facto non tenetur, cum non ab ipſo, ſed a Pa-pa eligantur, atque ſit deputatio neceſſaria, ideoque nil ei objici valeat. Aut vero agitur de illis ſubſtitutis, qui voluntarie, & in adjutorium deputentur pro laborum di-minutione, ut (exempli gratia) praxis docet in eodem Au-ditore Cameræ circa ejus Auditorem domeſticum, explica-re ſolitum illa acta, quæ ab ipſomet Auditore explicari di-cuntur, adeout volens poſſit illum non deputare, ejuſque opera non uti, illaque acta explicare per ſe ipſum, ac etiam contingit in Cardinali Camerario, in Clericis Cameræ, & in Theſaurario Generali, qui habere ſolent Auditorem do-meſticum, ab eis pro libito deputari ſolitum, quo median-te multa explicant acta, & munia, & tunc ſtante conſuetu-dine, quam utpote notoriam Papa ſcit, & tolerat, quoties in electione dici non valeant culpabiles, quia nempe viros communi opinione probos, & idoneos reputatus elegerit, ab eorum culpis, & defectibus excuſabiles quidem erunt ad effectus criminales, & pœnales, non autem ad effectus civi-les pro jure, & intereſſe partium, vel ipſius Cameræ, quo-niam factum iſtorum reputatur de jure ipſorum factum proprium; Ad inſtar eorum, quæ habemus in Epiſcopo ali-quos explicante actus per Vicarium, vel per aliquos ſubſti-tutos, quoniam ſi eſſent in uſu illi Vicarii fixi, & neceſſarii, qui apud Canones habentur, nempe Archidiaconus in tem-poralibus, & Archipresbyter in ſpiritualibus, tunc de eo-rum facto nullo modo teneri deberet, ſed quoniam iſti Offi-ciales veri receſſerunt ab aula, unde remanent ſolum Ar-chidiaconus, & Archipresbyter abuſivi, ad quoſdam hono-rificos, & præeminentiales effectus, ut in Præeminentia-rum ſede advertitur, & alibi, B. habere autem ſolet Vica-rium, vel Officialem generalem, qui prædictorum partes in ſpiritualibus, & temporalibus implet, quem ad nutum amovibilem ad ejus libitum eligit, & poteſt non eligere, cum poſſit volens judicare, & explicare acta per ſe ipſum, & non cogatur Vicarium habere, ut in Juriſdictionali ſe-de, & alibi pluries habetur, C. conſuetudo vero commu-nis eſt, ut illum habeat, idcirco quoties objici non poteſt defectus, ſeu culpa ob malam electionem, intrat eadem diſtinctio citra effectus pœnales, & circa intereſſe par-tium; Atque eadem diſtinctio adaptabilis videtur in hac prima claſſe Officiorum Prælatitiorum, Abbreviatori-bus de parco majori, & Regenti Cancellariæ, aliiſ-que ſimilibus eodem Capitulo 2. recenſitis, quoniam licet attenta lege eorum erectionis, debeant per ſe ip-

ſui illa munia explere, adeout perſonæ fides, & induſtria electa videatur, nihilominus ſtante conſuetudine, quæ nota eſt, & toleratur, ſupplendi per ſubſtitutos, forte illarum rerum magis peritos, cum eadem diſtinctione procedendum videtur, unde propterea ex communi Curiæ ſenſu exorbitans, & rigoroſa judicata fuit prætis ſub Innocentio X. quod in notoriis ſcandalis, quæ in Dataria, & Cancellaria obvenerunt ob crimina aliquorum Officialium, qui condignas ſolverunt pœnas, longam carcerationem paſſus fuerit quidam Prælatus, qui Officium habebat in titulum, ob culpam ſubſtituti.

4 Cum eadem diſtinctione procedendum videtur in aliis Officiis ſecundæ Claſſis, quæ aliquam habent annexam adminiſtrationem, ſive annexum exercitium, vel miniſterium ut, (exempli gratia) ſunt Scriptores Apoſtolici, Regiſtratores, & alii recenſiti in Cap. 2. ſub hac ſecunda Claſſe, quoniam licet attenta eorum natura, & lege erectionis, electa videatur fides, & induſtria perſonæ, quodque per ſe ipſos munia ſibi incumbentia explicare debent, nihilominus conſuetudo diverſimode diſponit, vel probat quod rari ſunt illi Officiales, qui hujuſmodi negotiorum peritiam habeant, illumque laborem gratia majorum emolumentorum ſufferre volentes exerceant per ſe ipſos, atque exercitium pro majori parte eſſe videtur penes ſubſtitutos, quorum fides, & peritia probata ſit per Vicecancellarium, ſive per Regentem Cancellariæ, vel alias juxta ſtylum cujuslibet Collegii.

5 Major autem perſonæ fides, & induſtria deſiderata videtur in Officiis Notariorum ſcribentium acta judicialia: Et nihilominus etiam in iſtis ex eadem conſuetudine quodammodo neceſſaria ob negotiorum multiplicitatem, habetur iſte uſus ſubſtitutorum, qui cum eadem diſtinctione excuſare debet Officiales in pœnalibus, non autem quoad intereſſe partium; puta (exempli gratia) Notarii Auditoris Cameræ, qui majora Curiæ negotia explicare videntur, non poſſunt per ſe ipſos omnia ſcribere, & peragere, cum videatur impoſſibile, ideoque uſus præbet, quod ipſe Notarius Officialis reſideat in conſueto loco, in quo Officium exercetur, pro actis vero explicandis plures habet ſubſtitutos, tres nempe pro actis civilibus ipſius Auditoris Cameræ, & duorum ejus Locumtenentium in civilibus, unum in criminalibus, & alterum pro rogitibus Inſtrumentorum, omnes tamen acte gerere dicuntur nomine Notarii Officialis, a quo ſubſcribuntur Inſtrumenta, aliaque expeditiones, unde de eorum culpis, & factis tenetur quidem Officialis pro intereſſe partium, durum vero, & impracticabile eſſet, ut in criminalibus luere deberet pœnas eorum criminum, & ſic cum ſua proportione in Notariis aliorum Tribunalium; Quinimo in hoc genere Notariorum adſunt aliqua Officia, in quibus ipſe Officialis nullatenus ſe ingerit, ſed Officium locat alicui Notario perito ad exercendum, cum ipſi Officiales ſoleant eſſe viri nobiles, & qualificati, ad illud miniſterium nullatenus apti, ſive quod Officium in ſubſtantia reſideat penes aliquod Collegium, ſeu locum Pium, ut (exempli gratia) eſt Officium Notarii criminalis Gubernatoris, quod eſt Archiconfraternitatis Charitatis, & Officium Archivii, quod eſt penes Collegium Scriptorum Archivii, conſtitutum ex magno numero Officialium, ac etiam Officium Notarii civilis Gubernatoris, & Officium Notarii Ripæ obtineri ſolent a perſonis nobilibus, & qualificatis, quibus locantur; Unde propterea quæſtiones diſputari conſueverunt ſuper defalco per conductorem prætenſo, ratione diminutionis aliquorum emolumentorum. D. ſive ſuper oneribus, & expenſis, quæ Officio incumbunt, an a locatore, vel a conductore fieri debeant, vel quæ actio adverſus locatorem competat, cum ſimilibus, ut patet ex caſibus, particulariter ſuper eis diſputatis in Theatro, E. cum ſimilibus. In Officiis vero tertiæ claſſis iſta inſpectio non cadit, quoniam nullam habent annexam adminiſtrationem.

a Conſtant. in l. nullus, C. de Decurion. lib. 10. ex num. 57. Amicdangel. de Offic. q. 5. & 7. Rov. conſ. 87. l. 1. dec. 79. de Marin. reſolut. 3. ubi Roder. in addit. Revert. deciſ. 206. & 325 ubi adnot. Afflict. contr. 45. Rot. apud Gregor. deciſ. 233. & apud Ottob. deciſ. 142. de Luca ad Franc. dec. 212. lib. 2. de regal. diſc. 66. & alibi.

b Lib. 3. de præeminent. diſc. 20. & alibi.

c De juriſdict. diſc. 24.

d Lib. 4. de locato, diſc. 3.

e Lib. 2 de Regal. diſc. 21. & de locato, diſc. 39.

De Societate Officii.

S U M M A R I U M.

1 Quare de hoc tractetur?
2 Super quibus Officiis iſte contractus fieri ſoleat?
3 De Contractu Societatis, in qua unus ponit pecuniam, vel merces, & alter operam.
4 De introductione Societatis Officii.
5 De taxa fructuum, qui ſolvuntur datori pecuniæ.
6 Dubitant aliqui de iſto contractu, ſed male.
7 Quando intret infectio uſuraria?
8 De moderatione Taxæ fructuum.
9 De variis modis directis, & indirectis, vel obliquis, in his contractibus.
10 Quale ſit ſubjectum contractus, & quomodo reſolvatur, & de aliis.

C A P. XX.

Quamvis iſte materia propriam, ac particularem habeat ſedem, diverſaque ſit ab illa, de qua in præſenti 1
tractatione agitur; Nihilominus quia iſte contractus, qui Romanæ Curiæ forte ſingularis eſt, non niſi ſuper Officiis venalibus, & vacabilibus celebratur, quinimo, neque ſuper omnibus, ſed ſolum ſuper iis, quæ miniſterium, & operam perſonalem annexam habeant, adeout eorum emolumenta ex duplici proveniant cauſa, nempe ab opere perſonali, & a pecunia, quæ erogatur pro acquiſitione Of- 2
ficii adeout unum ſine altero non ſufficiat, ad inſtar negotiorum ſocialium, & mercantilium, ſive habentium mixturam pecuniæ, & mercium, ac artificii, vel operæ perſonalis, ut pro frequentiori, forteque omnimoda praxi, ſequitur in Officiis Notariorum Auditoris Cameræ, aliorumque Tribunalium, ac in Officiis Curſorum, idcirco non incongruum eſt, ſub iſta Officiorum venalium, & vacabilium tractatione, aliquam annectere brevem, ac ſummariam notitiam iſtius contractus, ut ſciatur quid contineat, qualemve cum Officiis connexionem habeat, dum circa ejuſdem materiæ quæſtiones, & regulas poterit curioſus ſibi ſatisfacere in ejus ſede, in qua de illo particulariter agitur. A.

Quemadmodum itaque, ut præmiſſum eſt, frequens
ubique eſt contractus a jure probatus illius ſocietatis, 3
qua unus contrahentium pecuniam, ſeu merces, aut animalia, alter vero operam præſtat, cum participatione lucri, & periculi, ſeu commodi, & incommodi ad utriuſque ratam, & proportionem, ut in Uſurarum ſede advertitur, & alibi; B. Hinc ad inſtar, ex Romanæ Curiæ aliqua conſuetudine introductus eſt iſte contractus Societatis ſuper hujuſmodi Officiis, quod ſcilicet non habens ille, qui aptus eſt ad illud Officium exercendum, pecuniam pro illius acquiſitione, inveniat alium, qui pecuniam accommodet, cum hac ſocietate, qua mediante ſubjaceant 4
ambo periculo vacationis officii, & e converſo participent de commodo emolumentorum pro rate, & proportione laboris, & induſtriæ perſonalis, & pecuniæ reſpective, eodem modo, quo in dictis negotiis ſocialibus ſequitur. Sed quoniam circa lucrorum, & emolumentorum quantitatem, & veritatem inter hujuſmodi ſocios diſſidia cadere ſolebant, dum ille ſocius, qui pecuniam poſuit, ſuſpicari ſole- 5
bat, ſe fraudatum eſſe a ſocio Officiali, qui habet exercitium, & percipit emolumente, idcirco eadem conſuetudo induxit quamdam uniformem hujuſmodi lucrorum taxam, pro antiquorum temporum qualitate, veriſimilem, quia Officiorum pretium erat minus, emolumenta vero majora, atque majores erant cenſuum, aliorumque bonorum fructus, ut Officialis ſocio pecuniæ datori ad rationem antiquarum centeſimarum uſurarum reſponderet, duodecim ſcilicet pro centenario, rationabiliter iſto magno fructu competente, in compenſationem periculi amiſſionis ſortis, ut in ipſiſmet Officiis, aliiſque vitalitiis contractibus generaliter ſequitur.

Quia vero, pro temporum, & morum immutatione iſta taxa inveriſimilis, ac exorbitans, & exceſſiva reddita eſt, unde propterea aliqui Moraliſtæ materiam parum callentes, illicitum, & uſurarium reputare ſoleant iſtum contractum, ſed male, quoniam tunc uſuraria infectio intrat, quando vitium eſt in ſubſtantia actus, adeout ejus corrupta natura tranſeat in mutuum, ſine quo uſura non datur, ſecus autem ubi actus in genere, vel in ſubſtantia eſt licitus, ſuaque habet requiſita neceſſaria, exceſſus vero eſt in fructibus, vel in alio accidenti, quoniam tunc intrant termini inju-

injuſtitiæ, & Leſionis, non autem illi uſuræ, ut in propriis uſurarum, & Cambiorum ſedibus advertitur, C. idcirco me proponente, & cooperante, Congregationis reformationis Tribunalium decreto, per Sanctiſſimum approbato, moderata eſt Taxa, ut illa octo pro centenario excedere non valeat; Prout in eodem decreto multum rationabilis alia facta eſt moderatio taxæ uſurarum dotalium, ac prius in antecedenti Pontificatu facta fuit illa uſurarum Judaicarum, cum ſimilibus, ita exigente temporum mutatione, ut præſertim in locis Montium praxis docet, quod antiquioribus temporibus locorum Montium non vacabilium fructus in primæva erectione ad decem pro centenario ſtatuti fuerunt, tractu vero temporis paulatim redacti ad quatuor, & tamen adhuc exceſſiva iſta taxa reputatur, quia ſic temporum qualitas exigit.

Iſta itaque fuit primæva, ac directa, & vera iſtius contractus introductio, quod ſcilicet pecunia pro acquiſitione Officii per unum alteri, aptitudinem ad id habenti, daretur, poſtmodum vero modus magis indirectus introduci cæpit, quod ſcilicet ille, qui jam Officium cum ſua pecunia quæſivit, illiuſque poſſeſſor eſt, alia pecunia pro aliis uſibus indigens, ſub iſto contractu illam recipiat, ita datorem ad Officii participationem, & ſocietatem admittendo. Major vero fictio, & obliquitas poſtmodum introducta eſt; quod ſcilicet idem contractus, veritate attenta, ineatur inter privatos, quamvis fingatur iniri inter officii poſſeſſorem, & pecuniæ datorem ejuſdem pecuniæ receptore bona fide recognoſcente, atque ſe correum faciente, adeout Officialis perſona abſque aliqua ejus, vel Officii obligatione demonſtrative tantum ſtare dicatur pro regulatione periculi, vel diſſolutionis Societatis, eo modo, quo cenſus ſuper alieno fundo de conſenſu Domini, abſque iſtius delegatione imponi, & creari poteſt, atque ubi fit ſocietas vere cum ipſo Officiali pro cautela creditoris, expediri ſolet ad ejus favorem reſervatio decreti, quæ non dominium Officii, ſed ſolum validam hypothecam importat, ut ſupra, cap. 10. iſtaque ſocietas cum Officiali diverſa eſſe ſolet ab altera magis indirecta, quæ, attenta veritate, fiat inter tertios, quoniam in iſta apponi ſolet periculum vitæ in perſona creditoris, vel alterius ab eo electi, in illa vero cum Officialibus; & præſertim cum Notariis, deſtinari ſolet perſona ipſius Officialis debitoris vitæ periculo, ob rationem, de qua in ſua particulari ſede iſtius contractus. D.

Hujus autem ſocietatis ſubjectum eſt Officium, per cujus vacationem veram, vel interpretativam, per reſignationem, vel translationem in alterum, diſſolvitur, & ceſſat, non tamen amittitur data pecunia, quam debitor non lucratur, niſi per caſum mortis illius perſonæ, ſub cujus vitæ periculo contractus initus eſt, ſocietatis autem diſſolutio per alios modos, de quibus ſupra, ac etiam per unius contrahentium voluntatem ſub illo vocabulo declaratam, quæ diſdicta dicitur, ſequatur, non tamen amittitur ſors, ſed ceſſat fructuum curſus, pro quo neceſſaria eſt Officii capacitas, ad inſtar capacitatis fundi cenſiti in contractu cenſuali. Quando vero incapacitas dignoſcatur ob multiplicitatem ſocietatum ſuper eodem Officio initarum, quæſtio curſus fructuum deciſionem recipit ex ſcientia, & mala fide, vel reſpective ignorantia, & bona fide datoris pecuniarum, ut latius in ſua particulari ſede, ubi etiam de cautelis, quæ per callidos pecuniarum datores adhiberi ſolent pro vitando periculo amiſſionis ſortis, non obſtante purificatione caſus, vel conditionis ob quam amitti deberet, vel circa fraudulentas mutationes periculi vitæ, vel circa captioſas diſdictas, aut circa affectatas cautiones, aliaque implementa vere non deſiderata, & quorum executio potius abhorretur, ſed ad prædictam fraudem adinventa eſt, ut latius in enunciata ſede E. ubi particulares quæſtiones inſpici poſſunt, cum hæc ſolum, ad aliquam ſummariam hujus contractus notitiam, incidenter, ſive occaſionaliter inſinuaſſe videatur ſatis.

a *In Theatro lib. 5. ſub hoc tit. de ſoc. Offic. poſt titulos de uſuris de Cambiis, & de Cenſ.* b *De uſur. diſc. 1. & ſeqq.*
c *Eodem tit. de uſur. diſc. 1. & ſeq. & de Cambiis, diſc. 24.*
d *lib. 5. de ſociet. Offic. poſt tit. de cenſ. diſc. 11. cum aliis.*
e *Dict. tit. de ſociet. Offic.*

F I N I S.

COLLECTIO JURIUM,

Seu Documentorum, ac etiam Informationum, Reſponſorum, & Deciſionum,

SUPER SUPPRESSIONE

COLLEGII SECRETARIORUM APOSTOLICORUM,

ET RESTITUTIONE PRETII,

Quæ ſunt diſpoſita ordine numerico, ut ſequitur.

1 BUlla Innocentii VIII. ſuper nova erectione Coll.
2 Motus proprius S. Pii V.
3 Brevia expedita ab eodem Pio in vim dicti Motus proprii.
4 Motus proprius Gregorii XV.
5 Motus proprius ſuppreſſionis Sanctiſſimi D. N. Innocentii XI.
6 Informationes datæ in Rota in prima diſputatione pro parte Cameræ.
7 Informationes datæ in dicta prima diſputatione Rotali pro parte Officialium.
8 Prima deciſio Rotæ.
9 Diſcurſus contra deciſionem ad effectum audiendi ſenſum Tribunalium, & Juriſconſultorum, de quibus infra, cum ſubſcriptionibus multorum Juriſconſultorum Neapolitanorum.
10 Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Florentinæ.
11 Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Senenſis.
12 Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Maceratenſis.
13 Reſponſa quatuor Juriſconſultorum Lucenſium.
14 Reſponſa, ſeu Vota quamplurium Juriſconſultorum Taurinenſium.
15 Reſponſa Boſcoli, & Concioli.
16 Informationes pro Camera in ſecunda propoſitione Rotali ſuper reviſione primæ deciſionis.
17 Informationes pro Officialibus in eadem ſecunda propoſitione.
18 Secunda deciſio Rotæ revocatoria prioris.
19 Tertia deciſio Rotæ confirmatoria ſecundæ.
20 Votum datum per Rotam.
21 Sententia Theſaurarii Generalis.
22 Motus proprius ejuſdem Innocentii XI. ſuper confirmatione dictæ ſententiæ.
23 Diſcurſus Italici idiomatis, editus ante diſputationem Rotalem, ſuper juſtificatione Motus proprii, de quo num. 5.

NUM. I.

BULLA INNOCENTII VIII.

Super erectione Collegii.

INNOCENTIUS EPISCOPUS,

Servus Servorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

NOn debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cum urgens neceſſitas, vel evidens utilitas, & aliæ rationabiles cauſæ id expoſcunt, quoniam ipſe Deus ex iis, quæ in veteri teſtamento ſtatuerat, aliqua mutavit in novo. Dudum ſiquidem nonnulli Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, non minus ut viros induſtrios ſibi eligerent, quorum opera in rebus magnis, & arduis Apoſtolicæ Sedis honorem, ſtatum, & commodum, ac Orthodoxæ fidei incrementum concernentibus, ut poſſent, quam pro negotiorum magnitudine, & celeriori ad prædictam Sedem confluentium expeditione, quam plurimos eorum obſequiis adhibuere Secretarios; Quos poſtmodum fel. record. Caliſtus III. & Pius II. Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, ſive ob tenuitatem emolumentorum dictis Secretariis aſſignatorum, ſive ex aliis cauſis eos ad id moventibus, ad ſex ſucceſſive reduxerunt. Nos autem, qui ſuperiori anno, dum noſtra Urbs, in qua cum Romana Curia etiam tunc reſidebamus, per nonnullas gentes armigeras hoſtiliter opprimeretur, pro illius ab oppreſſionibus hujuſmodi liberatione, grandia ſubire compulſi fuimus onera expenſarum, ad quæ cum Romanæ Eccleſiæ facultates non ſufficerent, Mitram Pontificalem, Triregnum nuncupatam, & alia quamplurima ejuſdem Eccleſiæ Jocalia pretioſa, aurea, & argentea diverſis mercatoribus, dictam Curiam ſequentibus, pro diverſis pecuniarum ſummis, ad quantitatem forte centum millium ducatorum auri de Camera aſcendentibus, pignoravimus. Quæ cum commode ex dictæ Eccleſiæ proventibus jam exhauſtis, redimi non poſſent, Nos ſperantes, quod ſi ad Officium eorundem Secretariorum præter, & ultra dictos ſex, decem, & octo Prælati, & in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ duntaxat perſonæ aſſumerentur, & omnes ſimul pro redemptione, & liberatione Mitræ, & Jocalium prædictorum, de eorum facultatibus, uſque ad ſummam ſexaginta duorum millium, & quingentorum florenorum auri de Camera perſolverent, & contribuerent, aſſignarenturque eis etiam de novo convenientia emolumenta, ex quibus juxta dignitatis eorum exigentiam, eorum ſtatum tenere poſſent, exinde non ſolum hujuſmodi urgenti neceſſitati prædictæ Eccleſiæ provideretur, ſed etiam decori, & venuſtati ejuſdem Sedis, & Curiæ, & Officii, ac faciliori, celeriori, diligentiori, & magis accuratæ expeditioni Brevium, & aliarum Literarum Apoſtolicarum, quæ per eoſdem Secretarios, tam in Cancellaria, quam per Cameram ſecretam Pontificis pro tempore expediuntur, & non parvæ commoditati confluentium eorundem ad præfatam Curiam, & proſequentium negotia in eadem, opportune conſuleretur: Ac volentes, prout debemus, ſuper præmiſſis opportunum adhibere remedium, habita deſuper primum cum Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, & cum infraſcriptis perſonis longo tractatu, de eorundem fratrum unanimi conſilio, & aſſenſu, Motu proprio, & ex certa ſcientia, & noſtræ poteſtatis plenitudine, auctoritate Apoſtolica, hac in perpetuum valitura Conſtitutione ſtatuimus, quod noſtri, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis Secretarii de cætero, perpetuis futuris temporibus, debeant eſſe viginti quatuor duntaxat, & in Notariatus dictæ ſedis Officio, aut in Epiſcopali, vel majori Eccleſiaſtica dignitate conſtituti, vel aſſumpti, habitum Notariatus officii, aut alterius dignitatis hujuſmodi, in qua conſtituti fuerint, vel conſtitui eos impoſterum contingit, convenientem geſtantes, prout eos infraſcriptos omnes, & eorum ſingulos, qui in hujuſmodi Prælatura, aut dicti Notariatus Officio, adhuc conſtituti non erant, in ejuſdem ſedis Notarios aſſumimus, volentes, ut a quocunque maluerint Prælato in Romana Curia habitum, & inſignia ejuſdem officii perpetuo geſtanda, recipere poſſint, & valeant, dilectis filiis Andrea Trapezuntio, & Sigiſmundo de Fulgineo, de numero ſex Secretariorum prædictorum, ad præſens conjugatis duntaxat exceptis, qui in eo, in quo ſunt ſtatu, & habitu, officium ipſum Secretariatus quoad vixerint, ſi voluerint, valeant exercere: necnon Gaſpare Blondo, Jacobo de Volterris, Jo: Petro Arrivaveno, & Joanne Laurentio, reliquis quatuor ex prædicto numero ſex Secretariorum, quos licet ſimul cum prædictis aliis de novo aſſumptis ex nunc in Notarios ejuſdem Sedis aſſumamus, ad geſtandum tamen habitum, niſi de alio noſtro mandato poſtmodum eis faciendo, volumus non adſtringi; & alii in dignitate, aut Notariatus officio hujuſmodi conſtitutis, & ſuarum dignitatum, aut officii Notariatus hujuſmodi habitum geſtantibus eorum Collegis, in ſeſſionibus, & proceſſionibus, ac in quibuſvis conventionibus eorum duntaxat, quandiu in ſolito ſtatu, & habitu permanſerint, deferentes, & quorum ad omnia tam ſupra, quam infraſcripta expreſſus accedit aſſenſus, quoad honores, onera, & emolumenta, tam per eoſdem Secretarios, hactenus in Cancellaria Apoſtolica percipi ſolita, & quæ quavis ratione, ſive cauſa percipi debuiſſent, quam ad ea, quæ præſentibus eis, & aliis de novo aſſumptis ſimul cum illis aſſignata ſunt, & alia indulta officium ipſum Secretariatus concernentia, eiſdem ſic de novo aſſumptis, quos rationabilibus de cauſis pro nunc decernimus eſſe viginti quatuor, Secretariis penitus æquales remaneant. Sic tamen, quod numerus prædictus demum ad vigintiquatuor duntaxat omnino reducatur, & loco eorundem Gaſparis, Andreæ, Jacobi, Sigiſmundi, Jo: Petri, ac Joannis Laurentii, & ſuccedentium in locis eorum, dum aliquem ex eis ſex, aut loco, quem ipſi obtinent, pro tempore obtinentes, decedere contigerit, nullus per Nos, & pro tempore exiſtentem Romanum Pontificem ſubrogari poſſit, & debeat, quacunque ratione, vel cauſa, ſed illius ſic decedentis pro tempore locus, & portio emolumentorum cenſeantur, & ſint eo ipſo penitus ſuppreſſi, & extincti. Nec teneantur ſuperſtites Secretarii quempiam, loco talis ſic decedentis, in Secretarium recipere, vel admittere, prætextu quarumcunque literarum Apoſtolicarum, etiam in quibus huic ſtatuto, & numero derogaretur ſpecifice, nominatim, & expreſſe: Nec proceſſibus deſuper habitis, etiam cenſuras, & pœnas quaſcunque in ſe continentibus quoquo modo parere, quia inter nos, & eoſdem Secretarios de conſilio, & aſſenſu prædictis, dum pro rerum noſtrarum evidenti commoditate, & utilitate in augmentum numeri a decem, & octo ad vigintiquatuor de novo aſſumendorum, conſenſum præbuerunt, ſic expreſſo pacto conventum, & firmatum fuit. Conſtituant quoque pro tempore omnes Secretarii prædicti invicem unicum Collegium cum communi area, ſive burſa, ſigillo, capella, capellano, & aliis Collegialibus inſigniis, & conceſſis hactenus Secretariis prædictis Romani Pontificis, & quibus potiri ſoliti ſunt, ſeu potiri debuerunt, omnibus emolumentis, honoribus, privilegiis, immunitatibus, gratiis, favoribus, & indultis potiantur, & gaudeant eiſdem modo, & forma, quibus illi gaviſi, & potiti ſunt hactenus, ſeu gaudere, & potiri potuerunt, vel debuerunt, ſine ulla penitus varietate. Præterea condendi in eorum Secretariatus officio, (quod cum quibuſcunque aliis Romanæ Curiæ officiis compatibile eſſe volumus) & ipſum quomodolibet concernentibus, Statuta quæcunque ſine alia ſuperioris confirmatione libera poteſtate fungantur. Et cum Secretarii ipſi ſemper hactenus fuerint etiam Cancellariæ noſtræ Apoſtolicæ membrum, volumus & ordinamus, ut Venerabilem fratrem noſtrum Rodericum Epiſcopum Portuen. S. R. E. Cardinalem, & Vicecancellarium, in Cancellaria eadem in ipſorum caput recognoſcere, & reputare debeant, quos ipſe e converſo, ut ſuis corporis membra reputans, congruenti honorificentia per reliquos ejuſdem Cancellariæ Officiales proſequi faciat, & procuret, decentem ipſorum dignitati locum pro incumbentium dicto eorum officio negotiorum expeditione ipſis aſſignans in eadem Cancellaria, prout nos aſſignamus per præſentes. Sint quoque ipſi Secretarii veri Palatii Apoſtolici Prælati, ſine tamen aliorum ejuſdem Palatii Prælatorum præjudicio, & quo ad eorum perſonas duntaxat noſtri, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis familiares, domeſtici, continui commenſales, & pro talibus habeantur, & reputentur, & in conſtitutionibus, prærogativis, exemptionibus, & privilegiis, ac ſcripturis quibuslibet de eiſdem Prælatis, ac familiaribus mentionem pro tempore fa-

re facientibus, quo ad eorum perſonas duntaxat, includantur, & incluſi eſſe intelligantur, & ſint prout nos per præſentes includimus: & quibuſvis pro tempore eiſdem Prælatis de Palatio & familiaribus conceſſis, ſeu concedendis prærogativis, favoribus, privilegiis, exemptionibus, & indultis tanquam eorum pars, ſimiliter quo ad eorum perſonas, potiantur, & gaudeant. Habeantque in Palatio noſtro Apoſtolico unam manſionem, & locum, in quo ſingulis diebus convenire, & morari, ac de dicto eorum officio incumbentibus negotiis tractare, & conſultare, ac alias juxta antiquitus ſervatum per præfatos Romanorum Pontificum Secretarios, qui pro tempore fuerunt, ritum, ſtylum, & modum diſponere, ut vere, & actu Nobis, & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti, in dict. Palatio Apoſtolico deſervientes Prælati, & familiares commode poſſint, & valeant, vocceturque locus hujuſmodi; & ſit actu Secretaria Apoſtolica, in qua, & nullo alio loco dicti noſtri Palatii, ſaltem publice, exerceantur, vel expediantur quæcunque ad Secretariatus officium quovis modo pertinent. Plumbatoreſque præſentes, & qui pro tempore erunt, ſub excommunicationis pœnas teneantur omnes, & ſingulas Bullas taxatas per quemcunque ex omnibus Secretariis præfatis, ſeu quoſcunque alios per dictam Cameram noſtram ſecretam expeditas, cum primum fuerint per ipſos plumbatæ, portare ad Secretariam eandem, & officiali per eoſdem Secretarios ad id deputato, & nulli alteri præſentare, ut ſingulariter ſingulæ cum ipſarum taxis, & tenoribus deſcribi, notari, ſubſcribi, & more ſolito expediri per aliquem ex ipſis Secretariis poſſint & valeant. Habeant quoque Secretarii præfati pro perſonis ipſorum, & cujuſlibet ipſorum ex ſpeciali privilegio, quod per præſentes eis in perpetuum concedimus in expeditionibus quarumvis literarum Apoſtolicarum Gratis ubique, & teneatur Reſcribendarius ad taxandum literas Apoſtolicas pro tempore deputatus, abſque ullo noſtro, ſeu cujuſvis alterius mandato, in quibuſvis literis perſonas ipſorum Secretariorum, ſeu cujuſvis eorum concernentibus, apponere Gratis pro perſona Secretarii, ac perſona unius familiaris, pro quolibet ipſorum, Gratis pro Deo. Præterea volumus, ut iidem Secretarii, quotieſcunque erunt a Romana Curia abſentes pro noſtri, aut S. R. E. negotiis, quovis modo peragendi, quoad emolumentorum omnium dicti officii integram perceptionem, habeantur tanquam præſentes: ſi vero privatarum rerum ipſorum cauſa recedentes ab eadem Curia, petierint tantum ab eorum Collegio licentiam, & diſpoſuerint, quod in ordinariis oneribus officii, aliquis alius de Collegio ſerviat pro ipſis, pariter habeantur ad eandem perceptionem emolumentorum pro præſentibus, ad unum integrum annum duntaxat, & ſi forte ultra unum annum diſtulerint ad eandem Curiam redire, non percipiant emolumenta prædicta, niſi dempta quinta duntaxat ejus parte, quæ cedat in utilitatem reliquorum de Collegio, actu præſentium in d. Curia, Pari modo volentes, ut omnes triginta & quilibet ipſorum, Secretarii præfati, tam præſentes in dicta Curia, quam abſentes libere poſſint de dictis eorum officiis diſponere, nec poſſit, aut debeat eorundem officiorum reſignationis receptio, etiamſi reſignantes ipſi infirmi, & veriſimiliter infra viginti dierum ſpatium deceſſuri forent, & decederent, per Romanum Pontificem, quavis ratione denegari, vel differri, nec pro ſignatura ſupplicationis, conceſſionis ejuſdem per reſignationem vacantis, quicquam ultra ſummam centum florenorum auri de Camera ab eo, cui de illo ſic vacante providebitur, exigi, qua ſi d. Sedis Notarius, aut in Epiſcopali, vel majoris eccleſiaſtica dignitate conſtitutus non fuerit, per d. Secretariatus officii conceſſionem, licet ſolam, nihilominus in d. Sedis Notarium, aut cum omnibus, & ſingulis prærogativis, honoribus, & oneribus conſuetis, ejuſdem officii Notariatus Apoſtolicæ Sedis, eo ipſo aſſumptus eſſe cenſeatur, & ſit: Recipiaturque in Secretarium, & habitus, ac inſignia d. Notariatus officii eidem, ſi fuerit præſens in d. Curia, per ſupradictum Vicecancellarium, adhibitis ſecum aliis Secretariis præfatis, eodem contextu, prius tamen debitæ fidelitatis ab ipſo recepto juramento, exhiberi debeant, & ſive præſens, ſive abſens fuerit ab eadem Curia, literæ conficiendæ ſuper ſupplicatione conceſſionis Secretariatus, etiamſi in ea de officio Notariatus prædicto, & ejus habitu, ac inſigniis nulla eſſet habita mentio, nihilominus expediantur tam per Cancellariam Apoſtolicam, quam per Cameram ſecretam, cum expreſſione conceſſionis d. Notariatus officii, cum habitu, inſigniis, honoribus, & oneribus ejus conſuetis, neque poſſit, aut debeat per noſtrum, aut pro tempore exiſtentem Romani Pontificis Datarium, ſeu quemcunque alium pro ſignatura hujuſmodi ſupplicationis, licet vim conceſſionis duorum hujuſmodi officiorum propter præmiſſa habentem, aliquid, ultra id, quod ſuperius expreſſum eſt, omnino exigi, ſed ſicut per conceſſionem officii Secretariatus veniat pariter conceſſio officii Notariatus præfati, ſic per unicam ſolutionem ſignaturæ ſupraſcriptam ſit integre ſatisfactum, quaſi de unica conceſſione. Si tamen Secretarius ſic de novo inſtitutus erit abſens, habitus, & inſignia prædicta, venienti poſtmodum ad Curiam, cum prima vice præſentabit ſe d. Collegio, & recipietur in Secretarium, ſupradicta forma ſervata, ſimiliter exhibeantur. Et quia nobis, & pro tempore exiſtenti Romano Pontifici expedit habere, præter prædictos Secretarios, unum alium Secretarium domeſticum in Palatio prædicto aſſidue reſidentem, cui liceat noſtra, & Romanæ Eccleſiæ negotia ſecreta, noſtrum, & ejuſdem Eccleſiæ, aut Orthodoxæ fidei ſtatum concernentia, quandocunque fuerit a nobis juſſus, legitime expedire, cuique ne de infraſcriptis, aut quibuſvis aliis prædicti Secretariatus officii emolumentis ſe impedire, aut cum eiſdem Secretariis ullam controverſiam habere poſſit, ac debeat, conveniens eſt, ut ex dicti officii Secretariatus emolumentis, pro decenti ejus ſtatus ſuſtentatione, honeſta aliqua portio aſſignetur. Eadem auctoritate ordinamus, quod ad titulum Secretariorum eorumdem, & prædictarum rerum ſecretarum duntaxat legitimam expeditionem, poſſit per Nos, & pro tempore exiſtentem Romanum Pontificem unus ex præfatis, vel alius Secretarius, ultra præfatum numerum deputari, etiamſi, ut præfertur, qualificatus non exiſteret, qui tamen de officio, & loco præfato, ac portionibus emolumentorum, extra numerum per eum percipiendis minime diſponere poſſit, ſed ab illis pro ſolo nutu noſtro, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis amovibilis exiſtat, quoad reliqua vero quandiu officium exercuerit, pari, qua alii Secretarii, favoris, & honoris prærogativa potiatur. Ut autem Secretarii præfati tam antiqui, quam de novo admiſſi, qui pro tunc triginta numero exiſtentes ſummam ſexaginta duorum millium, & quadringentorum florenorum auri de Camera pro redimendis mitra, & aliis jocalibus præfatis de eorum propriis pecuniis liberaliter, ut præfertur, exſolverunt, & eorum ſucceſſores Secretariatus officium præfatum pro tempore obtinentes, eo diligentius, quæ eorum incumbunt officio, ſtudeant exercere, quo exinde cognoverint eis convenientia emolumenta provenire: In primis, & ante omnia ſupradicto Roderico Epiſcopo Vicecancellario harum ſerie mandamus, ut dudum editam per fel. rec. Martinum Papam V. prædeceſſorem noſtrum & in quinterno Cancellariæ regiſtratam regulam, ſeu declarationem ſuper emolumentis minutarum per Secretarios qui tunc erant, in Cancellaria prædicta expediendarum recipiendis, tenoris ſubſequentis, videl. Ad tollendum diſceptationes, & dubia, quæ ex quadam conceſſione per nos facta dilectis filiis Secretariis noſtris, ſuper certis emolumentis per eoſdem de nonnullis minutis percipiendis, in quinterno Cancellariæ, de mandato noſtro deſcriptis, quandoque oriuntur, tenore præſentium declaramus, intentionis noſtræ fuiſſe, & eſſe, & ſic præcipimus obſervari, quod d. Secretarii libere, & ſine aliqua contradictione emolumenta conſueta omnium minutarum, quæ in d. conceſſione deſcripta ſunt, videl. Tabellionatus officii, Altarium portatilium, celebrandi in locis interdictis, & ante diem, Confeſſionalis perpetui, & indulgentiarum in mortis articulo, & in vita, etiamſi ſuper hujuſmodi gratiis facultates aliæ ſint conceſſæ, & gratiæ ipſæ formam quinterni excederent, & ſi dictarum gratiarum ſupplicationes regiſtratæ, ac per Vicecancellarium, aut ejus Locumtenentem pro tempore exiſtentem aliquibus Abbreviatoribus diſtributæ, vel in rotulo aliarum ſupplicationum inſertæ eſſent quovis modo: Præterea minutas recipiendi Eccleſiaſtica Sacramenta, & Indulgentiarum quarumcunque Eccleſiis, Monaſteriis, Capellis, & aliis locis piis quomodolibet conceſſarum, vel concedendarum, prout reliquæ ſuperius deſcriptæ gratiæ, ad dictos Secretarios ſimiliter declaramus, & decernimus pertinere, illaſque de cætero per eos, & non per alios mandamus, & volumus expediri. Fiat, & declaramus O. diligenter examinare, examinatamque per omnes, & ſingulos, ad quos quomodolibet pertinet in eorundem Secretariorum favorem, & commodum inviolabiliter faciat obſervari, faciens omnes, & ſingulas minutas prædictas Tabellionatus Officii, Altarium portatilium, Celebrandi in locis interdictis, & ante diem, Confeſſionalis perpetui, Indulgentiarum in mortis articulo,

&c in

Digitized by Google

& in vita, Eccleſiaſticorum Sacramentorum, & quarumcunque Indulgentiarum, quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis, Capellis, & aliis piis locis quomodolibet conceſſarum, & impoſterum concedendarum, cum inde provenientibus taxis, & emolumentis ad præfatos Secretarios integre pervenire, & in eadem Cancellaria per ipſos Secretarios, & non per quemcunque alium, ſub quovis forſan prætextu, examinari, & ſignari, ac præſentari ipſi, & ejuſdem Romanæ Eccleſiæ Vicecancellario pro tempore, ſive ejus locumtenenti ad expediendum, & mittendum ad Bullariam Apoſtolicam, quavis forſan conſuetudine contraria, quam eiſdem Secretariis quominus totali, & integro effectu, ac pacifica poſſeſſione omnium contentorum in prædicta d. noſtri Prædeceſſoris conſtitutione, gaudere, & uti poſſint, & valeant, præjudicium aliquod afferre poſſe, ſeu debere non intendimus, nequaquam obſtante. Necnon etiam ultra præfata V. Taxam pro expeditione literarum Apoſtolicarum, quæ per eandem Cameram ſecretam pro tempore expediuntur, retroactis temporibus per ſuptadictos Secretarios, ſeu ipſorum, vel alicujus eorum nomine in Bullaria earundem literarum, ſive etiam alibi exigi ſolita, & quam nonnunquam Prædeceſſores noſtri, & nos in totum, vel pro parte, in ejuſdem Sedis opportunitatibus convertere ſoliti fuerunt, & fuimus, taxam Secretarii nuncupatam, tam de hactenus expeditis, quæ adhuc non ſunt partibus reſtitutæ, quam de impoſterum expediendis, eo modo, quo hactenus, per quemcunque expediri, & exigi conſueverunt, ſeu debuerunt, pariter per eoſdem Secretarios perpetuo exigendam aſſignamus. Volentes, & auctoritate præfata ſtatuentes nemini omnino licere per ſe, vel alium, ſeu alios procurare, vel ordinare, aut ſollicitare, quod aliquæ ex hujuſmodi literis taxatis, & per Cameram eandem expeditis, partibus tradantur, vel reſtituantur, aut mittantur, priuſquam ſit eidem Collegio Secretariorum, de d. quinta taxa debite ſatisfactum: Si quis autem aliter procurare, ordinare, ſolicitare, aut ipſas literas, ſeu quovis prætextu aliter actu tradere, vel tradi facere, ſeu mandare præſumpſerit, excommunicationis latæ ſententiæ, a qua, niſi prius, & ante omnia ſatisfactio eidem Collegio Secretariorum de vera, & integra ſumma taxæ Bullæ ſic procuratæ, ſolicitatæ, vel traditæ, vel de ſatiſfaciendo efficaci ordinatione præcedente, per quemcunque Confeſſorem, etiam ſub prætextu cujuſvis indulti a nobis, vel Prædeceſſoribus noſtris deſuper emanati, ſeu conceſſi, etiam in mortis articulo, abſolvi non poſſit, necnon privationis omnium, & ſingulorum officiorum per ipſum in Curia noſtra præſata obtentorum pro tempore, ac etiam emolumentorum quorumcunque ei quovis modo, ratione, vel cauſa debitorum tunc, & debendorum in futurum, ratione eorundem officiorum, quæ obtinebit, & quæ quomodolibet exercebit pœnas latæ ſententiæ reſpective, quas eo ipſo, & toties, quoties contrafecerit, incurrat. Teneaturque Venerabilis frater noſter Petrus Epiſcopus Cæſenat. præſens, & qui pro tempore fuerit Generalis Curiæ Cauſarum Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Auditor ad earumdem pœnarum declarationem & executionem, quandocunque ei de præmiſſis conſtiterit, procedere, & procedi facere cum effectu. Et præterea omnia & ſingula emolumenta literarum Apoſtolicarum in forma Brevis, tam ſub cera, quam ſub plumbo pro quibuſvis perſonis expeditarum jam, & pro tempore expediendarum ſuper quibuſvis etiam Gubernationum, ſeu Rectoriarum, aut Commiſſionum, aut Poteſtariarum, Capitaneatuum, Vicariatuum, Theſaurariatuum, Camerariatuum, & Cancellariatuum, Provinciarum, Civitatum, Terrarum, & Caſtrorum, ac cuſtodiæ Arcium quarumcumque nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditarum, & ſubditorum, necnon quarumcunque aliarum adminiſtrationum, ſeu Commiſſionum, etiam Gabellarum, ſive Proventuum, ad eandem Romanam Eccleſiam, quomodolibet pertinentium, officiis, ſeu Commiſſionibus, vel locationibus. Quæ officia, ſeu eorum loca, & titulo in quodam quinterno plumbato, & noſtra manu ſubſcripto ſingulariter ſingula deſcribi, & conſiderata quantitate emolumentorum, qui officia ipſa pro tempore exercebunt, veriſimiliter proventurorum, ut illi quoq; qui gratuito a nobis commodum percipiunt, in tanta Romanæ Eccleſiæ neceſſitate, portionem aliquam contribuant (etenim omnia merito noſtra facimus, quia ex nobis omnis eis impartitur auctoritas) in perpetuum ad certam moderatam taxam taxari curavimus. Ad quem quinternum relationem in omnibus infra dicendis haberi volumus, cujus copiam in formam tranſumpti ad ſingulos Legatos, & Gubernatores, ſeu Rectores præfatos mitti, ut per ipſos diligenter omnibus officialibus præfatis, & aliis, quos taxæ, & alia in eod. quinterno deſignata concernunt, intimari, & publicari poſſint, ſicque eorum nemo poſſit allegare illorum ignorantiam, & infraſcriptum tempus unius menſis, ſive triginta dierum exinde legitimum initium habere mereatur, volumus, atque mandamus, ac ad eoſque Secretarios perpetuo ſpectare, & pertinere decernimus. Statuentes, ut tam conceſſionum, quam reformationum gratiarum ſuper hujuſmodi omnibus, & ſingulis officiis, ſeu aliis commiſſionib. per nos, & ſucceſſores noſtros, qui pro tempore erunt, faciendarum, ad quantumcunque etiam longiſſimi temporis ſpatium, literæ ſemper expediantur, & expediri debeant, & ſingulis ſex menſibus a primarum literarum expeditione computandi, & pro ſingulis literis hujuſmodi ſingulis vicibus ſolvi debeat eiſdem Secretariis una taxa, prout eſſe reperietur in prædicto quinterno notata: Similiter etiam omnia, & ſingula emolumenta per quarumvis aliarum ſimilium literarum ſuper quavis alia materia in forma Brevis ſub cera, vel plumbo expediendarum; quæcunque, quotcunque, & qualiacunque ſint, nullo penitus, ſub quovis colore, aut prætextu, excepto, ſeu reſervato, ſed prout prædeceſſorum noſtrorum, & noſtrum, ac alios Secretarios prædictos, qui pro tempore fuerunt, hactenus exigi, & percipi conſueverunt, eorundem Secretariorum commodis, & emolumentis in perpetuum aſſignamus. Et præterea officium viſitandi omnes, & ſingulas Arces S. R. E. & faciendi monſtras, ſive deſcriptiones omnium, & ſingularum gentium armigerarum ejuſdem, tam equeſtrium, quam pedeſtrium, officium Reviſoris gentium armigerarum, & Arcium nuncupatum, cum ſolitis auctoritate, poteſtate, facultate, adminiſtratione, & exercitio, ac integra perceptione emolumentorum ipſi officio de jure, vel conſuetudine, quovis modo debitorum, & debendorum impoſterum eorundem Secretariorum Collegio, per unum ex ipſis Secretariis, aut alium idoneum, cui nos, & ſucceſſores noſtri pro tempore illud duxerimus committendum, & cui per eoſdem Secretarios conveniens ſalarium, ſummam centum ducatorum annuatim non excedens, ſolvi debeat, laudabiliter exercendum ſimiliter in perpetuum concedimus, & aſſignamus. Decernentes ad finem, ut Secretarii ipſi ejus vacuam poſſeſſionem naſciſci valeant, officium ipſum ex nunc vacare, & ad eoſdem Secretarios cum plena ipſius adminiſtratione, ut præfertur, pertinere, quavis conceſſione de ipſo per nos cuivis perſonæ facta, etiam poſſeſſione ſubſecuta, non obſtante. Modum vero colligendi omnia emolumenta prædicta eum eſſe permittimus, quem Secretarii ipſi communi voto duxerint ſtatuendum: Collecta autem emolumenta pro tempore inter ipſos Secretarios eo, quo ſequitur modo, dividi, & ſortiri perpetuo debere decernimus. Videlicet, incipiendo ex nunc, & donec erunt Secretarii prædicti numero triginta, dividantur in æquales partes triginta duas, quarum unam ipſorum ſinguli, duas vero reliquas Secretarius domeſticus Romani Pontificis ſupra deſcriptus (ut nihil omnino ultra de ſupra deducatis emolumentis attingere præſumat) ſingulis menſibus percipiant. Ubi autem contigerit alicujus, vel aliquorum ex eis decedentis, vel decedentium locum, ſeu loca extingui & donec totus numerus fuerit reductus ad vigintiquatuor, in tot portiones, quot erunt numero in ipſorum Collegio Secretarii, & duas plures pariformiter reſpective ſortiendas dividantur, idemque perpetuo ipſorum in partes vigintiſex æquales diviſorum cedat ſingulis Secretariis ex Collegio pars una, reliquis duabus ſemper domeſtico Romani Pontificis Secretario, ut a præfatis reliquis omnibus abſtineat, aſſignetur. Et ut hæc noſtra ordinatio emolumentorum præfatis Secretariis, ex cauſa, & titulo ſupra denotato, aſſignatorum, ſuum debitum, & eum, quem intendimus ex nunc ſortiatur effectum, harum ſerie prohibemus poſt lapſum triginta dierum a facienda, ut prædictum eſt, publicatione præfati quinterni, quempiam etiam prætextu quarumvis aliarum literarum noſtrarum præcedentia datæ, ad aliquem ex officiis ſuperius denotatis recidi, vel admitti, niſi novis poſt eandem publicationem, per eorundem Secretariorum miniſterium deſuper expeditis literis, excommunicationis ſententiæ ſubjiciente eos omnes, & ſingulos, qui lapſo præfato termino a publicatione præfata, aliquem omnino in Officialem ad quævis ex ſupra denotatis officiis exercenda admittendo, ſeu admitti procurando, vel mandando, præſumpſerint literis ipſis non parere: Eos vero, qui aliquod ex officiis eiſdem jam actu exercere ſine titulo primæ conceſſionis, ſeu re firma, ſi nondum exercue-

cunt

runt dicta officia totis tribus menſibus, mandamus infra idem tempus triginta dierum venire, vel mittere ad impetrandas novas de eiſdem officiis literas, per præfatos Secretarios expediendas: Et ſi forte ipſa officia ultra tres menſes exercuerint, & habeant de ipſius exercendis ultra ſemeſtre conceſſionis literas, decernimus nihilominus, non poſſe hujuſmodi officia ultra finem nunc currentis, & jam dimidiati ſemeſtris, niſi literis de novo impetratis, & per eoſdem Secretarios denuo expeditis, exercere. Et ſi tam, qui adhuc intra tempus trium menſium ab initio exercitii eorum officiorum ſunt, infradictos triginta dies proxime ab hujuſmodi publicatione numerandos, quam qui de continuandis poſt tempus nunc currentis ſemeſtris ipſis officiis, quæ jam exercuerunt ultra tres menſes, habent expeditas literas, non expeditis ante finem ſemeſtris novis per eoſdem Secretarios literis, exercitia officiorum eorundem continuare præſumpſerint, ſint eo ipſo ab officiis hujuſmodi amoti, & quæcunque exinde, eorundem officiorum prætextu, geſſerint, ſint irrita, & invalida, ac nullius efficaciæ, & nihilominus tam ipſi, quam qui ipſos ſcienter toleraverint, & pro officialibus habere exinde præſumpſerit, eo ipſo pari excommunicationis ſententia innodati exiſtant: Pari modo volentes, ut quicunque officia etiam per Provinciarum, Civitatum, & Terrarum earundem Legatos, ſeu Gubernatores pro tempore exiſtentes, conferri, & committi tam jure ordinario, quam vigore, quarumcunque facultatum ſolida, obtinent, ſive expectant, aut obtinebunt, ſive expectabunt in futurum, ſi officia ipſa ſunt in præfato quinterno deſcripta, teneantur, & debeant ſub ſimilibus pœnis, infra eorundem triginta dierum ſpatium; ex nunc, & ſucceſſive in perpetuum, priuſquam officia ipſa incipiant exercere, & poſtquam inceperint venire, vel mittere ſingulis ſex menſibus ad nos pro confirmatione conceſſionum per eoſdem Legatos, vel Gubernatores de hujuſmodi officiis factarum, taxæ eaſdem ſingulis vicibus ſoluturi; Et nihilominus tam Legati, ſeu Gubernatores, & Rectores præfati, eoſdem omnes, & ſingulos taxatos Officiales, ad ſimplicem ipſorum Secretariorum, ſeu eorum nuncii requiſitionem, ad ſolutionem hujuſmodi taxæ, ſingulis ſex menſibus præfatis faciendum, cum effectu abſque ulla tela judiciaria compellere, quam Theſaurarii, ſeu Camerarii, vel depoſitarii locorum, in quibus officia ipſa forſan fuerint, aut ex quorum manibus hujuſmodi officiales ſalaria, ſeu ſtipendia recipient, etiam ſi fuerint a Communitatibus locorum deputati, quotieſcunque fuerint pro parte eorundem Secretariorum ſimpliciter requiſiti, ſub ſimilis excommunicationis pœna teneantur retinere ex hujuſmodi officialium ſalariis per ipſos ſolvendis, & Secretarii eidem, ſeu eorum nuncii ſolvere tantum, quantum intelligent eiſdem Secretariis deberi pro taxa hujuſmodi officiorum in præfato quinterno deſcripta. Cæterum quoniam iidem Secretarii ſuper quantitate proventuum taxæ ſupradictorum officiorum in præfato quinterno deſcriptorum, & taxatorum, & generaliter ſuper præfatis omnibus eorum officiis per nos aſſignatis emolumentis, bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro, & propterea dictam pecuniæ ſummam ad relevandum ſupradictas neceſſitates noſtras contribuere non recuſarunt; Nos dignum reputantes, ut ipſorum indemnitati conſulamus, de ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, ac plenitudine poteſtatis earundem præſentium tenore decernimus, & declaramus, in eventum, quod pro aliquo ex officiis in præfato quinterno deſcriptis, ſive eo quod officia ipſa non exiſterent, vel ſatisfacerent, aut non ſufficerent ad ſolutionem taxæ in toto, vel in parte, ſive quia per nos, vel noſtros ſucceſſores præfatos concederentur alicui ex Venerabilibus fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, vel etiam noſtris, aut eorum conſanguineis, ſeu alias ita charis, ut taxæ præfatæ ab illis commode ſine ſtrepitu non decenti exigi per eoſdem Secretarios non poſſent, ſic quod ex præfatis officiis omnibus jam, ut prædictum eſt, taxatis in quinterno præfato, non exigeretur, ſingulis annis, ad minus ſumma octo millium ducatorum auri, aut alias ex facto noſtro, vel Romani Pontificis pro tempore exiſtentis ex reliquis omnibus emolumentis ipſis Secretariis ex præſentium literarum tenore aſſignatis, in toto, vel in parte aliquid dicto ipſorum officio ſubtraheretur, vel minueretur, aut officium ipſum revocaretur, ſeu mutato modo, & ordine, per nos in præſentibus literis dato, & inſtituto alteraretur, ita quod non haberet in perpetuum cum omnibus ſupradictis emolumentis in integrum per modum, & ordinem ſupra expreſſum exerceri, regi, & gubernari: Nos & eundem ſucceſſorem, & Cameram Apoſtolicam bona fide teneri, & obligatam eſſe, ſi erit facta ſimplex emolumentorum diminutio, ad ſolvendum, & ſatisfaciendum ipſis de omni ſumma, quam propterea ipſos ex hujuſmodi cauſis, vel alias quovis modo amiſiſſe, ſeu in poſterum amiſſuros eſſe, medio ipſorum juramento, cui in eo caſu ſtari, & credi debeat, conſtabit. Si vero erit facta officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam ſexaginta duorum millium, & quadringentorum ducatorum auri de camera, per ipſos, ut præmiſſum eſt, ſolutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, & nulla ratione, vel cauſa computari poſſint, aut debeant in toto, vel aliqua parte emolumenta ipſius officii, quæ forte interim ipſos percepiſſe appareret, quæ ipſos, & eorum quolibet juſto, & legitimo titulo ſibi interim acquirere, & ſua facere, eadem auctoritate & poteſtatis plenitudine decernimus, & declaramus: Si enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, & ſic pacto expreſſo eis pro ſeipſis, & eorum ſucceſſoribus, cum ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu, tuiſſe ſolemniter pollicitos, in fide Pontificis recognoſcimus & atteſtamur. Volentes propterea, & earundem præſentium tenore mandantes dilecto filio noſtro Raphaeli, S. Gregorii, ad Velum aureum Diacono Cardinali, Camerario noſtro & ejus ſucceſſori pro tempore, necnon Præſidentibus, & Clericis d. Cameræ Apoſtolicæ, & omnibus aliis, ad quos quomodolibet ſpectabit pro tempore, ut hujuſmodi per nos factam obligationem recognoſcentes, & ſequentes, faciant eiſdem Secretariis ſuper præmiſſis, & eorum plena, & inviolabili in perpetuum obſervatione, inſtrumentum obligationis bonorum ejuſdem Romanæ Eccleſiæ, & Cameræ Apoſtolicæ quorumcunque, ad omnem ipſorum requiſitionem, & in eventum præfatum, abſque aliqua alterius declarationis, ſeu mandati expeditione, debitam, & integram faciant ſatisfactionem. Decernentes ex nunc quidquid per Camerarium, & alios præfatos ſic actum, & geſtum fuerit, perpetuo ratum, & firmum eſſe debere, præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac regulis Cancellariæ Apoſtolicæ ſuper regulationibus officiorum infra viginti dies ante obitum factis, etiam ſi de eis, eorumque totis tenoribus plena, & expreſſa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, aut alias earum denegationem importantes clauſulas mentio habenda eſſet, cæteriſque quæ præſentium tenori in totum, vel in partem obviare, ſeu quominus ſuum totum ſortiri poſſint effectum, contradicere, aut morari poſſunt, contrariis non obſtantibus quibuſcunque. Nomina vero omnium ſupradictorum viginti quatuor Secretariorum ſic, ut præmittitur, de novo aſſumptorum, iſta ſunt: Venerabiles fratres Joannes Venetius Raguſin. Benedictus Superantius Nicoſien. Laurentius Cibo Beneventan. Archiepiſcopi, Chriſtophorus Cortonen. Joannes de Viterbio, Crutonien. Thomas Jacobi Dolen. Franciſcus Soderinus Vulteran. Jacobus Paſſarella Imolen. Hieronymus de Comite Maſſan. Malicia de Giſvaldo Rapollan. Epiſcopi. Necnon dilecti filii Joannes Alimentum de Nigris, Ludovicus de Agnellis, Leonellus de Trotis, Falco de Sinibaldis, Jacobus Cajetanus, Julianus de Cæſarinis, Sinolfus Otherius de Comitibus Montorii, Pauluſpetrus de Farneſio, Henricus Bruus, Baptiſta de Gavionibus, Jacobus Picherier, Joannes Gerona, Hieronymus, Balbanus, Petrus Akriſerus, noſtri, & Apoſtolicæ ſedis Notarii. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrum ſtatuti, aſſumptionis, conſtitutionis, ordinationis, aſſignationis, incluſionis, conceſſionis, ordinationis, mandati, declarationis, præcepti, decreti, prohibitionis, recognitionis, atteſtationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, milleſimo quadringenteſimo octuageſimo ſeptimo, Pridie Kal. Januarii, Pontificatus noſtri Anno IV.

NUM.

NUM. II.

MOTUS PROPRIUS S. PII QUINTI.

Continens ſuppreſſionem quinti ex locii ſupprimendis, necnon confirmationem privilegiorum ampliſſimam.

PIUS PAPA V.

MOtu proprio, &c. Cum nos nuper poſtquam olim fel.
rec. Innocent. Papa VIII. Prædeceſſor noſter, videns
Cameram ſuam Apoſtolicam ærariumque Pontificium in-
genti vi æris alieni conflata variis creditoribus eſſe obſtri-
ctum, dum expenſarum onera, quæ eandem Cameram ad
impetum armorum, ac bellum ſuſtinendum, tunc per non-
nullos impios Alma Urbe armis obſeſſa, ſubire neceſſe fuit,
ac unde, ære alieno contracto, eandem Cameram libera-
ret, non haberet, conſilio capto, & re mature diſcuſſa, &
plurium in ea re peritarum perſonarum, ſententiis cognitis
ad officium dilectorum filiorum Secretariorum, qui Roma-
næ Curiæ magno decori ornamento exiſtebant, quorum
numerus alias per piæ mem. Calixtum III. Pium II. etiam
prædeceſſores noſtros, ad ſex Secretariorum reductus fue-
rat, direxerat oculos ſuæ mentis exiſtimans, quod ſi ultra di-
ctos ſex, decem & octo Prælati, ac in dignitate Eccleſiaſtica
conſtitutæ perſonæ in eundem Secretariorum numerum aſ-
ſumerentur, omneſque inſimul prædictis neceſſitatibus, de
eorum facultatibus, pro ejuſdem Cameræ ſubventione, in
unum conferrent, eiſdem tamen perſonis pro ſubventione
hujuſmodi, congruis emolumentis, ex quibus dignitates,
juxta eorum ſtatus exigentiam tueri poſſent, aſſignatis, præ-
ſenti remedio, tum Cameræ prædictæ urgenti neceſſitati oc-
curſum, tam celeri literarum Apoſtolicarum expeditioni
per augmentum perſonarum, quæ expeditioni eorundem
operam navarent, conſultum foret; De Venerabilium Fra-
trum ſuorum, tunc S. R. E. Cardinalium, unanimi conſilio
& aſſenſu, numerum Secretariorum hujuſmodi ſe , ac nu-
merum triginta, ad vigintiquatuor poſtmodum reducen-
dum, adauxit, ſub conditione, quod præfatus numerus Se-
cretariorum, ad vigintiquatuor reduceretur, cum primum
ſex loca in dictis prædeceſſoris literis nominandum, & ſpe-
cifice deſignata, per deceſſum alicujus ex eis dicta loca ob-
tinentibus, vacare contingeret, itaut nullus per eundem
Innocentium prædeceſſorem, & pro tempore exiſtentem
Romanum Pontificem, ſubrogari in locum decedentis poſ-
ſet, quacunque ratione, vel cauſa, ſed illius ex ſex hujuſ-
modi decedentis pro tempore locus, & portio emolumen-
torum, cenſerentur, & eſſent eo ipſo penitus ſuppreſſi, &
extincti, ita ut reliqui Secretarii, in locum ejus, qui ex ſex
decederet, aliquem in Secretarium recipere, vel quarum-
cumque literarum Apoſtolicarum prætextu, etiam, in qui-
bus præfixo, & ſtatuto numero hujuſmodi ſpecifice, nomi-
natim, & expreſſe derogaretur, nec proceſſuum deſuper
habitorum, cenſuras, & pœnas, quaſcunque in ſe continen-
tium vigore, quoquomodo, donec ad prædictum numerum
vigintiquatuor duntaxat, deventum eſſet, admittere mini-
me tenerentur, ſicque inter prædictum Innocentium præde-
ceſſorem, & Secretarios, in conſtitutione officii hujuſmo-
di expreſſe, in ſe, ſub Pontificia fide, & ſucceſſorum ſuo-
rum Roman. Pontificum receperat. Et deinde recol. mem.
Alexander etiam Papa VI. ſimiliter prædeceſſor noſter ſta-
tuta, decreta, & indulta omnia, præſertim circa Secreta-
riorum numerum per Innocentium VIII. prædictum, facta,
conceſſa, illibata conſervari ſtudens, locum, & portionem
Gaſparis Blondi, qui unus ex ſex Secretariis erat, per ejuſ-
dem Gaſparis deceſſum vacantem, ut præfertur, ſuppreſ-
ſam, & dicto Collegio Secretariorum applicatam, eidem
Collegio dimiſerat, nullam, & irritam per ſe de d. loco fa-
ctam diſpoſitionem declarans, reliquorum locorum, ex-
tinctionem, & applicationem præfatas per d. Innocentium
prædeceſſorem factas approbans, & confirmans, & ſucceſ-
ſive ſimilis mem. Julius II. & Leo X. ſimiliter prædeceſſores
noſtri, omnia geſta per Innocentium prædeceſſorem ſuum
pariter approbantes, & confirmantes, quoniam ita Inno-
centius prædeceſſor præfatus promiſerat, contra extinctio-
nem, dictorum ſex locorum, ſeu officiorum ante vacatio-
nem, vel poſt deceſſum eorum, qui pro tempore illa obtine-
rent, minime diſpoſiturum, aut loco præfata reſervaturum,
aut privilegia dictorum Secretariorum ſuſpenſurum, aut eis
derogaturum non eſſe, eadem fide ſucceſſores teneri decla-
rando, pollicitus fuerat, & promiſerat; Ac poſtmodum ejuſ-
dem recordationis Leo Papa X. pariter prædeceſſor noſter
ſtatuerat, & ordinaverat, quod ſi de d. locis per ipſum, aut ſuc-
ceſſores ſuos diſponi contingeret, aut reductionem numeri
ad vigintiquatuor Prædictam infringi, Secretarios ſimiliter
ad literas Apoſtolicis hujuſmodi deſuper confectis paren-
dum, etiam quaſcunque cenſuras, & pœnas in ſe continenti-
bus minime teneri, nec ad id quoquam cogi, ſed eiſdem ſe op-
ponere, & impedire, ac quominus exequerentur, firmiter re-
ſiſtere poſſe, prout latius in diverſis prædeceſſorum eorun-
dem literis, tam ſub plumbo, quam in forma Brevis deſuper
confectis, quorum tenores cum de illis, & earum quælibet
certam, veram, ac ſpecificam notitiam habeamus, ac ſi de
verbo ad verbum præſentibus inſerta forent, pro ſufficien-
ter expreſſis, & inſertis haberi volumus, latius, & plenius
continetur, Officium Secretariatus, quod quondam Marcel-
lus Auguſtinus, dum viveret, obtinebat, per obitum ejuſdem
Marcelli extra Romanam Curiam de menſe Aprilis 1570.
ſeu veriori, defuncti vacans, credentes illius venditionem,
ac diſpoſitionem ad Nos legitime ſpectare, & pertinere di-
lecto filia noſtro Ferdinando tituli S. Mariæ in Dominica
Diacono Cardinali de Medices nuncupato, tanquam unum
ex vigintiquatuor officii Secretariatus, ſoluta nobis in Se-
dis Apoſtolicæ ſubventionem, pro ingentibus, quas omnes
norunt, quibus premimur, & urgemur neceſſitatibus, ſum-
ma quinque millium, & quingentorum ſcutorum auri in
auro, contulimus, conceſſimus, & aſſignavimus, & deinde
cum de officio Summatoris, eidem Ferdinando Cardinali
deinceps proviſum fuiſſet, ac juriſdictionibus, & privilegiis,
eodem Summatoris officio aucto, officia quemcunq; quot-
cunque, & qualiacumque ad noſtram, & Romani Ponti-
ficis diſpoſitionem pertinentia, pretio concedi ſolita, uſ-
que ad ſummam ſeptuaginta millium ſcutorum auri in au-
ro, inter quæ dictum officium, ac locus, & portio, quod
idem Marcellus obtinebat, erat, univimus, annexımus, &
incorporavimus, prout in noſtris ſuper unione, annexio-
ne, & incorporatione hujuſmodi confectis literis plenius
continentur; Ac poſtmodum (facti veritate comperta) no-
bis innotuerit, quatuor loca, & portiones ex ſex, ut præfer-
tur, ſuppreſſis per deceſſum illorum, qui illa obtinebat, tra-
ctu temporis vacaviſſe, & juxta Innocentii, & prædeceſſo-
rum præfatorum diſpoſitionem, Collegio, & Secretariis
præfactis unita, & incorporata fuiſſe, & officium præfatum
unum eſſe ex reliquis duobus, quæ præfatus Innocentius
prædeceſſor ſuppreſſerat, & extinxerat, ac præfatos Colle-
gio, cum per deceſſum illud obtinentis vacaret, incorpora-
ri debere decreverat, reliquum vero, quod dilectus filius Cæ-
ſar Glorierium, etiam Secretarius domeſticus noſter obti-
net, eſſe: Nos qui in Terris ejus locum tenemus, qui juſtus
eſt Dominus, ac propterea jus ſuum unicuique illæſum ſer-
vari volentes, ac de pleno, & perſpicuo jure, quod dicti Se-
cretarii in hujuſmodi loco, & portione ſuppreſſa, & per d.
Marcelli obitum, Collegio eo ipſo applicata habent, ad ple-
num certiores facti, & informati, ac prædeceſſorum no-
ſtrorum veſtigiis inhærentes, privilegiaque, & indulta,
præſertim numerum præfatum concernentia, eiſdem Secre-
tariis conceſſa, illæſa conſervare ſtudentes, motu ſimili, &
ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, lo-
cum d. Marcelli, qui unus ex ſex Secretariis erat, & ſuperio-
ri anno obiit, ſuppreſſum, & extinctum eſſe declaramus,
ac diſpoſitionem de d. loco eidem Ferdinando Cardinali, ac
unionem, & annexionem, & incorporationem officio Sum-
matoris præfato factam, nullam, irritam, & contra dicto-
rum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum
intentionem, & indulta, inanem, viribuſque penitus care-
re decernimus, illaſque quoad officium hujuſmodi, penitus
revocamus. Inſuper autem quoniam Secretarii præfati co-
gnoſcentes nobis perquam incommodum foret hoc tempo-
re, quod graviſſimis urgemur neceſſitatibus, & undique
pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & claſſem
triremium inſtruendam, quærere & aggregare ſolicite cu-
ramus, d. quinque millia, & quingenta ſcuta, a præfato Fer-
dinando Cardinali recepta, reſtituere, volenteſque rem gra-
tam facere, noſtriſque, & Apoſtolicæ Sedis præfatæ neceſ-
ſitatibus ſubvenire, dictam ſummam quinque millium, &
quingentorum ſcutorum auri in auro eidem Ferdinando
Cardinali, noſtro nomine, pro nobis reſtitutus ſe obtulerunt

Nos

Nos e contra promptam eorundem Secretariorum, ac præfati Collegii in neceſſitatibus noſtris ſublevandis voluntatem agnoſcentes, eamque gratam, ut par eſt, habentes, meritoque in Domino commendantes, ac eorundem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati conſulere volentes, eiſdem Secretariis, & eorum Collegio pretium officii alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor, primo loco per deceſſum, aut quamlibet aliam amiſſionem, vel dimiſſionem illud obtinentis, præterquam per ejuſdem officii reſignationem, ſeu ceſſionem vacaturi, aut quod vacare contigerit, in ſolutum pro dictis quinque millibus, & quingentis ſcutis aſſignamus, illiſque, ut dictum officium de numero 24. vacaturum, abſque alia noſtra, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis licentia, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamſi dictam ſummam quinque millium, & quingentorum ſcutorum pretium, ex d. venditione percipiendum, in parva, vel etiam magna ſumma excederet, vendere, vel alienare, illiuſque pretium in uſus, & utilitatem Secretariorum, & eorundem Collegii convertere, libere, & licite poſſint, & valeant, licentiam, & facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur, decernentes eos deſuper a quoquam ſuper d. officii venditione, & pretii ex venditione percipiendi, converſione hujuſmodi moleſtari, inquietari, ſeu perturbari non poſſe, nec debere aut dictos Secretarios, vel eorum Collegium ad receptionem, ſeu admiſſionem alterius perſonæ in locum defuncti, aut amittentis, ſeu alterius quam illius cui dictum Collegium, pro pretio in ſuam utilitatem convertendo conceſſerit, nec quoad amiſſionem alterius perſonæ, quam quæ a dictis Secretariis, ſeu eorum Collegio in dicti decedentis, ſeu amittentis locum ſubrogata erit, nec a literis Apoſtolicis, quaſvis clauſulas irritantes, & alias etiam fortiores, in ſe continentibus, contrarium forſan diſponentibus, parendum teneri, aut obligatos exiſtere, & ob non paritionem hujuſmodi, ſententias, & cenſuras Eccleſiaſticas, & pœnas in eis contentas incurrere, ſed eiſdem literis, abſque dictarum pœnarum, & cenſurarum incurſu, aperte ſe opponere, & eiſdem reſiſtere poſſe, quoniam expreſſe ita eis auctoritatem, & poteſtatem concedimus per præſentes: Ac volentes eum, cui Secretarii, & Secretariorum Collegium prædictum dictum officium vendiderit, vigore præſentium, ex tunc cenſeri in numerum Secretariorum relatum, ac eorundem conſortio aggregatum: Et ſi nihilominus is, cui officium ipſum per eoſdem Secretarios, & eorum Collegium venditum fuerit, novam conceſſionem a Nobis, aut Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus noſtra, aut illorum manu ſignata habere voluerit, illam ſibi omnino dari, & ſignari debere: Quod ſi contigerit, dilectum filium Datarium noſtrum, ſeu pro tempore exiſtentem ſupplicationis ſignaturam manu noſtra, vel Romani Pontificis tunc exiſtentis faciendam, & in ſimilibus concedi ſolitam aliis Officialibus hujuſmodi officia ementibus differre, aut denegare, tunc Literas Apoſtolicas proviſionis, & conceſſionis dicti Secretariatus præſentium vigore pro eo, cui Collegium præfatum, officium aſſignaverit poſſe confici, quæ nulla alia a nobis, ſeu a Romano Pontifice pro tempore exiſtentibus expectata juſſione, in forma ſolita in totum expediri, ac ſi deſuper ſupplicatio manu noſtra, vel ejuſdem Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, ſignata eſſet, ſeu ipſis Secretariis, per eorum patentes literas dictum officium concedere valeant, ut præfertur, cum ſola ſubſcriptione pro tempore exiſtentium ejuſdem Collegii Defenſorum, ſub data per ipſos Secretarios, & Collegium eligenda, ſtatuimus per præſentes: Mandantes dilectis filiis pro tempore exiſtentibus S. R. E. Vicecancellario, & ejus in Cancellaria Apoſtolica Locumtenenti, necnon literarum Apoſtolicarum majores præſidentiæ Abbreviatoribus, Reſcribendario, Computatori, Scriptoribus literarum Apoſtolicarum minoris præſidentiæ Abbreviatoribus, ac Solicitatoribus, aliiſque Cancellariæ præfatæ, ac etiam Cameræ Apoſtolicæ Officialibus, necnon Summatoris, & quibuſvis aliis, ad quos tam in Cancellaria, quam in Camera hujuſmodi literarum expeditio quomodolibet ſpectat & pertinet, dicti officii conceſſionis, & aſſignationis literas, ut moris eſt, pro eo, cui Secretarii, & Collegium præfatum vendiderint, vigore præſentium, abſq; ſupplicatione (ſtylo, & modo expediendi, juxta formam, & ſupplicationis tenorem ſervari ſolito, poſtpoſito) vigore præſentium, ut præfertur, confici, & expediri faciant realiter, & cum effectu. Promittentes, & expreſſe declarantes in fide Romani Pontificis, quam etiam ſucceſſores noſtri ſe obſtrictos noverint, nunquam conceſſioni, & aſſignationi per Secretarios, & Collegium præfatum faciendæ, nos oppoſituros, aut illi contraventuros: Fatemur enim, & ita atteſtamur ſummam quinque millium ſcutor. auri recepiſſe mutuo, & gratioſe a dictis Secretariis, & Collegio, quos modo præfato præmiſſo, eiſdem Collegio reſtituere promittimus quam noſtram promiſſionem vim contractus, ſolemni ſtipulatione vallati, habere, etiam decernimus: Et ſi dictum Collegium ſuper præmiſſis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmiſſa in toto, vel in parte conſequi non potuerit, tunc, & eo caſu Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam quinque millium quingentorum ſcutorum, una cum damnis, & intereſſe paſſis teneri, & ad id eandem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata eſſe etiam volumus, ac ſtatuimus. Decernentes ita inter Nos, & dictum Collegium conventum eſſe, præſenteſque vim initi, & ſtipulati contractus inter Nos & Sedem præfatam ex una, ad dictum Collegium partibus ex altera, cui tam per nos, quam Succeſſores noſtros Romanos Pontifices & Cameram præfatam inviolabiliter ſtari debeat, nec ullo unquam tempore, etiam forſan ex eo, quod intereſſe habentes, aut perſonæ pro Cameræ Apoſtolicæ præfatæ negotiis gerendis deputatæ ſint, quorum interventu Camera ipſa ad aliquid præſtandum obligari non poſſit, vocatæ non fuerint, notari, impugnari, invalidari, vel in jus, aut controverſiam vocari, aut ad viam juris reduci, niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis; Et ad cauſam vel cauſas, quare præmiſſa a nobis emanaverint, verificandam, vel verificandas, nullatenus dictos Secretarios teneri, nec ob id viribus præſentes carere, minuſque ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum ſtatum, etiam ſub data per ipſos Secretarios, & Collegium eligenda reſtitutas, repoſitas, & plenarie reintegratas cenſeri: Præterea iiſdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine noſtro reſtituendas, ſeu erogandas reperire valeant, ſummam præfatam quinque millium quingentorum ſcutorum auri in auro ad cenſum, ſeu alia (licita tamen) ratione accipiendi fructuſque, ac proventus totius maſſæ Collegii Secretariorum, pro redditibus annuis, ſeu intereſſe dictorum quinque millium quingentorum ſcutorum obligandi, ac cenſum ſuper totius Collegii maſſa, ſeu groſſa nuncupata conſtituendi, ad rationem pretii reperibilis, & inter partes, & ipſum Collegium conveniendi, licentiam & facultatem concedimus. Ad hæc d. Secretarios, & Collegium ampliori favoris gratia proſequi volentes, utque ea, quæ per eundem Innocent. VIII. ac Alexan. VI. Leonem X. Clementem VII. ac alios forſan Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros eiſdem Secretariis, & Collegio conceſſa fuerunt, eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita, idcirco ſingulas eorundem prædeceſſorum literas, omniaque & ſingula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores quatenus Tridentini Concilii decretis non adverſentur, etiamſi illa in uſu non ſint, ac forſan, per nos, aut Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros revocata fuerint, necnon ſalaria, & emolumenta, & alia quæcunque eiſdem Secretariis per d. prædeceſſores conceſſa, & aſſignata, pari motu, eiſdem auctoritate, poteſtate, & tenore perpetuo confirmamus, & approbamus, necnon illis omnibus, quæ hic pro expreſſis, & inſertis habeantur, perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, ac defectus, etiam, ſi qui fuerint, aut intervenerint in eiſdem, ſive ex jure, ſive ex facto proceſſerint, in eiſdem pariter ſupplentes, & pro cautela potiori, eadem privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, ſalaria, & emolumenta, iiſdem modo, & forma, quibus per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt, iiſdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus, & aſſignamus, Volentes, & ſtatuentes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, *ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſicque noſtræ incommutabilis voluntatis fuiſſe, & eſſe, præſenteſque, ad deſuper forſan conficiendas literas, & in eis contenta quæcunque, nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ defectu, vel per fraudem extortas fuiſſe, notari, redargui, vel impugnari poſſe, ac ita per quoſcunque Judices, & Commiſſarios,

rios, etiam S. R. E. Cardinales interpretari, judicari, & definiri debere ſublata, &c. irritum, &c. decernimus. Poſtremo volumus, atque mandamus, ut eum primum d. Collegium pretium officii Secretariatus vacaturi præfatis, realiter aſſecutum fuerit, cenſum imponendum ſuper fructibus, redditibus, & proventibus maſsę ipſius Collegii extinguere, & annullare, ac ceſsare omnino teneantur, Non obſtantibus præmiſſis, ac fel. rec. Pauli II. & Pauli IV. de rebus Eccleſiæ non alienandis, & alienatis recuperandis, necnon noſtra ſuper conſtituendis cenſibus, &c. quatenus opus ſit, aliiſque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictorum Secretariorum fundatione, & inſtitutione, etiamſi in ea caveatur expreſse, quod vigintiquatuor dictorum Secretariorum, occurrente obitu, & eorundem officiorum per quamlibet aliam dimiſſionem, vacatione occurrente, omnimoda diſpoſitio ad Romanum Pontificem, pro tempore exiſtentem, pertineat, & nonniſi per eum, non autem per alios inferiores de eiſdem diſponi, ex quacumque cauſa, colore, vel prætextu poſſet, nec deberet, necnon noſtra, quatenus opus ſit, de non percipiendis, ſeu non obligandis, aut alias pignorandis fructibus Romanæ Curiæ in Cancellaria Apoſtolica, ac aliis reſpective regulis editis, & edendis, privilegiis quoque, indultis, & literis, Apoſtolicis, etiam in forma ſimilis motus proprii, ac de ſimili Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, contra præfatorum prædeceſſorum literarum tenorem, etiam in ſavorem, quorumcunque etiam Cardinalium, & Legatorum de latere, ac aliorum Collegiorum quorumcunque, ac aliarum perſonarum, etiam per modum pacti, ſeu contractus, etiam hactenus quomodolibet conceſſis, & impoſterum concedendis, quibus omnibus tenores illorum, ac ſi de verbo ad verbum infererentur, præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe in omnibus, & per omnia, quatenus gratiæ, & conceſſioni noſtræ hujuſmodi adverſentur, vel repugnent, latiſſime derogamus, & adverſus præmiſſa nullatenus ſuffragari poſſe, conſtituimus, necnon omnibus, & ſingulis aliis, quæ ſinguli prædeceſsores præfati in eorum literis voluerunt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcunque cum clauſulis opportunis, & conſuetis.

Fiat Motu proprio M.

Et cum abſolutione a cenſuris ad effectuum, &c. & quod literarum dictorum prædeceſsorum, necnon noſtrarum ſuper unione, & conceſſione officii præfati q. Marcelli tenorea, de verbo ad verbum, ſi videbitur, inſeri poſſint, & de declaratione, ſtatuto, ordinatione, indulto, mandato, decreto, derogatione, aliiſque præmiſſis perpetuo, & in forma gratioſa, ac etiam cum caſsatione, annullatione, extinctione, & irritatione unionis d. Officii Marcelli, officio Summatoris hujuſmodi, ac literarum deſuper confectarum, & inde ſecututorum quorumcunque, cum decreto, quod ita per quoſcumque Judices, &c. etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales judicari, &c. debeat, ſublata, &c. irritum quoque, &c. & cum oppotuna, ſi videbitur, Judicum, & executorum deputatione, qui in præmiſſis aſſiſtant; &c. & præmiſsa omnia obſervari faciant ſub ſententiis, &c. cum poteſtate aggravandi, &c. invocato, &c. eum derogatione Bonifacii de una, & duabus dietis latiſſime extendenda, & quod præmiſsorum omnium, & ſingulorum major, & verior ſpecificatio, & expreſſio fieri poſſit in literis, per Breve noſtrum ſimul, vel ſeparatim, etiam in uno, vel una, non facta mentione de alio, vel aliis, quarum tranſumptis, manu alicujus Notarii ſubſcriptis, & ſigillo Collegii Secretariorum obſignatis, eadem plena fides adhibeatur in judicio, & extra, ac ipſis originalibus literis, ſi eſsent exhibitæ, & oſtenſæ, aut alias, ubi videbitur, expediendum. Et quod præſentis motus proprii ſola ſignatura ſufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra, regula contraria non obſtante.

F I A T M.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Pridie Nonas Maji, Anno ſexto.

N U M. III.

BREVE S. PII QUINTI.

Sumptum ex proxime impreſſo Motu proprio, ſuper ſuppreſſione Officii Marcelli Auguſtini, & illum concernentibus.

PIUS PAPA V.

Ad futuram rei memoriam.

DEcens eſſe cenſemus, ut Romanus Pontifex juſtitiæ, & æquitatis præcipuus auctor, eos, qui erga ſe in ſuis neceſſitatibus liberales agnoſcit, ſpecialis gratiæ prærogativa proſequatur. Sane cum alias nos officium Secretariatus, quod quondam Marcellus Auguſtinus, dum viveret, obtinebat, per obitum ejuſdem Marcelli extra Romanam Curiam de menſe Aprilis Anni Domini, Mileſimi quingenteſimi ſeptuageſimi, ſeu alio veriori tempore defuncti, vacans, credentes illius diſpoſitionem, ſeu venditionem ad nos legitime ſpectare, & pertinere, dilecto filio noſtro Ferdinando, Sanctæ Mariæ in Dominica Diacono Cardinali de Medicis nuncupato, ſoluta nobis, in Sedis Apoſtolicæ ſubventionem, ſumma quinque millium, & quingentorum ſcutorum auri in auro, conceſſerimus, & aſſignaverimus, illudque deinde officio Summatoris, quod eidem Ferdinando Cardinali conceſſimus, ſub certis modo, & forma univerimus, prout in noſtris ſuperinde confectis literis plenius continetur: Ac poſtmodum facti veritate comperta, nobis innotuerit, quatuor locos, & portiones ex ſex, alias per fel. rec. Innoc. VIII. & forſan alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, per deceſſum illorum, qui illa obtinebant, tractu temporis vacaviſſe, & juxta Innoc. & dictorum prædeceſſorum diſpoſitionem, dilectis filiis Collegio Secretariorum noſtrorum unita, & incorporata fuiſſe, ac officium præfatum unum eſſe ex reliquis duobus, quæ præfatus Innocentius prædeceſſor ſuppreſſerat, & extinxerat, & Collegio, ac Secretariis præfati uniri, & incorporari debere decreverat, volentes jus ſuum unicuique tribui, privilegiaque, & indulta eiſdem Secretariis, præſertim eorum numerum concernentia, illæſa conſervari, locum, ſeu officium dicti Marcelli ſuppreſsum, & extinctum eſse, conceſſionemque, ſeu diſpoſitionem de illo præfato Ferdinando Cardinali, unionemque, annexionem, & incorporationem præfato Officio Summatoris, factam, literaſque deſuper expeditas, nullas, irritas, & contra præfatorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum intentionem, & indulta, inanes, viribuſque carere decreverimus, illaſque & quæcumque inde ſecuta revocaverimus, Secretarii vero præfata cognoſcentes, quam nobis foret incommodum hoc tempore, quo graviſſimis urgemur neceſſitatibus, & undique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & claſſem triremium inſtruendam, quærere, & aggregare ſolicite curamus, dicta quinque millia, & quingenta ſcuta, quæ a præfato Ferdinando Cardinale receperamus, illi reſtituere, volenteſque nobis rem gratam facere, noſtriſque Sedis prædictæ neceſſitatibus ſubvenire, dictam ſummam quinque millium, & quingentorum ſcutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali, noſtro nomine & pro nobis reſtituturos ſe obtulerint, noſque promptam eorundem Secretariorum, ac præfati Collegii in neceſſitatibus noſtris ſublevandis, voluntatem agnoſcentes eamq; gratam habentes, meritoque in Domino commendantes, ac Secretariorum Collegiiq; hujuſmodi indemnitati conſulere volentes, eiſdem Secretariis, & eorum Collegio pretium officii alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor primo loco per deceſſum, aut quamlibet aliam amiſſionem, vel dimiſſionem illud obtinentis, præterquam per ejuſdem officii reſignationem, ſeu ceſſionem vacaturi, aut quod vacare contigerit, in ſolutum pro d. ſcutis quinque millibus, & quingentis aſſignaverimus, illiſque, ut dictum officium de numero vigintiquatuor vacaturum abſq; alia noſtra, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis licentia, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamſi d. ſummam 5. millium, & quingentorum ſcutorum, pretium ex dicta venditione percipiendum, in parva, vel etiam magna ſumma excederet, vendere, vel alienare, illiuſque pretium in uſus, & utilitatem Secretariorum, & Collegii eorundem convertere libere, & licite poſſint, licentiam, & facultatem conceſſerimus, & indulſerimus prout in cedula Motus proprii hodie manu noſtra ſignata, cujus etiam ſolam ſignaturam ubique tam judicio, quam extra fidem facere debere voluimus, plenius continetur: volentes ipſos Secretarios amplioris favore gratiæ proſequi eiſdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine noſtro reſtituendas, ſeu erogandas valeant repetito

Motu

Motu proprio, non ad ipſorum Secretariorum, vel alicujus pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera liberalitate, & ſcientia noſtri, eiſdem Secretariis, & eorum Collegio ſummam præfatam 5500. ſcutorum auri in auro, ad cenſum, ſeu alia, licita tamen, ratione accipiendi, fructuſque, ac proventus totius maſſæ Collegii Secretariorum, pro redditibus annuis, ſeu intereſſe dictorum 5500. ſcutor. obligandi, ac cenſum ſuper totius Collegii maſſa, ſeu groſſa nuncupata, conſtituendi ad rationem pretii reperibilis, & inter partes, ac ipſum Collegium conveniendi, licentiam, & facultatem concedimus, Decernentes præſentes literas, & in eis contenta quæcumque ullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ defectu, notari, redargui, vel impugnari poſſe, ſicque per quoſcumque Judices, & Commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi facultate, interpretari, judicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtante recol. mem. Pauli II. & Pauli IV. Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum de rebus Eccleſiæ non alienandis, & male alienatis recuperandis, ac quatenus opus ſit, noſtra de cenſibus conſtituendis, aliiſque Apoſtolicis Conſtitutionibus, & Ordinationibus, Cancellariæque Regulis, illa præſertim de non obligandis, aut alias pignorandis fructibus Officiorum Romanæ Curiæ, ac aliis editis, & edendis: Quibus omnibus, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, infererentur, præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque: Volumus autem, atque mandamus, quod cum primum dictum Collegium pretium officii Secretariatus vacaturi præfati realiter aſſecutum fuerit, cenſum imponendum ſuper fructibus, redditibus, & proventibus Maſſæ ipſius Collegii extinguere, & annullare, ac ceſſare omnino teneatur.

Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris die ſexta Maji, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo, Pontificatus noſtri, Anno ſexto.

BREVE ALTERUM EJUSDEM S. PII V.

Sumptum ex eodem ſupra impreſſo Motu proprio, ſuper confirmatione privilegiorum, & illa concernentibus.

PIUS PAPA V.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

ROmani Pontificis, in quo divina diſpoſitione poteſtatis plenitudo conſiſtit, providentia circumſpecta, ad ea, quæ proſpero ſtatui dilectorum filiorum Secretariorum noſtrorum, qui Curiæ Romanę decori, & ornamento, commoditatiq; eſſe dignoſcuntur, profutura conſpicit, operoſis ſtudiis, intendit, & his, quæ per Romanos Pontifices prædeceſſores ſuos, illis gratioſe conceſſa comperiuntur, ut perpetuo firmiori ſubſiſtant robore, ſuum, & Sedis Apoſtolicæ munimen, & patrocinium libenter adjicit, eaque de novo concedit, ac alias ſuper his diſponit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sane cum (ſicut accepimus) plurima privilegia, facultates, & indulta per fel. rec. Innocentium VIII. Alexandrum VI. Leonem X. Clementem VII. ac forſan alios Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, eiſdem Secretariis, & eorum Collegio, per eorundem prædeceſſorum literas conceſſa fuerint, nos quoque eoſdem Secretarios, eorumque Collegium ſpecialis gratiæ favore proſequi, & ut eorum privilegia, & indulta hujuſmodi firmiora perſiſtant, & ſi quæ forſan in uſu non ſint, aut revocata fuerint, in integrum reſtituantur, providere volentes, eoſdem Secretarios, & eorum quemlibet a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus, quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes, necnon literarum præfatarum, & privilegiorum in eis contentorum tenores, præſentibus, pro expreſſis habentes, Motu proprio, non ad ipſorum Secretariorum, aut alicujus pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex mera deliberatione, & certa ſcientia nobis, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſingulas eorundem prædeceſſorum literas, omniaque, & ſingula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores (quatenus Concilii Trident. decretis non adverſentur) etiam ſi illa in uſu non ſint, ac forſan per nos, aut Romanos Pontifices prędeceſſores noſtros revocata fuerint, necnon ſalaria, ac emolumenta, & alia quæcumque eiſdem Secretariis per dictos prædeceſſores conceſſa, & aſſignata, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, perpetuo confirmamus, & approbamus, necnon illis omnibus perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, defectus, ſi qui fuerint, & intervenerint in eiſdem, ſive ex jure, ſive ex facto proceſſerint, ſupplentes, & pro potiori cautela, privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, ſalaria, emolumenta hujuſmodi, iiſdem modo, & forma, quibus per prædictos prædeceſſores eiſdem Secretariis, & eorum Collegio conceſſa fuerunt, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, auctoritate, & tenore præfatis, de novo concedimus, & aſſignamus: Volentes, & ſtatuentes illa ullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices, pro tempore exiſtentes revocari, deduci, alterari, aut moderari, ſeu *Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſicque noſtræ incommutabilis voluntatis fuiſſe, & eſſe atteſtantes, ac decernentes præſentes literas, & in eis contenta quæcumque, nullo umquam tempore, de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, ſeu intentionis noſtræ defectu, vel per fraudem extortas fuiſſe notari, redargui, vel impugnari poſſe: Et ita per quoſcumque Judices, & Commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter interpretandi, judicandi, & definiendi facultate, interpretari, judicari, & definiri debere. Irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, etiam motu ſimili in contrarium quomodolibet conceſſis, quibus omnibus, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat, harum ſerie, ſpecialiter, & expreſſe in omnibus, & per omnia, quatenus præmiſſis adverſentur, vel repugnent, pari motu derogamus, necnon omnibus, & ſingulis aliis, quæ prædeceſſores noſtri in eorum literis voluerunt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud S. Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die ſexta Maji, milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo. Pontificatus noſtri, Anno ſexto.

NUM. IV.

BREVE GREGORII PAPÆ XV.

Confirmans Privilegia Reverendiſſimorum Dominorum Secretariorum Apoſtolicorum.

GREGORIUS PAPA XV.

Ad perpetuam rei memoriam.

SAcroſancti Apoſtolatus miniſterio, nullis licet ſuffragantibus meritis, per abundantiam Divinæ gratiæ præpoſiti, circa ſtatum Officialium quorumlibet Romanæ Curiæ, & præſertim dilectorum filiorum Secretariorum Apoſtolicorum, qui eidem Curiæ decori, & ornamento non parum exiſtunt, proſpere dirigendum ſolicitis ſtudiis juxta creditum Nobis Apoſtolicæ ſervitutis officium intendimus, ac privilegiis, & indultis, eis per Rom. Pontif. prædeceſſores noſtro conceſſis, pro illorum ſubſiſtentia firmiori Apoſtolicæ confirmationis robur adjicimus, ac alias eorum ſtatui ſic providemus, ut deinceps conceſſa eis privilegia perpetua, & illibata ſerventur, & quæ in quandam deſuetudinem devenerant, ad vividam eorum obſervationem, noſtro etiam patrocinio deducantur. Alias ſiquidem poſtquam rec. mem. Innocentius Papa VIII. prædeceſſor noſter Collegium

eorun-

Digitized by Google

eorundem Secretariorum Apoſtolicorum de numero Participantium nuncupatorum, Apoſtolica auctoritate perpetuo erexerat, atque inſtituerat, illique ſic erecto, & inſtituto, tam ipſe, quam poſtmodum alii Romani Pontifices prædeceſſores noſtri, certas tunc expreſſas taxas, & alia emolumenta, necnon diverſa privilegia conceſſerant, & deinde tam erectionem, & inſtitutionem Collegii hujuſmodi, quam conceſſionem taxarum, emolumentorum, & privilegiorum hujuſmodi, eadem auctoritate approbaverant, & confirmaverant a fel. rec. Julio Tertio, Pio Quinto, & Sixto Quinto Romanis Pontificibus, etiam prædeceſſoribus noſtris, literæ, & etiam a Nobis chirographum, manu noſtra ſignatum, emanarunt, tenoris ſubſequentis; videlicet JULIUS Epiſcopus Servus Servorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam; Iis, quæ provida, & laudabili conſideratione per Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros Romanæ Curiæ Officialibus, & præſertim Secretariis Apoſtolicis, qui eidem Curiæ decori, & ornamento non parum exiſtunt, ac Nobis, & Apoſtolicæ Sedi grata devotionis, & familiaritatis obſequia continue impendunt, provide conceſſa, & confirmata ſunt, libenter, cum a nobis petitur, Apoſtolici adjicimus roboris firmitatem, ut tanto firmius obſerventur, quanto iteratis vicibus dictæ Sedis fuerint auctoritate firmata, ac alia eis de novo concedimus, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Dudum ſiquidem felicis recordationis Calliſtus Tertius, Pius Secundus, Innocentius Octavus, Alexander Sextus, Julius etiam Secundus, Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus etiam Tertius, & diverſi alii Romani Pontifices etiam prædeceſſores noſtri, eiſdem Secretariis Apoſtolicis pro tempore exiſtentibus, ac eorum Collegio etiam in inſtitutione ejuſdem Collegii, & reductione numeri ipſorum Secretariorum ad certum numerum tunc expreſſum, ac ſuppreſſione nonnullorum locorum, ex eiſdem ſimiliter tunc expreſſorum; necnon perpetua incorporatione Notariatus, dictæ Sedis eiſdem Collegio, & aſſignatione diverſorum emolumentorum, etiam in Cancellaria Apoſtolica, etiam quoad unum ducatum pro ſingulis literis Apoſtolicis, gratiam, vel juſtitiam concernentibus, tam per eandem Cancellariam, quam etiam Cameram Apoſtolicam, pro quibuſvis perſonis cujuſcunque dignitatis, ſtatus, & conditionis, exiſtentibus, certis, tunc expreſſis exceptis, quibuſcunque modis, gratiis, ſeu abſque taxæ ſolutione expediendis eorundem Secretariorum officio, ſolvendum: Necnon creatione eorundem Secretariorum, in Sacri Palatii Lateranen. Comites Palatinos, & Milites Auratos, cum facultate creandi Notarios, & Tabelliones publicos, ac Judices ordinarios; necnon ſpurios, & alios, ex quocunque illicito, & damnato coitu procreatos legitimandi, ac etiam creandi Baccalaureos, & Doctores in Theologia, Jure canonico, & civili, ac Artibus, & alia diverſa privilegia, gratias, conceſſiones, prærogativas, & indulta per diverſas eorum literas conceſſerunt, prout in ſingulis literis prædictis plenius continetur. Cum autem, ſicut dilecti filii moderni Secretarii Apoſtolici Nobis exponi fecerunt, ipſi cupiant, privilegia, gratias, conceſſiones, prærogativas, & indulta hujuſmodi, ut majorem obtineant roboris firmitatem, noſtræ approbationis munimine roborari, pro parte eorundem modernorum Secretariorum Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ſingulis privilegiis, gratiis, conceſſionibus, prærogativis, & indultis prædictis, noſtræ approbationis robur adjicere, ac alias in præmiſſis opportune providere, de benignitate Apoſtolica, dignaremur. Nos igitur eiſdem Secretariis conceſſa, ut par eſt, illæſa permanere, ac eos non minoribus, favoribus, & gratiis, quam dicti prædeceſſores proſecuti ſunt, amplecti volentes, ac eoſdem modernos Secretarios; & eorum ſingulos, a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes: necnon prædictorum, & aliorum quorumcunque privilegiorum, facultatum, ac indultorum Apoſtolicorum prædictis Secretariis, & Collegio quomodolibet conceſſorum, ac prædictarum, & aliarum ſuperinde confectarum literarum tenores præſentium pro expreſſis habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, prædicta, ac omnia, & ſingula alia, gratias, privilegia, conceſſiones, prærogativas, facultates, & indulta Secretariis, & Collegio prædictis per Innocentium, Alexandrum, Julium, Leonem, Clementem, & Paulum prædictos, ac quoſcunque alios Romanos Pontifices, etiam prædeceſſores noſtros, etiam per modum ſtatuti perpetui, & alias ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac quomodolibet conceſſa, necnon cum declarationis, & derogationis, ac omnibus, & ſingulis aliis in eis contentis clauſulis, ſingulas tam ſub plumbo, quam in forma Brevis deſuper confectas literas hujuſmodi, necnon in eiſdem literis contenta, & inde ſecuta quæcunque, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium, ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine approbamus, & confirmamus, ac innovamus, & perpetuæ roboris firmitate ſubſiſtere, necnon Secretariis, & Collegio prædictis ſuffragari debere; eaque omnia, & ſingula, etiamſi in uſu, ſeu obſervantia non fuerint, ſive ſint, ſuum plenarium effectum ſortiri, & a Nobis, ac ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus obſervari debere, ipſoſque Secretarios, & Collegium, præmiſſa omnia, & ſingula, prout per Innocentium, Leonem, & alios prædeceſſores prædictos ſtatuta, & ordinata, ac conceſſa fuerunt, quocunque uſu, & conſuetudine contraria non obſtantibus, obſervari facere, & ad uſum, conſuetudinemque, & obſervantiam deducere, ac executioni demandare libere, & licite poſſe; ſicque per quoſcunque Judices, & Commiſſarios quavis auctoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ubique judicari, & diffiniri debere decernimus, & declaramus: & inſuper cum quolibet ex ipſis Secretariis nunc, & pro tempore exiſtentibus, etiamſi mere laici, ſeu conjugati ſint, vel fuerint, ſeu etiam Clericali charactere inſigniti, pro tempore conjugati fuerint, aut eos fieri contigerit, ut unam, ſeu plures penſiones annuas ſuper unius, aut plurium beneficiorum eccleſiaſticorum, cum cura, vel ſine cura Sæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium, quomodocunque, & qualitercunque qualificatorum, aut menſarum Abbatialium, ſeu Epiſcopalium, & Archiepiſcopalium fructibus, redditibus, & proventibus, ſeu ipſos fructus, redditus, & proventus in ſimul ſummam quingentorum ducatorum auri de Camera, pro quolibet ex dictis Secretariis non excedentes, quæ, ſeu qui tranſeant ad ſucceſſores, ſibi alias reſervandas, ſeu reſervandos, & aſſignandas, ſeu aſſignandos, quoad vixerint, & alias ad inſtar dilectorum filiorum Militum S. Petri recipere, exigere, & levare, necnon in ſuos uſus, & utilitatem convertere, abſque alia diſpenſatione, vel licentia a Nobis, ſeu ejuſdem ſucceſſoribus noſtris, aut a Sede Apoſtolica deſuper obtinenda, ipſiſque Secretariis, & eorum ſingulis, ut quaſcunque penſiones ſuper quibuſvis etiam Abbatialium, aut Epiſcopalium, vel Archiepiſcopalium Menſarum prædictarum fructibus, redditibus, & proventibus, ac quoſcunque fructus, redditus, & proventus illis hactenus, & pro tempore quomodolibet aſſignatas, & conceſſas, ac aſſignandas, & concedendas in Clericum, ſeu Clericos, non conjugatos per eos pro tempore eligendos, & nominandos, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica cum cura, & ſine cura obtinentes, & expectantes, tam in dicta Curia, quam extra eam, etiam in mortis articulo in totum, vel in partem, ſeu partes etiam coram ſolis Notario, & teſtibus, ac etiam ſine conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium, etiamſi illas, vel illos alias transferendi facultatem non habuerint, regula Cancellariæ Apoſtolicæ de conſenſu in penſione requiſito tunc, & pro tempore in contrarium edita, hac ſtylo in ſimilibus reſervationibus hactenus obſervato, nequaquam obſtantibus, uſque ad ſummam quingentorum ducatorum ſimilium, & alias ad inſtar eorundem Militum S. Petri, etiam literis Apoſtolicis penſiones ipſas ſolvere debentibus non intimatis, dummodo illas pro intimatis habuerint, transferre libere, & licite valeant, auctoritate Apoſtolica, & tenore, ac ſcientia, & poteſtatis plenitudine præmiſſis, de ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus, ac eis, & eorum cuilibet pariter indulgemus, ipſoſque modernos, & pro tempore exiſtentes Secretarios, & eorum ſingulos a decimarum, & ſubſidiarum, etiam ex quibuſvis cauſis, etiam pro Cruciata Sancta, & expeditione contra infideles, etiam ſuper fructibus, & emolumentis beneficiorum Eccleſiaſticorum, ac ejuſdem Romanæ Curiæ officiorum, etiam Apoſtolica auctoritate prædicta, quomodolibet imponendorum, ſolutione, ac in illis faciendis contributionibus penitus, & omnino perpetuo eximimus, & liberamus; ac exemptos, liberos, & immunes facimus, & fore, eoſque ad ſolutionem hujuſmodi decimarum, & ſubſidiorum, ſeu contributionem in illis faciendam minime teneri, nec ad id cogi poſſe decernimus, & mandamus. Ac eiſdem Secretariis, etiam Clericis, Præsbyteris, Prælatis, Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis pro tempore exiſtentibus, & eorum cuilibet,

ut

ut ultra facultates de eorum bonis, etiam Eccleſiaſticis, teſtandis illis quomodolibet pro tempore conceſſis, & abſque illarum præjudicio, de quibuſcunque eorum bonis mobilib. & immobilibus per eos, tam per Eccleſiam ſeu Eccleſias, aut alia beneficia Eccleſiaſtica, etiam hoſpitalia, & alia pia loca cujuſvis etiam privilegiati ordinis, ſeu Militiæ fuerint, per eos obtenta, & obtinenda, aut ex ingenio, & induſtria ſuis, ſeu alias quomodolibet acquiſitis, & acquirendis, etiamſi juxta rec. mem. Sixti IV. & prædeceſſorum Julii Leonis, & Pauli, aliorumque Romanorum Pontificum, etiam prædeceſſorum noſtrorum, deſuper expeditas literas immobilia bona non poſſedetios, uſque ad ſummam, & quantitatem 6000. duc. ſimilium, & alias juxta formam, ſeu facultatem dilectis filiis literarum Apoſtolicarum Scriptorib. per eandem Sedem, & Romanos Pontifices conceſſam pro libito ſuæ voluntatis teſtari, & de eis inter eorum utriuſque ſexus liberos etiam legitimos, & illegitimos, aut alias quaſcunque etiam quavis incapacitate incapaces perſonas, diſponere, ac etiam inter vivos erogare, ac concedere, & donare: Quodque ipſi Secretarii, & eorum ſinguli quoſcunq; fructus, redditus, ac proventus quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum per eos nunc, & pro tempore obtentorum, etiam, ut præfertur, qualificatorum, necnon penſiones annuas eis ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & proventibus reſervatas, & reſervandas, cujuſcunque taxæ, ſeu annui valoris fuerint, toties, quoties eis videbitur, dummodo in infirmitate conſtituti non ſint, quibuſvis perſonis etiam laicis, cum quibus ſuam conditionem efficere potuerunt meliorem uſque ad biennium a die arrendationis per eos pro tempore faciendæ computandum pro pretio, ſeu pretiis, de quibus ſibi, vel eorum procuratoribus videbitur arrendare, & pretium, ſeu pretia hujuſmodi, etiam anticipata ſolutione in pecunia numerata recipere, & de receptis ſolventes quietare, et liberare, necnon beneficia, ac illorum fructus hujuſmodi, ſeque, et ſuos in ipſis beneficiis ſucceſſores quoſcunque ad obſervationem arrendationis, et conceſſionis hujuſmodi, non tamen ultra d. biennium cum cautelis, ſubmiſſionibus, ac renunciationibus, in talibus apponi ſolitis, obligare, ac d. arrendatores, & conductores fructus redditus, & proventus, ac penſiones hujuſmodi ad firmam, ſeu annuam penſionem pro dicto biennio percipere, exigere, & levare, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertere ſimiliter libere, & licite poſſint, plenam, & liberam licentiam, & facultatem impartimur. Decernentes teſtamenta, obligationes, & ſubmiſſiones hujuſmodi reſpective valere, plenamque roboris firmitatem obtinere, & obſervari debere, ipſoſque Succeſſores, etiamſi interim d. Secretarii ceſſerint, vel deceſſerint, aut beneficia ipſa alias quomodolibet dimiſerint, ad earundem obligationum, & ſubmiſſionum obſervationem omnino teneri, & efficaciter obligatos, adſtrictoſque eſſe in omnibus, & per omnia, perinde, ac ſi ſe ad id perſonaliter obligaſſent, nec interim perſonas prædictas ſuper fructibus, redditibus, & proventibus, aut penſionibus hujuſmodi quominus illos, & illa percipere queant, quomodolibet moleſtari poſſe, & inſuper ipſis Secretariis, nunc, & pro tempore exiſtentibus, ut quæcunque, quorcunque, & qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, & ſine cura ſæcularia, & regularia, ſub expectativis, reſervationibus, mandatis, ac eorum collationum mutationibus, extentionibus, & revalidationibus, necnon unionibus, & aliis gratiis, etiam præventivis, eis pro tempore conceſſis comprehenſa pro tempore vacantia, tam in dicta Curia præſentes, quam ab ea abſentes in eadem Curia, coram aliquo Archivii ipſius Curiæ, ſcriptore, per procuratores ſuos ſpeciales, vel generales in genere acceptare, & de illis ſibi etiam in genere provideri facere, ac illa conſequi, & habere, necnon acceptationes, & proviſiones hujuſmodi ad beneficia particularia, etiam per procuratorem generalem ſpecificare. Notarii, quoque inde rogati quoties pro parte dict. Secretariorum requiſiti fuerint, ſuper hujuſmodi acceptationibus, inſtrumenta de beneficiis tunc vacantibus, alias juſta ſtylum ejuſdem Archivii conficere poſſint, & debeant, ac acceptationes, & proviſiones hujuſmodi validæ, & efficaces exiſtant, nec ipſi Secretarii ad ſatisfaciendum Conſtitutionibus ejuſdem Cancellariæ Apoſtolicæ de publicandis acceptationibus, & proviſionibus, ac illis intimandis poſſeſſionibus, ſeu eis ad judicium evocandis, & aliis diligentiis faciendis editis nunc, & pro tempore edendis nullatenus teneantur. Necnon eiſdem Secretariis, ut in aliquo beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, & eligendorum reſidendo, ſeu literarum ſtudio in loco, ubi illud vigeat generale inſiſtendo in aliis beneficiis, etiam Curatis, ſeu dignitatibus, ac ex jure, ſtatuto, vel fundatione, ſeu alias perſonalem reſidentiam requirentibus, per eos in quibuſvis Eccleſiis, ſive locis pro tempore obtentis, perſonaliter reſidere nullatenus teneantur, nec ad id per locorum Ordinarios, vel quoſvis alios inviti compelli poſſint, & nihilominus omnes, & ſingulos fructus, redditus, & proventus eorundem beneficiorum cum ea integritate, quotidianis diſtributionibus, quæ præſentibus, & divinis intereſſentibus dari ſolent, duntaxat exceptis, cum qua illos perciperent ſive in Eccleſiis, ſive locis, in quibus beneficia hujuſmodi fuerint, ſeu extiterint, perſonaliter reſiderent, etiam quoad vixerint, percipere, & quoties eis placuerit per ſe ipſos, vel cum uno ſocio Presbytero, ſeu Clerico per eos pro tempore eligendo, Horas Canonicas, diurnas, & nocturnas, ac alia Divina Officia ſecundum uſum Breviarii ejuſdem Romanæ Eccleſiæ, etiam noviſſime editi, abſque conſcientiæ ſcrupulo, ſimiliter quoad vixerint, dicere, & recitare etiam libere, & licite valeant, nec ipſi, aut dicti ſocii ad alium uſum ſuper hoc ſervandum, etiam ratione quorumcunque beneficiorum eccleſiaſticorum, per eos pro tempore obtentorum, obligati ſint, vel ad id inviti cogi poſſint. Quodque quadrageſimalibus, & aliis temporibus Stationum Eccleſiarum Almæ Urbis, & extra illius murorum unam, vel duas Eccleſias, ſeu duo, vel tria Altaria unius, vel diverſarum Eccleſiarum locorum, in quibus eos pro tempore eſſe contigerit, per eos eligenda, devote viſitando, omnes, & ſingulas Indulgentias, & peccatorum remiſſiones, quas conſequerentur, ſi in eiſdem temporibus, & diebus Eccleſias Urbis, & extra ejus muros hujuſmodi perſonaliter viſitarent, conſequi, necnon omnes, & ſingulos utriuſque ſexus perſonas eorum curæ pro tempore creditas, ab omnibus, & ſingulis eorum exceſſibus, criminibus, & delictis quantumcunque gravibus, & enormibus, a quibus Ordinarii locorum de jure, vel conſuetudine abſolvere poſſunt, ſimiliter abſolvere, ac vota quæcunque per eos emiſſa (ultramarinis viſitationis liminum Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum de eadem Urbe, Sancti Jacobi in Compoſtella, Caſtitatis, & Religionis votis duntaxat exceptis) in alia pietatis opera commutare, necnon, ut aliquem Presbyterum idoneum ſæcularem, vel cujuſvis Ordinis Regularem in ſuum poſſint eligere Confeſſorem, qui vita eis comite in caſibus dictæ Sedi reſervatis, præterquam offenſæ Eccleſiaſticæ libertatis, criminum hæreſis, rebellionis, aut conſpirationis in perſonam, vel ſtatum Romani Pontificis, ſeu Sedem prædictam, falſitatis literarum Apoſtolicarum, ſupplicationum, & commiſſionum, invaſionis, deprædationis, occupationis, & devaſtationis terrarum, & maris eidem Eccleſiæ mediate, vel immediate ſubjectorum, offenſæ perſonalis in Epiſcopum, vel alium Prælatum, prohibitionis, devolutionis cauſarum ad d. Curiam, aut delationis Armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, ſemel duntaxat in vita; in aliis vero quoties opportunum fuerit, confeſſionibus eorum diligenter auditis, pro commiſſis eis debitam abſolutionem impendat, & injungat pœnitentiam ſalutarem, ſemel in vita, & in mortis articulo remiſſionem plenariam eis in ſinceritate fidei, & unitate ejuſdem Eccleſiæ, ac obedientia, & devotione noſtri, & ſucceſſorum noſtrorum Rom. Pont. canonice intrantium perſiſtentium, eadem auctoritate Apoſtol. concedere poſſit; ita tamen quod idem confeſſor de iis, de quibus fuerit alteri ſatisfactio impendenda, illam eis per ſe, ſi ſupervixerint, vel per alios ſi forte tunc tranſierint, faciendam injungat, quam ipſi, vel illi omnino facere teneantur, liceatque eis habere Altare portatile cum debitis reverentia, & honore, ſuper quo in locis ad hoc congruentibus, & honeſtis, etiam interdictis, ſine juris alieni præjudicio, & cum qualitas negotiorum pro tempore ingruentium id exegerit, etiam antequam illuceſcat dies, circa tamen diurnam lucem, ita tamen quod illis, vel Sacerdotibus taliter celebrantibus ad culpam nequeat imputari, & ſi ad loca Eccleſiaſtico interdict. ordinaria auctoritate ſuppoſita, eos declinare contigerit, in illis clauſis januis, non pulſatis campanis, & ſubmiſſa voce, excommunicatis & interdictis penitus excluſis, in ſua, & familiarium ſuorum domeſticorum præſentia, dummodo ipſi, vel illi cauſam non dederint hujuſmodi interdicto, nec id etiam contingat ſpecialiter interdici per ſe ipſos, ſi presbyteri fuerint, aut proprios, vel alios Sacerdotes idoneos Miſſa, & alia Divina Officia celebrare, ſeu celebrari facere, libere, & licite valeant, auctoritate Apoſtolica, & tenore præmiſſis concedimus, & indulgemus: diſtrictius inhibendo decimar. et ſubſidior. prædict. fructuum, ac jurium Cameræ Apoſtolicæ debitorum collectoribus, et exactoribus pro tempore deputatis, ne decimas, aut ſubſidia hujuſmodi, etiam prætextu quarumcunque facultatum eis pro tempore conceſſarum, petere, vel exigere, aut

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

eos ad illarum ſolutionem, ſeu in illis contributionem compellere, vel alios eoſdem, necnon perſonas, in quarum favorem de bonis prædictis teſtari, vel alias diſponere contingeret, deſuper moleſtare quoquomodo præſumant: Ac decernentes, quod Secretarii prædicti, & quilibet eorum omnibus, & ſingulis immunitatibus, exemptionibus, gratiis & indultis prædictis eis, ut præfertur, conceſſis uti, & frui poſſint, & valeant, ac prædicta omnia, & ſingula durent, & valeant, ac eiſdem Secretariis ſuffragentur, etiam poſtquam illi eorum Secretariatus officia dimiſerint, & Secretarii Apoſtolici eſſe deſierint, dummodo ſaltem per biennium officium Secretariatus officia dimiſerint, & Secretarii Apoſtolici eſſe deſierint, dummodo ſaltem per biennium officium Secretariatus hujuſmodi retinuerint: necnon irritum, & inane, ſi ſecus ſuper iis a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus fratribus noſtris Balneoregien. & Piſauren. Epiſcopis, ac dilecto filio Curiæ cauſarum Cameræ Apoſtolicæ Generali Auditori per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios eiſdem Secretariis, & eorum cuilibet in præmiſſis efficaci defenſionis præſidio aſſiſtentes præſentes literas, & in eis contenta quæcunque ubi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorundem Secretariorum, ſeu conductorum, vel legatariorum, teſtamentariorum, donatariorum, & hæredum ſuorum deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis omnibus efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes faciant auctoritate noſtra, eos, & eorum quemlibet reſpective approbatione, confirmatione, innovatione, diſpenſatione, conceſſione, indulto, exemptione, facultatibus, decretis, & aliis præmiſſis, pacifice frui, & gaudere, ac fructus, redditus, & proventus beneficiorum, in quibus ipſi Secretarii non reſederint juxta noſtræ conceſſionis prædictæ de illis, ut præfertur, percipiendis tenorem integre miniſtrari, non permittentes eoſdem Secretarios per locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, ſeu Officiales, & dilectos filios Eccleſiarum, in quibus beneficia hujuſmodi fuerint, Capitula, ſeu quoſcunque alios, quavis auctoritate fungentes, ad reſidendum in eiſdem Eccleſiis, ſive locis compelli, aut alias ipſos, ſeu conductores, Legatarios, teſtamentarios, donatarios, & hæredes prædictos, ſeu eorum quempiam per collectores, & perſonas prædictas, ſeu quoſcunque alios, quavis auctoritate fungentes quomodolibet indebite moleſtari, perturbari, vel inquietari, contradictores, moleſtatores, perturbatores quoslibet, & rebelles, cujuſcunque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis extiterint, eadem auctoritate noſtra per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, ac etiam pecuniarias, eorum arbitrio moderandas, & applicandas, aliaque juris remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; Nos enim eis quoſcunque moleſtatores, perturbatores, contradictores, & rebelles, conſtito eis ſummarie de non tuto acceſſu, per edicta publica locis affigenda publicis, quæ ipſos perinde arctent, ac ſi eis perſonaliter intimatæ forent, conſtito ſummarie de non tuto acceſſu citandi, ac illis, necnon quibus, & quoties opus fuerit, etiam ſub edicto, ac cenſuris, & pœnis ſimilibus inhibendi, necnon legitimis ſuper iis habendis ſervatis proceſſibus, eos, quos cenſuras, & pœnas per eos pro tempore latas incurriſſe conſtiterit, eas incurriſſe declarandi, & quoties opus fuerit aggravandi, ac auxilium brachii Sæcularis, ſi opus fuerit invocandi, cæteraque deſuper neceſſaria, & opportuna faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore præſentium concedimus facultatem, non obſtantibus præmiſſis. Etſi prædicti Secretarii in eiſdem Eccleſiis, ſive locis primam non fecerint reſidentiam perſonalem conſuetam, & fel. mem. Bonifacii Papæ VIII. pariter prædeceſſoris noſtri, per quam conceſſiones de fructibus in abſentia percipiendis ſine præfinitione temporis fieri prohibentur, & qua cavetur, ne quis extra Civitatem, vel Diœceſim niſi in certis exceptis caſibus, & in illis ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis ad judicium evocetur, ſeu ne Judices, & conſervatores prædicti ab eadem Sede deputati, extra Civitatem, vel diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunque procedere, aut alii, vel aliis vices ſuas committere, aut aliquem extra unam dietam a fine diœceſis eorundem trahere præſumant, & de duabus dietis in Concilio Generali editis, dummodo aliquis ultra tres dietas auctoritate præſentium ad judicium non trahatur, aliiſque Apoſtolicis, ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, necnon literis prædicti Alexandri prædeceſſoris, per quas inter alia ſtatuit, & ordinavit, quod tertia pars bonorum eorum, quibus hujuſmodi facultates teſtandi pro tempore conceſſæ eſſent, & de quibus ipſi teſtati forent, prædictæ Cameræ applicarentur, & applicata cenſerentur eo ipſo, ac Eccleſiarum, in quibus ſæcularia, necnon Monaſteriorum, ſeu aliorum Regularium locorum in quibus regularia beneficia hujuſmodi forſan fuerint, ſeu a quibus ipſa regularia beneficia dependere contigerit, & Ordinum, quorum illa extiterint, necnon dict. Militiarum juramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, ſtabilimentis, uſibus & naturis, etiamſi de illis ſervandis, & non impetrandis literis Apoſtolicis contraria, & literis ipſis etiam ab alio, vel aliis impetratis, aut quovis modo conceſſis non utendo Secretarii ipſi per ſeipſos, vel eorum procuratorem præſtiterint hactenus, vel eos impoſterum præſtare contigerit juramentum, privilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis, Eccleſiis, Monaſteriis, Capitulis, & Ordinibus, ac Militiis, necnon Collectoribus, & exactoribus prædictis, ac quibuſvis aliis locis, Civitatibus, & Univerſitatibus etiam Studiorum generalium, ac ſcriptoribus dicti Archivii, & aliis Collegiis, necnon quibuſvis Capitulis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac quibuſvis aliis perſonis, & locis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, & aliis decretis etiam Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac quavis conſideratione, & ex quibuſvis cauſis conceſſis, approbatis, & innovatis; Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficiente derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita, obſervata, inſerti forent, præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, harum ſerie ſpecialiter, & expreſſe derogamus, illaque adverſus præmiſſa nullatenus ſuffragari poſſe decernimus. Necnon omnibus illis, quæ dicti prædeceſſores in prædictis eorum literis voluerunt non obſtare contrariis quibuſcunque, aut ſi & locorum Ordinariis, ac Capitulis, eorumque Officialibus, Vicariis, Canonicis, Collectoribus, exactoribus prædictis, vel quibuſvis aliis communiter, vel diviſim ab eadem ſit Sede indultum, vel impoſterum indulgeri contingat, quod perſonas Eccleſiarum, ſeu locorum ſuarum Civitatis, & diœceſis etiam in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutas, per ſubtractionem proventuum ſuorum beneficiorum Eccleſiaſticorum, aut alias compellere valeant ad reſidendum perſonaliter in eiſdem, ac quod perſonis Eccleſiarum, ſeu locorum eorundem, etiam in dignitatibus conſtitutis, in illis non reſidentibus, aut qui in eis primam non fecerint reſidentiam perſonalem conſuetam, fructus, redditus, & proventus beneficiorum Eccleſiaſticorum in abſentia ſua miniſtrare minime teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per literas Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuſlibet aliis Privilegiis, & Indulgentiis, ac literis Apoſtolicis generalibus, vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta effectus earum impediri valeat, quomodolibet differri; & de quibus, vel quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris literis mentio ſpecialis; Volumus autem, quod beneficia, in quibus ipſi Secretarii non reſederint, debitis propterea non fraudentur obſequiis, & animarum cura in eis, ſi qua illis immineat, nullatenus negligatur, ſed per bonos, & ſufficientes Vicarios, quibus de proventibus neceſſaria congrue miniſtrentur, diligenter exerceatur, & deſerviatur inibi laudabiliter in divinis, ipſorumque beneficiorum congrue ſupportentur onera conſueta. Ac quod dum in aliquibus Eccleſiis contigerit, d. Secretarios divinis intereſſe, illum morem, qui in eiſdem Eccleſiis obſervabitur circa hujuſmodi Horas, & Divina officia dicenda, ſtudeant obſervare, & ne quod abſit, illi propter hujuſmodi gratiam, vel conceſſionem eligendi Confeſſorem reddantur procliviores ad illicita impoſterum committenda, etiam volumus, quod ſi a ſinceritate fidei, & unitate prædictæ Romanæ Eccleſiæ, ac obedientia, & devotione noſtri, & dictorum ſucceſſorum noſtrorum canonice intrantium deſtiterint, conceſſio hujuſmodi, ac quoad illam præſentes literæ eis nullatenus ſuffragentur. Quodque prædicti Secretarii indulto celebrari faciendi ante diem parce utantur, quia cum in Altaris Miniſterio immoletur Dominus Noſter Jeſus Chriſtus Dei filius, qui candor eſt lucis æternæ, congruit hoc non noctis tenebris fieri, ſed in luce.

An

An quod dum ipſos Secretarios in aliquibus Eccleſiis contigerit intereſſe, illum ordinem, qui in eiſdem Eccleſiis obſervabitur in hujuſmodi Horis Canonicis recitandis, ſtudeant obſervare. Necnon, ut in eorundem Eccleſiaſticorum diſpoſitione bonorum juxta quantitatem reſidui erga Eccleſias, a quibus eadem perceperint, ſe liberales exhibeant, prout conſcientia eis dictaverit, & animarum ſuarum ſaluti viderint expedire, cæterum quia difficile foret eaſdem præſentes literas ad ſingula loca, ubi illis pro tempore opus fuerit deferre, ſimiliter volumus, & dicta Apoſtolica auctoritate decernimus, quod earundem literarum tranſumptis manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus Curiæ Eccleſiaſticæ, ſeu Canonici Metropolitan. vel alterius Cathedralis Eccleſiæ, aut perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ abſolutionis, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, diſpenſationis, exemptionis, liberationis, factionis, impartitionis, conceſſionis, indulti, inhibitionis, mandati, derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ MDLIII. Quinto Idus Februarii Pont. Noſtri Anno quarto. PIUS PAPA V. Ad perpetuam rei memoriam, Romani Pontificis, in quo divina diſpoſitione poteſtatis plenitudo conſiſtit, providentia circumſpecta ad ea, quæ proſpero ſtatui dilectorum filiorum Secretariorum noſtrorum, qui Curiæ Romanæ decori, & ornamento, commoditati, quæ eſſe dignoſcuntur profutura, conſpicit operoſis ſtudiis intendit, & his, quæ per Roman. Pontif. Prædeceſſores ſuos illis gratioſe conceſſa comperiuntur, ut perpetuo firmiori ſubſiſtant robore, ſuum, & Sedis Apoſtolicæ munimen, & patrocinium libenter adjicit, eaque de novo concedit, & alias ſuper his diſponit, prout conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Sane cum ſicut accepimus plurima Privilegia, facultates & indulta per fel. rec. Innocentium Octavum, Alexandr. Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac forſan alios Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros eiſdem Secretariis, & eorum Collegio per eorundem prædeceſſorum litteras conceſſa fuerint; Nos quoque eoſdem Secretarios, eorumque Collegium ſpecialis, gratiæ favore proſequi, & ut eorum privilegia, facultates, & indulta hujuſmodi firmiora perſiſtant, & ſi quæ forſan in uſu non ſint, aut revocata fuerunt, in integrum reſtituantur, providere volentes, eoſdem Secretarios, & eorum quemlibet a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis a jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes, necnon litterarum prædictarum, & privilegiorum in eis contentorum tenore præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, Motu proprio, non ad ipſorum Secretariorum, aut alicujus pro eis nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ea mera deliberatione, & certa ſcientia noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſingulas eorundem prædeceſſorum litteras, omniaque, & ſingula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, & immunitates exemptiones, antelationes, honores, quatenus Concilii Tridentini decretis non adverſentur, etiamſi illa in uſu non ſint, ac forſan per nos, aut Romanos Pontifice prædeceſſores noſtros revocata fuerint, necnon ſalaria, & emolumenta, ac alia quæcunque eiſdem Secretariis per dictos Prædeceſſores conceſſa, & aſſignata, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, perpetuo confirmamus, & approbamus: necnon illis omnibus perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, defectus, ſi qui fuerint, aut intervenerint in eiſdem, ſive ex jure, ſive ex facto proceſſerint, ſupplentes. Et pro potiori cautela, privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, ſalaria, & emolumenta hujuſmodi iiſdem modo, & forma, quibus per prædictos prædeceſſores eiſdem Secretariis, & eorum Collegio conceſſa fuerunt, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, auctoritate, & tenore prædictis de novo concedimus, & aſſignamus, volentes, & ſtatuentes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, ſicque noſtræ incommutabilis voluntatis fuiſſe, & eſſe atteſtantes, ac decernentes præſentes literas, & in eis contenta quæcunque nullo umquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, ſeu intentionis noſtræ defectu, vel per fraudem extortas fuiſſe, notari, redargui, vel impugnari poſſe, & ita per quoſcunque Judices, & Commiſſarios, etiam S. R. E. Cardinales ſublata ei, & eorum cuilibet quavis aliter interpretandi, judicandi, & diffiniendi facultate, interpretari, judicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, privilegiis quoque indultis, & literis Apoſtolicis, etiam Motu ſimili in contrarium quomodolibet conceſſis, quibus omnibus illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis, habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat harum ſerie ſpecialiter, & expreſſe in omnibus, & per omnia, quatenus præmiſſis adverſentur, vel repugnent, Motu pari derogamus. Necnon omnibus, & ſingulis aliis, quæ d. prædeceſſores noſtri in eorum literis voluerunt non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris die 6. Maji MDLXXI. Pontificatus Noſtri anno 6. SIXTUS Papa V. ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex providentia circumſpecta ea nonnumquam alterat, & immutat, quæ rerum temporum, ac perſonarum qualitate penſata, vel evidens ſuadet utilitas, vel cogit neceſſitas reformari, Induſtrios quoque, & doctrina probatos viros honoribus, & favoribus proſequitur opportunis, prout conſcipit in Domino ſalubriter expedire. Sane licet alias fel. record. Innocentius Papa VIII. prædeceſſor noſter Collegium dilectorum filiorum Secretariorum Apoſtolicorum inſtituerit, & certo tunc expreſſo probatorum virorum numerum, & qui Romanæ Curiæ decori, atque ornamento eſſent; atque expeditioni Brevium, & aliarum literarum Apoſtolicarum, quæ per Secretarios Apoſtolicos expediri conſueverant, accuratius, & diligentius attenderent, conſtare voluerit, eidemque Collegio, & Secretariis, diverſos annuos redditus, & emolumenta inter ſingulos Secretarios, pro tempore exiſtentes æquis portionibus dividenda, & diſtribuenda aſſignaverit, & in quinterno ejus manu ſubſcripto annotari mandaverit: Ita tamen, quod liceſet ipſi Innocentio, & pro tempore exiſtenti Romano Pontifici, ultra numerum, ab eo tunc præſcriptum, unum Secretarium domeſticum nuncupatum habere, qui ſua, & Romanæ Eccleſiæ negotia ſecreta, aut Orthodoxæ fidei ſtatum concernentia dumtaxat expedire poſſet, & deberet, quique duabus integris portionibus dictorum emolumentorum, ultra numerum Collegarum facientium, contentus ab omnibus, & ſingulis aliis emolumentis, & expeditionibus, officium Secretariorum quomodolibet concernentibus penitus abſtineret. Et rec. mem. Pius Papa V. etiam prædeceſſor noſter, poſt diverſos alios Romanos Pontifices, etiam prædeceſſores noſtros tunc ſuos, literas Innocentii prædeceſſoris prædicti approbaverit, confirmaverit, ac etiam innovaverit; aliaque etiam de novo conceſſerit, voluerit, & ordinaverit prout in ipſorum Pii, & Innocentii prædeceſſorum noſtrorum literis plenius continetur, nihilominus temporis ſucceſſu, multiplicato Secretariorum domeſticorum numero, pro Romani Pontificis arbitrio, ipſi Secretarii domeſtici præter dictas duas portiones diverſa alia emolumenta ſeorſum a Collegio percipere conſueverunt, necnon Collegii incuria, ſeu forſan per deſuetudinem effectum fuit, ut nonnulla alia ex emolumentis prædictis, his præſertim, quæ in quinterno dicti Innocentii notata reperiuntur, a debitoribus non exigantur. Cum autem Nos circa officium Secretariatus domeſtici, quod dilectus filius Joannes Baptiſta Canobius Clericus Bonon. pro nutu, & voluntate noſtra nunc exercet, novam rationem inire conſtituiſſemus Collegium prædictum, ia, ac uſu rerum, & negotiorum in quo virtutibus, experientia ad Romanam Curiam confluentium, & ad dictum officium pertinentium, inſignes viri connumerantur, ſe nobis obtulit, ipſius officii, cujus ratione pleraque ad ipſum Collegium ſpectantia emolumenta exigi conſueverunt, ac eorum quæ in eo geruntur, curam omnem, cogitationemque ſuſcipere, idque munus, qua decet, fide, & integritate per idoneos, & peritos ab ipſo Collegio electos, & per nos approbatos viros, obire, ejuſq; & aliorum infraſcriptorum ratione, Collegium ipſum in noſtram, & Sedis Apoſtolicæ ſubventionem,

Digitized by Google

pro tempore fuerint Secretarii Apoſtolici de numero participantium per amplius honorentur, ſingulos Secretarios de numero prędicto præſentes, & futuros, qui in utroque jure aut in decretis ad Doctoratus gradum in aliqua publica Univerſitate fuerint promoti, & vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum exceſſerint, ſi habitu Prælatorum juxta Innocentii Prædeceſſoris præſcriptum incedere voluerint ex nunc, prout ex tunc, & e contra poſtquam habitum Prælatorum ſuſceperint, eo ipſo abſque alia approbatione, & admiſſione Referendarios perpetuos utriuſque Signaturæ noſtræ, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis creamus, conſtituimus, & deputamus, ac creatos, conſtitutos, & deputatos fuiſſe, & eſſe declaramus, & enunciamus, eiſque & eorum cuilibet, ut omnibus, & ſingulis privilegii, & emolumentis, immunitatibus, & pręeminentiis facultatibus, gratiis, & indultis, aliis utriuſque Signaturæ Referendariis quomodolibet conceſſis, & quibus ipſi utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum pariformiter uti, potiri, ac gaudere libere, & licite valeant concedimus, & indulgemus: Illi vero Secretariorum eorumdem qui antiquior Doctor, & Referendarius, ut ſingulis noſtris, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis Signaturis nomine Collegii Secretariorum eo ipſo intervenire valeat, pariformiter indulgemus, quod ſi ab Urbe abſens, vel alias impeditus fuerit, vel antiquior Secretarius alia ratione, vel cauſa dictæ Signaturæ intervenire habuerit, qui poſt illum erit antiquior Secretarius, & referendarius indulto hujuſmodi eo ipſo potiatur; Cumque Secretarii ipſi, qui Clerici erunt noſtri, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis, ſint Prælati domeſtici, & familiares, ac continui Commenſales, teneanturque juxta præſcriptum Innocentii Prædeceſſoris prædicti, niſi in majori fuerint dignitate conſtituti. Notariatus habitum ſuſcipere, & deferre, ne quod pro ornamento, & decore Romanæ Curiæ provide inſtitutum eſt, negligentia, & deſuetudine abrogetur, præſentium auctoritate volumus, ſingulíſque Secretariis præſentibus, & futuris præcipimus, & mandamus, quatenus, qui Clericali Militiæ adſcribi voluerint vigintiquinque annis majores, habitum, & inſignia deferant Notariorum Apoſtolicorum, etiamſi voluerint violacei coloris, qui vero fuerint primæ tonſuræ duntaxat Clerici, in aliis Ordinibus nondum conſtituti, ſeu Sæculares etiam conjugati, veſtibus utantur, ſi eis placuerit, etiam violaceis, prout Cubicularii Apoſtolici de honore nuncupati; Habeant etiam, qui Notarii fuerint Sedis Apoſtolicæ, locum in Capella, & aliis actibus publicis, in quibus cum Cappis, & Rocchettis interfuerint eorum dignitati congruentem, quem ipſis aſſignari curabimus, & nihilominus literas Pii Prædeceſſoris prædicti, ut ſupra eidem Collegio ſuper confirmatione, & approbatione literarum Innocentii, & aliorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, tunc ſuorum, rebuſque aliis in eis contentis conceſſis auctoritate, tenore, ſcientia, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimilibus approbamus, & confirmamus, illiſque perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, omneſque & ſingulos, tam juris, quam facti defectus ſupplemus, præſenteſque, & in eis contenta quæcunque de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel quoniam alio defectu notari, vel impugnari, aut per Nos, vel Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem ſuſpendi, renovari, limitari, moderari, ſeu ad juris terminos reduci non poſſe, neque debere, ſed validas, & efficaces, perpetuo exiſtere, ac dicto Collegio, & Secretariis pro tempore exiſtentibus in omnibus, & per omnia etiam perpetuo ſuffragari, ac vim validi, initi, & ſtipulati contractus inter Nos, & Sedem, ac Cameram Apoſtolicam ex una, & Collegium prædictum ex altera partibus habere debere, ipſumque Collegium ad verificationem, ſeu juſtificationem præmiſſorum, vel partis eorum, aut ad regiſtrationem, vel annotationem præſentium in Camera, juxta Conſtitutionem piæ memoriæ Pii Papæ IV. etiam prædeceſſoris noſtri, faciendam minime teneri, nec ob non regiſtrationem hujuſmodi præſentes nullitatis, aut invaliditatis vitio ſubjacere, ſed valere, & ipſi Collegio, ac Secretariis ſuffragari debere, perinde, ac ſi in ipſa Camera regiſtratæ fuiſſent, Conſtitutione prædicta non obſtante, & ſic in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices, etiam Commiſſarios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, deffiniendi, & interpretandi facultate, judicari, deffiniri, & interpretari debere, & quidquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcientes, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus: Mandantes Dilectis filiis noſtro Philippo S. Angeli in foro Piſcium Diacono Card. Veſtsvillano nuncupato, S. R. E. moderno, & pro tempore exiſtenti Cam. necnon Theſaur. Præſidentibus, ac Clericis dictæ Cameræ, & aliis, ad quos ſpectat, & ſpectabit in futurum, ut faciant Colleg. & Secretariis prædictis 25000. ſcut. auri in auro prædictorum liberam quietantiam, necnon eidem Collegio, & Secretariis, tam uti ſingulis, quam univerſis, pro omnium, & ſingulorum obſervatione, ratione eorum, quæ pertinent ad conceſſionem, & aſſignationem prædicti ſuppreſſi officii Secretariatus domeſtici, illius emolumentorum, inſtrumentum promiſſionis omnium, & ſingulorum dictę Camerę Apoſtolicę bonorum mobilium, & immobilium, jurium, & actionum quorumcunque præſentium, & futurorum conficiant. Decernentes inſuper Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, ac Cameram Apoſtolicam in eventum, in quem præmiſſorum conceſſio revocaretur, aut aliquo modo ſuſpenderetur, ad plenariam reſtitutionem dictorum 25000. ſcut. auri in auro eidem Collegio omnino teneri, & efficaciter obligatos fore, & eſſe. Non obſtantibus præmiſſis, ac Pauli II. & Pii etiam II. & quibuſvis aliis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis de bonis Eccleſiaſticis non alienandi, quatenus adſint, & noſtra de non tollendi jure quæſito in Cancellaria Apoſtolica publicata, necnon Statutis quavis firmitate roboratis, & conſuetudinibus, exemptionibus, immunitatibus, privilegiis, quoque indultis, & literis Apoſtolicis, Provinciis, Communitatibus, Terris, & locis prædictis, illarumque incolis, & perſonis quomodolibet conceſſis, & quibus forſan potiuntur, & gaudent quomodolibet contrariis quibuſcunque omnibus, & ſingulis etiamſi de illis ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa mentio habenda foret, illorum tenores, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur, præſentibus pro expreſſis haberi volumus, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Dat. Romæ apud S. Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 1. April. 1586. Pontificatus noſtri Ann. 1. Avendo Noi conſiderato all'onore, ed util grande, che apporta alla Sede Apoſtolica il Collegio de' Segretarii Apoſtolici del numero de participanti, ripieno di diverſi Prelati, e d'altre perſone nobili, e virtuoſe, quali con li meriti, ed onorate qualità loro adornano di molto ſplendore queſta noſtra Corte Romana; E perciò volendo non ſolo preſervare gl' antichi Privilegj, indulti, facoltà, prerogative, preeminenze, eſenzioni, libertà, immunità, onori, grazie, & emolumenti, & taſſe di diverſi officii dello Stato Eccleſiaſtico, che inſino dalla prima erezione di detto Collegio fatto da Papa Innocenzio Ottavo, di felice memoria noſtro Predeceſſore ſono ſtati per titolo oneroſo dal detto Innocenzio conceſſi, e ſucceſſivamente da Aleſſandro Seſto, Giulio Secondo, Leone X. Clemente VII. Paolo II. Giulio Terzo, Pio V. Siſto V. e forſi altri Romani Ponteſici parimente noſtri Predeceſſori, in diverſi tempi confirmati, ampliati, ed innovati, ſiccome in diverſe Bolle, e Brevi, e Cedole de Motu proprj di detti Predeceſſori ſopra di ciò ſpedite più ampliamente ſi contiene, ma ancora reſtituire al detto Collegio quelli emolumenti, e taſſe, e l'eſenzioni delle quali da molti anni in quà è ſtata al detto Collegio impedita, o retardata, o reſpettivamente non oſſervata, o meſſa in uſo, ſiccome in vigore di dette conceſſioni, e confirmazioni, Bolle, Brevi, Cedole, ed inſtromenti, ſentenze decreti, mandati, ed altre ſcritture ſi doveva fare, ed in particulare le taſſe già ſolite pagarſi dal Governatore, o dal Senatore di Roma per loro, ed altri loro Officiati, e le taſſe ſi dovevano fare degli Officii dello ſtato, e dominio e legazione di Ferrara, doppo che ſono ſtati incorporati all' immediato dominio della Sede Apoſtolica, il che è ſtato con molto danno, e pregiudizio del detto Collegio de' Segretarii Apoſtolici, quali perciò ne hanno preteſo, e pretendono ricompenſa dalla noſtra Camera Apoſtolica, e preconvenzione apposta in dette conceſſioni, e confirmazioni de' detti noſtri Predeceſſori, ſiccome più volte appreſſo alcuno de' detti noſtri Predeceſſori, e ultimamente appreſſo di Noi per parte di detto Collegio de' Segretarii Apoſtolici n'è ſtato fatto richiamo. Di qui è che Noi volendo provedere all'indennità di detto Collegio, ed inſieme troncare tutte le differenze, e pretenſioni di detto Collegio hà, o può avere contra la detta Camera per ricompenſe del detto danno patito, e farli anco in ciò grazia, e favore, ed avendo qui per eſpreſſi, come ſe di parola in parola foſſero inſerti li tenori di tutti, ed in ſingole lettere Apoſtoliche, Bolle, Brevi, e Cedole di Moti proprj di detto Innocenzio, Aleſſandro, Giulio II. Leone, Clemente, Paolo, Giulio III,

Pio, e Siſto, altri noſtri predeceſſori di detti Iſtromenti, ſentenze, decreti, mandati, ed altre ſcritture a favore di detto Collegio de' Secretarii ſpedite, e quelle confirmando, ed innovando il noſtro Moto proprio, certa ſcienza, e mera volontà, e deliberatione, e di pienezza di poteſtà Apoſtolica in virtù del preſente noſtro Chirografo, vogliamo, ed ordiniamo che per l'avvenire detto Collegio de Segretarii poſſa, e debba liberamente, e ſenza impedimento, nè diminutione alcuna riſcuotere dalli Governatori, e Senatori di Roma, quali doppo li moderni Governatore, e Senatore, alli quali non vogliamo ſi ſtenda queſta noſtra diſpoſitione, pro tempore ſaranno deputati, o da Noi, o da altri ſucceſſori, le taſſe ſolite, & conſuete pagarſi già dalli detti Governatore, e Senatore per loro, ed altri loro Officiali conforme al Quinternn delle taſſe ſpedite dal detto Papa Innocentio VIII. & ſiccome altre volte il detto Collegio de' Segretarii è ſtato ſolito eſſigere dal Governatore, e Senatore di Roma, avanti che per ſpeciale eſſentione conceſſa da molti anni in qua ad alcuni ſommi Ponteſici, pure noſtri Predeceſſori, a diverſi Governatori, e Senatori, che pro tempore ſono ſtati, foſſe ſtata loro impedita tale eſſazione, prohibendo eſpreſſamente che nelli Brevi, e deputazioni di detti Governatori, Senatori, ſi ponga più eſſenzione a dette taſſe, n derogazione alcuna alli Privilegi, ed ragioni di detto Collegio, e non dimeno anco ponendoſi con qualſivoglia parole, clauſule, etiam derogatorie di derogatorie, ſiano tenuti detti Governatori, e Senatori pagare dette taſſe intieramente per loro, ed altri loro Officiali, e la noſtra Camera ſia tenuta farli oſſervare la preſente, altrimente ſia tenuta di proprio: E di più concediamo all'iſteſſo Collegio de' Segretarii Apoſtolici, che conforme alla conceſſione, o dichiaratione fatta à favore loro dal detto Siſto Quinto di poter taſſare, con l'intervento però del Teſoriero Generale della Camera Apoſtolica, che foſſe pro tempore, gl' Officii delle Città, luoghi, e Terre, che pro tempore veniſſero ad incorporarſi alla Sede, e Camera Apoſtolica, poſſa con intervento di Monſignor Teſoriero noſtro Generale taſſare gl' Officii del Legato, Governatori, Podeſtà, Caſtellani, Barigelli, ed altri Officiali della Legatione, Stato, e Dominio noſtro di Ferrara, che ſin qui non ſon ſtati taſſati; eccettuatene però quelli Officiali, che ſogliono deputarſi dalla Città di Ferrara; ed anco taſſare tutti gli altri luoghi dello Stato Eccleſiaſtico, che non foſſero taſſati, e fatte che ſaranno le dette taſſe da pagarſi per ſpeditione di Brevi, che di ſei in ſei meſi ſi debbano rinovare dalli detti Officiali, conforme alla conceſſione fatta dal detto Inocenzio VIII. poſſano per l'avvenire in perpetuo dal detto Collegio de' Secretarii Apoſtolici liberamente, ed ſenza alcuna eccezione, e diminuzione, eſſigerſi da ſei in ſei meſi ogn' anno in perpetuo, ancorchè non ſia renovato, o ſpedito altro Breve nell'iſteſſo modo, e maniera, che ſogliono eſſigerſi l' altre ſimili taſſe degli Officiali dalle altre Città, Terre, e luoghi dello Stato vecchio temporale di S. Chieſa, con farſene ritentione particolare dalli Teſorieri, e Depoſitarii, che ſaranno pro tempore, nella Città, Stato, Dominio di Ferrara, o da altri, a chi ſpetta, o ſpettarà in avvenire nelli pagamenti delle proviſioni, e ſalarii, che ſi fanno, e faranno alli detti Legato, Governatore, Podeſtà, Caſtellani, Barigalli, ed altri Officiali, ſiccome da detto Monſignor Teſoriero, doppo la detta Conſtitutione di taſſe ſarà loro, particolarmente in eſſecuzione di quelle ſignificato, ed ordinato, per tanto con il preſente Chirografo ordiniamo reſpettivamente al Reverendiſſimo Cardinale Camerlengo, che tutta volta per parte di detto Collegio ſarà ricercato, li preſti ogni opportuno ajuto, e favore, acciò eſſi liberamente, e pacificamente poſſano godere tutti li privilegii, facoltà, indulti, prerogative, preeminenza, eſenzioni, libertà, immunità, onori, favori, grarie, emolumenti, e taſſe ſopradette, tanto le aſſegnate gia, ed in ſpecie delli futuri Governatori, e Senatori di Roma pro tempore, dopo li moderni, come di ſopra, quanto quelle, che nello Stato di Ferrara in eſſecuzione delli preſenti ſi aſſegnaranno, & in ogni biſogno, proceda contro quelli, che in qualſivoglia maniera direttamente, o indirettamente aveſſero ardire di moleſtare, o impedire ſopra di ciò detto Collegio, e ſuoi Eſattori, Officiali, Miniſtri, ſopra le dette taſſe, ed emolumenti, e loro libera eſazione, ed altre coſe ſopradette, con cenſure, e pene Eccleſiaſtiche, ed altri rimedii neceſſarii, ed opportuni, poſpoſta ogni appellazione, ed invocato, in quanto foſſe biſogno, ancora l' ajuto del braccio ſecolare, ed a detto Monſignor Teſoriero, che ad ogni richieſta di detto Collegio di Secretarii debba intervenire a taſſare li detti Officii dello ſtato, Dominio, e Legazione di Ferrara, con farne tutte le ſpedizioni, ordini, e lettere, che ſopra ciò ſaranno neceſſarie, ed opportune. Dichiarando Noi, che tutte le ſopradette coſe, e tutte le altre conceſſeli in qualſivoglia modo, tanto da detto Innoc. VII. quanto da detto Aleſſand. VI. Giulio II. Leone X. Clem. VIII. Paolo III. Giulio III. Pio V. e Siſto V. ed altri noſtri Predeceſſori Romani Pontif. e da noi per il preſente noſtro Chirografo s'intendano, e ſiano conceſſe per titolo, e cauſa onerosa, e come tali debbano perpetuamente eſſere oſſervate, come ſe tutte foſſero per contratto girato, e fatto nella più ampla forma di eſſa noſtra Camera, nè contra la preſente ſi poſſa dare di ſurrezzione, obrezione, nullità, o difetto alcuno con la clauſula ſublata a tutti i Giudici, tanto ordinarj, quanto Commiſſarj, ed Auditori di Rota, e Legati de latere di giudicare, o interpretare altrimente con il decreto irritante. Vogliamo però che detto Collegio debba nominatamente rinunziare a tutte le pretenſioni di ricompenſa che hà, o può avere contra la detta noſtra Camera Apoſtolica per l' eſenzioni conceſſe alli Senatori, e Governatori di Roma dalle dette taſſe, come di ſopra. Concediamo inoltre al detto Collegio de' Segretarii, che tanto ſopra il preſente Chirografo, quanto ſopra le ſpedizioni, ordini, e lettere, che in eſſecuzione dell' iſteſſo preſente noſtro Chirografo da detto Card. Camerl. e Monſig. Teſoriero occorrerà farſi, poſſano fare ſpedite lettere, o per Bolla, o per Breve tanto per Secretaria de' Brevi, quanto per officio di minor grazia, ſiccome a loro tornerà più commodo, o farà più opportuno, con più piena, e ſpecifica menzione, e narrativa, ed anco intenzione di tutti, e ſingoli Privilegi, indulti, facoltà, prerogative, preeminenze, eſenzioni, libertà, immunità, favori, honori, grazie, emolumenti, e taſſe di detti noſtri predeceſſori, e da Noi, e dalla Sede Apoſtolica al detto Collegio conceſſi, confermati, ed innovati, dall' iſteſſe lettere, e Moti proprj, iſtromenti, decreti, ſentenze, mandati, ed altre ſcritture ſopra di quelle ſpedite. Non oſtante qualſivoglia Conſtituzioni, ed ordinazioni Apoſtoliche, e le Conſtituzioni di Pio IV. noſtro Predeceſſore, ſopra la riforma della noſtra Camera, & de regiſtrandis, e tutte quelle altre coſe, che detti noſtri Prædeceſſori nelle loro Bolle, Breve, e Moti proprj ſopradetti hanno voluto, che non oſtaſſero, ed ogni altra coſa, che faceſſe incontrario, alle quali tutte, e ſingole (avendo per eſpreſſo, ed inſerto il tenore di ciaſcuna nella preſente) per queſta volta ſola, ed ad effetto, che la preſente abbi fermo, ed intiero vigore, effetto, ed eſſecuzione, ſpecialmente deroghiamo. Dato nel noſtro Palazzo Apoſtolico li 21. di Decemb. 1521. GREGORIUS Papa XV. Cum autem ſicut accepimus Secretarii prædicti, ſub die 1. Aprilis 1622. collegialiter congregati in executionem mentis, & voluntatis noſtræ, omnibuſque eorum prætenſionibus in præinſerto chirographo expreſſis, ad favorem dictæ Cameræ Apoſtolicæ renunciaverint, Nos ad renunciationem prædictam, ac grata devotionis, & familiaritatis obſequia, quæ Nobis, & Apoſtolicæ Sedi hactenus impenderunt, & adhuc ſollicitis ſtudiis impendere non deſiſtunt, paterne dirigentes conſiderationis intuitum, eoſdemque Secretarios amplioribus favoribus, & gratiis proſequi volentes, & eorum ſingulares perſonas, a quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris, & pœnis, a jure, vel ab homine, quavis occaſione, vel cauſa latis, ſi quibus quomodolibet innodatæ exiſtunt, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum, harum ſeries abſolventes, & abſolutas fore cenſentes, necnon quarumcunque aliarum, tam ipſius Innocentii, ac Alexand. VI. Julii II. Leonis X. Clementis VII. Pauli etiam Tertii, quam quorumcunque aliorum Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum, tam ſub plumbo, quam in forma Brevis, & ſeu per Cedulas, Motus proprii, aut alias quomodolibet expeditarum literarum, ad favorem dictorum Secretariorum Apoſtolicorum quomodolibet emanatarum, veriores, ac totos, & integros tenores, & datis præſentibus, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata; inſerti forent, pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, Motu proprio, non ad eorum Secretariorum, vel aliorum pro eis Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, ac deliberatione noſtri, deque attributæ nobis Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, chirographum prædictum, ac præinſertas, necnon quaſcumque alias tam Innocentii Octavi, Alexandri Sexti, Julii etiam Secundi, Leonis Decimi, Clementis Septimi, & Pauli etiam Tertii, quam quorumcunque alio-

aliorum Romanorum Pontificum prędeceſſorum noſtrorum literas, tam ſub plumbo, quam in forma Brevis, ſeu per Cedulas Motus proprii, aut alias quomodolibet, ad favorem dictorum Secretariorum emanatas, & emanata hujuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis, & eorum ſingulis quomodolibet contenta, quæcunque privilegia, indulta, facultates, prerogativas, pręeminentias, exemptiones, libertates, immunitates, honores, gratias, emolumenta, & taxas, tenore pręſentium approbamus, confirmamus, & innovamus, illiſque omnibus, & ſingulis perpetuę, & inviolabilis approbationis, confirmationis, & innovationis, ac Apoſtolicæ firmitatis vim, & robur adjicimus, ac omnes, & ſingulos tam juris, quam facti, & quoſvis alios etiam quantumvis ſubſtantiales defectus, ſi qui in pręmiſſis, aut eorum aliquo quomodolibet intervenerint, ſupplemus. Decernentes omnia, & ſingula ſupradicta, tam per prædictos noſtros prædeceſſores, quam per Nos conceſſa, approbata, confirmata, & innovata eidem Collegio Secretariorum competere ex titulo mere oneroſo, ac in vim validi inter Nos, & Sedem, Cameramque Apoſtolicam ex una, & Collegium prędictum ex altera partibus initi, & ſtipulati, ac jurati contractus, eaque omnia, & ſingula ſupradicta ejuſmodi vim, & robur obtinere, ipſumque Collegium ad verificationem, ſeu juſtificationem premiſſorum, aut partis eorum, ſeu ad præſentationem, & regiſtrationem pręſentium in Camera Apoſtolica prędicta, juxta Conſtitutiones recol. mem. Pii Papæ IV. etiam prædeceſſoris noſtri, de gratiis qualecumque Cameræ prędictæ intereſſe concernente in eadem Camera, intra certum tunc expreſſum tempus præſentandis, & regiſtrandis minime teneri, nec eaſdem pręſentes, ob non pręſentationem, ſeu regiſtrationem hujuſmodi, ſeu ex eo, quod quicunque in pręmiſſis intereſſe habentes, ſeu ea quacunque etiam quantumvis legitima, juridica, & privilegiata cauſa habere pręteodentes ad hoc vocati, & auditi non fuerint, nec præmiſſis conſenſerint, & in eis tractatus, diligentiæ, & quęvis aliæ ſolemnitates, & alia de jure, conſuetudine, vel privilegio, ſeu juxta decreta, ordinationes, reformationes, aut ſtatuta dictæ Cameræ, ſeu alias quomodolibet requiſita non intervenerint, vel ex quibuſvis aliis cauſis de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel quovis alio, etiam quantumvis ſubſtantiali defectu notari, impugnari, infringi retractari, revocari, ſuſpendi, limitari, ad viam, & terminos juris reduci, in jus, vel controverſiam revocari, aut alias in eis in aliquo derogari ullatenus unquam poſſe, neque ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, derogationibus, limitationibus, ac decretis etiam irritandis, & declarationibus, vel aliis quibuſvis contrariis conſtitutionibus, & diſpoſitionibus generalibus, vel ſpecialibus, etiam cum derogatoriarum derogatoriis, aliiſque clauſulis in genere, vel in ſpecie, pro tempore, etiam Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, aut alias, quomodolibet factis, & faciendis comprehendi, ſed ſemper, & perpetuo ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in priſtinum, & validiſſimum ſtatum reſtitutas, repoſitas, & plenarie reintegratas, ac etiam de novo, ſub quacunque poſteriori data per dictos Secretarios, quandocunque eligenda conceſſas, validaſque, & efficaces eſſe, & fore, vimque validi, & efficacis contractus inter Nos, & dictam Sedem ex una, & Secretarios prędictos ex altera partibus, rite, & legitime initi, ſtipulati, & jurati, ut putantur habere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus inviolabiliter perpetuo obſervari, eiſdemque Secretariis in omnibus, & per omnia pleniſſime ſuffragari, eoſque de jure quęſito non tollendo, ac aliis Cancellariæ Apoſtolicæ regulis editis, & edendis, cæteriſque beneficiis, quibus poſſeſſores diutini alias gaudere ſolent, & debent omnino gaudere, & ſic in pręmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunque Judices ordinarios, & delegatos, & Commiſſarios, quavis auctoritate fungentes, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam prædictæ Sedis de latere Legatos, & Vicelegatos, & quoſcunque alios, ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes propterea in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub indignationis noſtræ, ac aliis infraſcriptis pœnis, dilectis filiis quibuſcunque Congregationum Cardinalium Secretariis, ac Cameræ Apoſtolicæ Notariis, cæteriſque, ad quos ſpectat, & in futurum ſpectabit, ut præmiſſa omnia, & ſingula, prout ad unumquemque eorum pro tempore pertinebit, occaſione expeditionum ſupradictarum inviolabiliter exequantur. Et nihilominus Venerabilibus Fratribus noſtris Oſtien. & Portuen. Epiſcopis, ac dilecto filio noſtro Ludovico tituli Sanctæ Mariæ Tranſpontinæ, Presbytero Cardinali Ludoviſio nuncupato, moderno, & pro tempore exiſtenti Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerario, per præſentes injungimus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quęcunque ubi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte dictorum Secretariorum fuerint requiſiti, ſolemniter publicandi, eiſque in pręmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra eoſdem Secretarios promiſſorum omnium, & ſingulorum commodo, & effectu pacifice frui, & gaudere, præſenteſque literas, & in eis contenta quæcunque ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, inviolabiliter obſervari. Non permittendo eoſdem Secretarios deſuper per quoſcunque, quavis auctoritate, quomodolibet indebite moleſtari. Contradictores quoſlibet, & rebelles per ſententias, cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtantibus præmiſſis, ac prędicti Pii Quarti de regiſtrandis, & aliis quibuſcunque Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac omnibus illis, quę ſinguli prędeceſſores noſtri prędicti, in eorum literis, ac Nos in chirographo ſupradictis voluimus non obſtare, cęteriſque contrariis quibuſcunque. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quęvis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, eorum omnium, & ſingulorum tenore pręſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cęteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, & impreſſis, manu Notarii publici, ſeu etiam Defenſorum, ac Capellani ipſius Collegii ſubſcriptis, & alicujus perſonæ in dignitate eccleſiaſtica conſtitutæ, ſeu ſolito ipſius Collegii ſigillo munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum, ſub annulo Piſcatoris die 31. Martii 1623. Pontificatus noſtri, Anno tertio.

N U M. V.

MOTUS PROPRIUS INNOCENTII XI.

Suppreſſionis Collegii Secretariorum Apoſtolicorum.

INNOCENTIUS PP. XI.

ROmanus Pontifex ex debito Paſtoralis officii illi divinitus injuncti, non ſolum ad ea, quæ Univerſi Chriſtiani Gregis animarum ſalutem reſpiciunt, verum etiam, quæ ad Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, cui diverſa onera incumbunt, neceſſitatibus jugiter imminentibus, indemnitatem pariter, & ſublevamen pertinere noſcuntur, vigilantiæ ſuæ aciem dirigens ea, quæ certis ſuadentibus cauſis per ſuos Prædeceſſores in erectione officiorum Romanæ Curiæ fuerunt ordinata, & inſtituta, interdum ex aliis non minus rationabilibus cauſis immutare, & quandoque ad priſtinum ſtatum reducere, aut etiam in totum ſupprimere, conſuevit, prout rebus diligenter, & mature diſcuſſis, & examinatis, ac rerum neceſſitas, & temporum viciſſitudo requirunt, ſicque conſpicit in Domino ſalubriter expedire.

Dudum ſiquidem conſueverant ab antiquo tempore Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri, ut promptos haberent viros induſtrios, quorum opera in magnis, & arduis Apoſtolicæ Sedis negotiis uti poſſent, ac etiam pro celeriori eorundem negotiorum expeditione quamplures eligere, ac deputare Secretarios, quod felici recordationis Calixtus Tertius, & Pius Secundus Prædeceſſores noſtri, ex certis

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

cauſis ad numerum ſex reduxerunt: Poſtmodum vero felicis recordationis Innocentius Octavus ſimiliter prædeceſſor noſter, ut decori, & venuſtati ejuſdem Sedis, & Curiæ, ac faciliori, celeriori, diligentiori, & magis accuratæ expeditioni Brevium, aliarumque literarum Apoſtolicarum opportune conſuleretur, ac etiam, ut aliquibus, tunc nimium urgentibus Cameræ Apoſtolicæ indigentiis. occurreretur, decem & octo alios elegit, ſeu aſſumpſit, ac deputavit, adeout inſimul cum præfatis ſex, jam extantibus, Collegium vigintiquatuor Secretariorum conſtituerent, eidem Collegio, & Secretariis diverſos annuos redditus, & emolumenta inter ſingulos Secretarios pro tempore exiſtentes, æquis portionibus dividenda, & diſtribuenda, aſſignando, & applicando, eoſque etiam creando veros Palatii Apoſtolici Prælatos, ac familiares, & continuos Commenſales, aliaſque plures eis concedendo prærrogativas, & præeminentias latius contentas in ejus Conſtitutione, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Dominicæ Incarnationis 1487. pridie Kal. Januarii Pontificatus anno quarto. Et quoniam intuitu dictorum emolumentorum eidem Collegio applicatorum ab illo, pro ſubventione dictarum urgentium neceſſitatum Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, fuerat perſoluta ſumma ſexaginta duorum millium, & quatuor centum florenorum, ſeudacatorum auri de Camera; Ideirco idem Innocentius prædeceſſor ſtatuit, & decrevit, quod in eventum, in quem præfati Officii revocatio, aut alteratio ſequeretur, reſtitui deberet integra dicta ſumma ſexaginta duorum millium, & quatuor centum ducatorum de Camera, inquibus nullo modo imputari poſſent emolumenta interim percepta, ſibi reſervata facultate alium deputandi in Secretarium domeſticum, ut pariter latius in eadem Conſtitutione continetur, quia vero nonnulli cupiebant variis modis antecedens officium Secretariatus aſcendere, præter ejuſdem Pontificis deſiderium, ac voluntatem, quæ fuit, ut ad illud non admitterentur, niſi perſonæ qualificatæ tam ætate, quam doctrina, quemadmodum ipſum officium requirit. Idcirco idem Innocentius per alias ejus literas in forma Brevis ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum, 1. Febr. 1488. anno pariter quarto ſtatuit, quod nullus ad idem officium aſſumatur, niſi prius ab eodem Collegio, prævio examine, approbatus, & acceptatus fuerit, cui quidem Collegio, alii Romani Pontifices ſui Succeſſores, & ſimiliter prædeceſſores noſtri præfata privilegia, & prærogativas confirmarunt.

Exortiſque deinde aliquibus controverſiis, pro illarum compoſitione, & terminatione felic. record. Pius Quintus itidem noſter Prædeceſſor, per ejus motum proprium, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum pridie nonas Maji anno ſexto, quamplura ejuſdem Collegii favore ſtatuit, & decrevit, & præſertim, ut hæc officia nullo umquam tempore per Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui poſſent, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus ea officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit. Demum vero aliis exortis controverſiis inter idem Collegium, & præfatum Secretarium domeſticum felic. record. Sixtus Quintus prævia narrativa, quod in dicto Collegio virtutibus, experientia, ac uſu rerum, & negotiorum ad Romanam Curiam confluentium, & ad dictum officium pertinentium inſignes viri connumerabantur, præfatum Secretarii domeſtici officium ſuppreſſit, extinxit, illudque Collegio univit, & incorporavit cum ejus emolumentis, quorum intuitu ab eodem Collegio ſoluti fuerunt noſtræ Cameræ Apoſtolicæ ſcut. vigintiquinque mille auri in auro, plura deſuper ſtatuendo, atque plures etiam prærrogativas hujuſmodi Secretariis concedendo, & præſertim, quod eſſent Prælati utriuſque Signaturæ Referendarii, atque locum in Pontificia Capella haberent, ut latius continetur in ejuſdem Sixti literis in forma Brevis, ſub datum Romæ apud Sanctum Petrum 1. Aprilis 1586. ejus Pontificatus anno primo.

Collegium vero præfatum pro congerendo ſummam ſcutorum viginitiquinque millium auri, ſeu illius valorem ad effectum illam ſolvendi Cameræ prædictæ, ex cauſa applicationis, & aſſignationis emolumentorum dicti Secretarii domeſtici, vigore licentiæ, & facultatis per eundem Sixtum conceſſæ, & de qua in ipſius literis in forma Brevis expeditis ſub die 17. Februarii dicti anni 1586. erexit unum montem ſuper proprietate, & groſſa, ſeu maſſa ejuſdem Collegij, cum obligatione, ac promiſſione illum infra ſexennium extinguendi, & amplius cum idem Collegium ab eodem Sixto etiam obtinuerit ſimilem ſuppreſſionem alterius Secretarii domeſtici Brevium, quæ Principibus ſcribuntur, & conceſſionem, ac aſſignationem illius emolumentorum ad ejuſdem Collegii favorem, & commodum, perſonis Cameræ noſtræ ſcutis duodecim millibus auri, de licentia, & facultate ejuſdem Sixti erexit, ſeu auxit montem in ſumma dictorum ſcutorum duodecim millium auri ſexennio prædicto, infra quod dict. Pontifex primum montem extingui voluerat ad aliud ſexennium prorogato, itaut mons primo erectus, & reſpective auctus fuerit in ducentis ſeptoaginta octo locis, ad rationem ſcutorum centum monetæ pro quolibet loco, & in aliis centum viginti Locis ad rationem ſcutorum centum auri in auro pro quolibet locorum, ac poſtmodum vigore alterius facultatis, & licentiæ conceſſæ per fel. record. Clementem Nonum pariter noſtrum prædeceſſorem ad effectum extinguendi præfatum montem erexit, ac conſtituit alterum novum montem locorum quadrigentorum quinquaginta octo ad rationem pretii centum, & fructus annui ſcutorum quatuor monetæ Romanæ pro quolibet loco, adjecta tamen ſimili lege præfatum novum montem infra duodecim annos ab illius erectione computandos extinguendi, prout latius in literis in forma Brevis dicti Clementis prædeceſſoris, ſub datum Romæ die 4. Januarii 1669. & reſpective in Inſtrumento dictæ erectionis die 16. Maji dicti anni per Petrum Gentilem Catalanum tunc dictæ noſtræ Cameræ Notarium rogato continetur.

Cum autem inter quamplura ad utrumque ſpirituale, ac temporale regimen pertinentia, quorum notitiam, exactamque informationem initio noſtri Pontificatus, ut par erat, habere curavimus, illa per nos fuerit habita ſuper hujuſmodi Collegio Secretariorum, atque deſuper deputata Congregatione particulari nonnullorum Romanæ Curiæ Prelatorum, cum interventu Venerabilis Fratris noſtri Alderani Sanctæ Romanæ Eccleſię Cardinalis Cybo nuncupati, ab eadem nobis relatum fuerit per Collegium præfatum nullatenus adimpleri eos fines, & effectus, pro quibus, ut premiſſum eſt, erectum, & inſtitutum, ac confirmatum fuit, dum negotiorum ei, ut ſupra demandatorum adminiſtratio, cura, & expeditio incumbunt, & reſpective exercentur, ac adimplentur per duos ejuſdem Romanæ Curię Prelatos extra dictum Collegium, per Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem deputari ſolitos, quorum unus Secretarius Brevium, alter Secretarius Brevium ad Principes nuncupat. adeout prefatum Collegium prorſus inutile, & ſuperfluum evaſerit, ac remaneat, e converſo autem inter illud, ejuſque Secretarios ex una, ac dictam Cameram ex altera partibus plures tam antiquo, quam moderno tempore controverſiæ fuerint exortę, itidemque hujuſmodi officia valde notabile idem Camerę prejudicium, & detrimentum afferre, & cauſare dignoſcantur, proindeque omnino expediens, & opportunum ſit dictum Collegium, ejuſque officia ſupprimere, & extinguere, reſtituto poſſeſſoribus eorumdem officiorum illo pretio, quod reſtituendum eſſe juſtitię ratio exigit, atque requirit, proptereaque eidem Congregationi, aliiſque Prelatis per nos additis, ac deputatis injunximus, ac demandavimus, ut diſcutere, & examinare, nobiſque poſtmodum referre deberent; quidnam juxta predictę juſtitię limites, & rationem, ut unicuique, quod ſuum eſt, & debetur, tribuatur, reſtituendum ſit, cumque inſimul cum dicto Venerabili fratre noſtro Alderano, pluries congregati, partibus intereſſe habentibus etiam auditis, non fuerint unanimes, & concordes in eorum ſuffragiis, & votis, itaut totalis concluſio, & reſolutio valde differri poſſit in magnum, ac evidens prejudicium, ac detrimentum dictę noſtrę Camerę, ac jam ceſſantibus rationibus, & cauſis, ut ſupra exiſtentię, & perſeverantię ejuſdem Collegii, ſicque nullo modo juſtum, & rationabile ſit, ut incerti, ac illiquidi pretii reſtitutio ipſius jam concluſę, & determinatę ſuppreſſionis, & extinctionis ſubſtantiam, ac effectum impediat, decrevimus exinde ad ejuſdem ſuppreſſionem, & extinctionem devenire, demandata pro nunc reſtitutione prompte, ac ſtatim facienda illarum pecuniarum, quas conſtiterit noſtrę Camerę prefatæ, ex cauſa ſingulorum officiorum hujuſmodi perſolutas vere, & realiter fuiſſe, ad ejuſdem manus, ſive ejus officialium perveniſſe, cognitionem vero, ac terminationem, an & quid, etiam ultra prędictas pecunias legitime, & ad ejuſdem juſtitię limites, & rationem reſtituendum, ſive perſolvendum ſit, noſtro Theſaurario generali

de

Digitized by Google

devoto noſtræ Rotæ, ut ita ob particularem hujuſmodi Tribunalis ſtylum, & onus edendi, & promulgandi deciſiones, omnibus cauſæ, ac rationes juſtitiæ, & reſolutionum pateat, omni appellatione remota, & alias prout infra, committere, & mandare, &c.

Nos igitur præmiſſa attendentes ex cauſis prędictis, & aliis animum noſtrum moventibus cum opportuno remedio, ut ſupra providere volentes, ac literas Apoſtolicas erectionis Collegii Secretariorum hujuſmodi, aliarumque quarumvis Conceſſionum, Gratiarum, & prærogativarum illis a prædictis, & quibuſvis aliis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris deſuper quomodolibet emanatarum, etiamſi ſpecialem, & individuam mentionem requirerent, totos, & integros tenores præſentibus pro expreſſis, & inſertis habentes.

Motu ſimili, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtri, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Collegium præfatum, ac omnia, & ſingula dilectorum filiorum Secretariorum hujuſmodi officia, per quoslibet quantumvis expreſſa, & ſpeciali nota dignos poſſeſſa, etiam illa tria, quæ in perpetuum conceſſa, atque aſſignata fuerunt: Unum videlicet per Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum, & aliud per Sancti Spiritus in Saxia Hoſpitalia, ſive illorum pro tempore exiſtentes Officiales, et Adminiſtratores, atque reliqua officia hujuſmodi per Capitulum, et Canonicos Sæcularis, et Collegiatæ Eccleſiæ Sancti Euſtachii de Urbe dilectos filios reſpective poſſeſſa, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium perpetuo ſupprimimus, extinguimus, et abolemus, una cum illorum Collegii Juribus, prærogativis, et privilegiis, adeout ſimile Collegium Secretariorum hujuſmodi omnino ceſset, et amplius in rerum natura non exiſtat. Omnia vero eorumdem officiorum Secretariorum, et Collegii hujuſmodi per præſentes ſuppreſsorum emolumenta, jura, obventiones, et alios quoſcunque proventus, quæ, et quos volumus, et intendimus ſemper ſalva, et illæſa, ac ſalvos, et illæſos remanere ad commodum Sedis Apoſtolicæ, adeout ab iis, qui hactenus illa, et illos ſolverunt, adhuc debeantur, et ſolvantur, nihilque penitus cenſeatur, ac ſit quoad illa, et illos innovatum, perinde ac ſi præſens Motus proprius minime emanaſſet, et non alias, etc. ab hodie pleno jure, nil penitus excepto, Cameræ noſtræ prædictæ appropriamus, applicamus, et incorporamus, ac pro appropriatis, applicatis, & incorporatis haberi volumus.

Et inſuper per pręſentes ſtatuimus, & mandamus omnes illas pecunias prompte, ac ſtatim reſtitui, ſeu perſolvi per dictam noſtram Cameram, quas dicto Theſaurario noſtro legitime conſtiterit vere, realiter, & cum effectu per ipſorum officiorum nunc ſuppreſſorum titulares, ſeu poſſeſſores, ſive eorum auctores, aut illos, quibus facultas diſponendi de prædictis officiis, ſeu eorum aliquo in toto, vel parte, Apoſtolica auctoritate prædicta, conceſſa fuerit, eidem Cameræ, ſive Datariæ Apoſtolicæ, illarumque Miniſtris, & Officialibus tam in cauſam, & ſub nomine pretii, quam pro expeditione fuiſſe ſolutas, adeout nequidem in nihilo reſpectu earumdem pecuniarum Cameræ, ſeu Datariæ hujuſmodi ſolutarum de proprio damnificati remaneant, & donec receperint ad eorum creditum, & liberam diſpoſitionem, penes noſtrum Montem Pietatis de Urbe deſcribi debere decernimus. Volumus quoque, & mandamus, ut dictus modernus noſter, & pro tempore exiſtens Theſaurarius generalis de voto noſtræ Rotæ, ut ſupra, omnibus illius Auditoribus ſuffragium, præſtantibus, ac ferentibus ſuper præfatis articulis, ſcilicet an, & quid, etiam ultra dictas pecunias reſpectu omnium poſſeſſorum eorumdem officiorum, & intereſſe habentium reſtituendum ſeu perſolvendum ſit, aliiſque incidentibus, emergentibus, annexis, connexis, et dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ noſtræ Cameræ Commiſſario Generali, audiat, cognoſcat, & juſtitiam faciat, & adminiſtret, omni appellatione, reſtitutione in integrum, recurſu, & clamatione penitus remotis, atque ſublatis: Et quia etiam dubitari contingeret an per hujuſmodi ſuppreſſionem, ac abolitionem Collegii pręfati onus prædictæ extinctionis dicti novi Montis per idem Collegium, ut ſupra ultimo loco erecti, & ſolutionis illius fructuum uſque ad actualem & effectivam ejuſdem Montis extinctionem, remaneat, & ſit penes ipſos Secretarios ejuſdem Collegii, Ideo pro potiori cautela tam dictæ noſtræ Cameræ, quam ipſius Collegii, ejuſque Secretariorum, per præſentes ſuppreſſorum declaramus, & decernimus per ſuppreſſionem, & abolitionem hujuſmodi neutri partium, noſtręque Camerę, nullum pręjudicium, neque minimum, inferri, nec illatum fore, juraque utriuſque, etiam quoad repetitionem ſoluti in integrum, & in totum reſervata eſſe prout reſervamus, illaque experiri poſſe, ac deberi coram dicto Theſaurario noſtro generali, qui etiam in hujuſmodi articulo, de voto dictæ noſtrę Rotæ procedat, audiat, & cognoſcat, ac juſtitiam faciat, appellatione remota, & in omnibus, & per omnia ut ſupra quoad alios articulos decernimus, & mandavimus.

Interim vero ne Montiſtę dicti montis ſolutione, et conſecutione debita fructuum locorum Montium ad ſingulos ſpectan. et pertinen. ſuis loco, et tempore privati remaneant, volumus, et decernimus pro nunc, et per modum proviſionis, et ſine præjudicio jurium, ut ſupra, per dictum noſtrum Theſaurarium illos perſolvi fieri de emolumentis, et proventibus ejuſdem Collegii dictę noſtrę Camerę, ut ſupra applicatis, et approbatis. Cæterum quia ut præmiſimus, inter poſſeſſores dictorum officiorum adſunt præfata loca pia, nempe Capitulum Eccleſię Sancti Euſtachii, et Hoſpitia Sancti Spiritus in Saxia, quę eadem officia in perpetuum ex cauſa oneroſa, et correſpectiva, Apoſtolica auctoritate, obtinent, ideo pręcipimus, et mandamus eidem noſtro Theſaurario, quod pręfato Sancti Euſtachii Capitulo, ejuſque Canonicis perſolvi faciat ad effectum reinveſtiendi illud pretium, quod in caſu ſuppreſſionis, vel extinctionis conventum fuit reſtitui, et perſolvi debere, idemque pretium, et in eadem ſumma perſolvi pariter, ac reſtitui dicto Hoſpitali Sancti Spiritus, ſalvis utriuſque juribus, cor. eodem noſtro Theſaurario de eodem voto Rotę cognoſcendis, et decidendis quoad illud plus, ſeu aliam majorem ſummam, quod, ſeu quam perſolvi, ſeu reſtitui debere pro eorum parte pętendatur; Quo vero ad prædictum aliud Hoſpitale Sancti Salvatoris ad Sancta Sanctorum, quod ex gratia Sedis Apoſtolicę aliud ſimile officium, ut ſupra obtinet, per modum proviſionis, et donec per eumdem Theſaurarium, de eodem voto, ut ſupra decidatur, et terminetur; An, et quid reſtituendum, ſeu perſolvendum ſit, ex noſtra liberalitate, et munificentia, ac pauperum Infirmorum ſubventione, ex eadem maſſa, ſeu groſſa dictorum emolumentorum, et proventuum ſingulis menſibus, ſummam per nos in ſpeciali ordine, et mandato declarandam, pręſtari, ac perſolvi jubemus, et volumus. Pręſentes quoque, etiam ex eo, quod ſinguli nominati pręditi præmiſſis non conſenſerint, nec ad ea vocati, et auditi fuerint nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, ut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtrę, vel alio quovis, etiam quantumvis magno, et inexcogitato, et ſubſtantiali defectu, etiam ex quo ſuper pręmiſſis ſolemnitates, et alia quęvis ſervanda, et adimplenda, ſervata, et adimpleta minime fuerint, aut ex alio quolibet capite a jure, vel facto, aut ſtatuto, vel conſuetudine aliqua reſultante, ſeu etiam enormis, enormiſſimę, et totalis læſionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore Juris clauſo, ſeu occaſione, vel cauſa quantumvis juſta, rationabili, et privilegiata, etiam tali, quę ad effectum validitatis prędictorum, ſpecialiter, ac individue exprimenda foret, aut, quod de voluntate noſtra hujuſmodi, vel aliis ſuperius expreſſis, ſeu illaris nihil nullibi apparente, ſeu aliter probari poſſet, notari, impugnari, invalidari, retractari, in jus, vel controverſiam revocari, aut de terminos juris reduci, vel adverſus illas reſtitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, et terminos juris, aut aliud quodcumque juris, facti, gratię, ſeu Juſtitię, remedium impetrari, ſeu etiam motu, et poteſtatis plenitudine ſimilibus concedi, aut ſic impetrato, aut conceſſo quempiam uti, ſeu juvari in judicio, et extra poſſe, neque pręſentes ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum revocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, ſed ſemper ab illis exceptas, perpetuoque validas, et efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, et integros effectus ſortiri, et obtinere, ſicque, et non alias per quoſcumque Judices, etiam Sanctę Romanę Eccleſiæ Cardinales, ſublata, etc. judicari, definiri debere, ac irritum, et inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, Apoſtolica auctoritate, earumdem tenore præſentium decernimus, et declaramus; Non obſtan. pręfatorum fel. record. Calixti Tertii, Pii Secundi, Innocentii Octavi, Pii Quinti, Sixti itidem Quinti, Gregorii Decimiquinti, ac Clementis Noni, et aliorum Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus, et indultis, Privilegiis ſupradicto Collegio, illiuſque ſingularibus per-

ſonis

ſonis quomodolibet conceſſis, necnon piæ memoriæ Pii Papæ IV. etiam Prædeceſſoris noſtri, gratias, Cameram prædictam concernentes in eadem Camera omnino regiſtrari debere diſponen. ac noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de jure quæſito non tollendo, aliiſque Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, etiam Conſiſtorialibus deſuper in genere, vel in ſpecie editis, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, & quibuſcumque etiam quantumvis efficaciſſimis clauſulis, & decretis etiam irritantibus roboratis, ac alias in contrarium prædictorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, ac ſuperius innovatis, Quibus omnibus etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata, inſerti forent, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, ac de verbo ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat motu, & poteſtatis plenitudine ſimilibus derogamus, ac derogatum eſſe volumus & decernimus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Fiat Motu proprio B.

Et quod ſingulorum officiorum prædictorum conceſſionum, & dictorum tenores, etiam veriores, ac earum dat. habeantur pro expreſſis, ſeu in toto, vel in parte exprimi poſſint in litteris, & de perpetuis, ſuppreſſione, abolitione, extinctione, reſtitutione, applicatione, incorporatione, conceſſione, voluntate, ſingulis decretis derogatione, aliiſque præmiſſis, quæ hic pro ſufficienter, & ad partem repetitis habeantur, ut ſupra in literis, & cum clauſula ad perpetuam rei memoriam, latiſſime extendeo. & quod præmiſſorum omnium, & ſingulorum etiam denominat. qualitat. nuncupat. innovat. aliorumque neceſſariorum major, & verior ſpecificatio, & expreſſio fieri poſſit in literis. Volumus autem, quod ſola Motus proprii noſtri hujuſmodi ſignatura ſufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra illud, quacumque clauſula contraria, & cæteris quibuſcumque, ut ſupra non obſtantibus, ſeu ſi videbitur per Breve noſtrum, ſeu officium de Curia expediri poſſint. Per præſentes vero non intendimus ſub præmiſſa pretii reſtitutione officiorum hujuſmodi poſſeſſoribus libere facienda, comprehendi illum, ſeu illos, qui ratione gravis ætatis juxta noſtræ Datariæ ſtylum, & obſervantiam ad officii reſignationem admittendi minime eſſent, cui, vel quibus remaneant ſalva eorum jura pariter a præfato Theſaurario de voto Rotæ examinanda, & decidenda. Datum Romæ apud Sanctum Petrum Kal. Aprilis Anno ſecundo.

Fiat B.

N U M. VI.

ROMANA PRETII OFFICIORUM

Stantibus hinc inde deductis.

Dub. *Quodnam pretium ſit reſtituendum in caſu, &c.*

ARGUMENTUM.

Late in præſenti, & ſequentibus diſcurſibus probatur rationibus, & exemplis, quod in ſuppreſſione Collegii Secretariorum Apoſtolicorum non ſit reſtituendum niſi pretium a Camera receptum; cujus occaſione agitur de propria ſignificatione verbi *reſtituere*. Quando lex dicatur generalis, nec ne. Quomodo adeſſe dicatur cauſa publicæ utilitatis, & neceſſitatis in conceſſionum revocationibus, ad hoc ut licite fieri poſſint per Principem, & quando iſte teneatur pretium refundere, & in qua ſumma. De privilegiis Fiſci cum agit de damno vitando.

S U M M A R I U M.

1 *Suppreſſio Collegii Secretariorum cum obligatione reſtituendi pretium ſolutum Dataria.*
2 *Super argumento pretii per Secretarios prætenſo commiſſa fuit cauſa Theſauraria cum Voto Rota.*
3 *Juxta tenorem Conſtitutionis Innocentii Octavi reſtituenda non erant, niſi ſcuta 62400. auri, ſi Collegium ſupprimeretur.*
4 *Diſpoſitum in eo, in quo eſt minor ratio, videtur diſpoſitum in eo, in quo eſt major.*
5 *Una pars ſcriptura aliam declarat.*
6 *Verba præcedentia declarant ſequentia, & e converſo.*
7 *Imo præcedentia magis declarant ſequentia.*
8 *Verba geminata fortius operantur.*
9 *Verbum* emiſſe *proprie comprehendit contractum emptionis.*
10 *Verbum* habuiſſe *continet omnes alias aſſignationes, applicationes, ac diſtinctiones.*
11 *Validum eſt argumentum quod deſumitur a ſolito.*
12 *Maxime in eadem materia.*
13 *Sive in contractibus, ſive in alia diſpoſitione verſemur.*
14 *Verba ſynonyma in Conſtitutionibus Apoſtolicis ſapiſſime apponuntur ad occurrendum cavillationibus.*
15 *Dictio aut de ſui natura eſt adverſativa, & disjunctiva.*
16 *Limitatur, quando eſt appoſita inter ſimilia, & ſynonyma.*
17 *Diſcretiva orationis natura eſt ſeparare, & diverſitatem inducere.*
18 *Quod quis verbo non expreſſit, mente cogitaſſe non videtur.*
19 *Verbum* reſtituere *verificatur in eo, quod acceptum eſt.*
20 *Importat idem ac reddere.*
21 *Reddere ſignificat retrodare.*
22 *Reddere ſumitur aliquando pro ſolvere, ſed improprie, & extenſive.*
23 *Privilegium ne dicatur fruſtratorium, ſufficit, quod ſit in minimo operativum.*
24 *Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur*
25 *Verba debent inſervire intentioni, non intentio verbis.*
26 *Dictio* eos, *concurrentibus conjecturis, ſtat demonſtrative, non taxative.*
27 *Ex ſcientia Officialis non habentibus oraculum non infertur ad ſcientiam Papa.*
28 *Datarius dicitur Organum Papa, quod non dicitur de miniſterio inferiori.*
29 *Motus proprius S. Pii V. non eſt intelligendus rebus tantummodo in eodem ſtatu permanentibus.*
30 *Fagnan. in cap. ex epiſt. de probat. declaratur.*
31 *Obſervantia interpretativa multum eſt deferendum.*
32 *S. Pius V. pro Officio Cardinalis de Medicis juſſit reſtitui pretium ſolutum Dataria.*
33 *Alexander VII. cum ſuppreſſit Collegium Subdiaconorum, & Acolythorum, juſſit reſtitui pretium ſolutum Camera.*
34 *Quando in ſuppreſſione locorum vacabilium Urbis reſtitui mandavit pretium ſcutorum 150. pro quolibet, id fecit munificentia gratia.*
35 *Nunquam fuit dubitatum an camera reſtituere deberet ultra pretium per ſemetipſam, ſucceſſivis temporibus receptum.*
36 *Clemens IX. in extinctione Curia Burgi, reſtitui demandavit pretium ſolutum per Officialem Dataria.*
37 *Clemens VIII. qui in ſuppreſſione Præfectura Carcerum juſſit reſtitui ſcuta 2000. ultra pretium ſolutum Camera, id fecit donationis, & largitionis cauſa.*
38 *Clemens X. in ſuppreſſione Secretariorum Montium obligavit Cameram ad reſtituendum pretium acceptum.*
39 *Rex Chriſtianiſſimus pariter in ſuppreſſione Officiorum vacabilium Secretariorum juſſit reſtitui pretium per Officiales Regia Camera perſolutum.*
40 *Conventiones, & pacta vim legis habent.*
41 *Privilegium ſufficit, quod aliquid operatur contra diſpoſitionem juris.*
42 *Privilegia conceſſa Secretariis per S. Pium V. ſatis operativa dici poſſunt in dirimenda quæſtionem, an facta eorum ſuppreſſione, Camera reſtituere dumtaxat teneretur quod ab initio habuit, vel etiam quod ſucceſſive percepit ex novis dictorum Officiorum venditionibus.*
43 *Pœna non datur ſine culpa.*
44 *Fiſcus obligatus ad præſtandam evictionem non tenetur niſi ad ſimplum, quamvis promiſiſſet duplum, vel triplum.*

45 *Pa-*

45 *Pactum de retrovendendo, quod non habet expreſſionem*
certi pretii, licet ex æquitate illud deſumendum ſit
de tempore retrovenditionis, tamen ſi adeſt contra-
ria conſuetudo, reſtituendum eſt pretium receptum.

1 R.P. Sanctiſſimus ob urgentiſſimas cauſas expreſſas in
ſuo Motu proprio, ac alias animum ſuum mo-
ventes, etiam publicum bonorum ſecum ferentes, ſupreſ-
ſit, & extinxit Collegium Secretariorum Apoſtolicorum
& ad normam particularium Conſtitutionum S. Pii V. ac
etiam ſequendo veſtigia Summorum Pontificum anteceſ-
ſorum, & ſignanter ejuſdem S. Pii V. ſanctæ memoriæ,
Alexandri VII. Clementis IX. ac Clementis X. & reſpecti-
ve imitando exempla aliarum Curiarum, mandavit Do-
minis Secretariis tunc officia poſſidentibus perſolvi totum
id, quod ipſi, vel illorum anteceſſores ſolverunt Datariæ,
ſive iſtius Officialibus, tam ratione pretii, quam occaſio-
ne expeditionum prædictorum Officiorum.

Præterea (quod hucuſque practicatum non apparet in
præcedentibus ſuppreſſionibus Officiorum) idem Sanctiſ-
ſimus, ob ſummam ejus humanitatem, voluit, quod Il-
2 luſtriſſimus D. Theſaurarius de voto hujus ſupremi Tribu-
nalis, omnibus Dominis ſuffragium dantibus, de Jure
procederet, appellatione remota, circa Articulum, An
prædictis Dominis Secretariis, vel aliquibus eorum, ul-
tra dictum pretium ſupra exburſatum, aliquid veniat re-
ſtituendum, ſeu perſolvendum, ac etiam ſuper aliis inci-
dentibus, & dependentibus, ut in dicto Motu proprio ſu-
perius impreſſo.

In cujus executionem, reſtitutis eiſdem Dominis Se-
cretariis pecuniis per ipſos, vel anteceſſores Datariæ ſo-
lutis, aſcenden. ad ſcuta. 228557. ad illorum inſtantiam
diſputatur præinſertum dubium, ut credimus, favore R.
Cameræ reſolvendum, videlicet, deberi tantummodo
pretium reſtitutum, non autem illud, quod currebat tem-
pore ſuppreſſionis Collegii, ſive exburſatum occaſione re-
ſignationum dictorum Officiorum.

Conſtitutio enim Innocentii VIII. edita de anno 1487.
xii. in Bullario novo, quæ pariter ſupra reperitur impreſſa,
eſt litteralis favore Cameræ; Conſiderans enim caſum ex-
3 tinctionis Collegii Secretariorum in §. 23. ſic dicit -- *Nos*
& eundem ſucceſſorem, & Cameram Apoſtolicam teneri
& obligatos eſſe, &c. ſi erit facta ſimplex emolumentorum re-
ductio, ad ſolvendum, &c. ſi vero facti erit Officio revocatio,
aut alteratio, ad reſtituendum eis ſupradictam integram
ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſoluto-
rum. Igitur niſi ſupervenisset Motus proprius S. Pii V. (de
quo infra) in vim dictæ Innocentianæ Conſtitutionis Do-
minis Adverſariis erat ſolummodo reſtituenda prædicta
ſumma 62400. ducatorum auri primitus Datariæ perſo-
luta, quibus tamen exburſata fuerunt 228557. ſcuta.

Motus etiam proprius S. Pii Quinti editus de anno
1571. & ſic elapſis annis 84. a data Conſtitutionis Inno-
centii, qui ſimiliter ſupra habetur impreſſus, juſtificat in-
tentionem Cameræ, quod nempe debeat tantummodo re-
ſtituere Dominis Secretariis quod Dataria recepit, tam
inſpecto caſu particulari ab eodem Pontifice conſiderato,
quam etiam caſu ſuppreſſionis, & extinctionis Collegii.
Reſpectu enim caſus ſpecialis S. Pontifex narrat, quod va-
cante per obitum Marcelli Officio Secretariatus, credens
illius venditionem, & diſpoſitionem ad ſe ſpectare, il-
lud pretio ſcutorum 5500. auri contulit Cardinali de Me-
dicis, ſed poſtea comperto errore, dictam conceſſionem
annullavit, & quia Collegium reſtituit Cardinali dicta
ſcuta 5500. auri eidem in ſolutum dedit Officium ex
vigintiquatuor ad Datariam ſpectan. primo loco vacatu-
rum per deceſſum, præterquam per ejuſdem Officii reſi-
gnationem, pro pretio tunc temporis repetibili, & con-
gruo, etiamſi dictam ſummam ſcutorum 5500. a Data-
ria pro officio pretio exactam, in parva, vel etiam ma-
gna ſumma excederet, cum facultate tale pretium ero-
gandi in utilitatem ejuſdem Collegii.

Poſtmodum vero ſubdit. *Et ſi dictum Collegium ſuper*
præmiſſis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, &c.
tunc, & eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum cum
effectu dictam ſummam 5500. ſcutorum, &c. teneri etiam
volumus, & ſtatuimus, &c. & rurſus ibi -- *notari, im-*
pugnari, invalidari, vel in jus aut controverſiam vo-
cari, aut ad viam Juris reduci, niſi prius reſtitutis eiſ-
dem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam rea-
liter & cum effectu præfatis pecuniis.

Ecce igitur, quod Papa in caſu meræ conventionis
voluit, Cameram teneri ad reſtitutionem ſummæ per Da-
tariam exactæ, nempe dicta ſcuta 5500. nulla habita ra-
tione ad majorem ſummam, quæ ſolvi poterat ab empto-
re, unde facilius hoc affirmandum venit in caſu extin-
ctionis Collegii, vigore facultatis per Innocentium Octa- 4
vum, ut ſupra reſervatæ, & per B. Pium ut infra repeti-
tæ, Peregrin. *conſ.* 103. *n.* 17. *lib.* 1. ubi diſpoſitum in eo,
in quo eſt minor ratio, videtur diſpoſitum in eo, in quo eſt
major, Solorzan. *de Jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *nu.* 14.

In ordine autem ad caſum ſuppreſſionis Collegii, ſimi-
liter patet, Cameram teneri ad ſolam reſtitutionem ejus,
quod habuit, ponderando, quod idem Pontifex loco ſu-
prædictæ ſummæ ſcutorum 62400. auri in auro primitus
Datariæ ſolutum, mandat reſtitui id, quod quilibet ex
Secretariis eidem perſolvi ibi -- *Volentes, & ſtatuentes,*
&c. Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi
reſtitutis prius realiter, & cum effectum ſingulis Secretariis
tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis
pro quibus eorum Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.

Quod autem Papa mediantibus illis verbis, *pro quibus*
eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, intellexerit de ac-
quiſitionibus Officiorum, titulo oneroſo, immediate, vel
mediate an ipſamet Dataria, non autem de Officiis per
particulares donatoris, & ſoventes cauſam lucrativam,
vel alios ab eis cauſam habentes, eiſdem Secretariis reſi-
gnatis, clare reſultat ex ſequentibus ponderationibus, de-
ſumptis ex contextu dicti Motus proprii; una enim pars 5
ſcripturæ aliam declarat, *l. qui filiabus, ff. de leg.* 1. Me-
noch. *conſ.* 1. *n.* 186. & in terminis litterarum Apoſtolicarum,
Rot. *dec.* 346. *n.* 4. *&* 5. *p.* 11. *rec.*

Primo, quia idem S. Pius agendo de altero ex Officiis
Secretariatus de quo ipſe, ut diximus, per errorem in
præjudicium Collegii diſpoſuerat, uſus eſt ſequentibus
verbis ibi -- *Credentes illius venditionem, ac diſpoſitionem*
ad nos legitime ſpectare, & pertinere, &c. & rurſus ibi --
ſumma 5500. ſcutorum auri contulimus, conceſſis, ac
aſſignavimus.

Hinc poſtmodum tractando de ſuppreſſione Collegii, &
reſtitutione pretii Officiorum per Datariam venditorum,
ad tollendam omnem dubietatem, prudenter uſus fuit ver-
bis ſynonymis ibi, *pro quibus eorum Officia emiſſe, aut ha-*
buiſſe conſtiterit, uti comprehendentibus quaſcunque diſ-
poſitiones fieri ſolitas per Datariam ſuperius relatas, nem- 6
pe per modum venditionis, collationis, conceſſionis, &
aſſignationis; Verba enim præcedentia declarant ſequen-
tia, & e converſo, *l. utrum, ff. de petit. hered. l. ſi ſervum,*
§. *fin. ff. de leg.* 3. imo præcedentia magis declarant ſequen- 7
tia Cephal. *conſil.* 156. *num.* 10. *& ſequent.* Pariſ. *conſil.* 23. 8
num. 118. *lib.* 1. & quod verba geminata fortius operen-
tur *l. Baliſta, ff. ad Trebell.* late Barbat. *conſ.* 37. *n.* 1. *&*
ſeqq. lib. 3.

Secundo, & fortius, quia Paulus Tertius occaſione
permutationis Caſtrorum, & Caſalium inter Archioſpi-
tale Sancti Spiritus in Saxia, & Rev. Cameram, idem
Hoſpitali, *pro uberiori* (ſunt verba Motus proprii expedi-
ti ſexto idus Januarii 1538. (*recompenſa permutationis hu-*
juſmodi, unum ex Officiis Collegii Secretariorum conceſſit,
& applicavit, & Pius Quartus poſtquam aſſignaverat
Cardinali Farneſio aliud Officium Secretariatus, appro-
bavit, & confimavit illius permutationem cum Caſali
Turris Vergatæ Capituli Sancti Euſtachii, decernendo
illud impoſterum vacare non poſſe, ut in ejus Motu proprio
ſub Kalend. Octobris 1561. qua perpetuitate ſtante, di-
ctum Officium valutatum fuit in ſcutis 11000. ad hoc, ut
tale pretium reſtitueretur in caſu illius ſuppreſſionis, ut ex
Inſtrumento deſuper celebrato die 21. Februarii 1561. per
acta Melchioris de Valeriis.

Igitur Beatus Pontifex, ad hoc, ut omnia officia per
Datariam vendita, & vendenda, ac etiam duo ſupra-
dicta conceſſa, & applicata, & in futurum forſan diſtra-
henda clare comprehederentur ſub ejus Conſtitutione re-
ſpiciente extinctionem, & ſuppreſſionem Collegii, habuit
neceſſitatem utendi ſupradictis verbis, *emiſſe, aut habuiſ-*
ſe conſtiterit: Verbum enim *emiſſe*, proprie comprehen- 9
dit contractum emptionis, *l.* 1. *ff. de contrahen. empt. l.* 1. *ff.*
de rer. permut. aliud vero, *habuiſſe*, cæteras aſſignationes, 10
& applicationes, ac diſtractiones, *l. Prato ait, ff. ne quid*
in loco.

Tertio, quia S. Pius in motu proprio, de quo agimus,
in pluribus locis uſus fuit verbis ſynonymis, & ſignanter
in ſequentibus ibi .. *contulimus, conceſſimus, & aſſignavi-*
mus lit. B, & ibi .. *univimus, anneximus, & incorporavimus*,

& ibi

& ibi - *ſuper unione, annexione, & incorporatione, lit. C.* & ibi -- *ſuppreſſeras, & extinxeras, lit. D.* & ibi -- *ac unionem, & annexionem, & incorporationem*, & ibi -- *per ejuſdem Officii reſignationem ſeu ceſſionem, lit. E.* & ibi -- *facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur lit. F.* & ibi -- *proviſionis & conceſſionis, lit. G.* & ibi -- *& ſpectat, & pertinet*, & ibi -- *conceſſionis, & aſſignationis, lit. H.* & ibi -- *conceſſione, & aſſignatione, lit. I.* & ibi -- *revocari, reduci alterari, aut moderari*, & ibi -- *ſupprimi, vel extingui, d. lit. I.*

Unde mirum non eſt, ſi poſt tot verba ſynonyma Papa, ſequendo eundem ſtylum, dixerit etiam ſynonyme loquendo ibi -- *pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, lit. I.* Maxime dum uſque ad finem eorum modo proceſſit ibi -- *extinguere, & annullare, ac ceſſare, lit. M.* & ibi --
11 *cum ceſſatione, annullatione, extinctione & irritatione, lit. N.* a ſolitis autem fieri validum eſt argum. *l. ſi quis donaturus, ff. de aſofr. l. Titius, ff. quod cum eo*, ſignanter ut
12 hic in eadem materia, Cephal. *conſ. 77. n. 59. lib. 1.* Menoch. *conſ. 121. n. 21.* ſive in contractibus, ſive in alia mate-
13 teria, Eugen. *conſ. 90. n. 88.* Card. Seraph. *deciſ. 201. n. 8.*

Qui quidem ſtylus utendi ſæpiſſime in Conſtitutionibus
14 Apoſtolicis verbis ſynonymis practicatus fuit, & reſpective practicatur a cæteris etiam Summis Pontificibus, ad occurrendum malitiis, & ſubtilibus cavillationibus, Felin. *in cap. Venerabilis, num. 1. notab. 3. de Offic. deleg.* Gonzal. *ad reg. 8. gloſ. 6. n. 29. & ſeqq.* ubi quod inculcatio ſynonymorum fiat ad dictum effectum, Corrad. *in prax. diſpenſat. lib. 7. cap. 6. num. 16. & ſeqq.*

Neque facit, quod ſupradicta verba, *emiſſe*, aut *habuiſſe conſtiterit*, reputari nequeant uti ſynonyma, ſtan-
15 te diſtinctione intermedia, *aut*, quæ de ſui natura eſt adverſativa, & disjunctiva, ex allegatis per Barboſ. *de diction. dict. 96. num. 1. & 2.*

16 Quia cum S. Pius uſus fuerit eadem dictione, *aut*, inter ſimilia in pluribus locis dicti motus proprii, ut ſupra obſervavimus; inde fit, ut pari modo oppoſita cenſeatur hic, maxime dum eadem dictio plerumque inter ſynonyma invenitur, ut ſubdit idem Barboſ. *loc. cit. num. 6. & ſeqq.*

Quarto, animadvertendo, quod S. Pius in dicto Motu proprio diſcretive fuit locutus de venditione iſtorum Officiorum, dum dixit, ut ſupra notavimus, agendo de altero Officio per errorem vendito ibi -- *Credentes illius*
17 *venditionem, ac diſpoſitionem ad nos legitime ſpectare, & pertinere*, & de reſignatione, ceſſione, quando eidem Collegio loco ejuſdem Officii, applicavit aliud ſimile, primo loco (ſunt verba præciſa) *per deceſſum, aut quemlibet aliam amiſſionem, vel dimiſſionem illud obtinentis, preterquam per ejuſdem Officii reſignationem, ſeu ceſſionem vacaturi, lit. E.*

Ex quia diſcretiva locutione non ſolum infertur ad diverſitatem inter venditionem, & reſignationem, Surd. *conſ. 554. n. 7. 8. & 9.* ubi quod diſponens loquendo de duobus ſeparatim, & diſcretive, præſumitur, quod illa duo habuerit uti, quid omnino inter ſe ſeparata, Menoch. *conſ. 215. n. 69. & ſeq.* Add. ad Greg. *dec. 301. n. 18.* ſed etiam reſultat, quod ſi Papa voluiſſet occaſione extinctionis Collegii reſtitui pretium per Secretarios ſolutum reſignationibus Officia, de hoc quoque feciſſet men-
18 tionem; verbo enim quod quis non expreſſit, mente non videtur cogitaſſe, *cap. cum ordine, de reſcript. cap. tua, de ſponſal.* Oldrad. *conſ. 266. num. 10. verſ. quod verbo d. diſc. 301. num. 18.*

Quinto, quia Papa utendo verbo reſtitutionis ibi -- *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu, &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſatis clare declaravit ſuam intentionem eſſe, tantummodo eſſe reſtituendum pretium Datariæ, vel Cameræ ſolutum.
19 Verbum enim, *reſtituere*, juxta propriam ſignificationem, intelligitur de eo, quod acceptum eſt, *l. 1. § ele-*
20 *ganter, ff. depoſit.* & idem importat, ac reddere, *l. inter, Cod. de jur. dot.* reddere autem regulariter habet ſignificationem retrodandi, *l. ſtichum, §. ſi heres, ff. de ſtat. li-*
21 *ber.* & aliis allegatis, Grat. *diſcept. 824. n. 8. & 9.*

Et quamvis idem verbum, *reddere*, ſumatur aliquan-
22 do pro ſolvere, ex juribus ex adverſo allegari ſolitis, attamen hoc procedit improprie, & per viam extenſionis, cum aliud ſit reddere, aliud ſolvere, ut habetur *in d. l. 1. § eleganter* ibi -- *aliud enim eſt reddere, aliud quaſi de ſuo dare*, Bart. *in l. 1. num. 13. ff. ſol. matrim.* Caſanat. *conſ. 10. num. 190.*

Neque obſtat, quod ſi vigore dicti Motus proprii S. Pii V. Camera deberet ſolummodo reſtituere Dominis Secretariis pretium Officiorum, quod ab ipſis recipit Dataria, non autem ſolutum Reſignantibus, ad nihilum deſerviret hujuſmodi diſpoſitio, dum abſque illa adhuc eſſet locus huic reſtitutioni, ne ſuccederet locupletatio Cameræ cum alterius jactura, & tamen S. Pontifex profeſſus fuit velle ampliare privilegia Collegii ibi -- *Ad hæc Dominos Secretarios, & ipſorum Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes.*

Siquidem, omiſſis pro nunc diverſis commodis ex ea reſultantibus Collegio, ſatis eſt dicere, quod vigore Innocentianæ Conſtitutionis in caſu ſuppreſſionis Collegii ſolummodo erant Secretariis reſtituenda antedicta ſcuta 62000. auri, Datariæ primitus ſoluta, ut ſupra probavimus; Attento autem Motu proprio ejuſdem S. Pii, reſtituta fuerunt ſupra 228557. monetæ, & ſic patet, quod S. Pius meliorem fecit conditionem Dominorum Secretariorum in ordine ad pretium officiorum cir- 23
ca quadruplum, & tamen, ut privilegium dici non poſſit fruſtratorium, ſatis eſt, quod etiam in minima parte operetur ſuum effectum, *cap. porro, de privil. in 6. & cap. in his 3. eodem titul.*

Pariter non urget, quod recenſita verba motus proprii S. Pii ibi -- *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus, &c. pecuniis, per quibus eorum Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſint perſonalia, adeout retento intellectu pro parte Cameræ dato, veniret ſolummodo reſtituendum pretium dictis Secretariis, qui illud ſolverunt immediate Datariæ, non autem cæteris habentibus officia ab illis, qui ea obtinuerant ab eadem Dataria, mediante ſolutione pretii.

Nam favore Dominorum Secretariorum cauſam habentium immediate, ſive mediate ab illis, qui officia eme- 24
runt a Dataria, aſſiſtit regula, ſubrogatum nempe ſapere naturam primordialem ejus, in cujus locum ſubrogatur, *l. ſi eum, §. qui injuriarum, ff. ſi quis caut.* Surd. *de aliment. t. 9. q. 21. nu. 12.* Barb. *axiom. 213. n. 1. & 2.* 25
præcipue quando, ut hic, concurrit voluntas Legiſlatoris; Verba enim debent inſervire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter, ff. de leg. 3. c. ſecundo requiris, de appel.* Menoch. *conſ. 97. n. 44.* & quod dictio, *eos*, ex ſolis conjecturis ſtet demonſtrative, non autem taxative, 26
& limitative, Menoch. *conſ. 346. num. 19. & conſ. 647. num. 13.* Barboſ. *de diction. dict. 177. num. 2.*

Reſpectu enim Innocentii Octavi ipſe in ampliatione Collegii recipit a Secretariis dict. ducat. 62400. auri, ſubinde loquendo de extinctione, ejuſdem Collegii dixit. *Si vero* (ſunt verba præciſa) *erit facta Officii revocatio, ſeu alteratio ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam 6240. ducatorum auri de Camera per eos ſolutorum*, & ſic uſus fuit eiſdem verbis perſonalibus, & relativis, & tamen fatendum venit intellexiſſe de Secretariis ſubrogatis in locum anteceſſorum, exiſtentibus tempore ſuppreſſionis, quæ poterat ſupervenire, ut evenit fere poſt duo ſæcula.

Quo vero ad S. Pium, hoc idem affirmandum venit, quia conſiderans caſum remotiſſimum, quando nempe controverteretur Collegio aſſignatio officii Secretariatus, primo vacaturi, pro quo ſolverat ſupradicta ſcuta 5500. uſus eſt ſequentibus verbis, ibi -- *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecuniis*; & agendo de ſuppreſſione Collegii, repetit in ſubſtantia dictiones relativas, & perſonales appoſitas in Conſtitutione Innocentii, & ſic a primo ad ultimum dicendum venit, hujuſmodi Summos Pontifices voluiſſe reſtitui Secretariis, viventibus tempore extinctionis Collegii, pecunias per ipſos, & eorum anteceſſores reſpective ſolutas Datariæ, prout Sanctiſſimus mandavit in ſuo motu proprio punctualiter executio, mediante reſtitutione ſcutorum 228557.

Sicuti non obſtat, quod violata remaneret publica fides ad præjudicium poſſidentium officia per viam reſignationis, ſi interpretando Bullam S. Pii ad ſenſum Cameræ, reſtitueretur in caſu ſuppreſſionis ſola quantitas per Datariam recepta, dum ipſæ reſignationes fuerunt per Papam admiſſæ, & Miniſter Componendarum habuerit notitiam pretii conventi, ex cujus ſcientia inferta prætenditur ad illam Papæ.

Quia hujuſmodi facultas reſignandi officia, etiam in infirmitate, fuit Secretariis conceſſa per Innocentium Octavum in allegata Conſtitutione 12. §. 18. qui in caſum ſuppreſſionis Collegii juſſit, eis reſtitui integram ſummam

62430.

62400. ducatorum auri Cameræ ſolutam, ut ſupradictum fuit, quæ reſtitutio eodem modo fieri debeat, ſive ſuppreſſio ſupervenisſet ante admiſſionem reſignationum, ſive poſt admiſſionem illarum; unde dum in terminis Conſtitutionis Innocentii per admiſſionem reſignationum non dicebatur læſa publica fides, nec præjudicabatur Cameræ, quoad reſtitutionem pretii in caſum extinctionis Collegii, hoc idem affirmandum venit reſpectu Motus proprii B. Pii, cum in ordine ad admiſſionem reſignationum nihil particulariter diſpoſuerit, ſed ſolum generaliter confirmaverit privilegia Collegio conceſſa per Innocentium, & alios Pontifices anteceſſores.

27 Præterquam quod non ſubſiſtit in facto, quod Papa ſignando ſupplicationes reſignationum, habeat ſcientiam quantitatis pretii, non ſolum quia in ſupplicationibus de illo nulla fit mentio, ſed etiam quia tunc temporis non innoteſcit illuſtriſſimo Datario, ut in atteſtatione Miniſtri Componendum, ex ſcientia autem iſtius Officialis non habentis Oraculum, non bene infertur ad notitiam Papæ, prout in terminis Procuratoris eſt *text. in l. item veniens 20. §. petitam autem hereditatem, ff. de petit. hered.* ſolus
28 enim Datarius dicitur Organum Papæ, non autem id convenit Miniſtro inferiori, Amayd. *de ſtylo Datariæ, lib.1.c. 1. num. 4.*

29 Minuſque urget, quod licet Innocentius in caſum ſuppreſſionis Collegii mandaverit reſtitui Secretariis ducata 62400. Datariæ ſoluta, & Beatus Pius juſſerit reſtitui totum id. quod conſtabit eidem ſolviſſe, nihilominus hoc intelligendum veniat, dummodo pretium officiorum non fuerit actum de tempore ſuppreſſionis Collegii, & ſic re-
30 bus in eodem ſtatu permanentibus, Fagnan. *in dict. cap. ex epiſt. ſub num. 13. verſ. Idque cum duobus ſequentibus de probat.*

Quia cum in utraque Conſtitutione exprimatur certa quantitas reſtituenda, nempe in altera Innocentii ſumma ducatorum 62400. & in altera B. Pii, ſumma Datariæ perſoluta, penitus ceſſat partis prætenſio, ex qua alias ſequeretur contradictio, ut de ſe patet, Fagnan. vero loquitur in terminis, in quibus non erat determinata ſumma reſtituenda, & tamen concludit ſolummodo, quod debeat reſtitui totum id, quod Camera recepit, ut ex lectura.

31 Obſervantia quoque quatuor ſummorum Pontificum, videlicet B. Pii Quinti ſanctæ memoriæ, Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi comprobat hujuſmodi intentionem Cameræ, quod nempe veniat ſolummodo reſtituendum pretium ſolutum Datariæ, tam per Officiales exiſtentes tempore ſucceſſionis, quam per eorum Anteceſſores, non autem pretium, quod currebat tali tempore extinctionis, vel illud, quod ſolverant reſignantibus eadem officia. Cui quidem obſervantiæ interpretativę uti proximæ, & in caſibus individualibus, multum venit deferendum, Honded. *conſil. 92. num. 30. lib. 1.* Gregor. *dec. 184.n.8.* Burat. *dec.944.n.6.*

Beatus enim Pius, ut narrat in ſuo Motu proprio edito de anno 1571. pro ſcutis 5500. auri vendiderat Officium vacatum menſe Aprilis anni præcedentis 1570. ut diximus
32 Cardinali de Medices, ſed quia collatio ad ſe non ſpectabat, reſtituta eadem ſumma habita, conceſſionem revocavit, lit. D. ex quo aſſequimur, quod idem Pontifex, nulla habita ratione ad pretium officii, tempore annullationis contractus, juſſit reſtitui totum id, quod Dataria habuit.

33 Rurſus ex quo Collegium ſolvit Cardinali præfata ſcuta 5500. auri, eidem applicaverat aliud officium primo vacaturum, cum facultate illud vendendi, non ſolum pro dictis ſcutis 5500. ſed pro quacunque ſumma inveniendo, etiam valde exceſſiva, & caſu quo Collegium deſuper quandocunque moleſtaretur, decrevit illi reſtitui debere eandem ſummam ſcutorum 5500. auri, primitus ad Datariam perventam, lit. E. F. G.

Alexander Septimus recol. mem. anno 1665. ſuppreſſit Collegium ſubdiaconorum, & Acolythorum Capellæ Pontificiæ, mandans reſtitui poſſeſſoribus pretium ſolutum Cameræ, & ejus Miniſtris, etiam occaſione expenſarum pro conſequendis dictis officiis, ut ex Motu proprio expedito 8. Kalend. Novembris 1655. qui quidem caſus ſuppreſſionis eſt in fortioribus terminis, dum illa facta non fuit ob tam urgentes cauſas, propter quas ſucceſſit altera, de qua agimus, ut videre eſt ex lectura utriuſque Motus proprii, & ſic magis confert ad effectum, de quo agimus.

Neque urget, quod idem Papa eodem anno ſupprimendo Loca vacabilia Urbis, prævia erectione Montis non vacabilis decreverit, quod Montiſtis Julii, Pii, Avenionen. & Sacri Fœderis adſcribi volentibus in novum Montem, fieret aſſignatio unius loci cum dimidio pro quolibet loco vacabili, reſpectu vero Montiſtarum Datariæ unius loci cum duabus quintis partibus alterius, & Montiſtes Camerariatus unius cum tribus decimis, Montiſtis vero adſcribi nolentibus in novum Montem, reſtitueretur pretium ad dictam rationem, ut latius in Motu proprio anni 1655.

Etenim Papa hoc fecit munificentiæ gratia, quod ſe declaravit, mediantibus ſequentibus verbis ibi -- *Ibi hoc etiam* 34
ſatagentes creditos Montium extinctorum peccatis ac munificentia noſtra agnoſcere experimentum, dum pro locis extinctis ex quibus Camera noſtra initio illarum erectionis ſcuta 100. in ſingula loca recepit (& aliquorum judicio, ac etiam exemplo ſanctæ mem. Pii Quinti pro locis Montis Julii 100. *ſcuta duntaxat Edicto juſſit reſtitui) nonniſi ad ejuſdem quantitatis receptæ reſtitutionem fortaſſis teneremur nihilominus, &c.* & proinde exemplum non applicatur, ſed potius retorquetur, dum de Jure firmat regulam in contrarium, & hodie reſpondendum venit juxta tramites Juris ad formam Motus proprii Sanctiſſimi, ſuperius regiſtrati.

Propterea obſervandum venit, quod Camera licet in 35
erectione Montium vacabilium vendidiſſet quemlibet locum pro ſcutis 100. nihilominus illis denuo vacantibus, vendiderat etiam ultra ſummam reſtitutam in vim Bullæ ſuppreſſionis, & tamen exemplo S. Pii Quinti, & opinione aliquorum prætendebatur, quod eadem Camera non teneretur, niſi ad reſtitutionem ſcut. 100. pro loco primitus receptorum, abſque eo, quod fuerit nec etiam innovatum, quod ipſa deberet reſtituere ultra pretium ſucceſſivis temporibus receptum, ut clare dignoſcitur ex recenſitis verbis, & plene apud bon. mem. Fagnan. *in cap. ex epiſtola, n. 11. & ſeqq. de reſtitut. ſpoliat.*

Clemens Nonus ſanctæ memoriæ anno 1667. occaſione 36
reformandi Curiam Burgi, ob cauſas expreſſas in Bulla, ſuppreſſit Officium vacabile Notariatus civilis, & criminalis applicatis emolumentis Reverendæ Cameræ, quod a Dataria acquiſiverat Joſeph Bartholus pro ſcut. 100. monetæ, qui illud reſignaverat Silveſtro filio, cui mandavit reſtitui idem pretium Datariæ ſolutum, una cum expenſis factis occaſione expeditionis, & aliis ſcutis 100. pro omni eo, quod prætendere poſſet pro ſcripturis, & aliis, ut ex Chirographo 5. Decembris ejuſdem anni, & Inſtrumento quietantiæ.

Et ſub eadem die idem Clemens ſcripſit alium Chirographum conceſſionis emolumentorum dicti Officii Notariatus criminalis in favorem Joannis Andreæ Jannenſis pro menſtruis ſcutis 30. & conceſſionis emolumentorum Notariatus civilis in favorem Benedicti Ricci pro aliis ſcutis 30. pro quolibet menſe, cujus vigore deventum fuit ad venditionem.

Neque obſtat, quod Clemens Octavus ſanctæ memoriæ 37
de anno 1592. in ſuppreſſione Præfecturæ carcerum annui redditus ſcutorum 4000. mandaverit reſtitui Joanni Baptiſtæ Lilio poſſeſſori, non ſolum ſcut. 13000. Cameræ ſoluta ſed etiam alia ſcuta 200. ad hoc, ut libentius conſenſum præſtaret.

Quia Papa, hoc fecit pariter largitionis, & donationis cauſa, ſicuti apparet ex Bulla erectionis Montis Charitatis tali occaſione factæ, ibi, *ad effectum congregandi ſummæ ſcutorum 1500. quæ dicto Joanni Baptiſtæ reſtitui, & perſolvi decreveramus, nempe tredecim millia per dictum ejus Genitorem ratione pretii ejuſdem Officii dictæ noſtræ Cameræ ſoluti, & reliqua ſcuta 2000. quæ eidem largiri fuimus, ut libentius dicti Officii ſuppreſſioni conſentiret,* & ibi, *& alia ſcuta 2000. & quæ ei pro primo dictas noſtras literas donavimus realiter, & cum effectu perſolvantur.*

Clemens Decimus etiam ſanctæ memoriæ anno 1571. 38
Motu proprio ſupprimendo Officia vacabilia Secretariorum Montium, ob graviſſimas cauſas, ſimiliter juſſit per Cameram reſtitui poſſeſſoribus pretium ſolutum Datariæ pro illorum acquiſitione.

Neque vis fieri poteſt in eo, quod Joannes Maria Antonettus obtinuerit reſtitutionem pretii ſui Officii ſoluti Angelo Pompilio reſignanti, quia hoc evenit vigore ſpecialis chirographi ejuſdem Clementis ſub 7. Novembris dicti anni 1671. quæ gratia magis comprobat intentionem Cameræ, quod nempe illa circumſcripta, ſimpliciter attendum eſſet pretium Datariæ ſolutum.

In

In cujus comprobationem Domini Camerales, prout conſequenda eorum decima ex pretio Officiorum confiſcatorum Marco Arrigo, ex quo non reperiebantur juſtificationes in ordine ad pretium per ipſum ſolutum, mediante alio Chirographo ejuſdem Clementis, 5. Decembr. 1671. facta fuit valutatio, *a ragione d' un giulio* (ſunt verba Chirographi) *per luogo come la noſtra Dataria è ſtata ſolita venderli*.

Michael vero Poleſius tempore ſuppreſſionis poſſidebat Officium Secretariatus Montis Abundantiæ reductæ uſque de anno 1638. ſibi reſignatum a Joanne Baptiſta Bandino, ut in ſupplicatione, ſed quia non juſtificavit, quod Bandinus aliquod pretium Datariæ perſolviſſe, nihil conſecutus fuit, ut ex atteſtatione Computiſtæ Reverendæ Cameræ.

Similiter Pompilius de Cupis de anno 1658. obtinuerat a Dataria Officium Secretariatus Montis Subſidii Triennalis tertiæ erectionis, cum duabus Computiſtariis Montium, pro ſolis ſcutis 1200. quas computiſtarias tempore ſuppreſſionis vendiderat pro ſcut. 1800. & ideo nec iſte pro Secretariæ pretio aliquid obtinuit, ex quo ad illum titulo lucrativo pervenerit.

39 Præter autem obſervantiam quatuor ſummorum Pontificum Anteceſſorum, habemus conſimile exemplum Regis Chriſtianiſſimi, qui anno 1672. reducendo, & ſupprimendo Officia vacabilia Secretariatuum pariter ob urgentiſſimas cauſas, mandavit reſtitui pretium Regiæ Cameræ ſolutum ibi, *Saranno l' entrare dell' officii rimborſate dalla Finanza, che ſi giuſtificaranno havere attualmente pagato nelle noſtre Caſſe ſecondo la liquidatione, che ne ſarà fatta dalli Commiſſarii à queſt' effetto deputati*, ut ex Edicto deſuper expedito de menſe Aprilis 1672.

Quæ quidem ſuppreſſio habuit ſuum effectuum, ut in atteſtatione 20. Februarii 1679. in qua leguntur hæc verba ibi, *Sono ſtate rimborſate dalla Finanza, cioè della ſomma, che loro hanno giuſtificato haverle attualmente pagato nella Caſſa di S. Maeſtà, ſenza haver riguardo a quello, che li detti Officii li ſono coſtati dalli Particolari, che li poſſedevano per avanti, in conformità di detto Editto*.

Quibus omnibus addi poteſt, quod quatenus pluries repetita verba Motus proprii B. Pii ibi, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectum ſingulis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, eſſent dubia utrum nempe a Camera ſint ſolummodo reſtituendæ pecuniæ a Dataria receptæ, tam a DD. Secretariis Officiis poſſidentibus tempore ſuppreſſionis Collegii, quam ab eorum Anteceſſoribus, ſive etiam teneatur ſolvere pecunias per ipſos exburſatas Reſignantibus, adhuc de Jure credimus reſpondendum in favorem Cameræ.

Primo. Quia inter Innocentium Octavum, & Secretarios ſtipulantes etiam pro ſucceſſoribus conventum fuerat, quod Camera in caſu ſuppreſſionis Collegii reſtitueret ſummam ducatorum 62400. auri per ipſos eidem ſolutorum, ut ex verbis Conſtitutionis 12. ibi, *Si vero erit facta Officii revocatio, aut alteratio, ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam* 62400. *ducatorum auri de Camera per ipſus, &c. ſolutorum, ſic enim cum ipſi Secretariis nos in tractatum omnium præmiſſorum conveniſſe, & ſic pacto expreſſo eis pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus, cum ſimili fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu fuiſſe ſolemniter pollicitos in fide Pontificis recognoſcimus, & atteſtamur*. Conventiones autem, & pacta vim legis habent, & pro lege
reputantur, *l. 1. C. de pact.* Cravett. *conſ.* 264. *n.* 24. Gratian.
40 *diſcept.* 719. *n*, 23.

Dum igitur B. Pius occaſione confirmandi, & ampliandi privilegia Collegii voluit non deveniri ad ſuppreſſionem, *niſi reſtitutis integraliter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eo Officia emiſſe, ac habuiſſe conſtiterit*, tale privilegium debet interpretari, ut minus lædat, quam ſit poſſibile dictam ſolemnem conventionem, ut diximus, vim legis habentem; ſufficit enim, quod privilegium contra diſpoſitionem Juris aliquid operetur, *d. cap. porro, de privil. in 6. cap. 1.* ubi DD. *de reſcript.* 41
Aretin. *conſ.* 163. *circa fin.*

Quod autem verba Motus proprii B. Pii interpretata juxta intellectum Cameræ, ſint operativa in favorem Collegii, controverti non poteſt, dum ut ſupra diximus, ultra alia commoda, quæ conſiderari poſſunt, Camera loco reſtituendi ducat. 62400. tenetur reſtituere, prout cum effectu reſtituit, ſcut. 228557. quæ Dataria habuerat a Secretariis, juxta vero prætenſionem partis eſſe condemnanda ad aliam ſummam valde notabilem non habitam, neque receptam.

Secundo. Quia dum hic agitur de ſuppreſſione Officiorum de regalibus Principis facta ex lege fundationis, cadit
diſputatio, an Camera debeat ſolum reſtituere quod a prin-
cipio habuit, an vero teneatur quoque reſtituere, quod 42
ſucceſſive ex novis venditionibus dictorum Officiorum exegit, & in iſtis terminis hanc examinat quæſtionem Fagnan. *in alleg. cap. ex epiſtola, num.* 11. *& ſeqq. de reſtit. ſpoliat.* ad quod etiam facere videtur Felin. *in cap. cum dilecta, ſub n.* 21. ibi, *Quædam vero ſunt Collegia perſonarum, quæ poſſunt poſſidere bona in particulari & diſſoluto Collegio habebit quiſque quod contulit, & ſi ſuperſunt alia bona, erunt ſuperioris*, de reſcriptis.

Tertio. Quia ſi Camera deberet reſtituere pretium ſolu-
tum per Dominos Secretarios reſignantibus Officia, con- 43
demnaretur ad ſolvendum quod non habuit, & ſic ad damna, & intereſſe, quod fieri non poteſt, niſi ratione pœnæ, quæ non datur ſine culpa; in noſtro autem caſu nullatenus conſiderari poteſt, ſtante quod, ut diximus, ſuppreſſio facta fuit ex urgentiſſimis cauſis, commodum publicum ſecum ferentibus, & per viam legis generalis, & in vim conventionis appoſitæ in erectione ejuſdem Collegii, ut in allegata Conſtitutione Innocentii Octavi, & Motu proprio B. Pii ſuperius regiſtratis.

Quarto. Quia ſi hoc procedit jure privatorum, facilius
admittendum venit favore Fiſci, ſpeciale privilegium ha- 44
bentis in hac materia, ut in caſu evictionis non teneatur, niſi ad ſimplum, etiam ſi promiſerit duplum, vel triplum, de quo *in l. ſi Procurator* 5. *ff. de Jure fiſc.* ibi, *Si procurator Cæſaris rem aliquam vendiderit, quamvis duplum, vel triplum pro evictione promiſerit, tamen Fiſcus ſimplum præſtabit*, & Bald. *in l. 1. C. de hæred. vel action. vendit. ſub nu.* 5. *verſ. ſed ſcias*, ſic ait: *Sed ſcias quod in contractibus fiſcalibus Fiſcus numquam tenetur de evictione ultra ſimplum, etiam ſi ſit expreſſe promiſſum duplum*, ut *ff. de Jur. fiſc. l. ſi Procurator*, ubi eſt *text. & n.* 6. ibi, *quærit Gloſs. quid ſi emptor hæreditatis eſt non ſolvendo, numquid tenetur Fiſcus?* Reſpondit Gloſ. *quod ſic de æquitate, quod intellige quantum pervenit Fiſcum, & non ultra, ne locupletur cum aliena jactura*, Peregrinus *de Jure fiſc. lib. 6. cap. 1. n.* 37.

Quinto. Quia, ut ſupra probavimus in hujuſmodi ſup-
preſſionibus Camera fuit ſolita reſtituere ſolummodo pre- 45
tium, quod Dataria habuit, quæ conſuetudo cum fuerit in quatuor Pontificatibus ſervata, utique attendenda venit, etiam in hac facti ſpecie, prout in durioribus Cagnol. *in l. 2. n. 93. C. de reſcind. vendit.* ubi quod licet in pacto de retrovendendo non habente expreſſionem certi pretii, ex æquitate ſolvendum veniat juſtum pretium, inſpecto tempore retrovenditionum, hoc tamen non procedit data conſuetudine, quod reſtituatur pretium receptum, quem refert, & ſequitur Surd. *conſ. 42. n. 51. tom. 1.*

Ex quibus credimus reſpondendum, Cameram non teneri, niſi ad reſtitutionem pretii Officiorum, quod Dataria recepit, & proinde ſuperfluum videtur deſcendere ad caſus particulares, quid nempe dicendum ſit in ordine ad Dominos Secretarios, Officia titulo donationis poſſidentes, & reſpective quoad alios ab eiſdem cauſam habentes, cum dicta reſolutio ſit communis omnibus, etiam in ordine ad prætendentes debuiſſe ſignari ſupplicationes, dum tractabatur de exequenda ſuppreſſione Collegii. Quare, &c.

Sanctes de Pilaſtris Rev. Cam. Apoſt. Commiſſ. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORUM

PRIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 R*Eſtitutio non extenditur ultra acceptum.*
2 *In reſtitutione non cadit argumentum.*
3 *Verbum reddere quandoque importat idem, ac ſolvere.*
4 *Eſt tamen interpretatio extenſiva, & impropria.*
5 *Verba ſemper cenſentur in proprio ſignificatu prolata.*
6 *Senſus improprius attendi poteſt in ultimis voluntatibus, non autem in contractibus, & obligationibus,*
7 *Impropriatio nimis præjudicialis admitti non debet.*
8 *Clauſula realiter, & cum effectu, & integre, & ſine diminut.*

minutione, quamcunque impropriationem, & fictionem excludens.

10 *Contractus claudicare non debet.*

11 *Diſpoſita in caſu peculiari declarant intentionem diſponentis in caſu univerſali.*

12 *In diſpoſitionibus dubiis ſemper inſpicitur ſtylus, & uſus ipſius diſponentis.*

13 *Bulla recipit interpretationem a declaratione ipſius diſponentis.*

14 *Diſcretiva diſpoſitio plurimum confert ad dubiam diſponentis voluntatem declarandam.*

15 *Privilegium ſtricte eſt interpretandum, ut, quo minus fieri poteſt, Cameræ præjudicet.*

16 *Fiſcus in caſu evictionis, de jure non tenetur niſi ad reſtitutionem recepti, etiamſi promiſſa eſſet evictio ſub pœna dupli.*

17 *Præcipue ſi evictio ſequitur ex natura contractus.*

18 *Lex nova correctoria antiquæ ſtrictiſſime eſt intelligenda, ut, quo minus fieri poteſt, priorem corrigat.*

19 *Diſpoſitio non dicitur inutilis, quando eſt in aliquo operativa.*

20 *Officia Romanæ Curiæ habent emolumentum eventuale.*

21 *Diminutio rei cedit periculo Domini.*

22 *Qui conſequitur lucrum, debet etiam ſubire periculum damni.*

23 *Princeps non tenetur ad reſtitutionem pretii quoties per vim legis generalis, & ex cauſa publicæ utilitatis rem ſuam ſubditis aufert.*

24 *Vel reſtitutio licite promittitur in ſtatu pinguioris conditionis Ærarii.*

25 *Hujuſmodi promiſſiones raro, vel nunquam executioni demandantur.*

26 *Reſtitutio tria ſupponit, debitorem, creditorem, & rem reſtituendam.*

27 *Verba* emiſſe, & habuiſſe *in Bullis Apoſtolicis accipienda ſunt pro ſynonimis.*

28 *Verbum* habuiſſe *in Conſtitutione Piana poterat verificari in duobus officiis poſſeſſis per Archihoſpitale Sancti Spiritus, & capitulum S. Euſtachii mediante permutatione.*

29 *Poteſt operari, quod officialis recuperet pretium Cameræ ſolutum per ejus Auctorem, qui immediate a Camera acquiſivit.*

30 *Verborum impropriatio eſt admittenda ad evitandum ſummum rigorem, & effugiendam correctionem.*

31 *An ſecundus emptor agat de evictione contra primum venditorem, remiſſive.*

32 *Ex uſu loquendi verborum dubietas declaratur.*

33 *Reſignans tacite renunciat officium in manibus Principis, & iſte novo Officiali illud confert.*

34 *Officia tanquam de regalibus non ſunt in commercio.*

35 *Aſſenſus Principis non eſt retorquendus in ſui præjudicium.*

36 *Obſervantia eſt optima rerum dubiarum interpres.*

37 *Ex actu liberalitatis non poteſt induci obſervantia obligatoria.*

38 *Dictio* nempe *eſt declarativa, idemque importat ac* ſcilicet.

39 *Supremi Principis in juſtitiæ adminiſtratione gratiam exercere profitentur.*

40 *Privato aſſerenti ſe ſolvere ex liberalitate ad effectum excludendi obligationem, creditur.*

41 Fagnan. in cap. ex epiſtola de probat. *in quibus terminis loquatur.*

R. P. CUM Sanctiſſimus Dominus Noſter in Motu proprio Suppreſſionis, §. *Et inſuper*, expreſſe mandaverit, a Camera prompte, ac ſtatim reſtitui omnes illas pecunias, quas legitime conſtiterit vere realiter, cum effectu per Officiorum Titulares, ſeu poſſeſſores, ſive illorum Auctores, quibus facultas diſponendi conceſſa fuerit, eidem Cameræ, ſive Datariæ, tam in cauſam pretii, quam expeditionum fuiſſe ſolutas, itaut reſpectu pecuniarum eidem Cameræ ſeu Datariæ ſolutarum, in nihilo damnificati remaneant, juſſeritque per hoc Sacrum Tribunal deinde cognoſci, *An, & quid, etiam ultra dictas pecunias reſtituendum ſit*. Conſtanter credimus, negative reſolvendum eſſe ſcilicet, *Nil ultra deberi*.

Si etenim controverſia decidenda foret juxta legem fundamentalem datam ab Innocentio Octavo in erectione hujus Collegii Conſt. 12. §. 23. *verſ. Si vero*, quæ ſuperius reperitur impreſſa, reſtitui ſolum debuiſſent pecuniæ, prima vice per Cameram receptæ, in ſumma ducator. 64400. auri de Camera, adeoque niſi ſupervenisset alia Conſtitutio S. Pii V. Camera non fuiſſet coacta reſtituere, prout fecit, ſcuta 228537.

Verum quia dicta Conſtitutio Piana præcedenter correxit grave damnum, & præjudicium Cameræ, libenter tolerantius legem, quamvis duram, in ea præſcriptam. Cumque illa fuerint punctualiter adimpleta, mediante ſcilicet integra reſtitutione pecuniarum, quas juſtificatum extitit fuiſſe per Officiales, vel eorum Auctores Cameræ, ſeu Datariæ ſolutas, ultra expenſas in expeditione, ſequitur, quod nihil ultra ad reſtituendum veniat.

Clariſſimum eſt namque, quod vigore dictæ Conſtitutionis pianæ, tam inſpectis verbis, quam intime conſiderata mente, Camera non tenetur ad illud, quam ad pretium ab ea, vel a Dataria receptum.

Adhibita ſiquidem fuerunt verba reſtitutionem importantia, ibi, *Niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu. &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, quorum proprietas pati non poteſt interpretationem a DD. ex adverſo ſcribentibus allatam, per quam Dataria obligetur ad reſtituendum ultra acceptum, cum reſtitutio ultra illud non extendatur, ut eſt *Text. expreſſus in l. 1. §. eleganter ff. depoſit.* & notat *gloſ. in l. qui uxori* 19. *verb. reddi, ff. de auri & argen. l. & in l. mancipia, verb. avocandum*, ibi, *alias fruſtra diceret reſtituat, C. de ſerv. fugit.* & probant Cravet. *conſ.* 970. *nu.* 2. *verſ.* 3. ibi, *Quoniam pactu enim reſtitui ad poterit, quod datum, aut ademptum nunquam ſit*, inferens proinde in reſtitutione non cadere augumentum, Burſati *conſ.* 187. *n.* 27. Bern. *conſ.* 207. *n.* 63. *lib.* 3. optime Menoch. *conſ.* 1153. *n.* 51. ibi, *Cum reſtituere non poſſem quod non accepi*, & *n.* 52. ibi, *Reſtitutio enim, quod eſt conſequens acceptionis, præſupponit ipſam acceptionem tanquam neceſſarium antecedens, ut manifeſtum eſt*, Rebuff. *in l. reſtituere* 75. *in princ. ff. de verb. ſignif.* Grat. *diſcept.* 884. *n.* 7. & dixit Rot. coram Dunoz. jun. *dec.* 7. *n.* 12. & *dec.* 59. *n.* 1. *p.* 16. *rec.* & optime in ea adverſ. citat. *dec.* 90. *n.* 26. coram Arguell. 2

Licet autem quandoque verbum, *reddere*, idem ac ſolvere importet, ut per *Text. in l. verbum reddendi* 94. *ff. de* 3
verb. ſignif. aliqua jura probare contendunt DD. ex adverſo ſcribentes, id tamen contingit per interpretationem extenſivam, & impropriativam dicti verbi, ſubjecta materia 4
illum exigente, non autem ex illius proprietate, quæ ſemper acceptionem præſupponit, ut ex eodem *Text. in l. verbum reddendi*, reſpondit Rot. cor. Arguell. *cit. deciſ.* 90. *n.* 26.

Hujuſmodi vero impropriativam interpretationem in caſu noſtro admittendam non eſſe ſuaderi facile poteſt; Tum quia ea ſemper vitari debet, cum verba cenſeantur in pro- 5
prio ſignificatu prolata; Tum quia ſumus in obligatione, quæ ſtricte, & rigoroſe intelligenda eſt, quidquid ſit in ul- 6
timis voluntatibus, in quibus procedunt Jura ex adverſo allegari ſolita, ut optime diſtinguit Manſ. *conſult.* 13. *n.* 35. *deciſ.* 172. *n.* 89. *ad fin. p.* 6. *rec.* & coram Celſo *dec.* 257. *n.* 7. Tum quia de Jure Camera obligari non poterat niſi ad accepti reſtitutionem, ut infra probabitur; Tum demum 7
quia cum impropriatio ſit nimis Cameræ præjudicialis, admitti non debet, ut per *Text. in l. nec damnoſa, C. de prec. Imper. offer.* probat Mangil. *de evict. q* 167. *n.* 7.

Illamque penitus excludere videntur ſubſequentes clauſulæ, *realiter, & cum effectu, & integre, & ſine ulla dimi-* 8
nutione, quamcunque impropriationem, & fictionem excludentes, quæ licet directæ ſint ad commodum Officialium, optime tamen declarant, ſummum Pontificem ſumere voluiſſe verba in propria, & rigoroſa ſignificatione, cum nulla æquitas faciat contractum, & obligationem 9
claudicare, itaut in favorem Officialium verborum proprietas ſit attendenda, ab ea vero ſit recedendum pro ipſorum incommodo vitando, quam claudicationem omnino effugiendam eſſe oſtendere conantur Domini ex adverſo ſcribentes.

Hanc etiam fuiſſe mentem Sanctiſſimi Pontificis mani- 10
feſte colligitur ex ipſius facto. Cum enim Secretariatum vacantem per obitum Matelli vendidiſſet Cardinali Medico pro pretio Scutorum 5500. auri, & deinde comperto quod Officium erat ſupprimendum, cum Collegium non eſſet adhuc reductum ad numerum viginuquatuor, juxta diſpoſitionem Conſtitutionis Innocentianæ, conceſſionem revocaſſet, eidem Cardinali reſtituit tantum pretium ab ea

Da-

Google

Datariæ perſolutum, quod cum a Collegio fuiſſet Sanctiſ-
ſimo Pontifici commodatum, is pro illius ſatisfactione de-
dit in ſolutum Officium primo vacaturum a Dataria con-
ferendum, donando augmentum pretii, quamvis ſummam
ab illa exactam in reſtitutione facta Cardinali Mediceo, in
parva, vel etiam magna quantitate excederet, jubendo,
quod in caſu moleſtiarum Collegio inferendarum, per quas
ſuper præmiſſis turbaretur, Camera teneretur eidem cum
effectu perſolvere dicta ſcuta 5500. a Dataria exacta.

Ex qua facti ſerie plura deſumi valent, diſponentis vo-
luntatem declarantia circa caſum univerſalis ſuppreſſionis
totius Collegii: Pro quorum intelligentia præmittendum
eſt, ſuppreſſionem, quæ fit per legem generalem, eſſe mi-
nus odioſam, quam revocationem conceſſionis particula-
ris, cum in illa præponderaret ratio publici boni, plurium
incommodum compenſantis, ut infra probabitur, adeo-
11 que propter majoritatem rationis, diſpoſita in caſu parti
culari, multo magis declarant intentionem diſponentis in
caſu univerſali.

Primum itaque, quod ex dicto facto reſultant, pro de-
claranda intentione diſponentis eſt actualis reſtitutio facta
Cardinali Mediceo tantummodo pretii per ipſum Datariæ
ſoluti, ex quo actu, licet unico, deducitur conſuetudo
ipſius Pontificis reſtituendi pretium acceptum, quæ optime
declarat de illo pariter intellexiſſe, quando cogitando ca-
12 ſum univerſalis ſuppreſſionis, pretii reſtitutionem ordina-
verat, ex regula, quod in diſpoſitionibus dubiis ſemper in-
ſpicitur ſtylus, & uſu ipſius diſponentis, ut tradunt Lap. *al-
leg.* 89. *n.* 6. Spad. *conſ.* 21. *n.* 6. *lib.* 1. optime Maſtril. *dec.*
257. *n.* 17. & in terminis alterius Bullæ ejuſdem S. Pii, quod
13 recipiat optimam interpretationem a declaratione ipſiuſmet
diſponentis, dicit Rota *dec.* 487. *n.* 1. *verſ. præſertim ſtan-
te declaratione ejuſdem Conditoris*, *p.* 1. *diverſ.*

Secundum exinde reſultans pro declaratione proprię vo-
luntatis in conſtitutione antecedenti, eſt, quod ſicut quan-
do voluit Collegio donare augmentum pretii reperibile de
tempore vacationis Officii in ſolutum dati, id literaliter
expreſſit, ita pariter exprimere non neglexiſſet, ſi cogitando
caſum ſuppreſſionis, voluiſſet reſtitui ultra pretium Data-
rię ſolutum: Diſcretiva quippe diſpoſitio plurimum con-
14 fert ad dubiam diſponentis voluntatem explicandam, ut in
terminis Conſtitutionis Apoſtolicæ firmat Spadà *conſ.* 41. *n.*
12. *& conſ.* 52. *n.* 4. *& conſ.* 138. *n.* 2. *& conſ.* 140. *num.*
12. *lib.* 1. & in terminis privilegii a Rege conceſſi, Maſtrill.
d. dec. 257. *n.* 16.

Tertio, & quidem validius argumentum ex dicta facti
ſerie deſumibile eſt, quod etiam poſt donatum augmentum
15 pretii, noluit Sanctiſs. Pontifex in caſu moleſtiarum Col-
legio inferendarum, per quas diſpoſitio, vel in totum, vel
in partem effectuari non poteſt, Cameram ad illud teneri,
quam ad acceptæ pecuniæ reſtitutionem. Quod ſi ſolum ac-
cepit reſtitutionem juſſit, quando augmentum pretii con-
ceſſerat, quanto magis cenſendum eſt, ad illam tantum
Cameram, obligare voluiſſe, in caſu generalis ſuppreſſio-
nis in quo ſolum reſtitutionem promiſit.

Idemque comprobatur ex receptiſſima regula, quod pri-
vilegium ſtricte debet interpretari, ut, minus quam poſſi-
bile ſit, Camera læſa remaneat, ut obſervant Beto. *conſil.*
69. *n.* 13. *lib.* 1. Spad. *conſ.* 9. *num.* 11. *lib.* 1. Mangil. *de evict.*
quæſt. 167. *n.* 7.

Præſertim cum hæc interpretatio ſit Juris diſpoſitivi con-
formis, qua inſpecta, non tenatur Fiſcus in caſu evictio-
nis, niſi ad accepti reſtitutionem, etiam ſi adſit expreſſa
16 conventio evictionis cum obligatione dupli, vel tripli, jux-
ta Text. expreſſum, & literalem in *l. ſi procurator*, *ff. de
jure fiſci*, Bald. *in l.* 1. *C. de hæred. vel act. vend. nu.* 11. bene
Paris. *conſ.* 101. *n.* 54. *lib.* 1. Cabalin. *de evict.* §. 1. *n.* 8. de
Pont. *de poteſt. Proreg. tit.* 4. *de Regal. impoſit.* §. 4. *nu.* 2. *&
ſeq.* Mangil. *de evict. q.* 181. *n.* 28. *&* 29. maxime quando
evictio ſequitur ex natura contractus, ut in caſu noſtro,
cum Officia ſint de ſui natura reſolubilia, quo caſu nihil
17 eſſe præſtandum ultra pretium ſolutum, optime reſpondet
Menoch. *conſ.* 418. *n.* 21. Mangil. *de evict. q.* 20. *n.* 36.

Conſiderandum eſt inſuper, quod hæc Conſtitutio Pia-
na correctoria eſt antecedentis Innocentianæ in grave dam-
num, & præjudicium Cameræ, adeoque ſtrictiſſime in-
telligi debet, ut, quoad minus fieri poteſt, corrigat prio-
18 rem, & minus præjudicium Cameræ inferat, uti eſt vulga-
ta, & receptiſſima concluſio.

Ad oſtendendum autem, contrariam fuiſſe mentem
Summi Pontificis, nihil relevat argumentum ex adverſo
adductum, quod admiſſa interpretatione reſtrictiva obliga-
tionis reſtituendi tantum pretium Datariæ ſolutum, ne-
dum non ampliata fuiſſent a Collegii privilegia (prout S.
Pium facere voluiſſe deſumitur ex verbis dictæ Conſtitu-
tionis) imo potius ea reſtricta remanſiſſet, negata faculta-
te recuperandi in caſu ſuppreſſionis pretium reſignantibus
perſolutum, nec ullam gratiam Papa contuliſſet, reddendo
tutos Officiales circa recuperationem pretii Datariæ ſoluti,
cum circa illam prætendatur nullam difficultatem oriri po-
tuiſſe, etiam circumſcripta dictą ſpeciali proviſione.

Quoniam quamplurimas, & quidem magni ponderis
utilitates Officialibus attulit Conſtitutio S. Pii, ita ut non 19
ſit opus, ad illius efficaciam ſalvandam, admittere inter-
pretationem ex adverſo prætenſam, per quam Camera cum
maximo ipſius præjudicio cogenda ſit reſtituere quod non
accepit; Ad effugiendum ſiquidem abſurdum ab inutilitate
reſultans, ſufficit diſpoſitionem in aliquo eſſe operativam,
ut in ſimilibus firmavit Rota *in Bononien. Capellæ* 28. *Julii*
1669. §. *Præterea*, *coram Reverendiſſimo Bourlemont.*

Pro ceteris vero commodis, quæ conſecuti fuerunt Of-
ficiales ex dicta Conſtitutione, duo potiſſime conſideran-
da ſunt, præciſe circa ſecuritatem recuperandi pretium: Al-
terum reſultans ex correctione Conſtitutionis Innocentia-
næ, qua inſpecta, ut diximus, ſolum reſtitui debebat in
caſu ſuppreſſionis Collegii pretium primæ erectionis: Adeo
ut verum non ſit, quod circumſcripta Conſtitutione Beati
Pii, adhuc potuiſſent Officiales conſequi pretium Datariæ
ſolutum. Et cum in vim dictæ ſecundæ Conſtitutionis re-
ſtitutum fuerit, ut dictum eſt, fere quadruplum pretii pri-
mæ erectionis, utique negari non poteſt Officiales ex illa
maximam utilitatem fuiſſe conſecutos.

Alterum commodum Officialibus reſultans eſt ſecuritas
recuperandi pretium, abſque diminutione, cujus pericu-
lum ſubire poterant, cum notorium ſit Officia Romanæ 20
Curiæ non habere pretium certum, ſed eventuale, conſi-
ſtens in majori, vel minori affluentia expeditionum, ut ob-
ſervat Mandoſ. *conſ.* 90. *n.* 8. & ſecluſa peculiari diſpoſitio-
ne, utique Officiales in caſu ſuppreſſionis pati potuiſſent da-
mnum diminutionis, per Text. *in l.* 1. *C. de peric. & comm.* 21
rei vend. Ac proinde maxime utilis fuit Officialibus provi-
ſio, quæ ipſos tutos redderet de integri pretii conſecutio-
ne. Neque cum adeo enormi claudicatione trahi debet ad
obligandam Cameram ad reſtituendum pretium non acce-
ptum; id enim operaretur Officiales poſſe augmenti lucrum
tuto conſequi, abſque periculo ſentiendi damnum decre-
menti, contra apertam diſpoſitionem *Text. in dict. leg.* 1.
Cod. de peric. & comm. rei vend. & in leg. evictare 70 *ff. de
evict.* ita ſe locupletando cum manifeſta Cameræ ja-
ctura.

Neque ſubſiſtit reſponſio ex adverſo data, quod ſi Offi-
cia decreviſſent in æſtimatione, Camera non deveniſſet 22
ad eorum ſuppreſſionem, & ita commodum recuperandi
pretium abſque diminutione nunquam reddactum fuiſſet
ad actum.

Multæ ſiquidem occurrere poterant cauſæ ſuppreſſionem
ſuadentes, prout plures in Motu proprio fuerunt expreſ-
ſæ, & ſignanter inutilitas Officialium pro ſervitio Sedis
Apoſtolicæ in hoc munere, quę ſicuti movit Sanctiſſimum
ad illam executioni demandandam, quando emolumenta
collegii adeo notabiliter excreverant, ut tali pacto Came-
ræ anguſtiis ſubveniret, reddendo ipſi quod ſuum eſt, ita
movere potuiſſet aliquem ex Anteceſſoribus ad illam decer-
nendam, quamvis pretium Officiorum adeo auctum non
eſſet, & licet etiam reperiretur diminutum; ſicut enim
Sanctiſſimi Pontificis gloriæ verti debet, quod in tanta
Ætatis calamitate munificentiæ laudem cum ſubditorum
incommodo, atque diſpendio comparare non ſtudeat, ita
nimis injurioſum eſt Summorum Pontificum juſtitiæ, Of-
ficiorum ſuppreſſione lucri cupiditati tribuere, quoties vel
alia potentior cauſa illas ſuadeant, vel publica neceſſitas
adeo urgeat.

Et ſane cauſam captandi lucrum (quę forſan adaptari
poſſet, ſi inter privatos ageretur) nimis eſſe alienam a cu-
juſque Summi Pontificis mente quamvis ſuperfluum ſit
argumentis oſtendere, cum potius erubeſcendum eſſet adeo
injurioſe de illo ſentire, adhuc tamen quantum a lucro ab-
horreat Sanctiſſimus Dominus Noſter, ex eo facile depre-
hendi poteſt, quod voluntarie denegando plures olim con-
ſuetas gratias, ob quarum frequentiam Officiorum emolu-
menta adeo notabiliter excreverant, ut experientia docuit,
notabilem illorum diminutionem attulit Secretariæ Bre-
vium, cujus incommodum ſentire debuiſſent Officiales, niſi
ſuppreſſio, de qua adeo conqueruntur, contigiſſet, iterum
Offi-

Officiorum pretium, vel jam redactum eſſet, vel brevi redigendum foret ad id, quod decem, vel quindecim ab hinc annis currebat.

Quinimo cum pretii talium Officiorum diminutio contingere potuiſſet cum majori Cameræ compendio, reintegrando ſcilicet Datariam de expeditionibus, quibus ſpoliata fuerat, partim conniventia Pontificum, partim induſtria Officialium, cum maximo ejuſdem Datariæ damno, ut eſt notorium, quod utique abſque ulla juſta Officialium querela fieri poterat, pariter contingere valuiſſet caſus ſuppreſſionis Officiorum, pretio valde diminuto, itaut Officialibus illud cum integritate reſtituendo, maximum fieret beneficium.

23 Prout etiam magna ipſis utilitas reſultavit ex Conſtitutione Piana, effugiendo alia pericula amiſſionis, vel integri pretii, vel partis ejuſdem, ut contingere potuiſſet, ſi juxta terminos juris communis articulus iſte fuiſſet decidendus, quemadmodum in alia particulari ſcriptura ex abundanti oſtendetur. Certum eſt ſiquidem, Principem ad pretii reſtitutionem non teneri, quoties per viam legis generalis rem ſuam ſubditis aufert ex cauſa publicæ utilitatis. Sicuti

24 pariter licitum fuiſſet ex eadem cauſa reſtitutionem ſolum promittere in ſtatu pinguioris Ærarii conditionis exequendam, ut tradunt Capyc. Galeot. *reſp. fiſc.* 23. *n.* 77. & Capyc. Latr. *deciſ.* 188. *n.* 71. *cum ſeqq.* quas promiſſiones raro, vel nunquam executioni demandari monet R. P. D. de Luca *de Regal. diſc.* 48. *n.* 18.

25 Aliud quoque periculum ſubire poterant Officiales, cui per Conſtitutionem S. Pii, quatenus mandat integram pretii reſtitutionem (ut ipſi prætendunt, licet a Camera non admittatur) conſultum remanſit, ſcilicet imputationis magnæ redditituum excreſcentiæ in ſortem, & pretium, quæ de jure evitari non potuiſſet, ut oſtendetur in dicta particulari ſcriptura, præſertim cum, ut mox dictum eſt, tale immoderatum augmentum provenerit ex conniventia Summorum Pontificum permittentium majorem expeditionum affluentiam per Secretariam Brevium, cum maximo Datariæ præjudicio, unde multo fortius emolumenta indebita longo tempore accepta imputari debuiſſent in extenuationem pretii ſoluti.

Nihil relevante reſponſione, quod huic periculo conſultum fuiſſet per Innocentium Octavum in ſua Conſtitutione, talem Imputationem fructuum exceſſivorum in ſortem prohibente. Ea quippe proviſio tunc erat valde æqua, propter ſecuritatem, quod Camera ſolum obligata foret ad reſtituendum pretium primæ erectionis, non autem ad illius augmentum reficiendum: At cum per S. Pium promiſſa fuiſſet reſtitutio integri pretii ab Officialibus Datariæ perſoluti; quod adeo notabiliter ad fere quadruplum aſcendit, nulla facta mentione de prohibitione imputationis fructuum excedentium in ſortem, utique, vel cenſendum non eſt adeo notabile damnum illatum fuiſſe per talem promiſſionem, ut S. Pontifex voluerit, Cameram imputare non poſſe in ſortem fructuum excreſcentiam, ſicuti nos prætendere poſſemus; Vel ſi admittendus eſſet intellectus Bullæ S. Pii ab Officialibus datus, credibile non eſt, illum voluiſſe ulterius obligare Cameram ad reſtituendum pretium non acceptum.

26 Obſtare pariter nequit, quod verba promiſſionis reſtituendi pretium ſint directa Officialibus, & ſint apta comprehendere quemcunque modum acquiſitionis, ſcilicet per emptionem, & reſignationem, adeoque ſufficiat illis probare quantum in acquiſitione erogaverint, ut illud recuperare valeant.

Quidquid enim ſit de veritate hujus aſſumpti, cum nullatenus ſubſiſtat, verba non ad ipſos eſſent directa, ſed tantum poſita in ablativo abſoluto ibi: *Niſi reſtitutis prius pecuniis*, certum eſt enim, reſtitutionem tria ſupponere, debitorem ſcil. creditorem, & rem, ſive pecuniam reſtituendam, & quatenus verba ſunt obligatoria, non niſi ad debitorem dirigi poſſunt, reſpectu cujus proprietas reſtitutionis verificari non poterit, niſi in eo, quod accepit, ex auctoritatibus ſupra allegatis.

27 Comprehenſio vero cujuſcunque oneroſæ acquiſitionis ſub verbis, *emiſſe*, *vel habuiſſe*, & ita etiam per reſignationem, vel non ſubſiſtit, vel inducere non poteſt obligationem reſtituendi pecunias reſignanti ſolutas. Ut enim examinando totum Bullæ contextum, optime oſtendit R. P. D. Commiſſarius, dicta verba, ſumi debent pro

28 ſynonymis, quorum frequens eſt uſus in Apoſtolicis Conſtitutionibus, & præſertim in hac, nec intelligi debent de acquiſitione per reſignationem, quam uſu voluit ex-

Card. de Luca, de Off. Venal. &c.

primere idem Beatus Pontifex literaliter nominavit. Vel ſi verbum, *habuiſſe*, ſumi debeat in diverſo ſignificatu, adhuc retenta vera interpretatione acquiſitionis oneroſæ in Dataria, verificari poterat in duobus Officiis poſſeſſis de eo tempore a Venerabili Archihoſpitali Sancti Spiritus, & a Capitulo Sancti Euſtachii, mediante permutatione, reſpectu quorum emptio non verificabatur, & ita, ut dicta Loca Pia cauta eſſent, circa pretii reſtitutionem, adhibenda erant verba, talem acquiſitionis modum comprehendentia.

Quod ſi ad effugiendam inutilem quæſtionem etiam admitteretur, quod verbum, *habuiſſe*, aptum eſſet comprehendere acquiſitionem per reſignationem, adhuc exinde 29 reſultare non poſſet obligatio reſtituendi aliquid ultra pretium Cameræ ſolutum, cum illa non fuerit ad reſignantem, ſed ad Cameram directa, ſolumque operari poſſit, quod Officialis pretium conſequi valeat, quamvis a Camera Officium immediate non acquiſiverit, evitando ſcilicet abſurdum nihil conſequendi, quia nihil Cameræ perſolvit: At circa pretii reſtituendi quantitatem, ſemper recurri debet ad initium acquiſitionis factæ ab eadem Camera per auctorem, ut verificetur tam proprietas reſtitutionis, quam acquiſitio ab ipſa Camera illius debitrice, quæ duo ſalvari non poſſunt in contractu intermedio, ejuſque pretio.

Indeque corruit aliud argumentum, quod S. Pius promittendo pretii reſtitutionem, aliter non potuerit intelligere, quam de ſoluto ab Officialibus, tam Cameræ, quam Reſignantibus, quia ſcilicet talem promiſſionem direxit Officialibus viventibus de tempore ſuppreſſionis, quorum plurimi Officia per reſignationem acquiſiverunt, & per conſequens nihil Datariæ ſolverunt, & quibus proinde nihil ab ea eſſet reſtituendum, pro quo abſurdo vitando, arguunt DD. ex adverſo ſcribentes, ſuſtineri non poſſe interpretationem reſtrictivam ad ſolum pretium Datariæ ſolutum.

Probata ſiquidem convenientia, atque juſtitia ſolum re- 30 ſtituendi acceptum, & non ultra, difficultas faciliime evitatur, etiam abſque impropriatione verborum (quæ tamen ad evitandum ſummum rigorem, & effugiendam correctionem admitti poteſt.) Nam licet Reſignatarii non habeant cauſam immediate a Dataria, tamen, tanquam ſucceſſores ab illa habentium, optime ipſa congruere poteſt reſtitutio pretii ab illorum Auctoribus Datariæ ſoluti, ac 31 ita evitatur quæſtio valde inter Doctores controverſa, circa regreſſum contra primum venditorem, quam examinat R. P. D. de Luca *de empt. & vend. diſcurſ.* 38. *n.* 4. *& ſeqq.*

Omniſque ceſſat difficultas, conſiderando, quod tam Innocentius VIII. quam S. Pius uſi fuerunt eadem dictione, *eis*, abſque eo quod perſonalitatem in caſu, quo fuit adhibita, valeat importare, Innocentium enim cogitavit caſum ſuppreſſionis, qui probabiliter poterat eſſe remotus, & contingens, nullo ſuperſtite ex Secretariis ſuo tempore viventibus, qui pecunias erogarunt, ex quo fecit expreſſam mentionem de ſucceſſoribus, qui officia acquirere per reſignationem potuiſſent, cujus ampliſſimam, & effrænatam libertatem conceſſit, ob quam illa fere perpetua reddita fuerunt, & adhuc juſſit eis reſtitui ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutorum, ut in ſupra citata *Conſtit.* 12. §. 23. quæ profecto dictiones, *eis*, *& ipſos*, in propria perſonaliſſima ſignificatione verificari non potuiſſent in Officialibus viventibus tempore ſuppreſſionis, Beatus vero Pius conſulendo in caſu moleſtiarum, quas Collegium pati poſſet, circa venditionem Officii in ſolutum dati proſcuttis 5500. Cardinali Mediceo reſtituris, & in tali caſu illorum reſtitutionem ordinando, uſus fuit ſimilibus dictionibus: ibi: *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecuniis*. Qui pariter caſus contingere poterat mortuis Secretariis, qui pecunias commodaverant: Ex quo uſu loquendi tam ipſius Pontificis, quam Anteceſſoris, 32 omnis verborum dubietas optime declaratur.

Multoque minus verificari poteſt, quod Reſignatarius cenſeatur habere Officium a Dataria, non autem a Reſignante, prorſus ipſi ignoto, fingendo, quod reſignans tacite renunciet Officium in manibus Principis, & iſte no- 33 vo Officiali illud conferat, ut admittere videtur R. P. D. de Luca *tit. de Regal. ad matr. offic. diſc.* 3. *n.* 6. *& diſc.* 12. *ſub num.* 8. §. *cæterum*, *verſ. in Officiis enim*, *& diſc.* 38. *ſub n.* 6. §. *ex ea vero*.

Quamvis enim hujuſmodi propria, & ficta acquiſitio ve- 34

rifica-

ſificari poſſit, quando agitur de commodo, & ſecuritate Officialis, præſcindendo a præjudicio Cameræ, & Principis, ad effectum ſcilicet, ne poſſit ab illo moleſtari ſuper poſſeſſione officii, quod tanquam de Regalibus non eſt in commercio ſine illius aſſenſu. Attamen nullatenus retorqueri valeat in illius præjudicium, inducendo ex illa pretii approbationem, & obligationem idem reſtituendi, perinde ac ſi fuiſſet a Camera acceptum, ut regulare eſſe in aſſenſu Principis, tradunt Burſatt. *conſ.* 171. *n.* 26. *lib.* 2. Carleval. *de Judic. tom.* 2. *diſp.* 23. *a n.* 42. *ad* 49.

35 Cæterumquatenus diſpoſitio Conſtitutionis S. Pii videri poſſet aliqualiter dubia, quod omnino ex ſupradictis excluſum remanet, adhuc pro tollenda omni difficultate, & obſcuritate, bene probatum fuit per R. P. D. Commiſſarium, ita ſemper obſervatum fuiſſe, tam per ipſum S. Pium, quam per ſucceſſores Pontifices Aleſſandrum Septimum, Clementem Nonum, & Clementem Decimum fel. record. & ſignanter ponderanda eſt obſervantia ipſiuſmet S. Pii in hiſce Officiis, cum enim vendendo illud, quod non erat ſuum pro ſcut. 5500. teneri potuiſſet ad quanti Officialium intererat, illoque tempore pretium eſſet majus, dum ex contractu Pii Quarti cum Canonicis Sancti Euſtachii liquet, unum ex eiſdem Officiis valoratum fuiſſe in ſcutis 12000. & ipſemet Pius V. conſideravit plus vendi poſſe, nihilominus obligavit Cameram, niſi ad ſola ſcut. 5500. per eam accepta: Quæ profecto obſervantia, præſertim ipſius Pontificis, optime declarat mentem Conſtitutionis circa quantitatem pretii reſtituendi, cum ſit optima in rebus dubiis interpres, ubi in terminis Officiorum tradunt Capic. Galeot. *reſp.* 12. *n.* 110. Lanar. *conſ.* 34. *n.* 2. *cum ſeqq.* Rovit. *dec.* 72. *n.* 16. R. P. D. de Luca *de Regal. dec.* 5. *n.* 20.

36 Neque contraria obſervantia deſumi poteſt ex duobus exemplis ex adverſo allatis, ſuppreſſionis ſcilicet Præfecturæ Carcerum factæ per fel. record. Clementem Octavum cum augmento pretii in ſcutis 2000. & ſuppreſſionis Montium vacabilium per fel. pariter record. Alexandrum Septimum, prævia reſtitutione majoris pretii, quam receperat. Cum enim utraque exceſſiva reſtitutio præceſſerit ex munificentia, & liberalitate, ut conſtat ex Conſtitutionibus ſuper utraque editis, non poteſt ex illis deſumi obſervantia obligatoria, liberalitati repugnans, & de directo contraria, ut in ſimilibus terminis dixit Rota *in Romana annua præſtationis* 12. *Februarii* 1677. §. *& ſane*, coram Reverendiſſimo Decano.

37 Quod autem Præfati Pontifices moti fuerint ex liberalitate ad reſtituendum majus pretium, nequit in controverſum revocari, cum ſuper hoc habeamus ipſorum oraculum in Conſtitutionibus utriuſque ſuppreſſionis occaſione editis, diſertis verbis expreſſum.

Nam Clemens VIII. in Bulla erectionis Montis Charitatis, iis ſuam intentionem declarat, ibi - *Ad effectum congregandæ ſummæ ſcut.* 15000. *quæ dicto Joanni Baptiſtæ reſtitui, & perſolvi decreveramus, nempe* 13000. *per dictum ejus genitorem ratione pretii ejuſdem Officii dictæ noſtræ Cameræ ſoluti, & reliqua ſcuta* 2000. *quæ eidem largiri ſuimus, ut libentius conſentire, &c.* & infra, ibi · *Et alia ſcuta* 2000. *quæ ei, &c. donavimus, &c.* quæ profecto declaratio apertior eſſe non poteſt.

38 Conſiderando præcipue diſcretivum loquendi modum circa reale pretium, & illius augmentum Officiali donatum, & duplex verbum ab eodem Pontifice adhibitum, videlicet, *reſtitui, & perſolvi decreveramus*, quorum utrumque fuit immediate declaratum per ſequentia denotantia differentiam inter pretium, & augmentum per dictionem, *nempe*, quæ eſt declarativa, cum idem importet ac *ſcilicet*, ut obſervat Barboſ. *de diction. dict.* 211. *n.* 1. *& dict.* 357. *pariter n.* 1. Adeoque reſtitutio verificatur in refuſione pretii Cameræ ſoluti, & ſolutio in ejus augmento donato. Ac proinde hujuſmodi exemplum potius retorquetur, cum præſeferat liberalitatem, cujuſcumque obligationis excluſivam, & cum aperte declaret, quid proprie ſignificet verbum, *reſtituere*, ſcilicet ſolam refectionem ſignificet Officialem Cameræ ſoluti, quæ declaratio optime inſervit pro recta intelligentia Conſtitutionis S. Pii.

Alexander pariter Septimus ſatis clare proteſtatus fuit, ſe ad reſtitutionem pretii currentis adſtrictum non eſſe, illamque ſolum demandaſſe, *ut in hoc etiam* (ſunt ipſius verba) *Creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ noſtræ agnoſcerent experimentum, &c.* addendo, quod, tam aliquorum judicio, quam exemplo S. Pii, nonniſi ad acceptæ pecuniæ reſtitutionem teneri poterat.

Nimis vero injurioſa eſt tanti Pontificis gloriæ reſponſio ex adverſo data quod licet ipſe profeſſus fuerit munificentiam exercere, adhuc talis reſtitutio tanquam facta prævia matura diſcuſſione cenſeri debeat potius ex obligatione juſtitiæ demandata, adhibendo verba, munificentiam exprimentia, ad magis conciliandam ſubditorum benevolentiam, ut facere ſolent Supremi Principes, qui etiam in juſtitiæ adminiſtratione, gratiam exercere profitentur. 39

Hujuſmodi ſiquidem interpretatio nimis lædit notam Sanctiſſimi Principis ingenuitatem, illum arguendo, quod indebitam munificentiæ laudem captare voluerit, cum debitum redderet; Neque conſtat in diſcuſſione hujus arcenli, ſcilicet quantitatis pretii reſtituendi agnitam fuiſſe obligationem reficiendi etiam augmentum, quinimo ex aſſertione ejuſdem contrarium potius deſumitur, quæ ſola eſt attendenda, cum agatur de facto proprio, ex manifeſtatione propriæ intentionis: Si enim creditur privato aſſerenti ſe ſolvere ea liberalitate, ad effectum excludendi obligationem, ut dixit Rota in citata *Romana annuæ præſtationis* 12. *Februarii* 1677. §. *& ſane coram Reverendiſſimo Decano*, quanto magis circa hoc ſtatuendum erit declaratione Summi Pontificis.

Imo ſuppoſitum agnitæ obligationis reſtituendi pretium auctum, Cameræ tamen non ſolutum, in caſu dictæ ſuppreſſionis factæ per Alexandrum Septimum prorſus detegitur erroneum, cum de illius excluſione nullus dubitaverit, & ſolum quæſtio fuerit circa pretium primæ erectionis (quod ſolummodo reſtituendum eſſe aliqui ſuadebant, ut teſtatur Summus Pontifex, dicendo ulterius, ita fuiſſe a S. Pio in ſimili ſuppreſſione obſervatum, & circa pretium auctum, Cameræ tamen difformiter ſolutum, juxta vacationum contingentiam, (quem ſecundum modum ex ſumma benignitate in hac Officiorum extinctione ſervari mandavit Sanctiſſimus) & pro hac mitiori opinione conſuluit Fagnanus, cujus auctoritas *in c. ex epiſtolæ, de prob.* adeo magnificatur per DD. ex adverſo ſcribentes, quæ tamen mirifice retorquetur, ut oſtenderur in alia ſcriptura, cum reſponſione ſingulis aliis auctoritatibus in contrarium adductis. Unde manifeſtius conſtat reſtitutionem majoris pretii quam fuiſſet acceptum a Camera, tam in prima, quam in ſequentibus venditionibus ex mera liberalitate proceſſiſſe. 40

Demum conqueri non poſſunt moderni Officiales, quod Sanctiſſimus non ſequatur horum Pontificum exemplum, cum enim ea ſit publici Ærarii anguſtia, ut non patiatur Principem eſſe munificum, cum magno ſubditorum, & Cameræ detrimento, commendanda in hoc potiſſime eſt religioſiſſima ipſius cura, publica incommoda ſublevandi. Quinimo cum ob maximam redditum excreſcentiam, ob quam plures ex Officialibus ditati fuerunt, cum ingenti Cameræ læſione, prætendi potuiſſet illorum imputatio in ſortem, ut in alia ſcriptura probabitur, utrique fatendum eſt, Sanctiſſimum demandando pretii accepti reſtitutionem, potius æquitatem, quam juſtitiæ rigorem ſervari voluiſſe. 41

Quamvis autem ex prædictis clariſſime detegatur diſpoſitio Conſtitutionis S. Pii, adeout ſuperflua videri poſſit alia inſpectio; Adhuc, quatenus etiam remaneret aliquo modo dubia, facilius ſupradictam interpretationem recipere deberet, cum ex deductis in particulari ſcriptura, quæ datur ex abundanti, conſtet, eam nedum eſſe conformem diſpoſitioni juris, ſed quod hac inſpecta, valde periclitari fuiſſent Domini Officiales, ſubeundo aleam, vel magnæ diminutionis, vel etiam forte amiſſionis totius pretii, itaut maxime commendabilis ſit Sanctiſſimi Domini Noſtri æquitas, atque clementia, dum abſque alia diſceptatione mandavit reſtitui cuilibet pretium integrum a ſe, vel ab Auctore ſolutum Datariæ, & ulterius expenſas in expeditione factas.

Quare, &c.

Proſper Archiepiſc. Myren.
Jo: Baptiſta Bottius Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SECUNDA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *CONtractus a principio juſtus, qui temporis progreſſu læſivus efficitur, poteſt reſcindi, & ad juſtitiam reduci.*
2 *Id fuit etiam ab Ethnicis cognitum.*
3 *Procedit peculiariter in regalibus.*
4 *Læſio Principis, præſertim in regalibus publico bono adverſatur, totique Reipublicæ damnum parit.*
5 *Similes contractus, & conceſſiones enormiter læſivas tenetur Princeps de juſtitia, & æquitate reſcindere.*
6 *Injuſtum lucri augmentum in Chriſtiana Religione non ſuſtinetur.*
7 *Hiſpaniarum Reges aliquando hujuſmodi contractus non extirparunt, quia contrahentes mediante magna quantitatis obligatione ad æqualitatem contractum redegerunt.*
8 *Princeps non tenetur ad obſervantiam contractus læſivi, uſuramque redolentis.*
9 *Debet eſſe ſtabilis in contractibus juſtis, atque in eodem ſtatu manentibus.*
10 *Debitum Principis expoſcit quod præjudicio publici boni occurrat.*
11 *Antoceſſor nequit in præjudicium ſucceſſoris regalia diſſipare, etiam per viam contractus.*
12 *Officia ſunt de regalibus.*
13 *Stante exceſſiva quantitate lucri poſſunt Officia ſupprimi, etiam nullo reſtituto pretio.*
14 *Princeps in hoc fidem datam non fallit.*
15 *Quis non debet locupletari cum jactura Principis, quæ redundat in totius Reipublicæ præjudicium.*
16 *Officia venduntur habito reſpectu ad emolumenta, quæ Officialis percipere poteſt ſua vita durante.*
17 *Æquiparantur cenſibus vitalitiis, quorum pretium conſiſtit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam conſtituuntur.*
18 *Patrimonium Principis conſiſtit in regalibus.*
19 *Ut Princeps ſuccurratur, minor læſio requiritur, quam ad ſuccurrendum cuicumque alteri privato.*
20 *Sufficit læſio in ſexta parte.*
21 *Quando læſio eſt ultra ſextam, contractus tanquam nullus ſuſtineri non poteſt, nec opus eſt beneficio reſtitutionis.*
22 *Qualibet diſpoſitio eatenus obligat, quatenus res in eodem ſtatu permanet.*
23 *Obſervantia in omni materia habet vigorem legis, & præcipue in materia Officiorum.*
24 *Notabiles fructuum exceſſus cum læſione Principis non ſpectat ad Officiales, ſed ad Principem læſum.*
25 *Conceſſiones ut dicantur oneroſæ, neceſſe eſt, ut pretium æquivaleat valori rei conceſſæ.*
26 *Quando pretium vel non excedit, vel non adæquat medietatem, ſemper præponderat cauſa lucrativa.*
27 *Facultas reſignandi eſt maximo pretio æſtimabilis;*
28 *Conceſſiones gratuitæ poſſunt ad libitum concedentis revocari, etiam nullo reſtituto pretio, præſertim concurrente cauſa publici boni.*
29 *Poſſunt reſcindi, etiam nulla concurrente revocandi cauſa.*
30 *Cauſa publica juſtificatur per aſſertionem Principis.*
31 *Reſtitutio pretii facienda eſt in revocatione conceſſionis oneroſæ.*
32 *Limitatur quando commoditas refuſionis non adeſſet, quia tunc poſſent revocari conceſſiones oneroſæ, nullo reſtituto pretio.*
33 *Princeps ex quacunque juſta, & rationabili cauſa poteſt adimere bona privatis, nullo ſoluto pretio, vel modico, ſi commode ſolutio fieri non poſſit.*
35 *Quod præcipue locum habet in vendicatione regalium, ad quam Princeps adſtringitur ex cauſa publici boni.*
35 *Debet primo repetere ab iis, a quibus inopia cauſa forſan derivavit.*
36 *Princeps per viam legis generalis tollere poteſt jus quæſitum Tertii, nullo refuſo pretio.*
37 *Lex dicitur generalis, quando tangit totum Collegium.*
38 *Lex univerſalis diſtinguitur a præcepto, quod illud ferit particularem perſonam; illa vero non promulgatur in odium unius, vel alterius, ſed omnes comprehendit.*
39 *Sufficit tamen, quod comprehendat omnes alicujus generis, non autem omnes cujuſvis generis.*
40 *Dicitur univerſalis, quando eſt lata pro communi bono.*
41 *Poteſtas ordinaria Principis eſt legibus obnoxia.*
42 *Clauſula* de plenitudine poteſtatis *importat uſum poteſtatis abſolutæ.*
43 *Princeps ex cauſa publica utilitatis poteſt conceſſiones revocare de poteſtate ordinaria.*
44 Fagnan. in cap. ex epiſtola de probat. *explicatur.*
45 Bald. conſ. 424. lib. 2. *in quibus terminis ſit intelligendus.*
46 Roland. conſ. 71. n. 10. & ſeq. lib. 3. *loquitur in lege particulari, non generali.*
47 Grat. diſcept. forenſ. conſ. 3[illegible]. n. 13. 29. 30. *declaratur.*
48 *Princeps non poteſt uni rem adimere per viam legis particularis, & alteri concedere, juſta deficiente cauſa.*
49 Put. dec. 381. lib. 3. Ubald. dec. 487. num. 9. & dec. 4. part. 7. recent. *in quibus caſibus procedant.*
50 *Conceſſiones factæ per viam contractus, ſi grave damnum Principatui inferant, & detegantur læſivæ Reipublicæ, non ſuſtinentur.*
51 *In dubio eſt judicandum contra fiſcum.*
52 *Ceſſat prædicta regula in claris.*
53 Ex text. in l. non puto, ff. de jure fiſc. *potius deſumitur regula, quod in dubio ſit pronunciandum pro fiſco.*
54 *Contraria opinio procedit in fiſco pœnali.*
55 *Potior eſt cauſa fiſci, quoties agit de damno vitando.*
56 *Non eſt deterioris conditionis, quam privatus.*
57 *Regula, quod in dubio ſit pronunciandum contra fiſcum, ceſſat, quando ad favorem fiſci alia concurrit regula.*
58 *Publica utilitas ſemper privato commodo eſt præferenda.*

R. P. PAulus J. C. *in l. cum quidam 17. ff. de uſur.* ſic ait, *Præſidem Provinciæ adi, qui ſtipulationem, de cujus iniquitate queſtus es, admodum juſtæ exactionis rediget:* Hinc Doctores communiter aſſerunt, licitum eſſe cuilibet contractum a principio juſtum, tractu temporis injuſtum, & læſivum effectum reſcindere, & Præſidis auctoritate, ad juſtitiam reducere, ne alias obſervantia illius per aliquod tempus iniquitati fomentum præbeat, ut nempe alter ex contrahentibus cum aliena locupletetur jactura, ut tradunt Roland. *conſ. 1. n. 137. & ſeqq. lib. 2.* Fontanell. *de pact. nupt. par. 1. clauſ. 4. Gloſ. 17. n. 116. & 118. pag. 429.* Lartea *alleg. fiſc. alleg. 23. ſub n. 11. & ſub n. 21.* dicens, id etiam apud Ethnicos fuiſſe cognitum, Theſ. *dec. 120. n. 2. & dec. 226. per tot.* 1

Idque nullam patitur difficultatem, quoties contractus habet tractum ſucceſſivum, & futura reſpicit, unde certa regula pro læſione excludenda aſſignari non poſſit, quemadmodum advertunt citati Doctores, ac alii mox allegandi. 2

Si igitur ex dicta regula generali omnibus datum eſt, ad vitandam jacturam, contractum circa res privatas, licet in principio juſtum, reſcindere, multo fortius id licitum eſt Principi pro vendicatione regalium, ut in his præciſe terminis loquuntur Mandel. *conſ. 34. a n. 15. ad finem,* Ganavet. *conſ. 2. a num. 16. cum ſeqq.* Molin. *de primog. Hiſpan. lib. 4. cap. 3. num. 17.* latiſſime Lartea *alleg. fiſc. alleg. 32. a num. 5. ad fin.* Fajard. *alleg. fiſc. part. 1. alleg. 1. a n. 118. & in Additionibus ad alleg. 7. num. 68. poſt alleg. 32.* egregie del Bene *de Parlament. cap. 2. de cauſ. effic. Parlam. dubit. 4. ſect. 1. n. 5. & ſeq ſignanter ſub num. 7. verſ. 3. probatur, & n. 19. in fine, & ſect. 2. num. 11. cum pluribus ſeqq.* Capyc. Latr. *dec.* 188. Giph. *dec. 43. num. 47.* Læſio enim Principis ſemper publico bono adverſatur, ejuſque jactura, præſertim in Regalibus, cum toti Reipublicæ damnum pariat, reparari debet, etiam extraordinariis remediis, ut bene diſtinguendo inter Regalia, & Patrimonia Principis, advertunt Fajard. *citata alleg. 1. num. 130.* & Capic. Galeot. *reſp. fiſc. reſp. 14. ſub n. 37.* 3 4

Quod eſt adeo verum, ut non ſolum omni jure licitum ſit Principi contractus enormiter læſivos reſcindere, & conceſſiones factas revocare, quinimo etiam debeat hoc facere tanquam Juſtitiæ, & æquitatis cultor, ut optime in ſimilibus reſpondet Lartea *citat. alleg. 23. num. 21.* 5

& ſub n.33.cum plurib. ſeqq. qui *num.*36. Ex Bodin. *de Repub.* & Ribadener. *de Principe Chriſtiano*, *lib.* 2. *cap.* 10. refert, quod in Gallia regnante Philippo Valleſio confiſcata fuerunt anno 1357. omnia bona eorum, qui ex contractu cum Regibus anteceſſoribus inito lucrum exorbitans fecerunt, & prius idem peractum fuiſſe a S. Ludovico anno 1254. ac poſtea a Rege Philippo Pulchro anno 1300. & pluries in Germania tam ſub Maximiliano anno 1500. quam aliis temporibus, ut ibi per eum videre eſt.

Nec reſponſiones ex adverſo dari ſolitæ, pro excludenda læſione in caſu præſenti nullatenus refragari poſſunt.

6 Nam illa deducta ab incertitudine, & variatione lucrorum, quæ cum differens ſit ad incrementum, vel decrementum, ſi potius illud, quam iſtud afferre contingat, juſtitiam, & æquitatem contractus alterare non valeat, ſuſtineri poterat Ethnicorum tempore, apud quos uſuræ permittebantur, non vero in Chriſtiana Religione, & præſertim in Urbe ſub oculis Sanctorum Pontificum, qui proinde tot Conſtitutiones ediderunt uſurarum moderatorias, ut punctualiter reſpondet Larrea dicta *alleg.* 23. *num.* 25. *&* 26.
7 *cum ſeq.* advertens aliquando non aliter Hiſpaniarum Reges contractus, ita læſivos effectos, penitus non extirpaſſe, niſi quia contrahentes, ſive emptores magnam quantitatem Regibus obtulerunt, ultra pretium ab initio conventum, itaut redditus, & ſors eſſent ad juſtitiam, & æqualitatem redacti.

8 Minuſque adaptari poteſt alia, quod nempe vox Principis debeat eſſe ſtabilis, & conſtans, ejuſque contractus ſemper ſint bonæ fidei, & legis habeant vigorem; Quoniam hæc omnia vera ſunt, ſed non inde ſequitur, Principem teneri ad obſervantiam contractuum læſionem & uſuras redolentium, ut pariter reſpondet Larrea *dicta alleg.* 23. *num.* 35. & adducta in objecto applicari poſſunt contra-
9 ctibus æquis, & juſtis, ſive rebus in eodem ſtatu manentibus, ut advertit del Bene *de Parlament. cit. cap.* 2. *dub.* 7. *n.* 30. *&* 31.

10 Tertia ſimiliter deſumpta ex tolerantia tot Summorum Pontificum, & ex bona fide contrahentium, nullius pariter eſt roboris, quia tolerantia, ſive potius conniventia aliorum obeſſe non debet, quoties ea detegitur præjudicialis publico bono, ſemperque permiſſum eſt Principi, imo ejus debitum expoſcit, tali præjudicio occurrere, Spetell. *dec.* 47. *a n.* 41. *cum ſeqq.* Rota coram Coccin. *dec.* 2896. *num.* 7. *cum ſeq.* & coram Eminentiſs. Othobono *deciſ.* 4. *n.* 37. *& ſeq.* & in terminis magis præciſius Larrea *d. alleg.* 23. *n.* 37.

11 Præterea vetitum eſt Principi Regalia, & cum Reipublicæ pernicie Jus ſuum in illis remittere, vel minuere, etiam per viam contractus, multoque minus hoc eſt permiſſum Anteceſſori in præjudicium ſucceſſoris, ut monent Doctores cumulati per Barboſ. & Gonzal. *in cap. intellecto, de jur. jur.* Bodin. *de Republ. lib.* 6. *cap.* 2. Solorz. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 30. Maſtrill. *de Magiſtr. c.* 18. *n.* 24. *& ſeq.* Chocl. *ad Bull. bon. regim. cap.* 29. *n.* 88. *&* 89. *cum ſeqq.* ubi de Conſtitutione Apoſtolica per ſucceſſorem revocata in præjudicium Privilegiatorum, egregie del Bene *de Parlament. cap.* 2. *dub.* 7. *num.* 36. *cum pluribus ſeqq. ad fin.*

12 Cum igitur hic ageretur de Regalibus, inter quæ computantur Officia, Ripol. *de Regal. c.* 14. *de Regal. condit. Offic. n.* 7. *cum ſeqq. per tot.* & noviſſime Prat. *diſcept. forenſ. cap.* 18. *n.* 12. *volum.* 2. Et emolumenta Officialium in maximum Principis præjudicium, habito reſpectu ad pretium, quod Camera receperat, valde tractu temporis, excreviſſent, adeout nedum juſta, ſed debita, & neceſſaria eſſet illorum reductio ad æqualitatem cum pretio a Dataria recepto, ac de propria natura hujuſmodi Officia ſupprimi poſſent ad arbitrium Summi Pontificis; Utique conſiderata exceſſiva quantitate lucri ab Officialibus percepti (loquendo præſertim de illis, qui vere tale lucrum fecerunt, ex quo
13 Officia viliori pretio acquiſierant, eaque per longum tempus poſſederant) ſequitur, quod circumſcripta Bulla Piana, revocari, & ſupprimi potuiſſent, etiam nihilo reſtituto, unde multo facilius cum refuſione ſolius pretii recepti a Dataria, ut in puncto probat del Bene *cit. tract. de Parlament. c.* 2. *dub.* 4. *ſect.* 1. *a n.* 5. *per tot. & ſignanter ſuo n.* 7. *verſ.* 3. *probatur*, *& ſect.* 2. *n.* 11. *& ſeqq. & n.* 26. *§. reſpondetur*, *verſ. præſertim* 2. *& n.* 27. *ad fin.* ubi contrariis reſpondet, ſignanter, quod non per hoc dici valeat, Principem fi-
14 dem datam fallere, cum exemplum pateat etiam in pupillis, & Eccleſia, quibus adverſus læſionem per reſtitutionem ſuccurritur.

Neque hoc durum videri debet, nam omnis æquitas expoſtulat, ut in contractibus ſervetur æqualitas, quodque ex jactura alterius, alter non diteſcat; præſertim quando 15
jactura eſt Principis ſupremi, quæ redundat in totius Reipublicæ præjudicium, ut conſiderat del Bene *loco proxime citato*.

De læſione vero in præſenti, & quidem enormiſſima dubitari non contingit, ut enim egregie motivatur in erudito 16
diſcurſu Italico ſermone exarato, circa ſuppreſſionem hujus Collegii *pag.* 32. Officia hujuſmodi vendita fuerunt habito reſpectu ad emolumenta, quæ quilibet Officialis percipere potuiſſet ſua tantum vita durante, ut regulare eſſe in officiis, etiamſi in conceſſione addita fuiſſet clauſula, *in perpetuum*, in puncto firmat Prat. *diſcept. for. p.* 2. *d. diſcept.* 18. *n.* 72. Et ad inſtar cenſus vitalitii (cui æquiparari, ac etiam cenſuum nomine comprehendi hujuſmodi regalia jura, 17
in ſimilibus advertit, & latiſſime probat Larrea *cit. alleg.* 23. *a n.* 46. *ad fin.*) cujus pretium conſiſtit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam conſtituuntur: Et nihilominus major pars officiorum, de quibus agitur, per viam reſignationum fuit fere perpetuata, itaut ex triginta officiis ſpatio fere unius ſæculi, quod fluxit ab Innocentio Octavo ad S. Pii V. Pontificatum, non adhuc vacaſſent ſex, quæ ſupprimi debeant, ut colligitur ex dicta Conſtitutione S. Pii. Unde elapſis profecto tot annis, quot computari ſolent in æſtimanda hominum vita in ſimilibus materiis, Principis Camera, quæ ſolum pretium ad fructus ex illis percipibiles vita durante commenſuratum receperat, remanſit cum evidenti detrimento ſuis regalibus, & proventibus ſpoliata, itaut læſio non ſit circa plus, vel minus, habito reſpectu ad pretium acceptum, & valorem rei conceſſæ, ſed proprie conſiſtat in omnimoda ſpoliatione, & deperditione eorumdem officiorum per longum tempus, quod eſt æque ac dicere, quod Princeps in hac parte Patrimonium amiſerant, cum hoc in illis conſiſtet, tradat Kloch. *de contribut. c.* 1. *n.* 53. Et propterea magis relucet æquitas, & munificentia Sanctiſſimi Domini Noſtri, qui reſtituendo totum, quod Dataria vere acceperat, non reſtituit quod erat alterius, ſed proprium donavit.

Prout quoque læſio reſultat ex eo, quod prædicta Offi- 18
ciorum emolumenta valde fuerint excreta, non per induſtriam Officialium, vel per temporis beneficium, ſed ex ipſiuſmet Principis facto, tum per abundantiam gratiarum, tum per tolerantiam, quod tot materiæ, quæ debuiſſent expediri per Datariam, expediri poſſent per Secretariam Brevium, ut eſt notorium, & nihilominus certum eſt, minorem læſionem requiri ad ſuccurrendum Princi- 19
pi, ejuſque Cameræ, quam cuicumque alteri privato, ut tradunt Fajard. *alleg. fiſc. alleg.* 1. *num.* 123. Capic. Galeot. *reſp. fiſc. reſolut.* 25. *n.* 47. Capyc. Latr. *conſult.* 5. *num.* 19. 20
ſufficere namque in ſexta parte probant de Marin. *quotid. reſol. lib.* 1. *reſol.* 147. *num.* 1. Galeot. *reſp. fiſc. reſp.* 14. *per* 21
tot. & pleniſſime de Pont. *de poteſt. Proreg. tit.* 4. §. 5. *a princip. ad n.* 47. advertens *num.* 41. quod ſi læſio ſit ultra ſextam, tunc opus non ſit beneficio reſtitutionis, ſed contractus tanquam nullus ſubſtineri non poſſit, idemque probant Muſcatel. *in prax. civil. lib.* 2. *part.* 2. *gloſ. venduntur*, *num.* 54. Vinc. de Franch. *deciſ.* 120. *num.* 7. *& deciſ.* 224. *num.* 2. Maſtrill. *deciſ.* 84. *num.* 8. & R. P. D. de Luca *diſc. num.* 17. *de Regal. & lib.* 2. *eodem titul. diſcurſ.* 201. *num.* 2.

Ex quibus clarum redditur, quod attenta diſpoſitione 22
juris, Camera nihil forſan reſtituere tenebatur illis præſertim, quia ſupradictum immoderatum lucrum fecerant, & qui viliori pretio emerant.

Idemque firmandum eſt etiam attenta Conſtitutione S. Pii, licet enim ea præcipiat integram reſtitutionem accepti, & in hac parte ſit Dominis Officialibus favorabilis, adhuc ita ſane eſt intelligenda, quatenus emolumenta notabiliter non excreviſſent in detrimentum Cameræ, cum quælibet diſpoſitio, aliave conventio eatenus obliget, quatenus res in eodem ſtatu permaneat, ut ex Mandoſ. *conſ.* 90. *n.* 8. Cravett. *conſ.* 95. *n.* 4. Fagnan. *in cap. ex epiſt. n.* 14. *&* 15. *de probat.* aliiſque pluribus probant DD. ex adverſo ſcribentes.

Obſervantia pariter plurium Summorum Pontificum, 23
ac etiam aliorum Principum, præcipue Regis Galliarum, late probata per R. P. D. Commiſſarium, reſtituendi ſcilicet in ſimilibus cauſis id, quod vere, & realiter in Ærarium publicum devenerat, intelligenda eſt modo prædicto, quatenus ſcilicet emolumenta adeo notabiliter

ter non excreverint, nam licet obſervantia in omni materia, & ſignanter in hac Officiorum, habeat legis vigorem, ex traditis per Galeot. *reſp. fiſc. reſp.* 12. *n.* 110. Lanar. *conſ.* 34. *n.* 2. *cum ſeqq.* R. P. D. de Luca *de Regal. ad matr. Offic. diſc.* 5. *n.* 30. *& diſc.* 21. *n.* 5. Rovit. *dec.* 72. *n.* 26. Tamen non conſtat unquam ita practicatum fuiſſe, quando Officiales magnum lucrum acquiſiverunt per tantam excreſcentiam emolumentorum, medio tempore ex fa-
24 cto Principis concedentis reſultantem, cum notabili illius læſione; quo caſu talis fructuum exceſſus ad eos ſpectare non poterat, ſed ad Principem læſum pertinebat, ut ait del Bene *cit. cap.* 2. *dub.* 4. *ſect.* 1. *ſub num.* 6. *verſic.* 2. *probatur*.

25 Reſultat etiam ex prædictis, quod conceſſiones (exceptis illis, quæ factæ fuerunt moderno tempore cariori pretio) dici potius poſſint gratuitæ, cum non ſolum acceptum a Dataria non æquivaleat illarum valori, habito reſpectu ad fructus, ut eſſet neceſſarium ad conſtituendum titulum onerosum, tradunt Vermigl. *conſ.* 443. *num.* 1. *&* 2. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloſ.* 28. *num.* 25. & firmavit Rota *deciſ.* 457. *num.* 17. *par.* 1. *diverſ.* ſed neque excedat, vel
26 ſaltem adæquet medietatem, quo caſu ſemper cauſam lucrativam præponderare eſt apud omnes incontroverſum, ut monet Bald. *in præjud. feudor. num.* 11. *& in l. qui ſe Patris*, *n.* 34. *C. de vendit. libert.* Soccin. *ſen. conſ.* 4. *num* 6. *&* 17. *& conſ.* 82. *num.* 12. *lib.* 3. Roland. *conſ.* 23. *num.* 26. *lib.* 1. Ginaagn. *conſ.* 29. *num.* 34. *lib.* 2. Spad. *conſ.* 54. *n.* 40. *lib.* 3. Larrea *alleg.* 67. *num.* 22. Peregrin. *de jur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 28. *&* 29. Cacheran. *deciſ.* 139. *num.* 10. Surd. *dec.* 190. *num.* 1. *in fin. verſ. in caſu*, Rota *dicta dec.* 457. *num.* 17. *part.* 1. *diverſ.* & coram Merlin. *dec.* 86. *num* 16. *& dec.* 571. *num.* 26. *& ſeqq.* coram Bich. *& in recent. dec.* 463. *num.* 9. *part.* 14. Attenta præſertim facultate reſignan-
27 di, quæ, ut experientia docuit, fere omnes eas conceſſiones efficit perpetuas, & proinde eſt maximo pretio æſtimabilis.

28 Poſito autem, quod agatur de conceſſionibus gratuitis (ſaltem reſpectu illarum, quibus prædicta qualitas eſt adaptabilis) ſequitur, quod eæ facilius potuiſſent ad libitum concedentis revocari, etiam nihilo reſtituto, præſertim concurrente juſta cauſa publici boni, ut advertunt Valenzuel. *conſ.* 99. *num.* 32. *& ſeqq. & conſ.* 167. *num.* 89. Caten. *reſol. pract. reſol.* 59. *num.* 22. Suarez, *de legib. lib.* 8. *cap.* 37.
29 *num.* 9. Donat. *in prax. regul. tom.* 1. *tract.* 13. *quæſt.* 2. *per tot.* Molin. *de Primog. Hiſp. lib.* 4. *cap.* 3. *ſub n.* 17. *&* 18. del Bene *de Parlam. cap.* 2. *dub.* 4. *citata ſect.* 2. *a n.* 8. *& cum plurib. ſeqq.* & ita fuiſſe judicatum in Conſilio Neapolitano, refert Capic. *dec.* 117. *in fine*, prout idem reſolvit Rota *dicta dec.* 457. *n.* 14. *&* 15. *part.* 1. *diverſ.* quarum auctoritates plurics loquuntur in terminis conceſſionum factarum per viam contractus, ac etiam nulla revocandi concurrente cauſa, ut præ aliis probat Capic. Galeot. *reſp. fiſc. reſp.* 23. *a n.* 11.

30 Cumque in præſenti caſu plures juſtæ cauſæ tam publicæ utilitatis, quam aliæ animum Sanctiſſimi Pontificis moventes, fuerint in Motu proprio ſuppreſſionis expreſſæ, de quibus nefas eſſet dubitare, cum in hoc ſtari debeat aſſertioni Principis, ut omnes conveniunt, & ſignanter monet Valenzuel. *cit. conſ.* 99. *n.* 1. *& ſeqq.* Maſcard. *de prob. concl.* 1233. *cum ſeqq.* Caten. *reſolut. pract. d. reſol.* 59. *n.* 32. Ferr[illegible] *de collect. par.* 4. *quæſt.* 12. *per tot.* Larrea *alleg. fiſc.* 63. *per tot. & ſignanter num.* 7. Donat. *in prax. cit. tract.* 13. *quæſt.* 8. *ſub n.* 3. Capic. *dict. dec.* 116. *n.* 7. Etiam profecto
31 Camera potuiſſet etiam a reſtitutione accepti, quæ ſolum de rigore juris cedebat in aliis paucis conceſſionibus, quæ erant vere onerosæ, utpote pro majori pretio, & moderno tempore factæ, ut optime diſtinguendo inter gratuitas, & onerosas, advertit Donat. *cit. tract.* 13. *quæſt.* 2.

32 Quinimo etiam conceſſiones vere onerosæ revocari potuiſſent non refuſo accepto, dummodo commoditas refundendi non adeſſet, quoties ſuppreſſio contingit ex juſtis cauſis, præſertim publicum Reipublicæ bonum concernentibus, ut punctualiter monet del Bene *de Parlam. cap.* 2. *dub.* 4. *ſect.* 3. *n.* 26. *§. reſpectu*, *verſ. præſertim ſi Rex hic, & nunc*.

33 Et ſumma quidem ratione, nam licet Principi ex quacunque juſta, & rationabili cauſa, & præſertim publica, privatis adimere bona, vel nullo ſoluto pretio, vel modico, & incommode ſoluto fieri poteſt, ut voluerunt Bald. *in l. item ſi verberatum*, *ff. de rei vendic.* Caſtren. *conſ.* 299. *ſub n.* 2. *poſt med. lib.* 1. Pariſ. *conſ.* 2. *n.* 48. *&* 49. *lib.* 4. Roman. *conſ.* 310. *num.* 2. *verſ. ſecunda concluſio*, *& num.* 3. *per tot.* ex gratia viden. & ibi Adden. Cancer. *var. reſolut. part.* 3. *cap.* 3. *num.* 99. Port. *lib.* 5. *commun. opin. concluſ.* 16. Oddus *de reſtit. in integr. part.* 2. *quæſt.* 99. *art.* 8. *num.* 55. *& ſeqq. per tot. & art.* 9. *per tot. ſignanter num.* 71. pariter ex gratia viden. Arnold. Clapmar. *lib.* 4. *Arcanor. Reip. cap.* 16. *&* 22. Prockamar. *de Regal. §. Abſoluta poteſtas*, *Reſtaur.* Caſtald. *de Imperat. quæſt.* 46. *inter tract. volum.* 16. Vvaremund. *de ſubſidio Regni*, *c.* 10. *pag.* 136. Jo: Harprecht. *de rer. diviſ. in rubr. num.* 105. Petr. Gregor. *in ſyntagm. Jur. lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 49. Belluga in Specul. *Princip. rubr.* 46. *num.* 3. *&* 4. Hotoman. *quæſt. Illuſtr. quæſt.* 1. Fernand. Vaſq. *lib.* 1. *contr. cap* 5. *n.* 1. de Ponte *de poteſt. Proreg. tit.* 1. *n.* 26. *& tit.* 4. *n.* 30. Maximilian. Fauſt. *in conſ. pro ærar. claſſ.* 10. *ord.* 824. Choell. *ad Bull. bon. regim. c.* 28. *n.* 86. *& ſeqq.* Kloch. *de ærar. lib.* 2. *cap.* 123. *n.* 1. *& ſeqq. n.* 7. Brocq. del Bene *de Parlamen. cap.* 2. *dub.* 4. *ſect.* 3. *&* *dubit.* 7. *n.* 34. Afflict. *dec.* 361. *n.* 4. ſimiliter ex gratia viden.

Fortius itaque hoc potuiſſet reddi licitum præſenti, ex 34
quo non agebatur de ademptione rerum privatorum, ſed vindicatione regalium privatis conceſſorum, ad quam præciſe Princeps cogitur ex cauſa publica; nam ea Principem adſtringit, ut publico bono ſuccurrat, & ſubſidium præbeat, ad tradita per Papon. Areſt. *lib.* 6. *tit.* 1. *Areſt.* 4. 35
& quidem ordine ſervato, ut nempe Princeps primo incipiat ab iis, qui plus beneficii habuerunt, inde ſcilicet repetendo unde inopiæ cauſa forſan derivavit, ut per ſimilia verba monet Kloch. *de ærar. lib.* 2. *citato cap.* 123. *n.* 4. *&* 5.

Accedit quod Sanctiſſimus Dominus Noſter ſupprimen- 36
do hujuſmodi Officia non proceſſit per viam particularis diſpoſitionis potius unum, quam alterum ex Officialibus tangentis, ſed per viam legis univerſalis totius Collegii annihilativæ, quod dubium non eſt, poſſe Principem denegare ſoli tertio quæſito, etiam abſque ulla refuſione pretii, ut probant Roland. *conſ.* 69. *num* 44. *lib.* 2. Roman. *cit. conſ.* 310. *ſub num.* 1. *verſ primo quod*, *& n.* 2. ubi quod hic caſus nullam habeat difficultatem, Surd. *conſ.* 312. *num.* 10. Caſtren. *dict. conſ.* 299. *ſub num.* 2. *verſ. vel niſi legem condendo*, *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 19. *n.* 9. *verſ. licet ſecus*, Vvamenſ. *conſ.* 1. *n.* 3. *lib.* 1. Cancer. *var. reſol. part.* 3. *c.* 3. *n.* 91. *&* 98. Cenſal. ad Peregr. *de fideic. art.* 32. *§. verum hanc aſſertionem*, Choell. *ad Bull. bon. regim. dict. cap.* 28. *n.* 86. Peregr. *de Jur. fiſc. lib.* 5. *tit.* 2. *ſub n.* 52. *&* 53. Larrea *alleg. fiſc. alleg.* 3. *num.* 11. Fajard. *alleg. fiſc. alleg.* 1. *n.* 82. Diana *oper. moral. par.* 11. *reſol.* 5. *verſ. & hoc ſuppugnantes*, Molin. *de Primog. Hiſp. lib.* 4. *cap.* 3. *ſub n.* 17. ubi quod caſus legis ſemper cenſeatur exceptus, Rota *d. dec.* 457. *n.* 14. *&* 15. *part.* 1. *diverſ.*

Quod vero Sanctiſſimus proceſſerit per viam legis uni- 37
verſalis, patet ex eo, quia ſuppreſſio demandata non reſpicit potius unam, quam aliam perſonam, ſed totum Collegium comprehendit, quod ſufficere ad verificandum legem eſſe generalem, tradit Fulgoſ. *conſ.* 143.

Neque contrarium dicunt Doctores ex adverſo citati, 38
quoniam ſolum contendere videntur, quod ad eſſentiam legis requiratur univerſalitas, ne in odium potius unius, quam alterius ſuſpicari poſſit promulgata, unde concludunt eam omnes comprehendere, ad differentiam præcepti, quod particularibus dirigitur, ut præter ex adverſo adductos, diſtinguunt Buſemb. in Medull. Theolog. *tr.* 2. *c.* 1. *in princip.* Pilaja *dec. Pontif. part.* 1. *lib.* 1. *dec.* 3. *ſignanter*, *n.* 7. & omnes communiter, verum non deſcendunt
ad hoc, an requiſita univerſalitas talis eſſe debeat, ut 39
omnes cujuſvis generis omnino comprehendat, vel potius ſufficiat, ut inita aliquod genus hominum excludat, & ideo prævalere debet punctualis doctrina Fulgoſ. *proxime cit. conſ.* 141.

Præterea non deeſt alia reſponſio, quod nempe univerſa- 40
litas ad quidditatem legis requiſita verificetur in eo, quod ea lata ſit pro communi bono, ut bene admonet Argel. *de acquir. poſſeſſ. q.* 1. *art.* 7. *n.* 195.

Corruit quoque aliud fundamentum DD. ex adverſo 41
ſcribentium, conſiſtens in aſſumpto, quod prædicta bene potuiſſent procedere, ſi ſermo eſſet de poteſtate plenaria, & abſoluta Pontificis ſupprimentis, non vero quando agitur de poteſtate ordinaria, quæ legibus non eſt ſoluta.

Ultra quod enim Motus proprius ſuppreſſionis emana- 42
vit de plenitudine poteſtatis, quæ clauſula importat uſum poteſtatis abſolutæ; Animadvertendum eſt, quod ibi Princeps movetur ex juſta, & legitima cauſa, publicum

43 bonum concernentic, ſufficit ejus ordinaria poteſtas, ut punctualiter firmat Capic. *dec.* 166. *n.* 5. ibi, *& quando facit cum ea uſa poteſt, & dicitur facere ex poteſtate ordinaria ſine plenitudinis poteſtate, quia hoc etiam inferior a Principe poſſit facere, de quo loquitur Text. in c. noſtra, de injur. videlicet, de Civitate Brixie, & Text. in dict. §. ſi conſtat, loquitur in Civitate qualibet*, & Bartol. *in l. quæcunque, de fid. inſtrum. & Jure haſtæ fiſc. lib.* 10. *loquitur de Civitate Peruſia, & de Civibus loquitur* Bart. *in proœm. digeſtor. in l. quoties, ff. de pollicit. in l. Antiochenſium, ff. de privileg. cred.* & notat Alex. *conſ.* 216. 8. *col.* 3. *volum.* & Dec. *in d. c. quæ in Eccleſiarum* 12. *col. &* 13. *ſed vis ſtat in ea cauſa*, & idem comprobat Donat. *prax. tom.* 1. *tract.* 13. *q.* 1. *per tot.*

Et adverti potiſſimum ſupplicatur, quod refuſio ultra pretium vere acceptum, eſt ſemper ſpecies pœnæ, ut per doctam plurium caſuum diſtinctionem, videri poteſt in annotationibus pro Camera datis ad partes; Inde nanque fit evidens, omnino eſſe indebitam prætenſionem, ex quo Camera per hanc ſuppreſſionem in nihilo deliquit.

Supereſt examinare doctrinas ex adverſo adductas, quamvis hic labor ſuperfluus videatur, dum ex ſola lectura detegitur, quod vel non applicantur, vel retorquentur.

44 Ac præ aliis ſane retorquetur mirifice Fagnan, qui præcipue tanquam punctualis adducitur *in c. ex epiſtolæ, de probat.* ſolum enim, ut alia ſcriptura fuit dictum, diſputat, an Camera teneatur ad reſtitutionem illius pretii tantum, quo loca Montium, ſeu Officia in prima erectione vendita fuerunt; vel poſito, quod ea ſæpius vacantia per obitum, aut alio modo denuo vendita fuerint a Camera majori pretio, debeat iſtud refundi; ut videri poteſt, *n.* 9. unde patet, quod non applicatur caſui præſenti, ex quo non pretenditur reſtitutio ſolius pretii, juxta primævam erectionem, prout vigore Bullæ Innocentii prætendi potuiſſet, niſi ſupervenilſet Conſtitutio Piana, nec etiam prætenditur, Cameram juvari poſſe diſpoſitione Juris; neque controvertitur reſtitutio integri pretii per Datariam recepti, quam ſolum Fagnanus deberi contendit; Imo, ut diximus, manifeſte retorquetur, dum *n.* 13. *in fine*, expreſſe admittit, nullatenus eſſe reſtituendum id, quod a Camera non fuit receptum ibi: *Quia intelligitur, dummodo poſtea ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium.* Et rurſus a Fagnano conſideratæ non fuerunt circumſtantiæ ſuperius adductæ, nimirum enormis læſio, qualitas conceſſionum, publica utilitas, nec non quod ſuppreſſio facta fuerit per viam legis generalis; quibus concurrentibus probatum eſt, punctualibus auctoritatibus, Cameram de rigore Juris ad nullam reſtitutionem manſiſſe obnoxiam.

Neque etiam applicatur auctoritas Bald. *conſ.* 224. *lib.* 2.
45 nam, ut apparet ex facti ſerie per ipſum regiſtrata, duo quærebantur; Primo, an debitor, qui juxta conventionem pecuniam ad creditum ſui creditoris poſuerat in Monte Florentiæ tempore decrementi earumdem, eſſet obligatus ad reſtituendum quantitatem correſpondentem diminutioni valoris; Secundo, an Commune Florentiæ in caſu reſtitutionis juxta reformationem tunc factam, teneretur ad reficiendum pretium currens de tempore depoſiti, & deſcriptionis ad creditum emptoris, vel potius ad rationem veri crediti, non attenta accidentali diminutione valoris pecuniæ tunc contingente: Et quoad primum reſpondet pro liberatione totali debitoris: Quoad ſecundum, aſſerit, reſtitutionem a Communi Florentiæ fieri debere habito reſpectu ad verum creditum, non ad accidentalem valoris pecuniæ diminutionem, & ſummo quidem Jure; nam reformatio diſponebat, quod cuique extracto ſolveretur quarta pars ejus, quod ſibi debere conſtaret, attenta diſcretione, adeout cum extractus eſſet deſcriptus creditor pro florenis 500. licet illi minus valerent, reſtitutio ad hanc rationem fieri debebat. In caſu autem noſtro, Camera ſolum fuit obligata ad accepti reſtitutionem, inſpecta S. Pii Conſtitutione, & de jure, illa circumſcripta, concurrunt tot rationes obligationem vel minuentes, vel in totum remittentes, ut omnem applicationem excludant, ſolumque auctoritas Baldi poſſet contra Cameram adduci, ſi in reſtitutione pretii vere accepti, vellet illam regulare ſecundum inferiorem valorem monetæ tunc currentis, de quo non eſt quæſtio.

Quinimo auctoritas Baldi optime probat a fortiori intentionem Cameræ; nam ſi Communi Florentiæ licuit juxta reformationem quartam partem vere, & realiter accepti reſtituere, & in hoc nulla fuit controverſia, multo magis licitum fuit Cameræ ſolum id, quod a Dataria receptum fuit, integre reddere, juxta Conſtitutionem S. Pii maxime dum tot concurrunt circumſtantiæ, quæ de juris rigore contrarium etiam ſuadere potuiſſent.

Similiter non applicatur Roland. *conſ.* 71. *n.* 10. *& ſeqq.* 46
lib. 3. quoniam loquitur quando Princeps bona privatorum adimit per diſpoſitionem particularem, non autem quando propria regalia vindicat, & quidem per viam legis generalis, aliiſque ſupra recenſitis circumſtantiis concurrentibus.

Eædemque reſponſiones tolluntur etiam Grat. *diſcept.* 47
for. cap. 891. *n.* 13. 29. *&* 30. (qui ulterius loquitur quando Princeps adimit uni, ut alteri concedat.) Petr. *de poteſt. Princip. cap.* 32. *q.* 6. Cancer. *var. reſol. part.* 3. *n.* 8. & Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 38.

Prout extra noſtros quoque terminos loquuntur Rom. 48
conſil. 352. *num.* 22. *cum ſeqq.* Solorz. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 55. *& ſeqq.* Capyc. Latr. *conſult.* 38. Menoch. *conſ.* 307. *num.* 39. *ad* 45. Ruin. *conſ.* 31. *lib.* 5. Antunez. *de donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *& cap.* 13. Maget. de Advocatis *cap.* 6. *n.* 196. ut cæteri, Omnes enim tranſeunt cum ſuppoſito, quod Princeps uni tollat, ut alteri tribuat, idque per viam diſpoſitionis particularis, ac etiam deficiente juſta cauſa, ut ſignanter aperit Roman. *d. conſil.* 352. *num.* 25.

Denique nunquam contrarium tenuit Rota, nam ex 49
adverſo allegata *deciſ. Putei* 381. *lib.* 3. procedit quando Princeps particulariter diſpoſuit in præjudicium unius pro alterius commodo & ulterius ibi nihil ex profeſſo firmatur, cum lis non eſſet cum Principe, ſed ſolum incidenter ſermo habetur ſuper intelligentia Imolæ *in cap. quia diligentia, de elect.* Caſus autem *deciſionibus Ubaldi* 478. *n.* 9. carebat omni legitima cauſa, ut ibi advertitur *n.* 11. & rurſus non agebatur de Principe ſupremo, ſed de Civitate inferiori. Et in ſimili caſu deficientiæ cauſæ juſtæ loquitur *deciſ.* 4. *part.* 7. *recent.* ubi eſt videre *n.* 13. ibi, *cum publica utilitas ceſſet, &c.* contrarium firmans *n.* 16. quatenus publica utilitas controverti non poſſet.

Et generaliter animadverti ſupplicamus, quod licet aliqua ex allegatis ex adverſo auctoritatibus loqueretur concurrente juſta cauſa, vel alia ex prædictis circumſtantiis, nunquam tamen eſſet applicabilis in præſenti caſu, in quo cumulative concurrunt cauſæ juſtæ, & quidem publicæ utilitatis, læſio Principis, lex generalis, qualitas conceſ-
ſionum, & quod non agitur de adimendis bonis priva- 50
torum; Conceſſiones enim etiam per viam contractus Principatui grave damnum inferentes, vel a principio, vel etiam ex poſt detectas læſivas, & damnoſas Reipublicæ, nunquam ſubſtineri, præter allegatos ſupra per nos in §. *de jure ſiquidem*, & in aliis pluribus ſequentibus, tradunt adducti etiam a D. Arrigo, uno ex DD. ex adverſo ſcribentibus, qui hanc veritatem profitentur in §. *Summos autem Pontifices*, & in §. *dicta autem deciſio*; nempe Gonzal. *in cap. intellecto, n.* 3. *de Jure Jurand.* Menoch. *conſ.* 1002. *per tot.* Cyriac. *controv.* 402. *num.* 40. *cum duobus ſeqq.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 19. Caſtill. *de conject. ult. volunt. lib.* 5. *cap.* 89. *n.* 85. *cum ſeq.* Antunez *de donat. Reg. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 5. *cum ſeqq.* Seſſ. *dec.* 79. *n.* 2. *verſ. hoc intellige.*

Igitur ſuperfluum eſt agendi quæſtiones particulares circa prætenſionem augmenti, juxta pretium currens de tempore ſuppreſſionis, vel circa DD. Donatarios, ac habentes cauſam ab eis, dum nihil ab eis Dataria recepit, & totum id, quod habuit, fuit integraliter reſtitutum ad formam dictæ Conſtitutionis Pianæ.

Demum obſtare non poteſt regula, quod in dubiis quæ- 51
ſtionibus contra fiſcum ſit judicandum, deſumpta ex *l. non puto, ff. de jure fiſc.* quoniam cum tam ex diſpoſitione Juris, quam ex Conſtitutione S. Pii clariſſima cenſeri debeant Datariæ, & Cameræ Jura, utique prædicta regula, qua- 52
tenus etiam ſubſiſteret, applicare non poſſet, ut reſpondet Ganaver. *dec.* 1. *n.* 119.

Verum neque ex prædicto Textu poterit unquam legi- 53
time deduci prætenſa regula Fiſco contraria: Ibi enim J. C. Modeſtinus excuſat a delicto judicantem contra Fiſcum in dubiis quæſtionibus, ex qua ſane præmiſſa non poterit derivari tanquam neceſſarium conſequens, quod in dubio ſit contra Fiſcum judicandum, cum potius contraria regula Fiſco favorabilis ex eodem Textu deſumatur, ut diſerte probant magni nominis Doctores, & ſignanter Carleval. *de Judic. lib.* 1. *tit.* 2. *diſput.* 1. *num.* 35. Alfar. *de Offic. fiſc. gloſ.* 16. *privileg.* 26. *num.* 14. *& ſeqq.* Garz. *de nobil. gloſ.* 25. *n.* 6. §. *hæc ratio fallax, cum ſeqq.* Peregrin. *de jur. fiſc. lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 12. *verſ. mihi vero,*

Fajard.

Fajard. *alleg.* 9. *n.* 280. *& ſeqq.* Boler. *de Decoct. deb. fiſcal. tit.* 5. *q.* 17. *per tot.* Ganavet. *d. dec.* 1. *n.* 121. Qui omnes, vel prædictum Textum pro Fiſco interpretantur, vel illum Fiſco non adverſari aſſerunt per hoc, quod meliorem reddat privati conditionem.

54 Idque profectò multo fortius eſt admittendum, quoties Fiſcus non agit ad criminis perſecutionem, vel pœnæ exactionem, quo caſu contraria regula forſan procederet, ut explicant DD. illam firmantes, & conciliando utramque opinionem tradit Alfar. *de Offic. fiſc. gloſ.* 17. *n.* 22. Ac etiam ex eo, quia Camera non agit pro aſſecutatione lucri, ſed pro damno evitando, effugiendo ſcilicet nimis rigidam

55 obligationem reſtituendi quod non accepit, quod ex ſupra traditis, & ex caſibus ſpecificatis in annotationibus ſapit pœnam; in tali etenim caſu potiorem eſſe Fiſci cauſam probat Alfar. *d. gloſ.* 16. *privileg.* 26. *n.* 116. Fajard. *cit. alleg.* 9. *n.* 285. Bolet. *de Decoct. debit. fiſc. d. tit.* 5. *q.* 17. *n.* 3. Cum enim, ut probant præfati DD. Fiſcus non ſit deterioris

56 conditionis, quam privatus, ſicuti privato ſuccurritur pro damno vitando, ita etiam Fiſco conſuli non minus debet.

57 Addimus quod præfata regula ceſſat, quoties alia Fiſco faveat, cum ea ſit mere ſubſidiaria, ut optime reſpondit Tuſanin: *in erudita expoſit. præfata leg. non puto, par.* 2. *c.* 2. *n.* 16. Ac proinde cum ultra dictas regulas reſtringendæ obli-

58 gationis, & damnum vitandi, aliaſque Cameræ favorabiles, concurrat potiſſima ratio publicæ utilitatis, & neceſſitatis, ſemper privato commodo præferendæ, ne ſcilicet Populi novis tributis graventur, ut ſupra fuit probatum, & præ aliis optime firmat Delbene *de Parlament. tract.* 6. *c.* 2. *dubit.* 3. *ſect.* 1. *n.* 7. *verſ.* 3. *probatur*, *& n.* 19. *verſ. hac autem*, *& ſect.* 2. *n.* 21. *cum ſeqq. &* *n.* 26. *verſ. reſpondetur*, multo minus aſſerta regula meretur allegari.

Reperimus tamen, quod deducta in hac ſcriptura, ſunt omnino ex abundanti, & ad oſtendendam Sanctiſſimi Pontificis clementiam, ac æquitatem, dum rejectis prætenſionibus, quas de jure Camera potuiſſet habere, voluit reſtitui totum, ac integrum pretium acceptum a Dataria, juxta legem data Conſtitutione Piana, ideoque nulla remanere poteſt difficultatis umbra.

Quare, &c.

Priſper Achiepiſc. Myren.
Jo: Baptiſta Boltius Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.

ROMANA PRETII OFFICIORUM

TERTIA JURIS.

SUMMARIUM.

1 Caſus expreſſus diſputatione non eget.
2 Qui ſe ſubjecit legi, ad nihil aliud tenetur.
3 Verbum reſtituere non verificatur niſi in eo, quod acceptum eſt.
4 Verbum reſtituere denotat veritatem effectivam, atque excludit fictionem.
5 Lex nova correctoria antiquæ ſtrictiſſime eſt interpretanda, ut, quominus fieri poteſt, antiquam corrigat.
6 Lex particularis dubia interpretationem recipit a diſpoſitione juris communis.
7 Obſervantia in ambiguis eſt optima interpres, & prævalet verborum proprietati.
8 Juſtitia non obligat niſi ad ſimplum, id eſt ad tantundem, quod vel habitum fuit, vel ad alicujus utilitatem verſum eſt.
9 Obligatio reſtituendi ultra acceptum datur ratione culpæ, vel pœnæ, & n. 19.
10 Uſuræ, & acceſſiones, quæ ſolvuntur verificatis requiſitis intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, debentur ratione moræ, quæ redolet culpam.
11 Pœna conventionalis debita ad limites ejus quod intereſt, ſolvitur ratione moræ, vel alterius culpæ.
12 De jure civili non exigitur a fiſco.
13 Pœna dupli, tripli, aut quadrupli, quæ impoſita eſt contra fures, aliôſque criminoſos, & alia decupli ſtatu Eccleſiaſtico contra Fiſcales fraudulentes adminiſtratores ſolvitur ex cauſa delicti.
14 Evictio, quæ præſtatur emptori in eo, quod ſua intereſt etiamſi excedat quod a venditore acceptum fuit, dicitur obligatio pœnalis ob venditam rem non ſuam, vel non liberam.
15 Obligatio evictionis, & obligatio reſtitutionis accepti pretii, in quo inter ſe differant.
16 Attentator, vel ſpoliator reficit expenſas, fructus amiſſos, aliaque damna, ratione criminis ſpolii, vel attentatorum.
17 Venditor cum pacto redimendi tenetur in redemptione ad pretium currens etiam ultra id, quod recepit, quia præſumitur redimere rem melioratam.
18 Damna, & intereſſe generaliter reficiuntur ob contraventionem, fideique violationem.
19 Obligatio ultra ſimplum, quando intrat?
20 Camera ſi reſtitueret Secretariis pretium currens de tempore ſuppreſſionis, pateretur pœnam tripli.
21 Hucuſque paſſa eſt uſuras ad rationem viginti, & ultra pro centenario.
22 Princeps diſponens de bonis privatorum ſine juſta cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, tenetur refundere pretium, & totaliter damnum compenſare, n. 34. & 43.
23 Secus ſi id diſponat per legem generalem, & ex cauſa publicæ utilitatis, n. 35. & 46.
24 In cauſis attendi debet non quid conſultum, ſed quid judicatum, quidve executum fuerit.
25 Fiſcus non eſt regulandus jure privatorum.
26 Non tenetur niſi ad ſimplum, quamvis expreſſe promiſiſſet duplum, vel triplum.
27 Plures adducuntur caſus tam individui in Officiis Secretariorum, quam generales, in quibus Camera non fuit obligata niſi ad reſtituendum pretium acceptum, & n. 28.
29 Idem ſervatum fuit in Regnis Galliarum, & Hiſpaniarum.
30 Obſervantia contraria cauſam duxit a munificentia, non ab obligatione.
31 Ut ſit attendenda neceſſe eſt, quod juſtificetur in caſu præciſo.
32 Regulatur a frequentia, & multiplicitate actuum, non autem ab actu ſingulari.
33 In magno lucro poteſt liberalitas exerceri.
34 Princeps, & ejus actiones dupliciter conſiderata.
35 Factum Principis connumeratur inter caſus fortuitos, & aſſimilatur fulguri, vel tempeſtati.
36 Excreſcentia fructuum in hujuſmodi officiis unde, & a quo tempore proveniat?
37 Damnum privatorum cedere debet publicæ utilitati.
38 In ſupplicationibus reſignationum non fit mentio pretii.
39 Datarius eſt organum Papæ, non autem Miniſter inferiores.
40 Reſignatarius dicitur habere immediate officium a Papa, ad effectum ſe reddendi tutum ab hypothecis contractis per reſignantem, & periculum vacationis ab eo regulatur, non autem ut Princeps teneatur in caſu ſuppreſſionis ad reſtituendum pretium, quod non recepit.
41 In locis Montium fit reſtitutio pretii intrinſeci, non autem augmenti, quod reſignatarius perſolvit reſignanti.
42 Lex juſtitiæ obligat Principem ad reſtituendum acceptum, ne alias locupletetur cum aliena jactura.
43 Ceſſio uſusfructus, vel alterius rei conceſſæ ad vitam non operatur translationem ſubſtantiæ, vel alterius juris vitalitii, niſi accedat conſenſus proprietarii, quo caſu uſusfructus efformatur de novo in perſona ceſſionarii.
44 Talis conſenſus non obligat conſentientem ad evictionem, ſeu reſtituendum majus pretium, ſi illud in ceſſione fuit auctum.
45 Princeps auferens alicui loca Montium, vel jura particulariter, & ſine cauſa publicæ utilitatis, tenetur reficere poſſeſſori totum id, quod ſua intereſt.
46 Sed ſi id faciat ex cauſa publica, non tenetur niſi ad reſtitutionem accepti.
47 Simile procedit in ſuppreſſione franchitiarum, & exemptionum a gabellis?

Card. de Luca, de Off. Venal. &c.

18 *Verbum habuiſſe appoſitum in Motu proprio S. Pii V. verificatur in duobus Officiis poſſeſſis per Hoſpitale Sancti Spiritus, & Capitulum Sancti Euſtachii, mediante permutatione.*

R. P. Tres conſiderandæ ſunt leges, ex quibus pendet generica controverſiæ deciſio, quæ ſit omnibus Intereſſatis, in dubio deſcriptis, reſpective applicabilis. Prima particularis Innocentii VIII. ſecunda etiam particularis Pii V. & tertia communis.

Attenta prima lege particulari, & capitali Erectionis hujuſmodi Officiorum, Conſtitutione ſcilicet Innocentii Octavi, planum eſt, ac litterale, quod in caſu ſuppreſſionis, ad aliud reſtituendum omnibus Officiorum poſſeſſoribus, ac univerſo Collegio Camera non tenetur niſi ad
1 id, quod prima vice habuit, nempe ducatos 62400. ideoque ſi non adeſſet alia lex particularis S. Pii V. de qua proxime infra, caſus tanquam clarus, & expreſſus, diſputatione indignus eſſet, recteque intraret Evangelicum oraculum: *Nonne ex denario convenisti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade.*

2 Altera eſt enunciata lex particularis Pii V. in aliquo alterativa præfatæ legis fundamentalis Innoc. VIII. ad favorem Collegii, per quam diſponitur, ut in caſu ſuppreſſionis reſtitui debeant Officialibus pecuniæ, pro quibus eos Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit; Et attenta iſta lege, tenetur ſolum Camera ad id, quod jam adimpletum fuit; nempe ad reſtituendum ſingulis illas pecunias, quæ ad ejus manus obvenerunt, ideoque ſatisfactum eſt legi, neque aliud prætendi poteſt.

3 Clarum autem videtur, quod iſta lege attenta, non teneatur ad aliud Camera, quoniam verbum, *reſtituere*, directum eſt ad ipſam Cameram, quæ facere eſt reſtitutionem non verificabilem, niſi in eo, quod vere acceptum eſt; & juxta leges literales per DD. ſcribentes pro Camera allegatas, potiſſime vero accedente illo verbo, *conſtiterit*, quod veritatem effectivam denotat, & fictionem excludit.

4 Potiſſime, quia iſta ſecunda lex Piana, eſt correctoria antecedentis Innocentianæ in damnum, & præjudicium Cameræ, quæ attenta dicta prima lege, ad aliud non teneretur, niſi ad longe minorem ſummam ducatorum anni
5 ſexdecim. Ideoque juxta vulgatum, & irrefragabile axioma quod lex nova correctoria, exorbitans, & privilegiativa, ſtrictiſſime intelligi debet, ut quomınus fieri poteſt, corrigat priorem legem, atque minus præjudicet illi, cui prior lex aſſiſtit.

6 Et nihilominus ſufficit, quod iſta lex eſſet dubia, & digna interpretatione, ad hoc, ut ita interpretari debeat, cum ea regula, vel diſpoſitione legis communis, a qua lex particularis interpretationem, ac normam recipere de-
7 bet, quam etiam ratione obſervantiæ, quæ ſemper in ambiguis dicitur maxima, & optima interpres, apta prævalere etiam verborum ſignificationi, & proprietati.

8 Attenta ſiquidem lege communi, (quæ ſuperius tertio loco enunciata eſt) juxta ejus regulas, imo illas juris naturalis, & Divini, certum eſt, quod Juſtitia non obligat niſi ad ſimplum, hoc eſt ad tantumdem, quod habitum fuit vel quod alias in ejus utilitatem verſum eſt, ideoque ſi quis habuit centum, ad ſola centum reſtituenda tenetur, & non ultra.

9 Et quamvis plures dentur caſus, in quibus reſtituendum eſt plus quam habitum fuit, attamen id provenit accidentaliter, & ex quibuſdam particularibus rationibus, tanquam per ſpeciem pœnæ alicujus delicti, vel culpæ; ideoque totus punctus eſt, an in facti ſpecie verſemur in aliquo ex his caſibus, adeo ut intret aliqua particularis ratio, quæ obliget ad reſtituendum ultra acceptum.

10 Plures autem ſunt iſti caſus. Primus eſt in uſuris, vel acceſſionibus; & illæ ſunt hodie illicitæ, & reprobatæ, præterquam ubi verificentur, requiſita intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quorum præcipuum eſt mora, quæ redolet culpam, & delictum, cujus ratione moroſus iſtiuſmodi pœnam pati debet.

11 Alter eſt caſus pœnæ conventionalis, & iſta hodie ex Canonica lege non exigitur, nec debetur: niſi ad limites ejus, quod intereſt, juxta caſum præcedentem, & ſic pa-
12 riter ex ratione moræ, vel alterius culpæ, & tamen etiam de Jure civili non exigitur a Fiſco, ut infra.

13 Tertius eſt caſus pœnæ impoſitæ per legem communem, vel particularem, qualis eſt illa dupli, vel tripli, aut quadrupli, quam in jure communi habemus in Inſtitutionibus contra fures, alioſque criminoſos, & illa decupli in Statu Eccleſiaſtico contra Fiſcales fraudulentos adminiſtratores, ex plene relatis in Theatr. *lib. 2. de Regal. diſc.* 119. & ſic in pœnam criminis, non autem ex lege juſtitiæ, quæ non dato crimine, non obligat niſi ad ſimplum.

Quartus eſt caſus evictionis, quam venditor emptori 14
præſtare tenetur in eo, quod emptoris intereſt de præſenti tempore, quo illa ſequitur, quamvis excedat id, quod a venditore in cauſam pretii receptum eſt, ſed pariter iſta dicitur obligatio pœnalis proveniens ex culpa, quæ ineſſe dicitur in venditore vendente rem non ſuam, vel non li-
beram; Unde propterea habemus in jure, quod alia eſt 15
obligatio evictionis, & alia eſt obligatio reſtitutionis accepti pretii, quoniam iſta intrat, ubi non adeſt culpa, ex qua oritur major obligatio evictionis.

Quintus eſt caſus illius refectionis expenſarum, & fru- 16
ctuum amiſſorum, aliorumque damnorum, & intereſſe, ad quam attentator, vel ſpoliator tenetur, dum ita reſtituere tenetur id, quod non accipit, neque in ejus utilitatem verſum eſt, ſed pariter iſta eſt pœna criminis ſpolii, vel attentatorum.

Sextus eſt caſus illius majoris pretii currentis, ad quod 17
venditor cum pacto redimendi, contra diſpoſitionem juris, ex quadam non ſcripta æquitate tenetur ultra id, quod recepit, atque id fundatur in illa præſumpta fraude in venditore, quod redimeret rem melioratam, non redimeret autem deterioratam; Iſta vero præſumptio cadit in homine privato gerente negotium privatum, ſed temeritas manifeſta eſſet illam dare in Summo Pontifice adeo juſto, & pio, procedente per viam legis univerſalis, pro utilitate publica, prorſus alieno ab omni privato intereſſe.

Septimus denium eſt caſus magis generalis illius refe- 18
ctionis damnorum, & intereſſe, ad quam quilibet violator fidei, vel contraventor tenetur; & pariter iſte eſt effectus criminis, cujus ratione criminoſus iſtam patitur pœnam. Et in ſumma ſi qui alii dantur in Jure caſus, in
quibus ultra ſimplum, obligatur quis ad reſtituendum id, 19
quod non habuit, quod in ejus utilitatem verſum eſt, ſemper iſta obligatio conſideratur ratione culpæ, & delicti, ſine quo nunquam datur hæc pœna.

Quoties itaque obliganda eſſet Camera, quæ ſolum ac- 20
cepit ſcuta 200. m. parum plus, ad reſtituendum omnibus pretium currens de tempore ſuſpenſionis, quod importaret ſcuta 600. m. circiter, ita pateretur illam pœnam tripli, de qua fit mentio *dict. diſc. 119. de Regal. n.* 18. hoc eſt, reſtituendo ſimplum ratione debiti, & duplum ratione pœnæ; Imo ultra iſtam pœnam adeo gravem, aliam quoque graviorem jam paſſa eſt, quod pro capitali ſcut. 200. m. in ſpatio annorum centum circiter, paſſa eſt jacturam fructuum in ratione annuor. ſcut. quandoque 30. m., & quan-
doque 40. m. adeout paſſa ſit uſuram ad rationem viginti, 21
& ultra pro centenario, & ad quas pœnas omnis lex, ratio prohibet, ut Camera innocens, cui nullum delictum importari poteſt, teneri debeat, atque huic ſolidiſſimo fundamento nunquam hucuſque in tot elaboratis ſcripturis data eſt adæquata reſponſio.

Eatenus vero aliqui Doctores obligant Principem, ejuſ- 22
que Cameram ad reſtituendum pretium, quod non accepit, quatenus conſiderari valeat actus illicitus, diſponendo de bonis privatorum, ſine juſta cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, iſtoſque terminos vere percutiunt omnes auctoritates ex parte Officialium deduci ſolitæ, loquentes de Principe auferente poſſeſſori aliquod feudum, vel Officium particularem, ut pro ſe retineat, vel ut alteri concedat, aut quod alias violaret fidem, & non obſervaret contractum, ut ex lectura patet, & hic eſt caſus contentus
in Conſtitutione S. Pii V. quod Papa indebite vendiderat 23
Officium, quod non erat ſuum, ſed Collegii; ſed quando Princeps ex cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, & per viam legis generalis ſupprimit totum genus aliorum Officiorum, tunc non datur, nec dari poteſt auctoritas, vel ratio naturalis, vel poſitiva, quæ comprobet, vel ſuadeat hanc pœnam.

Et nihilominus quidquid dicant aliqui conſulentes, ut- 24
pote ad pecuniam, & clientis opportunitatem ſcribentes (cum attendi debeat non quid conſultum, ſed quid judicatum, & executum ſit) etiam in caſibus particularibus non dabitur praxis, quod ex lege, vel obligatione juſtitiæ Camera reſtituerit ultra acceptum cum frequentius neque illud reſtitui ſoleat, dum in dicto caſu particulari Conſtitutionis Pianæ ſolum acceptum reſtitutum fuit, ut infra.

Non

25 Non enim regulandus eſt Fiſcus jure privatorum, quoniam ſpeciale privilegium Fiſci eſt, quod nonniſi ad pretium, quod recepit, non autem ad formalem evictionem, vel ad
26 duplum, ſeu triplum teneatur, quamvis expreſſe promiſſum ſit, juxta leges expreſſas, & literales, & claras auctoritates adductas per DD. ſcribentes pro Camera, atque ita omnino planus remanet præfatus intellectus Conſtitutionis Pianæ.

27 Obſervantia quoque, tam particularis, quam univerſalis idem comprobat; Agendo ſiquidem de obſervantia particulari, imo individua ejuſdem S. Pii V.ti in ipſiſmet officiis, actum particularem, ea ordinaria poteſtate forte illicitum, fecit Pontifex, vendendo Officium, quod non erat ſuum, pro ſcutis 5500. Unde propterea teneri debuiſſet ad quanti Officialium intereſſet, illoque tempore pretium erat majus, dum ex contractu Pii Quarti prædeceſſoris cum Canonicis S. Euſtachii liquet, quod valutatum fuit in ſcutis 12000. Idemque S. Pius Quintus, eo tempore conſideravit, quod Officium tunc plus vendi poſſet, & tamen aſt aliud Cameram non obligavit, niſi ad ſola ſcuta 5500. accepta.

28 Talis quoque eſt obſervantia generalis hujus Principatus in tot conſimilibus Officiorum ſuppreſſionibus ſecutis ſub Clemente VIII. Alexandro VII. Clemente IX. & Clemente X. ut in facto; Atque ſi quid ultra pretium acceptum, aliquibus, non autem omnibus reſtitutum fuit ex titulo munificentiæ, & liberalitatis, expreſſe declarato, id ſecutum fuit, quod ad evidentiam comprobat cum lex juſtitiæ non obligaret, niſi ad acceptum.

29 Prout etiam talem eſſe obſervantiam Regni Galliarum, in quo frequentiſſimus eſt uſus officiorum, oſtenditur in facto; eandemque eſſe obſervantiam Hiſpaniarum, habetur Nuncius magna fide dignus, atque in dies expectantur juſtificationes.

30 Unicus caſus contrariæ obſervantiæ Alexandri Septimi in ſuppreſſione locorum Montium vacabilium, nullatenus attendi meretur ex pluribus. Primo quia idem Pontifex expreſſe profitetur, id agere potius ex ejus munificentia, & liberalitate, inſinuando diverſam eſſe obligationem, ideoque iſta obſervantia potius retorquetur, vel ſaltem remanet æquivoca;

31 Secundo, quia juxta ſatis notum, hodieque irrefragabile principium, natura conſuetudinis eſt, ut attendatur in caſu præciſo, & individuo, prohibita omni extenſione, vel ſimilitudine, quamvis rationis identitas accedat, ideoque cum noſtra quæſtio ſit ſuper Officiis, attendendum eſt id, quod in iſtis obſervatum fuit, non autem quid in diverſa ſpecie locorum Montium.

32 Tertio, quia conſuetudo regulanda eſt a frequentia, & a multiplicitate actuum, juncta cum longi temporis decurſu, non autem ab actu ſingulari, ideoque ſi tam in Officiis, quam in locis Montium, continuato ſpatio annorum centum, & ultra, Camera conſuevit reſtituere ſolum in tot multiplicitatis caſibus id, quod recepit, nullatenus curandum eſt de actu unico.

33 Et quarto, ob magnam rationis diſparitatem, quoniam ſuppreſſio locorum Montium vacabilium, nullum cauſavit Cameræ levamen, ac debiti extinctionem perpetuam, & ſucceſſivam, dum idem remanſit debitum, ſed ſolum facta fuit eius tranſmutatio de vitalitio in perpetuum, & ſucceſſivum, ut ita duplicaretur ſors principalis, magnaque pararetur præſentanea copia pecuniarum, unde potuit tanquam de quodam magno lucro liberalitas exerceri, quod utique ad rem noſtram nullatenus eſt adaptabile.

34 Et in ſumma, & brevibus quæſtionem decidit, omniaque contraria minuit, vel contollit diſtinctio latius explicata, & exemplificata in quodam diſcurſu italico idiomate a menſibus jam publicato, quod alii ſunt actus particulares, quos circa cauſam publicæ neceſſitatis, vel utilitatis facit Princeps, conſiderandus tanquam privatus contrahens circa obſervantiam, vel inobſervantiam pactorum, & datæ fidei, & alii ſunt actus univerſales, quos pro publico Principatus regimine gerit per viam legis generalis; Priori namque caſu adaptantur termini culpæ, & delicti ſecum
35 ferentis dictam pœnam efficiendi id, quod non eſt receptum, neque in utilitatem verſum eſt, ad inſtar cujuſlibet privati contrahentis; In altero autem caſu, factum Principis connumeratur inter caſus fortuitos, & aſſimilatur fulguri, vel tempeſtati, aliiſque ſimilibus accidentibus ad refectionem non obligantibus.

36 Conſiderandum demum venit, quod ab anno 1586. in quo ob annexionem factam huic Collegio Officii Secretarii domeſtici, hujuſmodi Officiorum pretium notabile incrementum recepit uſque ad annum 1666. & ſic ſpatio annorum 80. pretii circumferentia fuit inter ſcuta decem, & quindecim mille, ut patet ex calculo dato in Summario; notabilis vero excreſcentia uſque ad ſummam ſcutor. 23. m. eſt recenſa decennio citra, ob magnam clementiam, & facilitatem duorum ultimorum Pontificum, quibus a Clementia nomen deſumere placuit, concedendo ingentem gratiarum copiam, majorum, ac inſolitorum emolumentorum productivam; Unde propterea cum Sanctiſſimo ex juſtiſſimis motivis viſum ſit, ac videatur, parce, & circumſpecte procedere in hujuſmodi gratiis, præſertim inter Regulares, & in derogationibus fideicommiſſorum, aliiſque ſimilibus, exinde prodiit, quod emolumenta magnam, ſatiſque notabilem diminutionem paſſa ſunt, adeout niſi ſuppreſſio facta eſſet, pretium ad antiquum, prioremque ſtatum forte jam rediiſſet, vel cum aliquo temporis progreſſu rediret, ut cuique ad ſenſum patet, ideoque nulla ſuppetere poteſt ratio, quæ ſuadeat hujuſmodi accidentalis, forteque Reipublicæ præjudicialis excreſcentiæ refectionem. Atque ſi quod exinde reſultat aliquorum 37
paucorum privatorum damnum, & præjudicium, iſtud cedere debet publicæ utilitati, potiſſime vero, & abſque principio dubitandi illorum, qui certant de lucro; aliqua namque commiſeratione digni videntur illi, qui certant de vero damno vitando, ſed ſicuti etiam iſti ſubjacent damno fulminis, vel incendii, & inundationis, ita & huic caſui ſubjacere debent, atque ſemper cedere debet publicæ utilitati privatum intereſſe.

Motivum magnificari ſolitum quoad poſſeſſores media- 38
tos, qui pro majori pretio emerunt Officia ab illis, qui pro minori, vel nullo pretio a Papa, ejuſque Dataria habuerunt, quod ſcil. ipſe Papa per organum ejus Datariæ iſtud ultimum pretium approbaverit, nullum penitus habet facti fundamentum, quoniam in ſupplicationibus nulla fit mentio pretii, ut ſit quando immediate emitur a Dataria; 39
ideoque neque Papa, neque Datarius, qui dicitur ejus Organum, aliquam notitiam habent; unde propterea iſtum motivum omnino negligi meretur, nulloque diſcuſſu videtur dignum, quoniam Datarius eſt Organum Papæ, non autem quidam Miniſter inferior.

Prout etiam nullius momenti videtur alterum motivum, 40
quod in hujuſmodi officiis, aliiſque juribus Regalibus, quæ ſine Principis aſſenſu, & auctoritate non poſſunt de uno in alium transferri, quando Princeps præſtat ejus aſſenſum, fingitur, ac ſi ipſe directe, & immediate conferret Officium, vel aliud jus Reſignatario, quoniam id procedit ad duos effectus, ad quos id conſideratur per Doctores; primo nempe, ut ita Reſignatarius reddatur tutus ab hypothecis, aliiſque vinculis contractis per Reſignantem: & ſecundo, ut periculum vacationis reguletur ex illa ultima perſona, non autem ea prima, ex qua regulari deberet, ſi non adeſſet aſſenſus, non autem exinde inferri poteſt, quod ob ſuperventum caſum, teneatur ille, qui præſtat hunc aſſenſum, ad damnum, & ad jacturam rei propriæ, & ad reſtituendum id, quod non recepit.

Comprobatur id ad evidentiam ex quotidiana praxi locorum Montium, in quibus ad eoſdem effectus, & ex eadem 41
ratione adamuſſim, ac pariformiter procedit id aſſumptum, & tamen Princeps, vel Camera reſtituit ſolum pretium intrinſecum, quod accepit, non autem illud plus, quod Reſignatarius perſolvit Reſignanti. Accepti ſiquidem reſtitu- 42
tio ex lege juſtitiæ, vel æquitatis fieri debet ſolum ex illa ratione, ut Princeps non remaneat locupletatus de alieno, neque retineat illam pecuniam ſine cauſa, nunquam vero, ut remanere debeat damnificatus de proprio reſtituendo id, quod non habuit.

Quintum præfatum aſſumptum non procedit ſolum in 43
Officiis, & Locis Montium, aliiſque Juribus Regalibus, in quibus neceſſarius eſt aſſenſus Principis, ſed etiam locum habet in rebus privatis, & indifferentibus, in quibus neceſſarius eſt aſſenſus perſonæ privatæ, ut præſertim contingit in tranſlatione uſusfructus, aut alterius rei conceſſæ ad vitam de una perſona in alteram, quoniam niſi accedat conſenſus proprietarii, ſubſtantia uſusfructus, vel alterius Juris vitalitii reſidet penes cedentem, ex cujus perſona regulatur vacatio; Ceſſionarius autem reputatur tanquam Procurator in rem propriam in ſola commoditate, eodem modo, quo docet quotidiana praxis in penſionibus; ſed ſi accedit dictus aſſenſus, tunc ſubſtantia reſidet in Ceſſionario, ex cujus perſona regulatur vacatio, quia fingitur nova conformatio uſusfructus, vel nova conceſſio ad iſtam vitam, juxta

cele-

celebrem deciſionem Merlini, cum aliis valde notis; Ideoque ſi prima conceſſio uſusfructus, vel penſionis, aut alterius Juris vitalitii fuerit gratuita, vel pro minori pretio, ceſſio autem, quæ per primum poſſeſſorem fiat alteri, ſequatur pro majori pretio, atque huic ceſſioni proprietarius, ſeu venditor conſenſum præſtet, nulla lex, vel auctoritas, aut ratio dabitur, quæ obliget conſentientem ad evictionem, vel ad reſtitutionem illius majoris pretii non accepti, ſed potius regula Juris eſt in contrarium, quod conſenſus præſtitus pro validitate actus, vel pro ſuo jure, & intereſſe, ad nihil obligat de proprio, & hic eſt caſus.

Interim ſuperius data diſtinctio inter actus particulares regulariter illicitos, & actus generales initos per viam legis univerſalis ex cauſa publica, comprobatur ex praxi quotidiana, & notoria, non ſolum hujus Principatus, ſed omnium aliorum totius Orbis Catholici in Locis Montium fundatis ſuper redditibus Gabellarum, & Vectigalium, & quæ in Urbe dicuntur Loca Montium, alibi vero dicuntur Compræ, vel Jura cum Rege, ſive Arrendamenta, &c. quoniam ſi Princeps, firmis remanentibus Gabellis, aliiſque redditibus, auferat alicui in particulari aliqua Loca Montium, vel Jura, ut concordat alteri, vel ſibi appropriet, tunc quoties illum non excuſet cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, ratio juſtitiæ exigit, ut reficiat poſſeſſori totum id, quod intereſt, quoniam gerere dicitur actum illi-
45 citum, & criminoſum, ideoque ſucte debet pœnam talis refectionis; ſed ſi ex cauſa publica, & pro bono regimine Principatus, extinguat Gabellas, vel ſupprimat illa Jura, ſuper quibus Loca Montium erecta ſunt, tunc ad aliud teneri non poteſt, niſi ad reſtitutionem accepti, ex dicta ratione, ut non locupletetur cum aliena jactura, & non re- 46
tineat illam pecuniam ſine cauſa.

47 Ut etiam exemplificari poteſt in conceſſionibus gratuitis, vel oneroſis franchiſiarum, & exemptionum a Gabellis, aliiſque oneribus, quoniam ſi firmis remanentibus Gabellis, & oneribus illi privato Conceſſionario denegetur franchiſia, tunc male agitur, atque debet refici totum id, quod intereſt. Si vero extinguantur, & tollantur Gabellæ, tunc dicta refectio utique non intrat, iſtique videntur proprii termini præſentis controverſiæ.

48 Ad verbum, *habuiſſe*, diſcretive poſitum in Conſtitutione S. Pii V. ad verbum, *emiſſe*, DD. ſcribentes pro Camera dant plures ſolidas reſponſiones, quarum ſingulæ ſufficerent, multo magis junctæ, quibus additur altera clarior, quæ reſultat ex nudo facto, quoniam tunc duo ex iſtis Officiis titulo oneroſo, & correſpectivo ita poſſidebantur per Hoſpitale Sancti Spiritus, & per Capitulum Sancti Euſtachii, quoniam non congruebat eis verbum, *emiſſe*, congruebat vero alterum verbum, *habuiſſe*, utpote ex contractu permutationis, vel dationis in ſolutum, compatibiliter tamen cum aliis verbis ejuſdem Conſtitutionis, ut ſcilicet verificabilis eſſet reſtitutio pecuniarum, ſeu pretii accepti per veritatem, non autem per fictionem, ut denotat verbum, *reſtituere*, & aliud verbum, *conſtiterit*, ut ſupra. Ideoque dum prædicto verbo datur operatio compatibilis, cum aliis verbis, totoque contextu, omnino ſpernendæ veniunt aliæ ſophiſticæ, & ideales ſignificationes, cum aliis bene deductis per Dominos Camerales.

ROMANA PRETII OFFICIORUM

QUARTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 Privilegium ſufficit, quod in minimo ſit operativum.
2 *Ex privilegio S. Pii V. Secretarii conſequi debent integras ſummas Dataria perſolutas, quod non conſequebantur ex Conſtitutione Innocentii VIII.*
3 *Reſtitutio ſummæ una cum damnis, & intereſſe demandatum per B. Pium, quid importat.*
4 *Qui jure ſuo utitur, nemini injuriam facit.*
5 *Verba poſita in Conſtitutionibus Pontificiis proprie ſunt intelligenda.*
6 *Interpretatio inveriſimilis eſt rejicienda.*
7 *B. Pius ſciebat augmentum pretii Secretariatuum de tempore editi Motus proprii.*
8 *Papa donans hujuſmodi Officia, cenſetur donare emolumenta quouſque ſequatur ſuppreſſio.*
9 *Si reſtitutio facienda eſſet etiam de argumento pretii ſoluti reſignantibus, daretur contradictio in Motu proprio B. Pii jubentis reſtitui dumtaxat pretium habitum per Datariam, ſi revocaretur datio in ſolutum primi Officii vacaturi facta Collegio.*
10 *Sine culpa, & dolo quis non debet condemnari ad reſtituendum quod non accepit.*
11 *Habens facultatem redimendi pro eodemmet pretio, ſi conſentiat alienari rem redimendam pro majori, adhuc ſibi non præjudicat, quin poſſit rem redimere pro minori pretio.*
12 *Obſervantiam conſtituunt actus multiplices, non ſingulares.*
13 *In Hiſpania, ſicuti in Gallia fuerunt ſuppreſſa hujuſmodi Officia, facta reſtitutione pretii Regio Ærario perſoluti.*
14 *Lex nova dubia recipit interpretationem a jure communi, & n. 18.*
15 *De jure fiſcus non tenetur niſi ad ſimplum, quamvis promiſerit duplum.*
16 *Deciſ. Seraph. 737. num. 6. quo caſu procedat?*
17 *Reſtitutio ultra ſimplum eſt ſpecies pœnæ, quæ non datur ſine delicto.*

R.P. IN poſitione data pro parte Rev. Cameræ fuit plene juſtificatum ipſam teneri ſolummodo reſtituere pretium Officiorum per Datariam exactum a Dominis Secretariis, exiſtentibus tempore ſuppreſſionis, vel ab eorum Auctoribus, non autem ad ſolutionem pecuniarum per eoſdem reſignantibus ſolutarum, qui illa haberent a Dataria ex titulo lucrativo, vel pro minori pretio; & hanc probationem deduximus ex particularibus Conſtitutionibus ſan. mem. Innocentii Octavi, & S. Pii V. necnon etiam ex obſervantia, & diſpoſitione Juris communis.

Unde primo non obſtat repetitum objectum, quod dicto intellectu Cameræ, Motus proprius S. Pii V. ad nihilum deſerviret, ſtante quod Domini Secretarii exiſtentes pro tempore ſuppreſſionis Collegii, conſequi debebant vigore Innocentianæ Conſtitutionis totum id, quod ſolverunt Datariæ, & tamen B. Pontifex profeſſus fuit velle ampliare privilegia Collegii.

Etenim Innocentius condemnavit Cameram: *Si erit facta* (ſunt verba præciſa) *Officii revocatio, aut alienatio, ut præmittitur ad reſtituen. eis univerſaliter Secretariis ſupradictam integram ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutam, ut ſupra in ejus Motu proprio, litera B.* Unde non ſubſiſtit, quod mandaverit reſtitui totum id, quod ſolverint Datariæ, & proinde negari non poteſt, quin B. Pius privilegium conceſſerit, ita decernendo, ſatis enim eſt, quod illud in minimo operetur, ad hoc, ut dici non poſſit ſuperfluum.

Quod clare comprobatur ex diſcurſu partis adverſæ; dicit enim, quod licet Innocentius juſſerit reſtitui ſcut. 1
62400. per Secretarios anteceſſores Datariæ ſoluta, hoc tamen debet intelligi, quatenus tempore ſuppreſſionis Collegii, pro eiſdemmet Officiis major ſumma non fuiſſet ſoluta Datariæ præfatæ; Data enim majori ſolutione, ne Camera locupletaretur cum alterius jactura, totum percep- 2
ptum debebat reſtituere: Ecce igitur quod B. Pius declarando caſum omiſſum in conſtitutione Innocentii, privilegium conceſſit Collegio, dum illius vigore ſecuta ſuppreſſione, abſque aliqua controverſia, Domini Secretarii conſecuti fuerunt integras ſummas Datariæ ſolutas, quod non eveniſſet, circumſcripta præfata declaratione S. Pii V. & ſic verum erit dicere, quod privilegium non fuerit fruſtratorium, ſed operativum.

Secundo, non ſubſiſtit, quod B. Pius in caſu moleſtiarum ſuper datione in ſolutum Officiis pro ſc. 5500. mandando reſtitui Collegio eamdem ſummam una cum damnis, & intereſſe voluerit in ſubſtantia, quod illi ſolveretur integra ſumma, pro qua d. Officium venditum eſſet, vigore facultatis conceſſæ ab eodem Pontifice, etiamſi valde excederet d. ſcuta 5500. per Datarium habita.

Siqui-

Siquidem pro remotione æquivoci obſervandum venit,
quod B. Pius in Motu proprio, de quo agi fatetur, dictam
ſummam 5500. ſcutorum auri recepiſſe mutuo, & gratioſe
a Secretariis, & inſuper eiſdem licentiam conceſſit ad cen-
ſum recipiendi conſimilem ſummam, & reſpective illis
3 in ſolutum dedit Officium primo vacaturum ſubdens, *Et
ſi dictum Collegium* (ſunt verba præciſa) *ſuper præmiſſis,
aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmiſſa in
toto, vel in parte conſequi non potuerit, tunc, & eo caſu
Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſum-
mam 5500. ſcutorum auri una cum damnis, & intereſſe paſ-
ſis teneri, & ad ideamdem Cameram, & omnia illius bo-
na efficaciter obligata, & hypothecata eſſe etiam volumus,
& ſtatuimus.*

Hinc patet, quod Papa mandaverit ſolummodo reſtitui
pretium Officii per Datariam receptum una cum damnis,
& intereſſe paſſis per Collegium, ad cenſum recipiendo
pecuniam ſolutam; verba enim illa pro damnis, & inter-
eſſe reſpiciunt fructus cenſus per Collegium ſolutos, abſ-
que eo, quod reſpicere poſſint majorem quantitatem pre-
tii excedentis dicta ſcuta 5500. pro qua ſumma Officium
venditum fuiſſet ab ipſo Collegio, & ſic ex facto corruit
objectum.

4 Præterea ſupplicatur ponderare quod ſi B. Pius caſu quo
aliquis ex ſucceſſoribus ſuis impugnaſſet dationem in ſolu-
tum Officii per ipſum factam pro dictis ſcutis 5500. noluit
quod Camera teneretur ad pretium Officii venditum per
Collegium, vigore facultatis ſibi in Motu proprio conceſ-
ſæ, ſed tantum ad id, quod Dataria habuit, quanto for-
tius hoc affirmandum venit in caſu ſuppreſſionis Collegii
vigore facultatis in ipſa erectione conventæ, ex regula,
quod qui Jure ſuo utitur, nemini facit injuriam.

5 Tertio non obſtat, quod verba Motus proprii S. Pii V.
*niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secreta-
riis pecuniis, pro quibus eorum Officia emiſſe, aut habuiſſe
conſtitueret*, uti indefinita veniunt intelligenda, tam in or-
dine ad pecunias immediate Datariæ ſolutas, quam etiam
quoad ſummas perſolutas reſignantibus Officia, qui illa
habuerunt a Dataria ex cauſa lucrativa, ſive pro viliori pre-
tio quia huic objecto fuit plene ſatisfactum in poſitione,
non ſolum ponderando verbum illud *reſtituere*, quod uti
poſitum in Conſtitutione Pontificia, proprie ſummi de-
bet, ſed etiam quia (ut etiam ſupra deduximus) idem B.
Pius hoc declaravit in caſu fortiori.

Præterquam quod hujuſmodi intellectus partis adverſæ
repugnat rationi naturali, quia cum B. Pius ſciret pretium
dictorum Officiorum eſſe auctum, & de die in diem augeri
poſſe, non eſt credibile, quod per viam ſimplicis privilegii
voluerit, quod Camera, quæ ex Officiis valde tenuem
ſummam retraxerat, teneretur in caſu ſuppreſſionis Col-
legii, reſtituere integrum pretium occaſione reſignatio-
6 num perſolutum, quando poterat dari, ut evenit, quod
ſuppreſſio ſuccederet poſt ſæculum, & quando pretium di-
ctorum Officiorum eſſet auctum in ſumma valde exceſſi-
va; Unde propter totalem inveriſimilitudinem rejicienda
venit partis interpretatio.

Quod autem B. Pontifici innoteſceret augmentum pretii
Officiorum, de quibus agimus, non poteſt in controver-
ſiam deduci; Dum pretium vigintiquatuor Officiorum ſo-
lutum Innocentio Octavo erat ſcut. 61400. auri, qui in
caſu ſuppreſſionis Collegii eamdem ſummam mandavit re-
7 ſtitui, facta autem valutatione ad rationem ſcutor. 5500.
pro quolibet ex dictis vigintiquatuor locis, prout Beatus
Pius alterum ex illis vendidit Cardinali de Medicis, aſſe-
quimur pretium omnium Officiorum aſcendere ad ſcut.
132. mil. & ſic augmentum tunc temporis erat circa medie-
tatem, & inſuper, dum B. Pius conceſſit Collegio facul-
tatem vendendi primum Officium vacaturum pro ſumma
quantumvis excedente dicta ſcuta 5500. dignoſcitur eum-
dem Papam exiſtimaſſe pretium Officiorum eſſe in aug-
mento.

8 Ulterius ſi Papa donaſſet alterum ex dictis Officiis, quod
eſt idem, ac dicere, quod donatarius perciperet illius emo-
lumenta ad vitam, quatenus medio tempore non ſequere-
tur ſuppreſſio Collegii, abſurdum eſſet dicere, quod B. Pius
in caſu ſuppreſſionis Collegii intellexerit condemnare
Cameram ad reſtitutionem pretii ſoluti per ultimum reſi-
gnatarium, ad quamcunque ſummam aſcendentis, quan-
do Papa donans habuit ſolummodo animum donandi emo-
lumenta, retenta natura redimibilitatis.

9 Rurſus in caſu dictæ ſuppreſſionis promiſſæ, & conven-
tæ Camera deberet reſtituere pecunias ſolutas reſignanti-
bus, quando idem Papa voluit, quod deberet ſolummodo
reſtituere pretium, quod Dataria habuit, ſi daretur caſus
quod aliquis ex ſucceſſoribus ſuis impugnaret dationem in
ſolutum, factam per B. Pium Officii primo loco vacaturi,
& ſic ultra abſurdum in eodem Motu proprio, adeſſet ex-
preſſa contradictio.

Tandem Camera culpa, & dolo cogeretur ſolvere id, 10
quod non habuit contra omnes Juris regulas; Unde ſicuti
licuit parti dicere, quod quamvis ex Conſtitutione Inno-
centii Octavi in caſu ſuppreſſionis Collegii eſſent reſti-
tuenda ſcuta 62400. Datariæ ſoluta, nihilominus ſi ſuc-
ceſſivis temporibus Dataria exegiſſet majores ſummas, Ca-
mera tenebatur etiam illas reſtituere, ne locupletaretur
cum aliena Jactura, eo magis licere debet pro parte Came-
ræ dicere, quod ſine culpa, & dolo non debet condemnari
ad reſtituendum id quod non habuit, cum hoc ſapiat pœ-
nam, vel mulctam.

Quarto, non obſtat, quod Papa admittendo reſignatio-
nes Officiorum, per Signaturam ſupplicationum, noti-
tiam habuerit quantitatis pretii, inferendo exinde quod ſi-
bi præjudicaverit in tantum, quod Camera teneatur ad in-
tegram illius ſolutionem, quia huic objecto etiam plene ſa-
tisfecimus in poſitione data.

Verum ex abundanti dicimus, quod ſi particularis per-
ſona venderet Tenutam, videlicet pro ſcutis 1000. cum pa- 11
cto redimendi pro eodemmet pretio, & cum alio pacto,
quod non poſſet emptor Tenutam alteri vendere, niſi de
conſenſu primi venditoris. Ponamus modo, quod idem
venditor conſenſum præſtiterit venditioni pro ſcutis 2000.
& deinde alteri pro ſcutis 3. mil. & aliis ſucceſſive; Hinc
quæro a DD. ex adverſo ſcribentibus, utrum primus ven-
ditor volens redimere tenutam, teneatur ſolvere tantum-
modo ſcuta 100. habita, vel etiam ſummas per ipſum non
receptas, & exiſtimo, quod reſpondebunt non teneri niſi
ad ſcuta 1000. habita. Si hoc igitur procedit in particulari
perſona, quanto magis admitti debet in Principe redimen-
te regalia per Anteceſſores diſtracta, maxime ex particula-
ri conventione in ipſa erectione appoſita, & ob urgentiſſi-
mas cauſas bonum publicum ſecum ferentes, ut advertitur
in hac facti ſpecie ex Motu proprio, qui ſuperius datur
impreſſus.

Quinto, in ordine ad obſervantiam, non obſtat, quod 12
Clemens Decimus ſupprimendo Officia Notariorum Rev.
Cameræ mandaverit eiſdem reſtitui ſummas ſolutas Reſi-
gnatariis, quia cum tam ipſe, quam alii tres Pontifices an-
teceſſores, ut probavimus in poſitione, mandaverint ſo-
lummodo reſtitui pretium per ipſos ſolutum Datariæ; Hinc
ſequitur, quod Sanctiſſimus ſumma ratione ſecutus fuerit
veſtigia quatuor Summorum Pontificum anteceſſorum,
inter quos adeſt etiam S. Pius V. ſuper cujus Motu proprio
hodie cadit controverſia.

Cæterum in poſitione deduximus etiam exemplum Re- 13
gis Chriſtianiſſimi ſuppreſſionis conſimilium Secretario-
rum, quibus fuit reſtitutum pretium Ærario Regio ſolu-
tum, & modo ad Curiam pervenit alia ſuppreſſio in Hiſpa-
nia facta de anno 1669. per Catholicam Reginam, in cu-
jus edicto habetur, quod poſſeſſores Officiorum debeant
porrigere memoralia *Acciochè rimettendoli, & infor-
mando, che Salario o utili, e profitti particolari poſſano
hàver havuti nell'eſercitio degl' Officii per il tempo, che gl'
hanno eſercitati, ſi riconoſca, veda, ed eſamini il tutto in
una Giunta di tre Miniſtri da deputarſi*, & ſic patet, quod
ad determinandum pretium reſtituendum ponderanda erant
emolumenta percepta, quæ forſan, ut nimis exceſſiva re-
perta præbuerant cauſam non reſtituendi pretium, & ſic
recte adaptantur DD. adducti in ſecunda Juris reſponſione
mei Advocati fiſcalis.

Et denum omnino conſiderari ſupplicatur, quod negari
non poteſt, quin ſaltem Conſtitutio S. Pii V. ſit dubia, an
reſtitutio pecuniarum intelligenda ſit de pecuniis ſolutis 14
Cameræ; vel de illis, quæ fuerunt ſoluta Reſignatariis,
atque in caſu dubio pro interpretatione novæ legis recurren-
dum eſt ad diſpoſitionem Juris communis, qua attenta ſpe- 15
ciale fiſci privilegium eſt, ut etiam ubi adſit expreſſe con-
ventio evictionis, & ſolutionis ejus, quod habitum non eſt,
ut adhuc ad aliud non teneatur niſi ad ſimplum, quod rece-
pit, juxta Text. literalem jam allegatum in *l. ſi Procurator,
ff. de Jure fiſc.* & clare firmant Bald. Pariſ. & alii adducti,
atque ſuper hoc nullam exiſtimo, nec in facto, nec in jure
dari adæquatam, & cathegoricam reſponſionem, *Deciſ. au-
tem* Seraph. 737. *n.* 6. ubi, quod fiſcus adhuc tenetur ad da- 16
mnum, & intereſſe, procedit non in caſu, quando ut hic pro-

ceſſit

ceſſit uti Princeps, & ex cauſa publica, Larrea *alleg. fiſc.* *18. a num. 16. uſque ad 22.*

Prout neque reſpondetur ad aliud irrefragabile motivum, quod ſolvere, & reſtituere id, quod habitum non fuit, eſt ſpecies pœnæ, quæ dari non poteſt ſine delicto, dum iidem exiſtimo ſcribentes reſpondendo ad d. *Text. in d. l. ſi Procurator* admittunt, quod reſtitutio ultra ſimplum ſtipulata eſſet ratione pœnæ, ergo dicendum non eſt, quod B. Pius voluerit aliqui pœnæ Cameram ſupponere, ſed ejus lex intelligenda eſt ad limites Juris communis, a quo ſemper nova lex particularis interpretationem recipere debet, ut quo magis fieri poteſt ejus correctio evitetur, & ne alias detur duplex correctio, & duplex exorbitantia, corrigendo Sacram Conſtitutionem, & corrigendo etiam Jus commune.

Quoad ſolium ſuper obſervantia, dabitur reſponſio ad partes.

Quare, &c.

Sanctes de Pilaſtris Rev. Cam. Apoſt. Commiſſ. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

QUENTA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Officia licet acquirantur a reſignantibus, tamen concedi dicuntur a Papa.*

2 *Declaratur ad effectum ne reſignatarius teneatur ad debita reſignantis, & ad hoc ut periculum vacationis regulatur ex perſona ultimi.*

3 *Deciſio 197. part. 15. in quibus terminis loquatur?*

4 *Alexander Septimus in ſuppreſſione Acolythorum obligavit Cameram ad ſolummodo reſtituendum pretium acceptum.*

5 *Verbum reſtituere non eſt verificabile niſi in eo, quod acceptum eſt.*

6 *Fiſcus non tenetur praſtare evitionem, niſi in ſimplo, quamvis ſe obligaſſet ad duplum, vel triplum.*

7 *Tenetur tamen ad damna, & intereſſe.*

8 *Intelligitur quando Princeps proceſſit uti privatus, non quando uti Princeps ex cauſa publica.*

9 *Camera tenetur ad damna, & intereſſe erga eum, qui ex facto ipſius recuperare nequit quod ſibi debetur.*

10 *Ex diſcretiva proviſione arguitur diverſitas diſpoſitionis.*

11 *In caſu dubio recurritur ad obſervantiam.*

12 *De praxi Regni Hiſpaniarum in reſtitutione pretii, quando ſupprimuntur Officia.*

R. P. Quia inter alias ſcripturas communicata non fuit illa D. Lancettæ, breviſſime aliqua dicimus etiam ipſi ſatisfaciendo.

Inſiſtit præcipue in eo, quod juxta Bullam Pianam reſtituen. ſit pretium, & iis, qui non acquiſiverunt immediate a Dataria, ne alias ſequatur inconveniens, quod non omnibus, ſed ſolum aliquibus reſtitueretur.

Nec nos controvertimus, ſed viget reſponſio, tam in
1 informationibus, quam ſuperius adducta, quod reſtitutio facienda omnibus, intelligatur de pretio Datariæ ſoluto, vel ab Officialibus tempore ſuppreſſionis exiſtentibus, vel ab eorum Auctoribus.

Nec obſtat, quod hæc Officia licet acquirantur per reſignationem a Tertiis, tamen concedantur a Papa.

Procedit etenim hæc Concluſio, vel ad hoc, ut reſignata-
2 rius ſuper Officiis, vel locis Montium, quæ acquirit, non teneatur ad debita reſignantis, vel ad hoc, ut periculum vacationis reguletur ex perſona ultimi, & in his terminis loquuntur DD. in contrarium allegati, & ſignanter R. P. D. de Luca, quemadmodum magiſtraliter declaratur in annotationibus pro Camera, § prout etiam nullius momenti videtur, cum duobus ſeqq. cui declarationi omnino ſtandum eſt pro removendo dubio, quod forſan oriri poſſet, ea deducta in particula primi diſcurſus data in ex adverſo, Summar. *n.* 1. Atque ita pariter intelligendæ ſunt deciſiones in Romana Locorum Montium 28. Junii 1671. & in Romana Appartamenti 2. Decembris 1675. cor. R. P. Taja.

Deciſio vero 197. part. 15. rec. nullatenus verſatur,
3 quia eſt in caſu prorſus diverſo, Officii nempe Notariatus Agriculturæ, quod Sixtus V. juſſerat, ut pro medietate ſolum vacaret, & pro alia eſſet hæreditarium, ut hæredes præferrentur pro pretio tunc repetibili. Unde merito fuit dictum *num.* 5. Quod intelligebatur de pretio tunc, ideſt, de tempore prælationis a dictis hæredibus peragtæ, repetibili.

Injuſte redarguitur Advocatus fiſcalis, cujus ſcripturarum particulæ datæ fuerunt in ex adverſo, Summ. *n.* 5. & 10. ab eodem Advocato ponderatæ.

In prima enim, poſita ſecundo loco, particula data fuit mutilata in iis ſolum verbis. Idemque poſt B. Pium ab aliis Pontificibus fuit obſervatum in ſuppreſſione Officiorum, nam quando fel. rec. Alexander VII. ſupprimere voluit Acolythos Capellæ, ſolum ordinavit reſtitutionem pretii ab eis realiter ſoluti, ut in Motu proprio &c. Unde male fuit ex adverſo facta illatio, quod idem Advocatus admiſerit reſtituendum fuiſſe pretium ab unoquoque Officiali ſolutum in acquiſitione Officii; debuiſſet enim adverti, quod intentum Advocati fuit oſtendere obſervantiam a diverſis Pontificibus continuatam, reſtituendi ſolum pretium per Cameram receptum, quemadmodum clariſſime important verba ejuſdem primæ ſcripturæ, quæ ſunt ſequentia, Omnemque difficultatem tollit obſervantia reſtituendi in ſuppreſſionibus ſolum pretium per Cameram receptum a variis Pontificibus continuata, quæ juſtitiam reſtitutionis in hac parte manifeſtam reddit.

Nec ſane Motus proprius Alexandri, decernens ſuppreſ-
ſionem dictorum Acolythorum Capellæ pati poterat aliam 4
interpretationem, dum ejus verba ſunt clariſſima, quæ reſtringunt obligationem reſtituendi ad ſolum pretium Cameræ, ac ejus Miniſtris realiter ſolutum.

Altera vero informatio ejuſdem Advocati ex adverſo data Sum. *n.* 5. nihil prorſus continet, quod obligationem reſtituendi ultra acceptum arguere poſſit, dum ſolum in ea refertur, quod in præcedenti Congregatione reſolutum fuiſſe pro reſtitutione ſolius pretii ſoluti, ſive Datariæ immediate, ſive reſignantibus, & notandum eſt, quod ipſe Advocatus addidit hoc fuiſſe factum, loquendo *in hac ſecunda parte ob maximam æquitatem.* Et quia nec etiam DD. Officiales de hoc erant contenti, idcirco merito per Sanctiſſimum Motu proprio facta fuit ſuppreſſio, & ordinata reſtitutio ſolius pretii Datariæ vere ſoluti, quouſque per hoc Sacrum Tribunal cognoſcatur, an de rigore juris aliquid ultra reſtituendum veniat.

Nunc replicando reſponſionibus ab omnibus DD. ex adverſo ſcribentibus datis, dicimus Cameræ nullatenus obſtare principale motivum, in quo (ut etiam inter informandum audivimus) potiſſime inſiſtitur, quod ſcil. verbum *reſtituatis*, quod utitur Bulla Piana, hoc importet, juxta ſui proprietatem, quod ſingulis Officialibus, ſecuta ſuppreſſione, reſtitui debeat totum id, quod ab unoquoque ſolutum fuit, ſive a Camera, ſive ab aliis dummodo ipſi non remaneat in damno, cui Pontifex occurrere voluit, jubendo, reſtitutionem fieri integre, & ſine ulla diminutione.

Sufficit enim Cameræ, quod ipſa non teneatur reſtituere, niſi quod accepit, quodque Papa hoc non ordinaverit, prout certe verba Motus proprii id non important, imo contrarium attenta indole verbi *reſtituatis*, non verificabi-
lis, niſi in eo, quod acceptum fuit ex allegatis in prima ju- 5
ris, §. *Adhibita ſiquidem cum ſeq.* nec ullus Doctor in contrarium fuit allegatus, qui hoc firmet.

Si autem, vel de Jure vel ex vi Motus proprii, DD. Adverſarii, qui non acquiſiverunt immediate a Dataria, repetere poſſunt totum id, quod ſolverunt Reſignantibus in acquiſitione Officiorum, utantur Jure ſuo; nobis enim ſufficit, quod Camera non teneatur, nec ad reſtituendum id, quod non accepit, nec de evictione, prout alias teneretur, ſi juxta ſenſum DD. ex adverſo ſcribentium procurare deberet Officialium indemnitatem. Et tamen de Ju-
re, nec etiam ex proprio contractu tenetur fiſcus in caſu 6
evictionis, niſi ad reſtitutionem accepti, & ſi adſit expreſſa conventio cum obligatione dupli, vel tripli, ut per Text. *in l. ſi Procurator*, *ff. de jur. fiſc.* & per plures DD. probatum fuit in prima Juris, §. *Præſertim.*

Neque iſta concluſio ex adverſo impugnantur; Imo admit-

mittitur a D. meo Farinello ſolum reſpondente illud eſſe, quod non teneatur ad damna, & intereſſe, ad quæ prætenditur etiam Cameram Apoſtolicam teneri juxta *conſil.* Soccin. 156. *lib.* 1. *& dec.* 285. poſt Pacific. de Salvian.

7 Verum, quod fiſcus non teneatur, nec etiam ad damna, quando Princeps non proceſſit uti privatus, ſed uti Princeps ex cauſa, ut probant Capic. Galeot. *reſp. fiſcal.* 18. *ſub n.* 42. *verſ. Etſi damna*, Larr. *alleg. fiſcal.* 17. *num.* 24. *&* 27. *& alleg.* 18. *n.* 16. 17. *& ſeqq. & n.* 12. *in fin.* Altograd. Jun. *deciſ. unic. poſt controv. forenſ. ſub n.* 52. *verſ. ſecus autem, quando* R. P. D. de Luca docte de more diſtinguens plures caſus, *diſc.* 159. *de regal. n.* 8. *cum plur. ſeqq.* & ſignanter *n.* 12. dicens, quod his circumſtantiis concurrentibus, omnino verius videtur id, quod ſuſtinet Larrea.

8 Nec refert, quod B. Pius in eodem Motu proprio expreſſe voluerit, Cameram teneri, quatenus Collegium turbaretur, ad reſtituenda ſcuta 5500. una cum damnis, & intereſſe.

9 Ibi namque Pontifex locutus fuit de caſu particulari, in quo procedebat uti privatus; dum enim receperat a Secretariis, & Collegio d. ſcuta 5500. quæ reſtituere debuit Cardinali de Medicis, & promiſit pro Collegii ſatisfactione, eamdem ſummam reſtituere mediante pretio alterius Officii primo vacaturi; merito promittere debuit, quod ſi Collegium in præmiſſis turbaretur, Camera obligata foret ad reſtituenda, cum effectu eadem ſcuta 5500. una cum damnis, & intereſſe paſſis, quia nimirum tali caſu, facto ipſius Cameræ, non potuiſſet Collegium recuperare id, quod ſibi debebatur, juxta deducta per Rot. in ſupracitata, *dec.* 285. poſt Pacific. Ideoque non poteſt ex tali promiſſione damnorum, facta in dicto caſu particulari, ſumi argumentum, quod Pontifex ad ea voluerit Cameram teneri in alio caſu longe diverſo, nempe ſuppreſſionis, & extinctionis totius Collegii.

10 Imo ex diſcretiva proviſione, ac diſpoſitione in d. particulari facta, bene ſumitur efficax argumentum, quod in caſu ſuppreſſionis, & extinctionis totius Collegii noluerit Cameram teneri poſſe ad aliud, quam ad reſtitutionem pretii per eam recepti.

Obſervantia per eos adducta plurimum urget pro declaratione dicti Motus proprii, quatenus etiam diſpoſitio eſſet dubia.

Nec ſuffragatur reſponſio, quod non detur caſus erectionis factæ cum hac præciſa lege, quia dicimus, vel eam eſſe claram, & literalem, ut in caſu ſuppreſſionis reſtitui ſolum debeat a Camera totum id, quod ab ea receptum 11 fuit, vel in caſo dubietatis bene procedere Interpretationem elicitam ex obſervantia tot Summorum Pontificum, in ſimilibus ſuppreſſionibus, urgente in omnibus eadem ratione, quod Camera de rigore teneri non poſſit, niſi ad reſtitutionem accepti.

Addimus nunc obſervantiam etiam aliorum Principatuum, ut ultra exemplum Regni Galliæ adductum in informatione R. P. D. Commiſſarii, & datur modu ſimile 12 in Regnis Hiſpaniarum, de quo poſt ſcripta pervenerunt juſtificationes præſeferentes, quod dum ſuppreſſa fuerunt Officia data per viam legis generalis, nulla prorſus facta fuit mentio de reſtitutione pretii, quod etiam videri poteſt originaliter in ſecunda parte legum Regni, *lib.* 7. *tit.* 3. *lib.* 17. *per tot.* ubi vero fuit actum de Officiis venditis, fuit quidem mens Regia, ut reſtituatur pretium, ſed cum magna limitatione, nimirum habita ratione fructuum, & emolumentorum, quæ percepta fuerunt ab Officialibus, ut videre eſt in ultima ſuppreſſione ſecuta 19. Maji 1669. Indeque profecto patet non eſſe ullo modo exorbitans noſtrum motivum, quod præ tendi forſan potuiſſet extenuatio pretii, reſpectu illorum Officialium, qui acquiſiverunt vili pretio, & magnos, ac exorbitantes fructus receperunt, & tamen Sanctiſſimus Dominus noſter hoc nullo modo practicari voluit, ſed ſumma juſtitia motus, & quidem æquitatis dulcedine temperata, reſtitui voluit ſingulis, abſque ulla diminutione, totum id, quod a Dataria receptum fuit; Unde non habent de quo juſte conqueri poſſint.

Cætera non videntur indigere alia reſponſione.

Proſper Archiepiſc. Myren.
Jo: Baptiſta Bottinus Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.

R I S P O S T A:

Che ſi da per parte della Rev. Camera al Diſcorſo ſtampato ſopra l'oſſervanza de' Signori Secretarj Apoſtolici, con ſeguitare l'ordine de' Pontificati, per maggior chiarezza

P*Aolo Secondo*, come ſi diſſe in detto Diſcorſo, §. 2. ſuppreſſe il Collegio degl' Abbreviatori, e reſtituì a ciaſcuno Officiale il prezzo, che aveva pagato, in prova di che ſi porta nel Sommario de' medeſimi al *n.* 3. la Bolla 16. di Siſto IV. che l'aſſeriſce.

Si riſponde, che nella Bolla accennata ſi dice, che era ſtato interamente reſtituito il prezzo a gli Officiali, mà non paſſa più oltre; onde ſi deve intendere riſpetto al prezzo, che era ſtato pagato alla Dataria, e non nell'augmento pagato alli reſignanti, & in tutti i Caſi queſto è un'eſempio, quale non prova l'oſſervanza, nel caſo del quale ſi tratta.

N. S. Pio V. ſotto li 7. Marzo 1569. riducendo li frutti del Monte Giulio vacabile a ſcudi 10. e mezzo per cento, quali ſi pagavano dalla Camera a ragione di 12. fece publicare un' Editto ſtampato, nel quale ſtanno le ſeguenti parole: *Quodque ſi qui eorundem Montiſtarum nollent ſic reductis hujuſmodi fructibus in ipſo Monte remanere*, ſcuta 100. *pro quolibet loco d. Montis eis reſtituerentur*. Del qual' Editto ſi fa anco menzione nel Moto proprio della ſanta memoria di Aleſſandro VII. che ſta nel Summario ſtampato de' Signori Segretarii, *ſuper obſervantia*, *al num.* 1.

Queſto eſempio è l'individuale, poichè il Papa ha fatto reſtituire ſolamente il prezzo de luoghi de Monti, ch' era pervenuto alla Camera ſenz' aver riguardo al prezzo pagato alli reſignanti.

Il medeſimo S. Pio, nel Moto proprio fatto in favore del Collegio de' Signori Segretarj nel 1571. narra, che aveva venduto nel meſe d' Aprile 1570. un Segretariato per ſcudi 5500. d'oro al Cardinale de' Medici, ma perchè conobbe, che la vendita non ſpettava a lui, però volle, che ſi reſtituiſſero li medeſimi ſcudi 5500. come ſi legge nel d. Moto proprio, che ſopra ſi dà impreſſo.

A queſto eſſempio ſi riſponde nel Diſcorſo de' Signori Segretari, che ſi trattava d'Officio venduto dalla Dataria, e però non ha che fare in ordine alla reſtituzione del prezzo dell' Offizj reſignati, ma ſi replica, che ſuffraga per dibattere la pretenſione di quelli, che credevano doverſi la reſtituzione del prezzo corrente nel tempo della ſuppreſſione del Collegio.

In oltre eſſo S. Pio, nel detto Moto proprio, volendo reintegrare il Collegio delli ſcudi 5500. d'oro, che aveva pagato al detto Cardinale de' Medici, gli aſſegnò il primo Segretariato, che vacarebbe, con facoltà di venderlo, non ſolo per li ſudetti ſcudi 5500. d'oro, ma per qualſivoglia ſomma maggiore, che ne ritrovaſſe, ed in caſo che mai il d. Collegio, o poſſeſſore dell' Officio foſſero moleſtati ſopra la detta dazione, *in ſolutum*, ordina, che la Camera ſia tenuta di reſtituirli li detti ſcudi 5500. con l'intereſſi patiti dal Collegio, quale aveva avuto facoltà di pigliare a cenſo la detta ſomma pagata a detto Cardinale de' Medici, come ſi legge in d. Moto proprio al *n.* 1.

Queſt' eſempio è individuale, poichè ſe il Collegio aveſſe venduto (v. g.) il Segretariato per ſcudi 20. mil. & in lunghezza di tempo foſſe ſtato moleſtato ſopra d. dazione in ſolutum, in conformità del Moto proprio, non poteva pretendere altro che la reſtituzione delli ſcudi 5500. d'oro da lui pagati al Cardinale de' Medici, che aveva pagato ſimile ſumma alla Dataria, ed in oltre doveva conſeguire li danni, ed intereſſi patiti per occaſione del cenſo impoſto, per pagare li d. ſcudi 5500.

Ora dico, ſe in caſo di contravenzione con impugnare l'aſſignazione d'un Segretariato fatta dal Papa, la Camera non deve reſtituire ſe non il prezzo, che attualmente ha ricevuto, quanto maggiormente ciò ſi deve dire nel caſo preſente, nel quale Noſtro Signore ha fatto un' atto permeſſo, cioè ha eſtinto il Collegio in conformità della Conſtituzione d' Innocenzo VIII. e del S. Pio, al quale motivo ſin' ora non ſento riſpoſta, che appaghi la mia poca capacità, men-

tre io

re in niun modo ſi puol dire, che ſotto nome de danni, ed intereſſi patiti, venghi il prezzo maggiore pagato al reſignante, come ſi moſtra nella riſpoſta della Camera, alla quale mi rimetto.

Clemente VIII. nell' anno 1592. eſtinguendo l'Offizio di Cuſtode generale delle Carceri, fece reſtituire al poſſeſſore, oltre li ſcudi 13. mil. prezzo pagato alla Dataria, altri ſcudi 2000. *quæ illi largimur*) ſono parole della Bolla data in Sommario de' Signori Segretarj, *ut conſenſum huiuſmodi præſtaret*.

Mentre dunque il Papa dichiara d' aver donato li ſcudi 2000. oltre il prezzo, per aver più facilmente il conſenſo, queſt'eſempio non ſi puol portare da' Signori Segretarj per moſtrare, che nelle ſuppreſſioni degli Officii non baſti il reſtituire il prezzo, che la Camera aveva ricevuto, non ponendoſi in dubio, che il Papa poſſi fare ſimili, e maggiori donazioni.

Urbano VIII. nell' anno 1627. con ſuo chirografo volendo in parte diſgravare la Communità, ordinò, che eſtingueſſero alcuni Monti vacabili, con pagare alli Montiſti ſcudi 125. per uno, per ciaſcheduno loco, conforme il prezzo, che correva, come ſi legge nel Sommario de' Signori Segretarj, al *n. 2. circa finem*.

Queſt' eſempio non ſi applica, mentre l' eſtinzione de' Monti non ſi faceva dalla Camera, che aveva ricevuto il prezzo, ma ſi faceva fare dalle Communità per loro beneficio, e così ſenza aggravio de' Montiſti non ſi doveva reſtituire il prezzo pagato alla Camera, e perciò il Papa prudentemente fece reſtituire il prezzo corrente.

Aleſſandro del 1655. eſtinguendo i Monti vacabili, ed erigendo il Monte non vacabile, per grazia, fece reſtituire alli Montiſti, oltre li 100. ſcudi, che prima vice erano ſtati pagati alla Dataria per ciaſchedun luogo, come dalla particola del Moto proprio dato nel Sommario de' Signori Segretarj, *num.* 1. e per conſeguenza l' eſempio non ſi applica.

In oltre ſi ſupplica d' avvertire, che la Camera aveva la prima volta venduti il luoghi vacabili eſtinti a ragione di ſcudi 100. per ciaſcheduno, ma nelli tempi ſucceſſivi eſſendo ritornati a vacare, gli aveva venduti conforme alli prezzi correnti, e con tutto ciò nacque controverſia ſe ſi doveva ſolamente reſtituire il primo prezzo, conforme all' eſempio del B. Pio, ed il Papa per grazia, e per munificenza volle, che ſi reſtituiſſero le ſomme taſſate da lui, ſenza che appariſce, che foſſe all' ora tale il prezzo corrente. Sicche fu reſtituito in ſoſtanza quello aveva ricevuto la Camera, come per appunto oggi ſi pretende pratticare, riſpetto alla ſuppreſſione delli Segretariati.

Il medeſimo Aleſſandro VII. nel detto anno 1655. ſuppreſſo il Collegio de' Suddiaconi, ad Accoliti, ed ordinò li ſi reſtituiſſe il prezzo, che ciaſcheduno avea pagato alla Camera, e Dataria reſpettivamente, come dal Moto proprio ſpedito 8. Kal. Novembr. 1655. Qual caſo è nelli noſtri preciſi termini, e così deve ſuffragare alla Camera.

Nè può ſuſſiſtere la riſpoſta data da Signori Secretarj, cioè che tal diſpoſizione ſia dubbia, mentre appare totalmente chiara dalle ſeguenti parole — *Decernentes pretium dictor. redditicum temporalium, & expenſas quaſcunque a prænominatis perſonis, & eorum ſingulis Camera, & ejus Miniſtris in ſingulis Officiorum prædictorum titulis, & conceſſionibus realiter ſolutum, & ſolutas, &c. Integre pecunia numerata, reſtitui*, e come più pienamente nel d. Moto proprio,

Mentre dunque abbiamo il Moto proprio chiaro; reſtano ſuperflue le ponderazioni, che ſi fanno ſopra alcuni pretesi equivoci, la prova de' quali ſi va deſumendo da ciò, che ſi da nel loro Sommario, *n. 5. & 6.*

Clemente Nono, nell anno 1667. nel riformare la Curia di Borgo ſopprime gli Offizj del Notaro criminale, e civile, e fè reſtituire al poſſeſſore ſcudi 1000. con le ſpeſe, che aveva pagato alla Dataria, e Miniſtri, ed in oltre ſcudi 100. per tutto quello poteva pretendere per le ſcritture, ed altro che laſciava, come nel Moto proprio ſpedito li 5. Settembre 1667.

Si dice nel diſcorſo de' Signori Segretarj, che l'Offizio era ſtato venduto a dirittura dalla Dataria, e ſe bene il Padre l' aveva traſferito nel figliolo non era corſo prezzo, e per conſeguenza quell' eſempio non ſi applica, ma ſi riſponde, che prova io moſtrare, che la Camera non è ſolita reſtituire in caſo di ſuppreſſione, ſe non quello, che hà ricevuto, ſenza aver riguardo al valore dell' Offizio, poiche nel caſo ſudetto nell' iſteſſo giorno della ſuppreſſione furono affittati l' emolumenti delli detti due Offizj ſuppreſſi in ſcudi 60. il meſe, come ſi prova dall' inſtromento rogato li 17. Ottobre 1667. per gli atti di Matteo de Angelis.

Clemente X. nell' anno 1671. ſuppreſſe in Collegio delli Segretarj de' Monti, ed ordinò, che ſi reſtituiſſe alli medeſimi il prezzo, che aveva ricevuto la Dataria, come dal Chirografo ſpedito pridie Kal. Septembris 1671.

Che poi tal diſpoſizione ſia dubia, come ſi pretende da' Signori Segretarj, pare ceſſi dalla lettura, ed in oltre dell' avere Giovanni Maria Antonetti ottenuto Chirografo particolare, ſpedito li 7. Novembre 1671. perche ſe li reſtituiſſe il prezzo, che aveva pagato al reſignante.

S' aggiunge, che Michele Poleſſi, ed il de Cupia non ſono ſodisfatti del prezzo delle loro Segretarie, come dalle atteſtazioni del Computiſta dalla Camera, perchè come ſi è ſentito da' Signori Camerali di quel tempo, non giuſtificarono, che per dette Segretarie loro, o li loro Autori aveſſero pagato alcuna ſumma alla Dataria, o Camera reſpettivamente ſopra di che ſi laſcia la verità al ſuo luogo.

Pare dunque conſiderabile, che per le Segretarie di Marco Arringhi, confiſcante nel tempo della ſuppreſſione, li Signori Camerali del tempo predetto per detraere le loro porzioni avevano biſogno di valutare d. Segretarie, e perchè non ritrovarono l' acquiſti fatti da Marco Arringhi, mediante un Chirografo del medeſimo Papa delli 5. Decembre 1671. furono valutate le dette Segretarie ad un giulio per luogo, come la Dataria era ſolita venderle.

E per eſſer atto fatto, *tempore non ſuſpecto*, deve molto ſuffragare.

Come poi ſi ſia pratticato nella reſtituzione del prezzo alli d. Segretarj, mi rimetto alla verità, credo benſì, che quanto ſi deduce nel Sommario de' Signori Segretarj dal *n.* 7. fino al *n.* 19. non pare, che pregiudici punto, e però reſta fermo l' eſempio a favor della Camera.

Il medeſimo Clemente Decimo nel ſopprimere gli Offizj di Camera ordinò, che ſi reſtituiſſe alli poſſeſſori ciò, che avevano eſſi pagato indiſtintamente, etiam alli reſignanti, come al Sommario de' Signori Segretarj al *n.* 20. Ma per parte della Camera ſi riſponde, che da queſto eſempio non ſi diſtrugge l' oſſervanza pratticata dal medeſimo Pontefice, da tanti ſuoi anteceſſori, come ſopra giuſtificata, e comprovata anco nelle ſcritture date per parte della Camera.

NUM-

NUM. VII.

INFORMATIONES

Datæ in prima diſputatione Rotali pro parte Officialium.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

Stantibus hinc inde deductis.

Dub. *Quodnam pretium ſit ſolvendum, & an illud debeatur infraſcriptis emptoribus, videlicet Eminentiſſ. Card. Acciajolo, Jacobo Montiono, Principi Auguſtino Chiſio, Marchioni Sigiſmundo Raggio, Equiti Philippo Acciajolo, Duci Joanni Baptiſta Roſpiglioſio; RR. PP. Franciſco Nicolino, Joſepho de Aſte, Marcello Duratio, Dominico Maria Curſio, Franciſco Maria Victorio; Jo: Baptiſta Coſtaguto, Duci Franciſco Maria Salviato, Abbati Leccio; Principi Gaſpari Alterio, Marchioni Bartholomæo Ruſpulo, & Equiti Luca Antonio Cicciaporcio in caſu, &c.*

ARGUMENTUM.

De erectione, augmento, privilegiis, & ſuppreſſione Collegii Secretariatuum Apoſtolicorum. Pretium in eorum extinctione reſtituendum, a quo tempore regulandum. Cauſa quando publica, & lex quando dicatur univerſalis: Eis, qui emerunt dicta Officia a donatariis, an pretium reficiendum veniat. Privilegium quid operari debeat, & gratia Papæ quando perfecta. Reſtitutio pretii Officii ſuppreſſi an ſit facienda ſenibus, qui de ſtylo Datariæ non admitterentur ad illud reſignandum ex cauſa gravis ætatis.

SUMMARIUM.

1 *Erectio Secretariorum facta per Innocentium VIII.*
2 *Motus proprius S. Pii V. in quo demandatur reſtitui Secretariis pecunias, pro quibus Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.*
3 *Sixtus V. ſuppreſſit Officia Secretarii domeſtici, & Secretarii Brevium, & Collegio Secretariorum eorum emolumenta applicavit.*
4 *Valor dictorum Officiorum poſtremo loco auctus eſt uſque ad ſcuta 22. mil. pro quolibet.*
5 *Suppreſſio dicti Collegii facta per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Innocent. XI. & decretum, quod reſtituantur ſolum pecunia per Cameram recepta, & circa earum augmentum exquiratur Votum Rota.*
6 *Verbum* reſtituatis *importat reddere acceptum.*
7 *Verbum* habuiſſe *importat omnem modum acquirendi.*
8 *In diſpoſitione generali quilibet caſus comprehenditur.*
9 *Verba Conſtitutionum non debent eſſe fruſtratoria, & ſuperflua.*
10 *Pronomen* eos *eſt perſonaliſſimum.*
11 *Cum lex eſt plana, nil aliud venit inquirendum.*
12 *Reſignatarius dicitur habere Officium a Dataria, non a reſignante.*
13 *Scientia Officialis dicitur ſcientia ipſius Principis.*
14 *Verbum* reſtituere *ſignificat etiam dare, & ſolvere.*
15 *Verbum* reddere *importat non ſolum retrodare, ſed per ſe dare.*
16 *Maxime attenta ſubjecta materia.*
17 *Ubi lex eſt clara, non recurritur ad exempla.*
18 *In Officiis, & con eactibus vitalitiis licita eſt major fructuum perceptio ob periculum vita, quod ſubeſt Officialis, & contrahens.*
19 *Potior eſt conditio illius, cujus damnum eſt irreparabile, quam illius, cujus damnum reparari poteſt.*
20 *Papa poteſt ad libitum diſponere de Officiis vacabilibus, eaque prout ſibi videtur, donare.*
21 *Poteſtas ordinaria Principis regulatur a jure.*
22 *Amplitudo Principatus non per ea, qua accipit, ſed per ea, qua donat, refulget.*
23 *Si donatio cadit ſuper Officio venali, proprie dicitur donatum pretium.*
24 *Donatio ex quibus clauſulis dicatur perpetua, & irrevocabilis.*
25 *Cauſa publica quomodo ſit probanda quando agitur de tollendo jure tertii?*
26 *Lex, qua concernit aliquod Collegium, non dicitur univerſalis.*
27 *Quando non comprehendit omnes ſubditos, dicitur præceptum particulare.*
28 *Qua circa aliquos ſtatuit quidquam particulare, quoad illos non dicitur generalis.*
29 *In donatione hujuſmodi Officiorum cenſetur Cameram prius recepiſſe pretium a Donatariis, & poſtea Papam iſtis, mediante donatione, illud reſtituiſſe.*
30 *Stylus, qui ſervatur in reſignationibus dd. Officiorum.*
31 *Reſignatarius cognoſcit in ejus auctorem Principem, non reſignantem.*
32 *Dicitur contraxiſſe cum ipſo Principe.*
33 *Innumera familia cum redditibus Officiorum vacabilium ſuſtentantur.*
34 *Quibus bona fide prædicta Officia emerunt, & ipſo Principe auctorizante, æquum videtur pretium reſtituere.*
35 *Princeps auferens aliquam rem a ſubdito ex cauſa publica utilitatis, tenetur ei perſolvere juſtum pretium.*
36 *Pretium juſtum eſt illud, quod juxta communem æſtimationem de præſenti conſtituitur.*
37 *Res empta poſt perfectum contractum trahit ſecum augmentum, & diminutionem commodo, & periculo emptoris.*
38 *Princeps ratione publici boni poteſt per viam legis generalis contractus a ſe factos revocare, & moderari.*
39 *Capyc. Latr. deciſ. 188. explicatur.*
40 *Non dicitur diſpoſitio univerſalis, qua reſtringitur ad certas perſonas.*
41 *Officia quoad intereſſe burſale æquiparantur bonis allodialibus.*
42 *Et quoad refectionem pretii nulla inter ea intercedit diſtinctio.*
43 *In locis Montium cur ſemper reſtituatur pretium fixum ſcutorum 100.*
44 *Obſervantia ut relevet debet eſſe individualis in caſu præciſo.*
45 *Alexander VII. cum ſuppreſſit Montes vacabiles, reſtituit pretium currens de tempore ſuppreſſionis.*
46 *In dubio eſt pronunciandum contra fiſcum.*
47 *Privilegium alicui conceſſum non eſt trahendum in diminutionem jurium eidem aliunde competentium.*
48 *Abſurdum eſt liberalitatem retorquere in detrimentum.*
49 *Argumentum deſumptum a diſcretivo modo loquendi ceſſat, quando caſus omiſſus ſuppletur a lege.*
50 *Princeps dum concedit privilegium, vult meliorem eſſe conditionem privilegiati, quam Camera.*
51 *Gratia Papa a ſola ſignatura perficitur.*
52 *Gratia non expirat, ſi Papa moriatur poſt ſignatam ſupplicationem: unde introducta fuit regula Cancellaria* rationi congruit.
53 Habere *verificatur tam de eo, qui habet dominium, & titulum, quam de eo, qui habet uſum, & commoditatem.*
54 *Gratia habetur pro impetrata in odium ejus, qui impedimentum impetrationi præſtitit.*
55 *Determinatio mentalis, adhuc executioni non demandata, nihil ponit in eſſe.*
56 *Pacta ſunt ſervanda, ſine quibus contrahens non erat contracturus.*
57 *Perceptio fructuum facit præſumere antecedentem ſolutionem.*

58 *Poſt perfectam venditionem non eſt locus pœnitentiæ.*
59 *Non eſt in culpa qui diligentiam non profuturam omiſit.*
60 *Factum in contrarium ſubſecutum tollit verba præcedentia.*
61 *Abſurdum eſt ſub publica fide Principis emptorem fallere,* & n. 62. & 63.
64 *De ſtylo Datariæ ſenes gravis ætatis non admittuntur ad reſignandum.*
65 *Qui ſtylus procedit in reſignatione Officiorum, non in ſuppreſſione.*
66 *In ſuppreſſionibus ſemper fuit ſolitum reſtituere pretium, etiam ſenibus.*
67 *Bulla erectionis Innocentii VIII. indulſit, reſignationes fieri poſſe a Secretariis infirmis, & veriſimiliter infra viginti dies deceſſuris.*

1 R. P. AD reparandas urgentiſſimas neceſſitates, quibus Sedes Apoſtolica premebatur, ſan. mem. Innocentius VIII. de anno 1487. Collegium Secretariorum (quorum numerus per Caliſtum III. & Pium II. ad ſex Secretarios redactus fuerat) ad numerum triginta augmentavit, cum conditione, quod prædictum numerus ad vigintiquatuor reduceretur; cum primum d. ſex loca per obitum alicujus ex eis d. loca obtinentibus, vacare contigerent; Et quia dicti vigintiquatuor Secretarii de novo aſſumpti, ex propriis facultatibus, pro Cameræ ſubventione, contribuerant ducatos 62400. auri. Ideo Pontifex eis, & eorum ſucceſſoribus Secretariatus Officium prædictum pro tempore obtinentibus certa emolumenta annua aſſignavit, quibus eorum perſonas, & dignitatem congrue ſubſtentarent; volens propterea, ut omnes Secretarii prædicti, tam præſentes in Curia, quam abſentes libere poſſent de dictis eorum Officiis diſponere, nec reſignationis illorum receptio quoquo modo per Papam denegari, vel differri poſſet, aut deberet, etiamſi reſignantes ipſi infirmi, & veriſimiliter intra viginti dies deceſſuri forent, & decederent; quatenus vero ex facto Romani Pontificis pro tempore dictorum Officiorum revocatio ſequeretur, juſſit reſtitui prædictis Secretariis ſupradictam ſummam ducatorum auri 62400. per ipſos, ut ſupra ſolutorum, in quibus nullo modo emolumenta percepta computari poſſent, ut latius in Bulla erectionis ſuperius impreſſa.

2 Tractu temporis dicta Officia, uti venalia, reſignari cœperunt etiam perſonis mere laicis, & uxoratis, ut patet ex Bulla ſanct. mem. Julii Tertii, in qua plurima Privilegia conceſſit. Cumque de anno 1571. unum ex dictis primis ſex locis, per obitum Marcelli Auguſtini vacatum, S. Pius V. credens illius venditionem ad ſe ſpectare, conceſſiſſet Cardinali de Medicis pretio ſcutorum 5500. aureorum ſolutorum in Sedis Apoſtolicæ ſubventionem, comperto poſtmodum, quod dictum Officium remanebat ex prædicta Innocentii Conſtitutione ſuppreſſum, illud extinctum declaravit; & quia Collegium ad ſublevandas urgentes tunc cameræ neceſſitates, reſtituit Cardinali dictam ſummam ſcutorum 5500. per eum ſolutam, idem B. Pontifex aſſignavit Secretariis unum ex dictis Officiis, ex num. 24. primo loco per deceſſum vacaturum, pro pretio tunc temporis reperibili, etiamſi d. ſummam ſcutorum 5500. in parva, vel magna ſumma excederet, ac demum ampliando Privilegia præfatis Secretariis, a prædeceſſoribus Pontificibus elargita, ſtatuit Collegium ipſum ſupprimi non poſſe niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, ut in Motu proprio ſupra regiſtrato.

Anno vero 1586. ſan. mem. Sixtus V. Officia tum Se-
3 cretarii domeſtici, tum etiam Secretarii Brevium, quæ ad Principes ſcribuntur penitus ſuppreſſit, eorumque emolumenta Collegio Secretariorum applicavit, a quo viceverſa ſumma ſcutorum 37. mil. auri in duabus vicibus, in Sedis Apoſtolicæ ſubventionem, fuit perſoluta.

4 Cæterum per fere ſæculi ſpatium Collegium hujuſmodi poſtea ſemper floruit cum maxima Datariæ utilitate, dum affluentia pecuniæ valor iſtorum Officiorum in dies crevit, uſque ad ſcuta 22. m. quo pretio eadem Dataria d. Officia vacantia vendidit, ut patet ex venditionibus Officiorum vacatorum per obitum Marchionis Martii Urſini, & R. P. D. Salviati, unde exemplo Datariæ, promiſcue ab eorumdem Officiorum poſſeſſoribus, eodem pretio vendita, & reſignata fuerunt, ut in notula data.

5 Cum autem de menſe Novembris proxime præteriti Sanctiſſimus Dominus Noſter Innocentius Undecimus decreviſſet devenire ad ſuppreſſionem d. Collegii, ac deſuper Congregationem Prælatorum deputaſſet, ut examinaret, ac referre deberet, quodnam pretium eſſet reſtituendum; eadem Congregatio cenſuit reſtitui debere pretium ab uno quoque Officiali exburſatum ſive Datariæ, ſive aliis reſignantibus, quæ reſolutio fuit deinde confirmata ab eadem Congregatione, poſtquam in ea additi fuerant nonnulli alii Prælati, ut patet ex ipſis informationibus D. Advocati fiſcalis, & præſertim ex ſecunda Juris in principio, ſed poſtmodum circa aliqua tantum Officia, quæ particularem requirebant inſpectionem, quædam dubia erant diſcutienda, ſuper quibus dumtaxat Judices præfati adhuc non videbantur concordes, cum interim duratio Collegii exiſtimaretur præjudicialis, hinc poſt habita reſolutione jam capta, quoad Officiales, in univerſali, circa pretii reſtitutionem ab unoquoque ſoluti, pro quibus nulla remanebat difficultas, de menſe Aprilis 1678. deventum eſt ad actualem ſuppreſſionem, in cujus Motu proprio jubetur omnes illas pecunias per Cameram reſtitui, & ſolvi, quas Illuſtriſſ. D. Theſaurario conſtiterit vere, & cum effectu per ipſorum Officiorum nunc ſuppreſſorum titulares, ſeu eorum auctores Cameræ, aut Datariæ Apoſtolicæ, tam nomine pretii, quam pro expeditione, fuiſſe ſolutas; An autem, & quid etiam ultra dictas pecunias, reſpectu omnium poſſeſſorum eorumdem Officiorum, reſtituendum, ſeu perſolvendum ſit, ordinatum fuit, ut dictus Dominus Theſaurarius de voto hujus Sacri Tribunalis omnibus Reverendiſſ. DD. veſtris votantibus appellatione, ac in integrum reſtitutione remotis, juſtitia mediante cognoſcant.

Vigore hujus Motus proprii Camera ſolvit Officialibus illam ſolum ſummam, quam ipſi, vel eorum auctores immediate Datariæ exburſarunt: Indeque factum eſt, quod licet plurimi in his ultimis annis acquiſierint Officia a Papa, mediante reſignatione ab aliis Officialibus facta, pretio longe majori, & currenti: nihilominus retronumeratis prioribus reſignationibus, uſque ad venditionem immediate factam a Dataria, illa tantum ſumma, ut dixi, ſoluta fuit, adeout aliquibus vix medietas, vel duæ partes ſolutæ fuerunt ex eadem ratione, quia pretia Officiorum RR. PP. DD. Coſtaguti, Duratii, Nicolini, de Aſte, & D. Montioni retroactis temporibus vacatorum, fuerunt a ſan. mem. Urbano VIII. & Innocentio X. reſpective donata eorum Nepotibus (licet poſtea iſti recepto pretio currenti illa prædictis DD. Prælatis, vel eorum auctoribus Auctoritate Apoſtolica reſignaverint) attamen Camera nihil dictis Prælatis perſolvere voluit, ſub prætextu, quod Dataria, quando Officia ab initio vacarunt, nihil receperit.

Igitur cum ex prædictis omnes Officiales damnum intollerabile proprii patrimonii patiantur, aſcendens ad ſcuta centum quadraginta millia circiter, & ſignanter illi, qui uſque adhuc infelicioris conditionis ſunt, carentes totaliter pretio per eos favore perſonæ incertæ reſignatariæ in ordinibus ſolitis deſtinato, & deinde vigore ſubſi Miniſtri compnnendarum ſoluto (ut infra dicetur) Donatariis Pontificum prædeceſſorum, cujus pretii privatio quantum damni, & incommodi eis afferat, nemo eſt qui ignoret, dum fere omnibus fructus illi inſerviebant pro eorum neceſſaria, atque honorabili ſtatus ſuſtentatione, vel in Curia degentibus, vel extra in Sedis Apoſtolicæ ſervitio operam navantibus; Ideo ut quam primum poſſibile ſit, tantum relevans Officiorum pretium recuperare valeant, ad formam d. Motus proprii datum fuit præinſertum dubium ad favorem ſupradictorum Dominorum olim Officialium in omnibus, ut infra reſolvendum.

Siquidem certiſſimum primo videtur non poſſe prædictis DD. emptoribus denegari reſtitutionem pretii, quod unuſquiſque erogavit in emptione proprii officii; clara etenim ſunt verba Bullæ S. Pii V. jubentis Collegium ſupprimi non poſſe, niſi integre Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis reſtitutis pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit. Cum ergo abunde conſtet de quantitate pretii per ſingulos prædictos DD. emptores erogati, illius integra, & indiminuta reſtitutio ad formam d. Bullæ controverti non valet,

Nec ſubſiſtit interpretatio DD. Cameralium, quod dicta verba intelligi debeant de pretio ſoluto ipſi Datariæ, non autem de majori inter reſignantem, & reſignatarium poſtea convento, attento præſertim dicto verbo: *reſtitutis*: quod importat reddere id, quod acceptum eſt, ne alias Camera cogatur exſolvere pretium, 6
quod non accepit.

Etc.

6 Etenim ſufficit reſpondere, Bullam Pianam ordinare indiſtinctè reſtitutionem totius pretii, quo ſingulos Secretarios tempore ſuppreſſionis viventes, Officia emiſſe aut habuiſſe conſtiterit, ſicque complecti omnem caſum poſſibilem emptionis, ſive Officium vacaverit per obitum, & pretium ſolutum ſit Datariæ, ſive mediante reſignatione Papa Officium conferat, & reſignanti pretium ſolvatur, præſertim attento illo verbo ſeu *habuiſſe*, quod latius patet, & ultra ſtrictum ſignificatum verbi emiſſe importat omnem alium modum acquirendi Officium, etiam per reſignationem ab aliis Officialibus. Ideoque demonſtratur ex ipſo contextu Bullæ, ubi Beatus Pontifex dat in ſolutum Collegio pro ſcutis 5500. aun Officium primo vacaturum cum facultate illud vendendi pretio currenti tempore vacationis, quamvis in parva, vel magna ſumma excederet. Deinde volens providere in caſu ſuppreſſionis, mandat reſtitui ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & ſine diminutione pecunias, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit. Ecce igitur, quod includit etiam illos Secretarios, qui Officium non emerunt a Dataria, & vult illis reſtitui pretium etiam majus, quod ſolvere potuiſſent reſignanti.

7 Et ſane impoſſibile eſt, quod B. Pius intellexerit de reſtitutione ſolius pretii ſoluti Datariæ, non ſolum quia ipſe optime ſciebat, dicta officia, uti venalia, paſſim a Poſſeſſoribus pro pretio currenti reſignari, & pretium, quod tractu temporis creſcere poterat, ipſis reſignantibus perſolvi, non autem Datariæ, ſed etiam quia in anno 1571. quo emanavit dicta Bulla, & in ſex annis antecedentibus ejus Pontificatus plures reſignationes dictorum Officiorum factæ fuerunt, & tunc duæ ex tribus partibus Secretariorum viventibus, officia mediante reſignatione acquiſita poſſidebant, ut in libro privilegiorum d. Collegii fol. 250. & ſeq. ut in *Summ. n. 7.* Ac proinde dum Papa generaliter mandavit ſingulis Secretariis reſtitui pretium per eos in emptione Officii erogatum, indubitanter in tali diſpoſitione comprehenditur, tam pretium receptum ab ipſa Dataria, quam ab aliis reſignantibus.

Multum autem fortius incaleſcit, advertendo, quod; 8 retento ſenſu Dominorum Cameralium, B. Pius nullum conceſſiſſet privilegium Secretariis, nam quoad pretium ſolutum Datariæ illud in caſu ſuppreſſionis ſemper erat reſtituendum abſque diſpoſitione d. Bullæ; ipſum enim lumen naturale dictat, quod ſi Camera vult auferre Officium ab ipſa venditum pro mille (v. grat.) debeat ſaltem eadem mille emptori reſtituere, ut pretium, & rem retineat. Igitur cum B. Pius profeſſus fuerit augeri privilegia Collegii, & inde in caſu ſuppreſſionis mandaverit 9 ſingulis Secretariis reſtitui integrum pretium ab eis ſolutum, perneceſſe hæc verba debent verificari in illis, qui mediante reſignatione Officia acquiſiere, & pretium reſignantibus ſolvere debeant, alias Bulla fruſtratoria prorſus remanſiſſet, contra omnes Juris regulas, præſertim, quia ob privilegium reſignandi Officia ad libitum poſſeſſoris ab Innoc. VIII. conceſſum, ſemper ſere tres ex quatuor partibus Secretariorum poſſederunt Officia mediante reſignatione, propterea eo magis incongruum eſt, quod B. Pontifex in verbis privilegii adeo generalibus, & prægnantibus, voluerit includere minimam tantum partem Secretariorum, qui pretium ſolviſſent Datariæ, quibus ulterius, ut dictum eſt, pro recuperando tali pretio Bulla non erat neceſſaria.

Hoc idem convincunt ad literam ipſa verba Bullę ac10curate perpenſa, nam Beatus Pius ſimpliciter mandavit reſtitui Secretariis tunc viventibus pretium idem, quod ipſi in acquiſitione Officiorum impenderunt ibi: *Niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Quippe pronomen illud *eos*, veluti perſonaliſſimum, & tantum relativum ad ipſosmet Secretarios de tempore ſuppreſſionis viventes, proxime nominatos, Coccin. *deciſ.* 1125. *n.* 4. *& deciſ.* 1680. *num.* 6. operatur, ut dictis Secretariis, ad recuperationem pretii, ſufficiat docere de quantitate per eorum ſingulos erogata in acquirendo Officio, nimiſque aberrare a literali germano, & vero ſenſu dictæ Bullę DD. Camerales, qui ulterius prætendunt inquirere, an ab eorum anteceſſoribus, & pro qua ſumma emptio Officiorum ab initio proceſſerat, & an Dataria Secretariis viventibus Officia per obitum vacata 11 recepto per eam pretio, conceſſerit, vel potius mediante reſignatione pretium, ipſa Dataria approbante, ſolutum fuerit reſignantibus; B. enim Pius iſtas conditiones nunquam in ſua Bulla expreſſit, ſed ſimplicem, & planam dedit legem, quod reſtituatur pretium a ſingulis Secretariis de tempore ſuppreſſionis viventibus ſolutum: Ideo non eſt aliud inquirendum, alias ſi juxta ſenſum DD. Cameralium Bulla intelligeretur de ſolo pretio ſoluto Datariæ, cum Bulla ſtricte agat de pretio per eoſdemet Secretarios de tempore ſuppreſſionis viventes erogatos, non autem per eorum auctores, de quibus in ea nullo modo loquitur, aut mentio fit, duobus dumtaxat, vel tribus, qui immediate emerunt a Dataria, fuiſſet facienda reſtitutio, & tamen diverſimode obſervatum fuit, dum plurimis ex Secretariis viventibus, qui a Dataria directe Officia non emerunt, aliquod pretium fuit reſtitutum; Ea nimirum ratione, quod ſi juxta ſtrictum ſenſum dictorum Dominorum Miniſtrorum Cameralium fuiſſet practicata reſtitutio, improprietas interpretationis, & prætenſionis inſubſiſtentia nimis apparuiſſent.

Quam inſuper veritatem ingenue inſinuavit R. P. D. de Luca in ſuis eruditiſſimis diſcurſibus datis in d. Congregatione Prelatorum ſuper hoc negotio a Sanctiſſimo deputata; In primo nempe incipiente: *Quamvis abſque dubio*, § *dubitandi autem ratio*, & in ſecundo materno ſermone exarato in §. *Rimane però il caſo*, & in tertio incipiente *pro methodica*, § *Quamvis autem*, ut in *Sum. n.* 8. aſſerens optimam rationem, quia cum hujuſmodi reſignationes factæ fuerint auctoritate Papæ, qui directe, & immediate Officium per novam proviſionem confert reſignatario, iſte dicitur habere Officium ab ipſa Dataria. Cumque pretium ſolutum reſignanti fuerit commune, & currens, etiam quoad ipſam Cameram, & datariam, quæ pro eoſdem pretio in caſu vacationum vendere conſuevit, iſti reſignatarii eluſi remanerent a publica fide, & praxi ipſius Datariæ, & quia alias remanerent in damno ſi pretium ſic ab eis exburſatum non reſtitueretur.

Nil relevante, quod in ſupplicationibus, quæ per Pa- 12 pam ſignantur, non fiat mentio de quantitate pretii, pro quo Officium fuit reſignatum; quia ultra quod ſufficit, quod agatur de officiis venalibus, quæ Papa optime ſcit eſſet in commercio, & reſignari prævia exburſatione ſoliti pretii. juxta ſupradictam ampliſſimam facultatem de dictis Officiis diſponendi, ab Innocentio VIII. conceſſam; objectum corruit ex facto, advertendo, quod pretium non ſolvitur reſignanti, niſi prius Officialis Componendæ in calce ordinis faciat fidem de reſignatione ſecuta in favorem ementis; Sicque Dataria, & Papa, mediante proprio Officiali adhunc effectum præpoſito, optime ſciunt quantitatem pretii, quo ſingula Officia venduntur. Scientia enim Officialis in hac materia dicitur ſcientia ipſius Principis, Conſt. *de falſi ſcient. & ignor. inſpect.* 72. *n.* 9. *cum tribus ſeqq.*

Ex quibus ceſſat objectum, quod Camera reſtitueret id 13 quod non accepit contra propriam ſignificationem d. verbi, *reſtitutis*, dum enim iſta Officia fuerunt ab initio erecta ad libitum poſſeſſorum reſignabilia, & illorum pretium non erat fixum, ſed variabile, juxta temporum conditiones, quemadmodum Dataria pluries in vacationibus dictorum Officiorum lucrata eſt magnas pecuniarum ſummas, dicta officia vendendo pretio longe majori, & currenti, ita juſtum videtur, quod in hoc caſu ſuppreſſionis ſolvat Officialibus pretium, ipſa Dataria approbante, exburſatum reſignantibus, neque exinde læditur vera ſignificatio verbi; 14 *reſtituere*, nam æque bene recipit ſignificatum dandi, vel ſolvendi, ut ſunt *Text. expreſſi in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verb. ſignif. l. cum quidam* 21. *in fin. de legat.* 2. ibi Etenim verbum *reddendi*, quamquam ſignificationem habeat retrodandi, recepit tamen, & per ſe dandi ſignificationem, *& leges heres meus* 100. *ff. de legat.* 3. Rot. *deciſ.* 77. *ex n.* 12. *& deciſ.* 90. *n.* 23. cor. Arguell. 15 ſtante præſertim ſubjecta materia, quæ ex ſupra deductis non patitur reſtrictionem ad pretium immediate ſolutum Datariæ, ſeu juxta germanum, & verum ſenſum Bullæ, reſtitutio in ea ordinata intelligitur reſpectu Officialis ſolventis, qui exburſavit pretium, non autem reſpectu Datariæ: Ideoque omnibus Secretariis, tempore ſuppreſſionis viventibus, pretium per eos exburſatum reſtitui jubetur.

Quinimo cum acquirens Officium, ut infra dicam 16 ignoret perſonam reſignantem, & dirigat ordinem Banco, ſolvibilem perſonæ incertæ, ſcilicet: *A chi averà raſſegnato liberamente un Segretariato Apoſtolico, che con fede del Miniſtro delle Componende, e ricevuta del reſignante ſaranno bene pagati, &c.*

Hinc dum ſolutio non poteſt effectuari, niſi dictus Miniſter ſubditus ordinem faciat fidem, quod talis perſona Officiorum libere reſignavit, ſequitur talem ſolutionem pretii vere imputari, & referri ad Datariam, ſeu ejus Miniſtrum, qui deſignat, & ſpecificat, & approbat perſonam, cui ſolutio eſt facienda, non autem ad Officialem dantem ordinem, qui talem ſpecificationem non facit, & ignorat prorſus cuinam pecuniæ ſolvendæ ſint, quæ abſque ſpecifica expreſſione liberæ reſignationis ſecutæ, ſolutæ non fuiſſent, ideoque in caſu ſuppreſſionis, ſemper Dataria reſtituere debet pretium, modo, quo ſupra ſolutum eſt reſignantibus, cum etiam in ſenſu ſtricto, & rigoroſo verbum, *reſtituere*, hoc caſu ſuam recipiat ſignificationem.

Non ſubſiſtit aſſerta obſervantia contraria, quod ſcilicet in ſimilibus ſuppreſſionibus Officiorum reſtitutum fuerit ſolum pretium Cameræ ſolutum; cum immo appareat, fuiſſe reſtitutum pretium ab unoquoque Officiali ſolutum in ſui Officii acquiſitione, ut notorium eſt; & idem R. P. D. de Luca fateatur in ſecundo Diſcurſo §. *omniſque difficultas*, & dictus Advocatus fiſcalis in ſua prima informatione §. *Idemque poſt B. Pium*, ubi hujuſmodi afferuntur exempla, ad demonſtrandum non deberi pretium currens, ſed tantum pretium ſolutum, quod nunquam fuit controverſum, licet poſtea ex improviſo contraria, ac tam diverſam prodiecit reſolutio. Cæterum ſufficit reſpondere cum dicto R. P. D. de Luca, prout in ſupradicto diſcurſu, caſum noſtrum carere omni difficultate, dum habemus illum deciſum in verbis, per Bullam mandantem per verba multum ampla, & prægnantia reſtitui integre, & ſine ulla diminutione pretium a ſingulis Secretariis in acquiſitione Officii ſolutum, quod equidem non docetur fuiſſe diſpoſitum in exemplis per Cameram ſuppoſitis (quæ tamen non admittimus, ut ſuis loco, & tempore demonſtrabitur) & propterea fruſtratorium eſt adducere exempla, quando viget lex clara, quæ in individuo determinat in caſu ſuppreſſionis præciſam reſtitutionem pretii quod ſinguli Officiales in emptione proprii Officii exburſarunt.

17 Demum quod aliqui ex Secretariis, qui longo tempore Officia retinuerunt, fructus exceſſivos perceperint, cum quibus capitale fuerit ſatisfactum, nullum prorſus habet fundamentum; Tum quia hæc exaggerata exceſſivitas fructuum non juſtificatur, Tum etiam, quia ob emolumentorum incertitudinem, & periculum vitæ Officialis qui poterat poſt modicum tempus mori, & perdere totum pretium, licita eſt major fructuum perceptio, ut paſſim practicatur in Societatibus Officii, & ſimilibus contractibus vitalitiis, nec ex quo D. O. M. alicui conceſſerit longum vitæ ſpatium, & inde in exactione fructuum continuaverit, debent in ejus præjudicium fructus imputari in capitale; Tum tandem quia ceſſat omnis difficultas ex ipſa Bulla Innocentii Octavi in fine, ubi cavetur, quod in reſtitutione capitalis Secretariis facienda in caſu ſuppreſſionis, nullo modo, & nulla ratione, vel cauſa computari poſſint, aut debeant in toto, vel in aliqua parte emolumenta ipſius Officii, quæ forte interim percepiſſe apparet, quæ ipſos, & eorum quemlibet juſto, & legitimo titulo ſibi interim acquirere, & ſua facere Papa decrevit, & declaravit, ſi enim cum ipſis Secretariis conveniſſe, & pacto expreſſo eis pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus cum Cardinalium aſſenſu, & conſenſu fuiſſe ſolemniter pollicitum in fide Romani Pontificis, recognitum, & atteſtatum fuit. Igitur ex motivo æquitatis, neque ex alia juſta ratione poteſt Camera ſub prætextu perceptionis iſtorum fructuum retardare noſtris principalibus integram pretii reſtitutionem.

Imo omnis æquitas urget pro DD. Secretariis contra
18 Cameram; Quæ mediante tali ſuppreſſione fecit immodicum lucrum cum notabili damno Officialium; tum in ſorte ob pretii augmentum non reſtitutum, tum etiam in fructibus in magna quantitate diminutis, ut dicitur ab eodem R. P. D. de Luca in tertio diſcurſu relato in dicto *Summ. n. 8.* ibi: *Attamen in iſto diſcurſu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum eſt majus, & irreparabile, dum e converſo damnum Cameræ reparatur a magna utilitate, quæ ex dicta ſuppreſſione reſultat.* Unde eo minus videtur permittendum, quod Camera pluribus Secretariis inferat aliud damnum irreparabile totalis privationis pretii, titulo oneroſo in emptione Officiorum ſoluti.

19 Eadem pretii reſtitutio ex juribus ſupra ponderatis competit præfatis RR. PP. DD. Coſtaguto, Duratio, Nicolino de Aſte, ac D. Jacobo Montiono, quibus per immediatam, vel mediatam reſignationem Donatariorum Papæ, fuerunt ab ipſo Papa conceſſa Officia, prævia excuſatione pretii effectivi tunc currentis. Nec quidquam obſtat, quod Dataria nihil receperit, ſed Papa Officia, eorumque pretium donaverit. Cum enim non poſſit dubitari, quin Romani Pontifices pro tempore voluerint de
his Officiis vacantibus ad libitum diſponere, & gratia 20
quandoque illa elargiti eorum conjunctis, familiaribus & benevolis, qui illa pro ſe retinent, vel accepto pretio aliis vendunt, & reſignant, ut educendo praxim Romanæ Curiæ ſuper venditione, ac acquiſitione hujuſmodi Officiorum teſtatur R. P. D. de Luca *de Regalib. diſc. num. 11.* ubi refert caſum, in quo Cardinalis, & Princeps fratres de Ludoviſiia, tunc nepotes ſanct. memor. Gregorii XV. vendiderunt R. P. D. Caraſæ 62. Officia vacabilia minora a Pontifice Patrono donata ad eorum liberam diſpoſitionem, & commodum pro ſcutis 83755. ut legitur in principii diſcurſus, & dicto *n. 11. verſ. Et quandoque ſolet*, & in noſtris terminis Caſtraçan. *de Sec. Offic. cap. 2. num. 14. & ſeqq.* ubi quod poteſt Papa Officia iſta vacabilia donare, quia exinde non læditur dignitas Pontificatus, & altera miſera eſſet fortuna Principum ſi nil alienare, vel donare poſſent, *& ſub num. 19.* refert præciſa exempla Officiorum Secretariatus Apoſtolici, quæ fuerunt donata, ac *num. 20. cum ſeqq.* & plene reſpondet omnibus contrariis.

Sequitur quod nec ipſiſmet Donatariis poſſit adimi pre- 21
tium officii, quando, ut in præſenti Sanctiſſimus Dominus noſter declaravit, quod in facienda ſuppreſſione adhibere nolebat ſupremam ſuam, & abſolutam poteſtatem, ſed tantum ſimplicem, & ordinariam, quæ intra limites juris regulatur, Peregr. *de Jur. fiſc. lib. 1. tit. 3. ſub n. 27. verſ. pro concordia*, Fagnan. *in cap. conſultationibus, n. 76. & ſeqq. de Cler. ægrot.* Cotell. *de donat. diſc. 2. p. 6. ex n. 105. uſque ad 202.* Dantes rationem, quia Princeps de-
bet immotus permanere in ſuis liberalitatibus ſicut Po- 22
lus in Cœlo, & lapis angularis, quodque amplitudo Principatus non per ea, quæ accipit, ſed per ea, quæ donat, apparet, Barboſ. *in c. 1. n. 10. rec. & c. in donationibus, de probationibus*, Surd. *dec. 234. n. 10.* ſine difficul-
tate quia ſumus in ſimplici officio venali, nullam habens 23
prærogativam. Unde dicitur proprie donatum ipſum pretium, ut latius *in d. diſc.*

Additur præſertim ampliſſimis clauſulis, ſcilicet, motu 24
proprio officium, pretium, &c. illiuſque pretium donatione pura, perpetua, irrevocabili, inter vivos, &c. donamus remittimus, &c. & condonamus, cum clauſula ſublata, & decreto irritanti: quæ omnia demonſtrant enixam Pontificum voluntatem ſuper hujuſmodi donationum perpetuitate, & irrevocabilitate omnino obſervandam.

Nec obſtat quod Princeps per viam legis generalis, & ea cauſa publicæ neceſſitatis, & utilitatis poſſit conceſſiones gratuitas revocare, quia ad hoc ut diſpoſitio, ex qua tollitur jus tertii maxime, emanata ex ſola poteſtate ordinaria, prætendi poſſit ex cauſa publica, opus eſt quod conſtet, tali indigentiæ aliter provideri non poſſe, quam aliquorum dumtaxat ſubditorum juribus derogando; eorumque bona Principi applicando, Fagnan. *in dict. cap. Conſultationibus, n. 79. de Cler. ægro. & in terminis noſtris in cap. 1. num. 34. & 35. de probat.* quod certe non militabat in caſu noſtro, ut facile conſideranti innoteſcit, dum non deerant plurimæ viæ, quibus Cameræ indigentiis ſubveniri poterat, onere per univerſos ſubditos diſtributo.

Alterum pariter ſuppoſitum, quod proceſſum fuerit per 25
viam legis univerſalis, ultra infra deducenda, manifeſte corruit; Ad hunc enim effectum requiritur pro forma ſubſtantiali, quod talis lex non capiat aliquas tantum perſonas in particulari, licet in univerſum acceptas, ut quandoque accipitur aliquod Collegium, quia tunc non dicitur facta per viam legis univerſalis, ut in ſpecie diſpoſitionis ordinatæ contra omnes perſonas de certo quarterio Civitatis, Scac. *de appell. qu. 17. 17. limit. 20. n. 7.* Rota *dec. 50. n. 19. p. 2. diverſ.* ſed referri debet ad omnes ſubditos, alias lex, amiſſa propria natura, degeneraret in præceptum particulare ad *Text. in cap. erit autem lex 4. diſt. 1. l. 1. ff. de legib.* Rota *d. dec. 50. n. 17. p. 11. diverſor.*

Quod ſine difficultate procedit in noſtra facti ſpecie, quia 26
ſuppreſſio officiorum non emanavit abſque reſtitutione pretii, quoad omnes & ſingulos officiales, ſed particulariter tantum quoad aliquos, qui poſſidebant officia, ab initio, provenientia a Dataria, titulo donationis, quamvis

illa

illa rigoroſo pretio currenti; ſicut cæteri Officiales emiſ-
ſent; Unde in ordine ad iſtos non videtur dubitandum
quin diſpoſitio ſit particularis, non autem generalis ad tra-
dita per Suarez, *de legib. lib.* 1. *cap.* 7. *per tot.*

Nil autem relevat, quod Camera non debet reſtituere
peccunias, quas non recepit. Nam præter ſupra deducta,
quod verbum *reſtituetis* in Bulla Piana appoſitum, recipiat
etiam ſignificationem dandi, ſeu condonando pretium,
cenſetur, quod prius illud habuerit, & deinde eiſdem do-
natariis reſtituerit, quodque in hujuſmodi facto duplex
actus intervenerit, ſolutionis ſcilicet, & reſtitutionis, ad
Text. in l. perveniſſe 171. *ff. de verb. ſignif.* Rebuff. *in l. li-
berationis, col.* 1. *verſ. videlicet, eod. tit. fol. mihi* 247.

Imo durisſimum eſt, quod actus a mera Pontificis vo-
luntate dependens tam ingentis præjudicii eſse debeat illis
29 emptoribus, qui, nullo eorum facto intercedente, more
ſolito, ac bona fide officia a prædictis donatariis proce-
dentia reali, & effectivo exburſato pretio, ac cum Prin-
cipis conſenſu emerunt. Poterant enim Pontifices dona-
re, & non donare, ſi officia hujuſmodi non donaſſent, ſed
vendidiſſent, nullum dictis emptoribus præjudicium fuiſ-
ſet illatum. Unde cum deinde placuerit Sanctiſſimo, ea
ſupprimere, cauſa dignoſci non poteſt, quare officia ab
iſtis poſſeſſa redire debeant ad Principem donantem, pre-
tium autem remanere penes donatarios, & ipſi tertii
poſſeſſores, qui officia bona fide, ac ſub fide Principis,
titulo emptionis acquiſiverunt, pretio, & officio carere,
atque ita ſub fide publica decipi, damnumque irrepara-
bile ex facto tantum Principis donantis procedens, nulla
eorum culpa; Imo contra omnem præteritam obſervan-
tiam, innocentiſſime ſubire.

Denique ſemper urget inevitabilis, & literalis reſpon-
ſio, quod nempe Bulla Piana non dicit, quod in caſu
ſuppreſſionis reſtituatur pretium ſolutum Datariæ, ſed
indefinite, & generaliter mandat reſtitui ſingulis Secre-
tariis tunc viventibus pecunias, pro quibus eos officia
emiſſe conſtiterit; igitur ad effectum reſtituendi pretium
ſatis eſt, quod prædicti Domini Officiales, tunc viven-
tes de tempore ſuppreſſionis, doceant ſe officia a Poſſeſ-
ſoribus legitime emiſſe, & pretium perſolviſſe, ut patet
ad ſenſum.

Idque indubitanter procedit, ponderando, quod con-
tractio, & venditio iſtorum officiorum fit publice, & pa-
lam, mediantibus Proxenetis; Unde emere volentes, ut
dixi, neſciunt perſonam venditoris, nec quis ſit reſignans,
ſed bona fide, juxta communem praxim faciunt ordines
directos Monti Pietatis, vel alteri publico banco, ut ſol-
30 vatur tanta pecunia ei, qui libere officium reſignaverit,
ſolvenda cum fide adminiſtratoris Componendæ, vel al-
terius miniſtri, per Principem ad id deputati ſuper tali li-
bera reſignatione, deinde venditor reſignat officium in
manu dicti Officialis repræſentantis ipſum Papam, per
quam reſignationem jus ſuum totaliter remanet extin-
ctum, ac ſucceſſive Summus Pontifex novum jus ex in-
tegro efformat, & officium concedit tali ementi, ſen re-
ſignatario, qui propterea fidem publicam ipſius Principis
ſequitur, quem in ejus directum, & immediatum aucto-
rem agnoſcit, non autem perſonam reſignantem, quæ
ſolum eſt cauſa, propter quam ſequitur reſignatio, ut be-
ne docet R. P. D. de Luca, *de regal. diſc.* 2. *n.* 10. *&* 17.
& diſc. 39. *ſub num.* 6. *verſic. ex ea viva ratione cum ſeqq. &
in eodem lib.* 2. *de regal. diſc.* 163. *n.* 12. quem ſequuta fuit
Rota *in Romana Locorum Montium*, 22. *Junii* 1671. *§.
quia ex facto, cor. Reverendiſs. Taya.*

Cum ergo prædicti Domini Officiales, juxta praxim
31 ſupradictam vigentem in Curia Romana, palam, & bo-
na fide fecerint ordines perſonæ incertæ, ſcilicet: *A chi
averà liberamente raſſegnato in perſona di me infraſcritto
in Segretario Apoſtolico*, & Papa reſignationem officio-
rum admiſerit poſſeſſoribus, qui illa, donatione median-
te, acquiſiverant, optime conſcius, quod iſti pretium a
reſignatariis receperant, ut latius in *Summ. dicto n* 9. ui-
que Domini Principales mei, qui non ſunt ſucceſſores,
aut cauſam habentes a d. donatariis, neque fidem, aut
jus privatæ perſonæ reſignantis, ſed ſolam fidem publi-
cam Principis ſecuti ſunt, non poſſunt, nec debent re-
manere eluſi, & privati pretio officiorum, ſub prætextu
quod eorum auctores pretium Datariæ non ſolverint, ſed
habent in debitorem ipſum Principem, cum quo dicuntur
contraxiſſe, ut optime ponderat R. P. D. de Luca, *d. diſc.*
39. *ſub n.* 6. *& diſc.* 163. *ſub n.* 12. *verſic. igitur ille, juncto
verſ. An autem Princeps, & Rota in citata Rom. Locorum*
Card. de Luca, de Off. Venal. &c.

*Montium, §. maxime conſiderato, cum ſequent. cor. Reve-
rendiſs. D. meo Taya, & in particula quæ datur in calce.*

Fortius vero hæc militant reſpectu RR. PP. DD. Coſte- 32
gutii, de Aſte, ac D. Mancioni, qui immediate habue-
runt officia ab aliis reſignantibus, qui prius ſolverant pre-
tium Officialibus donatariis; Eſſet enim a ſæculo inaudi-
tum, quod qui vult emere officia vacabilia, debeat prius
inquirere, quis ſit venditor, an & quod pretium ſolve-
rit, & cui, & ſic gradatim aſcendere uſque ad primum,
qui immediate habuit a Dataria, ut appareat, an iſte Da-
tariæ pretium ſolverit. Certe hoc admiſſo deſtrueretur
publicum commercium, & redderetur impoſſibilis prom-
pta, & quotidiana venditio officiorum in maximum Cu- 33
riæ, & Principis detrimentum; Imo funditus deſtructa
remaneret publica bona fides, & innumeræ familiæ (quę
cum redditibus iſtorum officiorum ſuſtentantur, ut con-
ſiderat R. P. D. de Luca, *dicto diſcurſ.* 2. *de regal. ſub nu.*
7. *verſ. ſecundi generis, & verſ. tertii demum*) eus ſine
propria culpa amiſſas deplorarent, ſi inquiſitio hujuſ-
modi conceſſionis factæ ab initio per Datariam locum
haberet; Unde inſequenda potius videtur juſtitia, æqui-
tatis dulcedine temperata, ut iſti, qui bona fide, & au- 34
thorizante ipſo Principe, officia emerunt, eorum pretium
conſequantur, ad tradita per Rotam in ſæpe citata Ro-
mana Locorum Montium, coram Reverendiſſimo Taya,
§. final. ut in dicta particula.

Non ſolum autem prædictis DD. Emptoribus reſti- 35
tuendum eſt pretium ab ipſorum ſingulis exburſatum, ſed
etiam augmentum pretii currentis, tempore ſuppreſſio-
nis officiorum, ea optima, & fundamentali ratione, quod
ubi Princeps aufert rem aliquam a ſubdito, etiam ex cau-
ſa publicæ utilitatis, vel neceſſitatis tenetur ei perſolve-
re juſtum, & æquivalens pretium, ne plus unus, quam
cæteri ſubditi contra juſtitiam diſtributivam prægravetur,
ut relatis Canoniſtis, cæteriſque antiquioribus late pro-
bant Roland. *conſ.* 69. *n.* 15. *& ſeqq. per tot. lib.* 2. *& conſil.*
71. *ſignanter n.* 9. 10. *lib.* 3. Natta *conſ.* 554. *per tot.* Maſtrill.
de Magiſtr. lib. 3. *c.* 4. *num.* 351. *uſque ad* 363. Rot. cor.
Ubaldo, *dec.* 478. *n.* 9. *& ſeq. & in puncto pretii officii ſup-
preſſi*, Franc. Marc. *dec.* 383. *per tot.*

Pretium autem juſtum dicitur illud, quod, juxta com- 36
munem æſtimationem, officia de tempore ſuppreſſionis
valebant, non autem illud, quod de præterito empta fue-
runt per Text. *in l.* 3. *§. Divi, ff. de jur. Fiſc.* ibi juſta pretia
non ex præterita exemptione, ſed ex præſenti æſtimatione
conſtitui, quem in his terminis in officiis vacabilibus ex-
pendit Rot. *deciſ.* 197. *n.* 1. *& ſeqq. p.* 15. *rec.* ſolidam aſſi-
gnamus rationem, qua res empta poſt perfectum contra-
ctum trahit ſecum augmentum, & diminutionem com- 37
modo, & periculo emptoris; in Romana Officii Curſo-
ratus, 15. Februarii 1665. §. Ex quibus cor. R. P. D. Uba-
go, ac in puncto ſuppreſſionis iſtorum officiorum, quod
reſtituendum ſit pretium currens bon. mem. Fagnan. *in cap.
Ex Epiſtola, n.* 11. *& ſeqq. de prob.*

Non obſtat, quod Princeps, ratione publicæ utilita- 38
tis, per viam legis generalis, poſſit contractus a ſe fa-
ctos revocare, & moderari juxta *deciſ.* Capyc. Latt. 188.
quia Capyc. non agit de pretio ſolvendo in caſu, quo
Princeps ex publica cauſa res ab aliquibus privatis aufer-
ret, ſed de minuendis, & reducendis ad æqualitatem per
viam legis univerſalis, annuis redditibus per Regiam
Cameram venditis, quorum dos, ſive fundus conſi-
ſtens in publicis gabellis, cogente neceſſitate popula-
rium ſeditionum, vix ad dimidiam redactus fuerat, qui-
ve anni redditus licet de tempore erectionis ſtabiliti
in ſeptem pro centenario, tamen urgentibus d. tumulti-
bus, venditi reperiebantur ad rationem, pluſquam tri-
ginta pro centenario, unde his omnibus ponderatis fir-
mat potuiſſe Regiam Cameram dictos annuos redditus
reducere, ut unuſquiſque eis frueretur pro quantitate
pretii ſoluti, ponderans præcipuam rationem, quod d.
annui redditus eſſent in ſumma certa jam a principio
ſtabiliti per Regiam legem; ſicque reſpectu illorum,
qui emerant viliori pretio, contractus apparebat exceſſi-
vus, & reductione dignus, ut *num.* 87. *& ſeqq. & num.*
103. contrarium admittit, ubi fructus eſſent incerti,
& a lege non determinati, prout erant fructus Secre-
tariatuum.

Nequit igitur hæc doctrina applicari caſui noſtro, quia 39
hic non verſamus in lege univerſali ſuper diminutione
annuorum reddit13uum, prout præteritis temporibus fuit
reductio generalis fructuum locorum Montium, qui

vere dici poſſet caſus, Capyc. Latr. ſed agitur de particulari diſpoſitione, per quam ob publicam utilitatem ablata fuerunt Officia vigintiquatuor perſonis tantum, illa juſto titulo poſſidentibus, quo caſu intrat contraria concluſio, ut illis ſolvi debeat integrum pretium rei ademptæ, cum non poſſit dici diſpoſitio per viam legis univerſalis illa,
40 quæ reſtringitur ad certas perſonas, ut reſpondet Rolund. *d. conſil. 69. n. 44. lib.* 2. R. P. D. de Luca, *de Regal. diſ.* 144. *ſub n.* 33. *verſ. attamen utraque ratio fiſcalium*, & firmat Capyc. Latr. *d. diſc.* 188 *ſub n.* 121. ibi: *Injunctum eſſet, quia non poſſet dici id fieri pro bono publico per legem omnibus communem, ſed ſolum reſpectu creditorum ſuper antiquis arrendamentis, quod fieri non poteſt*, &c.

Minus facit, quod non agatur de bonis patrimoniali-
41 bus, & propriis a Principe ablatis, ſed de Officiis, quorum dominium directum eſt penes ipſum Principem, quia nos non petimus pretium dominii directi, quod non eſt in commercio, ſed pretium concernens merum, & ſimplex intereſſe burſale dictorum Officiorum non habentium annexam juriſdictionem; In his enim Officia æquiparantur bonis mere allodialibus, & liberis, Gratian. *diſc.* 670. *n.* 12. *& ſeqq.* pluribuſque relatis, Rota *deciſ.* 395. *n.* 8. 9. *&* 10. *p.* 18. *rec.* Indeque totale pretium ſemper reficiendum eſt, ne ſubditus damnum publici levaminis indebite patiatur, ut individualiter hanc diſtinctionem inter ademptionem rei allodialis, & rei de directo dominio Principis plane rejicitur Roland. *d. conſ.* 69. *num.* 15. *& ſeqq. lib.* 2. Natta *d. conſ.* 564. *ſub num.* 10. *verſ. nec obſtat, cum pluribus ſequentibus*.

Similiter non urget prætenſa obſervantia reſtituendi
42 ſcuta centum pro ſingulo loco Montium non vacabilium, licet ex poſt eorum pretium creverit, ac quod alias fel. mem. Alexander VII. in ſuppreſſione Acolythorum Capellæ Pontificiæ, & fel. mem. Clemens X. ſupprimendo Secretarios Montium, & Officia Notariorum Cameræ, reſtituerit ſolum pretium, vel Cameræ, vel reſignandi ſolutum.

Siquidem extinctio locorum Montium non vacabilium
43 non facit ad rem; Tum quia in illorum erectione ſemper ſtatuitur reſtitutio pretii ad rationem fixam ſcutor. 100. pro quolibet loco; Tum quia Camera poſt primum partium nunquam ſucceſſive vendit iſta loca Montium non vacabilium, quia cum non vacent, nunquam ad eam redeunt, ſicque Camera in his non approbat mutationem valoris, ut facit in Officiis, & Montibus vacabilibus; Ideo ſtante diverſitate rationis corruit argumentum de uno ad aliud.

Extinctio vero dictorum Officiorum Capellæ Pontificiæ non ſuffragatur, quia non conſtat quod tempore ſup-
44 preſſionis illorum pretium eſſet auctum ultra illud, quo fuerant empta Officia a ſingulis Officialibus (prout auctum reperitur pretium noſtrorum Officiorum) nec pariter urgeat alia ſuppreſſio Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, quia d. Officia non quemadmodum noſtra æquales redditus, & ſic æquale pretium habebant, ſed ex majori, vel minori lucro, quod ſingula reddebant ob majorem, vel minorem expeditionum quantitatem in illis fieri ſolitarum, eorum valor, & pretium deſumebatur; Ideoque, cum non adeſſet pretium uniforme, prout erat in noſtris Officiis Secretariatuum eoſdem fructus idemque pretium habentibus, deſervire nequeunt pro exemplo in caſu noſtro, nec ab illis deduci poteſt obſervantia, quæ, ut relevet, probari debet individualis in caſu præciſo, de quo agitur, Greg. *deciſ.* 451. *n.* 7. *& dec.* 350. *n.* 18. *p.* 16. *rec.*

Cæterum obſervantia apertiſſime militat pro noſtris
45 Principaribus; nam quando fel. mem. Alex. VII. ſuppreſſit Montes vacabiles, licet in erectione per Cameram venditi fuiſſent ſcutis 100. pro quolibet, & occurrentibus deinde eorum vacationibus diverſis pretii per Cameram, & etiam per privatos venditi, ac reſpective reſignati fuiſſent, ac licet dubius apparuiſſet articulus, an ſolvi deberet pretium a Montiſtis ſolutum, vel præſens æſtimatio. Nihilominus d. Pontifex amplexus eſt opinionem Montiſtis favorabilem, eiſque ſolvi mandavit pretium currens de tempore ſuppreſſionis, nempe ſcuta 150. pro ſingulo loco, ut legitur in ipſa Bulla, ibi: *In hoc etiam ſatagentes creditores Montium extinctorum pietatis, & munificentia noſtra agnoſcere experimentum, dum pro locis extinctis, ex quibus Camera noſtra initio illorum erectionis ſcuta 100. in ſingulis loco recepit, & aliquorum judicio, donaſſi ad ejuſdem quantitatis recepta reſtitutionem forte teneremur, nihilominus illa plus fere dimidio æſtimata libentiſſime refundimus*, &c.

Nec relevat reſponſio, quod d. Pontifex id fecerit ex 46
motivo munificentiæ, non autem obligationis; nam quamvis adhibita fuerint dicta verba honorifica, tamen veritas eſt, quod fuit reſtitutum pretium currens, & credi debet id eveniſſe, ex quo Papa invenit articulum dubium ſciens, quod in dubiis contra fiſcum eſt reſolvendum ex *l. non puto, ff. de jur. fiſci.*

Tandem obligationi reſtituendi pretium currens de tem- 47
pore ſuppreſſionis non obſtat memorata Bulla S. Pii V. mandans reſtitui ſingulis Secretariis integre, & ſine diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit; Siquidem pro remotione objecti præmittendum eſt, quod B. Pontifex in d. Bulla expreſſe declaravit ſe favore Collegii velle diſponere, ejuſque privilegia urgere, ibi: *Ad hoc d. Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, &c. Dum ergo immediate poſt diſponit, quod in caſu ſuppreſſionis debeat unicuique reſtitui pretium, quo Officium emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit, palam eſt, quod voluit quidem Secretarios aſſecurare a periculo diminutionis pretii, itaut ſemper eſſet reſtituendum pretium ab eis ſolutum, non autem quod voluerit eiſdem Secretariis notabile præjudicium irrogare, auferendo augmentum pretii, illis tanquam Dominis Officiorum de jure debitum. Certum quippe eſt, quod ubi Princeps privilegium alicui, aut ſpecialem gratiam elargitur, talis conceſſio non eſt trahenda ad diminutionem Jurium aliunde eidem Perſonæ competentium, ſed firmis omnibus aliis Juribus debet novum privilegium ſuperaddere per tex. *in l. hac ſaluberrima, Cod. de prepoſ.*
Agen. *lib.* 12. ibi: *Cum per abſurdum, perque temerarium* 48
ſit hanc noſtra liberalitatem pietatis quemquam aſtuta interpretatione, non ad augmentum anteriorum privilegiorum ſed ad diminutionem pervertere, &c. Ibique notat Bartol. Alex. *conſ.* 32. *n.* 2. *& ſeqq. lib.* 5. Jaſ. *conſ.* 59. *n.* 9. 10. *&* 11. *lib.* 3. Rot. *dec.* 715. *n.* 7. *p.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Minuſque ſuffragatur, quod d. Bulla Piana expreſſerit 49
augmentum pretii currentis in Secretariatu proxime vacaturo, quod tunc Collegio applicavit, quaſi ubi non expreſſit dictum augmentum, cenſeatur illud denegaſſe, quia hujuſmodi illatio deſumpta ex diſcretivo modo loquendi, ceſſat, quando caſus omiſſus ſuppletur a diſpoſitione juris, ut in præſenti, Rot. *dec.* 17. *n.* 19. *p.* 16. *rec.*

Unde ſufficit nobis, quod pretium currens non fuerit expreſſe ademptum, ad hoc, ut pro illius conſecutione poſſimus uti beneficio juris communis tribuentis Dominis Officiorum dicti pretii augmentum ex ſupracitatis.

Nulliuſque momenti eſt ponderatio, quod dicta Bulla 50
maximum contulerit Secretariis beneficium in eo, quod fuerint aſſecurati a periculo diminutionis pretii, quia imo hoc periculum parum erat timendum, nam iſto caſu Camera non potuiſſet cogi ad ſupprimenda Officia, nec certe illa umquam ſuppreſſiſſet, niſi magna ad ſui favorem reſultaſſet utilitas, ſicque ceſſat ratio evitandæ claudicationis exadverſo adducta, ut nimirum ſicuti Camera ſenſiſſet incommodum reſtitutionis pretii ſoluti, diminuto Officii valore, Ita ſentire debeat incommodum augmenti; ultra quod talis ratio eſt quidem conſiderabilis in contractibus, non autem in privilegiis, & gratiis, in quibus verſamur, nam Princeps dum concedit privilegium, utique vult meliorem eſſe conditionem perſonæ privilegiatæ, quam ipſius Cameræ, ut de ſe patet.

Deveniendo modo ad tria Officia, nempe Equitis Acciajoli, R. P. D. Curſii, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruſpoli, in quibus cadit particularis inſpectio.

Quoad primum D. Equitis Acciajoli non videtur poſſe 51
controverti reſtitutio integri pretii per eum ſoluti Eminentiſs. Domino Cardinali Chiſio, ſub prætextu, quod non fuerit in ejus perſona expedita reſignatio. Etenim ſciendum eſt in facto, quod uſque a die prima Septembris 1670. D. Eminentiſſimus Cardinalis vendidit prædicto D. Equiti unum Officium Secretariatus, recepto pretio ſcut. 12000. mandavitque Depoſitario Collegii, ut ſtante dicta venditione, emolumenta, & fructus dicti Officii conſignaret eidem D. Acciajolo, ut ex eodem tempore, ille ſemper exegit. Ulterius de anno 1675. ſuper hujuſmodi Officii reſignatione fuit porrecta ſupplicatio ſanct. mem. Clementi X. & per eum ſignata, quæ tamen remanſit in manibus D. Druot Miniſtri a Papa deputati ſuper expeditione hujuſmodi ſupplicationum, ſed ob multiplicitatem negotiorum dicti Miniſtri non fuit pro-

proceſſum ad reſignationem, alioſque actus concernentes executionem gratiæ, quæ omnia præfatus D. Eques pluries expoſuit, & juſtificavit apud dict. Congregationem a Sanctiſſimo deputatam ſuper hac ſuppreſſione, & inceſſanter inſtetit, ut ſaltem nova ſibi ſignaretur ſupplicatio, juxta clarum pactum a ſan. mem. Innoc. VIII. in erectione iſtorum Officiorum ſolemniter firmatum; At ſub prætextu, quod immineret ſuppreſſio, nihil obtinere potuit, & ſolum Camera ei ſolvere voluit ſcuta 15000. quæ habuerat Dataria, quando officium prædictum, uti vacans, contulit bonæ mem. Cardinali Bonviſio tunc Prælato.

Poſita igitur hac facti ſerie, dicimus D. Equiti debe-
52 ri integra ſcuta 22000. per eum exburſata in acquiſitione Officii, ex claris verbis Bullæ B. Pii ſupra ſæpius ponderatis; Nec obſtat, quod in ejus perſonam non fuerit expedita ſupplicatio, quia ad hunc effectum ſatis eſt, quod jamdiu fuerit a fel. mem. Clemente X. ſignata, cum gratia, ſola Papæ ſignatura perficiatur, Caſſador. *dec.* 2. *ſub n.* 10. *de penſion.* Rota cor. Zarat. *deciſ.* 34. *n.* 27. *cum ſeqq.* & ſi moriatur Papa poſt ſignatam ſupplicationem, antequam literæ conficiantur, gratia non expirat, late Gonzal. *ad regul.* 8. *Gloſſ.* 12. *num.* 44. *& ſeqq.* Advertens. *n.* 48. ideo emanaſſe regulam Cancellariæ de expediendis literis in forma, *rationi congruit*, ſuper ſupplicationibus ſignatis per Pontifices anteceſſores.

Fortius vero motivum ſtringit, attentis verbis d. Bullæ
53 Pianæ jubentis reſtitui integrum pretium, quo ſingulos Secretarios Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, quæ verba comprehendunt, nedum eos, qui acquiſiverunt titulum, & dominium Officii, ſed etiam illos, qui conſecuti ſunt commoditatem, uſum, aut inſiſtentiam facti, aut actionem ad Officium; *l. ſtipulatio iſta habere licet* 38. §. *hac quoque*, ibi: habere dupliciter accipitur, nam, & eum habere dicimus, qui rei Dominus eſt, & eum, qui Dominus quidem non eſt, ſed tenet, *ff. de verbor. oblig. & in l. id apud* 143. *ff. de verbor. ſignif.* ibi; id apud ſe quis habere videtur, de quo habet actionem, habetur enim quod peti poteſt, *& in l.* 1. §. *quod autem. ff. de vi, & vi armat.* Rot. *deciſ.* 358. *n.* 1. apud Cenc. *de Cenſ.* Cum ergo incontroverſum ſit emptorem Officii ſine literarum expeditione habere uſum, & commoditatem, ac nudum factum detentionis, prout certe habuit D. Acciajolus, ſequitur ipſum habuiſſe Officium in ſubjecta materia, & ad effectum, de quo agitur.

Et in omnes caſus, cum in Bulla erectionis Collegii
54 fel. mem. Innocentius VIII. voluerit, ut Secretarii libere de eorum Officiis diſponere valeant, nec poſſit, aut debeat eorumdem Officiorum reſignationis receptio quavis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri, etiam reſignantes ipſi infirmi, & veriſimiliter infra viginti dies deceſſuri forent, & decederent, &c. Hinc dum Dominus Eques pluries, atque pluries, ut dixi, tempore habili, & antequam emanaſſet ſuppreſſio, inſtetit pro admiſſione novæ reſignationis in ſui favorem, & ex adverſo per Datariam fuit impedita, & denegata, ſequitur propterea, quod reſpectu D. Equitis talis gratia haberi debeat pro obtenta, & impetrata in odium impedientis, *l. ſi vehenda*, §. *idem juris l. Rhod. de jact. l. non exigimus*, §. 1. *ff. ſi quis cautien.* Rot. *Recent. dec.* 19. *n.* 9. 10. *p.* 7.

55 Nec dicatur, quod Collegium tunc erat de proximo ſupprimendum. Ideoque non eſſet admittenda reſignatio pro majori pretio in præjudicium Datariæ, quia cum tempore inſtantiæ factæ per D. Equitem determinatio ſupprimendi ſtaret in mentem retenta, & adhuc executioni demandata non eſſet, actique nihil ponebat in eſſe, nec in aliquo Officiorum naturam alterabat, Rota *deciſ.* 360. *n.* 9. *p.* 16. *rec.* Quod quidem manibus palpatur, nam officiales durante rumore ſuppreſſionis, continuarunt in ſolito exercitio, & exactione fructuum. Ideoque dum ex natura dictorum Officiorum derivabat obligatio admittendi reſignationem ad omnem requiſitionem Officialis, utique denegari non poterat petita reſignationis expeditio, alias non adimplerentur illa verba univerſalia Bullæ: *Nec poſſit, aut debeat* prædictorum Officiorum reſignationis receptio per Romanum Pontificem quavis ratione denegari, vel differri; jam enim aliqua ratione, ſeu colore expeditio reſignationis foret denegata, & ſic Pontificiæ promiſſionis fides violata remanſiſſet, quod non eſt permittendum.

Confirmantur prædicta, quia ſi ante actualem ſuppreſſionem ſecuta fuiſſet Officii vacatio per obitum Officialis certe Dataria lucrata fuiſſet Officii pretium, abſque eo, quod cogi potuiſſet ad illius reſtitutionem. Hinc autem pernecesſe ſequitur, quod omni temporis momento, quo Camera retinuit ſpem lucrandi officium per obitum Officialis fuerit etiam obligata ipſi Officiali obſervare, & adimplere omnia pacta promiſſa, inter quæ erat illud recipiendi, & nulla ratione denegandi, & differendi Officii reſignationem; hujuſmodi enim pactorum intuitu Officialis admiſit ſe huic periculo alias non contracturus, Card. Ottob. *dec.* 134. *n.* 16. *cum aliis vulgaribus*.

Eoque magis hæc ſibi locum vindicant in præſenti, ad- 56
vertendo, quod nulla adeſſe poterat ſuſpicio fraudis, aut ſimulatæ venditionis in præjudicium Cameræ. Conſtat enim de vera venditione Officii inter partes ſtabilita, & effectuata uſque de menſe Septembris 1670. cum ſolutione pretii ſcutorum 22000. ac fructuum perceptione, continuata per plures annos ſequentes, prout circumſtantiam antecedentis ſolutionis conſiderat Ancharan. *conſil.* 285. *n.* 4. *verſ. item jam erat dicta pecunia*. Imo patet, quod etiam alias ſignata fuerat ſupplicatio a ſan. mem. Clemente X. adeout a primo ad ultimum clare conſtet abſque ulla ratione fuiſſe denegatam D. Acciajolo expeditionem novæ reſignationis, & ideo illam haberi pro obtenta, & impetrata ad effectum, ut ſibi reſtitui debeat integrum pretium exburſatum ad formam Bullæ Pianæ.

Quoad ſecundum Officium R. P. D. Curſii, & D. Ab- 57
batis Leccii, præmitto in pacto, quod concluſa per Proxenetam venditione Secretariatus Apoſtolici, quem obtinebat Eminentiſſimus Cardinalis Chiſius, R. P. D. Curſius, & D. Abbas Leccius die 4. Septembris 1677. traxerunt ordinem ſcutorum 23000. D. Hieronymo Palazzeſco, ſolvendorum illi, qui libere, & abſque ulla exceptione, aut vinculo cum fructibus a die prima d. menſis reſignaſſet unum officium Secretariatus in perſonam D. Abbatis Sanctacrucii, cum reſervatione decreti ad favorem utriuſque ſcribentis pro medietate, cum autem ſecuta acceptatione dicti ordinis, poſtea de menſe Novembris incœpiſſet rumor ſuppreſſionis dictorum Officiorum, propter quem retardabatur admiſſio talis reſignationis, dicti DD. emptores inſteterunt apud D. Cardinalem, ut ipſis ordinem datum reſtitueret, ſed D. Cardinalis id recuſavit, aſſerendo, ſecuturam expeditionem conſignationis, unde porrecto memoriali Sanctiſſimo, illoque remiſſo ad Congregationem ſuper dicta ſuppreſſione deputatam, primo loco dictum fuit, quod reſignatio fuiſſet admiſſa, cum clauſula: *Circa approbationem pretii*, ſed quia D. Palazzeſcus hoc caſu non ſolviſſet pretium, ex quo in ordine præcipiebatur ſolvi ſcut. 23000. illi, qui libere, & abſque ullo vinculo Officium reſignaſſet; ideo diſcuſſo mature negotio in d. Congregatione, tandem die 16. Decembris 1657. fuit ſignata ſupplicatio libere, & abſque ullo vinculo, in cujus executionem, vigore fidei in calce ſupradicti ordinis a Miniſtris Componendæ factæ, D. Cardinalis reſignans exigit pretium ſcutorum 23000.

Ex hoc facto aptiſſime convincitur, quod R. P. D. Curſio, D. Abbati Leccio debet reſtitui integrum pre- 58
tium ſcutorum 23000. per eos in emptione Officii exburſatum, juxta diſpoſitionem Bullæ S. Pii V. nedum ex rationibus ſupra in communi pro aliis DD. Secretariis adductis, ſed, & ſpecialiter, quia reſignatio hujuſmodi Secretariatus fuit particulariter diſcuſſa in ſupradicta Congregatione, an eſſet admittenda, vel ne, prout poſtea fuit a Sanctiſſimo Domino Noſtro admiſſa, & approbata; Unde non videtur, nec juſtum, nec rationabile, quod d. Dominis emptoribus, ſub prætextu ſecutæ ſuppreſſionis, deinde ſtatim admittatur tertia pars pretii, reſtituendo ſola ſcuta 14000.

Nil relevante oppoſitione fieri ſolita, quod ſcil. emptores fuerint in mala fide, vel negligenter omiſerint facere diligentias, ad effectum non ſolvendi pretium, dum jam inſurrexerat rumor ſuppreſſionis Collegii.

Quia antequam aliquis tractatus, vel rumor ſuppreſſio- 59
nis in Urbe auditus fuerit, nempe die quarta Septembris 1677. fuit perfecta emptio Officii, mediante ordine directo Domino Palazzeſco de ſolvendo ſcuta 23000. & tradito Eminentiſſimo Cardinali Chiſio venditori, qui die 27. Octob. ſequentis conſignavit in manibus Domini Dtator comprobandarum adminiſtratoris dictum ordinem R. P. D. Curſii, omniaque alia neceſſaria ad reſignationem expediendam, de quo tempore nullus aderat rumor ſuppreſſionis, ut credimus non controverti; poſt dictum

vero tempus uſque ad diem ſignatæ ſupplicationis, quæ fuit 16. Decembris ſequentis; quamvis emiſerit fama futuræ ſuppreſſionis; gratis tamen imputatur emptoribus eos aliquid omiſiſſe, ad quod obligati eſſent, non ſolum quia fecerunt diligentias extrajudiciales, tam requirendo Dominum Cardinalem pro reſtitutione ordinis, quam procurando, ut mihi ſupponitur *nihil tranſeat* in Dataria, ſed etiam ex quo tritum eſt, poſt perfectam emptionem non eſſe amplius pœnitentiæ locum, non ſolum ex conſueta praxi in materia Officiorum, ut teſtantur practici mercatores Curiæ, ſed etiam de jure, Rota *dec.* 585. *nu.* 3. *p.* 1. *rec.* Sicque nihil poteſt eis opponi, ſi contradictionem injuſtam non procurarunt, vel diligentiam non profuturam non adhibuerunt, Mantic. *dec.* 36. *n.* 3. Rota m coram Penia, *dec.* 57. *n.* 10. *& dec.* 457. *n.* 6.

60 Minùs relevat, quòd poſtquam in Congregatione fuerat reſolutum: ſignandam eſſe ſupplicationem Eminentiſſimi Chiſii, Dominus Subdatarius dixerit R. P. D. Curſio, quod erat apponenda clauſula: *Circa approbationem pretii ſcutor.* 23000. quia hinc magis corroboratur bonum jus hujus partis; ſi enim fuiſſet ſignata ſupplicatio cum d. clauſula, emptores non poterant aliquid de pretio amittere, quod certe a Domino Palazzeſco non fuiſſet ſolutum, dum ordo ſolutionis, & acceptatio proceſſerant correſpective ad liberam admiſſionem reſignationis, non autem qualificatam, aut præjudicialem; Quapropter dicta verba Domini Subdatarii non afficiebant Dominum Curſium, nec illi onus aliquod afferebant ſcienti Jus ſuum eſſe ſalvum, & carenti facultate contradicendi, præſertim quia ſupplicatio in effectu non fuit ſignata cum d. clauſula, ſed libere, ex quo fit, ut factum in contrarium ſubſecutum tollat verba præcedentia, Mantic. *dec.* 146. *num.* 4.

61 Concluditur ergo, quod dum poſt diſcuſſionem factam in Congregatione, an iſta reſignatio eſſet libere, vel ne admittenda pro dicto pretio ſcutorum 23000. optime noto, tam ipſi congregationi, quam Miniſtris Datariæ est organum Sanctiſſimi, dum inquam Sanctiſſimo Domino Noſtro placuit, talem reſignationem libere admittere, abſque ulla præſervativa, quoad quantitatem pretii, quod imminente jam ſuppreſſione, aut reſtituendum, imo non obſtante quod Domini Principales mei, ut ſupra dixi, procuraſſent, quod reciperetur in Dataria *nihil tranſeat*, utique non video, quomodo Camera impugnare velit reſtitutionem dicti integri pretii, & ſuſtinere, quod vigore talis ſupplicationis a Sanctiſſimo ſignatæ, emptores hodie ſolvant pretium ſcutor. 23000. Eminentiſſimo Chiſio, & eras recuperent ſola ſcuta 14000. Hoc enim modo, ſub fide publica Principis fallerentur emptores, quod eſſet abſurdiſſimum, ad tradita per Cyriac. *contr.* 191. *n.* 29. *&* 30. ubi quod ex facto Principis nemini laqueus injici debet, & ejus auctoritate non convenit quemquam decipi, vel circumveniri, quod etiam ponderavit R. P. D. de Luca in d. ſecundo ejus diſcurſu, §. *fin.* ubi concludit pro non admiſſione d. reſignationis, quia inquit *Imminente* ſuppreſſione id eſſet fallere publicam fidem tanquam per ſpeciem approbationis pecuniæ, cujus imminens reprobatio, &c. & Princeps ſe conſtitueret in obligatione reficiendi illud plus, ad quod non tenetur, &c. nihil obſtante reficiendi iſta reſignatio concluſa fuerit per menſem, & ultra prius, &c.

62 Poſtremo reſpectu Secretariatus Domini Marchionis Ruſpoli advertendum eſt, quod in fine Motus proprii ſuppreſſionis declaratur, ſub reſtitutione pretii officiorum Poſſeſſoribus facienda, non comprehendi illum, ſeu illos, qui ratione gravis ætatis, juxta Datariæ ſtylum, & obſervantiam ad Officii reſignationem non admitterentur, cui vel quibus remaneant ſalva jura, pariter a Domino Theſaurario, de voto Rotæ, examinanda, & decidenda.

63 Quamvis igitur Dominus Marchio Principalis noſter ſit in gravi ætate conſtitutus, nihilominus eidem debetur pretium proprii Officii, juxta valorem currentem, ex ſupra deductis. Bulla enim Piana mandat ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis reſtitui integrum pretium. Ergo ſive obtinens Officium ſit ſenex, ſive juvenis ſemper ei eſt reſtituendum pretium proprii Officii a Papa ſuppreſſi.

64 Neque relevat quod de ſtylo Datariæ ſenes gravis ætatis non admittantur ad reſignationem vacabilium. Primo quia hic non verſamur in reſignatione, ſed in ſuppreſſione Officii, quo caſo præciſe S. Pius juſſit ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis reſtitui integrum pretium eorum Officii; Unde cum S. Pontifex non excluſerit ſenes gravis ætatis a recuperatione pretii, ſed generaliter in omnibus Officialibus, tunc viventibus, illam indulſerit; nullatenus poteſt hodie in actu ſuppreſſionis tale gravamen ſenibus irrogari.

Secundo, quia dictus ſtylus Datariæ eſt reſtrictus ad reſignationem, quæ a ſenibus de brevi morituris fieri poſſent in fraudem, & præjudicium Datariæ, & ad cujus beneficium vacarat Officium; Ideo non poteſt, nec debet hujuſmodi ſtylus extendi ad alios actus ſpecie diverſos, & præſertim ad ſuppreſſionem Officii vacabilis, quæ cum fiat voluntarie ab ipſo Papa, ceſsat ſcrupulus præſumptæ fraudis, vel præjudicii Datariæ; alias ſequeretur intolerabile abſurdum, quod ſcilicet, hujuſmodi ſenes ſine eorum culpa, vel facto remanerent privati Officio pretii, & emolumentis. 65

Et hinc videmus, quod in tot antecedentibus ſuppreſſionibus Officiorum vacabilium per Romanos Pontifices ordinatis, nunquam Camera habuit hanc prætenſionem denegandi reſtitutionem pretii ſenibus, quantumvis decrepitis, ſed indiſtincte omnibus Officialibus viventibus reſtitutum fuit pretium proprii Officii, ut evenit in ſuppreſſione Officiorum Capellæ, & Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri VII. in quibus plurimi ſenes, abſque ullo dubio erant comprehenſi. Demum diſſipatur quævis umbra difficultatis ex ipſa Bulla erectionis Innocentii VIII. in qua, ut ſæpe dixi, Sanctitas Sua expreſſe, voluit ut Secretarii libere de eorum Officiis diſponere valeant, nec quavis ratione per Romanum Pontificem poſſit, aut debeat reſignatio denegari, vel differri, etiamſi reſignantes ipſi infirmi, & veriſimiliter infra viginti dies deceſſuris forent, & decederent. 66

Si ergo non poſſet impediri reſignatio hujus Officii facienda ab Officiali moribundo, qui poſtea ſtatim decederet, ex quo in reſignatione hujuſmodi Officiorum non habet locum regula de 20. cui ex ſupradictis Papa derogavit, quanto minus poſſet impediri reſignatio facienda a ſene bonæ valetudinis quantumvis graviſſimæ ætatis, ex quibus evidentiſſime aſſequimur, quod quemadmodum in iſtis Officiis non poterat procedere ſtylus Datariæ circa reſignationes a ſenibus faciendas, attenta d. clara lege, & pacto Summi Pontificis in contrarium vigente; Ita a fortiori, dum Sanctiſſimus Dominus Noſter d. officia ſuppreſſit, nullo pacto poteſt Camera, ſub prætextu d. ſtyli Datariæ, evitare reſtitutionem dicti integri pretii Secretariatus Domino Marchioni Ruſpulo, quamvis in gravi ætate conſtituto, omnino faciendam. 67

Merito, &c.

Gaſpar Turchus.

Particula deciſionis ſuperius allegatæ.

R. P. D. TAYA.

Romana Locorum Montium.

Lunæ 28. Junii 1671.

Aut valido, aut invalido Judicio, &c.

QUia ex facto ipſo hi emptores emerunt a licitatore, adeoque, ut loca montium conſiſtunt in juribus percipiendi annuum redditum perpetuum ex publicis redditibus apud Cenc. *de cenſ. qu.* 29. *n.* 13. Choell. *in Bull. bon. regim. c.* 34. *art.* 12. *ab initio*, *&c.* Tum jure ſpeciali, præcipue fel. mem. Urbani Octavi, Conſtitut. 154. ibi: *Quæcunque alia oneroſa, ſeu vincula realia, vel in rem ſcripta, aut rei per ſecuratoria ſuper Montibus*, *&c.* quæ nunquam jura cum Principe, non ſunt in libero commercio, abſque ejuſdem Principis aſſenſu, præſtari ſolito per Officialem ad id deputatum, quo accedente tranſeunt in emptorem, & reſignatarium libera ab omni hypotheca, & alio vinculo, cui penes venditorem affecta eſſent, quia fingitur vendentem, vel reſignantem illa refutare in manibus ipſius Principis, ita ut ſequatur extinctio. Deindeque per actum occultum novæ efformationis illa de novo conſtitui, & conferri emptori, ſeu reſignatario recipienti immediate ab ipſo Principe, perſpicuiſſime apud D. de Luca, *de Regal. diſc.* 26. *n.* 2. *diſc.* 27. *nu.* 2. *diſc.* 28. *n.* 2. *&* 3. *& diſc.* 29. *num.* 2. *& diſc.* 38. *n.* 6. *& diſc.* 40. *num.* 3. *& diſc.* 43. *n.* 12. 13. *cum allegatis*, *præcipue dicto diſc.* 26. *dicto num.* 2. *verſic. & de locis Montium*, *lib.* 2. *maxime*,

Rota *deciſ. 77. num. 10. p. 6. ſeu coram* Merlin. *deciſ. 533. num. 19. &c.*

Maxime conſiderato quod forte licitator quidem, & reſignator debuit, aut certe potuit eſſe ſollicitus de legitima ſubhaſtatione, &c. At vero illius reſignatarii, non ita, ut praxis docet, quod volentes emere hujuſmodi loca non ſunt ſollicitii de perſona venditoris, & quiſnam ſit reſignatarius an pauper, vel dives, ſed ſimpliciter ſiunt ordines directi Monti Pietatis, vel alteri publico Banco, ut ſolvatur tanta pecunia ei, qui libere tot loca Montium reſignabit cum fide Secretarii ſuper libera reſignatione, abſque aliqua notitia perſonæ, quæ reſignat. Unde dicta libertas eſt præciſe neceſſaria & alias fides publica eluſi remanerent illam ſequentes, ita D. de Luca, *d. diſc. num. 6. verſ. altera in idem, & diſc. 39. ad fin. verſ. quod autem contra præmiſſa, &c.*

Maxime abſurdum, abſurdiſſimum, quod ſi triginta annis loca Montium ab uno ære ſuo, & bona fide emente ab ignoratis debitoribus, ſeu potius ab ipſo Monte per ignoratos reſignantes, & alium, & alios centies transferentur, dominia in incerto eſſent, & evictioni tot obligationibus ſubjacerentur, cum concurrat æquitas, ne alias Mundus litibus involvatur, Poſth. *de ſubhaſt. in addit. ad inſpect. 54. n. 15.* & Cittell. *deciſ. 22. n. 26.* maxime ea Aſflict. *dec. 190. ad finem.*

Acceſſit duplex ratio privilegiis ſupraſcriptis, etiam negando per ſe, videlic. altera publicæ utilitatis tot hujuſmodi emptorum paratorum emere, & ementium a legitimis venditoribus, & publicis Montibus, ut ſupra, nam præter publicam utilitatem, ſtrictam rationem inſuper habemus, ut loquitur Papin. *in l. ſunt perſonæ, 34. ff. de relig. & ſumpt. funer.* & ad ea Cyriac. *obſ. 22. lib. 3.* altera privatæ æquitatis horum maxime emptorum, ut ſupra, quod ſi æquitas eſt juſtitia, dulcore miſericordiæ temperata, ut notavit Abb. *in cap. 2. de ſent. & re judic.* & Rota ſolet de æquitate inclinate, teſte Gomez *ad regul. de valor. qu. penult. n. ult.* Ita ut hoc ipſum ſemper, & primo petat a Deo Optimo Max. qui ſummam diligit æquitatem, ut in agendis teneat, cum moderamine pietatis juſtitiam, &c. juxta formam ſupplicationis Compendio utriuſque Signaturæ, *n. 29.* hoc magis valuit in præſenti deciſione, quo non æquitas, ſed miſericordia temperare juſtitiam viſa eſt, ſed ſuperexaltare judicium ad ſententiam S. Jacobi *epiſtola Can. cap. 2.*

Et ita utraque, &c.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

PRIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *IN caſu a lege deciſo omnis diſputatio eſt inanis.*
2 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis.*
3 *Dictio* ſingulis *diſtribuit actum cuilibet inſolidum.*
4 *Dictio* eos *eſt perſonaliſſima.*
5 *Refertur ſolum ad proxime nominata.*
6 *Contra clara Conſtitutionis verba nulla admittitur interpretatio maxime in ipſius deſtructionem.*
7 *Lex cenſetur ſpecialiter providiſſe caſui frequentiori, ac magis uſitato.*
8 *Princeps ex juxta cauſa nequit onerosam concessionem revocare, niſi facta integrali acceptorum reſtitutione.*
9 *Conſtitutiones ſemper aliquid operari debent contra jus.*
10 *Maxime, quando emanarunt per modum privilegii.*
11 *Privilegia ſemper ita ſunt interpretanda, ut aliquid concedant, & operentur.*
12 *Quamvis eſſent gravia, & odioſa.*
13 *Et tenderent in præjudicium tertii.*
14 *Fruſtra ex privilegio conceditur, quod ex diſpoſitione juris habetur.*
15 *Privilegia ſunt late interpretanda contra concedentem.*
16 *Reſignatarius non recognoſcit requiſitionem Officii a reſignatione, ſed a Principe.*
17 *Habetur, ac ſi Officium emiſſet a Dataria, non a reſignante.*
18 *Non debet ſub publica fide, & praxi Datariæ decipi.*
19 *Scientia Papæ inducitur ex ſcientia Officialis.*
20 *Verbum* reſtituere *ſignificat retrodare, quod fuit habitum.*
21 *Poteſt verificari in eo, quod fuit impenſum, licet Dataria non ſolum, pro Officii conſecutione.*
22 *Importat idem, quod ſolvere.*
23 *Reſignatarius cenſetur ſolvere Principi, a quo Officium immediate recipit, dum conſignat Dataria ordinem nulli certa perſona directum.*
24 *Obſervantia ad hoc, ut relevet, eſt probanda in caſu præciſe.*
25 *Privilegii tenor ſervandus eſt.*
26 *In donatione hujuſmodi Officiorum fingitur Papam prius habuiſſe pretium a denatariis, illudque exinde ipſis reſtituiſſe.*
27 *Solvere dicitur qui liberationem quoquo modo conſequitur.*
28 *Acceptilatio ſolutionem importat.*
29 *Pontifices poſſunt gratis, & libere de hujuſmodi Officiis diſponere.*
30 *Tales conceſſiones ſunt validæ.*
31 *Infelix eſſet Principum conditio, ſi nihil donare poſſent.*
Card. de Luca, de Off. Venal. &c.
32 *Liberalitas, & munificentia eſt virtus Principum particularis.*
33 *Juſtitia cauſæ ſemper in Principe præſumuntur.*
34 *Princeps non poteſt ſuas revocare donationes, ſine competenti pretio, & compenſatione.*
35 *Reſignatarii, qui ſecuti ſunt fidem Principis, non autem reſignantis, non ſunt pretio perſoluto fraudandi.*
36 *Alias deſtrueretur publicum commercium.*
37 *Princeps publica utilitate, ſeu neceſſitate auferens rem propriam alicui, tenetur refundere pretium, & reficere omnia damna per eum paſſa.*
38 *Quod etiam procedit in ſuppreſſione Officiorum.*
39 *Pretium juſtum dicitur illud, quod non ex præterita emptione, ſed ex præſenti æſtimatione conſtituitur.*
40 *Augmentum, & decrementum pretii cedit beneficio, vel damno illius, qui eſt Dominus.*
41 *Ad quem ſpectat damnum, ſpectare etiam debet augmentum.*
42 *Princeps, qui poterat conſequi temporis beneficium, juſtum non eſt, quod ejuſdem recuſet incommodum.*
43 *Evictione ſecuta reſtituendum eſt pretium currens, non illud, pro quo fuit facta venditio.*
44 *In retrovenditione attenditur pretium de tempore, quo res retrovenditur, non autem de tempore, quo initum fuit pactum retrovendendi.*
45 *Officia, reſpectu eorum, quæ concernunt intereſſe burſale, æquiparantur bonis allodialibus.*
46 *Princeps non poteſt ſine compenſatione auferre dominium, & jus privati, ſive illud ſit utile, ſive directum.*
47 *Procedit etiam in Officiis.*
48 *Princeps per viam legis, poteſt ex cauſa publica utilitatis auferre jus privatorum abſque ſolutione pretii, ſeu compenſatione.*
49 *Dummodo tamen publica utilitas, & neceſſitas ſit talis, ut ei aliter occurri non poſſit.*
50 *Non ſufficit pro motivo publicæ utilitatis præjudicium aliquorum, vel utilitas patrimonii, & fiſci.*
51 Dec. Capyc. Latr. 188. *explicatur.*
52 *Sublato fundo poſſunt diminui reditus fiſcales.*
53 *Contractus ſucceſſivus qui tractu temporis ſit factus iniquus, poteſt per Principem ad æquitatem reduci.*
54 *Obſervantia non juvat, quoties concurrit altera obſervantia in caſu contrario.*
55 *In concurſu duplicis contrariæ obſervantiæ ſemper prævalere debet ea, quæ eſt conformis juris diſpoſitioni.*
56 *Conſtitutio aliquid demandans intelligitur, rebus ſic ſtantibus.*
57 *Privilegia conceſſa pro favore, & ampliatione, retorquenda non ſunt in odium, & diminutionem.*
58 *Pactum redimendi, ſeu extinguendi Officia Secretariatuum non legitur expreſſe conventum in Conſtitu-*

ſtitutionibus Innocentii VIII. & S. Pii V. ſed tantum in eis ſupponitur redimendi facultas.

59 *Non eſt veriſimile B. Pium derogare voluiſſe diſpoſitioni juris communis.*

60 *Pretium, & fructus Officiorum ſunt in commercio, ideoque quoad commoditatem, & emolumenta alienari poſſunt, etiam ſine licentia Papæ.*

61 *Titulus poteſt reſidere pœnes unum & dominium pœnes alterum.*

62 *Conſenſus Papæ in Officiorum reſignatione requiritur ad hoc, ut Papa ſciat per cujus obitum Officium ſit vacaturum.*

63 *Verbum* habuiſſe *comprehendit eos, qui ſimplicem inſiſtentiam, uſum, & detentionem de facto acquiſiverunt.*

64 *Gratia perficitur ex ſola ſignatura Papæ.*

65 *Etiamſi ſuper ea facta non fuerit litterarum expeditio.*

66 *Etſi poſtea Papa moriatur, gratia non expirat.*

67 *Dictio* quavis *omnes caſus, etiam improprios, complectitur.*

68 *Literarum expeditio ſuper gratia ſignata, tempore non ſuſpecto, nullo modo poteſt impediri.*

69 *Pacta appoſita ab habente poteſtatem legis condendæ vim legis habent.*

70 *Poſt contractus perfectionem non eſt amplius locus pœnitentiæ.*

71 *Diligentia emiſſa non obſtat, ſi adhibita profutura non erat.*

72 *Sub Principis publica fide quemquam decipere, & eludere non convenit.*

73 *Solutio facta de moneta proxime reprobanda, ſciente debitore, eum non liberat.*

74 *In ſuppreſſione hujuſmodi Secretariatuum ſenes non ſunt excludendi a pretii conſecutione.*

R. P. SOlvendum eſt integrum pretium, quod quilibet Secretarius in emptione Officii erogavit; ſiquidem clara, & literalis eſt diſpoſitio Bullæ S. Pii V. in qua ſtatuitur: *Collegium Secretariorum nullo tempore extingui poſſe, niſi reſtitutis prius ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Ideoque ceſſat omnis interpretationis quæſtio, & inanis eſt omnis diſputatio, dum habemus caſum legis expreſſum, Ripa *in reſponſ. ſuper, ff. vet. tit. de Jur. Gent. & civil. reſponſ. 4. n. 7. verſ. ult. quod moror*, Surd. *conſil.* 100. *n.* 13. Rota *in Anconitana Bonor.* 24. *Maii* 1660. §. *Ex quo, coram Reverendiſſ. Bevilaqua.*

1 Nec d. Conſtitutio B. Pontificis, & reſtitutio pecuniarum in ea demandata reſtringi poteſt ad pecunias ſolutas ipſi Datariæ, itaut non comprehendat majus illud pretium, poſtea inter reſignantem, & reſignatarium conventum, & ſolutum, quia hæc interpretatio, & hic intellectus repugnat menti, & voluntati Beati Pontificis, nechon literæ, & contextui literali, & proprietati verborum ipſius Bullæ.

Etenim Beatus ille Pontifex reſpexit ſolum ad pretium ſolutum per Secretarios exiſtentes tempore ſuppreſſionis, ut illud integrum, & ſine diminutione reſtitueretur iiſdem, nulla habita ratione, cui fuiſſet ſolutum, quia voluit reſtitui Secretariis tunc viventibus, quæ dictio *tunc* denotat extremitatem temporis, *l. 4. §. fin. ff. de condit. &*
2 *demonſtr.* Socc. Jun. *in l. Gallus, in princ. num.* 4. *ff. de liber. & poſthum.* Rot. *dec.* 614. *num.* 52. *p.* 4. *tom.* 3. *recent.*
3 Voluitque reſtitui ſingulis Secretariis, ideſt, omnibus Secretariis, cum dictio illa *ſingulis* ſit univerſalis, & diſtribuat actum cuilibet in ſolidum, Surd. *dec.* 268. *num.* 5. Et quidem voluit, & mandavit reſtitui integre, & ſine dimi-
4 nutione pecunias per ipſos Secretarios, exiſtentes tempore ſuppreſſionis, erogatas in emptione, ſeu acquiſitione Officii, prout patet ex dictione illa *eos*, ibi: *pro quibus eos Officia emiſſe*, quę eſt perſonaliſſima, Barboſ. *d.* 103. *n.* 2. Rot. *dec.* 269. *n.* 11. *part.* 5. *rec.* & cor. Rembold. *dec.* 506. *num.* 3. & refert ſolum proxime nominata, Rot. *dec.*
5 689. *n.* 1. cor. Card. Seraph. & *dec.* 1125. *n.* 4. *cor. Coccin.* Si autem reſtitueretur ſolum pretium ſolutum Datariæ, non reſtituerentur ſingulis Secretariis integre & ſine diminutione pecuniæ per ipſos erogatę, ſed ſolum aliquibus Secretariis diminutæ reſtituerentur pecuniæ per ipſos ſolutæ,
6 contra voluntatem Pontificis, & clara ſunt verba ejuſdem Conſtitutionis, contra quę nulla admittitur interpretatio, quæ alias eſſet potius deſtructio legis, ſeu privilegii, & ſi permitteretur, nunquam in privilegiis eſſet aliquid firmum, ut tradunt Azor. *in tit. Moral. Inſtit. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 23. *quæſt.* 2. Sanch. *de Matrim. l.* 8. *diſp.* 1. *nu.* 5. Caſtropal. *oper. moral. tract.* 3. *diſp.* 4. *part.* 9. *n.* 1. & 5. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſp.* 16. *qu.* 5. *n.* 3.

Maxime, quia cum prædicta Officia eſſent ex ſui natura 7
venalia, ac paſſim recepto pretio ſolerent reſignari. Idque optime innoteſceret B. Pio, in cujus etiam temporibus pluries fuerunt reſignata, quinimo fere omnia hoc titulo poſſeſſa; utique dum in Bulla locutus fuit de pretio a ſolis poſſeſſoribus tempore ſuppreſſionis viventibus erogato, nulla facta mentione de eorum Auctoribus, cenſeri debet voluiſſe comprehendere etiam illud pretium, quod reſignantibus erat perſolvendum; Imo dicendum eſt ſpecialiter huic caſui providere voluiſſe, tanquam frequentiori, ac magis uſitato ad Text. *in l. nam ad ea* 5. *ff. de legib.* Et quia alias pecuniæ per ipſos erogatæ integre & ſine diminutione non reſtituerentur, prout voluit ipſe B. Pontifex.

Quod etiam clarius patet, conſiderando, quod in conceſſione facta Collegio in eadem Bulla de Officio primo vacaturo, tributa fuit licentia illud vendendi pretio currenti tempore vacationis, quamvis in magna ſumma excederet valorem ſcutor. 5500. auri, pro quibus fuit facta conceſſio, ſignum evidens, quod demandando poſtea B. Pontifex reſtitutionem integram, & abſque diminutione ſingulis Secretariis viventibus in caſum faciendæ ſuppreſſionis, voluit includere, & comprehendere etiam eos, qui emerunt directe a Dataria, eiſque reſtitui pretium, etiamſi majus reſignantibus ſit perſolutum: præſertim quia alias ſequeretur, quod vix duobus, vel tribus fuiſſet pretium reſtitutum, quia omnes aliis habuerunt officia a reſignantibus, & pretium non deberetur, niſi iis, qui, ut fuit dictum, ſunt viventes de prędicto tempore ſuppreſſionis, quod fuiſſe admodum inconveniens, agnoverunt ipſimet Domini Camerales, qui propterea etiam illis, qui a Dataria non emerunt quoddam pretium reddidere.

Ulterius venit potiſſime ponderandum, quod B. Pontifex profeſſus fuit in ſua Conſtitutione augeri privilegia, 8
Collegio Secretariorum competentia, & tamen juxta quantitatem a Dataria receptam, competebat de Jure Dominis Secretariis, etiam abſque ulla alia declaratione, & privilegio, cum nequeat Princeps, nec etiam ex juſta cauſa, onerosam conceſſionem revocare, niſi facta prius integrali acceptorum reſtitutione, Capyc. Latro *conſult.* 38. *num.* 9. & *ſeqq.* Marta *vot.* 217. *n.* . . . Tamburin. *de Jure Abbatiſſ. tom.* 1. *diſp.* 16. *qu.* 12. *n.* 21. 22 Actolin. *reſol.* 1. *n.* 80. & *ſeqq.* Debet igitur Bulla neceſſario intelligi, etiam de pretio reſignantibus perſolvendo, ne alias dicatur inutilis, contra propriam naturam Conſtitutionum, quæ ſemper debent aliquid contra jus commune operari, *Alex. conſil.* 9
30. *n.* 2. *lib.* 7. Cravett. *conſ.* 301. *num.* 13. Rota *dec.* 399. *n.* 3. *part.* 13. *rec.* Præſertim ubi emanarunt per modum privilegii, quod proprie dicitur contra Jus, Actolin. 10
reſolut. 31.

Unde ſemper in his materiis ea venit capienda inter- 11
pretatio, per quam privilegia aliquid operentur, nec reddantur fruſtratoria, aut ſint inutilia, ſed ut aliquid concedant, *cap. in his, de privil.* ubi Felin. & *in cap.* 1. & *cap. cauſam, de reſcript.* Lezan. *tom.* 1. *part.* 2. *cap.* 1. *ſub n.* 54. Tambur. *de Jur. Abbat. tom.* 1. *diſc.* 16. *quæſt.* 6. *n.* 9. Quamvis privilegium eſſet grave, & odioſum, Navarr. *in ſum.* 12
cap. 12. *num.* 79. *in Apologet. de reddit. qu.* 3. *membr.* 6. *num.* 3. Suarez *de leg. cap.* 23. *n.* 2. Imo ſi etiam, quando 13
agitur de præjudicio tertii, fieri debet lata interpretatio, ad hoc, ut privilegium aliquid conferat, *cap. Paſtoralis, de privil.* Fagnan. *in cap. olim, num.* 24. *de verbo ſignific.* Fruſtra autem ex privilegio conceditur, quod ex diſpoſi- 14
tione Juris habetur, Gonzal. *ad reg.* 8. *gloſſ.* 24. *n.* 149. Coccin. *diſc.* 1889. *n.* 8.

Multoque magis in noſtro caſu, amplectendus eſt ſenſus favorabilis Dominis Secretariis, quia tractatur ſo- 15
lum de aliquali præjudicio Datariæ, ſeu Principis, contra quem privilegia per eum conceſsa ſunt late interpretanda, *capit. olim* 16. *de verb. ſignific. l. fin. ff. de Conſtit. Princip.* Fontanell. *dec.* 476. *n.* 13. *volum.* 2. Cabed. *deciſ. Luſitan.* 117. *n.* 5 Rot. *dec.* 168. *n.* 27. & *dec.* 533. *num.* 22. & 23. *part.* 14. *recent.*

Ceſſat demum omnis difficultas reflectendo, quod licet 16
Officia hujuſmodi habeantur mediante reſignatione prioris Officialis, tamen revera reſignatarius non dicitur reco-

gno-

gnoſcere illorum dominium, & acquiſitionem a reſignante, ſed ab ipſo Principe, qui admiſit reſignationem, Salgad. *in Labyrint. cred. par.* 1. *cap.* 35. *n.* 20. & infra R. P. D. de Luca *dec.* 38. *n.* 6. *verſ. Ex ea*, *diſc.* 12. *ſub. nu.* 8. *verſ. in Officiis enim de Regal.* & latius diſtinguendo inter ſimplicem ceſſionem factam abſque conſenſu Papæ, ac reſignationem ſecutam auctoritate ejuſdem, probavit idem R. P. D. de Luca in ſuis doctiſſimis diſcurſibus datis in noſtro *ſumm. n.* 8.

17 Et propterea cum reſignatarii ſuum jus ab ipſo Principe conſentiente metiri dicantur, debent proinde haberi, ac ſi directe ab ipſa Dataria, non autem ab Officialibus prædictis emiſſent, ut proſequitur in dictis diſcurſibus R. P. D. de Luca, addens, quod licet Camera vere pretium non habuerit, tenetur tamen ad illius reſtitutionem, ne alias a
18 publica fide & praxi ipſius Datariæ remaneant eluſi Officiales, quorum cauſa in concurſu deberet eſſe potior propter damnum majus, ac irreparabile per ſuppreſſionem illius a Camera illarum, quæ potius è contra dicitur in lucro, ſtante ingenti utilitate ex dicta ſuppreſſione reſultante.

19 Quamvis autem in ſupplicationibus non ſoleat fieri inventio de quantitate pretii, pro quo fuit facta reſignatio, non tamen ex hoc valet argui ignorantia in Papa. Tum quia ipſe optime ſciebat prædicta Officia ex auctoritate Innocentii VIII. eſſe de ſui natura venalia, tum etiam quia ſufficit in hac materia ſcientia Officialis componendæ, ſine cujus fide de reſignatione præcedenti non ſolvebantur pretia Officiorum, habetur in hoc caſu, ac ſi ipſe Papa ſcivaſſet, Innoc. *in cap. cum dilecta, de reſcript.* Coſta *de facti ſcient. & ignorant. inſpect.* 72. *n.* 9 *& ſeqq.* Cyriac. *controv.* 532. *n.* 29. *& ſeqq. & controv.* 533. *n.* 15. Rota *dec.* 383. *n.* 7 *part.* 3. *dec.* 70 *p.* 8. *recent.*

20 Non obſtat quod hoc modo Camera reſtitueret, quod non recepit, quando Papa ordinando reſtitutionem videtur voluiſſe, quod redderetur ſolum id, quod accepit propter verbum illud *reſtituere* importans retroactionem ejus, quod fuit habitum: Etenim in Conſtitutione Piana non habetur reſpectus ad pretium receptum a Dataria, ſed bene ordinatur reſtitutio, juxta quantitatem ſolutam per Officiales, quia non dicitur deberè reſtitui pecunias receptas, ſed mandatur fieri reſtitutio de iis quæ fuerunt ſolutæ, ut patet ex illis verbis: *niſi reſtitutis*, *&c. pecuniis pro quibus eos Officia*, *&c. emiſſe.* Proindeque dum reſtitutio fieri debet habito reſpectu ſolutorum per Officiales, licet in Camera reddat plus, quam ipſa receperit, non tamen dicitur impropriata ſignificatio verbi *reſtitutis*, dummodo reddatur tantum id, quod fuit impenſum, prout Beatus Pontifex ordinavit, quia reſpectu Secretariorum, qui ſolverant, vere, & proprie verificatur reſtitutio.

21 Idque fortius confirmatur, quia dum Papa ſe retulit ad tempus in certum ſciendæ ſuppreſſionis, in quo propter veriſimilem alterationem, ac variationem, valoris Officiorum, videtur impoſſibile, quod intellexerit de pretio per Datariam recepto, quia ob ſupradictam facultatem reſignandi Officia Secretariis competentem, & frequentem uſum reſignationum, erat impoſſibile moraliter, quod tempore ſuppreſſionis omnes emiſſent a Dataria, & hoc optime ſciebat ipſe Beatus Pontifex, & nihilominus voluit omnibus Secretariis reſtitui pecunias integre, & ſine diminutione, & conſequenter etiam illis, qui non emiſſent a Dataria, ultra quod, quamvis vellemus referre ad Datariam prædictum verbum *reſtitutis*, non per hoc læderetur
22 tur ſignificatio illius, ex quo plus redderetur, quam fuerit receptum, nam eſſet tali caſu accipiendum pro ſolutione, quia etiam in ſuo proprio ſignificatu, verbum *reſtituere* importat idem, quod ſolvere, vel dare, juxta text. *in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verb. ſignif. & in l. cum quidam* 21. *in fine*, *ff. de legat.* 2. *& in l. Heres meus* 20. *ff de legat.* 3. Soccin. Sen. *conſ.* 90. *n.* 21. *lib.* 4. Barboſ. *dict.* 350. *n.* 2. Grat. *dec. March.* 147. *n.* 6. Rota *dec.* 67. *n.* 12. *& ſeqq. & dec.* 90. *n.* 83. coram Arguel.

23 Eoque facilius, quia Officia auctoritate Pontificis reſignantur, nam, cum tali caſu non ſolet fieri ordo directus alicui certæ perſonæ, ſolutio, quæ non poteſt effectuari, niſi mediante fide Miniſtri Datariæ ſuper reſignatione, debet referri ad ipſam Datariam, illique imputari tanquam approbantē perſonam, cui facienda eſt ſolutio, fingitur etiam quod reſignans officium reſignaverit in manibus Principis, itaut ſequatur extinctio, deindeque per actum occultum de novo conſtituatur, ac a Principe tradatur reſignatario, ſeu emptori, qui propterea ipſi Principi cenſetur ſolutionem facere, a quo officium recepit immediate, ut cæteris relatis late firmavit Rota in Romana locorum Montium 21. Junii 1671. §. *quia ex facto*, coram R. P. D. meo Taya.

Minos obſtat prætenſa obſervantia contraria in non- 24
nullis ſuppreſſionibus officiorum ex adverſo adducendis, quia, ultra quod non ſubſiſtit in facto, ut conſtat ex ipſiſmet Informationibus contrariis R. P. D. de Luca, & D. Advocati Fiſcalis, corruit in jure, cum non doceatur in illis officiis ſuppreſſis fuiſſe ordinatum, prout in noſtris Secretariatibus, quod in caſu extinctionis redderetur integrum, & abſque diminutione id, quod ab unoquoque Officiali fuerat in illorum acquiſitione erogatum, ut enim obſervantia relevet, probari debet individualis in caſu præciſo, de quo agitur Gregor. *dec.* 451. *n.* 7. *& in recent. dec.* 176. *n.* 45. *part.* 5.

Nullius autem momenti videtur objectum contra aliquos ex Secretariis, quos per longum temporis curſum D. O. M. gaudere eorum officiis indulſit, ultra enim alias reſponſiones in facto datas, ſufficit reſpondere, quod cum ex Bulla prædicta Innocentii Octavi prohibeatur quælibet imputatio emolumentorum perceptorum in caſum ſecutæ ſuppreſſionis, non poteſt ſub tali prætextu impediri inte-
gra pretii reſtitutio, ſed eſt ſervandus tenor privilegii *cap.* 25
porro, *de privileg.* Valenzuol. *conſ.* 43. *n.* 14. Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 24. *n.* 9.

Iſta vero pretii reſolutio, utique fieri debet etiam illis, 26
qui mediate, vel immediate Officia, mediante ſolutione valoris eo tempore currentis, habuerunt per reſignationem a donatariis Pontificum, prout pariter deberi fuit reſolutum, & deciſum in dicta Congregatione particulari Prælatorum, nam etiam in eis verificatur, atque adaptatur Conſtitutio Piana, quæ cum mandet reſtitutionem ſummæ in officiorum acquiſitione erogatæ, non reſpicit, ut ſupra dictum eſt, perſonam, a qua fuerunt acquiſita, ſed ſolum loquitur de Officialibus, qui pro officiis habendis pretium perſolverunt, & iſtis mandat reſtitui pecunias in acquiſitione erogatas, & ita eorum tantum indemnitati conſulit. Ideoque parum intereſt, quod a talibus reſignatariis donatariorum, nil Dataria receperit, quia ſemper applicatur eadem reſponſio ſuperius data, quod nempe Bulla Piana loquitur non tantum indefinite, ſed generaliter, ut ſingulis Secretariis pecuniæ reſtituantur, quatenus ſolverunt in acquiſitione officii, ſive Datariæ, ſive reſignantibus, quodque ad hoc, ut pretium ſit reſtituendum, nullatenus poſtulat, quod fuerit a Dataria receptum; & tamen cum Papa non ſolum donet ipſum Officium, ſed etiam expreſſe illius pretium, cenſetur illud prius habuiſſe a Donatariis, & ſtatim eis reſtituiſſe, adeout fingatur quod duplex actus intervenerit, ſolutionis videlicet, ac reſtitutionis ad *text. in l. veniſſe* 71. *ff. de verbor. ſignific.* Rebuff. *in l. liberationis*, *col.* 1. *verſ. videlicet*, *eodem tit. de verb. ſignif. per text. quot ille allegat in l. ſi fundum ſub conditione*, *§. Titio*, *ff. de legat.* 1. *& in l. mulier*, *ff. de condit. cauſ. dat. & in l. ſingularia*, *§. ſi cert. pet. & in l.* 3. *§. fin. ff. de donat. inter virum, & uxorem.* Hinc Jacob. Rigoſ. *in eadem l. liberationis*, *ff. de verb. ſignif.* dicit non tantum eum ſolviſſe, qui pecuniam numeravit, ſed etiam, qui liberatus eſt, & ge-
neraliter ſolutionis verbum ſignificat liberationem quo 27
quomodo factam ex text. *in l. ſolutionis*, *ff. de verb. ſignif.*
Hinc condemnatos ſolvere, ſolviſſe videtur, qui accepti- 28
latione liberatus eſt, etiamſi nihil dederit, *l. ſi ſtipulatum*, *ff. de donat.*

Summos autem Pontifices poſſe donare hujuſmodi offi- 29
cia, & ipſorum pretium, non videtur poſſe in dubium revocari, & ideo paſſim ſoliti fuerunt Summi Pontifices hujuſmodi Officia vacantia eorum conjunctis, benevolis, ſeu de Sede Apoſtolica benemeritis gratis etiam concedere, ut refert R. P. D. de Luca *diſc.* 2. *per tot. & præcipue*, *n.* 11. *de Regal.* Taleſque conceſſiones, ſeu donationes dicuntur
omnino validæ, ut late probat in individualibus terminis 30
Secretariorum Apoſtolicorum, Caſtracan. *de Societ. offic.*
cap. 2. *num.* 19. *& generaliter a num.* 14. *& ſeqq.* dicens, 31
quod alias foret admodum infelix conditio Principum, quando nihil pro ſuo libitu donare, ſeu alienare poſſent, unde ſemper ſuſtinetur donatio Principis, quando non agitur de bonis donatis cum gravi damno ipſius Principatus, & Coronæ, nec de donatione ſucceſſiva, & habente tractum ſucceſſivum, quæ tractu temporis facta ſit iniqua, & damnoſa Reipublicæ, ſed de donatione certæ rei, & ceſſi Officii, facta propter labores pro Sede Apoſtolica ſuſceptos, & ſupportatos, & aliis juſtis de cauſis, alias miſera eſſet Principum conditio, & longe inferior, quam

pri-

privatorum, ſi non haberent facultatem donandi, aut diſ-
32 ponendi de aliquo, & liberalitatem exercendi, & munifi-
centiam, quæ eſt virtus Principum particularis, Cyriac. *contr.* 401. *n.* 40. *cum duobus ſequentibus*, Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 19. Antun. *de Donat. Regal. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 3. *cum ſeqq.* Menoch. *conſ.* 1003. *per tot.* Caſtill. *de conject. ultim. volunt. lib.* 5. *cap.* 89. *nu.* 85. *cum ſeqq. & c.* 17. *n.* 15. *cum ſeqq.* Gonzal. *in c. intellecto*, *n.* 1. *verſ. dixi cum gravi*, Barboſ. *n.* 2. *in verſ. Quorum plures*, *ff. de jur. jur.* Leſſ. *dec.* 79. *n.* 2. *verſ. Hoc intellige*, *& ſeqq.*

33 Et juſtæ cauſæ ſemper in Principe præſumuntur, Abb. *in cap. quæ in Eccleſiarum*, *n.* 14. ubi etiam Butr. *num.* 29. *verſ. aut eſt dubium*, & Felin. *num.* 67. *de Conſtit.* Cagnol. *in l. reſcriptum*, *ſub num.* 7. *verſ. quia ſemper*, *& num.* 8. *prope finem*, *C. de precib. imper. offeren.* Capyc. Latro *conſ.* 45. *num.* 63.

34 Et in effectu nolle reſtituere pretium his, qui emerant a Donatariis Summorum Pontificum, a quibus non ſolum Officium ipſum, ſed etiam in ſpecie illorum pretium fuit donatum, eſt improbare, & revocare illas donationes, quas tamen, nec ipſe Princeps, qui donavit, nec ſucceſſor poteſt revocare, ſine competenti pretio, & compenſatione, Roman. *conſ.* 352. *num.* 22. *cum ſeqq.* Matieng. *lib.* 5. *recompilat. tit.* 7. *lib.* 11. *gloſſ.* 9. *n.* 7. *cum ſeqq. & tit.* 10. *lib.* 6. *gloſſ.* 1. *n.* 1. *& ſeqq.* Solorzan. *de jur. Ind. tom.* 2. *lib.* 2. *c.* 27. *n.* 47. *cum ſeqq.* Peregr. *de jure fiſci*, *lib.* 1. *titul. fin. num.* 5. Caſtill. *de conject. ultim. volunt. lib.* 5. *cap.* 89. *num.* 91. *cum ſeqq.* Burg. *conſ.* 25. *n.* 46. *& ſeqq.* Seſſ. *dec.* 79. *ſub n.* 29. *verſ. Et ſi dicatur*, *cum ſeqq.*

35 Fortius vero, hæc omnia militant in hoc caſu, quia ipſi in acquiſitione perſolverunt integrum pretium tunc temporis valutatum, quod cum factum fuerit bona fide, ac mediante ordine, ut ſupra dixi, favore perſonæ incertæ concepto, & ſolvibili cum fide Officialis Papæ ſuper libera reſignatione, abſque aliqua notitia perſonæ reſignantis, nimis inconveniens eſſet, quod modo fraudarentur eorum pretio, Principe mediante perſoluto, cujus publicam fidem ſecuti ſunt, non autem privati Officialis, reſignare debentis, cum quo utique nihil egerunt, cum ipſo ſolo Principe tractantes, & contrahentes R. P. D. de Luca *diſcur.* 2. *n.* 10. *&* 17. *& diſc.* 38. *n.* 6. *verſ. Ex ea viva ratione*, *& verſ. Altera*, *de Regal. & in eodem titul. diſc.* 163. *n.* 12. & firmavit Rota *in d. Locorum Montium* 28. *Januarii* 1671. *§. Maxime conſiderate*, coram R. P. D. meo Taya.

36 Ac majus profecto reſultaret abſurdum, atque inconveniens reſpectu illorum, qui Officia non habuerunt immediate per Donatarii reſignationem, ſed eorum, qui ab ipſo Donatario emerunt, quia hoc modo tolleretur illa facilis libertas præciſe in his contractibus neceſſaria, & deſtrueretur publicum commercium hujuſmodi officiorum, in evidens, & maximum totius Cameræ detrimentum, dum Officia centies in alium atque alium translata nondum eſſent tuti Domini illorum, prout conſiderat eadem Rota *in dicta Romana Locorum Montium*, *§. Maxime abſurdum*.

37 Cæterum prædicta reſtitutio pretii venit facienda addito inſuper augmento, ad quod Officia aſcendebant de tempore ſuppreſſionis, & ſic ſolvendum eſt pretium currens tempore ſuppreſſionis; Officiales ſiquidem, & Secretarii, qui illa emerunt, cum licentia Papæ, erant vere Domini ipſorum Officiorum, dum per ſuppreſſionem, ſeu extinctionem eiſdem auferetur res propria, & privantur Dominio illius, debetur reſtitutio juſti pretii, & æquivalentia, ſeu correſpondentis rebus ablatis. Quando enim Princeps, etiam ex publica utilitate, & neceſſitate, aut alia quacunque juſtiſſima cauſa aufert rem propriam alicui, tenetur pretium illius eidem ſolvere, & refundere, necnon reficere omnia damna hac occaſione paſſa, Archidiac. *in cap. per principalem* 9. *par.* 3. Gozadin. *conſ.* 5. *n.* 12. Dec. *conſ.* 257. *ſub num.* 6. *verſ. poſtreme*, Eugen. *conſ.* 50. *n.* 29. *lib.* 1. Soccin. Sen. *conſ.* 266. *num.* 55. *verſ. Reſpondeo in primis*, *lib.* 2. Natta *conſ.* 121. *n.* 16. *cum ſeqq.* Roland. *conſ.* 69. *num* 16. *& ſeqq. per tot. lib.* 2. *& conſ.* 81. *num.* 2. *& ſeqq. & num.* 9. *& infra, lib.* 3. Peregrin. *conſ.* 16. *n.* 1. *lib.* 1. Greven. ad Gail. *obſerv.* 2. *lib.* 2. *concluſ.* 56. *conſider.* 2. *per tot.* Valenſ. *conſult.* 22. *num.* 6. Tapia *rubr. de conſtitut. Princip. cap.* 1. *num.* 75. Matieng. *lib.* 5. *recompil. tit.* 10. *lib.* 6. Petr. *de poteſt. Princ. poſt cap.* 32. *in* 7. *q. n.* 49. *& ſeqq. fol. mihi* 143. Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 352. *& ſeqq.* Cancer. *par.* 3. *cap.* 3. *nu.* 83. Solorzan. *de jur. Ind. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 55. *& ſeqq.* Oliva *de foro Eccleſ. par.* 2. *quæſt.* 35. *num.* 16. Grat. *diſcept.* 891. *num.* 12. *verſ. Additur*, *& ſub num.* 29. *cum duobus ſeqq.* optime Mant. *conſult.* 49. *ſub num.* 29. *verſ. Et quanto al primo*, *cum duob. ſeqq.* Greg. Accac. *de privil. jur. civil. lib.* 3. *cap* 6. *num.* 16. Antun. *de donat. reg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. *ſub num.* 20. *in fine*, *verſ. Hoc autem caſu*, *cum ſeqq.* ubi teneri Principem auferentem rem alicui ex publica cauſa ſolvere pretium, & æſtimationem rei, & condignam præſtare ſatisfactionem, *& cap.* 23. *n.* 11. *verſ. confirmatur*, Pheb. *dec.* 94. *n.* 3. 7. *&* 9.

Et in terminis ſuppreſſionis Officii, Franc. Marc. *deciſ.* 38
183. *n.* 3. *& ſeqq. per tot. part.* 1. quem refert, & ſequitur Fragoſ. *de Regim. Reipubl. Chriſtian. part.* 1. *lib.* 3. *diſput.* 5. *num.* 41. *prope principium*, *& verſ. idem intellige*, *& verſ. idem adde*.

Debetur itaque pretium currens tempore ſuppreſſionis, 39
quia pretium juſtum æquivalens, & correſpondens damno, quod patitur quilibet de Collegio ob ſuppreſſionem ejuſdem, illud dicitur, & reputatur, quod non ex præterita emptione, ſed ex præſenti æſtimatione conſtituitur *ad text. in l.* 3. *§. Divi*, *ff. de jur. fiſci*, *gloſ. in l. fin. verbo poteſt valere*, *C. de pact.* Roland. *conſ.* 71. *n.* 14. *& ſeqq. lib.* 3. Beroiſ. *conſ.* 177. *n.* 15. *& ſeqq. lib.* 2. Peregrin. *de Jure fiſci*, *lib.* 6. *tit.* 4. *num.* 8. *verſ. Intellige juſtum pretium*, Gratian. *diſcept.* 545. *n.* 9. *diſcept.* 766. *n.* 40. *& ſeqq.*

Ea ratione quia tam augmentum, quam detrimentum 40
pretii, quod regulariter evenit ex longo temporis intervallo, vel majori, aut minori pecuniarum affluentia, ſemper cedit damno, vel beneficio illius, qui principale pretium, ſeu peculium impendit, & eſt Dominus, *l. ſi convenerit*, *& l. etiam in fine*, *C. de jur. dot.* Rota coram Carill. *dec.* 148. *ſub num.* 9. *verſ. Unde fit*, *& in puncto Officiorum vacabilium*, *dec.* 179. *num.* 1. *& ſeqq. part.* 15. *recent. & in Romana Officii Curſoratus* 15. *Februarii* 1675. *§. Ex quibus ſequitur*, coram R. P. D. Ubago, & in noſtris præciſis terminis optime probat Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *nu.* 10. *verſ. Deveniendo ad primum*, *cum ſeqq. de probat.*

Et ſicuti pretium dictorum Officiorum erat incertum, 41
& poterat etiam decreſcere, quo caſu damnum ſpectaſſet ad DD. Secretarios, qui contenti eſſe debuiſſent de pretio currenti, licèt minori pretio antea ſoluto, ita ad eoſdem quoque debet augmentum ſpectare, *l. ſecundum naturam*, *ff. de reg. jur. l. Id quod in fine*, *ff. de privil. & com. rei vendit.*
Rota coram Carill. *d. deciſ.* 148. *num.* 6. *& ſeqq.* Alias eſſet 42
in poteſtate Principis beneficium temporis conſequi, & ejuſdem incommodum, aut detrimentum recuſare, quod eſt contra juſtitiam, ut in ſpecie advertit Bim. *conſ.* 224. *in fine verſ. quod & adde*.

Atque hæc comprobantur exemplo evictionis, nam
evictione ſecuta reſtituendum eſt pretium currens de tem- 43
pore evictionis, non illud, quando fuit facta venditio, *l. evitare la* 2. *ff. de evict. l. ſi Titius*, *ff. de action. empt.* Bart. *in l. Titius la* 1. *in* 2. *notab. ff. de conſtit. pecun.* Surd. *conſ.* 52. *n.* 50. *& ſeqq.* Rota *dec.* 13. *n.* 2. *part.* 4. *diverſ. & in recent. dec.* 227. *n.* 3. *& ſeqq. part.* 4. *tom.* 2. & coram Bich. *dec.* 291. *n.* 13. *& dec.* 314. *n.* 2.

Prout etiam in retrovenditione, quando aliter non eſſet
conventum, attenditur pretium attento tempore retro- 44
venditionis, non autem tempore pacti, & ſeu promiſſionis de retrovendendo, Bald. *in l.* 1. *n.* 30. *C. com. de leg.* Surd. *d. conſ.* 52. *n.* 47. *verſ. poſtreme ſi dicatur cum ſeq.* Menoch. *conſ.* 606. *ſub n.* 28. *verſ. Et accedit*, Hermoſil. ad Lopez. *tit.* 5. *l.* 42. *gloſſ.* 1. *ſub nu.* 5. *verſ. quid ſi venditio*, & in terminis per hæc ſimilia, & alia argumenta ſic arguit, & docet Menoch. *d. conſ.* 606. *per tot.* & in terminis Individualibus Fagnan. *d. cap. ex epiſtola*, *n.* 12. *& ſeqq. & ſignanter n.* 16. *de probat.*

Nec quidquam facit, quod hujuſmodi Officia reputentur, 45
& connumerentur inter ipſius Principis regalia, proindeque non cadant in commercio privato, ſed ſint, & reſervata remaneant ipſi ſoli Principi, quia hoc tantum procedit quoad titulum, & ejus ſubſtantiam, nec non diſpoſitionem de una in aliam perſonam, non autem quoad pretium Officiorum eorumque commoditates, & fructus, &
ea omnia, quæ concernunt, & reſpiciunt ſimplex inter- 46
eſſe burſale. Reſpectu enim horum omnium dicta Officia habentur, & reputantur tanquam patrimonialia, & regulantur adinſtar bonorum mere allodialium, & abſolute liberorum, ut bene diſtinguit Gratian. *diſcept.* 670. *n.* 12. *cum ſeqq.* & bene pariter Rota *dec.* 395. *num.* 8. *cum duobus ſeqq.* ubi multos refert, *par.* 18. *rec.* & Princeps non poteſt auferre ſine compenſatione dominium, & Jus privati, ſive
illud directum ſit, ſive utile, Antun. *de Donat. Reg. par.* 2. 47
lib. 1. *cap.* 2. *nu.* 19. *verſ. quod de plenitudine*, & quod non

poſſit

poſſit auferre Officium, idem Antun. *d. part. 2. d. l. 1. c. 13.*
n. 12. Solorzan. *de jur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. n. 55.* Ma-
ſtrill. *de Magiſtr. lib. 3. cap. 4. n. 352. & ſeqq.* Cabed. *dec. 20.*
n. 5. par. 2. Martin. Mager. de Advocat. Armat. *c. 7. nu. 190.*
cum ſeqq. Rovit. *conſ. 69. n. 51. 53. lib. 1.* Noguerol. *alleg.*
fiſcal. 119. n. 18. 20.
48 Non obſtat quod Princeps per viam legis ex cauſa publi-
cæ utilitatis poſſit Jus, & Dominium privatorum auferre
abſque ſolutione pretii, aut alterius compenſationis, ex
Capyc. Latr. *dec. 188.* ſolita ex adverſo adduci, quia non
poteſt conſiderari univerſalitas in ſuppreſſione Secretaria-
49 tuum, ſicuti nec publica utilitas, nam publica utilitas, &
neceſſitas ad effectum, ut propter eam poſſit per viam legis
dominium, & Jus alterius auferri, abſque ſolutione pretii,
debet eſſe talis, ut niſi ei ita, aut hoc tantum præciſo mo-
do occurratur, aliter fieri non poſſit, unde timeretur peri-
culum in publico Principatus, ſeu Regis ſtatu, ut declarat
Antun. *de donat. Reg. tom. 1. par. 1. cap. 11. num. 68. cum*
50 *ſeqq.* Greven. ad Gail. *concluſ. 56. num. 6. & 8. lib. 2.* Larrea
allegat. fiſcal. 3. num. 20. ita ut non ſufficiat præjudicium
aliquorum, nec utilitas Patrimonii fiſci Maſtrill. *de Ma-*
giſtr. libr. 3. c. 4. n. 346. Antun. *de donat. Reg. d. lib. 1. d. c. 11.*
ſub n. 32. verſ. intellige, cum ſeqq. Solorzan. *de jur. Indiar.*
n. 2. lib. 2. cad. 27. n. 70. cum ſeqq.
51 Dicta autem deciſio 188. Capyc. Latr. non applicatur
caſui noſtro, quia loquitur in contractu habente tractum
ſucceſſivum, & ab initio læſivo, ſeu tractu temporis facto
iniquo, qui poteſt deduci ad æquitatem, & quia Regia Ca-
mera coacta fuerat tumultibus popularibus Gabellas deſti-
natas pro ſolvendis fiſcalibus tollere, & conſequenter defi-
ciebant in illo caſu redditus deſtinati pro fructibus, quibus
52 propterea ſublatis, recte potuit diminui redditus fiſca-
lium, ut ſæpe contingit in fructibus Locorum Montium,
etiam hic in Urbe, ut per R. P. D. de Luca *dec. 103. de Re-*
gal. & contractus ſucceſſivus ſemper poteſt per Principem
reduci ad æquitatem, & juſtitiam, ſi tractu temporis ſit
factus iniquus, *c. ſuggeſtum, c. dilect. de Decim.* Solorzan.
de jur. Indicar. tom. 2. lib. 1. d. c. 23. n. 27.
53 Et pariter non applicantur exempla de locis Montium,
ac de quibuſdam Officiis Capellæ Pontificiæ, aliiſque ſi-
milibus, quo enim ad loca montium militat ratio omnino
diverſa, quia nempe in earum erectione conſtituitur quan-
titas fixa pro reſtitutione, & ulterius de illis Camera nun-
quam ſucceſſive diſponit poſt primam venditionem, quia
non ſunt vacabilia, prout ſunt hujuſmodi Officia, quæ cum
non habeant pretium fixum, ſemper a Dataria fuerunt ven-
dita pretio currenti, quod proinde dicitur ab ea approba-
tum, neque hodie poteſt impugnari, & quoad alia Officia
ſuppreſſa, ſufficit dicere, quod vel non conſtat de tempore
ſuppreſſionis illorum, pretium eſſe auctum, ultra illud
quo fuerant a ſingulis Officialibus empta, vel non habeant
æquales redditus, ex quibus, prout in noſtris Officiis, æ-
quale pretium conſtitueretur: unde non mirum, ſi in eis
fuit facta reſtitutio de ſoluta tantum Camera, quod è
converſo in ſuppreſſione Montium vacabilium facta a ſan-
ctæ memoriæ Alexandro Septimo, quæ licèt in iis Came-
ra receperit ſola ſcuta 100. in venditione, quia tamen eo-
rum pretium fuerat de tempore ſuppreſſionis auctum, &
redditus erant omnino æquales, prout in Officiis Secreta-
riatuum, fuit reſtitutum pretium, quod de eodem tempo-
54 re currebat, ad rationem nempe ſcutorum 150. pro quoli-
bet, ex quo fit, contrariam obſervantiam, in prædictis
Officiis Capellæ Pontificiæ, non eſſe attendendam in con-
curſu alterius notoriæ contrariæ, ac claræ obſervantiæ, Ro-
ta *dec. 433. n. 35. part. 9. tom. 2. recent.* Præcipue dum exem-
55 pla ex adverſo allegata contrariantur ſupradictæ diſpoſi-
tioni Juris, ſecundum quam reſtitutio debetur juxta pre-
tium currens, hoc namque caſu ſemper ea prævalere debet
obſervantia, quæ cum jure eſt conformis, Honded. *conſ. 53.*
n. 29. lib. 1. Spad. *conſ. 25. n. 11. lib. 1.* Rota *dec. 336. num. 6.*
part. 5. recent.
56 Conſtitutio demum ſupradicti Beati Pii minime contra-
riatur hujuſmodi reſtitutioni faciendæ juxta valorem cur-
rentem, quatenus enim diſponit eſſe reſtituendum pretium,
per ſingulos Secretarios erogatum, intelligenda venit,
dummodo majus pretium non ſuit auctum, & tempore
redemptionis majori pretio vendi, & emi non potuerit,
ut reſpondet Fagnan. *in d. c. ex epiſtola, ſub num. 13. verſ.*
idque non obſtante pacto, cum duobus ſequentibus de probat.
haut verba conſtitutionis intelligantur præſuppoſitive,
& favore Secretariorum, ut non poſſit minus pretium re-
ſtitui, quam fuerit ſolutum, & pro quo Officiales Secreta-
riatus habuerint, ſed non tollantur, quin debeat perſolvi
majus, ſi tempore redemptionis ſit majus, ne redemptio
fiat cum damno ipſorum Secretariorum, & Conſtitutio 57
ipſorum favore, & pro ampliatione privilegiorum condi-
ta, retorqueatur in odium, & operetur diminutionem
contra text. *in l. ac ſaluberrima, C. de Præpoſit.* Argent.
lib. 12. ubi Bartol. *n. 2.* & Joan. de Platea *in 2. notab.* Jaſon.
conſ. 59. n. 9. & ſeqq. lib. 3. Alex. *conſ. 32. n. 2. & ſeqq. lib. 5.*
Hondend. *conſ. 71. n. 54. lib. 2.* Rota *in recent. par. 4. tom. 3.*
dec. 715. n. 7.
Eoque magis, quia tam dicta Conſtitutio Beati Pii, 58
quam illa fel. recordationis Innocentii Octavi non conti-
nent conventionem ſuper redemptione, & extinctione fa-
cienda, quaſi ita fuerint Conventum cum Secretariis, ſed
ſolum ſe habent præſuppoſitive, ut tradit Fagnan. *in dict.*
cap. ex epiſtola, n. 10. de probat. Ideoque extinctio, &
reſtitutio pretii facienda eſt juxta diſpoſitionem Juris com-
munis, ita exigente, ut dicitur, publica utilitate, & ne-
ceſſitate, cui non eſt veriſimile illum B. Pontificem dero-
gare voluiſſe, & ita præjudicare Secretariis, ut augmen-
tum pretii reſtitui, & ſolvi non debeat, quod alias ſubla-
ta Bulla habere debuiſſent, ex late ſuperius adductis.
Ex quibus omnibus patet eſſe ſuperfluam particularem 59
diſputationem ſuper Officiis D. Equitis Acciajoli R. P. D.
Curſii, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruſpoli,
cum ſit reſtituendum pretium juſtum omnibus, ſecundum
valorem Officiorum tempore extinctionis. Cæterum quan-
do diſputatio eſſet ſuſcipienda, venit profecto definienda
favore dictorum DD. Officialium.
Et quidem, quoad D. Equitem Acciajolum nihil vide- 60
tur obſtare, quod periculum vitæ in ipſum non fuerit tranſ-
latum per licentiam Papæ, quia memorata Conſtitutio
B. Pii non dicit eſſe reſtituendum pretium illi, qui titulum
Officii ejuſque Dominium acquiſiverit cum auctoritate Pa-
pæ, vel Datariæ, ſed illi, qui Officium emerit, aut alitec
habuerit; Officia autem poſſunt emi, & vendi, etiam abſ-
que titulo, & translatione periculi vitæ, quia reſpectu
pretii, & fructuum ſunt in commercio, etiam abſque li-
centia Papæ, Gratian. *dicept. 660. n. 16. & ſeq.* Salgad. *in*
labyrint. cred. par. 1. cap. 35. n. 5. R. P. D. de Luca *diſc. 2. n. 2.*
& diſc. 4. n. 8. & diſc. 11. n. 3. & ſeqq. de Reg. Rota *dec. 114.*
n. 6. cum ſeqq. poſt Merlin. *de pignor. & dec. 116. nu. 19. &*
ſeqq. & dec. 126. n. 12. cum ſeqq. part. 13. rec. Non eſt enim
inconveniens, quod titulus ſit penes unum, & dominium 61
penes alterum, ut cæteris relatis notat Salgad. *dict. par. 1.*
cap. 35. num. 11.
Dum autem B. Pius conceſſerit privilegium ut deberet 62
reſtitui ſingulis Secretariis integrum pretium ſolutum,
reſpexit illorum burſalem commoditatem, non autem ad
periculum vitæ, & in cujus eſſent dominio reſpectu tituli,
ipſa Officia, cum hoc parum interſit Papæ, cujus conſen-
ſus requiritur ſolum ut poſſit ſciri, per cujus obitum Offi-
cium ſit vacaturum, ut advertit Rota *dec. 116. verſ. ceſſat*
difficultas, cum ſeqq. par. 4. tom. 2. recent.
Idque præſertim, attento verbo illo generali *Habuiſſe*, 63
per quod veniunt in privilegio compreſſenſi nedum illi qui
totale dominium Officii, ſed etiam qui ſimplicem inſiſten-
tiam, uſum, ac de facto detentionem illius acquiſiverint,
l. Stipulatio iſta 38. §. Habere, ff. de verb. obligat. l. Id
apud 143. ff. de verb. ſignif. l. 1. de vi & vi armat. Dec.
conſ. 108. nu. 32. lib. 3. Bartol. *de clauſul. inſtrum. cauſ. 26.*
gloſſ. 4. n. 2. & 3. Rota *deciſ. 44. n. 1.* coram Ubaldo.
Verum tollitur omnis amaritudo, quia Supplicatio D.
Equitis fuit uſque de anno 1675. per ſan. mem. Clementem 64
Decimum ſignata, & conſequenter habuit ſuam perfectio-
nem, quæ in gratiis recipitur ex ſola Signatura Papæ, Ca-
ſad. *dec. 2. ſub nu. 10. de penſion.* Rota coram Merlin. *dec.*
281. n. 11. & 12. & coram Zarata *dec. 34. nu. 27. cum ſe-*
quentibus, & in recent. dec. 562. num. 2. part. 3. & dec. 121.
n. 6. par. 12. Etiamſi deinde ſuper ea non fuerit ulterius fa-
cta expeditio literarum, Rota *dec. 585. num. 2. par. 2. &*
dec. 267. n. 4. par. 4. recent. & dec. 465. n. 10. & ſeq. coram 65
Peutinger. Adeout licet interim moriatur Papa, qui gra-
tiam conceſſit, non tamen ea dicitur expirare, Gabriel.
conſ. 1. n. 1. d. preben. Cyriac. *contr. 85. n. 5. & ſeqq.* Gon-
zal. *ad regul. 7. gloſſ. 12. nu. 44. & ſeqq.* Rota *dict. dec. 121.*
n. 6. & ſequentibus, par. 12. recent.
Et quando etiam remaneret aliquis ſcrupulus, ille prorſus
removeretur ex pluribus, atque reiteratis inſtantiis 66
per eundem D. Equitem factis pro admiſſione novæ reſi-
gnationis, quæ utique non potuit denegari ſub prætextu,
quod Collegium tunc eſſet de proximo ſupprimendum,
quia

quia Bulla Innocentii Octavi prohibet expreſſe quavis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri receptionem reſignationum hujuſmodi Officiorum, in hac autem prohibitione certum eſt etiam hunc caſum futuræ
67 ſuppreſſionis comprehendi, dum Papa uſus fuit dictione univerſali *quavis*, de cujus natura eſt omnia includere, & nihil excludere, ſed imo caſus etiam improprios amplecti, ut & cæteris relatis tradit Sanctorell. *var. reſolut. quæſt.* 48, *n.* 39. & ultra eum Barboſa *dicta* 317. *n.* 1. *&* 6.

68 Fortius vero, quia cum ſupplicatio eſſet ſignata tempore non ſuſpecto a Pontifice immediate anteceſſore, proindeexpeditio literarum nullo modo impediri, & denegari poterat, etiam poſt ſex menſes, & quandocunque Mandoſ. *ad reg.* 10. Cancell. *q.* 4. *n.* 8. *& ſeqq.* Cochier, *num.* 8. Ameyden. *de ſtylo Datariæ*, *cap.* 12. *n.* 17.

Ultra quod ſicuti Camera, etiam poſt illum incertum
69 rumorem de futura ſuppreſſione fuiſſet lucrata pretium Officii hoc medio tempore vacantis, ita pariter debebant Officiales potiri eiſdem privilegiis, & pactis correſpectivis ob periculum amiſſionis Officii, quorum intuitu contraxerant; eoque magis, dum prædicta pacta fuerant apposita ab habente poteſtatem legis condendæ; proindeque vim legis haberent, Bartol. *in l. Cæſar.* 15. *n.* 3. *in prima lectura*, *ff. de public. & vectigal.* Capyc. Latr. *dec.* 191. *n.* 39.

Quo vero ad R. P. D. Curſium, & Dominum Abbatem
70 Leccium nihil pariter obſtat afferta mala fides, & negligentia in procurando non ſolutionem pretii, quia ut bene reſpondetur in facto, mala fides tollitur, ex quo, antequam aliquis tractatus, vel rumor ſuppreſſionis in Urbe auditus fuerit, jam fuerat perfecta emptio Officii, & ordo traditus Eminentiſſimo Ghiſio venditori: Prout etiam removetur negligentia ex diligentiis adhibitis pro recuperando dicto ordine, quæ tamen etiam ubi deficerent, nihil officeret, quia illæ non erant profuturæ, nam poſt contractum perfectum non licet amplius uni partium pœnitere, ut eſt ſatis notum, & diſponit *textus in l. hæc venditio*, *in principio*, *ff. de contrah. empt.* cum aliis abunde relatis per Rotam *dec.* 408. *n.* 58. *& ſeqq. par.* 16. *recent.* Quando autem diligentia non eſt profutura, etiamſi fuerit omiſſa, nunquam obſtat, Rota *dec.* 37. *n.* 10. *& dec.* 458. *num.* 6. coram Pen., *& in recent. dec.* 567. *n.* 6. *par.* 11.

At removetur quælibet difficultas, quia reſignatio præ-
71 dicti Officii fuit prius longo tempore diſcuſſa in Congregatione particlari, an eſſet libere admittenda, vel ne pro ſcutis 23000. & deinde libere admiſſa, & abſque ulla præſervativa pretii, quod paulo poſt ob proximam ſuppreſſionem iterum debebat a Dataria reſtitui; Ideoque patet, quod dictum pretium fuit a Dataria approbatum, ac per conſequens nequit ab ipſa impugnari, ne alias emptores, qui ſub publica fide Principis, ac mediante ſignatura Sanctiſſimi contraxerunt, decepti, ac eluſi remaneant, contra *text. in l.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. impetr.* Panzirol. *conſ.* 20. *ſub nu.* 14. Cravetta *conſ.* 732. *n.* 6. Cyriac. *controv.* 291. *n.* 29. *&* 30. & conſiderat R. P. D. de Luca *in d. diſc. dato in noſtro Summario*, §. *finali*.

Et quidem nimis inconveniens videtur, quod idem 72
Officium externo die per Cameram in ſcutis 23000. appretiatum, hodie in tertia parte valoris decreſcat ob factum ipſius Cameræ, quæ hoc modo fefelliſſet emptores, ſicuti dicitur de eo, qui vult ſolvere pecuniam, cujus immineat reprobatio, ſciente debitore, Gratian. *diſcept.* 260. *n.* 19. Royas *dec.* 405. *n.* 2.

Quod demum ad Dominum Marchionem Ruſpulum 73
nihil obſtat gravis illius ætas, propter quam denegatur a
Camera reſtitutio pretii; quoniam iſta difficultas, etiamſi 74
in cæteris Officiis vacabilibus poſſet conſiderari, utique in hiſce Secretariatibus fuit ſublata per Innocentium Octavum in ſua Bulla erectionis. Etenim dum ibi voluit Summus Pontifex, ut reſignationes Secretariatuum deberent a Dataria admitti, ac recipi, etiamſi Officiales ipſi infirmi, ac veriſimiliter infra viginti dierum ſpatium deceſſuri forent, ac decederent, nequit profecto ſub hujuſmodi prætextu retardari Domino Marchioni reſtitutio pretii in hoc caſu ſuppreſſionis, in quo potius militat major ratio, propter quam omnino eſt facienda eadem reſtitutio, quia nempe, cum ſuppreſſio fiat voluntarie a Papa, ceſſat ille timor præſumptæ fraudis, ac præjudicii Datariæ, ob quæ fuit introductus ſtylus non admittendi reſignationes in Officialibus ſenibus, & de brevi morituris, atque alias ſequeretur, quod abſque aliqua eorum culpa, miſeri ſenes lugerent amiſſas ſuas facultates, dum privati remanerent Officio, pretio, & emolumentis, quod eſſet nimis abſurdum, nec unquam alias practicatum, nec minus unquam a Camera prætenſum, ut patet ex aliis ſuppreſſionibus antecedenter factis, & præcipue ex ſuppreſſione Officiorum Capellæ, ac Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri Septimi in quibus, etiam ſenibus cujuſcunque ætatis, fuerunt reſtituta pretia Officiorum, prout in noſtro caſu fieri ſperamus.

Quare &c.

Jo: Baptiſta Arrigus Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM

APOSTOLICORUM.

SECUNDA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Diſpoſitio clara eſt veluti lex ſervanda.*
2 *Verbum* reſtituere *importat obligationem reſtituendi acceptum, declara, ut n.* 12.
3 *Verbum* habere *comprehendit omnes modos acquiſitionis, & n.* 52.
4 *Dictio* ſingulis *actum tribuit cuilibet, inſolidum.*
5 *Actus regulari debet juxta tempus, quo ſortitur effectum.*
6 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis, in quo actus conſumatur.*
7 *Dictio* eos *eſt perſonaliſſima.*
8 *Privilegium contra concedentem latiſſimam recipit interpretationem.*
9 *Ejus verba non debent reſtringi ad tempus conceſſionis, ſed latiſſime ſe protendunt.*
10 *Reſignatarius obtinet officium a Dataria, non a reſignante, ſed ad inſtar reſignationis beneficii, ſeu translationis penſionis.*
11 *Papa ſcire cenſentur quod ſcit ejus miniſter.*
12 *Verbum* reſtituere *aliquando importat emendationem, vel reſtitutionem damni.*
13 *Obſervantia eſt optima interpres omnium diſpoſitionum.*
14 *Etiamſi verborum intellectus eſſet violentus, improprius, & de jure non tenendus.*
15 *Interpretatio admittitur in diſpoſitione dubia, non autem in clara.*
16 *Papa poteſt donare, & gratis diſponere de Officiis.*
17 *Principum miſerrima eſſet conditio ſi donare nequirent, & eorum donationes a ſucceſſoribus revocarentur.*
18 *Gregorius Decimus quintus ſexagintaduo Officia donavit ejus conſanguineis.*
19 *Officia vacabilia de decreto Papæ fieri poſſunt patrimonialia, & hereditaria.*
20 *Princeps de poteſtate ordinaria non poteſt donationem a ſe, vel anteceſſore factam revocare ſeu limitare.*
21 *Maxime ſi ſit perpetua, & irrevocabilis.*
22 *Et ſi dictam donationem revocat, tenetur integrum valorem refundere.*
23 *Papa donando officium, fingitur recepiſſe a donatario pretium, illudque poſtea eidem reſtituiſſe.*
24 *Reſignatarii talium Officiorum dicuntur contraxiſſe cum Principe, eumque ſolum in auctorem cognoſcunt.*
25 *Officium non poteſt tolli a poſſeſſore, licet prædeceſſor injuſte Officium habuerit.*
16 *Publica fides, & commercium non patitur, quod emens officia teneatur gradatim uſque ad originem primæ acquiſitionis inquirere, an pretium fuerit Datariæ ſolutum, vel a Principe primo Officiali ordinatum.*
27 *Supremi Principes ad legem honeſtatis, & urbanitatis adſtringuntur.*
28 *Quod Princeps poſſit per viam legis generalis, & ex cauſa publica neceſſitatis, & utilitatis conceſſiones gratuitas, etiam pretio non reſtituto revocare, eſt opinio controverſa, & ſententia negativa eſt verior.*

29 Cum

29 *Cum Princeps remiſit partes ad Judicem, ſignum eſt legem condere voluiſſe.*
30 *Conceſſiones gratuitæ tunc per legem generalem revocari poſſunt, quoties aliter publicæ utilitati conſuli nequit.*
31 *Lex non dicitur univerſalis, quando tantummodo reſpicit certas, & determinatas perſonas.*
32 Dec. Capyc. Latr. 188. *quomodo intelligenda.*
33 *Princeps ſupprimens officium ex cauſa publicæ utilitatis, vel neceſſitatis, tenetur juſtum pretium perſolvere.*
34 *Juſtum pretium dicitur currens de tempore ſuppreſſionis, non illud, quo de præterito empta fuerunt Officia, & n.36. & 37.*
35 *Lucrum, & detrimentum cedere debet periculo Domini.*
38 *Pretium Officii concernens intereſſe burſale eſt in commercio, ad diſtinctionem pretii concernentis dominium directum.*
39 *Obſervantia ad hoc ut relevet, debet probari in caſu individuali.*
40 *In dubio eſt pronunciandum contra fiſcum.*
41 *Reſolutio Principis emanata ſuper negotio, de quo plene cognovit, habet vim legis.*
42 *Verba Conſtitutionis Sancti Pii V. demandantis reſtitutionem pretii, quo officia empta fuiſſe conſtiterit, ſtant demonſtrative, non taxative.*
43 *Sunt intelligenda rebus ſic ſtantibus.*
44 *Conſtitutio edita ad amplianda, & augenda privilegia non debet reſtringi.*
45 *Debet intelligi ut operetur aliquid ultra jus commune.*
46 *Fruſtra conceditur ex privilegio quod habetur ex juris diſpoſitione.*
47 *Diſcretivus modus loquendi nihil operatur, quoties aliquid fuit ad majorem declarationem expreſſum.*
48 *Una pars diſpoſitionis aliam declarat.*
49 *Diſpoſitio in caſu omiſſo ſuppletur a jure.*
50 *Officia quoad pretium, & fructus ſunt in commercio, & poſſunt alienari, etiam abſque aſſenſu Papæ.*
51 *Expeditio literarum nil aliud operatur, niſi quod Papa ſciat, per cujus obitum ſit Officium vacaturum.*
52 *Verbum* habere *verificatur in eo, qui poſſeſſionem rei nactus fuit abſque dominio.*
53 *Ex ſignatura Papæ dicitur gratia perfecta, etiam abſque literarum expeditione.*
54 *Reſignationis admiſſio habetur pro impetrata in odium Dataria eam impedientis, vel differentis.*
55 *Propoſitum in mente retentum nihil operatur, donec tranſeat in diſpoſitionem.*
56 *Pacta diſpoſitionis ſunt ſervanda, quoties ſine illis quis non contraxiſſet.*
57 *Contrahentes non ſunt ad imparia judicandi.*
58 *Fraudis ſuſpicio ceſſat, quando actus geſtus fuit candide, & ſincere tempore habili.*
59 *Servandum eſt quod fuit conceſſum, licet non fuiſſet concedendum.*
60 *Solvens in moneta, quam ſciebat eſſe reprobandam, non liberatur.*
61 *Poſt perfectam emptionem non eſt locus pœnitantiæ.*
62 *Omittens diligentias non profuturas in nihilo præjudicatur.*
63 *Senes, & infirmi æquiparantur.*
64 *Quilibet ſenex præſumitur vivere quinque annis, vel ad minus per unum.*

R.P. Est ſolvendum pretium, quod unuſquiſque ex Secretariis in emptionem Officii erogavit, ita literaliter diſponente Conſtitutione S. Pii V. in qua ampliando privilegia huic Collegio ab aliis Summis Pontificibus elargita inter cætera diſpoſuit, *non poſſe illud ſupprimi, vel e singui niſi* (ſunt verba præciſa) *reſtitutis pecuniis realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc*
1 *viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pretii, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, quæ diſpoſitio cum ſit per ſe clara, venit tanquam lex omnino ſervanda, Surd. *conſ.* 100. *n.* 13. Azor. *inſtitut. Moral. lib.* 5. *cap.* 23. *quæſt.* 2. Rota *dec.* 458. *n.* 11. *part.* 4. *tom.* 2. & *dec.* 438. *num.* 6. *part.* 9. *rec.*
2 Nec applicari poteſt interpretatio ex adverſo data, quod ſcilicet illud verbum *reſtitutis*, importet obligationem reſtituendi ſolummodo pretium, quod Camera recepit, & ſic non ſit curandum de majori quantitate ſoluta reſignatariis; Huic enim interpretationi contrariatur amplitudo ejuſdem diſpoſitionis, ſive illius integrum contextum, ſive per partes, ſive rationes examinemus.

Et ſane dum B. Pontifex, mandavit *reſtitui pecunias, quibus Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit*, utique patet eum conſideraſſe, non ſolum caſum emptionis immediate a Camera faciendæ, ſed alium quemcunque modum, etiam per reſignationem acquirendi, cum talis ſit vis illius verbi *habuiſſe*, quod magis late patet, quam emere, & comprehendit alios modos acquiſitionis, *l. ſtipulatio iſta,* 3
§. hæc quoque, verbo habere, & ibi Gloſſ. *ff. de verb. oblig. l. id apud ſe, ff. de verb. ſignif.* Gloſſ. *in l. habere, verbo emerit, eodem tit.*

Idque ad oculum demonſtratur ex eo, quod ante præfatam diſpoſitionem dedit Collegio facultatem vendendi Officium primo loco vacaturum, pretio currenti tempore vacationis, ſicque dum poſtmodum voluit ſingulis reddi pretium, quo conſtiterit Officium emiſſe, vel dicendum eſt, quod etiam reſtituendum eſt pretium ei, qui Officium emit a Collegio, & ſic patet diſpoſitionem Bullæ non reſtringi ad eos, qui immediate acquiſiverunt a Dataria, vel ſi iſtis pretium non eſſet reſtituendum, ſequeretur intolerabile inconveniens, quod non omnibus Secretariis, ſed ſolum aliquibus pecuniæ reſtituerentur contra expreſſam voluntatem Summi Pontificis, qui demandando reſtitutionem *ſingulis* voluit omnes pariformiter comprehendere, cum dictio *ſingulis* actum attribuat cuilibet inſolidum, & indiſtincte omnes eodem modo determinet, Bald. *conſ.* 461. *n.* 6. *lib.* 1. Barboſ. *dicta* 372. *n.* 1. Marta *de clauſulis*, *part.* 1. *clauſul.* 360. *n.* 2. Surd. *dec.* 268. *n.* 5.

Stringit fortius argumentum, ſi advertatur, quod de 4
tempore, quo emanavit dicta Bulla, plures ex Secretariis viventibus poſſidebant Officia acquiſita mediante reſignatione; Notumque erat B. Pontifici, quod cum hujuſmodi Officia eſſent venalia, poterant tractu temporis fere omnia reſignari. Hinc enim ſequitur, quod dum reſtitutio eſt facienda de tempore ſuppreſſionis, id intelligi debet favore Officialium, qui tali tempore Officia haberent, nec eſt facienda inter eos ulla diſtinctio, cum ſemper actus regulari debeat juxta tempus, quo ſortitur effectum, Bald. *in* 5
l. Tutoribus, ff. de teſtamentaria tutela, & bene ad rem noſtram reſpondit Rota coram Coccino *decif.* 1391. *num.* 49. *dec.* 634. *n.* 52. & *ſeqq. part.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Et ſine argumentis probat literalis diſpoſitio concepta 6
illis verbis *Secretariis tunc viventibus*, quia dictio *tunc* denotat extremitatem temporis, in quo actus conſumatur, Surd. *dec.* 207. *dec.* 16. Rota coram Ubaldo *dec.* 637. *num.* 3. & in terminis regulandi valorem Officii venalis pro intelligentia alterius Conſtitutionis Apoſtolicæ, Rota *dec.* 198. *n.* 5. & *ſeq. par.* 15. *rec.*

Prædictis verbis ſubſequuntur alia, non minus clara, videlicet *pecunias, quibus eos emiſſe, &c.* ly enim *eos* oſten- 7
dit perſonas, de quibus Pontifex intellexit, cum ſit perſonaliſſima, & referatur ad perſonas ſuperius nominatas, & expreſſas, & ſic ad viventes de tempore ſuppreſſionis, Barboſa *dict.* 103. *n.* 2. Rota coram Seraph. *dec.* 689. *n.* 1. Ubald. *dec.* 256. *n.* 4. Coccin. *dec.* 1125. *n.* 4.

Nec poteſt aliter res ſ. habere, nam ſi in caſu ſuppreſſionis pretium reſtituendum reſtringi deberet ad illud receptum a Dataria, Summus Pontifex nihil per privilegium conceſſiſſet, quia jam de jure Dataria tenebatur reſtituere pretium, quod recepit, & in hac parte nulla particulari conſtitutione indigebat Collegium, quare dum B. Pius voluit augere privilegia, & mandavit reſtitui pretium, utique dici debet, quod id voluerit etiam reſpectu illorum, qui a Dataria non emerunt, privilegium enim contra conce- 8
dentem latiſſimam recipit interpretationem *l. Beneficium, ff. de conſtit. Principum*, Abbas *in cap. cum ex injuncta, de Hæreticis*, Rota coram Coccino *decif.* 1856. *n.* 8. *in recent. decif.* 212. *n.* 6. *par.* 7. *dec.* 199. *n.* 22. *part.* 17. & *in Romana Teſtamenti* 13. *Junii* 1670. *§. cum igitur*, *in fine*, coram R. P. D. Bourlemont, ubi amplius quod ex hac ratione detur extenſio ab expreſſis ad connexa non expreſſa.

Imo quod verba privilegii non debeant reſtringi ad tempus conceſſionis, ſed latiſſime ſe protendant, Rota *dec.* 254. 9
num. 24. *part.* 7. *recent.*

Accedit etiam altera viva ratio, quod ſcilicet hujuſmodi officia, licet acquirantur per reſignationem a tertiis perſo- 10
nis, tamen in rei veritate directe, & immediate concedantur a Papa, cum enim per novam proviſionem Officium concedatur a Dataria, reſignatarius ab iſta dicitur habere cauſam, non a reſignante ad inſtar reſignationis beneficii, ſed tranſlationis penſionis, R. P. D. de Luc. *de Regal. diſc.* 27. & 28.

& 28. utrobique, *n.* 2. Salgad. *in Labyr. credit. part.* 1. *cap.* 35. *n.* 20. *& ſeqq.* Rota *in Romana Appartamenti* 2. *Decembris* 1674. §. *Officium*, coram R. P. D. Taya, cum aliis infra allegandis

Quod procedit, licèt in ſupplicationibus, quæ per Papam ſignantur non fiat mentio de quantitate pretii, pro quo Officium fuit reſignatum; etenim pretium non ſolvitur, niſi Officialis componendæ in calce ordinis facit fidem de reſignatione ſecuta in favorem ementis, & ſic notitia pretii
11 eſt indubitata, quamvis autem habeatur ab Officiali, tamen idem eſt ad noſtrum effectum, quia Dataria, & Summus Pontifex mediante Officiali ſciviſſe dicitur, Surd. *conſ.* 429. *num.* 54. *& dec.* 4. *num.* 6. & ibi Hodiern. *num.* 19. Capyc. Galeot. *controv.* 122. *n.* 28. *lib.* 1. Cyriac. *contr.* 532. *n.* 29. Rota *dec.* 387. *n.* 6. *par.* 3. *recent.*

Neque ex prædictis læditur ſignificatio verbi *reſtituere* in Bulla adjecti, quaſi Camera reſtitueret quod non recepit. Etenim non ſemper hoc verbum ſupponit receptionem, ſed varie, juxta varias circumſtantias caſuum accipitur. Hinc ad rem noſtram intelligi debet pro emenda-
12 tione, vel ſatisfactione damni, prout illud explicat Federic. de Senis *conſ.* 18. relatus per Cardinalem Tuſcum, *littera R. concluſ.* 301. *n.* 2. ſicut etiam eſt intelligendum pro *dare*, *ſolvere* ad text. *in l. hæres meus*, *ff. de legat. tertio*, Soccin. Sen. *conſ.* 90. *n.* 21. *lib.* 4. ibi *promiſit reficere*, *& reſtituere*, *verbum autem reſtituere importat idem*, *quod dare*, Barboſ. *dict.* 350. *n.* 2. Gratian. *dec. March.* 147. *num.* 6. Rota coram Arguelles *dec.* 77. *n.* 14. ubi pluribus comprobat, & materiam exornat, *ut dec.* 90. *n.* 23.

13 Perperam autem allegatur ex adverſo obſervantia in contrarium, quod ſcilicet in caſu ſuppreſſionum fuerit reſtitutum pretium Cameræ ſolutum, & non ultra. Non ſolum enim id non probatur, ſed e converſo conſtat de contrario, juxta exempla relata a R. P. D. de Luca, & a D. Advocato fiſcali, in quibus fuit reſtitutum pretium, ab unoquoque Officiali ſolutum in acquiſitione officii, iſta autem obſervantia ponit falcem ad radices, cum ea ſit optima interpres omnium diſpoſitionum, Rota coram Buratt. *deciſ.* 85. *num.* 4. *& dec.* 79. *num.* 3. *&* 9. Atque ei adeò defertur, ut intellectus inde reſultans omnino tenendus ſit,
14 quamvis eſſet violentus, & neceſſe foret impropriare verba, & appareret malus, ac de jure non tenendus, Soccin. Senior *con.* 145. *n.* 2. *lib.* 1. Ruin. *conſ.* 104. *n.* 3. *lib.* 5. Rota *dec.* 608. *n.* 6. *par.* 2. *dec.* 254. *n.* 8. *&* 9. *par.* 16. *dec.* 211. *& dec.* 11. *utrobique*, *n.* 7. *par.* 16. *recent.*

Objectum vero, quod aliqui ex Secretariis fructus exceſſivos perceperint, cum quibus capitale fuerit ſatisfactum, nobis non obſtat, quia præter alias fortiſſimas reſponſiones in facto adductas, omnem tollit difficultatem Conſtitutio fel. mem. Innocentii Octavi, qua cavetur, *quod in reſtitutione capitalis Secretariis facienda*, *nullo modo*, *& cauſa* (ſunt verba præciſa) *computari poſſint*, *aut debeant in toto*, *vel aliqua parte emolumenta ipſius Officii*, *quæ forte*
15 *interim eos percepiſſe appareret*, *&c.* & hæc verba cum ſint clara, nullam recipiunt interpretationem, quæ ſolum admittitur in diſpoſitione dubia, Bald. *conſ.* 174. *in fine lib.* 2. Azor. *Inſtitut. Moral. lib.* 5. *cap.* 23. *quæſt.* 2. Rota *deciſ.* 78 *n.* 10. *par.* 11. *recent.*

Quibus ita firmatis, quoad Officia in genere, deſcendendo ad particularia, credimus pro reſtitutione integri pretii reſpondendum favore RR. PP. Coſtaguti, Duratii, Nicolini, & de Aſte, ac Domini Jacobi Montioni, quibus per immediatam, vel mediatam reſignationem Donatariorum Papæ fuerunt conceſſa Officia, prævia exburſatione pretii effectivi, tunc currentis.

Poſita enim Summi Pontificis poteſtate (de qua nefas
16 eſt dubitare) donandi, & gratis concedendi Officia, tam propriis Agnatis, & familiaribus, quam alias quibuſcunque ſibi bene viſis, Bald. *conſ.* 451. *in princ. lib.* 1. Card. Tuſc. *verbo Papa*, *concl.* 58. *per totam*, Caſtracan. *de ſociet. Offic. cap.* 2. *n.* 14. *& ſeq.* Urſel. *concl.* 167. *n.* 42. Maſtril. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 18. *&* 19. ubi, quod alias ſervilis, & quodammodo miſerrima eſſet conditio Principum, ſi neque in-
17 ter vivos donare poſſent, & eorum donationes a Succeſſoribus revocarentur, Peregr. *de jure fiſci*, *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 50. Cyriac. *controv.* 402. *n.* 4. Caſtil. *de conject. ult. volunt. lib.* 3. *cap.* 89. *n.* 85. *& ſeqq.* Quod, & pluries practicatum videmus a Summis Pontificibus, ut de donatione facta a fel. mem.
18 Gregor. XV. de 62. Officiis teſtatur R. P. D. de Luca *de Regal. diſc.* 2. *num.* 11. & loquendo de iſtiſmet Officiis, Caſtracan. *d. cap.* 2. *nu.* 19. Grat. *cap.* 791. *num.* 14. *&* 28. ubi quod difficultas cadit in voluntate, non in poteſtate, congruitque aliud ſimile exemplum, quando Summi Pontificis Offi- 19
cia vacabilia efficiuntur libera patrimonialia, & ad quoſcunque extraneos tranſitoria, hoc enim caſu diutunior illorum pretium, quod ad Cameram reverteretur, donare hæredibus, & tamen nemo eſt, qui talem poteſtatem controvertat, & videmus id pluries practicatum, ut apud Gratian. *cap.* 580. *num.* 1. *cum ſeq. & cap.* 730. *num.* 52. Rota apud Fenzon. *ad ſtatut. Urbis*, *dec.* 14. *per totam*; *in recent. deciſ.* 197. *num.* 12. *& deciſ.* 303. *n.* 8. *par.* 15.

Inde ſequitur, quod procedendo cum terminis ſimplicis 20
poteſtatis intra limites juris regulandæ (ad differentiam ſupremæ, & abſolutæ poteſtatis, quam nolle adhibere Sanctiſſimus Dominus noſter ejus ſumma pietate declaravit) debeat hæc donatio remanere, nec poſſit præjudicium ullum Officialibus inferre, Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 9. §. 2. *n.* 32. Cutel. *de donat. conſ.* 2. *pract.* 6. *num.* 296. Surd. *dec.* 234. *n.* 10. Molina *de primog. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 18. Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 1. *cap.* 18. *n.* 36. *&* 37. Peregr. *de jure fiſci*, *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 19. *&* 45. Cyriac. *controv.* 57. *nu.* 5. Caſtil. *controv. lib.* 5. *cap.* 89. *num.* 92.

Potiſſimum, quia in donationibus adjectæ fuerunt plures clauſulæ, quæ oſtendunt enixam voluntatem Pontificis, quod hujuſmodi donationes eſſent perpetuæ, irrevo-
cabiles, & omnino executioni demandandæ, ibi: *Motu pro-* 21
prio, *&c. Officium prædictum*, *illiuſque pretium donatione pura*, *& irrevocabili inter vivos*, *donamus*, *remittimus*, *& condonamus*, *cum clauſula ſublata*, *& decreto irritanti*: ut in valde debilioribus terminis advertitur Peregr. *de jure fiſci*, *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 42.

Et donationes revocando, tenetur integrum Officii va- 22
lorem refundere, & ſine diminutione reſtituere, Ruin. *conſ.* 31. *num.* 22. *&* 23. *lib.* 5. Natt. *conſ.* 554. *num.* 14. *&* 35. Maſtril. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 38. *& lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 352. Valaſc. *conſult.* 22. *num.* 4. Capyc. Latro *conſ.* 38. *num.* 44. *&* 50. Antun. *de donat. Regiis*, *lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 3. Petra *de poteſtate Principis*, *qu.* 7. *principali*, *num.* 91. *& ſeq.* Leſſius *de juſtit. & jure*, *lib.* 2. *cap.* 5. *dubit.* 8. *num.* 40. *verſ. ratio eſt*, Franciſc. March. *deciſ.* 385. *per totam*, *par.* 1. & probant alii plures, infra allegandi.

Nec dicatur, quod Camera non debeat reſtituere pecunias, quas non recepit. Primo quia jam huic objecto occurrit reſponſio ſupra deducta ex generalitatē Bullæ S. Pii V. mandantis reſtitui pretium, pro quo Secretarios Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit, quæ verba comprehendunt præſentem caſum ex allegatis. Secundo, quia hic caſus ma- 23
gis ſtringit; etenim Papa donando officium, vel condonando pretium dicitur illud recepiſſe, cum donatio implicet actum, quia ſcilicet fingitur pretium ſolutum, & deinde reſtitutum donatario, ad text. *in l. ſi aliis delegaverit*, *ff. de notat. l. veniſſe*, *& l. ſolutionis*, *ff. de verbor. ſignific.* latè Galerar. *de renunciat. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 5. *& ſeqq.* Tertio, quia ita declaravit obſervantia Summorum Pontificum, qui ſoliti fuerunt donare, ut in facto, quam obſervantiam omnino eſſe attendendam ſupra oſtendi.

Et quartò, quia notoria èſt praxis, juxta quam Officiales emunt officia, ii enim bona fide faciunt ordines perſonis incertis, illi ſcilicet, qui reſignaverit officium; reſignatiò autem fieri non poteſt ſine ſcientia, & licentia Principis; quare dum Secretarii ſequendo fidem publicam, ignorarunt perſonas contrahentium, non eſt illis imputan-
dum, quod acquiſiverint a donatariis, quoniam dicuntur 24
contraxiſſe cum ipſo Principe, cumque ſolum in Auctorem cognoſcunt ad text. §. *optimumque Authen. de exhiben. reis*, Rev. P. Dom. de Luca *de Regal. diſc.* 26. 27. 28. *&* 29. *in omnibus*, *numer.* 22. *cum ſeqq.* Joannes Franciſcus de Ponte *dec.* 28. *num.* 19. *& ſeqq.* Rota *in Romana locorum Montium* 28. *Junii* 1671. §. *quia ex facto*, coram R. P. D. Taya.

Immo in durioribus terminis, quod officium non poſſit 25
tolli a poſſeſſore, licet illius prædeceſſor injuſte officium habuerit, Capyc. Galeot. *controv.* 52. *num.* 31. *lib.* 1.

Quæ ſi vera ſunt reſpectu illorum, qui immediate emerunt a donatariis, abſque ulla difficultate procedunt, reſpectu RR. PP. Coſtaguti, de Aſte, ac D. Montioni, qui immediate habuerunt officia ab aliis, qui pretium ſolverunt donatariis, iſtorum enim favore; præter rationes ſuperius recenſitas, militat alia fortiſſima ratio, ut ſcilicet
non videatur permittere publica bona fides, ut emens of- 26
ficia teneatur non ſolum inquirere, a quo emat, ſed etiam gradatim aſcendere, inquirendo, a quibus illi emerint, & originem negotii inveſtigare, ut ſciatur, an pretium fuerit Datariæ ſolutum, vel a Principe donatum, hoc

enim

enim publicum commercium deſtrueret, eique penitus
contrariaretur, attenta praxi faciendi ordinem perſonis in-
certis cum approbatione Summi Pontificis, ut bene expli-
cat R. P. D. de Luca *de Regal. diſc.* 2. *n.* 7. *verſ. tertii*
generis, Rota *in dicta Romana locorum Montium* 1671. co-
ram R. P. D. Taya, cum aliis ſupra allegatis.

Rejicienda eſt propterea hujuſmodi exceptio, quæ bo-
nam fidem tolleret, cum ad iſtum effectum ſufficeret ſo-
lus reſpectus honeſtatis, & urbanitatis, ad quam ſervan-
27 dam, etiam ſupremi Principes, quodammodo adſtringi
videntur, *cap. pervenit, in fine* 11. *qu.* 1. *cap. Ecce* 9. *di-*
ſtinct. l. digna vox, C. de legibus, Jo. Andreas *in cap. ſigni-*
ficaſti 18. *n.* 3. *de foro competenti*, Pariſ. *de reſignat. benef.*
lib. 3. *q.* 1. *n.* 17. & 18. Rota *deciſ.* 1. *num.* 4. *de Biga-*
mis in noviſ.

28 Neque prædictis obſtat regula, quod Princeps poſſit
per viam legis generalis, & ex cauſa publicæ neceſſitatis,
& utilitatis conceſſiones gratuitas, etiam pretio non re-
ſtituto, revocare; quoniam ultra, quod hæc concluſio
non venit ita abſolute ſupponenda, cum in contrarium
ſtet auctoritas plurium magni nominis Doctorum, & ſi-
gnanter Jaſon. *in l. Barbarius, n.* 44. & *ſeq. ff. de offic.*
Prætor. Afflict. *deciſ.* 321. *n.* 17. Capyc. Galeott. qui re-
fert concordantes, iſtamque opinionem dicit in jure ve-
riorem *dict. contr*, 52. *n.* 21. *lib.* 2. Maſtrill. *de Magiſtr.*
lib. 3. *cap.* 4. *n.* 356. Adhuc difficultas tollitur ex plu-
bus & primo.

Quia hic non agitur de lege univerſali; Sanctiſſimus
enim D. Noſter ejus ſumma pietate mandavit, quod arti-
culus iſte decideretur in hoc ſupremo Tribunali, hinc
29 enim patet noluiſſe eum legem condere, nam alias non re-
miſiſſent Partes ad Judicem, ita in individuo reſpondendo
ſimili objecto probat ex Capyc. *deciſ.* 166. *nu.* 8. *in fine*,
Capyc. Galeot. *d. controv.* 52. *n.* 20.

30 Secundo, quia tunc per viam legis generalis poſſunt re-
vocari conceſſiones gratuitæ, quoties aliter publicæ utili-
tati provideri non poteſt, adeout adſit moralis neceſſitas,
quæ hic deficit, Jaſon. *in l. Gallus, §. & quid ſi in tantum,*
in 2. *lectura, n.* 28. *ff. de liberis, & poſt hum.* Bellon. Jun.
conſ. 66. *n.* 5. Gabriel. *de jure quæſit. non tollend. concl.* 2.
n. 5. & 24. Cyriac. *controv.* 310. *n.* 52. Caſtil. *controv.*
juris, lib. 6. *titulo de tertiis, cap.* 41. *n.* 193. *verſ. ſed pro*
majori, R. P. D. de Luca *de Regalibus, diſc.* 148. *n.* 37.
Capyc. Galeot. *dict. contro.* 52. *n.* 23. *lib.* 1. ubi mate-
riam pluribus exornat Antun. *de donat. Regiis, lib.* 1. *par.* 3.
cap. 11. *nu.* 70. *verſ. igitur*, Capyc. *dec.* 166. *nu.* 6. Ro-
ta coram Dunozet. Juniore *deciſ.* 482. *n.* 16. & *in Piſau-*
ren. Indulti 10. *Decembris* 1674. coram Reverendiſſimo
D. Decano.

31 Tertio, quia lex univerſalis reſpicit omnes ſubditos;
quod hic non verificatur, quia cum fuerit demandata re-
ſtitutio pretii aliis Officialibus, ademptis iſtis particulari-
bus, quorum officia ab initio proveniebant a Dataria ti-
tulo donationis, diſpoſitio dicitur particularis, & obje-
ctum non applicatur, Bartol. *in l. Toties, de pollicitat.* Ruin.
conſil. 46. *n.* 4. *lib.* 1. Pariſ. *conſil.* 1. *n.* 4. & *ſeqq. lib.* 1.
Fagnan. *in cap. conſultationibus, nu.* 79. *de cleric. ægrot.*
Suarez. *de legibus, lib.* 1. *cap.* 7. *per totum*, Rota *deciſ.*
50. *n.* 19. *par.* 2. *diverſ.*

32 Ideo non obſtat, imo mirifice favet huic noſtræ inten-
tioni, Capyc. Latr. ſolitus ex adverſo allegare *deciſ.* 188.
quoniam in illius caſu agebatur de lege generali omnes
tangente; hic autem agitur de particulari, quo caſu, &
ipſe admittit pretium eſſe reſtituendum, ut in num. 113.
& ulterius ibi agebatur de diſtributione fructuum, & re-
ducendo ad æqualitatem contractum, qui tractu temporis
juſtitiæ, & æquitatis limites nimium excreſcebat; non ve-
ro de ſuppreſſione officii, & ſic totalis ademptionis fru-
ctuum, & rei prout in caſu noſtro; ideoque tanquam ex-
tranea præſenti hypotheſi, non poteſt ad deciſionem cau-
ſæ adduci.

33 Et hæc quoad pretium exbuſatum: quo vero adaug-
mentum illius, reſpectu temporis ſuppreſſionis officiorum
dicimus pariter eſſe ſine diminutione ſolvendum, quoties
enim Princeps ex cauſa etiam publicæ utilitatis, vel ne-
ceſſitatis officium ſupprimit, tenetur perſolvere juſtum,
& æquivalens pretium, Surd. *conſ.* 203. *n.* 38. Roland.
conſ. 69. *n.* 15. *lib.* 2. *cum pluribus ſeqq.* Gratian. *cap.* 891.
n. 29. *verſ. ita eſt e enim*, Afflict. *dict. conſtit. Regni in*
præludiis, q. 27. *num.* 5. *verſ. & tunc lib.* 1. Maſtrill. *de*
Magiſtr. lib. 1. *cap.* 27. *n.* 38. Peregrin. *de jur. fiſci, lib.* 1. *tit.*
3. *n.* 67. *verſ. & tunc aut Princeps.*

Pretium autem illud dicitur juſtum, quod ſecundum com- 34
munem æſtimationem officia valebant de tempore ſup-
preſſionis, non attento tempore, quo de præterito empta
fuerunt, ea ratione, quia Princeps debet reſtituere pretium
una cum damnis, & intereſſe, ut profeſſionis Maſtril. *ubi*
ſupra, n. 42. ubi quod hoc procedit, tam in foro conſcien-
tiæ, quam in foro contentioſo, & latiſſime pluribus exem-
plis comprobat Rolland. *conſ.* 71. *n.* 8. *in fine, verſ. quia du-*
bitatur de quo pretio, ubi quod debet eſſe congruum, ſeu com-
petens, juxta rei valorem & æſtimationem, Natta *conſ.*
554. *n.* 15. *ubi quod beneficia Principum debent eſſe ab omni*
diminutione remota, Noguer. *alleg.* 5. *n.* 36. Gratian. *cap.*
891. *n.* 29. Rota coram Ubaldo *dec.* 478. *n.* 9. & *ſeqq.* & la-
te diſcuſſo articulo Fagnanus *in cap. ex epiſtola, de probat.*
num. 11. *cum ſeqq.*

Idque etiam ſuadet fortiſſima, & indubitata ratio, quo 35
ſcilicet damnum, & commodum cedere debet periculo do-
mini, *l.* 1. *C. de peric. rei vendita, l. etiam in fine, C. de ju-*
re dotium; quare ſicut ſi valor decreviſſet, damnum ſpe-
ctaret ad Secretarios, nec Camera vellet ultra reſtituere,
ita dum auctus fuit, ad Secretarios ſpectare debet com-
modum, ad ſervandam æqualitatem inter partes, & de
facto Camera pluries vendidit pretio currenti de tempore
contractus; ideoque attendi non debet quanti rei ſit em-
pta, ſed quanti de tempore præſenti æſtimatur, Cyriac.
controv. 169. *n.* 18. Rota *dec.* 197. *n.* 3. *p.* 15. ubi in terminis 36
æſtimandi valorem officii.

Sicut etiam videmus, quod pretium inſpicitur de tempo-
re evictionis, non attento tempore venditionis, & in caſu
retrovenditionis attenditur tempus, quo fit retrovenditio,
licet valde actum fuerit, ut omiſſis generalibus, quæ ad
comprobationem utriuſque propoſitionis de facili poſſunt 37
adduci, in his præciſis, & individualibus terminis notat
Fagnan. *in cap. epiſtola, n.* 16. *de probat.*

Nec refert, quod hic non agatur de bonis patrimoniali-
bus a Pontifice ablatis, ſed de officiis, quorum dominium
directum eſt penes ipſum Pontificem; quia nos non peti-
mus pretium dominii directi, quod ſcimus non eſſe in com- 38
mercio, ſed pretium concernens metum, & ſimplex in-
tereſſe burſale, ut in puncto reſpondendo huic objecto no-
tant Roland. *conſ.* 69. *n.* 25. *lib.* 2. Natta *conſ.* 554. *n.* 11. R.
P. D. de Luca *de Regalibus, diſc.* 148. *n.* 53. *§. utraque ra-*
tio, verſ. & quoad alteram

Minus juvat exemplum ductum a Locis Montium non
vacabilium: quoniam pretium ſemper reſtituitur ad ratio-
nem ſcut. 100. licet deinde creverit: quoniam reſponſio eſt
in promptu, quod ſcilicet in eorum erectione, non fuit
dictum quod eſſet reſtituendum pretium, quo conſtiterit
fuiſſe empta loca Montium, ſed fuit ſtatuta reſtitutio pre-
tii ad favorem fixum ſcut. 100. pro quolibet loco; ſicut
etiam non ſtringit aliud exemplum de Officiis Capellæ
Pontificiæ, & Notariorum Cameræ, ac Secretariorum
Montium; tum quia non conſtat, quod de tempore ſup-
preſſionis illorum pretium fuiſſet auctum; tum quia dicta
Officia non habebant æquales redditus, nec pretium uni-
forme, ut hic; obſervantia autem debet eſſe in caſu 39
præciſo, & debet probari cum omnibus ſuis qualitatibus,
alias non relevat, Burat. *dec.* 139. *n.* 6. Celſ. *dec.* 219. *n.* 5.
Greg. *dec.* 451. *n.* 7. & *in rec. dec.* 537. *n.* 15. *part.* 4. *tom.* 3.
& *dec.* 292. *n.* 22. *p.* 12. *rec.*

E converſo vero, retorquendo argumentum, adduci-
mus obſervantiam in ſimilibus terminis nobis favorabi-
lem; in ſuppreſſione enim locorum Montium vacabi-
lium facta a ſel. mem. Alexand. VII. fuit reſtitutum pre-
tium in ſcutis 150. quamvis Camera non recepiſſet niſi
ſcut. 100. Abſque eo quod obſtet replicatio, quod id fa-
ctum fuerit ex motivo munificentiæ, non obligationis,
quia ex ipſa Bulla patet, Summum Pontificem agnoviſſe
articulum dubium, & in dubiis ſemper contra Fiſcum eſt
pronunciandum, *l. non puto, ff. de jure fiſci.* Potiſſimum
quia præceſſerat maturum examen negotii in Congregatio- 40
ne particulari ad id deputata, quare licet in ſuppreſſione ex-
primatur munificentia, & liberalitas ipſius Summi Pon-
tificis, non ideo excluditur quin legem faciat, *ut in §. opti-* 41
mum, auth. de exhiben. reis, ibi: *tanquam imperialem mu-*
nificentiam, & in l. in rebus, ibi, *ac noſtra lege humani-*
tatis, C. de jure dotium, ita ut non poſſit ad deciſionem
præſentis quæſtionis adduci, per ea quæ habentur in *l. ſi*
imperialis, C. de legibus, & conſtitutionibus Principum,
& notat ibi Barboſ. *n.* 1. & *infra.*

Tandem non refert, quod dum in Bulla Sancti Pii V.
demandatur reſtitutio pretii, quo Officia empta fuiſſe 42
conſti-

conſtiterit; prætendi nequeat augmentum ejuſdem pretii
poſtea ſupervenientis; quoniam obligatio reſtituendi illud
pretium impedit quidem ne poſſit minus reſtitui, ſed
non tollit quin pretium, ſi fuerit auctum; dari non debeat
cum ſuo augmento, quia verba ſtant demonſtrative, non
taxative, Gabriel conſ. 64. n. 65. lib. 2. & ipſa Bulla non re-
ſpicit caſum, quo pretium augeretur, ideo intelligenda
43 venit, rebus ſic ſtantibus; Cravetta loquens de ſimilibus
Officiis venalibus conſ. 95. n. 4. & de ſtiſimatis Fagnan.
in cap. ex epiſtola, n. 1. & 14. de probat.
44 Et tollit omnem difficultatem animadverſio, quod hæc
Bulla facta fuit ad augenda, & amplianda privilegia Col-
legii, quare non debet reſtringi, Rota deciſ. 334. num. 2.
par. 9. recent. ſed omnia veniunt ſine diminutione reſti-
45 tuenda, in puncto Natta conſ. 554. num. 34. verſ. lex anti-
qua, & eſt regula generalis, quod conſtitutio ſemper in-
telligi debet, ut operetur aliquid ultra jus commune, Cra-
pon. conſ. 201. nu. 13. Rota deciſ. 339. num. 3. par. 3. recent.
quamobrem cum reſtitutio pretii ſoluti eſſet de jure debi-
ta, nec circa illam poterat cadere ulla dubitatio, neceſſa-
rio dici debet, quod voluerit Beatus Pontifex ſe reſtringe-
46 re ad iſtum caſum, cum fruſtra concedatur ex privilegio
quod ex diſpoſitione juris habetur, l. 1. Cod. de Theſ. lib. 10.
Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 24. num. 149. Rota coram
Coccin. dec. 1889. num. 8.
47 Nec urget, quod Bulla Piana expreſſerit augmentum
pretii currentis in Secretariatu proxime vacaturo, quo-
niam non inde ſequitur, quod reſpectu aliorum noluerit
ſolvi augmentum; diverſivus enim modus loquendi nihil
operatur, quoties aliquid potuit ad majorem declaratio-
nem exprimi illius caſus, qui prævidebatur, late Rota,
dec. 345. num. 21. cum ſeqq. par. 16. recent. imo ex hac ex-
preſſione bene argui poteſt, quod ſimile ſervari voluerit
in aliis caſibus, cum una pars diſpoſitionis declaret aliam
48 l. qui filiabus 17. in principio. l. ſi ſervus 50. in fine, ff. de
legatis 1. Bononien. Fideicom. Nodico 23. Januarii 1673.
§. excluſio, coram R. P. D. Taya, quamvis nobis unico
49 verbo ſufficiat reſpondere, quod dum in Bulla non dene-
gatur expreſſe reſtitutio augmenti, diſpoſitio ſuppletur ex
diſpoſitione Juris, Rota dec. 220. n. 19. part. 11. recent.
Tranſeundo modo ad alios particulares Secretarios, di-
50 cimus eſſe integre reſtituendum pretium D. Equiti Accia-
jolo, non obſtante unica exceptione, quod non fuerit ejus
favore expedita reſignatio. Certum eſt enim, quod hujuſ-
modi Officia, reſpectu fructuum, & pretii, ſunt in libero
commercio, & poſſunt licite alienari, etiam ſine aſſenſu
Papæ, Gratian. cap. 670. n. 12. cum ſeqq. R. P. D. de Luca
de Regal. diſc. 2. n. 8. Rota dec. 116. num. 13. part. 4. tom. 2.
recent. & poſt Merlin. de pignor. dec. 114. num. 9. ideoque
51 parum refert, quod literæ non fuerint expeditæ, cum hoc
ſolum fiat, ut Papa ſcire poſſit per cujus obitum Officium
ſit vacaturum, ut bene Rota d. dec. 116. n. 14. verſ. ceſſat
difficultas, par. 4. tom. 2. recent.
52 Quem caſum bene providere voluit Sanctus Pius Quin-
tus, dum in Bulla demandavit, quod reſtituerentur pecu-
niæ, quibus conſtiterit Secretarios Officia emiſſe, aut ha-
buiſſe, quæ diſpoſitio bene arguit pretium reſtituendum
eſſe etiam illis, qui ſolam poſſeſſionem haberent, licet do-
minium non fuiſſent conſecuti, juxta text. expreſſum in l.
ſtipulatio iſta, §. habere, ff. de Verb. obligat. Decian. conſ. 108.
n. 32. lib. 3. Honded. conſ. 69. num. 35. lib. 1. Rota coram Bu-
ratto dec. 191. n. 12. & dec. 336. n. 4. Ubald. dec. 44. n. 1.
Sed hæc dicta ſint ex abundanti, quoniam ex facto ha-
53 bemus ſupplicationem fuiſſe ſignatam uſque de anno 1675.
a fel. mem. Clemente X. & ex hoc gratia remanſit perfe-
cta, etiam abſque expeditione literarum, Roſa de execu-
tore literarum Apoſtolicarum, part. 1. cap. 2. n. 20. & ſeqq.
ubi quod ideo poſt obitum Pontificis concedentis expeditio fit
ſuper regnia rationi congruit, Lotter. de re benefic. lib. 3.
qu. 2. num. 8. Amayden. de ſtylo Dataria, lib. 1. cap. 21. Rot.
dec. 281. num. 6. coram Merlino, & dec. 34. num. 27. coram
Zacate.
Verum non ſolum D. Eques obtinuit gratiam ſignari,
54 ſed ulterius pluries inſtetit pro expeditione, antequam
emanaſſet ſuppreſſio, nec quidquam potuit obtinere, qua-
re cum in Bulla erectionis Collegii a fel. mem. Innocent.
Octavo diſpoſitum fuerit, quod reſignationum admiſſio non
poſſet impediri, vel differri, eo ipſo, quod impedimentum
proceſſit a Dataria, in ejus damnum haberi debet pro
conceſſa, & impetrata, Rota dec. 19. num. 10. part. 8. &
dec. 319. n. 7. par. 5. recent. Bich. dec. 370. n. 16.
55 Nec facit quod tunc temporis eſſet proxima ſuppreſſio,
quoniam nobis ſufficit, quod ea eſſet ſolummodo in mente
retenta, & adhuc ad actum non perducta, ut ea inde nihil
valeat deduci ad regulam, quod propoſitum in mente re-
tentum, donec tranſeat in diſpoſitionem, nihil operatur,
Rota apud Pacific. de Salviano dec. 150. num. 12. Cav. dec.
535. num. 1. Burat. dec. 199. num. 4. & 5. cum aliis in dec.
360. n. 9. part. 16. recent. Potiſſimum quia, ut mox dicebam,
in Bulla erectionis dicitur, quod reſignatio, quavis ratio-
ne denegari, aut differri non poſſit, quæ verba ſunt gene-
ralia, & comprehendunt omnem caſum, & ſub tali diſpo- 56
ſitione Officiales contraxerunt, adeout, ſi reſignatio impe-
diretur, ipſi remanerent decepti, quoniam alias non con-
traxiſſet ad text. in l. conventionalibus, ff. de verb. obligat.
Rota coram Seraph. dec. 225. num. 2. Eminent. Ottbob.
dec. 131. Royas dec. 64. n. 12. in fine.
Ulterius eſt obſervandum, quod ſi Officium vacaſſet per 57
obitum Secretarii ante ſuppreſſionem, certe Dataria illius
pretium fuiſſet ſuperlucrata, quare ita a pari debuiſſet ad-
mitti reſignatio omni temporis momento, quo Camera
retinuit ſpem lucrandi Officium, ne contrahentes ad im-
paria judicentur, contra regulam text. in l. ſi id quod, ff. de
reſcindenda vendit. Cravetta con. 145. num. 13. Mantica de
tacitis, lib. 2. tit. 4. n. 75.
Quæ certius procedunt, ex quo conſtat omnia fuiſſe 58
candide, & ſincere geſta, quia conſtat de ſolutione ſcut.
22000. de ſignatura gratiæ per fel. mem. Clementem X.
de petitione expeditionis, ut in ſimili de reſignatione fa-
cta a ſano, qui ſtatim infirmus fuit jacere coactus, tradit. A
Ponte conſ. 114. n. 4. lib. 2.
Similiter integrum pretium reſtituendum eſt R. P. D. 59
Curſio, & D. Abbati Leccio, quoniam licet ei a princi-
pio non fuiſſet admiſſa reſignatio, dum poſtea illam ad-
miſit Sanctiſſimus Dominus Noſter, poſtquam negotium
fuit formiter diſcuſſum, & examinatum in Congregatio-
ne ceſſat quælibet difficultas, Surd. conſ. 298. n. 22. ubi
in fortioribus quod ſervanda eſt ſecuritas conceſſa, quam-
vis non fuiſſet concedenda, quodque debeat a damno con-
ſervari qui ſic contraxit, Cyriacus ex gratia viden. con-
trov. 491. n. 4. & 29. & comprobavit Doctiſſimus Noſter
R. P. D. de Luca in ejus diſcurſu ſuper hoc ipſo negotio
edito. Publica enim fides non patitur quod contrahens
cum licentia poſitiva, quando Officiales ſciebant proxi-
mam ſuppreſſionem, amittat pretium, ut in ſimili de ſol-
vente in moneta, quam ſciebat eſſe reprobandam, Gra-
tian. cap. 260. n. 19. Menoch. de arbitrariis, caſu 232. n. 25.
& 26. cum aliis apud Royas dec. 405. n. 2.
Accedit quod tempore, quo irrepſit rumor ſuppreſſio-
nis, ordo jam fuerat ſubſcriptus, & conſignatus Eminent. 60
Chiſin, a quo illum repetere non valuerunt, & proinde
tanto minus debet illis præjudicium irrogari, cum ne-
queant de negligentia, aut mala fide imputari, ex quo
non poterant amplius contradicere, & poſt emptionem
perfectam non erat amplius locum pœnitentiæ, l. hæc ven-
ditio, ff. de contrahenda emptione, Rota dec. 385. n. 3. p. 1. 61
& dec. 408. n. 58. p. 26. rec. Quare licet ipſi feciſſent omnes
diligentias poſſibiles, tamen quia ex prædictis profuturæ 62
non erant, ex quo fuerunt omiſſæ, nihil eis remanſit præ-
judicatum, Rota dec. 597. n. 6. p. 1. dec. 262. n. 13. p. 10. rec.
coram Mantica dec. 30. n. 3.
Verum nec ipſi omiſerunt facere omnes diligentias, quia
procurarunt obtinere a Dataria nihil tranſeat, & non ob-
tinuerunt, imo licet fuiſſet dictum, quod in licentia erat
apponenda clauſula, circa approbationem pretii, quæ impe-
diviſſet ne Mercator, cui demandata fuit ſolutio in caſu
liberæ reſignationis, pretium non exburſaſſet, tamen hoc
poſtea factum non fuit, qua propter certior apparet bona
fides Emptorum, quibus proinde venit reſtituendum in-
tegrum pretium ex allegatis.
Remanet Officium D. Marchionis Ruſpuli, cujus reſpe-
ctu militant omnia principio deducta, eique non obſtat
exceptio ingraveſcentis ætatis, ob quam Dataria admit-
tere non ſolet reſignationes. Quoniam Bulla S. Pii Quin-
ti mandat reſtitui pecunias ſingulis Secretariis viventibus
de tempore ſuppreſſionis, quæ diſpoſitio cum ſit genera-
lis, nec excipiat ſenes, verificatur etiam favore D. Mar-
chionis, & ita in ſimilibus caſibus practicatum fuit, dum
occaſione ſuppreſſionum aliorum Officiorum, pecuniæ fue-
runt indiſtincte, & indifferenter reſtitutæ, tum juvenibus,
tum ſenibus, ut in facto.
Cæterum, pro eliminanda penitus omni difficultate,
ſupplico adverti ad duo. Primo, quod D. Marchio Ruſ-
pulus in hoc negotio ſe habet mere paſſive, quia nec
reſi-

reſignavit, nec petiit admitti reſignationem, quo caſu applicantur ea, quæ dicuntur de ſtylo Datariæ circa non admiſſionem. Sed Dataria ſupprimit Officia, & ſic privat D. Marchionem fructibus ſui Officii, quare in actu voluntario debet ſolvere pretium, ne abſque ſui culpa amittat D. Marchio rem, & pretium. Secundo, quod in Bulla erectionis fel. mem. Innocentii Octavi datur facultas Secretariis: ut libere de eorum Officiis diſponere valeant, nec quavis ratione poſſit, aut debeat reſignatio impediri, vel differri, etiamſi Reſignantes eſſent infirmi, & veriſimiliter intra viginti dies receſſuri forent, & decederent, quare ſanio minus poteſt denegari reſtitutio occaſione ſoppreſſionis, ſi in fortioribus etiam admitti debuiſſet reſignatio facienda ab infirmo, cum Dom. Marchio, qui eſt in bona valetudine, poſſit, licet ſenex, longius vivere, & de facto vixit, & tamen ad omne pejus ſenes, & infirmi æquiparantur, & in cap. quoniam, §. niſi 63 forte ut lite non conteſt. Paſſ. de reſignatione materiam latè tractat lib. 5. q. 3. n. 47. cum ſeq.

Imo ſi eſſet admittenda reſignatio illi, qui decederet 64 infra viginti dies, ut literaliter diſponitur in dicta Bulla, eo certius admittenda eſſet reſignatio ſenis, qui de jure, vel quinque annis, vel ſaltem per annum, quamvis eſſet omnino viribus confractus, vivere præſumitur, ut pluribus allegatis probat Paſſ. de reſignat. lib. 10. q. 5. n. 7.

Quare, &c.

Cyriacus Lancetta Advocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

TERTIA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *CAſus a lege deciſus quæſtiones non patitur.*
2 *Pretium formale conſtituitur in reſignatione cujuslibet officii, illudque propterea eſt reſtituendum.*
3 *Conſtitutio generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda.*
4 *Dictio, ſingulis, comprehendit omnes inſolidum.*
5 *Dictio, per eos, eſt perſonaliſſima.*
6 *Verba accipienda ſunt legaliter, non grammaticaliter.*
7 *Verbum, reſtituere, de jure plerumque accipitur pro dare, & ſolvere.*
8 *Verificatur in eo, qui ſolvit id quod antecedenter non habuit.*
9 *Verbum*, pro cautela potiori, *importat ſecuritatem, damnique evitationem.*
10 *Ubi eadem militat ratio, eadem militat diſpoſitio.*
11 *Ad effugiendas lites, aliaque mala tollenda ſuſtinetur actus qui alias de rigore ſuſtineri non poſſet.*
12 *Papa libere diſponit de Officiis vacantibus, ac ſæpe illa donat familiaribus, & conſanguineis; qui deinde accepto pretio ea reſignant.*
13 *Non dicitur peccare, qui futuræ legis inſcius, priſtinam ſecutus eſt obſervationem.*
14 *Juſtum pretium non ex præterita venditione, ſed ex præſenti æſtimatione deſumitur.*
15 *Etiam in materia Officiorum.*
16 *Augmentum, & diminutio ſpectat ad Dominum.*
17 *Conſtitutiones Innocentii VIII. & S. Pii V. mandantes in caſu ſuppreſſionis reſtitui Secretariis pecunias per eos ſolutas, ſtant demonſtrative, non taxative.*
19 *Quæ emanarunt in favorem, non ſunt in odium retorquenda.*
19 *Facere ex facto æquiparatur facere ex pacto.*
20 *Conſtitutiones prædicto intelligendæ ſunt rebus ſic ſtantibus, non autem ſi valor fuiſſet mutatus.*
21 *Princeps debet conſulere publicæ utilitati alio modo, quam lædendo jus quæſitum alterius.*
22 *Revocans ex cauſa publicæ neceſſitatis, ſeu utilitatis conceſſionem oneroſam, tenetur ſolvere poſſeſſoribus juſtum pretium.*
23 Dec. Capyc. Latr. 188. *in quibus terminis loquatur.*
24 *Quando pretium eſt taxatum a lege non attenditur ejus augmentum, ſecus quando eſt arbitrarium.*
25 *Diverſitas rationis inducit diverſitatem juris.*
26 *Data inſtantia in contrarium locum non habet argumentum a pari.*
27 *Præcipuum Principis eſt, omiſſo juris rigore, æquitatem habere præ oculis.*
28 *Dominium, & poſſeſſio Officii poteſt tranſire in reſignatarium, etiam abſque literarum expeditione, & n. 20.*
29 *Licentia preambula, quam habent Officiales vendendi Officia, efficit, quod venditio ſit perfecta, etiam antequam Princeps aſſenſum præſtet, qui proinde dicitur neceſſarius, nec poteſt denegari.*
30 *Papa ſcire debet, per cujus mortem officium vacet.*
31 Habere, *verificatur etiam in illis, qui non rei dominium, ſed nudam detentationem, factique inſiſtentiam habent.*
32 *Imo etiam in illis, quibus tantummodo actio ad rem competit.*
33 *Gratia ſola ſignatura Papæ perficitur.*
34 *Poſt ſignatam ſupplicationem, ſi moriatur Papa, ante literarum expeditionem, gratia non expirat.*
35 *Imminens privatio interim non impedit effectus dominii.*
36 *Proxime expellendus non habetur pro expulſo.*
37 *Agendorum menſura non ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt, ſumenda venit.*
38 *Contractus claudicare non debet.*
39 *Claudicatio contractus eſt potiſſimum a Principe vitanda.*
40 *Princeps tenetur ſervare illud naturale præceptum, quod tibi non vis, alteri ne feceris.*
41 *Solutio antecedens facit ceſſare ſuſpicionem fraudis.*
42 *Expeditio de jure debita, & tamen denegata in odium denegantis, habetur pro effectuata.*
43 *Nemo ſub fide Principis eſt decipiendus.*
44 *Contractus ſine conſenſu conſiſtere non poteſt, tanquam corpus ſine anima.*
45 *Senes, & infirmi parificantur.*
46 *Statutum loquens de infirmo verificatur in ſene.*
47 *Princeps, ex intervallo, non poteſt conceſſioni adjicere conditionem.*

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

R. P. RESTITUENDUM eſt pretium, nedum ab unoquoque Officiali perſolutum in acquiſitione Officii, ſed currenti tempore ſuppreſſionis Collegii.

Quod enim attinet ad pretium ſolutum, Conſtitutio S. 1 Pii V. expreſſe diſponit: *Officia revocari, ſeu Collegium ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Unde cum habeamus caſum a lege deciſum, non eſt rationibus diſputandum, *l. preſpexit, ff. qui, & a quibus manumiſſ. leg. Ancillæ*, ubi gloſſ. *Quæſtio*, & Bald. *n. 2. C. de furt.*

Nec in reſtituendo pretio poteſt fieri diſcrimen inter eos, 2 qui Officia emerunt immediate a Dataria, & eos, qui mediate, per reſignationem ſibi ab aliis Officialibus factam, ſed omnibus reſtituendum eſt quod ſolverunt, ut formaliter inquit Bald. loquens de reformatione edita per Commune Florentiæ de reſtituendo creditoribus Montis pecunias, quas vere conſtiterit ſibi deberi, *conſ. 424. nu. 1. lib. 2.* ibi: *Sed ponamus quod Actori meo conſtiterunt trecenta, mihi vero poſito in locum Actoris mei conſtiterunt quingenta, vel è converſo, quod inſpicimus; Reſpondeo: Contractus meus pretium formale conſtituit.*

Et revera, cum Piana Conſtitutio generaliter loquatur, 3 generaliter eſt intelligenda, *l. 1. §. nondum, ff. de arbitr. l. de pretio, ff. de public. in rem action.* cumque Officia eſſent a ſui primæva erectione reſignabilia, ut in literis Innocentii Octavi, dum B. Pius ſtatuit *in caſu ſuppreſſionis reſtitui, ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; utique intellexit inter Secretarios viventes tempore ſuppreſſionis plurimos futuros, qui officia habuiſſent ex reſignatione, ſicuti effective plures aderant, etiam tempore editæ dictæ Conſtitutionis, conſequenter mandando reſtitui integre, *ſingulis Secretariis*, pecunias per eos ſolutas, pariformiter complexus eſt eos, qui pro habendo

Officia pecunias ſolviſſent reſignantibus, cum ea ſit in-
4 doles dictionis, *ſingulis*, ut diſtributive, & ſeparatim verſetur per omnes, ipſoſque comprehendat in ſolidum, *l. non diſtinguemus*, §. *Cum in plures*, *ff. de recept. arbit. l. vel ſingulis*, *ff. de vulgar. & pupillar.* Gallpaul. *in l.* 2. §. *ex his*, *nu.* 25. *ff. de verborum oblig.* Soccin. jun. *conſ.* 30. *nu.* 1. *verſ. aliquando*, & 2. *lib.* 1. Maneni. *deciſ.* 43. *num.* 22.

5 Dum itaque S. Pius V. mandat reſtitui Secretariis, *tunc*, ideſt tempore ſuppreſſionis viventibus, pecunias *per eos ſolutas*, detegitur quam irrationabilis, & contraria menti Beatiſſimi Pontificis ſit prætenſio Cameralium reſtituendi Secretariis reſignatariis pecunias, non quas ipſi ſolverunt reſignantibus, ſed quas diebus antiquis reſignantes, ſeu reſignantium Auctores ſolverunt Cameræ; Dictio enim illa, *per eos*, eſt perſonaliſſima, & refertur ad Secretarios præſentes tempore ſuppreſſionis proxime nominato, Seraphin. *dec.* 689. *n.* 3. cum concordantibus apud Barboſ. *dict.* 103. Ideo abſque manifeſta violentia litteræ, detorqueri non poteſt ad eos, qui non eſſent tunc Secretarii, ſed longe ante deſiiſſent eſſe.

Idque probatur evidentia; nam S. Pius in dicta Conſtitutione dat in ſolutum Collegio pro ſcutis 5500. auri Officium primo vacaturum, cum facultate illud revendendi pretio reperibili; etiamſi in parva, vel magna ſumma excederet pecuniam a Collegio ſolutam Datariæ, deinde conſiderans poſſe aliquando in futurum de facto contingere ſuppreſſionem Collegii mandat, *reſtitui ſingulis Secretariis, tempore ſuppreſſionis viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Ecce igitur, quod S. Pius in hac integra, & indiminuta reſtitutione pecuniæ, comprehendit etiam illum Secretarium, qui emiſſet a Collegio præfatum officium pretio majori, quam Collegium emerat a Dataria, & conſequenter comprehendit illos Secretarios, qui officium non emiſſent a Dataria, ſed a privatis, & vult eiſdem reſtitui pretium, quod ipſi ſolverunt reſignanti, non quod reſignans ſolverat Datariæ.

6 Non obſtat verbum, *reſtituere*, quo utitur Conſtitutio Piana.

7 Quia non eſt accipiendum grammaticaliter, ſed legaliter, ut nos monet Text. *in leg. fin. ff. de verborum ſignific.* de Jure autem licet hoc verbum, *reſtituere*, importare aliquando ſoleat, retrodare; accipitur tamen plerumque pro dare, & ſolvere; *l. verbum reddendi*, 94. *ff. de verborum ſignific.* ibi; *quanquam ſignificatum habeat retrodandi, recipit tamen, & per ſe dandi ſignificationem*, *l. cum quidam*, 21. *ff. de legat.* ibi: *Etenim verbum reddendi, quanquam ſignificationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per ſe dandi ſignificationem*, *l. heres meus*, 98. *ff. de l.* 3. ibi: *Nam qui reddere jubet, ſimul & dare jubet*, & notant
8 Rebuff. *in l. reſtituere* 75. *verſ.* 9. *de verb. ſignific.* monent reſtituere idem eſſe, ac dare, licet ab eo, qui petit non habuerit, Cagnol. in *l. curabit*, *n.* 70. *C. de act. empt.* & pro omnibus ſufficiat in hoc articulo elegantiſſima deciſio Arguelles, 77. *a n.* 12. *ad* 15: quæ nedum juribus, ſed auctoritate humanioris litteraturæ Profeſſorum, propoſitionem hanc exornat, & fulcit.

9 Patet ex præmiſſis, nec conſtituendum eſſe diſcrimen inter Secretarios, qui Officia emerunt a donatariis Papæ, ſive immediate, ſive mediate; Tum ob generalitatem verborum Conſtitutionis complectentis omnes Secretarios viventes tempore ſuppreſſionis, & non habentis oculos ad eorum Auctores; Tum quia dum mandat reſtitui dictis Secretariis tunc viventibus pecunias, pro quibus ipſi officia emerunt, vel habuerunt, nullam habet rationem de pretio ſoluto, vel non ſoluto Cameræ, ſed de pretio indefinite ſoluto pro emendo, vel habendo officio, & non cui ſoluto, ſed a quo; Tum denique, quia pecunias reſtitui jubet pro indemnitate Secretariorum, quibus auferuntur officia, ne careant, & pretio, ut denotent verba illa, *pro cautela potiori*, &c. quæ important ſecuritatem, & evitationem damni, *l. ſi debitori meo*, *ff. de judic.* Bertazzol. *clauſ. gloſ.* 25, *num.* 1. quæ ratio eum æque militet pro iis, qui emerunt a donatariis, ac ab aliis, vel a Dataria, operatur identitatem in ſingulis eorum, *l. illud*, *ff. ad l. Aquil.* cum concordantibus apud Barboſ. *axiom.* 197. *n.* 3. & 4.

10 Accedit ratio bonæ fidei, & publici commercii; nam cum officiorum reſignationes fiant auctoritate Papæ, abſque ulla inquiſitione tituli, quem in officio habebat reſignans, & non ſolvatur reſignanti pretium, niſi poſtquam per atteſtationem Miniſtri a Papa deputati, conſtet de libera reſignatione; nulla ratio patitur, quod ſub iſta communi conſuetudine, ac publica credulitate, reſignatarii remaneant decepti, & abſque ulla eorum culpa ſentiant jacturam proprii patrimonii; Hoc enim eſſet facere ſtragem innumerabilem reſignationum, tam in iſtis, quam in aliis officiis, & depauperare familiares, & ſuſcitare infinitas lites, ad quæ mala tollenda legum latores voluerunt ſubſtineri a- 11
ctum, qui alias de rigore non ſubſtineretur, *l. juſto errore*, ubi notat Caſtr. *n.* 3. *ff. de Uſucap.* Rota cor. Achil. *dec.* 4. *de Conſt.* coram Buratt. *deciſ.* 735. *n.* 10. & in Ravenn. Bononiæ 7. Junii 1666. coram Eminentiſs. Carpineo.

Et cum Summi Pontifices retroactis temporibus conſue- 12
verint Officia donare, tam familiaribus, quam gentilibus ſuis, qui deinde recepto pretio ea reſignant auctoritate Papæ, ut notum eſt, & teſtantur Caſtracan. *de Societ. Offic. cap.* 2. *numer.* 14. *& plurib. ſeqq.* Illuſtriſs. D. de Luca *de Regal. diſc.* 2. *nu.* 11. Donec prodeat Conſtitutio, qua Summi Pontifices id ſibi licere non permittant, non eſt cur iſta conſuetudo donandi, & ſubſecutæ Donatariorum reſignationes damnentur, mulctando innocentes reſignatarios amiſſione integri fere patrimonii. Nihil enim peccavit antiquitas, quæ præſentis legis ignoravit, priſtinam ſecuta eſt obſervationem, nos monet Juſtinianus in *l. jubemus in fin. Cod. de teſtam.*

Verum ultra pretium ab unoquoque Secretario ſolutum 13
reſtituendum eſt etiam augmentum, quod medio tempore accrevit, & publice currebat tempore ſuppreſſionis, duplici ratione,

Altera quia juſtum pretium non ex præterita venditione, 14
ſed ex præſenti æſtimatione deſumitur, cum pretia rerum, quæ a lege non ſunt taxata, varientur ex tempore, *l.* 3. §. *ſed ex aliis*, *ff. de jur. fiſc. l. ad reſcindendam*, *C. de reſcindend. vend. gloſ. fin. in l.* 2. *C. de patrib. qui fil. ſuos diſtrax.* Gutier. *practic. q. lib.* 2. *q.* 178. *n.* 6. Peregr. *de jur. fiſc. lib.* 15
6. *tit.* 4. *n.* 8. qua ratione in propria materia æſtimandi valorem Officiorum, utuntur Caſtrenſ. *in. l. omnimodo*, §. *Imputari*, *n.* 4. *C. de inoff. teſtam.* Afflict. *in* §. *Præterea ducatus*, *nu.* 34. *de probib. feud. alienat.* per Frideric. Roland. *conſ.* 11. *nu.* 11. *lib.* 2. Valuſc. *in prax. partit. cap.* 13. *n.* 72. Giurb. *ad conſuetud. Meſſan. cap.* 1. *gloſſ. num.* 115. Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *nu.* 11. *& ſeqq. de probat.* Rot. *deciſ.* 197. *n.* 3. 5. 6. & 18. *p.* 15. *recen.*

Altera quia augmentum pretii ſicuti, & diminutio ſpe- 16
ctat ad Dominum, *l.* 1. *C. de peric. rei vend. l. ſi. heres*, *ff. ad l. falcid.* Theſaur. *dec.* 140. *in fine*, dicens ſe credere hanc propoſitionem, & quod reſultaret maxima iniquitas ſtatuendo contra jura de periculo, & commodo rei venditæ loquentia, Rot. *d. dec.* 197. *n.* 4. & 5. *rec.*

Non obſtant Conſtitutiones Innocentii VIII. & S. Pii V. mandantes in caſu ſuppreſſionis reſtitui Secretariis pecunias per eos ſolutas.

Quia id intelligitur demonſtrative, non taxative, ſcili- 17
cet ad oſtendendum non poſſe illis reſtitui minus Gabr. *conſil.* 64. *nu.* 5. *& duobus ſeq. lib.* 2. Et cum dictæ Conſtitutiones emanaverint in favorem, & majorem cautelam Secretariorum, non poſſunt in eorum odium retorqueri, ad celebrem Text. *in l. hac ſaluberrima*, *C. de Propoſit. Agent. in Reb. libr.* 12. quo argumento nominatim utitur Fagnan. *in d. cap. ex epiſtola*, *n.* 10. *de probat.*

Emanarunt ſane dictæ Conſtitutiones Innocentiana, & 18
Piana ad privilegiandum, & favoribus proſequendum Secretarios, ut ex earum contextu patet, & verus ſenſus verborum in eis appoſitorum, ſuper reſtitutione pecuniarum, eſt, quod ad alliciendos homines, ut pecunias ſuas traderent Cameræ pro emendis illis Officiis difficillimis illis temporibus, quibus neſciebantur futuri eventus Cameræ, & incerta mens ſucceſſorum Pontificum, Innocentius, & Pius, pro majori Secretariorum cautela obligarunt Cameram ad reſtituendum Secretariis pecunias ſolutas, ſi Officia revocarentur, aut ſupprimerentur, *ex facto Romani Pontificis*, uti evenire poterat, non quod in illis verbis reſervaverint Cameræ, ex pacto, facultatem revocandi, vel ſupprimendi Officia, & multo minus non tedendi juſtum pretium, quale eſt currens tempore ſuppreſſionis per prædicta; Nam facere, *de facto*, opponitur facere *ex pacto*, Dec. *in leg. fin. nu.* 12. *C. de pact.* ibi; *Nota quod pactum diſtinguitur a facto, & fieri hic accipitur pro eo, quod fieret omnino de facto, & contra Jus, ſed pacto interveniente aliud videbatur, quia pactum debet regulariter ſervari*, & bene in propoſito ratiocinatur Fagnan. *in d. cap. ex epiſtola*, *nu.* 10. 24. & 35. *de probation.*

Rurſus dictæ Conſtitutiones intelligendæ ſunt, rebus ſic ſtantibus, nempe quatenus Officiorum valor medio tempore

pore inter emptionem, & ſuppreſſionem non fuiſſet mutatus; Crav. *conſ.* 95. *n.* 4. Fagnan. *in dict. cap. ex epiſtola, n.* 14. *&* 15. Mandoſ. loquens de Officiis militum Sancti Petri, *conſ.* 90. *n.* 8. advertens Officia Romanæ Curiæ in dies creſcere, & decreſcere, tam quoad redditus, quam quoad pretium, & plura in comprobationem videri poſſunt apud Caſanat. *conſ.* 44. *num* 36. *& ſeqq.*

21 Non obſtat etiam prætextus publicæ utilitatis, quia Princeps poſſet huic conſulere alio modo, quam lædendo jus alteri ex contractu ſecum geſto quæſitum, Rota *dec.* 4. *num.* 14. *&* 15. *par.* 8. *recent.* Fagnan. *in dict. cap. ex epiſtola, num.* 35. *de probat.*

22 Præterea eſto poſſit Princeps, propter publicam neceſſitatem, vel utilitatem revocare officia ex cauſa oneroſa conceſſa, tenetur tamen ſolvere poſſeſſoribus juſtum eorum pretium, Picel. *in rubric. C. de bon. matern. c.* 2. *n.* 4. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 38. Surd. *alleg.* 20. *nu.* 1. *verſ. hoc igitur caſu*, Cravet. loquens de officio Secretariatus a Rege Galliarum dato in ſolutum, *conſ.* 95. *n.* 7. *&* 8. Noguerol. *alleg.* 5. *nu.* 36. Roland. *conſ.* 71. *nu.* 10. *& trib. ſeq. lib.* 3. Cancer. *var. reſol. p.* 3. *c.* 3. *n.* 84. Petr. *de Princip. poteſt. c.* 32. *q.* 6. *n.* 49. *pag. mihi* 593. Gratian. *diſcept.* 891. *n.* 13. 19. *&* 30. Cabed. *dec.* 20. *n.* 5. Franch. Marcb. *dec.* 383. *n.* 2. *& per tot. pars* 1. Ubald. *dec.* 478. *nu.* 9. a quibus concorditer affertur ratio, quod factum e a cauſa publicæ utilitatis paucis præjudicare non debet, quo minus damnum eis reficiatur, alias iſta publica utilitas claudicaret, quia alios ditaret, alios ad inopiam reduceret.

23 Hinc non urget Capyc. Latr. *dec.* 188. ea adverſo allegari ſolitus, firmans poſſe Principem ea cauſa reformare contractus ſecum Initos; nam loquitur de contractu injuſto, & læſivo, & propterea reducendo ad juſtitiam, ut ſe explicat num. 107. contractus autem initus inter Cameram, & Collegium Secretariorum, nullam habuit in ſe injuſtitiam, ergo &c.

24 Rurſus inapplicabilis eſt dicta deciſio Capyc. ad caſum noſtrum; agitur enim in ea de redditibus Fiſcalibus Regni Neapolitani, qui habent pretium taxatum a Regia pragmatica, ut vendantur in rationem ſeptem pro centenario, ſed neceſſitate urgente, ob populares ſeditiones, vendebantur in rationem 15. & etiam 20. ſicque reſultabat injuſtitia contractus, quia ubi pretium eſt taxatum a lege, non habet latitudinem, ſed debet ſervari præciſe, alioquin contractus pro majori pretio initus eſt injuſtus, quia contra legem, ſecus ubi pretium non eſt a lege taxatum, ſed arbitrarium, ut diſtinguit idem Capyc. *n.* 108. *&* 115. Pretium autem iſtorum Secretariatuum, ſicuti, & cæterorum officiorum Romanæ Curiæ, eſt, & ſemper fuit arbitrarium, tam inter privatos, quam inter hos, & Principem, qui ſemper illa vendidit pretio majori, prout tempore venditionis currit; Ergo deciſio Capyc. retorquetur contra Cameram.

Fundamentum non habet prætenſa obſervantia Cameræ in ſuppreſſionibus officiorum, non reſtituendi pretium currens; nam in ſuppreſſione Collegii Notariorum Tribunalis Cameræ non poterat conſiderari pretium currens dictorum officiorum, eo quia cum dicta officia non eſſent uniformia in fructu, ita etiam non erant in pretio; nam ea avviamentis majoribus, vel minoribus, & ea protocollis, & ſcripturis paucioribus, vel pluribus, majoris, vel minoris ponderis, in unoquoque Officio exiſtentibus, unumquodque eorum habebat particulare pretium, ſicque non erat verum dicere, quod unum, & idem pretium eſſet uniforme, & currens: Ideoque neceſſe fuit confugere ad reſtitutionem, juxta ſolutionem a ſingulis Notariis factam in acquiſitione officiorum. Idemque dicendum eſt de Officiis Secretariorum Montium, quibus cum inter ipſa, & prædicta differrent in redditibus juxta majorem, vel minorem montium quantitatem, quæ ſub dictis officiis continebantur, uniforme pretium ſtatui non potuit. Officia autem Secretariatuum erant ejuſdem redditus, & prærogativæ, ſicque idem pretium ſortiebantur in publico commercio.

Minus deduci poteſt obſervantia ea ſuppreſſione quorundam officiorum Capellæ Pontificiæ; quia hucuſque Camera non probavit, ea quanti fuiſſent empta a poſſeſſoribus, ut dignoſci poſſit, an idem, vel majus pretium reſtituerit. Præterea illa officia ſicuti erant exigui redditus, & requirebant ſervitium perſonale in Cappella, præſtandum a perſonis infimæ conditionis, ut eſt in Curia notum, ita non currebant in platea, & in publico commercio, ſicuti officia Secretariatuum, & conſequenter non erat dare in illis pretium currens diſtinctum a pretio non vacabilium.

Deduci tandem non poteſt ex extinctione locorum montium non vacabilium.

Quia Camera illa erigit pretio ſcutorum 100. pro quolibet, & expreſſe reſervat ſibi facultatem ea extinguendi eodem pretio: Et poſt primam erectionem, & venditionem, Camera ea ſucceſſive non vendit majori pretio, quia cum non vacent, non revertuntur ad Cameram, ſicque Camera in eis non approbat mutationem, & augumentum valoris de futuro ſibi prima vice ad currens tempore extinctionis, ut contingit in officiis, & locis montium vacabilibus. Ideo ſtante diverſitate rationis, non licet arguere de illis ad hæc; nam diverſitas rationis diverſitatem juris inducit, *l. ſi. ff. de rir. nupt.* Surd. *conſil.* 67. *n.* 19. & data 25 inſtantia in contrarium locum non habet argumentum a 26 pari gloſs. *in l. Creditor. verb. venditio, ff. de nov. oper. nunciat. Et in can. ſicut, cauſ.* 1. *qu.* 1. Cur. Sen. *conſ.* 10. *num.* 3. Greg. Lop. *in l.* 19. *tit.* 8. *par.* 5. *n.* 5.

Verum e contra obſervantia eſt indubitata pro reſtitutione pretii correntis. Habemus enim quod ſanctæ mem. Clemens Octavus in ſuppreſſione officii Cuſtodis generalis Carcerum Status Eccleſiaſtici, licet ad eam motus fuerit ex cauſa publicæ honeſtatis, & utilitatis, tamen officiali, ultra pretium ab eo ſolutum Cameræ, erogari per Cameram juſſit ſcuta duo millia ratione lucrorum, quæ officialis feciſſet officio non ſuppreſſo.

Et ſanctæ mem. Alexander Septimus, in ſuppreſſione locorum montium vacabilium, reſtituit ſcuta 150. pro unoquoque loco, licet Camera in erectione recepiſſet tantum ſcuta centum, motus ad id, quia tempore ſuppreſſionis, tale currebat pretium.

Idemque Alexander Septimus, dum ad publicum Urbis ornatum dirui mandavit domunculas ligneas, quas in publica Platea Canonici Sanctæ Mariæ ad Martyres, vulgo della Rotonda, ea gratioſa conceſſione Sixti Quinti, ad merum lucrum conſtruxerant, ut minus quam fieri poſſet, detrimentum ea hujuſmodi demolitione Canonici tunc viventes paterentur, conceſſit illis fructus unius Canonicatus in dicta Eccleſia vacantis inter ipſos, donec viverent diſtribuendos, ut ex brevi ſub datum 27. Aprilis 1663. Et ſi hoc fecit Summus ille Pontifex, dum revocavit conceſſionem mere gratioſam, & in caſu, quo aderat præciſa neceſſitas deſtruendi domunculas, dato quod in dicta Platea publicus ornatus fieri debebat; Videant RR. PP. quid agere conveniat in revocatione officiorum acquiſitorum per viam contractus oneroſi, quando nulla videbatur ſpecialis urgentia ſupprimendi tantum officia Secretariatuum, ut Principis ærario ſubveniretur; nam pluribus modis idem fieri poterat, quibus omnes de populo, ut æquum eſt, ad id concurrerent, non autem ſoli noſtri Officiales, tanta eorum patrimonii jactura.

Nec dicant Domini Camerales præfatos Pontifices fuiſſe motos ex æquitate, quia ultra quod de jure aliter fieri non poterat, non reſpondere ſufficit obſervantiam, & conſuetudinem Summorum Pontificum eſſe utendi æquitate, & non rigore in reſtituendo pretium officiorum, ſeu regalium per eos ſuppreſſorum, idque ſumma ratione fecerunt, quia præcipuum Principis eſt æquitatem præ oculis 27 habere, rigore juris omiſſo, Menoch. *conſ.* 202. *& conſ.* 606. *utrobique n.* 28.

Officium emptum per Equitem Acciajolum ab Eminentiſſimo Cardinali Chiſio anno 1670. non debet diverſo jure 28 cenſeri ab aliis, licet fuerit tantum ſignata, & non expedita ſupplicatio.

Quia cum inter ipſum, & dictum Eminentiſſimum in- 29 terceſſerit ſolutio pretii, & reſpective conſenſus, ac patientia, quæ in corporalibus habet vim traditionis, & ſubſecuta fuerit effectiva Perceptio emolumentorum officii quolibet menſe, negari non poteſt, quin idem Dominus Acciajolus effectus fuerit Dominus, aut ſaltem poſſeſſor officii, abſque alia literarum expeditione, Contard. videndus *in l. unica, limit.* 2. §. 8. *nu.* 46. *& tribus ſequentibus Cod. ſi de moment. poſſeſs. pag. mihi* 257. Salg. *in labyrint. credit. pariter videndus, part.* 1. *cap.* 35. *num.* 68. *& duobus ſequentibus*, ubi ad rem noſtram ponderat licentiam generalem, & præambulam alienandi officia, datam a Papa in illorum erectione, ea qua perficitur ſubſtantiam venditionis, illa vero licentia particularis, eſt quid extrinſecum, & accidentale, & dicitur licentia neceſſaria, quia a Principe denegari non poteſt, & ideo interim venditio valida eſt, & perfecta, Rot. *dec.* 764. *n.* 2. *&* 3. *par.* 2.

recen. & dec. 284. *num.* 12. *par.* 5. *& dec.* 114. *nu.* 3. *& ſeqq.* poſt Merlin. *de pignor. & deciſ.* 303. *num.* 7. *par.* 15. In qui-
30 bus firmatur dominium, & poſſeſſionem officii acquiri, abſque expeditione literarum, quæ de ſtylo nunquam negatur: (& tamen in præſenti negata fuit;) & ſolum requiritur, ut Papa ſciat per cujus mortem officium vacet, neque contrarium in ſubſtantiam firmant aliæ deciſiones relatæ per Illuſtriſſimum D. de Luca *diſc.* 16. *de regal.* ut ex eorum lectura videre eſt.

31 Et cum Conſtitutio Sancti Pii Quinti mandet reſtitui pecunias illis, *qui officia emerunt*, *aut habuerunt*; comprehendi æqueeos, qui literas expediverunt, ac eos, qui non expediverunt; quatenus enim iſti de toto rigore dici non poſſent acquiſiviſſe officii dominium, eo quod non habebant titulum a Principe, & ſic non comprehendi ſub verbo, *emiſſe*, certe comprehenduntur ſub verbo, *habuiſſe*, ſub quo veniunt etiam illi, qui nudam detentationem, & facti inſiſtentiam habent, cum dicatur *in l. ſtipulatio iſta* 33. §. *hac quoque*, *ff. de verb. oblig. dupliciter accipitur*, *nam habere & eum dicimus*, *qui rei Dominus eſt*, *& eum*, *qui Dominus quidem non eſt*, *ſed tenet*, *& in l. Id apud* 143. *ff. de verb. ſignif. Id apud ſe quis ſe habere videtur*, *de quo habet actionem*, *habetur enim quod peti poteſt in l.* 1. §. *quod autem*, *ff. de vi*, *& vi armat. quod autem ait Prætor*, *quæque ibi habuit*, *ſic accipimus*, *ut omnes res contineantur*, *non ſolum quæ propria ipſius Principis fuerunt*, *verum etiam*, *quæ apud eum depoſita*, *quarumque uſum*, *vel uſumfructum habuit*, *& conſonat. l. rem* 52. *ff. de acquir. rer. domin.* Rot. *deciſ.* 358. *n.* 1. *& ſeqq.* poſt Cenc. *de cenſ.*

Igitur, cum D. Acciajolus poſſideret, aut ſaltem detineret Officium, & pro hac poſſeſſione, ſeu detentione erogaſſet ſcuta 22000. nemo negabit eum comprehendi ſub Conſtitutione Sancti Pii Quinti, mandante reſtitui integre, & abſque diminutione pecunias illis, quos Officia nedum *emiſſe*, ſed & *habuiſſe* conſtiterit.

32 Sub quo verbo, *habuiſſe*, comprehenderetur etiam abſq; actuali Officii poſſeſſione, ſed ex ſola actione ad illud, ut *in d. l. Id apud*, *ff. de verb. ſignif. & l. Rem*, *ff. de acquir. rer. domin.* quam ſane actionem ad Officium Secretariatus habebat tempore ſuppreſſionis, & antea dictus Dominus Acciajolus, tam contra D. Card. Chiſium, ut conſenſum præſtaret expeditioni, prout in apocha ſe quandocunque præſtaturum promiſerat, quam contra Principem, ut reſignationem omni tempore admitteret, quia ad id Innocentius Octavus ſub fide Romani Pontificis ſe, & Succeſſores ſuos, pacto cum Secretariis inito, obſtrinxerat in Bulla erectionis.

Verum quando præmiſſa deficerent, adhuc in tuto verſamur. Nam ſuper hujuſmodi Officii reſignatione porrecta fuerat anno 1675. ſupplicatio ſan. mem. Clementi X. & per eum ſignata in perſonam, & ad favorem Eminentiſſimi D. mei Cardinalis Acciajoli. Placuit enim D. Equiti illud ponere in capite non ſuo, ſed dicti Eminentiſſimi, quæ ſupplicatio ſic ſignata, licet remanſerit in manibus Domini Druot miniſtri, & officialis a Papa deputati ſuper expeditione hujuſmodi ſupplicationum, abſque eo quod fuerit proceſſum ad regiſtrationem, alioſque actus concernentes, non ſubſtantiam, ſed probationem, & executionem gratiæ, inde tamen non ſequitur, quin dictus Emi-
33 nentiſſimus reſignatarius non ſit quoad Papam cenſendus Secretarius ſicuti alii, quia gratia ſola ſignatura Papæ perficitur, Lotter. *de re benef. lib.* 1. *quæſt.* 37. *n.* 54. Caſſad. *dec.* 4. *nu.* 2. *& de cauſ. poſſeſs. & proprie.* Zarat. *deciſ.* 34. *nu.* 27. & ſi moriatur Papa poſt ſignatam ſupplicationem, ante-
34 quam literæ conficiantur, gratia non expirat, Joan. Andreas *in Proœm.* 6. *Decret. n.* 9. *&* 10. Gonzal. *ad reg.* 7. *gloſs.* 12. *num* 44. *& duob. ſeqq. advertens n.* 48. & ideo emanaſſe regulam Cancellariæ de expediendis literis in forma rationi congrua ſuper gratiis conceſſis per Pontifices anteceſſores, prout per duos menſes ante ſuppreſſionem fuit a D. Equite ſæpe inſtitum pro ulteriori expeditione, tum voce apud Illuſtriſſimum D. Prodatarium, tum ſupplici libello apud Sanctiſſimum, & per Sanctitatem Suam remiſſo ad Congregationem tunc deputatam, in cujus locum ſucceſſit Sacra Rota, cum Sanctiſſimus ei commiſerit in Bulla ſuppreſſionis cognitionem prætenſionum omnium, & ſingulorum intereſſe habentium.

35 Et ſane expeditio dictæ Supplicationis non potuit abſque injuſtitia, meo judicio, impugnari, vel retardari, ſub prætextu, quod Collegium eſſet de proximo ſupprimendum, quia adhuc erat in ſuo eſſe, & ſubſtantia, & imminens privatio non impediebat interim effectus Dominii, *l. non ideo*, *ff. de rei vendic.* & homo de proximo expellendus non habetur pro expulſo, Anchar. *conſ.* 285. *num.* 3. 36
verſ. ſed certe, & cum ſuppreſſio Collegii ſequiretur factum, non ſufficiebat ſola animi cogitatio de ſupprimendo, cum agendorum menſura ſumenda ſit, non ab eo, 37
quod erit, ſed ab eo, quod eſt, ut inquit Bald. *in l. ſi nondum*, *n.* 2. *&* 11. *C. de furt.* ut ex eo reperit Felin. *in cap. cum adeo*, *ſub n.* 4. *de reſcript.* & conferunt congeſta a Poſth. *de ſubhaſt. inſpect.* 17. *num.* 61. *& duob. ſeqq.*

Et ſicut Innocentius VIII. promiſit Secretariis ſe, & ſucceſſores Pontifices admiſſuros reſignationes, etiamſi Reſignantes eſſent infirmi, & veriſimiliter deceſſuri, & de facto decederent, addens, quod per Romanum Pontificem, *Reſignationis receptio quavis ratione denegari*, *vel differri non poſſit*, ita nec deneganda erat, quamvis Collegium haberetur pro infirmo, & morti proximo.

Alias magnum, & intolerabile ſequi poterat abſurdum, quia, ſi in illo ſtatu rerum, dum agebatur de ſuppreſſione Collegii, aliquis Secretarius deceſſiſſet, vacaſſet Officium ad beneficium Cameræ, neque hæc Officii æſtimationem reſtituiſſent hæredibus decedentis, ſed ſibi retinuiſſet, tanquam ſuperlucratam per mortem Officialis, quamvis Collegium eſſet de proximo ſupprimendum, ita denegare non poterat admiſſionem reſignationis, ne Secretarii ſtarent interim ſub periculo admittendi Officium per obitum, & non poſſent de Officio diſponere; fuiſſet enim hæc claudicatio 38
contractus, *l. fin. Cod. de furt. & lit. expenſ.* & eſt a Principe potiſſimum vitanda, ut monent Bald. *in cap. unic.* §. *Inve-* 39
ſtitura, *ſub n.* 3. *de nov. form. fidelis.* Menoch. *conſ.* 606. *n.*
23. Teneturque Princeps ſervare illud commune, & natura- 40
le præceptum, quod tibi non vis, alteri ne feceris, Aſſict. *ad Conſt. Reg. fol. mihi* 207. *col.* 1. *n.* 29. *& in cap.* 1. §. *Similiter*, *n.* 11. *ad fin. de capitan. qui cur. vend.*

Faciliushæc omnia procedebant in admittenda ulteriori 41
expeditione reſignationis, dum nec levis adeſſe poterat ſuſpicio fraudis, quia omnia geſta erant tempore habili, etiam ab annis 7. ſolutum fuerat Reſignanti pretium in ſumma ſcutorum 22000. & ab annis tribus ſignata Supplicatio, prout hanc circumſtantiam antecedentis ſolutionis conſiderat Anchar. *dicto conſ.* 285. *nu.* 4. *verſ. Item jam erat dicta pecunia ſoluta*, & multum ad hoc propoſitum urgent firmata per Felin. *in cap. præſentia*, *nu.* 16. *verſ. Sed non ſine ſcrupulo*, *de probat.* Pariſ. *conſ.* 13. *num.* 73. *lib.* 1. Jo. Franc. de Pont. *conſ.* 214. *num.* 4. *lib.* 2.

Quare, cum expeditio eſſet ex præmiſſis de Jure debita, 42
& tamen denegata, habenda eſt, in odium Cameræ denegantis, pro facta, Celſ. *dec.* 139. *n.* 16. *& dec.* 177. *n.* 2. *& n.* 3.

Quoad Officium reſignatum ab Eminentiſſimo Chiſio 43
Illuſtriſſ. D. Curſio, pretio ſcut. 23000. ultra obligationem ex ſæpe dicta Conſtitutione Piana, qua tenetur Camera reſtituere ſingulis Secretariis pecunias per eos ſolutas, ſive ipſi Cameræ, ſive Reſignantibus, accedit ejuſdem Illuſtriſſimi D. Curſii bona fides, dum Cauſa diſcuſſa in Congregatione; an reſignatio eſſet admittenda propter imminentem ſuppreſſionem Collegii, & prætendentibus Cameralibus, non admitti, niſi cum clauſula: *Citra approbationem pretii*, fuit reſolutum eſſe admittendam ſimpliciter, prout admiſſa fuit, nec alias Reſignatarius pretium ſolviſſet, quia ordinem fecerat de ſolvendo illi, qui Officium libere, & abſque ulla conditione reſignaſſet, unde duplex ad illius favorem inſurgit ratio, altera ne decipiatur ſub fide Congregationis, & Principis, Pariſ. *conſ.* 68. *num.* 177. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 298. *nu.* 22. Merlin. Pign. *con.* 53. *n.* 10. *&* 11. *part.* 1. Altera, ne cum ipſe conſenſerit contractui libero, habeat contractum vinculatum, contra ſuum conſenſum, quem alias non dediſſet, & ſine conſenſu contractus conſiſtere non poteſt, tanquam corpus ſine anima, Seraph. *deciſ.* 838. *n.* 4.

Ideo reſtitutio pretii pro hoc Officio regulanda eſt juxta 44
ſenſum Illuſtriſs. de Luca, qui ut eſt rectus Veritatis, & Juſtitiæ Cultor, in ſuo Diſcurſu de ſupprimendo Secretariorum Collegio incipien. *Quamvis abſque dub.* §. *ſimili*, loquens de iſta reſignatione dignam protulit ſententiam, dicens, quod Dataria non debebat admittere, alias falleret publicam fidem, & eſſet in dolo, decipiendo Emptorem, quodque de Juſtitia ſe conſtitueret in obligatione reficiendi illud plus.

Marchionis Ruſpulo, licet ſeni, reſtituendum eſt id 45
pretium, quod aliis Secretariis, quia cum Innocentius Octavus in Bulla erectionis Collegii ſe, & Pontifices ſucceſſores obſtrinxerit pacto admittendi reſignationes, etiam ab Infirmis, & veriſimiliter deceſſuris, idem

ſtatuen-

ſtanendum in ſenibus, qui non alia ratione arceri poſſent
46 a reſignando, quam veriſimilis, & de brevi obventuræ mortis; Parificantur enim Senex, & Infirmus, c. *Quoniam ut lit. non conſtet*, & Statutum loquens de Infirmo, verificatur in Sene, ut notat Abbas *in cap. magne*, *n. 9. de vot.* & ſic hæc in Reſignationibus, multo magis in Suppreſſione, cum iſta proveniat a facto Principis, qui cum in contractibus utatur jure privati, non videtur poſſe facto ſuo voluntario alteri præjudicium afferre.

Accedit obſervantia; nam in ſuppreſſione locorum Montium vacabilium, pretium reſtitutum fuit pariformiter Juvenibus, ac Senibus, & Dominicus Jacobatius, licet eſſet Senex ſuper ſeptuageſimum ætatis annum, fuit admiſſus ad reſignandum ſuum Secretariatum ſub ſa. mem. Aleſandro Septimo.

47 Unde ſtylus, qui in Contrarium per Camerales aſſeritur, non ſubſiſtit in caſu ſuppreſſionis; imo quoad Officia Secretariorum, nec in caſu reſignationis, & merito cum ipſi habeant in erectione Collegii pactum cum Summo Pontifice initum, cui non potuit, ea poſt, modus, aut conditio adjici, ut de Collegio Militum Sancti Petri dicebat Mandoſ. *conſ. 90. num. 5. verſ. 5. Nec Camera*, & generaliter Mantica *de tacit. lib. 13. tit. 40. n. 9. & 10.*

Quare, &c.

F. Fantinellus Advocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
A P O S T O L I C O R U M.
Q U A R T A J U R I S.

S U M M A R I U M.

1 *Summa ſcut. 62400. auri, quæ jubetur reſtitui per Conſtitutionem Innocentii Octavi in caſu ſuppreſſionis, non fuit appoſita taxative, ſed demonſtrative, & n. 16.*

2 *Pretium auctum, ipſique Dataria per Secretarios perſolutum, reſtituendum erat, etiam in terminis Conſtitutionis Innocentii, quatenus ſupprimerentur, & n. 3.*

4 *S. Pius V. voluit ampliare obligationem reſtitutionis etiam reſpectu pretii reſignantibus exburſati.*

5 *Obligavit Cameram ad reſtituendum majus pretium, ratione Officii Cardinalis Medicei, dum in caſu inobſervantiæ, juſſit reſtitui pretium una cum damnis, & intereſſe.*

6 *Damna, & intereſſe eo magis debentur, ſi fuerunt preciſe in obligatione deducta.*

7 *Verba*, emiſſe, & habuiſſe, *non fuerunt in caſu, de quo agitur, accepta pro ſynonymis.*

8 *Verbum*, habuiſſe, *non verificatur duntaxat in duobus officiis poſſeſſis per Hoſpitale S. Spiritus, & Capitulum S. Euſtachii, ſed etiam in aliis acquiſitionibus.*

9 *Comprehendit omnem acquirendi modum.*

10 *Verbum*, reſtituere, *ſignificat propriè idem, ac dare, & ſolvere.*

11 *Verba*, Secretariis tunc viventibus, *referuntur ad Secretarios viventes de tempore ſuppreſſionis.*

12 *Reſignatarius, qui dicitur habere officium a Papa, manifeſte deciperetur, niſi integrum pretium ab iſto recuperaret.*

13 *Scientia, & factum miniſtri dicitur ſcientia, & factum Principis.*

14 *Solitum, quod debet attendi, deſumitur ex ultimis actibus.*

15 *Non eſt recurrendum pro obſervantia ad Nationes finitimas, quando plura in contrarium vigent exempla in proprio Principatu.*

17 *Princeps auferens a ſubditis officia, etiam ex cauſa publicæ utilitatis, tenetur refundere pretium.*

18 *Lex non dicitur generalis, quando percutit aliquos tantum.*

19 *Fiſcus in caſu evictionis non tenetur, niſi ad ſimplum.*

20 *Eſt tamen obligatus ad damna, & intereſſe, quæ dicuntur intereſſe intrinſecum illius ſimpli.*

21 *Pretium currens de tempore ſuppreſſionis eſt reſtituendum, habito reſpectu ad obſervantiam.*

R. P. Reſtitutio pretii per ſingulos Secretarios exborſati in acquiſitione Officii, ſive Datariæ, ſive aliis Reſignantibus, videtur extra controverſiam, quia ſuos nimis clara verba Bullæ S. Pii Quinti, *Volentes, & Statuentes, &c. Collegium ipſum ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus* (idest tempore ſuppreſſionis) *integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*: Quod bene agnoſcentes DD. Camerales, toto ſtudio, cum extraneis, & longe nimia mendicatis argumentis conantur mentem, & verba Beati Pontificis reſtringere ad pretium ſolutum Datariæ, ſed omnia ex noſtris informationibus, jam datis, & infra deducendis penitus corruunt.

Card. de Luca de Offic. Venal. &c.

Et inprimis ex adverſo ſupponitur, quod vigore Bullæ Innocentii Octavi, in caſu ſuppreſſionis, ſola ſcut. 62400. auri fuiſſent Secretariis reſtituenda, ſed attenta dicta Bulla Piana, Camera perſolverit longe majorem ſummam, ſcuta nempe 228557. quod valde in toto contextu informationum magnificatur, quaſi hoc majus pretium provenerit a diſpoſitione prædictæ Bullæ Pianæ, & inde Camera non debeat ſentire onus ulterioris pretii ſoluti reſignantibus.

Verum fallacia ſuppoſiti ſtatim convincitur, advertendo, quod etiam in puris terminis Bullæ Innocentii Octavi fuiſſet in caſu ſuppreſſionis reſtituendum pretium, quod quiſque Secretarius Datariæ perſolviſſet, ratio eſt quia in parte, ubi demandatur reſtitutio ſcut. 62400 Papa non procedit per pactum negativum, aut reſtrictivum, ut ſola dicta ſumma reſtitui debeat, ſed e contra declarat ſe velle favorabiliter Secretariorum indemnitati providere, ut ſcilicet integram ſummam per eos exburſatam, conſequantur, & damnum majoris ſummæ, ibi: *Cæterum quoniam iidem Secretarii, &c. bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro, Nos dignum reputantes, ut ipſorum indemnitati conſulamus, &c.* Sequiturque, obligando Cameram ad reſtituendum integram ſummam ſcut. 62400. a Secretariis ſolutam; Expreſſio autem dictæ quantitatis, non ſtat taxative, ſed demonſtrative ad id, quod Secretarii tunc Pontifici tradiderant, & intelligitur, rebus ſic ſtantibus, dummodo pretium non fuerit augmentatum. Cæterum ſi, ut poſtea evenit, pretium fuit auctum, & Secretarii majorem quantitatem pro acquiren. Officiis ſolverunt, *ipſi* | 1

Dataria, indubitatum eſt, quod & hæc major quantitas illis veniat reſtituenda, alias contra omnem juſtitiam petitam ex ipſo lumine naturali, Camera locupletaretur cum aliena jactura, & diſpoſitio Pontificia, emanata ad favorem Secretariorum, in eorum odium retorqueretur, ut latiſſime in puncto probat Fagnan. *in capit. ex epiſtola, num. 11. & ſequen. de probat.* ubi quod eſt reſtituendum etiam pretium currens de tempore ſuppreſſionis. | 2

3 Igitur reſtitutio ſcutorum 228557. quæ ex adverſo ſoluta dicuntur Datariæ a Secretariis, vel eorum Auctoribus, non egebat Bulla S. Pii V. ſed Jure omnibus noto, erat facienda, ut de ſe patet.

4 Unde dum poſt Bullam Innocentii, Beatus Pius, proteſtando ampliores gratias facere noſtris Secretariis, ibi, *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, juſſit *Collegium ſupprimi non poſſe, niſi prius ſingulis Secretariis, tunc viventibus reſtitutis integre, & ſine diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*. Palam eſt quod voluit tollere omnem anſam dubitandi, & promptam reſtitutionem pretii, ab unoquoque exburſati, ſive Datariæ, ſive aliis reſignantibus demandare.

Nec perſpicuam hanc voluntatem Beati Pontificis, reſtituendi generaliter pretium a ſingulis Secretariis ſolutum, offuſcant plures ponderationes ex adverſo adhibitæ ſuper contextu ejus Bullæ; nam prima, in qua fit peculiare fundamentum, quod ſcilicet in caſu, quo Collegium moleſtaretur ſuper Officio ei conceſſo pro ſcutis 550. auri, Papa voluerit Cameram teneri ad reſtitutionem dictæ ſummæ ſcutorum 5500. nulla habita ratione ad majorem ſummam, quæ ſolvi poterat ab emptore, in facto non ſubſiſtit, imo mirabiliter contra Cameram retorquetur.

Etenim poſtquam Beatus Pius narravit ſe per errorem

diſpoſuiſſe de Officio vacato per obitum Marcelli Auguſti favore Cardinalis de Medicis, a quo receperat ſcuta 5500. commendata prompta Secretariorum voluntate, qui exhibuerunt dictas pecunias præfato Cardinali perſolvere, dedit eiſdem Secretariis in ſolutum, pro eadem ſumma ſcutorum 5500. primum ex dictis Officiis per deceſſum vacaturum, cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamſi dictam ſummam 5500. ſcutorum in parva, ſeu magna ſumma excederet, ac quia evenire poterat, quod procedente tempore ſuper præfatis moleſtaretur, volens propterea Sanctus Pius illius omnimode indemnitati proſpicere, ita diſpoſuit: *Et ſi dictum Collegium ſuper præmiſſis, aut eorum aliquo turbabitur, quoquo modo, aut præmiſſa in toto, vel in parte conſequi non potuerit, tunc, & eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendam cum effectu dictam ſummam 5500. ſcutorum una cum damnis, & intereſſe paſſis, teneri, & ad id eandem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata eſſe volumus, &c.* ut in Motu

5 proprio ſub litera G. Ecce ergo, quod Papa non ſe reſtrinxit ad ſolam reſtitutionem ſcutorum 5500. pretii ſoluti a Secretariis, ut ſupponunt Domini Camerales, ſed apertiſſime voluit, quod Camera teneretur refundere, etiam majus pretium, quo Collegium potuiſſet dictum Officium vendere, contentum in dicta promiſſione damnorum, &

6 intereſſe, *l. ſi traditio 4. Cod. de act. empt.* præſertim quia fuerunt preciſe in obligationem deducta, ad tradita per Rotam coram bon. mem. Celſo *dec. 290. n. 2. & 3. & dec. 319. n. 2. & ſeqq.*

Hinc, ut dixi, fortiter hoc motivum retorquetur contra Cameram; ſi enim Papa adeo accurate, & religioſe ordinavit reſtitutionem, etiam majoris pretii in dicto caſu, eo fortius id affirmandum venit in caſu ſuppreſſionis Collegii. *Cui ſucceſſive*, providendo in eadem Bulla declaravit ſe velle majoribus gratiis Secretarios proſequi, indeque juſſit Collegium ſupprimi non poſſe, *niſi Secretariis tunc viventibus*, reſtitutis integre pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.

7 Secunda ponderatio, quod d. verbum, *ſeu habuiſſe*, ſit ſynonymum, & ſignificet idem, quod verbum, *emiſſe*, indeque non poſſit referri ad officia, habita per reſignationem, non videtur ſubſiſtere, quatenus enim ad hoc expendunt verba prolata circa dictum primum Officium vacaturum ibi; *Credentes illius venditionem, ac diſpoſitionem ad Nos ſpectare*, & ibi: *Contulimus, conceſſimus, &c.* hæc prædicantur de ſolo dicto Officio conceſſo Cardinali de Medicis, & ideo nil mirum, ſi uti ſynonyma accipiuntur; At verbum, *habuiſſe*, diſcretive adjectum poſt verbum, *emiſſe*, in caſu ſuppreſſionis, uti generale, & aptum de ſui natura comprehendere omnem modum, quo Secretarii, de tempore ſuppreſſionis viventes, officia acquirere potuerunt, non poteſt, nec debet reſtringi ad ſimplicem caſum collationis, & emptionis factæ a Dataria, alias violaretur vera illius ſignificatio, & ſenſus literæ, ac cum iſtis extraneis interpretationibus totaliter remaneat deſtructa mens, & voluntas Pontificis concedentis, quod eſſet abſurdum; præſertim quia ſubjecta materia neceſſario id ſuadet, cum illa Officia de ſui natura eſſent ad nutum ipſorum Officialium reſignabilia, & ſemper major illorum pars, etiam tempore Sancti Pii, poſſiderent Officia mediante reſignatione, indeque dum Papa omnibus reſtitui juſſit pretium, quo eos *Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, remanet indubitatum, quod eſt reſtituendum pretium ſolutum reſignantibus, ut latius probavi in informatione.

Minus relevat, quod Papa uſus fuerit dicto verbo, *ha-*

8 *buiſſe*, ut comprehenderet Officia per Paulum Tertium, & Pium Quartum in perpetuum conceſſa Archihoſpitali Sancti Spiritus, & Eccleſiæ Sancti Euſtachii, mediante permutatione aliorum bonorum. Primo, quia ſi, ut prætendit Camera, dicta Officia ex cauſa dictæ perpetuitatis fuerunt jam valutata in ſumma certa, & determinata, nullatenus erat in caſu ſuppreſſionis neceſſaria diſpoſitio Bullæ Pianæ, ſemper enim fuiſſet reſtituendum pretium præfixum, indeque Papa nullum reſpectum ad hæc Officia habere potuit. Secundo, quia Beatus Pontifex clare locutus fuit de Officialibus tempore ſuppreſſionis viventibus ibi: *Niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integre pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Sicque liquidum patet voluiſſe aſſecurare, ut unuſquiſque haberet pretium, vel majus, vel minus, quo Officia *emiſſet, vel habuiſſet*, non autem reſpexiſſe ad dicta loca Pia, quorum officiorum pretium, nec augeri, nec minui poterat. Tertio tandem, quia neſcimus videre cur dictum verbum, *habuiſſe*, non debet etiam comprehendere caſum officii habiti a reſignantibus, dum ex ejus generalitate, omnem modum acquirendi complectitur, & quod 9 plus eſt, iſte priſcus modus reſignationis erat frequentior in acquiſitione hujuſmodi Officiorum adhibitus, & a Bullis Summorum Pontificum approbatus.

Tertia ponderatio facta circa verbum, *reſtitutis*, quod 10 non poſſet verificari reſpectu Cameræ, quæ non recepit pretium ſolutum reſignantibus, tollitur ex informatione, §. *quibus ceſſat objectum*, ubi ex Textibus, & doctrinis punctualibus oſtendit, verbum, *reddendi*, paſſim in jure recipere ſignificationem dandi, & ſolvendi, neque id improprie, & per extenſionem, quando ut in caſu noſtro diſpoſitio S. Pii dirigitur in favorem Officialium, quibus jubet reſtitui pecunias per eos ſolutas, non autem pecunias per Datariam receptas, imo ex contextu ejuſdem Bullæ patet, quod S. Pius indiſtincte adhibuit verbum, *reſtituere*, & verbum, *ſolvere*, habito ſolum reſpectu ad favorem recipere debentis, ut loquendo de Secretariis, qui nihil receperant a Cardinali de Medicis, ibi quoniam Secretarii prædicti, &c. dicta 5500. ſcuta a prædicto Cardinali recepta reſtituturos ſe obtulerunt, & ibi propterea iidem, ut commodius pecunias dicto Cardinali, &c. reſtituendas recipere valeant, &c. & loquendo de Camera, quæ receperat dictam ſummam, non utitur verbo, *reſtituere*, ſed verbo, *ſolvere*, ibi: *Et ſi dictum Collegium, &c.* turbabitur, eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum d. ſcut. 5500. &c. *teneri, &c.* ut in Motu proprio ſub litera *D. & G.* Sicque evidentiſſime convincitur, quod verbum, *reſtitutis*, in caſu ſuppreſſionis ab eodem Beato Pontifice repetitum favore Officialium, qui recipere debebant pretium, propriiſſime explet ſignificatum ſolutionis integri pretii per Cameram faciendæ, quod indubitanter confirmatur, quia dum Papa ſe retulit ad tempus incertum ſuppreſſionis, in quo veriſimiliter valor officiorum erat variandus, impoſſibile ſit, quod intellexerit de pretio per Datariam recepto, dum ob frequentem uſum reſignationum non erat moraliter poſſibile, quod tempore ſuppreſſionis omnes reperirentur emiſſe a Dataria, & nihilominus voluit omnibus Secretariis tunc viventibus integre reſtitui pecunias ab unoquoque illorum ſolutas in acquiſitione Officii.

Abſurdum inſuper ponderatum in noſtris informationibus, quod alias hæc Bulla Piana fuiſſet penitus fruſtratoria, ſi non comprehenderet pretium ſolutum reſignantibus, ſtat inconcuſſum, nec evertitur ex eo, quod vigore Bullæ Innocentii Octavi ſcuta 62400. in erectione Officiorum erogata, fuiſſent reſtituenda, quia jam oſtendi ſupra *in §. verum fallacia cum ſeqq.* hoc ſuppoſitum nullum habere fundamentum.

Prout firmum remanet alterum abſurdum, quod juxta ſenſum Dominorum Cameralium, pretium fuiſſet reſtituendum tribus tantum, aut quatuor Secretariis, qui tempore ſuppreſſionis reperti ſunt immediate emiſſe Officia a Dataria; nam illa verba Bullæ: *Niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integre pecuniis, pro quibus eos Of-* 11 *ficia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit* uti perſonaliſſima, & preciſe deſignantia perſonas Secretariorum tunc viventium, non poſſunt ad eorum Auctores trahi, nil obſtante, quod etiam dicatur, in Conſtitutione Innocentii Octavi legi dictum verbum, *eos*, ibi ad reſtituendum eis per dictam ſummam 62400. ducatorum per eos ſolutorum, nam ultra quod ibi non leguntur dicta verba, *tunc viventes*, magis præciſam perſonalitatem denotantia, advertitur, quod S. Pius locutus fuit non de ſumma certa, ſed de pretio in- 12 certo, quod quiſque Secretarius vivens de tempore ſuppreſſionis erogaſſe conſtiterit, ideo ejus diſpoſitio eſt ſolum referibilis ad eos tunc viventes, & ad totum pretium per illos exburſatum.

Læſio, & violatio publicæ fidei eſt evidentiſſima, dum enim, ex notaria praxi Officiorum Romanæ Curiæ, ipſe Papa Officium in ſuis manibus libere dimiſſum, confert novo Officiali, ſciens iſtud ſolvere pretium tali dimittenti, & reſignanti, & quod plus eſt, hic novus Officialis, trahendo ordinem pro ſolutione pretii, ignorat prorſus quæ ſit perſona reſignans, utique Officium ipſum recognoſcit, & habere dicitur ab ipſo Papa concedente, & ab eo in caſu ſuppreſſionis pretium debet recuperare, alias manifeſte deciperetur, & eſſet in damno, ut in informatione, §. *quam inſuper veritatem, cum ſeqq.* & fortius id procedere debet in noſtris Officiis, quorum reſpectu habemus dictam promiſſionem Sancti Pii, quod in caſu extinctionis

Digitized by Google

nis reſtitui debeant integræ pecuniæ a ſingulis Secretariis tunc viventibus in acquiſitione Officiorum exburſatæ.

Nec obſtat, quod in ſupplicationibus non fiat mentio de pretio, illudque nec Papa, nec Datarius ſciunt, quia ſatis eſt, quod Papa ſciat in his reſignationibus intervenire pretium, illudque perſolvi reſignanti, ut dicatur talem actum auctorizare, & approbare, alias quod eum ad iſtum effectum Papa apponat proprium Miniſtrum Componendatum, qui recipit pro ipſo Principe
13 Componendam expeditionis, hoc exuberat, & ſcientia, ac factum illius dicitur ſcientia ipſius Principis præponentis, *l. 1. ff. de inſtitut. action.* Manduſ. *conſ.* 104. *nu.* 15. *& 6. & de Officiali Cameræ*, Dec. *conſ.* 404. *n.* 5. *& ſeqq.* maxime quia ſupplicationes perneceſſe ſignantur, poſtquam dictus miniſter recepit ordines pretii ſolvibilis reſignantibus, ſine quibus ordinibus præcedentibus non poteſt ſcire quinam eſſet reſignans, & reſignatarius in ſupplicationibus exprimendis.

Obſervantia reſtituendi ſolum pretium ſolutum Datariæ, quæ ex adverſo dicitur militare pro Camera ex facto quatuor Summorum Pontificum, videlicet S. Pii V. ac ſanctæ mem. Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi, qui diverſa Officia vacabilia extinxerunt, abſolute negatur. Vere enim obſervantia ſtat pro noſtris principalibus, ut latius in Memoriali, quod datur ad partes, ubi ad oculum demonſtratur Summos Pontifices prædeceſſores nunquam reliquiſſe Officiales, quibus Officia extinxerunt, *in alio damno*, ſed reſtituiſſe integraliter pretium ab unoquoque ſolutum, vel Datariæ, vel reſignantibus, imo pluries perſolviſſe majus pretium, currens tempore ſuppreſſionis.

Duo tamen placeat advertere in hoc puncto obſervantiæ; Alterum quod omnia exempla ſuppreſſionum ex adverſo allata, quando juxta ſenſum Cameræ per impoſſibile ſubſiſterent, non officerent caſui noſtro, quod in erectione talium Officiorum adſit, prout in noſtris Officiis, peculiaris promiſſio Papæ, quod in caſu ſuppreſſionis reſtitui debeat integrum pretium a ſingulis Officialibus tunc viventibus, in acquiſitionem Officiorum erogatum.

Alterum quod, quamvis aliquæ ex ſuppreſſionibus prædictis continerent aliquod dubium, propter quod fuerit hæſitatum, an eſſet reſtituendum ſolum proprium receptum a Dataria, nihilominus fuit omnis controverſia ſublata ex ultima ſuppreſſione Officiorum Notariorum Cameræ, facta de anno 1672. a ſanct. memor. Clemente X. per Dominos Cardinales commiſſa, in cujus chirographo claris literis declaravit, ut Camera reſtitueret integrum pretium, tam ſolutum Datariæ, quam reſignantibus, ex quo aſſequimur, quod in omnem ca-
14 ſum, ſtandum eſſet huic ſolito, ultimo loco per Papam ordinario, & declaratorio præcedentium ſuppreſſionum, ut in puncto Officiorum, Noguerol. *alleg.* 5. *nu.* 26. Cæterum hæc dicuntur ex abundanti, quia noſtris principalibus ſemper aſſiſtit prædicta peculiaris, & clariſſima diſpoſitio Bullæ Pianæ, quæ tollit omnem difficultatem.

Exemplum Regis Chriſtianiſſimi, qui in ſuppreſſione Officiorum ſimilium, ſolum reſtituit id, quod Cameræ Regiæ fuerat perſolutum, poterat omitti, tum quia neſcitur, cujus naturæ ſint alia Officia, & an in erectionibus illorum habeant promiſſiones, approbationes, & privilegia Principis concedentis, prout habent noſtra, cum etiam, quia non ſunt mendicanda exempla ab exteris nationibus, quando habemus legem claram jubentem reſtitui integrum pretium a ſingulis Officialibus perſolutum, & in Urbe ſuppetunt plura exempla, præſertim ultimo loco obſervata, quibus patet, Sanctam Se-
15 dem Apoſtolicam, omnium Regum, & Nationum Chriſtianarum Matrem, & Magiſtram, ſemper ſubditi ſuis in his ſuppreſſionibus Officiorum ſaltem pretium ab eis exburſatum reſtituiſſe, imo æquitatem, & urbanitatem, ut par eſt amplectendo, quandoque etiam majus pretium currens ſuper addidiſſe.

Conſideratio, quod inter Innocentium Octavum, & Secretarios in caſu ſuppreſſionis fuerit initum pactum reſtituendi ſcuta 62400. quodque ſubinde Bulla Piana in ſæpe relata diſpoſitione reſtituendi integrum pretium a ſuis Officialibus ſolutum, debeat interpretari, ut quam minus lædat dictum pactum, iterum dico, quod non ſubſiſtit; nam dictum pactum non ſtat taxative 16
favore Cameræ, ut ſola ſcuta 62400. reſtituere debeant, ſed demonſtrative, & favore Secretariorum appoſitum, ut non poſſet minus reſtitui, & ideo ſecluſa Bulla Piana ſemper fuiſſet indubitata reſtitutio majoris pretii, ſucceſſivis temporibus Datariæ ſoluti, ut ſupra probavi; Ergo, cum Bulla Piana non ſit fruſtratoria, perneceſſe debet operari reſtitutionem pretii, etiam reſignantibus perſoluti.

Quamvis agatur de ſuppreſſione officiorum, quæ ſunt 17
de Regalibus Principis, nihilominus, quando ut hic Princeps auferr talia officia a ſubditis, etiam ex cauſa publicæ utilitatis, tenetur illis refundere pretium æquivalens, ut in informatione, §. *Non ſolum autem*, & latius comprobant DD. in jure ſcribentes in informationibus juris jam datis, ubi etiam optime firmatur,
non poſſe præſenti caſu publicari terminos legis genera- 18
lis, ex quo agitur de ablatione officii, quoad aliquos tantum, maxime, dum Sanctiſſimus pro ſua ſumma humanitate, declaravit ſupprimere officia ex auctoritate ordinaria, intra Juris limites incluſa, non autem ex poteſtate abſoluta, & proinde huic Sacr. Tribunali remiſit decidendum, quodnam pretium ſit perſolvendum.

Proinde non petimus a Camera ſolutionem pretii, nec uti pœnam, nec uti evictionem dupli, vel tripli valoris officiorum, ſed ad formam Bullæ Pianæ, dicimus, quod dum Camera ſupprimit officia ad noſtros principales ſpectantia, debeat refundere pretium, quod ipſi in illorum acquiſitione exburſarunt.

Alias ſequeretur intolerabile abſurdum, quod nempe Camera tolleret noſtris principalibus Officia, faciendo notabiliſſimum lucrum ex illorum annuis redditibus cum totali jactura Patrimonii eorumdem DD. Officialium, quod non eſt permittendum.

Cæterum, quando eſſet examinanda concluſio, per
Dominos Camerales adducta, quod fiſcus ex ſpeciali pri- 19
vilegio, in caſu evictionis non tenetur, niſi ad ſimplum, etiam ſi promiſerit duplum, vel triplum, ex *l. ſi prorſus* 5. *ff. de jur. fiſc.* nil profecto adverſaremus noſtræ intentioni, quia nihilominus ſemper fiſcus eſt obligatus ad
præſtandum damna, & intereſſe, quæ dicuntur intereſ- 20
ſe intrinſecum illius ſimpli, quanti ſcilicet res evicta valeret de tempore evictionis, ut reſpondendo *d. l. ſi Prorſus*; aliiſque ex adverſo allegatis firmat Guzman ex gratia viden. *de eviction. q. 8. ex num.* 34. *cum plurib. ſeqq.* & Rota coram Seraphin. *dec.* 787. *n.* 5. *& 6.* ubi refert, quod Rota alias ita interpretata fuit prædictum Textum in Volaterana Terrarum 18. Aprilis, & 28. Maii 1586. coram Blanchetto, ſequitur Ermoſil. ad Lop. *l.* 33. *tit.* 5.
par. 5. gloſ. 1. num. 3. in fin. fol. mihi 618. *tom* 2. 21

Inſuper debetur noſtris principalibus etiam majus pretium, currens de tempore ſuppreſſionis, tam attenta diſpoſitione Juris, late comprobata in prioribus ſcriptis, quibus Camera non reſpondet, quam ſolito per anteceſſores Pontifices obſervato, & præſertim a ſanctæ mem. Clemente Octavo in extinctione Officii Cuſtodiæ Carcerum, Urbano Octavo in extinctione Montium Cancellariæ, & Alexandro Septimo in ſuppreſſione Montium vacabilium, de quibus diſtincte fit mentio in prædicto Memoriali ſuper obſervantia, adeout hoc quoque pretii augmentum indubitanter deberi dignoſcatur.

Poſtremo ſupplicamus pro reſolutione favorabili, etiam quoad D. Equitem Acciajolum, R.P.D. Curſium, & D. Marchionem Ruſpulum, quos Camera licet in dubio, quod diſputatur comprehenſos, conſultu tamen ſub ſilentio tranſmiſit, quia non habet quid congrue reſpondeat; Pro iſtis enim dictis Officialibus, nedum concurrunt Jura in communi pro aliis deducta, ſed ſpecialia fundamenta, ex quibus dictum pretium illis venit omnino reſtituendum.

Quare, &c.

Gaſpar Turchus.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
A P O S T O L I C O R U M.
Q U I N T A J U R I S.

S U M M A R I U M.

1 *NOn eſt contra legem judicandum.*
2 *Reſignatarius non dicitur emere officium a reſignante, ſed illud habere a Papa, & n. 5.*
3 *Verbum*, habere, *includit in ſe quemcunque modum poſſidendi, & n. 28.*
4 *Verbum*, reſtituis, *importat aliquando obligationem dandi, & ſolvendi id, quod non fuit receptum, attentis caſuum circumſtantiis.*
5 *Reſignatarius recognoſcit in auctorem Pontificem.*
6 *Scientia, & approbatio Papa inducitur ex ſcientia, & approbatione officialium.*
7 *Dictio*, ſingulis, *omnes comprehendit.*
8 *Dominus directus liber conſentiens contractui geſto ſuper re feudali, poſtea non valet ſub prætextu ſuorum jurium efficere, quod contrahens effectu contractus fruſtretur.*
9 *Papa donando officia, fictione juris cenſetur prius exegiſſe a donatariis pretium, illudque poſtea eiſdem donatariis, mediante donatione, reſtituiſſe.*
10 *Princeps de poteſtate ordinaria non poteſt, ex motivo publica cauſa, officium donatum adimere donatario, niſi ei ſoluto pretio, vel data æquali recompenſa.*
11 *Emens a donatario Principis, ſi res ab eodem Principe evincatur, habet contra ipſius Cameram actionem ad pretium.*
12 *Princeps auferens rem alicui, publica urgente neceſſitate, vel utilitate, tenetur ſolvere juſtum, & integrum pretium.*
13 *Juſtum pretium conſtituitur ex præſenti æſtimatione, non ex antiquo contractu.*
14 *Etiamſi agatur de pretio rei per Principem adempta ex cauſa publica.*
15 *Et quamvis directum ejuſdem rei dominium reſideat penes Principem, ſolumque dominium utile adimatur.*
16 *Princeps auferens ſubdito res ſuas per legem univerſalem, non tenetur ad pretii reſtitutionem.*
17 *Contraria tamen opinio a pluribus magnis dominis DD. amplexa reperitur.*
18 *Lex univerſalis eſt ea, quæ de ſui natura omnes comprehendit.*
19 *Lex, quæ ferit certas, & determinatas perſonas, non dicitur univerſalis, nec liberat Principem a juſta pretii reſtitutione.*
20 *Privilegium, & favor debet privilegiato aliquid adjicere, non autem quidquam de ipſius juribus detrahere.*
21 *Gratia Principis non eſt ſiniſtre interpretanda.*
22 *Argumentum deſumptum ex diſcretivo modo loquendi, ceſſat quoties omiſſum ſuppletur a jure.*
23 *In dubio eſt contra Fiſcum pronunciandum.*
24 *Principis reſolutio, poſt maturam diſcuſſionem, eſt ſervanda pro lege.*
25 *Summa Principis laus eſt ſubmittere legibus Principatum.*
26 *Verbà legiſlatoris indicantia pietatem, & munificentiam legis vigorem non tollunt.*
27 *Obſervantia, quæ non fit in caſu præciſo, non eſt allegabilis.*
28 *Gratiam per Papam ſignata eſt quoad ſubſtantiam perfecta, etiamſi non fuerit deventum ad ulteriores formalitates.*
29 *Præambula obligatio Principis de præſtando conſenſu officiis, quod per ſimplicem illius petitionem habeatur pro præſtito, quoties expeditio impedita non fuerit ex culpa, vel incapacitate petentis.*
30 *Diſpoſitio in mente retenta, nec adhuc ad actum perducta, nihil ponit in eſſe.*
31 *Pacta ſunt ſervanda, quorum contemplatione aliquis contraxit, alias non contracturus.*
32 *Petitio reſignationis, quæ præfefert indemnitatem petentis, non continet fraudem, ſed prudens conſilium, & n. 33.*
34 *Mala fides, ex ſuperventa notitia, non inducitur in eo, qui proſequitur inſtantiam inceptam cum bona fide, de tempore non ſuſpecto.*
35 *Factum eſt potius attendendum, quam verba.*
36 *Declaratio contraria non eſt apta tollere ea, quæ ſunt a lege deciſa, & determinata.*
37 *Sine facto noſtro, vel ſine ſuprema Principis auctoritate, jus noſtrum a nobis auferri non poteſt.*
38 *Lex ſpecialis facit ceſſare generalem.*
39 *Ubi nulla cadit ætatis diſtinctio, ſenex, & juvenis æquiparantur.*

R.P. DUplex eſt inſpectio hujus Cauſæ. Prima circa pretii quantitatem pro ſuppreſſis Secretariatibus ſolvendam.

Secunda circa perſonas, quibus dicta pretii quantitas ſit ſolvenda.

Quoad pretii quantitatem, non videtur dubitandum de illa, quæ vere ab unoquoque ex inſtantibus fuit ſoluta, & effective exburſata, ſive ipſi Datariæ, ſive cuicumque alteri reſignanti, quoniam reſpectu iſtius ſpecialem, & claram habemus legem conditam a Sancto Pio, a quo expreſſe ſancitum fuit, *Collegium Secretariorum Apoſtolicorum ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis prius Secretariis tunc viventibus de tempore ſuppreſſionis, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiteris*. Conſtat enim principales noſtros officia emiſſe, vel habuiſſe diverſis pretiis realiter, & cum effectu exburſatis, & in facto recenſitis. Unde citra dubium hoc pretium ſingulis integre, & abſque ulla diminutione venit reſtituendum, alias judicaretur contra expreſſam voluntatem, & legem Pontificis, qui etiam ſubſtulit omnibus facultates aliter judicandi. 1

Nec ex quo Beatus Pontifex uſus fuerit verbo, *reſtituere*, rationabiliter prætendi valet, quod intellexerit de illis ſolum pecuniis, quæ ipſi Cameræ, ſeu Datariæ ſolutæ reperirentur, non autem de ſolutis aliis officia reſignantibus; eſt enim adeo clara Pontificia voluntas comprehenſiva omnium pecuniarum, quibuſcunque pro officiorum conſequutione ſolutarum, ut vere non patiatur, nec admittat hujuſmodi diſputationem.

Siquidem omnia illa verba, *pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, appoſita noſcuntur ad hunc præciſum effectum includendi eos, qui non emiſſent immediate a Camera, atque excludendi dictam interpretationem, reſtrictivam ad pecunias ipſi Cameræ ſolutas, ſi enim cum hac reſtrictiva diſponere voluiſſet Pontifex, utique unico verbo ſe expediviſſet, dicendo, *pecuniis per Cameram receptis*, nec tot alia verba inepte ſuper addidiſſet.

Et ſignanter ponderanda ſunt illa verba, *emiſſe, aut habuiſſe*, quæ, non niſi ſpeciali ſtudio tollendi hanc diſputandi occaſionem, adjecta dici poſſunt; de omnibus enim, & ſolis illis, qui immediate a Camera officia emebant, verificabatur primum verbum, *emiſſe*. Tunc enim vere aderant omnia emptionis, & venditionis ſubſtantialia, ſcilicet Camera vendens, Officialis emens, & pretium cum ipſa re vendita; de aliis vero, qui non emebant officia immediate a Camera, ſed ea obtinebant ob reſignationem alterius officialis, propria emptio, & venditio non poterat verificari. Non enim aderat qui proprii emptoris, & venditoris perſonam gereret. Non reſignans non transferebat officium in novum officialem, ſed reſignationem faciebat in manibus Pontificis, qui novo officiali officium concedebat, ita ut novus officialis reciperet officium a Pontifice, qui certe non vendebat, adinſtar beneficiorum reſignatorum, ut explicat Reverendiſſimus de Luca *de regal. diſc.* 2. *n. 9. &* 10. *& diſc.* 12. *ſub nn.* 8. §. *cæterum*, *&* §. *ſeqq.* & probant alii infra citandi. Unde ne dubitaretur de iſtorum comprehenſione, conſulto addita fuerunt dicta verba, *aut habuiſſe*; iſti enim licet proprie non emerent officia, cum non adeſſet proprius emptor, & venditor, tamen proprie officia habebant pro pecuniis reſignanti ſolutis, cum verbum *habere*, ex ſui proprietate, quemcunque poſſidendi modum includat, *l. ſtipulatio iſta* 38. §. *habere*, *ff. de verb. oblig. leg. habere*, *ff. de ver. ſignif.* Dec. *reſp.* 108. *num.* 32. *lib.* 3. Honded. *conſ.* 69. *n.* 32. *& ſeqq. lib.* 1. Grat. *diſcep.* 838. *num.* 9. 10. *& ſeqq.* 2 3

Non propria indoles, & naturalis ſignificatio illius verbi, *reſtituis*, deſtruit noſtram intentionem, adeo ſolide funda- 4

tam;

tam; illa enim in jure eſt indifferens ad plura, & æque bene important obligationem dandi, & ſolvendi etiam id quod non fuit receptum, juxta caſuum circumſtantias, per Text. *in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. ſign. l. hæres meus 98. ff. de legat. gl. in l. 1. verſ. hoc interdictum, ff. quorum legatorum, & gloſſa parva, ibidem, verbo reſtituere*, ubi etiam Bart. *n. 5.* Jaſ. *in rubr. ff. ſolut. matr. n. 20. verſ. quia verbum*, Cagnol. *in l. curabit n. 70. C. de act. empt.* Ruin. *conſ. 197. n. 2. in fin. lib. 1.* Soccin. Sen. *conſ. 90. n. 21. & 22. lib. 4.* Grat. *diſcept. 130. n. 11. & ſeqq. & deciſ. March. 147. n. 6.* Aliograd. *conſ. 30. num. 5. lib. 2.* Alciat. *conſ. 18. n. 15. lib. 9.* Capyc. Latr. *conſult. 2. n. 46. lib. 1.* quod vero circumſtantiæ caſus noſtri ſuadeant ad importare hic verbum, *reſtitutis*, ac verbum, *ſolutis*, conſtat ex prædictis, dum Pontifex non ſe reſtrinxit ad id, quod Camera accepit, ſed mandat reſtitui omne id, quod officiales pro habendis officiis erogaverint, quod non impleretur, ſi ſolveretur ſolum id, quod a Camera fuit receptum, & non id plus, quod officiales ſolverunt reſignantibus.

Non omittendo, quod dum officiales recuperant id, quod vere erogarunt, iſta recuperatio ipſorum reſpectu, potius meretur reſtitutionis titulum, quam ſolutionis.

Hinc Pontifex non obligat ad juſtificandum quid ſolutum fuerit Cameræ, ſed ſolum quid vere officiorum poſſeſſores, pro habendis officiis, ſolverint ibi, *pecuniis, quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, Unde dum docent de vera pecuniarum erogatione, pro officiorum conſecutione, nil aliud probare debent, ut eaſdem a Camera poſt ſuppreſſionem, recuperent.

Confirmantur prædicta ad evidentiam, pluribus argumentis bene deductis per D. Cauſæ patronum, & ſignanter primo, quod tota iſta officiorum materia regulatur per Miniſtros Pontificis ſpecialiter deputatos, ſive emantur immediate a Dataria, ſive habeantur per aliorum reſignationem, itaut acquirentes officia per reſignationem conſueverint dirigere ordinem, cum ſumma certa, ſolvenda nominatim ei, qui reſignaſſet, ad favorem ſcribentia, unum Secretariatum, & facta per miniſtrum Pontificis in calce ordinis fide reſignationis, ſolvebantur reſignanti pecuniæ, & ad favorem reſignatariis expediebantur Bullæ conceſſionis officii tanquam vacantis.

5 Hinc enim duo reſultant: Alterum, quod novus officialis, licet officium conſequeretur mediante conſignatione, tamen vere non haberet officium a reſignante, ſed ab ipſo Pontifice, eumque in auctorem recognoſceret, aliter non permittente eſſentiali officiorum natura, ad Text. *in authent. de exhibendis reis, collat. 5. §. optimum quoque, circa medium*, ibi: *Hoc habebat tanquam imperialem munificentiam*, Bald. *in c. ſi facta, ſub n. 2. verſ. & noto, quod ego tit. ſi de feud. fuerit contr.* Valena. *conſ. 155. n. 21. & 22. lib. 2.* R.P.D. de Luca *de regal. d. diſc. 12. ſub n. 8.* a Ponte *dec. 28. n. 29. & 21.* Georg. *in repet. feud. c. 14. n. 76. & 83. cum ſeqq.* Amat. *conſ. 46. n. 11. & ſeqq.* Salgad. *in Labyr. cred. p. 1. c. 25. a 1. 18. ad 27.* alios referens, Amicangel. *de regal. offic. p. 8. ſub n. 3. & 4. ac ſub n. 13. verſ. ſed his non obſtantib. & n. 14. cum ſeqq.*

6 Alterum vero, quod Pontifices, mediante dicto ſpeciali miniſtro fidem reſignationis in calce ordinis, ratione ſui officii faciente, ſciverint, & conſequenter approbaverint quantitatem pecuniarum ſolutam reſignanti, prout ex Theorica Bartholi *in l. ſi publicanus, §. in omnibus, num. 1. in fine, ff. de Publican.* Cravett. *conſ. 894. n. 33.* Cyriac. *controv. 572. n. 29. & 31.* Hodiern. ad Surd. *dec. 4. num. 19.* Peregr. *de jure fiſci, lib. 6. tit. 8. num. 26.* Grat. *diſcept. 560. num. 21. & 32.* Giovagn. *conſ. 80. n. 11. lib. 1.* Menoch. *conſ. 1007. num. 92. & 93.* Rot. coram Merlin. *deciſ. 4. num. 7. & in recent. deciſ. 356. n. 8. p. 1. deciſ. 70. n. 23. part. 8. et deciſ. 260. num. 24. part. 7.*

His autem ſtantibus, nimis violata remaneret publica fides, ſi interpretando Bullam Beati Pii ad ſenſum Cameræ, reſtitueretur in caſu ſuppreſſionis ſola quantitas per Cameram olim recepta, & ſic longe minus eo pretio, quod poſſeſſores, ſciente, approbante, & concedente Pontifice, ac ſequentes ejuſdem Pontificis fidem, eumque ſolum in auctorem recognoſcentes, pro habendis officiis erogarunt, quod non erogaſſent, ſi ipſe Pontifex non approbaſſet, nec conceſſiſſet.

Secundo, quod jam de tempore Beati Pii officia frequenter reſignabantur a poſſeſſoribus officiorum, majori pretio eo, quo a Camera emerant, & idem Pius in ſua Bulla, applicando Secretariatum primo vacaturum ipſi Collegio, declarat quod poſſit illud vendere pretio recipibili, quantumvis longe majori, Unde cum Pontifex voluerit conſulere indemnitati omnium, qui de tempore ſuppreſſionis officia mediante pretio, habere reperirentur, ut oſtendunt illa verba, *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, utique fatendum eſt, quod comprehenderit æqualiter eos, qui non ſolverunt pretium Cameræ, ſed aliis reſignantibus, alias non conſuluiſſet omnibus, ſed minori illorum parti, quales ſunt illi, qui immediate a Camera emerunt.

Tertio, quia explicando verbum, *reſtituere*, juxta ſenſum DD. Cameralium, ſequeretur maximum abſurdum, ſcilicet, quod illi, qui officia habuerunt mediante reſignatione, nihil penitus conſequi deberent de pretio ab eis ſoluto reſignantibus, quia ipſi vere nihil ſolverunt Datariæ, & ſic Sanctiſſimus Pontifex ſub prætextu ſavendi Secretariis, illos decepiſſet, & damnum amiſſionis totius pretii intuliſſet, quod nec quidem prætendunt DD. Camerales, qui jam ſolverunt partem pretii pluribus, qui nihil Cameræ ſolverunt, illud ſcilicet, quod ultima vice a mediatis auctoribus Camera recepit. Unde neceſſe eſt fateri verbum illud, *reſtitutis*, non reſtringi ad illas ſolas pecunias per noſtros officiales ſolutas Cameræ, ſed comprehendere omnes pecunias, quomodocunque pro officiis obtinendis ab ipſis erogatas.

Hæc omnia militant æqualiter, etiam pro illis, qui emerunt mediate, ſive immediate a Donatariis Pontificum, 7
quamvis nihil pretii intraverit in burſam Cameræ, ad effectum enim applicandi diſpoſitionem Bullæ Beati Pii, non debent officiorum poſſeſſores oſtendere quid Camera receperit, ſed quid ipſi pro habendis Officiis vere erogaverint, ut fuit ſuperius probatum. Unde dum conſtat ipſos erogaſſe totum id, quod ſolverunt Donatariis, vel iis, qui a Donatariis habuerunt, certe fundatam habent pariter intentionem id totum ſine ulla diminutione conſequendi a Camera, atque illis ad literam adaptantur verba Bullæ, quod ſcilicet hujuſmodi pretio emerint, vel habuerint officia, & applicantur præciſe ea omnia, quæ de pecuniis ſolutis reſignantibus, ſupra id, quod ipſi Reſignantes ſolverant Cameræ, ſuperius dicta fuere, cum eadem omnino ſit ratio.

Confirmatur, quia, ut dictum fuit ſuperius, mediante perſona Officialis, totam hanc materiam Officiorum 8
regulantis, & fidem reſignationis ad pretii exactionem neceſſariam, ſubtus ordinem facientis, ſcientiam habuit Pontifex, quod Donatarii vendebant Officia hujuſmodi pretio, atque inveniendo Emptorem de Officio, hanc venditionem, & pretii ſolutionem de neceſſe approbavit; nulla appoſita limitatione, aut reſervatione. Unde bona fides, & juſtitia diſtributiva non patitur, quod idem Officium ſupprimat, & adimat non ſoluto præfato pretio, quod ipſo Pontifice approbante, ſolutum fuit, quodve ſine hujuſmodi approbatione ſolutum non fuiſſet, prout dicitur de Domino directo, conſenſum præſtante contractui geſto ſuper re feudali, cui hæc officia æquiparantur, cui ſi conſentiat ſine ulla limitatione, nequit poſtea ſub prætextu ſuorum jurium, ex lege feudali ipſi competentium, efficere, quod dictus contrahens effectus contractus fruſtretur, aut præjudicium aliquod patiatur, Burſat. *conſ. 171. n. 2. & 37. in fine, lib. 2.* late Fachin. *contr. jur. lib. 7. cap. 16. in princ. & per tot.* Roſental. *de feud. tom. 1. c. 9. membr. 3. concl. 28. n. 1. 2. & ſeqq. ubi concord.* Cyriac. *contr. 446. n. 8. & 2. & n. 5. & 6.* Schrader. *de feud. p. 8. c. 4. n. 31. & ſeqq. & n. 34. verſ. 2. hac concluſio, fol. mihi 212. tom. 1.*

Ponderando etiam, quod Pontifices donando Officia donarunt expreſſe etiam illorum pretia: Unde legitima 9
Juris fictione cenſetur ſolutum pretium, Donatariis reſtitutum, ex *l. ſingularia, ff. ſi cert. petat.* cum aliis in facto allegatis.

Certius hæc procedunt, quia adeo valida, & efficax 10
reputatur in Jure donatio Principis quoad Officia, ejuſque pretium, ut nec quidem ab ipſo immediato Donatario poſſit, ex ordinaria poteſtate a jure regulata, etiam ex cauſa publica, Officium donatum adimere; niſi ſolvendo illius pretium, vel dando recompenſam æqualem, cum poſt donationem non differat Donatarius a quolibet privato Domino rei ſuæ, Bald. *de feud. titul. de Allodiis, §. ad hoc, ſub n. 17. verſ. quæro an in hoc caſu, fol. mihi 92.* Gabr. *concluſ. jur. lib. 3. de jur. quæſit. non tollend. concl. 2. n. 25.* ubi plures, Schrader. *de feud. tom. 2. fol. mihi 562. ſub n. 27. verſ. hoc tamen caſu*, Marta *de juriſdict. p. 4. centur. 2. caſ. 195. n. 28. & 29.* Menoch. *conſil. 103. num. 25. 29. & ſeqq.* Roland. *conſ. 69. n. 25. & ſeqq. lib. 2. & ſignanter ſub num. 29. verſic. facit etiam ubi ſequitur*, Ruin. *conſil. 31. n. 22. & 23. lib. 5.*

firman-

firmantem, quod Rex Franciæ, qui ex juſta cauſa ademit Caſtrum uni donatum, tamen teneatur ſolvere Donatario Caſtri pretium, idem Roland. *conſ.* 70. *n.* 11. *& ſeqq. lib.* 3. Petra *de poteſt. Princ.* 7. *q. ſr. n.* 91. *&* 92. Natt. *conſ.* 127. *n.* 16. *& conſ.* 554. *n.* 14. *&* 15. *ac in Judicio de officiis a Principe conceſſis, & donatis*, Capyc. Latr. *conſult.* 38. *num.* 9. *& ſeqq* & præſertim *numer.* 44. *&* 50. ubi ita deciſum teſtatur *tom.* 1. plene Caldaſ. *conſ.* 8. *n.* 68. *& ſeqq.* Antunez. *de donat. Regis lib.* 1. *p.* 1. *c.* 3. *n.* 62. *& melius eodem lib.* 1. *p.* 2. *c.* 13. *n.* 12. Solozan. *de jur. Ind. ar. lib.* 2. *c.* 27. *n.* 55. *&* 58. *& mult ſeqq.* Frangoſ. *de Regim. Reipub. p.* 1. *lib* 3. *diſp.* 5. *ſub n.* 42. *paulo poſt princ.* Franc. Marc. *deciſ.* 38. *per tot. p.* 1. Cabed. *dec. Luſitan.* 20. *per tot. p.* 2.

Fortius igitur ſolvendum eſt pretium noſtris poſſeſſoribus, qui vere illud ſolverunt mediate, aut immediate præfatis Donatariis, ob auctoritatem, & approbationem Pontificis, qui recepta reſignatione Donatariorum inveſtivit modernos Officiorum Poſſeſſores. Iſti enim officia receperunt a Pontifice, atque ipſum recognoſcunt in Auctorem potius, quam incognitum Reſignantem, quem ideo conſulto non nominant in ordine pretii ſolvendi, ut ſcilicet manifeſtent ſe totaliter ſequi fidem Principis, ut fuit probatum ſuperius in §. *hinc enim duo reſultant*, & in terminis ejus qui emit a Donatario Principis, quod ſcilicet re per ipſum Principem adempta, actionem habeat ad pretium contra Cameram ipſius Principis, deciſum fuit coram Puteo *dec.* 381. *lib.* 3. & ideo etiam, inſpecta juris communis diſpoſitione, ſolvendum eſt pretium, quod a præfatis Donatariis, ſeu ab eis cauſam habentibus, ſolutum fuit, clarius autem ſtante jure ſpeciali Bullæ Pianæ; ut ſupra.

Ex his abunde patet nullam cadere rationabilem dubitationem circa pretii quantitatem, ab unoquoque ex Officialibus, de tempore ſuppreſſionis viventibus, vere pro habendis officiis, ſolutum. Unde diſputatio reſtringitur ad augmentum pretii currentis de tempore ſuppreſſionis, ſupra id, quod unuſquiſque Officiorum poſſeſſor vere exburſaverat, an ſcilicet etiam iſtud argumentum ſit ſolvendum.

Ad congruam vero hujus articuli reſolutionem duo videntur examinanda.

Primum, an inſpecta juris communis diſpoſitione ſolvendum ſit præfatum augmentum.

Secundum, quatenus juris communis vigore eſſet ſolvendum, an hoc de jure privati fuerint Secretarii per Bullas ſpeciales hujus Collegii.

Quoad primum certa creditur juris concluſio, quod Prin-
12 ceps, etiam ex cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, privans aliquos rebus, & bonis propriis, tenetur ex juſtitia ſolvere iiſdem juſtum, & integrum earumdem rerum pretium, & quidem ea ſolidiſſima, atque inexpugnabili ratione, quod ſcilicet talium rerum poſſeſſores, non habent majorem cæteris obligationem contribuendi publicæ neceſſitati, aut utilitati. Unde ſi ultra privationem rerum ſuarum, quam inviti patiuntur, ferre etiam deberent juſti illarum pretii diminutionem, utique contra juſtitiæ diſtributivæ leges nimium plus cæteris gravarentur, Roland. *conſ.* 69. *per tot. lib.* 2. *& conſ.* 71. *per tot. ſignanter n.* 9. *&* 10. *lib.* 3. Natta *conſ.* 122. *n.* 16. *&* 17. *& conſ.* 554. *n.* 1. *& per tot.* Peregr. *conſ.* 16. *n.* 1. *lib.* 1. Soccin. Sen. *conſ.* 266. *n.* 55. *verſ. reſpondeo, lib.* 2. Solorzan. *de Jur. Indiar. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 21. *n.* 62. Paſchal. *de Patr. pot. p.* 1. *c.* 1. *n.* 69. Maſtrill. *de Magiſtr. lib.* 4. *c.* 4. *tom.* 1. *n.* 361. *& ſeqq.* Caſtill. *controv. jur. lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 6. *&* 12. Spad. *conſ.* 189. *n.* 8. *lib.* 3. Marta *de juriſd. p.* 4. *centur.* 2. *caſ.* 195. *num.* 32. Grævejus *pract. concl. tom.* 2. *concl.* 56. *conſid.* 2. *per tot. & ſignanter n.* 5. Cutel. *de donat. diſc.* 2. *partic. n.* 6. *n.* 46. plene Petr. Anton. de Petr. *de poteſt. Princ. q.* 7. *pr. fol. mihi* 193. *n.* 49. *& ſeqq.* Surd. *conſ.* 303. *n.* 38. Maſcard. *de general. ſtat. interp. concl.* 8. *num.* 60. *&* 62. Arias de Meſa *variar. reſol. lib.* 2. *cap.* 49. *n.* 7. *&* 18. *in fin.* Cabed. *dec. Luſitan.* 18. *n.* 14. *& ſeqq. & dec.* 20. *n.* 5. *part.* 2. Revert. *deciſ. Regal. Cam.* 436. *per tot. deciſ.* 445. *n.* 1. *& deciſ.* 243. *num.* 2. *verſ. ubi dicis*, Rot. coram Ubald. *deciſ.* 478. *numer.* 9. *& ſeqq. ac fere per tot. tom.* 2.

Cum igitur Dominus Noſter per ſuppreſſionem privave-
13 rit noſtros principales Secretariatibus, quos poſſidebant, quamvis id egerit ex juſta publicæ utilitatis cauſa; Nihilominus Camera ſolvere debet eiſdem principalibus juſtum, & integrum Secretariatuum pretium.

Pretium autem juſtum Secretariatuum eſt, certe non ſolum id, quo olim illi empti, vel habiti fuerunt, ſed quidem illud, quod ex communi æſtimatione reputatur de præſenti, etiamſi temporis beneficio fuerit auctum, cum iſta ſit virtus naturalis emptionis, ut trahat ad emptorem omne augmentum ſubſecutum, juxta Text. *in l.* 3. *§. Divi, ff. de jur. fiſc.* ibi: *Juſta pretia non ex præterita emptione, ſed ex præſenti æſtimatione conſtitui*, Peregr. *de jur. fiſc. lib.* 6. *tit.* 4. *n.* 8. & in terminis Romanæ Curiæ, Rot. *deciſ.* 197. *n.* 1. *ad* 6. *p.* 15. *rec. cum aliis notiſſimis.*

Atque de pretio ſolvendo a Principe adimente ex publica 14
cauſa bona privatorum, quod ſcilicet pretium juſtum ſit illud, quod communiter de tempore ademptionis reputatur, non autem pretium antiquum, probant Grævejus *pract. concl. d. concl.* 56. *conſid.* 2. *n.* 5. *lib.* 2. Caldaſ. *d. conſ.* 8. *n.* 70. *prope fin. fol.* 74. Marin. *de confiſc. qu.* 18. *num.* 1. 21. *& ſeq.* Spad. *conſ.* 189. *n.* 8. *lib.* 3. Reverendiſſimus de Luca *de reg. diſc.* 148. *n.* 18. Revert. *d. dec.* 436. *per totum*, ibique de Marin. *num.* 1.

Et quoad hujuſmodi Secretariatus docuit praxis Data- 15
riæ, quæ in dies illos vendidit pretio majori currenti de tempore vacantiæ, non autem antiquo, ſatis inde demonſtrans pretium juſtum non eſſe, niſi currens de præſenti, ac proinde ne ultimi poſſeſſores fraudati remaneant in parte aliqua juſti pretii, conſequi omnino debent, etiam augmentum currens de tempore ſuppreſſionis.

Non obſtat, quod agatur de Officiis, in quibus poſſeſſores non habent plenum dominium, cum directum ſemper maneat apud Principem.

Quoniam iſta diminutio dominii, quam privati habent in Officiis, efficit quidem, ut villius reputetur eorum pretium, quam ſi apud eos eſſet plenum dominium, non tamen operari valet, ut Princeps, adimendo hæc officia, eximere ſe poſſit a ſolvendo integrum, & juſtum pretium currens dominii utilis eorundem officiorum, pro quo ſolum ſupplicatur; eadem namque prorſus ratio ſervandi æqualitatem, & juſtitiam diſtributivam inter ſubditos, militat in habentibus ſimplex dominium utile, quoad pretium iſtius utilis dominii, ac in habentibus dominium plenum, quoad pretium dominii pleni, & ideo in Principe
adimente feuda, officiis ſimillima, & quorum dominium 16
reſidet pariter apud Principem; noſtram concluſionem firmant Bald. *ſuper feud. tit. de allod. § ad hoc, ſub n.* 17. *verſ. quæro an in hoc caſu*, Menoch. *conſ.* 307. *n.* 50. *& conſ.* 377. *n.* 8. Schradet. *de feud.* 2. *p.* 9. *partis principalis, ſect.* 12. *ſub num.* 27. *verſ. hoc tamen caſu, tom.* 1. *fol. mihi* 362. optime Marr. *de juriſd. p.* 4. *cent.* 2. *caſ.* 195. *n.* 28. *& ſeqq.* Roland. *d. conſ.* 69. *n.* 15. *& ſeqq. lib.* 2. Natt. *d. conſ.* 554. *ſub nu.* 10. *verſ. neque obſtat, & pluribus ſeqq.* ac Solor. *de Jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 27. *a n.* 54. *ad* 58. *fol. mihi* 450. ubi etiam agit de ſuppreſſione ſimilium officiorum, ut patet ex *n.* 36. *& ſeqq. & n.* 46. *& ſeqq.*

Similiter applicari non poteſt limitatio Principis privan-
dis ſubditum rebus ſuis per legem univerſalem, quo caſu 17
non teneri Principem ad pretii ſolutionem, firmant aliqui relati per Capyc. Latr. *dec.* 188. *n.* 58. *& ſeqq.*

Quoniam ultra quod iſta concluſio eſt valde controverſa, & rejicitur a pluribus magni nominis Doctoribus, & ſignanter a Jaſon. *in l. Barbarius, n.* 44. *ff. de Offic. Prætor.* Grævejo *pract. concl. lib.* 2. *concl.* 56. *conſid. n.* 8. Maſtrill. *de Magiſt. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 356. *tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 17. *n.* 38. ubi in ſpecie de officiis, ex cauſa publica per viam legis, ademptis, Afflict. *in Conſtit. Regn. ea, quæ ad decus, lib.* 1. *tit. quod nullus Prælatus, &c. rubr.* 47. *n.* 13. *in verſ. licet*, Jaſ. *fol.* 151. *& deciſ.* 321. *n.* 17. Gabr. *concl. Jur. tit. de Jur. quæſit. non tollend. concl.* 2. *ſub n.* 26. *verſ. contrarium voluit*, late Antunez *de donat. Reg.* 2. *p.* 2. *lib.* 1. *c.* 2. *n.* 19. *&* 21. adeo ut ſi neceſſe eſſet hanc diſputationem aſſumere in abſtracto, facile oſtendi poſſet veriorem eſſe contrariam opinionem, atque uti æquiorem in judicando amplectendam.

Verſamur certe in terminis longe diverſis, & diſtantibus a caſu legis univerſalis.

Lex enim univerſalis ea ſolum dici valet, quæ de ſui na- 18
tura, & aptitudine omnes comprehendit, ut de ſe patet, & notat Larrea *allegat. fiſcal.* 3. *num.* 11. ibi: *Sed & lege univerſali, quæ omnes comprehendat*, Surdus *conſ.* 313. *num.* 99. bene Jaſon. *in rubr. ff. de legib. n.* 5. *et ſeqq.* Roland. *conſ.* 99. *num.* 11. *lib.* 2. Rota *deciſ.* 50. *a n.* 15. *ad* 20. *part.* 2. *diverſ.* & in puncto Cancer. *variar. reſolut. part.* 3. *cap.* 3. *a num.* 93. *ad* 98. & de hac lege univerſali loquentes contrarii DD. firmant, quod præſuppoſita juſta, & honeſta cauſa, impellente Principem ad condendam univerſalem legem, ſi ea per accidens aliquibus magnum damnum inferat, & rebus propriis privet, non teneatur Princeps illud reficere, quaſi proveniret ex caſu mere fortuito,

Talis

Talis autem nullo jure dici poteſt ſuppreſſio noſtri Collegii, reſtricta ad vigintiquatuor perſonas, Secretariatus poſſidentes, nec alios includere valens, atque non per accidens, ſed ex objecto, & directe ordinata ad illorum privationem, & quod ſimilis actus non ſu lea univerſalis liberans principem a juſta pretii ſolutione, notat ſpecialiter Jaſon. *in d. l. Barbarius*, *n.* 44. *de officio Præt.* Surd. *conſ.* 213. *n.* 100. Alex. *conſ.* 191. *n.* 17. *lib.* 2. Roland. *d. conſ.* 69. *n.* 44. *lib.* 2. Capyc. Latr. *d. dec.* 188. *ſub n.* 121. *prope finem*, *verſ. quia non poſſet dici*.

Quoad ſecundum, firmato ex præmiſſis jure conſequendi augmentum pretii currentis de tempore ſuppreſſionis, attenta pura juris communis diſpoſitione, nullatenus ſubſiſtere videtur, quod illud ademptum fuerit Secretariis per Bullas ſpeciales Collegii, ſcilicet ſanctæ mem. Innoc. Octavii, & S. Pii V.

Quamvis enim in utraque Bulla non exprimatur alia promiſſio, quam ſolvendi in caſu ſuppreſſionis integram ſummam a Secretariis vere ſolutam, ſine ulla diminutione, non tamen inde valet inſerti pactum negativum, quod ſolum non debeatur augmentum pretii currentis, alias ex ſimplicis juris communis diſpoſitione debitum, ut ſupra, quatenus de tempore ſuppreſſionis reperiretur auctum ultra pretium ſolutum.

Siquidem dicti Pontifices in præfatis Bullis, & ſignanter in illis partibus, quæ pro Camera allegari ſolent, expreſſe declarant, quod intendunt ſolum ſpeciali gratia, & privilegio favere Secretariis, eorumque ſeculari conſulere, non autem Cameræ, prout clariſſime legitur in Bulla Innocentii, §. *Cæterum*, *noſtro Summar. nu.* 1. *alias in Bullar. tom.* 1. *conſtit.* 12. §. 15. ibi: *Cæterum quoniam iidem Secretarii*, *&c. bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro*. *Nos dignum reputantes*, *ut ipſorum indemnitati conſulamus*, ac ſequitur, obligando Cameram ad reſtituendum in caſu revocationis integram ſummam Secretariis ſolutam, ut pariter in Bulla Pii, §. *Ad hæc*, ibi: *Ad hæc dictos Secretarios*, *& Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, ac poſtea immediate diſponit, quod in caſu ſuppreſſionis: *Reſtitui debeat Secretariis integrum pretium*, *quo eos officia emiſſe*, *aut habuiſſe conſtiterit*, ut in noſtro Summ. n. 3. poſt med.

Firmata autem certa, & incontrovertibili voluntate dictorum Pontificum conferendi ſimplicem favorem, & gratiam Secretariis, omnis diſpoſitio ſubſequens dictam favendi, & privilegiandi expreſſionem, taliter explicanda venit, ut quidem addat aliquid Juris iiſdem Secretariis, non tamen quidquam detrahat de aliis juribus, ad ipſorum favorem a jure derivantibus. Textus eſt literalis *in d. l. hac ſaluberrima*, *C. de præpoſitis agentium in rebus*, *lib.* 12. & concordat Text. *in l. quod favore C. de legib. & Conſt.* Bart. *in d. l. hac ſaluberrima*, *n.* 3. Joan. de Placea *verſ.* 2. notat Perez *in d. tit. de præpoſit.* Agen. *ſub num.* 6. *verſ. ubi amplius*, *& n.* 7. Bald. *in auth. habita*, *n.* 6. *C. de filius pro patre*, Alex. *conſ.* 32. *n.* 2. *& ſeqq. lib.* 5. Jaſon. *conſ.* 59. *n.* 9. *& ſeqq. lib.* 3. Dec. *conſ.* 457. *num.* 12. *& ſeqq.* Cephal. *conſil.* 369. *num.* 108. *& ſeqq. lib.* 3. Pariſ. *conſil.* 61. *n.* 49. *lib.* 2 Honded. *conſil.* 71. *num.* 5. *& ſeqq. lib.* 2. Menoch. *conſ.* 85. *n.* 113. *& ſeqq.* Surd. *de alim. tit. quæſt.* 8. *num.* 9. *& ſequentib.* Cyriac. *controv.* 397. *num.* 33. & plene, *controv.* 291. *num.* 31. *ad* 49. Rota *deciſ.* 715. *num.* 7. *part.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Porro ſi promiſſio reſtituendi pretium vere ſolutum, quam ex motivo privilegiandi Secretarios, eiſque favendi fecit Innocentius, & Pius, contineret pactum negativum ex adverſo prætenſum, quod eiſdem ſolvi non deberet augmentum ſorte contingens, multum retraheret Juris Secretariorum, qui vigore juris communis conſequi poſſent etiam augmentum, ut ſupra. Ideoque ne contra ſolemniter ſancita in *d. l. hac ſaluberrima*, ſiniſtre interpretemur gratiam, & privilegium Principis, fatendum eſt, quod promiſſio reſtituendi pretium vere ſolutum, facta fuit ſolum ad aſſecurandum Secretarios a periculo diminutionis pretii, quæ alioquin eorum damno ſequi potuiſſet, addendo ipſis ex privilegio aſſecurationem ab hujuſmodi periculo in caſu ſuppreſſionis, non autem ad illos privandos augmento de jure communi eis debito.

Imo ſi admitteretur contraria interpretatio longe majus intuliſſent Pontifices damnum Secretariis, quam Beneficium, & ſic graviter illos, ſub gratiæ, & favoris nomine, decepiſſent, quod nefas eſſet opinari. Etenim aſſecuratio a ſimplici periculo diminutionis pretii futura erat pene inutilis. Nam ſi Officiorum pretia decreviſſent, non potuiſſet cogi Camera ad illa ſupprimenda, nec certe ſuppreſſiſſet, ceſſante utilitate totali, ac unica ſuppreſſionis cauſa, & ſic Camera non fuiſſet experta præjudicium promiſſæ aſſecurationis in cauſa ſuppreſſionis, privatio autem juris conſequendi pretii augmentum temporis, & commercii beneficio contingens, certum, & magnum cauſatura eſſet damnum Secretariis; nam hæc ipſa privatio invitaſſet Cameram ad ſupprimendum, ut ipſum ſubſecutum augmentum lucri faceret, reſtituendo ſcilicet ſolum pretium ſolutum, & acquirendo fructus longe majores, temporis beneficio adauctos, & quam ingens eſſet damnum hujuſmodi privationis, manifeſtat noſtrum Summarium, & dilucida facti narratio.

Similiter nec ex quo Pius mandaverit reſtitui pretium 22
ſolutum argui debet, quod noluerit ſolvi augmentum pretii currentis, quod non expreſſit, quia hoc augmentum ceſſat in jure, ubi id, quod non exprimitur, ſuppletur ex juris diſpoſitione, ut in hoc caſu, Rota *dec.* 220. *n.* 19. *part.* 11. *et deciſ.* 17. *num.* 19. *part.* 16. *rec.* Nos enim non egemus, quod Pius hoc augmentum nobis conceſſerit, ſatis enim conceditur a jure communi ex prædictis. Unde ſufficit, quod illud non ademerit.

Firmiora tandem apparent omnia prædicta, inſpecta obſervantia ſecuta de tempore ſel. mem. Alexandri VII. in ſuppreſſione Montium vacabilium, quorum pretium, cum de tempore ſuppreſſionis reperiretur auctum, fere ad dimidium ſupra id, quod Camera receperat, & præfatus Pontifex, prævia ſpeciali Congregatione, habita ſuper articulo ſolutionis hujuſmodi augmenti, diſcrepantes, & varias audiverit ſententias, itaut articulus reputatus fuerit in jure dubius, & diſputabilis: Ideo glo- 23
rioſe imitando Juriſconſultum *in l. non put.* 10 *ff. de jure fiſci*, reſpondentem, quod in dubiis quæſtionibus contra fiſcum ſit judicandum, mandavit ſolvi Montiſtis ſingulis pretium currens, cujus augmentum ad maximam ſummam aſcendebat: hæc enim Principis reſolutio poſt maturam articuli diſcuſſionem utique legem facit pro ſimilibus 24
negotiis, ex Text. aperto *in l. finali*, *et l. humanum*, 8. *C. de legib. et Conſtit. cap. in cauſis*, 19. *de ſentent. et re judic.* Barboſ. *in d. l. fin. numer.* 1. *et ſeq. et in dicto cap. in cauſis*, *num.* 1. 2. *et* 3. ac plene Autunez *de donat. Reg. part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 40.

Nec hujuſmodi reſolutio tribui poteſt meræ dicti Pontificia liberalitati, ob illa verba *pietatis*, *et munificentia noſtra experimentum*. Quoniam cum præceſſerit formale articuli examen, & cognita fuerit illius in jure dubietas, utique manifeſtum redditur Pontificem uſum fuiſſe præfatis verbis, ob loquentis decorem, & majeſtatem, cujus ſumma laus reputatur ſubmittere legibus Principatum, juxta dictum Theodoſii *in l. digna vox*, *C. de legib.* non tamen
inde tollitur vera controverſæ quæſtionis deciſio, vim le- 25
gis habens, & plura extant exempla, quod Legiſlatores in
decidendo duas quæſtiones, & amplectendo partem priva- 26
tis magis favorabilem, uſi fuerint verbis, ipſorum pietatem, & Imperialem munificentiam indicantibus, abſque eo, quod tamen dubitare liceat, quin ipſorum placita legis habeant vigorem, ut patet in *l. unica in pr. C. non licere habitatoribus Metrocopia*, *etc. lib.* 12. *l. hac Saluberrima*, *in med. C. de Prapoſit. Agent. in rebus*, *lib.* 12. *l. ſimus* 46. *in fine ante §. cum autem*, *C. de inoff. Teſtam. l. univerſis* 11. *C. qui dari Tutor*, *vel Curator*, *l. ſi unius* 27. *circa finem*, *C. de donat. inter vir. et uxor. l. in rebus* 30. *circa finem*, *C. de jur. dot. et in auth. de exhib. Reis*, *collat.* 5. *ſub §. optimum quoque* ibi: *Hoc habeant*, *non tanquam paternam hereditatem*, *ſed tanquam Imperialem munificentiam*.

Alii vero caſus, ex adverſo allegati ſolum ad oſtendendam contrariam obſervantiam, inapplicabiles demonſtrantur per Dominum cauſæ Patronum, cum deficiat omnimoda circumſtantiarum ſimilitudo, ſine qua inallegabilis remanet quælibet obſervantia, ex notiſſimis Juribus, ac bene explicat Rota coram Ludov. *dec.* 162. *an.* 1. *ad* 4. & ſignan-
ter non probatur, quod in illis caſibus pretium currens eſ- 27
ſet majus eo, quod ab Officialibus fuerat ſolutum; Imo potius auditur quod reperiebatur diminutum, in qua circumſtantia ſtat vis diſputationis. Unde amplectenda omnino erit dicta obſervantia Alexandri, quæ nullam penitus habet cum noſtro caſu diſcrepantiam, niſi quod ibi de longe majori agebatur Cameræ intereſſe.

Atque ex his omnibus, ſimul junctis, reſolvendum videtur, ſolvendum eſſe pretium currens de tempore ſuppreſſionis.

Deſcendendo modo ad ſecundam noſtri dubii inſpectionem circa perſonas, quibus dictum pretium currens ſit ſolven-

vendum, dubitatur ſolum de tribus, ob peculiares uniuſcujuſque circumſtantias, ſcilicet.

Primo de D. Equite Acciajolo,

Secundo de R. P. D. Curſio.

Tertio de D. Marchione Ruſpolo.

Quoad D. Equitem Acciajolum, controverſia oritur ex eo, quod licet præfatus Eques emerit Secretariatum ab Eminentiſſimo Cardinali Chiſio de anno 1670. nihilominus non reperiatur expedita ſolita Bulla conceſſionis officii in ejus perſona. Unde prætenditur ex adverſo ſolvendum eſſe ſolum pretium ſcut. 14000. ſolutorum a dicto Cardinali Chiſio, quamvis ipſe Eques Acciajolus, pro habendo officio, ſolverit Cardinali ſcuta 22000. Verum favore D. Equitis reſolvendum creditur ex pluribus.

Primo, quia cum ex prædictis ſolvendum ſit ſingulis Secretariis pretium currens, ideo ſive attendatur perſona Cardinalis Chiſii, ſive Equitis Acciajoli, ſolvi debet non minus, ſed plus ſcutis 22000. cum pretium currens de tempore ſuppreſſionis aſcenderet ad ſcuta 23000.

Secundo, quia Bulla Piana utens illis verbis, *emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, nequit reſtringi ad illos ſolum,
28 qui officia habent in titulum, ſed comprehendit etiam illos, qui in effectu habent omne officii commodum, & utilitatem, prout certe habebat Eques Acciajolus, cum talis ſit vis, & ſignificatio illius verbi, *habuiſſe*, ex allegatis in principio.

Tertio, quia de facto ſignata reperitur ſupplicatio per Pontificem favore dicti Equitis, Unde gratia, quoad ſub-
29 ſtantiam remanet perfecta, etiam ſi non fuerit proceſſum ad ordinas formalitates requiſitas ſolum ad probationem, adeo quod nec per obitum Papæ ſignantis gratia expiret, Bottr. *deciſ.* 348. *n.* 7. Coccin. *dec* 869. *n.* 9. *et dec.* 888. *n.* 22. *et dec.* 1741. *in princ. et ſeqq. ubi concord.*

Quarto, quia etſi non haberemus gratiam per ſignaturam Papæ perfectam, nihilominus cum ante ſuppreſſionem fuerit pro expeditione reſignationis ſupplicatum; Supplicatio haberi debet quoad Cameram, & Dominum Equitem pro expedita, itaut ſub hoc prætextu nullum pati debeat Eques pretii detrimentum.

Quoniam ſanct. memor. Innocentius Octavus in Bulla erectionis Collegii, ſub Pontificia fide, promiſit admiſſionem reſignationis hujuſmodi Officiorum, quocunque tempore, ſine ulla penitus retardatione, ex quacunque cauſa, *et in* §. 11. ibi: *Pari modo volentes, ut omnes Secretarii libere poſſint de dictis eorum Officiis diſponere, nec poſſit, aut debeat eorundem officiorum reſignationis receptio, etiamſi reſignantes ipſi infirmi, et veriſimiliter infra* 20. *dierum ſpatium deceſſuri forent, et decederent per Romanum Pontificem, qua-*
30 *vis ratione denegari, aut differri*. Ubi autem Princeps ſpeciali obligatione ſe adſtringit ad præſtandum conſenſum, tunc per ſimplicem petitionem intereſſe habentis, habetur pro præſtito, etiamſi ſecuta non fuerit expeditio, dummodo impedimentum non dederit culpa aliqua, vel incapacitas petentis, quod hic abeſt, Burſat. *conf.* 246. *num.* 6. 11. *et ſeqq.* Gratian. *diſcept.* 33. *numer.* 40. *et ſeqq. et diſcept.* 730. *num.* 55. *et ſeqq.* Surd. *dec.* 182. *n.* 12. *et dec.* 344. *num.* 56. A Ponte *dec.* 6. *n.* 11. *et ſeqq.* Rota *dec.* 278. *n.* 26. *et* 360. *n.* 6. *part.* 6. *et deciſ.* 129. *num.* 15. *et* 16. ac plenius *dec.* 408. *n.* 39. *et ſeqq. part.* 16. *rec.*

Nec quidquam obſtat, quod de tempore hujus ultimæ petitionis nota jam eſſet voluntas ſupprimendi Collegium.

31 Quia cum adhuc non eſſet ad actum perducta, ſed in mente retenta, nihil poſuerat in eſſe, nec in aliquo Officiorum naturam alteraverat. Unde dicta ſimplex voluntas impedire non poterat, quin Secretarii omnibus ſuis Juribus, ex officiorum natura derivantibus, uterentur, ad Text. *in l. legem Anaſtaſii* 7. *C. de natural. liber.* & ſignanter poſt medium ibi. *Non ante lata ſanctio, quam ex hoc die reſecanda, pia urget ratio,* Perez. *in Cod. tit. de legib. num.* 20. Rota coram Cavaler. *dec.* 635. *num.* 1. & apud Pacif. de Salvian. *dec.* 150. *num.* 11. coram Buratt. *dec.* 199. *num.* 4. & 5. *ac in rec. dec.* 360. *num.* 9. *part.* 16. alias non impleretur, ſed eludeteretur Pontificia promiſſio nulla ratione, & cauſa denegandi, aut differendi admiſſionem reſignationis; jam enim aliqua ratione, & cauſa denegata fuiſſet.

Fortius, ponderando, quod ſi uſque ad ultimum momentum actualis ſuppreſſionis ſecutus fuiſſet obitus alicujus Officialis, prout certe ſequi poterat, utique Camera lucrata fuiſſet Officii ſortem abſque eo quod præcedens ſupprimendi determinatio patrocinari potuiſſet defuncti officialis hæredi, hinc autem per neceſſe ſequitur, quod ſicut Camera uſque ad ultimum momentum, quo officia extiterunt ſuppreſſa, retinebat ſpem lucrandi ſortem, ita pariter toto hoc tempore ſervare, & adimplere deberet pacta promiſſa, inter quæ præcipuum eſt illud admittendi, nec ulla ratione denegandi, aut differendi reſignationis admiſ- 32
ſionem, quorum pactorum contemplatione Officiales ſe ſubmiſerunt dicto periculo, alias non contracturis, ex bene deductis per Rot. in Roman. ſocietatis Officii 2. Junii 1608. coram Lancellot. impreſſ. penes Marcheſ. *de Commiſſ. p.* 2. *fol. mihi* 838. Seraph. *deciſ.* 225. *per totum*, Royas *dec.* 64. *num.* 6. *& ſeqq.* & late Card. Otthob. *deciſ.* 131. *a n.* 1. *ad* 7. *& n.* 16. Neque hic intrare poteſt ulla ſimulationis, vel fraudis præſumptio, ob quam denegari poſſet reſignationis admiſſio; cum enim conſtet de venditione inter partes ſtabilita, ac cum pretii ſolutione, ac fructuum perceptione effectuata ante plures annos, itaut etiam a ſanct. mem. Clemente Decimo ſignata fuerit ſupplicatio, utique petitio 33
admiſſionis reſignationis, in eo rerum ſtatu, dici non poterat fraus, & ſupplantatio Cameræ, ſed quidem prudens conſilium, quo mediante D. Eques ſuæ indemnitati proſpiciebat, ex bene traditis per Tiraquell. *de retract. in præfat. a num.* 78. *ad fin.* Decian. *conſ.* 23. *num.* 19. *&* 20. *lib.* 2. plene Buratt. *deciſ.* 6. *n.* 11. *& ſeqq.*

Cum igitur uſque ad actum ſuppreſſionis viguerit in ſuo robore Pontificia promiſſio admittendi, & nulla ratione denegandi reſignationis admiſſionem, haberi debet pro admiſſa per ſimplicem petitionem, ante dictam ſuppreſſionem, itaut D. Eques conſiderari debeat in ſua propria perſona, perinde ac ſi reſignatio fuiſſet expedita, ex ſuperius allegatis.

Quoad R. P. D. Curſium, cum ipſe de tempore ſuppreſſionis eſſet actualiter Secretarius, reportata Pontificia conceſſione, & officii poſſeſſione, ſub nomine D. Abbatis Sanctacrucii, fundatam ſimiliter habet ſuam intentionem pro conſecutione totius pretii ſoluti, & currentis, prout habent omnes alii Secretarii, tam ex jure communi, quam ex forma meritabili Bullæ Pianæ, quæ expreſſis verbis diſponit favore omnium Secretariorum, de tempore ſuppreſſionis viventium, ſine ulla penitus limitatione. Unde eo deunt hic ad ejus favorem omnia, quæ ſuper prima dubii parte dicta fuere.

Stante vero adeo ſolum ejus intentionis fundamento, denegari ei non poteſt totius pretii ſolutio, niſi concludenter probetur a Camera exceptio aliqua legitima, apta ad ipſius intentionem deſtruendam.

Duplex audita fuit exceptio; Altera quod reſignatio non fuerat obtenta bona fide.

Altera vero, quod Dominus Subdatarius dixerit oretenus præfato R. P. D. Curſio, quod Congregatio licet decreviſſet expeditionem reſignationis ad ejus favorem, tamen non intendebat approbare pretium inter partes conventum.

Quoad primum, ex deductis ſuperius pro Domino Equite Acciajolo, conſtat hic non adaptari conſiderationem bonæ, vel malæ fidei, ſcil. præcognitæ ſuppreſſionis, dum alioquin Officii venditio non fuit ſimulata, ſed vera, & quidem 34
ſtabilita, & irretractabiliter firmata, antequam de ſuppreſſione cogitaretur, prout factum fuiſſe cum R. P. D. Curſio non dubitatur. Poterant enim Officiales ante actualem ſuppreſſionem, libere uti omnibus ejus juribus, ſincere perficiendo, & exequendo fidem præcedentium contractuum, etiamſi id agerent ad conſulendum propriæ indemnitati, ex ſupra allegatis, & ſic iſta exceptio ſi ſubſiſteret in facto, nullam haberet Juris relevantiam.

Cæterum nec in facto ſubſiſtit, nam reſpectu Domini Curſii emptoris, certe nulla conſiderari poterit mala fides, cum contractum firmaverit, & ordinem conſignaverit die 4. Septembris anni 1677. de quo tempore nullus aderat ſuppreſſionis rumor, & poſt ordinis conſignationem non erat amplius in ejus poteſtate contractum diſſolvere, tam ex legis vigore, quam ex ſtylo.

Minus autem reſpectu Cardinalis reſignantis, cujus miniſter pure exequendo contractum jam firmatum die 27. Octobris ſequentis, conſignavit in manibus Domini Claudii Droot Componendarum Adminiſtratoris ordinem R. P. D. Curſii, atque omnia alia neceſſaria, ut in forma ſolita reſignationem expediri curaret; hac enim die pariter nulla penitus evulgata fuerat ſuppreſſionis fama, prout creditur ex adverſo fatendum, & ſatis conſtat ex eo, quod dictus Componendarum Miniſter libere in forma ſolita commiſſionem expeditionis recepit, nullo facto verbo de futuræ ſuppreſſionis cognitione, prout e contra de ea locutus fuit, quando poſt paucos dies idem Miniſter Cardinalis reſignantis rediit ad eundem pro expeditio-

Digitized by Google

ditione recipienda; tunc enim reſpondit, quod meditans Sanctiſſimus Dominus Noſter Collegium ſupprimere, mandaverat ſuſpendi reſignationum expeditiones, ſine ſpeciali ordine Sanctitatis Suæ, quod occaſionem præbuit Cardinali reſignanti recurrendi ad eundem Sanctiſſimum, qui dignatus fuit ſupplicationem remittere particulari Congregationi, tunc deputatæ pro Juſtitia, in qua exactiſſime diſcuſſa materia, reſolutum fuit ex Juſtitia hanc reſignationem eſſe relaxandam, & expediendam in forma ſolita, prout factum fuit, nulla poſita limitatione.

Hinc enim manifeſtum redditur, quod cum omnimoda bona fide, & ante ullam futuræ ſuppreſſionis notitiam Cardinalis prima vice pro reſignationis expeditione apud ſolitum Miniſtrum inſtetit, quo principio admiſſo inutilis remanet ad malæ fidei inductionem ſuperventa ſuppreſſionis
35 notitia, & deputatio Congregationis ſuper hac materia, quæ plures menſes poſtea occupavit. Nam Cardinalis proſecutus fuit ſolum primam inſtantiam, ante ullam ſuppreſſionis notitiam inceptam, nec quidquam egit de novo.

Atque hanc omnimodam Cardinalis reſignantis bonam fidem, ingenue teſtati fuerunt in ipſa Congregatione integerrimi Datariæ Miniſtri, eamdem canonizavit reſolutio ejuſdem Congregationis poſtea ſecuta, & effectui demandata.

Quoad ſecundam exceptionem, licet admittatur in facto, tamen inutilis creditur ad effectum quidquam minuendi de pretio, per R. P. D. Curſium ſoluto, ex pluribus per Dominum cauſæ Patronum ponderatis; maxime dum poſt hujuſmodi aſſertionem Domini Subdatarii, de facto expedita fuit reſignatio, ſine hac declaratione non approbandi pretium, & facta fuit in calce ordinis ſolita fides reſignationis, nullo ſuperaddito verbo. Unde potius iſte ultimus a-
36 ctus in ſcriptis redactus, & omnino certus conſiderandus venit, quam præcedens verbalis aſſertio, cui ſubſecutum eſt factum contrarium, ad Text. *in cap. dilecti filii*, 53. *de appell. & l. ſi tamen* 48. §. *ei qui ſervum*, *ff. de ædilic. edict.* Gregor. *deciſ.* 247. *n.* 18. Coccin. *deciſ.* 1369. *n.* 71. *& deciſ.* 396. *n.* 9. *part.* 16. *rec.*

Ponderando etiam, quod R. P. D. Curſio in nihilo prodeſſe valebat præfata declaratio Subdatarii, quoniam ipſe ex parte ſua jam perfecerat irretractabiliter contractum per ordinis conſignationem juxta notorium ſtylum.

Præterea cum intentio R. P. D. Curſii fundetur, nedum in jure communi, ſed in Bulla ſpeciali ſanctæ mem. S. Pii V. mandante expreſſe ſolvi in caſu ſuppreſſionis, *ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniæ, pro quibus Secretarios officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſuffragari non poteſt ad tollendum Jus ex hac Bulla reſultans dicta declaratio, quod *Dataria non intelligebat approbare pretium*. Bulla enim promiſit ſolutionem totius veri pretii vere pro habendis officiis exburſati, non autem requirit, quod idem pretium fuerit ſolutum præ via approbatione Datariæ, ut conſtat ex relatis verbis; Unde dum aliunde, etiam citra Datariæ approbationem, probat Jus ſuum, & veram quantitatem pretii ſoluti R. P. D. Curſius, ſcilicet ex Bulla Pii, nequit eo privari ob dictam declarationem non approbandi, quæ non eſt apta tollere ea, quæ ſunt a lege deciſa, & determinata, ut notat Salicet. *in l. alimenta*, 11. *num.* 4. *ff. de neg. geſt.* Roman. *conſil.* 247. *n.* 6. Thomat. *dec.* 51. *n.* 23.

Et vere dicta declaratio Domini Subdatarii facta potius cenſeri debet ad reſervandum illæſa Jura Datariæ circa prætenſionem, quam poſtea manifeſtavit ſolvendi omnibus Secretariis ſolum pretium ab ipſis immediate ſolutum Cameræ, non autem id plus, quod ſolverunt reſignantibus, interpretando in hunc ſenſum Bullam B. Pii, ne ſcilicet poſtea R. P. D. Curſius, audiendo hanc novam prætenſionem, ſe exiſtimaret deceptum, ſtante pretii approbatione, quæ tamen prætenſio ſatis confutata fuit ſuperius ex ſolo tenore Bullæ Pianæ, etiam ſecluſa approbatione pretii, fieri ſolita per Datariam, quæ approbatio ponderata ſolum fuit ex abundanti.

Nunquam vero intelligi poteſt dicta declaratio facta ad diminuendum Jus, quod alioquin ex ſolius Bullæ diſpoſitione haberet D. Curſius; ad hunc enim effectum certe non ſufficiebat ſimplex declaratio non approbandi pretium, ſed neceſſe erat, vel pactum expreſſum, quo mediante D. 37
Curſius remitteret Jus ſuum, & conveniret de recipiendo, in caſu ſuppreſſionis, minus pretio ſoluto reſignanti, vel ſuprema auctoritas Papæ, qui ab eo Jus dictæ Bullæ Pianæ adimeret, ſine quorum altero Jus noſtrum a nobis auferri non poteſt, & in dubio præſumitur neminem privatum velle jus ſuum remittere, nec Principem velle eidem præjudicare, juxta vulgatas regulas.

Tandem quoad D. Marchionem Ruſpulum fundata pariter emanent ipſius Jura, ex deductis pro cæteris Secretariis, non obſtante, quod ſit ſummo ſenio confectus, in qua ætate Dataria non admittit reſignationes.

Quia, ut bene reſpondet Dominus cauſæ patronus, ſpe- 38
ciale eſt in hoc Collegio, ut nec ratione ſenectutis denegari poſſit admiſſio reſignationis, cum in hoc clariſſima ſit erectionis lex, mandans, quod nulla ratione recuſari poſſit, & recipiatur etiam a proxime morituro, qui vere paulo poſt decedat, unde hæc lex ſpecialis facit ceſſare legem generalem, ad Text. *in l. Sanctio legum*, 41. *ff. de pœn.* ubi Bart. Fagnan. *in c. cum dilectus*, *n.* 64. *& ſeqq. de conſuetud.* 39

Et tamen non ſumus hodie in reſignatione, admittenda, ſed in ſuppreſſione, quæ ſive cadat in ſenem, ſive in juvenem, requirit omnino pretii ſolutionem, tam ex jure communi, quam ex Bulla B. Pii nullam ætatis diſtinctionem admittere.

Quare, &c.

Dominicus Tiburtſius Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
A P O S T O L I C O R U M.
S E X T A J U R I S.

S U M M A R I U M.

1 *VErba privilegii latiſſimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
2 *Etiam mediante extenſione, & impropriatione.*
3 *Verba*, realiter, & cum effectu, integre, & ſine ulla diminutione, *appoſita in Conſtitutione B. Pii, ſtant demonſtrative, non taxative.*
4 *Indebitum non conſideratur reſpectu ſolventis, an debeat, ſed reſpectu recipientis, an ſibi debeatur.*
5 *Non dicitur indebitum, ſi præcedenter aderat obligatio reſtituendi quod non fuerat receptum.*
6 *Potius eſt ſuccurrendum habenti cauſam onероſam, ne ſit in damno, quam favendum alicui in cauſa lucrativa.*
7 *Fiſcus non tenetur ad duplum in præſtanda evictione.*
8 *Tenetur tamen ad damna, & intereſſe.*
9 *Princeps neque per viam legis generalis poteſt auferre rem propriam ſubdito, niſi reſtaurato damno.*
10 *Verba ſynonyma dicuntur quæ idem ſignificant.*
11 *Verbum*, emere, *ſignificat dominium pretio acquirere.*
12 *Verbum*, habere, *comprehendit omnium acquirendi modum.*
13 *Non licet redarguere literas Apoſtolicas de mala latinitate.*

R. P. CONſtitutio S. Pii V. non eſt contractus, ſed privilegium, etiam juxta ſenſum Cameræ, editum favore Secretariorum; quod patet ex illius tenore, & ex ponderatis a mea informatione, §. *emanarunt*.

Igitur Domini Camerales male arguuntur, dum dicunt verba in contractibus intelligenda eſſe ſtricte, ad differentiam ultimarum voluntatum, & proinde inferunt verbum, *reſtituere*, quo B. Pius utitur, accipien. eſſe ſtricte, & pedagogice pro *reddere acceptum*, quia nos non verſamur in contractu, ſed in privilegio, in quo verba latiſſimam recipiunt interpretationem contra Principem privilegiantem, *l. Beneficium*, *ff. de Conſtit. Princip. cap. quia circa*, *de privil.* Alex. *conſil.* 110. *n.* 10. *lib.* 6. Dec. *conſil.* 25. *n.* 96. *lib.* 1. etiam extendendo, & impropriando verba, Gloſſ. *l. hac ſalubri*

lubirrima, verbo convertere, C. de propoſit. agent. in rub. lib. 2. Oldrad. *conſ.* 300. *a n. 1. ad quintum.*

Verba, *realiter, & cum effectu, integre, & ſine ulla diminutione*, ſunt prolata ad favorem, & cautelam Secretariorum, ut liquet ex ipſa Conſtitutione, ideo ſtant demonſtrative, non taxative, nempe ſecuros reddunt Secretarios, ut ipſis reſtituatur ſolutum, etiamſi officia minoris valerent tempore extinctionis, non autem excludunt quin ſi pluris valerent, id etiam non reſtituatur, ut ex Fagnan. *in c. ex Epiſtola. de prob.* & aliis oſtendimus in Informationibus.

Et cum dicta verba referantur ad perſonas Secretariorum, ibi - *Secretariis tunc viventibus, &c. per eos ſolutis, &c.* Intelligenda ſunt reſpectu eorundem Secretariorum, qui debent recipere omnes pecunias per eos ſolutas, & proinde ceſſat argumentum Dominorum Cameralium, quod Camera non debeat reſtituere quod non recepit, cum hoc videretur quædam ſpecies indebiti, quia retorquendo argumentum dico, quod indebitum non conſideratur reſpectu ſolventis an deberet, ſed reſpectu reſpicientis, an ſibi deberetur, *l. repetitio, ff. de cond. indeb. l. de hered. C. de petit. hered. l. de quare, §. cum abſentem, & ibi gloſſ. verb. repetere, ff. de judic.*

4 Maxime vero cum B. Pius ſciret tempore dictæ Conſtitutionis plures adeſſe Secretarios, qui officia habuerant ex reſignatione privatorum, & longe plures futuros prævidere potuit, tempore ſuppreſſionis, cum videret officia quotidie reſignari.

Et eſſe in privatorum commercio, ad inſtar rei in Foro venalis; Et rurſus cum ipſe in dicta Conſtitutione aſſignaſſet Collegio unum officium, pretio ſcutorum aureorum 5500. cum facultate illud reſignandi perſonis ſibi bene viſis, & pretium recipiendi, etiamſi in magna quantitate excederet dictam ſummam, pro qua illud ipſe aſſignaverat Collegio, inde bene idem B. Pontifex intellexit pretia Officiorum in dies creſcere, & officia reſignari, & nihilominus voluit omnibus indiſtincte Secretariis, viventibus tempore ſuppreſſionis, reſtitui per Cameram pecunias ab eis ſolutas.

Quibus perpenſis nimis clare patet, quod complexus eſt
5 tam eos, qui a Camera, quam qui a privatis emerant, ſeu habuerant; Et conſequenter voluit, quod Camera ſolveret tam pro ſe, quam pro privatis, qui officia vendiderunt Secretariis viventibus tempore ſuppreſſionis; unde eo certius nequit Camera ſe eximere ab indiſtincta, & uniformi reſtitutione omnibus facienda, ſub prætextu indebiti, quoad eos Secretarios, a quibus ipſa non recipit, ex notabili theorica Bart. *in l. ſi pene, §. primo, ff. de condit. indebit.* quam reaſſumit Nobis *de contract. tract. de indebit. tit. de cauſ. quæ faciunt ceſſare condit. indebit. n. 10. & 11.*

Ex dicta aſſignatione officii facta per S. Pium V. Collegio, pretio ſcutorum aureorum 5500. plura alia deducuntur contra Cameram.

Primum, quod ideo S. Pius V. reſtitui mandavit Cardinali Medicæo dictos aureos 5500. quia pretium non creverat modico tempore unius anni, qui interceſſerat a die venditionis illi factæ per Cameram.

6 Secundum, quod ſi ad præjudicium Cameræ donavit Collegio augmentum pretii dicti officii illi aſſignati, multo magis voluit indemnes eſſe Secretarios, tempore ſuppreſſionis viventes, per reſtitutionem ipſis a Camera faciendam integre, & abſque ulla diminutione pecuniarum per eos ſolutarum, nam non eſt veriſimile, quod voluerit favere Collegio in cauſa lucrativa, & damnum afferre ſingulis Secretariis habentibus cauſam onerofam, contra notatum in *l. aſſiduis, §. hac autem, C. qui pot. in pign. hab.*

Tertium, quod ſemper verum eſt, quod Cardinali Medicæo fuit reſtitutum pretium per ipſum antea ſolutum, unde actus prædictus nullo modo retorqueri poteſt contra nos.

Extranei ſunt a caſu noſtro termini evictionis reſpectu 7
dupli, ad quam non tenetur Fiſcus, *ex l. ſi propter, ff. de jur. fiſc.* cum aliis ex adverſo cumulatis.

Quia nos non petimus pœnam a Fiſco, ſed indemnita- 8
tem noſtram, & ad hanc Beatus Pius ſæpe dicta ſua Conſtitutione obſtrinxit Cameram, dum juſſit, quod in caſu moleſtiatum teneretur Collegio ad reſtitutionem d. ſcut. 5500. aureorum una cum damnis, & intereſſe, quod utique includit etiam pretium currens, ultra ſolutum ab initio; nam in hoc conſiſtit damnum Secretariorum, & tanti ſua intereſt officia fuiſſe ſuppreſſa, quanti valet tempore ſuppreſſionis, & eſt etiam de jure, quod Fiſcus teneatur ad damna, & intereſſe *cap. unic. in fin.* & ibi: *gloſſ. de nov. form. fidel. l. ſi min. ubi pariter gloſſ. verb. inferenti, verſ. nec liberatur, C. de jur. fiſc. lib.* 10. Pont. *de poteſt. Proreg. tit. 4. §. 4. n. 24.* Marin. *reſol. quotid. lib. 1. cap. 149. & extenſo dicto text. ex adverſ. allegat. in l. ſi propter, ff. de jur. fiſc.* dixit Rot. *coram Seraph. dec. 787. n. 6. & 7.* bene diſtinguens aliud eſſe, quod Fiſcus non teneatur ad pœnam dupli, vel tripli; aliud, quod non teneatur ad damna, & intereſſe, & individualiter ad hæc teneri Cameram Apoſtolicam firmant Socc. *conſ. 156. nu. 5. lib. 2.* & Rot. apud Pacif. de Salv. *interd. dec. 285. n. 4. & duob. ſeqq.* ubi agitur de ſuppreſſione gabellæ facta a Papa ex natura rei, & tamen dicunt teneri ad damna, & intereſſe.

Quod ex Conſtitutione Innocentiana non deberetur Officialibus in caſu extinctionis pretium ſolutum ab unoquoque, ultra ſcut. 62400. ante ſoluta a Collegio in erectione, conſtanter negamus, & ſatis probavimus in informationibus, in quibus oſtendimus illa verba ſtare demonſtrative, & intelligi cum ſuppoſito, quod non fuiſſet mutatus ſtatus, & valor officiorum, illatio ideo corruit, quæ fit a DD. Cameralibus ex aſſumpto non ſubſiſtente, nempe, quod cum ex Innocentiana non eſſet reſtituendum ultra ſolutum Cameræ, hoc eſt ultra aureos 62400. Piana ſatis privilegii, & beneficii attulerit Secretariis, jubendo reſtitui alias pecunias ſolutas, ſed ſemper intelligendo de ſolutis Cameræ; nam ut dixi ſuppoſitum non ſubſiſtit.

Quæ longa verborum pompa dicuntur de ſuppreſſione 9
hujus Collegii per viam legis generalis refelluntur a Capyc. Galeot. *controv. 52. a n. 35. ad finem*, quem pro omnibus allegare ſufficit.

Effugere non poſſunt DD. Camerales vim verborum 10
emiſſe, aut *habuiſſe*, quæ ſunt comprehenſiva omnium Secretariorum tunc viventium, tam eorum qui emerunt officia, quam, qui alio modo habuerunt, & tam a Camera, quam a privatis, dicendo illa eſſe ſynonyma, quia verba ſynonyma dicuntur ea, quæ idem ſignificant, ut verbum
enſis ſpata, ut monet Alberic. *in dictionario, verb. ſynony-* 11
ma, ſed verbum *emere* ſignificat dominium pretio acquirere *Inſtit. de empt. & vendit. in princ.* verbum autem *habere*
comprehendit omnem modum acquirendi, ut oſtendi in 12
informatione, *§. Et cum conſtitutio*, igitur non ſunt ſynonyma, & dicere, quod Papa habuerit illa pro ſynonymis, cum non ſint, eſſet redarguere literas Apoſtolicas de mala
latinitate, quod non licet *cap. Apoſtolicæ, cauſ. 35. q. 9. ubi* 13
gloſſ. verb. decequitur, Imol. *conſ. 133. n. 5.*

Quæ percutiunt obſervantiam Cameræ reſtituendi pretium currens tempore ſuppreſſionis officiorum, adducuntur a nobis in particulari ſcriptura, gratia majoris brevitatis, & claritatis ideo hic omittuntur, &c.

Quare, &c.

F. Fantinellus Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
APOSTOLICORUM.
SEPTIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 V*Erbum*, reſtituere, *verificatur etiam in eo, quod quis non accepit.*
2 *Pater dicitur reſtituere dotem habitam a filio.*
3 *Reſtituere ſignificat idem quod perſolvere.*
4 *Maxime quando eſt adjectam quantitati.*
5 *In Bulla Beati Pii accipitur pro eodem ſolvere, & reſtituere.*
6 *Appellatione damnorum, & intereſſe venit augmentum pretii.*
7 *In quacunque evictione reſtituendum eſt pretium, una cum damnis, & intereſſe.*
8 *Et quidem pretium currens de tempore evictionis, ſi illud majus ſit pretio ſoluto.*
9 *Diverſitas intentionis arguitur ex diverſo modo diſponendi.*
10 *Bulla Innoc. VIII. mandans reſtitui ſcut. 62. mill. intelligitur dummodo Camera majorem ſummam non recepiſſet.*
11 *Princeps auferens rem conceſſam mediante pretio, tenetur omnia accepta integre reſtituere.*
12 *Dictio*, tunc, *denotat extremitatem temporis.*

13 *Di-*

13 *Dictio, eos, eſt perſonaliſſima.*
14 *Refertur ad proximo nominatos.*
15 *Verba*, emiſſe, & habuiſſe, *ſignificant omnem acquirendi modum.*
16 *Verba, ſynonyma, ſunt illa, quæ idem ſignificant.*
17 *Verba ſunt intelligenda ſecundum illorum latitudinem, & ſignificationem.*
18 *Superfluitas ſemper eſt vitanda.*
19 *Verba ſatis operantur, ſi tollunt dubietatem, & majorem expreſſionem inducunt.*
20 *Verbum generice poſitum debet genericum habere ſignificatum.*
21 *Qui ſecutus eſt publicam fidem, non debet in aliquo præjudicari.*
22 *Obſervantia eſſe debet individualis, ad hoc ut ſuffragetur.*
23 *Princeps tenetur ſervare leges, & eſt ſubjectus contractibus.*
24 *Nec de plenitudine poteſtatis contravenire poteſt contractui.*
25 *Non poteſt auferre bona privatorum, pretio non reſtituto, etiamſi agat per viam legis generalis, & ex cauſa publica.*
26 *Non dicitur lex generalis, quæ ſolum tangit unum Collegium.*

R.P. Quoad quantitatem pretii, reſtituendam in caſu ſuppreſſionis, literalis eſt Conſtitutio Beati Pii, ut in caſu ſuppreſſionis reſtituerentur realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tum ſcilicet tempore ſuppreſſionis viventibus, integre, & abſque ulla diminutione, pecuniæ per eos Secretarios tunc viventes erogatæ in emptione, aut acquiſitione officiorum, quæ Conſtitutio non poteſt intelligi, & declarari, ut diſponat eſſe reſtituendum ſolum illud pretium, quod aliquando Datariæ fuiſſet perſolutum; nam eadem Conſtitutio, & verba illius reſpiciunt ipſos Secretarios, itaut habere debeant ſinguli pecunias ab ipſis erogatas integre, & ſine diminutione, & officia ſunt venalia, & major pars Officialium ſemper habet officia acquiſita per reſignationem ab aliis Officialibus, & ita intellecta Conſtitutione, juxta ſenſum Datariæ, ſeu Cameræ, aut DD. pro illa ſcribentium, neceſſe eſt facere vim verbis, & non reſtituerentur omnibus Officialibus integre pecuniæ per ipſos ſolutæ in acquiſitione officii, prout voluit Beatus Pontifex per verba univerſalia, & reſpective perſonaliſſima, ut oſtendimus in noſtris informationibus.

1 Nec obſtat unicum verbum, *reſtituetur*, in quo ex adverſo totum fere conſiſtit fundamentum, quaſi illud ſolum importet retrodonationem ejus, quod quis accepit, quia etiam dictum verbum, ſicut & alia reſpicit ipſos Secretarios, ut officium ſupprimi non poſſit, niſi eiſdem reſtituta pecunia per eoſdem ſoluta, & ſecundum omnimodam proprietatem verbi, *reſtituere*, dicitur alicui id, quod fuit ab ipſo ſolutum, ſive reſtituatur ab eo, qui illud accepit, ſive ab alio, unde patet, recte dicitur reſtituere dotem habitam a filio,
2 juxta Teat. *in l. ſi cum dotem, § tranſigentiamur, ff. ſolut. matr.* & ibi Barboſ. *num.* 16. Capyc. Latr. *decif.* 36. *n.* 2. & docet communis uſus loquendi; & ulterius illud verbum, *reſtituere*, varias habet ſignificationes, & ſecundum ſubjectam materiam, prout dicunt debere intelligi DD. Camerales, proprie ſignificat idem, quod verbum, *perſolvere*,
3 & dare, Rota coram Arguell. *decif.* 77. *n.* 12. *& ſeqq. & decif.* 90. *n.* 23. neque illa eſt impropria ſignificatio, ſed propria, quando verbum reſtituere eſt adjectum quantitati, prout in caſu præſenti, Rota coram Arguell. *d. decif.* 77. *ſub n.* 19. *verſ. & apud bona literatura Andreas Acos d. decif.* 90. *n.* 23.
4 & 27. & probat etiam illud Evangelii: *Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo*, & oſtendit etiam ipſa Bulla B. Pii, ubi in caſu moleſtiarum diſponit reſtituendum eſſe pretium illius Officii reſignati, & utitur verbo ſolvere, & aliquando verbo reſtituere, & accipitur per eodem ſolvere, & reſtituere.
5 Comprobatur eo, quia conceſſo uno Secretariatu Collegio, cum facultate alienandi pro quocunque pretio, etiamſi magnam ſummam excederet, deinde ſubdit, & mandavit, quod in caſu ſuppreſſionis, ſingulis Secretariis, tunc exiſtentibus, reſtitueretur integrum pretium per ipſos ſolutum, & ſic etiam illi Secretarii, qui dictum officium a Collegio emiſſent pro quocunque pretio.

Niſi refragante, quod in caſu moleſtationis, & impugnationis, conceſſionis, & aſſignationis ipſius Officii faciendæ per Cameram, idem Summus Pontifex mandaveſit reſtitui ſcuta 5500. per ipſum Collegium pro Camera Cardinali Medices ſoluta; nam hoc potius exemplum retorquetur mirifice contra Cameram; nam Papa loquitur in caſu impugnationis, & annullationis, quæ per Cameram exiſtente adhuc Officio penes Collegium, facta fuiſſet, & ulterius mandat reſtitui dicta ſcuta 5500. necnon damna, & intereſſe, ibi -- *Ad ſolvendum cum effectu d. ſcut.* 5500. *una cum damnis, & intereſſe paſſis*, quorum nomine etiam augmentum pretii fuiſſet comprehenſum; Adden. ad Greg. *decif.* 88. *n.* 16. Amat. Panormit. *reſ.* 97. *n.* 10. *& ſeqq.* quod 6
eſt regulare in quacunque evictione, ut ſit reſtituendum pretium una cum damnis, & intereſſe, Latr. *dec.* 74. *n.* 14. 7
Rota *dec.* 313. *in fin. p.* 10. *rec.* & quidem illud pretium currens de tempore evictionis, ſi illud ſit majus pretio ſoluto, 8
Rota *decif.* 227. *n.* 3. *& ſeqq. p.* 4. *tom.* 2. *rec.* & coram Bich. *dec.* 291. *n.* 13. *& dec.* 314. *n.* 2.

Et ſane ſi Summus Pontifex voluiſſet privilegiare Datariam, ſeu Cameram, ut ſolum in caſu ſuppreſſionis teneretur reſtituere pretium illud, quod ab ipſis Officialibus exiſtentibus tempore ſuppreſſionis, vel ab eorum Auctoribus fuiſſet Datariæ, ſeu Cameræ ſolutum, id utique expreſſiſſet, ſicut expreſſit, ſecundum ſenſum partis adverſæ, in caſu moleſtiarum prædicto, nec locutus fuiſſet ita generaliter favore Secretariorum exiſtentium tempore ſuppreſſionis, ut eiſdem pretium per ipſos ſolutum integre reſtitueretur, Spada *conſ.* 41. *n.* 12. *& conſ.* 138. *num.* 2. *lib.* 1. Maſtril. *decif.* 257. *n.* 16. 9

Confirmatur ulterius, quia B. Pontifex per ſuam Conſtitutionem voluit privilegia Collegii Secretariorum ampliare, ut ipſe dicit, ſi autem Camera, ſeu Dataria teneretur ſolum reſtituere pretium ipſi ſolutum, nullum fuiſſet conceſſum privilegium, nec antiqua ampliata fuiſſent, ut probavimus in noſtris Informationibus.

Nec ſubſiſtit reſponſio DD. ex adverſo ſcribentium, quod 10
ſtante conſtitutione ſanctæ mem. Innocentii Octavi, Camera teneretur ſolum reſtituere ſcut. 62. mil. auri in totum, & ita Conſtitutio B. Pii ampliaverit privilegium, mandando, quod in caſu ſuppreſſionis, Secretariis reſtitueretur totum pretium per ipſos ſolutum Cameræ, etiamſi exceſſiſſet dicta ſcuta 62. mil. auri quia etiam quando non ſupervenisſet Bulla B. Pii, ſi Camera vendidiſſet Officia, & recepiſſet pretium, quod excederet dicta ſcuta auri, tenebatur Camera reſtituere totum pretium receptum, quamvis excedens, quia dicta Bulla Innocentii mandans reſtitui dicta ſcuta 62. mil. intelligitur dummodo Camera majus pretium, & majorem quantitatem non recepiſſet, intelligendo illam præſuppoſitive, prout fieri debet, Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *n.* 10. *de probat.* Princeps enim auferens rem conceſſam, mediante pretio, tenetur omnia accepta integre reſtituere, Capyc. Latr. *conſult.* 38. *n.* 9. *& ſeqq.* & fuiſſet injuſtiſſimum auferre officium, & non reſtituere totum pretium, quod Camera, ſeu Dataria receperat.

Nec dictum privilegium B. Pii eſt adeo magnum, & damnoſum Cameræ, ut ex adverſo prætenditur, quia Papa ſe 11
retulit ad tempus incertum faciendæ ſuppreſſionis, quo tempore potuiſſet dari caſus, ut pretium ſolum per ſingulos Secretarios eſſet forſaſſe minus, quam eſſet illud ſolutum tempore Innocentii Octavi, quo caſu non fuiſſet damnoſum Cameræ, licet nec etiam, tempore præſenti damnoſum ſit Cameræ; quia etſi reſtituatur pretium ab unoquoque Secretario ſolutum, ſuppreſſo Collegio, recipit omnes illius redditus, quod tendit in magnam utilitatem Cameræ, ad quam ſublevandam fuit facta ſuppreſſio; Unde ceſſat prætenſa læſio, imo retorquetur, dum pro ſcutis 328. mil. circiter, quæ uſque adhuc fuerant ſoluta, recipit Camera annuos redditus ſcut. 40. mil. nec erat læſa, ſolvendo dictam ſummam redditum, dum receperat a Collegio pluribus vicibus ultra duo decies centena millia aurea, ut ſi temporis anguſtia permitteret, demonſtraretur, nec ſuffragatur reſponſione, hodie dictos redditus eſſe diminutos; nam utinam hoc prius eveniſſet; damnum enim intolerabile, ex ſuppreſſione reſultatum, noſtri principales forſaſſe paſſi non fuiſſent.

Perſonalitas verborum Conſtitutionis B. Pii, in noſtris informationibus conſiderata, non deſtruitur ex verbis ex adverſo ponderatis Conſtitutionis Innocentii, & ejuſdem Pii, quia in caſu ſuppreſſionis eadem Conſtitutio B. Pii loquitur de Secretariis tunc viventibus per illam dictionem reſtrictivam, *tunc*, ad tempus ſuppreſſionis, & conſequenter ad eoſdem reſtringitur ſolutio pretii, ut intelligatur Conſtitutio 12
de pretio ab eiſdem Secretariis tunc viventibus ſoluto, per dictionem illam, *eos*, quæ eſt perſonaliſſima, & refertur ad prox.

proxime nominatos Secretarios, ut probavimus in noſtris
informationibus, Conſtitutio autem Innocentii, & eadem
13 B. Pii antecedenter ad eandem dictionem perſonalem *eiſ-
dem, *ſeu eis* ex adverſo ponderatis loquuntur de Collegio, &
Secretariis in genere, ideoque ad idem Collegium, & eoſ-
14 dem Secretarios in genere referri debet illa dictio *eiſdem*, *ſeu
eis*, ut patet ex ipſarum lectura, in locis ex adverſo ponderatis.
Subſiſtit etiam quod B. Pontifex Pius non fuit contentus
15 mandare reſtitutionem pretii his Secretariis, qui emiſſent,
ſed etiam illis, qui aliter habuiſſent; ibi: *Pro quibus eos Of-
ficia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, quæ ultima verba ſunt
generalia, & ſignificant omnem modum acquirendi, nec
16 ſunt ſynonyma, ut ex adverſo prætenditur; ſynonyma enim
verba tunc dicuntur, quando idem ſignificant, & nihil a-
liud poſſunt ſignificare, ſed quando poſſunt aliud importa-
17 re, ſemper intelligenda ſunt, ſecundum illorum latitudi-
nem, & ſignificationem, ut aliquod operentur, ad *Text.
in l. prima*, *§. generaliter*, *ff. de legat. preſtan.* Bald. *in l. o-
mnia privilegia*, *C. de Epiſc. & Cleric.* Cyriac. *controv.* 428.
18 *n.* 29. Et ſuperfluitas ſemper eſt evitanda, Surd. *conſ.* 80. *n.* 5.
& ſeqq. Belloo. Jun. *conſil.* 74. *n.* [illegible] Cravett. *conſ.* 175. *n.* 3.
In caſibus vero ex adverſo ponderatis verba non poterant
19 aliud importare, & fuerunt appoſita cauſa tollendæ dubita-
tionis, & majoris expreſſionis, ideoque in illis caſibus li-
cet pro ſynonymis habita fuerint, evitatur tamen ſuperflui-
tas ex dicta alia operatione, Honded. *conſil.* 60. *n.* 171. Ro-
man. *conſ.* 111. *n.* 10. *& ſeqq. & conſ.* 37. *n.* 34. Imo nec ne-
gatur a DD. ſcribentibus pro Camera major latitudo ſi-
gnificationis verbi *habuiſſe*, dum admittunt per illud compre-
hendi duos caſus, Hoſpitalis ſcilicet Sancti Spiritus, & Ca-
pituli Sancti Euſtachii, neſcitur tamen quare debeat com-
20 prehendere iſtos duos caſus tantum, minime vero alios
quoſcunque, dum verbum generaliſſime poſitum generale
etiam debet habere ſignificatum.
Inſuper hoc verbum *emiſſe* debet reſtringi emptionibus
factis a Dataria; ſufficit enim Secretariis quoquo modo, &
a quocunque emiſſe officia, non enim verbum emiſſe eſt re-
ſtrictum ad Datariam, quia hoc nunquam dicitur in Bulla
B. Pii, nec ad illam poteſt attribui, dum clara eſt ejus diſpo-
ſitio favore Officialium, & ad illos tantum directa, ne ex
ſuppreſſione ſuccedenda fortaſſe in damno remanſiſſent, ut
intuentibus, ſine paſſionis fuco, apertiſſime patet.
21 Fundamentum vero publicæ fidei eſt inevitabile, quia
poſt dictas Conſtitutiones, & ſignanter illa B. Pii, officia
empta fuerunt, ut fieri ſolet in Curia ab incerto venditore,
ſub fide publica Miniſtri Datariæ, abſque ulla inquiſitione
tituli, & Juris reſignantis, & reſignationes approbatæ, &
admiſſæ fuerunt per Datariam cum ſcientia pretii, cum Mi-
niſter non ſubſcribat fidem reſignationis, niſi ſub ordine de
ſolvendo pretium, & ſi aperiretur hæc via non reficiendi pre-
tium, niſi illud, quod fuiſſet ſolutum Cameræ, deſtrueretur commercium, quia etiam in aliis Officiis, ita practica-
tur, & ſi Secretarii ſecuti ſunt publicam fidem, & ſolitum
commercium, non debent in aliquo puniri.
Ad obſervantiam reſpondetur in particulari ſcriptura, in
qua oſtenditur non ſubſiſtere in facto, & ſemper Summos
Pontifices reſtituiſſe pretium ſolutum reſignantibus, etiam
ſi illud eſſet majus pretio ſoluto Cameræ, ſeu Datariæ; Ego
unica reſponſione contentus abibo, quod nempe in nullis
caſibus ex adverſo allatis aderat ſimilis Conſtitutio, ut eſt
noſtra Conſtitutio B. Pii, ut integrum pretium reſtituatur a 22
ſingulis Officialibus perſolutum, ut autem obſervantia ſuf-
fragetur, ad interpretationem caſus controverſi, probari de-
bet individualis, Rota coram Celſ. *deciſ.* 232. *n.* 4. & coram
Greg. *dec.* 172. *n.* 2. *& in rec. dec.* 172. *n.* 32. *p.* 17.
Nullo autem modo ſubſiſtit, quod attenta etiam dicta
Bulla B. Pii potuiſſet Collegium ſupprimi, nullo pretio re-
ſtituto per viam legis univerſalis; pactis enim, & conven-
tionibus etiam Princeps ſtare tenetur, & officia vendita,
mediante pretio nullo modo poteſt revocare, & adimere,
niſi toto accepto per ipſum pretio reſtituto, nec ullus Do-
ctor loquitur in his terminis, quando ſcilicet Princeps pro-
miſit officia non ſupprimere, nec auferre, niſi toto pretio
reſtituto, nec aliquis Doctor loqui poteſt, quia licet Prin-
ceps non ſit ſubjectus legibus civilibus, ea quo ad eas obſer-
vandas nulla via eum poteſt adſtringere, tenetur tamen eas
obſervare, & ſicut cæteri, eſt ſubjectus contractibus, Bald. 23
in l. [illegible] ſe Patris, *n.* 4. [illegible] *conſ.* 285. *ſub n.* 4. *poſt
med. cum ſeqq.* Grat. *diſcept.* 895. *n.* 9. *& ſeq.* quod adeo eſt
verum, ut nec etiam de plenitudine poteſtatis poſſit Prin-
ceps contractibus contravenire, Dec. *conſ.* 287. *ſubn.* 6. *& 24
conſ. 291. *ſub n.* 7. *verſ.* [illegible] Barbos. *in cap.
ex epiſtola*, *ſub n.* 4. *verſ.* [illegible] Gratian. *d. di-
ſcept.* 891. *ſub n.* 29.
Sed nec etiam de Jure communi, quando non adeſſe Bul- 25
la B. Pii, potuiſſet fieri ſuppreſſio, pretio non reſtituto tum
quia Princeps, nec etiam per viam legis univerſalis, ex cauſa
publica, poteſt auferre bona privatorum, non reſtituto pre-
tio, & in ſpecie non poteſt auferre officia, quæ facta aliena-
tione, & conceſſione, ſunt in dominio acquirentis, ſeu em-
ptoris, nec ullum allegari poteſt exemplum apud Sedem A-
poſtolicam, tum quia non poſſunt applicari termini legis
univerſalis, dum agitur de ſuppreſſione unius Collegii tan-
tum [illegible] in noſtris informationibus, & in [illegible], ſi publi-
cæ utilitati pauci tantum privati ſuccedere debuiſſent, [illegible]
[illegible] ſubditi, ut fieri debere a nemine impugnatur.
[illegible] denſum dicuntur in diverſis informationibus, ſed
eum potius ſine cathedratica dubitatione, ac ingenii oſten-
tatione probata, [illegible] brevitatis temporis anguſtia reſpon-
dere non fuit.
Quare &c.

Jo. Baptiſta Arrigus [illegible]

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM

A P O S T O L I C O R U M.

O C T A V A J U R I S.

S U M M A R I U M.

1 Conſtitutio Innocentii Octavi, quoad pretii reſti-
tutionem faciendam Secretariis, quomodo in-
telligenda.
2 Diſpoſitio Principis, ad alicujus favorem emanata,
retorqueri non debet in damnum, & diminutionem.
3 Ceſſante ſuppoſito ceſſant illationes.
4 In verborum interpretatione attendi principaliter de-
bet mens diſponentis.
5 Verbum, reſtituere, proprie importat refectionem to-
tius damni, & intereſſe, quod quis paſſus fuit.
6 Verba, emiſſe, & habuiſſe, non ſunt ſynonyma.
7 Pretium currens de tempore ſuppreſſionis, quamvis
auctum inter contrahentes, non dicitur duplum,
ſed ſimplum.
8 Non petitur ratione pœna, & n. 17.
9 Refectio damnorum, & intereſſe importat integri
pretii ſolutionem.
10 Ex ſcientia Officialium Dataria arguitur ſcientia
Papæ.
11 Obſervantia, ut ſit attendenda, debet eſſe præciſa,
atque probata cum omnibus ſuis requiſitis.
12 Princeps [illegible] cauſa mature cognita,
[illegible] legem condere.
13 In Officiis Romanæ Curiæ non cadit læſio reſpectu per-
ceptionis fructuum, quæ pendet ab incerto eventu.
14 Nemo poteſt conqueri de læſione, quæ ex propria
oritur voluntate.
15 [illegible] quomodo intelligatur?
16 Venditio Officiorum ſpecialiter erectorum ad effectum
vendendi, non [illegible] Regalium.
18 De differentia inter loca [illegible] non vacabilia,
& effecta, quoad [illegible] Principis reſtituen-
di pretium, & num. 19.

R. P. RESpondendo Informationi Facti, & primæ Ju-
ris, creditur nullatenus ſubſiſtere id quod tan-
quam certum, & indubitatum præſupponitur ab utroque
doctiſſimo ſcribente, ſcilicet, quod vigore Bullæ Inno-
centii Octavi erectionis Collegii [illegible] non ſupervenisſet
Bulla B. Pii, ſolvi debuiſſet in caſo ſuppreſſionis Secretariis
ſimplex ſumma ſcutorum 62. mil. auri, & nil ultra, ex-
cluſo omni Jure conſequendi eam augmentum pretii cur-
rentis, quam majorem ſummam vere ſolutam, ſive reſi-
gnantibus, ſive ipſi Cameræ.

Quo-

Quoniam in noſtris informationibus oſtendere curavi-
mus, quod Innocentius nunquam cogitavit hanc legem
negativam, adeo Secretariis præjudicialem, imponere,
per quam ipſi privati remanſiſſent beneficio ſummæ æſtima-
bilis, a ſolo jure communi derivante, conſequendi ſcili-
cet in caſu ſuppreſſionis non ſolum omnem pecuniam ve-
re pro officiis ſolutam, ſed etiam pretii currentis augmen-
tum, quodve dumtaxat Innocentius voluit tribuere privi-
legium aſſecurationis, quod ex quacumque cauſa minui
non poſſet, in caſu ſuppreſſionis, ſumma ſcutorum 62.
mil. auri de tempore erectionis ſoluta, firmis de cætero, &
in ſuo robore manentibus Juribus Secretariorum conſe-
quendi majorem ſummam, juxta legis diſpoſitionem, ſi-
ne ulla innovatione.

Hæc veritas manifeſtatur ex lectura dictæ Bullæ, §. 23.
in qua Papa proteſtatur ſimpliciter velle ibi conſulere Secre-
tariorum indemnitati, adeout in Bulla in margine adno-
tatum ſolum legatur *aſſecuratio emolumentorum*. Quomo-
do autem dici poſſet conſultum Secretariis, ſi per hanc diſ-
poſitionem adimeretur eis Jus conſequendi non ſolum ju-
ſtum pretium currens, ſed etiam omnem majorem ſum-
mam ab ipſis vere ſolutam, ſive reſignantibus, ſive Ca-
meræ, prout in aſſumpto dictorum Dominorum ſcriben-
tium continetur?

Et quod nullatenus admitti poſſit ſimilis interpretatio
2 voluntatis Principis, ad alicujus favorem loquentis, ſan-
citum habebemus in *allegata, l. hac ſaluberrima, C. de præ-
poſit. Agent. lib.* 12. ibi - *cum per abſurdum ſit hanc noſtra
liberalitatem pietatis non ad augmentum anteriorum privi-
legiorum*, ſed diminutionem convertere.

Sublato hujuſmodi aſſumpto pluries repetito, & incul-
3 cato, corruunt in naturalem conſequentiam cuncta ar-
gumenta, quæ inde ex adverſo trahunt, ex regula *Tex-
tus in leg. cum principalis, ff. de reg. Jur.*

Verbum *reſtitutis*, quo utitur B. Pius commodiſſimam,
& non violentam recipit explicationem de omni eo, quod
Secretariis vere exburſarunt pro habendis officiis, ſive Ca-
meræ, ſive reſignanti, itaut non remaneant in damno, at-
tentis noſtris circumſtantiis in informatione explicatis, de-
4 monſtrantibus talem fuiſſe mentem loquentis, quæ circa
interpretationem dicti verbi *reſtitutis* attendi debet, ex al
legatis in informatione, & iterum plene Salgad. *de regul.
poteſt. p. 4. cap. .... n.* 18. *& ſeqq.* ubi quod propria vis ver-
5 bi reſtituere eſt importare reſectionem totius damni, &
intereſſe ejus, cujus fieri debet reſtitutio, etiam in mate-
ria ſtricta, & odioſa; Et quandiu recipiens id recipit,
quod exburſavit, verificatur in ejus receptione propriiſ-
ſima reſtitutio.

Cæterum nec Bulla B. Pii eſt correctoria Bullæ Inno-
centii Octavi, quia iſta, ut dixi, non diſponit, quod Ca-
mera nil teneatur ſolvere ultra ſcuta 64. mil. ut ex adverſo
prætenditur, ſed quidem, quoad ſummam majorem reli-
quit Jura Secretariorum in proprio eſſe, ſine innovatione,
Bulla vero B. Pii addit ſimplicem aſſecurationem, quoad
ſummam vere ſolutam, ſive Cameræ, ſive reſignanti,
alioquin ex Juris diſpoſitione in caſu ſuppreſſionis ſolven-
dum nullo caſu minui poſſet, cum alioquin potuiſſet ali-
quo caſu pretium Secretariatuum decreſcere.

Argumentum deſumptum ex promiſſione facta perſo-
naliter reſtituendi ſingulis Secretariis, tunc viventibus,
eſt quidem inevitabile, nam ſi reſtitui debuiſſet ſolum
eis, qui emiſſent a Dataria, utique reſtitutio non fieret
ſingulis Secretariis de tempore ſuppreſſionis viventibus,
quorum major pars non emit a Dataria, ſed habuit me-
dia reſignatione Officialis.

Bulla Innocentii, quoad primævam ſummam, de qua
ſolum cogitavit, & pro indemnitate Collegii locutus
fuit, utique mandat fieri reſtitutionem omnibus Secreta-
riis, nemine excepto, ita etiam Bulla B. Pii, quæ mandat
fieri reſtitutionem de omni ſumma a ſingulis Secretariis,
tunc ſcilicet tempore ſuppreſſionis viventibus, pro haben-
dis Officiis erogata, neceſſe eſt, ut neminem excluderet,
ſi intelligeretur ſolum de illis, qui a Dataria emerunt.

6 Et illa verba *emiſſe, aut habuiſſe*, adeo manifeſtam red-
dunt hanc Pii voluntatem, ut vere omnem tollant du-
bitationem.

Hinc ex adverſo aſſeritur, quod Pontifex hæc verba
ſynonyma adhibuit in eadem Bulla.

Admittimus frequentem ſtylum ponendi in Bullis ver-
ba ſynonyma, quodque ipſe B. Pius plura ſynonyma verba
adhibuerit, ſed nullibi probatur prædicta verba *emiſſe,
aut habuiſſe*, eſſe in Jure ſynonyma, quo non probato
corruit argumentum. Aliud eſt enim uti verbis ſynonymis,
aliud facere ſynonyma verba, quæ non ſunt, Angelus de
Peruſio *conſ. 36. ſub n. 4. verſ. per prædicta*, & quod hoc
verbum *habuiſſe* non ſit ſynonymum cum verbo *emiſſe*, fa-
tentur ipſi Domini ex adverſo ſcribentes, dum ajunt; quod 7
aliud verbum habuiſſe, fuit appoſitum ad comprehenſio-
nem Archihoſpitalis Sancti Spiritus, & Capituli Sancti Eu-
ſtachii, quibus non adaptabatur verbum emiſſe; ſi igitur
hæc verba non ſtant ſynonyme, nulla adeſt ratio, quod
ſuffragentur potius uni Secretario, quam alteri.

Caſus pretii ſolvendi a Principe, qui res privatis, etiam
ex publica cauſa adimit, eſt longe diverſus a caſu evictio-
nis præſtandæ de re per fiſcum vendita, unde a diverſis ne-
quit fieri illatio, & is, qui petit ſolum juſtum Secretariatus
pretium, ſive de facto pro illius conſecutione erogatum, ſi-
ve de tempore ademptionis currens, non petit duplum, ſed
mere ſimplum, ne ſit in damno rei, quam amittit. 8

Prout nulla hic applicatur conſideratio pœnæ; Doctores
enim firmantes ſolvi debere juſtum pretium currens, non
dicunt in pœnam, ſed eo quia ob publicam utilitatem non
debet plus gravari unus, quam alter, prout inæquale eſſet
gravamen, ſi ille, a quo ob publicum bonum adempta fue-
runt officia, non recuperaret integrum pretium.

Reſtitutio facta Cardinali Medices fuit vere evictionis
caſus ex quo per errorem fuerat ei facta officii venditio, &
merito ſecuta fuit reſtitutio ſolius pretii ſoluti Cameræ, quia
non aderat aliud pretium ſolutum alteri, nec ſpatio pauco-
rum menſium pretium poterat dici auctum.

Quoad Collegium, cui applicatus fuit Secretariatus, pri- 10
mo vacaturus, cum facultate vendendi, non ſolum Papa
in caſu perturbationis hujus facultatis, non prohibet ſolvi
pretii augementum, quod nobis ſufficeret, ſed ulterius ex-
preſſe mandat, quod ultra pretium ſcutorum 5500. ſolvan-
tur Collegio omnia damna, & intereſſe, quod certe con-
ſiſtit in ejuſdem integri pretii ſolutione, Alex. *conſ.* 67. *n.* 2.
verſ. tamen bene, lib. 2. Ruin. *conſ.* 140. *num.* 9. *verſ. &
quamvis, lib.* 1. Grat. *diſcept.* 677. *n.* 1. Puſth. *reſ.* 117. *n.*
1. *&* 2. Rota apud Zach. *de obligat. cameral. dec.* 44. *n.* 15.
& ſic argumentum validiſſime retorquetur.

Pluries firmata reperitur concluſio per Rotam, quod ne-
dum a ſcientia Datarii, ſed etiam aliorum Officialium Can-
cellariæ, & Datariæ præſumatur ſcientia Papæ, ex allega-
tis in informatione, unde cum eadem concluſione videtur
nunc procedendum, nil obſtante æquivoca fide miniſtri
Componendarum, ut in facto.

Quoad caſus pro obſervantia contraria recenſitos, ſatiſ 11
faciat Dominus cauſæ Patronus, cum de cætero ſit certum
in jure, quod ad effectum, ut obſervantia inducat novam
legem deſtructivam antiqui juris diſpoſitionis nedum de-
beat eſſe in caſu præciſo, ſed plurima concurrere debeant re-
quiſita, hic omnino deficientia.

Nec ullus ex caſibus in contrarium cumulatis comparari 12
valet cum obſervantia ſanct. mem. Alexandri nobis favora-
bili, ſub quo Pontifice, examinato articulo, quo ad pre-
tium currens, & cognita opinionum veritate, Sanctiſſi-
mus, & glorioſiſſimus ille Pontifex mandavit ſolvi pretium
currens, quod fuit veram legem condere, & caſum deci-
dere pro ſimilibus caſibus, ex deductis in informatione,
quibus non adaptantur ex adverſo reſponſiones.

Atque hæc deciſio Alexandri utique prævalere debet ob-
ſervantiæ Regni Galliarum, quæ tamen, ultra notam ju-
ris irrelevantiam, nequit comparari noſtris circumſtantiis,
& ſignanter diſpoſitioni Bullæ Pianæ hic vigentis.

Quoad ſecundam juris informationem, quatenus reſpi-
cit ſanctiſſimam, & glorioſiſſimam noſtri vigilantiſſimi,
& æquiſſimi Principis in ſupprimendo voluntatem, atque
intentionem, eſt ſumme commendabilis.

Quatenus vero ibidem probari contendimt enormiſſima
læſio Cameræ, ob quam juſtitia miniſtrante poſſent auferri
officia, ſine juſti pretii refectione, admitti nullatenus poteſt.

Natura enim emptionis hujuſmodi Officiorum Roma-
næ Curiæ eſt omnino immunis a læſionis cenſura, cum illo- 13
rum fructus pendeat totaliter ab incerto eventu, *l. ſi ea l.* 17.
C. de recenſ. Rota *dec.* 408. *n.* 7. *& ſeqq. p.* 16. *& paſſim.*

Fortius ſi, ut ex adverſo aſſeritur, pendet fructuum aug-
mentum a voluntate Pontificis, volentis ex ſuo arbitrio plu- 14
ra expediri per Secretariam Brevium, quæ expediebantur
olim per Datariam; nemo enim poteſt conqueri de læſione,
quæ ex propria voluntate, ejuſdem arbitrio variabili, oria-
tur, ut patet ad ſenſum, & eſt *Text. in l. cum donationis* 34.
C. de tranſact. Soccin. Jun. *conſ.* 97. *a n.* 23. *ad* 26. *lib.* 2.
Præterea ex fructuum incremento Camera ipſa benefi-

Google

cium conſecuta fuit, vendendo officia, quæ pluries vacare contingit, uſque ad ſcuta 23. millia, adeout ſi calculetur pecunia, quæ ab initio erectionis, uſque in præſens pervenit ad Cameram ex his Officiis, & comparetur cum ſimili quantitate, quæ in eamdem Cameram intravit ex venditione locorum montium non vacabilium, comperietur, longe minorem uſuram paſſam fuiſſe Cameram pro his officiis, quam pro montibus non vacabilibus.

15 Prætetea qualitas legis univerſalis ſatis rejecta creditur in informatione, nec quicquam meretur attendi dictum Folgoſii *conſ.* 143. *n.* 3. qui non examinat hunc articulum, ſed tantum alia occaſione ait, quod voluntas Principis eſt lex, etiam ſi unum, vel alterum tangat.

Doctores, per nos allegati, loquuntur de Principe adimente res feudales, aut officia privatis, ex cauſa publicæ utilitatis, & ſic optime congruunt præſenti diſputationi.

16 Conſiderari nequit in hoc themate diſſipatio regalium Principatus, quia agitur de officiis moderne, ſpecialiter erectis ad effectum vendendi, ſicut ſunt tot alia Romanæ Curiæ Officia, quorum venditio, quotidie fieri ſolita, nimis incongrue diceretur regalium diſſipatio.

Ex his reſponſum creditur etiam eruditiſſimis adnotationibus in particulari folio deſcriptis, noſtri enim principales petunt ſolum id, quod vere pro habendis officiis erogarunt, ad formam, & vigorem Bullæ Pianę, & ulterius augmentum pretii currentis ad formam juris communis, cui non reperitur derogatum. Unde nullatenus cogitant de exigenda aliqua pœna, de qua nunquam cogitare dicitur qui cupit ſolum ſuæ rei juſtum pretium, & nil ultra.

Quod obtinentes officia per reſignationem haberent cauſam a Principe concedente, fuit ſatis probatum, nec videtur poſſe controverti, quia non erat fictio, ſed mera realitas, nam Papa vere providebat de officio reſignantium. 17

Exemplum locorum montium non vacabilium, & ſimilium non applicatur, quia in eis Papa repræſentat meram perſonam debitoris, qui citra ullam dubitationem ſolvendo id, quod ſub uſura accepit, liberatur ab omni obligatione, ad inſtar impoſitoris cenſus. 18

At in officiis Princeps non remanet ſimplex debitor, ſed quidam venditor, qui non poteſt regulariter recuperare rem venditam, & quamvis id liceat Principi, maxime publica urgente cauſa, nihilominus tunc ex poteſtate ordinaria a jure regulata, atque ex honeſtate, tenetur ſolvere juſtum illius pretium currens, perinde ac ſi auferret rem alterius privati, ut firmant allegati in informatione. 19

Quare, &c.

Dominicus Taurusius Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM

APOSTOLICORUM,

NONA JURIS.

SUMMARIUM.

1 VErbum reſtituere *ſignificat ſolvere, ſi id ſuadet ſubjecta materia, & n.* 2.
3 *Non verificatur in caſu, in quo nil fuit nec receptum, nec ſolutum.*
4 *Verbum* reddere, *ſi reſpiciat aliquod corpus particulare, non verificatur in ſolutione.*
5 *Verbum* reſtituere *ſignificat emendationem damni.*
6 *Quis non dicitur habere ſine diminutione aliquid, niſi totum habeat.*
7 *Loco damnorum, & intereſſe venit pretium auctum.*
8 *Augmentum, & diminutio ſpectat ad Dominum.*
9 *Una pars diſpoſitionis alteram declarat.*
10 *Intellige ſi utriuſque diſpoſitionis verba ſint dubia, ſecus ſi clara.*
11 *Dictia* ſingulis *omnes æqualiter determinat, & n.* 16.
12 *Fiſcus licet non teneatur ad duplum quamvis e preſſe conventum, tenetur tamen ad reſtitutionem pretii currentis de tempore ſuppreſſionis.*
13 *Privilegium non debet eſſe ſuperfluum, ſed contra concedentem recipit latiſſimam interpretationem.*
14 *Ad quem ſpectaſſet damnum, ſpectare debet augmentum.*
15 *Verbum* habuiſſe *quemcumque modum poſſidendi comprehendit.*
17 *Verba* tunc viventibus *præſeferunt extremitatem temporis, in actu ſuppreſſionis.*
18 *Officiales in reſignatione hujuſmodi officiorum, Principem recognoſcunt in auctorem.*
19 *Aſſenſus Principis in dictis reſignationibus auctorizat actum, non approbat pretium.*
Declara ut num. 20.
21 *Scientia non ſolum Datarii, ſed etiam aliorum Officialium, dicitur ſcientia Principis.*
22 *Obſervantia, ad hoc ut relevet, probari debet in caſo præciſo, &c. cum omnibus ſuis circumſtantiis.*
23 *In ſuppreſſione officii Princeps tenetur reſtituere juſtum, æquivalens pretium.*
24 *Maxime ſi conceſſiones fuerint oneroſæ.*
25 *Princeps licet ex juſta cauſa contractum revocet, tenetur tamen ad reſtitutionem pretii.*
26 *Eximitur a pretii reſtitutione, quando ita publica neceſſitas urget, ut aliàs ipſi occurri nequeat, quam per revocationem contractus.*
27 *Non dicitur lex generalis, quando Princeps remiſit partes ad Judicem.*
28 *Nec minor, quando lex non reſpicit omnes.*
29 *Lex expreſſa ſervanda eſt, omni interpretatione ſecluſa.*

R. P. ADmittunt DD. mei pro Reverenda Camera ſcribentes, quod verbum *reſtituere* juxta ſubjectam materiam varias recipit interpretationes, & non ſolum ſupponit receptionem, ſed etiam verificatur in ſolutione, juxta punctuales auctoritates in informatione allegatas.

Inſpecto autem tenore Bullæ Pianæ, utique ad evidentiam 1
convincitur, quod ibi dictum verbum ſolutionem importat;
Non enim legitur relatum ad ipſam Cameram, quaſi dictum
fuiſſet reſtitutis pecuniis per Cameram receptis, prout
de facili potuiſſet dici, ſed præciſe refertur ad Secretarios,
qui ſolverunt, dum dicitur: *reſtitutis pecuniis, pro quibus eos*
officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit; Atque ideo, eo ipſo
quod non ſunt reſtituendæ pecuniæ per Cameram receptæ,
ſed pecuniæ per Secretarios ſolutæ, non impropriatur ſignificatio
iſtius verbi, quod æque bene verificatur in ſolutione,
juxta plene adducta in *dec.* 77. *& dec.* 90. coram Arguell. ad 2
differentiam alterius caſus, quando ſcilicet, nec pecuniæ
fuerunt receptæ, nec ſolutæ, in quibus terminis, quia de- 3
ficit utrumque extremum, bene procedere poſſunt nonnullæ
ex auctoritatibus ex adverſo congeſtis, & ſignanter Grat.
cap. 424. & Rota *dec.* 59. *n.* 16. *rec.* vel quando verbum
reddere reſpicit aliquod corpus particulare, quia in illo
caſu non poteſt verificari verbum *ſolvere*, ut exemplificatur
in *dec.* 90. *n.* 27. coram Arguell.

Dum igitur hic agitur de reſtituendis pecuniis, & quidem 4
de pecuniis ſolutis, nullo habito reſpectu ad recipientem, clara nimis, & litteralis apparet diſpoſitio, ut Officiales conſequi debeant pretium ſolutum, & ſic eis ſatiſfiat pro damno, quod mediante ſuppreſſione officii paſſi ſunt: verbum enim *reſtituere* pro emendatione damni ſolet intelligi, ex deductis per Frideric. de Senia *conſ.* 18. cum aliis in mea informatione §. *neque ex prædictis allegatur*.

Iſtamque veritatem non excludunt, imo mirifice com- 5
probant verba, & clauſulæ in eadem Conſtitutione adjectæ, dum enim dictum fuit, quod pretium ſit reſtituendum, *realiter, cum effectu, & integre, ſine ulla diminutione*, clarius reſultat, quod ſit reſtituendum pretium ſolutum, nulla habita ratione pretii recepti; nam ſi Camera reſtitueret pretium dumtaxat receptum, non reſtitueretur ſine diminutione, nec realiter cum effectu pretium, quo conſtiterit Secretarios emiſſe, aut habuiſſe officia, quod dictæ litterali diſpoſitioni repugnat; non enim dicitur quis habere ſine diminutione, niſi totum habeat, Gozadin. *conſ.* 42. *n.* 8. Menoch. *conſ.* 264. *n.* 26. plene Barboſ. *dict.* 167. *per tot. & dict.* 168.

Fortius ſtringunt prædicta, & omnis penitus in cauſa 6
tollitur difficultas, attento exemplo adeo ex adverſo magnificato circa Secretariatum vacantem, quem S. Pius Quintus contulit Cardinali de Medices pretio ſcutor.

tot. 5500. auri cui deinde comperto, quod officium non poterat vendi, reſtituit eidem pretium, cumque iſtud ſibi fuiſſet commodatum a Collegio, dedit ei facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pro pretio reperibili jubendo quod in caſum moleſtiarum, Collegio inferendarum, Camera teneretur eidem cum effectu reſtituere, non ſolum dicta ſcuta 5500. a Dataria exacta, ut ex adverſo notatur, ſed ulterius progrediendo, etiam damna, & intereſſe ibi: *Etſi dictum Collegium turbabitur quoquomodo, &c. tunc & eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum cum effectu dicta ſcuta 5500. unacum damnis, & intereſſe teneri, & ad id obligatam, & hypothecatam eſſe.*

7 Non poteſt itaque aliunde, quam ex hac circumſtantia haberi clarior hujus cauſæ reſolutio, non retorquendo argumentum, ſi juxta doctrinas, & concluſiones ex adverſo firmatas, ſignificatio verbi *reſtituere*, debet ſumi ab obſervantia in ſimili caſu ab eadem Conſtitutione deſumpta, victoria eſt certa pro hac parte, dum Beatus Pontifex voluit Cameram teneri ad reſtitutionem ſcut. 5500. una cum damnis & intereſſe, & ſic ad illud plus, quod valere poſſet officium; loco enim damnorum, & intereſſe venit pretium auctum, *l. nominis, ff. de evict. ubi quod venit etiam intereſſe accidentale*, Bald. *conſ.* 182. *lib.* 1. Mangil. *de evict. qu.* 179. *n.* 22. *&* 23. ibi: Appellatione damni, & intereſſe venit etiam lucrum majoris valoris.

At quamvis ſola ſcuta 5500. fuerint reſtituta Cardinali de Medicis, tamen id ex duplici ratione evenit, & primo
8 quia a tempore venditionis uſque ad tempus reſtitutionis, ſolum unius anni tempus effluxit, quo tempore probabile eſt, quod pretium auctum non fuerit, tanto magis, quia dubitabatur de validitate, & ſubſiſtentia venditionis. Secundo, & clarius, quia dum agnitum fuit, quod Sanctus Pontifex illud conferre non potuerit, quia data nullitate actus, dominium officii non potuit dici translatum in Cardinalem, adeout neque diminutio, neque augmentum ad illum ſpectaſſet, cum hoc ſolum domino debeatur *l. 1. C. de peric. rei venditæ, l. ſi hæres, ff. ad l. falcidiam*, Teſaur. *dec.* 140. *in fine*, & demum quia Cardinali fuit reſtitutum pretium ſolutum, dum enim habuit pretium, quod ſolverat, non poteſt dici actus contrarius noſtræ Bullæ diſpoſitioni.

9 E converſo Sanctus Pontifex dedit Collegio facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pretio currenti temporis vacationis, etiamſi excederet ſummam ſcutorum 5500. & ſic dum poſtmodum voluit quod Officia non poſſent ſupprimi, niſi reſtitueretur ſingulis pretium ſolutum, neceſſario fateri oportet, quod non intellexit de pretio per Cameram recepto, nam certe illud plus, quod venditum fuiſſet dictum officium, Camera non receperat, & tamen reſtituere debebat. Abſque eo, quod dicatur hunc caſum ſimpliciter fuiſſe diſcretive conſideratum, quoniam ultra quod reſponderi poſſet, quod imo una pars diſponens, alteram declarat, *l. qui filiabus 17. in principio, & l. ſi ſecus 50. in fine ff. de legat.* 1. *cum aliis, dec.* 398. *n.* 1. *p.* 15. *rec.*
10 & diſcretivus modus loquendi procedit, quando verba utriuſque diſponentis ſunt clara, ſecus ſi dubia, quia tunc utraque eodem modo declarantur, Rota *dec.* 410. *n.* 7. *& 8. par.* 14. *rec. & melius in Bononien. fideic. de Gizis* 7. *Maii* 1672. §. *final. cor. Rev. D. Decano*. Tollitur difficul-
11 tas, ex quo Summus Pontifex præcipiendo, quod reſtitueretur pretium ſingulis Secretariis, eos pariformiter determinavit, Barb. *dict.* 372. *n.* 1. Surd. *dict. conſ.* 168. *n.* 5.

Neque hic applicatur concluſio, quod in caſu evictionis
12 fiſcus non teneatur ad duplum, vel triplum, quamvis adeſſet expreſſa conventio, quoniam nos tale quid non prætendimus, ſed ſolum ipſum pretium, quod fuit ſolutum, quodque currit de tempore ſuppreſſionis.

Omnia itaque perſtringendo, patet, quod Conſtitutio Piana in quavis ſui parte examinetur, importat neceſſitatem reſtituendi pretium ſolutum, ponderando ultra prædicta, quod bene ſubſiſtit argumentum per nos adductum quod niſi Conſtitutio reſpiceret hunc caſum, nihil Summus Pontifex per privilegium conceſſiſſet, quia jam de jure tenebatur Dataria reſtituere pretium, quod recepit, ſupplicando adverti nullatenus ſubſiſtere objectum, quod inſpecta Conſtitutione Innocentiana, Camera non tenebatur reſtituere niſi ſcuta 62400. auri, non ultra, quoniam hic intellectus non poteſt adaptari præfatæ Conſtitutioni, in qua dicta ſumma fuit ſolum demonſtrative, non autem taxative enunciata, adeout intelligi debeat reſtitutionem eſſe faciendam de dicta ſumma, qua ſtante fuerat recepta, ſed ſi major quantitas fuiſſet Cameræ ſoluta, utique, & illud plus etiam in vim præfatæ Conſtitutionis reſtitui debuiſſet, ne alias, contra omnes regulas, dicamus voluiſſe Sanctum Pontificem, quod Camera locupletaretur cum aliena jactura, & plus reciperet, quam reſtitueret, cum igitur poſtea B. Pius ampliando privilegia Collegii mandaverit reſtitui pretium ſolutum, neceſſario debet intelligi de pretio etiam a Camera, non recepto, ne alias privilegium remaneat ſuperfluum, & inane, cum tamen è converſo 13
adverſus concedentem latiſſimam recipere debeat interpretationem *l. Beneficium, ff. de Conſtit. princ.* Rota *cor. Coccin. dec.* 1856. *n.* 8. *in rec. deciſ.* 293. *n.* 22. *par.* 17. *rec.* nec debeat reſtringi ad tempus conceſſionis, Rot. *deciſ.* 254. *n.* 24. *par.* 7. *rec.*

Non ſubſiſtit, quod mediante hac Conſtitutione Officiales habuerint ſecuritatem non recipiendi pretium diminutum, & non imputandi fructus exceſſive perceptos cum ipſo pretio, quoniam reſpectu hujus ordinariæ circumſtantiæ, habemus claram legem in Conſtitutione Innocentii Octavi, quod in reſtitutione facienda computari non poſſint emolumenta, cui diſpoſitioni B. Pius non derogavit. Reſpectu vero primæ dicimus, quod ſi pretium decreviſſet, damnum ſpectaſſet ad Dominos Secretarios, qui contenti eſſe debuiſſent de pretio currenti, quare ex hac ipſa ratione 14
argumentum retorquetur, & pari modo dici debet, quod augmentum ad ipſos ſpectare debeat, *l. ſecundum naturam, ff. de regul. Jur. l. id, quod, ff. de prec. & commod. rei venditæ*. Rot. *cor. Carill. dec.* 148. *n.* 6. *& ſeq.*

Ceterum ſubſiſtit, quod dum in Conſtitutione Piana mandatur reſtitutio pecuniarum, quibus Secretarios Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, per hæc verba clariſſime comprehenduntur etiam illi, qui mediate per reſignationem acquiſierunt. Verbum enim *habuiſſe* magis late patet, 15
quam illud *emiſſe*, & quemcumque modum poſſidendi comprehendit *l. ſtipulatio iſta §. habere, ff. verborum obligat.* Gratian. *diſcept.* 838. *n.* 9. *&* 10. Rot. *dec.* 44. *num.* 1. *coram Ubaldo*.

Nec dicatur, quod ſint ſynonyma, quoniam hæc intelligentia manifeſte repugnat naturæ verborum, & licet Summi Pontifices in eorum Conſtitutionibus pluries utantur verbis ſynonymis, tamen non ideo dici poſſent ſynonyma ea, quæ habent diverſum ſignificatum, ut hic; quod agnoſcentes DD. ex adverſo ſcribentes, dicunt illud verbum *habuiſſe* eſſe contradiſtinctum a verbo *emiſſe*, reſpectu dictorum Officiorum, quæ poſſidebant Archihoſpitale Sancti Spiritus, & Capitulum S. Euſtachii.

At nos, acceptando confeſſionem, quia ly *habuiſſe* magis late patet, quam *emiſſe*, & diverſos modos acquirendi importet, facili negotio difficultatem tollimus, utpote, quia nulla ex adverſo aſſignatur, nec aſſignari poteſt ratio, cur potius verificetur hoc verbum *habuiſſe*, in iſtis duobus, & non in cæteris Officialibus. Certius, & ſine ullo ſcrupulo, dum Summus Pontifex uſus fuit verbo *ſingulis*, dum mandavit reſtitui ſingulis pecunias, quibus officia emiſſe, 16
aut habuiſſe conſtiterit, quod verbum *ſingulis*, penitus excludit interpretationem ex adverſo datam, & non ſolum comprendit Hoſpitale, & Capitulum, ſed etiam omnes alios, eoſque omnes pariformiter determinat, Baldus *conſ.* 461. *n.* 6. *lib.* 1. Barb. *dict.* 372. *n.* 1. Marth. *de clauſ. p.* 1. *cl.* 350. *n.* 2. Surd. *dec.* 268. *n.* 5. *cum aliis ſupra allegatis*.

Replicatio autem, quod intelligi debeat de pretio ſoluto primo loco Rev. Cameræ, ſupponit id, quod eſt in quæſtione, nam ſi eſt reſtituendum pretium ſolutum etiam iis, qui a Camera non emerunt, & reſtitutio eſt facienda ſine diminutione, utique reſpiciendum eſt, non quid Camera recepit, ſed quid Officiales ſolverunt.

Potiſſimum, quia concurrunt plura verba denotantia, quod Summus Pontifex reſpexit ad eos, qui tempore ſuppreſſionis extarent, & mediantibus reſignantibus acquiſiverunt, dum non ſolum uſus fuit dictione *eis*, ſed quod magis eſt, addidit *tunc viventibus*, ex quibus patet fuiſſe 17
conſideratam extremitatem hujus temporis, & pretium eſſe reſtituendum, juxta valorem tunc currentem, uti in his terminis obſervat Rota ex gratia videnda, *dec.* 197. *n.* 5. *& ſeq. part.* 15. *rec.*

Nec relevat, quod in præcedenti Conſtitutione Innocentii pariter adſit dictio *eis*; Tum quia non adſunt alia verba *tunc viventibus*; Tum quia ibi illa dictio reſpicit Collegium, hic vero reſpicit ſingulos, qui vivunt de tempore ſuppreſſionis, & ulterius jam dixi, quod etiam in terminis illius Conſtitutionis fuiſſet reſtituendum majus pretium, ſi majus fuiſſet ſolutum.

Subſiſtit ulterius, quod officiales licet emerint a parti- 18
cularibus, tamen Supremum Principem in Auctorem

cognoſcunt, juxta ea, quæ late deducta fuerunt in noſtris informationibus, ubi adduximus punctuales auctoritates,
19 non attenta reſponſione, quod aſſenſus Principis requiratur ſolum pro validitate actus, ſed non inde induci poſſit approbatio pretii, quæ reſultet in ipſius præjudicium, quoniam Burſatt. & Carleval. ad id allegati, loquuntur in terminis
20 conſenſus præſtiti venditioni feudi, vel rei fideicommiſſo ſubjectæ, in quo dicunt nunquam cenſeri Dominum voluiſſe Jus ſuum remittere, ſed hic non eſt caſus noſter, quia agimus de venditione officii, quod in totum a Principe recognoſcitur, cumque Princeps ſciens quantitatem pretii non reclamaverit, dum poſtea vult officium extinguere, debet integrum pretium reſtituere, ne lædatur publica fides, ut bene docet R. P. D. de Luca in ejus doctiſſimis diſcurſibus in propoſito præſentis ſuppreſſionis anno præterito, ſcribendo pro veritate emanati, quibus aliud addere eſt ſupperfluum, ſupplicando obſervari, quod ſcientia Principis eſt indubitata, quamvis habeatur a ſolo Miniſtro, qui
21 antequam ſupplicationem formet, videt, quinam ſint contrahentes, & eſt generale, quod non ſola ſcientia Datarii, ſed etiam aliorum Officialium, dicitur ſcientia Principis, Rota *deciſ.* 70. *numer.* 23. *par.* 8. cum aliis informationibus allegatis.

Ad ea, quæ dicuntur circa obſervantiam conſulto omittimus reſpondere, quia datur ſcriptura ad partes, in qua omnibus plene ſatisfit. Hoc unum generaliter addo, quod in exemplis, quotquot ex adverſo afferantur, ſemper adeſt diverſa ratio, quia nullibi adeſt Conſtitutio præcedens Papalis, quæ mandet reſtitui pretium ſolutum, nec juſtificatur, quod pretium fuiſſet auctum, & ideo iſtæ notabiliſſimæ circumſtantiæ omnia diverſificant, & obſervantia penitus excluditur, cum ea debeat eſſe in caſu præciſo, & de-
22 beat probari cum omnibus ſuis qualitatibus, alias non relevat, Buratt. *dec.* 129. *n.* 6. Celſ. *dec. n.* 5. Greg. *deciſ.* 451. *n.* 7. *& in rec. dec.* 294. *n.* 21. *p.* 12.

Quibus ita firmatis pro reſponſione ad primam ſcriptu-
23 ram juris deſcendendo ad ea, quæ in ſeparata ſcriptura, dicuntur in facultate ſupremi Principis reducendi contractus ad æqualitatem, ubi tractu temporis ſuperveniat læſio, quodque ideo poſſit ille contractus reſcindere, & revocare, facilis eſt reſponſio, ſi advertatur, quod nos nunquam negavimus hanc facultatem, etiam reſpectu poteſtatis ordinariæ in ſummo Pontifice, ſed dicimus quod hic non agitur de reducendo contractum ad æqualitatem, mediante reductione fructuum, ſed totali ſuppreſſione officii, in quo caſu tenetur Princeps juſtum, & æquivalens pretium reſtituere, Antun. *de donat. reg. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 20. *in fin.* Maſtrill. *de magiſtr. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 312. Peregr. *de Jur. fiſc. lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 67. Rota *coram Ubald. deciſ.* 478. *n.* 9. & in noſtris terminis late diſcuſſo ad partes articulo probat Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *n.* 12. *de probat.*
24 Idque procedit non ſolum ſi conceſſiones ſint oneroſæ, ut quidquid dicant aliqui in contrarium allegati, probant, teſtantes de communi, & veriori opinione, Ruin. *conſ.* 31. *n.* 22. *lib.* 5. Roland. *conſ.* 70. *n.* 11. Capyc. Latr. *conſult.* 38. *n.* 9. Franch. March. *dec.* 38. *per totum*, *par.* 1. Cabed. *dec. Luſitan.* 20. *per tot. p.* 2. Petr. *de poteſt. Princ.* q. 7. *n.* 91. *&* 92. Solorz. *de Jur. Indiar. lib.* 27. *cap.* 7. *num.* 12. *&* 58.

Supplicando hic ſignanter obſervari, quod fere omnes DD. ex adverſo relati probant, quod Princeps poſſit ex justa cauſa contractus revocare, quod non admittimus, ſed 25
non deſcendunt ad quæſtiones, an pretium ſit reſtituendum, in quo articulo habemus doctrinas punctuales ſupra allegatas, & alias in informationibus congeſtas, firmantes Principem teneri ad reſtitutionem.

Qua concluſione ſtante, non eſt opus aſſumere quæſtionem ex adverſo excitatam, an propter ingentem fructuum quantitatem conceſſiones dicantur gratuitæ, quia ubi etiam vera eſſet propoſitio, adhuc pretium veniret reſtituendum, quamvis in rei veritate objectum non ſubſiſtat, quia agitur de officiis vacabilibus caro pretio emptis, quæ certe non pariunt fructus periculo, & pretio, æquivalentes, ut omnibus notum eſt.

Et quamvis alii Doctores velint, quod ex cauſa publicæ utilitatis poſſit Princeps, etiam non reſtituto pretio, contractus revocare, tamen ultra quod plures Doctores magni nominis contrarium tenent, ut ego oſtendi in mea informatione §. *neque prædictis*, adhuc tollitur difficultas, ex 26
quo non ſufficit revocationem fieri ex cauſa neceſſitatis, niſi oſtendatur, quod aliter publicæ utilitati conſulere non poſſit, ut probant ipſimet Doctores ex adverſo allegati, & ſignanter Odd. *de reſtit. in integr. p.* 2. *q.* 9. 69. *art.* 8. *num.* 59. *& pluribus comprobant* Capyc. Galeot. *contr.* 52. *n.* 23. *lib.* 2. Galeot. *de Jure queſ. non tollen. clauſ.* 2. *n.* 5. *&* 24. R. P. D. de Luca *de Regal. diſc.* 148. *n.* 37.

Rurſus hic non agitur de lege univerſali; Tum quia Summus Pontifex remiſit partes ad Judicem, ut in puncto ob- 27
ſervant Capit. *deciſ.* 166. *n.* 8. *in fin.* Capyc. Galeot. *controv.* 52. *n.* 20. Tum quia non reſpicit omnes ſubditos, ſed ſolum illos de Collegio, Surd. *conſ.* 313. *n.* 99. Canc. *ex adverſo allegat. p.* 3. *cap.* 3. *n.* 93. *&* 94. Rota *dec.* 50. *n.* 19. 28
part. 2. *diverſ.*

Cæterum fateri oportet, quod omnes iſtæ quæſtiones ſunt penitus extraneæ a præſenti caſu, ut examinantur in abſtracto, nam verſamur in caſu, quo Bulla S. Pii V. mandat non ſupprimi officia, niſi reſtituto pretio ſoluto. Ideo ad quid aſſumere tot diſputationes, ſi res in præſenti hypotheſi ex facto deciſa remaneat, & hæc literalis diſpoſitio tollit neceſſitatem aſſumendi articulum, & quando ſit reſtituendum plus, quam habitum fuit; Quoties enim habemus 29
legem expreſſam, ea venit ſervanda, ſecluſa omni interpretatione, Surd. *conſ.* 20. *n.* 13. Azor. *inſtit. moral. lib.* 5. *c.* 13. *q.* 2. Rot. *dec.* 438. *n.* 6. *p.* 9. *rec.*

Quare, &c.

Cyriacus Lancetta Advoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM
A P O S T O L I C O R U M.

Diſcurſus ſuper obſervantia.

R. P. TEmporis anguſtiæ, in quibus nos poſuit ſera, ac nimium rigoroſa informationum Patris adverſæ traditio, non permittunt eo modo reſpondere, quo fieri debere, notiſſimum eſt. Unde notulas potius, memoriæ tantum cauſa exaratas, quam formales reſponſiones edere cogimur: Ignoſcant igitur Reverendiſſ. Patres breviſſimi temporis neceſſitati, ac inſuper majori neceſſitati ſuccurrant celeri juſtitia controverſa dubia decidentes, quorum reſolutioni, cum non parum prodeſſe debere exiſtimatum fuerit, ſi non offuſcata securæ obſervantiæ veritatis DD. VV. Reverendiſſimis innoteſcat, præteritarum ſuppreſſionum ſeriem ſequenti diſcurſu, licet vernacula idiomate congeſtu, ſolita Sacri veſtri Tribunalis humanitatem confiſi, ſincere exponere non dubitamus.

PEr provare, che nell'eſtinzioni, o ſoppreſſioni d'Officii vacabili ſempre ſia ſtato reſtituito quel prezzo, che ciaſcun poſſeſſore d'eſſi aveva pagato, o alla Camera, e Dataria, o a raſſegnanti indifferentemente, contro quello, che ſi pretende per parte de Signori Miniſtri Camerali, cioè che ſia reſtituito ſolamente il prezzo, che per ciaſchedun officio aveva ricevuto la Dataria, o la Camera, ſi portano i ſuſſeguenti eſempi, tralaſciando quello, che usò Aleſſandro Settimo di glor. mem. nell'eſtinzione de Monti vacabili, *per li quali reſtituì il prezzo corrente di ſcudi* 150. *per luogo*, benchè ſecondo il conſiglio, che da alcuni gli fu dato, dicono poteſſe reſtituir ſolamente ſcudi 100. come è notorio, ed apertamente appariſce dalla Bolla ſpedita ſub v. idus Martii 1655. E quello, che fece oſſervare Urbano Ottavo nell'eſtinzione de' Monti delle Cancellarie, ed Archivio vacabili, *avendo fatto reſtituire a Montiſti a ragione di ſcudi* 125. *per luogo*, *conforme il prezzo, che di quel tempo correva*, *quantunque l'erezzione foſſe ſtata fatta a ragione di ſcudi* 100. *per luogo ſolamente*, come per ſuo Chirografo diretto a Monſignor Teſoriere di quel tempo, ed erezzione di detti Monti, onde reſtituendoſi preciſamente a ſoli officii.

Paolo Secondo, quando ſoppreſſe il Collegio dell' Abbreviatori, reſtituì a ciaſcun' Officiale il prezzo, che aveva pagato contro quello, che s'aſſeriſce in un diſcorſo ſtampato, fatto ſopra la ſoppreſſione ſeguita del Collegio de Secretarii Apoſtolici, dove ſi dice non eſſer ſtato reſtituito

a poſ-

Digitized by Google

a poſſeſſori d'eſſi prezzo alcuno, anzi ſi equivoca di più dicendoſi, che foſſero eſtinti da quel Pontifice gl' officii de Segretarii medeſimi hora ſoppreſſi, il che è affatto diverſo, come appariſce chiaramente per la Bolla decimaſeſta di Siſto Quarto ſuo ſucceſſore ſub 3. Idus Januarii 1478. dove ſi ha eſpreſſamente, che Paolo Secondo ſoppreſſe detto Collegio d' Abbreviatori, e *reſtituì prima integralmente a ciaſcun' Officiale il prezzo da eſſo antecedentemente pagato*, e ſe alcuno di detti Officiali ſi doleſſe, ſupponendo, che non gli ſi poteſſe togliere quell' Officio, che era ſuo, e da lui ſtato pagato, e con tutto che gliene foſſe ſtato reſtituito intieramente il prezzo, non averà conoſciuto ſe vi concorreſſe una giuſta cauſa, ed una preciſiſſima neceſſità, che è rara a ſuccedere, ed è l'unico fondamento, per il quale ſi ſalvano ſimili ſoppreſſioni, anzi alle volte non può ciò fare il Prencipe, benchè vi concorra la publica neceſſità, e particolarmente quando ſi tratti di togliere, o diminuire quelle ragioni, che competono a privati con il medeſimo Principe, nel qual caſo aſſolutamente ſi nega, che di giuſtizia ſi poſſa fare, oltre che in ogni caſo alle publiche neceſſità devono contribuire, e concorrere tutti i ſudditi, non alcuni pochi ſolamente, come dice l'eruditiſſimo moderno nel Teatro di verità, nel libro *de Regal. diſc. 148. n. 37. Quartus caſus eſt, ubi Princips auctoritatem ſuam interponit in juribus, quæ privatis cum ſeipſo, ſeu Republica ex contractu, & cauſa correſpectiva competunt, ut ſunt loca Montium, &c. fiſcalia, &c. quæ Princeps vel ſolvere deneget, vel diminuat, ſive extinguere velit pro minori pretio, quam eorum intrinſecum importet, & tunc in ordine ad omnimodam denegationem id facere non poteſt, quamvis urgeret publica neceſſitas, tum quia raro, vel nunquam verificatur illa neceſſitas præciſa, cui aliàs conſuli non poſſit, juſtificans hujuſmodi ſubditorum, ac privatorum oppreſſiones, &c. tum etiam, quia ut ſupra dictum eſt publicis neceſſitatibus omnes ſubditi pariformiter, & pro modo virium occorrere, & contribuere debent, non autem aliqui particulares tantum, atque aliàs videtur injuſtitia manifeſta.*

Clemente Ottavo quando ſoppreſſe l' officio della Prefetura generale della Cuſtodia, e Guardiani delle Carceri, fece reſtituire ad un certo Gio: Batiſta Lilio, poſſeſſore di detto officio, ſcudi 13. mil. moneta per il prezzo pagato per detto officio, ed in oltre gli furono fatti pagare altri ſcudi 2. milla, ad effetto, che più volentieri preſtaſſe il conſenſo a detta ſoppreſſion, e come coſta per Bolla del medeſimo Pontefice data *ſub 3. Idus Aprilis* 1592. nell' anno 1. del ſuo Pontificato. Da che ſi raccoglie con quanta circoſpezione, e con quall'oſſervanza di buona fede procedeſſe quel Pontefice nella ſuddetta ſoppreſſione, la quale quantunque foſſe tanto ſalutifera, e neceſſaria per mero beneficio publico d'evitare i danni, che patívano i miſeri carcerati dalla poca applicazione, o malizia forſe di detto Miniſtro, e de' ſuoi ſubordinati, volle nondimeno, che prima accedeſſe il conſenſo dell' Officiale, al quale non ſolo reſtituì il prezzo sborſato, ma di più altri ſcudi 2. milla, come ſi è detto di ſopra. Ne oſta che foſſe reſtituito al detto Giovanni Batiſta il prezzo ricevuto dalla Camera, come ſi aſſeriſce nel fatto dato ora per parte d' eſſa al §. *Quia Papa hoc fecit*, e che il di più gli foſſe donato. Primo, perchè il detto officio non era ſtato mai venduto, onde non ſi può dire, che la camera abbia reſtituito il prezzo ricevuto, di quello ſi poſſa dire, che l' Officiale abbia avuto il prezzo pagato. Secondo perchè veramente ebbe non ſolo il prezzo pagato, ma di più ſcudi 2. milla come s' è detto, perchè più facilmente preſtaſſe il conſenſo alla ſoppreſſione del ſuo officio, come non ſi nega da' Miniſtri della Rev. Camera, ne è maraviglia, che ciò faceſſe a titolo di donazione, mentre non poteva ciò fare a titolo di prezzo, quale ne era, ne poteva eſſere in alcun modo maggiore di quello, ch' egli aveva pagato, non avendo il detto officio in queſto caſo prezzo corrente, eſſendo unico, e non mai venduto, anzi ſi raccoglie, che non avendo il Papa obligazione alcuna di dargli maggiore prezzo del pagato da lui, nondimeno conoſcendo qual ſia il danno di queſte ſoppreſſioni, volle al poſſibile diminuirglielo.

Aleſſandro Settimo quando nell' anno 1662. ſoppreſſe gl' officii de' Sudiaconi, ed Accoliti della Cappella Pontificia, oltre la giuſtiſſima cauſa del maggior decoro di quella, ſurrogando in luogo di perſone ordinarie, che quelli officii poſſedevano, Prelati de' primi della Corte, fece pagare della Rever. Camera a poſſeſſori di eſſi il prezzo da ciaſcuno di loro pagato, come s' aſſeriſce da Monſignor Illuſtriſſimo de Luca in un ſuo diſcorſo al §. *omniſque difficultas*, e dal Sig. Avocato fiſcale nella ſua prima informazione fatta in occaſione della ſoppreſſione del Collegio de Segretarii Apoſtolici al §. *Idemque poſt Beatum Pium*. Ne oſta ciò, che ſi dice nel fatto dato hora per parte della Camera, fondato ſu le parole equivoche del Moto proprio d' Aleſſandro Settimo, atteſo che in fatto ſi oſſervò il contrario, & hanno atteſtato tanto Monſignor de Luca, quanto il Signor Avocato fiſcale nelle loro ſcritture, già altre volte date nella Congregatione deputata, per conoſcere qual prezzo ſi doveſſe reſtituire in queſta ſoppreſſione, quando ingenuamente atteſtarono, che nella ſoppreſſione di queſti officii s' era patticata reſtitutione a miſura del prezzo da gli Officiali pagato, come da dette loro ſcritture, come anco chiaramente ſi prova dal prezzo, che fu reſtituito a Franceſco, e Gio: Battiſta fratelli de Pocavena, in ſcudi 2100. per un' officio Accolitato, che era in teſta del ſudetto Franceſco, uno de' ſudetti Officiali del tempo della ſoppreſſione, quale per il medeſimo prezzo l' aveva comprato dagli heredi del q. Gioſeppe Giſlenio raſſegnato da Scipione Giſlenio a favore del ſuddetto Franceſco, come coſta per fede di credito, ò partita del Monte dalla Pietà; e per fede del Gioachino Valdrino dell' anno 1655. amminiſtratore delle Componende, con ordine di Monſignor Teſoriere di quel tempo, diretto a i Signori Nerli, all' ora Depoſitari Generali della Camera, nel Banco de' quali Nerli eſſendo tutti gli altri mandati fatti a gli altri poſſeſſori dell' Officj, è facile il vedere eſſer ſeguito il medeſimo con gli altri ſimili poſſeſſori, che avevano avuto l' officio da raſſegnanti, benchè tal diligenza ſia poco neceſſaria, non potendoſi controvertere tal verità, mentre ſe ne hanno ancora l' atteſtationi fatte da ſudetti Monſignor de Luca; & Avvocato fiſcale nelli loro publici diſcorſi, & informationi.

L' iſteſſo oſſervò Clemente Decimo di fan. mem. nella ſuppreſſione fatta nell' anno 1671. delle Segretarie de Monti (benchè per eſſere medeſimamente equivoca la diſpoſitione del Moto proprio ſpedito pridie Kal. Septemb. 1671. vadano perſuadendoſi il contrario i Miniſtri Camerali, e credano, che in queſta ſuppreſſione non foſſe reſtituito, che il prezzo ricevuto, e reſpettivamente pagato alla Dataria) mentre quantunque poteſſe eſſer ſtimata equivoca la diſpoſitione di detto Moto proprio circa la reſtitutione del prezzo de detti Officii, reſta però la difficoltà affatto ſpianata dal fatto, e da ciò, che effettivamente ſeguì nella vera, e reale reſtitutione di detti prezzi.

Dee dunque ſaperſi eſſer ſtati nove i Segretari de Monti, come appariſce dal ſudetto Motu proprio, cioè.

1. Marco Arrighi Segretario del Monte Suſſidio 4. erettione, Sale 3. erezzione, Sale a oro 2. e 3. erezzione.

2. Michel Polezzi Segretario del Monte Suſſidio 3. erettione, e del Monte abbondanza eretta.

3. Pompilio de Cupis Segretario del Monte Communità 3. erezzione.

4. Giovanni Cruciani Segretario del Monte Religione 2. erezzione.

5. Diego Orſaja Segretario del Monte Communità 2. erezzione, e Sale 2. erezzione, e Riſtorato 3. erezzione.

6. Mutio Galli Segretario del Monte S. Bonaventura.

7. Adriano Ricci Segretario del Monte Novenale 1. e 2. erezzione, e del Monte Alumiere 2. erezzione.

8. Olimpio Ricci Segretario del Monte Fede, e del Monte Riſtorato 2. erezzione.

9. Gio: Maria Antonetti Segretario del Monte Riſtorato prima erezzione.

Da queſti nove Officiali ſi deve principalmente levare Marco Arrighi, al quale dalla Rev. Camera furono conſiſcate le Segretarie, con il ſuppoſto d' alcuni mancamenti fatti da lui, talmente che nel tempo della ſoppreſſione, già detti ſuoi Officii erano incamerati, e ſi poſſedevano, e facevano dalla Rev. Camera eſercitare a conto proprio, onde a queſto non fu reſtituito prezzo alcuno, ne di lui tenuto conto, eſſendo che non foſſe più Officiale, ne padrone di detti Officii, anzi ſi ritrovaſſe carcerato, ne ſi liberò ſenza una groſſa compoſizione, come è publico, e notorio. Ne oſta la valutatione di detti Officii fatta da' Miniſtri Camerali a loro commodo come nel fatto dato per parte della Camera, ſi dice al §. *in cujus comprobationem*, poichè potevano valutare i detti Officii quanto volevano, non perciò ſi potrà dire eſſer ſtata fatta alcuna reſtitutione di prezzo al detto Marco Arrighi, quale non n' era più

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

poſſeſſore; ſicchè come ſi è detto di ſopra, non ſe ne può inferire oſſervanza neſſuna.

Da gl' altri otto ſi devono anco levare Michel Polezzi, al quale non è ſtato ſin'ora reſtituito prezzo alcuno, perchè non avendo in pronto le giuſtificazioni della conceſſione, e de pagamenti fatti, non potè ſoddisfare i Signori Miniſtri Camerali con le prove neceſſarie, ed eſſendo decrepito, non volſe attendere a queſt' affare, tanto più che ſi trattava di un prezzo di ſcudi 300. ſolamente, onde ſin'ora non hà ricevuto il prezzo, quantunque ſiano dopo ritrovati recapiti neceſſarii, e ſiano in mano dei Miniſtri della Santiſſima Trinità de Convaleſcenti ſua herede, come per informazione di queſto fatto avuta dal detto Gio: Battiſta Cruciani informatiſſimo degl' intereſſi di detto Michele Polezzi, mediante ſua lettera, onde ſi concorda con i Miniſtri della Rev. Camera, che Michele Polezzi non riceveſſe prezzo, ma ſi diſcorda nella cauſa, mentre non ſuccede per altro, che per non aver avuto pronte le giuſtificazioni del prezzo, da lui nell acquiſto di eſſo pagato.

E ſi deve anco levare Pompilio de Cupis, il quale avendo avuta la ſua Segretaria del Monte Communità terza erezione inſieme con le due Computiſtarie del Monte Fede, e del Monte S. Bonaventura per prezzo di ſcudi 1200. come per la partita di Dataria, ed eſſendogli ſtati offerti ſcudi 400. per prezzo di detta Segretaria; eſſendo il terzo di ſcudi 1200. furono da lui ricuſati, pretendendo di conſeguire ſumma maggiore, onde reſtò indeciſa, ed irreſoluta queſta reſtituzione, nè è ſin'ora ſeguita, come per fede del Sig. Franceſco Maria de Cupis fratello del poſſeſſore di detto Officio.

Non è dunque, che non gli foſſe reſtituito il prezzo a cauſa, che aveſſe ricevuto nella vendita delle due Computiſtarie 1800. ſcudi, onde gli reſtaſſe la Segretaria con ſolo titolo lucrativo, come ſi dice nella ſcrittura di fatto data per parte della Camera al §. *Similiter Pompilius*, ma perchè volendo calcolare la detta Segretaria per il terzo di ſcudi 1200. volendogli ugualmente dividere a proporzione de i trè Officii comprati, e parendo irragionevole al poſſeſſore di eſſo, non volſe accettarlo, e perciò ſin' ora non ſi trova avere ricevuto il prezzo, alla qual tardanza gran parte puol' aver avuto la morte del Principale intereſſato, e la poca ſomma, della quale ſi trattava, l' uno, e l altro impedimento ſufficiente a diſertare i giudicii, che s' hanno a fare con Avverſarii potenti.

De gl' altri ſei, che rimangono quattro, cioè Giovanni Cruciani, Diego Orſaja per le Segretarie delli Monti, Communità ſeconda, e Riſtorato terza erezione, Mutio Galli, ed Adriano Ricci, avevano comprato il loro officio immediatamente dalla Dataria, onde reſtituendoſegli il prezzo pagato, era il medeſimo del ricevuto dalla Dataria, e dandogli il prezzo ricevuto dalla Dataria, era l' iſteſſo, che il prezzo pagato, come appariſce dagl' ordini a loro fatti da Monſignor Teſoriere di quel tempo, diretti al ſacro monte della Pietà di Roma, e perciò ne de queſti ſi può aver notizia certa del vero fatto ſeguito in queſta ſoppreſſione, e del vero prezzo reſtituito.

Delli rimanenti, Olimpio Ricci è uno, che ebbe il ſuo officio non immediatamente dalla Dataria, ma per raſſegna fattagliene da Onorato Eineo per prezzo di ſcudi 13700. qual Onorato l ebbe immediatamente dalla Dataria per la ſomma ſodetta di ſcudi 13700. moneta, ma perchè tanto pagò Onorato Eineo alla Dataria, quanto Olimpio Ricci ad Onorato Eineo, milita la medeſima ragione detta di ſopra, che avendo ricevuto Olimpio, moderno poſſeſſore, nel tempo della ſuppreſſione il prezzo da lui pagato, hà anche ricevuto il prezzo, che prima aveva ricevuto la Dataria, mentre fu il medeſimo ſenza diminuzione, o augumento alcuno, come per prova di pagamento fatto da Onorato Eineo alla Dataria, ſi porta l' ordine, che Monſignor Teſoriere fece a detto Olimpio Ricci, dove vi ſi eſpone queſta qualità, e per prova, che il medeſimo prezzo pagaſſe Olimpio Ricci ad Onorato, ſi porta l' obligo fatto da detto Olimpio ad Onorato per detta ſomma, ogni volta, che gli foſſero da lui raſſegnate le dette Segretarie del Monte Fede, e Riſtorato ſeconda erezione, e ricevuta del detto Eineo, non puol portare chiarezza alcuna del prezzo, che veramente fu pagato in detta ſuppreſſione.

L' altro, che è Gio: Maria Antonetti Segretario del Monte Riſtorato prima erezione, che ebbe il ſuo officio per raſſegna fattagli de' Angelo Pompilii per ſcudi 5250. è Diego Orſaja per la Segretaria del Monte Sale ſeconda erezione, quale ebbe per raſſegna da Filippo Boncompagno per prezzo di ſcudi 3200. ſerviranno per far coſtare che veramente anche in queſta ſoppreſſione ſ' oſſervò di reſtituire il prezzo, che ciaſcuno aveva pagato, quantunque poteſſe parere in certo modo dubio il ſenſo del Moto proprio di Clemente Decimo, e delli pagamenti antecedenti, per le ragioni dette, non ſi ſia potuto conoſcere la verità del ſeguito, ma più toſto abbino data occaſione d' equivocare, ed in certo modo di far reſtar offuſcata la verità del fatto, e della vera intenzione avuta di reſtituire a ciaſcuno il prezzo veramente sborſato, come s' era praticato antecedentemente, e ſuſſeguentemente anche ſi praticò.

Gio: Maria Antonetti dunque pagò ad Angelo Pompilii la Segretaria del Monte Riſtorato prima erezione ſcudi 5250. come coſta per Iſtromento rogato per gl' atti dell' Abinante Notaro Capitolino li 27. Aprile 1659. e detto Angelo pagò alla Dataria prezzo della medeſima dell' anno 1656. ſcudi 3300. come per partita ne' libri di detta Dataria. Di più pagò il medeſimo Gio: Maria Antonetti, quando ebbe queſta Segretaria altri ſcudi 500. alla Dataria per l' aggiunte de' Monti, che ſi fecero in tempo di detto Angelo ſuo anteceſſore, come coſta parimente per la partita nei libri di Dataria, ed in oltre pagò detto Antonetti altri ſcudi 198. a Diego Orſaja per aggiunta d' altri luoghi 1800. fatta a detto Monte Riſtorato prima erezione, in luogo d' altretanti Monti Difeſa eſtinti, e paſſati in detto Monte Riſtorato, de quali eſſendone ſtato al ſuo tempo Segretario Diego Orſaja, eſſo aveva pagato alla Dataria li ſudetti ſcudi 168. come per Il mandato fatto da Monſignor Teſoriere al detto Antonetti. In oltre pagò altri ſcudi 300. per altre aggiunte fatte nel tempo, che era Secretario il detto Antonetti, come ſi dice nel detto mandato di Monſignor Teſoriere verſo il fine, ſicchè in tutto da queſta Segretaria aveva ricevuta la Dataria ſcudi 4298. cioè.

Da Angelo Pompilii per la prima compra fatta nell' anno 1656. . . . ſcudi 3300.

Dall' Antonetti per aggiunte fatte nel tempo di Angelo ſudetto da lui pagati, quando gli fu raſſegnato l' Officio ſcudi 55.

A Diego Orſaja per luoghi 1800. Monte Difeſa paſſati in Monte Riſtorato prima eroziona ſcudi 198.

E più per altre aggiunte fatte in tempo d' eſſo Antonetti ſcudi 300.

In tutto ſcudi 4298.

Ad ogni modo al detto Antonetti ſono ſtati pagati per reſtituzione del prezzo della Segretaria ſcudi 4860. 25. con eſpreſſa dichiarazione di pagarli per tanti, che aveva ſin' all' ora giuſtificato aver effettivamente sborſato nell' acquiſto d' eſſa, quale s' aſſeriſce pagata da lui ſcudi 5448. come nel mandato fattogli da Monſignor Teſoriere.

Se dunque aveſſe inteſo il Papa non reſtituire, ſe non quel prezzo, che aveva ricevuto la Dataria, non ſi doveva all' Antonetti, che ſcudi 4298. e pure gliene furono reſtituiti ſcudi 4860. 25. cioè ſcudi 562. 25. più di quello la Dataria aveva ricevuto, dunque non s' atteſe il prezzo della Dataria, ma il prezzo veramente, e realmente pagato, il che non eſſendo potuto provarſi dall' antecedenti pagamenti, atteſo che per li medeſimi prezzi, che furono venduti gli Officii dalla Dataria, per li medeſimi ancora furono comprati da' poſſeſſori di detti officii, del tempo della ſoppreſſiona, ò immediatamente, ò mediatamente, come di ſopra ſi è moſtrato con ogni chiarezza, ſi deduce nel pagamento fatto a detto Antonetti, e più manifeſtamente ſi raccoglie l' intenzione di pagare il prezzo realmente sborſato, mentre benchè ſi veda nella vendita di detta Segretaria, che è ſeguita trà l' Antonetti, ed Angelo Pompilii, che il prezzo foſſe di ſcudi 5448. ad ogni modo, perchè detto Antonetti non giuſtificò aver pagato più di ſcudi 4860. 25. non gli fu per all' hora reſtituito più, come eſpreſſamente ſi dichiara in detto mandato di Monſignor Teſoriere, dove ſi dice: *Si compiaceranno pagare ſcudi 4860. 25. à Gio: Maria Antonetti, al quale ſi fanno pagare per tanti, che ſin' ad ora hà giuſtificato aver pagati in conto delli ſcudi 5448. prezzo della Segretaria del Monte Riſtorato prima erezione, cioè ſcudi 5250. comprata da Angelo Pompilii ſuo anteceſſore, ſcudi 198. pagati a Diego Orſaja, &c.* Non facendoſi mentione alcuna del prezzo della Dataria, onde non ſi può in modo alcuno negare l intenzione del Papa di voler, che ciaſcuno aveſſe il vero, e giuſto prezzo, che aveva pagato nell acquiſto del ſuo

Officio

Officio, e ſe più l' Antonetti giuſtificato aver ſpeſo, più ſarebbe ſtato, reſtituito, e nel noſtro caſo è ſufficiente, che habbia avuto intieramente quanto ha giuſtificato havet pagato ſenza neſſuna rifleſſione al prezzo della Dataria.

Ne oſta, che il Papa eſpreſſamente ordinaſſe a Monſignor Teſoriere di pagare a detto Antonetti la ſumma da lui nell' acquiſto dell' Officio sborſata, come ſe haveſſe voluto fargli gratia ſpeciale, mentre ſi ritorce l'aſſonto verſo la medeſima Camera; ſe ſtaore l'equivoca diſpreſitione del Chirografo, il Papa medeſimo dichiarò, che ſe egli reſtituiſſe il prezzo da lui pagato, acciò non reſtaſſe in danno all' uſo dell' altre ſoppreſſioni antecedentemente fatte, per le quali neſſun Officiale riceve danno alcuno, nel che principalmente conſiſte l'eſſenza della preſente queſtione. Ne ciò può dirſi faceſſe per gratia ſpeciale, imperciochè il medeſimo fu oſſervato ancora con l' Orſaja all'hora Segretario del Monte Sale ſeconda erettione, hora Segretario di tutti li Monti, e fù ſuſſeguentemente prattica-to dall' iſteſſo Clemente nell' altra ſoppreſſione fatta de' Notari di Camera, come in appreſſo ſi dirà.

Monſignore Orſaja dunque ſecondo eſempio in queſta ſoppreſſione, per il qual ſi prova veramente eſſer ſtato reſtituito il prezzo pagato, compro da Filippo Boncompagno la Segretaria del Monte Sale ſeconda erettione, per prezzo di ſcudi 3200. come coſta dal mandato fatto da Monſignor Teſoriere di quel tempo a detto Orſaja, per la reſtitutione del prezzo a lui dovuto, per la ſoppreſſione di queſto officio nella quale furono a lui reſtituiti ſcudi 1186. 84. per luoghi 10784. che reſtavano in piedi nel tempo della ſoppreſſione, a ragione di bajocchi 11. per luogo, alla qual ragione eſſo l'haveva pagata a detto Filippo Boncompagno in ſomma di luoghi 49079. come in detto mandato, con eſpreſſa dichiaratione, che del compimento del prezzo n'era ſtato ſodisfatto dalli Montiſti di detto Monte, quando ne ſeguirono l'eſtrattioni atteſo che ogni volta, che ſi eſtraono i Monti, i Montiſti per ogni Monte eſtratto devono pagare al Segretario una tal ſomma reſpettiva al prezzo pagato, & alla quantità de' Monti, che ſono ſotto detta Segretaria, in reſtitutione del prezzo d'eſſa, per la rata di quella quantità de Monti, che ſi eſtraggono, come chiaramente ſi raccolge dal detto mandato. Il che maggiormente ſi comprova, mentre era ſolita la Dataria vendere le Segretario de' Monti a ragione d'un giulio per luogo, come s' aſteriſce nel Chirographo di Clemente decimo diretto a Monſignor Teſoriere in occaſione delle denari, che dovevano conſeguire i Camerali per l'officii incamerati di Marco Arrighi, portato nel Sommario della Camera n. 16. & ad ogni modo eſſendo, che dall' Orſaja foſſe ſtato pagato a ragione di bajocchi 11. per luogo al Boncompagni, alla medeſima ragione li fu reſtituito il prezzo, come s'è detto, e provato di ſopra. Eſſendo, che dunque Monſignor Orſaja, nella ſoppreſſione del ſuo Officio, habbia ricevuto il compimento dell'intiero prezzo pagato da lui a Filippo Boncompagno, con ordine eſpreſſo di Monſignor Teſoriere, diretto ſolamente all' integrale ſodisfattione del prezzo da lui pagato, ſenza neſſuna conſideratione del prezzo pagato da detto Boncompagni, ò ſuoi Autori alla Dataria, come in detto ſuo mandato ſi vede, chiaramente appariſce l' intenzione havuta, & il fatto ſeguito in queſta ſoppreſſione, cioè di reſtituire indiſtintamente a ciaſcun' Officiale il prezzo da eſſo pagato.

Ma quello, che toglie ogn' ombra di difficoltà, è la ſoppreſſione ſeguita de' Notari di Camera, fatta da Clemente Decimo di fel. mem. nel ſuſſeguente anno 1672. nella quale per non incorrere nell' equivoci paſſati, & evitare le difficultà, che inſorſero nella ſoppreſſione antecedente delli Segretarii de Monti, eſpreſſamente ordinò, che reſtituiſſe il prezzo pagato da ciaſcuno, non dentro i limiti del prezzo ricevuto dalla Dataria, ma ſecondo quello havesſero fatto i contrahenti nelle raſſegne ſeguite fra loro, come per ſuo chiaro Motu proprio. Il che ottimamente dichiara qual foſſe l' intentione ancora nell' antecedente ſoppreſſione, della quale non ſi parla nell' informationi date per parte della Camera.

Non oſta, che il B. Pio ritrovando non ſpettare a lui un officio vacato per morte di un tal Marcello, che haveva venduto al Cardinale de Medici (ſtante che foſſero ſtati reſtituito a queſto Cardinale del Collegio ſcudi 5500. che eſſo per ottenerlo haveva pagato alla Dataria) aſſegnaſſe al Collegio per li medeſimi ſcudi 5500. il primo Officio, che foſſe vacato, onde s' argomenta, che il B. Pio, che promulgò la Bolla a favore del Collegio, anch' egli oſſervò di reſtituir il prezzo ſolamente ricevuto dalla Dataria, come ſi ſuppone da Miniſtri della Camera nel loro fatto al §. *Beatus enim Pius*, poichè ſi riſponde, che detto prezzo era il medeſimo pagato dal Cardinal de' Medici, e perchè il ſudetto Cardinale l' haveva havuto immediatamente dalla Dataria, non può dire, che vi foſſe diſtinzione di altro prezzo; che ſi foſſe potuto pagare al raſſegnante, onde l' argomento non conclude coſa alcuna, anzi ſi vede eſſere un' atto corriſpondente alla diſpoſitione della medeſima Bolla fatta a favore de' Segretarii, e loro Collegio.

Ne parimente oſta, che in caſo, che il Collegio veniſſe in qualſivoglia modo turbato dal poſſeſſo di detto Officio, ordinaſſe la reſtitutione ſolamente delli ſcudi 5500. ricevuti, onde ſe ne faccia la conſeguenza iſteſſa di ſopra eſpreſſa, come in detto fatto al §. *Rurſus ex quo Collegium*, poichè oltre al prezzo ſudetto delli ſcudi 5500. ordinò la reſtituzione di tutti i danni, & intereſſi, che il Collegio, quando foſſe turbato, patiſſe, o haveſſe potuto patire, come nel Sommario della Camera al n. 4. doppo la lettera G.

Ne oſta l' altra eſtinzione del Notariato Civile, e Criminale di Borgo fatta dalla ſanta memor. di Clemente Nono, poichè ſe fu reſtituito a Silveſtro Bartoli per prezzo di eſſo ſolamente ſcudi mille, quanto fu pagato alla Camera da Gioſeppe Bartoli ſuo Padre, e ò ſuccede, perchè al figliolo fu raſſegnato l' Officio ſenza prezzo, come ſuol ſuccedere continuamente nelle raſſegne fra padri, e figlioli, onde non puol ſervire per eſempio, che in ſimili caſi ſi reſtituiſca ſolamente quel prezzo, che è ſtato ricevuto dalla Dataria, mentre con effetto riceve il prezzo medeſimo, che haveva pagato Gioſeppe ſuo Padre, che è quello s'intende provare per parte del Collegio, cioè che non ſia ſtata mai fatta ſoppreſſione fin' ora, che l' Officiale ſia reſtato in danno, anzi ſi ritorce contra la medeſima Camera, mentre il detto Silveſtro riceve oltre li ſcudi 1000. pagati da Gioſeppe ſuo Padre, altri ſcudi 100. come da' Miniſtri della Camera non ſi nega per la qual coſa ſi conoſce chiaramente, che non ſolo gli fu reſtituito il prezzo pagato, ma tutto ciò, che poteva pretendere, e per giuſtizia gli era dovuto.

In ſomma, *è ſempre vero dire, che non è ſtata fatta in alcun tempo ſoppreſſione d' officio, à monti vacabili, e che i poſſeſſori d' eſſi habbiano ricevuto un minimo danno, bensì ſpeſſe volte ſi ſono ritrovati in utile, come ſeguì nell' eſtinzioni de' monti vacabili fatta da Urbano Ottavo, & Aleſſandro Settimo, e nell' eſtinzioni delli officii fatte da Clemente Ottavo, e Clemente Nono eſſendo di giuſtizia, che a chi è ſoppreſſo l' officio, ſi debba reſtituire il vero prezzo pagato, anzi il giuſto prezzo corrente*.

Provata adunque la conſuetudine nello ſtato Eccleſiaſtico di reſtituire nelle ſoppreſſioni degli officii il prezzo, che ogni poſſeſſore di eſſi ha pagato ò all' iſteſſo Principe, o ad altri reſignanti, non ha luogo il ricorſo alla conſuetudine d' altri Principati, mentre anco ſecondo il ſenſo de' Signori Miniſtri Camerali, eſpoſto nel diſcorſo ſtampato, fatto ſopra la ſoppreſſione di queſti Officii, queſta non ſi deve oſſervare, ſe non in mancanza di conſuetudine nel proprio Dominio, il che non procede nel caſo noſtro, che habbiamo una inconcuſſa oſſervanza contraria, & in oltre per corroborare la ſudetta oſſervanza, una legge ſpeciale nella Bolla del Santo Pio Quinto, come s'è moſtrato in altre informazioni, *quale non è nel Regno di Francia, ne hà havuto a ſuccedere alcune de Collegii, a altri officii ſoppreſſi ſin' hora, con tuttoche ſenza legge particolare habbiano attentato ciò, che anco con la ſudetta legge ſi controverte hoggi ai già Secretarii Apoſtolici*, onde non può in modo alcuno rilevare quello, che ſi prattichi in altri Regni, o altri Principati; ne' quali quando vi ſia queſt' uſo, non ſi fa torto ad alcuno, praticandoſi quell' oſſervanza, che è nota a tutti, *per la quale è in arbitrio de' Contrahenti non ſoggetarſi a ſimili eventi, il che non ſuccede nel caſo noſtro, che eſſendoſi communemente veduto praticare per il contrario, come ſi è moſtrato, reſtano gli Officiali deluſi della buona fede, con la quale ſi è ſempre trattato, e ſono ſtati comprati queſti, ed altri ſimili Officii*.

E tutto ciò ſia detto per di più, in riſpoſta della preteſa oſſervanza in contrario. Del reſto (eſſendo, che ſia ſtata pratticata la reſtituzione del prezzo pagato dalli Officiali ſolamente, perchè in l' officio era unico, e perciò non vi era altro prezzo corrente, che quello, che l' Officiale haveva pagato, e havendo le rendite diverſe, & alterabili dalla diverſità, e moltiplicità de' negotii di ciaſcun Officio, di dover naſcendone il maggiore, ò minore

ſtato, ne veniva in conſequenza il maggior, o minor prezzo, onde non vi ſi potendo ſtabilire prezzo commune, fu preſo ſpediente di reſtituire il prezzo pagato da ciaſcuno) *non può queſt' oſſervanza pregiudicare al giuſto prezzo, che correva nel tempo della ſuppreſſione, dovuto a' noſtri già Officiali, come nelle informazioni ſi è dimoſtrato.*

ROMANA PRETII SECRETARIATUUM APOSTOLICORUM.

DECIMA JURIS.

SUMMARIUM.

1 *Bulla Sancti Pii Quinti, niſi intelligeretur de reſtitutione integri pretii per quoſcumque Secretarios ſoluti, evaderet fruſtratoria.*

2 *Juſſit reſtitui pretium, una cum damnis & intereſſe, ſi revocaretur datio in ſolutum facta Collegio de primo officio vacaturo.*

3 *Damna, & intereſſe reſtringi non poſſunt ad fructus cenſus per Secretarios imponendi, pro eadem ſumma ſi vellent, ſed ad majus pretium reſignantibus exburſatum.*

4 *Verba*, una cum damnis, & intereſſe *comprehendunt omnia damna, & intereſſe undequaque provenientia.*

5 *Princeps non poteſt ſubdito auferre rem propriam niſi refuſo pretio.*

6 *Obſervantia aliarum Provinciarum non attenditur, quoties viget individua, & precisa obſervantia in proprio Principatu.*

7 *Ultimus ſtatus eſt incipiendus.*

8 *Fiſcus ultra ſimplum tenetur ad damna, & intereſſe.*

9 *Limitatur ſi Fiſcus procedat uti Princeps.*

10 Latt. *alleg.* 18. *an.* 16. *qui firmat hanc limitationem, in quibus terminis procedat?*

11 *In ſuppreſſione hujuſmodi officiorum Sanctiſſimus uſus fuit poteſtate ordinaria, non abſoluta.*

R.P. Iterum conſtanter dicimus, quod etiam ſecluſa Bulla Piana, ſemper Camera fuiſſet obligata in caſu ſuppreſſionis perſolvere Secretariis integrum pretium, etiam excedens ſcut. 62400. recepta per Innocentium octavum, dum ſupponimus, ipſam Cameram recepiſſe dictum majus pretium, & hæc præſuppoſitio, uti patens lumine naturali fruſtra ex adverſo repetitur, quod opus habuerit declaratione Bullæ S. Pii Quinti.

Bulla igitur Piana (in qua Summus Pontifex profite-
1 tur velle augere privilegia Secretariis, ordinando Collegium ſupprimi non poſſe, niſi prius reſtitutis integre, & ſine diminutione pecuniis ſingulis Secretariis, de tempore ſuppreſſionis viventibus, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit) ne ſit fruſtratoria, pernéceſſe debet intelligi de reſtitutione integri pretii, quod quiſque Secretarius de tempore ſuppreſſionis vivens, docebit ſe exburſaſſe pro emptione, aut acquiſitione officii, aut Datariæ, aut reſignantibus, maxime quia ita cogit ſubjecta materia, dum major pars Secretariorum ſemper poſſedit officia per viam reſignationum, alias Beatus Pius nullum dediſſet privilegium, ut de ſe patet.

2 Sed cur quærimus argumenta, quando ultra ſupra relata verba ſatis aperta, ex viſceribus Bullæ iſta veritas clariſſime elucescit, etenim, ut diximus, Beatus Pius dedit in ſolutum Secretariis primum ex dictis officiis, vacaturum per deceſſum pro ſcutis 5500. cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamſi dictam ſummam in magna quantitate excederet, & ſi ſuper hoc Collegium moleſtatur, juſſit Cameram ad reſtitutionem non ſolum dictæ ſummæ, ſed etiam damnorum, & intereſſe paſſurum teneri, & ſic etiam ad illud majus pretium. Imo dum in tempore ſuppreſſionis poterat adeſſe iſte emptor officii, qui illud a Collegio pro dicta majori ſumma emiſſet, jam non poteſt negari, quod illi Papa ex ſupradicta diſpoſitione voluerit reſtitui dictum majus pretium, Datariæ minime ſolutum.

Nec evitatur fortiſſimum hoc motivum ex ponderatione ex adverſo facta, quod nimirum Papa dederit licentiam Secretariis accipiendi ad cenſum dictam ſummam ſcut. 5500. & ſic promiſſio reſtituendi damna referenda ſit ad fructus cenſus, per Secretarios ſolvendos, non autem ad augmentum pretii, quia hæc interpretatio deſumitur ex ipſo contextu Bullæ, qui ex adverſo confunditur, adver-tendo, quod Beatus Pius prius dedit in ſolutum Colle- 3
gio dictum officium, cum facultate etiam pro majori ſumma illud vendendi, adjectis clauſulis, quod nullo modo deſuper moleſtaretur, alias Camera teneretur ad reſtitutionem ſcutor. 5500. una cum damnis, & intereſſe paſſis, ut in Motu proprio littera B.

Poſtea vero per orationem ſeparatam ibi: *Præterea iiſdem, ut commodius pecunias dicto Cardinali reſtituendas, &c. reperire valeant, ſummam prædictam, &c. ad cenſum accipiendi licentiam concedimus, &c.* Igitur patet, quod præcedens diſpoſitio promoſſionis damnorum, & intereſſe non poteſt referri ad fructus cenſus, de quo Papa adhuc non fuerat locutus, ſed ad majus pretium, quod Collegium fuiſſet recepturum, & reſpective emptor Officii Collegium exburſaſſet.

Ultra quod dicta verba *una cum damnis, & intereſſe* 4
paſſis, cum ſint generalia, comprehendunt omnia damna, & intereſſe, quæ Collegium potuiſſet ſubire, ſive reſpectu fructuum cenſus, ut eſt notorium.

Argumenta ex adverſo denuo inculcata, quod Camera 5
non debeat ſubire hanc pretii reſtitutionem, quaſi ſit pœna, quæ abſque culpa, & dolo non infligitur, nullius ſunt relevantiæ, dum nos petimus noſtrum pretium vigore claræ Bullæ Beati Pii, qui juſſit officia ſupprimi non poſſe, niſi reſtituto dicto integro pretio, quod quiſque Secretarius vivens in acquiſitione officii expendiſſe conſtiterit, quod videtur omni juſtitiæ, & æquitati congruere, cum Princeps non poſſit ſubdito tollere rem, aut officium proprium niſi ei refundat pretium talis officii, ut ſemper Pontifices prædeceſſores practicarunt, adeout in tot ſæculis nullum poſſit per Cameram dari exemplum contrarium.

Attenta præſertim publica bona fide, ſecundum quam 6
iſta officia empta fuerunt ab incertis reſignantibus, ipſo Papa approbante, & expeditionem, ſeu Bullam in favorem Officialium ſignante, & optime ſciente, quod pretium ſolvebatur reſignantibus, unde nullatenus docet, quod poſtea iſti Officiales remaneant decepti, & ſpoliati officiis, de pretio ſub novo, & nunquam audito, aut imaginario prætextu, quod ab initio, & ante ſæcula Dataria, vel non receperit tantum pretium, vel officia fuerint a prædeceſſoribus Pontificibus donata, cui abſurdo nihil ſolidi ex adverſo reſpondetur.

Exempla Regis Chriſtianiſſimi, & aliud Reginæ Catholicæ, de novo in reſponſionibus adducta, non faciunt ad rem, quando habemus præciſam, & individuam obſervantiam Sedis Apoſtolicæ in his ſuppreſſionibus, reſtituendi ad minus pretium ab Officialibus ſolutum vel Datariæ, vel reſignantibus, & mirifice confert ultimus ſtatus 7
ſuppreſſionis factæ a ſancta mem. Clemente X. de Notariatibus Cameræ, in qua juſſit reſtitui integrum pretium ab unoquoque ſolutum, ad tollenda æquivoca, forſan exorta ex verbis præcedentium ſuppreſſionum.

Exaggeratæ concluſioni, quod Fiſcus non teneatur, ni- 8
ſi ad ſimplum, fuit data congrua, adæquata, & cathegorica reſponſio cum doctrinis punctualibus, quod ſcilicet Fiſcus tenetur ad damna, & intereſſe ipſius ſimpli, qui conſiſtit in pretio rei currentis tempore evictionis, 9
quatenus vero ex adverſo reſpondetur, id non procedere, quando Fiſcus procedit uti Princeps, ex Lattera *alleg.* 10
18. *a n.* 16. replicamus Latteram non tangere hanc quæſtionem, ſed aliam teſſeræ faciendi Appaltatori vectigalium, quando fuit interdictum commercium ex cauſa belli, vel alterius publicæ neceſſitatis, quod toto Cœlo diſtat a caſu noſtro.

Ultra quod hoc refugium DD. Cameralium (quando vi- 11
dent non poſſe adæquate reſpondere) quod ſcilicet proceſſum fuerit per legem generalem uti Principis, & ſimilis, non ſubſiſtit, cum Sanctiſſimus Dominus noſter, pro ſua infinita humanitate, & æquitate, noluerit in hac ſuppreſſione adhibere ſuam ſummam, & abſolutam poteſtatem, ſed ordinariam, & intra limites Juris, & Juſti-

tiæ

tiæ incluſam, & ideo cauſam decidendam remiſit huic Sacro Tribunali, prout de jure, quod non feciſſet, ſi ſupremam auctoritatem adhibere voluiſſet, ſed per modum conditam legis ordinaſſet, abſque alio recurſu, illius obſervantiam. Quare, &c.

Gaſpar Turchus.

NUM. VIII.

PRIMA DECISIO ROTÆ

REVERENDISSIMO ALBERGATO DECANO.

Veneris 16. Junii 1679.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Verba ubi ſunt clara, non eſt recurrendum ad ſubauditos intellectus; Verbum *reſtituere* aliquando ſignificat dare, & ſolvere. Quæ dicatur integra ſatisfactio?

SUMMARIUM.

1 *IN claris non eſt convolandum ad interpretationem.*
2 *Verbum* reſtituere *de ſui natura ſignificat reddere, & retrodare.*
3 *Aliquando accipitur pro dare, & ſolvere.*
4 *Dictio tunc ſignificat extremitatem temporis.*
5 *Dictio eos eſt perſonalis.*
6 *Non dicitur integre habere qui totum non habet.*
7 *Ex diverſis non fit illatio.*

COllegium, quod anno 1487. ſan. mem. Innocentius VIII. ex ſex Secretariis Apoſtolicis primitus inſtitutis a ſuis prædeceſſoribus Calixto III. & Pio II. auxerat ad 30. conditione adjecta, quod illis ſex decedentibus eorum officia alteri concedi amplius non poſſent, ſed decreſcerent, ita ut impoſterum 24. duntaxat Secretarii exiſterent, noviſſime urgentiſſimis de cauſis, publicum bonum reſpiciens, extinxit, & ſuppreſſit Sanctiſſimus Dominus Noſter, mandans perſolvi ſingulis Secretariis, officia poſſidentibus, totum id, quod ab eis, vel eorum Auctoribus ſolutum fuit Cameræ, & ulterius Motuproprio, incomparabili ſuæ humanitatis, & juſtitiæ exemplo, cognitionem, an, & quid ultra quantitatem ſolvi demandatam reſtituendum, ſeu perſolvendum eſſet, commiſit Illuſtriſs. Theſaurario de voto Rotæ, omnibus Auditoribus ſuffragium præſtantibus, appellatione remota. Quamobrem propoſui hodie dubium ſuper quantitate pretii reſtituendi, & reſponſum fuit, eſſe reſtituendum pretium illud, quod quilibet Secretarius erogavit in emptionem ſui officii.

Fundamentum enim hujus reſolutionis fuit Conſtitutio S. Pii V. edita anno 1571. qui comperto, quod officium vacans per obitum Marcelli Auguſtini, a ſe conceſſum Cardinali Medicæo, recepta ſumma ſcutorum 5500. auri, eſſet unum ex illis ſex, quæ ad formam Innocentianæ Conſtitutionis vendi amplius nequibant, d. ſua particulari Conſtitutione, loco d. Officii; cujus pretium d. Cardinali, reſtituere ſe obtulerat Collegium Secretariorum eidem Collegio, & Secretariis aſſignavit pretium Officii alterius Secretariatus, ex numero 24. primo loco vacaturi, concedens facultatem Secretariis Officium prædictum vendendi pro pretio, tunc temporis reperibili, & congruo, etiamſi dict. ſumm. ſcut. 5500. pretium ex venditione perceptum, in parva, vel magna ſumma excederet, illudque in uſus, & utilitatem Secretariorum, & Collegii convertendi, ac ulterius privilegia Collegii confirmavit, & proportionatam cautelam eadem denuo conceſſit ſubdens hæc verba: *Volentes & ſtatuentes illa ullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione, pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Ex quorum verborum tenore DD. cenſuerunt reſultare expreſſam voluntatem dicti B. Pontificis, quod in caſu ſuppreſſionis, & extinctionis hujuſmodi Collegii, & Officiorum debeat reſtitui ſingulis Secretariis pretium ab ipſis ſolutum pro officio obtinendo, propterea ad eorum favorem militare ſpecialem, & expreſſam Conſtitutionem Papalem, propter quam recurri non poteſt ad interpretationem, & ſub auditum intellectum, juxta Text. *in l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat.* 3. *l. non aliter, ff. eod.* Rot. *dec.* 589, *n.* 3. coram Card. Seraph.

Nec verbum illud *reſtitutis* viſum eſt poſſe referri ad reſtitutionem illius quantitatis, quam Camera recipit in conceſſione, ſeu venditione officii facta per ipſam, non autem ad illud plus, quod ſolutum fuit reſignantibus ab illis, qui mediante reſignatione a Summo Pontifice admiſſa, acquiſiverunt officia, quia licet verbum *reſtituere*, de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare, juxta Text. *in l. prima, §. eleganter, ff. Depoſ.* Gloſs. *in l. qui uxori, verb. reddi, ff. de aur. & argent. legat. in l. mancipia, verb. avocandum, C. de ſerv. fugit.* Menoch. *conſ.* 1155. *n.* 51. Rot. *deciſ.* 7. *n.* 12. cor. Dunoz. Jun. tamen ſignificat, & accipitur aliquando etiam pro dare, & ſolvere, juxta Text. *in l.* .... *verb. reddendi, ff. de verb. ſignif. cum quidam, ff. de legat.* 2. *leg. heres meus, ff. de legat.* 3. & eleganter relatis juribus, & DD. ac etiam humanioris literaturæ profeſſoribus, exornat, *dec.* 77. *a n.* 12. *ad* 15. coram Arguell. 2

Quod autem hujuſmodi verbum acceptum fuerit in Conſtitutione Piana in ſignificatione ſolvendi, ſeu dandi, deſumebatur, tum ex illis verbis, quibus B. Pius utitur, loquens de ſcutis 5500. auri reſtituendis Card. Medicæo, ibi: *Quodiam Secretarii prædicti, &c. d. ſummam, &c. eidem Cardinali noſtro nomine reſtituere ſe obtulerunt*; & tamen Secretarii, cum nihil a Cardinali recepiſſent, eidem nihil proprie reſtituere tenebantur, tum etiam ex quo B. Pius ſciens officia eſſe venalia, & reſignabilia, & ſic pretium poſſe mutari; ut colligitur ex verbis ejuſdem Conſtitutionis in ea parte in qua aſſignans Secretariis officium vacaturum loco illius conceſſi Cardinali Medicæo, d. Collegio, & Secretariis facultatem illud vendendi pretio perceptibili, & etiam excedente d. ſummam ſcut. 5500. auri, & poſtea conſiderans caſum ſuppreſſionis totum officiorum, generaliter ſtatuit, Collegium ſupprimi, aut extingui non poſſe, niſi prius reſtitutis ſingulis Secretariis, tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis; unde colligitur ipſum non reſpexiſſe ad Cameram, a qua reſtitutio facienda erat de tempore ſuppreſſionis, & extinctionis, ſed ad Secretarios, qui pecunias ſolverant pro emendo officio, quibus tunc facienda erat reſtitutio, indicant verba, *Secretariis tunc viventibus*, dictio enim *tunc*, ſignificat extremitatem temporis, & illud diſpoſitionem reſtringit, Barbol. *d.* 419. *n.* 1. & 7. Rot. *dec.* 87. *n.* 10. coram Ruyas, & oſtendunt etiam alia verba: *pro quibus eos officia emiſſe aut habuiſſe*; nam illa dictio *eos* eſt perſonalis, & refertur ad perſonas ſupra expreſſas Secretariorum tunc viventium, Paſil. *de reſignat. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 6. Menoch. *conſ.* 200. *n.* 3. Barbol. *d.* 393. *n.* 3. & ſic in caſum ſuppreſſionis, & extinctionis Collegii non reſtituerentur ſingulis Secretariis tunc viventibus pecunia ab ipſis ſoluta pro obtinendo officio, ſed duntaxat illud, quod venditum erat, eſſet contra tenorem d. Bullæ Pianæ, quia eiſdem non reſtitueretur integra, & abſque ulla diminutione pecunia, cum integre, & ſine diminutione habere non dicatur ille, qui totum non habet, Menoch. *conſil.* 687. *n.* 34. Rot. *dec.* 300. *verſ. hereditatem, p.* 1. *rec.* cum aliis per Barbol. *d.* 167. *n.* 1. *& ſeqq. ubi n.* 7. dicitur integra pecunia, idest omnis pecunia per Text. *in l. ſi rem alienam la prima, §. omnis, ff. de pignor. act.* & facit Bald. *conſ.* 424. *n.* 1. *lib.* 2. 3 4 5 6

Nec viſum eſt DD. poſſe explicari exempla aliarum ſuppreſſionum, & extinctiones officiorum, tum a Summis Pontificibus, tum ab aliis exteris Principibus factarum, in quibus duntaxat pretium ingreſſum in publicum Ærarium fuit Officialibus reſtitutum, quia inde non poteſt deſumi obſervantia declarativa pro caſu, de quo agitur; nam nullibi cautum erat, quod in illorum extinctione reſtituerentur pecu- 7

nia

nia ab Officialibus ſoluta pro emendo officio, prout in iſtis officiis Secretariatuum ſpecialiter diſpoſitum eſt, per d. Pianam Conſtit. Mandantem Collegium ſupprimi, aut extingui non poſſe, niſi prius reſtitutis realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, quapropter de uno ad alterum nequit inferri, vulgata *l. Papinianus, ff. de minor.* & ubi militat diverſa ratio, diverſa quoque debet militare juris diſpoſitio ad Text. *in l. illum, ff. ad l. Aquil.* Et ita utraque, &c.

NUM. IX.

Diſcurſus contra deciſionem, ad effectum audiendi ſenſum Tribunalium, & Juriſconſultorum, de quibus infra, cum ſubſcriptionibus multorum Juriſconſultorum Neapolitanorum.

ARGUMENTUM.

De ſignificatione verborum *reſtituere*, *reddere*, & *ſolvere*. Officia venalia, & jura vitalitia quomodo ſint in commercio? Lex nova quando dicatur correctoria antiquæ? Donatio, in quo caſu præſumenda, & quando ſit perſonalis? De variis ſpeciebus fiſci, & quando ſit, necne odioſus? Subſcriptiones, & approbationes præſentis diſcurſus trium Advocatorum Neapolis.

SUMMARIUM.

1 *Facti ſeries.*
2 *In claris non intrant quæſtiones.*
3 *Verbum reſtituere non eſt verificabile, niſi in eo, quod alteri ablatum eſt, vel ab eo receptum.*
4 *Quandoque accipitur dare pro, pro ſolvere.*
5 *De differentia inter verbum reſtituere, & verbum reddere, ac ſolvere, ubi de vera, & propria ſignificatione dictorum verborum.*
6 *Verbum reddere magis late patet, quam verbum reſtituere, & de eorum differentia.*
7 *Clarum dicitur illud, quod ſenſu corporeo percipitur, abſque aliqua impropriatione verborum, vel ratiocinio.*
8 *Verba non ſunt impropriandα niſi concurrentibus conjecturis, & præſumptionibus contrariæ voluntatis.*
9 *Actus adſcribitur mandanti, non mandatario.*
10 *Officia venalia, aliaque jura Principis non ſunt in commercio, quoad ſubſtantiam, ſed quoad commoditatem, & quomodo dicantur de reſignante in reſignatarium tranſire, & n. 43.*
11 *Reſignatarius non dicitur obtinere beneficium a reſignante, ſed directe, & immediate a Papa.*
12 *Uſufructuarius non poteſt cedere uſumfructum, quoad ſubſtantiam, ſed tantum quoad commoditatem, niſi accedat conſenſus proprietarii, quo caſu ipſo [illegible] creato novum uſumfructum.*
13 *Quod etiam procedit in penſionibus, aliiſque juribus vitalitiis.*
14 *Verba emiſſe, & habuiſſe, de quibus in Motu proprio, intelliguntur de pecuniis ſolutis Cameræ, non reſignanti.*
15 *Jus redimendi cenſum vitalitium exerceri poteſt pro eodem pretio, quamvis intermedio tempore, etiam cum conſenſu redimere volentis, fuiſſet venditus tertio pro majori pretio.*
16 *Illud, quod [illegible] reſignans [illegible] reſignatario in [illegible] [illegible] [illegible] pretium, ſed præmium reſignationis.*
17 *Concordia reſtringitur ad ea, quæ ſub controverſia vertebant.*
18 *Verba [illegible] non faciunt præſumere partes [illegible] contractum, [illegible] diverſum, & ſeparatum.*
19 *Confirmatio nihil addit de novo, ſed reſtringitur ad limites confirmati, [illegible] quantumvis ampla [illegible].*
20 *Rubrica attenditur ad probationem, vel interpretationem diſpoſitionis.*
21 *Aſſiſtentia juris transfert in adverſarium onus probationis.*
22 *Lex Nova non præſumitur corrigere antiquam, quando eſt de ſe [illegible] operativa.*
23 *Novatio non præſumitur, ſed neceſſe eſt, quod exprimatur.*
24 *Donatio non præſumitur, atque omnis capit. debet intelligi pro ejus excluſione.*
25 *Maxime, quando eſt valde exorbitans, & nulla concurrit cauſa donandi.*
26 *Ex appoſitione, vel omiſſione eorum, quæ ſunt de ſtylo, arguitur voluntas Papæ, quid ve agere intellexerit.*
27 *Papa, qui noluit præjudicare Cameræ in ſumma minori, non eſt præſumendus eidem præjudicare voluiſſe in valde majori, & numer. 39.*
28 *Obligatio reſtituendi damna paſſa, refertur ad damna paſſa de proprio.*
29 *Fiſcus non tenetur ad ſtipulationem, ex qua ſibi emergit læſio enormiſſima.*
30 *Donationes gratuitæ Officiorum futurorum ſunt revocatæ per regulam Cancellariæ 64. & per Conſtitutionem Pauli V. & Urbani VIII.*
31 *Sunt invalidæ, niſi regiſtrentur in Camera, & derogetur regula de jure quæſito non tollendo.*
32 *Donatio gratuita cenſenda eſt perſonalis, & reſtricta ad perſonas cognitas, & benemeritas, non autem ad ignotas, & futuras.*
33 *Maxime ſi fiat ex motivo gratitudinis.*
34 *Et contemplati ſint non donatarii viventes.*
35 *In dubio pronunciandum eſt contra fiſcum.*
36 *De variis ſpeciebus fiſci.*
37 *Contra fiſcum in dubio pronunciandum eſt, quando fovet cauſam lucrativam ratione pœnæ, ſeu ſucceſſionis ad excluſionem illorum de ſanguine.*
38 *Non autem, quando fovet cauſam oneroſam, & correſpectivam, & agit de damno vitando, & recta Ærarii adminiſtratione.*
39 *De variis privilegiis, quæ in iſto poſtremo caſu competunt fiſco.*
40 *Reſpublica, quando agit de damno vitando, eſt magis privilegiata in ſuis bonis, quam ſit mulier in ſua dote.*
41 *Obligatio expreſſa Cameræ reſtituendi idem pretium pro uno Officio facit præſumere, id obſervandum eſſe in cæterorum ſuppreſſione.*
42 *Principes, cum recedunt a contractu de jure non tenentur reſtituere, niſi pretium receptum.*
43 *Officia venalia non ſunt in commercio.*
44 *Princeps qui ea ſupprimit, reſtituit illud pretium, quod habuit.*
45 *S. Pius V. cum demandavit reſtitutionem pecuniarum, ſolum removere ſtuduit ejuſdem reſtitutionis dilationem.*

Collegio Secretariorum Apoſtolicorum, quod tunc ex ſex Officialibus conſtabat, Innocentius VIII. alios 24. 1
adjunxit, quamplura concedendo privilegia, aliquas faciendo notabiles aſſignationes emolumentorum, quorum intuitu ſcut. 62. auri ab eodem Collegio recipit ſub variis legibus illis præſertim ad rem facientibus, quod licet tunc numerus eſſet triginta Officialium, nihilominus reduci deberet ad 24. adeo ut deficientibus antiquis, ſex illorum officia, ſeu loca provideri non poſſent, ſed extincta remanere deberent, quodque ad ejuſdem Collegii ſuppreſſionem deveniri non poſſet, niſi prius integre reſtitutis per Cameram præfatis ſcut. 62. mill. Idque per ſucceſſores Pontifices Alexandrum VI. Julium II. & Leonem X. approbatum, & confirmatum fuit cum ſucceſſione aliorum privilegiorum ad rem non facientium, Cumque ſub S. Pio V. contigiſſet vacatio unius ex præfatis ſex antiquis locis, vel officiis ſupprimendis, Pontifex [illegible] hujus rei ignarus, illud vendidiſſet Cardinali Medices pro pretio ſcut. 5500. auri, atque Collegium recurſum habuiſſet ad eundem Pontificem, hic agnoſcendo veritatem, cum ejus Motu proprio proviſionem d. officii caſſavit, & annulavit, ſed quoniam oportebat reſtituere Cardinali emptori acceptum pretium ſcut. 5500. auri, carebat vero prompta pecunia, ob graves impenſas celeberrimæ claſſis Maritimæ contra Turcas, & Secretarii ſe obtuleſſent pro eo, & ejus nomine, tanquam per ſpeciem mutui, d. pecuniam reſtituere, dummodo pro reimburſatione ſibi daretur in ſolutum officium primo vacaturum, quod pro reperibili pretio etiam majori, vendere poſſent, idcirco in eodem Motu proprio, facta iſta conceſſione, inter alia diſponitur, quod Secretarii d. ſummam accipere poſſent ad cenſum, quodque in eventum non implementi, Camera teneatur ad ſolvendum d. ſumm. ſcut. 5500. auri una cum damnis, & intereſſe paſſis declarando, ita inter ipſum Pontificem, & Sedem Apoſtolicam, ex una; & Collegium ex

altera

altera partibus conventum eſſe, quodque dictus Motus proprius vim initi, & ſtipulati contractus habere deberet.

Hactenus circa d. officium, vel reſpective pretium, ſuper quo erat controverſia, & ſuper quo principaliter conventio inita fuit, poſtmodum per novam periodum novæ orationis, novæque, ac diverſæ diſpoſitionis inchoativam ex verſ. *Ab hac*, ſubjungit Pontifex, quod volens amplioris favoris gratia Collegium proſequi, ut ea, quæ per Prædeceſſores conceſſa fuerunt, firmiter ſubſiſtant, ideirco omnia per d. Prædeceſſores conceſſa, quatenus Concilii Trident. decretis non adverſentur, confirmat, & approbat, & propotiori cautela de novo concedi: *Volens* (ſunt verba præciſa) *d. privilegia ullo unquam tempore alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eorum officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*: Cumque in Cedula hujus Motus proprii concedatur Secretariis facultas explicandi deſuper unam, vel plures literas in forma Brevis, idcirco ex tunc illi curarunt expedire duo Brevia, unum ſuper d. parte, concurrente reſtitutione ſcut. 5500. ad effectum illos ſumendi ad cenſum, & alterum ſeparatum ſuper ſecunda parte, continente confirmationem privilegiorum, atque huic ſecundo, impreſſo ex tunc in quodam libro, data fuit inſcriptio, quod eſſet Confirmatio privilegiorum.

Cum autem Sanctiſſimus Dominus Noſter Innocentius XI. ex juſtiſſimis cauſis publicam utilitatem, ac neceſſitatem concernentibus, Collegium præfatum extinguere, ac ſupprimere decreviſſet, plures autem exortæ forent dubitationes ſuper reſtitutione pretii facienda officiorum poſſeſſoribus, idcirco in Motu proprio d. ſuppreſſionis mandavit, quod prompte per Cameram eis reſtitui deberent illæ pecuniæ, quas conſtaret ad eandem obveniſſe, prout jam ſecutum fuit, pro eo vero pluris, quod per eoſdem Officiales ſolutum fuit reſignantibus pretium, prout de jure decidendum commiſit judicio Rotæ, a qua coram Decano dato dubio, an, & quale pretium reſtituendum ſit ſub die 26. Junii præteriti, prodiit reſolutio reſtituendum eſſe totum id, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem ſui officii, ex unico fundamento præfatæ Conſtitutionis in verbis ſupra regiſtratis, quaſi quod ita expreſſe, ac in verbis ita ſtatuatur, adeout intret vulgaris regula Text. *in l. ille, aut ille, ff. de l.* 3. quod in claris, & expreſſis non intrant quæſtiones, & argumenta, ut ex deciſione deſuper edita, quæ datur annexa, ideoque videndum eſt, an dicta reſolutio ſubſiſtat, necne.

Pro methodica veritatis indagine, duæ videntur efformandæ inſpectiones, una procedendo cum præfati Piani
2 Motus proprii litera, ſeu verbis, ut facit deciſio; & altera procedendo cum ejuſdem Motus proprii juridica interpretatione.

Quoad primam partem, verba in eorum, tam naturali, & grammaticali, quam legali ſignificatione aſſiſtunt Cameræ, ut non teneatur ad reſtituendum, niſi id, quod recepit, quoniam verbum *reſtituere*, non eſt verificabile, niſi in eo, quod alteri ablatum eſt, vel ab eo acceptum, non autem in eo, quod nec ablatum, nec habitum fuit, ut expreſſe
3 probant quamplura jura literalia, *l. reſtituere* 35. *&* 75. *de verb. ſignif. l.* 1. *§. eleganter, ff. depoſ.* cum concord. per Rebuff. *in d. l.* 75. & Menoch. *conſ.* 1155. *n.* 51. *& ſeqq.* Et docet ipſe diſcurſus univerſalis, & communis loquendi uſus.

Admittit deciſio hanc regulam, ſed reſpondet, quod quan-
4 doque accipitur pro dare, vel ſolvere, juxta ibi allegatas auctoritates; *l. verb. reddendi, ff. de verb. ſignif.* cum concord. per Rot. apud Arguell. *dec.* 77. *an.* 12. *ad* 15.

Verum in hoc ſolemniter æquivocatur, quoniam verum eſt aſſumptum, de quo in mox allegata Rotæ deciſione cor. Arguell. & in juribus, ac auctoritatibus ibi recenſitis, ſed æquivocum eſt in applicatione, pro qua bene facienda, & diluendis æquivocis, reflectendum eſt ad differentiam, quæ cognoſcitur inter verbum *reſtituere*, & verbum *reddere*, ac
5 etiam ad ſignificationem verbi *ſolvere*. In vera ſiquidem ac ſtricta, tam legali, quam grammaticali ſignificatione, verbum *reſtituere*, verificatur ſolum in rebus, quæ conſiſtunt in ſpecie; Verbum autem *ſolvere*, verificatur in rebus, quæ conſiſtunt in genere, in quo recipiunt functionem, ſemper tamen cum præſuppoſito debiti, & obligationis reſtituendi, vel ſolvendi domino, vel creditori id, quod receptum eſt, & habetur in manibus de alieno, unde licite, retineri non poteſt: ut puta exemplificando ſi, quis licite, & ſine delicto ex cauſa commodati, vel depoſiti, ſeu locationis, & ſimilis, aut illicite ex ſpolio, & violentia detinet domum, prædium, equum, veſtem, vel aliam rem alterius, intrat verbum *reſtituere*, non autem verbum *ſolvere*, quoniam iſtud non verificatur, niſi in rebus conſiſtentibus in genere, in quo recipiunt functionem, puta in pecunia, tritico, vino, oleo, & ſimilibus ſemper tamen, quod actus fiat per debitorem, vel obligatum reſtituendi, vel reſpective ſolvendi, ubi vero ſive agitur de ſpecie, ſive de genere, aliquid datur ſine obligatione, de proprio, ex liberalitate, non dicitur *reſtitui* vel *ſolvi*, ſed dicitur concedi, elargiri, donari, &c. onde propterea de facili conceditur elocutionis impropriatio, quod in reſtitutione ſpeciem ex obligatione adhibeatur verbum *ſolvi*, & in ſolvente pecuniam, vel aliud genus adhibeatur verbum *reſtitui*, ſeu *reddi*, & hic eſt caſus, de quo in d. deciſione Rotæ cor. Arguell. quod in ſubſtantia aderat debitum, ſola vero quæſtio erat, an reddenda eſſet ſpecies, vel ſolvenda eſſet quantitas, non autem, ut ſive verbum reſtituere, ſive verbum reddere, aut verbum ſolvere eſſet adaptabile illi, qui nihil recepit, nullamque habet reſtituendi, vel reddendi, ſive ſolvendi obligationem, quoniam licet, quando donator, vel mutuator, aut deponens commodat, vel deponit (ſive mutuat) de facto dicatur reſtituere, vel ſolvere, attamen iſta eſt vulgaris, & impropria locutio, non autem legalis, vel grammaticalis.

Verbum vero *reddere*, latius patet, quoniam non ſolum 6
eſt aptum ſignificare idem, quod ſignificat verbum *reſtituere*, ſeu verbum *ſolvere*, quorum utrumque ſemper præſupponit debitum, ſed etiam eſt aptum denotare idem; ac verbum *dare*, vel *donare*, ut frequenter iſtud verbum practicatur in ſacra pagina in Deo, qui nullam habet obligationem erga homines, ſed totum concedit ex gratia, ibi: *redde mihi lætitiam ſalutaris tui*, & ibi: *reddidit mercedem Sanctorum ſuorum*, cum mille ſimilibus paſſibus, vel locis, qui cumulari de facili poſſunt, & ſic magna differentia eſt inter verbum *reſtituere*, & verbum *reddere*, atque impropriatio verbi reſtituere in verbum ſolvere ſemper præſupponit debitum reſtituendi, vel ſolvendi alienum, quod habentur in manibus, ſecus autem in verbo *reddere*; *d. l. verborum reddendi, de verb. ſignif.* Rebuff. *ibid. & in dict. l. reſtituere* 75. *eod. tit.* Grat. *dec.* 47. *n.* 5. *&* 6. Andreol. *contr.* 45. *n.* 12.

Et nihilominus ſi procedendum eſt ad impropriationem,
ergo non bene dicitur, quod textus adeo expreſſa, & clara, 7
ut intret regula text. *in l. ille, aut ille*, quoniam clarum, & expreſſum dicitur ſolum id, quod patet oculis corporeis, atque ſolo ſenſu corporeo percipitur, abſque aliqua impropriatione, vel ratiocinio, aliiſque operatione intellectus, non autem illa accedente, Tiraq. *ad l. boves, glosſ.* 1. *num.* 174. Rota apud Bich. *dec.* 612. *n.* 16. *ubi concordantes*.

Præterea, ut patet ex eadem deciſione coram Arguell. &
concordantibus ibidem allegatis, ad dict. verborum impro- 8
priationem, tanquam per limitationem regulæ, non devenitur, niſi quando ita ſuadeant facti circumſtantiæ, ac diverſæ voluntatis argumenta, præſumptiones, & conjecturæ, ita famulando ſubſtantiæ veritatis potius, quam verborum cortici, & grammaticali, ſeu literali ſignificationi, quia debitum aderat in ſubſtantia, quod nullatenus dici poteſt in caſu, de quo agitur, quoniam ex d. Motu proprio nullum colligi videtur argumentum, vel probatio, quod Pontifex improprie loqui voluerit, ac demandare reſtitutionem non accepti tanquam per gratuitam elargitionem, ſed potius clare convincitur contrarium, quoniam per ſex vices adhibetur iſtud verbum *reſtituere*, tamen in aliis quinque præcedentibus ſemper adhibetur juxta propriam, & naturalem ſignificationem reſtituendi id, quod habitum fuerat, & tanquam alienum retineri non poterat, ut ad evidentiam probat contextus totius cedulæ Motus proprii.

Et licet in deciſione ponderetur, quod bis Pontifex adhibeat iſtud verbum improprie, occaſione dicendi, quod Secretarii volebant reſtituere Cardinali Mediceo ſcutor. 5500. quos ipſi non habuerant, ſed habuerat ipſe Papa; Attamen id mirifice retorquetur, atque aperte probat fallaciam, quodque Papa adhibere voluerit iſtud verbum in ejus vera, propria, & naturali ſignificatione, quoniam recte ſciens, quod illud non congrueret Secretariis, qui nihil habuerant a Cardinali Mediceo, ſed competeret ipſi Papæ, qui ſummam prædictam a præfato Cardinali habuerat, prudenter, ac myſterioſe utraque vice, poſt verbum reſtituere, adjecit illa verba *pro nobis*, *& nomine noſtro*, & ſic in effectu ipſe Papa reſtituebat acceptum per manus mutuatoris, tanquam ejus
Mandatarii, & negotiorum geſtoris, eo modo, quo in dies 9
Principes, & Magnates, ac viri nobiles, & negotiatores, ſolutiones faciunt eorum creditoribus per manus famulorum,

rum, vel protonotariorum, ſive inſtrumentum, aliorumque mandatariorum, adeout aliqua mirandi occaſio forte ſubeſſe videatur, quod iſta conſideratio in Deciſione fiat, dum ad evidentiam comprobat contrarium.

Demum quoad iſtam primam inſpectionem verbalem, pro ulteriori comprobatione præmiſſorum, reflectendum eſt, quod alia verba ſubſequentia. *Scilicet pecuniis, pro quibus eorum officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit* referri legaliter non poſſunt, nec debent, niſi ad pecunias ſolutas Cameræ, a qua, & non ab aliis officia emi, & haberi dicuntur, nullatenus vero dicta verba congruunt privatis reſignantibus, atque ad hoc attente reflectendum videtur, quoniam ſi loqui volumus more Doctorum, & per veros terminos, ac propoſitiones legales, iſta res remanet omnino plana ad favorem Cameræ.

10 Pro iſtius aſſumpti comparatione reflectendum eſt ad certum, & ibique receptum principium, quod iſta officia venalia, aliaque ſimilia jura Principis, vel Reipublicæ, non ſunt in privato commercio, quoad ſubſtantiam, & quoad tranſlationem de uno in alterum, cum ſolum in commercio ſit eorum commoditas, firma remanente ſubſtantia in perſona Officialis cedentis, quæ pro vacatione attenditur, quoties non accedat Principis beneplacitum, in cujus caſu reſignatio, quæ fit per officii poſſeſſorem, aliud non operatur, niſi extinctionem proprii juris, ita tollendo ſe de medio, ac faciendo ſe mortuum, ut proinde ſequi dicatur vacatio, atque officium, tanquam vacans, ex integro per Principem concedatur reſignatario, & ſic reſignans eſt ſolum medium, vel occaſio, nunquam vero ipſe dici poteſt venditor, vel conceſſor, neque quod ab eo reſignatarius emiſſe, vel habuiſſe dicatur. Eatenus autem pretium conventum ſolvitur reſignanti, non autem Principi, quia cum hic ſemel pretium habuerit, juſtum, & rationabile non eſt, ut illud duplicatum recipiat, ſtante facultate concesſa reſignan-
11 di, dum ita eſſet locupletari cum aliena jactura, in reliquis autem adamuſſim in hoc procedunt ea, quæ habemus in reſignationibus bonorum Eccleſiaſticorum, quoniam reſignatarius non dicitur habere beneficium a reſignante, quamvis cum conſenſu Papæ aliquam pecuniarum ſummam ei ſolvat pro extinctione penſionis reſervatæ, vel reſervandæ, ſed dicitur directe, ac immediate obtinere a Papa, S leg. & *alii relati in theatr. lib. 2. de regal. diſc. 4. & 16. & in aliis pluribus*, cum ſit principium indubitatum.

12 Itaque non eſt ſpeciale in officiis, & aliis juribus cum Principe, eo quia ſint de regalibus, ut aliqui male opinantur, rerum principia non perſcrutantes, ſed generaliter in terminis juris communis procedit in omnibus juribus vitalitiis, quando agitur de tranſlatione juris de una perſona in alteram, ut præcipue habemus in jure diſpoſitum in uſufructu, a quo ex identitate rationis arguere licet ad cenſus vitalitios, & ad emptiones bonorum ad vitam, quoniam uſufructuarius, abſque conſenſu proprietarii, non poteſt vendere, vel cedere uſumfructum alteri, quoad ſubſtantiam, ſed ſolum poteſt vendere, vel cedere commoditatem, quæ redolet ſimplex mandatum ad exigendum, durante vita cedentis, ex cujus perſona regulatur uſusfructus extinctio, vel ceſſatio, quando vero accedit proprietarii conſenſus, ille operari dicitur extinctionem prioris uſusfructus in perſona cedentis, & novam ex integro creationem alterius uſusfructus in perſona ceſſionarii, ex qua vacatio regulatur, adeout proprietarius, conſentiendo mutationi perſonæ, ita emere dicatur aleam, quæ poteſt æque ſe habere ad lucrum, & ad damnum, quia poteſt tranſlatarius decedere ante transferentem,
13 Rota late, & magiſtraliter apud Merlin. *dec. 843. cum concordantib. in theatr. l. 6. de dote, diſc. 148. ex num. 3. & ex profeſſ.* idemque paſſim habemus in tranſlationibus penſionum Eccleſiaſticarum, & in cenſibus, aliiſque contractibus vitalitiis, & ſic ad rem noſtram illa verba *emiſſe, & habuiſſe*, ſi dicere volumus, quod Papa bene, & legaliter tanquam peritus, non autem tanquam idiota locutus fuerit, nullo
14 modo referri poſſunt ad reſignantes, ſed ad Papam, & ad Cameram, unde de conſequenti, pecuniæ pro quibus officia emi, vel haberi dicuntur, ſunt illæ, quæ ſolvuntur Papæ, & Cameræ tanquam venditori, & conceſſori, non autem illæ plures, quæ ſolvuntur reſignanti tanquam donati-
15 vum, & recognitio reſignationis.

Ponamus itaque, quod imponatur cenſus vitalitius, cum facultate redimendi, per Titium ad favorem Sempronii, vel quod cum eodem jure redimendi Titius vendat Sempronio prædium ad vitam, vel prædii uſumfructum, pretio ſcutor. mille, ubi vero Cajus acquireret illum cenſum, vel illum uſumfructum, atque pro obtinenda ejus ceſſione, ultra mille ſolvat Sempronio emptori alia centum, vel centum, ſive plus, Titius autem venditor, vel impoſitor cenſus morem utique gerendo, cujus conſenſum præbeat, utique in caſu, quo velit exercere redimendi facultatem, ad aliud teneri non debet, niſi ad mille, quæ recipit, iſtæque, quoad ipſum, 16
ſunt pecuniæ, pro quibus illud jus emptum, vel habitum fuit, reliquum vero eſt præmium, vel donativum, quod reſignatarius fecit reſignanti, ad hoc, ut illum poneret in locum ſuum, atque reſignatarius percipere debet primum pretium ſolutum venditori per reſignantem, tanquam ejus ceſſionarius, & ſubrogatus in ejus locum, iſtique videntur veri, ac proprii termini quæſtionis, de qua agitur. Et per conſequens, ſi attendere volumus verba eo modo, quo in propria, & vera, tam legali, quam naturali ſignificatione attendi debent, iſta aſſiſtunt Cameræ, cui potius congruere videtur d. regula Textus in *leg. ille, aut ille*, quam vere mirandum eſt adductam fuiſſe in contrarium, ita male redarguendo Cameræ defenſores, & conſiliarios, vel de aperta ineptia, & fatuitate non intelligendi verba clara, & expreſſa, vel de manifeſta calumnia, aſſumendo, & ſuſtinendo litem in re adeo clara, expreſſa, & literali, quod intret d. regula Text. *in l. ille, aut ille*.

Iſta ſufficere, & abundare videntur pro impugnatione deciſionis, abſque neceſſitate aſſumendi aliam inſpectionem ſuper judicii intelligentia, vel interpretatione, ſive operatione d. Motus proprii Piani, verum ad ſuperabundantiam aſſumendo iſtam inſpectionem, ex illa clarum quoque eſſet bonum jus Cameræ, quamvis juxta ſenſum deciſionis verba ſibi obſtarent.

Aliud autem dignoſcendum, reflectendum eſt ad totum contextum præfati Motus proprii, qui integre, & per extenſum, non autem per particulas conſiderari debet. Attento ſiquidem ejus contextu, juxta facti ſeriem, cum myſterio diſtincte ſuperius enarratam, illa conventio inter Papam, & Secretarios in ſubſtantia principaliter continet concordiam inter eos initam ſuper illo officio vacato, & vendito per Papam, qui vendere non poterat, idque dedit occaſionem illi controverſiæ, quæ cum ea conventione ſopita fuit, ideoque intrat dilemma. Aut dicimus, quod totus Motus proprius, etiam in §. *Ad hæc*, in quo continentur verba ſuperius regiſtrata, in quibus ſe fundat deciſio, continet unicam diſpoſitionem individuam, ut dicimus, aut quod continet duas partes, ac diſpoſitiones diverſas, ac ſeparatas, unam ſcil. ſuper d. concordia ab initio uſque ad, §. *Ad hæc*, & alteram confirmationem privilegiorum, a dicto §. *Ad hæc*, uſque ad finem.

Si dicimus juxta primam partem dilemmatis, quod ſit 17
unica, individua, & correſpectiva diſpoſitio, tunc d. verba nullatenus facere poſſunt illam operationem, quæ in deciſione præſupponitur, quoniam de natura concordiæ eſt, ut reſtringatur ad ea, quæ erant in controverſia; Unde propterea quæcunque verba, quantumvis ampla, & effrenata, quæ in ea adjiciuntur, ſtant famulative, & ultra non operantur, niſi quando conſtet de partium voluntate, in dubio non præſumenda, faciendi alium actum, vel contractum a concordia diverſum, & ſeparatum, late Rota ap. Merlin. *dec. 17.* apud Gregor. *dec. 158. deciſ. 1211. ex n. 28. p. 11. rec. cum concord. in theatr. lib. 1. de feud. diſc. 47. nu. 8. & 11.* & alibi pluries, quia eſt principium certum. Ideoque cum quæſtio, quæ conventionis cauſam dedit, eſſet ſolum ſuper uno officio, ejuſque pretio ſcutor. 5500. utique ultra egredi non poteſt, neque alium operari effectum, adeo exorbitantem, adeoque Cameræ læſivum, & præjudiciale in ſumma ſcut. 150. mil. circiter, atque alias eſſet dare, quod pro mutuo ſcutor. 5500. quod Secretarii fecerunt Pontifici, reportaſſent adeo magnum, & ingens lucrum, unde reſultaret vel maxima, & nunquam audita uſura etiam inter Judæos, vel maxima, & pluſquam enormiſſima læſio.

Aut dicimus, ut verius dicendum videtur, quod d. Mo- 18
tus proprius contineat duas partes omnino diverſas, ac diſtinctas, primam ſcil. ab initio uſque ad §. *Ad hæc*, ſuper concordia, & contractu correſpectivo, circa reintegrationem ſcutorum 5500. Et alteram a d. §. *Ad hæc*, uſque ad finem, in qua continetur mera gratia ſuper confirmatione privilegiorum, & tunc quatenus pertinet ad hanc ſecundam partem, verba in facti ſerie regiſtrata, in qua totum eſt deciſionis fundamentum, eatenus attendi debent, ſuamque faciunt operationem, quatenus ibidem diſponatur in confirmatione privilegiis Innocentii VIII. Alexandri VI. Julii II. 19
& Leonis Decimi, ex certo, & recepto juris principio, quod de natura confirmationis eſt nihil de novo inducere, ſed reſtringi ad limites confirmati, adeout verba, quantumvis

tumvis ampla, ſtent famulative pro majori firmitate actus ſed ultro non progrediatur, quoties non conſtet de voluntate faciendi omnino novam, ac diverſam conceſſionem, *c. 1. de confirm. util. vel inutil.* Rota *dec.* 293. *n.* 13. *p.* 11. *rec. cum concord. in theatr. lib.* 1. *de feud. diſc.* 61. *n.* 11.

Quod autem d. ſecunda pars ſit diverſa, & contineat ſolum confirmationem, patet non ſolum ex omnino nova periodo, novæ Orationis inchoativa, ſed etiam quia in prima parte Pontifex profitetur procedere per viam contractus & conventionis, in hac vero ſecunda parte profitetur procedere per viam gratiæ. Ac etiam comprobat obſervantia ipſorum Secretariorum, qui ſuper hac ſecunda parte expedierunt literas in forma Brevis ad partem, eique inſcripſerunt Rubricam Confirmationis privilegiorum; Rubrica

20 enim attenditur ad probationem, vel interpretationem, Gloſs. *in l. unic. cap. ne liceat* 3. *provocare*, *cum concord.* ap. Royas *dec.* 359. *num.* 74. *Firmana ſucceſſionis* 14. *Martii* 1664. Bevil. *& ſæpius*.

Quodque non adſit voluntas faciendi novationem, & concedendi de novo id, quod non continetur in privilegiis confirmatis, ſufficeret negare, donec talis voluntas probetur, cum Cameræ aſſiſtat præfata juris regula, quæ ad ejus

21 naturam transfert onus probationis in alteram partem; Et tamen conſtat de negativa ex pluribus, quæ ſimul juncta ponunt rem in claris. Primo, quoniam ita corrigeretur lex fundamentalis Innocentii VIII. præcipientis, quod in caſu ſuppreſſionis Collegii, Camera deberet reſtituere ſolum acceptos ſcutos auri 6200. Juris autem regula certa, & vulgaris eſt quod legum correctio non eſt præſumenda, niſi probetur quoties nova lex in aliquo remanet operativa, adeo ut omnino fatua, & inutilis dici non valeat: *Legum correctio non eſt præſumenda, omniſque intellectus capiendus pro excluſione*, Roman. *conſil.* 57. *n.* 1. *& ſeq.* Men. *conſ.* 1060. *n.* 87. 88. Altograd. *conſ.* 83. n. 83. *lib.* 1. Secundo, ob aliam

22 volgarem regulam, quod novatio non præſumitur, neque danda eſt, niſi expreſſe dicatur: *Novatio non præſumitur*,

23 *l. fin. cap. de nov.* late Capyc. Latr. *conſult.* 120. n. 39. *& ſeq.* Rot. *dec.* 252. *p.* 12. *dec.* 264. *n.* 3. *p.* 16. *rec.*

24 Tertio, quia id importaret ingentem donationem, ſine cauſa cum maxima Cameræ læſione; Regula vero juris pariter certa, & vulgaris eſt, quod donatio non præſumitur, niſi probetur, omniſque intellectus capiendus eſt pro ejus excluſione, Tiraq. *in l. nunquam*, *verb. donatore largitur*, *n.* 206. *& ſeqq.* Rota vero ap. Cavaler. *dec.* 603. *dec.* 41. *n.* 2. *& ſeqq. p.* 9. *rec.* Idque ſi procedit in omni privato, qui habet liberam poteſtatem donandi, & projiciendi ejus bona, multo magis dicendum eſt in adeo Sancto Pontifice, quod in illis anguſtiis, in quibus Camera reperiebatur, ut idem Motus proprius comprobat, hanc adeo exorbitantem, & præjudicialem donationem, ſine aliqua cauſa facere voluerit.

25 Quarto, quoniam adeo Pontifex circumſpectus eſſe voluit non innovandi, atque non faciendi rem exorbitantem quod in confirmatione adjecit præſervativam, dummodo privilegia, quæ confirmantur, non ſint contraria decretis Concilii Trid. medio tempore ſuperventi; Ideoque multo minus dicendum eſt, quod hanc adeo exorbitantem, & læſivam innovationem facere voluerit, ſine aliqua juſta cauſa, nulloque impellente rationabili motivo.

Quinto quoniam in donationibus, & gratiis Cameræ

26 præjudicialibus, ſtylus eſt derogandi aliquibus Conſtitutionibus, illis præſertim Pauli II. ſuper prohibita alienatione bonorum Eccleſiæ, ac etiam derogandi regulæ de jure tertii quæſito non tollendo, & Conſtitutioni Pii V. de regiſtrandis, vel quod ſolet iſta adimpleri cum regiſtratione in Camera, quæ omnia neglecta fuerunt contra rerum veriſimilitudinem, ſignum clarum, quod Papa nunquam ad id cogitavit, ex ſtylo namque arguitur voluntas Papæ, & an facere voluerit actum uno modo, vel altero, Mantic. *dec.* 214. Greg. *& Aden. deciſ.* 150. Barat. *& Aden. dec. dec.* 510. *dec.* 25. *p.* 10. *rec. cum concord. Theatr. lib.* 12. *de Benef. diſc.* 23. *n.* 6. *& ſæpius*.

Et ſexto omnium clarius, quoniam expreſſe conſideravit

27 Pontifex, quod officium primo vacaturum Collegio aſſignatum, poſſet vendi multo pluris ultra ſummam ſcutor. 5500. & tamen in caſu inobſervantiæ, vel in effectuationis noluit obligare Cameram ad totum id, pro quo Officium venditum eſſet, ſeu vendi potuiſſet, ſed ſolum ad reſtituendum id, quod per ipſum Papam acceptum fuerat in dicta ſumma ſcutor. 5500. Ideoque multo minus dicendum eſt quod obligare voluerit Cameram ad id, quod in deciſione firmatur; Illudque eſt argumentum clarum, & inſolubile, quod propterea in deciſione ſub ſilentio involvitur, cui reſponderi non poteſt.

Et quamvis præſupponatur per aliquos motivari, quod 28

in dicto caſu inobſervantiæ non ſolum demandetur reſtitutio ſcutor. 5500. ſed etiam damnorum, & intereſſe, quaſi quod veniat etiam augmentum pretii. Attamen iſtud motivum vere nulla conſideratione dignum eſt, dupliciter, quoniam non dicitur de damnis, & intereſſe ſimpliciter, & in genere, ſed de damnis, & intereſſe paſſis, illud enim verbum *paſſis*; non eſt reſcribile, niſi ad damnum paſſum de proprio, quod attento contextu Motus proprii, vere, & proprie congruit fructibus ſolutis pro cenſu imponendo per Collegium pro d. ſumma, ut prompte reſtitui poſſet Cardinali, alias enim fatua fuiſſet licentiarum expreſſione ſummæ certæ, ut ad ſenſum. Et ſecundo, quia in omnem caſum, quicunque intellectus his verbis tribuatur, reſtringitur ad illud unicum officium, & quatenus effectuaretur aſſignatio, ideoque ultra non extenditur, cum in ſtipulationibus ſtrictiſſima fiat interpretatio, & non detur extenſio, juxta nimia vulgata principia. Vel eſſet læſio pluſquam enormiſſima, & omnino intolerabilis, quæ redoleret ma-

gnam pœnam, ad quam, licet ſtipulatam, fiſcus non tene- 29

tur, *l. ſi Procurator. ſupra*, *ff. de jure fiſci*, Parif. *conſ.* 101. *n.* 54. *lib.* 1. Maugil. *de evict. p.* 181. *n.* 28. *&* 29.

In omnem caſum iſta diſpoſitio importaret abſque dubio

mere gratuitam largitatem, ac donationem, ideoque unum 30

de duobus pernecеſſe dicendum eſt, vel ſcil. quod iſta futurorum officiorum, eorumque pretii donatio cadat ſub regula Cancellariæ 64. revocatoria hujuſmodi conceſſionum, & ſub Conſtitution. revocatoria Pauli V. vel ſub altera magis lata, & effrænata Conſtitutione revocatoria Urbani VIII.

Sive quod invalida dicenda ſit ex defectu reſignationis in 31

Camera, juxta Conſtitut. Pii IV. cui Motu proprio non eſt derogatum, ac etiam ex regula Cancellariæ, *de Jur. Tertii quæſito non tollendo*, cui pariter non eſt derogatum.

Vel quod dicenda veniat donatio mere perſonalis facta

Secretariis illius temporis, a quibus Pontifex gratum offi- 32

cium recipiebat; Idque comprobant tres demonſtrationes, Prima, quia niſi demus irrationabilem, ac ſtultam prodigalitatem, donationes non fiunt niſi erga perſonas gratas, & benemeritas, quales erant illi Secretarii, non autem hodierni poſt ſæculum. Secundo, quia Pontifex expreſſe pro-

fitetur ſe induci ad conceſſionem hujus gratiæ ex motivo 33

gratitudinis, ibi: *Nos econtra promptam Secretariorum voluntatem agnoſcentes, eamque gratam, ut par eſt, habentes, meritoque in Domino commendantes*, *&c.* Et tertio ob illa verba, *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, eſſet namque iſta impropria elocutio, ſi de omnibus etiam futuris Papa intelligere voluiſſet, quoniam ſufficiebat dicere *Secretariis* ſimpliciter, cum pernecеſſe præſupponantur viventes, quia mortui non poſſunt eſſe Secretarii, ſed dicitur, tunc viventibus, hoc eſt illis ſecum contrahentibus, qui de tempore ſuppreſſionis ſupervíverent, & ex tamen, conſiderando iſtas tres ponderationes ſimul junctas, & unitim.

Motivatum quoque præſupponitur per aliquos ex Domi-

nis, vel per alios, quod ſufficeret caſum eſſe dubium, ut in 34

dubio reſpondendum veniat contra Fiſcum, ex vulgari d. Plinii ad Trajanum, quod *ſub bono Principe cauſa Fiſci mala eſt*, Verum reſpondetur, quod ex præmiſſis, non ſumus in dubio, ſed in claris pro Camera; Et nihilominus ubi dici poſſet, quod eſſemus in dubio, adhuc id de directo adverſatur fundamento deciſionis, quod res adeo clara ſit, ut intret regula Textus *in l. ille*, *aut ille*, quod eſt de directo contrarium caſui dubio, in quo magis pro uno, quam pro altero, ratione majoris aſſiſtentiæ, & æquitatis reſponderi debeat.

Et ulterius in hoc manifeſtum adeſt æquivocum, non qui- 35

dem in ipſa propoſitione, ſed in ejus mala applicatione, pro qua dignoſcenda, reflectendum eſt, quod tres habemus in jure Fiſci ſpecies, quarum prima eſt odibilis, & pœnalis in caſu proſcriptionum, ſeu confiſcationum, & pœnarum, ac mulctarum ex cauſa criminis. Altera eſt non pœnalis, ſed adhuc odioſa, licet non tanti, quia Fiſcus favet cauſam lucrativam in excluſionem illorum de ſanguine, quæ verificatur in bonis vacantibus morientium ab inteſtato, nullis relictis conjunctis intra decimum gradum, & tertia eſt fiſci contrahentis, & foventis cauſam oneroſam, & correſpectivam, adeout ad inſtar cujuslibet privati contendat de damno vitando, & de recta adminiſtratione publici ærarii.

In primis duabus ſpeciebus adaptari poteſt aſſumptum, 36

atque in his terminis proprie loquuntur ejuſdem aſſumpti Auctores, *L. non puto*, *ff. de jure fiſci cum concord.* ap. Ganaver.

naver. *dec.* 1. *n.* 121. *& per tot.* Peregr. *de jur. fiſci*, *lib.* 4. *tit.* 8. *n.* 12. Alfar. *de officio fiſci*, *gloſ.* 16. *privil.* 26. *num.* 14. *& ſeqq.* Fajard. *alleg. fiſc.* 9. *n.* 280. *& ſeqq.* nullatenus vero in
37 tertia ſpecie, in qua error prorſus clarus, & manifeſtus eſt id aſſerere, quoniam potius fiſcus eſt magis favorabilis, & privilegiatus, quam ſint perſonæ privatæ, dum potitur multis privilegiis, favoribus, & collectis per Peregrinum, Alphatum, Larream, & alios de fiſcali materia tractatores, & præſertim quod gaudet privilegio hypothecæ tacitæ, & altero privilegio potioritatis adverſus anteriores, etiam hypothecarios, in bonis poſtea acquiſitis, atque habet æqualem concurſum cum dote, aliiſque creditoribus privilegiatis, cum aliis pleriſque privilegiis, quibus non gaudet fiſcus, quando fovet cauſam lucrativam, juxta primam, & ſecundam ſpeciem, unde de facto pro communi uſu loquendi Curiæ Romanæ, & aliarum Curiarum, contradiſtingui ſolent fiſcus, & Camera, ideoque habemus contradiſtinctos Procuratorem fiſcalem, & Commiſſarium Cameræ, atque Advocatus adhibet eandem contradiſtinctionem, quoniam ſe ſubſcribit, & intitulat fiſci, & Cameræ Advocat. quaſi quod pretioſum vocabulum fiſci complectatur fiſcum pœnalem, & odioſum, alterum vero vocabulum Cameræ complectatur publicum Ærarium, cui merito privilegia, & favores competunt, quoniam reſpublica, utpote complexiva pupillorum, infantium, amentium, virgioum, viduarum, aliarumque miſerabilium perſonarum, 41
jure pupillorum, aliorumque miſerabilium cenſenda eſt, atque effectus Reipublicę dicuntur dos ipſius, quæ fingitur ſponſa Principis pro ſuſtinendis publicis oneribus politici matrimonii, ideoque magis privilegiata eſſe debet, quam privata mulier in ejus dote, quando tractat de damno vitando, ſecus autem quando, de lucro captando, ut in privatis mulieribus ſtatutum eſt in jure.

Et hæc quoad Pianam diſpoſitionem. Quid vero, ea ſecluſa dicendum ſit, eſt extra punctum, dum nunc ſtricte agitur de ſubſiſtentia fundamenti deciſionis, ideoque alteri inſpectioni id reſervandum venit.

J. B. D. L.

Subſcriptiones Dominorum Franciſci de Andrea, & Friderici Cavalerii Juriſtenſultorum Neapolitanorum.

38 Attente perpenſis verbis Conſtitutionis B. Pii, & rationibus adductis per Rotam in ſua deciſione, nullus recognoſcere valuit, fuiſſe conſideratum caſum, de quo ad præſens agitur; ſcil. fore, ut Officia ab iis Secretariis, quibuſcum tunc contrahebatur, eſſent aliis vendenda, itaut ſuppreſſio facienda eſſet cum novis emptoribus. Idem enim fuit conſideratum ſolum reſpectu primi Officii vacaturi, quod concedebatur Collegio pro pretio ſcutor. 5500. quamvis ex illius venditione majus pretium Collegium eſſet acceptatum. Et tamen cum etiam in caſu, quo ſucceſſores Pontifices noluiſſent ſtare contractui, non ad aliud cameram obligare voluerit Pontifex, quam ad reſtitutionem eorundem ſcutorum 5500. una cum intereſſe; Non vero ad pretium, quod ex illius Officii venditione collegium potuiſſet acquirere. Non video probabilem rationem, cur dicere debeamus Pium, reſpectu aliorum Officiorum, quoniam intuitu nullius inibatur contractus, voluiſſet obligare Cameram in caſum ſuppreſſionis, ad reddendum pretium longe majus, quam quod fuiſſet acceptum. Quin potius Pontificis mentem in clauſula de reſtituendo pretio in caſum reſtitutionis, non aliam fuiſſe crederem, quam explicandi id, quod de Jure inerat, ſcil. ut niſi integre pretium acceptum fuiſſet redditum, non poſſent officia extingui, ac per con-
39 ſequens recedi a venditione. Quæ eſt omnis obligatio, qua Principes cum contrahunt cum ſubditis, cenſeri poſſunt adſtricti; Et qua utinam in aliis Regnis Principes ſe obligatos profiterentur, juxta *l. digna vox, C. de legibus*. Unde ſcriptis per Illuſtriſs. Dominum, abſque ulla hæſitatione ſubſcribendum cenſui. Neap. die.... Jan. 1680.

Franciſcus de Andrea.

40 Validiſſimum prædictis præſtant argumentum, quæ in principio allegationis inſinuata ſunt, ſcil. Sanctiſs. Dominum Noſtrum Innocentium XI. juſtiſſimis de cauſis, publicam utilitatem, & neceſſitatem concernentibus, Collegium extinguere, & ſupprimere decreviſſe. Nec poſſeſſoribus Officiorum gravis injuria, aut læſio reſtitutione prioris pretii a camera recepti infertur; ſciebant enim, & ſcire debebant hujuſmodi Officia in eorum libero commer- 42
cio ex contractione non eſſe. Item, & ſubjecta ſuppreſſioni, & Principis facultati, & diſpoſitioni revocandi conceſſionem, quo fit, ut ea ſuppreſſione res reduceretur ad priſtinam cauſam, quæ aliud non importat, niſi reſtitutionem illius tantum pretii a Principe in ſua conceſſione, ſive contractu recepti. Item non aliud novum, vel in Jure exorbitans B. Pium in ſuo Motu proprio in illis verbis circa finem, *verſ. Volentes, & decernentes*, diſponere voluiſ- 43
ſe ad beneficium Collegiatorum, cenſendum eſt, niſi id præcipuum, quod cum reſtitutio pretii eſſet facienda a Principe non præciſe, & illico, ſed cum aliquo temperamento, nimirum, ut quam primum commode de ſuo Ærario ſatisfacere potuiſſet, eam facultatem ampliſſimam ſibi, & ſucceſſoribus abdicavit, ut præciſe, & ante omnia realiter, & cum effectu ante ſuppreſſionem, vel in ipſius ſuppreſſionis actu pretium illud, ad quod de Jure tenebatur, a Camera reſtitui debuiſſet, videantur ad rem, quæ late recenſet R. Galeot. *in eleganti libello de Princip. poteſt. circa revocationem privil. & conceſſionem ann.* 73. *& iterum num.* 253. *cum plurib. ſeqq.* eo magis, quod ſuppreſſio, ut diximus, eſt facta cauſative, & tam rationabiliter; Imo expreſſa, ac ſpecifica quodammodo facultas ſuppreſſionis in Pontificiis Indultis Innocentii VIII. Alexandri VI. & B. Pii reſervata videtur. Cætera ſatis docte, jure quidem, & eleganti ſtylo comprobata exiſtimo.

Fridericus Cavalerius.

Subſcripſere prædictis aliis quindecim, primi nominis, illius Sacri Concilii Advocati ſola ſubſcriptione contenti.

N U M. X.

Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Florentinæ.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

De eadem materia.

S U M M A R I U M.

1 *IMpugnatur prima deciſio Rotalis 16. Junii 1679. coram Albergato.*
2 *De intellectu Conſtit. Innocentii VIII. & S. Pii V.*
3 *Camera non tenetur reſtituere quod non accepit, ſed tantum acceptum.*
4 *Datur exemplum in redemptione cenſus.*
5 *Non debetur nova gabella in caſu redemptionis cenſus.*
6 *In caſu ſuppreſſionis locorum Montium, vel aliorum redditnum publicorum, quale pretium ſit reſtituendum.*
7 *De eodem intellectu, de quo ſupra, n.* x.
8 *Verbum* reſtituere *importat ſolummodo obligationem reſtituendi acceptum, cum ſeq.*
9 *De eodem verbo, & quando accipiatur pro verbo* ſolvere.
10 *De differentia inter verbum* reſtituere, *& aliud* reddere.
11 *Actus tribuitur mandanti, non exequenti, & ſolum attenditur perſona, cujus nomine geritur.*
12 *De eodem verbo* reſtituere, *quid importet.*
13 *Strictior fit interpretatio in privilegiis, quam in contractibus.*
14 *De peculiari intellectu Conſtitutionis Pianæ, in verbo* ſolve.
15 *Facultas reſignandi non importat facultatem vendendi,*

16 *Ver-*

Digitized by Google

16 *Verba ſunt referenda ad eum, cui magis congruunt.*
17 *Verbum* reſtituere *potius refertur ad perſonam, quæ debet reſtituere, quam ei, cui facienda ſit reſtitutio.*
18 *Dictio* eos, *quando non importet perſonalitatem?*
19 *Officia haberi dicuntur a Principe, non a reſignante, n. 22.*
20 *Verba* emiſſe, *&* habuiſſe, *quomodo ſit intelligenda.*
21 *Verba generalia reſtringuntur a ſubſequentibus.*
22 *Aſſenſus, qui præſtatur per Principem reſignantibus, non operatur, quod pretium videatur ſolutum ipſi Principi, & quid importet aſſenſus?*
23 *De eodem, quo ſupra, n. 6.*
24 *Pecunia ſoluta reſignanti a reſignatario non dicitur proprie pretium, ſed quædam remuneratio.*
25 *In ſupplicationibus reſignationum nulla ſit mentio pretii, ſecus in iis, quæ concluduntur per obitum.*
26 *De differentia inter caſum, in quo Princeps contrahat cum Officialibus uti ſingulis, vel potius uti repreſentantibus corpus.*
27 *Collegium nunquam moritur, licet moriantur, aut mutentur perſonæ.*
28 *Quod debetur Collegio, non debetur ſingulis.*
29 *Quid debeatur in caſu ſuppreſſionis Collegii, quando iſtud decreviſſet.*
30 *Confirmatio non ampliat confirmatum, dat tamen robur, majoremque firmitatem.*
31 *De privilegio fiſci non ſolvendi, niſi cum poteſt.*
32 *Sufficit, quod verba declarent, ne dicantur eluſoria.*
33 *Non præſumitur, quod Princeps voluerit derogare juribus Cameræ.*
34 *Obſervantia plurimum prævalet in hac materia pretii reſtituendi in caſu ſuppreſſionis.*
35 *Pro fiſco eſt in dubio pronunciandum, quando agitur de damno vitando.*
36 *In caſu ſuppreſſionis ex cauſa publicæ neceſſitatis, quid ſit reſtituendum?*
37 *Quod Princeps neque teneatur ad reſtitutionem pretii.*

1 POnderatis, & mature diſcuſſis rationibus deciſionis Sacræ Rotæ Romanæ in Romana pretii officiorum Venalium 16. Junii 1679. cor. R. P. D. Albergato declaratoriæ obligationis Rev. Cameræ Apoſtolicæ reſtituendi cuilibet ex dictis olim Secretariis Apoſtolicis pecunias erogatas pro obtinendo Officio, ſeu Secretariatu, etiam ultra ſummas ab eadem Camera, vel Dataria receptas, Quanquam apud Nos maxima ſit auctoritas d. Tribunalis, attamen hac de re, pro veritate Conſulti, cum nemo no[illegible] acquieſcere potuerit in obſequium ejuſdem voti, pro injuncti muneris executione reſpondemus: nullum jus, nullamque actionem competere d. olim Dominis Secretariis, contra Reverendam Cameram Apoſtolicam, pro reſtitutione ejus, quod immediate, vel ſaltem mediate, non fuit ipſi Cameræ, vel Datariæ ſolutum.

2 Hoc nobis ſuadente lectura utriuſque Conſtitutionis Summorum Pontificum Innocentii VIII. & S. Pii V. in quarum neutra cautum eſt, Reverendam Cameram Apoſtolicam in caſu ſuppreſſionis teneri ad reſtitutionem pretii non recepti.

3 Corruit proinde dictorum olim Secretariorum prætenſio nullaque ratio patitur, quod Camera teneatur reſtituere
quod non accepit, ad Text. *in Auth. ſed quæ, C. de Pactis*
Vantſ. *conſ.* 4. *n.* 10. *cent.* 4. Rot. *dec.* 59. *n.* 59. *n.* 1. *p.* 26. *rec.*
Maxime, quia de natura reſolutionis hujuſmodi contra-
ctuum eſt reſtituere ſolum id, quod fuit acceptum, ut patet
in redemptione cenſus venditi a privata perſona, quæ non-
4 niſi tenetur ad pretium acceptum a primo emptore, tametſi
cenſus majori pretio mox fuerit ab ipſo translatum in alte-
rum à quo redimi debet, late Salgad. *in Labyrint. cred. p.* 1.
cap. 27. *n.* 8. Cenc. *de Cenſ. q.* 108. *n.* 20. *& ſeqq.* Sin minus
reſolutio eſſet novus contractus, quod ſecus eſt, ad Text.
in l. prout quiſque, ff. de ſolut. Leſsius *de juſtitia, & jure*
lib. 2. *cap.* 2. *dub.* 14. *n.* 115. Ideoque in locis, ubi viget Sta-
5 tutum Gabellarum, nova non debetur Gabella, Gratian. *di-*
ſcept. 180. *n.* 10. *&* 11. Capan. *de jure Abbat.* q. 63. n. 9.
Azzeved. *recopilat. l.* 1. *l.* 1. *tit.* 17. *n.* 99. Gutier. *de Gabell.* q. 10. *n.* 23.

Et magis in terminis ſuppreſſionis, ſcil. locorum Mon- 6
tium, ſive redemptionis cenſuum conſtitutorum in publicis redditibus, quorum jure regulantur officia, aliæque regalium jurium conceſſiones, ex Leotard. *de Uſur. q.* 22. *n.* 22. Larrea *alleg.* 23. *n.* 46. *in fin. & alleg.* 99. *n.* 23. R. P. D. de Luca *de Dot. diſc.* 148. *n.* 8. Quod Camera Principis teneatur ſolum ad pretium acceptum, licet tractu temporis creverit valor locorum Montium, ſeu cenſuum conſtitutorum in publicis redditibus confirmante de Lug. *de juſtitia, & jure, diſput.* 25. *ſect.* 11. §. *Unio, n.* 2. *circa medium*, Giballin. *de Uſur. lib.* 4. *de var. Præſt. annuis, cap.* 7. *ſect.* 7. *n. fin.* Azor. *Inſtit. moral p.* 3. *lib.* 10. *cap.* 23.

Et ceſſat omne dubium in contingenti, attentis dictis 7
Conſtitutionibus *Innocent. VIII. & S. Pii V.* ſiquidem in prima expreſſe fuit dictum, Cameram Apoſtolicam in caſu ſuppreſſionis teneri ad reſtituenda ſcuta aurea 62400. a Collegio Secretariorum recepta, quibus in terminis. cum claram habeamus conventionem, nil ultra debetur etiamſi reſolutio ſequatur intra tempus, quo Princeps promiſit non revocare, ex plene deductis per Marcell Maur. *alleg.* 38. *n.* 9. Rocc. *de offic. eorumque regim. rub.* 14. §. 7. *n.* 23. & pluries deciſum refert Reverter. *dec.* 4. *n.* 5. *n.* 3.

Et in altera B. Pontifex declaravit, Collegium ſupprimi 8
non poſſe, *niſi prius reſtitutis Secretariis tunc viventibus integre, & cum effectu pecuniis, pro quibus eos officia vere, & realiter emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Quod quidem verbum *reſtituere*, nonniſi obligationem importat reſtituendi illud idem, quod fuit acceptum, ad Text. *in l. reſtituere* 35. *&* 76. *ff. de verb. ſignif.* Alciat. *in l. Nemo rem ſuam, ff. de verbor. oblig.* Vinn. *lib.* 4. *inſtitut. de interdictis, §. ſequens diviſio, in fin.* Rebuff. *ad d. l.* 75. Menoch. *conſil.* 1155. *n.* 1. Surd. *de Alim. tit.* 6. *q.* 33. *n.* 5. *& DD. communiter*; Alludente ad id ipſa verbi Etymologia cum *reſtituere*, dicatur quaſi *in d. l. reſtitue* & non acceptam reddere, Rebuff. *in d. l. reſtituere* 75. Nebriſſen. *in Lexico, verbo reſtituere*.

Nil relevante, quod cum verbum *reſtitue* accipi ſoleat 9
etiam pro *ſolvere ad Text. in l. eum quod, ff. de legat.* 2. *l. Hæres meus, ff. de legat.* 3. Arguell. *dec.* 77. *per tot.* hoc in ſenſu fuerit expreſſum in Piana Conſtitutione, attentis duobus fundamentis in deciſione perpenſis, quorum tamen neutrum nobis viſum eſt regulæ efficaciam excludere, vel in minimo alterare ſubſtantiam contractus.

Non enim primum elicitur ex mandato B. Pontificis, 10
quod Secretarii tenerentur reſtituere Cardin. Mediceo ſcuta 5500. quæ ab eod. Cardinali nunquam acceperant.

Quoniam ultra, quod in caſu, de quo quæritur, applicari non poſſe videntur verba, nec termini deciſionis Arguell. tum quia aliquod eſt diſcrimen inter verbum *reſtituere*, & verbum *reddere*, de quo loquitur deciſio; hoc enim facilius impropriatur, & accipitur pro *ſolvere*, quam verbum *reſtituere*, ut bene declarant Frideric. de Senis *conſ.* 18. *n.* 6. Redolph. *de Uſur. q.* 6. *n.* 33. Tum quia cum nullum præexiſtat debitum, quæſtio non eſt an potius debeatur ſpecies, vel quantitas, ut in cauſa *dec.* Arguell. (ultra alias facti circumſtantias ibidem perpenſas) quibus in terminis admittitur impropriatio verbi *reſtituere*, præſertim ſi agatur de ſubſiſtenti aliqua diſpoſitione, vel actu per ea, quæ in ſpecie perpendunt Pangal. *in leg. ſi quis major, ff. de Tranſact. n.* 49. Aretin. *lib.* 4. *inſtitut. de Interdict. §. ſumma diviſio, n.* 10. ibidemque Ominotonus, *n.* 72. Sed agitur de inducenda obligatione, & gravanda Reverenda Camera Apoſtolica ad reſtituendum quod non accepit, propterea ſi verba impropriantur, ne ſequatur abſurdum, ut quis teneatur ſolvere ultra quod debet, Mantic. *de Tacit. lib* 2. *tit.* 4. *n.* 81. *& tit.* 7. *n.* 17. multo magis retinere debent propriam ſignificationem, quando, ut hic, quis teneretur reſtituere quod non accepit, Mantic. *de Tacit. lib.* 2. *tit.* 13. *n.* 1.

Ex facto penitus eligitur fundamentum, Collegio ſiqui-
dem Secretariorum non nomine proprio fuit injunctum 11
onus reſtituendi ſcuta 5500. Cardinali Mediceo, vice, & nomine Summi Pontificis, qui cum revera teneretur eidem. Cardinali ad reſtituenda d. ſcuta 5500. Vel dici non poteſt expreſſiſſe verbum *reſtituere* in impropria ſignificatione, ſed propria, quia actus tribuitur mandanti, non exequenti ſolumque attenditur perſona, cujus nomine geritur ad Tex. *in l. item eorum, §. ſi Decuriones, ff. quod cujuſque univerſitatis nomine, & l. fidejuſſor, ff. de legat.* 3. Valenſuel. *conſil.* 155. *n.* 22. *&* 27. Et in individuo, quod verbum *reſtituere* ſumatur in propria ſignificatione, quod actus expletur nomi-

nomine ejus, in quem proprie verificaretur verbum *reſtituere*, affirmat Gloſs. *in §. ſumma diviſio Inſtit. de Interdictis*, ibi: *Poteſt dicere quod proprie dicitur hoc verbum reſtituere, habito reſpectu ad perſonam defuncti, qui res ipſas poſſedit; Et hæres cenſetur eadem perſona cum perſona defuncti.*

Vel quatenus verbum *reſtituere*, ibidem fuerit prolatum in impropria ſignificatione, attamen cum B. Pontifex addiderit illa verba *pro Nobis, & nomine noſtro*, potius elicitur Argumentum, quod in omnibus aliis partibus Conſtitutionis, quibus nil addidit, quando expreſſit verbum *reſtituere*, hoc protulerit in propria ſignificatione vulgata *unica*, *§. ſin autem deficienti, C. de caduc. tollen.*

13 Porro quoquo modo dicta verba fuiſſent prolata in prima parte Conſtitutionis, in qua proceditur per viam contractus, non inde inferri poſſet ad alteram, magiſque remotam, in quo proceditur per viam gratiæ, cum materia ſit differens, & ſtrictior fiat interpretatio in privilegiis, quam in contractibus, Crot. *in l. omnes populi, ſub n.* 131. *ff. de juſtit. & Jur.* Gallia *de verb. ſignif. l.* 8. *cap.* 25. *n.* 18.

14 Non ſubſiſtere viſum eſt alterum, quod cum B. Pontifex ſciret Officia eſſe venalia, & reſignabilia, eorumque pretium poſſe augeri (quippe dedit facultatem Collegio Secretariorum vendendi Secretariatum primo vacaturum pretio reperibili in majori quantitate, nos conſiderando, caſum ſuppreſſionis ejuſdem Collegii, per illa verba directa ad Secretarios: *Quod Collegium ſupprimi non poſſit, niſi prius reſtitutis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, & habuiſſe conſtiterit*, declaraverit, quod Rev. Camera teneretur ſolvere Secretariis viventibus totum id, quod ab ipſis fuiſſet erogatum pro obtinendo officio, ſin minus dicta verba verificari non poſſent.

15 Siquidem ex ſcientia B. Pontificis officia impoſterum vacatura poſſe recipere augmentum pretii, quando vere reſpectu Officialium hæc fuiſſent in commercio, atque venalia (quod ſecus eſt, cum facultas reſignandi non importet facultatem vendendi, Cabed. *dec.* 24. *n.* 8. *lib.* 2. Marin. *ad Reverter. dec.* 225. *in fin.* Maſtril. *de Magiſtr. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 56) potius contraria eliceretur præſumptio, quod B. Pontifex noluerit in generali ſuppreſſione præjudicare juribus Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ, ipſam gravando ad reſtituendum quod non accepit, Rot. *dec.* 666. *n.* 8. *p.* 2. *& dec.* 496. *n.* 6. *& dec.* 417. *n.* 3. *p.* 11. *rec.*

Quod vero attinet ad verba prolata a Pontifice, conſiderando caſum generalis ſuppreſſionis, hæc utique non ſuadent dictum onus fuiſſe injunctum Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ.

16 Tum quia non videntur directa ad Secretarios, ut ſupponit *deciſio*, quippe fuerint impersonaliter prolata, ibi: *Collegium ſupprimi non poſſit, niſi prius reſtitutis Secretariis, &c.* propterea cum reducenda ſint ad certitudinem, & perſonalitatem, juxta ſubjectam materiam, referendaque ſint ad eum, cui magis congruunt ex natura rei geſtæ, Bald. *conſ.* 330. *n.* 2. *verſ. item verba, lib.* 3. Rota *dec.* 414. *n.* 13. *p.* 12. *rec.* tanquam oblatoria, nonniſi ad Rev. Cameram, cui fuit injuncta obligatio reſtitutionis, referri poſſe videntur, Millin. *dec.* 256. *n.* 2. Potiſſimum attenta proprietate verbi *reſtituere*, quod potius refertur ad perſonam *reſtituere*
17 debentem, quam cui eſt facienda *reſtitutio*, ut ex Text. *in §. ſumma diviſio, inſtit. de interd.* bene declarant ibidem Baldus *n.* 12. Mſinger. *n.* 12. & Arpreck. *n.* 23.

Et ceſſat omne dubium, attentis verbis antecedentibus,
18 *Collegium ſupprimi, vel extingui non poſſit*, quæ cum referantur ad Cameram, ſeu Pontificem pro tempore, quo Collegium ſupprimere poterat, ita & per conſequens ſubſequentia, *niſi prius reſtitutis*, tanquam onus, quod antea erat implendum a Pontifice ſupprimere volente. Atque expreſſio Secretariorum tunc viventium cum pronomine *eos*, tanquam facta ad denotandas perſonas, quibus facienda erat reſtitutio, prædictis etiam omnibus circumſcriptis, nullatenus perſonalitatem important, ex juribus, & fundamentis adductis per Theſaur. *q. ult. n.* 7. *lib.* 2. Merlin. *dec.* 353. *n.* 21. multoque minus in contingenti altera accedente ratione deſignationis perſonarum, quibus facienda erat reſtitutio, ad denotandam ſcil. differentiam reſtitutionis ſcut. 62400. conventa in Bulla Summi Pontificis, qua attenta, reſtitutio facienda erat Collegio, tanquam unam perſonam repræſentanti, non ſingulis Secretariis.

Tum quia, & quatenus reveta d. verba fuiſſent directa
19 ad Secretarios, attamen ex verbis ſubſequentibus *pro quibus emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, elicitur quod Camera non fuiſſet obligata, niſi ad reſtituendum quod fuit ipſi, vel Datariæ ſolutum. Siquidem officia, quæ ex jam dictis non ſunt in commercio, ſive obtineantur per vacationem in caſu mortis, ſive per reſignationem, non dicuntur emi, vel haberi a reſignante, ſed a ſolo Principe, Gloſſ. *l. legatus in verbo abdicare*, ibidemque Bart. *ff. de offic. præſidis*, Merlin. *conſ.* 179. *num.* 19. *in fin.* Latrea *alleg.* 119. *de officior. venditione*, *n.* 4. Maſtrill. *de magiſtr. lib.* 1. *cap.* 24. *n.* 11. Apont. *dec.* 27. *n.* 17. Roccus *de officiis, eorumque regim. rub.* 48. *n.* 47.

Atque ex prædictis corruit etiam æquivoca ponderatio 20
verbi *habuiſſe*, quod tanquam diſcretive poſitum ad verbum *emiſſe*, deſignet acquiſitiones officii, etiam a reſignantibus factas.

Vel quia verba *emiſſe*, & *habuiſſe*, fuerunt poſita pro ſynonymis, ut bene ponderavit in facto R. P. D. Cameræ Commiſſarius.

Vel quia, cum de eo tempore duo officia poſſiderentur titulo oneroſo, & correſpectivo a duobus locis Piis, quibus, cum proprie non conveniret verbum *emiſſe*, fuit expreſſum verbum *habuiſſe*, compatibiliter, cum aliis verbis Conſtitutionis.

Porro cum reſpiciant acquiſitionem faciendam a Came- 21
ra, non a reſignantibus, a quibus, reſignatarii, ut dictum eſt, Officia non dicuntur habere, ſemper verum erit non eſſe reſtituendum, niſi quod Camera accepit, a qua reſignatarii officia habere dicuntur. Et cum SS. Dominus Noſter Innocentius XI. mandaverit Rev. Cameræ Apoſtolicæ reſtitutionem dictis olim DD. Secretariis, totiuſque pecuniæ ab ipſis, ſeu a reſignantibus (in quorum locum fuerunt ſubrogati) Rev. Cameræ, & Datariæ ſolutæ, plene ſatisfactum eſt etiam aliis verbis Pianæ Conſtitutionis *integre, & ſine diminutione*, utpote quæ quamvis generalia, declarationem, & determinationem recipiunt a verbis *emiſſe*, ad Text. *in leg. ſi uno, in princ. ff. de locat.* Alex. *conſ.* 40. *num.* 3. *lib.* 4. Ramon. *conſ.* 48. *n.* 11. Cyriac. *controv.* 62. *numer.* 18. Ludovic. *dec.* 90. *num.* 14. *& dec. num.* 23.

Nec ſubſiſtit replicatio, quod cum officia, etiam per re- 22
ſignationem habeantur a Principe, ipſi quoque pretium videatur ſolutum, & brevi manu traditum reſignantibus, præſertim attento aſſenſu præſtito reſignationi, qui vim habet novæ conceſſionis uno actu occultato, Rovit. *conſil.* 104. *lib.* 2. *n.* 11. Lanar. *conſ.* 8. *n.* 14.

Licet etiam reſignatio officii non valeat abſque aſſenſu 23
Principis, a quo Reſignatarii habere dicuntur; attamen aſſenſus importat quidem validitatem actus, quodque in vacatione officii ſit attendenda vita perſonæ, in quam facta eſt reſignatio, in aliis tamen aſſenſus nullum Principi affert præjudicium, ut habemus in reſignationibus locorum Montium, quæ cum ſint de regalibus Principis, nec ſint in commercio, abſque ejus aſſenſu, præſtari tamen ſolito reſignationem petentibus, per quam efformatur novum jus ad favorem reſignatarii, qui immediate dicitur habere a Principe, non a reſignante, R. P. D. de Luca, *de Regal. diſc.* 29. *n.* 6. Rot. *in Rom. Locorum Montium, Luna* 28. *Junii* 1671. coram R. P. D. Taja; Nihilominus Princeps in ſuppreſſione Locorum Montium non tenetur reſignatariis, niſi ad reſtituendum id, quod accepit, tametſi reſignatarius plus dederit reſignanti, ex Azor. Filiucc. Gibal. *de Uſur.* de Lug. *aliiſque adductis*, *§. Et in terminis*. Nec inter alterutrum caſum aſſignari valet differentia, quod officia vacent ad favorem Principis, ſecus autem loca Montium, quoniam quoad actum reſignationis, de quo quæritur, ne dum ſumus in identitate rationis, ſed etiam caſus, & in terminis Locorum Montium vacabilium, ſeu temporalium loquuntur Filiucc. de Lug. Giball. Azor. *loc. cit.* Et in indivi- 24
duo, quod pecunia ſoluta reſignanti a reſignatario non ſit pretium officii, ſed remuneratio quædam, ſeu adimplementum innominati contractus, optime Ferdinand. de Biancia *inter conſilia diverſ.* Marin. *alleg.* 66. *n.* 9. *&* 18. *verſ. quid ergo erit iſta pecunia.*

Et confirmatur, quia in ſupplicationibus reſignationum 25
nulla fit mentio pretii, ſecus autem in illis, quibus petitur officium vacaturum per mortem Officialis, ſeu Secretarii.

Poſtremo non obſtat, quod inane, & eluſorium redderetur privilegium *Sancti Pii V.* quod dici non debet, Oldrad. *de litteris Principum, cap.* 11. *numer.* 32. ſi Dominis olim Secretariis non eſſet reſtituendum quod fuit ſolutum reſignantibus, quippe attenta ſola *Conſtitutione Innocentii Octavi*, in caſu ſuppreſſionis erat reſtituendum totum id, quod fuit Cameræ ſolutum, ex Fagnan. *in cap. Epiſtola, de probat, n.* 9. *& ſeqq.*

Vel

Vel quia verum non eſt, ſecluſa *Piam Conſtitutione* pretium fuiſſe integraliter reſtituendum Secretariis, cum contrariam habemus conventionem, initam cum *Summo Pontifice Innocentio VIII.* cui quidem conventioni non obſtare videntur deducta per Fagnan. *loco cit.* quoniam quidquid ſit de veritate d. concluſionis, in caſibus, quibus Princeps contrahit cum Officialibus tanquam ſingulis, celebrando quaſi tot de novo contractus, quot ſunt perſonæ, quibus venduntur officia, cum oppoſitum in fortioribus terminis tueatur de Lug. *diſp.* 25. *ſect.* 11. §. *Unite*, *n.* 200. utique non procedere videtur, quando, ut hic *Summus Pontifex* contraxit cum Officialibus, tanquam repræſentantibus unum Corpus, ſeu unam Perſonam, cui in actu ſuppreſſionis promiſit reſtituere tantun-
27 dem; hoc enim caſu cum aliud ſit Corpus Collegii, quod nunquam moritur, licet moriantur, atque mutentur perſonæ Collegii, *l. proponebatur*, *ff. de Judic.* Ram. *conſ.* 37. *n.* 104. Aliud ſinguli de Collegio, Surd. *conſ.* 28. *num.* 2. *&* *conſ.* 447. *n.* 30. R. P. D. de Luca *de emphyt. diſc.* 12. *n.* 4. *&* *diſcurſ.* 77. *n.* 7. Rota cor. Merlin. *dec.* 632. *n.* 7. Et quod
28 debetur Collegio, non debeatur ſingulis, *l. ſicut*. §. *ſi quod ff. quod cujuſque univerſitatis nomine*, Solorz. *de jur. Ind. lib.* 2. *c.* 31. *n.* 34. Non tenebatur Rev. Camera Apoſtolica, niſi ad id, quod acceperat a Collegio, cum quo contractus fuit geſtus, & de revocatione, ſeu ſuppreſſione conventum, reſtituta ſumma ſcutor. 52400. accepta. Vel ut econtra probabiliter fuiſſet obligata ad reſtitutionem
29 ejuſdem ſummæ ſcutor. 62400. d. Collegio, licet de tempore ſuppreſſionis numerus Officialium in majori parte decreviſſet, ut loquentes in proximis terminis de quodam Monte Neapolitano affirmant Giball. *de uſur. cap.* 7. *art.* 3. *conſect.* 4. de Lug. *diſp.* 25. *ſect.* 11. *n.* 201. *in fin.*

30 Vel quia etiam ſuppoſita veritate concluſionis Fagnani, quodque verſaremur in terminis, quibus loquitur, contractus, ſcilic. celebrari cum ſingularibus perſonis, non inde eluſoria redderentur verba *Piana Conſtitutionis*, multa enim operarentur, licet ſufficeret quid minimum, *gloſſ. in l.* 1. *C. de raptu Virginum*, Caſanat. *conſ.* 4. *n.* 277. Primo, ſcilic. majorem ſubſiſtentiam Privilegiorum d. Collegii, licet enim confirmatio non amplius confirmatum, dat tamen robur, majoremque auctoritatem confirmato, *gloſſ. in cap. quia diverſitatem*, *verbo forma communi*, *de conſtitutione prebend.* Decian. *conſ.* 18. *num.* 288. *lib.* 1. Solorzan. *de jur. Indiar. lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 25. *tom.* 2. Rota *deciſ.* 58. *num.* 1. *part.* 6. *recent.* quod etiam expreſſe declaravit *B. Pontifex*, ibi, *ut ea*, *quæ per eundem Innocentium VIII. &c. eo firmius ſubſiſtant*, *quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita*. Secundo operarentur
31 derogationem Privilegio Fiſci non ſolvendi, niſi cum poteſt, ex congeſt. per Capyc. Galeott. *reſponſ. fiſcal.* 23. *n.* 78. quia fuit expreſſe declaratum, Collegium ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis prius pecuniis Secretariis. Tertio demum (omiſſis aliis) pro declaratione hujus Articuli, de quo poterat diſputari, num ſcilicet, in caſu ſuppreſſionis reſtituenda eſſent ſola ſcuta 6240. a Collegio Secretariorum accepta, vel potius quod a ſingulis Secretariis fuit ſolutum Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ in Officii acqui-
32 ſitione. Quæ quidem declaratio de per ſe ſufficeret, ne verba Conſtitutionis dicerentur eluſoria, *l. quæ dubitationis*, *ff. de reg. jur.* Mantic. *de tacit. lib.* 6. *tit.* 6. *n.* 3. Rot. *dec.* 4 0. *n.* 8. *part.* 4. *diverſ.* Othobon. *deciſ.* 244. *n.* 24. maxime quia attenta d. declaratione, reſtitutio quæ antea debebatur ex interpretatione legis, fuiſſet debita ex contractu, quæ longe differunt inter ſe.

Atque in hanc ſententiam eo proclivius deſcendimus, at- 33
tenta *mente S. Pii V.* qui nunquam præſumendus eſt voluiſſe derogare Juribus Cameræ, eam gravando ad reſtituendum id, quod non tenebatur, Crivell. *dec.* 82. *n.* 21. Rota *d. dec.* 666. *n.* 8. *part.* 2. *rec.* *&* *dec.* 414. *n.* 3. *part.* 12. *rec.* Præſertim nulla facta derogatione *regulæ Cancellariæ de jure quæſito non tollendo*, & pluribus Conſtitutionibus Summor. Pontificum, derogatoriis hujuſmodi donationum.

Et augetur præſumptio in caſu noſtro, *quo Beatus Pontifex* nolit Reverendam Cameram teneri reſtituere Secretariis ultra ſummam acceptam ſcut. 5500. ſolutam Cardinali Medices, in eventum, quo ſucceſſores Pontifices ratam non habuiſſent dationem inſolutum Officii primo vacaturi, factam dicto Collegio, atque ideo ſi noluit in dicto caſu particolari Reverendam Cameram ſubire damnum reſtitutionis, ultra dicta ſcuta 5500. multo minus dicendum eſt hoc voluiſſe in caſu generalis ſuppreſſionis totius Collegii.

Prædictis accedunt, quando verſaremur in dubio (quod 34
non credimus) cum obſervantia nedum Galliæ, & Hiſpaniæ, & hujus Civitatis Florentiæ, reſtituendi in ſuppreſſione Officiorum, ſeu locorum Montium ſolum id, quod fuit Principi, ſeu fiſco ſolutum, quæ ſufficeret, cum ex obſervantia, quæ viget in aliis locis vicinis, ad ſimilia judicetur, *c. ſuper de cenſibus*, Ludov. *concl.* 29. *n.* 69. Vveſſembec. *conſ.* 95. *n.* 23. Mſinger. *conſ.* 1. *n.* 14. Boer. *dec.* 265. Verum etiam Romæ, cum circumſcriptis paucis caſibus, ex ſpeciali munificentia Summor. Pontificum in ſuppreſſione declarata, ſemper fuerit reſtitutum ſolum id, quod fuit Cameræ, vel Datariæ ſolutum, ut probarunt RR. PP. DD. ſcribentes pro d. Camera Apoſtolica.

Tum favor fiſci, pro quo ſemper in dubio eſt pronuncian- 35
dum, quando, ut hic, agitur de damno vitando, Matteſilan. *ſingular.* 15. Raudenſ. de Analog. *caſ* 33. *n.* 212. Valenſuel. *conſ.* 100. *n.* 101. Fontanel. *deciſ.* 254. *n.* 17. multo- 36
que magis in contingenti, quo cum Sanctiſſimus Dominus Noſter ſuppreſſerit Collegium Secretariorum Apoſtolicorum, per legem univerſalem, ob publicam utilitatem, ſi Rev. Camera teneretur ultra acceptum, nihil prodeſſet ſuppreſſio, quippe utilitas compenſaretur cum damno, ut in fortioribus terminis contra donatarius, ſcilicet, ex cauſa remunerationis, firmant in ſpecie Regens Conſtantius, *lib.* 12. *n.* 118. Roccus *de Officiis*, *eorumque regim. rubr.* 18. *de milit. ſtipend. n.* 125. imo neque hoc caſu Principem te-
neri ad reſtitutionem pretii, quod accepit in venditione of- 37
ficii teſtantur Alex. *conſ.* 101. *n.* 7. *lib.* 1. Valenſuel. *conſ.* 99. *n.* 35. *&* 37. *lib.* 1. del Bene *de Parlament. dubit.* 4. *ſect.* 3. *n.* 26. §. *reſpectu*, Bellac. *in ſpecul. Principis*, *rubr.* 46. *n.* 3. Afflict. *deciſ.* 361. Aliique late adducti a RR. PP. DD. pro Rev. Camera Apoſtolica ſcribentibus.

Et ita concordi voto, ingenue, & pro veritate ſentimus infraſcripti Rotæ Florentinæ Auditores, Salva, &c.

Florentiæ 16. Februarii 1680.

Camillus Finetti Prætor, & Relator.
Joannes Argentius Rotæ Aud.
Joſeph Urceolus Rotæ Aud.
Coſmus Farſettus Rotæ Aud.
Flaminius Palma Rotæ Aud.
Petrus de Angelis Rotæ Aud.

NUM. XI.

Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Senenſis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM

ARGUMENTUM.

Confirmatio non alterat ſubſtantiam Confirmati. Ut inducatur nova conceſſio, opus eſt verbis individualibus. Verba generalia non continent inſolita, & incogitata. In ſtipulatione deducta verificantur in veriſimilibus, non autem in iniquis, & injuſtiſſimis. Conceſſio quando, & quomodo reſtringenda?

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

SUMMARIUM.

1 *Ex proœmio apparet cauſa finalis, quæ demonſtrat intentionem concedentis.*
2 *Confirmatio reſtringitur ad privilegia conceſſa, nova autem non inducit.*
3 *Nunquam trahitur extra conceſſa.*
4 *Non alterat ſubſtantiam confirmati, ſed illam tantummodo roborat.*
5 *Quotiés verba poſſunt referri ad privilegia conceſſa, non trahuntur ad nova tribuenda.*

novum privilegium concedere, præſertim cum agatur de Cameræ Apoſtolicæ præjudicio, Rota *deciſ.* 569 *num.* 6. *verſ. Multo magis*, & *n.* 7. *part.* 2. *recent.* & *deciſ.* 666. *part.* 1. *num.* 9. in quibus duabus deciſionibus, & idem reſolvitur, ubi agitur de excludendo præjudicio concedentis, quoties ad aliud dicta verba referri poſſunt, Cyriac. *controv.* 184. *n.* 88. Rota *deciſ.* 170. *n.* 21.

10 Nec difficultatem inferunt verba Piani Motus, quæ licet juxta eorum generalitatem, & proprietatem novam legem, ſeu privilegium inducere, & creare videantur, ſecundum intellectum, ſenſum, & interpretationem eiſdem traditam a Rota *in d. ſua deciſ.*

11 Nam præterquam quod verba ſemper accipi debent, retento eodem themate confirmationis, ut per Rotam coram Dunozet. Jun. *dec.* 748 *num.* 57. Advertendum eſt, generalitatem verborum privilegii nunquam operari, ut ipſum privilegium extendatur ad ea, quæ de raro, & ſine maxi-
12 ma difficultate ſolent concedi, Rota *dec.* 84. *part.* 1. *recent. num.* 7. quæ loquitur in terminis largitionum, & dona-
13 tionum exuberantium; Præſertim ſi ſint inſolita, & in maximum ipſius Principis concedentis præjudicium re-
14 torqueantur, juxta doctrinam Olaſc. *deciſ.* 39. *n.* 14. ac propterea dicta privilegia nunquam continere valent ea, quæ ſunt contra, & præter voluntatem elargientis, Andreol. *controv.* 212. *num.* 44. Quod abſurdum eveniret in præſenti caſu, quo Camera Apoſtolica adſtringeretur ad exſolvendum, & exburſandum quadruplum ejus, quod revera accepit, ut notat Bich. *deciſ.* 321. *num.* 21. Quin-
15 imo, & jure quidem, ſubjecta materia ſuadet, ut vis inferatur verbis, ac improprientur, ne ſenſum contrarium menti proferentis inducant, Merend. *controv. Jur. lib.* 12. *cap.* 27. *num.* 7.

16 Nec in contrarium urgent clauſulæ appoſitæ in dicto Piano Motu, *quorum tenores*, &c. quoniam iſtæ intelliguntur appoſitæ ex ſtylo, nec quidquam aliud operantur, niſi quod opponi non valeat ſubreptio, Rot. *par.* 2. *recent. deciſ.* 569. *num.* 8. quo in ſenſu pariter accipien-
17 da eſt clauſula *ſublata*, &c. cum per ipſam non auferatur facultas Judici cognoſcendi ſuper comprehenſione, necne, Rot. *d. dec.* 569. *n.* 9.

Præterea dato, ſed nunquam tamen conceſſo, quod S. Pius V. Pontifex voluerit in d. ſuo Motu proprio vigore illorum verborum *ſtatuens*, &c. quæ adeo clara, & generalia prædicantur, novam largitionem, aut privilegium inducere, itaut adſtringeretur Camera Apoſtolica reſtituere, & exburſare omne impenſum factum a Secretariis, occaſione conſecutionis dd. officiorum, tam reſpectu Cameræ, quam reſpectu reſignantium.

18 Nihilominus d. verba, etſi generalia, important reſtitutionem ejus pecuniæ, quæ eo tempore, quo facta fuit conceſſio, fuiſſet impenſa a Secretariis, tunc poſſeſſoribus dictorum officiorum ob eadem aſſequenda a Camera, aut a reſignantibus ſolum, non autem præfata verba extendi poſſunt, nec debent ad pecuniam expenſam ex poſt ab eorum ſucceſſoribus in reſignationibus poſtea ſecutis, propter vulgatiſſimam juris regulam, quod privilegia in conceſſione inſitam habent clauſulam *rebus ſic ſtantibus*, & *in eodem ſtatu permanentibus, quo erant tempore conceſſionis*, *per Text. in l. cum qui*, *ff. de ſolut. Et c. ſuggeſtam*, *de decimis*, Jaſ. *in l. quod ſervus*, *ff. condit. cauſ. dat.* Quamobrem cum ibidem contueretur temporis progreſſu pretium, & valorem dd. officiorum, adauctum urgente neceſſitate, aut alio voluntario caſu, perventum ad exuberantiam maximam quadrupli ejus quod erant in pretio, & valore d. officia tempore conceſſionis, inde reſultat iniquitas adverſ.
19 conceſſionem, aut privilegium; Ac per conſequens injuſtitia, quæ operatur, ut in eo quod excedit juſtum valorem, ipſum privilegium nullatenus attendi, valere, ac obſervari debeat, text. *eſt in l. ex facto*, & ibi Alex. *ff. de vulgar.* & *pupill.* egregie Franciſc. de Ponte *de poteſt. Proreg. tit.* 5. *de taxis*, & *extraordinar. n.* 31. & *ſeqq.* Solorzan. *de jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 22. *num.* 52. & 54. & *ſeqq.* Mirabiliter plotibus textibus Canonicis, & Canoniſtarum auctoritatibus hujuſmodi ſententiam ſequens, & confirmans;
20 Et in terminis conceſſæ ſervitutis, ſi effluxo tempore cœperit eſſe damnoſa, quæ tempore conceſſionis non erat talis, redditur ineſſicax, dixit Taxon. *ad pragm. Regn. de antifat. verſ. tertio*, *obſerv.* 4. *n.* 161. Et in propinquioribus terminis legis, ſcilicet, quæ ſi cœperit eſſe injuſta,
21 ſeu per aliquod accidens ad iniquitatem vergat, legis vim, ac efficaciam amittat, firmavit Valdaur. *obſerv. Illuſtr. cap.* 2. *num.* 62. & *ſeqq. part.* 1. Pelliccion. *Illuſtr.* q. 21. *Card. de Luca*, *de Offic. Venal.* &c.

cap. 10. *verſ. in foro autem extendi*, quinimo in tali caſu, etiamſi privilegium eſſet validum, poterit Princeps illud 22
in totum auferre, moderari, aut temperare, Rovit. *in pragm. reg.* 1. *de privil. univerſ. num.* 9. & 11. Idem Solorz. *tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 27. *n.* 40. & 73.

Nec diverſimode poteſt intelligi conceſſum privilegium 23
hujuſmodi in ſenſu Juris (quando vere fuiſſet conceſſum) ſicuti in puncto firmat. J.C. *in l.* 2. *in fin. C. de Privileg. Scolar. lib.* 12. ubi Imperator mandat, *ne ſub prætexta conceſſi privilegii flagitiorum creſcat auctoritas*, *vel publica vacillet utilitas*, &c. quaſi fuiſſet dictum, ne ſub prætextu privilegii, auctoritas creſcat pretium augendi dd. officiorum, quod ſonat in flagitium, dum vacillare facit utilitatem publicam, & Cameram defraudat Apoſtolicam; Quo ſuper Text. omnes ſcribentes concordant, privilegium nunquam poſſe continere modum, quo lædatur publica utilitas, ſed concedatur facultas Privilegiatis, quid faciendi contra publicum bonum, prout contingeret prævio augumento exceſſivo pretii dictorum Officiorum maximo cum detrimento Cameræ Apoſtolicæ, & Pontificatus ipſius Pontificis concedentis; Quæ utique doctrina multum facit ad rem, & inſervit pro cauſæ hujus deciſione, ad cujus corroborationem etiam addi poteſt *text. in cap.* 1. *de* 24
feud. cogn. ubi præpoſitus ait, privilegium non valere, nec attendi, quando Camera Apoſtolica eſt in neceſſitate conſtituta, & ingenti ære alieno oppreſſa, ſive gravata, docte in iſtis terminis loquitur dictus Franciſcus de Pont. *de poteſt. Proreg. tit.* 5. *de Taxis*, *num. fin.* necnon Solorz. *loco ſupra cit.* omnino videndus cum Cyriac. *controv.* 310. *num.* 61. 68. & 84. *cum ſeq.*

Nec valet dicere, quod conceſſio præſentis privilegii 25
facta ſit Secretariis poſſidentibus Officia tempore ſuppreſſionis, ac propterea mens, & intentio B. Pontificis concedentis fuerit indultum concedere ad tempus longe remotum, quod de facili poterat dari augmentum pretii dictorum Officiorum, ideoque etiam ceſſet, nec attendatur clauſula *rebus ſic ſtantibus*, quæ non operatur, quando contrahentes potuerint cogitare de futuro augmento, & alteratione ipſius rei; nam hæc clauſula ſemper ceſſat ubicumque agatur de re, quæ ſecundum ſui ſubjectam materiam augumentum, ſeu diminutionem recipiat, juxta DD. quos allegat Barboſ. *var. tract.* ſuper clauſula *rebus ſic ſtantibus*; Quoniam ſemper illud obeſt obſtaculum conſiſtens in iniquitate, & exuberantia pretii, cauſatum ex temporis progreſſu, fomento, & aviditate Secretariorum, qui Privilegium ceſſare fecerunt eodem abutentes, & ſub prætextu Pontificiæ largitionis, redigentes ad exceſſivum pretium d. Officia maximo cum detrimento, ac evidenti pernicie tam Cameræ Apoſtolicæ, quam ſanctæ intentionis, & mentis B. Pii concedentis, ex quo fit ut privilegii, ac largitionis Pontificiæ facti fuerunt incapaces, nec iiſdem prodeſſe, aut eorum favore militare debeant, cum non contineant exceſſum pretii, emanatum occaſione reſignationum poſtea factarum.

Præterea advertamus oportet in eodem Motu proprio 26
præcipi reſtitutionem integræ pecuniæ, *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, non eo ſolo intuitu, ut hujuſmodi privilegium dirigatur in perſonas Secretariorum viventium *tempore ſuppreſſionis*, aut revocationis, ſed ad denotandum, quod reſtitutio pecuniæ facienda eſt ſingillatim tantum illis, qui tunc *vivebant*, non univerſaliter toti Collegio, illis etiam ſcilicet, qui tempore ſuppreſſionis poterant eſſe extincti, & eorum Officia vacantia, & iterum in Cameram redacta, & ideo verba ſingulis *Secretariis tunc viventibus*, idem ſonant, *ac ſingulis Secretariis tunc exiſtentibus in Officio*, & poſita fuere ad excludendam reſtitutionem illorum, qui jam fato functi fuere, & etiam ne præſumerentur ſub privilegio comprehenſi illi Secretarii, qui vivebant tempore promulgationis præfati Motus Piani.

Prædictis etiam adſtipulatur, quod licet ſubjecta mate- 27
ria ſimilium Officiorum vacabilium poſſit in genere ſuo, augmentum, & diminutionem recipere, nihilominus ſuperius conſiderata clauſula *rebus ſic ſtantibus*, remanet in ſuo robore, quia nunquam excogitari potuit ſano judicio, & recto contrahentium, quod valor, & pretium Officiorum alteraretur, & perveniret ad quantitatem adeo inſolitam, & inexcogitabilem penitus, etiam ſi expreſſe habita fuiſſet mentio de excogitatis, & incogitatis, attamen dicta verba nunquam extendi poſſunt niſi ad mutationem, ſeu alterationem honeſtam, & moderatam, ac veriſimilem, ſecus ad iniquam, injuſtiſſimam,

ac omnino inveriſimilem, ut in noſtro caſu pluribus DD. innixus clare oſtendit Valdatur. *obſerv. Illuſtr. tom. 2. obſerv. 94. n. 12. & ſeqq.* Pellicion. *Illuſtr. q. 21. c. 10. verſ. diligenter hic.*

28 Etſi forte replicaretur privilegia latiſſime ſemper accipienda, & interpretari debere in favorem ejus, cui conceſſa fuere contra Principem concedentem, de facili reſponderi poteſt reſtrictionem in noſtro caſu deduci, & fieri non intuitu concedentis in ſui ſcilicet damnum, ſive commodum, ſeu urgente neceſſitate ob maximum præjudicium Cameræ, & publici commodi, ſeu publicæ utilitatis, quo caſu ſilet decantata ſuperius regula, prout ingenioſe conſiderat Solorz. *de jur. Indiar. tom. 2. lib. 1. c. 27. n. 70.*

29 Et tandem notiſſimi Juris eſt, quod ceſſat privilegium ceſſante ratione, & cauſa conceſſionis ejuſdem, Bich. *dec. 394. n. 13.* Verum ex totius Motus proprii contextu colligi-
30 tur cauſa, & ratio confirmationis, ſeu novæ conceſſionis (ſi adeſſet) quod fuerit beneficium mutui ſcutorum 5500. facti a Collegio Secretariorum ipſi Pontifici, quæ cauſam, ſeu beneficium de ſe modici ponderis exiſtit, & tamen ea
31 eſt, quæ patefacit, & declarat mentem, ac intentionem concedentis, Rot. *deciſ. 466. n. 1. & deciſ. 221. num. 2. dec.*
32 *428. n. 1. part. 1. rec.* necnon adaperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi, Rota *deciſ. 181. par. 1. recent. & ſeqq.* & quæ tandem juſtificat conceſſionem ipſam, Rot. *deciſ. 702. n. 7. d. part.* 1. ideoque non videtur rationabile Summ. Pontificem voluiſſe remunerare Collegium prædictum retributione, ſeu recompenſatione adeo exceſſiva, in perniciem evidentiſſimam Cameræ Apoſtolicæ, in-
33 genti mole æris alieni oppreſſæ, quo caſu ſemper conceſſio coarctanda, ac reſtringenda eſt, ut in ſimilibus loquitur Zarat. *deciſ. 67. n. 6. &* 11. præcipue cum ſatis munificentiæ, ac remunerationis uſus fuerit erga dictum Collegium, eidem concedendo facultatem vendendi primum Officium vacaturum, & in proprium uſum convertendi omnem pecuniam, quam ex tali venditione percepturum erat, necnon permittendo uſumfructum redditiuum dd. Officiorum, qui de Jure debebantur Cameræ, & longe excedunt ſortem mutuatam a Collegio Pontifici, & a quo exceſſu redditiuum factum eſt maximum, & intolerabile augmentum pretii Officiorum per reſignationes, ſeu revenditiones poſtea ſecutas, & tandem committendo, & mandando reſtitutionem per Cameram faciendam Collegio pecuniæ ſibi numeratæ, dum poterat per Pontificem ſupprimi Collegium, abſque alia reſtitutione, quod ſufficienter propter utilitates ſupra conceſſas, & receptas remanebat compenſatum, & ſatisfactum.

Ex quibus prædictis rationibus, & motivis ſatis abunde, & evidenter conſtat, ac in aperto ponitur, qualis vere fuerit mens, & intentio B. Pontificis S. Pii V. concedentis, uti videlicet Adminiſtratoris Bonorum Cameræ Apoſtolicæ, nunquam ordinandi, nec jubendi reſtitutionem integræ pecuniæ a Secretariis modo viventibus impenſæ, tum quia ex verbis Motus proprii id non infertur, tum quia verba quantumcumque generalia, univerſalia, & geminata legis, ſeu diſpoſitionis, ſemper reſtringuntur ex ratione, cum nul- 34
lum ſit tam univerſale verbum, quod non recipiat reſtrictionem ex conſideratione debitarum circumſtantiarum, Andreol. *de controv. 112. n. 42.* necnon ſemper recipit con- 35
ditiones a jure inductas S. Felic. *deciſ. 212. n. 10.* quæ promiſſiones quantumvis abſolutæ, ſemper ad primitivam cauſam, & originalem obligationem referuntur, & ſecundum eam accipiuntur, tamquam non novativæ, ſed accumulativæ, quia nunquam cenſetur facta novatio per poſteriorem promiſſionem originalis obligationis, a qua dependet, & propterea illius naturam ſapit, & ſecundum illam venit regulanda, idem S. Felic. *in d. deciſ. 212. n. 7. & 10.* prætereа dato per impoſſibile, quod e verbis d. Motus id deduceretur, attamen inſpectu ſtatu rerum tempore conceſſionis, in diverſitate, ac varietate rerum, ad quam redactæ fuere tempore præſenti, cum non potuerit inferri, non debet, nec poteſt ipſe Motus proprius attendi.

Et ita in puro ſenſu veritatis, & juſtitiæ affirmandum, & ab hac ſententia uti veriore in judicando nunquam eſſe recedendum dicimus, ſalvo tamen, &c.

Franciſcus Maria Sergriſi Prætor Rotæ Senen.
Aſcanius Venturinus, Auditor Rotæ Senenſis, &c.
Dominicus Gualendus, Aud. Rotæ Senen.

NUM. XII.

Votum, ſeu Reſponſum Rotæ Maceratenſis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

De eadem materia.

SUMMARIUM.

1 *Quid eſſet reſtituendum Secretariis Apoſtolicis ex Conſtitutione Innocentii VIII.*
2 *De eodem.*
3 *De Motu proprio S. Pii V. & ſeqq.*
4 *Reſtitui non poteſt verificari, niſi in eo, quod fuit acceptum.*
5 *Verbum* reſtituere *an poſſit accipi pro* ſolvere.
6 *De eodem Motu, de quo ſupra, n. 3.*
7 *Verba tam in contractibus, quam in conſtitutionibus ſtricte, & proprie ſunt accipienda.*
8 *Conſtitutio poſterior ſupplet, & declarat antecedentem.*
9 *Explicatur deciſ. 77.* Argoll.
10 *Verbum* reddere, *quid importet.*
11 *Una pars Conſtitutionis alteram declarat.*
12 *Verba ſunt interpretanda ad favorem promiſſoris.*
13 *Lex non dicitur a poſteriori correcta, niſi conſtet de voluntate corrigendi.*
14 *Novatio non inducitur, quamvis in poſteriori contractu novæ conditiones, & qualitates apponantur.*
15 *Quando pro Fiſco, & Camera ſit reſpondendum?*

1 INtentio Cameræ Apoſtolicæ fundatur in aperta diſpoſitione *conſtit. 12. §. 23. prope fin.* ſan. mem. Innocentii VIII. determinantis, quod ſi Officium Secretariorum Apoſtolicorum revocaretur, vel alteraretur, deberet eiſdem Secretariis reſtitui integra quantitas ſexaginta duorum millium, & quingentorum ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutorum, & numeratorum.

2 Cum igitur SS. D. N. ratione publicæ utilitatis, & neceſſitatis, officium prædictum ſuppreſſerit, Camera habet regulam pro ſe, quod non teneatur reſtituere, niſi quantitatem expreſſam in Conſtitutione Innocentiana, a qua non poteſt, nec debet recedi, niſi de contrario doceatur, Barboſ. *axiom. 198. ubi etiam, n. 3.* quod regulæ contradicens debet expreſſe ſuam contradictionem probare.

Totum igitur cauſæ momentum reducimus, an obſtet 3
Motus proprius S. Pii V. Sed tantum abeſt, quod noceat, ut potius contra DD. olim Secretarios retorqueatur, cum enim dicat reſtitutis pecuniis, certum eſt, quod Camera non tenetur reddere niſi pecunias, ratione eorundem officiorum receptas; reſtitutio enim non poteſt verificari, niſi 4
in eo, quod fuit acceptum, Becc. *conſ. 55. n. 8. dicens*, quod de proprietate ſermonis non poteſt dici reſtitui quod datum non eſt, *lib. 1.* Surd. *conſ. 46. num. 20. & 21.* Actolin. *reſol. 32. n. 70. cum aliis in deciſione contraria allegatis.*

Non ſuffragante reſponſione, quod B. Pius acceperit 5
verbum *reſtituere* pro *ſolvere*, dum Secretarii obtulerunt reſtituere ſcuta 5500. auri, quæ ipſe Papa, non autem Secretarii, a Cardin. Medico receperat, quia Secretarii non promiſerunt reſtituere pro ſe ipſis, ſed pro Papa, ibi *noſtro nomine, & pro nobis reſtituturos ſe obtulerunt*, & ſic nihil differt, an ipſe recipiens reſtituere voluerit, an alius pro eo, cum ſemper ſit verum dicere, quod reſtituebatur acceptum, & actus attribuebatur illi, qui receperat, ut denotant illa verba *pro nobis, & noſtro nomine*, Barboſ. *deciſ. 287. n. 18.*

Prout nec obſtat, quod idem Pius V. mandaverit reſti- 6
tui Secretariis tunc viventibus integre, & abſque diminutione pecunias, pro quibus eos officia *emiſſe*, aut *habuiſſe* conſtiterit, quoniam intelligitur de pecuniis Cameræ ſolutis, pro *emendis*, vel *habendis* officiis, ut bene probatur in diſcurſu Illuſtriſſimi Domini de Luca; alias enim Camera reſtitueret quod non habuit, imo cum maximo ſuo damno ſolveret de publico id, quod redundavit in utilita-

litatem commercii privatorum, & verbum illud *reſtituere* improprie acciperetur; cum tamen, ſive Motus proprius Pianus accipiatur uti Conſtitutio, ſive uti contractus, ſem-
7 per verba proprie, & ſtricte accipi debeant, ut in Conſtitutionibus dixerunt Caſtagn. *de benef. deduct. ne eg. quaſt.* 7. *n.* 71. Gratian. *diſcept.* 885. *n.* 11. Rota *Bonon. diverſ. dec.* 97. *n.* 7. & in terminis præciſis verbis reſtituere, Becc. *d. conſ.* 53. *n.* 8. & in contractibus idem firmatur per text. *in l. quicquid adſtringenda* 99. *ubi ſcrib. ff. de verb. oblig.* Cyriac. *controv.* 158. *n.* 31. Rot. *rec. p.* 14. *dec.* 109.

8 Et hic eſt germanus intellectus motus proprii Piani, in quo fit relatio ad Conſtitution. Innocentianam, quæ pariter vult pecunias integre Secretariis reſtitui debere, & loquens de pretio recepto a Camera, operatur, quod idem Motus proprius intelligatur pariter de pecuniis, quas Camera habuit in venditionem Officiorum: non enim eſt novum, quod conſtitutio poſterior ſuppleatur, & declaretur per antecedentem, Thomat. *dec.* 234. *n.* 26. Si vero expreſſe non dixit de reſtituendis dictis ducatis ſexaginta duobus millibus, & quadringentis, ſed de pecuniis, quibus officia emerentur, vel haberentur, id fecit, quia Camera potuiſſet forſan pluris vendere, necerat conveniens, quod illud pluries retineretur, non autem, quod Camera reſtitueret quod non recipiebat; dum hoc non in prudentiſſimo Principe, ſed vix in fatuo eſſet præſumendum.

9 Caſus Deciſionis 77. Arguelles nihil habet commune cum noſtro, ut bene animadvertit Illuſtriſſ. D. de Luca, qui bene aſſignat diſcrimen inter verba *reſtituere*, *& reddere*, & quando etiam verſaremur in verbo *reddere*, idem eſſet dicendum, quia verbum *reddere*, ex ſui propria ſi-
10 gnificatione, importat retrodare, ea interpretatione vero importat dare, ut dicit *gloſſ. in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verbor. ſignific.*

Si igitur in vero, & proprio ſignificatu importatur retrodatio, neſcitur videre, cur abſque aliqua cauſa abſurdis correctionis, ſuperfluitatis vitandæ, aut alia ſimili, debeat recurri ad interpretationem, cum tamen ab ipſa verborum proprietate numquam ſit recedendum, niſi quando conſtat, mentem contrahentium fuiſſe in contrarium, quod tamen in dubio non præſumitur, ſed debet ab allegante probari, Rot. *diverſ. p.* 2. *dec.* 223. *n.* 1. *cum duobus ſeqq.* Sperell. *dec.* 177. *n.* 35.

11 Quinimo cum S. Pius V. in antecedenti parte, qua Secretariis obtulerant reſtituere ſcuta 3500. ſoluta a Cardinali Mediceo, acceperit pro retrodare, ut fuit ſuperius probatum, in eodem etiam ſenſu retrodandi fuit receptum in altera parte reſtituendi Secretariis, Altograd. *conſ.* 12. *n.* 31. *lib.* 2. Rot. cor. Merlin. *dec.* 747. *n.* 15.

Contrarium aſſerere eſſet peccare contra plura juria axiomata, quod nempe verba ſunt ſemper accipienda in ſuo proprio, & vero ſignificatu, quotieſcunque in illo poſſunt verificari, Rot. cor. Buratt. *deciſ.* 279. *num.* 11. quod ſunt interpretanda ad favorem promiſſoris, Rot. coram Arguell. *deciſ.* 90. *n.* 14. quodque etiam in re dubia debemus deſervire verborum proprietati, Gratian. *deciſ.* 43. *n.* 13. præcipue quando agitur de obligando, Rota cor. Arguell. *dec.* 25. *n.* 35.

Peccaretur etiam in Conſtitut. Innocentianam, quæ ſi accipiatur uti lex, non poteſt cenſeri correcta a poſteriori, niſi expreſſe conſtet de voluntate corrigendi, Thomat. *dec.* 234. *n.* 25. quod adeo verum eſt, ut nunquam correctio ſimilis conſtitutionis poſſit induci ex conjecturis, & ſubauditis intellectibus, Rot. *Bononien. diverſ. dec.* 94. *n.* 51.

Si accipitur uti contractus, & pariter hodie eſt concluſio indubitata, quod non inducitur novatio, quamvis in contractu poſteriori novæ conditiones, & qualitates apponantur, *l. fin. C. de novat.* Altograd Jun. *controv.* 91. *n.* 31. *in fin.* eoque magis dum Beatus Pius profitetur velle obſervaſe, & implere eamdem Conſtitut. Innocentianam; numquam enim poteſt cadere novatio contractus, cujus obſervantia, & implementum exhibetur, Antonin. de Amat. *reſol.* 57. *n.* 18. Monac. *dec. Bon.* 54. *n.* 22. *cum ſeqq.* Capyc. Latr. *dec.* 38. *n.* 42. *&* *dec.* 200. *num.* 26. præſertim quia ad hunc effectum novatio ſemper excluditur, niſi contractus ſint inter ſe incompatibiles, ut unus faciat corruere alium, Antonin. de Amat. *reſol.* 89. *num.* 11. Staiban. Jun. *conſ.* 7. *n.* 3. Altograd. Jun. *controv.* 91. *n.* 29. *&* 32.

Hinc bene patet, quam male contra Cameram fuerit adductus, *text. in l. ille, aut ille, ff. de leg.* 3. quoniam ultra quod deciſio contraria, contra propriam ſignificationem verbi reſtituere, recurrit ad interpretationem, quæ non datur in claris, res potius eſt clara favore Cameræ, quæ innititur regolæ non avulſæ ab exceptionibus contrariis, ut fuit ſuperius probatum.

Quandoetiam res eſſet dubia, adhuc eſſet determinan- 12
dum ad Cameræ favorem, licet enim res fiſci non ſit bona niſi ſub malo Principe, & in dubiis videatur ſentiendum contra fiſcum, tamen concluſio tunc ſolum procedit, quando agatur de confiſcationibus, pœnis, & bonis vacantibus, non autem quando agitur de contractibus, in quibus ad favorem fiſci in dubio eſt pronunciandum, ultra adductos ab Illuſtriſs. D. de Luca, Fario. *fragm. p.* 1. *verb. fiſcus*, *n.* 189. apud quem innumeri concordantes.

Et ita, &c. ſalvo, &c.

Antonius Giampe, Rota Maceraten. Auditor, & Prætor, &c.

Ludovicus Gangellus, Rota Maceraten. Auditor.

Seraphinus Maſſimus, Rota Maceraten. Auditor.

Franciſcus Picarellus, Rota Maceraten. Auditor.

Sebaſtianus Antonius Danielius, Rota Maceratenſis Auditor, &c.

N U M. XIII.

Reſponſum quatuor Juriſconſultorum Lucenſium.

Primum Reſponſum D. Hieronymi Palma J.C. Lucenſis.

A R G U M E N T U M.

Verbum *reſtituere*, in ſuo proprio, vero, & naturali ſignificatu, importat retrodationem ejus, quod per reſtituere debentem fuit prius acceptum; Verba in dubio debent accipi in ſua propria, & vera ſignificatione. Privilegium, & conſtitutio, debet regulari a cauſa in proœmio expreſſa, & juxta veriſimilem mentem concedentis interpretari. Princeps quando aliqua Jura, ſeu aliquam reſtitutionem mandat, & quomodo;

S U M M A R I U M.

1 *Reſtitutionis verbum, ſecundum propriam, & naturalem ſignificationem, prædicatur tantum de eo, quod prius per reſtituere debentem fuit acceptum, licet quandoque etiam accipiatur pro dare, & ſolvere, ut n.* 2.
3 *Deciſ.* 77. coram Arguelles, *explicatur.*
4 *Verbum reddere in ſui propria ſignificatione importat retrodare quod acceptum eſt.*
5 *Dictio* aliquando *importat exceptionem ac regulam.*
6 *Verba, ſecundum eorum propriam ſignificationem, ſunt accipienda, & n.* 7.
Card. de Luca, de Off. Venal. &c.
8 *Verba quando in ſui propria ſignificatione recipi poſſunt, nunquam ad alium ſenſum ſunt trahenda.*
9 *Dictio* præfatis, *eſt repetitiva eorum, quæ ſupra d. fuerant.*
10 *Mens veriſimilis concedentis attenditur, ad interpretationem cujuſcunque diſpoſitionis, & n.* 13.
11 *Verba univerſalia reſtringi debent juxta naturam actus, ſuper quo emanarunt, & juxta veriſimilem mentem loquentis.*
12 *Verbum nullum eſt adeo generale, quod inſpectis debitis circumſtantiis rerum, & perſonarum non debeat civiliter intelligi.*
14 *Verbum uno modo, in una parte diſpoſitionis acceptum, ita pariter in alia debet intelligi.*
15 *Argumentum a diſcretivo modo loquendi, in jure efficax eſt.*
16 *Subſtantia cauſa, non expreſſio verborum dat actiuitatem contractui.*
17 *Verba ampla, & generalia reſtringi debent ad limites ſuæ cauſæ.*
18 *Superfluitas potius eſt toleranda, quam quod verba generalia contra veriſimilem mentem diſponentis in grave ejus prajudicium retorqueantur.*
19 *Confirmatio addit robur confirmato, ea autem, quæ in ipſo continentur, nullo modo extendit.*

20 *Verba ambigua debent intelligi juxta naturam diſpoſitionis, in qua prolata fuerunt, & juxta cauſam in proœmio adductam, & n. 21. 22.*

23 *Verba ambigua intelligi debent, juxta Juris communis diſpoſitionem.*

24 *Conſtitutio, ſeu privilegium debet intelligi, ut lædat jus commune minus, quam ſit poſſibile.*

25 *Princeps, quando ex cauſa publica revocat conceſſiones, an teneatur aliquid refundere?*

26 *Sufficit, ut refundat pretium per ipſum acceptum.*

27 *Verba ambigua juxta ſolutum, & conſuetum, & obſervatum in aliis caſibus ſunt interpretanda.*

28 *Interpretatio ea ſumenda eſt, ut promittens minus quam poſſibile ſit, remaneat gravatus.*

29 *Donatio in dubio non præſumitur, & omnis interpretatio ſumenda eſt ad eam excludendam, & n. 30.*

31 *Verba generalia cujuſcunque diſpoſitionis, ita intelligenda ſunt, ut ex eis non reſultet inconveniens, neque notabilis læſio.*

32 *Et præcipue, ut jus ipſius concedentis notabiliter non lædatur.*

33 *Verbum, quod poteſt habere plures ſignificatus, nunquam debet intelligi in eo ſenſu, quod ſit contra veriſimilem mentem diſponentis, & n. 34.*

35 *Verba ambigua conceſſionis ſemper ad favorem concedentis veniunt interpretanda.*

36 *Item, eo modo, ut præcedentes conſtitutiones non cenſeantur, vel minus, quam poſſibile ſit, innovata.*

37 *Superfluitas evitatur, quando verba quid minimum operantur.*

38 *Datio in ſolutum differt in aliquibus ab emptione, & venditione.*

39 *Jura vitalitia, licet de uno in alium per reſignationem tranſeant, tamen ſemper dicuntur eadem, quæ a Principe primo loco conceſſa fuerunt.*

40 *Princeps aſſenſum præſtando reſignationi Jurium Vitalitiorum, nunquam cenſetur ſibi velle præjudicare.*

41 *Cauſa privilegii attendi debet ad dignoſcendam ejus naturam.*

42 *Privilegium ob benemerita conceſſum, in dubio cenſeri debet perſonale, & n. 43.*

44 *Privilegium quandoque variatur, & alteratur per mutationem perſonæ, maxime quando qualitas, vel meritum perſonæ eſt cauſa privilegii, & n. 45. 46.*

47 *Interpretatio in privilegiis ſumitur a mente concedentis.*

48 *Verba cujuſcumque privilegii ſunt ſecundum æquitatem intelligenda.*

49 *Verbum in quacunque diſpoſitione ſuperflua appoſitum cenſeri non debet.*

50 *Superfluitas nunquam eſt toleranda, niſi ubi alias ſequeretur abſurdum.*

51 *Pro interpretatione Privilegii, quæ veniant attendenda?*

VIdetur recedendum omnino a deciſis, ſeu revocandum votum traditum, & reſolvendum ad favorem Rev. Cameræ Apoſtolicæ, & hoc tam inſpectis verbis Motus proprii S. Pii V. quam veriſimili mente ipſius Pontificis.

Dixi, inſpectis verbis Motus proprii, quoniam in eo dicitur per Pontificem ipſum, vel alios ejus Succeſſores pro tempore exiſtentes, non poſſe dictum Collegium revocari, reduci, arctari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & ſine aliqua diminutione pecuniis, pro quibus eos d. officia emiſſe, ſeu habuiſſe conſtiterit*; De jure autem non videtur ambigendum, quin verbum reſtitutionis, ſecundum propriam, & naturalem ſignificationem, non prædicetur tantum de eo, quod per reſtituere debentem fuit prius acceptum, ut ſunt Text. *in l. reſtituere 35. & 75. ff. de verb.*
1 *ſignific.* & præ cæteris bene Alciat. *in d. l. reſtituere 75. n. 3.* ibi: *Proprie autem reſtituere dicimus quod accepimus.* Ludov. Carbon. *de omn. rer. reſt. q. 3. §. reſtitutio*, ubi paulo poſt definiendo, ſeu deſcribendo ipſam reſtitutionem, hæc habet: *Tu brevius ſic deſcribas, reſtitutio eſt actus juſtitiæ, quo cuique redditur quod ab eo ablatum, vel acceptum eſt, fol. 20.* bene Becc. *conſ. 53. n. 8.* ibi: *& de proprietate ſermonis non poteſt dici reſtitui quod datum non eſt*, Surd. *conſ. 64. num. 23. 24.* ubi ex Salycet. *in l. ſi conſtante, n. 6. Cod. de donat. ante nupt.* dicitur verbum reſtituere non adaptari, quando quid non eſt datum, Menoch. *conſ. 1155. n. 51.* *ubi ex gloſſ. in l. mancipia, in verbo avocandam, C. de ſerv. fugitiv.* bene ad propoſitum noſtrum dicit, quod reſtitui non poteſt, quod non fuit acceptum, Cagnol. *in l. 2. n. 17. 18. C. de pact. inter empt. & vend. ibi, proprieque reſtituimus quod accepimus*, Rebuff. *in l. reſtituere 71. n. 9. ibi, licet regulariter id reſtitui dicatur quis accepit, ff. de verb. ſignif.* D. Altogr ad. ſen. *conſ. 84. n. 106. vol. 1. & conſ. 20. n. 16. vol. 2.*

Qua concluſione firmata, quam admittit ipſa deciſio, non videtur obſtare reſponſio per S. Rotam adducta, quod ſcil. verbum reſtituendi, & reddendi, aliquando etiam ſignificet dare, & ſolvere, ex traditis per Arguell. *dec. 77. n. 21. & n. 15.* & quidem ex pluribus, & 2

Primo, quia *dec. 77.* cor. Arguell. (ultra quod non loquitur in verbo reſtituendi, ſed reddendi, quod latius patet, ut apparet ex Text. *in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. ſignif.* in quibus terminis pariter loquuntur omnia jura in eadem deciſione allegata) conſiderat quidem verbum illud reddere, idem ſæpe importare, quod ſolvere, ſed ſemper ſuppoſita præcedenti acceptione rei, ex qua ſubſequenter reſultet legitima obligatio, ſive reddendi, ſive ſolvendi, quoniam in præfata deciſione controverſia cadebat ſuper reſtitutione dotis, vel in pecunia, vel in fundo, vigore illorum verborum, de quibus in dicta *dec. 77. ante n. 10.* *in fine del quale il detto Signor Gio: Battiſta debba rendere al detto Sig. Capitano Marcello il detto lucro dotale di ſcudi* 1500. & firmatur reſtitutionem fieri debere in pecunia, ex fundamentis ibidem adductis, contra quæ cum objici poſſet de natura, & ſignificatione verbi reddere, Rota reſpondet tale verbum ſæpe exponi pro ſolvere, & pro dare, ſed non ad alium effectum, quam demonſtrandi non implicare, ſed ſe compati cum ſolutione pecuniæ, nec ad ſpeciem tantum referri, & ſic nihil ex hoc inferri poteſt ad caſum noſtrum, in quo ſtricte videndum eſt, an tale verbum de ſui natura ſignificet rem, ſeu pecuniam per prius acceptam, quod pariter verificabatur in facti ſpecie, de qua apud Arguell. quia ſive retrodare, ſive ſolvere, & dare, verbum reddendi importat, circa quod ibi erat quæſtio, ſemper tamen dictum verbum intelligebatur, & referebatur ad dotem prius acceptam. 3

Secundo, & efficaciſſime, meo judicio, reſpondetur, quod etiam verbum reddere, licet ex interpretatione aliquando ſumatur pro dare; Tamen in ſui vera, & propria ſignificatione importat retrodare quod acceptum eſt, ut probat punctualis Gloſs. *in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. ſignif. lit. N. Verbum reddendi, retrodandi*, & hæc eſt propria ſignificatio, & rurſus ead. Gloſs. *in verb. ſignificat. lit. O. ibi ex interpretat.* bene Alciat. *in d. leg. 94. n. 3. verſ. quod tamen*, Arnold. Corvin. *in explicat. d. l. 94. in verb. reddendi, lit. A.* Ubi ait reddere proprie ſignificare retrodare, licet aliquando pro dare accipiatur, & quoad proprietatem verbi admittit Calvin. *in ſuo Lexic. in verbo reddere, in primo §. optime videndus*, Giurb. *ad conſtit. Meſſ. c. 15. gloſſ. 15. incipit reddantur, par. 1. n. 1.* nec diſſentit Rota cor. Arguell. *dec. 90. n. 26.* licet hanc appellet ſignificationem rigoroſam, dum tam Text. *in l. 3. ſi quis ſervum, ff. de ſtat. liber.* quam Calvin. Rebuff. & Alciat. ab eo citati, dicunt hanc eſſe propriam ſignificationem. 4

Vindicata igitur a contrariis hac concluſione, quæ in controverſiam revocari non poteſt, & expreſſe firmatur, & admittitur in deciſione, quæ revidetur *in verſ. quia licet verbum*, deficit præcipuum fundamentum ejuſdem deciſionis, quod Conſtitutionis Pianæ verba ſint clara, & ideo non ſit opus recurrere ad interpretationem, & ſubauditos intellectus juxta vulgata.

Nam ſi in ſua vera, & propria ſignificatione, admiſſa in deciſione, verba motus Piani aſſiſtunt Cameræ, quomodo ne dici poteſt rem eſſe claram, ad favorem Secretariorum, maxime dum eadem deciſio ad effectum deducendi talem claritatem, ſtatim ſubjungit, quod dictum verbum *reſtituendi*, licet de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare, tamen aliquando accipiatur pro dare, & ſolvere, iſta autem dictio *aliquando*, qua utitur deciſio, & etiam multi ex DD. ab ea relati, certum eſt, quod ſignificat, & importat exceptionem ad regulam, ut ex Rebuff. *in l. interdum, ff. de verb. ſignif.* dixit Barboſ. *diction. n. 1.* 5

Tantum igitur abeſt, ut hujuſmodi argumentum a Sacra Rota adductum vim faciat ad favorem DD. olim Secretariorum, ut potius in contrarium retorqueatur, deciſio enim ſic arguit, debet reſtitui omne, & integrum pretium exburſatum, eorum Auctoribus per DD. Secretarios, quia verba motus Sancti Pii V. ſunt clara, dum in ea mandatur reſtitui iiſdem pecuniæ per eos ſolutas integre, & abſ-

que

que ulla diminutione, quia licet verbum *reſtituere* proprie ſignificet retrodare, tamen aliquando accipitur pro dare, & ſulvere; Cujus argumenti fallacia evidens eſt, dum conſtituitur fundamentum claræ diſpoſitionis, nedum ſuper verbis ambiguis, quod ſane fieri non poſſet, ſed ſuper impropria, & extenſiva ſignificatione verbi, unde illud idem argumentum retorquendo dicitur rem eſſe claram ad favorem Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ, dum verbum reſtitutionis in Conſtitutione Piana appoſitum, proprie ſignificat retrodationem, ſive rei, ſive pecuniæ per antea
6 acceptæ. De jure autem certum eſt, quod verba ſecundum eorum propriam ſignificationem ſunt accipienda, Gratian. *deciſ. March.* 45. *num.* 12: Latt. *deciſ. Granat.* 52. *n.* 17. Joſeph. Vel. *diſſert.* 49. *num.* 55. *verſ. vel ex eo*, Ramon. *conſ.* 100. *num.* 116. bene Rota coram Rembald. *deciſ.* 477. *n.* 7. *dec.* 239. *n.* 2. *part.* 15. & quod non comprehendatur
7 illud, quod nonniſi ſublata verbi ſignificatione venit, eadem Rota *deciſ.* 109. *num.* 5. & 6. *part.* 14. & in terminis verborum Conſtitutionis poſt Farinac. *conſ.* 76. *n.* 8. *lib.* 1. dixit Sperell. *deciſ.* 103. *num.* 10. bene Solórz. *de Jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *c.* 12. *n.* 46. Cyriac. *controv.* 378. *n.* 34. & 35. Rot. cor. Coccin. *deciſ.* 226 *n.* 10.

8 Cum igitur pro Reverenda Camera Apoſtolica militet vera, & propria ſignificatio verborum Conſtitutionis Pianæ, & huic regulariter ſtari debeat, docendum eſt, & demonſtrandum venit ex adverſo, quænam ratio urgeat, ut a vera, & propria verbi ſignificatione recedamus, quia quando verba in ſui vera ſignificatione recipi poſſunt, nunquam ad alium ſenſum ſunt trahenda, Rot. cor. Coccin. *deciſ.* 235. *n.* 62. Ramon. *conſ.* 100. *n.* 118. Quod licet ſecundam ex propoſitis inſpectionibus contineat, hoc eſt, veriſimilem mentem concedentis, non tamen inutile erit hic breviter tangere motiva, ex quibus deciſio cenſuit admittendam eſſe hujuſmodi interpretationem.

Sacra igitur Rota primo loco adducit pro comprobanda tali interpretatione, quod dictum verbum *reſtituere* in hoc ſenſu fuit acceptum per S. Pium V. in d. Motu proprio, quando locutus fuit de ſcutis 5500. auri ſolvendi per dictum Collegium Secretariorum Cardinali Mediceo, quo loco utitur verbo *reſtituere*, licet Secretarii, eorumque Collegium nihil a Pontifice recepiſſent.

Sed hoc argumentum (quod tamen manifeſtam implicantiam continet cum claritate Conſtitutionis Pianæ in principio deciſionis ſuppoſita) apertam parit æquivocationem, dum in d. Motu proprio, quando agitur de reſtitutione facienda Cardinali Mediceo, dicitur expreſſe promiſiſſe reſtitutionem nomine ipſius Pontificis, ibi: *Dict. ſummam quinque mille, & quingentorum ſcutorum auri in auro, eidem Ferdinando Cardinali noſtro, & pro nobis reſtituturos ſe obtulerunt*; Unde licet Collegium Secretariorum a præfato Cardinali nihil recepiſſet, vere tamen, & proprie applicabatur nomen reſtitutionis, quia pro Camera, & nomine Cameræ, & Pontificis, qui pecuniam acceperat, reſtituebant, unde potius hæc ratio retorquetur, ut inferius demonſtrabo.

Succeſſive deciſio figit pedem in hoc quod Pontifex cogitaverit dict. Officium Secretariatus vendi poſſe, & alienari majori pretio dictorum ſcutorum 5500. dum id expreſſit, ea quo arguitur, etiam in ſuppreſſione de pretio majori, quo dicta Officia potuerint eſſe vendita, cogitaſſe.

Sed hujuſmodi illatio nullo modo procedit. Primo quia in particula præfata Pontifex dat facultatem Collegio præfato vendendi dictum primum Officium Secretarii vacans, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiam ſi dictam ſummam ſcutorum 5500. in parva, vel etiam magna quantitate excederet, & ſic per verba omnino incerta, ſed in caſu, quo hujuſmodi unio, & annexio impugnaretur per Cameram, ſeu ad viam juris reduceretur, non demandatur reſtitutio, niſi præfatorum ſcutorum 5500. per eos ſolutorum, in illis verbis *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecuniis præfa-*
9 *tis*, quæ dictio *præfatis* tanquam repetitiva eorum, quæ ſupra dicta fuerant, Barboſ. *axiom.* 126. *num.* 1. manifeſte, & ad oculum demonſtrat, Pontificem locutum fuiſſe de ſcutis 5500. auri, de quibus paulo proxime ſupra dictum fuerat, unde potius retorquetur objectum in contrarium ſi enim in caſu, quo hujuſmodi Officio, annexo dicto Collegio, & pro quo dictum Collegium pretium anticipare ſolverat, ipſum privatum eſſet, vel talis unio ad viam juris reduceretur, Pontifex eiſdem reſtitui

voluit ſolum ſummam ſcut. 5500. ſolutam, licet talis anticipata ſolutio fuerit unica cauſa ob quam fuit factu ad. Motus proprius, quomodo ne dicere poſſumus mentem Pontificis fuiſſe, ut in caſu ſuppreſſionis omnium Officiorum reſtitueretur non ſumma vere ſoluta Cameræ, ſed ab ipſis Secretariis eorum auctoribus? Plurimum autem veriſimilis mens concedentis attenditur ad interpretationem cujuſcunque diſpoſitionis, ut ad effectum reſtringendæ obligationis ponderavit Rot. *dec.* 297. *n.* 7. *p.* 15.

Secundo, licet ad abundantiam, dicitur quod ex præcedenter narratis reſultat, quod in caſu ſuppreſſionis, ſeu reductionis iſtius Officii uniti toti Collegio Secretariorum, particulariter B. Pontifex diſpoſuit circa reſtitutionem faciendam toti ipſi Collegio, unde non recte infertur ad reſtitutionem demandatam in caſu ſuppreſſionis totius Collegii, cum ea diverſis non bene fiat illatio, juxta vulgata; Supponit enim deciſio, quod Beatus Pius poſt cognitionem habitam, quod dictum Officium primo loco vacaturum poterit vendi majori pretio, devenerit immediate ad diſpoſitionem, & ordinationem reſtitutionis pretii in caſu ſuppreſſionis totius Collegii ipſorum Secretariorum, quod non ſubſiſtit cum ea poſt, & priuſquam loquatur de reſtitutione in caſu ſuppreſſionis totius Collegii, diſponat particulariter dictus Motus proprius Sancti Pii Quinti, tam in caſu, quo dictum Collegium aſſequi non poſſet dictum Officium primo loco vacans, vel in ejus pacifica poſſeſſione turbaretur, quam etiam in caſu, quo pro parte Cameræ dicta unio invalida prætenderetur, ſeu ad viam juris reduci, in quo ultimo caſu, dum ſola ſcuta 5500. auri Cameræ, & Pontifici ſoluta reſtitui mandaverit, ideo nedum ceſſat illatio, de qua in deciſione, ſed retorquetur motivum, ut ſupra adnotavi.

Quod vero in deciſione ſubjungitur, Sanct. Pium V. in præfata Conſtitutione non reſpexiſſe ad Cameram; ſed ad Secretarios tunc viventes, quibus debebat fieri reſtitutio, quod deſumitur ex dictione *tunc* extremitatem temporis denotante, & ex dictione illa perſonali *eos habuiſſe*, &c. quod pariter ad Secretarios tunc temporis viventes directum videtur. 10

Non ſubſiſtit, quoniam licet admitteretur, quod non conceditur, verba fuiſſe directa ad Secretarios, & quidem ad illos tempore ſuppreſſionis exiſtentes, tamen principaliter Cameram ipſam reſpiciunt, ſeu Pontifices ſucceſſores, dum per Orationem ſeparatam, incipientem *volentes*, declarat Pontifex nolle ullo unquam tempore dictum Collegium per ipſum, aut alios ſucceſſores ſupprimi, aut alterari, ſeu extingui poſſe, niſi reſtitutis prius ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia *emiſſe*, vel *habuiſſe* conſtiterit, unde reſtitutio, appoſita tanquam per modum conditionis in caſu extinctionis, ſeu ſuppreſſionis, non poteſt intelligi directa, niſi Pontificibus ſucceſſoribus, a quibus fieri vellet d. ſuppreſſio, Secretarii enim tunc viventes non reſtituere, ſed recipere debebant, Camera autem, ſeu Ærarium Pontificis reſtituere tenebatur.

Nec conſiderabiles ſunt illæ clauſulæ *integre, & abſque ulla diminutione*, quaſi quod non haberent DD. olim Secretarii integram pecuniam, ſi totum pretium per eos ex- 11
penſum non reciperent, quia ſemper latet ſolita æquivocatio; non enim dicit Conſtitutio, quod Secretarii debeant habere pretium per eos propriis Auctoribus exburſatum integre, & abſque ulla diminutione, ſed dicitur, quod Camera debeat reſtituere *integre, & abſque ulla diminutione pecunias, pro quibus*, &c. quæ quidem Camera non recuſat reſtitutionem integram, & ſine diminutione illius pecuniæ, per qua ab ipſa Camera Secretarii Officia emerunt, ſeu habuerunt; unde verba hujuſmodi, licet ampla, & univerſalia, relata tamen ad Cameram, prout juxta tenorem d. Motus proprii referri debent, plene, & punctualiter verificantur, ultra quod talia verba univerſalia reſtringi debent juxta naturam actus, ſuper quo emanant, ac juxta veriſimile cogitatum diſponentis, ut in ſatis ſimilibus. Thomat. *deciſ. March.* 249. *num.* 34. 35. & 46. *vol.* 2. ubi aderant in legato liberationis ad favorem uxoris illa verba, *tutto quello ho ſpeſo*, & nihilominus juxta veriſimilem mentem diſponentis, reſtringunt dicta verba ad expenſas factas de proprio, non vero ad expenſas factas de pecunia uxoris, bene etiam Rota *deciſ.* 297. *per tot. par.* 15. *ſed præcipue, num.* 4. & paſſim in jure procedit, 12
quod verbum nullum eſt adeo generale, quod inſpectis debitis circumſtantiis rerum, perſonarum, & formæ diſpoſitionis non debeat civiliter intelligi, atque limitationem

recipere, Cyriac. *controverſ.* 392. *num.* 16. Altograd. Jun. *controv.* 83. *n.* 27. *volum.* 1.

Quæ tamen omnia ex abundanti deducta ſunt, quia dictæ clauſulæ integre, & abſque ulla diminutione optime, & punctualiter verificantur in pecunia per Cameram receptá, in qua ſolum, ut ſupra firmatum fuit, cadit, & applicari poteſt demandata reſtitutio.

Ex quibus cum proprietas verborum aſſiſtat intentioni Cameræ, neque aliqua urgens ratio afferatur, ob quam recedendum ſit ab ea, opus non eſſet de ſecunda inſpectione, quæ veriſimilem mentem concedentis reſpicit, agere, ut tamen undequaque inſubſiſtentia deciſionis eniteat, placet hunc articulum examinare.

13 Veriſimilis igitur mens Papæ concedentis, a qua regulariter quælibet diſpoſitio interpretationem recipere ſolet, Solorz. *de Jur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *c.* 22. *n.* 46. Rot. *dec.* 432. *n.* 13. *p.* 9. *to.* 2. evidenter aſſiſtit intentioni Reverendæ Cameræ Apoſtolicæ, & quidem ex pluribus, &c.

14 Primo, quia cum pluries, ac per multas vices in dicto Motu proprio, ultra particulam, ſuper qua ad præſens cadit diſputatio, uſus fuerit Summus Pontifex hoc reſtitutionis vocabulo, ſemper illud in ſua propria, & vera ſignificatione retradendi quod acceperat, acceptum fuiſſe conſtat, unde hoc eodem modo, non autem diverſimode in hac particula accipi debet, cum concluſio, licet vulgata, veriſſima tamen ſit, quod verbum uno modo in una parte diſpoſitionis acceptum, ita pariter in alia ſumi debeat, Haytell. *dec.* 13. *n.* 61. D. Altograd. Sen. *conſ.* 2. *n.* 31. *vol.* 2.

Secundo, quia quando Pontifex voluit in caſu, quo Collegium præfatum Officium primo loco vacaturum conſequi non poſſet, ipſius indemnitati conſulere, demandando nedum inſtitutionem ſcut. 5500. auri ſolutorum, ſed etiam refectionem omnium damnorum, expenſarum, & intereſſe, uſus non fuit verbo reſtitutionis, utpote quod ad dicta ſcuta 5500. auri ſoluta referri tantum poterat, ſed uſus fuit verbo ſolvere, quod de ſui natura nedum ſcut. 5500. ſoluta, ſed etiam damna, & intereſſe per eos paſſa comprehendebat, ibi *tunc & eo caſu Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam* 5500. *ſcutorum, una cum damnis, & intereſſe paſſis teneri.*

15 Ex quo diſcretivo modo loquendi ſatis efficax argumentum colligitur, quod ſcilicet ubi Pontifex Cameram teneri voluit ad ſolutionem alicujus ſummæ, præter acceptam, uſus fuit verbo *ſolvere*, & illud *reſtitutionis* omiſit, ita ubi de reſtitutione facienda dixit, de retrodatione pecuniæ acceptæ intelligendum veniat, ut in ſimilibus D. Altogr. Sen. *conſ.* 83. *n.* 58. *&* 59. *vol.* 2. & dixerat antea *in conſ.* 48. *n.* 14. *& conſ.* 66. *n.* 9. *lib.* 1.

16 Tertio plurimum apud me urget totus contextus, & cauſa ipſius Motus Piani, cum non expreſſio verborum, ſed ſubſtantia cauſæ det activitatem diſpoſitioni, ſeu contractui, Paul. *conſ.* 32. *n.* 34. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 378. *n.* 5. Rot. *dec.* 33. *n.* 4. *par.* 2. *Div. Add. dec.* 8. 4. *p.* 8. Buratt. *dec.* 774. *n.* 12.

Certum autem eſt promulgationi talis Conſtitutionis cauſam dediſſe ſcuta 5500. auri, quæ Pontifex reſtituere debebat Cardinali Mediceo, ab eo recepta pro emptione unius ex Officiis Secretariatus, quod jam per antea ſuppreſſum extiterat ad favorem ipſius Collegii, ad cujus proinde præjudicium reſultabat hæc nova venditio, & ſucceſſive Summus Pontifex declaravit dictum Officium ut ſupra venditum, fuiſſe ſuppreſſum, & nulliter collatum dicto Cardinali Mediceo, cui reſtituuntur per Cameram, & pro ea dictum Collegium ſcuta 5500. per eum antea ſoluta, & exinde, pro ſatisfactione præfatæ ſummæ per dictum Collegium ſolutæ, aſſignatur Collegio Officium primo loco vacaturum, ſeu ejuſdem pretium, & pro ejus indemnitate, duplex legitur diſpoſitio ad ipſius favorem; prima in caſu, quo Officium primo loco vacaturum conſequi non poſſet, vel in eo turbaretur, & tunc obligatur Camera ad ſolutionem ſcutorum 5500. per Collegium exburſatorum una cum damnis, & intereſſe paſſis, & ſumma quidem cum juſtitia, quia cum Collegium præfatum dictam ſummam ſcutorum 5500. recipere deberet ad cenſum, ſeu ad cambium, ad effectum eam pro Camera, & ejus nomine reſtituendi Cardinali Mediceo, omnino juſtum erat, ut in caſu, quo pretium ex venditione primi Officii vacaturi percipere non poſſet, ei reſtituerentur, nedum dicta ſcuta 5500. ſed etiam reficerentur damna, & intereſſe paſſa; Secunda diſpoſitio reſpicit caſum, quando per ſucceſſores B. Pii, vel Cameram eorum nomine dicerentur de nullitatem dictæ gratiæ, ſeu eam ad viam juris reducere prætenderent, & id fieri non poſſe mandavit, niſi reſtituta dictis Secretariis, & Collegio præfata pecunia, quæ verba, ut ſupra dixi, & demonſtravi, referri non valent, niſi ad dicta ſcuta 5500.

Hæc eſt ſubſtantia primæ partis dicti Motus proprii, in qua nihil eſt, quod veriſimiliter ſuadet mentem Summi Pontificis fuiſſe, ut in ſuppreſſione hujus Collegii ſolverentur potius pretium exburſatum per DD. Secretarios eorum auctoribus, quam illud per Cameram vere receptum, quinimo efficaciſſime urget in contrarium, quod ſupra tetigi, quod ſcilicet ſi reſpectu hujus officii primo loco vacaturi, quod datum fuit in recompenſam mutui gratuiti facti per Collegium Cameræ, in caſo, quo gratia talis conceſſionis prætenderetur invalida, vel ad viam juris reduceretur, mandantur reſtitui ſolum ſcuta 5500. per Cameram recepta, licet ipſe Pontifex dicto Collegio facultatem dederit præfatum officium primo loco vacaturum, majori pretio dictis ſcutis 5500. vendendi, eo fortius in caſu ſuppreſſionis, vel extinctionis totius Collegii, non intellexerit Summus Pontifex majus onus Cameræ imponere, quam impoſuerit reſpectu dicti Officii primo loco vacaturi, cujus conceſſio ipſi Motui proprio cauſam dedit.

In ſecunda vero parte dicti Motus proprii, ubi continetur particula, quæ huic controverſiæ cauſam dat, nihil aliud legitur, quam confirmatio privilegiorum, per anteceſſores Pontifices dicto Collegio conceſſorum, ut in §. ad hæc, ibi *ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes, ut ea, quæ per eundem Innocentium &c. ac alios forſan Pontifices prædeceſſores noſtros ejuſdem Secretariis, & Collegio conceſſa fuerunt, eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerunt Apoſtolica auctoritate roborata*, ex qua parte Motus proprii reſultat.

Quartum motivum deductum ex eo, quod cum habeamus in hac ſecunda parte cauſam expreſſam diſpoſitionis, 17
quia ſcilicet privilegia dicti Collegii ab illis Pontificibus ei conceſſa eo firmiora eſſent, quo multiplices confirmationes accedent, omnia ſubſequentia verba in eadem parte contenta, quantumvis ampla, & generalia, reſtringi debent, & reduci ad limites præfatæ cauſæ, Mantic. *de tac. & ambig. lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 19. Solorzan. *de Jur. Indiar. to.* 2. *lib.* 1. *cap.* 22. *n.* 45. Cyriac. *contr.* 292. *num.* 13. Altograd. Jun. *conſ.* 83. *n.* 16. *tom.* 2.

Nec objiciantur verba illa, *amplioris favoris gratia proſequi volentes*, & quod alias admiſſo ſenſu noſtro dicta verba in ſecunda parte appoſita eſſent ſuperflua.

Quia dicta verba intentioni noſtræ in nihilo officiunt, ſed opportune omnino appoſita fuerunt, quoniam cum in prima parte dicti Motus proprii jam pleniſſime fuiſſet conſultum indemnitati Collegii, pro reintegratione ſcut. 5500. per eum Sanctæ Sedi mutuatorum, cum omnibus clauſulis, & cautelis neceſſariis, certe nihil aliud opportunum erat pro validitate conventionis inter partes initæ, unde cum Summus Pontifex, ultra prædicta, ex ſua mera liberalitate voluerit privilegia eiſdem Secretariis per ſuos anteceſſores conceſſa, confirmare, certe eos amplioris favoris gratia proſecutus fuit, cum dicta confirmatio nihil cum prima parte Motus proprii commune haberet.

Quo vero ad objectum ſuperfluitatis; Ultra quod potius toleranda eſſet ſuperfluitas, quam quod verba genera- 18
lia, contra veriſimilem mentem diſponentis in grave ejus præjudicium retorqueantur, Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 4. *tit.* 2. *n.* 10. D. Altograd. Jun. *in ſua contr.* 83. *n.* 49. *volum.* 2. illud ex ſubſequentibus verbis ejuſdem conſtitutionis de medio tollitur; Pontifex enim ipſe reddit cauſam, quare ſimpliciter confirmando privilegia ab aliis Pontificibus conceſſa, eos amplioris favoris gratia proſequatur, quia ſcilicet ſunt verba Motus proprii, privilegia eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita.

Quintum pariter argumentum eadem diſpoſitio Motus 19
proprii in dicto, §. ad hæc, nobis ſuppeditat in præmiſſorum comprobationem, quia nempe, cum ibi expreſſe dicatur, quod ultra jam ſupra in prima parte deducta, volebat, & intendebat confirmare privilegia per anteceſſores ſuos eidem Collegio conceſſa, de natura confirmationis eſt addere quidem majus robur, & validitatem rebus confirmatis, ea autem; quæ in ipſis continentur, nullo modo extendere, ut per Bonden. *collect. leg.* 34. *n.* 97. Rota *deciſ.* 530. *n.* 6. *& deciſ.* 395. *n.* 3. *p.* 15. ubi quod confirmatio, & declaratio nihil novi addunt, ſed ſolum quod factum fuerat, oſtendunt.

Si

Si autem verba illa *reſtituatis prius*, *&c.* juxta ſenſum de-
ciſionis accipi deberent, quis eſt qui non videat, Motum
proprium B. Pii in dicta ſecunda parte terminos ſimplicis
confirmationis excedere, dum contra tenorem Brevis In-
nocentii VIII. de quo ſpecialiter in ipſa confirmatione fit
mentio; mandantis in caſu extinctionis, ſeu revocationis
præfatorum Officiorum, reſtitui dictis Secretariis ſcuta
62000. per eos effective Cameræ ſoluta, diſponeretur in
caſu extinctionis ſolvi eidem Secretariis majorem ſummam
ultra illam per Cameram vere receptam.

20 Dato igitur, licet non concesso, verba præfatæ parti-
culæ aliquo modo dubia eſſe, illud certum eſt, quod ſi ſu-
matur interpretatio illa, quæ favet Cameræ, & quæ eſt
juxta propriam verborum ſignificationem, ea eſt omnino
conformis qualitati, & naturæ confirmationis ſupra ex-
preſſæ, ſi autem alius ſenſus a parte prætenſus recipitur,
non poteſt in dubium revocari illum eſſe prorſus incompa-
tibilem cum confirmatione, dum extendit talem reſtitu-
tionem, ultra ſummam in Brevibus confirmatis contenta-
tam, & ſic expreſſe innovat, & revocat antecesſorum
Conſtitutiones, & ſic illam Innocentii VIII. de qua ta-
men, ad effectum confirmandi, expreſſe fit mentio in
ipſo Motu Piano: In hac autem ambiguitate, quatenus
adeſſet, quod non admittitur, verba juxta naturam ipſius
diſpoſitionis, in qua fuerunt prolata, intelligenda forent,
21 Cyriac. *contr.* 292. *num.* 13. Salgad. *de reg. protect. part.* 4.
cap. 9. *num.* 126. bene Caſtill. *quotid. contr. de conject. de
interpret. ultim. volunt. lib.* 4. *cap.* 41. *num.* 47. & ſic eo
modo, quo ſe compati poſſent cum confirmationis natura,
22 & ſic juſtam cauſam in proœmio adductam, bene Altogr.
Jun. *dicta contr.* 83. *num.* 24. *tom.* 2. Valenzuol. *conſ.* 119.
n. 70. *volum.* 2. ubi ait id procedere, etiamſi verba diſpoſi-
tionis eſſent generalia.

23 Sexto loco, hæc interpretatio, ac intelligentia ſumenda
eſſet ex eo, quia hoc modo verba intelliguntur juxta Ju-
ris communis diſpoſitionem, quod in ambiguis facien-
dum eſſe, dixit Rota *deciſ.* 90. *num.* 14. *part.* 16. & quod
24 Conſtitutio, ſeu Privilegium ita interpretandum ſit, ut
lædat jus commune minus, quam ſit poſſibile, dixit Ca-
ſtill. *dec.* 193. *n.* 36. *tom.* 2.

Quod vero Jure communi attento reſtitui non debeat in
caſu ſuppreſſionis ſimilium Jurium vitalitiorum a Princi-
pe conceſſorum, niſi pecunia vere per Cameram accepta,
admittere videtur ipſa deciſio, dum reſpondendo obſer-
vantiæ, quæ in aliis caſibus id faciendi demonſtrabatur,
dicitur in præſenti adeſſe pactum clarum, & expreſſum, &
ideo dictos caſus non applicari, ſed ne tacite ex præſata
deciſione deducere videar, quod expreſſe comprobari po-
teſt; dico, quod quidquid ſit, an Princeps, quando ex
cauſa publicum bonum reſpiciente revocat ſimiles conceſ-
25 ſiones, teneatur aliquid refundere, in quo articulo, ne-
gativam tenet Afflict. *de feud. lib.* 3. *de Capit. qui Cur. vend.
an intellig.* §. *ſimiliter poteſt*, *n.* 11. *fol.* 273. *tom...* Capyc.
Galcot. *reſponſ. fiſcal.* 23. *n.* 75. cum aliis, qui cumulari
poſſent illud communiter receptum videtur, ut ſufficiat per
26 Principem refundi pretium ab ipſo acceptum, ut per Ca-
pyc. Galcot. *dicto reſp. fiſcal.* 23. *n.* 73. & admittit expreſſe
Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *num.* 10. 11. 12. *de probat.* &
per quatuor vices in Regia Camera Summariæ Neapolis
fuiſſe deciſum teſtatur Revertere *in ſua deciſ.* 425. & illam
refert Rocc. *in ſua tract. de offic. eorumque regim. tit. de tract.
pro extraction.* §. 7. *n.* 22. 23. contra quam tamen Rocc.
aliquid dicit, demonſtrando talem reſtitutionem fuiſſe fun-
datam ſuper pacto appoſito in eadem conceſſione, licet in
diverſo caſu, quia ſupra *n.* 18. 20. & 21. firmaverat, poſ-
ſe abſque aliqua ſolutione tales conceſſiones revocari ex
cauſa publicum bonum reſpiciente, pene Vermigl. *conſil.*
439. *per tot. & præcipue*, *n.* 3. ibi *reſtituto pretio alias per-
cepto*, facit Bellug. *in Specul. Princ. tit. de privat. offic. per
Principem faciend. Rubric.* 26. *n.* 6.

Septimo urget pro hac parte ſolitum, & conſuetum in
extinctione aliorum officiorum vitalitiorum, in quibus
Camera non niſi pretium per ipſam habitum reſtituit.

Et licet in deciſione reſpondeatur, non poſſe ex præfa-
tis caſibus ſumi obſervantiam declarativam, ex eo quia hic
habeamus ſpeciale pactum in caſu extinctionis, & ſuppreſ-
ſionis.

27 Attamen adhuc argumentum viget, quia cum verba pa-
cti ad minus ſint ambigua, ea juxta obſervatum in aliis ca-
ſibus, ſolitum, & conſuetum ſunt interpretanda, ut ex
Socc. Jun. & Sum. de Pret. dixit Caſtill. *deciſ.* 59. *n.* 8. *verſ.
grem ex conſuetis*, *l.* 1. & melius *dec.* 51. *n.* 23. *eodem*, *l.* 1.

Octavo plurimum facit, quod ſi capienda eſſet interpre- 28
tatio ad favorem DD. olim Secretariorum, & Pontifex
ipſe, ejuſque Camera, & Ærarium ingens damnum reci-
peret, dum cogeretur exburſare notabilem ſummam pecu-
niarum, quam ipſa non recepit, ille autem ſenſus, & ea
intelligentia recipienda videtur, per quam promittens mi-
nus, quam poſſibile ſit remaneat gravatus, ut pluribus Ju-
ribus in id cumulatis probat D. Altogr. Jun. *d. controv.* 83.
n. 44. 45. facit Rot. *dec.* 297. *n.* 7. *p.* 15.

Nono conſiderandum eſt, quod cum in limine funda- 29
tionis hujuſmodi collegii expreſſe cautum fuerit, quod in
caſu extinctionis ejuſdem, deberent ſolvi tantummodo pe-
cuniæ per Cameram receptæ, ſi dicere volumus conſtitu-
tionem Pianam contrarium diſponere, certe illud ſupra
plus, quod Camera exburſaret, ultra vere acceptum, eſſet
alienatio, & per conſequens donatio, maxime ſi recipe-
retur interpretatio, quæ ex adverſo datur, quod in dicta
particula comprehendantur quicunque Secretarii, ultra
illos tunc temporis Officia obtinentes, erga quos alios fu-
turos Secretarios nulla nec quidem gratitudinis cauſa con-
currebat, quæ donatio ultra quod in dubio non præſumi-
tur, & omnis eſt ſumenda interpretatio, ut ex ea excluda-
tur, Andicol. *controv.* 4. *num.* 15. ubi concordantes allegat;
Adhuc ſi Pontifex eam facere intellexiſſet, utique derogaſ- 30
ſet Conſtitutionibus de his materiis loquentibus, & qui-
bus derogari ſolet, quando de Juribus Cameræ fit aliena-
tio, quod cum non fecerit, & tales clauſulæ in noſtro Mo-
tu proprio non legantur, inde ex earum omiſſione reſultat
Pontificem non intellexiſſe de Juribus Cameræ alienare,
vel ei præjudicium inferre, ut in ſimilibus, Rota *deciſion.*
25. *n.* 20. *part.* 10.

Decimo loco mens veriſimilis Pontificis concedentis, 31
juxta ſenſum cameralium, depromi videtur ex eo, quod
inveriſimile omnino ſit Pontificem, tam ſingularibus ani-
mi dotibus ornatum, prout fuit Sanctus Pius Quintus, id
in mente habuiſſe, ut in caſu ſuppreſſionis Camera tene-
ri poſſet ad exburſandum duplum, & triplum ejus, quod
vere receperat, verba autem licet generalia cujuſcunque
diſpoſitionis, ita intelligenda ſunt, ut ex eis non ſequa-
tur inconveniens, neque notabilis læſio, ut per Caſtill.
tom. 4. *cap.* 41. *num.* 62. 63. 64. Altograd. Jun. *controv.* 83.
n. 31. *tom.* 2. & præcipue ut jus ipſius concedentis notabi-
le detrimentum non recipiat, ut poſt Rimin. Jun. *conſil.*
268. *num.* 28. *vol.* 4. dicit Caſtill. *d. cap.* 41. *num.* 65. Et ma-
gis ad rem, quod quando unum verbum poteſt habere plu- 32
res ſignificatus nunquam debeat in eo ſenſu, nec referri ad
id, quod ſit contra veriſimilem voluntatem diſponentis, 33
poſt Gratian. *conſ.* 17. *num.* 50. *vol.* 1. & alios late firmat
Paſſerin. *problem. leg.* 5. *n.* 42.

Undecimo loco ad hunc pariter effectum non eſt ſper- 34
nenda proprietas vera, & propria ſignificatio illius verbi
reſtituere, de qua ſupra jam fuit ſermo habitus, & juxta
quam loquentis mentem ſemper eſſe intelligendam, niſi
in contrarium manifeſte appareat, probat *Textus expreſ-
ſus in l. non aliter*, *ff. de leg.* 3. cum aliis apud Bonden. *col-
lect. leg.* 34. *n.* 87.

Duodecimo, quia etiamſi admitterentur verba, de quibus
agitur, eſſe aliquo modo dubia, & ambigua, adhuc reci-
pienda eſſent in eo ſenſu, qui cum certo, vel minus dubio
aut veriſimiliore cæterorum verborum ejuſdem diſpoſitio-
nis ſenſu cohæreat, ut poſt pluries firmat Paſſerin. *in pro-
blem. leg.* 1. *n.* 62. At ſi interpretatio juxta proprietatem
verborum recipitur, certum eſt quod cohæret, & ſe con-
format cum natura ipſius diſpoſitionis, in hac parte anti-
quorum privilegiorum confirmatoriæ; ſi vero ſenſus ex
adverſo adductus admittitur, nedum hæc pars repugnat
naturæ confirmationis, ſed expreſſe corrigit, & innovat
præcedentes conſtitutiones, quas B. Pius velle confirmare
ſe declarat, ut ſupra fuit dictum.

Ultimo tandem, quia verba ambigua conceſſionis ſem- 35
per ad favorem concedentis veniunt interpretanda, Caren.
reſol. 197. *n.* 8. Altograd. Jun. *controv.* 83. *n.* 44. *tom.* 2. &
in puncto ad favorem Cameræ, & fiſci, D. Spad. *conſ.* 9.
n. 11. 13. *vol.* 1. prout etiam in dubio ea eſſet ſumenda inter-
pretatio, per quam Conſtitutioni antecedenti Innoc. VIII.
non cenſeatur, vel minus, quam poſſibile ſit, derogatum,
D. Spad. *conſ.* 21. *n.* 11. *lib.* 1.

Ex quibus conſtare videtur, nedum verba, ſed etiam 36
veriſimilem mentem Pontificis concedentis aſſiſtere inten-
tioni Cameræ.

Quibus non obſtat, ſi iterum opponeretur de ſuperflui-
tate præfati Motus proprii in ea parte, in qua demandatur
reſti-

reſtitutio pecuniarum Secretariis in caſu ſuppreſſionis Collegii.

Quia ultra duas reſponſiones ſupra traditas huic objecto, quarum prima fuit, quod potius tolerari deberet ſuperfluitas verborum, quam quod ea illis magnum damnum proferentis, contra ejus intentionem, reſultet; Secunda autem, quod cum Papa dicat ſe confirmare, quia, quæ ſæpius auctoritate Apoſtolica roborata ſunt, firmius ſubſiſtant, ſuperfluitas per conſequens conſiderari non poteſt.

Addo nunc tertiam, quod nempe aſſerta ſuperfluitas omnino ceſſat, tum quia Pontifex dicit confirmare privilegia omnia eiſdem per ſuos antecesſores conceſſa, etiamſi uſu recepta non eſſent, tum quia recepto etiam ſenſu per nos allato, verba dici non poſſunt ſuperflua, dum in Brevi Innocentii VIII. demandatur reſtitutio in caſu ſuppreſſionis ſolum ſcutor. 64000. quæ expreſſio cum dubitari poſſet, an ſtaret taxative, ſiaut ſignificaret ſolum dicta ſcuta 64000. fuiſſe per Cameram recepta, opportuna ſane fuit ſubſequens declaratio in Motu Piano contenta, in quo dicitur Cameram in caſu ſuppreſſionis teneri ad reſtitutionem totius, et integræ pecuniæ per ipſam receptæ, & quidem abſque aliqua diminutione, ex quibus ceſſat

37 prorſus objecta ſuperfluitas, ut per D. Altograd. & congeſtos ab eo *d. controv.* 83. *n.* 48.

38 Neque minus ad effugiendam vim præfatorum argumentorum adduci merentur illa verba, dictæ particulæ *emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit*, quaſi quod illud verbum *habuiſſe* referatur ad alios, præterquam ad Cameram, quia cum duo ex præfatis officiis de tempore Motus proprii non fuiſſent vendita per Cameram, ſed data in ſolutum, opportune fuit adhibitus talis modus loquendi, quia quamvis datio in ſolutum fraternizet cum emptione, & venditione, tamen in multis etiam differt, & ſecundum aliquorum ſententiam appellatione emptionis non venit, ut per Decian. *conſ.* 18. *n.* 3. cum pluribus aliis adductis per Merlin. *deciſ. Rotæ noſtræ Luc.* 23. *n.* 36.

Si autem vis ex adverſo fieret ſuper verbo illo *emiſſe*, quaſi quod illud referatur ad emptionem factam a poſſeſſoribus, hoc eſſet ſupponere id, de quo diſputatur, & quod ex ſupradictis videtur omnino concludendum, ut dicta verba ad Cameram penitus referri debeant, & tamen ad abundantem ſubjungitur, quod licet hujuſmodi Jura vitalitia de uno in alium per reſignationem tranſeant, dicuntur tamen ſemper eadem, quæ a Papa, ſeu Camera primo

39 loco conceſſa fuerunt, ut late probat Salgad. *in labyr. cred. part.* 4. *cap.* 8. *n.* 14. *& ſeqq.*

40 Neque ex eo, quod Pontifex aſſenſum, & beneplacitum det hujuſmodi reſignationibus poteſt inde deduci, quod ſibi præjudicaverit; Quia indubitatum eſt Datariam de pretio hujuſmodi tranſlationum, occaſione conſenſus præſtandi, nullam habere notitiam, ultra quod de Jure indubitatum eſt per talem aſſenſum in nihilo intelligi poſſe præjudicatum juribus ipſius Principis aſſentientis, Cavleval. *de Judic. tom.* 2. *lib.* 1. *tit.* 3. *diſp.* 23. *num.* 42. Venturin. *conſ.* 37. *n.* 127. Roſcol. *in ſua controv. poſt lib.* 1. D. de Luca *de feud. art.* 3. *n.* 95.

Hæc ſunt quæ meo judicio videntur ponere rem prorſus in clario ad favorem Rev. Cameræ Apoſtolicæ, & nihilominus licet omnino ad abundantiam ſubjungo, quod etiamſi verba Motus proprii accipienda eſſent juxta ſenſum in deciſione expreſſum; Adhuc talis reſtitutio pretii exburſati per Secretarios non verificaretur, niſi in illis, ſeu Secretariis exiſtentibus de tempore Motus proprii, & qui ſupervixiſſent de tempore ſuppreſſionis, non autem militare poſſent ad favorem aliorum, qui ex ipſis non ſunt, & hoc quidem ex pluribus, &

41 Primo, quia cauſa hujus privilegii (a qua debet ejus vis deſumi, & natura dignoſci ad *Text. in l. in omnibus* 69. *ff. de reg. jur.* cum aliis per Rot. *in Ceſenat. ſeu Sarſin. Landemiorum* 19. *Junii* 1656. cor. R. P. D. Albergato, §. *& primo quidem*, Bonden. *collect. leg.* 35. *n.* 3.) non alia certe fuit, ut in principio ipſius Motus proprii exprimitur, quam gratitudo erga Secretarios tunc temporis viventes, qui ſummam ſcut. 5500. Summo Pontifici gratis mutuati fuerunt, eam forte accipiendo ad cenſum, & ſub cambiis, juxta facultatem ipſis in dicto Motu proprio tributam, & ſic ſe ipſos gravando ad ſatisfaciendum de redditibus officii cujuslibet eorum ad proprios uſus deſtinati fructus, & cambia, donec per vacationem, & venditionem primi Officii Secretariatus tale debitum extingueretur.

42 Cum igitur hæc cauſa gratitudinis, quæ præfato Motui originem dedit, non verificetur, nec verificari valeat, niſi in perſonis illorum Secretariorum, qui tunc temporis indigentiis Cameræ Apoſtolicæ ſubvenerunt, tale privilegium per conſequens, tanquam ob benemerita conceſſum, cenſeri debet perſonale, ut multarum legum inductione, ac DD. auctoritate probat Arias de Meſ. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 3. 4. ubi dicit id procedere, etiam ſi conceſſio eſſet de ſui natura realis, quia ſi fuit facta contemplatione certæ perſonæ, & ob benemerita, cenſeri debet perſonalis, confirmat eo non citato Venturin. *conſ.* 24. *num.* 134. 43
& nemine ex eis adducto Capyc. Galeott. *controv. forenſ. cap.* 15. *n.* 2. *lib.* 2.

Nec novum in jure eſt, quod mutata perſona, ac per 44
perſonæ mutationem, & variationem, varietur, & alteretur privilegium, ut poſt Boer. Avendan. & alios ſcripſit Salgad. *de reg. protect. part.* 3. *cap.* 10. *num.* 293. maxime quando, vel qualitas, vel meritum perſonæ eſt cauſa immediata privilegii, ut ex Bald. dixit Menoch. *conſ.* 704. 45
n. 18. & dixerat antea *conſ.* 443. dixit *n.* 35. & de privile- 46
gio perſonali, quod extinguatur mutata perſona, dixit *dec.* 76. *n.* 14. *part.* 15.

Secundo loco id efficaciter comprobatur ex Mente B. Pii 47
concedentis, cum de jure indubitatum ſit in privilegiis primariam interpretationem ſumi a mente concedentis, ut ex *Text. in cap. de his, de verb. ſignif.* Suarez, Caſtropal. Acac. *de privil.* probat. Caren. *reſol.* 59. *num.* 60. Intentio autem B. Pii nullo modo concurrere, neque adduci poſſe videtur pro extenſione hujus privilegii ad Secretarios futuros, & poſt decurſum ſæculi hujuſmodi officia habituros, circa quod ulterius non inſiſto, cum in fortioribus ſupra demonſtraverim excludi omnino veriſimilem mentem Pontificis, circa quantitatem pecuniæ reſtituendam, ultra vere per Cameram receptam, etiam reſpectu Secretariorum tunc exiſtentium, ut ex rationibus, & fundamentis ibidem adductis, ad quæ tunc ſufficiat remiſſio; ſolum addo, quod ſi reſpectu Officialium tunc viventium aliqua conſiderari poterat cauſa eos gratificandi, ex motivis ſupra deductis, certe reſpectu ſucceſſorum in officio, nullum ſuberat motivum eis ita late favendi cum tam gravi præjudicio Cameræ Apoſtolicæ, ut ſcilicet ea teneretur reſtituere quod non receperat, & ſic ſi etiam eos hæc pars Motus proprii comprehenderet, quis non videt, quod læſionem Cameræ contineret, neque aliquam illorum reſpectu rationabilem cauſam haberet, unde ſi verba cujuſcunque privilegii ſunt ſecundum æquitatem intelligenda etiam ſi aliter ſonarent, ut per Rotam *deciſ.* 400. *n.* 34. 48
part. 9. *& deciſ.* 165. *num.* 16. *part.* 16. ea certe in caſu noſtro ſumenda eſt interpretatio, per quam dicta reſtitutio ultra pretium perceptum per Cameram dirigatur ſolum ad Secretarios de tempore Motus proprii actualiter exiſtentes, ac de tempore ſuppreſſionis Collegii ſuperviventes, quorum reſpectu aliqua ſaltem gratitudinis cauſa concurrebat, non vero extendi ad alios futuros Secretarios omnino incertos, & incognitos, & in quibus nullum neque gratitudinis, neque meritorum motivum verificari poterat.

Confert ad idem, quod cum reſpectu Cameræ hæc reſtitutio, ultra habitum per eam, eſt mera donatio, vel pro ejus excluſione reſolvendum eſt, vel ſaltem ut reſtringatur minus, quam ſit poſſibile, juxta vulgatas juris regulas, unde quando pro totali excluſione donationis concludendum non eſſet, prout ego in rei veritate reſolvendum cenſerem; Adhuc ſaltem hujuſmodi prætenſa donatio reſtringenda videtur ad Secretarios, de tempore Motus proprii exiſtentes, non autem ad eorum ſucceſſores extendi.

Tertio loco plurimum urgere videntur ipſa verba Mo- 49
tus proprii in hac parte, & ſignanter ſpeciali animadverſione digna mihi videntur illa verba, *ſingulis Secretariis, tunc viventibus*, cum enim in quacunque diſpoſitione verbum quodlibet ſuperfluo appoſitum cenſeri non debeat, ſed aliquid operari, Surd. *conſ.* 94. *n.* 19. Gratian. *diſcept. for. cap.* 383. *n.* 8. Altograd. Sen. *conſ.* 100. *n.* 39. *vol.* 2. & omnis interpretatio poſſibilis ſit ſumenda potius, quam admittenda ſuperfluitas, niſi in eo caſu, in quo aliquod abſurdum emergeret, ut ſupra tetigi, quibus addo Actolin. *reſol.* 74. *n.* 26. Cyriac. *contr.* 622. *n.* 17. *p.* 4. Bonden. *collect. leg.*
34. *num.* 84. 85. Clarum videtur, dicta verba aliud operari 50
non poſſe, quam denotare reſtitutionem dictis modo, & forma faciendam eſſe Secretariis exiſtentibus in officio de tempore Motus proprii, & de tempore ſuppreſſionis viventibus, alias enim ſi talis reſtitutio omnes, & quoſcunque Secretarios comprehenderet, ſuperflua omnino fuiſſet

adje-

adjecto illorum verborum *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, quia certum erat, mortuos dici non poſſe amplius Secretarios, neque ipſis aliquam reſtitutionem debitam fuiſſe, nec minus eorum hæredibus, cum agatur de juribus vitalitiis, quæ cum perſona extinguuntur; unde ne dicta expreſſio remaneat otioſa, concludendum eſt ex præfatis verbis, deduci reſtitutionem totius, & integræ pecuniæ, ac pretii, pro quo eos emiſſe, vel habuiſſe officia conſtiterit, directam non fuiſſe, niſi ad illos ex Secretariis Collegium conſtituentibus de tempore Motus proprii, qui viverent, quando ſequeretur ſuppreſſio, quod etiam confirmatur ex verbo illo *ſingulis*, quod quodammodo videtur appoſitum contradiſtincte a dictione illa *omnibus*, quo uſus fuiſſet Summus Pontifex, ſi indiſtincte quibuſcunque Secretariis, actualiter de tempore ſuppreſſionis exiſtentibus, talis reſtitutio eo modo, & forma, prout in deciſione ſupponitur, facienda eſſet.

Ex quibus ſive attendatur mens Pontificis concedentis; ſive cauſa, & motivum diſpoſitionis, ſive inſpiciantur perſonæ, in quas conceſſio directa eſt, quæ tria eſſe animadvertenda monet *Rot. dec.* 339. *n.* 10. *part.* 17. omnia ſuadent, particulam Motus proprii in clauſula, de qua agitur, referri non poſſe niſi ad Secretarios ſuperviventes de tempore ſuppreſſionis, ex illis tamen actualiter de tempore Motus proprii officia obtinentibus.

Hæc tamen omnia ex abundanti dicta ſint, non quia optime de Jure non procedant, ſed quia omnino ſuperflua exiſtimo, cum juxta ſupra in principio deducta verba Motus proprii verificari non poſſint, niſi in pretio effective per Cameram recepto.

Ex quibus in ſenſu veritatis cenſeo recedendum a deciſis, ſalvo tamen ſemper omni, &c.

Hieronymus Palma.

II. Reſponſum D. Joannis Torre J. C. Lucenſis,

S U M M A R I U M.

1 *DUæ negativæ faciunt unam affirmativam.*
2 *Res regulariter redimi debet pro eo pretio, pro quo fuit vendita.*
3 *Verba ubi ſunt clara, non eſt opus recurrere ad interpretationem, & ſubauditos intellectus.*
4 *Verbum* reſtituere *ſignificat retrodare id, quod per prius fuit receptum.*
5 *Verborum ſenſus dicitur ambiguus, quando duplicem habet ſignificationem, & multipliciter intelligi poteſt.*
6 *Qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur.*
7 *Actus non ab ordinante, ſed ab exequente, dicitur factus.*
8 *Privilegia ita interpretantur, ut reducantur ad juris communis intelligentiam.*
9 *Officia vitalitia ſolent redimi per eodem pretio, pro quo a Principe fuerunt vendita.*
10 *Res inter alios acta aliis non nocet.*
11 *Alteri per alterum conditio deterior fieri non poteſt.*
12 *Conſenſus ad unum effectum adhibitus, in aliis præjudicium non infert.*
13 *Donatio non præſumitur, ſed potius error.*
14 *Pontifex, non eſt præſumendum, quod voluerit reſcribere contra Cameram.*
15 *Lex generalis, & fundamentalis qualificat omnes alias ex poſt ſuper eadem materia editas.*
16 *Confirmatio nihil de novo tribuit, nec præcedenter diſpoſita extendit.*
17 *Clauſula* iiſdem modo, & forma, *importat ſimplicem confirmationem.*
18 *Verba dubia Bullæ, & Conſtitutionis ab obſervantia recipiunt declarationem.*
19 *Etiamſi contrarius intellectus eſſet de jure verior.*
20 *Dictio* hujuſmodi *æquiparationem importat.*
21 *Æquiparatorum idem debet eſſe judicium.*
22 *Diſpoſitio reſtricta ad certas perſonas, illas non egreditur.*
23 *Privilegia dicuntur privatæ leges.*
24 *Ideo privilegiatis ſolum, non aliis proſunt.*
25 *Privilegium extinguitur mutata perſona.*
26 *Privilegium ſemper eſt perſonale, quando perſona eſt cauſa proxima conceſſionis.*
27 *Privilegium, prout quælibet alia diſpoſitio, declaratur a ſua cauſa.*
28 *Diſpoſitio quælibet recipit declarationem a ſubjecta materia.*
29 *Officium vitalitium, quando reſignatur, in reſignante cenſetur novum.*
30 *Acceſſorium ſequi debet naturam ſui principalis.*
31 *Dictio* tunc *extremitatem temporis denotat.*
32 *Deficiente materia deficit materiatum, & n.* 33.
34 *Dictio* tunc *reſtringit diſpoſitionem ad caſum expreſſum.*
35 *Nullum verbum, nec minima ſyllaba debet ſtare otioſa.*

SUppreſſit Sanctiſſimus, juſtis de cauſis animum ſuum moventibus, officia Secretariatus Apoſtolici per olim Pontifices Calixtum Tertium, & Pium Secundum erecta in n. 6. per Innocentium Octavum poſtea ampliata ad 24. mandavitque, ut Dominis Secretariis tunc officia poſſidentibus, perſolveretur totum id, quod ipſi, vel eorum anteceſſores, ſolverunt Dataria, vel ejus Officialibus, tam ratione pretii, quam occaſione expeditionum.

Præterea, delegavit Illuſtriſs. Theſaurario articulum, de voto Rotæ omnibus DD. Suffragium dantibus, decidendum, an ultra dictum pretium, ſupra exburſatum, aliquid dictis ol. Secretariis venit reſtituendum, ſive perſolvendum.

In cujus executionem, propoſito in Rota articulo prædicto, placuit huic Sacro Auditorio reſcribere favore dd. Dom. Secretariorum *eſſe reſtituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem ſui officii, ut ex deciſ.* 16. 16. Junii præſentis anni coram Reverendiſs. Decano.

Non acquieſcens huic reſolutioni Camera Apoſtolica, novam impetravit audientiam; & hoc interim, fuit mihi (licet inter juris conſultos minimo) injunctum, ut pro veritate aperiam ſenſum meum in hujuſmodi quæſtione.

Ut igitur tanto muneri mihi impartito ſatisfacerem, omni, qua potui ſedulitate, & diligentia deciſionem Rotæ præfatam, Bullaſque Pontificias in ipſis enunciatas perlegi, ex quibus, licet prima fronte animus inclinaret favore dd. DD. Secretariorum pro deciſionis confirmatione; Attamen radicitus verbis Literarum Apoſtolicarum enucleatis, adhæſi contrariæ ſententiæ; quod DD. Secretarii præfati nil ultra pretium eis reſpective, ut ſupra exburſatum, prætendere poſſint a Camera Apoſtolica, & ſic quod a deciſis ſit recedendum.

Et movent quia, dum in erectione, ac ampliatione Collegii dd. Secretariorum, Summi Pontifices reſervaverint 1
ſibi ipſis facultatem ſupprimendi, & extinguendi dicta Officia, & Collegium Secretariorum, eaque ſibi reſtituendi ſoluto pretio, ut colligitur ex Bulla Innocentii Octavi, in qua in caſu revocationis, aut alterationis ejuſdem Collegii, promittitur reſtitutio ſummæ ſolutæ per eoſdem Secretarios; ibi, *ſi vero erit facta officii revocatio, aut alteratio ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam* 62400. *ducatorum*, & clarius in Motu proprii Sancti Pii V. in illis verbis, *Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, &c. pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; ex hac enim dictione *niſi* propoſita negatione, reſultat contrarium ejus, quod ſupra negatum fuit; perinde ac ſi expreſſe fuiſſet reſervatum jus ſupprimendi, & extinguendi idem Collegium, Menoch. *conſ.* 356. *n.* 9. Bellon. Jun. *conſ.* 1. *n.* 105. 106. Rot. coram Amat. Dunoz. *dec.* 748. *n.* 45. *cum ſimilibus ibi dec.* 760. *n.* 10. & 288. *n.* 8. *part.* 14. *rec.*

Talis redemptio, & reductio Officiorum fieri debebat pro eodemet pretio, pro quo Camera illa reſpective vendiderat Secretariis, videlicet pro pretio de tempore contractus venditionis a Camera, vel ejus officialibus recepto; Nedum quia, ita de Jure præſumitur, quando a partibus non eſt facta mentio quantitatis pretii, pro quo res vendita ſit redimenda, ut cum multis inſinuat Bellon. Jun. *conſ.* 767. *n.* 31. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib.* 4. *& tit.* 31. *n.* 21. ubi quod hoc videtur veriſimiliter a contrahentibus cogitatum, & actum; ideo pro expreſſo habendum eſt, & allegato Caſanatt. *conſ.* 7. *n.* 3. & aliis ita tenet Fontanell. *dec.* 74. *n.* 45. *lib.* 1. & in terminis noſtris ponderat Fagnan. *in cap. ex epiſtola*, *n.* 11. *& ſeqq. de reſtitut. ſpoliat.* Sed etiam quia præfatus Pontifex Innocentius VIII. id expreſſit in Bulla ampliationis dicti Collegii, de qua ſupra; voluit enim quod in caſu revocationis dicti Collegii reſtituerentur

tuerentur dd. Officialibus ſcuta auri de Camera 62400. per eos ſolutas in erectione Collegii præfati, ibi, *Si vero erit facta Officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutorum.*

Ex quo cum deſumatur initam fuiſſe potius conventionem de reddendo rem venditam pro eodem pretio, quam pactum de retrovendendo, talem conventionem fuiſſe validam, & omnino ſervandam non dubitatur; nam fuit approbata de jure divino, ut in Levit. cap. 25. in illis verbis; *Cuncta Regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur*, De jure Canonum, ut deſumitur *ex text. in cap. ad noſtram 5. de empt. & vendit. de jure civili in l. 2. Cod. de pact. inter emptor. & vendit.* ubi pleniſſime ſcribentes, & plene Tiraq. *de tract. convent. in præfat. n. 34.* Cald. *de empt. & vendit. cap. 4. n. 14.* Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 31. n. 7.* Caſtill. *lib. 2. quotid. contr. cap. 25. n. 30. & ſeq.* Gonzall. Tellez *ad decretal. in comment. d. cap. ad noſtram, de empt. & vend. num. 3.* Hermoſil. ad Lopez, *l. 42. tit. 5. part. 5. gloſſ. 1. n. 5.* ubi bene notat ad propoſitum, quod quidquid ſit in pacto de retrovendendo, in hac conventione nullum oritur dubium, quin debeat reſtitui pretium de tempore contractus, non de tempore redemptionis, proinde non poterat dubitari, quod ſumma per Cameram recepta eſſet reſtituenda, non alias, tam de jure, quam vigore Bullæ dictæ erectionis.

Juſte igitur Sanctiſſimus ſuo infallibili ſancivit diplomate ut in moderna ſuppreſſione reſtituerentur ſingulis Secretariis ſummæ per eos, vel eorum reſpective anteceſſores, Cameræ Apoſtolicæ, vel eorum Officialibus ſolutæ, & inanis eſt prætenſio, quod majus pretium reſtituatur.

Opponitur in deciſione, quæ revidetur, contrarium reſultare ex verbis expreſſis dicti Motus proprii S. Pii V. dum loquendo de privilegiis alias conceſſis dd. Dominus Secretariis ait, *volentes, & ſtatuentes illa ullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*: ex iis enim cenſuerunt DD. reſultare expreſſam voluntatem d. B. Pontificis, quod in caſu ſuppreſſionis, & extinctionis dicti Collegii deberet reſtitui ſingulis Secretariis pretium ab ipſis ſolutum pro Officio obtinendo, propterea ad eorum favorem militare ſpecialem, & expreſſam Conſtitutionem Papalem, ex quo ſuperfluum ſit recurrere ad interpretationes, & ſubau-

3 ditum intellectum *juxta text. in l. ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. l. non aliter, ff. eod. cum ſimilibus.*

Verum hujuſmodi objecto, quod eſt deciſionis Achilles, pluribus mediis ſatisfieri poſſe credidi, &

Primo oſtendendo, quod literalis intellectus dictorum verborum potius favet Reverendæ Cameræ, quam ei noceat.

Secundo quod mens, & intentio B. Pontificis ſuadeat DD. Secretariis non fuiſſe promiſſum, niſi pretium Cameræ exburſatum.

Tertio quod pro interpretatione favore Cameræ aſſiſtat obſervantia, tam dicti B. Pontificis, quam aliorum Principum.

Quarto (quod apud me videtur incontrovertibile) quod quatenus ſupranarrata verba eſſent referenda ad pretium, a quolibet ex Secretariis exburſatum pro obtinendo officio Secretariatus, ea diſpoſitio eſſet reſtringenda ad Secretarios dumtaxat viventes tempore conceſſionis dictorum privilegiorum, non vero ad Officiales in Secretariatibus ſucceſſores.

Redeundo ad primum, dicta verba *reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, & habuiſſe conſtiterit*, aliter interpretari non poſſunt, juxta ſenſum literalem, niſi quod Camera debeat exburſare Secretariis, in caſu ſuppreſſionis, eamdem Summam, quam ipſa in actu venditionis percepit: eſt enim indubitatum quod verbum *reſtituere* ſignificat retrodare,

4 quod prius fuit acceptum *ad text. in l. reſtituere 25. & 75. ff. de verb. ſignif. l. 1. eleganter, ff. depoſiti*, Alciat. *d. l. reſtituere 75. n. 3.* Cagnol. *l. 2. n. 17. 18. Cod. de pact. in empt. & vendit.* Surd. *conſ. 94. n. 23. 24.* Aliogr. Sen. *conſ. 84. n. 6. lib. 1.* bene Tomas. *dec. 50. n. 601. ubi quod propria ſignificatio verbi reſtituere eſt dare quod accepimus*, & concordat Rot. coram Dunoz. Jun. *dec. 7. num. 12.* coram Gregor. *deciſ. 271. num. 3.* coram Cavaler. *deciſ. 591. num. 5. & in recentior. deciſ. 314. n. 2. 3. part. 14. deciſ. 59. num. 1. part. 6.*

Non reſiſtit quod hujuſmodi verbum *reſtituere* aliquando etiam accipiatur pro dare, & ſolvere, ut inſinuat deciſio quæ revidetur in *§. tamen ſignificat, ad text. in l. verbum reddendi, ff. de verb. ſignific.* & aliis apud Arguell. *dec. 77. n. 22. ad 5.* quia veriſſima eſt conſideratio Illuſtriſs. Domini de Luca in doctiſſimo diſcurſu ultimo, favore Cameræ edit. *§. verum in hoc ſolemniter*, & duobus ſequentibus, hujuſmodi interpretationem potius convenire verbo *reddere*, quam *reſtituere*, in quibus terminis loquuntur *text. allegati, & deciſ. coram Arguell.* & comprobatur etiam ex *Theſaur. linguæ latinæ, tom. 2. lit. R.* verbo *reddere*, ubi quod reddere aliquando capitur pro dare.

Et quatenus ad utrumque ſenſum verbum *reſtituere* potuiſſe adaptari, quod negatur, nihilominus aſſumptum deciſionis, quod nulla in dictis verbis ambiguitas cognoſcatur, omnino detegeretur inſubſiſtens, ambiguus enim & æquivocus, non clarus, & apertus dicitur verborum ſenſus, quando eſt duplicis ſignificationis, ac multipliciter accipi poteſt, ut tenet Gallin. *de verb. ſignif. lib. 3.* 5
cap. 13. per tot. & concordat Mantic. *de tacit. lib. 1. tit. 15 n. 4. & ſeq.*

Nec pro interpretanda voluntate B. Pontificis, favore DD. Secretariorum, circa verbum *reſtituere*, ſtringunt deciſionis argumenta, & ſignanter quod idem Pontifex eodem verbo uſus ſit loquens de ſcutis 5500. annuis reſtituendis a Secretariis Cardinali Medices, a quo nihil receperant; quia dum immediate ſequuntur verba *pro nobis, & nomine noſtro*, detegitur quod Secretarii reſtituere debebant nomine Cameræ dictam ſummam, tanquam ejus Mandatarii, ſive Procuratores, & per conſequens potius ad Cameram debitricem ſummæ prius receptæ, quam ad Secretarios ſolventes adaptatur dictum verbum *reſtituere*, ob regulam vulgatam, qui per alium facit per ſe facere videtur, Barboſ. *axiom. 92.* & pervulgatum eſt, quod actus non ab exequente, ſed ab ordinante dicitur factus, 6
l. ſi heres de teſtam. ff. de act. empt. Cravett. *conſil. num. 3.* Surd. *conſ. 391. n. 38.* Capon. *controv. forenſ. 9. num. 7.* 7
ex quo patet, quod hic pariter hoc verbum reſtituere accipitur, juxta ejus propriam, & genuinam indolem pro retrodare.

Nec pariter reſiſtit alterum in eo fundatum, quod Pontifex ſciebat Officia eſſe venalia, & reſignabilia, & ſic pretium poſſe mutari, & nihilominus diſpoſuit, quod Collegium non extingueretur, niſi prius reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, &c.

Quia tantum abeſt hujuſmodi argumentum officere intentioni Cameræ, quod potius eidem aſſiſtit, ſiquidem non obſtante tali ſcientia, noluit Cameram teneri, niſi ad ipſum pretium ſcut. 5500. quod receperat, ibi *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu pecuniis præfatis*, & pari modo tenendum eſt in caſu noſtro, in quo viget eadem ratio, fortificatur aſſumptum ex conſimili diſpoſitione, de qua in Bulla Innocentii VIII. la 12. in ordine, in qua ſimiliter in caſu ſuppreſſionis demandatur reſtitutio integræ ſummæ, & declaratur eſſe eadem a Camera recepta, *ut in §. 23. ibi ſi vero erit facta Officii revocatio, aut alteratio, &c. ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſumm. 62400. auri de Camera per ipſos ſolutorum, &c.*

Ex quibus, & aliis opportuniſſime relatis in diſcurſibus Illuſtriſs. DD. de Luca, & Advocati Fiſcalis, qui ad comprobationem Jurium Cameræ contra deciſionem omnem lapidem moverunt, arbitror pleniſſime fuiſſe ſatisfactum huic primo aſſumpto, quod verba Motus proprii, juxta eorum veram, & propriam ſignificationem, adaptari valeant ad pretium per Cameram receptum, non vero ad pretium ab Officialibus ſolutum reſignantibus, ut ſupponitur in deciſione.

Quod vero veriſimilis mens B. Pontificis ſuadeat, quod in caſu ſuppreſſionis non deberet reſtitui a Camera, niſi pretium eidem exburſatum, mihi videtur evidentiſſime deſumi poſſe.

Primo, quia privilegia interpretantur eo modo, ut reducantur ad juris communis intelligentiam, Caſanatt. *conſ.* 8
59. n. 19. 20. Gonzal. Tellez. *ad decret. in cap. cauſam, de reſcript. n. 6. in fine, dec. 165. n. 12. part. 16. recent.* ſed eſt conforme diſpoſitioni juris communis, ut ſimilia Officia redimantur pro eodem pretio, pro quo a Camera ven

cita

dita fuerunt, ea late cumulatis per Fagnan. *d. cap. ex Epi-*
9 *ſtola, n. 11. & ſeqq. de reſtit. ſpoliato*, Galeott. *reſponſ. fiſc.*
33. n. 73. Vermigliol. *conſ. 434. per tot. & præcipue num. 3.*
Bellug. *in ſpecul. Princip. tit. de privat. offic. per Principem fa-*
ciendis, rub. 26. n. 6. merito, &c.

Secundo, quia pretium Officiorum Secretariatus in
translatione de uno in alium omnino dependet a pactis, &
conventionibus contrahentium, non vero a Pontifice, nam
idem pretium taxatur abſque interventu Cameræ, vel ejus
Miniſtrorum, unde non poteſt præſumi quod Pontifex vo-
luerit, ut eidem Cameræ inferretur præjudicium facto al-
terius, contra regulam quod res inter alios acta aliis non
nocet, Gratian. *diſcept. 744.* Barboſ. *axiom. 199. utrobique*
10 *n. 13.* nec alteri per alterum iniqua conditio infertur, *leg.*
non debet, ff. de regul. jur. cap. non debet 22. eodem tit. in 6.
11 & in terminis, in quibus verſamur, quod Officiales paci-
ſcendo cum renunciatario non poſſunt aliquod præjudi-
cium Cameræ inferre, tenent Caſtrac. *ubi ſupra, cap. 41.*
n. 10. Illuſtriſs. D. meus de Luca *de regal. diſc. 18. n. 8. verſ.*
& in officiis, & quamquam Pontifex adhibeat conſenſum
in reſignationibus, non ſibi præjudicat quoad pretium, de
quo non fit mentio in ſupplicatione, Carleval. *de judic. lib. 1.*
tit. 3. diſp. 23. n. 42. ubi quod conſenſus adhibitus ad unum
effectum in aliis non præjudicat, & concordat Illuſtriſs. D.
12 meus de Luca *ubi ſupra, tit. de feud. diſc. 50. n. 10.* Ventur.
conſ. 37. n. 126.

Tertio, quia quatenus diceretur B. Pium voluiſſe in di-
cto Motu proprio diſponere ut Secretariis reſtitueretur in
dictum caſum ultra pretium Cameræ ſolutum, totum id,
quod ſolviſſent reſignantibus, illud plus diceretur donatum
dictis Officialibus, hoc autem præſumendum non eſt, ad
tradita *dec. 58. n. 6.* coram Royas *dec. 692. n. 2.* cor. Merl.
13 *ubi n. 4.* quod error potius, quam donatio præſumatur, Bec.
conſ. 90. n. 58. Menoch. *de arbitr. caſ. 88. n. 3. lib. 2.*

14 Eo magis quia agitur de notabili Cameræ præjudicio,
contra quam non eſt veriſimile quod Pontifex voluerit re-
ſcribere in dicto Motu proprio, Jo: Baptiſta Spad. *conſ. 9.*
n. 11. lib. 1. & conſ. 306. n. 9. lib. 2.

15 Quarto, quia in erectione facta per Innoc. VIII. de dicto
Collegio Secretariorum, fuit expreſſe ſancitum, quod data
Officiorum ſuppreſſione, id ſolum reſtitueretur Secretariis,
quod jure, & in effectu fuit eidem Cameræ Pontificiæ ſo-
lutum, videlicet ſcuta 62400. hoc eidem cenſetur repertum
in Motu proprio dicti S. Pii V. ſiquidem cum agatur de le-
ge fundamentali ipſius Collegii, quæ qualificat, & cum
certa determinatione loquitur, qualificat, determinat &
ad ſui intellectum trahit omnes alias ſimpliciter, & gene-
raliter ſuper eadem materia loquentes, Mantic. *de tacit.*
tom. 1. lib. 4. n. 11. cum ibi allegatis.

16 Eo fortius quia in dicto Motu proprio confirmat, & ap-
probat B. Pius antiqua Secretariorum privilegia, non vero
auget, vel ampliat, ut demonſtrant verba *confirmamus, &*
approbamus, & pro cautela potiori eadem privilegia, &c. de
novo concedimus, &c. quæ confirmationi conveniunt, non
autem extenſioni, ex qua nil de novo cenſetur tributum,
vel commutatum, Laurentius Math. *de regim. Regni Va-*
lentiæ, cap. 7. § 4. n. 52. & facit text. *in l. cum dilecta, verſ.*
volentes, de confirmatione utili, vel inutili, deciſ. 582.
n. 30. p. 4. n. 3. rec. quod clarius convincitur ex ſubſequen-
tibus *iiſdem modo, & forma quibus per DD. Prædeceſſores*
omnino excludentibus intentionem augendi, vel exten-
dendi privilegia, ſeu repetendi quod prius fuerat conceſ-
17 ſum, Cyriac. *contr. 69. n. 38.* Rot. cor. Dunoz. Jun. *deciſ.*
515. n. 1. dec. 354. n. 28. p. 11. rec.

Tertium fundamentum, quod conſiſtit in obſervantia,
tam B. Pontificis, quam ſucceſſorum, & etiam aliorum
Principum, reſtituendi in ſimilibus ſuppreſſionibus ſolum
pretium receptum, fuit late deductum, & exornatum in
informatione Illuſtriſs. D. Commiſſarii Cameræ, data in
præterita poſitione, *§. obſervantia quoque, cum plurib. ſeqq.*
itaut aliquid, ultra ibi relata, addere ſuperfluum exiſti-
maverim.

Et licet in deciſione reſpondeatur in caſu noſtro non
poſſe ſumi obſervantiam declarativam, nedum quia ut præ-
tenditur, obſtant clara, & præciſa verba Bullæ, ſed etiam
quia in aliis ceſſat diſpoſitio, quod in ſuppreſſione Officio-
rum debeat reſtitui integraliter, & abſque diminutione
pecunia, pro qua empta fuerunt, propterea de uno ad al-
terum, non valeat inferri, attamen talis reſponſio, quoad
primum, removetur, negando ſuppoſitum, nam revera
18 ut vidimus, verba Bullæ potius ſunt clara pro Camera,
quam contra ipſam, & tamen ſufficeret quod eſſent dubia

ad hoc, ut ab obſervantia reciperent interpretationem,
Grat. *diſcept. forenſ. cap. 942. n. 37. dec. 8. n. 4. p. 18. rec.* &
præcipue in Bullis, & privilegiis Pontificiis, in quibus 19
obſervantia totum facit *dec. 175. n. 10.* coram Eminentiſs.
Ottobon. etiamſi contrarius intellectus eſſet de jure ve-
rior *dec. 216. n. 6. p. 13. rec.* Quo ad ſecundam partem, nul-
la poteſt caſuum diverſitas conſiderari inter hujuſmodi Se-
cretariatus, & alia Officia Romanæ Curiæ: nam B. Ponti-
fex habuit hæc in omnibus cum aliis Officiis pro æquipara-
tis, & ejuſdem naturæ, prout declaravit in dicta Conſti-
tutione, *§. quod ſi contigerit, & in ſimilibus concedi ſoli-*
tam tam aliis Officialibus hujuſmodi Officia ementibus; il- 20
lud enim *hujuſmodi* ſimilitudinem cum aliis Officiis impor-
tat ad text. *in l. hujuſmodi, ff. de legat. 1.* plene Rebuff. *de*
verb. ſignif. leg. 1. §. hujuſmodi perſonis, & æquiparatio ope-
ratur, ut unum idem ſit omnium æquiparatorum Judicium,
Valenz. *conſ. 172. n. 28. lib. 2.* Amm. Monac. *dec. Bonon.*
98. n. 19. Barboſ. *axiom. jur. 28.*

Dato tamen, ſine præjudicio veritatis, quod B. Pon- 21
tifex voluerit in ſupracitatis verbis, de quibus in di-
cto Motu proprio, quod reſtitueretur ſingulis Secretariis
totum, & integrum pretium, quomodolibet ab eis ſolu-
tum reſignantibus, attamen mihi videtur indubitatum id,
quod ſupra quarto loco probandum aſſumpſi, hanc diſpoſi-
tionem fuiſſe reſtrictam ad illos Secretarios, qui adhuc vi-
verent, tempore quo fieret ſuppreſſio, non vero Officiali-
bus eorum ſucceſſoribus.

Hoc autem ex pluribus manifeſtum.

Primo quia verba ſunt directa Secretariis, ut ſingulis 22
conſideratis, non vero eorum Collegio ibi *ſingulis Secre-*
tariis, propterea non eſt locus extenſioni, favore ſucceſ-
ſorum, nam *diſpoſitio* reſtricta ad certas perſonas illas
non egreditur, *l. quæ conditio, ff. de condit. & demonſtr.*
Spad. *conſ. 206. n. 23. lib. 2. deciſ. 740. n. 10.* coram Buratt.
dec. 27. n. 21. coram Zarate; privilegia enim dicuntur pri- 23
vatæ leges, ait text. *in cap. privilegium 3. diſt.* proinde pri-
vilegiato ſolum, non aliis proſunt *dec. 103. n. 7. 8.* coram
Peutinger. & mutata perſona extinguitur privilegium jam
conceſſum *c. privilegium, de regul. jur. in 6.* Altograd. *conſ.* 24
84. n. 164. lib. 1. Venturin. *conſ. 39. n. 7. & conſ. 40. n. 4.*

Secundo, tanto magis privilegium illud dicendum eſt 25
perſonale, quia fuit conceſſum per B. Pontificem perſonis
Officia Secretariorum de illo tempore occupantibus, intui-
tu ducatorum 5500. per ipſos Secretarios gratis Cameræ
mutuatorum, ad effectum reſtituendi Cardinali Mediceo
Creditori Cameræ in tanta ſumma, ex cauſis, de quibus
in dicto Motu proprio; verum eſt etenim quod ſemper
privilegium eſt perſonale, quando perſona, ut hic, fuit
cauſa proxima, & immediata conceſſionis, *l. quia tale,* 26
ff. ſolut. Matr. Ventur. in *conſ. 24. n. 134.* & eſt in jure
notiſſimum, privilegia, & quamlibet aliam diſpoſitionem 27
declarari a ſua cauſa, *l. cum pater, §. dulciſſimum, ff. de*
legat. 2. plene Duran. *dec. 155. n. 9. 10. dec. 315. n. 6. &*
dec. 335. n. 1. coram Rembold.

Tertio hoc privilegium dicendum eſt perſonale, quia 28
ſubjecta materia, ex qua interpretari ſolent hujuſmodi
diſpoſitiones, Roland. *conſ. 96. n. 8. lib. 1. dec. 398. n. 4.*
part. 1. rec. dec. 189. n. 15. coram Royas, Fontanell. *deciſ.*
263. n. 2. tom. 1. expoſtulabat, ut tale eſſet, cum enim age-
retur de Officiis, quæ ad vitam tantum conceduntur, &
penitus mortuis poſſeſſoribus, vel translatis de uno in alium
per reſignationem extinguuntur, Caſtracan. *de Societ. of-*
fic. cap. 2. n. 1. & cap. 14. n. 3. & cap. 41. n. 17. quod procedit
ſive agatur de vacantibus per mortem, ſive per reſignatio-
nem factam Apoſtolica authoritate; utroque enim caſu
Officium præcedens dicitur penitus extinctum, & reſolu-
tum, aliudque translatum in ſucceſſorem omnino novum, 29
& ut dependens a primo, Regens Revert. *dec. 185. num. 3.*
Salgad. *Labyr. cred. p. 1. cap. 35. n. 21.* ultra eorum vitam,
& pro quibus fuit conceſſum, non poterat extendi privile- 30
gium, quod tanquam acceſſorium, naturam Officii ſui
principalis ſequi tenebatur, *l. etiam, C. de jure dot.* cum
aliis apud Barboſ. *axiom. 4. n. 1.* nec diverſam a natura rei, 31
de qua agitur, ſupponi debet fuiſſe mentem Pontificis con-
cedentis *dec. 695. n. 6. p. 1. diverſ.*

Nec dicatur, motivum, quod verba dicti Motus pro-
prii ſint intelligenda reſtrictive favore Secretariorum, qui
de anno 1571. poſſidebant dicta Officia, faciliter corrue-
re, quia in contrarium ſtat clara mens B. Pontificis, quod
ſcilicet voluerit conferre privilegium prædictum nomina-
tim, & expreſſe Secretariis viventibus de tempore ſup-
preſſionis, ibi *Secretariis tunc viventibus*; nam dictio *tunc*
ſigni-

ſignificat extremitatem temporis, & ad illud diſpoſitionem reſtringit, ad Barboſ. *dict.* 409. & alios per Rot. *relatos in dec. qua revidetur*, *§. quod autem*, *verſ. dictio enim tunc*.

31 Quia his non obſtantibus, adhuc tenent eadem verba *tunc viventibus* non eſſe, ut prætenditur, directa omnibus in d. Officio ſucceſſoribus illis, ſed Secretariis, quibus de dicto anno 1571. fuit idem privilegium impartitum.

Dum enim ageretur, ut prædixi, de Officiis, quæ morte poſſeſſorum omnino extinguebantur, cogitavit B. Pius poſſe contingere ſuppreſſionem tempore, quo non omnes Officiales, quibus privilegium fuit directum, eſſent mortui, ſed aliqui eorum tantum, quorum viventium Officia, cum adhuc exiſterent, ipſis Secretariis viventibus direxit verba *ſingulis Secretariis*, *tunc viventibus*, non vero Secretariis jam defunctis, quorum Officia cum eſſent extincta, & reſoluta, de illis non erat opus diſſerere, cum ſublata materia
32 tollatur etiam materiatum, *l. quæſitum*, *§. illud fortaſſe*, *ff. de legat.* 3. Altograd. *conſ.* 17. *n.* 19. *lib.* 1. & deficiente ſubſtantia omnes ejus paſſiones, & acceſſiones corruere neceſſe eſt *dec.* 338. *n.* 10. *p.* 15. Jure igitur merito
33 ad viventium favorem dumtaxat voluit Pontifex, ut fieret reſtitutio pretii in caſum ſuppreſſionis, modo per eum ordinato, non ad favorem omnium, quia non poterant privilegiari Officia jam extincta morte poſſeſſorum reſpective, patet ad ſenſum, & tenet Altogr. *d. conſ.* 17. *n.* 20.

Et quod B. Pontifex voluerit habere relationem in illis
34 verbis *Secretariis tunc viventibus* ad ſucceſſores in dd. Officiis, perſpicuum eſt etiam ex eo, quod uſus fuit particula *tunc*, quæ habet vim reſtringendi diſpoſitionem ad dictum caſum expreſſum Robleſ. *de repreſent. lib.* 2. *cap.* 25. *n.* 3. nec non dictione *viventium*, quæ denotat perſonalitatem, & dignitatem, & Officium, *ut in deciſ.* 355. *n.* 7. coram Celſo, ex quo videntur comprehenſi in dicta diſpoſitione illi Secretarii dumtaxat, quibus fuit idem privilegium conceſſum, dum tamen eſſent viventes tempore ſuppreſſionis, & non aliter, alias enim ſi contrarium voluiſſet, uſus fuiſſet verbis indefinitis, & aptis comprehendere omnes, & ſingulos Secretarios, & omiſiſſet tanquam ſuperfluam, non vero addidiſſet reſtrictivam, *tunc viventibus*, denotantem, quod aliqui poterant eſſe viventes, & alii non, & quod ad favorem viventium tantum diſponere volebat, dum igitur hæc verba appoſuit, & non omiſit, id feciſſe cenſendum eſt, ut aliquid ſignificaret, & ita tenendum eſt, ne remaneant ſuperflua, & inutilia; non enim in ſimilibus diſpoſitionibus debent ſtare otioſa plura verba, ſed nec etiam minima ſyllaba ad text. *in l.* 1. *in princ.* 35
ff. de met. cauſ. Scacc. *de commer. & camb. §.* 7. *gloſſ.* 2. *n.* 22. *dec.* 77. *n.* 22. *p.* 10. *rec. dec.* 64. *n.* 5. *coram Ninot.*

Ex quibus mihi videtur poſſe concludi, quod ſicuti Innocentius VIII. in actu erectionis dicti Collegii, loquendo de Officiorum revocatione, aut alteratione, conſideravit ſtatum præſentem ejuſdem Collegii, Officiorumque valorem, in ea ſumma, pro qua vere de illo tempore fuerunt acquiſita, ita B. Pontifex Pius, confirmando eorum privilegia, idem Collegium, ut tunc erectum, conſideravit, voluitque, quod in caſu ſuppreſſionis officiorum, quæ contigiſſet ipſis, vel aliquo ex eis viventibus, (& ſic non extinctis, vel reſolutis per mortem poſſeſſorum) reſtituerentur officialibus ſummæ, pro quibus de illo tempore ſinguli Secretarii eorum officia reſpective acquiſiverant, ex quibus ſuperfluum eſt diſputare, an ampliaverit mediantibus verbis *integre*, *& abſque ulla diminutione pecuniis*, *pro quibus eos officia emiſſe*, *aut exhibuiſſe conſtiterit*, ejus diſpoſitionem nedum ad pretium Cameræ ſolutum, ſed ad aliud quodcunque inter reſignantem, & reſignatarium conventum, ſiquidem ſufficit pro revocatione deciſionis oſtendiſſe, quod in omnem caſum attenta reſtrictiva ad illud tempus, quo emanavit Motus proprius, privilegium, qualecunque ſit, non percuſſit præſentem ſuppreſſionem, & evitatur dubium inter partes agitatum, an B. Pontifex voluerit futuris, & ſucceſſivis temporibus legem tam aſperam, & duram contra Cameram Apoſtolicam indicere, ut cogeretur cum tam gravi jactura redimere officia impoſterum vendenda pro pretio ad libitum Officialium taxato, & non pro eo, quod Camera receperat, quod re vera ſuſcitari non potuerit, abſque notabili præjudicio prudentiæ, ſanctitatis, religionis, aliarumque virtutum, quibus præditus fuit B. Pontifex S. Pius V. prout ita in ſenſu veritatis, ſalvo tamen meliori judicio teneo, &c.

Ego Jo: Torre Patritius Lucenſis.

III. Reſponſum D. Aloyſii Manſi J. C. Patritii Lucenſis.

A R G U M E N T U M.

Hic pariter expenditur ſignificatio, & differentia verborum *reſtituere*, & *reddere*. Quantum operetur obſervantia interpretativa in diſpoſitionibus dubiis? Verba quomodo ſint interpretanda? Deſumendus eſt eorum intellectus a proœmio, & cauſa inibi appoſita. De aliquibus dictionibus cauſativis: Donatio non eſt præſumenda, quando dicatur ob cauſam, quando remuneratoria, & quomodo probanda ſint merita?

S U M M A R I U M.

1 *VOluntatis quæſtio non admittitur, ubi in verbis nulla eſt ambiguitas.*
2 *Generalitas ſermonis ambiguam diſpoſitionem reddit*, *n.* 8.
3 *Ambigua quando dicatur, vel dubia diſpoſitio?*
4 *Verbum* reſtituere *ſignificat retrodare ei, qui dedit.*
5 *Verbum* reſtituere *aliquando pro dare accipitur.*
6 *Verbum* reddere *latiorem habet ſignificationem, quam verbum* reſtituere, *Declara*, *n.* 7.
9 *Actus non ab exequente, ſed ab ordinante factus dicitur.*
10 *Modus, & conſuetudo loquendi diſponentis in una parte diſpoſitionis, in aliis partibus eandem diſpoſitionem declarat.*
11 *Obſervantia diſponentis, circa diſpoſitionis ſuæ interpretationem, ſervanda eſt.*
12 *In duobus intellectibus ejuſdem diſpoſitionis, ille prævalere debet, qui habet pro ſe obſervantiam, etiamſi alter ſit de Jure verior.*
13 *Obſervantia in caſibus individualibus cæteris præfertur.*
14 *Verbum* hujuſmodi *ſimilitudinem importat.*
15 *Quod in uno ex æquiparatis ſervatum eſt, in aliis quoque ſervandum.*
16 *Non ex uno tantum verbo, ſed ex toto ſimul diſpoſitionis contextu mens diſponentis argui debet.*
17 *Pro interpretatione verborum diſpoſitionis, requirendus eſt finis, & occaſio, qua fuere prolata.*
18 *Verba reſtringi debent ad eam cauſam, pro qua prolata ſunt.*
19 *Verba pro eo ſignificatu ſunt interpretanda, qui ſit conſentaneus materiæ diſpoſitionis.*
20 *Ex proœmio diſponentis deprehenditur intentio.*
21 *Diſpoſitio a cauſa in proœmio expreſſa regulatur.*
22 *A cauſa in Principio Privilegii adjecta, Privilegium reſtringitur, ſeu extenditur.*
23 *Dictio* ut *cauſam finalem denotat diſponentis.*
24 *Dictio* Idcirco *dicitur cauſativa.*
25 *Clauſula* de novo concedimus, &c. *an importet novam conceſſionem, vel antiqua confirmationem?*
26 *Confirmatio Privilegiorum a novo Principe multum prodeſt.*
27 *Donatio non præſumitur, niſi probetur.*
28 *Omnis eſt ſumenda interpretatio, quæ donationem excludat.*
29 *Maxime ſi agatur de donatione in quantitate notabili.*
30 *Donatio ob cauſam proprie non dicitur donatio, ſed datio ob cauſam.*
31 *Donatio non dicitur ob cauſam, quando donator pro illa cauſa non tenebatur.*
32 *Donatio, ut dicatur remuneratoria, qualia debeant eſſe merita* 33. 34. 35. 36. 37.
38 *Eccleſia catenus renunciare poteſt beneficia, quatenus illorum reſpectu adhuc remaneat in lucro, & utilitate evidenti.*
39 *Creditum morale ex collato beneficio reſultans cohæret perſonæ, nec tranſit ad ſucceſſores.*

CUm Sanctiſſimus Dominus Noſter Pontifex Innocentius X. Apoſtolicæ Cameræ commodis, & neceſſitatibus totus intentus, præ cæteris maximi ponderis, & momenti ab eo ſtatutis, ſupprimere quoque decreverit Se-

Secretariorum Apoſtolicorum Collegium ab Innoc. VIII. Anno 1487. erectum, ſive adauctum. Quamvis in dicta Innoc. VIII. Erectionis Bulla, clarum admodum decretum fuiſſet; Quod in caſu revocationis, aut ſuppreſſionis eorundem Secretariorum Collegii, Camera teneretur iiſdem, vel eorum Succeſſoribus reſtituere ſummam ab eis in dicta erectione, vel venditione hujuſmodi Officiorum percepta, quæ fuit ſcutorum biſmille ſexcentorum pro quolibet ex viginquatuor Secretariis, in quo numero fuit dictum Collegium conſtitutum; Quia tamen poſtea S. Pius V. in Pontificatu ſucceſſor in ſuo motu proprio Anno 1571. edito, denuo confirmare volens eademmet Indulta, & Privilegia tam ab Innocentio VIII. quam ab aliis ſuis Prædeceſſoribus commemorato Secretariorum Collegio conceſſa & præſertim reſtitutionis faciendæ pretii in caſu ſuppreſſionis, promiſſionem ab Innocentio factam renovando, non dixit, faciendam eſſe reſtitutionem pretii ex unoquoque Secretariatus Officio ab Apoſtolica Camera recepti, prout in motu, ſeu Bulla Innocentii clare fuerat expreſſum, ſed omiſſa nominatione Cameræ, dictum ſit, &c. *Collegium ipſum ſupprimi, &c. vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius, &c. integre pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*. Hinc apertus eſt aditus dictis Secretariis Officia modo poſſidentibus petendi a Camera Apoſtolica reſtitutionem, non tantum pretii, quod ex ſingulis eorum Cameram recepiſſe conſtat (quod jam una cum ipſo ſuppreſſionis actu reſtitutum fuit,) ſed amplius etiam in totum, quod per eoſdem Secretarios Officium reſignantibus ſolutum fuit. Sanctiſſimus autem benigniſſimo ſuo Reſcripto, quid ſit Juris in hoc Articulo, decidendum commiſit Sacræ Rotæ Judicio, quæ ſub die 16. menſis Junii Anni proxime elapſi definivit reſtituendum fore a Camera totum id, quod unuſquiſque ex Secretariis in emptionem, ſeu reſignationem erogavit Officii; Qua Rotæ Deciſione mihi tranſmiſſa, & immerito honore requiſitus, ut quid in hac exorta controverſia pro Veritate ſentirem, ſincere referrem, poſtquam ſæpius, tam dicti Innocentii VIII. quam B. Pii Motum, attente perlegi, in ea Intellectum meum ſenſi vi rationis coactum deveniſſe ad ſententiam, quod Camera Apoſtolica nil ultra ex juſtitiæ debito reſtituere teneatur, quam pretium facta venditione ab eadem Camera receptum.

Fateor tamen primo aſpectu me non modicum deterruiſſe adeo conſtanter in exordio deciſionis jactam, firmatamque propoſitionem, quod nempe ex dicta Conſtitutione S. Pii, & ex ejus verborum tenore adeo expreſſa reſultet ejuſdem Pontificis voluntas, quod in caſu ſuppreſſionis, & extinctionis hujus Collegii, reſtitui debeat ſingulis Secretariis pretium ab ipſis pro Officio obtinendo, vel Cameræ, vel quoque reſignantibus ſolutum, ut propterea dicendum ſit, pro eis ſtare ſpecialem, & expreſſam Conſtitutionem Papalem, unde recurri non valeat ad Interpretationes, & ſubauditum Intellectum juxta *l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de l. 3.* uti ſunt fere præciſa Deciſionis verba; His enim lectis valde timui, ne oculi mei mihi fuiſſent fideles in percurrendis, & integre percipiendis dictæ Conſtitutionis, & motus proprii verbis; Quis enim hac propoſitione ita certe, & abſolute prolata, non expectaſſet, ut ſucceſſive diceretur, quod præter ſupra relata Conſtitutione verba, alia quoque in ea continerentur, ex quibus appareret nominatim promiſſam fore reſtitutionem omnium pecuniarum, pro quibus tam a Camera titulo venditionis, quam ab aliis ceſſionis, aut reſignationis titulo dicta Officia conſecutos fuiſſe conſtiterit; Ita enim, & non aliter congrua foret adaptatio allegati Textus, ubi Paulus Juriſconſultus ait, tunc quæſtionem voluntatis non admitti, ubi in verbis nulla eſt ambiguitas, prout enim adjunctis illis mox commemoratis verbis, nulla eſſet in Conſtitutione ambiguitas & certa B. Pontificis emergeret voluntas, quod in caſu ſuppreſſionis dicti Collegii facienda eſſet reſtitutio, tam pretii Cameræ, mediante emptione Officii ab ea facta ſoluti, quam etiam aliis mediante ceſſione, ſive reſignatione ejuſdem Officii erogati, prout e contra ſi expreſſe dictum foret *reſtitutis, &c. pecuniis, pro quibus a Camera eos Officia emiſſe, &c.* nulli dubium foret, quod ſolum a Camera receptum reſtitui deberet, quia ſic in utroque caſu addita verba claram, apertam, manifeſtamque præſeferrent voluntatem Pontificis, cum vero dictum ſolummodo legatur in ea *pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, &c.* fateri neceſſe eſt, ſolo dictorum verborum cortice, & ita a toto contextu Conſtitutionis abſtractis, & a natura rei, de qua hic agitur, ſeparatis ad ſummum ambiguum remanere dictorum verborum ſenſum, an de pecuniis a Secretariis Cameræ, vel an Tertiis quoque perſonis erogatis intelligenda ſint; unde voluntatis B. Pontificis quæſtionem neceſſario admittendam eſſe patet, & ex cæteris ejuſdem Conſtitutionis partibus certiorem ejus mentis exquirendam fore rationem; illa enim promiſſio reſtitutionis pecuniarum, pro quibus Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, cum ſit generalis, & æquivoca locutio, quæ ſuapte natura comprehendere poſſit tam pecunias ſolutas per emptionem a Camera, quam 2
per ceſſionem, & reſignationem ab ipſis Secretariis factam hæc ipſa generalitas, & æquivoci ſermonis qualitas procul dubio reddit ambiguam, & perplexam diſponentis, & loquentis voluntatem, juxta Gloſ. *in l. quoties in ſtipulationibus So. in verbo ambigua*, ibi *Generalitatem, ff. de verb. obligat.* & Bald. *in l. veteribus, ff. de pactis* ait, dici aliquid ambiguum, vel obſcurum ratione generalitatis. quia etiam 3
generalitas obſcurum parit, & ratione non coarctatæ locutionis, Soccin. Sen. *in l. ambiguo, ff. de reb. dubiis, in principio*, declarat quatuor modis aliquid ambiguum eſſe poſſe, & primo ponit, quod provenit ex verbo generali, & quarto loco in propoſitum ambiguum nuncupari dicit ex aliquo verbo, quod in pluribus caſibus proprie poteſt intelligi, licet is, qui loquitur de uno tantum ſenſerit, & latius proſequitur Camill. Gallin. *de verbor. ſignif. lib. 3. cap. 13. & cap. 17.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 1. tit. 15. nu. 4. 5. 10.* Simon. de Pret. *de Interpret. ult. volunt. lib. 1. Interpr. prima, dub. 2. ſolut. 5. num. 7.* Si igitur Conſtitutionis conditor in ipſa promiſſione reſtitutionis pecuniarum non expreſſerit, an Cameræ, vel aliis ſolutæ fuerint, & ſic non magis de Officiis habitis per ceſſionem ab aliis, vel per emptionem a Camera, intelligi poſſit, non modo importune videtur adducta concluſio ex d. text. *præſertim, Ille aut Ille 25. ff. de leg. 3. deducta*; Sed potius cujus Auctoritas mirabiliter, & ſummo Jure contra Deciſionem retorqueri poſſe videtur, quia ſi Paulus ibi dixit, *cum in verbis nulla ambiguitas eſt, non debet admitti voluntatis quæſtio*, cum hic in generali, & obſcura Conſtitutionis locutione ambiguitas inſit, a contrario ſenſu arguendo, perneceſſe debuit ex aliis potius, quam ex ipſis relatis in Deciſione ejuſdem Conſtitutionis verbis, ſua natura ambiguis, & dubiis, B. Pontificis intentio probari.

Cum igitur in dicta Piana Conſtitutione ſolum inducta 4
& ſupra relativa verba legantur, *reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & ſine ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Non modo deficit deciſionis ſuppoſitum, quod verba ſint clara favore Secretariorum, ſed imo ex eis reſultare videtur oppoſitum, cum verbi illius *reſtitutis*, quo Sanctus Pontifex uſus eſt, proprietas, naturaliſque ſignificatio ſatis ſuadeat Cameram obligari ſolum ad pretium prius acceptum reſtituendum, ex Text. *in l. reſtituere 75. ff. de verborum ſignific. l. 1. §. eleganter, ff. depoſit. & in l. mancipia in verbo avocandam*, ibi, *Alias fruſtra diceret, reſtituat. C. de ſervis fugit.* Alciat. *d. l. 75. n. 3.* ibi, *proprio autem reſtituere dicimus quod accepimus*, Cagnol. *leg. 2. n. 17. 18. C. de Pact. inter emptor. & vendit.* Ludov. Carboo. *de omn. rer. Reſtit. q. 3. §. reſtitutio*, Surd. *conſ. 94. num 23. 24. & conſ. 248. num. 4.* Altograd. *conſil. 84. num. 106. lib. 1.* Rota coram Dunozett. Jun. *deciſ. 7. nu. 12.* & coram Gregor. *deciſ. 271. num. 3.* & coram Cavaler. *dec. 591. num. 5. & dec. 314. num. 23. p. 14. & dec. 59. n. 1. part. 16. rec.*

Neque refragatur reſponſio deciſionis in §. *Nec verbum illud reſtitutis, &c.* ubi habetur, viſum non fuiſſe Dominis, 5
verbum illud referri tantum poſſe ad reſtitutionem illius quantitatis, quam Camera in venditione officii per ipſam facta recipit, non autem ad illud plus, quod fuit ſolutum reſignantibus, quia ut ibi dicitur, licet verbum illud *reſtituere* de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare, tamen aliquando etiam pro *dare, & ſolvere* accipi ſoleat, juxta text. *in l. verbo reddendi, ff. de verbor. ſignif. l. cum quidam, ff. de leg. 2. & in dec.* Arguell. 77. *n. 12. & in aliis in ea allegatis*, Nam vere tam allegati Textus, quam adducta deciſio coram Arguelles non agunt, neque loquuntur de verbo *reſtituere*, ſed verbo *reddere*, cujus ſignificatio latior eſt, ut ex allegata in deciſione lege *verbo reddendi*, percipitur, & licet etiam iſtud verbum *reddere* aliquando ſumatur pro verbo *dare*, nihilominus tamen in ſua vera, & propria ſignificatione importat *retrodare*, quod antea acceptum eſt, uti probat Gloſſ. *individualis in dict. l. verbum reddendi. litera N.* ibi verbum *reddendi, & retrodandi*, & hæc eſt propria ejus ſignificatio, & in verbo *ſignificationem*

litera

litera O. Ibid. Alciat. *n. 3. verſ. Quod tamen*, Arnold. Corvin. pariter in explicatione dictæ legis in verbo *reddendi*, *litera A.* ubi ait, *reddere* proprie ſignificare *retrodare*; Et Rot. *in d. deciſ. 77.* coram Arguell. ipſamet etiam conſiderat verbum *reddere* idem ſignificare, ac verbum *ſolvere*, verum ſuppoſita ſemper præcedenti receptione rei, ex qua reſultet legitima obligatio, ſive reddendi, ſive ſolvendi, ſed non eſt in hoc longius elaborandum, cum ipſamet deciſio ſub §. *Nec verbum illud*, ibi *licet verbum reſtituere de ſui natura ſignificare reddere, & retrodare*, fateur, & credat eam verbi *reſtituere* proprietatem eſſe naturam, quam mox aſſerui, & probavi. Ex quo concedere manifeſtum eſt principale ejuſdem deciſionis fundamentum, ſi enim ex conceſſione ejuſdem deciſionis verba Pianæ Conſtitutionis adſiſtant intentioni Reverendæ Cameræ, dici nunquam poterit eſſe adverſus eam adeo clara, & patentia, ut omnis interpretatio excludenda ſit; Imo ſi verba in ſua naturali ſignificatione ſumpta, ex conceſſione deciſionis Jus Cameræ comprobant, neceſſe potius fuerit dicere, ex conjecturis contra eam agendum eſſe, ut propria verbi ſignificatio, & virtus excludatur, ex quo patet, ipſam deciſionem poſtea conceſſiſſe, verba non eſſe clara, ut paulo ante firmaverat, ſed æquivoca, duplicisque ſignificationis,
8 quæ propterea diſpoſitionem non reddunt claram, ſed ambiguam potius, ita ut inquit Bald. *in l. veteribus, ff. de Pact.* ibi. *Primo ratione æquivocationis*, quia oratio, *vel vocabulum poteſt accipi pluribus modis*, & ſic manifeſtum non eſt, utrum velit dicere diſponens eorum, quæ ſignificantur ab eo verbo, quod multipliciter accipi ſolet, ut explicat aliorum auctoritate Gallin. *de verbor. ſignific. lib. 3. cap. 13. n. d. 7.* & clarius Soccin. Sen. *in d. l. ambigue, ff. de rebus dubiis in princip.* ibi. *Tertio, quando incertitudo oritur ex aliquo verbo, quod pluribus modis etiam poteſt intelligi licet is, qui loquitur, de uno tantum ſenſerit*, cum pluribus aliis apud Mantic. *de Tacit. & ambig. lib. 1. d. tit. 15. & n. 4. uſque ad n. 10.* Si igitur verbum illud *reſtituere*, juxta interpretationem deciſionis, in duplici ſenſu poteſt intelligi, cum in verbis dictæ Conſtitutionis reperiatur aliqua ambiguitas, ſequitur extra ancam fuiſſe theman quæſtionis præſentis applicationem dictæ *l. Ille, aut ille*, quæ expreſſe loquitur *cum in verbis ambiguitas eſt*; Si vero clara, & unica eſt natura illius verbi *reſtituere*, quod ſignificet tantum reſtitutionem, & retrodationem factam ab eo, qui accepit, ut allegata jura teſtantur, perneceſſe quoque ſequitur dicendum, promiſſam tantum fuiſſe reſtitutionem pecuniarum, quas Camera accepit, & in ea ſolum verificari poteſt retrodatio, non autem in reſignatariis, qui Secretariis reſignantibus non reſtituunt, nec retrodant, quod alias ab eis vel eorum Auctoribus acceperunt, ſed de ſuo proprio dant quod ab aliis non acceperant.

Quod idipſum quoque verius eſſe DD. Rotæ Auditores cognoverunt; Et ideo refugium habuerunt ad conjecturatam mentem Pontificis, quæ in eadem deciſione in §. *ſequenti quod autem*, dicitur illo eodem verbo non in ſua propria, & naturali ſignificatione uti voluiſſe, ſed in eodem potius ſignificatu, quo verbum *ſolvere, ſeu dare* accipi conſuevit, quod probare ſatagunt ex pluribus in ipſamet Conſtitutione obſervatis; Et primo, ut inquit, quia B. Pontifex loquens de ſcutis 5500. reſtituendis Cardinali Mediceo utitur verbo *reſtituere*, ut ibi: *Quoniam Secretarii prædicti dictam ſummam eidem Cardinali, noſtro nomine reſtituere ſe obtulerunt*; Et tamen, ut additur, Secretarii nihil a Cardinali receperant, quod ei reſtituere tenerentur; Verum ſatis evidenter inanitatem animadverſionis facti narrata ſeries oſtendit, dum reſtitutio pecuniarum fieri non debeat proprio nomine a Secretariis, qui nihil a Cardinali receperant, ſed ab eis uti Miniſtris, & nomine Summi Pontificis & Cameræ, cui ad effectum prædictum dictam ſummam mutuo dederant, & ordinem ſucceſſive ab ipſo Pontifice receperant mutuatam ſummam *pro Nobis, & Nomine noſtro, &c.* (uti ſunt ejus præciſa verba) dicto Cardinali ſolvendi, unde non ipſos Secretarios reſtitutionem, ſed Cameram potius debitricem feciſſe verius dicendum eſt, cum actus non ab exequente, ſed ab ordinante factus dicatur, *l. ſi Hæres Teſtamento. ff. de Act. Empt.* Cravet. *conſ.*
9 *134. n. 3.* Surd. *conſ. 201. n. 38.* Cyriac. *contr. 107. nu. 39.* Unde hanc Conſtitutionis præfatæ periodum, uti deciſionis intentioni evidenter adverſam, miratur R. D. de Luca in dicta ſua impreſſa Conſultatione in §. *Et licet in deciſione*, uti firmatæ in deciſione propoſitionis deſtructivam fuiſſe pro ea coadjuvanda in medium prolatam, & quod jure quidem ſummo retorqueri poteſt, cum ex eo inſinuetur potius, quoties actum fuerit de reſtituenda pecunia a Camera recepta, ſemper cum propriæ ſignificationis verbo B. Pontificem locutum fuiſſe; Quod etiam habens in mente firmum B. Pontifex; Et ideo forte metuens, ne diverſimode intelligi poſſent, narratæ cum verbo *reſtituendi* ſolutioni, a Secretariis Cardinali faciendæ, ex induſtria addidit ſemper ea verba *pro Nobis*, ſeu *Nomine noſtro*, ut ita etiam magis indicaret, ideo eo verbo *reſtituendi* uſum fuiſſe, quia quod ipſe, & camera acceperat, reſtituere tenebatur, mediante Miniſterio Secretariorum reſtituebat. Conſuetudo enim loquendi, & uſus Conditoris Conſtitutionis, præ- 10
ſertim in aliis partibus ejuſdem Conſtitutionis, plurimum attendi ſolet pro eorundem interpretatione verborum, juxta doctrinam Bartoli *in l. Centurio, n. 27. ff. de vulgar.* Bene Patiſ. *conſ. 73. n. 48. & conſ. 46. n. 35. lib. 2.* & late exornat. Mantic. *de tacit. lib. 7. tit. 9.* fere per totum, *& de Conjectur. ult. vol. lib. 6. tit. 12. n. 15.*

Prout etiam nil urgere poſſe credidi, quod additur in eadem deciſione, ſcilicet non ignoraſſe B. Pontificem dictorum Officiorum pretium, temporis curſu, variari poſſe, & proinde dum poſtea ſtatuit in caſu ſuppreſſionis Collegii ſingulis Secretariis tunc viventibus, reſtitui debere integre, & abſque diminutione pecunias, hinc non inferatur ad Cameram, a qua reſtitutio facienda erat, verum ad Secretarios, qui pecuniam ſolverant pro emendo officio; Imo potius retorqueri poſſe videtur, quia licet ex dicta Conſtitutione deſumatur, Pontificem non ignoraſſe pretium Officiorum in dies variari poſſe; nihilominus in caſu, quo unio, & annexio facta impugnaretur, voluit, Cameram non teneri, niſi ad reſtitutionem ſcutorum 5500. quæ receperat, ut in ea legitur, ibi: *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & collegio per Cameram realiter, & cum effectu pecuniis præfatis*, ex quo fortiſſimum elicitur argumentum, quod etiam in caſu ſuppreſſionis totius Collegii, voluerit idem Pontifex Cameram ad aliud non teneri, quam ad reſtitutionem accepti; Quæ argumentatio fortius etiam ſtringit, ſi animadvertatur, quod idem B. Pius credens tunc unum ex dictis Secretariis per obitum Marcelli vacaſſe, & ideo ejuſdem venditionem ad Cameram ſpectaſse, de menſe Aprilis Anno 1570. illud vendiderat Cardinali de Medicis pro pretio ſcutorum 5500. cum vero poſtea duobus elapſis circiter annis ſexto nempe, & poſtremo ſui Pontificatus anno certior factus fuerit, hujuſmodi Secretariatus vacantis venditionem, & conceſſionem, non ad Cameram, ſed ad ipſum Collegium Secretariorum, vigore Bullæ Innocentii Octavi, ſpectaſse, eam venditionem revocavit, Dominoque Cardinali pretium dicti Secretariatus reſtituere volens, nulla ab eo facta fuit indagatio, aut æſtimatio valoris, quo tunc temporis communiter hujuſmodi Secretariatus Officii per ceſſionem, ſive reſignationem transferrentur, nullaque hujus communis pretii tunc currentis nec ab ipſo, nec a Cardinali, cui reſtitutio facienda erat, habita ratione ad pretium ſolummodo a Camera in venditione receptum, integre reſtitui mandavit, & Cardinalis huic reſtitutioni acquievit, quamvis ſcirent intra biennium a die venditionis elapſum variari, & augeri potuiſſe, & forſan tunc tempore factæ Cardinali reſtitutionis præfatæ jam auctum fuerat ejus pretium, quia ſemper, & quando etiam ex juſtitiæ debito facienda foret reſtitutio pretii, non aliud, nec majori quantitate exiſtimatum fuit a Camera faciendum eſſe ea, quam ipſa vere receperit.

Et proinde etiam nullam vim habent ad effectum, de quo agitur, relativæ ex dictiones *eos*, & *tunc* in eadem deciſione ponderatæ, quia bene ſe compatitur relatio ad Secretarios viventes tempore ſuppreſſionis, cum eo, quod dicimus faciendam nempe eis, & tunc reſtitutionem ſolummodo pecuniarum, quas in emptione Officiorum a Camera eos, aut eorum Auctores impendiſſe conſtiterit.

Et ſic etiam evaneſcat argumentum, cum quo in fine deciſionis arguitur; Quod ſi in caſu ſuppreſſionis non reſtitueretur ſingulis Secretariis pecunia ſoluta pro obtinendo a reſignantibus Officio, ſed dumtaxat illud, quod perveniſ ad Cameram, hoc eſſet contra tenorem dictæ Bullæ, quia eis non reſtitueretur *integra, & abſque ulla diminutione pecunia*, prout in dicta Bulla decernitur; Hoc enim eſt ſupponere quod negamus; An ſit enim integra, & ſine diminutione facta reſtitutio ſolum ejus, quod Camera exegit, uti firmiter, & in rei veritate credimus, jam facta eſt reſtitutio integra, & abſque ulla diminutione, & Bullæ intentioni abundanter cuam ſatisfactum; Et ad hoc

etiam

etiam advertatur; quod etiam in Conſtitutione Innocentii Octavi in caſu ſuppreſſionis, ſeu revocationis Officii integram ſummam reſtitui mandatur, ſed hanc integram ſummam declarat, eſſe receptam a Camera, unde nil concludit argumentum ex dicto verbo *integre* deductum.

Cæterum quatenus ex prædictis verba Pianæ Conſtitutionis, juxta Cameræ intentum, clara reddita non fuerint, & aliqua adhuc ambiguitas in eis remaneret, quod non opinor, omnem dubitationis umbram dilueret in facti narrationis probatio, quod nempe, tam per ipſum B. Pium, quam per Sanctiſſimos ſuos ſucceſſores Alexandrum VII. Clementem IX. & Clementem X. ita ſemper ſervatum fuit, in quo præcipue ponderanda eſt obſervantia ipſiuſmet B. Pii, & in iiſdem, de quibus nunc agitur, Secretariatus Officii, cum enim pro ſcutis 5500. vendidiſſet illud, quod vacaverat, Officium, & quod Cameræ utilitati vacaſſe opinatus erat, ut ſupra narratum eſt, & ſic teneri poterat ad quanti Officialium, ſeu Collegii intererat, cum illo tempore jam eorum pretium creviſſet, & ipſemet B. Pontifex animadvertit plus vendi poſſe dicta ſumma ſcutorum 5500. obligare nihilominus Cameram noluit ad reſtitutionem majoris ſummæ, quam ſcut. 5500. receptorum; Quæ profecto obſervantia præcipue ipſiuſmet Pontificis, de cujus mente in eadem re inveſtigando
11 nunc agitur, certam, tutamque interpretationem ipſi Conſtitutioni, voluntati ejus conditoris tribuere debet, prout in jure veriſſimum teſtantur Menoch. *conſ.* 107. *numer.* 92. Gratian. *cap.* 544. *num.* 31. Cyriac. *controv.* 141. *numer.* 38.
12 39. adeo ut ſi duplex ſe offerat diſpoſitionis intellectus, ille prævalere debeat, qui pro ſe obſervantiam habeat, etiamſi
13 alter eſſet de Jure verior. Rota *dec.* 520. *num.* 10. *p.* 13. *rec.* Et præſertim quando obſervantia, ut in caſu præſenti, in caſibus individualibus oſtenditur, Honded. *conſil.* 92. *n.* 30. *lib.* 1. Rota coram Greg. *dec.* 184. *num.* 8. & coram Buratt. *dec.* 944. *n.* 6. *& ſimilibus terminis Officiorum*, trad. Lanar. *conſ.* 34. *n.* 2. *cum ſeq.* Rovit *dec.* 72. *n.* 26. Capyc. Galeott. *reſponſ.* 12. *num.* 110. Reverendiſſ. D. de Luca, *tit. de Regal. diſc.* 5. *n.* 20.

Hujus autem rationis efficaciam infringere deciſio præſumpſit, in § *fin. Nec viſum eſt DD.* ei objiciendo; applicari non poſſe exempla aliarum ſuppreſſionum Officiorum, quoniam inde, ut dicitur, deſumi non poſſit obſervantia declarativa pro caſu præſenti, cum in aliis, prout in hoc Secretariatus officio, cautum non reperiatur, quod in illorum extinctione reſtitui deberet pecunia, ab Officialibus pro emendo Officio ſoluta, quare, uti concludit ipſa deciſio, de uno ad alterum nequeat inferri, *vulg. l. Papin. &c.* verum quamvis in facto ignarus ſim, an in aliis ſimilium Officiorum erectionibus hujuſmodi conditio reſtitutionis recepti pretii, in caſu ſuppreſſionis, adjecta fuerit, prout adjectam fuiſſe admodum veriſimile redditur: Nihilominus advertendum eſt, quod S. Pontifex habuit hæc Secretariatus Officia in omnibus, cum aliis officiis pro æquiparatis, & ejuſdem naturæ, prout in dicta Conſtitutione declaravit in §. *Quod ſi contingerit, &c.* ibi: *Et in ſimilibus concedi ſolitam aliis Officialibus hujuſmodi Officia ementi-*
14 *bus*, illud enim verbum *hujuſmodi* ſimilitudinem cum aliis Officiis importat, uti trad. Tuſch. *lit. D. concl.* 287. *n.* 4. &
15 ex eo Barboſ. *d. prædicta*; Unde quod in uno ex æquiparatis ſervatum eſt, in quoque ſimilibus ſervandum pariter eſſe probat idem Barboſ. *Axiom. Jur.* 24.

Hæc autem longe, lateque ſufficiunt pro tollendis iis, quæ in deciſione fuere deducta pro ſola inſpectione verborum, ſeu literæ, in quorum inveſtigatione tota deciſio ſe occupavit, poſthabita prorſus mente diſponentis, ex tota Conſtitutionis contemplata ſerie, inveſtigandæ cura, quamvis juxta legalis ſcientiæ noſtræ regulas non ex unico tantum verbo, & ejus rigoroſa ſignificatione contrahentium, vel
16 diſponentium voluntas tanquam certa, & concludens firmanda ſit, prout nec minus in una tantummodo diſpoſitionis clauſula tota mentis diſponentis intelligentia reponenda ſit, ſed inſimul potius clauſula omnes, & integrum legis, aut diſpoſitionis contextum inſpicere, revolvereque oporteret, ubi de interpretanda voluntate diſponentis agitur; ex contextu namque omnium ſcripturæ verborum melius, & aptius, qualis fuerit intentio, percipitur, quam ex unico tantum, frequenter præter intentionem, & incidenter prolato, variiſque intellectibus expoſito verbo, ut bene pluribus allegatis, pleneque docet Caſtil. *Quotid. Controv. lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 41. 42. & clarius, *n.* 47. In interpretatione enim verborum, quibus cum aliqua diſpoſitio concepta fuit, requirendus ſemper eſt in primis ex toto ipſius diſpoſitionis tenore finis, & occaſio, qua fuerunt ipſa verba prolata, *l. debitor*, §. *fin. ff. ad Trebell. l. profectitia*, §. *fin. ff. de Jur. Dot. l. Neſennius*, §. *fundi*, *de re Judic.* cum aliis apud Oſach. *dec.* 124. *n.* 17. Sim. de Pret. *de Interpret. ult. vol. lib.* 3. *Interpret.* 4. *dub.* 1. *fol.* 3. *n.* 6. Surd. *dec.* 43.
n. 17. Caſanatt. *conſ.* 10. *n.* 38. Et eſt vulgata regula, quod 18
verba ſemper reſtingit, trahique debent ad eam cauſam, ob quam prolata ſunt ex doctrina Bald. *in l.* 3. §. *Ex hoc Edicto*, *ff. Naut. Caup. & Stabul.* Cæphal. *conſ.* 347. *num.* 7. 8.
Surd. *d. dec.* 43. *n.* 17. Caſanatt. *d. conſ.* 10. *n.* 38. Et in eum 19
ſignificatum explicanda, qui ſit conſentaneus materiæ, & naturæ rei, ſuper qua ad diſponendum ſe diſponens principaliter præparavit, ut ait Natt. *conſ.* 94. *n.* 3. Surd. *conſ.* 3. *n.* 24. Burſatt. *conſ.* 105. *n.* 32. *lib.* 2. Cephal. *conſ.* 329. *n.* 5. Caſanatt. *conſ.* 145. *n.* 104.

Et propterea, antequam ad interpretandam, aut ad arguendam ex uno, vel altero Pianæ Conſtitutionis verbo ipſius B. Pontificis mentem deveniatur, neceſſe quoque prius erat, ſingulis ipſiuſmet Conſtitutionis partes expendere, ex quibus ſingulis ejuſdem Conſtitutionis partibus, & capitulis ſeparatim perlectis, ex eis infraſcriptæ narrationes, & reſpective diſpoſitiones reſultare comperio.

Etenim ſub initio primum uſque ad §. *Et deinde recolendæ Memoriæ Alexander* fit in ea præcipua, & per extenſum commemoratio Conſtitutionis Innocenti VIII. Anno 1487. editæ, in qua numerum Secretariorum uſque ad vigintiquatuor adauxit receptis ab eis in Cameræ Apoſtolicæ ſubventionem ſcutis 624000. plurimaque ob id eis emolumenta, & privilegia conceſſit: A quo poſtea §. uſque ad alium ſequentem *Officium Secretariatus, quod quondam*, confirmationem ejuſdem Collegii, & Privilegiorum ab Alexandro VI. Julio II. Leone X. Pontificibus Innocentii VIII. ſucceſſoribus factam exponit; In illo vero, §. *Officium, &c.* narrat, quod vacato uno ex dictis Secretariis Beatus Pontifex opinatus fuerat ad Sanctam Sedem ejus diſpoſitionem, & venditionem ſpectare, & propterea illud idem Officium Cardinali Mediceo pro pretio ſcutorum 5500. vendiderat, ſed comperto poſtea, quod vere potius dictum Officium, juxta præfati Innocentii Conſtitutionem ſupprimendum fuerat, dictam diſpoſitionem, & venditionem a ſe factam nullam declaravit, & ſucceſſive pro reſtituendis eidem Cardinali pecuniis, pro quibus dictum Officium a Camera emerat, eandem ſummam ſcutorum 5500. mutuo ſibi datam fuiſſe profitetur ab eodem Secretariorum Collegio, cui pro reſtitutione primum eorundem Secretariorum Officium per deceſſum, aut quamlibet aliam amiſſionem, vel dimiſſionem, præterquam per ejuſdem Officii reſignationem, ſeu ceſsionem vacaturum, in ſolutum aſsignavit, concedendo ſubſequenter eidem Collegio facultatem vacaturum Officium prædictum vendendi, prout ipſi Cameræ liceret, & pretium ex dicta venditione percipiendum ad commodum, & utilitatem ejuſdem Collegii retineri integrum, quod etiamſi in magna ſumma mutuum ſcutorum 5500. excederet, eorum lucro nihilominus cedere debere voluit, & mandavit, quam conceſsionem omni majore cautela, clauſulis, & obligationibus per tres paginas ſubſequenter expreſsis, ad beneficium ejuſdem Collegii munivit, cui Collegio pariter etiam poſtea auctoritatem conceſsit ampliſsimam fructus, & emolumenta, & proventus totius corporis, ſeu maſſæ Collegii obligandi, & hypothecandi pro redditibus annuis exſolvendis, ſive cenſibus ſuper dicta maſſa ad effectum prædictum conſtituendis, ut hæc omnia latius in Conſtitutione præſata a d. §. *Officium Secret.* uſque ad §. *Ad hæc dict. Secretarios* expreſſa leguntur.

In quo tamen §. verum eſt etiam declaraſſe B. Pontificem ſuæ mentis eſſe, *dictos Secretarios, & eorum Collegium amplioris favore gratiæ, proſequi velle*, intra quos tamen limites ſuæ gratiæ, & favoris amplitudinem contineri voluerit, non eſt interpretatione opus, cum ipſemet ſtatim id explicuerit in immediate ſequentibus verbis, *Utque ea, quæ per eundem Innocentium VIII. ac Alexandrum VI. &c. ac alios forſan Romanos Pontifices, &c. eiſdem Secretariis conceſſa fuerunt, firmius perſiſtant, quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita, &c.* Gratiam igitur, & favorem ſuum erga Collegium prædictum impartiri in eo tantum voluit, ut antiqua eorum Indulta, & privilegia ab anteceſſoribus Pontificibus conceſſa denuo confirmaret, & magis, magiſque nova Sedis Apoſtolicæ accedente auctoritate corroboraret, quod arbitratus eſt, hoc eſſe novæ liberalitatis argumentum, ſicuti per hujuſmodi confirmationem, ut

expreſſis, majus ſubſiſtentiæ; validitatiſque robur acqui-
rerent, quæ ſæpius fuerant Auctoritate Apoſtolica muni-
ta; Ex quo clare percipiatur totum id, quod poſtea progre-
diendo dixit, non ad aliud referri debere, quam ad firmius
ſolidiuſque fulcienda privilegia hactenus a Summorum
Pontificum antecessorum largitate huic Collegio tributa;
Et ideo hanc, uti omnium, quæ infra dicturus erat, cau-
20 ſam præcipuam, & finalem in procemio, & præfatione ſe-
quentis diſpoſitionis præmiſit, utca ea pariter, juxta com-
munes juris regulas, certa animi ſui probatio, & clara ſe-
quentis diſpoſitioni deduceretur expoſitio, ut per Gab. *conſ.*
113. *n.* 49. *lib.* 1. Paril. *conſ.* 33. *n.* 17. *lib.* 3. Hond. *conſil.*
64. *n.* 4. *lib.* 1. Theſaur. *Quæſt. for. lib.* 1. *q.* 1. *in princ.* Cau-
ſa enim in procemio diſpoſitionis adjecta tantæ eſt efficaciæ,
21 & adeo potens, quod, ut ajunt, velut ab anima, ita diſ-
poſitio ſequens ab ipſa procemiali ratione reguletur, decla-
retur, & reſtringatur, Cravett. *conſil.* 192. *n.* 21. Cephal.
conſ. 548. *num.* 2. Barz. *dec.* 97. *n.* 37. Grat. *cap.* 558. *n.* 25.
Et ideo initium privilegij conſiderandum eſſe dicunt, cum
juxta illud omnia ſequentia ſoleant adjungi, & propterea
22 ad ea quoque reſtringi, ut ex *l. fin. ff. de hæred. Inſtit.* & no-
tant Bart. *in l. ambitioſa, C. de Decret. ab Ordin. faciend.*
Abb. *cap. adverſus, de Immunit. Eccleſ. n.* 3. Suarez. *de le-
gib. lib.* 8. *cap.* 28. *n.* 19.

23 Et hanc finalem cauſam, qua Motus fuit B. Pontifex ad
infra diſponendum, nempe, ut antiquorum privilegiorum
ſubſiſtentiam recenti Pontificis confirmatione ab omni de-
fectu & periculo liberaret, ipſa quoque verborum natura,
quibus ſe expreſſit, oſtendit, & præcipue ubi dixit: *Utque
ea, quæ &c. ea firmius ſubſiſtant*, quæ dictio *ut* cauſam fi-
nalem ſua natura probat diſponentis, Barboſ. *dict.* 439.
Imo amplius non omnino confidens B. Pontifex quod præ-
dicta ſufficienter reſtarentur, non aliud ipſum agere infra
voluiſſe, quam jam antiquitus elargita Collegio privilegia
tantum confirmare, & ſuæ auctoritatis velut fortiori quo-
dam corroborare munimine; Ideo antequam ſequentem
diſpoſitionem inchoaret, addidit: *Idcirco ſingulas eorum,
&c.* quæ dictio *idcirco* etiam ipſa tanquam cauſativa ſua na-
turali vi clare denotat, ob confirmanda tantum, non au-
tem ab ampliata in aliquo Privilegia præfacta in ſequen-
tem diſpoſitionem deſcendiſſe, ut per ab eodem Barboſa
allegatos dictione 142. Cum igitur tot, tantiſque expreſ-
ſionibus, & cautelis B. Pontifex ſuam mentem declarave-
rit, eſſe confirmandi tantum, & ultra auctoritatem præ-
cedentium Summorum Pontificum, ſua quoque adjuncta
firmius con validandi privilegia jam conceſſa, ut ſic impo-
ſterum firmius inviolata conſervarentur, & ſubſiſterent; Ex-
traneum nimis non videri non poteſt, quod nihilominus
ex leviſſima, & æquivoca unius, vel alterius verbi inter-
pretatione, diverſus omnino ab ejus mente extorqueri præ-
ſumatur Summi Pontificis ſenſus, & animus innovandi,
ut inde novæ, & inſolitæ etiam, & in graviſſimum Ca-
meræ detrimentum liberalitates, imo Apoſtolicæ Ærarii
profuſiones deducantur.

Et eo magis etiam quia, ſi ad examen vel rigoroſum re-
vocentur omnia, quæ ſequuntur, diſpoſitionis verba, non
adverſa, ſed conſentanea potius præmiſſæ proteſtationi, &
ſupra expreſſæ cauſæ reperientur omnino. Sic enim ſequens
diſpoſitio loquitur: *Idcirco ſingulas eorundem Prædeceſſo-
rum literas, omniaque, & ſingula privilegia, facultates,
&c. nec non ſalaria, emolumenta, &c. & alia quæcunque
iiſdem Secretariis per dictos prædeceſſores conceſſa, pari mo-
do, eiſdem auctoritate, &c. confirmamus, & approbamus,
&c. Necnon illis omnibus, quæ hic expreſſis, &c. perpetuæ,
& inviolabilis firmitatis robur adjicimus, ac defectus etiam-
ſi qui fuerint, &c. pariter ſupplentes, &c.* Uſque adhuc nil
aliud actum fuiſſe, quam jam conceſſa approbare, & con-
firmare, ſolo naturali intellectus lumine, quique vel ju-
ris imperio clare nimis conſtare poterit. Prout etiam intra
hos pariter confirmationis limites, quæ ſequuntur conti-
neri manifeſtum eſt, dum inquit: *Et pro cautela potiori
eadem privilegia, facultates, &c. iiſdem modo, & for-
25 ma, quibus per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt, iiſdem
Secretariis de novo concedimus, & aſſignamus*, Nec ea ver-
ba *de novo concedimus*, a natura confirmationis aberrant,
quia potius exprimunt illud idem, quod ex confirmationis
actu naturaliter reſultat; ut enim inquit Rota *deciſ.* 703.
part. 3. *diverſor. numer.* 6. confirmationes quædam potius
ſunt innovationes privilegiorum, quæ nullum Jus de novo
tribuunt, & ut ait Martha *de clauſul. part.* 2. *clauſul.* 18.
hujuſmodi clauſula *de novo concedimus* rem in antiquo ſuo
ſtatu præſervat, & relinquit, & ſolum dubium facit, an
privilegia antiqua, ſed alias revocata, vel per uſum amiſſa
intelligerentur de novo conceſſa, juxta diſtinctionem Sua-
rez *de legibus, lib.* 8. *capit.* 20. *numer.* 2. (quod a re noſtra
eſt alienum) quod etiam clarius ex ipſiuſmet Conſtitutionis
verbis percipitur, quia licet dictum fuerit *de novo concedi-
mus, & aſſignamus*, non tamen aliquid novi conceſſum
poſtea fuit, ſed eadem prorſus antiqua privilegia conce-
duntur, ut ibi legitur *eadem privilegia, facultates, &c.
iiſdem modo, & forma, quibus per dictos prædeceſſores con-
ceſſa fuerunt*, & uti præmittitur, iſta eadem antiqua privi-
legia de novo conceſſa fuerunt tantummodo, ut inquit,
pro cautela potiori, quatenus ſola confirmatio non habe-
ret illud efficaciæ, ut eandem antiqua privilegia, tanquam
ab ipſo Pontifice confirmante conceſſa, nova, & recen-
tiori auctoritate magis firma redderet; Non enim inutilis
omnino evadit confirmatio ſucceſſoris privilegiorum ab
anteceſſore Principe conceſſorum; nam, ut ajunt Docto-
res, videtur addere hujuſmodi confirmatio certitudinem
quandam voluntatis ipſius concedentis, & ſecuriorem quo-
que privilegiatum reddit, quod non ſint a ſucceſſore revo-
canda, ſed potius conſervanda, & defendenda tanquam
ſua propria, & ab ipſomet conceſſa; nam, ut inquit Bald.
conſ. 232. *lib.* 1. Privilegia Pontificum mortuorum non ſo-
lent eſſe tantæ obſervantiæ, quantæ Pontificis viventis,
& magis obligatur concedens privilegium ad illius obſer-
vantiam, quam ſucceſſor, ut ait Boſſ. *de regul. numer.* 31.
& admonet ideo Tuſch. & ab eo relati *tom.* 6. *litera P. con-
cluſ.* 761. ut privilegia Principum defunctorum debeant pro-
curari, ut confirmentur ſucceſſoribus, Suarez *de legib. lib.*
8. *cap.* 18. *num.* 10.

Et hinc eſt, ut dicebam, quod hæc ſequentia ejuſdem
Motus proprii verba, *Collegium ipſum ſupprimi, vel extin-
gui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, &c. ſingulis Se-
cretariis &c. pecuniis, pro quibus ſua officia emiſſa, aut ha-
buiſſe conſtiterit*, non ſint in abſtracto, & abſolute exami-
nanda, tanquam ſit nova periodus, & cum nova volunta-
te præterita innovandi, & aliud omnino viverſum a præce-
dentibus diſponendi, expreſſa ſint, & ſeparata ab antece-
denti ratione prolata fuiſſent, ſed potius conſideranda, &
exponenda ſunt tanquam pars, & connexionem haben-
tia cum principali ſupra incœpta, & cum his poſtremis
verbis diſpoſitione completa: Ex quo ſequitur, quod dum
poſt factam ampliſſimam omnium antiquorum privilegio-
rum huic Secretariorum Collegium præcedentium Pontifi-
cibus conceſſorum confirmationem, & poſtquam etiam
pro majori eorum robore, & cautela illa eadem de novo
conceſſit: Quod addit in §. ſequenti *Valentes, & ſtatuen-
tes; &c.* nil novi principaliter Beatum Pontificem diſpoſuiſ-
ſe, ſed veſtigiis potius Innocentii Octavi prædeceſſoris
inhærens, ſicuti ipſe Innocentii poſt conceſſas Secretariis
immunitates, emolumenta, & privilegia in prima par-
te ſuæ Conſtitutionis contenta, pro corroboratione ma-
joris prædictæ conceſſionis in caſo diminutionis, altera-
tionis, aut revocationis privilegiorum, obligationem Ca-
meræ ad reſtitutionem adjecit; Ita pariter B. Pius pro ma-
jori robore confirmationis, ſeu novæ conceſſionis privile-
giorum prædictæ, prout adjecit clauſulam *Valentes, & ſta-
tuentes illa, &c.* (referendo ita ſe ſemper antiqua privi-
legia, & eandem formam, & modum, quo fuerant an-
tiquitus conceſſa) *nullo unquam tempore revocari, & re-
duci poſſe*, & cætera, quæ ſequuntur, ſunt eadem omnia
adamuſſim repetita, quæ in eadem prima erectione Se-
cretariorum numero vigintiquatuor fuerant ab Innocen-
tio Octavo poſt conceſſionem privilegiorum adjectæ, ut
ipſos Secretarios, qui tunc pro emptione talium Officio-
rum pecunias Cameræ perſolverant, cautos redderet a pe-
riculo reductionis, aut alterationis emolumentorum, ſi-
bi intuitu erogati pretii conceſſorum, aut in caſu ſup-
preſſionis totius erogatæ pecuniæ amiſſionis ut ex com-
putatione Textus utriuſque Bullæ clarius habetur.

Poſtquam enim Innocentius Octavus in Conſtitu-
tione præfata dictum Secretariorum numerum adauxit,
& ab eis ſummam ſcutorum 62400. ut Sanctæ Sedis
neceſſitatibus provideret, exegit, (ut in §. ſecundo di-
ctæ Conſtitutionis expreſſit) emolumenta, reditus, &
annuos proventus eiſdem Secretariis aſſignavit; In §.
25. eorundem Secretariorum indemnitati conſulere, &
ab omni periculo immunes eos reddere volens, decre-
vit, quod in eventum, in quem ex emolumentis
aſſignatis aliquid ſubtraheretur, vel minueretur, aut
Officium ipſum revocaretur, ſeu mutato modo, &
ordine dato alteraretur, Cameram Apoſtolicam te-
neri,

neri, ſi erat facta emolumentorum diminutio, ad ſolven-
dum, &c. ſi vero erit facta Officii revocatio, ad reſtituen-
dum eis integram ſummam 62400. Ita pariter Beatus Pius
pro majori ipſorum Secretariorum ſatisfactione, & cautela
eoſdem caſus, & eventus, in quibus Camera Apoſtolica
jam primæva conceſſione remanſerat obligata, hic iterum,
licet diffuſiori ſermone, & multiplicitatis ſynonymis ver-
bis, tanquam ad verbum tranſcripſit & expreſſit, cum in
hac B. Pii, prout in ea Innocentii Octavi, legatur iterata
promiſſio reſtitutionis pretii in caſu *reductionis*, *alteratio-
nis*, *moderationis emolumentorum*, *vel renovationis*, *aut
ſuppreſſionis ipſorum Officiorum per Cameram recepti*; Quod
pretium per Cameram receptum, quia tunc temporis, in
prima nempe facta Officiorum venditione, certum erat,
neque cogitatum tunc fuit, poſſe futuro tempore ob emolu-
mentorum augmentum majori pretio eadem Officia vendi,
ideo quoque pretium in dictis caſibus reſtituendum in cer-
ta, & determinata ſumma in dicta Innocentii Conſtitutio-
ne fuit expreſſum, ſed quoniam e contra experientia certum
reddiderat B. Pontificem Pium, quod poſt dictam primam
Officiorum venditionem, eadem Secretariatus Officia pro
longe majori ſumma ſcutorum 2600. qua fuerant in prima
erectione a ſingulis Secretariis empta, ſuccedente vacatio-
ne, a Camera vendita reperiebantur; Hinc eſt, quod Car-
dinali Mediceo ſcuta 5500. quæ pro emptione unius ex præ-
dictis Officiis Cameræ ſolverat, reſtitui mandavit, & quia
etiam in dies pretium præfatum, ultra dicta ſcuta 5500. au-
geri, & forte etiam diminui, & variari poſſe noverat, e
contra in eadem Bulla in caſu revocationis, aut ſuppreſſio-
nis Collegii præfati, non antiquum pretium ſcutorum
2600. nec minus illud ſcutorum 5500. uſque ad quam ſum-
mam eorum pretium in venditione facta a Camera, tunc
creviſſe patebat, reſtitui mandaverit, ſed illud ſolum (majus,
aut minus fuerit) pro quo empta fuiſſe Officia conſtiterit.

Fateri tandem cogimur, ex juſtitiæ debito, nil amplius
recepto pretio a Camera reſtituendum eſſe, ſic enim San-
ctiſſimus Pontifex Innocentius declaravit in caſu ſuppreſ-
ſionis Collegii pecunias Cameræ a Secretariis tantum ero-
gatas reſtituendas eſſe, & clarius etiam id velle explicuit ibi
Beatus Pontifex Pius in reſtitutione facienda Cardinali
Mediceo, dum ſic inquit: *Nos, qui in Terris ejus locum te-
nemus, qui juſtus eſt Dominus, ac propterea jus unicuique il-
læſum ſervari volentes*; Unde Juſtitiæ partes omnes com-
pleviſſe credidit, dum Cardinali id ſolum, quod acceperat
Camera, reſtituendum eſſe ſtatuit, nulla habita ratione,
an tunc, & poſt venditionem eidem annis præteritis factam,
eorundem Officiorum pretium auctum foret, & prout ju-
ſtitiæ ſatisfacere velle proteſtatus eſt, ita pariter non modo
pretium ſcutor. 5500. receptum, ſed amplius etiam, quod
tunc temporis hujuſmodi Officia per ceſſionem, aut reſi-
gnationem æſtimaretur, exſolvi proculdubio mandaſſet, ſi
id juſti legem requirere cogitaſſet. Si igitur in caſu ſuppreſ-
ſionis, aut revocationis hujuſmodi Officiorum ex juſtitiæ
debito, nil amplius a Camera exigi poterat, quam ab ea-
dem recepta pecunia, & ſic præcipue Beatus idem Pius de-
crevit, & facto comprobavit.

Quis non videt, quod ſi ejus Conſtitutionem violenta
interpretatione trahere contendimus ad obligationem ſolu-
tionis majoris ſummæ, quam Camera receperit, manifeſte
nitimur, ut contra omnes juris regulas inducatur ex eadem
Conſtitutione donatio, nulla rationabili cauſa; Imo in de-
trimentum graviſſimum Ærarii Apoſtolici facta, de cujus
Ærarii conſervatione, & augmento, omni ſpreto carnis,
& ſanguinis ſtimulo fuit ſemper B. ille Pontifex mirum in
modum ſolicitus; Indemnitati enim Secretariorum, cum
futuri Secretariatus dimiſſione, ſatis providerat, uti novit
ipſe, & inſinuat in iis Conſtitutionis ſuæ verbis; *Ac eorun-
dem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati conſule-
re volentes*, &c. *pretium Officii*, &c. cum expreſſa etiam
Cameræ obligatione in omni caſu, quo in venditione, aut
exactione pretii dicti Officii vacantis, aliquo modo impedi-
rentur, ut infra legitur, & quod magis eſt, hujuſmodi exco-
gitata donatio non modo utilitatem, & commodum con-
cernere eorum Secretariorum, qui tunc pecuniam mutuati
ſunt, & aſſertum meritum eorum conſecutus eſſe dicitur, ſed
aliorum etiam omnium, qui uſque ad hæc tempora in di-
ctis ſucceſſere Secretariatus Officiis, & qui ex dicto mu-
tuo, nec voluntans, nec alicujus incommodi meritum ha-
bere potuerunt.

27 Vulgata eſt autem regula, quod donatio non præſumitur
niſi probetur, *l. cum de indebito*, *ff. de probat l. campan. ff.
de oper. libertor.* & propterea omnis alia ſumenda eſt inter-

pretatio, quæ donationem excludat. Dec. *conſ.* 177 *n.* 1.
Bocc. *conſ.* 52. *n.* 70. & fortius cum agitur de quantitate no- 28
tabili, ut hic, Ruin. *conſ.* 23. *n.* 38. *l.* 5. Dec. *conſ.* 15. *n.* 5. *lib.*
3. Cyriac. *contr.* 334. *n.* 2. Quod iti veriſſimum eſt ex ea præ-
cipue ratione, quia nemo cenſetur, quod proprium eſt al- 29
teri dare, aut jactare velle; quanto magis hæc urgere debet
ratio, quando donatio induceretur non pecuniæ propriæ
donantis, ſed cujus adminiſtrationem tantum habet, &
de re agitur Eccleſiæ, & Apoſtolici Ærari, unde fortior
excluſiva donationis militare præſumptio debet.

Nec forte dicatur hæc nomina concludere pro pura, & 30
mera donatione, quæ non ab alia cauſa, quam a mera libe-
ralitate concedentis exoritur; ceſſare autem, cum donatio,
ſeu conceſſio alteri juſtæ cauſæ adhæret, quia tunc non pro-
prie donatio, ſed datio potius ob cauſam exiſtimanda ſit;
juxta Text. *in l.* 1. *ff. de donat.* & clarius Ulpian. *in leg. hoc
jure* 19. §. *his verbis*, *ff. eod.* cum aliis apud Grat. *cap.* 924.
ex n. 4. Nam licet facile reſponderi poſſet, quod illa ſemper
dicitur pura, & derivans ex mera liberalitate donatio, quæ
ſit ex illa cauſa, ad quam donator nulla lege cogi poterat, 31
ut eſt doctrina Decii *in Auth. ex teſtamento*, *n.* 8. *C. de col-
lat.* & aliis relatis ſequitur Cravett. *conſ.* 85. *ſub n.* 6. & cum
aliis pluribus Andreol. *contr.* 1155. *n.* 13. & 14. & propter-
ea cum Summi Pontifices ex Juſtitiæ præſcripto ad reſtitu-
tionem tantummodo recepti pretii compelli potuiſſent,
quod ultra illud prætenditur promiſſum, meræ donationis
habere naturam, negari nequit.

Neque ſubſiſtit, ſi forte ſubjungeretur, hanc fuiſſe dona- 32
tionem remuneratoriam, quæ ut in ſtatu conſtituatur vali-
ditatis, non ſit neceſſe, quod impenſa Officia, aut adepta
materia cum donante ſint hujuſmodi, ut habeant Juris effi-
cacem obligationem, unde ad ea ſolvenda donans juſtitiæ vi
compelli potuerit, verum ſufficiat, quod ſit debitum mora-
le, ad quod gratitudinis ſaltem lege, & naturali ratione ob-
ligentur ex Covar. *c. cum in Officiis*, *n.* 10. *de teſtam.* & late
Tiraq. *in l. ſi unquam*, *in verbo donatione largitus*, &c. *n.* 10.
C. de revoc. donat. Garz. *tract. de donat. remunerat. n.* 1. &
plur. ſeq. & aliis apud Sanch. *de matrim. lib.* 6. *diſp.* 6. *n.* 2.
contrarium tamen, quando vere ſervitia præſtita, & repor-
tata ex eis merita non pariunt Jus aliquod agendi, defendit 33
Pinell *p.* 3. *l.* 1. *C. de bon. matern. n.* 60. & *ſeq.* Cujus opinio
licet communiori ſententia rejecta videatur, eam tamen ſal-
tem veriorem, & ſequendam eſſe, cum agitur de conceſſio- 34
ne, aut donatione de rebus Eccleſiæ facta, Rota *Romana
ſenſit* coram doctiſſimo Merlino *in dec.* 242. *n.* 8. 9. *p.* 7. *rec.*
Verum aut una, aut altera verior ſententia ſit, conveniunt
tamen omnes, quod merito æquipollere ſaltem debeant æſti-
mationi rei donatæ, ut aut in exceſſu meritorum mera, &
ſimplex, & ſucceſſive nulla dici debeat donatio ex *c. relatum
il ſecundo extr. de teſtam* ibi: *juxta ſervitii meritum*, &c. 35
cum aliis apud Tiraq. *in dict. verbo donatione largitus*, *n.* 79.
82. Sanch. *d. diſp.* 6. *n.* 7. *verſ. ſed quia*, &c. Garzia *de do-
nat. remunerat. n.* 24. Fontanell. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſ.*
7. *p.* 2. *n.* 27. Imo inſignia eſſe debere benemerita; non enim
quæcunque ſatis ſunt, ut donatio remuneratoria dicatur, 36
ait Sanch. *dicta diſput.* 6. *n.* 5. ubi exemplum ponit in dona-
tione remunerationis Eccleſiæ, & clarius in Eccleſia lo-
quens Rota Romana *d. dec.* 252. *p.* 7. *rec. n.* 7. inquit, *non
ſufficere*, *quod Beneficia ſint colorata*, & *in occaſionem ſum-
pta*, *ſed debent eſſe urgentia*, & *inſignia*.

Et quatenus, juxta communem Doctorum traditionem, 37
qualitas meritorum Judicis arbitrio remittenda ſit, ut ait
Menoch. *conſ.* 2. *caſu* 132. *n.* 7. 8. qui facti, & perſonarum
conditione librata, quænam ſit congrua vel exceſſiva be-
neficiorum, ſeu meritorum, aut ſervitiorum acceptorum
remuneratio, judicare debet, ut trad. etiam Tiraq. *d. ver-
bo donatione largitus*, *n.* 84. 86. Graz. *d. tract. n.* 53. Sanch. 38
d. diſp. 6. *n.* 10. Nemo vel mediocris Judicii vir non judica-
bit, quod pro mutuo facto a Secretariis Sanctæ Sedi, lon-
ge excedentem compenſationem receperint, dum præter di-
miſſionem vacaturi Secretariatus pro debita reſtitutione
mutuatæ pecuniæ, & confirmationem omnium ſuorum an-
tiquorum Privilegiorum ex gratia elargitam, cum ſumma
quoque liberalitate relatum, donatumque eis fuerit totum
id, quod ultra dicta ſcuta 550. ex venditione vacaturi Se-
cretariatus reportari contingeret, quod non fuiſſet modicum
eventus comprobavit, abſque eo, quod alia donatio indu-
catur in caſu ſuppreſſionis totius, & ingentis illius pretii,
quod ex ceſſione, & reſignatione quilibet Secretarius exſol-
viſſet, quæ prima donatio totius pretii vacaturi Secretaria-
tus, ſicuti aliquam ſpeciem haberet remunerationis æqui-
pollentis ſervitio præſtito tunc Sanctæ Sedi mutuatæ pe-

cuniæ, & ſic ex dimiſſione forte dici potuiſſet aliquam Sanctæ Sedi, tunc in pecuniarum anguſtia exiſtenti, utilitatem, ſeu commodum reſultaſſe, ne novo ære alieno Cameram gravare cogeretur; Nulla tamen poterant eſſe, taliſque generis, & gravitatis merita, quæ compenſari debuiſſent cum adeo prodiga, & profuſa donatione, quæ certe in maximum, evidenſque ejuſdem Cameræ Apoſtolicæ detrimentum redundaret; Unde bene ait in propoſito Rota d. *dec. 242. p. 7. rec. n. 6. 7. Quod merita gratis impenſa, & beneficia in Eccleſiam collata, eatenus ſunt cauſa ſufficiens pro conceſſione Bonorum Eccleſiæ, quatenus illorum reſpectu adhuc Eccleſia, non obſtante tali conceſſione, ſeu alienatione, remaneat cum lucro, & utilitate evidenti*; Unde ſi ſubſiſteret excogitata donatio, non modo ea ea nullum Eccleſia lucrum, aut commodum, ſed læſionem potius quam maximam ſenſiſſet, & propterea nullo pacto talis donationis ſubſiſtentia, quatenus etiam clare conſtaret, comprobari poſſet.

Et eo magis, quia ſi aliqua merita extitiſſent, fuiſſent perſonalia eorum Secretariorum, qui eo tempore ſuperſtites pecuniam ſub annuo cenſu ab aliis acceperant, ut eam Sedi Apoſtolicæ mutuarent, & qui pro eo tempore, quo dilata eſt vacatio ultimi ex ſex Secretariis, & ſic mutuatæ pecuniæ recuperatio, paſſi ſunt incommodum annui cenſus, quorum damnum etiam recompenſare voluit Sanctus Pontifex cum dimiſſione totius pretii, quod ultra ſcuta 5500. ex venditione ejuſdem vacaturi Secretariatus conſequi contingeret, etiamſi in magna quantitate excederet; Qui vero ſupervenere in ſucceſſione dictorum officiorum poſtquam extinctum fuerat onus annui cenſus, & ſic integra emolumenta ab omni contributione immunia conſecuti ſunt, uti ſunt præſentes ſucceſſores, nullum pro Sede Apoſtolica incommodum ſenſere, aut damnum, & ſucceſſive nec meritum acquiſiverunt, unde a Sede Apoſtolica remunerationem aliquam, nedum adeo gravem, & exceſſivam, uti prætendunt conſequantur, & eſt juri conformum, quod creditum morale ex collato beneficio præſtitum perſonæ cohæreat, nec ad ſucceſſores tranſeat active ex parte ejus, qui ſervitia meritoria præſtitit, juxta Reg. *l. unica*, §. *Ne autem*, *C. de Caduc. toll. l. quia tale*, *ff. ſolut. Matrim.* & ibi Petr. Barbol. *in d. l. quia tale*, *n. 8. verſ. Aut intelligis*, *ff. ſol. Mat.*

Quamobrem, ut inſcitiam meam fatear, nunquam captivare valuit intellectum meum, ut ab adeo patenti, & ſæpius tam verborum natura, quam facto ipſo, & ſpeciali quoque expreſſione, declarata Beati Pontificis mens antecta ſolum privilegia ſub iiſdem modis, & forma, & conditionibus, quibus fuerunt conceſſa, confirmandi, vel ſaltem eadem iterum pro cautiori Secretariorum ſecuritate concedendi diſcederet, ut ex unico pluribus ſubjectis adaptabili verbo ſuaderetur, inductam fuiſſe innovationem, & adeo exorbitans, & in ipſius concedentis, & Ærarii ſui ingentem læſionem prodigaliſſimum privilegium, dum præſertim idem verbum non domo non eſt alienum, ſed potius mirum in modum convenit, & proprium eſt explicationi rei, de qua agebatur, nempe quod in revocatione Officii teneretur Camera ad reſtitutionem recepti, prout ſtatutum fuit in prima erectione Officii, & privilegiorum largitione, quæ ipſa cum omnibus ſuis cautelis, & jam contractis Cameræ obligationibus confirmare, & de novo concedere, & non ultra Sanctiſſima, Beatoque Pontifici placuit.

Ex quibus, &c. Salvo tamen ſemper, &c.

Ego Aloyſius Manſi J. U. D. Advoc. Patritiuſque Lucenſis.

IV. Reſponſum Jo: Baptiſtæ Saminiati J. C. Lucenſis.

A R G U M E N T U M.

Verba diſpoſitionis quomodo veniant intelligenda, & quando licitum ſit ab eorum ſenſu recedere, De ſignificatione verborum *reſtituere*, *reddere*, *modo*, & *forma*, & de dictionibus *Ut* & *niſi*. Quid operetur confirmatio? Donatio non eſt præſumenda, quando, ex quibus convincatur perſonalis? ſtricte interpretanda. Princeps ad quid teneatur ſi præjudicet alieno juris diſpoſitio quando dici poſſit perſonalis?

S U M M A R I U M.

1 L*Ex fundamentalis, ubi qualificate, & cum aliqua determinatione loquitur, qualificat, & determinat, necnon ad ſui intellectum trahit omnes alias leges ſimpliciter, & generaliter ſuper eadem materia loquentes. Confirmans debet intelligi ad limites legis confirmatæ, n. 7. Poſterior debet in dubio intelligi juxta limites præcedentis, n. 58.*

2 *Verbum* reſtituere *denotat retrodationem rei, aut pecuniæ præcedenter receptæ, & n. 28. differt a verbo* reddere *n. 29. & n. 30.*

3 *Verba juxta ſubjectam materiam ſunt intelligenda. Sunt teſtimonium noſtræ mentis, n. 9.* Modo, & forma *quid important? n. 12. Subſequentia clara demonſtrant quid fuerit intellectum cum præcedentibus dubiis, n. 15. Senſus verborum eſt capiendus, qui cum ratione, & veriſimilitudinem congruentior ſit, n. 18. A naturali eorum ſignificatione recedi non poteſt, niſi manifeſtum ſit aliter ſenſiſſe diſponentem, n. 26. 31. Clara, & literalia quando dici poſſint? n. 27. Intelligenda ſunt juxta conſuetudinem loquentis, n. 32. Singula ſingulis congruo referendo debent intelligi, num. 41.*

4 *Reſignatarius repræſentat reſignantem, & in ejus jura ſubrogatus intelligitur.*

5 *In ſolutum habuiſſe, & emiſſe differunt, & num. 6.*

6 *Confirmationis ea eſt natura, quod non tranſcendat limites rei confirmatæ, & habeat omnes illas qualitatis, quæ inhærebant actui confirmato, licet confirmatione non fuerint expreſſe, nec præciſe declaratæ. Ex quibus confirmatio tantum facta dicatur, n. 9. & ſeq. Non ampliat confirmatum, ſed ſtrictius ligat, n. 11.*

10 *Albo talis præſumitur, qualem partes denominaverunt.*

13 *Dictio* Ut *demonſtrativa primariæ intentionis diſponentis.* Niſi *poſt præcedentem negativam includit affirmativam in caſu contrario. n. 33.*

14 *Cauſa finalis omnino influit in cauſatum. Ab ea colligitur an diſpoſitio ſit* perſonalis, *vel realis, num. 42. Verba generalia reſtringuntur ad ipſam cauſam, n. 45.*

16 *Camera, niſi expreſſe, & præciſe fuerit ad aliquod gravata, non comprehenditur in aliqua generali diſpoſitione, Pro ea in dubio eſt pronunciandum. n. 56.*

17 *Diſponens, ſi quod voluit, expreſſit, in non expreſſis, noluiſſe intelligitur.*

19 *Donatio remuneratoria non datur ſine præexiſtentia meritorum æquipollentium. Donatio non præſumitur, quando alia congrua interpretatio dari poteſt, n. 20. Ex cauſa finali arguitur, an donatio ſit perſonalis, vel realis, n. 43. 44. Dicitur donatio qualibet promiſſio a liberalitate procedens, n. 48. ſupponi non poteſt in ſenſate vero, n. 49. Eſt ſtrictiſſimi Juris, n. 50. 51.*

21 *Papæ aſſertioni ſtandum eſt, quod motus fuerit ex cauſis concernentibus neceſſitatem, & publicam utilitatem ad aliquid ſtatuendum.*

22 *Princeps non tenetur ad recompenſationem, quando per viam legis generalis, ordinata ad publicam utilitatem, præjudicavit juri alterius. Principum beneficia in dubio non ſunt intelligenda, quod plures ſpecialitates contineant, n. 57.*

23 *Fiſcus tenetur tantum ad ſimplum, non ad aliud.*

24 *Obſervantia vera interpres omnium diſpoſitionum.*

25 *Diſpoſitio clara, & literalis non indiget interpretatione. Quando talis dicenda ſit? num. 27.*

34 *Gratia perſonalis cum perſonis extinguitur, Perſonalis, ex quibus arguatur? n. 35. 36. & ſeq. 42. & ſeq. Et quid in gratiis Motu proprio factis? n. 46. Quando deviat a juris tramite, præſumitur perſonalis, n. 52. Late intelligenda, num. 53. Declara, n. 54. 55.*

38 *Participium reſolvitur in ſuum verbum, & relativum.*

39 *Diſcretiva locutio manifeſtat contrariam voluntatem in parte diſcretiva.*

DUm ſuppreſſo Collegio Secretariorum Apoſtolicorum ſingulis Officiorum poſſeſſoribus fuerunt integre, & abſque diminutione reſtitutæ pecuniæ, quæ per eos, vel eorum auctores fuerunt Cameræ perſolutæ, pro emptione,

ne, aut conſecutione dictorum Officiorum, cenſeo pro veritate ad nil ultra ipſam Cameram teneri, ideoque recedendum eſſe a deciſis per Rot. *ſub die 16. Junii* proxime elapſi.

Moveo ex illis fundamentis, quæ fuerunt propoſita per clariſſimos, & doctiſſimos viros, qui in Urbe Romana pro Camera ſcripſerunt, a quibus ad inſtar diligentiſſimorum meſſorum, nullæ poſt terga relictæ ſunt ſpicæ, quæ per alios recolligi valeant; Quemadmodum enim fuit conſideratum, ex triplici fonte derivari poteſt reſolutio propoſiti articuli. Primo ex legibus particularibus; Secundo ex Juris communis diſpoſitione; Tertio ex obſervantia, conſuetudine, vel ſtylo ſervari ſolito in ſimilibus ſuppreſſionibus.

Quoad primum; Duæ ſunt Conſtitutiones Summorum Pontificum ad cauſam facientes. Altera Innocentii Octavi anni 1487. (12. in ordine) quam aſſiſtere intentioni Cameræ nemo poteſt in dubium revocare, ex quo facta per eum erectione in ampliorem formam hujuſmodi Collegii, eique aſſignatis diverſis emolumentis, necnon conceſſis pluribus privilegiis, & ſignanter facta declaratione in §. 11. quod omnes poſſent de eorum officiis libere diſponere, nec reſignationis receptio poſſet per Summos Pontifices aliqua ratione denegari, vel differri; Conſiderans deinde caſum revocationis, aut alterationis eorundem Officiorum, declaravit quid eſſet perſolvendum a Camera, ut in §. 23. nempe ſumma ducatorum 62400. quæ præciſe fuerant ipſi Cameræ ſoluta, pro venditione Officiorum: Subdens, *ſic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, & ſic pacto expreſſe eis pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus, cum ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, & aſſenſu fuiſſe ſolemniter pollicitos in fide Pontificis recognoſcimus, & atteſtamur*. Ex quorum verborum tenore colligitur, quod & ſi per dictos Secretarios ex una, & Summum Pontificem Collegii prædicti reformatorem, vel erectorem ex altera, fuerit conſiderata venalitas Officiorum, & quod tractu temporis potuiſſent augeri pretia, & inter reſignantem, & reſignatarium induci ſpecies mercimonii, nihilominus poſthabita hujuſmodi conſideratione, fuerit expreſſe, & præciſe conventum, quod data Officiorum ſuppreſſione reſtituendum foret per Cameram id, quod vere, & in effectu fuerat eidem ſolutum, nempe dicta ducata 62400. in quo intervenit conſilium, & aſſenſus Eminentiſſimorum Cardinalium, & e contra talis conventio fuit formata tam pro Officialibus tunc exiſtentibus, quam pro ſucceſſoribus in dicto Collegio Secretariorum, ibi, *pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus*, idque videtur in hoc propoſito matura ponderatione dignum, quia agitur de lege fundamentali conſtituta, & ordinata in erectione dicti Collegii, (& ad cujus terminos propterea videtur trahendus ſenſus cujuſque poſterioris Conſtitutionis agentis de hac principali ſubſtantia, nempe de reſtituendis pecuniis ſingulis pro Officialibus in caſum, & eventum ſuppreſſionis, & extinctionis dicti Collegii.) Quemadmodum enim hæc prima Conſtitutio, quæ nuncupari poteſt quædam ſcaturigo, a qua emanarunt privilegia, indulta, & facultates totius Collegii, & Secretariorum, apertiſſime demonſtrat, quid prætendi potuiſſet ſub illo verbo, *ad reſtituendum eis*, quo utitur eadem Bulla, dum etiam in vim pacti firmati inter Cameram, & Officiales ſtipulantes pro ſe ipſis, eorumque ſucceſſoribus in eodem Collegio, reſtitutio facienda in caſum ſuppreſſionis, vel revocationis Officiorum fuit præciſe reſtricta, & limitata inter ejus propriam ſphæram, nempe relative ad illas pecunias tantummodo, quæ Cameræ fuerant ſolutæ, in ejuſque commodum, & beneficium ceſſerant, non facta, neque admiſſa alia, vel minima extenſione, aut ampliatione ad id, quod Ærarium Apoſtolicum non recepiſſet, atque adeo dicta primordialis Conſtitutio edita in ipſo limine fundationis Collegii meminit de dicta reſtitutione, ſubordinata ad pecunias per ipſam Cameram receptas, & non ultra; Ita in hoc ſenſu, & retento eodem themate debet omnino accipi, & intelligi quæcunque ſubſequens, & poſterior diſpoſitio, vel ordinatio, & conſequenter *Motus proprius* B. Pii (de quo mox ſum acturus, non tamen admittens tanquam in ſe clarum hujuſmodi ponderatione indigere;) In illo enim, dum fit mentio de tali reſtitutione, intelligi deberet cum eodem tenore, retentiſque iiſdem terminis, cum quibus loquitur hæc *Innocentiana* Conſtitutio, ſcilicet in ordine ad receptam pecuniam per Cameram, & non aliter; Aſſiſtit enim
1 ea receptiſſima concluſio, quod ubi lex fundamentalis,

qualificata, & cum aliqua determinatione loquatur, qualificet, determinet, & ad ſui intellectum trahat omnes alias ſimpliciter, & generaliter ſuper eadem materia loquentes. Alberic. de Roſat. *in l. ſi quis, in princ. tit. n. 2. in 2. opp. ſ. ff. de l. 3.* Soccin. Jun. *in l. cum filio familias, in verbo Venia, ad apparatum gloſſa, n. 46. ff. de l. 1.* Mantic. *de tacit. tom. 1. lib. 4. tit. 23. n. 11.* Salgad. *de reg. protect. par. 1. prælud. 5. n. 228.* & ante eum Surd. *conſ. 177. n. 33.* Redenaſc. *conſil. 63. n. 3. & ſeqq.* Parlador. *rer. quotid. lib. 2. cap. 5. ſub n. 2. verſ. præter has*.

Secunda Conſtitutio habetur per eundem Motum proprium S. Pii Quinti anni 1571. qui cognito quod officium vacans per obitum Marcelli Auguſtini a ſe conceſſum Cardinali Mediceo, pro ſumma ſcut. 5500. eſſet unum ex illis ſex, quæ vendi non poterant, cum dicta ſua particulari Conſtitutione, loco dicti Officii, cujus pretium dicto Cardinali reſtituere ſe obtulerat Secretariorum Collegium, eidem Collegio aſſignavit pretium Officii alterius Secretariatus ex 24. ad Dataria ſpectantibus primo loco vacaturi, & ulterius privilegia dicti Collegii confirmavit, & pro majori cautela, eadem de novo conceſſit, ſubdens in §. *Ad hæc, Volentes, & ſtatuentes illa nullo unquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes, revocari, reduci, alterari, aut moderari, nec Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus, integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*. Hanc quoque Conſtitutionem in hac parte Cameræ non ſolum non officere, ſed potius ejus intentionem plene comprobare, plura efficaciſſime demonſtrant.

Primo, quod licet B. Pius amplioris favoris gratia fuerit proſecutus idem Collegium, in eo, quod dum vigore Bullæ Innocentii Octavi Camera de tempore ſuppreſſionis, non erat obligata, niſi ad ei perſolvendum dicta ſcuta 62400. ipſe viceverſa mandaverit reſtitutionem pecuniarum, pro quibus poſſeſſores Secretariatuum, vel eorum auctores officia emiſſent, vel habuiſſent, atque adeo in hoc derogatum dici poſſit præcedenti Conſtitutioni Innocentii, hæc tamen derogatio facta fuerit reſpectu dictæ quantitatis tantum, firmo in reliquis remanente tenore dictæ Conſtitutionis, & propterea, ſicuti in dicta Bulla Innocentii, dato caſu ſuppreſſionis, fieri debebat ſolutio illarum pecuniarum, quas idem Pontifex receperat; Ita in dicto Motu proprio B. Pii fuerit promiſſa exburſatio illius ſummæ, quæ ceſſiſſet in commodum, & beneficium ejuſdem Cameræ, ut vere, & proprie comprobant illa verba *niſi reſtitutis, &c.* denotantia retrodationem rei, aut pecu-
niæ præcedenter receptæ, atque adeo de per ſe declarativa 2
intentionis legiſlatoris, quod ipſa Camera non teneretur, niſi ad id, quod accepiſſet, & non ultra, ad Text. *in l. 1. §. eleganter, ff. de poſ.* Surd. *conſ. 238. n. 4.* Grat. *cap. 825. n. 7. & ſeq.* Neguſ. *q. 443. n. 3. 4.* Bero. *conſil. 207. n. 63. vol. 3.* plene Thomat. *dec. 50. n. 501.* ubi quod juxta propriam ſignificationem verbum *reſtituere* non verificatur niſi in accepto, & confirmat Altograd. Sen. *conſ. 84. n. 106. lib. 1.* Rot. *dec. 414. n. 2. 3. p. 14. & dec. 59. n. 1. p. 16.* & coram Cavaler. *dec. 591. n. 5.* & coram Greg. *dec. 271. n. 3.*

Non refragantibus illis verbis *integre, & abſque ulla di-*
minutione. Quia ea quidem ſuadent, quod ſolutio fieri 3
debuerit in totum, non pro parte, hæc tamen totalitas remanere debeat reſtricta, & limitata intra cancellos ſuos, nempe reſpectu illarum pecuniarum, quæ per Cameram fuerint acceptæ, intelligendo verba juxta ſubjectam materiam reſtitutionis, de qua loquitur dictus Motus proprius prout ſemper fieri debet *l. ſtipulatio iſta, ff. de verb. oblig. l. cum Pater, §. donatum, ff. de l. 2.* Surd. *dec. 2. n. 13. & dec. 43. n. 16.* Seraph. *dec. 121. n. 11.* Add. ad Rot. *dec. 217. n. 198. part. 9. recent.*

Nec etiam illis, *Pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Quia congruam pariter recipiunt diſpoſitionem ſubjectæ materiæ conſentaneam, videlicet, quod fieri debuerit reſtitutio pecuniarum, pro quibus poſſeſſores officiorum, vel ipſorum Auctores eiſdem Secretariatus emiſſent a Camera, cum uterque caſus recte conveniat illi dictioni *eos*, hoc eſt ſive per Officiales viventes facta fuerit immediata acquiſitio a Camera, ſive mediante perſona Auctorum, in vim reſignationis per eos factæ, juxta regulam, quod reſignatarius repræſentet omnino reſignantem, & in ejus jura ſubrogatus intelligatur, Bich. *dec. 182. nu. 6. 7.* Pariſ. *de reſignat. lib. 1. q. 16. n. 1. & ſeqq.* Verbum vero *habuiſſe*, congruit fuit appoſitum pro majori declarativa com-

prehenſione illius caſus, in quo de tempore ſuppreſſionis compertum fuiſſet, quod Collegium, vel aliquis ex Officialibus habuiſſet aliquem Secretariatum, non per viam emptionis ſtricte, & rigoroſe acceptæ, ſed mediante datione in ſolutum ſacta per Cameram; Ad id enim dici
5 potuiſſet non bene congruere illud *emiſſe*, ſed *habuiſſe*, hoc eſt in ſolutum. *Leg. eleganter*, *in princip.* ibi *quemadmodum ſi pro ſoluto ei res data fuerat*, *ff. de pignor. act. l. ſi prædium*, ibi *Tibi pro ſoluta datum eſt*, *C. de evict.* licet enim is, qui rem accepit in ſolutum, ſit ſimilis emptori, *l. fin. ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eat.* non tamen eſt emptor vere, & proprie, cum ſimile non ſit idem *l. 4.* ibi, *nam hujuſmodi contractus vicem venditionis obtinet*, *C. de evict.*

6 Quam diſtinctionem inter *emiſſe*, & *habuiſſe* eo magis potuit B. Pius conſiderare, ex quo ipſemet tunc temporis contulerat, & aſſignaverat Collegium primum beneficium vacaturum ex vigintiquatuor Secretariatibus ad Datariam ſpectantibus in ſolutionem ſcut. 5500. quæ uti reſtituenda per Cameram Cardinali Mediceo in ſe accollaverat idem Collegium, eaque pro Papa, ejus nomine reſtituere ſe obligaverat; Ideoque uti voluit etiam dicto verbo *habuiſſe*, ne ſi ſuppreſſio fuiſſet facta per ſucceſſores, poſt vacationem dicti primi Officii, ulla cadere potuiſſet difficultas pro reimburſatione ejuſdem Collegii, ex quo illi aſſignatum fuiſſet Officium in ſolutum non venditum, idemque obſervandum foret, ſi alia datio, vel aſſignatio in ſolutum tractu temporis facta fuiſſet per Cameram, tam dicto Collegio, quam alteri univerſitati, vel cuicunque particulari perſonæ.

7 Secundo comprobatur aſſumptum ex eo, quod B. Pius, in dicto §. *ad hæc*, nil aliud intellexiſſe dici poſſit, quam confirmare, vel renovare privilegia, gratias, & indulta, quæ per Innocentium Octavum, alioſque prædeceſſores fuerant conceſſa dicto Collegio Secretariorum; Quo fit, ut eo fortius verba ſuperius ponderata, & cum quibus expreſſit ſuam voluntatem circa reſtitutionem dictarum pecuniarum, in caſum, & eventum ſuppreſſionis Collegii, intelligenda, & exponenda ſint in ſenſu prædicto, nempe uti loquentia de pecuniis per Cameram acceptis, illiſque proprie cadentibus ſub reſtitutionis vocabulo; ſicut enim per legem fundamentalem ab Innocentio Octavo ſancitam in caſu extinctionis Collegii, non erant reſtituenda per Cameram, niſi illa ducata 62400. quæ ipſa Camera acceperat; Ita dum B. Pii intentio non alia fuit, quam confirmandi, vel renovandi privilegia, & indulta, tam per dictum Innocentium, quam per alios prædeceſſores conceſſa, talis confirmatio, vel renovatio debet intelligi ad limites præcedentium Conſtitutionum, atque adeo quod reſtitutio pecuniarum per B. Pium præſcripta, etiam quod contineret in ſe majorem verborum prægnantiam, quam habebat, comprehendat accepta per ipſam Cameram tantummodo, nec ultra egrediatur, *l. ſciendum*, & ibi *gloſſ. & DD. ff. qui ſatiſd. cog. l. 3. C. de ſilentiariis*, *lib. 12. & hæc conſultiſſima*, *in princ. C. qui teſtam. fac. poſ.* Bald. *in l. ſed etſi poſteriores*, *ff. de legib. & in c. 1. n. 33. ff. de conſtit. Princip.* Vaſq. *de ſucceſſ. creat.* §. 3. *n.* 1. Gutier. *pract. quæſt. civil. lib. 4. q. 1. n.* 3. late Rota coram Buratt. *dec.* 167. *n.* 3. 4. bene eadem Rota *dec.* 555. *n. 2. & ſeqq. part. 2. rec. & dec. 269. n. 44. tom. 2. p.* 4. Hæc enim eſt natura confirmationis, quod non tranſcendat terminos rei confirmatæ,
8 ſed habeat omnes illas qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licet in confirmatione non fuerint expreſſæ, neque præciſe declaratæ, Alexand. *conſ.* 122. *n.* 20. *lib.* 4. Gratian. *cap.* 909. *n.* 17. Rota *dec.* 257. *n.* 21. *p.* 9. *& deciſ.* 85. *n. 2. 3. & ſeq. part.* 17. cum aliis pluribus apud Reverendiſſ. & Doctiſſimum D. meum de Luca *de præemin. diſc.* 40. *n.* 5. *tom.* 3.

9 Quod vero facta fuerit prædicta confirmatio tantum, ſeu renovatio, demonſtrant aperte illa verba *confirmamus*, *& approbamus*, *&c. & pro cautela potiori eadem privilegia*, *&c. de novo concedimus*, *&c.* noſtræ autem mentis teſtimonium, & ſigna declarativa ſunt verba, *l. Labeo*, §. *idem Tubero*, *ff. de ſuppellect. l. ſcire*, *ff. de tut. & curat.*

Confirmant eadem, quæ per Officiales fuerunt facta, cum pro contentis in dicto §. *ad hæc* curaverint ad partes Breve expediri cum rubrica exprimente confirmationem privile-
10 giorum, actus vero præſumitur talis, qualem partes denominaverunt, Grat. *cap.* 96. *n.* 32. & ante eum Alex. *conſ.* 3. *ſub n. 1. verſ. & dicit*, *lib.* 1. Sal. *de pact. conſ.* 24. *num.* 12. Mantic. *de tacit. lib. 2. tit. 2. n. 1. & ſeq.*

Coadjuvant illa verba, *& firmius ſubſiſtant*, *quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita*, cum hoc ſit proprium confirmationis, quod non ampliet confirmatum, ſed tantum ſtrictius ſiget, *cap. cum dilecta*, *verſ. nolentes tamen*, 11
ibi *ſed antiquum (ſi quod habet) per innovationem privilegii conſervetur.* Extr. *de confirm. utili*, *vel inutili*, Rot. *dec.* 682. *n. 30. tom. 3. p.* 4.

Idemque evincit declaratio illa facta per S. Pium in dicto §. *Ad hæc*, cum qua expreſſit ſe erga dictum Collegium confirmare, vel renovare privilegia *iiſdem modo*, *& forma*, *quibus per dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt iiſdem Secretariis*, quæ verba excludunt quamcunque intentionem augendi privilegia, eaque extendendi; Quinimo demonſtrant voluntatem eadem concedendi, cum omnimoda moderatione qualitatis determinatæ, & limitatæ, prout erat ſtatus præcedens, non ſecus, ac ſi dictum fuiſſet, ita demum, & non aliter, Gratian. *c.* 832. *n.* 4. & quod dicta clauſula *iiſdem modo*, *& forma* deſignat identitatem in omnibus, 12
Rota apud Dunoz. Jun. *dec.* 715. *n.* 1. *& in rec. & dec.* 555. *n. 6. p.* 2. Altograd. Sen. *conſ.* 58. *n. 44. & ſeqq. vol.* 1. Cyriac. *contr.* 69. *n.* 34. Rot. *dec.* 354. *n. 28. p.* 11.

Nec obſtant illa verba irritativa; *Ad hæc dictos Secretarios*, *& Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, *&c.* quaſi denotent, S. Pium intellexiſſe ampliare, & extendere privilegia ad favorem Collegii prædicti, non vero ſe continere intra limites ſolius confirmationis, aut renovationis.

Quia ſtatim expreſſit Summus Pontifex, in quo conſiſtere deberet amplioris favoris gratia, adjectis immediate illis verbis: *Utque ea*, *quæ per eundem Innocentium Octavum*, *ac Alexandrum VI. Leonem X. Clementem VII.*, *ac alios fortaſſe Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros*, *eiſdem Secretariis*, *& Collegio conceſſa fuerunt*, *eo firmius ſubſiſtant*, *quo ſæpius fuerint Apoſtolica auctoritate munita idcirco*, *&c.* reflectendo maxime ad illam dictionem *Ut* proprie demonſtrativam primariæ intentionis, & illius cauſæ finalis, 13
quæ mentem Pontificiam moderabatur ad *l. ſi Creditor*, *de diſtract. pign. & l. emptori*, *ff. de evic.* cum concordantibus apud Barboſ. *d.* 439. *n.* 1. quibus propterea bene perpenſis nunquam admitti poteſt ſuppoſita intentio eadem privilegia extendendi; Tum quia cauſa finalis erat ordinata 14
ad actum ſimplicis confirmationis, vel renovationis, ideoque ejuſdem naturæ ſupponi debet diſpoſitio facta, cum hæc cauſa omnino influat in cauſatum, Dec. *conſ.* 7. *n.* 20. 21. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib. 3. tit. 12. n.* 27. Thomaſ. *dec.* 50. *n.* 406. late Redenaſch. *conſ.* 36. *n.* 10. *& ſeq.* Altogr. Sen. *conſ.* 5. *n.* 48. *& ſeq. lib.* 2. Tum etiam quia prædicta verba ſubſequentia clara aperte demonſtrant quid Summus Pontifex intellexerit ſub illis præcedentibus verbis *amplioris favoris* 15
gratia proſequi volentes, Rot. *deciſ.* 125. *num.* 38. *p.* 2. *diverſ.* Surd. *dec.* 288. *n.* 35. Grat. *c.* 58. *n.* 26. *& ſeqq.* cum aliis apud Altograd. Sen. *conſ.* 12. *n.* 24. *lib.* 2.

Tertio ſtringit pro Camera, quod in dicto §. *Ad hæc* nullibi legitur expreſſe declaratum, quod in caſu ſuppreſſionis 16
ſolvendum foret Officialibus pretium, cum quo emiſſent a reſignantibus, quæ præciſa, & literali expreſſione non facta, nonquam ſupponi poteſt, eam fuiſſe mentem S. Pii, quod Camera in tam grave proprium præjudicium teneretur ad ſolvendum quod non acceperat, & quod ceſſerat in aliorum commodum, & utilitatem, ut in terminis ſatis proximis alias reſpondit Rota *dec.* 555. *ſub num.* 8. *verſ. ex mente etiam Pontificis*, *juncto n. 9. p. 2. rec.*

Quarto, quia quando S. Pius voluit Cameram teneri ad aliquid ſolvendum, ultra id, quod in ſorte per eam deberetur, non prætermiſit literis claris, & apertis exprimere, ut in caſu moleſtiarum, vel turbationum, quæ fuiſſent dicto Collegio Secretariorum illatæ, occaſione Officii in ſolutum eidem aſſignati, ut ibi, *tunc*, *& eo caſu Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam ſcut.* 5500. 17
una cum damnis, *& intereſſe paſſis teneri*; Atqui ſi intellexiſſet, quod in caſum ſuppreſſionis teneretur Camera ad ſolvendum, ultra acceptum, utique præciſe dixiſſet, nec ſub ſilentio prætermiſiſſet, quod cum non fecerit, nec voluiſſe, nec ita ſenſiſſe omnino tenendum eſt, *l. unic. §. fin. autem ad deficientis*, *C. de caduc. toll.* Aretin. *conſ.* 29. *n. 5. 6. & ſeq.* Aym. *conſ.* 111. *n.* 4. Altograd. *conſ.* 68. *n.* 61. *lib.* 1.

Quinto, quia cum ſemper adhærendum ſit ſenſui, & ſignificationi verborum, qui cum ratione, & veriſimilitudine congruentior ſit, *l. cum Pater*, *ff. de pact. dot. non ad* 18
ea, *verſ. quod ſi pure*, *ff. de condit. & demonſtr.* Rot. *dec.* 711. *n. 2. p. 3. dec.* 387. *n. 9. & dec.* 429. *ſub n. 24. p. 5. & dec.* 387. *num. 45. p. 9. & dec.* 169. *num.* 13. *p. 15. rec.* Ratio, & veriſimilitudo ſuadere videtur rectiſſimum, & juſtiſſimum Pontificem, nunquam intellexiſſe gravare Apoſtolicum

Æra.

Ærarium ad ſolvendum, quod non acceperat, & ad ſe exonerandum a debito, quod non contraxerat.

Fortius quia, non obſtante quod Summus Pontifex Innocentius Octavus in erectione Collegii dictorum Secretariorum recepiſſet notabile ſubſidium, nempe ducata 62400. cum quibus redemit ipſam Mitram Pontificalem, quam cum aliis jocalibus Eccleſiæ pretioſis oppignoraverat, occaſione oppreſſionum, quas paſſus fuerat, & per quibus ſimul cum Ærario fuerant exhauſti Eccleſiæ proventus, ut ipſemet expoſuit in dicta ſua Conſtitutione m. §. 2. ideoque cum cauſa ſatis rationabili potuiſſet ſuam voluntatem gratam oſtendere erga dictum Collegium, nihilominus conſiderato caſu ſuppreſſionis promiſit reſtitutionem pecuniarum receptarum tantummodo, nempe dictorum ſcutorum 62400. Nimium igitur improbabile, & inveriſimile protſus eſt, quod pro ſolis ſcutis 5500. debitis per Cameram Cardinali Mediceo, & accollatis per Collegium prædictum (cui ulterius data fuit debita recompenſatio, mediante aſſignatione Officii primo loco vacaturi) voluerit B. Pius eam nimium generoſam liberalitatem exercere, gravando Cameram in caſum ſuppreſſionis ad ſolvendam tam accepta, quam non accepta, & illud, quod tertiæ perſonæ fuiſſet pro arbitrio perſolutum.

Sexto, quia ſi aliter diceretur, admittendum eſſet, quod de toto eo ultra acceptum, pro quo teneretur Camera erga Officiales, intellexiſſet Papa, in caſum dictæ ſuppreſſionis, munificentiam exercere ad eorundem favorem, in damnum, & præjudicium ipſius Cameræ, & quidem non 19 cum donatione remuneratoria, ſed pura, & ſimplici, ex quo nunquam proponi poſſint merita æquipollentia, & coæqualia, ſine quibus donatio remuneratoria non datur, Mantic. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 15. *n.* 18. Seraphin. *dec.* 416. *n.* 13. eadem Rot. *dec.* 358. *n.* 11. 12. *p.* 6. Giurb. *ad conſuet. Meſſan. cap.* 1. *gloſſ.* 10. *n.* 34. Altograd. Jun. *controv.* 29. *n.* 20 57. *p.* 1. & latius *controv.* 96. *n.* 245. *p.* 2. Nemo autem non admittit donationem præſumi non poſſe, quando alia congrua interpretatio fieri poteſt, ut in facto præſenti ad *leg. cum indebito, ff. de probat.* Menoc. *lib.* 3. *de præſumpt.* 12. *n.* 10. Honded. *conſ.* 50. *num.* 24. *lib.* 2. Altograd. *conſil.* 5. *n.* 25. *lib.* 1. Dominus meus de Luca *de donat. diſc.* 16. *ſub n.* 2. Rota *dec.* 21. *n.* 3. *p.* 4. *rec.* & *dec.* 45. *n.* 3. *p.* 9. & *dec.* 17. *n.* 5. *part.* 17.

Prædicta eo magis urgere videntur pro Camera, ex quo ſi neceſſe foret (prout non eſt, attenta perſpicuitate Conſtitutionum prædictarum) recurrere ad jus commune, vel conſuetudinem, quæ ſunt cætera duo principia, de quibus memini ab initio, utrumque coadjuvaret bonum jus Cameræ.

21 Siquidem cum Sanctiſſimus Noſter decreverit ſuppreſſionem dicti Collegii, ex cauſis urgentiſſimis, ac neceſſitatem, & publicam utilitatem concernentibus, circa quas ipſius ſoli aſſertioni ſtandum eſſe, licet in tertii præjudicium, plene exornat Add. ad Rot. *dec.* 254. *n.* 290. & *ſeqq. p.* 9. Larrea *alleg. fiſc. ſub n.* 8. idque fecerit, non tollendo ſpecialiter particulari perſonæ jus ſuum, alterique dando, ſed per legem generalem, directam ex bono publico ad ex-22 tinctionem ordinis univerſalis Secretariorum, videtur in hoc aſſiſtere receptior DD. ſententia, quod per hujuſmodi diſpoſitionem non teneatur Princeps ad aliquam recompenſationem, ut ultra plena manu cumulatos per inſignem Juriſconſultum, & Dominum meum Bottini Fiſci, & Cameræ Apoſtolicæ Advocatum *in ſecunda Juris.* §. *accedit*, dixerunt Alex. *conſ.* 190. *n.* 14. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 520. *col. penult.* prope finem, *verſ.* & *prædicta concluſ.* Dec. *conſ.* 41. *n.* 58. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 103. *n.* 28. & *conſ.* 203. *n.* 88. Surd. *conſ.* 313. *n.* 100. & *conſ.* 210. *n.* 65. Add. ad Rot. *dec.* 217. *n.* 119. 120. *p.* 9. Altogr. Jun. *in ſua dec. unic. n.* 60. poſt ejus *Contr. tom.* 1. Quo fit, ut ſi de jure Camera non teneretur ad aliquam pretii refuſionem, multo minus poſſit ei dari interpretatio ad Pianam Conſtitutionem, quod Camera ſit obligata ultra pecuniam acceptam pro pretio officiorum, ſolvere etiam id, quod non accepit; Accedente inſuper illa ſatis efficaci ponderatione facta per dominos Camerales, quod iſtud non acceptum nunquam conſiderari poſſit, uti 23 pars pretii reſpectu Cameræ, dum iſtud plus non fuerit ei ſolutum, & propterea id adverſus eam prætendi non valeat, niſi ſub colore damnorum, & intereſſe, in quo tamen fiſcus eo gaudeat privilegio, quod teneatur tantummodo ad ſimplum, & ad id, quod accepit, & non ultra, juxta Text. literalem, in *l. ſi Procurator*, & ibi communiter *ſcribentes ff. de Jur. fiſc.*

Quo vero ad conſuetudinem eam fere ubique invaluiſſe colligitur ex Summario, reſtituendi ſcilicet in ſimilibus extinctionibus, & ſuppreſſionibus factis per principem tantum- 24 modo id, quod acceperit, & ita fuiſſe ſervatum per Beatum Pium, quando declaravit irritam conceſſionem officii factam Cardinali Mediceo, conſtat ex dicto Motu proprio, idemque comprobant, quæ per Summos Pontifices fuerunt executioni demandata occaſione locorum Montium, & aliorum, de quibus in dicto Summario, & conſequenter in hoc ſenſu, & juxta hunc tenorem intelligenda eſſet dicta Piana Conſtitutio (quando de per ſe non eſſet clara pro Camera, prout talis videtur eſſe) cum obſervantia ſit vera interpres omnium diſpoſitionum, itaut verba ad ejus formam debeant interpretari, etiamſi de jure haberent veriorem intellectum, Rota *dec.* 608. *n.* 5. 6. *p.* 2. & *dec.* 14. *n.* 4. *p.* 7. & *dec.* 307. *n.* 14. *p.* 15. & coram Dunozet. Jun. *deciſ.* 966. *n.* 17. & coram Buratt. *dec.* 863. *n.* 12. cum aliis apud Add. ad Greg. *dec.* 184. *ſub n.* 8.

Prædictis vero ita ſe habentibus, non obſtat unicum fundamentum, cui innititur Rotalis deciſio emanata ſuper præſenti articulo, videlicet, quod attentis illis verbis, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu, &c.* concurrat ad favorem 25 Officialium ſpecialis expreſſa Papalis Conſtitutio, propter quam recurri non poſſit ad interpretationem, & ſubauditum intellectum, ad Text. *in l. ille, aut ille*, §. *cum in verbis*, *ff. de l.* 3.

Etenim reſponderi poſſe crederem, quod pro meo tenui judicio ſubſiſteret ſuppoſitum, ſi literaliter in dicta Conſtitutione diceretur, quod reſtituendum eſſet etiam pretium reſignantibus ſolutum; Tunc enim effectu vigeret contra Cameram ſpecialis, & expreſſa Papalis diſpoſitio, nec materia diceretur capax interpretationis, ſed ſolummodo tunc intraret inſpectio, an talis diſpoſitio, uti continens in ſe donationem pro illo pluri, quod in beneficium Cameræ non ceſſiſſet, caderet ſub regula Cancellariæ 64. revocatoria ſimilium conceſſionum, & ſub Conſtitutione Pauli Quinti vel altera Urbani Octavi; Non idem e contra videtur admittendum, dum, nullo facto verbo de reſignantibus, aut reſignatariis, ſimpliciter mandatur reſtitutio pecuniarum, pro quibus Officia empta, vel habita fuerius, in hoc quip- 26 pe caſu, ſequendo propriam, & naturalem verborum ſignificationem (a qua recedi non debet, niſi manifeſtum ſit aliter ſenſiſſe diſponentem, juxta Marcelli Juriſconſulti monitum in *l. non aliter* 67. *ff. de leg.* 3. Patiſ. *conſ.* 22. *nu.* 6. *lib.* 4. Surd. *conſ.* 140. *n.* 63. & *ſeq.* Rot. *deciſ.* 299. *n.* 6. *part.* 12.) ipſa Conſtitutio non Officialibus, ſed Cameræ liberaliter aſſiſtit, ex quo injungit reſtitutionem, quæ de ſua natura, & etiam ex admiſſis in ipſa deciſione, verificatur in accepto.

Confirmatur ex eo, quod Text. *in dict. l. ille, aut ille*, tunc applicatur, *cum in verbis nulla eſt ambiguitas*, ut præciſe loquitur Paulus Juriſconſultus in dicta lege, quod re- 27 aſſumens Bald. *in Auth. hoc inter in princ. C. de teſtam.* addit, quod voluntas ita debeat eſſe declarata, ut intellectus non laboret in intelligendo, & quod ea ipſis verbis pateat ita ſpecificate, ut nulla ſit dubitatio, & Bald. ſequuntur communiter DD. & ſignanter Mantic. *de conject. lib.* 3. *tit.* 4. *n.* 7. Grat. *cap.* 902. *n.* 25. An vero illa verba, *niſi reſtitutis* ſint adeo præciſa pro Officialibus, ut intret Text. prædictus, & allata Theorica Bald. ſentirem pro negativa, ducto argumento ab ipſo tenore Rotalis deciſionis, in qua, pro firmando dictorum verborum ſenſu, recurrit ad interpretationem DD. exponendo verbum *reſtituere* pro *dare*, & *ſolvere*; ergo caſus non eſt literalis, dum neceſſe eſt aliunde mendicare ſignificationem.

Addo vim argumento, ex quo motivum fundatum ſuper dicta interpretatione DD. faciliime eliditur; licet enim 28 dicatur, quod verbum *reſtituere* aliquando etiam accipiatur pro *dare*, & *ſolvere*, *l. verbum reddendi*, *ff. de verb. ſignif. l. cum quidam*, *ff. de l.* 2. *l. heres meus*, *ff. de l.* Rota coram Arguell. *dec.* 77. *n.* 12. & *ſeqq.*

Attamen reflectendum, quod Jura prædicta loquuntur, 29 non in terminis verbis *reſtituere*, ſed verbis *reddere*, quod eſt latioris ſignificationis, ut teſtatur *gloſſ. l. ſed mihi* 3. in verbo, *non videbitur*, ibi, & *quia verbum reddi latam habet ſignificationem*, *ff. commod.* & quod late pateat, teſtatur Spiegel. in verbo *reddere*.

Ulterius quandocunque ſine veritatis præjudicio verbum *reſtituere* ejuſdem eſſet efficaciæ, ac *ſolvere*, certum eſt, quod tunc verbum *reſtituere*, *vel reddere* accipiuntur pro 30 *dare*, & *ſolvere*, quando ex natura, & qualitate diſpoſitionis hujuſmodi verba accipi non poſſunt in ſua naturali ſi-

gnificatione ſupponente rem acceptam, in hoc quippe caſu, ne diſpoſitio corruat, & viſiata remaneat, datur intellectus prædictus, quod intelligatur pro *dare*, vel *ſolvere*, & in his terminis procedunt omnia jura adducta, & quotquot alia proponi poſſent; ſed quando, prout in facto noſtro, tale verbum *reſtitue*, eſt operativum retinendo propriam, & naturalem ſignificationem, & non ſolum neceſſitas non cogit ad amplectendum extraneum ſenſum, quinimo (ut hic) plura, & quidem efficaciſſima fundamenta ſuadent illud intelligi non poſſe, niſi in ſuo proprio, & naturali ſignificatu; tunc planum eſt omnino, jura in contrarium allegata non officere, alias deſtruerentur receptiſſima illa principia, de quibus ſupra, habentia verborum proprietatem attendendam, illorumque naturalem ſignificationem, & ab ea non eſſe recedendum, niſi in contrarium mani-
31 feſta appareat diſponentis voluntas, Giurb. *ad conſuet. Meſſan. cap. 3. gloſſ. 6. num. 3.* Barboſ. *axiom.* 222. *n.* 4. Cyriac. *contrar.* 96. *n.* 48. Becc. *conſ.* 35. *n.* 9. Altograd. *conſ.* 61. *n.* 33. *lib.* 2. cum ſimilibus.

Nec diverſimode fuit acceptum hoc verbum a Pio loquente de Secretariis, qui fecerant oblationem ſolvendi pro eo ſcuta 5500. Cardinali Medices, per illa verba, *noſtro nomine reſtituturos ſe obtulerint*; inde inferendo, quod ibi dictum verbum *reſtituturos*, denotat ſolutionem, ex quo præcedenter Secretarii eandem ſummam non acceperant.

Quia etiam ibi dictum verbum fuit expreſſum in ſua naturali ſignificatione, attentis illis adjectis *noſtro Nomine*, *& pro Nobis*, & infra, dum conceſſit facultatem Collegio conſtituendi cenſum ibi *pro Nobis*, & *nomine noſtro reſtituendas*, *ſeu erogandas*. Fuerunt enim Secretarii in hac parte conſiderati uti Procuratores, & Miniſtri ſolutionem facturi, non pro ſe ipſis, ſed pro Pontifice, per quem pecuniæ præcedenter fuerant acceptæ, ideoque proprie uſus fuit B. Pius dictis verbis reſtitutionem exprimentibus, attento quod ejus nomine dictæ pecuniæ erant reſtituendæ, licet per manus, & ex miniſterio ipſorum Secretariorum.

Quinimo conſiderata dicta locutione motivum retor-
32 quetur, cum pateat Summum Pontificem conſuevisse inhærere verborum proprietati, iiſque uti, naturali eorum ſignificatione attenta, & propterea ſtante hujuſmodi conſuetudine tanto magis illa verba *niſi reſtitutis*, *&c.* in hoc eodem ſenſu ſunt accipienda, ad Text. *in l. ſi ſervus plurium*, *§. fin. de l.* 1. Mantic. *de Conject. lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 1. Rot. poſt Bonden. *dec.* 11. *n.* 8.

Nec obſtat ponderatio opportune facta, quod Papa loquens de reſtitutione pecuniarum, non reſpexerit ad Cameram, ſed ad Secretarios, qui pecuniam ſolverant pro emendo officio, quibus de tempore ſuppreſſionis erat facienda reſtitutio, ibi *Secretariis tunc viventibus*, & propterea verba *reſtitutis* exponi debeant pro *ſolutis*; maxime attenta illa dictione perſonalis, *eis*, nec non illis *integre & abſque diminutione*, *&c.* denotantibus totum pretium fore ſolvendum, cum quo Officiales tunc viventes emiſſent a reſignantibus ipſa officia.

Id enim removeri videtur, expenſa tota perioda ad hoc propoſitum faciente; *Volentes per Nos*, *aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes Collegium ipſum ſupprimi non poſſe*, *niſi reſtitutis prius*, *&c.* reflectendo ad
33 illam dictionem, *niſi*, appoſitam verbo *reſtitutis* poſt præcedentem negativam *non poſſe*, cujus dictionis hoc modo adjectæ proprium eſt denotare, aut includere affirmativam in caſu contrario, ut in puncto Motus propriis Pauli Tertii Rot. *dec.* 197. *ſub n.* 1. *p.* 1. *rec. &c.* Cavaler. *dec.* 77. *n.* 1. cum concordantibus apud Butatt. *dec.* 84. *n.* 3. ibique per Add. lit. B. itaut ſenſus affirmativus dictorum verborum ille ſit; quod reſtitutis prius per ſe ipſum, ac Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes (quod eſt idem, ac per Cameram Apoſtolicam) pecuniis, pro quibus ipſos Secretarios officia emiſſe, conſtitiſſet, poſſet idem Collegium ſupprimi. Stante vero hujuſmodi incontrovertibili expoſitione infertur, quod Papa dum extrema conſideraverit, nempe ſe ipſum, & ſucceſſores, vel Cameram, uti reſtituere debentem, & Secretarios tunc viventes, uti reſtituendos. Ideoque non videtur ambigendum, quin habitus fuerit reſpectus ad ipſam Cameram, pro cujus indemnitate Papa circumſpecte loquens non uſus fuit verbo *dare*, & *ſolvere*, ſed *reſtituere*, intendens ſcilicet, quod integre, & abſque diminutione Secretariis tunc viventibus, retrodaretur, & reſti-

tueretur illa ſumma, pro qua ipſi de per ſe, ſive uti repræſentantes eos, a quibus facta fuerit reſignatio, officia emiſſent, vel habuiſſent a Camera, juxta ea, quæ pro maturi objecti reſolutione ſuperius dicta ſunt.

Firmiter igitur crederem, Motum prædictum intelligendum eſſe in ſenſu ſuperius inſinuato, nec expoſitionem in deciſione datam admittendam eſſe.

Sed quando (ſine veritatis præjudicio, & per modum ſuppoſiti ſemper impugnati) recedendo a vera, & naturali ſignificatione verborum, neglectiſque tot, & tantis argumentis idem comprobantibus quiſpiam aſſerere vellet, quod reſtitutio pecuniarum, de qua in dicto Motu, extendi poſſet etiam ad ſummam, vel pretium per Cameram non acceptum, ut in deciſione emanata; Sane in his terminis nemo poſſet inficiari, quin cum clauſula, de qua agitur, S. Pontifex, & religioſiſſimus ſubſtantiæ, reique Eccleſiaſticæ Conſervator, & Defenſor, non aliud intellexiſſet, quam peculiari gratia, & favore proſequi præciſas perſonas illorum Secretariorum, qui tunc vivebant, & quorum opera, & miniſterio, ipſiſque mediantibus, exempta remanſit Camera a reſtitutione pecuniarum erga Cardinalem Medices; Itaut quando verba clauſulæ prædictæ, *niſi reſtitutis prius realiter*, *& cum effectu*, *&c.* poſſent referri ad ſolutionem etiam pecuniæ non receptæ (quod revera nunquam poteſt admitti) ea contineret gratiam, & beneficium a Papa reſtrictum, & limitatum ad ſolas perſo- 34
nas ipſorum Officialium de tempore Motus prædicti exiſtentium, & qui ſuperſtites extitiſſent de tempore ſuppreſſionis, & extinctionis Collegii, & propterea tanquam mere perſonalis conceſſio cum eorundem perſonis reſoluta remanſiſſent, nec poſſent extendi ad eos, qui modo prætendunt hujuſmodi ſolutionem *cap. fane*, *extr. de priv. l. quod conſtitutum*, *ff. de milit. teſtam.* Rot. coram Zarat. *dec.* 27. *n.* 21. coram Ubald. *dec.* 483. *n.* 4. *p.* 2. & coram Prating. *deciſ.* 103. *num.* 7. 8. *& in rec. deciſ.* 50. *num.* 5. *p.* 15. Grilenzon. *conſ.* 147. *num.* 7. 8. Carol. Maran. *reſp.* 79. *n.* 49. *part.* 3.

Perſonalitatem prædictam ſuaderent verba, & mens Pa- 35
pæ, quorum alterum ſufficere ſolet, ut conceſſio, vel promiſſio perſonalis dici poſſit *l. juris gentium*, *§. pactorum*, *ff. de pact.* ibi *utrum autem in rem*, *aut in perſonam pactum factum ſit*, *non minus ex verbis*, *quam ex mente contrahentium æſtimandum eſt*, Hyppolit. Mar. *in ſua dec. unic. poſt conſult. civil. p.* 1. *n.* 28. Sim. de Præt. *conſ.* 161. *ſub n.* 57. *Cent.* 2. Altograd. Junior. *contr.* 29. *n.* 10.

Verba, quia illa eſſent directa ad perſonas dictorum Se- 36
cretariorum, ibi, *niſi reſtitutis*, *&c. ſingulis Secretariis*, *tunc viventibus*, quod pro perſonalitate conſiderari ſolet, *l. ſi communis ſervus*, *de ſtipular. ſerv.* Alex. *conſ.* 140. *n.* 6. *lib.* 6. Roland. *conſ.* 7. *n.* 18. *lib.* 4. Papon. *conſ.* 7. *n.* 21. Altograd. Jun. *d. contr.* 9. *n.* 11. maxime attenta illa adjectione *ſingulis* denotante, quod per Papam perſona cujuslibet ex eis ſeparatim fuerit in conſideratione habita, ex traditis 37
per Barboſ. *dict.* 372. *n.* 2. Inſpectis etiam illis ſubſequentibus verbis, *tunc viventibus*, hoc eſt, qui de tempore ſuppreſſionis viverent; Ita enim dictum participium reſolvitur in ſuum verbum, & relativum, juxta tradita per DD. *in l. Centurio*, *ff. de vulg. & pupillar.* Alex. *conſ.* 129. *n.* 3. *lib.* 1. *& conſ.* 124. *n.* 6. *lib.* 2. Paris. *conſ.* 21. *n.* 33. *libr.* 2. Surd. *conſ.* 374. *n.* 1. Actolin. *reſ.* 116. *n.* 2. perinde ac ſi dixiſſet, quod reſtitutio pecuniarum fieri deberet unicuique eorum, qui de tempore ſuppreſſionis ſuperviveret, & ſic conſiderata dictorum Officialium ſupervivientia, erga quos, non vero reſpectu ſucceſſorum, intellexiſſet propriæ munificentiæ favorem impertiri.

Accedente inſuper, quod S. Pius, in §. *Ad hec*, ubi de 38
materia realitatem continente, fuit locutus, meminit fere ſemper de Secretariis, & Collegio copulative, ut in confirmatione privilegiorum, facultatum, & indultorum per prædeceſſores conceſſorum, ibi, *Secretariis*, *& Collegio*, & deinde pro potiori cautela eadem renovando, *iiſdem modo*, *& forma*, *quibus alias conceſſa fuerant*, iterum addit *Secretariis*, *& Collegio*.

E contra vero de reſtitutione pecuniarum verba faciens, 39
penitus omiſſa ejuſdem Collegii nominatione, concepit verba reſtricta ad ſingulos Secretarios tunc viventes, ſignum evidens, quod in hac poſtrema parte ſuæ locutionis non intellexiſſet realem diſpoſitionem ſtatuere, ſed ad perſonas eorundem Officialium tunc extantium, illam præciſe reſtringere, & limitare, juxta naturam diſcretivi modi loquendi, qui contrariam voluntatem in parte diſcreta manifeſtat, Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 76. *n.* 43. 44.

Soccin.

Digitized by Google

Soccin. Sen. *conſ.* 116. *n.* 2. *lib.* 3. Gabr. *conſ.* 97. *n.* 28.
lib. 1. Rot. coram Celſo, *dec.* 145. *num.* 27. & cor. Bich.
dec. 516. *n.* 5. & cor. Coccin. *dec.* 2121. *n.* 143. *& in re-*
40 *cent, dec.* 82. *n.* 12. *p.* 10. *& deciſ.* 229. *n.* 36. *p.* 17. & quod
ex tali diſcretiva arguatur hujuſmodi perſonalitas, Alto-
grad. Jun. *d. controv.* 29. *ſub n.* 14. *verſ. quibus additur*,
& n. ſeq.
Et licet inſinuativa verba *d. §. Ad hæc*, immediative co-
pulent Secretarios, & Collegium, ibi: *ad hæc dictos Se-*
cretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſe-
qui volentes; Et tamen deberent intelligi diſcretive, ut
demonſtrat ſubſequens contextus ejuſdem Motus, quod
ſcilic. proſequi voluerit favoris gratia Collegium in iis,
quæ in verbis ſubſequentibus continentur ad ejus favo-
rem expreſſa, ut in confirmatione, & revocatione pri-
vilegiorum, & indultorum, Secretarios vero, tunc ex-
tantes, & demonſtratos cum illa dictione *dictos*, in ea
parte, in qua fit mentio de reſtituendis pecuniis, pro
quibus fuiſſent per eos empta, vel habita Officia, ſi &
quatenus de tempore ſuppreſſionis ſupervixiſſent, ita enim
41 intelligenda ſunt verba, ſcilicet, *ſingula ſingulis congrue*
reſpondendo, & ubi congrua militat ratio, ut hic *gloſſ. in*
leg. ſi negotium, *Cod. de negot. geſtor.* Surd, *conſ.* 336. *n.* 20.
Gratian. *c.* 730. *n.* 1. Coccin. *dec.* 1731. *n.* 1. *dec.* 2074.
n. 7. *deciſ.* 2013. *n.* 5. *dec.* 2140. *n.* 8. late Rot. *dec.* 48. *n.* 7.
part. 17. *recent.*
42 Quo vero ad mentem, & intentionem Papæ, res eſ-
ſet pariter omnino perſpicua, ex tribus. Primo attenta
cauſa finali, quæ præcipue conſiderari ſolet, pro judican-
da qualitate conceſſionis, vel promiſſionis, an illa ſit
realis, vel perſonalis, juxta Alberic. *in l. qui in poteſtate*
15. *§. ſi extraneo*, *n.* 3. *ff. de leg. præſt.* Mant. *de tacit. lib.* 1.
c. 7. *n.* 5. Bellon. Jun. *conſ.* 27. *num.* 45. Caſanat. *conſ.* 45.
n. 133. Papp. *conſ.* 7. *num.* 20. Altograd. Jun. *d. controv.* 29.
n. 17. 19. ubi quod donatio ex cauſa finali perſonalis ef-
ficiatur, licet alias eſſet potius realis, & *n.* 16. ubi quod
43 quælibet promiſſio, ſeu obligatio a ſua cauſa reguletur,
& cauſa promittendi magis, quam ipſa promiſſio inſpici
debeat, bene Duran. *dec.* 48. *ſub num.* 13. ubi in terminis
Pontificiæ diſpoſitionis, quod ea a ſua cauſa finali regu-
letur, limitetur, aut extendatur, & *n.* 15. ubi quod in ſi-
milibus privilegiis, & gratiis, non tam verba ſint atten-
denda, quam mens conſideranda, late Rot. *dec.* 359. *n.* 4.
part. 11. *recent.* Redenaſch. *conſ.* 36. *n.* 35. *& ſeq.*
44 Cauſa vero, a qua moveri potuiſſet Papa ad elargien-
dum pecunias ultra acceptas per Cameram, deberetur
expreſſa in ipſo Motu, §. *Nos e contra*, quia nempe gra-
tiam habuiſſet promptam voluntatem Secretariorum in
ſublevandis neceſſitatibus Ærarii Apoſtolici, mediante
accollatione, quam fecerunt ſcutorum 5500. reſtituendo-
rum Cardinali Medices, & pro quibus jam dederat de-
bitam recompenſationem, aſſignando eis in ſolutum pri-
mum Officium vacaturum, juxta ſuperius dicta; Et hic
45 notandum, quod quando exprimitur certa cauſa, verba
generalia ultra dictam cauſam nihil operantur, ſed de-
bent reſtringi ad eam, quando, ſalva ratione recti ſer-
monis, reſtrictio fieri poteſt in puncto, Duran. *d. dec.* 48.
n. 14. quod hoc procedat etiam in gratiis Motu proprio
factis per Papam, bene teſtatur Rota coram Dunoz. Jun.
dec. 966. *ſub n.* 7.
46 Hujuſmodi autem cauſa potuiſſet applicari ad perſonas
Secretariorum de tempore dicti Motus extantium, non
vero ad eos, qui ultra ſeculum ſucceſſerant in Officio,
qui non ſolum non ſublevarunt Cameram in neceſſitati-
bus, ſed mediante ipſo Officio fuerunt conſecuti in præ-
judicium Cameræ ingentia lucra, & emolumenta; Cum
ergo hæc ratio conveniat in perſona dictorum Officia-
lium tunc viventium, non vero in illis, qui deinde ſuc-
47 ceſſerunt, utique dicendum eſt, Papam dictam gratiam
ad tunc viventes reſtringere intellexiſſe, non autem vo-
luiſſe comprehendere ſucceſſores, *leg. penult. ff. de milit.*
teſtament. Fontanell. *dec.* 586. *ſub n.* 6. Capyc. Latr. *deciſ.*
202. *n.* 8. Rota coram Durand. *d. dec. dec.* 48. *ſub n.* 14.
verſ. hic autem, Bich *dec.* 394. *n.* 13. Rota *dec.* 339. *n.* 13.
part. 10. Monald. *conſ.* 77. *n.* 22. Altograd. Jun. *dict. con-*
trov. 29. *ſub n.* 17. *& ſeqq.*
Secundo, inſpecta natura, & qualitate ſubjectæ ma-
teriæ, intelligendo enim dictum Motum de reſtitutione
ultra accepta per Cameram continere reſpectu pecuniæ
non acceptæ meram donationem, cum quælibet pro- 48
miſſio a liberalitate procedens donatio dicatur, *leg. do-*
nari videtur, *ff. de donat. & in tit. de reg. jur. & leg. pe-*
nult. & l. ſancimus, *Cod. de donat.* Altogr. Pater *conſ.* 7.
n. 1. *lib.* 1. & Altograd. Filius, *d. controv.* 29. *ſub n.* 48.
juncto n. 49. Et hæc donatio, ſi extenderetur ad ſucceſ-
ſores, fuiſſet exceſſiva, exorbitans, & nimium diſſipati-
va Ærarii Apoſtolici, quæ ſi nunquam ſupponi, nec præ-
ſumi poteſt in quolibet ſenſato viro, *leg. cum de indebi-* 49
to, *ff. de probat.* *l. cum aurum*, *ff. de ſolut.* *leg. Campanus*,
ff. de oper. libert. longe minus id poteſt admitti de Patri-
monio Eccleſiæ in Vicario Chriſti, & in Pontifice re, &
nomine religioſiſſimo Pio; Cum ergo ageretur de dona- 50
tione, quæ eſt ſtrictiſſimi juris, *l. cum qui*, *ff. de donat.*
Galvan *conſ.* 1. *n.* 90. Ger. Spin. *conſ.* 16. *n.* 47. dum ea
congrue poſſet limitari ad perſonas Secretariorum tunc
extantium, & ex aliqua ratione benemeritorum, nun-
quam extendi valeret ad ſucceſſores penitus incognitos, 51
& ex perſonali realis effici, maxime dum nulla ratio
meritorum in ipſis ſucceſſoribus conſiderari valeret, be-
ne Rota *deciſ.* 23. *n.* 16. *part.* 15. *recent.*
Tertio, quia gravando Cameram ad ſolvendum non 52
accepta, eſt contra omnia juris principia, & contra
Bullam fundamentalem Innocentii, ut ſuperius dictum
fuit, ubi gratia, vel conceſſio deviat a juris tramite,
ſemper etiam in dubio perſonalis præſumitur, Angel.
Innocent. & Alex. *in l. quia tale*, *ff. ſolution.* Matrim.
Marcell. de Maur. *Alleg.* 55. *ſub n.* 19. Papon. *conſ.* 7. *n.* 22.
& ſeqq.
Non refragante, quod gratia, vel privilegium ſit late 53
intelligendum contra concedentem, *l. beneficium*, *ff. de*
Conſtit. l. imperialis, *Cod. de nupt. cap. olim*, *de verb. ſignif.*
cap. quia circa de privileg.
Quia hoc procedit, quando ipſum privilegium eſt ra- 54
tionabile, non odioſum, & contrarium juri communi,
cap. ſane, *&c. Porro*, *de privileg. cap. privilegia*, 3. *diſt.*
Ideoque in hoc caſu ſtrictiſſimam recipit interpretationem,
late Bec. *conſ.* 32. *n.* 10. Galeot. *reſp. fiſc.* 12. *n.* 193. Suar.
de legib. lib. 8. *cap.* 17. *n.* 5. Barboſ. *clauſ.* 79. *n.* 39.
Nec quando reſiſtit mens ipſius diſponentis, idem 55
Barboſ. *d. clauſ.* 79. *n.* 39. In facto præſenti apertiſſime re-
ſiſterent cuicunque extenſioni verba, & intentio Summi
Pontificis, juxta ſuperius dicta.
Hæc in perſonalitate diſpoſitionis fundata attingere vo-
lui, ſed perfunctorie, non quia non ſint in ſe validiſſi-
ma, & ſubſiſtentia, ſed quia non neceſſaria ad rem no-
ſtram, ex quo verſamur in claris, quod verba Motus
prædicti debeant intelligi de reſtitutione juxta propriam
ſphæram, hoc eſt pecuniæ, quæ vere, & in effectu per-
veniſſet ad Cameram, & non aliter.
Itaque recedendum crederem a deciſis, attenta perſpi- 56
cuitate articuli; Idemque faciendum eſſet, ſi res eſſet
dubia (prout non eſt) cum in dubio ſententia ſit ferenda
pro Camera, Redoan. *de Spol. Eccl. privil.* 110.
In dubio, Principum beneficia nunquam ſunt intelli- 57
genda, ut plures ſpecialitates includant, Becc. *conſ.* 28.
n. 20. late Gottier. *pract. q. lib.* 4. *q.* 11. *num.* 56. Salgad. *de*
reg. protect. part. 3. *cap.* 9. *n.* 105.
In dubio, d. Motus poſterior S. Pii debet intelligi de 58
illa reſtitutione pecuniarum, de qua præciſe loquitur
præcedens Conſtitutio Innocentii, & ſic de reſtituendis
pecuniis per Cameram acceptis, & non aliter, ex addu-
ctis in ſimilibus terminis per Rot. *dec.* 175. *n.* 5. 6. *& ſeqq.*
part. 9. *rec.* *&c.*
Ex quibus, &c. Salvo ſemper, &c.

Jo: Baptiſta Saminiati, J. C. Patritius,
& Adv. Lucenſis.

NUM.

N U M. XIV.

Reſponſum; ſeu Vota quamplurium Juriſconſultorum Taurinenſium

Diſcurſus D. Gazellii in Pedemontano Senatu Conſiliarii.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Verba generalia intellectum deſumunt a ſubjecta materia: eorum proprius ſenſus attenditur in materia differenti. De duplici Principis patrimonio, & de diverſa ejus adminiſtratione, Beneficia Principis quomodo interpretanda, & in quo differant a Privilegiis? Publica utilitas, quem intellectum Privilegiis tribuat, & quando ea penitus diſſolvat? Plura adducuntur exempla ad oſtendendum, quod in reſtitutione pretii attendatur tempus contractus. De fraudibus, quæ in pretii augmento poſſunt intercedere. Gratia Principis, quando ſtricte intelligenda veniat?

SUMMARIUM.

1 *IN claris non intrant interpretationes.*
2 *Verba generalia reſtringuntur ſecundum ſubjectam materiam.*
3 *Etiam in conceſſione Principis.*
4 *In conceſſione Principis fit ſtricta interpretatio, quando etiam exquirit ſubjecta materia.*
5 *In concurſu ſenſus proprii, & improprii, prævalet proprius, quando ſumus in materia differenti.*
6 *Conceſſio, & alienatio Regalium, atque dominalium eſt materia differens.*
7 *Princeps habet duplex patrimonium, proprium, & Reipublicæ.*
8 *Officia ſunt ſpecialiſſima regalia.*
9 *Principem ſine rationabili cauſa non decet alienare ea, quæ ſunt Reipublicæ, & Coronæ.*
10 *Alienationes gratuitæ hujuſmodi rerum poſſunt libere revocari.*
11 *Conceſſio, per quam Camera obligatur ad reſtituendum plus, quam accepit, eſt mera donatio.*
12 *Beneficium Principis non eſt late interpretandum, quando ſumus in materia differenti.*
13 *Beneficia Papæ non ſunt ita late interpretanda in Curia Eccleſiaſtica, ſicuti in ſæcularibus.*
14 *In quo differat beneficium a privilegio?*
15 *Privilegium ſtrictiſſime eſt interpretandum, quando lædit jus ſucceſſorum.*
16 *Etiamſi non eſſet privilegium, ſed beneficium.*
17 *Publica utilitas in quocunque actu dicitur excepta.*
18 *Privilegium, & gratia Principis eſt ſtricte interpretanda, ita ſuadente motivo publicæ utilitatis.*
19 *Quo caſu privilegium eſt in totum revocabile.*
20 *Maxime ſi ſit gratioſum.*
21 *Papa extinguens officium ex pura facultate, reputatur tanquam privatus.*
22 *Princeps dicitur maritus, & caput Reipublicæ.*
23 *Ei non licet aliquid in Reipublicæ detrimentum elargiri.*
24 *Ubi motivum publicæ utilitatis ſupervenit, parcius ſervari debet gratia prædeceſſoris.*
25 *Princeps revocans ex cauſa publicæ utilitatis conceſſionem partim oneroſam, partimque gratuitam, non reſtituit pretium pro ea parte, qua vergit ad gratiam.*
26 *Ratio publici boni diſſolvit conceſſiones oneroſas ex natura rei, ſi cœperunt eſſe damnoſæ, abſque obligatione reſtitutionis pretii.*
27 *Vel ad ſummam, cum obligatione refundendi acceptum.*
28 *Publica utilitas primo declarat, & reſtringit privilegium, deinde ſi opus eſt, illud in totum revocat.*
29 *Verbum* reſtituere *refertur proprie ad pretium receptum.*
30 *Qualibet demonſtratio regulariter refertur ad tempus actus geſti.*
31 *In renovationibus attenditur tempus contractus pro regulanda mercede inveſtiturarum.*
32 *In obligationibus verba referuntur ad ea, quæ apparent, non ad futura, quæ apparere poterunt.*
33 *In actibus lucrativis ſemper mitius agitur contra concedentem.*
34 *In exercitio pacti redimendi attenditur pretium de tempore retrovenditionis, non autem contractus.*
35 *Limitatur, ſi reſpectu rei redimendæ aliqua cauſa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractus.*
36 *Poteſtas Principis eſt debilior in re aperienda, quam in aperta.*
37 *Verba famulari debent veriſimili menti concedentis;*
38 *Maxime in propoſito abſurdi vitandi.*
39 *Redditus laxare ſolent pretia rerum.*
40 *Pretium affectionis non eſt reficiendum.*
41 *A ſenſu claro non poteſt per interpretationem diſcedi.*
42 *Verba eatenus ſunt impropria, ut juris diſpoſitioni conformentur.*
43 *Ubi eadem eſt ratio, idem jus ſtatui debet.*
44 *Simulatio majoris pretii facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis in feudo Domino directo, non impedit, quin ea detecta poſſit ipſe redire ad retractum pro juſto pretio,* & n. 50.
45 *Ad obtinendas reſignationes, ſeu impediendas vacationes Officiorum multæ ſimulationes, fraudeſque perſæpe intercedere ſolent.*
46 *Inſtrumenta faciunt rem notoriam, probatam, & manifeſtam.*
47 *Fraus nunquam præſumitur, præcipue in perſonis honeſtis.*
48 *Mens concedentis aliena præſumitur ab effuſo verborum ſenſu, quoties ex eo fraudandi occaſio derivet.*
49 *Fraus non ſolum ex maximo, ſed etiam ex modico pretio colligitur.*
51 *Fraudes, & ſimulationes, quæ committuntur in pretio, difficulter reperiuntur.*
52 *Qualitas adjuncta verbo operatur ſecundum tempus verbi.*
53 *Verbum* habere *denotat cauſam mediatam.*
54 *Verbum futuri conjunctivi* conſtiterit *indicat præteritum, & futurum.*
55 *Nemo debet locupletari cum aliena jactura.*
56 *Emptores Officiorum repræſentant perſonam ſuorum auctorum, & etiam ſine jurium ceſſione, ad effectum excipiendi, in eorum locum ſubintrant, & ſubrogantur.*
57 *Quis non poteſt petere id, cujus contrarium non erat poſtulaturus.*
58 *Sub generalitate verborum non cenſetur conceſſum id, quod concedens in ſpecie conceſſurus non fuiſſet.*
59 *In neceſſitatibus nemo liberalis exiſtit.*
60 *Diſpoſitio in eum ſenſum trahenda, quod a ſapientibus reprehendi non mereatur.*
61 *Potius toleratur verborum ſuperfluitas, quam mentis inveriſimilitudo.*
62 *Ex inobſervantia eorum, quæ ſunt de ſtylo, arguitur defectus voluntatis in Principe concedente.*
63 *Indefinita non trahitur ad futurum, quoties agitur de præjudicio diſponentis.*
64 *Maxime ſi indefinita vergeret tantum ad præjudicium, & non æqualiter ad commodum.*
65 *Gratia Principis conceſſa in favorem non debet retorqueri in odium.*
66 *Dummodo tamen intentio diſponentis ſit clara, ſecus ſi dubia, & defectuoſa.*
67 *Defectus intentionis admittitur etiam in Motu proprio.*
68 *Gratia Principis poteſt etiam interpretari per inferiorem.*
69 *Verba, quando ſunt dubia, ſemper accipienda veniunt in ſenſu minus damnoſo concedenti, maxime ſi concedens agat de damno vitando.*
70 *In alternativis electio eſt debitoris.*
71 *Verba dubia ſunt interpretanda contra ſtipulantem, ſi urgeat ratio abſurdi vitandi.*
72 *Itidem ſi ſtipulans ſe fundat in verbis.*

VIdi Illuſtriſs. & Reverendiſs. Domine, quæ in Romana pretii Officiorum ad intellectum cujuſdam Motus pro-

propriĳ *fel. rec.* S. Pii V. reſpondit Sac. Rota coram Rever.
Patre D. Albergato Decano, & vidi inſuper quæ pro juri-
bus Apoſtolicæ Cameræ defenſandis adverſus Rotæ reſpon-
ſum Illuſtriſs. & Rever. Dominus meus, D. Jo: Baptiſta de
Luca SS. Domini N. Papæ Generalis Auditor pro more
ſuo, doctiſſime exaravit ut: Mihi vero, ut ingenue fa-
tear, reflectenti ad utrinque allegata viſa quidem eſt plau-
ſibilis Rotæ deciſio, ſed nervoſa admodum, fortiorque
prædicti Domini mei replicatio, adeout, ſi res hæc ad
ipſum veritatis, juſtitiæque theatrum proferatur, non aliud
ſpectari queat, quam quod ſumma hinc Rotæ auctoritas
urgeat, illinc vero maxima, tum legalis, tum prudentia-
lis ratio convincat.

2 Sane mirum videri poterit, quod poſt pleniſſima ejuſdem
præſtantiſſimi Domini Conſultoris ſcripta, nonnulla adhuc
ſubjicere auſerim pro illius ſententia comprobanda, quaſi
velim addere, ubi plenitudo nullum recipit incrementum,
ſed, cum altiſſime obſequentis, non ſuggerentis animi of-
ficium præſtem, id tam benigne accipiendum ſpero, quam
ego humiliter, & ſub cenſura propono.

Adverto itaque præcipuum Rotæ motivum deſumi ex ea
clauſula prædicti Motus proprii, quæ vetat officiorum ſup-
preſſionem, niſi reſtitutis Officialibus tunc viventibus in-
tegre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus
officia ipſa *emiſſe*, aut *habuiſſe* conſtiterit, præſupponen-
do ea verba tam clara eſſe, ut, ne minimam quidem dif-
ficultatem admittant, ea regula Textus *in l. ille, aut il-
le, §. cum in verbis, de leg.* 3.

3 Verum parcant mihi pro nunc Rev. Domini de Rota,
quorum alioquin ſcripta ſumme venerari ſoleo, & pro ora-
culis reputare; habemus etenim, quod verba omnia, quan-
tumvis generalia, & ampla, apta ſecundum proprietatem
vocabuli aliquid importare, vel includere; reſtringuntur
ſæpiſſime, & coarctantur ſecundum ſubjectam materiam
ad unum tantum, non plures ſignificatus, *l. ſi uno, ff. lo-
cati, l. inſulam, de præſc. verb.* Capyc. Latr. *dec.* 171. *n.* 2.
Rot. Jan. *deciſ.* 36. *n.* 7. Idque etiam in conceſſione Princi-
pis, ut relatis exemplis fundant Ruin. *conſ.* 208. *lib.* 1. *n.* 7.
& 18. *ad med.* Fulv. Pacian. *conſ.* 49. *n.* 2. *&* 85. ubi de ex-
cluſione fœminarum a conceſſione quorundam caſtrorum,
juriſdictionis, & officii non obſtante clauſula *pro ſe*, poſte-
riſque ſuis, & ab eo, eorumque hæredibus deſcendentibus,
quæ vere ſecundum propriam naturam verborum, fœminas
etiam includit, & ibi loquuntur ambo de conceſſione Prin-
cipis, & Papæ, ſed melius in propriis terminis conceſſio-
nis officiorum, Pont. *conſ.* 137. *in princ. lib.* 2. *& deciſ.* 28.
num. 5. *&* 22. ubi quod in eiſdem ſit ſtrictior interpretatio,
quam in feudis, & attenditur rigor, & intereſſe voluntatis,
Taſs. *allegat.* 12. *in tract. ſuo ad pragm. de antefat. & add.*
ibi; per integras columnas, ubi de conceſſione officii per
Regem, cum clauſula pro hæredibus in perpetuum, quod
non admittat extraneos, nec fideicommiſſum, aut ſubſti-
tutionem ſuper officio, & rogo videndum. Nec mirum,
4 quis ſi exigat ſubjecta materia, ut innuimus, etiam in ipſo
Principis beneficio ſit ſtricta interpretatio, ut in puncto, Pa-
cian. ibi; *n.* 95. & ubi verba de ſui natura duplicem habere
poſſunt ſignificatum unum, ſcil. naturalem, & proprium
minus amplum, alium vero tranſlatum, ac interpretativum,
ſeu, ut alii vocant, civilem magis extenſum (ut in terminis
noſtræ quæſtionis de verbo reſtituere pleniſſime docuit præ-
dictus Rev. D. de Luca) ſemper prævalet potior, & natu-
ralis ſignificatio, maxime in materia differenti, in odium
5 ejus, qui ſe fundat in verbis, ea regula, *l. quidquid adſtrin-
gendæ, de verb. oblig.* Surd. *conſ.* 313. *n.* 11. 12. 13. Cyriac.
contr. 321. *n.* 52. *&* 322. *n.* 54. Porro, ubicunque agimus
de genere prohibitorum, tunc ſemper materia differens,
non indifferens reputatur: Hujuſmodi autem eſt alienatio,
& conceſſio Regalium, & demanialium, Text. *in c. intel-
lecto, de jur. jurand.* Bart. *in l. prohibere, §. plane, num.* 5.
ff. quod vi, aut clam. Iſern. *in c.* 1. *de his, qui feud. dar. poſſ.*
n. 10. Copin. *de deman.* Frach. *tit. de prohib. alien.* Fernan.
de Otter. *part.* 2. *q.* 15. *n.* 12. maxime ſi concedatur ea cau-
ſa lucrativa, & mere gratioſa, quæ non contineat merum
6 præjudicium concedentis, ſed ſucceſſorum, quo caſu, li-
cet ex magis communi non indiſtincte negetur Principem
aliquid poſſe alienare, & transferre, dummodo non valde
lædat jus Principatus, fatentur tamen omnes non dari huic
admodum liberas habenas; eſt enim Principi duplex patri-
monium, unum proprium, & privatum in quo fructus, &
alia excadentialia ſui temporis annumerantur, aliud vero
fiſci, ſeu Reipublicæ, & Coronæ, cui ſpectant omnia,
quæ de regalibus ſunt, & inter ipſa Officia, quæ ſpecialiſ-
ſime regalia nuncupat, Taſſon. *d. allegat.* 12. *n.* 73. magiſ-
que inſita oſſibus Principis, quam feuda, ſubdens alia o- 7
mnia videnda, & pulcherrima in propoſito, juſque eadem
vendendi, & alia inſuper, quæ ejuſdem Reipublicæ ſubſi-
diis addicta ſunt, ut bene præ cæteris diſtinguit noſter Ama- 8
dæus a Ponte, *t. qui feud. dar. poſſ. n.* 32. 33. ubi quod hæc ul-
tima bonorum ſpecies, tanquam in ſola Principis adminiſtra-
tione repoſita, non eſt in libero ejuſdem commercio, nec ſine
congrua, & rationabili cauſa decet illum alienare, ut per 9
Otter. ubi ſupra, & *cit.* A Pont. *n.* 63. ubi ampliat ad aliena-
tionem ſub retractu, & patet non ſolum antecedenter ex re-
lata juris prohibentis diſpoſitione, ſed etiam conſequenter ex 10
libera hujuſmodi, tum maxime gratioſarum alienationum
revocabilitate, de qua per Sixtin. *de regal. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 7.

Cæterum conceſſionem, de qua agimus in ea parte, quæ 11
reſpicit prætenſam obligationem majus reſtituendi pretium,
quam acceperit Camera, puram, & meram donationem
eſſe ambigendum non eſt, ex doctrina Baldi communiter
recepta, *in l. qui ſe Patris, n.* 34. *C. unde, lib.* & ibi: *Add.
litt. M.* concludentis tunc dici conceſſionem gratioſam,
vel in toto, vel in parte, quando non habet congruam, &
debitam recompenſationem in pecunia, vel alia cauſa obli-
gatoria: ſequuntur plene hoc probantes, Caren. *reſol.* 59.
art. 1. *a n.* 7. *per plures*, plene Tappia, *dec. ſuprem. Concil.
Ital.* 23. *n.* 108. Rota ipſa, *dec.* 58. *n.* 8. *&* 88. *n.* 4. *p.* 1 *rec.* Un- 12
de non mirum ſi nullo modo hic conveniat latiſſima inter-
pretatio verborum, de qua cenſuit Rota, cum verſemur, ut
ſupra diximus, in materia differenti, & ſtricti juris, dona-
tione, ſcil. officiorum, quæ ſequeretur per indirectum, aut
ſaltem eorum pluris valentis, nec bene congruat regula,
quæ forte aliquam æquivocationem præſtitit de beneficio 13
Principis latiſſime interpretando, *ex l. fin. de conſtit. Prin-
cip.* ubi DD. Jaſon. *in l. de quibus, col.* 6. *ff. de leg.* Nam,
& ſi in Eccleſiaſtica Curia vel ipſa Principis, ſeu Papæ be-
neficia, ſecundum Bald. relat. per Pacian. *d. conſ.* 49. *n.* 95.
non adeo late, ut in ſæcularibus Curiis interpretanda ſint,
& hoc noſtro caſu de privilegio potius, quam de beneficio 14
ſermo eſt, cum illud proprie ſit beneficium, quod ſecun-
dum, vel præter jus, & in ullius, niſi concedentis præju-
dicium conceditur; Illud vero privilegium, quod juris or-
dinariam diſpoſitionem, vel tertii commodum lædit, Jaſon.
in d. l. fin. de conſtit. Princ. Spad. *conſ.* 9. *in princip.* Parlador.
quot. differ. differ. 13. & ibid. §. 1. *n.* 1. Hujuſmodi autem
eſt donatio, de qua diſſerimus lædens jus ſucceſſorum, ut 15
ipſa comprobat experientia, unde alia ſuccedit regula prædi-
ctæ contraria, ut ſcil. privilegium ſtrictiſſime interpretan-
dum veniat, *c. ex litterar. de auctorit. & uſu pallii, c. Porro*,
ubi gloſſ. *extra, de privileg. l. jus ſingulare, ff. de legib.* late
Vveſembec. *conſ.* 1. *num.* 56. *&* 65. Gayl. *Pract. obſerv. p.* 2.
obſerv. 2. *n.* 14. Kloch. *de contrib. c.* 16. *n.* 66. Cancer. *var.
reſol. p.* 3. *c.* 3. *n.* 163. Pacian. *d. conſ.* 49. *n.*... ubi ampliat
etiamſi ageremus de beneficio, quia idem confunditur cum 16
privilegio, ſi ſubjecta materia ſit ſtricti juris, bene Came-
rar. *in c. Imperialem, fol. mihi* 44. *litt. N.* Ponte *conſ.* 140.
n. 6. *lib.* 2. ubi quod, ſive privilegium, ſive gratia non exten-
duntur ultra veriſimilem mentis præſumptionem, & ad in-
cognita, Pacian. *conſ.* 6. *n.* 148. ubi de Motu proprio Papæ,
idem Camerar. ubi, quod beneficium late interpretatur ſu-
per expreſſo, ſecus vero ſuper præſumpto, & implicito, ut
eſſet prætenſa donatio in caſu noſtro, ſed & magis indubi-
tanter hoc firmandum videtur, ſi attendamus hujuſmodi 17
conceſſionem adverſari cœpiſſe publicæ utilitati, quæ in
quocunque actu ſemper excepta intelligitur, *l. jubemus nul-
lam, C. de Sacr. Eccleſ.* Tappia *lib.* 2. *d. dec.* 23. *n.* 80. Cy-
riac. *controv.* 310. *n.* 76. quæque fuit cauſa decretæ ſuppreſ-
ſionis Officiorum; enim vero, ſi quoquomodo tolerari poſ-
ſet tam litteralis prædictorum verborum ſenſus, cui Rota
firmiſſime inhæſit, eo forte caſu admitti potuiſſet, quo Papa
ex mera voluntate, & pro libito ſuo decreviſſet Officia ſup-
primere media refuſione pretii, quaſi per viam puræ facul-
tatis redimendi, aut extinguendi, quam noſcimus impli-
cite quidem, ſed libere reſervatam in illis verbis: *Niſi re-
ſtitutis prius, &c.* non vero ubi ex urgentiſſimis publicæ uti-
litatis cauſis, quas in hac facti ſpecie Rota ipſa fatetur non
defuiſſe, eorundem Officiorum ſuppreſſio prodire debuit;
hoc etenim caſu nulla eſt gratia Principis, nullum eſt pri-
vilegium, qualecunque ſit, quod ſtricte interpretandum
non veniat, Felin. *in cap. cauſam quæ, de reſcript. præcipue* 18
ſub num. 17. ubi de Motu proprio Papæ, Toſc. *litt. P.
concl.* 960. *n.* 11. Roman. *conſ.* 498. *n.* 8. ubi commendat
text. & gloſſ. *in cap. cum inſtantia*, ſuper verbo: *Quod non
credimus de conſ. conſ.* latiſſime, Cyriac. *d. controv.* 310.
n. 76.

n. 76. cum imo in totum revocabile ſit, Pacian. *conſ.* 6.
19 *a n.* 120. *per plures*, maxime ſi gratioſum, Tappia *d.*
20 *dec.* 23. *n.* 88. & ſatis propoſitæ diſtinctionis patet ad
21 ſenſum; nam ubi Papa procederet ex pura facultate ex-
tinguendi, tanquam privatus reputaretur, & ſtrictius te-
neretur lege conceſſionis, vel pacti, ad text. *l. digna*
vox, *de legib.* Ponte *conſ.* 53. *n.* 7. Spada in propria ma-
teria venditionis Officii, *conſ.* 88. *n.* 4. *lib.* 1. ſed ubi ur-
gente publica utilitate, vel neceſſitate operatur, tunc quia
non voluntario, ſed neceſſario agit, ideo non ut priva-
tus, ſed ut Princeps, Reipublicæ maritus, & caput re-
22 putandus eſt, ut eum vocant Peregrin. *de jur. fiſci lib.* 1.
tit. 1. *n.* 8. D. de Luca, *de Regal. diſc.* 144. *num.* 2. *&* 35.
n. 8. ac proinde, quemadmodum non liceret eidem ali-
23 quid in Reipublicæ detrimentum largiri, Larrea *alleg. fi-*
ſci a n. 26. ita prædeceſſoris gratiam, & liberalitatem par-
24 cius ſervare debet, ubi novum publicæ utilitatis moti-
vum intervenit, hoc enim caſu ad eum ſtatum res perve-
niſſe dicitur, a quo non incœpiſſet, Bald. *in §. ſi quis*, *de*
manſo, *n.* 12. *de controv. inveſtit.* Cyriac. *d. controv.* 310.
a n. 73. & ex præſumpta, ac implicita mente conceden-
tis, ita regulanda venit conceſſio de tempore reſolutionis,
ut ſentiret concedens ipſe, ſi viveret, ſcilicet, ne conceſ-
ſionarius in damno verſetur, non autem in lucro, odio
concedentis; Et proinde, quod Princeps revocans e a cauſa
publicæ utilitatis conceſſionem partim oneroſam, partim
gratuitam non reſtituat pretium, vel compenſationem fa-
25 ciat pro ea parte, quæ vergit ad gratiam, voluerunt Bel-
lug. *in ſpec. Princip. rubr.* 26. *§. Princeps*, ubi de revoca-
tione Officii media pecunia conceſſi, quod Princeps illud
recuperet medio pretio recepto, Amad. a Pont. *in cit. c.* 9.
feud. dat. poſſ. n. 65. & noviſſime, ac expreſſe, Rocc. *de*
Offic. c. de milit. ſtipen. rubr. 10. *n.* 126. Faciunt ea, quæ
habentur paſſim in materia revocationis gratiæ, aut pri-
vilegiorum, & pluries apud ipſum Domin. de Luca *ſub*
26 *t. de regal. & præcipue diſc.* 148. ubi ſemper expenditur
motivum publicæ utilitatis, quæ implicite, & conditio-
naliter videtur conſiderata in omnibus conceſſionibus;
nempe ſi res in eodem ſtatu maneat, nec incipiat eſſe
damnoſa, quo caſu tanta eſt ratio, quæ pro bono pu-
blico facit, ut ea prædicta implicita conditione non mo-
do gratioſæ conceſſiones ſtricte intelligantur, & decla-
rentur, ſed imo oneroſæ, quaſi ex natura rei penitus
27 diſſolvantur, nec manente quidem obligatione ad reſti-
tutionem pretii, ut in fortioribus terminis tenuit Cyriac.
controv. 75. *n.* 22. *& præcit.* 310. *a n.* 65. & ſaltem media
refuſione accepti res omni careat difficultate, Capyc.
Latr. *dec.* 17. *n.* 57.

28 Et hinc fit, quod ſi forte objiciatur, nos hic non quæ-
rere, an gratia ſit revocabilis, quæ videtur alia quæſtio,
pendens a declaratione Pontificis, ſed quid vere conti-
neat, & quomodo interpretanda veniat, ſtatim occurrit
reſponſio, nam ex prædictis ſatis, ſuperque apparet de
duplici effectu publicæ utilitatis, vel neceſſitatis; Primo
ſcilicet, appoſitæ ad caſum noſtrum, ut ex implicita con-
ditione taliter gratiam, & privilegium moderetur, ne
forte nimium effuſus verborum ſenſus lædat publicum
bonum; Secundo vero, ut ſi opus ſit, conceſſionem in-
tegre ſolvat, ita bene explicat Menoch. *conſ.* 236. 8. *n.* 53.
ubi privilegium vergens in publicum damnum primo de-
claratur, reſtringitur, & limitatur, deinde ſi opus ſit, re-
vocatur in totum, Pacian. *dict. conſ.* 6. *a n.* 125. *per plur.*
Surd. *conſ.* 236. *in fin.* Kloch. *de contrib. c.* 16. *ſect.* 1. *n.* 93.
& ſeqq. optime omnium Carena *citat. reſolut.* 59. *n.* 27.
unde concludere poſſumus in caſu noſtro, citra ullam
gratiæ revocationem, & ipſam taliter intelligendam eſſe,
ut poſthabito literali, & effrænato verborum ſenſu in-
tra æquos, & rationabiles ſignificationis limites reclu-
datur, ut ſcilic. juxta pleniſſime ſcripta per prædictum
Dom. de Luca ex natura, & proprietate verbi *reſtitue-*
29 *re*, refundendum ſit pretium habitum, & receptum per
Cameram, non vero quod inter venditores, & reſigna-
tarios ultimo loco intervenit, pro quo ultra allegata per
eundem D. de Luca faciunt plures juris concluſiones; Et
primo regula, *l. Rutilia Polla*, *ff. de contrah. empt.* ubi
Baldus in antiqua lectura volens per dictum textum, quod
30 quælibet demonſtratio regulariter referatur ad tempus a-
ctus geſti, non ſolum ubi agitur de ſolemnitate, ſed ubi
agitur de interpretatione, idem Baldus in non diſſimili-
bus terminis, *conſ.* 475. *in fin. lib.* 1. ubi quærens quod-
31 nam tempus attendatur pro mercede in ſingulis renovationi-
bus inveſtiturarum, an tempus contractus, vel cujuſque
renovationis, ſenſit attendendum eſſe tempus contractus;
Secundo quod in obligationibus verba referuntur ad ea, 32
quæ apparent, non ad futura, quæ poterunt apparere,
l. in fundi, *ff. contr. empt.* ubi gloſſ. Alexand. *conſ.* 100.
num. 4. 5. *lib.* 3. ubi quod mens ad incogitata non extendi-
tur, & in propoſito Motus proprii notabiliter Pacian.
cit. conſil. 6. *n.* 148. Tertio, quod in lucrativis ſemper 33
minus agitur contra concedentem, ut appoſitiſſimo exem-
plo firmari poſſe videtur, ducto argumento de ſimilibus
ad ſimilia, *l. illud*, *ff. ad l. Aquil.* nam quamvis in ter- 34
minis pacti de redimendo, cui omnino ſimilis eſt conceſ-
ſio, de qua agimus, regulariter reſtituendum ſit pretium
de tempore retrovenditionis, non autem contractus, ut
præciſa contraria conſuetudine voluerunt Cagnol. *in l.* 2.
C. de pact. inter empt. & vendit. n. 93. Surd. *conſ.* 52. *n.* 48.
Ludovic. *deciſ. Peruſ.* 79. *num.* 17. Hoc tamen egregie li- 35
mitandum videtur, ſi reſpectu rei redimendæ, cauſa ali-
qua lucrativa concurrat, ut tunc, ſcil. ſatis ſit primum
exſolvi pretium, ne multiplex lucrum eveniat, ut innuit
idem Cagnol. ubi ſupra, *n.* 94. reſpondendo de text. *in*
l. hujuſmodi, *§. ſervum*, *de leg.* 1. juxta quod, me patroci-
nante pro Regio patrimonio, dum eſſem adhuc Advocatus
Patrimonialis, in quadam cauſa DD. de Betzettis, fuit de-
ciſum per Regiam Cameram computorum, quod in con-
ceſſione olim facta per Principem medio certo pretio, cum
donatione pluriſvalentiæ, ac reſervatione pacti de redi-
mendo non teneretur Princeps exercens gratiam redem-
ptivam ad recompenſandam talem pluriſvalentiam, qua 36
videbatur, ſatis eſſe conceſſionarium potitum fuiſſe, du-
rante tempore, ex quo Princeps non redemerat. Unde
quemadmodum ex interventu dictæ cauſæ lucrativæ re-
cedimus a rigoroſa juris diſpoſitione, quæ ultimum rei
pretium mandat exſolvi, ita poſſumus dicere in caſu no-
ſtro, quod quia in reſtitutione majoris pretii, quam re-
ceperit Camera, intrat omnino cauſa lucrativa, ideo
verba taliter accipienda ſint, ne extendantur ad prætén-
ſam donationem pluriſvalentiæ officiorum, & ſic multi-
plicetur inconſiderata liberalitas Papæ, in odium ipſius,
& ſucceſſorum, & ut DD. dicunt in re nondum aperta,
ſed aperienda, circa quam debilior eſt poteſtas, Tuſch.
lit. P. concluſ. 591. *n.* 23.

Sed, & multo fortius procedunt ſupradicta pro ſtricta 37
interpretatione Motus proprii, in ſpecie noſtri caſus, ſi re-
flectatur ad plura inconvenientia, quæ admiſſa contraria,
& latiori interpretatione ſequi poſſent in damnum Apo-
ſtolicæ Cameræ, contra veriſimilem concedentis mentem,
cui verba inſervire debent, & non e contra, Cyriac. *con-* 38
trov. 478. *n.* 24. maxime in propoſito abſurdi vitandi,
plene Everard. *loco ab abſurdo vitando per tot.*

Primo enim poſſet facillime dari caſus, quo moderni
Secretarii ex particulari affectione ad officium, ut in dies
evenire ſolet, majus inter ipſos pretium impendiſſent,
quam revera, facta comparatione ad redditus, qui juris
præſumptione ſolent taxare pretia rerum, *l. ſi quos*, *C. de*
reſc. vend. & ibi, Bart. *gloſſ. in d. leg. ſi quos*, *in verb. exime-* 39
tur, Text. in *Authent. de alien. & emphyt. §. quod autem*,
collat. 9. *& de commun.* Decian. *conſil.* 2. *num.* 274. *lib.* 1.
præſtari debuiſſet, quo caſu unum de duobus neceſſario
ſequeretur; Nam, vel Papa ex vi, & efficacia verborum 40
prædicti Motus proprii teneretur illis ſolvere prædictum
etiam affectionis pretium, & hoc profecto magnum eſſet
inconveniens; non parum enim gravaretur Camera, cum
ſit in confeſſo apud omnes, hujuſmodi affectionis pretium
nullatenus reficiendum, *l. pretia rerum*, *ff. ad l. falcid.* Gra-
tian. *controverſ. foren. cap.* 461. *num.* 13. *&* 926. *num.* 14.
Aut vero Papa eximeretur a tali pretio refundendo, & tunc
certe derogaretur literæ, & ſenſui vulgari prædictorum
verborum, a quo Rota ſenſit non poſſe diſcedi ex præcit. 41
regula *l. ille*, *aut ille*, *de leg.* 3. & ſic everteretur ejuſ-
dem Rotæ ſolidius fundamentum, nec prodeſſet meo ju-
dicio reſpondere, eatenus prædicta verba hanc interpre-
tationem admittere, ne quid incongruum contra juris diſ-
poſitionem inducerent, ut in propoſito eſt text. *in cap.*
volentes, *§. ad ipſum*, *de privileg. in* 6. Capyc. *deciſ.* 122. 42
num. 3. Retorqueretur enim mirabiliter argumentum,
quippe admiſſa ſemel interpretatione aliqua rationabili ad
dicta verba, nulla eſt ratio, cur & alia conſimilis juri,
æquitati, mentique concedentis conſona recipienda non
veniat; cum non ſit major ratio unius, quam de alia, &
ubi eadem ratio, idem jus etiam ſtatuendum, *l. illud*,
ff. ad l. Aquil.

Secundo aliud item majus inconveniens ex eadem Ro- 43
ix

Digitized by Google

tæ ſententia oriri poſſet; nam meo judicio ampla nimis, &
patens relicta fuiſſet via fraudibus, & ex prætenſo dictorum
verborum ſenſu in perniciem Cameræ, ut ſimulato nempe
inter contrahentes majori officiorum pretio gravior fieret
reſtitutio, proindeque difficilior eorundem ſuppreſſio red-
deretur, prout in ſimili de ſimulatione majoris pretii ad im-
pediendum exercitium prælationis in feudo, vel emphyteuſi
44 favore domini directi monet Tiraquell. *de retract. lignag.*
§. 7. gloſſ. 2. num. 1. *&* 2. Et mehercle ſi cuncta rimari poſ-
ſumus, quæ (loquendo tamen in genere Officiorum vacabi-
lium in Curiis Principum) quæ, inquam, in hac materia
ſæpiſſime ſuggerit proprium intereſſe ad impediendas illo-
45 rum vacationes, conſtituendaſque reſignationes in tempo-
re habili, ſeu per viam antidatæ, ſeu aliis modis eludenti-
bus diſpoſitionem Bullæ Pii IV. infirmis, & mala valetu-
dine affectis, aliarumque Conſtitutionum, ut in propoſi-
to conſiderat Spada *conſil.* 167. *per tot.* utique noſceremus
quoties, & quot ſimulationes, fraudeſque interfuerint,
quæ propterea in noſtra quoque facti ſpecie non minus fa-
cile contingere potuiſſent, ſumpta occaſione tam apti, & pe-
culiaris motivi derivantis ex prætenſa obligatione Pontificis
de reddendo Officialibus tunc viventibus integro pretio,
quod tempore ſuppreſſionis inter ipſos conſtiterit perſolu-
tum, quodque etſi fraudulentum, & ſimulatum, conten-
tum tamen in publicis inſtrumentis, quæ faciunt rem noto-
46 riam, probatam, & manifeſtam, *leg. cum precibus*, ubi
DD. *Cod. de probat.* Caſtrenſ. *conſil.* 157. *volum.* 2. *circa*
med. Dec. *conſil.* 36. *num.* 2. Cravet. *conſil.* 317. *num.* 1. &
in frequenter periculoſa materia, impoſitionis cenſuum,
Rota poſt Cenſ. *deciſ.* 123. quæ ex Ludoviſio 157. *num.* 6.
abunde liquidatum diceretur ad effectum arctandi Came-
ram ad ejuſdem refuſionem. Atque hic rogo advertatur,
quod, & ſi non crediderim, imo nec ſuſpicatus quidem
fuerim hoc veniſſe in mentem alicujus ex Dominis Secreta-
riis, cum probe ſciam fraudem, & ſimulationem haud
quaquam præſumendam eſſe, tum præcipue in perſonis ho-
norabilibus, quales ſunt, & fuerunt Domini Secretarii,
47 *l. merito, ff. pro Soc.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſump.*
27. *n.* 1. *& lib.* 6. *præſumpt.* 20. *n.* 2. Attamen pro meo argu-
mento ſufficit poſſibilitas ex adæquato motivo intereſſe,
morum corruptore peſſimo, magnam huic rei anſam præ-
bente, talemque, ut vel hinc fas ſit credere conſultiſſimi
48 Pontificis mentem alienam prorſus fuiſſe a tam effuſo, &
periculoſo verborum ſenſu, ex quo fraudandi occaſio deri-
varet, Capyc. Galeott. *controverſ. juris Illuſtr. controv.* 64.
n. 23. *lib.* 2.

49 Quod ſi forte replicaretur ideo fraudem, & ſimulatio-
nem non fore veriſimilem, quia facile detegi potuiſſet, ſal-
tem ex maximo exceſſu pretii, prout e converſo ex valde
modico etiam colligitur, Farinac. *in ſuo tractat. de falſit.*
& ſimulat. q. 163. *per tot.*

50 Reſpondeo, & fateor in ſummo quidem exceſſu pretii,
facile dolum, ac fraudem detegi poſſe, ſed non in magno,
ex quo tamen non deſineret valde gravari Camera, ut in
propoſito ſimulati majoris pretii, Tiraquell. *de retract. li-*
gnag. cit. §. 4. *gloſſ.* 2. *n.* 2. Et quamvis ex aliis etiam conje-
51 cturis, & præſumptionibus reperibiles ſint dolus, & ſimu-
latio, fas tamen ſit dicere hæc tam ſecreto committi con-
ſueviſſe, ut pene irreperibilia judicentur, ut per eundem
Farinac. *q.* 162. *de falſit. & ſimul.*

52 Tertio denique aliud ſaltem nec evitabile abſurdum pro-
flueret, magna ſcilicet inæqualitas inter concedentem, &
conceſſionarios, qui ſi ponamus caſum evenientis ſuppreſ-
ſionis de tempore, quo forſan Officia decreviſſent, certe
non minus prætenderent, ſeu prætendiſſent primum pre-
tium ab eorum auctoribus Cameræ adnumeratum, ex ea-
dem, imo & veriori vi, ac efficacia verborum, quibus nunc
ultimum petunt; Nec tamen potuiſſet, vel poſſet eo caſu
replicare Camera, verba prædicta referri omnino ad ulti-
mum pretium ex ordinaria regula, quod qualitas adjuncta
verborum operatur ſecundum tempus verbi, *l. in delictis*,
§. ſi damnum extraneus, de noxal. Pariſ. *conſ.* 62. *n.* 37. *lib.* 4.
late Tuſch. *lit. Q. concluſ.* 9. Quia imo ſemper eſſet verum
dicere, quod primum tempus, & pretium complecterentur,
tur, cum ly *emiſſe*, juncta alternativa *aut habuiſſe conſti-*
53 *terit*, denotet potius cauſam mediatam, ut frequentiſſime
indicat verbum *habere*, *l. Ariſto. Quæ res pign. dar. poſſ. l.*
his enim, ubi gloſſ. de furt. gloſſ. in §. 1. *in authent. ut de*
cætero commut. rer. Eccl. collat. 5. *ad med.* Rebuf. qui plene
de multiplici hujus verbi ſignificatione *in l. liberationis ver-*
bum 77. *fol. mihi* 250. *& in leg. Is apud quem* 143. *fol. mihi*
322. *de verb. ſignif.* conſiderato præſertim eo futuro conjun-
ctivo *conſtiterit*, quod etiam non ſimplex futurum, ſed
quodammodo præteritum indicat, Bart. *in leg. ſolemus, ff.* 54
de condit. & demonſtr. Tuſch. *lit. F. concl.* 566. *num.* 6. fo-
retque tali caſu ſufficiens replicatio adverſus Cameram non 55
debere ipſam locupletari cum alterius jactura, *cap. locuple-*
tari, de reg. jur. in 6. *l. & ſi me putem*, ubi gloſſ. Bart. &
alii *de condit. indeb.* cum & Officialium præſentium intereſ-
ſe illud dici veriſſime poſſet, quod ex perſona ſuorum Au- 56
ctorum per viam exceptionis prætenderent, per quam ſem-
per fit ſubrogatio unius in locum alterius, etiam ſine jurium
ceſſione, dictus Dominus de Luca *de Credit. & debit. di-*
ſcurſ. 2. *num.* 3. poſt Franch. *dec.* 260. Buratt. & add. *deciſ.*
420. Otthob. *dec.* 129. *n.* 15. *& deciſ.* 142. *n.* 9. *&* 10. Fab.
in C. lib. 8. *tit.* 9. *dif.* 7. Unde ſi in caſu converſo aucti eo-
rundem officiorum pretii poſſent etiam tale augmentum
conſequi, verſarentur in lucro, ſine ulla periclitatione da-
mni, eaque propter ad imparia judicarentur, contra aper-
tiſſimas juris, & æquitatis regulas, eamque præcipue de 57
non petendo id, cujus contrarium quis non eſſet poſtulatu-
rus, *l. ſi & rem, & pretium* 25. *ff. de petit. hæred. l. penult.*
Cod. de ſolut. Surd. *dec.* 155. *n.* 13. Cyriac. *controverſ.* 151.
num. 15. & ex hoc ipſo dici poſſet ineſſe læſionem, & da-
mnum, & odium Cameræ uſque a principio, ſublata ſci-
licet utriuſque partis juſta proportione ad damnum, &
lucrum, in qua tota æquitatis ratio conſiſtit, optima vo-
luntatis interpres, ex qua firmiter credere poſſumus, quod
Beatiſs. Pontifex noluerit ſibi, & Cameræ legem duriorem
imponere, & id concedere ſub generalitate verborum, 58
quod non fuiſſet in ſpecie conceſſurus, maxime dum ne-
ceſſitatibus premeretur, in quibus nemo liberalis exiſtit, 59
Spad. *conſil.* 21. *num.* 54. *lib.* 1. nec diſpoſitio meretur a
ſapientibus reprehendi, *leg. Salvius Ariſto.* ubi DD. *de*
leg. præſtat. idem Spad. *conſil.* 138. *num.* 11. *lib.* 1. quo
caſu reſtringitur ſignificatio verborum, imo illorum po-
tius ſuperfluitas toleratur, quam mentis inveriſimilitudo,
leg. ſcire oportet, §. aliud de excuſat. tut. Alb. *conſil.* 119.
num. 43. Spad. *cit. conſil.* 21. *num.* 39. *&* 70. *& conſil.*
22. *num.* 10. *& conſil.* 70. *num.* 29. *& conſil.* 138. *num.* 11. 60
maxime ubi non fuit ſervatus ſtylus Cancellariæ circa o-
litas derogationes, ex cujus defectu arguitur deficientia
voluntatis in Principe concedente, Capyc. *deciſ.* 32. *n.* 17. 61
Spad. *dict. conſil.* 21. *num.* 29. & per conſequens etiam ne-
gare poſſumus prædicta verba dicti Motus proprii, quam-
vis indefinita, futurum tempus minime includere, quia 62
ubicumque agitur de præjudicio diſponentis, indefinita non
trahitur ad futurum, per doctrinam Bart. *in leg. ſi ita lega-*
tum, num. 5. *ff. aur. de & argent. leg.* quæ tametſi declaretur
per Herculan. *in ſua diſput.* 1. *col.* 24. *verſ. & fallit*, id ta- 63
men explicat, & dicit procedere, ubi indefinite poteſt 64
æqualiter ſe habere ad commodum, & damnum, ſecus ſi
in alteram tantum vergeret partem, prout contingeret in
caſu noſtro.

Quod ſi replicaretur, id non poſſe procedere in gratia 65
Principis, ne conceſſa in favorem retorqueantur in da-
mnum, *l. quamvis*, ubi Bald. *de pignor. act.* Mant. *de tac.*
lib. 2. *tit.* 3. *n.* 29.

Reſpondeo hoc utique admittendum ubi ſumus adeo cer- 66
ti de intentione diſponentis, ut de ea nullo modo dubitari
poſſit, ſecus vero ubi allegatur defectus intentionis, qui
admittitur etiam in Motu proprio Papæ, ut poſt Gabriel. 67
de clauſ. notat Spad. *conſil.* 117. *num.* 4. *lib.* 2. ſubſiſtente
cauſa veriſimili, & probabili intelligendi uno potius mo-
do, quam alio, quo caſu, etſi regulariter gratia non in- 68
terpretatur niſi per concedentem, fit tamen etiam inter-
pretabilis per inferiorem, ut bene notat Pacian. *conſ.* 6.
n. 152. *&* 153.

Sed dato millies, & non conceſſo, verba juxta proprium 69
illorum ſignificatum trahi poſſe ad incluſionem futuri pre-
tii, negandum ſaltem non erit, quin juxta etiam eorundem
naturalem, & proprium comprehendant quoque primum
receptum per Cameram, ex ſupra notatis, & iiſmet, quæ
in caſu contrario allegarent Domini Secretarii, quo poſi-
to quis inficiabitur, quod ubi verba duplicem ſignificatio-
nem admittunt, & ſumus in probabili dubio de conceden-
tis intentione, ſemper accipienda ſint in ſenſu minus da-
mnoſo eidem concedenti, ſi materia ſit ſtricti juris, ſi con-
ceſſionarius certet de lucro, concedens vero de damno evi-
tando, ad tradita per Mantic. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 4. *n.* 81. *&* 70
83. Grat. *cap.* 755. *n.* 12. *&* 13. vel ſi concurrat alternativa
aliqua, quæ debitori electionem tribuit, ex regula *in alter-*
nativis, de reg. jur. in 6. *l. per hunc §. fin. de jur. dot.* Everard.
in tot. arg. loco a not. altern. n. 1. ut ſubeſt in noſtro caſu in

illa

illa particula, *vel habuiſſe conſtiterit*, quam diſimus de-
71 monſtrare cauſam mediatam per jura ſupracitata, item ſi
urgeat ratio abſurdi vitandi, Everard. *loc. ſupracit.* Et de-
mum ubi conceſſionarius ſe fundat in verbis, *d. l. quidquid*
adſtringenda, ff. verb. oblig. pleniſſime Mantic. *de tacit.*
72 *lib. 2. tit. 4. ex n. 99.* Galeoti. *controv. 64. n. 20. lib. 2.*

Profecto cum hic confluent tot juris regulæ, ſupra perpenſæ pro ſtrictiori, & ſaniori dd. verborum intellectu, cumque ita ſuggerant tot motiva ſubjectæ materiæ; præſumptæ voluntatis utilitatis publicæ, ratio inſuper abſurdi vitandi, æqualitatis ſervandæ; Non video quomodo non ſit cum præfato Reverendiſs. D. de Luca reſpondendum favore Cameræ, prout ego pro tenuiſſima facultate mea reſpondere non dubito, ſub cenſura tamen Sac. Rotæ, & cujuslibet melius ſentientis.

D. N. Gazellius in Pedemontanó Senatu
Conſiliarius, & Senator.

Illuſtriſs. e Reverendiſs. Sig. mio Padron Oſſervandiſſimo,

SOno così tardi queſti Signori nel concludere le materie, che hanno per le mani, che non ho potuto ſino ad hora haver da verun'altro il Parere ſottoſcritto, ſopra la materia a V. S. Illuſtriſs. ben nota, fuorche dal Sig. Preſidente Leona. Glielo traſmetto perciò anneſſo, aſſicurandola, che queſto è il Voto del più accreditato in virtù, che ſia nel Senato. Quando haverò havuti i Voti ancora ſottoſcritti dagli altri, non mancarò d'inviarglieli prontamente; mentre raſſegnandole la mia particolare oſſervanza, bacio a V. S. Illuſtriſs. riverentemente le mani.

Torino 13. Genaro 1680.

Di V. S. Illuſtriſs. e Reverendiſs.

Monſig. de Luca.

Devotiſs. Humiliſs. Servitore vero:
Gioſ. Arciv. de Nazianzo.

Diſcurſus D. Leonis Præſidis Senatus Pedemontani.

A R G U M E N T U M.

Princeps, cum extinguuntur Officia, tenetur reſtituere pretium receptum, ad inſtar venditoris cum pacto redimendi. Mens S. Pii V. in Motu proprio edito pro Secretariis, luculenter expenditur.

S U M M A R I U M.

1 *PRinceps extinguendo Officia, tenetur reſtituere pretium ſine diminutione.*
2 *Emptor, & venditor non ſunt ad imparia judicandi.*
3 *Inæqualitas in ſingulis diſpoſitionibus vitanda.*
4 *Officialis non debet reportare lucrum ex incremento Officii, dum in caſu converſo non erat reportaturus damnum.*
5 *Nemo ex facto alieno debet præjudicari.*
6 *Facultas reſervata ſupprimendi Officium minuit ejus pretium, vel in tertia, vel in ſexta parte, juxta temporalitatem, vel perpetuitatem ipſius reſervationis.*
7 *Jus extinguendi Officium eſt idem, ac jus redimendi.*
8 *Pactum retrovendendi cenſetur appoſitum pro eodem pretio.*
9 *Quamvis valor ei crevisset, vel e contra.*
10 *Mens Papæ eſt potius attendenda, quam verba.*
11 *Clauſula poſita in parte executiva non valent evertere diſpoſitivam.*
12 *Relatio eſt explicanda juxta tenorem relati.*
13 *Novatio non inducitur, niſi verbis expreſſis.*
14 *Donatio exorbitans, & inopinata excludenda venit, etiam per impropriationem, & ſubauditum verborum intellectum.*
15 *S. Pius non eſt præſumendus voluiſſe gravare plusquam par erat publicum ærarium.*
16 *Quod diſpoſuit in Officio vacaturo dato in ſolutum Collegio Secretariorum, cenſendus eſt diſpoſuiſſe in cæteris aliis.*
17 *Ambigua conventio ita debet interpretari, ut minus quo fieri poteſt, promittenti noceat.*
18 *Diſpoſitiones dubiæ declarantur ex antecedentibus, & ſubſequentibus.*
19 *Donationes non ſolent emanare, niſi ob affectionem, vel aliud juridicum motivum.*

DIſertiſſimi ingenii felicitas, ac ſapientiſſimi Domini Conſultoris exactiſſima facultas in colligendis juribus, quæ ad everſionem Rotalis deciſionis emanatæ ſub 16. Junii proxime elapſi odio Reverendiſs. Cameræ Apoſtolicæ faciunt, adeo nil intactum reliquit in ſuo reſponſo, ut prærepto ulterioris ſcribendi loco ſola ſubſcriptione fuiſſem contentus, niſi a neceſſitate obtemperandi, cui debeo, viderer me ſubtrahere, ſi jejunus, vel exili reflexione ſubſcriptioni adſtipularer.

Pace igitur ſit dictum prudentiſſimi Auditorii, nimis ab- 1
ſonus a juris diſpoſitione Motus Beati Pii applicatur intelle-
ctus, quo fuit reſolutum ſingulis Secretariis, ultra pecu-
niam, quæ Cameræ obvenit, eſſe reſtituendum quod ulte-
rius in Officiorum reſignationem erogarunt ad nudum re-
ſignantium commodum, ac evidenter abhorret a forma
conventionis Innocentii VIII. qua jus ſupprimendi Secre-
tariorum Collegium Sedi Apoſtolicæ reſervavit, prævia re-
ſtitutione ſcutorum 62000. aureorum dict. Cameræ ſolu-
torum.

Obſervandum enim venit, quod quemadmodum S. P. 2
vel aliis ſupremis Principibus, quibus ex forma conventio-
nis, vel ex ſequela juriſdictionis competit auctoritas extin-
guendi officia, non liceret in extinctione pretium denega-
re, aut cum diminutione reſtituere, ne cum aliena jactura
locupletaretur, ad text. *in l. fin. §. emptor. C. com. de l.* Am.
a Pont. *§. qui feudum, dar. poſs. n. 65.* licet in ſimplici ſuc-
ceſſore Principatus, ni pro menſura pecuniæ verſæ in publi-
cam utilitatem, non tranſeat ſine ſcrupulo; Sic e conver-
ſo, nulla æquitas ſuggeret, ut officiali liceat exigere plus
pretii a Principe in ſuppreſſione Officii, quam in emptio-
nem Principi erogatum, Principem recenſendo deterioris
conditionis, quam officialem, & correlativos emptores
ſcilicet, & venditorem ad imparia judicando contra vulg.
*l. fin. C. de judic. vid. sol. fin. ff. de acceptil. l. Jul. §. ſi Procu-
rator. ff. de action. empt.*

Hinc alter emergeret inæqualitatis effectus, quæ ſum- 3
mopere in ſingulis eſt evitanda diſpoſitionibus, ad text. *in
l. ſi id quod, §. ult. ff. de reſcind. vend. Auth. æqualitas, C.
de pac. conven.* etenim ſi temporum injuria officiorum valor
decreviſſet, & S. P. deſtinaſſet refuſo duntaxat pretio cur-
renti, & diminuto, indubitanter Secretarii, & merito in-
ſurgerent, ſibique reſtitui poſtularent pretium integre per-
ſolutum Cameræ; Ergo cum nemo ſit admittendus ad alle- 4
gandum id, cujus contrarium non fuiſſet petiturus, ſequi-
tur in caſu converſo, quod ſi creverit valor officii, ſint
obaudiendi Secretarii, ſi in ſuppreſſione pluris valentiam
petant, qui minoris valentiam ex oppoſito non fuiſſent ac-
cepturi, ſic arguit Joan. Ant. Bel. *conſ. 36. n. 35.*

Maximumque ſequeretur abſurdum, ſi Camera foret 5
obſtricta pretium rependere, quod a Secretariis reſignata-
riis ambientibus ad officia indiſcrete fuiſſet profuſum, quod
alieni ambitus lueret pœnas, & gravaretur ex alterius fa-
cto exceſſiva refundere pretia, & forte jam cum conniven-
tia pacta, contra vulg. *leg. non debet, de reg. jur. cap. non de-
bet eodem in ſexto, leg. debitor. Cod. de pac.* imo illuſoria
penitus potuiſſet evadere ſupprimendi reſervata facultas,
ſummopere excreſcente ambitu, & officiorum pretio, ut
non expediret Cameræ ea uti, ne Ærarium publicum po-
tius fuiſſet in damno quam in commodo, eoque poſito
intellectu certe, quod facultas non reſervandi prodeſſet,
prout fas eſt, ſed quidem tetendiſſet ad locupletandos Se- 6
creta-

cretarios in jacturam Cameræ, cui minus juſto pretio eſt ſolutum, dum ſaculiaris reſervatæ ratio, modo in tertia, modo in ſexta æſtimata, pretii deficientiam integrat pro temporalitate, vel perpetuitate reſervationis, Font. *dec.*83. & 84. Fab. *in ſuo Cod. de reſcind. vendit. dif.* 17.

7 Enim vero jus extinguendi officia, quid aliud ſonat, quam jus redimendi, quoties redemptio, ut in his terminis, non eſt nova emptio, ſed contractus reſolutio, Cenc. 8 *de cenſibus*, *p.* 3. *cap.* 1. *q.* 3. *art.* 1. *n.* 5. quare ſi in pacto retrovendendi verſemur, ejus natura eſt, ut cenſeatur appoſitum pro eodem pretio, ad text. *leg.* 2. *Cod. de pac. int. empt. & vendit.* quamvis valor rei creviſſet, vel decreviſſet, ut teſtatur Font. *dec.* 78. *a* 3. *uſque ad* 7. referens Bel. *dict. conſ.* 76. qui per totum potiſſimis rationibus hanc opinionem tuetur, & defendit a contratus, de quibus per Cagn. *in d. l.* 2. & *n.* 32. & 33. Idem Bell. ſine dubio 9 exiſtimat pretium, & ſingula eſſe referenda ad tempus contractus, ita etiam erit ſtatuendum in caſu, de quo agimus per modum ſimplicis extinctionis, & reſolutionis, adinſtar redhibitoriæ, per *l. redhibere*, & *l. non debet*, *ff. de ædilitio edict.*

10 Quod autem talis fuerit mens Pontificis; quæ potius venit attendenda, quam verborum ſignificatio, *leg. non aliter*, *de leg.* 3. facile quiſque colligere poteſt maturè perpenſo dicti motus §. *ad hæc autem*, quo nititur deciſio; ex illo enim, prout animadvertit Doctiſſimus Conſultor, conſtat aperte Papam nil aliud ſenſiſſe, quam ad favorem d. Collegii prædeceſſorum literas, & privilegia, hactenus conceſſa, confirmare iiſdem modis, & formis, quibus fuere conceſſa, ut verba ſonant, additque in executionem, & obſervantiam eorundem privilegiorum illa non poſſe ullo tempore alterari, aut moderari, ſeu Collegium ſupprimi, niſi reſtitutis ſingulis Secretariis, tunc viventibus integre pecuniis, pro quibus eos officia *emiſſe*, aut *habuiſſe* conſtiterit, quibus ſic ſtantibus in præcedenti clauſula declarat Pontifex, velle impoſterum Apoſtolicas literas prædeceſſorum vigere ſub eiſdem formis, & ſine ulla alteratione, ex ſubſequenti clauſula, non erit præſumendum, quod ſtatim ſe corrigendo voluerit contraria diſponere, prædictas literas alterando, novamque formam imponendo, maxime cum clauſularum in executione poſita-
11 rum, non ſit habenda ratio in everſionem principalis diſpoſitionis, Oſaſc. *dec.* 164. *n.* 2. & *per tot. leg. ſi quando*, *Cod. de inoff. teſt. l. præcipimus*, *Cod. de ap.* Barb. *tract. de*
12 *axiom. ax.* 60. maxime dum Pontifex conformat ſuam voluntatem, confirmando per viam relationis ad præcedentes literas, ut ideo ejus ſit explicanda voluntas juxta tenorem, relatis DD. *ad Auth. ſi quis in aliquo*, *C. de eden.* Peregr. *de fideicomm. art.* 51. *n.* 59. & ad hunc ſenſum
13 faciunt ea, quæ excludunt novationis præſumptionem, quæ induci non poteſt, niſi expreſſe de novando, ſeu recedendo a primis diſpoſitionibus fuerit actum, vel incompatibilitatis a poſteriori diſpoſitione ad præcedentes inſit motivum, DD. *ad l. fin. Cod. de novat.* Grat. *diſcept. for.* 290. *n.* 23. Altogr. *conſ.* 4. *n.* 33. *lib.* 1. Salgad. *Labyrint. cred. part.* 3. *cap.* 11. *n.* 97.

Ad majorem præmiſſorum comprobationem, ſatis etiam urget argumentum deductum per acutiſſimum Conſultorem ab excludenda tam ingenti, & inopinata donatione
14 ſcut. 150. mil. citra neceſſitatem, quæ deberet inferri ad intellectum Rotæ, & tamen in jure eſt cautum, omnem eſſe adhibendam interpretationem, impropriando, & ſubaudiendo verba, ut excludatur donatio, & potius error præſumatur, quamvis actus penitus redderetur inutilis, & ſuperfluus, Mantic. *de tacit. & ambig. conven. lib.* 13. *tit.* 9. *n.* 3. Menoch. *de arbitr. caſ.* 88. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 71. Surd. *conſ.* 290. *n.* 54. Tiraq. *in l. ſi unquam*, *in verbo donat. n.* 208. *Cod. de revocand. don.* neque enim
15 cenſendum eſt Sanctiſſimum Pontificem voluiſſe, quæ ad duplicis ærarii rectam, ac utilem adminiſtrationem non conveniebant, & quæ forſitan in præjudicium ſucceſſorum, ob modicum beneficium facere non potuiſſet.

At præ cæteris ſtringit ratio, quam exactiſſimus Con- 16
ſultor ponderat, & derivat ab officio vacaturo dato in ſolutum, a quo proceſſit conceſſio, nempe ſi S. P. in caſum annihilationis, & inobſervantiæ ejuſdem officii vacaturi voluit reſtituenda tantummodo ſcut. 5500. quæ receperat, ut conſtat aperte in d. Motu Sanctiſſimi, decernentes, ita in illis verbis, (*nec ullo unquam tempore mutari, impugnari, invalidari, vel in jus, aut controverſiam vocari, aut ad viam juris reduci, niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*) cur non item erit ſentiendum ipſum decreviſſe in caſum redemptionis aliorum officiorum, quorum intuitu, nullum commodum tunc receperat, fuiſſet enim magis congruum privilegiate emptores, & futuros ſucceſſores d. officii, quam cæterorum, & quidem vix poterit huic rationi dari apta reſponſio.

Quod ſi quis nondum huic veritati aſſentiri valeat, & 17
adhuc velle diſpoſitionis intellectum extendere etiam ad pretium, quo ſupra ſolutum Cameræ, officia ſibi acquiſiverunt, ſaltem non negabit verificandam diſpoſitionem eſſe in pretio, quo Secretarii, qui tempore conceſſionis vivebant, emerant officia, & in eiſdem, ut perſonaliter fruerentur ea donatione, in recognitionem recepti officii per Summum Pontificem, ſane placet ambiguam conventionem ita interpretari, ut minus promittenti noceat, *leg. veteribus*, *ff. de pactis*, *leg. quidquid aſtringendæ*, *ff. de verbor. obligat.* cogitans namque S. P. ſuppreſſionem potuiſſe contingere viventibus eiſdem Secretariis, a quibus beneficium acceperat, ideo declaravit reſtituenda pretia tunc viventibus ex illis de tempore ſuppreſſionis, ut excluderentur hæredes, & ſucceſſores non viventium, quemadmodum eiſdem Secretariis jam ceſſerat majorem quantitatem pretii reperibilis, ea venditione officii vacaturi ſupra ſcuta 5500. ſoluta in reſtitutionem Card. Mediceo; diſpoſitiones enim dubiæ declarantur ex antecedentibus, & ſubſequentibus, & quatenus benignius intelligendo Pontificiam conceſſionem illam admitteremus realem, ut etiam in ea comprehenderentur Secretarii, futuri, & viventes tempore ſuppreſſionis, pretium tamen reſtituendum eſſet, non reperibile tempore ſuppreſſionis, ſed quod jam ſolverant in reſignationem ſuorum officiorum Secretarii
exiſtentes tempore factæ conceſſionis, nec ulla ratio ſua- 18
det ſapientiſſimum Pontificem voluiſſe donationes conferre Secretariis futuris poſt ſæculum, quæ non ſolent emanare, niſi ob affectionem, vel aliud juridicum motivum, *l. nec adjecit*, *ff. 'pro ſocio*, & affectus non poteſt cadere
in ignotis, *leg. non eſt ferendus*, *ff. de tranſact.* Menoch. 19
conſ. 33. *n.* 5. prout ipſe Pontifex profitetur expreſſe inductum fuiſſe ad conceſſionem gratiæ ex motivo gratitudinis erga Secretarios, qui tunc Apoſtolicæ Sedis neceſſitantibus ſubvenerant.

Quare in hac tanquam tutiori ſententia, animus meus quieſcit, in qua æquitas, & æqualitas reperiuntur, & reſecatis novationibus, & correctionibus, profuſiones irrationabiles evitantur, congruæque largitates tuentur, & cui omnes jus naturale, & civile maxime convenit, ut pretium in redemptione a Camera reſtituatur, quod in emptione eidem Cameræ fuit numeratum, aut ad plus veniat reſtituendum pretium, quo Secretarii exiſtentes tempore conceſſionis emerant ſua officia ſinguli eorum ſucceſſoribus, effrænata ad tantum gravamen Eccleſiæ contraria interpretatione, quam cohibere poteſt, & debet ſane ſumma ſapientiſſimi Paſtoris regnantis æquitas, & juſtitia, ſalvo ſaniori judicio, ac ea reverentia, qua Sacræ Rotæ auctoritatem obſequentiſſime veneror.

Gulielmus Leo in Supremo, & Regio Pedemontis Senatus ſedens Præſes.

Subſcriptiones aliorum ſex Juriſconſultorum.

Vidi elucubratiſſimas Juris conſultationes Reverendiſſimorum DD. Albergati, & de Luca, quæ licet æqualibus juris fundamentis innitantur, illi tamen d. D. Albergati Decani libentius adhæreo. Taurini 2. Februarii 1680.

Joſeph Bonaventura Dentis Senator.

Viſa Piana, cum deciſione Rotæ ſub 16. Junii proxime fluxi, necnon allegationibus contrariis ſubtiliſſimi Domini de Luca ſuper facto ſuppreſſionis Secretariorum per Sanctiſſimum noviter imperatæ, ſum pro deciſione, quod nimirum S. Pius ſenſerit juxta deciſa, miſſa quæſtione an potuerit.

Taurini.

Veriſſimam puto Illuſtriſſimi, ac Reverendiſſ. Domini Conſulentis ſententiam, qua docet Cameram Apoſtolicam teneri reddere Secretariis ſuppreſſis ſummam pecuniarum ab eadem tantum exactam, non autem pretii integralis, quo empta fuerunt eorum Officia; Nec vero fundamentis, quæ per doctiſſimum Conſulentem, Juriſperitorum

rorum hujus ſæculi anteſignanum, adducta ſont, quidpiam addi poteſt, quo firmior concluſio reddatur, quæ adductis ab eo arguirentis, & rationibus firmiſſime eſt ſtabilita, quam ego libenter amplector, nedum ob tanti viri auctoritatem, ſed etiam quia Innocentius VIII. decrevit in caſum ſuppreſſionis, ne a Camera Apoſtolica fieret reſtitutio ſcutorum 62000. Huic decreto cum non fuerit derogatum a S. Pio V. adhuc decretum vigere certi juris eſt, & juxta illius diſpoſitionem intelligenda, ac interpretanda eſt Piana Conſtitutio, una enim lex declarat aliam; & ſi quid ambiguitatis adeſſet, recurrendum erit ad regulam juris, qua habetur in obſcuris, quod minimum eſt, ſequitur, quod procedere magis debet in caſu, de quo agitur, ob præſumptum defectum voluntatis in Summo Pontifice onerandi Cameram Apoſtolicam ad reſtituendum Officialibus, conſciis periculi ſuppreſſionis, majorem quantitatem nummariam, quam Camera recipit.

Jo: Baptiſta Canis Vic. Gen. Taurin.

Vidi Pianam Conſtitutionem; deciſionem Rotæ ſub 16. Junii proxime fluxi, & Diſcurſum Reverendiſs. D. de Luca, & cum mihi magis placeat opinio d. D. de Luca, illi libentius adhæreo.

Manaſſerus.

Viſo Motu proprio S. Pii V. ſubtiliſſimo D. de Luca Diſcurſu, necnon Sacræ Rotæ deciſione, ejuſdem Rotæ ſententiæ inhæreo, quod ſcilic. Pius V. ſenſerit, totum id eſſe refundendum Secretariis ſuppreſſis, quod in emptionem Officiorum erogarunt.

Et ita cenſeo ſub cenſura, &c.

Balegnus.

Viſa Piana cum deciſione Rotæ ſub 16. Junii, & diſcurſu Reverendiſs. D. de Luca, ſuper ſuppreſſione Officiorum Secretariorum, adhæreo opinioni Domini de Luca.

Ricchelmus.

N U M. XV.

Reſponſa Boſcoli, & Concioli.

Diſcurſus D. Boſcoli Advocati Parmenſis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

Agitur de eadem intelligentia Motus proprii S. Pii V. de ſenſu, & ſignificatione verbi *reſtituere*; De poteſtate Principis recuperandi regalia, reſque a proprio patrimonio diſtractas: Et late an, & quando Privilegium anteceſſoris ligat ſucceſſores, atque ſucceſſor illud poſſit revocare, vel limitare, concurrente motivo publici boni, & utilitatis.

S U M M A R I U M.

1 *Occaſio ſcribendi.*
2 *Notabile factum Chryſantii, & Muſoni in Synodo Nicæna.*
3 *S. Pius V. fuit ſtudioſiſſimus in tuendis, & cuſtodiendis juribus Cameræ.*
4 *Prohibuit infeudationes rerum Eccleſiæ, aliaſque alienationes refrænavit.*
5 *Motus fuit ad confirmanda privilegia Secretariorum, ne ærarium Pontificium redderetur exhauſtum.*
6 *Non eſt veriſimile, quod voluerit gravare ſucceſſores ad reſtituendum quod Camera non exegit, & n. 14.*
7 *Verbum* reſtituere, *in nullo ſignificatu aliud importat, quam retrodare quod quis accepit.*
8 *Propria ejus ſignificatio eſt reſtituere ſolutum.*
9 *Bullæ Pontificiæ ſunt intelligendæ in ſenſu proprio.*
10 *Quando adeſt ſenſus proprius non eſt convolandum ad improprium.*
11 *Papa noluiſſe præſumitur præjudicium ſucceſſorum, ſed in conceſſionibus cenſetur ſe conformaſſe diſpoſitioni juris.*
12 *Princeps redimere res poteſt a ſuo patrimonio alienatas, pro illomet pretio, quo diſtractæ fuerunt.*
13 *Poteſt reſtituto pretio luere officium alicui venditum, alterique pro libito tradere.*
14 *S. Pius non præſumitur exceſſive prægravaſſe Cameram, ut inde lucrifacerent Secretarii ſibi nec benemeriti, nec cogniti.*
15 *Privilegium ita debet interpretari, ut non trahatur ad concedendum aliquid contra rectam rationem.*
16 *Ejus verba, licet ampla, ſunt reſtringenda ad veriſimilem mentem concedentis.*
17 *Papa non poteſt ligare ſucceſſores.*
18 *Succeſſor poteſt mutilare privilegia ab anteceſſoribus elargita.*
19 *Princeps poteſt revocare privilegium ſubdito conceſſum.*
20 *Maxime ſi ſit electivus, qui jura Principatus non meretur ab anteceſſore.*
21 *Privilegium mere lucrativum poteſt ſine cauſa a Principe revocari.*
22 *Privilegium oneroſum poteſt revocari ex cauſa publicæ utilitatis.*
23 *Cauſa ſuppreſſionis Secretariorum reſpexit ad publicam utilitatem.*
24 *Cauſa fiſci dicitur publica.*
25 *Alfonſi Aragonii dictum, quod Principis contemptibile ſit nomen niſi pecuniis affluere credatur.*
26 *Motus proprius S. Pii in prima parte continet contractum, ſed in ſecunda eſt mere gratuitus.*
27 *Privilegia in remunerationem beneficii conceſſa, tunc dicuntur oneroſa, cum, vel adæquant, vel parum ſuperant beneficium, ſed ſi longe præponderant, tunc non deſinunt eſſe lucrativa, & gratuita, & n. 28.*
29 *Ut beneficium dicatur æquivalens, debet ab eo exoriri actio, vel antidotalis obligatio ad tantumdem remunerationis.*
30 *Alias donatio, in ea parte in qua excedit merita, dicitur pura.*
31 *Princeps ratum habere debet privilegia gratuita ab anteceſſoribus conceſſa.*
32 *Et dicitur ea revocando bonis moribus inimicus, ſibique injurioſus.*
33 *Limitatur tamen ubi revocatio ſuadetur a publico bono.*
34 *Salus Reipublicæ eſt inter cæteras leges ſuprema.*
35 *Privilegium ab initio æquiſſimum, ſi tractu temporis fiat læſivum, & cauſa conceſſionis ceſſet, expirat ipſo jure.*
36 *Si autem cauſa conceſſionis durat, poteſt a concedente, vel in parte, vel in totum revocari.*
37 *Annui redditus, qui temporis progreſſu evaſerunt læſivi, poſſunt a Principe reduci.*
38 *Conceſſiones, & privilegia, quæ tendunt in grave præjudicium Principatus, etiamſi fuerint oneroſa, & tranſiverint in contractum, poſſunt reſcindi, tam a Principe contrahente, quam a ſucceſſore.*
39 *Sunt ipſo jure nulla, non obſtante juramento.*
40 *Non validantur præſcriptione.*
41 *Officia ſunt de regalibus.*
42 *Non poſſunt ſeparari a dominio Principis.*
43 *Conceſſio facta de regalibus non nocet ſucceſſori, quia valent ab eo revocari.*
44 *Poſſunt redimi non obſtante præſcriptione immemorabili.*
45 *Princeps, qui non poteſt alienare regalia in præjudicium ſucceſſorum, neque poteſt concedere privilegium, per quod difficilior ſucceſſori reddatur ipſorum redemptio.*
46 *Contra tale privilegium competit fiſco reſtitutio in integrum.*
47 *Creditores poſteriores ex cauſa oneroſa præferuntur creditoribus anterioribus ex cauſa lucrativa.*
48 *Princeps non tenetur recompenſare jus privati, quando illud tollit ex cauſa publici boni, & per legem generalem.*

49 *Ne-*

49 *Neque quando revocat privilegium gratuitum ex legitima cauſa, & ratione communis utilitatis.*

50 *Ad ſucceſſorem ſpectat declarare voluntatem anteceſſoris.*

1 RESpondere juſſa imbecillitas mea de germano ſenſu B. Pii in ſuo Motu proprio, continente confirmationem privilegiorum ampliſſimam, favore Collegii Secretariorum, nuper ea prævigili providentia Sanctiſs. Pontificis Innocentii XI. legitima ex cauſa ſuppreſſi, in ea parte, in qua ſancitum legitur; *Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, an ſcilic. intellexerit Sanctiſſimus Conditor de pecuniis in emptionem Officiorum Cameræ Apoſtolicæ erogatis, an vero de iis etiam, quas Secretarii, ſuppreſſionis tempore adſciti, Officia, reſignationis jure adepti, juxta Innocentii Papæ VIII. indultum reſignantibus perſolviſſent, hæret primo reſponſio in limine, venerans doctiſſimum diſcurſum ſuperinde editum a validiſſimo, ac omniſcio Cameræ defenſore, præſentis ſæculi in Orbe literario prodigio. Quamobrem libentius abſtinerem, os ponere in Cœlum, & potius imitato conſilio,
2 & exemplo Patrum Nicenæ Synodi, qui, Nicephoro teſte, *l. 8. cap.* 23. cum celebres Epiſcopos Chryſantium, & Muſonium, ante abſolutum Concilium, acerbiſſimo fato mors rapuiſſet, ad eorum monumenta accedentes, tanquam viventibus, & audientibus dixerunt: *Bonum certamen, Sancti Patres nobiſcum certaſtis, curſum peregiſtis, fidem ſervaſtis; ſi igitur ratum eſſe debet quod a nobis actum eſt, quoniam, nunc nullo interpoſito obſtaculo Trinitatis ſplendore illuſtrati clarius perſpicitis, opus eſt vos nobiſcum libello ſubſcribere.* Conciliaribus actis apud tumulum poſtea depoſitis; Poſtridie vero redeuntes SS. Antiſtitum reſponſa, & ſubſcriptiones habuerunt recentes adhuc, & in hæc verba conceptas: *Chryſantius, & Muſonius, qui cum Patribus omnibus in ſancta prima Oecumenica Synodo Nicena conſenſimus, quamvis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello ſubſcripſimus.* Tanto, inquam exemplo imitato, mallem in genua provolutus Beatiſſimi Pontificis ad tumulum, ſacratos cineres interrogare, quid illis verbis Collegio concedere decreverit; An dum per eam Conſtitutionem accurate incubuit, ne Cardinalis Mediceus emptor quinti ex ſex locis, vigore dictæ Innocentianæ ſupprimendi, pretio Cameræ perſoluto fraudatus remaneret, & ut Secretarii, qui cum pecuniam mutuam dare offerebant, cauti eſſent pro ſatisfactione conventa, mediante conceſſione primi ex officiis vacaturi libere ab eis vendendi, etiam mente revolverit, Cameram Apoſtolicam, nullo, vel juſtitiæ, vel æquitatis jure ſuadente, ſed inconſideratæ prodigalitatis impulſu obligare in eventum ſuppreſſionis Collegii ad id, quod ſupponitur de jure non debuiſſe. Quid autem adorati cineres Sanctiſſimi Conditoris interrogati reſponderent, jam videtur ſepulchrali e ſaxo prodire id oraculum, quod ſcilicet conſulantur, pro vero intellectu hujuſmodi conceſſionis, facti illius ſeries, Motus ipſius verba, aliæque Conſtitutiones ab eo promulgatæ, ad dignoſcendum, an hinc colligi valeat, quod dum privato damno obviare ſategerit, pro ſumma ſcutorum 5500. ad Cameræ levamentum ſolutorum, poſt eandem ſummam a Camera reſtitutam, ipſam etiam voluerit damnificatam in aliis ſcutis 150. millibus, ſicuti ſupponitur, quod in facto reſultaret.

3 Et quidem ſi aliæ conſulantur Sancti Pontificis Conſtitutiones, fateri oportet, quod vix alius fuerit in illo exactior, & magis ſtudioſus in tuendis Juribus Cameræ, aliarumque Eccleſiarum; Ejus enim in hoc vigilantiæ debet
4 Eccleſia vetitam Caſtrorum, & locorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ alienationem, & infeudationem: Is fuit, qui nimiam in alienandis, vel obligandis bonis Eccleſiaſticis facilitatem coercuit, revocata facultate Camerario, aliiſque Officialibus Cameræ Apoſtolicæ concedendi commiſſiones ſuper iiſdem alienationibus, ut Eccleſiarum indemnitati conſuleret.

5 Si vero factum inſpiciamus, id quod tali privilegiorum confirmationi occaſionem præbuit, patet fuiſſe, ne Ærarium Pontificium magis exhauſtum redderetur reſtitutione facienda Cardinali, unde vere repugnat, quod Sanctus Pontifex voluerit idem Ærarium aggravare, & exhaurire in ſumma ſupra viginti vices majori ea, quam Camera debebat, præſertim, poſtquam, mediante deſtinatione pretii Officii vacaturi, ſatisfactum erat Collegio pecuniam ſuppeditanti, propterea dum Motus proprius in omni ſui parte juſtitiam redolet, primo erga Collegium, cujus favore aſſenſit revocationi conceſſionis factæ Cardinali. Secundo erga ipſum Cardinalem, cui parat ſolutam reſtitutionem; Tertio erga Cameram, quam præſervat a numeranda pecunia Cardinali. Quarto iterum erga Secretarios ſol- 6
ventes, quibus aſſignat pretium primi Officii, nullatenus conveniret interpretatio: quod contra Pontifices ſucceſſores juſtitiam non ſervaverit, eos obligando ad reſtituendum quod nunquam Camera habuiſſet, longe ultra id, quod illos debuiſſe ſupponitur, ſuo hoc Motu ſecluſo, quando maxime in ejus proœmio proteſtatus fuerat nolle alicui Jus lædere iis verbis: *Nos, qui in terris ejus locum tenemus, qui juſtus eſt Dominus, ac propterea jus ſuum unicuique illæſum ſervari volentes.*

Si autem dicta verba penſemus, non videntur pati tra- 7
ditum a Rota intellectum, quoniam, ut a ſapientiſſimo propugnante jurium Cameræ obſervatum fuit, nec grammaticalis, nec vulgaris, nec legalis ſenſus verbi *reſtituere* importat præſtandum fore ultra id, quod quis accepit, Alciatus *in l. reſtituere 75. de verb. ſignific.* Altograd. ſen. *conſ.* 84. *n.* 106. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 229. *n.* 8. quare promiſſio dotis reſtituendæ arguit dotem traditam, Surd. *conſil.* 94. *n.* 23. & 24. & ſolum de receptis facienda eſt reſtitutio, ſive demandata in ultima voluntate, Gratian. *diſcept.* 823. *numer.* 1. & *n.* 10. ſive facienda ſit per contractum, vel ea contractu reſoluto, ut per Teatum *in l. ſi a te, Cod. de pactis inter empt. & vendit.* Seraphin. *deciſ.* 547. *num.* 8. unde etiam Poeta Terent. in Andr. inquit *Reſtitue, in quem me accepiſti locum*, quod ſemper ponderavit Rota; ut in *deciſ.* 314. *num.* 2. confirmando deciſionem 227. eadem parte, ubi quod nemo reſtituit id, quod non accepit, & coram Dunozet. juniore *deciſ.* 7. *n.* 12. ad probandum quod apocha continens mutuum, eſſet ſimulata, quodque pecunia non fuiſſet ſoluta, tulit in argumentum, quod in illa promiſſio eſſet ſolvendi, bene advertendo, quod ſi ſoluta fuiſſet, is, qui ſe mutuatarium fecerat, non promiſiſſet *ſolvere*, ſed *reſtituere*.

Et licet aliquando verbum *reſtituere* applicetur ei, quod 8
nunquam fuit receptum, hoc tamen eſt improprie, cum ſecundum verum ſenſum ſignificet ſolutionem factam ab eo, cui facienda eſt reſtitutio, Gratian. *diſcept.* 830. *n.* 12. In proprio autem ſignificatu, & non in improprio verba ſumenda fore hac in hypotheſi, poſtulat natura reſcripti gratioſi ac privilegii, quæ tanquam ſtricti juris, ſunt ſtricte, & proprie recipienda, Dec. & alii *in cap. cauſam, quæ, de reſcript.* Otton. Tabor. *in theſauro locorum communium*, 9
lib. 16. *cap.* 41. *n.* 4. & in puncto intellectus verborum Bullæ Pontificiæ, quod ſumenda ſint in proprio, & ſtricto ſenſu, Menoch. *conſ.* 859. *n.* 1.

Cum autem habeamus mentem, & verba Beati Pontifi-
cis, non videntur, citra violentiam factam & verbis & 10
menti, illa trahi poſſe ad impropriam ſignificationem, & hæc detorqueri in præjudicium Cameræ, & ſucceſſorum, quod pater, nec voluiſſe, nec potuiſſe.

Non inquam voluiſſe, quia non eſt præſumendum Pa-
pam velle facere aliquid in præjudicium ſucceſſorum, ar- 11
gum. text. *in cap.* 1. & ibi DD. qui ſucceſſores teneantur, Spada *conſil.* 143. *n.* 8. *lib.* 1. ſed in conceſſionibus, & gratiis præſumitur ſe conformare cum diſpoſitione juris communis, idem Spada *conſil.* 155. *num.* 5. *lib.* 20. ejuſque intentio eſſe cenſetur conformis legi, & rationi, Gloſſ. *in cap. paratus* 23. *qu.* 1. & talis qualis de jure eſſe debet, Dec. *conſ.* 33. *n.* 5. & *conſ.* 407. *n.* 23. Spada *conſ.* 164. *num.* 27. & 168. *num.* 17. *lib.* 1. & *conſil.* 98. *n.* 14. *lib.* 3. Rot. *diverſ. part.* 1. *deciſ.* 695. *n.* 5. in terminis privilegii emanati ſuper erectione Officii, idem Spada *conſ.* 142. *n.* 5. ideoque illius reſcripta ita ſunt interpretanda, ut quanto magis fieri poſſit, conveniant juri, & æquitati, ad text. *in l. & facto in principio, ff. de vulgar.* Dec. *dict. cap.* 33. *num.* 3. & *conſil.* 64. *ſub n.* 6. *verſ. ultimo ſuadetur.*

Cum ergo Princeps in vim præeminentiæ, ac prærogati- 12
væ legalis poſſit redimere eodem pretio res omnes, quæ ex ejus patrimonio exierunt, ut arg. *cap. Imperialem, circa principium ſub verſ. nos autem.* De probibita feudi alienatione per Fridericum, Bald. *in capit.* 1. §. *porro, n.* 3. *qualiter feud. alien. poſſ.* & alii apud Fajardum *alleg. fiſc. part.* 1. *alleg.* 1. *num.* 11. *cum ſeqq. & per totam*, Bellug. *in ſpeculo Principum, rubr.* 23. *n.* 3. *in fin. & n.* 4.

Et in puncto officii venditi per Principem, quod reſtitu- 13
to pretio poſſit illud luere, & alteri pro libito concedere,

ſuſtinent Jo: Hieronymus de Philippo, *differt. fiſcal.* 11. *n.* 17. Maſtril. *de Magiſtrat. d. l.* 1. *cap.* 27. *n.* 38.

14 Cum, inquam, jure ſuo poſſit uti Princeps, eodem pretio reſtituto, & non de pluri, pero quo fundamento, qua ratione, quo ſpiritu velimus, quod dum Sanctiſſimus Pontifex totus eſſet in reparando damno tunc imminenti patrimonio Apoſtolico, pro reſtitutione facienda Cardinali Mediceo ſcutorum 5506. voluerit eo actu, eandem Cameram vulnerare obligatione reſtituendi, in caſu ſuppreſſionis Collegii, ultra id, quod fuiſſet de jure debitum, ſummam in tanto exceſſu ſupra debitum, concedendo tale lucrum futuris Secretariis, ſibi nullatenus benemeritis, & prorſus ignoris, cum tanta jactura Cameræ, quod ſane nunquam facere velle præſumitur, Spada *conſil.* 207. *n.* 9. *in* 3. & ratiocinabatur etiam *conſil.* 142. *ſub numer.* 5. *verſ. imo abſolute*, *lib.* 1.

15 Tanto magis dum verba, ut dictum eſt, hoc non important; Quando, etiam id ſignificarent, adhuc foret a proprio eorum ſenſu recedendum, cum privilegium quantumvis ampliſſimum debeat prudenter ita interpretari, ne trahatur in conceſſione alicujus rei contra rectam rationem, Suarez *de leg. lib.* 8. *cap.* 27. *ſub num.* 4. *verſ. nunquam enim*, cumque non raro contingat, non eſſe Princi-
16 pis voluntatem, totum id concedendi, quod verba præſeferuntur; unde quando de hoc probabilior habetur præſumptio, juxta mentem concedendi, reſtringendum eſt privilegium, quod ab illa principaliter pendet, ita Suarez *de legibus*, *l.* 8. *cap.* 18. *n.* 9. ubi primam inter alias voluntatis conjecturam recenſet, ſi nimirum neceſſaria reſtrictio ad vitandum aliquod abſurdum, aut nimiam Principis facilitatem in effrænata conceſſione.

Si vero adhuc eſſemus in caſu tam claro, ut non obſtantibus omnibus juris principii reſtrictionem ſuadentibus, non pateret aditus propriæ, & ſtrictæ interpretationi, ac ſano intellectui, adeout deſperata eſſet quæſtio voluntatis, ſuccederet illa poteſtatis, & foret ſtatuendum per tale pri-
17 vilegium non potuiſſe afferre detrimentum Pontificibus ſucceſſoribus, cum Papa vivens ligare nequeat, vel obligare ſucceſſorem, ex quo par in parem non habet imperium, *l. nam, & Magiſtratus*, *ff. de arbitr. l. ille a quo*, *§. tempeſtivum*, *ff. ad trebell. Gloſſ. ult. in capit. ult. de reſcript. in* 6. *& in can. non liceat*, *verb. Papæ* 12. *quæſt.* 2. de quo plene Arniſæus de jure Majeſtatis, *cap.* 7. *ſub n.* 3. & innuit etiam Paulus Papa IV. in ejus Conſtitutione decimaſeptima inter ſuas, §. 8. his verbis: *Nos conſiderantes præfatum Eugenium prædeceſſorem per ejus literas ſucceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus, cum par in parem non habeat imperium, & per conſequens Collegio Cardinalium, & Officialium Rom. Curiæ cauſam ab ipſis Romanis Pontificibus habentibus præjudicare non potuiſſe, & propterea jus noſtrum, & Collegii, ac Officialium prædictorum illæſum remanſiſſe*, minuſque eundem ſucceſſorem valeat ſupplantare, Altogr. Jun. *contr.* 99. *n.* 37. Spada *conſ.* 143. *num.* 8. *lib.* 1. aliique allegati in reſponſo D. Severoli in Bononien. penſionis edito in fine tractatus D. Joannis Torre *de pacto futur. ſucceſſ. loco*, *cap.* 14. *lib.* 3. *n.* 21. *&* 28.

18 Porro nec novum, nec indecorum eſt Pontifici privilegia a prædeceſſoribus conceſſa mutilare; id enim ſe facturum minatus fuit etiam Alexander II. *in capit. dilecti* 4. *de privil.* clarius illis verbis, *pro certo ſciatis, quod Nos conceſſa vobis privilegia decurtabimus.*

Propterea ſi cuilibet Principi licet privilegium ſubdito
19 conceſſum revocare, arg. Text. *in c. ſuggeſtum*, & ibi DD. de decimis, gloſſ. & DD. *in cap. decet*, *de regul. jur. in* 6. Bald. *in l. qui ſe patris*, *ſub n.* 33. *C. unde liberi*, Suarez
20 *de legib. lib.* 8. *cap.* 37. *n.* 4. *& n.* 10. multo magis hoc poterunt Principes illi, qui non jure emanato ab anteceſſore, ſed jure electionis evehuntur ad Thronum, qui proinde non tenetur anteceſſoris factum adimplere, ut fere in confeſſo apud omnes teſtantur loquentes de Pontifice, Torre *de pactis fut. ſucceſſ. lib.* 1. *cap.* 21. *n.* 45. & plenius Arniſæus *de jure Majeſtatis*, *cap.* 7. *n.* 11. *per tot.*

Quæ procedunt non ſolum in privilegio mere gratuito,
21 quod conceſſum præter, vel contra jus, poteſt libere, & ſine cauſa revocari etiam ab ipſo concedente, quamvis ſit alteri jus quæſitum, Card. Mantic. *de tacit. leg.* 13. *tit.* 40. *n.* 8. Salgad. *de ſupplicat. ad Sanctiſſ. par.* 1. *cap.* 5. *n.* 58. Arniſæus *d. cap.* 7. *ſub n.* 7. *verb. quod attinet*, *fol. mihi* 101.

Sed etiam ſi conceſſum fuerit ex cauſa onerosa, & tran-
22 ſierit in contractum, adhuc enim ex cauſa publicæ utilitatis valet revocari, ex allatis per eundem Salgad. *eod. tract. de retentione Bullar. d. cap.* 5. *nu.* 59. Fajar. *allegationum fiſcalium*, *part.* 1. *allegat.* 1. *n.* 13. *&* 79. Arniſæus *ſupra verſ. itemque vergunt*, ea ratione, quia, ut hic ait, licet fama, & auctoritas conceſſoris eſſe debeat chara ſucceſſori, ſibi tamen charior debet eſſe ſalus Reipublicæ; Quod etiam animadvertit Spada *conſ.* 202. *n.* 10. *lib.* 3. ubi quod quando agitur de publica utilitate, poſſunt Principes privilegiis ſubditorum derogare.

Quod autem hujuſmodi Collegii ſuppreſſio facta fuerit
a SS. D. Noſtro urgentiſſimis de cauſis bonum publicum re- 23
ſpicientibus, teſtis eſt Rota in deciſione ſuper hoc articulo edita, & conſtat etiam ex eo, quod cauſa Fiſci dicitur pu-
blica, Gloſſ. *ſuper rubr. Cod. de jur. fiſci l.* 10. Valenzuel. 24
conſ. 100. *n.* 102. Ganav. *dec.* 20. *n.* 6. de Philipp. *diſcept. fiſc.* 40. *n.* 42. quando præſertim ageretur de ſubveniendo Principis Ærario, quod publice intereſt ita pecuniis affluere, ut ſubito poſſit impendia, & quidem maxima, neceſſaria communi ſubditorum tutelæ, ac defenſioni, Fajard. *alleg.* 1. *n.* 28. unde in propoſito bene ajebat Alphonſus Princeps
Areſtinus, apud Jovium, quod Principis inane eſt no- 25
men, & contemptui, atque injuriæ expoſitum, niſi Ærario Regio multam pecuniæ vim ante pericula congeſtam contineri ſervarique reputetur.

Tanto fortius in caſu noſtro, cum Motus proprius ha- 26
beat duas partes omnino diverſas, quarum prima continet quidem contractum, ſecunda vero puram gratiam, & privilegium, & uti tale habuerunt ipſimet Secretarii, dum curarunt expetiri ſuper hac ſecunda literas in forma Brevis, inſcripto titulo, *Confirmatio privilegiorum.*

Et quatenus etiam prætenderetur tale privilegium con- 27
ceſſum intuitu pecuniæ tunc Cameræ per Collegium mutuo datæ, adhuc dici non deberet tranſiviſſe in contractum, quia ante emanatum privilegium ſatisfactum erat debitum, & conventa mutui reſtitutio, mediante aſſignatione primi officii vacaturi, unde vix remanebat umbra, & veſtigium beneficii: Tunc autem privilegia, in remunerationem beneficii conceſſa, tranſire cenſentur in contractum, quando
ſunt commenſurativa, vel prope ad beneficium acceptum, 28
alias ſi longe præponderarent, non deſinerent eſſe gratia, & privilegium gratioſum, Caſtill. *quotidian. controv. l.* 6. *de tertiis*, *cap.* 18. *ſub n.* 147. *§. procedit autem*, *verſ. vel cum concordantur*, Suarez *de legib. l.* 8. *c.* 37. *n.* 6. *in fin.* ſicut dicimus in donatione, quæ ut cenſeatur remuneratoria, exigit beneficia non inferiora rebus donatis, Valenzuel. *conſ.* 48. *n.* 60. Michalor. *de fratribus*, *p.* 1. *cap.* 11. *num.* 20. & alia, ut exigant de condigno parem remunerationem,
itaut, vel actio competeret, vel ſaltem ex illis oriatur talis 29
obligatio antidotalis, ut ſit potius actus injuſtitiæ commutativæ, & ſolutio debiti, quam liberalitas, Illuſtr. & ſapientiſs. D. meus de Luca *de donat. diſc.* 16. *ſub num.* 11. *verſ. atque ſunt*, alias enim in parte, in qua donatio exuberat merita, dicitur pura, & ſimplex, Rota cor. Seraph.
deciſ. 416. *n.* 20. *& in rec. p.* 6. *deciſ.* 358. *num.* 10. *cum ſeq.* 30
Giurb. *ad conſuet. Meſſ. cap.* 1. *gloſſ.* 10. *ſub n.* 11.

Et licet conveniat Principem ſucceſſorem rata habere, 31
etiam privilegia gratuita ab anteceſſoribus facta, ex regula *decet*, *de reg. jur. in* 6. unde D. Gregorius *in lib. Reg.* 6. *cap.* 16. merito, inquit, quod reſcindere bene ordinata eſt do-
cere cæteros exemplo ſui ipſius quandoque inſtituta poſt ſe 32
revocare, & diſſolvere, quod nimis aſperum eſt, & bonis moribus inimicum, Petra *de poteſt. Principis*, *qu.* 32. *num.* 187. *fol.* 55. *in editione Francoforti*, Caſtill. *de Tertiis*, *d. cap.* 18. *ſub n.* 163. itaut Rex, qui bene ordinata per ſuum prædeceſſorem infringat, dicatur ſibi injuriam facere, Lucas de Penna *in l. fin. n.* 72. *Cod. de locat. præd. civil. lib.* 11. *& in can. ſi ea* 25. *qu.* 2. Apoſtolicus conditor profiteatur, *ſi ea deſtruerem, quæ anteceſſores mei ſtatuerunt, non conſtructor, ſed everſor eſſe juſte comprobarer.*

Attamen, ubi ſuadet bonum commune, opportuna eſt
hujuſmodi revocatio, Suarez *de leg.* 8. *cap.* 37. *num.* 9. unde 33
ajebat Tacitus, *lib.* 3. *Hiſtoriar.* quod apud ſapientes caſsa habebantur, quæ nec dari, nec accipi ſalva Republica po-
terant, Gonzalez Telez. *in d. capit. ſuggeſtum*, *de decimis*, 34
& merito hanc Plato voluit præcipuam legem eſse, *ſalus Reipublicæ ſuprema lex eſto.*

Etiam privilegium ab initio æquiſſimum fuiſset; nam
ſi in progreſsu fieri incipiat iniquum, & læſivum boni pu- 35
blici, & cauſa conceſſionis ceſset, expirat ipſo jure, Klochius *de contribut. cap.* 16. *num.* 94. ſi vero cauſa non ceſset, & adhuc privilegium redundet in diminutionem publi-
cæ utilitatis, poteſt concedens illud, vel limitare, vel 36
in totum revocare, Klochius *ibid. numer.* 95. plene Barzius *deciſ.* 118. *num.* 3. ubi quod ſi ex poſt facto concedens

privi-

privilegium, præter ejus intentionem, lædatur, tametſi illud tranſierit in contractum, revocari poteſt, & n. 7. & per totam deciſionem; ab eo enim quod diu æquum viſum
37 fuit, propter tale motivum publicæ utilitatis receditur, gloſſ. apud eundem Barzium, *ibid. n. 8.* & conſerunt text. *in l. ex facto 43. ff. de vulg.* Ibi: *iniquum fieri incipit privilegium Principis*, *in l. Trebatius*, *ff. de aqua quotid. & in c. 4. de cenſibus*, Tellez. *in d. cap. ſuggeſſum*, Carena *reſolut. 229. n. 4. & per tot.* ubi oſtendit licere Principi annuos redditus ad bonum publicum reducere, tollendo non ſolum obligationem civilem, ſed etiam naturalem, & obligare ſubditos in conſcientia ad ſervandam talem reductionem juſtiſſime factam talium reddituum, qui ab initio juſti erant, ſed poſtea cum temporis intervallo facti ſunt iniqui cum læſione Reipublicæ.

38 Et quidem multo fortius in conceſſionibus, gratiis, & privilegiis, quæ tenderent in grave damnum, & præjudicium Principatus; tunc enim non ſolum privilegia gratioſa, ſed etiam conventiones, & contractus Principum reſcindi poſſunt, tum ab ipſo contrahente, tum ab ejus ſucceſſore, Petra *de poteſt. Principis*, *qu. 32. n. 196. fol. 554. & n. ſeq.* Peregr. *de jure fiſc. l. 1. tit. 3. num. 74.* Caſtil. *d. cap. 18. n. 166. & n. 170.* ubi plurimos allegat. Maſtrill. *de Magiſtrat. edictis l. 1. cap. 18.* Suarez *d. cap. 37. ſub n. 3. verſ. at vero*, Salgad. *de retentione Bullar. part. 1. cap. 5. n. 59.* Thomas del Bene apud Fajard. *allegat. 1. num. 88.* ubi quod licet Princeps ſit adſtrictus ad obſervantiam contractuum, poteſt tamen ex cauſa publica contractus non ſervare, & conventiones læſivas ad limites juſtitiæ reducere.

39 Quinimo etiamſi Principum contractus, ſeu conceſſiones, vel privilegia jurata ſint, ſi tamen enormem contineant læſionem, ſunt ipſo jure nulla, Caſtill. plures referens *d. cap. 18. ſub n. 171. verſ. alii vero*, Klochus *de contribut. cap. 16. n. 94.*

40 Adeout neque præſidio præſcriptionis immemorabilis validari poſſint, Caſtill. *ibid. n. 178.*

41 Cæterum in caſu noſtro opus non fuit procedere per viam revocationis privilegii, ſed Camera uſa fuit jure proprio, & ſua facultate redimendi, ut dictum eſt, pretio ſoluto rem a ſe venditam, quod tanto æquius obtinere debuit in redemptionem officiorum, quia agebatur de recuperatione rei propriæ, tum quia officia ſunt ex regalibus Principum ex innumeris ap. de Philipp. *diſertat. 1. num. 5. diſert. 11. n. 52. diſert. 14. n. 20. & diſert. 33. n. 6.* Suntque altioris ordinis,
42 & ita Principum oſſibus adnexa, ut ab eorum dominio nequeant ſeparari, idem de Philippo, *d. diſſert. 1. n. 24.* tum etiam, quia conceſſio facta ſuper reſervatis, & ſuper regalibus non nocet ſucceſſori, quin valeant ab eo revocari,
43 Ruin. *conſ. 92. n. 11. lib. 1.* Nata *conſ. 636. n. 200. & conſil. 638. n. 46.* aliique apud Caſtil. *cit. cap. 18. ſub n. 163. circa medium*, *& ſub n. 166. cum n. ſeq.*

44 Quare poſſunt illa redimi quacunque immemorabili præſcriptione non obſtante, Fajard. *d. alleg. 1. n. 85.*

45 Si autem Princeps nequit alienare regalia in præjudicium ſucceſſorum, neque debet poſſe acquirendi concedere privilegium, per quod difficilior reddatur ſucceſſori redemptio, ſicut dubio procul contingeret, ſi Pianæ Conſtitut. ſenſus eſſet, quod præter pretium Cameræ ſolutum, cujus reſtitutione ſuppoſita de jure licita redemptio, deberet etiam alia ſumma notabilis perſolvi, quam Camera nunquam habuiſſet.

Et tunc ſaltem, quando remedia ordinaria ceſſarent, non deeſſet extraordinarium reſtitutionis in integrum adverſus 46
tale privilegium, quæ utique Cameræ competeret, Odd. *de reſtit. in integrum*, *qu. 3. art. 13. num. 14.* Amaya *in leg. unica*, *C. de ſent. adverſ. fiſcum*, *lib. 10. n. 38.* Peregr. *de jure fiſci*, *lib. 6. tit.* ...... *n. 10.* Boet. *deciſ. 163.* Guid. Pap. *deciſ. 302.* Ganaver. *conſil. 2. num. 30. & ſeqq.* Bellon. Jun. *conſ. 66. num. 8.* Capyc. Galeott. *reſponſ. Fiſcal. 20. num. 19.* Illuſtr. D. meus Præſes Nicellus *in d. ſua allegatione fiſcali nuper hic edita*, *in* Placentina *pratenſa evictionis*, *fol. 30. verſ. demum*, Fajard. *allegat. fiſcal. 1. n. 88. & 49. n. 201.* ubi de reſtitutione adverſus literas Regias, & factum Principis, de reſtitutione adverſus factum Papæ, Aldobrandinus, *conſ. 1. n. 176.*

Prætetea obiter innuo, quod dato citra noxam veri, privilegium importare obligationem Cameræ reſtituendi id, 47
quod non habuit, dato quod ſileret cauſa publica, quod foret irrevocabile, quod ſpes non eſſet obtinendæ reſtitutionis in integrum, quodque modo ſecuta jam ſuppreſſione, hic & nunc, Secretarii creditores eſſent ipſius Cameræ prætenſi pretii per eos reſignantibus numerati, meminiſſe oporteret, quod ex juſtitia illis præferri deberent alii omnes creditores Cameræ ex cauſa onerosa, cum creditores etiam poſteriores ex cauſa onerosa præferantur creditoribus ex cauſa lucrativa, Rovit. *deciſ. 48. n. 24.* Ganaver. *dec. 42. a n. 11.* Carleval. *de jud. diſp. 30. n. 9.* quando maxime creditores ex cauſa lucrativa habent tantum perſonalem, ut communiter omnes longa ſerie recenſiti per Altimar. *ad eandem deciſ. 48.* Roviti *verſ. quam concluſionem.*

Verum abſit a rectiſſima mente Beatiſſimi, & prudentiſ- 48
ſimi Patris, & Pontificis nota præjudicialis adeo intellectus, cui ut vidimus, & ab initio dictum, repugnant mens, & verba ſuæ Conſtitutionis, quæ in germano ſenſu recepta, ſi velimus etiam, quod præter privilegiorum confirmationem aliquid aliud importet per allegata verba, adeout ſuperflua non ſit Collegio, credi poteſt, per illa aſſecurare voluiſſe Secretarios extantes ſuppreſſionis tempore, quod ſemper fuiſſet eis reſtitutum pretium erogatum Cameræ, quod, ſecluſo tali privilegio, eſſe non poterat citra controverſiam, nam in omni caſu fuiſſet reſtituendum, licet enim quando Princeps ob publicum bonum auferre cogitur jus privati, teneatur illum recompenſare; id tamen militat, quando tali privato jus ſuum ſpecialiter tollit, non vero militat ſi id eveniat per legem generalem (ſicut evenire poterat ſuppreſſio 49
hujus Collegii, & aliorum) ſiquidem tunc recompenſatio non requiritur, Altogr. *in deciſ. unica*, *primi libri controverſiar. n. 60.* Fajard. *alleg. fiſc. 1. n. 82.* Sicuti neque requiritur quando Princeps revocet privilegium gratuitum ex legitima cauſa, & ob commune bonum, Suarez *de legibus*, *lib. 8. d. cap. 37. n. 9.*

Quare ſperandum videtur Fiſco Apoſtolico, quod non attentis motivis Rotæ, quibus longe præponderat elabo- 50
ratum, doctum, & accuratum votum Illuſtriſſimi Dom. Auditoris, & digni Cameræ Advocati, ſperandum inquam, quod SS. Dom. Noſter, ad quem ſolum ſpectat tanquam ad legem animatam, declarare voluntatem Prædeceſſoris, Spada *conſ. 285. num. 4. lib. 3.* Altograd. Jun. *contr. 92. ſub num. 35.* Menoch. *conſ. 859. num. 4.* declarabit, iſtam fuiſſe mentem, ac intentionem B. Pii in præfata ſua Conſtitutione.

Diſcurſus Domini Concioli Advocati Eugubini.

A R G U M E N T U M.

Hic pariter agitur de vera ſignificatione verbi *reſtituere*, & quomodo illud uſurpatum fuerit apud antiquos Scriptores? Verba ſunt accipienda in ſuo proprio ſenſu, præcipue in Bullis. Quando aliqua conceſſio eſt dubia, quomodo ſit interpretanda, præcipue ſi adeſt in cauſa Fiſcus?

S U M M A R I U M.

1 *Actor debet concludenter probare ſuam intentionem.*
2 *In dubio pronunciandum eſt ad favorem Rei.*
3 *Verbum* reſtituere *ex diſpoſitione juris verificatur in eo quod habitum fuit.*
4 *Eodem modo uſurpatur apud antiquos Scriptores.*
5 *Verbum* reſtituere *prædicatur de verbo* reddere.
6 *Verbum* reddere, *ſignificat proprie* reſtituere *rem acceptam.*
7 *Verbum* reſtituere *improprie ſignificat dare, vel ſolvere; proprie autem importat reſtituere acceptum;* *Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.*
8 *Verba ſunt proprie intelligenda.*
9 *Verba, quando habent propriam ſignificationem, non eſt devenendum ad aliam interpretationem.*
10 *Verba appoſita in Bullis tantum valent, quantum ſonant.*
11 *In claris ceſſat diſpoſitio* textus, in L. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat. 3.
12 *Clarum dicitur id, quod nullam recipit interpretationem.*
13 *Quodque nullo ratiocinio, vel interpretatione adhibita, cum ſolo ſenſu corporeo percipitur.*
14 *Verba in dubio ſunt interpretanda contra ſe fundantem in eis.*
15 *Obligatio dicitur odioſa, & ſtricti juris, proinde eſt rejicienda.*
16 *Interpretatio ſemper facienda eſt, quæ excludat obligationem.*
17 *Solus Princeps poteſt cum effectu officia vendere, & alienare.*

18 *Interpretatio facienda eſt, quæ congruat ſubjectæ materiæ.*
19 *Quis cenſeri debet obligatus minus, quam fieri poteſt.*
20 *Una pars diſpoſitionis aliam declarat.*
21 *Relatio non eſt facienda contra mentem diſponentis.*
22 *Voluntas Papæ declaratur ex conjecturis.*
23 *Papa non præſumitur voluiſſe præjudicare tertio.*
24 *Multoque minus cenſendus eſt voluiſſe præjudicare Cameræ.*
25 *Interpretatio, quæ inducit donationem, & jactum omnino vitanda eſt.*
26 *Sicuti, quæ eſt nimis præjudicialis.*
27 *Una pars diſpoſitionis aliam declarat.*
28 *Obſervantia eſt optima interpres quarumcunque diſpoſitionum.*
29 *A veriſimili mente concedentis validum deſumitur argumentum.*
30 *Conjecturæ ſunt unitim conſideranda.*
31 *In dubio pronunciandum eſt contra fiſcum.*
32 *Eſt tamen opinio multum controverſa.*
33 *Camera diſtinguitur a Fiſco.*
34 *A diverſis non fit illatio.*
35 *Eſt pronunciandum ad favorem Cameræ, quando eſt rea, & debitrix.*

1 VEnit recedendum a deciſis in cauſa Romana pretii
Officiorum, in qua ſuit dictum Reverend. Cameram
Apoſtolicam teneri ad reſtituendum DD. Secretariis ſup-
preſſis per SS. D. N. non ſolum ſoluta per eos d. Rever.
Cameræ pro pretio dd. Secretariorum; ſed etiam per eos
ſoluta ultra d. pretium pro illorum conſecutione, ex il-
la concluſione, quod Actor, ut valeat in Judicio obtine-
re, debet probare intentionem ſuam plene, & concluden-
ter, ut docet Rota apud Buratt. *deciſ.* 794. *num.* 2. *& deciſ.*
2 446. *in fine, part.* 5. *rec. lib.* 2. *& deciſ.* 304. *n.* 3. *part.* 14.
rec. Itaut ſi probatio ſit dubia, pronunciandum ſit ad fa-
vorem rei, Rota *d. deciſ.* 446. *in fine, d. part.* 5. *lib.* 2. *&*
dec. 149. *n.* 4. *part.* 16. *rec.*

Fundamentum vero, & probatio, in qua ſe fundant
DD. Secretarii ſuper Bulla S. Pii V. non ſolum non eſt
certa, imo eſt valde dubia, quidquid dicatur in deciſio-
ne, ut ex verbis ponderatis ipſius Bullæ clare eſt videre;
Verba autem Bullæ ſunt hæc. Volentes dicta privilegia
nullo unquam tempore alterari, vel moderari, vel Col-
legium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi re-
ſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis
tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pe-
cuniis, pro quibus eorum officia *emiſſe*, aut *habuiſſe*,
conſtiterit; Satis tamen manifeſtum eſt d. verbum *reſti-*
tutis, tam ex diſpoſitione Juris communis, quam ex
Grammaticorum auctoritatibus verificari non poſſe, niſi
in eo, quod alteri ablatum eſt, non autem in eo, quod
ablatum, & habitum non fuit.

3 Ex diſpoſitione Juris, inquam, per Text. *in leg. reſti-*
tuere 35. *& in leg. reſtituere* 75. & ibi, clare notat Al-
ciat. *in verbo proprie autem*, ubi dicit, quod proprie re-
ſtituere dicimus quod accepimus, *& in leg. apud Labeo-*
nem, & ibi, idem Alciat. *n.* 11. *ff. de verbor. ſignific. & in*
l. qui reſtituere, ff. de rei vendic. & tradunt ultra Alciat.
ubi ſupra, Nebriſ. *in vocabulo Juris in verbo reſtituere*,
Menoch. *conſit.* 1155. *num.* 51. *& ſeq.* Bertaz. *in leg. ſi quis*
major, n. 606. *Cod. de tranſact.* & Rota *deciſ.* 5. *num.* 22.
cor. R. P. D. Dunozett. Juniore.

4 Et eodem modo uſurpatur d. verbum *reſtituere* apud
antiquos Scriptores, ut videre eſt apud Cæſar, *lib.* 3. *de*
Bello Civili, ibi, qui maximas habuerunt pecunias mu-
tuati perinde, ac ſuis ſatiſfacere, & fraudata reſtituere
vellet Cicero pro Roſcio *Amer.* 67. ubi reſtituam, & red-
dam, idem Cæſar. 2. *de Bello Gallic.* ipſius Oppida, vi-
coſque, quas circumdederat, reſtitui juſſit, &c.

5 Et eo magis hic eſt timendum, an d. verbum *reſtitue-*
re, prædicetur de verbo *reddere*, Teren. *in eum*, ibi: ut
ſuis reſtituam, & reddam, idem Terent. *in Andr.* 4. &
ex noſtris, Alciat. *in d. l. reſtituere* 75. *ff. de verb. ſignific.*
Calvin. *in Lexic. in verbo reſtituere*, verbum autem red-
6 dere uſurpatur proprie pro reſtituendo rem acceptam,
Terent. *in Adelph.* 2416. Theſaur. linguæ latinæ, *tom.* 3.
in verb. reddo.

7 Quibus non nocet, quod d. verbum *reſtituere*, aliquan-
do intelligi poteſt de verbo dare, vel ſolvere, quia quidquid
ſit de hoc, certum tamen eſt, quod id ſit improprianda
dict. verbum *reſtituere*, quod prædicatur proprie de reſti-
tuendo id, quod fuit acceptum per promittentem reſti-
tuere, ut in puncto tradunt Alciat. *in d. l. reſtituere* 75. *ff.*
de verb. ſignif. Nebriſ. *in vocab. in d. verb. reſtituere*, &
Roland. *de luc. dot. qu.* 11. *num.* 27. ubi dicit, quod dicta
expoſitio eſt impropria ex Bald. quem allegat.

Verba autem ſunt proprie intelligenda, *l. non aliter, ff.* 8
de legat. 3. cum aliis apud Barboſ. *axiomat.* 122. *n.* 1. Rot.
deciſ. 365. *n.* 7. *p.* 16. *rec.* & quando verba habent propriam 9
ſignificationem, ut in caſu, de quo agitur, non eſſe deve-
niendum ad aliam interpretationem, vel intelligentiam,
ſcripſit Cyriac. *contr.* 522. *n.* 54. ubi dat concordantes, maxi- 10
me in Bullis, quorum verba tantum valent, quantum ſo-
nant, ut dicit Odd. *conſ.* 53. *n.* 25. *in fine.*

Itaut manifeſtum ſit, quod jura ad favorem DD. Secre- 11
tariorum non ſolum non poſſunt dici clara, ut aſſeritur in
deciſione, itaut intret ad favorem ipſorum diſpoſitio Text.
in l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat. 3. cum aliis
allegatis in deciſione, cum illa verba dicantur clara, &
manifeſta, quæ nullam recipiunt interpretationem, ut poſt 12
Dec. Rum. & Cæſar. per eum adductos probat Maſcard.
de prob. concl. 1016. *n.* 15. *vol.* 2. & clarum dicitur, quod 13
ſolo ſenſu corporeo percipitur, abſque aliqua impropria-
tione, ratiocinio, & alia operatione intellectus, alias ſe-
cus, ut bene declarat Rota apud Bich. *deciſ.* 612. *num.* 16.
part. 2. ubi dat concordantes.

Sed imo intentio DD. Adverſariorum dicatur valde du- 14
bia, itaut ſuper illa nullum ad favorem ipſorum de Jure
conſtitui poſſit fundamentum, non ſolum quia in dubio
verba ſemper interpretanda ſint contra ſe fundantem in eis
ad Text. *in leg. veterib. ff. de pact.* & tradit Cyriac. *controv.*
521. *num.* 64. ubi concordantes, & cum obligatio dicitur 15
odioſa, ſtricti juris, & rejicienda ad Text. *in l. ejus, qui in*
Provincia, in verſ. neque enim, & ibi Gloſſ. *ff. ſi cert. petat.*
& in l. Arrianus, ff. de action. & obligat. & poſt Signorol.
Cal. Calca. Cravet. & Rimin. Junior. per eum relatos, be-
ne comprobat Paitel. *except.* 19. *numer.* 1. *& ſeqq.* & Rota
apud Cencium de Cenſ. *dec.* 212. *n.* 9.

Itaut interpretatio ſemper facienda ſit, quæ excludit obli- 16
gationem, & quod quis ſit obligatus minus quam ſit poſſi-
bile, ut probant idem Paitel. *d. exped.* 19. *n.* 2. & poſt eum
Cyriac. *contr.* 378. *a n.* 16. *uſque ad* 21. *& contr.* 461. *n.* 20.
ubi alios dat concordantes quamplures.

Neque ullum poteſt fieri adverſo juridicum fundamen-
tum ſuper illis verbis Bullæ, videlic. *pecuniis, pro quibus*
eorum officia emiſſe, vel habuiſſe *conſtiterit*, quia illa non
debent, nec poſſunt referri, niſi ad pecunias ſolutas Rev.
Cameræ, a qua, & non ab aliis dicta Officia Secretariæ
emi poſſent, cum ſolus Pontifex cum effectu dicta Officia
vendere, & alienare valeat, ut doctiſſime quidem, ut 17
ſemper ſolet, comprobat Illuſtriſs. Dom. meus de Luca,
in ſuo eruditiſſimo diſcurſu in hac cauſa edito, in verſ. de-
mum ad iſtam, cum verſ. ſeq. Cum interpretatio ſemper 18
ſit facienda, quæ magis congruit ſubjectæ materiæ, ut do-
cent Rimin. Jun. *conſ.* 563. *n.* 39. & Cyriac. *controv.* 555.
n. 13. & quod quis cenſeatur obligatus minus quam fieri
poteſt, ut poſt Angel. Pariſ. Natta, & Rimin. Jun. per
eum relatos, ſcribit Cyriac. *controv.* 566. *n.* 38. 39. itaut 19
ceſſare dicatur omnis amaritudo, quæ in contrarium ex-
cogitari valeat.

Et eo magis d. verba ſunt referenda ad pecunias ſolu-
tas Rev. Cameræ tantum, pro conſecutione dd. Offi-
ciorum, cum Summus Pontifex in d. Motu proprio per
plures, & plures vices, uſus fuerit d. verbo *reſtituere*,
ut ex eo eſt videre, quod quidem verbum *reſtituere*, ut
fuit ſupra probatum, prædicetur de pecunia, quæ ad Pa-
pam pervenit, ex una enim parte diſpoſitionis declaratur
alia, ut notat Maſcard. *de gener. ſtat. interpr. concl.* 2. *n.* 20
112. & Rota apud Merlin. *deciſ.* 563. *num.* 8. dixi egomet,
ad ſtat. regular. lib. 2. *rubr.* 45. *in princ.* & relatio non eſt 21
facienda, quæ ſit contra mentem diſponentis, ut dixit
Rot. *dec.* 68. *n.* 13. *p.* 12. *rec.*

Quæ quidem licet ſint ſatis clara, & manifeſta ad favo-
rem Rev. Cameræ Apoſtolicæ, certiora tamen apparent,
ſi attendimus conjecturas quamplures manifeſte ſuaden-
tes mentem Sanctiſſimi fuiſſe reſtituendi DD. Secretariis
pecunias tantum ad Cameram perventas ratione d. em-
ptionis, non autem pecunias ſolutas aliis, pro quibus
Camera non tenebatur, uti ad eam non perventas, cum 22
Papæ voluntas qualis fuerit ex conjecturis bene declara-
tur, ut tradunt Menoch. *de arbitr. caſu* 211. *num.* 24. &
Rota *deciſ.* 419. *n.* 4. *part.* 14. *rec.*

Qua-

Quarum prima deſumitur ex illa generali præſumptio-
23 ne, quod Papa ſicuti præſumitur nolle præjudicare tertio,
ut dicit *deciſ. 8. n. 2. part. 8. rec.* & apud Cardin. Celſum,
24 *deciſ.* 310. *n.* 15. ita multo minus præſumitur voluiſſe præ-
judicare ſuæ Cameræ Apoſtolicæ, ut tradit Rota, *dec.* 55.
n. 32. *part.* 11. *rec.* & *dec.* 496. *n.* 6. *p.* 5. *rec. lib.* 2. & *deciſ.* 536.
n. 15. *part.* 14. *rec.*

Secunda eſt conjectura ſatis gravis, quod ſi intentio
Papæ fuiſſet, quod DD. Secretariis reſtituentur, non ſo-
lum pecuniæ per eos ſolutæ Rev. Cameræ Apoſtolicæ, ſed
etiam aliæ per eos perſolutæ iis, a quibus d. Officia fuerunt
25 eis renunciata, & quæ ad Rever. Cameram non pervene-
rint, inducerentur donatio, & jactus, quos omnia jura
abhorrent, itaut interpretatio, quæ inducit donationem,
& jactum omnino ſit fugienda maxime, quando alia ſumi
poteſt, ut in caſu noſtro, ut dixit Rota, *deciſ.* 517. *num.* 3.
p. 1. *rec. lib.* 2. & apud Merlin. *deciſ.* 493. *num.* 3. late eadem
Rota, *in Piſauren. Jocalium* 22. *Junii* 1648. cor. R. P. D.
meo Arguelles, ubi aliæ recenſentur, & cum interpretatio
26 illa ſit ſemper fugienda, quæ eſt nimis præjudicialis, ut
eſſet in caſu, de quo agitur, ut dicit Rota apud Grego-
rium XV. *dec.* 311. *n.* 8. ubi concordantes.

Tertia deſumitur conjectura ex verbis ipſius Motus pro-
prii, in quo, ut etiam dixi ſupra, pluries, & pluries Pa-
pa uſus fuit d. verbo *reſtituero*, in ordine ad accepta per
Reverendam Cameram; ergo eodem modo intelligendus
eſt d. Motus proprius, quando agatur de reſtitutione fa-
cienda DD. Secretariis, nempe de pecuniis per ipſam
Cameram receptis, non autem de perſolutis reſignanti-
27 bus dicta Officia, cum ex una parte dicti Motus pro-
prii declaretur altera, ut notat Maſcard. *de gener. ſtat.
interpret. concl.* 2. *num.* 112. & dixi etiam ego *ad Stat.
Eugub. lib.* 2. *rub.* 45. *n.* 1.

Quarta vero deſumitur conjectura, ſatis conſiderabilis,
quod dum Summus Pontifex agit de Secretariatu per eum
conceſſo bonæ mem. Cardinali de Mediceis in caſu non
obſervantiæ, vel ineffectuationis noluit obligare Rever.
Cameram, ad totum id, quod dictum Officium vendi
potuiſſet, ſed ſolum ad ei reſtituendum ſcuta 5500. auri
per eum accepta; & ideo multo minus dicendum ſit, quod
Summus Pontifex voluerit obligare ad reſtituendum DD.
28 Secretariis pecunias, quas Rev. Camera non acceperat;
Obſervantia enim eſt optima interpres quarumcunque diſ-
poſitionum, ut dicit Rota apud Zacch. *de ſociet. deciſ.* 61.
num. 5. & *deciſ.* 78. *num.* 5. & *in Bonon. fideic. de Malvetiis*
7. *Maii* 1640. cor. R. P. D. Peutingerio.

Quintam addo conjecturam, quod ſi Summus Pontifex
occaſione d. Motus proprii fuiſſet interrogatus, an illius
mens fuerit, quod Rev. Camera deberet DD. Secretariis,
non ſolum pecunias ad illam perventas, ſed etiam pecu-
nias, quæ ad illam non pervenerint, in damnum d. Rev.
Cameræ, ſine dubio veriſimiliter negative reſpondiſſet, 29
& ideo illud debet haberi pro diſpoſito, ut notat Barboſ. *in
loco comm. loco* 121. *numer.* 1. Rota apud Merlin. *de pignor.
dec.* 100. *num.* 2.

Quæ quidem conjecturæ non veniunt conſiderandæ, ut 30
ſingulæ, & ſeparatæ, ſed inſimul, & unitæ, itaut una
aliam foveat, & tueatur, & ſicut inter regula, quod una
conjectura non operatur, plures ſimul junctæ bene ope-
rantur, de qua habetur, *in l. exempl. in l. inſtrum. in ira-
tiones, C. de Rub.* & tradunt Surd. *conſ.* 245. *n.* 32. *lib.* 2.
Rota *deciſ.* 21. *n.* 26. & *dec.* 194. *n.* 105. & *dec.* 409. *num.* 20.
part. 5. *rec.* & *alibi paſſim*.

Quæ vero circumferuntur, ut audio, extra Rotam, 31
quod in dubio ſit pronunciandum contra Fiſcum, *ad l. non
puto, ff. de Jur. Fiſc.* ſunt ſomnia vigilantium, quia omiſ-
ſo, quod d. concluſio eſt maxime controverſa inter DD. ut 32
videre eſt ea Peregr. *de Jur. Fiſc. lib.* 6. *tit.* 6. *n.* 22. & *ſeqq.*

Quia inquam dicta concluſio continet manifeſtam falla- 33
ciam, cum Camera, & Fiſcus ſint inter ſe omnino di-
verſi, & diſtincti, & ideo diverſis reguntur Officialibus,
ut optime comprobat Illuſtr. D. meus de Luca, *in Theatr.
verit. & juſtit. to.* 15. *in tit. de Relat. Rom. Cur. diſc.* 46. *n.* 84. 34
& *ſeq.* ubi ſubjungit, quod cauſæ ad Cameram ſpectantes
ſunt favorabiles, ſpectantes vero ad Fiſcum ſunt odioſæ, ut
ibi per eum, ex diverſis autem non licet ſumere argumen-
tum, ut late comprobat Barboſ. *in loco comm. argument.
loc.* 37. *n.* 1. ubi quamplures dat concordantes.

Imo d. argumentum retorquetur, quia cum in hoc Ju- 35
dicio Camera Apoſtolica interveniat uti rea, & uti debi-
trix, in dubio ad illius favorem venit pronunciandum, ad
text. *in l. favorabiliores*, & ibi notat Dec. Cagnol. & alii,
ff. de regul. jur. & cum cauſæ Cameræ ſint favorabiles, ut
dixi ſupra, merito, &c.

Cætera autem in contrarium allata, doctiſſime tollun-
tur per Illuſtr. D. meum de Luca (Advocatum olim in Ur-
be celeberrimum, & primarium, quem talem appellat
Rota *deciſ.* 358. *n.* 2. *p.* 16. *rec.*) in ſuo diſcurſu in hac cauſa
edito, cui nihil addi poſſe eſt dicendum, & ideo eum d.
eruditiſſimo diſcurſu omnino pertranſeo, & illum in omni-
bus ſuis partibus amplector, & approbo.

Quare, &c. ſalvo, &c.

Ego Antonius Conciolus J. C.

N U M. XVI.

Informationes pro Camera in ſecunda propoſitione Rotali ſuper reviſione primæ deciſionis;

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

Agitur de erectione Collegii Secretariorum; de ſuis privilegiis, & Pontificiis eorum confirmationibus, & late de Motu proprio S. Pii V. quidve in eo contineatur, tam circa reintegrationem Collegii reſpectu Officii ab eodem Pontifice per errorem venditi, quam circa indulta, & privilegia eidem Collegio in caſu ſuppreſſionis elargita.

S U M M A R I U M.

1 *Innocentius VIII. erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apoſtolicorum.*

2 *Conceſſit Secretariis facultatem reſignandi Officia, etiam in infirmitate.*

3 *Voluit, quod in caſu ſuppreſſionis reſtituerentur ſcuta 62400. auri per Secretarios ſoluta, abſque eo, quod in illis computari poſſent emolumenta interim percepta.*

4 *Alexander Sextus, Julius Secundus, Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus Tertius, & Julius Tertius ſimpliciter confirmarunt privilegia Secretariorum.*

5 *S. Pius V. ceſſit alterum ex Officiis, tunc vacans, Cardinali Medicee pro ſcutis 5000. auri.*
Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

6 *Sed poſtea conceſſionem revocavit, ex quo illud legitime non valebat conferre.*

7 *Secretarii tunc temporis obtulerunt reſtituere Cardinali Mediceo pretium ſolutum.*

8 *B. Pius dedit in ſolutum Secretarii Officium primo vacaturum in ſatisfactionem pretii per eos reſtituendi Cardinali de Medices.*

9 *Promiſit in d. aſſignatione, & datione in ſolutum nunquam Secretarios turbare, & moleſtare.*

10 *Obligavit Cameram ad reſtituenda ſcuta 5500. auri, una cum damnis, & intereſſe, caſu quo impugnaretur prædicta aſſignatio.*

11 *Conceſſit facultatem Collegio imponendi cenſum ſuper redditibus ſuæ Maſſa pro reſtituenda ſumma prædicta ſcutorum 5500. auri.*

12 *Confirmavit exinde omnia privilegia Collegii elargita per Pontifices anteceſſores, & n. 13.*

14 *Juſſit, quod Collegium extingui non poſſet, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.*

15 *Super hujuſmodi Motu proprio Secretarii duo expediverunt Brevia; alterum ſuper facultate ſumendi pecunias ad cenſum; alterumque ſuper confirmatione privilegiorum, cui poſtremo titulum impoſuerunt:* Confirmatio Privilegiorum.

16 *Nonnulla reſignationes dictorum Officiorum deſumpta ex libro Statutorum Collegii, & n. 17. 18. 19. 20.*
21 *Suppreſſio Collegii facta per Sanctiſſimum cum obligatione reſtituendi pretium ſolutum Dataria.*
22 *Circa augmentum pretii ſolutum reſignantibus fuit commiſſa cauſa Theſaurario de Voto Rota.*
23 *Rota in prima propoſitione reſpondit eſſe reſtituendum pretium per quemlibet ex Secretariis erogatum in emptionem ſui Officii.*
24 *Impugnatur reſolutio ex quatuor articulis diſtinctim examinatis.*
25 *Ex verbis, ſcilicet, Motus proprii.*
26 *Ex mente B. Pii.*
27 *Ex læſione Cameræ.*
28 *Et ex perſonalis privilegii qualitate.*

1 INnocentius VIII. Anno 1487. pro redimenda mitra, Regnum nuncupata, & aliis jocalibus pignoratis propter maximas expenſas factas pro defendenda, & conſervanda Urbe erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apoſtolicorum ad numerum triginta ſucceſſive reducendum ad viginti quatuor receptis florenis aureis 62400. a decem, & octo illorum, ut in Conſtitutione 12. §. 1. & 2. *Bullar. novo, tom. 1.*

2 Cui Collegio, & Secretariis ultra emolumenta aſſignata conceſſit plura privilegia, de quibus, a §. 3. uſque ad 23. inter quæ adeſt illud officia reſignandi etiam in infirmitate, ibi: *Pari modo volentes, ut omnes 30. & quilibet ipſorum Secretarii, &c. libere poſſint de dictis eorum officiis diſponere, nec poſſit, aut debeat eorundem officiorum reſignationis receptio, etiamſi reſignantes ipſi in infirmitate, & veriſimiliter infra 20. dierum ſpatium deceſſuri forent, & decederent per Romanum Pontificem quavis ratione denegari, vel differri*, §. 11.

3 Poſtmodum conſiderans caſum diminutionis emolumentorum aſſignatorum, & reſpective ſuppreſſionis officiorum, diſpoſuit per hæc verba: *Si erit facta ſimplex emolumentorum diminutio ad ſolvendum, & ſatisfaciendum ipſis de omni ſumma, quam propterea ipſos ex hujuſmodi cauſis, vel alias quovis modo amiſiſſe, ſeu impoſterum amiſſuros eſſe; medio ipſorum juramento conſtabit: Si vero erit facta officii revocatio, vel alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam 62400. ducator. auri de Camera per ipſos, ut præmiſſum eſt, ſolutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, &c. computari poſſint emolumenta ipſius officii, quæ forte interim ipſos percepiſſe appareret*, & latius *in d. §. 23.*

4 Alexander Sextus Anno 1500. ſimpliciter confirmavit privilegia ejuſdem Collegii Secretariorum, mediante Bulla impreſſa in libro Statutorum dicti Collegii, pagina 30. Prout etiam fecit Julius Secundus anno 1508. ut in Conſtitutione ibidem impreſſa, pagina 277. Leo vero Decimus de anno 1517. ultra ſimilem confirmationem nova etiam privilegia eidem conceſſit, ſicuti legitur in Bulla in eodem libro Statutorum impreſſa, pagina 49. Clemens Septimus mediante Motu proprio præfata privilegia confirmavit, de quo ibidem, folio 57. Sicuti etiam fecit Paulus Tertius anno 1534. ut in Bulla ibidem impreſſa, pagina 65. Et Julius Tertius anno 1553. talia privilegia confirmavit, etiamſi in uſu non eſſent, illaque ſummopere ampliavit, ut late conſtat ex ejus Bulla ibidem impreſſa, pagina 87.

5 Et tandem B. Pius de anno 1571. in Motu proprio tunc edito, qui ſupra eſt impreſſus, narrata erectione, & ampliatione d. Collegii facta per Innocentium VIII. & confirmatione privilegiorum ſupradictor. Summorum Pontif. cum ſubdit, quod vacante anno præcedenti altero ex ſex officiis per Innocentium ſuppreſſis, cum clauſula nunc prout ex tunc, *credentes* (ſunt verba præciſa) *illius venditionem, ac diſpoſitionem ad nos ſpectare, & pertinere dilecto filio, &c. Cardinali de Medices, &c. ſoluta nobis in Sedis Apoſtolica ſubventionem, &c. pro ſumma 5500. ſcutorum auri in auro contulimus, conceſſimus, &*
6 *aſſignavimus*: Sed agnita poſtmodum veritate illud ſuppreſſum, & extinctum declaravit, & reſpective illius conceſſionem, & venditionem irritavit, & annullavit, ut in d. Motu proprio, *lit. A.*

7 Inſuper autem narravit, quod Secretarii præfati cognoſcentes eis perquam incommodum fore eo tempore, quo graviſſimis urgebatur neceſſitatibus, & undique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & Claſſem Triremium inſtruendam quærere, & aggregare ſolicite curabat, dicta quinque millia, & quingenta ſcuta a præfato Ferdinando Cardinali recepta reſtituere: *Volenteſque* (ſunt verba præciſa) *rem gratam facere, noſtriſque, & Apoſtolica Sedis præfata neceſſitatibus ſubvenire dictam ſummam 5500. ſcutorum auri in auro, eidem Ferdinando Cardinali noſtro nomine, & pro nobis reſtituturos ſe obtulerunt*, *lit. B.*

Et econtra B. Pontifex agnoſcens promptam eorundem Secretariorum, ac præfati Collegii in ejus neceſſitatibus ſublevandis voluntatem, eamque gratam, ut par eſt habens, meritoque in Domino commendans, ac eorundem Secretariorum, & eorum Collegii indemnitati conſulere volens, eiſdem Secretariis, & eorum Collegio pretium officii alterius Secretariatus ex 24. primo loco per deceſſum, aut quamlibet aliam amiſſionem, &c. illud obtinentis, præterquam per ejuſdem officii reſignationem vacaturi, in ſolutum pro d. ſcutis 5500. aſſignavit, data facultate, ut pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamſi d. ſummam 5500. ſcutorum pretium ex dicta venditione percipiendum in parva, vel etiam magna ſumma excederet, vendere, vel alienare, &c. libere, & licite poſſent, & valerent, *lit. C.* 8

Subſequenter idem Pontifex decrevit eoſdem Secretarios ſuper d. Officii venditione, & pretio moleſtari, & perturbari non poſſe, *lit. D.* & pro majori illorum cautela ſubdidit: *Promittentes, & expreſſe declarantes in fide Romani Pontificis, &c. nunquam conceſſioni, & aſſignationi per Secretarios, & Collegium præfatum facienda nos oppoſituros, aut illi contraventuros, fatemur enim, & ita teſtamur ſummam 5500. ſcutorum auri recepiſſe mutuo, & gratioſe a d. Secretariis, quas modo præfato reſtituere promittimus*, *lit. E.* 9

Et d. Collegium ſuper præmiſſis, aut eorum aliquo turbaretur, &c. tunc, & eo caſu voluit Cameram præfatam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam 5500. ſcutorum, una cum damnis, & intereſſe paſſis teneri, &c. & ad id eandem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata eſſe, decrevitque ita inter eum, & d. Collegium conventum eſſe, ac eaſdem literas habere vim initi, & ſtipulati contractus inter eum, & Sedem præfatam ex una, & dictum Collegium partibus ex altera, *lit. F.* & ulterius voluit, quod nullo tempore, & ſub quovis prætextu impugnari, invalidari, vel in jus, aut in controverſiam vocari, aut ad viam juris reduci poſſent, *niſi prius reſtitutis ejuſdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, *lit. G.* 10

Præterea iiſdem Secretariis, ut commodius pecunias d. Ferdinando Cardinali pro ipſo Pontifice, & ejus nomine reſtituendas, ſeu erogandas reperire valerent, ſummam præfatam 5500. ſcut. auri in auro ad cenſum, ſeu aliam, licitam tamen rationem, accipiendi, fructuſque, ac proventus totius maſſæ Collegii Secretariorum pro redditibus annuis, ſeu intereſſe dd. 5500. ſcutorum obligandi, ac cenſum ſuper totius Collegii maſſa, ſeu groſſa nuncupata conſtituendi, ad rationem pretii reperibilis licentiam, & facultatem conceſſit, *lit. H.* 11

Hucuſque in Motu proprio actum fuit de reintegratione Collegii reſpectu officii a B. Pio per errorem venditi.

Succeſſive vero per orationem diſtinctam, & ſeparatam, cum periodo omnino nova, & novæ orationis inceptiva, *in §. Ad hæc*, tractatur de confirmatione dictæ Conſtitutionis Innocentii VIII. ſuper erectione, & ampliatione Collegii, & aliorum privilegiorum eidem Collegio per Pontifices ſucceſſores conceſſorum, prout demonſtrant ſequentia verba, ibi: *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes, utque ea, quæ per eundem Innocentium VIII. ac Alexandrum VI. Leonem X. Clementem VII. ac alios forſan Romanos Pontifices eiſdem Secretariis, & Collegio conceſſa fuerunt, eo firmius ſubſiſtant, quo ſæpius fuerunt Apoſtolica auctoritate munita, idcirco ſingulas eorundem prædeceſſorum literas, omniaque, & ſingula privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Tridentini Concilii decretis non adverſentur, etiamſi illa in uſu ſint, ac forſan per nos, aut Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros revocata fuerint, necnon ſalaria, emolumenta, & alia quæcunque eiſdem Secretariis per dictos prædeceſſores conceſſa, & aſſignata pari Motu, eiſdem auctoritate, poteſtate, & tenore perpetuo confirmamus*, *lit. I.* 12

Et ad demonſtrandum, quod hæc erat mera confirmatio, 13
& in-

& innovatio privilegiorum, addit ſequentia verba in ſimilibus apponi ſolita: *Necnon illis omnibus, quæ hic pro expreſſis, & inſertis habeantur, perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjicimus, ac defectus, etiamſi qui fuerint, aut intervenerint in eiſdem, ſive ex Jure, ſive ex facto proceſſerint, in eiſdem pariter ſupplentes, & pro cautela potiori eadem Privilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, Immunitates, exemptiones, antelationes, honores, ſalaria, & emolumenta iiſdem modo, & forma, quibus per d. prædeceſſores conceſſa fuerunt iiſdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus, & aſſignamus, lit. K.*

Occaſione autem iſtius confirmationis contentæ in ſecunda parte Motus proprii, ſuperaddita leguntur ſequentia verba, quæ cauſam dederunt liti: *Volentes, & ſtatuentes illa nullo umquam tempore per nos, aut Romanos Pon-*
14 *tifices pro tempore exiſtentes revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis eunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, lit. L.*

15 Tandem in parte executiva præfati Motus proprii legitur facultas expediendi literas Apoſtolicas etiam per Breve ſimul, vel ſeparate, Cujus vigore Secretarii duo expedierunt Brevia ſeparata, unum ſuper prima parte ad ſumendas pecunias in d. ſummā ſcutor. 5500. ad cenſum, & alterum ſuper d. ſecunda parte concernente confirmationem privilegiorum, atque huic ſecundo Brevi dederunt titulum, ſeu rubricam, Confirmatio privilegiorum, quæ pariter ſuperius regiſtrantur.

16 Quid autem ſervatum fuerit ab erectione, ſive creatione Collegii, ut diximus factâ anno 1487. uſque ad ann. 1528. ignoratur ob deperditionem librorum, ut notatur in ſerie Secretariorum Apoſtolicorum impreſſa in libro Statut. Collegii pag. 147. ubi tamen leguntur nonnullæ reſignationes deſumptæ ex ſupplicationibus, abſque data temporis, ſicuti etiam conceſſio Officii Secretariatus facta ab Alexandro Sexto favore Hoſpitalis SS. Salvatoris.

17 Ab anno vero 1528. ad 1553. quo tempore Julius Tertius confirmavit Privilegia Collegii, illaque, ut ſupradictum fuit, ſummopere ampliavit, reſignata fuerunt officia, n. 58. Quo tempore Hoſpitali Sancti Spiritus, nempe anno 1539. unitum fuit alterum.

18 Et ab anno 1553. uſque ad annum 1571. quo ſupervenit Motus proprius B. Pii reſignata fuerunt officia n. 36. & Bartholomæus Cancerarius anno 1558. a Dataria officium obtinuit cum clauſula, quod poſt ejus mortem ſubintraret Jo: Baptiſta ejus filius, & anno 1567. aliud officium applicatum fuit Capitulo S. Euſtachii.

19 Rurſus de anno 1564. per obitum fuit proviſus Annibal Minalis cum decreto, quod poſt ejus mortem ſuccederet Aſcanius, & deficiente Aſcanio, Donatus, Matthæus Minalis, Bartholomæo deinde Contino, anno 1565. a Dataria fuit datum in pignus perpetuum aliud officium pro ſe, & hæredibus, & ſucceſſoribus etiam ſingularibus, donec ei reſtitueretur ſumma ſcutor. 7700. & facta expignoratione anno 1573. officium fuit libere conceſſum Julio Franciſchino.

20 Succeſſive ab anno 1571. tempore Motus proprii B. Pii uſque ad ann. 1587. quo progreditur ſeries Secretariorum in d. libro Statutorum Collegii, leguntur quindecim reſignationes.

21 Cum autem Sanctiſſimus, ob cauſas etiam bonum publicum ſecum ferentes, ſuppreſſerit ante d. Collegium Secretariorum Apoſtolicorum in Motu proprio deſuper edito, æquitatem magis ſectando, quam rigorem, mandavit prompte reſtitui pretium ſolutum Datariæ per Dominos Secretarios tunc officia poſſidentes, unacum expenſis factis occaſione illorum acquiſitionis, vel per eorum Auctores, prout cum effectu ſoluta fuerunt ſcuta 228557. & reſ-
pective ob ejus incomparabilem humanitatem commiſit Il- 22
luſtriſs. D. Theſaurar. de Voto Rotæ omnibus Dominis ſuffragium dantibus deciſionem Articuli; An, & quid ultra quantitatem jam ſolutam reſtituendum, ſeu perſolvendum eſſet?

Hinc in diſputatione præinſerti dubii habita 16. Junii
1679. cor. Reverendiſs. Alberg. Rotæ Decano, reſponſum 23
fuit eſſe reſtituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis erogavit in emptionem ſui officii, ſive a Dataria, ſive a reſignantibus, propter recenſita verba Motus proprii B. Pii, *lit. L.* quæ Dominis viſa fuerunt adeo clara; ut favore Dominorum Secretariorum inter diſpoſitio Text. *ind. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3.* & latius in eadem deciſione ex adverſo danda.

In nova autem repropoſitione credimus omnino recedendum eſſe a deciſis, quia Rev. Camera non tenetur ullo modo reſtituere ultra pretium receptum a Dataria, prout cum effectu illud jam reſtituit. Quod quidem aſſumptum plene juſtificatur pluribus modis in quatuor diſtinctis articulis, ſuper quibus dantur ſcripturæ, cum quilibet eorum per ſe ſufficiat ad victoriam. 24

In primo igitur firmabimus, intentioni Rev. Cameræ adſiſtere legalem, grammaticalem, & naturalem ſenſum verborum d. Motus proprii B. Pii, comprobatum etiam ex ſolito ejuſdem Pontificis, deſumpto ad aliis partibus ejuſdem Motus proprii, cum reſponſione ad adducta in deciſione, quæ revidetur. Adeout cum ex adverſo non oſtendatur clara voluntas Papæ in oppoſitum; ſcilic. pro reſtitutione totius pretii, etiam non recepti, non ſit ulterius hæſitandum circa reſtitutionem ſolius accepti. 25

In ſecundo, quamvis non eſſet onus Rev. Cameræ, oſtendimus, non minus, quam verba, eſſe claram, & apertam mentem B. Pii pro reſtitutione ſolius accepti, tam ex toto contextu Motus proprii; quam ex ipſius Pontificis ſolito, dum in præcedenti reductione, & reſpective extinctione Montis Julii vacabilis ab eod. factâ ann. 1569. reſtitui mandaverat id ſolum, quod a primæva erectione fuerat receptum, ibi: *Quod quorſi qui eorundem Montiſtarum nollent ſic reductis hujuſmodi fructibus in ipſo Monte remanere, ſcuta centum pro quolibet loco d. Montis eis reſtituerentur.* 26

In tertio deducemus, quod ſi adhuc, ad ſenſum deciſionis Camera teneretur reſtituere quod non habuit, quod nullo modo admittendum videtur, id totum, quod eſſet ultra acceptum, cenſeretur contra juris regulas a B. Pio donatum ſine cauſa in grave Cameræ præjudicium: Itaque donatio nulla prorſus fuiſſet ex pluribus: Et in omnem caſum revocata remanſiſſet per regulam Cancellariæ, & per novas Conſtitutiones Apoſtolicas: Ac rurſus inevitabili revocationi ſubjaceret ex maxima, & enormiſſima læſione quæ ſupervenisset. 27

In quarto tandem, omnino ex abundanti, quatenus, etiam præſumi poſſet donatio ultra pretium acceptum, hæc in omnem caſum cenſenda eſt reſtricta ad illos tantum Secretarios, qui viventes tempore Motus proprii ſuperextare potuiſſent de tempore ſuppreſſionis, ex quo nimirum erga illos tantum propter mutuum ſcut. 5500. auri B. Pontifici gratioſe factam, potuiſſet conſiderari aliqua colorata donandi cauſa, non autem erga ſucceſſores penitus ignotos, erga quos nulla prorſus concurrere poterat cauſa gratificationis. Idque probatur, tam ex veriſimili mente, & ex contradiſtincto modo loquendi ipſius B. Pontificis, quam ex verbis Motus proprii, & ex aliis argumentis. 28

Sanctes de Pilaſtris Rev. Cam. Apoſt. Comm. Gen.

Reſtrictus ſuper primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Perpenduntur in ſua propria ſignificatione verba, totuſque contextus Motus proprii Sancti Pii V. & probatur; quod ex verborum proprietate Camera non tenetur reſtituere Secretariis niſi pretium acceptum.

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

SUMMARIUM.

1 *Verbum reſtituere, proprie non verificatur, niſi in eo, quod acceptum fuit, & n. 16.*
2 *Argumentum deſumptum ex uſu loquendi eſt fortiſſimum.*
3 *Præſertim in eadem Conſtitutione.*
4 *Actus non tribuitur Procuratori, ſed principali.*
5 *Conſtitutio confirmatoria declaratur a præcedenti confirmata.*

6 *Verbum* reddere *magis late patet, quam verbum re*ſtituere.
7 *Improprie ſignificat dare, & ſolvere.*
8 *In rigoroſa ſignificatione importat retrodare acceptum.*
9 *Deciſ.* Arguell. 77. *declaratur.*
10 *Solutio facta dicitur per mutuatarium, non per mutuantem, licet fiat ex iſtius pecuniis.*
11 *Reſtitutio non convenit niſi ei qui recepit.*
12 *Una pars conſtitutionis aliam declarat.*
13 *Verba* abſque *diminutione important reſtitutionem totius.*
14 *Satis verificantur, ſi reſtituatur totum acceptum a Papa, & n. 15.*
17 *Ex notitia, quod pretium Officiorum augeri poſſet in reſignationibus non bene arguitur ad obligationem reſtituendi ultra acceptam.*
18 *Cum in verbis nulla eſt ambiguitas, non debet admitti, voluntatis quæſtio.*

1 R.P. INcipiendo *a primo Articulo*, quòd ex proprietate verborum Camera non teneatur reſtituere ultra acceptum, negari non poteſt nativam verbi *reſtituere*, quod habetur in ſecunda parte Motus proprii *lit. B.* reſpiciente caſum ſuppreſſionis; reſtringere obligationem ad ſolam reſtitutionem ejus, quod acceptum a Dataria fuerat, cum ultra id, quod habitum eſt, nunquam proprie reſtitutio verificetur, ſed potius ſolutio, vel aſſignatio, quemadmodum ſuadent non ſolum naturalis, & grammaticalia, ſed legalis intellectus, ut eſt Textus expreſſus *in l. 1. §. Eleganter, ff. depoſit.* & optime explicat gloſſ. *in leg. qui uxori, verb. reddi, ff. de aur. & argent. legat. & in l. mancipia, verb. advocandum, Cod. de ſerv. fugitiv.* & probant Alciat. *in l. reſtituere 75. nu. 2. verſ. hic verbum ſignificat. ff. de verb. ſignific.* Cephal. *conſil.* 78. *num.* 4. *lib.* 1. Decian. *conſil.* 12. *n.* 8. *lib.* 2. Budellon. *conſ.* 181. *num.* 52. *verſ. quod verbum*, Altograd. *conſil.* 84. *num.* 106. *lib.* 1. Thomat. *deciſ.* 70. *num.* 501. *lib.* 1. Rota coram Greg. *deciſ.* 271. *num.* 5. & *deciſ.* 314. *n.* 2. & 327. *n.* 5. *part.* 14. *rec.* & *deciſ.* 59. *nu.* 1. *part.* 16. & admittit deciſio, quæ revidetur, §. *Nec verbum*.

Comprobatur hic intellectus ex loquendi uſu ipſius B. Pii in eodem Motu proprio, dum pluries legitur hoc verbum *reſtituere*, & ſemper apparet adhibitum in ſuo pro-
2 prio & rigoroſo ſignificatu, antequam deventum fuerit ad aſſertam promiſſionem, de qua eſt quæſtio: Fortiſſimum enim eſt argumentum deſumptum ab uſu loquendi,
3 Rota *deciſ.* 475. *numer.* 8. *poſt Conc. de Cenſ.* Præſertim in eadem Conſtitutione, Ciarlin. *controverſ. lib.* 2. *capit.* 31. *num.* 9. Bonden. *collect. legal.* 17. *num.* 42. & admittit contraria deciſio, §. *Quod autem hujuſmodi verbum*, ubi ſimili argumento utitur.

Ex narrativa etenim *verſ. Inſuper autem, lit. B.* maniſeſtiſſime conſtat, & verbum *reſtituere* ſumptum fuiſſe in ſuo proprio ſignificatu, verificabili ſolum in reſtitutione accepti, cum dictum fuerit *receptas reſtituere*, quando agebatur de facto Summi Pontificis, qui a Card. Mediceo receperat pecunias. Quia vero Secretarii nihil ab eo receperant, & proinde ipſis non conveniebat proprie reſtitutionis terminus, fuit ſtudioſe, & cum myſterio additum, quod ii ſe obtulerant reſtitutionem facere pro ipſo Papa, ac ejus nomine, ut demonſtrant præfata verba, *noſtro nomine, & pro nobis reſtituturos ſe obtulerunt*, quæ indicant ipſummet Pontificem mediante perſona Secretariorum reſtituiſſe, ipſoſque geſſiſſe munus meri Procuratoris, cui non tribuitur actus, ſed principali, Bertrand.
4 *conſil.* 182. *num.* 2. *lib.* 2. Magon. *deciſ. Florent.* 43. *num.* 14. Rota coram Seraph. *deciſ.* 1278. *num.* 1. & coram Buratto *deciſ.* 206. *n.* 13. & clarius in proximis terminis fuit dictum in *dec.* 361. *n.* 79. *part.* 11. *rec.*

Deinde in parte diſpoſitiva fatetur Pontifex ſe mutuo, & gratioſe recepiſſe a Collegio dicta ſcuta quinque millia quingenta, illaque reſtituere promittit, ut *lit. F.* ubique pariter reſtitutio clare inſertur ad acceptum: cumque in caſum inobſervantiæ, vel contraventionis ex parte Cameræ voluerit ulterius Pontifex illam obligare ad refectionem damnorum, & intereſſe, uſus non fuit amplius verbo *reſtituere*, ſed *ſolvere*, cum jam ultra acceptum in eo caſu eſſet erogandum, ut *eadem lit. F.* qui ſane contradiſtinctus loquendi modus clarius oſtendit, quam ſtudioſe proprius verborum ſignificatus ſervatus fuerit.

Quarta vice adhibitum fuit verbum *reſtituere*, paulo poſt in promiſſione irrevocabilitatis, *lit. G.* ubi Pontifex obligavit ſucceſſores ad inviolabilem contractus obſervantiam, diſponendo illum impugnari non poſſe, *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, quæ verba ſunt eadem præciſe, ac illa, cum quibus eſt concepta promiſſio, de cujus intelligentia diſceptatur, & tamen in hac periodo promiſſionem reſtringi ad pecunias acceptas controverti non poteſt.

Ac quinta vice idem verbum appoſitum legitur, *lit. H.* in facultate conceſſa Collegio ſumendi pecunias ad Cenſum, ſeu ad aliud intereſſe licitum, & ibi pariter verbum *reſtituere*, fuit appoſitum ad denotandam veram, & propriam reſtitutionem, quam ex pecuniis, vigore dictæ licentiæ accipiendis ad intereſſe, facere debebat Collegium pro Papa, & ejus nomine, ut fuit ſupra ponderatum, §. *Ex narrativa etenim*.

Confirmatur ulterius Beatum Pium in dicta parte Motus proprii, in qua reſtitutionem promiſit in caſu ſuppreſſionis accepiſſe verbum *reſtituere* in ſuo proprio ſignificatu, ex eo, quia proteſtatus fuit ſe nihil aliud agere velle, quam confirmare Conſtitutionem Innocentii Octavi, & ſubſequentes confirmatorias privilegiorum Collegii, ut legitur ibid. *lit. I. & K.* adeoque cum in Innocentiana, dum promittitur reſtitutio pariter in caſu ſuppreſſionis, verbum *reſtituere* fuerit proprie adhibitum pro retrodatione accepti, ut apparet ex verbis relatis in facti ſpecie, §. *Poſtmodum*, dicendum quoque eſt cum eadem proprietate illud acceptum fuiſſe a B. Pio confirmante, ex regula, quod una Conſtitutio, præſertim quando ſimpliciter confirmat, & innovat, declaratur ab alia præcedenti. Bich. *deciſ.* 198. *num.* 10. 5

Nec contrarium probant auctoritates in deciſione allegatæ, §. *nec verbum illud*, ſcil. Text. *in l. verb. reddendi, ff. de verbor. ſignif. & in l. cum quidam, ff. de l ſecundo, & in l. heres meus, ff. de legat.* 3. & *deciſ.* 77. *n.* 12. *ad* 15. coram Arguell. Ultra quod enim præfata jura ſimpliciter loquuntur de verbo *reddere*, cujus ſignificatio magis late patet, ut reſpondet Alciat. *in d. l. reſtituere* 75. *n.* 1. ibique etiam Rebuff. *verſ.* 6. *generaliter*. Idemque contingit per interpretationem ampliativam, ut obſervat Gloſſ. ſu- 6
per d. Text. *in l. verb. reddendi, verb. ſignificationem*, & admittit Rota in ſecunda deciſione edita in eadem cauſa, ſuper qua emanavit allegata *deciſ.* 77. coram Arguell. quæ 7
eſt la 90. penes eundem *n.* 26. ubi habetur, quod *verbum reddere, ſi rigoroſam ſignificationem ſequaris, eſt retrodare, & quod acceperis, reſtituere.* 8

Præterea caſus d. Deciſionis Arguelliis erat valde diverſus, dum ibi non erat quæſtio de obligatione reddendi ultra acceptum, ſive de obligatione præciſa reddendi ſcuta 1500. pro lucro dotali debita ex hereditate uxoris Marcello 9
Marino, etiam ex diſpoſitione Teſtamentaria, ut ex verbis relatis, *d. deciſ.* 77. *in princ.* ſed ſolum an reddi debuiſſet in fundo, vel in pecunia, & inter alia argumenta, quod ſolutio fieri poſſet in pecunia, conſideratum fuit in prima deciſione verbum *reddere*, quod accipitur pro *ſolvere*, & nihilominus *in deciſ.* 90. *n.* 26. ſupra ponderata, fuit dictum, quod etiam illud verbum *reddere*, ſi rigoroſam ſignificationem ſequamur, idem importat, ac retrodare, & quod acceptum eſt, reſtituere; Unde non ſolum non obſtat hujuſmodi deciſio, ſed contra retorquetur, & Rev. Cameræ aſſiſtit.

Neque obſtat argumentum Deciſionis, quod B. Pius in narrativa Motus proprii referens obligationem Secretariorum reſtituendi Cardinali Mediceo ſcuta 5500. quæ ipſi non habuerant, acceperit hoc verbum in lato, ac improprio ſignificatu; Quoniam hoc argumentum non ſolum non urget, ſed manifeſtiſſime retorquetur, ut inter alia pro fundanda intentione Rev. Cameræ ſuperius fuit ponderatum, *in §. Ex narrativa etenim, verſ. quia vero Secretarii*, & addimus, quod cum B. Pontifex in diſpoſitiva faſſus fuerit a Secretariis recepiſſe mutuo ſummam ſcutor. 5500. quam ipſi, pro eo ejus nomine reſtituere promiſerant Car- 10
dinali Mediceo, idem eſt, ac ſi reſtitutio facta fuiſſet Cardinali per eundem Papam, ut in præciſis terminis, quod ſolutio facta dicatur per mutuatarium, non per mutuantem, licet fiat ex ipſius pecuniis, dixit Rota *in deciſ.* 361. *n.* 79. *part.* 11. *rec.*

Minus urget alterum Deciſionis argumentum pro impropriatione verbi *reſtituere*, quod ſcilicet verba directa fuerint ad officiales, quibus cum ſit facienda reſtitutio, ad illam metiendam attendendum ſit, quod ab ipſis fuit erogatum, non quod a Camera receptum.

Con-

Contrarium ſiquidem potius apparet ex ipſis verbis, quæ primario continent prohibitionem revocandi, vel alterandi privilegia confirmata, aut Collegium ſupprimendi, eaque proculdubio directa fuit ad ipſum Pontificem, ac etiam ad ſucceſſores. Poſtmodum autem per modum conditionis addita leguntur ſecuta verba, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu*; tum quia, ſicuti reſtringitur, & corrigi-
11 tur præcedens prohibitio; ita ſecundum rectæ orationis regulas ad eundem Pontificem, & ad ſucceſſores eadem conditio directa dici debet, & ſub illa conceſſa facultas Collegium ſupprimendi, & regulare eſt, quod reſtitutio non convenit, niſi illi, qui recepit, ut dixit Rota coram Arguell. *ſupracit. diſc. 90. n. 26.*

Idemque comprobatur evidentiſſime, ex quo ſuperius Pontifex conſiderato caſu, quo Collegium turbaretur in eo, quod per contractum illi promiſerat, expreſſe convenit quod promiſſiones impugnari non poſſunt, *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegij per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecuniis acceptis*, ut *lit. G.* unde ſicuti in dicta parte fuit expreſſe conventum de reſtitutione facienda a Camera, ita eodem modo intelligenda ſunt ipſamet verba, *niſi reſtitutis prius*, adjecta in parte ſubſe-
12 quenti, id ſuadente regula, quod una pars Conſtitutionis aliam declarat, ut tradunt Cephal. *conſ. 178. n. 16.* Gabr. *conſ. 13. p. 9. lib. 2.* Surd. *conſ. 431. n. 47. & ſeq.*

13 Nihil proinde refert, quod reſtitutio facienda ſit ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis integre, & abſque ulla diminutione, quæ verba importare totalem reſtitutionem pretii erogati prætendit Deciſio: Maxime cum adhibita fuerint verba, *pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.*

14 Semper enim verificatur reſtitutionem fieri debere ſolius pretii accepti a Papa, cui facultas ſupprimendi, cum hac tamen conditione, reſervata fuit, adeoque fieri debebit interpretatione ſuppletiva, ideſt *pecuniis, pro quibus eos vel eorum Auctores a Papa emiſſe, vel habuiſſe officia conſtiterit*, quæ interpretatio eſt omnino conformis proprietati verborum, dum etiam in acquiſitione a Papa, & a Dataria optime verificantur præfati termini emptionis, & habitionis, ex quo non ſemper officia vendebantur recepto pretio, ſed dabantur in ſolutum, & quandoque data fuerunt in pignus, perſæpe etiam obtinebantur per nominationem & per reſignationes ad favorem Fratrum, ac Nepotum, & ipſemet B. Pius aliquot ex iiſdem officiis contulerat, conceſſerat, & aſſignaverat Cardinali Mediceo, ut per hæc verba narrativa in Motu proprio *lit. A.* & aliud pariter aſſignaverat Secretariis, *lit. G.*

Et eatenus Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, etiamſi non habuerint officium immediate a Dataria, ſed per reſignationem, facienda eſt reſtitutio, quatenus repræſentant eorum Auctores, qui acquiſiverant a Dataria, ſicuti diſpoſitum fuerat ab Innocentio Octavo, qui pariter in caſu ſuppreſſionis juſſit reſtitui Secretariis ſummam ſcutorum 62400. ab ipſis ſolutam, & tamen poterat cogitare tam de antiquis, qui pecunias perſolverant, quam de ſucceſſoribus illos repræſentantibus, de quibus antea mentionem fecerat §. 15. ibi, *& etiam ſucceſſores Secretarii officium prædictum pro tempore obtinentes*, & quos veriſimiliter credere potuit reperiri poſſe de tempore ſuppreſſionis, ob ampliſſimam reſignandi facultatem Collegio a ſe conceſſam. Quam etiam reſtitutionem ſucceſſoribus faciendam ſuadet æquitatis ratio, ne Camera locupletaretur cum aliena jactura, retinendo pretium ab illorum Auctoribus Datariæ ſolutum.

Verba vero *integre, & abſque diminutione* ſuum plenum effectum optime operantur in reſtitutione integri pretii Datariæ ſoluti, vel ab immediato emptore, vel ab Auctore mediato; Quod etiam diſpoſitum fuerat ab Innocentio Octavo, dum in caſu ſuppreſſionis promiſit reſtitutionem integræ ſummæ a Secretariis receptæ, & nihilominus eam reſtrinxit ad ducatos 62400. quæ per ipſos fuerant ſoluta, ut fuit dictum in ſpecie facti, §. *Poſtmodum*, & ex hac Conſtitutione recipere declarationem Motus proprius Beati Pii, quatenus eſſet dubius, uti fuit ſuperius firmatum in §. *Confirmatur ulterius.* 15

Et quatenus Deciſio, quæ revidetur, conſiderat, quod B. Pius bene ſciebat officia eſſe venalia, & reſignabilia, & ſic pretium mutationi, & augmento expoſitum.

Reſpondetur non ex hoc eatendi ullo modo poſſe promiſſionem, & obligationem reſtituendi ultra pretium a Dataria receptum, etiamſi reſignantibus aliquid plus fuerit ſolutum; Ultra quod enim eſſet contra proprietatem reſtitutionis, quæ ſupponit acceptum, ex ſupra late deductis. Difficultas facillime evitatur inſpecta Conſtitutione Innocentii Octavi, in qua fuit data ampliſſima facultas officia reſignandi, etiam in mortis articulo, ut fuit deductum in ſpecie facti, in principio. Et nihilominus quamvis Pontifex eodem modo cogitare potuerit de augmento pretii, noluit in caſu ſuppreſſionis reſtitui aliud ultra ſummam 62400. ducatorum, quæ fuerunt ſoluta. 16

Quinimo tempore intermedio inter Innocentium Octavum, & B. Pium longa ſucceſſit reſignationum ſeries, ut in facti ſpecie *medio autem tempore*, cum mutatione, & alteratione pretii valde notabili, etiam per illius duplicationem & tamen reſignatarii ſciebant, quod in caſu ſuppreſſionis Pontifex non promiſerat reſtituere, niſi ſummam in ampliatione Collegii acceptam, & adhuc ſubibant periculum amiſſionis majoris pretii, quod erogabant; unde manifeſte colligitur, quod ex poſſibilitate reſignationum, & illarum ſcientia, ac cogitatione non arguitur B. Pium obligare voluiſſe Cameram ad reſtituendum ultra acceptum. 17

Oſtenſis ex prædictis adeo clare, & ſolide, quod verborum proprietas, juxta ſenſum, nedum naturalem, & grammaticalem, ſed legalem, & ſolitum ipſius B. Pontificis aſſiſtit Rev. Cam. ſequitur non ſolum non applicari contra eum Textum *in l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de leg.* 3. legatum in deciſione contraria, ſed manifeſte favere, ac retorqueri, adeout ſuperflua eſſet indagatio mentis, & voluntatis, dicente ibi Paulo J. C. *cum in verbis nulla eſt ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæſtio.* 18

Et in omnem caſum eſſet onus DD. Adverſariorum oſtendere adeo claram voluntatem Papæ in contrarium, de qua nullo modo poſſet hæſitari, dum Cameræ aſſiſtit regula certa, etiam in Deciſione implicite præſuppoſita, & in præterita poſitione comprobata, quod de jure reſtituendum non eſt a Principe, niſi acceptum.

Sanctes de Pilaſtris R. C. A. Commiſſ. Generalis.
Proſper Archiepiſcop. Myren. Fiſci, & Cam. Apoſt. Advocatus.
Jo: Baptiſta Bettinus Coadiutor.
Nicolaus Severol. Sac. Conciſt. Advocatus.
Leonfrancus Zacchias. }
Carolus de Comitibus. } *Advocati.*
Petrus Potianus. }

Reſtrictus ſuper ſecundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

Ex pluribus argumentis deſumptis ex mente, & intentione S. P. V. comprobatur, quod ipſe nunquam cogitavit obligare Cameram, niſi ad reſtituendum pretium acceptum.

S U M M A R I U M.

1 *Voluntas diſponentis ex integro diſpoſitionis contextu colligenda venit.*
2 *Privilegium confirmans continere non dicitur ultra id quod continetur in privilegio confirmato.*
3 *Non eſt præſumendum B. Pium, qui minus beneficium a Secretariis fuit aſſecutus, voluiſſe obligare Cameram ad exorbitantem reſtitutionem, ultra illam demandatam ab Innocentio Octavo, qui longe majus beneficium ab eiſdem reportavit, & n. 4.*
5 *Motus proprius B. Pii fuit ſimpliciter confirmativus privilegiorum Collegii ex declaratione ipſorum Secretariorum.*
6 *Diſpoſitum in una parte declarat diſponentis intentionem in alia.*
7 *Ille, qui dixit quod voluit, præſumitur noluiſſe quod tacuit.*
8 *Damna, & intereſſe præſtanda ex Motu proprio B. Pii, in quibus caſibus eſſent reficienda.*

9 Of-

by Google

Licet autem in dicto caſu fuerit ulterius promiſſa refe-
ctio damnorum, & intereſſe, non poteſt tamen exinde
argui Cameram teneri ad reddendum aliquid ultra acceptum
in caſum ſuppreſſionis totius Collegii, per hoc, quod aug-
mentum pretii, licet ad illam non pervenerit, ſit quodam
intereſſe reſpectu Officialium.

7 Quoniam (ultra reſponſionem, quod ſi Pontifex voluiſ-
ſet talem obligationem inducere in caſum ſuppreſſionis, id
expreſſe promiſiſſet, ſicuti fecit in alio caſu, ex vulgari
aſſumpto, (quod ubi voluit dixit, ergo noluit ubi non dixit)
manifeſta inter utrumque viget ratio diverſitatis; In primo
ſiquidem facta fuit talis promiſſio in recompenſationem
8 mutui a Collegio facti, ſummendo pecunias ad ſenſum, itaut
nedum conveniens, ſed neceſſaria eſſet damnorum, & in-
tereſſe reſtauratio, eaque utpote ad mutuum correſpectiva
cenſeri debebat ex titulo oneroſo; Ac ulterius caſus inob-
ſervantiæ promiſſorum per contractum impediendo vendi-
tionem officii in ſolutum dati, involvit violationem fidei,
& eſt privatio rei propriæ ipſius Collegii per diſpoſitionem
particularem, quo pariter caſu damnorum, & intereſſe
promiſſio erat Juſtitiæ, & æquitatis dictamini conformis,
in quibus terminis procedunt auctoritates ex adverſo allega-
ri ſolitæ. At in caſum ſuppreſſionis Collegii nullus reſpe-
ctu Officialium concurrit titulus oneroſus, nullaque damni
contemplatione Cameræ paſſi reſtauratio, quinimo ex ſu-
pradictis promiſſio reſtitutionis facta fuit in parte merum
privilegium continente, & eſt maxime favorabilis, nec ul-
la ex parte Cameræ contraventio, vel fidei violatio, vel ab-
latio rei propriæ conſiderari poteſt, ſed actus ſuppreſſionis
eſt omnino licitus, tam inſpecta officiorum natura, quæ
ſunt in abſoluto dominio Principis, & illi manualia, ita ut
9 nemo de illorum ſuppreſſione conqueri poſſit, cum data
cenſeantur revocabiliter, & ſub periculo redemptionis, ut
obſervant Cancer. *var. reſolut. cap.* 13. *n.* 184. *par.* 3. Fonta-
nell. *de pact. nupt. clauſ.* 4. *gloſ.* 5. *num.* 25. Ripol. *var. reſol.*
cap. 11. *num.* 273. Fajard *alleg. Fiſcal. par.* 1. *alleg.* 1. *nu.* 11.
Larrea *dec.* 76. *num.* 19. *par.* 2. quam attentis Conſtitutio-
10 nibus Innocentii Octavi, & ipſius Beati Pii, in quibus
ſupprimendi facultas reſervatur, ac demum ex quo ſup-
preſſio facta fuerit per viam legis generalis, quæ cenſetur
magis favorabilis, & ſecundum communiorem ſenten-
tiam, nec etiam obligat ad accepti pretii reſtitutionem, ut
præter allegatos in ſecunda informatione juris præteritæ po-
ſitionis. §. *Accedit, quod Sanctiſſimus*, tradunt Dec. *in c.*
quæ in Eccleſiarum, *n.* 63. *de Conſtitut. & conſ.* 520. *nu.* 10.
verſ. & prædicta concluſionis, Gozzad. *conſ.* 5. *nu.* 21. Ano.
alleg. 69. *num.* 51. Cæſ. de Afflict. *controverſ.* 22. *num.* 43.
de Puti. *de poteſt. Proreg. tit. de promiſſ. fieri ſolit. num.* 26.
Capyc. Latr. *conſult.* 41. *num.* 4. multoque minus obligare
poteſt ad refectionem damnorum, & intereſſe per reddi-
tionem non accepti.

11 Tertio, quia dum Beatus Pius voluit Cameram obligare
ad reſtituendum ultra acceptum, id literaliter expreſſit,
adhibendo etiam verba ſolutionem, non reſtitutionem im-
portantia, ut fecit quando diſpoſuit, quod in caſum inob-
ſervantiæ promiſſionis vendendi primum officium vacatu-
rum, in ſolutum aſſignatum, pro pretio reperibili, Came-
ra eſſet obligata ad refectionem damnorum, & intereſſe:
Ex quo diſcretivo diſponendi modo manifeſte colligitur in
caſum ſuppreſſionis noluiſſe reddi ultra acceptum, tum quia
verba repugnant, tum quia id expreſſum non fuit, ut in
alio caſu; id enim operatur diſcretivus loquendi modus,
ut diverſam Diſponentis intentionem oſtendant, ut monet
Spad. *conſ.* 41. *num.* 12. *& conſil.* 51. *num.* 4. *& conſil.* 138.
num. 1. *lib.* 1. Maſtrill. *decif.* 257. *num.* 16. Rota coram Bi-
chio *decif.* 154. *num.* 3.

12 Quarto, ex quo verbum *reſtituere* pluries dicto motu
proprio adhibitum fuit in ſuo proprio, & rigoroſo ſignifica-
tu, ad denotandum ſcilicet reſtitutionem accepti, & non
ultra, ideoque ita pariter ſumptum dici debet in hac parte,
ubi de ſuppreſſione agitur, ſuperius fuit firmatum, §. *com-*
probatur hic intellectus, & aſſiſtit certiſſima Juris regula,
quod verba ſemper intelligi, & præſumi debeant prolata
in ſuo proprio ſignificatu.

13 Quinto, hujuſmodi intentio B. Pii manifeſte declaratur
ex maxima illius ſolicitudine, & conſtantiſſimo Zelo coer-
cendi præjudicia Cameræ Apoſtolicæ, & Ærarii Pontificii
utilitatem promovendi, quam ſanctiſſimis, atque ſaluber-
rimis Conſtitutionibus immortalitati commendavit, re-
vocando quaſcunque exemptiones a ſolutione ſubſidii
triennalis, prohibendo alienationes, & infeudationes,
applicando Cameræ fructus Beneficiorum vacantium a die
obitus uſque ad proviſionem, & poſſeſſionem reducendo
fructus Montium Novennalis, & Julii; & obligando ad
onera Cameralia, & ad quindennia, monaſteria, quorum
fructus reperiuntur taxati in libris Cameræ. Neque enim
credibile eſt Pontificem adeo accuratum in cuſtodiendis
Cameræ juribus, illiſque præjudiciis reparandis voluiſſe
illam obligare in caſum ſuppreſſionis Collegii ad reſtituen-
dum id, quod non acceperat, dum antea in vim Inno-
centianæ tenebatur ſolum ad dictam ſummam ſcutorum
62400.

Sexto idem manifeſtius comprobatur ex obſervantia ip-
ſius B. Pii qui in ſuppreſſione Montis Julii vacabilis reſti-
tui juſſit ſolum pretium a Camera receptum, ut in ſuo
Motu proprio de anno 156 . Unde idem pariter in ſuppreſ-
ſione hujus Collegii ſervare voluiſſe cenſendum eſt, dum
voluit Cameram teneri ad reſtitutionem: Non enim eſt 14
præſumendum, quod majus gravamen ſucceſſoribus im-
ponere voluerit, quam ipſe ſubierit, & nulla meliori de-
claratio dubiæ voluntatis deſumi poteſt, quam ex ipſius
Legislatoris facto, & obſervantia, ut ſunt Textus *in l.*
heredes palam, §. *ſi quid poſt*, *ff. de Teſtam. & in l. ſervus*
plurium, *ff. de leg.* 1. Rot. *decif.* 12. *nu.* 23. *par.* 5. *rec.* & in
terminis Conſtitutionis Pontificiæ *dec.* 1680. *num.* 155. co-
ram Coccino.

Septimo, præfatus intellectus eo fortius eſt recipiendus,
cum ſit conformis diſpoſitioni Juris ſecundum quam eſt
indubitatum Cameram in ſuppreſſione Officiorum non te-
neri ad reſtituendum ultra acceptum, ut late fuit oſtenſum
in ſecunda Juris præteritæ poſitionis, & admittere videtur
ipſa Deciſio, dum pro inducenda obligatione reddendi pe-
cuniat ſolutas reſignantibus, ſe fundat in peculiari diſpoſi- 15
tione Motus proprii, quæ tamen, quatenus eſſet dubia, de-
beret explicari ſecundum juris diſpoſitionem, ut regulare
eſt in omnibus Conſtitutionibus, ut tradunt Dec. *conſ.* 23. 16
num. 5. Cæphal. *conſ.* 342. *nu.* 10. Menoch. *conſ.* 1. *nu.* 291.
Aldobrand. *conſ.* 1. *n.* 289. *lib.* 1. Spad. *conſ.* 168. *nu.* 17. *lib.*
1. Surd. *decif.* 2. *num.* 24. *& ſeq* Præcipue in pactis, quæ 17
ſunt intelligenda prout de Jure, Surd. *conſ.* 34. *num.* 34. *&*
ſeq. ubi etiamſi verba ſint impropriianda, Rota *decif.* 392. *n.*
3. *par.* 1. *rec.* & in puncto promiſſæ reſtitutionis, Roland *de*
Lucro dot. quæſt. 37. *nu.* 9. *& ſeq.* Afflict. *decif.* 399. *num.* 14.
Borgin. *dec.* 37. *n.* 44. *par.* 1.

Præſertim attenta declaratione in proœmio emiſſa, 18
quod ſervare volebat Jus, ibi: *Nos jus ſuum unicuique*
ſervare volentes, quæ diſponentis intentionem oſtendunt,
& declarant dubia verba diſpoſitionis, ut dixit Rota *de-*
cif. 2305. *num.* 57. *&* 58. coram Coccino, & multo magis 19
cum verba, de quibus agitur, ſint in parte acceſſoria, quæ
reſtringitur, & regulatur juxta terminos diſpoſitionis
principalis, non tamen illam alterat, Rota *dec.* 346. *n.*
4. *& ſeqq. par.* 11. *rec.*

Octavo, hæc interpretatio eſt magis conſona æquitati,
cui, ſi ſe conformare voluiſſe B. Pium (recedendo ab
Innocentiana Conſtitutione, in qua ſolum promiſſa fue-
rat reſtitutio pretii ab univerſo Collegio accepti) ex ad-
verſo prætenditur, dicendum neceſſario eſt ei omnino ad-
hæſiſſe, promittendo reſtitutionem ejus tantum, quod Ca- 20
mera vere recepit, cum nimia iniquum foret illam abſ-
que ulla culpa, & contraventione ultra id obligare, in
dubio autem ſemper ſumi debet interpretatio æquitati
conformis, Cravett. *conſ.* 70. *n.* 13. Burſatt. *conſ.* 176. *n.*
23. Decian. *conſ.* 1. *n.* 30. *lib.* 1. maxime in Conſtitutione
Summi Pontificis.

Tantumque abeſt, ut æquitas DD. olim Secretariis ad-
ſiſtat, ut ea manifeſte expoſcat Cameræ ſuccurrendum eſſe
agenti de damno vitando, ne ſcilicet gravetur ultra acce-
ptum reſtituere; Præſertim cum ſi officia decreviſſent in
pretio, adhuc reſtitutio regulanda eſſet ab accepto per Da-
tariam, nec Camera prætendere poſſet reſtituere minus
pretium, unde nimis iniqua, & exorbitans cenſeri debet inæ-
qualitas, quod aucto illorum valore reddere teneatur id, 21
quod non accepit, ſed per particularium conventionem fuit
reſignantibus ſolutum. Inæqualitas autem in quocunque
contractu vitanda eſt, *l. ſi id quod*, §. *ult. ff. de reſcinden. vend.*
Auth. æqualitas, *C. de pact. conven.*

Et in concurſu ſemper prævalere debet æquitas Cameræ 22
aſſiſtens, quæ agit de vitando publico damno, & ne cogatur
Princeps liberalitatem exercendo erga privatas perſonas,
gravare ſubditos novis tributis, ut in puncto reſpondet del
Ben. *de Parlament. cap.* 2. *dub.* 4. *ſect.* 1. *n.* 19. *verſ. hæc autem,*
& ſect. 2. *n.* 14. *& n.* 26. *verſ. Præſertim* 2. *& dub.* 5. *ſect.* 1. *n.* 15.
21. *&* 22. ubi quod bonum commune eſt cauſa piarum cau- 23
ſarum

ſarum maxime pia, cum precipue tendat in levamem pauperum, & miſerabilium.

Nono. Cum ex ſupradictis negari non poſſit, quod Motus proprius B. Pii in parte ex qua deducitur promiſſio reſtitutionis pretii recepti a ſingulis, ſit correctorius Conſtitutionis Innocentii, correctio hæc ſi non poteſt omnino vitari, ſaltem quantum fieri poteſt, reſtringi debet,
24 Gratian. *diſcep. cap.* 283. *n.* 18 Spad. *conſ.* 207. *numer.* 9. *& ſeqq. lib.* 3. Rot. *deciſ.* 483 *nu.* 8. *par.* 4. *diverſ. & deciſ* 32. *n.* 5. *par.* 12. *rec.* Præſertim quando diſponens non habuit intentionem corrigendi, & alterandi; unde ſicut in dicta Conſtitutione ſolum promittitur reſtitutio accepti a Camera, ita id diſpoſitum cenſeri debet in Motu proprio confirmante, & innovante, cum hac tantum differentia, quod ibi eſt facienda reſtitutio ſolius ſummæ acceptæ in auttel
25 pliatione Collegii, hic autem de pecunia recepta a ſingulis, quod etiam ſuadet alia regula, quod Conſtitutio Ante-
26 ceſſoris declarat intentionem ſucceſſoris, ut monet Thomas. *dec.* 234. *num.* 26 maxime dum Conſtitutio poſterior eſt ad illam relativa, optime Spad. *conſ.* 71. *n.* 9. *lib.* 1.

Nec tantum reſultaret correctio Conſtitutionis Innocentii, ſed etiam deformitas cum mente tot aliorum Pontifi-
27 cum prædeceſſorum, qui illam confirmarunt, & licet ampliaverint privilegia Collegii, tamen circa reſtitutionem pretii in caſum ſuppreſſionis, illa non alteratur, ideoque multo minus admittenda videtur hujuſmodi interpretatio mentis B. Pii in parte confirmatoria adeo contraria naturæ confirmationis.

28 Decimo. Agitur de diſpoſitione inductiva obligationis, in qua ſtrictiſſima fieri debet interpretatio, ſumendo ſignificatum promiſſori magis ſavorabilem, ut per Text. *in l. quidquid adſtringenda, ff. de verb. obligat.* tradunt Dec. *conſ.* 462. *num.* 21. Surd. *deciſ.* 119. *num.* 24. Rota *deciſ.* 159. *num.* 9. *part.* 4. *diverſ. & deciſ.* 72. *num.* 29. *par.* 11. *recent.* & coram Bichio *deciſ.* 5. *num.* 27.

29 Undecimo. Cum per Conſtitutionem Innocentii fuiſſet jus quæſitum Cameræ reſtituendi ſolum quod acceperat, utique ſi B. Pius voluiſſet illam obligare ad reddendum etiam non acceptum, derogaſſet regulæ Cancellariæ de Jure quæſito non tollendo, & Conſtitutioni Pii IV. de regiſtrandis gratiis præjudicialibus, ut fuit ponderatum, & ex omiſſione derogationum adeo eſſentialium arguitur noluiſſe inducere novam obligationem Cameræ præjudicialium: Ex ſtylo enim in conceſſione ſervato bene arguitur concedentis voluntas, *cap. ſuper literis*, *n.* 8. *de reſcr.* Spad. *conſ.* 21. *n.* 9. *lib.* 1. Rev. de Luca *de ben. diſ.* 23. *n.* 6. Rota penes Caſſad. *dec.* 12. *n.* 14. *de Præb.* Add. ad Greg. *deciſ.* 250. *n.* 15. & ad Burat. *deciſ.* 510. *n.* 11.

30 Duodecimo, Et quidem fortius elicitur argumentum ex eo, quod promiſſio reddendi quod Camera non acceperat eſſet mera, & gratuita donatio ſi ulla cauſa, pro cujus excluſione quæcunque interpretatio, etiam impropriativa verborum ſumi debet, Gratian. *diſcept. cap.* 327. *n.* 5. ubi quod potius præſumitur error, Rota coram Coccin. *deciſ.* 1517. *n.* 13. Maxime de tempore, quo Pontificium Æra-
31 rium graviſſimis anguſtiis premebatur, ut fatetur idem Beatus Pius in ſua Conſtitutione.

32 Nullam autem adfuiſſe donandi cauſam aperte apparet ex recenſita Motus proprii ſerie, nam ſi dicta donatio facta dicatur in compenſationem pecuniarum a Secretariis errogatarum pro reſtituendo pretio Officii venditi Cardinali Mediceo, cum jam fuiſſet ipſi abunde cautum per aſſignationem pretii alterius Officii primo vacanti, quamvis in magna quantitate excederet, quæ nedum æqualem, ſed uberiorem ſatisfactionem importat, juncta etiam promiſſione ſolvendi damna, & intereſſe in caſu turbationis, non erat opus ad donationem, adeo Cameræ perniciosam, devenire.

Decimotertio. Cum Beatus Pontifex fateatur ſe dictas pecunias mutuo, & gratioſe a Secretariis recepiſſe, non
33 eſt veriſimile quod pro mutui recompenſatione voluerit ad hanc promiſſionem prorſus extraneam devenire, cum forſan teneri potuiſſet illam uſuras redolere, a qua perniciosiſſima peſte Rempublicam expurgare ſaluberrimis Conſtitutionibus curaverat.

Decimoquarto. Quodque prædictum mutuum non fuerit cauſa ſufficiens, ob quam moveri potuerit B. Pius ad alienationem, & donationem adeo præjudicialem, manifeſte colligitur ex Conſtitutione fel. record. Sixti
34 Quinti inter impreſſas in Append. Bullar. Cherubin *tom.* 3. *Conſtit.* 1. ſuper revocationem alienationum Officiorum vacabilium, ubi in §. 3. declarat intentionem ſuam & prædeceſſorum nunquam fuiſſe ſimiles alienationes, facere, etiam ob mutuum pecuniarum pro ſervitiis, & indigentiis Sedis Apoſtolicæ, eaſque, ex defectu intentionis, nullas proinde, ac irritas declarat, ibi *tanquam in fraudem decretorum, & canonicarum ſanctionum per ſubreptionem, vel obreptionem, ſeu ut dicitur per præoccupationem, extortas verius, quam obtentas, ac pariter nullas, & irritas eſſe, & cenſeri; Cum nequaquam credendum ſit quempiam ex iiſdem prædeceſſoribus noſtris voluiſſe confirmare quod non licet, nec veriſimile ſit (prout alias, a quibuſdam in ſimilium gratiarum confirmationibus expreſſum, ac narratum fuiſſe accipimus) pro reſtituenda, vel ſolvenda dictis officialibus alienantibus exigua pecuniarum ſumma, pro ſervitiis Sedi Apoſtolicæ præſtitis, aut ſumptibus, ejuſdem cauſa ſuſceptis erogata, ipſius Cameræ, Sediſque Apoſtolicæ Ærarium adeo ut unquam exhauſtum fuiſſe, aut iis anguſtiis laboraſſe, ut neceſſe fuerit ad hujuſmodi alienationes, earumque confirmationes tam perniciosas devenire.* Conſtitutio autem ſucceſſoris optime declarat mentem, & intentionem præde- 35
ceſſoris, ut dixit Rota *dec.* 165. *nu.* 9. *par.* 9. *rec.* Interpretatio enim dubiæ voluntatis Papæ ſolum ſpectat ad ſuc- 36
ceſſores. Spad. *conſ.* 285. *nu.* 4. *lib.* 3. Menoch. *conſil.* 859. *num.* 4. Altogr. Jun. *controv.* 92. *n.* 35.

Decimoquinto. Prorſus rejicienda venit dicta interpretatio inductiva indebitæ obligationis, & donationis ob maximum præjudicium, quod ex illa Cameræ, & ſucceſſoribus reſultaſſet, cum nunquam ſit præſumendum Beatum Pontificem rem adeo præjudicialem facere vo- 37
luiſſe, *c.* 1. *qui ſucceſſ. teneant.* Spad. *conſ.* 143. *num.* 8. *lib.* 1.
& ex præjudicialitate excludatur voluntas, atque conſen- 38
ſus, ejuſque defectus præſumatur, idem Spad. *conſil.* 142. *num.* 5. *eod. lib.* 1.

Ex hujuſmodi autem interpretatione mentis Beati Pii, quod ſcilicet voluerit ſolum promittere reſtitutionem ejus, quod vere fuerat a Dataria receptum, non reſultat inutilitas privilegii, & conceſſionis, ut pro parte Dominorum olim Secretariorum, in præterita cauſæ propoſitione, fuit adeo inculcatum.

Nam non modicus effectus amplioris gratiæ, quam Beatus Pius profeſſus fuit impartiri Secretariis, eſt eorundem privilegiorum confirmatio, & innovatio, quatenus non 39
eſſent in uſu, etiamſi eſſent revocata, ut patet ex verbis relatis in facti ſpecie, §. *ſucceſſive vero*.

Alter etiam longe utilior effectus eſt, quia, ut ſupra dictum fuit, juxta Conſtitutionem Innocentii Octavi reſtituenda non erat in caſu ſuppreſſionis Collegii niſi ſumma ducatorum 62400. Cumque Beatus Pius profeſſus fuerit eam confirmare ac innovare iiſdem modo, & forma, de 40
natura vero confirmationis, ac etiam novationis ſit robur tantum addere confirmato, ſeu reſtituere, ac reintegrare privilegia, quæ revocata fuiſſent, nihil autem de novo ſtatuere, vel præter, vel contra formam illorum, ut obſervat Rot coram Coccino *dec.* 1951. *num.* 30. *&* 31. & coram Bichio *deciſ.* 521. *num.* 13. *& deciſ* 629. *num.* 35. *& deciſ.* 58. *nu.* 29. *&* 30. *part.* 6. *rec. & dec.* 377. *num.* 18. *&* 25. *part.* 17. multoque magis quando id expreſſe declaratum fuit prout hic, ex illis verbis *iiſdem modo, & forma* reſtrictio- 41
nem omnimodam importantibus: Maximum proinde poterat oriri dubium, promiſſionem reſtituendi totum id, quod Dataria a ſingulis, ultra dictam ſummam ducatorum 62400. accepit in caſum ſuppreſſionis Collegii, per errorem, & contra mentem Beati Pontificis irrepſiſſe, prout ſemper judicatur quoties in diſpoſitione confirmante, vel 42
innovante aliquid amplius, quam in confirmata, & innovata continetur, ut tradunt Natt. *conſ.* 322. *numer.* 4. *&* 5. Roland. *conſ.* 1. *nu.* 65. *lib.* 4. Giovagn. *conſ.* 44. *nu.* 23. *verſ. Præſertim*, *lib.* 2. Cyriac. *controv.* 128. *num.* 28. *&* 85. *verſ. præſumitur id per errorem*, late Uticeol. *conſult.* 47. *n.* 2. Rot. *dec.* 354. *n.* 8. *p.* 17. *rec.*

Alias enim induceretur ſubita, & immediata correctio, quod ſcilicet Pontifex voluerit confirmare, ac innovare iiſdem modo, & forma Conſtitutionem Innocentii, illamque in re adeo relevanti alteraverit, & extenderit, quæ in- 43
terpretatio inductiva correctionis eſt omnino evitanda, ut monet Rota coram Coccino *dec.* 2338. *num.* 5. *&* 6. & coram Dunoz. Jun. *dec.* 578. *n.* 3.

Et ulterius dici potuiſſet, quod Beatus Pius ſolum voluerit privilegia a prædeceſſoribus conceſſa confirmare, & innovare, non autem illa extendere, ac alterare cum adeo magno Cameræ præjudicio, ut manifeſte dignoſcitur ex adhibitis clauſulis in puris confirmationibus, appont ſolitis, ſcilicet ex præſervatione decretorum Sacri Concilii, & ex omiſ-

omiſſa derogatione regulæ Cancellariæ de Jure quæſito non tollendo, & Conſtitutionis Pii Quarti de regiſtrandis, quæ
44 ſemper apponi ſolet in privilegiis, & gratiis Cameræ etiam in minimo præjudicialibus, ex hoc enim ſtylo clare dignoſcitur, quid actum fuerit, ut tradunt Spad. *conſ. 21. num. 9. lib.* 1. Maſtrill. *deciſ.* 257. *num.* 17. Reverendiſs. de Luca *de Regal. diſc. 49. n. 11. & diſc. 56. n. 5.*

Ex quibus (licet de ſtricto rigore ſuſtineri potuiſſet conſtitutionem Innocentii circa reſtitutionem pretii non fuiſſe immutatam, & alteratam per Motum proprium Beati Pii, & nihilominus (cum Sanctiſſimus Dominus Noſter in ſuo Motu proprio ſuppreſſionis, potius ex clementiæ, ac largitatis impulſu, quam ex rigoroſa juſtitiæ obligatione interpretationem magis benignam ſectari voluit, jubendo fieri effectivam reſtitutionem ejus, quod Dataria a ſingulis receperat) Camera non prætendat niſi ſe eximere a prætenſa obligatione reſtituendi ultra acceptum, utique uberrima utilitas ex hoc provenit Dominia olim officialibus, abſque eo, quod ſuperaddi queat aliud gravamen, extenſio ſcilicet promiſſionis ad obligationem reſtituendi non acceptum.

Ac tandem alias ex conceſſione Beati Pii reſultat iiſdem ampliſſima utilitas, quia ſublata fuit Cameræ facultas imputandi in ſortem fructus excedentes, ſaltem pro officiis
45 pii viliori pretio, cum longa fructuum exuberantium perceptione, quam imputationem nedum licitam, ſed omnino juſtam, & neceſſariam cenſeri debere probavimus in ſecunda Juris præteritæ poſitionis, §. *Cum igitur cum ſeq.* & licet Innocentius Octavus illam prohibuerit, non eſt quo ad hoc allegabilis, dum circa pretii reſtitutionem prætenditur correcta.

Cæterum licet ex prædictis non videatur dubitandum de 46
Beati Pontificia mente, adhuc pro illius ulteriori declaratione, utinam liceret ad ipſius adoratos cineres Motum proprium deferre, ejuſque Oraculum expoſcere, ut a Patribus Nicænæ Synodus peractum fuiſſe teſtatur Nicephorus *lib. 8. cap.* 23. cum delatis ad tumulum Sanctorum Chryſanthii, & Muſonii Epiſcoporum, qui ante abſolutum Concilium deceſſerant, illius actis, eorundem miraculoſam ſubſcriptionem obtinere meruerunt; Reſponderet enim Beatus Pontifex, nunquam ſuam intentionem fuiſſe largitatem adeo prodigam in Cameræ præjudicium exercere, ſed ſolum reparare damnum, quod Collegio Secretariorum ex venditione officii ſupprimendi proveneat, & debitam recompenſationem pretii mutuari præſtare; Quod profecto reſponſum ſi ex adoratis cineribus percipere digni non ſumus, ſatis aperte prodiit ex ipſa facti ſerie, ea Motus proprii verbis, & ea geſtis ab eodemmet Beato Pio, ut ſupra fuit demonſtratum.

Sanctes de Pilaſtris R. C. A. Commiſſ. Generalis.
Proſper Archiepiſcop. Myren. Fiſci, &
Cam. Apoſt. Advocatus.
Jo: Baptiſta Bettinus Coadiutor.
Nicolaus Severol. Sac. Conciſt.
Advocatus.
Lanfrancus Zacchias.)
Carolus de Comitibus.) *Advocati.*
Petrus Petianus.)

Reſtrictus juris ſuper tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Plures deducuntur rationes ad demonſtrandum, quod ſi Beatus Pius obligaſſet Cameram ad reſtituendum ultra acceptum, hujuſmodi obligatio fuiſſet, vel nulla, ex defectu regiſtrationis, & derogationis regulæ *de jure quæſit. tollend.* vel revocata ex Conſtitutionibus Sixti Quinti, & Urbani Octavi, aliorumque Pontificum, vel ſaltem revocanda ex capite enormiſſimæ læſionis.

SUMMARIUM.

1 *Donationes gratuitæ ex defectu regiſtrationis ſunt nullæ, quamvis non eſſent Cameræ præjudiciales, & Motu proprio emanaſſent.*

2 *Quando ſunt Cameræ præjudiciales opus habent derogatione* regul. de Jure quæſi. non tollen.

3 *Sunt annullata ex Conſtitutione Sixti Quinti.*

4 *Revocantur per regulam Cancellariæ 64. & per Conſtitutionem Urbani la 30. & Conſtitutionem Innocentii Decimi la 13.*

5 *Promiſſio reſtituendi quod non fuit acceptum, cadit ſub dictis Conſtitutionibus revocatoriis.*

6 *Quindennia in materia emphyteutica fuerunt introducta ad inſtar quindenniorum, quæ ſolvuntur Cameræ, propter beneficia perpetuo unita alicui manui mortuæ.*

7 *Officia vacabilia reſignari non poſſunt abſque conſenſu Principis, qui ſenibus, & infirmis denegatur.*

8 *Læſio in materia contractuum vitalitiorum regulatur a facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri.*

9 *Camera ſi teneretur reſtituere pretium currens, non ſolum amiſiſſet lucrum vacationum, ſed etiam gravaretur intolerabili damno emergenti.*

10 *Minor læſio requiritur ad ſuccurendum Cameræ, quam privato, eique ſufficit in ſexta parte.*

11 *Quando læſio eſt ultra beſſem, eſt locus revocationi, abſque eo, quod opus ſit remedio reſtitutionis.*

12 *Ad effectum dignoſcendi læſionem, attenditur tempus contractus.*

13 *Limitatur in contractu, qui habet tractum ſucceſſivum, in quo etiam læſio ſuperveniens operatur revocationem.*

14 *Contractus, qui tractu temporis nimis damnoſus eſſe Principi incipiat, poteſt ab eo reſcindi, etiamſi fuiſſet contrahens.*

15 *Quamvis adeſſet juramentum, & tantum temporis effluxiſſet, ut poſſet prætendi præſcriptio.*

16 *In gratiis, & privilegiis læſio ſuperveniens inducit revocationem.*

R. P. DEducta in duobus præcedentibus Articulis ſufficerent abunde ad victoriam, nihilominus ad hoc ut Rev. Cameræ jura clarius eluceſcant, addimus, quod cum ex jam dictis promiſſio reſtituendi ultra acceptum, juxta ſenſum a deciſione admiſſum, eſſet mera, & gratuita donatio, ſine ulla cauſa, ut late fuit firmatum, nulla, & irrita eſſet ex defectu regiſtrationis, quam ſub pœna nullitatis requirit Conſtitutio Pii IV. in gratiis, etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, etiamſi gratia facta fuerit Motu proprio, ut explicat Cherubin. *ibidem in Compend.* nec non ex regula Cancellariæ de Jure quæſito non tollendo, cum neutri ſit derogatum, ut fieri ſolet in gratiis, Cameræ præjudicialibus concedentis. Prout etiam ſimiles 2
alienationes Cameræ præjudiciales nullæ, & irritæ declarantur per alias Conſtitutiones Apoſtolicas, & ſignanter per illam Sixti V. allegatam circa finem ſecundi Articuli, §. 14. ibi, *ac pariter nullas, & irritas eſſe & cenſeri*, & expreſſe loquitur etiam de conceſſionibus factis in recompenſationem pecuniarum erogatarum pro ſervitio Sedis Apoſto- 3
licæ, & laborum pro ea ſuſceptorum.

Etſi ab initio robur aliquod validitatis habuiſſet, revoca- 4
ta fuiſſet per regulam Cancellariæ 64. & per notas Conſtitutiones revocatorias, præcipuè Urbani VII. la 28. in Bullario novo la 30, confirmatam ab Innocentio X. Conſtitutione 13. §. 32. Negari ſiquidem non poteſt hujuſmodi promiſſionen reſtituendi quod Camera non accepit, eſſe merum 5
privilegium, ut ſuadent ipſa verba Motus proprii, ibi *Amplioris favoris gratia proſequi volentes*, quod proinde ſub dictis revocatoriis inevitabiliter cadit.

Ex alio etiam capite evitari non poſſet revocatio, ſcili- 6
cet ex maxima, atque enormiſſima læſione Cameræ propter exuberantem emolumentorum excreſcentiam, quæ pretium Officiorum adeo notabiliter auxit, quod augmentum præcipue cauſatum fuit ex effrænata facultate reſignandi Officia etiam in mortis articulo, Collegio tributa ab Innocentio Octavo; unde maximum detrimentum Cameræ reſultavit, quia rariſſimæ contingebant Officiorum vacationes, illaque reddita fuerant fere perpetua, ut experientia docuit; nam licet a Pontificatu Innocentii Octavi ad tempus, quo conditus fuit a B. Pio Motus proprius, fluxiſſent 84. anni, tamen ex 30. Officiis, tantum quinque vacaverant, & ex ampliſſima ſerie reſignationum, deſumpta ex libro Statutorum Collegii *pag.* 147. quæ narratur in facti ſpecie, §. *medio autem tempore* colligitur rariſſimas contigiſſe vacationes per obitum, & hæc maxima facilitas reſignandi privavit Cameram commodo venditionum, ad quod percipiendum inventa fuerunt officia vacabilia, quæ vacare calculantur quolibet quindennio, ut conſtat ex Bulla 7.
Pauli

Pauli II., & ex Bulla 17. Pauli IV. ſuper ſolutione Quindenniorum Rev. Cameræ, quorum calculatio, utpote æqua, recepta eſt in regulanda ſolutione laudemiorum, ubi Emphyteutica bona devenirent ad manus mortuas, ut tradit Niger *de Laudem. qu. 12. art. 3. num. 144. & ſeqq.* Rota *dec. 490. n. 10. & ſeqq. par. 9. rec.*

7 Exindeque reſultat inevitabilis læſio, cum propter dictam facultatem impeditæ fuerint vacationes Officiorum contra illorum naturam, cum regulare ſit Officia vacabilia non poſſe reſignari abſque conſenſu Principis, qui ſenibus, & infirmis denegatur, ut monent Rocc. *de offic. rubr. 18. de alien. & hypot. nu. 55.* Capyc. Galeott. *reſp. fiſcal. 12. n. 19.* teſtantes de conſuetudine Regni Neapolitani, & de ſtylo inconcuſſo Romanæ Curiæ, Caſtracan. *de Societ. offic. c. 40. n. 43. & 44.* Reverendiſs. de Luca *de Regal. diſc. 2. nu. 9. & diſc. 6. n. 2. & 4.* Rota coram Seraphin. *deciſ. 1249. num. 5. 515. num. 11. par. 5. rec.* Læſio enim in hac materia contra-
8 ctuum vitalitiorum regulatur a facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri, ut obſervant Fabian. de Mont. *de empt. & vendit. quaſt. ult. n. 11.* Scaccia *de Jud. lib. 2. cap. 2. n. 476. verſ. primus caſus.*

9 Cum itaque ob adeo ſingularem, & proficuam facultatem reſignandi, per quam Officia reddita fuerunt fere perpetua, & exempta a communi lege, atque periculo aliorum vacabilium, eorundem pretium fuerit maxime auctum, ita ut ab initio ſolum tradita fuerint ſcuta 62400. & deinde juxta valorem de tempore ſuppreſſionis calcularentur in ſcutis 600. mil. nimis profecto iniquum foret, ſi poſtquam Camera defraudata fuit in commodo illa vendendi, ob impeditas per iſtam facultatem reſignandi, vacationes, teneretur ulterius erogare pretium ſolutum reſignantibus in tanto augmento; id enim eſſet ultra amiſſionem debiti lucri, quod ex venditionibus reportaſſet, illam gravare damno emergenti, & quidem graviſſimo, contra omnes juris, & æquitatis regulas.

10 Concurrente vero læſione, nedum in ſexta parte, quæ Cameræ ſufficeret, cum minor læſio requiratur ad illi ſuccurrendum, quam privato, ut tradunt Capyc. Galeot. *reſponſ. Fiſc. 25. n. 47.* Capyc. Latr. *conſ. 5. nu. 19.* de Marin. *quotid reſ. lib. 1. reſol. 147. n. 1.* Fajard. *allegat. Fiſcal. allegat. 1. num. 123.* latiſſime de Font. *de Poteſt. Prorog. tit. 4. §. 5. a princip. ad num. 47.* ſed pluſquam enormiſſima, & ultra beſſem, revocatio eſt inevitabilis, nec opus eſt reme-
11 dio extraordinario reſtitutionis, ut in fortioribus terminis contractus firmant de Pont. *ibidem, num. 41.* Muſcatell. *in praxi civil. lib. 2. par. 2. gloſſa venduntur, num. 54.* Vincent. de Franch. *deciſ. 120. num. 7. & deciſ. 224. num. 2.* Maſtrill. *deciſ. 84. num. 8.* Reverendiſs. de Luca *diſc. 65. numer. 17. de Regal. & in lib. 2. eod. titul. diſc. 201. num. 2.* Nam hoc caſu reſciſſio, & nullitas contractus provenit ex defectu & ceſſatione voluntatis, cum is intelligatur initus ſub conditione, quod res in eodem ſtatu permaneat, nec contingat adeo notabilis variatio, ut firmant ſupra citati Doctores.

Neque poterit evitari revocatio ex eo, quia læſio non verificetur de tempore motus proprii, adeoque intret vulgata 12
regula, quod ad effectum dignoſcendi læſionem, attendendum ſit tempus contractus, vel conceſſionis; duplex ſiquidem ſe offert ſolidiſſima reſponſio.

Prima, quod etiam in contractibus læſio ſuperveniens 13
operatur illorum revocationem, vel quando habent tractum ſucceſſivum, ut probant Roland. *conſ. 1. n. 173. lib. 2.* Nat. *conſ. 548. nu. 21. & 36.* Mandell. de Alb. *conſ. 34. num. 15.* Theſaur. *deciſ. 226. num. 1. & per. tot.* Gypt. *dec. Bonon. deciſ. 43. nu. . . .* Larrea *deciſ. Granaten. deciſ. 71. per tot. & allegat. Fiſcal. 23. num. 33. & allegat. 32. num. 5. ad fin. ubi num. 11.* teſtatur de communiori Doctorum ſenten- 14
tia; vel quando tendunt in magnam perniciem Principatus, cui nimium damnoſi eſſe incipiunt; tunc enim nedum a Succeſſore, ſed ab ipſo Principe contrahente reſcindi poſſunt, ut docent Petra *de poteſt. Princip. quaſt. 32. n. 196. & ſeqq.* Maſtrill. de Magiſtr. *lib. 1. cap. 18.* Caſtill. *de Tertiis, cap. 18. n. 166. & 170.* Salgad. *de retent. Bullar. part. 1. cap. 5. num. 59.* latiſſime Larrea *allegat. Fiſcal. 23. per tot.* & ſignanter *nu. 35. & ſeqq.* ubi agitur de revocatione Cenſuum vitalitiorum ſuper Juribus regalibus ob nimis auctum illorum fructum, del Bene *de Parlament. c.* 15
2. dub. 7. num. 30. & 31. Fajard. *allegat. Fiſcal. 3. 88.* etiamſi contractus ſint juramento vallati, vel temporis lapſus talis concurrat, ex quo prætendatur eos eſſe præſcriptionis præſidio munitos, Caſtill. *dicto cap. 18. numer. 171. verſ. alii vero, & nu. 178.* Klochius *de contribut. cap. 16. n. 94.* Promiſſio autem reſtituendi pecunias in caſu ſuppreſſionis reſpicit tempus futurum, & tractum ſucceſſivum adeoque non ſolum de præterito, ſed etiam in futurum læſio conſiderari debet.

Secunda reſponſio eſt, quod in gratiis, & privilegiis, indubitatum eſt, ex læſione etiam ſupervenienti, *revoca-* 16
tionem induci, quaſi tunc eſſet voluntas concedentis *juxt. text. in cap. ſuggeſtion. de decim.* & probant Kloch. *de contrib. d. cap. 16. num. 95. & 98.* Barz. *deciſ. 118. num. 3. cum plu. ſeq.* Caren. *reſol. 229. num. 4. & per tot.* ubi de reductione annuorum redituum, & dixit Rota coram Peutiug. *dec. 78. num. 6. & ſeqq. & in Bonon. Cenſuum 11. Martii 1637. & 26. Decembris 1639.* coram Panzirolo.

Sanctes de Pilaſtris R.C.A. Commiſſ. Generalis.
Proſper Archiepiſc. Myren. Fiſci, & Cam. Apoſt. Advocatus.
Jo: Baptiſta Bottinus Coadiutor.
Nicolaus Severol. Sac. Conciſt. Advoc.
Lanfrancus Zacchia.)
Carolus de Comitibus.) *Advocati.*
Petrus Pacienus.)

Reſtrictus juris ſuper quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Motus proprius S. Pii Quinti, quatenus etiam cotineret obligationem Cameræ reſtituendi pretium non receptum; adhuc tamen non poſſet verificari, niſi reſpectu Secretariorum exiſtentium de tempore Motus proprii, non autem Succeſſorum.

SUMMARIUM.

1 *Cauſa privilegii eſt principaliter attendenda.*
2 *Privilegium conceſſum in remunerationem beneficii dicitur perſonale, & reſtrictum ad eos, qui beneficium contulerunt.*
3 *Quamvis conceſſio eſſet de ſui natura realis.*
4 *Etiamſi privilegium conceſſum eſſet non perſonis, ſed dignitati.*
5 *Privilegium perſonale cum perſona extinguitur.*
6 *Precipue quando meritum perſonæ eſt cauſa immediata privilegii.*
7 *Non tranſit ad ſucceſſores.*
8 *In declaranda conceſſione privilegii conſiderari debet mens veriſimilis contrahentis.*
9 *Gratitudo, & remuneratio non cadit in ignotos.*
10 *Interpretatio ea ſumi debet, quæ ſuperfluitatem excludat, & n. 11.*
12 *Diſcretivus modus loquendi diverſam arguit in diſponente voluntatem.*

R.P. QUamvis ex late deductis in primo, & ſecundo Articulo, & ex abundanti cumulatis in tertio, nedum penitus ſublata remaneant deciſionis contrariæ fundamenta, ſed ſolidiſſime confirmata Cameræ Apoſtolicæ Jura: Nihilominus, ut abundantius appareat ſuſtineri non poſſe obligationem reſtituendi pretium a ſingulis Secretariis erogatum in acquiſitionem Officii, ſive Datariæ, ſive reſignantibus, juxta ſenſum deciſionis, breviter oſtendere opportunum duximus, quod quatenus hujuſmodi interpretatio adaptari poſſet verbis Motus proprii Beati Pii, (quod tamen conſtantiſſime negamus, ex rationibus hactenus deductis) adhuc talis promiſſio, quæ in donationem reſolveretur, ea ſuperius deductis, verificari non poſſet, niſi reſpectu Secretariorum exiſtentium de tempore Motus proprii, qui de tempore ſuppreſſionis ſupervixiſſent, nullatenus autem extendi ad ſucceſſores.

Primo igitur hujuſmodi reſtrictiva interpretatio manifeſte deſumitur ex cauſa ipſius privilegii, quam ſemper eſſe attendenda monet Teat. *in l. in omnibus, ff. de regul. Jur. &*
plu-

plutibus relatis, Rota *dec.* 35. *n.* 3. poſt Bonden. *colluct. leg.* Et ſiquidem non alia fuit, ut ex facti ſpecie, & hactenus dictis apparet, & clare inſinuant verba Motus proprii in ſecunda parte, ibi, *Nos e contra promptam Secretariorum voluntatem agnoſcentes, eamque gratam, ut par eſt, habentes, &c.* quam gratuito erga Secretarios viventes; qui rem gratam Beato Pontifici fecerant, illi mutuando ſummam ſcutorum 5500. eamque ſumendo ad cenſum, vel ad cambium ſub interuſu-
2 riis: Adeoque cum cauſa gratitudinis ſiſtat tantum in perſonis, qui beneficium contulerunt, operatur parit, uti privilegium in illius recompenſationem conceſſum, dicatur perſonale, ut plutibus relatis, probant Aryas de Meſa *va-*
3 *riarum reſol. lib.* 2. *cap.* 27. *n.* 3. & 4. afferens id procedere, etiamſi conceſſio eſſet de ſui natura realis, Venturin. *conſ.* 24. *n.* 104. Capyc. Galeott. *controv. forenſ. controv.* 51. *n.* 9.
4 *lib.* 2. Quod procedit etiamſi non ſit facta mentio perſonarum, ſed dignitatis, Abbas *in cap. mandata* 6. *nu.* 1. *verſ. ego dico, de praeſcript.* Anchatan. *conſ.* 227. *ante fin. verſ.* 2. *non obſtant*, Menoch. *conſ.* 34. *nu.* 14. Rota coram Mantica *dec.* 19. *n.* 4. *verſ.* 2. *fuit reſponſum*.

5 Ea vero eſt natura privilegii perſonalis, ut mutata, vel extincta perſona, varietur, & extinguatur, ut plurimis re-
6 latis tradit Salgad. *de Reg. poteſt. par.* 3. *cap.* 10. *n.* 293. Praecipue, quando qualitas, vel meritum perſonae eſt cauſa immediata privilegii, Menoch. *conſ.* 444. *nu.* 36. & *con.* 804.
7 *num.* 18. Rota *dec.* 76. *n.* 14. *par.* 15. *recentior.* nec tranſit ad ſucceſſores *cap. Privileg. de reg. Jur. in* 6.

8 Secundo ex veriſimili mente ipſius B. Pii, quae profecto potiſſime conſiderari debet pro illius conceſſione declaranda, ut quamplurimis allegatis firmat Caren. *reſ.* 59. *n.* 60. Pro qua dignoſcenda praeter omnia argumenta in ſecundo Articulo adducta, quae multo fortius ſuadent praeſens aſſumptum, cum, ut ibi probatum fuit, prorſus excludat interpretationem a deciſione datum verbis Motus proprii) potiſſime conſiderari meretur, quod reſpectu ſucceſſorum
9 nulla concurrebat cauſa illis faciendi largitatem adeo praejudicialem Camerae, cum ipſi nullum haberent meritum, quod remunerationem expoſceret, imo eſſent Pontifici prorſus ignoti, itaut erga ipſos cenſeri nullo modo debeat liberalitatem exercere voluiſſe, praeſertim titulo remunerationis, & gratitudinis.

10 Tertio ex ejuſdemmet Motus proprii verbis hujuſmodi reſtrictio manifeſte reſultat: Siquidem reſtitutio pecuniarum erogatarum in acquiſitione Officii promiſſa fuit *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, quae ſane verba alium congruum intellectum habere non poſſunt, quam quod fieri deberet Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, ii namque, non vero ſucceſſores de B. Pio aliquo modo dici poterant benemeriti propter dictum mutuum, nec ideo poſſunt adaptari omnibus Secretariis etiam ſucceſſoribus, abſque nota vitioſae ſuperfluitatis, & impropriatatis loquendi: Tum quia nonniſi viventibus competere poterat reſtitutio; Tum quia mortui non poterant dici amplius Secretarii, cum officium ſit vitalitium, & cum perſona extinguatur; Semper autem interpretatio ſumi debet pro ſuperfluitate vitanda, Altograd. *conſ.* 100. *numer.* 39. *lib.* 2. Gratian. *diſcept. cap.* 383. *numer.* 8. Surd. *deciſ.* 64. *numer.* 19. multo magis ſi ultra ſuperfluitatem concurrat impropria locutio.

Ac etiam conſulto cenſeri debet adhibitum verbum *ſingulis*, denotans Pontificem non intellexiſſe de omnibus, alias ſuperflua fuiſſet illius adjectio, quod cum non ſit admittendum ex ſupradictis, cenſeri debet reſtitutionem fuiſſe diverſimode promiſſam, ſcilicet Secretariis viventibus de utroque tempore, Motus proprii, & ſuppreſſionis, de omnibus pecuniis per ipſos erogatis in acquiſitione Officii; Succeſſoribus vero ſolum de receptis a Dataria. 11

Accedit quod B. Pius in §. *Ad haec* in iis partibus, quae concernere poterant totum Collegium, & ſic etiam ſucceſſores, ſcilicet in confirmatione Privilegiorum, pluries verba direxit in ipſum Collegium, quemadmodum apparet ex ipſo initio §. *Ad haec*, ibi, *Ad haec Secretarios, & Collegium amplioris, &c.* & infra, *Eiſdem Secretariis & Collegio conceſſa fuerant, &c.* & in diſpoſitiva ibi, *eiſdem Secretariis per dictos Praedeceſſores conceſſa, &c.* quae dictio, *eiſdem*, eſt reſpectiva Collegii, & inferius ibi, *eiſdem Secretariis, & Collegio de novo concedimus, & aſſignamus*: At ubi egit de reſtitutione pecuniarum in caſum ſuppreſſionis, diverſo modo loquutus fuit; non enim repetit verbum collectivum aptum omnes, etiam ſucceſſores comprehendere, ſed adhibuit verba reſtrictiva ad ſingulos, ibi: *Singulis Secretariis tunc viventibus*, qui diſcretivus loquendi modus manifeſte demonſtrat contrariam B. Pontificis voluntatem, quod nimirum in hac parte non intellexerit, niſi de Secretariis, qui vivebant tempore Motus 12
proprii, & ſupervixiſſent tempore ſuppreſſionis, ex traditis a Gabr. *conſ.* 97. *nu.* 28. *lib.* 1. & dixit Rota coram Coccin. *dec.* 2121. *num.* 143. & coram Bich. *deciſ.* 516. *num.* 5.

Et ex his a deciſis recedendum credimus, & ſperamus.

Sanctes de Pilaſtris R. C. A. Commiſſ. Generalis.
Proſper Archiepiſcop. Myren. Fiſci, & Cam. Apoſt. Advocatus.
Jo: Baptiſta Bottinus Coadiutor.
Nicolaus Severol. Sac. Conciſt. Advocatus.
Lanfrancus Zacchias. }
Carolus de Comitibus. } *Advocati.*
Petrus Potianus. }

Calculus ſuper laeſione.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

R.P. CAmera Apoſtolica paſſa fuit maximam, & enormiſſimam laeſionem in Collegio Secretariorum Apoſtolicorum, & quia hodie ſolummodo agitur de reſtitutione pretii quatuordecim eorundem Officiorum, proinde in ordine ad illa in Calculo, cum praeſenti Memoriali ad partes dato, undequaque juſtificato, de hujuſmodi laeſione docetur reſpectu plurium etiam ultra beſſem, cum tamen favore Camerae ſufficiat laeſio in ſexta parte, Capyc. Latr. *conſult.* 5. *nu.* 91. cum aliis allegatis in reſtrictu juris ſuper tertio Articulo, §. *Concurrente vero*: ex qua quidem laeſione infertur, quod Camerae aſſiſtat aequitas, cum agat de damno evitando, non autem DD. Secretariis agentibus de lucro captando, ut in ſecundo reſtrictu juris, §. *Octavo*.

Reſpectu primi officii, ut dicitur in Calculo, per Datariam venditi de Anno 1565. pro ſcutis aureis 6300. ſucceſſive pluries reſignari conſtat, quod fructus uſque ad ſuppreſſionem Collegii omnibus annis inſimul juncti fuerunt exacti ad rationem treſdecim, & obulorum 80. pro quolibet centenario, & Camera ratione augmenti ſcutorum auri a juliis undecim ad julios quindecim, ultra reſtitutionem pretii accepti, ſolvit alia ſcuta 2480. Unde ſi ad formam contrariae deciſionis deberet etiam exburſare aliam ſummam correſpective ad ultimam reſignationem, eſſet in damno in aliis ſcutis 5500. & ſic laeſio etiam ultra beſſem palpatur manibus.

Quoad ſecundum Officium per Datariam venditum anno 1582. pro ſcutis 5600. auri, & deinde ſemper reſignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem ſcutorum 11. & b. 77. pro centenario, & inſuper Camera ratione augmenti ſcuti auri, ultra pretium acceptum, perſolvi alia ſcuta 4040. & ſi cogeretur ſupplere uſque ad ſummam ultimae reſignationis, remaneret in damno in aliis ſcutis 3300. & ideo de conſimili maxima laeſione dubitari non poteſt.

Circa tertium Officium per Datariam venditum de anno 1623. pro ſcutis 14500. & deinde pluribus vicibus reſignatum, exacti fuerunt fructus ad rationem ſcutorum 9. & b. 74. pro centenario, adeout Camera ſi deberet etiam ſolvere reſiduum in ordine ad ultimam reſignationem, eſſet in damno pro aliis ſcutis 8300.

Praeterea ſciendum venit, quod Sixtus Quintus annis 1586. & 1589. admiſit Collegium ad Montem non vacabilem pro ſcutis 50000. monetae circiter, cum onere ſolvendi fructus, & extinguendi loca Montium infra duodecim annos inceptos dictos anno 1586. ut ex Brevi die 17. Februarii 1586. & quia Collegium non devenit ad extinctionem Montis, tria damna evenerunt Camerae in Calculo ponderata.

Primum, quia data extinctione redditus Maſſae Collegii fuiſſent in majori quantitate, & ideo Camera vendidiſſe iſtud officium majori pretio, nempe pro aliis ſcutis 900. ut in dicto Calculo, quorum fructus aſcendunt ad ſcuta 2187.

Secundum damnum conſiſtit in capitale dictorum ſcutorum 900. reſpectu omnium officiorum, quae vacaverunt Datariae ab anno 1598.

Ter-

Tertium vero conſiſtit in fructibus, quos Camera exegiſſet ex iſto capitali, ſpatio tot annorum.

Hinc fatendum venit enormiſſimam læſionem concurrere, etiam quoad iſtum officium.

In ordine ad quartum Officium per Datariam venditum anno 1627. pro ſcutis 14. mil. monetæ, ſucceſſive pluries reſignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem ſcutorum 10. & b. 77. pro centenario. Ulterius Camera paſſa fuit damnum ob non extinctionem Montis in aliis ſcutis 2065. Damnum vero occaſione capitalis, & fructuum ab eodem fonte procedens in Calculo dato ſimpliciter reſervatur, non ponitur in certa ſumma.

Quatenus vero ad formam deciſionis Camera teneretur etiam ſolvere reſiduum, habita ratione ad ultimam reſignationem, eſſet in damno pro aliis ſcutis 9000. & conſequenter læſio maxima redditur indubitata.

Quintum officium fuit venditum per Datariam eodem anno 1627. pro ſcutis 14. mill. fructus vero exacti fuerunt ad rationem ſcutorum 10. & b. 67. pro centenario:

Damnum paſſum ob non extinctionem Montis eſt in ſcutis 2045. non computato capitali, & illius fructibus reſpetu omnium vacationum, ut diximus, ſecutarum ab anno 1598.

Quare ſi Camera deberet quoque reſtituere reſiduum pretii ultimæ reſignationis, eſſet in damno pro aliis ſcutis 8000. & proinde læſio enormiſſima redditur certa.

Sextum vero officium a Dataria venditum fuit anno 1643. in ſcutis 14. mill. fructus vero exacti fuerunt ad rationem ſcutorum 11. & b. 43. pro centenario.

Damnum vero proveniens ob non extinctionem Montis eſt in ſcutis 1377. & quatenus Camera deberet reſtituere pretium ultimæ venditionis, eſſet quoque in damno pro aliis ſcutis 8000. quapropter in hoc etiam officio concurrit enormiſſima læſio.

Quod attinet ad ſeptimum officium anno 1662. a Dataria venditum pro ſcutis 18000. monetæ, fructus exacti ſunt ad rationem novem, & b. 82. pro centenario.

Damnum proveniens a non extinctione Montis calculatur in ſcutis 601. 60. & ſi Camera cogeretur ſupplere pretium ultimæ reſignationis, eſſet in damno pro aliis ſcutis 1200. non calculato damno capitalis, & fructuum, de quo ſupra, & ſic læſio reſpectu iſtius officii probatur.

Octavum officium venditum fuit per Datariam anno 1650. pro ſcutis 15. m. cujus reſpectu quoties Camera ultra pretium acceptum deberet ſolvere reſiduum habita ratione ad ultimam reſignationem, eſſet in damno in ſcutis 6500.

Et inſuper in aliis ſcutis 720. pro rata fructuum ob non factam extinctionem Montis, ultra capitale reſpectu omnium vacationum ab anno 1596. & conſequenter in hoc etiam Camera ſubiret maximam læſionem, juxta terminos contrariæ deciſionis.

In ordine ad nonum officium per Datariam venditum anno 1679. pro ſcutis 22000. ſi Camera teneretur ſupplere reſpectu ultimæ reſignationis, eſſet in damno in ſcutis 500. damnum vero proveniens a non facta extinctione eſſet quoque calculandum, quoties prorogatio termini ad extinguendum Montem ad alios duodecim annos per Collegium, ut diximus, obtenta de anno 1669. a ſanctæ memoriæ Clemente Nono, ut ex ejus Brevi ſub dat. 4. Jan. 1669. judicaretur ſubreptitia, & obreptitia, prout ipſi exiſtimamus, dum Pontifici narratum non fuit damnum Cameræ proveniens; quinimo ipſe ſuppoſuit gratiam non eſſe alicui præjudicialem,

Hucuſque egimus de officiis per Datariam ab initio venditis, & pro quibus ſolutæ fuerunt ſummæ conventæ, ſucceſſive pluries reſignatis, cum augmento pretii, & reſpective demonſtravimus, quod Camera eſſet in maxima, & enormiſſima læſione, ſi deberet reſtituere tale augmentum, maxime inſimul calculatis aliis damnis paſſis in ſpecie reſpectu Collegii, habita ratione ad omnes vacationes Datariæ ſpectantes ab anno 1599.

Deveniendo autem ad cætera quinque officia, nempe decimum, undecimum, decimumſecundum, decimumtertium, & decimumquartum ab initio non vendita, ſed donata, curſu vero temporis a donatarii vendita. Primum pro ſcutis 14. mil. ſecundum pro ſcutis 16. mil. tertium pro ſcutis 16. mil. & quingentis, quartum pro ſcutis 18. mil. & quintum pro ſcutis 20. mil. dicimus, quod ſi Camera cogeretur reſtituere dictas ſummas, læſio non ſolum eſſet ultra beſſem, ſed in tota quantitate, cum nihil receperit, quorum reſpectu proinde non applicarentur verba Bullæ B. Pii, niſi reſtitutis, nec potuit hunc caſum excogitare, cum ſuo tempore hujuſmodi donationes non eſſent; conſiderando, quod tam reſpiciendo dicta quinque officia, quam etiam tria alia, de quibus hodie non agitur, ſunt valde recentes.

Neque urget, quod Domini Secretarii dicta officia poſſident titulo emptionis, & ſic titulo oneroſo, quia in ordine ad Principem dicuntur illa habere titulo lucrativo, nempe donationis, cum nemo poſſit plus juris in alio transferre, quam ipſe habeat, & rurſus ementes officia, etiam per viam reſignationis ſubrogantur per Papam in locum reſignantis, ut ex forma ſupplicationum. Unde debebant dirigere ſuas actiones, contra quos de Jure, ut in replicatione D. Advocati Severoli.

Quare, &c.

Sanctes de Pilaſtris R.C. Apoſt. Commiſs. Generalis.

Replicatio Facti.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Confirmatio addit robur confirmato, non autem illum extendit.*

2 *Camera in vim Conſtitutionis Innocentii Octavi non tenebatur reſtituere Secretariis, niſi ſcuta 62400. auri, in caſu extinctionis Collegii.*

3 *Expreſſio ſummæ quando dicatur appoſita demonſtrative, vel taxative.*

4 *De natura ſtipulationis eſt, quod quis ad aliud non teneatur.*

5 *Camera in extinctione locorum Montium reſtituit ſcuta centum, non autem augmentum, & de ratione.*

6 *Aſſertioni Papæ fides præſtanda venit.*

7 *Motus proprius B. Pii fuit tantummodo confirmatorius? ex confeſſione ipſorum Secretariorum.*

8 *Interpretatio Papæ ſucceſſoris ſummopere attenditur in privilegiis conceſſis ab anteceſſore.*

9 *Dictio* ad hæc *importat reſtrictionem ad præcedentia.*

10 *Ea interpretatio ſumenda eſt, quæ excludat contraditionem, & correctionem.*

11 *Verba famulatoria non inducunt novam diſpoſitionem.*

12 *Verba debent inſervire intentioni, & ab ea regulari.*

13 *In confirmatione ſi apponantur verba, quæ primam conceſſionem extendant, non attenduntur, ſed præſumuntur erronea.*

14 *Motus proprius B. Pii ampliat Conſtitutionem Innocentii in eo, quod mandat reſtitui totum id, quod fuit ſolutum Datariæ, una cum expenſis.*

15 *Verbum* reſtituere *ſignificat reddere, & retrodare.*

16 *Verba* emiſſe, & habuiſſe, *in quibus verificentur.*

17 *Verbum* reſtituere *non poteſt verificari in refectione damnorum, & intereſſe.*

18 *Verba* reſtituendas, *ſeu* erogandas, *de quibus in Motu proprio, quomodo ſint intelligenda?*

19 *Onus reſtitutionis, injunctum per B. Pium in ſuo Motu proprio, eſt directum ad Cameram, alias Secretarii contra eam in vim dicti Motus proprii agere non poſſent, & n. 20.*

20 *Dictio* eos *ſtat demonſtrative, quando conjecturæ concurrunt, & juxta facti circumſtantias aliquando referuntur, aliquando non ad immediata.*

21 *In Conſtitutione Piana, ad quos referatur, &* num. 22.

23 *Interventus conſanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris ſibi in aliquo non præjudicat.*

24 *Reſignatarius recognoſcit officium a Papa, quoad titulum.*

25 *S. Pius V. non eſt præſumendus voluiſſe obligare Cameram ad reſtituendum pretium non acceptum, ad quod eam obligavit Innocentius VIII. & de ratione.*

26 *Quod ſtatuit in Officio vacaturo aſſignato Collegio circa reſtitutionem pretii recepti, cenſetur facilius ſtatuiſſe in cæteris Officiis.*

27 *In reductione fructuum Montis Julii mandavit reſtitui pre-*

pretium Cameræ ſolutum, neglecto reſignationum augmento.

18 *In reſciſſione contractus quis de jure non tenetur reſtituere, niſi quod recepit.*

29 Fagnan. in cap. ex epiſtolæ, de probat. *explicatur.*

30 *Conceſſio mere gratuita reſtringi debet ad hoc ut quanto minus fieri poteſt, corrigat jus commune, ſeu Conſtitutiones particulares.*

31 *Regiſtratio præſumitur, quoties inſimul concurrunt curſus longiſſimi temporis cum obſervantia.*

32 *Obſervantia tamen probanda eſt in puncto, de quo agitur.*

33 *Ex diligentiis factis in libris, ubi aliquid erat regiſtrandum, probatur negativa regiſtrationis.*

34 *Derogatoria appoſita in una parte Conſtitutionis, non ſuffragantur pro altera parte omnino ſeparata, n. 35.*

36 *Confirmatio non ſuffragatur, quoties confirmans neſciebat nullicatem actus confirmati.*

37 *Clauſulæ ſupplentes non operantur circa defectus ignotos.*

38 *Cauſa onerosa qualis eſſe debeat ad hoc, ut conceſſiones præſerventur a Conſtitutionibus revocatoriis.*

39 *De enormiſſima leſione Cameræ, quæ interceſſit in hujuſmodi Officiis, & n. 40.*

41 *Verba Motus proprii S. Pii V. ſunt perſonalia, & reſtringuntur ad Secretarios de eo tempore viventes, & n. 42. & 43.*

44 *B. Pius tam reſpexit ad tempus remotum ſuppreſſionis, quam ad tempus proximum.*

45 *Ad dignoſcendum an gratia ſit perſonalis, debet inſpici voluntas concedentis.*

R. P. IN deciſione 16. Junii, quæ revidetur, firmatum
1 fuit ex verbis Motus proprii S. Pii V. Rev. Cameram teneri reſtituere Dominis Secretariis pretium ab ipſis ſolutum pro Officio obtinendo a Dataria, & reſignantibus reſpective, ſed venit recedendum, quia B. Pius, (ut infra probabitur,) ſimpliciter confirmavit Conſtitutionem Innocentii Octavi ſuper erectione Collegii, mandantem reſtitui ſummum ducatorum 62400. auri tunc ſibi perſolu-
2 tam, de natura enim confirmationis eſt addere robur confirmato, non autem illud extendere, Rot. *dec. 175. n. 8. p. 5. dec. 377. n. 18. & 25. p. 17. rec.*

Verba autem Innocentianæ ſunt hæc, *ſi vero erit facta*
3 *Officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum eis,* videlicet Secretariis, *ſupradictam integram ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutam, &c. ſic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, & ſic pacto expreſſo eis per ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus fuiſſe ſolemniter pollicitos in fide Pontificis recognoſcimus, & atteſtamur.* Igitur niſi ſupervenisſet piana Conſtitutio, ex vi dictorum verborum Innocentianæ Camera reſtituere debuiſſet dictam ſummam in erectione Collegii acceptam, ut etiam late probavimus *in reſtricto Juris ſuper ſecundo Articulo, §. fortius, & ſeqq. juncto, §. non, cum duob. ſeqq.*

Neque ſubſiſtit, quod expreſſio dictæ quantitatis ducatorum 62400. non ſit taxative appoſita, & per modum negativum majoris ſummæ, ſed demonſtrative ad id, quod Secretarii perſolverunt, ex Gab. *conſ. 64. num. 5. lib. 2.* inferendo exinde, quod Bulla non loquatur in caſu, in quo verſamur, augmenti ſcilicet Officiorum, *ut in reſponſione facti, §. expreſſo igitur.*

Etenim cum in contractu inter Sedem Apoſtolicam, & Secretarios, ſtipulantes etiam pro eorum ſucceſſoribus, conventum fuerit, quod in caſu ſuppreſſionis Officiorum deberet reſtitui integra ſumma 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſoluta, ut ex recenſitis verbis apparet negari non poteſt, quin expreſſio dictæ ſummæ reſtituendæ ſiet taxative, ad excludendam majorem ſummam in ordine ad Cameram, quæ ad talem reſtitutionem tenetur, cum ſit de
4 natura ſtipulationis, ut quis ad aliud non teneatur, *l. prima, §. ſi ſtipulans, ff. de verb. oblig.* Gab. vero *alleg. conſ. 64.* loquitur in terminis diverſis, & ideo non applicatur, ut ex lectura,

5 Hinc corruit non ſolum objectum, ſed etiam illatio exinde deſumpta dum enim vigore dicti pacti reſpicientis etiam Secretarios Succeſſores, Camera tenetur, data ſuppreſſione Collegii, reſtituere integram ſummam ducatorum 62400. caſu, quo pretium Officiorum decreviſſet, ita pari ratione cogi non poteſt ad majorem ſummam, auctu co-
Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

rum pretio, & hac ratione extinctione locorum Montium non vacabilium, Camera ad formam ſuæ obligationis reſtituit ſcuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, etiamſi ſucceſſivis temporibus ipſa loca medio tempore acquiſita ratione ſpolii, vel inter bona vacantia vendiderit pro pretio currenti, quod cum ſit notorium, non indiget juſtificatione.

Nec tranſit abſque admiratione petita aſſertio, quod ſecuratio a ſimplici diminutione pretii futura eſſet pene inutilis, cum in caſu decrementi Camera non potuiſſet cogi ad ſuppreſſionem, nec certe ſuppreſſiſſet, ceſſante propria utilitate, & recurſus ideo enim Camera nuper ſupprimere voluit hæc Officia reddenda in fructu annua ſcuta 40. mil. circiter, quia maximam retrahebat utilitatem, imburſando adeo ingentem annuum redditum, alias certe non ſuppreſſiſſet, quando altera ſuppreſſio, de qua agitur, prout cæteræ, apparet facta ex urgentiſſimis cauſis, publicum bonum reſpicientibus, ut habetur in principio contrariæ deciſionis, & legitur in Motu proprio Sanctiſſimi ſuperius impreſſo, cujus aſſertioni omnimoda fides præſtanda venit, *Clem. 1. de probat.* Rota *dec. 1784. n. 59.* coram Coccino. 6

Quod autem B. Pius in ſecunda parte Motus proprii, ubi extant verba, ſuper quibus ſe fundat deciſio, quæ revidetur, confirmaverit Innocentianam Conſtitutionem, ut diximus, diſponentem de reſtitutione pretii in caſum extinctionis Collegii, & concedentem diverſa privilegia, probatum fuit in facti ſpecie, §. *Succeſſive vero, cum ſeqq.* tum ex verbis, & clauſulis ibidem extentis in ſimilibus confirmationibus apponi ſolitis, quam etiam ex eo, quod expedito Motu proprio qui ſupra regiſtratur vigore facultatis expediendi Brevia ad partes, Collegium duo expediri curavit, unum in executionem contractus contenti in prima parte, & alterum ſuper ſecunda parte continente confirmationem privilegiorum Collegii, quæ pariter ſupra inſeruntur; unde infertur, quod pars diverſa falſa fuerit ſecundum partem Motus proprii continere ſimplicem confirmationem Conſtitutionis Innocentii Octavi, & privilegiorum Collegii, dum deſuper ſeparatim reportavit Breve, quod etiam imprimere fecit in libro Statutorum, fol. 113. ſub rubrica Breve alterum ejuſdem Pii, ſumptum ex eodem ſupra impreſſo Motu proprio ſuper confirmatione privilegiorum, & illorum concernentibus. 7

Præterea ceſſat omnis difficultas ponderando, quod in Brevi Gregorii XV. ex adverſo exhibito, quodque ſuperius reperitur impreſſum, narravit, quod B. Pius fecit antedictam confirmationem Collegii per ſuas literas, volens autem illas regiſtrare in eodem Brevi ibidem non inſeruit Motum proprium, nec minus Breve expeditum ſuper illius prima parte reſpiciente reintegrationem Collegii de Officio a B. Pontifice per errorem vendito, ſed ſolummodo de verbo ad verbum deſcripſit Breve ſuper ſecunda parte Motus proprii incipien. *Romani Pontificis, in quo divina diſpoſitione, &c.* quia iſtud continebat confirmationem ab ipſo narratam. Et quia pars adverſa nimis ſtricte, & mutilate dedit *in ſecundo Summario impreſſo ſub n. 3.* præfatum Breve Gregorii, ideo per extenſum ponitur *in Summario hujus ſupplicationis, n. 1.* In materia autem privilegiorum interpretatio Papæ ſucceſſoris, & ipſius partis eſt ſummopere attendenda, Alciat. *in nominis, vel rei verbo rei, n. 4. poſt medium, ff. de verb. ſignif.* Barbat. *conſ. 26. n. 11. poſt medium lib. 2.*

Neque dicatur, quod idem B. Pontifex non ſe reſtituerit ad ſimplicem, & nudam confirmationem, inſpectis illis verbis, *Ad hac dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes;* ſed ulterius progrediendo diſpoſuerit etiam reſpectu reſtitutionis pretii data ſuppreſſione Collegii, mediantibus verbis, ſuper quibus ſe fundat contraria deciſio, §. *fundamentum enim.*

Si quidem Beatus Pius per verba proœmialia *ad hac*, non reſpexit ad privilegia Collegio, & Secretariis conceſſa per anteceſſores, ſed ad primam partem ſui Motus proprii, in quo ultra plenariam reintegrationem Collegii reſpectu officii venditi, multos favores, & gratias illi feceſat, & ſignanter concedendo Secretariis facultatem erogandi in proprium commodum totum id, quod ultra ſcuta 5500. vendidiſſent Officium eis aſſignatum. Ac etiam poteſtatem obligandi maſſam Collegii pro fructibus cenſus imponendi, quod etiam reſultat ea dictione *ad hac*, importante reſtrictionem ad præcedentia, Barboſ. *d. nu. 1.* alias ſibi contradixiſſet, dum ſubinde confirmando conceſſa per Innocentium VIII. & alios Summos Pontifices addidit non ſolum clauſulam, *quatenus Tridentini Concilii decretis non adverſentur,* ſed alteram, *iiſdem modo, & forma, quibus pro dictos prædeceſſores conceſſa fuerunt,* 8

10 interpretatio autem ſumenda eſt, quæ excludat contradictionem, & correctionem, Rota coram Durano *dec.* 82. *n.* 21. & coram Coccin. *dec.* 2338. *n.* 5. *&* 6. cum aliis allegatis *in reſtrict. Juris ſuper ſecundo articulo*, §. *Alterum cum ſeq.*

11 Quam quidem voluntatem Beati Pontificis non alterandi privilegia Collegii, probant etiam alia verba, ibi, *Volentes illa per nos, aut Romanum Pontificem revocari, reduci, alterari, aut moderari, &c.* Unde fatendum venit, quod cætera verba, quæ immediate ſequuntur, ponderata in contraria deciſione, ibi, *Seu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſit, niſi reſtitutis*, famulari debeant præcedenti confirmationi, Giovagn. *conſ.* 36. *num.* 16. *lib.* 1. Coccin. *dec.* 294. *n.* 7. Merlin. *dec.* 890. *n.* 10.

12 Maxime quia, dum ex ſupradictis habemus claram mentionem Pontificis, quod volebat privilegia per Innocentium & cæteros ſuos anteceſſores conceſſa firmare, iisdem modo, & forma, quibus per ipſos conceſſa fuerunt Collegio & Secretariis, verba inſervire debent intentioni, & ab ea regulari, *l. Inſulani, ff. de preſcript.* Roland. *conſ.* 96. *n.* 39. *lib.* 1. Seraphin. *dec.* 794. *n.* 6 & in terminis confirmationis, quod verba ultra conceſſionem primam impor-

13 tantia non attendantur, cum cenſeantur appoſita per errorem, Surd. *conſ.* 105. *n.* 6. Cyriac. *contr.* 128. *n.* 28. *&* 85. Rota *deciſ.* 354. *num.* 8. *part.* 17. cum aliis allegatis in reſtrictu Juris ſuper ſecundo articulo, §. *Alter etiam.*

14 Sed dato, non tamen conceſſo, quod Beatus Pontifex occaſione confirmandi privilegia Collegii voluerit etiam novam gratiam facere Secretariis, in ordine ad reſtitutionem pretii Officiorum in caſu illius ſuppreſſionis, mediantibus verbis relatis in contraria deciſione, ibi, *Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, dicimus germanum ſenſum dictorum verborum eſſe, quod Rev. Camera loco reſtituendi ſummam 6240. ducatorum auri, ad formam Innocentianæ Conſtitutionis, DD. Adverſariis reſtituat totum id, quod ipſi, vel eorum Auctores ſolverunt Datariæ, una cum expenſis ad formam Motus proprii Sanctiſſimi ſuperius regiſtrati, abſque eo, quod exinde inferri poſſit, ut debeat quoque ſolvere pecunias per DD. Secretarios exburſatas reſignantibus, ut preſupponit contraria deciſio, §. *fundamentum enim, cum ſeqq.*

Verbum enim reſtituere, de quo, ibi, *Niſi reſtitutis*

15 *pecuniis*, de ſui natura, & ex propria ſignificatione importat reddere, & retrodare, ſicut admittit deciſio, quæ revidetur, §. *nec verbum illud*, ibi, *licet verbum reſtituere de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare*, juxta text. *in l.* 1. §. *eleganter, ff. depoſit. cum aliis ibi allegatis*, & plene hoc idem probatur in reſtrictu ſuper primo articulo, §. *primo, cum ſeqq.* ubi quod Beatus Pius eodem verbo uſus

16 fuit pluries ante dicta verba; Cætera vero, ibi, *pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, pariter verificantur in Secretariis, qui per ſe ipſos, vel per eorum Auctores Officia emerunt a Dataria, & reſpective in Archihoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, & Capitulo Sancti Euſtachii, dum eorum Officia acquiſiverunt, mediante permutatione ut in prima poſitione Cameræ juſtificatum fuit.

Primo non ſubſiſtit, quod Beatus Pontifex aliquando

17 etiam uſus fuerit verbo ſolvere pro reſtituere, ibi, *& ſi dictum Collegium ſuper præmiſſis turbaretur, ad ſolvendam cum effectu dictam ſummam* 5500. *ducatorum unacum damnis, & intereſſe paſſis*; nam reſpectu damnorum, & intereſſe non verificabatur verbum reſtituere, & ideo ſumma ratione Papa eo uſus non fuit, prout fecit, quando proprie agebatur de reſtitutione, ut in dicto reſtrictu, locis allegatis.

Qua ratione corruit etiam objectum fundatum in aliis

18 verbis, ibi: *Propterea iiſdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine noſtro reſtituendas, ſeu erogandas reperire valeant.* Etenim B. Pontifex proprie fuit locutus, congrua congruis adaptando, dum dixit, *pro nobis, & nomine noſtro reſtituendas, ſeu erogandas* in ordine ad Secretarios, qui cum nihil receperint, ad aliquam reſtitutionem non tenebantur, ut dicit deciſio, quæ re videtur, §. *Quod autem.*

Secundo non obſtat, quod ſupradicta verba, ibi, *niſi*

19 *reſtitutis prius realiter, & non effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis*, non ſint directa ad Cameram, ſed ad Secretarios, quorum reſpectu verificatur verbum *reſtituere*, etiam reſpectu pecuniarum ſolutarum reſignantibus: Quia objectum tollitur ex dilemate.

Vel enim Papa mandando, quod Camera non deveniat 20 ad ſuppreſſionem Collegii, *niſi reſtitutis prius ſingulis Secretariis pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ditexit onus reſtituendi ad Cameram, prout germanus ſenſus importare videtur, & tunc firmum remanet motivum, fundatum ſuper proprietate verbi *reſtituere*; vel tale onus reſtitutionis Papa Cameræ non injunxit, ut ex adverſo dicitur, & hoc caſu DD. Secretarii, vigore Motus proprii Beati Pii contra eam agere non poſſunt, ſed debebunt recurrere ad Innocentianam Conſtitutionem, ſive ad diſpoſitionem juris communis, vel actionem intentare contra alios, quos de Jure; Interim autem recedendum venit a deciſis, attento quod deciſio tantummodo ſe fundat in verbis Pianæ Conſtitutionis relatis *in* §. *fundamentum autem, cum ſeqq.* & quia dilemma videtur indiſſolubile, ſupplicamus pro benigna ponderatione.

Tertio non ſubſiſtit, quod Camera ex vi dictorum verborum Motus proprii Beati Pii, ibi: *Niſi reſtitutis ſingulis Secretariis pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, non teneretur reſtituere pretium Officiorum, niſi Secretariis, qui immediate pretium ſolverunt Datariæ, prætextu, quod dictio, *eos*, ſit relativa ad Secretarios antecedenter nominatos, non autem ad illorum Auctores. Quia ſimiles dictiones relativæ, habita ratione ad qualitatem actus, cui apponuntur, & facti circumſtantiis, intelligi debent, & ideo aliquando ſtant taxative, aliquando declarative, & ſæpe referuntur ad immediata, & aliquando non, Menoch. *conſ.* 349. *n.* 19. Barb. *dict.* 177. *n.* 2. & confert Rota *dec.* 296. *n.* 2. *p.* 4. *recentior.*

In præſenti B. Pius confirmavit Conſtitutionem Innocentii, ubi dicitur ad reſtituendum *eis*, videlicet Secretariis, vel Auctoribus, & in ſupplicationibus venditionum, & reſignationum Papa ſubrogat in locum mortui, vel dimittentis, & ulterius concurrit neceſſitas referendi dictionem ſupradictam *eos*, tam ad Secretarios immediatos, quam mediatos, non ſolum ſi Camera teneretur reſtituere tantummodo pretium Datariæ ſolutum, ſed etiam ſi (juxta ſenſum partis) deberet ſolvere pecunias ſolutas reſignantibus, ne alias ſequatur abſurdum, quod nihil veniat reſtituendum poſſidentibus per reſignationes mere gratuitas, cum ſola translatione tituli, regulariter fieri ſolitas de patre in filium, & patruo in nepotem. 21

Inſuper plures emunt Officia ſub periculo vitæ alterius non habentis, niſi nudum nomen, reſervata ſibi facultate diſponendi, & percipiendi fructus, qui quidem reſervatarii decedentes, in proprios hæredes transferunt hujuſmodi facultatem, & in caſum ſuppreſſionis reſtitutio pretii non ſit titulari, ſed reſervatariis, & ipſis prædefunctis, illorum hæredibus, ſicuti videre eſt in Bullis ſuppreſſionum, ac etiam alteram Sanctiſſimi alias per extenſum datam, §. *& inſuper*; unde juxta prætenſionem partis interpretata dictione *eos* pro perſonali, nec minus dictis hæredibus eſſet facienda reſtitutio, quod ſimiliter eſſet notabile abſurdum, & ideo ne dicamus, quod poſſidentibus Officia per ſimiles reſignationes nihil veniat reſtituendum, recurrendum venit ad pretium ſolutum per auctores, & ſic ad illos referendo dictionem *eos*, ut ex allegatis. 22

Quarto vis fieri non poteſt in eo, quod Summi Pontifices admiſerint reſignationes Officiorum, de quibus agimus. Quia hujuſmodi admiſſiones operantur, quod titulus Officiorum, qui non eſt in commercio, ſine auctoritate Papæ, transferatur de perſona in perſonam, ſed non exinde inferri poteſt ad aliquod præjudicium Cameræ in ordine ad approbationem pretii, prout a ſimili interventus conſanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris ſibi in aliquo non præjudicat, Grat. *diſcept.* 831. *n.* 3. *ad* 10. Burati. *dec.* 252. *n.* 2. maxime quia in ſupplicationibus deſuper fieri ſolitis non exprimitur quantitas pretii, cujus contrarium practicatur in ſupplicationibus venditionum Datariæ, & ſic impoſſibile eſt, quod pretium approbetur a Papa, dum ab eo ignoratur. 23

Reverendiſs. Dominus de Luca, ex adverſo allegatus, in diſcurſu facto cum ratione motivandi ad eruendam veritatem, firmat ſolum, quod reſignatarius recognoſcit Officium a Papa, optima quidem ratione, quia quoad titulum, non eſt in commercio, in duobus vero ſucceſſive publicatis, vivis rationibus, de more, concludit hujuſmodi reſignationes in nihilo præjudicare Cameræ, unde iſtis, non primo in omnem caſum deferendum videtur. 24

Non

Non ſolum autem ex proprietate verborum motus proprii Beati Pii, & toto contextu Camera non tenetur reſtituere DD. Secretariis, niſi quod ſolutum fuit Datariæ, ex prædictis, & aliis latius deductis in reſtrictu juris ſuper primo articulo, ſed etiam inſpecta mente, & intentione ejuſdem Pontificis deſumpta ex pluribus cumulatis in reſtrictu juris ſuper ſecundo articulo, modo non repetendis, niſi ad tollendas reſponſiones partis.

25 Primo igitur reperimus. Innocentius Octavus in redemptionem Mitræ Pontificalis, & Jocalium recipit a Secretariis ſummam 62400. ducatorum auri, & eandem ſummam receptam reſtitui mandavit, data ſuppreſſione Collegii, qua igitur ratione dici poteſt, quod B. Pius, qui ſolum mutuo recipit 5500. auri, pro quibus dedit pingue aſſignamentum voluerit quod Camera reſtitueret Secretariis quod non recipit.

Reſponſio autem data, quod Innocentius non diſpoſuerit reſtitui debet, ſuppreſſo Collegio, taxative præfatos ducatos 62400. in erectione per Secretarios exburſatos, ſuperius rejecta fuit, §. *neque ſubſiſtit*, *cum ſeqq.*

26 Secundo Beatus Pius, caſu, quo Collegium moleſtaretur per Cameram ſuper Officio vacaturo, aſſignato pro dictis ſcutis 5500. ſibi mutuatis, voluit Cameram teneri illi reſtituere eandem ſummam receptam cum damnis, & intereſſe paſſis, ergo facilius dicendum venit voluiſſe reſtitui pretium receptum in caſum ſuppreſſionis Collegii permiſſæ, & conventæ in illius erectione.

Nec urget reſponſio, quod in primo caſu deberentur damna, & intereſſe, non ſolum quia hoc de jure ineſt ob contraventionem, & fidem ruptam, ſed etiam quia dicta ſumma mutuata a Secretariis recepta fuerat ad intereſſe, & ſic congrua erat dicta refectio, neutrum autem concurrit reſpectu ſuppreſſionis Collegii.

Tertio	)	
Quarto	}	non datur ex adverſo particularis
Quinto	)	reſponſio.

27 Sexto pariter reperimus obſervantiam B. Pii reductioni fructuum Montis Julii vacabili non acquieſcentibus mandavit reſtitui ſcuta centum, quæ ſoluta fuerant Cameræ in prima erectione, non obſtante quod pretium poſtea fuerit auctum.

In reſponſione negatur talis obſervantia, ex quo in Bulla Beati Pii, edita die 7. Martii 1569. de tali augmento pretii non ſit facta literalis mentio, ipſi autem replicamus, quod tale augmentum clarius reſultat ex Bulla Alexandri Septimi ſuper ſuppreſſione ejuſdem montis Julii, & aliorum vacabilium, ut ex ejus motu proprio de anno 1655.

28 Septimo, quod intentioni Cameræ aſſiſtit diſpoſitio juris communis, quoties enim contractus reſcinditur, ſeu renovatur, nil aliud reſtitui debet, quam quod fuit receptum, *l. ſi diverſa*, *Cod. de tranſact. l. Prædiorum*, 10. *Cod. de præd. minor.* Menoch. *conſ.*644. *n.* 2.

29 Neque contrarium firmat Fagnan. ex adverſo allegatus *in c. epiſtola*, *de prob.* Quinimo facit pro hac parte; nam ſub *n.* 9. poſitis Bullis Officiorum, & locorum Montium permittentibus illorum ſuppreſſionem, ac etiam ſuppoſito, quod eadem Officia, & loca Montium ſucceſſive vacantia Camera majori pretio, quam in primæva conceſſione vendiderit, quærit an poſſit Camera illa redimere pro pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potius pro pretio ultimarum venditionum, *& n.* 11. ait, *videtur dicendum* (ſunt verba propria) *redemptionem fieri deberi pro pretio, quo fuerunt ultimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio, de quo in erectione, &c.* & deinde ſubdit, *alias emptor eſſet in damno, quia non conſequeretur pretium a ſe ſolutum Camera Apoſtolica, & Camera locupletaretur cum alterius jactura.*

Octavo loco fuit deductum, quod æquitas ſtat pro Camera, quæ agit de damno evitando, ſed quia ex adverſo prætenditur aſſiſtere DD. Secretariis, de ea agemus in Memoriali ad partem dato, cum calculo ſuper læſione.

30 Nono, quod motus proprius B. Pii in ſecunda parte, ubi extant verba controverſa, continet, ut probavimus, meram gratiam, & proinde reſtringi debet ad hoc, ut quanto minus fieri poteſt, corrigat jus commune, & Innocentianam Conſtitutionem in præjudicium Cameræ.

Pro reſponſione ex adverſo negatur, quod Cameræ aſſiſtat jus commune, & ſuffragetur Conſtitutio Innocentii, ſed jam fuit ſatisfactum ſuperius, §. *verba autem*, *cum ſeqq.* & §. *ſeptimo*, *cum ſeqq.*

Decimo	)	
Undecimo	}	non datur ex adverſo reſponſio
Duodecimo	)	particularis,
Decimotertio	)	
Decimoquarto	)	

Decimoquinto oſtendimus agi de maximo præjudicio Cameræ, ſed quia illud ex adverſo negatur, ideo in memoriali ad partes cum calculo dato, juſtificabitur enormiſſima læſio.

Modo deveniendo ad tertium articulum in reſtricto juris deſuper facto, diximus, quod ſi Beatus Pontifex injunxiſſet Cameræ onus ſolvendi DD. Secretariis etiam pretium exburſatum reſignantibus, talis gratia, uti præjudicialis Cameræ, fuiſſet nulla ob defectum regiſtrationis, & derogationis regulæ de jure quæſito non tollendo, & alterius remanſiſſet comprehenſa ſub Bullis, & Regulis Cancellariæ revocatoriis, & tandem, ut enormiſſimè læſiva, non eſſet attendenda, ex plene ibi allegatis, §. *cum ſeqq. uſque ad fin.* Dicitur ex adverſo, quod regiſtratio præſumitur ad inſtar Beneplaciti Apoſtolici, quando inſimul concurrunt, ut hic, curſus longiſſimi temporis cum obſervantia, deſumendo obſervantiam ab executione Motus proprii B. Pii in aliquibus partibus, ut in reſponſione facti ſed talis reſponſio nullius eſt momenti. 31

Tum quia obſervantia probanda venit in puncto, de quo agitur, nempe in parte gratiæ requirentis beneplacitum, ſicuti pluribus allegatis in ſpecie firmavit Rota *dec.* 39. *n.* 29. *& ſeqq. p.* 8. *& dec.* 350. *nu.* 18. *p.* 16. *rec.* in præſenti autem gratia, quæ erat regiſtranda, reſpicit caſum ſuppreſſionis Collegii, ut ſupra oſtenſum fuit, & ſic impoſſibile eſt deſuper juſtificare obſervantiam. 32

Tum etiam, quia motus proprius B. Pii, ac Brevia illius vigore ad partes expedita, uſque de anno 1587. fuerunt cum ſtatutis Collegii impreſſa, nempe motus proprius, fol. 196. & in margine ſic dicitur, *regiſtratus in regiſtro ordinationum, lib.* 5. *fol.* 26. *Primum Breve*, *fol.* 111. & in margine leguntur hæc verba, *Breve ſignatum eſt in ſaccula jurium in Archivio.* Aliud vero, fol. 113. ubi adeſt ſimilis marginatura, ex quibus infertur, quod ſi Camera fuiſſet regiſtrata, de tali reggiſtratura etiam ibidem ageretur, hoc addito, quod in Archivio Collegii hodie nec libri regiſtrationum, nec ſaccula, ut ſupra enunciata reperiuntur.

Tum demum, quia factis diligentiis in libro Cameræ non reperitur regiſtratio, nec Motus proprii, nec minus Brevium, ut ex atteſtatione data, & ſic probata remanet negativa non regiſtrationis, per quam tollitur ſimplex præſumptio in contrarium adducta, Gregor. *dec.* 287. *nu.* 4. 33

Derogatio vero regulæ de jure quæſito non tollendo, deſumi prætenditur ex derogatoriis Motus proprii Beati Pii, ibi: *Non obſtantibus fel. record. Pauli Tertii de rebus Eccleſiæ non alien. ac noſtra de non obligandis, & pignorandis fructibus Romanæ Curiæ &c. & aliis reſpective regulis editis, vel edendis, & reſpective Brevi expedito ſuper confirmatione privilegiorum*, ibi, *non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam motu ſimili in contrarium quomodolibet facien.* illas injungendo inſimul ad effectum oſtendendi, quod Papa voluerit facere conceſſionem, & gratiam Cameræ præjudicialem, in tantum, ut non requireretur expreſſa derogatio præfatæ regulæ, ex allegatis in reſponſione facti, §. *derogatio autem.* 34

Hujuſmodi autem prætenſio tollitur ex facto, animadvertendo, quod hodie agitur de ſecunda parte Motus proprii, continente confirmationem privilegiorum, una cum verbis, quæ cauſam dederunt liti, ſuper qua Collegium expedivit Breve ad partes, in quo cum non legantur derogatoriæ, ex quibus non apparet Papam voluiſſe facere gratiam Cameræ præjudicialem, ut in reſponſione partis *dict.* §. *derogatio*, & videri poteſt in ipſo Brevi, non applicatur ſupradicta concluſio, quidquid ſit ſi ageretur de prima parte Motus proprii reſpicientis reintegrationem Collegii, ubi extant derogatoriæ ſpeciales, de quibus ſupra. 35

Confirmationes vero Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti datæ in Summario partis, *n.* 2. *&* 3. ſuffragari non poſſunt, dum eiſdem Pontificibus non fuit narrata nullitas gratiæ Beati Pii reſultans ex defectu regiſtraturæ, & derogationis regulæ de jure quæſito non tollendo, Rota *dec.* 175. *n.* 7. *part.* 5. *deciſ.* 56. *num.* 15. *&* 16. *part.* 8. *recent.* ſicuti etiam clauſulæ ſupplentes non operantur in ordine ad defectus non notos, Barboſ. *de clauſ.* 177. *numer.* 10. non obſtante, quod tam per Sixtum, quam 36

etiam per Gregorium fuerit derogatum Bullæ Pii Quarti de regiſtrandis, quia hoc legitur ſecutum in ordine ad regiſtraturam propriarum Conſtitutionum, Summario partis *locis allegatis*.

38 Altero motivo, quod data validitate gratiæ B. Pii, adhuc illa uó evidenter præjudicialis Cameræ caderet ſub Bullis, & regulis revocatoriis, reſponſum fuit illud non intrare, ſtante quod Gregorius Decimuſquintus in citato Brevi, confirmando, & innovando omnia privilegia, gratias, emolumenta, & jura Collegio conceſſa, tam a Beato Pio, quam ab aliis prædeceſſoribus, declaravit ſupradicta omnia intelligi debere conceſſa ex titulo, & cauſa vere oneroſa, ut in reſponſione facti, §. *ac alterius*, *cum ſeqq.* quæ reſponſio tollitur conſiderando, quod Summi Pontifices in ſuppradictis Bullis revocatoriis præſervantur ſolum ea, quæ conceſſa ſunt ex cauſa vere oneroſa, ſcilicet congruæ ſolutionis pecuniarum Cameræ factæ, poſteaquam cauſa vere oneroſa in plena Camera probata fuerit, citato Commiſſario Cameræ, ut videre eſt in *Conſtitutione*, 38. *Urbani Octavi*, §. 29. *& Innocentii Decimi*, 13. & 32. *Bullar. novo*, *tom.* 4. *&* 5. *reſpective*,

Maxima, atque enormiſſima læſio Cameræ in reſtrictu juris ſuper tertio articulo, §. *generice*, deſumpta fuit ab exuberanti emolumento, & excreſcentia, propter quam

39 Officia ſæpiſſime reſignabantur vigore facultatis Secretariis conceſſæ, etiam in infirmitate, adeout rariſſime vacarent, & redacta fuerint fere adinſtar non vacabilium, in maximum damnum, & detrimentum ejuſdem Cameræ, ut latius *in §. ex alio etiam capite*, *junctis ſeqq.*

Et quia in reſponſione facti ex adverſo data, §. *poſtremo*

40 negatum fuit aſſumptum reſpectu utriuſque partis, & reſpective in Summario ejuſdem reſponſionis, *n.* 6. datus fuit calculus ad probandum quid Camera receperit ab ipſa erectione Collegii a Secretariis, propterea ad verificandum dictum calculum, & aſſumptum Cameræ, recurſum habuimus ad libros Archivii Collegii, ſed fruſtra, & abſque effectu, propter illorum deficientiam, cum ſolummodo repertæ fuerint diviſiones fructuum, & ſic patet, quod calculus partis non eſt juſtificatus, & juſtificari non poteſt, & ideo non attendendus.

Cæterum reſtringendo enormiſſimam læſionem ad 14. Officia, de quorum pretii reſtitutione hodie agimus, credimus illam plene probari ex novo calculo, undequaque juſtificato, ex dictis diviſionibus, & aliis in Archivio repertis, ad partes una cum memoriali ſuper læſione dato.

41 Tandem in reſtrictu juris ſuper quarto articulo deduximus, quod quatenus verba Motus proprii Beati Pii interpretari poſſent, quod Camera ultra receptum deberet etiam reſtituere pretium per Secretarios ſolutum reſignantibus quod abſolute negamus, verſaremur in vera donatione ſolum verificabili reſpectu Secretariorum, exiſtentium de tempore Motus proprii, & ſuppreſſionis Collegii reſpective, non autem in eorum ſucceſſoribus, attentis verbis mere perſonalibus, & cauſa, a qua motus fuit Beatus Pontifex, mutui nempe ſcutorum 5500. auri, ex allegatis, *in §. primo igitur*, *cum ſeqq.*

Neque urget reſponſio ex adverſo data, quod nempe Papa antecedenter mentionem fecerit Collegii, comprehendentis etiam futuros Secretarios, & ſignanter, ibi: *Volentes, ſtatuentes illa nullo unquam tempore per nos*, *aut per Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari*, *&c. ſeu Collegium ipſum ſupprimi*, *vel extingui non poſſe*, *niſi reſtitutis &c. ſingulis Secretariis tunc viventibus &c. pecuniis*, *pro quibus eos officia emiſſe*, *aut habuiſſe conſtiterit*. 42

Quia objectum potius retorquetur ex modo diſcretivo loquendi; Papa enim dum voluit comprehendere Secretarios tam viventes, quam eorum ſucceſſores, mentionem fecit Collegii, dum vero gratitudinis cauſa voluit Secretariis a quibus receperat mutuum, facere gratiam, de qua agimus dixit, *Collegium ſupprimi non poſſe*, *niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus pecuniis &c.* & inſuper conſiderandum venit, quod verba illa, *tunc viventibus*, fuiſſent ſuperflua, quoties reſtitutio debuiſſet fieri Secretariis ſimpliciter, prout obſervatum fuit in dicto reſtrictu, §. *hoc etiam*. 43

Minus ſubſiſtit, quod B. Pontifex reſpexit ad tempus remotiſſimum ſuppreſſionis, quæ poſt ſæcula evenire poterat, adeout impoſſibile ſit cogitaſſe, quod aliqui ex Secretariis tunc viventibus adeſſent tempore ſuppreſſionis, nam contrarium deſumitur ex recenſitis verbis Motus proprii, ibi: *Volentes illa nullo unquam tempore per Nos*, *aut Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes*, *&c. Collegium ipſum ſupprimi*. Conſiderando enim caſum ſuppreſſionis tam ab ipſo faciendæ, quam per ſucceſſores reſpexit utrumque tempus, proximum nempe, & remotum, & ſic gratia poterat habere ſuum effectum, viventibus adhuc aliquibus Secretariis erga quos munificentiam exercere voluit. 44

Ultimo loco dicitur, quod verba Motus proprii Beati Pontificis, ibi: *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes*, dici non poſſunt perſonalia, cum exburſatio pecuniarum eſſet facienda mediante cenſo per Collegium imponendo. Quia ad dignoſcendum, an gratia ſit perſonalis, nec ne inſpici debet mens, & voluntas concedentis, quæ a verbis declaratur, ultra quod advertendum eſt, quod fructus ejuſdem cenſus ſolvi debebant ex redditibus maſſæ, & ſic a Secretariis tunc viventibus, donec id cenſus redimeretur ex pretio Officii Collegio aſſignati, & ab ipſo vendendi. 45

Quare, &c.

Sanctus de Pilaſtris R. C. Apoſtol. Commiſſ. Generalis.

Replicatio Juris ſuper primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Argumentum deſumptum ex proprietate verborum transfundit in adverſarium onus probandi contrariam diſponentis voluntatem.*

2 *Nemo de jure tenetur reſtituere ultra acceptum.*

3 *Verbum* reddere, *magis late patet, quam verbum* reſtituere.

4 *Reſtituere eſt proprie retrodare.*

5 *Proprie ſignificat retribuere acceptum, & num.* 9. *&* 24.

6 *Improprie verificatur in ſolutione non accepti, & in quibus caſibus id practicari poſſit, & n.* 27.

7 *Aliquando importat ſolutionem, ut ſuſtineatur actus, qui alias ſuſtineri non poſſet.*

8 *Verba libelli ſunt benigne interpretanda.*

10 *In materia favorabili*, reſtituere *verificatur in eo, quod non fuit habitum.*

11 *Item in odium contravenientis, ſed improprie.*

12 *Sicuti in odium venditoris occultantis vitium latens, qui in actione redhibitoria tenetur reſtituere gabellam, licet ad eum non pervenerit.*

13 *Idem ſignificat in odium emptoris, fructus percipientis non ſoluto pretio, in terminis* leg. curabit C. de act. empt.

14 *Reintegratio damni per filium paſſi in legitima propter evictionem, in jure vocatur reſtitutio.*

15 *Improprie tamen, & extenſive.*

16 *In odium temere litigantis refectio damnorum dicitur reſtitutio.*

17 *Reſtitutio verificari poteſt de re, quæ fingitur accepta, quamvis vere habita non fuerit.*

18 *Ut in dote promiſſa, & confirmata.*

19 *Et in dote exacta a filio, quæ fingitur perveniſſe ad patrem.*

20 *Procedit etiam in retractu prælativo, & quomodo?*

21 Reſtituere *ſignificat idem, ac ſolvere.*

22 *Qui reſtituit, ſolvit, ſed non e contra, & n.* 41.

23 *Proprie tamen reſtitutio verificatur tantum in accepto.*

24 *Maxime ſi reſtitutio fieri debeat a fiſco.*

25 *Ubi deficit obligatio, deficit actio.*

26 *Verba* emiſſe, *&* habuiſſe, *denotant quemcumque modum acquiſitionis.*

28 *Dictio* ſingulis, *&* eos, *perſonalitatem ſignificant.*

29 *Totum dicitur reſtituere, qui reſtituit integrum pretium a ſe receptum.*

30 *Suppletio admittitur, quando menti diſpoſitionis eſt conſentanea.*

31 *Perſonalitas excludit repræſentationem.*

32 *Limita, quando ex hac aliquod reſultaret abſurdum.*
33 *Reſignatarius dicitur habere officium a Principe, non a reſignante.*
34 *Declara quoad titulum officii, qui non eſt in commercio, non quoad approbationem pretii, de quo Princeps non curat.*
35 *In materia Datariæ ſtandum eſt ejus Officialibus, & expeditoribus.*
36 Bald. *conſ.* 424. *lib.* 2. *declaratur.*
37 *Reſtitutio non verificatur, niſi in accepto.*
38 *B. Pius in ſuo Motu proprio pluries adhibuit verbum reſtituere in ſtricta ſignificatione.*
39 *Datio in ſolutum verificari poteſt in eo, quod quis non accepit.*
40 *In diſcretiva diſpoſitione, id, quod fuit diſpoſitum in una parte, non poteſt trahi ad alteram.*
41 *Quare in Motu proprio B. Pius promiſcue uſus fuerit verbis* ſolvere, reſtituere, & erogare, & numer. 42.
43 *Actio ex empto non competit contra illum, cui non fuit ſolutum pretium, quod eſt præcipuum emptionis requiſitum.*

1 R.P. AGnoſcunt DD. ea adverſo ſcribentes, quanti roboris ſit argumentum deſumptum ex proprietate, atque naturali ſignificatione verborum Cameræ adſiſtens, ut latiſſime oſtenſum fuit in proprio reſtrictu, ex eo quia transfundit in ipſos neceſſitatem probandi contrariam fuiſſe mentem Beati Pii, & penitus deſtruit ſuppoſitum diſcuſſionis, quod diſpoſitio Motus proprii ſit adeo clara, & litteralis, ut interpretatione non indigeat, per Text. *in l. ille, aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat.* 3. Ideoque totis viribus in reſponſione oſtendere conantur ſignificatum verbi *reſtituere*, in parte promiſſoria adhibiti, eſſe indifferentem, & verificabilem, etiam in ſolutione ejus, quod acceptum non fuit, ſi debitum ſupponatur, ſed in vanum laboraverunt.

2 Præmiſſo ſiquidem, ſuppoſitionem debiti reſpectu ſummæ reſignantibus ſolutæ eſſe meram principii petitionem cum neque attenta diſpoſitione Juris, neque Conſtitutionum Innocentii Octavi, Camera in caſu ſuppreſſionis præſtare teneretur ultra acceptum, & imburſatum, ut late probatum fuit in Informationibus præteritæ poſitionis, *& in ſecundo reſtrictu, §. fortius ſtringit*, & latius dicetur *in replicatione ſuper eodem ſecundo articulo*; Itaut tali ſuppoſitio corruente prorſus inapplicabiles detegantur auctoritates ex adverſo cumulatæ ad probandam talem extenſionem ſignificationis verbi *reſtituere*, fundatæ in præexiſtentia debiti.

Deſcendendo ad peculiarem illarum diſcuſſionem, ad-
3 vertendum eſt, quod fere omnes DD. cumulati *in §. & ſane*, loquuntur de ſignificatu verbi *reddere*, quem magis amplum eſſe, probatum fuit *in noſtro primo reſtrictu, §. nec contrarium*, & licet Eugenius *conſ.* 75. *n.* 22. firmare videatur pleniorem ſignificationem habere verbum reſtituere, quam reddere, idem tamen *n.* 26. expreſſe profitetur, quod reſtituere proprie eſt retrodare, & melius *n.* 29. *verſ. ſtante igitur*. Et hanc etiam differentiam in-
4 ter verbum *reddere*, & *reſtituere* ſecundum propriam ſignificationem admittit Tuſch. *lit. R. ex adverſo cit. concl.* 202. *n.* 7.

Aliqui vero, qui loquuntur de verbo *reſtituere*, ultra
5 quod fere omnes admittunt ejus propriam ſignificationem eſſe ſolum retribuendi acceptum, & ſolum improprie, & extenſive in ſolutione etiam non accepti verificari, o-
6 mnes, ut fuit prænotatum, ſupponunt clarum debitum reſpectu reſtituentis, vel procedunt cum ſuppoſito, quod materia ſit favorabilis, aut quia odioſa ſit, atque pœnalis ob contraventionem, vel moram debitoris, ac tandem ubi lex fingit, aliquid acceptum fuiſſe, etiamſi vere non fuerit acceptum.

In primo itaque caſu loquuntur omnes auctoritates, quæ
7 firmant talem interpretationem admitti pro ſuſtinendo actu quia ſcilicet in libello petita fuit reſtitutio, quæ vere, & proprie non conveniebat, ut præ aliis, late Roland. *conſil.* 75. *a n.* 7. *ad* 13. *lib.* 2. reddens rationem *n.* 11. *&* 12. quod libellus debet ſuſtineri groſſo modo loquendi, & omni meliori modo quo poteſt, & illius verba ſunt beni-
8 gne interpretanda, non ad ſubverſionem, cum ſuſtineri debeat omni modo, etiam improprio, unde ſupponit hunc eſſe ſignificatum improprium, & in iiſdem terminis loquitur Eugen. *d. conſ.* 75. concludens *n.* 23. *non erit ergo*

abs re, ut hic quoque reſtitui pro dare; ſive tradi accipiatur, ut actus ſubſiſtatur, & n. ſeqq. admittit germanam ſignificationem verbi reſtituere accepti reſtitutionem, & 9
pariter in materia favorabili loquitur Capyc. Latr. *conſ.* 2. ſcilicet de reſtitutione a Principe facta, tam quoad perſonam, quam quoad bona, *ut n.* 42. *&* 46. nec ibi 10
agebatur de præjudicio Fiſci, ſed de facultate recuperandi feudum alienatum, cum pacto de retrovendendo, quod utique vigore pacti recuperari poterat a reſtituto in gratia Principis.

In ſecundo vero caſu procedunt *Text. in l. ſi quis major* 11
C. de tranſact. ubi in odium contravenientis tranſactioni, jubet Imperator reſtitui pœnam, licet accepta non fuerit; id tamen ſit impropriative in odium contravenientis, ut explicat Gratian. *c.* 7. *n.* 11. & verificari etiam poſſet reſtitutio, cum ſtante ſtipulatione pœnæ fuerit acquiſitum Jus ad illius conſecutionem. Prout etiam in odium venditoris occultantis vitium latens, contra quem agitur actione redhi- 12
bitoria, procedit *Text. in l. debet, ff. de Ædilit. edict.* mandans emptori reſtitui id, quod gabellæ nomine ſolutum fuit, licet ad venditorem non pervenerit; id enim ſit ad reſarciendum damnum emptoris, culpa venditoris paſſum; Eandemque interpretationem recipit alter *Text. in* 13
l. curabit, Cod. de act. empt. & vend. quæ pariter emanavit in odium emptoris fructus percipientis non ſoluto pretio, jubendo illum cum uſuris reſtitui, quod tamen improprie fieri, advertit Rolan. *cit. conſ.* 75. *n.* 10. *lib.* 2. & adhoc in tali caſu proprietas ſalvari poteſt, cum uſuræ ſubrogentur loco fructuum perceptorum, & pro illis reſtituendis. 14
Similiter reintegratio damni per filium paſſi in legitima, propter evictionem, reſtitutio vocatur *in l. ſcimus*, 36. *§. Sancimus, C. de inoffic. Teſt.* non quidem proprie, ſed extenſi- 15
ve in odium defuncti, vel hæredis, qui debebat rem liberam tradere, & non evictioni obnoxiam, & in odium quoque temere litigantis præcipitur *in l. Sancimus, C. de Judic.* reſtitutio damnorum, quamvis enim ab illo recepta non fuerint, quia tamen ejus culpa cauſata fuerunt, merito 16
Imperator eum ad reſtitutionem damnat. Et in his pariter terminis procedunt DD. allegati *in §. eademque ratione* loquentes de reſtitutione damnorum, ac etiam Socc. Sen. *conſ.* 90. *nu.* 21. *lib.* 4. loquens de expreſſa conventione reſtitutionis, & refectionis damnorum & intereſſe.

In tertio caſu, quando ſcilicet res fingitur accepta quam- 17
vis vere habita non fuerit, loquitur Eugen. *d. conſ.* 75. *n.* 23. *verſ.* 3. *reſponderi poteſt*, ubi pro ſalvanda proprietate, & competentia petitæ reſtitutionis recurrit ad fictionem Juris: Ac etiam DD. omnes loquentes & de dote promiſſa, & con- 18
feſſa, videlicet Ruin. *conſ.* 97. *lib.* 1. Altograd. *conſ.* 30. *n.* 5. *lib.* 2. *aliique adducti in §. Hinc in durioribus*, ea ratio- 19
ne, quia cum dos habeatur pro exacta, bene ſuper illa cadere poteſt reſtitutio; Eaque ſimiliter optime verificatur reſpectu Patris, qui conſenſit dotem exigi a filio; tunc enim lex fingit eam ad ipſum perveniſſe.

Et in hoc pariter caſu loquuntur DD. tractantes de re- 20
tractu prælativo, & firmantes pretium reſtitui primo emptori, licet retrahens ab illo nihil acceperit; Ac etiam juxta Conſtitutionem Gregorii Decimitertii *ſuper jure congrui*, §. 9. bene procedere poteſt reſtitutio, quia vicinus 21
retrahens ſubintrat in locum venditoris, qui pretium receperat.

Cæteri vero DD. extra aliquem ex his tribus caſibus lo- 22
quentes, nihil firmant contra Cameram, licet enim aliquis ſupponat verbum *reſtituere*, ſignificare idem, ac ſolvere, & præ aliis Grat. *c.* 130. *n.* 11. *& ſeqq. & dec. Marchia* 23
147. *n.* 6. non tamen firmant hujuſmodi verba eſſe inter ſe convertibilia, in quo conſiſtit æquivocatio, nam de cætero non controvertitur, quod qui reſtituit ſolvit, ut probat præfatus auctor locis citatis; Quinimo ejus auctoritas retorquetur, nam *in cit. c.* 130. *n.* 12. *&* 13. objicien. quod verbum *reſtituere* applicando applicetur ei, quod nunquam fuit receptum, reſpondit illud eſſe improprie, *& in dict. dec. n.* 2. abſolvitur ab obligatione reſtituendi is, qui nihil receperat, & ſolum in utroque loco firmatur, quod reſtituendo requirit veram ſolutionem, itaut non ſufficiat æquipollens.

Sublatis igitur omnibus in contrarium adductis, circa 24
naturalem ſignificationem verbi *reſtituere*, firma remanet concluſio, in noſtro primo reſtrictu adducta, quod reſtitutio propria, tantum verificatur in accepto, ut præter jura ibi adducta, optime reſpondit Rot. in Romana Hæreditatis, 6. Febr. 1680. *Idem enim recte militaret*, cor. R. P. D. Urſino. Idque indubitatum eſſe quoties reſtitutio 25
fieri debet a fiſco, qui regulariter reſtituere non tenetur,

niſi quod accepit, ipſique incorporatum non fuit, ſed ad aliorum manus provenit, diſerte probat Bald. *conſil.* 145. *n.* 3. *circ. med. l.* 2. *ex gratia videre*.

26 Ad hanc inſolubilem difficultatem evitandam conantur DD. ex adverſo ſcribentes oſtendere, quod verba, *niſi reſtituerit*, &c. ſint ad ipſos Officiales directa, non autem ad Cameram debitricem, ſed hujuſmodi pariter ſuppoſitum penitus corruit, quia cum Cameræ ſit conceſſa facultas ſupprimendi ſub conditione reſtitutionis, utique obligatio cenſeri debet ad eam relata; Prout etiam ad illam fuit expreſſe directa in alio caſu, quo fuit promiſſa reſtitutio, ut oſtenſum fuit *in reſtrictu hujus primi articuli*, §. *contrarium ſiquidem*, *cum ſeqq.* Quod ſi obligatio non reſpiceret Cameram, nulla DD. Adverſariis contra illam actio competeret vigore dicti Motus proprii B. Pii.

27 Neque hujuſmodi germanam, & naturalem interpretationem impedire poteſt abſurdum, ex adverſo ſemper inculcatum, & modo repetitum, quod ſi fieri deberet reſtitutio ſolius pretii accepti a Camera, ea nec conveniret omnibus cum quamplurimi nihil illi perſolverint, ut ſunt omnes reſignatarii, nec fieret integre, & abſque diminutione, ut
28 promiſit, atque præcepit B. Pius, adhibens conſulto verba *emiſſe*, vel *habuiſſe*, ad exprimendum quemcunque modum acquiſitionis, aliaque perſonalitatem denotantia, ſcilicet *ſingulis*, & *eos*, ut oſtenderet omnibus reſtitutionem fuiſſe promiſſam.

29 Huic enim adeo exagerato abſurdo fuit præventive in reſtrictu reſponſum a §. *nihil proinde*, *uſque ad fin.* & modo breviter repetimus, quod in executionem promiſſionis B. Pii reſtitutio fuit facta etiam reſignatariis, qui ſucceſſerunt in locum ipſorum Auctorum, a quibus Camera pretium recipit, & quibus integre, & abſque diminutione fit reſtitutio, dum nihil de pretio recepto Camera apud ſe retinet, unde plene dicitur reſtituere, quamvis non reddat pecunias ſolutas reſignantibus, cum eæ ad ipſam non pervenerint, ut in puncto reſtitutionis a fiſco faciendæ, magiſtraliter probat Bald. *in d. conſ.* 145. *n.* 2. *verſic. nam de eo*, *lib.* 2.

Suppletio vero, per quam Camera intendit ſolum eſſe
30 obligatam reſtituere pretium, quod ab Auctoribus reſignatariorum recipit, nedum non eſt ſuperflua, & correctoria, ſed ſummopere neceſſaria, & menti B. Pii conſentanea; Cum enim obligatio reſtituendi ſit ad Cameram directa, eaque ſolum verificetur in accepto, utique ſine tali ſuppletione promiſſio verificari non poſſet de omnibus; Quinimmeriam juxta interpretationem partis adverſæ, talis neceſſitas verificatur, cum dari poſſint caſus, & de facto dentur, quod aliqui per reſignationem acquiſiverint titulo lucrativo a parentibus, vel conſanguineis, quibus, niſi admittatur repræſentatio Auctorum, nihil eſſet reſtituendum.

Minuſque huic ſuppletivo intellectui repugnat perſonali-
31 tas deſumpta ex verbo, *eos*, quæ videtur excludere repræſentationem Auctorum, ut enim reſponſum fuit in reſtrictu, §. *ſemper enim*, *cum ſeq.* in Conſtitutione pariter Innocentii VIII. promittitur, in caſu ſuppreſſionis, reſtitutio ſummæ ſcutor. 62400. ab ipſis ſolutæ, quamvis Pontifex cogitare potuerit in tali caſu plures contingere potuiſſe reſignationes, itaut non viverent amplius iidem Secretarii, qui dictam ſummam ſolverunt; Et ſi adhuc pars diverſa ſuſtinere vellet perſonalitatem, vigeret idem abſurdum, quod
32 reſignatarii, qui gratuito acquiſiverunt, nihil conſequi poſſent, ad quod evitandum ſemper recurrendum eſt ad repræſentationem Actorum.

Verba pariter, *emiſſe*, vel *habuiſſe*, adhibita non fuerunt ad effectum approbandi pretium reſignantibus ſolutum, ſed ad effectum comprehendendi alios modos acquiſitionis, quibus Officia haberi potuiſſent a Camera, ut in reſtrictu, §. *ſemper enim*, cum non ſemper venderentur, ſed quandoque darentur in ſolutum, vel in pignus.

33 Non etiam relevat, quod reſignatarii cenſeantur habere Officium a Principe, per hoc, quod reſignans Officium, dimittendo in ejus manibus dicatur de medio ſublatus per extinctionem Juris, & Officium de novo conferatur per ipſum Principem, ut auctoritate Illuſtriſs. D. de Luca *in* 1. *diſc. edita ſuper ſuppreſſione Collegii* pro Congregatione particulari, probant DD. ex adverſo ſcribentes *in* §. *ſine difficultate*; Id enim verum, & inconvertibile eſt, quoad
34 titulum Officii, quod cum ſit de Regalibus, haberi non poteſt, niſi a Principe; At ex illo inferri nequit ad pretium, quod cum ſit in commercio, de eo Princeps non curat; Unde approbatio reſignationis non operatur, quod etiam pretium ſit approbatum, neque hoc firmavit dictus Illuſtriſs. de Luca, & quatenus aliquid per modum motivandi, & excitandi difficultates ſuper hoc dixiſſet, utique prævalere debet ipſius auctoritas in ultimo diſcurſu magiſtraliter edito, & impreſſo, funditus examinata materia.

Omniſque difficultas ceſſat, attento diſcretivo modo ſignandi ſupplicationes, quoties enim Officia tanquam vacantia, immediate emuntur a Dataria, Pontifex profitetur concedere Officium, & creare Officialem, facta ſpeciali, & individua mentione de pretio; Quoniam autem illa acquiruntur reſignationem, nihil dicitur de pretio, & reſignatarius ſupplicat ſolum ſe ſubrogari, prout de facto unice ſubrogatur in locum reſignantis; Unde manifeſte conſtat, nedum repræſentationem Auctoris eſſe fictitiam, ſed illam eſſe poſitive ab ipſo Pontifice approbatam, ad quod ſupplicamus potiſſime adverti, iſtaque diſtinctio probatur ab Officialibus, & expeditoribus Datariæ, quibus in hac materia ſtandum eſt, Rota coram Celſo *dec.* 172. *n.* 15. *dec.* 191. *n.* 11. & *dec.* 395. *n.* 10. 35

Obligatio pariter reſtituendi integrum pretium ſolutum reſignantibus non deſumitur ſufficienter ex doctrina Bald. *conſil.* 424. *lib.* 3. ea quippe nullatenus probat hoc aſſumptum, ut oſtenſum fuit in ſecunda Juris præteritæ poſitionis, §. *neque etiam applicatur*, *cum ſeqq.* Et cum in caſu noſtro promiſſa fuerit per Cameram reſtitutio, quæ non verificatur, niſi in accepto, & incorporato, ut probat idem Bald. *cit. conſ.* 145. *n.* 3. *lib.* 3. non eſt de alia conventione quærendum. 36 37

Retorſio argumenti deſumpti ex uſu loquendi Beati Pii qui ſemper in hoc motu proprio adhibuit verbum, *reſtituere* in ſua propria, & ſtricta ſignificatione, commenſurative ad acceptum, de quo fit mentio, potuiſſet omitti; Ultra quod enim non ſemper habita fuit dicta expreſſa relatio, ea mirifice confirmat proprietatem ſignificationis, & animum illi inhærendi, a qua proinde B. Pontificem receſſiſſe non eſt dicendum in parte promiſſoria, & obligatoria, quamvis continente gratiam, & privilegium, quia ſi (ubi obligatio oriebatur ex contractu correſpectivo inter ipſummet Pontificem, & Secretarios initum, ut contigit reſpectu ſcutorum 5500. receptorum pro reſtituendo pretio Officii venditi Cardinali Medices) promiſit ſolum reſtitutionem accepti, multo magis ita intellexiſſe cenſendum eſt in caſu ſuppreſſionis Collegii, quatenus promiſſio intelligi poſſet ultra ſummam conventam in Conſtitutione Innocentii VIII. §. 23. quod de rigore non admittitur, reſpectu enim talis exceſſus, nulla dabatur obligatio ſed promiſſio fuiſſet mere gratuita. 38

Nullius pariter roboris ſunt argumenta deſumpta ex dationе in ſolutum Officii primo vacaturi pro pretio aucto, ultra ſummam ſcutorum 5500, & ex promiſſione ſolutionis damnorum, & intereſſe in caſu turbationis circa illius venditionem. Quoad primum enim, quia aſſignatio Officii, ejuſque pretii excedere poterat ſummam per Papam receptam, ideo adhibitum non fuit verbum, *reſtituere*, ſed aſſignatio facta fuit per viam dationis in ſolutum, quæ bene verificari poteſt in exceſſu, non autem reſtitutio, & ita argumentum retorquetur. 39

Prout, & fortius retorquetur ſecundum; nam in promiſſione damnorum, & intereſſe Papa non adhibuit verbum *reſtituere*, ſed ſolum verbum *ſolvere*, ut apparet ex verbis relatis per DD. ex adverſo ſcribentes, §. *ſecundo Motu proprio*, & cum ſolum in dicto caſu talis promiſſio facta fuerit, & quidem cum cauſa valde rationabili, quæ non militat in caſu ſuppreſſionis, utique ex eodem argumento diſcretivæ diſpoſitionis non poteſt ad hunc ſecundum trahi, ut probatum fuit in ſecundo reſtrictu, §. *Quoniam ultra reſponſionem*. 40

Nihil relevat, quod contradiſtincte promitti debuiſſet reſtitutio pretii, & ſolutio damnorum, & intereſſe, & non ſub unico verbo *ſolvere*, utraque promiſſio comprehendi, unde ex promiſcuo utriuſque verbi uſu parem ſignificationem inferunt DD. ex adverſo ſcribentes. Quoniam æquivocatio eſt patens, cum enim ex Juribus per ipſos allegatis reſtitutio expoſcat ſolutionem, utique verbum *ſolvere* reſtitutioni adaptatur, ſed quia hæc non invicem convertuntur; nam ſolutio etiam in non accepto verificatur, merito, quando Pontifex voluit aliquid ultra acceptum promittere, uſus fuit verbo *ſolvere*, non autem *reſtituere*: Nec curandum eſt de apoſtilla adjecta in margine Motus proprii, cum ejus litera ſit clara. 41

Eadem facilitate tollitur alia illatio, deſumpta ex promiſcuo uſu verbi *reſtituere*, & *erogare*, quod poſtremum 42

im-

importat idem, ac ſolvere; nam ultra reſponſionem modo
traditam, obſervandum eſt, quod Secretarii duplicem per-
42 ſonam repræſentabant in reſtitutione facienda Cardinali
Mediceo, alteram procuratoriam, alteram propriam, &
tanquam primam gerentes, optime dicebantur *reſtituere*,
tanquam ſecundam, potius ipſi adaptatur *erogare*.

Tandem nullatenus ſubſiſtit, quod omnibus Secretariis
43 competat actio ex empto, quæ tanquam bonæ fidei latam
tribuere poteſt ſignificationem, verbo *reſtituere*: Reſigna-
tarii quippe cum emerint Officium a Dataria, nec illi pre-
tium ſolverint, conſequenter talem actionem contra illam
exercere non poſſunt; nam ſine pretio contractus emptio-
nis, & venditionis non datur.

Quare &c.

Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo. Baptiſta Bottinius Coadjutor.
N. Serverolus S. C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati.*
P. Pacionus.)

Replicatio Juris ſuper ſecundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM:

SUMMARIUM.

1 *PRomiſſio certæ ſummæ reſtituendæ in caſu ſuppreſ-ſionis non excludit ſummam majorem, ſi major ſoluta fuerit per Officiales ſupprimendos.*

2 *Promiſſio reſtitutionis certæ ſummæ intelligitur taxa-tive, ſi apponatur in contractu, qui omnem exten-ſionem excludit.*

3 *Si major ſumma ſit ſtipulata, & minor promiſſa, vel è contra, ſemper obligatio reſtringitur ad mi-norem.*

4 *Diverſus modus loquendi denotat diverſitatem inten-tionis.*

5 Fagnan. in cap. ex Epiſtolæ, de probat. *declaratur & n. 11.*

6 *Fiſcus non tenetur reſtituere, niſi pretium rece-ptum.*

7 *Venditor in retrovenditione non tenetur, niſi ad re-ſtitutionem pretii recepti.*

8 *Pretium majus, conventum inter reſignantem, & re-ſignatarium, non valet immutare naturam Officio-rum.*

9 *Debitor ceſſus tenetur reſtituere pretium acceptum, quamvis ceſſio facta fuiſſet vel pro majori, vel pro minori pretio.*

10 *Augmentum proveniens ex conventionibus factis in-ter reſignantes, & reſignatarios, proprie non di-citur pretium, & n. 18.*

12 *Obſervantia interpretativa, quæ eſt vicinior actui, qui interpretatur, attendenda venit.*

13 *Maxime ſi deſumatur ex actibus ipſius diſponentis.*

14 *Mens diſponentis deſumitur ex eo, quod ipſe facere conſuevit.*

15 *Verba*, ad hæc, *important reſtrictionem ad præceden-ter expreſſa.*

16 *Verba*, iiſdem modo, & forma, *excludunt omnem extenſionem.*

17 *Promiſſio B. Pii, ſi intelligeretur de reſtituendo id, quod Camera non accepit, eſſet mera donatio ca-dens ſub revocatoriis.*

CUm ad eliciendam voluntatem B. Pii, potiſſime in ſe-
1 cundo reſtrictu dixerimus, quod Innocentius Octa-
vus (qui ſolus ante B. Pium locutus fuerat de ſuppreſſione
Collegii) mandaverit, & promiſerit in talem caſum reſti-
tui ſummam ducatorum 62400. idcirco DD. ex adverſo ſcri-
bentes toto, ſed inani conatu ſtudent hoc impugnare, ſub
prætextu, quod Innocentius nil aliud in §. 23. fecerit, quam
aſſecurare, ne Secretarii damnum aliquod pati poſſent, pon-
derando, quod in margine dicti §. leguntur hæc verba, *Aſſe-
curatio dictorum emolumentorum*; Adeoque cum ex affirma-
tiva promiſſio certæ ſummæ, in dictum caſum ſuppreſſio-
nis, non excludatur ſumma major, ſed promiſſio intelliga-
tur, quatenus poſtea major ſoluta non fuerit, ut ſupponi-
tur, ita firmare in terminis pretii Officiorum Romanæ Cu-
riæ, Mandoſ *conſ. 95. n. 4.* & Fagnan. *in cap. ex epiſtolæ,
n. 14. & 15. de probat.* Additurque, quod ita etiam in dubio
Innocentiana ſit intelligentia, veluti continens gratiam, quę
proinde non potuit derogare juri, juxta cujus diſpoſitionem
prætenditur reſtituendum eſſe totum id, quod ab Officiali-
bus fuit erogatum, ſive Datariæ, ſive reſignantibus.

At hæc reſponſiones nullius prorſus ſunt ponderis.

Negatur enim, quod Innocentius proceſſerit per viam
gratiæ, dum fuit conventio, & pactum cum Secretariis pro
ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus ſolemniter initum, ut oſten-
2 dunt verba dicti §. 23. in fin. ibi, *Si enim cum ipſis Secreta-
riis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, & ſic
pacto expreſſo eos pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus fuiſſe ſo-
lemniter pollicitos, in fide Pontificis, recognoſcimus, & at-
teſtamur*. Conventio autem, & contractus excludit omnem
extenſionem, & operatur, ut promiſſio reſtitutionis certę
ſummæ intelligatur taxative facta, vulgata *l. quidquid ad-
ſtringendæ, ff. de verb. oblig.* Dec. *conſ.* 423. *n. 8.* Manſ. *con-
ſult. 13. ſub n. 35. verſ. imputare enim*, Rota *dec. 759. n. 9.
p. 4. diverſ. & dec. 172. n. 89. & ſeqq. p. 6. rec.* Adeout, et- 3
iamſi major ſumma ſit ſtipulata, & minor promiſſa, vel e
contra, ſemper obligatio reſtringatur ad minorem, nec ul-
tra prætendi poſſit, juxta Text. expreſſum *in l. 1. §. ſi ſtipu-
lante, ff. de verb. oblig.* Maxime dum Innocentius cogita-
vit etiam de tempore futuro, & remoto, & promiſſionem
direxit, nedum erga Secretarios præſentes, ſed etiam erga
ſucceſſores, quos veriſimiliter credere potuit emere poſſe
officia a reſignantibus majori pretio.

Nihilque facit, quod in margine in principio dicti §. 23. 4
fuerit adnotatum, *Aſſecuratio emolumentorum*, quia hoc
refertur ad primam partem, in qua Pontifex proſpicere vo-
luit indemnitati Officialium circa emolumenta, dum bona
fide crediderunt ſimplici verbo ſuo, atque ita, ut haberent
ad minus ſingulis annis ſummam 8000 ducatorum auri,
nec prædicta verba marginalia reſpiciunt ſecundam partem
omnino diverſam, in qua conſideratur caſus revocationis,
& ſuppreſſionis Officiorum, & promittitur reſtitutio pre-
tii, prout diverſitatem denotat, nedum ſubſtantia, ſed
modus loquendi, ut indicant verba illa, *Si vero erit facta
Officii revocatio, &c.*

Nec contrarium dicunt DD. ex adverſo allegati cum ſup-
poſito, quod punctualiter loquatur in terminis pretii Of-
ficiorum Romanæ Curiæ.

Mandoſ. etenim *conſil. 95. n. 4.* loquitur de materia omni-
no diverſa.

Fagnan. vero *in c. ex Epiſtolæ, de probat.* tractat de Of-
ficiis, & Montibus vacabilibus, in quorum erectione ade- 5
rat ſolum pactum de redimendo, non expreſſo certo pretio
ut dicit *n. 9.* & clarius *num.* 16. ac ideo non poteſt applicari
Bullæ Innocentianæ, in qua fuit expreſſe conventa promiſ-
ſio reſtitutionis certi pretii in caſu extinctionis. Præterea
Fagnan. nil aliud probare voluit, niſi quod, ubi non adeſt
certa lex in erectione officiorum ſtatuta, redemptio fieri ne-
queat pro ſolo primo pretio in erectione recepto, quando
poſtea in ultimis venditionibus factis a Camera majus pre-
tium ad ejus manus pervenit, & hoc potius ex motivo æ-
quitatis, ne Camera locupletetur cum alterius jactura, ut
dicit *numer* 10. *verſic. deveniendo*, ibi: *Videtur dicendum
redemptionem fieri debere pro pretio, pro quo hujuſmodi of-
ficia, & loca Montium fuerunt ultimo loco vendita per Ca-
meram, non autem pro pretio, de quo in prima erectione,
quia cum hujuſmodi officia, & loca Montium per obitum illa
obtinentium, aut alio modo reverſa fuerint ad Cameram, &
deinde revendita majori pro pretio, ſi primum tantum pretium
reſtitueretur, emptor eſſet in damno, quia non conſequeretur
pretium a ſe ſolutum Cameræ Apoſtolicæ, & Camera lo-
cupletaretur cum alterius jactura.* Unde doctrina hæc mi-
rifice retorquetur contra DD. Adverſarios, & clariſſime
fundat intentionem Rev. Cameræ.

Quod vero juxta diſpoſitionem juris, (ſecundum quod
prætenditur eſſe intelligendam Innocentianam) reſtitui de- 6
beat totum pretium ab Officialibus, ſive Datariæ, ſive re-
ſignantibus ſolutum, nullo modo ſubſiſtit, nec in contra-
rium quidquam de novo deducitur, ſed DD. ex adverſo ſcri-
bentes ſe remittunt ad deducta in preterita poſitione, in
qua fuit latiſſime pro Camera oſtenſum, & probatum to-
tum oppoſitum, ut in prima juris, §. *præſertim*, ſignan-
ter in terminis Fiſci, per textum *litteralem in l. ſi Procura-
tor, ff. de Jur. Fiſci*, & tunc addimus Bald. *conſil.* 145.

Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

num. 3. *lib.* 2. in replicatione ſuper primo articulo citato
§. *huic enim*.

Et confert concluſio communiter recepta, quod in re-
7 trovenditione non tenetur venditor niſi ad reſtitutionem
pretii recepti, ut præ aliis tenent Gozad. *in repetit. in l.* 2.
n. 178. & 181. *C. de pact. inter emptor. & venditor. inter re-
petentes ſuper prima p. C. fol.* 525. Zoanet. *de empt, & ven-
dit. in cap. de pact. de retrovend. nu.* 16. 111. 113. & 117.
uſque ad 123. ubi ad contraria reſpondet Tiraq. *de retract.
convent.* §. 4. *gloſſ.* 3. *in fin.* Maurit. *de empt. & vendit. tit.* 7.
n. 7. *n.* 94. *cum ſeqq.* Berlich. *concl. legal. p.* 2. *concl.* 2. *n.* 4.

8 Quodque majus pretium conventum inter reſignantem,
& officiorum naturam attendatur, nec officiorum naturam
immutare valeat, dicunt de Pont. *conſ.* 39. *n.* 10. *lib.* 2. de
Philipp. *diſcept. fiſcal.* 11. *verſ. reſolutio ex his*, *ſub n.* 44.

9 Et in proximis terminis extinctionis locorum Montium,
exemplo debitoris ceſſi, optime advertit Illuſtriſſimus de
Luca *tit. de regal. diſc.* 33. *a n.* 3. *ad* 8. Quinimo magis præ-
ciſe, quod augmentum proveniens ex conventionibus fa-
ctis inter reſignantes, & reſignatarios non poſſit dici pro-
10 prie pretium, nec reſtitui debeat, probat Ferdinand. Branc.
inter allegat. diverſ. apud Marin. *allegat.* 66. *a n.* 7. *ad* 17.

Ad exempla vero fel. rec. Clementis Octavi in ſuppreſ-
11 ſione Officii præfecturæ carcerum, & Alexandri Septimi
in ſuppreſſione Montium vacabilium, late fuit reſponſum
in prima juris præteritæ poſitionis, §. *nam Clemens Octa-
vus*, & §. *Alexander pariter*, *cum ſeqq.* quam reaſſumi ſup-
plicamus, dum ibi clare oſtendimus Clementem, ultra pre-
tium donare voluiſſe ſcuta 2000. ibi, *Et alia ſcuta* 2000.
quiri, &c. donavimus, &c. Alexandrum etiam fuiſſe mo-
tum ex pietate ac munificentia, & quod in diſcuſſione ar-
ticuli de ipſius ordine præcedente facta, quæſtio fuit ſolum
utrum eſſet reſtituendum pretium primæ erectionis, ut ali-
qui ſuadebant, & veluti fuerat a B. Pio in ſimili ſuppreſſio-
ne obſervatum, vel majus pretium, Cameræ tamen ſolu-
tum, juxta vacationum contingentiam, pro qua ultiori
opinione reſponderat Fagnan. ut in voto regiſtrato *in citat.
cap. ex Epiſtola*, *de probat.* & ſic hujuſmodi exempla non
ſolum non obſtant, ſed potius mirifice retorquentur, &
probant obligationem in ſimilibus ſuppreſſionibus eſſe re-
ſtituen. tantummodo pretium acceptum a Camera.

Et quatenus ſtandum ſit exemplis, pro interpretanda
12 mente B. Pii, non poſſumus habere magis proprium, quam
ejus obſervantiam, in reductione Montis Julii præceden-
ter facta, ut ponderamus in reſtrictu ſuper hoc articulo, §.
6. In materia enim obſervantiæ interpretativæ ſemper atten-
ditur illa, quæ eſt proximior actui, qui interpretatur, &
ita quod attendenda ſit antiqua, utpote vicinior diſpoſitio-
ni in terminis ejuſdem Conſtitutionis Pianæ advertit Il-
luſtriſſimus de Luca *de Regal. diſc.* 72. *verſ. replicabam
tamen*; Idque eo magis procedit, quoties obſervantia de-
13 ſumitur ex actibus ejuſdemmet diſponentis, ut per Caſtrill.
de interpret. ult. volunt. lib. 5. *cap.* 101. *num.* 4. & 5. *ad fin.*
14 Et quod mens diſponentis optime deſumatur, ex eo, quod
ipſe facere conſuevit dicit Rot. penes Caſſador. *deciſ.* 12.
numer. 14. *de prob.* coram Coccin. *dec.* 328. *numer.* 2.
& *deciſ.* 50. *numer.* 26. *part.* 5. *recent.* & *dec.* 300. *num.* 29.
part. 12.

Non ſubſiſtente reſponſione, quod ſolum fuerint redu-
cti fructus, quia ſi bene perpendatur Motus proprius dictæ
reductionis, apparebit in illo contineri declarationem,
quod ſi qui eorundem Montiſtarum nollent acquieſcere,
ipſis reſtituerentur ſcuta 100. pro quolibet loco, & ſic pre-
tium primæ erectionis, iſtudque exemplum pro reſtitutione
ſolius primi pretii in erectione conventi, deductum fuit ab
Alexandro Septimo in ſuppreſſione Montium vacabilium,
ex quo ejus applicatio magis confirmatur.

Convertunt etiam DD. ex adverſo ſcribentes, quod
Beatus Pius voluerit ſolum confirmare, & innovare con-
ceſſiones Collegio factas ab anteceſſoribus, & ſignanter
ab Innocentio, ſupponendo id repugnare verbis Motus
proprii, ibi: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium am-
plioris favoris gratia proſequi volens*, ſed ex lectura ma-
nifeſtiſſime dignoſcitur, ea nullo modo referri poſſe ad fa-
vores Secretariis factos ab anteceſſoribus, ſed ad factos a
ſe ipſo in præcedenti parte Motus proprii, ſicut denotant
verba ipſa *Ad hæc*, &c. quæ reſtrictionem ad præcedentes
expreſſa, evidenter important, Aleiat. *conſ.* 5. *num.* 2. *lib.* 9. 15
Barboſ. *dict.* 8. *num.* 1. Et quod vere B. Pius noluerit ullo
modo alterare conceſſa per anteceſſores, ſed ſolum confir-
mare, & innovare, quatenus non eſſent in uſu, nimis
clare apparet ex ipſo contextu Motus proprii in eadem ſe-
cunda parte, §. *Ad hæc*, &c. ubi Pontifex expreſſe proteſta-
tur, confirmationem, & innovationem feciſſe iiſdem
modo, & forma, quibus per prædeceſſores conceſſiones
factæ fuerunt, quæ verba excludunt omnem penitus exten- 16
ſionem, Cacheran. *conſ.* 19. *n.* 51. & 52. Cyriac. *controv.*
69. *n.* 38. Altograd. *conſ.* 58. *n.* 43. *in fin. lib.* 1. optime Ro-
ta *deciſ.* 555. *num.* 6. *part.* 2. *recent.* & coram Dunoz. Jun.
deciſ. 715. *num.* 1. ubi præciſe ponderatis his verbis *iiſdem
modo*, & *forma* dicitur, quod omnimodam identitatem
deſignant.

Quatenus autem redarguitur, quod nos ipſi fateamur, 17
B. Pium mandaſſe reſtitui totum id, quod ultra ſummam
ducatorum 62400. promiſſam ab Innocentio, fuiſſet per
Cameram receptum: Reſpondetur, quod non bene DD.
ex adverſo ſcribentes perceperunt noſtrum intentum;
nunquam enim hoc admiſimus, ſed clare diximus in reſtri-
ctu ſuper ſecundo articulo, §. *ex quibus*, quod de ſtricto
rigore ſuſtineri potuiſſet, Innocentianam non fuiſſe im-
mutatam, & alteratam, & nihilominus Cameram non
prætendere, niſi eximere ſe a prætenſa obligatione reſti-
tuendi ultra acceptum, ex quo Sanctiſſimus ſectando ma-
gis æquitatem, quam rigoroſam juſtitiam in ſuo Motu
proprio juſſit reſtitui totum id, quod Dataria recepit a ſin-
gulis. Nec contrarium diximus in reſtrictu ſuper tertio §.
ſi ab initio, ſed ſolum quod, quatenus promiſſio B. Pii
poſſet, quod ſemper negamus, intelligi de reſtituendo id
quod Camera non accepit, eſſet mera donatio cadens ſub
revocatoriis.

Optime ſubſiſtit in facto, nec evitari poteſt fundamen- 18
tum, quod profecto eſt ſolidiſſimum, deductum in noſtro
ſecundo reſtrictu, §. *quoniam* ex diſcretivo modo loquen-
di, dum Pontifex voluit in caſu diverſo, ubi fuit conſide-
rata contraventio ex parte Cameræ, reſtitui, nedum pre-
tium, ſed etiam damna, & intereſſe; Nec effugium rele-
vans præbet, quod dum B. Pius declaravit reſtituendum
eſſe omne pretium, neceſſarium non fuerit ſuperaddere
augmentum, quia illud nullatenus venit ſub nomine
pretii, ut ſupra fuit probatum, §. *Et in proximis ter-
minis*.

Nec minus ſubſiſtit argumentum, in noſtro ſecundo re-
ſtrictu deductum, ex eo, quod alias reſultaret maxima læ-
ſio Cameræ, quæ nullatenus excluditur in reſponſionibus
ex adverſo datis, ut oſtenditur in Memoriali ſuper læſione
ad partes, cum calculo, & dicetur etiam in replicatione
ſuper tertio articulo.

Quare, &c.

Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo. Baptiſta Bottinus Coadjutor.
N. Severolus S. C. Advoc.
L. Zacchias. }
C. De Comitibus. } *Advocati*,
P. Pacionus. }

Replicatio Juris ſuper tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Obſervantia non ſufficit probata in uno de con-
tentis in gratia, ſed eſt probanda in puncto
individuali, de quo agitur.*
2 *Quamvis effluxerit tempus centum annorum, & ul-
tra.*
3 *Negativa probatur ex diligentiis factis in libris,
ubi aliquid erat regiſtrandum.*
4 *Bulla 98. Pii Quarti regiſtrationem requirit in o-
mnibus gratiis, etiam in minimo Cameræ præju-
dicialibus.*
5 *Confirmationes in forma communi non convalidant
actum nullum, qualis dicitur gratia non regi-
ſtrata.*
6 *Præſtat ſolum majus robur actui valido.*

7 *Etiamſi*

7 *Etiamſi eſſent in forma ſpecifica, non ſupplent de-
ſectum nullitatis.*
8 *Sufficit, quod Papa certioratus non fuerit de nulli-
tate, ad hoc ut confirmatio non ſuffragetur.*
9 *Derogatio* Conſtitutionis Pianæ de regiſtran. *ſatis
non eſt, quod ſit in confirmatione, ſed requiri-
tur, quod ſit in actu confirmato.*
10 *Licet actus confirmatus validari non poſſit a con-
firmatione, tamen iſta habet vim novæ conceſſio-
nis, quando emanavit ex certa ſcientia nullitatis
actus confirmati.*
11 *Regula* de Jure quæſit. non tollen. *non ſolum loqui-
tur de juribus privatorum, ſed etiam de juribus
Cameræ.*
12 *Derogatio dictæ regulæ debet eſſe ſpecifica, & indi-
vidualis.*
13 *Stante clauſula,* ſublata, *an poſſit opponi de regu-
la prædicta.*
14 Illuſtriſs. D. de Luca diſc. 5. n. 21. de regal. *in qui-
bus terminis loquatur?*
15 *Donationis gratuita revocantur ex* regul. 64. *Cancel-
lariæ, & aliis Conſtitutionibus Apoſtolicis.*

R. P. NUllitas ex defectu regiſtrationis non evitatur ex
lapſu temporis, quia præſumptio inde reſul-
tans non initat, dum non adeſt obſervantia in ſpecie hujus
1 partis conceſſionis, quod in caſu ſuppreſſionis officiorum
reſtitui debeat pretium prætenſum, Rota coram Gregor.
dec. 459. n. 7. & dec. 39. n. 22. & ſeqq. p. 8. rec. Nunquam
2 enim evenit iſte caſus, & hoc ſufficit, etiam, quod fluxe-
rit tempus pluſquam centum annorum, Rota *dec. 350. n.
26. & ſeqq. p. 16. rec.*

Ulterius hæc eſt ſimplex præſumptio, quæ cedere debet
veritati, & veritas eſt id, quod diximus, nam perquiſitis
libris, in quibus ſimiles gratiæ ſunt regiſtrandæ, iſta non
fuit reperta, ut probatur in replicatione facti. Ex diligentiis
3 enim hujuſmodi concludentiſſime probata remanet negati-
va, Rota coram Gregor. *deciſ. 139. numer. 15. & 287. nu-
mer. 4.* & coram Ubaldo *deciſ. 300. numer. 39. & dec. 216
numer. 9. part. 6. rec.*

Non poteſt autem controverti, quod Motus proprius S.
Pii V. ſi eſſet intelligendus juxta ſenſum partis adverſæ, non
contineret maximum Cameræ præjudicium, ac ideo intra-
ret neceſſitas regiſtrationis, ut fuit deductum in tertio arti-
culo, & late comprobatur ex particulari ſcriptura, una cum
fideli calculo, data per Illuſtriſſimum D. Commiſſarium
4 ſuper læſione. Et tamen Bulla 98. Pii IV. regiſtrationem re-
quirit in omnibus gratiis, etiam in minimo Cameræ præ-
judicialibus.

Defectus hic nullo modo prætendi poteſt ſublatus ex con-
firmationibus Sixti V. & aliorum, cum ſupplicatione o-
mnium defectuum, & cum ſpeciali derogatione Conſtitu-
tionis Pianæ de regiſtran.

Quod enim attinet ad ſuppletionem defectuum, ea mi-
5 nime operatur convalidationem actus nulli, qualis eſt gra-
tia præjudicialis non regiſtrata, ac ſi non emanaſſet, ut de-
cernitur in dicta Bulla Piana, non ſolum ſi confirmationes
ſint in forma communi, prout iſtæ, Molin. *de primog. lib.
6 7. cap. 7. num. 2.* ubi quod ſolum præſtant majus robur actui
valido, Rota *dec. 639. n. 12.* apud Poſth. *de manut. & dec.
7 84. n. 10. p. 7. rec.* Verum nec ſi eſſent in forma ſpecifica,
ut *in dec. 31. n. 6. p. 2. diverſ.* Et in terminis, quod ſufficiat
8 nullitatem ex defectu regiſtrationis non fuiſſe Papæ narra-
tam, Spad. *conſ. 176. num. 2. lib. 2.* Rota *dec. 56. num. 15.
part. 8. recent.*

Quo vero ad derogationem *Conſtitutionis Pianæ de regi-
9 ſtran.* in dictis confirmationibus adjectam, facilis eſt re-
plicatio, quia concernit ſolum validitatem earundem con-
firmationum, non autem actus confirmati, quando, pro-
ut hic erat nullus, & literaliter, tam Bulla Sixti V. quam
Chirographus, & Breve Sixti V. datum ex adverſo, exi-
munt ſolum a reſignatione, cum derogatione Bullæ Pia-
næ, confirmationes ab eis factas, ut in Bulla Sixti, ibi,
*ante ad regiſtrationem, vel adnotationem præſentium in Ca-
mera, juxta Conſtitutionem Pii IV. &c. Conſtitutione præ-
dicta non obſtante, &c.* & in dicto Brevi Gregorii, ibi, *ſeu
ad præſentationem, ac regiſtrationem præſentium in Came-
ra, juxta Conſtitutionem Pii Papa IV. de gratiis qualecun-
que Camera prædicta intereſſe concernent. in eadem Camera
regiſtrandis, immune teneri, &c.* Unde etiam comproba-
tur defectus intentionis, quia, dum hi Pontifices, & præ-
ſertim Gregorius agnoverunt neceſſitatem regiſtran. gra-
tias, qualecunque intereſſe Cameræ concernentes, non
ita de facili approbaſſent Motum proprium B. Pii, in hac
parte, ſi ſciviſſent continere poſſe adeo grave præjudicium
Rev. Cameræ.

Doctrinæ autem in contrarium allegatæ Illuſtr. de Luca
diſc. 3. n. 9. de regal. & dec. 175. n. 9. p. 6. rec. & 145. par. 5. 10
& 7. dicunt ſolum, quod ubi actus confirmatus eſt nullus,
validari non poteſt a confirmationibus, ſed ex vim habent
novæ conceſſionis, quando emanarunt ex certa ſcientia
nullitatis actuum confirmatorum, quæ profecto deficit in
caſu præſenti.

Alia nullitas ex non adjecta derogatione regulæ *de Jure
quæſit. non tollen.* pariter optime ſubſiſtit, non obſtantibus
reſponſionibus ex adverſo datis.

Prima enim, quod regula loquatur ſolum de Juribus 11
privatorum, nullum habet fundamentum, quia loquitur
indiſtincte, quod per quamcunque conceſſionem, aut
gratiam, *nulli jus ſibi quæſitum quomodolibet tollatur*, ni-
mis autem durum eſſet, quod ſi Papa voluit præſervare in-
diſtincte Jus omnium, præſervare noluerit Jus ſuæ Cameræ
Apoſtolicæ, dum Summi Pontifices, & ſignanter ipſemet
B. Pius, ſummo ſtudio ſemper curarunt ejus indemnitati
providere.

Secunda, quod actus de ſe oſtendat concedentis volun-
tatem remittendi Jus ſuum, non applicatur, quia Motus
proprius B. Pii hoc nullatenus oſtendit.

Tertia, quod nullum in eo contineatur præjudicium
ceſſat ex facto, ſi Motus proprius debeat intelligi juxta præ-
tenſionem partis adverſæ.

Quarta, quod de dicta regula non poſſit opponi, ſtante
clauſula ſublata, & decreto irritanti adjectis in Motu pro-
prio B. Pii, ceſſat ex communi, & receptiſſima opinione
quod derogatio regulæ debet eſſe ſpecifica, & individualis 12
Satnen. *proœm. ejuſdem regulæ, q. 6. in fin. & ſuper dict. q.
15. n. 6. pariter in fin. & q. 19.* Rota penes Verall. *deciſ. 30.
p. 3.* & coram Buratt. *dec. 576. n. 6.* ibi addens lit. A.

Deciſiones autem ex adverſo allegatæ 117. *n. 3. p. 2. rec.*
& apud Giovagnon. *conſ. 28. ſub nu. 43. verſ. & ulterius lib.* 13
2. loquuntur expreſſe in gratiis de ſui natura præjudiciali-
bus, & quatenus ex abundanti addunt etiam hanc reſpon-
ſionem, quod non poſſit dari de regula, ſtante clauſula
ſublata, ſe fundat *in dec.* Millin. 15. *n. 3.* in qua hoc expreſ-
ſe non dicitur, ſed ſolum habetur placuiſſe reſponſionem,
Paril. *conſ. 1. n. 32. cum ſeqq. lib. 4.*

Nullitas etiam ex Conſtitutione Sixti V. non evitatur,
quia non poteſt eſſe magis punctualis, nec magis adapta-
bilis caſui noſtro, ut ex verbis relatis in reſtrictu ſuper ſe-
cundo articulo, verſ. 4.

Diſcurſus vero Illuſtriſs. D. de Luca *diſc. 5. nu. 21. de re-
gal.* nullo modo firmat, ut ex adverſo ſupponitur, quod
Conſtitutio Sixtina loquatur de hiſce officiis, quia ſolum 14
dicit, quod non procedunt in iis, quæ alterata, & corru-
pta eorum natura, conceſſa ſunt in purum allodium.

Prout nec poſſet evitari revocatio *ex regul. 64.* Cancella-
riæ, & ex notis Conſtitutionibus; Nam regula optime pro-
cedit in hoc caſu, ut ex lectura, & Conſtitutione pariter, 15
ſignanter illa Innocentii X. 13. *a* §. 13. *ad* 31. loquitur de
omnibus præjudicialibus.

Tandem quoad læſionem optime ſatisfacit Illuſtriſs. D.
Commiſſarius in particulari ſcriptura cum calculo fideliter
facto, illam ad oculum demonſtrante.

Quare, &c.

*Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo: Baptiſta Bottinus Coadjutor.
N. Severolus S. C. Advoc.
L. Zacchias.
C. de Comitibus
P. Pactonus.* } *Advocati.*

Re-

ROMANA PRETII OFFICIORUM:

S U M M A R I U M.

1 *EX diſcretivo modo loquendi arguitur diſponentis voluntas.*
2 *Aliud eſt univerſitas, aliud ſinguli de univerſitate,*
3 *Privilegium, quod debet ſuum effectum ſortiri, extincto Collegio, non dicitur conceſſum ipſi Collegio, ſed particularibus perſonis.*
4 *Collegium nunquam moritur.*
5 *Quodlibet minimum verbum in lege poſitum debet aliquid operari.*
6 *In Conſtitutione Papali neque una ſyllaba vacare debet.*
7 *Privilegium conceſſum ex cauſa remunerationis reſtrictum cenſetur ad illos, qui contulerunt beneficium.*
8 *Etiam ſi facta fuiſſet mentio dignitatis, non autem perſonæ.*
9 *Privilegium conceſſum pro refarciendo damno, dicitur conceſſum iis, qui tale damnum patiebantur.*
10 *In privilegiis interpretandis non eſt attendendum majus lucrum privilegiati, ſed quid voluerit Princeps concedere.*
11 *Pacta ſervare in contractibus maxima eſt juſtitia:*
12 *Privilegium in dubio eſt judicandum perſonale.*
13 *Privilegium perſonale non extenditur ad ſucceſſores.*

R. P. ADeo relevans eſt motivum in quarto articulo adductum, quod conceſſio Motus proprii Beati
Pii fuerit perſonalis, & reſtricta ad illos, qui eo tempore
officia poſſidebant, & conſequenter cum eorum perſonis
extincta remanſerit, ut ipſi DD. adverſo ſcribentes negare non audeant, & ad illud evitandum confugiant ad facti negativam, ſed fruſtra, cum facti veritas clare reſultet
ex verbis ipſius Motus proprii promittentis reſtitutionem
pretii officiorum ſingulis Secretariis, conſiderati uti ſingulis, non autem uti univerſis, nam quando B. Pontifex voluit illos conſiderare uti univerſos, & conſtituentes Collegium, addidit verbum Collegium, ex quo diſcretivo
1 modo loquendi manifeſte deſumitur, quod non ipſum Collegium, ſed perſonæ Secretariorum fuerint conſideratæ,
ipſiuſque privilegium conceſſum, ut diximus *in reſtrict. ſuper quarto articulo*, §. *fin.* & comprobat Alex. *conſ.* 170. *numer.* 7. *lib.* 7. Ruin. *conſ.* 41. *ſub num.* 9. *verſ. tertio illud*, *lib.* 2. Rota *deciſ.* 388. *n.* 12. *part.* 1. *rec.* & coram Merlin.
2 *deciſ.* 825. *n.* 19. *ad fin.* Aliud autem eſt univerſitas, aliud
ſinguli de univerſitate, Surd. *conſ.* 28. *n.* 104. & *dec.* 226.
n. 10. Rota penes Mantic. *deciſ.* 259. *n.* 6. *ad fin.* & coram
Buratt. *dec.* 285. *n.* 4.

Iſtaque veritas magis eluceſcit, animadvertendo, quod
reſtitutio eſſet facienda in caſu ſuppreſſionis Collegii, unde
non poterant Secretarii conſiderari uti conſtituentes unum
corpus, ſicque pernecеſſe dicendum venit privilegium,
quod debebat effectum ſuum parere extincto Collegio, con-
3 ceſſum fuiſſe particularibus perſonis, non autem ipſi Collegio, Bald. *in cap. Imperialis*, *n.* 10. *de pace. conſt.* Brun.
in tract. de mutat. & transformat. membr. 2. *concl.* 10. *num.*
68. Petr. de Peruſ. *in tract. de mutat. Stat. Eccl. in princip.*
4 *n.* 3. & 4. & perſonæ ſunt quæ vivunt, & moriuntur, non
autem Collegium, Rot. *dec.* 157. *n.* 14. *p.* 17. *rec.*

Nec contrariantur, imo mirifice comprobant noſtrum intellectum verba illa, *tunc viventibus*, nam ea iis aperte deſumitur B. Pontificem voluiſſe reſtitui pretium ſolutum illis Officialibus, qui reperiebantur tempore motus proprii, ſi vixiſſent tempore ſuppreſſionis, alias ſuperflue, & inepte fuiſſet appoſitum verbum illud *viventibus*, cum ſatis fuiſſet dicere, *reſtituatis ſingulis Segretariis pecuniis per ipſos*
5 *ſolutis*, quod non eſt dicendum, nam quantumlibet minimum verbum in lege poſitum debet aliquid operari, & ſuum debitum effectum producere, *cap. ſi Papa, in fin. de privileg. in* 6. Put. *dec.* 191. *n.* 7. *lib.* 1. *in correct.* Rota *dec.* 121.
n. 45. *diverſ.* & *dec.* 112. *num.* 11. *p.* 7. *rec.* & præcipue in
Conſtitutione Papali, ubi neque una ſyllaba vacare debet, 6
gloſſ. in cap. ſolita, verſ. tanquam, de majorit. & obedien.
Staphil. *de liter. grat. tit. de vi, & poteſt. clauſular.* 157.
proœm. numer. 128.

Verum, nedum verba, ſed potiſſime cauſa conceſſionis
Privilegii convincit illud eſſe perſonale, quia ut deduxi- 7
mus *in noſtro reſtrict.*, §. *primo igitur*, cum fuerit conceſſum ex cauſa mutui ſcut. 5500. facti per Secretarios, qui
tunc temporis exiſtebant, ipſis, & non aliis Privilegium
conceſſum fuiſſe dicendum venit, ut ultra ibi allegatos conferri reat. *in leg.* 1. *in fin. ff. de conſtit. Princ.* & dicunt Natt.
conſ. 164. *n.* 20. & *ſeqq.* Sylvan. *conſ.* 4. *ſub n.* 16. Buccafer.
conſ. 97. *n.* 5. Cravett. *conſ.* 929. *in fin.* Capyc. Galeott. *con-* 8
troverſ. lib. 2. *contr.* 51. *n.* 9. & hoc locum habet, etiamſi
fuerit facta mentio dignitatis, Gravet. *conſ.* 239. *n.* 4. Roman. *conſ.* 503. *n.* 7.

Non obſtante, quod Secretarii tunc exiſtentes, non ob- 9
tulerint pecunias de proprio, ſed capiendas ad cenſum nomine Collegii; nam cum cenſus eſſet extinguendus, damnum ſolutionis fructuum ipſius cenſus patiebantur ipſi
Secretarii tunc exiſtentes, qui emolumenta officiorum ad
ipſos ſpectantia erogare debebant in ſolutionem fructuum
cenſus, nec illud ſentire poterant alii, qui poſtea in officio
ſucceſſiſſent, & ſic privilegium dicitur conceſſum iis, qui
tunc temporis tale damnum patiebantur, & non aliis, Barb.
in l. quia tale, *n.* 14. *ff. ſolut. matrim* Alciat. *conſ.* 7. *ſub n.*
16. *verſ. confirmatur etiam*, *lib.* 4. *tom.* 1. Cravet. *conſ.*
929. *in* Jaſ. *conſ.* 89. *in verſ. ſecundo facit*, *lib.* 3.

Nec ad extendendum privilegium ultra perſonas Secretariorum, tunc exiſtentium, facit ratio ex adverſo adducta,
ſcilicet, quod ipſi ſic in venditione officiorum potuiſſent
majus pretium reperire, quia in interpretandis privilegiis
non eſt attendendum majus lucrum, vel commodum pri- 10
vilegiati, ſed quid voluerit Princeps concedere, Surd. *conſ.*
281. *n.* 7. & *ſeqq. lib.* 2. Valenzuel. *conſ.* 114. *n.* 12. & *per
tot.* Capyc. Latr. *dec* 154. *num.* 52. *p.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8.
Cancell. gloſſ. 55. *n.* 23.

Minus ſubſiſtit, quod diſpoſitio Motus proprii contineat in effectu id, quod de jure ineſt, ac juſtitia exigit, quia
potius continet meram gratiam, nam cum ex pacto contento in Bulla ſanctæ mem. Innocentii Octavi, in extin- 11
ctione Collegii, eſſent reſtituenda ſola ducata de Camera
62400. nihil magis juſtitiæ conveniebat, quam pacti obſervantia, *l.* 1. *ff. de pact.* Bald. *conſil.* 234. *n.* 1. *vol.* 1. Cyriac. *controv.* 239. *n.* 13. & *ſeqq.* & *controv.* 453. *num.* 25.
& *ſeqq.*

Cum itaque ex prædictis appareat privilegium eſſe perſo- 12
nale, & in dubio tale judicandum ſit, Cephal. *conſil.* 165.
n. 91. *lib.* Tuttett. *conſ.* 58. *n.* 3. *vol.* 2. Anſald. *conſ.* 14. *numer.* 38. Urſil. ad afflict. *dec.* 128. *n.* 1. & 2. Mar. Antonin.
variar. lib. 1. *reſ.* 102. *n.* 6. Decian. *conſ.* 6. *n.* 51. & 52. *lib.*
2. Rot. penes Mantic. *dec.* 150. *n.* 6. concludendum eſt illud 13
non poſſe ſuffragari, niſi illis Secretariis, qui aderant tempore privilegii, nec ad alios eorum ſucceſſores poſſe extendi, *cap. privilegium*, *de reg. jur. in* 6. Natt. *conſ.* 218. *n.* 7.
& *ſeqq.* & *conſ.* 311. *n.* 5. Spada *conſ.* 206. *n.* 3. *vol.* 3. Surd.
conſ. 103. *n.* 14. & *conſ.* 127. *n.* 67. Salgad. *in labyrint. credit. part.* 2. *cap.* 10. *numer.* 102.

Quare, &c.

Proſper Archiepiſcopus Myren.
Fiſci, & Cam. Apoſt. Advoc.
Jo: Baptiſta Bottinius Coadjutor.
N. Severolus S.C. Advoc.
L. Zacchias.)
C. de Comitibus.) *Advocati.*
P. Pacionus.)

NUM. XVII.

Informationes pro Officialibus in eadem ſecunda propoſitione.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Expreſſio ſummæ reſtituendæ in caſu ſuppreſſionis Secretariorum, appoſita in Bulla Innocentii VIII. non ſtat taxative, ſed demonſtrative, & n. 2. & 19.*

3 *Intelligitur rebus ſic ſtantibus, & niſi Secretarii in acquiſitione Officiorum majorem ſummam erogaſſent.*

4 *De jure communi in ſuppreſſione Officiorum eſt refundendum pretium currens de tempore ſuppreſſionis.*

5 *Princeps auferens Officia, ſeu alias res a ſubditis tenetur reſtituere integrum pretium.*

6 *Abſurdum eſt, quod Officialis amittere debeat illud augmentum, quod Principe approbante exburſavit in acquiſitione Officii.*

7 *Officiales dicuntur habere in Auctorem Principem concedentem.*

8 *Non debent ſub fide publica, & abſque ulla eorum culpa proprii patrimonii jacturam pati, & n. 23.*

9 *Nonnulla exempla, ex quibus apparet, quod Pontifices in ſuppreſſione Officiorum reſtituerunt pretium ſolutum, & aliquando pretium currens Officialibus.*

30 *In claris non recurritur ad interpretationes, & ſubauditos intellectus.*

31 *Verbum*, reſtituere, *quando habeat vim dandi, & ſolvendi?*

32 *Significat dare, & ſolvere, quando id ſuadet ſubjecta materia.*

33 *B. Pius uſus promiſcue fuit verbo*, reſtituere, *& verbo*, ſolvere.

34 *Damna, & intereſſe dicuntur reſtitui, & non ſolvi.*

35 *In Bulla Gregorii Decimitertii ſuper jure congrui retrahens obligatur ad reſtituendum pretium primo emptori, quamvis illud ipſe non receperit.*

36 *Verbum*, reſtituere, *quando eſt directum ei, cui facienda eſt reſtitutio, accipitur pro dare, & ſolvere.*

37 *In Bulla Piana verba reſtitutionis ſunt directa ad Secretarios.*

38 *B. Pius indefinite mandavit reſtitui ſingulis Secretariis id, quod in emptione Officiorum eos impendiſſe conſtiterit.*

30 *Majora privilegia Secretariis indulſit, quam eis conceſſiſſet Innocentius Octavus, & n. 24.*

21 *Loca Montis Julii vacabilis non ſuppreſſit, ſed eorum fructus reduxit.*

22 *Majus eſſet damnum Secretariorum, ſi non conſequerentur integrum pretium per eos exburſatum, quam damnum Cameræ, ſi ſolveret augmentum pretii, quod non recepit, & de ratione, & n. 25.*

26 *Negativa eſt probanda ab eo, qui in illa ſuam fundat intentionem.*

27 *Ex obſervantia 30. annorum præſumitur Apoſtolicum beneplacitum.*

28 *Pro ſufficienti derogatione regulæ de jure quæſit. non tollen. ſatis eſt, quod conſtet de intentione Papæ.*

29 *Derogatio non requiritur, ubi jus non eſt plene quæſitum.*

30 *Sufficit, quod derogatio interveniat in confirmatione, quæ omnes defectus privilegii confirmati ſupplet.*

31 *Gregorius XV. declaravit omnia privilegia conceſſa Secretariis, tam a B. Pio, quam ab aliis Pontificibus, elargita fuiſſe ex titulo oneroſo.*

32 *Ideo non cadunt ſub Conſtitutionibus revocatoriis.*

33 *De utilitate conſecuta per Cameram ex conceſſione privilegiorum facta per Beatum Pium Secretariis.*

34 *De pluribus dictorum Officiorum vacationibus favore Cameræ, & n. 35.*

36 *In ſuppreſſione Officiorum reſtituendum eſt pretium indiſtincte omnibus Officialibus, etiam ſenibus, & infirmis, alias inhabilibus ad reſignandum.*

37 *Collegium ſemper dicitur idem, etiamſi aliqui, vel omnes de eodem Collegio immutentur.*

38 *Verba*, ſingulis Secretariis tunc viventibus, *intelliguntur de Secretariis viventibus ac tempore ſuppreſſionis.*

39 *Cauſa impulſiva privilegii in Bulla Piana qualis fuerit?*

40 *Privilegium conceſſum Collegio dicitur reale, & perpetuum.*

R. P. Ut tollantur æquivoca, & facilius reddatur cauſæ reſolutio, ſupplicamus adverti non ſubſiſtere ſuppoſitum, paſſim in informationibus Cameræ adductum, quod ſcilicet vigore Bullæ Innocentii VIII. in caſu ſuppreſſionis, non eſſent Secretariis reſtituenda, niſi ſc. 62400. auri, in erectione Collegii exburſata, quodque ex dicta Bulla fuiſſet acquiſitum Jus Cameræ, non niſi dictam ſummam perſolvendi, ſiquidem tale figuratum pactum negativum, aut reſtrictivum ad prædictam ſummam nullibi legitur in dicta Bulla; Imo è contra in parte continente dictam reſtitutionem Papa declaret, ſe velle favorabiliter Secretariorum indemnitati providere, ut ſcilicet integram ſummam per eos ſolutam conſequantur, ne damnum diminutionis patiantur, ibi: *Cæterum quoniam iidem Secretarii, &c. bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro, & propterea dicta pecuniæ ſummam ad relevandum ſubſcriptas neceſſitates noſtras contribuere non recuſarunt: Nos dignum reputantes, ut ipſorum indemnitati conſulamus, de ſimili Fratrum noſtrorum conſilio, &c. declaramus, &c. Si eis facta emolumentorum diminutio, Nos, & Cameram noſtram, &c. ad ſolvendum, &c. ipſis de omni ſumma teneri, &c. Si vere eis facta officii revocatio, &c. Ad reſtituendum eis ſupradictam ſummam 62400. ducatorum auri per ipſos ſolutorum, &c. decernimus, &c.* 1

Expreſſio igitur dictæ quantitatis non ſtat taxative, & per modum negativum majoris ſummæ, ſed favorabiliter, & demonſtrative ad id, quod Secretarii perſolverunt, ut non minus eis reſtituatur, Gabr. *conſ. 64. n. 5. lib.* 2. Unde intelligitur rebus ſic ſtantibus, at ſi pretium Officiorum auctum fuerit, & Secretarii majorem ſummam in acquiſitione Officiorum impenderint, Bulla non diſponit de hoc caſu, ſed relinquit diſpoſitioni Juris communis, ſecundum quam debet refundi pretium currens de tempore ſuppreſſionis, ut in terminis late probant Fagnan. *in cap. ex epiſtola, n. 11. & ſeqq. de probat.* 2 3

Idque ſumma cum ratione, quia ipſa Dataria, & Camera augmentum pretii approbarunt, vendendo Officia per obitum, aut promotionem vacata, dicto majori pretio, unde nil mirum, ſi in caſu ſuppreſſionis debeant idem pretium reſtituere Officialibus, ut ponderat Fagnanus ubi ſupra, aliique innumeri relati in præterita poſitione, firmantes, quod Princeps tollens ſubditis talia Officia, tenetur reſtituere integrum illorum pretium. Et ſi admitteretur interpretatio, quod dicta Bulla contineret prætenſum pactum negativum, jam Pontifex Innocentius maximum damnum Secretariis intuliſſet, illoſque ſub gratiæ, & favoris nomine decepiſſet, quod nefas eſt opinari. Etenim aſſecuratio a ſimplici periculo diminutionis pretii futura erat pene inutilis, cum in caſu decrementi Camera non potuiſſe cogi ad ſuppreſſionem, nec certe ſuppreſſiſſet, ceſſante propria utilitate, etſi Camera numquam habuiſſet præjudicium promiſſæ aſſecurationis. E contra vero privatio augmenti temporis, & commercii beneficio contingentis, certum, & magnum cauſaſſet Secretariis detrimentum, nam hæc ipſa privatio invitaſſet Cameram ad ſupprimendum, ut tale augmentum lucraretur in præjudicium Officialium, qui de proprio pretium ſic augmentum, Principe, & Dataria approbante, in acquiſitione Officii exburſaſſent, quod ſane quam ſit abſurdum, & bonæ fidei contrarium omnibus patet. 4 5 6

Addito, quod alias publicum commercium, & bona fides totaliter violata remanerent; Cum omnes Officiales juxta notorium ſtylum obtinuerint Officia ab ipſomet Papa, qui permiſit majus pretium ſolvi reſignantibus, prorſus ignotis, ementibus Officia, proinde iſti dicuntur habere in Auctorem ipſum Principem concedentem, qui ſi poſtea hujuſmodi Officia voluntarie ſupprimit, omnis ratio dictat, quod debeat Officialibus pretium perſolvere, ne iſti abſque ulla culpa, & ſub credulitate, & fide publica damnum adeo notabile proprii patrimonii patiantur, ut probavimus in alia poſitione reaſſumenda. 7 8

Atque hinc in tot Officiorum ſuppreſſionibus anteactis temporibus per Romanos Pontifices factis, vel demandata fuit reſtitutio pretii ab Officialibus perſoluti, ut tempore 9

Pauli

Pauli II. reſpectu Collegii Abbreviatorum, tempore Alexandri VII. reſpectu Collegii Subdiaconorum, & Acolythorum, & tempore Clementis X. reſpectu Collegii Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, vel reſtitutum apparet majus pretium currens de tempore ſuppreſſionis, ut tempore Clementis VIII. quoad officium Cuſtodis Generalis carcerum, cujus poſſeſſor, ultra pretium ſolutum, habuit ſc. 2000. ut facilius ſuppreſſioni conſentiret, tempore Clementis IX. quoad Officium Notariatus civilis, & criminalis Burgi, in cujus ſuppreſſione Officialis recepit ſcuta 100. ultra pretium ſolutum, tempore Urbani VIII. qui facta extractione Montium Archivii, & Cancellatiarum mandavit reſtitui ſcuta 125. pro quolibet loco, & demum tempore Alexandri VII. reſpectu omnium Montium Cameralium vacabilium, in quorum ſuppreſſione fuit reſtitutum pretium currens, ſcilicet ſc. 156. pro ſingulis locis, ut late probatum fuit in præterita poſitione in diſcurſu ad partes ſuper obſervantia, nec ullum a Dominis Cameralibus affertur contrarium exemplum, unde eorum prætenſio, in præſenti caſu excitata, privandi plures Officiales in totum, & in parte reſpective pretio officiorum per eos exburſato, ut a tot ſæculis inaudita, nunquam practicata, ac juri, & æquitati repugnans eſt, omnino ab hoc Sacro Tribunali rejicienda.

Si ergo in puris terminis Bullæ Innocentianæ, & Juris communis, ac inconcuſſæ praxis non poſſet noſtris principalibus controverti reſtitutio pretii currentis, vel ſaltem pretii per eos erogati in acquiſitione Officii, quanto minus attenta Bulla S. Pii V. qui æquitatem non minus quam juſtitiam reſpiciens, ſtatuit Collegium, & Officia prædicta per Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes revocari, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, ſane hujus Bullæ diſpoſitio eſt adeo clara, & literalis, quod ſcilicet Camera in caſu ſuppreſſionis reſtituere debeat omnibus Secretariis integrum pretium, 10 ſive Datariæ, ſive reſignantibus quoquo modo ab eis exburſatum in acquiſitione Officii, ut jure merito noſtra deciſio affirmet, non poſſe recurri ad interpretationes, & ſubauditos intellectus, juxta Text. *in l. ille, aut ille*, §. *cum in verbis*, *ff. de legat.* 3.

Nec turbant mendicatæ interpretationes datæ per DD. Camerales verbo *reſtitutis* in reſtrictu primi articuli prætendenda, quod accipi debeat in ſignificatu, ut ſolum re- 11 ſtitui debeat quod accepit Dataria, non autem quod ſolutum fuit reſignantibus, ſiquidem huic prætenſioni de diametro opponitur verus, & germanus ſenſus dictæ Conſtitutionis, quæ non juſſit reſtitui pretium a Dataria receptum, hic enim fuiſſet favor, & gratia negatoria, dum lumine naturali patet ad talem reſtitutionem Cameram fuiſſe obligatam, ſed ut tolleret omne dubium, & omnes Secretarii eſſent ſecuri recuperandi in caſu ſuppreſſionis totum pretium Officiorum, cuicunque exburſatum, mandavit eis reſtitui integre, & abſque ulla diminutione pecunias, quas ipſi in emptione, & acquiſitione Officiorum erogaſſent, & ſic diſpoſitio cadit literaliter ſuper pecuniis per Secretarios indiſtincte exburſatis in acquirendis Officiis, ſive a Camera, ſive a reſignantibus, ac propterea illis propriiſſime dicitur reſtitui totum id, quod ipſi jam ſolverant, cum in hoc caſu verbum *reſtituere* habeat vim verbi *dare*, & *ſolvere*, ut ex Textibus, & doctrinis punctualibus in deciſione, quæ revidetur §. *Nec verbum illud*.

Præſertim ſtante ſubjecta materia Officiorum ad nutum reſignabilium, quorum pretium poterat in dies augeri, prout uſque ad annum 1571. emanatæ Bullæ, jam creverat, & ipſemet B. Pius id agnoſcens in conceſſione alterius ex dictis Officiis primo vacaturi facta favore Collegii pro ſc. 5500. auri, expreſſit augmentum pretii cedere debere commodo ipſius Collegii, ſi ergo poſtea mandavit in caſu ſuppreſſionis reſtitui ſingulis Secretariis, tunc viventibus, integras pecunias ab eis erogatas, quis non videt, quod includebantur integræ pecuniæ, tam Datariæ, quam ſignantibus perſolutæ, dum utroque modo Officia poterant a Secretariis acquiri? Alias deſtrueretur contextus Bullæ, nam nec integræ pecuniæ, nec ſingulis Secretariis, de tempore ſuppreſſionis viventibus, fieret reſtitutio, cum indubitatum eſſet plurimos ex eis mediante reſignatione Officia fuiſſe habituros, ſicuti bene ponderatur in noſtra deciſione §. *Quod autem*.

12 Minus ſubſiſtit, quod B. Pius in dicta Bulla pluries accepit verbum *reſtituere*, in ſtricto ſignificatu retrodandi acceptum, ut in caſu reſtitutionis ſcutorum 5500. Cardinali Medicæo facienda, indeque eodem modo accipienda ſit in parte, de qua agitur. ubi juſſit reſtitui Secretariis pecunias in acquiſitione Officii ſoluta, quia imo apparet B. Pontificem promiſcue uſum fuiſſe verbis reſtituere, & ſolvere; nam 13 loquendo de Camera, quæ receperat dictam ſummam, non utitur verbo reſtituere, ſed ſolvere, ibi; *Et ſi dictum Collegium, &c. turbabitur, &c. eo caſu Cameram prædictam ad ſolvendum cum effectu dictam ſummam ſcutorum 5500. una cum damnis, &c. teneri, &c.* ut in Motu proprio, & inferius loquens de Secretariis, qui pecunias habuerant, utitur verbo reſtituere, vel erogare, ibi: *Praterea eiſdem Secretariis, ut commodius pecunias dicto Cardinali pro nobis & noſtro nomine reſtituendas, ſeu erogandas reperire valeant, &c.* Unde apparet, quod B. Pontifex non cum myſterio, ut ex adverſo dicitur, appoſuit dicta verba, nomine noſtro reſtituendas, quaſi voluerit differentiam facere inter verbum ſolvere, & reſtituere, ſed quod promiſcue adhibuit modo unam, modo alteram ſpeciem dictionis, proprium mentis conceptum explicantis.

Nec dicatur, quod expreſſit verbum ſolvere reſpectu Ca- 14 meræ, licet recepiſſet ſcuta 5500. quia ibi ultra acceptum, illam obligavit ad damna, & intereſſe; nam adhuc urgeret improprietas ſermonis, dum reſpectu ſummæ principalis debeat eſſe reſtitutio, & non directa ſolutio, & hujuſmodi damna, & uti acceſſoria, vere dicuntur reſtitui, & non ſolvi, juxta Text. *in l. curabit*, 5. ibi: *Curabit Præſes compellere emptorem, qui nactus poſſeſſionem fructus percipit, partem pretii, quam penes ſe habet, una cum uſuris reſtituere, &c. Cod. de act. empt.*

Præterea paſſim in aliis Bullis, quando tractatur de pe- 15 cunia danda ei, qui illam jam exburſavit, uſurpatur verbum reſtituere, quamvis perſona reſtituens talem pecuniam non habuerit, & præſertim clare hoc habetur in Bulla Juris congrui Gregorii XIII. la 22. inter ejus impreſſas, §. 9. ubi loquens de vicino non intimato, & petente prælationem contra illum, qui emit fundum, & pretium perſolvit, inquit Pontifex, quod vicino intra dictum annum petente, ſeque ad ædificandum obligante, & pretium emptori (ſi is illud accipere voluerit) reſtituente, &c. venditio ei facta cenſeatur, &c. concluditur ergo, quod verbum re- 16 ſtituere vere, & proprie accipitur pro dare, & ſolvere, quando eſt directum, ut hic favore perſonæ, quæ jam pretium, ſeu pecunias exburſavit, nec eſt curandum, an promittens talem reſtitutionem habuerit, vel ne pecunias reſtituendas, ut de ſe patet.

Fruſtra vero ex adverſo inſiſtitur verba prædicta eſſe directa ipſi Papæ, & ſucceſſoribus, qui Collegium ſupprimere poterant, non autem Officialibus, quia reſpectu ſuppreſſionis certum eſt, quod verba verificantur in Pontifice, ibi: *Volentes: &c. ullo unquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices Collegium ipſum ſupprimi non poſſe, &c.* Sed alia verba ſequentia, *Niſi reſtitutis prius realiter, & cum* 17 *effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ſunt literaliter directa favore Secretariorum, ut nempe illis prius a Pontifice ſupprimente reſtituantur pecuniæ ab eis erogatæ in emptione Officiorum.

Abſurdum, quod pecuniæ non reſtituerentur integre, nec ſingulis Secretariis, eſt inevitabile, & adeo torquet DD. Camerales, ut pro illo evitando in reſtrictu primi articuli, §. *Nihil proinde*, *cum ſeqq.* quaſi compoſuerint ad proprium ſenſum novam Bullam B. Pii, ſub ſpecioſo vocabulo interpretationis ſuppletivæ, ut nempe dicat: *Niſi reſtitutis pecuniis, pro quibus eos, vel eorum Auctores a Papa emiſſe, vel habuiſſe officia conſtiterit*, & tamen certum eſt, quod B. Pius tales reſtrictivas, & declarationes nunquam appoſuit, ſed indefinite mandavit reſtitui ſingulis Secretariis to- 18 tum id, quod in emptione Officiorum eos impendiſſe conſtiterit, caveant ergo RR. Patres, ne hoc modo Bullæ, & privilegia deſtruantur; Jam enim nihil unquam firmum de illis remaneret, ſi hoc permitteretur.

Inſubſiſtens pariter eſt alia reſponſio ad declinandum ab- 19 ſurdum augmenti pretii, quod ſcilicet adeſſet idem periculum ante Bullam B. Pii, ex quo Innocentius VIII. in caſu ſuppreſſionis noluerit reſtitui, niſi ſcuta 62400. auri ſoluta; Jam enim ſupra in principio probavi, hoc aſſumptum nullum habere fundamentum, & quatenus aliquod dubium ex dicta Bulla Innocentii oriri potuiſſet, fuiſſet totaliter ſublatum ex noſtra Bulla B. Pii, qui voluit Secretarios aſſecurare, ut eis ſemper reſtitueretur pretium in emptione Officiorum erogatum.

Quoad ſecundum Articulum ex adverſo exaratum, quod mens, & intentio B. Pii fuerit ſolum ordinare reſti-

tutio-

tutionem pretii accepti per Datariam, pauca attingam in facto, cum fere omnia ſublata ſint ex ſupradictis, & currunt ex ipſa lectura noſtræ Bullæ.

20 Primo ergo ſupplicamus caveri a toties in hoc articulo
replicato ſuppoſito, quod in Bulla Innocentii VIII. non ſit ordinata reſtitutio pretii, niſi ſcutorum 62400. auri ſolutorum Cameræ, arguando ex illo, quod B. Pius præſumatur ſe cum dicta Bulla conformare voluiſſe, dum illam confirmavit, ac etiam cum diſpoſitione Juris ſecundum quam dicitur, quod Camera non tenetur reſtituere, niſi quod accepit, nam hæc omnia ſuoi argumenta de ſubjecto non ſupponente, ut ſupra, & latius in præterita poſitione fuit comprobatum, & in omnem caſum, dum B. Pius profitendo majora indulgere Secretariis privilegia, præciſe ordinavit, illis reſtitui integras pecunias, quas expendiſſe in emptionibus officiorum docuerint, planum eſt, quod aliquid plus addere voluit favore Secretariorum, nempe totalem pecuniarum reſtitutionem.

Secundo negatur in facto prætenſa obſervantia B. Pii,
21 quia ſcilicet in ſuppreſſione Montis Julii vacabilis reſtitui juſſerit ſolum pretium a Camera receptum, nam in Summario partis, n. 5. ſolum legitur, quod B. Pius reduxit fructus dicti Montis a ſcutis 12. ad decem cum dimidio pro centenario, & ſi quis noluiſſet reductioni acquieſcere, ordinavit illi reſtitui ſcuta 100. pro quolibet loco, hinc autem non reſultat obſervantia ex adverſo ſuppoſita, tum quia per Cameram non juſtificatur, quod tunc temporis talia loca eſſent majoris valoris, quam ſcutorum 100. pro loco nec quod pluria fuiſſent empta per Montiſtas. Tum etiam, quia non fuit illa ſuppreſſio Montis, ſed ſola reductio fructuum, & receptio ſcut. 100. pro loco erat mere voluntaria, quoad Montiſtas, itaut contenti de reductione loca dimittere non cogebantur.

Tertio exaggerata æquitas erga Cameram, ea eo quod ſi
22 Officia decreviſſent in pretio, adhuc reſtitutio regulanda fuiſſet ab accepto, corruit ex ſupra deductis in §. *Idque ſumma cum ratione*, & melius ex ipſo facto ſubſecuto; Ideo enim Camera nuper ſupprimere voluit hæc Officia reddentia in fructus annua ſcuta 40. mil. circiter, quia maximam retrahebat utilitatem, imburſando adeo ingentem annuum redditum, alias certe illa non ſuppreſſiſſet; Unde etiamſi fieret reſtitutio integra capitalis expenſi per Secretarios, aſcendentis ad ſummam ſcutorum 368. mil. uti per hoc dictum Tribunal fuit reſolutum, detractis fructibus iſtius capitalis ad rationem ſcutorum 4. pro centenario, adhuc remanerent ad lucrum Cameræ annua ſcuta 25. mill. de qua evidentiſſima utilitate teſtatur R. P. D. de Luca in ſuo tertio diſcurſu, edito in hac materia in fine, ubi concludens, quod Secretariis erat reſtituen. pretium etiam ſolutum reſignantibus, ne eſſent in damno, inquit: *Quod licet Camera certet de damno vitando, & ne cogatur reſtituere quod non accepit, attamen in iſto concurſu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum eſt majus, & irreparabile, dum è converſo damnum Cameræ reparatur a magna utilitate, quæ ex iſta ſuppreſſione reſultat.*

Et tamen non obſtante tam maxima utilitate reddituum, quam Camera retraxit ex ſuppreſſione, cum damno tam evidenti Officialium, qui ex fructibus dictorum Officiorum proprium ſtatum honorabiliter ſubſtentabant, adhuc DD. Camerales non contenti prætendunt augere præjudicium iiſdem Officialibus, fere de medietate pretii per eos erogati in emptione Officiorum, dum ſola ſcuta 228557. uſque in præſens reſtituerunt, & ſic eos propriis patrimoniis totaliter privare, præſertim reſpectu illorum officialium, quibus nihil ſolutum fuit; Unde omnis æquitas, &
23 juſtitia clamat, ut ſuccurrant noſtris Principalibus, ne ſub bona fide publici commercii, propriæ ſubſtantiæ jacturam adeo infeliciter patiantur.

Quarto conatur pars adverſa perſuadere plurimas prove-
24 niſſe Secretariis utilitates ex dicta Bulla Beati Pii, ſuppoſita etiam ſola reſtitutione pretii ſoluti Datariæ, ſed quia omnia contenta in §. *ex hujuſmodi autem* uſque ad finem ſecundi articuli, verba quidem ſpecioſa, re tamen inania ſunt, ideo tranſmittuntur, ſupplicando adverti, quod revera Bulla fuiſſet fruſtratoria, ſi non aſſecuraſſet, Secretariis de pretio ſoluto reſignantibus, nam pretium ſolutum Datariæ, etiam ſecluſa hac Bulla, erat incontrovertibile, ut ſuperius diximus, nec tam improprium videri debet, quod B. Pontifex, dum profeſſus fuit confirmare, ac innovare privilegia expreſſa in Bulla Innocentii VIII. illa voluerit ampliare, aliaque de novo addere, ac ſi eodem tempore duo inter ſe contraria agere voluiſſet, quod tanquam abſurdum reputatur, ſiquidem ex facto tollitur prætenſio improprietatis, dum revera in ſua Bulla, nedum antiqua privilegia confirmavit, ſed etiam verbis expreſſis nova favore Collegii addidit, & conceſſit, ſupervacaneum igitur eſt quærere quid facere voluerit, ſi expreſſe patet quod facere voluit.

Nec obſtat id veriſimiliter concedere voluiſſe cum de- 25
cantato Cameræ præjudicio, nam experientia docuit nullum præjudicium, imo ingentem utilitatem in caſu ſuppreſſionis Cameram reportaſſe, prout diximus ſupra, ac etiam infra probabimus.

Reſpectu tertii articuli, in quo DD. Camerales prætén- 26
dunt dictam promiſſionem B. Pii reſtituendi pretium etiam reſignantibus ſolutum, eſſe irritam, ex defectu regiſtrationis a Pio IV. in gratiis, etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, ordinatæ, ac ex regula de Jure quæſito, cui non fuit derogatum, & quod in omnem caſum, uti mera donatio maxime læſiva Cameræ, fuiſſet a Conſtitutionibus revocatoriis ſublata, facillime reſpondetur, nempe aſſertum defectum regiſtrationis ex adverſus non probari, & tamen uti fundamentum intentionis Cameræ deberet juſtificari talis negativa, ad tradita per Rot. *dec.* 268. *n.* 1. coram Gregor. *& dec.* 305. *n.* 1. *p.* 8. *rec.* Imo cum contenta in dicta Bulla B. Pii fuerint executioni demandata, ſcilicet reſtitutio ſcut. 3500. auri facta Cardinali Medicæo, cenſus ad talem effectum impoſiti, & deinde extincti, nec non actualis conſecutio officii poſtea vacati. Inde inſurgit in- 27
validiſſima præſumptio, quod omnia rite, & recte ſervata, juncto ſpatio centum, & ultra annorum cum tamen ſatis eſſent 30. anni, ut in fortioribus terminis præſumpti beneplaciti Apoſtolici, Gregor. *dec.* 343. *num.* 1. cum aliis vulgatis.

Derogatio autem prætenſo Juri quæſito, quatenus ne- 28
ceſſaria foret, ſatis apparet ex clauſulis derogatoriis, tam in Motu proprio, ibi: *Præſentes autem literas, & in eis contenta quæcunque, nullo tempore de ſubreptionis, aut obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ defectu notari, aut impugnari poſſe, &c. non obſtant. fel. rec. Pauli II. de reb. Eccl. non alien. ac noſtra de non obligant. & pigneran. fructibus Rom. Curia in Cancellaria Apoſtolica, & aliis reſpective regulis editis, vel edendis, &c.* quam in Brevi deſuper expedita, ibi: *non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam Motu proprio ſimili, in contrarium quomodolibet facien. &c.* Ex quibus apparet Papam voluiſſe facere conceſſionem, non obſtante, quod juribus Cameræ eſſet detrahen. Rocc. *conſ.* 1. *n.* 19. *tom.* 1. Alex. *conſ.* 92. *n.* 32. *lib.* 6. Spad. *conſ.* 47. *n.* 5. *lib.* 2. Rot. *dec.* 407. *n.* 10. *in fin. p.* 3. *rec.* ubi quod in hac derogatione Juris quæſiti non eſt data certa formula verborum, ſed ſufficit, quod Papa utatur verbis quomodocunque derogatoriis.

Ultra quod negatur hoc prætenſum Jus quæſitum Cameræ, cum jam ſupra oſtenſum fuerit, non ſolum nullum ei fuiſſe Jus quæſitum non reſtituendi plus, quam ſc. 62400. auri, in quo DD. Camerales videntur inſiſtere, ſed etiam Cameram in ſuppreſſione Officiorum teneri, ex diſpoſitione Juris, reſtituere Officialibus integrum pretium etiam reſignantibus perſolutum, ne iſti ſub bona fide publici commercii damnum patiantur. Indeque non erat opus aliqua 29
derogatione, niſi Jus ſit plene quæſitum, & clarum, Rot. *dec.* 208. *n.* 7. *p.* 3. *rec.*

Verum omnes iſti prætenſi defectus ceſſantes penitus ex
Bulla Sixti V. edita prima Aprilis 1586. in qua confirmavit 30
omnia diſpoſita in prædicta Bulla S. Pii V. favore Secretariorum, illiſque perpetuæ, & inviolabilis firmitatis robur adjecit, omneſque, & ſingulos tam Juris, quam facti defectus ſupplevit, additis ampliſſimis derogationibus Bullæ Pii IV. de regiſtran. regulæ de jure quæſito non tollendo, & clauſula ſublata, & decreto irritanti, prout in dicta Bulla, *Bullar. veter. tom.* 2. *conſtit.* 29. §. 17. *&* 18.

Ac ulterius diſſipatur omnis umbra difficultatis ex Chi-
rographo Sanctæ Mem. Gregorii XV. roborato literis in 31
forma Brevis emanati de anno 1623. ſuper tranſactione inita inter Cameram, & noſtros Secretarios, in qua Secretarii remiſerunt, & renunciarunt Cameræ omnia jura, & prætenſiones, quas habebant ob varia emolumenta ipſis non ſoluta. In illis enim Papa ampliſſime confirmavit omnia privilegia, gratias, emolumenta, & jura Collegio conceſſa, tam a S. Pio V. quam ab aliis prædeceſſoribus Pontificibus, declarans ſupradicta omnia fuiſſe, ac intelligi debere conceſſa ex titulo, & cauſa vere oneroſa, & uti talia perpetuo ab eiſdem Secretariis obſervari debere, ac ſi mediante contractu jurato in forma Cameræ eſſent ſtipula-

pulata. Cum ergo ultra deducta in præterita poſitione, & ad comprobationem noſtræ deciſionis de novo juſtificatum fuerit, quod promiſſio facta in dicta Bulla B. Pii toties fuit confirmata, & quidem ex titulo oneroſo, eliminatæ prorſus remanent prætenſiones Cameræ, & eo facilius pro reſtitutione integri pretii reſignantibus ſoluti venit pronunciandum.

32 Hinc corruit objectum, quod promiſſio reſtituendi Secretariis totum pretium ab eis erogatum, ſit mera donatio cadens ſub Conſtitutionibus revocatoriis, imo intulerit Cameræ enormiſſimam læſionem; nam præter quod talis promiſſio fuit actus juſtitiæ, ne ſcilicet Secretarii bona fide contrahentes eſſent in damno, motivum eſt prorſus aereum, tum quia ex Pontificum Conſtitutionibus, ſupra recenſitis, omnia in Bulla B. Pii, aliorumque Pontificum literis contenta favore Secretariorum, canonizantur conceſſa ex titulo, & cauſa oneroſa, indeque prætenſio donationis, & tituli gratuiti funditus remanet eliſa, tum quia B. Pius, nedum conceſſit dictam majorem aſſecurationem, ut rem utilem faceret Collegio, eique ſolutionem pro ipſo factam Cardinali Mediceo rependeret; Verum etiam ut prædicta officia, quorum pretia jam valde erant diminuta, iterum in creditum redigeret, unde poſtea Rev. Cameræ utilitas majoris pretii reſultaret, prout eff.ctus demonſtravit. De anno enim 1565. ſexennio ante Conſtitutionem B. Pii a Dataria fuit venditum unum ex iſtis Officiis, vacatum per promotionem Cardinalis Ugonis Boncompagni, Cypriano Pallavicino pro ſcutis 6200. auri, ut habetur in notula nuper a Dataria in ſuppreſſione edita pro Officio, quod poſſidebatur a Domino Marchione Sigiſmundo Raggio, cujus principium uſque ad illud tempus fuit retroractum, at de eodem anno aliud Officium vacatum per obitum Bartholomæi Camerarii fuit per Datariam in pignus perpetuum datum Bartholomæo Conciooo per ſcut. 7700. ut ex novo Summario Rev. Cameræ, numer. 4. lit. D. de anno vero 1571. quo prodiit Bulla B. Pii, duo Officia vendita fuerunt pro ſcutis tantum 5500. auri, unum ſcilicet Cardinali Mediceo, de quo ſupra dictum eſt, nec controvertitur, alterum Alexandro Ruſpolo Auctori Domini Marchionis Bartholomæi Ruſpoli, prout apparet ex eiſdem notulis a Dataria exhibitis, ex his abſque controverſia patet pretii decreſcentia, ex ſequentibus patebit augmentum, ſiquidem ex iiſdem notulis a Dataria publicatis habetur, quod Dominicus Attorius Officium vacatum per mortem Petri Ruiz. emit a Dataria anno 1582. pro ſcutis 7600. auri, quod Officium pervenit poſtea ad Dominum Ducem Salviatum, cui ob dictam cauſam fuerunt tantum reſtituta prædicta ſcuta 7600. auri: Ecce igitur, quod ante aſſecurationem vendebantur Officia ſcuta 6200. auri, tempore vero aſſecurationis valebant tantum ſcutis 5500. Deinde poſt aſſecurationem creverant uſque ad ſcuta 7300. auri, quod pretium ſemper deinde magis excrevit, ex novis confirmationibus editis favore Collegii a Summis Pontificibus B. Pii ſucceſſoribus, Propterea negari non poteſt, quin maximum lucrum ſupervenerit Cameræ, dum ven-
33 didit Officia longe pluris, quam vendidiſſet ſine aſſecuratione, & privilegio, de quibus agitur. Tollitur igitur ex facto, quod gratia prædicta haberi debeat, tanquam donatio, imo appareat B. Pontificem hanc legem promulgaſſe, non minus pro majori ſecuritate Officialium, quam ad commodum, & utilitatem Rev. Cameræ, ut ſcilicet ad primævum creditum Officia redirent; Cumque hujus privilegii intuitu Secretarii deinde ementes Officia majus pretium erogaverint, negari non poteſt, quin reſpectu noſtrorum principalium dicta Bulla Beati Pii, promittens integri pretii reſtitutionem, fuerit pars ſeu cauſa majoris pretii impenſi in Officiorum acquiſitione, & ſic eo magis vera cauſa oneroſa, & ſi talis Bulla non adfuiſſet, multi Officia non emiſſent, atque ideo in Conſtitutionibus revocatoriis comprehendi non poſſunt, ut habetur in Conſtitutione Innocentii X. ex adverſo *alleg.* §. 13. præſertim etiam, quia prætenſæ revocationes cadunt ſpecialiter ſuper exemptione a ſolutione vectigalium, aliarumque impoſitionum, ſeu onerum, quæ ſolvi ſolent Rev. Cameræ, vel Communitatibus, alias eſſent pervertere Mundum, nec Pontifices certi eſſent de ratificando ſubditis, nec ſubditi recipiendi gratias a Principe, quod quantum abhorreat a publico civili commercio, ſatis ex ſe patet.

34 Poſtremo aſſerta læſio Cameræ, deducta ex augmento pretii iſtorum Officiorum, quod cauſatum dicitur ab effrænata facultate reſignandi, etiam in mortis articulo in Bulla Innocentiana conceſſa, & exinde rariſſime contigerint officiorum vacationes per obitum, ut dicitur in informatione Juris ſuper tertio articulo, §. *ex alio etiam capite*, prorſus negatur, nedum ex ſupradictis, ſed quia in facto literaliter convincitur contrarium ex ipſo Summario Cameræ, num. 4. quamvis enim ex adverſo ſupponatur, quod a tempore erectionis ad tempus Bullæ B. Pii, & ſic ſpatio 84. annorum quinque tantum Officia vacaverint, veritas tamen eſt, quod vacarunt per obitum, & reſpective per promotionem Officia quadraginta, & deinde uſque ad annum 1587. vacarunt alia decem Officia, & ſic ſpatio primi ſæculi Camera lucrata fuit Officia 50. ut perſpicue legitur in dicto Summario Cameræ, *n.* 4.

Iidem ab anno 1587. uſque ad ſuppreſſionem alia 33. 35
vacarunt Officia, prout in noſtro novo Summario, *n.* 5. quæ Camera ſecundum pretium currens, augmentatum tam ob ſupervenientiam privilegii contenti in Bulla B. Pii, quam fortaſſe ex pecuniarum affluentia, vendidit, & pretium imburſavit, adeout tam ex valore omnium ſupradictorum Officiorum vacatorum, & reſpective venditorum a Rev. Camera, quam ex emolumentis Componendarum rettraxerit in totum vigente Collegio, ſcuta decies centena centum viginti unum millia ſexcenta quinquaginta ſeptem. Quomodo ergo hodie Camera poteſt contra dictam Bullam objicere læſionem, etiamſi reſtitueret ſcuta 368. mill. ad rationem pretii ab unoquoque Officiali ſoluti, prout emanavit reſolutio hujus Sacri Tribunalis, ſi tam magnam pecuniarum ſummam recepit, unde utilitas, & lucrum Rev. Cameræ remanet in ſcutis ſepties centenis quinquaginta quatuor millibus octingentis quinquaginta ſeptem, ultra ſcuta annua 25. mil. prout oſtenſum fuit ſupra in §. *exaggerata æquitas*, ſupplicando inſuper reflectere, quod (quidquid ex adverſo dicatur circa facultatem admiſſarum reſignationum DD. Secretariis ſenibus, & infirmis) de hoc nihil ſubſiſtit. Primo, quia revera vacarunt duo Officia ſingulis ternis annis, non modica quidem vacatio ad ſolum numerum vigintiquatuor Officiorum. Secundo, quia Dataria, eundem rigorem tenere voluit cum iſtis Officiis, quem tenet circa alia vacabilia, & notorium eſt, quod uni ex DD. Secretariis nunquam voluit reſignationem admittere, imo apertis literis hoc declaravit in Bulla ſuppreſſionis circa finem, ibi: *Per præſentes vero non intendimus ſub præmiſſa pretii reſtitutione Officiorum hujuſmodi comprehendi illum, ſeu illos, qui ratione gravis ætatis, juxta noſtræ Dataria ſtylum, & obſervantiam ad Officii reſignationem admittendi non eſſent &c.* licet aſſumptum in caſu hu- 36
dierno non militet, quia non ſumus in reſignatione, ſed in ſuppreſſione, qua ſtante omnibus indiſtincte pretium venit reſtituendum, ut probavimus in alia poſitione, ideo augmentum pretii ex facilitate reſignandi, nec ex augmento redditųum (ut etiam, & alias pro parte Cameræ ſuppoſitum fuit,) ſed ex qualitate temporum, & ex majori ſecuritate recuperandi integrum pretium ſolutum vigore Conſtitutionis B. Pii, aliorumque Pontificum ejus ſucceſſorum, eveniſſe faciendum eſt.

Tandem quoad quartum articulum, in quo Camera aſſerit promiſſionem prædictam B. Pii non poſſe verificari, niſi in Secretariis exiſtentibus de tempore emanatæ Bullæ, parum eſt immorandum, cum illius inſubſiſtentia ſit apertiſſima, ſiquidem B. Pius non ſolum verba direxit in Secretarios, tunc exiſtentes, ſed nominavit quoque Collegium, ibi; *Indulta, gratias, & modo, & forma, quibus per præ-* 37
deceſſores conceſſa fuerunt iiſdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus, &c. & ibi, *volentes &c. illa ullo unquam tempore revocari &c. aut collegium ipſum ſupprimi, aut extingui non poſſe, niſi reſtitutis &c. integre, &c. ſingulis Secretariis tunc viventibus &c. pecuniis &c. pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit &c.* Si ergo conceſſio facta eſt Collegio, dubio procul comprehendit omnes, qui uſque ad ſuppreſſionem futuri erant de dicto Collegio; Nihil enim refert, an aliqui, vel omnes mutentur, ſemper namque idem Collegium reputatur, *l. ſicut*, §. *fin. ff. quod cujuſque univerſ. nom. l. proponebatur, 76. verſic. nam & legionem eandem, ff. de Judic.*

Perperam autem dicitur illa verba, *ſingulis Secretariis tunc viventibus*, non habere alium congruum intellectum, quam quod reſtitutio fiat Secretariis exiſtentibus de tempore emanatæ Bullæ, qui viverent de tempore ſuppreſſionis: Dum Beatus Pius reſpexit ad tempus remotiſſimum ſup-
preſſionis, quæ poſt ſæcula evenire poterat, prout evenit 38
poſt 106. annos, de quo tempore nemo ex dictis Secretariis poteſt vivere, maxime quia dicta Officia erant ad nutum reſignabilia, & Secretarii tunc in Collegio exiſtentes

pote-

poterant paulo poſt Officia reſignere, ſane hoc modo Bulla redderetur eluſoria, & mens B. Pontificis totaliter deſtrueretur, dum ipſe apertiſſime voluit omnibus, qui futuri eſſent de Collegio, uſque ad tempus ſuppreſſionis, providere.

Nec dicatur, quod cauſa dictæ conceſſionis fuerit gratitudo erga Secretarias tunc exiſtentes, qui mutuarunt ſcu-
39 ta 5500. auri, ut exprimitur in Bulla, ibi: *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes &c.* & inde conceſſio fuerit perſonalis, nam reſpondetur, quod dicta verba oſtendunt quidem cauſam impulſivam, ac inductivam, ut ait Rot. *deciſ.* 400. *nu.* 28. *&* 29. *p.* 19. *rec.* ſed exburſatio pecuniarum, quæ erat cauſa finalis, cum tangeret intereſ-
40 ſe ipſius Collegii, ſuper cujus redditibus, pro dd. pecuniis comparandis, cenſus erat imponendus, & ad cujus Collegii onus remanebat, propterea jure merito conceſſio ex dicta cauſa finali emanata, realis, & favore omnium de Collegio cenſeri debet, ex tradit. per Rot. *d. dec.* 400. *n.* 14. 15. *& ſeqq. p.* 9. *rec. tom.* 1.

Cæterum omnibus, quæ per Cameram in quatuor articulis objiciuntur, late ſatisfaciunt DD. mei in Jure ſcribentes.

At quia noſtris principalibus non ſolum debetur integrum pretium reſignantibus ſolutum, & in noſtra deciſione firmatum, ſed etiam majus, quod currebat tempore ſuppreſſionis, venit refundendum, ſicut probavimus in præterita poſitione. Ideo ſupplicantur RR. Patres pro dati quoque pretii currentis reſtitutione favorabiliter reſpondere.

Quare, &c.

Gaſpar Tuſchut.

Reſtrictus Juris ſuper primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

Late defenditur in præſenti diſcurſu, quod ex proprietate verborum, & toto contextu Motus proprii B. Pii Camera tenetur ad reſtitutionem pretii per ſingulos Officiales ſoluti. Qua occaſione plene agitur de vero, & proprio ſignificatu verbi *reſtituere*, plurimique adducuntur caſus, in quibus leges, & Doctores uſurparunt verbum *reſtituere* pro dare, & ſolvere.

S U M M A R I U M.

1 *V*Erbum reſtituere *verificatur etiam in eo, quod acceptum non fuit.*
2 *Significat proprie dare.*
3 *Gloſſa, quæ contrariatur textus diſpoſitioni attendi non debet.*
4 *Verbum* reſtituere *magis late patet, quam verbum reddere.*
5 *In Jure verbum* reſtituere *ſignificat idem, ac ſolvere, & n.* 37.
6 *Maxime ſi ſolutio fiat ei, qui pecunias exburſavit, quia tunc reſpectu recipientis dicitur reſtitutio.*
7 *In retractu prelativo retrahens dicitur reſtituere primo emptori pretium, quod ipſi retrahenti ſolutum non fuit.*
8 *Verificatur etiam in exercitio juris congrui.*
9 *Maritus dicitur reſtituere uxori dotem promiſſam, ſed non receptam.*
10 *Pater dicitur reſtituere dotem exactam a filio, non obſtante, quod nihil habuerit.*
11 *Verbum* reddere, *non ſolum ſignificat retrodare, ſed etiam per ſe dare.*
12 *Quis dicatur reſtituere damna, quæ alius paſſus fuit licet reſtituens nihil receperit.*
13 *Reſtitutio ſignificat emendationem, & ſatisfactionem damni, & n.* 36.
14 *Reſtitutio vocatur refectio damni, debita per emptorem, qui partem pretii non ſolvit, juxta terminos* l. curabit, C. de action. empt.
15 *Reintegratio damni erga filium patientem evictionem in legitima appellatur in jure reſtitutio.*
16 *Solutio facienda collitiganti pro expenſis dicitur reſtitutio.*
17 *Dictio* ſingulis, *omnes pariformiter determinat, & tribuit cuilibet actum in ſolidum.*
18 *Non verificatur in uno duntaxat.*
19 *Dictis,* eos, *eſt perſonaliſſima, & repetit qualitates præcedentes.*
20 *Verbum* habere, *magis late patet, quam verbum* emere, *cum comprehendat omnes modos acquiſitionis.*
21 *In reſignationibus proprie non verificatur* emere, *ſed* habere.
22 *Verba* integre, & abſque diminutione *important obligationem reſtituendi pretium omnino integrum, & totale.*
23 *Suppletio alicujus verbi quando in jure admittatur?*
24 *In oratione perfecta ſuppletio, & ſubauditio de jure non permittitur, ſed eſt attendenda ſcriptura.*
25 *Reſignatarius non dicitur recognoſcere, & acquirere officium a reſignante, ſed a Principe reſignationem admittente.*
26 *De jure in ſuppreſſione Officiorum reſtituendum eſt pretium, quod fuit erogatum in emptione Officii, ſive illud ſolutum ſit Cameræ, ſive reſignantibus.*
27 *Verba clara nulla indigent interpretatione.*
28 *Ex diſcretivo modo loquendi arguitur diverſa voluntas.*
29 *Privilegia latiſſimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
30 *Non debent eſſe inutilia, & fruſtratoria.*
31 *Ex proœmio deprehenditur ratio finalis.*
32 *Reſtitutio facienda integre, & ſine diminutione importat ſecuritatem, damnique evitationem.*
33 *Qui non dicitur conſervari indemnis, niſi integrum pretium ſibi reſtituatur.*
34 *Loco damnorum, & intereſſe non venit pretium auctum.*
35 *Venit intereſſe accidentale.*
37 *Verba* reſtituere, *&* ſolvere *fuerunt accepta pro ſynonymis in Conſtitutione Piana.*
38 *Sicuti* reſtituere, *&* erogare.
39 *Actio ex empto dicitur bonæ fidei.*
40 *In actione ex empto verbum* reſtituere, *accipitur pro dare, & ſolvere.*
41 *Reſtitutio pretii eſt facienda emptori, & ſecundum id, quod ſua intereſt, non ſecundum id, quod intereſt venditoris.*

R. P. STandum eſt in deciſis, non obſtantibus ex adverſo deductis, & incipiendo a primo articulo juxta ordinem propoſitum per DD. meos pro Camera ſcribentes. Dicimus, quod ex proprietate verborum, & ex toto contextu Motus proprii S. Pii V. reſtituendum eſt omnibus Se- 1
cretariis pretium per ipſos ſolutum.

Et ſane hoc ſuadet proprietas verbi *reſtituere*; licet enim aliquando hoc verbum reſpiciat terminum a quo, & terminum ad quem, hoc eſt dantem, & recipientem, & iſto caſu procedant auctoritates ex adverſo cumulatæ in principio primi Reſtrictus. Attamen etiam de ſui natura reſpicit ſolum recipientem, adeò ut bene dicitur, & in grammaticali, & legali ſenſu reſtitui id, quod a reſtituente acceptum non fuit. Hic textus *in l. verbum reddendi*, *ff. de verbor. ſignificat. ait, quod & ſi verbum reddendi ſignificationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per ſe dandi ſignificationem, & in l. heres meus, ff. de l.* 3. *dicitur, qui reddere jubet, ſimul & dare jubet*, Jaſon. *in rubr. ff. ſolut. matrim.* Albetic. *in Dictionario, lit. R. verſ. reſtituere quandoque*, Cardinalis Tuſchus *lit. R. concl.* 302. *n.* 5. Roland. *conſ.* 75. *n.* 8. *& ſeqq. lib.* 2. Capyc. Latr. *conſ.* 2. *n.* 46. Altogrd. *conſult.* 3. *n.* 5. *lib.* 2. Boſſ. *de dot. c.* 2. *n.* 63. Alciat. *conſ.* 30. *n.* 15. *cum ſeqq. lib.* 9. Socc. ſen. *conſ.* 90. *n.* 21. *lib.* 4. ibi. *Promiſit reficere, & reſtituere, verbum autem reſtituere importat*

tat idem, *quod dare*, Roio. *conſ.* 197. *n.* 1. *in fine*, *lib.* 1.
Eugen. *conſ.* 75. *n.* 21. *& ſeqq. lib.* 2. Rebuff. *in l. reſtituere*,
75. *ff. de verb. ſignif. & in l. verbum reddendi*, *ff. de verb.*
2 *ſignif. verſ. & infert*, gloſſ. ubi dicit, *quod verbum redde-*
re, habet proprie dandi ſignificationem *& reſpondit ad*
gloſſ. in l. verb. reddendi ex adverſo allegatam, quæ tan-
3 quam contraria claræ textus diſpoſitionis attendi non debet,
Vveſembech. *conſ.* 6. *n.* 92. *tit. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* Bar-
boſ. *d.* 350. *n.* 2. Rota coram Arguel. *dec.* 77. *n.* 14.
Nec eſt facienda differentia inter verbum *reddere*, *&* ver-
bum *reſtituere*, quia imo hoc verbum *reſtituere* latius eſt,
& pleniorem habet ſignificationem, quam illud verbum
4 *reddere*, Eugen. *d. conſ.* 75. *n.* 22. Rebuff. *in d. l. reſtitue-*
re, 75. *verbo ſexto generalius*, *ff. de verb. ſignif.* quare ſi ad-
mittitur ex adverſo, quod verbum *reddere*, etiam in no-
ſtro caſu verificetur, tanto magis idem dicendum erit de
verbo *reſtituere*.
5 Cum, & in jure verbum *reſtituere* reputetur idem, ac
ſolvere, Cagnol. *in l. curabit*, *n.* 70. *C. de act. empt.* Gra-
tian. *cap.* 130. *n.* 13. *& ſeqq. & dec. Marchia* 147. *n.* 6. Ca-
pyc. Latr. *conſult.* 3. *n.* 46. *lib.* 1. Card. Tuſchus *verb. reſti-*
tuere, *concl.* 302. *n.* 5. & ad hoc ſunt textus literales *in l. ſi*
quis major, *Codic. de tranſact.* ibi: *reſtituta pœna*, quod a
DD. interpretatur, *hoc eſt data pœna* ut explicat Gratian.
ex adverſo allegatus, *c.* 770. *n.* 11. *in l. ſi non tranſactionis*,
C. de jur. & facti ignorantia, ibi: *Reddite quod debetis*, *&*
l. ob fraudem, *C. ne fiſcus*, *vel reſpublica* ibi: *Redde itaque*,
quod fiſco noſtro debes, quibus etiam congruit illud Evange-
lii: *Reddite quæ ſunt Cæſaris*, *Cæſari*, *& quæ ſunt Dei*, *Deo*.
6 Quæ ſine difficultate procedunt, quoties prout in caſu
præſenti, ſolutio facta debet illi, qui pecunias exburſavit;
nam tunc reſpectu recipientis, vel recipere debentis ſine
dubio dicitur vera reſtitutio, & id quod præſtatur vere re-
ſtitui dicitur, ut probat clare textus *in l. debet*, 27. *in fine*,
ibi: *Quid ergo ſi forte Vectigalis nomine datum eſt*, *quod em-*
ptorem forte ſequeretur, *dicemus hoc quoque reſtituendum*, *ff.*
de edilit. edicto, ubi diſponitur, quod ſi res vendita redhi-
beatur, reſtitui debet emptori id quod gabellæ nomine ſolu-
7 tum eſt, licet ab ipſo redhibente non fuerit ſolutum, & ſic
etiam in retractu prælativo dicitur reſtitui per retrahentem
pretium primo emptori, licet ab ipſo retrahente non fuiſſet
ſolutum, ut Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 5. *&*
in fine, *verſ. & facit item textus*, *& n.* 8. *&* 11. *cum ſeqq.*
& n. 78. *& ad finem tituli*, *ſub n.* 10. Ermoſil. ad Lop. *tit.*
5. *l.* 53. *n.* 45. & Conſtitutio ſanct. mem. Gregorii XIII. ſu-
per jure congrui *in* 22. §. 9. mandatur pretium per primum
8 emptorem ſolutum illi reſtitui per retrahentem, & ita uti-
tur verbo reſtitutionis reſpectu pretii, quod dictus retrahens
non ſolverat, ſed tantum primus emptor.
Hinc in durioribus maritus dicitur reſtituere uxori do-
9 tem, etiam ſimpliciter promiſſam, quamvis illam non ha-
buerit, Altogr. *conſ.* 30. *n.* 5. *lib.* 2. R. P. D. de Luca *de do-*
te, *diſc.* 70. *n.* 6. *& diſc.* 71. *n.* 12. *verſ. firmato*. Poter dici-
tur reſtituere dotem exactam a filio, non obſtante, quod
10 ipſe nihil receperit, *l. ſi cum dotem*, §. *transgrediamur*, *ff.*
ſolut. matrim. & ibi Barboſ. *n.* 13. Capyc. Latr. *dec.* 36. *n.* 2.
eodem modo, ſi maritus reſtituat dotem, & ulterius aliquid
leget reddendæ dotis nomine, dicitur etiam proprie loqui,
11 licet reſtituat id, quod non accepit, ea ratione, quia ver-
bum *reddendi quanquam habeat ſignificationem retrodandi*,
recipit tamen, *& per ſe dandi ſignificationem*, ſunt verba
præciſa alterius text. *in l. cum quidam*, 21. *ff. de legat.* 2.
12 Eademque ratione dicitur quis reſtituere damna, quæ
alius paſſus fuit, & tamen is, qui reſtituit, non recepit, Mo-
lin. *de juſt. & jur. tom.* 2. *diſp.* 47. *verſ. quando autem*, Leſſ.
eod. tract. l. 2. *c.* 7. *dub.* 4. *n.* 15. *verſ. apud Theolog.* ibi. *Hoc*
modo, *qui damnum intulit*, *illud compenſat*, *& æquivalente*
rependit, Navar. *in manual. tom.* 2. *cap.* 2. *n.* 1. *verſ. acce-*
13 *pta vero*, Bonacin. *de contract. tom.* 2. *diſp.* 1. *q.* 1. *fol. mihi*
429. Frideric. de Sen. *conſ.* 18. ubi quod reſtitutio debet intel-
ligi pro emendatione, & ſatisfactione damni, & Frideri-
cum ſequitur Card. Tuſchus *d. concl.* 301. *n.* 2.
14 Sic Imperator *in l. curabit*, 5. *C. de act. empt.* reſtitutionem
vocat id, quod emptor, qui partem pretii non ſolvat, tene-
tur erga venditorem ſimplex damnum recuperantem, *& in*
l. qui ex lege, *C. de pact.* inter emptorem, & venditorem, *&*
in l. ſcimus, 36. §. *Sancimus*, *& C. de inoff. teſtam.* ubi reſtitu-
tionem vocat ſimilem reintegrationem damni erga filium
patientem evictionem in legitima, ac iterum *in l. Sancimus*,
3. *verſ. niſi prius*, *Cod. de jud.* ubi reſtitutionem appellat ſolu-
tionem expenſarum faciendarum collitiganti a contumace ex
ſolo motivo, quod collitigans prius dictas expenſas ſolverat,

Hæc, & alia, quæ ita in abſtracto deduci poſſent ad con-
globandum, quod verbum *reſtituere* bene verificatur in
caſu noſtro ex interpretatione, ut ex adverſo dicitur, ſed
ex ſui proprietate clariora evadunt ex toto contextu Motus
proprii Sancti Pii V. etenim verbum *reſtituere* non reſpicit
Cameram ſolventem, ſed Secretarios recipientes, ideo pa-
tet, quod fuit acceptum in eo ſenſu, quo præciſe verifice-
tur in emendatione damni, & in ſolutione ejus, quod a
Secretariis fuit exburſatum; Nam ibi dicitur *reſtitutis pecu-* 16
niis ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, *& abſque ul-*
la diminutione, *pro quibus eos Officia emiſſe*, *aut habuiſſe con-*
ſtiterit. Ideo ſi eſſet ſolum reſtituendum pretium receptum
a Camera, reſtitutio non fieret ſingulis Secretariis, quia
non omnes Officia acquiſiverunt a Camera, ſed plures illa
per reſignationem, etiam de tempore aditæ Conſtitutionis
habuerant. Tunc enim duæ ex tribus partibus Secretario-
rum Officia poſſidebant per reſignationem, & reliqua tan-
tum tertia pars per vacationem. Cumque hoc neque ex ad-
verſo prætendatur in neceſſariam conſequentiam, dici de-
bet, quod verbum *reſtituere* non reſpicit Cameram recipien-
tem, ſed Secretarios ſolventes, quoniam illa dictio *ſingu-* 17
lis omnes pariformiter determinat, & actum tribuens cui-
libet inſolidum, omnes indiſtincte eodem modo compre-
hendit, *l. non diſtinguemus*, §. *cum in plura*, *ff. de receptis*
arbitris, *l. vel ſingulis*, *ff. de vulgari*, *pupillari*, Gallial.
in l. 2. §. *ex his*, *n.* 23. *ff. de verb. oblig.* Soccin. Sen. *con-* 18
ſil. 5. *num.* 1. *lib.* 1. Barb. *d.* 312. *n.* 1. Mart. *de clauſ. par.* 1.
clauſ. 360. *n.* 2. Surd. *dec.* 268. *n.* 5. Manent. *dec.* 43. *n.* 22.
nec in unu poteſt verificari, Laur. de Pinù *conſ.* 106. *n.* 6.
Tuſch. *lit. C. concl.* 296. *n.* 19.
Certius quia mandat reſtitui Secretariis tunc, ideſt tem- 19
pore ſuppreſſionis viventibus, pecunias, quibus eos emiſ-
ſe, aut habuiſſe conſtiterit, quę dictio *eos* eſt perſonaliſſi-
ma, & repetitiva dictæ qualitatis *viventium tunc*, ideo re-
fertur ad eos, qui eſſent Secretarii tempore ſuppreſſionis, *l.*
inter eos, *ff. de acquir. rer. domin.* Cæphal. *conſ.* 269. *n.* 28.
Marcian. *conſ.* 8. *n.* 19. *&* 20. *lib.* 2. ubi individualiter de di-
ctione *eos* juncta verbis, qui vivunt, Seraph. *dec.* 189. *n.* 1.
Ubald. *dec.* 156. *n.* 4. Coccin. *dec.* 1125. *n.* 4. *&* 5. & clare
oſtendit B. Pontificem noluiſſe, quod Camera reſtitueret
pecunias receptas, quod ei facile fuiſſet dicere, ſed quod
reſtitueret pecunias, quibus conſtiterit Secretarios emiſſe,
vel habuiſſe, ita complectendo non ſolum caſum emptio-
nis, immediate a Camera faciendæ, ſed alium quemcun-
que modum, etiam per reſignationem acquirendi, cum 20
verbum *habere* magis late pateat, quam *emere*, & compre-
hendat alios modos acquiſitionis, *l. ſtipulatio iſta*, 38. §.
Hæc quoque verba habere, & ibi gloſſ. *ff. de verbor. oblig. l.*
id apud ſe, *de verb. ſignif. gloſſ. in l. habere*, *verbo emere*,
eod. tit. Hondcd. *conſ.* 69. *n.* 32. *lib.* 1. Purpurat. *conſ.* 599.
n. 8. *lib.* 2. Grat. *cap.* 838. *n.* 9. *& ſeqq.* In reſignantibus enim 21
verificari non poteſt propria emptio, dum Officium vere
habebatur a Papa, in cujus manibus fiebat libera reſi-
gnatio, ut per Rev. P. Dom. de Luca *de regal. diſcurſ.* 2.
num. 9. *&* 10. *& diſc.* 12. *n.* 8. §. *Ceterum*, §. *ſequenti*, Pa-
pa autem vere non vendebat, cum pretium non reciperet,
& ideo opus fuit addere verbum *habuiſſe*.
Prout etiam inde indicant alia verba *integre*, *& abſque ul-* 22
la diminutione, non enim reſtituerentur pecuniæ, quibus Se-
cretarii Officia habuerunt, ſolveretur pretium primo loco
a Camera receptum, & non illud Secretariis perſolutum, &
reſignantibus exburſatum, cum dicta verba denotent o-
mnem integritatem, & plenitudinem, abſque aliqua, licet
minima diminutione, Rimin. Jun. *conſ.* 369. *n.* 36. *& conſ.*
622. *n.* 27. Peregr. *conſ.* 76. *n.* 66. *lib.* 4. Camill. Medic. *conſ.*
6. *n.* 46. *cum ſeqq.* Barboſ. *dict.* 177. *per tot. & d.* 178.
Quorum omnium verborum intellectus videtur clarus,
& literalis, & non verificaretur, niſi ſingulis Secretariis
integrum pretium per ipſos ſolutum in acquiſitione Officii
reſtitueretur. Idque agnoſcentes DD. pro Rever. Camera
ſcribentes recurrunt ad ſuppletionem verborum, & ad re-
præſentationem auctorum, qua neceſſe habent, ut verba
prædicta ad improprium intellectum favore Cameræ redu-
cantur, quaſi B. Ille Pontifex dixerit reſtitutis pecuniis
integre, & ſine diminutione, pro quibus eos, vel eorum
auctores a Papa emiſſe, vel habuiſſe Officia conſtiterit. 23
At licet aliquando in jure admittatur interpretatio ſupple-
tiva alicujus verbi, id tamen fit ex neceſſitate, & quando
alias cætera verba non haberent ſuum ſenſum, & oriretur
contradictio cum reliquis partibus diſpoſitionis, adeout
clare appareret, quod fuit plus dictum, & minus ſcri-
ptum, *l. non aliter*, 67. *in princ. ff. de legat.* 3. Cravett.
conſil.

conſil. 47. *num.* 1. & 2. Mantich. *de conject. ultim. volunt.*
lib. 3. *tit.* 19. *n.* 5. & *ſeqq.* & *de tacit. lib.* 2. *tit.* 5. *num.* 10.
24 Rota coram Coccin. *deciſ.* 2105. *n.* 61. & 64. Ceſſante ta-
men neceſſitate addendi, prout hic, dum habemus oratio-
nem perfectam omnibus numeris abſolutam cum ſuo per-
fecto ſenſu, abſque ulla contradictione ſuppletio, & ſu-
baudirio de jure non eſt permiſſa, ſed ipſa ſcriptura eſt
attendenda, *l. fin. ff. de manumiſſionis teſtamento*, Bald.
conſil. 232. *in fine*, *verſic. & ad præſumendum*, *lib.* 5. Me-
noch. *conſil.* 327. *n.* 28. ubi poſt Imol. *dicit diſpoſitionem*
potius vitiari, *quam verba ſuppleri*, Peregrin. *de fideicomm.*
art. 11. *n.* 27. & *ſeqq.*
Sine difficultate in hoc caſu, quo in iſtis officiis vacabi-
25 libus non datur repræſentatio Auctorum, cum Officialis
licet per reſignationem acquiſiverit, non dicatur recogno-
ſcere, & acquirere Officium a Reſignante, ſed ab ipſo Prin-
cipe, qui reſignationem admiſit, quam veritatem agnovit,
& pro ſua ingenuitate candide, ut par erat, profeſſus fuit
Illuſtriſſimus Dominus de Luca in ſuo primo diſcurſu ſuper
ſuppreſſione Collegii incipien. *Quamvis abſque dubio*, ubi
concludit, *quod ubi reſignatio facta eſt cum conſenſu* (ſunt
verba præciſa,) *& auctoritate Papæ*, *fingitur quod Reſignans*
dimiſerit officium in manu Principis, *per viam extinctionis*
ſui juris, *quodque Princeps directe*, *& immediate per viam*
novæ acquiſitionis illud tribuat Reſignatario, *qui non a Reſi-*
gnante, *ſed a Principe obtinere*, *ſuumque jus metiri dicitur*,
ergo habetur, *ac ſi directe emiſſet a Dataria*.
26 Cui rationi altam æquitatis, & publicæ fidei, & com-
mercii addit idem R.P.D. de Luca in ſecundo diſcurſu
incipien. *Pro methodica*, quod antea dixerat etiam Baldus
loquens de reformatione edita per Commune Florentiæ de
reſtituendo creditoribus Montis pecunias, quas vere con-
ſtiterit ſibi deberi *conſil.* 424. *n.* 1. *lib.* 2. ibi, *Sed ponamus*,
quod Auctori meo conſtiterunt 300. *mihi vero poſito in loco*
Actoris mei conſtiterunt 500. *vel e converſo*, *quid inſpici-*
mus? Reſponde, *contractus meus pretium formale conſtituit*.
Igitur de Jure eſt, ut reſtituatur ſingulis Secretariis præſenti-
bus id, quod ſolverunt ſuis Auctoribus independenter ab
eo, quod Auctores ſolverunt Cameræ.
Nec ſubſiſtit objectum, quod omnia verba Motus pro-
prii directa ſint ad Cameram, non ad Officiales, eo quia
continet prohibitionem alterandi, & revocandi privilegia
conceſſa, & ſupprimendi Collegium, niſi reſtitutis per
Cameram pecuniis, ex quibus neutrum poterat expleri Se-
cretariis. Et enim ſingula ſingulis congrue referendo, cla-
ra fit intelligentia Motus proprii, quod ſcilicet actor revo-
cationis, & ſuppreſſionis reſpiciat Cameram, quæ etiam
reſtituere debet pretium. Quanta autem pecuniarum ſum-
ma reſtituenda ſit, hoc reſpicit Secretarios, dum dicitur
reſtitutis pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut ha-
buiſſe conſtiterit; nam alias ſi voluiſſet Cameram reſpice-
re, dixiſſet reſtitutis pecuniis per Cameram receptis. Ideo
non implicat, quod reſtitutio ſit facienda Cameræ, quo-
niam certe ipſa reſtituere tenetur. An vero reſtituat pecu-
niam ſolutam a Secretariis, hoc eſt quid diverſum, & re-
curri debet ad verba, quæ cum ſint clara pro reſtitutione
ſummæ ſolutæ, nulla egent interpretatione, ut per text. *in*
l. ille, *aut ille*, *§. cum in verbis*, *ff. de legat.* 3. *firmat noſtra*
deciſio, *§.* 1.
27 Quod autem verbum *reſtituere* fuerit ſemper adhibitum
in ſuo ſtricto, & rigoroſo ſignificatu, non ſolum non im-
portat eundem intellectum in caſu noſtro, verum egregie
retorquetur; ſupplicamus enim obſervare, quod ubi dici-
tur ſumptum fuiſſe in ſignificatu verificabili ſolum in reſti-
tutione accepti, non legitur duntaxat verbum *reſtituere*,
ſed ulterius additur verbum *accepta*, ibi, *duc.* 5500. *&c. a*
præfato Cardinali recepta reſtituere, *pariter in lit. H.* verbo
reſtituere, legitur junctum verbum *recipere*, ibi: *fatemur*,
&c. ſummam 5500. *& recepiſſe mutuo &c. quos eidem Colle-*
gio reſtituere promittimus, *&c.* rurſus dicitur reſtituendas
eſſe præfatas pecunias, & ſic relative ad pecunias receptas,
quæ ſupra fuerant expreſſæ, ibi: *niſi reſtitutis realiter*, *&*
cum effectu præfatis pecuniis. Patet igitur, quod ubi ſum-
mus Pontifex voluit verbum *reſtitutis* referre ad Cameram,
& illud adhibere in ſuo ſtricto, & rigoroſo ſignificatu, non
adhibuit ſimpliciter, ſed cum ſuo relativo *accipere*: At in
caſu noſtro non ſolum omiſit relativum, nulla facta men-
tione acceptionis, ſed e converſo uſus fuit verbis relativis
ad ſolutionem factam a Secretariis, cumque hoc verbum
reſtituere de per ſe ſit indifferens ad plura ſignifican-
dum, non implicat, quod in diverſis partibus Motus
proprii, diverſos caſus concernentibus, potuerit di-

verſimode adhiberi, quamobrem determinatio ſignifica-
tionis ſumenda eſt ex aliis verbis adnexis, quæ cum
in caſu noſtro unice verificentur in eo ſenſu, quod re-
ſtitutio fiat ſolventi, quamvis reſtituens ſimilem ſum-
mam prius non habuerit, non eſt quid ulterius quæren-
dum, & ſtante hoc diſcretivo modo loquendi diverſa
arguitur voluntas, *l. unica §. ubi autem*, *C. de caduc.*
tollen. Gratian. *diſceptat.* 350. *num.* 15. & 16. Rot. *deciſ.*
336. *num.* 5. *part.* 2. *recent.* & coram Celſo *deciſ.* 245.
num. 27.
Accedit quod verbum, *reſtituere*, junctum verbo, *acci-* 28
pere, legitur in prima parte Motus proprii, in qua nihil
dicitur circa privilegia concedenda Collegio. At declara-
tio, quod Collegium ſupprimi non poſſit, niſi reſtitutis
pecuniis ſolutis, eſt in tertia parte, in qua B. Pontifex
declaravit, ſe velle Secretarios, & Collegium amplianda
favoris gratia proſequi, & ſic illorum privilegia augere, 29
quare debet huic diſpoſitioni dari latiſſima interpretatio
contra concedentem, *l. Beneficium*, *ff. de Conſtit. Princi-*
pum, Abb. *in cap. cum ex injuncto*, *de heret.* Rot. coram
Coccin. *dec.* 1855. *n.* 8. *in recent. deciſ.* 212. *num.* 6. *par.* 7.
& *deciſ.* 199. *n.* 22. *par.* 17. Imo neceſſario dici debet,
quod in hac parte Conſtitutio reſpiciat pretium ſolutum
a Secretariis, nam de pretio recepto per Cameram dubitari
non poterat, etiam attenta Conſtitutione Innocentii VIII.
ut in alio reſtrictu oſtendemus, ne privilegium dicatur 30
inutile, & fruſtratorium, *cap. in his*, *de privilegiis*, *cap.* 1.
& *cap. cauſa*, *de reſcriptis*, Suarez *de legib. cap.* 23. *n.* 2.
ubi ampliat etiam in caſu, quo privilegium eſſet grave,
& odioſum.
Potiſſimum, quia in proœmio Conſtitutionis, ex quo 31
deprehenditur ratio finalis informans totam diſpoſitionem,
ex notiſſimis regulis allegatis a DD. ſcribentibus pro Ca-
mera declaravit, ſe velle unicuique Jus ſervare Summ. Ca-
meræ, num. 1. lit. A. in fine, & deinde pecunias ſingulis
Secretariis integre, & ſine diminutione reſtitui jubet pro
cautela potiori, quod importat ſecuritatem, & evitatio- 32
nem damni, *l. ſi Debitori meo*, *ff. de judic.* Bertaz. *clauſ.* 4.
gloſ. 23. *n.* 1. & niſi reſtitueretur pretium integrum, quod 33
pro illo emendo impenderunt, non conſervarentur inde-
mnes, quæ fuit enixa mens B. Pii, ut præclare Perege. vi-
dendus *de fideicomm. art.* 40. *verſ. dubium eſt ad quod pre-*
tium, *& verſ. rurſus deciſive*.
Conſonat prædictis duplex animadverſio ex aliis parti-
bus Motus proprii deſumpta, & primo quod B. Pontifex
conceſſit licentiam Collegio vendendi Officium primo va-
caturum pretio reperibili, etiam dictam ſummam 5500.
ſcutorum, ex dicta venditione percipiendum, in prava,
vel etiam in magna ſumma excedere, & deinde decrevit,
quod in caſu ſuppreſſionis deberent reſtitui ſingulis Secre-
tariis pecuniæ, quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe con-
ſtiterit. Hinc clare patet, quod reſtitutio eſt facienda ul-
tra limites quantitatis receptæ, cum diſponatur reſtimen-
dum eſſe illud plus, quo fuit facta.
Secundo in Motu proprio demandatur, quod ſi in dicta 34
venditione Officii primo vacaturi Collegium turbaretur,
tunc, & eo caſu (ſunt verba præciſa) *voluit Cameram præ-*
dictam ad ſolvendum cum effectu dicta ſcuta 5500. *una cum*
damnis, *& intereſſe teneri*, *& ad id obligatam eſſe*. Quam- 35
obrem conſtat B. Pontificem voluiſſe, quod Camera tene-
retur ad reſtitutionem etiam damnorum, & intereſſe; &
ſic ad illud plus, quod valere poſſet Officium; loco enim
damnorum, & intereſſe venit pretium auctum, *l. nomi-*
nis, *ff. de evictione*, ubi quod venit etiam intereſſe acci-
dentale, Bald. *conſil.* 182. *lib.* 1. Mangil. *de evictión. q.* 179.
n. 22. & 23. & tamen hæc damna Camera non recepit,
& adeo præciſe verificatur id, quod ſupra dicebamus, ut
reſtituere, idem ſit *damnum emendare*, ut ex Molin. Leſs.
& aliis probatum fuit.
Reſponſio autem, quod in hoc loco Summus Pontifex 36
utatur verbo *ſolvere*, non *reſtituere*, ibi ad *ſolvendum*,
non tollit difficultatem, quia negari non poteſt, quin re-
ſpectu pretii recepti ly *ſolvere*, ſtet pro *reſtituere*, prout
ſupra immediate idem B. Pontifex uſus eſt verbo *reſtituere*, 37
ibi; *idem Collegio reſtituere promittimus*, & cum pretium
principale, damna vero, & intereſſe venirent, & expreſ-
ſa fuerint acceſſorie ibi: *una cum damnis*, *& intereſſe*
paſſis teneri. Ideo a dicta ſumma principali concipi, &
regulari debet oratio, & non a damnis, & intereſſe in
ablativo, & acceſſorie expreſſis, Summa autem princi-
palis vere reſtituebatur etiam ſecundum DD. ſenſum ex
adverſo ſcribentium, & proprie reſtitui dicebatur una

5 Quod enim Innocentius in dicto §. 23. cogitaverit ſolum gratias, & favores elargiri Secretariis, non autem quidquam in eorum Jurium diminutionem ſtatuere, aperte demonſtrat illius lectura, & tamen ſufficeret dicere, quod in Bulla nulla fit mentio de majori pretio poſtea forte ſolvendo per Secretarios, ut hic caſus tanquam omiſſus remanet ſub Juris communis diſpoſitione, juxta vulgarem regulam *l. commodiſſime, & l. cum Prætor, ff. de judic.*

6 Diſpoſitio vero Juris communis, excluſa conventione negativa, ex adverſo prætenſa, utique militat pro Secretariis, non ſolum quoad omne pretium ab eis erogatum, ſive erga Reſignantem, ſive erga Cameram, ne ſcilicet ſint in enormi damno, ſed etiam quoad augmentum pretii currentis, ut integrum rei ſuæ pretium recuperent, prout latiſſime probatum fuit in præteritis, quatenus opus ſit, reaſſumendis, quæ ad prolixitatem evitandam non repetuntur, & ſatis admitti videtur ex adverſo, dum tota vis ſit in conventione negativa Bullæ Innocentianæ.

7 Atque pro Secretariis validiſſime urget ſolemnis deciſio ſanctæ memoriæ Alexandri VII. qui in ſuppreſſione Montis vacabilis, examinato per Congregationem deputatam articulo ſuper reſtitutione pretii currentis tunc, ultra dimidium aucti, & reperta opinionum varietate decrevit, & mandavit ſolvi totum pretium currens, ut ſupra auctum, quæ Principis determinatio poſt articuli diſcuſſionem de jure vim legis habet pro futuris caſibus, per text. expreſſum *in l. fin. & l. humanum, 8. C. de leg. & conſtit. c. in cauſis, 19. de ſentent. & re judic.* Barb. *in l. fin. n. 1. ad 3.* late Antunez. *de donat. Reg. p. 2. lib. 1. c. 10. n. 40.* etiam quod Alexander uſus fuerit verbis ejus pietatem, & munificentiam indicantibus, quia iiſdem verbis paſſim utuntur legiſlatores, quando ad privatorum favorem pronunciant, & nihilominus eorum placita ſunt veræ leges, ex pluribus exemplis relatis in præteritis, & ſignanter *in authent. de exhibend. reis, collat. 5. ſub §. optimum quoque*: ibi: *Hoc habeant non tanquam paternam hæreditatem, ſed tanquam Imperialem munificentiam.*

8 Et quidem longe plus præjudicii, quam favoris, & gratiæ contuliſſet Innocentius *in d. §. 32.* ſi decreviſſet, quod nihil reſtitueretur de eo, quod ultra ſupradictos ducatos 62. mil. Secretarii ſucceſſivis temporibus ſolverent etiam ipſi Cameræ, quam enim grave inde reſultaſſet damnum Secretariis, manifeſtat præſens facti ſeries, e converſo autem ſimplex aſſecuratio a periculo diminutionis dicti pretii, prima vice ſoluti, conceſſa Secretariis, futura erat inutilis, & nullius momenti; nam ſi pretium decreviſſet, Camera non potuiſſet cogi ad ſupprimendum, nec veriſimiliter ſuppreſſiſſet, alieniſſimum autem ab omni ratione videtur, quod dictus Pontifex ſub expreſſa declaratione conferendi favores, & gratias, voluerit adeo deteriorem efficere Secretariorum conditionem, quam ſola juris communis diſpoſitio multo meliorem efficiebat, ut optime Jaſon. *conſ. 59. n. 9. & ſeqq. lib. 3.* Dec. *conſ. 457. n. 10. fol. mihi 116. a tergo.*

9 Sublato præſuppoſito negativæ conventionis Bullæ Innocentianæ corruunt in conſequentiam omnia illa argumenta, quæ ex dicta præſuppoſita contraria B. Pii mente trahuntur, ex adverſo, nec alia indigent reſponſione.

10 Quod B. Pius voluerit ſolum confirmare præcedentia Collegii jura, & privilegia, nec quidquam ultra concedere repugnat expreſſis verbis Motus proprii, ibi: *Ad hoc dictos Secretarios, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, ac ibi: *Volentes & ſtatuentes*, imo novi privilegii conceſſionem fatentur ipſi DD. ex adverſo ſcribentes, aſſerendo quod B. Pius mandaverit reſtitui omne id, quod ultra primam ſummam ducatorum 62. mil. fuerit per Cameram receptum, quod prætendunt ab Innocentio fuiſſe prius negatum, ac denuo fatentur in tertio reſtrictu, *§. & ſi ab initio, in fine*, unde ſuperfluum eſſet alias quærere reſponſiones.

Diſcretivus modus loquendi B. Pii in caſu reſtitutionis ſcutor. 5. mil. cum damnis, & intereſſe, & in alio caſu, de quo agitur, non ſubſiſtit in facto; nam etiam in noſtro caſu ſatis expreſſe declaravit reſtituendum eſſe omne pretium a Secretariis erogatum, ut fuit probatum; nec pro effectu hujus claræ diſpoſitionis neceſſe erat ſuperaddere damna, & intereſſe, ut patet ad ſenſum.

Quatenus B. Pius mandat reſtitui in caſu ſuppreſſionis omne pretium a Secretariis quomodocunque pro habendis officiis erogatum, nil diſponit ultra id, quod de jure communi eiſdem Secretariis competere; nam excluſa contraria conventione negativa Bullæ Innocentianæ, habebant jam a ſolo jure hoc beneficium, ut ſuperius fuit probatum, quatenus vero addit ad eorundem Secretariorum favorem aſſecurationem a periculo poſſibilis diminutionis pretii officiorum, inſenſibile fere continet præjudicium Cameræ, quæ in tali caſu cogi non poterat ad ſupprimendum, nec ſine utilitate ſuppreſſiſſet, & ſic conceſſio noſtri Motus proprii non adverſatur ſolito zelo, & ſollicitudini ejuſdem Pontificis, nec ullam continet iniquitatem, imo dignoſcatur illius voluntas ſummæ juſtitiæ, ac æquitati conſona; & tamen quando conſtat de voluntate concedendi privilegium, ut hic, ſuperfluum eſt inquirere, an præjudicet, necne concedenti, *cap. olim. 16.* ubi bene Jo: Andr. *n. 10. verſic. dixi, de verb. ſignif.* Fontanel. *dec. 476. n. 13.* niſi velimus ſupremam Pontificis poteſtatem in dubium revocare, contra text. *in l. 1. ff. de conſtit. Princip.*

Præterea in reſponſione ad tertium articulum oſtenditur, quod nec quidem in facto ſubſiſtit exaggeratum damnum, & læſio Reverendæ Cameræ, quod vel potius Camera ipſa ex noſtro Motu proprio, aſſecurando emptores de omni pretio pro his Officiis erogando, utilitatem conſecuta fuit ob augmentum pretii inde ſecutum, & ideo vendenda poſtea Officia pretio longe majori.

Iniquitas quidem adfuiſſet magna, ſi intuitu dicti inutilis privilegii aſſecurationis in ſolo caſu diminutionis pretii Pontifex privare voluiſſet Secretarios jure, quod habebant recuperandi in caſu ſuppreſſionis, nedum omne pretium erogatum, ſed etiam augmentum pretii currentis ſummopere æſtimabile; non autem e converſo; alia enim beneficia, quæ ex adverſo computari prætenduntur pro Secretariis, ſunt nullius momenti; nam imputatio fructuum in ſortem, ultra quod de jure intrare non poſſet, in his circumſtantiis expreſſe ſublata reperitur in Bulla Innocentii, quæ a Pio revocata non fuit, ſed ſolum ampliata; confirmatio vero, & innovatio priorum privilegiorum vere fuit aerea, nec quidquam de novo attulit, unde non merebatur compenſari adeo gravi, & certo Secretariorum damno, quale fuiſſet amiſſio pretii, vel in totum, vel in parte. 11

Remuneratio gratioſa Pontificia erga eleemoſyn mutuantem nimis diſtat ab uſurariæ pravitatis principio, eoque magis fuit rationabilis, & congrua erga noſtrum Collegium, quod ad effectum mutuandi ſuſcepit pecunias ad cenſum.

Prætenſa autem obſervantia ejuſdem B. Pii in ſuppreſſione Montis Julii vacabilis non ſubſiſtit, nam ſolum reduxit fructu d. Montis de duodecim pro centenario, & anno, ad decem cum dimidio, conceſſa etiam facultate nolentibus acquieſcere, rehabendi ſcuta 100. pro quolibet loco, & non juſtificatur, quod tunc temporis talia loca dicti Montis eſſent majoris valoris, quam ſcutorum centum, & quod pluris fuiſſent empta per Montiſtas, nullum proinde fieri valet fundamentum in hac obſervantia, quæ debet eſſe in caſu præciſo, & venit probanda cum omnibus ſuis qualitatibus, alias non relevat, Buratt. *dec. 129. n. 6.* Cel. *dec. 229. n. 5.* Gregor. *dec. 451. n. 7.*

Prout e converſo multiplex, & præciſa adeſt obſervantia pro Secretariis, non ſolum ex dicta ſuppreſſione Alexandri Septimi; ſed etiam ex aliis pluribus, recenſitis in præterita poſitione reaſſumen. & datis tunc per extenſum in particulari folio, in quibus omnibus, vel reſtitutum fuit pretium currens, ſi erat auctum; ſin minus pretium omne vere erogatum, quibus omnibus conſiderans, ſi liceret a Sacris Cineribus B. Pontificis ejus Motu proprii interpretationem expoſcere, conſtanter credimus reſponſuros id, quod jam iidem Domini Miniſtri Camerales quodammodo cognoverunt, quod reſpondit hoc Sacrum Tribunal, & prius per duas vices Congregatio inſignium Prælatorum, ſuper hoc negotio ſpecialiter a Sanctiſſimo Domino Noſtro deputata, ut in præteritis fuit juſtificatum, & prout egerunt tot alii glorioſiſſimi, & integerrimi Pontifices.

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arriger. }
F. Farinellus. } *Advocati.*
Dominicus Tauruſius. }
Cyriacus Lancetta. }

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Conſtitutio Piana vindicatur in hoc diſcurſu a nullitate, derivante ab omiſſa in ea regiſtratione, & derogatione regulæ *de Jure quæſito non tollen.* A comprehenſione in regul. Cancellariæ 64. in Conſtit. Sixti V. de Officiis non alienandis, & in Conſtitutionibus revocatoriis aliorum Pontificum. Atque demum a læſione prætenſa per Cameram, tam reſpectu vacationum, quam fructuum hujuſmodi Officiorum.

SUMMARIUM.

1 *SUb Conſtitutionibus revocatoriis non continentur gratia, quæ Cameræ non ſunt præjudiciales.*

2 *Conſtitutiones revocatoriæ expreſſe præſervant conceſſiones factas ad formam juris.*

3 *Regiſtratio per lapſum longiſſimi temporis, juncta obſervantia, præſumitur.*

4 *Expreſſa confirmatio actus invalidi ſapit ſpeciem novæ conceſſionis, & præcedentes defectus omnino ſupplet.*

5 *Derogatio regulæ* de Jure quæſito non tollendo *nullatenus requiritur in gratia de ſui natura præjudiciali.*

6 *De dicta regula opponi non poteſt, ſtante clauſula ſublata, & decreto irritanti.*

7 *Regula 64. Cancellariæ, & Conſtitutio Sixti V. de Officiis non alienandis, non habent locum in Officiis de eorum natura reſignabilibus.*

8 *Conſtitutiones revocatoriæ, in quibus caſibus intrent, & n. 9.*

10 *Non comprehendunt conceſſiones emanatas ad formam juris.*

11 *Donatio eſt actus de ſui natura læſivus, inde adverſus eam non poteſt opponi de læſione.*

12 *Privilegium evadens tractu temporis nimis damnoſum poteſt revocari, dummodo damnum inferat alteri, quam concedenti.*

13 *Damnum ex privilegio ſuperveniens, in præjudicium concedentis, non tollit ipſo jure ipſum privilegium, ſed operatur, quod illud poſſit revocari, aut moderari.*

14 *Læſio probanda eſt de tempore præciſo conceſſionis.*

15 *In conceſſionibus oneroſis ea, quæ ſuperveniunt, non computantur ad firmandam læſionem.*

16 *Aſſertio Papæ non admittit probationem in contrarium.*

17 *Titulus oneroſus poteſt verificari in conceſſione, licet in ea Princeps dixerit indulgere, & gratiam facere.*

18 *Ad juſtificandam læſionem calculari prius debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum, qui dicit ſe læſum.*

19 *Officia venalia Romanæ Curiæ de jure reſignari poſſunt in articulo mortis.*

20 *Comprehenduntur ſub regula Cancellariæ de infirmis, ex diſpoſitione Julii II. & Adriani VI.*

21 *Dataria nunquam admiſit ad reſignanda hujuſmodi officia infirmos, & ſenes,*

22 *Officia, de quibus agitur, pluries vacarunt ad favorem Cameræ, quæ ex eis notabile lucrum percepit, & n. 23. & 24.*

25 *Augmentum fructuum, quod derivavit ex cauſis incertis, & eventualibus, quodve ceſſare poteſt ad libitum Principis, reddit inallegabilem læſionis exceptionem.*

26 *In Officiorum ſuppreſſione de jure eſt a Principe reſtituendum pretium currens.*

27 *Publica fides violanda non eſt.*

28 *Revocatio privilegiorum, etiam ſi de jure fieri debeat, operatur quoad futura, non autem quoad præſentia.*

R. P. OPponitur tertio contra noſtram deciſionem, quod diſpoſitio Motus proprii B. Pii ſit nulla, vel revocata, atque etiam enormiſſime læſiva Rev. Cameræ; verum nullum ex prædictis ex adverſo probatur, quamvis ſingula requirant concludentiſſimam probationem.

Diſpoſitio dicti Motus proprii vere nullam continet gra-
1 tiam Cameræ præjudicialem, ſed ſolum id, quod de jure competebat Secretariis, ut late patet ex deductis ſuper primo, & ſecundo articulis; Unde incongruum videtur diſputare de ſolemnitatibus requiſitis in gratiis Cameræ præjudicialibus, aut de legibus revocatoriis, & læſione, utpote deficiente ſuppoſito, *l. nemo damnum, ff. de reg. jur.* Surd. *dec.* 21. *n.* 16. Coccin. *dec.* 1721. *n.* 40. imo Conſti-
tutiones ipſæ revocatoriæ expreſſe præſervant conceſſio- 2
nes ad formam juris factas.

Cæterum etiam aliunde omnia prædicta excluduntur. 3
Regiſtratio enim quatenus fuiſſet neceſſaria (quod negatur) præſumi deberet ſubſecuta per ſolum lapſum longiſſimi temporis, juncta obſervantia ejuſdem Motus proprii, cujus vigore plures actus ſucceſſive geſti fuerunt, Spada *conſ.* 10. *n.* 4. *& ſeqq. lib.* 1. *& conſ.* 273. *num.* 119. *& ſeqq. lib.* 3. Rota *dec.* 694. *n.* 2. *part.* 4. *tom.* 3. *rec.*

Præterea Sixtus V. & Gregorius XV. confirmarunt ſpe- 4
cialiter, & expreſſe dictum Motum proprium, & quatenus opus eſſet, in eo contenta denuo innovarunt, ſupplendo omnes defectus facti, & juris, ac nominatim derogando Conſtitutioni Pianæ de regiſtrandis cum clauſula, *quorum tenores*, unde defectus regiſtrationis, & aliarum quarumcunque ſolemnitatum eſt prorſus inallegabilis, Felin. *in c. inter dilectos, n.* 6. *de fid. inſtr.* Dec. *conſ.* 341. *n.* 7. *verſ. ſecundus effectus*, Rota cor. Seraph. *dec.* 762. *n.* 4. *& in rec. dec.* 157. *n.* 9. *p.* 6. *& dec.* 145. *n.* 4. *&* 5. *p.* 7. Rev. de Luca *de Regal. diſc.* 3. *n.* 9. *&* 10. Antun. *de donat. reg. p.* 2. *lib.* 1. *c.* 7. *n.* 30. *& ſeqq. fol.* 88.

Derogatio regulæ de jure quæſito non tollendo, nulla- 5
tenus requiritur quoad jus, & præjudicium Principis concedentis, etiam quando vere adeſt; Tum quia regula ipſa expreſſe loquitur ſolum de juribus privatorum; tum etiam quia actus de ſe oſtendit concedentis voluntatem remittendi jus ſuum, quatenus illi adverſetur, quod æquivalet derogationi dictæ regulæ, Seraphin. *dec.* 762. *n.* 3. *& dec.* 1445. *n.* 5. Buratt. *dec.* 193. *n.* 24. Merlin. *dec.* 838. *n.* 9. & tamen hic nullum adeſt concedentis præjudicium, ut dictum fuit, & ex reſponſionibus ad præcedentes articulos conſtat, quod Camera non habebat prætenſum jus, & pactum negativum non ſolvendi quidquam ultra ducat. 62. mil. de cujus derogatione agi debeat, licet etiam de dicta regula nullatenus opponi poſſit, ſtante clauſula ſublata, & decreto irritanti,
appoſitis in dicto motu proprio B. Pii, Rota *dec.* 177. *n.* 3. 6
p. 2. *rec.* & apud Giovagn. *conſ.* 28. *ſub n.* 43. *verſ. ulterius, lib.* 2. & ceſſat etiam hæc difficultas ex ſupradictis litteris Sixti V. & Gregorii XV. in quibus expreſſe hujuſmodi regulæ derogatur.

Regula 64. Cancellariæ concernit materiam omnino di- 7
verſam, prout ſimiliter extranea eſt a præſenti caſu Conſtitutio Sixti V. loquens ſolum de conceſſionibus Officiorum
factis contra eorum naturam, & dicta regula 74. & Con- 2
ſtitutio Sixti non habent locum in iſtis Officiis, juxta ipſorum propriam naturam reſignabilibus, Grat. *diſcept.* 730. *n.* 51. *cum ſeqq. & diſcept.* 891. *n.* 25. *& ſeqq.* apud de Luca *diſc.* 5. *n.* 21. *de regal.*

Conſtitutiones vero revocatoriæ revocant dumtaxat con- 8
ceſſiones Officiorum ad plures vitas, facultates extrahendi bladas nec non omnes exemptiones ab oneribus, & gabellis, aliaque his ſimilia; ſecus autem alias Pontificias conceſſiones ſimiles noſtro Motui proprio, ut patet ex illarum lectura, & ſignanter illius ſanctæ mem. Innocentii X. la 13. ex adverſo allegata a §. 13. *uſque ad* 31.

Nec in ſequenti §. 32. *ex adverſo deſignato*, dici poſſunt comprehenſæ hujuſmodi conceſſiones, quia ibi Pontifex loquitur ſolum de indultis conceſſis in præjudicium ſupremæ juriſdictionis Pontificiæ, cujus exercitium ſibi libere, & indiſtincte reſervat, nec ullum verbum facit de aliis rebus juriſdictionem non concernentibus, imo Pontifex in §. 9. *declarat*, quod reſpectu officiorum vacabilium venalium, nil intendit innovare.

Eoque minus Conſtitutiones revocatoriæ extendi valent ad noſtrum Motum proprium, qui in ſubſtantia concedit id, quod de jure competit, & emanavit, atque confirmatus, & innovatus fuit ex cauſa oneroſa.

Læſio tandem eſt penitus inapplicabilis. Primo, quia Papa exercuit vere actum juſtitiæ, per quem Secretariis Officiis privatis reſtituatur integrum pretium erogatum, ut ſic jus ſuum eis tribuatur.

Secun-

Secundo, quia ſi diſpoſitio Beati Pii contineret meram
donationem, & gratiam, ut ea adverſo prætenditur (quod
conſtantiſſime negatur) adhuc tamen inadaptabilis eſſet
læſionis exceptio; ſemper enim militaret pro Secretariis
11 nota juris regula, quod adverſus donationem opponi non
poſſit læſio, cum donatio ſit actus de ſui natura læſivus, ad
Text. *in l. majoribus*, *C. com. utriuſque judic.* Dec. *conſ.* 181.
n. 4. Socc. Jun. *conſ.* 167. *n.* 13. *lib.* 3. Cravet. *conſil.* 114. *n.* 12.
& ſeqq. & conſil. 160. *n.* 1. Alex. *conſil.* 53. *n.* 21. *lib.* 3. Theſaur.
dec. 96. *per tot.* Dunoz. Sen. *dec.* 191. *n.* 57.

Concluſio autem ea adverſo adducta, quod gratia, &
12 privilegium evadens tractu temporis nimis damnoſum poſ-
ſit revocari *ex cap. ſuggeſt. de decimis*, procedit quando
infert damnum alteri, quam concedenti, ut loquitur di-
ctus textus, & nihilominus adaptari nullatenus poteſt
præſenti diſputationi; Tum quia facto integro calculo
utilium per Rev. Cameram perceptorum, vere nulla adeſt
læſio, infra.

13 Tum etiam quia damnum ſuperveniens in præjudicium
concedentis non tollit ipſo jure gratiam, & privilegium,
ſed ſolum operatur, ut ipſe concedens, non autem alius
inferior poſſit ex dicta cauſa privilegium moderari, aut
revocare, qui poteſt etiam a revocatione abſtinere, Barb.
in d. cap. Suggeſt. n. 4. ubi etiam late Abb. *eodem n.* 4. Natt.
conſ. 63. *n.* 19 Kloc. *ex adverſo allegat. de contribut. cap.* 16.
num. 95. hactenus vero Sanctiſſimus Dominus Noſter non
revocavit Motum proprium B. Pii, ſed quidem manda-
vit, ut articulus ſuper quantitate pretii reſtituendi decide-
retur, prout de jure; Unde munus eſt hujus Sacri Tribu-
nalis reſpondere, quod reſtituendum ſit in præſenti rerum
ſtatu, ſcilicet firmo manente, ac nullatenus revocato di-
cto Motu proprio.

14 Tertio, quia ex facto integre, & recte ponderato con-
ſtat nullum adeſſe læſionis fundamentum; vulgaris nam-
que eſt regula, quod læſio probanda eſt de tempore præciſo
conceſſionis, non autem ex iis, quæ accidentaliter ſuper-
venerunt ex *l. ſi voluntate*, *& l. ad reſcid. C. de reſcind. vend.
l. verum*, *§. ſecundum*, *ff. de minoribus*.

15 Et quamvis diſputent Doctores, an hæc regula procedat
etiam in actibus ſucceſſivis, tempus futurum reſpicienti-
bus, tamen certum eſt, illam procedere in conceſſionibus
ab initio oneroſis, in quibus ea, quæ ſupervenerunt, nulla-
tenus ad læſionem computari permittuntur, de Marin. *de
allegat. Jur.* 52. *n.* 9. *tom.* 3. ac plene decisum fuit *in Romana
emphyt. cor. Eminentiſſ. Carpineo impreſſ. dec.* 468. *an.* 14.
ad 17. *par.* 14. *rec.*

Quod vero conceſſio noſtri Motus proprii proceſſerit ex
cauſa oneroſa, non videtur in dubium revocari; Id enim
reſultat non ſolum ex ipſo Motu proprio, verum etiam ex
confirmatione ac innovatione Sixti, & Gregorii, quibus
ad talem effectum rogantes ſummæ fuerant relaxatæ, qui-
ve expreſſe declararunt, quod omnia concedebant Colle-
gio ea cauſa oneroſa, & per viam reciproci, ac oneroſi
contractus, & tranſactionis, ut in facto; Unde de jure,
16 nec quidem dari poteſt probatio in contrarium, juxta
theoricam Textus *in Clem.* 1. *de probat.* ubi omnes Ca-
noniſtæ Jaſ. *conſil.* 223. *n.* 27. *verſ.* 9. *& ſeqq. lib.* 2. Capye.
Latr. *conſult.* 38. *n.* 6. *& ſeqq. juncto n.* 1. *& ſeqq. lib.* 1. Kloc.
de contribut. cap. 19. *a n.* 185. *ad* 189. Spad. *conſ.* 88. *num.* 1.
lib. 2. Petr. *de poteſt. Princip. cap.* 32. *n.* 25. *& ſeqq. fol.* 616.
& ſeqq. Tob. Non. *conſ.* 1. *n.* 37. Alexand. *conſ.* 216. *num.* 17.
lib. 2. Peregr. *conſ.* 4. *n.* 20. *lib.* 1. Peuting. *dec.* 278. *n.* 3. *&* 4.
Amat. Dunoz. *dec.* 748. *n.* 58. *& dec.* 760. *ſub n.* 4. §. *Ex qui-*
17 *bus*, & eſt monitio textus *in l. final. C. de leg.* ubi nemi-
nem eſſe debere adeo tumidum, ut regalem ſenſum conten-
dat, ac in talibus conceſſionibus firmus remanet titulus
oneroſus, etiamſi Princeps dicatur indulgere, & gratiam
facere, Gratian. *diſcept.* 177. *n.* 31.

18 Quarto, quia ad læſionem convincendam calculari
prius debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum, qui
dicit ſe læſum, Cravett. *conſil.* 294. *n.* 8. *verſic.* 18. Cyriac.
contr. 170. *n.* 2. *& ſeqq.* Rot. apud Zacch. *de oblig. Camer.
dec.* 126. *n.* 12.

19 Facto autem integre hujuſmodi calculo, tollitur etiam
omne materiale damnum; Quod enim ex adverſo dicitur,
læſivam fuiſſe facultatem conceſſam ab Innocentio VIII. re-
ſignandi hæc officia, etiam in mortis articulo, atque ex
hac cauſa pauciſſimas eveniſſe officiorum vacationes, ceſ-
ſat tam in jure, quam in facto.

In jure, quia officia venalia, & vacabilia Romanæ
Curiæ de jure reſignari poſſunt in articulo mortis, ut pro-
bant Gomez. *in regula Cancellariæ*, *de infirmis. quæſt.* 12. Pa-
Card. *de Luca*, *de Off. Venal.* &c.
riſ. de reſignat. lib. 12. *q.* 3. *n.* 62. *& ſeqq.* Gonzal. *ad reg.* 8.
gloſſ. §. 11. *n.* 24. R. P. D. de Luca *deciſ.* 6. *n.* 2. *verſic.* 1.
caſu, *de regal.* & hæc de jure competens facultas vigebat
de tempore Innocentii VIII. cum ſolum ſublata fuerit per
ſupervenientes regulas Cancellariæ editas a Julio Secun- 20
do, & Adriano VI. qui expreſſe voluerunt talia Officia
comprehendi in regula de infirmis, ut obſervat Gom. *dict.
quæſt.* 12. *in princ.* Ideo dum Innocentius VIII. proſequen-
do juris diſpoſitionem, & conſuetudinem Sedis Apoſtoli-
cæ, præſervavit potius quam conceſſit Secretariis hanc
facultatem reſignandi, etiam in mortis articulo, non po-
teſt de exorbitantia notari.

In facto, quia licet adeſſet talis facultas, tamen Data- 21
ria, nunquam admiſit reſignationes hujuſmodi Officio-
rum ab infirmis, nec a ſenibus, prout eſt notorium, &
plura extant exempla, & de tali ſtylo Datariæ teſtatur Re-
verendiſſimus de Luca *de Regal. diſc.* 2. *n.* 9. *& ſub n.* 21.
verſic. quamvis ab eis, *& diſc.* 6. *per tot.* atque iterum in-
dubitabilem fidem facit præſens ſuppreſſionis Bulla, ibi:
*Per præſentes vero non intendimus ſub promiſſa pretii re-
ſtitutione Officiorum hujuſmodi comprehendi illum, ſeu
illos, qui ratione gravis ætatis, juxta noſtræ Dataria ſty-
lum, & obſervantiam ad Officii reſignationem admitten-
di non eſſent.*

Ruſus in facto conſtat, quod longe major numerus va- 22
cationum ſecutus fuit, quam ex adverſo aſſeritur. Juſtifi-
cantur ea Summario ipſius Rev. Cameræ, n. 4. a die ere-
ctionis Collegii, uſque ad illum Motus proprii B. Pii, qua-
draginta vacationes, non autem quinque tantum, ut ex
adverſo ſupponitur, a die vero dicti Motus proprii uſque
ad ſuppreſſionem probantur aliæ quadraginta tres, licet nec
quidem omnes vacationes reperiri potuerint, cum deſide-
retur Chronologia ab anno 1486. uſque ad annum 1578. &
ruſus ab anno 1589. uſque ad annum 1605. & ſic per an-
nos quinquaginta, quo temporis curriculo credendum eſt
plura vacaſſe Officia.

Ex quibus ſolis vacationibus hactenus notis Camera re- 23
cepit undecies centena ſcutorum millia, & ultra, juxta cal-
culum per Nos datum, prætermiſſis aliis vacationibus igno-
ratis, necnon pluribus vacationibus, quæ contingere po-
tuiſſent in tribus officiis S. Joannis in Laterano, Archihoſ-
pitalis Sancti Spiritus, & Capituli S. Euſtachii, ſi facto
Pontificum, qui Officia his Eccleſiis perpetuo applica-
runt, impedita non fuiſſet illorum vacatio; his enim o-
mnibus calculatis ex parte Cameræ, utique affirmari non
poterit, ipſam pati læſionem ullam, reſtituendo Secreta-
riis non ſolum integrum pretium ab eis erogatum, ſed et-
iam majus de tempore ſuppreſſionis currens.

Fortius ponderando, quod Officiorum pretia principa- 24
liter excreverunt poſt Motum proprium B. Pii aſſecuran-
tem emptores de toto pretio ab eis erogando, ſine qua aſ-
ſecuratione veriſimiliter adeo non fuiſſent aucta; Unde in-
congruum nimis videtur, quod inde Reverenda Camera,
læſam conqueri ſe velit, cum etiam ipſa perceperit pretium
ex dicto privilegio, & aſſecuratione augmentatum, ideo
dicta conceſſio B. Pii, non ſolum non fuit damnoſa Ca-
meræ, ſed potius evidenter utilis, quia tam grande pretii
augmentum in tot vacationibus poſt B. Pii Motum pro-
prium ſubſecutis, fuit conſecuta. Et quidem facile com-
prehendi poterit, quantum pretii augmentum reſultaverit
ex dicto Motu proprio, ſi fingeremus caſum, quod Ponti-
fex non ſuppreſſo Collegio revocaſſet ſolum dictum mo-
tum proprium, certe enim unicuique conſideranti pate-
bit, quam graviter illico diminutum fuiſſet Officiorum
pretium. Ac inſuper maxima utilitas reſultat Reverendæ
Cameræ ex dicta Bulla, ſiquidem ex illa præcipue dubitari
contingit, an Officialibus debeatur pretium currens, nec
ne, alias ſecluſa negativa Innocentii VIII. ut probatum
fuit, non videretur cadere difficultas circa integri currentis
pretii reſtitutionem.

Quinto excluditur etiam læſio, ex quo augmentum 25
fructuum derivavit ex cauſis omnino incertis, & eventua-
libus, & præcipue ex arbitrio, & voluntate Summorum
Pontificum, qui voluerunt plures expeditiones demandare
per Secretariam Brevium, quam per Datariam, quam viam
poterant, & poſſunt ad libitum immutare, abſque ulla Se-
cretariorum conquæſtione, ut in præterita poſitione nar-
rarunt Domini Scribentes pro Rev. Camera; hæc enim
ſola circumſtantia inadaptabilem reddit læſionis exceptio-
nem, *l. ſi jactum retis*, *ff. de act. emp.* Odd. *de reſtitut. in
integrum*, *par.* 2. *quæſt.* 57. *art.* 3. *n.* 18. Rot. *dec.* 408. *n.* 7.
& ſeqq. par. 16. *rec.* & in Aven. reſtitutionis in integrum 2.

Martii 1676. §. *ex hereditate*, cor. Reverendiſs. Domino Decano, & in Carpen. bonorum 12. Junii 1677. §. *Anna*, cor. R. P. D. meo Vicecomite.

26 Quæ omnia facilius procedunt in præſenti, ubi non agitur de ſimplici reductione fructuum, de qua loquuntur ex adverſo allegati, ſed de pretio reſtituendo ob Officiorum ſuppreſſione, quo caſu certum eſt de jure reſtituendum eſſe a Principe, nedum omne pretium vere erogatum, ſed etiam majus pretium currens juſtum, & æquivalens, ut late probavimus in antecedenti poſitione, & late firmat Antunez *de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. n. 20. in fin.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 3. cap. 4. n. 352.* Peregr. *de jure fiſci, lib. 1. tit. 3. n. 67.* Rota coram Ubald. *dec. 468. n. 9.* & in his terminis plene diſcuſſo articulo, Fagnan. *in cap. ex Epiſt. n. 11. de probat.*

27 Ultimo demum, nec juſtitia, nec æquitas pati ullo modo poſſunt, ut ſub læſionis prætextu retractetur conceſſio noſtri Motus proprii in præſenti rerum ſtatu, ſcilicet poſt jam ſecutam Collegii ſuppreſſionem, & in damnum non quidem illorum, qui beneficium augmenti pretii receperunt, ſed modernorum Officialium, qui ex ipſius Reverendæ Cameræ exemplo, ac ſub fide dicti Motus proprii hactenus non revocati, necnon ſciente, & approbante Pontifice (ut in præteritis fuit late probatum) ſummum pretium ſolverunt Reſignantibus, quod certe non ſolviſſent, ſi dictus Motus proprius non fuiſſet in ſuo robore, & ſi Camera, & Pontifices tam grande pretii augmentum non approbaſſent; utique enim reſultaret inde deceptio, ac bonæ, publicæque fidei violatio, cujus Sanctiſſimus Dominus Noſter eſt incomparabilis ac vigilantiſſimus Cuſtos, & Vindex, ut patet ad ſenſum, & notat Cravet. *conſ. 294. ſub n. 8. verſ. vigeſima admitti, fol. mihi 107. a tergo.*

Hinc communis eſt concluſio, quod revocatio privilegiorum, etiam ubi de jure fieri poteſt, operatur ſolum, quoad futura, ſecus quoad præſentia, & quoad illos, qui ante illius revocationem cujus bona fide mediante rigoroſiſſimo pretio acquiſiverunt, Bart. *in leg. omnes populi, n. 30. ff. de juſt. & jur.* Abb. *in cap. novit. n. 25. verſ. ſed reſpectu, & n. 26. de judic.* Natt. *conſ. 152. n. 24.* Rovit. *ad prag. reg. in rub. de rev. & ſuſpenſ. gratiarum, n. 21. & 22. fol. mihi* 664. Kloc. *de contr. c. 16. n. 144. ſignanter circ. fin.* Seſſ. *dec. Aragon. 79. n. 34. & ſeq.* 28

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.	*Advocati.*
F. Fattinellus.	
Cyriacus Lancetta.	
Dominicus Tauruſius.	

Reſtrictus juris ſuper quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Conſtitutio B. Pii non poteſt verificari, niſi reſpectu Secretariorum viventium de tempore ſuppreſſionis, non autem exiſtentium de tempore Motus proprii, qui forte eſſent ſuperſtites de tempore ſuppreſſionis. Privilegium Perſonis de Collegio conceſſum, an & quando ſit reale, vel perſonale?

SUMMARIUM.

1 *Privilegium ſine ulla limitatione conceſſum aliquibus perſonis, non ſingillatim, & individualiter, ſed uti componentibus aliquod Collegium, & Communitatem, dicitur reale, & ad quoſcunque tranſitorium.*

2 *Mentio illorum, qui aliquam Univerſitatem componunt, cenſetur facta collective reſpectu ipſius Univerſitatis, non autem intuitu perſonarum.*

3 *Univerſitas, & Collegium nunquam moritur, & ſemper eſt idem.*

4 *Reſtitutio promiſſa totius pretii eſt facienda illis Secretariis, qui conſtituebant Collegium de tempore purificatæ reſtitutionis.*

5 *Dictio,* tunc, *indicat temporis extremitatem.*

6 *Dictio,* ſingulis, *eſt univerſalis, ac omnes præciſe, ſine ulla exceptione comprehendit.*

7 *Actus ſemper regulari debet, juxta tempus, in quo ſortitur effectum.*

8 *Cauſa diſpoſitionis B. Pii ſuadet perpetuitatem, non perſonalitatem, & quare, n. 9. & 10.*

11 *Juſtitia eſt conſtans, & perpetua voluntas jus ſuum unicuique tribuendi.*

R.P. Quarto, & ultimo loco contra noſtram deciſionem de novo objicitur, quod conceſſio Motus proprii B. Pii fuerit mere perſonalis, & reſtricta ad illos, qui de eo tempore Officia poſſidebant, & conſequenter cum eorum perſonis extincta, cujus objecti relevantia negari non poteſt in jure, ſed deficit illius applicatio quoad factum.

1 Lectura enim Motus proprii manifeſtat, quod tota ejus diſpoſitio reſpicit Collegium Secretariorum, & Secretarios, uti Officiales dicti Collegii, non autem uti mere individuales perſonas, & ſignanter in illa parte, quæ cadit ſub præſenti diſputatione, ibi: *Ad hæc Secretariis, & Collegium amplioris favoris gratia proſequi volentes*, & paulo poſt, ibi: *Iiſdem Secretariis, & Collegio:* ac iterum, ibi: *Iiſdem Secretariis, & Collegio eorum de novo concedimus*, quo caſu certum eſt, conceſſionem eſſe de ſui natura perpetuam, ac ad omnes Secretarios tranſitoriam, non autem perſonalem, dum fuit ſine ulla limitatione concepta, Suarez *de leg. lib. 8. cap. 4. ſub n. 4. verſ. ſi ergo,* Fontanell. *de pact. nupt. clauſ. 4. gloſſ. 10. part. 2. ſub n. 63. verſic. aliud vero, fol. mihi* 166. *a tergo, tom.* 1. Cancer. *var. reſol. par. 3. cap. 3. de privileg. n. 25.* late Surd. *conſ. 262. n. 39. & ſeqq.* & optima Rot. *dec. 199. n. 24. & 25. par. 12. rec.*

Nec perſonalitas reſultare poteſt, ex quo Pontifex dixerit reſtitutionem faciendam ſingulis Secretariis; nam patet id fuiſſe dictum de Secretariis ratione Officii, non autem intuitu perſonarum, & regulariter mentio illorum, qui aliquam Univerſitatem componunt, cenſetur facta collective reſpectu ipſius Univerſitatis, ſeu Collegii, *l. Lucius, 90. l. Civi, ff. de leg. ubi gloſ. dicit. relictum Civibus videri relictum Civitati, leg. Civibus, ubi pariter gloſſ. ff. de rub. dub.* Felin. *in cap. Capitulum, ſub num. 1. de reſcript.* Coccin. *dec. 140. n. 11.* Vulgare autem eſt, quod Univerſitas, & Collegium nunquam moritur, & ſemper eſt idem, *l. ſicut, §. in decurrentibus, ff. quod cujuſvis Univerſit. nomine, l. proponebatur, ff. de Jud.* Garz. *de benefic. part. 3. cap. 2. num. 429.* Rot. *dec. 3. n. 65. part. 7. recent.* & coram Bich. *dec. 356. num. 19.* & ideo Secretariis, qui ultimo loco conſtituebant Collegium, facienda eſt promiſſa reſtitutio totius pretii tunc purificata, *l. annua, §. Titia, ff. de annuis legat.* Calderin. *conſ. 21. de preb.* Rev. de Luca *de Canon. d. diſc. 9. num. 8.* Coccin. *dec. 1339. n. 9. & ſeqq.* 2 3 4

Maxime dum B. Pius mandat reſtitutionem fieri ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, ibi: *Collegium ipſum ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis ſingulis Secretariis tunc viventibus, integre &c.* hoc enim tempus erat omnino incertum, & veriſimiliter diſtantiſſimum, & ſic data perſonalitate nullatenus impletum fuiſſet, quod reſtitutio fieret ſingulis Secretariis viventibus tempore ſuppreſſionis; illa enim dictio, *tunc*, indicat temporis extremitatem, ut in noſtra *dec.* & eſt text. *in l. 4. §. fin. de condit. & demonſtr.* Soccin. Jun. *in leg. Gallus, in 1. n. 4. ff. de liber. & poſt.* Surd. *deciſ. 207. num. 16.* Rota cor. Ubald. *dec. 367. n. 3. & in rec. dec. 614. num. 52. par. 4. tom. 3. ac deciſ. 107. n. 5. & 6. par. 15.* plene *dec. 415. num. 15. verſ. non dictio, par. 12. recent.* & verbum, *ſingulis*, eſt univerſale, ac omnes præciſe ſine ulla exceptione comprehendens, Burbol. *d. 372. n. 1.* Surd. *dec. 268. n. 5.* & in puncto Rota *dec. 199. num. 23. par. 22. rec.* ac de jure actus ſemper regulari debet juxta tempus, in quo ſortitur effectum, Bal. *in l. Tutoribus, ff. de teſtam. tutel.* & bene ad rem noſtram Rota cor. Coccin. *dec. 1591. n. 49. & deciſ. 614. n. 52. & ſeqq. par. 4. tom. 3. rec.* 5 6 7

Atque in toto contextu Motus proprii pluries Beatus Pontifex utitur ſola mentione Secretariorum, etiam quoad alia jura perpetua, & ad Succeſſores expreſſe tranſitoria, ut patet ex lectura.

Præterea ipſa cauſa diſpoſitionis perpetuitatem, non autem perſonalitatem ſuadet. 8

Primo, quia Domini Secretarii non obtulerunt pecunias de proprio, atque in ipſorum perſonale damnum, ſed de Collegio ipſo ſumendo, ſcilicet ad cenſum nomine Collegii, per obligationem perpetuam fructuum ejuſdem, prout narratur in Motu proprio, & prout poſtea factum fuit, Rot. *dec. 490. a n. 7. ad 11. par. 9. rec.* 9

Secun-

Secondo, quie ipſorum tunc viventium Secretariorum Beneficium expoſcebat, ut diſpoſitio tranſiret ad ſucceſſores; nam alias ipſi non reperiiſſent tam facile emptores, etiam pro majori pretio, prout reperiunt, ut ad rem noſtram ponderat Rota *d. dec. 199. n. 31. part. 12.*

Tertio, quia, ut pluties dictum fuit, diſpoſitio B. Pii continet in effectu id, quod de jure ineſt, & juſtitiæ exigit, & ſic ſui natura eſt perpetua, cum juſtitia ſit conſtans, & perpetua voluntas Jus ſuum unicuique tribuendi, *l. Juſtitia, 10. ff. de Juſt. & Jur.*

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.	*Advocati.*
F. Farinellus.	
Dominicus Tauruſius.	
Cyriacus Lancetta.	

Reſponſio ad Calculum ſuper læſione Cameræ.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

R.P. AD motivum maximæ, & enormiſſimæ læſionis, quam prætenditur Reverendam Cameram paſſam fuiſſe in Collegio Secretariorum, veritas nobis faciles ſubminiſtrat reſponſiones.

Cum enim hodie agatur de ſuppreſſione Collegii, & de agnoſcendo quale damnum ab eodem Collegio Reverendæ Cameræ reſulteverit, itaut recte appareat, an reſtituendo pretium per unumquenque Officialem ſolutum, vere poſſit dici læſa, conſiderandum eſt non ſolum, quid ſecutum ſit, quoad nonnulla officia tantum, ut habetur in memoriali R. P. D. mei Commiſſarii, ſed quid evenerit ſuper toto Collegio, eoque vigente.

Oſtenſum jam fuit, quod durante Collegio ad Reverendam Cameram pervenerint ſcuta undecies centena millia, & ultra, contra quem calculum non relevat aſſertio, quod juſtificatus non remaneat, ſiquidem quoad numerum vacationum res eſt clariſſima, probatur, tam ex *Summar. Cameræ, num. 4.* quam *ex Summar. noſtro, n. 5.* Unde in hac parte negari non poteſt ejus verificatio; quo vero ad Officiorum pretia, licet illorum quantitas ſit deſumpta e quadam ratiocinatione, non autem habita ſit ad amuſſim, ex quo non fuerit in noſtra libertate inſpicere libros Datariæ, prout facile fieri potuiſſet per DD. Adverſarios, ſi credant fortaſſe non aſcendere ad dictam ſummam, quare ſicuti evolverunt tam diligenter alios, libros Datariæ eruere non curarunt; nam ante noſtri calculi veritas apparuiſſet in majori etiam quantitate illa, quam ad tollendas controverſias contenti fuimus tantum adnotata in *d. noſtro Summar. n. 6.*

Prælato igitur, quod totum id, quod fuit acceptum a Camera, durante Secretariorum Collegio, aſcendat ad prædicta ſcuta undecies centena millia, & facto integro calculo fructuum, qui per Officiales percipiebantur, qui aſcendebant ad ſummam ſcut. 40. mil. ſingulis annis, prout ex adverſo non negatur, cum ſolutio dictorum fructuum reſpectu Cameræ fuerunt infra ſcut. quatuor pro ſingulis centenariis, decantata læſio totaliter excluditur.

Inſuper etiamſi conſiderandum ſolum venirent fructus, qui fuerunt ſoluti reſpectu illorum quatuordecim officiorum tantum, de quibus agitur in memoriali ultimo Reverendæ Cameræ, adhuc nulla læſio reſultare poſſet.

Primo, quia vere calculus deberet fieri diſtincte, quoad pretia ſoluta per unumquenque Officialem, & quidem de tempore, quo quilibet eorum officia emerit, & poſſederit, ſic certe non invenientur fructus excedere ſeptem, ſeu octo pro quolibet centenario.

Secundo, quia ſi fructus fortaſſe quodammodo ultimis annis excreverint, ex quibus magis reſultat alteratio fructuum in præſenti computo ex parte Reverendæ Cameræ dato, aſcendentes ad ſcuta 9. 10. ac 11. pro quolibet centenario, cum eſſet in poteſtate Principis eos ad ſuum beneplacitum diminuere, expeditiones alibi committendo, quam in Secretaria Brevium, & ſic eorum diminutio penderet e mera Principis voluntate, omnis prætenſa læſio evaneſcit.

Tertio, quia admiſſo etiam, quod ex parte Reverendæ Cameræ aſſeritur, ex facto calculo fructuum ſolutorum pro dictis quatuordecim Officiis, attamen patet illos non aſcendere ad ſcuta 12. pro quolibet centenario; Imo multo infra, dum pro aliquibus Officiis, vix fructus exceſſiſſent ſcuta novem, ſi ex hujuſmodi fructuum ſolutione (præſertim facta temporibus jam elapſis, quibus redditus non erant adeo diminuti ex Inveſtimentis fieri tunc ſolitis) poſſit reſultare læſio in Officiis vacabilibus, quorum integrum pretium Cameræ in dies poterat per eorum vacantiam lucrari, relinquitur conſiderationi RR. PP. qui optime ſunt informati de ſimilium vitalitiorum contractuum natura.

Card. de Luca, de Off. Venal. &c.

Quo vero ad aliud damnum proveniens, ut dicitur, ex augmento auri, quod evenit a tempore præterito ad præſens, reſpondetur, quod ſi debitum erat contractum in hac præciſa ſpecie monetæ, deinde aucta fuerit, non videtur quomodo debeat ad Collegii damnum ſub læſionis titulo computari.

Inſuper, quoad aliud damnum, quod pariter dicitur reſultare ex non facta extinctione Montis erecti per conceſſionem ſanctæ memoriæ Clementis IX. ſatis nobis eſt reſpondere, quod ideo mons extinctus non fuit, quia adhuc tempus duodecim annorum ad extinguendum conceſſum non effluxerat, & ſi Collegium per alios tres annos in ſuo eſſe facta ſervaſſet, proculdubio extinctus fuiſſet; ſi enim ex privilegio Principis Officiales adhuc extinguere non tenebantur, damnum ſuppoſitum ex ejus non extinctione, ſi quid ſit, tempore ad extinguendum conceſſu, ut diximus, non elapſo, læſioni referri non valet.

Præterea quoad aliud damnum proveniens ex differentia circa pretium jam ſolutum per Reverendam Cameram, & pretium ſolvendum, juxta Sacri hujus Tribunalis deciſionem, non credimus egere reſponſione, ſiquidem cum differentia hæc ſit baſis præſentis quæſtionis, & objectum circa quod tota vis controverſiæ verſatur, non videtur, nec poſſe conſiderari, tanquam damnum, nec quod valeat parere enormiſſimam læſionem, quam licet Domini ex adverſo ſcribentes maximam exaggerent, effingunt tantum, ut demonſtravimus.

Demum quoad ultimum damnum, quod dicitur obventurum, ſi cogeretur pretium reſtituere illis Officialibus, qui aliis infeliciores, nihil uſque adhuc receperunt, ex quo eorum officia fuerint a Pontificibus, ipſorum Auctoribus donata, reſpondemus certe magnam adfuturam eſſe læſionem adverſus miſeros Officiales, ſi prætenſio Cameræ ſubſiſteret; Cæterum quoad ipſam Cameram nullam ſane conſiderari poſſe læſionem, dum Pontifices non donarunt Officia, ſed Officiorum pretia, prout clare legitur in conceſſionibus, ibi: *Sed eidem N. N. ut officium prædictum, cujus pretium nos illi donatione pura, & irrevocabili, quæ dicitur fieri inter vivos, perpetuo valitura per præſentes gratioſe donamus, remittimus, & condonamus quandocunque ſibi placuerit, præterquam in caſu infirmitatis dicti N. N. vendere, reſignare, de eo diſponere, &c.* Unde neceſſe eſt dicere, quod Camera prius illa receperit, & ſi non fuerit formaliter numerata pecunia, & deinde retrodonata ad evitandos forſan ſuperfluos circuitus, non ex hoc tollitur, quod non cenſeatur facta antecedens pretii ſolutio; Unde non ſine maxima ratione in hoc propoſito Reverendiſſimus de Luca in ſuo diſcurſu incipien. *Pro methodica,* dixit, ibi: *Sed quando agatur de his officiis venalibus, quæ non ratione induſtriæ, vel merita conceduntur, ſed ſunt in commercio, ad inſtar bonorum indifferentium tunc quando Papa aliquod ex eis donat, vere, & proprie non dicitur concedere officium, ſed potius donare pretium, perinde ac ſi conceſſionarius emiſſet officium pretio currenti,* quod brevi manu Papæ eidem reſtituerit, ac elargitus fuerit, quaſi quod volens illi perſonæ beneficare, & ſubvenire, ſi non donaſſet officium, alias pecunias donaſſet in ſumma æquivalenti.

Præterea ſupplicamus advertere quod Camera, ideo tunc temporis nihil accepit, ex quo Pontifices Officiorum pretia donare voluerunt, ſi non donaſſent, noſtri Officiales in nullo modo hodie reperirentur, quomodo poſſibile eſt igitur, quod Princeps ſupprimens officia non teneatur reſtituere, &c. iſtis Officialibus pretium per eos ſolutum, ſi ſola cauſa hujuſmodi, ac tam ingentis damni fuit ipſum factum Principis donantis?

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Verbum* reſtituere *ſignificat ſolvere, & dare, quando eſt directum ad eum, qui recipere debet ſatisfactionem.*

2 *Verbum* reſtituere, *& verbum* ſolvere *in Bulla Piana accipiuntur ſynonyme.*

3 *Refectio damnorum, & intereſſe appellatur reſtitutio in* curabit. C. de action. empt.

4 *Reſtitutio ſatis eſt, quod verificetur reſpectu ejus, qui paſſive debet ſatisfactionem conſequi.*

5 *B. Pius non ſolum confirmavit privilegia Secretariorum, ſed eos aſſecuravit, ut in caſu ſuppreſſionis conſequerentur integrum pretium, & n. 7.*

6 *Contra claram diſpoſitionem admittenda non ſunt interpretationes, & argumenta.*

8 *Expreſſio ſumma facta ad favorem alicujus, abſque limitationibus, & dictionibus taxativis, dicitur ſtare demonſtrative.*

9 *Ab Adverſis non fit illatio.*

10 *Ex diſpoſitione Bullæ Pianæ reſtituendum eſt integrum pretium ſingulis Secretariis, & n. 11.*

12 *Et quidem ſingulis Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, nulla facta differentia, an pretium eſſet ſolutum Datariæ, vel reſignantibus, & num. 13. 14. 16. 17. 20. 21. & 22.*

15 *Papa poteſt ad ſui libitum diſponere de Officiis vacantibus, etiam ea donando perſonis ſibi beneviſis.*

18 *Emptores, & reſignatarii hujuſmodi Officiorum dicuntur contrahere cum Papa, unde non ſunt fraudandi de pretio reſignantibus exburſato.*

19 *Scientia Miniſtri dicitur ſcientia Principis.*

23 *Populus non debet ſub fide publica citra propriam culpam decipi.*

24 *Princeps auferendo a ſubditis officia, titulo oneroſo acquiſita, debet refundere pretium.*

25 *Pretium Officiorum eſt in commercio, & æquiparatur rei mere allodiali.*

26 *Reſciſſo contractu non eſt reſtituendum, niſi quod fuit receptum.*

27 *Id ſpecialiter procedit in tranſactione.*

28 *Et in alienatione facta per minorem ſine ſolemnitatibus.*

29 *Camera ſupprimens officia tenetur reſtituere pretium per officiales exburſatum, & ulterius damna, & intereſſe.*

30 *Bulla confirmata facilius eſt exequenda.*

31 *Defectu regiſtrationis, atque derogationis regulæ* de Jur. quæſit. non tollen. *ſi adeſſent in Bulla Piana, cenſentur ſublati per Confirmationes Sixti V. & Gregorii XV.*

32 *Bulla Piana non cecidit ſub Conſtitutionibus revocatoriis, quia non fuit læſiva, & continet conceſſionem oneroſam, non vero gratuitam, & n. 33. uſque ad finem.*

R.P. Perſiſtendum videtur in deciſis; nam quidquid repetant DD. Camerales ad offuſcanda verba, & mentem Beati Pii, circa noſtrum Motum proprium, nihilominus ſemper apertior erumpit planus, & germanus ſenſus verborum, & voluntatis B. Pontificis, ut nempe Collegium ſupprimi nequeat, *niſi prius ſingulis Secretariis, viventibus de tempore ſuppreſſionis, integre reſtituantur, & ſine diminutione pecuniæ, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*; Et ſic ſive officia a Dataria, ſive a Reſignantibus habuerint, indiſtincte jubet, pecunias ab omnibus Officialibus erogatas reſtitui, ut latius probavimus in reſponſionibus ad primum, & ſecundum Articulum.

1 Et quidem vera ſignificatio verbi *reſtitutis* favet manifeſte noſtræ intentioni, cum ultra ſignificationem retrodandi importet etiam *ſolvere*, & *dare*, quando, ut in præſenti diſpoſitio eſt directa, & reſpicit ſatisfactionem ſummæ exburſatæ ab his, qui recipere debent, ut punctualibus doctrinis fuit per nos jam comprobatum, nec ex contextu Motus proprii, quando B. Pontifex locutus eſt de reſtitutione ſcutor. 5500. Officii Cardinalis Medicei, contrarium argui poteſt in replicatione Cameræ, §. *Verbum enim, cum ſeqq.* nam, ut præventive oſtendimus in aliis, Papa accepit verbum *reſtituere*, ſynonyme pro verbo *ſolvere*, ut legitur, ibi: *Et ſi dictum Collegium turbabitur, &c.* 2
ad ſolvend. cum effectu dictam ſummam ſcut. 5500. *unacum damnis, & intereſſe paſſis*, in qua damnorum refectione, 3
ultra principalis ſummæ reſtitutionem, vere, & proprie cadebat verbum *reſtituere*, juxta textum *in l. curabit, C. de act. empt.* prout id arguitur ex aliis locis dicti Motus proprii, quæ non eſt neceſſe repetere.

Dilemma ex adverſo adductum in §. *Vel enim faciliime* 4
diſſolvitur, advertendo, quod licet Camera active reſtituere debeat, tamen reſpectu paſſivæ reſtitutionis, ſeu receptionis verba ſunt clara, quod reſpiciunt quantitatem per Secretarios indiſtincte exburſatam in acquiſitione Officiorum, non autem quantitatem receptam per Cameram, & ſic verba ſunt ad eorum favorem directa, alias ſi valeret dictum dilemma, quæcunque obligatio concepta cum verbo *reſtituere* eſſet fruſtratoria, niſi ille, ad cujus favorem talis obligatio emanaſſet, prius probaret promiſſorem pecunias promiſſas antecedenter recepiſſe, quod manifeſte repugnat.

Intentio vero Beati Pii, ut in caſu ſuppreſſionis fiat omnibus Secretariis dicta integra reſtitutio pretii, non poteſt in dubium revocari ex ipſa ſimplici lectura Motus proprii. Poſtquam enim conceſſit Officium primo vacaturum, etiam ſi in magna ſumma illius valor excederet ſcuta 5500, a Secretariis reſtituta Cardinali de Medices, per orationem ſeparatam declaravit velle majora conferre Privilegia, ibi: *Ad hæc, dictos Secretarios, & Collegium majoris favoris gratia proſequi volentes, &c.* & inde confirmans omnia Privilegia ab Anteceſſoribus conceſſa addidit: *Volentes, & ſtatuentes, Officia, & Collegium ſupprimi non poſſe, niſi prius ſingulis Secretariis tunc viventibus reſtitutis integre pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.*

Clariſſima ergo eſt mens B. Pontificis, quod non ſolum 5
voluit confirmare Privilegia ab aliis elargita, ſed ulterius aſſecurare Officiales omnes, ut in caſu ſuppreſſionis haberent integrum pretium ab unoquoque ipſorum in acquiſitione officii erogatum.

Ac proinde omnia argumenta, quod ſcilicet Beatus Pius voluerit in dicto Motu proprio ſolum confirmare Bullam Innocentii VIII. ubi demandatur reſtitutio ſcut. 62400. in
erectione receptorum, & alia de novo ex adverſo reperita, 6
nullius ſunt momenti, quia unico verbo DD. Camerales cum iſtis argumentationibus, nil aliud prætendunt, quam deſtruere veram mentem, & intentionem illius Beati Pontificis, literis claris ſatis explicatam, quod ſi admittatur, jam omnibus faciliimum erit quamcunque diſpoſitionem evertere, quod eſt abſurdiſſimum.

Ex eo autem, quod Secretarii expediverint, tam Breve ſuper executione contractus contenti in prima parte Motus proprii, quam aliud ſuper ſecunda parte continente Confirmationem Privilegiorum, non videtur quid Camera pro ſe inferat; Imo motivum mirifice retorquetur, quia in
dicto Brevi confirmatorio ſecundæ partis, non ſolum ſtat 7
regiſtrata Confirmatio Privilegiorum per Prædeceſſores Pontifices Collegio conceſſorum, ſed etiam aſſecuratio reſtituendi in caſu ſuppreſſionis ſingulis Secretariis integrum pretium per eos in acquirendis Officiis erogatum, *ut in Summario Cameræ, n. 3.* quod etiam fuit in forma ſpecifica inſertum, & confirmatum in Breve Gregorii XV. unde cum promiſſio, & aſſecuratio reſtituendi dictum pretium appareat bis a Beato Pio conceſſa, nempe in Motu proprio, & in Brevi deſuper expedito, & ulterius confirmata, & innovata a Sixto V. & Gregorio XV. evaneſcit penitus prætenſio Cameræ; quod Beatus Pius nil aliud facere voluerit, quam ſimpliciter confirmare Privilegia Prædeceſſorum.

Præterea jam demonſtravimus non ſubſiſtere aſſertum 8
pactum negativum Bullæ Innocentii VIII. non reſtituendi, niſi ſcut. 62400. ea optima ratione, quia expreſſio dictæ ſummæ non ſtat taxative, itaut ſi ex poſt ex augmento valoris Camera majorem ſummam recepiſſet, adhuc ſola ſcuta 62400. ab illa forent reſtituenda, ut late, & bene in puncto Fagnan. *in cap. ex Epiſtolæ, n. 12. cum ſeqq. de probat.* & ſine tot diſcurſibus ſufficit ſimplex lumen naturale

ad perſuadendum, quod ſemper Camera debuiſſet majus pretium acceptum ab Officialibus reſtituere, non obſtante, quod Bulla Innocentii mandaſſet reſtitui ſola ſcuta 63400. Exemplum autem locorum Montium non vacabilium, in quorum extinctione Camera reſtituit ſola ſcuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, non facit ad rem, quia augmentum illorum pretii a Camera non approbatur, ut in vacabilibus, quæ per vacationem ac-
9 quiruntur ipſi Cameræ, & ipſa illa vendidit eodem pretio majori in platea currenti, ideo ex adverſis non fit illatio.

10 Ulterius ſi ſubſiſteret prætenſio Cameræ, Bulla B. Pii remanſiſſet totaliter fruſtratoria in dicta parte, in qua ordinavit reſtitui ſingulis Officialibus integras pecunias per eos exburſatas. Revera enim reſtitutio non fieret ſingulis Officialibus de tempore ſuppreſſionis viventibus, nec integre, & ſine diminutione, imo contra literam Bullæ aliquibus Officialibus. Nihil pluribus dimidium, vel alias diminutum pretium reſtitueretur. Hæc autem non ſunt argumenta, & ratiocinia, ſed eſt vera, plana, literalis, & germana explicatio noſtræ Bullæ, cui non poteſt reſponderi, niſi componendo novam Bullam, & expreſſe reſtringendo reſtitutionem pretii ad officia vendita per Datariam, ut iterum ex adverſo aſſeritur in §. *Data*, ubi explicando dicta verba noſtri Motus proprii, gratis omnino adduntur verba, *quod ipſi, vel eorum Auctores ſolverunt Dataria, quod nullatenus eſt permittendum.*

11 Quinimo non ſolum ſuperadduntur nova verba, ſed redarguitur dictus motus proprius de errore in §. *maxime, quia*, quaſi dicta verba injungentia integri pretii reſtitutionem ſingulis Secretariis faciendam, fuerint in Motu proprio per errorem ſcripta. Hinc enim videant RR. Patres quam ſint clara verba noſtræ Bullæ, ut Camera ad evertendam illorum planam ſignificationem opus habeat novis verbis ſuperadditis, & ſuppoſitione erroris, qui nullibi juſtificatur.

12 Tantoque minus mens, & intentio B. Pii trahi poteſt ad ſenſum Cameræ, quin potius validiſſima militant argumenta, ut revera voluerit omnibus Officialibus, viventibus tempore ſuppreſſionis, totum pretium reſtitui, quod ab eis, ſive Datariæ, ſive reſignantibus exburſatum fuiſſe conſtiterit; Et primo quia hanc voluntatem clare in verbis explicavit; Sciens enim, quod Officia erant ad libitum reſignabilia, & veriſimiliter tempore ſuppreſſionis plures, imo major pars Officialium erant reperiendi, qui officia a reſignantibus accepiſſent, indiſtincte mandavit omnibus Officialibus tunc viventibus integram pretii reſtitutionem, ſicque liquido apparet, quod comprehendere voluit etiam pretium ſolutum reſignantibus, quod ſi intellexiſſet reſtringere diſpoſitionem ad pretium Datariæ ſolutum, id de facili dixiſſet, nec generaliter omnibus Officialibus integri pretii reſtitutionem demandaſſet.

13 Secundo, quia profeſſus eſt augere privilegia favore Officialium, & Collegii, ſi autem diſpoſitio Bullæ non provideret reſtitutioni pretii, etiam reſignantibus perſoluti, nullum fuiſſet auctum privilegium; nam ut ſæpius diximus, pretium exburſatum Datariæ ſemper fuiſſet reſtituendum Officialibus in caſu ſuppreſſionis, etiam ſine iſta Bulla.

14 Tertio, quia B. Pontifex cum dicta aſſecuratione fecit actum utile ipſi Cameræ, redigendo dicta Officia in majus creditum, & valorem, ut ita in caſibus vacationis Camera reciperet majus pretium, & emolumenta Componendarum, prout exitus demonſtravit, dum poſt dictam Bullam, continentem prædictam aſſecurationem, valor officii ſemper incrementum accepit.

15 Quarto, quia erat bene notum B. Pio, quod Summi Pontifices pro tempore poterant de officiis vacaturis diſponere, vel illa donando perſonis benemeritis de ſupradicta Sede, vel alias de eis diſponendo, ut ejus prædeceſſores feciſſe in puncto iſtorum officiorum, refert Caſtracan. *de ſuc. Officior. cap. 2. ſub num, 19. verſic. ultimo, quod Papa ſit ſolitus*, & R. P. D. de Luca *diſc. 2. de Regal. num. 12. cum plurib. ſeqq.* & quia iſti donatarii forſan aliis bona fide, & auctorizante Papa ementibus reſignaſſent, juſtum fuit iſtis reſignatariis providere, ut in caſu ſuppreſſionis eis pretium, per Cameram reſtitueretur.

16 Quinto, quia bene etiam ſciebat B. Pius pretia officiorum augeri poſſe, & quod tempore ſuppreſſionis magna pars Officialium officia erant habituri a reſignantibus, quibus majus pretium, tempore reſignationis currens, ſolvendum erat, quam retroactis temporibus vacationis fuiſſet habitum a Dataria. Unde dum generaliter, & indiſtincte juſſit, *reſtitui integrum pretium ſingulis Secretariis viventibus tempore ſuppreſſionis*, manifeſta eſt illius mens, & intentio, ut reſtituatur totum pretium, quod conſtiterit unumquemque Officialium exburſaſſe eis, vel reſignantibus, præſertim quia nulla alia potuit eſſe cauſa movens B. Pontificem ad faciendam dictam generalem diſpoſitionem, niſi aſſecurare de integra pretii reſtitutione etiam illos Officiales, qui emiſſent a reſignantibus, dum illi, qui acquirebant a Dataria, non egebant hac aſſecuratione; ut ſæpius dictum eſt.

Sexto, quia ita exigebat bona fides, & publicum Romanæ Curiæ commercium, in qua, ut notum eſt, hæc, & alia 17
officia vacabilia ſemper contracta fuerunt *ſub fide Principis duntaxat*, abſque inquiſitione, An reſignans ſolverit pretium Datariæ, vel in Dataria, quando ab initio talia officia vacaverint, vel erecta fuerunt, tantam ſummam receperit, & notorium eſt acquirentem iſta officia ignorare reſignationem, cum totaliter confidat, *in fide Principis talem reſignationem propriis litteris approbantis, & conſentientis quod reſignans accipiat pretium currens ab hujuſmodi emptoribus*, ut latius probavimus in prima poſitione, adeout iſti emptores dicantur contrahere cum ipſo Papa, qui officia 18
confert, & ipſum in auctorem, & debitorem recognoſcere, ideoque nullatenus permittitur, ut ſub iſta bona fide emptor fraudetur de pretio exburſato, ad tradita per R. P. D. de Luca *de Regal. diſc. 2. n. 10. & 17. & diſc. 39. ſub n. 6. verſ. ex ea vitta ratione, cum ſeqq. & in eod. t. diſc. 163. ſub n. 12.* & Rota in Romana locorum Montium 22. Junii 1675. coram Reverendiſſimo Taya, ut in particula data in prima poſitione. Nihil prorſus relevante, quod in ſupplicationibus venditionum Datariæ Papæ exprimat quantitatem pretii, non autem in aliis reſignationibus, quia ſatis eſt, quod id ſciat Miniſter Componendarum ad hunc effectum a Papa præpoſitus, ſine cujus interventu, & fide reſignationes fieri non poſſunt, ut in dicta prima po- 19
ſitione latius probavimus.

Quanto probabilius ergo eſt; quod mens, & intentio B. 20
Pii fuerit aſſecurare tales Officiales ſub bona, & publica fide Papæ, & commercii contrahentes, quam dicere contrarium, ut nempe voluerit, quod iſti Officiales innocenter, & abſq; culpa privati remaneant propriis ſubſtantiis, & patrimonio, & ulterius cum propriis litteris Pontificis, approbantibus hujuſmodi reſignationes, permittere, quod reſignantes, qui ab initio, nihil, vel diminutum pretium exburſarunt Datariæ, accipiant a miſeris emptoribus totum, vel majus pretium Officii, & cum eorum jactura ita locupletentur, ſi autem hæc omnia juſtitiæ, & æquitati repugnant, quomodo exiſtimandum, quod B. Pius ea voluerit, & intenderit?

Stringit fortius motivum, habendo ſemper præ oculis 21
litteralis Bullæ diſpoſitionem mandantis reſtitui ſingulis Secretariis de tempore ſuppreſſionis viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecunias, per quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit. Si quidem emptores, ultra bonam fidem, videntes dictam generalem promiſſionem reſtitutionis integri pretii omnibus Officialibus viventibus faciendam, ſecure pecunias in emptione Officiorum hujuſmodi implicarunt, nec unquam potuerunt ſuſpicari quod Domini Camerales tot ratiocinia, & extranea argumenta conferrent ad offuſcandum clarum tenorem dictæ Bullæ. Debet autem præſumi, quod mens B. Pontificis, qui profeſſus eſt indulgere huic Collegio majora privilegia, fuerit, prout verba ſonant, plana, & clara pro reſtitutione integri pretii omnibus Secretariis facienda, non autem æquivoca, & præſeferentia aliud in verbis, & aliud in intentione.

Septimo, quia obſervantia ſemper practicata per ſucceſ- 22
ſores Summos Pontifices in tot ſimilibus officiorum ſuppreſſionibus, in quibus reſtituerunt indiſtincte omnibus, ſive a Camera, ſive a reſignantibus cauſam habentibus, totum pretium in acquiſitione officiorum erogatum, perſpicue oſtendit eandem fuiſſe mentem B. Pii, qui non minus juſtitiam, & æquitatem ſectari voluiſſe credendum eſt, & ſine difficultate, quia Bullæ dictorum officiorum ſuppreſſorum non habebant legem ſcriptam reſtituendi omnibus integrum pretium ab eis erogatum in eorum acquiſitione, prout habet noſtra Bulla, ſed reſtitutio fuit fundata in bona fide, & publico commercio; dum ergo in caſu noſtro B. Pius integram dictam reſtitutionem favore omnium officialium demandavit, clarior, & irrefragabilis inde oritur mens, & intentio nobis favorabilis.

Supplicando ponderare, quod ſi locum haberet prætenſio Cameræ, actum eſſet de poſſeſſoribus officiorum vacabilium; major enim illorum pars provenit a reſignationibus, quibus poſſeſſores ſub bona fide publici commercii, 23

abſque

abſque inquiſitione tituli, pecunias perſolverunt, & tamen certum eſt, plurima ea illis fuiſſe a Pontificibus per antea elargita, tam familiaribus, quam Gentilibus ſuis, qui deinde recepto pretio ea, *Papa authorizante, reſignarunt*, at ſupra probatum eſt, §. *ſexto*, quia hoc ſane eſſet facere ſtragem immenſam reſignationum, & depauperare familias, & ſuſcitare infinitas lites, ad quæ mala tollenda legum lato-
23 tes ſanxerunt, bonam fidem contrahentibus plene ſuffragari: ne Populus propter fidem publicam, citra propriam culpam, deceptus remaneat, Rota coram Buratto *deciſ.* 735. *num.* 10. in Romana Teſtamenti ſecunda Decembris 1671. §. *defectus vero*, coram Reverendiſſimo Emeris, & Junior in Senogallien. Teſtamenti 15. Februarii 1677. § *hinc ſuccedit*, coram Reverendiſſimo Bourlemont, & latius ponderavit Dominus meus Fatinellus in ſua informatione juris data in præterita poſitione, §. *Accedit ratio bonæ fidei, cum* §. *ſeq.* ea gratia reaſſumenda.

Obſervantia ex facto Beati Pii in reductione fructuum Montis Julii vacabilis, iterum negatur. Tum quia illa non fuit ſuppreſſi, tum etiam quia Camera non probat, quod Montiſtæ pluris dicta loca emiſſent, quam ſcutor. 100. pro quolibet, quæ Papa non acquieſcentibus reductionibus reſtitui mandavit, imo eſt indubitatum, quod tempore B. Pii pretium non erat majoris ſummæ, cum paſſim tunc vacabilia redderent 12. pro centenario, nec bene arguitur augmentum pretii ex Bulla Alexandri Septimi ſuper ſuppreſſione, quia hæc emanavit poſt centum fere annos; quo temporis ſpatio, quia dicti Montes vacabiles creverant in pretio, ideo dictus Summus Pontifex non ſolum ſcuta centum, ſed etiam totale augmentum laudabiliter reſtitui juſſit, unde reſponſio retorquetur.

Patet igitur ex prædictis, mentem, & intentionem Beati Pontificis non potuiſſe eſſe diverſam a ſua Bulla, nec ſubſiſtere aſſertum præjudicium Cameræ in reſtituendo majus pretium, quod non accepit, tum quia hæc erat natura hujuſmodi officiorum reſignabilium cum approbatione Papæ,
24 tum etiam quia ipſa Camera, hoc majus pretium recepit pro Officiis vacatis, imo longe plus, quam ſcuta 368. mil. ad quæ aſcendit totum pretium a noſtris principalibus ſolutum, tum tandem quia Princeps ſupprimendo, & auferendo officia ab ipſis titulo oneroſo acquiſita, debet eis pretium illorum refundere, Capyc. Lat. *conſ.* 38. *n.* 9. *& ſeqq.* Franch. March. *deciſ.* 383. *per tot.* Rota coram Ubald. *deciſ.* 478. *n.* 9. *& ſeqq.* cum aliis citatis in præterita poſitione reaſſumenda, ubi late probavimus, quod licet iſta Officia ſint in
25 dominio Papæ, & non patrimonialia Officialis, attamen ſemper venit reſtituendum pretium, quod eſt in commercio, & vendibile, & æquiparatur rei mere allodiali, Gratian. *diſcept.* 670. *n.* 12. *& ſeqq.* Rot. *deciſ.* 395. *n.* 8. *& ſeqq. part.* 2. *rec.* quia ſubditus non eſt ſine cauſa privandus.

26 Non obſtat, quod reſciſſo contractu Camera non teneatur reſtituere, niſi quod recepit, *ex l. ſi diverſa, Cod. de tranſ. & l. prædiorum*, in *Cod. de prædiis minorum*, quia
27 dicta jura loquuntur in diverſis terminis, primum nempe in tranſactione, in qua ſpeciale eſt, ut illam impugnans pretium prius refundat quod recepit, alterum loquitur in
28 prædio minoris nulliter ſine decreto alienato, quo caſu Imperator juſſit minorem nil aliud, quam verſum in ejus utilitatem reſtituere. Nos autem ſumus in caſu totaliter diverſo,
29 nempe in ſuppreſſione officiorum voluntarie per Cameram facta, quo caſu debet abſque dubio reſtituere totum pretium, quod Officialis rite, & approbante Principe impendit in acquiſitione officii, ac etiam damna, & intereſſe, Rota coram Seraph. *dec.* 785. *n.* 5. *&* 6. Hermoſil. ad Lopez, *l.* 33. *tit.* 5. *p.* 5. *gloſſ.* 1. *n.* 3. *in fine*, *fol. mihi* 618. *& n.* 2.

30 Non debet igitur videri exorbitans, & Cameræ adeo præjudicialis noſtra Bulla, ut reſonant Scripturæ Dominorum Cameralium, dum in effectu apparet innixa juſtitiæ, & æquitati. Præſertim quia poſtea legitur eadem Bulla ſpecifice confirmata a ſan. mem. Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquinto. Unde eo facilius videtur inclinandum pro illius ſubſiſtentia, & executione.

31 Quatenus vero ex adverſo repetitur, quod in omnem caſum hæc Bullæ diſpoſitio fuiſſet nulla, ob non regiſtrationem; tollitur ex adductis in noſtra reſponſione ad tertium articulum; Nec urget fides nuper ex adverſo procurata, quia ea non probat negativam, nec conſtat, quod factæ fuerint diligentiæ in omnibus Libris Notariorum, in quibus fiunt actuales regiſtrationes, ſed ſolum in Libris propoſitionum Cameræ, ubi aliquando hujuſmodi adnotationes omittuntur; Ultra quod hæ diligentiæ fieri debent citata parte, ex allegatis in reſponſione. Ceterum ad tollendum hoc inane objectum exuberat lapſus centum annorum, & ultra, necnon confirmatio Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti, qui hos prætenſos defectos conſiderarunt, & ſupplere voluerunt; Maxime quia non ſunt ſimplices confirmationes, ſed omnium Jurium, & Privilegiorum *innovationes*: & derogant ſpecialiter, tam Bullæ Pii Quarti de regiſtran. quam regulæ de jure quæſito.

Poſtremo corruit prætenſa præjudicialitas, & læſio Cameræ, & quod noſtra Bulla ceciderit ſub Conſtitutionibus revocatoriis.

Primo, quia B. Pius non tam reſpexit favorem Collegii, 32
quam etiam ipſius Cameræ, quæ ex tali pretii aſſecuratione, futuro tempore, lucrata fuiſſet majus pretium Officiorum vacandorum, prout lucrata fuit ſupra ſcuta undecies centena millia. Quamobrem nefas eſt, quod hodie ex probet læſionem ex Bulla, qua ipſa promiſcue cum aliis Officialibus uſa eſt in vendendis Officiis vacatis.

Secundo, quia Officiales habuerunt dictam aſſecuratio-
33 nem a Beato Pio promiſſam in partem pretii ipſorum Officiorum, & ſi dicta Bulla non adfuiſſet, plures forſan non emiſſent, ut patet hodierna experientia, & bene ſciunt Miniſtri Datariæ, ſicque reſpectu noſtrorum principalium, qui omnes emerunt poſt dictam Bullam, non poteſt dici conceſſio gratuita, ſed potius reſpectu illorum militat titulus oneroſus.

Tertio, quia magis, magiſque fuerunt de dicta promiſ- 34
ſione B. Pii aſſecurati, mediante ampliſſima confirmatione Sixti Quinti, & Gregorii Decimiquinti, qui ulterius declararunt Bullam B. Pii ſuffragari debere Collegio ex titulo vere oneroſo, ac in vim contractus initi inter Cameram, & Secretarios, nil relevante, quod exinde non juſtificetur titulus oneroſus, ſed probari debeat per effectualem pretii ſolutionem Cameræ factam, citato Domino Commiſſario Cameræ, quia cum in caſu noſtro concurrant tam ſolutio pecuniæ, ſcutorum ſcilicet 5500. auri tempore B. Pii, & ſcutorum 25. mil. auri tempore Sixti Quinti, quam etiam renunciatio ingentis ſummæ per viam tranſactionis Cameræ condonatæ tempore Gregorii Decimiquarti, ſatis ſuperque juſtificatus cenſeri debet dictus titulus oneroſus, dum præſertim bini Romani Pontifices de eo atteſtati ſunt, ex deductis in reſponſione ad tertium articulum, §. *Quod vero conceſſio*.

Quarto, quia Conſtitutiones revocatoriæ comprehen- 35
dunt quidem conceſſiones Officiorum factas ad plures vitas, & in præjudicium ſupremæ juriſdictionis Pontificiæ, necnon exemptiones a gabellis, & publicis oneribus in præjudicium Cameræ, & Communitatum elargitas, non autem privilegia, & conceſſiones factas Collegio Officiorum vacabilium, circa quæ nihil innovarunt, cum talia privilegia, ut dixi, reſpectu Officialium, qui contraxerunt, poſt illorum publicationem ſemper ſint oneroſa, & conſiderentur tanquam pars pretii, ac redundent etiam in beneficium Cameræ ob incrementum valoris Officii, quod in caſu vacationis percipit, prout ex noſtro Collegio, magnam utilitatem percepiſſe, ob tot officia vacata, jam oſtendimus.

Cæterum prætenſa læſio, undique excluditur ex adductis 36
in noſtra reſponſione, ubi oſtendimus pecunias reſtituendas per Cameram pro capitali iſtorum Officiorum aſcendere ad ſcuta 368. mil. & vice verſa ex vacationibus, & componendis eorundem Officiorum Cameram percepiſſe, pluſquam undecies centena millia ſcutorum. Quod autem calculus per nos datus aſſeritur, non juſtificatur, quia illius verificatio, quoad quantitatem vacationum uſque ad annum 1586. literaliter legitur *in Summar. Cameræ, n.* 4. Aliæ vero vacationes uſque ad tempus ſuppreſſionis fuerunt deſumptæ ex libro manuſcripto Collegii, confrontato cum libris Datariæ; quem uſque ſub die prima currentis menſis conſignavimus Reverendiſſimo Domino Commiſſario Cameræ, ad hoc, ut ſi habuiſſet aliquam difficultatem, potuiſſet dictas vacationes ibi adnotatas confrontare cum libris originalibus Datariæ; Dum ergo non apparet, quod aliquem errorem invenerit, ſignum evidens, quod quantitas vacationum eſt vera.

Pretium autem dictis vacationibus additum, eſt pretium currens in temporibus illarum, & ſic optime remanet comprobata quantitas pecuniarum per Cameram perceptarum.

Quoad novum calculum ex adverſo ad partes porrectum cum Memoriali ſuper læſione, ſatisfacit reſponſio particularis, quæ datur.

Cætera non indigent aliqua replicatione.

Et ita, &c. *Gaſpar Turchus*,

Repli-

Replicatio Juris ſuper primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

S U M M A R I U M.

1 *Ablativus abſolutus importat conditionem.*
2 *Dictio* prius *adjecta ablativo abſoluto inducit formam.*
3 *Ad hoc, ut reſtitutio verificetur, ſufficit, quod recipiens tantundem exburſaverit, licet ſolvens tantundem non receperit.*
4 *Princeps, & Judex dicuntur reſtituere famam, honorem, & ſimilia, quæ nunquam a reſtituto receperunt.*
5 Rot. in Romana hæreditatis, 8. Februarii 1680. coram R. P. D. Urſino, *in quibus terminis procedat?*
6 Bald. conſ. 145. lib. 2. *explicatur.*
7 *Verba ſunt inſimul accipienda ad eruendum verum diſpoſitionis ſignificatum.*
8 Reſtituere *eſt verbum relativum, quod ſupponit relationem activam, & paſſivam, & quomodo?*
9 *Scientia Officialis eſt ſcientia Papæ.*
10 *Dictio* eos *eſt perſonaliſſima.*
11 *Heres eſt eadem perſona cum defuncto.*
12 *Dictiones taxativæ, & perſonales nunquam cenſentur adjectæ ad excludendos heredes.*
13 *B. Pius in ſuo Motu proprio uſus fuit promiſcue verbis denotantibus totalem ſatisfactionem.*
14 *In re clara non eſt recurrendum ad conjecturas.*
15 *Mens, & voluntas concedentis eſt illa quæ reſultat ex verbis.*
16 *B. Pius cenſendus eſt veriſimiliter voluiſſe obligare Cameram ad reſtituendum integrum pretium, cuicunque per Secretarios ſolutum, & de ratione.*

R. P. IN Motu proprio B. Pii in caſu ſuppreſſionis demandatur reſtitutio integra pecuniarum a Secre-
1 tariis ſolutarum pro acquiſitione Officiorum, per ablativum abſolutum, ibi: *niſi reſtitutis prius*, qui ablativus ab-
2 ſolutus importat conditionem, & formam, itaut ad ſuppreſſionem deveniri non poſſit abſque actuali, & præcedenti reſtitutione dictarum pecuniarum, Valez. *conſ.* 175. *n.* 48. & *conſ.* 177. *n.* 96. Rota coram Coccin. *deciſ.* 1238. *n.* 15. ponderando præſertim dictionem illam *prius* eidem ablativo abſoluto adjectam, quæ pariter importat formam, & clare ſignificat, quod præcedere debeat totalis, & effectiva reſtitutio pecuniarum, Benintend. *dec.* 77. *n.* 11.

Proprietas verbi *reſtituere* aſſiſtit Dominis olim Secretariis, neque in noſtro reſtrictu, aut aliis Scripturis af-
3 firmavimus contrarium, aut recurſum habuimus ad mentem B. Pontificis, ſed late probavimus proprietatem ejuſdem verbi in caſu noſtro, quæ videtur clara, cum ſignificet etiam ſatisfactionem illius, quod a reſtituente acceptum non fuit, & præſertim quando recipiens, vel qui recipere debet, pecunias ſemel exburſavit, nam reſpectu iſtius propriiſſime reſtitutio verificatur, nec aliter, aut alio modo poteſt melius explicari, quam per verbum reſtituere, quæ reſtitutio ſemper demandatur fieri ipſi recipienti principaliter, licet ab alio fieri debeat, ut evenit in caſu noſtro, in quo demandatur reſtitutio facienda ipſis Secretariis, qui recipiunt pecunias jam ſolutas, ut late in noſtro reſtrictu ſuper primo articulo fuit oſtenſum. Unde
4 etiam reſtitutio in integrum datur, & conceditur a Principe, & Judice, qui tamen nihil habuerunt, ſic pariter idem Princeps reſtituit natalibus, famæ, & honoribus, reſpectu quorum Princeps nihil habuit, quia reſtitutus ſemel illa habuit, & abſtulit læſio, aut alia cauſa.

Non obſtant igitur deducta per Rotam in Romana hæreditatis 8. Februarii præſentis anni coram R. P. D. meo
5 Urſino; nam ibi Rota loquitur ad alium effectum, ſcilicet quia condemnatus ad reſtituendum, & etiam ad dandum, quaſi illud habeat penes ſe, non poteſt reddere, aut dare, niſi illud habeat ex regula, nemo plus juris, &c. allegata in eadem deciſione, & cum in illo caſu bona non poſſent hæredibus acquiri, utique ab eiſdem eadem bona reſtitui non potuerint, ut clara ſunt verba ejuſdem deciſionis, ibi: *Si ergo bona hæc non acquiruntur, nec acquiri poſſunt heredibus, utique ab heredibus reſtitui non poſſent fideicommiſſariis*; nec in dicta deciſione ad effectum prædictum fit aliqua differentia inter verbum *dare*, & verbum *reſtituere*, ſed dicitur, *quod dari etiam non poteſt quod non habetur.*

Non obſtat etiam conſilium Bald. 145. ex adverſo allegatum *ſub num.* 2. *lib.* 2. quia loquitur in reſtitutione Banniti, qui reſtitutus ad bona recuperat omnia bona, ſed Fiſcus non tenetur reſtituere bona, quæ non habuit, quod nihil videtur pertinere ad caſum noſtrum.

Ex his ergo, & aliis latius in dicto reſtrictu deductis 6
clare patet, quod proprietas dicti verbi *reſtituere* optime aſſiſtit dictis Secretariis, quibus facienda eſt reſtitutio.

Præterea ex adverſo ſolum ponderatur verbum *reſtitutis* in abſtracto, quaſi illud ſolum Beatus Pontifex protulerit, cum tamen illud protulerit junctum cum aliis verbis, quæ nullo modo poſſunt applicari, & verificari favore Cameræ, abſque eo quod vis fiat ipſis literis, ad quam evitandam DD. ſcribentes pro Camera recurrunt ad ſuppletionem verborum, quæ non eſt de jure permiſſa, quando oratio eſt perfecta, habetque ſuum ſenſum, & intellectum germanum, & clarum, prout in caſu noſtro habent verba illa motus proprii, *niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis, tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniarum, pro quibus eos officia emiſſe, & habuiſſe conſtiterit*, & non poſſunt verificari, & recipere alium ſenſum extraneum abſque ſuppletione, ut fatentur iidemmet DD. Scribentes pro Camera; verba autem ſunt ſimul accipienda, & tota periodus orationis conſideranda ad eruendum illius verum ſenſum, & intellectum germanum.

Nec ſuppletio prætendi poteſt neceſſaria, aut repræſentatio Auctorum, eo quia obligatio reſtituendi reſideat 7
in Camera, quia reſtituere eſt verbum relativum, quod ſupponit in utroque termino relationem activam, & paſſivam, nempe in reſtituere obligato obligationem reſtituendi, & in recipere debente obligationem paſſivam ad rehabendum, & habendum id, quod eidem debet reſtitui, & dum jubetur reſtitutio, debet alicui demandari, facienda tamen alteri, ideoque dum demandata fuit reſtitutio pecuniarum facienda per Cameram, eidem injungi debebat, ſed facienda Secretariis, qui recipiebant quod olim perſolverant, & conſequenter eiſdem reſtituebatur.

Repræſentatio vero Auctorum non poteſt dari in of- 8
ficiis, quorum reſignatio fit ipſi Papæ, & ab illo conceduntur Reſignatario, qui ut plurimum ignorat etiam reſignantem, & ordinem de ſolvendo pretium facit, & dirigit incertæ perſonæ, & nihil videtur referre, quod Papa ſciat, vel ignoret pretium, ſed ſatis eſt, quod officium non acquiratur, niſi ab ipſo Papa, & pretium ſtabilitum per Reſignatarium, non cum ipſo Reſignante, ſed cum ipſo Proxeneta, incognito penitus reſignante, licet etiam in hoc caſu pretium innoteſcat Officiali Datariæ, cujus ſcientia eſt ſcientia Papæ, Rota coram Carillo *deciſ.* 103. *n.* 17.

Et omnem repræſentationem Auctorum videtur ſuſtu- 9
liſſe ipſe Beatus Pontifex, dum mandavit fieri reſtitutionem ipſis Secretariis viventibus tempore ſuppreſſionis integre, & abſque diminutione aliqua pecuniarum, pro quibus ipſi Officia emiſſent, ſeu acquiſiviſſent, aut habuiſſent, & ita mandavit clare reſtitutionem omnium pecuniarum, quas ſolviſſent ipſi Secretarii tunc viventes, & non ipſorum Auctores, hoc eſt Reſignantes. Dictio enim *eos* in Motu proprio appoſita, eſt perſonaliſſima, ut in re- 10
ſtrictu, & deciſione probatur, & ita non poteſt conſiderari in Auctoribus defunctis; Exemplum autem hæredum non refragantur, quia hæres eſt eadem perſona cum defun- 11
cto, ex diſpoſitione Juris, §. 1. *Auth. de juram. a morient. præſtit.* Valenz. *conſil.* 10. *num.* 50. & nunquam intelligitur excluſus, non obſtan. dictionibus, & verbis taxativis, & 12
perſonalibus, Surd. *conſil.* 384. *num.* 45. *in fin. cum ſeqq.* Rot. *dec.* 371. *n.* 24. & *ſeqq. part.* 11. *rec.*

In eodem noſtro Reſtrictu ſuper primo Articulo oſten- 13
dimus, Beatum Pontificem non adhibuiſſe aliquam diſtinctionem verborum, ſed promiſcue adhibuiſſe omnia verba denotantia totalem ſatisfactionem, & indemnitatem Secretariorum, & reſpectu damnorum, & intereſſe idem Beatus Pontifex aliquod verbum non adhibuit, quia illa expreſſit acceſſoria ad ſummam ſcutor. 5500. quæ regunt orationem, & reſpectu quorum erat vera reſtitutio, etiam juxta ſenſum DD. ex adverſo Scribentium, & cum reſpectu damnorum, & intereſſe proprie cadat verbum *ſolvere*, reſpectu autem dictæ ſummæ ſcutorum 5500.

pro-

proprie cadat verbum *reſtituere*, ut prætendunt iidemmet ex adverſo Scribentes, quando hoc eſſet verum, quod conſtanter negamus, debuiſſet potius dictus Beatus Pontifex adhibere verbum *reſtituere*, quam *ſolvere*, cùm dicta ſumma reſtitueretur principaliter, & in accuſativo negat ipſam orationem, quod agnovit, & faſſus eſt ille, qui fecit apoſtillam ad Summarium Cameræ, ubi appoſuit verbum *reſtituere* loco verbi *ſolvere*, quo uſus eſt Beatus Pontifex.

14 Cum itaque verba Motus proprii Beati Pii ſint clara, aptaque, & nata ad caſum noſtrum, & ad ſignificandam veram reſtitutionem pecuniarum erogatarum per ipſos Secretarios, ſive Datariæ, ſive alteri cuicunque Reſignanti, non eſt recurrendum ad conjecturas, & ad conjecturatam mentem ejuſdem B. Pontificis, præſertim deſumptam ex conjecturis extrinſecis, ut in propoſito loquit Dec. *conſil.* 51. *n.* 2. & melius Joſeph Ramon. *conſ.* 11. *n.* 16. & illa dicitur mens, & voluntas concedentis, quæ probatur, & reſultat ex verbis, quæ inventa ſunt a natura ad ſignificandam intentionem, & voluntatem proferentis, Iſte Caſtil. *de conject. ult. volunt. lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 2. *& ſeqq.*

Cæterum veriſimilis mens, & voluntas ejuſdem Pontificis volentis reſtitui integre omnes pecunias a Secretariis cuicunque ſolutas, pro acquiſitione officiorum, militat pro eiſdem Secretariis, ut late oſtenſum fuit in noſtro reſtrictu Juris ſuper ſecundo Articulo ex adverſo formato, & ſane videtur omninò inveriſimile, quod tantus B. Pontifex, qui profeſſus eſt velle ampliare gratias, favores, & privilegia Collegii, & Secretariorum, & reſtitutionem pecuniarum demandavit favore ejuſdem Collegii, voluerit ſub tali involucro verborum nihil Secretariis concedere, & potius favore Cameræ eiſdem præjudicare, mandando, ut tantum pecuniæ ipſi Datariæ ſolutæ reſtituerentur, quod de Jure negari non poterat, ut in alio reſtrictu ſuper ſecundo Articulo, & eo magis, quia ſi id voluiſſet, poterat exprimere, & clare loqui eo modo, quo explicant DD. ex adverſo ſcribentes pro Camera. 15

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.)
F. Farinellus.)
Dominicus Taurufius.) *Advocati.*
Cyriacus Lancetta.)

Replicatio Juris ſuper ſecundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Privilegium eſt ita interpretandum, ut aliquid augeat, non autem minuat jura privilegiati.*

2 *In contractibus ſemper ſubintelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus.*

3 *Pactum appoſitum in Bulla Innoc. VIII. quod deberet reſtitui certum pretium in caſu ſuppreſſionis Collegii, intelligitur dummodo poſtea non fuiſſet auctum.*

4 *Expreſſio ſumma per modum affirmativum dicitur ſtare demonſtrative, non taxative.*

5 *Si tempore ſolutionis facienda pecunia ſit mutata, attenditur æſtimatio currens de tempore ſolutionis, non autem illa de tempore contractus.*

6 *Expreſſio facta ad favorem alicujus ſuper re, vel pretio, operatur, quod aucto valore, vel re, etiam augmentum debeatur.*

7 *Camera non debet locupleri cum aliena jactura.*

8 *Dum ſenſit commodum perceptionis majoris ſummæ, debet etiam ſentire incommodum majoris reſtitutionis.*

9 *Evictione ſecuta reſtituendum eſt pretium currens de tempore evictionis, non illud, quo fuit facta venditio.*

10 *In retrovenditione attenditur pretium currens de tempore retrovenditionis, non autem pacti de retrovendendo.*

11 *Princeps de jure tenetur reſtituere juſtum pretium, quamvis officium ſupprimat ex cauſa publicæ utilitatis, vel neceſſitatis.*

12 *Pretium juſtum dicitur currens de tempore ſuppreſſionis.*

13 *Obſervantia probanda eſt cum ſuis circumſtantiis, ut relevet.*

14 *Princeps quamvis loquatur per verba munificentiam, & liberalitatem præſeferentia, non propterea excluditur quin legem faciat.*

15 *Ampliare ſignificat augere, & dilatare.*

16 *Conventio ſpecifica, & determinata eſt omnino ſervanda.*

17 *Bulla Piana ampliavit Conſtitutionem Innoc. VIII.*

R. P. Sive dicatur, quod ſan. mem. Innocentius Octavus proceſſeris in ejus Conſtitutione per viam gratiæ, ſive per viam contractus, ſemper erit vera propoſitio per nos adducta, quod Camera juxta illam tenetetur reſtituere pretium receptum, etiamſi exceſſiſſet ſummam ducatorum 62400. quæ ibi reſtitui promittuntur.

Si enim proceſſit per viam gratiæ, jam diximus in Reſtrictu reſponſionis ſuper primo articulo, quod gratia Prin-
1 cipis taliter explicanda veniat, ut augeat quidem, non autem minuat reliqua jura ejus, cui gratia confertur, juxt. text. in *l. hac ſaluberrimam*, *C. de prapoſit. agent.* cum aliis in dicto Reſtrictu, §. *Atque directe adverſatur*, quod ex adverſo nihil reſpondetur.

Si vero proceſſit per viam contractus, ut probare conan-
2 tur DD. ex adverſo ſcribentes, & idem dicendum venit; in contractibus enim ſemper ſubintelligitur clauſula, rebus ſic ſtantibus, *l. cum quis*, *in princ. ff. de ſolut. l. inutilia, ff. de contrah. empt.* Rota *deciſ.* 79. *num.* 11. coram Peuting. ubi concordantes, ideo pactum in Bulla erectionis adjectum, quod debeat reſtitui certum pretium, intelligi debet, *dummodo poſtea ad manus Cameræ non pervenerit majus pretium, quam fuerit in prima erectione ſtatutum*, ſunt verba præciſa bon. mem. Fagnan. *in cap. ex Epiſtola*, *num.* 14. *de probat.* 3

Potiſſimum, quia non fuit in promiſſione adjecta ulla taxativa, ut ſcilicet reſtituerentur ſcuta 62400. & non ultra, vel aliud ſimile, ſed fuit ſimpliciter expreſſa ſumma per modum affirmativum, quod proinde cenſeri debet factum, gratia ſolius demonſtrationis, adeout non inde excludatur major ſumma, ut poſt relatos in noſtro ſecundo reſtrictu, §. *Ex hac autem*, probant Ruin. *conſ.* 56. *n.* 9. *lib.* 1. Cravett. *conſ.* 313. *n.* 1. Rot. in Urbevetana relevationis indemnitatis 1. Junii 1674. §. *hinc nec præſumptum*, coram Reverendiſſ. D. meo Matthæjo. 4

Hinc videmus in ſimili, quod ſi valor extrinſecus monetæ augeatur in reſtitutione pecuniarum, non attenditur valor currens de tempore contractus, ſed refundi debet pretium currens de tempore ſolutionis, licet fuerit auctum & ſic non ſolum quantitatem in ſtipulatione conventam, ſed etiam illud plus, quo moneta aucta fuit, niſi partes per verba taxativa contrarium conveniſſent, Cancer. *variar. reſol. part.* 2. *cap.* 6. *n.* 140. Rota *deciſ.* 135. *per tot. part.* 3. *rec.* & in Turriſana Congruæ 5. Junii 1666. §. *Juſtitia*, coram bon. mem. Priolo. 5

Quæ ſine difficultate procedunt in præſenti, eo quia Innocentius Octavus profeſſus eſt velle Secretariis conſulere, ibi: *Nos dignum reputantes, ut ipſorum indemnitati conſulamus*, ſi autem ſubſiſteret interpretatio ex adverſo data, non ſolum ceſſaret indemnitas, quam præ oculis habuit Summus ille Pontifex, ſed intraret damnum evidentiſſimum, quia ex reſtitutione ducat. 62. mil. ſolum tertio illo pluri, quod Secretarii erogarunt, maximum iſti ſentirent præjudicium, quod eſt omnino alienum a diſpoſitione Juris; ubi enim expreſſio fit in favorem alicujus, 6
operari debet, ut aucto valore, vel re, etiam augmentum debeatur, Gabr. *conſ.* 64. *n.* 6 *&* 7. *lib.* 2.

E converſo autem Camera locupletaretur cum aliena jactura, quia licet recepiſſet quantitatem pecuniarum longe excedentem ducat. 62. mil. adhuc illa, juxta interpretationem ex adverſo datam, poſſet retinere, & non reſtituere, quod non eſſe faciendum, monet in punctualibus terminis Fagnan. *in dict. cap. ex Epiſtola*, *n.* 11. *de probat.* & ſicuti Camera ſenſit commodum, recipiendo majorem ſummam, ita & illam debet reſtituere, Mandoſ. *conſ.* 90 *n.* 6. *verſ. & ſi Camera*, *cum ſeqq.* licet in noſtro Reſtrictu ſit errore impreſſoris allegatum *conſ.* 95 7 8

Pluribuſque exemplis comprobat hanc veritatem Fagn. *ibid. num.* 16. quæ apud eum videri rogamus, addimus tamen & alia duo, omiſſis aliis, quæ longa ſerie poſſent adduci. Et primum exemplum erit evictionis, nam evictione ſecuta reſtituendum eſt pretium currens de tempore evictionis, non illud, quo fuit facta venditio, *leg. evict. la* 9

2 ff.

2. *ff. de evict. l. ſi Titius*, *ff. de action. empt.* Rota *dec.* 13. *n.* 1. *part.* 4. *diverſ.* & cor. Bich. *deciſ.* 314. *n.* 2. Alterum 10 exemplum etit in retrovenditione, in qua niſi contrarium fuerit conventum, attenditur pretium tempore retrovenditionis, non autem pacti, ſeu promiſſionis de retrovendendo, Bald. *in l.* 1. *num.* 30. *C. commun. de leg.* Surd. *conſil.* 52. *n.* 47. *verſ. Poſtremo*, Menoch. *conſ.* 606. *n.* 28. *verſ. & accedit*, Ermoſil. ad Lop. *tit.* 5. *l.* 42. *gloſſ.* 1. *n.* 5. *verſ. quod ſi venditio*, quibus non adverſantur DD. in contrarium adducti, *§. & conferre*, Gozzadin. enim præciſe ſtat pro noſtra opinione, & dicit eam indubitanter veram, ut teſtatur Surd. *d. conſ.* 52. *n.* 51. Tiraq. vero in hoc ex adverſo allegatus hoc non dicit in meo Codice, & pro hac opinione allegatur in tractatu de retractu *conſanguin.* §. 1. *gloſſ.* 18. *n.* 2. Surd. *d. conſ.* 52. *n.* 48. quem omnino videri rogo, cum pluribus materia exornet, & omnibus ſatisfaciat.

Negari enim non poteſt, quin Summus Pontifex voluerit ſe conformare diſpoſitioni Juris, dum illi non denegavit, & juxta legum ſanctiones indubitatum eſt, quod ubi Princeps ex cauſa etiam publicæ utilitatis, nec neceſſitatis, Officium ſupprimit, tenetur perſolvere juſtum, & æquivalens 11 pretium, Surd. *conſ.* 203. *n.* 38. Rolan. *conſ.* 69. *n.* 15. *lib.* 2. *cum plurib. ſeqq.* Grat. *cap* 891. *num.* 29. *verſic. ita eſt enim*, Maſtrill. *de Magiſtrat. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 38. Peregr. *de Jur. Fiſci*, *lib.* 1. *tit.* 3. *n.* 67. *verſ. & tunc aut Princeps*.

Supplicando adverti, quod nos hic agimus de pretio ſoluto a Secretariis, & per Cameram recepto, in hoc enim articulo nullus allegari valet Doctor, qui contradicat, & ii omnes, qui ex adverſo adducuntur, in replicatione ſuper ſecundo Articulo, *§. quodque majus*, loquuntur in diverſo caſu, an ſcilicet reſtituendum ſit pretium currens, admittendo 12 tamen reſtitutionem ſummæ ſolutæ, ut præ cæteris R.P.D. de Luca *de Regal. diſc.* 35. *n.* 3. *verſ. ad tantundem*, quamvis etiam in his terminis verior opinio ſit, quod debeat reſtitui pretium currens. Maſtrill. *d. cap.* 27. *n.* 42. ubi quod hoc procedit tam in foro conſcientiæ, quam in foro contentioſo, Roland. *conſ.* 71. *n.* 8. cum aliis plena manu congeſtis præterita in poſitione.

Firmato ex prædictis, quod Conſtitutio Innocentiana non eſt reſtricta ad ſolam reſtitutionem duc. 62. m. ſed quod etiam juxta eam pretium in majori quantitate ſolum veniret reſtituendum, ceſſant omnia argumenta, quæ ex adverſo deſumebantur ad eliciendam contrariam voluntatem S. Pii V.

Pro qua non valet allegari obſervantia ejuſdem Beati 13 Pontificis in reductione Montis Julii; nam ut alias diximus, & in præſenti reperimus, ibi fuit dictum, quod reſtituerentur ſcuta centum pro quolibet loco, ſed non conſtat, quod eo tempore loca montium valerent plus, quam ſcuta centum, & quod hoc non obſtante voluerit Summus Pontifex, quod ſolum reſtitueretur pretium primæ erectionis, omiſſo augmento; dum igitur iſtæ circumſtantiæ non verificantur, utique patet non eſſe attendendam præfatam obſervantiam, quæ probanda venit cum eiſdem qualitatibus, Rota coram Burati. *dec.* 129. *n.* 6. Celſ. *dec.* 339. *n.* 5. Gregor. *dec.* 451. *n.* 7.

Maxime, quia obſervantia nobis favorabilis deducitur ex aliis pluribus ſuppreſſionibus, & ſignanter ex illa ſanctæ memoriæ Alexandri VII. qui voluit reſtitui ſcuta 150. pro quolibet loco, quamvis Camera non recepiſſet, niſi ſcuta 14 centum, & licet id dicatur factum ex munificentia, & pietate ejuſdem Summi Pontificis, tamen ipſius Bullæ contextus oſtendit, quod de hac re maturum præceſſerat examen in Congregatione particulari, ad id deputata, & ideo quamvis exprimatur munificentia, & liberalitas, non propterea excluditur, quin legem faciat, ut in *§. optimum*, *Auth. de exhiben. reis*, ibi: *Tanquam imperialem munificentiam*, *& in l. in rebus:* hac noſtra lege humanitatis, *C. de Jur. dot.*

Cæterum ſubſiſtit quod dicebamus, voluiſſe B. Pium augere Privilegia Collegii ſtantibus illis apertis verbis: *Ad hoc dictos Secretarios*, *& Collegium amplioris favoris gra-* 15 *tia proſequi volentes*, quæ certe ſecum ferunt augmentum, & novam conceſſionem, & additionem iis, quæ ſupra fuerunt expreſſa. Ampliare enim idem eſt, ac augere, & dilatare, ut ex Calepino verbo *amplio*, & proinde verba *ad hoc* juncta ſequentibus clare oſtendunt, quod B. Pontifex voluit, jam dictis, addere alia, & licet etiam profeſſus fuerit velle confirmare Privilegia a Prædeceſſoribus conceſſa, tamen non ideo excluditur, quod voluerit etiam & illa confirmare, & alia addere, maxime, quia ibi Summus Pontifex uſus fuit verbis novi Juris inductivis: *Volentes*, *&* 16 *ſtatuentes*, cum tamen ſufficeret, quod ex iſta lectura Conſtitutionis conſtet fuiſſe conſideratum iſtum caſum reſtitutionis, & in eo ſpecialiter proviſum, quod debeant reſtitui *integre*, *& ſine ulla diminutione pecuniæ*, *quibus conſtiterit Secretarios officia emiſſe*, aut *habuiſſe*, utcunque enim res ſe habeat, debet hæc ſpecifica, & determinata conventio omnino attendi & ſervari, Sard. *conſ.* 298. *n.* 19.

Et ſubſiſtit, quod DD. pro Camera ſcribentes hanc ampliationem admiſerint, dum conati ſunt in eorum ſecundo Reſtrictu oſtendere, quod plures utilitates adduxerit hæc 17 Conſtitutio longe majores, quam eſſent in aliis præcedentibus, ut patet ex § *nam non modicus*, *uſque ad finem*, adeout, ſi nihil amplius ſecum ferret hæc Conſtitutio, ultra ea, quæ continentur in Conſtitutione Innocentiana, deberent ſolum reſtitui ſcuta 62. mil. de quibus ſolum loquitur dicta Bulla, & tamen ex adverſo admittitur, quod longe plus ſit ſolvendum.

Cætera fuerunt abunde ſublata in præteritis.

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.
F. Fattinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

Replicatio Juris ſuper tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

S U M M A R I U M.

1 *Confirmatio actus licet invalidi*, *ſupplet omnes ejuſdem defectus.*

2 *Clauſula* ſupplentes, *tollit omnes defectus facti*, *& juris etiam non enarratos.*

3 *Maxime ſi narrati non reddidiſſent Pontificem difficiliorem ad confirmandum.*

4 *Per confirmationem ſuſtinetur actus alias invalidus in vim novæ conceſſionis.*

5 *Derogatio regulæ* de Jure quæſito non tollen. *non requiritur in actu de ſui natura prejudiciali.*

6 *Non eſt neceſſaria*, *ubi adeſt clauſula* ſublata, *& num.* 7.

8 *Aſſertio Papæ non eſt in dubium revocanda.*

9 *Verba* emiſſe, & habuiſſe, *important omnem acquirendi modum.*

10 *Reſignatarius Officiorum venalium ſequitur fidem Papæ*, *& Officialium Datariæ.*

11 *Princeps conſentiens ſine ulla præſervatione contractui geſto ſuper feudo*, *non poteſt amplius ex propriis juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti.*

12 *Procedit etiam in emente a donatario Principis.*

R. P. Quod repetitam nullitatem ex defectu regiſtrationis, inevitabilis eſt reſponſio deſumpta ex confirmationibus, & innovationibus Sixti V. & Gregorii XV. quæ duo continent, ſcilicet ſuppletionem omnium, & quorumcunque defectuum Motus proprii confirmati, ac novam ejuſdem conceſſionem cum derogatione Bullæ de regiſtran.

Clauſula *ſupplentes*, in noſtro themate apta eſt tollere defectum dictæ reintegrationis, quamvis non narratum; tum quia ſumus in confirmationibus Motu proprio, & ex certa ſcientia emanatis, abſque eo, quod ullus particularis defectus fuerit narratus, & ſic neceſſe eſt fateri, quod Papa per prædictam clauſulam voluerit tollere omnes defectus facti, & juris, & non narrati, Alex. *conſ.* 111. *n.* 3. *&* 5. *lib.* 6. quem ſequitur Barboſ. *clauſ.* 177. *n.* 6. *in fine*, Rota *deciſ.* 282. *n.* 19. *ad* 22. *part.* 6. *rec.*

Tum etiam, quia iſte defectus regiſtrationis eſt talis, ut ſi narratus fuiſſet, utique dicti Pontifices nullam habuiſſent difficultatem illum ſupplendi, dum ipſimet expreſſe derogarunt Bullæ de regiſtrandis, cui etiam alii Pontifices paſſim derogare conſueverunt. Confirmatio autem ſupplet ſemper defectus etiam non narratos, quando ſunt tales, ut narrati non reddidiſſent difficiliorem ad confirmandum, ut late explicat Gabr. *conſ.* 200. *n.* 17. *& ſeqq. lib.* 1. 3

& eſt

& eſt communis concluſio in materia ſubreptionum.

Et tamen ſuperabundans eſt ipſa derogatio Bullæ de regi-
4 ſtrandis, poſita in dictis confirmationibus, quia non ſunt meræ confirmationes, ſed ſunt etiam, quatenus opus eſſet, novæ conceſſiones, cumque emanaverint ab habentibus poteſtatem etiam de novo concedendi, dubitare non li-
cet, quin iſtæ ſolum ſint ſufficientes ad noſtrum intentum, Bald. *in cap. ex parte, n. 19. de conſtit.* Barboſ. *in cap. dilecta, 4. n. 18. & plurib. ſeqq. de confirm. util. vel inutil.* Paris. *conſ. 19. n. 15. lib. 3.* Grav. *pract. concluſ. lib. 2. obſerv. 1. n. 11. & ſeqq. & n. 27.* Solorzan. *de Jur. Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 26. n. 58.* late Antunez *de donat. reg. part. 2. lib. 1. cap. 7. n. 30. & ſeqq. tom. 1. fol. mihi 68.* Rota *dec. 513. n. 6. p. 2. & dec. 192. n. 4. p. 5. rec.*

Quod derogationem regulæ de jure quæſito non tollendo ſubſiſtunt ſingulæ reſponſiones datæ.

Si Motus proprius Beati Pii vere fuiſſet adeo Cameræ
5 præjudicialis, ut ex adverſo aſſeritur, quod conſtantiſſime negatur, utique intraret vulgaris concluſio, quod in actu de ſui natura præjudiciali non requiritur derogatio dictæ regulæ, cum ſatis reſultet virtualiter ex ipſo actu, Rot. *dec. 177. n. 3. verſic. tum etiam, part. 2. ac dec. 607. num. 4. part. 3. rec.*

Quod non requiratur derogatio dictæ regulæ, quando
6 adeſt clauſula ſublata, bene firmant alleg. in reſtrictu, & ſignanter *dec. 177. n. 3. part. 1. rec.* ubi quod ita ſæpius fuit per Rotam deciſum, & add. Barboſ. *clauſ. 175. num. 10. & clauſ. 198. num. 25.*

Ex allegatis vero in contrarium nullus loquitur de hoc
7 articulo, ſed ſolum firmant generalem concluſionem, quod regula de Jure quæſito non tollendo, requirit derogationem ſpecificam, & individualem, quam regulam limitant noſtri Doctores, quando conceſſio munita eſt clauſula *ſublata*, neque hæc limitatio ab ullo ex contrariis Doctoribus rejicitur.

Quod Bulla Sixti regul. 64. omneſque Conſtitutiones revocatoriæ ſignanter in § 34. *ex adverſa deſignata*, non comprehendant caſum noſtrum, manifeſtabit illarum lectura.

Et tamen Motus proprius non continet exaggeratam læſionem, nec meram gratiam, ſed vere actum Juſtitiæ, atque emanavit ex titulo oneroſo, ita per Pontifices declara-
8 to in dictis innovationibus, adeout non liceat de hac veritate dubitare, ex *Clem. 1. de probat.* & cæteris allegatis; Unde vere extraneæ ſunt omnes illæ quæſtiones.

Quando læſiones ſubſiſtunt omnia deducta in reſtrictu, tam in facto, ut per D. Cauſæ Patronum, quam in Jure, cui nihil ex adverſo replicatur.

Eademque militant æqualiter pro illis, qui bona fide Officia emerunt a Donatariis, ut plene probatum fuit in præteritis poſitione reaſſumenda: Verba enim Motus proprii, cum conſulant indemnitati omnium, & ſingulorum Officialium, & mandent reſtitui integre, & ſine ulla diminutione omnem pecuniam, pro qua eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit, æqualiter congruunt iis, qui per veram pretii ſolutionem emerunt, ſeu habuerunt a Donatariis; 9
vere enim conſtat, quod iſti tanto pretio Officia habuerunt.

Ponderando ulterius, quod juxta notiſſimum, & antiquiſſimum ſtylum ementes Officia venalia in Urbe nunquam inquirunt illorum genealogiam, quæ ſi inquirenda eſſet, periret illa facilitas commercii adeo laudabilis, & utilis in urbe, ſed unice ſequuntur fidem Principis, & Miniſtrorum Datariæ, quibus conſignantur ordines pretii ſolvendi tunc nominatim ei, qui reſignavit tale Officium, in 10
cujus ordinis calce miniſter Componendarum teſtatur talem reſignaſſe Officium, atque ob hujus atteſtationis fidem ſequitur ſine ullo ſcrupulo ſolutio, prout ſimilis ſtylus ſervatur in locis montium, ut in præteritis fuit late probatum.

Hinc autem ſequitur nimis improprie opponi per Cameram exceptionem totalis læſionis adverſus eos, qui emerunt a Donatariis; iſtis enim, qui ſequendo fidem Principis, & ejus Miniſtrorum, emerunt vere ſoluto pretio, utique dici non poteſt, quod læſerint Cameram, cum ſolum agant de recuperando id, quod ſolverunt, damnum vero, & læſio Cameræ ſolum conſiderari poteſt in ipſa donatione per Papam prius facta, atque in permiſſione Papæ, quod iſte Donatarius Officium tanto pretio vendiderit, ſi autem damnum, & læſio Cameræ provenit ab actu Papæ volentis donare, & dictam reſignationem admittere, nulla ratio ſuadere poteſt, quod ad hujus læſionis emendationem teneatur is, qui poſtea Officium bona fide emit, ſed quidem Camera agere debet contra illos, qui Cameram læſerunt, & lucrum perceperunt, ut pœna non egrediatur facti auctores, atque hic bene applicatur communis illa concluſio, quod Princeps conſentiens, ſi- 11
ne ulla præſervatione, contractui geſto ſuper feudo (cui Officia æquiparantur) cenſetur ipſemet contractus facere, taliter quod ei nullatenus liceat ex propriis juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti, ut late Cyriac. *contr. v. 446. num. 1. & ſeqq.* Scrader. *de feud. part. 8. cap. 4. n. 29. & ſeq. tom. 1. fol. mihi 212.* & pro emente a Donatario Principis, reſpondit Rot. coram Putzo *dec. 381. lib. 3.*

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.
F. Farinellus.
Dominicus Tauruſius. } *Advocati.*
Cyriacus Lancetta.

Replicatio Juris ſuper quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

SUMMARIUM.

1 *Homo deſinit eſſe vivens per primum non eſſe.*
2 *Subſtitutio concepta in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, licet ex proprietate verborum videatur reſtricta ad certas perſonas.*
3 *Beatus Pius Collegium, & Secretarios habuit pro ſynonymis.*
4 *In ſynonymis ceſſat vis diſcretivæ locutionis.*
5 *Argumentum deſumptum a diſcretiva locutione eſt leviſſimum.*
6 *Beatus Pius cur demandaverit reſtitutionem fieri ſingulis Secretariis, non autem Collegio.*
7 *Verba, tunc viventibus, in Conſtitutione Piana, quid ſignificent?*
8 *Privilegium eſt perpetuum, & tranſitorium ad ſucceſſores, quando ratio benemerentiæ, ob quam fuit conceſſum, reſpicit tam ipſos, quam eorum auctores.*
9 *Actio ex empto eſt bonæ fidei.*
10 *In actione bonæ fidei verba ſunt large interpretanda.*
11 *Venit nedum reſtitutio pretii, ſed etiam intereſſe.*
12 *Expreſſio ſummæ reſtituendæ Secretariis in caſu ſuppreſſionis, appoſita in Conſtitutione Innocentii ſtat demonſtrative, non taxative.*
13 *Intelligitur, rebus ſic ſtantibus, & quatenus valor non fuiſſet mutatus.*

R. P. Dicunt DD. mei ſcribentes pro Camera, Secretarios in Motu proprio B. Pii conſideratos fuiſſe, uti ſingulos, quoad reſtitutionem pretii, ex quo hæc demandata fuit in caſu ſuppreſſionis Collegii, quo tempore Collegium deſinebat eſſe, & exinde deducunt reſtitutionem integræ pecuniæ per unumquenque perſolutæ eſſe injunctam intuitu Secretariorum viventium tunc, qui etiam viverent tempore ſuppreſſionis, non autem aliorum, qui poſt editum Motum proprium Officia acquiſiviſſent.

Reſpondemus primo, quod Secretarii, etiam in ſuppreſſione conſtituebant Collegium, ſicuti homo eſt vivens uſque ad ultimum momentum eſſendi, & deſinit 1
eſſe vivens per primum non eſſe; Unde bene intrat ratio Text. *in l. non ideo, 66. ff. de rei vindic.* cum adductis ab Ancharr. *conſ. 285. n. 3. verſ. ſed certe*, & ita etiam intellexit Beatus Pius, qui dum dixit: *Volentes Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe &c.* Ecce quod appellavit Collegium, etiam in actu ſuppreſſionis.

Maxime cum reſtitutio pretii facienda eſt ſingulis Secretariis ante ſuppreſſionem Collegii, non poſtea, prout male ſibi figurant DD. Scribentes pro Camera, ut in Motu proprio, ibi: *Niſi reſtituto prius &c.* Unde protius corruit objectum ex adverſo adductum a cogitatione ſuppreſſionis.

Reſpondemus ſecundo, quod cum caſus ſuppreſſionis,
& reſ-

& reſpective reſtitutionis pretii fuerit a Beato Pio conſide-
ratus, tanquam remotiſſimos, & abſque determinatione
certi temporis, impoſſibile eſt, quod dum mandavit reſti-
2 tui integre pecunias ſingulis Secretariis viventibus tempore
ſuppreſſionis, ſe reſtrinxerit ad perſonas Secretariorum,
viventium tempore ſui Motus proprii, ſicuti dicimus de
ſubſtitutione filiorum, vel nepotum, quod licet ea proprie-
tate verborum reſtringatur ad filios primi, vel ſecundi
gradus, tamen quando concepta eſt in tempus incertum, &
remotum, comprehendit omnes in infinitum, etiamſi ver-
ba videantur reſtricta ad certas perſona, Imola *in l. Gallus*,
§. Inſtituens, *n.* 48. *ff. de lib. & poſth.* Alex. *conſ.* 9. *n.* 2. *cap.* 6.
n. 29. Rot. *dec.* 96. *n.* 7. & 8. poſt Merlin. *de legit.* & in Ce-
ſenat. Fideic. 20. Martii 1676. coram R. P. D. Rondinino.

Cogitationem autem ſuppreſſionis eſſe collatam in tem-
pus incertum, & remotiſſimum, patet ex verbis Motus
proprii, ibi: *Volentes, & ſtatuentes illa, id eſt, officia nul-
loanquam tempore per nos, vel Romanos Pontifices pro tem
pore exiſtentes revocari &c. ſeu Collegium ipſum extingui
non poſſe, niſi reſtitutis &c.*

Diſcretiva locutio de Secretariis, & Collegio non re-
petitur in Motu proprio Piano, ſi bene advertatur; nam
potius apparet ex ipſis verbis relatis in quarto Reſtrictu
Cameræ, §. *finali*, & repetitis in replicatione in principio
3 B. Pium habuiſſe Secretarios, & Collegium pro ſynony-
mis, prout vere ſunt, ut late probavimus in noſtra re-
ſponſione ad dictum quartum reſtrictum Cameræ, §. *nec*
4 *perſonalitas*; Ceſſat autem vis diſcretivæ locutionis,
quando verſamur in ſynonymis *dec.* 269. *num.* 28. *part.* 15.
rec. ultra quod argumentum a diſcretiva locutione eſt le-
5 viſſimum, ut patet ex illo Evangelii S. Marci cap. 16. *Dici-
te Diſcipulis ejus, & Petro*, quæ alias concluderet, Pe-
trum non fuiſſe Diſcipulum, ut notavit Rot. *deciſ.* 686. *n.*
20. *part.* 4. *rec. tom.* 3.

Verus itaque ſenſus eſt, quod ideo S. Pius Quintus di-
6 xit reſtitutionem pretii fieri *ſingulis Secretariis*, quia cum
ſciret, pretia fuiſſe a ſingulis, non a Collegio, & diverſi-
mode; non uniformiter ab unoquoque eorum perſoluta,
juſtitiæ ratio, & indemnitas Secretariorum, quam præ
oculis S. Pius habuit, exigebant, ut demandaret, pretium
reſtitui integre, & abſque ulla diminutione *ſingulis*, hoc
eſt in ea quantitate, in qua fuerat ab unoquoque ſolutum.

Verba *tunc viventibus*, non ſtant ſuper plus, ſed cum
myſterio, ſcilicet ad denotandum, quod B. Pontifex vole- 7
bat regulare reſtitutionem pretii ab eo, quod ſolverant pro
habendo Officio illis Secretariis, qui erant tempore ſuppreſ-
ſionis, non autem ab eo, quod ſolverant eorum auctores,
qui tunc non erant amplius Secretarii.

Beatus Pius habuit aureos 5500. a Collegio, non a ſin- 8
gulis Secretariis, & pro hac pecunia comparanda obligata
fuerunt bona Collegii, imponendo ſuper illis cenſum, cu-
jus onus tam reſpectu ſolutionis fructuum, quam extin-
ctionis ſolutionis fructuum, eſt tranſitorium ad ſucceſſo-
res in Officio; unde tam ratio benemerentiæ erga B. Pium,
quam oneris, & incommodi erga perſonas Secretariorum
communis erat, & ſuis Secretariis tunc præſentibus, &
ſucceſſive futuris, ita eſſe debuit, & debet Pontificis favor,
& grati animi ſignificatio.

Repetimus hunc Motum proprium circa reſtitutionem
integri pretii ab unoquoque perſoluti continere id, quod
de jure ineſſet, quia actio, qua petitur pretium a Secretariis
eſt ex empto, quæ eſt bonæ fidei, §. *action. inſtit. de action.* In 9
hac autem actione verbum *reſtituere* accipitur large, ut in-
quit Gloſ. §. *in bonæ fidei*, *inſtit. d. tit. de action.* & venit ne- 10
dum reſtitutio pretii, ſed etiam intereſſe, *l.* 1. *ff. de verb. ſignif.* 11

Conſtitutio Innocentii Octavi circa reſtitutionem au-
reorum 61400. ſtat demonſtrative, non taxative, ex Ga- 12
briel. *conſil.* 64. *n.* 5. *lib.* 2. & Fagnan. *in cap. ex Epiſtola*, *n.*
10. *& ſeqq. de proba.* & intelligitur rebus ſic ſtantibus, 13
nempe quatenus medio tempore inter emptionem, & ſup-
preſſionem Officiorum valor eorum non fuiſſet mutatus,
Cravett. *conſ.* 95. *n.* 4. cum aliis in noſtris informationibus,
& reſtrictionibus late deductis.

Quare, &c.

Joannes Baptiſta Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurуſius.
Cyriacus Lancetta.
} *Advocati.*

N U M. XVIII.

Secunda Deciſio Rotæ revocatoria prioris.

CORAM REVERENDISS. D. ALBERGATO DECANO.

Mercurii 19. *Julii* 1680.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

ARGUMENTUM.

Princeps in caſu revocationis, quid reſtituere teneatur? Novatio, & correctio nunquam præſumuntur. Verba *reſtituere*, & *ſolvere* quid proprie ſignificent? Conſtitutionis, & concedentis mens, ex quibus arguatur? Quando pro fiſco ſit in dubio judicandum?

SUMMARIUM.

1 *IN iis, quæ ſunt facti Judex ſupplere non poteſt.*
2 *Verbum* reſtituere *aliquando accipitur pro dare, & ſolvere.*
3 *Sed in ſuo proprio ſignificatu importat reſtitutionem ejus, quod acceptum fuit.*
4 *Eſt licitum impropriare verba, ne recedatur a mente.*
5 *Res inter alios acta tertium non afficit.*
6 *Princeps non tenetur, niſi ad reſtitutionem ejus, quod recepit.*
7 *Verba obligationis ſunt ſtricte, & proprie intelligenda, ut quæ magis fieri poteſt obligationem reſtringant.*
8 *Præcipue in gratia Cameræ præjudiciali.*
9 *Novatio in dubio non præſumitur.*
10 *Correctio legum non præſumitur.*
11 *Verba eiſdem* modo, & forma *deſignant omnimodam identitatem.*
12 *Argumentum deſumptum ab uſu loquendi eſt fortiſſimum.*
13 *Præſertim in eadem Conſtitutione.*
14 *Una pars Conſtitutionis aliam declarat.*
15 *Ex contradiſtincto modo loquentis, & ex ſtylo arguitur concedentis voluntas.*
16 *Nullitas oriens ex non expreſſo defectu regiſtrationis gratiæ, inficit gratiam.*
17 *Verbum* ſolvere *convenit mutuo.*
18 *Actus non tribuitur procuratori, ſed mandanti.*
19 *Verba* in mio nome *idem ſignificant, ac loco mei.*
20 *Ex diſpoſitione juris, contractu reſciſſo, nil aliud reſtitui debet, quam quod fuit acceptum.*
21 *Donatio nunquam præſumitur.*
22 *Verba* ad hæc *ſunt relativa præcedentium, & æquivalent verbis* propter prædicta, *ſeu* ex cauſa prædictorum.
23 *Conſtitutio ſucceſſoris declarat mentem prædeceſſoris.*
24 *Omnis interpretatio ſumi debet, ut læſio excludatur.*
25 *Confirmatio intelligi debet ad limites actus confirmati.*
26 *Mens diſponentis aſſumitur ex eo, quod facere conſuevit.*
27 *Privilegium ne dicatur ſuperfluum ſatis eſt, quod aliquid minimum operatur.*
28 *Jura vitalitia reſignata remanent libera a quibuſcunque vinculis, quibus penes reſignantem ſubjacebant.*
29 *Pecunia data reſignantibus non eſt pretium, ſed recognitio.*
30 Fagnan. in capit. ex Epiſtolæ, num. 9. cum ſeqq. de probat. *explicatur.*
31 *Loca Montium cum extinguuntur, reſtituitur ſolum pretium intrinſecum, non autem extrinſecum.*
32 *Pro Camera, cum agit de damno vitando, eſt in dubio judicandum.*
33 *Qui judicat in dubio contra fiſcum, non delinquit, ſi fiſcus ſit pœnalis, & odibilis.*
34 *Secus ſi fiſcus, ſeu Camera contendat de damno vitando, quo caſu pro ea eſt in dubio pronunciandum.*
35 *Singuli de univerſitate, quando teneantur ad debita per eorum anteceſſores de eadem univerſitate contracta?*

Anti-

ANtiqui Secretariorum Apoſtolicorum Collegii formam, & ſtatum immutavit ſanctæ mem. Innocentius Octavus, cum enim ex ſex Officialibus conſtaret, ipſe alios 24. de novo inſtituit, ex quibus impoſterum Collegium conſtitutum eſſe deberet firmis remanentibus, ultra dictum numerum, ſex antiquis ad vitam, adeout per eorum mortem Officia extincta remanerent, quamplura eidem Collegio concedendo privilegia, & faciendo aſſignationes emolumentorum, quorum intuitu ab hoc novo Collegio pro Sedis Apoſtolicæ indigentiis recepit ducatos 62400. auri ſub variis legibus per viam contractus, & reciprocæ conventionis adjectis, illa præſertim (per verba præciſa) *quod ſi facta erit Officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituen. eis ſupradictam integram ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos ſolutorum, ſic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, & pacto expreſſo eis pro ſe ipſis, & eorum ſucceſſoribus fuiſſe ſolemniter pollicitos in fide Pontificis recognoſcimus, & atteſtamur*. Dictaque privilegia confirmata fuerunt per ſucceſſores Pontifices Alexandrum Sextum, Julium Secundum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, & Paulum Tertium. Cumque ſub S. Pio Quinto ſecuta eſſet vacatio unius ex præfatis ſex antiquis Officiis ſupprimendis, quod Pontifex conceſſerat Cardinali Medicæo pro pretio ſcutorum auri 5500. Collegium vero adverſus hujuſmodi conceſſionem ejus jura deduxiſſet, hinc juſtiſſimus, & piiſſimus Pontifex agnoſcendo veritatem, ejus Motu proprio præfatam conceſſionem caſſavit, & annullavit, ſed quoniam oportebat reſtituere Cardinali præfato acceptam pecuniam, qua carebat, Secretarii vero ſe obtulerant illam reſtituere: Ideirco idem Pontifex pro reintegratione eis aſſignavit Officium primo vacaturum, quod pro reperibili pretio, etiam majori, vendere poſſent, facultate ipſis conceſſa dictam pecuniam ſumendi ad cenſum, ſub conventione, ut in caſum ineffectuationis dictæ aſſignationis, Camera teneretur ad reſtitutionem præfatorum ſcutorum 5500. una cum damnis, & intereſſe paſſis, & cum ſpecificatione, quod idem Motus proprius, in præmiſſis, vim initi, & ſtipulati contractus habere deberet; Hiſque peractis, per novam periodum, novæ narrationis inceptivam, a verſ. *Ad hæc* in eodem Motu proprio ſubjungitur, quod volens Pontifex amplioris favoris gratia Collegium proſequi, ut ea, quæ per prædeceſſores conceſſa fuerunt, firmius ſubſiſtant, ideirco omnia per prædeceſſores conceſſa *eiſdem modo, & forma*, quatenus Concilii Tridentini decretis non adverſentur, confirmavit, & approbavit, atque pro potiori cautela denuo conceſſit. Volens dicta privilegia (ſunt verba præciſa *nullo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*.

Cum autem Sanctiſſimus Dominus Noſter ex juſtis cauſis publicam utilitatem, ac neceſſitatem concernentibus, præfatum Collegium ſuppreſſiſſet, mandando Secretariis reſtitui id quod ad Cameram obveniſſe conſtiterit, non ſolum ſub nomine pretii, ſed etiam ſub nomine Componendæ, prout jam ſecutum fuit in ſumma ſcutorum 228557. ſuper illo vero majori pretio, quod per eoſdem Officiales prætendebatur, commiſerit cauſam Illuſtriſſimo Theſaurario, de voto hujus Tribunalis decidendam; Ideirco dato dubio, an, & quale pretium reſtituendum eſſet, ſub die 16. Junii 1679. reſponſum fuit, reſtituendum eſſe totum illud pretium, quod quilibet ero-
1 gavit pro acquiſitione Officii, cujus reſolutionis fundamenta, cum fuiſſent ad examen revocata die 13. Maii proximè præteriti dilata fuit reſolutio, & die 7. hujus devenit ad novam propoſitionem, & petentibus Secretariis dilationem, fuit conceſſa uſque in hodiernam diem, in qua cauſa iterum propoſita Rota cenſuit recedendum eſſe a deciſis ex noviter deductis in facto, in quo non valet Judex ex officio ſupplere, *l. unica, C. ut quæ ſunt Advocati ſuppleat Judex*.

Nam præteritæ deciſionis principalis fuit ratio fundata in nonnullis verbis Motus proprii B. Pii, ubi occaſione reintegrandi Collegium Secretariorum de uno ex illis ſex antiquis Officiis Secretariatuum, per errorem vendito pretio aureorum 5500. Cardinali Medicæo, quod juxta Innocentianam erectionem accreſcere debebat illis 24. noviter fundatis, confirmantur privilegia ab aliis Summis Pontificibus elargita Collegio, & mandatur non poſſe in controverſiam deduci, *nec alterari, aut moderari, nec illud ſupprimi; niſi prius reſtitutis Secretariis tunc viventibus pecuniis, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*, ex quibus verbis, & præcipue ex illo *reſtitutis*, concluſum fuerat ſingulis Secretariis integram pecuniam in acquiſitione Officii erogatam eſſe per Cameram ſolvendam. Verum hodie non ſeparatim, ſed conjunctim toto contextu, & tenore ejuſdem Motus proprii perpenſo cum pluribus argumentis nuper allatis, facti ſunt DD. certiores, Beatum illum Pontificem nullam aliam intentionem habuiſſe, niſique aliud agere voluiſſe, quam prædicta ſua particulari Conſtitutione conſulere indemnitati Secretariorum, qui ſe obtulerant reſtituere Cardinali Medicæo ſcuta 5500. ab ipſo pro emendo Officio exburſata, & confirmare privilegia Collegii, ut deprehenditur ex mox recenſendis, quæ prorſus excludunt voluntatem illius Cameram obligandi ad reſtitutionem ejus, quod non receperat.

Et quamvis verbum *reſtituere* accipiatur aliquando etiam pro dare, & ſolvere, ut in deciſione præterita, §. *fun-*
damentum enim, circa fin. ex hoc ipſo ſequitur, quod re- 2
gulariter in ſuo proprio, ac legali ſignificatu importet re-
ſtitutionem ejus duntaxat, quod ad Cameram reſtituere 3
debentem cum effectu pervenit, prout acceptum reperitur *in l. 1. §. eleganter, ff. depoſ. & a gloſſ. in l. qui uxori, ff. de aur. & arg. legat. in verbo qui reddi*, Alciat. *in l. reſtituere, n. 2. ff. de verb. ſignific.* Menoch. *conſ.* 1145. *n.* 51. *cum ſeqq.* Bardellon. *conſ.* 181. *n.* 52. Rot. coram Greg. *dec.* 271. *n.* 5. *& dec.* 314. *num.* 2. *&* 327. *n.* 5. *part.* 14. *rec.* & in Romana hæreditatis 9. Februarii proxime præteriti, §. *id enim*, coram R. P. D. meo Urſino.

A proprietate autem verborum recedendum non eſſe,
niſi quando, vel ſubjecta materia, vel mens diſponentis 4
ita ſuadeat, ſenſerunt DD. etiam in prima cauſæ propoſitione, & propterea, ſi ad ſalvandam mentem, neve recedatur a ſubjecta materia, licitum eſt improprīare verba, juxta Text. *in Can. ſacula*, 38. *diſt. gloſſ. in Extravag. quorumdam, verbo convertens, de verb. ſignif.* multo magis ſtandum eſt verborum proprietati, quando aſſiſtit, & ſubjecta materia, & veriſimilis diſponentis voluntas, prout in præſenti caſu, ubi Cameræ, non autem Officialibus aſſiſtit, tum verborum proprietas, & regularis ſignificatio, tum ſubjectæ materiæ natura, tum etiam B. Pii mens, & veriſimilis voluntas, quamobrem DD. pro illa reſpondendum eſſe cenſuerunt.

Aſſiſtit ſiquidem ſubjectæ materiæ natura, cum enim Papa in erectione Collegii decreverit illud ſupprimi poſſe, atque hujuſmodi Officia venalia aliud non importent, niſi facultatem percipiendi quædam emolumenta ad eundem pertinentia, donec reſtituatur pretium acceptum, tanquam per ſpeciem venditionis rei ad fruendum, ſive per quandam ſpeciem vitalitii, cum pacto redimendi, inde ſequitur, quod quando venditor, vel reſpective impoſitor cenſus vult redimere rem venditam, vel ſe liberare ab onere cenſus, ad aliud non tenetur, niſi ad reſtitutionem ejus, quod recepit, non curato, an emptor alteri ſuum jus pro majori ſumma ceſſerit, quoniam non poterat emptor, vel creditor alteri cedendo facere venditoris, vel debitoris conditionem deteriorem, cum iſta dicatur res inter
alios acta, quæ tertium non afficit, ad text. *in l. Poſtlimi-* 5
nium, §. ſi is, qui emerat, ff. de captiv. & poſt limin. reverſ. Gozadin. *in repet. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. num.* 178. *&* 181. Zoanet. *de empt. & vendit. in cap. de pact. de retrovended. n.* 16. 111. 113. *&* 117. *cum ſeqq. ad* 123. Tiraquell. *de retract. convent. §. 4. gloſſ. 3. in fin. & de retract. lign. §. 12. gloſſ. 1. n. 6.*

Iſtaque regula generalis, quæ omnibus, quantumvis privatis aſſiſtit, magis de plano procedit ad favorem fiſci contrahentis, quod ad differentiam fiſci pœnalis explicari ſolet ſub nomine Cameræ Principis, inter cujus privilegia illud recenſetur, ut nonniſi ad reſtitutionem ejus, quod recepit, teneatur, non autem ultra, juxta text. expreſſum *in leg. ſi Procurator*, 5. *ff. de jur. fiſc.* Bald. *conſ.* 145. *n.* 3. *lib.* 2. Pariſ. *conſ.* 101. *num.* 54. *lib.* 1. A Ponte *de poteſt. Proreg. tit. 4. de regal. impoſ. §. 4. num. 1. & ſeqq.* Mangil. *de*
evict. q. 181. *n.* 28. *&* 29. Guazin. *de confiſc. concl.* 28. *n.* 48. 6
Ac etiam, quia Motus proprius Pianus, ſive dicatur, quod contineat correſpectivam obligationem Cameræ, tanquam per ſpeciem contractus, quo caſu regula eſt,
quod verba obligationis ſtricte in ſua propria ſignifica- 7
tione attendi debeant, ut quo magis fieri poteſt, obli-

gati

gationem reſtringant vulgato *Textu in l. quidquid adſtringendo, ff. de verb. obligat.* ſive dicatur, quod contineat gratiam, & privilegium, ut verius præſeferre videtur inte-

8 ger illius tenor, & pariter cum agatur de gratia nimis præjudiciali Cameræ, ut infra demonſtrabitur, idem ſtrictus, & proprius intellectus capiendus eſt, ut minus præjudicet, ad *Text. in l. cum de indebito, ff. de probat. cum vulgatis.*

Mens vero B. Pii non recedendi a proprietate verborum, nec obligandi Cameram ad reſtituendum ultra acceptum, deſumitur inprimis ex eo, quod ipſe adhæſit fundamentali legi in erectione hujus Collegii præſcriptæ, nempe ſupradictæ Conſtitutioni ſanctæ mem. Innocentii Octavi, in qua per viam contractus inter Cameram, & Secretarios conventum legitur, quod in eventum ſuppreſſionis Officiorum reſtitui deberet ſumma per ipſos ſoluta ducatorum auri 62400. ibi, *Si vero erit facta Officii revocatio, aut alteratio, ut præmittitur, ad reſtituendum eis ſupradictam integram ſummam 62400. ducatorum auri de Camera per ipſos &c. ſolut. ſic enim cum ipſis Secretariis nos in tractatu omnium præmiſſorum conveniſſe, &c.* Cum enim ex toto contextu Motus proprii Piani nullum verbum deſumi videatur, quod denotet voluntatem innovandi, vel corrigendi dictam priorem legem fundamentalem; ſed potius conſtet de contrario, quod illam approbare, & confirmare voluerit, & ad ejus limites confirmationem reſtringere, ut præſertim clare, & expreſſe patet ex illis verbis *eiſdem modo, & forma.* Hinc ſequitur, quod dictum verbum *reſtitutis,*

9 in ſua propria, & ſtricta ſignificatione omnino capi debet, tum ex regula, quod novatio in dubio non eſt præſumenda, niſi expreſſe dicat ad *Text. in l. final. Cod. de novat.*

10 Tum ex altera, quod legum correctio præſumenda non eſt, omniſque capi debet intellectus pro ejus excluſione, Roman. *conſ.* 57. *num.* 1. *& ſeqq.* Menoch. *conſ.* 106. *num.* 87. *&* 88. Ac etiam quia expreſſe declaravit B. Pius nolle innovare, dum prædictus eſt confirmare, & approbare, dictam Conſtitutionem Innocentii Octavi, aliaſque ſucceſſivas Pontificum confirmationes *eiſdem modo, & forma,* quæ verba excludunt omnino intentionem extendendi eadem privilegia, & deſignant omnimodam identitatem,

11 Altogr. *conſ.* 58. *num.* 44. *& ſeqq. lib.* 1. Cyriac. *controverſ.* 69. *num.* 38. Rot. coram Coccin. *deciſ.* 1592. *nu.* 30. *&* 31. & coram Dunozet. Jun. *deciſ.* 725. *numer.* 1. *& deciſ.* 555. *num.* 6. *part.* 2. *rec. & deciſ.* 355. *n.* 28. *part.* 11. *& deciſ.* 377. *n.* 18. *&* 15. *part.* 17.

Augetur inveriſimilitudo, quod B. Pius in caſu ſuppreſſionis reſtitui voluerit ultra acceptum, a Camera, ex quo modicum receperat a Secretariis, ſola ſcilicet ſcuta 5500. quæ ipſi reſtituere pro eo ſe obtulerunt Cardinali Mediceo, & pro quibus ipſi jam ſatis fuerat conſultum, & abunde retributum, mediante aſſignatione Officii primo vacaturi, cum facultate illud vendendi pro ſumma repetibili, etiam excedente dictam ſummam, & exceſſum appropriandi Collegio, comparative præſertim cum beneficio recepto ab Innocentio Octavo, qui habuerat a Collegio ducata 62400. auri pro gravibus indigentiis Sedis Apoſtolicæ, ut ipſemet aſſeruit *in ſua Conſtitutione,* §. 1. Ideoque cum cauſa ſatis rationabili potuiſſet gratias erga idem Collegium magis extendere, & nihilominus in caſu ſuppreſſionis promiſit tantummodo reſtitutionem dictæ ſummæ receptæ. Nimium igitur diſtat ab omni veriſimilitudine, quod B. Pius pro dictis ſolis ſcutis 5500. pro quibus jam data fuerat debita recompenſatio, voluerit ultra id, quod fecerat Innocentius, nimis profuſam liberalitatem exercere, quæ redoleret ſpeciem prodigalitatis, & diſſipationis, gravando Cameram in caſum ſuppreſſionis Collegii ad reſtituendum ultra acceptum. Quæ conſideratio fortius ſtringit, attenta qualitate ipſius B. Pii, qui fuit diligentiſſimus, ac tenaciſſimus defenſor, & adminiſtrator jurium, ac bonorum Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, nullas faciendo elargitiones etiam erga ſuos, & e converſo ſtrictiſſime, ac multum rigoroſe prohibendo infeudationes, & alienationes bonorum, & jurium Cameræ.

Propriæ ſignificationi verborum conformem fuiſſe mentem B. Pii, deſumitur etiam ex eo, quod ipſe, poſtquam in eadem ſua Conſtitutione aſſignavit Secretariis Officium primo vacaturum, faſſus fuit mutuo, & gratioſe recepiſſe dicta ſcuta 5500. illaque modo præmiſſo reſtituere promiſit, ibi, *eidem Collegio reſtituere promittimus,* obligavitque ſucceſſores ad inviolabilem obſervantiam, & inſuper ſtatuit impugnari, & invalidari non poſſe, *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfatis pecuniis,* quæ verba *niſi prius reſtitutis præfatis pecuniis,* ſunt eadem penitus, ac illa, cum quibus concepta eſt promiſſio, de cujus intelligentia diſceptatur, ideoque ſicuti in hac parte Conſtitutionis dubitari nequit ex lectura Papam accepiſſe verb. *reſtituere,* & *reſtitutis* in ſuo proprio, & naturali ſignificatu, ſic etiam in

12 ſubſequenti parte, in qua uſus eſt eiſdemmet verbis, eodem modo illa accepiſſe dicendum venit, cum fortiſſimum ſit argumentum deſumptum ab uſu loquendi, Rota *deciſ.*

13 475. *n.* 2. poſt Cenc. *de Cenſ.* præſertim in eadem Conſtitutione Ciatlin. *controverſ. lib.* 2. *cap.* 31. *nu.* 9. Bonden. *collect. legal.* 17. *num.* 42. & non diſſentit antecedens deciſio

14 hujus cauſæ, § *quod autem.* Idemque ſuadetur ex regula, quod una pars Conſtitutionis alteram declarat, Cephal. *conſ.* 178. *num.* 16. Gabr. *conſ.* 13. *num.* 9. *lib.* 2. Surd. *conſ.* 431. *n.* 47.

Clarior redditur mens, & voluntas B. Pii non obligandi Cameram ultra id, quod recepiſſet, ponderando quod idem Pontifex in ea parte ſui Motus proprii, in qua caſſavit venditionem Officii factam per errorem Cardinali Mediceo, ea quo recepit conſimilem ſummam a Collegio reſtituendam, eidem Cardinali, dedit ipſi Collegio facultatem dictam ſummam accipiendi ad cenſum, ſucceſſive extinguendum cum pretio Officii primo vacaturi, quod illi hac de cauſa aſſignabatur, cum facultate vendendi pro ſumma repetibili, etiam excedente dicta ſcuta 5500. & erogandi augmentum in proprium commodum, & pro inviolabili promiſſorum firmitate, & obſervantia obligavit bona Cameræ, ſe, ſuoſque ſucceſſores, mandans impugnari non poſſe etiam ex eo, quod Camerales nec vocati, nec auditi fuerint, & in Brevi ad partes per Collegium victore ejuſdem Motus proprii expedito ſuper ſuppreſſione Officii, quod emerat Cardinalis Mediceus, & reſtitutione pecuniarum illi facienda, & facultate ſumendi pecunias ad cenſum, aliiſque id concernentibus, dicitur, quod dari non poſſit de obreptione, & ſubreptione, aut defectu intereſſorum, cum decreto irritanti, & clauſula ſublata, derogatione Conſtitutionum Pauli Secundi, & Quarti *de rebus Eccleſiæ non alienandis, & male alienatis recuperandis,* ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen in hac parte agebatur de modico præjudicio Cameræ, nam revocatio venditionis Officii fuit actus juſtitiæ, dum illud accreſcere debebat vigintiquatuor illis Secretariis ab Innocen-

15 tio VIII. fundatis, facultas vero accipiendi ad cenſum ſcuta 5500. mutuata a Secretariis non præjudicabat Cameræ, quia Secretarii illum extinguere debebant cum pretio Officii primo vacaturi, ejuſque aſſignatio pro dicto pretio pariter non fuit præjudicialis, quia illud tanti fuerat per Cameram venditum, præcipuis menſibus, prout nec præjudicium conſiderabile reſultabat ex aſſignatione, ſeu condonatione raræ pretii forſan retrahendi ultra ſcuta 5500. quia id erat eventuale, & compenſari poterat cum anticipata, & præventiva ſolutione dictorum ſcutorum 5500. & cum damno, quod Collegium patiebatur ſolutionis fructuum cenſus.

Igitur ſi in dicta prima parte, in qua non agebatur de Cameræ præjudicio, fuerunt nihilominus adhibitæ tot cautelæ, ac derogationes, cum majori profecto cautela, & cum amplioribus clauſulis, & derogationibus procedi debuiſſet, atque de illis magis debuiſſent eſſe ſoliciti Secretarii, ut omnino apponerentur in ſecunda parte, ſi fuiſſet intellectum de obligando Cameram ad reſtituendum ultra acceptum; & tamen hic deſunt clauſulæ omnes, quæ alias fuiſſent omnino neceſſariæ, ſolumque ſequuntur adhibitæ eæ, quæ ſolent adhiberi in ſimplicibus confirmationibus, ex quo proinde infertur ad evidentiam, quod per ſupradicta verba *niſi prius reſtitutis,* Beatus Pius nullo modo intellexit gravare Cameram ad reſtituendum id, quod non accepiſſet: ex ſtylo enim in conceſſione ſervato, & præſertim ex contradiſtincto modo adhibito, optime arguitur concedentis voluntas. Spad. *conſ.* 21. *nu.* 9. *lib.* 1. Add. ad Butatt. *deciſ.* 510. *num.* 11. & ad Gregor. *diſc.* 150. *num.* 5. Reverendiſſimus de Luca *de Benef. diſc.* 53. *num.* 1. Rota penes Caſſadt. *deciſ.* 12. *n.* 4. *de præbend.* Præſertim vero ſi fuiſſet intellectum inferre præjudicium Cameræ, derogatum fuiſſet regulæ *de jure quæſito non tollendo,* & Con-

16 ſtitutioni Pii Quarti *de regiſtrand.* quæ derogationes in gratiis Cameræ præjudicialibus ſemper adjici ſolent, & quarum defectus non poteſt dici ſanatus ex confirmationibus privilegiorum Collegii ſucceſſive obtentis ab aliis Summis Pontificibus, cum talis nullitas, oriens ex defectu regiſtrationis, non fuerit Papæ narrata, Spada *conſ.* 176. *n.* 2. *lib.* 2. Rot. *dec.* 36. *n.* 15. *part.* 8. *rec.*

17 Confert ad hanc interpretationem mentis Beati Pii, quod in ipſomet Motu proprio per plures vices adhibitum fuit verbum *reſtituere* in ſua ſtricta, & propria ſignificatione, pro eo ſcilicet, quod acceptum eſſet; quando autem eodem verbo impropriè Beatus Pius uti poterat, ut evenit dum obligavit Cameram etiam ad damna, & intereſſe in caſum inobſervantiæ, & contraventionis, appoſuit verbum *ſolvere*, non autem *reſtituere*, quod bene convenire notavit, dixit Rota *deciſ. 7. numer. 12.* coram Dunoz. Jun. ex diverſivo autem modo loquendi ejuſdem Pontificis, & in eadem diſpoſitione bene dignoſcitur diſponentis voluntas,

Nec relevat, quod in narrativa ejuſdem Motus proprii dicatur, quod Secretarii ſe obtulerant reſtituere dicta ſcuta 5500. Cardinali Mediceo, unde inferebatur, quod verbum *reſtituere* fuerit ab eodem Pontifice ſumptum promiſcue, & impropriè, etiam pro dare, & ſolvere, eo ipſo, quod Secretarii nihil a Cardinali prædicto receperant, quia cum illi ſe obtuliſſent reſtituere pro ipſo Papa, &
18 ejus nomine, ibi: *Noſtro nomine, & pro nobis reſtituturi ſe obtulerunt*, ſequitur eos geſſiſſe munus Procuratoris, cui non tribuitur actus, ſed principali, Rot. coram Burat. *dec. 306. n. 13. & dec. 363. n. 20. part. 11. rec.* & in ſimilibus
19 terminis de verbis *promettere in mio nome di reſtituirli*, quod dicta verba *in mio nome* idem ſignificent; ac loco mei, dixit Rot. *dec. 543. n. 3.* coram Dunoz. jun.

Obſervandum ea ulterius, quod Beatus Pius in prima parte Motus proprii, in qua agebatur de contractu mere correſpectivo, & de recognitione veritatis, & bonæ fidei erga Secretarios, ſoventes cauſam oneroſam, ſuper refectione ſcilicet ſcutor. 5500. quamvis expreſſa detur facultas vendendi Officium primo vacaturum eis aſſignatum pro longe majori pretio, attamen quando deſuper aliquod ſupervenirent impedimentum, noluit Cameram obligare niſi ad ſolam reſtitutionem ſummæ acceptæ cum ſolis damnis, & intereſſe paſſis ex cauſa fructuum cenſus, ad hunc effectum imponendi; ideoque ſi in hac parte, in qua bona fides, & obligatio Cameræ magis exuberare debebat, Pontifex adeo tenaciter diſpoſuit ad favorem Cameræ, ut non niſi ad acceptam pecuniam teneri deberet, multo minus dicendum eſt, quod in poſteriori parte, conſiſtente ſimplicem confirmationem privilegiorum per viam gratiæ, & liberalitatis, hanc adeo læſivam, & exorbitantem obligationem inducere voluerit.

20 Comprobatur mens Beati Pii ex veriſimilitudine, quod ſe conformare voluerit cum diſpoſitione juris, quâ attenta, ubi contractus reſcinditur, nil aliud reſtitui debet, quam quod fuit acceptum, *leg. ſi diverſa, Cod. de tranſaction. leg. prædiorum, Cod. de prædiis minor.* Menoch. *conſ. 644. num. 2.* & conferunt deducta ſuperius, §. *Aſſiſtit ſiquidem, & ſeq.*

Prædicta fortius urgent ponderando, quod ſi verbum *reſtituetis* ita interpretandum eſſet, ut induceret obligationem Cameræ refundendi Secretariis plus eo, quod accepit, fuiſſet mera donatio voluntaria abſque ulla cauſa, &
21 neceſſitate, & in publici Ærarii præjudicium, auferens jus Cameræ quomodo reſtituendi ſolum pretium acceptum in eventum ſuppreſſionis, juxta Conſtitutionem Innocentii Octavi, quæ donatio nunquam præſumi debet, *vulg. l. cum de indebito; ff. de probat.* eoque minus attenta qualitate B. Pontificis exactiſſimi defenſoris jurium Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, ut ſuperius fuit dictum.

Procauſa enim talem largitionem faciendi aliud allegari non poteſt, quam mutuum a Secretaria eidem Pontifici factum pro reſtituendis pecuniis Cardinali Mediceo, idque clare reſultat ex illis verbis *ad hæc*, quæ ſunt relativa
22 præcedentium, & idem important, ac ſi fuiſſet dictum *propter prædicta*, ſeu *ex cauſa prædictorum*, Rota *in Tiraſonen. Prioratus 26. Junii 1595.* coram Blanchetto. Hæc autem nullo modo poteſt reputari ſufficiens; Tum quia illud pretii dictum, fuerat abunde, & exuberanter compenſatum per aſſignationem Officii primo vacaturi & augmento pretii ex illo retrahendi, quamvis in notabili quantitate excreviſſet, per promiſſionem refectionis damnorum, & intereſſe, quatenus in illius venditione moleſtias, vel impedimenta Collegium pateretur, Tum quia hujuſmodi mutuum, modicæ præſertim quantitatis pecuniarum, non fuiſſet cauſa ſufficiens, ob quam moveri potuerit Pontifex ad alienationem, & donationem adeo præjudicialem faciendam, ut habetur ex Conſtitutione 106. Sixti V. revocatoria alienationum Officiorum vacabilium, ubi diſerte declaravit Pontifex intentionem ſuam, & Prædeceſſorum nunquam fuiſſe ſimiles alienationes facere, etiam ob mutuum pecuniarum pro ſervitiis, & indigentiis Sedis Apoſtolicæ receptarum, eaſque ex defectu intentionis nullas, & irritas eſſe declaravit. Conſtitutio autem Succeſſoris optime declarat mentem, & intentionem Prædeceſſoris, ut dixit Rot. *deciſ. 175. num. 9. part. 9. rec.*

Ex dicta etiam donatione ſine cauſa maximè dum pre- 23
tium Officiorum tractu temporis adeo excrevit, inſurgeret maxima, & graviſſima læſio Cameræ. Unde nullatenus
eſt præſumendum, quod B. Pontifex intellexerit ita illam 24
lædere, quapropter ad excludendam læſionem, quæ alias inde reſultaret, verba ſumenda ſunt in ſuo ſtricto, & proprio ſignificatu, & omnis interpretatio capi debet, ut læſio excludatur, per ea, quæ tradit Caſtil. *controverſ. jur. lib. 5. par. 2. cap. 113. n. 16. & 17.*

Plurimum quoque facit ad cognoſcendum, quænam fuerit mens Beati Pii, totus, & integer ejus Motus proprii contextus attente ponderatus; poſtquam enim fuit abſoluta prima pars, continens contractum correſpectivum inter ipſum, & Secretarios, deventum fuit ad ſecundam *in verſ. Ad hæc, &c.* in qua nil aliud vere, & propriè continetur, quam confirmatio, & approbatio antiquorum privilegiorum, & proinde, quamvis in hac ſecunda parte adſint verba *niſi prius reſtitutis, &c.* intelligenda neceſſario ſunt de reſtitutione pretii a Camera recepti, & ſic compatibiliter
cum præcedenti diſpoſitione confirmata intelligendum eſt 25
totum id, quod ultra additum prætenderetur, juxta naturam confirmationis, ut ſuperius fuit probatum, §. *Mens vero in fine*, & firmant Natt. *conſ. 322. nu. 4. & 5.* Roland. *conſ. 3. numer. 65. lib. 4.* Giovagn. *reſp. 94. n. 23. lib.* Cyriac. *controv. 128. nu. 81. & 85.* late Urceol. *conſult. 47. num. 2.* Rod. *dec. 354. n. 8. part. 17. rec.*

Hanc veritatem diſtinctionis Motus proprii in duas partes ſeparatas, alteram concernentem contractum correſpectivum, & alteram ſuper ſola confirmatione, & innovatione privilegiorum, agnoverunt ipſimet Secretarii, qui ſuper iis expediverunt Brevia ſeparata, & clarius id etiam dignoſcitur ex poſteriori Brevi ſanctæ mem. Gregorii Decimiquinti dato in Summario reſponſionis pro Secretariis, in quo volens idem Pontifex confirmare Privilegia per ſuos Prædeceſſores conceſſa Collegio, inſeruit dictum Breve expeditum ſuper ſola confirmatione privilegiorum, confirmans omnia, & ſingula privilegia eiſdem Secretariis, & Collegio conceſſa.

Nec modicum conferre viſa fuit ad interpretandam mentem B. Pii ejus obſervantia, dum in reductione fructuum Montis Junis vacabilis a 12. ad 10. ÷ pro quolibet loco, mandavit nolentibus conſentire reſtitui duntaxat ſc. 100. receptam per Cameram, quamvis ut quotidiana praxis docet, plus valerent, ideoque in caſum ſuppreſſionis hu-
juſmodi Collegii, idem ſervare voluiſſe cenſendum eſt, 26
cum præſumi non debeat voluiſſe ſucceſſoribus majus gravamen imponere eo, quod ipſe in ſimilibus ſubiit, & nulla melior declaratio dubiæ intentionis legiſlatoris poteſt elici, quam ex ipſius legiſlatoris facto, & obſervantia, cum mens diſponentis deſumatur ab eo, quod ipſe facere conſuevit, Rot. apud Caſſador. *dec. 12. nu. 19. de præbend.* & coram Coccin. *deciſ. 328. n. 2. & dec. 50. num. 26. part. 5. rec. & dec. 300. n. 29. part 12.*

Nec ſubſiſtit, quod ſi Motus proprius operaretur ſolam 27
confirmationem privilegiorum, non autem integram reſtitutionem pretii exburſati a Secretariis pro habendo Officio, redderetur ſuperfluus, & nihil operaretur, & tamen B. Pontifex profeſſus fuit facere velle Secretariis ampliores gratias, quia duo, & quidem utiles effectus ex dicto Motu proprio reſultant, Primus eſt confirmatio, & approbatio etiam eorum privilegiorum, quæ in deſuetudinem abierant, vel forſan revocata fuerant ab ipſo Pontifice confirmante, vel ejus Prædeceſſoribus, ut ex lectura; Alter quia vigore Innocentianæ Conſtitutionis in caſum ſuppreſſionis Officiorum, Collegium, & Secretarii aliud ſibi reſtitui prætendere non valebant, niſi ſcuta 62400. ſoluta, ideoque niſi ſupervenirſſet Motus proprius B. Pii cum hac expreſſione, quod reſtitutio fieret ſingulis in caſu ſuppreſſionis, Camera probabiliter prætendere potuiſſet, ſe non teneri niſi ad dictam ſummam duc. 62400. auri, vel ſaltem fuiſſet valde dubium, & diſputabile, an reſtituendum eſſet etiam plus, quod per eandem Cameram fuiſſet receptum; Ideoque nimium proficua, & operativa remanet gratia per B. Pium conceſſa, ex quo Camera reſtituit in duplo, & ultra, ſcilicet ſcuta 238557. & ad

ad effectum, quod privilegium non dicatur ſuperfluum, ſatis eſt, quod aliquid minimum operetur, Rota *deciſ. 66. n. 16.* coram Royas.

Minuſque relevat, quod B. Pius locutus fuerit per ablativum abſolutum, *niſi reſtitutis pecuniis*, qui cum faciat conditionem, importare videtur, quod ſingulis Secretariis reſtitui debuerit integrum pretium ante ipſam ſuppreſſionem.

Nam motivum eſſe poſſet alicujus relevantiæ, ſi Camera reſtitutionem denegaſſet ante ſuppreſſionem, & quæſtio fuiſſet, an, & ad quem ſpectaret onus conditionem adimplendi: Verum quia ipſa non renuit adimplere, imo jam adimplevit, mediante effectiva reſtitutione, jam ſecuta ſingulis Secretariis integri pretii per ipſam percepti, quoad ſubſtantiam conditio adimpleta jam fuit, & dubium remanere ſolum potuit circa quantitatem ultra receptam, ſuper qua cadit præſens diſceptatio, nec ideo ante illius deciſionem Camera tenebatur reſtituere aliquid ultra acceptum, utpote incertum, & illiquidum, ne alias executio præcederet judicatum, uti practicatur in purgatione attentatorum, & in clauſulis *parito*, & in altera *refectis expenſis*, quæ licet ſint conceptæ per ablativum abſolutum, ideoque præcedere debeant adimplementum: Attamen hoc intelligitur de certo, & liquido, non autem de illiquido, & incerto, pro quo ſufficit, quod quis ſe offerat paratum, ſeque obliget adimplere, poſtquam certificatio, ſeu liquidatio facta ſit, prout a Sanctiſſimo pro ejus ſumma pietate, ac juſtitia, jam in ejus Motu proprio ſuppreſſionis Collegii factum fuit.

Neque contrariam interpretationem dictorum verborum *reſtitutis pecuniis* deſumi poſſe viſum fuit, ex aliis immediate ſequentibus *pro quibus eos officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit*, quæ prætendebantur directa ad ipſos Officiales, quibus reſtitutio fieri deberet, ideoque capienda eſſe in ſenſu paſſivo pro refuſione ejus, quod ipſi ſolverunt, ſicuti eorum defenſores ſuſtinere conabantur.

Siquidem admiſſo etiam, quod hujuſmodi verba eſſent apta recipere utrumque ſenſum, activum ſcilicet circa ſolam reſtitutionem ejus, quod Camera recepit, ut per informantes pro ipſa ſolide fundabatur, & etiam paſſivum, ut ſupra, nihilominus ratione ſubjectæ materiæ, ac veriſimilis voluntatis diſponentis, verificabilia non ſunt in caſu iſto, niſi in pecuniis ſolutis eidem Cameræ, a qua tantum, videlicet à Dataria, non autem a Reſignantibus, Officia per Reſignatarios emi, ac haberi proprie dicuntur; Iſta namque Officia aliave ſimilia Jura, qualia ſunt loca montium, vel ſimiles redditus, quidquid ſit quoad commoditatem, vel pretium conſideratum, tanquam pecunia allodialis, quoad ſubſtantiam ſunt de regalibus, & non ſunt in privatorum commercio; Ideoque ab alio emi, vel haberi non poſſunt, niſi ab ipſo Principe, qui directe, & immediate illa concedere dicitur, quamvis obtineantur mediante reſignatione alterius poſſeſſoris, quoniam reſignatio operatur ſolum, ut reſignans tollat ſe de medio, ac ſi eſſet mortuus, ſuumque jus extinguat: unde ſequatur vacatio, ob quam Princeps Officium, tanquam vacans concedit reſignatario, qui propterea non a reſignante obtinere dicitur, ſed a Principe, quem in proprium, & directum Auctorem agnoſcit, ad inſtar reſignationum Beneficiorum Eccleſiaſticorum ad favorem certæ perſonæ, quibus
25 terminis beneficialibus paſſim utuntur DD. de hujuſmodi Officiis, vel juribus regalibus agentes, eaïodeque manet jurium reſignatorum libertas a quibuſcunque vinculis, quibus penes reſignantem ſubjacebant ea deductis per Salgad. *in labyr. part. 2. cap. 37. per totam*, cum aliis per Reverendiſſimum de Luca *in tit. de Regal. diſc. 4. num 3. & 4. & latius, diſc. 15. num. 6. & deciſ. 13. num. 3. ubi de Offic. & de locis montium, diſc. 26. & ſeqq. & diſc. 163. eodem tit. de regal.* & tradit Ferdinand. Brancia *inter allegat. diverſ. collect.* per de Marin. *alleg. 66. num. 9. & 10.* Unde ſequitur, quod in iſto contractu emptionis, & venditionis, Princeps gerit perſonam venditoris, & reſignatarius perſonam emptoris, pretium vero, pro quo Officium, vel ſimile jus emitur, conſiſtit in illa pecunia, quæ Principi venditori ſolvitur, vel ſoluta fuit per reſignantem, in cujus locum, & jus reſignatarius ſubintrat: reſignans vero conſideratur tanquam mediator, ſive tanquam inſtrumentum, & organum, quo mediante ſequitur iſte contractus, qui alias ſine illius conſenſu, tollendo ſe de medio, & faciendo locum vacationi, ſequi non poſſet; Unde talis conſenſus bene in præmiſſis operativus pro validitate actus, non alterat naturam primæ conceſſionis, atque illud plus, quod ſolvitur reſignanti, dici non meretur pretium, pro quo emptio fiat, ſed potius quid datum a reſignatario ex contractu innominato do, ut facias, ſcilicet, ut reſignans cedat juri ſuo, & præſtet conſenſum, per quem fiat locus vacationi ad commodum ipſius reſignatarii, ut ſatis 29
ad propoſitum, quod pecunia data reſignantibus non ſit proprie pretium, ſed recognitio quædam, probat dictus Ferdinand. Branc. *dicta alleg. 66. num. 18. verſ. quid ergo erit iſta pecunia.*

Atque ita reſponſum remanet ad objectum conſenſus præſtiti per Papam hujuſmodi reſignationibus, quoniam talis conſenſus præſtatur in gratiam, tam reſignantis, quam reſignatarii pro validitate actus, & pro legitima mutatione perſonæ, ignorat vero Papa, non inquirit, an, & quid per reſignatarium reſignanti ſolvatur, cum nulla pretii expreſſio fiat, prout fit in immediatis venditionibus, quæ fiunt per Datariam, ut apparet ex diſcretivo modo ſignandi ſupplicationes; quoties enim Officia tanquam vacantia immediate emuntur a Dataria, Pontifex profitetur concedere Officium, & creare Officialem, facta ſpeciali, & individua mentione de pretio; quoties autem illa acquiruntur per reſignationem, nihil dicitur de pretio, & reſignatarius ſupplicat ſolum ſe ſubrogari, prout de facto unice ſubrogatur in locum reſignantis, ut fuit probatum ex diverſa formula conceſſionum hujuſmodi Officiorum per obitum, & per reſignationem *in Summar. replicationis Rever. Cameræ, n. 3.* Atque multoties ſequitur, quod in reſignationibus nullum intercedit pretium, ſed ſolum fieri ſolent reſignationes pro mutatione perſonæ, & periculi vitæ de ſeniore in juniorem, puta de patre in filium, aut de patruo in nepotem, & in his Officiis quandoque ſecutum eſt; Quod etiam frequenter contingere ſolet in illis mutationibus periculi vitæ, quæ fiunt in ſocietatibus Officiorum de conſenſu debitoris, ad quem non pertinet inquirere, an, & quæ pecunia intercedat inter unam, & alteram perſonam, atque in caſu diſſolutæ ſocietatis ad aliud non tenetur, niſi ad pecuniam, quam ipſe habuit.

Fagnanus autem, qui potiſſime allegabatur pro DD 30
olim Secretariis *in cap. ex Epiſt. num. 9. cum ſeqq. de probat.* nullatenus obſtat, qui tractat de Officiis, & montibus vacabilibus, in quorum erectione non adeſt, niſi pactum de redimendo, non expreſſo certo pretio, ut dicit *n. 9. & 16.* ideo nequit applicari huic caſui, ubi adeſt Conſtitutio Innocentii Octavi, in qua fuit expreſſe conventa promiſſio reſtitutionis certi pretii in caſum extinctionis. Præterea Fagnanus nil aliud probare voluit, niſi quod ubi non adeſt certa lex in erectione Officiorum ſtatuta, redemptio fieri nequit pro ſolo primo pretio in erectione recepto, quando poſtea in ultimis venditionibus factis a Camera majus pretium ad ejus manus pervenit, & hoc potius ex motivo æquitatis, ne Camera locupletetur cum alterius jactura, *ut nu. 10.* ideo doctrina illius applicatur potius in favorem Cameræ, quæ non controvertit reſtituere illudmet pretium, quo Officia ab ipſa fuerunt vendita.

Nullaque conſiderari poteſt violatio publicæ fidei per ſolam reſtitutionem pretii a Camera recepti, ut exaggerabant informantes pro DD. olim Secretariis, quoniam cum ex prædictis pretium extrinſecum, quod currit inter privatos, non ſit verum pretium emptionis Officii, ſed recognitio, quæ datur reſignanti; Hinc ſequitur, quod non poſſunt reſignatarii dicere ſe deceptos a Principe, & a publica fide, atque ſi erronee dictum Motum proprium intellexerunt, ſibi imputent; Alias enim, etiam in eo majori 31
pretio extrinſeco, quod inter privatos currere ſolet in reſignationibus locorum montium, eadem ratio intraret, & tamen inconcuſſa, & perpetua praxis contrarium docet, quod in caſu extinctionis reſtituitur ſolum pretium intrinſecum ſcutor. 100. habitum per Cameram, ex deductis per Reverendiſs. de Luca *dicto tit. de regal. diſc. 33. a nu. 3. ad 8.* Atque iſtamet Officia, antequam prodiderit dictus Motus proprius Beati Pii, mirabiliter excreverant, dum attenta ſumma ducatorum auri 62400. ſoluta Innocentio Octavo pretium cujuſlibet Officii importabat ſcuta 2000. circiter, & poſtea ſub eodem Beato Pio vendebantur ad rationem ſcutor. 5500. ut patet ex eodem Motu proprio, & tamen ſi ante dictum Motum proprium Collegii ſuppreſſio ſecuta fuiſſet, reſtituendi non erant, niſi ducati 62400. habiti per Cameram.

Sed quatenus etiam dici poſſet, Motum proprium Beati Pii circa reſtitutionem a Camera faciendam, remanere aliquo modo dubium, adhuc ſumenda eſſet interpretatio eidem Cameræ magis favorabilis, tam ex præmiſſis regulis, & rationibus, quod ſcilicet tam in gratiis præjudicia-

ſibus, quæ in obligationibus correſpectivis, in dubio reſpondendum eſt pro Reo debitore, ut quo minus gravia præjudicet, vel obligatio afficiat, præſertim ſi Reus agat de damno vitando, prout agit Camera, nec cogatur reſtituere quod non accepit, ut in ſpecie de fiſco, quod concurrentibus ſimilibus circumſtantiis in dubio proeo judicandum veniat, probat Turamio. *in repet. text. in l. non puto, ff. de Jur. fiſc. part. 2. cap. 2. n.* 10. Concluſio autem, quod in dubio contra fiſcum, deſumpta ex dicto textu, intelligitur
32
33 de fiſco pœnali, & odibile contendente de lucro (quamvis revera textus hoc non dicat, ſed ſolum non delinquere illum, qui in dubiis quæſtionibus facile contra fiſcum reſponderit, ut obſervant Carleval. *de Judiciis, lib. 1. tit. 2. diſp. 1. n.* 35. *tom.* 2. Garz. *de nobilitat. gloſ.* 25. *num. 6. verſ. Hac ratio, cum ſeq.*) Nullatenus vero poteſt applicari, quan-
34 do, ut hic agitur, de fiſco, ideſt Camera contendente de evitando damno, & magna læſione, quæ propterea jure pupilli, vel minoris, aut Reipublicæ regulatur, ejuſque privilegiis potitur; Ideoque in dubio pro eo potius eſt judicandum, ex iis, quæ ita diſtinguendo late tradunt Mangilan. *ſingul.* 13. Rauden. *de analog. caſ.* 33. *nu.* 212. Valenzuel. *conſ.* 100. *n.* 101. Farin. *fragmen. crim. part.* 1. *verſ. fiſcus, n.* 109. Ganaver. *deciſ.* 1. *nu.* 111. *& per tot.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 4. tit. 8. n.* 12. Alphan. *de offic. fiſcal. gloſ.* 16. *prin.* 26. *n.* 94. *& ſeqq.* Fajard. *alleg. fiſcal. gl.* 9. *nu.* 280. *& ſeqq.* & præ aliis lucidiſſime Boler. *de decoction. debit. fiſcal. tit. 5. qu. 17. per tot.*

Rurſus ſi aliquod poſſet ſupereſſe dubium, an B. Pius facere voluerit gratiam, Cameræ adeo præjudicialem, promittendo ſcilicet reſtitutionem pretii etiam non accepti, ex alia ratione non obſtaret, quia nimirum promiſſio hæc fuiſſet perſonalis, & reſtricta ad illos Secretarios tunc temporis, a quibus fuerat receptum beneficium, & erga quos propterea conſiderari poterat aliquod juſtum motivum gratitudinem exercendi, quod aperte demonſtrant verba illa Motus proprii: *Nos e contra promptam Secretariorum voluntatem agnoſcentes, eamque gratam, ut par eſt, habentes, meritoque commendantes*: Donationes etenim, & largitiones fieri regulariter ſolent erga cognitos, & benemerentes, ergo quos concurrere poteſt juſta meritorum cauſa; nam alias dicenda potius eſſet irrationabilis, & vitioſa profuſio ſine ulla cauſa, quæ præſertim in Pontifice adeo Pio nullatenus eſt præſumenda de bonis, & juribus Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, quæ ſunt Chriſti patrimonium. Atque perſonalitatem manifeſte reſultare, ex verbis illis *ſingulis Secretariis tunc viventibus* deducebant ſcribentes pro Rev. Camera ſuper quarto articulo; Iſteque intellectus, quatenus donatio præſumi poſſet, capiendus eſſet ad vitandum abſurdum adeo exorbitans, quod B. Pius facere voluerit donationem de juribus Cameræ abſque cauſa erga ignotos, & nullum habentes meritum, quod remunerationem expoſceret, ut ex cauſa poſſe contradiſtingui ſingulos de Univerſitate, qui olim illam conſtituebant, ab aliis ſucceſſoribus, qui tractu temporis in ea fuerunt adſcripti, ſenſit Rot. *in Romana Collecta* 23. *Januarii* 1668. *§. licet enim*, cor. Eminent. Cerro. 35

Et ita utraque parte ſub die 13. Maii proxime præteriti acerrime informante, hodie vero Camera tantum informante, Secretariis autem poſt ſemel obtentam dilationem, iſtantibus iterum ad Kalendas petentibus, deciſum fuit.

N U M. X I X.

Tertia Deciſio Rotæ, confirmatoria ſecundæ.

CORAM REVERENDISS. D. ALBERGATO DECANO.

Lunæ 17. Martii 1681.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

A R G U M E N T U M.

Perpenditur, prout in antecedentibus, propria ſignificatio verbi *reſtituere*; Vires confirmationis alicujus actus penſatur; Fiſcus non reſtituit, niſi acceptum, & in dubio eſt pro eo pronunciandum, cum agit de damno vitando.

S U M M A R I U M.

1 *Reſtituere eſt retrodare quod præcedenter habitum fuit.*

2 *A proprietate verborum non eſt recedendum, niſi id ſuadeat voluntas diſponentis, & materia ſubjecta.*

3 *Confirmatio importat confirmationem, non autem correctionem, ſeu immutationem actus confirmati.*

4 *Correctio, & novatio legum non præſumitur.*

5 *Verba* eiſdem modo, & forma *importat omnimodam identitatem.*

6 *Ex diverſiva locutione infertur difformitas voluntatis.*

7 *Beatus Pius fuit tenaciſſimus defenſor jurium Cameræ.*

8 *Nemo præſumitur negligere quod in propriam utilitatem redundat.*

9 *Unuſquiſque ex contrahentibus, reſciſſo contractu, non tenetur reſtituere niſi receptum.*

10 *Ut læſio vitetur, debent verba accipi in eo ſignificatu, qui magis ſit juris conſentaneum.*

11 *Obſervantia, & ſolitum demonſtrat mentem Legislatoris.*

12 *Conſtitutio Succeſſoris declarat mentem Anteceſſoris.*

13 *Confirmatio non extenditur ultra limites confirmati, & n.* 14.

14 *Venditor poteſt redimere cenſum pro eodem pretio, quamvis fuiſſet intermedio tempore, pro majori pretio alteri ceſſus.*

15 *Fiſcus habet privilegium reſtituendi duntaxat acceptum, & non ultra.*

16 *Officia venalia, quoad titulum non ſunt in commercio.*

17 *Illa major quantitas, quæ ſolvitur in reſignationem hujuſmodi Officiorum, datur in premium præſtationis conſenſus, non autem conſtituit verum pretium intrinſecum Officii.*

18 *Cum extinguuntur loca montium, reſtituitur pretium intrinſecum ſcutorum* 100. *non extrinſecum currens in platea.*

19 *In dubio judicandum eſt pro Fiſco, quando non repræſentat Fiſcum pœnalem.*

20 *Maxime quando agit de damno vitando.*

21 *Gratitudo, & dilectio non cadit in incognitos.*

POſt duas propoſitiones habitas diebus 13. Maii, & 7. Junii anni proxime præteriti Cauſa repropoſita ſub die 19. ejuſdem menſis, & iterum per omnes Dominos mature diſcuſſa, Rota recedendo a deciſis 16. Junii 1676. firmavit, Reverendam Cameram Apoſtolicam non teneri reſtituere olim Secretariis, niſi pretium a Dataria receptum, licet in majori quantitate ab illis, ſeu eorum Auctoribus pro habendo Officia reſignantibus perſolutum, quamobrem diſcutiendum hodie propoſui, in quo loco deciſis eſſet perſiſtendum, & bene perpenſis deductis in utraque Deciſione, viſa ſunt ſolidiora fundamenta ultima tanquam melius, firmiuſque comprobata in facto, unde jus oritur, quibus propterea Domini inhærentes, ſtandum eſſe in ſecundo loco deciſis reſponderunt.

Quamvis enim S. Pius V. in ſuo Motu proprio, quem edidit ad effectum reintegrandi Collegium de Officio a ſe per errorem diſtracto in Cardinalem Mediceum pro aureis 5500. eo, quod erat de illis ſex antiquis, quæ juxta erectionem Innocentii VIII. vacantia amplius vendi non poterant, ſed accreſcere debebant Collegio ex 94. a ſe noviter conſtituto, ejuſdem privilegia confirmando dixerit. *Illo unquam tempore revocari, reduci, alterari, aut moderari, ſeu Collegium ipſum ſupprimi, vel extingui non poſſe, niſi reſtitutis prius realiter, & cum effectu ſingulis Secretariis tunc viventibus integre, & abſque ulla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit.* Nihilominus, tam ex proprietate verborum, quam ex ſubjecta materia, & veriſimili mente ipſius B. Pontificis, ac aliis mox recenſendis plene deducitur, Cameram propter ſuppreſſionem nuper a Sanctiſſimo juſtis de cauſis factam, teneri, & obligatam eſſe duntaxat ad reſtitutionem illius quantitatis realiter a Dataria habitæ, non autem a Secretariis ſolutæ illis, qui Officia ad eorum favorem reſignarunt,

Inci-

Digitized by Google

Incipiendo autem a proprietate verborum, verbum *re-*
1 *ſtituere*, quo Papa uſus fuit regula iter, juxta ſuam proprietam, & legalem ſignificationem importat, quod Camera non teneatur reſtituere ultra acceptum, cum reſtituere ſit reddere, ſeu retrodare illi, qui dedit id, quod præcedenter habitum fuit, & ſi aliquid ultra acceptum detur, reſtitutio proprie non verificatur, & in hoc proprio ſignificatu ſumitur *in l. 1. §. eleganter, ff. depoſ. gloſ. in l. qui uxori, in verbo qui reddi, ff. de aur. & arg. leg.* Alciat. *in l. reſtituere, n. 2. ff. de verb. ſignif.* Rota *in Romana hæreditatis 9. Februarii* 1680. §. *id enim*, coram R. P. D. meo Urſino, a cujus verbi propria, & germana ſignificatione rece-
2 di non debet, cum a proprietate verborum nunquam recedendum ſit, niſi ſubjecta materia, aut voluntas diſponentis aliter ſuadeat, ut præter relatos in præterita deciſione, §. *a proprietate*, dixit Rota *dec. 475. n. 3. verſ. totius eſt non recedere, & n. 7. in fine*, coram Remboldo.

In præſenti ſpecie facti mentem P. Pii fuiſſe ſumendi verbum *reſtituere* in ſuo proprio ſignificatu, & ab eo non recedendi, colligitur, ex quo una cum aliis Conſtitutionibus in favorem Secretariorum editis, confirmavit Conſtitutionem Innocentii ſuper erectione Collegii promulgatam, in qua inter Papam, & Secretarios conventum legitur, quod ſi facta fuiſſet Officii revocatio, aut alteratio, reſti-
3 tui ſolum deberet ſummam ducatorum auri 62400. receptorum a Camera, profecto dum illam confirmavit, cenſeri debet, quod cum ea ſe conformare voluerit, non autem illam corrigere, aut immutare, Alex. *conſ.* 122. *nu.* 20. *lib.* 3. Ruin. *conſ.* 17. *nu.* 1. *ver. unde confirmatio, lib.* 1. Rot. *deciſ.* 355. *n.* 90. *part.* 5. *& dec.* 289. *n.* 14. *part.* 12. *rec.* & in ſpecie de confirmatione privilegii a Papa conceſſi *dec.* 429.
4 *nu.* 1. *part.* 2. *& deciſ.* 263. *n.* 7. *part.* 14. *rec.* & de jure nec legum correctio, nec novatio præſumitur, Roman. *conſ.* 104. *num.* 1. *in fin. verſ.* 1. *quia ſicut*, & ibi Adden. Rolan. *conſ.* 31. *n.* 4. *lib.* 4. Buratt. *deciſ.* 168. *n.* 3. potiſſimum dum addidit verba - *eiſdem modo, & forma* - quæ excludunt intentionem alterandi Conſtitutiones confirmatas, cum omnimodam identitatem ſignificent, Altograd. *conſ.* 58. *nu.* 44. *& ſeqq.* Cyriac. *controv.* 69. *nu.* 38. Rota *deciſ.* 375. *nu.* 18. *& 23. part. 17. rec.* cum aliis in ſecunda deciſione relatis §. *Mens vero*.

Id ipſum reſultat ex toto contextu ejuſdem Motus pro-
5 prii, ubi quando mentio de reſtitutione fieri contingit, verbum - *reſtituere* - acceptum repetitur in ſua propria ſignificatione; nam quando tractatur de reſtituendis, mediante aſſignatione Officii primo vacaturi ſcutis 5500. a Secretariis oblatis ad effectum reſtituendi prædicto Cardinali Medicæo, B. Pius fatendo mutuum dixit - *eidem Collegio reſtituere promittimus* - & rurſus obligando ſucceſſores ad obſervantiam, ſtatuit id impugnari non poſſe - *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretariis, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfatis pecuniis*, & eadem verba adhibuit, dum conſideravit caſum ſuppreſſionis, unde ſicuti in præcedentibus locis uſus fuit verbo, *reſtituere*, & in ſuo proprio ſignificatu, ita quoque in cæteris locis, ubi de reſtitutione tractari contingit, dicendum eſt eodem verbo uti voluiſſe in eodem proprio ſignificatu, quemadmodum conſueverat uti; argumentum enim ab uſu loquendi fortiſſimum reputatur ad interpretandum, in quo ſignificatu, ſolitus uti illo verbo, idem protulerit, maxime quando agitur de una, & eadem diſpoſitione, cujus una pars per alteram declaratur, ut notat antecedens deciſio, §. *propria ſignificationi*, & deprehenditur etiam ex eo, quod quando ibidem fuit actum de damnis a Secretariis forſan patiendis, in caſum inobſervantiæ aſſignationis prædicti Officii, locutus eſt per verbum - *ſolvere*, non autem - *reſtituere* - ex qua diverſiva locutione difformitas infertur voluntatis,
6 Rota *deciſ.* 176. *n.* 18. coram Priolo, *& dec.* 328. *n.* 12. coram eodem; parum obſtante, quod in narrativa Motus proprii dicatur, quod Secretarii ſeſe obtulerant reſtituere prædicta ſcuta 5500. dicto Cardinali, unde videbatur inferri verbum *reſtituere* fuiſſe aliquando improprie ſumptum, dum Secretarii nil receperant, quia talis oblatio (ut ibidem legitur) fuit facta nomine ipſius Papæ, cui tanquam ei, qui dictam pecuniam receperat, referenda eſt reſtitutio, ut firmat deciſio præterita, §. *confert*.

Nec veriſimile eſt, quod B. Pius dictum verbum intellexerit in alio ſenſu, ita ut obligare voluerit Cameram ad reſtitutionem ejus, quod ad ipſam non pervenit; nam ſi id non fecit Innocentius Octavus, qui in majoribus anguſtiis
7 S. Sedis majorem ſummam recipiens occaſionem habebat ſe magis liberalem oſtendere, multo minus credendum eſt, Card. *de Luca, de Offic. Venal. &c.*

quod B. Pius, qui minimum beneficium mutui ſcutorum 5500. ab aliis comparative ſuſceperat, & ſufficienter retribuerat, mediante Officii vacaturi aſſignatione, voluerit hoc facere, imponendo tam grave onus Cameræ, cujus jurium, & bonorum ſemper fuerat acerrimus vindex, & tenaciſſimus defenſor, ut liquet ex arctiſſima Conſtitutione, quam edidit ſuper infeodatione, & alienatione bonorum ipſius Cameræ, ut ponderat præterita deciſio §. *Audetur*.

Rurſus talis mens mirifice demonſtratur, obſervando, quod in ea parte Motus proprii, ubi annullatur venditio Of- 8
ficii facta Cardinali Medicæo, & aſſignatur Secretariis Officium primo vacaturum, vendendum ab eis pro ſumma reperibili, etiamſi major fuiſſet, ad effectum extinguendi cenſum, quem ipſi conſtituerant pro mutuandis dictis ſcutis 5500. B. Pius pro obſervantia obligavit ſe, ſucceſſores, & bona Cameræ, mandans hujuſmodi ſuam diſpoſitionem non poſſe impugnari ex defectu citationis Cameralium, minuſque contra eam dari de ſubreptione, vel obreptione, aut defectu intentionis cum decreto irritanti, & clauſula ſublata, derogando Conſtitutionibus Pauli II. & IV. de rebus Eccleſiæ non alienandis, & male alienatis recuperandis, ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen cum ibi ageretur de minimo præjudicio Cameræ, & de actu Juſtitiæ, qualis erat reſtitutio ſcutorum 5500. mutuatorum; nihilominus, tot cautelas, & clauſulas adhibuit, unde cum in alia parte, in qua agebatur de maximo præjudicio ejuſdem Cameræ, & de obligando illam, contra juſtitiam, ad reſtitutionem non recepti, appoſitæ fuerunt ſimplices, & nudæ clauſulæ apponi ſolitæ, in quavis ſimplici confirmatione, ſequitur, quod ſi B. Pius intellexiſſet obligare Cameram ad reſtituendum totum id a Secretariis ſolutum, & ab eo non habitum, in diſpoſitione adeo læſiva, & præjudiciali eidem, auferente jus quæſitum ex dicta Conſtitutione Innocentiana, non reddendi niſi acceptum, certe appoſuiſſet etiam in iſta parte antedictas clauſulas, & derogaſſet regulæ de Jure quæſito non tollendo, & Conſtitutioni Pii Quarti de regiſtrando, & ſicuti Secretarii, tunc temporis curarunt ita cautelari in prima parte, ſi pro eis habuiſſent intentionem, & mentem Papæ, etiam in ſecunda, recte in hac, tanquam ampliori ſine comparatione gratiam continente, fortius cautelari, & tutiores reddi curaſſent, cum nemo præſumatur negligere id, quod in propriam utilitatem redundat, Menoch. *præſumpt.* 77. *lib.* 6. Rota coram Dunozetto Jun. *deciſ.* 543. *n.* 43. & obſervat antecedens *deciſio*, *igitur*.

Pluribus comprobatur hæc veriſimilis mens, nam præſumitur, quod B. Pius conformare ſe voluerit cum jure communi, de quo in reſciſſione contractus quiſque ex con- 9
trahentibus non tenetur niſi acceptum reſtituere, *l. ſi diverſa, C. de tranſact.* Ulterius cum pretium de tempore ſuppreſſioni Collegii ſummopere excreviſſet, Camera ſi ad ſolutionem non accepti teneretur, remaneret enormiſſime læſa, quo caſu ad hujuſmodi læſionem evitandam verba debent ſumi in eo ſignificatu, qui magis ſit juris conſentaneus, Caſtil. *controv. jur. lib.* 5. *part.* 2. *cap.* 13. *nu.* 16. *&* 17. 10
& concurrit obſervantia, & ſolitum in ſimilibus ſervatum ab eodem Pontifice, qui Montiſtis Montis Julii vacabilis, renuentibus aſſentiri reductioni fructuum, mandavit reſtitui duntaxat ſcuta 100. pro loco, quod erat pretium a Camera receptum in erectione, quamvis in platea majori pretio venderentur; Illa autem obſervantia, & ſolitum a Legiſlatore alias practicatum optime interpretatur, & de- 11
monſtrant, qualis eſſe potuerit mens ejuſdem in caſu ſimili reſtitutionis, & ſuppreſſionis, ut probant auctoritates relatæ in alia *deciſione*, §. *Nec modicum*; Alias ſi Papa voluiſſet obligare Cameram ad ſolutionem integræ ſummæ per Secretarios non Rev. Cameræ, ſed reſignantibus ſolutæ, talis obligatio ſaperet donationem meram, & voluntariam ſine cauſa, dum mutuum, quod allegari poſſet pro cauſa, unde Papa moveri potuerit, jam fuerat abunde ſatisfactum per dictam Officii primo vacaturi aſſignationem, donatio enim in dubio non præſumitur, attenta potiſſimum ſucceſſiva Conſtitutione Sixti V. 106. per quam ſimiles alienationes, & donationes irritantur, cum declaratione, quod non fuit intentio, neque ſua, neque prædeceſſorum illas faciendi, ideo quævis dubietas remanet declarata, cum Conſtitutio ſucceſſoris declaret mentem Prædeceſſoris, Rot. *deciſ.* 175. *n.* 8. *part.* 9. *rec.* & firmatur in eadem *dec.* §. *Ex Dicta*.

Ulterius placuit Dominis iterum obſervare, ad prædictam

dictam Pontificis intentionem eruendam, Motum pro-
12 prium dividi in duas partes, quarum prima continet contractum correſpectivum inter illum, & Secretarios ſuper ceſſationem venditionis Officii facta Cardinali Medice, & mutuo ſcutorum 5500. ejuſque reſtitutione, mediante aſſignatione Officii vacaturi; Secunda vero, quæ incipit *à verſ. Ad hæc* - in qua reperiuntur appoſita verba, de quorum intelligentia diſceptatur, continet duntaxat ſimplicem confirmationem privilegiorum, ut iidemmet Secretarii agnoverunt, expedientes duo Brevia ſeparata, quorum alterum ſuper confirmatione expeditum fuit, etiam inſer-
13 tum in confirmatione edita à Gregorio XV. propterea illud, quod ultra confirmationem privilegiorum reperitur in iſto, de quo agitur, appoſitum, attendi non meretur, nec operatur in iis, quæ egrediuntur terminum confirmati, Caſſador. *deciſ. 1. nu. 2. de confirm. util. vel inutil.* quem cum aliis refert Rich. *deciſ. 521. n. 12. & ſeq.* quia de natura confirmationis eſt robur addere confirmato, non autem il-
14 lud extendere, Rota *dec. 58. n. 29. & 30. part. 6. rec.* & plene in ſecunda *dec. §. Plurimum*.

Præterea ſecundum ſubjectam materiam Beatum Pium, dictum verbum *reſtituere*, non in alio ſenſu, quam in ſuo proprio, & legali accepiſſe conſtat; ut enim obſervat præterita *deciſio §. Aſſiſtit*, fuit ab initio decretum poſſe Collegium ſupprimi, ideo cum horum officia importent facultatem quandam ad vitam Officialium percipiendi emolumenta, donec pretium reſtituatur, propterea eorum
15 ſubſtantia, & natura non longe diſtat à Cenſu vitalitio, cum pacto redimendi, ſeu venditione cum eodem pacto, quapropter ſicuti debitor, ſeu venditor volens Cenſum, ſeu rem venditam redimere, non tenetur reſtituere niſi pretium, quod recepit, abſque eo, quod illi præjudicet ceſſio, quæ medio tempore facta fuit ſui juris, alteri perſonæ pro majori pretio à Creditore, vel emptore, ad Textum *in l. poſtliminium, §. Si is, qui emerat, ff. de cap. & poſtlimin. reverſ.* Zonett. *de empt. & vendit. in cap. de pact. de retrovend. num. 16. 111. 113. & 117. cum ſeq.*
16 *uſque ad num. 123.* ita id multo magis habere debet locum in Fiſco, ſub nomine Cameræ in contractibus explicato, propter privilegium, quod habet in caſu reſtitutionis reddendi duntaxat acceptum, & non ultra, de quo *in l. ſi Procurator, ff. de jur. fiſc.* Bald. *conſ. 145. numer. 3. lib. 2.* Guazzin. *de confiſc. concluſ. 18. num. 48.* & alii in alia deciſione cumulati, *§. Iſtaque regulæ*.

His poſitis non relevant objecta alias à Secretariis adducta; nam illud, quod niſi Motus proprius operaretur reſtitutionem totius, redderetur inutilis, non ſubſiſtit in facto, quia in primis operatur renovationem etiam illorum privilegiorum, quæ contrario uſu adempta remanſerant, & ulterius dum Camera vigore primævæ erectionis Innocentii VIII. poſſet probabiliter allegare ſe non teneri reſtituere, niſi ſcut. 62400. à principio recepta, nihilominus vigore dicti Motus proprii, nunc effective reſtituit ſummam majorem in duplo, & ultra, nempe ſcuta 228557. prout non obſtat, quod ſuppreſſio fieri non poſſet, niſi prius reſtitutis omnibus pecuniis ſolutis per Secretarios, ex quo Papa loquens per ablativum abſolutum, voluerit in primis, & ante omnia adimpleri conditionem reſtitutionis, quia intelligitur de reſtitutione ejus, quod eſt liquidum, & in hoc fuit adimpleta, & quoad illiquidum ſufficit oblatio adimplendi, poſtquam præceſſerit liquidatio, prout in ſuppreſſione Collegii factum fuiſſe, probat antecedens *deciſio, §. Nam motivum*.

Quod autem verba - *pro quibus eas Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit* - directa fuerint in Secretarios, non ſubſiſtit, imo apparet fuiſſe directa in ipſam Cameram reſtituere debentem, cum in hoc caſu, juxta mentem B. Pii, & ſubjectam materiam, verificari non poſſint, niſi in pecuniis ſolutis Cameræ, à qua tantum, ſeu à Dataria, non autem à reſignantibus propriè Officia dicuntur haberi; cum ſimilia Officia venalia (quidquid ſit, reſpectu pretii conſiderati tanquam pecunia allodialis) quoad titulum, non ſunt in commercio privatorum, juxta ſpecialem Conſtitutionem ſanctæ mem. Urbani VIII. 154. de qua Rota *deciſ. 395. part. 12. & 126. & 338. part. 13. rec.* Ideo nonniſi à Principe directè haberi, & emi poſſunt, licet reſignantis accedat conſenſus, qui ſolum requiritur, ut per eum ille cedat juri ſuo, & faciat, quod ſe vacare officium, ad hoc, ut Papa poſſit in locum reſignantis ſubrogare reſignatarium, qui ob id principaliter acquirere dicitur à Papa, illumque in Auctorem ſuum recognoſcit, ad inſtar Reſignatarii Beneficii Eccleſiaſtici, & pretium propriè conſiſtit in quantitate illa, quam ab initio Camera recepit ab illo, in cujus locum reſignatarius ſubingreditur, & illud plus, quod ſolvitur reſignanti, potius cenſetur datum ad hoc, ut præſtet ſuum conſenſum, ad ipſius reſignatarii ab eo nominati, & electi favorem, ut inde ſequatur vacatio, & ex eo Officii tranſlatio, & dictus conſenſus tanquam requiſitus ad validitatem actus non alterat naturam primæ conceſſionis, etiamſi præſtetur, mediante ſolutione majoris
quantitatis ſolutæ Datariæ, quando ab ea emptum fuit Of- 17
ficium, cum talis quantitas excedens, potius detur ea contractu innominato, do, ut facias, ſcilicet ut præſtetur conſenſus, ſine quo vacatio induci non poſſet, ideo non dicitur exinde conſtitutum verum pretium intrinſecum Officii, ut præciſe notat Ferdinand. Brancia *alleg. 66. nu. 18. inter alleg. collect.* per de Marin. quem refert, & ſequitur præterita *deciſio, §. Siquidem*.

Hinc ſublatum remanet objectum, quod per aſſenſum à Papa datum hujuſmodi reſignationibus pretium dicatur ab ipſo approbatum, quia Papam ſuum beneplacitum præſtat ad effectum, ut Officium valide transferatur de poſſeſſore in emptorem, unde ipſe certus ſit de perſona, per cujus obitum Officium vacare debet, in pretio autem inter partes convento non ſe ingerit, imo ignorat quid reſignanti ſolvatur, & patet, quia etiam ſine pretio multoties admittuntur reſignationes Officiorum de Patre in filium, de Patruo in nepotem, quod certe eſſet impracticabile, ſi Papa deberet ſcire, & approbare pretium, quod inter hos conjunctos non currit, & mirifice id comprobatur ex diſcretivo modo ſignandi ſupplicationes, quoniam in conceſſionibus Officiorum vacantium, quæ immediate emuntur à Dataria, Papa creat ex integro novum Officialem, & exprimitur pretium, quod ab illo ſolvitur, quando vero Officia conceduntur per reſignationem, nulla mentio fit de pretio, & Papa ſolum profitetur ſubrogare reſignatarium in locum reſignantis, ut ex formula utriuſque ſupplicationis data ab Informantibus pro Camera in præterita poſitione.

Violatio publicæ fidei, in qua potiſſimum inſiſtere ſole-
bant informantes pro Secretariis, non adeſt, quia illud 18
majus pretium extrinſecum currens inter privatos non eſt verum pretium in eo, quod excedit ſolutum Datariæ, ſed eſt quædam recognitio data reſignanti pro habendo ab eo conſenſum, & id non præjudicat Cameræ, ſicuti ſervatur in locis Montium, quæ licet ab initio pro ſcut. 100. pro quolibet vendita fuerint, nihilominus inter privatos eorum pretium augetur, abſque eo quod per tale incrementum præjudicium inferatur Cameræ, quæ volens ea extrahere, & extinguere, non attendit pretium extrinſecum currens in platea, ſed reſtituit pretium intrinſecum ſcut. 100. quod ipſa recepit, ut docet experientia, Reverendiſs. de Luc. *diſc. 33. à n. 7. & 8. de Reg.* & firmatur in præterita *deciſ. §. Nullaque*.

Et in omnem eventum, ſi aliqua ambiguitas in dictis verbis Motus proprii adeſſet, veniret interpretanda in favorem Cameræ, pro qua in dubio, quando non repræſentat fiſcum
pœnalem, nec agit ad pœnam, judicandum eſſe dixerunt 19
Matheſilan. *ſingul. 15.* Peregr. *de jur. fiſci, & alii in deciſione relati, §. Sed quatenus*, maxime cum agatur de damno
evitando, quod certe ſubiret, ſi teneretur ſolvere quod 20
non habuit, & Secretarii in ordine ad ipſam, quæ illud plus ab eis ſolutum non recepit, tractant de lucro captando, ideoque in dubio potior judicatur cauſa ſatagentis damnum evitare, quam agentis ad lucrum captandum, Rota *deciſ. 190. n. 29. p. 6. rec. & deciſ. 161. n. 51. cor.* Dunozeto jun.

Tandem fuit iterum animadverſum, quod ſi per poſſibile dici poſſet Beatum Pium voluiſſe ad totalem ſolutionem Cameram obligare, ut prætendunt Secretarii, id præſumendum eſt, quod facere voluerit ſolum, ut gratificaretur illis Secretariis, tunc temporis Officia obtinentibus, quatenus Collegium ſupprimi contigiſſet ipſis viventibus, ex naturali, & antidotali obligatione benefaciendi eis, qui ſibi benefecerant, mutuando dicta ſcut. 5500. reſtituta Cardinali Medices, ut liquet ex illis verbis -- *Nos e contra promptam Secretariorum voluntatem agnoſcentes, eamque gratam, ut par eſt, habentes, meritoque commendantes* - Unde cum Secretarii moderni nullum beneficium illi fecerint, conſequenter in eos tanquam incognitos, & non benemeritos, neque gratitudo, neque dilectio dicti B. Pontificis cadere poterat, ad tradita per Fuſar. *de ſubſtit. qu. 318. n. 6. & qu. 359. n.* 10. & latius omnia deducuntur, & plenius firmatur in præterita deciſione, quam hodie Domini confirmarunt, Camera tantum informante, Procuratore Secretariorum pluries monito, & judicialiter intimato, ac informare recuſante.

NUM.

NUM. XX.

Votum datum per Rotam.

EX rationibus deductis in allegatis deceſionibus, emanatis coram me ſub diebus 19. Junii 1680. & 17. Martii correntis anni 1681. Sacra Rota eſt in Voto, prout in eiſdem Deciſionibus, ad quas, &c.

Antonius Albergatus Sacræ Rotæ Decanus.

NUM. XXI.

Sententia Theſaurarii Generalis.

ROMANA PRETII OFFICIORUM.

CHriſti nomine invocato, pro Tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes, per hanc noſtram diffinitivam Sententiam, quam de Voto Sacræ Rotæ, omnibus RR. Patribus ſuffragia præſtantibus, in his ſcriptis ferimus, in cauſa, & cauſis coram nobis vertentibus, etiam in vim Motus proprii Sanctiſſimi Domini Noſtri Innocentii Papæ XI. ſub datum apud Sanctum Petrum Kalendis Aprilis Pontificatus Anno ſecundo, omni appellatione penitus remota, & ſublat. inter Rev. Cameram, Datariam Apoſtolicam reſpective, ac Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Sanctem de Pilaſtris ejuſdem Sanctiſſ. D. N., & Cameræ Apoſtolicæ Commiſſarium Generalem ex una, & Venerabile Archihoſpitale Sanctiſſ. Salvatoris ad Sancta Sanctorum, & Venerabile Archihoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, Rev. Capitulum, & Canonicos S. Euſtachii Urbis, Illuſtriſſimum D. Marchionem Bartholomæum Ruſpolum, Illuſtr., & Excell. D. Ducem Franciſcum Mariam Salviatum, Illuſtriſſ. & Excellentiſſimum D. Principem Joannem Baptiſtam Pamphilium, Illuſtriſſimum D. Marchionem Sigiſmundum Raggio, Illuſtriſſimos, & Reverendiſſimos Dominos Marcellum Duratium, Joannem Baptiſtam Coſtagutum, & Joſephum de Aſte, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Auguſtinum Chiſium, Illuſtriſſimum & Reverendiſſimum D. Franciſcum Mariam de Victoriis, Illuſtriſſimam D. Franciſcam Piccolomineam de Chiſiis matrem, & hæredem claræ memoriæ Cardinalis Sigiſmundi Chiſii, & Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Franciſcum Nicolinum, Eminentiſſimum, & Reverendiſſimum D. Card. Nicolaum Acciajolum, Illuſtr. D. Equitem Philippum Acciajolum, Illuſtriſſimos, & Excellentiſſimos Dominos Ducem Joannem Baptiſtam Roſpilioſium, & Principem Gaſparem de Alteriis, Illuſtriſſimum D. Equitem Lucam Antonium Cacciaporcium, Reverendiſſimum D. Abbatem Aloyſium Bonacurſium, & Illuſtriſſimos Dominos Simeonem Joannem, & Proſperum de Bonacurſiis, & Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Dominicum Mariam Curſium, ac Reverendiſſimum D. Abbatem Laurentium Leccium olim Officiales, & Secretarios Apoſtolicos partibus ex altera, de, & ſuper articulo, ſeu articulis an, & quid ſupradictis Dominis olim Secretariis Apoſtolicis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeu in eis intereſſe habentibus debeatur, ſeu per Reverendam Cameram, vel Datariam perſolvendum ſit, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium vere, & effective, & realiter deventas, & in vim ſupradicti Motus proprii Sanctiſsimi, mediante Sacro Monte Pietatis Urbis, jam reſtitutas, & ſolutas, rebuſque aliis in cauſa, & cauſis hujuſmodi, in actis cauſæ latius deductis, de Voto prædictæ Sacræ Rotæ in actis Notarii cauſæ exhibito, atque producto, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitive ſententiamus eiſdem Dominis olim Secretariis Apoſtolicis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, vel in eis intereſſe habentibus, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium vere, & realiter deventas, & ut ſupra reſpective reſtitutas, nil aliud deberi, ſeu perſolvendum eſſe, & ad majorem, ſeu ulteriorem ſolutionem dictam Reverendam Cameram, ſeu Datariam non teneri, nec obligatam eſſe, & propterea eandem Reverendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpective abſolvendam, & liberandam fore, & eſſe ab ulteriori, ſeu majori ſolutione pecuniarum, ultra ſummas vere, & effective, & realiter, ut ſupra diximus, eidem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialibus, ratione cujuslibet Officiorum perſolutas, & reſpective reſtitutas, prout abſolvimus, & liberamus, & pro abſolutis, & liberatis haberi volumus, & mandamus, moleſtationes, vexationes, & perturbationes eiſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ per ipſos Dominos olim Secretarios Apoſtolicos, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſores, ſeu in eis intereſſe habentes reſpective datas, & illatas fuiſſe, & eſſe nullas, irritas, inanes & de facto datas, & uti tales declaramus, eiſdemque Dominis olim Secretariis Apoſtolicis prædictis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeu in eis intereſſe habentibus, ſuper præmiſsis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſse prout imponimus, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitive ſententiamus, non ſolum iſto, ſed & omni alio meliori modo, &c.

Ita pronunciavi ego Joannes Franciſcus Ginettus Theſaurarius Generalis, etiam uti Judex De.

NUM. XXII.

Motus proprius ejuſdem Innocentii Undecimi ſuper confirmatione dictæ ſententiæ.

INNOCENTIUS PAPA UNDECIMUS.

MOtu proprio, &c. Cum ex debito paſtoralis Officii, nobis divinitus injuncti, non ſolum ad ea, quæ univerſam Chriſtiani Gregis Animarum ſalutem, verum etiam quæ ad Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, cui diverſa incumbunt onera, neceſsitatibus jugiter imminentibus reſpicientia, Indemnitatem pariter, & ſublevamen pertinere noſcuntur, animum noſtrum adjicientes viſture cedulæ Motus proprii, manu noſtra Kal. Aprilis Pontificatus noſtri anno ſecundo ſignatæ ex cauſis urgentiſsimis, etiam publicum bonum reſpicientibus, inibi expreſsis, Collegium Secretariorum Apoſtolicorum nuncupat. ac omnia, & ſingula eorundem Secretariorum Officia per eorum quemlibet quantumvis expreſsa, & ſpeciali nota digna, poſseſsa, perpetuo ſuppreſserimus, atque extinxerimus, una cum ejuſdem Collegi, juribus, prærogativis, & privilegiis, adeo ut ſimile Collegium Secretariorum hujuſmodi omnino ceſſaret, & amplius in rerum natura non exiſteret, applicantes tamen, appropriantes, & incorporantes Cameræ noſtræ Apoſtolicæ omnes eorundem Officiorum emolumenta, jura, obventiones, & alios quoſcunque proventus nil penitus excepto, neque reſervato, ac ulterius mandantes prompte, & ſtatim per dictam Cameram noſtram omnes illas reſtitui, ac perſolvi pecunias, quas dilecto Filio Theſaurario noſtro legitime conſtituiſset vere, & realiter, & cum effectum per ipſorum Officiorum ſuppreſsorum Titulates, ſeu poſseſsores, ſive eorum auctores, aut illos, quibus facultas diſponendi de prædictis Officiis, ſeu eorum aliquo in totum, vel in parte conceſsæ fuiſsent, eidem Cameræ, ſive Datariæ Apoſtolicæ, illarumque miniſtris, & Officialibus, tam in cauſam, & ſub nomine pretii, quam pro expeditione fuiſse ſolutas, adeout ne quidem in nihilo, reſpectu earundem pecuniarum ab ipſis, ut ſupra de proprio ſolutatum, damnificati remanerent, & donec recepiſsent, ad eorum creditum, & liberam diſpoſitionem penes noſtrum Sacrum Montem Pietatis de Urbe deſcribi deberent, injungentea præterea, ut idem nunc, & pro tempore exiſtens Theſaurarius noſter, de voto noſtræ Rotæ, omnibus illius Auditoribus ſuffragium præſtantibus, ac

ferentibus ſuper articulis ſcilicet, An, & quid etiam ultra dictas pecunias, ut ſupra perſolutas reſpectu omnium poſſeſſorum eorundem Officiorum, & intereſſe habentium reſtituendum, ſeu perſolvendum foret, aliiſque incidentibus, & emergentibus, annexis, connexis, & dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ Cameræ noſtræ Commiſſario Generali, audiret, cognoſceret, & juſtitiam faceret, adminiſtraret, omni appellatione, reſtitutione in integrum, recurſu, & reclamatione penitus remotis, atque ſublatis, prout fuſius continetur in ejuſdem noſtri Motus proprii cedula, publice ſub die prima Aprilis 1678. (ut unicuique innoteſcere poſſet) in locis ſolitis, & conſuetis hujus Almæ Urbis per Curſores noſtros affixa, & publicata, ad quam cedulam propterea cum omnibus, & per omnia relationem haberi volumus, atque mandamus. Cumque in executionem Cedulæ Motus proprii, ut ſupra publicatæ, infraſcripti olim Secretarii, ſive prædictorum Officiorum poſſeſſores, nempe dilecti filii magiſter Dominicus Maria Curſius unitim cum Abbate Laurentio Leccio, Magiſter Franciſcus Maria de Victoriis, necnon Princeps D. Auguſtinus Chiſius, Princeps D. Angelus Alterius, Princeps D. Gaſpar Alterius, Dux Franciſcus Maria Salviatus, Marchio Thomas Sigiſmundus Raggius, Marchio Patritius de Patritiis, Eques Philippus de Acciajolis, Eques Lucas Antonius Cicciaporcius, Card. Acciajolus Cardinales, Jacobus, & Felie Roſpilioſi cum Principe D. Joanne Baptiſta Roſpilioſio, Archihoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, Capitulum, & Canonici Sancti Euſtachii Urbis, Abbas Aloyſius, & fratres de Bonacurſiis hæredes fel. mem. Cardinalis Bonacurſii de Bonacurſiis juſtificaverint coram Reverendiſſimo Cardinali Ginetto, tunc Theſaurario, pretium ab eis Datariæ, ſive Cameræ noſtræ pro eorum Officiis perſolutum, illud proinde ad tenorem eorum juſtificationis, prædictique Motus proprii cedulæ reſpective fuerit ipſis reſtitutum, mediantibus ordinibus noſtris Sacro Monti Pietatis directis, & ſub diebus 27. 28. & 29. Aprilis 1678. 4. & 20. Maii, 3. Junii, ac reſpective 9. & 29. Junii ejuſdem anni, ac 8. Aprilis, & 13. Septembris 1680. Seu &c. confect. Cum autem æque dilecti filii noſtri Magiſter Franciſcus Nicolinus, Magiſter Joſeph de Aſte, Magiſter Franciſcus Maria de Victoriis, Magiſter Marcellus Duratus, Magiſter Joannes Baptiſta Coſtagutus, necnon Princeps Joannes Baptiſta Pamphilius, Cardinalis Sigiſmundus Chiſius, Cardinalis Pamphilius, Marchio olim Bartholomæus Ruſpulus, Venerabile Archihoſpitale ad Sancta Sanctorum, pariter dicti Collegii Secretarii, ſive prædictorum Officiorum poſſeſſores non juſtificaverint aliquid fuiſſe ab eis Datariæ, ſive Cameræ noſtræ pro dictis eorum officiis perſolutum, pretium illud propterea neque eis reſtitutum, nec minus in præfato noſtro Sacro Monte Pietatis ad eorum creditum, juxta dictæ cedulæ tenorem depoſitum extiterit. Diſputato autem ſucceſſive a noſtro Tribunali Rotæ coram Magiſtro Antonio Albergato ejuſdem Tribunali Decano, articulo, ſive dubio ſuper quantitate pretii reſtituendi, tam ad inſtantiam Secretariorum, qui dictum pretium ab eis juſtificatum rehabuerunt, quam etiam ad inſtantiam eorum Secretariorum, quibus reſtitutum non fuit ex eo quia ab eis Datariæ, ſive Cameræ Apoſtolicæ, aliquid pretium perſolutum fuiſſe juſtificatum non fuit, prout eis tanquam in hujuſmodi cauſa Actoribus juſtificandum erant, ſtante quod per Cameram noſtram, nil aliud quam ab iis deſuper indebite forſan moleſtantibus ſe tueri, ac defendere faciendum eſſet, ab eadem Rota ſub die 16. Junii 1679. reſponſum fuerit, eſſe reſtituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretariis in ſui Officii emptione, ſive in favorem Datariæ, & Cameræ Apoſtolicæ, ſive in favorem reſignantium prædicta Officia erogaſſet, ac ſuperinde etiam deciſionem eadem Rota ediderit, ad quam relatio habeatur. At pro parte Cameræ noſtræ, nova deſuper petita audientia, eaque ſibi conceſſa, & cauſa hujuſmodi, etiam deductis juribus, & rationibus, utraque parte ſub die 13. Maii, & 7. Junii anni 1680. informante, propoſita, ac poſtmodum, & ſub die 19. ejuſdem menſis, & anni 1680. repropoſita, eadem Rota a deciſis ſub antedicta die 16. Junii 1679. receſſit, eandemque Reverendam Cameram non teneri reſtituere olim Secretariis, niſi pretium a Dataria, ſive Camera revera, & cum effectu receptum, licet in majori quantitate ab illi, ſeu eorum Auctoribus, pro habendo Officio, reſignantibus perſolutum, firmavit, ac etiam deinde, & ſub die 17. Martii anni 1681. eadem cauſa diſcutienda, iterum propoſita, & diſputato dubio, an eſſet ſtandum in primo, vel ſecundo loco deciſis, eadem Rota; bene prius perpenſis in utraque deciſione deductis, in ſecundo loco deciſis ſtandum eſſe reſponderit, prout ex duabus deciſionibus, altera ſcilicet ſub die 7. Junii, & altera ſub die 19. ejuſdem menſis, & anni emanatis latius apparet. Poſt hæc autem eadem Rota ſuum tradiderit votum, & ad illius formam, idem Theſaurarius noſter Cameræ noſtræ favore ſub die 5. Julii dicti anni 1681. per acta Liberati dictæ Cameræ Secretarii, deſuper tulerit ſententiam tenoris ſequenti, videlicet, Chriſti nomine invocato, pro Tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes, per hanc noſtram diffinitivam Sententiam, quam de Voto Sacræ Rotæ, omnibus RR. Patribus ſuffragia præſtantibus, in his ſcriptis ferimus, in cauſa, & cauſis coram Nobis vertentibus, etiam in vim Motus proprii SS. Domini Noſtri Innocentii Papæ XI. ſub datum apud Sanctum Petrum Kalendis Aprilis, Pontificatus Anno ſecundo, omni appellatione penitus remot. & ſublat. inter Reverendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpective, ac Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Sanctem de Pilaſtris ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Commiſſarium Generalem ex una, & Venerabile Archioſpitale Sanctiſſimi Salvatoris ad Sancta Sanctor., Venerabile Archioſpitale Sancti Spiritus in Saxia, Reverendiſſ. Capitulum, & Canonicos S. Euſtachii Urbis Illuſtriſſimum D. Marchionem Bartholomæum Ruſpulum, Illuſtr. & Excellentiſſ. D. Ducem Franciſcum Mariam Salviatum, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Joannem Baptiſtam Pamphilium, Illuſtriſſimum D. Marchionem Sigiſmundum Raggio, Illuſtriſſimos, & Reverendiſſimos Dominos Marcellos Duratum, Joannem Baptiſtam Coſtagutum, & Joſephum de Aſte, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Auguſtinum Chiſium, Illuſtriſſimum, & Reverendiſſ. D. Franciſcum Mariam de Victoriis, Illuſtriſſimam D. Franciſcam Piccolomineam de Chiſiis matrem, & hæredem claræ memoriæ Cardinalis Sigiſmundi Chiſii, & Illuſtriſſimum, & Reverendiſſ. D. Franciſcum Nicolinum, Eminentiſſimum, & Reverendiſſimum D. Cardinalem Nicolaum Acciajolum, Illuſtriſſimum Dominum Equitem Philippum Acciajolum, Illuſtriſſimos, Excellentiſſimos Dominum Ducem Joannem Baptiſtam Roſpilioſium, & Principem Gaſparam de Alteriis, Illuſtriſſimum D. Equitem Lucam Antonium Cacciaporcium, Reverendiſſimum D. Abbatem Aloyſium Bonacurſium, & Illuſtriſſimos Dominos Simeonem Joannem & Proſperum de Bonacurſiis, hæredes clar. mem. Cardinalis Bonacurſi de Bonacurſiis, & Illuſtriſſimum, & Reverendiſſimum D. Dominicum Mariam Curſium, ac Reverendiſſimum D. Abbatem Laurentium Leccium olim Officiales, & Secretarios Apoſtolicos partibus ex altera, de, & ſuper articulo; ſe articulis, An, & quid ſupradictis Dominis olim Secretariis Apoſtolicis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeu in eis intereſſe habentibus debeatur, ſeu per Reverendam Cameram, vel Datariam perſolvendum ſit, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium vere, & effective, & realiter deventas, & in vim ſupradicti Motus proprii Sanctiſſimi, mediante Sacro Monte Pietatis Urbis, jam reſtitutas, & ſolutas, rebuſque aliis in cauſa, & cauſis hujuſmodi, in actis cauſæ latius deductis, de Voto prædictæ Sac. Rotæ in actis Notarii Cauſæ exhibito, atque producto, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitive ſententiamus eiſdem Dominis olim Secretariis Apoſtolicis, ſeu Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, vel in eis intereſſe habentibus, ultra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus ejuſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ, ſive eorum Officialium vere, effective, & realiter deventas, & ut ſupra reſpective reſtitutas, nihil aliud deberi, ſeu perſolvendum eſſe, & ad majorem, ſeu ulteriorem ſolutionem dictam Reverendam Cameram, ſeu Datariam non teneri, nec obligatas eſſe, & propterea eandem Reverendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpective abſolven. & liberan. fore, & eſſe ab ulteriori, ſeu majori ſolutione pecuniarum, ultra ſummas vere, & effective, & realiter, ut ſupra diximus, eidem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ ſive eorum Officialibus, ratione cujuslibet Officiorum perſolutas, & reſpective reſtitutas, prout abſolvimus, & liberamus, & pro abſoluta, & liberatam haberi volumus, & mandamus, moleſtationes, vexationes, & perturbationes eiſdem Reverendæ Cameræ, ſeu Datariæ per ipſos Dominos olim Secretarios

Apo-

Apoſtolicos, ſeu Officiorum prædictorum poſseſsores, ſeu in eis intereſse habentes reſpective datas, & illatas fuiſſe, & eſse nullas, irritas, inanes, & de facto datas, & uti tales declaramus, eiſdem Dominis olim Secretariis Apoſtolicis prædictis, ſeu Officiorum prædictorum poſseſsoribus, ſeu in eis intereſse habentibus, ſuper præmiſſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſſe prout imponimus, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitive ſententiamus, non ſolum iſto, ſed & omni alio meliori modo, &c. Ita pronunciavi ego Jo: Franciſcus Ginettus Theſaurarius Generalis, etiam uti Judex. Dec. Licet autem cauſa per hujuſmodi ſententiam ſit terminata, nec poſſit eſſe locus ulteriori diſputationi, attento quod in ſupradicto Motu proprio commiſsa fuis cum clauſulis omnem appellationem, reclamationem, recurſum, & reſtitutionem in integrum penitus excluden. nihilominus pro majori cautela, Motu proprio, ac ex certa ſcientia, deliberataque voluntate noſtri, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine totum, & integrum tenorem, nedum præinſertæ ſententiæ, ac d. Cedulæ Motus proprii ſuppreſſionis dd. Officiorum, verum etiam omnium prædictarum deciſionum, & aliorum quorumcunque jurium, & actorum licet hic non expreſsorum, & neceſsario forſan exprimendorum de verbo ad verbum præſentibus pro expreſſis, & regiſtratis habentes, præinſertam ſententiam, licet aliquis ex Secretariis præfatis forſan non comparuerit, ſive comparuerit, nihilominus tanquam ſuper ſtatu, & contra legitimos contradictores, ipſiuſque corporis, vel Collegium majorem partem conſtituentes latam, Motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus confirmamus, & approbamus, illique Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus, omnibuſque, & ſingulis etiam formalibus, & ſubſtantialibus, ac tam juris, quam facti defectibus, cæteriſque aliis, qui in præmiſsis quomodolibet, quomodocunque, & qualitercunque forſan intervenisſet, defectus, Motu ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, omnino ſupplemus, ac pro potiori Cameræ, ſeu Datariæ noſtræ cautela Secretariis ipſis deſuper perpetuum ſilentium imponimus, ac tam Auditoribus d. Rotæ, quam quibuſvis aliis Judicibus ordinariis, vel delegatis nunc, & pro tempore exiſtentibus, etiam S. R. E. Cardinalibus, & quibuſcunque aliis, quamvis ſpeciali mentione dignis, ne de ſtatu, & meritis cauſæ hujuſmodi, ac dd. Secretariorum prætenſionibus nunc, & quandocunque in futurum cognoſcere, minuſque Secretarios ipſos ad litis, & cauſæ prædictarum proſecutionem, etiam vigore cujuſcunque commiſsionis, ſeu reſcripti a nobis, vel Rom. Pontifice pro tempore exiſten. forſan examinan, admittere, aut deſuper quomodocunque audire, ſeu alias in hujuſmodi cauſa ad aliquos actus procedere quomodocunque audeant, ſeu præſumant, inhibemus, & interdicimus. Decernentes propterea ſententiam, ut ſupra favore d. Cameræ noſtræ contra præfatos olim Secretarios Apoſtolicos latam, omniaque, & ſingula in ea contenta, & expreſsa quæcunque, firmitate inconcuſsa ſubſiſtere, & inviolabiliter attendi, & obſervare debere, ac Cameram noſtram prædictam contra formam, & tenorem præinſertæ ſententiæ, præſentiſque noſtri Motus proprii Cedulam non moleſtari, inquietari, aut alias quomodolibet perturbari poſse, minuſque hanc noſtri Motus proprii Cedulam ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alii cujuſvis defectus ſubjacere, minuſque illam, nec ſententiam præfatam, ac in eis contenta quæcunque, ex quavis cauſa, ratione, occaſione, vel prætextu, tam cogitatis, quam incogitatis in totum, vel in partem argui, aut impugnari, retractari, notari, annullari, vel invalidari, in jus, vel controverſiam revocari, aut ad juris limites reduci, vel adverſus illam reſtitutionem in integrum, oris aperitionem ad viam, ſeu juris terminos reductionem, aut aliud quodcunque juris, & facti remedium impetrari, aut etiam Motu pari concedi, nullatenus poſse, neque debere, ſed illam perpetuo validam, ac efficacem exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ſi ſecus fiet, quoties factum fuerit, toties validiora, & efficaciora perpetuo ſore, & eſse, ac cenſeri, ſicque, & non alias in præmiſsis omnibus, & ſingulis per quoſcunque judices ordinarios, & extraordinarios, Commiſsarios, Delegatos, & Subdelegatos, necnon Sacri Palatii Apoſtolici Auditorem, Cameram, illiuſque Camerarium, Theſaurarium, Decanum, Præſidentes, Clericos, S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos in quacunque inſtantia (ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) perpetuo judicari, & definiri debere. Irritumque, & inane quidquid ſuper iis a quoquam contigerit attentari, ſeu innovari, dictoſque Secretarios perpetuo ad ejuſdem ſententiæ obſervationem obligatos fore, & eſse pariter decernimus, & declaramus, non obſtantibus præmiſsis, neque quibuſvis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, etiam Conſiſtorialibus deſuper in genere, vel in ſpecie editis, ſtatutis, reformationibus, privilegiis quoque, & indultis, & literis Apoſtolicis etiam Motu proprio, & cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam irritantibus, aliiſque quibuslibet facultatibus, & clauſulis, etiam efficaciſſimis, inſolitis, & derogatoriis, ac derogatoriarum derogatoriis, ſeu ſub quibuſcunque aliis tenoribus, & formis conceſſis, & roboratis, necnon Cameræ, & Cancellariæ regulis, præſertim de jure quæſito non tollendo, juribus, legibus, ſtylis, uſibus, conſuetudinibus, cæteriſque aliis diſpoſitionibus in contrarium quomodolibet in præmiſſis facientibus. Quibus omnibus, & ſingulis etiamſi de illis expreſſa, & ſpecifica mentio facienda foret, eorum tenores hic pro expreſſis, ac de verbo ad verbum, pro inſertis, & regiſtratis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe ad præfatum effectum derogamus cæteriſque contrariis quibuſcunque. Decernentes inſuper huic noſtræ Motus proprii Cedulæ ſolam Signaturam noſtram, & abſque alia data ſufficere, illique, & tranſumptis ejus manu alicujus Cam. noſtræ Secretarii, & Cancellarii ſubſcriptis, ac ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, plenam in Judicio, & extra, ac ubique Locorum fidem adhiberi debere, regula quavis, aliiſque contrariis non obſtant. quibuſcunque.

Placet Motu proprio B.

Viſa Jo: Baptiſta Cardinalis de Luca.

Die Veneris 30. Januarii 1682. ſupradicta Cedula Motus proprii Sanctiſſimi, plena Cam. Apoſtolica exhibita, præſentata fuit, illaque commiſſa Illuſtr. & Rev. D. Gaſpari Cavalerio ejuſdem Cameræ Clerico. Deinde vero die 10. Februarii ſubſequentis, citato deſuper Illuſtriſs. & Reverendiſs. D. Sanctes de Pilaſtris SS. D. N. Papæ, & ipſius Cameræ Commiſſario Generali, ad relationem præfati Illuſtriſſimi, & Rever. D. Cavelarii admiſſa, & regiſtrata fuit in libro Signaturarum SS. D. Noſtri D. Innocentii Div. Providentia Papæ XI. ſub fol....

N U M. XXIII.

Diſcorſo dell' iſteſſo Autore, del Trattato, avanti le diſpute Rotali, circa la ſuppreſſione del Collegio de' Secretarii Apoſtolici fatta dalla Santità di Noſtro Signore Innocenzio Undecimo.

Col preſuppoſto di parlare principalmente con perſone diſapaſſionate, ſavie, ed erudite; ſecondo il detto dell' Apoſtolo.

Scientibus enim legem loquor.

S U M M A R I U M.

1 *SE il Principe Sovrano ſia tenuto rendere conto delle ſue operazioni a Sudditi.*

2 *Come ſia obligato, dalla lege di natura, e delle genti.*

3 *Della diſtinzione tra la podeſtà ordinaria, e l' aſſoluta.*

4 *Si dichiara quel, che ſi dice nel numero primo.*

5 *L' intereſſe affaſcina l' intelletto.*

6 *Della ragione, per la quale ſi dannano le azioni del Principe.*

7 *Della differenza tra il Papa, e gli altri Principi.*

8 *Na-*

8 *Narrazione del fatto ſopra queſto Collegio.*
9 *Delle ragioni di ſupprimerlo.*
10 *Della ſuppreſſione fatta, e del ſuo modo.*
11 *De' punti della queſtione.*
12 *De' motivi, che giuſtificano la ſuppreſſione.*
13 *Che non vi ſia obligo di reſtituire l'incerto, e l'illiquido.*
14 *Delle ragioni dell'eſſerſi commeſſa la cauſa in Ruota.*
15 *Si riferiſcono le quattro opinioni ſopra il punto.*
16 *Nella cauſa propria, ſi può abbracciare l'opinione più mite nel foro eſteriore.*
17 *A qual fine ſia ordinato il diſcorſo.*
18 *Delle diverſità delle perſone, e degli atti nel Principe.*
19 *Si dichiarano le regole, e le autorità in queſta materia.*
20 *Si danno ſopra ciò gli eſempj.*
21 *Della diſtinzione de' caſi, quando il Principe diſpone delle robbe, e ragioni de privati, e quando diſpone delle coſe da eſſo concedute, ſi danno gli eſempj.*
22 *Le proviſioni generali del Principe ſi paragonano à fulmini, ed agli altri caſi fortuiti.*
23 *Quando la legge ſia generale.*
24 *De caſi particolari, ne' quali non ſi è reſtituito il prezzo.*
25 *De' Luoghi Pii intereſſati nella ſuppreſſione.*
26 *Che le riforme ſiano pregiudiciali al publico ſi dichiara.*
27 *Se ſia eſpediente impinguare la Città Metropoli.*
28 *Di alcune maſſime generali confacenti al propoſito.*
29 *In che coſa conſiſta la Camera del Principe.*
30 *Se il prezzo degl'Officii ſia capitale, o frutto.*
31 *Di alcuni preſuppoſti generali.*
32 *Che le donazioni de Principi devono eſſere ferme, ſi dichiara.*
33 *De due atti, che ſi occultano nelle donazioni degli Officii.*
34 *Che coſa operi il comperare dagli altri gli Officii, col conſenſo del Papa.*
35 *Del concorſo di quelli, i quali trattano egualmente del danno, quale debba prevalere.*
36 *Si dichiara il detto, che ſotto il buon Principe deve eſſere mala la cauſa del Fiſco.*
37 *Il reſtituere quel, che non ſi ha avuto, importa pena.*
38 *Si biaſimano i non intereſsati, i quali dannano la ſoppreſſione.*
39 *A creditori è eſpediente, che il debitore ſia diligente economo.*
40 *Delle doglianze de' particolari intereſsati contra il ben publico.*
41 *Dell'oſſervanza degli altri Paeſi, e Principati.*
42 *Quando ſi debba attendere la legge degl'altri Paeſi.*

1 IL Principe ſovrano è eſente dall'obligo di render conto delle ſue operazioni a propri ſudditi, come ſciolto da ogni vincolo di legge umana, per eſſer ſolamente ſoggetto alla legge Divina, la quale contiene in ſe quell'altra legge non ſcritta, che ſi dice di natura, e per conſeguenza è tenuto a render conto delle ſue azioni a Dio ſolo; Imperciochè quell'obligo, al quale, così i Giuriſti, come i Teo-
2 logi, e più i politici lo ſtimano ſoggetto nell'oſſervare quella legge parimente non ſcritta, ed ideale, la quale ſi dice delle genti, camina a riſpetto degli altri Principi, come uguali, overo degli altri, i quali non ſiano ſuoi ſudditi; E ciò per quella ragione, che con eſſi non fa figura di Signore, e di Sovrano, ma più toſto di privato contraente, non già a riſpetto de' ſudditi.

E ſe bene gli accennati Teologi, e Giuriſti, diſtinguen-
3 do due ſpecie di podeſtà, ordinaria, ed aſſoluta, negano alla priſma ogni vigore, quando non vi concorra la cauſa publica, anche con i ſudditi, e particolarmente ne' contratti correſpettivi, ne' quali è ſtimato come un privato contraente, concedendoſi il di più alla podeſtà aſſoluta; Nondimeno ciò, che ſia nel foro interiore, a riſpetto del quale ſi laſcia il ſuo luogo alla verità, per quel, che appartiene all'eſteriore, del quale ſolamente ſi parla, quando vi concorra la certa, e la determinata volontà del ſovrano, tal diſtinzione merita più toſto dirſi favoloſa, e ideale, come fondata nella ſola formalità delle clauſule, e delle parole in modo, che ciò merita annoverarſi tra la ſimplicità de' ſuddetti Profeſſori.

4 Tuttavia a guiſa di quello, che le leggi diſpongono del medeſimo Prencipe, che quantunque ſia ſciolto dalle leggi, deve nondimeno per quella forza, che li fa la ragione, e la convenienza, ſecondo quelle vivere, e regolare le ſue azioni, perlochè i medeſimi Profeſſori diſtinguono le due ſpecie di forza, una chiamata coattiva ne' ſudditi, e l'altra direttiva nel Principe, o in altro Superiore; Si ſtima oneſto, ragionevole, e degno di molta lode, quando l'atto ſia compatibile col mantenimento del decoro, e con la conſervatione della maeſtà, che anche il Sovrano faccia tal rendimento di conto, e giuſtifichi le ſue operazioni con i ſudditi; così per maggior ſoddisfazione, e conſolazione de' medeſimi, acciò non apprendano, che ſi voglia adoperare quella podeſtà aſſoluta, l'eſercizio della quale, quando non vi concorra la giuſta cauſa, produce la tirannia. Come ancora per giuſtificarſi appreſſo altri Principi, e Popoli non ſudditi, da' quali ſiano ſiniſtramente inteſe quelle azioni, le quali veramente ſono giuſte, e ben regolate, onde poſſono cagionar ſcandalo, o ſiniſtro concetto, pregiodiziale al buon governo del Principato, e della Republica, regolandoſi col detto dell'Apoſtolo, che ſiamo debitori, non ſolamente a' Savii, ma anche agli Ignoranti, de quali maggiormente abbonda, ed è ripieno il Mondo.

Maggiormente, quando l'azione feriſce l'intereſſe d'alcuni privati; Imperciochè venendo l'intelletto umano troppo affaſcinato, ed alterato dalla paſſione dell'intereſſe proprio, quindi ſegue, che ogni azione, per buona, e per ragionevole che ſia, venga ſtimata per mala, e per irragionevole, perlochè ſe ne fanno le doglianze, e ſe ne ſpargono i clamori, a' quali con molta facilità dal volgo ſi preſta credito, e ſenz'altro diſcorſo ſi forma il giudizio, così per l'uſo più commune del volgo ignorante di fermarſi nella prima operazione dell'intelletto, ſenz'altro diſcorſo; come ancora per la gran ſimpatia, ed amicizia ſtretta, che ha il Genere humano con la ſatira, e con la maledicenza, anche quando ſia de' privati uguali, molto più, e ſenza paragone, quando ſia de' Principi, e de' Superiori; Imperciochè abborrendo naturalmente l'huomo di ubbidire, e riverire un'altr'huomo, il quale dalla natura è creato ad eſſo uguale, e coſtringendolo a ciò la forza, non ſa in altro modo vendicarſi, e sfogar la ſua paſſione, che col cenſurare, e malignare le operazioni del dominante, che però conviene di ſincerarle al poſſibile, e di publicare quei motivi, che le rendono giuſte, e ragionevoli. 5

E ſe ciò procede generalmente in ogni Principe, ed in ogni commendante, molto più deve praticarſi dal Papa, 6
anche in quello, che riguarda il governo politico, e civile del ſuo Principato temporale. Imperciochè ſe bene in queſto non ſi conſidera come Capo, e Veſcovo della Chieſa Univerſale, e come Vicario di Criſto, ma come ogni altro Principe temporale, eſſendo queſte due perſone formali affatto diſtinte, benchè ſiano congionte in un'iſteſſa perſona materiale: Tuttavia queſta unione in eſſo cagiona qualche maggior' obligo, così perchè il volgo ignorante non capiſce sì fatta diſtinzione, ne a quella riflette, come anche perchè eſſendo Padre, Paſtore, e Maeſtro degli altri Principi e Popoli Criſtiani, deve a queſti ſervir di norma, e di eſemplare, anche in quello, che riguarda il governo della ſua caſa privata, per la ſentenza troppo volgare dell'Apoſtolo, parlando del Veſcovo, che non facilmente ſaprà ben governar la Chieſa quello, il quale non ſappia ben governare la propria caſa.

Venendo dunque all'eſame del tema propoſto. Coſtumandoſi per la Sede Apoſtolica, e per i Sommi Pontefici 7
da tempo antico, ſenza che fin'ora ſi abbia certa notizia del principio, e della primiera introduzione, di avere un certo numero de' Segretarii Apoſtolici verſati, ed eccellenti in ogni genere di lettere, e di negozii, così per la ſpedizione de' Brevi, e delle lettere Apoſtoliche, come per il maneggio de' più gravi affari, e negozii appreſſo i Principi, e le Republiche, e de quali Segretarii le più antiche memorie fin' hora ſi hanno negli atti de primi Pontefici, dopo la ceſſazione dell'ultimo più di tutti lungo, e più pernicioſo Sciſma ſedato nel Concilio di Coſtanza cioè Martino Quinto, ed Eugenio Quarto, e non eſſendo di eſſi ſtabilito il numero, il che cagionava molti in-
convenienti; Il Pontefice Caliſto Terzo lo ſtabilì, e lo 8
preſiſſe in ſei, a guiſa di quel, che Eugenio Quarto, Siſto Quarto, ed il medeſimo Caliſto, ed altri Pontefici fecero ne' Tribunali della Signatura, e della Ruota, e della Camera, ed in altri Collegii della Curia, e lo confermò il Pontefice Pio Secondo, negli atti del quale ſi leggono, che foſſero Officii venali, uno de' quali col pagamento del ſuo prezzo ne concedè al celebre Iſtorico Platina,

na, Scrittore dalle vite de' Sommi Pontefici, il quale dal Pontefice Paolo Secondo ſucceſſore ne ſu privato, del che dolendoſi egli acerbamente, e con qualche eccedente riſentimento, ne riportò una lunga carcerazione di tre anni, ed altri travagli, conforme da eſſo medeſimo nella vita del detto Pontefice Paolo Secondo ſi narra, benchè ſi poſſa dubitare, che quello foſſe una ſpecie d'Officio diverſa. E negl' atti di Siſto Quarto ſucceſſore ſi fa parimente menzione di queſti Secretarii, per occaſione d'una lite di precedenza tra eſſi, e gli Avvocati Conciſtoriali, a loro favore deciſa.

Eſſendo dunque le coſe in queſto ſtato, il Pontefice Innocenzo Ottavo nell'anno 1487. ritrovandoſi la Sede, e la Camera Apoſtolica in un gran biſogno di denaro, a ſegno che, per alcune ſpeſe, che biſognò farſi per liberare la Città di Roma dall'inſolenze, e delitti di alcuni uomini armati, li convenne d'impegnare a Mercanti per cento mille ſcudi il Triregno, overo la Mitra gioiellata, ed altri arneſi preţioſi Pontificii, accrebbe il numero de' ſuddetti Secretarii in altri ventiquattro, con che ſi andaſſero eſtinguendo i ſei antichi, onde il loro Collegio foſſe col tempo de ſoli ventiquattro, concedendoli molte prerogative, e particolarmente creandoli veri Prelati del Palazzo Apoſtolico, e famigliari, con aſſegnarli alcuni emolumenti, in riguardo de quali queſto novo Collegio li pagò Ducati 62400. d'Oro di Camera, che in quel tempo importavano ſcudi 85. mille in circa di moneta, per eſtinguere il debito ſuddetto, narrando che ciò foſſe per cagionare molto decoro, e maeſtà alla Sede Apoſtolica, ed alla Corte Romana, e diſponendo, che in caſo di revocazione, o alterazione di queſti Officii ſe li doveſſe reſtituire l'intiera ſomma de ſuddetti 62400. ducati, ſenza che poſſa pretenderſi imputazione alcuna degli emolumenti, che trattanto ſi otteneſſero; E riſervandoſi la facoltà di eleggere, e deputare di vantaggio un Segretario domeſtico, dell'opera del quale poteſſe il Papa pro tempore valerſi per l'eſpedizioni ſegrete.

E perchè alcuni pochi idonei, ed immeritevoli deſideravano, e procuravano con varii modi d'ottenere sì fatti Officii contro il ſuo deſiderio, e more, che era ſtata, ed era, che a queſto Collegio ſi ammetteſſero ſolamente perſone qualificate, per la buona amminiſtrazione dell'Officio, però con altro ſuo breve nell'anno 1488. dichiarò, che niuno ſi ammetteſſe, il quale, precedente l'eſame, non foſſe approvato, e ricevuto dall'iſteſſo Collegio.

Di queſti Officii Aleſſandro Seſto immediato ſucceſſore, nell'anno 1502. ne donò uno in perpetuo all'Oſpedale del Salvatore ad Sancta Sanctorum, e nell'anno 1559. Paolo Terzo, facendo una permuta con l'Oſpedale di San Spirito, delli Caſali poſſeduti dalla Camera Apoſtolica di Polidoro, Statua, e Tomoletto con li Caſtelli di Borgherto, San Leonardo, Crocciano, e Valetano, & la Tenuta di Falateſe, poſſeduti per detto Oſpedale per una ſovrabondante ricompenſa concedè al detto Oſpedale parimente in perpetuo un'altro de' medeſimi Officii, e nell'anno 1571. poſſedendoſi a vita uno di queſti Officii per il Cardinal Farneſe, queſto col beneplacito di Pio IV. lo diede al Capitolo di S. Euſtachio per ſcudi undeci milla, in pagamento di parte del prezzo d'un Caſale, che è nominato Torre Vergata, che comprò dal Capitolo per ſcudi 15000. col patto, che nel caſo (fin d'all'ora previſto, e forſe temuto) della ſuppreſſione, ed annichilazione di queſto Officio, foſſe tenuto pagare i detti ſcuti undeci milla, overo reſtituire il Caſale, col ripigliarſi i reſtanti ſcudi quattro mille da eſſo pagati.

Ma perchè eſſendo vacato uno delli antichi ſei Officii, i quali ſecondo la prima convenzione ſpettavano al Collegio, il S. Pio V. nell'anno 1568. lo vendè al Cardinale de Medici per ſcudi cinque mille cinque cento, per valerſene nelle ſpeſe della famuſa Armata Navale contro il Turco, e di ciò riſentendoſi il Collegio, ſi venne a certa convenzione, e con tal'occaſione queſto Pontefice confermando gli antichi privilegii, e concedendone anche degli altri, ſtabilì con un Moto proprio, tra l'altre coſe, che in ogni caſo di ſuppreſſione, o alterazione di queſti Officii doveſſe il Papa reſtituire a ciaſcun'Officiale quel denaro, per il quale coſtaſſe, che aveſſe comprato, overo avuto l'Officio.

E finalmente col preſuppoſto, che tra il ſuddetto Segretario domeſtico de' Brevi, ed il Collegio naſceſſero continue diſcordie, Siſto Quinto nell'anno 1586. con la narrativa, che il medeſimo Collegio foſſe ripieno d'uomini inſigni, ed atti alla ſpedizione de' negozii, ſupprimè il detto Segretariato domeſtico, e l'unì al Collegio, del quale in recompenſa li furono pagati ſcudi venticinque mille d'oro, per i quali non avendoli alla mano, ottennero facoltà d'erigere un Monte non vacabile a ſei per cento, con l'obligo d'eſtinguerlo nel termine di anni ſei, e che non eſtinguendolo poteſſe il Teſoriero valerſi degli emolumenti per far l'eſtinzione; Come anche nell'anno ſeguente il medeſimo Siſto ſupprimè l'altro Segretariato domeſtico de' Brevi a' Prencipi, e parimente l'unì al Collegio, il quale perciò li pagò altri ſcudi dodici mille d'oro, per i quali ottenne di fare un'altra aggiunta al detto Monte, con la proroga dell'eſtenſione per anni dodici, benchè mai quella ſia ſeguita, ſicchè il Monte anche di preſente dura, ridotto nell'anno 1669. da Clemente Nono a quattro per cento, con l'obligo d'eſtinguerlo nel termine di anoi dodeci. Eſſendoli anche per Gregorio Decimoquinto nell'anno 1623. in occaſione d'alcune diſcordie nate tra il Collegio, e la Camera, concedute alcune altre grazie, che non fanno al propoſito, del quale ſi tratta.

Eſſendo le coſe in queſto ſtato, aſſonta al Pontificato la Santità di Noſtro Signore Innocenzo Undecimo, volendo come era di dovere, per ben ſoddisfare all'Officio ſuo, aver contezza, ed eſatta informazione delle coſe più notabili, le quali appartengono all'uno, ed all'altro Principato ſpirituale, e temporale, fra l'altre coſe ha riconoſciuto lo ſtato di queſti Officii de' Secretarii Apoſtolici, avendo a ciò dato un grand'impulſo l'iſtanze fatteli nel principio del Pontificato per parte del Collegio contro la Camera, per la bonificazione, overo ſupplezione di quell'intereſſe, che importaſſe il Privilegio di franchizia nelle ſpedizioni, conceduto per la ſan. memor. di Clemente X. agl' Uditori della Ruota.

In queſta recognizione dunque ſi ſono ritrovati trè inconvenienti, ciaſcuno de' quali meritarebbe d'irſi giuſto motivo di ſupprimere sì fatti Officii, e Collegio. Il primo perchè ceſſano totalmente, così la cagione, come il fine di ſopra accennati, per i quali queſto Collegio fu introdotto, 9 e reſpettivamente aomentato; Imperciochè i poſſeſſori degli Officii de fatto non hanno amminiſtrazione, perizia, ed eſercizio alcuno nella ſpedizione de' negozj, mentre così il Secretario de' Brevi, come quello delle lettere, o Brevi a Prencipi, come verſati nel meſtiere, ſi ſogliono deputare ad arbitrio del Papa, fuori del Collegio, ne l'Officio porta ſeco la Prelatura, e quell'altre qualità, e prerogative, che di ſopra ſi ſono accennate, conferendoſi a perſone ſecolari, per lo più ineſperte, ed in età tenera, a guiſa di quegli altri Officii Popolari, i quali ſono in commercio pe'l ſolo commodo, ed intereſſe borſale, ſenza alcuna amminiſtrazione, e ſenza che ſi richieda l'induſtria della perſona, poſciachè ſe bene il caſo porta, che alcuni Signori Cardinali, e Prelati qualificati ſiano poſſeſſori d'alcuni di queſti Officii, tuttavia ciò ſegue per accidente, non giachè il Cardinalato, o la Prelatura, overo la perizia, ed induſtria perſonale ſi abbia in conſiderazione; Che però vi entra la regola communemente ricevuta, così da' Filoſofi, come de' Teologi, e da' Giuriſti, ed anche da' Politici, che quando ceſſa la cauſa, deve ceſſare l'effetto, nè ſi devono permettere le coſe inutili, come aborrire dalla natura, e dalla ragione.

L'altro inconveniente è quello delle liti, e controverſie, che la prattica inſegna d'eſſerne nate tra queſto Collegio, e la Camera, in tutti i tempi, antichi, e moderni, e particolarmente ſotto i Pontificati del S. Pio V. di Siſto V. Clemente VIII. Gregorio XV. e del preſente Pontefice regnante, portando ciò l'altro inconveniente della reſtrizione della poteſtà del Papa nel fare le grazie, e nel concedere le franchizie delle ſpedizioni.

Ed il terzo inconveniente, di tutti maggiore, e palpabile, è quello del grand'intereſſe, e pregiudizio, che da queſti Officii riceve la Camera, il che ſe in ogni tempo, quando anche la Camera foſſe molto affluente, è degno di eſſere conſiderato, molto più merita una gran conſiderazione in queſti tempi, che la Camera ſi ritrova tanto eſauſta, ed in ſtato quaſi di depreſſione.

Imperciochè eſſendoſi calcolato quanto ſia pervenuto in Camera pe'l prezzo degl' Officii dagl' odierni poſſeſſori, overo da loro Autori, ſi è ritrovato, che il tutto aſcenda a' ſcudi ducento mille di moneta in circa, per i quali ha pagato di frutto ſopra ſcudi quaranta mille l'anno, ragguagliando un'anno coll'altro, in modo che l'intereſſe rieſce più del vinti per cento.

Naſce

Naſce queſt'inconveniente da tre cagioni, l'una perchè quando ſon ſeguite le vacanze, i Pontefici ſon ſtati ſoliti in gran parte farne donativo a' parenti, o altri amorevoli; L'altra perchè eſſendo il prezzo in ſomma conſiderabile, e concedendoſi nell'accennata Bolla d'Innocenzo Ottavo, tra gl'altri privilegii quello, che ne ſia lecita la raſſegna in qualunque ſtato, anche di pericoloſa infermità, quindi ſegue, che per lo più queſti officii, i quali di loro natura ſi concedono per la vita d'un'uomo, contro la loro natura ſi rendono quaſi che perpetui, mentre con le raſſegne trapaſſono per molte mani, a ſegno che una di eſſi dura per anni cento tredici, l'altro per anni cento nove, l'altro per anni novantaſei, e così negl'altri, benchè di minor tempo; E la terza, perchè tre de medeſimi officii ſono perpetuamente in mani morte, cioè in potere de' ſudetti tre luoghi Pii.

Per queſte ragioni dunque, ed anche per ſollievo della Camera, la quale in tal modo aquiſterà una rendita di ſcudi 3000. in circa l'anno netti, detratto quell'intereſſe, che li converrà pagare pe'l prezzo, che dovrà reſtituire, col parere d'una Congregazione, a tal'effetto deputata, fu ſtabilito ſin dal principio del meſe di Decembre paſſato di venire alla ſoppreſſione di queſti officii.

Ma perchè nacquero molti dubii, de' quali a baſſo ſi diſcorrerà, ſopra la reſtituzione del prezzo da farſi a ciaſcuno; Però, ſtante l'iſtanze d'alcuni intereſſati, per togliere a queſti ogni preteſto di doglianza, che la Congregazione foſſe coſtituita per lo più da' Miniſtri della Camera, e della Dataria, da eſſi ſtimati parziali, furono aggiunti altri quattro Prelati, piuttoſto confidenti, e parziali de' medeſimi intereſſati, ed eſſendoſi tenute ſopra ciò tre Congregazioni, è ſeguito, che nello ſpazio di quattro meſi non è nata determinazione alcuna, con molta probabilità, che per la moltiplicità, e perpleſſità, degl'articoli, ed anche per la difficoltà di radunare queſta Congregazione, per lo più conſtituita da perſone occupatiſſime, foſſe per andar la coſa molto alla lunga, non ſenza qualche probabile argomento, che le lunghezze ſtudioſamente ſi affettaſſero per gl'intereſſati, ad effetto, che valendoſi del beneficio del tempo godeſſero tra tanto de pingui emolumenti dell'Officio, con la ſperanza, che ſopragiungendo altri negozii di maggior premura, a quali conveniſſe più applicare, queſto ſi abbandonaſſe, e ſi deſſe all'oblivione, conforme in tant'altre coſe la pratica ha inſegnato.

10 Quindi Noſtro Signore, con la ſua ſomma prudenza, e zelo ha riſſoluto di venire alla ſudetta ſuppreſſione, in eſecuzione dello già ſtabilito ſin dal principio dell'accennato meſe di Decembre, il che ſempre nelle Congregazioni ſi è preſuppoſto, come negozio finito, ordinando a Monſign. Teſoriere, che paghi prontamente a' poſſeſſori dell'Officii quel denaro, che conſti d'eſſerſi realmente pervenuto, immediatamente, overo mediatamente per i loro Autori, da quali ſe li è raſsegnato l'Officio, pagato agl'Officiali della Dataria, così in cauſa di prezzo, come di Componenda, o altra ſpeſa per la ſpedizione, commettendo al medeſimo, che col voto della Rota, poſpoſta ogni appellazione, decida, e giudichi ſe la Camera ſia tenuta ad altra reſtituzione, provedendo quanto a luoghi Pii nel modo, che di ſotto ſi dirà, di eſſi trattando.

11 Premeſsa queſta ſerie di fatto, la cui diſtinta notizia ſi è ſtimata totalmente neceſsaria per formar bene il giudizio ſopra quel, che paſsa, e venendo all'eſame del negozio. Quattro ſono i punti più generali, i quali cadono ſotto queſta iſpezione. Il primo ſopra l'atto della ſoppreſſione del Collegio in generale, ſe con la podeſtà ordinaria, ſenza valerſi della pienezza dell'aſsoluta, ſi ſia potuta giuſtamente fare. L'altro ſopra la narrata proviſione di reſtituire per ora ſolamente quel denaro, che è pervenuto in potere della Camera, rimettendo all'eſame della giuſtizia la reſtituzione del di più. Il terzo nel commetter queſta cognizione al Teſoriero col voto della Ruota; Ed il quarto, il quale ne contiene ſotto di ſe molti, ſopra quel di più, che dagl'intereſsati ſi pretende doverſegli pagare dalla Camera, benchè non l'abbia ricevuto.

12 Quanto al primo punto della ſoppreſſione in generale, ad evidenza la giuſtificano i tre inconvenienti accennati nella narrazione del fatto. Il primo della ceſsazione della cauſa, overo del fine pel quale queſto Collegio fu eretto, ſicchè di preſente rimane inutile, e ſuperfluo. Il ſecondo, perchè produce frequentemente liti, e controverſie con la Camera, e toglie al Papa la libertà di far grazie. Ed il terzo del grande intereſse, e della gran leſione, che ne riſulta alla Camera. Ed a queſti ſi aggiunge il quarto della reſolubilità, la quale di ſua natura è anneſsa a queſti Officii, per non dare altrimente l'inconveniente contrario ad ogni legge ſcritta, e naturale, che il Principe ſucceſsore, del fatto de' Predeceſsori, debba eſser aſtretto con grave danno, e pregiudizio della Republica a patire una perpetua ſervitù, e non poterſi giammai liberare da un grave peſo, ne di poter mutare la forma del governo, il che ſe ſi ſtima inconveniente, ed irragionevole, anche ne' Principati ereditarj, molto più degl'elettivi, ne' quali il fatto de' Predeceſsori obliga molto meno i Succeſsori di quel, che ſia negl'ereditarii.

Il che più chiaramente ſi comprova dalla Bolla d'Innocenzo Ottavo ſopra l'erezzione, mentre in quella ſi prevede, e ſi preſuppone il caſo della ſuppreſſione, come anche ſi preſuppone, e ſi prevede nell'altra Bolla generale di S. Pio Quinto, e nell'accennato Breve particolare di Pio Quarto, a favore del Capitolo di Sant'Euſtachio, ſicchè non può dirſi caſo eſorbitante, ed impenſato; Laonde da tutte le ſudette coſe rimane comprovato ad evidenza queſto primo punto, come incapace di dubio, in modo che deve attribuirſi ad aperta ignoranza il maravigliarſene, ed io ſtimarlo caſo inopinato, anzi forſe merita l'attributo di temerità l'eſserſi negata, ed impugnata sì fatta podeſtà.

Quanto al ſecondo punto della proviſione preſa nel moto proprio di far prontamente reſtituire dalla Camera quel che veramente da eſsa ſi è ricevuto, rimettendo alla determinazione per giuſtizia, ſe ſi debba reſtituire il di più, che ſi pretenda da' poſseſsori degli Officii, ancorchè non ſi ſia ricevuto; parimente merita dirſi una determinazione molto ben fondata nella ragione, ſicchè il tacciarla per ingiuſta, overo per irragionevole, negl'intereſsati ſarà effetto ſcuſabile del proprio intereſse, e della propria paſſione; la quale offuſca l'intelletto, e fa ſemper parer ingiuſto, e malfatto quel, che pregiudica al proprio intereſse, benchè ſia giuſtiſſimo, ma negl'altri non intereſsati ſarà effetto ineſcuſabile, o d'una grande ignoranza, overo di una gran malignità, imperciocchè da quel, che a baſso ſi diſcorre ſopra il quarto punto della reſtituzione di quel prezzo che non ſi è ricevuto, non ſi può negare, che almeno la coſa ſia molto dubia, e diſputabile, e per conſequenza ogni legge ſcritta, e naturale, anche ne' ſpogliatori, e negli attentatori, e ſimili, i quali come dalla legge ſtimati delinquenti, ſono ſtrettamente obligati a reſtituire, ed a rifare ogni danno, ed intereſse, benchè da eſſi non ſe ne ſia ricevuto utile alcuno, come per una ſpecie di pena del delitto, diſpone, che baſta di pagare prontamente quel, che è certo, e liquido, offerendoli pronto, ed obligato a pagare il di più, che ſia incerto, ed illiquido, quando ſarà liquidato. Dunque molto più con gran ragione ſi è potuto così provedere in un caſo, nel quale non ſi ſcorge nella Camera delitto alcuno. E ſarebbe una ſpecie di manifeſta iniquità il pretendere, che pendente la liquidazione d'un debito incerto, ed illiquido foſse tenuta la Camera patire fra tanto un danno, ed un intereſse così eceſſivo come ſarebbe, quando anche ſuſſiſteſse tutta la pretenſione, mentre queſta batterebbe in ſcudi ſeicento mila, gl'intereſſi de' quali, ſecondo lo ſtato preſente, non eccederebbero ſcudi vinti mille, che all'incontro gl'utili, e gl'emolumenti degli officii eccedono ſcudi quaranta mille. Ne la diſputa ſopra l'incidente del maggiore, o minore prezzo potea, o dovea ritardare la ſoſtanza della ſuppreſſione già ſtabilita, ſin dal principio di Decembre, in modo che è ſtato più toſto un' eceſſo di benignità, e di convenienza il far godere a' poſſeſsori degli Officii gli eceſſivi emolumenti in queſti quattro meſi.

Circa il terzo punto dell'eſserſi ordinato al Teſoriere, che proceda nella Cauſa col voto della Ruota, ſarebbe una manifeſta malignità il dolerſene, per eſserſi così riſoluto in grazia degl'intereſsati, e per maggior loro ſodisfazione, eleggendo un Tribunale così qualificato, e deputato a decidere le cauſe più gravi profane di queſto Principato, e le più gravi Eccleſiaſtiche, e Spirituali di tutto il Mondo Cattolico: Imperciochè ſe la deciſione ſi foſse commeſſa al Teſoriere ſolo, gl'Intereſsati con ragione ſi potevano dolere, e gli altri ſi potevano ſcandalizare, che un ſolo Miniſtro Camerale affezionato, ed intereſsato negli utili della Camera, ſi foſse conſtituito Giudice di tanti gravi, e dubbioſi articoli.

Il commetterlo al tribunale della Camera, per altro Giudice competente delle cauſe Camerali, non era giuſto,

ne

ne ragionevole, mentre in queſto Tribunale ſiedono quattro principali Intereſſati, e poſſeſſori di queſti Officii; Ed il far continuare l'accennata Congregazione deputata, col di cui voto ſi doveſſe procedere, darebbe più toſto motivo di doglianze, overo di ſoſpetto a' medeſimi Intereſſati, nel caſo, che le riſoluzioni ſortiſſero a favore della Camera, mentre, conforme di ſopra nella narrazione del fatto ſi è accennato, già i medeſimi Intereſſati apertamente ſi dolevano, che queſta Congregazione, per la maggior parte, foſſe conſtituita da perſone appaſſionate, negl'intereſſi della Camera, e nelle ſodisfazioni del Palazzo. Dunque con molta ragione, e pietà, per maggior ſodisfazione de' medeſimi Intereſſati, ſi è deputato un Tribunale affatto diſintereſſato.

Ed anche ſi è avuto il riguardo allo ſtile di queſto Tribunale di dar conto al Mondo delle ſue riſoluzioni, col dar fuori le deciſioni, acciò in tal modo a tutti ſiano paleſi le ragioni, e la giuſtizia di quella Parte, al di cui favore ſi decida; Oltre che queſta materia degl'Officii venali appartiene più toſto alla Dataria, che alla Camera, e lo ſtile della Dataria è di valerſi ne' caſi dubii del voto della Ruota; Che però appreſſo il Platina ſi legge, che quando Paolo Secondo tolſe l'Officio ad alcuni Poſſeſſori di queſti, o altri Officii, quelli fecero iſtanza, che ſi conoſceſſe dalla Ruota, e gli fu negato, conforme anche a baſſo ſi narra.

E ſe bene ſi doglano gl'Intereſſati, e gli altri ſi meravigliano, e biaſimano, che mentre s'era deputata una Congregazione più volte tenuta, non ſi doveva, ſenza che queſta ne ſapeſſe coſa alcuna, venire alla publicazione del Moto proprio ſopra la ſoppreſſione; Tuttavia ciò contiene un'equivoco manifeſto, cagionato negl'Intereſſati dalla paſſione, a negli altri dal non eſſer informati del fatto. Imperciochè la Congregazione non fu deputata ſopra il punto principale della ſoppreſſione, e ſe a queſti ſi doveſſe venire, o nò, ma eſſendoſi ciò ſtabilito, e riſſoluto, con queſto preſuppoſto, fu deputata la Congregazione ſopra al ſolo incidente del maggiore, o minor prezzo, che ſi doveſſe reſtituire, ma perchè ciò ſi è ſcoperto molto torbido, e che ricerca lunghezza di tempo, però ſi è venuto all'eſecuzione dello ſtabilito, già da quattro meſi avanti; e nel che la Congregazione non aveva parte alcuna.

Tutta la difficoltà dunque ſi reſtringe al quarto, ed ultimo punto, ſe la Camera ſia tenuta ad altra reſtituzione di prezzo, oltre quello, che li è pervenuto nelle mani. E ſopra di queſto punto cadono quattro opinioni, due delle quali ſono eſtreme, e due medie. La pri-
15 ma eſtrema a favore degli Officiali è, che ſi debba reſtituire a ciaſcuno il prezzo corrente, che è di ſcudi 23. milla ne' vent'uno Segretariati vacabili, e di quaranta milla in circa ne' tre perpetui de' luoghi Pii, ſenza diſtinguere, ſe ſiano compri per minor prezzo, overo ſe ſi ſiano ottenuti per via di donativo.

All'incontro l'altra opinione eſtrema a favore della Camera è, che non avendo Innocenzo Ottavo fatto il contratto con le perſone particolari, ma con il Collegio, come una perſona intellettuale, al quale in nome de' Succeſſori promiſe per patto di reſtituire nel caſo della ſoppreſſione gl'intieri ducati 62400. ricevuti; Ed eſſendo maſſima certa di ragione, che queſti corpi univerſali non ſi variano con la mutazione delle perſone, ma ſono ſempre li medeſimi; Quindi ſegue, che ſenza curarſi de' titoli, con i quali ciaſcuno diverſamente poſſieda l'Officio, baſti alla Camera, in conformità della convenzione, reſtituire al corpo univerſale del Collegio la detta ſomma ricevuta, laſciando che diſputino tra eſſi del modo di ripartirſeli.

La terza opinione media, più favorevole alla Camera, è, che ſecondo un'intelletto della Bolla di S. Pio Quinto, alterativa di quella d'Innocenzo, ſi debba reſtituire tutto quel denaro, ch'effettivamente è pervenuto nelle mani della Camera. E ritenendo queſta opinione rimarrebbero eſcluſi i Donatarii, e quei Compratori, i quali hanno cauſa da' Donatarii, ed anche quelli, i quali per via di raſſegna hanno compro l'Officio a più caro prezzo di quello, che li loro Autori la comprarono dalla Camera.

E la quarta opinione media, più favorevole agli Officiali, è che ſecondo l'altro intelletto dell'iſteſſa Bolla di Pio ſi debba reſtituire a ciaſcuno quel danaro, che aveſſe ſpeſo per acquiſtar l'Officio, non diſtinguendo ſe l'aveſſe compro immediatamente dalla Dataria, come vacante, overamente da un'altro poſſeſſore per via di raſſegna, il quale l'aveſſe ottenuto per minor prezzo, ed anche in dono. Ed a riſpetto de' Donatarii diretti, ed immediati, che ſi debbano ſtimare come compratori, per quel prezzo, che correva nel tempo della conceſſione, fingendo, che ſi foſſe compro per il prezzo corrente, il quale dopoi immediatamente ſe li foſſe donato. Maggiormente che i Chirografi de' donativi cantano in queſta forma, cioè, che non ſi dice di donare l'Officio, ma di donare il prezzo.

Ciaſcuna di queſte opinioni ha molte ragioni, ed argumenti probabili per la ſua parte, in modo che niuna di eſſe a primo aſpetto può dirſi certamente più vera, e più probabile dell'altra, perlochè vi è neceſſaria la determinazione del Giudice. Imperochè due leggi particolari ſopra ciò abbiamo, una d'Innocenzo, e l'altra di Pio; ſe teniamo la prima, quella letteralmente diſpone, che ſi debbano reſtituire li ducati 62400. conforme la ſudetta ſeconda opinione eſtrema. E ſe teniamo l'altra, ſi deve ſolamente reſtituire il denaro ricevuto, mentre in queſto ſolamente ſi verifica la parola, *reſtituere*, che da eſſa vien' uſata, eſſendo improprio, che ſi debba reſtituere quel, che non ſi è ricevuto, ſicchè le due leggi particolari, le quali ſempre devono prevalere alle generali, ſtabiliſcono una di queſte due opinioni più favorevoli alla Camera.

E quando, negando l'una, ed l'altra legge particolare, ſi voglia camminare con i termini della ragione commune, conforme ſi pretende dagl'intereſſati, e ſi è ſcritto per i loro Avvocati, e difenſori, in tal caſo vi entra maggior dubbio, e con qualche probabilità ſi può pretendere per la Camera di non eſſer tenuta a reſtituire coſa alcuna, conforme di ſotto ſi diſcorre.

In queſta incertezza dunque, ogni ragione diſpone, che 16
il debitore non ſia tenuto a fare il Giudice contro ſe ſteſſo, ma che ſin'a tanto che la coſa ſia giudicata, poſſa lecitamente attacarſi al meno, ed abbracciare quell'opinione, che ad eſſo è più favorevole. E per conſeguenza con giuſtizia averebbe potuto il Papa ordinare, che per ora ſi reſtituiſſe prontamente, come è certo, e liquido il primo prezzo ſtabilito con la legge della fondazione delli ducati 62400. riſervandoſi il di più al giudizio della Ruota, in modo che l'aver' abbracciato la terza opinione media, è ſtato più toſto uſare un'equità, ed una gran benignità agli Officiali, eleggendo l'opinione più pregiudiciale alla Camera.

L'eſaminare di propoſito, e per minuto nel preſente diſcorſo tutte le ragioni, ed i fondamenti di ciaſcuna della ſudette quattro opinioni, non ſi ſtima al propoſito, così perchè cagionerebbe una proliſſità intolerabile, mentre vi biſognarebbe un groſſo volume, particolarmente, per molt'altri incidenti de caſi particolari, come ſono il non eſſerſi eſtinto a tempo il Monte; l'intereſſe de' tre luoghi Pii, il punto del Signor Cavalier Acciajoli; l'altro di Monſignor d'Aſti; l'altro di Monſignor Corſi, e del Signor Abbate Lecce, e l'altro del Signor Marcheſe Ruſpoli.

Ed ancora perchè il preſente diſcorſo non è ordinato al-
la deciſione della cauſa, per eſſerſi ciò riſervato al giudizio 17
della Ruota, ne meno è ordinato alla difeſa delle ragioni della Camera, dovendo ciò appartenere alli Monſignori Avvocato Fiſcale, e Commiſſario, ed altri Defenſori della medeſima Camera, quando la cauſa ſi diſputerà, ma è ſolamente indrizzato a moſtrare la giuſtizia, e la ragionevolezza della proviſione preſa, e contenuta nel Moto proprio, cioè, che per l'incertezza, ed illiquidità del di più, che ſi pretende doverſi reſtituire, ſi è più toſto camminato con una gran benignità, ed equità a favore degli Officiali, mentre giuridicamente, e ſenza offender la giuſtizia, ſi ſarebbe, come ſopra, potuto abbraciare l'opinione più favorevole alla Camera, ſecondo la Bolla d'Innocenzo.

Tuttavia per qualche notizia de meriti, o almeno della dubiezza della cauſa, e per moſtrare, che per parte degli Officiali ſi cammina con qualche equivoco, e che le autorità, e le regole giuridiche, nelle quali ſi fondano, ſono forſe vere ne' ſuoi caſi, ne' quali parlano, ma in verun modo non ſi addatano al caſo, del quale ſi tratta, come affatto diverſo, e del quale niuna delle autorità allegate parla, Conviene riflettere alla diſtinzione degl'atti, che ſi fanno per il Principe, ed anche all'altra diſtinzione delle perſone diverſe, che per il medeſimo Principe ſi rappre-
ſentano; Cioè ch'altri ſono gli atti particolari, i quali ſi 18
fanno, e reſpettivamente ſi diſfanno, e ſi rivocano dal medeſimo Principe, ed altri ſono gl'atti generali, i quali ſi fanno dal medeſimo Principe per via di legge, e di proviſion:

ſione univerſale; Imperciochè negli atti particolari il Prencipe ſi conſidera come un privato contraente, e diſtraente, rappreſentando ſempre queſta ſola perſona ſoggetta alle regole della giuſtizia commutativa: ma negli atti generali, fatti per via di legge, overo di proviſione univerſale, con giuſto, e ragionevol motivo del buon governo del Prencipe, e per beneficio della Republica ſi conſidera, come una diverſa perſona publica di un ſovrano governatore, e moderatore, onde le ſue proviſioni, ed ordinazioni vengono reputate come un caſo fortuito, e ſono paragonate al fulmine, che cade dal Cielo, overo alla tempeſta, o all'incendio, overo all'innondazione, ed altri ſimili accidenti.

19 Le regole, e le autorità ſolite addurſi per parte degli Officiali percuotono i caſi particolari, ne quali il Principe fa ſolamente la figura, e rappreſenta la ſola perſona di privato contraente, e diſtraente, perlochè malamente, contro ogni ragione ſi adattano al caſo, del quale ſi tratta d'un'atto fatto per via di legge generale dal Prencipe, come perſona publica, e come ſovrano moderatore del buon governo univerſale della Republica, e del Principato; Ed in ciò conſiſte l'equivoco manifeſto di molti, mentre in queſto ſecondo caſo non entrano per imaginazione i termini dell'evizione, overo della revocazione della donazione, o della refezione del prezzo, e dei danni, ed intereſſi, come convenienti al ſolo caſo dei contratti, e diſtratti privati, non già in queſto caſo publico, ed univerſale, nel quale entrano propriamente gli accennati termini del caſo fortuito.

20 Ed eſemplificandolo in prattica per maggior chiarezza, e capacità; Nello Stato Eccleſiaſtico vi ſono molte gabelle ſolite concederſi in molti, e diverſi appalti, ſecondo la diverſità, così delle gabelle, come delle Provincie, o delle Città, ed in queſti appalti il Prencipe ſi conſidera, come un privato locatore, ſoggetto a quelle leggi, le quali parlano del locatore, ſicchè l'obbligano alla preſtazione della pazienza, ed all'oſſervanza del contratto, che però ſe reſtando tuttavia ferme, ed in eſſere le gabelle, e reſtando anche generalmente fermi gli altri appalti, voglia il Prencipe, ſenza demerito, e delitto poſitivo, togliere ad uno l'appalto concedutoli, per darlo ad un'altro, o veramente farlo amminiſtrare a ſuo commodo, in tal caſo ſi dice violare la fede data, e mancare della dovuta oſſervanza del contratto, e negare quella pazienza, alla quale il locatore è tenuto, facendo ingiuria al conduttore, e togliendoli le ſue ragioni, perlochè quando non vi concorra il giuſto motivo della cauſa publica, a guiſa d'ogni privato locatore, ſarà tenuto a rifare al conduttore non ſolamente quel, che abbia pagato a conto del cenſo, o penſione, ed ogni danno patito in altre ſpeſe, o preparazioni, ma eziandio l'intereſſe del guadagno, che era per farvi, anche ſe l'appalto li foſſe ſtato conceduto in dono, overo per una piccola ricognizione, poſciachè ſebene il donatore non è tenuto all'evizione, tuttavia ciò cammina, quando quella provenga dal fatto del terzo, non già quando dal fatto volontario dell'iſteſſo donatore, violando la data fede, ma ſe ciò ſeguiſſe per giuſta cauſa publica, in tal caſo ſarà tenuto reſtituire quel, che ha avuto, con aſtenerſi dall'eſigere in avvenire quel, che ſe li è promeſſo, ſenza l'obbligo ſudetto del rifacimento degl'intereſſi, che però ſe l'appalto foſſe ſtato conceduto in dono, fuori d'ogni dubio, benchè ſi tratti di atto particolare, quando vi ſia il motivo della cauſa publica, non ſarà tenuto a reſtituire coſa alcuna.

Molto più, e ſenza che ci cada principio, o ragione di dubitare, ciò procede quando ſi cammina per via di legge, e di proviſione generale pel giuſto motivo della cauſa publica, e del buon governo del Principato. Che per eſempio ſi ſtimi eſpediente di togliere affatto l'uſo degli appalti, e degli appaltatori in tutto lo Stato, ed in tutte le gabelle, overo in alcune di eſſe, perchè aggravaſſero troppo i Popoli, o veramente perchè ſi ſcopriſſe, che gli appalti riuſciſſero molto leſivi, e pregiudiziali alla Camera, che però ſe n'eſtingueſſe il genere, mentre in queſto caſo non ſi troverà forſe autorità, o ragione alcuna, la quale provi, che a quelli, i quali aveſſero avuto l'appalto in dono, ſi debba rifare l'intereſſe.

L'iſteſſo con la medeſima proporzione cammina nelle conceſſioni dei feudi venali, alcuni de quali anche ſe ne donaſſero per benemeriti; Imperciochè ſe il Prencipe concedente toglieſſe il feudo ad un particolare per concederlo ad un'altro, o per appropriarſelo, in tal caſo intrarebbe quel, che ſopra queſti termini ſcrivono alcuni Giuriſti conſulenti, benchè le loro maſſime leguleiche de fatto non ſiano pratticare, per quel, che inſegnano l'Iſtorie, e gli Annali quaſi di tutti i Prencipati. Ma ſe ſtimandoſi dannoſo, e pregiudiziale alla Republica, ed al Prencipato l'uſo de Baroni, e Feudatarj, per via di legge ſi revocaſſero tutte le conceſſioni feudali, e ſi ſopprimeſſe tutto il genere de Baroni, o Feudatarj, in tal caſo ſarebbe una mera vanità il pretendere, che il Prencipe foſſe obligato rifondere il prezzo a' donatarj, overo a quelli, che l'aveſſero comprati de eſſi, o da altri compratori a maggior prezzo, mentre a ſommo rigore non ſi potrà pretender altro, che la reſtituzione del denaro pervenutoli nelle mani, per l'equità naturale di non ritenere la robba, e'l prezzo.

Se il Prencipe faceſſe le conceſſioni a diverſi particolari de molini, i quali ſono alla riva del fiume, o dell'oſterie, che ſono in una ſtrada publica, e conſolare, e dopoi pel buon governo del Prencipato, e per la cauſa publica riſolveſſe di mutare il letto, overo il corſo del fiume, overo di mutare la ſtrada, conforme nell'età noſtra ha inſegnato la prattica, in modo che quei molini, overo quell'oſterie rimaneſſero inutili, in tal caſo ſarebbe degno dell'irriſione quello, il quale aſſeriſſe, che ſi debba rifare il prezzo, anche a donatarj, o altri, che hanno cauſa da eſſi, e che entraſſero quelle regole, le quali hanno luogo nei caſi particolari, cioè ſe il Prencipe toglieſſe un molino, overo un'oſteria ad uno per darla ad un'altro, overo per applicarla a ſe ſteſſo.

Se dal Papa, o da altro ſuperiore, anche per cauſa oneroſa, e per la rimunerazione de' meriti, e dei ſervizii ſi concedono a diverſe perſone le Badie, e le Commende, ed altre prelature, o dignità di una Religione, conforme per eſempio ſegue nella Religione di Malta, ed in altre ſimili, in tal caſo non poſſono, ne devono alcuni di queſti Abbati, o Commendatarj eſſere privati ſenza demerito, e quando qualche giuſta cauſa lo perſuada, ſe li deve dare la ricompenſa, e come i Giuriſti dicono un buon ſcambio. Ma ſe tutta la Religione ſi ſupprime, in modo che le ſue rendite ad altri uſi ſi applicaſſero, in tal caſo certa coſa è, che ciò non entra, conforme nell'età noſtra più volte ha inſegnato la pratica.

In tanto Monſignor Fagnano cerca, di ſoſtenere, che non ſe gli foſſe potuto levare l'Officio della Penitenziaria, in quanto che tuttavia quello rimaneva in piedi, e ſi era conceduto ad un altro; ma ſe ſi foſſe ſuppreſſo tutto il Tribunale della Penitenziaria, e per conſequenza foſſero ceſſati tutti gli Officii di quel Tribunale, al di certo tal pretenſione ſarebbe ſtata vana, con molti altri ſomiglianti eſempli, che ſopra ciò con molta facilità ſi potrebbero cumulare; ed altrimente il Papa non potrebbe ſopprimere l'Officio, ed il Tribunale del Camerlengo, e ſopprimendolo ſarebbe coſtretto a reſtituire così al Camerlengo il prezzo dell'Officio benchè ſe li ſia donato, come anche a tutti gli altri Officiali inferiori, e ſubordinati, il che ſarebbe degno dell'irriſione, quando ſi pretendeſſe.

Dovendoſi ancora avvertire, che altro è quando il Prencipe per cauſa publica ſi vuol valere delle robbe altrui, col privare i poſſeſſori del total dominio di quelle, come ſono caſe, vigne, oliveti, e altri poderi, ed altro è, quando voglia valerſi di quel, che è ſuo, e che è anneſſo al Prencipato, dal quale non ſi può ſeparare nella ſoſtanza, ma ſolamente che ſe ne ſia conceduto ai particolari l'uſo, overo un certo dominio ſubalterno per gli emolumenti, che a vita, o ad altro tempo ſe ne riportano, per ſcorgerſi una gran differenza tra un caſo, e l'altro. 21

Come per eſempio, determinò Aleſſandro VII. per sbrigar la piazza della Rotonda, di ridurre in buon ſtato la piazza di pietra, perlochè fece ſpianare alcune caſe, ed anche una Chieſa, ed è probabile, che a padroni delle caſe rifaceſſe il prezzo, ſopra di che ſi laſcia il ſuo luogo alla verità, ma non rifece i danni, e gl'intereſſi al Capitolo della Rotonda, per la mutazione dello ſtato di quella piazza, perchè in ſoſtanza la piazza è del Prencipe, per conceſſione del quale il detto Capitolo ne otteneva, e ne ottiene alcuni emolumenti.

Più ſimile, e più al propoſito è l'eſempio di piazza Navona; Imperciochè anticamente molti per conceſſioni Apoſtoliche, ſeguite parte per via di donativo, e parte per via di compra, godevano alcuni ſiti per la vendita dei frutti, e degl'altri vittuali, dal che cavavano un gran emolumento; Ma quando Innocenzo X. riſolve di mutare lo ſtato di quella piazza, e di sbrigarla di quei continui impedimenti,

traſ-

traſportando la vendita de' vittuali alla piazza della Rotonda, e di S. Euſtachio, non perciò ſi rifatto a' padroni de' ſiti coſa alcuna, in ſomiglianti caſi.

Anzichè nelle robbe proprie, ed in piena ragione di dominio de' privati, quando ſi tratta di qualche uſo generale, e che la borſa publica per l'impotenza de' ſudditi, o per altri biſogni non può ſupplire, tuttavia non ſi fa refezione alcuna, conforme l'Iſtorie, e gl'Annali in tutti i Principati inſegnano in tutti i tempi.

22 Ma tralaſciando i fatti degl'altri Principali, ed anche gli antichi di queſto, del quale ſi tratta, e valendoſi di quello, che nell'età noſtra ſi è viſto, e ſi è practicato; Quando nella guerra della Sede Apoſtolica con i Prencipi dell'Italia, verſo il fine del Pontificato d'Urbano VIII. ſi fè la tagliata degli oliveti, vigne, caſini, ed altri poderi vicino la Città d'Orvieto, e che in Roma ſi fecero le nuove fortificazioni, con il devaſtamento di molti caſini, vigne, e poderi, nulla ſi rifece; come anche nulla ſi rifece nella demolizione di Caſtro, per la ragione, che le leggi, e le proviſioni generali non ſoggiaciono alle regole dei caſi particolari, mentre la proviſione univerſale, conforme ſi è detto di ſopra, vien paragonata ai fulmini, ed alle tempeſte, o altri ſimili accidenti, e per conſeguenza ſi dice un caſo fortuito, ſimile ad un infortunio, per il quale non ſi può dimandare evizione, o refezione d'intereſſe. E pure in quei tempi i popoli dello Stato Eccleſiaſtico erano più capaci di gravezze di quel, che ſiano di preſente, e l'Erario publico non era ridotto a quel miſero ſtato, quaſi d'una total depreſſione, nel quale oggidì ſi trova.

23 Non niegano gli Avvocati, e Difenſori degl'Officiali la verità di queſta diſtinzione, come certa, ed irrefragabile, ma ne niegano l'applicazione al caſo, dicendo che la legge generale di ſua natura deve abbracciare tutti i ſudditi, ed a tutti generalmente pregiudicare, non già nel caſo preſente, che il pregiudizio è ſolamente di 24. perſone particolari; Però ciò contiene un'equivoco manifeſto, poſciachè la legge, e la proviſione generale ſi dice, quando abbraccia tutto un genere, ſicchè non vi ſia parzialità, ed eccettuazione di perſone compreſe in quel genere, altrimente una legge, la quale ſi faccia per una Religione, o per un Monaſterio, o Capitolo, o altra ſimile Univerſità, non meritarebbe diſſi legge, e pure ſarebbe una mera vanità il dirlo; ne perchè il Papa ſupprima una Religione, ſi potrà dire, che non ſia legge, e proviſione generale; perchè non ſi ſuppriminano tutte l'altre, e con ſimiglianti eſempj.

24 E nondimeno l'Iſtoria inſegnano, che anche nei caſi particolari, e ſenza che vi concorreſſe una cauſa publica, come nel preſente caſo concorre, che tuttavia dal Prencipe non ſi rifaceſſe prezzo alcuno, o altro intereſſe conforme tralaſciandone molti ſimili, e valendoſi dell'individuale, ſeguì in queſt'iſteſſi Segretariati, o altri Officii, ſotto Paolo II. che conforme di ſopra ſi è accennato, levò gli Officii ad alcuni poſſeſſori, i quali l'avevano comprato, ſenza che l'Iſtorico, il quale parla del fatto proprio, dica d'eſſerli data altra mercede, che quella d'una dura carcerazione per tre anni, negandoſeli di rimettere il negozio al giudizio della Ruota, dal che ſi può chiaramente ſcorgere, quanto grande ſia ſtata la giuſtizia, la pietà, e la benignità di Noſtro Signore.

25 Molti di quelli, i quali, o ſia per malignità, o per genio maledico, o ſia per la ſolita ignoranza, ed uſo del volgo inſano, profeſſano di tacciare l'operazioni del Prencipe Regnante, e de' ſuoi Miniſtri, cuoprono la ſatira, e la maledicenza col manto della pietà, e della compaſſione, particolarmente verſo i tre luoghi Pii, e ciò a prima faccia fa qualche impreſſione appreſſo i non informati, overo appreſſo quelli, i quali ſenz'altro diſcorſo con la prima operazione dell'intelletto formano il giudizio con le voci del volgo, overo con la ſuperficie delle coſe, ma parimente ciò contiene un manifeſto errore; Imperciocchè due luoghi Pii, che ſono l'Oſpedale di S. Spirito, ed il Capitolo di S. Euſtachio, ottengono queſti Officii per via di contratto correſpettivo di vendita, e reſpettivamente di permutazione; Ed è maſſima vera, e ricevuta dai Giuriſti, ed anche da Morali, che nei contratti oneroſi, e correſpettivi, i quali vanno regolati con la ſola giuſtizia commutativa, ſenza che vi abbia parte alcuna la diſtributiva, la Chieſa, e la cauſa pia non ha privilegio alcuno, ma ſi deve regolare con i ſtretti termini della giuſtizia commutativa, a guiſa d'ogni privato ſecolare, ſenza veruna differenze, in modo, che quel, che dalla ragione ſi diſpone con gl'altri privati, ſi deve attendere anche con queſti luoghi Pii.

Ed a riſpetto dell'Oſpedale di San Giovanni, il quale ottiene l'Officio per ſemplice donativo, ſi devono conſiderare due coſe; una che pagarli il prezzo formarebbe uno ſtato troppo pregiudiziale alla Camera a riſpetto di tutti i donatarii, ed altri, i quali abbiano cauſa da eſſi. E l'altra, che quando Aleſſandro Seſto fè queſto donativo, credè di donare una poca coſa, in capitale di ſcudi 4000. o meno, ed in frutti di ſcudi 300. e meno, ed in fatto, che l'Oſpedale era povero, ſicchè non aveſſe ſcudi 1500. d'entrata; Onde oggi che ne ha da 20. mille, non ſi può dire, che ſi diſtrugga l'opera pia. E quando Aleſſandro Settimo mutò la forma della piazza della Rotonda, pe'l motivo dell'ornato publico, pregiudicò notabilmente al Capitolo della Rotonda, dunque ſi dirà, che non poteva, ne doveva farlo ſenza taccia d'impietà; E l'avere noſtro Signore con ſanto zelo proibito i giuochi publici a carte, cagiona un danno, ed una diminuzione notabile delle rendite a tre luoghi Pii, i quali per conceſſione Apoſtolica hanno il bollo delle carte, e volendo proibire affatto l'uſo delle carte, diſtruggerebbe detto bollo, dunque ciò non ſi potrebbe fare ſenza taccia d'impietà, che in verun modo non può dirſi. Ed altrimente quando Dio manda la careſtia, overo l'innondazione, o la guerra, o altro ſimile accidente, per il quale ſi ſminuiſcono in parte le rendite anche dei luoghi Pii, ſi dirà, che Dio è empio.

Altri ſcuoprendo la ſatira, e'l veleno col manto, overo col zuccaro del ben publico della Città, e del decoro della Corte, eſaggerano, che queſta, ed altre ſomiglianti riforme, ed economie convengono ad un privato padre di famiglia, ma non al Prencipe, al quale è più adattata la generoſità, e la grandezza pe'l decoroſo mantenimento de' grandi, che influiſce in quello dei popoli, e particolarmente degli artegiani, e vivandieri, la povertà, e la diminuzione de' quali vien da eſſi, contro ogni verità magnificata, ma parimente ciò contiene un manifeſto errore, maggiore dell'antecedente, poſciachè la liberalità, e la magnificenza nel Prencipe è commendabile, e ſi deve eſercitare più nella Città Metropoli, e nella Corte, che nell'altre parti del Prencipato, quando le forze dell'erario publico lo comportano, in modo che il non farlo, per cumular gli avanzi ſia effetto d'avarizia, e di tenacità, ma non già, quando così richiede la povertà dell'erario, e la preciſa neceſſità, nella quale dicono i Giuriſti, che non ſi da quella liberalità, che è virtù, ma quella, ch'è vizio, chiamata prodigalità, che però inſegnano l'Iſtorie, che molto migliori furono i Trajani, e i Veſpaſiani, ed altri ſimili dediti all'economia, che i Neroni, ed i Caracalli, e ſimili, profuſi nelle ſpeſe inutili, e ſuperflue, per le quali maggiori proſcrizioni, ed altri atti d'avidità, ed avarizia di queſti furono eſercitati. E fu gran fortuna di Tito, di cui tanto ſi magnifica la liberalità, l'eſſere così poco ſopravviſſuto a Veſpaſiano ſuo Padre, del quale i Scrittori tacciano l'avarizia, poichè in qualche lungo progreſſo di tempo ſi ſarebbe eſperimentato, che non in Tito, ma in Veſpaſiano foſſe commendabile la prudenza, ed il buon governo. 26

Che però quando il Prencipato, ed i Popoli ſono impoveriti, l'uſare magnificenza, e liberalità nella Città Metropoli, e nella Corte ſi può dir l'iſteſſo, che emaciare, ed impiagare il corpo con tutte le ſue membra, per ingraſſare il ſolo capo, o veramente per ben ornare il capo, ſpogliare, e laſciar ignude tutte le membra, anche le parti vergognoſe, o pure ornare pompoſamente il capo, e laſciare il corpo involto in viliſſimi, e laceri cenci, con ſomiglianti eſempj, convenendo al capo, come parte più nobile un trattamento migliore, ed una cura più particolare, mentre la ſua ſalute, e fortezza influiſce nell'altre membre, ma con la ſua proporzione, e ſimetria, in modo, che non ſi dia l'accennata deformità, e in ciò conſiſte l'errore popolare di molti. 27

Io oltre ſi devono preſumere tre maſſime certe, ed irrefragabili, la prima, che ſempre la giuſtizia ſi deve anteporre alla pietà, ne ſi può dare vera pietà, vera carità, la quale offenda la giuſtizia, ed a quella ripugni. L'altra, che in concorſo di pietà la meggiore vince la minore. E la terza, che ſempre il bene publico, ed univerſale ſi deve anteporre al privato. 28

Stabilite queſte maſſime, e preſuppoſto in fatto, che quando il Prencipe voglia far bene le ſue parti di Prencipe, e non di Tiranno, la Camera come corpo fantaſtico, ed intellettuale in fatti conſiſte ne' Popoli ſudditi, dal ſudore, 29

e ſan-

e ſangue ſpremuto de' quali ſi cavano le rendite publiche della medeſima Camera per la ſopportazione da' peſi della Republica. Da ciò ſegue, che tutte le tre ſuddette maſſime aſſiſtono alla Camera contro i luoghi Pii, molto più contro i particolari beneſtanti; Imperciochè eſſendo ridotti i popoli ad un'eſtrema povertà, ed ad una miſeria più deplorabile, che ineſplicabile, ſarà ſempre un'offendere chiaramente la giuſtizia nel ſpremere maggiormente a queſti per tutto lo Stato Eccleſiaſtico, quel poco ſangue che l'è rimaſto per tal opere di ſupererogazione nel mantenere negli Oſpedali d'una ſola Città un maggior numero, per lo più di vagabondi, e di poltroni, overo nel mantenere il luſſo, ed lo ſplendore della Corte.

E da ciò ſegue ancora la verificazione delle altre due maſſime, poſciachè maggior opera di pietà è il cercare di ſollevare i miſeri, ed oppreſſi popoli di tutto il Prencipato, e queſto come ben publico ſi deve anteporre al ben privato di due, o tre luoghi Pii, maggiormente, che non ſi tratta di diſtruggerli, o d'impoverirli affatto, ma ſolamente di diminuire un moderno, ed accidentale aumento.

30 Come anche per chiuſa del diſcorſo ſi devono fare quattro conſiderazioni, overamente ſi devono preſupporre quattro aſſunti, parte di fatto, e parte di ragione in comprovazione di quanto di ſopra ſi è detto, e per una riſpoſta generale alli obietti, che ſi poſſono addurre in contrario, riſervando alli diffenſori della Camera le riſpoſte più particolari, quando ſi faranno le diſpute formali nella Ruota.

Primieramente, che il prezzo degli officii vacabili veramente nella ſoſtanza non conſtituiſce capitale, ma è un'anticipata percezione di quei frutti, ed emolumenti, che per altro in ciaſcun'anno ſi otterrebbero dal Prencipe, quando gli Officii non foſſero venduti, ſicchè come per una ſpecie di cenſo vitalizio, regolando la vita dell'uomo con un tempo veriſimile, ſi ſtabiliſce un prezzo proporzionato a queſta veriſimilitudine, in quel modo, che la legge nelle coſe vitalizie ha fatto una taſſa generale, ed uniforme a guiſa delle vendite, o ceſſioni dell'uſufrutto, overo delle penſioni, ed anche delle vendita delle caſe, e degli altri be-

31 ni ſtabiliti a vita, contenendoſi in tal modo la compra, e la vendita d'un'alea incerta, paragonata alla rete, che ſi butta nel mare, la quale contiene ugualmente il commodo, e l'incommodo, overo la perdita, ed il guadagno d'ambi i contraenti, imperciochè quella vita la quale da principio ſi valuta per un certo ſpazio veriſimile di tempo, può eſſer molto breve, ſicchè il compratore faccia una perdita notabile, ed il venditore un notabile guadagno, ed all'incontro può eſſer molto lunga, in modo che il venditore faccia una gran perdita, ed il compratore un gran guadagno, perlochè il prezzo di queſte vendita vien ſtimato come un frutto annuo della Dataria, e come tale ſi conſuma negl'uſi correnti, in modo che non può dirſi eſtante nella ſpecie, overo nell'equivalente, ſicchè la Camera di preſente lo poſſieda, conforme di ſua natura ſegue nel prezzo di quelle robbe, o ragioni delle quali ſe ne vende in perpetuo la ſorte principale. E queſta valutazione di vita, ſecondo la più alta raguagliazione ſi reſtringe dentro lo ſpazio di anni 15. per quel, che inſegna la prattica notoria, e commune nelli quindenni ſpirituali, e profani.

E da ciò naſcono due coſe. Una del gran pregiudizio, e della gran leſione, che riſulta alla Camera nella maggior parte di queſt'Officii, che eſſendoſi venduti per quel prezzo, che veriſimilmente importa, e ſi ſtima la vita d'un'uomo, ciò non oſtante per mezzo delle raſſegne, ſi sono fatti quaſi perpetui, a ſegno che molti di eſſi paſſano un ſecolo intiero, e di vantaggio, conforme di ſopra nella narrazione del fatto s'è detto. E l'altra, che il prezzo non può dirſi eſtante, e per conſeguenza non vi entra l'equità naturale, la quale proibiſce il ritener la robba, e il prezzo; Perlochè ſenza violazione della giuſtizia, col rigore legale avrebbe potuto, e potrebbe la Camera pretendere, a guiſa del pupillo, e della Chieſa, di non eſſer tenuta a reſtituzione alcuna del prezzo pagato, come non eſtante.

Secondariamente ſi deve preſupporre, che l'aumento notabile degli emolumenti ſi non è nato dalla diligenza degl'officiali, overo dal beneficio del tempo, ma dal fatto del medeſimo Prencipe, e de' ſuoi Officiali, col ſpedire molti negozii per queſta Segretaria dei Brevi, che per avanti ſi ſpedivano per la Penitenziaria, o per la Cancellaria, overo per le Sagre Congregat. ed anche per gl'Ordinarii de' luoghi. Dunque niuno ſi può dolere ſe il Principe toglie quel beneficio, che ad eſſo è piaciuto di concedere.

In terzo luogo ſi deve preſupporre, che particolarmente per i donatarii, ed anche per quelli, i quali ne' tempi più antichi hanno comprato queſt'Officii a prezzo molto inferiore, ſi è fatto un guadagno troppo eceſſivo del 12. e del 15. ed anche del 20. e più per cento nello ſpazio di molti anni, in modo che ſi ſono rinfrancati del prezzo nel capitale duplicatamente e di vantaggio; Onde quando anche ad alcuni poſſeſſori degli officii aſſiſta l'equità pe'l motivo della buona fede, tuttavia per queſta ragione ceſſa in gran parte queſta equità a loro favore, e maggior'equità aſſiſte alla Camera tanto danneggiata, che non debba ſoggiacere a queſt'altro danno.

Ed in quarto luogo ſi deve preſupporre, che quando un contratto nel progreſſo del tempo ſi ſcuopre notabilmente ingiuſto, e leſivo, benchè da principio foſſe giuſto, ſe ne può pretendere la reſciſſione, anche con la reſtituzione, overo con l'imputazione de' frutti notabilmente eceſſivi, e particolarmente quando ſi tratta di pupilli, o di Chieſe, o d'altri, i quali non potendo amminiſtrare il ſuo per ſe medeſimi, vivono ſotto l'altrui legale neceſſaria amminiſtrazione, mentre la legge preſume una mala fede in quelli, i quali con eſſi faccino sì fatti eceſſivi guadagni.

Che però ſtante queſti quattro aſſunti, parte di fatto, e parte di ragione, quando anche non ſi reſtituiſſe coſ'alcuna, ciò non ſarebbe lontano dalla giuſtizia, e dall'equità, eccettuatione quei pochi, i quali da tempo moderno, col prezzo corrente alterato, hanno compro l'Officio dalla Camera, e ne hanno percetto poco frutto, ſicchè non ſi adattano le ſudette ragioni; e da ciò ſi può ſcorgere con quanta equità, e circoſpezione ſi ſia proceduto, più toſto aggravando la Camera.

Ma tuttociò, appreſſo ciaſcuno, anche di mediocre capacità, riſalta in riſpoſta al fondamento dei donatarj immediati poſſeſſori, cioè, che devono le donazioni de' Prencipi eſſer ferme, e ſtabili poſciachè ciò camina bene, quando ſenza giuſta cauſa ſi faccia la revocazione d'una donazione particolare, in modo che l'atto di ſua natura ſia illecito, e proibito dalle leggi, non già quando anche ne' caſi particolari, l'atto ſia lecito, conforme particolarmente al noſtro propoſito ſegue, quando il donatore diventi povero, ed il donatario ſia ricco, molto più, e fuori d'ogni dubio, quando l'atto è univerſale, ordinato ad altro fine per beneficio publico, dal quale per indiretto, overo per conſeguenza ſegue, che la donazione rimanga inutile, imperciochè altrimente ingiuſte, ed irragionevoli ſarebbero le celebri, ed approvate Coſtituzioni revocatorie delle franchizie di Paolo V. e di tutti gli altri Pontefici ſucceſſori, ed anche le Bolle revocatorie di Bonifacio Nono, di Martino V. d'Innocenzo Ottavo, di Adriano Seſto, di Pio Quarto, di Urbano Ottavo, e altre molte, delle quali potrebbe farſi un lungo Catalogo. 32

Ed è veramente coſa nuova al Mondo così appreſſo i Giuriſti, e Morali, come anche appreſſo gl'Iſtorici, ed i Politici, che ſe manchi ſenza delitto, e ſenza mancamento poſitivo del donatore l'emolumento della coſa donata al donatario, debba il donatore pagarneli il prezzo.

E ſia bene la ſottigliezza dei Giuriſti per alcuni effetti ſuol fingere, overo occultare due atti in queſte grazioſe conceſ- 33 ſioni d'Officii venali, uno cioè della vendita dell'Officio, al prezzo corrente, che ſi finge pagato, e l'altro dell'iſtantanea donazione del medeſimo prezzo, tutta via ciaſcuno di ſano giudizio vede, ed intende, che queſta è una metafiſica legale, ed una idealità, e che in verità il donatore nulla riceve, ed il donatario nulla paga, ſicchè nell'uno, e nell'altro in modo alcuno non è verificabile il termine, overo la parola di reſtituzione, o di refezione.

Gran ſtrepito ſi fa per quegl'intereſſati i quali a prezzo corrente, coll'aſſenſo del Papa, hanno comprato gli Officii da donatarj, o veramente da quelli, i quali l'han- 34 no acquiſtato ne' tempi antichi a prezzo minore, quaſi che in tal modo rimangano ingannati dalla fede publica; Però ſi deve conſiderare, che ſi vuol camminare col ſommo rigore legale, o veramente ſi vuol camminare con l'equità non ſcritta; Camminando per la prima ſtrada del rigore, ſi può riſpondere, che doveano i compratori eſſer diligenti nel vedere le leggi di queſto Collegio, l'ignoranza delle quali non gli ſcuſa, ed in tal modo averebbero viſto, e ſaputo, che l'atto era di ſua natura riſolubile, e che ſecondo la prima Bolla d'Innocenzo, non vi era altro obbligo, che di reſtituire li ducati 62400. e ſecondo l'altra di Pio, drizzandoſi la parola reſtituire al Papa, non è verificabile, ſe non in quello, che ſi è ricevuto, conforme di ſopra ſi è più volte detto. E camminando per l'altra ſtrada dell'equità

non

non ſi può negare, che queſta aſſiſte a compratori, più che a' donatarii; ma conforme parimente di ſopra ſi è detto, trattandoſi d'un caſo fortuito, al quale il fatto publicato del Principe per via di lege univerſale vien paragonato, una maggior equità aſſiſte alla Camera tanto danneficata, che non debba di vantagio ſentir queſt' altro grave danno, che a' particolari, i quali in tutto, overo in grave parte ſi ſono rinfrancati del denaro ſpeſo con i frutti eceſſivi per tanti anni. E quell'egual concorſo del dan-
35 no nell'una, e nell'altra parte, dicono i Giuriſti, che migliore è la conditione di quello, il quale tratta di un danno maggiore, overo che il publico ſi anteponga al privato, poſciacchè ſe bene i ſuperficiali applicando a tutti gl' intereſſi Camerali la ſentenza di Plinio a Trajano, che ſotto il buon Principe ſempre la cauſa del Fiſco deve eſſer mala,
36 credono, che in queſto concorſo ſi debba giudicare a favore de' privati contro la Camera, nondimeno ciò contiene ancora un chiaro errore, mentre altro è il Fiſco penale, ed odioſo, del quale parla Plinio, ed altro è la Camera nelle ſue rendite, e ragioni publiche, per eſſer queſte de' Popoli più che del Principe, come ſopra.

Siſto Quinto nell' anno 1587. reſe venale l' Officio dell' Aſſeſſore de' Maeſtri delle Strade, che dalla Dataria fu venduto per ſcudi 300. ed indi per via di raſſegne è paſſato per molte mani nell'odierno poſſeſſore, il quale lo comprò per ſcudi 4000. in circa; onde ſe il Papa ſenza giuſta cauſa voleſſe toglier queſt' officio al poſſeſſore, per darlo ad un' altro, ſarà tenuto pagarli il prezzo corrente, overo per quanto la comprò; ma ſe per giuſto motivo lo voleſſe ſopprire, ſarebbe vanità il dire, che a ciò ſia tenuto, con ſomiglianti eſempj.

Nè ſi ſa vedere come ad alcuni Pontefici paſſati da tempo moderno, fuori della legge della fondazione di queſto Collegio, ſia ſtato lecito ordinare, e decretare la perdita degli officii, e del prezzo, ſenza che reſtituiſca coſa alcuna per la promozione de' poſſeſſori al Cardinalato, e che non ſia lecito di preſente il negare ſolamente quello, che non ſi è ricevuto, particolarmente a' donatarii, ed a' compratori
37 a minor prezzo, i quali in ſoſtanza non trattano di fuggir il danno, ma piutoſto di ſare un' illecito, ed un' eccedente lucro, mentre il reſtituire quel che non ſi è avuto, conforme di ſopra ſi è detto, importa una pena formale, la quale non ſi da ſenza delitto alcuno; ed eſſendo la Camera offeſa, e prejudicata con la perdita di tanti anni di 40. milla, e più ſcudi annui, per una piccola ſomma pervenutali nelle mani, e la quale nè anche è andata a ſuo beneficio, come conſummata in ragione di frutto corrente, non ſi ſa vedere qual ragione legale, o naturale poſſa mai perſuadere, che debba a ſì fatta pena ſoggiacere.

38 E per ultimo, che ſi dolgano della riſoluzione gl'intereſſati, e la dannino per ingiuſta, ſono degni di ſcuſa, e di compaſſione, mentre l'intereſſe ad ogn'uno naturalmente diſpiace, ed offuſca l' intelletto, in modocchè, conforme ſopra ſi è detto, ogni determinazione per giuſta, e per lodevole che ſia, per ingiuſta, e dannabile; ma che lo biaſimino gli altri, i quali non vi hanno intereſſe, e non ne riportano danno alcuno, e particolarmente i ſudditi di queſto Principato, deve ſenza dubio dirſi effetto, o d' una gran malignità, o veramente d' una grande ignoranza, e ſtolidità; Imperocchè eſſendo ciò ſeguito per il ſolo motivo di ſollevare in qualche parte l' erario publico, tanto impoverito, l' effetto in ſoſtanza ridonda in utile, e beneficio anche de' medeſimi particolari, i quali altrimente dovrebbero eſſere caricati di nove gravezze per ſupplire a' peſi publici.

Di maggior biaſimo però degni ſono quelli, i quali, o
39 ſudditi, o foreſtieri, avendo intereſſe con la Camera per occaſione de' luoghi de' Monti, overo degli officij, ſecondano le doglianze degl' intereſſati, poſciacchè deve rallegrarſi molto il creditore, quando vede il ſuo debitore ben' applicato all' economia, ed allo ſollievo, mentre in tal modo ſi rende più ſicuro del ſuo credito; ed all' incontro deve ſommamente diſpiacerli quando lo vede diſapplicato, ovvero profuſo, e diſſipatore, in modocchè ſempre vie più ſi carica di nuovi debiti, perchè così rende impotente, e corre al precepizio di fallimento, il danno del quale in ſoſtanza è più de' creditori, che di eſſo debitore, che però ſi dolgono del proprio bene, per qualche male, che ne riſulti ad alcuni pochi particolari beneſtanti. A guiſa di quelli, i quali biaſimano il medico, che la cura, e li preſerva dalle frequenti malattie, e morti, perchè in tal modo ſi tolga il guadagno a' ſpeziali, e barbieri, e beccamorti;
Overo a guiſa di quelli, i qual taccino il Principe, perchè 40
faccia diboccare, e mettere a coltura i campi, ed i poderi, o pure perchè faccia diſſeccare le paludi, e le acque ſtagnanti per la ſalubrità dell' aria, e per maggiore abbondanza de' frutti, ed anche per il maggior utile de' particolari padroni, perchè ſi tolga la delizia, e l' utile d'alcuni pochi particolari nella caccia, o nella peſca; o veramente a guiſa di quelli, a quali diſpiaccia l' opportuna pioggia, che Iddio manda per inaffiare i loro ſeminati, vigne, prati, orti, ed altri poderi, perchè s' incommodano, e ſi lamentano alcune poche lavandere, le quali commodamente aſciugano i panni al ſole, con ſomiglianti eſempj, che però le ſacre carte paragonano il vulgo, e le turbe a quell' infermo frenetico, il quale inſaniſce contro il medico, che lo cura, e che ſtudia, e ſi affatiga per renderli la ſanità, e liberarlo dal pericolo della morte, overo dal miſero ſtato d'un' infelice vita, conſiſtendo propriamente l' officio del buono, e del vero Principe nel procurare la univerſale vita felice, e civile de' ſudditi, per la quale propriamente ſi è introdotto il Principato.

APPENDICE.

A Capo di alcuni meſi dopo tirato il preſente diſcor- 41
ſo, venne in penſiero all' iſteſſo ſcrittore di certificarſi come ſi praticaſſe nella Francia, dove queſt' uſo degli offiej venale è più frequente di quel, che ſia ogni altra parte, e Principato del mondo Criſtiano della noſtra civile communicazione: ed eſſendoſene ſcritto a quel Monſignor Nunzio Apoſtolico; da queſto ſi è riſpoſto, che preſene l' informazioni da perſone peritiſſime, ſi ritrova praticarſi per appunto il medeſimo che come ſopra ſi è praticato, di reſtituire a' poſſeſſori degli officj ſoppreſſi ſolamente quel primo prezzo, che effettivamente è entrato nella Camera Regia, non curandoſi l' augumento ſopravenuto; e benche i poſſeſſori l' aveſſero compro a maggior prezzo da altri, che lo tenevano, a tal ſegno, che eſſendo ſolito, che alle volte il Re nella ſue occorenze eſigge da' poſſeſſori di sì fatti offiej alcune ſovvenzioni, queſte non ſi reſtituiſcono, benche il denaro ſia entrato nella Camera Regia; che però molto meno ſi reſtituiſce quel, che non vi è entrato.

Queſta oſſervanza comprova molto quel, che di ſopra ſi 42
è detto aſſer di ragione, quando anche foſſe dubio, per la maſſima vera, e ricevuta, che quando ſopra quel punto, che ſi diſputa, manca la legge eſpreſſa, overo l' oſſervanza del proprio paeſe, o principato, overo che eſſendovi dubia, in tal caſo è lecito ricorrere alla legge, o conſuetudine d'un altro principato, o paeſe; e queſta ſi deve attendere non come lege obligatoria, ma come una gran dottrina, ovvero autorità Magiſtrale. Molto più per eſſervi qualche probabile notizia; che il medeſimo ſi pratichi ancora nella Spagna, ed altrove.

Conſtitutio Innocentii XII. quod de cætero Officia, & Loca Montium Vacabilia Romanæ Curiæ; cujuſcumque qualitatis ſint, per aſſumptionem ad Cardinalatum illa obtinentium minime vacent, habetur impreſſa poſt Cap. 13. hujus Tractatus.

FINIS.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ continentur ſub titulo de Officiis vacabilibus,
Concluſiones Tractatus indicantur per Capitula, Jurium vero diverſorum per folia.

A

ABBREVIATORES

De Parco majori ſunt duodecim, & in quo verſetur eorum officium, cap. 2. ſub n. 8.
[illegible]orum munus prius ſpectabat ad Cardinalem Vicecancellarium, hodie tamen applicata eſt Cameræ, mediante diſmembratione facta per Innocentium Undecimum, Iuly n. 8. ibid.
Pretium hujus officii eſt varium juxta variationem temporum, & emolumentorum, ibid.
De Parco minori, in 60. dict. cap. 2. ſub n. 9.

ABLATIVUS

Abſolutus an dicatur importare conditionem præciſe prius adimplendam, cap. 15. n. 4. & 5.
Abſolutus importat conditionem, fol. 219. n. 1.
Cum adjectione dictionis *Prius* inducit formam, n. 2. ibid.

ACCEPTILATIO

Solutionem importat, fol. 105. n. 28.

ACCESSORIUM

Sequitur naturam ſui principalis, fol. 157. n. 30.

ACTIO

Deficit, ubi deficit obligatio, fol. 198. n. 26.
Exemptio non competit contra illum, cui non fuit ſolutum pretium, quod eſt præcipuum emptionis requiſitum, fol. 199. n. 43.
Hæc actio dicitur bonæ fidei, fol. 210. n. 39. & fol. 323. n. 19.
In hac actione verbum *Reſtituere* accipitur pro dare, & ſolvere, fol. 208. n. 41.
In eadem actione verba ſunt large interpretanda, fol. 313. n. 10.
Et venit non ſolum reſtitutio pretii, ſed etiam intereſſe, n. 11. ibid.

ACTOR

Tenetur concludenter probare ſuam intentionem, fol. 180. n. 1.

ACTUS

Ad effugienda lites, aliaque mala tollenda ſuſtinetur, qui alias de rigore ſuſtineri non poſſet, fol. 114. n. 18.
Adſcribitur mandanti, non autem mandatario, fol. 139. n. 9. & fol. 142. n. 11.
Non tribuitur Procuratori, ſed Principali, fol. 142. n. 4. fol. 130. n. 18.
Non ab ordinante, ſed ab exequente dicitur factus, fol. 236. n. 7.
Contr. fol. 160. n. 9.
In actibus lucrativis ſemper mitius agitur contra concedentem, fol. 172. n. 33.
Confirmatus validari non poteſt a confirmatione, tamen iſta habet vim novæ conceſſionis quando emanavit ex certa ſcientia nullitas actus confirmati, fol. 200. n. 10.
Semper regulari non debet juxta tempus, in quo ſortitur effectum, fol. 215. n. 7.
Talis præſumitur, qualem partes denominant, fol. 166. n. 26.

ÆQUITAS

Semper debet prævalere in concurſu, ubi agitur de publico damno vitando, fol. 188. n. 22.

ALIENATIO

Ex conceſſo Regalium, atque demanialium eſt materia differens, fol. 171. n. 6.
Gratuita hujuſmodi rerum poteſt libere revocari, num. 10. ibid.

ALTERNATIVA,

In ea debitoris eſt electio, fol. 173. n. 70.

APPALTUS

Quando cadat remiſſio penſionis ob factum principis, ejuſque officialium, cap. 5. n. 8.

ARGUMENTUM.

Quod deſumitur a ſolito, eſt validum, maxime in eadem materia, fol. 76. a n. 11. ad 19.
A veriſimili mente concedentis validum deſumitur, fol. 181. num. 29.
Deſumptum ex uſu loquentium eſt fortiſſimum, fol. 184. n. 2. fol. 225. n. 12.
Præſertim in eadem Conſtitutione, n. 23. ibid.
Non bene inducitur ex notitia, quod pretium officiorum augeri poſſet, in reſignatione ad obligationem reſtituendi ultra acceptum, fol. 185. n. 17.
Deſumptum ex proprietate verborum transfundit in Adverſarium onus probandi contrariam diſponendi voluntatem, fol. 197. n. 1.
Inductum ex diſcretiva locutione eſt leviſſimum, fol. 223. num. 5.
Contr. quod ſit in jure efficax, fol. 152. n. 25.

ASSENSUS.

Qui habet in officiis, & feudis aſſenſum potior eſt, & vincit alios anteceſſores, qui non habent, cap. 3. n. 3.
Principis non eſt retorquendus in ſui præjudicium, fol. 82. num. 35.
Præambula obligatio Principis de illo præſtando operatur, ut habeatur pro præſtito per ſimplicem illius petitionem, fol. 124. n. 30.

AUDITOR CAMERÆ.

Ejus officium, valor & quibus conferri ſoleat, cap. 2. n. 6.

ARGUMENTUM

Proveniens ex conventionibus factis inter reſignantes, & reſignatarios proprie non dicitur pretium, fol. 200. n. 10. & ibid. n. 18.
Abſurdum eſt, ut amittantur per officialem, quando illud fuit exburſatum in acquiſitione officii, Principe approbante, fol. 203.

B

BALDUS

Expenditur in conſ. 422. lib. 4. fol. 198. n. 36.

BENEFICIUM

Principis non eſt late interpretandum quando ſumus in materia differenti, fol. 171. n. 52.
Papæ non eſt ita late interpretandum, in Curia Eccleſiaſtica, ſicuti in ſæculari, n. 13. ibid.
In quo differat a Privilegio, n. 14. ibid.
Ut dicatur æquivalens debet ab eo oriri actio, vel antidotalis obligatio ad tantumdem remunerationis, fol. 178. n. 29.
Alias donatio in ea parte, in qua excedit meritum, dicitur pura, n. 30. ibid.

BENEPLACITUM

Apoſtolicum præſumitur ex obſervantia 90. annorum, fol. 321. n. 27.

BONUM.

Bonum publicum prævalere debet privato, cap. 8. n. 10.
Commune eſt inter cauſas pias præcipuum, fol. 188. n. 23.

BREVE.

Quotuplex expeditum fuerit ſuper motu proprio Secretarior. Vide v. *Motus proprius.*

BULLA

Innocentii Octavi ſuper nova erectione Collegii Secretariorum, fol. 6. poſt tract. *Vide Motus.*
Pii Quinti in ordine 98. regiſtrationem requirit in omnibus gratiis etiam in minimo Cameræ præjudicialibus, fol. 271. n. 4.
Confirmans facilius eſt exequenda, fol. 237. n. 13.
Piana non cecidit ſub Conſtitutione revocationis, quia non fuit læſiva, & continet conceſſionem oneroſam, non vero gratuitam, fol. 218. n. 33. cum ſeqq.
Piana ampliavit cenſum Innoc. VIII. fol. 221. n. 27.
Pontificia eſt intelligenda in ſenſu proprio, fol. 177. n. 9.
Quando adeſt ejus ſenſus proprius, non eſt convolandum ad improprium, n. 10. ibid.
Vide *Conſtitutio; Motus.*

C

CAMERA

Diſtinguitur a Fiſco fol. 181. n. 33.
Ejus favere præſumendum eſt, quando eſt rea, & debitrix, n. 35. ibid.
Si teneretur reſtituere pretium currens, non ſolum amiſiſſet lucrum vacationum, ſed etiam gravaretur intolerabili damno emergenti, fol. 190. n. 9.

In vim Conſtitutionis Innocent. VIII. quid debeatur reſtituere Secretariis in caſu extinctionis Collegii, fol. 193. n. 2.
In extinctione locorum montium, quid reſtituat, & an reſtituat augmentum, & de ratione, fol. 193. n. 5.
Supprimens officia tenetur reſtituere pretium per officiales exburſatum, ulterius damna, & intereſſe, fol. 216. n. 29.
Non debet locupletari cum aliena jactura, fol. 220. n. 7.
Pro ea eſt in dubio judicandum, cum agitur de damno vitando, fol. 228. n. 32. fol. 169. n. 56.
Niſi expreſſe, & præciſe fueris ad aliquid gravata, non comprehenditur in aliqua generali diſpoſitione, fol. 166. n. 16. Vide *Fiſcus*, *Princeps*.

CAMERALES

Poſt dimiſſum officium quænam privilegia retineant, cap. 28. ex n. 5.

CARDINALIS CAMERARIUS.

Ejus officium, & pretium expenditur, cap. 2. n. 2.
Et quare illud ſit venale, non autem alia Vicecancellarii, Pœnitentiarii, & Vicarii, ſub n. 4. ibid.

CAUSA

Conceſſionis declarat mentem concedentis, fol. 148. n. 20.
Aperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi, fol. ibid. n. 31.
Juſtificat conceſſionem ipſam, n. 32. ibid.
Privilegii eſt principaliter attendenda, fol. 190. n. 1.
Onerosa qualis eſſe debeat ad hoc, ut conceſſiones præſerventur a conſtitutionibus revocatoriis, fol. 196. n. 18.
Impulſiva privilegii in Bulla Piana qualis fuerit, fol. ibid. n. 19.
Diſpoſitionis S. Pii ſuadet perpetuitatem, non perſonalitatem, & quare, fol. 214. n. 8. 9. fol. 215. n. 10.
Finalis ex proœmio apparet, fol. 148. n. 2.
Privilegii attendi debet ad dignoſcendum ejus naturam, fol. 156. n. 41.
Finalis influit in cauſatum, fol. 167. n. 24.
Ab ea colligitur an diſpoſitio ſit perſonalis vel realis, fol. 169. n. 42.

CENSUS

Poteſt redimi per venditorem pro eodem pretio quamvis fuiſſet intermedio tempore pro minori pretio alius cenſus, fol. 330. n. 14.

CLAUSULA

De novo concedimus an importet novam conceſſionem, vel potius antiquæ confirmationem, fol. 171. n. 25.
Quorum tenores operatur, quod non poſſit opponi de ſubreptione, fol. 167. n. 26.
Sublata idem operatur, ac clauſula *Quorum*, &c. num. 17. ibid.
Rebus ſic ſtantibus non operatur, quod contrahentes cogitare potuerint de alteratione ipſius rei, fol. ibid. n. 25.
Semper intelligitur in contractibus, fol. 220. n. 2.
Supplentes, non operatur circa defectus ignoto, fol. 195. n. 17.
Tollit omnes defectus facti, & juris etiam non enarratos, fol. 221. n. 2.
Magnus ſi narrati non reddidiſſent Pontificem difficiliorem ad confirmandum, fol. ibid. n. 3.
Vide *verbum in ſpecie*.

CLERICI CAMERÆ

Quare frequentius promoveatur ad Cardinalatum, cap. 4. ſub n. 10.
De viris conſpicuis, qui ex Tribunali Clericorum prodierunt, n. 11. ibid.

COADJUTOR

Fovet cauſam lucrativam, cap. 9. n. 1.

COADJUTORIA

Practicari non ſolet in officiis Cancellariæ, vel Cameræ, cap. 9. n. 2. ubi de caſu, in quo fuit practicata.

COLLECTORES

Plumbi, n. 104. cap. 2. ſub n. 61.

COLLEGIUM IN GENERE

Nunquam moritur, licet moriantur, atque mutentur perſonæ, fol. 145. n. 27. & fol. 206. n. 4. & n. 11. 37.
Quod illi debetur, non debetur ſingulis, fol. 145. n. 28.
Quid debeatur in caſu ſuppreſſionis Collegii, quando iſtud decreviſſet, fol. ibid. n. 29.

COLLEGIUM CARDINALIUM

Quas gratias concedat in ordine ad expenſas negotiorum Conſiſtorialium, cap. 5. n. 5.
Et quænam ſint hujuſmodi negotia Conſiſtorialia, n. 5. ibid.
Et quænam auctoritas tributa dicatur dicto Collegio in hoc propoſito, ibid.
De ratione, ob quam hujuſmodi gratiæ, quæ directe pertinent, a S. Pontifice remittantur ad votum, ſeu ſenſum dicti Collegii. d. cap. 5 n. 6.
Rotulum, ex quibus emolumentis percipiat, n. 6. ibid.

COLLEGIUM SECRETARIORUM

Expenditur cum ejus ſubſecuta ſuppreſſione facta per Innocent. XI. Cap. 14. cum ſeq.
Juxta antiquum modum erat perſicuum, & commendabile, cap. 14. n. 2.
Quale pretium eſſet reſtituendum officialibus in caſu ſuppreſſionis, camp. 15. ſeqq. & prius, cap. 14. n. 23. & latius poſt tract. fol. 74. cum ſeqq.

Card. de Luca, de Offic. Ven. &c.

Et de motu proprio Sancti Pii V. cap. 14. n. 7. & 8. Cap. 25. ſub num. 3. & ſeq. 10. 28. & 34. v. *Pretium*. *Suppreſſio*.
De eadem reſtitutione pretii facienda tribus locis piis, quæ habebant officia in perpetuum, cap. 16. per tot.
Pro officio delatori Hoſpitali S. Joannis nulla competit actio ad pretium, dict. cap. 16. n. 3.
De recompenſa tamen, quæ data fuit per S. Pontificem, ibid.
Quid pro officio conceſſo in contractu permutationis Hoſpitalis S. Spiritus, ex n. 12. ibid.
Et quid de officio poſſeſſo a Capitulo S. Euſtachii, n. [illegible] ibid.
Quid de officialibus donatariis, cap. 16. ex n. 9.
Qualiter, & a quo fuit erectum, & auctum, fol. 180. n. 1.
Quæ facultas fuerit ei conceſſa ſuper impoſitione cenſuum, Vide v. *Sacri Ponte*.
Ejus privilegia a quo fuerunt confirmata. Vide ibid.
Quomodo ſubſequenter, ibid.
Ejus ſuppreſſio qualiter fuerit facta per Pontificem, fol. 183. n. 28.

COMMODITAS

In bonis prohibitis et alienandis, & quid importet, Cap. 3. num. 8. Cap. 7. num. 11. & 12. ibi de differentia inter officia, & bona emphyteutica.

COMPONENDA

Aliaque emolumenta, quæ ſolvuntur pro diſpenſationibus matrimonialibus, nullatenus participantur a Papa, ejuſque Camera, cap. 4. n. 4.

CONCESSIO

Pro contractus vitalitii remiſſive. Cap. 3. n. 7.
Præventiva an, & quando fieri valeat in præjudicium ſucceſſorum, dict. cap. 3. n. 22. & ſeqq.
Ratio ſupplantationis, quare non attendatur in officiis vacantibus, n. 12. ibid.
Et quare detur diſtinctio inter Superiores, & inferiores Magiſtratus, n. 13. ibid.
Jus conferendi, ſeu concedendi dicitur eſſe in fructu, qui non reſolvitur per reſolutionem cauſæ productivæ, cap. 3. n. 14.
Onerosa ut dicatur, neceſſe eſt quod pretium æquivaleat valori rei conceſſæ, fol. 85. n. 25.
Et quando pretium non excedit, vel non adæquat medietatem, ſemper præponderat cauſa lucrativa, n. 26. ibid.
In ejus revocatione quando ſit reſtituendum pretium, ibid. n. 31. & 32.
Conceſſiones gratuitæ poſſunt ad libitum concedentis revocari, ibid. n. 28. & ſeq.
Et alienatio Regularium, atque monialium eſt materia differens, fol. 171. n. 6.
Per quam Camera obligatur ad reſtituendum plus quam accepit, eſt mera donatio, n. 21. ibid.
Mere gratuita reſtringi debet ad hoc, ut quanto minus fieri poteſt, corrigat jus commune, ſeu conſtitutiones particulares, fol. 175. n. 30.
Quamvis facta enunciatur ſub verbo *in*[illegible] *gratiam* [illegible], poteſt tamen verificari titulus onerosus, fol. 203. n. 17.
Reſtringenda eſt quando tendit in præjudicium Cameræ, fol. 140.

CONFIRMATIO

Nihil addit de novo, ſed reſtringitur ad ſtatum confirmati, fol. 141. n. 49. fol. 145. n. 30.
Addit robur confirmato, videlicet, quando ad privilegium, quod eſſet revocatum, fol. 183. n. 30.
Non ſuffragatur quoties confirmans neſcit nullitatem actus confirmati, fol. 195. n. 31.
Privilegiorum a novo Principe multum prodeſt, fol. 162. n. 36.
Quoties in diſpoſitione confirmante ſe importet aliquid amplius contineri, quam in confirmata, & innovata, id præſumatur geſtum per errorem, fol. 188. n. 43.
Addit robur confirmato, non autem validitatem, fol. 152. n. 19. fol. 194. n. 1. fol. 120. n. 13. & ſeq.
Imo ſtrictius ligat, fol. 166. n. 11.
Habet omnes qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licet expreſſæ non fuerint, nec præciſe declaratæ, fol. 221. n. 8.
Habet vim novæ conceſſionis, quando emanavit ex certa ſcientia nullitatis actus, fol. 222. n. 10. fol. 202. n. 4.
Reſtringitur ad privilegia conceſſa, non autem nova includit, fol. 146. n. 2.
Aperit intelligentiam comprehenſionis privilegii conceſſi, fol. 184. n. 31.
Juſtificat conceſſionem ipſam, ibid. n. 32.
In forma communi non convalidat actum nullum, qualis dicitur gratia non juſtificata, fol. 195. n. 5.
Præſtat ſolum majus robur actui valido, n. 6. ibid.
Etiam ſi eſſent in forma ſpecifica, non ſupplet defectum nullitatis, n. 7. ibid.
Ad hoc ut non ſuffragetur, ſufficit, quod Papa certioratus non fuerit de nullitate, ibid. n.
Actus licet invalidi ſupplet omnes ejuſdem defectus, fol. 221. n. 1.

Hæ pecuniæ ſolvuntur tanquam pro pœna, n. 5. ibid.

DISPOSITIO

Reſtricta ad certas perſonas illas, non egreditur, fol. 157. num. 22.
Qualibet recipit declarationem a ſubjecta materia, ibidem, num. 26.
Ambigua ſit ex generalitate ſermonis, fol. 159. n. 2.
Ambigua, vel dubia quando dicatur, n. 3. ibid.
Ejus una pars alteram declarat, fol. 160. n. 10.
A cauſa in procemio expreſſa regulatur, fol. 162. n. 21.
Clara, & litteralis non indiget interpretatione, fol. 167. n. 25. & quando talis dicenda ſit, ibid. 27.

DOMINUS

Directus conſentiens contractui geſto ſuper re feudali non poteſt amplius illum impugnare, fol. 121. 11. 8.
In feudo detecta ſimulatione pretii facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis non impeditur quin poſſit, redire ad retractum pro juſto pretio, & fol. 173. n. 44. & 50.

DONATIO

Non præſumitur, omniſque intellectus eſt capiendus pro ejus excluſione, fol. 141. n. 24. fol. 187. n. 25. fol. 181. n. 30. fol. 163. n. 27. & 28. fol. 126. n. 21. fol. 153. n. 29.
Præſertim quando eſt exorbitans, & nulla concurrit cauſa donandi, fol. 145. n. 25. maxime ſi agatur in quantitate notabili. 163. n. 29.
Cenſenda eſt perſonalis, & reſtrictivæ ad perſonas cognitas, fol. 141. ſub n. 31.
In ea parte, in qua excedis merita, dicitur pura, fol. 178. num. 30.
Pro ea excludenda præſumendus eſt potius error, fol. 163. n. 31. fol. 157. n. 13.
Eſt actus de ſui natura læſivus, unde adverſus eam non poteſt opponi de læſione, fol. 213. n. 11.
Non dicitur ob cauſam proprie donatio, ſed datio ob cauſam, fol. 163. n. 30.
Non dicitur ob cauſam quando donator pro illa cauſa non tenebatur, n. 31. ibid.
Ut dicatur remuneratoria qualia debent eſſe merita, ibid. n. 33. 35. & 37.
Remuneratoria non datur ſine præexiſtentia meritorum æquipollentium, fol. 167. n. 19.
Ex cauſa finali arguitur an ſit perſonalis an potius realis, fol. 169. n. 43. & 44.
Dicitur qualibet promiſſio a liberalitate procedens, ibidem, num. 48.
Donationes gratuitæ ex defectu regiſtrationis ſunt nullæ, quamvis non eſſent Cameræ præjudiciales, & motu proprio emanaſſent, fol. 189. n. 1.
Quando ſunt Cameræ præjudiciales indigent derogatione reg. *de Jur. quæſit. non tollen.* ibid. n. 12.
Sunt annullatæ ea Conſtitutione Sixti V. n. 3. ibid.
Revocantur per reg. Cancell. 94.
Item per conſtitutionem. Urb. la 3n.
Item per Conſtitutionem Innoc. V. la 13. n. 4. ibid.
Gratuitæ non revocantur ex reg. 62. Cancell. & aliis Conſtit. Apoſtolicis, fol. 200. n. 15.

DOS,

Conſtituta in officio, vel iſto poſſeſſo per virum tanquam re extrajudiciali ad quid vir teneatur erga mulierem. Cap. 12. ex n. 1.
Maritus dicitur reſtituere dotem promiſſam, ſed non receptam, fol. 208. n. 9.
Pater dicitur reſtituere dotem exactam a filio, non obſtante quod ille nihil habuerit, n. 10. ibid.

E

ECCLESIA

Eatenus renunciare poteſt beneficia quatenus illorum reſpectu adhuc remanet in lucro, & utilitate evidenti, fol. 163. n. 38.

EMOLUMENTA.

V. *Pecunia Pretium.*
Expeditionum abſorbentur ab oneribus aliiſque debitis Pontificiis, Cap. 4. n. 6. & ſeqq.
De rationibus, ob quas ſolvuntur pecuniæ pro hujuſmodi expeditione, ex n. 9. ibid.

EMPTOR

Officii an, & quando reddatur tutus, & de differentia inter officia, & loca montium. Cap. 8. ex n. 9.
Emens a donatario Principis ſi evincatur ab eorum Principe, habet actionem contra Cameram ad pretium, fol. 122. num. 11.
Officiorum repræſentat perſonam ſui auctoris, & etiam ſine jurium ceſſione ad effectum excipienda in eorum locum ſubintrat, & ſubrogatur, fol. 173. n. 56.

ERROR

Potius præſumendus, quam donatio fol. 193. n. 31.
Per errorem præſumitur, quoties in diſpoſitione confirmante, & innovante aliquid amplius continetur, quam in confirmata, & innovata, fol. 188. n. 42.

Card. de Luca, de Offic. Ven. &c.

EVICTIO.

Ea ſecuta quale pretium attendatur. Vide v. *Pretium.*

EXCADENTIÆ

Feudi dicuntur in fructu, & de effectibus exinde reſultantibus. Cap. 3. n. 15. ubi de conceſſionibus ſubfeudorum.

EXPEDITIONIS

Aliquæ dicuntur prophanæ pertinentes ad Principatum temporalem. Cap. 4. ſub n. 6.
An Papa licite poſſit condonare emolumenta expeditionum in præjudicium officialium. Cap. 5. per tot.

EXPRESSIO

Summæ per modum affirmativum dicitur ſtare demonſtrative, non taxative, fol. 220. n. 4. fol. 223. n. 12.
Intelligitur rebus ſic ſtantibus, & quatenus valor non fuiſſet mutatus, alicujus ibid. n. 13.
Facta ad favorem alicujus ſuper re, vel pretio operatur, quando aucto valore, vel re etiam augmentum debeatur, fol. 220. n. 6.

EXTENSIO,

V. *Prorogatio.*

F

FAGNANUS

In *cap.* ex Epiſtola, *de probationibus* explicatur, fol. 81. n. 44. fol. 125. n. 29. fol. 199. n. 5. & 18. & fol. 227. n. 40.

FISCUS.

An, & quando pro eo ſit in dubio reſpondendum. Cap. 15. n. 17. fol. 86. ex n. 53. ubi plene, fol. 141. ex n. 34.
De triplici ejus ſpecie. Cap. 15. n. 18. & fol. 142. n. 35. & ſeq.
Non tenetur ad pœnas conventionales, vel alia damna. Cap. 17. n. 6.
Obligatus ad præſtandum evictionem non tenetur niſi ad ſimplum, quamvis promiſiſſet duplum, vel triplum, fol. 77. n. 44. fol. 87. n. 26.
Ubi præſertim evictio ſequatur ex natura contractus, fol. 119. n. 20.
Tenetur tamen ad damna, & intereſſe, fol. 92. n. 7. fol. 199. n. 20.
Intellige quando Princeps proceſſit, ut privatus, non quando uti Princeps ex cauſa publica, fol. 92. n. 8.
Non eſſet regulandus jure privatorum. fol. 88. n. 25.
In dubio pronunciandum contra Fiſcum, fol. 111. num. 40. fol. 181. n. 31.
Declara prout fol. 143. ex n. 34. & fol. 146. ſub n. 34.
Non tenetur ad ſtipulationem ex qua ſibi emergit læſio enormiſſima, fol. 143. n. 29.
De ejus privilegio non ſolvendi niſi cum poteſt, fol. 149. n. 31.
Ejus cauſa dicitur publica, fol. 178. n. 24.
Non tenetur reſtituere niſi pretium receptum, fol. 199. n. 6. fol. 230. n. 15.
Qui contra eum in dubio judicat, non delinquit, ſi Fiſcus ſit pœnalis, & odibilis, fol. 235. n. 33.
Secus ſi Fiſcus, ſeu Camera contendat de damno vitando, quo caſu pro ea eſt in dubio pronunciandum, n. 34. ibid. fol. 230.
Vel potius non repræſentat Fiſcum pœnalem, ibid. n. 19.
Tenetur tantum ad ſimplum, & non ad aliud, fol. 167. n. 23.

FRAUS

Perſæpe intercedere ſolet ab obtinendas reſignationes, ſeu imponendas vacationes officiorum, fol. 178. n. 45.
Nunquam præſumitur præcipue in honeſtis perſonis, ibidem, num. 47.
Non ſolum ex maximo, ſed etiam ex modico pretio colligitur, fol. 173. n. 49.
Et ſimulatio, quæ committitur in pretio difficulter reperitur, n. 51. ibid.

FRUCTUS

Qualis dicatur contra diſtinctus a proprietate. Cap. 3. n. 2.
In vitalitiis habet naturam ſortis, & de ratione. Dict. Cap. 3. n. 3. & ſeqq.
Et in quo conſiſtat fructus, n. 4. ibid.
Eſt longe major. Cap. 12. n. 8.
Fructus longe excedentes, & exuberantes imputantur in ſortem, fol. 199. n. 45.

G

GABELLA

Nova non debetur in caſu redemptionis census, fol. 143. num. 5.

GRATIA

Principis eſt ſtrictius interpretanda, ita ſuadente motivo publicæ utilitatis, fol. 172. n. 18.
Quo caſu eſt in totum revocabilis, n. 19. ibid.
Maxime ſi ſit gratioſa, n. 20. ibid.

Prædeceſſoris pancius ſervari debet ubi motivum publicæ utilitatis ſupervenit, ibid. n. 24.
Principis conceſſam in favorem non debet retorqueri in odium, fol. 173. n. 65.
Dummodo tamen intentio diſponentis ſit clara, ſecus ſi dubia, & defectuoſa, n. 66. ibid.
Principis poteſt etiam interpretari per inferiorem, n. 68. ibid.
Ad ſciendum, an ſit perſonalis, debet inſpici voluntas concedentis, fol. 196. n. 45.
Principis taliter interpretari debet, ut augeat, non autem minuat jura ejus, cui gratia confertur, fol. 210. n. 5.
Quæ non eſt Cameræ præjudicialis, non comjnetur ſub Conſtitutionibus revocatoriis, fol. 212. n. 1.
Perſonalis cum perſonis extinguitur, fol. 168. n. 34.
Perſonalis ex quibus arguatur, ibid. n. 15. & 16. & ſeq.
Et quid in gratiis motu proprio factis, fol. 199. n. 46.
Quando deveniat a Juris tramite, præſumitur perſonalis, ibid. num. 52.
Late intelligenda, ibid. n. 53.
Declara, ibid. n. 54. & 55.
Papæ perficitur a ſola Signatura, fol. 199. n. 51. fol. 106. n. 64. fol. 116. n. 33.
Neque expirat per obitum Papæ, fol. 103. n. 52. fol. 106. num. 66.
Etiam ſi facta non fuerit expeditio litterarum, fol. 210. c. 65. fol. 116. n. 34.
Habetur pro impetrata in odium ejus qui præſtitit impedimentum impetrationi, fol. 199. n. 54.

H

HÆRES.

Fideicommiſſo gravatus, vel beneficiatus obligatus ad redditionem rationis, an percipiat emolumenta officii vacabilis, & cujus ſint damna vacationis. Cap. 12. n. 11. & 12.
Eſt eadem perſona cum defuncto, fol. 12. n. 116.

HOSTIARII

Primæ, & ſecundæ Cameræ quinque. Cap. 2. ſub n. 12.

I

IMPERITIA

An ſit magis Reipublicæ præjudicialis quam nequitia. Cap. 4. n. 1.
Et quinam Judices, & Rectores ſint magis proficui, an iniqui docti, vel probi ſed imperiti. Dict. Cap. 4. n. 3.

IMPUGNATIO

An, & quando officia imputentur in legitimam. Cap. 6. ex n. 16.
Quando locus eſſet imputationi, intelligitur quatenus ipſe velit, n. 19. ibid.
De imputatione officiorum majorum, & Prælatitiorum, & de differentia inter iſta, & alia officia, n. 20. ibid.

INDEBITUM

Non conſideratur reſpectu ſolventis, an debet, ſed reſpectu recipientis, an ſibi debeatur, fol. 126. n. 4.
Non dicitur ſi præcedenter aderat obligatio reſtituendi quod non fuerat receptum, ibid. n. 5.

INÆQUALITAS

In omni contractu vitanda, fol. 178. n. 51.

INSTRUMENTUM

Facit rem notoriam probatam, & manifeſtam, fol. 174. n. 47.

INTENTIO.

Intentionis defectus etiam in motu proprio, fol. 174. n. 67.
Diverſa diſponentis convincitur ex diſcretivo modo loquendi, fol. 178. n. 11. & fol. 199. n. 4.
Et mens diſponentis ex verbis deſumitur, fol. 210. n. 1.
Ex prooemio diſpoſitionis deprehenditur, fol. 162. n. 24.

INTERPRETATIO

In claris non intrat, fol. 169. n. 1. fol. 204. n. 20.
In conceſſione Principis ſtricte fit, quando eam exquirit ſubjecta materia, n. 4. ibid.
Quæ inducit donationem, & jacturam omnino irritanda, fol. 181. n. 25.
Maxime quæ eſt nimis præjudicialis, ibid. n. 26.
In dubio ea ſumenda eſſet, quæ eſt æquitati conſona, fol. 187. n. 20.
Qualibet ſumi debet etiam cum verborum impropriatione pro excludenda mera donatione, fol. 28. n. 30.
Dubiæ voluntatis Papæ ſolum ſpectat ad ſucceſſorem, ibid. n. 36.
Inductiva correctionis eſt fugienda, fol. 188. n. 43.
Ea ſumi debet, quæ ſuperfluitatem excludat, fol. 189. n. 10. & 11.
Papæ ſucceſſoris ſummopere attenditur in privilegiis conceſſis ab anteceſſore, fol. 1933. n. 8.
Et ſummenda eſt, quæ excludat contradictionem, & correctionem, fol. 164. n. 10.
Mens veriſimilis concedentis attenditur ad interpretationem cujuſcunque diſpoſitionis, fol. 141. n. 30. & fol. 152. n. 13.
Ea ſumenda eſt, ut promittens minus, quam poſſibile ſit, remaneat gravatus, fol. 173. n. 28.

JUDEX

Doctus, & iniquus, an ſit magis proficuus, quam probus, ſed imperitus. Cap. 14. n. 1. & 2.
Supplere non poteſt in iis, quæ ſunt facti, fol. 224. n. 5.

JURA

Vitalia reſignata remanent libera quibuſcunque vinculis, quibus penes reſignationem ſubjacebant, fol. 227. n. 28.
Licet de uno in alium per reſignationem tranſeant, tamen ſemper dicuntur eadem, quæ a Principe primo loco conceſſa fuerunt, fol. 154. n. 39.

JUSTITIA

Diſtributiva, in quo differat a commutativa, Cap. 17. n. 7.
Eſt conſtans, & perpetua voluntas unicuique jus ſuum tribuendi fol. 225. n. 11.

L

LÆSIO

NON de facili cadit in juribus vitalitiis. Cap. 3. n. 30.
In materia contractuum vitalitiorum regulatur a facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri, fol. 160. n. 8.
Minor requiritur ad ſuccurrendum Cameræ, quam privato, eique ſufficit in ſexta parte, ibid. n. 10.
Si ſit ultra beſſem, eſſet locus revocationi abſque eo, quod opus ſit remedio reſtitutionis, n. 11. ibid.
Ad effectum eam dignoſcendi attendi debet tempus contractus, n. 13. ibid.
Limita in contractu qui habet tractum ſucceſſivum, in quo etiam læſio ſuperveniens operatur revocationem, n. 13. ibid.
Superveniens inducit revocationem in gratiis, & privilegiis, ibid. n. 16.
Enormiſſima Cameræ qualiter conſideretur, fol. 196. n. 39. & 40.
An de ea poſſit opponi adverſus donationem. V. v. *Donatio.*
Probanda eſſet præciſe de tempore actus læſivi, fol. 213. n. 14.
In conceſſionibus oneroſis ea, quę ſuperveniunt, non computantur ad firmandam læſionem, ibid. n. 15.
Ad illam juſtificandam calculari prius debet tota utilitas, quæ ex actu pervenit in eum qui dicit ſe læſum, ibid. n. 18.
Inallegabilis redditur ob augmentum fructuum, quod derivavit ex cauſis incertis, & eventualibus, quodve ceſſare poteſt ad libitum Principis, ibid. n. 25.
Ut excludatur omnis interpretatio ſumenda eſſet, fol. 256. n. 24. fol. 229. n. 10.

LAUDEMIA

Dicuntur fructus, qui ſpectant ad renovantem, Cap. 3. n. 16.

LEX,

Quæ cœpit eſſe injuſta, efficaciam amittit, fol. 147. n. 21.
Non dicitur a poſteriori correcta, niſi conſtet de voluntate corrigendi, fol. 149. n. 13.
Generalis, & fundamentalis qualificat omnes alias expoſt ſuper eadem materia editas, fol. 157. n. 15.
Fundamentalis qualiter qualificat, & determinat, aliaſque leges ad ſui intellectum trahat, fol. 165. n. 2.
Confirmans debet intelligi ad limites legis confirmatæ, ibid. num. 7.
Poſterior debet in dubio intelligi juxta limites legis præcedentis, fol. 169. n. 58.
Leges particulares prævalent generalibus, Cap. 17. n. 1.
Leges dicuntur generales, quando tangunt totum Collegium, fol. 85. n. 37.
Contra, fol. 199. n. 26. & fol. 100. n. 40.
Et quando ſunt latæ pro communi bono, dict. fol. 85. num. 40.
Novę correctorię antiquarum ſunt ſtrictiſſime intelligendę, ut quo minus priores corrigant, fol. 80. num. 18. fol. 141. n. 21.
Univerſales in quo differant a præcepto, fol. 85. n. 38.
Et quando dicantur tales, fol. 199. n. 26. & 27. & fol. 100. n. 40. fol. 111. ex n. 29.
Pacta oppoſita ab habente poteſtatem legis condendę, vim legis habet, fol. 106. n. 69.
Non dicuntur univerſales, quod reſpiciunt certas perſonas, fol. 114. n. 31.
Non eſt pręſumenda earum correctio, fol. 141. n. 22.

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Earum expeditio ſuper gratia ſignata tempore non ſuſpecto nullo modo poteſt impediri, fol. 206. n. 68.
Non licet illas redarguere de mala latinitate, fol. 141. n. 13.

Digitized by Google

LOCA MONTIUM.

In eis fit reſtitutio pretii intrinſeci, non autem augmenti, quod reſignatarius perſolvit reſignanti, fol. 88. n. 41.

Si auferantur a Principe, reficiendum eſt poſseſsori totum id quod ſua intereſset, ibid. n. 45.

Intellige ſine cauſa, ſecus ſi perveniat ex cauſa publica, n. 46. ibid.

Loca Montis Julii vacabilia non fuerunt ſuppreſsa per Beatum Pium, ſed eorum fructus reducti, fol. 205. n. 21.

Cum extinguuntur, reſtituitur ſolum pretium intrinſecum, non autem extrinſecum, fol. 228. n. 31. fol. 230. n. 18.

M

MAGISTRI

REgiſtri ſupplicationum in numero octavo, cap. 2. ſub n. 9. Bullarum, n. ſex ſub n. 9. ibid.

MALA FIDES

Ex ſuperventa notitia, non inducitur in eo qui proſequitur inſtantiam inceptam cum bona fide de tempore non ſuſpecto, fol. 124. n. 34.

MATERIA

Deficiente deficit materiatum, fol. 258. n. 32. & 33.

MAZZERII

In n. 25. cap. 2. ſub n. 12.

MILITES

Lauretani ſunt in n. 330. cap. 2. ſub n. 12.

Lilii in n. 350. ibid.

Pii in n. 617. ibid.

S. Petri in n. 401. ibid.

S. Pauli in n. 200.

MILITIÆ

Important idem quod officia venalia noſtri temporis. cap. 1. n. 5.

Et in aliquibus verificatur de præſenti idem nomen, ſub n. 5. ibid.

MONETA

Proxime reprobanda non liberat debitorem ſcienter ſolventem, fol. 206. n. 73. fol. 212. n. 60.

MOTUS

Proprius Sancti Pii V. in ordine ad Secretarios Apoſtolicos, fol. 59.

Et brevia expedita ab eodem Pio in vim d. Motus proprii, fol. 62. & 67. fol. 173. n. 15.

Expenditur dictus Motus proprius, fol. 75. cum ſeqq.

Fuit ſimpliciter confirmativus privilegiorum Collegii ex declaratione ipſorum Secretariorum, fol. 186. n. 5. & fol. 193. n. 7.

Damna, & intereſse præſtanda ex dicto Motu proprio, in quibus caſibus eſsent reficienda, fol. 186. n. 8.

Satis dicitur operativum in confirmatione, & innovatione privilegiorum, quatenus, vel eſsent revocata, vel inobſervata, fol. 188. n. 39.

In quo ampliet Conſtitutionem Innocentii, fol. 189. n. 14.

Proprius Gregorii XV. ſuper eadem materia, fol. 63.

Proprius ſuppreſsionis Segretariorum S. D. N. Innoc. XI. fol. 72.

Alter motus proprius ſuper confirmatione ſententiæ Theſaurii Generalis, fol. 231.

N

NEGATIVA

PRobatur ex diligentiis factis in libris, ubi aliquod erat regiſtrandum, fol. 199. n. 3.

Eſt probanda ab eo, qui in illa ſe fundat, fol. 206. n. 26.

NOTARII

Seu Secretarii Cameræ quatuor, cap. 2. ſub n. 9.

Rotæ quatuor, ibid.

Cardinalis Vicarii quatuor, ibid.

De pluribus aliis Notariorum ſpeciebus ſingulorum Tribunalium, ſub n. 9. ibid.

Auditoris Cameræ decem, ibid.

An teneantur de facto ſubſtituti, cap. 19. n. 5.

NOVATIO

Non præſumitur niſi expreſse dicatur, fol. 142. n. 23. fol. 225. n. 9. & fol. 148. n. 36.

Non inducitur, quamvis in poſteriori contractu novæ conditiones, & qualitates apponantur, fol. 149. n. 14.

NULLITAS

Oriens ex non expreſso defectu regiſtrationis gratiæ inficit gratiam, fol. 226. n. 16.

NUMERUS

Officialium habentium aliquam adminiſtrationem, cap. 2. n. 9.

Et de numero illorum, qui nullam habent annexam adminiſtrationem, n. 12. ibid.

Card. de Luca, de Offic. Ven. &c.

O

OBLIGATIO

DIcitur odioſa, & ſtricti juris, proinde eſt reſtringenda, fol. 180. n. 15.

Interpretatio ſemper facienda eſt, quæ eam excludat, n. 16. ibid.

Quis cenſeri debet obligatus minus, quam fieri poteſt, n. 19. ibid.

In diſpoſitione obligatoria debet ſumi ſignificatum promiſſori magis favorabile, fol. 188 n. 10.

Semper reſtringitur ad minorem ſummam, ſi major ſumma ſit ſtipulata, & minor promiſsa, vel e contra, fol. 186 n. 9.

OBSERVANTIA

Non juvat, quoties concurrit altera obſervantia in caſu contrario, fol. 105. n. 54.

In concurſu duplicis obſervantiæ prævalet conformis juris diſpoſitioni, ibid. n. 55.

Dicitur optima interpres, fol. 110. n. 13. fol. 182. n. 82. fol. 168. n. 24.

Etiam ſi verborum intellectus eſset violentus, & improprius, n. 14. ibid.

Probanda eſt in caſu individuo, fol. 181. n. 39.

Non eſt pro ea recurrendum ad nationes finitimas, quando adſunt exempla in proprio Principatu, fol. 119. n. 15.

Diſponentis declarat ejus voluntatem dubiam, fol. 187. n. 14.

Una cum curſu longiſſimi temporis facit præſumere regiſtrationem, fol. 195. n. 31. fol. 212. n. 3.

Probanda eſt in puncto, de quo agitur, fol. 195. n. 32.

Interpretativa, quæ eſt vicinior actui, qui interpretatur, attendenda venit, fol. 197. n. 12.

Maxime ſi deſumatur ex actibus ipſius diſpoſitionis, ib. n. 13.

Non ſufficit probata in uno de contentis in gratia, ſed eſt probanda in puncto individuali, de quo agitur, fol. 199. n. 1.

Quamvis effluxerit tempus centum annorum, n. 2. ibid.

Et eſt probanda cum omnibus ſuis qualitatibus, fol. 211. n. 12. fol. 212. n. 13.

Et ſolutum demonſtrat mentem legiſlatoris, fol. 230. n. 11.

Diſponentis circa diſpoſitiones ſuæ interpretationem ſervanda eſt, fol. 161. n. 51.

In duobus intellectibus ejuſdem diſpoſitionis ille prævalere debet, qui habet pro ſe obſervantiam etiamſi altera ſit de jure verior, ibid. n. 12.

In caſibus individualibus cæteris præfertur, ibid. n. 13.

OFFICIA VENALIA ROMANÆ CURIÆ.

An ex iis inferri valeat ad conſimilia officia aliorum Principatuum, cap. 1. ſub n. 4.

Antiquus erat uſus hujuſmodi officiorum apud Romanos ſub nomine *Militiarum*. Dict. cap. 1. n. 5.

Et aliqua etiam de præſenti appellantur ſub eodem nomine, ſub n. 5. ibid.

Dicuntur de Regalibus, & extra privatum comercium. D. cap. 1. n. 6. cap. 6. n. 1.

Poſſideri non poſsunt ſine titulo, de quo poſseſsores tenentur docere, cap. 6. n. 1.

Præſertim officia Capitolina, & de ratione, D. cap. 9. n. 2.

Secus in officiis Papalibus, & de ratione differentiæ, ibidem.

Populi Romani, ſeu Capitolina ex conceſſione Principis ſpectat ad eundem populum, cap. 1. ſub n. ibid.

De his agitur, cap. 2. n. 13.

Cancellariæ, vel datariæ, quare non appellentur, cap. 2. n. 1.

Diſtinguuntur in tria genera, ſeu ſpecies diverſas. D. cap. 2. n. 2. & ſeqq.

Quæ ſint officia Prælatitia, & primi ordinis, n. 3. ibid.

Et de altera ſubdiſtinctione inter Camerales, & Cancellariæ, & inter Conſtituentes Collegium, vel non, ſub n. 3. ibid.

Commendabilis eſset diſtinctio officiorum utriuſque Principatus temporalis, & ſpiritualis, & quare non adſit. Dict. cap. 2. n. 5.

Quænam ſint officia Prælatitia ſingularia non conſtituentia Collegia, n. 7. ibid.

Et de iis, quæ conſtituunt Collegium; n. 8. ibid.

De iis, quæ nullam exigunt adminiſtrationem, n. 10. ibid.

De differentia inter officia Cameralia, & Capitolina, cap. 6. n. 2.

Quid proprie contineat eorum conceſſio, cap. 3. n. 6.

Præventive an concedi valeant in præjudicium ſucceſsorum, cap. 3. n. 12. & ſeq.

Vacatio ipſorum prodeſt dominis de eo tempore poſseſsoribus. D. Cap. 3. n. 17.

Venalitas, & reſpective eorum vacatio per promotionem ad Cardinalatum, an aliquam contineat ſimoniam, vel aliam turpitudinem, cap. 4. per tot.

Et de erroribus malignantium, & imperitorum in hac materia. Dict. cap. 4. n. 3.

De donativis hujuſmodi officiorum, cap. 4. n. 13.

Tribus modis, vel titulis concedi, ac reſpective acquiri ſolent, cap. 9. ex n. 3.

Et de differentia inter unum, & alterum conceſſionis modum in ordine ad expreſſionem pretii. Dict. Cap. 6. n. 4.
Si officium acquiritur de pecunia unius in perſona alterius, ad quem illud pertineat. Cap. 6. n. 5.
Non admittunt ſimulationem. D. Cap. 6. n. 13.
Sæpe vacant in perſonis rerum, quæ ignorantur, n. 14. ibid.
An cenſeantur donata ei in cujus perſona quæſita ſunt, n. 15. ibid.
An, & quando imputentur in legitimam, D. Cap. 6. ex num. 16.
An, & quomodo dicantur eſſe in commercio ad inſtar bonorum allodialium. Cap. 7. ex n. 1.
Quid de pretio, ejuſque commoditate, Dict. Cap. 7. ex n. 9. & fol. 132. n. 50.
Reſignari quomodo valeant. Vid. Cap. 7. cum ſeq. Reſignatio.
In quo differant a cenſibus vitalitiis, Cap. 9. n. 11.
De officiis perpetuis, & vacabilibus, & an pro iſtis debita ſint quindennia, cap. 9. n. 12. & 13.
Quando officium dicatur perpetuum, & hæreditarium. n. 15. ibid.
De facilitate nominandi, n. 16. ibid.
Non ſunt in libero comercio licet ſint perpetua, n. 18. ibid.
An dominium iſtorum officiorum acquiratur Officiali. cap. 9. n. 17.
De capacitate neceſſaria ad obtinenda hujuſmodi officia, & an mulieres, infantes, & idiotæ ſint capaces. cap. 11. per tot.
De capacitate neceſſaria ad offici prælatitia, n. 1. ibid.
De portionibus ſunt capaces etiam mulieres, n. 3. ibid.
Quid proprie ſint hujuſmodi portiones. Dict. cap. 11. n. 6. & 7. & ubi aſſimilantur penſionibus, quæ reſervantur ſuper beneficiis, n. 7. ibid.
Officii commodum quando ſit perſonarum incapacium, n. 5. ibid.
An autem officium datum perſonæ capaci contemplatione perſonæ incapacis vacet per mortem officialis, ſi ſupereſt perſona contemplata, n. 9. ibid.
De capacitate Infantium, illiteratorum, & religioſorum. D. cap. 11. n. 8.
De corruptione officiorum, quæ in erectione optimum finem habuerunt. cap. 14. n. 3.
Quare extingui non poſſint iovitis officialibus. cap. 14. n. 18. V. Suppreſſio.
Quænam commoda, vel reſpective incommoda remaneant in hujuſmodi officiorum poſſeſſoribus etiam poſt dimiſſum officium. cap. 18. per tot.
Et de oneribus, ad quæ officialis dimiſſo officio teneatur. D. cap. n. 12.
Quando onera afficiant officia etiam poſt vacationem, n. 12. & ſeq. ibid.
Dicuntur habere emolumentum eventuale, fol. 79. n. 20.
Venduntur habito reſpectu ad emolumenta, quæ officialis percipere poteſt ſua vita durante, fol. 80. n. 16.
Æquiparantur cenſibus vitalitiis, n. 17. ibid.
Facultas illa reſignandi eſt pretio æſtimabilis, fol. 84. n. 27.
Papa donans hujuſmodi officia cenſetur donare emolumenta quouſque ſequatur ſuppreſſio, fol. 89. n. 8.
Cenſetur Cameram prius recepiſſe pretium a donatariis, & poſtea Papam iſtis, mediante donatione, illud reſtituiſſe, fol. 99. n. 19. fol. 105. n. 26. fol. 110. n. 23.
Pontifices poſſunt gratis, & libere de hujuſmodi officiis diſponere, fol. 99. ex n. 29. fol. 110. ex n. 16.
Donationes gratuitæ officiorum ſunt revocatæ per Regulam Cancellariæ, & Conſtitutiones, de quibus, fol. 140. n. 31.
Sunt invalidæ niſi regiſtrentur in Cameræ, & derogetur regulæ de jure quæſito, ibid. n. 31.
Ex decreto Papæ fieri poſſunt patrimonialia hæreditaria, fol. 110. n. 19.
Publica fides, & comercium non patitur, quod emens officia teneatur gradatim uſque ad originem primæ acquiſitionis inquirere an pretium fuerit Datariæ perſolutum, ibid. n. 26.
Si a Papa ſupprimantur ex cauſa publicæ utilitatis, vel neceſſitatis tenetur juſtum pretium perſolvere, fol. 111. n. 33.
Juſtum autem pretium dicitur currens de tempore ſuppreſſionis, ibid. num. 34. & ſeqq. V. Suppreſſio, & infra.
Donata non poteſt Princeps adimere donatario niſi ſoluto pretio, vel data æquali recompenſa, fol. 127. n. 10.
Sunt ſpecialiſſima regalia, fol. 272. num. 8. & fol. 120. n. 41.
Non poſſunt ſeparari a dominio Principis, n. 42. ibid.
Eorum reſignatio qualiter, & a quo conceſſa. V. Secretarius.
In caſu ſuppreſſionis eorum, quid reſtituatur, & quomodo, fol. 182. n. 3.
Data cenſentur revocabiliter, & ſub periculo redemptionis, fol. 187. n. 9.
Vacabilia reſignari non poſſunt abſque conſenſu Principis, qui ſenibus, & infirmis denegatur, fol. 190. n. 7.
Eorum vacationes favore Cameræ enumerantur, fol. 206. n. 34. & 35.
In eorum ſupreſſione reſtituendum eſt pretium indiſtincte omnibus officialibus, & ſenibus, & infirmis alias inhabilibus ad reſignandum, ibid. n. 36.
In officiis ex eorum materia reſignabili an locum habeat reg. 64. Cancellariæ. Vide v. Regula.
Venalia Romanæ Curiæ de jure reſignari poſſunt in articulo mortis, fol. 213. n. 19.
Comprehenduntur ſub regula Cancellariæ de infirmis, & diſpoſitione Julii II. & Adriani VI. ibid n. 20.
Hujuſmodi officia ad reſignandum nunquam fuerant admiſſa per Datariam, ibid. n. 21.
Plures vacarunt ad favorem Cameræ, quæ ex eis notabile lucrum percepit, Ibid. n. 22. 23. & 24.
In eorum ſuppreſſione de jure a Principe eſt reſtituendum pretium currens, fol. 80. n. 16.
Venalia quoad titulum non ſunt in commercio, fol. 230. n. 16.
Illa major quantitas, quæ ſolvitur in eorum reſignatione datur in præmium præſtationis conſenſus, non autem conſtituit verum pretium intrinſecum officii. ibid. n. 17.
Vitalitia ſolent redimi pro eodem pretio, pro quo a Principe fuerunt vendita, fol. 157. n. 9.
Vitalitia quando reſignantur, cenſentur nova in reſignatione, ibid. n. 29.
De officio aſſignato in dotem, vel poſſeſſo in comoditate per virum tanquam re extradotali ad quid vir teneatur erga mulierem. cap. 52. n. 1. ubi diſtinguitur an datum fuerit æſtimatum, vel ineſtimatum.
Non poſſunt tolli a poſſeſſore licet prædeceſſor injuſte illa habuerit, fol. 110. n. 25.
Non ſunt in comercio quoad ſubſtantiam, fol. 140. n. 10.

OFFICIALIS.

An, & quando teneatur de facto ſubſtituti. cap. 19. per tot.
Poſt dimiſſum officium quænam privilegia, vel reſpective incommoda retineat. cap. 18. per tot.
Succeſſor quando teneatur ad onera, & debita prædeceſſorum, Dict. Cap. 18. n. 13. verſ. *Tunc autem*.
Dicitur habere in authorem Principem concedentem, fol. 204. n. 7.
Non debet ſub fide publica, & abſque ulla ejus culpa proprii patrimonii injuriam pati, ibid. n. 8. & 13.

P

PACTUM.

De retrovendendo quale pretium obliget ad reſtituendum, fol. 78. n. 45. fol. 106. n. 44.
Habens facultatem redimendi pro eodem pretio ſi conſentiat alienari rem redimendam pro majori pretio adhuc ſibi non præjudicat, fol. 91. n. 11. fol. 140. n. 15.
In exercitio pacti redimendi attenditur pretium de tempore retrovenditionis non autem contractus, fol. 173. n. 34.
Limita ſi reſpectu rei redimendæ aliqua cauſa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractum, n. 35. ibid.
Appoſitum in Bulla Innocent. VII. quod deberet reſtitui certum pretium in caſu ſuppreſſionis Collegii, intelligitur, dummodo poſtea non fuiſſet auctum, fol. 213. n. 3.
Pacta ſervari in contractibus maxima eſt juſtitia, fol. 205. n. 11.

PAPA.

Quænam debita, & onera ſobeat pro bellis in Gallia, & in aliis partibus, de quibus cap. 4. ſub n. 6.
De quibus emolumentis poſſit diſponere ad favorem conjunctorum, & familiarium, n. 8. ibid.
An poſſit licite condonare emolumenta expeditionum in præjudicium Officialium, & de authoritate Collegii Cardinalium. cap. 5. per tot.
Et de aliquibus controverſiis ſopitis modo quo. Dict. cap. 5. n. 2.
Quare in hujuſmodi condemnatione audiri non ſoleant Collegia, quæ conſtituuntur per poſſeſſores officiorum, ſub n. 6. ibid.
De differentia inter remiſſionem, quæ fit prævio oraculo, ſeu voto S. Congregationis Conſiſtorialis, & ea, quæ fit immediate ab ipſo Papa, n. 65. & ſeqq. ibid.
Extinguens officium, ex pura facultate reputatur tanquam Privatus, fol. 172. n. 21.
Noluiſſe præſumitur præjudicium ſucceſſorum, ſed in conceſſionibus cenſetur ſe conformaſſe diſpoſitioni juris, fol. 178. n. 12.
Non poteſt ligare ſucceſſores, fol. 179. n. 17.
Succeſſor poteſt mutilare privilegia ab anteceſſoribus elargita, n. 18. ibid.
Non præſumitur voluiſſe præjudicare tertio, fol. 181. n. 13.
Multo minus Cameræ, n. 14. ibid. & fol. 158. n. 14.
Ejus aſſertioni fides præſtanda eſt, fol. 306. n. 6. & fol. 568. n. 21.
Nec eſt in dubium revocanda, fol. 212. n. 8.
Ejus aſſertio non admittit probationem in contrarium, fol. 215. n. 16.
Ad ſui libitum poteſt diſponere de officiis vacantibus, etiam ea donando perſonis ſibi bene viſis, fol. 240. n. 25. V. Princeps.

PAR-

P A R T I C I P I U M.

Reſolvitur in ſuum verbum, & relativum, fol. 170. n. 38.

P A T R I M O N I U M

Principit duplex eſt, proprium, & Reipublicæ, fol. 172. n. 7.

P E C U N I A

Solvi ſolita pro diſpenſationibus matrimonialibus in quos uſus erogetur. cap. 4. n. 4.
Solvimr tanquam pro pœna, n. 5. ibid.
Quæ obvenit ex expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ, & ex venditione officiorum in quos uſus erogetur, Dict. cap. 4. n. 6.
Pecuniarum ſummæ expreſſio an ſtet demonſtrative, vel taxative, fol. 194. n. 3. fol. 205. n. 1. 2. & 19. & fol. 222. n. 6.
Intellige prout d. fol. 204. n. 3.
Si tempore ſolutionis faciendæ reperiatur mutata, attenditur æſtimatio currens de tempore ſolutionis, non autem illa de tempore contractus, fol. 222. n. 5.
Data reſignantibus non eſt pretium, ſed recognitio, fol. 229. n. 29.

P E R M U T A T I O

De regreſſo competente permutanti ad bona propria quando permutata evincuntur. cap. 16. n. 3. & 7.
Quid contra tertium poſſeſſorem, n. 14. ibid.
De pecunia, vel alia re interveniente in permutatione pro adæquatione inæqualitatis, n. 5. ibid.

S. P I U S V.

Fuit ſtudioſiſſimus in tuendis, & cuſtodiendis juribus Cameræ, fol. 182. n. 3. fol. 236. n. 7.
Prohibuit infeudationes rerum Eccleſiæ, aliaſque alienationes refrænavit, n. 4. ibid.
Motus fuit ad confirmanda privilegia Secretariorum, ne ærarium Pontificium redderet exauſtum, n. 5. ibid.
Non eſt veriſimile, quod voluerit gravare ſucceſſores ad reſtituendum quod Camera non exigit, n. 6. & 14. ibid.
Ejus motus proprius in prima parte continet contractum, ſed in ſecunda eſt mere gratuitus, fol. 179. n. 26.
Conceſſit alterum ex officiis tunc vacans Cardinali de Medices pro ſcut. 5500. auri, fol. 182. n. 5.
Conceſſionem poſtea revocavit, & quare, fol. 181. n. 6.
Dedit in ſolutum Secretariis Officium primo vacaturum in ſatisfactionem pretii per eos reſtituendi Cardinali de Medices, c. 8. ibid.
Quid promiſit in d. Aſſignatione, n. 9. ibid.
Ad quid obligavit Cameram, n. 10. ibid.
Conceſſit facultatem Collegio imponendi cenſum ſuper redditibus ſuæ maſſæ pro reſtituenda ſummæ prædicta ſcutor. 5500. auri, n. 11. ibid.
Confirmavit omnia privilegia elargita per Pontifices anteceſſores, n. 12. ibid.
Quomodo juſſerit, quod Collegium extingui non poſſet, fol. 182. n. 13.
Non præſumitur voluiſſe obligare Cameram ad exorbitatem reſtitutionem ultra illam demandatam ab Innoc. VIII. & quare, fol. 193. n. 3. & fol. 194. n. 26.
Nec ad reſtituendum quod non tenebatur reſtituere, fol. 187. n. 13.
Nullam donandi cauſam habuit ibid. n. 32.
Non eſt probabile, quod pro pecuniis mutuo, & gratioſe a Secretariis receptis voluerit devenire ad promiſſionem, quæ poterat uſuras redolere, fol. 188. n. 37.
Quid mandavit in reductione fructuum montis Julii, fol. 194. num. 28.
Reſpexit tam ad tempus ſuppreſſionis, quam ad tempus proximius, fol. 196. num. 44.
Indefinite mandavit reſtitui ſingulis Secretariis id, quod in emptione officiorum eos impendiſſe conſtiterit, fol. 203. num. 18. & de ratione, fol. 220. n. 16.
Majora privilegia Secretariis indulxit, quam eis conceſſerat Innoc. VIII. fol. 205. num. 20. & 24.
Non ſolum confirmavit, ſed ampliavit privilegia Secretariorum, fol. 21. n. 10.
Imo eos aſſecuravit, ut in caſu ſuppreſſionis conſequerentur integrum pretium, fol. 228. n. 5. & 7.
In ſuo motu proprio uſus fuit promiſcue verbis denotantibus totalem ſatisfactionem, fol. 220. num. 14.
Collegium, & Secretarios habuit per ſynonymis, fol. 223. num. 3.
Cur demandaverit reſtitutionem fieri ſingulis Secretariis, non autem Collegio, ibid. n. 6.

P OE N A

Conventionalis de Canonica æquitate non exigitur ultra intereſſe, Cap. 7. 17. num. 5.
Fiſcus ad iſtam non tenetur, neque ad alia damna, n. 6. ibid. & fol. 78. n. 12.
Non datur ſine culpa, fol. 68. n. 43.

P OE N I T E N T I A

An detur in contractibus, qui licet perfecti, & concluſi ſint inter partes, expectant tamen perfectionem a facto tertii. Cap. 8. n. 3.
Quid in beneficiis, & matrimonio, num. 4. ibid.
Quid in locis montium, & officiis, Dict. Cap. 8. n. 7. & 8.
Non datur poſt perfectionem contractus, fol. 106. n. 70.

P O P U L U S

Non debet ſub fide publica citra propriam culpam decipi, fol. 217. n. 23.

P O R T I O N E S

Ripæ ſunt in n. 634. Cap. 2. n. 9.
Sunt capaces etiam mulieres, ibid. & Cap. 21. n. 3.
Quænam ſint. Cap. 11. n. 6. & 7.

P R Æ L A T I O

Simulatio majoris pretii facta inter contrahentes ad impediendum illius exercitium in feudo Dominum non impedit, quin ea detecta poſſit ipſe redire ad redactum pro juſto pretio, fol. 173. num. 45. & 50.

P R Æ L A T U R A

Ad quem finem ſit ordinata. Cap. 2. ſub n. 3.

P R Æ S I D E N T E S

Annotæ in num. 241. Cap. 2. ſub num. 22.

P R E T I U M Vide *Pecunia*.

Officii Auditoratus Cameræ, & Theſaurarii. Cap. 2. n. 6.
Clericatuum Cameræ, dict. Cap. 2. n. 7.
Protonotariorum Apoſtolicorum de numero participantium non eſt fixum, ſed varium, ſub n. 8. ibid.
Officiorum vacabilium, an habeat naturam ſortis, vel potius fructuum. Cap. 3. per tot.
Pecunia, quæ ſolvitur per eorum conceſſionem, non eſt verum pretium. Cap. 3. n. 8.
Quomodo explicetur in ſupplicationibus. Cap. 6. n. 4. ubi datur diſtinctio.
Quare ſolvatur pro officiis majoribus, & Prælatitiis. Cap. 4. num. 12. cap. 13. n. 181.
Officii an dicatur eſſe in libero commercio. Cap. 7. ex n. 9. cap. 10. num. 6. cap. 11. num. 4. Vide fol. 108. num. 60. & 61. fol. 113. n. 38.
Quando ſuccedat loco rei, & ſit ejuſdem naturæ, num. 10. ibid.
Officiorum non vacabilium eſt duplicatum. Cap. 9. n. 7.
Intrinſecum, & extrinſecum diſtinguitur. Cap. 19. n. 29.
Reſtituendum in caſu ſupreſſionis officiorum quale ſit. C. 25. cum ſeq. & plenius poſt tract. fol. 74. cum ſeq. ad finem.
Vide *Suppreſſio Princeps*.
Juſtum quale dicatur, fol. 98. num. 36. fol. 103. num. 39. fol. 105. num. 16.
Illius augmentum, & decrementum cedit favore illius, qui eſt Dominus, fol. 106. n. 40.
Evictione ſecuta reſtituendum eſt illud, quod currit, non illud, pro quo fuit facta venditio, ibid. n. 33.
Quando eſt taxatum a lege, non attenditur ejus augmentum, ſecus quando eſt arbitratium, fol. 115. n. 24.
De tempore retrovenditionis, non autem contractus attenditur in exercitio pacti redimendi, fol. 172. n. 34.
Limita ſi reſpectu rei redimendæ aliqua cauſa lucrativa concurrat, quia tunc attenditur pretium contractus, ibid. num. 35.
Rerum taxari ſolet ex redditibus, Ibid. n. 39.
An ejus ſimulatio inter contrahentes facta ad impediendum exercitium prælationis in feudo Domino directo impediat, quin ea detecta poſſit ipſe redire ad retractum pro juſto pretio.
Vide v. *Prælatio*.
Non ſolum ex maximo, ſed etiam ex modico pretio fraus præſumitur, fol. 173. n. 49.
Fraudes, & ſimulationes, quæ in eo committuntur, difficulter reperiuntur, ibid. n. 51.
Acceptum an reſtituere teneatur Princeps in ſuppreſſione facta per viam legis generalis, ibid. v. Princeps,
Majus conventum inter reſignantem, & reſignatarium, non valet immutare naturam officiorum, fol. 201. n. 8.
Acceptum debet reſtitui per debitorem ceſſum, quamvis ceſſio fuerit, vel pro majori, vel pro minori pretio, ibid. n. 9.
Qualiter reſtituendum in ſuppreſſione officiorum. Vide v. Suppreſſio.
Auctum venit loco damnorum, & intereſſe, fol. 209. n. 34.
Venit accidentale, ibid. n. 35.
Integrum reſtituendum eſt ex diſpoſitione Bullæ Pianæ ſingulis Secretariis. fol. 215. n. 10. & 11.
Intellige de Secretariis viventibus de tempore ſuppreſſionis, nulla facta differentia an pretium eſſet ſolutum Datariæ, vel reſignantibus, ibid. 12. 13. uſque ad 22.
Officiorum eſt in commercio, & æquiparatur rei mere allodiali, fol. 218. n. 25.
Currens in tempore evictionis, non illud cum quo fuit facta venditio, attenditur ſecuta evictione, fol. 222. n. 9.
In retrovenditione currens de tempore retrovenditionis attenditur, non autem pacti de retrovendendo, fol. 222.
Juſtum dicitur de tempore ſuppreſſionis, ibid. n. 2.

Intrin-

Intrinſecùm, an vero extrinſecum reſtituendum in extinctione locorum montium. V. *Loca montium*.
Vid. *Princeps*.

P R I N C E P S.

Quis ſit. Cap. 5. ſub. num. 3.
Legatur lege juſtitiæ, honeſtatis, & congruentiæ. Dict. Cap. 5. n. 1. & fol. 111. n. 27.
Quæ facta Principum non de facili convinci poſſunt de injuſtitia. Dict. cap 5. n. 9.
Non tenetur ad reſtitutionem pretii quoties per viam legis generalis, & ex cauſa publicæ utilitatis rem ſubditi aufert, fol. 81. n. 13. fol. 85. ex nu. 28. fol. 89. ex num. 12. fol. 99. fol. 106. n. 46. fol. 110. n. 18. & ſeqq. fol. 122. n. 22. cum ſeqq.
Vel reſtitutio licite promittitur in ſtatu pinguiori Ærarii, fol. 81. num. 24.
Hujuſmodi tamen promiſſiones, raro, vel nunquam executioni demandantur, n. 25. ibid.
Cauſa publica juſtificatur per aſſertionem Principis, fol. 86. n. 50.
Non ſufficit pro motivo publicæ utilitatis præjudicium aliquorum, vel utilitas patrimonii, & Fiſci, fol. 106. n. 50.
Contractus Cameræ læſivos tenetur reſcindere, fol. 84. n. 3.
Niſi contrahentes obligationem æquivalentis quantitatis ad æqualitatem contractus redegerint, ibid. n. 7.
Quod non teneatur ad obſervantiam contractus læſivi, ibid. n. 8.
Ut Principi ſuccurratur, minor læſio requiritur, quam in privatis, fol. 85. n. 19.
Et qualis læſio ſufficiat, ex n. 20.
In contractibus, & pactis habetur jure privati. Cap. 13. n. 23. cap. 14. n. 18. cap. 17. n. 14.
Et quando dicatur contravenire, & violare fidem. Dict. cap. 13. n. 16.
Factum ipſius quando dicatur caſus. Cap. 16. n. 21. cap. 17. num. 11.
De duplici ejus perſona. Dict. Cap. 16. n. 12.
Non afficitur irrevocabilitate donationis, cap. 17. n. 12.
An, & quando poſſit donare, cap. 18. n. 16.
Revocare quando valeat gratias, & contractus, cap. 17. ex num. 17.
De differentia inter revocationes particulares, & generales, n. 10. ibid.
De obligatione dandi officiali privato excambium, n. 17. num. 21.
Nemo ſub illius fide eſt decipiendus, fol. 116. n. 43.
Anteceſſor non poteſt in præjudicium ſucceſſorum regalia diſſipare, etiam per viam contractus, fol. 84. n. 9.
Ex quacunque juſta cauſa poteſt adimere bona privatis nullo, vel modico pretio ſoluto, fol. 85. n. 33.
Contr. fol. 99. n. 33. & fol. 106. num. 37. ex num. 46. fol. 122. n. 12.
Præſertim in venditione Regalium Dict. fol. 85. n. 35. Contr. fol. 106. ex n. 46.
Debet primo repetere ab iis, a quibus inopiæ cauſa forſan derivavit, fol. 85. n. 35.
Quale pretium dicatur juſtum, fol. 120. n. 13. v. Pretium.
Quando dicatur legibus ſubjectus, fol. 85. n. 41. & ſeqq.
Clauſula *de plenitudine poteſtatis* importat uſum abſolutæ poteſtatis, n. 42. ibid.
Ejus factum connumeratur inter caſus fortuitos, fol. 89. n. 35.
Abſurdum eſt ſub publica ejus fide emptores falli, fol. 101. ex n. 61. fol. 106. n. 72.
Ex juſta cauſa non poteſt revocare conceſſionem onerosam, niſi facta integrali acceptorum reſtitutione, fol. 101. n. 8. fol. 106. n. 54. fol. 132. n. 22. fol. 132. n. 23. fol. 221. n. 21.
Juſtæ cauſæ in eo præſumuntur fol. 103. n. 33.
De poteſtate ordinaria non poteſt donationem a ſe, aut anteceſſore factam revocare, ſeu limitare, fol. 110. n. 20.
Maxime ſi ſit perpetua, & irrevocabilis, n. 21. ibid.
Et revocando donationem, tenetur integrum valorem refundere, fol. 110. n. 22. fol. 115. n 22. fol. 121. n. 10.
Declara ut poſſint revocari conceſſiones gratuitæ, quoties publicæ utilitati non poteſt eſſe conſultum, fol. 111. num. 30.
Conſulere debet publicæ utilitati alio modo, quam lædendo jus alteri quæſitum, fol. 113. n. 21.
Illius reſolutio poſt maturam diſcuſſionem eſt pro lege ſervanda, fol. 123. n. 14. fol. 212. n. 7.
Tenetur ſervare leges, & eſt ſubjectus contractibus, fol. 227. num. 23.
Amplia, ut neque de plenitudine poteſtatis contravenire valeat contractui, n. 24. ibid.
Habet duplex patrimonium, proprium, & Reipublicæ, fol. 172. n. 7.
Sine rationabili cauſa non decet, ut alienat ea, quæ ſunt Reipublicæ, & Coronæ. n. 9. ibid.
Dicitur maritus, & Caput Reipublicæ, fol. 173. n. 22.
Et non licet aliquid in Reipublicæ detrimentum elargiri, n. 23. ibid.
Ubi motivum publicæ utilitatis ſupervenit, parcius ſervare debet gratiam prædeceſſoris, n. 24. ibid.
Revocans ex cauſa publicæ utilitatis conceſſionem partim onerosam, partimque gratuitam non reſtituit pretium pro ea parte quæ vergit ad gratiam, ibid. n. 25.
Ejus poteſtas eſt debilior in re aperienda, quam in aperta, fol. 172. n. 36.
In ejus conceſſione defectus volutatis arguitur ex inobſervantia eorum, quæ ſunt de ſtylo, fol. 173. n. 62.
Redimere poteſt res a ſuo patrimonio alienatas pro illomet pretio, quo diſtractæ fuerunt, fol. 177. n. 12.
Poteſt reſtituto pretio luere officium alicui venditum, alterique pro libito tradere, n. 13. ibid.
Poteſt revocare privilegium ſubdito conceſſum, fol. 178. num. 19.
Maxime ſi ſit electivus, qui Jura Principatus non metitur ab anteceſſore, ibid. n. 20.
Poteſt ſine cauſa revocare privilegium mere lucrativum, prout ex cauſa publicæ utilitatis poteſt etiam revocare onerosum, ibid. n. 21. & 22.
Debet habere rata privilegia gratuita ab anteceſſoribus conceſſa, ibid. n. 31.
Ea revocando dicitur bonis moribus inimicus, ſibique injurioſus, ibid. n. 32.
Limita ubi revocatio ſuadetur a publico bono, ibid. num. 33.
Poteſt reducere annuos redditus qui temporis progreſſu evaſerunt læſivi, fol. 179. n. 37.
Conceſſiones, & privilegia, quæ tendunt in grave præjudicium Principatus, etſi fuerunt onerosa, & tranſiverint in contractum, poteſt reſcindere, non ſolum ille, qui contraxit, ſed etiam illius ſucceſſor, ibid. n. 38.
Qui non poteſt alienare regalia in præjudicium ſucceſſoris, neque poteſt concedere privilegium, per quod difficilior ſucceſſori reddatur ipſorum redemptio, ibid. n. 45.
Non tenetur recompenſare jus privati, quando illud tollit ex cauſa publici boni, & per legem generalem, ibid. n. 48. fol. 167. n. 22.
Neque quando revocat privilegium gratuitum ex legitima cauſa, & ratione communis utilitatis, fol. 179. n. 49.
Ad ſucceſſorem ſpectat declarare voluntatem anteceſſoris, ibid. num. 60.
Solus poteſt cum effectu officia vendere, & alienare, fol. 108. num. 27.
In ſuppreſſione facta per viam legis generalis non obligatur ad accepti pretii reſtitutionem, fol. 87. n. 10.
Auferens officia, ſeu alias res a ſubditis tenetur reſtituere integrum pretium, fol. 203. n. 5. & fol. 218. n. 24.
Placita Principum ſunt vere leges, quamvis utantur verbis pietatem, & munificentiam indicantibus, fol. 211. n. 8.
Eſt irrationabile, quod ſub nomine favoris, & gratiæ voluerit inferre alicui præjudicium, ibid. n. 9.
Et Judices dicuntur reſtituere famam, & honorem, & ſimilia, quæ nunquam a reſtituto receperint, fol. 220. n. 4.
Quamvis loquatur per verba munificentiam, & liberalitatem præſeferentia, non propterea excluditur quin legem faciat, fol. 221. n. 14.
Conſentiens ſine ulla præſervatione contractui geſto ſuper feudo, non poteſt amplius ex propriis Juribus præjudicium aliquod inferre contrahenti, ibid. n. 11.
Idem procedit in donatario Principis: ibid. n. 12.
Non tenetur niſi ad reſtitutionem ejus quod recepit, fol. 225. num. 6.
Quando ex cauſa publica revocat conceſſiones an teneatur aliquid refundere. fol. 152. 15.
Sufficit, ut refundat pretium per ipſum acceptum, ibid. n. 26.
Aſſenſum præſtando reſignationi Jurium vitalitiorum nunquam cenſetur ſibi velle præiudicare, fol 155. n. 40.
Ejus beneficium dubio eſt intelligendum, quod plures ſpecilitates contineat, fol. 160. n. 57.

P R I V A T I O

Officialis ex quibus cauſis fieri valeat per Principem. c. 13. ex n 9 Vide Cap. 14. in fine.
De diſtinctione inter privationem officialis firmo remanente officio, & ſuppreſſionem generalem officiorum, num. 11. ibid.
Ad quid teneatur Princeps erga officialem, quem ſine cauſa privat officio, n. 12. ibid.
Quæ ſit juſta cauſa privationis officii ſine culpa officialis, num. 5. ibid.
De privatione officii ob delictum officialis, n. 17. ibid.
Vide *Princeps Succeſſio*.

P R I V I L E G I U M

Ne dicatur fruſtatorium, ſufficit in minimo eſſe operativum, fol. 76. n. 13. fol. 227. n. 27.
Et ſufficit quod aliquid operetur contra diſpoſitionem juris, fol. 78. n. 41.
Stricte interpretandum eſſe, ne Cameræ præjudicet, fol. 80. n. 15. Contr. fol. 194. n. 9.
Interpretari debet, ut aliquid concedat, & operetur quamvis ſit grave, & odioſum, & tenderet in præjudicium tertii, ibid. ex n. 11.
Eſt late interpretandum contra concedentem, ibid. num. 15. fol. 228. n. 1.

Etiam

Etiam mediante impropriatione, & extenſione, ibid. num. 2.
Fruſtra conceditur quando id competit de jure, fol. 212. n. 45. & 46.
Debet privilegiato aliquid adjicere, nec quidquam de ejus juribus detrahere, fol. 123. n. 20.
Strictior in eo fit interpretatio, quam in contractibus, fol. 144. num. 13.
In quo differat a beneficio. Vide v. *beneficium*.
Strictiſſime interpretandum quando lædit jus ſucceſſorum, fol. 171. n. 15.
Etiamſi non eſſet privilegium, ſed beneficium, n. 19. ibid.
Et gratia Principis eſt ſtricte interpretanda, ita ſuadente motivo publicæ utilitatis, n. 18. ibid.
Quo caſu eſt in totum revocabile, fol. 172. n. 19.
Maxime ſi ſit gratioſum, ibid. n. 20.
Ita debet interpretari, ut non trahatur ad concedendum aliquid contra rectam rationem, fol. 176. n. 15.
Ejus verba licet ampla, ſunt reſtringenda ad veriſimilem mentem concedentis, n. 16. ibid.
Anteceſſoris an poſſit mutilari per ſucceſſorem. Vide verſ. *Papa*.
Et an ſubito conceſſum poſſit per Principem revocari, v. *Princeps*.
Mere lucrativum an poſſit ſine cauſa revocari, & onerosum ex cauſa publicæ utilitatis, v. *Princeps*.
In remunerationem beneficii conceſſum tunc dicitur oneroſum, cum vel adæquat, vel parum ſuperat beneficium, ſed ſi longe præponderat, tunc non deſinit eſſe lucrativum, & gratioſum, fol. 178. n. 27. & 28.
Gratuitum an debet haberi ratum a Principe, & quando decet illud revocari, v. *Princeps*.
Ab initio æquiſſimum ſi tractatu temporis fiat læſivum, & cauſa conceſſionis ceſſet, expirat ipſo jure, ibid. n. 35.
Si autem cauſa conceſſionis duret, poteſt a concedente, vel in parte, vel in totum revocari, fol. 179. n. 36.
Quod tendit in grave præjudicium Principatus etiamſi fuerit oneroſum, & tranſiverit in contractum poteſt reſcindi tam a Principe contrahente, quam a ſucceſſore, n. 38. ibid.
Eſt ipſo jure nullum, non obſtante juramento, num. 59.
Non validatur præſcriptione, n. 40.
Confirmans continere non dicitur ultra id quod continetur in privilegio confirmato, fol. 186. n. 2.
Ejus cauſa principaliter attendenda, fol. 190. n. 1.
Conceſſum in remunerationem beneficii dicitur perſonale, & reſtrictum ad eos qui beneficium contulerunt, num. 2. ibid.
Quamvis conceſſio eſſet de ſui natura realis, num. 3. ibid.
Etiamſi privilegium conceſſum eſſet non perſonis, ſed dignitati, n. 4. ibid.
Perſonale cum perſona extinguitur, n. 5. ibid.
Maxime quando meritum perſonæ eſt cauſa immediata privilegii, n. 6. ibid.
Non tranſit ad ſucceſſores, n. 7. ibid.
In declaranda ejus conceſſione conſiderari debet mens veriſimilis contrahentis, ibid. n. 8.
Quod debet ſuum effectum ſortiri extincto Collegio, non dicitur conceſſum ipſi Collegio, ſed particularibus perſonis, fol. 199. n. 3.
Conceſſum pro reſarciendo damno dicitur conceſſum iis, qui tale damnum patiebantur, ibid. n. 9.
In dubio præſumitur perſonale ibid. n. 12.
Maxime ſi perſona ſit cauſa proxima conceſſionis, fol. 157. n. 26.
Perſonale non extenditur ad ſucceſſores, n. 13. ibid.
Conceſſum Collegio dicitur reale, & perpetuum, fol. 207. num. 40.
Quando conſtat de voluntate concedentis, ſuperfluum eſt inquirere an præjudicet, necne concedenti, fol. 211. num. 11.
Evadens tractu temporis nimis damnoſum poteſt revocari dummodo damnum inferat alteri, quam concedenti, fol. 213. n. 12.
Non revocatur ipſo jure, n. 13.
Sine ulla limitatione conceſſum aliquibus perſonis non ſingulatim, & individualiter; ſed uti componentibus aliquod Collegium, & Communitatem dicitur reale, & ad quoſcunque tranſitorium, fol. 214. n. 1.
Eſt ita interpretandum, ut aliquid augeat, non autem minuat jura privilegiati, fol. 240. n. 1.
Eſt perpetuum, & tranſitorium ad ſucceſſores, quando ratio benemerentiæ, ob quam fuit conceſſum, reſpiciat, tam ipſos, quam eorum auctores, fol. 22. n. 8.
In eo, in quo evadit injuſtum, non eſt obſervandum, fol. 147. n. 19.
Alias validum ſi ſit injuſtum, poteſt a Principe auferri in totum, vel moderari, ibid. n. 21.
Si continet modum, quo lædatur publica utilitas, annullatur, n. 13. ibid. n. 22.
Non valet quando Camera eſt ingenti ære alieno gravata, ibid. n. 14.
Ceſſat ceſſante cauſa, fol. 148. n. 39.
Intelligendum, ut minus lædat Jus commune, fol. 55. n. 14. fol. 157. n. 8.
Conceſſum ob benemerita in dubio cenſeri debet perſonale, fol. 148. n. 42. & 43.
Quandoque variatur, & alteratur per mutationem perſonæ, maxime quando qualitas, vel meritum perſonæ eſſet cauſa privilegii, ibid. n. 44. 45. & 46. fol. 157. n. 25.
Declaratur a ſua cauſa, ibid. n. 27.
A cauſa in ejus principio adjecta privilegium reſtringitur, ſeu extenditur, fol. 162. n. 32.
Privilegia Secretariorum a quibus conceſſa, fol. 182. n. 4.
Collegii elargita per Pontifices anteceſſores fuerunt confirmata per S. Pium V. ibid. n. 12.
In illis interpretandis non eſt attendendum majus lucrum privilegiati, ſed quid voluerit Princeps concedere, fol. 200. num. 10.
Conceſſa Secretariis, tam a S. Pio, quam ab aliis Pontificibus elargita fuiſſe ex titulo oneroſo declaravit Gregorius XV. fol. 205. n. 31.
Ideo non cadunt ſub Conſtitutionibus revocatoriis, n. 2. ibid.
Latiſſimam recipiunt interpretationem contra concedentem, fol. 209. n. 29.
Non debent eſſe inutilia, & fruſtratoria, ibid. n. 30.
In conceſſione habent inſitam clauſulam *rebus ſic ſtantibus, & in eodem ſtatu permanentibus quo erant in tempore conceſſionis*, fol. 147. n. 18.
Non ſunt late interpretanda, quando maximum præjudicium ex eis reſultat Cameræ, & publicæ utilitati, fol. 146. n. 28.
Dicuntur privatæ leges, fol. 158. n. 23.
Ideo privilegiatis ſolum, non aliis proſunt, n. 24. ibid.

PROCURATORES

Pœnitentiariæ alias minoris gratiæ io 24. cap. 2. ſub n. 9.
Et tres deſtinati pro eodem foro quorum officia non ſunt venalia, ibid.
Contradictarum in n. 13. ibid.

PROMISSIO.

Reſtituendi quod non fuit acceptum, cadit ſub Conſtitutionibus revocatoriis, fol. 159.
Affirmativa reſtitutionis certæ ſummæ ſine ulla taxativa concepta, non excludit ſummam majorem, fol. 210. n. 2.
Intelligitur facta quatenus poſtea major ſumma ſoluta non fuiſſet, ibid. n. 3.
Certæ ſummæ reſtituendæ in caſu ſuppreſſionis non excludit ſummam majorem, ſi major ſoluta fuerit per officiales ſupprimendos, fol. 199. n. 1.
Reſtitutionis certæ ſummæ intelligitur taxative ſi apponatur in contractu, qui omnem extenſionem excludit, ib. n. 2.
S. Pii ſi intelligeretur de reſtituendo id quod Camera non accepit, eſſet mera donatio cadens ſub revocatoriis, fol. 200. n. 17.

PROPOSITUM

In mente retentum nihil operatur donec tranſeat in diſpoſitionem, fol. 125. n. 35. fol. 124. n. 31. V. *Voluntas*.

PROROGATIO

Si extenſio de una perſonam in aliam non eſt in uſu in offic. Cancellariæ, vel Cameræ, ſed procedit, ut per viam reſignationis, cap. 9. n. 1.
Secus in officiis Capitolinis, n. 5. ibid.
Iſteque ſtylus magis laudatur quam admittendi reſignationes, n. 7. ibid.
Et quomodo fit in uſu extenſio, vel prorogatio, cap. 9. n. 6.

Q

QUALITAS

ADjecta verbo operatur ſecundum tempus verbi, fol. 173. n. 52.

QUINDENNIA.

In materia emphyteutica fuerunt introducta ad inſtar quindenniorum, quæ ſolvuntur Cameræ propter beneficia perpetuo unita alicui manui mortuæ, fol. 169. num. 6.

R

RATIO.

UBi eſt eadem, idem jus ſtatui debet, fol. 174. n. 43.
Finalis comprehenditur ex proœmio, fol. 209. n. 31.

REDDITUS.

Annui, qui temporis progreſſu evaſerunt læſivi, poſſunt a Principe reduci, fol. 179. n. 37.

REFECTIO

Damnorum temere litigantis dicitur reſtitutio, fol. 197. n. 16.

REGALIA

Omnia non enumerantur *in cap. unico, quæ ſint Regalia*. cap. 1. ſub n. 1. verſ. *Quamvis*.
Dicuntur officia venalia. Dict. cap. 1. n. 1.
Eorum conceſſio non nocet ſucceſſori quin valeant ab eo revocari, fol. 179. n. 43.
Poſſunt redimi, non obſtante præſcriptione immemorabili, n. 4. ibid.

REGISTRATIO

Præſumitur concurrentibus curſu longiſſimi temporis, & obſervantia, fol. 197. n. 31. fol. 205. n. 3.
Ejus negativa probatur ex diligentiis factis in libris ubi aliquid erat regiſtrandum, fol. 197. n. 33.
Ejus defectus in Bulla Piana an cenſeatur ſublatus per Confirmationem Sixti V. & Gregorii XV. fol. 219. n. 31.

REGISTRATORES.

Supplicationum in n. 20. cap. 2. ſub n. 9.
Bullarum in n. 24. ibid.

REGULA

Cancellariæ in ordine 64. & Conſtitutio Sixti V. *de offic. non alien.* non habet locum in officiis de eorum natura reſignabilibus, fol. 214. n. 7.
De jure quæſito tollendo, non ſolum loquitur de juribus privatorum, ſed etiam de juribus Cameræ, fol. 200. n. 11.
Ejus derogatio debet eſſe ſpecifica, & individua, n. 12. ibid.
Stante clauſula *ſublata* an poſſit opponi de regula prædicta, n. 14. ibid. fol. 212. n. 6.
Pro illius ſufficienti derogatione ſatis eſt, quod conſtet de intentione Papæ, n. 215. n. 28.
Illius derogatio non requiritur, ubi jus non eſt plene quæſitum ibid. n. 29.
Sufficit quod derogatio interveniat in confirmatione, quæ omnes defectus privilegii confirmati ſupplet, n. 30. ibid.
Illius derogatio non requiritur in gratia de ſui natura præjudiciali, fol. 214. n. 5. fol. 223. n. 5.
Illius derogationis defectus in Bulla Piana cenſetur ſublatus per confirmationem Sixti V. & Gregorii XV. fol. 216. n. 31.
Illius derogatio non eſt neceſſaria, ubi adeſt clauſula *ſublata*, fol. 213. n. 6. & 7.

REINTEGRATIO

Damni per filium paſſi in legitima propter evictionem in jure vocatur reſtitutio, fol. 198. n. 14.
Improprie tamen, & extenſive, n. 15. ibid.

RENOVATIO

In illis attenditur tempus contractus pro regulanda mercede inveſtiturarum, fol. 172. n. 31.

REPRÆSENTATIO

Excluditur ex perſonalitate, fol. 204. n. 31.
Limita quando ex hoc aliquod reſultaret abſurdum, n. 31. ibid.

RES

Inter alios acta tertium non afficit, fol. 157 n. 10. & fol. 224. n. 5.
Regulariter redimi debet pro eo pretio pro quo vendita eſt, fol. 356. n. 2.

RESCISSIO.

Contractu reſciſſo non eſt reſtituendum, niſi quod fuit receptum, fol. 218. n. 26. fol. 126. n. 20. fol. 230. n. 9.
Id procedit ſpecialiter in tranſactione, n. 27. ibid.
Et in alienatione facta per minorem ſine ſolemnitatibus, ibid.

RESERVATIO DECRETI.

Qui pecuniam dedit ad officium emendum ſi non habet reſervationem decreti, nullum jus acquirit ſuper officio, & poſtponitur habentibus decretum, vel reſignatario, cap. 6. n. 6. cum ſeqq. ubi declaratur, cap. 10. n. 1.
Quid importet, & operetur, cap. 6. n. 8. cap. 10. n. 11.
De duabus diverſis ſpeciebus hujuſmodi reſervationis, D. cap. 6. n. 10. cap. 10. n. 2. & 18.
De reſervatione decreti ad favorem Domini, & acquiſitoris commodo officii, cap. 6. n. 12.
De differentia reſervationis decreti in officiis ordinariis, & aliis majoribus, & prælatitiis, cap. 7. n. 7.
De alia differentia inter reſervationem, quæ conceditur in actu acquiſitionis officii, & illam ex intervallo, cap. 10. n. 19.
De concurſu creditorum habentium reſervationem decreti, Dict. cap. 6. n. 10. per tot.
Eſt neceſſaria, ut quæratur jus ſuper officiis, cap. 10. n. 1.
An, & quando importet dominium in reſervatario. Dict. cap. 10. n. 18. & 20.
Reprobatur *deciſio in Romana Societatis officii coram Vicecomite*, n. 18. & 20. ibid.
Reſervatarius decreti an poſſit illud remittere in præjudicium ejus creditorum, cap. 10. n. 21.
Non afficit officium, quod in caſu vacationis liberum revertitur ad Cameram, cap. 10. n. 16.
Vacatio officii non præjudicat creditoribus habentibus hanc reſervationem, quoad bona officialis, n. 17. ibid.
Dat facultatem vendendi officium, Dict. cap. 10. n. 15.
Creditores non habentes hanc reſervationem an poſſint impedire reſignationem officii, n. 7. ibid.

RESERVATARIUS

Non recognoſcit jus ſuum a reſignante, ſed a Papa, & quid operetur reſignatio, cap. 6. n. 9. Vid. fol. 90. n. 40. fol. 92. ex n. 1. fol. 97. n. 12. fol. 104. n. 16. & ſeqq. fol. 124. n. 2. & 5. fol. 139. n. 11. fol. 194. n. 24. fol. 198. n. 33. fol. 209. n. 25.
Declara quoad titulum officii, qui non eſt in contrario, non quoad approbationem pretii, de quo Princeps non curat, fol. 198. n. 34.
Qui ſecutus eſt fidem Principis, non autem reſignantis non eſt fraudandus pretio perſoluto, fol. 105. n. 35. & ſeqq.
Officiorum dicitur contrahere cum Papa, unde non eſt fraudandus de pretio reſignantibus exburſato, fol. 219. n. 18.
Officiorum venalium dicitur ſequi fidem Papæ, & officialium Datariæ, fol. 221. n. 10.
Repræſentat reſignantem, & in ejus jura ſubrogatus intelligitur, fol. 166. n. 4.

RESIGNATIO

Qualiter, & a quo conceſſa. Vid. verſ. *Secretarius*.
Papa non tenetur præſtare aſſenſum reſignationibus officiorum, cap. 7. n. 4.
Et quando poſſit illum denegare, præſertim in caſu infirmæ valetudinis, ibid.
Ad quem effectum requiratur, fol. 116. n. 62.
In qua ætate ſoleat, & poſſit denegari, Dict. cap. 7. n. 5.
Denegari poteſt admiſſio reſignationum officiorum prælatitiorum, n. 6. ibid.
De aliis cauſis hujuſmodi denegationis, præſertim in officiis donatis, n. 8. ibid. Vid. Cap. 9. n. 19. & 20.
Facultas reſignandi non importat facultatem vendendi, fol. 145. n. 15.
Quale jus tribuat reſignatario, ubi ex ſola partium conventione clauſula ſtante beneplacitum Apoſtolicum, c. 8. ex n. 1.
Et an interim ſit locus pœnitentiæ, ex n. 3. ibid.
Quid importet actum reſignationis officii eſſe perfectum, vel imperfectum, n. 8. ibid.
Officiorum an dicenda ſit odioſa, & præjudicialis, cap. 9. num. 9.
Et de ratione ſtyli admittendi hujuſmodi reſignationes, n. 10. ibid.
In ſupplicationibus reſignationum non fit mentio pretii, fol. 90. n. 38. fol. 145. n. 25.
Habetur pro impetrata in odium impedientis, fol. 111. n. 54.
Aſſenſus Principis authorizat actum, ſed non approbat pretium, fol. 132. n. 19. & 20. fol. 144. n. 22.
Illud quod reſignans percipit a reſignatario, non dicitur pretium, ſed præmium reſignationis, fol. 149. n. 16. fol. 145. n. 24.

RESPONSUM

Boſcoli, & Concioli in cauſa Secretariorum Apoſtolicorum, fol. 176.
Quatuor J. C. Lucenſium, fol. 150.
Quamplurium J. C. Taurinenſium, fol. 171.
V. *Votum*.

RESPUBLICA.

Ejus ſalus eſt inter cæteras leges ſuprema, fol. 180. n. 34.

RESTITUERE

Non extenditur ultra acceptum, fol. 79. ex n. 1. fol. 197. n. 2. & 24.
Maxime ſi reſtitutio fieri debeat a Fiſco, fol. 198. n. 25.
Vide v. *Verbum in ſpecie*.

RESTITUTIO.

Onus reſtitutionis injunctum per Beatum Pium cui ſit directum, fol. 196. n. 19. & 20.
Verificari poteſt de re, quæ fingitur accepta, quamvis vere habita non fuerit, fol. 198. n. 17.
Patet in dote promiſſa, & confeſſata, & in dote exacta a filio, quæ fingitur perveniſſe ad Patrem, ibid. n. 18. & 19.
Item procedit in retractu prælativo, & quomodo, ibid. n. 20.
Non verificatur niſi in recepto, fol. 198. n. 37.
Significat emendationem, & ſatisfactionem damni, fol. 206. n. 13. & 36.
Vocatur refectio damni debita per emptorem, qui partem pretii non ſolvit, juxta terminos *l. curabit, C. de act. emp.* fol. 208. n. 14. fol. 216 n. 7.
Appellatur in jure reintegratio damni erga filium patientem evictionem in legitima, fol. 208. n. 15.
Dicitur illa ſolutio, quæ fit colliti ganti pro expenſis, n. 26. ib.
Facienda integre, & in fine diminutione importat ſecuritatem, damnique evitationem, fol. 209. n. 32.
Pretii eſt facienda emptori ſecundum id quod ſua intereſt, non ſecundum id, quod intereſt venditoribus, fol. 207. n. 41.
Promiſſa totius pretii eſt facienda illis Secretariis, qui conſtituebant Collegium de tempore purificatæ reſtitutionis, fol. 214. n. 4.

Satis

Satis quando verificatur reſpectu ejus, qui paſſus eſt, debet ſatisfactionem conſequi, fol 216. n. 4.
Ut verificetur ſufficit, quod recipiens tantumdem exburſaverit, licet ſolvens tantumdem non receperit, fol. 219. n. 3.

RETRACTUS.

In retractu prolativo retrahens dicitur reſtituere pretium primo emptori, quod ipſi retrahenti ſolutum non fuit, fol. 216. n. 7.
Verificatur etiam in exercitio juris congrui, ibid. n. 8.

REVOCATIO

Alienationum officiorum vacabilium qualiter fuerit facta a Sixto V. fol. 188. n. 34.
Privilegiorum etiamſi de jure fieri debeat, operatur, quoad futura, non autem quoad præſentia, fol. 214. n. 38.

ROTA ROMANA.

Tribunal Rotæ Romanæ fuit per Sixtum IV. reductum ad numerum duodenarium, cum prius non haberet certum, & præfixum numerum, cap. 14. ſub n. 17.
Vide in verſ. *Deciſio*.

RUBRICA

Attenditur ad prohibitionem, vel interpretationem, fol. 142. n. 20.

S

SCIENTIA

Officialis non habentis oraculum Papæ, non infert ſcientiam Papæ, fol. 77. n. 27.
Dicitur ſcientia ipſius Principis, fol. 98. n. 13. fol. 121. n. 6. fol. 218. n. 19. fol. 219. n. 9.

SCRIPTORES

Apoſtolici ſunt in numero centum, cap. 2. ſub n. 9.
Brevium iis num. 81. ibid.
Pœnitentiariæ alias *minoris gratiæ*, in n. 25. ibid. & tres pro eodem foro, quorum officia non ſunt venalia, ibid.
Archivii, in num. 92. Dict. cap. 1. ſub n. 12.

SECRETARII APOSTOLICI

Eorum ſuppreſſio reſpexit ad præbendam utilitatem, fol. 177. n. 23.
V. *Suppreſſio*.
Fuit eis a Pontifice conceſſa facultas reſignandi officia etiam in infirmitate, fol. 181. n. 2.
Eorum privilegia a quibus conceſſa, n. 4. ibid.
Quid ſit illis reſtituendum ex Conſtitutione Innocentii VII. fol. 148. n. 8. V. *Suppreſſio*.
V. *Collegium*.

SENEX

Æquiparatur infirmo, fol. 123. n. 63.
Præſumitur vivere quinque annis, vel ad minus per annum, n. 64. ibid.
Statutum loquens de infirmo verificatur in ſene, fol. 117. n. 46.

SERVITUS.

Quæ incœpit eſſe damnoſa, & quæ in conceſſione non erat talis, redditur inefficax, fol. 247. n. 20.

SIMONIA

An verificetur in venalitate, ac reſpective officiorum Romanæ Curiæ, cap. 4. per tot.
De pecuniis diſpenſationum, dict. cap. 4. n. 4. & 5.
Et de iis, quæ obveniunt ab expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ, ex n. 6. Ibid.
Et quare licite percipiantur, n. 9. ibid.

SOCIETAS OFFICII

Expenditur in cap. 10. per tot.

SOLLICITATORES

Vulgo *Jannizari*, in n. 100. cap. 2. ſub n. 9.

SOLUTIO.

Solvere, & reſtituere id, quod non eſt habitum, eſt ſpecies pœnæ, quæ ſupponit culpam, cap. 17. n. 3.
De caſibus in quibus ſolvitur ultra acceptum, n. 4. ibid.
Vide verſ. *in ſpecie*.
Privato aſſerenti ſe ſolvere ex liberalitate, creditur ad effectum excludendi obligationem, fol. 82. n. 40.
Solvere dicitur qui liberationem quomodocunque conſequitur, fol. 105. n. 27.
Facta dicitur per mutuatarium, non per mutuantem, licet fiat ex iſtius pecuniis, fol. 185. n. 10.

STYLUS.

Ex inobſervantia eorum, quæ ſunt de ſtylo, arguit defectus voluntatis in Principe concedente, fol. 173. num. 62.

SUBREPTIO.

Nequit de ea opponi ſtante clauſula, *quorum tenores*, fol. 147. num. 16.
Idem operatur clauſula *ſublata*, num. 17. ibid.

SUBSTITUTIO

Concepta in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, licet ex proprietate verborum reſtricta videatur ad certas perſonas, fol. 223. n. 2.

SUBSTITUTUS

Quando officialis de iſtius facto teneatur. Vide cap. 19. per totum.

SUPERFLUITAS

Evitatur, quando verba quid minimum operatur, fol. 54. n. 37.
Nunquam eſt toleranda niſi ubi alias ſequeretur abſurdum, fol. 54. n. 40.
Non eſt admittenda, nec etiam in minima ſyllaba, fol. 158. n. 35.

SUPPRESSIO

Collegii Secretariorum Apoſtolicorum unde originem, ſeu impulſum ſumpſerit, cap. 5. n. 3.
Vide cap. 14. cum ſeqq. & fol. 74. cum ſeqq. poſt tract. *Collegium Secretariorum*.
Officiorum an fieri valeat per Principem, cap. 14. ex n. 15.
Per reformationem Collegii officialium non poſſunt removeri officiales, jam extantes, dict. cap. 14. ex n. 27. ubi declaratur.
Quale pretium reſtituendum veniat, cap. 15. cum ſeq. & pleniſſime, fol. 74. cum ſeqq. poſt tract.
Et de obſervantia in hoc propoſito plurium Summorum Pontificum, ac etiam Regis Chriſtianiſſimi, fol. 77. ex num. 32.
De jure communi in ſuppreſſione officiorum eſſet refundendum pretium currens de tempore ſuppreſſionis, fol. 103. n. 4. fol. 209. num. 22. fol. 211. num. 6. fol. 214. num. 26. V. *Princeps*.
Quid de Secretariis donatariis, qui pretium non perſolverunt, fol. 98. ſub n. 19. verſ. *eadem pretii reſtitutio*, cum ſeqq.
Et an pretium ſit reſtituendum ſenibus, fol. 102. verſ. *Poſtremo*, cum ſeqq. fol. 106. num. 74.
Officiorum ſtante exceſſiva quantitate lucrifieri poteſt, fol. 84. num. 13.
Franchitiarum, & exemptionum a gabellis ſi facta Principe, quid ſit reſtituendum, fol. 92. n. 47.

T

THESAURARIUS.

Ejus officium, valor, & quibus conferri ſoleat, cap. 2. num. 6.

V

VACATIO

Officiorum ſequitur per promotionem ad Cardinalatum, cap. 4. ſub n. 5. verſ. 2. cap. 13. n. 6.
An autem hoc ſoleat aliquam pravam ſuſpicionem, dict. cap. 4. n. 10.
Non tamen per promotionem ad Epiſcopatus, aliaſque dignitates, dict. cap. 4. ſub n. 3. ibid. V. cap. 13. n. 7.
Neque per ſolemnem profeſſionem in aliqua Religione, ibid. cap. 13. n. 8.
De vacatione ob mortem officialis, & quænam perſona attendatur, cap. 13. ex n. 1.
Quid ubi mors proveniat per manus Juſtitiæ, dict. cap. 13. n. 3.
Mors reſignantis poſt reſignationem an præjudicet reſignatario, num. 4. ibid. De probatione mortis, & cui incumbat onus id agere, n. 5. ibid.

VALOR

Antiquus officiorum longe minor, & de ratione, cap. 16. n. 6.
V. *Pretium*.

VENDITOR

In retrovenditione non tenetur niſi ad reſtitutionem pretii recepti, fol. 200. n. 7. V. *pactum*.
Poteſt redimere cenſum in eodem pretio, quamvis fuiſſet intermedio tempore in majori pretio alteri ceſſus, fol. 230. n. 14.

VERBA IN GENERE.

Diſcretivus modus loquendi, quando ſit operativus, fol. 212. n. 47. fol. 123. n. 22.
Non ſunt impropriaṅda, fol. 141. n. 8.
Generalia reſtringuntur a ſubſequentibus, fol. 144. n. 21.
Reſtringuntur ad ipſam cauſam, fol. 169. n. 45.
Reſtringuntur juxta ſubjectam materiam, fol. 170. n. 2.
Etiam in conceſſione Principis, num. 3. ibid.
Sub eorum generalitate non cenſetur conceſſum id, quod concedens in ſpecie conceſſurus non fuiſſet, fol. 173. n. 58.

Non

Non extenduntur ad ea, quæ ſine maximâ difficultate concedi non ſolent, fol. 147. n. 12.
Maxime ſi ſint inſolitæ, & retorqueantur in concedentis præjudicium, ibid. n. 13.
Et potius tolleranda eſt ſuperfluitas, quam quod verba generalia retorqueantur in grave præjudicium diſponentis, fol. 152. n. 18.
Ita intelligenda ſunt, ut ex eis non reſultet inconveniens, neque notabilis læſio, fol. 153. n. 31.
Et præcipue, ut jus ipſius concedentis notabiliter non lædatur, n. 32. ibid.
Dubia ſemper accipienda veniunt in ſenſu minus damnoſo concedenti, maxime ſi concedens agat de damno vitando, fol. 173. n. 69.
Sunt interpretanda contra ſtipulantem, ſi urgeat ratio abſurdi vitandi, fol. 174. n. 71.
Item ſi ſtipulans ſe fundet in eis, n. 72. ibid.
Declarantur ex proœmio, fol. 147. n. 18.
Debent intelligi juxta naturam diſpoſitionis in quo prolata fuerunt, & juxta cauſam in proœmio adductam, fol. 153. n. 20. & ſeqq.
Debent intelligi juxta juris diſpoſitiones, n. 23. ibid.
Et ſunt interpretanda juxta ſolitum, & conſuetum, & prout fuit obſervatum in aliis caſibus, ibid. n. 27.
Dubia Bullæ, & Conſtitutionis recipiunt declarationem ab obſervantia, etiamſi contrarius intellectus eſſet de jure verior, fol. 157. n. 18. & 19.
In obligationibus reſtringuntur ad ea, quæ apparent non ad ea, quæ poterant apparere, fol. 173. n. 32.
Famulari debent veriſimili menti concedentis, ibid. n. 37.
Maximè in propoſito abſurdi vitandi, ibid. n. 38
Eatenus ſunt improprianda, ut juris diſpoſitioni conformentur, ibid. n. 42.
Ab eorum ſimili ſenſu, mens concedentis aliena præſumitur, quoties ex eo fraudandi occaſio derivet, fol. 173. n. 48.
Potius toleratur eorum ſuperfluitas, quam ineptitis inveriſimilitudo, ibid. n. 61.
Indefinita non trahuntur ad futura quoties agitur de præjudicio diſponentis, ibid. n. 63.
Maxime ſi vergerent tantum ad præjudicium, & non æqualiter ad commodum, ibid. n. 64.
Proprie ſunt intelligenda, fol. 179. n. 8.
Quando habent propriam ſignificationem non eſt deveniendum ad aliam interpretationem, ibid. n. 9.
Appoſita in Bullis tantum valent, quantum ſonant, ibid. n. 10.
In dubio ſunt interpretanda contra ſe fundantem in eis, fol. 162. n. 44.
Cum in eis nulla eſt ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæſtio, fol. 185. n. 18
Semper præſumuntur prolata in ſuo proprio ſignificatu, fol. 187. n. 12.
Formulatoria non inducunt novam diſpoſitionem, fol. 194. n. 11.
Debent inſervire intentioni, & ab ea regulari, ibid. n. 12.
Si apponantur in confirmatione, quæ primam conceſſionem extendat, non attenduntur, ſed præſumuntur erronea, ibid. n. 13.
Motus proprii Pii V. ſunt perſonalia, & reſtringuntur ad Secretarios de eo tempore viventes, fol. 196. num. 41. 42. & 43.
Libelli ſunt benigne interpretandi, fol. 197. n. 6.
Clara non digent interpretatione, fol. 209. n. 27.
Sunt ſimul accipienda ad eruendum verum diſpoſitionis ſignificatum, fol. 219. n. 7.
Improprianda ſunt ne recedatur a mente, fol. 219. n. 4.
Obligationis ſunt ſtricte, & proprie intelligenda, ut quo magis fieri poteſt, obligationem reſtringant, ibid. n. 7.
Præcipue in gratia Cameræ præjudiciali, fol. 225. n. 8.
Ab eorum proprietate non eſt recedendum niſi id ſuadeat voluntas diſponentis, & materia ſubjecta, fol. 237. n. 2.
Quoties poſſunt referri ad privilegia conceſſa, non trahuntur ad nova tribuenda, fol. 146. n. 8.
Individualibus verbis opus eſt, ut cenſeatur inductum novum privilegium in præjudicium Cameræ, ibid. n. 9.
Non importans præjudicium concedentis quoties ad aliud, referri poſſunt, fol. 47. n. 10.
Semper accipienda retento eodem themate diſpoſitionis, ibid. n. 11.
Generalitas verborum privilegii non extenditur ad ea, quæ ſine maxima difficultate concedi non ſolent, ibid. n. 12.
Maxime ſi ſint inſolita, & retorqueantur in concedentis præjudicium, ibid. n. 13.
Sunt improprianda ſi important ſenſum contrarium menti diſponentis, ibid. n. 15.
Recipiunt reſtrictiones a Jure inductas, fol. 148. n. 35.
Recipiunt interpretationem a debitis circumſtantiis, ibid. n. 34.
Tam in contractibus, quam in conſtitutionibus ſtricte, & proprie ſunt accipienda, fol. 149. n. 7.
Sunt interpretanda ad favorem promiſſoris, ibid. n. 12.
Accipienda ſunt ſecundum eorum propriam ſignificationem, fol. 151. n. 6. & 7.
Univerſalia reſtringi debent juxta naturam actus ſuper quo emanavit, & juxta veriſimilem mentem loquentis, fol. 152. n. 11. & n. 17.
Potius toleranda eſt ſuperfluitas, quam quod verba generalia contra veriſimilem mentem diſponentis in grave ejus præjudicium retorqueantur, ibid. n. 18.
Quæ poſſunt habere plures ſignificationes, nunquam debent intelligi eo ſenſu, quod ſint contra veriſimilem mentem diſponentis, fol. 153. n. 33. 34.
Item eo modo, ut præcedentes conſtitutiones nec revocentur, vel minus, quam poſſibile ſit, innoventur, ibid. n. 36.
Cujuſcunque privilegia ſunt ſecundum æquitatem intelligenda, fol. 154. n. 8.
Cenſeri non debent ſpecifice appoſita, fol. 155. n. 49.
Ubi ſunt clara, non eſt recurrendum ad interpretationem, & ſubauditos intellectus, fol. 158. n. 3.
Quando non ſunt ambigua, quæſtio voluntatis non admittitur, fol. 159. n. 1.
Pro eorum interpretatione requirendus eſt prius finis, & occaſio, ob quam fuerunt prolata, fol. 162. n. 37.
Pro eo ſignificatu ſunt interpretanda qui ſit conſentaneus materiæ diſpoſitionis, ibid. n. 19.
Intelligenda ſunt ſecundum ſubjectam materiam, fol. 165. n. 3. fol. 166. n. 9.
Subſequentia clara demonſtrant quid fuerit intellectum cum præcedentibus dubiis, ibid. n. 15.
In eorum interpretatione ille ſenſus eſt capiendus, qui cum ratione, & veriſimilitudine congruens ſit, ibid. n. 18.
Ab eorum ſignificatione recedi non poteſt niſi manifeſtum ſit, aliter ſenſiſſe diſponentem, fol. 167. n. 26. & fol. 168. n. 31.
Clara, & litteralia, quando dici poſſint, fol. 167 n. 27.
Intelligenda ſunt juxta conſuetudinem loquentis, fol. 168. n. 32.
Singula ſingulis congrue referenda debent intelligi, fol. 169. n. 41.
Præcedentia declarant ſequentia, & e converſo, fol. 75. n. 6.
Geminata fortius operantur, ibid. n. 8.
Synonyma apponuntur in Conſtitutionibus Apoſtolicis, & de ratione, fol. 76. n. 14.
Semper prolata cenſentur in proprio ſignificatu, fol. 79. n. 5.
Præſertim in contractibus quidquid in ultimis voluntatibus, n. 6. ibid.
Et non eſt admittenda improprìatio nimis præjudicialis, n. 7. ibid.
Impropriatio eſſet admittenda ad evitandum ſummum rigorem, fol. 85. n. 30.
Dubia declarantur ex uſu, ibid. n. 32.

VERBA IN SPECIE,

Abſque diminutione, importat reſtitutionem totius, fol. 185. n. 13. fol. 208. n. 22.
Ad hæc, ſunt relativa præcedentium, & æquivalent verbis propter prædicta, ſeu ex cauſa prædictorum, fol. 226. n. 22.
Importat reſtitutionem ad præcedenter expreſſa, fol. 197. n. 15.
Conſtiterit, futuri conjunctivi indicat præteritum, & futurum, fol. 173. n. 54.
Denotat veritatem effectivam atque excludit fictionem, fol. 88. n. 4.
Denuo ac perpetuo ſtatuimus, important novam conceſſionem, fol. 146. n. 6.
Dummodo tamen aliæ demonſtrationes, & indicia concurrant, ibid. n. 7.
Ejuſdem modo, & forma deſignant omnimodam identitatem, fol. 225. n. 11. & fol. 229. n. 9.
Important ſimplicem conformationem, fol. 152. n. 17.
Emiſſe, & habuiſſe, in quibus verificentur, fol. 76. n. 9. fol. 81. ex n. 27. fol. 194. n. 16. & fol. 298. n. 27.
Important omnem acquirendi modum, fol. 222. n. 9.
Habere, denotat cauſam mediatam, fol. 173. n. 53.
Magis late patet, quam emere, fol. 208. n. 20.
Habuiſſe, continet aſſignationes, de quibus, dict. fol. 75. n. 20. fol. 81. n. 27. & ſeqq. fol. 90. n. 48. fol. 97. n. 7. fol. 105. n. 63. fol. 112. n. 52.
Eiſdem modo, & forma, quid importent, fol. 196. n. 41. fol. 201. n. 26. & fol. 166. n. 22.
In meo nomine, ſignificat idem, *ac loco mei*, fol. 226. n. 19.
In ſolidum habuiſſe, & forma, differunt, fol. 166. n. 5. & 6.
Nullum eſt adeo generale, quod inſpectis debitis circumſtantiis rerum, & perſonarum non debeat civiliter intelligi, fol. 152. n. 14.
Reddere quid importet, fol. 149. n. 10. fol. 150. n. 4. fol. 508. n. 11. fol. 167. num. 29. 30. fol. 76. ex n. 21. fol. 79. ex n. 3. fol. 98. n. 15. fol. 139. ex nu. 5. fol. 194. n. 15. fol. 297. n. 5. & 9. & fol. 204. n. 24.
Magis late patet quam verbum *reſtituere*, fol. 184. n. 6. fol. 297. n. 3. fol. 208. n. 4. fol. 159. n. 6.
Reſtituere, quid ſignificet, Cap. 15. n. 10. & ſeqq. fol. 76. ex n. 19. fol. 79. ex n. 1. fol. 88. ex n. 3. fol. 97. ex num. 6. fol. 105. ex num. 10 fol. 109. num. 14. fol. 114. ex n. 7. fol. 121. n. 4. fol. 127. ex n. 1. fol. 137. n. 2. & 3. fol. 139. ex n. 3. fol. 243. ex n. 8.
Refertur proprie ad pretium receptum, fol. 172. n. 29 fol. 177. n. 8.
Et denotat retrodonare quidquid accepit, ibid. num. 7.

fol.

fol. 165. n. 2. fol. 167. n. 180. num. 180. fol. 184. num. 1. fol. 185. n. 16. fol. 184. n. 9. & fol. 234. n. 3.
Non poteſt verificari id reſectione damnorum, & intereſſe, fol. 194. n. 17.
Improprie verificatur in ſolutione non accepti, & in quibus caſibus id prædicari poſſit, fol. 197. n. 6. & 23. fol. 207. n. 3.
Aliquando importat ſolutionem, ut actus ſuſtineatur, fol. 197. n. 7.
In materia favorabili verificatur in eo quod non fuit habitum, ibid. n. 10.
Item in odium contravenientis, ibid. n. 11.
In Bulla Piana eſt directum ad Secretarios, fol. 204. n. 17.
Significat idem, ac ſolvere, fol. 208. num. 5. & 6. fol. 210. n. 37.
Tunc viventibus in Conſtitutione Piana quid ſignificet, fol. 147. n. 26. fol. 223. n. 7. fol. 206. n. 58.

VITALITIA.

De conceſſionibus, ſeu contractibus vitalitiis remiſſive, cap. 3. n. 7.
Uſusfructus, an & quando in illis verificetur, cap. 12. n. 6.
Si fuerint aſſignata moniali, & deinde extincta cum reſtitutione pretii, quid agendum, ibid. n. 9.
Licita eſt in iis majoris fructus perceptio ratione periculi, fol. 98. n. 18.

UNIVERSITAS

Aliud eſt ac ſinguli de univerſitate, fol. 201. n. 2.
Mentio eorum qui aliquam univerſitatem componunt, cenſetur acta collective reſpectu ipſius univerſitatis, non autem intuitu perſonarum, ibid. n. 2.
Et collegium nunquam moritur; & ſemper eſt idem, ibid. n. 3.
Singuli de univerſitate, quando teneantur ad debita per eorum anteceſſores de eadem univerſitate contracta, fol. 228. n. 35.

VOLUNTAS

Papæ declaratur ex conjecturis, fol. 181. n. 22.
Ejus quæſtio ceſſat ubi verba ſunt clara, fol. 185. n. 28.
Diſponentis ex integro diſpoſitionis contextu colligenda eſt, fol. 186. n. 1. fol. 161. n. 16.
Declaratio diſpoſitionis ſine voluntatis dubio deſumitur ex facto, & obſervantia ipſius diſponentis, fol. 187. n. 14.
Ex proœmio deſumitur, ibid. n. 19.
Concedentis tam arguitur ex ſtylo in conceſſionibus, vel ſervato, vel prætermiſſo, ibid. 29. & 44.
Et conſenſus excluditur ex præjudicialitate, fol. 188. n. 38.
Diverſa in diſpoſitione arguitur ex diſcretivo modo loquendi, fol. 190. n. 31. & fol. 201. n. 1. fol. 209. n. 28. fol. 229. n. 6. fol. 16. n. 39.
Reſultat ex verbis, fol. 220. n. 19.
Concedentis arguitur ex contradiſtincto modo loquendi, & de ſtylo, fol. 225. n. 15.
Diſponentis deſumitur ex eo quod facere conſuevit, fol. 226. n. 36.

VOTUM

Rotæ Florentinæ in Cauſa Secretariorum Apoſtolicorum, fol. 142.
Maceraten. ſuper eadem materia, fol. 148.
Senenſis, fol.
Datum per Rota Romanam in eadem cauſa, fol. 231.
V. *Reſponſum*.

USUFRUCTUARIUS

Particularis officii de quo participet, & ad quid teneatur cap. 12.
Quid ubi proprietarius velit ponere in tuto proprietatem, n. 7. ibid.
Quid de uſufructuario univerſali plurium bonorum, & Jutium inter quæ adſit officium, d. Cap. 22. n. 10.
Non poteſt cedere uſufructum quoad ſubſtantiam, ſed ſolum quoad commoditatem niſi accedat conſenſus proprietarii, fol. 140. n. 21.
Idemque procedit in penſionibus aliiſque Juribus vitalitiis, ibid. n. 15.

UTILITAS

Publica in quocunque actu dicitur excepta, fol. 171. n. 17.
Diſſolvit conceſſiones onerosas ex natura rei, ſi coeperit eſſe damnoſa abſque obligatione reſtitutionis pretii, fol. 162. n. 26.
Vel ad ſummum cum obligatione refundendi acceptum, ibid. n. 27.
Primo declarat, & reſtringit privilegium, deinde, ſi opus eſt, illud in totum revocat, ibid. n. 28.
Publica privato commodo eſt ſemper præferenda, fol. 87. n. 58.

FINIS.

JO. BAPTISTÆ CARD. DE LUCA,

TRACTATUS

DE LOCIS MONTIUM NON VACABILIUM URBIS.

INDEX ARGUMENTORUM.

CAP. I.

De occaſione ſcribendi. Quidnam iſta Loca Montium importent. De illorum variis ſpeciebus, & quam ſpeciem bonorum conſtituant, an ſtabilium vel mobilium, ſeu tertia jurium, & actionum, & quo circumſcribantur.

CAP. II.

Quomodo iſta Loca ſint in commercio, tam reſpectu alienationis, quam obligationis, & hypothecæ, & quando tranſeant libera in emptorem.

CAP. III.

De reductione, ſeu diminutione, ac etiam ſuſpenſione, vel omnimoda denegatione fructuum locorum Montium, an, quando, & quomodo fieri poſſint.

CAP. IV.

De eorundem locorum Montium extractione, vel extinctione, & quidnam ſit reſtituendum pro pretio.

CAP. V.

De aliquibus privilegiis locorum Montium, & Montiſtarum.

CAP. VI.

De Montibus, quibus Camera, & Sedes Apoſtolica reperitur gravata ex cauſa Fidei Chriſtianæ, & reſpectiva Catholicæ.

CARD. DE LUCA,

TRACTATUS

DE LOCIS MONTIUM NON VACABILIUM URBIS.

De occaſione ſcribendi, & quidnam Loca Montium importent. De illorum variis ſpeciebus, & quam ſpeciem bonorum conſtituant, an ſtabilium, vel mobilium, ſeu tertiam jurium, & actionum, & quo loco circumſcribantur.

SUMMARIUM.

1 *Occaſio ſcribendi.*
2 *De vocabulo* Mons *quid ſignificet.*
3 *De Monte Pietatis.*
4 *De exceſſivis uſuris temporum decurſorum.*
5 *An in Monte Pietatis ratione mutui detur uſura?*
6 *De Monte frumentario.*
7 *De Montium dotium, & familiarum.*
8 *De aliis ſpeciebus Montium remiſſive.*
9 *De ſpecie Montium, de qua agitur in hac tractatione, & quid proprie ſint Loca Montium Cameralia?*
10 *Quod in preſenti tractatione agatur de Locis Montium non vacabilibus.*
11 *De origine, & uſu Locorum Montium.*
12 *Quod diverſitas nominum, ſeu vocabulorum non alteret, ſed omnium hujuſmodi jurium eadem ſit natura.*
13 *Loca Montium ſunt de Regalibus.*
14 *Quale jus habeant Montiſtæ ad vectigalia, aliaque jura regalia?*
15 *Loca Montium habentur pro bonis ſtabilibus.*
16 *Circumſcribuntur loco, & cujus loci eſſe dicantur.*
17 *De Civitatibus Bononia, & Florentia.*
18 *De differentiis inter cenſus, & loca Montium.*
19 *De introductione utriuſque contractus, cenſus nempe, & locorum Montium.*
20 *De Montibus Baronalibus quales veræ ſint, & quales de tertia ſpecie?*
21 *An Montes Baronales ſint de regalibus, & non in privato commercio?*
22 *An hæc introductio utilis, & commendabilis, vel potius damnoſa, & damnabilis cenſenda ſit?*
23 *De utilitatibus, quæ Principi, & Reipublicæ reſultant ab erectione Montium.*
24 *A pecunia nimium pendent, ſalus, & conſervatio Reipublicæ.*
25 *Quod iſta introductio ſit proficua populis, privatis commodis.*
26 *Ac etiam Baronibus.*
27 *De Damnis, & prejudiciis, quæ e converſo iſtæ erectiones Reipublicæ cauſant.*
28 *Quod iſta ſit calamitas aliis omnibus pejor.*
29 *De prejudiciis Baronis.*
30 *Quod introductio ſit prejudicialis populis & agriculturæ ac mercaturæ.*
31 *De prejudiciali capacitate forenſium.*
32 *Declaratur propoſitio, quod expediat trahere ad Principatum pecunias exterorum.*

CAP. I.

IDem, quod initio uberioris tranſactionis venalium Officiorum vacabilium Romanæ Curiæ inſinuatum eſt, in iſta quoque breviori tractatione locorum Montium Urbis contingit, quod ſcilicet, contra negotiorum regularem curſum, a particularibus deventum eſt ad univerſalia, quibus illa occaſionem præbuerunt. Cum enim circa initium decurſi decimi ſexti ſæculi de anno ſcilicet 1526. per Clementem Septimum, pro ſubſidio belli Chriſtianorum contra Turcas in Hungaria, facta eſſet erectio Montis in Urbe, cui propterea *Fidei* nomen attributum fuit, cum fructibus ad rationem decem pro centenario, ſolvendis ex redditibus Dohanarum Urbis, aliiſque juribus Cameræ, cum facultate redimendi, eodemque anno, & ex eadem cauſa fidei, conſimilis erectio facta eſſet in Civitate Bononiæ in ſcutis auri, cum fructibus ad rationem octo; cum pacto irredemibilitatis, aſſignatis pariter quibuſdam effectibus ad Cameram Apoſtolicam pertinentibus, aliaſque ſimiles erectiones poſtmodum in eadem Civitate Bononiæ ex eadem cauſa feciſſent Paulus Tertius, & Julius Tertius, atque adhuc continuaretur in ſolutione fructuum, ad eandem rationem octo pro centenario, idque reputaretur nimium exorbitans, & Cameræ læſivum, attento ſtatu præſenti, unde propterea Innocentius Undecimus, adeo intentus Cameræ, & Populorum levamini, mandavit fructuum reductionem ad ſummam currentem aliorum locorum Montium, quatuor ſcilicet pro centenario, facultate Montiſtis attributa repetendi ſortem, quatenus vellent; Hinc ad iſtam determinationem juſtificandam, deſuper edidi diſcurſum pro veritate, cum fundamentis, de quibus infra, Cap. 3. Idque occaſionem dedit annotandi ea, quæ generaliter in hac materia digna viſa ſunt annotatione, eodem retento ſtylo, qui in alia enunciata Officiorum tractatione adhibitus eſt, abſtinendi, ſcilic. a nauſeante inutili cumulo allegationum, contentus inſinuare loca mei Theatri, ubi poterit ſibi ſatisfacere curioſus. Accedente potiſſime eadem conſideratione ibidem inſinuata, quod ſcilicet, cum ſolo memoriæ beneficio, ſine libris, & ſine tempore in ſucceſſivis horis, ſub magna negotiorum mole, onus in eadem aula Vaticana peractum eſt. Neque ſuperfluum, vel inutile opus dici poſſe videatur, ex eo, quod pleraque in eodem Theatro in Regalium ſede jam dicta ſint, quoniam inutile, & ingratum non eſt pleriſque floribus per agrum ſparſis faſciculum, gratia majoris commoditatis, majoriſque oblectamenti componere, ut ſic habeantur unita ea, quæ abſque hac methodo in præfato, aliiſque locis inſinuata ſunt, nonnullas conſiderationes, gratia majoris elucidationis veritatis addendo.

Aſſumendo itaque primam thematis partem, quid ſcilicet iſta loca Montium importent; Montis vocabulum in utroque civili, & canonico jure, & apud latinæ linguæ profeſſores denotat ſolum Montem naturalem, ſeu materialem, conſiſtentem in ea terræ parte, quæ notabiliter ſupra valles, & planitiem elevata eſt, cum illa pars, quæ non multum elevatur, collis proprie dicatur, quare hoc vocabulum Montis ficti, ſeu formalis, vel intellectualis 2
prodiit a tempore moderno, poſtquam ob tot nationum mixturam in Italia adeo magna vocabulorum, & verborum corruptio ſecuta eſt, illudque denotat omnem cumulum, ſive omnem maſſam, vel collectionem pecuniarum, vel frugum, aliarumque rerum, quæ ad publicum uſum, publicamque majorem commoditatem, cum publica auctoritate, & quandoque etiam privata, pro aliquo publico opere pio, vel profano facta ſit, adinſtar Montis materialis, qui etiam ex humano opere cum plurium rerum collectione ſit efformatus, ut (exempli gratia) in Urbe verſus Baſilicam S. Pauli cernitur ille Mons, qui Teſtaceus dicitur, cum ſimilibus.

Pro frequentiori vero, Italiæ præſertim praxi iſtud 3
Montis vocabulum in omni pene Civitate, oppido, & loco habetur in uſu, denotans illam piam, prudentem, & charitativam pecuniarum maſſam, quæ ex publica auctoritate, & proviſione, alicubi vero etiam ex privatis piis diſpoſitionibus, juxta laudabilem introductionem S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, & B. Joannis de Capiſtrano, aliorumque proborum virorum, illorum aden corruptorum temporum, & morum deſtinata eſt pauperum, & indigentium honeſtæ ſubventioni, cum gratuito mutuo ad tempus, cum pignorum cautela, ut ita indigentes pecunia, præſerventur a fœneratorum ſuffocationibus, & a graviſſimis uſuris, vel abſtineant ab illis malis, & delictis, ad quæ inopia quandoque cogit, onde propterea merito iſte Mons pius, vel pietatis appellatur, atque a Sacro Concilio Tridentino, & ab Apoſtolicis Conſtitutionibus valde commendatur, adeout in proviſionibus Ec-

cleſiarum Cathedralium, & Metropolitanarum in decreto Conſiſtoriali adjici ſoleat noviter proviſis præceptum, ut Montem Pietatis, ubi non adſit, erigi curent.

Et quidem etiam noſtris temporibus iſta pia proviſio magna commendatione digna cenſenda eſt, major in illis temporibus, in quibus ejus introductio ſecuta fuit, quan-
4 do ob pecuniarum penuriam, aliaſque illorum temporum calamitates adeo uſuræ excreverant, ut in anno ſortem adæquarent, ideoque eſſent ad centum pro cento, atque ita verificaretur illa ſimplicitas, in quam inciderunt Bartolus, aliique Juriſtæ antiqui, & medii, opinantes, quod iſtæ eſſent illæ uſuræ centeſimæ, de quibus loquuntur leges civiles; quamvis re vera iſtæ, utpote ſortem adæquantes quolibet centeſimo menſe, importent ad rationem duodecim pro centenario, modernioribus vero temporibus, etiam proxime decurſi ſeculi, quando commercium aliquam majorem receperat latitudinem, adhuc nimium exceſſivæ erant uſuræ, ut quolibet triennio ſortem adæquarent, & ſic ad rationem 33. pro centenario, *a* Unde liquet quam ingentem pietatem iſtud opus contineret. Et quamvis ſuper hac ſpecie Montis, quando mutuum non eſſet omnino gratuitum, ſed pro eo aliqua acceſſio ad menſuram temporis recipiatur, antiquiores Morales nimium certaverint, & cum quibus ſe involvunt quoque moderni tranſcriptores, an iſta acceſſionis recep-
5 tio illicita, & uſuraria cenſenda ſit, diſtinguendo, an ſolum commenſurari debeat expenſis Miniſtrorum pro manutentione operis, vel etiam haberi debeat ratio periculi peremptionis, vel deteriorationis pignorum, & decoctionis debitorum, aliorumque accidentium. *b* Nihilominus præſertim in Italia iſti labores frigidi, & inutiles videntur, dum per Apoſtolicas, vel ſynodales Conſtitutiones aliaſque publicas bene regulatas proviſiones, ſuper hoc bene conſultum eſt.

6 Ad inſtar item iſtius pii Montis pecuniarii, in pleriſque locis, licet non adeo univerſaliter, quidam Mons pius practicari ſolet, conſiſtens in cumulo alicujus quantitatis frumenti, unde propterea Mons frumentarius appellari ſolet, ad eundem finem, vel effectum introductus, ut ſcilicet ad occurrendum gravibus uſuris, & fœneratorum concuſſionibus deſuper fieri ſolitis, ſuffocatis indigentibus, fiat gratuitum frumenti mutuum agricolis, aliiſque operariis pro ſemine, & pro victu operariorum, aliiſque expenſis, dum in hoc monte dignoſcitur etiam favor publicus agriculturæ, iſtudque opus videtur diverſum, utpote diverſum habens finem, vel effectum ab altero, quod in eadem re frumentaria percutit publicam annonæ, vel abundantiæ vocabulo, explicari ſolitum.

Prout idem vocabulum adhiberi ſolet in illis collectionibus, vel multiplicis, aut diſtributionibus fructuum bo-
7 norum deſuper aſſignatorum, quæ ex privatis diſpoſitionibus practicatur pro ſubventione dotali puellarum alicujus, vel plurium familiarum, vel generum perſonarum, & vulgo dicuntur *Montes maritagiorum*, ut præſertim docet praxis in civitate Neapolis, ex pluries inſinuatis in dotali ſede, *c* vel pro ſubſidio alimentario virorum familiæ, vel familiarum pro iſtarum decore, & nobilitate conſervandis, ut præſertim frequens praxis docet in Civitate Januæ, ex pluries inſinuatis in ſede Fideicommiſſorum, & in altera Legatorum, & alibi. *d*

Quidquid autem ſit de præmiſſis, aliiſque montium ſpeciebus, quarum plures diligenter enumerant, diſtinguunt
8 aliqui moderni, uſurarii tractantes materiam, ob uſuræ dubium, quod in eis cadere ſoleat. *e* Hujuſmodi inſpectiones extraneæ ſunt a noſtro propoſito, quod eſt agendi de illa montium ſpecie, quæ conſiſtere dicitur in illis publicis, & regalibus redditibus, quos Princeps ſupremus, ejuſ-
9 que Camera, vel Reſpublica habens regalia, & jura ſupremi Principatus, aſſignat illis, qui pecunias ei accomodant pro publicis indigentiis, tanquam per ſpeciem cenſus conſignativi, ad rationem tot pro centenario ſingulis annis, donec ſoluta pecunia in ſorte, reſtituatur ſingulis ſcutorum centenis, unum aſſignando locum, puta quia Camera Principis, vel Reſpublica pro bello, vel pro aliis accidentibus indigens magna, & prompta quantitate pecuniarum, quam cum eis bonorum, vel jurium annuo, vel alias temporaneo fructu, ſive emolumento prompte obtinere non poteſt, curat vendere, vel oppignorare proprietatem, vel ſortem principalem, ut ita habens (exempli gratia) ex publicis vectigalibus, aliiſque regalibus juribus annuum redditum ſcutorum centum millium, propriam obtineat ſummam duorum millionum, vendendo, vel oppignorando dicta jura, cum cujus redditibus ſolvat accomodantibus pecuniam, fructum ad rationem ſcutorum quinque, vel quatuor pro centenario, donec acceptam pecuniam reſtituat, atque debitum redimat, tanquam per ſpeciem impoſitionis cenſus conſignativi, cui hæc loca Montium, vel ſimilia jura Doctores aſſimilant, quamvis aliquæ dignoſcantur differentiæ inferius recenſendæ, ita conſtituendo tot loca, ſeu portiones, quot ſunt ſcutorum, quæ recipiuntur, centena, ſive iſta ſint ſcuta monetæ, ſive ſint auri, cum iſta differentia percutiat ſolum modum ſolutionis fructuum, & reſtitutionis ſortis, ut infra, Cap. 3. & 4. dum alii ſolent eſſe Montes in moneta, & alii in auro.

Quamvis autem hæc loca Montium ſint de duplici ſpe- 10
cie, quod ſcilicet, alia ſunt vitalitia, ſeu vacabilia, & alia non vacabilia, nec vitalitia, ſed perpetua, eodem modo, quo habetur in præmiſſis cenſibus conſignativis, quod alii ſunt perpetui, & alii vitalitii, ut in ſua cenſuum ſede habetur; Nihilominus de perpetuis, & non vacabilibus in hac tractatione ſolum agitur, cum reſpectu vitalitiorum ſeu vacabilium, deſerviat, & opportuna ſit potius altera præcedens latior tractatio officiorum venalium, & vacabilium, dum ea, quæ ibi de hujuſmodi officiis dicta ſunt, adamuſſim, & in omnibus congruunt iſtis locis Montium vacabilibus, quæ habere videntur ſpeciem illorum officiorum popularium tertiæ claſſis, quæ nullam habent annexam adminiſtrationem, nulleque in eis electa dicitur induſtria perſona perſonæ, ſed ſunt ad ſolum negotium, & intereſſe burſale.

De quo vero tempore, & in quibus Principatibus, vel 11
Civitatibus hujuſmodi locorum Montium uſus cum Principe, vel cum Republica primitus irrepſerit, incertum eſt, illorum tamen mentio incidenter, vel præſuppoſitive habetur apud antiquos Juriſtas, cum quibus medii pertranſeunt *f* loquentes de Civitatibus Venetiarum, Januæ, Florentiæ, Bononiæ, dum præſertim in Italia, iſte uſus omnibus Principatibus, vel dominiis communis videtur, ut etiam verificatur in Hiſpaniis, aliiſque Regionibus ultramontanis, cum eadem ratio omnibus congruat, & per conſequens ubique hujuſmodi locorum Montium, vel jurium, quibuſcunque explicentur vocabulis, eadem eſt natura, præſertim circa libertatem commercii, & alia, de quibus in progreſſu, cum in ſubſtantia idem importent, licet pro diverſis locorum ſtylis diverſas habeant nuncupationes, vel terminos, quoniam in Civitatibus Romæ,
Bononiæ, Ferrariæ, & aliis dicuntur loca Montium; In 12
Civitate Venetiarum dicuntur pecuniæ in Banco, vel in Zecca, in illa Januæ dicuntur comperæ in cartulario S. Georgii, in Civitate Neapolis dicuntur fiſcalia, & reſpective redditus ſuper arredamentis, Mediolani dicuntur jura ſuper datiis, & in Regnis Hiſpaniarum dicuntur jura cum Rege, cum ſimilibus vocabulis parum curandis, cum potius curanda, & attendenda veniat ſubſtantia; Et per conſequens, licet in hac tractatione agatur ſolum, & principaliter de locis montium non vacabilium Urbis; nihilominus ab iis, quæ de iſtis agendo dicuntur, inferri poteſt ad omnia alia ſimilia jura, & e converſo ab iis, quæ reperiuntur ſcripta de præfatis aliis juribus, recte ad iſta loca argui, & inferri poteſt, attenta identitate rationis, quæ omnibus eſt communis. *g*

Ubique igitur iſta loca Montium, vel ſimilia jura, ex eo quod ſint cum ſupremo Principe, & ſuper publicis, ac regalibus juribus, dicuntur de regalibus, eandemque ſor-
tiri videntur naturam, ac ipſamet vectigalia, aliaque ju- 13
ra publica, & regalia, ſuper quibus fundata ſunt, quamvis nullum iſtorum dominium, vel poſſeſſio in ipſos Montiſtas tranſeat, cum ſolum eis competat actio ad illorum fructus, vel redditus, quoniam neque hæc actio ſuper juribus regalibus dari poteſt ex privatis conventionibus, ſed neceſſaria eſt ſupremi Principis auctoritas, ſine qua propterea non dicuntur eſſe in commercio, atque exinde provenit eorum libertas, ut particulariter, & latius in capitulo ſequenti.

Prout generaliter eſt hodie paſſim receptum, præſer- 14
tim vero in Curia in his locis Montium, quod quamvis fundata non ſint ſuper veris bonis ſtabilibus ſoli, ſed ſuper vectigalibus, & gabellis, aliiſque juribus intellectualibus potius, quam veris, nihilominus reputantur tanquam
bona ſtabilia, ſub quorum nomine, & diſpoſitione ve- 15
niunt, licet non deſint dubitantes occaſione Bullæ Baronum, an iſta loquens de bonis, comprehendat loca Montium, exindeque ſequitur, quod circumſcribuntur loco,

non

non quidem illo, in quo exiſtant bona, ſeu vectigalia, & jura, ſuper quibus fundata ſunt, *b* ſed cenſentur de Civitate dominantis Principatus, in qua facta eſt montium erectio, ac deſtinata ſolutio, & per conſequens quoad iſtum
16 Principatum cenſentur de bonis exiſtentibus in Urbe, *i* præterquam, pro meo judicio, quoad illos montes Camerales, qui ſuper vectigalibus, aliiſque juribus Cameralibus erecti ſunt in Civitatibus Bononiæ, & Ferrariæ, in quibus receptum eſt pretium, ac etiam deſtinata ſolutio
17 fructuum, & altera reſtitutio ſortis in caſu redemptionis, vel extinctionis; quamvis erectio facta eſſet in Urbe, cum iſtæ Civitates habere videantur quoddam regimen proprium, & contradiſtinctum a reliquo ſtatu, ita quodammodo (licet improprie) efformando quoſdam Principatus ſubalternos.
18 Item quamvis tam Juriſtæ, quam Morales, ut præmiſſum eſt, iſta loca montium, vel ſimilia jura aſſimilent cenſibus conſignativis, quaſi quod in effectu Montiſtæ videantur tot creditores cenſuarii Principis; nihilominus hæc æquiparatio intrat per quandam aſſimilationem impropriam, & in parte, non autem propriam, & in totum, cum pleræque differentiæ inter unam, & alteram jurium ſpeciem dignoſci videantur. Primo nempe, quoniam in contractu cenſuali ad præſcriptum Conſtitutionis S. Pii V. requiritur de forma pecunia numerata in ipſo actu creationis, coram Notario, & Teſtibus, quod cautum non eſt in locis montium, quæ pro antecedenti credito, vel ex alia cauſa poſſunt concedi. Secundo, quoniam ad evitandum dubium cenſus perſonalis, ſuper quo adeo Theologi certarunt, atque adhuc certare non deſinunt, cenſus exigit certum fundum, certis finibus deſignatum, ac fructiferum, & capacem, cujus contrarium habetur in locis montium, quoniam licet pro montis dote aſſignari ſoleant certa bona, ſeu certa vectigalia, aut jura, ex quorum fructibus, vel emolumentis ſolvendi ſint fructus Montiſtis; nihilominus id fieri ſolet pro cautela Montiſtarum, iſtiſque ſolvendis, & pro accomodatione ſcripturæ, & evitanda confuſione, dum in reliquis generaliter obligantur omnia bona, & jura Cameræ, atque in aliquibus Principatibus hæc ſpecificatio fieri non ſolet, ſed generaliter, & indefinite montes eriguntur ſuper juribus, & effectibus publicis. Tertio corollarie, quoniam in cenſu, ſi fundus cenſitus perit, ſine facto, & culpa debitoris, perit ipſe cenſus, atq; ſi efficiatur infructiferus, aut minoris fructus, adeout non ſit capax, ceſſant, vel diminuuntur fructus, quod de jure non procedit in locis montium; ut infra, in c. 3. & 4. ubi latius. Et quarto circa repetibilitatem pretii ex parte creditoris, & redimibilitatem ex parte debitoris; In cenſu namque ſors eſt demortua, & perpetuo irrepetibilis ex parte creditoris, contrariis pactis vitiatis, & ex parte debitoris eſt perpetuo redimibilis, in montibus autem ſecus, ut infra, Cap. 4. cum pleriſque aliis differentiis, ſuper quibus inane opus videtur immorari. Conſiderando quoque differentiam temporis, & majoris antiquitatis montium, quam cenſuum; Siquidem de montibus habemus Baldum, alioſque ſupra enunciatos antiquos Auctores, præſupponentes
19 illorum uſum, cum incerto principio, jam vigentem generaliter in Civitatibus Italiæ, ac etiam extra. Cenſus vero conſignativus ignotus fuit antiquis Juriſtis, atque in Italia introductionem habuit a quodam uſu Aragonenſium, vel Cathalanorum ſub Rege Alphonſo Primo, & Pontifice Nicolao V. in ſolis Regnis utriuſque Siciliæ, de prædictis Regis dominio effectis, unde paulatim irrepſit in alias Italiæ partes, & Provincias, ad quas etiam provenire potuit ex ejuſdem contractus uſu, qui circa eadem tempora irrepſerat in Germaniam, unde prodierunt Conſtitutiones Martini V. & Caliſti III. quibus non obſtantibus, adhuc continuatum fuit ſuper dubietate ejus validitatis, donec ſupervenit enunciata Conſtitutio S. Pii V. *l* Ideoque prorſus vanum videtur aſſimilare loca montium cenſibus, atque ab iſtis illa regulare.

Procedunt hæc in locis montium fundatis ſuper publicis vectigalibus, aliiſque juribus regalibus, ad Cameram ſupremi Principis pertinentibus, & quæ propterea Cameralia dicuntur, quoniam attenta origine, ſive introductione, ac etiam praxi, iſte eſt frequentior, & regularis hujuſmodi locorum montium uſus; Adhuc tamen ex poſterio-
20 ri introductione aliæ habentur eorum ſpecies, quæ vulgo, ad differentiam Cameralium, dici ſolent Baronalia, ex eo, quod non ſuper publicis bonis, & juribus Cameræ Principis montes erecti ſint, ſed ſuper aliis bonis, & redditibus. Verum error eſt cum hac generali diſtinctione Cameralium, & Baronalium procedere, quoniam adſunt quidam montes, qui vere, & proprie dici non poſſunt Camerales, utpote erecti ſuper bonis, & juribus ad Cameram directe, & proprie non pertinentibus, ſed neque dici poſſunt Baronales, quia non ſuper bonis Baronum, vel privatorum, ſed potius conſtituere videntur quamdam tertiam ſpeciem, quæ Camerali potius approximat, quia nempe ſunt erecta ſuper aliquibus bonis, vel juribus, quæ publica potius, quam privata dici merentur, atque ſunt ſub Principis, ejuſque Magiſtratuum regimine, adminiſtratione, & protectione; unde propterea de Cameralium natura potius participare videntur, atque de facto pene talem apud populum, & apud negotiatores habent exiſtimationem, ut (exempli gratia) in Urbe ſunt montes ſuper bonis, & juribus Annonæ, de qua eſt quæſtio, an ſit idem, quod Camera. *m* Vel ſunt montes ſuper bonis, & juribus Fabricæ S. Petri, & eſſent montes erecti per Hoſpitale Sancti Spiritus in Saxia, & per Montem Pietatis, ſi eſſent non vacabiles cum ſimilibus. Ac etiam ſunt Montes Communitatum Status Eccleſiaſtici. Baronales vero ſunt illi montes, qui cum Pontificia licentia, & auctoritate ſunt erecti per Barones, & Domicellos, alioſque nobiles viros, quibus in hoc Papæ gratificari placuerit, ſuper eorum caſtris, & bonis juriſdictionalibus, ac etiam ſuper tenutis, aliiſque prædiis, & bonis fructiferis, quæ pro montis dote aſſignari ſolent, ut ex eorum fructibus ſolvantur fructus Montiſtis, cum quodam privilegio potioritatis, de quo infra, Cap. 5.

In iſta vero ſpecie montium Baronalium, de ſtricto 21
jure intrare non deberet id, quod ſuperius dictum eſt de Cameralibus, ut ſint de Regalibus, & per conſequens abſque conceſſione, vel auctoritate ſupremi Principis, vel Officialis per eum deputati, non ſint in privato commercio, dum in hujuſmodi bonis de privato dominio exiſtentibus non intrat illa ratio, quæ intrat in vectigalibus, aliiſque publicis, & fiſcalibus juribus, vel bonis, quæ ſunt de regalibus Principis. Adhuc tamen uſu receptum eſt, ut pro commercii libertate, de qua Cap. ſeq. eandem ſortiantur naturam; Idque, loquendo etiam a priori, non eſt a ratione alienum, ob auctoritatem, & publicam ejus fidem, quam deſuper interponit Princeps, quaſi quod ita occultari dicatur quidam actus inter Principem, & Baronem, vel privatum montis erectorem, ut iſte aſſignare dicatur hæc bona Principi, penes quam efficiantur publica, & regalia: Ideoque ita publicam Principis fidem potius, quam privatam Baronis Montiſtæ ſequi dicantur, ad inſtar eorum, quæ habentur in Majoratibus Hiſpaniarum circa differentiam inter illos majoratus, qui cum ſola erectorum privata voluntate, & poteſtate eriguntur, & illos, ſuper quibus regia, & publica interponitur auctoritas, & qui ad differentiam qualificati dicuntur, ut latius ſuis ſedibus, de his agendo habetur. *n*

Quamvis enim in hoc ſufficere videretur allegare praxim, & receptum uſum, ratione non deſtitutum, ob favorem publici commercii; nihilominus, quando aliqua juridica ratio etiam a priori exquiri, & aſſignari poteſt, immorandum non eſt more inſipidorum, & contemptibilium ſuperficialium Pragmaticorum in ſola praxi, vel obſervantia, in qua vulgus leguleicum hodie ſolum, aliud non inquirendo immorari, ac pedes figere ſolet. Datur tamen caſus, quod hæc loca vere, & in ſubſtantia baronalia, utpote in gratiam Baronum, & ſuper eorum bonis fundata, juriſdice ſint Cameralia, quia nempe facta per Papam erectione alicujus montis Cameralis in gratiam Cameræ, ſuper ejus publicis bonis, vel juribus, admittatur tamen aliquis Baro, vel alter privatus ad additionem ad alicujus majoris numeri locorum, pro quorum fructuum ſolutione idem Baro præſtat aſſignamentum, quoniam, juxta conſuetas formulas, iſta loca ſic addita confunduntur cum aliis locis montis Cameralis jam erecti, eandemque aſſumunt nuncupationem & naturam, & tanquam talia ſunt in commercio, quod quandoque non levia inconvenientia, & præjudicia parere ſolet, ut infra, in c. 4.

Demum ſub hoc proœmiali cap. ad aliquam iſtius mate- 22
riæ prænotionem remaneret inſpiciendum, an iſta montium introductio proficua fuerit Reipublicæ, tam Principibus, quam populis, ut propterea commendatione digna cenſenda ſit, vel potius e converſo damnoſa, & præjudicialis, ideoque damnabilis; ſed quoniam nimis problematica eſt quæſtio, cujus formalis diſputatio exigeret particulare volumen, magnamque præſeferret digreſſionem, inutilem foro practico, pro quo iſte labor adhi-

betur, cum potius id pertineat ad Politicos, idcirco aliis hæc diſputatio, & judicii interpoſitio reſervatur, ſolumque obiter aliqua inſinuantur, utriuſque ſententiæ argumenta, & rationes, ut iis ponderatis, & aliis, quæ cum majori otio, majorique ingenio poterunt excogitari, ita politicarum rerum profeſſores judicium deſuper efforment.

Pro illa namque ſententia, quæ credit proficuam, & commendabilem iſtam introductionem; Quatenus pertinet ad
23 Principem, bonumque Principatus regimen, conſiderari poteſt, id magnam præſeferre commoditatem, qua mediante maxima utilitas reportari poteſt, vel maximum damnum evitari, pro novis conquiſitionibus faciendis, vel reſpectivè pro conſervando Principatu, ac populorum ſalute, & quiete, dum in belli, vel peſtis, aut famis accidentibus, & calamitatibus non bene conſuli poteſt cum currentibus fructibus, & proventibus vectigalium, aliorumque bonorum, jurium Principatus, ſed neceſſaria eſt ingens quantitas prompta pecuniarum, a qua vita, & mors, vel ſalus,
24 & infirmitas Reipublicæ in politicis pendere ſolet, neque melior adeſſe videtur modus id aſſequendi.

25 Privatorum quoque, & populorum commercio nimium commodam, & proficuam hujus ſententiæ ſequaces hanc introductionem reputant, quod ſcil. cum hujuſmodi inveſtimentis magis commode, & prompte, ac tute comparantur redditus pro congrua ſuſtentatione, & quotidianis uſibus, & indigentiis, quam ſit cum fructibus naturalibus, vel induſtrialibus prædiorum, vel cum periculoſis, & laborioſis induſtriis, & negotiationibus, ut infra in Cap. 2. & 3. advertitur.

26 Et quoad Barones, qui Principum adinſtar, de hujuſmodi montibus eſſe ſolent ſoliciti, magna conſiderari ſolet utilitas, unde propterea pro magno favore, & gratia id reputare conſueverunt, ob longe magis moderatum fructum locorum montium, quam ſit ille cambiorum, aliorumque interuſuriorum, & uſurarum, quibus pro quadam conſueta, peneque connaturali mala adminiſtratione ſolent ſubjacere, ita ſe ab eis liberando.

27 E converſo diverſæ ſententiæ ſequaces, quatenus pertinet ad Principem, & Principatum, conſiderant, quod ita eſt ſupplantare ſucceſſores, & in perpetuum indirecte facere illas proprietatis alienationes, quæ expreſſe, & directe ſunt prohibitæ, ita ſradicando fundos, & depauperando in perpetuum Principatum, ac tollendo Principi poteſtatem ſupprimendi gabellas, & onera, & ſublevandi populos ſubditos, & adeout major cenſenda veniat iſta calamitas, quam ſint omnes aliæ currentes, & accidentales calamitates, tempeſtatum, ſterilitatum, incendiorum, inun-
28 dationum, ſeu peſtis, vel belli, quoniam ceſſante aliqua ex hujuſmodi calamitatibus ſubeſt ſpes, & potentia recuperationis priſtinæ ubertatis, vel quietis, quæ ſpes ita ſublata eſt cum omnimoda alienatione proprietatum, quibus defectis, ſublatus remanet impoſterum modus providendi in aliis indigentiis, & calamitatibus. Ac etiam quia ob illam affluentiam, & magnam quantitatem promptæ, & numeratæ pecuniæ, quæ ita obtinetur, multæ ſiunt inutiles impenſæ, & profuſiones, multæque fiunt indebitæ, & im-
29 prudentes elargitiones, alias non faciendæ.

Quo vero ad Barones, experientia docet, quod ita longe majora efficiuntur interuſuria, dum ob onus ſolvendi fructus quolibet bimeſtri, Depoſitarii, qui diligentes campſores eſſe ſolent, ut ſemper ſequitur, illos negligentes prompte ſuppeditare pecunias, ponunt ſub cambiis, & recambiis, ut ita magnum patiantur anathociſmum, &
30 fructuum ſuperfœtationem.

Et quoad populorum Rempublicam, ſive Univerſitatem, adhuc introductio nimis pernicioſa, & damnabilis reputatur, utpote valde præjudicialis agriculturæ, & negotiationi, ac induſtriæ, dum ita homines otio dediti, utpote cum hujuſmodi commodis reditibus viventes, ſegniores effecti ſunt.

Conſiderari quoque ſolet illud Principatus, vel Reipubli-
31 cæ magnum damnum, & præjudicium, pro quo evitando pene ubique ordinari conſueverunt leges prudentes, & commendabiles, prohibentes forenſibus acquiſitionem, & retentionem bonorum ſtabilium, præſertim fructiferorum, ut ita illorum fructus, & emolumenta remaneant in Principatu, vel Regione, & penes Cives, & Incolas qui opera publica ſupportant, ut in ſuis ſedibus, de hujuſmodi legibus agendo habetur, dum cum hac introductione invitantur forenſes magis pecunioſi, & induſtrii ad enervandam Regionem, vel Rempublicam, & extrahendum ab ea ſingulis annis, & temporibus uberiores, & majores Regionis fructus, & emolumenta; Ideoque irriſione digni videntur illi, qui opinantes eſſe poſſeſſores politicæ, tamen neque illius principia callentes, procedunt in hoc propoſito cum illa politica propoſitione, in ſuis caſibus vera, nimiumque proficua, & commendabili, quod ſcil. ſtudendum eſt allicere exteros negotiatores, atque ita aliarum Regionum aurum, & argentum ad propriam trahere, quoniam id recte procedit, quando externa pecunia, quæ trahitur ad pro- 32
priam ditionem, libere in ea remanſura eſt, tanquam ſanguis propriæ Reipublicæ, ut proprium corpus impinguet, magiſque robuſtum reddat, & ſic commodum ſubditorum, non autem quando trahitur pecunia ad fœnus, quæ cum uſuris, vel acceſſionibus eſt reſtituenda, quoniam ita eſt allicere exteros ad plantandum arbores in proprio prædio, & fructum aſportaturos, adeout prædium remaneat proprio domino inutile, totaque utilitas ſit exterorum, & iſte videtur caſus; Quæ tamen inſinuata ſint in ſimplici forma diſcurſiva, nil firmando, propriumque non efformando judicium, ſed integrum relinquendo locum veritati.

a *In Theatr. lib. 5. de uſur. diſc.* 6. b Lugo *de Juſtit. & jur. tit. de motu, & uſura, diſp.* 25. *ſect.* 10. §. *unico*, Leot. *de uſur. q.* 22. Giballin. *de uſur. l.* 4. *c.* 7. apud quos concordantes. c *De Dote, diſc.* 8. 9. 10. d *de fideicomm. diſc.* 3. *&* 36. *& de legatis, diſc.* 41. e Leotard. *de uſur. d. qu.* 22. Giballin. *de uſur. d. lib.* 3. *c.* 7. Lugo *de Juſtit. & jur. diſp.* 25. Cohell. *ad Bull. bon. regim. cap.* 22. Paſqualig. *deciſ. moral.* 128. *cum plur. ſeqq.* f Bald. *conſ.* 180. *n.* 4. *lib.* 2. *& in Cap. cum cauſam, de re judic.* Alex. *conſ.* 15. *lib.* 7. Ruin. *conſ.* 82. *lib.* 2. Peregr. *conſil.* 43. *lib.* 1. *& alii, de quibus, lib.* 2. *de Regal. diſc.* 36. *& diſc.* 43. *& lib.* 7. *de alien. & contract. prohib. diſc.* 1. *n.* 20. g *de Regal. diſc.* 20. *in fin. & diſc.* 187. h *Lib.* 1. *de feudis, diſc.* 92. i *lib.* 2. *de Regal. diſc.* 43. *ubi late concordantes, & d. diſc.* 62. *de feudis.* l *Lib.* 5. *de cenſib. diſc.* 1. *&* 11. *& diſc.* 32. m *lib.* 2. *de Regal. diſc.* 44. *& ſeqq. &* 125. n *Lib.* 10. *de fideicomm. diſc.* 7.

Quomodo iſta loca ſint in commercio, tam reſpectu alienationis, quam obligationis, & hypothecæ, & quando tranſeant libera in emptorem?

SUMMARIUM.

1 *Quod magnum commercium locorum Montium principaliter provenerit ab eorum libertate, & temporum ſecuritate.*
2 *An d. libertas proveniat a privilegio Urbani VIII.*
3 *Provenit potius de jure ab eorum natura, & de ratione.*
4 *Loca Montium ſunt de regalibus ideoque non ſunt in privato commercio.*
5 *De cautela juris luendi in cenſibus.*
6 *De ratione, ob quam in locis Montium dari debet illa libertas, qua non datur in aliis bonis.*
7 *De inconvenientibus, quæ reſultant ab hac libertate locorum Montium.*
8 *Quod non ſunt attendenda, & quare?*
9 *De obligatione Secretarii Montium, ac etiam Cameræ, vel illius, qui eum deputavit, & de qua culpa teneatur?*
10 *Quando dominus teneatur de facto famuli, vel præponens de facto præpoſiti?*
11 *De culpa, quæ conſideratur in poſſeſſorem Montium, qui patiatur præjudicia, de quibus, n.* 7.
12 *Quomodo dictis inconvenientibus conſuli poſſit?*
13 *De auctoritatibus in hac materia pugnantibus, quomodo concilientur?*
14 *Penes ipſum dominum, & poſſeſſorem loca Montium non differunt ab aliis bonis, ut ſubjaceant debitis, & obligationibus.*
15 *Ubi ſunt penes heredem, ſeu legatarium, an retineant vincula defuncti?*
16 *Idem de tertio poſſeſſore habente cauſam ab ipſo principali debitore per viam contractus privati, & an in hac alienatione requirantur ſolemnitates?*
17 *Ac etiamſi Tertius obtineat a Judice per viam deliberationis, vel adjudicationis, & quomodo iſta eludi poſſit?*
18 *Non intrat libertas in vinculis expreſſis, & contentis in litteris patentibus.*

19 *Quid*

19 *Quid ubi proceſſum non eſt, per viam reſignationis, ſed attergationis admiſſa per Secretarium?*
20 *Quid agendum, quando allegantur deperdita literæ patentes?*
21 *Promiſſio de vendendo, ſeu privata venditio quale Jus tribuat emptori, vel promiſſario?*
22 *De eadem libertate, quæ reſultat a vera reſignatione, de qua ſupra, n. 2. & 6.*
23 *An in hac reſignatione requirantur ſolemnitates ſtatataria?*
24 *Quid ubi fraus deſuper accedat, & quomodo iſta reguletur?*
25 *Quomodo fraus, & mala fides probetur, & arguatur?*
26 *De pretio locorum Montium, & de differentia inter libera, & vinculata.*
27 *De acquiſitionibus locorum Montium, quæ fiant in perſona unius, cum pecunia alterius.*
28 *An pro contractatione locorum Montium debeatur gabella contractuum.*
29 *De exvinculationibus fieri ſolitis per Theſaurarium, vel alium Judicem.*
30 *De fraudibus, quæ deſuper committi ſolent, & de obligatione Judiciali.*

C A P. II.

1 INter quamplures cauſas, quibus adſcribi poteſt illa, quam in currenti præſertim ſæculo experti ſumus, atque in dies experimur, magna, & exceſſiva excreſcentia commercii hujuſmodi locorum Montium, aliorumque ſimilium jurium, in quibus pro notabiliori parte conſiſtere videtur aſſis, non ſolum populi ſæcularis, verum etiam utriuſque Cleri, & Eccleſiarum, piorumque locorum, cum non modico præjudicio commercii prædictorum, aliorumque bonorum ſtabilium, ac etiam agriculturæ, & mercaturæ, illa videtur ex majoribus, forteque potiſſima, libertatis nempe, cum qua in emptores illa tranſeunt; ab omnibus vinculis, quibus penes priores dominos, & poſſeſſores ſubjacebant, illis exceptis, quæ in literis deſuper expediri ſolitis, exprimuntur, cum ita obtineatur illa ſecuritas, quæ in bonis, præſertim ſtabilibus, hodie, quantumvis exquiſitæ adhibeatur cautelæ, & diligentiæ, obtineri non poteſt, ob tot vincula fideicommiſſorum, vel præcedentium alienationum, ſed hypothecarum, ac ob illum dominii defectum in venditore, qui tractu temporis detegatur.

2 Opinio vulgi ſuperficialium in Rumana Curia eſt, quod iſta locorum montium libertas, & emptorum ſecuritas proveniat a quodam ſpeciali privilegio eis conceſſo per Motum proprium Urbani VIII. de anno 1639. impreſſum in Bullario Conſtitut. 154. Verum id continet manifeſtum æquivocum, ut agendo de hac libertate in ſua Regalium ſede advertitur, *a* ſive ſpectentur auctoritates, ſive rationes, dum id firmant plures præcedentes deciſiones Rotæ, & auctoritates illorum, qui ſcripſerunt multo tempore ante
3 dictum Motum proprium, qui prodiit potius ad ſuperabundantem cautelam, & ſatisfactionem negotiatorum, non callentium regulas Juris, ad eos alliciendum, ut juxta illorum temporum indigentias, & circumſtantias magis ad hoc inveſtimentum invitarentur.

Clarius vero, attenta ratione locis citatis inſinuata, ac etiam deducta in alia tractatione Officiorum ſuper eadem libertate, & emptorum ſecuritate; dum non eſt peculiaris locorum montium, vel officiorum Urbis, ſed congruis etiam ſimilibus officiis, vel juribus in genere aliarum regionum, & Principatuum, quoties particularis lex, vel ſtylus non diſponat in contrarium, quod ſcilicet, cum iſta Jura ſint de regalibus ſupremo Principi reſervatis, ut in antecedenti Capitulo inſinuatum eſt; idcireo quoad ſubſtantiam non ſunt in privato commercio; neque ab uno in alium ex privatis conventionibus transferri poſſunt, abſque conſenſu, & auctoritate ejuſdem Principis, vel offi-
4 cialis ad id deputati, qualis in ſubjecta materia eſſe dicitur montis Secretarius, ad quem inquirere, & atteſtari pertinet, an loca Montium ſint libera, necne: Unde propterea ſequitur idem, quod agendo de officiis dictum eſt, quod ſcilicet, quando locorum montium dominus, & poſſeſſor illa ad favorem alterius in manibus dicti Secretarii reſignat, facere non dicitur actum tranſlativum ejus dominii, vel juris, quo mediante emptor, vel reſignatarius acquirat dominium, & poſſeſſionem, eo modo, quo ſequitur in emptionibus, & venditionibus, aliiſque alienationibus bonorum indifferentium, in libero privato

commercio exiſtentium, ſed facie actum extinctivum, tollendo de medio, tanquam per actum occultum retroventionis, cum reſtitutione pretii, quod per organum reſignatarii fieri dicitur ab eodem Principe debitore, qui in continenti, pro eodem pretio novam ex integro conceſſionem, tanquam per efformationem novi juris, facit emptori, vel reſignatario, qui eundem Principem, non autem reſignantem recognoſcere dicitur in ejus auctorem, atque ab ipſo dominium metitur; Et per conſequens ſecuta redemptione, evaneſcunt, atque reſolutæ remanent omnes hypothecæ, & omnia vincula, quibus loca montium erant affecta penes priorem poſſeſſorem, eodem modo, quo ſequitur in nominibus debitorum per ſolutionem, qua mediante evaneſcunt, & reſolutæ remanent hypothecæ, & omnia vincula, quibus eadem nomina ſubjacebant penes creditorem, iſtique termini ſubjectæ materiæ magis approximantur, & congruunt, quam illi Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ reſignantur ad favorem certæ perſonæ, cum iſti termini magis congruant officiis vitalitiis venalibus.

Exindeque forte deſumpta eſt cautela, quæ *Juris luendi* 5
dicitur, quando facienda eſt emptio, vel ceſſio alicujus cenſus conſignativi, quem receptum eſt, adinſtar aliorum bonorum, poſſe deduci in contractum emptionis, & venditionis, etiam pro majori, vel reſpective minori pretio, quam ſit creatus, juxta ejus majorem, vel minorem bonitatem, quoniam ſi fiat venditio, vel ceſſio tranſlativa, adhuc durant hypothecæ, aliaque vincula, & onera quibus cenſus affectus erat penes venditorem, vel ejus auctores; Unde propterea emptor, vel ceſſionarius non acquirit libertatem, & ſecuritatem, quæ tamen acquiri dicitur cum dicta cautela Juris luendi, quod ſcilicet ille, qui vult cenſum acquirere, curat obtinere a debitore ceſſionem Juris luendi, ſeu redimendi, atque facta redemptione, efformatur novus cenſus ex integro cum ſubingreſſione in anterioritatem, & jura creditoris, cum ejus pecunia dimiſſt, cum ita reſoluta remaneant omnia jura, & vincula, quibus penes venditorem ſubjacebant. *b* Et quamvis iſta cautela ſoleat eſſe præjudicialis circa anterioritatem, reſpectu fructuum decurrendorum, quia tempore iſtius novi contractus, non autem prioris metiri debet, adhuc tamen, ubi agitur de debito fructifero, probabilius videtur, quod etiam quoad fructus eadem ſuffragetur ſubingreſſio, ut latius in ſua ſede.

Ita quoque hanc libertatem, & ſecuritatem ſuadente
subjecta materia; Siquidem in contractationibus aliorum 6
bonorum indifferentium, quæ ſequuntur inter privatos, onus eſt emptoris, vel alterius acquiſitoris diligenter inquirere conditionem ejus, cum quo contrahit, & an ejus fidem ſequi debeat, ipſique imputandum eſt cur ei crediderit, atque ſufficienter ſibi non curaverit in caſu evictionis, vel moleſtiarum, quem prævidere poterat, ac debebat; Secus autem in ſubjecta materia, quoniam juxta ſtylum emptores hujuſmodi locorum montium liberorum, qui frequenter ſunt exteri, id committentes eorum mandatariis, vel ſunt legales adminiſtratores Eccleſiarum, & piorum locorum, ſive pupillorum, & mulierum, aliorumque aliena adminiſtratione viventium, ac etiam ſunt magnates, & nobiles, non ſoliti per ſe ipſos ſua negotia gerere, ignorant quinam ſint venditores, eorumque conditionem, & qualitates inquirere non ſatagunt, neque aliqua evictionis, vel reſtitutionis pretii cautela adhiberi ſolet, ſed diriguntur ordines alicui banco de pretio libere ſolvendo cuicunque fecerit liberam reſignationem, juxta atteſtationem Secretarii montis, cujus publicam fidem, ab ipſo Principe probatam, ſequuntur, ideoque injuſtum, & irrationabile eſſet, ut hac publica fide decepti, & eluſi remanerent, atque alias iſtud commercium pene impeditum eſſet, cum præjudicio Principis, & Reipublicæ, cujus principaliter intereſt illud eſſe liberum, & facile. *d.*

Et quamvis exinde aliqua reſultare ſolent inconve-
nientia, & fraudes committi, puta quia, juxta caſum in 7
mox enunciata Regalium ſede particulariter peractum *e* contra eum, qui e pluribus annis in Patria obierat, pro quodam debito in Urbe contracto, juxta ſtylum proceſſum eſſet per diligentias, atque cum tali proceſſu deventum ad executionem, & ſubhaſtationem locorum montium, adhuc in ejus perſona cantantium, quæ per deliberatarium poſtea, tanquam libera reſignata fuerunt, unde propterea veritate detecta, ob fugam, vel inopiam tam prætenſi creditoris, qui pretium habuerat, quam deliberatarii, & ob carentiam regreſſus ad loca contra emptores, ita

hæredes caruerunt illis, & pretio. Sive juxta alterum caſum pariter in praxi diſputatum, forteque adhuc pendentem, quod cum abſentis mandato falſo procuratæ reſignatio per Secretarium admiſſa fuerit. Aut quod (ut non ſemel in praxi expertus ſum) Theſaurarius generalis, vel ejus Auditor, montium Judex competens, male deleverit vincula in litteris patentibus exiſtentia, unde propterea loca tanquam libera reſignata fuerint. Vel quod loca in perſona alicujus defuncti cantantia, tranſlata fuerint in Perſonam aſſerti hæredis, ex teſtamento invalido, vel revocato, vel ab inteſtato, tanquam proximioris, cum talis non eſſet, aut quod defectus obiret teſtatus. Aut quod Secretarius delinquendo in ejus officio, & deficiendo ab ejus fide, tacitis vinculis, teſtatus fuerit de locorum libertate, cum pleriſque ſimilibus caſibus, qui contingere poſſunt, & ſolent.

Nihilominus iſti ſunt caſus, contingibiles quidem, ſed particulares, & rari, ideoque ob eorum poſſibilem contingentiam, quæ reſpicit præjudicium privatum, inducendum
8 non eſt præjudicium univerſale huic publico, hodieque pene neceſſario commercio, ex regula quod bonum publicum, vel univerſale ſemper anteponi debet privato, & particulari. Potiſſime quia etiam in his caſibus poteſt intereſſatis eſſe conſultum, reſpective contra fraudatores, vel falſarios, & alios, qui actum male geſſerunt, & pretium receperunt, vel contra Judicem, qui male vincula delevit, aut quando Secretarius in aliquo culpoſus dignoſcatur, contra ipſum, qui tenetur ad quanti intereſt de proprio, atque
9 ubi non ſit idoneus, quando agitur de montibus Cameralibus, prætendi forte poſſet actio contra Cameram, & ubi de Baronalibus, aut de tertia ſpecie, contra Baronem, vel alium, qui illum præpoſuit, ex vera, & recepta propoſitione, quod dominus tenetur de facto præ-
10 poſiti quando hic deliquit, vel deficit circa opus, vel miniſterium, cui præpoſitus fuit. *f* Super quo tamen relinquitur locus veritati, cum occaſio non dederit faciendi formalem diſputationem, ſine qua maturum judicium efformari non poteſt.

In propoſito autem prædictæ obligationis Secretarii, reficiendi damna de proprio intereſſatis, & per conſequens obligationis Cameræ, vel alterius præponentis in defectum Secretarii ſupplendi, certa eſt juris theorica, non ſolum quia ſi expreſſe diſponitur in Reformatione Pauli V. in titul. de Secretariis Montium, regiſtrata in calce operis cum aliis Conſtitutionibus, & proviſionibus ad rem facientibus, ſed etiam ex ipſius juris communis diſpoſitione, vel intentione, ratione ſubjectæ materiæ, ob libertatem, de qua ſupra, ob quam omnino irreparabile remaneret præjudicium poſſeſſorum locorum montium, quorum indebita admittatur libera reſignatio. Difficultas vero non modica eſſe ſolet in applicatione congrua hujus theoricæ ad praxim, pro qua impoſſibile eſt certam, & generalem regulam, omnibus caſibus applicabilem, ſtatuere, cum dicenda veniat quæſtio facti potius, quam juris, ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, prudentis Judicis arbitrio penſandis, regulanda, & decidenda, pro qua regulatione facienda, advertebam in quadam controverſia, quæ adhuc pendet in Camera indeciſa, ob varietatem reſolutionum hinc inde cum magna votorum ſciſſura, inter quendam vocatum ad illud fideicommiſſum, de quo a me agitur in Fideicommiſſorum, vel Donationum ſede, *g* & hæredem Secretarii cujuſdam montis, ob admiſſam liberam reſignationem notabilis numeri locorum montium, quæ in litteris patentibus libere cantabant in perſona fideicommittentis, qui illa quæſierat, reſignata vero fuerunt per fideicommiſſi poſſeſſorem pronepotem, qui erat ejuſdem nominis, & cognominis, non advertente Secretario ad hanc perſonarum diverſitatem, ejuſdem nominis, & cognominis, unde fraudes fieri ſolent, ut etiam in Regalium ſede agitur de conſimili fraude in Officiis vacabilibus, *h* erroneum pro meo judicio eſſet procedere cum illis auctoritatibus, quæ conſimiles percutiunt caſus, atque per ſcribentes hinc inde deducebatur, *i* quoniam inſpiciendæ ſunt ſingulorum caſuum individuales circumſtantiæ, ideoque auctoritates, quæ alios percutiunt caſus, deſervire quidem poſſunt pro quodam lumine, vel directione, congrua congruis applicando, non autem, ut cum earum littera in decidendo procedendum ſit, ut Pragmaticorum vulgus facere ſolet.

Quidquid autem ſit de dicto caſu, in quo integer locus veritatis relinquitur, & an ob facti circumſtantias de aliqua culpa Secretarius notari poſſet, vel potius eſſet excuſatione dignus, dum nullam habens occaſionem ſcribendi, vel judicandi in dicta cauſa, maturum judicium in ea efformare non potui. Quatenus pertinet ad regulam, vel theoricam generalem, erroneum videtur in ſubjecta materia procedere cum terminis generalibus miniſtrorum, vel mandatariorum, aut ſubſtitutorum in Officio cum ſimilibus, adeout interet quæſtio, an teneantur de dolo, & lata culpa tantum, vel etiam de levi, & leviſſima, quoniam pro ſubjectæ materiæ natura, & pro irreparabilitate præjudicii, quod totum pendet ab eximia peritia, & diligentia Secretarii, cujus magna induſtria electa dicitur, iſte tenetur eſſe diligentiſſimus, ideoque ſine dubio tenendus etiam de leviſſima culpa, ſive iſta in committendo, ſive in omittendo conſiſtat. Quinimo ubi etiam concurrant circumſtantiæ probabiliter excuſantes, adhuc non de facili debeat ejus excuſatio admitti, quaſi quod ſuſcipiendo iſtud lucroſum, & periculoſum Officium, quodammodo etiam illos caſus, qui fortuiti dici poſſent, in ſe ſuſcepiſſe videatur; ita compenſando commodum cum incommodo, ad inſtar eorum, quæ de ratiocinatore montis pietatis dicta ſunt in tutorum, & curatorum, aliorumque adminiſtratorum ſede; *l* Nimiumque rigoroſe in hoc procedendum videtur, quoniam alias ſi de facili Secretariorum excuſationes admittuntur cum regulis, & propoſitionibus generalibus, quæ alios percutiunt miniſtros, vel adminiſtratores, actum eſſet de iſta adeo periculoſa materia, multæque fraudes in ſupplantationem; præſertim exterorum, abſentium, vel mulierum, & pupillorum, & Eccleſiarum, ſeu locorum piorum in magnis ſummis pluſium centenorum millium ſcutorum fieri poſſent; Magnaque differentia conſtituenda videtur inter illos miniſtros, & Officiales, vel campſores, qui ſine præmio, vel modicu, & proportionato labori perſonali, in gratiam alterius miniſterium exercent, & illos, qui exinde reportant conſiderabile lucrum compenſativum periculi, quod ſuſcipiunt, & eximiæ peritiæ, ac diligentiæ, ut in ſuis ſedibus habetur, *m* Ideoque laudando honeſtam concorciam in d. caſu, impoſterum providendum videtur, quod Secretarius, ubi res non ſit omnino certa, & clara, ſed aliquale dubium habeat, conſulere debeat Congregationem montium, ut ſupra.

Et in omnem eventum, quando hæc remedia deficiant, id reccoſendum erit inter caſus fortuitos, ſeu infortunia.
Ultra quod neque ille, qui hoc infortunium patitur, ab 11
aliqua culpa, vel negligentia vacare videtur, unde propterea de ſe ipſo conqueri debet. Siquidem in primo caſu ſuperius exemplificato, a culpa, imo ab aliqua fraude non vacabat ille hæres, qui, ut parceret impenſis fieri ſolitis pro tranſlatione, ex perſona defuncti ad illam hæredis, curavit, quod loca diu continuarent ſub nomine defuncti, atque per procuratorem ab illo deputatum continuaretur in exactionem fructuum; Ut etiam per alios 12
abſentes, cogitare valentes, & debentes ad iſtos caſus, recte conſuli poteſt eorum indemnitati, providendo apud Secretarium, & in ejus libris, ut nihil præjudiciale contra eos admittatur, niſi audito ſolito correſponſali, vel procuratore, qui quolibet bimeſtre exigere ſolet fructus. Ac etiam cum proviſionibus generalibus deſuper conſuli poſſet, imo deberet, injungendo Secretariis, ut reſignationes non admittant, niſi dictis ſolitis procuratoribus, & correſponſalibus certioratis, & auditis, vel quando agitur de montibus tranſlatis ex perſona defuncti ad illam aſſerti hæredis, ut libere reſignationes non admittantur, aut quod vinculetur pretium per aliquod tempus conſiderabile, intra quod alii veri hæredes veriſimiliter comparituri erunt, cum ſimilibus cautelis, & proviſionibus, quas deſuper cadere, nedum congruum, & opportunum, ſed imo juſtum, & neceſſarium videtur, ut ita redargui poſſit de culpa Secretarius, contra quem intereſſatis, quibus præjudicatum eſt, competat reintegratio.

Sed quoniam in hac materia libertatis, quando intret necne, quamplures habentur deciſiones, & auctoritates,
quæ contrariæ, & invicem pugnantes videntur, tum vere 13
aliquibus exceptis, in quibus æquivoca dignoſcuntur poſtmodum agnita, revera non ſunt contrariæ, ſed potius diverſæ pro diverſitate caſuum ex quorum neglecta, vel non animadverſa diſtinctione, reſultant errores, & æquivoca; Idcirco pro his evitandis, dictiſque deciſionibus, & auctoritatibus conciliandis, vel declarandis, plures caſus diſtinguendi veniunt.

Primus itaque caſus eſt, quando loca montium perſeverant

verant in eadem perſona, quæ illa mediate, vel immediate legitime acquiſivit, adeout non adſit mixtura tertii in
14 eiſdem locis intereſſati, & tunc loca montium regulantur eodem modo, quo reliqua bona indifferentia ejuſdem poſſeſſoris; unde propterea cadunt ſub obligationibus, & hypothecis, ac debitis per ipſum contractis, atque ſuper ea exerceri poſſunt illæ actiones, vel illa remedia, quæ exerceri poſſunt, & ſolent ſuper aliis bonis indifferentibus, ideoque proceditur ad illorum ſequeſtrum, ac executionem, ſubhaſtationem, cum iſto caſu non intret ſuperius inſinuata ratio, cui hæc innixa eſt. *n*

15 Alter caſus eſt, quando agitur de locis montium poſſeſſis per hæredem, vel legatarium, in cujus perſonam, ex titulo hæreditario, aut legati translatio facta eſt a perſona prioris poſſeſſoris defuncti; & tunc reſpectu iſtius poſſeſſoris, quamvis loca in ejus perſona libere caneant, nullumque vinculum adjectum ſit, adhuc tamen illa ſubjacent omnibus vinculis, quibus de jure ſubjacere deberent, ſi adhuc eſſent penes defunctum, vel ſi eorum poſſeſſio eſſet vacans, cum pariter ceſſet ratio libertatis, atque poſſeſſor foveat cauſam lucrativam. *o*

16 Tertius eſt caſus, quando loca montium poſſidentur quidem per tertium, in quem diſtracta fuerint per illum, penes quem vincula contracta ſunt, & vigent; Iſte autem tertius poſſeſſor cauſam habet ab ipſo priori poſſeſſore e privata conventione, ſine tamen ſolita formali reſignatione admiſſa per Secretarium ut ſupra, & iſto caſu pariter non intrat libertas, atque loca montium in omnibus regulantur, eodem adamuſſim modo, quo reliqua bona indifferentia, ex eadem ratione, cui libertas innixa eſt, quod ſcilicet illa, tanquam de Regalibus, quoad ſubſtantiam non ſunt in privato commercio, neque de uno in alterum transferri poſſunt, abſque auctoritate Principis, vel ejus Officialis, ideoque adhuc perſeverare dicuntur in eodem dominio, & poſſeſſione, ſaltem civili, prioris domini venditoris, quoniam ille dicitur dominus, & poſſeſſor locorum montium, qui tanquam talis deſcriptus eſt in libris publicis Principis, vel ipſius montis, eodem modo, quo de Officiis in alia eorum tractatione dictum eſt, adeout in emptorem, vel ceſſionarium tranſire dicatur ſolum quædam commoditas, vel detentio nudi facti, quæ redolet quoddam mandatum in rem propriam, eodem modo, quo accidit in beneficiis, & penſionibus Eccleſiaſticis, in Officiis, in feudis, aliiſque ſimilibus, in libero privato commercio non exiſtentibus; unde propterea talia loca ſubjacent eiſdem hypothecis, & vinculis, quibus prius penes venditorem ſubjacebant, atque ſi iſte poſtea illa reſignaret, vel attergaret cum auctoritate Secretarii, ad favorem alterius, tunc iſtius potior erit in eis conditio, ſolumque actus talis privatæ alienationis, vel contractationis operativus remanet, quoad ipſum venditorem, vel alienantem, ut illum impugnare non poſſit, & quatenus contraveniat, teneatur ad damna, & intereſſe; *p* Quoties tamen contractus, quoad ipſas partes, eſſet alias perfectus, & validus, de jure non impugnabilis in aliis rebus indifferentibus, ſecus autem ſi eſſet impugnabilis, ob defectum ſolemnitatum, ſive non liberi conſenſus, aut læſionis, & doli, &c. quoniam tunc ipſemet faciens, impugnare poteſt, & adhibere remedia de jure competentia, iſtoque caſu recte procedit, atque recipienda eſt opinio, volentium, ut in hujuſmodi locorum montium alienationibus faciendis per Eccleſias, minores, mulieres, aliaſque privilegiatos, adhiberi debeant ſolemnitates a jure communi, vel ſtatutario deſideratæ, ſecus autem ubi proceditur per viam formalis reſignationis in manibus Secretarii, juxta ultimum caſum, de quo infra, ex ea ratione differentiæ, quod unus actus eſt tranſlativus, tanquam de eadem ſpecie alienata, alter vero eſt extinctivus, tanquam per receptionem debiti, ut a ſimili habemus in cenſibus conſignativis, aliiſque creditis, quod per Eccleſias, aliaſque alienare prohibitos, non poſſunt vendi, vel alias tranſlative cedi, & tamen poſſunt extingui, cum ſimilibus, ut infra in 8. caſu, num. 23.

17 Quartus eſt caſus fortior, quod loca montium in tertium tranſlata fuerint ex facto, & auctoritate Judicis, puta per viam ſubhaſtationis, & deliberationis, vel adjudicationis, quoniam cum factum Judicis dicatur factum partis, idcirco omnia, quæ dicta ſunt in caſu præcedenti, in iſto quoque procedunt, tam quoad tertium, cui jus reale, & legitimum poſtea acquiratur, quam quoad ipſummet priorem poſſeſſorem, qui ſe prætendat indebite per Judicem ſpoliatum: Unde propterea intentare poteſt remedia poſſeſſoria, & alia de jure ſibi competentia, *q* recteque ille, qui judicium ſubhaſtationis, & deliberationis jam paſſus eſt, illud eluſorium reddere poteſt, libere poſtea in manibus Secretarii reſignando eadem loca montium jam ſubhaſtata, & deliberata, quoties deliberatarius debitas non adhibuerit cautelas apud eundem Secretarium pro tali actu impediendo, quo ſecuto reſignatarius bonæ fidei erit tutus, quoties non intret edictum *de his, quæ in fraudem, &c.* ut etiam in propoſito Officiorum dictum eſt, & infra, *num.* 24.

Quintus eſt caſus, in quo reſignatio fiat quidem in manibus Secretarii, unde propterea intret ratio, cui libertas innixa eſt, ſed illa contineat expreſſionem vinculorum, quæ propterea adjiciantur in litteris patentibus deſuper expeditis ſolitis, iſtoque caſu libertas intrat in aliis non expreſſis, non autem in expreſſis, ut præciſe declaratur in d. Conſtitutione 154. Urbani VIII. exindeque manat diſtinctio, quæ habetur montium liberorum, & vinculatorum, tam quoad differentiam pretii, de qua infra, quam etiam quoad varias quæſtiones, quæ in vinculatis cadere ſolent inter reſignantem, & reſignatarium, quarum aliquæ in ſua conſueta Regalium ſede peractæ habentur, ubi videri poterit, cum alias nimia eſſet evagatio, vel digreſſio. 18

Sextus eſt caſus, in quo abſque dicta reſignatione formali, redolente extinctionem prioris juris, & novam efformationem alterius, ut ſupra, procedatur per viam attergationis ab eodem Secretario admiſſæ, puta quia adhuc continuantibus locis montium in eadem perſona, quæ deſcripta eſt in libris, per iſtam, tanquam per viam pignoris, illa obligentur ad favorem alterius, cui conſignentur litteræ patentes pro cautione, cum attergatione per Secretarium facta in eiſdem litteris, iſtoque caſu non intrat dicta ratio extinctionis prioris juris, & efformationis novi, cui innixa eſt libertas, dum loca montium in eodem dominio, eademque poſſeſſione perſeverare dicuntur. Verum licet per hanc attergationem, nec dominium, nec poſſeſſio cum d. libertate, & ſecuritate acquirantur attergatario, qui conſideratur ſolum tanquam creditor in pignore; Nihilominus hæc attergatio utilis, & operativa eſſe videtur ad duplicem effectum. Primo nempe quoniam illa videtur habere ſpeciem illius aſſenſus, qui per dominum præſtatur hypothecæ, & obligationi feudi, vel alterius rei, alienari, & obligari prohibitæ, ſine d. aſſenſu, ut propterea cauſet anterioritatem, vel potioritatem, adverſus eos, quantumvis in tempore anteriores, qui tali aſſenſu carent, ut in ſua Feudali ſede, & alibi. *f* Et ſecundo, quod ita attergatarius redditur tutus, ut debitor non poſſit illum ſupplantare, faciendo liberam reſignationem alteri, quoniam Secretarius, videndo in eiſdem litteris attergationem, in ejus libris, vel notulis quoque adnotandam, ita deficere dicuntur in ejus Officio, cum obligatione refectionis ejus, quod intereſt, ut ſupra. 19

Et licet ad eludendam iſtam cautelam poſſint, & quandoque ſoleant doloſi, & depravati debitores fingere caſualem amiſſionem illarum litterarum patentium, quas pignoris, & cautionis loco dederunt creditori. Nihilominus id non tollit vim cautelæ, quoniam Secretarius, etiam ubi non habeat adnotationem attergationis, non ſolet, nec debet admittere ſine dictis litteris liberam reſignationem, niſi præſtetur idonea cautio indemnitatis, quæ ſuffragabitur ipſi Secretario, cui imputandum eſt, an eam minus idoneam receperit, non autem id præjudicabit attergatario, qui contra ipſum ob hunc actum male geſtum actionem habebit ad quanti intereſt. Adinſtar ejus, quod habetur in cedulis, vel apocis bancariis, quæ pro facilitate commercii habentur pro pecunia vere numerata, ideoque per plures manus cum giratis tranſire ſolent, quoniam ſi ille, ad cujus favorem cantat, allegat amiſſionem cedulæ, non per hoc Bancarius ei ſolvet ſummam, in qua legitur in libris deſcriptus creditor, niſi præſtita idonea cautione, quæ tamen non liberat Bancum ab obligatione adimplendi cedulam illi, qui cum ſinceris, & legitimis giratis eam exhibet, ſed proderit Banco pro ejus indemnitate, & reimburſatione ejus, quod ſolvit, cum ſimilibus. 20

Septimus eſt caſus, in quo agatur de venditione, vel alia ceſſione locorum montium, ſive de promiſſione de vendendo, ex privata conventione inter partes, abſque eo quod adhuc deventum ſit ad traditionem, unde propterea intret dubium, an venditori, vel promittenti liceat pœnitere ante perfectum actum ſolemnem coram Secretario, ſive quale jus, vel actio huic emptori, vel promiſſario 21

competat, iſtudque dubium intrat, cum præſuppoſito, quod non adſit mixtura tertii, cui per reſignationem, vel attergationem ſit illegitime jus quæſitum, cum iſtius reſpectu nullum cadat dubium, adeout quæſtio ſit inter emptorem, & venditorem, vel promittentem, & promiſſarium. Iſtoque caſu, quatenus pertinet ad primum punctum facultatis pœnitendi, & nolendi obſervare conventionem, quæſtio eſt potius facti, & voluntatis, quam juris, an ſcilic. ex facti qualitate, & circumſtantiis conſtet de perfectione conventionis, adeout voluntas, quoad ipſos contrahentes, ſit perfecta, & in termino, adeout deſideretur conſenſus tertii pro ſola validitate, & infirmitate actus, vel e converſo importat ſolum tractatum, & præparationem conventionis adhuc imperfectæ, & in via, perfectionem recipere debentis a futuro actu faciendo per tertium, ut regulariter pro communi uſu in hac ſubjecta materia, non conſtito de contraria veritate, præſumendum videtur, ut hoc poſteriori caſu intret facultas pœnitendi, ſecus autem in priori, quoties ex lege, vel ſtylo alias dicendum non ſit, ut contingit in contractibus, qui ſine Regio aſſenſu fiunt ſuper feudis Regni Neapolitani, ut in Feudali ſede, & alibi advertitur. *t*

Poſita vero perfectione voluntatis, cum excluſione facultatis pœnitendi, tunc intrare videntur termini generales, & remedia pro obſervantia conventionum, & pactorum, eodem modo, quo in aliis bonis, & rebus indifferentibus, & in libero privato commercio exiſtentibus; quoniam ſecluſo intereſſe tertii, cui cum actoritate Principis, vel Officialis jus quæſitum ſit, quatenus agatur inter ipſos contrahentes, loca montium nil habent peculiare, ſed jure aliorum bonorum indifferentium cenſetur, ideoque intermedium augmentum, vel decrementum, aliudve periculum, an ſit emptoris, vel venditoris, regulatur cum eiſdem terminis generalibus rerum indifferentium. *u*

22 Octavus demum eſt caſus, in quo, juxta ſuperius deducta, *n.* 3. cum pluribus ſequentibus ſequatur ſolemnis, & formalis reſignatio libera in manibus Secretarii, & tunc intrant libertas, & ſecuritas, de quibus ab initio actum eſt, iſtaque ſolemnitas ſufficit ad validitatem, & perfectionem actus, non curatis ſolitis aliis ſolemnitatibus de jure communi, vel ſtatutario deſiderandis in alienationibus voluntariis, tum ex ratione ſuperius aſſignata, *n.* 16. tum
23 etiam ex quodam ſtylo, ex eo derivante, quod pene in omnibus hujuſmodi montium erectionibus ita cautum eſt, ex eadem ratione facilitatis, & libertatis commercii, quod in aliis bonis ſatis impeditum, peneque amiſſum videtur ob tot leguleicas ſubtilitates, & ſuperſtitiones irrationabiles, adeout in aliquibus Principatibus, etiam religioſi profeſſi, & incapaces tam in communi, quam in particulari, & qui de jure ſunt omnino incapaces ad poſſidendum, & contrahendum, adeout habeantur pro vere mortuis, adhuc ad iſtam contractationem admittantur, atque ſolet eſſe onus, & cura Secretarii, vel alterius Officialis ad id deputati, ut in perſonis, quæ fraudibus, & deceptionibus ſubjectæ ſunt, iſtæ non ſequantur.

24 Procedunt vero hæc cum præſuppoſito ſinceritatis, & bonæ fidei ex parte reſignatarii, qui non ſit particeps, vel conſcius doli, & fraudis reſignantis pro aliena ſupplantatione, juxta ſuperius recenſita inconvenientia; Quamvis enim magnus ſit favor publici commercii, ſemper tamen ab omni regula, vel privilegio excipiuntur fraus, & dolus, ut a ſimili habemus, quod licet ementes, & contractantes merces, aliaque bona in portubus franchis, vel in nundinis, aliiſque publicis emporiis, pro quodam magis recepto uſu in locis, quibus non vivatur cum ſolis leguleicis ſuperſtitionibus, ſint tuti, nihilominus id ceſſat, quando ſint participes, vel conſcii fraudis, atque in mala fide
25 verſentur. *x* Quare difficultas major eſſe ſolet in hac fraudis, & malæ fidei probatione, ſuper qua, utpote in materia facti potius, quam juris, ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantiis decidenda pro judicis prudentis arbitrio, certa, & generalis regula ſtatui non poteſt. Nimium tamen conſiderabilis ad fraudem arguendam, vel reſpective excludendam videtur illa circumſtantia, an reſignatarius pro magis communi ſtylo direxit ordinem pretii Banco ſolvibilem in genere, ignorando perſonam reſignantis, ut ſuperius inſinuatum eſt, vel potius ſit directus certæ perſonæ, cum qua ipſe conventionem habuerit, cum iſto poſteriori caſu aliqua cadere poſſit ſuſpicio, quæ ſola de per ſe non ſufficit, ſed apta eſt aperire oculos judicis pro aliarum conjecturarum regulatione.

Longe tamen fortior, magiſque conſiderabilis, ut in caſus contingentia advertebam, *y* videtur circumſtantia pretii, quoniam ſi iſtud eſt commune, & prout currit in pla- 26
tea, atque de ejus vera, & effectiva ſolutione, citra colluſionem, conſtat, tunc magnum eſt argumentum ſinceritatis, & bonæ fidei, ſecus autem e converſo. Potiſſime quia, ubi agitur de locis liberis, non videntur intrare ea, quæ in contractatione aliarum rerum indifferentium in jure habentur, ut pretium certum, & determinatum non detur, atque ſuffragetur induſtria, & diligentia contrahentium, quibus licet invicem ſe decipere intra dimidiam juſti pretii, cum loca montium libera, juxta eorum majorem, vel minorem bonitatem, habentem pretium quaſi fixum, & determinatum a foro negotiatorum in qualibet hebdomada cum aliqua ſatis modica juliorum diverſitate, vel alteratione, unde propterea quando reſignatio ſequeretur pro notabiliter minori pretio, tunc magnum argumentum exinde reſultaret fraudis, & malæ fidei, cum non ſit veriſimile, quod venditor vellet jactare ſuum, atque vendere pro minori pretio, dum pro majori communi, & currenti prompte venditionem facere poſſet.

Iſtud autem pretii augmentum non de facili intrat in reſignationibus locorum vinculatorum, quæ certum, & uniforme pretium a publico foro in dies, & tempora taxatum non habent, ſed illud eſt varium, tam pro induſtria, & majori, & reſpective minori diligentia, & ſagacitate contrahentium, quam pro qualitate vinculorum minuentium de pretio, pro eorum, ac majori, vel minori, ſive magis proximo, vel remoto periculo contingentiæ caſus vinculi, ob quem emptor privatus remaneat re, & pretio, ideoque non de facili, tanquam in contractu ſuper incerta alea, vel incerto futuro eventu, non verificantur termini læſionis, adinſtar eorum, quę habentur in contractibus vitalitiis, aliiſque dependentibus ab incerto futuro eventu, ut in ejus conſueta Regalium ſede, agendo de hoc pretio locorum viculatorum, pro caſuum particularium contingentia, latius, magiſque diſtincte habetur, ut videri poterit. *z*

Datur quoque in iſta contractatione locorum montium non vacabilium, licet rarius, ille caſus, qui in Officiis, & locis montium vacabilibus eſt frequens, quod ſcilicet, cum induſtria, & pecunia unius ſit acquiſitio in perſona alterius, unde propterea plures oriri ſolent quæſtiones, & præſertim illa implicitæ, vel præſumptæ donationis pretii ad favorem ejus, in quo acquiſitio cantat, ſed quoniam de hoc abunde actum eſt in dicta alia tractatione Officiorum, idcirco ad ibi dicta ſufficiat relatio, cum nulla dignoſci videatur differentiæ ratio, niſi in eo, quod in hoc genere non vacabilium facilius admittenda videtur præſumptio donationis, ob deficientem cauſam, vel rationem, quæ in vacabilibus intrat faciendi acquiſitionem ad commodum proprium in perſona alterius deſtinati pro regulatione periculi vitæ, quæ ratio in præſenti non intrat. 27

An autem iſta locorum montium contractatio veniat ſub genere contractuum, adeout intret necne gabella contractuum, agitur in Regalium ſede, ubi videndum. *aa* 28

Solet item non infrequenter ſequi locorum vinculatorum exvinculatio cum auctoritate Judicis, & præſertim Theſaurarii generalis, qui eſt locorum montium ordinarius, magiſque competens judex, quod ſcilicet, cum loca in litteris haberent vinculum fideicommiſſi, poſſeſſor prætendens illud expiraſſe, curat obtinere ſententiam ſuper tali expiratione, & per conſequens deletionem vinculi, quod nimium relevat, quoniam ita loca montium venduntur tanquam libera tertiis, bonæ fidei emptoribus, contra quos haberi non poteſt regreſſus, ut ſupra, & detecta fideicommiſſi duratione vocatorum jus eluſorum remanet, ideoque in caſus contingentia dicebam, quod ex eadem ratione ſuperius inſinuata contra Secretarium, dari
deberet actio contra judicem, ſaltem ratione temeritatis, 30
interponendi judicium, adeo præjudiciale, & irreparabile in re tam dubia. Sive præſuppoſita fideicommiſſi duratione idem judex admittere conſuevit ejus tranſportationem ad aliam rem ſtabilem a gravato poſſeſſam, ita delendo vinculum locorum montium cum eodem præjudicio irreparabili, quatenus illa res evincatur, vel detegatur anterioribus vinculis, & hypothecis obnoxia, ut in caſus contingentia practicavi, unde propterea habebam in animo condemnare ipſum judicem ad quanti intereſt, ſed evaſit condemnationem, ex eo, quod a quodam 29

Tri-

Tribunali collegiato, & magno obtinuit declarari fideicommiſſi expirationem; Et quamvis ille diceret, quod hęc eſſet ſpecies permutationis, de jure non prohibitæ, niſi adſit expreſſa prohibitio hominis, ut in Fideicommiſſorum ſede habetur, dicebam tamen id recte procedere in permutatione bonorum ſtabilium, & ſemper extantium hinc inde, quoniam in caſu evictionis competit regreſſus in rem propriam, ut emptionis, & venditionis ſede habetur, *bb* non autem iſto caſu, quoad propria loca montium, libere diſtracta, competere non poteſt iſte regreſſus.

Aliam quoque non ſemel ſum expertus fraudem, committi ſolitam per eos, qui turpem profitentur mercaturam locorum montium vinculatorum, præſertim ubi ſit vinculum evictionis non intereſſe emptoris, quia pretium in loca montium inveſtitum ſit cautionis loco, quoniam emuntur ad longe minorem rationem, quam currant loca montium libera, deindeque emptores curant obtinere exvinculationem, cum evictionis fidejuſſoria cautione, ideoque vendunt loca pro pretio currenti longe majori, tanquam libera, cum ingenti lucro, & cum irreparabili præjudicio intereſſatorum, quando dicta cautio, ut frequentius contingit, derogatur idonea, cum pleriſque ſimilibus magis inconvenientibus quibus ut occurrerem, ratione munera, præcipere conſuevi Auditoribus Theſaurarii s, a quibus hujuſmodi exvinculationes cum nimia facilitate fieri ſolebant, potiſſime ante prohibitionem propinarum, ne ad hujuſmodi exvinculationes devenirent, niſi prævio voto plenæ Congregationis montium, auditis intereſſe habentibus, atque nimium juſtum, & opportunum eſſet, ut proviſio perpetua deſuper fieret, quinimo ut debeat etiam audiri Commiſſarius Cameræ, dum iſta intereſſe videtur in conſervanda publica fide in locis montium.

a *Lib. 2. de Regal. diſc. 26. cum pluribus ſeqq. & diſ. 763. eod. tit.* b Capyc. Latr. *dec.* 16. Carleval. *de Judic.* 82. *lib. 1. tit. 3. diſp. 352. n. 36.* Montan. *contr. lib. 1. cap. 33. n. 50.* c *Lib. 8. de credito. diſc. 5. ſub n. 6. & diſc. 6. n. 2.* d *Dict. diſc. 163. de Regal.* e *Eodem diſc. 163. de Regal.* f *Lib. 4. de locat. diſc. 9. 21. & in tract. de offic. cap. 19. n. 1.* g *De fideicom. diſc. 137.* h *De Regal. diſc. 15.* i Alex. *conſ. 103. lib. 2.* Menoch. *conſ. 1094.* Maſtrill. *de Magiſtr. lib. 6. c. 8. n. 3. & c. 10. n. 36.* Rovit. *dec. 36.* Rota apud Merlin. *dec. 617. & 677. quar. prima eſt repetita dec. 77. part. 6. rec. apud* Danozz. *dec.* 604. Othob. *dec.* 242. apud Bich. *dec.* 646. l *Lib. 7. de tutor. & curator. aliiſque adminiſtr. diſc. 15.* m *Dict. diſc. 15. de tutor. & adminiſtrat. & de credito, diſc. 68. & 69.* n *Dict. diſc. 164. de Regal.* o *Diſc. 28. 29. & 163. de Regal.* p *Lib. 2. de Regal. diſc. 16. nu. 3. & diſc. 17. n. 10. & plenius, diſc. 41. per tot.* q *Dict. diſc. 163. de Regal.* r *De Regal. diſc. 30. per tot. & alibi in locis ibi relatis.* ſ *De feud. diſc. 78. n. 12. & diſc. 98. n. 4. de Regal. diſc. 4. n. 6. & diſc. 39. n. 3.* t *De feud. diſc. 66. n. 4. & ſeq. de donat. diſc. 61. n. 29. & ſeq. & de Reg. diſc. 41. & 183.* u *Dict. diſc. 183. de Reg.* x *De Regal. diſc. 129. num. 3. & diſc. 115. n. 7. & per tot.* y *Dict. diſc. 163. de Regal.* z *De Regal. diſc. 30. ſeqq.* aa *De Regal. diſc. 43.* bb *Lib. 7. de empt. & vend. diſc. 20.*

De reductione, ſeu diminutione, ac etiam ſuſpenſione, vel omnimoda denegatione fructuum locorum montium, an, & quando, & quomodo fieri poſſint.

S U M M A R I U M.

1 *De commodis, quæ reſultant a liberalitate commercii locorum montium.*
2 *De aliis commodis, quæ reſultant a modo, cum quo eorum fructus ſolvuntur.*
3 *E converſo de incommodis, quibus ſubjacent.*
4 *De reductione fructuum ſemper practicata, dum in primis erectionibus erant ad decem pro centenario.*
5 *De qua ſpecie reductionis principaliter tractetur.*
6 *De impugnantibus poteſtatem faciendi hanc reductionem, & de rationibus, quibus innituntur.*
7 *Quod ſit error procedere in omnibus caſibus cum regulis generalibus.*
8 *De diſtinctionibus adhibendis circa facta Principis, & illius poteſtatem tollendi jus tertii.*
9 *Dantur exempla ſuper eiſdem diſtinctionibus.*
10 *De motivo læſionis, vel reductionis contractus ad magnam injuſtitiam, & inæquitatem.*
11 *Impedita facultas redimendi de pretio.*
12 *Qualis læſio ſufficiat in fiſco.*
13 *Pro metienda læſione attenditur tempus contractus.*
14 *De antiquis uſuris exceſſivis.*
15 *De retroactionibus in diverſis temporibus.*
16 *An acceſſionibus uſurariis agi non poteſt ad fructus locorum montium.*
17 *Quod prædicti fructus ſint liciti.*
18 *De reductione generali cenſuum, & de reſtrictione inter reſervativos, & conſignativos.*
19 *Quod in cenſibus conſignativis dicta reductio generalis & uniformis non detur, & quare?*
20 *Reductiones poſſunt demandari per Principem, non autem per Judices.*
21 *De diverſitate inter loca montium, & cenſus, quare in montibus non procedat id quod habetur, n. 19.*
22 *De excreſcentia accidentali fructuum ob diminutum pretium in ſorte.*
23 *Quæ ſit vera ratio, cui innixa eſt reductio fructuum locorum montium.*
24 *Quare non dicitur violari fides, & non obſervari contractus, & quare id ſequi dicatur.*
25 *De obſervantia generali aliorum Principatuum, & de particulari hujus Principatus.*
26 *Quod dicta obſervantia fuerit juſta, & rationabilis*
27 *Non præjudicat reductio, ubi offertur reſtitutio ſortis*
28 *Quando diminutio dicitur ſpecies prohibita alienationis.*
29 *Quare in his reductionibus caute, & circumſpective procedi debeat?*
30 *Quod hodie majus Principum, & Rempublicarum peculium conſiſtat, in fide & commercio.*
31 *De implicita reductione fructuum ob augmentum ſoliti pretii in ſorte.*
32 *De alia diminutione majorum fructuum accidentalium ob minus pretium ſolutum.*
33 *De diminutione reſultante a deficientia, vel infructuoſitate bonorum monti aſſignatorum.*
34 *Damnantur montes Baronales, vel privati, magiſque eorum aggregationes montibus Cameralibus.*
35 *Quid ubi defectus provenit a Depoſitario?*
36 *De fiſcalibus, & arrendamentis Regni Neapolitani, an procedat idem, quod ſupra, n. 33.*
37 *De impugnatione hujuſmodi venditionum, vel conceſſionum fieri ſolitis per fiſcales.*
38 *An Princeps, vel alter montis debitor poſſit uti fructibus aſſignatis pro ſolvendis fructibus Montiſtis, & ſolutiones ſuſpendere.*
39 *De materia monetæ, in qua iſti fructus debeant ſolvi.*
40 *An loca montium ſubjaceant collectis, aliiſque gabellis?*

C A P. III.

POST cauſam in antecedenti capitulo inſinuatam, quę pro meo ſenſu major, ac prima videtur, adeo magnæ excreſcentiæ commercii locorum montium, aliorumque 1
ſimilium jurium, ſecuritatis nempe emptorum ab evictionibus, & moleſtiis, ob libertatem, cum qua in eos tranſeunt, & quæ libertas magnam quoque præſefert commoditatem, & utilitatem in poſſeſſoribus, ob facilem, & promptam hujuſmodi locorum venditionem, pro currenti pretio a publico foro negotiatorum ſtatuto, adeout habeantur loco pecuniæ promptæ & numeratæ, dum pro venditione aliorum bonorum magnæ occurrere ſolent difficultates, magnaque ſentiri incommoda in reperiendo emptores, quorum penuria quandoque haberi ſolet, ac etiam in concor- 2
dando de pretio, & quod magis eſt in evictionis cautionibus, vel ejuſdem pretii vinculis, quæ illud notabiliter minuunt. Potiorem locum occupare videtur ordo, qui tenetur circa punctualem, & exactam ſolutionem fructuum, diviſam in ſex anni partes, in fine ſcilicet cujuslibet bimeſtris promptè per manus Depoſitarii deſuper deputati, qui publicus, & idoneus campſor eſſe ſolet, cum ita haberi videatur quædam ſpecies pecuniæ certæ, & promptæ in arca pro menſtruis ſtipendiis famulorum, aliiſque manualibus quotidianis, vel menſtruis expenſis neceſſariis pro congrua ſuſtentatione, & quæ commoditas ex aliis bonorum, & inveſtimentorum fructibus, & proventibus reportari non poteſt, non quidem ex fructibus naturalibus, vel mixtis ruſticorum prædiorum, cum prius oporteat pati notabilem jacturam pecuniæ pro cultura, & recollectione, deindeque ſubjaceret tot infortuniis, & calamitatibus, priuſquam congrui recolligantur fructus, & poſtquam recollecti ſunt,

ſuper-

ſupereſt majus incommodum in illorum venditione, cum prompta, & numerata pecunia; Minuſque iſta commoditas habetur in cenſibus aliiſque fructibus mere induſtrialibus, vel civilibus, ob difficultates, & incommoda in eorum exactione ſingulis temporibus, pro quo continuas lites pati oportet, ſive eleemoſynaliter illam mendicare a potentibus debitoribus, cum aliis differentiis, de quibus infra inter cenſus, & loca montium.

3 Sed quoniam (ita docente ipſa natura) quod majus eſt commodum, eo majus ad menſuram, vel proportionem eſt incommodum, & periculum, ut praxis docet in fœcundis, & felicibus regionibus, quoniam iſtæ magis quam ſteriles, & infelices, ſubjacent corruptioni aeris, & terræ, cum locuſtis, & muribus, aliiſque damnificantibus animalibus, vel cum aliis naturalibus infortuniis, ac etiam magis ſubjacent hoſtium, & latronum incurſionibus, & deprædationibus, unde verificatur illud, quod de nuce dixit Lucanus *nocet eſſe feracem*, ita hæc jura majoribus ſubjacent periculis, & incommodis, ut quotidiana praxis docuit, & docet in pleriſque Orbis noſtræ communicationis Principatibus, vel partibus, non tamen hucuſque in hoc Pontificio Principatu, in quo præter aliquam moderatam, & honeſtam fructuum reductionem, a juſtitia, & æquitate, pro temporum qualitate non aberrantem, ut infra, alia in cameralibus praxis non docuit infortunia, & incommoda, quæ in aliquibus Baronalibus, vel privatis quandoque ſequi ſolent, atque divina aſſiſtente gratia ſperatur, quod impoſterum ſecuta non ſint, quando eadem divina providentia, & miſericordia huic Principatui dare dignetur ſucceſſores Regnanti ſimiles, & qui ejus veſtigia ſequantur.

Quamplura itaque incommoda, ſive quamplures diminutiones in hujuſmodi fructibus locorum montium, aliorumque ſimilium jurium ſequi ſolent; Et præſertim illud, quod huic Principatui quoque fuit, & eſt commune, generalis nempe, & uniformis reductionis, pro temporum qualitate, dum ut liquet ex inſinuatis initio Cap. 1. Proœmia-
4 lis, hujuſmodi locorum montium prima erectio fuit cum fructu decem pro centenario, & tamen paulatim, ita exigente qualitate, vel conditione temporum, per quamplures Summos Pontifices ſucceſſive iſte fructus, attento præſenti ſtatu redactus fuit ad quatuor, quinimo iſta ſumma ſolvitur per Cameram debitricem, ſed non percipitur per Moniſtas creditores, illos præſertim, qui ab aliquo recenti tempore loca montium compararent, ob augmentum illius pretii extrinſeci, vel accidentalis, de quo in Cap. ſeq. unde propterea facta valutatione totius pretii, quod ſolvitur tam intrinſecum, quam extrinſecum, fructus vix importat tria pro centenario, quoniam licet attenta calculis arithmeticis importet aliquid plus nihilominus ſi valutetur periculum amiſſionis pretii extrinſeci in caſu extinctionis, ut infra eodem Cap. ſeqq. illud plus ab hoc periculo abſorptum remanet.

Iſta ſpecies reductionis, ad differentiam aliarum acci-
5 dentalium diminutionum ex cauſis particularibus, de quibus infra, dicenda venit univerſalis, uniformis, & quodammodo naturalis, utpote ex beneficio, vel natura temporis cauſata, & quæ juſtitiæ, & æquitatis aſſiſtentiam habere videtur, ut infra, atque de hac ſpecie reductionis principaliter in præſenti agitur, de aliis vero ſpeciebus accidentalibus potius obiter, vel incidenter, tum quia iſta tantum practicari conſuevit in locis montium hujus Principatus, de quibus propoſitum eſt agendi, tum etiam quia, juxta ſeriem, de qua in initio Cap. 1. proœmialis, iſta ſpecies reductionis huic tractationi cauſam dedit.

6 Quatenus igitur pertinet ad hanc reductionem, reaſſumendo ea, quæ deducta fuerunt in enunciato diſcurſu pro veritate edito, pro juſtificatione prædictæ reductionis particulari locorum montium Bononiæ; Quamvis ſuperficialium Juriſtarum, & Moralium vulgus hujuſmodi reductiones, quas abſque intereſſatorum citatione, & cauſæ cognitione, auctoritative de facto Principes, vel eorum majores Magiſtratus, faciunt, damnare ſolent, procedendo cum generali, & vulgata propoſitione, quod in hujuſmodi contractibus Princeps conſideratur tanquam unus de populo, & tanquam privatus contrahens, ideoque pacta, & contractus, datamque fidem ſervare tenetur, neque in ejus libito, & facultate repoſitum eſt illam violare, cum pactorum, & fidei obſervantia ſit de jure naturæ, cui Princeps derogare non poteſt, prout etiam tollere non poteſt citationem partis, utpote pariter juris naturalis, quinimo juris divini, ſtante citatione, quam Deus in Paradiſo fecit Adæ, ibi, *Adam ubi es?* cum ſimilibus frigiditatibus, per leguleicam ſimplicitatem deduci ſolitis, & quæ in his terminis habentur collectæ apud aliquos modernos Scriptores, *a* ac etiam poſt actam aliam tractationem Officiorum venalium vacabilium in informationibus ſcribentium pro Secretariis Apoſtolicis, ubi curioſus poterit ſibi ſatisfacere. Nihilominus, ut occaſione diſputationum habitarum ſuper ſuppreſſione prædicti Collegii Secretariorum, ac etiam occaſione dictæ reductionis fructuum locorum montium Bononiæ, & in pleriſque aliis ſimilibus, mea fuit dicendi conſuetudo, quod omnes errores, omniaque literariæ Reipublicæ mala ex eo pendent, quod omnium facultatum ſuperficiales profeſſores, magis vero Juriſtæ, & Morales cum generalitatibus, & abſtractibus in particularibus negotiis, & quæſtionibus procedere ſolent non diſtinguendo caſus, minuſque reflectendo ad ſingulorum caſuum particulares, & individuas circumſtantias, ad inſtar imperitorum medicorum, qui cum generalibus Aphoriſmis Hippocratis, vel cum ſententiis Galeni, & Celſi, aliorumque probatorum Auctorum, omnes infirmos pariformiter tractant, & curant, non reflectendo ad diverſitates ætatis, & complexionis, temperamenti, virium, aeris, & temporis, cum ſimilibus. 7

Quare in hoc propoſito reflectendum eſt in primis ad diſtinctionem juſtitiæ commutativæ adminiſtrandæ per Judicem habentem arbitrium reſtrictum intra cancellos legum, vel receptarum auctoritatum, & propoſitionum inter privatos, & negotiis particularibus, cum tela judiciatis decidendis, & juſtitiam diſtributivam adminiſtrandam per Principem ſolutum rigoroſis vinculis legis poſitivæ, & procedentis per viam legis, vel proviſionis generalis, pro recta, & prudenti œconomica adminiſtratione Principatus, vel Reipublicæ. Ac etiam ad aliam diſtinctionem pluries deductam, & inculcatam in alia Officiorum tractatione, ſuper duplici diverſa perſona, quæ in Principe conſideratur, una ſcilicet privati contrahentis, aſtricti a prima ſpecie juſtitiæ commutativæ, ad inſtar cujuslibet privati, pro obſervantia pactorum, & contractuum, & datæ fidei, & altera publica Principis, & ſupremi moderatoris Reipublicæ, adminiſtrantis cum longe latiori arbitrio juſtitiam diſtributivam, junctam cum illa publica œconomia, quæ per aliquos, ad differentiam œconomiæ privatæ, Polyttica dici ſolet. 8

In prima itaque prædictæ diſtinctionis parte, quod ſcilicet Princeps conſideretur ſolum tanquam privatus contrahens, quodque agatur de obſervantia particularium contractuum, & pactorum, juxta terminos juris, etiam poſitivi, & cum terminis, & regulis juſtitiæ commutativæ adminiſtrandæ per Judicem cum proceſſu, & tela judiciaria, bene procedunt prædictæ regulæ, & propoſitiones, in contrarium deduci ſolitæ ſecus autem ubi Princeps inducat alteram perſonam publicam ſupremi moderatoris, & regulatoris Reipublicæ, exercentis juſtitiam diſtributivam, & adminiſtrantis dictam publicam œconomiam, cum legibus, & proviſionibus generalibus, quoniam in iſto poſteriori caſu non intrat determinatio Judicis cum proceſſu, & tela judiciaria, minuſque intrat ligamen legum poſitivarum, & auctoritatum Doctorum, atque cum hac diſtinctione conciliantur tot auctoritates, quæ adeo invicem pugnantes videntur circa poteſtatem Principis tollendi jus tertii, & an ea cauſa privata, vel publica id fiat; *b* Ut puta, exemplificando in praxi, concedit Princeps, vel ejus officialis alicui privato appaltum certæ gabellæ, & tunc iſtum contractum ſervare tenetur, 9
adinſtar cujuslibet privati contrahentis, & cum legibus juſtitiæ commutativæ, juxta quas procedere debet, ſi prætendit poſſe talem contractum impugnare ex fiſcali privilegio addictionis in diem, de quo in ſua Regalium ſede agitur, *c* vel ex capite læſionis, quæ in fiſco minor ſufficit, quam in privatis, ut in eadem Regalium ſede, *d* ſed ſi expediat pro bono publico tollere, vel ſupprimere illam gabellam, tunc tanquam Princeps id facere poterit, ſeque declarare abſque proceſſu, & tela judiciaria ſolutum ab illa obligatione, quam alias ratione contractus ex juſtitia naturali haberet, pro ejus facto voluntario, ſine juſta cauſa, juxta caſum in ſpecie in eadem Regalium ſede pertractum: *e* Sive concedit idem Princeps appaltum dohanarum, & pedagiorum pro introductione, vel reſpective tranſitu mercium, aliorumque bonorum, & tunc non poteſt ipſe cum facto voluntario, & ſine cauſa prohibere introductionem, vel reſpective tranſitum, aut pro mercimonio, vel ad complacentiam aliorum introdu-

cere

cere merces abſque ſolutione gabellæ, ex privilegio, quod ipſe, ejuſque fiſcus habet, atque ſi oritur quæſtio in caſibus particularibus, an tale privilegium intret necne, determinandum eſt a Judice per tramites juris cum tela, & proceſſu judiciali, & ad limites juſtitiæ commutativæ juxta caſus particulares, pariter in eadem Regalium ſede peractos *f* atque aliter agendo diceretur contractum non obſervare, datamque fidem violare, cum obligatione ex lege juſtitiæ naturalis reficiendi conductori totum id, quod intereſt, ſed ſi ob accidens belli, vel peſtis, aut famis pro publica neceſſitate vel utilitate expediat prohibere commercium aliquarum perſonarum, vel nationum, ſive introductionem aliquarum mercium, vel bonorum, aut demandare introductionem frumenti, aliorumque victualium abſque ſolutione gabellæ, vel dohanæ, tunc id agere dicitur tanquam Princeps, & ſupremus adminiſtrator juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, ideoque non ligatur a vinculis legis poſitivæ, neque tela judiciaria requiritur, neque per hoc erit dicendus violator contractus, & fidei, dum id gerit ex diverſa perſona, & potius ex neceſſitate, quam voluntarie; Vel ſi Princeps vendit feudum, tunc pro facto voluntario, & pro non implemento, vel inobſervantia contractus, de juſtitia adinſtar cujuslibet privati contrahentis, tenebitur de evictione, vel alias ad quanti intereſt, ſed ſi pro pace ineunda, & ex ejus capitulationibus tollat illud feudum emptori, ut reſtituat priori poſſeſſori, qui per felloniam privatus fuerat, juxta caſum particularem in feudali ſede peractum, *g* non intrat dicta obligatio, ſed ſolum illa reſtituendi id, in quo factus eſt locupletior, quoniam hunc actum gerere dicitur ex diverſa perſona, iſtique caſus inter fortuitos recenſendi ſunt, cum ſimilibus deductis in dicto tractatu de officiis, Cap. 37. & alibi.

His autem ita prænotatis, atque deſcendendo ad ſpeciem pluries enunciati caſus particularis reductionis factæ fructuum locorum montium Bononiæ, cum ex iſto caſu cum ſua proportione ad omnes alios ſimiles inferri valeat,
10 eadem reductio motivata fuerat in antecedenti Pontificatu, atque deſuper conſultus inſignis quidem fiſci, & Cameræ Advocatus Petrus Franciſcus de Rubeis. cujus pluries habetur illa honorifica mentio, quæ de juſtitia eidem debita eſt, *h* reſpondit ipſe pro reductione, ex motivo magnæ læſionis, exinde Cameræ reſultantis, procedendo cum propoſitione in ſuis reſpective ſedibus tradita, & recepta per Civiliſtas, *k* ac etiam per Canoniſtas, *l* quod ſcilicet in contractibus, & obligationibus habentibus tractum ſucceſſivum, quamvis initio, & de tempore, quo ſunt initi, eſſent juſti, nihilominus ſi tractu temporis efficiuntur injuſti, nimiumque læſivi, & iniqui, ad juſtitiam, & æquitatem reduci debent, juxta auctoritates deſuper circumferri ſolitas, *m* & copioſe pro ejuſdem reſpondentis ſtylo deducta in reſponſo deſuper edito, quod per Camerales iſta occaſione exhibitum fuit, totum fundamentum in eo conſtituendo. Ego vero dicebam hanc viam, ſive iſtud motivum mihi non placere, nimiumque periculoſum videre, quoniam ubi procedendum eſſet cum terminis læſionis præexiſtentis de tempore contractus, adhuc inter privatos non privilegiatos vix intraret læſio ſimplex, & ordinaria, quæ enormis dicitur, dum attento calculo
11 arithmetico, non adeſt exceſſus ultra dimidium, qui ſolum conſiderari poſſet ratione impeditæ facultatis redimendi, quæ eſt pretio æſtimabilis, & minuit de pretio, cujus pars dicitur, *n* atque comprobat quotidiana praxis ob notabilem differentiam fructuum inter cenſus reſervativos irredimibiles, & cenſus conſignativos redimibiles, in fiſco tamen, non ſolum enormis læſio adeſſe diceretur, ſed etiam enormiſſima, quæ inter non privilegiatos dicitur, quando eſt ultra beſſem, ut in ſuis ſedibus advertitur, *o* dum in fiſco ad ſimplicem, vel enormen ſufficit ſexta, *p* ideoque habita proportione cum regulis arithme-
12 ticis, longe major eſt iſta læſio in dimidio ſupra ſextam, quam eſſet in beſſe ſupra dimidium. Verum ad rem iſti læſionis termini non intrant, quoniam, de tempore initi contractus, iſte erat juſtus, & potius Cameræ favora-
13 bilis, quoniam, ut ſuperius inſinuatum eſt, attenta illorum temporum conditione, uſuræ, vel acceſſiones ad decem pro centenario erant infimæ, nimiumque ſuaves, cum eſſent ad 33. pro centenatio, adeout intra triennium ſortem adæquarent, *q* ideoque ſufficit, quod atten-
14 to illo tempore contractus eſſet juſtus, & non læſivus, non curato ſupervenienti caſu, qui alterationem induxit, quoniam poterat idem caſus inducere diminutionem, ac propterea dicta propoſitio non procedit de ſtricto jure, & de rigoroſa juſtitia, ſed potius ex quadam æquitate, ad cujus effectum requiritur læſio maxima, quæ propterea redoleat magnam injuſtitiam, & quandam ſpeciem iniquitatis, puta quia illa obligatio, quæ attento eo tempore erat in decem, ex temporum, ac rerum accidentibus ita exceſſiva, & iniqua reddita ſit, quod importet centum, ſive magis, vel minus pro ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, & cum hoc præſuppoſito loquuntur Doctores hanc propoſitionem firmantes. *r*

Clarius vero, & cum minori dubitandi ratione, quoniam iſte caſus, de quo agitur nimium rarus, ſorteque ſingularis eſt, ut fructus excreverint in dimidio, adeout eos dimidiare oportuit, quoniam pro frequenti, & quotidiana praxi conſiderari ſolet modicus exceſſus in uno, vel etiam in dimidio ſcuto, in quo ſolum fiat reductio, ut ultra exempla generalia, inferius enuncianda aliorum Principatuum, vel regionum, individualiter habemus in hoc eodem monte Fidei, quæ ex eadem cauſa, eodem anno, & per eundem Pontificem erectus fuit in 15
Urbe ad rationem decem pro centenario, quoniam Paulus Tertius ſucceſſor immediatus illum reduxit ad ſeptem cum dimidio, Sixtus Quintus reduxit ad ſex, Paulus Quintus ad quinque, Innocentius autem Decimus fecit reductionem generalem ad quatuor cum dimidio, & Alexander Septimus fecit illam reductionem generalem ad hodiernum ſtatum, nempe ad quatuor, unde propterea nullatenus iſta propoſitio eſt ad rem adaptibilis.

Illa igitur excluſa, adeout in præfato reſponſo viri alioquin doctiſſimi, nullum fundamentum conſtitui poſſent, conſiderabam an adaptari poſſent ea, quæ in Cenſuum ſede habentur deducta *ſ* ſuper generica reductione cenſuum, quamvis contractorum per privatos, vel ea, quæ, deſumendo a Romanorum antiquis proviſionibus ſuper moderatione uſurarum, habentur apud aliquos modernos, *t* ſuper quibuſdam reductionibus generalibus, quæ ſub Carolo Quinto, aliiſque Principibus in diverſis Principatibus, & regionibus factæ fuerunt. Verum pariter nimium dubitabam de appellatione ab caſum. Diſtinguendo ſiquidem cenſus ab aliis uſurariis acceſſionibus, quatenus ad iſtas pertinet, illæ ſunt ſimpliciter, & in totum illicitæ, adeout non detur parvitas materiæ, ſolumque aliquando tolerantur, non autem canonizantur, at- 16
que in hac tolerantia adhiberi ſolet proviſio moderativa exceſſus, eo modo, quo praxis docet in uſuris Judæorum, *u* Ideoque poſito, quod agatur de fructibus, vel acceſſionibus, quæ uſurariam infectionem habent, intrare non poteſt identitas rationis, neque ab eis arguere licet ad iſtorum montium fructus, quos eſſe licitos, & ab uſuraria labe alienos, non videtur dubitandum, adeout de ineptia, vel temeritate redarguendi ſint illi, præſertim puri ſcholaſtici, qui nullam negotiorum. & rerum peritiam habentes, atque cum generalibus propoſitionibus, vel ſophiſmatibus procedentes, hujuſmodi dubitationes excitant, 17
conſcientias indebite inquietando, dum ex judicio Sedis Apoſtolicæ omniumque Principum, & ex recepto uſu totius Orbis Chriſtiani, iſta ſpecies contractus, vel commercii licita reputatur, etiam in Eccleſiis, & Monaſteriis, & locis piis, ac perſonis Eccleſiaſticis, & religioſis adinſtar illius dubitationis, quam aliqui moderni Theologicarum, vel Canonicarum propoſitionum ſuperficialem notitiam habentes, ſophiſticas excitant quæſtiones ſuper dote Monialium, atque ex rationis identitate procederent quoque in dote conjugatarum, cum ſimilibus.

Magis vero proximi videntur termini cenſuum, quibus ut in Cap. 1. Proœmiali inſinuatum eſt, plerique iſtos montes aſſimulant, ſed pariter aliqua dignoſci videntur 18
æquivoca, non diſtinguendo diverſas cenſuum ſpecies, atque adhibendo promiſcue illas auctoritates, quæ de una, vel altera ſpecie loquuntur, exindeque inferendo ad illam de jure non concedendam reductionem in Emphyteutica, ſed peractam, *x* quoniam alii ſunt cenſus reſervativi, quia ſub canonum, aut livellorum, vel reſponſionum vocabulo explicari ſolent, ſolvendi in recognitionem dominii, & loco portionis dominicalis, quæ domino per colonum, vel emphyteutam, ſive cenſitum præſtanda eſt, & in quibus nullatenus intrant termini uſurarii, & alii ſunt cenſus conſignativi, importantes pecuniarias acceſſiones, quæ pro recepta pecunia præſtantur, unde propterea intrant uſurarum termini, quatenus præſcripta forma non bene ſervetur, ideoque diverſi ſunt termini,

mini, diverſæque rationes, & per conſequens auctoritates percutientes primam ſpeciem cenſuum, vel præſtationum reſervativarum ratione dominii, prorſus extraneæ ſunt a caſum quæſtionis.

Proximæ autem videntur illæ auctoritates, quæ habentur in cenſibus conſignativis, quorum quandam imaginem, vel ſimilitudinem iſti montes habere videntur;
19 Verum quidquid ſit ad alios effectus, ad iſtum tamen generalis, & uniformis reductionis, vel taxæ fructuum, neque iſti termini intrant, & parificatio non bene procedit, quoniam, ut latius in propria Cenſuali ſede advertitur, y in caſibus verificabilis non eſt univerſalis, & uniformis taxa fructuom, præterquam per non exceſſum, ut ſcilicet excedere non poſſint decem pro centennario, juxta Bullam Nicolai Quinti, quam licet localem pro utriuſque Siciliæ Regnis, communiter eſt receptum ubique in hoc attendi debere, ſed intra iſtam ſummam fructus nimium varius eſſe ſolet pro qualitate regionum, & locorum, in quibus major, vel minor currat pecuniæ numeratæ copia, vel inopia, nec non pro qualitate debitorum magis, vel minus idoneorum, ſeu facilioris, vel difficilioris coactionis ad ſolutionem, ac etiam pro majori, vel minori ſumma, vel quantitate ſortis, & quod magis eſt, pro qualitate fundorum cenſitorum, & an magis, vel minus ad præſcriptum Bullæ Pianæ ſubjaceant periculo peremptionis, vel infructuoſitatis, cum aliis conſiderationibus in præfata cenſuali ſede deductis, ad probandum, quod iſta geoetalis, & uniformis taxa, vel reductin in cenſibus conſignativis non eſt practicabilis; Illa quoque accedente conſideratione, quod privati debitores tam propriam agentes, ſuorumque bonorum adminiſtrationem habentes, atque diligentes patres familias regulariter, & pro frequentiori contingentia præſupponendi, recte eorum indemnitati conſulere poſſunt cum propria Induſtria, & diligentia, quatenus etiam pecunias non habeant pro redemptione, curando habere pecunias ab aliis cum eodem contractu ad minorem rationem, ut frequens, & quotidiana praxis docet in regionibus, & locis piis, & in idoneis, probatiſque privatis, unde propterea intrat dilema in enunciata cenſuum ſede inſinuatum, quod aut debitor eſt idoneus, & probatæ fidei, ac facilius conventionis, bonoſque, & tutos haber fundos a peremptionis, vel Infructuoſitatis periculo magis remotos, ideoque ſunt facilis exactionis, & tunc, in magnis præſertim Civitatibus, vel emporiis, & plateis, in quibus pecuniatum, & negotiatorum eſt copia, quæ ſecum fert inopiam, vel difficultatem bonorum, & tutorum inveſtimentorum, utique inveniet pecuniam ad minorem fructum; Aut iſtæ bonæ circumſtantiæ in toto, vel in parte ceſſant, potiuſque urgent malæ, & tunc ſi non inveniret, ſignum eſt majoris periculi, quod eſt pars pretii & cauſat majorem fructum, periculi recompenſativum; Unde propterea praxis docet, quod in eadem Civitate, vel mercantili platea, cum potentibus, & difficilis exactionis, vel alias minus idoneis, aut ſuper fundis periculoſis fructus eſt pene dimidio major, quam ſit cum privatis, aut locis piis idoneis, facilis exactionis, tutiuſque fundos habentibus; Ac etiam eadem praxis docet, quod in oppidis, & caſtris ejuſdem provinciæ, vel ditionis, eidemque Civitati, vel plateæ adjacentibus, pariter ob fundorum qualitatem, & creditorum abſentiam, aliaſque circumſtantias, fructus eſt dimidio major, & ultra: Ergo prorſus vanum, & fabuloſum videtur in iſto contractu cenſuali certam, generalem, & uniformem ſtatuere taxam, præterquam per non exceſſum, aliqualiter reſtringendo dictam taxam Nicolai Quinti, idque in Communitatibus potius, quam in privatis, ut fecit Clemens Octavus cum Communitatibus Status Eccleſiaſtici, quibus in aliqua parte congruere videtur ea ratio, quæ infra in montibus conſideratur, ſed pariter impracticabilis eſt eadem uniformis, & generalis taxa affirmativa, cum in Communitatibus quoque intrent eædem conſiderationes majoris, & reſpective minoris idoneitatis, & periculi, de quibus ſupra. Et nihilominus neque deſuper provideri poſſet cum ordinaria, & judiciali auctoritate, ad limites juſtitiæ commutativæ, & intra præciſos, & rigoroſos cancellos juris, cum ad hunc effectum requiratur illa magna læſio, quæ redoleat iniquitatem, ut ſupra, ſed providere deſuper pertinet ad Principem, tanquam ſupremum Reipublicæ Regulatorem, & juſtitiæ diſtributivæ, nec non publicæ œconomiæ adminiſtratorem, egrediendo poſitivi juris cancellos, & negligendo judicialem telam, per viam legis, ut in dicta Conſtitutionis Clementis Octavi, & in Pragmaticis Regni Neapolitani, aliorumque Principatuum legibus praxis docet.

Iſtæ vero conſiderationes ceſſant in montibus, aliiſque ſimilibus juribus, quoniam unus, & idem eſt omnium debitor publicus, omniumque creditorum eadem, & æqua- 21
lis eſt conditio, eademque bona, vel jura pariformiter omnibus affecta ſunt, abſque periculo peremptionis, vel Infructuoſitatis fundorum aſſignatorum de jure, licet quandoque tale periculum ſequatur de facto, ut advertitur infra, agendo de aliis diminutionis fructuum ſpeciebus; Atque ſi aliqua majora, vel minora ſuppetunt pericula, illa cauſant majus emolumentum in fructibus, quod eſt periculorum compenſativum, non quidem ut augeatur conſuetus fructus in erectione montis, vel in alia proviſione univerſaliter ſtatutus, ſed indirecte ob diminutionem pretii in ſorte, quod ſcilicet quamvis pretium intrinſecum, & naturale ſingulorum locorum ſit ſcutorum centum,
quando tamen imminent pericula, vel eorum probabilis 22
timor aut ſuſpicio habetur, non inveniunt emptorem pro dicto pretio, ſed pro longe minori, ac vario, juxta temporum, & periculorum qualitatem, & quæ diminutio pro aliquorum Principatuum ſtylis, explicari ſolet ſub vocabulo *alagii*, emendo puta quemlibet locum ad rationem ſcutorum quinquaginta, vel ſexaginta, ſive plus, vel minus, Ideoque ſi fructus, exempli gratia, generaliter, & de natura montis eſt ad rationem quatuor pro centenario, ita habita ratione pretii, quod ſolvitur, efficiunt ad rationem octo, vel ſeptem, ſive plus, vel minus, juxta caſum late peractum ab aliquibus modernis, elaborate quidem materiam tractantibus; z. Idque frequenter in aliquibus Principatibus praxis docet, in hoc autem ratius in montibus Cameralibus, in quibus etiam noſtra ætate practicari vidimus circa finem Pontificatus Urbani Octavi, vigente quodam bello, quod Sedis Apoſtolica (injuſte quidem) paſſa fuit cum aliquibus Principibus, ut ſatis notæ docent hiſtoriæ, quoniam cum notabili lucro emptorum, qui hanc aleam ſuſcipere non metuerunt, loca montium Cameralia vendita fuerunt ad rationem ſexaginta, vel ſeptuaginta pro quolibet, atque ad breve tempus, terminato bello, magis vero immutato Pontificatu, ſub Innocentio Decimo ſucceſſore priorem recuperarunt æſtimationem, atque in commercio fuerunt, non ſolum pro intrinſeco, & naturali pretio ſcutorum centum, ſed etiam pro aliquo majori pretio extrinſeco, non obſtante ſuperius enunciata eductione ab eodem Innocent. facta. Frequentius vero id ſecutum fuit, ac etiam actualiter ſequitur in quibuſdam montibus Baronalibus, vel privatorum, ob deficientiam bonorum aſſignatorum pro dote de facto, ut præſertim ſequitur in illis montibus, dotem in Ferrarienſi territorio habentibus, qui Bentivoli, & Gualenghi nuncupantur.

Vera, itaque, & germana ratio hujus reductionis, aut 23
veri, & proprii ejus termini in eo conſiſtere videntur, quod ſcilicet Principis, vel Reipublicæ Camera hujuſmodi montium debitrix, eſt perſona ficta, & idealis, conſtituta ex univerſo populo, ejuſque omnibus ſpeciebus, & ſic etiam ex infantibus, pupillis, viduis, virginibus, pauperibus, aliiſque miſerabilibus perſonis; ideoque merito regulatur jure hujuſmodi miſerabilium perſonarum, ſub aliena legali, & neceſſaria adminiſtratione viventium, & per conſequens, cum hæc Reſpublica ob urgentes indigentias in ejus accidentibus, & calamitatibus ſoleat eſſe ſubjecta ſoffocationibus, patiendo majores uſuras, vel majores fructus, ut emptores alliceret pro habendo prompte, & celeriter illam pecuniam, quæ pro publica neceſſitate, vel utilitate in illis accidentibus, & calamitatibus eſt neceſſaria, neque illi facile reddatur adhibere illam induſtriam, & diligentiam, quæ ſuperius agendo de cenſibus enunciata eſt, & quam providi, & diligentes patres familias adhibere poſſunt, & ſolent, curando invenire ab aliis pecunias ad minorem fructum, idcirco ille Princeps, vel reſpective major, & ſupremus Magiſtratus, qui tanquam ejuſdem Reipublicæ curator, & adminiſtrator hoc debitum, neceſſitate impellente, contraxit, videns poſtea, quod ob temporum meliorem qualitatem, & commercii majorem facilitatem, & per conſequens tutorum inveſtimentorum majorem difficultatem inter privatos idoneos cenſuum, vel ſtabilium inveſtimenta ſequuntur communiter in loco, ad minorem rationem, hinc inducendo diverſam perſonam ſupremi Judicis, & adminiſtratoris Juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, ita occurrere curat Reipublicæ ſuffocationi, & ne iſta deterioris re-

maneat

manêat ; conditionia, quam ſit privatæ perſonæ. Potiſſime quia, ut initio hujus Capituli, ac etiam in Cap. antecedenti animadverſum eſt, iſta ſpecies inveſtimenti eſt longe commodior, & melior, quam ſit illa cenſuum, vel bonorum ſtabilium, ideoque ſicuti, ſi Reſpublica debitrix poſſet extinguere montem, cum reſtitutione pecuniæ, cogerentur creditores pro currenti uſu illam erogare cum minori fructu in inveſtimenta minus tuta, & minus commoda, ita omnis juſtitiæ, & æquitatis ratio ſuadere videtur, ut iidem creditores eodem fructu, a temporis, & commercii qualitate diminuto, ſint contenti. Neque exinde dici poteſt, quod Princeps contractum, & pacta non obſervet, atque datæ fidei ſit violator, quoniam tunc id procedere, quando Princeps, eadem retenta contrahentis
24 perſona, abſque nova ſuperventa cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, ita ſe gereret, potius ad utilitatem propriam, vel ſuorum conjunctorum, vel familiarium, ſive ad luxus, & oblectamenta, aliaſque male regulatas elargitiones, & diſſipationes, quia tunc non Principis, ſed potius tyranni partes agere diceretur, ſive juxta parabolam Evangelii, non paſtoris, ſed mercenarii officium gereret, principaliter quærendo proprias utilitates, vel commoditates forteque aliquando ſenſualitates, juxta ea, quæ diſtinguendo Principem a Tyranno *in Principis practici opuſculo* advertuntur. Secus autem ubi, rerum ſtatu immutato, eiſque non permanentibus in eo ſtatu, in quo erant de tempore contractus, atque ſuperventa nova cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, ipſe induat, & aſſumat aliam ſuperius diſtinctam perſonam ſupremi curatoris, & adminiſtratoris Reipublicæ, principaliter, more veri, & boni Principis, curando utilitatem, & tranquillitatem populorum, quorum major pars in pauperibus, & miſerabilibus perſonis conſiſtit, & quæ ſub tributorum, & gabellarum, aliorumque publicorum onerum jugo gemunt, & opprimuntur, ut ita aliqualiter ſubleventur, dum tunc juſtum, æquum, & pium opus geri dicitur ad favorem eorum, qui certant de damno vitando, quinimo ad favorem ipſius Reipublicæ, & Principatus, ut ita populi ſubditi conſerventur magis idonei, & habiles ad alia onera, quæ pro novis accidentibus, & calamitatibus imponere oporteat, in concurſu creditorum, qui certant de majori lucro captando, & de obtinendo illorum majorem fructum, quæ ita promptum, & tutum reportare non poſſent ex aliis ſuarum pecuniarum inveſtimentis, ſi Reſpublica illas reſtituere poſſet, iſtique videntur veri, & proprii materiæ termini, ſive iſta eſt vera, & germana ratio, cui hæc reductio, quando bene regulata ſit, innititur, facienda per ſupremum Principem cum dictis regulis juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, quamvis per Judicem cum regulis Juſtitiæ commutativæ fieri non poſſet.

Nimium quoque præmiſſa comprobat univerſalis, an-
25 tiqua, & continuata totius Orbis noſtræ communicationis, omniumque Principatuum, & Rempublicarum obſervantia, quæ in omnibus dicitur magna interpres, magnaque comprobatio, & præſertim in Principatu, & in montibus, de quibus agitur, docet ſuperius enunciata pene duorum ſæculorum continuata obſervantia, ſex Pontificum, nempe Pauli Tertii, Sixti Quinti, Pauli Quinti, Urbani Octavi, Innocentii Decimi, & Alexandri Septimi; quibus etiam addi poteſt Clemens Octavus in conſimili reductione cenſuum, quam fecit ad favorem Communitatum, cum in tot Summis Pontificibus, eorumque miniſtris, & Conſiliariis, Prælatis, ac viris Eccleſiaſticis, & religioſis, talis præſumi non debeat injuſtitia, quæ per vulgares, imperitos, vel per contemptibiles ſuperficiales opinari ſolet. Quinimo injuſtitia juncta cum imprudentia, & mala adminiſtratione fuiſſet id non agere, præſupponendo ſiquidem quod præfati Pon-
26 tifices dictas non feciſſent reductiones, quodque juxta illam immutationem ſtatus rerum, & mundi, quam experimur, pretia rerum ita excreverint, atque bonorum ſtabilium, & cenſuum, aliorum inveſtimentorum fructus minores affecti ſint, ad currentem rationem quatuor, vel trium pro centenario, longeque minus in bonis juriſdictionalibus, aliiſque qualificatis, & conſpicuis, quæ vix fructant duo, utique ſtultitiæ, magnæque imprudentiæ ſpecies fuiſſet, dictas reductiones non facere, ſed continuare in ſolutione fructuum locorum montium ad prædictam rationem decem, ut clare ad ſenſum patet, ideoque ſicuti prædicti Pontifices commendatione potius digni cenſendi ſunt, quodque pro temporum qualitate juſte, & recte dictas fecerint reductiones, ita idem dicendum ex eadem ratione videtur in illis, quę cum regula paulatim impoſterum fierent, quia ſic temporis qualitas exigat; Multo vero magis, & abſque dubitandi ratione in hac particulari reductione, de qua agitur, magni exceſſus in duplo, & ultra, quam injuſtitia potius, & imprudentia dicenda eſt non feciſſe.

Omniſque penitus dubitandi ratio ceſſat, quando (ut 27
in hac particulari reductione practicatum eſt) Princeps non cogit invitos, & nolentes perſeverare in contractu illam pati, ſed in ipſorum creditorum arbitrio, & facultate reponit ſortem jam oblatam, & prompte reſtituendam recipere, dum ita nulla eis inferri dicitur injuria, vel ſimi coactio, unde propterea negligendo oblatam ſortem recipere, & in contractu continuare, ita occultari dicuntur duo actus, eo modo, quo in novationibus lex fingit, vel præſupponit; Unus nempe extinctionis antiqui montis; Et alter creationis novi ſub minori fructu.

Atque ita tollitur illa vere inſulſa difficultas, quam ali- 18
qui ſuperficiales facere ſolent, ubi agatur de Eccleſiis, vel perſonis privilegiatis, & alienare prohibitis, ex propoſitione in ſuis caſibus vera, quod cenſuum, aliorumque redituum diminutio, quæ vulgo appellatur sbaſſatio, dicitur ſpecies prohibitæ alienationis, adeout cadat ſub *Extrav. Ambitioſæ*, aliiſque ſimilibus juribus, quoniam id procedit in diminutionibus voluntariis, ad quas alienare prohibitus de jure cogi non poſſet, ſecus autem ubi de actibus neceſſariis, & ad majorem utilitatem potius ordinatis, ne amittatur illud tutum, & antiquum inveſtimentum, pro faciendo novo, incerto, & minus tuto, ut quotidiana praxis docet in reductionibus fructuum cenſuum cum illis bonis, & idoneis debitoribus, qui de facili inveniunt ab aliis pecunias ad minorem fructum, pro antiquo graviori cenſu extinguendo. Et ſi dicatur, quod in iſto particulari caſu Bononiæ, creditores dictam oblationem recipere non tenentur, ſtante pacto irredimibilitatis, prompta eſt replicatio, quod admiſſa etiam ſubſiſtentia dicti pacti, inducentis perpetuam ſervitutem, de quo agitur in Cap. ſequenti, id magis comprobat fructuum exceſſum, ut ſupra, & debitoris ſuffocationem, cui cum ejus induſtria & diligentia conſulere non poteſt, ideoque magis intrare debet Principis officium, & arbitrium, ut ſuffocationi occurratur.

Quamvis autem attentis legibus, & regulis juſtitiæ, hæ 29
ita procedant, adeout hujuſmodi reductiones, quoties ut ſupra ad publicam utilitatem, & populorum levamen, cum debita proportione ad tempora currentia, aliaſque circumſtantias bene ordinatæ ſint, non poſſit redargui de injuſtitia, minuſque intrent termini violationis fidei, & inobſervantiæ contractuum, & pactorum, adhuc tamen attentis legibus pendentiæ, & congruentiæ, nimium circumſpecte, caute, & mature in hujuſmodi determinationibus procedendum videtur, quando non cogat neceſſitas, nimiaque Reipublicæ, & populorum oppreſſio, vel non urgeat ratio magni exceſſus, ut in dicto caſu particulari urgere videbatur, tum ob rationem non immutandi, & notabiliter deteriorandi ſtatum nobilium, & civilium præſertim ſubditorum, quorum (ut initio præmiſſum eſt) notabiliter aſſis in hujuſmodi redditibus conſiſtere ſolet, dum talis diminutio inſenſibiliter influit in damnum ejuſdem Cameræ, & Reipublicæ, ob illam diminutionem gabellarum, & publicorum reddituum, quæ a ceſſantibus majoribus tractamentis, & ſumptibus ſequi ſolet, adeout quædam hujuſmodi, aliorumque reddituum pars, ubi ſint penes ſubditos, qui publicis ſubjaceant oneribus ad eundem Principem, ejuſque ærarium redeat; Tum etiam ad alli- 30
ciendum negotiatores, conſervando, quo magis fieri poteſt, commercium, & fidem, in quibus hodie, diſtractis peneque annihilatis publicis bonis, & juribus, totum Principum, & Rerumpublicarum in eorum occurrentiis peculium conſiſtere videtur, ut in alias inſinuato opuſculo *de Principe practico* advertitur; E converſo autem hoc motivum anſam præbere non debet avaris negotiatoribus Cameram, & Rempublicam ſuffocandi, atque majora lucra, ultra communem, & currentem uſum exigendi.

Aliæ item quamplures reductionum, vel diminutionum
hujuſmodi fructuum ſpecies dari ſolent, & præſertim illa, 31
quæ proinde ſecundo loco recenſenda eſt in hoc quoque Principatu nuper practicata, quod ſcilicet nulla fiat conſueti fructus currentis reductio, vel diminutio expreſſa, & directa, ſed illa indirecte, & implicite ſequatur, ratione alterationis conſueti intrinſeci, & naturalis pretii in

bujuſ-

hujuſmodi locorum montium venditione. Cum enim ob punctualem ſolutionem fructuum montis, Reſtaurati nun-
31 cupari primæ, ſecundæ, & tertiæ erectionis, ad rationem quatuor pro loco, aliaſque bonas circumſtantias, ſub hoc regimine valor extrinſecus locorum dicti montis notabiliter excreviſſet in ſcutis viginti, ultra ſcuta centum valoris naturalia, & intrinſeci, cum periculo amiſſionis dicti pretii extrinſeci in caſu extractionis, adeout computato etiam dicto periculo, fructus eſſet ſcutorum trium circiter, hinc opportunum judicatum fuit facere dicto Monti Reſtaurato additionem, ad effectum erogandi pretium exinde retrahendum in extinctionem duorum montium in auro, erectorum per Urbanum Octavum, & Innocentium Decimum, ad eandem rationem ſcutorum quatuor, ſed cum alio gravamine ſolvendi aggium auri, quod in dies creſcit, atque hujus additionis loca ad Cameræ commodum vendere, ad rationem ſcutorum centum triginta pro quolibet, cum promiſſione in caſu extinctionis reſtituendi etiam ſcuta triginta ſupra centum, ut fuiſſe practicatum ſub Sixto Quinto inſinuatur in conſueta Regalium ſede, *bb* adeout totum eſſet pretium intrinſecum, dicto periculo non ſubjectum, unde propterea magis expediat emere pro iſto majori pretio ſcutorum centum triginta, quam ad minus pretium ſcutorum centum viginti ſub dicto periculo, atque ita adeſſe dicitur implicita reductio fructuum a quatuor ad tria, vel parum plus. Verum ſuper iſta ſpecie reductionis nullum cadit dubium, dum nulli fit injuria, vel præjudicium, cum in libertate emptorum ſit repoſitum illa comparare. De hac vero differentia pretii intrinſeci, & extrinſeci agitur in Cap. ſeq.

32 Tertia ſpecies reductionis, non quidem fructuum currentium, & naturalium, ſed illorum majorum fructuum, quos ut ſupra inſinuatum eſt, producit accidentalis diminutio pretii, quia nempe emptis locis montium, vel ſimilibus juribus, ad rationem ſcutorum quinquaginta pro quolibet, ita fructus eſſent de octo pro centenario, Princeps vero, vel major Magiſtratus provideat, ut emptor contentus eſſe debeat ſolito, & naturali fructu quatuor, ad ratam pretii vere ſoluti, qualis eſt caſus in ſpecie tractatus per ſæpius enunciatos modernos auctores. Verum iſta non eſt proprie reductio, ſeu diminutio fructuum jam ſtatutorum, ſed eſt potius diminutio pretii in ſorte, ideoque cadit ſub Cap. ſeq.

33 Quarta eſt ſpecies illius caſualis, vel accidentalis diminutionis fructuum, quæ non reſultat ab auctoritate, vel proviſione Principis, vel Magiſtratus, ſed a diminutione, aut infructuoſitate bonorum, vel jurium aſſignatorum pro dote montis, & pro ſolutione fructuum, ex fructibus, vel proventibus ipſorum bonorum, vel jurium, quæ aſſignata fuerunt, quaſi quod ita procedat idem, quod habetur in cenſu conſignativo, ut perempto, vel reddito infructifero fundo cenſito, pereat cenſus; ſi vero ſequatur diminutio ejus fructuum in parte, remaneat cenſus frugifer ad ratam fructuum, vel capacitatis fundi, ut videtur eſſe ſenſus aliquorum modernorum, qui hanc montium materiam aliqualiter tractarunt. *dd* Verum, & in hoc procedi videtur cum aliquo æquivoco, dum ea pluries inſinuatis, nil commune habet unus contractus cum altero; In cenſuali ſiquidem præmiſſa procedunt non ex aliqua juris communis diſpoſitione, vel ex ipſius contractus eſſentia, vel intrinſeca natura, ſed accidentaliter, quia ſic prudenter, & pie viſum fuit S. Pio V. ſtatuere ad dirimendas Theologorum illorum temporum quæſtiones, & dubitationes circa cenſus perſonales, quos illicitos, & uſurarios eſſe prætendebant, quamvis forſan temere, dum acquieſcere debuiſſent judicio Martini Quinti, & Calixti Tertii, ac Nicolai Quinti, aliorumque Pontificum, & recepto uſui, ut in ſæpius enunciata Cenſuali ſede advertitur, *ee* Non videtur tamen, quomodo ab hac moderna lege, inducente quandam novam formam in uno recentiori contractu, inferendum ſit ad alterum antiquiorem diverſum, in quo diverſæ militant canones, ut pluries advertitur ſupra, expendendo differentias inter unam, & alteram hujuſmodi contractuum ſpeciem. Quare in hoc puncto, neglectis generalitatibus, quæ omnium errorum, & æquivocorum videntur eſſe parens, non videntur quod certa, & determinata regula, vel deciſio generalis, ubique attendenda, deſuper ſtatui valeat, ſed quod procedendum ſit cum legibus, & ſtylis Principatuum, & ditionum, ſeu verius cum lege et fundatione cujuſlibet montis, vel ſingulis juſta, inſpiciendo, an bona, vel jura, quæ pro montis dote aſſignantur, ſtent taxative, adeout dantes pecuniam, qui Montiſtæ, vel emptores, aut creditores appellari ſolent, ſequantur ſolum fortunam, fidem, & idoneitatem illorum bonorum, vel jurium, vel e converſo illa ſtent ſolum demonſtrative, pro commoditate percipiendi fructus, & pro illa diſtinctione, quæ in hujuſmodi negotiis neceſſaria videtur, ad evitandas confuſiones, & tanquam per quandam hypothecam ſpecialem, cum obligatione tamen omnium aliorum bonorum, & jurium erectionis, vel debitoria montis, ut in priori caſu intret hæc ratio dubitandi, non autem in poſteriori; Unde propterea pro clariori intelligentia, deducendo rem ad praxim, & explicando in duobus adjacentibus, ac majoribus Italiæ Principatibus, unde a ſimili ad alios inferri poteſt; In Statu ſcilicet Eccleſiaſtico, & in Regno Neapolitano. In priori Principatu, de quo inſtitutum eſt agendi (cum de altero ſolum incidenter aliquid, ut infra, inſinuatur) deficientia, vel infructuoſitas aliquorum bonorum, vel jurium monti reſpective aſſignatorum, non attenditur in præjudicium Montiſtarum, cum ſolum bona, & jura ſtent demonſtrative, non autem taxative, cum obligatione generali omnium Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ bonorum, adeout Montiſtæ inquirere non ſoleant quantitatem, et qualitatem bonorum, et jurium monti aſſignatorum, ejuſque depoſitario, qui eaſdem percipere debet fructus, cum ſimpliciter ſequatur fidem Cameræ. Aliqua vero inquiſitio fieri ſolet ſuper bonis et juribus, quæ per Barones, vel alios privatos aſſignantur pro dote montis baronalis, quoniam licet etiam in hac ſpecie montium accidat idem quod in Cameralibus, quod ſcilicet ultra hypothecam ſpecialem bonorum, vel jurium aſſignatorum, adiicitur etiam obligatio generalis omnium bonorum, attamen quia alia bona incerta, et ignota ſunt, adeout non intret illa publica, et notoria idoneitas, et fides, quæ præſupponitur in Camera, et Principe, idcirco volentes emere hujuſmodi loca, principaliter ſequi videntur fidem bonorum aſſignatorum, in quibus aliqua privilegia concedi ſolent, et præſertim illud potioritatis, et ſuſpenſionis hypothecarum, de quo infra Cap. 5.

Et quamvis etiam in hoc Principatu, in iſta ſpecie mon- 34
tium baronalium, vel privatorum hanc diminutionem praxis doceat, ut præſertim ſequitur in ſupra enunciatis montibus Bentivolio, & Gualengo habentibus Dotem in quibuſdam bonis notabiliter diminutis in territorio, vel Ducatu Ferrarienſi; nihilominus id provenit de facto, non de jure, eodem modo, quo ſequitur in omnibus aliis creditoribus decocti, vel minus idonei debitoris, ea propoſitione, quod inanis eſt actio, quam debitoris inopia excludit. Exindeq; monendi ſunt Pontifices ne ſint faciles ad concedendas, cum publicæ fidei præjudicio, erectiones hujuſmodi montium baronalium, & privatorum, magis vero, ut penitus, & omnino abſtineant a pariter inſinuata aggregatione alicui monti Camerali, quæ Baronibus, vel privatis, nimium quidem damnabiliter, hactenus concedi conſuevit, quoniam ultra alia inconvenientia, de quibus infra in Cap. ſeq. agendo de extinctione, dignoſcitur iſtud nimium Cameræ, vel reſpective ſequentibus ejus publicam fidem præjudiciale, quoniam ſi bona aſſignata evincuntur, vel alias deficiunt, ipſeque Baro, vel privatus non ſit in aliis bonis idoneus, tunc de juſtitia teneri forte deberet ipſa Camera ſupplere de proprio, quoniam illi, qui loca montium emerunt, ignorantes hujuſmodi clandeſtinas conceſſiones, & aggregationes, crediderunt emere loca illius montis Cameralis, ideoque ipſius Cameræ publicam fidem ſecuti ſunt, atque ſi Camera id deneget, erit fallere ejus publicam fidem; ideoque ſive uno, ſive altero modo, magnum dignoſcitur inconveniens.

Prout ſi non deficiant bona aſſignata, proveniat vero defectus a depoſitario deputato, qui bonorum aſſignatorum fructus conſumpſit, vel in alios ejus uſus erogavit, aut quod male ſolvit, intrat dubium, an excuſetur a debito Camera, vel reſpective alter montis debitor, qui eum deputavit. Atque contra deputantem, & montis debitorem videtur eſſe reſpondendum, ea eadem ratione, vel propoſitione, de qua in capitulo antecedenti, agendo de Secretario; quod ſcilicet dominus tenetur de facto famuli, vel præponens de facto præpoſiti, quando hic deficiat in opere, cui præpoſitus fuit, ita etiam omni juſtitiæ, & æquitatis ratione ſuadente, ut de depoſitario male ſolvente habetur in dicta conſueta Regalium ſede. *ff*

Adhuc tamen dicendum venit idem, quod in eodem antecedenti Capitulo dictum eſt, agendo de culpa Secretarii, quod ſcilicet abſque formali diſputatione, cujus

occa-

occaſio defuit, maturum judicium deſuper efformari non poteſt, ideoque locus relinquitur veritati, qua illæſa remanente videtur procedendum cum illa diſtinctione, quod aut agitur de illis bimeſtribus, vel terminis, in quorum exactione non ſecuta nulla poteſt Montiſtis imputari culpa, vel negligentia, & tunc, circa omne dubium, moutis debitor teneatur, aut vero aliqua culpa, vel negligentia concurrit, & tunc intret non improbabilis ratio dubitandi.

35 In alio vero Principatu, Regni ſcilicet Neapolitani, diverſimode ſe res habet, quoniam ibi non ſunt in uſu loca montium, vel æquipollentia jura cum Baronibus, vel cum privatis ſed cum Principe, vel cum Civitate Neapolis, quæ ratione Reſidentiæ Regiæ, vel Proregis, ejuſque Conſiliorum, & Tribunalium quandam figuram Capitis, vel Metropolis dicti Principatus facit, diverſæ autem ſunt dictorum jurium ſpecies, quarum una eſt cum ſolo Rege, ejuſque Camera ſuper fiſcalibus Regni, conſiſtentibus in illis annuis tributis, vel præſtationibus, quas ſingulæ Communitates Regni perſolvunt Regi, ad rationem tot carolenorum pro qualibet familia, ſeu foculari, & de quibus fiſcalibus in ſpecie, occaſione caſus particularis agitur de conſueta Regalium ſede, *gg* atque in hac ſpecie mos eſt, quod venditiones particularibus fiunt de certis ſingulorum locorum fiſcalibus adeout illorum tantum particularem fidem, & fortunam emptores ſequi videantur, & per conſequens deficientia in toto, vel in parte ſaltem de facto, (quidquid ſit de jure, cum ob defectum magis diſtinctæ informationis maturum judicium deſuper efformari non valeat) ipſorum periculo, & incommodo cedit. Altera vero ſpecies explicari ſolet ſub nomine, ſeu vocabulo arrendamentorum, eo quia emuntur redditus ſuper dohannis, & gabellis, aliiſque regalibus, & publicis juribus, quæ locari ſolent, ideoque pro uſu loquendi Curiæ Romanæ, conceduntur in appaltum, pro uſu vero loquendo dictæ Civitatis conceduntur in arrendamentum, quod ſonat in idem, iſtaque ſpecies arrendamentorum ſubdividitur in duas ſpecies, quarum una eſt 36 cum Rege, ejuſque Camera, vel Curia, ut (exempli gratia) ſunt arrendamenta dohanarum, ſalium, & ſalinarum, aliarumque gabellarum, & jurium Regalium, competentium per totum Regnum jurium Principatus, & altera eſt ſpecies arrendamentorum Civitatis, conſiſtentium in gabellis panis, vel farinæ, vini, olei, carnium, lacticinorum, aliorumque victualium in ipſamet Civitate, & ſuburbiis, abſque communicatione aliarum Civitatum, & locorum Regni, ſtante uſu, quod cujuſlibet Civitatis, vel oppidi aut caſtri Communitas, pro diverſis locorum uſibus, vel opportunitatibus ſibi imponit gabellas, aliaque onera, ad effectum ſolvendi Regi collectas, aliaſque contributiones, vel donativa, ac etiam ſupportandi reliqua onera communitativa. In utraque vero ſpecie arrendamentorum mos eſſe videtur, quod emptiones, & venditiones fiunt diſtinctæ, & taxative ſuper ſingulis arrendamentis, & per conſequens, quando deficientia, vel diminutio ſequatur in uno, ejus creditores non exinde regreſſum habent ad alia, quæ alita vendita fuerunt, unde quando talis deficientia ſequitur, mos eſt, quod ipſi emptores, vel creditores aſſumant arrendamenti adminiſtrationem, ut ita minus ſit eorum damnum, & præjudicium, quod generaliter in omnibus arrendamentis, & effugiendas conqueſtiones intereſſatorum, quod diminutiones in magna parte provenirent, e mala adminiſtratione Miniſtrorum Regis, vel Civitatis, occaſione revolutionum popularium, ſecutum fuit de anno 1648. ut patet ex legibus, vel pragmaticis deſuper editis, *hh* unde prodiit opinio, quod ipſa arrendamenta, ſive ipſæ gabellæ, vel jura data ſint in ſolutum ipſis emptoribus, vel creditoribus, de quorum dominio ſint effecta, quod tamen revera erroneum eſt, cum in effectu id ſolum importet adminiſtrationem, vel mandatum in rem propriam, quod creditori concedi ſolet pro majori, & commodiori perceptione fructuum, firma remanente ſubſtantia dominii penes debitorem, ut ipſarum Pragmaticarum contextus clare comprobat, adeout dicatur datio in ſolutum impropria, per quendam uſum loquendi, quod nimium refert inſpicere ad plures effectus, præſertim vero illum, de quo infra in ſexta, & ultima ſpecie diminutionis, & ceſſationis hujuſmodi fructuum.

Quinta reductionis, vel diminutionis ſpecies eſt juris 37 potius, quam facti, & quidem juris alteri ejuſque apicum, & quæ Dei gratia hactenus in hoc Principatu excitata non fuit, atque ſperatur impoſterum excitandam non fore, fuit vero quandoque excitata in ſuperius exemplificato adjacenti Principatu, forteque in aliis, quia nempe a fiſcalibus, vel Cameralibus Miniſtris hujuſmodi venditiones, vel conceſſiones impugnentur in toto, vel in parte tanquam invalidæ, vel ex eo, quod poſſeſſor Principatus pro tempore, quo hujuſmodi alienationes fecit, non potuerit in perpetuum ſupplantare ſucceſſores, ipſorumque Principatum, atque ſi non dicitur alienata ipſa proprietas, vel ſubſtantia jurium Regalium, quæ ſunt inalienabilia, & non poſſunt evelli a Corona, vel Principatu, illa tamen ſeu tamenet perpetuo inutilis. Vel cum hujuſmodi jura regalia, & publica dicantur dos illius matrimonii politici, quod adeſſe dicitur inter Principem tanquam ſponſum, & Rempublicam ſponſam pro ſupportandis iſtius politici matrimonii currentibus, & neceſſariis oneribus, ut in pluties enunciato *opuſculo de Principe practico*; & alibi inſinuatur, ita a paritate, imo a majoritate rationis intrare debeant ea, quæ in jure habentur de invaliditate alienationum, vel obligationum, quæ etiam ex juſta cauſa fiant per virum, de conſenſu mulieris, vel e converſo per mulierem de conſenſu viri, quando mulier indotata remaneat. Verum incongruum videtur hujuſmodi inſpectiones aſſumere, & formiter examinare, propriumque deſuper efformare, ac proferre judicium, dum in Principatu, de quo agitur, ut præmiſſum eſt, hactenus hujuſmodi prætenſiones excitatæ non fuerunt, atque ſperatur impoſterum excitandas non eſſe, ideoque integer locus relinquitur veritati, cujus examen, & enucleatio aliis magis purgatis, & eruditis ingeniis, majorem otii copiam habentibus, relinquitur.

Idemque ex eadem ratione agitur in ſexta, & ultima ſpecie reductionis, vel diminutionis hujuſmodi fructuum, de facto potius, quam de jure, quod ſcilicet Princeps pro 38 publicis indigentiis abſtineat a conſuetis eorum ſolutionibus, ſed utatur aſſignamentis, ad hunc effectum factis, conſtituendo ſe debitorem Montiſtarum, & creditorum, ad effectum ſolvendi, quando, ceſſatis calamitatibus, & indigentiis, id commode facere poterit, qui ſolutionis caſus pro noſtrorum temporum miſeria, & malæ qualitate non eſt de facili verificabilis, ideoque iſtud dicendum eſt creditum de jure quidem verum, ſed de facto ideale, & inutile. Quidquid autem ſit de puncto, an id licite fieri valeat, quod cadit ſub inſpectione in conſueta Regalium ſede pluries peracta, poteſtatis Principis tollendi jus tertii, & diſponendi de bonis, & juribus privatorum, de quo etiam in enunciato *opuſculo de Principe* agitur, id quamvis ex aliis jam inſinuatis prudentialibus motivis, nimium commendabile ſit, ut Princeps ab hoc jure exercendo ſe abſtineat, ut in hoc Principatu hactenus inconcuſſe practicatum fuit; Nihilominus in hoc minor dignoſcitur exorbitantia, quam in diſpoſitione bonorum, & jurium, quæ ſint vere de pleno dominio, & poſſeſſione privatorum, non refuſo pretio, quoniam ita non eſt occupare bona aliena, & de eis diſponere, ſed eſt uti bonis propriis, differendo ſolutionem debiti, quod ex dictis bonis diſſolvi deberet, dum id paſſim practicatur ab omnibus privatis debitoribus utentibus fructibus, & redditibus propriis, deſtinatis tamen ſolutioni fructuum cenſuum, vel alterius æris alieni, ideoque non dicitur actus juriſdictionis, & poteſtatis; Ac propterea adaptari non videntur Eccleſiaſticæ immunitatis termini, quando hujuſmodi loca montium, vel jura poſſideantur per Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas; Prout etiam non intrat ille defectus poteſtatis, & juriſdictionis, qui conſiderari ſolet reſpectu forenſium, vel alias exemptorum, prædicta jura obtinentium, & cum quibus pro aliquorum Principatuum ſtylo magis, quam cum ſubditis id practicari ſolet, & quidem non irrationabiliter, dum a ſubditis exiguntur collectæ, contributiones, gabellæ, quibus mediantibus pars notabilis reddit ad burſam Principis, cujus principaliter intereſt eos conſervari idoneos, & aptos contributionibus, & oneribus, quæ pro novis, & quandoque inopinatis caſibus, & accidentibus imponere oportet, ideoque maxima dignoſcitur differentia inter unum, & alterum perſonarum genus, atque injuſtum potius videtur eos pariformiter tractare, dum ita deterioris remanent conditionis filii, quam extranei, ut in conſueta Regalium ſede advertitur, occaſione agendi de validitate legum, vel ſtatutorum gravantium ad majora onera forenſes, qui bona in loco poſſideant. Quæ tamen omnia dicta ſint *kk* obiter, nil deſuper firmando, dum, ut præmiſſum eſt, in hoc Principatu hactenus deeſt occaſio id formiter examinandi ſuumque interponendi judicium.

Cadere item ſolent in materia hujuſmodi fructuum locorum montium quæſtiones circa monetam ejuſque excreſcentiam, ut præſertim pro frequentiori praxi ſequi 39 ſolet in montibus erectis in ſcutis aureis, & an, & quando

do diuturna contraria obſervantia ſolutionis in diverſa moneta, inferioris valoris, attendi debeat, ac firmet ſtatum necne; Sed quoniam de hoc agitur in Cap. ſeq. occaſione agendi de reſtitutione ſortis, quando montis extractio, vel extinctio fiat, idcirco ibi videndum eſt, cum eadem ſit ratio.

An autem loca montium, eorumque fructus ſubjaceat collectis, & conſtitutionibus aliiſque oneribus, quæ pro modo facultatem, ſive per æs, & libram imponi, & ſupportari ſolent, occaſio adhuc non dedit particulariter, & formiter diſputare, cum ſolum dederit occaſio diſputare punctum in antecedenti capitulo enunciatum, ſo emptiones, & venditiones, vel aliæ contractationes locorum montium ſubjaceant gabellæ contractuum. *ll* Idque non mirum, quoniam hujuſmodi loca montium pro majori, peneque omnimoda parte poſſidentur, vel per exteros negotiatores, præſertim Januenſes, qui in eorum patriis viventes, ibique publica onera ſupportantes, nec ſubjacent hujus Principatus oneribus, vel per magnates, & nobiles, ac etiam populares viventes in ipſa Urbe, in qua, ut generaliter in omnibus magnis, & Regiis, vel Metropolitica Civitatibus in quibus Princeps reſidet non ſunt in uſu illæ collectæ, & contributiones, quæ ſunt in uſu in parvis, vel mediocribus Civitatibus, & locis, dum magna utilitas, quam Princeps a Regia, ſeu Metropolitica Civitate reportat, & quæ adæquare ſolet, & quandoque excedere utilitatem totius Principatus, conſiſtit in gabellis, & oneribus inſenſibilibus, quæ ſolvuntur pro introductione, & uſu mercium, & victualium, aliarumque rerum, quæ ad commodiorem vitam civilem neceſſaria, vel opportuna ſunt; Ubi vero poſſeſſor locorum montium vivat in loco, in quo ſint in uſu gabellæ, & contributiones pro modo facultatum, ſive per æs, & libram, eo modo, quo in Urbe ſolvunt datia, & ſupportant onera Hebræi, ex deductis in eadem conſueta Regalium ſede, *mm* tunc quamvis ex firmatis io Cap. 1. hæc loca montium cenſeantur eſſe de bonis exiſtentibus in Urbe, cujus loco, vel territorio ad alios effectus circumſcribuntur; nihilominus id non efficit, quin illorum poſſeſſor cenſeri non debeat civis dives, vel idoneus, ubi non agatur de oneribus mere realibus, ſed de illis, quæ vere ſunt perſonalia, & ſolvuntur a perſonis loci ſubditis, dicuntur tamen mixta, & propter rem, ad diſtinctionem illius oneris mere perſonalis in pecunia ſolvendi, quod ſub capitationis vocabulo explicari ſolet, & quod eſt omnibus, abſque perſonarum diſtinctione, æquale, dum iſtud magis juſte, magiſque rationabiliter ſupportatur pro modo facultatum, & juxta majorem, vel minorem idoneitatem; Potiſſime ubi in loco, in quo bona ſita ſunt, nullum prorſus ſupportatur onus. Ut (exempli gratia) habetur in cenſibus conſignativis, quod licet cenſeatur loci, in quo, juxta unam opinionem, quæ contradictoribus non caret, ſitus eſt fundus cenſitus, non autem loci, in quo vivit, & domicilium habet creditor; *nn* Nihilominus, ſi iſte in loco fundi cenſiti nulla gravetur collecta, vel onere, juſtum, & rationabile eſt, ut cenſus ratio habeatur pro regulatione patrimonii, & idoneitatis creditoris in propria patria, cum difficultas cadat, quando detur inconveniens, ut pro eadem re, in diverſis locis, duplicibus, vel multiplicibus gravetur oneribus, cum pleriſque ſimilibus, quæ in propoſito conſiderari poſſunt.

a Capyc. Latr. *dec.* 188. *n.* 2. *cum plur. ſeqq.* b *De hac poteſtate, lib.* 2. *de Regal. diſc.* 148. 176. 177. 195. 193. 194. *in opuſcule de Principe, cap.* 23. *&* 24. c *Dict. tit. de Regal. diſc.* 81. *&* 201. d *Eodem tit. de Regal. diſc.* 65. e *Dict. tit. de Regal. diſc.* 86. f *Dict. tit. de Regal. diſc.* 44. 45. *&* 125. g *Lib.* 1. *de feud. diſc.* 27. h *Dict. tit. de feud. diſc.* 1. *&* 6. *& alibi.* i Bart. *& alii in l. qui Romæ duo fratres, ff. de verb. oblig.* l *In cap. ſuggeſtum, de decim. in Theatr. l.* 14. *de decim. diſc.* 3. in Theſaur. *dec.* 126. Latr. *alleg.* 3. *&* 23. *cum aliis, d. diſc.* 3. *de decim. n.* 14. *&* 15. *diſc.* 42. *de Regal. n.* 10. *diſc.* 32. *de cenſib. n.* 7. *diſc.* 54. *de emphyt. & alibi.* n Rot. *dec.* 149. *part.* 13. 209. *part.* 14. *&* 213. *part.* 15. *rec. & ibi concordantes.* o *Lib.* 7. *de empt. & vendit. diſc.* 27. p *De Regal. diſc.* 65 q *De uſur. diſc.* 6. r *Supr. lit. M.* ſ *Diſc.* 32. *de cenſib.* t Latr. *alleg.* 3. 23. *&* 31. *& diſc.* 11. Olea *de ceſſ. jur. tit.* 7. *q.* 3. *num.* 32. u *Dict. diſc.* 6. *de uſur.* x *De emphyt. diſc.* 54. y *Dict. diſc.* 32. *de cenſib.* z Capyc. Latr. *d. dec.* 188. Prat. *obſerv.* 100 *quæ eſt finalis.* aa *Lib.* 7. *de alien. & contract. prohib. diſc.* 1. *n.* 37. *& ſeq.* bb *de Regal. diſc.* 33. cc Capyc. Latr. *in ſæpius citata dec.* 188. Prat. *obſerv.* 100. *finali.* dd Gibellin. et Leotar. *alleg. in cap.* 1. ee *Diſc.* 32. *de cenſib.* ff *De Regal. diſc.* 23 gg *De Reg. diſc.* 187. hh *Pragmat.* 20. *&* 22. *de vectigalibus.* ii *De Regal. diſc.* 148. 176. 177. 185. 193. 194. *& in opuſculo de Principe, c.* 23. *&* 24. *in ſpecie.* Prat. *d. obſerv.* 100. KK *De Regal. diſc.* 77. ll *De Regal. diſc.* 43. mm *De Regal. diſc.* 100. *& ſeqq.* nn *De Regal. diſc.* 92.

De eorundem locorum montium extractione, vel extinctione, & quidnam ſit reſtituendum pro pretio in qua moneta, & quomodo?

S U M M A R I U M.

1 *Diſtinguuntur inſpectiones.*
2 *De pactis prohibentibus facultatem extinguendi in perpetuum, vel ad tempus.*
3 *Quare de his pactis Montiſtæ ſoleant eſſe ſoliciti?*
4 *De validitate iſtorum pactorum, & quare ſecus in cenſibus:*
5 *Quando dicta pacta poſſint moderari?*
6 *De caſu particulari extinctionis, non admittenda aggregationis monti Camerali conceſſa privato.*
7 *An, & quando creditoribus, vel Montiſtis competat actio repetendi ſortem, & cogendi ad extinctionem?*
8 *De differentia in hoc inter montes Camerales, & Baronales.*
9 *Quale intereſſe habeat Princeps, ejuſque Camera in montibus Baronalibus?*
10 *Etiam in cenſu pactum obligans ad redemptionem valet favore tertii.*
11 *De obliqua, vel indirecta repetitione ſortis, ob non implementum, etiam in cenſu.*
12 *De alia differentia inter montes Camerales, & Baronales.*
13 *De duplici pretio intrinſeco, & extrinſeco locorum montium.*
14 *Cenſus conſtitutus pro certa ſumma poteſt cedi alteri pro majori, vel minori pretio.*
15 *In caſu extinctionis montis, iſtius debitor integrum pretium intrinſecum reſtituere debet, & non plus, neque minus.*
16 *In caſu, quo emptores emerint pro minori pretio, an intret diſpoſitio l.* per diverſas, *& l.* Ab Anaſtaſio?
17 *Montis debitor, ſi vendidit loca pro majori extrinſeco, an ad iſtius reſtitutionem teneatur?*
18 *Quæ fraus deſuper committi poſſit?*
19 *Quando majus pretium extrinſecum fiat intrinſecum, ejuſque naturam aſſumat.*
20 *In caſu diminutionis pretii intrinſeci, an debitor montis teneatur ad totum, vel ſolum ad id, quod recepit?*
21 *De differentia inter Judicem, & Principem in hoc judicio regulando.*
22 *De circumſtantiis conſiderandis in caſu, de quo n.* 20.
23 *Quæ dicuntur de reſtitutione non facienda pretii non ſoluti, non procedunt contra tertium, qui pro integro pretio emit.*
24 *Remedium reſciſſorium ex capite læſionis, quando detur contra tertium poſſeſſorem.*
25 *An quæ dicuntur, n.* 23. *ſint contraria iis, quæ firmata ſunt in tractatu de officiis, ut Camera non teneatur reſtituere niſi acceptum?*
26 *De diminutione pretii ratione vinculorum, & quod hæc non proſit debitori montis.*
27 *Non de facili in his venditionibus verificatur læſio.*
28 *Quid, ſi poſtea ceſſent vincula, cujus commodo cedat libertas?*
29 *De quæſtione circa monetam alteratam, an attendatur tempus obligationis, vel ſolutionis?*
30 *Montes Urbis, ut plurimum ſunt in ſcutis moneta.*
31 *Quæſtiones cadunt in ſcutis auri.*
32 *Qualis ſit deciſio in hac materia.*
33 *Quando admitti debeat ſolutio in moneta æquivalenti, & quomodo?*
34 *Quid ubi adſit diuturna obſervantia?*
35 *Quomodo fiant extinctiones, vel extractiones locorum montium?*
36 *De damnis reſultantibus ab extinctionibus.*
37 *Damnatur ſtylus, quod remaneant pecuniæ penes depoſitarium periculo creditorum.*

38 *De*

38 *De extractione facta ob transmutationem de uno monte in alterum.*

39 *An evictis bonis aſſignatis, vel avocatis pecuniis ſolutis, montis reviviſcat.*

C A P. IV.

QUinque ſub hoc themate Inſpectiones cadunt. Prima nempe ſuper facultate debitoris montis illum redi-
1 mendi, ſeu extinguendi, ac ſortem reſtituendi Montiſtis, quamvis invitis. Altera e converſo ſuper facultate Montiſtarum repetendi ſortem, & cogendi montis debitorem, quamvis invitum, ad illius extinctionem, vel quando, etiam Montiſtis non inſtantibus, ex officio id fieri poſſit, vel debeat per ſuperiores. Tertia ſub quantitate ſortis, vel pretii reſtituendi. Quarta ſuper ejuſdem pretii qualitate in qua ſcilicet monetæ reſtitutio fieri debeat. Et quinta ſuper modo tenendo in dicta extinctione, & reſpective reſtitutione facienda, ad hoc, ut dicatur bene facta, & liberet debitorem.

2 Quatenus pertinet ad primam, agendo pro regula de montibus Cameralibus, adeout ea, quæ diverſimode habentur in montibus baronalibus, vel privatis, redoleant ſpeciem limitationis, attento hujus Principatus, vel Curiæ ſtylo, tripliciter montium erectiones fieri ſolitas eſſe praxis docet. Primo nempe cum pacto perpetuæ irredimibilitatis juxta initio enuntiatum caſum, qui huic tractationi anſam dedit, erectionis nempe montis Fidei, Facta per Clementem Septimum in Civitate Bononiæ, cum aliis ſimilibus poſtmodum ſubſecutis. Secundo cum pacto reſtrictivo facultatis redimendi, vel extinguendi, infra certum tempus, juxta caſum enunciatum in Capitulo præcedenti erectionum duorum montium auri, ſecutarum circa finem Pontificatus Urbani Octavi, & circa initium Pontificatus Innocentii Decimi, quorum extinctio nuper ſecuta eſt, quoniam continent pactum, ne per annos duodecim extingui poſſent. Et tertio frequentius in montibus recentioribus, præſertim in eo, qui omnium major videtur, & majoris exiſtimationis Reſtauratus nuncupatus primæ, ſecundæ, & tertiæ erectionis, cum additionibus, ut extingui non poſſint, niſi ſecuta prius extinctione omnium aliorum montium antiquiorum; Negotiatores enim, & alii, qui hujuſmodi locorum montium commercio incumbunt, ſolliciti eſſe non ſolent de extinctione affirmativa, bene tamen de negativa, tum, ut ita bene inveſtitam ha-
3 beant pecuniam, tum fortius, ut ita reddantur tuti ab illo damno, quod hujuſmodi extinctiones, ut plurimum parere ſolent circa emiſſionem pretii extrinſeci, & per conſequens jacturam, ac diminutionem ſortis, cum alio damno, quod pariter in ſorte pati oportet in novis inveſtimentis, in eodem genere montium faciendis, tam in pretio extrinſeco, quam in expenſis literarum patentium, pro quibus ſolvi ſolet ſcutum unus circiter pro quolibet loco, ideoque in Cameralibus non de facili datur caſus legis, vel pacti obligantis debitorem montis ad extinctionem, ſicuti datur in baronalibus, vel privatis.

4 De validitate iſtius legis, vel pacti reſtringentis libertatem debitoris extinguendi debitum, & ſe liberandi ab hac ſervitute, non videtur dubitandum, cum ſolum illud conſideretur tanquam pars pretii, pro fructuum diminutione, ut in proxime antecedenti Capitulo animadvertitur. Quamvis enim in cenſibus conſignativis, quorum ſpeciem (ut pluries inſinuatum eſt) iſti montes habere videntur, iſtud irredimibilitatis pactum damnatum ſit, ideoque vitietur, atque pro non ſcripto habendum veniat, nihilominus id provenit ab alias enunciata moderna lege S. Pii V. qua ſecluſa, de jure id non eſt prohibitum, unde propterea in illis cenſibus, qui ante dictam Pianam Bullam creati ſunt cum hoc pacto, receptum eſt ſuſtineri; Et per conſequens cum in iſta ſpecie contractus nulla habeatur lex, quæ tale pactum prohibet, ſed potius e converſo ipſi Summi Pontifices illud appoſuerint, ideoque implicite licitum, & validum declaraverint, hinc ſequitur, ut de illius validitate non veniat dubitandum.

5 Bene verum eſt, quod ex iiſdem conſiderationibus, in antecedenti Capitulo deductis, ſuper fructuum reductione, ſi tractu temporis iſte ſtatus rerum immutetur, ut hæc perpetua ſervitus grave damnum, & præjudicium inferat, adeo ad quandam injuſtitiam, ſive iniquitatem contractus reduci videatur, tunc reſtrictum non ſit arbitrium Principis, conſiderati cum ſolita redoplicatione perſonarum, non tanquam privati contrahentis, impugnantis factum proprium, vel illud ejus prædeceſſoris, ſed tanquam ſupremi Judicis, & Magiſtratus, cum latioribus habenis juſtitiæ diſtributivæ, & publicæ œconomiæ, tale pactum moderari, & poſita validitate iſtius pacti perpetui, longe minus dubitandum venit de validitate aliorum pactorum, de quibus ſupra, nempe ad tempus, vel non niſi poſt extinctos alios montes antiquiores, cum id juſtum, & rationabile videatur.

In propoſito autem hujus reſtrictionis facultatis extinguendi, cum quidam Baro magnatitii ordinis, juxta paſſum commendabilem ſtylum in antecedenti Capitulo inſinuatum, aggregationem obtinuiſſet præfato monti Reſtaurato, habenti jam enunciatum privilegium, in valde notabili quantitate locorum quinque, vel ſex millium, quæ adinſtar aliorum Cameralium, abſque eo, quod emptoribus iſta qualitas baronalis innoteſceret, vendita fuerunt pro conſueto, & tunc currenti magis alterato pretio ſcut. 116. circiter pro quolibet, prætenderet vero poſt alicujus brevis temporis decurſum in vim facultatis, quam ex eodem chirographo aggregationis elicere curabat, extinctionem facere cum ſolo pretio intrinſeco ſcutorum centum, atque ne violetur iſte mons privilegiatus, & majoris exiſtimationis, peteret admitti ad extinctionem cujuſdam alterius montis antiquioris, minoris exiſtimationis, adeout pretium extrinſecum eſſet minus, ex eo, quod ejus extinctio jam initiata eſſet, ego autem ratione muneris cum promoviſſem deſuper difficultatem, iſta viſa fuit primo aſpectu exorbitans, & indebita, ex eo quod plures ita retroactis temporibus, abſque aliquo dubio practicatum eſſet, ſtante moderno ſtylo, vel abuſu procedendi ad inſtar pecudum, vel avium cum ſolo uſu, vel praxi, tum non inquirendo per rationes, & principia; Quare deſuper deputata per Papam aliquorum Prælatorum particulari Congregatione, atque formiter examinato puncto, licet adhuc expreſſe, & formalis non prodierit reſolutio, agnitum tamen fuit difficultatem eſſe gravem, peneque indiſſolubilem, adeout res tranſierit, & tranſeat ſub ſilentio.

Dicebam ſiquidem, promovendo primo aſpectu difficultatem, deindeque ſerius in congreſſibus deſuper habitis, quod aut agebatur de extinctione diverſi montis ab illo, cui aggregatio facta ſit, aut de extinctione ejuſdem montis cui facta ſit aggregatio. Priori caſu nulla penitus juſtitiæ, vel æquitatis ratio id patitur, quoniam iſte mons penitus extraneus eſt a contractu; ideoque non videtur quale jus in ejus extinctione habeat iſte debitor, qui de hac extinctione ſit ſolicitus ad merum lucrum, & locupletationem de alieno, dum venditis locis ad rationem ſcutorum 116. circiter, ita extinguendo ad rationem centum lucraretur ſine cauſa prædicta ſcuta 16. pro centenario, cum damno, & jactura alterius poſſeſſorum nempe dicti montis, qui magnum, & duplicatum exinde paterentur damnum, & præjudicium, unum nempe in amiſſione illius pretii extrinſeci, quamvis inferioris, quod hic mons minoris exiſtimationis, ob formidatam de brevi extinctionem, habeat, & alterum majus, quoniam pecuniam exinde retrahendam oporteret frequentius, ob vincula, inveſtire in alia loca dicti montis Reſtaurati, vel ſimilia majoris exiſtimationis, pro pretio currenti ſcutorum 120. pro quolibet, adeo ut computata etiam nova impenſa literarum patentium, eſſet pati diminutionem ſortis, pene in tertia parte, quo nil abſurdius.

Ubi vero prætenderetur extinctio fieri ejuſdem montis Reſtaurati, cui facta erat aggregatio, & neque id fieri poſſe de juſtitia dicebam, quamvis clara, & expreſſa adeſſet conceſſio facultatis id agendi, cum tamen eſſet dubium, quod ſufficeret, quoniam actus dubii ſemper interpretatio facienda eſt, ut non præjudicet tertio, cui præſumptio eſt noluiſſe Principem præjudicare; Idque ſi in omni Principe, vel Superiore procedit, multo magis dicendum eſt in Papa, qui per ejus Cancellariæ regulam de jure quæſito non tollendo, id expreſſe declarat, & profitetur, ut agendo de poteſtate Principis tollendi jus tertii in ſæpius enunciata Regalium ſede advertitur, a Sed quando etiam diſpoſitio eſſet clara, & expreſſa, adhuc tamen id non eſſet admittendum, ex regula, quod nemo plus juris in alium transferre poteſt, quam ipſe habeat, & ex alia regula, quod acceſſorium, vel additum non poteſt eſſe melioris, & majoris qualitatis, quam ſit ipſum principale, cui facta eſt acceſſio, vel additio, ideoque cum ipſe Papa, qui conceſſionem fecit, non poſſit, citra violationem juſtitiæ, & publicæ fidei, extinguere ipſum principalem montem Cameralem primæ erectionis, dum intuitu iſtius privilegii, ut non poſſet extingui, niſi poſt extinctos omnes alios anteriores, notabile majus pretium extrinſe-

& debitoris deterioratam conditionem, vel alia accidentia, a tertio emi poteſt pro nongentum, vel octingentum circiter cum ſimilibus.

His ita prænotatis, quatenus pertinet ad reſtitutionem pretii per montis debitorem pro extinctione, vel redemptione facienda, præſuppoſito quod præſata pretii naturalis, & intrinſeci alteratio in majus vel reſpective in mi-
15 nus ſecuta ſit inter privatos poſſeſſores, & contractatores, poſtquam in prima erectione montis Camera, vel alter montis debitor, pro ſuo pleno intrinſeco, & naturali pretio, loca vendidit, adeout nil ejus interſit hanc accidentalem alterationem ſecutam eſſe, tali caſu planum videtur, ut Camera, vel alter montis debitor integrum pretium intrinſecum, & naturale creditoribus, vel Montiſtis de tempore extinctionis loca poſſidentibus reſtituere teneatur, abſque eo, quod aliquam habeat obligationem reſtituendi majus pretium exceſſivum, quamvis tali contractationi, & tranſlationi de uno in alterum conſenſum præſtitiſſet, quoniam iſte præſtitus cenſetur in gratiam contrahentium, & pro validitate actus, attento quod hæc jura, utpote de regalibus quoad ſubſtantiam, abſque dicto aſſenſu, non ſunt in privato commercio, non autem ad augendam ejus obligationem, quodque ita teneri debeat ad reſtituendum id, quod non eſt receptum, ex latius deductis in alia tractatione officiorum vacabilium, cap. 17. & alibi. Sicuti e converſo prætendere non poteſt, quod prætii intrinſeci diminutio ejus commodo cedere debeat, dum attenta hujuſmodi jurium deterioratione, & minori exiſtimatione, proveniente a periculo magis proximo, cui obnoxia dignoſcuntur, ita emptores emere, vel ſuſcipere dicuntur futuram incertam aleam. Conſiderando quoque quod iſta minor exiſtimatio, atque pretii intrinſeci diminutio provenire ſolet a culpa, & facto ipſius debitoris montis, qui punctualiter fructus ſolvere non conſuevit, vel alias a promiſſis defecit, ideoque, nec juſtitia, nec æquitas patitur, ut ex ejus facto, & culpa hoc lucrum reportare debeat.

Hinc in quadam facti contingentia, prorſus fabuloſum dicebam eſſe motivum per aliquos excitatum, ex parte debitoris cujuſdam montis baronalis ita deteriorati, quod ejus favore intraret diſpoſitio legum, concedentium debitori ceſſo facultatem offerendi pretium, pro quo ceſſio facta eſt; *e* Tum quia dictarum legum diſpoſitio procedit in juribus incertis, & litigioſis in odium redemptorum litium,
16 non autem in creditis, & juribus certis, & liquidis, tum etiam quia non attenditur ſolum ceſſorum jurium ſumma, vel quantitas arithmetica, ſed attenditur eorum æſtimatio habita ratione periculi, & expenſarum, aliarumque circumſtantiarum diminuentium valorem, res enim tanti valere dicitur, *d* quanti communi judicio, & æſtimatione vendi poteſt, ideoque cum iſta diminutio pretii ſoleat eſſe communis, & naturalis, ideirco præfatarum legum termini prorſus extranei remanent.

Quæſtiones igitur cadere ſolent in illis hujuſmodi locorum montium, vel ſimilium jurium venditionibus, quæ directe, & immediate factæ ſint per ipſam Cameram, vel alium montis debitorem, pro majori, vel reſpective minori pretio, adeout in ipſius Cameræ utilitatem ceſſerit majus pretium extrinſecum, & e converſo ipſa paſſa ſit damnum diminutionis pretii naturalis, & intrinſeci. Priori autem caſu, (qui tamen eſt nimium rarus) Morales præſer-
17 tim de hac materia nimium quidem ſuperficialiter agentes, dubitare potius videntur contra Cameram, vel alium montis debitorem, quaſi quod contra juſtitiam ſit reſtituere minus eo, quod eſt acceptum, atque ita locupletari de alieno. Verum iſta dubitatio, pro meo ſenſu, nullum probabile fundamentum, nullamque rationem habere videtur, quoties non accedat, cum publica auctoritate, coactio emptorum, qui inviti iſtum contractum ita inierint, ſed quod iſtum majus pretium extrinſecum ſit currens, & commune inter privatos eorundem locorum montium, vel jurium poſſeſſores, & voluntarios contractatores, quoniam non videtur congrua ſubeſſe ratio, ob quam ipſe montis erector, vel debitor conſiderari non poſſit tanquam tertius privatus poſſeſſor, quodque ejus conditio in hoc deterior eſſe debeat, & non poſſit percipere iſtud præmium, de natura hujus contractus, non calculandum in pretio, dum emptoribus nulla fieri dicitur injuria, cum volentes, & ſcientes, vel ſcire debentes id agant, atque cum tertiis agere ſoleant.

18 Et quamvis ita fraus committi poſſit, quod ſcilicet montis erector ſtudioſe hanc erectionem facere curet, animo illum extinguendi ad breve tempus, cum reſtitutione ſolius pretii intrinſeci, ita notabile lucrum faciendo de hoc augmento, quod ſub extrinſeci pretii nomine explicari ſolet; Nihilominus iſta dubitatio, in montibus præſertim Cameralibus, idealis videtur, quoniam hæc fraus, ac depravatus animus faciendi hoc turpe lucrum de alieno, præſumi non debet in quolibet ſupremo Principe, ejuſque miniſtris, quamvis ſæcularibus, multo minus in Papa, ejuſque miniſtris viris Eccleſiaſticis, dum ad hujuſmodi montium erectiones deveniri non ſolet, niſi quando urgeat neceſſitas, cui concurrere oporteat. Ac etiam quia, ut ſuperius dictum eſt, ad alliciendos, & aſſecurandos emptores, ſtatui ſolet tempus, intra quod denegetur facultas extinguendi, ideoque caſus, quantum praxis docet, non videtur de facili verificabilis.

Quandoque tamen ob legem adjectam in erectione montis, vel aliam proviſionem poſtea factam, iſtud augmentum, quod ipſi Cameræ directe, & immediate ſolvi- 19
tur, ſumit naturam pretii intrinſeci, ideoque totum ſine dubio reſtituendum eſt, ut alias practicatum fuiſſe in augmento, cum hac lege perſoluto, in conſueta Regalium ſede inſinuatur, *e* atque nuper practicatum eſt in quadam additione facta monti Reſtaurato nuncupato, pro notabili Cameræ utilitate, & ad effectum extinguendi alium montem ſub gravioribus fructibus, ut inſinuatum eſt in Cap. præced. atque practicatum fuit in ipſa prima montium erectione ſub Clemente Septimo de anno 1526. in monte Fidei, de quo in præſentis tractationis initio.

Major itaque dubitandi ratio cadere videtur in altero 20
caſu diminutionis pretii intrinſeci, quam ipſamet Camera in prima, ſeu directa venditione paſſa ſit, quia nempe ab ejus urgentibus indigentiis ſuffocata, ob emptorem pecuniarum coacta fuerit loca montium erecta, pro contracto naturali, & intrinſeco pretio ſcutorum centum pro quolibet, vendere ad longe minorem rationem, atque, ut in aliquibus Principatibus dici ſolet, cum alagio, an ſcilicet in caſu extinctionis, ſeu reductionis fructuum eadem Camera prætendere valeat ſolum teneri reſtituere, ſeu rationem habere de accepto pretio, & non ultra. Iſta quæſtio, ut in eodem antecedenti capitulo inſinuatum eſt, nunquam pro mea notitia diſputata fuit in hoc Principatu, quamvis aliquando caſus iſtius diminutionis pretii intrinſeci evenerit, bene tamen diſputata fuit in aliis Principatibus, ut patet ex Auctoribus de illa tractantibus: *f* Unde propterea cum occaſio non dederit id formiter diſputare, maturum deſuper judicium non de facili efformare potui. In diſcurſiva tamen ratione, locum relinquendo veritati, dicendum videtur, quod ubi quæſtio tractetur coram judice inferiori, miniſtro juſtitiæ commutativæ, arbitrium reſtrictum habente a regulis, vel cancellis juridicis, tunc non de facili verificabilis eſt caſus, quod ex capite enormiſſimæ læſionis, vel ex beneficio reſtitutionis in integrum, ratione ſuffocationis, vel circumventionis, impugnare valeat debitor contractum, quoniam iſte caſus quandoque verificabilis eſt in contractibus ſingularibus, qui fiant inter duos, vel plures, quorum uni alios circumvenire, ac decipere valeant, ſecus autem in hujuſmodi venditionibus univerſalibus, & publicis pro illo communi, peneque uniformi pretio, quod a publico negotiatorum foro, pro temporum qualitate, taxatum videtur, ideoque non intrant dicti termini circumventionis, vel fraudis, & doli, aut læſionis, ex eodem inſinuato aſſumpto, quod res tanti valet, quanti communi æſtimatione vendi poteſt. Ac etiam hæc pretii diminutio compenſativa eſt periculi, quod ſuſcipitur, tanquam per emptionem incertæ aleæ, & eo modo, quo non longe minori emuntur loca vinculata, *g* ideoque non de facili juſtificabilis eſt læſio apta ad annullationem, vel reſciſſionem contractus.

Ubi vero quæſtionis judex, & deciſor ſit ſupremus Princeps, vel ejus Vicarius, qui diſtributivæ juſtitiæ potius, & publicæ œconomiæ ſit adminiſtrator, magiſque latum habeat arbitrium, a juris poſitivi regulis, & cancellis non reſtrictum, adeout ipſum ſolum liget juſtitia, & veritas naturalis, juxta quam poteſt ejus efformare judicium, necnon concurrat cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, & tunc non eſt materia capax regulæ certæ, generalis, & uniformis, cum deciſio pendeat a ſingulorum caſuum circumſtantiis: unde propterea facti potius, quam juris dicenda eſt quæſtio, pro qualitate ſcilicet

temporum, & indigentiarum, ex quibus reſultat inſpectio, an adſit, necne ſuffocatio, ac etiam ea quantitate pretii ſoluti, & an ſit levis, vel gravis diminutio pretii intrinſeci, magis vero ex qualitate, & numero emptorum, an ſcilicet ſint multi de populo, omnium ordinum, & in magnis parvis, & mediocribus quantitatibus reſpective, tanquam in commercio communi, & populari, ut in locis montium Urbis, non patientibus hunc defectum, & in temporibus non calamitoſis praxis docet, vel e converſo ſit negotium particulare aliquorum potentium negotiatorum, qui, ut vulgo dici ſolet, partitum deſuper fecerint, cum tunc intret conſideratione circumventionis, & fraudis, ac ſuffocationis, de quibus ſupra in contractibus ſingularibus, & privatis, fortius vero, ſi inter emptores admixti ſint publici officiales, vel eorum conjuncti, ſeu familiares, qui aliquam in regimine, & publica adminiſtratione participationem habeant, Conſiderando quoque nimium qualitatem Principis regnantis, eiuſque Vicariorum, & Miniſtrorum, & Conſiliariorum, ex qua pendet cognitio, an Principatus, & Reipublicæ, ſeu publicæ œconomiæ adminiſtratio fieret cum debita diligentia, charitate, & integritate, vel potius in oppoſitum; Et in ſumma ex tota facti maſſa, omnibuſque circumſtantiis ſimul junctis, cum conſuetis vulgari regula, ut ſingula, quæ non proſunt, unita juvent, inveſtigandum eſt, an Cameræ, vel Reipublicæ, ut alias dictum eſt conſiſtenti in univerſitate populi, complectentis etiam pupillos, orphanos, viduas, pauperes, aliaſque miſerabiles perſonas, aſſiſtant, necne veritas, & æquitas naturalis, cum quibus potius, quam cum legalibus ſuperſtitionibus Princeps, vel ſupremus Magiſtratus, juxta enunciatas ſatirices regulas, vel habenas juſtitiæ diſtributivæ ejus arbitrium regulare debet. Si enim, ut pluries dictum eſt ſupra, & latius in alia tractatione officiorum, & alibi, quando accedit cauſa publicæ neceſſitatis, vel utilitatis, Princeps poteſtatem, & arbitrium habet diſponendi, etiam de bonis, & juribus propriis privatorum, magis vero de ejus bonis, & juribus, quamvis aliis affecta ſint, ita iſtorum jura, & actiones ſuſpendendo, & ſic cum eorum damno poſitivo, rerumque ſuarum jactura, multo magis eis pro bono publico tollere poteſt hoc lucrum, dum ita verificari dicitur inter Rempublicam magis privilegiatam, & privatos minus privilegiatos, quod illa tractat de damno evitando, iſti vero de lucro captando, cum tamen ſufficeret, quod hujuſmodi contendentium æqualis eſſet conditio, ut potior ſit ille, qui contendit de damno. Conſiderando quoque hujuſmodi caſus, utpote in quibuſdam Principatibus contingere ſolitos, potuiſſe, ac debuiſſe prævideri, eſſeque compenſativos magni lucri, & commodi, quod ex hujuſmodi contractibus cum Principe, vel cum Republica reportatur; Negotiatores enim cum Principe, vel cum Republica aſſimilantur terris uberibus, & fœcundis exiſtentibus in planitie prope ripam fluminis, vel ad radices montium, vel collium, quoniam illi, qui allecti ab illarum ubertate, & fœcunditate, magnoque commodo, & lucro inde reportando, earum culturam ſuſcipiunt, cogitare debent ad incommoda, & pericula inundationum, & nebularum, aliorumque accidentium, quibus illæ, de earum natura magis ſubjacent, quam ſubjaceant terræ minus fœcundæ, & minus lucroſæ, ſed minus periculoſæ, dum ut alias dictum eſt ſuperius, omnia tamen naturalia, quam moralia ita ordinata ſunt, ut omne commodum ad menſuram, & proportionem habeat incommodum ejus compenſativum

Procedunt vero hæc reſpectu illorum, qui directe, & immediate emerunt a Camera, vel Republica loca montium, vel alia ſimilia jura pro dicto diminuto pretio, ſive etiam cum eadem diminutione emerunt a primis emptoribus, adeo ut eadem militet ratio, atque pariformiter contendant de dicto lucro, & quorum reſpectu, ultra jam dictas conſiderationes, pro iſto æquitativo arbitrio regulando, nimium quoque conſideranda venit quantitas fructuum, & emolumentorum, in exceſſu perceptorum, habita ratione pretii, vel ſortis ab eis vere, & effective ſolutæ, unde propterea manifeſtus error eſt omnes pariformiter tractare. Secus autem reſpectu illorum, qui mediate pro integro pretio intrinſeco, ſive cum modica iſtius diminutione (adeout dictæ conſiderationes non intrent) emerunt hæc loca, vel alia jura, bona fide, & circa colluſionem, ab illis, qui pro diminuto pretio, ut ſupra emerunt a Camera, vel a Republica, quoniam cum iſtis dicta æquitas non videtur exercibilis, etiam attentis terminis generalibus, & indifferentibus, ex iis, quæ habentur in materia reſciſſionis contractus, ex ordinario remedio enormis læſionis, vel ex aliquo remedio extraordinario reſtitutionis in integrum, quoniam quoties non adſit nullitas ipſo jure alienationis, adeout ab alienante abdicatum non ſit dominium, ex quo rem propriam e manibus cujuſcumque poſſeſſoris in actione reali vendicare poteſt, ſed agitur de remedio reſciſſorio, aut de æquitativo judicis officio, tunc iſtud non eſt exercibile contra tertium, qui bona fide, & juſto pretio rem a primo emptore comparaverit, cum ſolum contra tertium poſſeſſorem, obtinentem pro eodem vili, & læſivo pretio, hæc remedia competant, ut in ſuis ſedibus habetur; *h* Multo igitur magis in hujuſmodi juribus, quæ cum auctoritate, & conſenſu Principis, vel Reipublicę per organum officialia, ad id deputati, tranſeunt in tertium bonæ fidei emptorem omnino tuta, & libera ab illis vinculis, & nexibus, quibus penes venditorem obnoxia erant, dum ita eſſet exercere æquitatem cum iniquitate. 24

Audio tamen ſuperficialium turbam in hoc me redarguentem de inconſtantia, vel contrarietate, ex eo, quod in dicta alia tractatione, de officiis, cap. 17. & alibi conſtanter firmare curaverim, etiam cum ſenſu veritatis, quod mediatis poſſeſſoribus, qui bona fide cum aſſenſu, & auctoritate Papæ emerunt cariori pretio, quam eorum auctores emerint a Camera, non teneatur iſta reſtituere, niſi acceptum, & per conſequens nihil eis, qui emerunt a donatariis, quod eſt contrarium iis, quæ hic aſſeruntur. Verum inepta, & irrationabilis eſſet cenſura, ob omnimodam diverſitatem caſuum, & rationum, vel terminorum, adeout unus caſus, nil penitus commune habeat cum altero; in dicto ſiquidem officiorum caſu dicitur, quod quando Princeps, uti perſona publica, & ſupremus regulator Reipublicæ pro iſtius regimine, & adminiſtratione per viam legis, vel proviſionis generalis ſupprimit aliquorum officiorum genus, ad nil de jure tenetur erga illos Officiales, qui ita conſecutive deſierunt eſſe tales, cum ita nulla contractus, vel fidei violatio adeſſe dicatur. Sed quoniam ſequeretur, quod contra naturalem juſtitiam, & æquitatem penes ipſum Principem, vel ejus Cameram remaneret ſine cauſa pretium acceptum, unde propterea reſultaret locupletatio cum aliena jactura, hinc ſequitur ejus obligatio ad limites dictæ æquitatis, vel rationis, ſed non ultra, cum alia contra eum non ſuppetat obligatio, vel actio, ut ibi latius. In caſu autem, de quo agitur, res eſt in oppoſitum, quoniam de juris rigore, atque in terminis juſtitiæ commutativæ, Camera, vel Reſpublica, ſi vult a contracto debito, ſeu onere ſe liberare, juxta legem conventionis, totum pretium intrinſecum reſtituere tenetur, neque læſionis præſidio per ordinarios tramites juris juvari poteſt, quoniam, attento tempore contractus, ob malum rerum ſtatum, atque imminens, vel formidatum periculum, res tanti valebat, atque in communi æſtimatione, & commercio erat, illo pluri compenſato a periculo, tanquam per ſuſceptionem aleæ, unde propterea, ut ſuperius inſinuatum eſt, ſi res ageretur coram Judice miniſtro juſtitię commutativæ, procedere debente per tramites juris, iſto ad Cameræ, vel Reipublicæ favorem judicium proferre non poſſet; Eatenus autem conceditur Principi, vel ſupremo Magiſtratui ejus arbitrium cum regulis juſtitiæ diſtributivæ deſuper interponere, quatenus ita ſuadeat quædam non ſcripta æquitas, adhibenda contra contendentes de lucro in eo pluri, quod revera non erogarunt, non abſque aliqua ſuffocationis, vel fraudis ſuſpicione, ut ſupra, & per conſequens talis æquitas exercibilis non eſt contra tertios bonæ fidei poſſeſſores, ex cauſa vere oneroſa, & præponderante; ideoque caſus, vel termini, ob longe diverſam rationem, ſunt diverſi, quinimo oppoſiti, neque ab uno ad alterum inferre, vel arguere licet.

Altera verificari ſolet, in capitulo etiam antecedenti inſinuata notabilis diminutio pretii intrinſeci, ob acci- 26
dentales circumſtantias, quæ tamen non reſpiciunt montem, vel ejus debitorem, ſed ſolum reſpiciunt ipſos privatos contrahentes, quia nempe monte in bono ſtatu, bonaque exiſtimatione exiſtente, adeout loca libera ſint in communi commercio, pro integro pretio intrinſeco, quinimo etiam pro aliquo majori extrinſeco, aliqua tamen vinculis obnoxia ſint, cum quibus poſſeſſor illa vendere velit, quoniam cum vincula, & onera pro eorum numero, & qualitate, & juxta magis proximum, vel remotum periculum notabiliter minuant de valore, hinc docet quotidiana praxis, quod exiſtentibus locis liberis in communi commercio, non ſolum ad rationem pretii in-

intrinſeci, & naturalia ſcutorum centum, ſed etiam aliorum decem, vel viginti, & ultra ratione pretii extrinſeci, & accidentalia, attamen vinculata venduntur ad rationem ſcutorum quinquaginta, quinimo triginta, vel viginti circiter, pro vinculorum numero, & qualitate, ſed in hoc nil agere habet montis debitor, cujus nil intereſt, an uno, vel altero pretio hæc alea inter contrahentes æſtimetur, cum ſolum hæc inſpectio cadat inter partes, ratione læſionis, vel circumventionis, ideoque montis debitor integrum pretium intrinſecum reſtituere tenetur, ſuper cujus tamen diſpoſitione ſunt partes officialium deſuper deputatorum, puta Secretarii, magis vero depoſitarii invigilare, & providere, quod hoc pretium non conſignetur liberum poſſeſſori, ſed reinveſtiatur cum iiſdem vinculis eorumque legibus, pro indemnitate intereſſatorum, atque inter iſtos contrahentes cadere ſolet, non ſolum quæſtio læſionis, metiendæ de tempore contractus, non autem a futuro incerto eventu: (unde propterea nimium difficile,
27 & rarum eſt, quod hæc læſio verificetur, ut latius occaſione caſuum particularium expenditur in conſueta Regalium ſede, & alibi) *l* ſed etiam futurus eventus parere ſolet quæſtionem non comprehenſionis inopinati caſus ſub contractu, puta, quia poſſeſſor locorum montium habentium vinculum fideicommiſſi, ob exiſtentiam quam-
28 plurium perſonarum de genere vocato, opinetur ſolum vendere commoditatem, ejus vita, & jure durante, atque tanquam ſuper jure vitalitio pretium circumferatur; Caſus autem præbeat, quod poſt venditionem omnes dictæ perſonæ deficiant, ut etiam deficiat ſpes futuræ exiſtentiæ aliarum; unde propterea fideicommiſſum expiret, atque loca montium in contractum deducta, efficiantur libera, cujus ſcilicet commodo hæc ſuperventa, & inopinata libertas cedere debeat, an emptoris, vel venditoris, vel an idem venditor ad cujus favorem novum jus aperiatur, evincat, ſuumque factum impugnet; atque de his occaſione caſuum particularium agitur in eadem conſueta Regalium ſede, ubi videndum eſt.

Quoad quartam inſpectionem qualitatis monetæ reſtituendæ, quando inter tempus venditionis locorum montium, & hujus reſtitutionis aliqua interceſſit immutatio, quale ſcilicet tempus attendi debeat, an illud contractæ obligationis, vel alterum ſolutionis, & cujus commo-
29 do, vel incommodo cedat intermedium augmentum, vel decrementum, noſtri majores nimium ſe involviſſe videntur, adeout aliqui moderni elaborati collectores tranſcribendo ea, quæ ab aliis dicta ſunt, cum conſueta Pragmaticorum leguleica ſimplicitate, appellent iſtam quæſtionem antiquam, altam, profundam, difficilem, confuſam, & involutam, habentem a fronte lupos, & a tergo præcipitium. *m* Verum hodie illa plana effecta videtur, atque in caſu, & ad effectum, de quibus agitur, locorum ſcilicet montium Urbis pene nulla diſputandi occaſio cadit, quoniam, exceptis duobus pluries enunciatis, non multum conſiderabilibus montibus, qui circa finem Pontificatus Urbani Octavi, & initium Pontificatus Innocentii Decimi erecti fuerunt in auro, qui jam extincti fuerunt, alii montes erecti ſunt in ſcuta monetæ, conſtitutis ex juliis decem pro quolibet ſcuto, dum, ut etiam occaſione caſuum particularium advertitur in ea-
30 dem conſueta, & propria Regalium ſede, *n* plerique montes, qui erecti fuerunt in ſcutis auri, prudenter quidem, & judicioſe tranſmutati fuerunt, & redacti ad ſcutos monetæ, in qua ſpecie nulla hactenus interceſſit alteratio pretii, vel valoris, & per conſequens ceſſat in radice occaſio quæſtionis, quæ ſolum reſtringi videtur ad illos montes, qui ſint erecti in ſcutis auri, ob notabilem iſtorum alterationem, quoniam antiquioribus temporibus eorum valor erat juliorum undecim, & ſic uno julio
31 minus, quam valerent quidam antiqui ſcuti auri Romani larghi, vel ſolis nuncupati, & qui ducati auri dicebantur; & tamen hodie eorum valor intrinſecus, & currens eſt juliorum quindecim, ultra quos, habent etiam quendam valorem extrinſecum, quando ſint novarum, & currentium ſtamparum, qui in Urbe eſt, in quarta parte unius julii, alibi vero eſt major, atque in dies creſcit.

32 In hac itaque ſpecie ſcutorum auri cadit quæſtio, quæ tamen hodie, occaſione præſertim Eccleſiaſticarum penſionum, reddita videtur plana, ob tot deciſiones deſuper proditas, de quibus in eadem Regalium ſede, & alibi frequenter, *o* quod ſcilicet, ubi non agitur de moneta imaginaria, ſed vera, & reali, atque valoris alteratio non provenit ab immutatione materiæ, quæ melior effecta ſit, neque ab aliqua accidentali, & particulari proviſione, ſed paulatim, & inſenſibiliter augmentum proveniat a beneficio temporis, & a communi hominum commercio, ut proprie in ſcutis auri contingit, & tunc augmentum cedat commodo creditoris, ſicuti e converſo ejus incommodo ceſſiſſet diminutio, quæ ea eodem tempore, & commercio contigiſſet, ex ea clara ratione, quod cum in obligatione ſit ipſa ſpecies, eadem, talis qualis illa ſit præſtanda, vel ſolvenda eſt, quoties commode haberi poteſt, ſolumque debitori ex quadam non ſcripta æquitate, quoties ejuſdem monetæ copia non habeatur in loco, adeout commode haberi non poſſit, permittitur offerre, & ſolvere æquivalentem in moneta regionis communiter currente, dummodo jus creditoris in nihilo deterius fiat, & per conſequens ei ſolvatur integra æſtimatio, & ſic non ſolum ſolvantur in moneta Julii quindecim, in quibus conſiſtit hodie eorum valor intrinſecus, & fixus, ut etiam ſolvatur ille variabilis valor extrinſecus, qui ſub agii vocabulo inter negotiatores explicatur; Ac etiam ut moneta currens, quæ ſolvitur, ſit 33
talis bonitatis, ut integrum habeat dictum valorem intrinſecum æquivalentem, etiam in communi commercio, & commoditate, abſque eo, quod de facto, ratione commoditatis, aliquam patiatur extrinſecam diminutionem, ob quam valor in effectu ſit minor; Ut puta, ex. gr. in illis regionibus, in quibus in uſu magna ſit copia monetæ æneæ, vel alterius inferioris ligæ, ſeu materiæ, adeout de jure certa quantitas iſtius monetæ conſtituat eoſdem julios quindecim argenteos, in communi tamen commercio, & apud negotiatores ratione majoris incommodi, & difficultatis cambiandi de loco ad locum æſtimetur minus, unde propterea ille, qui indiget ſcutis centum argenti, cogatur ſolvere centum quinque, vel centum decem iſtius monetæ inferioris, quod etiam ſub agii, vel aligii vocabulo explicari ſolet, ut in Cambiorum ſede habetur, *p* quoniam & hoc agium quoque ſupplendum eſt.

Major autem difficultas, vel diſputandi ratio reſidere videtur, quando per longiſſimum, & diuturnum tempus 34
in hujuſmodi annuis, vel aliis temporalibus præſtationibus, aut fructuum ſolutionibus, iſtæ factæ ſint in alia moneta uſuali regionis minoris valoris, ut contingit in caſu, qui huic tractationi occaſionem dedit, locorum montium Bononiæ, quorum fructus ſoluti fuerunt in certa quantitate illarum librarum, quæ utique longe minorem conſtituunt valorem. Verum iſta difficultas non percutit punctum, de quo in præſenti agitur, reſtitutionis ſcilicet ſortis faciendæ pro extinctione montis, & redemptione debiti, dum hoc reſpectu nulla adeſt obſervantia, quæ ſolum dignoſcitur in fructibus, quorum reſpectu quoad jam ſolutos, & ſponte, abſque contradictione, vel reſervatione receptos, ex quadam æquitate probabilius videtur, ut etiam in praxi receptum, ut non admittatur creditor ad petitionem ſupplementi; quo vero ad decurſos, & non ſolutos, & impoſterum decurrendos, probabilius videtur, ut hæc obſervantia non obſtet, cum iſtud augmentum paulatim, & inſenſibiliter cauſatum ſit, neque de facili negotiatoribus, & popularibus, innoteſcit iſta legalis diſpoſitio, quæ, ut præmiſſum eſt, obſcura, & involuta reputata fuit, unde propterea inferri non poteſt ad illum novandi animum, in quo difficultas reſidet, quoties ex facti qualitate, & circumſtantiis in caſibus particularibus ille non deſumatur.

Demum quoad quintam, & ultimam inſpectionem ſu- 35
per modo faciendi locorum montium extinctionem, quando iſta ſequatur de integro monte, tunc quia nemini remanet conquerendi occaſio, cum omnium conditio ſit æqualis, nullum intrat ſortis judicium, quod adhiberi ſolet, quando extinctio ſequatur in parte, quoniam ne fraudes committantur, vel indebitæ ſequantur gratificationes, extractio fit per ſortem, ponendo ſcilicet in urna omnia nomina Montiſtarum pro ſingulis locis, adeout quot ſunt loca, tot cenſeantur perſonæ, ut ita ex fortunæ judicio extracti patiantur hoc præjudicium, quod reputatur conſiderabile, tum ob ſuperius in tertia inſpectione enunciatam amiſſionem pretii extrinſeci, tum etiam ob ibidem quoque inſinuatum notabile damnum, quod pati oportet, præſertim ubi adeſt vinculum reinveſtimenti in locis montium, ob ſolutionem alterius pretii extrinſeci, & ob novas expenſas litterarum patentium, ideoque graviter peccarent illi, ad quos pertinet, eorumque conſcientiam gravarent, quando

aliquo modo gratificarentur, præfatumque ſortis judicium alterarent, minuſque fideliter practicarent.

36 Secuta extractione, affigi ſolet ad præſcriptum Pontificij chirographi, deſuper expediri ſoliti, publicum dictum impreſſum, in locis conſuetis, cum deſcriptione omnium extractorum, & locorum extinguendorum, ad quemlibet pertinentium, cum monitione, quod infra ſpatium quindecim dierum exigere debeant ſortem, & fructus decurſos a montis depoſitario, dictoque termino elapſo, extinctio ſecuta cenſetur cum ceſſatione curſus fructuum, quodque pecunia penes eundem depoſitarium remanere debeat, riſico, & periculo ipſorum creditorum negligentium illam exigere.

37 Quamvis autem præſupponeretur, quod in montibus, præſertim baronalibus, a notabili tempore citra, talis eſſet ſtylus inconcuſſus, abſque eo, quod deſuper aliqua haberetur difficultas; nihilominus in ipſo initio, quoad munus Auditoris Papæ fui evocatus, cum facienda eſſet extinctio partis cujuſdam montis baronalis cum hac lege, unde propterea deſuper peteretur chirographum Pontificium a me revidendum, & ſignandum, ego promovi difficultatem, quæ primo aſpectu omnibus negotiatoribus, peneque toti Curiæ nova, & exorbitans viſa eſt, utpote contra communem, & receptum ſtylum, cui tamen abuſus, & corruptelæ attributum potius congruere dicebam, ut penes depoſitarium, privatum campſorem, ab ipſo montis debitore electum, & deputatum, cujus idoneitas, & ſecuritas Montiſtis ignota erat, remanere deberent iſtis invitis, vel ignaris, propriæ pecuniæ eorum riſico, & periculo, contra omnes juris, juſtitiæ, & æquitatis regulas, ut perſona deputata a debitore, debeat retinere pecunias creditorum non conſentientium, ita namque colludente montis debitore cum minus idoneo, vel periculoſo campſore, qui poſtmodum ſe declarare poteſt decoctum, poſſent in magnis ſummis, etiam plurium centenorum millium ſcutorum, defraudari, & ſupplantari Montiſtæ, ideoque dicebam, quod ſi montis debitor cupiebat, ut pecunia remaneret penes ejus depoſitarium, ne huic fieret injuria, ejuſque exiſtimatio non minueretur, ut ipſe exaggerabat, remanere deberet ejuſdem debitoris riſico, & periculo uſquequo effectiva ſequeretur ſolutio, prout in dicto caſu electum, & practicatum fuit, ſin minus depoſitum fieri deberet in Monte Pietatis, qui ex Conſtitutionibus Apoſtolicis ſucceſſit in locum illius ſacræ ædis, vel publicæ menſæ, de qua jura, & Doctores loquuntur, ut in ſuis ſedibus advertitur, atque reſpectu montium baronalium hodie hoc jure vivitur, ac in futurum vivi debere creditur, quoniam omnis juris, rationis, & æquitatis motivum ita exigit. f Reſpectu vero Cameralium; cum miniſtri Camerales prætenderent, quod ex ſtylo iſtud depoſitum remanere debeat penes Theſaurarium ſecretum Cameræ, qui depoſitarii nomen vulgo ſortitur, tanquam publicam perſonam, dicebam, ipſique admittebant, quod ita idem ſequi debebat effectus remanentiæ pecuniarum, riſico, & periculo ipſius Cameræ debitricis, ex eadem ratione alias deducta, quod ſcilicet dominus tenetur de facto ejus famuli, vel miniſtri, ſive præponens de facto præpoſiti, cujus fidem ipſe probavit, non autem probavere creditores, quorum periculo proinde ejus deficientia nullatenus cedere debet.

Practicari quoque ſolet quædam extinctio, potius ficta,
38 & idealis, quam vera, quod ſcilicet per Papam ex aliquo probabili motivo extinguatur unus mons, puta in auro, illeque transferatur in alterum in moneta, cujus Montiſtæ efficiantur creditores, quod non videtur cauſare conſiderabile præjudicium, dum idem eſt debitor, eademque bona, & jura ſunt affecta. t

Ubi vero contingat pro montis extinctione aſſignari Montiſtis bona, quæ poſtea evincantur, vel ſolvi pecunias, quæ poſtea avocentur, quia nempe receptæ ſint cum cautione, vel obligatione de reſtituendo emptori bonorum, ex quorum pretio provenerunt in caſu evictionis, vel moleſtiarum, vel anterioribus, & potioribus, ut in montibus baronalibus eſt contingibile, intrat quæſtio ſuper reviviſcentia montis, ſed quoniam occaſio non præbuit id formiter in his terminis diſputare, idcirco in caſu occurrentiæ videri poterunt, quæ in ſuis ſedibus habentur in ſimili quæſtione ſuper reviviſcentia cenſuum, cum eædem congruere videantur rationes. u

a *De Regal. diſc. 148. 176. & 77. & in aliis.*
b *Lib. 5. de cenſib. diſc. 20. & 21.*
c *L. per diverſas, & l. ab Anaſtaſio, C. mandati.*
d *Lib. 8. de credito diſc. 60. & 149. lib. 5. de uſur. diſc. 5.*
e *De Regal diſc. 33.* f Larrea *alleg.* 3. Capyc. Latr. *dec.* 88. Prat. *obſerv.* 100. g *De Regal. diſc. 30. & 31.*
h *Lib. 7. de empt. & vendit. diſc. 25.* i *De Regal diſc. 30. & 31. & de donat. diſt. 54. & alibi* l *De Regal. diſc. 31. & 164.* m Adden. *ad dec. 67. part. 9. rec. De Regal. diſc. 128. n. 3.* n *De Regal. diſc. 33.*
o *De Regal. diſc. 42. & 126. cum plurib. ſeqq de credito, diſc. 140. de penſion. diſt. 34. & ſeqq. de benef. diſt. 89.*
p *Lib. 5. de cambiis, diſt. 27.* q *In eiſdem locis, de quibus ſupra, lit. O.* r *De credito diſc. 68.* ſ *De iſto caſu in ſpecie, diſc. 200. De Regal.* t *De Regal. diſt. 33.*
u *De feudis, diſc. 81. de cenſib. diſt. 15.*

De aliquibus privilegiis locorum montium, & Montiſtarum.

SUMMARIUM.

1 *AN libertas locorum montium, cum qua tranſeunt in reſignatarium, dici mereatur privilegium?*
2 *Eſt privilegium commune omnibus montibus.*
3 *De privilegio, ut non poſſint extingui.*
4 *Quid importet hoc privilegium.*
5 *De capacitate omnium acquirendi, & retinendi.*
6 *Quales infideles ſint incapaces, & an Judei?*
7 *Quare etiam ſine privilegio forenſes ſunt capaces locorum montium.*
8 *De capacitate, vel incapacitate Judæorum acquirendi, & poſſidendi ſtabilia.*
9 *De privilegio ſuper libertate diſponendi ſine ſolemnitatibus.*
10 *Quid in Eccleſiis, & locis Eccleſiaſticis?*
11 *De ratione, ob quam non requirantur ſolemnitates.*
12 *Non procedit in alienationibus tranſlativis ex privatis conventionibus.*
13 *Quid ſervari ſoleat, & debeat etiam in alienationibus per viam reſignationis in minoribus, vel mulieribus?*
14 *Judicis decretum non eſt cautela ſufficiens.*
15 *An loca montium cadant ſub ſpolio Eccleſiarum?*
16 *De privilegio, quod loca montium non poſſint ſequeſtrari, vel exequi, quod non ſit in uſu.*
17 *De differentia hujus privilegii in pecuniis, quæ ſunt in locis illud habentibus.*
18 *De privilegio ut loca montium non ſubjaceant confiſcationibus.*
19 *De uſu confiſcationum in Statu Eccleſiaſtico.*
20 *De propoſitionibus, quod quilibet confiſcat in ſuo.*
21 *Quomodo intelligatur exceptuatio læſæ Majeſtatis in primo capite?*
22 *In montibus Baronalibus non ſolent concedi dicta privilegia, ſed illud potioritatis adverſus anteriores in bonis aſſignatis, cum ſuſpenſione hypothecarum.*
23 *De poteſtate Principis tollendi jus tertii.*
24 *Bona juriſdictionalia in Statu Eccleſiaſtico non poſſunt obligari ſine aſſenſu Papæ.*
25 *Creditores cum aſſenſu in bonis prohibitis vincunt creditores anteriores ſine aſſenſu.*
26 *Damnantur gratiæ, & conceſſiones tertio præjudiciales.*
27 *In montibus, etiam Baronalibus, adeſſe dicitur cauſa, & fides publica, & quomodo.*
28 *De diſtinctione, circa revocationes, vel moderationes gratiarum.*
29 *De errore procedendi cum generalitatibus.*
30 *Quando ſuper bonis hypothecatis, non datur hypotheca experimentum.*
31 *Quid ſit hypotheca, & an ſit verum pignus?*
32 *Spernuntur illi, qui in hoc negant Principis poteſtatem,*
33 *Concluſio quæſtionis, ut ſupra, n. 28.*

CAP. V.

QUando procedendum ſit cum vulgi opinione, ſuperius initio Cap. 2. inſinuata quod libertas locorum montium proveniat ex privilegio eis conceſſo per Urbanum Octavum, cujus contrarium eſt verius, ut potius iſta libertas proveniat ex juris intentione, vel ratione, ob ſubjectæ materiæ naturam, & qualitatem, tunc iſtud privilegium omnium majus, utilius, & efficacius cenſendum eſt, illudque eſt univerſale, & commune omnibus Montiſtis, abſque aliqua differentia, ſive montes ſint Camerales, ſive Baronales, abſque eo, quod a ſingulorum montium erectione ampliori, vel ſtrictiori id pendeat,

dent, ut in aliis privilegiis contingit, atque ut in eodem
Cap. 2. inſinuatum eſt, iſta prærogativa principaliter in-
duxit hoc magnum commercium, magnamque hujuſmodi
jurium, & reddit

uum æſtimationem, cum in aliis bo-
nis, præſertim ſtabilibus, libertas, & ſecuritas commercii
pene omnino exulaverint.

Alterum ſolet eſſe privilegium, apud negotiatores ni-
mium æſtimabile, quod tamen omnibus montibus com-
3 mune non eſt, ſed particulare, & diverſum pro diverſis
ſingulorum montium erectionibus, ut extingui non poſ-
ſint, niſi poſt certum tempus, vel niſi poſtquam extincti
fuerint omnes alii montes antiquiores, ut inſinuatum eſt
ſupra Cap. 3. ubi, & alibi aſſignata eſt ratio, ob quam ne-
gotiatores, & alii huic vacantes commercio id nimium
exiſtimant, non ſolum ob ſecuritatem habendi eorum pe-
cuniam bene inveſtitam, ſed, quod majori exiſtimatione
dignum eſt, ob notabilia damna exinde reſultantia in ja-
ctura pretii extrinſeci, pro quo empta fuerunt ipſa loca,
quæ poſſidentur, & in altera majori jactura, quam pati
4 oporteret in alio pretio extrinſeco aliorum locorum, in quæ
pretium eſt inveſtiendum, & in expenſis novarum litera-
rum patentium.

Tertium magis communiter in Cameralibus ſolet eſſe
5 privilegium, pariter nimium apud negotiatores, præſer-
tim forenſes æſtimabile, quod etiam bujus commercii ma-
gnæ excreſcentiæ cauſa dici poteſt, libertatis ſcilicet, &
capacitatis omnium cujuſcunque ſtatus, gradus, & qua-
litatis perſonarum acquirendi, & retinendi hæc loca mon-
tium, quæ propterea non cadunt ſub Conſtitutionibus A-
poſtolicis inhabilitantibus forenſes, exceptis infidelibus,
& hæreticis, cum quibus omnimodum interdictum eſt
commercium. Et licet reſpectu infidelium videretur, quod
deberent eſſe capaces illi, qui in hoc Principatu toleran-
tur, atque in eo reliqui populi more vivunt, & liberum
6 habent commercium, præterquam quod expreſſe prohi-
bita, quales ſunt Judæi, qui vivunt in Urbe, & in aliis
hujus Principatus locis, & de quibus frequenter ſub di-
verſis agitur ſedibus, & præſertim in illa Regaliom; *a*
Nihilominus contrarium eſt verius, ſtante illorum in-
capacitate poſſidendi bona ſtabilia, etiam in Urbe, in qua,
ejuſque ambitu quatuor milliarium forenſes non ſunt in-
capaces acquirendi, & retinendi, unde propterea ſine iſto
7 privilegio acquirere, & retinere poſſent loca montium,
quæ ex deductis in Cap. 1. cenſentur eſſe in Urbe, ejuſque
loco circumſcribuntur, dum Judæi ſunt generaliter inca-
paces, aliudque dominium, vel poſſeſſio quoad eos non
verificaretur, niſi in quibuſdam prædiis Univerſitatis, de-
8 ſervientibus pro ſepultura, & ſynagogis, vel ſcholis, &
quoad particulares in quodam jure inquilinatus in domi-
bus, in Ghetto exiſtentibus, eorum habitationi deſtina-
tis, quod ſub vocabulo *Gazagà* explicatur. *b*

Quartum eſt privilegium, antecedenti connexum, ſuper
alia ſpecie libertatis diſponendi de hujuſmodi locis mon-
tium ita privilegiatis abſque ſolemnitatibus, & formis, quæ
in perſonis, de jure communi, vel ſtatutario, alienare,
vel diſponere prohibitis, requiruntur, idque juxta contex-
9 tum verbalem hujuſmodi erectionum non reſtringitur ad
mulieres, & minores, in quibus, pro frequentiori praxi,
hujuſmodi ſolemnitates requiri videntur, & practicantur,
ſed generaliter diſponitur in omnibus quomodocunque pro-
hibitis, vel incapacibus. Cum enim in antecedenti parte,
ut præſertim patet ex erectione facta per Alexandrum Septi-
mum de monte Reſtaurato tertiæ erectionis, juxta cujus
formulam, cum modica differentia conceptæ videntur o-
mnes aliæ erectiones, in quibus hæc privilegia conceduntur,
diſponatur circa facultatem acquirendi, & retinendi,
ut quicunque utriuſque ſexus etiam Presbyteri, & Clerici,
& Prælati, ac etiam Regulares quorumcunque ordinum,
& Militiarum, ac etiam ſpurii, & forenſes, aut alias
quomodolibet inhabiles, & incapaces, necnon Commu-
nitates, Collegia, Capitula, Congregationes, Conven-
tus, Societates, Eccleſiæ, & loca Pia, quamvis ex pecu-
niis Eccleſiaſticis, ſeu ex Eccleſiaſticis Beneficiis prove-
nientibus, acquirendi, & retinendi facultatem habeant,
deinde ſubjungitur, ut iſti omnes, & præſertim minores,
& mulieres prædictam habeant diſponendi facultatem, &
libertatem abſque alia ſolemnitate, cujus loco ſufficiat
acceptatio facta per Secretarium coram duobus teſtibus:
Unde propterea, quamvis in Cap. 1. firmatum ſit, quod
hæc loca montium ad effectus reputantur tanquam bona
ſtabilia, & per conſequens circa alienationem illorum,
quæ poſſidentur per Eccleſias, & loca Eccleſiaſtica, ca-

dentia ſub prohibitione contenta *in Extravag. Ambitioſæ*,
aliiſque ſimilibus Conſtitutionibus, deberent ſervari ea, 10
quæ in hujuſmodi alienationibus circa ſolemnitatem, &
cauſam deſiderantur, ex deductis in ſua prohibitarum alie-
nationum ſede; *c* Nihilominus in hac bonorum ſpecie id
non procedit, cum ex hujuſmodi privilegiis, tum etiam ex
rationibus, quibus locorum montium libertas ionixa eſt, 11
ex inſinuatis in cap. 2. quod ſcilicet ita exigat publici com-
mercii ratio, & ſubjectæ materiæ qualitas, vel natura,
dum emere volentes hæc loca montium, vel alia ſimilia
jura ignorant quinam ſint venditores, & an alienandi fa-
cultatem habeant, necne, ſed ſequuntur fidem publicam
officialis per Principem deputati, aliud non inquirentes,
nec inquirere debentes, quæ rationes æque militant in mi-
noribus, & mulieribus, aliiſque ſimilibus prohibitis, &
privilegiatis, taliſque eſt praxis.

Intelligendum autem id venit, ut alias eſt ſuperius inſi- 12
nuatum, quando alienatio ſequatur, juxta naturam hu-
juſmodi jurium, per viam ſcilicet reſignationis factæ in
manibus Secretarii, cum tunc, ut pariter alias inſinua-
tum eſt, dicatur ceſſio extinctiva, non autem tranſlativa,
atque actus receptionis pretii dicatur potius neceſſarius,
juxta inſinuatam diſtinctionem, quæ habetur in cenſibus
conſignativis; & per conſequens, ſi Eccleſiarum, & ec-
cleſiaſticorum locorum Prælati, vel adminiſtratores pro-
cederent per viam tranſlativæ alienationis, quam per pri-
vatam conventionem alteri facerent, tunc procedunt ea,
quæ circa ſolemnitatem, & cauſam in jure diſponuntur
circa alienationes, ex inſinuatis ſupra lit. C, idemque in
minoribus, & mulieribus, aliiſque ſimilibus prohibitis,
& privilegiatis, cum tunc emptores non dicantur ſequi pu-
blicam fidem Principis, vel ejus Officialis, ſed fidem pri-
vatam venditoris, vel alterius contrahentis, ideoque ejus
poteſtatem inquirere tenentur.

Adhuc tamen, quando etiam procedatur per viam reſi- 13
gnationis, ſolet, imo tenetur Secretarius, ex debito ejus
officii, cum perſonis prohibitis, & privilegiatis diligenter
inquirere ſinceritatem actus, & occurrere fraudibus, & ma-
chinationibus, quæ deſuper committi ſolent; Ideoque ubi
agitur de minoribus, non ſolet, nec debet admitti reſigna-
tio, niſi accedat Judicis decretum, ubi vero agitur de mu-
lieribus majoribus (cum minores veniant ſub minorum
genere, etiam in illis locis, in quibus, nullis deſuper ex-
tantibus ſtatutis, vivitur cum jure communi, cujus diſpo-
ſitione attenta mulieres majores eodem jure, quo viri in
contractibus, aliiſque actibus regulantur,) & tunc inſpi-
citur, an loca montium proveniant ab induſtria, & provi-
dentia ipſius mulieris, quæ ſit negotiatrix, vel alias ex
ejus parſimonia, & induſtria hujuſmodi fecerit acquiſitio-
nes, vel e converſo illa proveniant ex providentia aliena,
puta ex hæreditate teſtata, vel inteſtata, aliave diſpoſitio-
ne parentum, vel conjunctorum, ſive quod ab iſtis, vel ab
ejus adminiſtratoribus ſibi data fuerint in dotem, ut priori
caſu admittantur reſignationes, abſque alia ſolemnitate,
in poſteriori autem deſideretur Judicis decretum, quod ta-
men non videtur eſſe cautela ſufficiens, dum praxis docet, 14
quod hujuſmodi decreta voluntariæ juriſdictionis, quæ ſi-
ne forma judicii, & cauſæ cognitione, & ſine oppoſitore
interponuntur, continere videntur quandam formalita-
tem, ſine illo fine, vel effectu, ob quem a legibus, vel
ſtatutis id deſideratum eſt: Ideoque debet providus Secreta-
rius in hoc invigilare, ne fraudes committantur, & ad
quas evitandas melius eſſet id, quod in antecedenti cap. di-
ctum eſt, ut quando aliquod probabile dubium deſuper ex-
tat, non admittatur reſignatio, abſque prævio voto Con-
gregationis montium.

Attento item tenore, ſeu litera hujuſmodi erectionum
privilegiatarum, non improbabiliter prætendi poſſet, quod 15
loca montium acquiſita, & poſſeſſa per Epiſcopos, & be-
neficiatos, ac regulares, quamvis ex bonis eccleſiaſticis,
non caderent ſub ſpolio, ſed eſſent liberæ diſpoſitionis,
etiam per ultimam voluntatem, ſive tranſmiſſibilia ad ſuc-
ceſſores ab inteſtato; Contrarium tamen uſu, vel praxi
receptum eſt, quoties aliunde, quam ex aſſertione conten-
ta in ipſis literis patentibus, non conſtet, quod proveniant
ex bonis patrimonialibus, vel alias, quam ex beneficiis,
& bonis eccleſiaſticis, quo caſu nil peculiare dignoſcitur
in locis montium, cum id reſpectu Clericorum ſæcularium
generaliter procedat in quibuſcunque aliis bonis: Ideoque
non ſemper in verborum cortice, vel formula immoran-
dum eſt.

Ut etiam ſequitur in altero privilegio, quod quinto loco 16

numeratur, in verbis conceſſo, non tamen uſu recepto, ut loca montium non poſſint ſequeſtrari, minuſque exequi, & ſubhaſtari; Et merito quidem privilegium non eſt uſu receptum, quoniam ita multæ fraudes committi poſſent, atque doloſi debitores cum hujuſmodi redditibus ſplendide vivere poſſent, irridendo creditores. Et quamvis in pecuniis, quæ deponuntur in Bancis Montis Pietatis, & ſan-
17 cti Spiritus Urbis in uſu habeantur conſimilia privilegia ſuper prohibito ſequeſtro, & executione, attamen id habere videtur aliquam magis congruam rationem publici commercii, ejuſque facilitatis magis univerſalis in omnibus populi ordinibus, majori, medio, & infimo, ac etiam in exteris, dum alias cum ſequeſtris magnæ poſſent oriri confuſiones, & fraudes, & tamen in caſibus particularibus, quando ex facti qualitate, & circumſtantiis conſtet hujuſmodi privilegium confovere debitoris calumniam, & fraudem, & creditorum ſupplantationem, de facili a Papa, per organum ejus Auditoris, vel alicujus magiſtratus, interponitur arbitrium ſuper talis privilegii moderatione, magnaque dignoſcitur differentia inter unum, & alterum caſum, ſive unam, vel alteram ſpeciem.

Sextum demum eſt privilegium, ut hujuſmodi loca mon-
18 tium non ſubjaceant confiſcationibus pro quibuſcunque criminibus, excepto illo læſæ majeſtatis in primo grado, vel in perſona Cardinalium, iſtudque privilegium magnifaciendum eſt in hoc Principatu, in quo, excepta Civitate Bononiæ, quæ ex particulari privilegio, vel ex antiqua conſuetudine ab aliis Civitatibus, & locis diverſificat, in uſu eſt bonorum confiſcatio, eo ipſo, quod locus eſt condemnationi capitali veræ, vel fictæ, ſeu contumaciali, imo etiam ad triremes perpetuas, vel per decennium, & quando eſt ad ſeptennium, intrat pro medietate, ſecus autem, ubi ad quinquennium: unde propterea frequentes eſſe ſolent
19 diſputationes ſuper hujuſmodi confiſcationibus cum vocatis ad fideicommiſſa, per delinquentes poſſeſſa, vel cum ejus creditoribus, vel parentibus, & liberis reſpective, & inter ipſoſmet, ac tertios, in quos bona, vel jura confiſcata interim tranſierunt, quando adverſus condemnationem, præſertim contumacialem reſtituatur, ut in ſuis ſedibus habetur, *d* & per conſequens nimium æſtimabile hoc privilegium remanet in ejuſdem Principatus incolis, & ſubditis, ac etiam in exteris, qui ratione loci commiſſi delicti, vel ex alio capite huic foro ſubjaceant.

Quinimo, etiam quoad exteros, huic foro nullatenus ſubjectos, adhuc nimium æſtimandum eſt (præſuppoſita, pro meo ſenſu, irrationabili, maleque fundata propoſi-
20 tione, quam modernorum ſuperficialium leguleicum vulgus recepiſſe videtur, ut in ſuis ſedibus advertitur, *e* quod quilibet confiſcat in ſuo Principatu, vel territorio) quando agatur de confiſcatione proveniente a jure communi, non autem a Particulari illius Principatus, vel ditionis, ut ita exterorum, & nullatenus ejus dominio, & foro ſubjectorum Princeps, vel etiam inferior dominos capiat bona in ejus territorio, vel ditione exiſtentia.

Sed quoniam in hoc privilegio excipitur crimen læſæ majeſtatis in primo capite, dictaque propoſitio non verificatur, niſi in crimine læſæ majeſtatis divinæ, vel huma-
21 næ, in quo ſolum ex diſpoſitione juris communis confiſcatio intrat, idcirco cadit dubium, an iſta exceptuatio intelligenda veniat de crimine in primo capite, quod per exteros in aliis Principatibus cum proprio Principe committatur, juxta caſum in dicta Regalium Sede peractum, *f* vel potius intelligenda ſit de iſto crimine, patrato in hoc Principatu, in perſona propria Principis, qualis eſt Papa; id autem formiter diſputare occaſio non præbuit, ideoque maturum deſuper judicium non efformatur, probabilior tamen videtur hæc poſterior pars, tum ob admiſtam mentionem Cardinalium, ex qua liquet, quod intellectum ſit de Summo Pontifice, cujus ſpecificatio ex prudentialibus motivis omiſſa fuit, tum etiam, quia eſſet ita cumulare exorbitantias, quatenus recipienda, & practicanda ſit dicta propoſitio, quam tamen nunquam conſulto, & lando recipit, & practicari debere; De facili tamen Principes, eorumque miniſtri recipiunt propoſitiones ipſis utiles, & proficuas, atque amant, & quærunt, juxta dict. Apoſtoli, ſibi magiſtros prurientes auribus, & e converſo juxta dictum noſtri Afflicti in ejus deciſionibus, frequentius Judices, & Conſiliarii practicant illum verſiculum, *Placebo Domino in regione vivorum:* In caſu tamen particulari, cujus mentio habetur in eadem Regalium ſede, & alibi, *g* in quo ſcribendo pro filiis ejus, qui in diverſo Principatu confiſcationem paſſus erat, ob crimen læſæ majeſtatis humanæ in primo capite, agendo de fideicommiſſo, & de legitima, & de quibuſdam Officiis, vidi practicatum, quod ſine diſputatione quædam loca montium, in vim iſtius privilegii, poſita non fuerunt ſub confiſcatione.

Concedi ſolent hæc privilegia in erectione montium Cameralium, licet neque in omnibus, non tamen in montibus baronalibus, in quibus concedi ſolet quoddam forte magis exorbitans privilegium ad favorem Montiſtarum, 22
quod ſcilicet ſuper bonis, quæ aſſignantur pro dote montis, ut ex eorum fructibus ipſorum locorum montium fructus ſolvantur, conceditur potioritas Montiſtis adverſus alios debitoris montis creditores, quamvis anteriores, & expreſſas habentes hypothecas, etiam privilegiatas, quæ ſuſpenduntur, donec alia ejuſdem debitoris bona excutiantur, adeout nonniſi in ſubſidium, & poſt excuſſionem factam ſuper iſtis bonis eorum hypothecas, & jura exercere poſſint. Cumque ita practicatum eſſet in caſu in eadem conſueta Regalium ſede peracto, *h* atque inter alia bona aſſignata montis eſſet quoddam oppidum, vel caſtrum, poſt venditum poſtmodum fuit, atque ſuper ejus pretio orta eſſet controverſia inter Montiſtas, & alios creditores anteriores impugnantes hoc privilegium, illudque de aperta injuſtitia, & iniquitate redarguentes, atque ab hodierno Pontifice ſucceſſores petentes revocationem, deſuper deputata Congr. aliquorum Prælatorum, quibus ego tunc Prælatus tanquam ejuſdem Papæ Auditor adjunctus fui, in diſputationibus deſuper habitis, tam per ſcribentes hinc inde, quam etiam per aliquos ex congregatis, procedebatur cum aliis terminis poteſtatis Principis tollendi jus tertii, unde propterea inſiſtebatur in eo, an conſtaret, necne 23
de cauſa publica, ex cujus defectu, dum agebatur de gratia conceſſa privatæ perſonæ, & ad privatum commodum, aliqui, forteque in majori numero erant in ſenſu, quod eſſet locus moderationi gratiæ, eodem modo, quo ex eodem defectu cauſæ publicæ per ipſummet Pontificem, qui gratiam conceſſerat, prævio Rotæ voto, illa revocata fuit, juxta caſum in eadem conſueta Regalium ſede peractum, *i* ubi hæc materia gratiarum, tertio præjudicialium, late expenditur.

Mihi vero labor inanis videbatur aſſumere hanc aliam Provinciam, quodque omnia, quæ deſuper hinc inde late cum conſueto improbo labore deducebantur, extranea eſſent a caſu controverſiæ, dum concurſus non erat ſuper bonis indifferentibus, & liberis, & quæ affecta eſſent hypothecis anterioribus, per iſtam gratiam ſuſpenſis, vel ſublatis, quo caſu prædicti termini intrarent, ſed concurſus erat ſuper oppido, vel caſtro juriſdictionali, ejuſque pretio, abſque dubio ſuccedente loco rei, ejuſque naturam, & qualitatem habente ex auctoritate Judicis, & ex Bulla Baronum, juxta ea, quæ ad materiam d. Bullæ frequenter habentur in feudali ſede, & alibi, & per conſequens nullæ aderant hypothecæ, dum creditores, qui montis erectioni 24
anteriores erant, utpote deſtituti illo beneplacito Apoſtolico, quod ex Apoſtolicis Conſtitutionibus in eadem feudali ſede inſinuatis neceſſarius eſt, non ſolum in alienatione, ſed etiam in obligatione bonorum juriſdictionalium, etiam inter ſubditos, *l* reſpectu illius qualitatis bonorum, conſiderandi veniebant tanquam ſimplices creditores chirographarii, in ſolam perſonam actionem habentes, ideoque poſteriores Montiſtis habentibus in ſpecie hæc bona juriſdictionalia obligata, cum expreſſo beneplacito Apoſtolico, ad cujus effectum iſtam conceſſionem, dicebam conſiderandam eſſe tanquam gratiam nemini præjudicialem, ex certa, & recepta propoſitione, frequenter inſinuata in eadem ſede Feudorum, & in altera Crediti, & Debiti, & alibi, *m* quod ſuper his bonis differentibus, prohibitis, anterioritas non regulatur a tempore privatæ obligationis poſſeſſoriæ, ſed a tempore aſſenſus domini, ideoque creditores cum aſſenſu, quamvis in tempore poſteriores vincunt anteriores aſſenſu carentes, qui propterea conqueri non poterant, quod eſſent ſublatæ, vel ſuſpenſæ illorum hypothecæ, dum iſtæ non aderant, cum privatio præſupponat habitum, & quod non eſt, tolli, vel impediri non poteſt; Unde propterea ex hoc ſolo motivo, abſque alia inſpectione, omnium concordibus votis, prodiit reſolutio favore Montiſtarum, quibus pretium ſolutum fuit.

Verum ubi etiam ageretur de bonis liberis, & indifferentibus, in quibus dicta ratio non intraret, adeout tolleren- 25
tur, vel ſuſpenderentur hypothecæ jam contractæ, & competentes, & per conſequens gratia eſſet tertio præjudicialis, ejuſque jus tolleret; Quamvis pro genio, & ſtylo ſemper hujuſmodi gratias, & conceſſiones ad commo-

dum

duræ privatum, & ceſſantes cauſa publicæ neceſſitatis,
vel utilitatis damnaverim, & abhorruerim, eaſque, ubi
26 eadem cauſa publica, ſi non a parte ante, ſaltem a par-
te poſtea non urgeat, adeout de ſolo privato intereſſe
agatur illorum, qui gratiam obtinuerunt, vel de illa ſol-
liciti fuerunt, revocatione, vel moderatione dignas eſſe
crediderim, quodque ſervari debeat ſtylus, qui religioſe
in currenti Pontificatu ſervatur, & tenetur. Nihilomi-
nus in dicto caſu conſiderabam urgere cauſam publicam,
ſi non a parte antea, attamen a parte poſtea, quoniam,
ut alias inſinuatum eſt, etiam in hujuſmodi montibus Ba-
ronalibus, vel privatis, cum publica, & Papali auctori-
27 tate erectis, publica Principis fides præſtari, & adhiberi
videtur, & quæ alias violata remaneret, ſive illam ſe-
quentes deciperet, quorum neutrum dicendum eſt. Na-
gotiatores enim, & præſertim cæteri abſentes, atque in
remotis regionibus moram trahentes, ut aliar inſinuatum
fuit, ſequuntur fidem, non quidem illius Baronis, vel
alias privati erectoris montis, ſed informari de valore,
qualitate, & redditibus bonorum, quæ pro montis dote
aſſignantur, inſpicere, & examinare ſatagunt motum
proprium, vel chirographum Pontificium, juxta cujus
majores, vel minores cautelas, & aſſecurationes negotio
vacare deliberant: unde alias, præſertim apud exteros,
non ita bene callentes has diſtinctiones ipſius Principis,
& Principatus, exiſtimationis, & fidei diminutio vulgo
diſcredito ſequeretur, cum Reipublicæ præjudicio pro aliis
indigentiis, & per conſequens hoc bonum publicum an-
teponendum eſt privato præjudicio; Ideoque laudandi ſunt
Principes, qui ab hujuſmodi conceſſionibus abſtinent,
atque monendi ne faciant, ſed poſtquam fecerunt, mo-
nendi ſunt, ut a facti revocatione, vel moderatione ab-
ſtineant, quoties iſta plurium innocentium, ipſiuſque
Reipublicæ, ſive publici, & liberi commercii præjudi-
cium parere poteſt, quoniam in concurſu hujuſmodi præ-
judiciorum, magis attendendum eſt iſtud publicum, quam
alterum privatum aliquorum creditorum Baronis, vel al-
terius erectoris, magnaque propterea differentia conſti-
tuenda eſt inter moderationes, vel infirmationes gratia-
rum, quæ præjudicant ſolum illi, qui obtinuit gratiam,
cujus beneficium ei tollunt, juxta ſuperius inſinuatum ca-
28 ſum revocationis factæ per eundem concedentem, n & il-
las revocationes, vel moderationes, aut infirmationes,
quæ concernunt præjudicium quamplurium tertiorum,
ipſiuſque Reipublicæ; Atque in hoc dignoſci ſolet æquivo-
cum & manifeſtus error ſuperficialium, qui in omnibus
caſibus, ad eorum diverſas non reflectentes circumſtan-
29 tias, cum eiſdem regulis, & propoſitionibus, vel cum
eiſdem auctoritatibus pariformiter procedunt; multa nan-
que favore publici commercii conceduntur, quæ aliquibus
privatis denegantur. Ut puta, ſub hypotheca generali ve-
niunt non ſolum bona ſtabilia, ſed etiam mobilia, & ſe-
moventia, ſuper quibus contra tertios poſſeſſores etiam bo-
30 næ fidei, & quamvis per multas tranſierint manus, credi-
tor ejus hypothecam exercere poteſt, & tamen ex quodam
recepto uſu per Doctores, & per Tribunalia canonizato,
ratione libertatis commercii, ſuper mercibus, aliiſque
mobilibus, vel ſemoventibus, quæ in tertios bona fide,
& ex cauſa oneroſa tranſierunt, non datur hoc experi-
mentum hypothecæ, o multo vero magis, quando in pu-
blicis nundinis, & emporiis, aut portubus id ſecutum
ſit, cum tunc, vel ex Principum privilegiis, vel ex re-
cepto, & commendabili, non ſolum creditoribus hypo-
thecæ experimentum, ſed etiam dominis rerum ſuarum
vindicatio jure dominii, ex eadem ratione favoris publi-
ci, denegari ſoleat. p

Et quidem, ubi præſertim non agitur de tollendo do-
minio, ex propria induſtria, & providentia comparato,
quod quodammodo, ſaltem pro communi opinione, ju-
ris naturæ, vel gentium eſſe videtur, & quod adhuc per
legem poſitivam mortuam, ſive per Principem, qui eſt
lex viva, & animata, in multis caſibus tolli poteſt, &
ſolet, ex inſinuatis in conſueta Regalium ſede, occaſione
agendi de hac poteſtate Principis tollendi jus tertii, ac
etiam in alia tractatione Officiorum, ſed agitur de hypo-
31 theca, quæ denotat quidem idem ac pignus, ſed inſpe-
cta naturali veritate, de facto, & communi hominum
opinione non eſt verum pignus, cum iſtud a pugno deriva-
tum, vere, & proprie conſiſtat in illis mercibus, & mo-
bilibus manualibus, quæ materialiter, & de facto dantur
in manibus creditoris pro cautione, & ſecuritate, ſine
qua ipſe non crederet pecuniam, adeout iſtius veri pignoris
obſervantia æquipollere videatur ſuperius inſinuatæ ſecu-
ritati ementium merces; q hypotheca vero continet quod-
dam pignus fictum, & ideale, merumque figmentum,
a lege civili introductum, & quod potius ipſi juſtitiæ, vel
diſcurſui, & veritati naturali adverſari videtur, ut occa-
ſione agendi de iſto caſu, & aliis in pleriſque ſedibus ad-
vertitur; r unde propterea, ſi caſus non præbuiſſet hujuſ-
modi legum civilium inventionem, & receptionem, iſtud
figmentum nobis ignotum eſſet, eiſdemque legibus at-
tentis videmus, quod ille hoc beneficium ejus libito con-
cedit, & aufert favore dotis, vel fiſci, ſive crediti pri-
mipilatis, & in aliis caſibus. Igitur ſi totum provenit a fi-
ctione, & beneficio legis poſitivæ, non videtur quid pro-
hibeat, ne Princeps, qui eſt lex animata, dictæque legi
poſitivæ mortuæ, pro libito derogare poteſt, hoc privi-
legium concedere, cum aliis ponderationibus inſinuatis
in iſtius caſus particulari tractatione; ſ Ideoque irriſione
vere digni dici merentur illi Juriſtæ, & Morales, qui hanc
denegant poteſtatem, atque in ejus uſu, vel exercitio ob-
ſtaculum juris naturalis conſiderant, cum id magnam 32
ſimplicitatem, & apertam ineptiam potius redoleat; Ac
propterea concludendum eſt, quod monendi quidem ſunt
Principes, ut ab hujuſmodi gratiis abſtineant, & quando 33
illas conceſſerunt, laudandi, quod revocent, vel mode-
rentur in gratiam eorum, quibus præjudicatum eſt, in
odium gratiati, non autem in odium, & præjudicium
tertii, qui bona fide ſub talis gratiæ clypeo, & ſecuritate
contraxit, alias non contracturus, multo vero magis ubi
præjudicium eſſet multorum, atque potius publicum,
quam privatum, ut ſupra, atque cum his diſtinctionibus
& conſiderationibus, materia regulanda videtur, non
autem cum ſolis generalitatibus, & abſtractis, cum qui-
bus ſemper error eſt procedere.

a *de Regal. diſc. 120. cum pl. ſeqq. & alibi ſub diverſis ti-
tulis pluries.* b *de locato, diſc. 10. & 33. & alibi.* c *in
ſpecie locorum montium, lib. 7. de alien. & contr. prohib.
diſc. 1. n. 17. & diſc. 12.* d *de Regal. diſc. 160.* e *de Re-
gal. diſc. 161.* f *d. diſc. 161. de Regal.* g *diſc. 160. de Re-
gal.* h *de Reg. diſc. 185.* i *de Regal. diſc. 177.* l *de feud.
diſc. 66. & ſeqq.* m *de feud. 78. & de cred. diſc. 13. & 151.
& alibi* n *diſc. 177. de Reg.* o *de credito, & debito, diſ.*
p *de Reg. diſc. 29.* q *de credito, & debito, diſc.* r *dict.
diſc. de credito 185. ac etiam in t. de Regal. & in con-
flict. legis, & rationis.* ſ *d. diſc. 185. de Reg.*

De montibus, quibus Camera, & Sedes Apoſtolica reperitur gravata, ex cauſa Chriſtianæ, & reſpective Catholicæ fidei, vel Eccleſiæ univerſalis.

S U M M A R I U M.

1 *EX defectu redditunm Pontificii Principatus im-
poni ſolent Decimæ, & indici Cruciata.*
2 *Mons fidei unde dictus, & de ejus erectione, &
reductione ad hodiernum ſtatum.*
3 *Mons Pius Recuperationum, & primi, & ſecundi Suc-
curſus fuerunt ſuppreſſi per Alexandrum VII. &
tranſlati ad montem, qui nuncupatur Reſtauratus.*
4 *Mons Ligæ, & Mons Religionis ad hunc fuerunt
transfuſi per eundem Alexandrum VII. in dictum
montem Reſtauratum.*
5 *Montibus Cameralibus, & Monti Populi Romani
variæ additiones fuerunt factæ ſub Gregorio XIII.*
6 *Montis Camerarii erectio.*
7 *Mons Subventionis etiam tranſlatus ad montem Re-
ſtauratum.*
8 *Erectio ſecundi Montis Religionis ſub facta ſub
Paulo Quinto.*
9 *Neceſſitas erigendi montes, & exigendi emolumen-
ta Dataria, & Cancellaria Apoſtolica.*

C A P. VI.

UTriuſque ſpiritualis, & temporalis Pontificii Princi-
patus redditus, & proventus ordinarii, & natura-
les via eſſe ſolent ſufficientes ad ordinaria, & connatura-
lia eorundem Principatuum onera, & ſumptus, ut alibi
diſtincte oſtenditur, unde propterea in extraordinariis, &
accidentalibus indigentiis, ex cauſa fidei, præſertim an-
tiquioribus temporibus, ut illis occurreretur, Summi
Pontifices indicere conſueverunt Cruciatam; ſive impone-
re decimas ſuper beneficiis, aut alienare, ſeu oppignorare
Civitates, Oppida, & Caſtra Status Eccleſiaſtici, vel
facere

facere novas erectiones, aut additiones Officiorum venalium vacabilium, de quibus in præcedenti eorum tractatione actum eſt. Circa vero initia decurſi 16. ſæculi ſub Clemente VII. ut ſuperius in Cap. 1. inſinuatum eſt, pro ſubventionibus Imperatori præſtandis in bello defenſivo, adverſus arma Imperatoris, vel tyranni Turcarum, occupare ſatagentis Civitatem Viennenſem, aliaſque illarum Regionum partes, & ſic ex cauſa fidei practicari
2 cœpit uſus, poſtmodum uſque ad præſens continuatus, contrahendi æs alienum fructiferum, tanquam per ſpeciem cenſus conſignativi, ſub nomine, ſeu vocabulo locorum montium, dictoque primo monti attributum fuit nomen a cauſa, pro qua erectus fuit, ideoque nuncupatus mons Fidei, dictaque prima erectio fuit in numero, vel quantitate locorum biſmille, quæ important ſcuta biſcentum millia, ſummam tunc valde conſiderabilem, magnique interuſurii, utpote ad rationem decem pro centenario; Ideoque mons ex eadem cauſa Religionis, & expenſarum belli, partim cum Turcis, & partim cum Infidelibus, ſucceſſivis temporibus ſub Paulo III. Sixto V. aliiſque Pontificibus varias habuit additiones, adeout de præſenti importet loca 49698. conſtituentia quinquagies centena millia ſcut. vulgo quinque milliones, horumque fructus plures reducti, juxta hodiernam ſtatum ad rationem quatuor pro centenario, important centena ſcuta biſcentum millia retroactis vero temporibus fructuum ſumma fuit longe major, ut etiam in ſequentibus montibus ſecutum eſt.

Sub Pio IV. pro ſubſidio Galliarum Regis Caroli IX. in bello cum hæreticis, & pro defenſione Civitatis, & Status Avenionenſis, & Comitatus Venayſini adverſus arma eorundem hæreticorum, qui inibi Hugonotti appellantur, erectus fuit mons Pius recuperationum nuncupatus,
3 ac etiam idem erexit montes nuncupatos primi, & ſecundi Succurſus Avenione in numero, vel quantitate locorum decem millium circiter, importantes ſummam decies centenorum millium ſcut. vulgo unius millionis in ſorte, in fructu autem juxta hodiernum ſtatum, & reductionem in centena ſcut. 40. mil. Quamvis autem iſti montes non ſint hodie in rerum natura, eo quia ſub Alexandro VII. extincti, vel ſuppreſſi fuerunt, Nihilominus adhuc viget idem debitum, dum tranſportati fuerunt ad novum majorem montem, ab eodem Alexandro erectum, cui *Reſtaurati* nuncupatio attributa fuit, ideoque effectus eſt idem, ut contingit etiam in aliis montibus, de quibus infra.

Sub B. Pio V. pro impenſis confœderationis cum Rege Catholico, & Republica Veneta adverſus arma Turcarum, tum pro defenſione Regni Cypri, quam pro celebri claſſe maritima, erectus fuit mons nuncupatus Ligæ, locorum bis mille; Alter nuncupatus Religionis in locis decem mille, computato augmento facto per Sixtum V.
4 qui duo montes important duodecim centena mil. ſcut. quamvis dictorum locorum montium venditio, eorumque pretii erogatio integre ſub eodem Pontifice Pio in dictam cauſam ſecuta non ſit, eo quia venditio incontinenti ſequi non potuit, unde continuavit venditio ſub Gregorio XIII. Sixto V. & Gregorio XIV. ſucceſſoribus, a quibus tamen reſpective pretium in eadem cauſa fidei in genere erogatum fuit, & præſertim ab ultimo, in bello ſcilicet contra hæreticos in Gallia, præſertim in illa confœderatione, ſeu liga, quæ Sancta nuncupabatur, iſtique montes pariter hodie non ſunt in rerum natura, utpote ſub eodem Alexandro VII. ſuppreſſi, & tranſlati in dictum montem Reſtauratum, quod non tollit exiſtentiam debiti. Idemque B. Pius, ex eadem cauſa belli in Gallia cum hæreticis, aliam fecit additionem monti Novennali in numero locorum bis mille, dictuſque mons adhuc extat, & ſic in totum in locis 14. mil. quæ important ſcuta 14. centena millia in ſorte, in fructu autem juxta præſentem ſtatum annua ſcuta 56. mill.

5 Sub Gregorio XIII. cujus magna pietas erga Catholicam Religionem nimium nota eſt, tum in erectionibus tot Collegiorum in Urbe, & in diverſis regionibus pro conſervatione, & propagatione fidei Catholicæ, cum etiam in magnis ſubventionibus datis in Gallia, & in Germania Principibus Catholicis adverſus hæreticos, ultra pecunias obventas ex montibus per Pium V. ut ſupra erectis, & alias ex ejus magna parſimonia paratas, variæ factæ ſunt additiones montibus Cameralibus, & etiam monti Populi Romani in quantitate locorum decem mille circiter, quæ adhuc vigent, quamvis ſub diverſis vocabulis, ut ſupra, & ſic important in ſorte ſcuta decies centena millia, vulgo unus millio, in fructu autem juxta hodiernum ſtatum annua ſcuta 40. millia.

Sub Sixto V. ex dicta cauſa ſubventionum in Gallia adverſus hæreticos, aliiſque indigentiis, concernentibus 6
pariter fidem, facta fuit erectio montis nuncupati *Camerarii* in locis 644. importans ſcuta in ſorte 64. mil. in fructus ſcut. 2560.

Sub Clemente VIII. facta fuit additio dicto Monti Novennali locorum mille, importans ſcuta 100. mil. in ſorte pro ſubventione data Imperatori in bello cum Turcis.
Aliaque additio dicto Monti Novennali locorum 600. auri, quæ important pene alia centum mille monetæ, & 7
erectio montis nuncupati Ungariæ locorum 1650. importan. ſcuta 300. mil. circiter, & alterius montis nuncupati Subventionis, locorum 3850. importan. ſcuta 400. mil. circiter, ex eadem cauſa ſubventionis Imperatoris in bello contra Turcas in Ungheria, & ſic importat in totum ſcuta 800. mil. in ſorte; In fructu vero juxta præſentem ſtatum in annuis ſcut. 32. mil. atque debitum adhuc viget, quamvis ſub diverſo nomine, ex eadem cauſa tranſlationis factæ per Alexan. VII. in dictum montem Reſtauratum.

Sub Paulo V. facta fuit erectio ſecundi montis Religionum in locis biſmille importan. ſcuta biſcentum mille in ſorte, in fructus autem ſcut. 8. mil. pro ſubventione Imperatoris in bello cum Bohemis hæreticis rebellibus, & cum Palatino, qui eorum Regem ſe fecerat, & pariter iſte mons tranſfuſus eſt in Reſtauratum.

Sub Alexandro VII. facta fuit erectio locorum biſmille in dicto Monte Reſtaurato importan. in ſorte ſcuta bis centum mille, pro ſubventione data Imperatori in bello cum Turcis in Ungheria, ſed ſecuta fuit extinctio locorum mille cum pecuniis obventis ex decimis ſpiritualibus, ad hunc effectum impoſitis ſuper beneficiis Italiæ; Ideoque debitum remanet in ſcutis centum millibus in ſorte; in fructus autem in annuis ſcut. 4. mil.

Quare calculatis omnibus præfatis debitis, ex cauſa fidei contractis, de quibus explicite conſtat, ſumma in ſorte principali importat nonagies, & quinque centena mill. ſcutorum, & ultra, vulgo novem milliones cum dimidio; In fructu autem annua ſcut. circiter 400. mil. parum minus.

Ultra dictas ſummas quamplures aliæ nimium conſiderabiles, etiam ultra plures milliones, ultra montes, & reſpective ultra mare ex eadem cauſa fidei pro ſubventione Principum Chriſtianorum in bellis cum Turcis, vel hæreticis reſpective tranſmiſſæ fuerunt per varios Pontifices, & præſertim moderno tempore pro bello cum Turcis in Inſula Cretæ, vulgo *Candiæ* per Pontifices Innocentium X. Alexandrum VII. & Clementem IX. Et in Polonia per Pontificem Clementem X. & Innocentium XI. non tamen ponuntur in calculo; vel ob certæ notitiæ defectum, an alii montes erecti fuerint, vel quia mihi innoteſcit, quod in parte pecuniæ obvenerunt ex decimis ſpiritualibus impoſitis ſuper beneficiis Italiæ, & præſertim Status Eccleſiaſtici, & in parte ex pecuniis Cameræ; unde propterea, ut ſupplerentur onera, aliæ montium additiones factæ fuerunt, abſque tamen expreſſione iſtius cauſæ, quod etiam ſecutum fuit in tot magnis expenſis, quas facere oportuit adverſus naſcentes hæreſes Luteranam, & Calvinianam, & alias in tot Legationibus ordinariis, & extraordinariis, quas notæ hiſtoriæ docent, & in convocatione, & manutentione Conc. Trid. aliiſque occurrentiis, pariter notis in hiſtoriis, adeout debitum Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, ex eadem cauſa fidei, & Religionis in diverſis montibus ſit longe majus ultra ſupradictam ſummam; dum, ut initio inſinuatum eſt pro hujuſmodi extraordinariis indigentiis, & ſumptibus contrahere oportuit æs alienum fructiferum cum erectionibus, vel additionibus montium, eo quia redditus, & proventus utriuſque Principatus non ſufficiunt pro adimplendis oneribus currentibus, unde liquet, quod illud aurum, quod a partibus ultramontanis, vel ultramarinis ad Urbem, & Romanam Curiam obvenit, occaſione expeditionum Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ, adeo magnificatum a malignis, vel ab indoctis, & non informatis, importat paucas guttas comparatione fluminum auri per Sedem, & Cameram Apoſtolicam protati, & tranſmiſſi ad eaſdem Regiones ultramontanas, & ultramarinas, dum ita de emolumentis Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ pro expeditionibus literarum ſuper proviſionibus Eccleſiarum, & beneficiorum, vel ſuper diſpenſationibus, Papa nec quidem in obolo participat, adeout neque congruam ſubſtentationem percipiat, quinim-

nimo ex aliis redditibus Principatus temporalia notabilia ſupplere oportet, ut alibi diſtincte, & clare oſtenditur comparative ad hoc debitum, aliaque onera mere Papalia, & ſpiritualia pro ſervitio, & adminiſtratione Eccleſiæ Univerſalis, præſcindendo a Principatu temporali, prædicta Datariæ, & Cancellariæ emolumenta modica ſint, adeout neque ad dimidium, imo tertiam partem onerum aſcendant, cum inter iſta computanda non ſint illa emolumenta, quæ proveniunt ex diſpenſationibus matrimonialibus, utpote deſtinata eleemoſynis, & piis operibus, mediante Banco Montis Pietatis, ut in alia tractatione Officiorum inſinuatum eſt, & alibi.

F I N I S.

CONSTITUTIONES,

REFORMATIONES, ET PROVISIONES

Super locis Montium.

I.

Clementis Papæ Octavi Conſtitutio ſuper reſignationibus Montium Romanæ Curiæ. fol. 284.

I I.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationis ſuper Montibus Romanæ Curiæ; & pro tollendis illorum abuſibus, & impedimentis. fol. 285.

I I I.

Ejuſdem Pauli Papæ Quinti Confirmatio Proviſionum, Ordinationum, & taxarum per Congregationem ſuper Montibus Romanæ Curiæ deputatam, pro recta Montium prædictorum, ac negotiorum, ſcripturarumque ab eis dependentium directione, & Guberno editorum. fol. 287.

I V.

Urbani Papæ Octavi Declaratio; quod quæcunque pactiones particularium perſonarum ſuper Montibus, vel locis Montium quotumcunque, factæ abſque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendas literas patentes deputatorum, licentia, non attendantur, nec afficiant Montes, & loca hujuſmodi. fol. 296.

Eſt impreſſa in Bullario inter Conſtitutiones Urbani Octavi, Conſtit. 154. ſeu 155.

V.

Innocentii Papæ Undecimi Confirmatio Proviſionum, Ordinationum, & Taxarum pro recta Montium Romanæ Curiæ, ac negotiorum, ſcripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio editarum, ibid.

V I.

Deciſio S. Rotæ Romanæ ſuper hac materia: fol. 304.

NUM. I.

Clementis Papæ Octavi Conſtitutio ſuper reſignationibus Montium Romanæ Curiæ.

CLEMENS PAPA OCTAVUS.

MOtu proprio, &c. Decet Romanum Pontificem Cameræ Apoſtolicæ jura adverſus pravorum hominum fraudes, & perfidiam tueri, & ut fraudes, & errores ipſi omnino tollantur, opem, & operam impendere opportunas. Cum itaque, ſicut accepimus, in reſignationibus, ſeu ceſſionibus locorum, ſeu portionum Montium Romanæ Curiæ, ad dictam Cameram noſtram Apoſtolicam, ac etiam ad Religiones, Communitates, Domicellos, & alias perſonas ſpectantium, tam vacabilium, quam etiam non vacabilium, quamplurimæ fraudes, & errores in non modicum ejuſdem Cameræ, & aliorum prædictorum detrimentum, detectæ fuerint; idque potiſſimum eveniſſe Secretariorum, ſeu Notariorum Montium eorundem imperitia, & negligentia. Nam cum temere reſignationes hujuſmodi, etiam a perſonis eis minime notis, recipiant, nec ſtudeant a reſignantibus Literas patentes eorundem Montium recuperare, cauſa fuerunt, ut pravi homines hac eorum temeritate, & negligentia excitati, ſimulantes, & falſo præſeferentes ſe eſſe veros dominos, eorum poſſeſſione ſpoliarunt, & privarunt, ac etiam aliquando reſignationes vacabilium ab infirmis, & febri affectis, contra formam erectionum dictorum Montium, in grave ipſius Cameræ præjudicium, receperunt. Nos hujuſmodi temeritatis, fraudes, & callidas inventiones, quantum cum Deo poſſumus, excerpere volentes, Motu ſimili, &c. deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium, perpetuo ſancimus, decernimus, & declaramus de cætero reſignationes, ſeu ceſſiones hujuſmodi locorum, ſeu portionum quorumvis Montium vacabilium ejuſdem Curiæ, nunc erectorum, & impoſterum erigendorum fieri, & per illorum Secretarios recipi, & rogari debere coram eorundem Montium Protectoribus, quibus expreſſe præcipimus, & mandamus, ut reſignationes prædictas nonniſi a veris dictorum Montium creditoribus, ſeu Procuratoribus, ab eis ſpeciale, & ſufficiens mandatum habentibus, recipiant, & admittant. Et inſuper iidem Protectores non recipiant reſignationes locorum ſeu portionum Montium vacabilium ab illorum creditoribus, qui mala valetudine affecti fuerint; ea enim lege Montes hujuſmodi erecti fuerunt, ut corpore quidem ſano, & non alias reſignari poſſent. Creditores eorumdem Montium vacabilium præſentes non admittantur ad illos reſignandum per Procuratores, niſi fuerint mulieres, pupilli, ſeu aliæ egregiæ perſonæ, quę a dictis Protectoribus legitime impeditæ judicentur. Nam mulieres, pupillos, & perſonas ſic impeditas, obtenta prius in ſcriptis a Montis Protectore licentia, & facultate, quam gratis, abſque ulla prorſus etiam ſcripturæ recognitione, ſeu mercede dari mandamus, aut per ſe ipſas domi coram eorundem Montium Secretariis, ſeu Notariis, aut per Procuratores ab eis ſpecialiter conſtitutos, coram dictis Protectoribus, eorum Montes reſignare poſſe declaramus. Si vero creditores abſint a Curia, & Procuratores ad reſignan. conſtituti ſint, iidem Protectores ſtudeant, ut ii Procuratores ſpeciali, & ſufficienti ſint mandato ſuffulti, utque inſtrumenta procurationum legitime in forma ſolita ſint recognita, & in actu reſignationum dentur cedulæ alicujus mercatoris in urbe negotiantis idonei, aut alias, arbitrio ipſorum Protectorum caveatur, de exhibendo fidem, & atteſtationem ſupervivientiæ conſtituentis infra quadraginta, ſi intra Montes, ſi vero ultra infra ſexaginta dies, vel infra alium terminum per ipſos Protectores ſtatuendum; Quo termino elapſo, & dicta ſupervivientiæ fide non exhibita mercator, ſeu fidejuſſor prædictus ad conſignandum, & ſolvendum pretium Montium reſignatorum dictæ noſtræ Cameræ Apoſtolicæ, & pro ea in manibus ſui Depoſitarii generalis, per opportuna juris remedia cogatur, cedulas autem prædictas penes dictos Protectores conſervari, cautiones vero per dictos Secretarios, ſeu Notarios coram eiſdem Protectoribus recipi volumus, & mandamus, Montium non vacabilium reſignationes, ſeu ceſſiones, aut coram illorum Protectoribus, aut coram Secretariis, ſeu Notariis eorundem Montium, prout reſignans maluerit, recipiantur. Sed ad tollendum omnem fraudis, & ſiniſtræ machinationis, ac ſuppoſitionis materiam, volumus, & decernimus, ut tam in Montium vacabilium, quam non vacabilium reſignationibus, ſeu ceſſionibus reſignantes, ſive principales, ſive procuratores fuerint, ſive etiam reſignationes prædictæ fiant coram Protectoribus, ſive coram Secretariis, recognoſcantur per duos, vel ſaltim unum teſtem in rogitibus earundem reſignationum adhibendos, qui cum juramento fateantur reſignantes eſſe tales, quales ſe faciunt, teſteſque prædicti, aut unus eorum ſint noti eiſdem Protectoribus, ſeu Secretariis, de quibus omnibus in rogitibus dictarum reſignationum mentio fiat. Quodque in actu reſignationum prædictarum Literæ patentes, per quas conſtet de reſignantium credito, exhibeantur, quas Literas patentes, volumus cuſtodiri, & conſervari penes dictos Secretarios in filza particulari, per eos ad hunc effectum retinenda. Et ſi contigerit aliquem ex creditoribus Montium prædictorum Literas patentes prædictasquovis modo amiſiſſe, nihilominus illius etiam reſignatio, juxta præſcriptam formam recipiatur, & admittatur, cum idonea tamen cautione, arbitrio, & de ſcientia Protectorum, per Secretarios recipienda, de reſtituendo pretium locorum reſignandorum ad omne mandatum eorundem Protectorum, & cui, vel quibus ipſi mandabunt. Et ad evitandum nominum, & cognominum creditorum prædictorum confuſiones, ac fraudes, quæ circa ea committi poſſint, injungimus, & mandamus dictis Secretariis, ut in rogitibus reſignationum, & in Literis patentibus Montium prædictorum per extenſum deſcribant nomina, & cognomina, ac patrias, tam vendentium, & reſignantium, quam ementium, ſeu acquirentium loca, ſeu portiones illorum, ac etiam nomina eorum patrum, & avorum, cum expreſſione an vitam agant, vel illam cum morte commutaverint. Præterea volumus, decernimus, & mandamus, ut dicti Montium Secretarii, ſeu Notarii, præter librum Abbreviationum, ſeu, ut dicitur Brolardum, rogituum, deſignationum, & fidejuſſionum prædictarum conficiant alium librum, in quo per extenſum deſcribant earundem reſignationum, & fidejuſſionum, & aliorum dictos Montes concernentium Inſtrumenta; qui liber inſcribatur, & illius folia per numeros deſignentur; retineant etiam alium librum pariter inſcriptum, & deſignatum, in quo de verbo ad verbum regiſtrentur ſupradictæ patentes; Et inſuper dicti Secretarii, ſeu Notarii, & eorum quilibet teneantur infra biduum ad ſummum, poſt finem cujuslibet menſis, liſtam, ſeu deſcriptionem eorum, qui in menſe præcedenti aliqua loca, ſeu portiones Montium prædictorum emerint, cum expreſſione nominis, & cognominis, patris, avi, & patriæ, ac diei, a quo illorum fructus debeantur, & aliorum requiſitorum, juxta tenorem, & diſpoſitionem Literarum patentium, deſuper expeditarum, Ratiocinatoribus, ſeu Computiſtis dictorum Montium tradere. Ratiocinatores vero, ſeu Computiſtæ prædicti intra alios tres dies ſubſequentes, ſub pœna amiſſionis Officii, liſtam, ſeu deſcriptionem prædictorum, & aliorum Montium prædictorum creditorum, ut ſupra deſignatorum eorundem Montium Depoſitariis fideliter conſignare, ut fructus, & emolumenta illorum congruis, & debitis temporibus perſolvi poſſint; Necnon aliam ſimilem liſtam, ſeu deſcriptionem Commiſſario Cameræ tradere, ſub ſimili pœna teneatur. Depoſitarii vero in fine cujuslibet bimeſtris, ſeu alterius temporis, ad ſolutiones Montiſtis faciendas deſtinati, eidem Commiſſario Cameræ tradere debeant computum, ſeu liſtam ab eis ſubſcriptam, in qua ſint adnotati omnes creditores Montium, quibus fit facta ſolutio, ut ex ea, juncta alia liſta danda, ut ſupra, per Computiſtam ſciri poteſt, qui exegerint, vel non, quam liſtam prædicti Depoſitarii teneantur dare integram, & realem, ſub pœna dupli, & aliis arbitrio dicti Protectoris. Si quis autem Secretariorum, vel Notariorum prædictorum ſupradictis noſtris ordinationibus, decretis, & mandatis, vel eorum alicui contrafecerit, vel illa non obſervaverit, ad damna, expenſas, & intereſſe per dictam noſtram Cameram, & alios quoſcunque propterea quomodolibet patienda, facienda, & in-

& incurrenda teneatur, nécnon pro prima ducentorum, & pro ſecunda vice quingentorum ſcutorum monetæ, & amiſſionis officiorum prædictorum Cameræ Apoſtolicæ applican. ac etiam corporali pœna, arbitrio Protectoris mulctetur, & dominus teneatur pro ſubſtituto ſuo. Cæterum, ut Officia Secretariorum, & Ratiocinatorum Montium prædictorum diſtincte, & recte gubernentur; Decernimus, & declaramus Officia hujuſmodi incompatibilia fore, & utrunque ab unamet perſona obtineri non poſſe. Imo, ſi quis illa, ex quacunque etiam Apoſtolica conceſſione, quovis titulo, etiam oneroſo obtineat, alterutrum infra quindecim dies a publicatione præſentium computan. dimittere teneatur. Alioquin utraque privetur, & dictæ noſtræ Cameræ, eo ipſo, abſque ulla declaratione applicentur. Quocirca eiſdem modernis, ac pro tempore exiſtentibus dictorum montium Protectoribus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub indignationis noſtræ, ac aliis noſtro, & pro tempore exiſtentibus Romanis Pontificibus arbitrio infligendis pœnis, tenore præſentium diſtricte præcipimus, & mandamus, ut ſupradictas noſtras ordinationes, decreta, mandata, & ſtatuta, ac omnia, & ſingula in illis contenta, diligenter obſervens, & a dictis Secretariis, Ratiocinatoribus, & aliis, ad quos nunc ſpectat, & ſpectabit, quomodolibet in futurum obſervari curent, mandent, & faciant cum effectu. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac dictorum montium erectionibus, illorumque Collegiorum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, ac conſuetudinibus, privilegiis quoque, & indultis, ac facultatibus eiſdem Protectoribus, Collegiis, & Officialibus prædictis, in genere, vel in ſpecie per quoſcunque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiam per nos; conceſſis, approbatis, innovatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus pro expreſſis haben. hac vice, duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Ne autem quiſpiam præſentia noſtri Motus proprii diſpoſitionis, ſeu tenoris ignorantiam prætendere valeat, volumus, decernimus, & mandamus, ut imprimatur, & ſic impreſſum in Cancellariæ, & Cameræ Apoſtolicæ valvis, & acici Campi Floræ, per affixionem copiarum illius impreſſarum, publicetur, & exinde omnes, & ſingulos, quorum intereſt, vel intereſſe poterit quomodolibet in futurum afficiat, ac ſi perſonaliter fores intimatus. Volumus inſuper præſentis noſtri Motus proprii cedulæ ſolam ſignaturam, abſque eo, quod regiſtretur, aut data in eo apponatur ſufficere, & illius tranſumpta, etiam impreſſa, manu alicujus Notarii publici, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munita, in judicio, & extra fidem facere, quacunque regula, ſeu Conſtitutione Apoſtolica contraria non obſtan.

Placet Motu proprio Hi.

Anno a Nativitate Domini, Milleſimo ſexcenteſimo, Indictione decimatertia, die vero xv. Maji, Pontificatus Sanctiſſimi Domini Noſtri D. Clementis divina Providentia Papæ VIII. Anno ejus nono, Supradictæ Literæ affixæ fuerunt in acie Campi Floræ, & aliis locis conſuetis, ut moris eſt, per me Dominicum Gagnettum Curſorem.

P. Aloyſius Peregrinus Mag. Curſ.

N U M. II.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationis ſuper Montibus Romanæ Curiæ, & pro tollendis aliorum abuſibus, & impedimentis.

PAULUS PAPA QUINTUS.

Ad futuram rei memoriam.

CUM pro ſuprema injunctæ nobis ſolicitudinis cura, atque ea, quæ Romano Pontifici peculiaris eſſe debet cunctis in rebus providentia, ſtudere teneamur, ut Romanæ Curiæ montes, quorum varia præjudicia, abuſus, difficultates, & impedimenta quotidie audimus, rite & recte gubernentur, & quæ ad hanc rem pertinent, breviori manu executioni mandentur, abuſibuſque ſublatis, ac impedimentis, & difficultatibus reſecatis, cunctorum indemnitati conſulatur, tum id majori ſtudio curandum eſſe cenſemus, quo multorum cauſa tractatur, inter quos pauperes, minores, viduæ, pupilli, Eccleſiæ, Monaſteria, & loca pia exiſtunt, monteſque ipſi ſub fide publica ſunt conſtituti, & in illis conſtituendis Apoſtolicæ Sedis auctoritas interceſſit, unde nil mirum, ſi plerumque nos certas proviſiones, certaque remedia, quæ nobis opportuna viſa ſunt, adhiberi mandavimus, quibus poſtea non ſufficientibus cogimur ad alia devenire, etenim animadvertentes multas quidem montium erectiones, additiones, aggregationes, extenſiones, & ad inſtantiam diverſorum Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, Domicellorum, & etiam S. R. E. Cardinalium, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum, & aliarum perſonarum, necnon Collegiorum, Communitatum, & Univerſitatum, & in illorum comodum, & favorem, ſeu alias a pleriſque Prædeceſſoribus noſtris Pontificibus, & etiam a nobis, ac illorum, noſtraque auctoritate hactenus factas fuiſſe, cum promiſſione fructus eo nomine ſingulis annis conventos perſolvendi, ac eoſdem Montes, & illorum loca certis modo, & forma, ac infra certum tempus extinguendi, etiam cum obligatione, & hypothecatione Ducatuum, Dominiorum, Civitatum, Terrarum, Caſtrorum, Caſalium, & bonorum, tam juriſdictionalium, quam non juriſdictionalium quorumcunque, necnon ſuſpenſione, & derogatione, durante Monte, ſeu alias, fideicommiſſorum, pactorum de ſuccedendo, primogeniturarum, prohibitionum, & cum aliis derogationibus, & decretis, etiam in præjudicium tertii, ac deſcendentium, & aliorum in fideicommiſſis, inveſtituris, contractibus, & diſpoſitionibus vacatorum, eos vero, ad quorum, ſive ſuorum auctorum inſtantiam, ſeu commodum erectiones, additiones, aggregationes, & extenſiones, ut præmittitur, factæ ſunt, ſive culpa, & facto eorum, vel ſuorum arrendatariorum, aut Montium eorundem Depoſitariorum, & aliorum obligatorum, ſive alias Apoſtolicæ Sedis benignitate abutentes, montes ipſos, ſeu illorum loca, ut tenentur, ſtatuto tempore non extinxiſſe, nec extinguere, minuſque forſan ulterius de illorum extinctione cogitare, ſed integre, & promiſſo tempore fructus, nec etiam perſolvere, & quandoque etiam ſummas pecuniarum, quæ pro dotibus ipſis montibus aſſignantur divertere, aliiſque eorum uſibus applicare. Præterea, licet dum pro nonnullis ipſius Sedis, & Cameræ noſtræ neceſſitatibus ſublevandis Montes aliqui ab eiſdem prædeceſſoribus noſtris, nobiſque, ſeu illorum, & noſtra auctoritate prædicta erecti, additi, & extenſi ſunt, ipſis montibus ſic erectis, additis, & extenſis in illorum erectionibus, additionibus, & extenſionibus debiti fructus ſuper idoneis, & optimis ejuſdem Cameræ juribus, & proventibus fuerint aſſignati, nihilominus, ſive Appaltatorum, ſive exactorum jurium ejuſdem Cameræ, quibus ſolutionis cura fuit demandata, ſive eorundem montium Depoſitariorum culpa, & ſubterfugiis, ita debitorum fructuum ſolutiones protrahi, ut contra eos ad mandatorum relaxationem perſæpe devenire neceſſe fuerit, in non modicum Creditorum, ſeu Montiſtarum Montium prædictorum præjudicium, & publicæ fidei detrimentum; Item quod nobis non mediocrem animi perturbationem attulit nonnullorum montium eorundem Depoſitarios, Secretarios, Ratiocinatores, necnon Defenſores ipſos, Procuratores, alioſve Miniſtros, non ſolum circa pecuniarum, & aſſignationum exactionem, & ſolutionem, verum etiam, quoad ipſorum montium debitorum nomina, libroſque, & ſcripturas, ita ſingulos in eorum muneribus negligentes eſſe, ut negligentia eorum, & incuria, montium eorundem ſtatus maxime confuſus videatur, ob quæ, & nimiam etiam Sedis Apoſtolicæ prædictæ in ſimiles gratias Baronibus, & aliis particularibus ſupradictis concedendo facultatem, quamplures abuſus circa Montes omnes irrepſiſſe, ac verendum eſſe, quin majora irrepant, niſi debitus modus deſuper imponatur; merito nos hiſce malis occurrere, & abuſus omnes tollere opportuna proviſione decrevimus; Itaque Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac deliberatione noſtris, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, in primis Conſtitutionem fel. rec. Clementis VIII. Prædeceſſoris noſtri,

de eiſ-

de eiſdem Principibus, Baronibus, & aliis particularibus perſonis in montibus Cameræ, ſeu Provinciarum, vel Communitatum, ac etiam Religionum non admittendis, alias editam confirmantes, & innovantes, illamque ad quoſcunque montes, novaſque conceſſiones extendentes, ac ab ulterioribus ſimilium gratiarum, & facultatum erigendi, ſeu augendi montes conceſſionibus, omnino de cætero abſtinere intendentes, Dilectos Filios Magiſtrum Aloyſium Capponium Theſaurarium noſtrum Generalem, necnon Magiſtros Hieronymum Serlupium, & Lelium Biſciam Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Clericos, Joannem Baptiſtam Spadam Fiſci, & dictæ Cameræ Advocatum, & Julium Monterentium ejuſdem Cameræ Commiſſarium Generalem ad infraſcripta omnia, & ſingula facienda, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium conſtituimus, aſſumimus, & deputamus, ac eiſdem liberam, amplam, & omnimodam facultatem, & juriſdictionem concedimus, & impartimur, eiſque committimus, & mandamus, ut conjunctim omnes, ſeu ſaltem idem Aloyſius Theſaurarius, & major ipſorum pars, ſingulorum montium vacabilium, & non vacabilium, ſive ad Cameram noſtram, ſive ad ipſos Principes, & Barones, Communitates, Univerſitates, alioſve prædictos, etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & alias quaſvis perſonas Eccleſiaſticas quomodolibet ſpectantium, & pertinentium, etiam ſub quorumvis protectionibus, adminiſtrationibus, juriſdictione, & ſuperioritate conſtitutorum quorumcunque ſtatum diligenter inſpiciant, ac quorum immutatum quoquomodo eſſe repererint ad priſtinum ſtatum, ac ſuum cujuſque ordinem, veramque, & juſtam normam redigant, ac omnia, & ſingula, quæ ad illorum rectam adminiſtrationem, gubernium, & regimen eſſe cognoverint, ſtatuant, & decernant, & quæ ab eis ſtatuta, & decreta fuerint, faciant etiam noſtra, & præſentium auctoritate, ab omnibus, ad quos ſpectat, & in futurum ſpectabit, inviolabiliter obſervari, necnon contra omnes, & ſingulos eorundem montium, & etiam Collegiorum, Officiorum Romanæ Curiæ, quæ non minus, quam montes ipſi ſub Sedis Apoſtolicæ protectione pariter eſſe noſcuntur, tam fructuum, & aſſignationum, quam extinctionibus, ſeu alia quavis cauſa, qui nunc ſunt, vel pro tempore erunt quovis nomine debitores, etiamſi Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Domicelli, & etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiſcopi, Epiſcopi, necnon Communia, Collegia, Univerſitates, Provinciarum Theſaurarii, & Jurium Cameræ Appaltatores, Exactores, ac ipſorum montium, & Collegiorum Officiorum Depoſitarii, etiam a Nobis, & Prædeceſſoribus noſtris, ſeu alias deputati, & alii quicunque, etiam quomodolibet privilegiati qualificati, ac ſpeciali nota digni, qui cauſa, & occaſione fructuum Montium, & Officiorum prædictorum, ſive eorundem montium extinctionum aliquid hactenus ſolvere, & adimplere tenentur, & etiam in futurum debebunt, manu regia, & juris ordine etiam non ſervato, etiam ipſorum obligationibus, ac erectionibus, additionibus, aggregationibus, & extenſionibus dictorum montium, ſeu Officiorum non exhibitis, nec inſpectis, ſed præſentium vigore duntaxat procedant, ac pro iis ſummis pecuniarum, & omni eo, quas, & quod eorundem Deputatorum Congregatio, capta tantum extrajudiciali informatione, ſive fructuum, & aſſignationum nomine, ſive extinctionis, aut alia quavis cauſa, tam Montium, quam Officiorum Collegiis ſupradictis eos, & eorum quemlibet debere repererit, ſeu cognoverit, unica tantum citatione, etiam domi dimiſſa copia, executa, vel ſi debitores ipſi ab Urbe abſentes fuerint per affixionem ad valvas Cameræ Apoſtolicæ ad omnem Collegiorum prædictorum, ſuorumve Depoſitariorum inſtantiam, vel ipſis negligentibus, ad inſtantiam Commiſſarii Generalis Cameræ noſtræ, quem in his etiam, quod de intereſſe Cameræ principaliter, ſeu alias non agatur, partem facere volumus, & etiam ex Officio Congregationis Deputatorum prædictorum ſequeſtra, necnon executiva, & alia neceſſaria, & opportuna mandata quæcunque, per acta Notarii ab eadem Congregatione deputandi decernant, & relaxent, ac exequi, & pro illorum executione, etiam Civitatum, Terrarum, Caſtrorum, Caſalium, Palatiorum prædictorum Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum bonorum, ac etiam fructuum Eccleſiaſticorum etiam Epiſcopatuum, & Abbatiarum, ſeu Monaſteriorum, ac beneficiorum, & penſionum Eccleſiaſticarum, ad eoſdem, & alios debitores prædictos quomodolibet ſpectantium, & pertinentium quorumcunque, tam in Urbe, ejuſque diſtrictu, quam alibi ubicunque in noſtro Statu Eccleſiaſtico, & quoad fructus, & redditus Eccleſiaſticos prædictos, ac penſiones, etiam extra dictum Statum exiſten. realem, actualem, & corporalem poſſeſſionem, etiam nomine Cameræ Apoſtolicæ, capi, & retineri curent, & faciant, ac dictas Civitates, Terras, Caſtra, & bona quæcunque ſubhaſtanda proponant, & plus offerenti, omiſſa penitus omni alia ſolemnitate, & ſine ſolita etiam ſubhaſtatione, & deliberatione per manus Curſorum, ſeu alias fieri conſueta, & abſque illarum expenſis, prævia duntaxat unius edicti per dies quindecim in locis publicis affixione, ad liberationem plus offerenti, cum cedula bancaria idonei mercatores (ſervata tamen quoad perſonas, quæ Civitates, Terras, Caſtra, & alia bona hujuſmodi emere voluerint, forma Conſtitutionis fel. rec. Sixti Papæ V. Prædeceſſoris noſtri ſuper prohibitione alienandi Caſtra, & alia bona ſtabilia in Statu Eccleſiaſtico exiſtentia, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, aliis perſonis, quam Vaſſallis ejuſdem Status) deveniant, illaſque, & illa deliberent, & vendant, ac inſtrumentum, vel inſtrumenta quæcunque, & alia deſuper neceſſaria, & opportuna, obligando etiam perſonas Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum debitorum prædictorum, & eorum hæredes, & ſucceſſores, & bona quæcunque pro evictione, etiam in forma ejuſdem Cameræ Apoſtolicæ, & cum aliis clauſulis neceſſariis, & opportunis celebrent, & celebrari, ac ex pretio inde redigendo, necnon ex fructibus, & redditibus, etiam eccleſiaſticis quibuſcunque, ac penſionibus præfatis, in quibus, neque etiam ſupradicta forma ſubhaſtationis ſervanda erit, ſed ad libitum dictæ Congregationis, & abſque ulla prorſus ſolemnitate diſtrahi volumus, in primis fructus, & aſſignationes eorundem Montium, & Officiorum Collegiis debitas, & debendas perſolvi, & deinde, juxta cujuslibet obligationem, montes prædictos extingui curent, & faciant, ac per prædicta, & alia juris, & facti remedia neceſſaria, & opportuna, ac eiſdem Deputatis bene viſa, ſingulos debitores prædictos, necnon illorum affictuarios, & arrendatarios, etiam redditum eccleſiaſticorum ſupradictorum ad ſummas debitas, & debendas perſolvendum, montes prædictos extinguen. ac promiſſa per eos, ſeu eorum authores adimplendum, & obſervandum, omni, & quacunque appellatione remota, ac quibuſvis ſubterfugiis, ac juris, & facti exceptionibus remotis, ac etiam abſque aliquo vitio ſpolii, nullitatis, & attentatorum, ac quibuſvis inhibitionibus, non gravetur, prorogationibus, dilationibus, etiam a nobis, vel prædeceſſoribus noſtris quibuſvis conceſſis, aliiſque non obſtantibus, quas, & quæ omnino tollimus, & his in aliquo non obſtare decernimus, & declaramus, cogant, & compellant, cum facultate prædictos, & quoſvis alios etiam, ut præfertur, citandi, monendi, & requirendi, lites, & cauſas quoſcunque ſuper montibus, & illorum, ac etiam officiorum prædictorum aſſignationibus, aliiſve præmiſſis, & illorum cauſa, & occaſione, etiam coram quibuſvis Judicibus etiam Sacri noſtri Palatii Auditoribus, vel in prædicta Congregatione Baronum nunc indeciſas, pendentes in quocunque ſtatu, & terminis reperiantur, reaſſumendi, ac audiendi, & eadem manu, modoque, & cum clauſulis, & facultatibus prædictis cognoſcendi, decidendi, & terminandi, ac iiſdem Judicibus, & prædictis, quibuſve opus fuerit etiam ſub cenſuris Eccleſiaſticis, & pœnis pecuniariis inhibendi, mandandi, & præcipiendi; ipſaſque cenſuras, & pœnas incidiſſe declarandi, & alia quæcunque faciendi, dicendi, gerendi, & exercendi, mandandi, & exequendi, quæ in præmiſſis, & præmiſſorum quolibet neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna. Decernentes ſic, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunque Judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Cameræ noſtræ, & Palatii Apoſtolici Auditores, & Cameræ præfatæ Præſidentes, Clericos, S. R. E. Camerarios, necnon ejuſdem, S. R. E. Cardinales etiam de Latere Legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, judicari, & deffiniri debere, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſ-

ſis,

ſis, & eorundem montium erectionibus, protectionibus, & quibuſcunque conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, & noſtra de jure quæſito non tollendo, ac legibus municipalibus Urbis, necnon Civitatum, Terrarum, Caſtrorum, & locorum ſupradictorum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, facultatibus, conceſſionibus, indultis, & literis Apoſtolicis prædictis, & quibuſvis aliis, etiam ex cauſa oneroſa, aut ex contractu, ſub quibuſcunque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, & irritantibus, ac aliis decretis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, & tenores hujuſmodi, ac ſi ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma, illis tradita obſervata inſerti forent, præſentibus pro expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, hac vice duntaxat, & ad effectum omnium, & ſingulorum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſſe, ac latiſſime derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Volumus autem, quod per præſentes non intelligatur derogatum, ſeu aliquo modo præjudicatum facultatibus dicti Aloyſii Theſaurarii; Imo volumus, & decernimus, quod etiam ipſe ſolus poſſit in præmiſſis omnibus, & ſingulis, ac cum facultatibus, & modis ſupradictis procedere, & exequi, & deputatio ſupradictorum intelligatur, & locum habeat ſolum in iis caſibus, in quibus idem Aloyſius Theſaurarius, pro animi ſui deliberatione eligeret, & vellet illis adhibitis, ſeu modo præmiſſo procedere. Decernentes etiam præſentium ſolam ſignaturam ſufficere, & ubique fidem facere etiam abſque alia data, & regiſtratura, & nihilominus ſi videbitur, literæ in quavis formari expediri poſſint cum clauſulis opportunis, regula quacunque contraria non obſtante, præſentiumque, ſeu literarum deſuper forſan expediendarum tranſumptis etiam impreſſis, & ſigillo ipſius Theſaurarii obſignatis, ac Notarii deputati manu ſubſcriptis plenam fidem adhibendam eſſe in judicio, & extra, & eandem, quæ eiſdemmet originalibus adhiberetur, ſi exhiberentur, vel producerentur.

Placet Motu proprio C.

Die 13. Septembris 1608. regiſtrata fuit cedula ſupradicta Motus proprii SS. D. N. Pauli Papæ V. in libro Signaturarum ejuſdem Sanctiſſimi, folio 149. penes me Rev. Cameræ Apoſtolicæ Notarium infraſcriptum.

Jo: Jacobus Bulgarinus.

Die 20. menſis Septembris 1608. ſupraſcriptæ Literæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Cameræ Cancellariæ Apoſtolicæ, in acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, ut moris eſt, per nos Paulum, Bartholomæum, & Franciſcum de Bonis Curſ.

Chriſtophorus Fund. Mag. Cur.

N U M. III.

Ejuſdem Pauli Papæ Quinti Confirmatio Proviſionum, Ordinationum, & taxarum per Congregationem ſuper Montibus Romanæ Curiæ deputatam, pro recta Montium prædictorum, ac negotiorum, ſcripturarumque ab eis dependentium directione, & Gubernio editarum.

PAULUS PAPA QUINTUS.

Ad futuram rei memoriam.

INter cæteras, quibus, ex injuncto nobis Apoſtolicæ ſervitutis officio, angimur curas, illa nobis præcipue ſemper cordi fuit, ut Romanæ Curiæ Tribunalia, & officia, ſublatis omnibus, qui invaluerant, abuſibus, providentiæ noſtræ miniſterio, in meliorem formam reducerentur, ac ob id alias ab ipſis Tribunalibus, in quibus non ſolum ſubditis noſtris, verum etiam univerſis fere Chriſtiani orbis nationibus, ad Apoſtolicam Sedem, pro litium, & controverſiarum inter eos vigentium deciſione recurrentibus, jus, & juſtitia miniſtratur, initio ſumpto, illorum reformationem feliciter abſolvimus. Demum verum ad ejuſdem Romanæ Curiæ montes, qui dictæ Sedis auctoritate, & ſub fide publica conſtitui exiſtunt, & in quibus multorum, & ſignanter pauperum, minorum, viduarum, pupillorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum, Piorum locorum cauſæ tractantur, ac felicem illorum, & negotiorum, ſcripturarumque ab eis dependentium directionem, & gubernium, oculos ſolicitudinis noſtræ convertimus. Et cognito, quod licet alias a ſel. rec. Clemente Papa Octavo Prædeceſſore noſtro, per ſuam perpetuo valituram Conſtitutionem, multa provide per Secretarios, & Proſecretarios, alioſque dictorum montium quorumcunque officiales, in eorum reſignationibus, ſeu ceſſionibus, ac ab illis dependentibus ſcripturis obſervanda, & adimplenda conſtituta fuerint, tamen ſucceſſu temporis, ut humana fert conditio, complures abuſus, etiam circa prædicta irrepſerunt, valde opportunum, quinimo neceſſarium omnino eſſe cenſuimus, præter, & ultra alias proviſiones, aliaque remedia, quæ pro montium prædictorum recta adminiſtratione, & regimine, & ad hoc, ut fructus debitis, & conſuetis temporibus perſolvantur, adhiberi mandavimus, etiam eoſdem montes omnes, & ſingulos, necnon Secretariorum, & Proſecretariorum, aliorumque officialium antedictorum mercedes, & emolumenta ad debitam formam, veramque, & juſtam normam redigere. Negotium autem hujuſmodi, ut mutata deliberatione perficeretur, Congregationi, per Nos ſuper dictis Montibus deputatæ, demandavimus. Quæ cum proviſiones, ordinationes, & taxas infraſcriptas per Secretarios, Proſecretarios, Computiſtas, ac Proxenetas, cæteroſque officiales dictorum Montium, & cujuſlibet eorum in reſignationibus, & aliis prædictorum Montium ſcripturis, & negotiis obſervandas, & executioni demandandas, & juxta quas taxas eorum mercedes, & emolumenta exigere, & percipere poſſint, & debeant, vocatis etiam, & auditis nonnullis ex Secretariis eorundem Montium, confecerit, atque compilaverit, ac ad modum, & formam infraſcriptos reduxerit; Nos, ut ordinationes, proviſiones, & taxæ prædictæ, ceteraque in eis contenta quæcumque validiora, & firmiora ſubſiſtant, omnibuſque innoteſcant, & a cunctis Secretariis, & Proſecretariis, & aliis antedictis perpetuo ſerventur, opportune providere volentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ordinationes, proviſiones, & taxas hujuſmodi, cunctaque in eis expreſſa, & demandata quæcunque (illorum tenorem hic pro repetito, expreſſo, & inſerto habentes) tenore præſentium confirmamus, & approbamus, noſtrumque, & Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus, omneſque, & ſingulos, tam juris, quam facti defectus, ſi quis in quomodolibet intervenerint, ſupplemus, eaſque publicari, ac a quibuſcunque eorundem Montium, tam vacabilium, quam non vacabilium, ſive ad Cameram noſtram, ſive ad Principes, Barones, Comunitates, & Univerſitates, aut alias quaſvis perſonas quomodolibet ſpectantium, & pertinentium, Protectoribus, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac Deſenſoribus, Depoſitariis, Secretariis, Proſecretariis, Computiſtis, Procomputiſtis, & Proxenetis, aliiſque ad quos ſpectat, & in futurum ſpectabit, ſub pœnis in eiſdem ordinationibus, & taxis irrogatis, inconcuſſe, ac inviolabiliter obſervari, ac in ſingulis dictorum Depoſitariorum Banchis, ac Secretariorum, & Computiſtarum, ceterorumque prædictorum domibus, impreſſas, in loco publico, quo ab omnibus inſpici, legi, & intelligi poſſint, affixas retineri; Et ita per eoſdem Protectores, etiam ſpeciali denominatione dignos, & etiam S. R. E. Cardinales, & alios quoſcunque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auctoritate fungentes, interpretari, judicari,

cari, & definiri debere mandamus: ſublata eis, & Ipſorum cuilibet aliter Interpretandi, & judicandi facultate, & auctoritate. Decernentes irritum, ac inane quicquid ſecus in eiſdem præmiſſis, & quolibet eorum, ac in proviſionibus, & ordinationibus antedictis, inferius inſerendis contentorum, & ſtatutorum, vel circa ea a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus omnibus, & ſingulis, quæ in eiſdem ordinationibus, & proviſionibus prædictis dictum fuit non obſtare; necnon quibuſvis prædictorum Montium, omnium, & ſingulorum erectionibus, & inſtitutionibus, ac illorum Collegiorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, ſtylis, & conſuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, ac facultatibus, litteriſque Apoſtolicis eiſdem Protectoribus, etiam Cardinalibus, ac dictis Montibus, eorumque, & cuilibet ipſorum Collegiis, & Montiſtis, Depoſitariis quoque, Secretariis, & Computiſtis, aliiſque Officialibus quibuſcunque, etiam Motu proprio, & forſan etiam Conſiſtorialiter, ſub quibuſcunque tenoribus, & formis etiam in vim contractus, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie per quoſcunque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, & ſeu etiam per nos conceſſis, approbatis, confirmatis, & innovatis, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Quibus omnibus &c, etiamſi &c. illorum tenores &c. ad effectum antedictum, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus. Volentes quoque, quod præſentium ſola ſignatura ſufficiat abſque alia data, regiſtratura, regola quacunque contraria pariter non obſtante.

Placet Motu proprio C.

Proviſioni, ed Ordini da oſſervarſi, ed eſſeguirſi dalli Segretarii, Proſegretarii, Computiſti, Senſali dei Monti di Roma, ed altri a chi ſpetta nelle riſegne, ed altri affari di detti Monti,

AVendo la Santità di N. S. Papa Paolo V. inteſo, che ſe bene altre volte la felice mem. di Papa Clemente VIII. per rimediare, e togliere via alcuni abuſi introdotti circa le riſegne, ed altri particolari concernenti il ſtato dei Monti di Roma, in una ſua conſtituzione publicata, ed affiſſa, ſecondo il ſolito, ſotto il giorno delli 15. di Maggio dell' anno 1600. fece diverſe proviſioni, ed ordini da oſſervarſi dalli Segretarj, e Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti, ed altri Officiali di tutti li detti Monti, con impoſte pene graviſſime alli tranſgreſſori: Nientedimeno dopo in progreſſo di tempo l'iſteſſi abuſi, e forſe anco peggiori, ſi ſono andati a poco a poco reintroducendo, e ſuſcitando, in grandiſſimo danno, e pregiudizio delli Montiſti, ed intereſſati in detti Monti; Ed invigilando la Santità ſua con ogni ſollecitudine, e cura circa il buon governo generale di tutte le coſe; Ha però ordinato, che ſi proveda che li detti Monti, e le ſcritture, e negozj dependenti da eſſi ſiano maneggiati, fatti, e tenuti con ogni fedeltà, ſincerità, e diligenza poſſibile, e che nel pagamento delli emolumenti, e mercedi dovute alli Segretarj, ed altri Officiali di detti Monti neſſuno ſia gravato, e ſi remedj anco a molte coſe, alle quali non vien proviſto dalla detta Conſtituzione, ed ha dato il carico di tutto queſto negozio alla Congregazione deputata ſopra li Monti, dalla quale dopo di eſſer ſtati chiamati, e ſentiti alcuni Segretarj principali, e d'eſſer ſtato trattato, e diſcuſſo a pieno in alcune Congregazioni, fatte ſpecialmente per detto effetto, ſopra molti particolari concernenti il ſtato di tutti li detti Monti, e le dette mercedi, e loro taſſe, ſi ſono fatti, ſtabiliti, e concluſi gli ordini, proviſioni, e taſſe, che ſeguono, da oſſervarſi dalli Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti, ed altri Officiali, Miniſtri, e Senſali di tutti li Monti di Roma, ſotto l'infraſcritte pene.

1 E prima per rimediare, e ſchivare tutti li errori, che potrebbero ſeguire, e commetterſi, ſe in caſo di morte delli Montiſti, in perſona de' quali cantano li luoghi de' Monti, o ſono ſpedite le patenti, non ſi rinovaſſero dette patenti: ſi ſtabiliſce, decreta, ed ordina, che ſuccedendo detti caſi di morte, li eredi, e ſucceſſori del defonto ſiano tenuti, ed obligati onninamente rinovare le dette patenti, e li Segretarj, e Proſegretarj debbano ſpedirgliele, e dargliele rinuovare, con farſi però prima conſegnare copia autentica delli teſtamenti, e diſpoſizioni fatte dalli defonti, ed avuta diligente, ed eſquiſita conſiderazione alli detti teſtamenti, e diſpoſizioni, ed a tutte le condizioni, e vincoli oppoſti in eſſi, e non eſſendovi teſtamento, ne diſpoſizione alcuna, alle fedi, e ſcritture, che da detti eredi, per verificare, e giuſtificare le loro ſucceſſioni ſe gli preſenteranno, con avvertire anco, che ſiano ſufficienti, e ciò s'intenda, mentre non preceda decreto di Giudice competente di Roma, ma eſſendovi decreto di Giudice, s'eſequiſcano detti decreti, e li mandati, o ordini, che per vigore d'eſſi forſe ſi ſpediranno, con queſto però, che non eſſendo detti mandati, ed ordini del Protettore di quel Monte, le cui patenti ſi doveranno rinovare, o di Monſignor Teſoriere generale pro tempore, abbino l'exequatur d'alcuno di loro, da ſpedirſi quanto a detti exequatur gratis, come ſi dirà più ſotto, ed in dette patenti rinuovate, debbano li Segretarj, e Proſegretarj ſudetti mettere, ed inſerire prima per extenſum tutti li vincoli, e condizioni, che ſi ritroveranno eſſere nelle patenti ſpedite in teſta del morto, e poi fare anco menzione delli altri, che ſaranno nelli teſtamenti, diſpoſizioni, decreti, o mandati ſudetti, ſecondo il loro tenore.

2 Per la quale rinovazione, facendoſi a favore de' figliuoli, nepoti, ed altri deſcendenti per retta linea del defonto ſi ſtatuiſce, decreta, ed ordina, che non ſi debba far pagare, ne riſcuotere coſa alcuna, nè per li Collegj de' Monti, nè per li Computiſti, o Procomputiſti, ne meno per il giulio applicato all' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, ed all' Abbondanza: E quanto alli Segretarj, e Proſegretarj, non poſſino avere, riſcuotere, nè pigliare per loro mercede, oltre il giulio della carta, laccio, cerra, e caſſetta, più delle infraſcritte ſomme, cioè

Sino a tre luoghi incluſive, tre giulj.
Sino a ſei luoghi, quattro giulj.
Sino a dieci luoghi, ſei giulj.
Per dieci luoghi, ſino a venti, otto giulj.
Per venti ſino a qualſivoglia ſomma, e quantità de luoghi, uno ſcudo, e non più.

3 E non eſſendo li eredi deſcendenti per retta linea, ma deſcendenti tranſverſali, eſtranei, o in qualſivoglia altro modo, eredi, e ſucceſſori, ſi concede, che li detti Segretarj, o Proſegretarj poſſino nelli ſudetti caſi pigliare, e riſcuotere il dopio della ſopradetta taſſa, ed anco il giulio per l'Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, e per l'Abbondanza per ciaſchedun luogo.

4 E tutto ciò s'intenda, quando nelle patenti, o vecchie, o da rinuovarſi non vi ſiano vincoli, nè condizioni di ſorte alcuna, ma eſſendovi, e dovendovi far menzione di eſſi, ſi concede, che li detti Segretarj, e Proſegretarj poſſino pigliare, e riſcuotere un giulio di più ſolamente per ciaſcheduna patente, oſſervando nel reſto ſempre le ſodette taſſe, nel modo, che s'è detto di ſopra, e ſenza, che ſi poſſino moltiplicare in conto, nè modo, nè maniera alcuna.

5 Dichiarandoſi però, che morendo alcuno, che aveſſe luoghi de' Monti in perſona d'altri a ſua diſpoſizione, e che quelli in perſona de' quali foſſero detti luoghi, o per teſtamento, o in qualſivoglia altro modo gli ſuccedeſſero, e reſtaſſero eredi, in tal caſo li detti eredi, e ſucceſſori, per eſſer la detta riſerva ſvanita, non ſiano obligati, nè tenuti, nè poſſino eſſere aſtretti a rinuovare dette patenti, ma gli baſtino, e ſoffraghino in detto modo, e li luoghi reſtino, e corrino in perſona loro liberamente, e ſenza riſerva alcuna, mentre però li defonti reſervatarj di detta diſpoſizione non abbino fatto teſtamento, ed in quello abbino ſottopoſti li detti luoghi a vincoli, o fideicommiſſi, o altre diſpoſizioni, nel qual caſo, tanto li detti Segretarj, Proſegretarj, ed altri poſſino ſempre aver notizia di detti vincoli, diſpoſizioni, e fideicommiſſi, baſterà che faccino menzione di quelli a tergo delle dette patenti, ed in margine del libro, dove ſaranno regiſtrate, e per detta nota, ed attergazione non poſſino pigliare, nè riſcuotere nelli caſi predetti più delle ſudette ſomme reſpettivamente.

In oltre, occorrendo, che alcun Montiſta pro tempore, tanto de' Monti ſpettanti alla Camera Apoſtolica, quanto alle Communità, Duchi, Baroni, o altre perſone particolari per qualche ſuo intereſſe, domandaſſe, e faceſſe inſtanza di avere fede delli luoghi di monti, che averà alla giornata; s'ordina, e comanda, che li Segretarj, e Proſegretarj di ciaſcheduno delli ſuddetti Monti ſiano tenuti,

nuti, ed obligati dargli la detta fede ſottoſcritta da eſſi per extenſum nel modo, e forma, e con le condizioni, che ſi troveranno eſpreſſe nelle patenti, e loro regiſtro, in tutto, e per tutto, e per d. fede, eſſendo li monti liberi, e d'una iſteſſa ſpecie, e qualità, non poſſino li Segretarj, o Proſegretarj ſudetti ſotto le pene che s'eſprimeranno più baſſo, domandare, pigliare, e riſcuotere più di due giulj, ed eſſendo monti di più ſorti, e per queſto biſognando fare ſedi diſtinte, non poſſino pigliare più d'un'altro giulio ſimile per qualſivoglia fede, ancorchè dette fedi da darſi in ciaſcheduno delli d. caſi conteneſſero, ed abbracciaſſero più, e più luoghi per ciaſcheduna d'eſſe: ed eſſendo li luoghi, de quali ſi darà fede, vincolati, non poſſino li medeſimi Segretarj, e Proſegretarj pigliare, ne riſcuotere più di tre giulj, per qualunque fede, che daranno ſottoſcritta da loro, come ſopra, etiam che la ſcrittura fuſſe eceeſſiva, e longhiſſima, e li luoghi eſpreſſi nella ſudetta fede, o fedi, aſcendeſſero a qualſivoglia ſomma, e quantità, come s'è detto di ſopra.

7 E perchè anco può facilmente accadere, che li creditori, overo parenti d'alcun Montiſta, o altre perſone particolari, per qualche loro fine, e riſpetto, abbino dibiſogno d'aver fede delli luoghi de'Monti, che tiene, e poſſiede il Montiſta, con il quale hanno intereſſe, e che però faccino inſtanza di avere detta fede; s'ordina, e commanda che anco in queſto caſo ſiano li d. Segretarj, e Proſegretarj tenuti, ed obligati dare la detta fede a chi le domanderà per extenſum, e con le condizioni, e nel modo, e forma, che s'è ordinato di ſopra, con queſto però, che prima preceda la licenza neceſſaria del Protettore di quel monte, o monti, le fede de quali ſi vorrà, da ottenerſi da quello, o quelli, che domanderanno d. fede, e da ſpedirſi, quanto a d. licenza, dall'iſteſſo Protettore ſolamente, gratis, e ſenza ſorte alcuna di pagamento, mercede, ricognizione, o altro da pagarſi a neſſuno, e per la detta fede, non eſſendo li luoghi de i monti di diverſe ſpecie, e qualità, non poſſino li Segretarj pigliare, avere, riſcuotere più di trè giulj, indiſtintamente, ed eſſendo luoghi di diverſe ſorti, e per queſto biſognando fare ſedi diverſe, e ſeparate, non poſſino riſcuotere, nè pigliare più di detti trè giulj per fede, etiam che li luoghi fuſſero vincolati, e le fedi conteneſſero più, e diverſi luoghi, e la ſcrittura fuſſe eceeſſiva fuori di modo, come s'è detto di ſopra.

8 E per toglier via, e provedere a tutti gli oſtacoli, ed impedimenti, che potrebbero naſcere, in evento che alcun montiſta, o creditore di detti monti voleſſe per qualche riſpetto, e per qualſivoglia cauſa obligare, e hipotecare li ſuoi luoghi a favore de'creditori, o altre perſone in qualſivoglia modo, overo ſottoporli a vincoli, e condizioni, e comanda, che li detti Segretarj, e Proſegretarj, avuta prima diligente, ed eſquiſita conſiderazione in vedere, ſe li luoghi, che ſi vogliono obligare ſono liberi, e capaci d'oblighi, e vincoli, o altre condizioni, e ritrovatili tali, ſi debbano alla preſenza di teſtimonj, conforme il ſolito, rogare di detti oblighi, hipoteche, o ſuppoſizioni, con fare anco nota di quelle a tergo delle patenti, ed in margine del libro del regiſtro d'eſſe, e nelli brogliardi, acciò ſempre tanto da eſſi, quanto dalli loro ſucceſſori ſe ne poſſi aver notitia, e per ſchivare tutti li errori, che ſi potrebbero doppo commettere, ſe detti luoghi ſi reſignaſſero, e per mercede di detto rogito, e nota non poſſino pigliare, ne farſi pagare più dell'infraſcritte ſomme, cioè

Per un luogo ſino a trè incluſive, due giulj.
Per trè luoghi ſino a ſei incluſivè, trè giulj.
Per ſei luoghi ſino a dieci incluſivè, cinque giulj.
Per dieci luoghi ſino a venti incluſive, otto giulj.
Per venti luoghi ſino a qualſivoglia ſomma, e quantità, un ſcudo ſolamente, e non più.

E la medeſima taſſa s'oſſervi anco nelle caſſazioni, ed annullazioni di d. oblighi, vincoli, hipoteche, e condizioni, da farſi ſempre di conſenſo eſpreſſo di tutti quelli, che averanno intereſſe, o d'ordine, e mandato di Giudici competenti, e con l'exequatur del Protettore del monte, o Monſign. Teſoriere Gen. pro tempore, da ſpedirſi gratis, come ſopra, e non altrimente.

9 Dichiarandoſi eſpreſſamente, che le ſudette taſſe non ſi poſſino alterare, ne multiplicare in conto, o maniera alcuna, ma s'intendino ſempre incluſivamente in tutti li caſi ſudetti, nel modo che s'è eſpreſſo, ed ordinato nelli Capitoli precedenti.

Et per provedere anco che li montiſti di detti monti non ſiano gravati, così nella produzione, e reſtituzione di ſcritture, e cedole di ſopravivenze, che appreſſo detti Segretarj ſi producono, come nelle recognizioni di dette ſcritture, o ſedi di procure, o bollettini, che danno, con atteſtare che uno ſia procuratore, ed altre coſe ſimili; s'è ſtabilita, e fatta l'infraſcritta taſſa da oſſervarſi inviolabilmente dalli Segretarj, e Proſegretarj di tutti li ſudetti Monti.

E prima per produzioni di teſtamenti, codicilli, fideicommiſſi, cedole bancarie, cedole di ſopravivenza, mandati di procura, mandati, ed ordini de'Giudici, o qualſivoglia altre ſcritture di qualſivoglia ſorte non poſſino li detti Segretarj, e Proſegretarj pigliare, ne riſcuotere coſa alcuna.

Per la reſtituzione di ciaſcheduna di d. ſcritture, con laſciarne copia collazionata, non eſſendo la copia della ſcrittura eceeſſiva, poſſino li medeſimi Segretarj, e Proſegretarj riſcuoter due giulj, ed eſſendo la ſcrittura da doi carte in sù, poſſino pigliare, e riſcuotere un groſſo per carta ſolamente, e non più.

Per ciaſcheduna fede di procura, ordine, o altra atteſtazione per pagare frutti, o che alcuno ſia erede, e coſe ſimili, un giulio, ed eſſendo la ſcrittura più di due carte poſſino pigliare, e riſcuotere un groſſo per carta ſolamente, e non più.

Per recognizione de teſtamenti, procure, cedule di ſopravivenze, ed altre ſcritture di qualunque ſorte, ancorchè fuſſero più teſtimonj a riconoſcere, un giulio per ciaſchedun pezzo ſolamente.

Ma ſe ſaranno ſcritture prodotte in una produzione ſola, e per l'iſteſsa cauſa, non poſſino riſcutere per detta recognizione più di due giulj, etiam che le ſcritture fuſſero più, e diverſi pezzi, e ſi riconoſceſſero da più teſtimonj, come ſopra.

Di più per rimediare alle liti, e confuſioni, che per li tempi paſsati ſono ben ſpeſso accadute per colpa, e negligenza d'alcuni Segretarj, che hanno ammeſso le reſſegne de'Monti, ſenza veder le patenti, e ſenz'aggiuſtare, ed accommodare li regiſtri, e ſcritture, ed attendere, o conſiderare ſe li luoghi ſi potevano raſſegnare, o nò, s'ordina, e comanda eſpreſſamente, che per l'avvenire tutti li Segretarj, e Proſegretarj ſudetti nell'atto delle raſſegne da farſi, ſiano tenuti, ed obligati, prima che accettare la raſſegna, farſi moſtrare, e veder le patenti ſpedite, per le quali coſti, ed appariſca il credito di quel tale, che vorrà raſsegnare, ed avvertire con diligenza, che li luoghi de'Monti da venderſi, e raſſegnare in qualunque modo, ſi poſſino raſsegnare liberamente, e li raſsegnanti, o ſiano principali, o procuratori, abbino tutte le circonſtanze neceſsarie; ed eſsendo li luoghi riſervati alla diſpoſizione d'alcuno, overo obligati per qualche evizione, o per doti, o per altro, o ſoggetti a vincoli, o fideicommiſſi, o in qualſivoglia altro modo affetti, non poſſino li detti Segretarj, o Proſegretarj ammettere, ricevere, o rogarſi di dette raſsegne in conto, modo, o maniera alcuna, ſotto qualſivoglia preteſto, colore, e cauſa, ſe prima non averanno il conſenſo del reſervatario di detta diſpoſizione, eſsendo li luoghi affetti alla diſpoſizione d'alcuno, e nel reſto, ſe non averanno il conſenſo di tutte le parti intereſsate in qualunque modo, overo mandato, ed ordine ſufficiente di Giudice competente, che ſia anco ſottoſcritto dal Protettore di quel Monte, che ſi vorrà raſsegnare, o ſpedito dal Protettore medemo, che dia licenza, e facoltà di ammettere, e pigliare dette raſsegne. Alli quali Protettori, e loro Auditori, Segretarj, ed altri officiali, di commiſſione eſpreſsa di N. S. ſi notifica, che la Santità ſua comanda, che detti exequatur ſi ſpediſchino, e concedino gratis, e ſenza pagamento di Sigilio, decreto, propina, o altro, non oſtante qualſivoglia conſuetudine, o coſa, che faceſse in contrario. 11

Ed in ciaſcheduno di detti caſi, vendendoſi tutti li luoghi contenuti nelle patenti da conſegnarſi come ſopra, li 12 detti Segretarj, e Proſegretarj debbano tenerle appreſso di loro, e cuſtodirle in una filza, quale, s'ordina, e comanda, che per detto effetto debbano continuatamente tenere, e non raſsegnandoſi tutti li luoghi, debbano notare a tergo delle medeme patenti il numero delli Luoghi raſsegnati con il giorno della raſsegna, per evitare tutti li errori, che nelle ſuſseguenti raſsegne ſi potrebbero commettere, e detta nota ſi facci anco nel brogliardo, e nel libro del regiſtro in margine della patente, li luoghi della quale ſi raſsegnaranno, non fare anco menzione delli conſenſi, ordini, e mandati ſudetti, caſo che v'intervenghino, e tutte le ſedette diligenze, ſiano anco tenuti di fare, ed eſeguire li

Segretarj nell'eſtrazioni, ed eſtinzioni de' luoghi de' Monti, affinchè in tutti li caſi le coſe vadino, e paſſino per li ſuoi ordini, e nel modo, che devono.

13 Ed occorrendo ch'alcun Montiſta, tanto de' Monti vacabili, quanto non vacabili, aveſſe preſo, e ſmarrito le ſue patenti, e per averle appreſſo di sè, ne voleſſe un duplicato, overo voleſſe raſſegnare li ſuoi luoghi, o pure perchè li foſſero ſtati eſtratti, voleſſe il prezzo d'eſſi; s'ordina, e comanda che trovandoſi detto Montiſta eſſer creditore nelli libri del regiſtro, e liſte del Monte, li luoghi del quale, o vorrà raſſegnare, o ſaranno ſtati eſtratti, o per li quali farà iſtanza del duplicato, ſe gli debba, cioè volendo lui il duplicato, dare, e ſpedire per extenſum, e nel modo, e forma, che ſi ritroveranno le patenti regiſtrate nel libro del regiſtro, con la ſottoſcrizione del Protettore, e fare in principio delle patenti in lettere majuſcole, duplicatum expeditum die tali, &c. ed in detto caſo, avendo il ſudetto Montiſta venduto prima alcuno delli luoghi contenuti nelle patenti, il duplicato de quali ſi domandarà, overo eſſendo alcuno de' detti luoghi ſtato eſtratto, debbano li detti Segretarj, e Proſegretarj farne mentione in piedi, o a tergo di detti patenti duplicate che daranno, per poterne avere ſempre notizia, e ſchivare tutti li errori, che doppo potrebbero ſuccedere, volendo il detto Montiſta raſſegnare, ſe gli debba ammetter la raſſegna, nel modo però, e con attendere tutte le ſue circonſtanze eſpreſſe di ſopra, ed eſſendo eſtratto, ſe gli facci conſegnare il prezzo nelli luoghi eſtratti, cioè eſſendo liberi, liberamente, e dovendoſi reinveſtire, per inveſtire nel modo, e forma, e con le condizioni eſpreſſe nelle dette patenti, e loro regiſtro, e non altrimente, dando però prima in ciaſcheduno di detti caſi l'iſteſſo Montiſta, o Montiſti in conformità, e ſecondo la forma della detta Conſtituzione di Clemente Ottavo ſicurtà idonea a ſodisfazione, e contentamento del Protettore, o Protettori ſudetti, da pigliarſi, e rogarſi dalli d. Segretarj, o Proſegretarj, di pagare, e reſtituire il prezzo delli luoghi da raſſegnarſi, o eſpreſſi in detto duplicato, o da conſegnarſi li reſpettivamente ſe ſarà eſtratto, ad ogni mandato, o ordine etiam eſtragiudiziale delli ſteſſi Protettori, ed a chi loro ordinaranno, e non altrimente, ne in altro modo, per le quali ſicurtà da darſi come ſopra, e loro rogito non poſſino li Segretarj pigliare, o riſcuotere più d'un giulio per una patente ſola, ed eſſendo più patenti, etiam che contenceſſero notabile quantità di luoghi, ed aſcendeſſero a qualſivoglia ſomma, purchè ſiano Monti dell'iſteſſa ſpecie, non poſſino riſcuotere più di due giulj indiſtintamente.

14 E caſſando le dette ſicurtà in qualunque modo, il che non ſi poſſa mai fare, ſe non d'ordine di detti Protettori, non poſſino li Segretarj, o Proſegretarj predetti riſcuotere, e pigliare più delle dette ſumme nel modo ſudetto.

15 E quanto all'emolumenti di detti duplicati, ſi dichiara, ordina, e comanda, che non poſſino li Segretarj, o Proſegretarj ſudetti riſcuotere, ne pigliar più di due giulj, oltre il giulio della carta, e caſſetta per qualſivoglia patente, ſpedita per duplicato, di tutto punto, etiam che contenghi qualſivoglia quantità, e numero di luoghi, e la ſcrittura, o per condizione, o altro ſia eccesſiviſſima ed in detto caſo anco ſiano tenuti, e obligati li detti Segretarj, e Proſegretarj deſcrivere, e notare in margine del regiſtro delle patenti, il cui duplicato ſpediranno, ch'è ſtato ſpedito il detto duplicato, overo li luoghi contenuti nella patente regiſtrata ſono ſtati raſſegnati, o eſſendo eſtratta, che il loro prezzo è ſtato conſegnato, non oſtante che non ſiano ſtate reſtituite le patenti originali, e che il tutto è ſtato fatto, ſtante la ſicurtà data, e rogata, come nel tal broogliardo, a fogli tanti, acciochè delle coſe ſudette, tanto eſſi, quanto li ſuoi ſucceſſori nel loro carico ne poſſino avere ſempre notizia.

E per provedere anco, che l'eſtrazioni, che ſi fanno d'al-
16 cuni Monti vadino, e paſſino con ogni ſincerità, e fedeltà, e per darli qualche ſeſto, e forma, acciò neſſuno ſia gravato in quelle, ſi ſtatuiſce, ordina, e comanda, che per l'avvenire l'eſtrazioni, che ſi averanno da fare, ſi faccino ſempre, come ſi coſtuma al preſente, d'ordine, ed alla preſenza di Monſig. Teſoriere generale pro tempore; e che li ſacchetti de bollettini, dove ſono deſcritti li nomi delli Montiſti, reſtino, e ſi laſcino ſempre in potere di d. Monſign. Teſoriere, o di chi lui ordinarà, ſigillati con il ſuo ſigillo, e fatto che ſarà una volta il buſſolo, o ſachetto di detti bollettini, non ſi poſſino variare, ne rinovare, ſino che non ſaranno forniti d'eſtrarre intieramente, tutti i Montiſti imbuſſolati, ed in caſo d'eſtrazioni, avertino li Segretarj per fuggire le confuſioni, ed errori, che li Montiſti eſtranei ſiano in quel tempo creditori del Monte, e non abbino venduto prima, e che l'eſtrazioni ſi ſtampino, publichino, ed affighino, al più lungo, tre giorni doppo la ſottoſcrizione, che farà dal detto Monſignor Teſoriere Gener. con darne una al Computiſta, acciò poſſi accommodare le liſte, e quello ch'è tenuto per ragione del ſuo offizio, e tenerſene appreſſo di loro trè, o quattro, e quelle cuſtodire in filza con altre ſcritture, per poterne ſempre dar conto, ed oltre le diligenze ſudette, quanto alli luoghi vincolati eſtratti, oſſervino puntualmente tutte le condizioni, e dichiarazioni appoſte, ed eſpreſſe nelle patenti, ed avvertino di non dare per ſe ſteſſi ordine libero per la conſegna del prezzo d'eſſi in conto, o maniera alcuna, e tenghino un brogliardo, o libro cartolato, nel qual notino, e regiſtrino per extenſum le quietanze, e ceſſioni, che faranno li Montiſti eſtratti, ſecondo il ſolito, e per la detta quietanza, e ceſſione, e per il bolettino, o fede, che daranno, non poſſino riſcuotere, ne pigliare più d'un giulio per luogo eſtratto, e queſto dal Montiſta, che farà la quietanza, e ceſſione.

Ordinandoſi nel reſto eſpreſſamente alli Segretarj, e Proſegretarj ſudetti, che per l'avvenire non poſſino ricevere, riſcuotere, ne pigliare, o domandare mercede, o mancia, regalo o recognizione de ſorte veruna dalle parti, che vorranno eſtraere, o ſiano particolari, o Communità, o altre perſone di qualſiſia ſtato, grado, o condizione, ne meno da quelli, che ſaranno ammeſſi per l'avvenire in qualche Monte, ne per recognizione, ne per regiſtratura de' mandati, o per il fare di d. bollettini, o buſſola, ne ſotto qualſivoglia preteſto, non oſtante tutti li abuſi, e frivole uſanze, e conſuetudini ſin'ora introdotte, e tutte l'altre coſe, che faceſſero in qualunque modo in contrario. 17

E volendoſi anco proveder, che li emolumenti, che ſi 18
riſcuotono der dividere nelle Congregazioni generali fra li Montiſti, ſi diſtribuiſchino a tempi debiti, e ſecondo il ſolito, s'ordina, ſtatuiſce, e commanda, che li ſudetti Segretarj, o Proſegretarj ogni ſei meſi in fine almeno, debbano fare, e ſaldare li conti di tutto quello, che gli ſarà entrato in mano, con li defenſori del loro Monte, e nell'iſteſſo termine, e tempo depoſitare nel banco del Depoſitario del medemo Monte, o Monti quello, che ſarà pervenuto in loro potere per li emolumenti ſpettanti alli Montiſti, riſcoſſi da eſſi, ed eſſendo ſolito, che li ſudetti emolumenti ſi paghino in mano del Defenſore, ſiano tenuti, e debbano pagare detti emolumenti in mano dell'iſteſſo Defenſore, ſecondo anderanno ſpendendo le patenti, li quali Defenſori doveranno poi ſecondo il ſolito, darne conto nelle Congregazioni generali da farſi, ed intanto di ſei in ſei meſi depoſitare nel banco del Depoſitario, come s'è detto quello, che per ragione di detti emolumenti verranno alla giornata riſcuotendo.

E quanto alle Congregazioni generali, s'ordina, ſtatuiſce, e commanda, che ogni volta, che ſi potrà diſtribuire fra li Montiſti, che intervengono alle Congregaz. ſei giulj, e quanto al Monte della Fede un ſcudo per ciaſcun, ſi debbano fare dette Congregazioni, ed il farle intimare, ſpetti alli Sign. Defenſori de' Monti, quali debbano in queſto invigilare, ed aver l'occhio, ſotto pena di perder tutti li emolumenti, che come Montiſti, e per ragione del loro officio gli potrebbono toccare in dette Congregazioni. 19

Proibendoſi eſpreſſamente alli detti Segretarj, e Proſegretarj, che non faccino intimare, ne laſcino intervenire in dette Congregazioni ſe non li Montiſti, che ſaranno veramente Montiſti, ed averanno ſpedite le loro patenti, e ſi guardino d'introdurre perſone ſuppoſte, o Montiſti ſimulati per compiacere ad altri, o per intereſſe proprio, overo per dividere con loro li emolumenti di dette Congregazioni, o per altro fine, e cauſa, ſotto pena di falſità, e della privazione delle loro Segretarie, ed altre pene, etiam corporali ad arbitrio di Monſign. Teſoriere Gen. pro tempore. 20

In oltre, affinchè li Montiſti, ed altri ſiano ſpediti quanto prima, ſi ſtatuiſce, commanda, ed ordina, che li d. Segretarj, e Proſegretarj debbano ſpedire di tutto punto le patenti de' Monti, che ſi raſſegneranno, e transferiranno, almeno fra quindeci giorni dopo le raſſegne, o translazioni, e ſi eſortano ad eſſere ſolleciti, e diligenti più di quello, che ſono al preſente, e di laſciarſi vedere in banchi, e trovare a caſa; poichè, oltre le pene, che s'eſprimeranno, da baſſo, ſi priveranno anco rigoroſamente, ad arbitrio di Mon- 21

ſignor

ſignor Teſoriere generale pro tempore delle Segretarie, ed officj ſudetti.

E conoſcendoſi chiaramente, che potendo li Segretarj de' Monti vacabili comprare luoghi de' Monti ſottopoſti alla Segretaria, che hanno, o eſſercitano, in teſta d'altri, a loro diſpoſizione, poſſano anco in caſo d'infermità, o di morte di titolari, detti luoghi a loro poſta, e ſenza il conſenſo del Protettore, e ſervare la forma della Conſtituzione di d. Clemente Ottavo variarli, e transferirli d'uno in un'altro, ed accommandare le raſſegne, o translazioni avanti la malatia di qualche tempo a guſto loro; però per rimediare a queſto, s'ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Proſegretarj di detti Monti vacabili non poſſino avere, tenere, ne comprare luoghi di quel Monte vacabile, la Segretaria del quale godono, ed eſſercitano, o goderanno, ed eſſercitaranno in teſta d'altri, etiam che li foſſero figliuoli, o parenti, o anco eſtranei, o in altro modo direttamente, o indirettamente, a loro diſpoſizione, o aver intereſſe, etiam occulto in detti luoghi, in conto, ne maniera alcuna, ſotto pena della perdita dell'iſteſſi luoghi che compreranno, e dalla privazione di dette Segretarie, d'applicarſi quanto al prezzo delli ſudetti luoghi, come ſi dirà più di ſotto, ed altre pene più gravi, e corporali, ad arbitrio di Monſig. Teſoriere Gen. pro tempore.

23 Ed eſſendoſi avuto notizia, che ſi ſiano alcuni Segretarj, e Proſegretarj di detti Monti, che fanno con l'officio loro anco la profeſſione di Senſale, e che per non perdere li emolomenti della ſenſaria, quando li montiſti non vanno, e fanno capo da loro, li trattengono in molti modi, avanti che piglino, ed admettino la raſſegna; e volendoſi rimediare a tali inconvenienti, ed introduzioni, ſi prohibiſce, e commanda eſpreſſamente, che per l'avvenire li Segretarj, e Proſegretarj di detti Monti non poſſino ne per ſe ſteſſi, ne per mezzo di loro Miniſtri, ſervitori, o altra interpoſta perſona ingerirſi, ne intrometterſi direttamente, o indirettamente nelle vendite, compre, e tratti di luoghi di Monti, etiam non ſottopoſti, ne ſoggetti alla loro Segretaria, ed ingerendoviſi forſe ſotto nome di parentela, o preteſto d'amicizia, o in qualſivoglia altro modo, non poſſino pigliare, riſcuoterſi, o farſi pagare ſenſaria di ſorte alcuna, ne meno fare a mezzo, o altra participazione con Senſali, a quali parimente ſi prohibiſce il fare a parte, o intenderſi in altro modo con detti Segretarj, Proſecretarj, ſotto pena quanto alli detti Segretarj, e Proſegretarj di ducento ſcudi per la prima volta, d'applicarſi, come ſi dirà più baſſo, e di ſcudi trecento, e privazione delle Segretarie per la ſeconda volta, ed altre pene più gravi ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore; e quanto alli Senſali, ed altri, che faceſſero a parte, o s'intendeſſero con detti Segretarj, o Proſegretarj, ſotto pena di vinticinque ſcudi, e di tre tratti di corda da darſegli in publico per la prima volta, e di cento ſcudi, e l'eſilio per dieci anni da Roma, per la ſeconda volta, ed altre pene maggiori, etiam corporali, ad arbitrio, come ſopra.

24 Ed affinchè le Segretarie, e Computiſtarie di tutti li d. Monti ſiano eſſercitate, e maneggiate come ſi conviene, e con ogni diligenza, integrità, e fedeltà dalli proprj Segretarj, Computiſti, o altre perſone intelligenti, e pratiche; d'ordine eſpreſſo di Noſtro Signore ſi prohibiſce, ed eſpreſſamente ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Computiſti di ciaſcheduno di d. Monti non poſſino ſoſtituire, ne deputare, o ſubrogare in luogo loro alcuno, ſenza eſpreſſa licenza da ottenerſi in ſcriptis, e ſpedirſi gratis da noi, e da Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, ſotto pena della perdita di d. Segretarie, e Computiſtarie da incorrerſi ipſo facto, e ſenza decreto, o atto alcuno giudiziale, o eſtragiudiziale, da darſegli ancorchè gli foſſero ſtate conceſſe da N. Sig. o dalla Sede Apoſtolica, ed a vita, etiam per titolo oneroſo, o in qualunque altro modo.

25 Ed oltre di queſto, d'adeſſo per quanto ſaranno paſſati otto giorni dalla publicazione delle preſenti, ſi rivocano, e caſſano tutti li Proſegretarj, e Procomputiſti eletti, e deputati fin'ora in qualſivoglia modo da qualſivoglia Segretario, o Computiſta, etiam che aveſſe facoltà di ſoſtituire, o qualunque altro indulto, etiam da N. Sign. e dalla Sede Apoſtolica, ed a vita, o per titolo oneroſo, come ſopra, inhibendo, e comandando, eſpreſſamente alli d. Proſegretarj, e Procomputiſti, che paſſati li detti otto giorni non ardiſchino, ne preſumino intromet terſi, ne ingerirſi reſpettivamente in d. officj, e loro maneggi, raſſegne, ed altre dipendenze ſotto pena di tre tratti di corda da darſegli in publico, e di commettere falſità, ed altre pene etiam corporali ad arbitrio, come ſopra.

E perchè la Depoſitaria, Segretaria, e Computiſtaria 26 d'un'isteſſo Monte ſono offizj incompatibili, e come tali, acciò le coſe vadino con ogni buon ordine, devono eſſercitarſi, ed ottenerſi da perſone differenti; però ſi rinovano tutti li decreti, e proviſioni altre volte fatti in qualunque modo circa il ſudetto particolare, e ſi dichiara, e decreta, che li medeſimi officj, come incompatibili, non ſi poſſano per l'avvenire ottenere, ed eſſercitare da un'isteſſa perſona, nè per ſe, ne per altri, o in alcun altro modo, anzi d'adeſſo d'ordine e commiſſione eſpreſſa di Noſtro Signore ſi revocano, ed annullano tutte le conceſſioni, ed unioni, che forſe fuſſero ſtate fatte dalli medeſimi officj, etiam che fuſſero per titolo oneroſo, e per contratto, o in qualſivoglia altra maniera, e per qualſivoglia cauſa. Quali coſe tutte ſi vogliono avere per eſpreſſe, ed inſerte, e dedotte a ſufficienza, e s'ordina eſpreſſamente, che tutti quelli, che aveſſero, e poſſedeſſero li detti officj, e carichi d'un medemo Monte, così indiſtintamente, debbano fra quindeci giorni dopò la publicazione delli preſenti, darne notizia alla detta Congregazione de' Monti, e laſciarli, con ritenerſi un ſolo officio, ſotto pena della perdita dell'iſteſſi officj, da incorrerſi [illegible], etiam, che li poſſedeſſero per titolo oneroſo, ed in qualſivoglia altro modo, ed altre pene maggiori, ad arbitrio della detta Congregazione, non oſtante qualſivoglia preteſa conſuetudine, e tutte l'altre coſe, che faceſſero, e poteſſero fare in qualunque modo in contrario.

E per provedere, che li Segretarj, o Proſegretarj delli 27 Monti per l'avvenire abbino notizia, e reſtino informati delli ſequeſtri, ed inibizioni, che dalli creditori, o altri intereſſati ſi ſogliono ben ſpeſſo fare ſopra li Monti, ſi ſtatuiſce, ordina, e comanda che li ſequeſtri, inibizioni, ed altre proviſioni ſudette, che alla giornata doveranno eſeguirſi ſopra de' Monti, oltre la ſottoſcrizione del Giudice, che li concederà, debbano anco eſſere ſottoſcritti da Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, o dal Protettore di quel Monte, ſopra li quali ſi averanno da eſeguire, da concederſi, e farſi quanto a detta ſottoſcrizione gratis, e ſenza pagamento di ſorte alcuna, come s'è detto di ſopra, ed in detti ſequeſtri, inibizioni, ed altre coſe ſudette, ſi deba anco fare menzione, che ſi relaſſano, e fanno ſopra tanti luoghi del tal Monte, ſpettanti al tale, e l'eſecuzioni d'eſſi debba farſi in mano delli Segretarj, e Proſegretarj perſonaliter, e non donarli dimiſſa copia, per evitare tutti l'inconvenienti, che mentre s'eſeguiſſero, altrimente potrebbero occorrere, e facendoſi, ed eſeguendoſi li ſequeſtri, inibizioni, ed altre proviſioni ſudette ſenza la detta ſottoſcrizione di Monſignor Teſoriere Generale, o Protettore come ſopra, e ſenza eſpreſſione delli luoghi de' Monti, che ſi vogliono ſequeſtrare, o ſopra li quali ſi fanno l'inibizioni, ed altre proviſioni predette, ed anco dimiſſa copia, come s'è detto in tutti detti caſi, e ciaſchedun d'eſſi li medeſimi ſequeſtri, inibizioni, e proviſioni, quanto alli detti Monti, e loro luoghi, ſiano, e s'intendino, ſiccome con le preſenti ſi dichiarano nulle, ed invalide, e di niun valore, e non aſtringhino, ne ſtringhino di coſa alcuna li d. Segretarj, e Proſegretarj, ne ſiano tenuti ad obbedirli, e metterli in eſecuzione, e per queſto non poſſino, o debbano eſſere moleſtati, o convenuti.

Quanto poi a quello, che tocca alli Computiſti, ſi ſtatuiſce, 28 e comanda, che debbano eſſercitare il loro officio, e carico, con ogni diligenza, fedeltà, ed integrità, e fare le liſte, e portarle a Monſig. Teſoriere Gen. pro tempore, o altri a chi tocca a ſottoſcriverle a tempi debiti, e ſecondo la forma dell'Editto publicato d'ordine della ſudetta Congregazione de' Monti, ſotto la data delli 31. di Ottob. dell'anno 1609. quale quanto al ſudetto particolare s'innova, e conferma in tutto, e per tutto, e nel fare d. liſte avvertino di levare di liſta quelli, che nel precedente bimeſtre averanno venduto, e raſſegnato, e mettervi li compratori, o altri, che doveranno, conforme la nota, che ſe gli darà ſottoſcritta dalli Segretarj, o Proſegretarj, ſecondo il ſolito, qual nova doveranno eſſequire puntualmente, ſotto pena d'eſſere tenuti di proprio a tutti gli errori, e danni, che per loro difetto, e mancamento poteſſero ſuccedere, ed in oltre debbano anco tenere un libro cartolato, e diſtinto per alfabeto, nel quale ſia deſcritto, e notato il nome di ciaſchedun Montiſta, e ogn'uno vi abbia la ſua parti-

partità, acciò vedendoſi, ſi poſſa dar debito al debitore, e comprando, credito al compratore; e così le ſcritture, vadino ragguagliatamente per evitare tutti li diſordini, che potrebbero occorrere, tenendoſi le ſcritture confuſe e quelli, che fin'ora non aveſſero fatto detto libro, debban fra un meſe proſſimo, dalla publicazione di queſta, averlo fatto, per poterlo moſtrare, a chi verà ordinato, ſotto pena di privazione, ed altre arbitrarie.

29 Nel reſto, in conformità di queſto, che è ſtato anco decretato, riſoluto, e ſtabilito dalla detta Congregazione, d'ordine eſpreſſo di N. Sign. come ſopra, ſi confermano, ed invocano, con averle per eſpreſſe, ed inſerte di parola, la detta Conſtituzione di Papa Clemente Ottavo, e tutte l'altre Conſtituzioni, proviſioni, e Decreti fatti in qualſivoglia tempo, e ſotto qualſivoglia forma di parole, circa le caſſegne de' Monti, tanto vacabili, quanto non vacabili, e le diligenze, e modi, che ſi devono tenere, e ſervare, e con le quali ſi devono governare li Segretarj, Proſegretarj, ed altri ſudetti, in quanto però non ſiano contrarie, ne ripugnino alli preſenti ordini, proviſioni, e taſſe eſpreſſe di ſopra, ed altre da inſerirſi a piedi delli preſenti; come s'è detto. Ed in quello, che forſe repugnaſſero, o poteſſero contrariare, ſi revocano, annullano, e caſſano in tutto, e per tutto.

30 Ed oltre le ſudette coſe da oſſervarſi, ed eſſeguirſi da tutti li Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti di tutti li Monti di Roma; s'ordina, decreta, e commanda, che li Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, Procomputiſti dell'infraſcritti Monti ſpettanti alla Camera Apoſtolica, Popolo Romano, Communità, ed altri, circa l'emolumenti delle Patenti nuove, che ſpediranno alla giornata, oſſervino, e debbano inviolabilmente oſſervare la taſſa, che s'è ſtabilita, diſtintamente Monte per Monte, e s'inſerirà a piedi di queſta.

31 Dichiarandoſi, che quelli Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti di detti Monti, che in qualſivoglia modo contraveranno, o contrafaranno, e non oſſerveranno le ſudette Proviſioni, Decreti, ed Ordini, nelli quali non è eſpreſſa alcuna pena certa, oltre la reſtituzione delli denari preſi malamente, ed indebitamente, e tutti li danni, ſpeſe, ed intereſſi, che saranno tenuti, ed obligati di rifare, reſtituire a tutti quelli, che in qualunque modo pătiſſero per loro cauſa, e diſetto, incorreranno anco per la prima volta nella pena di ducento ſcudi, e per la ſeconda, di quattrocento, d'applicarſi per due terzi alla Camera Apoſtolica, e per un altro terzo alla parte, che rileverà, e darà notizia d'alcuno, che contravenghi, che ſarà tenuto, ſe così vorrà, ſecretiſſimo, e della privazione anco degl'officj delle Segretarie, e Computiſtarie, che aveſſero, e poſſedeſſero; etiam che l'aveſſero per conceſſione Apoſtolica, ed a vita, ed etiam per titolo oneroſo, ed in qualſivoglia altro modo, ed altre pene etiam corporali, ſecondo la quantità de' delitti, ad arbitrio di Monſignor Teſoriere generale pro tempore, e li Segretarj, e Computiſti principali ſaranno tenuti per li Proſegretarj, e Procomputiſti, che con detta licenza elegeſſero, e deputaſſero, a tutte le pene ſuddette nel modo, che s'è eſpreſſo di ſopra.

32 Circa poi alli Senſali di detti Monti vacabili, e non vacabili eſſendo che tanto il giulio, che dalla felice memoria di Papa Siſto V. fu applicato all'Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, quanto anco l'altro, che ſi riſcuote per ſervizio dell'Abbondanza ſi devono pagare dalli detti Senſali, ed altri, che s'ingeriſcono nelle compre, e vendite di detti Monti, e riſcuotono la ſenſaria, mentre però, intervenghi il miniſterio, ed opera di queſti tali, e non delli compratori, o venditori d'eſſi Monti, e l'iſteſſi Senſali, non oſtante queſto, continuano di pigliare, e riſcuotere tre giulj da chi compra, e tre da chi vende, facendo pagare indebitamente li detti due giulj alli compratori di d. Monti, in grandiſſimo prejudizio de' Montiſti, e negozianti; però volendo anco a queſte corruttele dare il rimedio opportuno, ſi prohibiſce, ed ordina eſpreſſamente alli Senſali, ed altri, che interveranno, e ſi ingeriranno in qualunque modo in compre, o vendite de' Monti, e riſcuoteranno la ſenſaria, che per l'avvenire non poſſono, ſotto qualſivoglia preteſto, colore, e cauſa, etiam di donativo, mancia, o rimunerazione di fatiche, o altra coſa, pigliare, avere, ne riſcuotere, ſe non tre giulj per luogo dal venditore del Monte, ed un giulio ſolamente dal compratore, il qual compratore doverà, e ſarà tenuto, ed obligato di pagare l'altri due giulj, che anderebbero al Senſal, o Senſali, al Segretario del Monte per doverne poi dare conto, e pagarli all'eſattori di d. Archiconfraternità, ed Abbondanza, ſecondo il ſolito, ſotto pena alli Senſali, ed altri ſudetti, che contraveranno, di ſcudi 50. o di tre tratti di corda, da darſegli in publico per la prima volta, e per la ſeconda, di ducento, e l'eſilio di Roma, e ſuo diſtretto, ed altre pene etiam corporali, ſecondo il demerito, e gravità del delito, ad arbitrio di Monſign. Teſoriere Generale pro Tempore.

Ed in evento che nelle vendite, e compre di d. Monti non v'interveniſſero Senſali di ſorte alcuna: ſi dichiara, che non però ceſſi il pagamento di detti due giulj, ma ſi debbano dalli detti Segretarj, e Proſegretarj riſcuotere dal compratore, come s'è coſtumato fin'ora. 33

Ed acciocchè le dette proviſioni, ed ordini ſiano ſempre, ed in ogni tempo noti a ciaſcheduno, ſi decreta, ed ordina, che li Depoſitarj, Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, Procomputiſti di tutti li ſudetti Monti vacabili, e non vacabili, debbano continuamente tenere nel banco, e luogo del negozio, e nelle loro caſe reſpettivamente affiſſa publicamente, e in luogo, che poſſa di ciaſcheduno commodamente, e a ſuo piacere eſſer viſta, e letta la copia delle preſenti, ſotto pena di ſcudi 200. d'oro, d'applicarſi, come ſopra.

Avvertendo ogn'uno a non contravenire in coſa alcuna, perchè ſi deputeranno anco perſone ſegrete, che averanno cura di avere l'occhio, invigilare, e ſoprastare con ogni diligenza a tutte le ſudette coſe; ſi procederà contro di tutti con ogni rigore per le dette pene, e nel modo eſpreſſo di ſopra, etiam a ſemplice denunzia del relatore, e querelante, con il ſuo giuramento, e con un teſtimonio degno di fede, ed anco per inquiſizione, ed in ogn'altro miglior modo; non oſtante qualunque coſa, che faceſſe in contrario. 34

Volendo anco, e decretando, che le preſenti proviſioni, ed ordini affiſſi, e publicati in Banchi, alla Zecca vecchia, in Campo di Fiore, ed altri luoghi ſoliti di Roma per un Curſore di Noſtro Signore aſtringano ciaſcheduno delli ſudetti a chi ſpetta, o pure ſpetterà per l'avvenire, come ſe a tutti foſſero perſonalmente intimato. Ed in fede, &c. 35

Data in Roma nella detta Congregazione de' Monti li 2. Aprile 1615.

Il Cardinalis Serra Protheſ. Gen.

Hort. de Rubeis Cam. Apoſt. Commiſs. Gen.

Felice de Totis.

TAS.

TASSA PARTICOLARE

Da oſſervarſi dalli Segretarj, Profegretarj, Computiſti, e Procomputiſti dell' infraſcritti Monti ſpettanti alla Camera Apoſtolica, Popolo Romano, Communità, e particolari reſpettivamente nell' eſazione delle Patenti nuove, da ſpedirſi alla giornata, etiam con vincoli, e conditioni, ò inſerzione de' mandati, e che la ſcrittura foſſe eccesſiva.

MONTI VACABILI DELLA CAMERA.

Per il Monte dell' Archivio non ſi poſſa riſcuotere più di otto giulj per luogo da dividerſi in queſto modo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte primo d' Avignone, nove giulj, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collègio, giulj due, e mezzo.
Per il Depoſitario, giuli due.
Per il Secretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l' Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte ſecondo d' Avignone, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte delle Cancellarie vacabili, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte del Camerlengato cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza un' altro giulio.

Per il Monte della Dataria, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.
Card. de Luca, de Offic. Venal. &c.

Per il Monte Giulio, dodeci giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, con il peſo di pagare ſcudi cinque il meſe al Computiſta, giulj ſette, e
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte della Lega, giulj nove, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio, due giulj, e mezzo.
Per il Segretario, giulj quattro.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l' Abbondanza, un giulio.

Per il Monte Pio Recuperato, nove giulj, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj due, e mezzo.
Per il Segretario, giulj quattro.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

MONTI NON VACABILI DELLA CAMERA.

Per li Monti dell' Abbondanza non ſi poſſa riſcuotere più di cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte dell' Annona, giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per li Monti di San Bonaventura, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte delle Cancellarie non vacabili, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte della Fede, nove giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj quattro, con il peſo di pagare il Computiſta, ed altri peſi, che è, conforme ha il Chirografo.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte S. Giovanni, giulj cinque per luogo, cioè

Per il Secretario, giulj due.
Per il Computiſta, un'altro giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte delle Lumiere, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte Novennale, giulj nove per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj due, e mezzo.
Per il Segretario, tre giulj, e mezzo.
Per il Computiſta, un giulio, e ſenza che poſſi pretendere altro dalla Camera, & ex nunc, ſi leva la proviſione, che già aveva.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte di Nettuno, giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza un'altro giulio.

Per il Monte Pio non vacabile, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte della Pace, dei Giuſtiniani, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un altro giulio.

Per il Monte della Pace, de' Notarj, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l'Abbondanza, un giulio.

Per il Monte delle Religioni, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un giulio.

Per li Monti di Ripa, giulj cinque per luogo, cioè

Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte Siſto della prima erezione, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, un giulio, e mezzo.
Per il Computiſta, un giulio, e mezzo.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, è
Per l'Abbandanzaa, un'altro giulio.

Per li Monti del Suſſidio triennale prima, e ſeconda erezione ſi riſcuotano, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per il Monte d'Ongaria ſi riſcuotano, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l'Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

MONTI DEL POPOLO ROMANO.

Per li Monti della Gabella della Carne non ſi poſſa riſcuotere più di quattro giulj per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus, un giulio.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza, un'altro giulio.

Per li Monti dello Studio, od officii del Popolo Romano, giulj quattro per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus, due giulj.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbondanza un giulio.

Per il Monte dello Studio ridotto, giulj cinque per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus, tre giulj.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l'Abbundanza, un giulio.

Per

Per il Monte dello Studio redotto, tre giulj per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus, un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un altro giulio.

MONTI DE COMMUNITA' PARTICOLARI.

Per il Monte chiamato delle Communità, non ſi poſſa riſcuotere più di otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza un altro giulio.

Per il Monte della Fabrica di S. Pietro, chiamato della ſeconda erezione, cinque giulj per luogo, cioè

Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza un' altro giulio.

Per il Monte delle Provincie, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, un giulio.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un giulio.

Per il Monte de' Quattrini, giulj otto per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un giulio.

Per il Monte della Recuperazion di Ferrara detto de' Doni, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Pel il Computiſta, un giulio.
Per la detta Archiconfraternità, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte della Recuperazione di Ferrara, detto delli Ottantamilla, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte della Recuperazione di Ferrara, detto delli Aratri, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, giulj tre.
Per il Segretario, due giulj.
Per il Computiſta, un giulio.
Per la Pietà de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte Siſto della ſeconda erezione, otto giulj per luogo, cioè

Per il Collegio, tre giulj.
Per il Segretario, un giulio, e mezzo.
Per il Computiſta, un giulio, e mezzo.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Per il Monte di S. Spirito, ſei giulj per luogo, cioè

Per il Segretario, giulj due.
Per il Computiſta, giulj due.
Per l' Archiconfraternità de' Carcerati, un giulio, e
Per l' Abbondanza, un' altro giulio.

Et quanto alli Segretarj, Profegretarj, Computiſti, Procomputiſti delli Monti de' Signori Baroni, ed altri particolari non compreſi, nè nominati nella ſudetta Taſſa, oſſervino pontualmente circa il riſcuotere delle mercedi, ed emolumenti, che ſe gli devono per le patenti nuove, tutto quello, che nell' erezioni di detti Monti a ciaſcheduno di eſſi viene ordinato, ſotto le pene eſpreſſe di ſopra, ed altre maggiori ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore.

Ordinandoſi ſotto le medeme pene a tutti li Segretarj, Profegretarj, Computiſti, ed altri ſudetti, che non poſſono alterare in conto, o maniera alcuna dette Taſſe, ma ſiano contenti di quelle, etiam che la ſcrittura delle dette patenti nuove per inſerzione di condizioni, e vincoli, o di mandati, ed ordini, o per altra cauſa foſſe eccesſiva, come s' è detto di ſopra.

Dichiarandoſi anco, che li due giulj applicati all' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, e dell' Abbondanza ſono quelli, che ſi ritengono alli Senſali, mentre v' interviene il miniſterio, & opera loro, come s' è eſpreſſo di ſopra nel Capitolo degl' iſteſſi Senſali.

I. Cardinalis Serra Protheſ. Gen.

Hort. de Rubeis C. Apoſt. Commiſſ. Gen.

Felix de Totis.

Anno a Nativitate Domini Noſtri JESU CHRISTI Milleſimo ſexcenteſimo decimoquinto, Indictione decimatertia, die vero quarta menſis Aprilis, Pontificatus Sanctiſſimi D. N. D. PAULI divina providentia Papa Quinti, Anno ejus decimo, ſupradicta Motus proprii ejuſdem Sanctiſſimi Domini Noſtri Cedula, ac Proviſiones, Ordinationes, & Taxa antedicta publicata, & affixa fuerunt in Cancellaria Apoſtolica, & in acie Campi Flora, ac in platea Rancorum, & aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Jacobum Cucchianum Sanctiſſimi D. N. Papa Curſorem.

Bernabeus Politus Promag. Curſ.

NUM. IV.

Urbani Papæ Octavi Declaratio, quod quæcunque pactiones particularium perſonarum ſuper montibus, vel locis montium quorumcunque, factæ abſque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendas literas patentes deputatorum licentia, non attendantur; nec afficiant Montes, & loca hujuſmodi.

Eſt impreſſa in Bullario Romano inter Conſtitutiones Urbani Octavi, Conſtit. 154. ſeu 155.

URBANUS PAPA OCTAVUS.

Ad perpetuam rei memoriam.

DEcet nos ex paſtoralis officii noſtri debito providere, ne privatorum pactionibus utilitati publicæ quoquo modo officiatur. Quapropter, cum, ut accepimus, in Camera Apoſtolica, & forſan aliis Urbis noſtræ Tribunalibus fuerit prætenſum, ac etiam inter partes diverſas controverſum ſuper articulo, an pacta, & obligationes particularium perſonarum afficiant loca montium, ſive vacabilia, ſive non vacabilia. Nos ad tollendum omnem prætenſam ambiguitatem, & litium, quantum cum Domino poſſumus, occaſionem, Motu proprio, & ex certa ſcientia, maturaque deliberatione noſtris, deque attributæ nobis poteſtatis plenitudine, quaſlibet diſpoſitiones, & pactiones inter particulares perſonas, tam quoad hypothecas, & obligationes, quam quæcunque alia onera, ſeu vincula realia, vel in rem ſcripta, aut rei perſecutoria ſuper Montibus, vel eorum locis cujuſcunque generis, tam vacabilibus, quam non vacabilibus, ſive ſint Camerales, ſive Communitatum, vel Baronum, aut aliorum quorumcunque, etiam Ducum, & Principum factas abſque noſtra, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendum literas patentes deputatorum, licentia, in eiſdem literis patentibus exprimenda, non eſſe attendendas, ac diſpoſitiones, pactiones, & obligationes privatorum hujuſmodi afficere duntaxat perſonas, ac quoad ipſas ſubſiſteri, ad effectum, ut quando promiſſa, & conventa ſervare nollent, vel non poſſent, ad damna, & intereſſe teneantur, non autem ut jus, vel onus aliquod reale adjectum, ſeu impoſitum ipſis locis Montium cenſeatur, neque illis vinculis, obligationibus, pactionibus, & oneribus ullatenus loca Montium prædicta ſint obnoxia, adinſtar Romanæ Curiæ officiorum, in quibus ſimilium pactionum nulla ratio habetur, ſed ſolum noſtri, & pro tempore exiſtentis Romani Pontificis decreti, tenore præſentium declaramus, & ita impoſterum, etiam quoad præterita non deciſa per rem judicatam ſervari, interpretari, & deffiniri debere volumus, & mandamus. Decernentes præſentes literas ex eo, quod quicunque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere prætendentes, illis minime conſenſerint, & ad ea vocati, citati, vel auditi, ac cauſæ, propter quas eædem præſentes emanarunt, adductæ, vel juſtificatæ non fuerint, de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, aut quocunque alio defectu notari, impugnari, redargui in jus, vel controverſiam revocari, aut aliter quomodolibet infringi, vel limitari, & adverſus illas quodcunque juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, vel ſic impetrato, ac etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus conceſſo quempiam uti, vel ſe juvare in judicio, vel extra poſſe, ſed ſemper validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcunque Judices ordinarios, & delegatos etiam Cauſarum Palatii Apoſtolici, & Curiæ Cameræ Apoſtolicæ generales Auditores, ipſiuſque Cameræ Præſidentes, Clericos, ac S. R. E. Cardinales, etiam Camerarium, & alios de Latere Legatos nunc, & pro tempore exiſtentes, ac quoſvis alios quacunque auctoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac quatenus opus ſit noſtra de jure quæſito non tollendo, ac aliis Cancellariæ Apoſtolicæ regulis, & Almæ Urbi noſtræ, & Cameræ prædictæ etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis eidem Cameræ, illiuſque officialibus, & miniſtris, ac Moniſtis montium prædictorum, & generaliter quibuſvis aliis ſub quibuſcunque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis irritantibus, & aliis decretis, etiam motu, & ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus in genere, vel in ſpecie, ac alias in contrarium quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma obſervanda foret, illorum omnium, ac quarumcunque litium, & eorum ſtatuum, aliorumque hic exprimendorum tenores præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcunque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die xxviii. Jul. MDCXXXIX. Pontificatus noſtri anno decimoſexto.

M. A. Maraldus.

Anno a Nativitate Domini Noſtri JESU CHRISTI Milleſimo ſexenteſimo trigeſimo nono, die vero decimatertia menſis Auguſti, ſupradicta litera affixa, & publicata fuerunt in valvis Baſilicæ S. Petri de Urbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, & aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per nos Fulvium Mazzitelium, & Carolum Peloſium Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Curſores.

Pro D. Mag. Curſorum Antonius Bardus Deputatus.

NUM. V.

Innocentii Papæ Undecimi Confirmatio Proviſionum, Ordinationum, & Taxarum, pro recta Montium Romanæ Curiæ, ac negotiorum, ſcripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio editarum.

INNOCENTIUS PAPA UNDECIMUS.

MOtu proprio &c. Cum recol. mem. Clemens Octavus Prædeceſſor noſter ad tollendas fraudes, quæ in Reſignationibus locorum Montium Romanæ Curiæ ad Cameram Apoſtolicam, ac etiam Religiones, Communitates, Domicellos, & alios ſpectan. a Secretariis dictorum Montium in præjudicium ejuſdem Cameræ, aliorumque prædictorum committebantur, ſua Motus proprii Cedula die 15. Maii 1600. publicatam certam formam deſuper præſcripſerit, ac plures, Ordinationes, Decreta, & mandata etiam pœnalia, ea contrafacientes, promulgari juſſerit, prout in ipſa motus proprii Cedula latius continetur, ad quam &c. Cumque anno 1608. ſimilis memoriæ Paulus V. pro tollendus præjudiciis, abuſibus, difficultatibus, & impedimentis, quæ circa præfatos Montes irrepſerant, Congregationem ſuper eiſdem Montibus cum diverſis facultatibus, Privilegiis, & Auctoritatibus deputaverit, ac ſubinde varias Proviſiones, Ordinationes, & Taxas, quas eadem Congregatio pro recta eorundem Montium, ac Negotiorum, Scripturarumque ab eis dependentium adminiſtratione, & gubernio anno 1615. edita alia Motus proprii Cedula confirmaverit, ac expreſſe ſervari juſſerit modo, & forma in eiſdem Cedulis contentis, ad quas relationem haberi volumus. Cumque anno 1671. Omnes dictorum Montium Secretarias in unam a fel. recor. Clemente X. etiam ſub aliis certis Regulis, & Ordinationibus redactas idem Pontifex Didaco Urſayæ Clerico Policaſtrenſi ſua vita naturali durante conceſſerit in alia Motus proprii Cedula, & Chyrographo ab eodem Pontifice Clemente diebus 7. & 17. Septembris anni 1671. Subſignatis, ad quæ pariter relationem haberi volumus. Nuper vero die 21. Junii 1688.

1688. proximi præteriti, idem Didacus Urſaya officium dictarum Secretariarum in manibus noſtris ſponte renunciaverit. Noſque Populi Nobis commiſſi utilitati, ac publicæ commoditati omni ſtudio invigilantes, & conſiderantes unius perſonæ induſtriam tanto oneri fere imparem eſſe, quodque ſi in tali miniſterio plures aſſumerentur, major exinde utilitas publico commercio, & longe major in expediendis negotiis facilitas reſultaret. quodque ita quoque indemnitati noſtræ Cameræ aptius conſuleretur, dum eveniente obitu unius Secretarii, poſſent alii æque idonei, & informati uſque ad novam Succeſſoris deputationem, illius vices ſupplere abſque ullo publici Servitii detrimento. Propterea dictam renunciationem admittentes Officium dictarum Secretariatum in quatuor æquales portiones diſtincte, & ſeparatim per quatuor perſonas diverſas exercendas, & adminiſtrandas diviſerimus, & ſeparaverimus modo, & forma, ac ex cauſis, & rationibus in motus proprii Cedula manu noſtra deſuper ſubſignata plenius contentis, & expreſſis. Succeſſive autem ad dirimendos abuſus, multoſque caſus noviter exortos declarandos injunxerimus Joſepho Renato Imperiali Theſaurario noſtro, ut provide occurreret, quod Montes præfati, ac Scripturæ, & negotia ab eis dependentia omni debita fidelitate adminiſtrarentur, ac reſpective cuſtodirentur, pœnaſque ſuo arbitrio in contrafacientes irrogaret idem ulterius committendo, ut ad removenda gravamina, quæ circa ſolutionem emolumentorum, ac mercedum tam Secretariis, quam aliis Officialibus eorundem Montium debitorum congruas Proviſiones, Taxas, & Ordinationes deſuper ſtatueret. Cumque idem Theſaurarius noſter auditis pluribus Perſonis de præmiſſis informatis, matureque perpenſis reformatione d. Pauli Quinti, atque etiam Chirographis Gregorii XV. Urbani VIII. & Clementis X. ſuper eiſdem Montibus diebus 3. Decembris 1623. 13. Januarii 1624. ac 12. Septembris 1671. reſpective ſignatis, necnon etiam Decretis a Congregatione ſuper eiſdem Montibus deputata occaſione plurium caſuum particularium emanatis, bannimentis quoque, aliiſque Ordinationibus deſuper factis, & editis infraſcriptas Proviſiones, Ordinationes, & Taxas a Secretariis, & Proſecretariis, Depoſitariis, Computiſtis, aliiſque Officialibus, & Miniſtris, necnon etiam eorundem Montium Proxenetis pariter ſervandas ſub certis pœnis provide ſtatuerit, atque decreverit, prædictaque omnia ſubinde fuerint ab eadem Congregatione Montium ſedulo approbata, & confirmata; Nos itaque volentes, ut Ordinationes, Taxæ, & Proviſiones prædictæ manu dicti Joſephi Renati Theſaurarii Noſtri ſub die 30. Aprilis 1689. firmatæ, ac omnia, & ſingula in eis contenta, expreſſa, & demandata quæcunque tanquam de mandato, & voluntate Noſtra geſta, ſuum plenarium ſortiri debeant effectum, ac ut eæ, cæteraque in eis, ut ſupra contenta, validiora, & firmiora ſubſiſtant, omnibuſque innoteſcant, & a cunctis Secretariis, & Proſecretariis, & aliis antedictis nunc, & pro tempore exiſtentibus perpetuo, & inviolabiliter ſerventur. Motu proprio, & ex certa ſcientia, deliberataque voluntate Noſtris, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine de contentis in prædictis Proviſionibus, Ordinationibus, & Taxis ad plenum informati, illarumque tenorem de verbo ad verbum præſentibus pro expreſſis, inſertis, & regiſtratis habentes, Proviſiones, Ordinationes, & Taxas ipſas, omniaque, & ſingula in eis contenta, expreſſa, & demandata quæcunque tenore præſentium confirmamus, & approbamus, ac illis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus omnibus, & ſingulis tam juris, quam facti, & ſolemnitatum, quantumvis neceſſariarum, ſubſtantialium, & formalium ex diſpoſitione quarumcunque Conſtitutionum Apoſtolicarum forſan requiſitarum defectibus, ſi qui in præmiſſis intervenerint, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus omnino ſupplemus, eaſdemque Proviſiones, Ordinationes, Declarationes, & Taxas reſpective publicari, & a quibuſcunque dictorum Montium tam vacabilium, quam non vacabilium, ſive ad Cameram noſtram, ſive ad Principes, Barones, Communitates, Univerſitates, Religiones, aut alias quaſvis perſonas quomodolibet ſpectantium, & pertinentium Depoſitariis, Secretariis, Computiſtis, Procomputiſtis, Proxenetis, & aliis, ad quos ſpectat, & in futurum ſpectare poterit, ſub pœnis in eiſdem Ordinationibus, & Taxis irrogatis, ac arbitrio dicti, & pro tempore noſtri, & Cameræ Apoſtolicæ Theſaurarii irrogandis inconcuſſe, ac inviolabiliter obſervari, ac in ſingulis dictorum Depoſitariorum Banchis, Secretariorumque, & Computiſtarum, cæterorumque prædictorum Domibus impreſſas in loco publico, quo ab omnibus inſpici, legi, & intelligi poſſint, affixas retineri mandamus, & ita, & non aliter per eoſdem Montium Protectores, & alios quoſvis Judices ordinarios, & extraordinarios, Commiſſarios, Delegatos, Subdelegatos, ac Curiæ Cauſarum Cameræ prædictæ, Sacrique Palatii Apoſtolici Auditores, necnon Cameram ipſam, illiuſque Camerarium, Decanum, Clericos, Præſidentes, & S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & quavis auctoritate fungentes in quacunque inſtantia, ſublata eis quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & definiri debere mandamus, irritumque, & inane quidquid ſuper his a quoquam ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, licet ad id non vocatis, neque auditis quibuſvis perſonis deſuper intereſſe habentibus, ſive habere prætendentibus, ac non obſtantibus omnibus, & ſingulis, quæ in eiſdem Ordinationibus, & Proviſionibus dictum fuit non obſtare, necnon quibuſvis prædictorum Montium erectionibus, & inſtitutionibus, ac illorum Collegiorum ſtatutis etiam juramento confirmatione Apoſtolica, vel quavis alia firmitate roboratis, minuſque regula Cancellariæ noſtræ de jure quæſito non tollendo, neque ſtylis, conſuetudinibus, privilegiis, indultis, facultatibus, literiſque Apoſtolicis eiſdem Protectoribus etiam Cardinalibus, ac dictis Montibus, eorumque, & cuilibet ipſorum Collegiis, & Montiſtis, Depoſitariis, cæteriſque aliis ſuperius nominatis quibuſcunque etiam motu proprio, & forſan Conſiſtorialiter ſub quibuſcunque tenoribus, & formis etiam in vim contractus, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie per quoſvis Prædeceſſores noſtros, ſeu etiam per Nos conceſſis, approbatis, confirmatis, & innovatis, cæteriſque contrariis quibuſcunque, quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis expreſſa mentio facienda foret, eorum tenores hic pro expreſſis, & de verbo ad verbum regiſtratis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus. Decernentes inſuper hujus noſtri motus proprii cedulæ ſolam Signaturam noſtram ſufficere abſque alia data, illiuſque, & tranſumptis, ſeu exemplis ejus, etiam impreſſis manu alicujus Cameræ Apoſtolicæ Secretarii, & Cancellarii ſubſcriptis, ac Sigillo dicti Camerarii, ſeu Theſaurarii, vel alterius Perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis plenam fidem in judicio, & extra, ac ubique locorum adhiberi, regula quacunque, aliiſque contrariis non obſtantibus quibuſcunque.

Card. de Luca, de Off. Venal. &c.

Placet Motu proprio B.

Die Lunæ 6. Menſis Junii 1689. ſupraſcripta Cedula Motus proprii per Sanctiſſimum ſignata in plena Camera Apoſtolica exhibita, & præſentata fuit, illaque commiſſa Illuſtriſs. & Rever. D. Laurentio Corſino ejuſdem Cameræ Clerico; Deinde die 8. ejuſdem menſis citato deſuper Illuſtriſſimo D. Petro Mathia Totto Sanctiſſimi D. N. Papæ, & ipſius Cameræ Procuratori Fiſcali Generali, ad relationem ſupradicti Illuſtriſs. & Rever. D. Corſini admiſſa, & regiſtrata in libro quarto Signaturarum ejuſdem Sanctiſſimi, ſub fol. 165.

Franciſcus Antamorus R.C.A. Secret.

P R O E M I O.

LA Santità di Noſtro Signore Papa INNOCENZO XI. che con Paterno affetto, & indefeſſa attenzione invigila all'indennità de' ſuoi Sudditi, ed al buon governo generale di tutte le coſe, avendo inteſo, che dopo la Riforma della ſa. me. di Paolo V. fatta ſopra la materia de' Monti, e publicata li 4. Aprile 1615. dal Cardinal Serra, all'ora Proteſoriere Generale, e dopo altre Conſtituzzioni, & Ordini in diverſi tempi emanati, ſiano nati degli abuſi in grave danno, e pregiudizio de' Montiſti, e di altre perſone intereſſate in detti monti, ha però ordinato provederſi, che nel pagamento degl' emolumenti, e mercedi dovute alli Segretarj, ed altri Offiziali di eſſi neſſuno ſia gravato, e che in oltre ſi rimedj a molte coſe, alle quali non

vien proviſto dalla detta Riforma, e Conſtituzioni, ed avendo datoil carico di tutto queſto negozio a Monſignor Illuſtriſs. e Reverendiſs. Giuſeppe Renato Imperiale Teſoriere Generale con l'approvazione della Congregazione deputata ſopra li Monti, dopo eſſer ſtati dal medemo Monſignor Teſoriere chiamati, e ſentiti alcuni Segretarj, ed altre perſone informate, conſiderata la detta Riforma di Paolo V. ed il Chirografo di Gregorio XV. in data delli 3. Decembre 1622. il Chirografo di Urbano delli 13. Gennaro 1629. il Chirografo di Clemente. X. in data delli 13. Settembre 1671. inſerito nell' Iſtromento della Segretaria Generale de' Monti rogato per gli atti dell' Antamoro Segretario, & Cancelliere della Reverenda Camera a' dì 25. di detto meſe, li Decreti della medeſima Congregazione fatti in contingenza di caſi particolari, ed altri Ordini, e Bandi publicati ſopra tal materia, e dopo di eſſere ſtate trattate, e diſcuſſe tutte le coſe maturamente in alcune Congregazioni particolari tenute ſpecialmente per detto effetto ſi ſono fatti, ſtabiliti, e concluſi gli Ordini, Proviſioni, e Taſſe, che ſeguono, quali eſſendo ſtati approvati dalla Congregazione de' Monti, ſi doveranno oſſervare in avvenire inviolabilmente dalli Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, ed altri Offiziali, Miniſtri, e Senſali di tutti li Monti di Roma ſotto l' infraſcritte pene.

C A P. I.

Che ſi rinnovino le Patenti in caſo di Morte, e ciò devono oſſervare li Segretarj a tal' effetto.

E Prima per rimediare, a ſchivare tutti gl' errori, che potrebbero ſeguire, e commetterſi, ſe in caſo di morte delli Montiſti, in perſona de' quali cantano li luoghi de' Monti, e ſono ſpedite le Patenti, non ſi rinovaſſero dette Patenti, ſi ſtabiliſce, decreta, ed ordina, che ſuccedendo detti caſi di morte, gli Eredi, e ſucceſſori del Defonto ſiano tenuti, ed obligati onninamente rinovare le dette Patenti, e che a tal obligo ſiano ſottopoſti tutti, e ſingoli Eredi; di modo, che venendo a notizia de' Segretarj la morte di qualche Montiſta, e non eſſendoſi dall' Erede fatta la translazione de' Monti Ereditarj, ſia lecito a' medeſimi con la giuſtificazione della morte impedirgli l'eſazione de' frutti; ſi dichiara però, che per la remozione di tal impedimento non poſſono pretendere coſa alcuna, nè meno il giulio dell' ordine, ed in caſo, che li Depoſitarj pagaſſero, non oſtante tal impedimento, ſiano tenuti ſoddisfare del proprio a' Segretarj tutti quelli emolumenti, che doverebbero conſeguire dall' Erede, per la translazione in conformità della preſente Taſſa; e li Segretarj, e Proſegretarj debbano all' incontro ſpedirgli le Patenti, e dargliele rinovate, con farſi però prima conſegnare copia autentica delli Teſtamenti, e Diſpoſizioni fatte dalli Defonti, ed avuta diligente, ed eſquiſita conſiderazione alli detti Teſtamenti, e Diſpoſizioni, ed a tutte le condizioni, e vincoli appoſti in eſſi, e non eſſendovi Teſtamento, nè diſpoſizione alcuna, alle fedi, e ſcritture, che da detti Eredi per verificare, e giuſtificare le loro ſucceſſioni ſe gli preſenteranno. Con avvertire anco, che ſiano ſufficienti, ciò s'intenda, mentre non proceda Decreto di Giudice competente di Roma, ma eſſendovi Decreto di Giudice, ſi eſeguiſcono li detti Decreti, e li Mandati, ed Ordini, che per vigore di eſſi forſe ſi ſpediranno, con avvertire però, che non eſſendo detti Mandati, ed Ordini di Monſig. Teſoriere Generale pro tempore, abbiano l' Exequatur del medemo Monſignor Teſoriere, nè in materia de' luoghi de' Monti, potranno li Segretarj, o Proſegretarj dare eſſecuzione a Mandati di qualſivoglia altro Giudice, ſenza l' Exequatur ſudetto di Monſign. Teſoriere; Et in dette Patenti rinovate debbano li Segretarj, e Proſegretarj ſudetti mettere, ed inſerire, prima per extenſum tutti li vincoli, e condizioni, che ſi trovaranno eſſere nelle Patenti ſpedite in teſta del morto, e poi fare anco menzione degl'altri, che ſaranno nelli Teſtamenti, Diſpoſizioni, Decreti, e Mandati ſudetti, ſecondo il loro tenore, e ricevute, che averanno le giuſtificazioni neceſſarie, doveranno ſpedirgli le Patenti in termine di giorni quindici, ſotto l' infraſcritte pene.

C A P. II.

Taſſa delli Emolumenti di d. Rinovazioni nelli figliuoli, ed altri Deſcendenti per retta linea.

PEr la quale rinovazione facendoſi a favore de' figliuoli, nepoti, ed altri deſcendenti per retta linea del Defonto, ſi ſtatuiſce, decreta, ed ordina, che non ſi debba far pagare, nè riſcuotere coſa alcuna, nè per il giulio de' Senſali, nè per il giulio del Collegio, nè per il giulio del Regentato, nè per li Computiſti, o Procomputiſti, nè meno per il giulio applicato all' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, nè li due giulj dell' Abbondanza, nè li quattro giulj della Menſa di Policaſtro riſpetto al Monte Sede: E quanto alli Segretarj, e Proſegretarj poſſino pigliare per qualſivoglia Patente un giulio per la carta, laccio, cera, e caſſetta, con proibirſegli eſpreſſamente, che ſenza la ſudetta caſſetta non ſi poſſino conſignare le Patenti, e conſegnandoſi, non ſiano obligati li Montiſti pagare il detto giulio, e ſiano ancor ſottopoſti ad altre pene ad arbitrio di Monſig. Teſoriere, ed oltre il ſudetto giulio non poſſono avere, riſcuotere, nè pigliare per loro mercede, più dell' infraſcitte ſomme.

Sino a tre luoghi incluſivè, tre giulj.
Sino a ſei luoghi incluſivè, quattro giulj.
Sino a dieci luoghi incluſivè, ſei giulj.
Per dieci luoghi, ſino a venti incluſivè, otto giulj.
Da venti, ſine a qualſivoglia ſomma, e quantità de' luoghi, un ſcudo, e non più.

Nè queſta Taſſa poſſa in alcun modo alterarſi, o accreſcerſi ſotto preteſto, che li luoghi de' Monti ſiano parte vincolati, o parte liberi, ovvero ſoggetti a diverſi vincoli; ma li Segretarj, o Proſegretarj debano fare un conto ſolo per ogni ſpecie di Monti.

Dichiarandoſi, che la ſudetta Taſſa devaſi inviolabilmente oſſervare nelle Translazioni, che ſi fanno nelli figliuoli, o altri diſcendenti per retta linea per cauſa di legitima, di legato, o per qualſivoglia altro titolo, ancorchè particolare, ed ancora nelle rinovazioni in virtù di donazione, o altro titolo ſingolare per contratto anco inter vivos, purchè l' effetto di eſſe ſia conferito dopo la morte del Padre, o di altro aſcendente.

E riſpetto alle doti, quando l' aſſegna ſi faccia dal Padre alle figliuole, doverà parimente eſigerſi ſolamente la ſudetta Taſſa, purchè la Translazione non ſi faccia in perſona del marito, nel qual caſo potranno eſigere la Taſſa, come ſe ſeguiſſe a favore di Eſtraneo, e come ſi diſpone nel Capo V.

Similmente ſi dichiara, che dovendoſi fare rinovazione a favore de' figliuoli, ed altri deſcendenti per retta linea come ſopra, ſe li detti figliuoli, o altri deſcendenti ſaranno più Perſone, li Segretarj, o Proſegretarj ſenza loro richieſta non poſſano ſpedire, che una ſol patente a favore di tutti.

In oltre ſi dichiara, che rimanendo li Monti per diſpoſizione del Teſtatore ſotto nome dell' iſteſſo Teſtatore, o facendoſi la translazione, o rinuovazione a favore, o ſotto nome di Primogenitura, e non di figliuolo Primogenito ſpecialmente nominato, ovvero ſotto nome di Eredità, fideicommiſſo, o altro nome perpetuo, benchè li ſucceſſori foſſero figli, o altri deſcendenti, in queſti caſi li Segretarj potranno eſigere intieramente alla ragione delle translazioni, e rinovazioni delli Eſtranei, come ſi diſpone al Capitolo quinto.

C A P. III.

Taſſa per le Rinovazioni nelli Aſcendenti, e ne' Tranſverſali in primo grado.

E Non eſſendo li Eredi deſcendenti per retta linea, ma Padre, e Madre, o altri aſcendenti di qualſivoglia grado, ovvero Tranſverſali di primo grado, cioè fratelli, o ſorelle, ancorchè uterini, ovvero ex latere Patris, ſi concede, che li detti Segretarj, o Proſegretarj poſſino nelli ſudetti caſi pigliare, e riſcuotere per la loro porzione il doppio della ſopradetta Taſſa, come ſopra ſtabilita nelle rinovazioni ne' deſcendenti, ed in oltre il giulio per l' Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati, e li due giulj dell' Abbondanza per ciaſchedun luogo.

E perchè puole ſuccedere, che eſſendo ſtati tranſferiti li luoghi de' Monti in un deſcendente Erede gravato, per la morte del quale devaſi fare la rinovazione in un figliuolo del Defonto, chiamato al fideicommiſſo Paterno, ſi dichiara, che in queſto, ed altri caſi ſimili per riguardare la Taſſa dovuta per la

tranſlazione, ſi attenda il grado dell'ultimo Defonto, dalla perſona del quale i luoghi de' Monti devono transferirſi.

C A P. IV.

Taſſa per Patenti vincolate

E Tutto ciò s'intenda, quando nelle Patenti, ò vecchie, ò da rinovarſi non vi ſiano vincoli, ne conditioni di ſorte alcuna, ma eſſendovi, e dovendoſi far menzione di eſſi ſi concede, che li detti Segretarj, e Proſegretarj poſſino pigliare, e riſcuotere un giulio di più ſolamente per ciaſcheduna Patente, per ragione del vincolo, nè poſſano prendere di vantaggio, ancorchè foſſero più vincoli, e la Patente conteneſſe qualſivoglia quantità di Monti, oſſervando nel reſto ſempre le ſudette Taſſe, nel modo, che ſi è detto di ſopra, e ſenza che ſi poſſino moltiplicare in conto, nè modo, ne maniera alcuna.

C A P V.

Taſſa di rinovazione ne' Transver. ſali oltre il primo grado, ed in tutti li Eſtranei

E Se gli Eredi ſaranno oltre il primo grado de Tranſverſali, ovvero Eſtranei, potranno li Segretarj, e Proſegretarj de' Monti, tanto Camerali, quanto Communità, e di Religione eſigere ſecondo la Taſſa a ragione delle raſſegne, delle quali ſi parla nel cap. 15. eccetto però il giulio detto de' Senſali.

E trattandoſi de' Monti Baronali, doverà oſſervarſi la Taſſa di ſopra ſtabilita nel cap. 3. degl' Aſcendenti, e Tranſverſali di primo grado.

C A P. VI.

Taſſa dalle rinovazioni per causa di legato.

E Le ſudette Taſſe, e Regole fatte nelli caſi delle ſucceſſioni, doveranno inviolabilmente ancora oſſervarſi nelle tranſlazioni da farſi per cauſa di legati, di modo tale, che ne' legati ſimilmente ſi oſſervi la Perſona del Teſtatore, cioè ſe ſia Aſcendente, ò Deſcendente, ò Tranſverſale, ò Eſtraneo, ed in tutto, e per tutto, come ſi è detto di ſopra.

Dichiarandoſi, che nelli legati, che ſi faranno ſopra certa ſpecie di Monti, ovvero di luoghi de' Monti in genere, ma da Teſtatore, che abbia una ſola ſpecie de' Monti, li Segretarj, ò Proſegretarj non potranno eſigere, che una ſola Tranſlazione direttemente dalle perſone del Teſtatore in quella del Legatario, ma ſe ſi trattera di legato fatto de' luoghi de' Monti in genere, ed il Teſtatore averà diverſe ſpecie de' Monti, cioè di diverſa erezione, benchè ſiano dell'iſteſſo valore, in tal caſo doveranno farſi, ed eſigerſi l' emolumento per due tranſlazioni, cioè la prima di farſi ie perſona dell' Erede, e la ſeconda dall' Erede nella perſona del Legatario.

C A P. VII.

Dichiarazione intorno a dette Rinovazioni.

SI dichiara, che morendo alcuno, che aveſſe luoghi de' Monti in perſona d'altri a ſua diſpoſitione, e che quelli, in perſona de' quali foſſero detti luoghi, ò per Teſtamento, ò in qualſivoglia altro modo, gli ſuccedeſſero, ò reſtaſſero Eredi, in tal caſo li detti Eredi, e ſucceſſori per eſſere la detta riſerva ſvanita, non ſiano obligati, nè tenuti, nè poſſino eſſere aſtretti a rinovare dette Patenti, ma gli baſtino, e ſuffraghino in detto modo, e li luoghi reſtino, e corrino in perſona loro liberamente, e ſenza riſerva alcuna, mentre però li Defonti Riſervatarj di dette diſpoſizione, non abbiano fatto Teſtamento, ò in quella abbino ſottopoſti li detti luoghi a' vincoli, ò fideicommiſſi, ò altre diſpoſitioni, nel qual caſo, acciocchè li detti Segretarj, e Proſegretarj, ed altri poſſino ſemper aver notizia di detti vincoli, ò fideicommiſſi, e Diſpoſizioni baſterà, che faccino menzione di quelli a tergo delle dette Patenti, ed in margine del libro, dove ſaranno regiſtrate, e per detta nota, ed atergazione non poſſino pigliare, nè riſcuotere nelli caſi ſuddetti più delle infraſcritte ſomme reſpettivamente, cioè ne' caſi de' Deſcendenti poſſino li detti Segretarj riſcuotere la medeſima Taſſa detta di ſopra nelle rinovazioni de' Deſcendenti, e ne' caſi di Aſcendenti tranſverſali di qualſivoglia grado, ovvero eſtranei il doppio della ſudetta Taſſa.

C A P. VIII.

Taſſa per le fedi, che ſi danno a Montiſti.

IN oltre occorrendo, che alcun Montiſta pro tempore, tanto de' Monti ſpettanti alla Camera Apoſtolica, quanto alle Communità, Duchi, Baroni, ò altre perſone particolari per qualche ſuo intereſſe domandaſſe, e faceſſe inſtanza di aver fede delli luoghi de' Monti, che averà alla giornata, ſi ordina, e commanda, che li Segretarj, e Proſegretarj, di ciaſcheduno delli ſuddetti Monti ſiano tenuti, ed obligati dargli la detta fede ſottoſcritta da eſſi per extenſum nel modo, e forma, e con le condizioni, che ſi troveranno eſpreſſe nelle Patenti, e loro Regiſtro in tutto, e per tutto, e per detta fede eſſendo li Monti liberi, e d'una iſteſſe ſpecie, e qualità, non poſſino li Segretarj, ò Proſegretarj ſodetti, ſotto le pene, che ſi eſprimeranno più a baſſo, domandare, pigliare, e riſcuotere più di due giulj, ed eſſendo partite diverſe ò dell'iſteſſo, ò d'altri Monti differenti, e per queſto biſognando far fedi diſtinte, non poſſono pigliare più d'un giulio ſimile per qualſivoglia altra fede, e partita, ancorchè dette fedi da farſi in ciaſcheduno delli detti caſi conteneſſero, ed abbracciaſſero più, e più luoghi per ciaſcheduna di eſſe, ed eſſendo i luoghi, de' quali ſi dà fede, vincolati, non poſſino li medemi Segretarj, e Proſegretarj pigliare, ne riſcuotere più di tre giulj per qualunque fede, che daranno ſottoſcritta da loro come ſopra, etiam che la Scrittura foſſe eceeſſiva, e lunghiſſima, e conteneſſe più vincoli, e li luoghi eſpreſſi nella ſudetta fede, ò fedi aſcendeſſero a qualſivoglia ſomma, e quantità, come ſi è detto di ſopra, ed eſſendo partite diverſe vincolate, e per queſto biſognando far fedi diſtinte, non poſſino eſigere più di un giulio per partite, e fede, come ſopra ſi è diſpoſto delli luoghi di Monti liberi, non dovendoſi (eſſendo diverſe fedi) conſiderar differenza trà li luoghi de' Monti liberi, e vincolati.

C A P. IX.

Che detta fedi ſi diano a chi le vorrà, e loro emolumento.

E Perchè anco puole facilmente accadere, che li creditori, overo parenti di alcun Montiſta, ò altre perſone particolari per qualche loro fine, e riſpetto abbino di biſogno di aver fede delli luoghi de' Monti, che tiene, e poſſiede il Montiſta, con il quale hanno intereſſe, che però faccino inſtanza di aver detta fede. ſi ordina, e commanda, che anco in queſto caſo ſiano li detti Segretarj, e Proſegretarj tenuti, ed obligati dar la detta fede, a chi la domanderà per extenſum, o con le condizioni, a nel modo, e forma, che ſi è ordinato di ſopra, e per la detta fede non poſſino li Segretarj pigliare, ricevere, e riſcuotere più di tre giulj indiſtintamente per ogni Monte, ogni volta, che ſia una partita ſola, ed eſſendo più partite, poſſino eſigere un giulio di più per ogni partita, e ciò s'intenda, ancorchè li luoghi foſſero vincolati, e le fedi conteneſſero più, e diverſi luoghi, e la Scrittura foſſe eceſſiva fuor di modo, come s'è detto di ſopra.

C A P. X.

Taſſa per li obblighi, caſſazioni de medemi di ſibili tranſfer. inhibizioni, ed altro.

E Per toglier via, e provedere a tutti gli oſtacoli, ed impedimenti, che potrebbero naſcere in evento, che alcun Montiſta, ò creditore di detti Monti voleſſe per qualche riſpetto e per qualſivoglia cauſa obligare, ed hipotecare li ſuoi luoghi a favore de' creditori, ò altre perſone in qualſivoglia modo, ovvero ſottoporli a vincoli, e condizioni, ſi ordina, e commanda, che li Segretarj, e Proſegretarj, avuto prima diligente, ed eſquiſita conſiderazione in veder ſe li luoghi, che ſi vogliono obligare, ſiano liberi, e capaci d'oblighi, e vincoli, ò altre condizioni, e ritrovatili tali, ſi debbano alla preſenza de' Teſtimonj, conforme il ſolito, rogare di detti oblighi, hipoteche, ò ſuppoſizioni, con fare anco nota di quelle a tergo della Patenti, ed in margine del libro del Regiſtro di eſſe, e nelli loro Brogliardi, acciò ſempre tanto da eſſi, quanto dalli loro ſucceſſori, ſe ne poſſi aver notizia per ſchivare tutti gli errori, che ſi potrebbero dopo commettere, ſe detti luoghi ſi raſſegnaſſero, e per mercede di detto rogito, e nota non poſſino pigliare, nè farſi pagare più dell'infraſcritte ſomme, cioè.

Per un luogo ſino a tre incluſivè, due giulj.
Per tre luoghi ſino a ſei incluſivè, tre giulj.

Per

Per ſei luoghi ſino a dieci incluſivè, cinque giulj.

Per dieci luoghi ſino a venti incluſivè, otto giulj.

Per venti luoghi ſino a qualſivoglia ſomma, e quantità, un ſcudo ſolamente, e non più

E la medeſima Taſſa ſi oſſervi nelle caſſazioni, ed annullazioni di detti Oblighi, di Vincoli, Hipotheche, Caſſazioni di Moltiplichi, nelle Caſſazioni delle riſerve de' frutti, nelle Caſſazioni de fideicommiſſi per cauſa di Legitima, o Trebellianica, da farſi ſempre di conſenſo eſpreſſo di tutti quelli, che averanno intereſſe, o d'Ordine, e Mandato di Giudice competente con l'Exequatur di Monſign. Teſoriere Generale pro tempore.

Si prohibiſce però alli Segretarj, e Proſegretarj, che non poſſino eſigere coſa alcuna per annotazione di eſecuzione, che con Mandati dei Giudici, ed Exequatur di Monſignor Teſoriere, o con Mandati di Monſignor Teſoriere ſi faceſſe ſopra de luoghi de' Monti, nè per appoſizione di nihil tranſeat, Inhibizioni, o Sequeſtri, ne per la Caſſazione de' medeſimi ſe ſaranno temporanei, e limitati, e ſe li luoghi de' Monti ſi venderanno, o transferiranno doppo ſpirato il tempo prefiſſo nelli ſudetti nihil tranſeat, o Sequeſtri, ed Inhibizioni.

E ſi dichiara ancora, che li nihil tranſeat, Sequeſtri, ed Inhibizioni, le quali ſi concedono ſenza Citazione di parte, ſe in eſſi non sarà ſpecificato da Monſignor Teſoriere il tempo, ſi intendano doverſi oſſervare per un Meſe ſolamente, e ſpirato detto Meſe, non doveranno attenderſi.

Si concede alli detti Segretarj, che per l'appoſizione delle riſerve de' frutti da farſi à favore di qualſivoglia perſona, tanto perpetuo, quanto ad tempus, poſſano eſigere a ragione di un giulio per luogo, eccettuato però quando li Reſervatarj foſſero ſemplicemente Tutori, Curatori, Eſſecutori Teſtamentarj, o Amminiſtratori di maniera, che la riſerva non reſti a proprio commodo delli Riſervatarj, nel qual caſo doverà conſiderarſi, come ſemplice vincolo.

Si dichiara però per quello riguarda la detta Riſerva de' frutti, che quando queſta ſegue in vigore di Teſtamento, o di contratto unitamente, nell'atto della traslazione, o raſſegna, in queſto caſo non poſſano prendere coſa alcuna di più dell'emolumento dovuto per la traslatione, o raſſegna.

C A P. XI.

Che le Taſſe dette non poſſino alterarſi

SI dichiara eſpreſſamente, che le ſudette Taſſe non ſi poſſino alterare, nè moltiplicare in maniera alcuna, ma s'intendino ſempre incluſivamente in tutti li caſi ſudetti nel modo, che s'è eſpreſſo, ed ordinato nelli Capitoli precedenti, nè poſſino moltiplicarſi li Conti nella medema ſpecie de' Monti, ancorchè le Caſſazioni ſi faceſſero di vincoli diverſi.

C A P. XII.

Produzione ſi de reſtituzione, o recognizione di Scritture, e loro Emolumento.

E Per provedere anco, che li Montiſti di detti Monti non ſiano gravati, così nella produzione, e reſtituzione di Scritture, e Cedule di ſopravivenze, che appreſſo detti Segretarj ſi producono, come nelle recognizioni di dette Scritture, ò Fedi di Procure, ò Bollettini, che danno con atteſtare, che uno ſia Procuratore, ed altre coſe ſimili, ſi è ſtabilito, e fatta l'infraſcritta Taſſa, da oſſervarſi inviolabilmente dalli Segretarj, e Proſegretarj di tutti li ſudetti Monti.

E prima per produzione de' Teſtamenti, Codicilli, Fideicommiſſi, Cedole Bancharie Cedole di ſopravivenze, Mandati di Procura, Mandati, ed Ordini di Giudici, ò qualſivoglia altre Scritture di qualſivoglia ſorte, non poſſino li detti Segretarj, e Proſegretarj pigliare, e riſcuotere coſa alcuna.

Per la reſtituzione di ciaſcheduna di dette Scritture con laſciarne copia collazionata, non eſſendo la copia della Scrittura eccesſiva di modo che non paſſi due carte, poſſino li medeſimi Segretarj, e Proſegretari per detta copia riſcuotere due giulj, ed eſſendo la Scrittura da due carte in sù, poſſino pigliare, e riſcuotere li detti due giulj, ed un groſſo ſolamente, e non più per ciaſchedona di quelle carte, che eccederà il numero di due, e le facciate devono eſſere ſecondo la Taſſa e forma ſtabilita dalla ſan. mem. di Paolo V. nella Riforma de' Tribunali nel §. 20. tit. de Regiſtris, & extractibus, & exemplis, ſeu copiis.

Per ciaſcheduna fede di Procura, o Ordine, o altra atteſtazione per pagar frutti, o che alcuno ſia Erede, e coſe ſimili, un giulio, ed eſſendo la Scrittura più di due carte poſſino pigliare, e riſcuotere un groſſo per carta ſolamente, e non più, come ſi è detto di ſopra.

Per recognizione de' Teſtamenti, Procure, Cedole di ſopravivenze, ed altre Scritture di qualunque ſorte, ancorchè foſſero più Teſtimonj a riconoſcerle, un giulio per ciaſchedun prezzo ſolamente.

Avvertano però, che ſe ſaranno Scritture prodotte in una produzione ſola, e per l'iſteſſa cauſa, non poſſino riſcuotere per detta ricognizione più di due giulj, ancorchè le Scritture foſſero più, e diverſi pezzi, e ſi riconoſceſſero da più Teſtimonj.

C A P. XIII.

Avvertimenti a' Segretarj nell' ammettere le raſſegne in genere, ed in ſpecie di Donne, e minori.

DI più, per rimediare alle liti, e confuſioni, che per li tempi paſſati ſono ben ſpeſſo accadute per colpa, e negligenza d'alcuni Segretarj, che hanno ammeſſe le raſſegne de' Monti ſenza veder le Patenti, e ſenza aggiuſtare, ed accomodare li Regiſtri, e Scritture, ed attendere, e conſiderare, ſe li luoghi ſi potevano raſſegnare, o nò; ſi ordina, e comanda eſpreſſamente, che per l'avvenire tutti li Segretarj, e Proſegretarj ſudetti nell'atto delle raſſegne da farſi ſiano tenuti, ed obligati, prima di accettare le raſſegne, farſi moſtrare, e vedere le Patenti ſpedite, per le quali coſti, ed appariſca il Credito di quel tale, che verrà raſſegnare, ed avvertire con diligenza, che li luoghi de' Monti da venderſi, e raſſegnarſi in qualunque modo ſi poſſino raſſegnare liberamente, e li raſſegnanti, o ſiano Principali, o Procuratori abbiano tutti li requiſiti neceſſarj, ed eſſendo li luoghi reſervati alla diſpoſizione d'alcuno, ovvero obligati per qualche evizione, o per dote, o per altro, o ſoggetti a vincoli, o Fideicommiſſi, o in qualſivoglia altro modo affetti, non poſſino li detti Secretarj, o Proſegretarj ammettere, ricevere, o rogarſi di dette raſſegne in conto, modo, o maniera alcuna ſotto qualſivoglia preteſto, colore, e cauſa, ſe prima non averanno il conſenſo del Reſervatario di detta diſpoſizione, eſſendo li luoghi affetti alla diſpoſizione d'alcuno, e nel reſto ſe non averanno il conſenſo di tutte le Parti intereſſate in qualunque modo, ovvero Mandato, ed Ordine ſufficiente di Giudice competente, con l'Exequatur di Monſig. Teſoriere, ovvero con Mandato del medemo Monſig. Teſoriere.

Ne poſſino li Segretarj, e Proſegretarj ammettere raſſegna libera di luoghi ſoggetti alla clauſula, dummodo poſſeſſio, &c. o altro vincolo, che aveſſero ſenza Mandato di Monſignor Teſoriere, o di altro Giudice competente con l'Exequatur del medemo Monſignor Teſoriere.

Si ordina ancora eſpreſſamente a' Segretarj, e Proſegretarj, che non poſſano da ſe ſteſſi ammettere, o ricevere raſſegne, o attergazioni di luoghi de' Monti, ſpettanti a Donne, o Minori, ſe non per quei luoghi de' Monti, che le Donne, o Minori aveſſero comprati con loro proprj denari, coſtandone dalli Rogiti delle raſſegne fatte a loro favore, ma per altri luoghi de' Monti, che aveſſero le Donne, o Minori, non poſſano ammettere loro raſſegna, nè diſpoſizione alcuna, ſe non con legitimo mandato di Procura fatto con le ſolennità neceſſarie, ovvero con Mandato di Monſignor Teſoriere, o d'altri Giudici Ordinarj con l'Exequatur del medemo Monſignor Teſoriere.

C A P. XIV.

Diligenza da oſſervarſi da' Segretarj nelle raſſegne, atteſtazioni, ed iſtruzioni de' Monti.

IN ciaſcheduno di detti caſi vendendoſi tutti li luoghi contenuti nelle Patenti da raſſegnarſi come ſopra, li detti Segretarj, e Proſegretarj debbano tenerle appreſſo di loro, e cuſtodirle in una filza, quale ſi ordina, e comanda, che per detto effetto debbano continuamente tenere, e non raſſegnando tutti i luoghi, debbano notare a tergo delle medeme Patenti, o in piedi di eſſe il numero delli luoghi raſſegnati, con il giorno della raſſegna, per evitare tutti gli errori, che nelle ſuſſeguenti raſſegne ſi potrebbero commettere, detta nota

ta ſi facci anco nel Broliardo, e nel libro del Regiſtro in margine della Patente, li luoghi della quale ſi raſſegnaranno con fare anco menzione delli Conſenſi, Ordini, e Mandati ſudetti, caſo che v' intervenghino, tutte le ſudette diligenze ſtano anco tenuti di fare, ed eſeguire li Segretarj nell' Eſtrazioni, ed Eſtinzioni de' luoghi de' Monti, affinchè in tutti li caſi le coſe vadino, e paſſino per li ſuoi ordini, e nel modo che devono.

C A P. XV.

Taſſa per le Raſſegne.

NElle vendite de' Monti di qualſivoglia ſorte tanto Camerali, quanto Baronali, Communità, e Religione, ed altri Monti di Roma, sì vacabili, come non vacabili, eccettuati il Monte Fede, ed il Monte Novenuale, li Secretarj, e Proſegretarj eſigano a ragione di giulj nove per ciaſchedun luogo, che ſi raſſegna, ò vende, cioè,

Due giulj per ſua rata.
Un giulio per l' Archiconfraternita de' Carcerati.
Un giulio per il Computiſta del Monte.
Due giulj dell' Abbondanza.
Il giulio del Regentato.
Il giulio del Collegio.
Ed il giulio detto de' Senſali.

Ed in oltre li Segretarj poſſino eſigere un giulio per la carta, laccio, cera, e caſſetta per ciaſcheduna Patente, e non per ciaſchedun luogo.

In oltre poſſano eſigere un' altro giulio per ciaſcheduna Patente in caſo, che vi ſia alcun vincolo.

Nelle Raſſegne del Monte Fede.

Detti Segretarj potranno eſigere giulj dodeci per ciaſchedun luogo.

E ſono giulj quattro per ſua rata con li peſi del Computiſta, ed altri.
Un giulio per la Pietà de' Carcerati.
Due giulj dell' Abbondanza come ſopra.
Quattro giulj detti della Menſa di Pollicaſtro.
Ed il giulio detto de' Senſali.

E più potranno eſigere due giulj per ciaſcheduna Patente vincolata, ed uno per ciaſcheduna Patente libera come ſopra.

Nelle Raſſegne del Monte Novennale.

Potranno eſigere alla ragione di giulj dieci per ciaſchedun luogo, cioè.

Giulj tre, e mezzo per ſua rata.
Il giulio del Computiſta.
Li due giulj dell' Abbondanza.
Il giulio de' Senſali.
Il giulio della Pietà de' Carcerati.
Mezzo giulio per il Collegio.
Un giulio del Regentato.

E più potranno eſigere due giulj per ciaſcheduna Patente vincolata, ed uno per ciaſcheduna Patente libera come ſopra, nè poſſano eſigere coſa alcuna di vantaggio, oltre le ſudette Taſſe per cauſa di eccesſività di ſcrittura, ò perchè li vincoli ſiano molti, ò per qualſivoglia altro preteſto.

Nelle raſſegne, ò vendite, tranſlationi, che ſi fanno in ſoddisfazione di Debiti, Legati, Doti, in caſo di retroceſſione, deliberazione, ò altri contratti, ne' quali non è intervenuta opera di Senſale, non deve eſigerſi la Gabella del giulio de' Senſali.

C A P. XVI.

Dichiarazione della ſudetta Taſſa.

SI dichiara, che nelle tranſlazioni, che ſi fanno dal Padre nelli figliuoli in virtù di donazione, per cauſa di dote, e per qualſivoglia titolo ſingolare, ancorchè per contratto inter vivos, non poſſino li Segretarj eſigere ſecondo la Taſſa del Capitolo precedente, ma ſolamente alla ragione, che ſi è detto de Patre in filium nel cap. 2. con le dichiarazioni ivi eſpreſſe.

Di più in ordine alla dote, ſi dichiara, che venendo il caſo della rinovazione de' Monti dotali da farſi a favore della Moglie per la Morte del Marito, in tal caſo, ſe li luoghi de' Monti erano ſtati aſſegnati al Marito per fondo dotale, la Donna non debba pagare ſe non alla ragione di caſſazione di vincoli, e ſecondo la taſſa eſpreſſa nel cap. 10. ed all' incontro, ſe la dote data ſarà ſtata ſtimata, li Segretarj potranno eſigere intieramente alla ragione detta di ſopra nel cap. antecedente al §. fin. dove ſi parla delle raſſegne, nelle quali ſi eccettua ſolamente il giulio del Senſale.

Così ancora ſi dichiara, che facendoſi diviſione tra fratelli de' luoghi de' Monti Ereditarj del Padre dopo ſeguita la rinnovazione delle Patenti dal Padre nelli medeſimi, li Segretarj non poſſano eſigere emolumento alcuno.

Ma ſe per contratto tra medeſimi fratelli da uno di eſſi ſi faceſſe aſſegnazione all' altro di porzione maggiore di quella, che gli foſſe pervenuta per Eredità, in queſto caſo ſolamente per quella rata, che ſi aſſegna di più della porzione ereditaria poſſano eſigere intieramente, cioè alla ragione, che ſi è detto di ſopra nel cap. antecedente. dove ſi parla delle raſſegne, ſenza l'intervento del Senſale, e per la porzione ereditaria poſſano ſolamente eſigere a ragione di ceſſazione di vincolo, e ſecondo la Taſſa ſtabilita nel cap. 10.

C A P XVII.

Ordini circa li Duplicati delle Patenti, e circa la reſtituzione del prezzo nell' eſtrazione.

OCcorrendo, che alcun Montiſta tanto de' Monti vacabili, quanto non vacabili aveſſe perduto, e ſmarrito le ſue Patenti, e per averle appreſſo di ſe ne voleſſe un duplicato, ovvero voleſſe raſſegnare li ſuoi luoghi, ò pure, perchè gli foſſero ſtati eſtratti, voleſſe il prezzo di eſſi, ſi ordina, e commanda, che trovandoſi detto Montiſta eſſere creditore nelli libri del Regiſtro, e liſte del Monte, li luoghi del quale, ò vorrà raſſegnare, ò ſaranno ſtati eſtratti, ò per li quali ſarà iſtanza del duplicato, ſe gli debba, (cioè volendo lui il duplicato) dare, e ſpedire per extenſum, e nel modo, e forma, che ſi ritrovaranno le Patenti regiſtrate nel libro del Regiſtro, con la ſottoſcrizione di Monſign. Teſoriere, e del Segretario, e fare in principio delle Patenti in lettere majuſcole; Duplicatum expeditum die tali, ed in detto caſo, avendo il ſudeto Montiſta venduto prima alcuno de' luoghi contenuti nelle Patenti, il Duplicato delle quali ſi domandarà, ovvero eſſendo alcuno di detti luoghi ſtato eſtratto, debbano li detti Segretarj, e Proſegretarj farne menzione in piedi, ò a tergo di dette Patenti Duplicate, che daranno, per poterne aver ſempre notizia, e ſchivare tutti gli errori, che dopo potrebbero ſuccedere, e volendo il detto Montiſta raſſegnare, ſe gli debba ammettere la raſſegna nel modo però, e con attendere tutte le circonſtanze eſpreſſe di ſopra, ed eſſendo eſtratto, ſe gli faccia conſegnare il prezzo delli luoghi eſtratti, ſecondo l'eſtrazioni ſeguite, e le qualità delli luoghi eſtratti, cioè eſſendo liberi liberamente, e dovendoſi reinveſtire per inveſtire nel modo, e forma, e con le condizioni eſpreſſe nelle dette Patenti, e loro Regiſtro, e non altrimente, dando però prima in ciaſcheduno di detti caſi l'iſteſſo Montiſta, ò Montiſti in conformità, e ſecondo la forma della Conſtituzione di Clemente Ottavo, ſicurtà idonea di pagare, e reſtituire il prezzo delli luoghi da raſſegnarſi, ò eſpreſſi in detto Duplicato, e da conſeguarſeli reſpettivamente ſe ſarà eſtratto ad ogni Mandato, o Ordine, etiam extrajudiciale di Monſign. Teſoriere, ò di altro Giudice Competente, e tal ſicurtà doverà darſi per gl' atti di Giudice Competente, con ſpedirne dopo detta ſicurtà, Mandato dell' iſteſſo Giudice, con l' Exequatur di Monſignor Teſoriere, ovvero detta ſicurtà doverà darſi per gli atti de' Segretarj di Camera, e con ſpedirne Mandato del medemo Monſignor Teſoriere.

C A P. VVIII.

Emolumenti per detti Duplicati.

E Quanto alli Emolumenti di detti Duplicati, ſi dichiara, ordina, e comanda, che non poſſino li Segretarj, e Proſegretarj ſudetti riſcuotere, nè pigliare più di due giulj, oltre il giulio della carta, e caſſetta per qualſivoglia Patente ſpedita per Duplicato di tutto punto, ancorchè contenghi qualſivoglia quantità, e numero de' luoghi, e la ſcrittura, ò per condizione, ò vincoli, ò altro ſia ecceſſiviſſima, ed in detto caſo anco ſiano tenuti, ed obligati li detti

Segre-

Segretarj, e Proſegretarj deſcrivere, e notare in margine del Regiſtro delle Patenti, il cui Duplicato ſpediranno, che è ſtato ſpedito il duplicato, ovvero li luoghi contenuti nella Patente regiſtrata, ſono ſtati raſſegnati, o eſſendo eſtratti, che il loro prezzo è ſtato conſegnato non oſtante, che non ſiano ſtate reſtituite le patenti originali, e che il tutto è ſtato fatto con Mandato, come ſopra, acciocchè delle coſe ſudette tanto eſſi, quanto li ſuoi ſucceſſori nel loro Carico ne poſſino aver ſempre notizia.

C A P. XIX.

Ordini da oſſervarſi nelle Eſtrazioni, ò Eſtinzioni de' Monti, e Taſſe ne' ſudetti caſi.

E Per provedere anco, che l'eſtrazioni, che ſi fanno d'alcuni Monti, vadino, e paſſino con ogni ſincerità, e fedeltà, e per dargli qualche ſeſto, e forma, acciocchè neſſuno ſia aggravato in quelle, ſi ſtatuiſce, ordina, e comanda, che per l'avvenire l'eſtrazioni, che ſi averanno da fare, ſi faccino ſempre, come ſi coſtuma al preſente, d'ordine, ed alla preſenza di Monſign. Teſoriere Generale pro tempore, e che li ſacchetti de' bollettini, dove ſono deſcritti li nomi delli Montiſti reſtino, e ſi laſcino ſemper in potere di Monſignor Teſoriere, e di chi lui ordinerà, ſigillati con il ſuo ſigillo, fatto che ſarà una volta il ſacchetto, o Buſſolo di detti bollettini, non ſi poſſino variare, nè rinuovare, fino che non ſaranno finiti di eſtraere tutti li Montiſti imbuſſolati, e in caſo d'eſtrazioni avvertino li Segretarj per ſuggire le confuſioni, ed errori, che li Montiſti eſtratti ſiino in quel tempo creditori del Monte, e non abbino venduto prima, e che l'eſtrazioni ſi ſtampino, publichino, ed affighino, al più lungo tre giorni dopo la ſottoſcrizione, che ſi farà dal detto Monſignor Teſoriere Generale, con darne una al Computiſta, acciò poſſa accomodare le liſte, e quello che è tenuto per ragione del ſuo Offizio, e tenerſene appreſſo i loro tre, ò quattro, e quelle cuſtodire in filza con l'altre ſcritture per poterne ſempre dar conto; Ed oltre alle diligenze ſudette, quanto alli luoghi vincolati eſtratti, oſſervino puntualmente tutte le condizioni, e dichiarazioni appoſte, ed eſpreſſe nelle Patenti, ed avvertino di non dare per ſè ſteſſi ordine libero per la conſegna del prezzo di eſſi in conto, o maniera alcuna, ma eſſendo vincolati li Monti, doveranno eſprimere diſtintamente tutti li vincoli, a' quali ſoggiacciono, e tenghino un Brogliardo, o libro cartolato, nel qual notino, e regiſtrino per extenſum le quietanze, e ceſſioni, che faranno li Montiſti, ſecondo il ſolito, e per la detta quietanza, e ceſſione, e per bollettino, o ordine, o fede che daranno, non poſſino riſcuotere, nè pigliare più d'un giulio per qualſivoglia luogo eſtratto, e ſe il luogo eſtratto non ſarà intiero, doverà pagarſi la rata del giulio alla detta proporzione di un giulio per luogo, e queſta del Montiſta, che farà la quietanza, e ceſſione, ed eſſendo l'ordine de' Monti vincolati; ſi concede ancora, che poſſino prendere un giulio per il vincolo, per ogni ordine, e non per eſtratto benchè l'ordine contenesſe quantità de' Monti, e diverſi vincoli, e la ſcrittura foſſe eccesſiva, e longhiſſima.

Si dichiara, che ſe foſſe ſeguita la morte del Montiſta prima dell'eſtrazione, ò eſtinzione, e non foſſe fatta la traslazione in perſona dell'Erede, ò Legatario, non doverà darſi detto ordine, ſe prima non ſarà pagato l'emolumento della traslazione, ma ſeguendo la morte dopo l'eſtrazione, ò eſtinzione non poſſino prendere emolumento alcuno per cauſa di detta traslazione.

C A P. XX.

Che non ſi prenda coſa alcuna da quelli, che vorranno eſtraere, ò ſaranno ammeſſi a qualche Monte.

ORdinandoſi nel teſto eſpreſſamente alli Segretarj, e Proſegretarj ſudetti, che per l'avvenire non poſſino ricevere, riſcuotere, nè pigliare, ò domandar mercede, ò mancia, regalo, ò recognizione di ſorte veruna dalle parti, che vorranno eſtraere, ò ſiano Particolari, ò Communità, ò altre perſone di qualſivoglia ſtato, grado, ò condizione, nè meno da quelli, che ſaranno ammeſſi per l'avvenire in qualche Monte, nè per recognizione, nè per regiſtratura de Mandati, ò per il fare di detti bollettini, ò buſſola, nè per cauſa di viſura di ſcritture, nè ſotto qualſivoglia preteſto, tanto nelli ſopradetti, quanto in altri qualſivoglia caſi, non oſtante tutti gli abuſi, e frivole uſanze, e conſuetudini fin'ora introdotte, e tutte le altre coſe, che faceſſero in qualunque modo in contrario.

C A P. XXI.

Spedizione delle Patenti, e diligenza delli Segretarj.

IN oltre, fin che li Montiſti, ed altri ſiano ſpediti quanto prima, ſi ſtatuiſce, comanda, ed ordina, che li detti Segretarj, e Proſegretarj debbano ſpedire in tutto punto le Patenti de' Monti, che ſi raſſegnaranno, e traſeriranno tra quindeci giorni dopo le raſſegne, ò traslazioni, e ſi eſortano ad eſſere ſolleciti, diligenti, e di laſciarſi trovare a caſa, poichè oltre le pene; che s'eſprimeranno da baſſo, ſi puniranno rigoroſamente, ò privaranno ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore delle Segretarie, e Offizj ſudetti.

C A P. XXII.

Che li Segretarj non poſſino acquiſtare Monti delle loro Segretarie, ed ordini circa li luoghi de Monti vincolati.

E Conoſcendoſi chiaramente, che potendo li Segretarj de' Monti vacabili comprar luoghi de' Monti ſottopoſti alla Segretaria, che hanno, ò eſercitano in teſta d'altri, ò loro diſpoſizione, poſſono anco in caſo d'infermità, ò di morte de' Titolari detti luoghi a loro poſta, e ſenza ſervare la forma della detta Conſtituzione di Clemente VIII. variarli, e traſferirli d'uno in un' altro, ed accomodare le raſſegne, ò traslazioni avanti la malattia di qualche tempo a guſto loro; Però per rimediare a queſto, ſi ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Proſegretarj di detti Monti vacabili, non poſſino avere, tenere, nè comprare luoghi de' Monti vacabili, nè in teſta propria, nè di altri, etiam che foſſero figliuoli, ò parenti, ò anco eſtranei, ò in altro modo direttamente, ò indirettamente a loro diſpoſizione, ò aver intereſſe, ancorchè occulto in detti luoghi in conto, nè in maniera alcuna, ſotto pena della perdita dell'iſteſſi luoghi, che compraranno, e della privazione di dette Segretarie, da applicarſi il prezzo delli ſudetti luoghi alla Reverenda Camera Apoſtolica, ed un quarto all'Accuſatore, ed altre pene più gravi, e corporali, ad arbitrio di Monſignor Teſoriere pro tempore.

Ed in ordine alli Monti non vacabili, ſi comanda, ed ordina a' medeſimi Segretarj, che non poſſino comprar luoghi de' Monti, nè liberi, nè vincolati della Segretaria, che godono, ed eſercitano, ò goderanno, ed eſerciteranno, nè in perſona propria, nè di altri, nè meno per la commodità de' frutti, e contravenendo, li Monti reſtino acquiſtati per un quarto all'Accuſatore, e per il reſto alla Rever. Camera, e volendo comprar luoghi de' Monti vincolati dell'altre Segretarie non amminiſtrate da loro, non poſſino farlo ſenza licenza in ſcriptis di Monſignor Teſoriere.

C A P. XXIII.

Che non prendino li Segretarj far Senſarie.

SI prohibiſce, e comanda eſpreſſamente, che per l'avvenire li Segretarj, e Proſegretarj di detti Monti non poſſino, nè per ſe ſteſſi, nè per mezzo de' loro Miniſtri, ſervitori, ò altra interpoſta perſona ingerirſi, nè intrometterſi direttamente, nè indirettamente nelle vendite, compre, e trattati de' luoghi de' Monti, etiam non ſottopoſti, nè ſoggetti alla loro Segretaria, ed ingerendoviſi forſe ſotto nome di parentela, ò preteſto d'amicizia, ò in qualſivoglia altro modo, non poſſino pigliare, riſcuotere, nè farſi pagare ſenſaria di ſorte alcuna, nè meno fare à mezzo, ò altra partecipazione con ſenſali, a' quali parimente ſi prohibiſce il far a parte, ò intenderſi in altro modo con detti Segretarj, e Proſegretarj, ſotto pena quanto alli detti Segretarj, e Proſegretarj di ducento ſcudi per la prima volta d'applicarſi, come ſi dirà più a baſſo, e di ſcuti trecento, e privazione delle Segretarie per la ſeconda volta, ed altre pene più gravi ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, e quanto alli Senſali, ed altri, che faceſſero a parte, ò s'intendeſſero con detti Segretarj, ò Proſegretarj ſotto pena di venticinque ſcudi, e di tre tratti di corda da darſegli in publico, per la prima volta, e di cento ſcudi, e l'eſilio per dieci anni da Roma per la ſeconda volta, ed altre pene maggiori, etiam corporali ad arbitrio come ſopra.

CAP.

Digitized by Google

C A P. XXIV.

Che li Segretarj, e Computiſti non poſſino ſoſtituire ſenza licenza.

ED' a fine, che le Secretarie, e Computiſtarie di tutti li detti Monti ſiano eſercitate, e maneggiate come ſi conviene, e con ogni diligenza, integrità, e fedeltà dalli proprj Segretarj, Computiſti, o altre perſone intelligenti, e pratiche; D'ordine eſpreſſo di Noſtro Signore ſi proibiſce, ed eſpreſſamente ordina, e comanda, che per l'avvenire li Segretarj, e Computiſti di ciaſcheduno di detti Monti non poſſino ſoſtituire, nè diſputare, o ſurrogare in luogo loro alcuno ſenz'eſpreſſa licenza da ottenerſi in ſcriptis, e ſpedirſi gratis da Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, ſotto pena della perdita di dette Segretarie, e Computiſtarie da incorrerſi ipſo facto, e ſenza decreto, o atto alcuno giudiziale, o eſtragiudiziale, ancorchè gli foſſero ſtate conceſſe da Noſtro Signore, o dalla Santa Sede Apoſtolica, ed a vita, etiam per titolo oneroſo, o in qualunque altro modo.

C A P. XXV.

Che ſiano incompatibili gl'Officj nelle Depoſitarie, e Computiſtarie.

E Perchè la Depoſitaria, Segretaria, e Computiſteria d'un iſteſſo Monte ſon Officj incompatibili, e come tali, acciò le coſe vadino con ogni buon ordine, devono eſercitarſi, ed ottenerſi da perſone differenti, però ſi rinuovano tutti i Decreti, e proviſioni altre volte fatte in qualunque modo circa il ſudetto particolare, e ſi dichiara, e decreta, che li medeſimi officj, come incompatibili non ſi poſſino per l'avvenire ottenere, ed eſercitare da un'iſteſſa perſona, nè per ſe, nè per altri, o in alcun altro modo.

C A P. XXVI.

Ordini in torno al Sequeſtri, Inibizioni, ed altre Proviſioni.

E Per provedere, che li Segretarj di detti Monti per l'avvenir abbino notizia, e reſtino informati delli Sequeſtri, ed Inibizioni, che dalli Creditori, o altri intereſſati ſi ſogliono ben ſpeſſo fare ſopra li Monti; ſi ſtatuiſce, ordina, e comanda, che li ſequeſtri, inibizioni, ed altre proviſioni ſudette, che alla giornata doveranno eſeguirſi ſopra de' Monti, oltre le ſottoſcrizione del Giudice, che li concederà, debbano anco eſſere ſottoſcritti da Monſign. Teſoriere Generale pro tempore da concederſi, e forſe quanto a detta ſottoſcrizione gratis, e ſenza pagamento di ſorte alcuna, ed in detti ſequeſtri, inibizioni, ed altre coſe ſudette ſi debba anco far menzione, che ſi rilaſſano, o fanno ſopra tanti luoghi del tal Monte, ſpettanti al tale, e l'eſecuzione di eſſi debba farſi in mano delli Segretarj, e Proſegretarj perſonaliter, e non domi dimiſſa copia, per evitare tutti gl'inconvenienti, che mentre ſi eſeguiſſero altrimente, potrebbero occorrere, ed eſeguendoſi li ſequeſtri, inibizioni, ed altre proviſioni ſudette, ſenza la detta ſottoſcrizione di Monſign. Teſoriere Generale, come ſopra, e ſenza eſpreſſione de' luoghi de' Monti, che ſi vogliono ſequeſtrare, o ſopra li quali ſi fanno l'inibizioni, e proviſioni predette, ed anco Domi dimiſſa copia, come s'è detto in tutti li caſi, ed in ciaſcheduno di eſſi li medemi ſequeſtri, inibizioni, e proviſioni, quanto alli detti Monti, e loro luoghi, ſiano, e s'intendino, ſi come con le preſenti. Si dichiarano nulle, ed invalide, e di niun valore, e non aſtringhino, nè sforzino in coſa alcuna li detti Segretarj, e Proſegretarj, nè ſiano tenuti ad obbedirli, e metterli in eſecuzione, e per quelli non poſſino, o debbano eſſere moleſtati, o convenuti.

Avvertendoſi, che per dette appoſizioni di nihil tranſeat, inibizioni, ò ſequeſtri non ſi prenda da Segretarj coſa alcuna, come s'è detto ſopra nel Cap. X.

C A P. XXVII.

Ordini per li Viatici.

DOvendo li Segretarj, e Proſegretarj andare, o mandar fuori delle loro Segretarie a prender conſenſi di raſſegne, di obblighi, caſſazioni, o altro, che poteſſe occorrere per ſervizio de' Montiſti, non poſſano eſigere ſotto preteſto di Viatico più di giulj tre per ciaſcheduna volta, che vanno a caſa di particolari, ancorchè detti conſenſi doveſſero preſtarſi, o comprendere più qualità, e ſpecie de' Monti.

C A P. XXVIII.

Che ſi ponga nelle Tralazioni, e raſſegne il nome proprio, e cognome del Montiſta, il nome del Padre e Patria del medemo.

IN oltre per evitar qualſiſia confuſione, ed errore, ſi ordina, che nelle Tralazione da farſi tanto per occaſione di ſucceſſione, come anche per raſſegna, debbano li Segretarj porre nelle Patenti, oltre il proprio nome, e cognome del Montiſta il nome del Padre, e della Patria del medeſimo.

C A P. XXIX.

Che non ſi ammettano raſſegne pro perſona nominanda.

SI proibiſce eſpreſſamente a' Segretarj, e Proſegretarj l'ammettere raſſegne pro perſona nominanda, ò incerta, ma debbano eſprimerſi nelle dette raſſegne le Perſone certe de' Compratori.

C A P. XXX.

Si proibiſce a' Segretarj l'eſigenza de' loro emolumenti di propria autorità, ma che poſſino far ſequeſtri.

E Venendo il caſo, che qualche Montiſta foſſe moroſo nel prendere le ſpedizioni, e per conſequenza nel pagare le Taſſe da loro dovute, ne' caſi ſopra eſpreſſi, non poſſino li Segretarj, ò Proſegretarj eſigerle di propria autorità dalli Banchi nelli frutti de' Monti, ma ſolamente poſſino fare ſequeſtri.

C A P. XXXI.

Che devono ritenere un libro, dove ſi notino diſtintamente gl'Emolumenti, che riceveranno, e che ſiano obligati a fare le ricevute a chi le chiederà.

SI ordina, e comanda, che tutti li Segretarj, e Proſegretarj de' Monti vacabili, e non vacabili, ſiano tenuti, ed obligati di ritenere un libro, dove diſtintamente notino giorno per giorno tutti gl'emolumenti, che riceveranno, ancorchè ſia per occaſione di ſede, d'ordine de' frutti, di Viatico, o altra qualſivoglia cauſa, con individuare la perſona, dalla quale ricevono l'emolumento, la cauſa, per la quale eſigono, la quantità de' Monti, e la qualità riſpetto alle Tranſlazioni della perſona, nella quale ſi fa la tranſlazione, cioè ſe ſia diſcendente, aſcendente, tranſverſale, ò eſtraneo, e riſpetto alle ſedi in numero delle medeſime, e ſe la perſona ſia Montiſta, ò altro non Montiſta, ſotto pena di ſcudi cinquanta per qualſiſia partita omeſſa da applicarſi alla Rev. Camera, e la quarta parte all' Accuſatore, ancorchè foſſe l'intereſſato, ed altre pene ad arbitrio di Monſignor Teſoriere.

In oltre, che ſiano obbligati di far le ricevute a ciaſcheduno che le ricercherà delle ſomme, che eſigeranno.

C A P. XXXII.

Diligenza da farſi da Computiſti.

QUanto poi a quello, che tocca alli Computiſti, ſi ordina, e comanda, che debbano eſercitare il loro offizio, e carico con ogni diligenza, fedeltà, & integrità, e far le liſte, e portarle a Monſign. Teſoriere Generale pro tempore a tempi debiti, e ſecondo la forma dell' Edito publicato d'ordine della ſudetta Congregazione de' Monti ſotto la data delli 31. Ottobre dell'anno 1609. quale quanto al ſudetto particolare ſi innova in tutto, e per tutto, e nel far dette liſte avvertino di levare di liſta quelli, che nel precedente bimeſtre averanno venduto, ò raſſegnato, e mettervi li Compratori, ò altri, che doveranno conforme la nota, che ſe gli darà ſottoſcritta dalli Segretarj, e Proſegretarj, ſecondo il ſolito, qual nota doveranno eſeguire puntualmente ſotto pena di eſſer tenuti del proprio a tutti gli errori, e danni, che per loro difetto, e mancamento poteſſero ſuccedere, & in oltre debbano anco tener un libro cartolato, e diſtinto per Alfabetto, nel quale ſia deſcritto il nome di ſciaſcheduno Montiſta, e di più ſiano obligati di tener un libro maeſtro, nel quale ogni uno vi abbia la ſua partita, acciò vendendoſi ſi dia debito al debitore, e comprando Credito al Compratore, e così le ſcritture vadino ragnagliatamente, per evitare tutti li diſordini, che potrebbero occorrere, tenendoſi le ſcritture confuſe, e quelli, che ſin ora non aveſſero fatto detti libri, debbano fra un meſe proſſimo della publicazione di queſta averlo fatto per poterlo moſtrare, a chi verrà ordinato ſotto pena di privazione, ed altre arbitrarie, ed in caſo di raſſegne, ò vacanze di dette Computiſtarie, li detti libri, e ſcritture ſi debbano conſegnare a ſucceſſori, ed in caſo d'eſtinzioni de' Monti debbano laſciarſi in Segretaria de' Monti.

C A P. XXXIII.

Si confermano tutte le altre Proviſioni.

NEl reſto in conformità di quello è ſtato anco decretato, riſoluto, e ſtabilito dalla detta Congregazione d'ordine eſpreſſo di Noſtro Signore, come ſopra ſi confermano, e rinuovano, con averle per eſpreſſe, ed inſerte di parola in parola la detta Conſtituzione di Papa Clemente VIII. Paolo V. e tutte

l'altre

l'altre Conſtituzioni, Proviſioni, e Decreti fatti lo qualſivoglia tempo, e ſotto qualſivoglia forma di parole, circa le Raſſegne de' Monti, tanto vacabili, quanto non vacabili, e le diligenze, e modi che ſi devono tenere, e ſervare, e con le quali ſi devono governare li Segretarj, Proſegretarj, ed altri ſudetti, in quanto però non ſiano contrarie, nè ripugnino alli preſenti Ordini, Proviſioni, e Taſſe eſpreſſe di ſopra, come ſi è detto, ed in quello, che forſe ripugnaſſero, ò poteſſero contrariare, ſi revocano, annullano, e caſſano in tutto, e per tutto.

C A P. XXXIV.

Che la preſente Taſſa ſi oſſervi da tutti li Segretarj, e Computiſti, de' Monti di Roma, e pene contro li traſgreſſori.

SI ordina, e commanda a tutti li Segretarj, e Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti de' Monti Camerali, Communità, Religione, Baronali, ed altri Monti di Roma, tanto vacabili, quando non vacabili, che debbano inviolabilmente oſſervare la Taſſa, ed Ordini, che di ſupra ſi ſono ſtabiliti; Dichiarandoſi, che quelli Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti di detti Monti, che in qualſivoglia modo contraveranno, o contrafaranno, e non oſſervaranno le ſudette Proviſioni, Decreti, ed Ordini, nelli quali non è eſpreſſa alcuna pena certa, oltre la reſtituzione delli denari preſi malamente, ed indebitamente, e tutti li danni, ſpeſe, ed intereſſi, che ſaranno tenuti, ed obligati di rifare, e reſtituire a tutti quelli, che in qualunque modo pariſſero per loro cauſa, e difetto, incorreranno anco per la prima volta nella pena di ducento Scudi, e per la ſeconda di quattrocento da applicarſi per due Terzi alla Reverenda Camera Apoſtolica, e per un altro Terzo alla Parte, che rivelarà, e darà notizia d'alcuno, che contravenghi, che ſarà tenuto, ſe così vorrà, ſegretiſſimo, e della privazione anche delli Officj delle Segretarie, e Computiſterie, che aveſſero, e poſſedeſſero, etiam che l'aveſſero per conceſſione Apoſtolica, ed in vita, e per titolo oneroſo, ed in qualſivoglia altro modo, ed altre pene, etiam corporali, ſecondo la qualità de' delitti ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore, e li Segretarj, e Computiſti Principali ſaranno tenuti per li loro Giovani, e Miniſtri, e per li Proſegretarj, e Computiſti, che con detta licenza eleggeſſero, e deputaſſero a tutte le pene ſudette, nel modo, che ſi è eſpreſſo di ſopra.

C A P. XXXV.

Mercede de' Senſali de' Monti.

OLtra poi alli Senſali di detti Monti vacabili, e non vacabili, per rimediare ad ogni abuſo, che poteſſe eſſer introdotto, ſi proibiſce eſpreſſamente alli medemi Senſali, ed altri, che interveranno, e s'ingeriranno in qualunque modo, in compre, o vendite de' Monti, e riſcuoteranno la Senſaria; Che per l'avvenire non poſſino ſotto qualſivoglia preteſto, colore, e cauſa, etiam di donarivo, mancia, o rimunerazione di fatiche, o altra coſa pigliare, avere, nè riſcuotere, ſe non tre giulj per Luogo, tanto ſe li Luoghi ſaranno liberi, quanto vincolati, dal Venditore del Monte, ſotto pena alli Senſali, ed altri ſudetti, che contraveranno di ſcudi cinquanta, e di tre tratti di Corda da darſegli in publico per la prima volta, e per la ſeconda di duecento, e l'Eſilio da Roma, e ſuo Diſtretto, ed altre pene etiam corporali, ſecondo il demerito, e gravità del delitto ad arbitrio di Monſignor Teſoriere Generale pro tempore.

C A P. XXXVI.

Che li Depoſitarj aſſiſtano mattina e ſera al pagamento de' frutti de' Monti.

E Per provedere al commodo del Publico, ſi ordina a tutti li Caſſieri, e Giovani delle Depoſitarie, che debbano aſſiſtere la mattina, ed il dopo pranſo tre ore continue per ciaſcheduna volta al pagamento de' frutti de' Monti.

C A P. XXXVII.

Che la preſente Taſſa debba tenerſi affiſſa da' Segretarj, Depoſitarj, e Computiſti.

ED acciochè le dette Proviſioni, ed Ordini ſiano ſempre, ed in ogni tempo noti a ciaſcheduno, ſi decreta, ed ordina, che li Depoſitarj, Segretarj, Proſegretarj, Computiſti, e Procomputiſti di tutti li ſudetti Monti vacabili, e non vacabili debbano continuamente tenere nel Banco, a luogo del Negozio, e nelle loro Caſe reſpettivamente affiſſa publicamente, ed in luogo, che poſſa da ciaſcheduno commodamente, ed a ſuo piacere eſſer viſta, e letta la Copia delli preſenti Ordini, e Taſſa, ſotto pena di ſcudi ducento d'oro, da applicarſi come ſopra.

C A P. XXXVIII.

Che non ſi contravenga, e perchè ſi procederà irremiſſibilmente.

AVvertendo ogn'uno a non contravenire in coſa alcuna, perchè ſi deputaranno anco Perſone ſegrete, che averanno cura d'aver l'occhio, invigilare, e ſopraſtare con ogni diligenza a tutte le ſudette coſe, ſi procederà contro di tutti con ogni rigore per le dette pene, e nel modo eſpreſſo di ſopra, etiam a ſemplice denuncia del Relatore, a Querelante con il ſuo giuramento, a con un Teſtimonio degno di fede, ed anco per Inquiſizione, ed in ogni altro meglior modo, non oſtante qualunque coſa, che faceſſe in contrario.

Volendo anche, e decretando, che le preſenti Proviſioni, ed Ordini, affiſſi, e publicati in Banchi, in Campo di Fiore, ed altri luoghi ſoliti di Roma per un Curſore di Noſtro Signore, aſtringano ciaſcheduno delli ſudetti a chi ſpetta, o puol ſpettare per l'avvenire, come ſe a tutti foſſero perſonalmente intimati.

Dato in Roma queſto dì 30. Aprile 1689.

Joſeph Renatus Imperialis Theſ. Gen.

Ferdinandus Noptius Com. Gen.

Julius Clemens Matthejus Audit.

Franciſcus Antamorus R. C. A. Sec. & Cancell.

Die 6. Julii 1689. ſupradicta Confirmatio Proviſionum, Ordinationum, & Taxarum Montium affixa, & publicata fuit ad valvas Curiæ, & in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, ut moris eſt, per me Gregorium Staggium Sanctiſſ. D. N. Papæ Curſ.

Petrus Cannamellinus Curſorum Magiſter.

N U M. VI.

REVERENDISS. DOMINO EMERIX DECANO.

Romana Locorum Montium.

Mercurii 20. Junii 1696.

ADverſus ſententiam latam in Tribunali A. C. abſolventem Equitem Bartholomæum Giaccherinum Creditorem attergatarium, ſeu hypothecarium a petita per D. Camillum de Palagio executione mandati ad ejus favorem relaxati pro credito anteriori ſuper locis 24. Montium contra Dominicum Gojottum eorundem originarium Poſſeſſorem, ſeu Dominum, commiſſa fuit poſt longum decem annorum ſilentium cauſa appellationis in gradu reſtitutionis in integrum R. P. D. Lancettæ, eique ſuperventa ob gravitatem articuli nunquam in his terminis ab hoc S. Auditorio examinati commiſſione procedendi de Voto Romæ cum unica deciſione, propoſui hodie de mote dubium, *An conſtet de re judicata, ſeu potius de cauſis reſtitutionis in integrum*. Quod Domini re mature diſcuſſa affirmative reſolverunt quoad primam partem, & negative quoad ſecundam. Conſtitit enim ipſis de validitate, & juſtitia ſententiæ in judicatum tranſactæ ob lapſum fatalium, proindeque ceſſare crediderunt fundamentum reſtitutionis in integrum, ut per Text. *in cap.* 1. ibique Abb. *de reſtitut. in integr.* dixit Rota coram Buratt. *dec.* 323. *num.* 1. & *dec.* 293. *num.* 1. *part.* 8. *rec.*

Nec juſtitia unice inter partes controverſa obfuſcari viſa fuit, ex quo attergatio facta favore Equitis Bartholomæi fuerit nulla, ſive tanquam facta per ſimplicem rogitum Secretarii Montium, non impetrata licentia Theſaurarii, ſive tanquam non regiſtrata in tergo literarum patentium. Quoniam neutra ex hiſce nullitatibus ſubſiſtit; Non quidem prima, quia tametſi loca Montium, uti de regalibus Principis non ſint in commercio hominum, ſine ipſius, aut Officialis ab eo deputati licentia, non tamen neceſſe eſt, quod iſta concedatur immediate a Theſaurario, ſed ſufficit attergationem, ſeu aliam eorum

tum diſpoſitionem fieri, aut factam fuiſſe mediante rogitu ipſius Secretarii, qui ratione proprii Officii talem habet facultatem, prout ſatis clare deducitur ex reformationibus, ſeu proviſionibus Cardinalis Serræ olim Protheſaurarii confirmatis a ſanctæ memoriæ Paulo V. impreſſis penes Card. de Luc. *de loc. Montium*, *fol.* 95. §. *E per teglier via*, *n.* 8. ubi cavetur: *In evento*, *che alcun Montiſta*, *o creditore de' detti Monti voleſſe per qualche riſpetto obligare*, *ed hipotecare li ſuoi luoghi a favore di Creditori*, *o altre Perſone in qualſivoglia modo*, *overo ſottoperſi a vincoli*, *e condizioni*, *ſi ordina*, *e commanda*, *che li detti Segretarj*, *e Proſegretarj*, *avvta prima diligente*, *ed eſquiſita conſiderazione in vedere*, *ſe li luoghi de' Monti*, *che vogliono obligare*, *che ſiano liberi*, *e capaci d' oblighi*, *e vincoli*, *o altre condizioni*, *ritrovasili tali*, *ſi debbano alla preſenza de' teſtimonj*, *conforme il ſolito*, *rogare di detti oblighi*, *e hipoteche*, *e diſpoſizioni*: Quibus adſtipulat ſubſequens Conſtitutio Urbani VIII. impreſſa penes ipſum de Luc. *de loc. Mont. fol.* 211. diſponens *qualibet proviſiones*, *& pactiones inter particulares perſonas*, *&c. factas abſque noſtra*, *vel Protectorum*, *aut Officialium ad id*, *& ad conficiendum literas patentes deputatorum licentia non eſſe attendendas* — Ex his enim verbis bene deducitur, facultatem, ſeu licentiam attergandi fuiſſe cumulative collatam in Protectores, & Officiales per alternativam *aut*, cujus virtus eſt, utrumque extremum disjungere, & in unoquoque diſpoſitionem verificare ad notata per Jaſ. *in l. ſi ita quis*, *ſub n.* 3. *ff. de verbor. obligat.* Alciograd. *conſ.* 70. *a.* 62. Rota *dec.* 58. *n.* 6. *& ſeqq.* coram Bich.

Neque his adverſatur reſponſio, quod Reformationes, ſeu Proviſiones Cardinalis Serræ injungentes Secretariis unus inquiren. diligenter, an Loca Montium, ſuper quibus petitur fieri attergationem, ſint libera, & vinculorum capacia, reſpiciant actum materialem, ſeu executivum, non autem formalem, & authoritativum reſervatum theſaurario; Quoniam ex toto illarum tenore bene perpenſo, patet, quod ultra actum materialem inquiſitionis ſuperaddita fuit poteſtas ſeſe rogandi de eiſdem obligationibus, & hypothecis, quæ poteſtas ſecum fert etiam actum formalem ſubſtantiativum ipſius attergationis, præſertim quando in eiſdem Reformationibus nemini alteri legitur reſervatus; Idque bene declaratur ex noviſſima Conſtitutione ſan. mem. Innocentii XI. edita 30. Aprilis 1680. in qua confirmatis in hoc puncto per eadem prorſus verba, Reformationibus Cardinalis Serræ, præſuppoſitaque in Secretariis omnimoda facultate recipiendi, & admittendi per ſe ipſos quaſcunque attergationes nulla requiſita licentia Theſaurarii, in *cap.* 12. hanc facultatem limitavit in particularibus tantum caſibus ibi — *S' ordina ancora eſpreſſamente a' Segretarj*, *e Proſegretarj*, *che non poſſano da ſe ſteſſi amettere*, *e ricevere raſſegne*, *o attergazioni de' Luoghi de' Monti ſpettanti a Donne*, *e Minori*, *ſe non per quei Luoghi de' Monti*, *che le Donne*, *e Minori aveſſero comprati con loro proprj danari*, *&c. ma per altri Luoghi de' Monti*, *che aveſſero le Donne*, *e Minori non poſſano ammettere loro raſſegna*, *a diſpoſizione alcuna*, *ſe non con legitimo mandato di procura*, *ec. overo con mandato di Monſig. Teſoriere* — Ex hoc enim valide infertur quod ſicuti facultas fuit ipſis limitata, tamen in quibuſdam particularibus caſibus, in iiſque ſolis requiſita licentia, ſeu auctoritas Theſaurarii, ita in reliquis omnibus cenſetur relicta, ſeu verius confirmata juxta commune axioma, quod exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis, de qua text. *in l. nam quod ſiquidem*, §. *ſi primo*, *ff. de prat. Leg. & in l. quæſitum*, §. *Denique*, *in fin. ff. de fund. inſtinct.* & licet hæc Conſtitutio Innocentiana ſit poſterior attergationi, de qua agitur, quia tamen emanavit per viam declarationis, ſeu confirmationis, inſertoque tenore ipſarum reformationum, ſeu Proviſionum Card. Serræ bene trahitur etiam ad præterita, ut notat Jaſ. *in l. non dubium*, *n.* 11. *verſ. tamen quando*, *C. de l.* Alex. *conſ.* 74. *n.* 4. *circa fin. verſ. ſed ita eſt lib.* 2. Gabr. *de reg. jur cancel.* 3. *n.* 3.

Minus officit ponderatio elicita ex recenſita Conſt. Urbani VIII. in illis verbis, *Factas abſque noſtra*, *vel Protectorum*, *aut Officialium ad id*, *& ad conficien. literas patentes*, *deputatorum licentia in eiſdem literis patentibus exprimenda non eſſe attendendas*, *&c.* quaſi quod facultas conceden. hujuſmodi licentias reſervata fuerit Theſaurario ſoli ad ſubſcriben. eaſdem literas deputato, quia tametſi literæ patentes ſolum ſubſcribantur per Theſaurarium, non inde tamen valide infertur, quod attergationes ſine expreſſa illius licentia, & approbatione non poſſint recipi per Secretarios, de quibus Papa individualiter locutus fuit ſub nomine Officialium communiter pro Secretariis intellectorum, ut teſtatur in propoſito Card. de Luca *de loc. Montium*, *cap.* 2. *n.* 4. Non relevante, quod incongruum videatur hujuſmodi facultatem attribuere Secretariis, qui ſunt iidemmet, qui debent tales licentias in literis patentibus exprimere. Cum enim de tempore emanatæ Conſtit. pactiones, & obligationes ſuper locis Montium paſſim, etiam fierent per acta aliorum Notariorum, verba illa *abſque noſtra*, *vel Protectorum*, *aut Officialium ad id deputatorum licentia in eiſdem literis exprimenda* non ſunt trahenda ultra pactiones, & obligationes factas per Apocas privatas, vel acta aliorum Notariorum, pro quibus reſtringendis ſolum emanavit eadem Conſtitutio, etiam ad rogitus Secretariorum, qui ſecum ipſis involvunt licentiam a Pontifice volitam.

Et hæc omnia eo fortius urgere viſi ſunt apud DD. accedente inconcuſſa praxi, & obſervantia probata ex revolutione librorum Secretariorum, ſeu Officiorum Montium, in quibus nulla reperitur attergatio, facta cum licentia Theſaurarii, ſed è converſo plurimæ leguntur factæ per ſolos Secretarios, quæ obſervantia in hac materia adeò frequenti eſt optima interpres Conſtitutionum deſuper editarum, ut paſſim dixit Rot. *deciſ.* 59. *n.* 11. coram Mantic. *& deciſ.* 83. *n.* 9. coram Bich. *& deciſ.* 842. *nu.* 12. coram Cerro, *& deciſ.* 362. *n.* 12. *par.* 5. *& deciſ.* 441. *nu.* 9. *cum ſeq. par.* 18. *rec.* Non relevante reſponſione, quod iſtæ attergationes non probentur effectum ſortitæ cum prælatione Creditoris attergatarii in concurſu anterioris; Tum quia datæ fuerunt plures ſententiæ illas effectui demandantes *Summ. Equitit.*, *n.* 3. Tum etiam quia ex illarum tenore conſtat, omnes fuiſſe factas, imo in dies practicari pro majori cautione obligationum contractarum, & ſic ad effectum acquirendi ſuper locis Montium hypothecas ſpeciales adverſus quoſcunque Creditores; Tum demum, quin ex illarum multiplicitate, & frequentia præſumendum eſt, etiam alias effectum fuiſſe ſortitas, neminemque auſum fuiſſe adverſus ipſas quidquam in Judicio tentare.

Multoque minus ſuſtinetur ſecunda nullitas in eo fundata, quod hæc attergatio non ſit facta in tergo literarum patentium: Quia licet talis forma regulariter ſervetur, & ab iſta ipſa etiam ſumpſerit denominationem, non tamen nullibi præſcriptum eſt, quod non poſſit fieri attergatio per deſcriptionem vinculorum in Broliardo, & in Regeſtis, ut fieri poſſe præciſe reſpectu reſignationum præſcripſit ſan. mem. Clemens Octavus in ejus Conſtitutione impreſſ. apud eundem *De Luc. de Loc. Montium*, *fol.* 87. Ne alias præcluſus remaneret aditus, & libertas Montiſtarum, qui ſine culpa literas amiſerunt, aut de tempore contractuum ineundorum reperire non poterunt occaſionem attergandi, & hypothecandi eorum loca.

Neque in hoc conſiderabilis viſa eſt fraus, quæ dicitur committi poſſe per poſſeſſores locorum Montium, oſtendendo ſecum contrahere volentibus literas patentes nullo vinculo affectas, ut illos ad hoc facilius inducant contra mentem ipſarum Conſtitutionum expreſſe editarum ad obviandum fraudibus, quia ſatis illis conſultum remanet in hoc caſu, in quo apponitur in ipſa attergatione vinculum loco cautionis ob non exhibitionem literarum patentium, ſufficit enim formam adimplere per æquipollens, dummodo per illud eodem, vel pinguiori modo finis a lege expreſſus habeatur ad firmata per Rot. coram Bichin, *dec.* 451. *n.* 12. *& ſeqq. & in rec. dec.* 465. *n.* 5. *part.* 9. *dec.* 254. *n.* 8. *& dec.* 416. *n.* 16. *part.* 18.

Maxime quia in hoc etiam puncto concurrit obſervantia poſitiva deducta ex eiſdem libris Secretariorum, ex quibus conſtat, quod in ſimilibus caſibus non fuit, prout faciendum eſſe contenditur, habitus recurſus ad Pontificem ad hoc ut deſuper provideretur, ſed per ſimplicem rogitum Secretarii in Broliardo, & regeſtis cum appoſitione recenſiti vinculi ob non exhibitionem literarum patentium factæ fuerunt attergationes, contra quas non docetur, quod ullus hactenus in Judicio obtinuerit.

Et ita utraque, &c. deciſum fuit.

FRUCTUS
Locorum montium reductio ſemper fuit practicata, cap. 3. n. 4.
In prædictis erectionibus aſcendebant ad decem pro centenario, ibid.
Ultimo loco ad quatuor redacti, cap. 3. n. 15.
Licito jure percipiuntur, cap. 3. n. 17.
Eorum excreſcentia accidentalis quomodo fiat ob diminutum pretium in ſorte, cap. 3. n. 23.
Qua ratione reducantur. Vide V. *reductio*.
Majorum fructuum diminutio ob minus pretium ſolutum, cap. 3. n. 34.
Eorum diminutio reſultans a deficientia, vel infructuoſitate bonorum monti aſſignatorum, cap. 3. n. 33.
GABELLA
Pro cenſibus, quo loco ſolvi debeat, ubi ſcilicet adeſt fundus cenſitus, an potius ubi domicilium habet creditor cenſus, cap. 3. n. 41.
Si creditor cenſus in loco fundi cenſiti nullo onere, & gabella gravetur, tunc indiſtincte illum ſolvere debet in loco domicilii, ibid.
GRATIA,
Et qualibet conceſſio tertio præjudicialis damnatur, cap. 5. num. 26.
Diſtinctio affertur inter revocationes, & moderationes gratiarum, cap. 5. n. 28.
HÆRETICI
An ſint capaces acquirendi, vel retinendi loca montium, Vide V. *Infideles*.
HYPOTHECA
Quid ſit, & an ſit verum pignus, cap. 5. n. 31.
Quando ſuper bonis hypothecatis non detur ejus experimentum, cap. 5. n. 30.
INFIDELES,
Judæi, & hæretici incapaces ſunt ad acquirendum, & retinendum loca montium, cap. 5. n. 5.
INTERESSATUS
In materia locorum montium agere poteſt contra fundatores, vel ſalarios, qui actum male geſſerunt, & pretium receperunt, cap. 2. n. 8.
Item contra Judicem, qui male vincula delevit, ibid.
Item ſi Secretarius culpoſus dignoſcatur, poteſt contra eum agere ad quanti intereſt, ibid.
Si montes ſint Camerales agere poteſt contra Cameram, ibid.
Si Baronales, aut de tertia ſpecie contra Baronem, vel alium, qui illum præpoſuit, ibid.
INTERESSE
Quod habet Princeps ejuſque Camera in montibus baronalibus, cap. 4. n. 9.
JUDÆI
An ſint capaces acquirendi, & retinendi loca montium, Vide V. *Infideles*.
JUDEX.
Ejus factum dicitur factum partis, cap. 1. ſub n. 17.
JUS LUENDI
In cenſu conſignativo quos effectus pariat, cap. 2. n. 5.
Ejus ceſſio quamvis tranſlativa operatur tamen ut non tranſeant in ceſſionarium onera hypothecarum, jura, & vincula, quibus cenſus ceſſus penes debitorem ſubjacebat, ibid.
Transfert etiam anterioritatem fructuum decurrendorum non a die novi contractus ceſſionis, ſed a die creationis cenſus, ib.
LÆSIO
Minor ſufficit in fiſco, quam in privato, cap. 3. ſub n. 9.
Enormiſſima inter non privilegiatos ea dicitur, quæ eſt ultra beſſem, cap. 3. ſub n. 11.
In fiſco ſimplex, & enormis verificatur in 6. ibid.
Pro ea metienda attenditur tempus contractus, c. 3. n. 13. & 14.
In venditionibus locorum montium non facile verificatur, & quare, cap. 4. n. 27.
LEX
L. per diverſas, & l. Ab Anaſtaſio, C. mandati, procedunt in juribus incertis, & litigioſis, ſecus vero in certis, & liquidis, cap. 4. n. 16.
LIBERTAS
Non intrat in vinculis expreſſis, & contentis in litteris patentibus, cap. 2. n. 18.
Inducitur ſi reſignatio fiat in manibus Secretarii, c. 2. n. 18. & 22.
An proveniat a privilegio Urbani Octavi, cap... n. 2. & c. 5. n. 1.
Proveniat potius de Jure, cap. 2. n. 3.
Cujus commodo cedat, ſi ceſſerint vincula, cap. 4. n. 28.
Locorum montium, cum qua ipſa tranſeunt in reſignatarium, dicitur privilegium, cap. 5. n. 1.
Eſt privilegium commune omnibus montibus, cap. 5. n. 5.
Plura inconvenientia producere ſolet, cap. 2. n. 7.
LITTERÆ
Patentes ſi allegetur, quod fuerint deperditæ, quid agendum ſit, cap. 2. n. 20.
LOCA MONTIUM
Quid proprie ſint, & ex qua cauſa fuerint introducta, c. 1. n. 9.
Alia ſunt vitalitia ſeu vacabilia, & alia non vacabilia, nec vitalitia, ſed perpetua. Dict. cap. 1. n. 10.
De quo tempore, & quibus in locis eorum uſus irrepſerit, cap. 1. n. 11.
In Civitatibus Romæ, Bononiæ, Ferrariæ, & aliis tale nomen ſortiuntur, cap. 1. n. 12.
Apud Venetos dicuntur pecuniæ in Banco, vel in Zecca, ibid.
Januæ nuncupatur Compere in Cartulario S. Georgii, ibid.
Neapoli appellantur fiſcalia, & reſpective redditus ſuper arrendamentis, ibid.
Mediolani dicuntur jura ſuper datiis, ibid.
In Regnis Hiſpaniarum vocantur Jura cum Rege, ibid.
Quomodocunque vocentur, eandem naturam conſervant, ibid. in principio.
Sunt de regalibus, eandemque naturam ſortiuntur, ac ipſamet vectigalia, aliaque jura publica, & regalia, cap. 1. n. 13.
Non ſunt in privato commercio, cap. 1. n. 4.
Non poſſunt transferri de uno in alium abſque Principis auctoritate, vel ejus Officialis, cap. 2. ſub n. 16.
Connumerantur inter bona ſtabilia, cap. 1. n. 15.
An veniant ſub diſpoſitione Bullæ Baronum. Vid. *Bulla Baronum*.
Cenſentur eſſe de Civitate dominante Principatus, in qua facta eſt eorum erectio, & deſtinata ſolutio, non vero circumſcribuntur loco, in quo exiſtunt bona, ſeu vectigalia, & jura, ſuper quibus fundata ſunt, cap. 1. n. 15. in fine, & n. 16.
Quid ſervetur in Civitatibus Bononiæ, Ferrariæ, cap. 1. n. 17.
In quibus differant a cenſibus conſignativis, cap. 1. n. 18. & cap. 3. n. 21.
Baronalia, quæ ſint, & in quot ſpecies conſiſtant. Vide V. *mons*.
Eorum introductio, & erectio fuit utilis, & commendabilis, cap. 1. n. 22.
Ad bonum Principatus regimen valde confert in repentinis accidentibus belli, vel peſtis, famis, aliarumque ſimilium calamitatum, cap. 1. n. 23.
Utilis experitur nedum publico, verum etiam privato commodo, cap. 1. n. 25.
Damna, & præjudicia, quæ e converſo Reipublicæ cauſare videtur, cap. 1. n. 27.
Immo reſultare poteſt major calamitas illa, quæ provenit vi tempeſtatum, ſterilitatis, incendii, peſtis, & ſimilium. Dict. cap. 1. n. 28.
Baronibus nonnulla damna, & præjudicia infert. Dict. c. 1. n. 29.
Præjudicialis eſt agriculturæ, & mercaturæ. Dict. cap. 1. n. 20.
In materia locorum montium non procedit regula, quod contrahens tenetur inquirere commodum alterius contrahentis, idque ob publicam fidem. Dict. cap. 2. n. 6.
Eorum commercium principaliter provenit ab eorum libertate, & temporum ſecuritate. Dict. cap. 2. n. 1.
Talis libertas an proveniat a jure, vel a privilegio Urbani Octavi, Vide V. *Libertas*.
Non differunt penes ipſum dominum, & poſſeſſorem ab aliis bonis, ut ſubjaceant debitis, & obligationibus, cap. 2. n. 14.
Ubi ſunt penes hæredem, ſive legatarium retinent vincula defuncti, dict. cap. 2. n. 15.
Eorum contractatio an veniat ſub genere contractuum ad effectum, ut intret necne gabella contractuum. Dict. cap. 2. n. 28. ubi remiſſive.
Eorum acquiſitio, quæ fit in perſona unius cum pecunia alterius late explicatur. Dict. cap. 2. n. 27.
De eorum exvinculationibus fieri ſolitis per Teſaurarium, vel Judicem. Dict. cap. 2. n. 29.
Omnes perſonæ cujuſcunque gradus, & conditionis, exceptis infidelibus, & hæreticis, ſunt capaces ea acquirendi, & retinendi, cap. 5. n. 5.
Poſſunt libere reſignari per Eccleſiam, aliaque loca pia abſque ſolemnitatibus a jure communi, vel ſtatutario requiſitis, nec ſubjacent *extravag. ambitioſæ, de rebus Eccleſiæ non alien.* cap. 5. n. 9. 10. & 11.
Intellige ſi reſignentur in manibus Secretarii, ſecus ſi ex privata conventione in alium transferantur, c. 5. n. 12.
An ſubjaceant ſpolio Eccleſiarum. Dict. cap. 5. n. 55.
An ſubjaceant confiſcationibus. Vide V. *Confiſcatio*.
An poſſint ſequeſtrari, vel exequi. Vide V. *Privilegium*.
Reliqua V. *mons*.
MONETA
Si alteretur, an attendatur tempus obligationis, vel potius ſolutionis, cap. 4. n. 29.
MONS
Quid ſignificet, cap. 1. n. 1.
Fidei unde originem trahat, cap. 1. ſub n. 1. & cap. 6. n. 1.
De ejus reductione, ibid.
Frumentarius expenditur. Dict. cap. 1. n. 6.
Sub annonæ, vel abundantiæ vocabulo adhuc explicari ſolet, ib.
Montes dotium, & familiarum vulgo *maritagiorum*, Dict. cap. 1. n. 7.
Aliæ ſpecies montium remiſſive, Dict. cap. 1. n. 8.
Baronales, qui ſint, & quot in Urbe enumerentur. Dict. c. 1. n. 10.
Quales vere ſint, & quales de tertia ſpecie, ibid.
An ſint de regalibus, aut potius de privato commercio. Dict. cap. 1. n. 21.
Baronales, vel privati, magiſque eorum aggregationes montibus Cameralibus damnantur, cap. 3. n. 34.
Camerales, in quo differant a Baronalibus quoad pacta repetendi ſortem, cap. 4. n. 8.
In montibus Cameralibus attenditur fides publica, in baronalibus privata. Dict. cap. 4. n. 23.
Montes Urbis ut plurimum ſolent eſſe in ſcutis monetæ. Dict. cap. 4. n. 30.
An reviviſcat evictis bonis aſſignatis, vel avocatis pecuniis. Vide V. *Evictio*.
In montibus baronalibus quomodo dicatur adeſſe cauſa, & fides publica, cap. 5. n. 27.
Pius *recuperationum, & primi, & ſecundi ſuccurſus*, quando fuerit erectus, cap. 6. n. 3.

De

De dictorum montium ſuppreſſione, & translatione ad montem reſtauratum, ibid.
Ligæ, & Religionis, qui ſint, cap. 6. n. 4. De eorum tranſfuſione in dictum montem reſtauratum, ibid.
De erectione ſecundi montis Religionis. Dict. cap. 6. n. 5.
Camerarius, & ejus erectio. Dict. cap. 6. n. 6.
Subventionis, quid ſit. Dict. cap. 6. n. 7.
De ejus translatione ad montem reſtauratum, ibid.
De neceſſitate erigendi montes, & exigendi emolumenta Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ. Dict. cap. 6. n. 9.

O B S E R V A N T I A

Generalis aliorum Principatuum, & particularis hujus Principatus circa reductiones locorum montium, cap. 3. n. 25.
In hac materia locorum montium juſta, & rationabilis reputatur. Dict. cap. 3. num. 26.

P A C T U M.

Sive facultas de redimendo eſt pretio æſtimabilis, & minuit de pretio, ejuſque pars dicitur, cap. 3. n. 11.
Pacta prohibentia facultatem extinguendi in perpetuum, vel ad tempus, cap. 4. n. 2.
De dictis pactis Montiſtæ ſoliciti eſſe ſolent. Dict. c. 4. n. 3.
Eorum validitas oſtenditur, & quare ſecus in cenſibus. Dict. cap. 4. n. 4. & 7.
Quomodo poſſint moderari. Dict. cap. 4. n. 5.
Quæ ſit differentia inter montes Camerales, & Baronales circa hujuſmodi pacta. Dict. cap. 4. n. 8.
Obligans ad redemptionem valet favore tertii, c. 4. n. 10.

P E C U L I U M

Principum, Rerum publicarum eorumque ærarium conſiſtit pro maiori parte in fide, & commercio, cap. 3. n. 3.

P E C U N I A

Influit ſalutem, & Reipublicæ conſervationem, c. 1. n. 14.
Exterorum expedit ut trahatur ad Principatus, ut exinde corpus Reipublicæ impinguetur. Dict. cap. 1. n. 32.
Intellige, ſi libera ſit menſura in loco, ad quem trahatur ſecus ſi ad publicum fœnus deſtinetur, ibid.

P O S S E S S O R

Locorum Montium, qui ea habuit per viam deliberationis, vel adjudicationis quomodo eludi poſſit, cap. 2. n. 17.

P R E T I U M

Locorum montium quomodo ſit conſiderandum, cap. 2. n. 16.
Duplex eſt, intrinſecum, ſive uniforme, vel invariabile, & extrinſecum, ſeu accidentale, vel variabile, cap. 4. n. 13.
Integrum reſtitui debet, & non plus, neque minus in caſu extinctionis. Dict. cap. 4. n. 15.
Majus extrinſecum, an fiat quandoque intrinſecum, ejuſque naturam aſſumat, & quomodo id fieri poſſit. Dict. c. 4. n. 19.
Intrinſecum ſi diminuatur an debitor montis teneatur ad totum, vel ſolum ad id, quod recepit. Dict. cap. 4. n. 20.
Quæ dicuntur de reſtitutione non facienda pretii non ſoluti, non procedunt contra tertium, qui pro integro pretio emit. Dict. cap. 4. n. 13.
His repugnat quod dicitur *in tract. de Officiis*, quod Camera non tenetur reſtituere niſi acceptum. Dict. c. 4. n. 25.
Ejus diminutio ratione vinculorum, & quod non proſit debitori montis. Dict. cap. 4. n. 26.

P R I N C E P S.

Impugnantes ejus poteſtatem circa reductionem fructuum locorum montium refelluntur, cap. 3. n. 6.
Quando poſſit tollere jus tertio quæſitum. Dict. c. 3. n. 8.
Duplicem gerit perſonam privati, ſcilicet, & alteram publici, ib.
Quando ligatur legibus poſitivis, ibid.
Publica neceſſitate exigente poteſt derivare a legibus poſitivis nec exinde dici poteſt earum violator. Dict. n. 8. & n. 24.
Solus demandare poteſt reductiones cenſuum, non autem poſſunt Judices, cap. 3. n. 10.
Vel alter montis debitor an, & quomodo poſſit uti fructibus aſſignatis pro ſolvendis fructibus Montiſtis, & ſolutiones ſuſpendere. Dict. cap. 3. n. 38.
In quo differat a Judice inferiori quoad efformandum judicium in caſu diminutionis pretii intrinſeci locorum montium, ſcilicet num teneatur debitor montis ad totum, vel ſolum ad id, quod recepit, cap. 4. n. 21.
Ejus poteſtatem negantes circa derogationem juris poſitivi damnentur, cap. 5. n. 3.
Poteſt in caſu neceſſitatis præjudicare juribus tertii, cap. 4. ſub n. 21. & cap. 3. n. 23.

P R I V I L E G I U M

Reſultat ex libertate locorum montium, c. 5. n. 1.
Eſt commune omnibus montibus. Dict. cap. 5. n. 2.
Conſiderabile cenſetur, ut loca montium non poſſint extingui. Dict. cap. 5. n. 3.
Eſt tamen particulare in aliquibus montibus, non autem commune omnibus, ibid.
Quid importet. Dict. cap. 5. num. 4.
Quod loca montium non poſſint ſequeſtrari, vel exequi, qua ratione ab uſu receſſerit. Dict. cap. 5. n. 16.
Quæ ſit differentia hujus privilegii a pecuniis, quæ ſunt in locis illud habentibus. Dict. cap. 5. n. 17.
Ut loca montium non ſubjaceant confiſcationi. Dict. c. 5. n. 18.
Prædicta omnia privilegia non ſolent concedi montibus baronalibus, ſed tantum illud potioritatis adverſus anteriorem in bonis aſſignatis cum ſuſpenſione hypothecarum. Dict. cap. 5. n. 22.

P R O M I S S I O

De vendendo an tribuat jus emptori, cap. 1. n. 22.

Q U Æ S T I O

Facti ex ſingulorum caſuum qualitate, circumſtantiis prudentis Judicis arbitrio venit regulanda, c. 2. ſub. n. 10.

R E D U C T I O

Locorum montium ſemper fuit practicata, cap. 3. n. 14.
In diverſis temporibus varie a Summ. Pontif. facta, Dict. c. 3. n. 15.
Generalis, & uniformis non datur in cenſibus conſignativis, & quare. Dict. cap. 3. n. 18. & 19. & 21.
Demandari poteſt per Principem, non autem per Judices, Dict. cap. 3. n. 20.
Fructuum locorum montium ex qua ratione fiat. Dict. c. 3. n. 23.
Nullum præjudicium affert, ubi offertur reſtitutio ſortis. Dict. cap. 3. n. 27.
In ea facienda caute, & circumſpecte procedendum eſt, Dict. cap. 3. n. 29.
Fructuum implicite fieri poteſt ob augmentum ſoliti pretii in ſorte. Dict. cap. 31.

R E G U L A

Certa, & generalis in omnibus caſibus impoſſibile eſt, ut poſſit ſtatui, cap. 2. n. 10.

R E L I G I O S I

Profeſſi, & incapaces tam in communi, quam in particulari, quatenus admittentur ad contractionem locorum montium, cap. 2. ſub n. 23.
Indiſtincte admittuntur ad acquirendum, & retinendum dd. loca Montium, cap. 5. n. 5. & ſub n. 9.

R E S C I S S I O

Contractus quando detur ex capite læſionis contra tertium poſſeſſorem, cap. 4. n. 24.

R E S I G N A T I O

Locorum montium ut ſincere fiat, & fraudibus obvietur, quid agendum eſt, cap. 2. n. 12. & 17.
Si fiat in manibus Secretarii, libertas inducitur. Dict. c. 2. n. 18.
Per viam attergationis, quæ ſit. Dict. cap. 2. n. 19.

S E C R E T A R I U S

Montium, & Cameræ.

Quæ ſit ejus obligatio, cap. 2. n. 9.
Tenetur ad quanti inter eſt quoties culpoſus derogatur, ibid. & n. 12. in fine.
Ejus induſtria electa dicitur, cap. 2. ſub n. 10.
Debet eſſe diligentiſſimus, ideo de leviſſima culpa tenetur, ſive ea in committendo, ſive in omittendo conſiſtat, ib.
Caſus fortuitos quodammodo in ſe ſuſcepiſſe videtur, ibid.
Quomodo ſe gerere debeat in caſibus habentibus quale quale dubium, ibid. in fine.
Eſſet in culpa ſi videndo attergationem in litteris ad favorem unius, admitteret liberam reſignationem ad favorem alterius, cap. 1. n. 19. in fine.
Quid ſervare debeat cum recipit reſignationes locorum montium quæ fiunt per minores, mulieres, aliaſque perſonas privilegiatas, cap. 5. n. 13.
Non debet eſſe contentus ſolo Judicis decreto abſque prævis cognitione cauſæ, ſed debet conſulere Congregat. montium, ibid. n. 14.

S O L E M N I T A T E S

A Jure communi, vel ſtatutario deſideratæ adhuc requiruntur in alienationibus locorum montium, cap. 2. ſub n. 16.
Fallit in formali reſignatione in manibus Secretarii facta. Dict. cap. 2. n. 13. & cap. 5. ſub n. 9. & 10.

S O L U T I O

In moneta æquivalenti quando, & quomodo admitti debeat, cap. 4. n. 33.
Quid ubi adſit diuturna obſervantia. Dict. cap. 4. n. 34.

S O R S

Quando per obliquum, & per indirectum repetatur ob non adimplementum, cap. 4. n. 11.

S T Y L U S.

Quod remaneant pecuniæ penes depoſitarium periculo creditorum, refellitur, cap. 4. n. 37.

T H E S A U R A R I U S

Laicorum montium ordinarius, magiſque competens Judex dicitur, cap. 2. n. 29.

V A L O R

Scutorum aureorum quanti fuerit antiquis temporibus, & quantus ſit hodie, cap. 4. n. 31. & 33.

U S U R Æ

Antiquorum temporum, ad quam metam excreverint; cap. 1. n. 4.
Centeſimæ, quæ fuerint, ibid.
In monte Pietatis quatenus excludantur ex mutuo. Dict. cap. 1. n. 5.

F I N I S.

JO. BAPTISTÆ

DE LUCA

Venuſini, S.R.E. Presbyteri Card.

COMMENTARIA

Ad Conſtitutionem Sanctæ Mem. INNOCENTII XI.

DE STATUTARIIS SUCCESSIONIBUS;

Cum Particulis Statutorum, & Legum excludentium Fœminas propter Maſculos, tam intra Statum Eccleſiaſticum, quàm extra illum.

ACCEDIT

DE PENSIONIBUS ECCLESIASTICIS

Ad ornatum Conſtitutionis ejuſdem PONTIFICIS, de illis ultra medietatem non transferendis;

CUM VARIIS INDULTIS TRANSFERENDI, ac retinendi Eccleſiaſticas Penſiones.

VENETIIS,
Ex TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
M. DCC. LIX.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

INDEX
ARGUMENTORUM,
QUÆ
Continentur in ſingulis Paragraphis hujus Operis de Statutariis Succeſſionibus.

Præfatio. fol. 5.

Conſtitutio ſuper Statutariis Succeſſionibus. fol. 6.

§. I.

De pluribus perſonis formalibus, quæ in Papa diverſis reſpectibus concurrunt, & ex qua perſona iſta lex condita ſit, & de aliquibus effectibus ſingularibus mixturæ dictarum perſonarum. fol. 8.

§. II.

Sub nomine Status Eccleſiaſtici quænam loca veniant; & qualis ſit Status immediatus, & qualis mediatus, illeque deſcribitur, atque in Legationes, & Gubernia diſtinguitur, & de Statutis locorum dominantium, quomodo attendi debeant in locis ſubjectis. fol. 10.

§. III.

Quales eſſent antiqui, & medii mores Romanorum, & Italorum in hac ſucceſſionum materia, & de veritate legum eorumdem Romanorum, ſeu civilium in eadem materia, & de hiſtoria legali. fol. 25.

§. IV.

An, & quando conſenſus populorum in legibus ſit neceſſarius, & exquiri debeat. fol. 28.

§. V.

Quomodo, & quando Princeps exaudire debeat preces ſubditorum, & an debeat eſſe facilis, vel difficilis ad gratias. fol. 29.

§. VI.

De clauſulis *Motu proprio, ex certa ſcientia. De plenitudine poteſtatis, & quorum tenores, &c.* earumque operatione. fol. 31.

§. VII.

Quare Conſtitutio diſponat ſuper ſucceſſionibus imposterum tantum aperiendis, & de differentia in legibus, quando fiunt per viam novæ proviſionis, & quando per viam declarationis. Et quare Conſtitutio reſtringatur ad illa, quæ habent confirmationem Apoſtolicam, & de iſtius variis ſpeciebus. fol. 31.

§. VIII.

De non comprehenſione ſub ſtatuto bonorum exiſtentium extra territorium, & quænam ſint. fol. 32.

§. IX.

De antiqua exceptuatione a ſtatuto bonorum exiſtentium in territorio ſtatuentis, de directo dominio Eccleſiarum, vel perſonarum Eccleſiaſticarum, quamvis a laicis poſſideantur, per Conſtitutionem ſublata. fol. 34.

§. X.

De exemptione perſonarum Eccleſiaſticarum a ſtatuto, an illa procedat ſolum reſpectu perſonarum excluſarum, vel etiam reſpectu defuncti, de cujus ſucceſſione agitur, & an perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ gaudeant beneficio ſtatuti ad eorum favorem, in excluſionem aliorum, & quæ ſint perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ. fol. 35.

§. XI.

An per iſtam Conſtitutionem dirimentem exemptiones perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum aliquod reſultet præjudicium Eccleſiaſticæ immunitati, & de ratione vera, cui innixa ſint iſta ſtatuta fol. 37.

§. XII.

De caſu mixto, quando ſcilicet adſunt in medio perſonæ non excluſæ, an faciant ceſſare ſtatutum, etiam quoad excluſas. fol. 40.

§. XIII.

De diverſis dubiis, & quæſtionibus in iſta materia cadentibus, quæ compendioſe inſinuantur, ad effectum oſtendendi cur iſta proviſio facta ſit, & quænam ſit prærogativa particularis matris. fol. 42

§. XIV.

De combinatione ſtatutorum utriuſque loci, perſonarum, & bonorum, an locum habere debeat, & quando. fol. 46.

§. XV.

De loco exiſtentiæ bonorum qualis dicatur, & quare ultra verbum *exiſtere*, adjiciatur verbum *aſſiſtere*, & qualis poſſeſſio ſufficiat. fol. 47.

§. XVI.

De eodem, de quo in §. præcedenti ſuper exiſtentia bonorum in loco, & quando illa in uno, vel in altero loco eſſe dicantur. fol. 48.

§. XVII.

De exæquutione forenſium, & non ſubditorum civibus, & ſubditis qualem rationem habeat, & an commendatione, vel reprobatione digna. fol. 49.

§. XVIII.

An, & quando lex inducere poſſit præſumptionem, ex qua reſultet præjudicium non ſubditi. fol. 50.

§. XIX.

Statutum excluſivum fœminarum an ceſſet ubi defunctus decedit, condito teſtamento, & de ſtatuti operatione in caſu teſtatæ ſucceſſionis? fol. 51.

§. XX.

De Conſtitutionibus Apoſtolicis, ac etiam de ſtatutis particularibus contra forenſes ad acquirendum, & retinendum bona juriſdictionalia, & alia ſtabilia, & de materia civilitatis, & quando hæc verificari dicatur. fol. 53.

§. XXI.

De operationibus, & effectibus clauſulæ *ſublata, & decreti irritantis*, quæ in hoc §. continetur, an procedat in legibus, & Conſtitutionibus univerſalibus, & de materia aperitionis oris adverſus hujuſmodi clauſulas. fol. 60.

§. XXII.

Quod notitia legis neceſſaria ſit ad hoc ut obliget; quando ejus ignorantia excuſet, vel ſuffragetur, & & de regulatione anni, & quare ejus, ac menſis, & diei expreſſio requiratur, & de forma ſubſcriptionum Pontificalium. fol. 62.

Particulæ Statutorum, & Legum Status Eccleſiaſtici excludentium fœminas propter maſculos, fol. 68.

Particulæ dictorum Statutorum, & Legum extra Statum Eccleſiaſticum. fol. 133.

Reſponſum R. P. D. Marcelli Severoli in Cauſa Florentina Legitimæ de Feronis. fol. 142.

PRÆ.

PRÆFATIO.

EXPERTUS in diuturno pene tricennario exercitio Advocationis in Romana Curia quantum abſonæ, exorbitantes, magnarumque litium productivæ eſſent quædam interpretationes, vel reſtrictiones, quæ per Doctores, & Tribunalia traditæ fuerunt, Statutis, adeo frequenter, peneque univerſaliter in temporali Eccleſiæ ditione Italiæ vigentibus favore maſculorum de agnatione, in excluſionem fœminarum, & cognatorum à ſucceſſionibus, ut conjici facile poteſt ex iis, quæ habentur in meo Veritatis, & Juſtitiæ Theatro. *a* Evocatus autem in gravi ætate, quæ potius quietem (jam derelicto foro comparatam) exigeret, ad munus Auditoris Sanctiſſimi Domini Noſtri D. Innocentii Undecimi poſt plures labores, & diligentias adhibitas in primis tribus hujus muneris annis ſuper quampluriùm abuſuum reformatione, aliiſque juſtitiæ rectam adminiſtrationem, Cameræque Apoſtolicæ, ac Populorum, & Communitatum utilitatem, ac levamen concernentibus, ex iis, quæ habentur annotata in ejuſdem Theatri Supplemento; *b* in anno ejuſdem muneris quarto, ex conſueto veritatis, & juſtitiæ amore, publicique boni zelo, ex quibus ſolum (Deo teſte) omnes quos Mundus videt, labores libenter ſuſtinui, inter alia animum applicui, ut quo magis fieri poteſt, atque humana conditio patitur, enunciatæ dirimentur lites, & exorbitantiæ, quas præfatæ Doctorum, & Tribunalium interpretationes, & reſtrictiones producunt, & per quas pene inutiles remanere ſolent ſtatutorum, aliarumque localium legum, juſtæ, nimiumque rationabiles proviſiones. Huic autem deſiderio conformes, ac promptos comperii prudentiſſimos, & rectiſſimos ſenſus enunciati Pontificis, utpote populorum, ejus, ac Sedis Apoſtolicæ regimini commiſſorum, utilitati, quieti, & tranquillitati intentiſſimi. Verum quia ejuſdem Pontificis commendabilis quidem ab initio fuit, & perſeverat ſtylus, in gravibus determinationibus procedere prævio maturo ſapientum conſilio, idcirco ex ejus mandato quindecim in legali facultate peritiſſimorum, ac primi nominis Prælatorum, & Advocatorum evocavi Congregationem, in qua negotio ad trutinam redacto, ex pene concordi ſenſu prodiit reſolutio, ut in reverentiam tot Rotæ deciſionum, & DD. auctoritatis, a jam receptis, ac firmatis concluſionibus recedendum non eſſet, illa ratione præſertim aſſignata, quod ſi populi crederent exinde præjudicia, & damna eis inferri, veriſimiliter conquererentur, eorumque preces pro opportuna proviſione porrigerent. Quare ex hoc edoctus, pro dicto nimium optato publici boni fine aſſequendo, cum litteris circularibus Provinciarum, Civitatum, Oppidorum, & locorum reſpective Legatis, Præſidibus, Gubernatoribus, & Officialibus directis, curavi de magis communi populorum voluntate, ac deſiderio certificari, quod ſcilicet juxta votum ſecutum eſt, quoniam omnes concorditer, communique ſenſu, non ſolum id velle, ac deſiderare declararunt, ſed enixas preces Sanctiſſimo porrexerunt, hiſque ſic ſtantibus iidem ſapientes, immutata ſententia, deſuper juxta populorum ſenſum provideri debere concorde præſtiterunt votum; Et quamvis aliqui non defuerint contradictores, ex motivo, quod id aliquid Eccleſiaſticæ immunitati præjudicium inferre poſſet, communis tamen ſenſus fuit, nullam deſuper cadere dubitandi rationem, ex motivis, de quibus infra §. 11. unde propterea initio quinti anni Pontificatus, edita fuit Conſtitutio, cujus tenor proxime infra regiſtratur. Verum quia nil in hujus mundi rebus intellectualibus, ob ingeniorum varietatem, adeo firmiter, & clare ſtatui poteſt, ut varii intellectus, variæque interpretationes, a Legislatoris intentione ſæpius extraneæ, non ſequantur; idcirco, ut huic malo, quantum humanæ conceditur imbecillitati, conſulam, ex eodem jam enunciato veritatis, & juſtitiæ, publicique boni zelo, & fine, opportunum cenſui, ſequentes ſuper dicta Conſtitutione edere gloſſas, & annotationes, per quas recte ſcio, malum omnino tolli non poſſe, minus tamen effici debere ſpero, eaſdem interpretationes diſtinguendo, juxta proxime regiſtrandæ Conſtitutionis diſtinctos Paragraphos, concluſivo, & diſcurſivo potius, quam diſputativo, & collectorio ſtylo, tum ut genio ſatisfaciam, collectoria partes nimium abhorrenti; tum quia ob temporis jam notas anguſtias, cum ſolo memoriæ beneficio in ſubſecutivis horis id perfici potuit, relatione habita ad proprios labores in Theatro contentos, in quibus aliæ auctoritates perquiri potuerunt, ac etiam quia, ut alias proteſtatus, profiteor cum Apoſtolo *ſcientibus legem loqui*. Si quod autem ſuperfluæ repetitionis earumdem rerum vitium dignoſcitur, condonandum eſt eidem memoriæ, quæ in ſenio commiſeratione digna eſt, dum primum ſenectutis vulnus in memoria eſſe ſolet, ſi tamen vitium dicendum eſt, dum ad eradicandos jam impreſſos, & inveteratos errores, replicatæ, conculcatæ, & continuatæ repetitiones neceſſariæ potius videntur.

Sequitur tenor Conſtitutionis:

a *Lib. 11. de Succeſſion. ab inteſt. ac etiam; lib. 9. tit. de teſtam. & tit. de legit. & alibi.*

b *p. 4. in princ. ac etiam in aliquorum votorum Diverſorio, forſan Divina aſſiſtente gratia, publicæ luci ſuo congruo tempore dando.*

SANCTISSIMI D. N. INNOCENTII

Divina Providentia PP. XI.

CONSTITUTIO

Super Statutariis Succeſſionibus.

INNOCENTIUS PP. XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

§. I. PASTORALIS officii debitum, quo univerſis, præſertim vero populis Noſtræ curæ & ſolicitudini, etiam in temporalibus creditis tenemur, exigit ut ea provideri, ſtatui, ordinari, & declarari debeant, per quæ illorum commodis, utilitati, quieti, & tranquillitati conſultum ſit, litiumque diſpendia, & incommoda, quantum fieri poteſt, tollantur, & ceſſent.

§. II. Cum itaque in noſtra Urbe, peneque in omnibus aliis Civitatibus, Oppidis, & Locis noſtri, & S. R. E. Status, & ditionis temporalis Italiæ ordinata ſint, atque vigeant ſtatuta, ſeu decreta, aliæve leges, & ordinationes, Apoſtolica expreſſa, vel tacita, ſive a jure præſumpta confirmatione, & approbatione munita, per quæ, ut agnationum, & familiarum nobilitas, & decor, mediantibus bonis, & divitiis conſerventur, inteſtatæ ſucceſſiones agnatis maſculis, excluſis fœminis, aliiſque per eas cognatis, intra certos reſpective gradus, deferuntur.

§. III. Compertum vero ſit, quod nonnullæ Doctorum, & Tribunalium interpretationes, ac limitationes, vel reſtrictiones præmiſſum finem a populis, juxta eorum, ac regionis antiquos, & continuatos mores impediunt, præfataſque leges, ac proviſiones pene inanes reddunt, ſive frequentes producunt lites, perturbationes, incommoda, & diſpendia, adeout quandoque expediat potius non deferri, nec aperiri ſucceſſionis beneficium, quod ita in maleficium propriique aſſis jacturam convertitur.

§. IV. Unde propterea iidem populi præfati noſtri Status Eccleſiaſtici tam immediati, quam mediati Italiæ apud Nos eorum voluntatem, ac deſiderium explicantes, preces porrexerunt, ut deſuper opportune providere dignaremur, præfatorumque Statutorum, ac legum, ſeu proviſionum, generalem, ac indefinitam obſervantiam, prout jacent, & diſponunt, demandaremus, quibuſcunque Doctorum, & Tribunalium rejectis interpretationibus, adeout univerſalis, ac uniformis in quolibet loco ſit ordo ſuccedendi, ad propriorum reſpective Statutorum, & legum normam, ſeu præſcriptum.

§. V. Hinc Nos præmiſſorum populorum, qui Nobis, & Apoſtolicæ Sedi, etiam in temporalibus, tam immediate, quam mediate crediti ſunt, commodo, utilitati, quieti, & tranquillitati, quantum fieri poteſt, conſulere cupientes, eorumque votis, & ſupplicationibus annuere volentes.

§. VI. Motu proprio, ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnium, & ſingulorum Statutorum, Decretorum, Legum, Conſtitutionum, & proviſionum hujuſmodi in dicta noſtra Urbe, & univerſo noſtro, & Sedis Apoſtolicæ Statu Eccleſiaſtico immediato, & mediato exiſtentium tenores pro expreſſis habentes, perinde ac ſi de illis expreſſa ſpecialis, & individua mentio facta eſſet.

§. VII. Hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, mandamus, & decernimus, & ſtatuimus, ut in ſucceſſionibus impoſterum, & poſt præſentium publicationem aperiendis, & deferendis, illa ſtatuta, decreta, leges, conſtitutiones, & ordinationes, quæ in præfatis noſtris Urbe, & Statu Eccleſiaſtico expreſſam in forma ſpecifica, vel etiam in ſola forma communi Apoſtolicam habeant confirmationem, & approbationem, ſive illa habeant tacitam, & præſumptam, qua ex juris diſpoſitione ob longiſſimi temporis obſervantiam inducitur generaliter, & indefinite, prout jacent, ac diſponunt ad favorem maſculorum de agnatione, in univerſo aſſe attendi, & ſervari debeant.

§. VIII. Quacunque ſublata conſideratione, vel differentia bonorum, eorumque ſituationis, intra, vel extra territorium, ubicunque exiſtant.

§. IX. Et ſive ſint libera, & allodialia, ſeu feudalia, vel Emphyteutica, ſeu livellaria, etiam de directo dominio Eccleſiarum, Monaſteriorum, & piorum locorum, ſeu perſonarum Eccleſiaſticorum, ubi lex inveſtituræ non obſtet, quæ ſalva remaneat.

§. X. Sublata quoque omni, & quacunque differentia, vel conſideratione ſubjectionis, & reſpective exemptionis perſonarum, tam decedentium, quam ſuccedentium, vel excludentium, & excluſarum cujuſcunque ſint ſtatus, gradus, & conditionis, & quamvis agatur de Clericis, vel regularibus utriuſque ſexus, aut de Eccleſiis, & Monaſteriis, aliiſque perſonis, & locis Eccleſiaſticis, vel alias quomodolibet exemptis, & privilegiatis, quantumvis expreſſa, & ſpeciali nota dignis.

§. XI. Dum non ex ipſorum Statutorum, vel ſtatuentium aliqua juriſdictione, vel poteſtate, ſed ex noſtra dumtaxat Apoſtolica authoritate hunc ſuccedendi ordinem in dicto noſtro Statu immediato, & mediato Italiæ, ex juſtis cauſis, animum noſtrum digne moventibus, ſervari volumus ac ſtatuimus, attenta ſolum, ac generaliter naturali qualitate agnationis, & ſexus pro dicto fine aſſequendo.

§. XII. Nullaque etiam ratione habita mixturæ perſonarum non excluſarum in medio exiſtentium, aliave qualitate, ob quam hujuſmodi Statutorum, & legum ceſſatio, & reverſio ad jus commune prætendi valeat, adeout unicum, uniforme, ac univerſale ſit jus, & ordo ſucceſſionis ad ipſorum reſpective Statutorum præſcriptum, ex præfato agnationis favore.

§. XIII. Quodque in quolibet caſu dubio, & quomodolibet diſputabili favore maſculorum de agnatione in excluſione fœminarum, & cognatorum, tam aſcendentium, etiam matris, quam deſcendentium, & collateralium, hujuſmodi legum, & ſtatutorum interpretatio facienda ſit.

§. XIV. Ubi vero contingat non verificari ſtatutorum, perſonarum, & bonorum unionem, ſimilitudinem, & combinationem, quam attendi, ac ſervari debere decernimus, vel quod non adſint ſtatuta perſonarum, ſive illa extantia, ob enunciatas Doctorum, & Tribunalium interpretationes, reſtrictiones, aut alias quomodolibet ſuum non ſortiantur effectum.

§ XV.

Digitized by Google

§. XV. Tunc ſublata (ut præmiſſum eſt) omni differentia exemptionis, & ſubjectionis perſonarum, & bonorum reſpective, generaliter, & prout jacent, attendi, ac ſervari volumus, decernimus, & mandamus Statuta locorum, in quibus bona exiſtunt, ac poſſidentur.

§. XVI. Sive agatur de bonis ſtabilibus, ſive de mobilibus, cenſibus, locis montium, officiis vacabilibus, nominibus debitorum, juribus, & actionibus, & aliis, quamvis de illis eſſe dignoſcatur, quæ loco non circumſcribuntur, ſed perſonam ſequuntur.

§. XVII. Et quamvis tam decedentes, quam excludentes, & excluſi exteri ſint, Nobis, & Sedi Apoſtolicæ in temporalibus non ſubditi, dum etiam exteri acquirentes, ac retinentes præfata bona, & jura in prædictis Urbe, & Statu, cenſentur (contraria voluntate eſpreſſe non declarata) in animo habuiſſe hujuſmodi bonorum, & jurium ſucceſſionem regulari debere, juxta leges, & ordinationes locorum, in quibus exiſtunt, ac retinentur.

§. XVIII. Prout hunc animum præſumendum eſſe decernimus, ſtatuimus, & declaramus.

§. XIX. Quæ vero de inteſtatis ſucceſſionibus hactenus, ut ſupra, ſtatuta, & depoſita ſunt, in taſtamentariis quoque ſucceſſionibus attendi, & obſervari debere volumus, ac ſtatuimus, quacumque pariter bonorum, & perſonarum differentia, & conſideratione, ut ſupra, ſublatis, in iis caſibus in quibus eadem ſtatuta, & leges locales in hac ſpecie teſtatæ ſucceſſionis maſculorum de agnatione ſavore diſponunt, quoties decedentium contraria expreſſa voluntas non adverſetur.

§. XX. Non intendimus autem per præſentem Conſtitutionem, atque in ea diſpoſita in aliquo derogare, & præjudicare Conſtitutionibus Apoſtolicis recol. memoriæ Noſtrorum Prædeceſſorum, Sixti Papæ Quinti, Clementis Papæ Octavi, Pauli Papæ Quinti, Urbani Papæ Octavi, Innocentii Papæ Decimi, Alexandri Papæ Septimi, & aliorum, ſi quæ adſunt, ſuper inhabilitatione forenſium dicto noſtro, Apoſtolicæ Sedis dominio in temporalibus non ſubjectorum, qui ſtatutis temporibus ad habitandum non veniant, & non obſervent ea, quæ in eiſdem Conſtitutionibus diſponuntur, ac demandantur, ſed illæ ſalvæ, integræ, & in ſuo robore, ac firmitate permaneant.

§. XXI. Sicque per quoſcunque Judices ordinarios, & Commiſſarios, quavis authoritate fungentes, etiam cauſarum Palatii Apoſtolicæ Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ſeu Vicelegatos, aut Cameræ Apoſtolicæ Præſidentes, & Clericos, & quoſcunque alios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, ubique locorum judicari, & definiri, ac ſententiari debere, nec non quidquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

§. XXII. Ut autem præſentes ad notitiam omnium deducantur: Volumus, & eadem authoritate Apoſtolica ſtatuimus, & ordinamus, quod illarum Tranſumptis, etiam per impreſſionem factis, manu alicujus Judicis, ſeu Prælati, aut alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſubſcriptis, & ſigillo alicujus Notarii publici munitis, quemadmodum adhiberetur originali, ſi præſentaretur, ubique adhibeatur tam in judicio, quam extra illud, plena, & indubitata fides. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ M. DC. LXXX. Sexto decimo kalend. Decembris Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Placet Motu proprio B.

Die Decima octava Novembris 1680. Supradictus motus proprius affixus, & publicatus fuit ad valvas Curiæ; & in Acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, per me M. Aurelium Pellicianum Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Pro Magiſtro Curſorum, Agapitus de Magiſtris Curſ.

I.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Paſtoralis officii debitum, quo univerſis, præſertim vero populis noſtræ curæ, & ſolicitudini, etiam in temporalibus creditis tenemur, exigit, ut ea provideri, ſtatui, ordinari, & declarari debeant, per quæ illorum commodis, utilitati, quieti, & tranquillitati conſultum ſit, litiumque diſpendia, & incommoda quantum fieri poteſt, tollantur, & ceſſent.

ARGUMENTUM.

De pluribus perſonis formalibus, quæ in Papa diverſis reſpectibus concurrunt, & ex qua perſona iſta lex condita ſit, & de aliquibus effectibus ſingularibus mixturæ dictarum perſonarum.

SUMMARIUM.

1 *SUmmus Pontifex eſt omnium pater, ideoque eorum ſaluti, utilitati, & felicitati incumbit.*
2 *Procedit etiam cum infidelibus, vel hæreticis.*
3 *De aliqua majori cura, & ſolicitudine erga eos, qui etiam in temporalibus illi ſubjacent.*
4 *De variis perſonis formalibus, quæ concurrunt in Papa.*
5 *De ratione aſſumpti, de quo n. 3.*
6 *Ex qua perſona Pontifex iſtam legem condere voluerit.*
7 *Quare in Statu Eccleſiaſtico clerici, & perſonæ eccleſiaſticæ ſubjiciantur gabellis, & oneribus publicis.*
8 *De ratione, ob quam clerici, & eccleſiaſtici non tenentur ad onera publica.*
9 *Et quare in Statu Eccleſiaſtico ad dicta onera tenantur.*
10 *De praxi ſupponendi eccleſiaſticos etiam aliis Principatibus.*
11 *In quo conſiſtant partes boni Principis, & quomodo iſte diſtinguatur a Tyranno.*
12 *De Matrimonio politice inter Principem, & Rempublicam.*
13 *De malis effectibus litium, & quod Princeps ſtudere debet earum reſecationi.*
14 *De natura, & operatione proœmii.*

I.

UNiverſis debitorem, ratione paſtoralis officii, meri-
1 to Summus Pontifex ſe appellat, ut eorum commodis, utilitati, & tranquillitati conſultum ſit, quoniam omnium univerſalis eſt pater; Ideoque ſicuti carnales parentes ex naturæ lege, vel inſtinctu ad filiorum mundanas felicitates, & utilitates curandas obligati ſunt, ita Pontifex totius Orbis populorum in Dominio ſpiritualis pater ad eorum ſpirituales profectus, ſalutem, utilitatem, & felicitatem obtinendas debet eſſe ſolicitus, idque nedum in catholicis fidelibus, in gremio, & ſinu S. R. E. exiſtentibus procedit, ſed etiam in omnibus aliis, qui ratione infidelitatis, vel hæreſis, aut ſchiſmatis extra præfatæ Eccleſiæ gremium vivunt, ut eorum ſalutem, & veritatis cognitionem curet, atque ad
2 veram fidem reducat, cum juxta Evangelicam parabolam, non minus pater de ſalute filii obedientis, qui in paterna domo vivit, quam de alterius prodigi extra illam vagantis, maleque viventis ſolicitus eſſe teneatur, ſive juxta alteram, ut bonus paſtor, non ovium tantum, quæ intra ovile ſunt, curam, & ſolicitudinem habere debeat, ſed etiam illarum, quæ perierant, unde in deſerto illas quærere oporteat.

Aliqua vero majori obligatione adſtrictus videtur erga illos populos, qui Apoſtolicæ Sedis curæ, & adminiſtrationi, etiam in temporalibus commiſſi ſunt, non quidem inſpecta perſona Papali, quæ cum omnibus æqualis eſſe debet,
3 dum Papa omnium æque pater eſt, ſed inſpecta illa diverſa perſona formali Principis temporalis, quæ in ejuſdem Papæ materiali perſona concurrit, juxta jam notas varias perſonarum ſpecies in Papa concurrentes, unam nempe Papæ, univerſalis Eccleſiæ ſupremi Epiſcopi; Alteram Patriarchæ Occidentis; Tertiam Epiſcopi particularis Romanæ Urbis; Et quartam Principis ditionis temporalis Romanæ Eccleſiæ, ut frequenter in Theatro advertitur. *a* Alii namque populi qui proprios habent Principes, jam ſuum habent Paſtorem, & Ducem, à quo in temporalibus 4
reguntur, ideoque Pontificia paſtorali cura in ſpiritualibus tantum indigent, ac etiam in iis temporalibus, quorum mala adminiſtratio, fidei, & æternæ ſalutis præjudicium parere poſſit, cum tunc eadem in temporalibus quoque intret Pontificia, & paſtoralis cura. *b* Iſti vero populi, utpote proprio ſeparato Principe, ac duce temporali deſtituti, utraque indigent paſtorali cura, & ſolicitudine, ideoque eorum reſpectu duplex dignoſcitur obligatio, & duplex vinculum; Et per conſequens prudenter Noſter SS. Pontifex in iſtius Conſtitutionis proœmio aliquam particularem, 5
magiſque præciſam profitetur obligationem erga populos, qui ejus curæ, & ſolicitudini, etiam in temporalibus crediti ſunt, ut probat illa dictio *præſertim*, quæ aliquam denotat ſpecialitatem, dum in iis, quæ temporalia reſpiciunt, providere quoque tenetur, illas Principis partes in hac ditione ſupplendo, quas in aliis ditionibus proprii Principes explent. Itaque lex principaliter condita eſt per legiſlatorem, non uti Papam, ſed uti Principem cum populis, qui in temporalibus ei commiſſi ſunt, quamvis alteram quoque Papæ perſonam adhibere voluerit pro Eccleſiarum, & Eccleſiaſti- 6
corum comprehenſione, qua voluntate accedente nulla cadit ratio dubitandi, intrare ſolita, quando in iis, quæ concernunt regimen temporale hujus ditionis incerta ſit voluntas an Pontificiam quoque poteſtatem commiſcere, & adhibere voluerit, ut in locis citatis advertitur, *c* & habetur infra *in §. XI.* ubi de inſpectione, an hæc Conſtitutio aliquod eccleſiaſticæ immunitati præjudicium faciat.

Iſta vero mixtura utriuſque eccleſiaſticæ, & temporalis ſupremæ poteſtatis in eadem perſona aliquas in hujus Principatus regimine producit ſingularitates, quæ in aliis Principatibus non permittuntur, neque juridice practicari poſ- 7
ſunt abſque Apoſtolica auctoritate, & conceſſione, unde propterea quando ſine tali auctoritate practicantur, illicita, & de facto potius, quam de jure cenſeri debet praxis, puta quod aliquibus gabellis, aliiſque oneribus perſonalibus, vel mixtis ſubjiciantur Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ, quamvis in dignitate conſtitutæ, quæ ſine dubio in aliis Principatibus illis non ſubjacent, cum ſimilibus eccleſiaſticam immunitatem, & libertatem concernentibus, & quibus conqueri ſolent miniſtri aliorum Principum, ac etiam ſcandalum concipiunt aliqui, illud efformando dilemma, quod aut juſtum, & rationabile eſt, ut eccleſiaſtici contribuant in ſupportatione publicorum onerum, & indigentiarum, aut non, ſi non eſt juſtum, & rationabile, utique non debet id Pontifex practicare in ejus Principatu, cum ipſe debeat eſſe aliorum exemplar, & magiſter in pietate, & juſtitiis colendis, & practicandis; Et ſi eſt, tunc idem permittere debet aliis Principibus ex regula, *quod quiſque Juris, &c.* ac etiam ex illo evangelico oraculo. *Ut quemadmodum ego facio, ita & vos faciatis.* Verum hæc per 8
ſuperficialium, non autem ſapientum, atque rerum medullam, veramque rationem penetrantium ora volitare merentur, utpote probabili fundamento deſtituta; Alii namque Principes illa ſolum ſupportare ſolent onera, quæ neceſſaria ſunt pro ipſius Principatus cuſtodia, & regimine, ideoque in hujuſmodi oneribus intrat eadem ratio, quæ conſideratur in oneribus communitativis (ultra alteram rationem exemptionis a juriſdictione, & poteſtate,) quod ſcilicet eccleſiaſtici ſupportant onera ſpiritualia in gratiam laicorum, ideoque intrat mutua compenſatio; *d* Et quod magis eſt, quoniam pro illis expenſis, quæ concernunt commune commodum populorum, ac regimen, & cuſtodiam Principatus, ut plurimum ſufficiunt redditus, & proventus naturales ejuſdem Principatus, abſque neceſſitate imponendi collectas, & gabellas, aliaque onera, ad quæ frequentius deveniri ſolet ob extraordinarias impenſas belli inter poſſeſſorem Principatus, & alterum Principem æque chriſtianum, & catholicum contendentem de ejuſdem Principatus conquiſitione, vel occaſione belli ejuſdem Principis pro aliis acquiſitionibus, vel aliorum dominiorum defenſione, & ſic ex cauſa non tangente eccleſiaſticos, quorum (ſecluſo motivo fidei, & religionis) nil intereſt, an Principatus obtineatur ab uno, vel ab altero Principe æque chriſtiano, & Catholico, ideoque ceſſante ratione propriæ cauſæ, propriæque neceſſitatis, vel utilitatis, totum onus provenit a juriſdictione, & poteſtate, cui ipſi non ſubjacent. E converſo autem onera, quæ ſupportantur in hoc Pontificio Principatu, pro no- 9
tabili parte proveniunt ab expenſis, quas facere oportuit, atque in dies, & tempora oportet, pro ſervitio, & defenſione fidei, in ſubventionibus nempe Principum militan-

earumum cum infidelibus, Vel cum hæreticis, vel alias pro tuitione Eccleſiaſticæ libertatis, & immunitatis, ut ad evidentiam patet ex Cameræ Apoſtolicæ authenticis libris, & regeſtis (quidquid ignarum vulgus ex imperitia, vel malignitate obloquatur.) Atque ad hujuſmodi expenſas, ut in ſuis ſedibus advertitur, e magis tenentur Eccleſiaſtici, quam ſæculares, quoniam in caſu invaſionis infidelium, vel hæreticorum, ipſorum, & Eccleſiarum longe majus eſt damnum, adeout juridice poſſent pro hujuſmodi impenſis collectari etiam Eccleſiaſtici aliorum Principatuum, ſed Pontifex abſtinet, & contentus eſt ſolum gravare illos Principatus proprii, unde propterea deberent Principes, eorumque Miniſtri gratias agere. Et ſi dicatur, quod etiam aliqui Principes hujuſmodi ſubjacent oneri-
10 bus, & impenſis belli, quod ſuſtinere oportet adverſus infideles, vel hæreticos, facilis eſt reſponſio, quoniam, hujuſmodi accedente cauſa, Papa eis concedere ſolet Eccleſiaſticorum ſubventiones, unde punctus eſt in poteſtate cogendi ad id Eccleſiaſticos, ut illis non reſideat, niſi penes Papam, cum auctoritate cujus, quando juſta cauſa concurrit, interponi ſolita, id ſequatur juxta formam ab eodem præſcribendam, non autem cum propria poteſtate laicali; atque in hoc dignoſcitur clarum aliquorum æquivocum.

Illud autem debitum, quo noſter Pontifex ſe adſtrictum agnoſcit curandi provide, ut populi ejus regimini commiſſi a litibus, & perturbationibus, quo magis fieri poteſt, immunes fiant, atque vitam quietam, commodam, & tranquillam ducant, commune eſt omnibus Principibus,
11 inter quos, & populos eis commiſſos ille initus dicitur quaſi contractus correſpectivus hinc inde obligatorius, ut populi ſolvant tributa, & collectas, aliaque perſonalia, & realia ſervitia, necnon obſervantiam, ſubjectionem; & reverentiam præſtent Principi; iſte vero e converſo eis vitam felicem, tranquillam, & commodam procuret eos cuſtodiendo ab hoſtibus, & a latronibus, ac privatis, & homicidiis, aliiſque malefactoribus, & publicæ quietis perturbatoribus, necnon juſtitiam per Judices, & officiales bene adminiſtrari curet; ut cuique ſuum jus tribuatur, & conſervetur; unde propterea non tanquam dominus cum ſervis tractet, ſed tanquam prudens, ac benevolus pater cum filiis. Ideoque ex veriori, magiſque recepto ſapientum ſenſu redolet Principatus figuram politici matrimonii, quod contrahi dicitur inter Principem ſponſum, & Rempublicam ſponſam, quæ propterea ſponſo tradit dotem conſiſtentem in ejus publicis bonis, & redditibus, necnon
12 in jure collectandi populos, ut ex iſtius dotis fructibus onera hujus matrimonii ſupportet, dotemque bene adminiſtret, & conſervet, atque ſponſam, & ejus filios, qui ſunt populi, bene tractet, iſtorum commoda, utilitatem, & tranquillitatem principaliter quærendo, non autem utilitatem, & commodum proprium, quod illi populorum poſtponere debet. In hoc enim diſtinguitur Princeps a Tyranno, quod iſte principaliter, ac magis quærit utilitates, & commoda propria, quæ illis populorum anteponit, unde propterea juxta evangelicam parabolam aſſimilatur mercenario, qui ſolum incumbit perceptioni lactis, lanæ, & fœtuum, non curat vero ſalutem ovium, atque lupo veniente fugit; ille vero commoda, utilitates, & felicitatem ſubditorum quærit magis quam proprias, atque tanquam bonus paſtor, *animam ſuam ponit pro ovibus ſuis*; ut ita diſtinguendo Principem a Tyranno habetur pluries in opuſculo Italici idiomatis, cui titulus, eſt, *il Principe pratico, per totum, & præſertim, cap. 2. & 6.*

Inter majora vero incommoda, perturbationes, & onera, quibus populi ſubjacent, recenſeri merentur illa,
13 quæ oriuntur ex litibus, quarum quidem maximi, ac deplorabiles ſunt mali effectus, tum ob gravia diſpendia, quæ ſecum ferunt, adeout frequentius expedierit magis illa bona, vel jura derelinquere, cum (ut bene in Conſtitutione dicitur) ſæpius fortunæ, vel caſus beneficium, in maleficium, propriæque jam obtentæ ſubſtantiæ jacturam convertatur, tum ob magnam animi inquietudinem, & frequenter ob inimicitias, jurgia, & bella exinde reſultantia; neque minoris ponderis ſunt tyrannides Judicum, Advocatorum, Procuratorum, Notariorum, & ſimilium, quas pati oportet. Unde propterea cum ex Statutorum, quæ de inteſtatis ſucceſſionibus diſponunt, aſperis, & ſuperſtitioſis interpretationibus magnæ in dies oriantur lites, juxta tot adeo frequentes caſus, qui leguntur in voluminibus Deciſionum Rotæ Romanæ, aliorumque Tribunalium, ac etiam apud conſulentes, & de quorum pleriſque particulariter a me agitur in Theatro g, incidenter vero in pleriſque aliis ejuſdem Theatri titulis, idcirco optimi Principis, bonique Paſtoris partes noſter zelantiſſimus Pontifex ita cum hac Conſtitutione adimplere curavit, occurrendo, quo magis fieri poteſt, hujuſmodi litibus, & controverſiis, ad ejus ſubditorum tranquillitatem, & utilitatem computandam.

Conſuetudo eſt Gloſſatorum, ſive Commentatorum alicujus legis in parte proœmiali multa retexere ſuper vi, & operatione proœmii, ut illud probet cauſam, ob quam ea lex, vel alia diſpoſitio condita eſt, atque denotet mentem legiſlatoris, vel diſponentis, unde propterea ab eo tota 14
lex, vel diſpoſitio regulari, atque interpretationem recipere debeat, nimium deſuper cum conſueto leguleico, & collectorio ſtylo ſe diffundendo, magnumque cum improbo labore faciendo allegationum cumulum, ſeu verius nauſeantem, & contemptibilem conſarcinationem. At iſtæ non ſunt meæ partes, tum quia otium non concedit: tum fortius, quia genius, & ſtylus nimium hæc abhorrent; tum deinum quia revera deſuper certa, & generalis non poteſt ſtatui regula quibuſcumque caſibus adaptabilis, cum facti potius, quam juris iſte punctus eſſe dignoſcatur, quando, ſcilicet, pars proœmialis denotet, necne cauſam diſpoſitionis, atque diſponentis mentem bene probet; ex ſingulorum caſuum circumſtantiis, & qualitate facti potius decidendus, cum ſæpius proœmium ad ornatum diſpoſitionis, vel pro quodam ſtylo ita concipi ſoleat, ideoque potius in ſubſtantia eorum, quæ in lege diſponuntur immorandum eſt, quam in hujuſmodi ſcholarum occupationibus.

a *Præſertim, lib. 15. Relatione Curiæ, diſc. 2. lib. 6. de Dote, diſc. 22. & 143.* & alibi pluries.
b *Ut advertitur eodem diſc. 2. in Relat. Curiæ.*
c *Et præſertim: d. deciſ. 22. & 143. de Dote.*
d *Ex deductis, diſc. 58. de regal. diſc. 1. & ſeq. in Miſcellan. Eccleſiaſt. lib. 14.* & alibi.
e *Lib. 4. Miſcellan. Eccleſiaſt. diſc. 3. n. 10. & lib. 2. & de regal. diſc. 55. n. final. latius vero, & clarius in compend. legali Italici Idiomatis, cui titulus eſt*, il Dottor volgare, *lib. 14. de immunit. Eccleſiaſtic. cap. 10. & in tract. de locis montium, cap. fin.* & alibi.
f *Juxta caſum, de quo in Miſcellan. Eccleſiaſt. diſc. 4. cum aliis notoriis in Rege Hiſpaniarum aliiſque Principibus.*
g *Lib. 11. de ſucceſſion. ab inteſt.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Cum itaque noſtra Urbe, peneque in omnibus aliis Civitatibus, oppidis, & Locis noſtri, & S. R. E. Status, & ditionis temporalis Italiæ ordinata ſint, atque vigeant ſtatuta, ſeu decreta, aliæve leges, & ordinationes, Apoſtolica expreſſa, vel tacita, ſive a jure præſumpta confirmatione, & approbatione munita, per quæ, ut agnationum, & familiarum nobilitas, & decor, mediantibus bonis, & divitiis conſerventur, inteſtatæ ſucceſſiones agnatis maſculis, excluſis fœminis, aliiſque per eas cognatis, intra certos reſpective gradus, deferuntur.

A R G U M E N T U M.

Sub nomine Status Eccleſiaſtici quænam loca veniant, & qualis ſit ſtatus immediatus, & qualis mediatus, illeque deſcribitur, atque in Legationes, & Gubernia diſtinguitur; & de ſtatutis locorum dominantium quomodo attendi debeant in locis ſubjectis.

S U M M A R I U M.

1 *QUare Conſtitutio reſtringatur ad ſtatum Eccleſiaſticum Italiæ.*
2 *Quare diſtinguatur iſte Principatus, & recenſentur ſingulorum locorum ſtatuta.*
3 *In concurſu ſtatutorum particularium loci ſubditi, & illorum Civitatis dominantis attenduntur propria, in quorum ſubſidium attenduntur illa Civitatis dominantis.*
4 *Quia ubi diſponitur, ut in caſu omiſſo per ſtatutum parti-*

particulariter recurratur ad jus commune, & de quo jure intelligi debeat.
5 *De diverſis ſpeciebus Civitatum dominantium, earumque ſtatutorum, & de diſtinctione inter veras dominantes, & improprias.*
6 *Quæ ſit ratio concluſionis, de qua n. 4. & 5.*
7 *Quale ſit verum, & proprium jus commune Principatus.*
8 *De tertia ſpecie illarum Civitatum dominantium, quæ vere fuerunt tales, nunc autem non ſunt.*
9 *Quale ſit jus commune in Statu Eccleſiaſtico.*
10 *Caſtra, & loca diſtrictus, vel comitatus ſi erigantur in feodum, & concedantur alteri, an deſinant eſſe de diſtricto, etiam quoad ſtatuta, & collectas.*
11 *Qualis dicatur Status Eccleſiaſticus immediatus, & qualis mediatus, & de differentia inter loca infeodata pleno jure, & illa quæ ſunt ſub Baronibus, & Domicellis.*
12 *De generali deſcriptione Status Eccleſiaſtici Italiæ, cum diſtinctione Legationum, & Guberniorum.*
13 *De Urbe Roma, ejuſque diſtricto.*
14 *An Roma ſit communis Patria, & de apprehenſis in Curia.*
15 *De Civitatibus Metropoliticis propriis, & impropriis,*
16 *Statuta Urbis quantum ſe extendant.*
17 *Non ſunt leges Pontificiæ, ſed Civitatis.*
18 *Quod non comprehendant perſonas eccleſiaſticas.*
19 *Qualis ſit diſtrictus Urbis.*
20 *Quæ ſtatuta habeantur in Urbe de ſucceſſione inteſtata.*
21 *Et de ſtatutis in ſucceſſionibus teſtamentariis.*
22 *Deſcribuntur loca exiſtentia intra diſtrictum Urbis, & quænam habeant ſtatuta particularia.*
23 *De Legatione Civitatis Bononiæ, ejuſque pertinentiis.*
24 *De Legatione Civitatis Ferrariæ, ejuſque pertinentiis.*
25 *De Legatione Status Urbini, ejuſque diviſione in varios Principatos, & dominia.*
26 *De Legatione Provinciæ Æmiliæ, ſeu Romandiolæ, ejuſque Civitatibus, & Locis.*
27 *De Gubernio Marchiæ, vulgo Macerata,*
28 *De Gubernio Umbriæ, vulgo Peruſii.*
29 *De Gubernio Patrimonii, vulgo Viterbii.*
30 *De Gubernio Maritimæ, & Campaniæ, vulgo Fruſinoni.*
31 *De Gubernio Anconæ.*
32 *De Gubernio Principatus Firmani,*
33 *De Gubernio Spoleti.*
34 *De Gubernio Camerini,*
35 *De Gubernio Aſculi.*
36 *De Gubernio, ſeu Præſidatu Montis Alti,*
37 *De Gubernio Urbis veteris.*
38 *De Gubernio Æſinæ.*
39 *De Gubernio, ſeu Præfectura Nurſiæ,*
40 *De Gubernio Beneventi.*
41 *De Gubernio Fani.*
42 *De Gubernio Civitatis Caſtelli,*
43 *De Gubernio Fabriani.*
44 *De Gubernio Sabinæ.*
45 *De Gubernio S. Severini,*
46 *De Gubernio Reatis.*
47 *De quibuſdam aliis inferioribus guberniis non dependentibus ab aliis, de quibus ſupra.*
48 *De aliis Provinciis, Civitatibus, & Locis Italiæ, in quibus eadem vigent ſtatuta.*
49 *De aliis Provinciis, & Populis extra Italiam.*

§. II.

1 Reſtringitur Conſtitutio ad leges, & ordinationes Civitatum, Oppidorum, & Locorum Status Eccleſiaſtici Italiæ, excluſive ad alteram temporalem Rom. Eccleſiæ ditionem in Gallia, conſiſtentem in Civitate Avenionenſi cum annexi, & in Statu, ſeu Comitatu Venayſino, quoniam illarum populorum non ſupervenerunt illæ preces & inſtantiæ, quæ ab iſti Italiæ habitæ ſunt, ac etiam quia praxis docet, ibi non adeſſe, vel ſaltem non ita frequentes lites, & controverſias ſuper hujuſmodi ſtatutorum, & ordinationum interpretatione, ideoque de hac reſtrictione interrogatus, & cur illi ditioni pariformiter conſultum non fuerit, aſſignatis præfatis rationibus, reſpondi, quod ſi illi populi judicabunt ibi quoque idem expedire, de facili poterunt pro extenſione ſupplicare, probabiliter non deneganda.

Opportunum autem videtur, quantum fieri poteſt, recenſere quænam ſint ſtatuta, & ordinationes, quæ in hac ſucceſſionum materia in iſto Principatu habentur, & quomodo diſponant, & ſuper quibus diſputationes habitæ ſint, ut ita facilius dignoſcatur juſta cauſa, ob quam ad 2
iſtam legem devenire oportuit, ac etiam ut ita diſtinguatur earumdem ſtatutorum, & proviſionum diverſa diſpoſitio, cum non omnia eumdem habeant tenorem, neque eumdem operentur effectum; cumque idem Principatus, ultra Urbem, ejuſque diſtrictum, in plures diſtinguatur Legationes, Præſidatus, Præfecturas, & independentia Guberna, idcirco eadem diſtinctio deſuper adhibetur, ut infra.

Sed quoniam quamplures Civitates habent proprium diſtrictum, vel comitatum, qui intra ejus fines quamplura Oppida, Caſtra, & Loca complectitur, unde propterea Civitas titulum, ſeu nomen dominantis habet, in pleriſque vero hujuſmodi diſtrictualibus, vel comitatenſibus Oppidis, Caſtris, & Locis propria, & particularia adeſſe ſolent ſtatuta, in aliquo diverſificantia a ſtatutis, & legibus Civitatis dominantis, idcirco antequam ad præfatam diſtinctionem deveniatur, prænotanda eſt recepta regula, ſeu concluſio, quod in concurſu ſtatutorum generalium 3
Civitatis dominantis, & ſtatutorum particularium illius loci, in quo ſucceſſio aperiatur, atque reſpective perſonæ, & bona exiſtunt, iſta propria, & particularia illis prævalent, atque magis attendi debent, & juxta eorum diſpoſitionem procedendum eſt, ad generalia vero Civitatis dominantis recurrendum eſt in ſubſidium, & quatenus particularia non diſponant, vel etiam ubi adſunt, ſed ambigua ſint, adeout egeant interpretatione deſumenda a ſtatutis generalibus Civitatis dominantis, ad quæ in caſibus omiſſis eſt recurrendum. *a*

Quæſtione cadente, quando ſtatutum particulare loci inferioris diſponit, ut in caſibus in eo non diſpoſitis, recurri debeat ad jus commune, an iſtud juri communis vocabulum congruat potius juri loci dominantis, quod omnibus civilibus, & diſtrictualibus eſt commune, vel 4
potius juri civili Romanorum, juxta compilationem Juſtiniani, quod ubique commune dicitur; Atque ubi cum conſueto modernorum Pragmaticorum ſtylo procedendum ſit cum ſola cœca fide auctoritatum, & quid magis, præſertim in Curia ſit receptum, iſta poſterior pars dicenda eſt verior, & ſequenda, utpote magis communiter apud modernos recepta, & per Rotam firmata, rejecta contraria ſententia, quæ anteſignatum habet *Roman. b*.

Verum pro meo ſenſu frequenter ſub diverſis materiis explicato, error eſt cum hac generalitate procedere, quoniam iſta dicenda videtur quæſtio voluntatis, ideoque facti potius, quam juris, ex ſingulorum caſuum quali- 5
tate, & circumſtantiis decidenda, atque in primis pro quadam regula generali adhibenda videtur diſtinctio pluries in Theatro tradita *c* inter Civitates, quæ comparative ad Caſtra, & Loca exiſtentia intra earum diſtrictum, vel comitatum, & ob aliquam dependentiam, quæ iſta habent ab illis, dicuntur dominantes, improprie tamen, quoniam ipſæ ſunt æque ſervæ, & ſubditæ communi domino, & Principi, ideoque verum, ac plenum non habent dominium, & illas Civitates, quæ habent verum, & plenum dominium locorum ſubjectorum cum mero, & mixto imperio, & cum jure Principatus, & cum facultate condendi leges, eaſque revocandi, vel in eis diſpenſandi; In prima namque ſpecie Civitatum ſubditarum non habentium jura imperii, & ſupremi Principatus, cum facultate condendi leges, verior, atque ſequenda videtur poſterior opinio, ut ſub nomine juris communis 6
veniat jus civile, non autem ſtatutarium, non quidem pro meo judicio ex leguleica ratione aſſignata per Bald. *d*. cum quo alii pertranſeunt, quod ſcilicet ex diſpoſitione text. *in §. ſed quæritur, & §. autem, Inſtitut. de jur. natural. gent. & civil.* ſub nomine juris communis veniat illud Romanorum, non autem illud, quod ſit particulare alicujus Civitatis, cum revera iſta ratio hodie non procedat, attenta hiſtoria legali, de qua infra, ſed quia hujuſmodi Civitatum ſubditarum jus non habet veram, & propriam naturam legis, quæ omnibus ſit communis, cum ſolum liget ſubditos ſubalternos, unde propterea ei congruit vocabulum, ſeu terminus legis municipalis, quæ ad differentiam juris communis, ex communi uſu loquendi, explicari ſolet cum vocabulo ſtatuti; Atetiam probabilius, quoniam dum Communitas loci inferioris, vel diſtrictualis condere voluit propria ſtatuta, ita

ita ejus animum declaraſſe cenſetur; nolle vivere cum legibus Civitatis dominantis, ſed cum propriis, & in iſtarum defectum cum illis, quæ omnibus ſunt communes, idque congruam habet rationem, quoniam quantum docet quotidiana praxis, ut plurimum inter Civitatem dominantem, & Caſtra, & Loca diſtrictus, vel Comitatus vigere ſolet quædam æmulatio, quinimo in Congregatione Boni Regiminis, & in altera Conſultæ audiuntur in hoc Principatu frequentes lites, & diſcordiæ non leves inter Civitates, & Caſtra, ſeu Loca diſtrictualia, ſeu Comitatenſia. Verum iſta opinione retenta, illa ſolum operatur quandam juris præſumptionem, contrariis probationibus, imo fortioribus præſumptionibus elidibilem, cum revera, ut præmiſſum eſt, non ſit quæſtio juris, ſed facti, & voluntatis.

7 In altera vero ſpecie illarum Civitatum, quæ vere, & proprie ſunt Metropoliticæ, & dominantes, quia jura Imperii, & Principatus habentes, leges jure ſuo condant, atque Oppidorum, Caſtrorum, & Locorum intra earum fines exiſtentium dominium etiam juriſdictionale, & territoriale cum imperio habeant, & tunc ſecus dicendum. Tum quia res non provenit a voluntate inferiorum, qui in proprio loco particularia ſtatuta condiderunt, ſed a defectu poteſtatis, dum ſolum ex licentia, vel tolerantia ipſius Civitatis ſuperioris in caſibus expreſſis attenduntur; tum etiam quia, ut alibi advertitur, *e* reflectendo ad ibi enunciatam hiſtoriam legalem, de qua latius alibi *f*, verum, ac proprium, & primarium jus commune in ea ditione eſt illud proprii Principis, vel propriæ Civitatis dominæ, & imperantis, cui male adaptatur terminus, vel vocabulum ſtatuti, vel juris municipalis; ideoque in iſtius defectum ſubintrat jus commune Romanorum, potius ex auctoritate proprii Principis, vel Civitatis, quam ex illa Imperatoris Juſtiniani, atque in hoc ſenſu loqui videtur Roman. *d. conſ.* 218. qui propterea immerito reprobatur. *g*

8 Objici vero poterit quod ad rem noſtram, iſta ſit inutilis digreſſio, ex eo, quod in Statu Eccleſiaſtico non adſunt Civitates habentes ſub ſe Oppida, Caſtra, & Loca in pleno dominio juriſdictionali, & imperio, ut prius habebat antiqua Roma, & nunc in Italia habent Civitates Venetiarum, Januæ, Florentiæ, Senarum, Lucæ, & ſimiles, quamvis aliquarum regiminis forma immutata ſit ex Ariſtocratico, vel Democratico, aut Oligarchico in Monarchicum; Verum ſi bene conſiderentur hiſtoriæ, cenſenda non erit inutilis digreſſio, quoniam, ut præſertim advertitur in Feudali Sede; *h* Sub diverſis temporibus, juxta notas Italiæ calamitates, & revolutiones, præſertim vero de tempore abſentiæ Sedis Apoſtolicæ ab ea, quando ſpatio annorum circiter 70. a Clemente V. uſque ad Gregorium XI. reſidentiam habuit in Civitate Avenionenſi, & partim de tempore teterrimi, & longævi ſchiſmatis annorum circiter 44. ab Urbano VI. ad Martinum V. ac etiam poſtea, ob alia accidentia, pleræque Civitates libertatem ſibi vindicando, ſe conſtituerunt in Statu Reipublicæ, a quo poſtea tranſierunt ad proprios tyrannos reſpective, ideoque eum, locis intra earum diſtrictum exiſtentibus, vel illis conquiſitis, tanquam Dominæ cum Imperio, & jure Principatus ſe geſſerunt, ac propterea licet id poſtmodum ceſſaverit, atque ad priſtinam Sedis Apoſtolicæ obedientiam, ac ſubjectionem redierint, adhuc inſpiciendum eſt prolata, vel reſpective ſtricta hujuſmodi legum interpretatione, aliiſque effectibus, de quo tempore conditæ ſint, ob magnam differentiam, quæ dignoſcitur inter leges conditas a Domino, & Principes habentes, vel exercente poteſtatem legis condendæ, & leges conditas a Civitate ſubdita; *i* Atque ad id reflectendum venit pro congrua intelligentia.

9 Retenta item dicta opinione magis recepta, ut jus commune, non autem particulare Civitatis dominantis attendi debeat, quamvis Doctores, uno alterum de more tranſcribentes, ſe reſtringant ad illud jus commune Romanorum, quod Civile dicitur, juxta compilationem Juſtiniani; Attamen in hoc Pontificio Principatu id continere videtur errorem, quoniam, ut advertitur in Judiciorum Sede; *l* Jus commune iſtius Principatus eſt Jus Canonicum, in cujus defectum, & quando ipſum non diſponit, ſubintrat præfatum jus civile, quod tamen in hac materia ſucceſſionis pro frequentiori contingentia, etiam in hoc Principatu attendendum venit, eo quia jus Canonicum in hac materia nil diſponere videtur, ſed quando in iſta, vel in altera materia diſponeret, tunc iſtud dicendum eſt jus commune, quod ad rem noſtram conſideratione dignum eſt pro deciſione quæſtionis, de qua infra in §. XIII. ſuper computatione graduum, an juxta unius, vel alterius juris diſpoſitionem facienda ſit.

Poſito item, quod Oppida, Caſtra, & Loca diſtrictus, ceſſante proprio, ac particulari ſtatuto, vivant cum ſtatutis, & legibus Civitatis dominantis, altera diſputari 10 ſolet quæſtio, quid dicendum ſit, ſi aliqua ex hujuſmodi Caſtris, vel Locis concedantur alicui in feudum, vel Baroniam cum juriſdictione, & imperio, an exinde ſequi dicatur talis diſmembratio, ut dictis ſtatutis, & legibus Civitatis dominantis ſubjacere non debeant, ideoque potius regulanda ſint cum diſpoſitione juris communis, & ſuper quo puncto ſufficit ſe referre ad ea, quæ habentur in Theatro *m* dum nimia digreſſio eſſet iſtam quæſtionem formiter hic examinare, potiſſime quia neque otium concedit, & conferunt in idem ea, quæ habentur in eodem Theatro *n* ſuper quæſtione an Caſtra, & Loca ita erecta in feudum, & diſmembrata, deſinant eſſe de Territorio Civitatis dominantis, ad effectum collectarum, aliorumque onerum, quod etiam diſputatum fuit in Anconitana Caſtri Ferretti in Congregatione particulari deputata, ac etiam in Congregatione Avenionen. in Avenionen. feudi, ſeu collectarum, ſuper qua Deo annuente habebitur votum in Diverſorio.

His itaque prænotatis, atque deſcendendo ad præmiſſam diſtinctionem iſtius Principatus, ad effectum dignoſcendi, ubi nam hujuſmodi ſtatuta fœminarum, & cognatorum excluſiva vigeant, & quomodo inter ſe differant; Illud quoque prænotandum venit, quod antiqui Doctores, cum quibus moderniores abſque alio diſcurſu in ſola verbali auctoritate procedunt, ut diſtinguerent ditio- 11 nem temporalem Eccleſiæ ab aliis ditionibus Principum ſæcularium, illos terminos adhibere conſueverunt, Terrarum Eccleſiæ, & Terrarum Imperii; Cumque de terris Eccleſiæ aliquæ in magna parte eſſent infeudatæ in feudum majus, veræ dignitatis cum regalibus, ac jure Principatus, adeout de facto diverſos Principatus conſtituant, ſe prætendentes Principes mere temporales, non autem eccleſiaſticos, ut ſunt Regnum Siciliæ, ſeu Neapolis, & Ducatus Parmæ, & Placentiæ, ac prius ante devolutionem erant Ducatus Ferrariæ, & Ducatus Urbini, in quibus occaſione præſertim text. *in cap. cum eſſes, de teſtamen.* nimium diſputant Doctores, an Jus Canonicum etiam in profanis attendi debeat, illudque juri civili prævalere; exinde nonnulli putarunt, ac putant, quod iſta loca ſic infeudata veniant ſub nomine, ſeu vocabulo Status Eccleſiaſtici mediati, ad differentiam illius Status, qui immediate regitur per Papam, quodque propterea cum in conſtitutionibus, aliiſque proviſionibus Pontificiis ſuper regimine temporali Status Eccleſiaſtici dici ſoleat, ita diſponi in univerſo ſtatu, tam immediato, quam mediato, ut etiam in hac noſtra Conſtitutione habetur, de præfato ſtatu mediato quoque eædem conſtitutiones, & proviſiones intelligi debeant eſſe. Verum id continere videtur æquivocum, quoniam licet dicta feuda majora, directi dominii, & feudalitatis ratione dicantur etiam de terris Eccleſiæ, ad differentiam terrarum Imperii, & ne de iſtis dici valeant; attamen pro loquendi uſu in hujuſmodi proviſionibus, quæ Principatum, & populorum regimen, & adminiſtrationem concernunt, ſub nomine Status Eccleſiaſtici venit ſolum illa ditio inferius deſcribenda, quæ eſt ſub omnimodo gubernio, imperio, & juriſdictione Papæ, ut occaſione agendi de Bulla Baronum advertitur in Theatro; *o* Illa vero verba *Status tam immediati, quam mediati* adjici ſolent reſpectu illorum Oppidorum, Caſtrorum, & Locorum, quæ jure minoris feudi proprii, vel improprii poſſidentur per Barones, & Domicellos, quorum dominium eſt tantum utile, magiſque ſubordinatum alio, & directo dominio, quod pleno jure eſt penes Papam, adeout tanquam perpetuorum Gubernatorum figuram potius quam feudatariorum facere, vel perſonam gerere dicantur, ac propterea talia loca dici non poſſunt diſmembrata a principatu, & conſtituere diverſam, & ſeparatam ditionem, & ſic eſt quædam mediatio impropria, cujus tamen mentio fieri ſolet ad dirimendam omnem quæſtionem, quæ forte antiquioribus temporibus vigere ſolebat, quando hujuſmodi Barones aliquam de facto ſibi aſſumere ſolebant majorem licentiam, & de quibus diſtinctionibus habetur quoque actum in ſuperius enunciato Opuſculo Italici idiomatis, cui titulus eſt, *il Principe pratico*, *cap.* 147.

12 Diſtinguendo itaque illum Statum Eccleſiaſticum Italiæ,

liæ, de quo, ut ſupra noſtra Conſtitutio loquitur, juxta
præſentem gubernii formam, neglectis illis antiquioribus
variis diviſionibus, quas hiſtoriæ docent, atque proceden-
do cum ordine, vel ſcala Conſultæ, abſque eo quod alicui
præjudicetur, illum conſtituunt Urbis Romæ cum ejus di-
ſtrictu; Quatuor Cardinalitiæ Legationes, Civitatis nem-
pe, & Comitatus Bononiæ, Status Ferrariæ, Status Urbi-
ni, & Provinciæ Æmiliæ, ſeu Romandiolæ; Et Guber-
nia, quorum aliqua Præſidatus, vel Præfecturæ nomen
habent, & quandoque legationis, nempe Provinciæ Mar-
chiæ, vulgo Maceratæ, Provinciæ Umbriæ, vulgo Pe-
ruſii, Provinciæ Patrimonii, vulgo Viterbii; Provinciæ
Campaniæ, & Maritimæ vulgo Fruſinoni; Et Civitatum
Anconæ, Firmi, Spoleti, Camerini, Aſculi, Montis-Al-
ti, Urbis-veteris, Æſii, Nurſiæ, Beneventini, Fani,
Civitatis Caſtelli, Fabriani, Sabinæ, S. Severini, Reatis,
& aliquorum locorum independentium, quare de illis di-
ſtincte agendo.

De Urbe Roma cum ejus Diſtrictu.

ANtiquis Romanorum legibus, ac ſacris, & profanis
13 Scriptoribus Romam appellantibus Patriam omnium
communem, totiuſque Orbis caput, Metropolim, Domi-
nam, & Magiſtram; Aliqua moderni, ad temporum, &
rerum diverſitatem non reflectentes, præſertim vero Prag-
matici Juriſtæ cum conſueta leguleica ſimplicitate, & cum
ſola auctoritatum litera procedentes, ad præſens quoque
eidem Civitati præfata attributa congruere credunt præ-
ſertim vero præfatis legibus innixi, ut communis patria
ſit, opinantur quod perſonaliter in ea apprehenſi, de ejus
foro efficiantur, illumque declinare non valeant, quam-
vis nulla hujus fori competentiæ accedat ratio, originis,
vel domicilii, ſive contractus, aut delicti, vel rei ſitæ.
Clarum autem errorem id continet, quoniam poſt diſſolu-
tum antiquum Romanum Imperium, adeoque magnam
rerum Mundi ſecutam immutationem, omnia hæc attri-
buta in ſæculari, ſeu profana Roma evanuerunt, ac perie-
14 runt, illis reſpective adhuc durantibus in Roma ſacra, po-
tius tamen formali, quam materiali, tamquam loco reſi-
dentiæ Summi Pontificis, ejuſque Curiæ, quæ Romana
dicitur, non ratione ipſius materialis Civitatis, ſed ratio-
ne Summi Pontificis, cujus reſidentiæ loco, ubicumque
ſit, iſta metropolitica qualitas congruit, ut de his latius in
Relatione Romanæ Curiæ, *diſc.* 1. *&* 2. ac etiam occaſio-
ne enunciati articuli, an apprehenſio in Curia inducat,
necne fori competentiam, alibi habetur; p Ad rem vero
noſtram, agitur ſolum de hac particulari Civitate in pro-
fanis, conſiderata tamquam una ex Civitatibus, & Lo-
15 cis hujus Principatus, cujus neque veram habet metropoli-
ticam qualitatem, quæ improprie ſolum, & de facto in
ea concurrere videtur, ratione reſidentiæ Principis, ejuſ-
que Curiæ, & Tribunalium, eodem modo, quo contin-
git in Civitate Neapolis reſpectu illius Regni, aliiſque ſi-
milibus, ut in pleriſque locis advertitur, latius vero, &
clarius in enunciato opuſculo, *de Principe practico*, *c.* 5.
& 48. Unde propterea dicitur ſolum Civitas dominans re-
ſpectu Oppidorum, Civitatum, Caſtrorum, & Locorum
exiſtentium intra ejus diſtrictum, cum illa pariter domina-
16 tione impropria, quæ conſideratur in aliis Civitatibus ſub-
ditis, ex ſola ratione comitatus, vel diſtrictus, non autem
in dominatione vera, & propria pleni dominii, & impe-
rii, juxta diſtinctionem, de qua ſupra; ac propterea ejus
ſtatuta municipali jure cenſenda ſunt, ad inſtar ſtatutorum
aliarum Civitatum ſubditarum, in quarum territorio, ſeu
diſtrictu Oppida, Caſtra, & Loca exiſtant, ut in eis ea-
dem ſtatuta ſervanda ſint, eodem modo, quo in Civitate;
quatenus tamen propria, & particularia ipſius loci ſtatu-
ta non adſint, vel extantia non diſponant de caſu con-
troverſo, minuſque relatio ad jus commune habeatur, ut
ſupra.

17 Quamvis enim hæc ſtatuta Urbis, immutata eorum an-
tiqua forma ſub Gregorio XIII. ad illam quam de præſenti
habemus, commentata per Fenzon. & Galganet. redacta
ſint de ejuſdem Pontificis mandato, a quo etiam approbata,
& confirmata fuerunt; non per hoc tamen leges Summi
Pontificis, vel ſupremi Principis dicendæ ſunt, ſed leges
particulares, ac municipales ipſius Civitatis, ejuſque di-
ſtrictus, cum Pontificia approbatio, & confirmatio earum
naturam non immutent, ſed ſolum operetur validitatem
ob juris communis regulam, fortius vero in hoc Principa-
tu, ob Ægidianam conſtitutionem, ut ſubditæ Civitates, &
Loca, leges, & ſtatuta ſine Principis licentia, & approba-
tione condere non poſſint, ut etiam habetur infra, in §. VII. 18
Quinimo hæc approbatio, juxta ſenſum moderniorum in
praxi magis receptum, facta cenſetur per Papam uti Princi-
pem temporalem, non autem uti Papam; veluti Epiſcopum,
ut propterea non comprehendant Eccleſias, & perſonas, ac
res eccleſiaſticas, niſi ubi expreſſe dicatur, vel per verba adeo
generalia, & effrenata, ut eadem voluntas comprehendendi
dignoſcatur, ex iis, quæ habentur alibi deducta. q

Qualis autem ſit Urbis diſtrictus, tam ad effectum ope- 19
rationis ſtatutorum, quam etiam illius cumulativæ juriſdi-
ctionis, quam etiam in prima inſtantia intra illum habent
Senator Urbis, & Curia Capitolii, necnon Gubernator
Urbis, & Auditor Cameræ, ſive ad effectum exemptionum,
& privilegiorum Civium Romanorum a collectis, aliiſque
oneribus, vel ad effectum juris paſcendi cum ſimilibus, de
quibus in ſuis ſedibus agitur. r Loquendo ſolum de diſtri-
ctu temporali ut ſupra, non autem de diſtrictu ſpirituali
Epiſcopatus particularis Urbis, vel ejus Provinciæ, de quo
alibi agitur. ſ Antiquitus, & prius quam ſub enunciato
Gregorio XIII. ſequerentur Statutorum Urbis reformatio-
nes in ea forma, quæ hodie habetur, id videbatur nimium
incertum, adeo, ut frequentes eſſent controverſiæ ſuper ali-
quorum locorum comprehenſione in hoc diſtrictu, ut præ-
ſertim de Tiburtina Civitate ſequebatur, quoniam illa cer-
tum, ac determinatum non habebat ambitum, ſed ſolum
de diſtrictu Urbis dicebatur illa loca, in quibus verifica-
bantur requiſita ſalis, & focatici. t Hodie vero ad hujuſ-
modi dubietates, & frequentes controverſias dirimendas,
juxta dictas novas reformationes, ſtatutum eſt, ut ſublata
d. differentia ſalis, & focatici, diſtrictus complectatur
ambitum, ſeu circuitum quadraginta milliarium circum-
circa ipſam Urbem, ex territorio tamen Status Eccleſiaſti-
ci, ut in locis citatis advertitur.

In hoc itaque propoſito inteſtatæ ſucceſſionis, & exclu- 20
ſionis fœminarum, & cognatorum propter maſculos agna-
tos, in Urbe habentur duo Statuta; nempe juxta modernas
reformationes, *c.* 145. *&* 146. Id quorum primo diſponitur
quod ſi quis inteſtatus deceſſerit ſuperſtitibus filiis maſculis,
ſive nepotibus maſculis ex ejuſdem filiis maſculis prædefun-
ctis, filiæ, vel neptes fœminæ, ſi jam ſint dotatæ, nil pe-
tere valeant, ſed contentæ ſint ſuis dotibus; ſi vero non
fuerint dotatæ, teneantur maſculi eas dotare de paragio;
ſin minus ſuccedant cum maſculis prout jura diſponunt;
ipſæque filiæ fœminæ, nec matres, nec aviæ in concurſu
dictorum maſculorum ſuccedant, neque de hoc ſtatuto in
aliquibus locis agitur. u

In altero autem, *c.* 146. agitur de ſucceſſione collatera-
lium, quod ſcil. fratri ſine filiis decedenti ſuperſtites fratres
maſculi, tam utrimque, quam ex latere paterno tantum
conjuncti, vel eorum prædefunctorum filii maſculi ſucce-
dant, excluſa matre, præterquam a legitima, & excluſis
ſororibus, & amitis etiam utrimque conjunctis cum eadem
obligatione illas dotandi, quatenus non ſint dotatæ, reſer-
vata diſpoſitione juris communis in ſucceſſione matris, &
de hoc etiam ſtatuto agitur in locis ſupracit. ejuſque parti-
culare regiſtratur in fine Operis, eritque in ordine la 181.

Prout etiam in excluſione fœminarum, favore maſcu- 21
lorum, in caſu teſtamentariæ ſucceſſionis adeſt ſtatutum,
c. 141. per quod filiæ fœminæ dotatæ, vel dote eis deſtinata,
acquieſcere debent judicio patris diſponentis favore colla-
teralium de agnatione; de hoc autem ſtatuto agitur, infra
in §. XIX. ubi de ſucceſſionibus teſtamentariis, ibique cir-
ca dotem fœminarum expenditur differentia, quæ digno-
ſcitur inter hoc ſtatutum 141. & d. ſtatutum 145. circa pun-
ctum, an dos ſuccedat, necne loco legitimæ, & de hoc
agitur in Sede Legitimæ x atque in eod. §. XIX. inſinuan-
tur alia ſtatuta 143. & 144. circa filios illegitimos, in quo
ſuccedant, & quantum eis relinqui poſſit, de quibus ſta-
tutis agitur in Sede Teſtamentorum. y

Sub d. autem moderno circumdario quadraginta millia-
rium circumcirca; juxta novas reformationes conſtituentes
diſtrictum temporalem Urbis, multæ continentur Civita-
tis, Oppida, Caſtra, & Loca inferius recenſenda, cum
diſtinctione, quænam ſint baronalia, & quæ non, dum
in baronalibus adjicitur litera B. ipſarumque aliqua ſunt ſub
diverſis Provinciis, & Guberniis, nempe ſub illa Patri-
monii, ſeu Viterbii, & ſub altera Campaniæ, & Mariti-
mæ reſpective, atque intra ipſummet diſtrictum adeſt Gu-
bernium Sabinæ, quod quodammodo efformare videtur
quan-

quandam parvam Provinciam, ob multitudinem locorum ſub illa cadentium, ſeu verius conſtituere videtur unam Civitatem ſparſam, ac diviſam in quamplures pagus, ſeu villas, juxta ſpeciem illarum Civitatum, & Locorum, quæ ſunt in Regno Neapolitano, præſertim in Provincia Principatus Citra, inter quas eſt Civitas Cavarum prope Salernum, ita diviſa in forte majorem numerum Pagorum, & Caſtrorum, ibi vulgo caſalium, quam ſit iſta Provincia Sabinæ; id autem non tollit iſtam qualitatem diſtrictualem Urbis, quoniam ſtant ſimul, ut hæc loca ſint ſub proprio, & particulari Gubernio, etiam Prælatitio, ut ſunt enunciatum Gubernium Sabinæ, & alterum Tiburtinæ Civitatis, vel ſub Gubernio dictarum Provinciarum, vel ſint ſub propriis Baronibus, & Domicellis, & tamen ſit etiam de diſtrictu ad effectum comprehenſionis ſub ſtatutis, ac etiam ad alium effectum ſupra enunciatum concurſus cumulativi, tam Fori Capitolini, quam Gubernatoris Urbis, & Auditoris Cameræ cum propriis Gubernatoribus, vel Baronibus, ad inſtar illius cumulativi concurſus, quem etiam in prima inſtantia habet Vicarius Urbis cum ſex Epiſcopis Cardinalibus in Diœceſibus, & locis exiſtentibus de diſtrictu ſpirituali.

Civitates autem, Oppida, Caſtra, & Loca intra iſtud circumdatum exiſtentia, non inutiliter deſcribuntur ad plures effectus, ad quos id ſcire proficuum eſſe poterit, præſertim vero ad rem noſtram, ad diſtinguendum ubinam in materia, de qua agitur, adſint ſtatuta propria, & particularia, cum quibus procedendum ſit, ut ubi deſint, cum Statutis Urbis procedi debeat, itaque ordine alphabetico diſpoſita ſunt ad tollendam omnem dubitationem circa eorum nominationem per prius, & poſterius; Sunt autem,

C I V I T A T E S.

Albanen. B.
Anagnina.
Aquipendii, quæ habet ſtatutum fœminarum excluſivum, prout ex particula in calce operis impreſſa, particula 10.
Bracchianum B. habet conſimile ſtatutum, ut ex particula 28.
Civitatis Caſtellanæ.
Coranna habet ſtatutum, ut ex particula 62.
Hortana, quæ idem habet ſtatutum impreſſum infra in particula 82. & de quo meminit Rota in Hortana reintegrationis, 2. Decembris 1680. cor. Rondinino.
Hoſtienſis diruta.
Nepeſina.
Portuenſis diruta.
Præneſtina B.
Sabinen. diruta.
Signina B.
Sutrina, quæ habet ſtatutum fœminarum excluſivum prout ex particulis 163. in calce, & de quo agit, Gabr. *conſ.* 4. *lib.* 2.
Tyburtina habet pariter ſtatutum, ut in particula 169. de quo differit Bich. *dec.* 88. *n.* 1. & 2.
Tuſculana.
Veliterna habet ſtatutum, ut infra, particula 172. quod examinat Rot. poſt Michalor. *de fratr. dec.* 18. *n.* 4.
Reatina eſt in quæſtione, atque probabilior reputatur negativa.

Oppida vero, & Loca digna conſideratione, neglectis parvis caſtris, & pagis, ſunt.

Affilis.
S. Angeli B.
Anguillaria B. ubi viget ſimile ſtatutum impreſſum in fine, particula 6. & de quo meminit Spad. *conſ.* 318. *tom.* 3.
Anticuli B.
Arcis Antiquæ B.
Arcis Cantorani.
Arcis Cavarum B.
Arcis Gandulphorum.
Arcis Juvenis.
Arcis Maximorum B. ubi per ſtatutum excluduntur fœminæ, prout in ejus particula, in ordine la 11.
Arcis Mediæ.
Arcis Papæ B.
Arcis Prioris.
Arcis Sinibaldæ B.
Arcis S. Stephani.
Arcis Victianæ.
Ardeæ B.
Aricia B.
Arſoli B.
Aſcrea B.
Aſpera.
Auſta.
Balnearia, ubi adeſt conſimile ſtatutum, prout ex particula 20.
Barbaranum.
Baſcianum B.
Baſſanum Sutrinum B.
Baſſanum Hortanum.
Baſſanellum B. habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ut in particula 21.
Belmontis B.
Belda.
Bocchignianum.
Bomartis B.
Burghettum.
Calcatæ B.
Calvi, ſeu Carbi.
Cameratæ.
Campanianum B. habet ſtatutum, de quo in particula 35. & de quo agit Rot. *deciſ.* 267. *part.* 16. *deciſ.* 94. *part.* 17.
Canepina.
Canis mortui B.
Cantalupum B.
Cantorani.
Capranica habet ſtatutum, ut in particula 38.
Capranica Præneſtin. B.
Caprarola.
Carbognianum B. ubi per ſtatutum diſponitur de fœminarum excluſione, ut in particula 39.
Carpinetum B. idem habet ſtatutum, ut in particula 40.
Caſtri Juliani B.
Caſtri Madamæ B.
Caſtri novi.
Caſtri novi in Sabina.
Caſtri S. Eliæ.
Caſtri S. Petri.
Caſtri veteris B.
Catinum B.
Cavarum.
Ceræ B.
Cerchiaria.
Cerreti.
Cervara.
Cerveteris B. habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ut in particula 51.
Cæſanum B.
Ciciglianum B.
Cicignianum.
Cincinianum B.
Ciſterna B.
Civitas Lavinia B.
Civitas Vetula, ubi eadem viget Statutaria diſpoſitio; de qua in particula 59.
Civitella Canis mortui B.
Civitella Cæſia B.
Civitella Sublacen.
Collis Ferri.
Collis Pardi B.
Collis parvuli B.
Collis veteris.
Columna B.
Confinii.
Contilianum.
Corchianum.
Cotanellum.
Cretonis B.
S. Eliæ Reatia.
Fabrica B.
Fara.
Farfa.
Felicianum B.
Filectinum.
Flavianum, vulgo Fianum B.
Flavianellum, ſeu Fianellum B.
Folia B.
Foranum B.

Formellum B. habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ut in particula 72.
Fraxum B.
Gabinianum B.
Galleris B.
Galleſium B.
Gallicanum B.
Genazzanum B.
Geneſtra B.
Genne.
Gerani.
Gorga B.
Graffignianum B.
S. Gregorii B.
Guarceni.
Inſula.
S. Joannis Reatis.
Jovium B.
Julianelli B.
Licentia B. ubi per ſtatutum de fœminarum excluſione diſponitur, ut in particula 86.
Lipignianum.
Longonium.
Lugnanum B. ubi pariter fœminæ excluduntur per ſtatutum, cujus particula eſt la 87.
Lugnula.
Malianum.
Malianum Reatis.
Maranum.
Marenum B.
S. Martini B.
Mazzanum B.
Mentana B.
Molaria B.
Monpæum B.
Monteranum B.
Montis Aſulæ.
Montis Boni.
Monticellorum B. cujus ſtatuti fœminarum excluſivi adeſt infra impreſſa particula in ordine la 99.
Montis Compatrum B.
Montis Flavii B.
Montis Fortini B.
Montis Lanici.
Montis Liberti B.
Montis Portii B.
Montis Roſoli.
Montis Rotundi B.
Montis S. Joannis.
Montis S. Mariæ.
Montis S. Pauli.
Montis Virgilii B.
Montopolum.
Montorium Sabien. B.
Montorum Petſiæ B.
Moriconis B. habet ſtatutum, ut in particula 119.
Morlupum B. habet pariter ſtatutum, de quo in particula 130.
Molorum B.
Nazanum B.
Nerula B.
Nemi B.
Norma B.
Neptunum.
Olibanum B.
S. Oreſtis, ubi reperitur ſtatutum fœminarum excluſivum, prout in particula 148.
Oriolum B.
Ornanum.
Palombaris B. ubi viget idem ſtatutum, de quo in particula 127.
Palianum B.
Pantanum B.
S. Pauli.
Penna B.
Peteſia B.
Pilii B.
Piſcianum B.
Podium Catinum.
Podium Fidonis.
Podium Majanum B.
Podium de Mortuis.
Podium Nativum B. habet ſtatutum, ut in particula 153.
Podium Peruſinum.
Podium S. Laurentii.
Podium Viſtianum.
Poli B.
Ponticellum B.
Pontiæ Gennarum.
Ponzanum.
Porciglianum B.
Pozzalia B.
Pratica B.
Procenum B.
Rianum B.
Rignanum B.
Rivifrigidi B.
Rocchettarum.
Rojanum B.
Roncilionis.
Roratæ.
Rota B.
Salizanum.
S. Salvatoris majoris.
Sambuci B.
Saracineſcum.
Saxum B.
Sacroſanum B. habet ſtatutum fœminarum excluſivum, de quo agitur, *diſc. 3. de ſucceſſion.* & ejus particula eſt impreſſa, infra particula 153.
Sermoneta B.
Seronis B.
Serzia eſt in quæſtione an ſit infra diſtrictum.
Silicis B.
S. Silveſtri B.
Sopitum B.
Stabia B.
Strimiglianum.
Stipis B.
Sublaci.
Surianum B. ubi fœminæ non ſuccedunt, extantibus maſculis, prout ex particula ſtatuti in ordinatione la 159.
Tartanum.
Toffia.
Trebis.
Trivignianum B. habet ſtatutum conſimile, de quo in particula 166.
Tulpha habet pariter ſtatutum, ut in particula 168.
Turris B.
Turrita B.
Vaconis B.
Valentanum.
Valeranum.
Vallis frigidæ B.
Vallis Montanæ B.
Vallis Petræ, ubi idem per ſtatutum diſponitur, ut in particula 170.
Vetralla habet ſtatutum, per quod fœminæ non ſuccedunt extantibus maſculis, ut in particula 173.
Vianum B. idem habet ſtatutum, de quo in particula 174.
Vicovarium B.
Vicum.
Vignanellum B. ubi adeſt diſpoſitio ſtatutaris pro excludendis fœminis, ut in particula 175.
S. Viti.
S. Viti Præneſtin. B.
Utricolum.
Vulſinium habet ſtatutum fœminarum excluſivum, de quo agit Gabr. *conſ.* 14. *lib.* 2. & cujus particula eſt infra, la 184.
Zagarola B.
Iſta vero enumeratio non excludit alia loca non deſcripta, minuſque excludit ſtatuta particularia, quæ in locis deſcriptis forte adſunt, quorum notitia non ſit habita.

De Legatione Bononiæ.

ISta Civitas conſpicua, quæ Magiſtra, & Mater Studiorum appellari conſuevit, de legali facultate nimium benemerita, (unde in legibus per Divum Thomam unice recenſetur inter quatuor illorum temporum celebres Univerſitates, nempe Pariſium in Theologia, Aurelianum in Artibus, Salernum in Medicina, & Bononia in Legibus,) habet in ſubjecta materia ſtatuta fœminarum excluſiva pro-

propter agnatos maſculos deſcendentes, & reſpective tranſverſales, (*aa*) eorumque particulæ ſunt impreſſæ in calce Operis, particula 27. Cumque regatur per unum Cardinalem Legatum, ſub ejus Legatione continentur Oppida, & Loca infraſcripta.

S. Agatha, ubi viget Statutum fœminarum excluſivum, ut in particula 142.
Balnea Porrettæ B.
Budrium.
Caſtri Bologneſii.
Caſtri Franchi.
Caſtri Ghelſii B.
Caſtri Samperti.
Caſtilionis B.
Crevacoril.
S. Georgii.
S. Joannis in Perſiceto.
Medicina.
Pianoro B.
Podiettum Maſſumatici.
Podium Benaticum B.
Silva B.
Extant quamplurimæ aliæ Communitates, & Pagi, qui conſulto omittuntur.

De Legatione Ferrariæ.

24 ILluſtris hæc Civitas cum annexis illum Statum conſtituentibus per plura ſæcula fuit de illo Statu magis mediato, de quo facta eſt mentio ſupra, num. 11. utpote in feudum, ſeu vicariatum, cum regalibus, & jure Principatus poſſeſſa per Illuſtrem familiam Atteſtinorum, ſive Eſtenſium, cum dignitate prius Marchionali, poſtmodum ex conceſſione Pauli II. Ducali, eaque devoluta fuit, & reſtituta priori ejus corpori, unde propterea effecta eſt de Statu immediato per mortem ſine prole Ducis Alphonſi II. ſub Clemente VIII. prævia concordia cum Duce Mutinæ, & Rhegii Cæſare Eſtenſe, præfati Alphonſi hærede, inita in Civitate Faventiæ, ideoque vulgo concordia Faventina dicitur, ſæpius enunciata in Theatro *bb*. Iſta vero occaſione Clemens VIII. multa huic Civitati conceſſit privilegia, *cc*, atque regitur per Cardinalem Legatum, qui quodammodo figuram antiqui Ducis facere videtur, & continuat cum ejus Statutis, inter quæ eſt iſtud fœminarum excluſivum, quod eſt impreſſum infra particula 70. & de quo alibi agunt. *dd*

Habebat prius ſub ejus diſtrictu qualificatum Oppidum Carpi, poſtea diſmembratum, adhuc tamen quæſtio eſt, an adhuc ibi ejus Statuta ſervari debeant. *ee* Sub hodierno autem Statu, ſeu Legatione, relinquendo locum veritati, an, & qui ſint diſtrictus, & ſubjecta Civitati dominanti, comprehenduntur ſequentia loca conſiderabilia, neglectis parvis villis, & pagis.

Argenta, quæ habet Statutum fœminarum excluſivum impreſſum in fine Operis, particula 22.
Ariannum.
Bagnacaballum, ubi fœminæ ſunt per Statutum excluſæ, ſtantibus maſculis, de quo loquitur Cephal. *conſ.* 25. *n.* 12. *lib.* 1. Riminald. Jun. *conſ.* 649. Gabr. *conſ.* 7. *lib.* 2. & eſt in particula 19.
Centum habet conſimile Statutum, de quo meminit Riminald. Jun. *conſ.* 604. *num.* 3. & eſt impreſſum in particula 49.
Codegorium.
Comaclum.
Cotignola habet Statutum fœminarum excluſivum, ut in particula 65.
Creſpinum.
Foſſignanum B. ubi pariter fœminæ excluduntur per Statutum, ut in particula 76.
Lugum, ubi viget diſpoſitio Statutaria pro fœminarum excluſione, de qua agit Menoch. *conſ.* 168. & adeſt particula 89.
Maſſa Lombarda habet Statutum, cujus particula eſt in 92.
Melaria.
Plebs Centi habet Statutum, ut in particula 132.
Treſſentum.

De Legatione Status Urbini.

25 QUamvis a Civitate Urbini ille Dux, ejuſque Status, antequam ſequeretur devolutio per mortem ultimi maſculi inveſtiti, juxta ſeriem, de qua in Theatro, *ff* denominationem acciperet, atque de facto ob Ducum, ejuſque Tribunalium, & conſiliorum reſidentiam, figuram faceret Metropolis, potiſſime ob ſecutam hoc intuitu erectionem illius Cathedralis in Metropolitanam ſub Pio IV. cum aſſignatione in ſuffraganeas illarum Eccleſiarum Cathedralium, quæ ſub ejuſdem Ducis ditione eſſent. *gg* Non per hoc tamen vera Metropolis erat, adeout dicenda eſſet Civitas dominatrix aliarum Civitatum, Oppidorum, & Locorum, ex quibus ille Status conſtat, ſolumque dicta qualitas Dominantis verificari forte videtur in illis Oppidis, Caſtris, & Locis, quæ, antequam ſequeretur in eadem perſona unio plurium dominiorum, & ſucceſſive erectio in Ducatum, erant de pertinentiis dominii Urbini, ſive Feltrenſis, dum dominia, ſeu Principatus Civitatum, Piſauri, Eugubii, Callii, & Senogalliæ, & Vicariatus Montis Avii, Sancti Laurentii, & Montis Folhi obvenerunt ex diverſis titulis, adeout fuerit quædam unio accidentalis plurium Principatuum, & dominiorum in eadem perſona, ſeu linea, quolibet ipſorum propriam retinente naturam, juxta illam plurium dominiorum unionem in eadem perſona, de qua agitur in Theatro. *hh* Et quamvis Paulus III. de anno 1548. ex his omnibus efformaverit Ducatum Urbini, inſignito de iſta Dignitate Guidobaldo de Ruvere ejus nepote, adhuc tamen declaratum fuit, ut non exinde vera unio, & incorporatio facta cenſeretur, ſed quodlibet dominium adhuc propriam retineret naturam, jura, & præeminentias; *ii* ideoque varia ſunt ſingularum Civitatum, & Locorum Statuta afficientia ſolum illa Caſtra, Oppida, & Loca, quæ reſpective ſint de cujuslibet Civitatis diſtrictu, ſeu comitatu, & pertinentiis. Verum iſta materia ſucceſſionum cum excluſione fœminarum regulatur generaliter in toto Statu, potius ex Decretis generalibus factis per Duces, quæ propterea Decreta Ducalia etiam hodie appellantur, adhuc vigentia, quæve ſunt impreſſa in fine particula 179. dum ſecuta devolutione ſub Urbano VIII. ita prudenter ſtatutum, ac proviſum fuit, ut ille Status cum antiquis ejus legibus, decretis, & ſtylis regeretur ſub Cardinali Legato, tamquam ſubrogato in locum Ducis, cujus figuram, & partes faceret, *ll* licet forte quælibet Civitas, aut Locus habeat etiam propria ſtatuta conformia huic Decreto Ducali, de quo agitur *diſc.* 52. *de ſucceſſ.* a quo diſcordare non ſolent, adeout illud ſoleat principaliter attendi.

Conſtat itaque iſte Status ex Civitatibus, Urbani, Piſauri, Eugubii, Senogalliæ, Foroſempronii, Callii, Urbaniæ, S. Angeli in Vado, & Feretrana, & ex multis Oppidis, & Caſtris conſiderabilibus, neglectis aliquibus parvis villis, vel pagis; Quia vero, ut præmiſſum eſt, diverſa ſunt dominia ex diverſis titulis, & cum diverſis juribus obvenientia, ut præſertim de titulo Principatus Piſauri liquet ex *diſc.* 4. *de feud.* & ſic de aliis; idcirco Oppida, Caſtra, & Loca deſcribuntur diſtincte ſub quolibet Principatu, vel dominio, de cujus pertinentiis erant ante dictam unionem.

De pertinentiis itaque Dominii Urbini ſunt.

Aqualania.
Auditorium.
Capallinum.
Collordulum.
Franeta.
Fermignanum.
Caiſa.
Inſula Urbini.
Mons Guiduccius.
Paginum.
Petrianum.
Præmicilia.
Ripa Maſſana.
Sanctus Donatus.
Tabuletum.
Talacchium.
Via plana.

De Pertinentiis Piſauri, ubi viget Statutum proprium fœminarum excluſivum datum in particula 130. de quo agit Honded. conſ. 11. vol. 1.

Candelaria.
Caſtrum Medium.
Caſtrum Novum.
Farnetum.
Florentiola.
Gabicia.
Geneſtretum.

Gra-

Gradaria.
Granarolia.
Mons Baroccius.
Mons Cicardus.
Mons de Vetulis.
Mons Gaudius.
Mons Lurus.
Mons S. Mariæ.
Novilaria.
Tumba.

De pertinentiis Eugubii, ubi pariter adeſt Statutum fœminarum excluſivum, de quo agit. Rot. poſt Paitell. expedit. deciſ. 5. & deciſ. 10. *& etiam fit mentio*, diſc. 13. de Dot. *ejuſque particula eſt la 66.*

Baccareeca B.
Biſcina B.
Branca.
Camporegianum.
Cantianum.
Careſtum.
Carpianum.
Caſtilionis B.
Colcelle.
Colpalumbum.
Colugnula.
Coſtacciarum.
Dana.
Frontonis B.
Galgata.
Geomeſium.
Inſula Foſſaria.
Mons Brevis.
Mons Loverconus, & S. Benedicti.
Paſcelupum.
Petroa.
Schegia.
Scriptum.
Serra Buramontis.
Serra Partuccii.
Serra S. Abundii.
Stole.
Tebinum.
Turris de Calceolarii.
Turris Ulmi.
Vallis Fabrica.
Vallingenium.

De pertinentiis Senagalliæ, ubi viget Statutum fœminarum excluſivum, de quo meminere Corn. conſ. 91. n. 1. lib. 3. Giovagn. conſ. 70. lib. 1. & egomet de fideicom. diſc. 144. *cujus particula eſt la* 155.

Roncitellum.
Scapetianum.

De pertinentiis Foriſempronii, de cujus ſtatuto meminit Bich. dec. 413. n. 20. Rot. poſt Paitell. expedit. deciſ. 17. n. 17. *& ejus particula eſt in calce in ordine la* 75.

Bellaguardia.
Cartoccetum.
Carſepeſium.
Caſtrumgagliardum.
Mons Altus.
Mons Felcinus.
Mons Montanarius.
S. Blaſius.
S. Gervaſium.
S. Hippolytus.
Turricela.

De pertinentiis Galli, ubi pariter per ſtatutum particulare excluduntur a ſucceſſione fœminæ propter maſculos, ut in particula 32. *quod perpendit* Rot. cor. Dunoz. Sen. deciſ. 131. *ſunt.*

Carda.
Fenilium.

De pertinentiis Urbaniæ, olim Caſtri Durantis, ſeu Maſſa Trabariæ.

Barche.
Belfortis.
Caſtrum Plebis.
Caſtrum Vetus.
Cereſium.
Deſe.
Figianum.
Fractæ.
Frontinum.
Lamolum.
Lunanum.
Mercatellum.
Mondavium.
Mondulphum.
Mons Alſolius.
Mons Bellus.
Mons Fattonius.
Moos Major.
Mons Majus.
Mons Molus.
Mons Radus.
Mons Siccus.
Mons Vetus.
Orcianum.
Parchiulum.
Pelium.
Pergula.
Petra Acuta.
Piaggie.
Podium.
Reforzatum.
Ripæ.
Rupolium.
S. Andreas.
S. Conſtantius.
S. Georgius.
Sanctus Laurentius in Campo.
Sanctus Martinus.
Sanctus Vitus.
Secchianum.
Tauſanum.
Tumba.
Turriola.
Uffolianum.
Viglianum.
Villa Montis.

De pertinentiis Civitatis Feretrani

Caboleum.
Caſtrum Ilicis.
Macerata.
Macianum.
Majolum.
Mons Buaginè.
Mons Cerignonus.
Mons Copiolus.
Mons Gellius.
Mons Grimanus.
Mons Itaſſius.
Mons Licianus.
Mons S. Mariæ.
Pinna.
Petrarubbia.
Ripalta.
Rontagnanum.
S. Agatha.
S. Donatus.
S. Leo.
Sartianum.
Savignanum Righi.
Saxum.
Saxum Corbarium.
Sonatellum.
Svania.
Turricella.
Vallis S. Anaſtaſii.

De pertinentiis demum Vicariatus Montis Abbi ſunt in præſenti.

Cavallaria.
Careſia.
Mons Major.
Podium.
Sanctus Georgius.

De Legatione Provinciæ Æmiliæ, ſeu Romandiolæ.

26 Complectitur ſub ſe iſta Legatio ſequentes Civitates, quæ Omnes habent hæc ſtatuta propria ſavore agnationis, omneſque conſtituunt propriam Univerſitatem cum ſuo diſtrictu, vel comitatu, in quo ſunt caſtra, & villæ, adeout una non habeat dependentiam ab altera, procedendo cum conſueto ordine alphabetico, & ſunt.

Ariminum, quod habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ut infra in particula 13. ſub cujus juriſdictione, & ſtatuto degunt
- Catholica.
- Curianum.
- Mons Gridulphus
- Sanctus Joannes in Matignanu.

Britinorium, ubi licet non adſit ſtatutum fœminarum excluſivum, extat nihilominus Breve Gregorii XIII. per quod ipſæ a ſucceſſione repelluntur in favorem agnationis, quod eſt in calce particula 30.

Cervia habens ſtatutum, ut in particula 52.

Cæſena habens ſtatutum, ut in particula 53. de quo loquitur Theodoſ. *de Rub.* 2. *tom. ſingul. pag.* 611. *necnon* Seraphin. *deciſ.* 959. *n.* 5. Duran. *deciſ.* 126. *n.* 15. cui ſubſunt
- Buora.
- Cæſenatica.

Faventia, in quo viget ſtatutum fœminarum excluſivum, prout in particula 69. de quo meminit Theodoſ. *de Rub. tom.* 2. *ſingul. diſc.* 3. *de Succeſſ. num.* 22. *pag.* 612. Rot. poſt Fenzon. *deciſ.* 107. *& in rec. dec.* 59. *p.* 1. & ſub ſua juriſdictione ſunt
- Granarolum.
- Oriolum.
- Buſſi.

Forumlivii, ubi adeſt conſimilis ſtatutaria diſpoſitio, ut in particula 73. de quo agit Menoch. *conſil.* 187. eique ſubjacent
- Arx Elmicia.
- Fiumana.
- Redappia.

Forum Pompilii habens ſimile ſtatutum, ut in particula 74.

Imola, ubi per ſtatutum diſponitur fœminarum excluſio, ſicuti in particula 83. de quo loquitur Rota *deciſ.* 43. *p.* 7. *& dec.* 360. *n.* 22. *p.* 17. *& in diſc.* 3. *de ſucceſſ. n.* 23. eique ſubmiſſa repeciuntur
- Balnearia.
- Caſola.
- Mordanum.
- Riolum.

Ravenna, ubi a ſtatuto excluduntur fœminæ propter maſculos, ut infra in particula 136. de quo agit Theodoſ. *de rub. tom.* 2. *ſingul. pag.* 619. Rota *deciſ.* 548. *p.* 1. *rec. & dec.* 644. *p.* 2. Otthob. *deciſ.* 149. & poſt Michalor. *de fratr. dec.* 41. *n.* 5. ſub ſe autem habent
- Primarium.
- Sanctum Albertum.

Sarſina B. cujus ſtatutum fœminas a ſucceſſione propter maſculos repellit, ſicuti in particula 151.

Ulterius adſunt in Legatione Romandiolæ infraſcripta Oppida, & Caſtra.

Briſighella, quæ habet ſtatutum excluſivum, prout in particula 29. de quo loquitur Rot. *deciſ.* 428. *n.* 4. *p.* 14.

Burgum.

Caſtrum Novum.

Caſtrum Rivi, ubi viget conſimile ſtatutum, prout in particula 47.

Civitella.

Corianum.

Dolia B.

Gambettola.

Gatteum.

Cragiolum, ubi pariter adeſt ſtatutum, ut in particula 78.

Livaria.

Lonzanum.

Meldula B. habens pariter ſtatutum excluſivum, ut in particula 93.

Mercatum Saracenum B. ubi ſimilis adeſt diſpoſitio ſtatutaria, de qua in particula 94.

Miavola, & Ciola B.

Mondainum, ubi per ſtatutum fęminæ a ſucceſſionibus arcentur ob maſculos, ut in particula 97.

Mons Floris idem habens ſtatutum, de quo in particula 107.

Mons Scudulus, ubi idem reperitur per ſtatutum determinatum, ut in particula 116.

Montianum B.

Planum Mileti.

Roncofreddum B. ubi fęminarum excluſio pariter per ſtatutum cavetur, ut in particula 141.

Roverſanum.

Saludecium.

Sanctus Joannes in Gallilæa.

Sanctus Archangelus, ubi maſculis per fęminarum excluſionem, a ſtatuto providetur, ut videre eſt in particula 144.

Sanctus Martinus in Conventu,

Sanctus Maurus.

Savignanum,

Scorticata.

Soglianum.

Solarolum.

Surtivolum B.

Tornanum.

Tuſſignanum B.

Vetucchium.

De Gubernio Marchiæ, vulgo Maceratæ.

27 Celebrem quidem indifferenter Marchiæ Anconitanæ Provinciam reddunt frugum, præſertim tritici copia, Alma Domus Lauretana, & portus Anconitanus; in forenſibus vero non minus celebrem illam reddunt Ægidianæ Conſtitutiones, quæ vulgo Conſtitutiones Marchiæ appellantur; id autem provenit non ex eo, quod Cardinalis Ægidius ſub Innocentio VI. illarum auctor, fuerit ſolum iſtius Provinciæ Legatus, ut aliqui male opinantur, quoniam fuit Legatus a latere in univerſa Italia, ſed quia dictæ Conſtitutiones publicam lucem primo poſt annos centum, & ultra receperunt in Æſina Civitate, deindeque ad alios annos centum, & ultra innovatæ, atque in parte immutatæ fuerunt per Cardinalem Pium de Carpo nuncupatum, qui Marchiæ tantum fuit Legatus ſub Paulo III. ut latius in particulari diſcurſu ſuper Ægidiana Conſtitut. circa appellationes in poſſeſſorio habetur, idcirco iſta prodiit nuncupatio.

Latius vero iſta Provincia ſe extendit, quam hoc Gubernium, de quo agitur, dum intra eandem quamplura ſunt Gubernia in capite, ſive independentia, ut ſunt illa Firmi, Anconæ, Aſculi, Camerini, Montis alti, Æſii, Fabriani, & Fani, & alia; ideoque iſtud nomen accipit a Provincia, ratione majoris partis, quæ ſub illo cadit, atque vulgo dicitur Maceratæ, ex cauſa reſidentiæ in hac Civitate, in qua etiam Sixtus V. Rotam, ad inſtar Rotæ Romanæ, erexit, cujus deciſiones habentur apud Gratianum, & Thumatum; non autem quod dicta Civitas aliquod jus Metropoliticum habeat, adeout ad effectum ſtatutorum, de quo agitur, dici valeat dominans; niſi forte reſpectu aliquorum non conſiderabilium locorum in ejus territorio, vel diſtrictu exiſtentium. Complectitur autem iſtud Gubernium Civitates Auximi, Maceratæ, Recineti, & Tolentini; quamvis enim intra ejus circumdarium adſit etiam Civitas Lauretana, nihilominus illa eſt ſub Gubernio Protectoris Almæ Domus, qui Gubernatorem ibi deputat. In dictis autem Civitatibus ſingillatim adeſt ſtatutum fęminarum excluſivum ob obſervationem agnationis, ut de ſtatuto Auximi videre eſt infra in particula 18. de Statuto Maceratæ in particula 90. de ſtatuto Recineti, de quo etiam loquitur Buratt. *deciſ.* 838. *ſub n.* 1. in particula 138. & de ſtatuto Tolentini in particula 164. Oppida vero, & loca conſiderabilia ſunt.

Amandola, quæ pariter habet ſtatutum impreſſum infra in particula 3. de quo agitur *diſc.* 17. *de ſucceſſ.*

Apirum, ubi conſimile viget ſtatutum, de quo in particula 7.

Appignanum, cujus ſtatuti excluſivi particula eſt infra la 8.

Belfortis, ubi idem viget ſtatutum, prout in particula 23.

Caldarola, ubi ſimiliter per ſtatutum fęminæ a ſucceſſionibus arcentur propter maſculos, ut in particula 31.

Caſtrum Fidardum, ubi pariter idem reperitur ſtatutum, ut in particula 44. de quo loquitur Buratt. *deciſ.* 310. *ſub numer.* 1.

Cingolum; cujus ſtatutum agnationi favet per fęminarum excluſionem, ut in particula 54. de quo meminit Rot. *dec.* 180. *p.* 4. *tom.* 2.

Civitas Nova, quæ idem habet ſtatutum, ut in par-

ticula 56. & de eo agit Thomat. *deciſ.* 204. *num.* 3. Coccin. *dec.* 111. *& in diſc.* 143. *&* 144. *de fideicomm.*

Corinaldum, quod habet ſtatutum, prout in particula 63. & de eo loquitur Ruta *deciſ.* 171. *& dec.* 301. *p.* 16. *& de ſucceſſ. diſc.* 23.

Mathelica.

Montechii, ubi adeſt ſtatutum fœminarum exclusivum, prout in particula 98.

Montis Bodii, ubi conſimile reperitur ſtatutum, prout in particula 100.

Montis Caſſiani, ubi fœminæ a ſucceſſione removentur a ſtatuto extantibus Maſculis, ut in particula 101.

Montis cauſarii B.

Montis Fani, in quo ſtatutum excluſivum reperitur, prout in particula 105.

Montis Filattani, ubi pariter viget hujuſmodi ſtatutum, ut in particula 106. de quo loquitur Theodoſ. *de reb. tom.* 2. *ſingul. pag.* 615. Rot. *in rec. deciſ.* 417. *part.* 1. *& dec.* 165. *ſub n.* 47. *verſ. nec ſubſiſtis*, *p.* 7.

Montis Gregorii, ubi locum habet conſimile ſtatutum, prout in particula 108. & de eo agit Thomat. *dec.* 152.

Montis Granarii idem habentis ſtatutum, ut in particula 109.

Montis Leponis.

Montis Marciani.

Montis Milonis, ubi per ſtatutum fœminarum excluſio diſponitur, ut in particula 111.

Montis Novi, ubi idem per jus municipale ſtatuitur, ut in particula 112.

Montis Sancti, in quo fœminarum excluſio ſimiliter per ſtatutum ſancitur, prout in particula 113.

Montis S. Martini, ubi pariter ſtatutum excluſivum exiſtit, ut in particula 114.

Montis S. Petri habet ſtatutum, ut in particula 115.

Montis Ulmi, in quo eadem ſtatutaria diſpoſitio ad invenitur, ut in particula 117.

Murri de Valle, ubi etiam id per Statutum determinatur, ut in particula 122.

Pinna, quæ pariter habet ſtatutum fœminarum excluſivum, de quo in particula 129.

Rocca Contrata ſimile habet ſtatutum, prout in particula 139.

Sancti Gineſii, ubi ſtatutum adeſt excluſivum, ut in particula 146.

Sancti Juſti, ubi ſimile viget ſtatutum, ut in particula 147.

Sancti Lupilii, ſeu Elpidii, ubi pariter id per ſtatutum decernitur, ut in particula 145.

Sarnanum habet ſtatutum, ubi in particula 150.

Serræ Comitum, ubi etiam reperitur ſtatutum fœminarum excluſivum propter maſculos, ut in particula 156. de quo agit Honded. *conſ.* 10. *lib.* 1.

Serræ Sancti Quirini, ubi conſimile ſtatutum in uſu eſt, ut in particula 157.

Staffoli.

Urbiſalia, in qua etiam ſtatutum exiſtit, quo fœminis ſucceſſiones vetantur propter maſculos, ut in particula 182.

De Gubernio Umbriæ, vulgo Peruſii.

28 QUamvis iſtud dicatur Gubernium Umbriæ, quæ eſt valde conſiderabilis Provincia, formam habens aliquando Legationis, non tamen illud univerſam complectitur Provinciam, dum quamplura adſunt Gubernia non ſubordinata huic Gubernatori, ſed immediata Congregationi Conſultæ, ut exempli gratia ſunt Gubernium Spoleti, Præfectura Nurſiæ, & Gubernium Civitatis Caſtelli.

In duplici autem ſpecie conſideranda venit Civitas Peruſina, una ſcilicet Metropolitica impropria, tanquam reſidentiali Gubernatoris, & Rotæ, unde propterea denominationem vulgo tribuit Gubernio; & altera propria, & particulari, illam conſiderando tanquam unam ex Civitatibus Provinciæ, vel Præfecturæ, atque in hac poſteriori ſpecie dicitur Civitas dominans reſpectu Caſtrorum, & Locorum exiſtentium in ejus territorio, & diſtrictu, eo modo, quo aliæ ſunt Civitates, non autem in priori ſpecie, quia nullam habet ſuper aliis dominationem.

In prima itaque ſpecie lata continet iſtud Gubernium plures Civitates, quarum ſingulæ proprios habent Gubernatores, etiam Prælatos, cum aliqua ſubordinatione, ut exempli gratia eſt Tudertum, & quandoque Fulgineum; atque habet proprium diſtrictum, in quo exiſtunt Caſtra, & Loca, quorum reſpectu dicitur Civitas dominans. Civitates vero ſunt, eodem ſervato ordine alphabetico, & omnes habent Statutum.

Ameria, cujus particula eſt la quarta, & de eo loquitur Pen. *dec.* 349. *n*, 1.

Aſſiſium, cujus particula eſt la 17. & de eo agunt Bald. *conſ.* 11. *lib.* 2, Cirocc. *diſc.* 41. Honded. *conſ.* 11. *vol.* 1. Rot. *deciſ.* 484. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 1.

Fulgineum, cujus particula eſt la 77. & de eo agunt Catan. *conſ.* 19. Cirocc. *diſcept. prima*, *&* 34. Put. *deciſ.* 3. 38. *&* 126. *lib.* 3. *& in diſc.* 19. *de legitim. & detract. & diſc.* 51. *de ſucceſſ.*

Nuceria, cujus particula eſt la 124. & de eo loquitur Cirocc. *diſcept.* 40.

Peruſium, cujus particula eſt la 128. de quo habetur in *diſc.* 1. *&* 2. *de ſucceſſ.*

Tudertum, cujus particula eſt la 167. & de eo meminere Bald. *conſ.* 4. *lib.* 2. *& conſ.* 57. *lib.* 4. Angel. *conſil.* 119. Seraphin. *deciſ.* 885. Rota *dec.* 256. *n.* 2. *p.* 11. *& in diſc.* 6. *&* 7. *de ſucceſſ.*

Oppida vero, & Loca conſiderabilia, quæ habent proprium Statutum cum eodem ordine alphabetico, ſunt,

Arquata, cujus particula eſt la 14.

Baſtia, cujus ſtatuti particula eſt la 22.

Bictonium, cujus ſtatutum recenſetur in particula 37.

Cannaria habet ſtatutum, ut in particula 37.

Caſtillionis Lacus, ubi viget idem ſtatutum, ut in particula 41.

Cerretum, cujus particula eſt la 50.

Citerna, cujus particula eſt la 55. & de eo loquitur Ludov. *dec.* 255. *& dec.* 279.

Civitas plebis habet ſtatutum, prout in particula 58.

Colleſtatum, cujus ſtatuti particula eſt la 61.

Gualdum, cujus particula eſt la 80. & de eo loquitur Theodoſ. *de reb. tom.* 2. *ſingul. pag.* 612. Rot. *deciſ.* 51. *p.* 1. *& dec.* 18. *p.* 4. *tom.* 1. *rec. & in diſc.* 18. *n.* 1. *de ſucceſſ.*

Hiſpellum, cujus particula eſt la 81. & de eo agit Honded. *conſ.* 4. *vol.* 1. Theodoſ. *de reb. ubi ſupra pag.* 614. Ciroc. *diſc.* 36. *n.* 2.

Maſſa cujus ſtatuti particula eſt la 91.

Mevania cujus particula eſt la 96.

Mons Caſtellum habet ſtatutum, ut in particula 102.

Mons Falcus, cujus ſtatuti particula eſt la 103.

Saxoferratum habet ſtatutum, de quo in particula 152.

Trebium, cujus particula eſt la 165. & de eo agunt Theodoſ. *de reb. loc. cit. pag.* 611. Cirocc. *diſc.* 33. *ſub num.* 1. Rot. *deciſ.* 463. *part.* 1. *recent.* Manzaned. *deciſ.* 365. *n.* 1. *& ſeqq.*

Valtupina, cujus ſtatuti particula eſt la 171.

Viſſium cujus particula eſt la 177.

De Gubernio Patrimonii, vulgo Viterbii, & Statutum Valentani, & Runcilionis, vulgo Caſtri.

DUas locorum ſpecies iſtud Gubernium ſub ſe continet, unam antiquam, quæ Patrimonii dicitur, 29 vulgo Viterbii, ex eadem in præcedentibus enunciata ratione reſidentiæ, non autem, quod eſſet Civitas dominans, & metropolitica; & alteram moderno tempore additam Status Caſtri diviſi in duos Status, Roncilionis, & Valentani, qui prius jure feodi poſſidebatur per Ducem Parmæ, & Placentiæ ex inveſtitura Pauli III. nunc vero ex concordia ſub Alexandro VII. incorporatus, & effectus de Statu immediato ex iis, quæ habentur *diſc.* 80. *de Regal.*

Prima ſpecies complectitur Civitates.

Aquipendii, cujus ſtatuti particula eſt la 10.

Balneoregien.

Civitatis Caſtellanæ.

Corneti, cujus Statuti particula eſt la 64.

Hortæ, cujus ſtatuti particula eſt infra la 82. & de eo loquitur Rota in una Hortana reintegrationis 2. Decemb. 1689. coram Rondin.

Montis Faliſci, cujus ſtatuti particula eſt la 104. & de eo loquitur Soccin. Sen. *conſ.* 36. *ſub n.* 2. *lib.* 1. Coccin. *deciſ.* 958. *n.* 4. *&* 10. *& dec.* 1461. *n.* 2.

Nepis.

Sutrii, cujus ſtatuti particula eſt la 163.

Tuſcanellæ,

Vi-

Viterbii, ubi viget Statutum excluſivum fœminarum, ut in particula 178. de quo meminit Rot. *dec.* 144. *n.* 9. *& deciſ.* 390. *n.* 6. *p.* 8. *& agitur diſc.* 6. *de ſucc. & diſc.* 43. *n.* 9. *eod. t.*

Oppida vero & Loca conſiderabilia ſunt.

Alvianum.
Balnearia, cujus ſtatuti particula eſt la 20.
Baſſanum.
Bleda.
Byſentium.
Cellenum, cujus ſtatutum eſt in calce impreſſum in particula 48.
Latera habet ſtatutum ut in particula 85.
Lugnanum habet ſtatutum in particula 88.
Magnanum habet ſimiliter Statutum, de quo in particula 121.
Sanctus Laurentius.
Trivignanum, cujus Statuti particula eſt infra la 166.
Vetralla, cujus Statutum habetur infra in particula 173.
Vulſinium habet Statutum, ut in particula 184.

De ſecunda vero, ſpecie idest de Statu Valentani ſunt.

Caninum.
Caput Montis.
Celleris.
Gradolarum.
Gryptarum.
Iſchia.
Marta.
Mons-altus.
Teſſenanum.
Valentanum.

Et de eadem ſecunda ſpecie, nempe de Statu Roncilionis ſunt.

Canepina.
Capraola.
Caſtrum S. Eliæ.
Caſtilionum Tyberinæ.
Corchianum.
Fabrica.
Inſula.
Roncilionis.
Vallerannum.
Omnia iſta Loca ſecundæ ſpeciei gubernantur cum ſtatuto Caſtri, quod ſimiliter favet agnationi, excludendo fœminas a ſucceſſione, ut in particula 43. de quo loquitur Matian. Socc. *conſ.* 36. *lib.* 1. *& in diſc.* 41. *n.* 37. *& diſc.* 71. *de ſucceſſ.*

De Gubernio Maritimæ, & Campaniæ, vulgo Fruſinoni.

30 NOtabilis pars locorum iſtius Gubernii eſt intra diſtrictum Urbis, non tamen illa deſinunt eſſe ſub iſto Gubernio, cum ſolum id operetur concurſum præventivum, ut ſupra, ac etiam in magna parte loca ſunt Baronalia, neque dignoſcitur aliqua Civitas Metropolis, vel dominans, ut in aliis Provinciis, vel Guberniis contingit.
Sub Gubernio autem Campaniæ ſunt Civitates.
Alatrina.
Anaghina.
Ferentina.
Signina B.
Verulana.

Oppida, & Loca conſiderabilia ſunt.

Baucum.
Ceperanum.
Filetinum.
Fruſinonum, locus Reſidentiæ Gubernatoris, & Tribunalis.
Fumonum.
Guercinum.
Pons curvus.
Sonninum B.
Turrice.

Sub Maritima vero ſunt.

Piperoum.
Sermoneta B.
Setia.
Terracina.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

De Gubernio Anconæ.

QUamvis juxta latinam elocutionem Æſina Civitas nomen tribuere videatur Provinciæ Marchiæ, dum illi populi Æſini dicuntur; attamen vulgo iſta notabilis Anconitana Civitas potius illis nomen tribuit, quoniam ad differentiam Marchiæ Triviſanæ, aliarumque Regionum, conſimilem nuncupationem habentium, dicitur Marchia Anconitana, valdeque celeber eſt ejus portus, cujus ratione dici poteſt benemerita de legali facultate in materia mercantili aſſecurationum, & decoctionum, ex iis, quæ in hac Civitate, & ſuper ejus negotiis ſcripſit Straccha. 31

Iſtudque Gubernium continet ſub ſe antiquam Civitatem Humanam, pene dirutam, adeout parvi Caſtri figuram faciat, & Oppida, & reſpective Caſtra Siroli, & Podii, Maſſignani, Camerani, Varani, Montis Sancti Viti, Cameratæ, Falconariæ, Offaniæ, Pulveriſii, Agugliani, Galignani, Paterni, Montis Securi, & Caſtri Æmilii, quæ omnia ſunt de diſtrictu, vel comitatu Civitatis, cum cujus ſtatuto vivunt, & de illo habetur *diſc.* 10. *de ſucceſſ. & dec.* 25. *numer.* 2. poſt Paitell. *expedition.* ejuſque particula eſt infra la 5. Adeſt etiam intra eundem diſtrictum Caſtrum Ferretti, quod obtinetur in feudum proprium, vel improprium per Anconitanam nobilem familiam de Ferrettis, deſuper tamen viget controverſia, quæ pendet indeciſa inter dictam familiam, & Gubernatorem, ac Magiſtratum Civitatis, tam ſuper juriſdictione, quam ſuper jure collectandi, aliiſque oneribus, prætendente Civitate, quod ſit de ejus membris, & pertinentiis; e converſo autem dicta familia prætendente contrarium, ſuper quo nil aſſeritur, ſed relinquitur locus veritati.

De Gubernio Firmi.

ULtra prærogativam in hac Marchiæ Provincia ſingularem, quam iſta Civitas in ſpiritualibus gaudet, juris Metropolitici per Sixtum V. ejus civem, vel comitatenſem ſibi conceſſi, cum prius eſſet Cathedralis exempta, & Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta, illi aſſignando ſuffraganeas Eccleſias Maceraten. & Tolentin. unitas, Montis Alti, & Sancti Severini; gaudet in temporalibus, ex antiquo jure per Hiſtoricos recenſito, titulo Principatus complectentis quadraginta octo Oppida, & Caſtra reſpective, quorum omnium dominatrix eſt; Unde propterea propria, & particularia ſtatuta non habentia reguntur cum illo Civitatis Dominantis, de quo ad rem noſtram, Rota *deciſ.* 461. *n.* 2. *p.* 2. *rec.* & coram Cavaler. *deciſ.* 296. *n.* 5. ejuſque particula eſt infra in ordine la 71. cumque exceptis Cardinalitiis Legationibus, de quibus ſupra, reliqua omnia Gubernia, etiam primaria, ut recenſentur illa Marchiæ, & Umbriæ, & ſimilia ſubjaceant Congregationi Conſultationum Status Eccleſiaſtici, quæ Conſulta vulgo appellatur; illi tamen ex quadam obſervantia ſubjacere non conſuevit iſtud Gubernium, utpote reſidere ſolitum penes illum Cardinalem, qui Nepos dici ſolet, juxta inſinuata *diſc.* 6. *num.* 12. *in Relat. Cur.* vel alium Pontificis conjunctum habentem titulum Gubernatoris, quamvis in Curia reſidentem, jure potius cujuſdam ſuperintendentiæ, & gubernii habitualis, actuali exiſtente penes Prælatum, qui ad inſtar aliorum gubernatorum in loco reſidet, titulum Vice Gubernatoris propterea habentem, a quo ad gubernatorem recurſus haberi ſolet. In hoc autem Pontificatu D.N. Innocentii XI. in quo hujuſmodi Nepotum, & Conjunctorum Officia, munia, emolumenta, & prærogativæ in deſuetudinem abierunt, ipſa Civitatem ſupplicante, & ne huic prærogativæ præjudicaretur, illud gubernium habituale, vel ſuperintendentiale, quod eſſe conſuevit penes Cardinalem Nepotem, vel alium conjunctum, reſidet penes Congregationem Deputatam aliquorum Prælatorum, ſub præſidentia, ſeu præfectura Cardinalis Secretarii Status, Primi Miniſtri, ideoque iſta Congregatio dici poteſt quædam parva Conſulta, dum adamuſſim gerit ejus partes, atque facit in illo particulari gubernio id, quod generaliter Conſulta facit in omnibus aliis. 32

Non extra propoſitum tamen, neque vagatorie, ſed ad rem hæc inſinuantur pro Statutorum iſtius Civitatis interpretatione, quoniam ſi condita, & ordinata fuerunt de tempore, quo juxta hiſtorias, ſe gubernabat, ſub proprio Principe, vel ad formam Reipublicæ, cum imperio, & regalibus, ac jure Principatus, recognoſcendo ſolum quoddam altum

Digitized by Google

dominium, & ſuperioritatem Sedis Apoſtolicæ, ut contingit in illo Statu, qui magis remote mediatus dicitur, & prout juxta illorum temporum contingentiam pleræque aliæ ſtatus Eccleſiaſtici Civitates ſe regebant, & tunc ſtatutum regulandum non eſt ad formam juris municipalis conditi per Civitatem ſubditam, & omnino ſubordinatam, ſed potius tanquam jus commune, ideoque ſavorabile, non autem odioſum, ſecus autem e contra, juxta diſtinctionem pluries inſinuatam, & repetitam, ſemper tamen opportune.

Oppida vero, & Loca iſtius Principatus ſunt,

Altera.
Altidona.
Aqoaviva.
Belmontis.
Campi Felonis.
Caraſſaum.
Cerretum.
Collina.
Falleronis.
Francavilla.
Grypta ad Mare.
Grypta Azzolina.
Gualdum.
Lomm.
Maglianum.
Maranum.
Maſſa.
Maſſignanum.
Moglianum.
Morilianum.
Montis Aponis.
Montis Falconis.
Montis Giberti.
Montis Leonis.
Montis Ottonis.
Montis Ranaldi.
Montis S. Petri in Morico.
Montis Vidonis Cambatii.
Montis Vidonis Corradi.
Moreſcum.
Orteianum.
Pedaſum.
Pedrona.
Petriolum.
Petritolium.
Portus Firmi.
Pouſanum.
Rapagnanum.
S. Andreas.
S. Angelus.
S. Benedictus.
S. Epidius in Morico.
Servilianum.
Smerillum.
Torchianum.
Turris Palmæ.
Turris S. Patritii.

De Gubernio Spoleti.

33 LOngobardorum dominatio in Italia celebrem reddit iſtam Civitatem, a qua uber, & delitioſa Vallis Umbriæ denominationem deſumpſit. Cum enim illorum Imperium diviſum eſſet in quamplures Ducatus, inter quos fuit etiam Romanus, unde prodiit Ducati vocabulum in illa moneta aurea, quæ alias ſcutorum largorum Solis dicebatur, Ducatus Spoletinus erat ea majoribus, & potentioribus, adeout iſta Civitas, ob Ducis reſidentiam, Metropolis totius illius Principatus figuram de facto gereret. Hodie vero ſub dominio Eccleſiæ Romanæ, vel Sedis Apoſtolicæ regitur per proprium Gubernatorem Prælatum independentem a Præſide Provinciæ Umbriæ, in qua ſita eſt. Habet iſta Civitas proprium ſtatutum excluſivum fœminarum, & cognatorum ut infra in particula 161. de quo agit Rot. *in rec. dec. 9. p. 6. & dec. 20. & deciſ.* 115. *& dec.* 275. *n.* 2. *p.* 8. ejuſque Gubernium complectitur loca infraſcripta.

Aceram.
Aglianum, quod habet proprium ſtatutum, ut in particula 2.
Apugninum, ubi ſimile ſtatutum viget, ut in particula 9.
Aretium, & Palatium.
Arronem, ubi adeſt idem ſtatutum, de quo in particula 15.
Bonacquiſtum, quod pariter habet ſtatutum, ut in particula 26.
Cammorum, cujus ſtatuti particula, eſt infra, particula 34.
Campellum, ubi reperitur conſimile ſtatutum, prout in particula 36.
Caſtrum Lacus, quod habet ſtatutum, ut in particula, 45.
Caſtrum Ritaldum, quod pariter habet ſtatutum proprium, ut in particula 46.
Caſtrum Sancti Felicis.
Caſum.
Cerquetum.
Civitellam.
Collem Marcheſii, ubi ſimiliter ſtatutum viget, de quo in particula 60.
Gavellium.
Gianum.
Glebam.
Gryptas, ubi idem ſtatutum reperitur in particula 79.
Meſſenatum, cujus ſtatutum eſt infra, particula 95.
Montecchium.
Montem Franchum.
Montem Sanctum.
Montem Sancti Viti.
Morcicchiam, & Morianum, ubi proprium adeſt ſtatutum, ut in particula 118.
Orzanum, quod pariter habet ſtatutum, ut in particula 126.
Paternum, & Meggianum.
Piſſignanum, ubi conſimile viget ſtatutum, de quo in particula 131.
Pontem, ubi fœminæ a ſtatuto excluduntur, ut in particula 134.
Poſtignanum, ubi idem ſtatutum ſervatur, ut in particula 125.
Roccbettam, cujus ſtatuti particula eſt infra, la 140.
Sanctam Anatoliam.
Sanctum Joannem.
Sichiagginum.
Sillanum, ubi idem per ſtatutum cavetur, ut in particula 158.
Spinam, cujus ſtatuti particula eſt infra, la 160.
Tertii Sancti Severi.
Vallis.
Vallis Penacchiæ.
Villæ Paganicæ, ubi idem ſtatutum viget, ut in particula 176.

De Gubernio Camerini.

JAmdiu fuit iſta Civitas cum anneais conſtituentibus 34
ejus Statum, de mediata Eccleſiæ ditione, utpote jure feudi, vel Vicariatus ſub immediato regimine familiæ de Varania, qua defecta, itaut factus eſſet locus devolutioni ſub Paulo III. hic de illa inveſtivit Petrum Aloyſium Farneſium cujus dominatio brevem habuit durationem, ob celebrem permutationem ſub eodem Pontifice ſecutam, cum præſuppoſito evidentis utilitatis Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, cum Civitatibus, & Ducatibus Parmæ, & Placentiæ; quod attento illorum temporum ſtatu, ac locorum ſituatione non eſt ab aliqua probabilitate alienum, quamvis attento præſenti ſtatu id nimium improbabile videatur; ac propterea a dicto tempore eſt de ſtatu immediato, ſed quamvis in Provincia Umbriæ ſita ſit, non tamen ejuſdem Provinciæ Gubernatori, vel Præſidi ſubeſt, nullamque ejus Gubernator habet dependentiam, vel ſubordinationem. Habet hæc Civitas ſuum ſtatutum, a quo fœminæ excluduntur, ut in particula 33. & de quo agunt Cornel. *conſ.* 23. *numer.* 3. *lib.* 3. Thomat. *deciſ.* 387. *ex numer.* 1. Rota *deciſ.* 176. *num.* 15. *part.* 16. *& in deciſ.* 91. *de dot.* & in ejus diſtrictu, vel territorio ſunt quamplura Caſtra, & Loca parum conſiderabilia, quæ proprium, & particulare ſtatutum non habent, ſed vivunt cum illo Civitatis; Sub Gubernio tamen, utpote de enunciato Varanorum dominio, vel ſtatu, ſunt Oppidum S. Anatoliæ, & Caſtrum Seſtii, quorum ſingula ad rem noſtram habent proprium, & particulare ſtatutum, cum quo vivitur, non autem cum illo Civitatis, ut de primo in particula 143. de ſecundo in particula 154.

De Gubernio Aſculi.

SIta eſt hæc qualificata quidem Civitas in extremita- 35
tibus Provinciæ Marchiæ, utpote confinans cum provin-

vincia Aprutina Regni Neapolitani, & de ejus plurium graduum, vel ſpecierum nobilibus habetur actum *in tit. de præeminent. diſcurſ* 48. atque ſi aliquibus Hiſtoricis credendum eſt, & præſertim ejus concivi particulari hiſtoriæ hujus Civitatis non ineleganti latina lingua Scriptori, poſt diſſolutum Romanum Imperium, per quamplura ſæcula ſe rexit ad formam Reipublicæ, quadam ſibi vindicata libertate, ſub regimine Epiſcopi, qui Principis, vel Capitis Reipublicæ figuram gerebat, uſquequo per Innocentium IV. de Provincia Marchiæ inveſtiti fuerunt Comites Ateſtini, & ſic iſta Civitas, utpote de præfatæ Provinciæ pertinentiis ſub illa comprehenſa fuit inveſtitura, qua finita reincidit cum eadem Provincia in regimen immediatum Sedis Apoſtolicæ, ſub quo perſeverat, ſub proprio tamen Gubernatore independente a Gubernatore Marchiæ, ſeu Maceratæ, ut ſunt pleræque aliæ Civitates, & Oppida ejuſdem Provinciæ, ut de illa agendo advertitur ſupra n. 27. Continet autem iſtud Gubernium quamplura Caſtra, quæ omnia intra ejus territorium, vel diſtrictum exiſtunt, atque cum ejus ſtatutis vivunt, locales vero Gubernatores, & Officiales deputantur a Magiſtratu Civitatis, cum diſtinctione graduum, de qua *d. diſc. 48. de præemin.* illaque magis conſiderabilia, neglectis aliis nimium parvis, ſunt Appignanum, Aquæ Sanctæ, Communantiæ, Montiſprandoni, Montis Sancti Pauli, Spinetoli, & Venerottæ, & alia minora uſque ad numerum in totum 38. Adſunt etiam in partibus magnis dictæ Provinciæ Aprutinæ duo alia Caſtra, vel Oppida, in quibus Magiſtratus Civitatis nullum habet jus, nec ipſe Gubernator ſolet ſe ingerere, quorum unum, quod Ancharanum nuncupatur, eſt ſub dominio, & juriſdictione, etiam in temporalibus Epiſcopi; & alterum, quod dicitur Maldignani, ſub dominio, & juriſdictione, etiam in temporalibus, Capituli Cathedralis; Ambo vero, & præſertim Epiſcopi prætendunt dicta loca poſſidere quodam jure Principatus independentis, utpote obvenientia ex Imperialibus conceſſionibus, & confirmationibus reſpective Caroli Magni, Pipini ejus filii, & quamplurium ſucceſſorum in Imperio, quæ habentur regiſtratæ apud præfatum Hiſtoricum Aſculanum, ac etiam apud Ughellium *tom. 1. Italia Sacra*, agendo de Eccleſia Aſculana; Ideoque licet obſervantia daret, quod concederetur illis ſubditis in temporalibus recurſus ad Congregationem Conſultæ, negabat tamen Epiſcopus poſſe appellari, vel recurſus haberi ad alia Tribunalia Urbis, & præſertim ad illud Auditoris Cameræ; quare deſuper per Sanctiſſimum Dominum Noſtrum Innocentium XI. deputata particulari Congregatione Cardinalium, & Prælatorum, atque inter iſtos, me tunc Prælato interveniente, dicebam, iſtam prætenſionem omnino vanam cenſendam eſſe, tum quia ubi etiam verum eſſet hoc præſuppoſitum, adhuc loca effecta erant de alto dominio Eccleſiæ Univerſalis, & Sedis Apoſtolicæ, juxta deducta *diſc. 60. de feud.* unde propterea majorem juriſdictionem haberet Auditor Cameræ, qui eſt Judex appellationum, & recurſuum ab Epiſcopis, etiam in cauſis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus, exceptis beneficialibus, quam haberet Conſulta, ad quam datur ſolum recurſus a Gubernatoribus in temporalibus Status Eccleſiaſtici, tum etiam, quia cum ſint in confinio Status Eccleſiaſtici immediati, & dicti Regni Neapolitani, quod eſt etiam de Statu Eccleſiaſtico mediato, ut advertitur ſupra *n.* 11. non videtur quale jus deſuper habeant Imperatores; Oſtendendo quoque minus probantem dictorum Imperialium diplomatum fidem, dum illud præſertim Caroli Magni habet datam anni 878. & tamen ipſe creatus Imperator de anno 800. & obiit de anno 813. ſive 814. quem errorem agnoſcit Ughellius, eumque corrigere ſatagit, ſed abſque ſubſiſtentia, ut latius in quodam meo Voto, ſeu Diſcurſu deſuper edito, ideoque ſine dubio iſta Oppida, vel Caſtra dicenda ſunt de Statu Eccleſiaſtico, licet non de iſto Gubernio, atque in mappis exiſtentibus in Palatio Vaticano ſunt deſcripta. Habet autem iſtas Civitas ſuum particulare ſtatutum, per quod fœminæ a ſucceſſionibus repelluntur in favorem maſculorum, de quo agit Dunozett. Jun. *dec.* 929. *n.* 8. cujuſque particula eſt infra la 16.

De Gubernio, ſeu Præſidatu Montis alti Marchiæ.

Continet ſub ſe Civitates Montis-alti, quæ eſt reſidentialis, & Ripæ Tranſonæ, atque infraſcripta Oppida, & loca conſiderabilia.

Caſtignanum.
Coſignanum,
Force,
Montis Elpari,
Montis Floris.
Montis Fortini,
Montis Galli.
Montis Monachi.
Montis Novembris,
Montis Rubliani,
Offidam.
Petrignonis,
Porchiam.
Rotellam,
Sanctæ Victoriæ.

De Gubernio Urbis veteris;

Habet iſta Civitas ſtatutum fœminarum excluſivum; de quo loquuntur Cornel. *conf.* 246. *lib.* 2. Rota poſt Michalor. *de fratr. dec.* 16. & coram Duran. *dec.* 36. & coram Bich. *dec.* 350. *n.* 31. *& in recentior. dec.* 523. *num.* 1. *part.* 4. *tom.* 3. ejuſque particula eſt impreſſa infra in ordine la 183. Oppida vero, & Loca magis conſiderabilia, quæ ſunt in diſtrictu, ſeu comitatu dictæ Civitatis, atque ſub ejuſdem ſtatuto degunt, ſunt, 37

Abbatia.
Allerona.
Alvianum.
Beoanum.
Bottum.
Carnajola B.
Catterubellum B.
Caſtilionis Tyberinæ habet ſtatutum, ut in particula 42.
Caſtrum Floris B.
Caſtrum Georgii B.
Caſtrum Viſcardum B.
Civitella Aghani.
Civitella Comitum B.
Collis longus.
Corbaria B.
Fabrum B.
Ficulle.
Hoſpitalettum.
Lubrianum.
Mealla B.
Meana B.
Montis Gabionis.
Montis Jovis B.
Montis Leonis.
Montis Rubiale B.
Montis Sancti Petri B.
Palatium Bovarinum.
Parranum B.
Poranum.
Pornellum B.
Produm B.
Ripalta B.
Ripalvella.
Rota Caſtellum.
Sala B.
Salcis B.
Sanctus Venantius.
Sanctus Vitus.
Sermugnanum,
Suranum.
Tiignanum B.
Trivignanum.
Turria Alfinæ.
Turria Famæ B.
Turris SS. Severi, & Martiris B.
Viceum B.

De Gubernio Æſii.

Ut dictum eſt ſupra, *num.* 27. agendo de Gubernio Marchiæ, vulgo Maceratæ, latina elocutione attenta, iſta Civitas tradere videtur nomen Provinciæ, cujus incolæ Æſini populi appellantur, quod unde proveniat, meæ occupationes inquirere non permittunt; Probabile vero eſt, quod antiquioribus temporibus iſta eſſet Civitas reſidentialis Præſidis Provinciæ, quod deſumo ex eo, quod cum Cardinalis Ægidius 38

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Apoſtolicæ Sedis Legatus in univerſa Italica Ditione ſub Innocentio VI. ſex copilaſſet libros Conſtitutionum, quæ Ægidianæ appellantur, illæ poſt annos centum, & ultra prima vice impreſſæ, & publicatæ fuerunt in hac Civitate, ut patet ex earum antiquo volumine, quod tamen ratum eſt, cum præ manibus volitet ſecunda impreſſio ſecuta ſub Cardinali Pio, ſeu Carpenſi in Pontificatu Pauli III. cum earundem Conſtitutionum reformatione, & additione reſpective, ut latius magiſque diſtinctè in diſcurſu de Conſtitutione Ægidiana ſuper appellatione in poſſeſſorio.

Quamvis autem iſta Civitas exiſtat pene in centro dictæ Provinciæ, attamen a proprio regimi Gubernatoræ, independenter ab illo Provinciæ, illaque in ejus diſtrictu, vel territorio, habet decem, & octo Caſtra, quæ vivunt cum ſtatuto Civitatis, quod nimium obſcurum, maleque conceptum videtur, ideoque litium productivum, ut videre eſt in ejus particula impreſſa in calce in ordine la 1. de quo ulterius agunt Rimin. Jun. *conſ. 759. in princ. & numer.* 85. Gabr. *conſ. 7. lib.* 3. proindeque nimium commendabilis eſſet aliqua ejus declaratio, vel extenſio, ab illa Communitate facienda, cum approbatione Pontificia, ut in pleriſque aliis opportunum eſſet, & laudabile.

De Gubernio, ſeu Præfectura Nurſiæ,

39 QUamvis legaliter, juxta conſuetudinem Italiæ, & ſtylum Datariæ, & Cancellariæ Apoſtolicæ huic loco nomen, ſeu vocabulum Oppidi conveniat, eo quia non eſt inſignitum prærogativa Eccleſiæ Cathedralis, utpote de Diœceſi Spoletana, adhuc tamen de facto gaudet honorifica nuncupatione Civitatis, ut in pleriſque aliis locis verificatur, ex inſinuatis in Sypontina Cathedralitatis *diſc. 2. de praem.* & merito ob populi numerum, & qualitatem, aliaſque circumſtantias, illam præſertim, quod quamplurium Caſtrorum, & Villarum in ejus territorio, vel diſtrictu exiſtentium dominationem hanc ſtatutariam, aliaſque territoriales prærogativas habet ejuſque mentio habetur *deciſ. 110. de reg.* occaſione agendi de quadam prærogativa forte ſingulari, qua potitur circa pretium ſalis, magnumque ſortitur ſplendorem ex eo quod ſit patria S. Benedicti, ut inſinuatur *diſc. 30. de praemin.* ac fertur quoque eſſe patriam Veſpaſiani Imperatoris, quod tamen eſt in quæſtione cum Reatina Civitate, vel aliquo ejus Caſtro. Quamvis vero ſit in Provincia Umbriæ, non tamen ejus Gubernatori ſubjacet, ſed habet proprium independentem Gubernatorem Prælatum, qui Præfecti nuncupationem habet; Iſtaque Præfectura ſub ſe complectitur Oppida Montis Leonis, Atquatæ, & Ceretti, quorum ſingula habent proprium, & particulare ſtatutum, ut de illo Arquatæ in particula 14. de illo Correti in particula 50. de illo Montis Leonis in particula 110. iſta tamen Oppida non ſunt de diſtrictu Nurſiæ, ut ſunt quamplura alia Caſtra, & Villæ, quæ vivunt cum ſtatuto loci dominantis, cujus particula in ea parte, in qua fœminæ excluduntur, eſt infra la 125. & de eo loquitur Handed. *conſ. 12. lib. 1.* Rot. *dec. 68. num. 8. part. 6.* Penuogei. *deciſ. 65.*

De Gubernio Beneventano.

40 ISta Civitas eſt extra circumdatium Status Eccleſiaſtici immediati, cum ſit in Regno Neapolis in Provincia Principatus ultra, undique a dicti Regni, & reſpective Provinciæ territorio circumdata, ſed ex antiquis conventionibus non eſt comprehenſa in dicti Regni inveſtitura, ideoque eſt de omnimodo dominio, regimine, & Statu immediato Eccleſiaſtico, habetque idem ſtatutum, cujus particula eſt in calce la 24. & de quo fit mentio infra, §. 19. agendo de teſtamentaria ſucceſſione; ſed non complectitur alia loca, ideoque dominans dici non poteſt, cum ejus dominium, & gubernium reſpective reſtrictum ſit ad ſolam Civitatem, ejuſque territorium, in quo alia non ſunt Oppida, ſeu loca habitata.

De Gubernio Fani.

4 CElebre in Curia effectum eſt iſtius Civitatis ſtatutum ob caſum adeo acriter in Rota diſputatum, de quo *diſc. 15. de ſucceſſion.* Iſtud Gubernium, ultra Civitatem, continet ſub ſe quamplura loca, quæ omnia vivunt cum ſtatuto ejuſdem Civitatis, quod datur in calce in particula 68.

De Gubernio Civitatis Caſtelli, alias Tipherni.

COntinet iſtud Gubernium ipſam Civitatem, quæ habet ſtatutum, de quo fit mentio per Bald. *conſil. 12. & conſ. 258. lib.* 3. Coccin. *dec. 958. n. 4. &* 30. *& dec. 145. n. 2. & diſc. 9. numer. 12. de emphyt.* & datur particula 36. & duo Oppida Citernæ, & Petrælongæ, ultra villas, & loca non conſiderabilia; ex dictis autem Oppidis poſterius Petrælongæ regitur cum ſtatuto Civitatis, alterum vero Citernæ habet ſtatutum proprium, de quo loquitur Ludoviſ. *dec. 279. & prius dec.* 255. & ejus particula eſt infra la 55. 42

De Gubernio Fabrini,

QUamvis iſte locus Epiſcopali dignitate, & per conſequens juxta Italiæ mores, Civitatis titulo, & prærogativa non ſit decoratus; nihilominus attentis Populi numero, divitiis, induſtriis, præſertim in arte lanæ, in quibus tamen ab aliquo tempore citra ex univerſalibus totius Italiæ, præſertim vero iſtius Principatus calamitatibus notabiliter defecit, ac etiam prærogativa juriſdictionali, quam habet in quamplutibus Caſtris, & Locis ſibi ſubditis, ut infra, multas Provinciæ Marchiæ Anconitanæ, in qua ſitus eſt, ſuperat Civitates, proprium habentes Epiſcopum; Non ſubjacet autem ejuſdem Provinciæ Præſidi, vel Gubernatori, ſed habet proprium Gubernatorem Prælatum immediate ſubordinatum Conſultæ, ex ea ratione, quæ pleriſque aliis Civitatibus, & Locis ejuſdem Provinciæ, ac alterius Umbriæ, eamdem prærogativam habentibus, communis videtur, quod ſcilicet juxta enunciata *in diſc. 3. de feud. in princ.* & alibi ob notorios Italiæ motus quamplures Civitates, & loca, præſertim de tempore, quo Sedes Apoſtolica ab hac Provincia abſuit, deindeque durante ultimo ſchiſmate, ſibi vindicarunt libertatem, ad formam Rerum publicarum ſe gubernando, vel a Tyrannis occupata fuerunt; unde propterea Sedes Apoſtolica ut ad priſtinum dominium, priſtinamque obedientiam reduceret, cum hujuſmodi prærogativis allicere prudenter curavit, propter abominatam ſubordinationem alteri ejuſdem Provinciæ Civitati, in qua Præſes, vel Gubernator præſideat, cum qua prius æmulationes, & bella habuerint. De potentia præſertim, & juriſdictione iſtius Oppidi, quod bellum cum finitimis locis habere ſolebat, liquet ex iis, quæ habentur *ſub tit. de feud. diſc. 49. & diſc.* 135. ubi de concordia inita cum Comitibus de Genga ſuper quatuor Caſtris, vel Villis, in quibus iſta Communitas quoddam dominium, vel ſuperioritatem habere prætendit, ut abſque controverſia in pleriſque rebus habet in quatuordecim aliis Caſtris, ſeu locis exiſtentibus in ejus diſtrictu, vel comitatu, & per conſequens cadentibus ſub ejus gubernio, in quibus omnibus idem ſervatur ſtatutum fœminarum excluſivum, quod in eodem Oppido Dominante viget, cujus particula eſt infra la 67. de quo loquitur Rot. *deciſ. 277. n. 3. p. 4. tom. 2.* cum præfata Caſtra, ſeu Loca ſubdita proprium, & particulare ſtatutum non habeant. 43

De Gubernio *Sabinæ*,

AGendo ſupra de diſtrictu Urbis dictum eſt, quod penè omnia Loca huic Gubernio ſubjecta, ſunt infra diſtrictum, quodque licet nuncupationem habeant Provinciæ, attamen dici meretur potius unica Civitas diviſa in Pagos, eo modo, quo in Regno Neapolitano ſunt Civitas Cavarum, aliaque ſimilia Loca, ex inſinuatis *diſc. 24. de juriſd.* & alibi: Continet autem ſequentia Loca. 44

Aſpera.
Calvi, vel Carbi.
Cicigniatum.
Collaltum B.
Cooſinii.
Cottanellum.
Labrum.
Lugnula.
Montis Aſulæ.
Montis Boni.
Montis Leonis.
Montis S. Joannis.
Pedelucum.
Peteſia B.
Sancti Pauli.
Scandriglia.
Strunghanum,

Stroh-

Stronconium, de cujus ſtatuto fœminarum excluſivo loquitur Corn. *conſ.* 127. *lib.* 1. & datur in particula 162.
Taranum.
Utricolum.

De Gubernio Sancti Severini.

POntifex Sixtus V. Picenus propriæ Provinciæ amantiſſimus quamplutibus illam decoravit privilegiis, præſertim vero erecta in Metropoliticam Eccleſia Firmana, ut eſt inſinuatum ſupra *num.* 32. agendo de Gubernio Firmi, in quamplurimis Oppidis ſub diverſis Diœceſibus exiſtentibus, iſta ab eis diſmembrando, erexit Eccleſias Cathedrales, ipſa Oppida in Civitates, nempe Laureti, Montis Alti, Tolentini, & Sancti Severini, de quo agitur, Diœceſis Camerinen. habetque proprium Gubernatorem, Prælatum independentem, adeout non ſubjaceat Gubernatori Provinciæ, atque iſtud Gubernium complectitur quamplura Caſtra, & Loca in Civitatis diſtrictu exiſtentis, quæ pro Diœceſi præfatus Pontifex aſſignavit, illaque propriis, & particularibus carent ſtatutis, ſed vivunt cum illo, quod extat in ipſa Civitate dominante, ut in particula 149. & de quo fit mentio per Bart. *conſ.* 138. *lib.* 1. Bald. *conſ.* 44. *lib.* 4. Rot. *dec.* 373. *p.* 1. *rec.*

De Gubernio Civitatis Reatis.

SUb Judice adhuc lis eſſe videtur, an iſta Civitas comprehendatur ſub moderno diſtrictu Urbis, conſiſtente in circumdario quadraginta milliarium, illæſa tamen veritate, magis communis videtur opinio, a quadam menſura comprobata, pro non comprehenſione; Quomodo autem iſta Menſura fieri debeat, conferre videntur ea, quæ habentur deducta ſub *tit. de Reg. diſc.* 31. ad effectum regulandi diſtantiam de loco ad locum. Quidquid autem ſit de hoc puncto, ad effectum, de quo agitur, nil referre videtur, dum eadem Civitas habet proprium, & particulare ſtatutum, cujus particula eſt la 137. & de quo habetur actum *in tit. de ſucceſſion. diſc.* 12. *&* *in dec.* 248. 327. *&* 336. coram Celſo; ideoque cum illo procedendum eſt; Habet autem iſta Civitas quamplura Caſtra, & Loca in ejus territorio, vel diſtrictu, quorum tamen particularem mentionem facere opportunum non videtur; tum quia parum conſiderabilia ſunt: tum etiam quia propria, & particularia non habent ſtatuta; Ideoque omnia pariformiter vivunt, & regulantur cum Statuto Civitatis dominantis; quamvis circa modum collectandi difformiter vivant, & regulentur, adeout inter ipſam Civitatem, & Caſtra diſcordiæ, & lites eſſe ſoleant, ut patet ex *diſc.* 136. *de reg.*

De aliis Gubernìis minoribus non ſubordinariis.

47 INcertum eſt qua ratione (cujus reſiſtentia potius dignoſci videtur) aliqua inferiora Gubernia non Prælatitia, ſint a Legatis, vel reſpective Præſidibus Provinciarum independentia, atque adinſtar majorum, & Prælatitiorum immediate ſubjecta Conſultæ; De duplici vero ſpecie illa ſunt, quoniam aliqua ſunt intra Urbis diſtrictum, ut exempli gratia ſunt illa Civitatis Caſtellanæ, Sutrii, Nepis, Fariæ, & ſimilia, de altera vero ſpecie ſunt Civitates, Amerina, Civitatis Plebis, Interamnæ, & Narniæ; Redacta igitur ad ordinem Alphabeticum, una cum Oppidis ſunt infraſcripta.

Ameria, ubi adeſt ſtatutum fœminarum excluſivum, ut in particula 4.
Caſcia.
Civitatis Caſtellanæ.
Civitatis Plebis, ubi idem viget ſtatutum, ut in particula 58.
Farfa.
Interamna, ubi viget eadem ſtatutaris diſpoſitio, ut in particula 84. & de qua agitur *diſc.* 14. *de ſucceſſ.* Put. *dec.* 302. *lib.* 3. *&* *dec.* 146. *n.* 4. *&* *deciſ.* 329. *n.* 1. *part.* 10. *&* *dec.* 37. *n.* 1. *p.* 11.
Labrum.
Maſſa, cujus ſtatuti particula eſt infra la 91.
Mathelica.
Montis Caſtelli, ubi eadem viget ſtatutaria diſpoſitio, ut in particula 102.
Montis Marſciani.
Montis S. Joannis.
Narnia, quæ habet ſtatutum, ut in particula 120. & de en loquitur Merlin. *dec.* 353. *&* *dec.* 390.

Nepeſina.
Ronciglionis, ubi vivitur cum ſtatuto Caſtri, de quo in particula 43.
Sancti Salvatoris Majoris.
Sutrina, ubi viget ſtatutum, ut in particula 163.
Valentanum, ubi pariter viget ſtatutum Caſtri.
Viſſium.
Uticolum.

De aliis Provinciis, Ditionibus Civitatibus, & Locis Italiæ, extra Statum Eccleſiaſticum.

PEr univerſam Italiam vigere hujuſmodi ſtatuta fœminarum, & cognatorum excluſiva, favore agnatorum 48
maſculorum, frequenter, peneque concorditer teſtantur Doctores; & præſertim Florian. Caſtrenſ. & alii relati Tuſc. *lit. S. concluſ.* 655. *num.* 30. 31. *&* 48. Poſt latam enim legem a Juſtiniano, in Græcia exæquantem in ſucceſſionibus fœminas maſculis, pleræque Italiæ Civitates proprias tulerunt leges repellentes fœminas a ſucceſſione, quæ poſtea vocatæ fuerunt ſtatuta, ut obſervant Knipſchilt *de fideic. cap.* 8. *n.* 205. Paganin. Gaudent. *de leg. quæ fœmin. a ſucceſſion. repell. cap.* 8.

Procedendo itaque eumeodem ordine alphabetico, de quo ſupra inter Provincias, Civitatis, & loca Italiæ extra Statum Eccleſiaſticum, viventia cum ſtatutis particularibus, ad agnationis favorem proſpicientibus, mediante fœminarum excluſione, inter alia adſunt, & reperiuntur.

Albingana, de cujus ſtatuto meminit Cæphal. *conſil.* 147. *n.* 9. *lib* 3.
Alexandria, cujus ſtatutum ad rem ponderant Cravett. *conſ.* 743. *n.* 6. Menoch. *conſ.* 317.
Aretium, de quo actum habetur penes Roman. *conſil.* 4. Bald. *conſ.* 47. *lib.* 5. Dec. *conſ.* 52. 617. *&* 693. *&* *diſc.* 50. *de ſucceſſion. in ſupplem.* ejuſque ſtatuti particula eſt impreſſa in calce Operis inter particulas ſtatutorum vigentium in Provinciis, & de Civitatibus extra ſtatum Eccleſiæ, & eſt in ordine la 1.
Aſtenſis, cujus ſtatutum perpendunt Bald. *conſ.* 327. *libr.* 5. Natt. *conſil.* 74. *n.* 1. Bellon. jun. *conſ.* 38. *n.* 2. Theſaur. *dec.* 63.
Barenſis, cujus conſuetudo fœminarum excluſiva viget pene in tota illa Provincia, & eſt impreſſa inter dictas particulas in ordine la 2.
Bergomum, de cujus ſtatuto loquuntur Cæphal. *conſ.* 547. Menoch. *conſ.* 280. *n.* 1. Duran. *deciſ.* 31. & in Theatr. *diſc.* 19. *n.* 2. *de ſucceſſion.*
Brixia, de quo agunt Ruin. *conſ.* 27. *lib.* 1. Menoch. *dict. conſil.* 280. *num.* 5. Fulgoſ. *conſil.* 84. *&* *diſc.* 19. *num.* 2. *de ſucceſſion.*
Canetum, de quo mentionem facit Cyriac. *contr.* 71. *n.* 23.
Caſalenſis, cujus ſtatutum refert Cyriac. *contr.* 565. *n.* 1. *&* 4. *&* *antea contr.* 386. *in princ.*
Caſtillionis a Stivieriis, quod conſiderat idem Cyriac. *contr.* 504. *n.* 81.
Caſtri Goffredi, de quo rem habet pariter Cyriac. *controv.* 588. *n.* 1.
Colleoſis, ſuper cujus ſtatuto extat *dec.* Buratt. 288.
Corigæ, quod examinat Ciarlin. *contr.* 246. *n.* 1. *&* *ſeqq.*
Cortona, de quo Bald. *conſ.* 2. 9. *&* 10. *lib.* 4. Giovagnon. *conſ.* 13. *&* *conſ.* 14. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 95. *n.* 59.
Coſſanum, de quo memorat Surd. *dec.* 535. *n.* 13.
Coriſnenſis, cujus ſtatutum tradit Bald. *conſ.* 205. *lib.* 4.
Cremona, de quo differit Caren. *reſol.* 23. Surd. *conſ.* 343. *ſub n.* 19. *verſ. ſecundo moveor.*
Cumarum, quod innuit Signorol. *conſ.* 153. *circa princip.*
Feltrum, cujus ſtatutum recenſet Coman. *conſ.* 90.
Florentina, de cujus ſtatuto pertractant Caſtrenſ. *conſ.* 304. *n.* 4. *lib.* 1. Lap. *alleg.* 101. Bartholom. Soccin. *conſ.* 114. *l.* 4. Giovagnon. *conſ.* 2. *lib.* 1. & in Theatr. *diſc.* 8. *&* 9. *de ſucceſſion.* ejuſque particula eſt in ordine la 3.
Janua, ſuper cujus ſtatuto interpretationem faciunt Caren. *reſol.* 172. Rot. *dec.* 89. *n.* 7. *p.* 5. & in Theatr. *diſc.* 4. *de ſucceſſ.* *&* *diſc.* 28. *de legit.* cujus particula eſt infra la 4.
Inſula, de quo Surd. *conſ.* 343.
Lonzianum, quo memoratum reperitur a Signorol. *conſ.* 233. *ſub n.* 1.
Luca, de cujus ſtatuto peragunt Angel. *conſil.* 221. Imol. *conſil.* 114. *n.* 4. Zucchar. *dec. Lucenſ.* 9. *n.* 1. Palma ſen. *conſil.* 90. *n.* 11. *&* 12. Altograd. *conſil.* 64. *per tot. lib.* 1. Manz. *conſ.* 14. *n.* 7. *lib.* 1. *&* *conſ.* 106. *lib.* 2. *&* *in diſc.* 10. *de legit.* ejuſque particula eſt la 5.

Mantua; ſuper quo plora colligunt Bartholom. Soccin. *conſ.* 153. *n.* 24. *lib.* 2. Bald. *conſ.* 452. *&* 453. *lib.* 1. *& conſ.* 446. *lib.* 3. Angel. *conſil.* 359. Zabarell. *conſ.* 22. Cyriac. *contr.* 654. *num.* 3. Surd. *deciſ.* 9. *& deciſ.* 138. in Theatro *diſc.* 11. *de feud.* & datur in particula 6.

Maſſa, ſuper cujus ſtatuto ſcripſit Dec. *conſ.* 563.

Mediolanom; de quo Signorol. *conſil.* 2. *& conſ.* 66. *in princ.* lateque Carpan. *ad eadem ſtatuta Mediol.* & eſt impreſſum particula 7.

Mirandola, ſuper quo conſuluit Cæphal. *conſ.* 509.

Monos Farrati; cujus ſtatutum tangit Surd. *conſ.* 100. & *conſ.* 475. *n.* 11.

Montis Politiani; de quo Pariſ. 47. *lib.* 3. Riminald. jun. *conſ.* 249.

Montis Sanctæ Mariæ; de quo fit mentio per Bald. *conſ.* 131. *& conſ.* 132. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 71.

Murina; ſuper cujus ſtatuto plura congerunt Alex. *conſil.* 69. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 246. Rimin. jun. *conſ.* 694. *n.* 24. Rot. *dec.* 364. *n.* 18. *p.* 5.

Neapolis. Dupliciter iſtud vocabulum conſiderandum eſt. Primo nempe particulariter; tanquam denotans ipſam Civitatem cum ejus Suburbiis, & Caſtris, quæ ibi Caſalia dicuntur, & Secundo generaliter, utpote pro communi loquendi uſu denotans totum Regnum Siciliæ citra, quod poſt diviſionem ab alia Sicilia ultra Pharum prius dici conſuevit Apuliæ, a moderno vero tempore dici conſuevit Neapolitanum, ob reſidentiam, quam Reges cum eorum conſiliis, & Tribunalibus habere conſueverunt in iſta Civitate, quæ propterea de facto, non autem de jure, Metropolis figuram facit.

Attenta prima ſignificatione particulari, habet proprias conſuetudines in ſcripturam redactas, inter quas habetur iſta ſuper fœminarum excluſionem, ut in particula 8. ſed iſtæ conſuetudines non egrediuntur ipſum Civitatem, ejuſque particulare territorium, & de his particulariter in Theatro *de legit. diſc.* 2. *& ſeq. & de dote diſc.* 103. *& alibi.* Attenta vero altera ſignificatione generali complexiva totius Regni, adeſt Conſtitutio, quæ incipit *In aliquibus*, & Doctores paſſim, & frequenter tractant, ut infra verbo *Sicilia*.

Nicenſis, cujus ſtatutum exornatur a Bellon. jun. *conſ.* 74.

Novaria, de quo Dec. *conſ.* 107. Rot. *dec.* 223. *numer.* 14. *part.* 5.

Onelia, quod prætenditur a Natt. *conſ.* 266.

Padua, de cujus ſtatuto meminerunt Petr. de Ancharan. *conſ.* 26. Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 3. *verſ. ſolum lib.* 2. Cæphal. *conſ.* 501. *n.* 53.

Papienſis; de quo agunt Curt. jun. *conſ.* 5. Merend. *lib.* 18. *contr.* 1. *tom.* 3. & eſt in particula 9.

Parma; cujus ſtatutum ponderatur a Bald. *conſ.* 295. *lib.* 2. Dec. *conſ.* 261. *lib.* 2. Put. *deciſ.* 341. Seraph. *dec.* 822. & in Theatr. *dec.* 21. *de ſucceſſion.*

Piſæ, de quo Menoch. *conſ.* 235. Barth. Soccin. *conſ.* 222. *n.* 1. *lib.* 3. & in particula 10.

Piſtorium, quod examinat Barth. Socc. *conſ.* 280. *lib.* 2.

Plumbinum, de quo in Theatr. *diſc.* 11. *de ſucceſſion.*

Pontremolum, ſuper quo ſcripſerunt Manz. *conſ.* 276. *lib.* 3. *conſuln.* 387. 398. *&* 399. *lib.* 5. & Palma jun. *allegat.* 89. *lib.* 1.

Rhegium, cujus ſtatutum recenſent Angel. Aretin. *conſil.* 80. Rimin. jun. *conſ.* 269. *num.* 48. Menoch. *conſ.* 1170. Ciarlin. *contr.* 45. *in princ.* Cyriac. *contr.* 405. *num.* 28. Rot. *dec.* 527. *n.* 8. *& ſeqq. p.* 14. *rec.*

Sancti Salvatoris, de quo Menoch. *conſ.* 293. *n.* 5.

Sanglianum, de quo Bald. *conſ.* 172. *lib.* 2. *& conſ.* 371. *& conſ.* 372. *lib.* 2.

Sarthianum, de cujus ſtatuto mentio habetur penes Bald. *conſ.* 467. *lib.* 2.

Saxolum, cujus ſtatutum interpretatur Rimin. junior. *conſ.* 608.

Secuſia, de quo differit Theſaur. *q. forenſ.* 42. *n.* 10. *lib.* 1.

Senatum, ſuper cujus ſtatuto ſcripſerunt Roman. *conſ.* 399. Caſtrenſ. *conſ.* 175. 422. *&* 442. *libr.* 1. *& conſ.* 83. *libr.* Dec. *conſ.* 332. Corn. *conſ.* 61. *lib.* 4. Put. *dec.* 139. *lib.* 2. & habetur impreſſum particula 11.

Siciliæ Regnum ultra Pharum habet Conſtitutionem, quæ incipit *In aliquibus*, quæ eſt impreſſa in calce, particula 12. ſuperius enunciatam ſub verbo *Neapolis*, quia huic etiam Regno Siciliæ citra Pharum eſt communis, utpote edita de tempore, quo unicum erat Regnum, & de iſta Conſtitutione frequentiſſime agunt Doctores utriuſque Regni, & de ea pluries fit mentio in *Theatro*, præſertim *ſub tit. de dot. diſc.* 105. *& diſc.* 113. occaſione agendi an dos ſuccedat loco legitimæ; & alibi.

Sinodria, de cujus ſtatuto Oldrad. *conſ.* 135.

Taurinum, de quo memorat Theſaur. jun. *queſt.* 69. *lib.* 2. *& dec.* 62. *& dec.* 263.

Tridinum, de quo Natt. *conſ.* 581.

Tarviſium, de cujus ſtatuto loquitur Cuman. *conſil.* 125. Bald. *conſ.* 183. *lib.* 1. Menoch. *conſ.* 293. *n.* 5.

Verona, de quo Fulgoſ. *conſ.* 61.

Vicentia, ſuper quo conſuluerunt Cuman. *conſ.* 35. Pariſ. *conſ.* 36. *n.* 27. *& ſeqq. lib.* 2. Cæphal. *conſ.* 578.

Vignalis, de quo Bald. *conſ.* 94. *lib.* 3.

Vitelliana, de quo Cyriac. *contr.* 476. *n.* 1.

De aliis Provinciis, & Populis extra Italiam.

NEc in Italia ſolum hujuſmodi ſtatuta fœminarum excluſiva introducta reperiuntur, ſed etiam extra Italiam pleri que Populi, & Provinciæ iiſdem uſi ſunt, & utuntur, adeout univerſi fere Orbis civilis, præſertim noſtræ communicationis, mos generalis dici poſſit ille repellendi a ſucceſſionibus fœminas exiſtentibus maſculis, ut teſtatur Orig. *homil.* 22. *c.* 27. *lib. Num.* ibi: *Hæc ſecundum Hiſtoriam. Quid vigoris habeant omnibus palam eſt, qui ſciunt leges iſtas non ſolum apud filios Iſrael cuſtodiri, ſed apud omnes homines, qui tamen legibus vivunt.* 49

Africa, etenim habet hujuſmodi conſuetudines, & ſtatuta fœminarum excluſiva, teſte Jo. Bodino *de Republ. lib.* 5. *cap.* 2.

Alemanni Veteres idem obſervarunt, mediante antiqua ipſorum lege promulgata tempore Clotarii Regis ſub *cap. duar. ſoror.* ad tradita per Rolbag. *certam maſculo-fœmin. de leg. Salic. in prælud. n.* 31. Tholoſan. Syntag. jun. *lib.* 45. *cap.* 4. *n.* 4.

Angli, Scoti, & Dani conſimiles leges habent, ut obſervat idem Rolbag. *in certam maſculo fœmina de l. Salic. n.* 44. *& ſeqq. & in prælud. n.* 35.

Armeni cum hujuſmodi conſtitutionibus fœminarum excluſivis uſque ad tempora Juſtiniani regulabantur, ut ipſemet Juſtinianus teſtatur Novell. 21. Tholoſan. *ubi ſupra, n.* 3. Gaudent. Paganin. *de l. quæ fœmin. a ſucceſſ. repell. cap.* 6.

Aſia pariter ſimiles leges ſervat, ad notat. per Bodin. *de Republ. d. lib.* 5. *cap.* 2.

Avernia itidem morem excludendi fœminas colit, Caſſan. *ad conſuet. Burgund. rubr.* 7. §. 12. *in princ.*

Bajoarii fœminas a ſucceſſionibus excludebant, ut profitetur Tholoſan. *ubi ſupra n.* 4.

Burgundi mulieres a ſucceſſionibus arcent Caſſan. ubi ſupra, Tholoſan. *loc. cit. n.* 1.

Galli habent notiſſimam legem Salicam, per Carolum Magnum renovatum in ſuis Capitularibus *tit.* 62. *des Alodes n.* 6. ibi: *de terra Salica nulla portio hereditatis mulieri veniat, ſed ad virilem ſexum tota Terra hereditas perveniat.* de qua pertractant Paganin. ubi ſupra, *c.* 5. Rolbag. *loc. cit. n.* 33. Carpzou. *de pact. confraternitat.* Saxonic. Haſſiac. *concluſ.* 3. Tholoſan. *ubi prax. n.* 8.

Quamvis revera iſta lex Carolina non eſſe peculiaria illorum locorum, qui juxta hodiernum uſum veniunt ſub nomine Gallorum, ſed congrueret omnibus illis Provinciis, & regionibus, quæ citra, & ultra Rhenum erant ſub præfati Legiſlatoris dominio. Cum enim omnes illæ Regiones eſſent ſub dominio Romanorum, poſtmodum vero Gens Franconia ſub Rege, vel Duce Pharamundo illarum partem occupaſſet, circa initia quinti ſæculi, & acquiſitionem progreſſus continuaſſent ejus ſucceſſores Reges, nuncupati de prima ſtirpe, a quibus condita fuit dicta lex, quæ Salica nuncupatur, denominationem ſumendo a quibuſdam populis Salicis, apud quos ordinata fuit. Hinc in eiſdem Provinciis, vel Regionibus orta eſt legum, & modi vivendi diverſitas, quæ aliquas pariebat confuſiones, quoniam aliqui populi vivebant cum hac nova lege, & aliqui continuabant cum antiquis legibus Romanorum, quæ tunc non erant, juxta ſubſecutam compilationem Juſtiniani in Codice, & Novellis, vel Authenticis, dum iſtius Imperium fuit ad ſæculum circiter, poſtquam ibi Romani Imperii dominatio ceſſaverit, ſed erat juxta id, quod continetur in Pandectis, & in aliquibus fragmentis Codicis Theodoſiani; atque ex tunc originem habuit illa diſtinctio, quæ etiam hodie viget in aliquibus ex his Regionibus, inter Jus Romanorum, ſive Italicum,

cum, & Jus Francorum, ſive Gallicum; quare ad tollendas confuſiones, quas propterea praxis docebat, præfatus Carolus Pipini filius, qui fuit Rex de ſecunda ſtirpe Caroli Martelli, poſt jam extinctam primam Pharamundi, ſive Clodovei, leges edidit ſub nomine Capitularium, ut hiſtorici forte melius, quam Juriſtæ obſervant.

Germani ſimiliter illuſtres familias cum hujuſmodi pactis, & conſuetudinibus, etiam Imperiali approbatione roboratis, in ſucceſſionibus regulant, ut videre eſt in *integr. tract.* Nicolai Boetii *de pact. famil. illuſtr.* & Philip. Kniſpſchild. *de fideicom. famil. nobil. cap.* 8. *n.* 206.

Longobardi, ſive alii feudorum introductores idem ſtatuerunt in feudis, ut *in lib.* 1. *feudor. tit.* 8. *de ſucceſſ. feudor.* In aliis autem bonis, quod filiæ habere non poſſent niſi tertiam partem, ſancivit Luitprandus *in leg.* Longobard. *lib.* 2. *tit.* 20. *l.* 2. quam refert Tholoſan. *d, lib.* 45. *cap.* 4. *n.* 2. & late Albert. Brun. *ad ſtatut. quod ſtant. maſcul. art.* 2. *n.* 4. & 5.

Nivernenſis Comitatus eaſdem leges ſuper fœminarum excluſione obſervat, Chaſſan. *ad conſuet.* Burgund. *d. rubr.* 7. §. 12. *in princ.* Tholoſan. *ubi proxime*, *n.* 5.

Pariſiis, & in aliis Galliæ Urbibus ſimiles conſuetudines, & ſtatuta particularia vigere teſtatur Guilielm. de Bened. *in c. Raynutius*, *verb. duas habens*, *n.* 126. *de teſtam.*

Ripuarii fœminas propter maſculos excludebant, ut *in tit.* 57. §. 3. *pag.* 460. apud Lindembrog, *in Cod l. antiquar.* ibi: *Quouſque virilis ſexus extiterit, fœmina in hereditatem Aviaticam non ſuccedat*, & notat Rolbag. *ubi ſupra*, *n.* 32. Paganin. *d. tract. cap.* 6.

Saxones in propriis legibus idem regiſtrarunt, ut *in c.* 38. ibi: *Pater, aut mater defuncti filiis, non filiæ hereditatem relinquant*, ad relata per Pagan. ubi ſupra, *cap.* 6. Rolbag. ubi ſupra, *in prælud. n.* 32. Lindemborg. *in C. l. l. antiq. tit.* 56. §. 3. *pag.* 460. Tholoſ. *mox cit. n.* 7.

Tigurini demum idem a ſuis populis obſervandum determinarunt, ut refert Lindemborg. *in Cod. leg. antiq. tit.* 6. §. 1. *pag.* 473.

Ex quibus, & aliis, quæ per minus occupatum de facili poterunt in majori copia perquiri, liquet ad evidentiam, quod iſte ſit mos univerſalis, non ſolum Italicæ regionis, ſed cæterorum Populorum, qui cum legibus vivunt: quodque male primi Interpretes, qui fuerunt in enunciato duodecimo ſæculo, in quo ſecuta fuit præmiſſa caſualis legum civilium inventio, receperunt d. Jus noviſſimum conditum in Græcia, Romanorum, & Italorum, aliarumque gentium legibus, & moribus contrarium, ut ſupra.

a *Ex relatis*, *dec.* 101. *p.* 10. *rec. cum aliis*, *diſc.* 83. *n.* 3. *de Regal.*
b *Conſ.* 218. *ex iis*, quæ habentur per Mandoſ. *ad Roman. ubi ſupra*, Rot. apud Burait. *dec.* 322. *n.* 11. & *ſeqq.* cum aliis late collectis per Adden. *ad dec.* 378. *p.* 4. *tom.* 2. *Rec.* & inſinuatur, *d. diſc.* 83. *de Regal. n.* 4. & *diſc.* 39. *n.* 13. *de alienat. & contract. probib.*
c *Præſertim ſub tit. de Judic. diſc.* 35. *n.* 20. & *ſeqq.* & *ſub tit. de legitim. diſc.* 10. & *alibi.*
d *In l. quicumque*, *n.* 13. *C. de ſerv. fugit.*
e *Diſc.* 35. *de judic. n.* 20. & *ſeqq.* & *alibi.*
f *Diſc.* 1. *de ſerv. diſc.* 161. *de regal.* ac etiam infra, *in §. ſeq.*
g Ut advertitur Peregr. *conſ.* 63, *n.* 5. & *ſeqq. lib.* 1. & *deciſ.* 1. *Patavin.* Surd. *conſ.* 560. *n.* 5. & 6. Theſaur. Jun. *lib.* 2. *q.* 46. *in fin.* & *alii.*
h *Diſc.* 3. *de feud.* & *alibi.* i *Eodem diſc.* 35. *de jud. ex n.* 20. l *Dicto diſc.* 35. *de judic. n.* 20. & *alibi pluries.*
m *In d. diſc.* 39. *de alienat.* & *contract. probibit.*
n *Diſc.* 190. *de regal.*
o *Sub tit. de feud. diſc.* 74. & *ſeq. ac etiam alibi inſinuat.*
p *Sub tit. de juriſd. diſc.* 89. & *ſub tit. de jud. diſc.* 13. *n.* 50.
q *Diſc.* 35. *de jud.* & *de dot. diſc.* 22. 143. & *alibi ſæpius.*
r *Sub tit. de regal. diſc.* 72. 94. *tit. de juriſd. diſc.* 53. *tit. de ſervit. diſc.* 35. *in relat. Curiæ*, *agendo de d. Tribunalibus*, *diſc.* 34. 36. & *ſeqq.* & *alibi.*
ſ *Diſc.* 1. *de præmin. diſc.* 145. *de benef. ac etiam in relat. Curiæ*, *diſc.* 13. *agendo de Vicario Urbis.*
t *d. diſc.* 72. *n.* 9. *de regal.* & *in Relatione Curiæ*, *diſc.* 37. *n.* 19. *agendo de Senatore*, & *de Foro Capitolino.*
u *Diſc.* 20. *de ſucceſſ. ab inteſt. diſ.* 2. & *ſeqq. de leg. ejuſq; particula eſt in fine operis impreſſa*, *in ord. la* 180.
x *Diſc.* 155. *de dot. n.* 16. & *quando dos ſuccedat loco legitimæ*, *diſc.* 1. & 5. *de legitim.*
y *Diſc.* 52. *de teſtam.*
z *Ut advertitur in Acernen. ſub tit. de juriſd. diſc.* 24.
aa *De quibus agitur in tit. de ſucceſſ. diſc.* 5. 13. & 22.
bb *Præſertim*, *diſc.* 2. *de feud. diſc.* 39. *de alienat.* & *contract. probibit.* & *alibi.*
cc *Enunciat. diſc.* 80. *de regal. diſc.* 80. *de juriſd. diſc.* 39. *de præeminent.* & *alibi.*
dd Bonden. *colluctat. leg.* 28. *n.* 64. Coccin. *dec.* 2141. *n.* 12. ee *Ex deductis*, *diſc.* 39. *de alienat.* & *contract. prohibit.* ff *Diſc.* 1. *de feud.*
gg *Juxta ſeriem*, *de qua diſc.* 1. *de præeminent.*
hh *De feud. diſc.* 83. *ex n.* 10. *in tit. de præeminent. diſc.* 29. *de juriſd. diſc.* 90. & *in opuſculo de Principe*, *c.* 8. & *alibi.*
ii *Ut advertitur eod. diſc.* 1. *de feud.*
ll *Ut advertitur*, *diſc.* 93. *de feud. diſc.* 2. *de donation.* & *alibi ſæpius.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Compertum vero ſit, quod nonnullæ Doctorum, & Tribunalium interpretationes, ac limitationes, vel reſtrictiones præmiſſum finem a populis, juxta eorum, ac regionis antiquos, & continuatos mores impediunt, præfataſque leges, ac proviſiones pene inanes reddunt, ſive frequentes producunt lites, perturbationes, incommoda, & diſpendia, adeout quandoque expediat potius non deferri, nec aperiri ſucceſſionis beneficium, quod ita in maleficium propriique aſſis jacturam convertitur.

ARGUMENTUM.

Quales eſſent antiqui, & medii mores Romanorum, & Italorum in hac ſucceſſionum materia, & de varietate legum eorumdem Romanorum, ſeu civilium in eadem materia, & de hiſtoria legali.

SUMMARIUM.

1 *IN Italia ſunt communia hec ſtatuta.*
2 *De probatione, quod antiqui mores Romanorum, & Italorum eſſent conformes his ſtatutis.*
3 *De Sacra Scriptura idem diſponente, & de moribus Hebræorum.*
4 *De legibus duodecim Tabularum, quas Romani a Græcis habuerunt, & quando?*
5 *De lege Voconia innovante leges duodecim tabularum, favore agnationis.*
6 *De noviſſimo jure Juſtiniani, d. legis Voconiæ innovativo.*
7 *De eadem lege Voconia.*
8 *Cum quibus auctoritatibus in prædictis Romanorum legibus diſtinguendis procedendum ſit?*
9 *De ſucceſſione adoptivorum.*
10 *De ſucceſſione patris, & matris, aliorumque aſcendentium.*
11 *De hiſtoria legali.*
12 *De legibus Longobardorum.*
13 *De introductione, & uſu feudorum, eorumque ſucceſſione.*
14 *De inventione, & receptione legum civilium.*
15 *De ordinatione ſtatutorum, quare?*
16 *Ex qua auctoritate leges civiles attendantur?*
17 *De præſuppoſito, ſeu de ratione, ob quam ſtatutis multæ reſtrictiones datæ fuerunt.*
18 *De utraque copulativa ſubjectioni neceſſaria perſonarum, & de bonorum ſituatione.*
19 *Quid de bonis in territorio de directo dominio Eccleſiarum?*
20 *De ſubjectione perſonarum.*
21 *De caſu mixto perſonæ non excluſæ, quæ ſit in medio.*
22 *De aliis reſtrictionibus ſtatutorum.*
23 *De litibus, quas d. reſtrictiones producunt.*
24 *De dote reſervata fœminis excluſis.*
25 *Quare d. quæſtiones formiter non diſputentur, & ubi de illis videndum?*

§. III.

EX inſinuatis cum aliqua, non tamen vitioſa, nec inutili, ſed proficua, & myſterioſa, forteque neceſſaria prolixitate, in §. præced. liquet quod per univerſam Italiam, magis vero in hoc Principatu pene communia, & univer- 1
ſalia

ſalia ſunt hujuſmodi ſtatuta, tendentia ad finem conſer-
vationis bonorum in agnationibus; unde propterea veri-
ficatur id, quod in noſtra Conſtitutione dicitur, tales
eſſe regionis, & populorum mores, quibus proinde con-
trariantur illæ reſtrictiones, ac limitationes, per quas,
ceſſantibus ſtatutis, reverſio fiat ad jus commune, quod
potius dictis moribus adverſatur.

2 Ad probandum vero id, quod in eadem Conſtitutione di-
citur, quod præfati mores ſunt antiqui, connaturales, &
continuati, in diſcurſu ejuſdem Congregationis præparato-
rio, ad removendas difficultates in contrarium fortiter exci-
tatas, ut in præfatione animadvertitur, rem altius exami-
nando, advertebam, quod quidquid ſit de magis antiquis
noſtræ Italiæ, & præſertim iſtarum regionum legibus, &
moribus, antequam Romanus Populus eſſet in rerum natu-
ra, cum deſuper nullas habeamus hiſtorias, & traditiones,
unde propterea res eſt in ambiguo: tamen in ea potius eiſ-
dem moribus, agnationi favorabilibus, veriſimilitudo aſ-
3 ſiſtere videtur, ob illam omnium antiquiorem in d. tempori-
bus jam extantem hiſtoriam Sacræ Pag. veteres Teſtamenti
Numer. *c. 3. 27. & 36.* ex qua liquet de eiſdem Judaici po-
puli moribus pro conſervatione bonorum in agnationi-
bus, & familiis. *a* Quod etiam in eiſdem antiquis tem-
poribus, aliis quoque populis, & nationibus eſſe com-
mune magna docet veriſimilitudo, ex quodam naturali
inſtinctu, in quem homines ubique impelli videntur, ut
in §. antecedenti, etiam animadverſum eſt.

Ubi vero more Juriſtarum ad ſolas Romanorum leges, &
mores non reſtringere deberemus, quaſi quod ob dominatio-
nem, quam iſti in toto pene Orbe habuerunt, & ob leges,
quas eidem Orbi tradiderunt, ab eis in ſucceſſivis, ac ho-
diernis temporibus norma capienda ſit, ponderabam, quod
4 licet in primis iſtius naſcentis Reipublicæ temporibus, quan-
do Romanus populus, adhuc ſub Regum dominatione, exi-
guus, barbarus, & literarum ignarus erat, leges obtinere
curaverit a Græcis, tunc in re literaria florentibus, forteque
ab illis, qui in ipſamet Italia erant in illa Calabriæ par-
te, quæ propterea Magnæ Græciæ nomen ſortita fuit, exin-
deque juxta hiſtorias, vel fabellas, quas noſtri majores,
non abſque varietate, & ſimplicitate narrant, prodierint
5 leges duodecim tabularum, per quas, vel juxta ipſorum Græ-
corum tunc vigentes mores, vel ex ejuſdem Romani Po-
puli tunc barbari ſimplicitate, quamvis in aliquibus ad-
huc deterior per eos facta eſſet conditio fœminarum, &
cognatorum, in pleriſque tamen effecta fuit æqualis. Nihi-
lominus expulſis poſtea Regibus, quorum dominatio, anti-
qua barbarie adhuc forte perſeverante, a Romulo condi-
tore uſque ad Tarquinium Superbum, ſpatio annorum 240.
circiter duravit, atque populo libertatem vindicante, &
in Reipublicæ ſtatu conſtituto, cum exinde nimium in ar-
mis, & literis creviſſet, ac profeciſſet, ſub Voconio Plebis
Tribuno, conſulente, ac perorante Marco Catone Cenſo-
rio ad annos circiter 140. juxta unam ſententiam, & 200.
circiter, juxta alteram, agnoſcendo quam Reipublicæ, &
populo proficuum, & opportunum eſſet, bona in maſcu-
lis de familia, & agnatione conſervari, excluſis fœminis,
& cognatis, prodiit Plebiſcitum, cui leges Voconiæ nomen
attributum eſt, per quod, correcta præfata lege duodecim
tabularum, excluſio fœminarum, & cognatorum, favore
maſculorum, & agnationis, ſtatuta fuit, atque cum hac
lege continuatum fuit uſquequo per ſpatium quinque cir-
citer ſæculorum in ipſa Urbe Roma, & in Italia Romanum
Imperium ſedem habuit. Poſtquam vero Conſtantinus Pri-
mus, qui Magnus nuncupatur, eamdem ſedem tranſtulit
in Thraciam, ſeu Græciam, eamque fixit in Bizantina,
ſeu Conſtantinopolitana Civitate, alia nova Roma nuncu-
pata, adhuc ſpatio aliorum duorum circiter ſæculorum,
quibuſdam modicis exceptis alterationibus, cum eiſdem
legibus, eiſdemque moribus continuatum fuit uſque ad Im-
perium Juſtiniani, ſcilicet circa initia ſexti ſæculi, de an-
6 no ſcil. 520. deindeque ad quindecim, vel viginti circiter
Imperii annos doctus quidem, & ingenio eminens, calli-
diſſimus autem aulicus Tribonianus, ut dominatrici Theo-
doræ adularetur, res notabiliter alterare cœpit ad favorem
fœminarum, & cognatorum, cum magna ſane varietate,
prout de illo Hiſtorici dicere ſolent, quod modo leges fi-
gebat, modo vero refigebat; unde propterea iniquiſſimi
attributum, ex communi eorumdem Hiſtoricorum teſti-
monio, reportavit, ut patet ex Inſtitutionibus, & ex ali-
quibus conſtitutionibus regiſtratis in ſecundo, ſeu ultimo
Codice Juſtiniano, quem ob primi amiſſionem habemus;
Ac demum in illo Jure, quod Novellarum, ſeu Authenti-
corum dicitur, & quod per noſtros communiter noviſſi-
mum appellatur, toto levato velo, generalis ſecuta eſt d.
priori juris Romanorum correctio, & abolitio, tollendo
penitus differentiam ſexus, agnationis, & cognationis,
ac etiam aſcendentium, & collateralium, ſtatuendo illum
ſuccedendi ordinem, quem, attenta juris currentis com-
muni diſpoſitione, in praxi receptum hodie habemus.

Et quamvis aliqui, antiquæ eruditionis potius, quam
practicæ juriſprudentiæ profeſſores, præfato noſtro præpara-
torio diſcurſui cenſuram ſcientes, magis quam rei, ac ma-
teriæ veritatem inquirentes, magnam vim in eo conſtitue-
rent, quod lex Voconia fœminas non generaliter, & abſo- 7
lute excluderet, ſed ſolum ab hæreditatibus opulentioribus
cenſum centum millium excedentibus *b* ponderando adver-
ſus encomium Sexti Cecilii, apud Gellium, ad favorem d. le-
gis, contrariam objurgationem D. Auguſtini, qui eam ini-
quam dicit; ac pariter cum aliquorum antiquariorum aucto-
ritate ponderarent, quod etiam ante Juſtinianum, imo ante
dict. translationem Romani Imperii in Græciam, ſub Impe-
ratore Hadriano d. lex Voconia, vel abolita, vel in magna
parte moderata fuiſſet, nimium quoque elaborando in tem-
poribus, in quibus per Juſtinianum conditæ fuerint Novellæ,
ſive Authentica, in quibus jus noviſſimum conſiſtere di-
citur, & an vivente Theodora, vel potius poſt ejus mor-
tem, & an per ſolum jus Authenticorum, vel etiam per
alias ejuſdem Imperatoris conſtitutiones, in Codice regiſtra-
tas, excluſio fœminarum correctionem, vel moderationem
re cepiſſet. Advertebam tamen iſtas, alias ſimiles conſide-
rationes, dignas quidem eſſe, ut in academicis diſcurſib.
deducerentur, ad oſtentandam antiquitatum eruditionem, 8
nil autem facere ad rem noſtram, dum non cum Hiſto-
ricorum, & Antiquariorum ſenſibus, & opinionibus, adeo
inter ſe variis, in practico foro pro juſtitia adminiſtran-
da, & cauſis decidendis, procedendum eſt, ſed cum illa
legali ſerie certa, & authentica, utpote eorumdem tem-
porum, in quibus illa legum civilium compilatio, quam
habemus, ſecuta eſt, & per eoſdem compilatores, *in In-
ſtitutionibus, ſcil. in tit. de legitima agnatorum ſucceſſione*.
Tunc enim in præciſi temporis veritate immorandum eſt,
quando illud eſt de ſubſtantia, adeo ut ex unius, vel alterius
temporis varietate notabilis effectus, vel rerum alteratio ſe-
quatur, ſed ubi talis effectus non reſultat, tunc nil id refert,
ut habemus in varietate, quæ in teſtibus in tempore digno-
ſcatur, adeo ut inutile ſtudium cenſendum ſit illud Chronolo-
giſtarum in hoc adeo elaborantium quando aliquis pro-
ficuus effectus exinde non ſequatur, ut in præſenti, quo-
niam, an in uno, vel alio anno Imperii Juſtiniani, &
an ante, vel poſt mortem Theodoræ id ſecutum ſit, nil
refert, cum ſufficiat verificari ſubſtantiam, ut ſub Juſti-
niano per jus noviſſimum id factum ſit.

Et ulterius, ſi qua d. legis Voconiæ moderatio ſecuta
fuit ante Juſtinianum ex aliquibus Imperialibus Conſtitu-
tionibus in Codice regiſtratis, id pariter contigit poſt dict.
translationem Imperii in Græciam, ideoque juxta Græco-
rum potius, quam Italorum mores ſecutum fuit, dum illæ
leges, quæ Imperio adhuc in Urbe Sedem habente, latæ
fuerunt, conſiſtunt, in reſponſis Juriſconſultorum regiſtra-
tis inter Pandectas, *ſub eod. tit. de legit. agnatorum ſucceſſio-
ne*, in quibus agnatorum ſolum eſt jus inteſtatæ ſucceſſio-
nis, cum ea differentia inter illa, & noſtra tempora, quod
non ſolum agnati per naturam, & per veritatem, ſed
etiam per arrogationem, vel adoptionem ad ſucceſſionem
admittebantur, ex iis, quæ de ſucceſſione adoptivorum ha-
bentur in ſua Sede. *c* Ac etiam quia moderationes d. an-
tiquæ legis Voconiæ, ad favorem fœminarum, reſpiciunt
ſolum filias, vel ad ſummum ſorores, nullatenus autem re- 9
liquos cognatos, multo vero minus matrem, & aſcenden-
tes per latus maternum, imo neque patrem, vel avum pa- 10
ternum, quoniam in iſtis non dabatur jus ſucceſſorium, ſed
potius vindicatio bonorum jure peculii, dum introductio
peculiorum, atque admiſſio patris, aliorumque aſcenden-
tium cum matre, aliiſque lateris materni aſcendentibus, &
cum fratribus, eorumque filiis, & cum diſtinctione inter
utrinque conjunctos, & illos, qui ex uno tantum latere
conjuncti eſſent, ſecuta ſunt ſub dicto Juſtiniano, & ex
ejus legibus, ſive novæ, ſive noviſſimæ dicendæ ſint. *d*
Ideoque firmum remanet, quod antiqui Romanorum, &
Italorum mores eſſent conformes illis modernis, quos ſta-
tuta docent, dum immutatio ordinis ſucceſſorii agnatitii
in Græcia, non autem in Italia ſecuta eſt.

Et quod magis conſiderandum venit, præfata Græcorum
immutatio nullam induxit in Italis antiquorum morum, &
legum

legum immutationem, quoniam, ut habetur in hiſtoria legali, frequenter quidem, ſed ſemper utiliter, & oppor-
11 tune repetita *e* de tempore, quo ſub prædicto Imperatore Juſtiniano præſatæ leges conditæ, & reſpective compilatæ fuerunt circa d. initia ſexti ſæculi, Imperialis poteſtas, & dominatio in Urbe, & in Italia jam pene annihilata erat, ob intermedias incurſiones, & dominationes Gothorum, Vandalorum, Herulorum, aliorumque nationum, ſub quarum imperio qualis fuerit ſucceſſionum ordo, incertum eſt, dum earum leges non habemus; probabilis tamen eſt continuatio antiquarum legum, & morum, ob eamdem ſubſecutam diuturnam continuationem ſub Longobardis, ut infra, ex regula, quod poſitis extremis media præſumuntur, & ex altera regula, quod innovatio in dubio non præſumitur, niſi probetur. Et quamvis ſub eodem Juſtiniano, qui quoad ejus mores, & virtutes non multum a ſcriptoribus commendatur, ab eiſdem vero fortunatiſſimus reputatur in eo, quod habuerit eximios viros in armis, & literis, ejus miniſterio addictos. In armis nempe, quia eis mediantibus, Gothorum, tunc in Italia dominantium, vel totalis, vel notabilis expulſio facta fuerit; Romæ præſertim recuperata, mediante opera ejus Illuſtrium Ducum Beliſarii, & Narſetis, adeout Imperialis poteſtas jam deperdita, in aliqua parte reſtituta fuerit; Et in literis, quia cum ejus inſignium Juriſconſultorum Triboniani, Theophili, & Dorothei opera ſecuta fit reformatio, & editio corporis Juris Civilis, quod ejus nomini adeo ſingularem peperit celebritatem. Nihilominus cum tam d. compilationes legum, quam iſti felices bellorum eventus, potius circa finem, quam circa initia Imperii contigerint, incertum eſt, an præſatæ leges juxta illam compillationem, & editionem, præſertim vero d. Novellæ Conſtitutiones, ſub Authenticorum vocabulo explicatæ, continentes illud jus noviſſimum, per quod omnimoda antiqui ſucceſſorii ordinis immutatio facta fuit, in Italiam venerunt; ibique receptæ, practicatæ fuerint, dum nullum deſuper habemus concludens teſtimonium, atque probabilior eſt negativa; vel quod ſi venerunt, & publicatæ fuerunt, non tamen receptæ, & practicatæ, ob nimium brevem d. reſtituti, ſeu recuperati Imperii durationem, dum ſecuta morte Juſtiniani, ſub Juſtino ejus filio, opera ejuſdem Narſetis, ob muliebrem imprudentiam indignati, iſta Provincia occu-
12 pata fuit per Longobardos, qui ejus longam plurium ſæculorum habuerunt dominationem enarratam per Carol. Sigon. de Regno Italiæ, alioſque Hiſtoricos; iſtique leges condiderunt, quæ adhuc habentur impreſſæ, & regiſtratæ in corpore d. juris, poſt volumen Authenticorum, & Inſtitutionum, & quarum aliquæ reliquiæ adhuc vigent in quibuſdam Provinciis Regni Neapolitani *f* adeout a duobus ſæculis citra iſtud eſſet jus commune in Regno Neapolis *g*; prædictarum vero legum civilium, ſeu Romanorum nulla habebatur notitia, atque ſpatio plurium ſæculorum perierat memoria, dum ſolum per manus eruditorum, quorum nimium rarus erat uſus, circumferri ſolebant quædam fragmenta, quæ habentur collecta per Gratian. *in Decreto*. Dictiſque Longobardorum legibus attentis, idem fuit ſucceſſionis ordo in agnatis maſculis, pro conſervatione bonorum in familiis, excluſis fœminis, & cognatis; ideoque in antiquis moribus Romanorum continuatum fuit. Cumque, ſive ſub eiſdem Longobardis, juxta unam opinionem, ſive juxta alteram ſub Germanis, vel Francbis, oc-
13 caſione adventus in Italiam Pipini, & Caroli Magni, aliorumque ejus ſucceſſorum in moderno Imperio Occidentis, introductus eſſet uſus feudorum; quorum proinde duas naturas, vel ſpecies habemus; unam, quæ dicitur Juris Longobardorum, & alteram, quæ dicitur Juris Francorum *h* adhuc idem inductus fuit ordo ſucceſſorius in maſculis agnatis excluſis fœminis, & cognatis, *ut eod. tit. de feud.* frequenter advertitur; & ſic de continuatione hujuſmodi antiquorum morum uſque ad ſæculum duodecimum, in quo dictarum legum civilium caſualis inventio ſecuta fuit, juxta d. hiſtoriam, nullatenus videtur poſſe dubitari.

Poſtquam itaque, ſecuta d. caſuali Inventione, cœpe-
14 runt in eodem duodecimo, magis vero in decimotertio ſæculo d. leges, tanquam elegantes, rationabiles, beneque ordinatæ recipi per populos magis, quam d. leges Longobardorum inelegantes, male ordinatæ, & in magna parte barbaræ, & irrationabiles, adeout habita notitia de melioribus, aſininæ appellari, & reputari cœperint; Compertum vero ſit, quod antiquæ, & veræ leges Romanorum contentæ in Pandectis, quæ depromptæ fuerunt ex Romanorum Juriſconſultorum reſponſis, eſſent quidem in hac materia ſucceſſionis adaptatæ ipſorum antiquitati, atque; ut ſupra connaturalibus, & continuatis moribus, eis autem non congruerent, ſed potius adverſæ eſſent modernæ leges Græcorum potius, quam Romanorum; Hinc iidem populi paulatim, unus aliorum veſtigia, & exempla inſequentibus, ſollicui fuerunt ſibi condere iſtas particulares, & 15
ſtatutarias leges, quæ revera, attenta d. ſerie, non continent immutationem, & correctionem antiqui juris communis jam vigentis, recepti, & obligatorii, ut leguleicum vulgus inepte putat, ſed ut locis mox citat. advertitur *i* potius continet declarationem voluntatis non acceptandi in hac parte d. leges noviſſimas, ſed continuandi cum legibus, & moribus tamdiu uſu receptis; dum d. leges civiles non ex Juſtiniani legiſlatoris, ſed ex voluntaria populorum receptione, & uſu, & ex Principum permiſſione legum vim habent, in hoc vero Principatu forte ſingulariter d. vim habent ex diſpoſitione expreſſa juris Pontificii, *in cap.* 1. *de* 16
nov. oper. nunciat. ut in caſibus, in quibus Canones non diſponunt, attendi debeant; Ideoque ex his liquido conſtat bene, ac fundate in noſtra Conſtitutione dici, quod DD. & Tribunalium reſtrictiones, vel interpretationes, & limitationes, per quas, ceſſante ſtatutaria diſpoſitione, reverſio fit ad præſatum noviſſimum jus Græcorum, adverſantur populorum antiquis, & naturalibus moribus.

Interpretationes autem, ſeu reſtrictiones, & limitatio- 17
nes in eadem Conſtitutione enunciatæ, atque per eam de medio ſublatæ, multæ ſunt ex eodem principio, ſeu præſuppoſito manantes, quod immutatio diſpoſitionis juris communis proveniat a ſola poteſtate, vel juriſdictione ſtatuentium; iſto namque retento præſuppoſito infertur neceſſariam eſſe copulative utramque ſubjectionem d. juriſdictioni, & poteſtati ſtatuentium, tam perſonarum, inter quas eſt contentio ſucceſſionis, quam etiam bonorum, in quibus eſt ſuccedendum; idque adeo rigoroſe percipitur, ut negetur unio, ſeu combinatio ſtatutorum diverſorum locorum, quæ concordent, idemque diſponant, ſtatuti 18
ſcil. perſonarum, & alterius bonorum, ac propterea quamvis omnes perſonæ contendentes ſint ejuſdem loci, & ſtatuentium juriſdictioni, ac poteſtati ſubjaceant, non tamen ſtatutaria diſpoſitio attenditur, & operatur in bonis ſitis extra ejus territorium, ultra quod juriſdictio non extenditur, eſindeque reſultant magnæ, & involutæ quæſtiones ſuper qualitate bonorum, de quorum ſucceſſione agitur ad dignoſcendum eorum ſituationem, & quænam loco circumſcribantur, atque in eis cadat ſituatio, quæ loco non circumſcribantur, ſed ſequantur perſonam, quod præſertim diſputari contingit in illis bonis, quæ tertiam conſtituunt ſpeciem, quia neque vera mobilia, neque vera ſtabilia ſunt, ut ex. gr. ſunt cenſus conſignativi ad formam Bullæ S. Pii V. ſuper fundis ſtabilibus, & fructiferis, ac etiam ſunt jura, quæ habentur cum Principe, vel Republica, quæ in Urbe loca montium dicuntur, alibi vero fiſcalia, vel redditus ſuper arrendamentis, aut jura cum Rege, cum ſimilibus vocabulis in idem tendentibus; nec non eadem quæſtio cadere ſolet in juribus, & actionibus, an regulentur a natura bonorum, ad quæ competunt, cum ſimilibus. Quinimo data etiam ſituatione in loco per veritatem, & proprietatem, ut in veris 19
ſtabilibus, ac rebus ſoli contingit, adhuc intrat dubitatio reſpectu illorum bonorum, quæ ſint de directo dominio Eccleſiarum, vel perſonarum Eccleſiaſticarum, d. juriſdictioni, & poteſtati ſtatuentium non ſubjectarum, poſſideantur tamen per ſæculares, inter quos contentio ſit ſuper ſolo dominio utili, vel ſub altero jure feudi, vel emphyteuſis, ſeu livelli, vel perpetuæ locationis, abſque eo, quod Eccleſia ſit in cauſa, vel quod aliquod patiatur præjudicium, dum occaſione agendi de Ægidiana firmatum eſt, ut etiam iſta bona habeant exemptionem a legibus laicalibus. *l*

Et quoad perſonas, non ſolum requiritur ſubjectio in per- 20
ſonis contendentibus de ſucceſſione, unde propterea fœminæ, vel cognati alias excluſi admitti debeant, ſi [illegible], vel religioſi, aut moniales, ſed etiam attendi debeat [illegible] a defuncti, de cujus ſucceſſione agitur, quod ſi [illegible] cut, vel alias perſona Eccleſiaſtica, quamvis ill[illegible], qui [illegible] ſunt, atque de ſucceſſione contendunt, ſint ſæculares, & [illegible] diti ſtatuto, adhuc tamen iſtud intrare non debeat ratione exemptionis defuncti. Quare dicebam, quod ſi exemptio a juriſdictione, & poteſtate ſtatuentium indefinite attendenda eſt, idem dici deberet ubi defunctus, vel ſuccedentes eſſent laici, ſed accidentaliter exempti a juriſdictione, & poteſtate illius Communitatis, vel Domini loci ſtatuentis, puta quia ſint familiares Epiſcoporum, vel Cardinalium,

aut

aut Miniſtri, familiares, & patentati S. Officii, vel Fabricæ S. Petri, & ſimiles, aut quod eſſent milites exemptione fori gaudentes, cum ſimilibus exemptionibus.

21 Et ulterius his etiam omnibus exemptionibus ceſſantibus, adeout verificaretur abſque controverſia perſonarum, & bonorum ſubjectio, & comprehenſio, quod nimium tarum, & difficile eſt ad praxim reduci, adhuc tamen alia datur reſtrictio, ratione miſturæ perſonæ non excluſæ in medio exiſtentis, qualis ut plurimum eſt mater; tunc enim iſta perſona inducit caſum mixtum, & per conſequens ceſſare facit ſtatutariam diſpoſitionem, ut propterea reverſio fiat ad jus commune, non ſolum in gratiam perſonæ non excluſæ in medio exiſtentis, quæ mixturam facit, ſed etiam [f] ſi iſta perſona non poſſit, vel nolit ſuccedere, adeout perſonis excluſis locus fiat. Ac etiam ut ſtatuta diſponentia de

22 ſucceſſionibus morientium ab inteſtato non procedant in ſucceſſionibus inteſtabilium, & an fœminarum, & cognatorum excluſio ſit ſimplex, & perpetua, vel potius temporanea, & cauſativa, donec extant maſculi agnati, quibus deficientibus detur perſonis excluſis reintegratio, cum ſimilibus reſtrictionibus, ſeu verius ſuperſtitionibus, inter quas illa eſt, ut eadem ſtatuta ad literam, & in caſibus, in quibus expreſſe diſponunt, attendi debeant, prohibita quacumque extenſione, quamvis rationis identitas, vel majoritas urgeat, & quamvis aliquod abſurdum dignoſcatur, ut

23 præſertim contingit in caſu, in quo majoris remaneat potentiæ cauſarum, quam cauſa, cum ſimilibus [m]; unde liquet recte verificari id, quod in textu dicitur, quod ita pene inanes remanent hujuſmodi leges. Ac etiam verificatur id, quod ibidem dicitur, ut frequentes producant lites, perturbationes, & incommoda, adeout ſucceſſionis beneficium in maleficium potius, propriique aſſis jacturam, & diſperſionem convertatur, dum eædem reſtrictiones, ac interpretationes non ſunt pacificæ, ſed inter DD. controverſæ, variis varia de more ſentientibus, iiſdemque Tribunalibus modo uni, modo alteri adhærentibus opinioni, quod anſam, & fomentum tribuit litibus, acerrime, & obſtinate ſubſtinendis, cum domorum, & familiarum exterminio, ut frequenter ſum expertus.

24 Neque in his deſinunt quæſtiones, dum poſita etiam pacifica operatione ſtatutorum in jure ſuccedendi, adhuc tamen aliæ ſuperſunt involutæ quæſtiones, circa dotem, quæ per eadem ſtatuta fœminis excluſis attribuitur, & reſervatur, an ſcil. illa ſuccedat, necne loco legitimæ, tam circa quantitatem legitimæ proportionatam, quam circa privilegia tranſmiſſionis, & fructuum, & alia, & an unica dos ſufficiat pro excluſione ab omnibus ſucceſſionibus, quas deferri contingat, vel potius tot eſſe debeant dotes, quot ſunt ſucceſſiones, & hæreditates. Ac etiam an fœminæ excluſæ, & dotatæ faciant numerum, & partem, & ad cujus favorem, & unde illatum dos detrahi debeat, cum ſimilibus.

25 Super his autem, aliiſque ſimilibus quæſtionibus voluminoſus tractatus de facili compilari poſſet, illas diſtincte, ac ſingillatim diſputando ad partes, inanis vero iſte labor cenſendus eſſet reprehenſione dignus in his annotationibus, dum per noſtram Conſtitut. ſi non in totum, ſaltem in magna parte abolitæ fuerunt, atque tunc opportuna eſſet earum formalis diſputatio, quando, ut aliqui juſtitiæ zelatores optabant, Conſtitutio proceſſiſſet per viam declarationis, unam potius, quam alteram canonizando opinionem ſuper dictarum reſtrictionum, & interpretationum improbabilitate; ſed quoniam viſum non eſt ex prudentialibus, juſtiſque motivis per hanc viam ambulare, ut advertitur infra, in §. VII. Idcirco tale opus, tanquam ſuperfluum, atque viro nimium occupato incongruum negligitur; qui vero cupit ſuper dictis quæſtionibus in earum notabili parte ſibi ſatisfacere, videre poterit in Theatro [n] in locis in quibus ex profeſſo de his agitur, in aliis vero ſparſim, & incidenter, atque ita melius dignoſcet, quantum iſta Conſtitutio proficua, & opportuna, imo neceſſaria fuerit.

a *Ut advertunt* Richter. *in authentic. in ſucceſſ. Cod. de ſuis, & legit. n.* 110. *in fin. & ſeqq.* Jo: Selden. *de ſucceſſ. ad l. l. Hebræorum, c.* 23. Menoch. *de Repub. Hebræorum, l.* 5. *c.* 9. *n.* 3.

b *Ex relatis per* Alciat. *in Parerg. jur. lib.* 5. *c.* 23. Zaſ. *in Cathal. leg. antiq. titul. lex Voconia*, & Leonard. *quoque in Comment. ad* S. Auguſt. de Civ. Dei, *lib.* 3. *cap.* 21. e *Diſc* 53. *de ſucceſſion.*

d *Ut advertitur præſertim, diſc.* 15. *de ſucceſſ. ab inteſtat. & alibi.* e *diſc.* 1. *de ſerv. & in ejus annotationib. diſc.* 161. *de regal. diſc.* 1. *de ſucceſſ. ab inteſt. & alibi.*

f *Ut patet ex commentariis* Maxillæ *ad conſuetudines Barenſes, & ex deductis per modernum earumdem legum defenſorem* Anchin. *de prævent. atque aliquid de illis inſinuatur ſub tit. de dot. diſc.* 105. *& eod. diſc.* 1. *de Serv.* g *d. diſc.* 1. *de ſervit.*

h *ſub tit. de feudis, diſc.* 8. *& ſeq.*

i *d. diſc.* 1. *de ſervit. & diſc.* 1. *de ſucceſſion. ab inteſtat.*

l *De judiciis, diſc.* 37. *& alibi, & in ſpecie ad effectum hujuſmodi ſtatutorum, dec.* 136. *& dec.* 274. coram Bich. *& dec* 170. cor. Othob. *& dec.* 89. *p.* 19. *rec.*

m *De prædictis, & aliis reſtrictionib. tot. tit. de ſucceſſ. ab inteſt. in Theatro.*

n *In titulis de ſucceſſ. ab inteſtat. de legit. & de dote.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Unde propterea iidem populi præfati noſtri Status Eccleſiaſtici tam immediati, quam mediati Italiæ apud Nos eorum voluntatem, ac deſiderium explicantes, preces porrexerunt, ut deſuper opportune providere dignaremur, præfatorumque Statutorum, ac legum, ſeu proviſionum, generalem, ac indefinitam obſervantiam, prout jacent, & diſponunt, demandaremus, quibuſcumque Doctorum, & Tribunalium rejectis interpretationibus, adeout univerſalis, ac uniformis in quolibet loco ſit ordo ſuccedendi, ad propriorum reſpective Statutorum, & legum normam, ſeu præſcriptum.

ARGUMENTUM.

An, & quando conſenſus populorum in legibus ſit neceſſarius, & exquiri debeat?

SUMMARIUM.

1 *Qualis ſit Status Eccleſiaſticus, de quo Conſtitutio loquitur?*
2 *De conſenſu populorum, & an laudabile ſit illum requiſitum eſſe, & ad quem effectum?*
3 *Principi non informato eſt replicandum.*
4 *Cujus populi ſenſus exquiri debeat?*
5 *De inimicitia inter Curiam, & Principatum;*
6 *Qualis Princeps commendatione ſit dignus?*
7 *De odio virtuoſo, & commendabili, & de amore vitioſo & damnabili.*

§. IV.

Quales ſint enunciati Populi Status Eccleſiaſtici Italiæ [a] tam immediati, quam mediati, & de qua mediatione loqui, atque diſponere ſoleant Apoſtolicæ Conſtitutiones, aliæque proviſiones, jam dictum eſt ſupra, in §. 1. & 2. in quorum poſteriori idem Status diſtincte deſcribitur, pro immediatis intelligendo de locis nulli Baronali, vel Domicellariæ juriſdictioni, & poteſtati ſubjectis, atque ſub Papæ, ejuſque Gubernatorum, & Officialium immediato regimine exiſtentibus; de mediatis vero in illis, qui ſunt ſub regimine Baronum, & Domicellorum, habentium ſolum qualitatem, & juriſdictionem Baronalem ſub omnimoda ſuperioritate, atque cum libero ſubditorum recurſu ad ipſum Papam, ejuſque Officiales, & Tribunalia per viam appellationis, vel recurſus, & querelæ, non autem de illa mediatione magis remota, quæ verificatur in feudis majoribus veræ dignitatis cum Regalibus, & de jure Principatus, in quibus, excepto alto, ſeu altiſſimo dominio, exceptiſque aliis juribus concernentibus feudalitatem, in reliquis omnimoda juriſdictio, & adminiſtratio eſt penes feudatarium in figura ſupremi Principis. 1

Quamvis autem aliqui non laudaverint iſtam diligentiam exquirendi conſenſum, & voluntatem populorum ſubditorum, eo quia ille populorum conſenſus, qui per jus civile deſideratur in legibus condendis, tanquam unum ex requiſitis neceſſariis, ut lex valida, perfecta, & obligatoria ſit [a] non requiratur in legibus Papalibus, eo quia Papa non recognoſcit poteſtatem a Populo, ſicuti recognoſcunt alii Principes ſæculares, ſed immediate a Deo, unde propterea adverſus ejus leges allegari non poteſt non uſus, vel uſus contrarius, qui in aliis legibus allegari poteſt. [b] Nihilominus dicebam, quod iſta objectio, vel dubitatio non applicatur, 2

quo-

quoniam requiſitus non fuit per ipſum Principem ſenſus, vel voluntas populorum, tanquam conſenſus, qui neceſſarius reputaretur ad validitatem, & perfectionem legis, quaſi quod ſine ipſo lex condi non potuerit, nec debuerit, dum in hoc etiam quoad alios Principes deferendum eſt ſtylo, vel conſuetudini, ſed (ut in præfatione advertitur) iſta fuit mea diligentia, & opportuna cautela ad perſcrutandum populorum ſenſum, & deſiderium ipſi Principi inſinuandum, illumque de eo informandum, ut conſultius, & maturius determinaret, an expediret hujuſmodi legem condere, necne, Siquidem licet, pene in omnibus Principatibus, ex conſuetudine, in legibus condendis, aliiſque proviſionibus faciendis (ut praxis docet) conſenſus populorum no[n] reputetur neceſſarius ad earum perfectionem, & va[lidit]atem, ſed eo ipſo quod publicantur, obligant, ut præ[ſertim] docet inconcuſſa praxis iſtius Principatus, etiam in te[m]poralibus: Tamen valde laudabile, ac prudens conſilium eſt, ut Princeps quando vult condere aliquam legem, quæ concernat intereſſe, & commodum, vel incommodum populorum, curet ſe informare de eorumdem populorum ſenſibus magis communibus, ne alias procedendo non informatus, atque agnoſcendo poſtea legis impracticabilitatem, vel inconvenientiam, cogatur eam revocare, dum ſæpius Princeps non informatus facere ſolet ea, quæ non merentur executionem, ſed potius retractationem, ideo-
3 que, ubi ſit abſens a loco executionis, licitum eſt ejus Magiſtratibus, & Officialibus denegare executionem, ad effectum illud informandi, pluries etiam replicando. c

In hoc autem ſenſu exquirendo præbendæ non ſunt aures
4 populo, tam alto, quam infimo, vel medio Metropolitiœ, vel reſidentialis Civitatis Principis, ejuſque Curiæ, quoniam ut pluries inſinuatur in d. opuſculo *de Principe*, ac etiam in particulari diſcurſu ejuſdem Italici idiomatis edito ſuper
5 inimicitia inter Curiam, & Principatum, in quo cum multis argumentis, & practicis exemplis concludenter, & ad evidentiam probatur aperta inimicitia, magnaque contrarietas, quæ dignoſcitur inter Curiam, & Principatum, dum Curia principaliter cupit, quærit, & commendat propria, & privata commoda, publicaſque lætitias, & dele-
6 ctationes, quæ omnia tendunt in damnum, & perniciem Principatus, ejuſque populorum; Ideoque ut plurimum, forteque ſemper, & abſque limitatione, qui Curiæ placere vult, Principatui diſplicebit, illumque male gubernabit, & e converſo qui placet Principatui, ejuſque, & populorum publicas utilitates, & commoda curat, cum recta, & rigoroſa juſtitiæ adminiſtratione pro publica quiete, & tranquillitate obtinenda, & cum diligenti, & charitativa œconomia publicorum redituum, ac reſecatione, vel ſuppreſſione damnabilium exemptionum, & privilegiorum, ut ita minora ſint onera, utique parum gratus erit Curiæ; juxta id, quod in ſpiritualibus paſſim habemus, quod qui placere vult Deo, placere non poteſt hominibus, & e converſo; ſed iſto caſu, & ob iſtam cauſam recte verificatur aſſumptum in quodam alio meo diſcurſu ſuper odio virtuoſo, & amore vitioſo plene, & convincenter comprobatum, quod frequenter odium cenſendum eſt commendabile, & virtuoſum, amor vero vitioſus, & damnabilis, iſtaque fuit præfatæ diligentiæ ratio, ut ita ſcilic. Princeps de Populorum voluntate, & moribus circa ſuccedendi ordinem certus redderetur.

a *Diſc. 35. de Judic. & alibi occaſione agendi de Legib.*
b *D. diſc. 35. de Judic. & diſc. 1. de Cenſib. & alibi.*
c *Sub tit. de Regal. diſc. 148. n. 3.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Hinc Nos præmiſſorum populorum, qui Nos, & Apoſtolicæ Sedi, etiam in temporalibus, tam immediate, quam mediate crediti ſunt, commodo, utilitati, quieti, & tranquillitati, quantum fieri poteſt, conſulere cupientes, eorumque vota, & ſupplicationibus annuere volentes.

A R G U M E N T U M.

Quomodo, & quando Princeps exaudire debeat preces ſubditorum, & an debeat eſſe facilis, vel difficilis ad gratias?

S U M M A R I U M.

1 *IN quæ ſint partes boni, & veri Principis?*
2 *In quibus rebus Princeps audire debeat preces, & vota populorum, eiſque annuere.*
3 *Quando benignitas, & conceſſio gratiarum ſit commendabilis, vel e converſo damnabilis.*
4 *Damnantur gratiæ de delictis, & quare?*
5 *Quare non ſufficiat remiſſio partis offenſæ?*
6 *Quando cauſa dicatur finalis, & quando impulſiva, & de effectibus.*
7 *In legibus univerſalibus non intrat diſtinctio cauſæ aſſignatæ, an ſit finalis, vel impulſiva.*

§. V.

BOni, & veri Principis partes explere oſtendit noſter Pon- 1
tifex, exaudiendo preces, & vota populorum ſibi commiſſorum, eorumque commodo, utilitati, quieti, & tranquillitati conſulendo, dum, ut ſuperius inſinuatur in §. I. boni Principis partes, & munus non conſiſtunt in exigendo a populis ſubditis honores, obedientiam, obſequia, ſervitia, tributa, & onera, nil autem, vel parum cogitando ad eorumdem ſubditorum commoda, utilitates, quietem, & felicitatem, ſed principaliter vacando propriis commodis, propriiſq; delectationibus, & ſenſualitatibus, cum iſtæ ſint partes Tyranni; dum conſiſtunt in eo ut more benevoli, providi, ac diligentis patriſfamilias, principaliter curet id, quod noſter zelantiſſimus Pontifex cupere, & curare profitetur, ſubditorum commoda, & utilitates propriis anteponendo.

Non tamen generaliter, ac indifferenter omnibus ſubdi- 2
torum votis, & precibus promptæ, & apertæ debent eſſe aures Principis, promptaque voluntas in concedendo quidquid petitur, ſed id ſequi debet in iis, quæ juſta, æqua, & rationabilia ſunt, atque principaliter publicam concernunt utilitatem, quæ, non curato quandoque privato præjudicio, prævalere debet, vel in iis, quæ concernunt quidem utilitatem privatam, ſed abſque ullo præjudicio tertii, vel Reipublicæ, ſeu publicæ utilitatis, rectæque adminiſtrationis juſtitiæ, non autem ubi unum, vel alterum dignoſcitur præjudicium, tunc etenim illa, quam ignarum, & ſtultum vulgus dicit, & commendat, benignitas, & gratia, malignitas potius, ini-
quitas, & injuſtitia dicenda eſt; cum in concurſu juſtitiæ, & 3
æquitatis, vel gratiæ, prior ſemper attendi, & prævalere debeat; atque tunc benignitas, & gratioſa natura in Principe deſideranda eſt, & commendari meretur, quando verſatur in mere gratioſis, abſque præjudicio tertii, ſub cujus nomine venit non ſolum alter privatus, qui damno, & rei, vel juris ſui jactura contendat, ſed etiam quando nullo privato in cauſa exiſtente, præjudicium ſit publicum, & publicæ
quietis, ut verificatur in gratiis, quæ fiunt de delictis, etiam 4
ubi accedat remiſſio, vel conſenſus partis offenſæ, quæ ita proprio juri ac præjudicio renunciet; quoniam adhuc ſupereſt altera pars offenſa longe major, & nobilior, qualis eſt Reſpublica, ſive publica juſtitia, quæ invindicata remanet, neque iſtius offenſæ remiſſio admittenda eſt, niſi quando aliqua adſit cauſa, quæ æque publicam utilitatem, vel neceſſitatem concernat, ut ita publicum cum publico compenſetur, atque alias Princeps male ejus partes explere dicitur. a Et quidem in hoc dignoſcitur error popularis ſuperficialium, qui ſolam difficultatem in aggratiando delinquentes conſtituunt in præjudicio partis offenſæ, & in defectu pacis, & remiſſionis, quaſi quod, iſta concurrente, nulli fiat injuria, nullumque reſultet præjudicium, ideoque locus eſſe debeat
benignitati Principis, cui deneganti attribuitur titulus ſeve- 5
ri, & gratiarum inimici, non reflectendo, quod adhuc remiſſa per partem injuria, & offenſa privata, remanet major injuria, & offenſa juſtitiæ, & Reipublicæ pro publica quiete; Quinimo iſta ratio publicæ vindictæ non ſolum urget contra ſolam perſonam delinquentis pro vindicta, & punitione perpetrati criminis, & ſic pro ſolo actu de præterito, ſed magis pro futuro, & etiam reſpectu aliorum, qui cum ſevera punitione delinquentis terreantur, & arceantur a delinquendo, & e converſo ne cum gratiis, & indulgentiis alii, qui malam animam, malumque genium ſortiti ſunt, ſub ſpe obtinendi ſimiles indulgentias invitentur: atq; faciles reddantur ad delinquendum, ad quod advertendum eſt.

Myſterioſe autem cumulantur plures cauſæ impellentes 6
legiſlatorem ad hanc legem proferendam, una ſcil. precum a populis porrectarum, & altera, ut ſubditorum commodo, utilitati, tranquillitati, & quieti conſulatur, ne alias legiſlatore ad unam cauſam tantum ſe reſtringente, inſurgere valeant ſolitæ juriſtarum ſubtilitates, & ſuperſtitiones litium productivæ, quod quando unica aſſignatur cauſa, illa dicenda ſit finalis, & omnimoda, ut propterea in aliquo caſu, ob ejus circumſtantias, illa ceſſante ceſſare debeat lex, vel diſpoſitio, cujus contrarium ſequitur, quando plures aſſignan-

tur

tur cauſæ, vel rationes, quoniam juxta diſtinctionem frequenter in foro decantari ſolitam, & receptam, ex pluries inſinuatis *ſub tit. de renunciat.* & alibi in hoc diſtinguitur cauſa finalis ab impulſiva, quod finalis dicitur quando eſt unica, impulſiva vero quando eſt multiplex, adeout una ceſſante, non per hoc diſpoſitio ceſſet, ut prætendi poteſt, quando eſt unica, & per conſequens finalis. Ultra quod hujuſmodi inſpectio cadere potius videtur in particularibus diſpoſitionibus, & proviſionibus percutientibus jus, & inter eſſe privatorum; ſecus autem quando agitur de legibus univerſalibus, in quibus non de facili admittitur illarum ceſſatio ob ceſſantem rationem, juxta ea, quæ agendo de teſtamentis cæcorum deducuntur *ſub tit. de teſtam. diſc.* 18. & alibi. Id autem in hac lege, de qua agimus, diſputationem non admittit, cum intentio legiſlatoris fuerit generaliter, & indefinite ita ſtatuere, abſque reſtrictione ad aliquam cauſam, & rationem, quæ ex quodam ſtylo, atque ad legem exornandam potius agnari videtur, juxta ea, quæ agendo de aliquibus clauſulis habentur *in §. ſeq.*

a *Advertitur in ſæpius cit. opuſculo de Principe, c.* 17. 21. *& ſeq.* ac etiam in Theatro, *in tit. de regal. diſc.*148. *&* 177. *& in aliis ubi agitur, de poteſt. Principis tollendi jus tertii, diſtinguendo plures caſus, ac etiam, diſc.* 273. *de fideicomm. occaſione agendi de derogationib. fideicommiſſor. quando ſint concedenda, necne.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Motu proprio, ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, omnium, & ſingulorum Statutorum, Decretorum, Legum, Conſtitutionum, & proviſionum hujuſmodi in d. noſtra Urbe, univerſo noſtro, & Sedis Apoſtolicæ Statu Eccleſiaſtico immediato, & mediato exiſtentium tenores pro expreſſis habentes, perinde ac ſi de illis expreſſa, ſpecialis, & individua mentio facta eſſet.

A R G U M E N T U M.

De clauſulis *Motu proprio, ex certa ſcientia, de plenitudine poteſtatis, & quorum tenores, &c.* earumque operatione.

S U M M A R I U M.

1 D*E clauſula* Motu proprio, *ejuſque operatione.*
2 *De clauſula* ex certa ſcientia.
3 *De clauſula* de plenitudine poteſtatis.
4 *De clauſula* quorum tenores.
5 *Quod virtus, & operatio iſtarum clauſularum procedat in gratiis privatis, non autem in legibus, & quare.*
6 *Quod non ſit recedendum a ſtylo, & quare?*
7 *De eiſdem clauſulis, de quibus ſupra, & quando earum operatio intret, necne?*

§. VI.

MUltæ virtutes, & operationes per forenſes tribui ſolent clauſulis in iſto §. contentis; illas enim ſingulariter
1 expendo: Quatenus pertinet ad clauſulam *motu proprio*, illam præſertim facit nimium proficuam, & conſiderabilem operationem, quod eximit ab obligatione juſtificandi narrata, idque non ſolum influit in magis promptam, & faciliorem executionem gratiæ, vel proviſionis, ſed etiam quod ita eidem proviſioni objici non poteſt defectus ſubreptionis, vel obreptionis, cadente quæſtione an tollat defectum intentionis, ex iis, quæ ad ſatietatem ſuper iſta clauſula colligunt ſcribentes. *a*
2 Super alia clauſula, *ex certa ſcientia*, pariter iidem ſcribentes nimium ſe diffundunt. *b* Et de alia clauſula
3 *De plenitudine poteſtatis*, agit idem *c* ubi per numeros 33. multa ſuper ejus operationibus annotat, ut etiam fa-
4 cit alter collector. *d* Prout etiam ſuper clauſula *Quorum tenores*; multa recenſet idem. *e*
5 Ad rem vero noſtram, dicendum videtur iſtas clauſulas eſſe ſuperfluas, illaſque adjectas fuiſſe potius ut ſtylo ſatisfieret; Earum etenim virtus, & operatio attendi, vel de illa diſputari ſolet in gratiis, vel proviſionibus, aliiſque diſpoſitionibus particularibus, in quibus dignoſcatur privatum intereſſe, ac præjudicium unius, vel plurium intereſſatorum ſe opponentium, & allegantium defectum poteſtatis, & ad quem effectum adjici ſolet d. clauſula *de plenitudine poteſtatis*, per quam actus, qui ſuſtineri non poteſt ex poteſtate ſimplici, & ordinaria, ſuſtineatur ex plena, & abſoluta; quam aliqui Juriſtæ, frequentius vero Morales generaliter, ac indefinite damnant, non reflectentes ad diſtinctiones deſuper adhibendas. *f* Vel quia intereſſati allegarent defectum voluntatis, ratione ignorantiæ illorum jurium, quibus derogatur; aut quod dicatur Princeps circumventus cum alterata expreſſione eorum, quæ narrantur tanquam cauſa finalis, vel impulſiva: ſive ob taciturnitatem eorum, quæ ſi expreſſa fuiſſent, Principem retraxiſſent, juxta ea, quæ frequenter ſub diverſis materiis inſinuantur, occaſione agendi de nullitate gratiarum, aliarumque proviſionum ex defectu obreptionis, vel ſubreptionis, aut defectu intentionis, vel non juſtificationis narratorum, ad quos effectus adjici ſolent, & proficuæ ſunt dictæ clauſulæ *Motu proprio, ex certa ſcientia, de plenitudine poteſtatis, & quorum tenores, &c.*

Hæc autem omnia incongrua videntur in legibus univerſalibus, quæ pro bono publico, & regimine totius Principatus proferuntur, quoniam non cogitatur ad jus, vel intereſſe aliquorum particularium, minuſque intrat præſumptio, vel ſuſpicio circumventionis, & machinationis illorum, qui pro intereſſe privato gratiam, & proviſionem obtinent, neque intrat defectus ignorantiæ illorum jurium, quæ immutantur, vel quibus derogatur, cum ſimilibus objectis fieri ſolitis, & quibus error clarus eſt procedere cum propoſitionibus generalibus, vel cum litera authoritatum, cum revera dicendæ ſint quæſtiones voluntatis, cujus ſubſtantia ex facti circumſtantiis deſumi, & attendi debet, ut ſæpius in Theatro. Cum enim hujuſmodi leges univerſales ordinari ſoleant, prævio maturo ſapientum, & peritorum Miniſtrorum conſilio, non præſumitur, nec admittitur iſta ignorantia, quod præſertim in lege, de qua agitur, citra omnem dubitationem verificatur, ſtante facti ſerie enunciata in præfatione. Sed quoniam iſte eſt ſtylus, idcirco error fuiſſet d. clauſulas omittere, tum ex regula, quod recedendum non eſt a ſolitis ſtylis, quando non urgeat cauſa, quæ ratione mali, quod producitur, ſuadeat moderationem; Tum etiam quia ſtylus Datariæ, vel Cancellariæ dicitur organum, & regolator voluntatis Papæ, ut pariter in diverſis materiis frequenter inſinuatur; & præſertim in materia beneficiali, unde propterea, quando ſolitus non adhibetur ſtylus, tractu temporis id parere poteſt motivum dubitandi de veritate actus.

Cæterum quoad præmiſſas operationes hujuſmodi clauſula- 6
tum in gratiis, & proviſionibus particularibus, adhuc tamen, ut ſuperius inſinuatum eſt, in hoc dignoſci videtur clarus error Pragmaticorum procedendi firmiter cum genera-
litatibus, quæ deſuper habentur, quaſi quod ubi tales clau- 7
ſulæ adſunt, nullatenus actus impugnari valeat; ſi quidem virtus, & operatio illarum inducit quidem præſumptionem juris ad favorem ejus, qui gratiam obtinet, ut relevetur ab illo onere juſtificandi, quod intrat in gratiis ad ſupplicationem, donec oppoſitor per eas probationes, vel fortiores præſumptiones, doceat de ſupradictis defectibus, adeout contraria probatione, vel fortiori præſumptione eliſa, remaneat d. præſumptio juris tantum, quam d. clauſulæ inducunt; ideoque ut pluries advertitur ſub diverſis materiis, & præſertim *ſub tit. de Penſion.* iſte punctus ſubreptionis, vel obreptionis, aut defectus intentionis non eſt, juris, neque capax regulæ generalis cuicumque caſui applicabilis, ut ſuperficiales male opinantur, ſed eſt potius facti, ex iſtius qualitate, & circumſtantiis decidendus; proindeque dicitur materia repoſita in Judicis arbitrio, potiſſime vero in hoc Principatu, in quo iſtæ clauſulæ paſſim adjici ſolent de ſtylo, & ex quodam formulario Notariorum, aliorumque Miniſtrorum, ut præſertim contingit in chirographis, dum etiam in gratiis ad ſupplicationem paſſim adjici ſolebant; & præſertim illa *Motu proprio*, antequam ego ad iſtum errorem adverterem, illumque reformarem.

a Theodoſ. de Rubeis, *tom.* 2. *ſingular. circa clauſulas ex* Rota Romana, *claſ.* 481. *ubi per num* 106. *in hoc ſe diffundit, atque n.* 98. *refert* Rebuffum *referentem* 47. *effectus hujus clauſulæ,* & Barboſ. *clauſ.* 79. *& ſparſim advertitur in Theatro.*
b Rubeus ubi ſupra, *clauſ.* 33. *& latius, clauſ.* 391. *per n.* 97. *multoſque collegit effectus, ut etiam colligit* Barboſ. *clauſ.* 59. c Rubeus, *clauſ.* 274.
d Barboſ. *clauſ.* 41. *& aliquid de illa inſinuatur, diſ.* 148. *&* 177. *de regal. occaſione agendi de poteſtate Principis tollendi jus tertii.*
e Rubeus, *clauſ.* 77. *& clauſ.* 658. *per plures numeros, ut etiam*

etiam facit, Barboſ. *clauſ.* 127. *apud quas videri poſſunt concordantes.* f *De quibus d. diſc.* 148. & 177. *de reg. & in aliis eod. tit. & in opuſc. de Principe*, *c.* 22. *& ſeqq.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione, mandamus, decernimus, & ſtatuimus, ut in ſucceſſionibus imposterum, & poſt præſentium publicationem aperiendis, & deferendis, illa ſtatuta, decreta, leges, conſtitutiones, & ordinationes, quæ in præfatis noſtris Urbe, & ſtatu Eccleſiaſtico expreſſam in forma ſpecifica, vel etiam in ſola forma communi Apoſtolicam habeant confirmationem, & approbationem, ſive illam habeant tacitam, & præſumptam, quæ ex juris diſpoſitione ob longiſſimi temporis obſervantiam inducitur, generaliter, & indefinite, prout jacent, ac diſponunt ad favorem maſculorum de agnatione, in univerſo aſſe attendi, & ſervari debeant.

A R G U M E N T U M.

Quare Conſtitutio diſponat ſuper ſucceſſionibus imposterum tantum aperiendis, & de differentia in legib. quando fiunt per viam novæ proviſionis, & quando per viam declarationis. Et quare Conſtitutio reſtringatur ad illa, quæ habent confirmationem Apoſtolicam, & de iſtius variis ſpeciebus.

S U M M A R I U M.

1 D*E clauſula* perpetuo valitura, *quod ſit ſuperflua.*
2 *Regula Cancellariæ expirat per mortem Papæ.*
3 *Quæ reſervationes attendantur Sede Papali vacante.*
4 *De partibus, quæ continentur in hoc §.*
5 *De differentia inter verbum* ſtatuere, & decernere, *& verbum* declarare.
6 *Quare proceſſum non ſit per viam declarationis?*
7 *De ratione, ob quam ſuſtinetur præſcriptio.*
8 *Senſus Auctoris circa caſus præteritos.*
9 *Leges revocatæ, vel illæ aliorum locorum quomodo attendantur?*
10 *Quare conſtitutio reſtringatur ad ſtatuta habentia confirmationem Apoſtolicam?*
11 *Per ſubditos fieri non poſſunt ſtatuta contra jus, abſque licentia, & approbatione Principis.*
12 *Quæ ſit confirmatio tacita, vel præſumpta?*
13 *Quare in hac materia ſufficiat confirmatio in forma communi, vel præſumpta?*
14 *Quid operetur generalitas contenta in fine præſentis* §.
15 *Quod iſta lex admittat extenſionem.*
16 *Non eſt lex odioſa, & correctoria, & quare?*

§. VII.

IDem ſuperfluitatis vitium, ratione tamen ſtyli, excuſabi-
1 le, dignoſcitur in iſtius §. initio in illa clauſula *perpetuo*
valitura, quoniam dubietas, an diſpoſitio ſit perpetuo va-
litura, etiam poſt mortem diſponentis, vel poſt expira-
tum ejus munus, intrat in iis, quæ ad præſentem, ac tem-
poraneam proviſionem referri poſſunt, ut ſunt edicta, &
bannimenta. *a* Vel ubi habeat quidem proviſio ſpeciem,
ſeu figuram legis, ſed cum reſtrictione ad arbitrium, vel cum
2 aliis verbis perſonalitatem denotantibus, ut ex. gr. contin-
git in Regulis Cancellariæ, publicari ſolitis per quemlibet
Pontificem, quoniam per ejus mortem ceſſant, ideoque
Sede Papali vacante locum non habent illæ reſervationes,
quæ non ſint clauſæ in corpore juris, ſed ab eis manant,
juxta deducta in ſua ſede; *b* Secus autem ubi proceditur
per viam legis univerſalis concernentis bonum regimen,
3 bonamque adminiſtrationem, & utilitatem populorum
cum tractu ſucceſſivo, quorum iſta eſt natura legis, ut
ſit perpetua, donec ab habente poteſtatem revocetur, vel
a conſuetudine legitime præſcripta aboleatur.
Hoc autem ita obiter potius prænotato, in hoc §. qua-
tuor continentur annotatione digna; Primo adhibentur illa
4 verba *mandamus*, *decernimus*, & *ſtatuimus*; Secundo di-
ſponitur pro ſucceſſionibus imposterum aperiendis, & de-
ferendis; Tertio mandatur ſolum obſervantia illorum ſta-
tutorum, quæ expreſſam, vel tacitam, & præſumptam
habeant Apoſtolicam confirmationem, & Quarto ut ge-
neraliter, & indefinite eadem ſtatuta, prout diſponunt,
in univerſo aſſe attendi, ac ſervari debeant: quare iſtas
partes diſtincte expendendo.
Quatenus pertinet ad primam partem ſuper illis verbis 5
mandamus, *decernimus*, & *ſtatuimus*, myſterioſe adhibita
ſunt, utpote denotantia novam diſpoſitionem, novamque
legem, effugiendo adhibere verbum *declaramus*, vel aliud
æquipollens, ad effectum, ut lex juxta ejus regularem
naturam, reſpiceret ſolum futura, non autem præterita,
cujus contrarium eſſet, quando adhibitum fuiſſet verbum
declaramus, quoniam tunc reſpiceret etiam præterita, & ha-
bet oculos retro, juxta vulgarem, & receptam diſtinctio-
nem. *c* Idque ad effectum occurrendi magnis litium jam
ſopitarum excitationibus, ne alias ſequatur oppoſitum ejus,
quod volitum, & deſideratum eſt occurrendi litibus, earum-
que occaſionem reſecandi; Unde propterea ad id certius,
& ubertius aſſequendum adjecta eſt d. ſecunda pars cla-
rior, quod ſcilicet Conſtitutio edita cenſeatur ſuper ſucceſ-
ſionibus imposterum aperiendis, & deferendis, dum ita
ceſſat omnis ratio dubitandi, ne lex trahatur ad præterita.
Quamvis enim pro meo ſenſu illæ opiniones, cum quibus
hucuſque in Curia proceſſum fuit circa diſtinctionem inter
bona exiſtentia intra, & extra territorium, & circa ſubje-
ctionem copulativam perſonarum, & bonorum, ut pro-
pterea ſtatuta non afficerent exemptos, habita quoque ra-
tione exemptionis perſonæ defuncti, non placerent, atque
minus probabiles viderentur, ex deductis in ſæpius *citata*
ſede ſucceſſionum ab inteſtato; unde propterea non irratio- 6
nabile fuiſſet procedere per viam declarationis, potiſſime
ob ſubſecutam declarationem voluntatis, & ſenſuum po-
pulorum, ut ſupra. Nihilominus quia magnam id parere
potuiſſet in Republica perturbationem, ac ſtatus rerum con-
fuſionem, hinc magis rationabile, magiſque opportunum
viſum eſt per hanc viam procedere, ad inſtar eorum, quæ
habentur in materia præſcriptionis, quod ſcilic. quamvis
nonnulli credant (& non immerito) iſtud eſſe iniquum,
& irrationabile præſidium, damnatione potius dignum,
dum non dominium facit dominium ex ſola ejus injuſta 7
poſſeſſione, privando dominum rei ſuæ dominio ob in-
juriam, quam paſſus eſt in illius occupatione, & ſpolio;
Attamen in magis communi, magiſque recepto ſenſu,
illa laudatur potius, & recipitur ob potentius motivum 8
publicæ quietis, & ne diu rerum dominia ſint in incer-
to, ut a me probatur in quodam academico diſcurſu Ita-
lici idiomatis ſuper iſto præſcriptionis problemate.
Fateor tamen, quod ſi eſſem Judex, religioſe quidem
ſervarem id, quod hucuſque judicatum fuit, atque execu- 9
tioni jam demandatum eſt, adeout alias eſſet excitare lites
jam ſopitas, ob dict. rationem, ad quam noſter Legislator
prudenter, & pie reſpexit; Sed reſpectu ſucceſſionum aper-
tarum, & delatarum ante præſentem Conſtitutionem, ſuper
quibus tamen lites adhuc penderent indeciſæ, adeout non
adeſſet res judicata, iſta Conſtitutio nimium me moveret
ad ſequendam potius illam opinionem, quam nova lex
meliorem eſſe implicite declaravit, attendendo iſtam le-
gem, non tanquam auctoritatem neceſſariam, & obliga-
toriam, ſed tanquam doctrinam, vel auctoritatem magi-
ſtralem, eo modo, quo etiam leges revocatæ, vel alias im-
mutatæ attenduntur, ſive leges aliarum regionum, vel
Principatuum, magis vero adjacentium. *d* Ad quod fortius
me impelleret ſuperventa declaratio animi populorum,
cum in hac materia, ut advertitur infra, §. XI. & alibi ope-
ratio proveniat potius a voluntate decedentium, de quorum
bonis, & ſucceſſione agitur, quam ab ipſa lege commu-
ni, vel ſtatutaria, quæ ſolum inducit præſumptionem a
communi uſu regulatam, & deſumptam talis voluntatis,
quæ ob inſperatam, vel improviſam mortem explicari
non potuit, ita illam explicando, vel ſupplendo; Iſta
vero communis populorum voluntas non eſt quid no-
vum, quod nunc ſuperveniat, ideoque non capiat niſi
futura, & non trahatur ad præterita, ut in nova lege
ſequitur; ſed jam a ſæculis inerat, adeout contra eam ſcrip-
ſiſſe Doctores, & Tribunalia judicaſſe videantur; Unde
propterea etiam jam judicatum, & executum, de ſtri-
cta cenſura, retractationem mereretur, ſed quoniam ita
per Doctores, & Tribunalia magis communiter erat re-
ceptum, & practicatum, idcirco videtur, quod actus,
qui in quodam bonæ fidei ſtatu ſecuti, & conſumati
ſunt, dominii translationem bene operati fuerint, ut retra-
ctationi locus eſſe non debeat, magis vero ob ſuperius
enunciatum motivum publicæ quietis deſideratæ, ne alias

magna

Digitized by Google

magna rerum revolutio, & Reipublicæ perturbatio ſequatur, ut ſupra.

10 Circa tertiam partem hujus §. ſcilicet ſuper reſtitutione ad ſtatuta, quæ habeant Apoſtolicam approbationem, & confirmationem, id non percutit poteſtatem Pontificiam, & Spiritualem pro comprehenſione Eccleſiarum, ac perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum, adeout ſi non adeſſet illa expreſſio, quæ de eis inferius habetur, ipſorum laicalium ſtatutorum natura non immutaretur, neque majorem vim, & operationem recipere, juxta regularem naturam confirmationis, quæ validat actum, eique robur
11 tribuit, intra tamen ejus ſphæram, & naturam, quam non alterat, nec ampliat. *e* Sed iſta reſtrictio aliuin non habet finem, vel rationem, niſi approbandi ſolum ſtatuta, quæ cum licentia, & auctoritate, vel approbatione Supremi Principis condita ſint, & ſine qua in iis, quæ ſunt contra jus, per ſubditas Civitates, vel ſubditos Domicellos fieri non poſſunt, etiam attentis terminis juris communis, magis vero in hoc Principatu, ex Conſtitut. Ægidiana. *f*
12 Quia vero inter Doctores quæri ſolet, an hujuſmodi ſtatutis de quibus agitur, alterantibus ordinem ſucceſſionis a noviſſimo jure communi inductum, neceſſaria ſit confirmatio in forma ſpecifica, vel ſufficiat illa in forma communi, cujus naturam, & qualitatem habet illa confirmatio tacita, vel præſumpta, quæ, non conſtito de expreſſa, inducitur ex obſervantia longiſſimi temporis annorum 30. *g* Quamvis magis communiter receptum ſit per Doctores, & firmatum per Rotam, ut in hac ſpecie ſtatutorum ſufficiat ſola confirmatio in forma communi, etiam taci-
13 ta, vel præſumpta, ex illa probabili quidem ratione, quod hæc ſtatuta dicenda non ſunt odioſa odio irrationabili; neque omnino juri communi contraria, dum ſolum ſublato jure noviſſimo reſtituunt diſpoſitionem juris antiqui, vel novi, ut locis citatis pluries advertitur, *& in d. tit. de ſucceſſion.* ubi eſt magis propria ſedes materiæ; Prudenter tamen ad dirimendas lites, tollendamque omnem dubitandi occaſionem id explicatum fuit, abſque eo quod objici poſſit vitium ſuperfluitatis, quod adeſſe non dicitur quando major declaratio, vel clarior expreſſio aliquem proficuum effectum operari poteſt.

Demum quoad ultimam partem, in qua generaliter, &
14 indefinite diſponitur, ut ſtatuta, prout jacent, & diſponunt (non curatis reſtrictionibus, & diverſis interpretationibus) attendi debeant, nimium proficua, & operativa cenſenda eſt hæc generalis diſpoſitio, quoniam licet *in §§. ſeqq.* quamplures reſtrictiones, & limitationes recenſeantur, attamen quia non omnes exprimi potuerunt, quas Doctorum ſubtilitas hactenus excogitavit, vel impoſterum excogitare poterit, idcirco hæc generalitas deſervire debebit pro eadem determinatione caſuum omiſſorum, & non
15 expreſſorum, ad quos ex rationis identitate extenſio ſine dubio facienda erit, dum non agitur de lege municipali condita per inferiorem, in qua ſtricta, & rigoroſa ſit interpretatio, atque prohibita eſt extenſio, etiam ex rationis identitate, imo majoritate, ex deductis in eadem Sede Succeſſionum ab inteſtato, & alibi, ſed agitur de lege univerſali condita per ſupremum Principem, cui, ut ſuperius pluries inſinuatum eſt, magis congruit nomen, vel attributum juris communis, quam congruat illi juri communi civili edito, & compilato per Juſtinianum & per conſequens admittenda eſt ejus extenſio, vel inductio etiam per argumenta, & illationes, eo modo, quo ſequitur in jure communi, quod ita diſtinguitur a municipali. Potiſſime vero, & clarius, dum idem Legislator infra in §. 13. prudenter, ad hujuſmodi dubitationes dirimendas, decernere, & declarare voluit, ut in caſibus dubiis, declaratio, vel interpretatio agnationibus ſavorabilis ad ſtatutorum normam, fieri deberet; Ac etiam attenta ſubjecta materia, quoniam ut præmiſſum eſt, non agitur de odioſa, & irrationabili correctione illius juris, quod alias eſſet antiquum, unicum, & regionis, ac populorum moribus, & utilitati adaptatum, ſed potius res eſt in oppoſitum, quoniam regionis, & populorum moribus, ac votis adaptatum magis eſt antiquum jus Romanorum, fœminarum, & cognatorum excluſivum; pro nimium rationabili, & honeſto fine conſervandi bona in agnationibus, & familiis, quarum decor,
16 & nobilitas cum bonis, ac divitiis acquiruntur, & conſervantur, ita dictum proprium, & connaturale jus reſtituendo, atque tollendo jus poſterius, quod Græcorum potius, quam Romanorum, & Italorum dicendum eſt, quinimo iſtorum moribus, & votis potius oppoſitum; ideoque lex favorabilis magis cenſenda eſt potiſſime, quia revera tollit potius ſubtilitates, & ſuperſtitioſas DD. opiniones, etiam controverſas, quo caſu dici non poteſt, nec debet lex correctoria, & exorbitans, utpote canonizans ſolum unam ex controverſis opinionibus. *b*

a *Ex deductis per* Farinac. *in fragm. verbo bannimenta, & aliquid inſinuatur in ſæpius cit. diſc. 35. de judic.*
b *Sub tit. de beneſic. diſc. 4. 16. & 31.*
c *De quo d. diſc. 35. de judic. n. 87. & alibi pluries.*
d *Ut advertitur eod. pluries enunciato diſc. 35. de judic. n. 48.* e *Ut advertitur diſc. 22. & 143. de dot. & pluries in tit. de ſucceſſ. diſc. 5. & ſeqq. & habetur quotidianum in materia Ægidiana, & alibi.*
f *Ap.* Buratt. *dec. 6. cum aliis eod. diſc. 35. de jud. n. 61.*
g *Ex deductis eod. diſc. 35. de jud. d. n. 61. & d. diſc. 143. de dot. & alibi.* h *Juxta celebrem dec. 240.* Put. *lib. 3.* Seraph. *dec. 545. n. 1.* Cavalet. *dec. 497. cum concordantibus per addan. ad dec. 20. p. 3. rec. lit. F.* Rovit. *prag. 1. de aſſaſſin. n. 36.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Quicumque ſublata conſideratione, vel differentia bonorum, eorumque ſituatione, intra, vel extra territorium, ubicumque exiſtant.

A R G U M E N T U M.

De non comprehenſione ſub ſtatutis bonorum exiſtentium extra territorium, & quænam ſint?

S U M M A R I U M.

1 *QUare deſcendatur ad hanc ſpeciem reſtrictionis?*
2 *De quæſtione, an ſtatuta loquentia de ſucceſſione decedentium ab inteſtato locum habeant in ſucceſſione inteſtabilium.*
3 *De alia quæſtione, ut mater excluſa per collaterales, excludat patrem, vel avum paternum.*
4 *De reſtrictione in bonis extra territorium.*
5 *Quæ ſit ratio, vel operatio iſtorum ſtatutorum?*
6 *De diſtinctione inter bona exiſtentia in diverſis Principatibus, & exiſtentia in diverſis locis ejuſdem Principatus.*
7 *De diverſitate hæreditatum, & patrimoniorum in milite, in feudatario, & in clerico.*
8 *Quænam ſint bona, quæ circumſcribuntur loco, & eſſe dicuntur in territorio, vel extra?*
9 *Quid de cenſibus conſignativis?*
10 *Quid de locis montium, aliiſque ſimilibus juribus?*
11 *Quid de juribus, & actionibus, & nominibus debitorum?*
12 *Quid de bonis mobilibus, vel ſe moventibus?*

§. VIII.

POſſet quidem abſque neceſſitate deſcendendi ad ſpecificationem aliquarum magis frequentium reſtrictionum & 1
interpretationum hujuſmodi ſtatutorum, ſufficere illa generalis diſpoſitio, quæ continetur in fine præcedentis §. per quam generaliter, & indefinite mandatur, ut attendi debeant ſtatuta prout diſponunt, adeout unus, & idem ſit ordo ſuccedendi. Verum quia Juriſtarum ſubtilitas adeo crevit, atque in dies magis creſcit, ut etiam ſuperabundantes, ac ſuperfluæ ſpecificationes non ſufficiant, multoque propterea minus ſufficiant generalitates, idcirco prudenter ad aliquas deſcenditur ſpecificationes, non quidem taxative, ut illæ tantum reſtrictiones, aut limitationes reprobatæ, & correctæ cenſeantur, de quibus expreſſe agitur, ſed ſolum demonſtrative, exprimendo magis frequenter, & ſuper quibus majores eſſe conſueverunt controverſiæ, ita tamen, ut etiam aliæ, quamvis ad ſpeciem non deductæ, ſub eadem cadant diſpoſitione, ex rationis identitate,
ſive pro eodem fine aſſequendo, & ſit ex. gr. illa quæſtio, 2
an hujuſmodi ſtatuta diſponentia de ſucceſſione decedentium ab inteſtato procedant in ſucceſſione inteſtabilium, & de qua agitur in eadem ſede Succeſſionum ab inteſtato, & quæ repetitur infra in §. XIII. quoniam, ſi iſta etiam Conſtitutione ſecluſa, in puncto Juris communis probabilior eſt pars affirmativa, multo magis, & extra dubitationem tenenda eſt attenta præſenti Conſtitutione, & fortius, ut in §. præcedenti advertitur attenta declaratione ſen-

ſenſuum, & voluntatis populorum; quæ principalem operationem in hac materia facere videtur; Et ſic ſucceſſive in aliis quæſtionibus, vel reſtrictionibus, ad quarum omnium ſpecificationem impoſſibile erat devenire abſque magna confuſione, & præſertim circa illam nimium quidem exorbitantem, & irrationabilem, de qua in eadem ſede Succeſſionum, ut potentius eſſe debeat cauſatum, quam cauſa, quodque ſtatuto excludente matrem, vel ſorores ob agnatos tranſverſales, quamvis remotos, & ultra pri-
3 mum gradum, debeant tamen per matrem, vel ſorores excludi pater, vel avus paternus, quod nil pro meo ſenſu abſurdius, ut latius in ſua ſede, ubi videri poterunt fundamenta, cum ſimilibus non ſpecificatis reſtrictionibus, in quibus cum eadem regula generali comprehenſiva, vel extenſiva procedendum videtur.
4 Omnium vero frequentior eſt reſtrictio ſpecificata in præſenti §. ſuper diſtinctione bonorum intra, vel extra territorium ſtatuentis, quaſi quod totam vim, & operationem tribuendo juriſdictioni, & poteſtati ſtatuentis, non debeat iſta ultra ejus territorium attendi, & operari, juxta quamdem traditionem Bartoli, quam magis communiter ſequi viſum eſt, *a* Hoc enim aſſumptum, pro meo ſenſu, minus probabile cenſendum eſt ea improbabilitate
5 fundamenti, vel præſuppoſiti, ut id proveniat a poteſtate, & juriſdictione ſtatuentis, cum verius proveniat magis a veriſimili, & præſumpta voluntate decedentium, ut ſæpius inſinuatum eſt, & magis ex propoſito agitur infra in §. XI.
Et quidem quando hæc diſtinctio bonorum attendatur in Principatibus diverſis, in quorum ſingulis diver-
6 ſæ eſſent leges, & ordines ſuccedendi, tunc res eſſet forte tolerabilis, atque non adeo a ratione, & quodam communi uſu aliena, ex rationibus conſideratis in eadem ſede Succeſſionum, & alibi, quod ſcil. illud juris civilis aſſumptum, quod paganus non poſſit habere plures, & diverſos hæredes, ſed unica debeat eſſe ejus hæreditas, & unicum patrimonium paganicum, quod ſub Imperio Romanorum ubique in toto Orbe terrarum procedebat, hodie procedit ſolum in quolibet reſpective Principatu, quoniam quilibet Principatus intra ſuos limites habetur pro Imperio, & quilibet Princeps tantam habet poteſtatem, quantam (ut Juriſtæ dicunt) Romanus Imperator habebat in toto Mundo, adeout una, & eadem perſona materialis conſtituere dicatur plures diverſas perſonas formales in diverſis Principatibus, juxta illas diverſitates, quæ conſiderantur in ſede Juriſdictionali, & alibi; Sed in una eademque ditione, imo in una, eademque Provincia, vel uno eodemque Gubernio ex pluribus ejuſdem ditionis, atque inter civitates, vel Oppida adjacentia dare unius, ejuſdemque hæreditatis varias formas, & ſpecies ſucceſſionis, id tam ex diſpoſitione juris, quam in ſenſu naturali, & communi uſu, monſtruoſum, ac prorſus improbabile videtur.
Et quamvis in una, eademque perſona, etiam reſpectu
7 bonorum in uno, eodemque individuo loco exiſtentium, detur iſta diverſitas hæreditatum, & ſucceſſionum, ut contingit in milite, in quo datur duplex patrimonium, paganicum ſcilicet, & militare, cum duplici diverſo hærede, & duplici hæreditate, adeout inter unum patrimonium, & alterum, ſive unam, vel alteram hæreditatem detur concurſus actionis, & paſſionis, quia fingitur duplex homo, quod hodie practicatur in illis, qui ſunt veri milites primi ordinis, nempe in feudatariis, in quibus datur duplex patrimonium, unum feudale, & alterum allodiale, quod Regnicolæ dicunt Burgenſaticum. *b* Quod etiam a ſimili receptum eſt in clericis habentibus pariter duplex patrimonium, duplicemque hæreditatem, unam profanam, conſiſtentem in bonis obvenientibus ex ſucceſſione majorum, vel quæſitis alias, quam intuitu eccleſiæ, & clericatus; alteram vero eccleſiaſticam, conſiſtentem in bonis quæſitis occaſione eccleſiæ, vel clericatus. Attamen id recte procedit, quia quælibet hæreditas conſtituit veram univerſitatem, ſive jus univerſale, per quod poſſeſſor fingitur duplex, & diverſus homo; ſed exorbitantia eſt in diverſitate, & multiplicitate hæreditatum, & hæredum in eodem patrimonio allodiali ejuſdem naturæ, & qualitatis, & in eodem Principatu, quod utique exorbitans videtur.
8 Super qualitate vero bonorum, quæ dicantur eſſe intra, vel extra territorium, ideoque loco circumſcribantur, & quæ non, adeout perſonam ſequantur, ejuſque jure cenſenda ſint, non modica inter ſcribentes dignoſcitur controverſia; Concluſive autem pro ſtylo, neglectis inutilibus quæſtionibus, quæ ſcholaſticis, vel tyronibus potius conveniunt, certum eſt, quod bona vere ſtabilia, & quæ ſoli ſunt, circumſcribuntur loco, atque dicuntur eſſe in illo loco, in quo ſita ſunt, qualia ſunt prædia ruſtica, & urbana, utpote ſolo affixa, & non amovibilia, neque aſportabilia de loco ad locum.
In cenſibus vero quæſtio eſt in illis, nempe, qui ad 9
præſcriptum Apoſtolicarum Conſtitutionum, & præſertim Bullæ S. Pii V. cum qua proceditur, mediante pecunia impoſiti ſunt ſuper certis bonis ſtabilibus fructiferis, & capacibus, quique conſignativi dicuntur, non autem in reſervativis, qui ſine dubio circumſcribuntur eodem loco, cujus ſunt bona cenſita, quorum ratione cenſus ſolvitur, dum hic eſt quædam portio dominicalis fructuum rei, & quædam pars prioris dominii; In dictis itaque cenſibus conſignativis quæſtio eſt, aliquibus volentibus, ut tamquam jura, & actiones ſequantur perſonam creditoris, aliis volentibus, ut cenſeantur eſſe de loco deſtinatæ ſolutionis, & aliis volentibus, ut circumſcribantur eodem loco, in quo ſiti ſunt fundi cenſiti; iſtaque ultima opinio probabilior, magiſque recepta videtur; *c* Intelligendo de cenſibus creatis ad formam dictæ Conſtitutionis S. Pii V. ſuper fundo ſtabili, certis finibus deſignato, fructifero, & capaci, non autem de illis cenſibus, qui ſine hujuſmodi requiſitis perſonales dicuntur *d* quoniam tunc ſub nominibus debitorum, vel juribus, & actionibus recenſendi videtur.
Quoad annuos redditus mediante pecunia, pariter ad 10
inſtar cenſuum conſignativorum acquiſitos cum Principe, vel cum Republica ſuper publicos redditus gabellarum, collectarum, & contributionum, vel jurium regalium, & qui in Urbe, & Statu Eccleſiaſtico dicuntur Loca montium, ut etiam dicuntur in aliquibus aliis Italiæ Civitatibus, & Principatibus; alicubi vero dicuntur redditus ſuper fiſcalibus, vel ſuper arrendamentis, aut jura cum Rege, &c. Aliquorum opinio eſt (non ſine probabili fundamento) ut ad inſtar cenſuum, exiſtimari debeant illorum locorum, in quibus ſunt jura publica deſuper aſſignata, magis vero receptum eſt cenſeri, & circumſcribi loco Civitatis Metropolis, ſeu Reſidentialis Principis, vel alterius æquipollentis, in qua hujuſmodi redditum venditiones ſequuntur, ac ſolutiones ſtatutis temporibus fiunt; Ideoque in Urbe loca montium, quamvis erecta ſuper juribus, & redditibus Cameræ, ſparſis per univerſum Statum Eccleſiaſticum, dicuntur bona exiſtentia in Urbe.
Nomina vero debitorum, aliaque jura, & rationes non 11
circumſcribuntur loco, ſed ſequuntur perſonam, ut ex eiſdem mox citatis locis deducitur. Et licet regula ſit, quod jura, & actiones regulantur a qualitate bonorum, ad quæ competunt; unde propterea habetur, quod actiones in, vel ſuper feudo repoſitæ feudales, veniunt in patrimonio feudali cum ſimilibus; Nihilominus id recte procedit in juribus, & actionibus vere realibus percutientibus ſubſtantiam bonorum, eorumque dominium, vel quaſi, aut veram ſervitutem realem; ſecus autem ubi competat quidem actio ad ipſa bona, ſed jure obligationis, & hypothecæ, cum tunc dicatur actio principaliter perſonalis, acceſſorie autem, & conſecutive, rei proſecutoria; Hujuſmodi autem quæſtiones ſuſtulit quoque noſtra Conſtitutio, ut infra in §. XVI.
Quo autem ad bona mobilia diſtinguendum eſt inter 12
illa, quæ de ſui natura deſtinata ſunt, ut in aliquo loco permaneant, nec ſequuntur perſonam domini, & poſſeſſoris, ut ſunt mobilia lapidea, ænea, lignea, ac etiam mobilia groſſæ lanæ, lini, vel ſerici tamquam ſupellectilia domus, in qua fixe habitetur; & illa, quæ perſonam potius ſequuntur, ut ſunt gemmæ, aurum, argentum, & ſimilia; In prima enim ſpecie pro circumſcriptione loci procedendum eſt, non autem in ſecunda. Cum qua diſtinctione procedendum pariter eſt in ſemoventibus, vel non manent in fundo, tamquam ipſius inſtrumenta fixa, & ordinaria, ibique perpetuo deſtinata ſunt ad culturam, ut ſunt boves aratorii, ſeu oves pro ſtercoratione, ſive perceptione fructuum, herbæ, & paſcuorum, qui percipi non ſolent, niſi mediantibus animalibus propriis ibi depaſcentibus, adeout videantur dos fixa, & ordinaria fundi inſtructi, & hoc caſu dicendum eſt circumſcribi loco, quia exiſtimantur pars, & inſtrumenta fundi, vel retinentur in fundo accidentaliter, & ad tempus, ſcilicet pro paſcendis herbis, vel glandibus, ad effectum deinde vendendi tamquam mercem, vel alibi

tranſportandi, & tunc nullatenus videtur circumſcribi in loco, in quo manent. *f*

a *Juxta late deducta in celebri Narnien.* cor. Merlin. *interſuas dec. 352. & 526. cum aliis, de quibus diſc. 4. de ſucceſſ.* b *Ex iis, quæ habentur pluries in ſua Sede, ſub tit. de feud. diſc. 20. cum ſeqq. & in aliis.*

c *Ex relatis diſc. 92. de regal. n. 7. & diſc. 41. & de ſucceſſion n. 214. & alibi.*

d *Juxta deducta diſc. 32. de cenſibus.* e *Juxta deciſiones, & auctoritates relatas, d. diſc. 41. de ſucceſſ. n. 214. & in tract. de locis montium, poſt tract. de officiis.*

f *Ad tradita diſc. 29. de ſucceſſion.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Et ſive ſint libera, & allodialia, ſeu feudalia, vel Emphyteutica, ſeu livellaria, etiam de directo dominio Eccleſiarum, Monaſteriorum, & piorum locorum, ſeu perſonarum Eccleſiaſticorum, ubi lex inveſtituræ non obſtet, quæ ſalva remaneat.

ARGUMENTUM.

De antiqua exceptuatione a ſtatuto bonorum exiſtentium in territorio ſtatuentis, quæ ſint de directo dominio eccleſiarum, vel perſonarum eccleſiaſticarum, quamvis a laicis poſſideantur, per Conſtitutionem ſublata.

SUMMARIUM.

1 *DE exemptione, de qua in argumento.*

2 *Quare iſta expreſſio facta eſt?*

3 *Diſpoſitio ſtatutaria non intrat ubi ſit in contrarium voluntas diſponentis, vel concedentis.*

§. IX.

1 LOnge majorem exorbitantiam producebat, vel producere poterat reſtrictio contenta in hoc §. reſpectu bonorum exiſtentium in uno, eodemque territorio, eo quia ratione feudi, vel emphyteuſis, aut livelli, ſive perpetuæ locationis, aut alias eſſent de directo dominio eccleſiarum, vel perſonarum eccleſiaſticarum, ſive alias exemptarum a poteſtate, & juriſdictione ſtatuentium; Retento ſiquidem jam enunciato principio, vel præſuppoſito, a quo pene omnes manant reſtrictiones, quod hic ſtatutarius ordo ſuccedendi, præter, vel contra ordinem noviſſimi juris communis, proveniat a juriſdictione, & poteſtate ſtatuentium, cujus ſit effectus, exinde provenit, quod ſicuti ſtatutis hujuſmodi non ſubjacent bona exiſtentia extra territorium, utpote extra dictam juriſdictionem, & poteſtatem, minuſque ſubjacent eccleſiæ, & perſonæ eccleſiaſticæ pariter exemptæ, ex regula quod paria ſunt forum ſortiri, & legibus ligari, ut in §. ſequenti, ita quoque ſubjacere non debeant eccleſiarum, & perſonarum eccleſiaſticarum bona, quæ perſonam ſequuntur, eademque gaudent exemptione, idque ſine dubio procedit in bonis, quæ in pleno, directo, & utili dominio vere, & de facto poſſidentur ab eccleſiis, vel perſonis eccleſiaſticis ad eorum fruitionem, & utilitatem plenam, Difficultas vero cadit in illis bonis, quæ ſunt quidem de directo dominio eccleſiarum, vel perſonarum eccleſiaſticarum, ſed in dominio utili, vel ſubalterno, jure feudi, vel emphyteuſis, aut livelli, ſive perpetuæ locationis poſſideantur per laicum ſtatuto ſubjectum, de cujus ſucceſſione agitur, atque contentio ſucceſſionis etiam ſit inter laicos, eaque ſita ſint juxta territorium ſtatuentis, adeout niſi adeſſet dictum dominium directum eccleſiaſticum, intraret ſine dubio utraque ſubjectio perſonæ, & bonorum. Iſtoque caſu, quamvis pro meo ſenſu probabilius eſſe videatur, ut exemptio non intret, quoties Eccleſia, vel perſona eccleſiaſtica non ſit in cauſa, ſuaque non interſit ſucceſſionem uni, vel alteri deferri, adeout ſola quæſtio ſit inter laicos contendentes de utili, vel ſubalterno dominio, cum alias deberet quoque intrare exemptio a gabellis, & collectis, aliiſque oneribus laicalibus, cujus contrarium notoria praxis univerſalis docet. Nihilominus quia Rota a moderno tempore, ſequendo opinionem aliquorum nimis zelare volentium immunitatem eccleſiaſticam, eamque ultra ſuos limites extendere, firmavit occaſione Conſtitutionis Ægidianæ in materia appellationis; ut iſtud ſolum dominium directum eccleſiaſticum ſufficiat pro exemptione a lege laicali, quamvis agatur inter laicos contendentes de ſolo dominio utili, & præſertim in quadam deciſione quæ apud practicos forenſes in Curia reputatur magiſtralis, *a* cum qua poſtea in aliis proceſſum eſt, ex deductis *diſc. 37. de judic. n. 61.* & reperitur etiam *diſc. 44. eodem tit. n. 85.* ubi quoque inſinuantur illa affectatiſſima quidem, atque omnino improbabilis extenſio dominii mediati alicujus perſonæ eccleſiaſticæ, quæ jam perierit, & annihilata ſit, unde propterea ibidem joci gratia advertitur, irridendo hujuſmodi leguleicas ſimplicitates, quod ita omnia bona hujus mundi hac exemptione gaudere deberent, utpote poſt diluvium de dominio Noe, qui ratione ſacrificii, quod egrediendo ab arca fecit, Sacerdos dicitur, vel quod adhuc duraret exemptio in bonis poſſeſſis per Aaron, Melchiſedech, alioſque antiquos Pontifices, & Sacerdotes, & in terminis hujuſmodi ſtatutorum idem firmatur, *dec. 94. & dec. 137. car. 12. rec.* cujus contrarium verius eſſe a me adverti-
tur *in annot. ad diſc. 11. de feud.* Hinc prudenter id expreſ- 2
ſum fuit ad iſtam quoque frigiditatem removendam; Quamvis enim illa ceſſare ſine dubio deberet per contenta *in §. ſeq.* dum tollitur exemptio perſonarum, quibus acceſſoria eſt, & conſecutiva exemptio bonorum, adhuc tamen experientia docente, quod proviſio in caſu magis dubitabili in hoc propoſito attendi non ſolet pro caſu minus dubitabili, ut præſertim dignoſcitur in caſu, de quo in alias citato *diſc. 15. de ſucceſſion.* & in aliis ſimilibus; quaſi quod in ſola litera, ſoliſque caſibus expreſſis legis diſpoſitio attendenda ſit; Idcirco opportunum fuit id exprimere, ita magis abundando, ut omnes litium occaſiones tollerentur, quo ſine retento ſuperfluitatis vitium non intrat.

Merito autem excipitur contraria lex inveſtituræ, quo- 3
niam, ut advertitur infra in §. XIX. ſtatutaria diſpoſitio attendenda eſt in caſu voluntatis dubiæ, & incertæ decedentium, vel prædeceſſorum, qui eos obligare potuerunt, atque in bonis, de quibus agitur, certam legem, vel ſuccedendi ordinem adjicere, ita ambiguam, & incertam voluntatem præſumendo ex ſola præſumptione juris, quæ utique ceſſat, ubi contraria habetur probatio, ut eodem §. XIX. latius advertitur.

a *In Romana de Scapuccis ad S. Auguſtinum* coram Coccino *inter ſuas deciſ.* 574.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Sublata quoque omni, & quacunque differentia, vel conſideratione ſubjectionis, & reſpective exemptionis perſonarum, tam decedentium, quam ſuccedentium, vel excludentium, & excluſarum cujuſcunque ſint ſtatus, gradus, & conditionis, & quamvis agatur de Clericis, vel regularibus utriuſque ſexus, aut de Eccleſiis, & Monaſteriis, aliiſque perſonis, & locis Eccleſiaſticis, vel alias quomodolibet exemptis, & privilegiatis, quamtumvis expreſſa, & ſpeciali nota dignis.

ARGUMENTUM.

De exemptione perſonarum eccleſiaſticarum a ſtatuto, an illa procederet ſolum reſpectu perſonarum excluſarum, vel etiam reſpectu defuncti, de cujus ſucceſſione agitur, & an perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ gauderent beneficio ſtatuti ad eorum favorem, in excluſionem aliorum, & quæ ſint perſonæ eccleſiaſticæ prius exemptæ?

SUMMARIUM.

1 *EXemptio bonorum eſt acceſſoria, & conſecutiva ad illam perſonæ.*

2 *De exceptione ſtatuti quando defunctus eſt eccleſiaſticus, licet ſucceſſores ſint ſæculares, quæ improbatur.*

3 *An ſtatutum loquens de ſucceſione morientis ab inteſtato procedat in ſucceſſione inteſtabilis?*

4 *An*

4 *An Clerici, & alii exempti gaudeant beneficio ſtatuti, alios excludendo?*
5 *De Perſonis Eccleſiaſticis, ut non patiantur excluſionem ſtatuti.*
6 *Omnes illi, qui non ſubjacent foro legislatoris, non ſubjacent ejus legibus.*
7 *De ratione, ob quam in Statu Eccleſiaſtico adeſt magna copia bonorum de dominio Eccleſiarum penes laicos.*
8 *Quæ ſint perſonæ eccleſiaſticæ exemptæ a foro, & a legibus laicalibus?*
9 *De ratione, ob quam opportunum fuit tollere differentiam exemptorum.*

§. X.

1 PRæpoſterus quidem, de ſtricta cenſura, dici meretur ordo tentus in tollendo exemptiones prius bonorum, & poſtea perſonarum, quoniam, ut dictum eſt in §. præcedenti exemptio, ſive immunitas eccleſiaſticorum, illorumque exemptorum, primario, & principaliter competit perſonis, quarum ratione acceſſorie, & conſecutive competit bonis, ideoque de illis prius agi debebat; ſed caſui referendum eſt, quia forte ob magis frequentes controverſias cadentes in bonis extra territorium, vel alias exemptis id prius in mentem venit, potiſſime quia ad negotiorum ſubſtantiam, non autem ad hujuſmodi formalitates reflectendum eſt, cum illæ congruant potius ſcholaſticis ita exercentibus ingenia tyronum.

2 Tres autem ſpecies perſonarum exemptarum in textu conſiderantur, una ſcil. decedentium, altera excludentium, & altera excluſarum; ideoque de illis diſtincte agendo; Quatenus pertinet ad primam ſpeciem decedentium, quamvis Rota *a* ſequendo opinionem *Imolæ* firmaverit contra magis communem ſenſum Doctorum in eadem deciſione relatorum, quod ſtatuta laicalia locum habere non debeant in ſucceſſione clerici defuncti, quamvis verificaretur utraque ſubjectio perſonarum contendentium de ſucceſſione, & bonorum exiſtentium in territorio, ex fundamento præſumptæ voluntatis defuncti, quod ſcil. cum ipſe non ſubjaceret ſtatuto, ſed viveret juxta diſpoſitionem juris communis, huic potius voluntatem accommodaſſe cenſendum ſit. Attamen etiam ex tunc, & antequam per diligentias poſtmodum adhibitas haberetur illa certificatio voluntatis, quæ nunc habetur, ut infra, nunquam potui huic opinioni, utpote pro meo judicio nimium improbabili, animum, vel intellectum adaptare, quod etiam in pleriſque noſtræ tempeſtatis doctis, & primariis viris ſecutum eſt, & præſertim in Auctore aliquarum deciſionum ſuper eodem puncto editarum. *b* Primo nempe, quoniam per mortem prioris poſſeſſoris, qualitas clericalis, quæ exemptionem inducebat, jam evanuit per annihilationem perſonæ, unde propterea Theologi diſputare ſolent quæſtionem idealem, an clericus reſuſcitatus retineat Ordines, & characterem, ipſaque bona effecta ſint diverſi juris, & ſub diverſo dominio ſaltem habituali, & ſic nullatenus intrare poteſt illa exemptio realis, quæ competit in bonis eccleſiaſticorum viventium, cum illa (ut præmiſſum eſt) ſit acceſſoria, & conſecutiva perſonæ, atque alias etiam poſt mortem poſſeſſoris exempti perſeverare deberent in laicis ſucceſſoribus in exemptione a collectis, aliiſque oneribus, cujus contrarium recepta praxis univerſalis docet.

Præterea ſi vera eſſet dicta ratio præſumptæ voluntatis morientis, quæ attendi deberet, tunc convinceretur ad evidentiam ex auctoritate, & ſenſu ejuſdem Tribunalis erronea illa opinio, quæ huc uſque tanta fuit ſuper non comprehenſione clericorum, & eccleſiaſticorum ſub ſtatutis in ſucceſſione ſæcularium decedentium, ut reveta etiam ante præſentem Conſtitutionem minus probabilis cenſenda videbatur. *c* Quoniam ſicuti dicitur, quod præſumendum eſt, clericum decedentem voluiſſe regulare ejus ſucceſſionem juxta propriam legem, cui ſubjacebat, non curata diverſa qualitate ſuccedentium viventium ſub diverſa lege; ita e converſo dicendum venit, quod præſumendum eſt laicum decedentem regulare voluiſſe ejus ſucceſſionem juxta propriam legem, cui ipſe, ejuſque bona ſubjacebat, non curata diverſa qualitate ſuccedentium, cum eadem ratio intret, ideoque non videtur quomodo iſtæ duæ opiniones ſimul, & ſemel teneri poſſint.

Et demum quia revera nullam habet de facto ſubſiſtentiam d. ratio, vel præſumptio, quod clerici decedentes diverſa habeant voluntatem a ſtatutaria diſpoſitione inductam favore agnationis, quoniam, ut pluries animadverſum eſt ſuperius, id vere non provenit a ſola poteſtate ſtatuentium, quia ſic eis ſtatuere placuerit, ſed provenit a connaturalibus regionis, & populorum antiquis, mediis, & recentibus moribus; qui propterea in hominibus ab ipſamet infantia, & eo ipſo, quod ſunt capaces traditionum, & morum majorum, in eis imprimuntur, eodem modo, quo, ut notum eſt, alii patrii mores pene indelibiliter imprimi ſolent, contrahendo amorem erga nobilitatem, & decorem propriæ familiæ, ideoque ſuperveniens qualitas accidentalis clericatus non tollit, neque immutat intellectum, & jura naturalia, dum clerici, etiam Regulares, multo vero magis, & abſque dubio ſæculares retinent familiam, & agnationem; aliaque jura naturalia *d*, atque comprobat notorius uſus communis, quod clerici, præſertim ſæculares, non ſolum æqualiter, ſed forte magis quam laici diligunt agnatos, & ſtudent, quo magis fieri poteſt, agnationem nobilitare, & conſervare; Et utinam id verum non eſſet, ut præſertim conjici poteſt ex plurimis fideicommiſſis, & primogeniis, quæ per clericos, etiam conſtituta in primariis dignitatibus eccleſiaſticis ordinata fuerunt, & de quorum aliquibus habetur in ſede Fideicommiſſaria.

Omniſque difficultas in hoc Principatu nunc ceſſat; dictaque ratio penitus enervata remanet, quoniam occaſione adhibendi diligentias enarratas in præfatione, & alibi, pro habenda notitia voluntatis, & deſiderii populorum, curavi, idem ſequi circa voluntatem & deſiderium clericorum ſæcularium; quorum reſpectu ſolum id exquirere congruum erat, dum in eis tantum, non autem in regularibus, verificatur ſucceſſio paſſiva in bonis patrimonialibus, vel aliis de quibus teſtari, & diſponere poſſunt; in regularibus enim verificatur ſolum ſucceſſio activa, nullatenus autem verificari poteſt paſſiva, ideoque non mirum ſi Morales, qui ſunt ut plurimum religioſi, tenuerunt, ac tenent in iſta materia exorbitantes opiniones. Perquiſito ſiquidem ſenſu Capitulorum Cathedralium, & aliquarum inſignium, & qualificatarum Collegiatarum (cum in aliis ſingulariter eſſet impracticabile) pro majori, ſatiſque notabili parte, aliquibus paucis exceptis, utpote non callentibus id, de quo interrogabantur, ideoque voluntas declarata fuit illi ſæcularium conformis, ideoque ceſſat omnis ratio dubitandi. Prout magis ceſſabat in caſu, de quo *diſc. 35. de teſtamen.* enunciato etiam *d. diſc. 6. de ſucceſſion.* quod clericus decedens teſtamentum fecerat juxta formam textus *in cap. cum eſſes*, ſe conformando cum ſtatutaria diſpoſitione, unde propterea quando etiam locum habere deberet ille nimius quidem rigor, qui adhibitus fuit circa fidem teſtium pro enervando teſtamento, negari tamen non poſſe advertebam quin iidem teſtes ſuperabundarent, ad probationem d. voluntatis, & ad faciendum ceſſare præfatam diverſam præſumptionem, ut propterea agnati vocati in teſtamento, ſaltem ex ſtatuto, inteſtatam ſucceſſionem in excluſionem cognatorum obtinere deberent, & tamen id curatum non fuit, quod magnam mihi intulit admirationem, quæ adhuc durat.

Attenta item perſona decedentis, alia excitata fuit 3
quæſtio, per Conſtitutionem cum ejus generali diſpoſitione in hoc §. deciſa, An ſcilicet, ſtatuta loquentia de ſucceſſionibus decedentium ab inteſtato locum habeant in inteſtabilibus, *ut patet ex relatis eod. tit. de ſucceſſion. diſc. 7. num. 3. & 5.* ubi pro meo ſenſu verior dicitur eſſe opinio affirmativa, ut capiat etiam ſucceſſionem inteſtabilis; adhuc tamen congruum fuit cum dicta generali diſpoſitione quæſtionem hanc quoque dirimere.

Quo vero ad alteram ſpeciem perſonarum exempta- 4
rum excludentium, ut qualitas exemptiva non impediat exempto agnato ſucceſſionem delatam a ſtatuto, cujus beneficio potiri debeat, habetur actum *diſc. 49. & 50. de ſucceſſion.* ubi concordantes, & præſertim *dec. 538. part. 4. rec. tom. 2.* ubi ille punctus deciditur & cum qua deciſione aliæ recentiores tranſeunt, quoniam in hoc Principatu, utpote Eccleſiaſtico, de facili ejus Tribunalia loquuntur opinionem aliquorum Canoniſtarum, magis autem Moralium, quam tamen Tribunalia aliorum Principatuum non de facili ſequuntur, ſuper claudicatione ſcilicet, quæ in eccleſiaſticis dignoſcitur, ut in odioſis, & in præjudicialibus non ſubjaceant ſtatutis, & legibus laicalibus, a quibus exempti ſunt; poſſint au-

rem in favorabilibus eis uti, tamquam in ratione privilegii, ut de hac claudicatione aliquid inſinuatur in ſæpius citato *diſc. 22. & 143. de dote*, & alibi, quod apud ſæculares non bonos producere ſolet effectus, quoniam ut ipſi dicunt, juſtitiæ, & æquitatis naturalis ratio hujuſmodi claudicationem abhorret, atque laudat regulam, *quod quiſque juris, &c.* ſive alteram, *ut cum ſequatur commodum, quem ſequuntur incommoda, & e contra*; ideoque nec juſtum, nec æquum ſit, ut debeat quis potiri beneficio, & favoribus hujuſmodi ſtatutorum, non debeat tamen eis ſubjacere in odioſis, ut latius, *d. diſc. 50. de ſucceſſ. n. final.* quod etiam occaſione retractus inſinuatur *ſub tit. de ſervit. diſc. 71. alleg. in d. diſc. 50. de ſucceſſ.* agendo de puncto, An clerici ſubjaceant retractui conceſſo per legem laicalem, & quatenus non, an ille eis competat, cum ſimilibus; Et quam æqualitatem in excluſionem dictæ claudicationis agnoverunt etiam in aliquibus caſibus iſtius Principatus Tribunalia, præſertim circa Conſtitutionem Ægidianam ſuper appellatione in poſſeſſorio; ex deductis *diſc. 37. de judic.* ubi de illius materia, & latius in diſcurſu, vel opuſculo ſuper eadem Ægidiana inter varia vota. Quidquid autem in ſubjecta materia ſit de hujuſmodi claudicatione, prudenter, nimiumque laudabiliter noſtra lex hujuſmodi dubitationem ſuſtulit, tam ut ita ceſſet præfata ſcandali occaſio apud ſæculares ſuper hujuſmodi claudicationis uſu, & praxi, tum etiam quia exceptis regularibus, & præſertim illis fœminini ſexus, eiſdem eccleſiaſticis magis intereſt iſtam differentiam ſublatam eſſe, dum ita clerici, aliique eccleſiaſtici agnati, circa omne dubium, hujuſmodi ſtatutorum beneficio uti poſſunt, excludendo fœminas, & cognatos, adeout in hac parte ſit longe majus beneficium, quam præjudicium, quod eccleſiaſticis ex iſta Conſtitutione reſultat.

5 Circa vero tertiam partem præſentis §. ſuper delatione differentiæ inter exemptos, & non exemptos, vel eccleſiaſticos, & ſæculares in perſonis ſuccedere habentibus, ex eo quod pro frequentiori contingentia non deberent excluſionem pati fœminæ, quæ eſſent moniales, & profeſſæ, juxta quæſtionem, de qua in ſæpius cit. *diſc. 5. de ſucceſſ.* & alibi, vel quod cognati maſculi eſſent clerici, ſive religioſi; Quamvis in puncto juris revera probabilior eſſet opinio, ut iſta exemptio ſuffragari non deberet, eo quia attendenda potius veniat qualitas naturalis, ab inſtanti nativitatis inſita, quando ante ſuperventam accidentalem qualitatem exemptivam, perſonæ erant hujuſmodi legibus ſubjectæ, ut cum rationibus, & auctoritatibus ad ſatietatem probatur, *eod. diſc. 5. de ſucceſſion.* ac etiam *in §. ſeq.* occaſione probandi, quod id non eſſet eccleſiaſticæ immunitati præjudiciale, neque ejus termini laterent, ex pluries repetita ratione, quod iſte non eſt effectus juriſdictionis, & poteſtatis ſtatuentium quæ cum eccleſiaſticis directe exerceretur, ſed eſt effectus indirectus, qui reſultat ex illa decedentium voluntatis præſumptione, quam hujuſmodi leges inducant; Nihilominus quia iſtius Principatus Tribunalia recepiſſe videntur aliam opinionem, quam ſubſtinere volebant, idcirco prudens, & laudabile conſilium fuit ad tot lites dirimendas ita providere.

6 Stante autem dicto præſuppoſito, cum quo proceditur, & de quo pluries in Theatro, præſertim *diſc. 112. tit. de Juriſd.* quod patria ſint forum ſortiri, & legibus ligari, & per conſequens ut omnes, qui exempti ſunt a foro laicali, hujuſmodi ſtatutis non ſubjacent, omnino neceſſaria fuit hæc proviſio, ſine qua pene inutilia, & numquam operativa hæc ſtatuta remanere videbantur, potiſſime ob dictam aliam ſpeciem exemptionis bonorum; Unde propterea unus ex congregatis bene dicebat, quod melius fuiſſet illa generaliter, & in totum abolere, dum alium ita effectum non operabantur, niſi promovendi magnas, & continuas lites abſque fructu, tum ob magnam copiam bonorum de directo dominio Eccleſiarum penes laicos, in hoc Principatu magis, quam alibi exiſtentium ſub titulo emphyteuſis, aut livelli, ob rationem pluries aſſignatam *ſub tit. de emphyt. præſertim, diſc. 5. & ſeq.* quod ſcil. ob inteſtina bella, & factiones in his regionibus retroactis ſæculi vigentes inter Guelfos, & Gibellinos, aliaque ſimilia accidentia, ſæculares ad evitanda proſcriptiones donabant eorum bona eccleſiis, quæ deinde ab eis ſub modica reſponſione recipiebant in emphyteuſim, vel cum alio ſimili Titulo; Tum etiam ob magnam copiam perſonarum exemptarum a foro ſæculari, qui quodammodo reſtringi videtur ad plebeos, & pauperes artifices, vel ruſticos, ſuper quorum ſucceſſionibus, nihil, vel modicum importantibus, non cadunt quæſtiones, cadentes ſolum in ſucceſſionibus nobilium, vel civilium, & divitum, qui pene omnes fori laicalis exemptione ex tot, tantiſque diverſis titulis, & prætextibus potiri videntur. Siquidem ultra veros Religioſos profeſſos utriuſque ſexus in adeo copioſo, & excedenti numero, & 7
clericos ſæculares in ſacris, vel in minoribus, habentibus requiſita Concilii Tridentini, qui pariter ſunt in magno, & effrænato numero, quoad regulares, etiam novitii, quamvis non ſint veri religioſi, attamen ad hunc effectum exemptionis pro talibus habentur. *f* Et quoad clericos ſæculares in minoribus, quamvis non habeant requiſita Concilii, adeout non incedant in habitu, & tonſura, neque inſerviant in divinis, ſed in omnibus ſæculariter vivant, adhuc tamen proceditur cum opinione, quod etiamſi non gaudeant privilegio fori, adhuc gaudere debeant aliis privilegiis clericalibus, & præſertim iſto exemptionis, vel non comprehenſionis ſub legibus, & ſtatutis laicalibus, ex iis, quæ generaliter habentur *d. diſc. 112. de juriſd.* & in his terminis ſpecialibus ſtatutorum, de quibus agitur, habetur *diſc. 6. de ſucceſſion.* ubi recenſentur deciſiones Rotæ id firmantes. Atque hoc ſtante pene omnes perſonæ nobiles, vel civiles intrant ſub hoc genere ob affectationem clericatus, præſertim pro capacitate obtinendi penſiones reſervandas, vel transferendas.

Et ulterius, ultra clericos ſæculares, & regulares, etiam ex illis, qui ſunt mere ſæculares, major pars eadem 8
exemptione potiri videtur; Siquidem profeſſores illarum militiarum, quæ a Sede Apoſtolica approbatæ ſunt, vere autem non ſunt Religiones, in hoc Principatu habentur, & reputantur tamquam perſonæ Eccleſiaſticæ, quamvis contrarium praxis doceat in aliis Principatibus, ex plene deductis *diſc. 92. de juriſd.* occaſione agendi de Militibus S. Stephani, de quibus, & ſimilibus etiam agitur *ſub tit. de jurepatr. diſc.* eo *& ſub tit. de regular. diſc. 1. n. 101. & ſub tit. de fideicomm. diſc. 8. & alibi*. Nec non adſunt in magno numero miniſtri, & familiares, vel petentes, Cardinalium, & Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum, ac S. Officii, Fabricæ S. Petri, almæ Domus Lauretanæ Collectorum, & Subcollectorum ſpoliorum, necnon procuratores, & miniſtri tot collegiorum, monaſteriorum, & conventuum, quinimo ſocii pertiani, & coloni, ſive famuli laboratores prædiorum Eccleſiarum, & monaſteriorum, piorumque locorum, imo particularium clericorum, qui omnes prætendunt iſta exemptione gaudere; adeout vel ita hujuſmodi ſtatuta omnino inutilia, & inania remanebant. ſpectatis perſonis, tam decedentium, quam excludentium, ſive excluſorum, vel attenta qualitate bonorum, hujuſmodi prætenſæ exemptiones, quamvis non omnino firmæ, & certæ, ſed incertæ, & diſputabiles, magnas, & continuas producebant lites; Ideoque unum de duobus perneceſſe decernere, & providere, oportebat, vel ſcil. ut præmiſſum eſt, hujuſmodi ſtatuta generaliter abolere, vel ſub illis omnes comprehendere. Ex his autem duabus viis utique melior, & utilior, magiſque commendabilis cenſenda eſt iſta, quam prudentiſſimus, & zelantiſſimus noſter Legiſlator elegit, tum ob 9
majus Reipublicæ beneficium, ut bona in familiis, & agnationibus conſerventur, cum etiam quia, ut pluries inſinuatum eſt, id magis congruit, & adaptatum eſt moribus regionum, & populorum, ac voluntatis decedentium.

a *In Ravennaten.* coram Cardin. Othob. *inter ſuas dec. 149. cum qua proceſſit in aliis caſibus relatis, diſc. 6. & 47. de Succeſſion. ab inteſt. & diſc. 25. de teſtament.*

b *In Urbinaten.* cor. bon. mem. Cardin. Taja, *de qua diſc. 6. de Succeſſ. n. 10.*

c *Ex late deductis, eod. tit. de Succeſſ. diſc. 5. & alibi.*

d *Ex deductis, diſc. 62 & ſeqq. de fideic. & alibi.*

e *In dict. tit. de fideicomm. præſertim, d. diſc. 63. & 106. & in aliis.*

f *Ex deductis diſc. 1. de regular. n. 120. & diſc. 2. Miſcell. eccleſiaſt. n. 24. & alibi.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Dum non ex ipſorum Statutorum, vel ſtatuentium aliqua juriſdictione, vel poteſtate, ſed ex noſtra dumtaxat Apoſtolica authoritate hunc ſuccedendi ordinem in dicto noſtro Statu immediato, & mediato Italiæ, ex juſtis cauſis, animum noſtrum digne moventibus, ſervari volumus ac ſtatui-

ſtatuimus, attenta ſolum, ac generaliter naturali qualitate agnationis, & ſexus pro dicto fine aſſoquendo.

ARGUMENTUM.

An per iſtam Conſtitutionem dirimentem exemptiones perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum aliquod reſultet præjudicium Eccleſiaſticæ immunitati, & de ratione vera, cui innixa ſint iſta ſtatuta?

SUMMARIUM.

1 DE ratione, ob quam ſtatuatur ut Apoſtolica auctoritati, non autem illi ſtatuentium comprehenſio eccleſiaſticorum referatur.
2 Reſpondetur ad objectum mali exempli.
3 Quare in hac materia nullum dignoſcatur eccleſiaſtica immunitatis præjudicium?
4 Quod ſucceſſio ſit beneficium legis civilis, quæ certas conditiones, & qualitates adjicere poteſt.
5 Leges ſæculares non obligant eccleſiaſticos, & quando id procedat?
6 An ratio juſtitiæ, & æquitatis naturalis, vel publici boni illos obliget?
7 Quæ ſpecies legis illos obliget, & quomodo.
8 Quomodo lex ſæcularis diſponat de juramento, ejuſque vim tollat?
9 Quid ſuper matrimonio?
10 De excluſione clericorum, & religioſorum in ſucceſſionibus, & fideicommiſſis, aliiſque diſpoſitionibus.
11 De excluſione illegitimorum a ſucceſſionibus.
12 De inhabilitatione clericorum in ſucceſſione feudorum.
13 De applicatione ad caſum ſuper reſtrictione ſucceſſionis ad ſolos agnatos.
14 Quod vera ratio hujuſmodi ſtatutorum fundetur in præſumpta voluntate decedentium.
15 Inteſtata ſucceſſio dicitur teſtamentum legis.
16 De teſtamentis, quæ per anos fiant nomine aliorum.
17 Quod præſumptio, de qua n. 14. ſit adminiculata.
18 Quando confeſſio unius præjudicet alteri?
19 De adminiculis comprobantibus præſumptionem legis.
20 De rationibus legis Voconiæ ſuper excluſione fœminarum.
21 Reprobantur rationes contrariæ, quæ fœminis aſſiſtunt.
22 Quare congruat ut religioſi excludantur?
23 Quod eligi debeat majus bonum, vel minus malum.
24 Ut attendi debeat qualitas naturalis, non curata accidentali.

§. XI.

1 QUoniam nonnulli, forte nimium zelatores motivarunt, diſpoſitionem, de qua in §. antecedentibus, ſuper comprehenſione eccleſiarum, & perſonarum, ac rerum eccleſiaſticarum ſub hujuſmodi ſtatutis, eſſe præjudicialem eccleſiaſticæ immunitati, aperiendo odium ſæcularibus poteſtatibus idem in eorum ditionibus faciendi, idcirco judicatum fuit opportunum, ad quamdam ſuperabundantiam, omnemque dubitandi occaſionem dirimendam, in hoc §. declarare, quod non ſtatuentium, vel ſtatutorum poteſtati id referendum ſit, ſed Apoſtolicæ, & Pontificiæ dumtaxat auctoritati, qua concurrente omnis eccleſiaſticæ immunitatis, & libertatis læſio ceſſat, quoniam ob utriuſque gladii ſpiritualis, & temporalis conjunctionem in iſto Principe concurrentem, multa ei conceduntur, quæ aliis Principibus, unum tantum gladium temporalem habentibus denegantur, ut advertitur ſupra in §. I. ubi reſpondetur ad objectum mali exempli, quoniam duo copulative concurrere debent in lege condenda, ad hoc ut afficiat, juſta ſcil. cauſa, a qua regulari debet voluntas, & poteſtas, iſtudque poſterius extremum in aliis ceſſat reſpectu eccleſiarum, ac perſonarum, & rerum eccleſiaſticarum, atque, ubi juſta cauſa id exigit, recurri debet ad Summum Pontificem, qui, cognita juſtitia cauſæ, non
2 ſolet denegare; ideoque ſi in aliis ditionibus dignoſcerentur eadem ſuperius enunciata inconvenientia, quæ in iſta dignoſcuntur, utique ſupplicantibus Principibus, vel populis, commendabile pro meo ſenſu nimium eſſet, idem, cum eadem tamen Apoſtolica auctoritate non deneganda, decernere ut etiam *Gregorius* XIII. decrevit ad ſupplicationem Peruſinæ Civitatis, ut inſinuatur, *diſc. 3. de ſucceſſ.* ac etiam advertitur in quodam voto, ſeu diſcurſu, inter varia vota agendo de ſubjectione Eccleſiaſticorum publicis oneribus ex poteſtate Pontificia.

Cæterum ubi etiam ita proviſum non eſſet; adhuc tamen Eccleſiaſticæ immunitatis termini a ſubjecta materia extranei videntur, quoniam Sacri Canones, vel Concilia, ſeu Conſtitutiones Apoſtolicæ nil favore clericorum, & perſonarum eccleſiaſticarum in iſta materia inteſtatarum ſucceſſionum ſtatuerunt, adeout dici valeat, quod clericatus, vel alia eccleſiaſtica qualitas ſecum ferat aliquod jus, vel privilegium, quod ab hujuſmodi ſtatutis tollatur, ſed iſta tota regulatur a legibus civilibus ſæcularibus, quibus viſum eſt talem ſuccedendi ordinem ſtatuere, illumque etiam, ut dictum eſt ſupra, in §. III. pluries variando: ideoque dum jus antiquum, vel novum, antequam ſuperveniret jus noviſſimum Authenticorum, vocabat ſolos agnatos legitimos in excluſionem cognatorum, ſi ita eſſet, non potuiſſet Juſtinianus in præjudicium agnatorum, qui eſſent clerici, vel religioſi dictum ſuccedendi ordinem immutare, illoſque per matrem, elioſque proximiores cognatos excludere, cum ipſe eſſet Princeps ſæcularis, nullam cum Eccleſiaſticis habens juriſdictionem, & poteſtatem. Prout etiam leges feudales non potuiſſent, invitando ſolum ſæculares ad ſucceſſionem feudorum, excludere Clericos, vel Religioſos? Aut non deberent ex eiſdem legibus civilibus, quæ ſunt leges ſeculares, excludi a ſucceſſione illi ſpurii, vel illegitimi, qui eſſent clerici, vel religioſi eis non ſubjecti, cum ſimilibus. 3

Veritas itaque eſt, quod jus, vel ordo ſuccedendi eſt quoddam beneficium introductum a lege poſitiva ſæculari, dum lex eccleſiaſtica, ſeu canonica in hoc ſe non intromiſit, ideoque ipſamet lex poſitiva, quæ introduxit hoc beneficium intra certos gradus, illudque poterat non introducere, ſed morientium ſucceſſionem generaliter deferre fiſco, ut in aliquibus Principatibus, & præſertim in illo Turcarum præſupponitur practicari, potuit; ac poteſt in eodem beneficio, quod poſſet in totum tollere, adjicere certas conditiones, & qualitates, ſine quibus illud obtineri non poſſit, ac propterea non eſt directe diſponere cum non ſubditis, exercendo cum eis directe poteſtatem, & juriſdictionem, ſed eſt quoddam diſponere per indirectum, exigendo certam qualitatem, ſine qua tale beneficium obtineri non poſſit. 4

Siquidem pro eruenda veritate ad æquivoca tollenda, 5
tres legum, vel diſpoſitionum ſpecies conſiderandæ veniunt, una eſt mere directa in ſola ratione poteſtativa, & juriſdictionali, quia nempe lex directe diſponat de perſonis, vel rebus clericorum, & eccleſiarum, ſive aliquod onus eis imponat, aut eis tollat id, quod jam obtinent, & tunc intrat defectus poteſtatis, & juriſdictionis, & per conſequens, juxta veriorem Canoniſtarum opinionem, apud Catholicos magis tenendam, quælibet lex, vel proviſio inefficax cenſenda eſt, quamvis juſtam habeat cauſam, vel rationem, etiam ipſi naturali juſtitiæ, vel æquitati innixam, atque publicum concernat bonum, quoniam juſta cauſa, vel ratio naturalis juſtitiæ, & æquitatis, ſive boni publici, obligabit quidem eccleſiaſticos, qui magis 6
juſtitiæ, & æquitatis cultores eſſe debent, in ea vi, quæ dicitur directiva, ideſt ex ipſa juſtitia, vel æquitate naturali, ad quam ſervandam lex deſerviat tamquam ſtimulus, vel incitamentum eorumdem, ſive Prælatorum, & Superiorum eccleſiaſticorum ad idem ſtatuendum, & præcipiendum, non autem tamquam lex edita a poteſtate ſæculari, & cum vi coactiva.

Altera eſt ſpecies illius legis, vel proviſionis, quæ directe non diſponat cum clericis, & perſonis eccleſiaſticis in præfata ratione poteſtativa, & juriſdictionali, ſed indirecte, & per conſequentiam, ita tamen quod nullum habeat bonum, & commendabilem finem, vel juſtam cauſam, unde propterea dici potius mereatur lata in odium clericatus, vel ſtatus Religioſi, ſive ad fraudandam prohibitionem exercendi cum iſtis juriſdictionem, & poteſtatem, ita ſub aliquo pallio eam velando, & tunc pariter dicendum eſt idem, quod in ſpecie præcedenti, idque dignoſcitur ex diſcretiva ſequentis ſpeciei.

Tertia demum eſt ſpecies illius legis, vel proviſionis, 7
quæ indirecte feriat perſonas, vel res, aut cauſas eccleſiaſticas, & reſpective ſpirituales, acceſſorie, & per quamdam conſequentiam; directe autem, & principaliter feriat perſonas propriorum ſubditorum, ſive præſupponat

aliquod factum, vel aliquam circumſtantiam in actu ſpirituali, atque non ſit per viam coactionis explicitæ, vel implicitæ, quæ ſequatur cum pœnali privatione juris proprii, & quæſiti, ſed per viam invitationis ad lucrum, & commodum acquirendum, & per viam conditionis, vel qualitatis, ſine qua illud commodum, vel beneficium, quod ab ipſo legiſlatore, tamquam lege animata, ſive a diſponente proveniat, obtineri non poſſit, adeout nullus actus juriſdictionis, & poteſtatis cum perſonis, vel rebus eccleſiaſticis exerceri dicatur, & tunc talis lex, vel diſpoſitio valet, atque attendenda eſt, non tamquam lex obligatoria, ſed tamquam adjectio conditionis, & qualitatis neceſſariæ ad illud commodum, vel beneficium obtinendum, & tamquam veſtis nuptialis, ſine qua paterfamilias domi ſuæ, & in ejus convivio non vult admittere convivas, juxta evangelicam parabolam. Sive tamquam probatio ex legis præſumptione, inductiva illius facti, quo poſito, ex ipſomet jure naturali; vel eccleſiaſtico ille actus corruit, ſive aliud reſultat præjudicium, Iſtaque videtur vera, & genuina diſtinctio, qua mediante, quando veritati, & juſtitiæ incumbendum ſit, non autem factionario ſtylo, ſuſtineri valet illa pars, quæ propriæ aſſiſtat poteſtati, vel hierarchiæ, omnia conciliantur, & de qua diſtinctione latius habetur in theatro actum. *a*

8 Ut puta (exemplificando dictam theoricam) certum eſt, quod juramentum eſt res mere ſpiritualis, ſuper qua laicalis poteſtas directe diſponere non poteſt, neque ejus vim tollere, illud declarando inefficax, & non obligatorium, ſive abſolvendo jurantem ab illius obſervantia; Et tamen receptum eſt, ut ſuper illo diſponere valeas indirecte, præſumendo ſcilicet in actu inito ſine forma per ipſam præſcripta quandam malam qualitatem, ſive quoddam vitium naturale, quo poſito ipſum juramentum corruit per conſequentiam ex divini, vel eccleſiaſtici juris diſpoſitione, unde reſultat illa infectio, vel inefficacia, quæ expreſſe & directe ordinari non poteſt, puta declarando illum actum vi, dolo, vel metu extortum, dum operatio legis verſatur circa factum profanum, inducendo ſcil. illam præſumptam probationem facti circa vitium naturale, ex quo de conſequenti reſultat infectio rei ſpiritualis; Ita tamen quod iſta dicenda ſit probatio præſumpta ex præſumptione juris tantum, quæ, non docto de contrario, ſufficiat, poſſit autem elidi per contrariam probationem veritatis, & ſinceritatis actus, & per conſequens excluſivam dicti vitii, unde propterea ſi lex laicalis diſponeret, quod cenſenda eſſet præſumptio juris, & de jure prohibendo; vel inefficacem declarando contrariam probationem, tunc intraret infectio, quoniam ita eſſet fraudulenter, & per indirectum diſponere ſuper ipſo juramento. Idemque ubi eadem lex, non ſervata forma per ipſam præſcripta, adimeret fidem Notario, ſive adimeret fidem ſcripturæ, aut alias diſponeret ſuper facto, ex quo de conſequenti reſultat ceſſatio juramenti ex ejus natura.

9 Ita pariter matrimonium eſt res ſpiritualis, ſuper qua poteſtas laicalis ſe ingerere non poteſt, neque ejus libertatem impedire, ex diſpoſitione juris canonici, clarius vero ex diſpoſitione Concilii Tridentini; unde propterea ſi contrahenti matrimonium contra ejus prohibitionem, vel non ſervata conditione adjecta (quod etiam in privatis diſponentibus procedit) adjiciatur pœna, qualis eſſe dicitur, ubi contraveniens privatur bonis, vel juribus ſuis, vel alias moleſtias in perſona, ſive in bonis patiatur; & tunc lex, vel diſpoſitio inefficax eſt, & invalida, utpote in materia, in qua diſponens poteſtatem non habet, neque ſe ingerere poteſt; ſed non concedatur beneficium, quod concedens non poteſt concedere ſub certa conditione, vel qualitate adjecta matrimonio contrahendo, adeout ſine illius conditionis implemento, vel qualitatis verificatione illud lucrum, ſeu beneficium obtineri, vel retineri non poſſit, & tunc talis diſpoſitio valida eſt, quoties tales non habeat inhoneſtas, vel parum rationabiles reſtrictiones, & circumſtantias, quod inducant quamdam præciſam coactionem, adeout ineſſe dicatur fraus, & palliatum exercitium laicalis poteſtatis in re ſpirituali, cum ſimilibus exemplis, de quibus in meis citatis locis.

Atque deſcendendo magis proxime ad noſtram materiam ſucceſſionis, ſi lex, vel privatus diſponens ab hæreditate, & ſucceſſione directa, ſeu fideicommiſſaria, aut a ſubſidio dotali, aliove beneficio excludat clericos, vel religioſos, ſeu moniales, abſque aliquo juſto fine, adeo ut dici valeat excluſio, & inhabilitatio in odium ſtatus
clericalis, vel religioſi, aut cœlibis, utique diſpoſitio in- 10
valida eſt, atque rejecta conditione, quæ habenda erit pro non ſcripta, eadem diſpoſitio ſuum effectum ſortiri debet, ad inſtar eorum, quæ apud antiquos Romanos habebantur in oppoſitum ejus, quod habetur apud nos ſuper prohibita viduitate. *b* Sed ſi excludantur, vel inhabilitentur clerici, vel religioſi ex honeſto, & probabili fine per diſponentem deſiderato, ut bona deveniant ad ſæculares, qui matrimonium contrahere poſſint, vel debeant, atque Rempublicam hominibus replere, & familiam propagare, & conſervare; tunc diſpoſitio valida eſt, dictuſque hoc a finia in dubio præſumitur, non conſtito de contrario, in excluſionem delicti, quod ineſſe diceretur, quando in odium ſtatus clericalis, vel religioſi ita diſponeretur, ut locis ſupra citatis latius habetur.

Exindeque manat validitas legis laicalis vocanti ad ſuc- 11
ceſſionem inteſtatam, & reſpective etiam teſtatam ſolum legitimos, inhabilitando ſpurios, & illegitimos, quibus clericatus, vel alia exemptiva qualitas non prodeſt, quoniam, ut ſuperius dictum eſt, cum ſucceſſio in bonis defuncti ſit beneficium legis laicalis, quæ poteſt illud tollere, accipiendum eſt cum illa qualitate, & conditione, quam ipſa lex adjicere voluit. Iſtaque eſt ratio, ob quam ſuſtinetur, juxta veriorem, magiſque in praxi receptam opinionem, inhabilitatio clericorum, & religioſorum ad ſuccedendum in feudis, vel illa jam obtenta retinendum, *c*
quod ſcilicet infeudans ex legis præſumptione laicalem 12
qualitatem pro eo beneficio obtinendo deſideraverit, & adjicere voluerit, cum pleriſque ſimilibus quæ deduci, & conſiderari poſſunt.

Applicando autem ad rem noſtram, atque agendo ſo- 13
lum in præſenti §. de ſucceſſione inteſtata, cum de teſtamentaria, & de poteſtate legis ſæcularis reſtringendi facultatem teſtandi, ac diſponendi de bonis ſuis, agatur infra in §. XIX. Non improbabiliter forte dici poſſet, quod cum jus ſuccedendi in bonis ab inteſtato decedentis ſit legis civilis ſæcularis beneficium, quod ab ipſa poterat non concedi, vel poſſet auferri, ſive immutari, dum ab ea provenit reſtrictio ad certum gradum, nempe decimum, ideoque poſſet reſtringi, vel ampliari; Hinc ſequitur quod quemadmodum ipſa potuit prius inhabilitare genus cognatitium reſtringendo idem beneficium ad genus agnatitium, deindeque reſtituendo cognatitium, ac etiam inhabilitare genus illegitimorum, aliorumque inhabilitatorum: ita non videtur quid prohibeat certas adjicere qualitates, ſine quibus idem beneficium obtineri non poſſit, potiſſime ubi qualitas, quæ adjicitur, honeſtum, ac rationabilem habeat finem, ut ſcilicet bona conſerventur in agnationibus, & familiis, atque ita Reſpublica hominibus repleatur, & fiat majoris exiſtimationis, & potentiæ, quæ in copia, & divitiis populorum vere conſiſtit, non autem in theſauris reconditis in arcis, quoniam iſtæ ſunt divitiæ mortuæ conſumptioni ſubjectæ, illæ autem ſunt vivæ, & renaſcentes, ideoque conſumptioni, & diſſipationi adeo non ſubjectæ.

Verum quidquid ſit de iſta ratione, ſolum, & de per 14
ſe conſiderata, ſuper qua locus relinquitur veritati, nil deſuper firmando; in caſu tamen, & ad effectum, de quibus agitur, alia urget ratio potentior, per quam omne dubium ſuper eccleſiaſticæ immunitatis præjudicio ceſſat: præſumptæ ſcilicet, vel ſubintellectæ decedentium voluntatis, ut cum hoc ordine eorum ſucceſſio deferri debeat, quando eis non concedatur expreſſam ſuæ voluntatis declarationem facere. Quemadmodum enim ſi decedens condit teſtamentum, atque in ejus ultima voluntate jam probata vocat ſolum agnatos maſculos, vel ſolum ſæculares, excludendo, & inhabilitando clericos, & religioſos, ac moniales, dici non poteſt aliquod eccleſiaſticæ immunitatis præjudicium adeſſe. *d* Ita quando iſta voluntas non habeatur explicata, vel ſufficienter probata, poteſt lex illam ſupplere, vel præſumere, dum in-
teſtata ſucceſſio dicitur teſtamentum legis, quæ illud fa- 15
cit pro decedente inteſtato, vel inteſtabili. *e* Sicuti habemus in jure, quod pro pupillo inteſtabili pater, vel avus
paternus teſtatur cum illa ſubſtitutione, quæ pupillaris 16
dicitur, vel pro amente, ſed furioſo teſtantur illi conjuncti, quibus lex hanc dedit facultatem, cum illa ſubſtitutione, quæ dicitur exemplaris, ac etiam in aliquibus diœceſibus Epiſcopus teſtatur ad pias cauſas pro decedentibus ab inteſtato, ita iſtorum veriſimilem voluntatem explicando,

cando, vel ſupplendo ex deductis *diſc. 24. de teſtam.* cum ſimilibus.

Idque citra omnem dubitationem procedit, ac recipiendum eſt, quoniam non eſt præſumptio, vel ſuppletio, quæ proveniat a ſola poteſtate, & operatione legis, cui ita ſtatuere placuerit, abſque probabili fundamento veritatis, ſed eſt præſumptio nimium adminiculata; unde quemadmodum habemus, quod confeſſio, vel alia diſpoſitio alieno nomine facta, per Prælatum, vel Rectorem, ſive tutorem, aut procuratorem, aliumve adminiſtratorem, non
18 habentem liberam poteſtatem diſponendi de bonis, vel juribus illius, cui præjudicatur, adhuc adminiculata attenditur, & probat *f* ita multo magis dicendum eſt, quod quando veritatis adminicula concurrunt, deferri debeat declarationi, vel diſpoſitioni Communitatis ſtatuentis, ita explicantis, vel ſupplentis voluntatem, juxta mores proprii populi, quorum bene conſcia eſt, optimeque informata; Itaque videntur veri, ac proprii iſtius materiæ termini, non autem illi, qui per ſuperficiales pragmaticos adhiberi ſolent, totum referendo poteſtati, & juriſdictioni ſtatuentium.

19 Adminicula vero ſunt plura, quæ unitim conſiderata, cum ſolita vulgari regula, *ut ſingula quæ non proſunt, unita juvant*, ponunt rem in claris. Primo, nempe ob antiquas leges, & mores Romanorum, de quibus ſupra in §. III. Secundo, ob eoſdem mores continuatos ſub longa dominatione Longobardorum, abſque eo quod de intermedia interruptione conſtet, ut ibidem advertitur. Tertio, ob poſt ſecutam introductionem feudorum, cum eodem ordine ſucceſſionis reſtrictæ ad agnatos maſculos fœminis regulariter excluſis, ut pluries in ſua Sede *ſub t. de Feudis*. Quarto, fortiter ob communem, peneque univerſalem uſum iſtorum ſtatutorum ex inſinuatis ſupra §. II. ita occurrendo eorum introducto in hac regione contra populorum ſenſus, & mores per Juriſtarum illorum temporum ſimplicitatem, recipiendo pro lege correctoria, & obligatoria jus noviſſimum Authenticorum, quod Græcorum potius, quam Italorum moribus congruebat. Quinto, fortiſſime ob actualem adeo communem, & frequentem praxim, quam habemus in ordinationibus fideicommiſſorum, ac primogenitorum, & majoratuum, quoniam, ut liquet ex multis caſibus recenſitis *in t. de fideicom. præſertim, diſ. 24. cum plurib. ſeqq.* conſuetudo eſt præferendi agnatos, quamvis remotos tranſverſales fœminis, & cognatis per eas, & quamvis eſſent deſcendentes, & de proprio ſanguine, quinimo etiam extraneos ficte agnationem renovaturos, *ut diſc. 30. & ſeqq. eod. t. de fideicom.* Sexto, ob alteram conſuetudinem, quæ tendit in idem, de qua in ſua ſede *ſub t. de renunciat.* quod parentes, & fratres ſolliciti eſſe ſolent de renunciationibus faciendis per filias, vel per ſorores, ut bona in agnationibus conſerventur. Et ſeptimo clarius, adeout non adminiculum, ſed aperta probatio dici mereatur in hoc principatu, ob ſupradictam pene univerſalem declarationem animi factam per populos,
20 ac etiam pro majori parte per cleros, ut ſupra.

Urgent quoque binæ rationes per DD. conſiderari ſolitæ pro juſtificatione legis Voconiæ, & per conſequens iſtius conſuetudinis Italiæ, & ſtatutorum, de quibus agitur. Una ſcilicet, quod ita conſervantur familiarum nobilitas, decus, & ſplendor, ac memoria defunctorum, quod naturaliter homines nimium ambiunt, unde propterea cum adeo exacto ſtudio, & diligentia ordinantur perpetua fideicommiſſa, majoratus, & primogenia, atque ſolliciti ſunt viri prudentes de ampliſſimis renunciationibus mulierum, ut etiam ſuperius advertitur.

Et altera magis viva, magiſque congrua, & convincens eſt ratio, quæ concernit non ſolum juſtitiam, & æquitatem privatam concurrentium ad ſucceſſionem, ſed etiam publicam utilitatem, beneque regulatum regimen Principatus, vel Reipublicæ, quod ſcilicet, ut plurimum major eſſe ſolet numerus fœminarum, utpote non ſubjectarum excidiis, aliiſque caſibus mortis violentæ, vel etiam naturalis immaturæ, quibus ſubjacent viri, non autem mulieres in bellis publicis, ac privatis, & inteſtinis, ac reſpective ob labores, & magna incommoda campeſtria in exercitio agriculturæ, necnon frequentius ſubjacent caſibus mortis per manus juſtitiæ ob delicta; E converſo autem viri, non autem mulieres ſunt, qui præſtant ſervitia perſonalia, & realia Principi, & Reipublicæ, aliaque ſupportant onera, & magna incommoda; Ideoque certum eſt, quod Reipublicæ intereſt, ut penes iſtos reſideant bona, cum quibus commodius dicta onera, & ſervitia præſtari valeant, omniſque juſtitiæ, & æquitatis ratio exigit, ut majus habeant commodum illi, qui ſentiunt majus incommodum, non autem ut majus commodum habeant mulieres, quæ nullo incommodo ſubjacent, earumque longe melior ſit conditio, ut clare ad ſenſum.

Exindeque ad evidentiam convincuntur parum ſolidæ binæ rationes per dictum Jus noviſſimum Juſtiniani ad fœminarum favorem aſſignatæ: una ſcilicet, quod ita exigat æquitas, dum iſta manifeſte reſiſtit, ut ſupra: & altera, quod ita eſſet quodammodo accuſare naturam, quod fœminam generaſſet, quoniam iſtam, utpote deſtinatam procreationi liberorum lex melius providit, quam virum cum dote, ideoque mulieres eſſe debent ſua ſorte, & portione contentæ. E converſo autem ita eſſet redarguere, non ſolum antiquos ſapientiſſimos Romanos, qui fundarunt illud magnum Imperium, quod ſtulti Græci auctores dictæ noviſſimæ legis deſtruxerunt, ſed etiam ipſummet Deum, quod ita per legem ab ipſo conditam ſtatuerit; unde merito inſulſas, & pueriles iſtas rationes pleriſque Scriptores appellant. *g* Imo ipſemet Juſtinianus, licet nolens, fatetur hanc veritatem, quod lex duodecim tabularum quamdam continerer antiquam ſimplicitatem. *h* 21

Ac etiam, reſpectu præſertim religioſorum utriuſque ſexus, nimium urget conſideratio, de qua *diſc. 63. & ſeq. de fideic.* & alibi, quod ſcilicet attenta potiſſime opinione Canoniſtarum, cum qua in hoc Principatu proceditur, quando ſucceſſio defertur religioſo profeſſo unius, vel alterius ſexus, illam capit directe, & immediate jure proprio monaſterium, quod eſt penitus extraneum, ejuſdemque ſucceſſionis incommodum non tendit in perſonam conjuncti, & de ſanguine, quæ ita eodem modo continuat in victu, & veſtitu, & aliis, quod ſi aliqua commoditas creſcit, illa communis, & æqualis eſt omnibus aliis religioſis, vel monialibus penitus extraneis, & quandoque de familiis, vel generibus malevolis, aut parum gratis; ideoque non de facili in mentem cadere poteſt, ut in id decedentis voluntas trahatur; Conſiderando potiſſime illud magnum abſurdum, quod exinde ſequitur, ut fœminæ in ſæculo nuptæ, quæ filios, & ulteriores deſcendentes procreaverint, nimium a decedente dilectæ, & quæ Reipublicæ proſitutæ ſunt, atque de facto reputantur de ſanguine, & de parentela, debeant excludi, utpote ſubjectæ ſtatuto; & tamen debeant ſuccedere moniales, quæ reputantur in ſæculo mortuæ, & non amplius de ſanguine, & parentela, & quod magis eſt, ad commodum extraneorum, ut ſupra. 22

Verum quidem eſt, quod iſta conſideratio abſurdorum productiva in religioſis profeſſis poteſt retorqueri quoad religioſos maſculos agnatos, quibus ſtatutum pendeſſet in excluſionem fœminarum, & cognatorum in ſæculo exiſtentium, potiſſime ob noſtræ Conſtitutionis diſpoſitionem in præſenti §. in fine, ut ſola qualitas naturalis attendi debeat, quæ in religioſis profeſſis, capacibus in communi, adhuc durare dicitur, ideoque, non reſiſtente diſponentis voluntate, illi ſuccedunt etiam in fideicommiſſis mere agnatitiis, *i* dum ita verificatur præfatum abſurdum, ut monaſterium extraneum ad commodum ignotorum, & quandoque infenſorum excludat illos de ſanguine in ſæculo exiſtentes. Verum iſte caſus magis rarus eſt, illumque tolerare congruit ad effugiendam claudicationem, ac etiam ne alias dici poſſet, quod lex prodierit in odium religioſorum, ut aliqui de ignaro volgo, non callentes quid diſpoſitio determinet, ejus publicationis initio oblocuti ſunt. Impoſſibile namque eſt in hoc mundo omnibus conſulere inconvenientibus, atque talem eligere adeo bonam, & perfectam viam, quæ aliquod malum, vel imperfectionem aliquam non habeat, ſed ut in omnibus aliis Mundi rebus, & negotiis contingit, procedendum eſt cum præponderantia, eligendo ſcilicet illam viam, quæ majus bonum, ſive minus malum contineat, ita cum hujus §. determinatione, ut ſola quali- 23
tas naturalis attendi debeat, non curata accidentali, quæ ſupervenia t, omnem litium occaſionem dirimendo. Quan- 24
vis enim, hoc non obſtante, attendenda quoque veniat qualitas accidentalis profeſſionis in Religione incapaci, etiam in communi, attamen id provenit, quia tunc perſona reputatur vere mortua, etiam in teſtamentariis, directis, vel obliquis ſucceſſionibus, ideoque iſte caſus non facit ad rem.

a *In tit. de dot. diſc.* 12. 143. *&* 144. *diſc.* 73. *&* 84. *de teſtament. diſc.* 44. *de fideicomm. diſc.* 14. *de matrim. diſc.* 8. *de alienat. & contr. prohibit. diſc.* 20. *de feud. & in aliis.* b *Explene collectis per* Altograd. *conſ.* 77. *lib.* 2. *edito in eod. caſu, de quo d. diſc.* 44. *de fideicomm.* c *Ex deductis, diſc.* 16. 17. *&* 54. *de feudis.* d *Ex deductis, dict. diſc.* 63. *& ſeqq. de fideicomm. & in aliis locis ſupra citat.* e Bald. *conſ.* 205. *n.* 1. *lib.* 4. Rot. apud Celſ. *dec.* 248. *n.* 1. *cum aliis, diſc.* 1. *n.* 8. *diſc.* 3. *n.* 21. *& diſc.* 22. *n.* 5. *de ſucceſſion. & alibi.* f *Ex deductis agendo de confeſſione, diſc.* 23. *n.* 29. *de judiciis, ac etiam ſub tit. de tutor. & adminiſtrat. & alibi.* g Rictt. *in d. authent. de ſucceſſion. C. de ſuis & legitim. num.* 111. Barovig. *in §. item vetuſtas, n.* 1. *Inſtitut. de hered. quæ ab inteſtat. deferunt.* h *§. cæterum, verſ. & hæc quidem, Inſtitut. de legit. agnator. ſucceſſ.* i *Ex deductis diſc.* 63. *& ſeqq. de fideicomm.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Nullaque etiam ratione habita mixturæ perſonarum non excluſarum in medio exiſtentium, aliave qualitate, ob quam hujuſmodi Statutorum, & legum ceſſatio, & reverſio ad jus commune prætendi valeat, adeout unicum, uniforme, ac univerſale ſit jus, & ordo ſucceſſionis ad ipſum reſpective Statutorum præſcriptum, ex præfato agnationis favore.

A R G U M E N T U M.

De caſu mixto, quando ſcilicet adſint in medio perſonæ non excluſæ, an faciant ceſſare ſtatutum, etiam quoad excluſas?

S U M M A R I U M.

1 *Qualis ſit caſus mixtus, de quo in hoc §. agitur, & quod mixtura faciat ceſſare ſtatutum.*
2 *Etiamſi perſona, quæ eſt in medio nolit, vel non poſſit ſuccedere.*
3 *Diſtinguuntur plures caſus.*
4 *Quando perſona non nominata eſt proximior, & de jure vincit omnes, ac ſucceſſionem agnoſcit, ceſſat ſtatutum.*
5 *De motivis, & conſiderationibus in contrarium.*
6 *De differentia inter leges conditas a non recognoſcente ſuperiorem, & conditas a ſubdito.*
7 *Quando perſona non nominata habeantur pro neglectis, & excluſis?*
8 *Eadem eſt ratio totius quoad totum, & partis quoad partem.*
9 *De caſu, de quo n. 2. quando perſona exiſtente in medio nolit, vel non poſſit ſuccedere.*
10 *De conſiderationibus habendis ſuper intelligentia ſtatutorum.*

§. XII.

1 Quando inter ſuperſtites, qui legitimos ſucceſſores ab inteſtato morientis ſe prætendunt, atque attenta juris communis diſpoſitione ad ſucceſſionem aſpirant, dignoſcitur mixtura, quia nempe adſint perſonæ, de quibus ſtatutum loquitur, ac diſponit in utraque parte excluſiva, activa, & paſſiva, ut ex. gr. pro frequentiori contingentia accidit in filiis, aliiſque deſcendentibus maſculis, & fœminis, vel in fratribus, & ſororibus, &c. adſit vero alia perſona, de qua ſtatutum non loquitur, nec diſponit, ut ſæpe contingit in matre, vel in patre, aliiſque aſcendentibus in medio exiſtentibus, vel e converſo diſponente ſtatuto de excluſione matris, vel alterius aſcendentis, adſit aliquis collateralis, de quo illud non loquatur, cum ſimilibus, adeout non agatur de illo caſu ſimplici, de quo ſtatutum diſponit, & loquitur, ſed dici mereatur caſus mixtus; Et tunc apud fori profeſſores hodie videtur firmum, ac receptum, ut non inter diſpoſitio ſtatutaria, ſed, ea ceſſante, fiat reverſio ad illam juris communis, non ſolum quoad perſonas non excluſas, de quibus ſtatutum non loquitur, ſed etiam quoad excluſas,
2 tanquam ex ceſſante ſtatutaria diſpoſitione, perinde ac ſi iſta in rerum natura non adeſſet; Adeoque in hoc ſe extendunt DD. ut velint id procedere, quamvis illa perſona, quæ facit mixturam, utpote a ſtatuto non nominata, nolit, vel non poſſit ſuccedere, ita ut quoad affectum ſucceſſionis ad ejus commodum, habeatur ac ſi non adeſſet, unde propterea egomet in caſus contingentia, quamvis contra proprium ſenſum, propriumque genium in judicando, vel conſulendo pro veritate iſtam concluſionem ſecutus fui, in caſu tamen, quo mater, quæ in medio erat, poterat, & volebat ſuccedere, prout jam ſucceſſionem agnoverat. Ex tunc autem, ut ibidem patet, præſertim circa ampliationem, quando perſona exiſtens in medio non poteſt, vel non vult ſuccedere, ſive habet jus ſucceſſionis in parte, difficultatem habebam, dictaque ampliatio dura, & exorbitans mihi viſa eſt, ac probabili rationis fundamento deſtituta, unde propterea optavi occaſionem diſputandi formiter, & ex profeſſo hunc punctum, ſed caſus illam non præbuit de tempore, quo in munere advocationis iſta erat mea ſphæra, & principalis occupatio; nunc vero utpote in diverſa ſphæra, diverſaque occupatione, quæ otium nimium parce præbet, tali deſiderio ſatisfacere non concedimur, ideoque opus poſteris relinquimus. Ad eorum tamen ingeniorum exercitationem inſinuatur diſtinctio diverſorum caſuum, qua mediante ad veritatis notitiam deveniri melius, ac facilius valeat.

Plures itaque caſus in hoc propoſito diſtinguendi, & conſiderandi videntur, quorum primus eſt, quando ex. gr. Mater, vel alia perſona, quæ in medio exiſtit a ſtatuto non conſiderata, omnium proximior eſt, adeout de jure non admittat aliorum concurſum, ſed ipſi integra ſucceſſio debita ſit, illamque agnoſcere velit, & de facto agnoſcat, qualis erat caſus, de quo *dict. diſc.* 3. *de ſucceſſion.* Alter eſt caſus converſus, quando mater, vel alia perſona ſuperſtes, a ſtatuto non conſiderata, nullum habet jus ſucceſſionis, nec in toto, nec in parte, adeout quæſtio, & concurſus eſſet ſolum inter illos, de quibus ſtatutum loquitur, vel quia ſit remotior, vel quia licet proximior, ab eodem inter communi, ſive etiam ex alio jure particulari ſit excluſa, puta quia reperiatur profeſſa in Religione incapaci, etiam in communi, quod facit perſonam mortuam, & non exiſtentem in rerum natura; vel quia, ut in matre contingere ſolet, excluſa ſit a ſucceſſione filii ob tranſitum ad ſecunda vota, non curata proviſione de tutore, juxta deducta *diſc.* 29. *eod. tit. de ſucceſſion.* cum ſimilibus caſibus, qui contingere poſſunt. Tertius eſt caſus, quando matri, vel alteri perſonæ in medio exiſtenti, a ſtatuto non contemplatæ, ideoque facienti mixturam, debita non eſt ſucceſſio in totum, ſed in parte, adeout æqualem concurſum habeat cum aliis excludentibus, & excluſis reſpective, de quibus ſtatutum diſponit, ut contingit quando ſuperſunt mater, ac fratres, & ſorores utrinque conjuncti, ipſa vero mater, vel alia perſona non contemplata poteſt, & vult ſuccedere, ſuamque agnoſcit portionem. Et quartus demum eſt, quando eadem perſona non contemplata, quæ mixturam facit æqualiter, vel inæqualiter, concurrit cum excludentibus, & excluſis, ut ſupra, ſed non vult, vel non poteſt ſuccedere, adeout, ſpectato effectu, talis perſona habeatur pro non extante, an faciat ceſſare ſtatutum, ut propterea perſona excluſa admittatur.

In primo caſu, in quo perſona non contemplata in medio exiſtens, quæ mixturam cauſat, eſt omnium proximior, adeout de jure communi omnes vincat in ſucceſſione, quam agnoſcat, ideoque ſequatur effectus ad ejus favorem; & tunc probabiliter pro iſta perſona proximiori non excluſa reſpondendum videtur, quoniam dicendus eſt potius caſus omiſſus, quam mixtus, dum mater, vel alia perſona proximior non excluſa dicere poteſt ſibi non obſtare ſtatutum, quod ejus reſpectu habendum eſt pro non extante, juxta auctoritates in Theatro recenſitas, *b* unde propterea in praxi nimium difficile eſſet ab iſta propoſitione recedere. Adhuc tamen ratiocinando, ut decet, advertendum, ſeu reflectendum videtur ad tempus, in quo ſtatutum conditum eſt, ac etiam ad perſonam ſtatuentis. Si enim agitur de ſtatuto condito per Civitatem, ſeu Communitatem ſubditam de tempore moderno, & poſtquam ille ſucceſſionis ordo, quem hodie, ex ſæpius inſinuato jure noviſſimo Authenticorum habemus, jam introductus, ac receptus erat, adeout præſupponendus veniat notus ſtatuentibus, & tunc id recte procedat, cum ita videantur noluiſſe ſtatuentes tollere jus, quod jam competebat illi proximiori perſonæ, quam ſub ſilentio relinquere voluerunt; ac etiam quia intrare poteſt defectus poteſtatis, a qua voluntas regulanda eſt, necnon iſto caſu dicitur illa lex municipalis inferior, quæ regulariter odioſa eſt, atque ſtricte interpretanda, ut quo minus fieri poteſt, jus commune corrigat.

Sed

5 Sed ſi ſit lex, localis quidem, comparative ad reliquum Orbem terrarum, mereatur vero in ea Ditione, ſeu Civitate dici communis, magiſque favorabilis, ac majoris prærogativæ, quam ſit ipſum jus commune Romanorum, juxta diſtinctionem, de qua ſupra, §. II. quia nempe, ſaltem attento eo tempore, condita ſit per Civitatem; vel Dominium non recognoſcentem ſuperiorem, atque habentem jura Principatus, & condendi leges, quamvis poſtea effecta ſit Civitas ſubdita, ſactaque ſit lex de tempore, quo vel juxta legalem hiſtoriam recenſitam in §. III. legum civilium inventio adhuc non eſſet ſecuta, vel ſi ſecuta, adhuc tamen in ea regione ſecuta non eſſet acceptatio, & uſus communis, adeout cognitum, vel firmum non eſſet illud jus ſucceſſorium matris, aliorumque parentum in concurſu agnatorum, quod hodie habetur, ideoque non facere mentionem matris, ſive illorum aſcendentium, & cognatorum, de quibus localis lex non loquitur, non provenerit ex eo, quod in animo legiſlatoris non fuerit illis præjudicare, ſuumque jus tollere, ſed potius provenerit ex præſuppoſito illius excluſionis, quam juxta enunciatos antiquos mores, & leges Romanorum, & regionis jam patiebantur, adeout in concurſu agnatorum jus non haberent; & tunc ſecus dicendum ſit, inveſtigando ſtatuentium voluntatem, ac ſubſtantiam veritatis, non autem Interpretum, vel Conſulentium ſubtilitates, frequentius vero leguleicas ſimplicitates, ex eo derivantes, quod ut plurimum hujus facultatis Profeſſores opinantur, a tempore Juſtiniani uſque ad præſens continuatus fuerit ſemper ille ſuccedendi ordo, quem nunc habemus, quodque retroactis ſæculis vigeret præfatum Jus noviſſimum editum in Græcia, eodem modo, quo ab aliquibus ſæculis citra nunc viget, ac receptum eſt, atque ex iſta credulitate, tanquam a fonte, manant omnia Pragmaticorum æquivoca, & ſimplicitates.

6 Conſiderando quoque notabilem differentiam, quæ dignoſcitur inter leges Principis, vel Civitatis non recognoſcentis ſuperiorem, & habentem jura Imperii, & leges Communitatum ſubditarum, & de qua differentia habetur actum ſupra, §. II. quoniam iſta poſterior ſpecies proprie dicitur jus municipale juri communi contrarium, quod ſtrictam, & rigoroſam recipit interpretationem, ideoque non incongruit rigoroſa ratio conſiderata *d. diſc. 26. de ſucceſſ. n.* 21. ut ſufficiat caſum reddi mixtum ad faciendum ceſſare ſtatutum, quod diſponit de caſu ſimplici, ſecus autem ubi agitur de prima ſpecie illius legis, quæ dici meretur vere communis, ac principalis, & propria, adeout illa lex civilis, quam communem dicimus, ſit pediſſequa, & ſubſidiaria, quatenus prima deficiat, quoniam tunc ceſſant omnes illæ propoſitiones, quæ in lege inferiori, & municipali habentur, & cum quarum præſuppoſito procedunt omnes auctoritates, & deciſiones, quæ deſuper circumferuntur, atque in hoc dignoſci videtur error ſuperficialium Pragmaticorum procedentium cum generalitatibus percurrentibus ſtatuta, ſub quorum nomine veniunt ſolum leges municipales conditæ per ſubditos, non autem leges conditæ per illum, qui eſt ſibi Imperator, cum iſtæ in illa ditione primario ſint communes, ad hanc diſtinctionem non reflectendo.

7 Quemadmodum enim jure antiquo, vel medio Romanorum, quod in Pandectis habetur, præſcribente ſucceſſionis ordinem ad favorem agnatorum, neglecta matre, aliiſque aſcendentibus, vel cognatis collateralibus, imo neglecto patre, vel avo paterno, in quibus non dabatur jus ſucceſſorium, ſed ſolum jus vendicationis jure peculii, ob incapacitatem, quæ in filio, vel nepote dignoſcebatur poſſidendi aliquid jure proprio; non per hoc mater, aliiſque aſcendentes, vel collaterales cognatitii generis dicere poterant, quod ob mentionem expreſſam de eis non factam ſuper excluſione, eſſet caſus omiſſus, ideoque lex eis obſtare non deberet; quoniam præſcribente lege illum ſuccedendi ordinem, & reſtringente jus ſucceſſorium ad certum genus perſonarum, reliqui cenſentur implicite excluſi, ut etiam habemus in legibus, vel conſuetudinibus feudalibus vocantibus ad ſucceſſionem ſolos agnatos, atque non curantibus matrem, aliosque aſcendentes, qui propterea nullum jus in tali ſucceſſione habent; ita pariter dicendum eſt in hujuſmodi legibus, quæ magis proprie, magiſque principaliter jus commune, & favorabile in eo loco efformant, quoniam ordo per illas determinatus attendi debet, atque omnes, qui per eas non vocantur, pro excluſis cenſendi ſunt, dum, ut præmiſſum eſt, ſucceſſio provenit ex providentia, & beneficio legis, quæ poteſt pro libito aſſecutionem hujus beneficii ad certas perſonas per eam expreſſas reſtringere, ita implicite alias excludendo, abſque neceſſitate faciendi de eis mentionem aliquam. Atque ad hæc poſteritas, utpote non aſſueta currenti ſtylo procedendi more cæcorum cum auctoritatibus advertere, beneque reflectere, quoniam facilius veritatem agnoſcet.

Idem quod de hoc primo caſu dicitur, ſive attendatur pars doctrinalis, ſive ratiocinativa, ut ſupra, cum ſua propoſitione procedit, ac dicendum videtur in tertio caſu, in quo mater, vel altera perſona a jure vocata habet ſolum jus ſuccedendi in parte, quam tamen vult, & agnoſcit, adeout exemptio a ſtatutaria diſpoſitione ſuum effectum ad ejus favorem producat, cum eadem ſit ratio totius quoad totum, ac partis quoad partem. 8

In aliis vero duobus caſibus, in quibus perſona a ſtatuto non contemplata, nec nominata, ideoque ab ejus diſpoſitione exempta ex voluntate, vel ex impotentia nullum ſucceſſionis commodum reportet, adeout ſolum deſerviat pro inducenda mixtura, per quam tollatur de medio diſpoſitio ſtatutaria, ut fiat locus aliis excluſis, abſque aliqua propria utilitate, ita (ut dici ſolet) faciendo partes illius piſcis, qui delphinus dicitur, ut ſine proprio commodo aliis piſcibus damnum inferat; Quamvis attentis auctoritatibus, & præſertim Rotæ Romanæ deciſionibus c videatur, quod eadem mixtura eumdem operetur effectum; Attamen quidquid more Advocati, qui potius cum aliqua affectione erga emeritum, & dilectum clientem movetur *d. diſc.* 26. *n.* 21. ubi tamen habetur proteſtatio, quod maturum judicium deſuper efformari non potuerit; adhuc verius videtur id, quod inſinuatur *d. diſc.* 3. *ex num.* 20. *ad fin. & d. diſc.* 45. ut iſta potius cenſeri mereatur quædam legalis metaphyſica, vel ſuperſtitioſus rigor probabili ratione deſtitutus. Non tamen opus eſt nunc id formiter comprobare, ideoque ſufficit relatio ad motivata locis citatis, dum per noſtram Conſtitutionem hujuſmodi exorbitantes, & irrationabiles ſuperſtitiones jam ſublata ſunt, expreſſe decernendo, ut ſtatuta, prout diſponunt, nulla ratione habita iſtius mixturæ, attendi debeant, adeout 9
unus, & idem ſit ſuccedendi ordo uniformis, & univer- 10
ſalis, ſpectato fine, ſive effectu, non autem formalitate verborum, quæ potius Grammaticis, quam Juriſprudentiæ profeſſoribus, & Judicibus congruit, ut generaliter in omnibus humanis diſpoſitionibus tam viventium, quam morientium habemus in jure, ex pluries deductis in Theatro. Conſiderando potiſſime id quod *d. diſc.* 3. *de ſucceſſ. & alibi* ſæpiſſime advertitur, quod ſcilicet hujuſmodi ſtatuta ordinata fuerunt in illis ſæculis, & temporibus, in quibus lingua latina erat nimium corrupta, atque barbaries regnabat, neque habebatur notitia illarum ſubtilitatum, & propoſitionum, quæ poſtmodum ſupervenerunt, etiam in magnis, multo vero minus in mediocribus Civitatibus, longeque minus in parvis Oppidis, & locis, unde propterea ſtatuta concepta fuerunt rudi modo, & cum quadam ſimplicitate idiotarum, & per conſequens attendi debet ſubſtantia voluntatis, ſive finis, & effectus volitus, & conſideratus, non autem immorandum eſt in grammaticalibus ſignificationibus verborum, vel in ſuperſtitionibus Juriſtarum, & præſertim ſcholaſticorum, quales antiquiori tempore erat Conſulentes.

a *Ut patet ex deductis, diſc.* 3. *de ſucceſſion. ab inteſt. n.* 5. *cum ſeqq. ubi habentur auctoritates iſtam propoſitionem firmantes, ac etiam diſc.* 26. *&* 47. *eod. tit.*

b *Dict. diſc.* 3. *n.* 16. *& ſeqq. ac etiam d. diſc.* 26. *num.* 19. *& ſeq. & d. diſc.* 47. c *Deciſ.* 49. *p.* 2. *recent. & diſc.* 43. *p.* 7. *cum aliis deduct. d. diſc.* 3. *ex num.* 16. *ad fin. & diſc.* 16. *ex num.* 19. *ad fin. & diſc.* 46. *eodem tit. de ſucceſſ.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Quodque in quolibet caſu dubio, & quomodolibet diſputabili favore maſculorum de agnatione in excluſionem fœminarum, & cognatorum, tam aſcendentium, etiam matris, quam deſcendentium, & collateralium, hujuſmodi legum, & ſtatutorum interpretatio facienda ſit.

A R G U M E N T U M.

De diverſis dubiis, & quæſtionibus in iſta materia cadentibus, quæ compendioſe inſinuantur, ad effectum oſtendendi

dendi cur iſta proviſio facta ſit. Et quænam ſit prærogativa particularis matris?

S U M M A R I U M.

1 *QUare in hoc §. fiat mentio matris?*
2 *An valeant ſtatuta excludentia matrem?*
3 *Quod antiquitus mater jus in ſucceſſione non haberet.*
4 *Magis tenemur erga parentes, quam erga liberos.*
5 *De erroribus Juriſtarum circa tutelam.*
6 *De aliis erroribus circa onus dotationis, & alimentorum.*
7 *Quare fuit opus providere in caſibus dubiis, & diſputabilibus?*
8 *Quod quandoque neque iſta cautela ſufficiat.*
9 *Quare, & quomodo inſinuentur aliquæ quæſtiones?*
10 *De confirmatione ſtatutorum an, & quando ſit neceſſaria?*
11 *De exemptione bonorum exiſtentium extra territorium, & quæ bona circumſcribantur loco?*
12 *De exemptione bonorum exiſtentium in territorio de directo dominio Eccleſiarum, & perſonarum eccleſiaſticarum.*
13 *De quæſtionibus ſuper exemptione perſonarum eccleſiaſticarum, iſtaque eſt triplex.*
14 *An vocati per ſtatutum, cui ſubjaceant, excludant forenſes ipſi ſtatuto non ſubjectos?*
15 *Quænam ſint perſonæ eccleſiaſticæ?*
16 *De combinatione ſtatutorum, perſonarum, & bonorum an attendatur?*
17 *De mixtura perſonarum in medio non exiſtentium non excluſarum, quid operetur?*
18 *An ſtatuta loquentia de ſucceſſione decedentis ab inteſtato locum habeant in ſucceſſione inteſtabilis?*
19 *De eadem quæſtione, de qua ſupra n. 2. an valeant ſtatuta excludentia matrem?*
20 *An excluſio ſit perpetua, & ſimplex, vel potius temporalis cum reintegratione?*
21 *Quando fœminæ reintegrentur ad ſucceſſionem, ſive maſculientur ob dotem non datam.*
22 *Statutum excludens matres, & ſorores ob agnatos etiam remotos, an intelligatur ſolum de agnatis lineæ inferioris, non autem ſuperioris?*
23 *An ſub nomine agnatorum veniant fœminæ agnatæ?*
24 *An ſub nomine maſculorum excludentium fœminas veniant maſculi ex fœminis?*
25 *Excluſa matre an adhuc ei debeatur legitima?*
26 *An detur extenſio a paritate, vel majoritate rationis, & an excluſio favore agnatorum tranſverſalium includat patrem, & avum paternum?*
27 *Excluſis fœminis, vel cognatis ob maſculos, vel agnatos, an intelligatur data gradus æqualitate?*
28 *Statuto demandante fœminarum excluſarum dotationem, an unica dos pro omnibus ſufficiat?*
29 *An dos debita ex ſtatuto fœminis excluſis ſuccedat loco legitimæ?*
30 *De effectibus exinde reſultantibus.*
31 *De modo extrahendi dotem a ſtatuto demandatam, pro fœminis excluſis.*
32 *An fœminæ excluſæ faciant numerum, & partem, & quomodo?*
33 *An legitima liberorum excluſorum a ſtatuto poſſit tolli in totum?*
34 *Ordo ſucceſſionis ſtatutariæ an procedat in neceſſaria ſucceſſione feudi, vel emphyteuſis, aut fideicommiſſi, & ſimili?*
35 *An ſtatutum favore agnationis locum habeat in benis obventis a matre, ſeu latere materno?*
36 *An inter fratres, eorumque filios a ſtatuto vocatos attendatur duplicitas vinculi?*
37 *De computatione graduum, an fieri debeat juxta jus civile, vel canonicum?*
38 *An hæc ſtatuta procedant cum illegitimis legitimatis?*
39 *Statutum deferens ſucceſſionem patri, an ſuffragetur binubo?*
40 *De verificatione civilitatis, & ſubjectionis ſtatuto, ad obtinendum ejus beneficium. Et de adoptivis.*
41 *Cum qua regula in hac materia procedi debeat?*

§. XIII.

1 AScendentium vocabulum genericum, complectitur abſque dubio de ſui natura matrem, adhuc tamen provide iſtius, circa ſuperfluitatis vitium, facta eſt mentio ſpecialis, ad occurrendum conſuetis Juriſtarum ſuperſtitionibus, dum eorum aliqui adeo favorabilem reputant matris cauſam, utpote ante partum oneroſam, in partu doloroſam, & poſt partum laborioſam, ut putent non poſſe per ſtatutum illam a luctuoſa filii ſucceſſione excludi, poteſtatem negantes, quaſi quod nimium exorbitans, & irrationabilis eſſet lex naturali juri quodammodo contraria. *a* Id autem continere videtur clarum æquivocum, quoniam iſta 2
ſucceſſionis materia, ut pluries inſinuatum eſt, tota provenit ex poſitivæ, ſeu civilis legis beneficio, quæ in totum tale beneficium tollere poteſt, ſive pro ejus libito unis concedere, & aliis denegare; atque de facto apud Roma- 3
nos, ut liquet ex antiquo, vel medio jure Pandectarum, pene nullum, vel longe inferius erat jus matris, & aſcendentium, vel conjunctorum per ejus latus, quam eſſet patris, & aſcendentium per latus paternum, imo & collateralium agnatorum; idemque recentiori tempore introductum eſt per jus Feudorum; Ac etiam hodie quando adſunt liberi, non curantur pater, & mater, aliique parentes, & tamen quando juxta regulas imaginarii juris naturæ procedendum eſſet, res deberet eſſe in oppoſitum, quoniam erga liberos nullam habemus poſitivam obligationem, quia nullum ab eis recepimus beneficium, ut e converſo habemus erga parentes, & præſertim erga matrem in tribus ſtatibus ſupra recenſitis; unde propterea apud Mo- 4
rales magis communiter ad patris, & matris favorem deciditur illa idealis, & nunquam practicari ſolita quæſtio, quam ſolent Magiſtri examinare in Inſtitutionibus ad tyronum ingenia exercenda, quod ſcilicet ſi quis habeat patrem, & matrem, & liberos æque pauperes, ipſe autem non omnes, ſed aliquos tantum alere poſſit, teneatur potius erga parentes, quam erga liberos, ratione gratitudinis, & obligationis antidotalis, & tamen in hoc jure ſucceſſorio res eſt in oppoſitum, ideoque hujuſmodi dubitationes parum probabiles dici merentur; Adhuc tamen opportunum fuit id exprimere, quoniam frequens praxis docet, quod apud aliquos, pro ingeniorum varietate, plus valent fabulæ, quam probatiſſimæ hiſtoriæ, & veritates.

Et quidem in hoc propoſito matris, aliquorum aſcen- 5
dentium, vel conjunctorum per ejus latus, multi dignoſcuntur apud aliquos ex noſtris errores, quorum aliqui recenſentur in *Conflictu legis, & rationis*. Siquidem jus antiquum, imo etiam novum excludebat omnes fœminas, etiam matrem a tutela, vel cura; ſupervenit autem jus noviſſimum Juſtiniani, fœminis adeo favorabile, in gratiam (ut aliqui volunt) Theodoretæ Auguſtæ Dominatricis, per quod mater, & avia, ſolum habilitantur, atque remoto obſtaculo, capaces tutelæ, & curæ redduntur, & tamen noſtri, regulando tutelam ab ordine ſucceſſionis, tutelam matri deferunt ſupra omnes deſcendentes, & collaterales agnatos, imo ſupra aſcendentes paterni lateris, qui pupillum non habeant in poteſtate, quorum conditio potior erat, ideoque majoris potentiæ reputant jus matris, adeout Summo Pontifice deferente quorumdam pupillorum tutelam valde qualificato patruo, tunc Prælato, ad Cardinalatum poſtmodum evecto, a quo pupilli magna conſequi, & ſperare poterant beneficia, excluſa matre non multum regimini apta. *b* Aliquibus viſa eſt iſta gratia nimium exorbitans, & injurioſa, atque juris naturalis quodammodo violativa, quod eſt improbabile, ut loco citato advertitur.

Eadem, forteque major ſimplicitas, vel ineptia manans ex conſueto fonte non reflectendi ad hiſtoriam legalem, ac temporum, & jurium diſtinctionem, dignoſcitur circa ordinem, vel onus alendi, & dotandi filios, & deſcen- 6
dentes, quoniam cum per jus Digeſtorum *c* ſtatuatur alimentorum ordo, vel obligatio, ut ſcilicet prior obligatio debeat eſſe patris, & ſucceſſive avi paterni, aliorumque aſcendentium ejuſdem lateris, in quorum omnium defectum ſubſidiaria intret obligatio matris, & ſucceſſive avi materni, aliorumque aſcendentium ejuſdem lateris, in quorum defectum intret alia ſubſidiaria obligatio aliquorum collateralium, exinde noſtri deſumunt ordinem dotationis fœminarum, ob argumentum, quod receptum eſt procedere ab alimentis ad dotem; ideoque dicunt primo obligatum eſſe patrem, & ſucceſſive avum paternum, alioſque ejuſdem lateris aſcendentes, in quorum omnium defectum obligatam dicunt matrem, & ſucceſſive aſcendentes materni lateris, adeo tenaciter hunc ordinem tenentes, ut putent illum etiam tranſire ad ſucceſſores, & bona jam defunctorum aſcendentium paterni lateris, adeout iſtis fideicommiſſum in eorum bonis ordinantibus cum ſtricta, & rigoroſa alienationis prohibitione, ſi puellæ deſcendentes habeant matrem, vel alios deſcendentes ejuſdem

lateris

lateris divites, adhuc tamen ex ſubſidiario remedio *Authentica*, *Res quæ* dotem ex bonis fideicommiſſariis conſequi debeant, quod etiam ad dotes reſtituendas per deſcendentes ampliatum eſt. *d* Et tamen id continet manifeſtam irrationabilitatem, atque verius dici meretur contrarium juri naturæ, quod docet, ut eum ſequi debeant incommoda, quem ſequuntur commoda, ad vulgarem regulam *ſecundum naturam*, &c. quoniam decedentibus puellis, aliiſque liberis dotandis, vel alendis, æqualiter eis ſuccedunt pater, mater, & fratres utrimque conjuncti, excludentes ulteriores aſcendentes, inter quos attenditur ſolus ordo ſanguinis, & proximitas, non curato latere, an magis paternum, quam maternum ſit; Ergo cum hoc ordine, cum quo etiam regulant tutelam, regulari deberet obligatio alendi, & dotandi, ob dictam naturalem regulam, ut illum ſequantur commoda, quem ſequuntur incommoda, idque provenit a præfato errore non diſtinguendi leges, & tempora. Ideo enim in jure Digeſtorum *e* præfatus ordo rationabiliter ſtatuitur, quoniam, illo jure attento, totum commodum erat patris, aliorumque aſcendentium paterni lateris, quorum prior erat ſucceſſionis cauſa, neglecta matre aliiſque ejuſdem lateris aſcendentibus; Quinimo neque jure ſucceſſorio, ſed jure proprio, & peculii pater, vel avus omnia vindicabant, ideoque non mirum, ſi e converſo ipſorum prius eſſe debeat alimentorum, & dotis onus, & incommodum. Cum autem per jus noviſſimum id immutatum ſit cum introductione peculiorum, qua introductione mediante, etiam filiifamilias effecti fuerunt capaces dominii, & ſucceſſionis paſſivæ, ad quam æqualiter concurrunt utriuſque lateris parentes, juxta proximitatem, adeout mater vincat avum paternum, non obſtante prærogativa patriæ poteſtatis. *f* Hinc non videtur, quæ ratio unquam ſuadere valeat, cur in oneroſis, & odioſis procedi debeat cum ordine juris antiqui jam correcti, & innovati per ejus noviſſimum, non autem in favorabilibus, unde propterea ceſſare dicitur ejus ratio, vel præſuppoſitum, cum ſimilibus irrationabilitatibus, ita hæc citra ſuperfluæ evagationis vitium inſinuando, ad oſtendendum quare matris ſpecialem, & expreſſam mentionem facere opportunum judicatum fuerit, ac etiam, ut poſteritas (ſi fieri poteſt) ita edoceatur, & moneatur ad reflectendum ad hujuſmodi legum, & temporum diſtinctiones, pro regulatione omnium materiarum, præſertim vero iſtius.

Aggrediendo autem principalem hujus §. diſpoſitionem, ut ſcilicet in quolibet caſu dubio, & quomodolibet diſputabili, favore maſculorum de agnatione in excluſionem fœminarum, & cognatorum tam aſcendentium, quam deſcendentium, & collateralium, hujuſmodi ſtatutorum interpretatio facienda ſit, nedum opportunum, & utile, ſed imo neceſſarium fuit ita providere, cum experientia doceat, non dari legem, vel diſpoſitionem ita clare conceptam, quin Juriſtarum ſubtilitas, dubia, & quæſtiones excitet, in quibus cum frequenter inſinuata propoſitione, ut in dubio, contra ſtatuta, utpote correctoria, & exorbitantia, interpretatio fieri debeat, ut quo magis fieri po-
7 teſt, reverſio habeatur ad jus commune, ita contra mentem populorum ſtatuta eluſoria remanent, ac propterea huic malo ita providere prudenter, & ſtudioſe viſum eſt. Quinimo faxit Deus, ut id ſufficiat, motivum timendi præbente experientia in pleriſque caſibus, & præſertim in illo, de quo *diſc. 92. de fideicomm.* quoniam cum teſtator Juris profeſſor cum ſummo ſtudio ordinaſſet perpetuum ſucceſſivum fideicommiſſum in univerſa ejus deſcendentia, recteque ſciens Juriſtarum ſubtilitates, & cavillatio-
8 nes, ut quamlibet diſpoſitionem quantumvis claram reddere ſatagant dubiam, iſtam adjecerit cautelam, ut contingente dubio ſuper fideicommiſſi duratione, vel expiratione, tunc pro duratione ſemper fieri deberet interpretatio; Adhuc tamen in caſu, in quo, etiam ſine dicta cautela, pro fideicommiſſi exiſtentia, & duratione probabilius forte reſpondere debuiſſet, talis cautela ſufficiens non fuit adeout vocati ad fideicommiſſum cum extraneo hærede ultimi gravati de ſuo genere, ſuffocatam, ac vilem concordiam amplecti coacti fuerint; Unde propterea in Conſtitutione opportunum judicatum fuit poſt verbum *Dubio* adjicere quoque illa verba, *Et quomodolibet diſputabili*, & utinam ſufficiat.

9 Decreveram in iſto §. pro oſtendenda dubietate in ſubjecta materia cadere ſolita, me habere generaliter remiſſive ad deducta in Theatro *g* ut jam initio inſinuavi; Verum ex amicorum rationabili impulſu mutavi ſententiam, ideoque pariter remiſſive inſinuantur illæ quæſtiones, quæ frequentius in materia cadere ſolent, cum impoſſibile ſit reaſſumere, & recenſere omnes minus frequentes; Intelligendo de illis, quæ percutiunt inteſtatam ſucceſſionem ſtatutariam, quoniam illæ quæſtiones, quæ cadunt in ſucceſſione teſtata, & quando cum ſtatuto conjungitur teſtamentum, vel alia diſpoſitio defuncti, inſinuantur infra in §. XIX. Recenſentur autem quæſtiones ad effectum dignoſcendi neceſſitatem hujus proviſionis, quodque alias, (ut præmiſſum eſt) inania remanent, & ſine effectu hæc ſtatuta; Adhibetur tamen ſtylus remiſſivus, quoniam alias eſſet faſtidioſa, & impracticabilis evagatio, quando ſingulæ formiter diſputari deberent, ideoque curioſus in loca quæ citantur, poterit ejus deſiderio, vel opportunitati, juxta caſuum contingentias, ſatisfacere.

Prima igitur quæſtio eſt peracta ſuperius in §. VII. ſu- 10
per ſtatutorum validitate, & quænam Papæ, vel alterius reſpective Principis auctoritas, & confirmatio neceſſaria ſit, expendendo diverſas confirmationum ſpecies, ut in eodem §. VII. habetur, ubi videndum eſt.

Secunda quæſtio eſt peracta in §. VIII. ſuper exiſtentia, 11
vel ſituatione bonorum, an ſint in territorio ſtatuentis, vel extra, ut ſtatutum non attendatur, neque ſuam faciat operationem, niſi in bonis extantibus in territorio, extra quod ſtatuentis poteſtas, & juriſdictio non extenditur, atque ex illa plures aliæ prodeunt quæſtiones ſuper ipſorum bonorum natura, & qualitate, an ſcilicet, & quæ loco circumſcribantur, ſive cujus loci eſſe cenſeantur; quod quidem dubium non cadit in iis bonis, in quibus verificatur ſituatio, & exiſtentia materialis, & naturalis, ut ſunt bona vere ſtabilia, quæ ſoli dicuntur, conſiſtentia in prædiis ruſticis, & urbanis, ſed in illis, quæ tertiam ſpeciem conſtituunt, atque ficte, & ex legis poſitivæ diſpoſitione, non autem vere, & per naturam inter ſtabilia, recenſentur ad certos effectus, qualia ſunt loca montium, & cenſus reſervativi, ac etiam conſignativi creati ſuper fundis vere ſtabilibus; quinimo, & in ipſiſmet bonis mobilibus, vel ſe moventibus, quæ regulariter, & de eorum natura non circumſcribuntur loco, ſed perſonam ſequuntur, adhuc intrat dubitatio, an ad inſtar ſtabilium loco circumſcribantur, quando ſcilicet ipſis bona vere ſtabilibus, & fundis inhærent, & addicta ſunt, tanquam ipſorum fundorum inſtrumenta; Prout etiam in juribus, & actionibus, quæ pariter, juxta regularem naturam, inhærent perſonæ, & non circumſcribuntur loco, res dubio non vacat, ratione qualitatis bonorum, ad quæ ipſa jura, & actiones competant, adeout una quæſtio, an ſtatutum attendi debeat, nec ne in bonis extra territorium, quam plures alias quæſtiones, multaque dubia producat.

Tertia quæſtio eſt in bonis exiſtentibus in eodem terri- 12
torio ſtatuentis peracta in §. IX. quæ tamen ob accidentalem qualitatem ejuſdem ſtatuentis poteſtati, & juriſdictioni non ſubjaceant, quia nempe ſint de dominio directo eccleſiarum, & piorum locorum, ſive perſonarum eccleſiaſticarum, quamvis abſque aliquo Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ intereſſe, vel præjudicio, contentio ſit inter laicos ſuper dominio utili, vel ſubalterno; atque iſta quæſtio alias quæſtiones, aliaque dubia quoque producit, præſertim, ubi agatur de bonis patrimonialibus, & quæ ex majorum ſucceſſione, vel ex propria induſtria, & acquiſitione poſſidentur in dominio directo, vel etiam, utili, & ſubalterno per clericos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas, non tamen intuitu, & occaſione clericatus, vel Eccleſiæ. Ac etiam circa illa bona, in quibus prætenditur directum dominium Eccleſiarum, vel perſonarum eccleſiaſticarum, quia ipſis redditiția ſint, alia intrat involuta quæſtio frequenter peracta *ſub tit. de emphyteuſi*, an per ſolam præſtationem annuæ reſponſionis, aliamve recognitionem conſtare dicatur, nec ne de directo dominio, idque pendet a qualitate tituli, ex quo poſſeſſores laici illa poſſideant, an ſcilicet ſit ex titulo emphyteuſis, vel perpetuæ locationis, ut tunc conſtare dicatur de dominio, ſecus autem ſi præſtatio ſolvatur ex titulo cenſus, aut tributi, ratione protectionis, ſeu juriſpatronatus, & ſimili, dum non omnis recognitio, vel præſtationis ſolutio directum dominium præſupponit, & probat ex iis, quæ habentur in dicta ſua ſede *ſub tit. de emphyt.*

Quarta eſt quæſtio circa qualitatem perſonarum, quæ a
ſtatuentium juriſdictione, & poteſtate prætendantur ex- 13
emptæ, & per conſequens non comprehenſæ ſub ſtatuto, eodem modo, quo de bonis extra territorium, vel eccleſiaſti-

ſtaticia eſt ſuperius inſinuatum, dum magis communiter eſt receptum, utramque ſubjectionem perſonarum, & bonorum copulative requiri, adeout una ſine altera non ſufficiat, & de iſta agitur ſupra in §. X. Ex quo patet, quod illa triplicem habet inſpectionem: unam ſcilicet circa perſonam decedentis, de cujus agitur ſucceſſione, quod ſi exempta ſit, ſtatutum non intret, quamvis perſonæ contendentes de ſucceſſione illi ſubjaceant, ac etiam ſubjaceant bona: Altera ſuper perſonis ſuccedentium, an ſtatutaria excluſio eis obſtet, ſi ſtatuentium juriſdictioni, & poteſtati non ſubjaceant, & ſic in parte excluſiva; Et tertia eſt in parte activa, an ſcilicet perſonæ ſtatuto non ſubjectæ gaudere debeant ejuſdem ſtatuti beneficio ſuper excluſione illorum, qui ei ſubjacent.

14 In ſecunda vero inſpectione excluſionis paſſivæ quædam contradictio apud ſcribentes, & in Tribunalium deciſionibus dignoſci videtur; quoniam ſi excludentes ſubjacent ſtatuto, excluſi autem illi non ſubjacent ratione exemptionis, quæ oritur ab immunitate Eccleſiaſtica, quia nempe ſint clerici, vel religioſi, aut alias gaudeant exemptione a foro laicali, non debeant excludi, neque quoad eos attendatur ſtatutum, ut eodem §. X. Et tamen ſi excludentes ſunt cives, & ſubditi, excluſi autem ſunt forenſes, magis receptum eſt, ut ſtatutum b intret, non curata non ſubjectione excluſorum tanquam forenſium, quod eſt contrarium firmatis in caſu præcedenti, quoniam ſi iſte eſſet effectus poteſtatis, & juriſdictionis ſtatuentium, non attendendus, niſi cum ſubditis, & cum copulativa ſubjectione perſonarum, ac bonorum, utique ita deberet ceſſare operatio in una, ac in altera ſpecie exemptionis, cum dignoſci non videatur probabilis differentiæ ratio, iſtaque dicenda eſt quinta quæſtio.

15 Super dicta vero exemptione perſonarum eccleſiaſticarum aliæ plures cadunt dubitationes eodem §. X. inſinuatæ, quando ſcilicet iſta qualitas adeſſe dicatur, & an verificetur in profeſſoribus aliquarum militiarum, atque in familiaribus, & miniſtris Cardinalium, Epiſcoporum, Sancti Officii, Fabricæ Sancti Petri, Almæ Domus Lauretanæ, aliiſque ſimilibus, & in colonis, laboratoribus, & ſervientibus Eccleſiarum, & monaſteriorum, & piorum locorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, ſive in novitiis, qui habitum ſuſceperunt in aliqua Religione, cum ſimilibus, iſtaque eſt Sexta quæſtio, quæ multas alias ſub ſe complectitur.

16 Septima eſt quæſtio ſuper combinatione ſtatutorum, perſonarum, & bonorum reſpective, quia nempe idem, vel conforme vigeat ſtatutum in loco ſubjectionis perſonarum, & in loco ſituationis bonorum, an hæc ſtatuta, in quantum ſingulis utraque copulativa ſubjectio non verificatur, uniri, ſeu combinari debeant, ut propterea in ejuſdem defuncti ſucceſſione attendantur; atque apud DD. magis accepta eſt opinio negativa; noſtra vero Conſtitutio canonizavit affirmativam, decernendo, ut unioni, ſeu combinationi locus eſſe debeat, ut in §. ſeq.

17 Octava eſt forte præ omnibus magis involuta, utpote quamplurium diverſorum dubiorum productiva, juxta diverſam ſtatutorum diſpoſitionem, & caſuum diverſas circumſtantias, quæ procedit à mixtura ob exiſtentiam perſonarum in medio ſtatuto non contemplatarum, & de qua agitur in §. præcedenti; penéque impoſſibile eſt recenſere omnia dubia, quæ ratione iſtius mixturæ in caſibus particularibus diſputantur per Doctores, unde propterea pro aliquali notitia recurrendum eſt ad ea, quæ inſinuantur eodem §. præcedenti, & in ibi allegatis *diſc. 3. & 16. & 45. de ſucceſſion.* ac etiam cum admirabili quidem labore, & diligentia multos caſus colligit, & refert ſub iſta mixtura cadentes Tuſch. *litt. S. concluſ. 636. cum multis ſeqq.* præſertim vero ad rem *concluſ. 675.* unde ex iſta potiſſimum quæſtione, ejuſque dependentiis ex eadem ratione mixturæ liquet, frequentiſſima, nimiumque de facili contingibilia eſſe dubia, ob quæ ſequebatur pluries repetitum inconveniens, quod hujuſmodi ſtatuta perniciosa eſſent, magnarumque litium productiva, adeout quando iſta proviſio ſecuta non eſſet, magis expediiſſet illa in totum abolere; Ita ex Juriſtarum irrationabilibus ſuperſtitionibus reſultante effectu de directo contrario illi nimium laudabili fini, ob quem ipſa ordinata fuerunt.

18 Nona eſt quæſtio inſinuata in §. VIII. de qua *diſc. 7. de ſucceſſ. n. 5. & ſeqq.* an ſtatuta loquentia de ſucceſſione decedentium ab inteſtato locum habeant in ſucceſſione inteſtabilium, ſuper qua dignoſcitur modernorum collectorum improbus labor, hinc inde copioſas retexendo litanias auctoritatum pro utraque ſententia, nimiumque certando, quænam opinio majorem habeat numerum, ſeu calculum, quaſi quod numerus vincere debeat.

Decima eſt inſinuata initio hujus §. ſuper aliquorum opinione, quæ planam meretur reprobationem, ſuper defectu poteſtatis ſtatuentium excludendi matrem a luctuoſa filii ſucceſſione, ut propterea hujuſmodi ſtatuta tanquam iniqua, & juri naturali contraria, non mereantur attendi. 19

Undecima eſt quæſtio ſuper excluſionis qualitate, an ſit pura, ſimplex, & perpetua, adeout, ceſſatis etiam perſonis excludentibus, nullus detur excluſis regreſſus, 20
nullaque reintegratio, vel potius e converſo illa ſit cauſativa, & temporalis, donec extent agnati excludentes, adeout, eis defectis, detur reintegratio ad propriam portionem, alias de jure communi competentem, a qua per illos excluſi fuerunt, & de qua agitur *diſc. 32. num. 2. de ſucceſſ.* & alibi.

Duodecima eſt quæſtio ſuper ceſſatione excluſionis fœminarum ob non ſecutam dotationem intra certam ætatem, ſive intra certum tempus, ideout ad ſucceſſionis jus ratione moræ maſculorum excludentium reintegratæ cenſeantur, atque, ut alicubi pro loquendi uſu, dici ſolet, maſculientur, ideſt, quod pro maſculis haberi debeant, atque de hoc agitur *diſc. 2. & deciſ. 21. de ſucceſſ.* ubi referuntur concordantia, & agitur de puncto, an requiratur vera mora poſitiva, & regularis, adverſus quam admittantur excuſationes, vel potius ſufficiat mora irregularis, aut quod procedendum ſit cum terminis non adimpletæ in tempore illius conditionis, ſub qua hoc beneficium delatum eſt maſculis, ut ibi. 21

Decimatertia eſt quæſtio, an ſtatuto excludente matrem, & ſorores, aliaſque proximiores conjunctos per 22
cognationem ob agnatos maſculos, in remotis etiam gradibus exiſtentes, ut præſertim contingit in ſtatuto Florentino, quod in hoc nimium latius patet, illud intelligendum ſit de omnibus agnatis indefinite utriuſque lineæ ſuperioris, & inferioris, vel potius de illis lineæ inferioris tantum, non autem de illis lineæ ſuperioris; atque de hoc agitur *diſc. 8. de ſucceſſion.* ubi de differentia inter iſtas lineas, vel inter patruum, & nepotem ex fratre.

Decimaquarta eſt quæſtio, an ſub nomine agnatorum excludentium cognatos, veniant fœminæ agnatæ, & de hoc agitur *diſc. 10. eod. tit. de ſucceſſ.* & infra §. XIX. 23

Decimaquinta eſt quæſtio, an ſtatuto ſimpliciter excludente fœminas propter maſculos, intra certos gradus, 24
nulla facta agnatitiæ, vel cognatitiæ qualitatis mentione, ſub hoc maſculorum genere veniant maſculi ex fœminis, adeout ſolus ſexus, non curata agnatitia qualitate, attendi debeat, atque de hoc agitur *diſc. 12. eod. tit. de ſucceſſ.* & a ſimili in fideicommiſſariis ſucceſſionibus de eadem quæſtione agitur *diſc. 11. 28. & cum ſeqq. de fideicomm.*

Decimaſexta eſt quæſtio, an poſita excluſione matris, adhuc tamen legitima ſit ei debita, quoties iſtius expreſſa 25
mentio facta non ſit, & hoc agitur *diſc. 46. de ſucceſſ. & diſc. 10. de legit.* quæ tamen quæſtio certam non recipit regulam, vel deciſionem, ſed iſta pendet a ſingulorum ſtatutorum tenore.

Decimaſeptima eſt quæſtio, an admitti debeat in hujuſmodi ſtatutis extenſio, vel argumentum a paritate, 26
vel a majoritate rationis, & præſertim ut potentior eſſe debeat cauſa, quam cauſatum, ideoque excludente ſtatuto matrem, alioſque cognatos per agnatos tranſverſales etiam remotos debeant mater, & cognati excludi per patrem, vel avum paternum, & de hoc agitur in pluries cit. *diſc. 15. de ſucceſſ.*

Decimaoctava eſt quæſtio, an excluſis fœminis, vel cognatis propter maſculos, vel propter agnatos, id intelli- 27
gendum veniat cum præſuppoſito æqualitatis gradus, non autem ut remotiores vincant proximiores, vel potius, ut ſola qualitas attendatur, non curata proximitate, adeout etiam remotiores agnati excludant proximiores fœminas, vel cognatos, & de hoc agitur *diſc. 3. de ſucceſſ.* ubi ſtatuitur regula, ut id intelligatur data gradus æqualitate, niſi facti circumſtantiæ aliter ſuadeant.

Decimanona eſt quæſtio, an excluſis fœminis, quas dotari ſtatutum diſponat, iſtud onus dotationis intelligatur in 28
qualibet ſucceſſione, vel potius unica dos pro omnibus ſucceſſionibus ſufficiat. & de hoc agitur *diſc. 3. 14. 15. & 19. de ſuc.*

Vige-

29 Vigeſima quæſtio eſt, an illa dos, quam ſtatutum præcipit fœminis excluſis per maſculos excludentes dari debere, ſuccedat, necne loco legitimæ, adeout fœmina reputetur extranea, ut contingit quando dos non ſuccedit loco legitimæ, vel e converſo adhuc remaneat ſua, quando ſuccedit, de hoc autem agitur in pleriſque locis, & præſertim magis ex profeſſo *diſc. 13. de dote* ubi patet, quod Doctores iſtius quæſtionis deciſionem deſumere videntur ex quibuſdam verborum formulis, & grammaticalibus regulis, & ſignificationibus, aut ex elocutionis ordine, quod tamen, ut ibidem, & alibi advertitur, nunquam mihi arriſit, nec arridet, quoniam cum (ut pluries inſinuatum eſt) hujuſmodi ſtatuta frequentius ordinata ſint in ſæculis, & temporibus barbaris, quando latina elocutio nimium corrupta erat, atque literæ, præſertim in legali facultate, exceptis famoſis Univerſitatibus, non adeo ſeverans, etiam in magnis, & qualificatis Civitatibus, fortius vero in parvis, vel mediocribus locis, unde liquet, quod concepta ſunt ut plurimum inelegenti, imo rudi, & groſſolano ſtylo: idcirco erroneum eſt cum formalitatibus Grammaticorum, vel cum ſophiſmis, & ſubtilitatibus Juriſtarum in hoc procedere, cum potius procedi debeat cum vero & recepto pluries inſinuato axiomate, quod in omnibus viventium, & morientium actibus, & diſpoſitionibus immorandum non eſt in littera, & in formalitate verborum, ſed in ſpiritu, & in ſubſtantia veritatis, attento fine, vel effectu per diſponentes deſiderato.

30 Ubi enim dos ſuccedit loco legitimæ, tunc maſculis agnatis a ſtatuto prædilectis, & contemplatis multi reſultant effectus præjudiciales, a ſtatuentibus veriſimiliter noliti; Primo, nempe circa dotis taxam, vel quantitatem, quoniam eſſe debet ad menſuram legitimæ, qua minor eſſe non poteſt, bene tamen major, uſque ad virilem, quando legitima non ſufficiat ad dotem congruam, quæ de paragio dicitur; dum e converſo quando non ſuccedit, ſufficit, quod ſit dos congrua, licet infra dictam menſuram, ex deductis *diſc. 144. de dot.* & alibi pluries, quamvis iſtud præjudicium conſiderabile ſit reſpectu illarum fœminarum, quæ ingrediuntur monaſterium, in quo in perſonis nobilibus dos longe minor eſſe ſolet, quoniam reſpectu illarum nobilium puellarum, quæ in ſæculo nubunt, ob Italiæ abuſum in exceſſivis dotibus, vel nulli, vel nimium rari ſunt caſus, in quibus dos legitimam non adæquet.

Alter effectus præjudicialis eſt circa ipſius dotationis ſubſtantiam, quoniam quando dos non ſuccedit loco legitimæ, fœminæ non habent jus, vel actionem ad conſecutionem dotis, niſi adimpleta conditione matrimonii carnalis, vel ſpiritualis, ſine quo dos non datur, ſolumque conceditur actio ad illam conſtituendam, & quandoque, juxta facti circumſtantias, ad illam deponendam, vel alias aſſignandam, ut prompta, & expedita ſit, ex deductis *eod. diſc. 144. & 145. & in aliis eod. tit. de dot.* unde propterea ſi non nubit, nil petere poteſt, ut ibidem, *& diſc. 5. eod. tit.* Secus vero ubi ſuccedit loco legitimæ, quoniam tunc facto caſu mortis parentis illam petere poteſt, quamvis nolit, vel differat nubere.

Tertius eſt effectus conſecutivus circa fructuum curſum, quoniam in dote ſuccedente loco legitimæ debentur fructus eodem modo, quo de legitima, quoties ex regionis more alimenta illorum loco non ſuccedat, ut eſt in Regno Neapolitano, ubi vero non ſuccedit, nullus datur curſus fructuum, niſi poſt matrimonium, ad terminos text. *in cap. ſalubriter de uſur. de quibus diſc. 162. de dot.* & in aliis eodem titulo frequenter, ſolumque adeſt ſubſidiaria obligatio alimentorum.

Et quartus, neglectis aliis minoribus effectibus, qui conſiderari poſſunt, eſt ille omnium magis præjudicialis effectus tranſmiſſionis dotis ad inteſtatos fœminæ ſucceſſores, quamvis materni lateris, vel etiam ad extraneos ex diſpoſitione per ultimam voluntatem, vel inter vivos, quamvis nulla dote conſtituta, vel effectuata, fœmina innupta decedat, quando loco legitimæ ſuccedit, ejuſque naturam, & privilegia ſortitur; id etenim clare adverſari videtur voluntati ſtatuentium, ac etiam voluntati decedentium, regulandæ, ut præmiſſum eſt, ex communibus regionis moribus, quales eſſe videntur, ut fœminæ proviſæ eſſe debeant de congrua dote, ſpectato fine, vel effectu, ob quem dos introducta eſt, ut ſcilicet ita honeſte vivere valeant, neque alias ſe proſtituere cogantur, egrediendo de domo cum dote, quando carnaliter, vel ſpiritualiter nubunt; interim vero, dum domi vivunt innuptæ, proviſæ ſint de victu; iſtaque videtur ſubſtantia, rei ac veriſimilis voluntas tam ſtatuentium, quam decedentium, ad quam reflectendum eſt, non autem ad verborum formulas, & grammaticales eorum ſignificationes; Sed quoniam frequenter contingit, ut dubium ſit, & diſputabile, an hæc ſucceſſio dotis loco legitimæ intret, necne, idcirco provida nimium fuit noſtra Conſtitutio, ut in tot aliis quæſtionibus, quod in dubio ille intellectus capi debeat, per quem agnationibus magis conſultum ſit, magiſque ampleatur ille finis, vel effectus, ob quem hujuſmodi ſtatuta ordinata fuerunt.

31 Vigeſima prima quæſtio eſt ſuper modo detrahendi ab hæreditate, vel a ſucceſſione dotem fœminis excluſis dandam an ſcilicet detrahi debeat ex toto aſſe, tanquam æs alienum, adeout ex eo, quod remanet, maſculi detrahant ſuam legitimam, vel potius dos detrahenda ſit ex ipſa legitima, aut quod detracta integra legitima per maſculos, dos detrahi debeat ex reliquo beſſe, vel ſemiſſe reſpective, de quo agitur *diſc. 7. de legit. & diſc. 91. n. 9. de dot.*

32 Vigeſima ſecunda eſt nimium controverſa quæſtio, in qua Doctores adeo ſe involvunt, an fœminæ per ſtatutum excluſæ faciant numerum ad effectum detractionis legitimæ, & an faciant partem, & ad cujus favorem, & quando in libito maſculorum excludentium repoſitum ſit illas computare, & habere pro extantibus, vel e converſo non computare, & habere pro extraneis, & quid ubi inter ipſos maſculos excludentes diſcordia deſuper dignoſcatur, quia nempe aliqui velint computare, aliqui vero non, poriſſime ubi contingat quod tam maſculi excludentes, quam reſpective fœminæ excluſæ ſint ex diverſis matrimoniis, atque de hoc agitur *ſub tit. de legit. diſc. 1. cum plur. ſeqq. & diſc. 6. & alibi.*

33 Vigeſima tertia eſt quæſtio poteſtatis ſtatuentium circa eamdem fœminarum legitimam, an iſta filiis, aliiſque deſcendentibus per ſtatutum excluſis in totum tolli poſſit; Aliquibus ſimpliciter affirmantibus; Aliis ſimpliciter, & abſolute negantibus, quaſi quod reſpectu filiorum, & deſcendentium debita ſit de jure naturæ, cui lex poſitiva derogare non valet, differentiam conſtituendo inter legitimam deſcendentium, & illam aſcendentium. Et aliis mediam tenentibus viam, ut ſcilicet poſſit minui, non autem tolli in totum, quæ omnia aliam leguleicam ſimplicitatem revera continere videntur, quoniam non dignoſcitur quale ſit iſtud jus naturæ indiſpenſabile, quod liberis, etiam aliunde proviſis, ſeu victum ex labore, & induſtria ſibi comparare valentibus, ex lege naturæ debita ſit legitima, & in qua quota, vel modo, dum lex, vel inſtinctus naturæ obligare ſolum videtur matrem ad educationem, & alimoniam, uſquequo poſſit partus ex ſe vivere, atque niſi ſecuta eſſet, juxta jam enunciatam hiſtoriam legalem, caſualis inventio, & receptio jam oblitarum legum civilium, utique non adeſſent in rerum natura iſti termini, & per conſequens non videtur unde iſtud jus naturæ deſumatur, atque de hoc agitur *eod. tit. de legit. diſc.* 10. & alibi.

34 Vigeſima quarta eſt quæſtio, an ille ſtatutarius ordo, qui determinatus eſt in liberis decedentium ab inteſtato hæreditatibus & ſucceſſionibus, locum habeat, atque attendi debeat in eorumdem decentium ſucceſſionibus neceſſariis, quarum ordinem defuncti, etiam ſi teſtati eſſent, alterare non potuiſſent, puta in ſucceſſione in feudo, vel in emphyteuſi, aut in fideicommiſſo, vel debita ex ſtatuto, ut frequenter contingit in illis ſtatutis, quæ dotem deferunt filiis, juxta deducta *diſc. 102. & ſeqq. de dote, & diſc. 114. de fideic.* & de hoc agitur *diſc. 17. n. 3. de Emphyt.* & alibi.

35 Vigeſima quinta eſt quæſtio, an hujuſmodi ſtatuta fœminarum excluſiva favore agnationis, locum habeant in illis bonis, quæ obveniunt a matre aliiſque conjunctis maternis lateris, & de hoc agitur *diſc. 11. & 12. de ſucceſſ.* & alibi.

36 Vigeſima ſexta eſt, an inter fratres, vel fratrum filios, & reſpective ſorores, earumque filios in hac ſtatutaria ſucceſſione attendi debeat illa differentia, quæ in ſucceſſione, ad terminos noviſſimi juris communis inducta eſt, ac dignoſcitur inter utrimque conjunctos, & illos, qui ex uno tantum latere conjuncti ſunt, & ſic an duplicitas vinculi prævaleat, & vincat eos, in quibus unum tantum adeſt vinculum, de hoc agitur *diſc. 18. de ſucceſſ.* & alibi.

37 Vigeſima ſeptima quæſtio eſt, in qua pariter non parum noſtri cum conſuetis frigiditatibus, & ineptiis ſe involvunt, & de qua agitur *diſc. 17. eod. tit. de ſucceſſ.* & alibi circa computationem illorum graduum, de quibus hujuſmodi ſtatuta loquuntur, & diſponunt, an ſcilicet illa fieri debeat juxta

com-

computationem juris civilis, per quam quælibet perſona facit gradum, adeout frater dicatur fratri conjunctus in ſecundo gradu, & conſequenter conſobrinus in quarto, vel potius fieri debeat juxta computationem juris canonici juxta quam fit diminutio in dimidio, quod ſcilicet duo gradus de jure civili faciunt unum gradum de jure canonico, ideoque fratres dicuntur inter ſe conjuncti in primo gradu, conſobrini autem in ſecundo, & ſic ſucceſſive; Atque licet primo aſpectu probabilior videatur opinio volentium attendi debere computationem juris civilis, ex illa ſæpius inſinuata ratione, quod iſta materia ſucceſſionis ab inteſtato tota pendet, & regulariter a jure civili, cujus beneficium dicitur, dum in ea nil diſpoſuit jus canonicum, quod ſolum facit graduum computationum, ad effectum prohibitionis matrimonii inter perſonas conjunctas intra quartum gradum, qui eſt idem, ac octavus de jure civili, & ſic extra ſubjectam materiam, atque ad diverſum effectum. Nihilominus contraria opinio, pro computatione juxta ordinem juris canonici, verior, ac probabilior cenſenda videtur, ex eodem pluries inſinuato principio (opportune tamen, ac utiliter repetendo) quod ſpectandum eſt tempus, vel principium, in quo hujuſmodi ſtatuta ordinata fuerunt, reflectendo ad pluries inculcatam hiſtoriam legalem, quando ſcilicet in hac regione nulla habebatur, vel ſatis modica notitia juris civilis, quod jam in oblivionem abierat; e converſo autem a pluribus ſæculis jam vigebat jus canonicum, quod in hoc Principatu, ut ſæpius inſinuatum eſt, non eſt ſolum eccleſiaſticum pro rebus ad forum externum, eccleſiaſticum, & ſpirituale pertinentibus, & in aliis Principatibus, qui in temporalibus vivunt, atque reguntur cum legibus proprii Principis, contingit, ſed eſt etiam primarium jus commune, & civile in temporalibus, utpote lex proprii Principis, ideoque cum ejus terminis pro communi uſu videbatur; ac propterea dicendum eſt, quod juxta communem uſum loquendi ſtatuentes intelligere voluerint, ac locuti ſint, ex regula, quod ambiguæ diſpoſitiones, unum, vel alterum intellectum recipientes, ab uſu loquendi magnam interpretationem recipere debent, ex deductis *diſc.* 21. *n.* 4. *& diſc.* 37. *n.* 9. *de regul.* & alibi paſſim. Potiſſime autem, & certius, quando fratrum, & ſororum fit mentio, deinde vero ampliative fit tranſitus ad alios conjunctos cum expreſſione ſecundi gradus, cum tunc res videatur clara, quoniam ipſi fratres, vel ſorores, qui diſcretive poſiti ſunt ſub hoc ſecundo gradu, juxta computationem juris civilis venirent, quod claram redoleret implicantiam; ideoque pariter non cum cortice, & formalitate verborum, vel cum legalibus rigoribus, & ſubtilitatibus procedendum eſt, ſed attenta ſubſtantia veriſimilis voluntatis ſtatuentium, ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis deſumendæ, & præſertim ex præfato communi uſu loquendi, & ex ſecuta obſervantia, quæ dicitur optima interpres.

38 Vigeſima octava quæſtio eſt an hujuſmodi ſtatuta, tam active, quam paſſive, reſpectu ſcilicet excludentium, & excluſorum procedant in naturalibus tantum, vel in eiſdem legitimatis per reſcriptum, & de hoc agitur *diſc.* 10. *de ſucceſſ.*

39 Vigeſima nona quæſtio eſt, an ſtatutum deferens ſucceſſionem patri in excluſione ſororum ſuffragetur patri binubo, & de hoc agitur *diſc.* 24. *de ſucceſſ.*

Trigeſima cadit quæſtio ſuper verificatione civilitatis, vel ſubjectionis ſtatum, quæ civilitas requiritur, ut ejus
40 beneficium obtineatur, ut etiam agitur infra in § XVII. & de hoc agitur *diſc.* 19. *&* 20. *de ſucceſſ.* Atque his addi poteſt nova quæſtio, noſtra ætate excitata, circa adoptivos, an pro veris agnatis, & conjunctis in ſucceſſione habendi ſint, ſuper quo videri poterunt ea, quæ habentur in *diſc.* 53. *eod. tit. de ſucceſſ. ab inteſtat.*

Iſtæ videntur quæſtiones in hac materia inteſtatæ ſucceſſionis ſtatutariæ magis frequenter in praxi contingere ſolitæ ultra pene innumeras alias minus frequentes, quas minus occupatus de facili perquirere poterit, aliaſque pertinentes diverſam ſpeciem ſucceſſionis teſtamentariæ; de qua infra
41 §. XIX. unde propterea ex eis dignoſci facile poterit, quam neceſſaria fuerit iſta proviſio, ut in caſibus dubiis pro ſtatutorum obſervantia reſponderi debeat, dum alias procedendo cum propoſitione appoſita quam moderni ſequi videntur, omnino inania remanere dignoſcuntur. Et quidem in hoc ſuperficiales leguleici nimium decipi convincuntur, procedendo cum duobus aſſumptis, a quorum præſuppoſito manare videntur omnes reſtrictiones; Primo ſcilicet, ut hic ſucceſſionis ordo proveniat a poteſtate, & juriſdictione ſtatuentis, cujus ſit effectus; cum tamen contrarium omnino verius dicendum ſit, ut potius proveniat a ſic inducta, vel præſumpta voluntate decedentium; Et ſecundo quod hujuſmodi ſtatuta ſint exorbitantia, & odioſa, tanquam juris correctoria; quoniam pariter omnino verius eſt contrarium ut cenſenda ſint favorabilia, prout, frequenter quidem, ſed ſemper opportune, inſinuatur.

a *Bald. conſ.* 58 *ſive* 83. *n.* 6. *lib.* 5. *quem refert Tuſc. lit. S. concl.* 672. *n.* 25. *&* 26. *& habetur diſc.* 7. *de ſucceſſ. n.* 2. *&* 4.
b *Juxta caſum recenſitum, diſc.* 21. *& de tutor. & curat.*
c *In l. ſi quis a liberis, ff. de liber. agnoſc.*
d *Ex pluries deductis in ſua ſede, ſub tit. de dot. præſertim, diſc.* 142. *&* 145.
e *In d. l. ſi quibus a liberis, ff. de liber. agnoſc.*
f *Ex deductis in ſæpius cit. diſc.* 15. *de ſucceſſ. & alibi.*
g *In ſæpius cit. tit. de ſuc. ab inteſt. & in altero de legit. & in altero de dot. & obiter in pleriſque aliis.* h *Ex firmatis per Rot. deciſ.* 364. *& dec.* 582. *part.* 5. *rec. cum aliis in ſæpius cit. tit. de ſucceſſ. diſc.* 5. *n.* 7. *diſc.* 19. *n.* 3. *diſc.* 23. *n.* 5.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Ubi vero contingat non verificari ſtatutorum, perſonarum, & bonorum unionem, ſimilitudinem, & combinationem, quam attendi, ac ſervari debere decernimus, vel quod non adſint ſtatuta perſonarum, ſive illa extantia, ob enunciatas Doctorum, & Tribunalium interpretationes, & reſtrictiones, aut alias quomodolibet ſuum non ſortiantur effectum;

A R G U M E N T U M.

De combinatione ſtatutorum utriuſque loci, perſonarum, & bonorum, an locum habere debeat, & quando.

S U M M A R I U M.

1 *Quod denegare combinationem ſit aſperum, & irrationabile.*
2 *De ratione dubitandi quando ſtatutum viget in uno loco, & non in altero.*
3 *De ratione, cui innititur opinio negantium combinationem.*
4 *Cui rationi tribuenda ſit operatio ſtatutorum?*
5 *De combinatione quomodo attendi debeat?*
6 *De Statuto duobus conformibus.*
7 *Parificantur non exiſtentia, vel exiſtentia ſine effectu?*
8 *Quando repetitio non ſit vitioſa?*
9 *Statutum perſonarum magis attendendum.*
10 *Cum qua regula procedendum ſit in caſibus non expreſſis, & non conſideratis?*

§. XIV.

INter aſperitates, ac Indiſcretos, & irrationabiles rigores, qui apud Pragmaticos in iſta materia dignoſcuntur, videtur nimium conſiderandus iſte denegandi unionem, ſeu combinationem ſtatutorum deferentium inteſtatas ſucceſſiones agnatis maſculis, cum excluſione fœminarum, & cognatorum, quando vigeant pariformiter in utroque loco perſonarum, & bonorum, adeout in omnibus verificetur utrumque extremum, cum tunc nulla probabilis ratio dignoſci videatur, cur ſtatutaria diſpoſitio effectum ſortiri non debeat; Quando enim hujuſmodi ſtatutum viget ſolum in loco bonorum, non autem in illo perſonarum, in quo ſervetur ordo juris communis, tunc intrare poteſt conſideratio, quod perſonæ, tanquam principales, trahunt bona tanquam acceſſoria, quodque veriſimilis voluntas aſſiſtat illi juri, cum quo perſonæ vivunt, ut ſupra in §. IX. de clericis, aliiſque eccleſiaſticis decedentibus habetur, licet neque in illis vere iſta voluntas præſumenda ſit, ut ibi; Et quando e converſo ſtatutum viget in loco perſonarum, non autem bonorum, tunc intrare poteſt ratio aſſignata in noſtra Conſt. infra in §. XVII. & XVIII. quod ſcilicet illi, qui in diverſo loco acquirunt, & retinent bona, cenſentur habuiſſe in animo ut illa bona regulentur juxta leges, & mores loci, in quo ſita ſunt. Sed quando in utroque loco conformis eſt lex, atque conformes ſunt mores, tunc non videtur ſubeſſe congrua ratio, cur ab hujuſ-

hujuſmodi legibus, & motibus recedendum ſit, adeout
vere iſta dici mereatur legalis ſuperſtitio, omni probabili
ratione deſtituta.

Et quamvis tenentes opinionem negantem iſtam combi-
nationem in eo ſe fundent, quod cum ambo ſtatuta ſint in
ſuo genere imperfecta, & inefficacia ob deficientem in utro-
que neceſſariam ſubjectionem copulativam perſonarum,
& bonorum, unde propterea intret regula, in ſuis caſibus
de jure vera, quod conjunctio exigit habilitatem extremo-
rum, ideoque non detur ubi ambo ſunt imperfecta, ac ha-
benda pro non extantibus, ex iis, quæ plene ſuper hoc
puncto comprobando habentur, præſertim in famoſis de-
ciſionibus *a* quæ apud Pragmaticos magiſtrales regiſtrantur
& cum quibus in aliis proceditur, ex inſinuatis *diſc.* 4. *de*
ſucceſſ. & alibi; Nihilominus regula quidem eſt vera, ſed
fallacia eſt in applicatione, ratione pluries enunciati falſi
præſuppoſiti, ut hic ſuccedendi ordo totus proveniat a ſo-
la poteſtate ſtatuentium, ex quo præſuppoſito manat re-
quiſitum utriuſque ſubjectionis, dum pro meo judicio om-
4 nino verius videtur, ut operatio tribuenda ſit veriſimili
decedentium voluntati, ita præſumptæ, vel explicatæ per
ſtatuentes, tanquam recte conſcios morum, & intentio-
nis populorum inibi viventium, ut frequenter advertitur,
præſertim latius in §. XI. Atque, ut præmiſſum eſt, ente-
nus intrat probabilis ratio dubitandi, quando hujuſmodi ſta-
tutum vigeat in uno loco, & non in altero, quatenus in-
trare valeat ratio voluntatis, ut ſupra. Verum omnem ſu-
ſtulit dubitationem noſtra Conſtitutio, per quam talem
unionem, & combinationem attendi, ac ſervari debere
decernitur, ad dirimendum omnem litium, & contro-
verſiarum occaſionem, qualis fuit præcipuus ejuſdem Con-
ſtitutionis finis.

5 Unio autem, ſive combinatio, quam Conſtitutio atten-
di mandat, non ſolum procedit, quando utriuſque Sta-
tuti diſpoſitio eſt in omnibus conformis, ſed etiam quan-
do ſtatuta ſunt quidem in aliquibus conformia, ſed in
aliquibus difformia, quia nempe unum ſe extendat ultra
plures gradus, quam alterum, ſive quod unum excludat
aliquas perſonas, quas alterum non excludit; Adhuc ta-
men attendi debeat in illis partibus, in quibus concordent,
& ſint conformia, procedendo cum ſæpius enunciata pro-
poſitione, quæ debet eſſe totius materiæ regulatrix, ut ſci-
licet non cortex, & formalitas verborum, ſed ſubſtantia
veritatis, aut finis, vel effectus a ſtatuentibus conſideratus
attendi debeat; Ad inſtar eorum, quæ habentur in jure
communi, ac etiam in ſtatutis de duabus, vel pluribus con-
6 formibus ſententiis exequendis, & non admittentibus ul-
teriorem appellationem, quoniam adhuc juris communis,
vel municipalis diſpoſitio attendi debet, & locum habere
in illis partibus, in quibus ſunt conformes, quamvis in
aliis diſcordent, ac ſint difformes, ex deductis *diſc.* 73. *de*
judic. cum ſimilibus.

Prout non ſolum conſiderandus eſt caſus exiſtentiæ ſta-
tuti in uno loco, & non exiſtentiæ in altero, in quo viva-
tur juxta diſpoſitionem juris communis; ſed etiam (ut be-
ne in Conſtitutione advertitur, ac diſponitur) quando ad-
ſunt quidem in utroque loco ſtatuta conformia in ea parte,
vel ſpecie, ſuper qua cadit controverſia, ſed illud loci per-
ſonarum per accidens habendum eſt pro non extante, quia
nempe, per ea, quæ in antecedenti §. inſinuata ſunt,
ſuum non ſortiantur effectum, cum paria ſint non extare,
ac extare ſine effectu, quod de facili, quinimo pene ſem-
7 per eſt contingibile, ob tot reſtrictiones, & limitationes,
quas Juriſtarum ſophiſmata excogitarunt; ideoque pruden-
ter uterque caſus explicatus fuit non exiſtentiæ, vel exiſten-
tiæ ſine effectu, qui principaliter attendi debet, ut pluries
8 non tamen cum vitioſa repetitione animadverſum eſt, quo-
niam ſi millies repeteretur, ſemper utile, & opportunum
eſſet ad imprimendam hanc veritatem.

Proviſum eſt autem in caſu non exiſtentiæ, vel non effe-
ctuationis ſtatuti loci perſonarum, ut attendi debeat ſtatu-
9 tum loci bonorum, non autem in caſu converſo exiſtentiæ
ſtatuti loci perſonarum, & non exiſtentiæ ſtatuti loci bo-
norum; quoniam iſto caſu proviſum eſt jam in §. VIII. ut
ſtatutum perſonarum capiat omnia bona, etiam extra ter-
ritorium exiſtentia, ut propterea bona tanquam acceſſoria
ſequantur perſonam, tanquam ſuum principale, ut ita
unicum, ac uniforme ſit jus ſucceſſorium, atque non detur
illa monſtruoſa difformitas hæredum, & patrimoniorum,
quæ eodem §. VIII. & in aliis ſequentibus conſiderata eſt,
10 & quam tollere in animo fuit legislatoris, ut aperte ſe de-
clarat in §. VII. ibi: *Adeout unicum, uniforme, ac univerſa-*
le ſit jus, & ordo ſucceſſionis; ideoque iſte finis in aliis ca-
ſibus non conſideratis, neque determinatis debet ſpecta-
ri, taliſque ſemper fieri debebit interpretatio, dum non
verſamur in ſtatuto loci ſubditi, regulando juxta natu-
ram juris municipalis, ſed in Conſtitutione ſupremi Prin-
cipis, quæ primarium, magiſque favorabile jus commu-
ne inducit, ideoque ad inſtar juris communis cum favo-
rabili interpretatione etiam per inductiones, & argumen-
ta attendi debet.

a *Narnien.* cor. Merlin. *inter ſuas dec.* 353. 390. *&* 429.

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Tunc ſublata (ut præmiſſum eſt) omni differentia exemptionis, & ſubjectionis perſonarum, & bonorum reſpective, generaliter, & prout jacent, attendi, ac ſervari volumus, decernimus, & mandamus Statuta locorum, in quibus bona exiſtunt, ac poſſidentur.

A R G U M E N T U M.

De loco exiſtentiæ bonorum qualis dicatur, & quare ultra verbum *exiſtere* adjiciatur verbum *aſſiſtere*, & qualis poſſeſſio ſufficiat?

S U M M A R I U M.

1 *Quare reperitur, ut ſublata ſit omnis differentia exemptionis, vel ſubjectionis?*

2 *Quando ſuperfluitatis vitium non adſit?*

3 *Quare ultra verbum* exiſtunt *adjiciatur verbum* poſſi-dentur?

4 *Quod ſufficiat poſſeſſio defuncti abſque juſtificatione dominii.*

§. XV.

NOn videbatur opus repetere, ut ſublata omni differen- 1
tia exemptionis, & ſubjectionis perſonarum, &
bonorum reſpectivæ, generaliter, & prout jacent, ſervari
debeant ſtatuta locorum, in quibus exiſtunt, ex ratione,
de qua infra in §. XVII. dum jam in antecedentibus §§.
VIII. & ſeqq. proviſum fuerat, ut hujuſmodi differentia
ſublata indefinite, ac generaliter ſtatuta ſervari, atque ef-
fectum ſortiri deberent; Sed quoniam ſuperfluitatis vi- 2
tium adeſſe non dicitur in iis, quæ gratia majoris declara-
tionis repetuntur, ad omnem dubiorum, & quæſtionum
occaſionem tollendam *a*, Atque pro conſuetis Juriſtarum
ſubtilitatibus, vel ſuperſtitionibus excitari poſſet du-
bium, quod diſpoſita in dictis §§. percuterent ſtatuta per-
ſonarum, tanquam principalia, ideoque trahenda non
eſſent ad ſtatuta bonorum, quæ ſine ſtatutis perſonarum,
acceſſoria potius eſſe dicuntur, ac minoria operationis,
idcirco ad hunc effectum iſta declaratio non inutiliter,
nec ſuperflue facta fuit.

Myſterioſe item verbo *exiſtunt* adjicitur quoque verbum 3
poſſidentur, ad aliud dubium tollendum, an diſpoſitio in-
telligenda ſolum ſit de iis bonis, quæ obtineantur per de-
cedentem jure dominii, ſuper cujus verificatione diſputa-
re oporteat, atque lites ſuſtinere; ideoque ad inſtar eo-
rum, quæ habentur ad materiam remedii text. *in l. fin. C.*
de edict. Divi Adriani tollen. favore venientium ex teſta-
mentaria immediata, vel mediata diſpoſitione, vel quæ
habentur in interdicto *Quorum bonorum* ad favorem ſucce-
dentium ab inteſtato, ex deductis *diſc.* 44. *de judic.* & alibi
pluries, abſque neceſſitate inquirendi de dominio, illudque
juſtificandi, ſufficit quod bona, vel jura poſſiderentur per
decedentem de tempore mortis, ſive jure dominii, ſive ex
alio jure, vel titulo, etiam illo hypothecæ, vel ſervitutis;
Quoniam, licet his caſibus non verificetur vera, & propria
poſſeſſio, proni juris eſt, ſed potius poſſeſſio impropria, & 4
de facto, quæ detentio, vel detentatio, ſeu tenuta dici ſo-
let; Nihilominus cum agatur de ſucceſſione in locum & jus
defuncti, inquirendæ non ſunt hujuſmodi ſubtilitates, ſed
attendendum eſt nudum factum, ideſt quod ſucceſſor occu-
pet locum defuncti, atque in illum ſubintret, fingendo ac
ſi ille viveret, tanquam per ſubrogationem in illud jus,
& factum, tale quale ſit, atque ad hunc effectum Conſtitu-
tio non fuit contenta diſponere de exiſtentia, ſed adjicere
quoque voluit caſum ſimplicis poſſeſſionis, etiam de facto,
quæ penes decedentem eſſet, iſteque ad omnes quæſtiones
dirimendas fuit ſenſus Legislatoris.

Ut

a *Ut apud Orthobon. deciſ. 244. n.24. & ſæpius in Theatr. præſertim, diſc.1. de feud. & diſc.47. de credit.& alibi.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Siva agatur de bonis ſtabilibus, ſive de mobilibus, cenſibus, locis montium, officiis vacabilibus, nominibus debitorum, juribus, & actionibus, & aliis, quamvis de illis eſſe dignoſcatur, quæ loco non circumſcribuntur, ſed perſonam ſequuntur.

A R G U M E N T U M.

De eodem, de quo in §. præcedenti ſuper exiſtentia bonorum in loco, & quando illa in uno, vel in altero loco eſſe dicatur?

S U M M A R I U M.

1 *QUare neceſſaria fuerit præſentis §. diſpoſitio?*
2 *Quæ ſint bona, quæ loco circumſcribuntur?*
3 *De mobilibus, vel ſemoventibus quando cenſeantur de prædiis, & ſtabilibus?*
4 *Mobilia, & ſemoventia, & jura, & actiones non circumſcribuntur loco.*
5 *Quid de conſtituentibus tertiam ſpeciem, ut ſunt cenſus, & loca montium?*
6 *In claris, & expreſſis non cadunt gloſſæ, & interpretationes, vel quæſtiones.*
7 *Neque in eis intrat obſervantia interpretativa.*
8 *Quando bona de facto exiſtentia in uno loco cenſenda ſint de loco diverſo?*
9 *Quare iſto caſu non curetur inconveniens diverſorum hæredum?*
10 *Roma ad hunc effectum, communis patria.*

§. XVI.

1 NEceſſaria erat iſta declaratio, ut ſtatutum loci attendi debeat in omnibus, & quibuſcumque boois, quæ in eo exiſtunt, & poſſidentur, ſive ſint ſtabilia per veritatem, ſive per fictionem, ut mobilia, & alia, quæ loco non circumſcribuntur, ſed perſonam ſequuntur, illique inhærere dicuntur, quoniam alias, ubi ſimpliciter dictum eſſet, id, quod in præcedenti §. continetur, ut attendi deberet ſtatutum loci bonorum, citra omnem dubitationem non venirent, niſi illa bona, quæ vere loco circumſcribuntur, qua-
2 lia proprie, & vere ſunt ſtabilia ſoli, conſiſtentia in fundis, & prædiis ruſticis, & urbanis, ſolumque venire poſſent illa mobilia, vel ſemoventia, quæ deſtinata ſunt, ut ibi perpetuo maneant, eiſdemque prædiis affixa ſint, tanquam eorum inſtrumenta; ſecus autem ubi accidentaliter, & ad alium finem, ut occaſione præſertim ſpolii Epiſcoporum, & beneficiatorum diſputari ſolet in animalibus, quæ ſint in fundis, & prædiis Eccleſiæ, vel beneficii, ut alia ſint, quæ eis ſunt perpetuo addicta, tanquam inſtrumenta, & alia
3 ſint, quæ accidentaliter in eis exiſtunt pro maſculis ſumendis, aut pro quadam majori ſtercoratione, vel majori cultura, aliave induſtria inſolita. *a* Ac etiam a ſimili diſputari ſolet in proprietarium, & hæredem uſufructuarii finito uſufructu, ſive etiam inter ſucceſſorem in feudo, & hæredem allodialem feudatarii defuncti, inter quos frequenter diſputari contingit, ſive etiam inter eumdem hæredem allodialem, & dominium directum in caſu devolutionis feudi ſuper melioramentis, & additationibus, quando ſcilicet tranſeant cum feudo, vel potius detrahi poſſunt ac debeant *b*
4 ſed iſto caſu excepto, mobilia, & ſemoventia, ac nomina debitorum, aliaque jura, & actiones certum eſt non circumſcribi loco, ſed inhærere perſonæ, illamque ſequi. Cadente ſolum quæſtione in illis rebus, quæ tertiam quandam ſpeciem conſtituere videntur, atque non per veritatem, ſed per legis fictionem ad quoſdam effectus pro ſtabilibus repu-
5 tari ſolent, qualia ſunt loca montium, aliaque ſimilia jura cum Principe, vel cum Republica, ac etiam ſunt cenſus, tam reſervativi, quam conſignativi, aliæve annuæ præſtationes, ex iis, quæ habentur jam ſuperius inſinuata in §. VIII. Quare ad omnes hujuſmodi quæſtiones, & dubitationes dirimendas, prudenter iſta declaratio adjecta eſt, quoniam licet virtualiter illa ineſſet, ſtantibus diſpoſitis in §§. præcedentibus, ut ſublata omni differentia bonorum, univerſalis, ac uniformis eſſe deberet ordo ſuccedendi tanquam in unico, eodemque parrimonio; nihilominus adhuc citra vitium ſuperfluitatis, prudenter, & opportune iſta declaratio adjecta fuit, ex eadem ratione inſinuata in §. præcedenti, ad tollendam ſcilicet dubitationem, quæ excitari poſſet, ut antecedenter diſpoſita (cum præſuppoſito, quod ageretur de ſtatuto perſonæ) non procederent in iſto caſu, in quo agitur de ſtatuto loci bonorum.

Stante autem iſta declaratione, non videtur, quod huic §. 6
congruat aliqua gloſſa, vel annotatio, cum ita intrare videatur nimis vulgata regula text. *in l. ille, aut ille, ff. de leg. 3.* per ora Pragmaticorum frequenter volitare ſolita (quandoque tamen extra propoſitum, & male) ut in facti contingentia praxis docuit in quadam deciſione *c* quod in claris, & expreſſis non intrant gloſſæ, & interpretationes, aut quæſtiones, & argumenta; unde propterea habemus in terminis obſervantiæ, cui adeo deferri ſolet tanquam optimæ interpreti, interpretationum reginæ, ut recte id procedat 7
in dubiis, & ambiguis, in quibus intrat terminus interpretationis, non autem in claris, & expreſſis.

Adhuc tamen aliqua annotatio, nedum opportuna, & a ſuperfluitatis vitio aliena, ſed etiam neceſſaria videtur, quoniam licet in §. præcedenti advertatur, myſterioſe poſt verbum *exiſtere* adjectum eſſe verbum *poſſideri* ad denotandum ſub hac diſpoſitione venire omnia bona, quæ quomodolibet per decedentem in eo loco poſſideantur, vel detineantur, abſque neceſſitate inquirendi de dominio, nihilominus non omne, quod de facto in aliquo loco poſſidetur, dicitur ibi poſſideri, atque ſub genere bonorum in eo exi- 8
ſtentium venire, cum quandoque cenſenda ſint diverſi loci, & e converſo illa, quæ in alio loco reperiuntur, cenſenda ſunt de loco, in quo naturaliter, & de facto non exiſtunt, cum in hac materia totum faciat voluntas, & deſtinatio domini, ſeu poſſeſſoris, juxta ea, quæ habentur pluries in hac materia exiſtentiæ, vel pertinentiæ bonorum unius, vel alterius loci *ſub tit. de Legat. diſc. 4. cum plurib. ſeqq.* occaſione agendi de legato mobilium, aliorumque bonorum domus, vel exiſtentium in aliquo loco, quando de illo eſſe cenſeantur necne; Poſſunt enim juxta leges, & auctoritates ibidem deductas, fruſtra tranſcribendas, cum ibidem videri poſſint, ſtare ſimul, quod bona exiſtent, & reperiantur in uno loco, & tamen quod ob deſtinationem domini, cenſeantur alterius loci; ideoque ſola exiſtentia materialis, & de facto non ſufficit ſine deſtinatione, quæ tamen, non conſtito de contrario ex facti circumſtantiis, præſumitur in loco, ubi reperiuntur. Et quamvis ea diſpoſitis in præſenti 9
§. & in antecedentibus dignoſcatur quoque inconveniens diverſitatis hæredum, & patrimoniorum, dum ita alii erunt hæredes, & ſucceſſores in loco perſonarum, & alii erunt in loco bonorum, quando in loco perſonarum non adeſt ſtatutum, vel ſi adeſt, non poteſt effectum ſortiri, attamen ex juſtis, & rationabilibus quidem motivis ab experientia inductis, ita legiſlatori viſum eſt, & placuit, ob rationem aſſignatam in §. ſequenti, ita & taliter, quod iſta proviſio, & ratio reſpective fuerit originaria, & potiſſima cauſa præſentis Conſtitutionis, reſpectu præſertim bonorum, & jurium, quæ per exteros in Urbe, tanquam in quadam pa- 10
tria communi (qualem in propoſito expreſſe declarat Stat. V. *Conſtit.* 3. §. 7.) acquiri, & retineri ſolent, ut ad removendas lites, quando deeſt, vel effectum non ſortitur proprium, ac patrium ſtatutum, attendi debeat illud Urbis; ideoque ſupremi Legiſlatoris ſenſibus, & voluntati deferendum eſt, etiam ubi ratio non omnino aſſiſteret, ad vulgatum text. *in l. non omnium, ff. de leg.* quamvis id dici non valeat, cum adſit aſſiſtentia dictæ rationis, ex qua reſultat clara probatio ejus, quod ſuperius dictum eſt, ut non ſufficiat ſola exiſtentia in loco materialis, & de facto, ſed verificari quoque debeat deſtinatio & voluntas, in cujus præſumptione iſta diſpoſitio fundata eſt, ut in ſequenti §. declaratur.

a *juxta ea, quæ habentur ſub tit. de Benef. diſc.* 28. *n.*8. *& alibi.* b *Ex deductis in ſua ſede, ſub tit. de Feud. diſc.* 2. *&* 27. *& habetur quoque ſub tit. de Legat. diſc. 9. ubi de animalibus, & ſegetibus, ac mobilibus exiſtentibus in fundis, & prædiis, an veniant ſub legato bonorum ſtabilium, cum ſimilibus.* c *Romana pretii officiorum* coram Albergato, *de qua in tract. de Offic.* d *Ex deductis, diſc.* 21. *de judic. & alibi frequenter.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Et quamvis tam decedentes, quam excludentes, & excluſi exteri ſint, Nobis, & Sedi Apoſtolicæ in temporalibus non ſubditi, dum etiam exteri acquirentes, ac retinentes præfata bona, & jura in prædictis Urbe, & Statu, cenſentur (contraria voluntate

ex-

expreſſe non declarata) in animo habuiſſe hujuſmodi bonorum, & jurium ſucceſſionem regulari debere juxta leges, & ordinationes locorum, in quibus exiſtunt, ac retinentur.

ARGUMENTUM.

De exæquatione forenſium, & non ſubditorum civibus, & ſubditis, qualem rationem habeat, & an commendatione, vel reprobatione digna ſit?

SUMMARIUM.

1 *De ratione dubitandi de præſenti diſpoſitione ad favorem exterorum.*
2 *Sufficit ſubjectio excludentium, non curato, quod excluſi ſint exteri.*
3 *De Apoſtolicis Conſtitutionibus, & ſtatutis contra forenſes, & an ſint odioſa, vel favorabilia?*
4 *Qualis via eligenda ſit in rebus Mundi?*
5 *De motivis, quibus innixa eſt præſens diſpoſitio ad favorem forenſium.*
6 *Quod per omnes Principes in toto Orbe Chriſtiano uniformes leges deſuper ferri deberent.*
7 *De libertate forenſium in Urbe, tanquam communi patria.*
8 *De vera ratione, cui innixa ſint ſtatuta.*

§. XVII.

1 ISta pars Conſtitutionis majorem, forteque unicam habuit contradictionem aliquorum ſapientum ex illis, qui deſuper, juxta inſinuata in præfatione, conſulti fuerunt; non laudabant enim, quod ſublata differentia ſubditorum, & non ſubditorum, hujuſmodi ſtatuta, indefinite, ac generaliter attendi, & ſervari deberent, utpote contra veriſimilem voluntatem, & intentionem ſtatuentium, qui in gratiam propriorum ſubditorum ita ſtatuere voluerint, non autem exterorum, & non ſubditorum; Ac etiam quia ita dari poteſt inconveniens, quod maſculi agnati exteri, & ſubditi aliorum Principum excludere poterunt fœminas, & cognatos ſubditos, ita a principatu extrahendo divitias, & bona, illaque trahendo in alias ditiones, quod videtur contra magis communem, magiſque receptum ſenſum Doctorum, & Tribunalium, quo attento inſpicitur civilitas, &
2 ſubjectio excludentium, non curata forenſitate, vel non ſubjectione excluſorum, *a* conſiderando potiſſime, quod in hoc præſertim principatu ex ejus legibus inhabilitati ſunt exteri alibi viventes, ad poſſidendum in eo bona ſtabilia, tam ex Apoſtolicis Conſtitutionibus Sixti V. Clementis
3 VIII. Pauli V. & Urbani VIII. & Innocentii X. de quibus *diſc.* 37. *de præmin.* & in aliis locis, de quibus proxime infra; Tum etiam a pleriſque localibus legibus, & ſtatutis eamdem continentibus inhabilitationem, ſive majus gravamen, de quibus in ſuis ſedibus. *b* Unde patet, quod licet non deſint volentes, hujuſmodi ſtatuta cenſenſa eſſe odioſa, & a jure exorbitantia; nihilominus probabilius eſt oppoſitum, ut rationabilia, æqua, & favorabilia cenſeri debeant, naturali aſſiſtente ratione, ad vulgarem regulam *ſecundum naturam, &c.* ut cum ſequantur commoda, quem ſequuntur incommoda, & e converſo; ideoque cum cives, & incolæ ſupportent onera, quibus non ſubjaceant forenſes, juſtum, & æquum eſt, ut illi, non autem iſti potiri debeant illis beneficiis, quæ in eo loco per naturam diſpenſantur; ac etiam ob aliam rationem publici favoris conſideratam per text. latiſſime in hoc propoſito exornatum, cum magnis illationibus hanc materiam percutientibus per Petr. Barboſ. *in l. fin. ff. ſolut. matrim.* ut civitates, & loca hominibus, & habitationibus repleantur, dum, ut alibi ſuperius dictum eſt, in hoc proprie conſiſtunt magis æſtimabiles Principis, & Reipublicæ divitiæ, potentia, & exiſtimatio.

Sed quoniam in Mundo non datur perfectum bonum, quod aliquam mali mixturam non habeat, cum hæc perfecta bonitas cœleſtibus, ac Divinis reſervata ſit, ſive iis ſpi-
4 ritualibus rebus, quæ ad cœleſtem, ac beatam vitam directæ, & ordinatæ ſint; unde propterea, libram in manibus tenendo, eligenda eſt illa pars, quæ videatur majorem boni præponderantiam habere, non curato illo minori malo, quod dignoſcatur; quoties iſtud non ſit intrinſece, & naturaliter malum, & peccaminoſum, quod in ſubjecta materia dici non poteſt; idcirco mature penſatis omnibus, quæ hinc inde ſuper hoc puncto urgerent, viſum eſt noſtro prudentiſſimo, ac zelantiſſimo Legiſlatori hanc viam eligere, ex pluribus motivis.

Primo nempe, ut ita ſe oſtenderet Patrem univerſalem, 5
quodque apud eum, tanquam Dei Vicarium, non ſit acceptio perſonarum; Quamvis enim (ut initio præmiſſum eſt) in hac parte principaliter ſe gerat potius tanquam Princeps, quam uti Pontifex, utendo ſolum Pontificali poteſtate pro comprehenſione Eccleſiaſticorum, ut advertitur in §. IX. & alibi; nihilominus hujuſmodi perſonæ formales non ſunt adeo invicem ſeparabiles, ut in iis, quæ ad unam pertinent, aliqua ratio, vel conſideratio alterius non habeatur.

Secundo, ut cum ejus exemplo alii Principis allicerentur ad idem ſtatuendum, ut ita melius humana ſocietas practicetur, atque ſublatis tot ambagibus, & diverſitatibus, ubique uniformis introduceretur ordo ſuccedendi; quoniam licet id, quod per Pontificem in præſenti Conſtitutione practicatum eſt, non poſſit expreſſe, & directe practicari per alios Principes circa comprehenſionem perſonarum, & rerum Eccleſiaſticarum) quidquid ſit de comprehenſione indirecta, juxta inſinuata §. XI. & in aliis) attamen, ut pariter ibidem, & alibi dictum eſt, quando Apoſtolicæ auctoritatis interpoſitio peteretur, probabiliter deneganda non foret, dummodo particulares facti circum-
ſtantiæ diverſimode non ſuaderent; Et quidem ſancta, ni- 6
miumque proficua, & prudens res eſſet, quod omnes Principes Chriſtiani vitam civilem, & legum uſum profitentes uniti procederent, ſtatuendo in majoribus materiis certas, & uniformes regulas ubique pariformiter tenendas, & practicandas, cum ita ceſſarent adeo magna jurgia, & contentiones, cum omnimoda incertitudine veritatis, atque tolleretur illud inconveniens, quod adeo frequenter in praxi experimur, ut illa juſtitia, quæ ubique eadem conſtans, & perpetua eſſe debet, ſit adeo difformis, ut quod in uno Principatu eſt album, in altero ſit nigrum, & e converſo.

Tertio ob non improbabilem præſumptionem voluntatis a noſtra Conſtitutione inductam, ut ſcilicet iis, qui extra patrios lares, propriumque Principatum bona acquirunt, ac retinent, ita quodammodo ſibi conſtituere velint tot diverſa patrimonia, quot ſunt Principatus, aut loca, juxta illam diverſitatem, quæ conſideratur *diſc.* 9. *de ſucc. diſc.* 90. *de juriſd. diſc.* 11. *de credit. & alibi*; & per conſequens, ut quodlibet patrimonium regulari debeat juxta leges, vel mores illius Principatus, aut loci, in quo eſt conſtitutum, & de qua præſumptione, non conſtito de diverſa voluntate, in hoc Principatu, ejuſque Tribunalibus non eſt dubitandum, utpote jam canonizata, & firmata per hanc legem.

Et quarto demum, ultra alias conſiderationes, quæ fieri poſſent, quod ſtantibus jam enunciatis Apoſtolicis Conſtitutionibus inhabilitantibus forenſes ad acquirendum & retinendum bona ſtabilia in hoc Principatu, niſi veniant ad habitandum in eo, ita conſiderationes, quæ in contrarium ſuperius habentur, potius retorqueri videntur, quoniam ita forenſes alliciuntur ad veniendum in hunc Principatum, ibique habitandum, unde adimpletur ille favor publicus, ut civitates, & loca habitatoribus repleantur.

Et quamvis hæc ultima ratio non verificetur in bonis 7
mobilibus, & mercibus, quinimo in Urbe, ejuſque magis reſtricto ambitu quatuor milliarium, ſtatuto per Innocentium X. per ejus Conſtitutionem 24. cum prius eſſet decem milliarium, neque procedat in ſtabilibus veris, vel fictis, adeo ut omnibus libertas concedatur in ea acquirendi, & retinendi bona, quantumvis forenſibus, & alibi habitantibus, attamen ad inſtar illorum, quæ ſub Imperio profano dicebantur de hac Urbe, quod eſſet omnium communis Patria, ex inſinuatis ſupra §. II. ad effectum, de quo agitur, id quoque congruere videtur modernæ Romæ ob metropoliticam qualitatem in ſpiritualibus reſultantem a reſidentia Papæ, & Sedis Apoſtolicæ, & ſic quod iſta Civitas habeat quandam peculiarem, & diverſam qualitatem, dum Sixtus V. *Conſtitut.* 3. §. 7. ad hunc effectum communem patriam appellat; Sive quod in ea urgeat quædam diverſa ratio, atque facilius intret dicta præſumptio, ut exteri bona in ea acquirentes, & retinentes non accidentaliter, ſed animo retinendi, prout in §. antecedenti advertitur, cum iſtius legibus, & moribus eorum ſucceſſionem inteſtatam regulari velint.

Conſiderando quoque idem, quod pluries inſinuatum, ac
repetitum eſt, & quæ conſideratio revera cenſenda eſt principalis, ac omnimoda iſtius materiæ regulatrix, quod ſcilicet perſcrutanda non eſt voluntas ſtatuentium, a quo- 8

rum poteſtatē tantum iſte ſucceſſionis ordo pendeat, ut magis communiter noſtri opinantur, ſed male, quoniam potius perſcrutanda eſt veriſimilis voluntas decedentium, quorum implicitum teſtamentum inteſtata ſucceſſio redolere videtur, & voluntas ob regionis mores ad favorem agnatorum adeſſe videtur, maxime ubi proxime conjuncti ſunt, ut ſtatuta frequentius diſponere videntur, quoniam bane naturalem affectionem erga propriam familiam, & agnationem non tollit accidentale domicilium magis in uno, quam in altero loco, iſtaque conſideratio mihi magnam vim facere conſuevit, fortius, vero iti idem concurrentibus dictis Apoſtolicis Conſtitutionibus, domicilii reſtrictionem præcipientibus.

a *Ex relatis in dic. 364. & 582. p. 5. vec. & diſc. 5. n. 7. diſc. 19. n. 3. & dec. 23. n. 5. de Succeſs. & alibi.*
b *Diſc. 77. & diſc. 83. de reg. diſc. 39. & 69. & de alien. & contract. prohibit. diſc. 25. de ſucc. diſc. 149. de dot. & alibi pluries.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Prout hunc animum præſumendum eſſe decernimus, ſtatuimus, & declaramus.

A R G U M E N T U M.

An, & quando lex inducere poſſit præſumptionem, ex qua reſultet præjudicium non ſubditis?

S U M M A R I U M.

1 DE *operatione verbi* declaramus.
2 *Declaratio fieri poteſt per illum, qui non poteſt actum revocare, vel impugnare.*
3 *An præſumptio, quam lex inducit, attendatur in præjudicium non ſubditorum per accidens.*
4 *Quid reſpectu non ſubditorum per naturam, quia nempe ſint forenſes?*
5 *Diſtinguitur, & quando forenſes huic legi voluntatem accomodare cenſeantur?*
6 *De voluntaria ſubjectione legibus aliorum locorum, quibus alias non ſubjacent.*
7 *Differentia inter leges locales conditas a Principe Supremo, & conditas a Communitate ſubdita.*
8 *Quod modicum præjudicium cauſet præſumptio inducta per Conſtitutionem, & quare?*

§. XVIII.

1 IN hac parte utitur Conſtitutio verbo *declaramus*, quod in aliis partibus miſterioſe adhibitum non fuit; ne alias prætendi poſſet retrotractio ad caſus præteritos, ut advertitur ſupra in §. 7. In præſenti autem illud adhibetur ad firmiorem inductionem hujus præſumptionis, quaſi quod iſta non proveniat ex ſola potentia legis, quæ id inducat de novo,
2 ſed ex ipſa naturali veritate, quæ jam adeſſet; unde propterea habetur concluſio recepta, *a* ut qui non poteſt actum revocare, vel impugnare, poſſit tamen illam ambiguum declarare, quoniam qui declarat, non diſponit, neque actum de novo facit, ſed ſolum aperit id, quod jam ineſt, ad inſtar excutiendis grana a ſpicis, quo exemplo utitur text. *in l. adeo 7. ff. acquir. rer. domin.* cum concordantibus.

Iſta itaque diſpoſitio nullam patitur difficultatem ex ca-
3 pite voluntatis, cum iſta ſit nimium clara, ideoque nulla indiget gloſſa, ad jam inſinuatam vulgarem regulam text. *in l. ille, aut ille, ff. de leg.* 3. Cumque agatur de lege Summi Pontificis; qui jam expreſſe declaravit Pontificiam, & Apoſtolicam quoque auctoritatem adhiberi voluiſſe hinc ſequitur, quod nullam pariter difficultatem patitur ex capite poteſtatis reſpectu Eccleſiaſticorum, & aliorum, qui a Legiſlatoris poteſtate, & juriſdictione eſſent exempti, in ipſius tamen ditione, ſeu territorio viverent, adeout exemptio eſſet accidentalis, ut advertitur ſupra in §. XI. atque ibi annotata deſerviunt quoque pro iſta parte diſpoſitionis, quatenus ageretur de lege Principis ſæcularis, aut etiam Papæ tanquam Principis, quatenus Pontificia ſpirituali uti noluiſſet, an ſcilicet poſſit ejus lex iſtius voluntatis præſumptionem inducere in illis, qui ejus foro, & poteſtati non ſubjaceant, ſed accidentaliter, non autem inſpecta naturali, & originaria qualitate, quales ſunt illi, qui orientes in territorio vel Principatu ſunt naturaliter ſæculares, & ſubditi, accidentaliter poſtea ob ſubventum qualitatem clericatus, vel ſtatus religioſi efficiuntur exempti; atque in hoc ſufficere videtur relatio ad ea, quæ habentur ſupra in §. XI. *& diſc. 5. de ſucceſs.* quod ſcilicet lex inducat præſuptionem rei naturalis inſitæ ab iſtanti nativitatis, vel ſaltem ex tempore, quo incipiat haberi diſcurſus, & uſus rationis cum capacitate apprehendendi mores populi, & traditiones majorum; unde propterea iſtam jam de tempore habili impreſſam naturam qualitatem non tollat, neque ceſſare faciat ſupervenientes qualitas accidentalis, exemptionis inductiva, ut locis citatis latius.

Difficultas vero major cadere videtur in forenſibus, qui orti, & educati ſunt diverſis regionibus, & Principatibus 4
adeout dici non valeat quod legiſlator ſit informatus, beneque conſcius de populorum, ac regionis naturalibus, & univerſalibus moribus, ut caſu præcedenti verificatur; minuſque dici poteſt, quod præſumptio per legem inducta in aliquo tempore habili jam ſuam fecerit operationem, & quod effectus conſumatus non ceſſet per ſupervenientem accidentalem ceſſationem cauſæ, dum talium forenſium exemptio non eſt dativa, & accidentalis, ſed eſt nativa, adeout nunquam ſub legiſlatoris juriſdictione, & poteſtate illorum perſonæ fuerint, quidquid ſit de illa impropria, & accidentali, & conſecutiva ſubjectione, quam ſecum ferant bona, quæ in eo principatu poſſidentur.

Atque in hoc diſtinguendo videntur tempora; ubi enim caſus contingeret de recenti, & intra brevem terminum, prius quam iſta lex de facto ita publica fiat, ut probabiliter deveniat ad notitiam univerſalem populorum degentium in illis regionibus, & locis, in quibus degunt bujuſmodi bonorum poſſeſſores; & tunc videtur, quod difficultas quidem urgeat, ideoque ubi caſus accideret, maturius eſſet cogitandum; ſed ubi e converſo tale intercedit intervallum temporis, ut iſta notitia probabiliter ibi habetur, & tunc videtur quod difficultas non intret, non quidem, ex potentia legis, quæ cum forenſi naturaliter non ſubdito talem exerceat juriſdictionem, vel operetur effectum, ſed ex ratihabitione eorumdem forenſium bona in locis legiſlatoris poſſidentium; quoniam ſcientes legem hujus præſumptionis inductivam, & non contradicentes, neque contrariam animi facientes declarationem, ſed perſeverantes in bonorum retentione in eo loco, ita illam legem approbare videntur, eique acquieſcere, atque implicite declarare, quod talis eſſet eorum voluntas, qualem lex præſumit.

Clarius vero, & cum minori ratione dubitandi in acquiſitionibus futuris, & impoſterum faciendis, quoniam tunc forenſes hujus legis conſcii, ſive illam ſcire debentes, bona acquirere dicuntur eidem legi obnoxia, atque illi ſe conformare videntur ex voluntaria ſubjectione, eo ipſo, quod contrariam eorum animi, & voluntatis non faciant declarationem, ab eadem lege præſervatam, ad inſtar eorum, quæ in ſuis ſedibus habentur *b* quod forenſis, vel 6
alias exempti voluntarie ſe ſupponant alicui legi, cui non ſubjacent, ſive juxta ea, quæ in praxi habemus in hoc Principatu in prohibitione alienandi, vel obligandi bona juriſdictionalia, etiam in ſubditos, vel ſuper impedita libertate diſponendi cum cæteris juxta ea, quæ habentur infra in §. XX. quoniam ſi forenſis acquirit, & retinet in hoc Principatu bona juriſdictionalia, ita dicitur ſe ſupponere legibus, & Conſtitutionibus; dictam prohibitionem continentibus; neque eo, quod ipſe non ſit naturaliter ſubditus iſtius Principatus, & non ſubjectus dictis legibus prætendere poteſt exemptionem ab hac reſtrictione, & ſervitute, quod generaliter congruit feudis regolandi juxta jus commune feudale *c* Quoniam non ex eo, quod forenſes, qui acquirunt, & retinent feuda, non ſint naturaliter hujuſmodi legibus obnoxii, & legiſlatorum ſubditi; prætendere poſſunt exemptionem ab ac ſervitute, & prohibitione, cum ſimilibus. Cumque præſupponatur in Gallia ex lege, vel conſuetudine forenſis in ea regione acquirentes bona, quamvis privata, & indifferentia, non poſſe de illis diſponere ſine licentia Regis, qua deficiente fiſcus in eis ſuccedit; utique poterunt forenſes conqueri, vel prætendere ab hujuſmodi lege, vel conſuetudine ſe exemptos, dum acquirendo ita ſe illi ſupponere implicite videntur, quaſi quod dicatur onus, vel qualitas ipſius bonis inſita.

Atque in idem intrat ſæpius inuſitata conſideratio diffe- 7
rentiæ conſtituendæ inter ſtatuta inferiora condita per ſubditas Communitates, cadentia ſub genere juris municipalis exorbitantis ab illo jure, quod in eo Principatu eſt commune, & illas leges, quæ pro toto Principatu conditę ſunt per Supremum Principem, & quę verum, ac primarium jus con-

commune in eo Principatu efformant, quoniam ſupremus Princeps habere dicitur bonorum in ſuo Principatu exiſtentium directum, ac habituale dominium, univerſale ac juriſdictionale, cujus ratione imprimere poteſt ipſis bonis certam qualitatem, cum qua in quaſcumque manus tranſire deberent, ac etiam tanquam lex viva, & animata poteſtatem habens derogandi, vel diſpenſandi legi ſcriptæ, vel mortuæ, ideo intervertere, vel immutare poteſt illum ſucceſſionis ordinem, quem præſcripſit alia lex poſitiva, a cujus proviſione iſtud ſucceſſionis beneficium recognoſcitur, quod ab eadem tolli, vel immutari poteſt; quæ omnia non congruunt Communitatibus, vel Domicellis ſubditis, a quibus condita ſunt inferiora ſtatuta localia, ſub juris municipalis genere venientia; ideoque magna dignoſcitur differentia inter unam ſpeciem legis, & alteram, atque ad hanc differentiam, utpote iſtius materiæ veram, & principalem regulatricem omnino reflectendum eſt in omnibus caſibus, & quæſtionibus pro illarum congrua determinatione.

Conſiderando quoque, quod iſtud eſt modicum præjudi-
8 cium, cui de facili per quemlibet occurri poteſt, faciendo
diverſæ ejus voluntatis declarationem a Conſtitutione præſervatam, ideoque non meretur dici lex, quæ liget, atque invitos afficiat, & per conſequens non inſtant illæ difficultates, quæ cadunt in legibus arctatoriis, & obligativis, ad quod pariter eſt reflectendum.

a *De qua pluries in Theatro, præſertim diſc. 15. n. 8. de Regal. diſc. 21. n. 16. de Teſtam. & alibi.*
b *Diſc. 102. de dot. & diſ. 26. de ſucc. & diſc. & 116. de cred.*
a *In cap. Imperialem, de prohibit feud. alien. per Fridericum; ſive in utriuſque Siciliæ Regnis per Conſtitutionem, qua incipit* Conſtitutionem Divæ memoriæ *ex deductis in ſua ſede, ſub tit. de feud. diſc. 3. & 135. & alibi.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Quæ vero de inteſtatis ſucceſſionibus hactenus, ut ſupra, ſtatuta, & diſpoſita ſunt, in teſtamentariis quoque ſucceſſionibus attendi, & obſervari debere volumus, ac ſtatuimus, quacumque pariter bonorum, & perſonarum differentia, & conſideratione, ut ſupra, ſublatis, in iis caſibus in quibus eadem ſtatuta, & leges locales in hac ſpecie teſtatæ ſucceſſionis maſculorum de agnatione favore diſponunt, quoties decedentium contraria expreſſa voluntas non adverſetur.

ARGUMENTUM.

Statutum excluſivum fœminarum an ceſſet, ubi defunctus decedit condito teſtamento, & de ſtatuti operatione in caſu teſtatæ ſucceſſionis.

SUMMARIUM.

1 *De rationibus, ob quas iſtius Conſtitutionis editio non approbatur.*
2 *An proſit, nec ne remedium renunciationum?*
3 *Lex debet providere imperitis, & imbecillibus, non autem peritis, & ſagacibus.*
4 *Quare frequentius homines decedere ſoleant inteſtati?*
5 *Ceſſante ſtatuto etiam ſi fiat teſtamentum, decedens non eximitur ab onere legitimæ.*
6 *De legitimæ privilegiis.*
7 *Quando iſta non ſit in quarta, ſed in toto.*
8 *Quare opportunum fuit procedere etiam in ſucceſſionibus teſtamentariis?*
9 *Statuaria diſpoſitio ceſſat ex contraria diſpoſitione decedentis.*
10 *An fœminæ, vel alii excluſi cenſeantur acquiri in ſuos, itaut ceſſet ſtatutum, ſi teſtator aliquid eis relinquat.*
11 *Quod teſtamentaria ſucceſſio latius pateat, quam inteſtata, & de ratione.*
12 *De Statuto Urbis 141. in quo differat a 145.*
13 *De ſucceſſione feudorum in Regno Neapolitano, & quomodo feudatarius poſſit excludere fœminam proximiorem favore agnati.*
14 *Quando gravatus decedens alterare poſſit ſucceſſionem fideicommiſſariam.*
15 *De facultate parentis binubi diſponendi inter liberos.*
16 *De quæſtionibus, quæ cadunt in ſtatutis diſponentibus de teſtamentis, & teſtamentaria ſucceſſione.*

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

§. XIX.

In primo congreſſu habito ſuper iſtius edendæ, nec ne 1
Conſtitutionis conſultatione, antequam populorum vota exquirerentur, juxta ſeriem, de qua in præfatione, pec quamplures ex iis, qui fuerunt in ſenſu, ut continuari deberet cum jam receptis reſtrictionibus, & concluſionibus, reſpondendo ad inconvenientia, quæ per me, & alios meæ opinionis ſequaces proponebantur, dicebatur poſſe de facili eis occurri, teſtando, vel procurando profitentium in Religione, vel monaſteriis renunciationes, præſertim apud illas, quæ moniales ſiunt, juxta providorum virorum conſuetudinem; Non habuit tamen plauſum iſtud votum, & merito; ſiquidem quoad cautelam renunciationis, non omnes poſſunt, & ſolent eſſe ita prudentes, & providi, quorum in hoc mundo longe minor eſt numerus, quam imperitiorum,
& ſegniorum; Ac etiam quia ſæpe contingit, ut illi maſcu- 2
li, quibus providere voluerunt ſtatuta, ita pene annihilata, reperiri ſolent in pupillari, vel minori ætate, neque omnes fœminæ ſunt eorumdem ſenſuum, ejuſdemque facilitatis in hujuſmodi renunciationibus faciendis. Et quod magis eſt, quando ſucceſſio jam delata fuit, de facili ſolent iſtæ renunciationes impugnari ex capite læſionis, aut vi, doli, & circumventionis, vel ex capite reſtitutionis in integrum, ratione ignorantiæ, vel falſæ cauſæ, aut ſub prætextu ceſſantis præſuppoſiti, ſive quod eſſet perſonalis, ut propterea a deficientibus aliquibus perſonis ceſſet, vel illam impugnando ex capite nullitatis, ob non adhibitas, vel male aliquas ſolemnitates, ut videre eſt ex tot caſibus recenſitis in Theatro in ſua ſede, *ſub tit. de renunc.* magis vero in voluminibus deciſionum Rotæ, & apud tot Conſulentes, adeout magnum videantur hujuſmodi renunciationes conſtituere ſeminarium litium, & perturbationum, quodque
medicina in venenum potius convertatur. Ideoque lex im- 3
peritis potius, & inhabilibus, qui facta propria bene, & provide explicare neſciunt, vel non poſſunt, occurrere, & providere debet, eorumque imperfectionem ſupplere, cum ſagaces, provıdi, & cautelati, & legis auxilio, & providentia non egeant.
Quo vero ad aliud, inſipidum quidem conſilium teſtan- 4
di, ubi etiam de ſtabilibus agatur, non de facili teſtatio ad actum reduci ſolet ob perhorreſcentiam haberi ſolitam mortis, quam naturaliter homines aſpicere ſolent a longe; unde propterea a morte improviſa, vel a gravi morbo, aut a mentis infirmitate, ſive a morte violenta inopinate præoccupati, hoc votum explere impediuntur. Ac etiam quoniam magna pars decedentium eſſe ſolet de genere inſtabilium ratione pupillaris ætatis, vel non ſanæ mentis, aut quia ſunt filiifamilias, cum ſimilibus impedimentis.

Et quod magis eſt, ubi etiam teſtamentum fiat, quodque illud perfectum, & validum ſit, ſuumque ſortiatur effectum adeout non inſurgant illæ tam frequentes quæſtiones, & impugnationes, quæ recenſentur etiam in Theatro in ſua ſede *ſub tit. de teſtam.* unde propterea contingit, quod frequentiſſime, etiam illi qui teſtati ſunt, inteſtati decedant.

Adhuc vero id non ſufficit, quando illæ perſonæ, quæ ſunt excluſæ per ſtatutum ſunt tales, quod ceſſante ſtatutaria excluſione, attentaque diſpoſitione noviſſimi juris communis, cum quo vivitur, ſit eis debita legitima, quam
debitores neque volentes admittere poſſunt, nec in toto, 5
nec in parte; quinimo ubi adimant prætereundo, vel etiam non prætereundo, ſed non adhibendo honorabilem titulum inſtitutionis, ſe exponunt periculo invaliditatis teſtamenti, quod ſuſtinere curant Doctores cum clauſula codicillari, vel cum illa *Omni meliori modo*, aliiſque adinventis cautelis, ac etiam quod neque hujuſmodi debitores libertatem habent illam relinquendi in una, vel in altera bonorum ſpecie, pura in pecunia, vel in mobilibus, aut in fructibus, quoniam cum dicatur quota bonorum detrahenda ex ſingulis bonis, & corporibus, in eis relinquenda, vel aſſignanda eſt, quando tales non concurrant facti circumſtantiæ, quod intret æquitativum Judicis arbitrium, magna deſuper cadere ſolita quæſtione inter noſtros cum conſuetis formalitatibus per claſſes diſputari ſolita, an hæc legitimæ privilegia, illud præſertim, ut relinqui non poſſit in fructibus, vel in pecunia, ſive alterum annullationis teſtamenti ipſo jure, ob eam non relictam titulo honorabilis inſtitutionis, vel eam libere non relictam, procedant ſolum in filiis, aliiſque deſcendentibus, vel etiam in aſcendentibus, cum ſimilibus quæſtionibus, ex quibus

liquet reſtrictam eſſe in hoc voluntatem, ad libertatem
decedentium, adeout etiam teſtando, non poſſint huic
malo occurrere; Illudque aliquando non eſt in ſola quota
per jus commune ſtatuta, puta in triente, quando liberi
non ſunt ultra quatuor, vel in ſemiſſe, quando ſunt ultra
quatuor, ſed etiam in toto, ut contingit in illis ſucceſſio-
7 nibus neceſſariis, quæ aliquibus perſonis debitæ ſunt, adeo-
ut decedentes non poſſit earum ordinem alterare, aut
onus, & vinculum adjicere, ut ex. gr. contingit in dote
materna, quæ in pleriſque locis, ex eorum legibus, & ſta-
tutis, vel conſuetudinibus, debita eſt filiis ſuperſtitibus, un-
de matres decedentes nequeunt aliter teſtari, *a* vel contingit
in iis bonis, quæ in parentem binubum obveniunt ex ſub-
ſtantia conjugis prædefunctæ, vel ex ſucceſſione alicujus ex
liberis primi matrimonii *b* atque contingit in ſucceſſione feu-
di, vel emphyteuſis pacti, & providentiæ, aut in ſucceſſio-
ne fideicommiſſaria, cum ſimilibus; quoniam decedentes
teſtando non poſſunt illius ordinem alterare, & per conſe-
quens ubi fœminæ, aliæque perſonæ per ſtatutum excluſæ
ex ceſſante ſtatutaria diſpoſitione, æqualem, vel majorem
concurſum habeant cum maſculis, aliiſque a ſtatuto voca-
tis, & prædilectis, iſta cautela inanis, ac nullius operatio-
nis remanet, unde propterea opportunum fuit ita provi-
dere, ut ſcilicet ea, quæ in inteſtatis ſucceſſionibus dicta
8 ſunt, in teſtamentariis quoque procedant, tanquam in ca-
ſu minus dubitabili, quoniam ſi in caſu ſucceſſionis ab inte-
ſtato, hujuſmodi ſtatutorum operatio provenit, juxta ve-
riorem ſententiam, a præſumpta, vel ſubintellecta, &
ſuppleta decedentium voluntate, cui deferendum eſt, mul-
to magis, & cum minori dubitandi ratione deferri de-
bet, quando habetur eorumdem decedentium expreſſa, &
ſpecialis voluntas per eos declarata.

Magis vero, nedum opportuna, ſed neceſſaria fuit diſpo-
ſitio in præſenti §. contenta, ad occurrendum cuidam Prag-
maticorum credulitati recenſitæ in alias citato *Conflictu
legis, & rationis, obſerv.* 58. Cum enim recepta ſit, &
recte quidem, ac rationabiliter, propoſitio, per noſtram
Conſtitutionem in præſenti §. expreſſe canonizata, ut
9 hujuſmodi ſtatutariæ excluſiones fœminarum, & cogna-
torum, favore maſculorum ab agnatione, ceſſent ex con-
traria voluntate decedentis quæ in teſtamento, vel in
alia diſpoſitione declarata ſit, quoniam cum inteſtata
ſucceſſio, ſive a jure communi, ſive a ſtatutario, & lo-
cali ordinata dicatur teſtamentum legis, quod per illam
fiat vice, & nomine decedentis ab inteſtato; ita ejus
præſumptam, ac veriſimilem ſupplendo voluntatem, quam
ipſe decedens inopinata, & inſperata morte præoccupa-
tus, vel alias inteſtabilis, & impeditus explicare non po-
tuit, iſta præſumptio, vel fictio cedere debeat veritati,
& expreſſæ declarationi in contrarium.

Ex iſta autem propoſitione, vera quidem, rationabili, &
recepta, ut ſtatutum ceſſare debeat in caſu teſtamenti, reſul-
tavit inſinuata, ineptia, cui opus fuit occurrere; quoniam
cum decedentes cum teſtamento, atque ſe conformare vo-
10 lentes cum ſtatuto, excludendo fœminas, alioſque deſcen-
dentes, vel aſcendentes a ſtatuto excluſos, de jure autem
communi neceſſario inſtituendos, ut ſupra; timentes vero
ne eorum præteritio nullitatem teſtamenti, vel aliud præ-
judicium eorum diſpoſitioni cauſare valeat, ad majorem
firmitatem, & cautelam, & quandoque ex conſilio ali-
cujus parum experti Juris profeſſoris curant, & ſolliciti
ſunt filias fœminas, aliaſque perſonas excluſas, in teſta-
mento, etiam cum honorabili titulo inſtitutionis vocare,
& honorare in aliqua modica re, vel ſumma, & quandoque
etiam ex motivo benevolentiæ, & naturalis amoris; cum
expreſſione, ut id relictum cenſeatur pro omni, & toto
eo, quod pro omni, & quocumque ejus jure, & portione,
etiam legitimæ prætendere, & conſequi poſſent, adeout
deberent de hoc eſſe contentæ, exinde inferri ſolet ad
agnitionem in ſuas illarum perſonarum, quæ per ſtatutum
earum excluſivum extraneæ effectæ eſſent, ut propterea
competat jus petendi ſupplementum legitimæ, quodque
in reliquis ceſſare debeat ſtatutaria diſpoſitio cum reverſio-
ne ad jus commune, ex contraria voluntate illius, vel
cujus agitur ſucceſſione *c* Id autem apertam redolet in-
eptiam, & irrationabilitatem contra omnes ſcripti, & na-
turalis juris regulas, ut quod favore introductum, & ordi-
natum eſt, in odium retorqueatur; quodque effectus diver-
ſus eſſe debeat a cauſa, vel quod voluntas trahatur ad op-
poſitum ejus, quod volitum fuit; quodque ordinata ad
ædificandum, & ad majorem firmitatem, deſerviant ad de-
ſtructionem, cum ſimilibus; dum hujuſmodi cautelæ ad-
hiberi ſolent ad majorem firmitatem, ad majorem obſer-
vantiam ſtatutariæ diſpoſitionis, quam eatenus ceſſare fa-
cit teſtamentaria diſpoſitio, quatenus iſta illam deſtruat,
eique contraria ſit, non autem ubi conformis eſſe di-
gnoſcitur, ut locis citatis advertitur.

Teſtatæ ſiquidem diſpoſitiones latius patere ſolent favo- 11
re agnationis, magiſque ampliare ſtatuta de inteſtatis ſuc-
ceſſionibus diſponentia, ut ex. gr. dignoſcitur in ſtatutis
Urbis, quoniam decedente patre ab inteſtato, ex ſtatuto
145. ſuccedunt quidem liberi maſculi, excluſis fœminis,
ſed ſi iſtæ tantum ſuperſint, eas non excludunt deceden-
tes fratres, vel alii tranſverſales agnati, & tamen ſi de-
cedens, qui ſolum filias fœminas habeat, teſtetur, eas
excludere poteſt, etiam ab illo ſupplemento legitimæ,
quod ſuperſit ultra dotem de paragio, ut bona relinquat
agnatis collateralibus ex ſtatut. 141.

Non defuerunt tamen in hoc ineptiæ, magnas retexendo 12
quæſtiones cum deciſionum quoque varietate, ut ſub agna-
torum nomine venirent etiam filiæ fœminæ, quas dece-
dens teſtando gratificari velit, ut ob iſtas, alias ex hoc
ſtatuto excludere valeat, quod tamen falſum eſt, idque
ultimo loco tanquam verius agnitum. *d*

Prout etiam in ſucceſſione feudorum Regni Neapolitani
juris Francorum, quæ cum ordine primogenituræ defertur,
ob fœminarum capacitatem, & habilitatem, illud quidem
exorbitans, nimiumque aſperum, & irrationabile rece-
ptum eſt, quod ſi ex primogenito prædefuncto ſuperſit
fœmina feudatarii morientis neptis, iſta excludat patruos,
qui maſculi ſint, & morientis primi gradus filii, ut in
ſua ſede *ſub tit. de feud. diſc.* 13. unde propterea merito id
regiſtratum eſt in ſæpius citato *Conflictu legis, & rationis,
obſ.* 205. Huic autem abſurdo conſulere poteſt teſtamenta-
ria diſpoſitio, ex beneficio *pragm. final. de feud.* per quam
feudatario morienti facultas tribuitur excludendi fœmi-
nam, cujus proxima ſit ſucceſſio, ad favorem illius agnati
maſculi, qui, dicta fœmina non extante, eſſet proxime
ſucceſſurus; idque noſtra ætate juſte declaratum fuit in
ſucceſſione Ducatus Andriæ fieri poſſe cum pupillari ſub-
ſtitutione; Cum enim juvenis Dux Andriæ decedens relin-
queret filium in faſciis, ſororem, & patruum, prudenter
quidem diſpoſuit, ut filio in pupillari ætate decedente,
patruus, non autem ſoror ſuccedere debeat; Unde dubitatum
fuit, an intraret beneficium Pragmaticæ, ex eo, quod non
de ipſius diſponentis, ſed alterius feudali ſucceſſione age-
retur; Contrarium autem juſte cum ſubſecuto effectu deci-
ſum fuit, vel quia ſubſtitutio pupillaris continere dicitur
teſtamentum pupilli, quod ejus vice, & nomine faciat
pater, quaſi quod ita ſe pupillus diſpoſuerit, quæ tamen
ratio periculoſa videbatur, dum ultra tertium gradum ci-
vilem in eo Regno non datur feudorum ſucceſſio, atque
gratia extenſiva ad quartum gradum intelligitur de illis
gradus æqualis, vel inferioris, non autem de illis lineæ
ſuperioris. Vel, & probabilius, quoniam decedentes in
pupillari ætate lex habet, & fingit pro non extantibus,
ideoque habetur, ac ſi pater ita diſponendo decederet ſi-
ne illis filiis, qui in pupillari ætate decedunt.

Habetur quoque idem in ſucceſſione fideicommiſſaria, 13
in qua teſtamentaria diſpoſitio gravati decedentis latius pa-
ter, quam inteſtata, quoniam ſi gravatus reſtituere uni, vel
pluribus de familia, vel de certo genere, inteſtatus, &
abſque alia diſpoſitione decedit, ſuccedunt omnes proxi-
miores illius generis, juxta ordinem inteſtatæ ſucceſſio-
nis; & tamen teſtando gratificari aliquando poteſt inter
eos, aliquos præeligendo, alios vero negligendo. *e*

Quod etiam in parente binubo habemus, prohibito di- 14
ſponere extra liberos primi matrimonii de bonis lucrati-
vo titulo in eum obventis ex ſubſtantia, & bonis primi
conjugis, ideoque ubi non diſponat, omnes primi matri-
monii liberi ſuperſtites in illis bonis ſuccedunt juxta ordi-
nem juris, & tamen inter eos inæqualiter diſponere poteſt,
cum pleriſque ſimilibus in idem tendentibus. Ex quibus pa-
tet quod latior, & favorabilior videtur cauſa teſtati,
quam inteſtati, ergo prorſus erroneum, & irrationabile eſt,
ut ſtatutaria diſpoſitio, agnationis favore prodita, latius
patere debeat, quam teſtamentaria, quoties iſta eumdem
reſpicit finem, ipſique ſtatuto eſt conformis, cum ſolum
receſſus a ſtatuto, ejuſque ceſſatio intret, quando con-
ſtat de decedentis contraria, vel diverſa voluntate; Et 15
per conſequens rationabilis, beneque fundata eſt noſtræ
Conſtitutionis diſpoſitio in præſenti §. ut omnes reſtri-
ctiones, quæ in inteſtatis ſucceſſionibus ſublatæ fuit;
in his quoque teſtamentariis ſublatæ cenſeantur.

In

In ſtatuis item quæ de teſtamentis diſponunt, adhuc eædem reſtrictiones, aut verius ſuperſtitiones, & frigiditates dignoſcunt, cum diſtinctionibus, an intra, vel extra territorium, & ſimilibus, ut ex. gr. habetur in illis ſtatutis, quæ prohibent mulieribus, vel aliis teſtari abſque certis majoribus ſolemnitatibus, vel ſine aliquorum conſenſu, quoniam ultra difficultatem ſuper eorum validitate, quaſi quod ſtatui non poſſit, ut ultimæ voluntates ab alieno pendeant arbitrio, ſeu non poſſit libera teſtandi facultas adimi, ſuper quo adeo magna dignoſcitur inter Doctores ſciſſura, & in ipſiſmet Tribunalibus variatio cum non modica quidem riſus provocatione, adhuc dubitari ſolet, an condito teſtamento in Eccleſia, vel in loco alias exempto a juriſdictione, & poteſtate ſtatuentium, obſtare debeat, necne ſtatuti diſpoſitio, ex deductis in ſua ſede *ſub tit. de teſtam. diſc. 29. & ſeqq.* cum ſimilibus, quæ in hoc propoſito conſiderari poſſunt.

a *Ex deductis ſub tit. de dot. diſc. 102. cum plurib. ſeqq. & diſc. 26. de ſucceſſ. & alibi.*
b *Ad textum in l.* fœminæ, *& in l.* hac ædictali, *C. de ſecund. nupt. ex iis, quæ habentur diſc. 24. de ſucceſſ. & alibi.* c *Ex deductis, diſc. 3. n. 16. & ſeqq. ad fin. de legit. & diſc. 22. de ſucceſſ. & alibi.*
d *Ut in diſc. 267. & 383. p. 9. rec. & agitur, diſc. 40. de ſucceſſion.* e *Ex deductis in ſua ſede, ſub tit. de fidei-com. diſc. 55. cum ſeq.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Non intendimus autem per præſentem Conſtitutionem, atque in ea diſpoſita in aliquo derogare, & præjudicare Conſtitutionibus Apoſtolicis recol. memoriæ Noſtrorum Prædeceſſorum, Sixti Papæ Quinti, Clementis Papæ Octavi, Pauli Papæ Quinti, Urbani Papæ Octavi, Innocentii Papæ Decimi, & Alexandri Papæ Septimi, & aliorum, ſi quæ adſunt, ſuper inhabilitatione forenſium dicto noſtro, Apoſtolicæ Sedis dominio in temporalibus non ſubjectorum, qui ſtatutis temporibus ad habitandum non veniant, & non obſervent ea, quæ in eiſdem Conſtitutionibus diſponuntur, ac demandantur, ſed illæ ſalvæ, integræ, & in ſuo robore, ac firmitate permaneant.

ARGUMENTUM.

De Conſtitutionibus Apoſtolicis, ac etiam de ſtatutis particularibus inhabilitantibus forenſes ad acquirendum, & retinendum bona juriſdictionalia, & alia ſtabilia, & de materia civilitatis, & quando hæc verificari dicatur?

SUMMARIUM.

1 *QUod adhuc ſit incerta diſpoſitio iſtarum Conſtitutionum.*
2 *In ſtatu Eccleſiaſtico ante Conſtitutionem Sixti V. non aderat prohibitio contra forenſes.*
3 *De Bulla S. Pii V. de non infeudando.*
4 *De legibus feudalibus prohibentibus alienationem feudorum, an locum habeant in Statu Eccleſiaſtico, & quomodo attendantur, & n. 24.*
5 *De natura bonorum juriſdictionalium in Statu Eccleſiaſtico, & an ſint feudalia, vel allodialia?*
6 *Explicatur allodium iſtorum bonorum quale ſit.*
7 *Illa, quæ obtinentur cum expreſſo titulo feudali, quam naturam habeant?*
8 *De renovatione petenda per novum feudi ſucceſſorem.*
9 *Quid diſponat Conſtitutio Sixti V. contra forenſes?*
10 *De validitate ſtatutorum localium prohibentium alienationes in forenſes.*
11 *An hæc ſtatuta afficiant clericos?*
12 *De exceptuatione Urbis, & ambitus decem milliarium circumcirca, & locorum montium, ac cenſuum, & dotium.*
13 *Quare ſine ſuperfluitate fiat exceptuatio locorum montium?*
14 *Conſtitut. Clement. VIII. quid contineat.*
15 *De imperfectione humanorum operum.*
16 *Diſpoſitio dictæ Conſtit. Clementis circa ultimas voluntates, de quibus loquatur?*

17 *Quod aſperum ſit excludere forenſes per ultimam voluntatem.*
18 *Unde proveniat extenſio ad omnes contractus ultra tres contentos in Bulla Sixti V.*
19 *Enarratur diſpoſitio Conſtitutionum Pauli V. & Urbani Octavi.*
20 *De prohibitione bonorum in confinio.*
21 *De cautela præſervativa jurium Cameræ in licentiis dari ſolitis.*
22 *Prohibitio etiam in cauſam dotis.*
23 *De conſtitutionibus Innocentii X. & Alex. VII.*
24 *De dictis prohibitionibus, earumque materia, quod attendantur leges feudales.*
25 *Quod dictæ Conſtitutiones non tollant inteſtatam ſucceſſionem.*
26 *Ad quid præſervativa dictarum Conſtitutionum in hoc §. adjecta ſit?*
27 *An per iſtam Conſtitutionem in §. 17. ſublata ſint ſtatuta localia contra forenſes?*
28 *De civilitate, per quam forenſes contradiſtinguuntur, & de variis ſpeciebus civilitatis.*
29 *In qua ſpecie civilitatis cadat dubium, necne ſuper comprehenſione ſub dictis Conſtitutionibus.*
30 *De compatibili civilitate plurium locorum.*
51 *Diſtinguitur civilitas, ad effectum iſtarum Conſtitutionum, & ad effectum ſtatutorum localium.*
32 *Civilitas ficta an ſufficiat in ſtatutis?*
33 *Certum eſt non ſufficere ad effectum iſtarum conſtitutionum.*
34 *Quare in caſu civilitatis, quomodolibet dubia, non ſoleat diſputari?*
35 *Fiſcus durus adverſarius.*
36 *Quod licentia facile concedi ſoleat.*
37 *Licentia obtenta ad majorem cautelam non præjudicat.*
38 *Ideoque exinde inferri non poteſt ad obſervantiam.*
39 *De errore procedentium cum propoſitionibus generalibus.*
40 *Quæ regula in hoc teneri debeat?*
41 *De diſtinctione inter acquiſitionem civilitatis, & amiſſionem jam quæſitæ.*
42 *Aliud eſt repellere a quærendo, aliud vero eſt privare eo, quod jam quæſitum eſt.*
43 *De eadem differentia inter novam acquiſitionem, & privationem jam quæſitorum.*
44 *Quando diſceſſus a loco, & mora in alio non interrumpat civilitatem?*
45 *De civilitate per ſolam accidentalem nativitatem in loco, abſque alio requiſito, ad quid proſit?*
46 *Quod non ſufficiat ad ſatisfaciendum in his conſtitutionibus.*
47 *Quod illa mora in loco, quæ ad alios effectus non cauſat civilitatem, proſit ad iſtam conſtitutionem.*
48 *Mora occaſionalis etiam diuturna non inducit domicilium.*
49 *De differentia effectuum reſultantium ex mora, & incolatu in loco.*
50 *Nati caſualiter extra patriam, adhuc in patria originaria ſunt veri cives.*
51 *De civilitate domiciliaria quando acquiratur, ejuſque effectibus.*
52 *De civilitate originaria remota originis, ſcilicet patri, vel avi.*
53 *De civilitate ex mero privilegio.*
54 *A quibus hoc privilegium concedi poſſit?*
55 *An iſta conceſſio facta per Principem ſecularem præjudicet eccleſiaſticis, & exemptis.*
56 *De civilitate, quam acquirunt Feudatarii, Barones, & Senatores, ac etiam Epiſcopus, & Canonici cathedralis, & ſimiles.*

§. XX.

AHuc incertum, involutumque remanere videtur; quidnam Apoſtolicæ Conſtitutiones, in præſenti §. enunciatæ contineant, ac diſponant, ut præſertim praxis docuit in caſu, de quo agitur *diſc. 161. de Regal. & dec. 536. p. 14. rec.* quæ privatum votum potius continet, in eodem caſu, ac etiam in caſu, de quo *diſc. 69. de alien. & contract. prohib.* Pro aliquali tamen materiæ notitia, ad rem noſtram advertendum videtur, quod antequam

dictæ Conſtitutiones ederentur, in hoc Principatu nulla
aderat lex univerſalis, a proprio Principe condita, quæ ali-
quam alienandi prohibitionem in forenſes, vel alios conti-
neret, exceptis Canonibus, & Conſtitutionibus generaliter
pro toto Orbe catholico prohibentibus alienationem quorum
Eccleſiæ, & ſpecialiter in hoc Principatu, ultra antiquas
2 Conſtitutiones Symmachi, aliorumque Pontificum, de qui-
bus præſertim *ſub tit. de feud. diſc.* 4. illa S. Pii V. de
non infeudandis Civitatibus, Terris, Caſtris, & Locis ad
Romanam Eccleſiam pertinentibus, & de qua Conſtitu-
tione *eodem diſc. 4. de feud.* & in aliis frequenter, &
quæ Conſtitutio continet prohibitionem, ne Pontifex in-
feudaret, vel alienaret ea, quæ per Eccleſiam Romanam, &
Sedem Apoſtolicam libere, & pleno jure poſſideantur,
ſive ne fierent inveſtiturarum prorogationes, aut linearum
mutationes, juxta ſuperventas aliorum Pontificum Con-
3 ſtitutiones, dictæ Bullæ Pianæ confirmatorias, & declara-
tivas, vel extenſivas; nullatenus vero diſponit de bonis
jam poſſeſſis per Barones, & Domicellos, & per priva-
tos, etiam feudalibus, & juriſdictionalibus, multo vero
minus de bonis privatis indifferentibus, quæ ad differen-
tiam feudalium, ac etiam juriſdictionalium allodialia
vulgo dici ſolent.

Et quamvis adeſſet leges feudales, prohibentes aliena-
tiones bonorum feudalium, abſque aſſenſu domini dire-
cti, qualis præſertim eſt conſtitutio Friderici Imperatoris
*in cap. Imperialem, de prohibit. feud. alienat. per Frideri-
cum*, quæ aliis latius patet, ideoque ſola circumferri ſo-
4 let, quaſi ſuffocando prohibitiones Lotharii, & aliorum;
Nihilominus in meo ſenſu omnino verius videtur, ut
hujuſmodi leges in iſto Principatu uſu receptæ non eſ-
ſent, dum earum vis, & operatio non pendet a poteſta-
te, & juriſdictione legislatoris, *ſed* potius ab uſu, cum
illæ conſuetudines potius, quam leges veræ ſint in illis
ditionibus, quæ dicto legislatoris immediate non ſub-
jacerent, ut plene materiam radicitus, & ab alto exa-
minando habetur *diſc.* 135. *de feud.* ubi curioſus poterit
ſibi abunde ſatisfacere.

Idque, ultra quamplures alias rationes ponderatas, ex
ea præſertim probatur, quod Civitates, Oppida, Caſtra,
& loca inhabitata, quæ cum baronali imperio, & juriſdi-
ctione in hoc Principatu poſſidentur per Barones, & Do-
micellos, contradiſtinctos a feudatariis majoribus veræ di-
gnitatis, qui Principum potius, quam Baronum figuram
faciunt, juxta diſtinctionem, de qua ſupra in §. 2. &
alibi, pro majori parte non poſſidentur cum inveſtitura
feudali, & ex titulo veri, & proprii feudi, unde propte-
5 rea ſubjaceant legibus, ſervitiis, & oneribus feudalibus ſed
potius poſſidentur ex titulo allodii, ad inſtar aliorum bo-
norum indifferentium, adeout nullum præſtetur fidelitatis
juramentum, neque præſtetur aliquod ſervitium perſona-
le, vel reale, vel aliqua adſit inveſtitura, ejuſque reno-
vationis obligatio, neque ſucceſſio reſtricta eſt ad agna-
tos intra certos gradus, cum aliis oneribus, & ſervituti-
bus, quibus feuda ſubjacent; ideoque majoris reputantur
valoris, longeque magis æſtimantur, ut pluries advertitur
in dicta ſua ſede *de feud. præſertim, diſc.* 19. *& in aliis*.

6 Et quamvis iſtud non ſit verum, & proprium allodium,
quale proprie dicitur illud, quod præfert liberum, ple-
num, & abſolutum dominium, adeout alter ſuperior non
recognoſcatur, niſi ſolum Deus, cum in his locis Papa ſit
plenus dominus cum alto dominio, & ſuperioritate, etiam
actuali, & in exercitio, & cum libero ſubditorum recur-
ſu, ac etiam cum jure præveniendi, & cum regalibus,
quæ penes Papam reſident, unde propterea ineſſe dicitur
implicita feudalitas, & implicita obligatio fidelitatis, &
ſervitii, quando neceſſitas, vel opportunitas exigat, jux-
ta celebre *conſ.* 1. *Spadæ*, atque pluries advertitur in di-
cta ſua ſede *ſub tit. de feud.* & in alias enunciato opu-
ſculo Italici idiomatis, cui titulus eſt, *Il Prencipe prat-
tico cap.* 47. *& alibi*. Nihilominus iſta eſt quædam feu-
dalitas impropria, & remota, conſiderabilis ad præfatos,
alioſque ſimiles effectus, in reliquis autem hujuſmodi
bona juriſdictionalia non regulantur cum legibus, &
conſuetudinibus feudalibus, tanquam feuda recta, & ve-
ra, ſed potius tanquam feuda corrupta, & redacta ad
inſtar allodialium, & regulantur jure aliorum bonorum
privatorum indifferentium.

7 Quinimo licet pleræque ex hujuſmodi Civitatibus, Ter-
ris, Caſtris, & locis juriſdictionalibus, quæ poſſidentur
in hoc Principatu per Barones, & Domicellos, quamvis
comparative in modica quantitate, poſſideantur cum inve-
ſtitura feudali reſtricta ad hæredes ſanguinis, vel ad cer-
tas generationes, & cum onere ſervitii realis, & conſiſtentis
in aliqua annua præſtatione, facienda de more in Vigilia,
vel in Feſto B. Petri, juxta caſus, de quibus *diſc.* 4. *&* 5. *de
feud. & in aliis eod. tit.* Nihilominus iis exceptis, quæ in in-
veſtitura continentur, vel ad quæ obſervantia obligaret, dici
quoque merentur feuda corrupta, & impropriata, dum uſ-
que ad tempora Sixti V. nulla deſuper habetur lex prohibitiva
alienationis, neque practicatur id, quod in veris feudis di- 8
ſpoſitum eſt, ut moriente feudatario, aliqua pars fructuum
illius anni Domino debita ſit, quodque novus feudatarius te-
neatur inveſtituræ renovationem petere ex iis, quæ habentur
eod. tit. de feud. diſc. 59. Et prout in hoc eodem Principatu
practicatur in feudo majori, & Regali Regni Neapolita-
ni, quod ad præſcriptum inveſtituræ, ita expreſſe diſpo-
nentis, id ſervatur, etiam cum majori rigore quam le-
ges feudales diſponant, dum iſtæ ſtatuunt terminum an-
ni, & diei, in hoc autem feudo petenda eſt nova inve-
ſtitura infra ſex menſes; ut habetur apud a Ponte, *diſc.*
1. ubi de reſtitutione in integrum concedenda adverſus
hanc novam inveſtituram, in tempore non petitam, ex
capite minoris ætatis, quod in aliis feudis minoribus,
& baronalibus generaliter non practicatur.

Prima itaque lex, quæ deſuper habetur, eſt Conſtitutio 9
III. Sixti V. Pontificatus initio condita, quæ plures conti-
net partes. Primo enim in §. I. & II. narrat ſtatuta in ple-
riſque Civitatibus, & Locis Eccleſiaſtici Status exiſtentia,
per quæ, ad conſervandum bona in civibus, & incolis,
prohibetur alienatio bonorum ſtabilium in forenſes, vel
quod iſti majori graventur onere, juxta caſus recenſitos
*diſc. 76. de Regal. diſc. 39. & 69. de alien. & contract. prohi-
bit. & alibi pluries*, iſtaque ſtatuta commendando tan-
quam utilia, & favorabilia, illa approbat, atque Apoſto-
lica auctoritate ſervari mandat; unde propterea in hoc 10
Principatu ceſſat illa dubitatio, quæ per Doctores excita-
tur ſuper hujuſmodi ſtatutorum validitate, ex relatis *dict.
diſc. 39. de alienat. n. 10. & ſeqq. & d. diſc. 77. & 83. de re-
gal.* Ideoque mirandum eſt quomodo Gratianus Doctor
Romanus, qui poſt iſtam Conſtitutionem ſcripſit *in diſc.*
245. ſuper hoc dubio adeo inſiſtat, niſi collectorem po-
tius, quam Doctorem, ex proprio ſenſu, & diſcurſu lo-
quentem, illum dicamus, ut revera dici meretur, dum
dicta Conſtitutio non ſolum expreſſe mandat hæc ſtatu-
ta obſervari ex auctoritate Apoſtolica, unde propterea
inteant ea, quæ ſuperius in §. XI. ob iſta verba inſinua-
ta ſunt, ſed etiam illa declarantur utilia, & favorabi-
lia; ideoque ita ceſſant omnia argumenta in contrarium,
fundata in eorum exorbitantia, & odibilitate.

Quinimo, quidquid ſit in aliis ditionibus, & Principati- 11
bus de quæſtione. « An hujuſmodi ſtatuta afficiant clericos,
& perſonas eccleſiaſticas, in qua Rota negativam ſequitur,
& firmat, ſuper qua integer locus veritati relinquitur, in hoc
tamen Principatu, ob iſtam Conſtitutionem, probabilior
videtur opinio Cyriaci, & ſequacium, non quidem ex
potentia, & operatione ipſorum ſtatutorum, vel ſtatuen-
tium, ſed ex auctoritate Apoſtolica, dum iſte terminus
Apoſtolicæ auctoritatis magis, & proprie convenit au-
ctoritati Pontificis uti Pontificis, quam induendo ſolam
perſonam Principis temporalis, adeout intrent eædem
conſiderationes, de quibus ſupra in dicto §. XI. Potiſſi-
me quia ex toto contextu Conſtitutionis liquet, quod
Pontificia poteſtas quoque adhibita fuit, dum etiam de
perſonis eccleſiaſticis ſit pluries mentio, earumque com-
prehenſio demandatur, atque ita ceſſat omne dubium
quod cadere poſſet circa præjudicium Eccleſiaſticæ immu-
nitatis, ratione Auctoritatis Apoſtolicæ.

Deinde in §. III. prohibetur, ut tam Civitates, Caſtra, &
Loca juriſdictionalia, quam etiam alia bona ſtabilia non
poſſint forenſibus vendi, aut permutari, ſeu in feudum,
emphyteuſim, livellum, vel pignus, aut locationem conce-
di ultra triennium. In ſequenti autem §. IV. prohibentur
Civitates, Oppida, & Caſtra, magis vero Fortalitia gene-
raliter, etiam in ſubditos vendi, permutari, vel donari.
Et ſi cives, vel incolæ a Statu diſcedant non reverſuri,
teneantur infra biennium dicta bona aliis vendere, vel per-
mutare; ut in §. V. Atque in §. VI. diſponitur ut præter
dictos tres contractus prohibitos, venditionis permutatio-
nis, & donationis, liceat de bonis ſuis diſponere in quoſ-
cumque, vel ab inteſtato venientibus relinquere, dummo-
do forenſes infra triennium veniant ad habitandum in
Statu Eccleſiaſtico.

Demum in §. VII. declaratur, ſub hujuſmodi bonis, &
reſpe-

reſpective prohibitionibus non comprehendi loca montium, neque cenſus nec mulierum dotes; ita tamen quod ſoluto matrimonio, mulieris defunctæ hæredes, ſi exteri fuerint, ad habitandum venire debeant, ſeu bona vendere, aut permutare, ut ſupra. Et generaliter accipiuntur om-
22 nia, & quæcumque bona cujuslibet ſpeciei, & qualitatis exiſtentia in Urbe, quæ communis patria dicitur, & in ejus ambitu per ſpatium decem milliarium circumcirca, ut abſque perſonarum exceptione, omnino liberum ſit commercium, ut ſupra in §. XVII. quoque animadverſum eſt; ibique aſſignata fuit aliqua peculiaris ratio, cui hæc proviſio innixa eſt, declarando perſonas ita prohibitas omnino incapaces, ac annullando quoſcumque contractus, & ſcripturas deſuper faciendas, ut in ſequenti §. VIII.

Neque ſuperflua dici meretur exceptuatio locorum montium, quæ receptum eſt circumſcribi loco Urbis, ea inſinuatis ſupra, §. VIII. unde propterea ſufficere debuiſſet
23 ſola exceptuatio ejuſdem Urbis, quoniam de tempore, quo prodiit iſta Conſtitutio, & altera Clem. VII. quæ idem repetit, adhuc id erat in quæſtione, dum id determinatum fuit in Viterbien. coram Royas ab anno 1640. circiter ut patet ex deciſionibus, & auctoritatibus relatis in *diſc.* 41. *de ſucceſſ. n.* 114. ubi allegatur Rovitus, & alii loquentes de fiſcalibus, & arrendamentis Regni Neapolitani.

Supervenit poſtmodum Conſtitutio LXXVIII. Clem. VIII. qui in animo habuit, ut expreſſe ſe declarat, & profitetur, præfatam Sixti Conſtitutionem apertius declarare, omneſque ambages, & dubitandi occaſiones tollere, atque revera Conſtitutio non videtur obſcura, adhuc tamen tota hujus materiæ dubietas, & involutio ab iſta pendet Conſtitutione, ut præſertim docuit praxis in jam inſinuata controverſia, per concordiam poſtmodum ſopi-
24 ta, de qua agitur in allegato *diſc.* 161. *de Regal.* quoniam ſuper puncto, an fideicommiſſum ordinari potuerit in Caſtro Nemi, aliiſque bonis ultra quatuor miliaria ab Urbe, ad favorem exterorum, abſque præcedente licentia Apoſtolica, tota quæſtio erat ſuper intelligentia iſtius Clementinæ Conſtitutionis, cui ſcribentes, hinc inde varios, imo oppoſitos tribuebant intellectus, dum Camerales illam uno modo interpretabantur, defenſores vero Frangipanii diverſam, imo oppoſitam dabant interpretationem, unde in dies cognoſcimus, & experimur humanorum intellectuum imbecillitatem, ac imperfectionem, quodque in hoc mun-
25 do non datur vera, & perfecta prudentia, dum quo magis ſtudemus, & credimus opera perfecta facere, eo magis illa imperfecta eſſe dignoſcantur, & quo magis curatur facere leges claras ut omnes ambages, & litium occaſiones tollantur, eo magis caſus illa detegit obſcuras, ambiguas, & litium productivas.

In hac igitur Clementina Conſtitutione in §. II. proœmiali, narrato tenore dictæ Conſtitutionis Sixti in ea parte, in qua exceptis dictis tribus contractibus venditionis, permutationis, & donationis, datur libera facultas diſponendi, quodque ita aliqui abuterentur pro tranſitu bonorum in Communitates, Univerſitates, Collegia, & Principes ſæculares, ac alios, qui in propriis ditionibus reſidentes, ad habitandum in Statu Eccleſiaſtico venire non poſſunt, ſeu veriſimiliter venturi non ſunt, declarat, dictam facultatem datam per Sixtum, juxta ejus veriſimilem voluntatem, intelligendam eſſe ſolum ad favorem eorum, qui venire poſſunt, ac veriſimiliter venturi ſunt ad habitandum, nullo facto verbo de perſonis privatis, niſi quatenus fiduciarie interveniant pro eadem Conſtitutione fraudanda, & pro dicto tranſitu bonorum ad Principes, & alios, qui ut ſupra venire non poſſunt, ſeu venturi non ſunt, atque, eodem themate retento, profitetur, in §. III. declarare dictam Conſtitutionem, illamque innovare, & ſucceſſive in §. IV. devenìendo ad partem diſpoſitivam, ne in dictas perſonas bona deveniant, prohibet, ut tam inter vivos, quam per quamcumque ultimam voluntatem, & per impoſitionem cenſuum id ſequi non poſſit, exceptuando ſolum officia, loca montium, & dotes & ſic ſemper cum reſtrictione ad prædictas materiales vel intellectuales perſonas potentes, & ſuſpectas, quæ venire non poſſunt, nec veriſimiliter venturæ ſunt ad habitandum, & quatenus venirent, non ſunt permanſuræ, deindeque in ſequenti §. V. incipien. *Et nihilominus* abſque reſtrictione ad dictas perſonas ſimpliciter, ac generaliter eadem Sixtina Conſtitutio extenditur ad omnes, & quoſcumque contractus excepta dote, omneſque ultimarum voluntatum ſpecies, atque ex hoc §. oritur quæſtio, an hæc generalis, & indefinita extenſio intelligenda ſit eodem themate retento, & cum reſtrictione ad dictas perſonas, vel potius complectatur omnes, etiam privatas, & ſubditas in juriſdictionalibus, 16
ut prætendunt Camerales, vel intelligi debeat ad limites præcedenter diſpoſitorum. Informantes enim pro Frangipanio contra Cameram, eorum jura deducebant non ſolum ex parte proœmiali, quæ declarant totam diſpoſitionem, ſed ex aliis ſubſequentibus partibus in §. III. & IV. ac etiam in omnibus aliis §§. ſequentibus, totoque ipſius Conſtitutionis tenore attento, dum in §. VI. VII. ſuper annullatione actuum, ac pœnis Notariorum, & alienantium, ac etiam ſuper inhabilitatione acquirendi, idem continuatur thema, in Communitatibus, Univerſitatibus, Collegiis, Principibus, & aliis, qui venire non poſſunt, nec venturi ſunt, nulla penitus mentione habita de perſonis privatis, & clarius in §. VIII. ubi declaratur, non comprehendi ſub prohibitione Reſpublicas, Communitates, Univerſitates, Collegia, & Principes, ubi diſpoſitio eſſet de eo, in quo ab inteſtato eſſent ſucceſſuri, dummodo facto caſu obventionis bonorum in eos, illa transferantur in ſubditos infra triennium; Et in ſequenti §. IX. concedendo eamdem libertatem a Sixto conceſſam in Urbe, tanquam communi patria, ejuſque circuitu infra decem milliaria, prohibetur ſubditis, ne dent eorum bona prædictarum perſonarum potentium protectioni, defenſioni, commendationi, ſalvaguardiæ, confœderationi, vel cuſtodiæ; Ac demum in §. X. ſubditis prohibetur, ne pro prædictis perſonis fidejuſſiones faciant, vel bona pro eis obligare, & hypothecare valeant, ſive Commendas erigere in illis Religionibus, vel Militiis, quarum Reges, & Principes ſint Magiſtri, & adminiſtratores. Unde dicebant iidem informantes pro Frangipanio iſtam Conſtitutionem ad præfata perſonas potentes, quæ venire non poſſunt ad habitandum, aut veriſimiliter non eſſent venturæ, ſeu veniendo non eſſent permanſuræ, reſtrictam eſſe, nullatenus autem agere de perſonis privatis, quarum reſpectu, tanquam in caſu omiſſo, remaneret conſtitutio Sixtina in ſuo eſſe, niſi aliæ ſupervenissent Conſtitutiones.

His addebant, quod ſecluſo dicto caſu perſonarum po- 17
tentium, nimium durum, & aſperum, ac veriſimiliter a mente adeo docti, & pii Pontificis alienum videtur, ut ſubditi, ita redditi eſſent inteſtabiles erga illos agnatos, alioſque conjunctos, vel benevolos, erga quos ratio naturæ, vel convenientiæ ita exigeret, quodque diſponi potius deberet erga fœminas, vel cognatos, aut extraneos, ex eo, quod illi habitarent extra Statum, venire tamen poſſint, ac veriſimiliter venturi eſſent, dum ut in §. XVII. advertitur, etiam ipſa ratio politica, & boni regiminis exigit ita allicere exteros ad habitandum, propriumque Principatum magis populatum reddere. Unde propterea quamvis per ora forenſium volitare ſoleat, quod hæc generalis ampliatio ad omnes contractus, ultra tres in Sixtina prohibitos, Proveniat ab illa Conſtitutione Clementis Octavi. Nihilominus, attente conſiderata iſta Conſtitutione, id non continet, ſed bene in ſuis caſibus reſpective id continetur in conſtitutionibus Succeſſorum Pontificum Pauli V. Urbani VIII. Innocentii X. & Alexandri 18
VII. Illa ſiquidem Pauli V. 24. Decembris 1617. *in Bullario tom. 4. conſtit.* 10. generaliter in §. IV. approbando, & confirmando dictas Conſtitutiones Sixti, & Clementis, deinde in §. V. ſe reſtringit ad Civitates, Oppida, Caſtra, & Loca juriſdictionaria, magis vero ad Fortalitia, quæ prohibentur alienari, etiam in ſubdito, ſub cujuſcunque contractus nomine; Itaque Conſtitutio vere continet dictam extenſionem ad quoſcumque contractus, & quaſcunque ſpecies alienationis, nullum autem verbum continet de diſpoſitionibus per ultimam voluntatem. Et quod in juriſdictionalibus Paulus fecerit extenſionem ad omnes contractus, declarat Conſtitutio Urba- 19
ni Octavi edita de anno 1627. in ordine 65. in §. 3. per quam approbatis, & innovatis præfatis Conſtitutionibus Sixti, Clementis, & Pauli, diſponentibus de Civitatibus, Oppidis, Caſtris, & Locis juriſdictionalibus, in §. V. & VI. fit extenſio etiam ad Caſtra diruta, vel tenutas, quibus aliqua juriſdictio annexa ſit, & competat, prohibendo etiam impoſitiones cenſuum, ac ſimiliter ad caſalia, & tenutas, etiam ſine juriſdictione, quæ ſint in confinio, quamvis ab uno latere tantum aliarum Civitatum, Oppidorum, Caſtrorum, & Locorum juriſdictionalium; Et rationabiliter quidem, quoniam, ut praxis quandoque 20
docuit, & forſan in dies docet, quando Civitates, Oppida, vel Caſtra, ſive eorum Domini acquirunt dominium hujuſmodi caſalium, vel tenutarum, illa confundunt cum

eorum territoriis, atque progreſſu temporis prætendunt, quod ſint de territorio proprio, cum juriſdictione ibi competente; Unde propterea Urbanus de eodem anno 1627. aliam edidit Conſtitutionem in *Bullario* 72. per quam concedit quemdam terminum ad retractandum infra certum tempus hujuſmodi alienationes, adjiciendo in iſta Conſtitutione illam cautelam, quæ in hujuſmodi licentiis paſſim apponi ſolet, ut intelligantur conceſſæ pro ſola validitate actus, & remotione obſtaculi prohibitionis abſque aliquo Cameræ præjudicio de præterito, de præſenti, vel de futuro, & de qua cautela ejuſque effectibus agitur in enun-
21 ciato *diſc.* 151. *de Regal. nu.* 56. *& ſeqq.* Et demum idem Urbanus de anno 1637. per aliam ejus *Conſtitutionem* 151. dictas prohibitiones in Civitatibus, Oppidis, Caſtris, & Locis juriſdictionalibus, vel ſtabilibus non juriſdictionalibus, exiſtentibus in confinio, extendit etiam ad contra-
22 ctum, uſque ad præſens exceptuatum, & licitum dotis; ſcilicet in juriſdictionalibus, & exiſtentibus in confinio, etiam in ſubditis; in ſtabilibus vero non juriſdictionalibus, cum ſolis forenſibus, ut de hac prohibitione, etiam in cauſam dotis, fit mentio *diſc.* 20. *de feud. diſc.* 46. *de dot. ac etiam diſc.* 72. *de teſtam.* & alibi, reſpondendo ad objectum fieri ſolitum adverſus leges prohibentes dari feuda, vel alia qualificata bona in dotem ſine licentia, quaſi quod eſſent præjudiciales libertati matrimonii. Sed ſemper in his Conſtitutionibus agitur de contractibus, aliiſque ſpeciebus alienationis inter vivos, nullatenus vero de diſpoſitionibus per ultimam voluntatem, niſi implicite, & relative ad Conſtitutionem Clementis VIII. quæ, (ut dicebant iidem Informantes pro Frangipanio,) reſtringitur ad perſonas potentes, in quibus non ſit verificabilis acceſſus ad habitandum, & nihilominus neque in iſtis prohibetur ſucceſſio ab inteſtato, vel teſtamentaria in eo, in quo eſſent alias ſucceſſuri, cum obligatione transferendi bona in ſubditos, ut ſupra.

23 Conſtitutio vero Innocentii X. edita de anno 1650. aliud novi in effectu continere non videtur, niſi reſtrictionem ambitus Urbis a decem ad quatuor milliaria, & remotionem aliquarum cautelarum, quæ adhiberi ſolebant, faciendo alienationes cum clauſulis præſervatis, ac præſcribendo modum adhibendum in licentiis deſuper concedendis, ac revocando fictas, & privilegiatas civitates; ſed ſemper eodem themate retento, quod ageretur de alienationibus directis, vel indirectis per contractus, aliiſque actibus inter vivos, nulla facta diſpoſitione de teſtamentis, aliiſque actibus per ultimam voluntatem; minuſque agendo de ſucceſſionibus ab inteſtato, niſi implicite, ob relationem ad Conſtitutiones Sixti V. & Clementis VIII. & alias ſubſequentes, earumque approbationem, & innovationem; Idemque continetur in ultima Conſtitutione Alexandri VII. edita de anno 1660. *Conſtitutione* 107. quod ſcilicet reaſſumuntur omnia in præfatis antecedentibus Conſtitutionibus diſpoſita, quæ innovantur earum obſervantiam demandando, idemque præſupponendo thema, quod ageretur de actibus inter vivos; de illis vero per ultimam voluntatem nonniſi reſpectu Communitatum, Univerſitatum, Collegiorum, Principum, & aliorum, in quibus non poſſit, ſeu veriſimiliter non debeat verificari verus, & effectivos acceſſus ad habitandum cum perſeverantia.

Informantes autem pro Camera, cui adhærebant Aſtallii, inſiſtebant in eo, quod dicta Conſtitutio Clementis VIII. quæ in §. 5. extendit, & ampliat præcedentem Conſtitutionem Sixti ad quæcumque alia genera diſpoſitionum & ultimarum voluntatum, generaliter ſit intelligenda etiam de iis, qui venire poſſunt ad habitandum in Statu Eccleſiaſtico, alioquin ampliatio ſuperflua foret, dum reſpectu eorum, qui venire non poſſunt, aut venturi non ſunt, jam erat prohibita diſpoſitio ex ſola Conſtitutione Sixti. Et ultra alia motiva deducebant, quod ita declaraverunt Succeſſores Pontifices, ut late videri poteſt in reſtrictu ſcripturarum, ſuper tertio articulo, impreſſo penes Manſ. *conſult.* 358. *n.* 27. *cum ſeqq.* Atque ita etiam comprobavit obſervantia, dum forenſes, licet ſint talis qualitatis, ut venire poſſint ad habitandum, obtinere ſolent indultum ſuccedendi, quod præſupponit inhabilitatem, ut conſiderat Manſ. *ubi ſup. n.* 28. *verſ. Nec ullum obſtaculum*, in fine.

Ad iſtum autem ſolum, & præciſum effectum inteſtatæ, vel etiam teſtamentariæ ſucceſſionis hæc omnia conſiderabantur per eoſdem Informantes, & a me referuntur in ſola forma narrativa ſeu diſcurſiva, nihil deſuper armando.

Et de his Conſtitutionibus, earumque reſpective tenoribus pro regulanda validitate alienationum, aliorumque actuum, qui geſti fuerint, antequam prohibitiones ſuper venirent, vel extenderentur, agitur in *tit. de feud. diſc.* 96. *cum pluribus ſeqq.* ubi præſertim *diſc.* 68. habetur, an hujuſmodi prohibitiones percutiant diſpoſitiones generales, 24
etiam per contractus, puta renunciationis, vel ſucceſſionis, aut donationis, hæreditatis, & ſucceſſionis, vel alterius juris univerſalis, ſub quo acceſſorie venirent bona juriſdictionalia, vel alias prohibita: ac etiam agitur *eodem tit. de feud. diſc.* 105. *in appendice*, *& diſc.* 117. in quo examinatur an prohibitio alienationis bonorum juriſdictionalium, quæ æque percutit ſubditos, ac forenſes, capiat tenutas, caſalia, & prædia, quæ per Baronem, ſeu Domicellum, ex privatis titulis acquiſita ſint, & poſſideantur intra fines ejus Oppidi, vel Caſtri juriſdictionalis, pro libertate alienandi in ſubditos, vel ut cadant ſub obligationibus, & hypothecis, ut ibi videri poteſt; Sicuti etiam, occaſione agendi de validitate refutationis tractatur *diſc.* 116. *eod. tit. de feud.* ubi de materia Bullæ Baronum, atque in dictis locis advertitur, quod licet, juxta inſinuata n. 4. leges feudales communes *in c. Imperialem*, *de prohibita feudi alienatione* per Federicum, & aliæ, ac etiam Conſtitutio Regnorum utriuſque Siciliæ, quæ incipit *Conſtitutione Divæ memoriæ*, ac ea, quæ ſuper eiſdem ſcribunt Feudiſtæ, non habeant locum in Statu Eccleſiaſtico, tanquam leges, vel auctoritates; Attamen ex rationis identitate, poſt inductas dictas prohibitiones, attendendæ veniunt, atque ab iis arguere licet, quamvis agatur de bonis juriſdictionalibus allodialibus, cum ita ad hunc effectum alienationis exæquata ſint feudis.

Certum autem eſt, quod iſtæ Conſtitutiones nullum præ- 25
ſtant obſtaculum forenſibus, quoad inteſtatam ſucceſſionem, ſive ſit juxta ordinem ſtatutorum, & legum localium, dum per Conſtitutionem Clementinam, etiam in Communitatibus, Univerſitatibus, Collegiis, Principatibus, & aliis prohibitis, illa præſervatur cum obligatione transferendi bona in ſubditos intra terminum præfixum, ideoque iſtarum Conſtitutionum præſervatio in hac materia ſtatutariæ ſucceſſionis illum ſolum finem percutit, ne alias forenſes per eamdem Conſtitutionem habilitati ad gaudendum hujuſmodi ſtatutorum beneficium prætendere poſſent ſe ſimpliciter habilitatos, & diſpenſatos ad obti- 26
nendum, ac poſſidendum bona ex ſucceſſionibus obvenientia, abſque neceſſitate accedendi infra terminum præfixum ad habitandum, cum ſubſecuta effectuatione, & continuatione, vel ad earumdem Conſtitutionum præſcriptum, reponendi eadem bona penes ſubditos, & perſonas capaces, ad inſtar eorum, quæ in ſua ſede *ſub tit. de emphyt.* habentur circa obligationem manus mortuæ reponendi penes manus non mortuas bona emphyteutica, quæ ex legitimo titulo in eam obveniat, cum ſimilibus.

Et quoniam in hoc Principatu (ut præmiſſum eſt) foren- 27
ſes duo patiuntur obſtacula, unum ſcilicet, quod reſultat ex his Conſtitutionibus, quæ propterea non obſtant ſubditis Principatus in univerſum, quamvis non habeant civilitatem illarum Civitatum, ſeu Locorum, in quibus ſit caſus ſucceſſionis, vel ſita ſunt bona, & alterum, quod reſultat a ſtatutis, aliiſque legibus particularibus, & localibus ſingularum Civitatum, & Locorum, unde propterea, iſtis attentis, forenſes dicuntur, non ſolum illi, qui non ſunt de Statu Eccleſiaſtico, atque in temporalibus ſubditi Papæ, & Sedis Apoſtolicæ; ſed etiam illi, qui ſunt de ſtatu, & ſubditi, ſed non ſunt cives illorum locorum, de quibus agitur, ubi propterea dicuntur forenſes; Idcirco intrat dubium, an adhuc iſta Conſtitutione non obſtante, dicta ſtatuta localia contra forenſes attendi, & ſervari debeant; Atque affirmative reſpondendum videtur, quoniam ratio dubitandi caderet, quando ageretur de ſtatutis non habentibus confirmationem Apoſtolicam in forma ſpecifica, ob difficultatem a pleriſque excitatam in locis ſupra allegatis, quod in hujuſmodi ſtatutis, utpote odioſis, & exorbitantibus, non ſufficiat confirmatio in forma communi, etiam expreſſa, multo vero minus tacita, vel præſumpta, quæ majorem vim non habet, quam illa in forma communi, ut pluries inſinuatum eſt. Et nihilominus etiam illo caſu difficultates non intrarent, vel quia verius ſit, ut hæc ſtatuta non mereantur dici odioſa, & exorbitantia, ut ſuperius advertitur, vel (& magis ad rem,) quod ad effectum, de quo agitur, non intrat inſpectio, an hæc ſtatuta, de per ſe conſiderata, ſint valida, vel invalida, & an odioſa, vel favorabilia, cum de hoc in caſibus particularibus pertineat ad judices inſpicere juxta ſingulorum caſuum circumſtantias; ſed punctus eſt,

an

an per diſpoſitionem contentam in §. XVII. ad favorem forenſium, derogatum cenſeatur hujuſmodi ſtatutis, atque in hoc, citra omnem dubitandi rationem negative reſpondendum venit, quoniam ex tenore Conſtitutionis liquet Legiſlatorem ad iſtum caſum non cogitaſſe, neque hujuſmodi ſtatutorum notitiam habuiſſe, vel ſe habere profeſſum eſſe, ut fecit de ſtatutis excluſivis fœminarum, ſuper quibus adjecit clauſulam *quorum tenores*, ut advertitur ſupra §. VI. ideoque nihil aliud in d. §. XVII volitum fuit, niſi tollere generaliter difficultatem excitatam per Doctores, an hujuſmodi ſtatuta ſuffragari ſolum debeant ſubditis, & civibus, non autem forenſibus, & ſic providere ſuper obſtaculo generali reſultante a propoſitionibus firmatis per Doctores, non autem ſuper caſibus particularibus, in quibus aliqui populi ita ipſis, eorumque indemnitati providere voluerunt, atque de his ſenſi, tanquam miniſter, & operarius Legiſlatoris, & tute atteſtari poſſum.

Verum in hoc ceſſat omne dubium, ex eo quod, ut ſuperius advertitur ex Conſtitutione Sixti V. iſta ſtatuta majus robur acceperunt, illaque obſervanda ſunt ex auctoritate Apoſtolica magis quam ea illa ſtatuentium, atque in vim ejuſdem Sixtinæ Conſtitutionis, ideoque cum iſtius diſpoſitio expreſſe in præſenti §. reſervata fuerit, ita videmur eſſe in claris, & expreſſis, in quibus non intrant quæſtiones, & argumenta.

Remanet itaque pro complemento materiæ contentæ in
28 præſenti §. inſpicere de puncto civilitatis, & forenſitatis reſpective, & quænam civilitas ſufficiat ad effectum, ut non obſtent præfatæ Conſtitutiones, quoniam ex cognitione civilitatis recte deveniri poteſt ad cognitionem alterius termini oppoſiti forenſitatis, ex regula contrariorum, ut ille, qui eſt civis, non ſit forenſis, & a converſo qui non eſt civis, ſit forenſis, juxta quæſtionem obiter, & remiſſive (ut in pleriſque aliis quæſtionibus factum eſt) habitam ſupra in §. XIII. *n. 40.*

In hoc autem puncto reflectendum eſt ad diverſas ſpecies civilitatis, quæ plures ſunt, quamvis magis communiter DD. tres tantum conſiderent, confundendo inſimul aliquas earum ſpecies. Prima namque ſpecies civilitatis eſt illa magis vera, & naturalis, tam de jure, quam de facto, & per naturam, atque in communi hominum ſenſu, ac opinione, quando ſcil. conjunguntur origo propria naturalis, quia ibi de facto perſona ſit nata, & origo patris, ratione nativitatis, vel ratione domicilii, & ejuſdem in eo loco natæ perſonæ vera, & continuata habitatio, ut pro majori parte verificatur in Civitatum & locorum incolis, & habitatoribus. Altera eſt ſpecies civilitatis originariæ, per ſolam naturam, non autem omnino per legem, quia nempe naturaliter, & de facto illa perſona in eo loco nata ſit, ſed ex legis fictione habeatur pro cive alterius loci, ob nativitatem accidentalem, ſive occaſionalem in eo loco ſecutam, quia nempe parentes, vel per tranſitum, vel occaſionem feudi, aut officii, vel alterius muneris, aut curandi gratia, vel ob aeris ſalubritatem ibi tunc morerentur; alia vero eſſet eorum patria. Tertia eſt ſpecies civilitatis originariæ fictæ, non per veritatem naturalem, ſed ex legis diſpoſitione, vel fictione, comitante etiam natura, puta quia perſona in alio loco de facto nata ſit accidentaliter, vel occaſionaliter, juxta ſpeciem proxime præcedentem, quia diverſa ſit parentum patria, in qua poſtmodum corpore, vel reſpective animo vivat, eamque ſuam reputet patriam. Quarta eſt ſpecies civilitatis actualis, & perſonalis, ſed pariter fictæ, & ex legis fictione, cum aliquo tamen naturæ magis remoto concurſu, ratione animi, & deſtinationis, qualis eſt domiciliaria, qua nempe illa perſona, quæ naturaliter, atque tam de facto, quam de jure ſit civis alicujus loci, in quo nata ſit, atque habuerit parentum, & proprium incolatum, deinde in alio loco vivat, animo ibi perpetuo permanendi, ideoque verum domicilium, ſive incolatum contrahat, ejuſque loci domiciliarius civis efficiatur. Quinta eſt ſpecies civilitatis pariter fictæ, & legalis cum aliquo primordiali naturæ concurſu, & beneficio, qualis eſt illa, quæ originis tantum dicitur, quia nempe in uno loco perſona ſit nata, ibique vivat, atque domicilium fixum habeat, adeout illam habeat veram, & propriam ejus patriam, ejus tamen pater, vel juxta aliam laxiorem opinio-
29 nem, etiam avus paternus eſſet civis alterius loci, cujus proinde, ratione paternæ, vel avitæ originis civis originarius dicitur. Sexta eſt civilitas omnium magis ficta, & legalis, utpote ſolum verbalis, abſque aliquo naturæ, vel facti fomento, quia nempe competat ex privilegio, ſeu verbali aggregatione, abſque tamen qualitate originis, vel domicilii, juxta hujuſmodi civilitatum ex privilegio, vel aggregatione frequentem praxim. Et ſeptima demum eſt illa civilitas pariter ficta, & legalis, ſed cum aliquo naturæ, vel facti fomento, qualis ea. g. eſt illa, quæ concurrere dicitur in Barone, vel Domicello, in ea Civitate, vel Oppido, & Loco, qui, ſive in feudum verum, & proprium, ſive in illud feudum improprium, & corruptum, quod allodiale dici ſolet, ut initio præſentis §. dictum eſt, ab ipſo poſſidetur, cum in eo loco dicatur primus civis, ut advertitur *diſc. 85. de feud.* Ac etiam eſt Epiſcopus in ejus Diœceſi, & ſunt Canonici Cathedralis, vel reſpective Collegiatæ in Civitate, ſeu loco reſidentiæ, ex deductis *diſc. 35. de præeminent. & alibi*, cum ſimilibus.

In prima ſpecie veræ, & omnimodæ civilitatis, tam per 30
naturam, quam per originem, & domicilium, nulla cadit quæſtio, ſeu ratio dubitandi, quando adhuc de facto in eodem ſtatu continuetur, adeout nulla intervertionis, vel deſertionis cadat dubitatio, quæ tunc intrat, quando ille, qui verus eſt unius loci civis, ut ſupra, naturaliter, & de facto alibi vivat, atque materiale, ſeu naturale habeat domicilium, iſtoque caſu, quamvis Doctores procedere ſoleant cum regula generali, ut attendi debeat animus perſonæ, quoniam non implicat quem eſſe verum plurium locorum civem, ob non prohibitam, ſed potius a jure permiſſam plurium civilitatum competentiam, & retentionem, ex deductis *diſc. 83. de Regal. n. 11. & 12. diſc. 37. de præeminen. n. 5. diſc. 19. & 20. de ſucceſſ. & diſc. 14. de matrim.* in quibus locis ad diverſos effectus, & juxta varias caſuum circumſtantias de iſta civilitatis materia agitur, ac etiam alibi. Nihilominus quidquid ſit ad alios effectus, puta aliquorum privilegiorum, & præeminentiarum, ac etiam ad effectum ſubjectionis alicui Epiſcopo pro ſuſceptione Ordinum, cum ſimilibus; Ad præciſum tamen effectum de quo 31
agitur, diſtinguendum videtur inter illam civilitatem, quæ requiritur ad ſatisfaciendum ſtatutis, & legibus particularibus, inferiorum Civitatum, & locorum ſubditorum, ut ſupra, & illam civilitatem, quæ requiritur ad effectum ſatisfaciendi præſentibus Conſtitutionibus. Ad primum enim 32
effectum latius proceditur, dum plurium ſententia eſt, etiam ſolam fictam, & privilegiativam civilitatem, juxta ſextam ſpeciem, ſufficere, quamvis non deſint negantes, alii vero diſtinguant, & conciliare curent, ex relatis locis citatis, & præſertim *d. diſc. 37. de præemin.* n. 2. E converſo
autem ad effectum præſentium Conſtitutionum dicta civi- 33
litas ficta, & privilegiativa non ſufficit, ob expreſſam, & claram determinationem earundem Conſtitutionum, & præſertim noviſſimarum Innocentii X. & Alexandri VII. Quare ubi agitur de iſto poſteriori caſu, vel effectu, quoties vera, & effectiva civilitas non ſit omnino certa, clara, & incontrovertibilis, ſed aliquale dubium ſuper illa cadere poſſit, vel in ejus initio, & acquiſitione, vel in ejuſdem jam competentis, & acquiſitæ deſertione, ſeu amiſſione, & tunc non de facili datur caſus, ut ſub diſputationum jure, ſemper incertas, & varias trutinas iſte punctus cadat, quoniam malum, ac imprudens conſilium reputatur in materia adeo rigoroſe prohibita, & graviter pœnali ſe exponere illi pe- 34
riculo, quod ſemper ineſt in articulis, & diſputationibus juris, potiſſime vero, ubi contentio eſt cum Fiſco, quem notorium eſt ubique durum eſſe adverſarium, ut pluries ſub diverſis materiis advertitur, & præſertim *ſub tit. de feud. diſc. 35. & 56.* occaſione quæſtionum, quas inter fiſcum, & privatos producere ſolent feudorum devolutiones; 35
Et per conſequens ubi quælibet dubitandi umbra cadat, tunc abundari ſolet in cautelis, obtinendo licentiam in cujus conceſſione, quoties nimia potentia acquirere, vel retinere volentis, aut aliæ facti circumſtantiæ rationabiliter contrarium non ſuadeant, benigne procedi ſolet, ut conſului in caſu, de quo *eod. diſc. 35. de præemin. num. fin.* 36
& in aliis, ac etiam practicatum fuit in caſu, de quo agitur in ſæpius relato *diſc. 161. de regal.* quoniam licet Conſtitutiones non prohibeant acquiſitionem per ultimam voluntatem cum obligatione tamen veniendi ad habitandum cum vera, & effectiva perſeverantia, quoties non agatur de illis perſonis potentibus, & ſuſpectis, quæ revera dictum 37
requiſitum habitationis adimplere non poſſunt, nihilominus adhuc obtenta fuit licentia, quam tamen, utpote non neceſſariam, ſed obtentam ad majorem cautelam, non producere illos effectus præjudiciales, quos produceret, ubi præciſe neceſſaria eſſet, advertitur *eod. diſc. 161. n. 57. & ſeq.* Exindeque reſultat, quod ex hujuſmodi obſervantia inferri non poteſt ad dictar. Conſtitutionum interpretatio- 38
nem, & ad agnationem comprehenſionis iſtius caſus ſub eis,

dum

dum notorium eſt, iſtam eſſe ſuperabundantem cautelam, *ut eod. diſc.* 161. *n.* 6. advertitur.

Atque hinc ad evidentiam convincitur conſenſus ſuperficialium Pragmaticorum error procedendi in materia iſtarum Conſtitutionum cum generalitatibus, & cum illis au-
39 ctoritatibus exteris, vel etiam noſtris, quæ loquuntur de iſta civilitatis materia ad alios effectus, ac etiam ad iſtum capacitatis aſſequendi, & retinendi bona, ut ſatisfieret ſtatutis, & legibus municipalibus, exigentibus ſimpliciter civilitatem, non autem requirentibus civilitatem veram, & effectivam, ac expreſſe reprobantibus privilegiativam, vel alias fictam, & legalem.

Ex iſta vero diſtinctione, vel theorica reſultat regulatio aliarum ſpecierum civilitatis, de quibus ſupra, ut ſcilicet non cortex, & formula verborum attendi debeat, minuſque
40 procedendum ſit cum propoſitionibus generalibus, ſed attendi debeat ſubſtantia veritatis deſideratæ per dictas Conſtitutiones, principaliter inſpiciendo, an adimpleatur finis, vel effectus per eas volitus, atque exoptatus ad occurrendum fraudibus, & coloratis prætextibus.

41 Ad illam quoque præſertim reflectendo diſtinctionem inter caſum, in quo agatur de civilitate acquirenda, iſtaque de novo imprimenda qualitate, & caſum, in quo, poſita vera, naturali, & effectiva civilitate agatur de ejus amiſſione, ut advertitur *eodem diſc.* 37. *de præm. & dill. diſc.* 19. *&* 20. *de ſucceſſion. & diſc.* 14. *de matrim. & alibi*, ut ſcilicet priori caſu rigoroſius, & difficilius procedatur, quam in poſteriori; Siquidem aliud eſt arcere ab acquiſitione, & commodo, aliud vero privare juribus, & bonis
42 quæſitis, & quæ jam effecta propria ſint, juxta diſtinctionem, de qua late *diſc.* 73. *de teſtam. & d. diſc.* 14. *de matrim.* ac etiam *diſc.* 70. *&* 71. *de benef.* & alibi pluries, dum poſteriori caſu dicitur pœna formalis, a qua excuſare debet quælibet cauſa probabiliter opinata, imo, (ut noſtri dicere *ſolent*) etiam fatua, & beſtialis.

43 Prout etiam, ex eadem ratione, vel proportione, notabilis differentia conſtituenda eſt inter caſum novarum acquiſitionum, & caſum retentionis bonorum, jam legitime, & in ſtatu veræ civilitatis acquiſitorum, ubi præſertim agatur de illis, qui non ex voluntaria electione mutant domicilium, illudque alio transferunt, adeout cadere poſſit dubium deſertionis patriæ, ſed ad alia loca accedunt, ibi
44 occaſionaliter morantes, ratione feudi, vel officii, adhuc tamen in patria originaria domum apertam retinentes, ut frequenter contingit in Magnatibus, & Baronibus Urbis; juxta caſus, de quibus *diſc.* 19. *de juriſdict. & alibi*, quod ſcilicet Barones, & Magnates iſtius Principatus poſſidentes etiam feuda, & baronias in aliis Principatibus, ibi quandoque reſideant, & moram trahant, adhuc tamen domum apertam cum eorum ſubſtantia continuantes in Urbe, vel in eorum locis juriſdictionalibus, quoniam non per hoc diſcedere, atque civilitatem emittere dicuntur, dum illa mora in alio loco dicitur occaſionalis, vel accidentalis, quæ non cauſat deſertionem patriæ originariæ, vel domiciliariæ, ut advertitur *in cit. diſc.* 37. *de præmin.* ubi de diſceſſu occaſione exercendi munus Senatoris in patria originaria, ac etiam habetur *diſc.* 104. *de Regal.* ubi dantur exempla, & alibi.

Hinc non videtur opus extendere ſingulariter alias ſex civilitatis ſpecies ſuperius diſtinctas, dum ex prædicta theorica deveniri poteſt ad notitiam, & regulationem effectuum, & operationum earundem civilitatum, pro implemento Conſtitutionum, de quibus agitur. Adhuc tamen ad ſuperabundantiam de ſingulis agendo ſummatim.

45 Quatenus pertinet ad ſecundam ſpeciem illius civilitatis originariæ, quæ per naturam de facto acquiratur per accidentalem, vel occaſionalem nativitatem in loco, abſque eo quod parentes ibi civicum domicilium habeant, minuſque perſona ibi nata illud contrahat, vel continuet, ut ex. gr. contingit in caſibus exemplificatis *d. diſc.* 104. *de Regal.* & tunc illa ſpecies civilitatis prodeſſe ſolet pro illis privilegiis, & prærogativis, quæ competunt natis in loco, puta pro aggregatione, vel admiſſione ad aliquod Collegium profeſſorum, juxta caſum, de quo agendo de Collegio Doctorum in Civitate Neapolis, habetur apud Capyc. Latr. *conſult.* 87. ubi de quæſtione, quando locus conceptionis diverſus eſſet ab illo nativitatis, & de Collegio Medicorum Bononiæ apud Merlin. *dec.* 882. ſive de aggregatione ad aliquod Capitulum, vel conſortium in Eccleſia, juxta caſum, de quo in Rhegien. conſortii *ſub tit. de Canon. & Capit. diſc.* 21. in quo loco Rota variavit, aut pro capacitate illorum beneficiorum, quæ locis nativis, ſeu naturalibus debita ſunt, juxta caſum, de quo in Sipontina Archipresbyteratus *ſub tit. de benef. diſc.* 12. Aut ad effectum, ut Ordinarius loci nativitatis ſit Ordinarius pro collatione Ordinum, juxta collecta per Barboſam *de Epiſcop. alleg.* 4. *n.* 2. *&* 3. *& in annot. ad Concil. Trident. diſc.* 14. & magis ex profeſſo inter varia vota in obſcuro adhuc remanentia cum ſimilibus, ſuper quibus certa regula ſtatui non poteſt, cum deciſio in magna parte pendeat a conſuetudine, vel obſervantia, aliiſque facti circumſtantiis, quando verificatur ſola qualitas naturalis civilitatis in eo loco, abſque tamen præcedenti, & ſubſequenti domicilio parentum, ejuſdemque perſonæ, quia nempe poſtea ad propriam redierint patriam, in quo caſu certum eſt non ſufficere iſtam ſpeciem civilitatis, ad ſatisfaciendum his Conſtitutionibus, dum illæ (ut præmiſſum eſt) 46
damnant fictiones, vel ſubtilitates juris, atque principaliter attendunt ſubſtantiam veritatis, vel effectum ab eis contemplatum, ut ſcil. bona ſint penes ſubditos, & incolas iſtius Principatus, adeout in Conſtitutione Sixti, ab omnibus aliis ſubſequentibus innovata, & confirmata, diſponatur quod ſi veri cives, tam ratione originis, quam domicilii, & qui jam legitime, & in ſtatu habili acquiſiverunt bona in Statu Eccleſiaſtico, a quo poſtea diſcedant, teneantur illa in alios alienare, atque eorum retentionis incapaces reputantur, quoties, ut præmiſſum eſt, diſceſſus non ſit cauſativus, vel occaſionalis, domicilio adhuc retento, ut ſuperius exemplificatum fuit. Igitur multo minus ad hunc effectum ſufficere debet iſta accidentalis nativitas in loco, cum diſceſſu, & abſque alia civilitatis retentione.

E converſo autem, ad effectum ſatisfaciendi his Conſti- 47
tutionibus ſufficere videtur nativitas, & reſpective permanentia in Principatu, quamvis ad alios effectus in puncto juris vera civilitas loci habitationis adeſſe non dicatur, ut puta naſcitur quis in loco occaſionaliter, ut ſupra, ratione moræ, quam ibi occaſione feudi, vel officii, ſeu mercaturæ, aut alterius exercitii parentes traxerunt, atque in eodem loco ex eadem occaſione moratur, & de facto vivit, quoniam niſi verbis, vel factis declaret animum contrahendi ibi verum domicilium, atque effici illius loci domiciliatus civis, ſupportando onera, & faciendo ea, quæ alii cives faciunt, etiam adhuc retinendo primævam, & originariam civilitatem, ob compatibilem retentionem, & concurſum utriuſque 48
civilitatis, ut ſupra, tunc utique in eo loco pro publicis muneribus, ac honoribus, & oneribus, atque pro ſubjectione ſtatutorum, aliiſque ſimilibus effectibus non habebitur tanquam civis, ſed tanquam exterus, cum ſit verus civis patriæ originariæ, iſtaque accidentalis, vel occaſionalis mora verum non inducat domicilium, juxta celebres deciſiones in Firmana codicillorum cum concordantibus *eod. diſc.* 37. *de præmin. n.* 6. *& d. diſc.* 104. *de Regal.* ubi de exemplo Januenſium, aliarumque ſimilium nationum mercantilium, quæ in variis locis etiam nimium remotis, occaſione negotiationis, & mercaturæ diuturnam habent moram, & incolatum de facto, etiam de filio in patrem, & de avo in nepotem, vel pronepotem, quod etiam in occaſione reſidentiæ in feudis ſequitur in nobilibus Neapolitanis; Et tamen ad effectum præſentium Conſtitutionum, iſte incolatus de facto quando ſit continuus, & diuturnus cum familia, & cum retentione ſubſtantiæ in toto, vel in parte notabili, ſufficere videtur, quoniam aliud eſt, quem eſſe verum civem alicujus loci particularis, pro illius muneribus, honoribus, &
oneribus, ac ſtatuti, aliud vero eſt eſſe ſubditum Principis, 49
& Principatus, ejuſque juriſdictioni, poteſtati, & legibus ſubjacere, atque ibi de facto vivere, qualis eſt finis hujuſmodi legum, ac effectus ab eis conſideratus, quoties permanentia ſit fixa, & continuata, ideoque vera, & naturalia de facto, licet ex juris ſubtilitate non ſit talis.

Quoad tertiam ſpeciem civilitatis quidem fictæ, & legalis, non autem per veritatem naturæ, quæ tamen ratione originis, & animi legis fictionem comitari, ſeu corroborare videtur, illa verificatur in iis, qui juxta ſpeciem præcedentem, de facto naſcuntur in uno loco, ſed per accidens, &
occaſionaliter, quia parentes ibi de tempore nativitatis re- 50
periantur occaſione feudi, vel officii, ſive exercitii, aut mercaturæ, vel aulæ, &c. animo tamen retineatur originaria, & propria patria, cujus reſpectu dicuntur veri, & proprii cives, perinde ac ſi ibi vere nati eſſent, juxta doctrinam Felini loquentis de ſeipſo, ex deductis *d. diſc.* 37. *de præmin. n.* 9. *diſc.* 104. *de Regal. diſc.* 19. 20. *de ſucceſſ. diſc.* 62. *de benef. diſc.* 14. *de matrim. diſc.* 21. *de Canonic. & Dignit. & alibi*. Quod tamen ad effectum iſtarum Conſtitutionum intelligendum venit eodem modo quo ſuperius dictum eſt, ut ſcil. tam nativitas, quam vita, & permanentia in alio loco, tam

de

in jure, quam de facto non faciat ceſſare continuationem civilitatis, & ſubjectionis, adeout fictio legis habeat concomitantiam facti, & veritatis, non autem, ut hæc ſola idealis, & intellectualis civilitas debeat ſufficere, ſemper (ut præmiſſum eſt) ſpectando ſubſtantiam veritatis, ac finem, vel effectum a legibus conſideratum.

Super quarta ſpecie civilitatis domiciliariæ quæſtiones facti potius, quam juris eſſe videntur, quoniam poſito domicilio, vere contracto, non dubitatur contrahi veram, &
51 plenam civilitatem, quæ originariæ aſſimilatur, ad omnes effectus, juxta authoritates relatas in locis proxime citatis, & præſertim *d. diſc.* 37. *de præmin. n.* 3. quoties ex diſpoſitione legis, vel hominis neceſſaria non ſit qualitas originaria, juxta *conſ.* Marant. *cum aliis*, *d. diſc.* 62. *de benef.* & *diſc.* 21. *de Canonic. & Capit. & alibi*; ſed cadere ſolet difficultas, quando iſtud domicilium dicatur perfectum, & legitime contractum, adeout ſit præfati effectus productivum; Atque in hoc ſe involvere videntur DD. cum ſolita opinionum varietate, ex relatis per Barboſ. *de Epiſcop. alleg.* 4. Giurba *obſerv.* 75. & 76. & alios de quibus in locis citatis; Alii namque volunt requiri decennalem habitationem, adeout minor non ſufficiat, & major neceſſaria non ſit, quaſi quod ſit operatio iſtius ſpatii tanquam ſpecies formæ; Alii vero, ut requiratur ducere in loco uxorem, & acquirere bona ſtabilia; Et alii ut requiratur diuturna ſupportatio onerum, cum aliis ſimilibus formalitatibus; Verior tamen ſententia videtur illa, ut iſta ſit quæſtio facti potius, quam juris, decidenda ex ſingulorum caſuum particularibus circumſtantiis, ex quibus bene inferatur ad animum, a quo totum pendet; Stat enim ſimul, quod quis cum modico ſpatio temporis, verum, & perfectum contrahat domicilium, & e converſo, ut per longiſſimum, diuturnum, & continuatum de patre in filium, ac etiam de avo in nepotem non contrahat, quia incolatus fuerit cauſativus, vel occaſionalis, ut ſupra, ideoque non eſt materia capax regulæ certæ, & generalis, cuicumque caſui applicabilis, atque in hoc puncto præſertim dignoſcitur pluries inſinuatus ſuperficialis Pragmaticorum error procedendi cum generalitatibus; Inter facti autem circumſtantias, illa præſertim videtur nimium attendenda, conſuetudinis loci, & communis ſenſus, vel opinionis, cum qua ibi vivatur. Non tamen, ut alias jam obſervatum eſt, ad effectum iſtarum Conſtitutionum de facili datur caſus iſtius quæſtionis quoniam ubi aliquod dubium cadat, abundari ſolet in cautelis, obtinendo licentiam, ad evitandum periculum pœnarum, vel moleſtiarum, quæ per fiſcales inferri ſolent.

Quinta ſpecies eſt cujuſdam potius intellectualis, & metaphyſicæ civilitatis originariæ mediatæ, ſeu remotæ, ex eo ſolum deducta, quod pater, vel avus eſſet illius loci ci-
52 vis, abſque aliquo facto proprio ipſius perſonæ, ex quo ejus animus inferri poſſit, diſputantibus quoque DD. an ſufficiat ſolum origo patris, vel potius attendatur etiam illa avi, ex relatis præſertim *d. diſc.* 14. *de matrim.* quidquid autem ſit de iſta civilitate ad alios effectus, certum eſt quod non ſufficit ad illum, de quo agitur, iſtarum Conſtitutionum, dum, ut pluries dictum eſt, in illis potius, ac principaliter attendenda venit ſubſtantia veritatis de facto, quam ſubtilitas, vel fictio juris, ſpectato ſcilic. fine, vel effectu per eas conſiderato, & volito, vel ſpectata ratione, cui earum diſpoſitio innixa eſt.

De ſexta ſpecie civilitatis etiam fictæ, & legalis, abſque ullo primordio, vel fomento naturæ, puta competentis ex ſolo privilegio, vel aggregatione, jam dictum eſt ſupra ad alios effectus eſſe ſub quæſtione, an iſta dicatur vera civilitas, aliis affirmantibus, aliis negantibus, & aliis diſtinguentibus, an ſupportentur onera, necne, ex relatis *dict. diſc.* 37. *de præmin. n.* 2. atque in hoc pariter nimium deferendum eſt locorum conſuetudini, & ſtylis. Verum extra controverſiam eſt, ut illa ad effectum, de quo agitur, non ſufficiat, ob expreſſam, & claram earundem Conſtitutionum diſpoſitionem; Cadente in hac ſpecie civilitatis quæ-
53 ſtione, cum conſueta opinionum ſciſſura, an ejus conceſſio dicenda ſit de regalibus, ut propterea nonniſi per Principem
54 ſupremum fieri valeat, ſive per Civitatem non recognoſcentem ſuperiorem, ac habentem jura imperii, & ſupremi Principatus, vel potius fieri valeat per Communitatem Civitatum ſubditarum, earumque Barones, vel Domicellos, pariter ſubditos, & ſubordinatos, qui jura Imperii, & Supremi Principatus non habeant, adeout non habeant illam poteſtatem, quam habet Princeps Supremus diſpenſandi legibus, atque ficto tribuendi vim veri; Itaque videtur probabilior, magiſque recepta diſtinctio, ut in iis, quæ ipſi Communitati, vel Baroni præjudicant, ejuſque jus, vel intereſſe concernunt, adeout non præjudicetur tertio, ejuſque aliquod jus tollatur, id fieri valeat, ita quoque docente uſu communi, quod communitates concedunt paſſim hæc privilegia civilitatis ad honores, & aliquas prærogativas, non autem ut jus tertii tollatur; Ideoque in facti contingentia, cum in aliquibus Collegiis, ex fundatorum diſpoſitione recipiendi eſſent cives aliquorum locorum, exteri autem peterent diſpenſationem pro admiſſione ad Collegium, tanquam cives creati per Communitatem loci, cujus civibus admiſſio debita eſſet, adhibitæ fuerunt diligentiæ, an in eodem loco adeſſent cives veri, & naturales ad id habiles, & idonei, ut iſtis exiſtentibus nullo modo admitti deberent cives ex privilegio, ſecus autem eis non exiſtentibus, cum tunc nemini fiat præjudicium: Ubi vero deſideretur plena civilitas ad omnes effectus, etiam præjudicialis tertio, tunc id dicitur de regalibus, taliſque conceſſio fieri non poteſt niſi per Principem ſupremum habentem jura Imperii, & Regalium, dum ita eſt tribuere fictioni vim veritatis, quod nonniſi Principi competit, ut de hia agitur in alias allegato Opuſculo Italici idiomatis *il Principe prattico*, *cap.* 27.

Illa quoque iſto caſu cadente quæſtione, an hæc diſpenſatio, vel conceſſio facta per Principem ſæcularem operetur ejus conſuetos effectus, in præjudicium Eccleſiaſticorum, 55
& clericorum, aliarumque perſonarum Eccleſiaſticarum, a juriſdictione, & poteſtate Principis concedentis exemptarum, ſed quoniam hæc eſſet nimia digreſſio, idcirco ſufficit ſe referre ad ea, quæ generaliter habentur in Theatro *diſc.* 46. *de juriſdict. in fine*, & *diſc.* 13. *n.* 26. & *ſeq.* & *n.* 31. *de præmin.* ſuper puncto, an diſpenſationes & habilitationes conceſſæ per Principem, vel Magiſtratum ſæcularem ſuffragentur, ſuoſque operentur effectus in præjudicium exemptorum, vel ſuper altero puncto; An conceſſa per Principem ſuffragentur extra ejus ditionem in alienis territoriis, de quo in Mutinen. *in tit. de Regal. diſc.* 193.

Denium quoad ſeptimam ſpeciem civilitatis etiam fictæ & legalis, non tamen meræ privilegiativæ, & pendentis a 56
ſola verbali conceſſione Principis, vel Communitatis, ſed cum fundamento facti, ratione qualitatis, vel dignitatis, quæ in eo reſideat, juxta exempla ſuperius inſinuata Feudatarii, ſeu Baronis, qui eſt primus civis in feudo, ſeu loco Baroniæ, ac etiam ſunt Senatores Principatus ſæcularis, necnon Epiſcopus in univerſa Diœceſi, & Canonici Cathedralis, vel reſpective Collegiatarum, cum illa differentia inter iſtos, quod Canonici Cathedralis juridice ad inſtar Epiſcopi ſunt cives, non ſolum Civitatis, in qua eſt Eccleſia Cathedralis, ſed etiam Oppidorum, Caſtrorum, & Locorum Diœceſis, eo quia in ſpiritualibus, ut plures advertitur *ſub tit. de juriſdict.* tota Diœceſis efformat, & conſtituit unum corpus, unumque territorium, ideoque territoriorum diviſiones in temporalibus non attenduntur, quoniam a finibus ſpiritualibus non infertur ad temporales, nec e converſo; Canonici vero Eccleſiarum Collegiatarum, ac etiam Parochi dicuntur cives illius loci tantum, in quo neceſſariam habent reſidentiam, & cujus loci Eccleſiæ inſerviunt; Verum quidquid ſit de iſta ſpecie civilitatis ad alios effectus, pro quibus obſervantiæ, & ſtylis locorum principaliter deferendum videtur, ad effectum tamen, de quo agitur, prædictarum Apoſtolicarum Conſtitutionum, non videtur, quod iſta ſola legalis, & privilegiativa civilitas ſufficiat in acquiſitionibus, vel retentionibus privatis, & perſonalibus faciendis per Epiſcopum, vel Canonicum, vel ſimilem, niſi vere habitent, ſolumque in feudatariis, & Baronibus, ac etiam in Senatoribus probabiliter dici poſſe videtur, ut ita per habilitationem ad obtinendum feudum, ſeu Baroniam in eo Principatu, aut ad obtinendam, & retinendam Senatoriam dignitatem dicantur impliciter per Principem declarati primarii cives, non quidem unius, vel alterius loci particularis, ſed totius Principatus: atque ſicuti habilitati ſunt ad obtinendum unum, vel plura feuda in eo Principatu, ita habilitati videantur ad alia bona in eodem Principatu obtinenda, & retinenda; adhuc tamen obſervantiæ multum in hoc quoque deferendum venit.

a *Inſinuata d. diſc.* 39. *de alienat. diſc.* 71. *numer.* 5. *de ſervit. d. diſc.* 77. *de Regal. & alibi.*

TEX-

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Sicque per quoſcunque Judices ordinarios, & Commiſſarios, quavis authoritate fungentes, etiam cauſarum Palatii Apoſtolicæ Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, ſeu Vicelegatos, aut Cameræ Apoſtolicæ Præſidentes, & Clericos, & quoſcunque alios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & authoritate, ubique locorum judicari, & definiri, ac ſententiari debere, nec non quidquid ſecus ſuper his a quoquam, quavis authoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus.

ARGUMENTUM.

De operationibus, & effectibus clauſulæ *ſublata*, *&* *decretis irritantis*, quæ in hoc §. continetur, an procedant in legibus, & conſtitutionibus univerſalibus, & de materia aperitionis oris adverſus hujuſmodi clauſulas.

SUMMARIUM.

1 *Quare iſta clauſula videantur ſuperflua,*
2 *De operatione clauſula* ſublata,
3 *De aperitione oris adverſus eam.*
4 *De operatione* decreti irritantis.
5 *Quare clauſula* ſublata *non ſit neceſſaria in legibus univerſalibus?*
6 *Legum auctoritas eſt neceſſaria, illa vero Doctorum eſt probabilis.*
7 *Prohibita appellatione non eſt prohibitum dicere de nullitate.*
8 *Injuſtitia notoria cauſat nullitatem.*
9 *Sententia contra expreſſum caſum legis dicitur nulla,*
10 *Quare d. clauſula non ſint ſuperflua, ſed operativa, etiam in legibus.*
11 *Quod legum varia interpretatio magnas induxit confuſiones in legali facultate.*
12 *Quod adverſus leges, & conſtitutiones univerſales non ſoleat opponi de clauſulis præjudicialibus.*
13 *Quando lex univerſalis contineat præjudicium particulare, cujus ratione objici ſolet de dictis clauſulis?*
14 *An translatio penſionis cenſenda ſit odioſa, & præjudicialis?*
15 *In futuris incertis actus regulari debet a frequentiori contingentia.*
16 *Quod dictu clauſula impediunt, ne poſſit dari de non uſu, vel uſu contrario.*
17 *An, & quomodo in legibus Papalibus dari poſſit de non uſu vel uſu contrario?*
18 *Damnatur allegatio non uſus, vel contrarii uſus legum per viam præſcriptionis, ſed debet allegari tanquam præſumpta revocatio.*
19 *Quod d. clauſula non impediunt dari de non comprehenſione, vel defectu intentionis.*
20 *Adhuc tamen Judices abſtinere ſolent ob reverentiam, ut habeatur recurſus ad Papam.*
21 *Quod ſuper conceſſione aperitionis oris non poſſit dari certa, & univerſalis regula.*
22 *De duplici ſpecie aperitionis oris, diverſaque operatione.*

§. XXI.

1 IDem, quod d. eſt in §. VI. circa clauſulas *motu proprio, ex certa ſcientia, & de plenitudine poteſtatis*, adapiati
videtur clauſulis contentis in præſenti § quæ licet latius extenſæ, juxta communem Forenſium loquendi uſum, brevius explicari ſolent ſub nomine clauſulæ *ſublata*, *& decreti irritantis*, ut ſcil. ſuperfluæ, atque ad ſatisfaciendum ſtylo potius adjectæ cenſeantur, quam quod neceſſariæ ſint, ſive quod aliquam faciant peculiarem operationem, quæ alias non ſequeretur, ſi illæ non adeſſent, ut ſequitur in gratiis, & proviſionibus particularibus, & quæ privatorum beneficium, ac reſpective præjudicium concernunt.
2 Magna ſiquidem eſt iſtarum clauſularum virtus, & operatio; quatenus enim pertinet ad clauſulam *ſublata*, illa adimit juriſdictionem Judicibus, ne poſſint in contrarium judicare, vel interpretari, ac etiam impedit partes intereſſatas, ne poſſint ſe opponere, & quidquam in contrarium deducere, ideoque circumferri ſolet propoſitio, quod ligat manus, & claudit os Judici, & parti. *a* Exindeque prodiit terminus aperitionis oris, quæ adverſus proviſiones, & gratias iſta clauſula munitas peti, & obtineri ſolet a Papa frequentius in Signatura Gratiæ, juxta ea, quæ circa 3
operationem aperitionis oris, ejuſque diverſas ſpecies, & formulas, in ſuis ſedibus habentur. *b*

Et quoad *decretum irritans*, illud operatur quamplures
effectus, illud præſertim nullitatis geſtorum in contrarium 4
quæ ex ſola clauſula *ſublata* quoque reſultat ob defectum juriſdictionis, magis vero operatur alium effectum inſectionis cujuſcumque poſſeſſionis, vel obſervantiæ in contrarium, unde reſultat, quod allegari non poteſt præſcriptio, vel conſuetudo in contrarium, quoniam una, vel altera duci non poteſt ſine poſſeſſione, quæ ita deeſſe dicitur, utpote infecta, & habenda ac ſi non adeſſet. *c*

Ambæ iſtæ clauſulæ nimium operativæ ſunt in gratiis, & 5
proviſionibus particularibus, quæ habeant oppoſitores, vel impugnatores ratione eorum intereſſe, & præjudicii, non autem in legibus univerſalibus, quoniam iſtæ non indigent clauſula *ſublata*, per quam adimatur poteſtas Judicibus, & Magiſtratibus aliter judicandi; dum eo ipſo, quod eſt lex valida, perfecta, & obligatoria Judicum, & partium, eo ipſo, abſque iſta clauſula, præfatum operatur effectum, 6
cum legis auctoritas dicatur neceſſaria, contra cujus diſpoſitionem Judices, & Tribunalia judicare non poſſunt. In hoc etenim differunt leges, & doctrinæ, quod iſtæ faciunt auctoritatem probabilem, illæ autem faciunt neceſſariam, adeout judicium contra earum diſpoſitionem prolatum, irritum, & invalidum cenſendum ſit. Unde propterea docet praxis Regni Neapolitani, quod cum a ſententiis illius ſacri Regii Conſilii, quod Capuanæ, vel S. Claræ dicitur, tamquam a ſententia Præfecti Prætorii non detur appellatio, ſed ſolum ſupplicatio, juxta terminos text. *in Authent. Contra qua ſupplicatio*, ut de iſto Tribunali, ejuſque origine, & ſtatu fit mentio, occaſione agendi de Auditorio Rotæ *in relatione Curia, diſc. 32. & alibi*; adhuc tamen 7
remaneat facultas dicendi de nullitate, & merito, quoniam ſententia nulla non eſt ſententia, ejuſque nomine, eſſentia, & effectibus indigna eſt; ſed quoniam receptum eſt, quod nullitas non provenit ſolum ex defectu ordinis judiciarii in ſubſtantialibus male ſervati, puta ob defectum juriſdictionis, citationis, mandati, & ſimilium; ſed etiam ex capite notoriæ injuſtitiæ, quæ nullitati æquipollet, ut in Cu- 8
ria habemus quotidianum non ſolum adverſus tres conformes, vel rem judicatam, ad effectum impediendi executionem; ſed etiam ad effectum retractandi eandem executionem cum remedio reintegratorio, quinimo etiam cum illo retinendæ, quod vulgo manutentionis dicitur, ex iis, quæ habentur *diſc. 44. de judic. & alibi*; atque propterea ſub hoc prætextu injuſtitiæ notoriæ, ex qua nullitas reſultaret, deduci ſolebant omnia reſpicientia merita cauſæ, eodem modo, quo in gradu appellationis, idcirco ad reſecan- 9
das calumnias prodierunt aliquæ Pragmaticæ regiſtratæ *ſub tit. de offic. Sacr. Regii Conſilii*, determinantes quando adeſſe dicatur talis nullitas, atque illa reſtringitur ad duos caſus: unum nempe, quando ſententia eſſet contra inſtrumentum publicum in actis exhibitum, & alterum ad rem noſtram; quando eſſet contra expreſſum caſum legis; ideoque d. clauſula *ſublata* ſuperflua videtur. Atque hinc reſultat, quod ſuperflua quoque videatur altera clauſula *decreti irritantis*, dum ſine illa hic effectus reſultat, eo ipſo, quod judicium profertur contra legis diſpoſitionem.

Adhuc tamen dici poſſunt iſtæ clauſulæ operativæ, unde
propterea excluſum remaneat vitium ſuperfluitatis, quo- 10
niam illis ceſſantibus, & attenta ſolum diſpoſitione juris, prohibita non eſt legum aliqualiter ambiguarum interpretatio, cujus ratione, vel prætextu praxis docet, quod ipſarum legum petitia, & uſus ab aula pene receſſerint, neque amplius in foro audiantur, dum ſuper illarum, quantumvis expreſſarum, ſenſu, vel interpretatione adeo magna
inolevit opinionum diverſitas, quæ confuſionem non mo- 11
dicam in legali facultate induxit, ut advertitur *diſc. 35. de judic. & alibi*, ita enim per interpretandi quoque ademptam facultatem, huic malo occurſum eſſe deberet, quodque ſaltem in hoc d. clauſulæ proficuæ, & operativæ remaneant. Verum iſtud remedium in Conſtitutionibus, & legibus univerſalibus nil proficere praxis docet, quoniam in gratiis quidem, & proviſionibus particularibus, quæ cer-

tos

ros habeant intereſſitos, & oppoſitores, de iſtis clauſulis, quæ præjudiciales appellantur, objici ſolet, ut claudant os,
12 & ligent manus tam Judici, quam parti, etiam circa interpretationem, quando etiam interpretandi facultas adempta ſit; unde propterea, ut eſt inſinuatum, haberi ſolent recurſus pro aperitione oris, ſuper cujus conceſſione, vel denegatione habentur diſputationes. *d* Non autem quando agitur de hujuſmodi legibus, & conſtitutionibus univerſalibus, dum in diuturna mea vita forenſi in Curia nunquam id practicavi, ſeu practicatum audivi, exceptis illis caſibus, in quibus prodierit quidem Apoſtolica Conſtitutio per viam legis univerſalis, & perpetuæ, ſed illi cauſam de-
13 derit aliqua controverſia particularis, ut non ſemel id contingere ſolet; atque iſta diſputatio ſuper aperitione oris adverſus hujuſmodi clauſulas præjudiciales contentas in Apoſtolica Conſtitutione, condita per viam legis univerſalis, habita præſertim fuit in Ferrarien. penſionis adverſus Conſtitut. 112. Urbani VIII. quod indulta transferendi non ſuffragarentur in illis penſionibus, quæ impoſitæ eſſent ſuper Eccleſiis poſſeſſis per Cardinales, abſque ſpeciali mentione, quoniam Cardinales Montaltis Junior, & Urſinus, dum eſſent in minoribus tranſlatarii Principis Peretti quandam obtinentis penſionem ſuper Eccleſia Ferrariæ, poſſeſſa per Cardinalem Macchiavellum, defuncto Pontifice, juxta Curiæ uſum, circa initia novi Pontificatus Innocentii Decimi Succeſſoris, adierunt Signaturam gratiæ, & obtinuerunt commiſſionem cauſæ in Rota, cum aperitione oris, quinimo cum clauſula *ac ſi d. Conſtitutio non emanaſſet*, pro d. jam antecedenti caſu, illa ſalva in illis caſibus in futurum; unde propterea iſta Conſtitutio in aliis firma remanet, & eſt in praxi recepta, ut de illa pluries habetur in ſua ſede *ſub tit. de penſion. præſertim, diſc.* 54. *&* 63. ubi fit mentio de deciſionibus Rotæ, poſtmodum proditis in d. cauſa Ferrarien. penſionis coram Dunozetto, & aliis, in qua diſputationes fuerunt potius in facto, quam in jure, ſuper juſtificatione ſcil. fructuum, & valoris Eccleſiæ, ad quem effectum adeo diſputatum fuit de obligatione exhibendi libros menſæ Epiſcopalis, eorumque fide; Atque per iſtam conſtitutionem Pragmatici dicere ſolent deciſam eſſe quæſtionem, quæ prius ab eis credebatur ambigua, & diſputabilia, quamvis revera diſputatione adhuc indigna eſſet, an facultates transferendi, ipſæque translationes reſpective cenſendæ veniant odioſæ, & præjudiciales, necne, quaſi quod odium, & præjudicium ceſſaret ob frigidum adagium, per eorum ora volitare ſolitum, quod prius quan-
14 doque mori ſolent agni, quam oves, non reſtringendo; quod leges adaptari ſolent ad ea, quæ frequentius accidunt, quodque omnes humani actus, vel determinationes ſuper futuris, & contingibilibus rebus normam recipere debent a veriſimilitudine deducta a frequentiori praxi, & contingentia, ſive a naturali, & ſolito rerum curſu, non autem
15 ab inſolitis, & accidentalibus, ratioque contingibilibus caſibus, ut ex. gr. habemus in materia regulationis vitæ hominis, ac etiam in materia uſuraria ſuper regulatione pretii conventi inter partes frumenti, aliarumque frugum futuræ recollectionis. *f*

16 Operativæ quoque iſtæ clauſulæ, præſertim illa *decreti irritantis* in legibus, & conſtitutionibus univerſalibus, reputari ſolent in eo effectu, qui ſuperius jam inſinuatus eſt, ut adverſus eas allegari non poſſit conſuetudo, vel præſcriptio deducta a non uſu, vel a contrario uſu, ut adverſus leges allegari regulariter poteſt. *g* Quoniam, ut jam inſinuatum eſt, cum eſſentiale, ac principale præſcriptionis, vel conſuetudinis requiſitum ſit longæva pacifica poſſeſſio, vel quaſi, *ex deductis, diſc.* 21. *de judic.* ubi de materia præſcriptionis, & conſuetudinis, vel obſervantiæ, cum diſtinctione inter interpretativam, & præſcriptivam, ita ceſſare dicitur iſtud requiſitum, dum per hujuſmodi clauſulas infecta remanet omnis poſſeſſio habenda, ac ſi nullatenus adeſſet; ideoque noſtri dicere ſolent, quod iſtæ clauſulæ non inficiunt, & annullant ipſam conſuetudinem, ſed impediunt ejus nativitatem, ac progreſſum, & perfectionem, ne unquam deducatur ad eſſe ob infectionem poſſeſſionis, ſine qua illa nec incipere, neque perfici poteſt, *ut eod. diſc.* 21. *de judic.*

Etquamvis aliqui obſervent, quod hæc operatio proce-
17 dat in legibus Principum ſæcularium, quæ ſubjacent reſolutioni, & inefficaciæ ob non uſum, vel contrarium uſum, non autem in legibus, & conſtitutionibus Pontificiis, quæ talem non patiuntur ſubjectionem, ex illa pluries inſinuata differentiæ ratione inter leges Summi Pontificis, & illas aliorum Principum, quod iſti habere dicuntur poteſtatem a populo, penes quem illa remanet habitualis, & de qua populi habituali poteſtate ſupra Principem agitur in pluries enunciato Italici idiomatis Opuſculo *de Princip. practico*, *c.* 48. ideoque ubi populus per non uſum, vel contrarium uſum legem non ſervat, ſignum eſt quod illam recipere noluit, ſive receptam abolere; ſecus autem in Papa, quoniam iſte non recognoſcit ejus auctoritatem a populo, ſed immediate a Deo; Nihilominus id procedit in legibus Papalibus concernentibus uſum clavium, & Pontificiam ſpiritualem poteſtatem in tota Eccleſia; non autem in legibus ab eodem conditis tanquam Principe temporali, pro regimine Status Eccleſiaſtici, & illorum populorum, qui etiam in temporalibus ſibi commiſſi ſunt, ut advertitur pluties ſupra, præſertim in §. I. ideoque in hac temporalium legum ſpecies, de qua eſt præſens Conſtitutio, hujuſmodi clauſularum operatio proficua, & opportuna remanet, unde excluditur vitium ſuperfluitatis.

Verum quidem eſt quod tunc hujuſmodi difficultates, & 18
quæſtiones intrant, quando illud imprudens, per ſuperficiales adhiberi ſolitum, adhibeatur conſilium pluries damnatum; *h* Allegandi ſcil. præſcriptionem, vel conſuetudinem præſcriptivam; ſecus autem ubi cum eo prudenti, ac meliori procedatur conſilio, iiſdem mox citatis locis inſinuato, allegandi præſumptam revocationem, ſaltem tacitam, & implicitam, deductam ab ejuſdem Legislatoris, eorumque ſucceſſorum conſenſu, reſultante a patientia, quod lex non eſſet in uſu, ſive contrarium uſum haberet, dum tunc ceſſatio legis non proveniat a facto negativo, vel poſitivo contrario ſubditorum, ſed a facto ipſius ſuperioris, & Legislatoris, qui ſicuti expreſſe potuit legem revocare, vel moderari, ita potuit tacite, & implicite cum tali patientia, conjuncta cum ſcientia, quæ ex temporis diuturnitate præſumitur, ob ſcientiam ejus Officialium, & Miniſtrorum; Adhuc tamen quando id ambiguum eſt, nimium prodeſt hujuſmodi clauſulas adeſſe, cum per eas tollatur omne dubium.

Cum itaque iſtæ clauſulæ non veniant cenſendæ omnino ſuperfluæ, ſed in aliquibus operativæ ſunt, etiam in legibus, & conſtitutionibus univerſalibus, quodque propterea de illarum obſtantia diſputari ſoleat, idcirco a noſtro propoſito extranea non remanent ea, quæ ſuperius inſinuata
ſunt circa earum obſtantiam. Et licet hæc obſtantia, de 19
ſtricta juris cenſura evitabilis videatur, quando prætenditur non comprehenſio, quoniam non dicitur non obedire, vel impugnare qui non comprehenſionem allegat, ac etiam quod non exinde prohibitum ſit opponere de defectu intentionis, ratione obreptionis, vel ſubreptionis, & ſimilium;
Attamen ex commendabili quidem, & rationabili Curiæ 20
ſtylo, dum Pontifex eſt præſens, atque facilis eſt ad eum recurſus, idcirco Judices ob reverentiam abſtinere ſolent, remittendo partes ad Sanctiſſimum pro aperitione oris, unde propterea ſuper iſtius conceſſione, vel denegatione diſputari ſolet in Signatura Gratiæ, atque ſuper hujuſmodi
quæſtionibus certa, & generalis regula ſtatui non poteſt, 21
cuicumque caſui applicabilis, dum reſolutio pendet a ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, ex quibus inſpiciendum eſt, an adſit talis læſio, & parum rationabile præjudicium, ut propterea petitæ conceſſioni locus eſſe debeat, juxta ea, quæ plene ad materiam poteſtatis Principis tollendi jus tertii, & quando gratiæ, & proviſiones tertio præjudiciales revocari, vel moderari debeant, habentur *diſc.* 148. 177. 185. *&* 193. *de Regal. & alibi*.

Duplicis autem ſpeciei ſunt hujuſmodi conceſſiones ape- 22
ritionis oris, juxta inſinuata, *d. diſc.* 20. *de judic. & diſc.* 30. *in relat. Curiæ, & alibi*, una ſcil. quæ non percutit ſubſtantiam gratiæ, neque illius revocationem, aut moderationem concernit, ſed illa firma remanente, quatenus valida, & legitima ſit, habilitatur ſolum oppoſitor ad deducendum illius intrinſecos, & naturales defectus, qui jam in ſunt, ſubreptionis, vel obreptionis, aut defectus intentionis, removendo ſolum obſtaculum, quod dict. clauſulæ præſtant, atque in iſta ſpecie facilis ſolet eſſe conceſſio, utpote rationabilis, & modici præjudicii, quoties in promptu non conſtet petitionem eſſe injuſtam, & ad excitandam, vel promovendam litem calumnioſam; Quando vero aliquod dubium deſuper oritur, adeo ut non de facili in eo modico temporis intervallo qui deſcriptus eſt *in d. diſc.* 30. *in relat. Curiæ*, mature ſatis valeat reſolutio, an gratia ſit concedenda, vel deneganda, tunc reſcribi ſolet illi Tribunali, cui cauſa alias committenda eſſet, cum clauſula *arbitrio*, unde propterea in illo Tribunali, cui reſcriptum eſt, ſuper dubio, an intret arbitrarium, de cau-

ſis

ſis conceſſionis; vel denegationis materius diſputatur, juxta deciſiones inſinuatas *d. diſc. 30. in relat. Curiæ, diſc. 20. de judic. diſc. 50. de penſion. & alibi.*

Altera vero ſpecies eſt major, quia tangit ſubſtantiam gratiæ, illamque enervat, ac de medio tollit, atque tunc non reſcribitur ſimpliciter *de apertione oris*, cum iſtud reſcriptum intelligendum veniat juxta primam ſpeciem, ſed adjicitur ſuperius inſinuata clauſula *de reductione, ac ſi non emanaſſet*, quod tamen rarius, ac difficilius concedi ſolet, atque nonniſi in caſu pluſquam claræ læſionis, & exorbitantiæ, ideoque, ut præmiſſum eſt, materia non eſt capax regolæ certæ, & generalis, quibuſcumque caſibus applicabilis, ſed tota pendet a ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, ideoque arbitraria dici meretur.

a *Ex deductis diſc. 20. de judic. n. 10. diſc. 30. de penſion. n. 4. & alibi pluries.*
b *D. diſc. 20. de judic. d. diſc. 50. de penſion. & diſc. 30. in relation. Curiæ, ubi concordantes.* c *Ex deductis diſc. 21. de judic. & alibi pluries.*
d *Ex inſinuatis in ſuperius allegatis, diſc. 20. de judic. n. 10. & ſeqq. diſc. 30. in relat. Curiæ agendo de Tribunali Signaturæ gratiæ, diſc. 50. de penſion. & alibi, ubi concordantes.* e *Ex deductis diſc. 30. de regal. D. diſc. 54. de donation.*
f *Ex traditis in ſua ſede, ſub tit. de uſur. & diſc. 14. de empt. cum ſimilibus.* g *Ex notatis diſc. 22. de camb. & diſc. 35. de judic. n. 58.*
h *D. diſc. 21. de judic. & diſc. 3. de alienat. & contract. prohibit. & alibi.*

TEXTUS CONSTITUTIONIS.

Ut autem præſentes ad notitiam omnium deducantur; Volumus, & eadem authoritate Apoſtolica ſtatuimus, & ordinamus, quod illarum Tranſumptis, etiam per impreſſionem factis, manu alicujus Judicis, ſeu Prælati, aut alterius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ ſubſcriptis, & ſigillo alicujus Notarii publici munitis, quemadmodum adhiberetur originali, ſi præſentaretur, ubique adhibeatur tam in judicio, quam extra illud, plena, & indubitata fides. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ M.DC.LXXX. Sexto decimo kalend. Decembris Pontificatus Noſtri Anno Quinto.

Placet Motu proprio B.

A R G U M E N T U M.

Quod notitia legis neceſſaria ſit ad hoc ut obliget, & de regulatione anni, & quare ejus, ac menſis, & diei expreſſio requiratur, & de forma ſubſcriptionum Pontificalium.

S U M M A R I U M.

1 *Quod notitia legis neceſſaria ſit ad hoc ut obliget.*
2 *De ſtylo Auctoris non agendi de foro interno.*
3 *Quomodo procedat propoſitio, ignorantia juris non excuſat, ut ſcilicet intelligantur, in jure communi.*
4 *Quid de jure particulari, ſeu locali, diſtinguuntur plures caſus.*
5 *Statuta redacta in volumen publicum, & authenticum non ſunt juſtificanda, ſed ſufficit allegare.*
6 *Atque præſumuntur eſſe in uſu, donec doceatur de non uſu.*
7 *Non defertur Doctoribus atteſtantibus de aliqua lege de qua aliunde non conſtet.*
8 *Moriens per manus juſtitiæ ex delicto dicitur voluntarie mori.*
9 *Quod iſta materia excuſationis a pœna ab ignorantibus legis particularis arbitraria ſit, & non habeat regulas certas.*
10 *Quare nullæ, vel nimium raræ ſint quæſtiones ſuper tranſumptis Conſtitutionum univerſalium, bene tamen Bullarum particularium, & de nova forma.*
11 *Quomodo ſequatur Conſtitutionum publicatio?*
12 *An ille, qui ſcit, quod de proximo lex, vel proviſio edenda ſit, poſſit contra illius diſpoſitionem contrahere, aliaſque contrafacere.*
13 *Quare opportuna ſit Data anni, diei, & menſis?*
14 *Gratia anterior aliis prævalet.*
15 *De origine, & ethymologia Datarii.*
16 *Supplicationes ſignatæ manu Papæ ante regiſtrationem non tribuunt jus, & poſſunt lacerari per Datarium.*
17 *De ſtylo Datariæ, & Cancellariæ computandi annos ab Incarnatione.*
18 *De aliis computationibus a Nativitate, vel Circumciſione.*
19 *De differentia inter unam, & alteram ſpeciem computationis.*
20 *Quare computando ab Incarnatione adſit potius præpoſteratio?*
21 *De variis computationibus, & initiis annorum remiſſive.*
22 *De anno legali pro diviſione, & regulatione fructuum.*
23 *De reductione Kalendarii facta per Gregorium XIII. quomodo attendatur pro terminis ſolutionis?*
24 *De ſubſcriptione Pontificis an ſit neceſſaria, & de variis ejus ſpeciebus, vel formulis.*

§. XXII.

Juſtum, ac rationabile eſt providere, ut leges, quæ fiunt, ad omnium deducantur notitiam, ſine qua illarum contraventio pœnas, ac præjudicia inferre non debere, omnis juſtitiæ, & æquitatis naturalis ratio exigit, unde propterea dicit Apoſtolus: *Si non cognoſcerem legem, non haberem peccatum*; atque Morales, de interno foro agentes, ignorantes excuſant, quoties tamen non ſit ignorantia affectata, & culpoſa, quam alii craſſam, & ſupinam appellant, ſuper quo tamen aliquid non affirmatur, inhærendo ſtylo in omnibus utriuſque Latini, & Italici idiomatis operibus inconcuſſe tento, non ſe ingerendi in iis, quæ ad præſertim internum pertinent forum; congruit enim, ut tractent fabrilia fabri, atque Profeſſores, propriam, non autem alienam agant profeſſionem; Ideoque nunquam placuit, quod Theologi in iis, quæ ad externum ſpectant forum, ſe ingerant, atque in omnibus extra eorum profeſſionem manus apponant, quod non modica producit inconvenientia; magis vero diſplicuit, ac diſplicet, quod Juriſtæ judiciales, & externi profeſſores, præfatorum Theologorum deferant auctoritatibus, quando majorum noſtrorum profeſſorum habemus auctoritatem. 1 2

Et quamvis in enunciato externo judiciali foro propoſitionem receptam habeamus, de qua *diſc. 35. de judic. n. 58. & ſeq. & alibi ſæpius*, quod ignorantia juris non admittitur, neque excuſat; Nihilominus id procedit in jure communi, quod in volumina jam a ſæculis redactum, atque ab Interpretibus explicatum (niſi dicamus potius confuſum, & involutum) omnibus patet, atque ab omnibus ſcire debet, adeout ignorantia, craſſa, & ſupina dicenda ſit, quæ non excuſat, quamvis de ruſticis, & mulieribus, aliiſque idiotis agatur, qui juxta naturalem veritatem illius ignari ſint, quoniam eis imputandum eſt, cur peritos, & ſapientes non conſuluerint, atque alias eſſet mundum involvere, neque Reipublicæ regimen eſſet practicabile in criminum punitione, & in contractuum, ac ultimarum voluntatum obſervantia, & regulatione. 3

Quæſtio itaque in hoc propoſito ignorantiæ juris cadit in illo jure, quod commune non eſt, ſed locale, ac particulare, an excuſet, vel reſpective ſuffragetur ignorantia; illaque vera, magiſque recepta diſtinctio eſt, quod aut agitur de civibus, & incolis loci, & non excuſet eo ipſo, quod juxta ejuſdem loci legem, vel ſtylum publicata fuit, magis vero ubi redacta ſit in volumen, quod omnibus pateat, ſuoſque habeat Gloſſatores, & Interpretes, atque non ſit omnino recens, ſed diuturnam habeat obſervantiam, cum tunc intrent adamuſſim eædem rationes, quæ juri communi congruunt; exindeque reſultat recepta propoſitio, quod quando ſtatuta, aliæque leges locales, & particulares redactæ ſunt in volumen impreſſum, quod omnibus pateat, tunc opus non eſt de illis docere in actis in forma authentica, ſed ſufficit allegare; minuſque opus eſt docere, quod lex ſit in uſu, quoniam iſte præſumitur, dum regiſtrata eſt in volumine authentico, & probato aliarum legum, adeout allegantı non uſum incumbat onus probationis, ut advertitur *eodem diſc. 35. de judic. n. 60. & alibi.* Tunc autem intrat ſuper legis, aut ſtatuti veritate, & uſu quæſtio, aliter diſputata 4 5 6

Digitized by Google

putata in Peruſina Reintegrationis, *quæ eſt deciſ.* 243. co-
ram Royas, & in aliis, quando ipſum volumen non eſt
authenticum, & receptum, ideoque de ejus veritate, &
fide probanti dubitari poteſt, ut in eo caſu contingebat,
cum ſimilibus.

Atque ubi lex, quæ allegatur, non eſt in publico, au-
7 thentico, & recepto volumine, opus eſt de illa docere in for-
ma probanti, & non ſufficit auctoritas unius, vel plurium
Doctorum, qui de illa reſſentur, quoniam in iis, quæ fa-
cti ſunt, Doctorum teſtimonio non deſecitur. *a*

Ubi vero agitur de exteris, in quibus veriſimilis eſt igno-
rantia legis particularis loci, in quo ipſe non vivens, ſed
accidentaliter ad modicum tempus ibi reperiatur, ac more-
tur; & tunc aut agitur ad effectum lucri, & commodi, de
quo contendat ille, qui ignorantiam allegat, & iſta non
ſuffragatur; aut vero ad effectum evitandi damnum, ma-
gis autem pœnam, ex contraventione reſultantem, & tunc
diſtinctio eſt, quod aut id, quod prohibetur eſt naturali-
ter, & intrinſece malum, adeout ſit prohibitum, quia ma-
lum ubique, ut ſunt ex. gr. homicidium, furtum, rapina,
craſſatio, ſacrilegium, ſodomia, adulterium, ſtuprum,
inceſtus, & ſimilia crimina, quæ univerſaliter, & ubique
ſunt mala, & prohibita, & tunc ignorantia, quamvis pro-
babilis, non excuſat; Adhuc tamen intrat aliquod rationa-
bile, beneque regulatum Judicis arbitrium pro aliqua tem-
peratione, ſeu minoratione illius gravioris pœnæ, quæ
per legem localem impoſita eſt, quam ſit illa juris commu-
nis, vel illa patriæ cæteri delinquentis; quoniam cum e-
tiam in delictis conſideretur quidam implicitus contractus,
qui initi dicitur inter Rempublicam, vel juſtitiam ex una,
8 & delinquentem ex altera, qui propterea quando criminis
pœnam luit, ex voluntate propria id agere videtur, & per
conſequens ille, qui patitur pœnam capitis, dicitur volun-
tarie mori, ex deductis *diſc.* 69. *num.* 9. *de penſion.* idcirco
habenda videtur aliqua ratio opinionis, vel credulitatis de-
linquentis, quem ad pœnam a jure communi ſtatutam, vel
in ejus patria inductam, & practicatam cogitaſſe præſu-
mendum venit, non ut præciſe ad hanc pœnam tantum ta-
le arbitrium reſtrictum ſit, ſed ut iſta conſideratio induce-
re debeat aliquam moderationem gravioris, ac ſeverioris
pœnæ, veriſimiliter non cogitatæ per exterum ignarum le-
gis localis, quæ illam induxit.

Si autem agitur de illis actibus, qui non ſint naturaliter,
& intrinſece mali, & criminoſi, tales vero ſint quia prohi-
biti per legem particularem, ſeu localem, ideoque non ſint
mali quia mali, ſed quia prohibiti, ut frequenter contin-
git in delatione, & retentione aliquorum armorum, alio-
rumque inſtrumentorum, ſeu veſtium, aut in aliquibus
ludis, cum ſimilibus; Et tunc reflectendum eſt in primis
ad legum combinationem, an verificetur, an ſcilic. in pa-
tria delinquentis eadem adſit prohibitio ſub eadem, vel gra-
viori pœna, & tunc de rigore ignorantia non debet excu-
ſare; aut vero in patria nulla adſit prohibitio, vel ſi adſit,
contineat pœnam minorem, ſive etiam æqualem, adhuc
tamen illa non ſit in uſu, & tunc difficile quidem eſt, ut
id in praxi ſufficiat ad omnimodam excuſationem, bene ta-
men ſufficere debet ad notabilem moderationem, majo-
rem, vel minorem, ut ſingulorum caſuum exigunt cir-
cumſtantiæ; reddentes illum contraventorum majori, vel
minori æquitate dignum; Ideoque materia non eſt capax
regulæ certæ, & generalis, cum tota pendere videatur a
9 prudenti, beneque regulato Judicis arbitrio, & per conſe-
quens prorſus erroneum eſt cum regulis, & propoſitionibus
generalibus in omni caſu pariformiter procedere; itaque ge-
neraliter in omnibus aliis materiis verificari videtur.

Rari autem, peneque nulli ſunt caſus, in quibus, ubi
10 agitur de Conſtitutione edita per viam legis univerſalis, diſ-
putari contingat ſuper fide probanti alicujus ejus tranſum-
pti, de quo in præſenti §. agitur, adeout inſpiciendum ſit,
an, & quando adimpleta dicatur forma ibidem præſcripta,
quoniam hujuſmodi conſtitutiones poſt aliquod tempus re-
digi ſolent in volumen, ut docent ſex volumina Bullarii,
jam edita, & priuſquam id ſequatur, illico ſolent impri-
mi, & publicari per Impreſſorem Cameralem, ut in iſta Con-
ſtitutione ſecutum eſt, idque ſufficit ob Conſtitutionem,
ſeu motum proprium Sixti V. diſponentem, ut legibus, de-
cretis, edictis, vel bannimentis, aliiſque ſcripturis ab iſto
Impreſſore, tanquam publico officiali, ad id deputato im-
preſſis, & publicatis fides adhiberi debeat; taliſque eſt re-
cepta praxis, fundata tamen in ea probatione, quæ reſul-
tat a præſumptione juris in dubio attendenda, donec de
contrario doceatur, eodem modo, quo de fide, vel atte-

ſtatione publici Notarii, vel alterius officialis habetur. In
tranſumptis autem Bullarum Apoſtolicarum ſuper gratiis,
& proviſionibus particularibus, ob aliqua inconvenientia,
quæ ſecuta fuerunt ſub Innocentio X. per ejus Conſtitutio-
nem 50. ſtatuta fuit quædam nova forma, qua non ſervata,
eis fides non præſtatur, quinimo utentes illis tranſumptis,
quæ talem formam non habent, pluribus ſubjacent pœ-
nis, illi præſertim privationis beneficii, de quo agitur. *b*

In propoſito autem hujuſmodi legum, ſeu bannimento- 11
rum, & edictorum, aliarumve proviſionum publicatio-
nis, ut omnibus pareat, ejuſque ignorantia non excuſet,
ea dupliciter ſequi ſolet; Primo, nempe cum affixione per
publicum Curſorem, juxta ſtylum, in acie Campi Floræ,
ut in iſta Conſtitutione ſecutum eſſe liquet, & Secundo per
impreſſionem, & publicationem per Impreſſorem Came-
ralem, diſputari ſolet per Juriſtas, magis autem per Mo-
rales pro foro interno, (cum in externo, de quo ad Juri-
ſtas agere pertinet, nimium rari, peneque nulli ſint caſus,
in quibus talem diſputationem haberi contingat,) an ſcil.
illi, qui hujuſmodi legum, vel bannimentorum publican-
dorum notitiam jam habeant, vel quia ſint miniſtri, &
officiales Legiſlatoris, vel quia ſint aulici, & familiares,
aut alias arcanorum indagatores, licite poſſint gerere illos 12
actus, quos ſciunt jam prohibendos, cum damno, & præ-
judicio eorum, qui talis legis, vel proviſionis ignari, bo-
na fide illos actus, juxta currentem rerum ſtatum geſſe-
runt ut ex. gr. contingere ſolet in legibus, vel edictis jam
determinatis, & publicandis ſuper reprobatione, aut re-
formatione alicujus monetæ, an ſcienter expendi poſſit jux-
ta currentem valorem, ſive in edictis publicandis ſuper
pretio frumenti, aliorumque victualium; et bene cum ſi-
milibus, Atque noſtra ætate in Urbe vidimus practicatum
in venditione locorum montium pro illo majori pretio ex-
trinſeco, de quo frequenter agitur in ſua ſede *in tract. de
locis montium*, ac etiam in Theatro *ſub tit. de Regal.* cum
jam ſciretur imminere illorum extractionem, vel reductio-
nem, ob quam dictum majus extrinſecum pretium ceſſabat.
In hoc autem cum nimium ſe involvere videantur Scripto-
res, adeout pro eruenda veritate pene integer tractatus ne-
ceſſarius videatur; idcirco iſta non aſſumitur provincia,
dum, pluries dictum eſt, magna habetur penuria tempo-
ris, & librorum in aula, in qua vivitur; potiſſime quia
in foro externo, & judiciali, nimium rari, peneque nul-
li ſunt caſus, in quibus iſta ſcientia juſtificari valeat; de in-
terno autem meum non eſt agere, videri itaque poterunt de
iſta quæſtione agentes. *c*

Demum quoad datam diei, menſis, & anni, quæ in Con-
ſtitutione legitur, illa commendabilis quidem eſt, non 13
autem neceſſaria ad validitatem, & perfectionem legis dum
tot Apoſtolicæ Conſtitutiones, quæ habentur in utroque
novo, & antiquo Bullario, nec diem, nec menſem, ne-
que annum currentem continent, ſed ſolum annum Pon-
tificatus; ut etiam legitur in legibus, & Conſtitutionibus
Imperialibus regiſtratis in Codice, quæ ſub Conſulibus
emanarunt; expreſſio namque, ſive data ſpecialis etiam
diei, prodeſt, imo neceſſaria eſt in gratiis, & proviſioni-
bus particularibus ad duplicem effectum; Primo nempe,
ut in concurſu plurium gratiarum, quæ de eodem benefi- 14
cio, vel aliare factæ ſint pluribus, ac diverſis perſonis,
ita dignoſcatur quænam ſit prima, ſive anterior, quæ at-
tendi debet, ac aliis prævalet; atque ad hunc effectum In- 15
troductum fuit officium Datarii, qui ab hac data denomi-
nationem deſumpſit, ut advertitur *in relat. Curiæ, diſc.
9. numer.* 1. *&* 17. & ſecundo quoniam licet ſola ſupplica- 16
tio ſignata manu Papæ importat gratiam perfectam, nihi-
lominus donec illa regiſtretur, nullum jus tribuit, vel fir-
mat, ſed ad libitum Datarii lacerari poteſt, ut advertitur
diſc. 42. *numer.* 3. *de beneſic. & diſcurſ.* 51. *numer.* 10. *in
relat. Curiæ*, dictaque regiſtratio non poteſt, nec ſolet
ſequi, niſi præcedat data, quæ apponitur ab eodem Da-
tario.

Computatio autem annorum noſtræ Redemptionis per
Datariam, & Cancellariam Apoſtolicam fieri ſolet de ſty- 17
lo ab Incarnatione, ideſt, a die 25. Martii, quod in Cu-
ria eſt ſingulare, licet in aliquibus Etruriæ partibus, idem
ſervetur, quoniam ut plurimum Notarii, tam in actibus
judicialibus, quam in publicis inſtrumentis facere ſolent
computationem a Nativitate, ideſt, a die 25. Decembris; 18
pro communi vero uſu in epiſtolis familiaribus, ac etiam
in apocis, & ſcripturis privatis, juxta ſtylum, qui vide-
tur generalis, computatio fit a Circumciſione, ideſt a die
1. Januarii, quod in Regno Neapolitano ſervatur, etiam
in

in actibus judicialibus, & in publicis inſtrumentis, ex le-
ge, ſeu Pragmatica particulari; Cum enim in Provinciis,
& Religionibus, quæ illud modernum Regnum conſti-
tuunt, utpote antea quamplures, poſt ſciſſum Romanum
Imperium, efformantibus Principatus, nimium diſcordes
eſſent ſtyli, quoniam alicubi anni computatio fieri ſolebat
ab Incarnatione, vel reſpective a Nativitate, vel Circum-
ciſione, alicubi vero a Kalendis Martii, vel Septembris,
19 cum ſimilibus diverſitatibus, quæ in uno, eodemque Prin-
cipatu magnam confuſionem, & inconvenientia produce-
bat, idcirco prudenter cum d. lege ita ſtatutum fuit.

Primo, vero aſpectu cuilibet videri deberet, quod com-
putatio ab Incarnatione, utpote redolens anticipationem
novem menſium, importet majorem lapſum temporis, &
ſic quodquando, ex magis communi uſu, faciendo com-
putationem a Nativitate, vel Circumciſione currit ex. gr.
annus 1680. qualis eſt ille noſtræ Conſtitutionis, novem
menſes antea dici debeat annus 1681. & tamen res eſt in op-
poſitum, quoniam potius id importat retardationem, ac
ordinem retrogradum, adeout a Kalendis Januarii uſque
20 ad 25. Martii, ex quo tempore juxta communem uſum di-
citur annus 1680. ubi fit computatio ab Incarnatione, ad-
huc dicitur annus 1679. quod inſpicere refert ad plures effe-
ctus in praxi, & præſertim pro regulatione penſionum ec-
cleſiaſticarum, aliarumque annuarum præſtationum, ut
advertitur *diſc. 26. ex n. 5. de penſion.* ubi ex Covar. & aliis
ibi relatis aſſignatur hujus præpoſitionis ratio, quod ſcilic.
attenta computatione ab Incarnatione, incipit & compu-
tari debet primus annus poſt illum jam completum; E con-
verſo autem attenta computatione a Nativitate, vel a Cir-
cumciſione incipit numerari annus ab ipſo initio, ſive die
Nativitatis, vel Circumciſionis, & ſic adeſt d. anticipatio,
quæ alias impropria, & exorbitans videtur. Et hæc quoad
annum naturalem, ſive ſolarem, qui juxta curſum, & or-
dinem naturæ, ut comprobant mutationes, & reverſiones
temporum, ac operationes frequentiores terræ, ubique eſt
21 idem, & conſtat ex 365. diebus, ac noctibus reſpective,
quamvis circa initium, & diviſionem in menſes, vel heb-
domadas, aliaque ſpatia diverſi ſint nationum mores, ela-
borate, ac diligenter, ſumma eruditione collecti, & re-
lati per Modernum Riccioliutu in Chronologia reformata,
l. 1. de menſibus, & annis.

22 Habetur quoque apud forenſes annus legalis pro regula-
tione, & diviſione fructuum mere naturalium, ſive mixto-
rum, ideſt habentium mixturam naturæ, & artis, vel in-
duſtriæ humanæ, iſteque regulariter, atque pro frequen-
tiori contingentia eſt idem ac ſuperius inſinuatus naturalis,
vel ſolaris, quoniam frequentius triticum, aliæque fruges,
ac vinum, oleum, fructus, & herbæ habent regulationem
a curſu ſolis completo, ideoque ſola differentia conſiſtit in
computatione, vel initio; atque receptum eſt id pendere a
diverſa qualitate fructuum, ut poſtquam collecti ſunt, &
a ſolo ſeparati jam maturi, terminari dicatur illorum annus,
atque illico incipere novus, quoniam illico natura incipit
concipere, & præparare novos fructus alterius recollectæ;
ideoque ſumendo regulam a frequentiori contingentia in
frumento, aliiſque frugibus, annus novus incipit calculari
a Kalendis Septembris, in vino a Kalendis Octobris; in
oleo a Kalendis Novembris, & ſic ſimiliter ex relatis *diſc.
27. & ſeqq. de penſion. & alibi*. Ubi vero agitur de illis fru-
ctibus, qui irregularem, & inſolitam, non autem d. con-
ſuetam ſolarem habeant regulationem, quia nempe perci-
piuntur ſingulo quoque biennio, vel triennio, ſeu decen-
nio, &c. aut e converſo bis, vel ter in anno, tunc quælibet
perceptio, ſeu recollecta habetur pro uno anno. d

In fructibus autem mere induſtrialibus, qui civiles di- 23
cuntur, & conſiſtunt in annuis cenſibus, vel penſionibus,
aliiſque præſtationibus, regulariter attenditur annus natu-
ralis, vel ſolaris regulandus ex tempore conventionis, at-
que in decurſo ſæculo quæſtionem produxit reductio Ka-
lendarii facta per Gregorium Decimumtertium, quod re-
ciſi fuerunt decem dies, adeout cum dici debuiſſet prima
menſis, dictum fuit die 10. ideoque orta fuit quæſtio, quo-
modo termini ſolutionum eſſent regulandi, atque reſolu-
tum fuit (& bene) attendi debere priorem curſum, præfata
reſecatione neglecta *ut dec. 182. p. 4. diverſ. & alibi*.

Tandem quoad ſubſcriptionem Pontificis, iſta non vi- 24
detur præciſe neceſſaria in legibus, & proviſionibus Pon-
tificiis, dum iſtæ ſolent quandoque emanare per viam ora-
culi explicati per Datarium, vel alium Officialem, ut liquet
ex Bullario, in quo multæ leguntur proviſiones juxta hanc
formam conceptæ, quæ Apoſtolicæ Conſtitutiones quoque
dicuntur, atque tanquam tales receptæ ſunt, pro frequen-
tiori vero praxi adhibetur ſubſcriptio, quæ duplicem for-
mam, ſeu modum habere ſolet; unam magis ſolemnem,
quia Cardinalium in Curia præſentium ſubſcriptio quoque
accedat, & tunc Papa ſe ſubſcribit tanquam Epiſcopus Ec-
cleſiæ univerſalis ſub eo nomine, quod tanquam Papa
immediate poſt electionem aſſumpſit, ex. gr. Ego Innocen-
tius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus, ut ulterius adjicit ſi-
gnum Crucis cum aliquo verſiculo, ſeu lemmate ex Sacra
Scriptura deſumpto, ut ex eodem Bullario liquet. Alteram
vero minus ſolemnem, qualis eſt illa in motibus propriis
adhiberi ſolita, in qua cum verbo *placet* adjicitur pro ſub-
ſcriptione prima litera proprii antiqui nominis; ideoque
cum noſter Pontifex ante Pontificatum appellaretur Bene-
dictus, apponitur ſolum literam B. Idemque practicatur in
ſupplicationibus Datariæ, ac etiam in commiſſionibus ju-
dicialibus, cum ea differentia, quod commiſſiones judi-
ciales præſentandæ in Curia ſignantur per verbum *placet*,
illæ vero, ſuper quibus expediendæ ſunt literæ extra Curiam
ſignantur per verbum *fiat*, quod generaliter adhibetur in
negotiis Datariæ, & Cancellariæ ex eadem ratione, quo-
niam deſuper expediendæ ſunt literæ, hæc autem diverſitas
certam non habet rationem, quæ non de facili in ſtylis, &
conſuetudinibus aſſignari poteſt clara, & concludens; In
Chirographis autem, quæ in materno Italico idiomate con-
cipi cum nimia frequentia ſolent, in concernentibus potius
negotia principatus temporalis, fit ſubſcriptio ſub nomine
Papali, videlicet Innocentius Papa XI. quod pariter con-
gruam, & concludentem non habet rationem, ſed totum
pendet ex ſtylo, qui nimium attendi debet, utpote regula-
tor voluntatis, & comprobator veritatis actus, ut adver-
titur *diſc. 3. n. 20. de judic.* & alibi pluries.

a *Ut eodem diſc. 35. de judic. diſc. 38. de regular. nu. 9. & diſc. 12. de Canon. & dignit. & alibi*.
b *De iſta pœna tractatur* per Rot. *deciſ. 69. & deciſ. 123. p. 12. rec. & dec. 76. de benef.*
c Giurb. *obſerv. 1.* Latrea *dec. Granaten. diſput. 16. &* 17. & in Theatro, *diſc. 12. num.* 10. *de empt. ubi alii referuntur*.
d *Ex relatis, diſc. 1. de alien. & contract. prohib. diſc. 157. n. 6. de regal. & alibi pluries*.

F I N I S.

PAR-

PARTICULÆ
STATUTORUM, ET LEGUM

Excludentium ab inteſtatis Succeſſionibus Fœminas propter Maſculos, in Civitatibus, Oppidis, & Locis Status Eccleſiaſtici;

Necnon Particulæ Statutorum, & Legum aliquarum notabilium Civitatum, & Ditionum Italiæ, extra dictum Statum,

Ex commiſſione

EMINENTISSIMI AUCTORIS

Collectæ, & ordine Alphabetico diſpoſitæ

PER ÆMILIANUM TRAVAGLINUM

J. C. SPOLETANUM.

Tum ad publicam utilitatem, & Studioſorum commoditatem, tum etiam ut ita dignoſcantur mores Regionis, ac etiam mens, & intentio Populorum; non excluſis aliis Statutis, ac Legibus, quorum notitia, vel reſpectivè particulæ haberi non potuerunt.

INDEX
PARTICULARUM
In Statum Eccleſiaſticum .

A

ÆSinæ Civitatis, fol. 68.
Agliani, ibid.
Amandulæ, ibid.
Amerinæ Civitatis, fol. 69.
Anconitanæ Civitatis, fol. 70.
Anguillariæ, fol. 71.
Appiri, ibid.
Appignani, fol. 72.
Apugni, ibid.
Aquipendianæ Civitatis, ibid.
Arcis maximorum, ibid.
Argentæ, ibid.
Ariminenſis Civitatis ibid.
Arquatæ, ibid.
Artonis, ibid.
Aſculanæ Civitatis, ibid.
Aſſiſienſis Civitatis, ibid.
Auximanæ Civitatis, ibid.

B

BAgnacabali, ibid.
Balneariæ, fol. 75.
Baſſanelli, ibid.
Baſtiæ, ibid.
Belfortis, ibid.
Beneventanæ Civitatis, fol. 76.
Bictonii, ibid.
Bolſeni alias Vulſinii, ibid.
Bonacquiſti, ibid.
Bononienſis Civitatis, ibid.
Bracchiani, fol. 78.
Briſighellæ, ibid.
Britinorienſis Civitatis, ibid.

C

CAldarolæ, ibid.
Callienſis Civitatis, fol. 80.
Camerinenſis Civitatis, fol. 81.
Cammori, fol. 82.
Campagnani, ibid.
Campelli, ibid.
Cannariæ, ibid.
Capranicæ, ibid.
Carboniani, fol. 83.
Carpineti, ibid.
Caſtilionis Lacus, ibid.
Caſtilionis Tyberniæ, fol. 84.
Caſtri, & Roncilionis, ibid.
Caſtri Fidardi, ibid.
Caſtri Lacus, fol. 85.
Caſtri Ritaldi, ibid.
Caſtri Rivi, ibid.
Celleni, fol. 86.
Centi, ibid.
Cerreti, fol. 87.
Cerveteris, ibid.
Cervienſis Civitatis, ibid.
Cæſenatenſis Civitatis, fol. 88.
Cinguli, ibid.
Citernæ, fol. 89.
Civitatis Caſtelli, ſive Tiphernatenſis Civitatis, fol. 90.
Civitatis novæ, ibid.
Civitatis plebis, fol. 91.
Civitatis vetulæ, ibid.
Collis Marcheſii, ibid.
Colleſtatis, ibid.
Coranæ Civitatis, fol. 92.
Corinaldi, ibid.
Cornetanæ Civitatis, ibid.
Cotignolæ, ibid.

E

E Ugubinæ Civitatis, ibid.

F

FAbriani, fol. 93.
Fanenſis Civitatis, ibid.
Faventinæ Civitatis, fol. 94.
Ferrarienſis Civitatis, ibid.
Firmanæ Civitatis, fol. 95.
Formelli, ibid.
Forolivienſis Civitatis, ibid.
Forimpopilii, fol. 96.
Foroſempronienſis Civitatis, ibid.
Foſſignani, ibid.
Fulginatenſis Civitatis, ibid.

G

GRagioli, fol. 97.
Gripetarum, ibid.
Gualdi, ibid.

H

HYſpelli, ibid.
Hortanæ Civitatis, fol. 98.

I

IMolenſis Civitatis, ibid.
Interamnenſis Civitatis, fol. 96.

L

LAteræ, & Farneſii, ibid.
Licentiæ, ibid.
Lugnani in diſtrictu Urbis, fol. 101.
Lugnani in Patrimonio, ibid.
Lugi terræ, ibid.

M

MAceratenſis Civit. fol. 101.
Maſſæ, fol. 102.
Maſſæ Longobardorum, ibid.
Meldulæ, fol. 103.
Mercati Saraceni, ibid.
Meſſenani, ibid.
Mevaniæ, ibid.
Mondaini, ibid.
Montechii, fol. 104.
Monticellorum, ibid.

Mon-

Montis Bodii, ibid.
Montis Caſſiani, ibid.
Montis Caſtelli, fol. 105.
Montis Falchi, fol. 106.
Montis Faliſci Civitatis, ibid.
Montis Fani, ibid.
Montis Filattani, fol. 107.
Montis Floris, ibid.
Montis Georgii, ibid.
Montis Granarii, ibid.
Montis Leonis, fol. 108.
Montis Melonis, ibid.
Montis Novi, fol. 109.
Montis Sancti, ibid.
Montis S. Martini, ibid.
Montis S. Petri, fol. 110.
Montis Scudoli, ibid.
Montis Ulmi, ibid.
Moricchię & Moriani, fol. 111.
Moriconis, ibid.
Morlupi, ibid.
Mugnani, ibid.
Murri Vallium, ibid.

N

NArnienſis Civitatis, fol. 112.
Nucerinę Civitatis, fol. 113.
Nurſię, ibid.

O

ORzani, ibid.

P

PAlumbariæ, ibid.
Peruſinæ Civitatis, ibid.
Pinnæ, fol. 105.
Piſaurienſis Civitatis, ibid.
Piſſignani, fol. 116.
Plebis Centi, ibid.
Podii nativi, ſeu Donadei, fol. 117.
Pontis Caſtri, ibid.
Poſtignani, ibid.

R

RAvennaten. Civitatis, ibid.
Reatinæ Civitatis, ibid.
Recineten. Civitatis, ibid.
Roccæ Contradæ, ibid.
Rocchetæ, ibid.
ROMÆ Urbis, fol. 131.
Roncilionis, & Caſtri, fol. 84.
Roncofreddi, fol. 119.

S

S. AGathæ, ibid.
S. Anatoliæ, ibid.
S. Archangeli, ibid.
S. Lupidii, ſeu Elpidii, fol. 121.
S. Gineſii, fol. 122.
S. Juſti, ibid.
S. Oreſti, fol. 123.
S. Severini Civitatis, ibid.
Sarnani, ibid.
Sarſinatenſis Civitatis, fol. 124.
Saxoferrati, ibid.
Scrofani, ibid.
Seſſii, ibid.
Senogallienſis Civitatis, ibid.
Serræ Comitum, fol. 125.
Terræ S. Quirici, ibid.
Sillani, ibid.
Soriani, ibid.
Spinæ, ibid.
Spoletanæ Civitatis, fol. 126.
Stronconii, ibid.
Sutrinę Civitatis, ibid.

T

TIphernatenſis Civitatis, alias Civitatis Caſtelli, fol. 90.
Tolentinatis Civitatis, fol. 126.
Trebii, fol. 127.
Trivignani, ibid.
Tudertinę Civitatis, ibid.
Tulphę, fol. 128.
Tiburtinę Civitatis, ibid.

V

VAllis Petræ, ibid.
Vallis Tupinæ, ibid.
Veliternæ Civitatis, fol. 129.
Verallæ, ibid.
Viani, ibid.
Vignanelli, ibid.
Villæ Paganicę, ibid.
Viſſii, fol. 130.
Viterbienſis Civitatis, ibid.
Urbinatenſis Civitatis, fol. 131.
Urbis Romę, ibid.
Urbiſalię, ibid.
Urbis veteris, alias Urbevetanę Civitatis, fol. 132.
Vulſinii, alias Bolſeni, ibid.

INDEX PARTICULARUM.

Extra Statum Eccleſiaſticum.

ARetinę Civitatis, fol. 133.
Barenſis Conſuetudo, ibid.
Florentinę Civitatis, fol. 134.
Januenſis Civitatis, fol. 136.
Lucenſis Civitatis, fol. 137.
Mantuanę Civitatis, fol. 138.
Mediolanenſis Civitatis, fol. 139.
Neapolitanę Conſuetudinis, fol. 140.
Papien. Civitatis, ibid.
Piſanę Civitatis, ibid.
Senenſis Civitatis, fol. 141.
Conſtitutiones Utriuſque Regni Sicilię, ibid.

PARTICULÆ STATUTORUM.

ÆSINÆ

Civitas.

PARTICULA I.

De filiis, & filiabus ſimul remanentibus, Patre ab inteſtato defuncto. Rubr. 119. lib. 2.

PAtre ab inteſtato defuncto, de bonis ſuis nullatenus diſponente, & filiis cum filiabus ſimul relictis, fratres teneantur ſorores dotare dote idonea, inſpecta qualitate, & conditione perſonarum, & quantitate patrimonii, dote conſtituta cum conſenſu quorum proximiorum conſanguineorum dictæ ſororis, ſeu pupillæ in 12. anno, cum tunc dicatur eſſe vir potens, juris præſumptione, hoc tamen, an ſit ætatis nubilis, arbitrio Judicis relinquendo; Si autem pater aliquid reliquiſſet pro dote certa, vel aliquid ſimpliciter, & juſſerit eas eſſe contentas, ipſo relicto ſint contentæ, nec ulterius ad bona paterna, vel materna, tam ipſæ, quam ſucceſſores earum in utroque caſu præmiſſo poſſint habere regreſſum; ſed ipſi filii maſculi in bonis patris, & matris, univerſales hæredes exiſtant. Et ſi contigerit aliquem ex dictis fratribus eſſe abſentem, dotes per alios fratres conſtitutas teneantur omnino ratificare, & ſtare conſtitutionibus dotium factarum per fratres; Et ſi aliqua ipſarum filiarum, tempore mortis patris, eſſet ætatis annorum 12. infra biennium fratres ſtudeant maritare, alias ipſa ſe maritare poſſit, fratribus etiam ignorantibus, & invitis, quibus neceſſitas immineat ipſas dotare, ut ſuperius eſt expreſſum.

Ejuſdem ſtatuti de ſucceſſione ab inteſtato. Rubr. 110. lib. 2.

SI quis ab inteſtato deceſſerit, filiis, vel filiabus, nepotibus, ſeu nepotibus ex filio non relictis, patre, vel matre non ſubſiſtentibus, & fratres carnales ſubſint ſoli, vel filii alterius fratris, in ſtirpem ſuccedant; ſi autem remanſerit ſoror tantum, illa ſuccedat, ſi filii, vel filiæ uris, tantum maſculi ſuccedant; deinde antea proxior gradu ſuccedat, quod locum habere volumus in præitis, & futuris.

Ejuſdem ſtatuti, quod filiæ dotatæ ſint contentæ, & non poſſint ad bona paterna habere regreſſum. Rubr. 111. lib. 2.

Filia, ſeu filiæ a patre, matre, ſive fratre carnale, avo, vel avia dote ſibi data ſint contentæ, nec poſſit patre, vel matre, avo, vel avia defuncto, fratre, vel fratribus, ſeu eorum liberis viventibus ad bona paterna, vel materna, avi, vel aviæ ipſæ filiæ, vel ſucceſſores earum habere regreſſum, vel aliquid petere occaſione hæreditatis alicujus dictarum perſonarum, vel alia quacumque cauſa, ſive renunciaverint, ſive non. Si autem quis relictis pluribus filiabus, vel nepotibus, tamen quælibet in virili, ſeu æqualitate ſuccedat; ſed ſi ex ipſis aliquæ fuerunt nuptæ, tantum minus accipiant, quantum fuerit quantitas ſuæ dotis. Cæterum ſi pater, vel mater, avus, vel avia ipſis filiabus, vel neptibus nuptis aliquid reliquerit ultra dotem, ultra petere non poſſit occaſione legitimæ, vel alia quacumque cauſa, viventibus fratribus maſculis paternis, vel eorum liberis. Quibus fratribus deficientibus poſt aditam hæreditatem ſine filiis maſculis, cum filiabus tamen fœminis, ipſæ filiæ, vel ſucceſſores earum reintegrentur ad ſucceſſionem bonorum olim earum patris, vel avi in ſtirpem, non in capita, ad hoc ut filiæ fœminæ, & earum deſcendentes non ſint deterioris conditionis, quam neptes, conferendo tamen dotes.

AGLIANI;

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA II.

Quod nulla mulier dotata poſſit ſuccedere ab inteſtato, cap. 11. lib. 3.

NUlla mulier dotata a patre, matre, avo, vel avia, aliiſque aſcendentibus poſſit ſuccedere ab inteſtato in bonis alicujus aſcendentis dotantis, vel non dotantis, ſuperſtite maſculo in pari gradu, vel qui cum ipſa alias ab inteſtato ad ſucceſſionem veniret, & ſatis ſit, ut dicta mulier dotem conſequatur ab uno ex ſupranominatis, ad effectum ut ab hæreditate omnium ſupradictorum excludatur, ſed debeat contenta ſua dote eſſe, ita quod aliud ulterius habere non poſſit, etiam prætextu ſupplementi legitimæ; & quatenus non eſſet dotata, poſſit a dicto maſculo dotari, ſi aliunde dotem non haberet, & ſi haberet, in dotem ſibi computetur, & maſculus ad aliam dotationem non teneatur, & dotata intelligatur ad dictum effectum, etiam quod dotaretur de bonis ipſius mulieris eidem provenientis ex hæreditate paterna, materna vel avita, & nullo ſuperſtite maſculo, qui pariter ad ſucceſſionem cum ipſa muliere veniret, talis mulier poſſit, ac debeat ab inteſtato pleno jure ſuccedere in bonis ſuorum aſcendentium; & veniente caſu, quod decedat ab inteſtato aliquis frater, ſoror, patruus, vel avunculus, vel deinceps ſupra, & infra ſine aliquibus deſcendentibus, tunc & eo caſu ſic ab inteſtato decedenti ſuccedat, & ſuccedere debeat maſculus in pari gradu, vel qui alias cum ipſa muliere dotata ad ſucceſſionem vocaretur, excluſa penitus ipſa muliere, vel non dotata, & non exiſtente maſculo, ut ſupra, poſſit, & debeat libere ſuccedere, una, vel plures mulieres ſuperſtites, quæ alias de jure ad talem ſucceſſionem vocaretur, ſeu vocarentur, & prædicta locum habeant in præteritis, præſentibus non deciſis, & futuris.

AMANDULÆ,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA III.

De Teſtamentis, ſubſtitutionibus, de ſucceſſionibus ab inteſtato, & quod mulier dotata non ſuccedat. Rubr. 20. lib. 2.

TEſtamentum, & quælibet alia ultima voluntas non valeat ipſo jure, etiam quoad legata, & fideicommiſſa etiam minima, ſi in aliquo prædictorum non fieret expreſſa mentio de debente de jure inſtitui, vel exhæredari, quamvis in eis fuerint juris ſolemnitates ſervatæ, & præſumatur de jure teſtantem, vel aliam ultimam voluntatem facientem, inſtitutionem hæredis, relicta, & fideicommiſſa non feciſſe, ſi memor fuiſſet de debente per ipſum inſtitui, vel exhæredari; & ſit præſumptio juris, & de jure, niſi eſſet filia, vel poſthuma, & deſcendens ex aliqua prædictarum dotata, vel non dotata, de quibus non fieret mentio in dicto teſtamento, vel in alia ultima voluntate, extantibus filiis maſculis, & deſcendentibus maſculis ex eis, vel aliis agnatis maſculis inſtitutis, in aliqua parte, vel in totum, capacibus, & adeuntibus, vel ſe immiſcentibus, quo caſu valeant, etiam ſi de dicta muliere, & de dicta poſthuma, & deſcendentibus ex iis non fieret expreſſa mentio. Et mulier etiam major ſeptem annis, vel deſcendentes ex ea, vel poſthuma dotata, vel cui in quacumque ultima voluntate eſſet relicta dos, vel per confeſſionem, vel alio quocumque modo conſtituta in totum, vel in partem a patre, matre, avo, avia, fratre, ſorore, vel ab alia quacumque perſona, ſint contentæ dicta dote ipſæ, & ipſarum deſcendentes, & non ſuccedant ab inteſtato, ſi dotanti extarent filii maſculi, vel deſcendentes maſculi ex eis, vel poſthumus maſculus, qui ſint capaces dicta hæreditate, & eam adiverint, alias alii agnati maſculi, uſque in ſecundum gradum perſonæ dotantis

admit-

admittantur, ſecundum juris diſpoſitionem ad d. ſucceſſionem in bonis dotantis, ſi ſunt capaces, & d. hæreditatem adierint, alioquin ſuccedant eidem d. mulier, deſcendentes ex ea, & d. poſthuma, ſecundum juris diſpoſitionem. Et filii maſculi, & deſcendentes maſculi ex eis, & alii agnati maſculi, uſque in ſecundum gradum, in ſucceſſionibus ab inteſtato proprie, vel improprie, ſecundum juris diſpoſitionem, præferantur cognatis, & fœminis, & ipſarum deſcendentibus, ac ſi d. cognati, vel fœminæ, & ipſarum deſcendentes non extarent, dummodo d. filii maſculi, & deſcendentes maſculi ex eis, vel d. agnati maſculi, infra dictum gradum, ſint capaces, & d. hæreditatem adeant, vel ſe immiſceant; Alioquin d. perſonæ excluſæ a d. ſucceſſione habeantur pro non excluſis. Sed ſi ab inteſtato decederet mulier, ſuperſtitibus ſibi filiis maſculis, vel deſcendentibus maſculis ex d. filiis maſculis, qui ſecundum juris ordinem in ſucceſſione d. mulieris præferantur d. cognatis, & fœminis, dummodo ſint capaces, & dictam hæreditatem adeant; Si autem ea d. muliere extarent duntaxat deſcendentes fœminæ, tunc eidem mulieri ab inteſtato decedenti ſuccedant ſecundum ordinem juris civilis, & præferantur in ſucceſſione d. agnatis. Ubi autem de jure civili d. perſonis excluſis a d. ſucceſſionibus debetur legitima, & non exiſtentibus dotatis ipſis, vel ejus deſcendentibus, ipſæ, vel ejus deſcendentes ad legitimam infra declarandam admittantur, dividendam tamen inter liberos, ſecundum jus civile, computato tamen in ea omni eo, quod ipſæ, vel deſcendentes ex eis habuerunt quocumque modo a d. perſonis, a quarum ſucceſſionibus excludantur. Legitima vero intelligatur ſexta pars hæreditatis, deducto ære alieno, & funeris impenſa; & ſi d. legitima non ſufficeret d. perſonis excluſis pro dote, vel pro alimentis, & d. perſonæ excluſæ non haberent unde poſſent dotari, vel alimentari, debeat tamen eis ſuppleri de bonis illius, a cujus ſucceſſione excluduntur, quod eis condecenter ſufficiat pro dote, vel pro alimentis, ſecundum qualitatem perſonarum, & bonorum, arbitrio Judicis, vel Rectoris declarandis, una cum duobus aliis viris conſanguineis proximioribus non ſuccedentibus defuncto, quibus non ſtantibus, cum duobus aliis viris per eundem Judicem eligendis, etiam ſine aliqua ſcriptura, omni juris ſubſtantialitate, & ſolemnitate omiſſis, ac etiam diebus feriatis in honorem Dei; quorum declarationi d. hæredes ſtare teneantur, alioquin d. perſonæ, ad d. ſucceſſionem, a qua ſunt excluſæ, admittantur, non obſtante d. ſtatuto. Inſuper quælibet ſubſtitutio intelligatur pupillaris directa, etiam ſi fiat per verba obliqua, durante pupillari ætate illius, cui fit ſubſtitutio, ſi fiat a potente dictam ſubſtitutionem facere; & poſtea intelligatur fideicommiſſaria perpetuo, niſi Teſtator in ea limitaverit tempus. Relicta autem facta, vel alia quæcumque inſtitutio, vel ſubſtitutio in aliqua ultima voluntate facta d. perſonis excluſis debeantur, niſi aliter per jus commune fuiſſet diſpoſitum.

A M E R I N Æ

Civitatis.

P A R T I C U L A IV.

Quod filiæ fœminæ, ſuperſtite maſculo, non ſuccedant ab inteſtato, & qualiter tunc dotentur.

Rubr. 20.

STatuimus quod nulla filia, neptis, proneptis, vel abneptis alicujus infraſcriptarum perſonarum, de cujus ſucceſſione tractaretur, nec aliqua perſona, cujuſcumque ſexus, vel gradus exiſtat, deſcendens ex tali defuncta perſona per lineam fœmininam ſuccedere poſſit ab inteſtato in aliquo ejus patri, matri, avo, aviæ, proavo, proaviæ, abavo, vel abaviæ ab inteſtato defuncto, ſeu defunctæ, nec in d. ejus ſucceſſione audiatur agendo, vel excipiendo, ſuperſtite alicui dictarum perſonarum taliter defunctarum aliquo ejus filio legitimo, & naturali inferioris gradus, deſcendente per lineam maſculinam, & naturalem, & ex tali perſona defuncta, de cujus ſucceſſione pariter tractaretur, & ipſam ſucceſſionem acceptante, ſeu acceptare volente, etiam ſi tenutam, vel poſſeſſionem de bonis hæreditariis talis perſonæ defunctæ, ſeu aliquibus, ſeu aliquo ipſorum bonorum, vel aliqua eorum, ſive alicujus eorum partem haberet, ipſam tenutam, ſive poſſeſſionem relinquere, & dimittere teneatur d. legitimo ſucceſſori talis defunctæ perſonæ ad ipſius petitionem, ita tamen quod talis filia, ſive neptis, & alia quælibet perſona inferioris gradus, deſcendens ex maſculo legitimo, & naturali deſcendente per dictam lineam maſculinam, etiam ipſa defuncta perſona, de cujus prædicta ſucceſſione tractaretur, ſi dotata non eſſet, debeat decenter dotari de bonis hæreditariis talis perſonæ defunctæ per ejus ſucceſſorem prædictum, conſiderata conditione ſuæ perſonæ, & qualitate, & quantitate bonorum hæreditariorum hæreditatis prædictæ, ac etiam de eiſdem bonis debeat (donec fuerit maritata, & dotes prædictas habuerit cum effectu, ſive donec Monaſterium intraverit,) alimentari, vel in domo dictæ defunctæ perſonæ, vel alibi, ubi ſtare, vel morari voluerit honeſte, & quod d. ſucceſſor ad ſic dotandam, & alimentandam teneatur, & cogi poſſit, & debeat cum effectu, & pro d. alimentis, & dotibus poſt mortem talis defunctæ perſonæ, & ea tempore ipſius mortis, etiam antequam nubat, ex auctoritate præſentis capituli omnia prædicta bona hæreditaria tali mulieri obnoxia, & obligata exiſtant, & ipſa mulier ſic dotata de ipſis dotibus ſit, & intelligatur eſſe contenta, privata omni ſuo jure, adeo quod contra bona, & hæreditates præmiſſarum perſonarum omnium, & cujuslibet earum nullum habeant, vel habere poſſint recurſum, ſed ab eis eſſe debeant penitus excluſæ auctoritate præſentis legis. Et ex teſtamento vero, & qualibet alia ultima voluntate talis defunctæ perſonæ ſuccedatur, & ſuccedere poſſint, & poſſit eidem prædictæ perſonæ quælibet earum, & legata, & fideicommiſſa, & omne, & quidquid in tali ultimo teſtamento, & ultima voluntate eis, vel alicui earum, relictum etiam capere, & habere poſſint, & poſſit juxta tenorem, & formam ipſius Teſtamenti, ſive ultimæ voluntatis, ſi aliud eis, ſive ei impedimentum non obſiſtat; ita tamen quod ipſa mulier, & quælibet earum, &c. quibus, vel cui bona talis defunctæ perſonæ taliter obvenirent, ea ſibi computent, & computare teneantur in ipſis dotibus ſuis. Et ſi aliqua de d. mulieribus dotata fuerit ab aliqua de prædictis perſonis in ejus vita, vel per ipſius ultimam voluntatem, eo caſu talis mulier ipſius dotibus ſit, & eſſe debeat contenta, ita quod nihil ultra quantitatem in ipſa hæreditate, vel de hæreditate alicujus prædictarum perſonarum petere valeat, vel habere, niſi ſecundum expreſſam diſpoſitionem talium perſonarum; Et ſi, poſtquam aliqua de prædictis perſonis nupſerit, vidua remanſerit, poſſit ad domum hæredis talis defunctæ perſonæ redire, & ibi ſtare, ac de ipſis bonis hæreditariis modo prædicto alimentari debeat, donec iterum maritetur, vel Monaſterium intret, dummodo fructus ſuæ dotis, quos haberet, vel aliorum ſuorum bonorum, ſi quæ tunc haberet, converti debeant in alimenta prædicta. Inſuper volumus ſtatuentes, quod ſi aliqua ex prædictis perſonis, de cujus ſucceſſione tractaretur in ſua ultima voluntate aliquid alicui de d. mulieribus reliquerit pro ea dotanda, vel alia ratione, vel modo, & poſtea antequam deceſſerit eam dotaverit, vel alius ejus nomine, vel ejus negotia gerens, & deinde non revocata ipſa ſua ultima voluntate, in parte prædicta, deceſſerit, dictum relictum evaneſcat, & evanuiſſe ipſo jure intelligatur, pro non facto penitus habeatur, & ſi poſt mortem d. Teſtatoris ſucceſſor ejus, vel alius ejus nomine d. mulierem dotaverit, non facta mentione de dote relicta eidem in d. teſtamento, vel ultima voluntate, ſeu ipſam dotem promiſerit uſque ad quantitatem dotis ſic relictæ in teſtamento patris, dictum relictum factum in d. teſtamento, vel ultima voluntate prædicta pro ipſa dote, ſit, & intelligatur revocatum, & annullatum, & compenſatum in d. promiſſione, vel dote, poſtquam fuerit ſibi ſatisfactum de dote ſic promiſſa poſt mortem d. teſtatoris, ut ſupra, Et de prædictis, & quolibet prædictorum ſi de eis, vel eorum aliquo, ſeu eorum, vel alicujus eorum occaſione, aliqualis quæſtio, vel controverſia oriretur, vel eſſe poſſit, teneatur, & debeat Judex Curiæ Civitatis Ameriæ cognoſcere, providere, pronunciare, definire, & exequi breviter, ſummarie, & de plano, & ſine ſtrepitu, & judicii figura, ad pœnam Poteſtatis, vel Judici contrafacienti, vel negligenti in prædictis, vel aliquo prædictorum 30. florenorum auri pro quolibet, & qualibet vice.

Ejuſdem Statuti de ſucceſſione decedentium ab inteſtato Rubr. 21.

DEcedente ab inteſtato, ſive fuerit talis decedens habilis ad teſtandum, ſive non, ſive fuerit maſculus, ſive fœmioa ſic ab inteſtato decedens cum liberis, liberi ejus legitimi, & tales maſculi, hoc eſt filius, nepos, pronepos, & alius, ſive alii deſcendentes maſculi tantum ſuccedant in tota hæreditate prædicti decedentis ab inteſtato, ſecundum gradus prærogativam, & ſi ea dicto tali decedente ab inteſtato remanſerunt filiæ fœminæ, una, vel plures ſine filiis maſculis, ſtantibus fratribus carnalibus dicti defuncti, vel eorum filiis maſculis, quod tunc dictæ filiæ fœminæ una, vel plures natæ ea dicto decedente ab inteſtato, non obſtantibus dictis maſculis ſuccedant, & ſuccedere debeant in tota hæreditate ipſius defuncti ſine maſculis, deſcendentibus ea eo, & ea maſculina linea, dummodo quod ſi dictæ filiæ fœminæ una, vel plures poſtea deceſſerint ſine filiis, quod tunc dicta hæreditas olim ipſius Patris dictæ fœminæ ſic ab inteſtato defunctæ, & ejus bona hæreditaria prædicta devolvantur, & convertantur, ſpectent, & pertineant, detracta legitima debita jure naturæ, quæ debeatur quidem hæredibus dictæ filiæ fœminæ, ſeu fœminarum defunctarum ſine filiis, ad fratres carnales, unum, vel plures prædictos ipſius defuncti ab inteſtato, vel ad filios dictorum fratrum carnalium, ſeu fratris. Sin autem ea dicto ab inteſtato decedente ſine filiis maſculis, vel aliis decedeotibus ex linea maſculina, vel filiabus fœminis primi gradus, extarent, vel ſupervixerent neptes fœminæ, vel aliæ inferioris gradus deſcendentes per lineam fœmininam, & ſtantibus fratribus carnalibus uno, vel pluribus dicti ab inteſtato defuncti, vel maſculus dictorum fratrum, quod tunc dictæ neptes fœminæ, vel aliæ inferioris gradus prædictæ in nullo ſuccedant dicto ab inteſtato decedenti, ſed ipſi fratres carnales unus, vel plures ſi extarent, vel eorum filii maſculi ſuccedant, & ſuccedre debeant in tota hæreditate dicti ab inteſtato defuncti. Si vero ea dicto ab inteſtato defuncto ſine maſculis deſcendentibus ea eo tempore mortis ſuæ, extarent neptes ipſius defuncti una, vel plures natæ ea filio maſculo prædefuncto, quod tunc dictæ neptes ſuccedant, & ſuccedere poſſint, & debeant in tota hæreditate prædicta, ſive una, ſive plures fuerint, & poſt obitum ipſarum neptum habeat locum, & ſervetur illud, quod in filiabus primi gradus poſt ejus obitum ſuperius ordinatum, & ſtatutum eſt. Sed ſi poſt mortem dicti defuncti ab inteſtato extarent, & concurrerent filiæ fœminæ primi gradus ipſius defuncti ab inteſtato una, vel plures, neptes una, vel plures, quæ extarent ex ipſo filio defuncto, tunc volumus, & ſtatuimus, quod prædictæ filiæ, & neptes, una, vel plures pariter ſuccedant pro æquali portione in hæreditate prædicta, collatis, & remiſſis dotibus in ipſa hæreditate, & contributis, ſi aliqua prædictarum fuiſſet primitus dotata, ita quod computatis dotibus prædictis, pares ſint, & eſſe debeant in dicta ſucceſſione. Sed ſi aliqua perſona de Civitate, & Comitatu Ameriæ ab inteſtato deceſſerit ſine liberis ſuperſtitibus, ſed ſuperſtitibus ſibi aliquibus, ſeu aliqua perſona, uſque in tertium gradum ſuæ agnationis incluſive, intelligendo ipſum gradum ſecundum jus Canonicum, ſuccedat ſibi proximior de dicta ſua agnatione, hoc intellecto, & declarato, quod in dicta ſucceſſione non habeatur, nec haberi debeat diſtinctio, ſeu conſideratio, vel reſpectus, an talis proximior conjungebatur tali defunctæ perſonæ ea utroque parente, ſive per lineam utriuſque parentis, ſive ex uno, vel unius tantum, dummodo ex parte ipſius defunctæ perſonæ, ſeu ea ejus paterna linea ſaltem eidem conjunctus extiterit. Præterea volumus, quod neptes ex fratre carnali, quæ talis defunctæ perſonæ ſuccedant, eidem, una cum eorum patruo, eodemque fratre, quę talis defunctę perſonę in ſtirpem, & non in capita; Mater vero ipſius, quę defuncti in dicto caſu in ſola octava parte bonorum ipſius, quæ ſui filii, ſeu filiæ ſuccedat, & ſuccedere poſſit eidem; & ipſa octava parte ipſa mater dicto caſu contenta ſit, & eſſe debeat, adeo quod, nil amplius jure ſucceſſionis petere, vel habere poſſit de hæreditate prædicta. Matre vero non extante ſuccedat eidem ab inteſtato avia ſua materna in octava prædicta, & ipſius matre, & avia non extantibus ſimili modo ſuccedat ei proavia ejus paterna, videlicet mater Avi ſui patrui; Avia vero materna, videlicet mater matris, & proavia materna, videlicet avia matris dictæ defunctæ perſonæ, ſeu aliqua perſona de cognatitia prole ipſius defunctæ perſonæ, ſive patris ejuſdem in dicto caſu ad dictam ſucceſſionem nullatenus admittatur; ita tamen, quod in dicta agnatitia prole non includatur, nec intelligatur includi aliqua alia fœmina, excepta ſorore carnali, ſive nepte, videlicet filia fratris carnalis, & amita fratris perſonæ defunctæ, quæ ſola, ſcilicet ſoror, neptis, & amita in dicta prole agnatitia, & in ejus numero comprehendatur, & comprehendi valeat in caſu prędicto, ſi, & in quantum caſu tali defunctę perſonę non ſupervivat aliquis ejus frater carnalis legitimus, & naturalis, ſive nepos legitimus, & naturalis, natus ea fratre carnali, & nepote vel aliquo eorum, non extantibus, & ſuperviventibus, ſeu extantibus, & ſuperviventibus dictis ſorore, nepte, & amita talis defunctę, a dicta ejus ſucceſſione dictę ſoror, neptis, & amita repellantur, & ad eam victi ejus frater, & nepos admittantur, & admitti poſſit. Sed & ſi dictę mater, avia, & proavia paterna, vel aliqua earum, quę in dicta octava parte ordine pręmiſſo ſuccederent, ſeu ſuccedere poſſent, ut dictum eſt, non extarent, ſuccedant nihilominus tali defunctę perſonę eidem proximiores de dicta ſua agnatitia prole, ut ſuperius dictum eſt. Verum ſi talis perſona deceſſerit condito teſtamento, vel alia ultima voluntate, & in ipſo, vel in ipſa quocumque titulo, jure, vel modo aliquid reliquerit ipſi ſuę matri, avię, vel proavię, eo caſu talis ejus mater, avia, vel proavia dicto relicto contenta ſit, & eſſe debeat, nec ultra in dicta, vel de dicta hęreditate ſucceſſionis petere poſſit.

ANCONITANÆ

Civitatis.

PARTICULA V.

Quod mulier dotata ſit contenta dote. Rubr. 55. collat. 2.

STatutum, & ordinatum eſt, quod ſi aliqua mulier fuerit dotata, vel dotanda, vel corredanda a Patre, matre, vel fratre carnali, vel ab avo paterno, quod ſi pater, ſeu mater, vel frater carnalis, vel avus paternus prędictus deceſſerit ab inteſtato, ſuperſtitibus filiis maſculis, vel nepotibus maſculis natis ea filiis maſculis; illa talis mulier, nec ejus filii, vel hęredes poſſint aliquid petere in bonis alicuius prędictorum ab inteſtato defunctorum, ſed ſit, & eſſe debeat contenta dote ſua, ipſa, & ejus filii, & hęredes, & omnia bona ipſorum deveniant ad dictos filios, vel nepotes ex dictis filiis maſculis, in tantum, ut talis mulier non admittatur ad hęreditatem ſupranominatorum, ſed ab hęreditate omnium ſupranominatorum excludatur. Si vero dictis patre, matre, fratre carnali, vel avo decedentibus ab inteſtato, relictis dictis filiis, vel nepotibus maſculis ex filiis, eſſet alia filia, vel neptis nondum maritata, ſeu dotata, dicti filii, ſeu nepotes maſculi ſuccedant in tota hęreditate; Teneatur tamen ipſam filiam, ſororem, vel neptem indotatam maritare, & dotare competenter, viribus hęreditatis, & conditione perſonarum attentis; Ad quod faciendum ſi dicti hęredes fuerint negligentes, Dominus Poteſtas, & ejus Judex cum conſenſu, & declaratione quatuor attinentium, vel affinium ipſius mulieris, bonę conditionis, & famę, vel quatuor bonorum virorum, ſi non habuerit conſanguineos, vel affines, eligendorum omnium prędictorum per Dominos Antianos, & Regulatores, vel majorem partem ipſorum, teneantur, & debeant ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii ad hoc ipſos hęredes cum effectu, realiter, & perſonaliter compellere, & declarare quantitatem dictę dotis. Si vero pater, vel mater, vel frater, vel avus paternus talis mulieris dotatę deceſſerit cum teſtamento, & aliquid reliquerit tali mulieri dotatę, vel filiis ipſius mulieris, relictis filiis maſculis hęredibus, vel nepotibus maſculis natis ea filiis maſculis, Iſta talis mulier, & ejus filii, & hęredes debeant ſtare contenti de eo, quod eis eſt relictum, quocumque titulo ſit relictum, nec poſſint plus petere, quam quod ſibi eſt relictum ratione debiti juris naturę. Et ſimiliter filię fœminę debeant eſſe contentę dote eis relicta in teſtamento patris, vel matris, vel avi, nec poſſint plus petere in bonis eorum,

Digitized by Google

tum, vel alicujus eorum ratione debiti juris naturæ: Nec poſſint teſtamentum nullum dicere pro eo, quod non fuerit eis jure inſtitutionis relictum, nec dictum teſtamentum per querelam inofficioſi teſtamenti expugnare aliqualiter; & in omnibus, & ſingulis ſupradictis caſibus intelligatur, & præſumatur dicta mulier congrue dotata, etiam ſi de dote non appareat, ſi nupta ſteterit cum ſuo viro in matrimonio in una domo per quinque annos continuos, omnibus aliis ſtatutis, & juribus in contrarium loquentibus non obſtantibus; Quibus per præſens ſtatutum intelligatur totaliter derogatum; pœna centum librarum imminente Judicibus contra prædictum ſtatutum jura reddentibus, pro quolibet, & qualibet vice; & quod per eos contra factum fuerit, non valeat ipſo jure; Et idem intelligatur in aliis quibuſcumque perſonis dotantibus aliquam mulierem: Hoc addito præſenti ſtatuto, quod nulla dos poſſit alicui mulieri dotatæ (per quamcunque perſonam ſit dotata) auferri per ipſum dotantem, vel ejus hæredes, donec vixerit ipſa mulier, non obſtante aliqua ſtipulatione, vel pacto in contrarium loquente, etiam ſi eſſet de voluntate mulieris celebratum; Debeat tamen dicta dos ſtipulari dotanti in ſecundis matrimoniis, ſecundum conventionem inſtrumenti talis primæ conſtitutionis dictæ dotis.

Ejuſdem ſtatuti de ſucceſſionibus ab inteſtato, Rubr. 102. d. Collat. 3.

STatutum, & ordinatum eſt, quod ſi aliqua perſona major, vel minor impoſterum deceſſerit ab inteſtato, etiam ſi non haberet facultatem teſtandi, ſine filia, vel filiis, nepote, vel nepotibus, nato ex filio, vel filiis maſculis, ſuperviventibus patre, vel fratre, vel ſororibus utrinque conjunctis, vel ex latere patris tantum, vel filiis fratrum, vel avo paterno; quod hæreditas, vel bona talis ab inteſtato defuncti, undecumque ſibi obvenerint, deveniant, & devenire debeant, & in ipſis bonis, & hæreditate ſuccedere debeat pater, vel avus paternus, ſi patrem, vel avum habuerit; Si vero non habuerit patrem, vel avum paternum, quod tali ab inteſtato defuncto ſine filiis, vel nepotibus natis ex filiis maſculis ſuccedat frater, vel fratres utrinque conjuncti vel ex latere patris tantum: Quibus fratribus exiſtentibus ſorores non ſuccedant, ſi dotatæ fuerint a patre, avo vel fratribus, vel filiis fratrum; ſi vero dotatæ non fuerint a prædictis, vel aliquo prædictorum, eo caſu congrue debeant dotari ſecundum facultatem bonorum, & amplius petere non poſſint in bonis talis defuncti ab inteſtato, ſalva ſemper matri defuncti, ſi ſupervixerit, legitima juris naturæ; Prædictis autem fratribus, vel filiis fratrum non exiſtentibus, tunc ſuccedere poſſint, & ſuccedant ſorores prædictæ, excluſis omnibus aliis a dictis bonis, & hæreditate, ac ſucceſſione, præter matrem, quæ in dicto caſu ſuccedat cum dictis ſororibus, ut viriles inter eas faciant portiones; Quibus omnibus deficientibus ſuccedant patrui carnales, & eorum filii in ſtirpes, & non in capita, & mater una cum eis, & in eorum defectu ſuccedant fratres, ſeu ſorores ex latere matris, tantum, & ipſis deficientibus ſuccedant amitæ, & cum ipſis ſuccedat mater pro dimidia, ſi ſupervixerit: Si vero contingat matrem concurrere cum dictis fratribus, ſeu ſororibus ex latere matris tantum, vel eorum filiis, tunc mater ſuccedat pro dimidia ipſi defuncto: cæteris fratribus, ſeu ſororibus in alia dimidia vocatis. Ut tamen prædicti filii dictorum fratrum, & ſororum in ſtirpes vocentur, & non in capita. Non extantibus autem prædictis, vel aliquo prædictorum in præſenti ſtatuto nominatorum, tali defuncto ab inteſtato ſuccedant illi, qui vocantur ex diſpoſitione juris communis: Et prædicta locum habeant in futuris tantum quæſtionibus, ſeu cauſis. Hoc addito, quod ſupradictæ ſorores defuncti dotatæ, vel dotandæ, ſi remanſerint viduæ ſine filiis, quod licitum ſit eis, ut poſſint redire ad habitandum in domo ſui fratris, ſeu fratrum, hæredis, vel hæredum talis ab inteſtato defuncti: Et quod dicti fratres cogantur eas recipere, & receptare in domo prædicta, ut poſſint in dicta domo commode habitare, & ipſas regere, & gubernare de bonis hæreditatis, ut feciſſent, ſi tales ſorores non fuiſſent maritatæ; Dummodo viduæ fructus ipſarum dotium in dicta domo fratris, vel fratrum reponant, & cum eis conſumant, & idem fiat de fructibus aliorum bonorum ipſarum viduarum, ſi alia bona habeant, quam dotem.

ANGUILLARIÆ,

Quæ eſt Terra Baronalis in diſtrictu Urbis.

PARTICULA VI.

De modo, & ordine ſuccedendi ab inteſtato. Rubr. 238,

ITem ſtatuendum eſt, quod inteſtatus decedens, qui omnino teſtamentum non fecit, aut non jure fecit, aut id, quod fecerat, ruptum, irritumve factum eſt; aut in eo, quod fecerat, nemo hæres inſtitutus fuit; quibus ſic præmiſſis, ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi quis in Caſtro Anguillariæ inteſtatus, vel inteſtata moriatur relictis filiis, vel filiabus, nepotibus, vel neptibus, pronepotibus, abneptibus, & deinceps, ex directa linea deſcendentibus, uſque in infinitum eodem in gradu exiſtentibus, qui proprie ſui hæredes dicuntur, inter quos filios, & nepotes ex directa linea provocatos, ſi quid teſtator ordinaverit, vel diſpoſuerit agendum, faciendum, & exequendum, prælegaverit, donaverit, vel quomodolibet reliquerit uni plus aliis, vel alicui plus uni pro ea parte, qua diſpoſitum fuerit, & ordinatum, & dicta ordinatio, & diſpoſitio per duos teſtes idoneos, omni exceptione majores, probetur, vel ad minus per quinque fœminas non ſuſpectas; hujuſmodi diſpoſitio inter prædictos tantum valeat, & teneat, ac ſi ſolemniter teſtatus fuiſſet pro ea tamen parte; In reſiduo vero ſuccedant venientes ab inteſtato.

Adeſt alia Rubrica ejuſdem ſtatuti, quæ eſt la 240. excludens fœminas dotatas ab inteſtata ſucceſſione dotantis, quam late examinat Spada *conſ.* 318. *lib.* 3. & quæ eſt eadem, ac illa Brachiani infra la 28.

APIRI

Terræ exiſtentis ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA VII.

Quod mulier dotata renunciet ſucceſſionibus, & ſi non renunciaverit, habeatur pro renunciaſſe. Rubr. 28.

SI qua filia, ſoror, vel neptis alicujus nupſerit, & dotem habuerit a patre, matre, fratre carnali, vel alio ſuo conjuncto, ſancimus, & ordinamus, quod teneatur ad petitionem dotantis, ſi fuerit pater, vel mater, ſive frater carnalis, renunciare omnibus, & ſingulis bonis paternis, & maternis, quæ dicto vel facto petere poſſet occaſione ſucceſſionis, vel alia quacumque cauſa, & ſuper hujuſmodi renunciatione promiſſionem facere ſolemni obligatione vallatam; & ſi non renunciaverit, nec talem promiſſionem fecerit, auctoritate præſentis ſtatuti, talis renunciatio, aut promiſſio habeatur pro facta, ac ſi expreſſe factæ extitiſſent cum omni ſolemnitate de jure requiſita, & ad bona prædicta non poſſit habere regreſſum contra fratres ex his deſcendentes, & alios quoſcumque; Declarantes, quod nulla mulier nupta, & dotata poſſit venire ad ſucceſſionem bonorum alicujus conſanguinei ex parte patris mulieris ejuſdem ab inteſtato.

Ejuſdem ſtatuti, quod mulier dotata non poſſit ſuccedere. Rubr. 8.

SI qua mulier fuerit dotata a patre, matre, fratre, vel nepte ſtatuimus, & ordinamus, quod non poſſit, nec debeat exiſtentibus aliis, ſeu alio in eodem gradu petere, vel regreſſum habere ad bona paterna, materna fraterna, vel nepotum; nec eis, vel alicui ipſorum ſuccedere ab inteſtato, niſi in tantum, in quantum ſibi relictum fuerit in teſtamento, vel in alia ultima voluntate.

Ejuſdem ſtatuti in qua parte bonorum filiarum mater ſuccedat, & de amiſſione ſucceſſionis dictorum bonorum, ac aliorum a marito relictorum. Rubr. 30.

SI quis deceſſerit in pupillari ætate, vel poſtea quandocumque inteſtatus ſine filiis, vel filio maſculo, vel fœmina, præſenti ſtatuto firmamus quod ejus, vel eorum mater ad ſucceſſionem bonorum ipſius, vel ipſorum venire non poſſit, niſi in quartam partem hæreditatis dicti filii, filiæ, filiorum, & filiarum, & plus de dictis bonis dictæ hæreditatis nullis modis, vel modo petere poſſit; ſed talia bona, ultra dictam quartam partem, veniant ad illos, qui ſupervixerint ex latere pater-

paterno, uſque in tertium gradum incluſive, ſecundum jus Canonicum computandum; Et ſi hujuſmodi conſanguinei ex paterno latere non extarent, mater in omnibus dictis bonis ſuccedat; Matre vero non extante, & conſanguineis ex paterno latere non extantibus uſque ad dictum gradum, conſanguinei ex materno latere uſque in dictum gradum incluſive ſuccedant. Addentes inſuper quod ſi aliqua mater vidua adminiſtrando bona mariti defuncti, & filiorum, ſeu filiarum ſupervíventium, & in illis bonis vivendo in eadem familia cum hæredibus mariti, adulterium, ſeu fornicationem, & rem luxurioſam cum aliquo commiſerit, perdat quidquid maritus in ejus ultima voluntate reliquiſſet, & ad ſucceſſionem hæreditatis filiorum, filiarum, filii, & filiæ nullo modo, vel quæſito colore venire poſſit in totum, vel in partem; ſed omnia, & ſingula dicta bona acquirantur illis, qui marito dictæ mulieris mortuo inteſtato ſucceſſiſſe debuiſſent.

A P P I G N A N I

Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA VIII.

De Muliere dotata, & de ſucceſſionibus ab inteſtato, Rubr. 86. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata, ſeu cui dos relicta fuerit ab aliquo aſcendentium, ſeu a fratre carnali conſanguineo, vel utrinque conjuncto, ei eam dotanti, ſeu dotem relinquenti ab inteſtato non ſuccedat, nec alteri prædictorum, dummodo ab uno ex ipſis fuerit dotata, ſed ſua ſit dote contenta, ſi ex aſcendentibus, vel aſcendente dotante ſuperſit filius maſculus unus, vel plures, ſeu nepos, vel pronepos ex filio maſculo; quod ſi fuerit dotata a fratre carnali utrinque conjuncto, vel conſanguineo ipſius dotatæ, & ex fratribus ſuperſit, ut ſupra, filius maſculus, ſeu nepos, vel pronepos ex filio maſculo ipſius fratris; Similiter ab eorum, vel ejus hæreditate penitus excludatur, fratribus prædictis, vel fratre ab inteſtato decedente. Si vero aſcendentium filii non ſuperſint, ſed ipſorum aſcendentium fratres carnales utrinque conjuncti, vel conſanguinei; & ipſa mulier dotata, filia prædictorum aſcendentium mediam partem bonorum, & hæreditatis ipſorum aſcendentium capiant, & habere debeant, computata ipſorum dote, ſeu ipſius mulieris dote, ſi unica fuerit; alia vero medietas debeatur, & ſit fratrum prædictorum, & ſic patruorum dictæ mulieris dotatæ, ſalvo quod ſi medietas dictarum filiarum, ſeu filiæ non eſſet ſufficiens pro ipſa, vel ipſis dotandis, ex eo quod eſſent pauperes, ita quod, attenta ipſarum qualitate, & conditione non poſſent commode, & cum honore nuptui tradi; tunc de parte patruorum, & eorum filiorum defalcetur tantum, quod ſufficiat, ut ſupra, & ſi opus eſſet totam patruorum medietatem auferre, arbitrio tamen Domini Poteſtatis, & Priorum, dummodo non ſuſpectorum, ſtetur in judicando ſufficientiam prædictam, & ſimpliciter qualitatem, & conditionem, ut ſupra, præſtito prius ipſius juramento corporali de recte judicando. Quod ſi neque fratres prædicti aſcendentium ſuperſint, ſed patruorum ipſorum filii maſculi, illi in dicta medietate ſuccedant, & in eadem medietate filiorum filii, ſcilicet patruorum nepotes. Quod ſi nulli ex prædictis omnibus remanſerint, neque aliquis aſcendentium, ſed ſola, ſeu ſolæ ipſæ filiæ dotatæ, vel dotandæ; tunc ipſæ omnes pro virili ſuccedant in ſingulis caſibus prædictis in bonis, & hæreditate prædictorum, quod ſi cum ipſis filiabus, & ſic mulieribus dotatis remanſerit mater ſua, quæ vivente una cum dicta filia, ſeu filiabus dotatis; filii ipſius, & ſic fratres dotatæ, vel dotandæ deceſſerunt; tunc mater una cum filiabus dictis dotatis, vel non dotatis æqualiter ſuccedat in bonis, & hæreditate prædictorum filiorum ſuorum ab inteſtato decedentium, etiam quod facultatem teſtandi non habuerint. Quod ſi mater ſola ſuperſtiterit omnibus filiis, & filiabus defunctis uno, vel pluribus in pupillari ætate, vel poſtea quandocumque inteſtatis decedentibus, nec alii ex ſupradictis patruis, vel alii ſuperſunt, de quibus ſupra, ipſa in omnibus ſuccedat, præterquamquod ſi ſupervenerit etiam amita filiorum, & filiarum ipſius matris una cum ipſa matre, quod tunc dictæ amitæ de dictis bonis quarta pars debeatur, omnibus aliis reſervatis pro dicta matre. Poſtea vero quam dicta mater ſuccedit, ut ſupra, & ipſa teſtata, vel inteſtata deceſſerit, tunc medietas dictorum bonorum applicetur aliis proximioribus agnatis filiorum, & filiarum ipſius matris. Alia vero medietas proximioribus ipſius matris, ſeu prout ipſa mater diſpoſuerit, nec valeat ullo modo matris teſtamentum in ea dimidia relinquenda prædictis proximioribus filiorum, & filiarum ipſius matris, quatenus dictam medietatem aliis relinqueret. Et ſi tempore mortis mariti ſui ſupervixerit ipſa mater una cum filiis pluribus, & filiabus, & aliquis de dictis filiis maſculis deceſſerit, ſuperſtitibus aliis fratribus, ipſa matre, & ſororibus; Tunc nec ipſa mater, neque ſorores ſuccedere poſſint, & debeant in parte illius filii ſic decedentis, ſed tota deveniat in ſuperſtites, vel ſuperſtitem fratrem ab inteſtato quomodocumque decedentem, ſeu eorum nepotes, & pronepotes; quod ſi mater ipſa ſuperſtiterit tempore, quo ſuperſunt prædicti patrui, ſeu illorum filii, & nepotes una cum filiabus ſui, quo caſu hæreditas cuilibet pro dimidia attribuitur; videlicet dimidia filiæ, ſeu filiabus, & alia ipſis patruis, & filiis, & nepotibus: tunc in nihilo ſuccedat, dote excepta. Quod ſi caſus evenerit, quod quis deceſſerit relictis tantummodo avo paterno, & materno, & non aliis; tunc, & eo caſu ad avum maternum omnia bona, quæ pervenerunt ad ipſum defunctum ex parte matris applicentur: alia vero bona deveniant ad avum paternum. Addimus inſuper, quod ſi filia, ſeu filiæ non fuerint dotatæ, vel ei, ſeu eis relictæ dotes, poſſint, & debeant dotari a fratre, vel fratribus, & eorum filiis, & nepotibus dote alias conſueta, vel prout illarum qualitas, & perſonæ, temporis conditio requirit, & attenta domus, & mariti qualitate, & bonorum quantitate; Quæ dos arbitrio Poteſtatis, ſeu ejus Vicarii, Dominorum Priorum, & duorum proximiorum conſanguineorum, ſeu eorum omnium majoris partis ſtatui, decerni, & conſtitui poſſit, & debeat. Volumus autem, quod ſi caſus evenerit quod defuncto ſuperſint tantum avia paterna, & materna, & non alii reſerventur, idemque in avo paterno, & materno. Quod ſi caſus evenerit, quod defuncto ſuperſint pater, & mater, ſeu alter ipſorum, ac etiam avus paternus, & maternus, ſeu paterna, vel materna avia, pater, & mater, ſeu alter ipſorum ſuccedant, excluſis avis prædictis in totum. Inſuper ordinamus, quod fœminæ, ut ſupra dotatæ, vel dotandæ remanentes viduæ poſſint redire in domum parentum, vel fratrum, & ab eis, vel eorum hæredibus habere debeant victum, & veſtitum condecenter, dummodo fructus dotium, & opera manuum ſuarum cadant ad utilitatem domus, ad quam redierint, & ubi aluntur.

A P U G N I

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA IX.

Mulier dotata ſuccedere non debeat ab inteſtato, cap. 11. lib. 3.

MUlier aliqua de dicta Univerſitate, vel ejus diſtrictu dotata a patre, matre, avo, avia, fratre, nepote, vel quocumque alio, non poſſit, nec valeat ſuccedere, vel regreſſum habere ab inteſtato in bonis dotantis, & fratrum ſuorum, nepotum, neptium, & aliorum quorumcunque, & quomodolibet attinentium in aliquo gradu ipſius dotantis, ob aliquam rem, vel cauſam, ſed dotibus datis, vel promiſſis ſtare debeat, & ſit contenta, ita quod aliquid ultra dotes prædictas petere, vel habere non poſſit jure legitimæ, Trebellianicæ, & ſupplementi legitimæ, vel cujuſcumque alterius, a quibus penitus excluſa, & dotes prædictas in locum legitimæ, vel ejus ſupplementi dictæ mulieri debitæ, & aliorum prædictorum jurium ſuccedere, & venire intelligatur, etiamſi dictæ dotes ad congruam, & debitam legitimæ quantitatem aſcenderent, & ſuperſtite ei aliquo maſculo ex linea paterna, uſque in tertium gradum incluſive ſecundum jus Canonicum computandum. Et præſens ſtatutum habeat locum in præſentibus, præteritis, & futuris.

AQUI-

Digitized by Google

AQUIPENDIANÆ

Civitatis .

PARTICULA X.

Che le donne dotate non ſuccedano, ſtanti i maſchi. Rubr. 37. lib. 2.

FEmina dotata, ò da dotarſi avendo fratelli carnali non ſucceda *ab inteſtato* in beni paterni, ò materni, ma privar non ſi poſſa di alcuna raſcione a lei delata per raſcione di natura, e le doti ſue ſiano tenuti li fratelli a darli, e dotarle, ſe dotate non foſſero, e la ſpeſa, e veſtimenti preſtarli, finchè anderanno a marito, ſecondo le loro facoltà, e le loro entrate, e ſia nientedimeno lecito al padre, ed alla madre laſſare, e donare alle figliole come a loro parerà, e piacerà, e ricuſando dette femine volere, debbino ricevere le doti ſecondo le facoltà de' beni della eredità, *& ultra* non poſſino addomandare, ma tutto quello haveranno in dote predetta ſi preſumino havere avuto per ogni legitima, e parte, che li toccaſſe de' beni paterni, e materni; e ſtante li fratelli carnali, ò loro figliuoli più addomandare non poſſino per alcun modo, alcuna legge Canonica, o Civile in contrario diſponente non obſtante, e queſto medeſimo dècimo di ogni eredità, ò robba, che remaneſſe di alcun ziano, ò altri parenti, che moriſſero ſenza teſtamento, che ſempre li maſchi del Ceppo della Caſa in uno medeſimo grado ſuccedino ne' detti beni, *ab inteſtato*, e non le femine dotate, ò da dotarſi, come è detto di ſopra.

ARCIS MAXIMORUM

Quæ eſt Caſtrum B. in Diſtrictu Urbis.

PARTICULA XI.

Quod filiæ fœminæ, non extantibus maſculis, ſuccedant in feudis, cap. 90.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod filiæ fœminæ, non extantibus filiis maſculis, ſuccedant, & ſuccedere poſſint eorum parentibus utriuſque ſexus, & eorum cuilibet in feudis, quæ eſſent in dicto Caſtro, & Territorio, ita tamen, quod filiæ fœminæ ſuccedentes teneantur ad omnia onera, redditus, & alia quæcumque, ad quæ ipſi maſculi ſuccedentes in feudis tenerentur.

Ejuſdem Statuti, quod mulieres nuptæ non poſſint habere regreſſum ad bona Parentum, cap. 91.

ITem quod fœmina dotata dote ſibi ſoluta, ſine aliqua fictione, non poſſit habere regreſſum ad bona parentum, hoc eſt patris, & matris decedentium ab inteſtato, exiſtentibus ex eodem patre, vel matre filiis, vel filiabus legitimis, cum quibus in nulla dicta filia dotata ab inteſtato ſuccedere valeat, etiamſi a fratre fuerit dotata, vel maritata.

ARGENTÆ.

Quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

PARTICULA XII.

De mulieribus non ſuccedentibus in bonis paternis.

COadunatis ſapientibus in Camera Vicarii, ut moris eſt, ſapiens Vir Dominus Henricus Adignito de Vicentia Judex, & Vicarius Nobiles Viri Domini Nicolai de Marcharuſſis pro Magnificis Dominis, Dominis Rainaldo, & Obizone Dei gratia Eſten. & Anchon. & Marchion. Vicecomitis Terræ Argentæ; Propoſuit inter ipſos ſapientes de voluntate, & mandato ipſius Domini Vicecomitis quamdam petitionem, & ſupplicationem infraſcripti tenoris, videlicet; Quod juſtum, & æquum eſt, & etiam ſalutare, quod Rectores ad regimina deputati ſollicite, & vigili cura intendant, & intendere debeant ad ea videlicet, quæ ad utilitatem, & honorem, & ſtatum ſui regiminis, & univerſitatis hominum, qui per ipſum reguntur, & ſuo ſubſiſtunt regimini, omnimode pertinere noſcuntur; Et ſi quid in contrarium pullulare, & de novo emergere in contrarium videretur, eis totis viribus obviare. Unde cum quædam ſiniſtra novitas in Terra Argentæ de novo videatur emergere, quæ numquam temporibus retroactis per aliquos mota fuit, cujus prætextu, & occaſione poſſet in Argenta, & ejus diſtrictu magnum ſcandalum, & diſſenſionis materia exoriri in turbationem ſtatus ipſius Terræ, & in dedecus ejus dominii; Videlicet, quod ſorores, ſeu mulieres nuptæ a patribus, & avis, & dotatæ ab ipſis, & etiam inſtitutæ a dictis eorum patribus, & avis, in eorum teſtamentis in dotibus ſibi datis velint ipſos fratres, & conſanguineos moleſtare, & inquietare ultra id, quod dictorum eorum patrum, & avorum voluntas fuit in earum dotes, & teſtamentum ſibi reliquerunt, & dederunt. Quapropter ſupplicatum fuit ipſi Domino Vicecomiti pro parte Communitatis, & Univerſitatis hominum Terræ Argentæ, quatenus ſibi placere velit honore ſui, & evidenti cauſa ſtatus pacifici ipſius Terræ, quod fiat quædam proviſio, & reformatio per Conſilium generale, & homines de Argenta &c, & taliter quod omnis in hac parte diſſenſionis, & ſcandali materia tollatur. Videlicet, quod quælibet mulier nupta, & non nupta contentari debeat de omni dote ſibi data, & tradita tempore earum matrimonii a dictis earum patribus, ſive avis, vel de eo, quod ſibi relictum fuerit ab eiſdem in eorum teſtamentis, & ultra id, quod ſibi datum, vel relictum fuerit a fratribus, vel conſanguineis nullatenus petere poſſint; Et ſi ſecus facere vellent, non audiantur; & ſi quis ab inteſtato deceſſerit, relictis filiis, & filiabus, quod dictæ filiæ nubere debeant per fratres, & dotari, de conſilio tamen duorum, vel trium de linea paterna; & quod non poſſint petere ultra id, quod dare voluerint occaſione Falcidiæ, non obſtantibus aliquibus legibus Imperatorum, vel conſultorum Legum, licet expreſſe non nominentur, quæ in contrarium dicere poſſent, nec etiam aliquo ſtatuto Terræ Argentæ loquente, dum tamen minus Falcidia non habeant. Salvo tamen ipſis mulieris nuptis, & nubendis omni ſuo jure, quod habent in bonis avorum, patrum, & aviarum, ſi contigerit ipſos mori abſque filiis, & etiam in bonis fratrum relictorum hæredum, ſi contigerit ipſos mori abſque filiis, vel filiabus. Et hæc locum habeant in præteritis temporibus, & futuris, præſentibus, & quæſtionibus motis non deciſis.

ARIMINENSIS CIVITATIS.

PARTICULA XIII.

IN Cathalogo Civitatum exiſtentium ſub Legatione Romandiolæ, de quibus §. 2. n. 26. fuit præſuppoſitum, quod in Civitate Arimini adeſſet ſtatutum fœminarum excluſivum, ſed quia adhibitis poſtea diligentiis compertum fuit non extare, ideo opportunum viſum eſt hoc in loco annotare errorem dicti præſuppoſiti.

ARQUATÆ.

Quæ eſt Terra ſub Præfectura Nurſiæ.

PARTICULA XIV.

Che le donne dotate, e da dotarſi non ſuccedano, ab inteſtato, cap. 59.

STatuimo, & ordiniamo, che le donne non ſuccedano nelli beni paterni, ò materni ſtante alcun fratello, uno, ò più carnali, e figliuoli maſchi di detti fratelli, li quali volemo ſiano patroni, e dette donne, ò che ſiano dotate, ò non dotate, al tempo della morte d'eſſo padre, ò madre non poſſano ſuccedere, nè conſeguire legitima, ò ſupplemento di legitima, nè per altra cauſa, ma ſiano perpetuamente eſcluſe, e ſi debbano contentare d'una dote convenienta, ſecondo la conſuetudine del paeſe, ordinata, ò da ordinarſegli per detto padre, madre, fratello, ò fratelli carnali, nella quale debba ſtare tacita, e contenta, e li beni tutti rimangano alli detti figliuoli, e nepoti maſchi, e ſe accaderà morire alcun fratello ſenza figli maſchi, ò femine, e ſenza teſtamento, gli ſucceda l'altro, ò altri fratelli, ò loro figliuoli in ſtirpes, ma ſe morirà detto fratello con li figliuoli maſchi, ò femine, eſſi ſuccedano nelli beni paterni, come di ſopra, eſcluſo il zio, e ſuoi figliuoli; e ſe veniſſe il caſo, che tutti moriſſero poi ſenza figliuoli maſchi, le femine dotate, e non dotate, inſieme ſuccedano ſecondo la diſpoſizione della legge commune; e ſe accaderà il caſo, che morirà alcuna madre, la quale habbia figliuoli di diverſi matrimonj, allora, ed in tal caſo volemo, che le donne predette, ò che ſiano dotate, ò non dotate, e i loro figliuoli maſchi, ò femine ſuccedano con li fratelli, e ſorelle uterine, ò più, e con li loro figliuoli maſchi, ò femine, ſecondo la diſpoſizione della ragion commune, come di ſopra.

AR-

A R R O N I S.

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

P A R T I C U L A XV.

De mulieribus dotatis excludendis ab hereditate. Rubr. 63.

ITem ſtatuimus, volumus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, avo, avia, fratre, aut patruis, & aliis ſuis conſanguineis, & conjunctis perſonis, ſtantibus, & ſuperſtitibus maribus, videlicet fratribus, aut deſcendentibus maſculis a fratribus, aut a patruis, non poſſit, nec debeat ſuccedere in hæreditate, & bonis omnium præfatarum perſonarum; Et caſu, quo fœminæ non eſſent dotatæ ab aliquo prænominatorum; debeant in tali caſu dotari ab aliis ſuperſtitibus dictarum perſonarum, aut ab aliqua ipſarum, juxta conſuetudinem ſuorum antiquorum, & ſupradictæ fœminæ dotatæ, vel dotandæ debeant ſtare, & acquieſcere dotibus eis conſtitutis, & plus non poſſint aliquo modo petere, nec conſequi, etiam cauſa, & occaſione legitimæ, aut ſupplementi illius, quam reducimus virtute præſentis ſtatuti ad quantitatem dotis ſibi conſtitutæ, & paraphernalium ſuorum, ſeu mobilis, ut vulgo dicitur. Et ſi aliqua mulier, aut filia, aut ſoror, aut neptis, aut alia conjuncta perſona ab aliquo nuberet alicui, & cum eo, cui nupta eſſet, non feciſſet conventionem, aut nomen dotis; Vir talis nuptæ, aut alii pro ipſo viro non poſſit, nec debeat petere, nec habere pro dote plus, quam quinquaginta florenos de Marchia, & pro paraphernalibus, ſeu mobile florenos viginti, & ſi plus peteret, non teneatur ei dari a quo peteretur, nec pro legitima, nec pro ejus ſupplemento, quam legitimam reducimus vigore præſentis ſtatuti ad dictam quantitatem 70. florenorum, computatis paraphernalibus, ſeu mobilibus.

A S C U L A N Æ C I V I T A T I S.

P A R T I C U L A XVI.

De filiabus dotatis non admittendis ad hereditatem patriam. Rubr. 5. lib. 2.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod ſorores, & filiæ dotatæ a patre, vel ab aliquo alio de bonis patris, vel fratris, vel ſi eſſet in teſtamento, vel ultima voluntate relictum aliquid pro dote, ipſæ, vel earum filii ad ſucceſſionem patris, vel fratris mortui ab inteſtato venire non poſſint, niſi ad ſupplementum legitimæ, & ſi dotatæ non fuerint, dotentur a fratribus, vel eorum filiis, & nuptui tradantur, conſiderata qualitate mulieris, viri, & patrimonii; & idem dicimus in nepte ex filio, vel filia ex ſorore, vel fratre, quorum, vel quarum matrea non fuerunt dotatæ, ut dotentur ſecundum quod dictum eſt; Et ſi non extarent filii maſculi ex patre, vel ex filiis, vel ex fratre remanentes poſt mortem patris, tunc filiæ, & ſorores nuptæ cum non nuptis dotem conferendo æqualiter ad ſucceſſionem admittantur.

A S S I S I E N S I S C I V I T A T I S.

P A R T I C U L A XVII.

Quod mulier dotata, vel dotanda non poſſit venire ad hereditatem, Rubr. 21. lib. 2.

AD conſervationem jurium cujuſlibet de Civitate, vel Comitatu Aſſiſii, & ne hæreditates, & ſucceſſiones ad alios, qui non eſſent de domo ex linea maſculina, perveniant; Statuerunt, & ordinaverunt, quod ſi qua mulier dotata, vel dotanda a patre, vel a matre, fratre, vel fratribus, avo, vel avia, vel a quocumque, non poſſit, nec debeat ipſe, nec ejus filii ex ea deſcendentes recurrere, vel venire ad hæreditatem, vel ſucceſſionem alicujus prædictorum dotantium, nec aliquid petere, vel habere de bonis, & ſuper bonis cujuſlibet prædictorum quoquo modo, quouſque ex prædictis, vel aliquo prædictorum fuerit, vel remanſerit filius, nepos, vel pronepos, vel hæredes maſculus, ex legitimo matrimonio natus, deſcendens ex eo, vel ex ea, veniens in ſucceſſione prædicta cum tali muliere dotata, vel dotanda, ſed eſſe debeat ſua dote contenta. Declaramus, quod etiam mulier dotata, ſive dotanda non poſſit ſuccedere fratri, vel fratribus decedenti, vel decedentibus, donec, & quouſque ſuperſtiterint frater, vel fratres nepotes, vel pronepotes ex linea maſculina deſcendentes; Et ipſa, nec aliquis ex ea proveniens, vel ſuccedens in bonis alicujus prædictorum non poſſit aliquid petere, vel habere ex teſtamentis, vel ultimis voluntatibus, donationibus, vel conceſſionibus, & alienationibus in talem mulierem, pro ea, vel ex ea venientibus, & deſcendentibus factis, & fiendis ſemper ſalvis.

A U X I M A N Æ C I V I T A T I S.

P A R T I C U L A XVIII.

De mulieribus dotatis, vel non dotatis excludendis a ſucceſſione, ſtantibus maſculis, Rubr. 38. lib. 3.

STatuimus, atque decernimus, quod filia, ſeu neptis, vel proneptis, & quævis aliæ dotatæ a patre, matre, avo, avia, proavo, vel proavia, vel ab aliis; ſtantibus liberis maſculis in bonis dotantis, & alicujus prædictorum, ipſa, & deſcendentes ex ea ab inteſtato non ſuccedant, ſed ſint dote contenti, & amplius de ipſius dotantis bonis petere non poſſint occaſione legitimæ, vel ejus ſupplementi, ſeu ſucceſſionis, & dotata intelligatur etiam ea, cui licet adhuc impuberi, vel infanti fuerit per parentem in teſtamento, codicillis, vel alia ultima voluntate dos relicta, vel cui inter vivos fuit dos conſtituta, ſeu ſibi, vel alteri pro ea data vel promiſſa, ſeu aliter confeſſata, Si autem tempore mortis parentis, cui onus eam dotandi incumbebat, & delatæ ſucceſſionis non reperiretur dotata, tunc ſtantibus liberis maſculis in bonis ejuſdem aſcendentibus (ut ſupra) non ſuccedat, ſed per ipſos liberos congrue dotari debeat, juxta qualitatem perſonæ, & pro modo facultatum defuncti; & ſi in conſtituenda dote mulier, & liberi non concordarent, tunc eidem, attentis præmiſſis, dos conſtituantur per duos proximiores conſanguineos ſuos, ſi extant, & ſi non extant, affines; Unum pro parte mulieris, & alterum pro parte liberorum deputan. Si in dote conſtituenda erunt concordes, & eis diſcordantibus tertius per magnum generale Conſilium Civitatis Auximi deputetur, & prout per dictos conſanguineos, ſeu affines concordes, ſive tertio, vel eis diſcordantibus per alterum eorum, cum quo tertius, ut ſupra, eligendus, ſeu electus concordaverit, & tertium prædictum, dos conſtituta fuerit, liberi ſatisfacere teneantur, & mulier a reſiduo bonorum ejus, de cujus bonis conſtituta dos fuerit, penitus intelligatur, & ſit excluſa, perinde ac ſi ab ipſo aſcendente dotata extitiſſet. Et ſi in caſibus prædictis deficerent, nec reperirentur conſanguinei, ſeu affines dictorum liberorum, & mulieris, tunc & eo caſu eligantur per dictum magnum generale Conſilium dictæ Civitatis Auximi duo probi viri ejuſdem Civitatis, & ſucceſſive tertius, modo, & forma præmiſſis. Volumus autem, quod bona ipſius aſcendentis cenſeantur etiam expreſſe obligata poſt ejus mortem pro dote dictæ mulieris conſtituenda, quas dotes dicti liberi ſolvere teneantur eo tempore, quo mulier nuptui tradita fuerit, vel Monaſterium intraverit, & non ante, interim autem donec nupſerit, & etiam poſtea quandocumque vidua remanſerit, dicta durante viduitate, & ea honeſte, & caſte vivente, ſibi alimenta condecentia debeantur in domo paterna, vel avita, ſecundum vires patrimonii ipſius defuncti, conferendo fructus dotis, & ibidem operas, quas potuerit, præſtando, attenta qualitate, & conditione ſuæ perſonæ. Et ad prædicta omnia, & ſingula peragenda, & exequenda Magnificus Dominus Poteſtas noſtræ Civitatis, qui pro tempore fuerit, dictas partes ſimpliciter, de plano, & ſine ſtrepitu, & figura judicii, ac ſola facti veritate inſpecta cogat, & de jure compellat. Declarantes, & volentes prædictum ſtatutum locum habere in futuris tantummodo caſibus, in præteritis, & præſentibus antiqua ſtatuta in robore ſuo permanere, & ſecundum ea decidi, & terminari decernimus, & mandamus.

B A G N A C A B A L L I,

Quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

P A R T I C U L A XIX

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rubr. 31. lib. 3.

ORdinamus, & ſtatuimus, quod ſi quis pupillus, vel pupilla, adultus, vel adulta ab inteſtato deceſſerit in Terra Bagnacaballi, vel ejus diſtrictu, mater, avia, vel proavia pupilli, vel adulti, pupillæ, vel adultæ ſic defuncti, vel defunctæ habeant, & habere debeant de bonis ipſius filii ſui pupilli defuncti, vel adulti ſolum legitimam debitam jure naturæ, & non ultra; Agnati vero maſculi proximiores defuncti totum habeant ſuperfluum, & quod ante dictum eſt in adultis, & pupillis, locum habeat, ſi ab inteſtato deceſſerint, quod ſtatutum in omnibus ſuis partibus ſit præciſum,

ut

ut tolli, vel mutari non poſſit in aliquo. Item addendo ſtatuimus, & ordinamus, quod filiæ fœminæ non ſuccedant cum fratribus maſculis, nec cum filiis fratrum, ſed tantum debeant dotari ſecundum qualitatem perſonarum, & facultatem hæreditatum dote non minore legitima, & dotibus ſuis debeant eſſe contentæ, per quod non poſſint fratres maſculos, aut filios fratrum inquietare deinceps, & hæc locum habeant in deſcendentibus ab inteſtato, alias prout fuerit per parentes, quomodocumque, & qualitercumque relictum habeant, & hæc locum habeant uſque ad quartum gradum incluſive.

BALNEARIÆ,

Quæ eſt Terra Diſtrictualis Urbis,

PARTICULA XX.

Quod mulier nupta a patre, vel fratre ab eis præſumatur dotata, & ſit contenta de dote ſibi data, & non ſuccedat.

MUlier nupta a patre, vel fratre ab eis præſumatur dotata, & mulier nupta, vel non nupta, & deſcendentes ab ea patri, vel matri, vel aviæ, fratri, vel alicui ipſorum non ſuccedat ab inteſtato exiſtente maſculo ex linea maſculina uno, aut pluribus, ex qua ipſa mulier deſcendat; Sed ſi non ſit nupta, & dotata, maritetur, & dotetur arbitrio per trium proximiorum, & conſanguineorum ex parte patris ſi extarent, & ſi non extarent, ex parte matris, ſecundum conditionem perſonæ, aut facultatem, & unica dote ſit contenta, ex quibuſcumque bonis proceſſerit, & ſi maritare ſe nollet, & aliam viam vellet eligere, habeat tantum, & non plus quantum haberet illa, quæ maritaretur, & ſi pater ei reliquerit dotem, relicto patris ſit contenta, dummodo dos per patrem relicta ſit congrua tempore, quo maritaretur, alias poſſet augeri ſecundum formam præſentis ſtatuti infra de dotibus promittendis, & plus petere non poſſit in hæreditate paterna, vel materna ſi ſint fratres ex utroque parente conjuncti. Veruntamen ſi contigerit talem, fratrem, vel fratres, qui ſororem a ſupradictis bonis excluſerunt, mori ſine filiis legitimis, & naturalibus, vel deſcendentibus ab eis, vivente tali ſorore excluſa, tunc & in tali caſu illa pars, a qua talis fuit excluſa, revertatur ſine diminutione ipſo jure ad talem ſororem eſcluſam, ac ſi a dicta parte nunquam fuiſſet excluſa, computata tamen in ea parte dotis per eam habitæ; & ſi ſunt frater, aut fratres ſoror, aut ſorores ex eodem patre, ſed ex diverſa matre, in paterna hæreditate fœmina non ſuccedat, ſed fratres teneantur ei dare dotem, aut partem contingentem. In bonis vero maternis, ſi non extant fratres nati ex eadem matre, ſuccedat ſola fœmina, ſed ſi ex eadem matre extant maſculi teneantur talem ſororem dotare, aut partem contingentem ex dictis bonis maternis conſignare.

BASSANELLI,

Quod eſt Caſtrum Baronale in diſtrictu Urbis,

PARTICULA XXI.

Che la femina dotata non ſucceda. Rubr. 22.

STatuimo, ed ordiniamo, che la fœmina dotata, ò da dotarſi da padre, e madre, avo, ò ava, fratel carnale, ò nepote maſchio non ſucceda nelli beni, de eredità paterna, e materna dell' avo, & ava, ed eſcluſa una volta s'intenda perpetuo eſcluſa, & non temporale, *& ſimiliter* a i beni fraterni eſiſtente l'altro fratello, ò più maſchi morendo uno delli fratelli, ma ſucceda l'altro fratello uno, e più; *ſimiliter* li figliuoli, e nepoti, ma ſia ſolo contenta della dote promeſſa, e da prometterſeli per li prenominati, e più non poſſa domandare, e la dote come di ſopra promeſſa, ò data, e da darſi s'intenda eſſere in luogo della legitima, e queſto abbia luogo in preſente, ed in futuro.

BASTIÆ,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Umbriæ,

PARTICULA XXII.

FUit a Conſiliariis hujus Terræ convocatum conſilium, & nemine diſcrepante determinatum, quod in ſucceſſionibus inteſtatis filii maſculi admittantur, excluſis fœminis.

BELFORTIS.

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA XXIII.

De mulieribus dotatis, vel non dotatis excludendis a ſucceſſione, extantibus maſculis. Rubr. 47.

ITem ſtatuimus, atque decernimus, quod filia, ſeu neptis, vel proneptis dotata a patre, matre, avo, proavo, vel aliis eorum nomine, extantibus liberis maſculis, ſeu nepotibus, vel aliis deſcendentibus ab eis, ad ſucceſſionem habilibus, in bonis dotantis ipſa, & deſcendentes ex ea ab inteſtato non ſuccedant, ſed ſint dote contentæ, & amplius de ipſis bonis petere non poſſint occaſione legitimæ, vel ejus ſupplementi, dotis congruæ, vel ſucceſſionis, ita ut penitus cenſeantur, & ſint excluſæ ab eiſdem, & dotata intelligatur etiam illa, cui adhuc impuberi, vel infanti, vel naſcituræ fuerit per parentem in teſtamento, codicillo, vel alia ultima voluntate dos relicta, vel aliter inter vivos conſtituta, ſeu ſibi, vel alteri pro ea data, promiſſa, vel aliter confeſſata. Si autem tempore mortis parentis, cui onus dotandi eamdem incumbebat, ſeu delatæ ſucceſſionis, filia neptis, vel proneptis non reperiretur dotata, tunc extantibus liberis maſculis, ut ſupra, in bonis ejuſdem aſcendentis non ſuccedat quoquo modo, pariter ut ſupra, nec aliquid poſſit petere cauſis, & rationibus ſupradictis, ſed debeat per ipſos liberos unum, vel plures congrue dotari, attenta qualitate perſonæ, numero liberorum, & pro modo facultatum defuncti. Et ſi in conſtituenda dote prædicta mulier, & liberi non concordarent, tunc eidem dos, attentis præmiſſis, conſtituatur per duos proximiores conſanguineos; unum pro parte mulieris, & alterum pro parte liberorum deputandos; & eis diſcordantibus eligatur tertius per ipſas partes; Ad quam deputationem dictis caſibus faciendam Rector, ſeu Judex de facto compellat partes, & prout per dictos conſanguineos, vel alterum cum tertio reſpective dos conſtituta fuit, dos congrua cenſeatur, & liberi eamdem tradere, & ſolvere teneantur; & mulier a reſiduo bonorum, de cujus bonis conſtituta dos fuerit, ſit, & penitus intelligatur eſcluſa, perinde ac ſi ab ipſo aſcendente dotata extitiſſet. Volumus autem, quod bona ipſius aſcendenti, ſeu dotare debenti cenſeantur etiam eſpreſſe obligata poſt ejus mortem pro dote dictæ mulieri conſtituenda, quas dotes dicti liberi teneantur ſolvere eo tempore, quo mulier nuptui tradita fuerit, vel Monaſterium intraverit, & non antea. Interim tamen, & etiam poſtea quandocumque vidua remanſerit, ipſa durante viduitate, & ea honeſte, & caſte vivente ſibi alimenta condecentia præſtentur in domo patria, vel avita, ſecundum vires patrimonii, & quantitatem redditutum, conferendo fructus dotis, & operas ſuas juxta perſonæ qualitatem. Fœminæ autem non dotatæ a matre, avia materna, vel paterna, ſeu aliis, ut permanentibus extra caſum oneris ad dotandum in bonis matris, aviæ, aliorumq; ſupradictorum nullo modo ſuccedant, ſuperſtitibus filiis maſculis, ſeu nepotibus, ut ſupra, nec de dictis bonis aliquid petere quacumque ocaſione poſſint, ſed ab utilitate maſculorum ſint, & penitus cenſeantur eſcluſæ; & hoc intelligatur ſi ab inteſtato deceſſerit, ut prædictum eſt, ſalvo ſemper, & reſervato in omnibus, & ſingulis dictis caſibus in præſenti ſtatuto contentis, & quolibet eorum teſtamento, & ultima voluntate prædictorum; filiis vero maſculis, ſeu nepotibus, vel pronepotibus, vel aliis deſcendentibus ab eis ad ſucceſſionem habilibus, ut ſupra non exiſtentibus, volumus prædictas fœminas dotatas, vel non dotatas admitti in ſucceſſione ſecundum juris diſpoſitionem, & ſtatutum præmiſſum in quolibet, & ſingulo capite præciſum eſſe volumus, & inviolabiliter obſervari mandamus in præſentibus pendentibus, & futuris; ſtatutis autem, reformationibus, decretis, legibus, & aliis quibuſcumque in contrarium non obſtantibus. Volumus etiam præfatum ſtatutum, ut ſupra poſſe allegari, procedere, & robur habere ad execuționem, & efficaciam teſtamentorum, & eorum interpretationem pro decedentibus cum teſtamento in caſibus præmiſſis.

Ejuſdem ſtatuti de decedentib. ab inteſtato ſine filiis. Rub, 48.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi aliquis, vel aliqua de Terra Belfortis, & ejus territorio, & diſtrictu decedat inteſtatus, vel inteſtata, ſine filiis legitimis, quod bona omnia, & jura ſic ab inteſtato decedentis deveniant, & devolvantur in ſic decedentis ab inteſtato propinquiores con-

conſanguineos ex paternis, vel avi paterni linea deſcendentes: Cum ſatis ſit conveniens rationi, quod talia bona revertantur ad eum ſtatuio, onde principium habuiſſe noſcuntur; & in omnibus, & ſingulis caſibus ſtatuti hujus auctoritate inteſtatus, ſeu ab inteſtato dicatur quis mortuus, etiamſi ſit pupillus, cui non eſt facta idonea ſubſtitutio, vel etiam quivis alius inhabilis ad teſtandum de jure communi. Et ſi contingeret matrem, ſeu aviam ſic decedentis ab inteſtato ſupereſſe, debeat ipſa mater, ſeu avia in bonis filii, ſeu filiæ, vel aliorum deſcendentium ſine filiis, ut ſupra admitti, ad legitimam, caſu quo de jure deberetur. Ex teſtamento vero filii, ſeu filiæ, ſeu aliorum, ut ſupra, & ubi cauſa vertitur teſtamenti, in aliquo non admittatur, niſi quatenus de ipſius filii, ſeu filiæ, vel aliorum, ut ſupra proceſſerint voluntate; Statutis, decretis, reformationibus, legibus, & aliis quibuſcumque in contrarium facientibus minime obſtantibus. Volumus tamen, quod fœminæ a quibuſcumque dotatæ, vel non dotatæ ſuccedant in bonis fratrum, vel ſororum carnalium unius, vel plurium ex utroque parente, vel ea latere patris tantum conjunctorum, vel conjunctarum ab inteſtato decedentium ſine filiis legitimis: dummodo omnes, & ſinguli ſupradicti fratres deceſſerint ſine filiis, alias ad fratris, vel fratrum filias, & ab eis deſcendentes per lineam maſculinam prædicta bona omnia devolvantur. Si vero dictæ fœminæ deceſſerint ſine filiis legitimis, vel cum filiis, qui decederent in ſtatu, vel ætate, in quo, vel qua de jure eſſent inhabiles ad teſtandum; tunc, & eo caſu prædicta bona omnia, in quibus, ut præmittitur, ipſæ ſorores ſucceſſeſint, deveniant, & devolvantur in ſic decedentis, vel decedentium fratrum, vel ſororum propinquiores conſanguineos ex paterna, vel avi paterni linea, ut ſupra ad deſcendentes. Statuto ſub præcedenti rubrica de mulieribus dotatis, &c. quoad hunc caſum tantum, nec non aliis quibuſcumque in contrarium nullatenus obſtantibus.

BENEVENTANÆ CIVITATIS.

PARTICULA XXIV.

De matrimonio contrahendo, & dotium constitutione, lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod fœminæ, quæ matrimonio copulantur juxta ritum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ de paragio dotentur, etiam ultra legitimam arbitrio dicti dotantis, & taliter dotatæ non ſuccedant in bonis paternis, vel maternis, ſed ſint, & eſſe debeant, propter agnationem, & familiam conſervandam ſtantibus maſculis, contentæ dote eis conſtituta, nec ulterius ab inteſtato aliquid petere poſſint, modo tamen dos non fuerit minus legitima, quo caſu liceat eis petere ſupplementum. Ex teſtamento vero capere poſſint quidquid relinquatur, & Monialis ſit contenta dote ſolita dari, nec poſſit aliud ab inteſtato petere.

BICTONII.

Terræ ſub Gubernio Umbriæ,

PARTICULA XXV.

Quod mulier, & ejus deſcendentes, maſculis deficientibus, redeant ad ſucceſſionem aſcendentium. Rub. 48. lib. 2.

STatuimus etiam, quod mulier, ut ſupra dotata, excluſa a ſucceſſione aſcendentium propter aſcendentiam maſculorum, ipſius maſculis deficientibus, & ejus filii, & nepotes quandocumque concepti, vel nati, poſſint redire ad ſucceſſionem parentum, & aliarum perſonarum, ad quarum perſonarum ſucceſſionem de jure communi vocantur, ſi deſcendentes per lineam maſculinam maſculi non ſuperſint, conferendo dotes habitas, vel promiſſas.

Ex lectura hujus particulæ conſtat aliam adeſſe particulam excludentem fœminas dotatas a ſucceſſionibus propter maſculos, ſed quia iſta ſolum fuit tranſmiſſa, iſta etiam ſolum fuit hic impreſſa.

BONAQUISTI,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA XXVI.

Quod mulier dotata non poſſit ſuccedere ab inteſtato. Rub. 4.

STatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, vel matre, exiſtente maſculo, vel exiſtentibus maſculis, non poſſit ſuccedere ab inteſtato in bonis dotantis, ſed ſua dote debeat ſtare tacita, & contenta, & plus petere non poſſit, nec cum dictis maſculo, vel maſculis ſuccedere.

BONONIENSIS CIVITATIS.

PARTICULA XXVII.

De ſucceſſione liberorum, patre, vel matre, vel aliis aſcendentibus morientibus ab inteſtato, lib. 4.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi quis proprie, vel improprie ſumpto vocabulo, inteſtatus deceſſerit relicto filius, vel aliis liberis maſculis legitimis, & naturalibus per maſculum deſcendentibus, uno, vel pluribus Laicis, vel Clericis in ſacris Ordinibus non conſtitutis, qui non ſint profeſſi alicujus Ordinis; & filia, vel filiabus; vel aliis fœminis per maſculum deſcendentibus legitimis, & naturalibus, una, vel pluribus, ſi filia, vel filiæ, ſeu aliæ fœminæ prædictæ, quæ remanſerint, dotata, vel dotatæ fuerint a patre, avo, vel proavo, vel matre, fratre, vel fratribus ſuis, vel patruo ſuo, etſi ille, qui dotavit, non ſit ille, de cujus hæreditate ageretur, filia, vel filiæ, & aliæ prædictæ, quæ dotatæ ſunt, ſint contentæ de ipſa dote, ſeu dotibus, & in bonis paternis, vel maternis, avitis, vel proavitis paternis amplius non petant, nec petere poſſint, ſi tales maſculi ſuperſtites, vel alter eorum hæreditatem defuncti adiverint, vel in ea ſe immiſcuerint ipſi, vel eorum aſcendentes maſculi, & per maſculum per ſe, vel legitimam perſonam per eis. Nemine vero ex ſupradictis adeunte, vel ſe immiſcente ſuccedant dictæ fœminæ de jure communi. Extantibus vero ſolum filiis, & aliis liberis maſculis, ut ſupra, uno, vel pluribus in ſacris Ordinibus conſtitutis, vel religioſis profeſſis alicujus Ordinis, & fœminis prædictis, tunc, & eo caſu dictæ fœminæ cum dictis maſculis in ſacris Ordinibus conſtitutis, vel religioſis, & profeſſis ſuccedant cum eo, vel eis de jure communi. Si autem ſuperſint dicti filii, vel alii liberi maſculi, ut ſupra, quorum aliquis, ſeu aliqui ſint laici, ſeu clerici in ſacris Ordinibus non conſtituti, & alii unus, vel plures ſint in ſacris Ordinibus conſtituti, vel profeſſi, ut ſupra, & ſuperſint etiam dictæ fœminæ una, vel plures cum eis, tunc in eo caſu dictæ fœminæ cum dictis omnibus ſpecificati ſupra ſuccedant de jure communi. Sed tamen ipſarum fœminarum unius, vel plurium portio dictis maſculis laicis, vel clericis non conſtitutis in ſacris, & qui non ſint profeſſi, ut ſupra authoritate præſentis ſtatuti totaliter acquiſatur, & ab eis dotari debeant, ſecundum formam noſtrorum ſtatutorum. Volumus tamen, quod mulieri decedenti ab inteſtato, quæ contraxit plura matrimonia, & ex uno ex illis extent filii maſculi unus, vel plures dictæ mulieris, vel liberi alii maſculi ex filio deſcendentes, & ex alio matrimonio extent filiæ fœminæ tantum una, vel plures, vel alii liberi deſcendentes ex filia, filiæ fœminæ, & deſcendentes ex filia ſuccedant in non dotalibus in quadrante tantum, ſive una, ſive plures ſint dictæ filiæ, vel deſcendentes ex filia. Et in reſiduo ſuccedant dicti filii maſculi, & alii liberi maſculi deſcendentes ex filio, ſive unus, ſive plures ſint, non obſtantibus diſpoſitis in hoc ſtatuto. Salvo ſemper in bonis dotalibus eo, quod diſpoſitum eſt in ſtatuto poſito infra ſub rubrica de dotibus reſtituendis. Et in caſibus prædictis dictæ fœminæ, una, vel plures intelligantur eſſe dotatæ, ſive data ſit dos ab aliquo de prædictis, ſive in ultima voluntate eiſdem, vel eidem relicta fuerit pro ea, ſeu eis dotantis: Et ipſi mulieri uni, vel pluribus, vel alteri pro ea, ſeu eis fuerit ſoluta, & per mulierem, vel ejus nomine viro dos data fuerit. Et ſi plures ſint fœminæ extantibus maſculis ſupradictis, & una, vel plures dotatæ fuerint ab aliquo de prædictis, & aliæ indotatæ: tunc illæ, quæ dotatæ fuerint, in bonis amplius petere non poſſint, & ſint de ipſa dote contentæ, ut ſupra dictum eſt: Illæ vero, quæ dotatæ non fuerint, dotari debeant, ſive maritentur, ſive religionem intraverint, vel Monaſterium, vel religionem ingredi velint, in ea quantitate, in qua fuerint reliquæ ſorores dotatæ pro qualibet, niſi bona patrimonialia eſſent diminuta, quod legitimis probationibus conſtare debeat Dominio Poteſtati Bononiæ, vel ejus Vicario, vel alteri Judici, coram quo cauſa penderet, dummodo dos conſtituenda virilem patrimonii portionem non excedat, ſed filio virilis remaneat. Et ſi plures filii ſint, ſimiliter cuilibet filio debeat virilis remanere: & ſi diminutæ eſſent vires patrimonii, habeatur ratio diminutionis in dote conſtituenda a die ultimæ dotis datæ: Si vero aliqua prædictorum filiarum non fuerit dotata ab aliquo de prædictis, conſtituatur, & detur ei, vel eis dos in bonis patris, matris, avi, vel proavi, de cujus hæreditate ageretur, vel poſſeſſis per eos, vel eorum alterum

tem-

tempore mortis eorum, vel alterius eorum, de cujus hæreditate ageretur, arbitrio quatuor bonorum virorum conjunctorum ex parte patris, qui ſint ſaltem ætatis viginti annorum, &c. & infra. Item, quod dictum eſt de filiabus, & maſculis remanentibus, ut ſupra, patre, vel matre decedentibus ab inteſtato, obtineat per omnia in nepte ex filio, & aliis fœminis deſcendentibus per maſculum extantibus dictis maſculis, dum tamen dotes conſtituendæ non excedant portionem, quæ a patre deberetur ſi ipſe viveret. Neptes autem, vel nepotes ex filia, & cæteri alii maſculi & fœminæ deſcendentes per fœminam, remanentibus filiis, & aliis liberis maſculis deſcendentibus per maſculum ex defuncto, vel defuncta ab inteſtato, a ſucceſſione paterna, materna, avita, vel proavita per dictos maſculos penitus excludantur. Filiabus autem, vel aliis fœminis per maſculum deſcendentibus extantibus, & nullis extantibus filiis, vel aliis maſculis per maſculum deſcendentibus, inter eos ſuccedant, & ſucceſſio procedat de jure communi. Declarantes inſuper, quod ubicumque in aliquo caſuum prædictorum in hoc, vel in præcedenti ſtatuto contentorum, mulier a ſucceſſione ab inteſtato vel ex teſtamento repellitur, ſi inter maſculos ad invicem, vel cum aliis quæſtio oriatur ſuper debita jure naturæ quota, ſeu quanta, intelligatur propter numerum liberorum, tales fœminæ quoad ipſam legitimam in numero liberorum non contineantur, ſeu computentur. Item dicimus, quod ſi quis promittens, vel ſolvens dotem eſſet debitor mulieris, pro qua promiſerit, ſeu ſolverit, intelligatur promiſiſſe, vel ſolviſſe de eo, in quo eſſet debitor ipſius mulieris uſque ad congruentem quantitatem. Et hoc non vindicet ſibi locum in aſcendentibus maſculis, vel fratre, ſeu filio fratris talis mulieris, qui intelligatur de ſuo dotaſſe, niſi contrarium appareat.

Ejuſdem Statuti de ſucceſſione ab inteſtato Aſcendentium, & Collateralium.

STatuimus, quod ſi quis, vel ſi qua inteſtatus, vel inteſtata in quacumque ætate, ſive teſtabilis fuerit, ſive non deceſſerit, quod in ſuccedendo ſerventur ſibi jura communia, ſalvo ſuperiori ſtatuto, & non alias, quam in caſibus infraſcriptis, videlicet, quod aſcendentes maſculi, & per maſculum præferantur in ſuccedendo omnibus aliis aſcendentibus perſonæ defunctæ fœminis, & etiam maſculis per fœminam, excepta matre, vel avia paterna, vel deinceps ſimiliter paterna, vidua ex eo matrimonio ex quo talem filium, vel filiam, nepotem, vel neptem, vel deinceps, de cujus ſucceſſione ageretur, habuerint, quæ vidua, ut ſupra, extantibus aſcendentibus prædictis maſculis, & per maſculum, vel altero eorum habeat ſolum uſumfructum ejus, quod ſibi a jure communi deferretur, donec vixerit vel ad alia vota tranſiverit, vel uſusfructus aliter fuerit extinctus, ita quod ſatiſdare teneatur infra menſem a die, quo, vel qua fuerit requiſita per publicum inſtrumentum, cujus copia dimitti, & dari debeat dictæ mulieri, vel ad domum ejus ſolitæ habitationis, ſalvo tamen jure cuicumque perſonæ, cui quæſitus eſſet uſusfructus prædictus jure patriæ poteſtatis, vel alia quacumque de cauſa. Item præferantur prædicti aſcendentes maſculi, & per maſculum deſcendentibus defunctæ perſonæ per fœminam, ſalvo quod omne id, quod alias de jure ipſis deſcendentibus per fœminam obvenire deberet, reſervare teneantur dicti a per fœminam poſt eorum aſcendentium mortem ſi deceſſerint ſine liberis maſculis, & per maſculum, vel cum liberis maſculis, & repudiantibus, ſeu abſtinentibus, vel minime adeuntibus, ſeu immiſcentibus. Nec non fratres mares perſonæ defunctæ ex utroque parente, vel ex patre tantum conjuncti, & filii maſculi talium fratrum, ſeu alter ex eis præferantur dictis deſcendentibus defunctæ perſonæ per fœminam in totum, & ſimiliter deſcendentibus prædictis per fœminam præferantur patrui defunctæ perſonæ, & etiam filii maſculi eorum, vel alter ex dictis patruis, vel filii eorum, vel alterius eorum niſi in legitima eis debita jure naturæ, dote tamen ſua, vel materna, ſive avita, vel deinceps in ea non computata, ipſi quidem fratres, eorumque filii maſculi, patrui, eorumque filii maſculi, ſeu ex eis alter, præferantur prædictis aſcendentibus defunctæ perſonæ fœminis, & etiam maſculis per fœminam niſi matri, vel aviæ paternæ, matre non extante, ſeu extante, & repudiante, vel non adeunte, vel proaviæ paternæ, matre, & avia paterna non extantibus repudiantibus, vel non adeuntibus, viduis ex eo matrimonio immediate, ex quo talem filium, nepotem, vel neptem, pronepotem, vel proneptem, de cujus ſucceſſione ageretur, habuerit; quæ tunc habeat uſumfructum ſolum virilis partis, ſi cum dictis fratribus concurrat, & ſi cum filiis eorum concurrat, ipſi filii fratrum in ſtirpem, & ſi cum patruis, vel eorum filiis maſculis, tunc uſumfructum habeat totius hæreditatis donec vixerit, vel ad alia vota tranſiverit, vel uſusfructus aliter fuerit extinctus, ita quod ſatiſdare teneatur, prout, & ſicut ſupra; Ac etiam ſubire pro rata parte, ſeu toto quod habuerit, ut ſupra, omnia onera, & gravamina Communis Bononiæ ipſi hæreditati, vel bonis impoſita, vel imponenda, quatenus patiatur uſusfructus, & non ultra, donec ipſe uſusfructus duraverit. Aſcendentesque præfati maſculi, & per maſculum etiam præferantur ſororibus defunctæ perſonæ, earumque deſcendentibus etiam maſculis, & filiabus fratrum defunctæ perſonæ, & deſcendentibus etiam maſculis ex ipſis filiabus, exceptis bonis, quæ ad perſonam defunctam pervenerint ex dote, vel titulo lucrativo a matre, vel conjuncto per matrem defunctæ perſonæ, in quibus inter eos jus commune ſervetur; Dicti vero fratres mares ex utroque parente, vel ex parte tantum conjuncti, filiique maſculi eorum, ſeu alter ex eis præferantur ſororibus defunctæ perſonæ, etiam utrioque conjunctis, eorumque liberis etiam maſculis, ac filiabus fratrum maſculorum, & earum liberis etiam maſculis, & etiam fratribus, & ſororibus uterinis tantum, & eorum, & earum liberis etiam maſculis, exceptis bonis, quæ ad defunctam perſonam pervenerint ex dote titulo lucrativo, ut ſupra, a matre, vel conjuncta perſona per matrem dictarum ſororum, vel uterinorum, in quibus talibus bonis jus commune ſervetur. Agnati namque maſculi tranſverſales, ſeu alter ex illis uſque ad quartum gradum incluſive, (gradum numerando in qualibet parte noſtrorum ſtatutorum ſecundum jus civile) præferantur omnibus fœminis tranſverſalibus agnatis, etiam infra dictum gradum exiſtentibus, præterquam ſororibus perſonæ defunctæ utrinque conjunctis, vel ex patre tantum, vel filiabus fratrum maſculorum perſonæ defunctæ ſimiliter conjunctorum, ſalvis diſpoſitis in hoc ſtatuto, & ſalvo, ſi ipſæ, vel aliqua earum concurrerent cum patruo, ſeu patruis defunctæ perſonæ, quo caſu cum eo, ſeu eis pariter admittantur, niſi in bonis perventis, ut ſupra, ad defunctam perſonam a matre, vel a conjuncta perſona per matrem dictarum ſororum, vel filiarum, in quibus jus commune ſervetur. Et etiam prædicti agnati præferantur omnibus tranſverſalibus cognatis etiam maſculis, & etiam in jus agnationis tranſlatis, ut puta natis ex ſorore, vel amita defuncti, & aliis a jure declaratis, & expreſſis, exceptis bonis, quæ ad defunctam perſonam pervenerint ex dote, vel titulo lucrativo, ut dictum eſt, a matre, vel a conjuncta perſona per matrem defunctæ perſonæ, in quibus jus commune ſervetur, niſi filii maſculi, vel fœminæ, vel alii liberi ſororum utrinque conjunctarum concurrerent cum fratribus maribus defunctæ perſonæ utrinque conjunctis, ſeu eorum liberis maſculis, vel altero eorum, quo caſu ipſi fratres, vel liberi etiam in dictis bonis præferantur. Volentes, quod naturalibus tantum, & etiam ſpuriis ſuccedatur, & ſuccedi poſſit ab inteſtato per quoſcumque, perinde ac ſi forent legitimi, & naturales, ſecundum tamen ſupraſcriptam, & infraſcriptam diſpoſitionem, in quantum adaptari poteſt. Et quoad ipſam ſucceſſionem eis faciendam legitimi, & naturales cenſeantur, niſi extent ex ipſis naturalibus tantum, ut ſpuriis, ut ſupra, liberi etiam naturales tantum, ut ſupra, qui tunc admittantur, & omnibus præferantur, præterquam liberis legitimis, & naturalibus, quo caſu inter eos jus commune, & noſtra ſtatuta ſerventur. Declarantes, quod leges de ſecundis nuptiis loquentes, ſeu tractantes in ſupradictis, & infraſcriptis omnibus vendicent ſibi locum, niſi in ſupradictis, & infraſcriptis caſibus aliud ſpecialiter ſit proviſum. Inſuper ſtatuimus, quod quilibet homicida, ſeu ille, cujus dolo malo aliqua perſona deceſſerit, non ſuccedat, nec ſuccedere poſſit ex teſtamento, vel ab inteſtato ipſi defunctæ perſonæ, nec alicui ejus aſcendenti, vel deſcendenti, niſi ex teſtamento poſtea confecto, nec aliquid de bonis talium capere poſſit ex teſtamento eorum, niſi poſtea confecto, ut ſupra, vel ab inteſtato proprie, vel improprie ſumpto vocabulo. Item uxor, filii, vel nepotes talis homicidæ, ſeu cujus dolo malo aliquis deceſſerit, eodem modo prædictis non ſuccedant, nec capere poſſint de bonis prædictorum, ut ſupra, donec vixerit ille talis homicida, ſeu cujus dolo malo deceſſerit, Et infra. Volentes inſuper, & declarantes, quod omnia contenta in præſenti

ſtatu-

mitto, & diſpoſita in caſibus ſupraſcriptis, ſi ſeparatim, ſeu disjunctim contingat, locum habeant in dictis caſibus, etiam ſi ſimul, vel conjunctim contingat, quicumque ſint caſus inſimul, vel conjunctim contingentes, quatenus poſſint adaptari, &c.

BRACCHIANI,

Quod eſt Oppidum Baronale intra diſtrictum Urbis.

PARTICULA XXVIII.

De non ſuccedendo per filiam maritatam, vel maritandam. Cap. 242. fol. 34.

QUod filia maritata, vel maritanda a patre, avo, matre, avia, aliiſque ſuperioribus, vel collateralibus, fratre, patruo, avunculo, nepotibus, aliiſve conſanguineis, affinibus, conjunctis, vel extraneis perſonis, dote ſua contenta eſſe debeat, nec de bonis paternis, maternis, avi, aviæ, aliorumque ſuperiorum, vel collateralium fratris, patrui, nepotum, aliorumque conſanguineorum ſucceſſionis, ſive ab inteſtatu, ultra dictam dotem habere poſſit, nec jure legitimæ, Falſidiæ, vel Trebellianicæ, ſed dote ſua contenta eſſe debeat ſibi data, vel promiſſa, ſive danda de paragio, ut ſupra ſtatutum fuit. Ad quam dotem de paragio promittendam, & dandam juxta poſſibilitatem facultatum ſuorum, & ſuarum fratres conſanguinei, vel affines, ad quos illam tradere nuptui ſpectat, & pertinet, aſtringantur, & compellantur per Officialem, & Maſſarios Terræ Bracchiani, cum honeſte expediat habere mulieres dotatas, & maritatas, necnon familias, ac ſtirpem conſervare.

BRISIGHELLÆ,

Terræ ſub Legatione Romandiolæ.

PARTICULA XXIX.

De ſucceſſionibus ab inteſtato tam aſcendentium, quam deſcendentium. Rub. 24. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod mortuo patre, vel aſcendente ab inteſtato, qui habet filium, vel filios maſculos, aut nepotes, vel deinceps ex filio, vel deſcendentibus tenentibus primum locum, & cum eis filiam, vel filias, aut nepotem, neptes, vel deinceps etiam tenentes primum gradum, tota hæreditas talis morientis in totum, & univerſaliter pertineat ad maſculum, vel maſculos, dictis ipſis fœminis ab hæreditate excluſis. Tales tamen hæredes maſculi ipſam filiam, vel filias neptem, aut neptes, & deinceps dotare per dictum D. Vice Comitem compellantur ſine ſtrepitu, & figura judicii, & talia dos conſtituatur, & conſtitui debeat ſecundum qualitatem patrimonii decedentis, vocatis duobus proximioribus agnatis, vel ſaltem cognatis, aut vicinis in defectum agnatorum, & cognatorum per dictum D. V. Comitem ad talem dotis conſtitutionem, dum tamen ipſa dos non poſſit eſſe minor legitima, ſeu debito jure naturæ ipſi mulieri competenti in bonis talis defuncti, & talis dotis conſtitutionem poſſit ſemel quælibet talis filia, aut neptis filiæ, vel etiam deinceps neptes in dictis bonis, & taliter petere, ſive velit nubere, aut de per ſe ſtare, aut Religionem, vel Monaſterium intrare.

BRITINORIENSIS CIVITATIS.

PARTICULA XXX.

Deprompta ex Breve ſan. mem. Gregorii XIII, ſub datum 16. Februarii 1579.

NEc non ad effectum, ut agnatio familiarum veſtrarum per maſculos conſervetur, volumus, quod extantibus maſculis in pari gradu cum fœminis, fœminæ ſuccedere non poſſint in bonis aſcendentium, tranſverſalium, & deſcendentium qualitercumque acquiſitis, dummodo congrue ſint dotatæ, & ſi dotatæ non fuerint ea bonis, in quibus ſuccedere deberent ab inteſtato, ſecundum qualitatem, & conditionem familiæ congrue dotentur, prout alias per piæ memoriæ Julium II. Prædeceſſorem noſtrum ſtatutum fuit.

Alia Particula Brevis Julii II. ſub datum 14. Junii 1504. de quo fit mentio in Breve Gregorii XIII.

VOlentes inſuper providere veſtris familiis, aut domibus, in quibus maſculi ſint ſuperſtites, ne ex mulierum ſucceſſione depauperentur; Præſentium tenore decernimus, & ſtatuimus, quod fœminæ in bonis aſcendentium, & tranſverſalium qualitercumque acquiſitis ſuccedere non poſſint, dummodo congrue ſint dotatæ ex dictis bonis, in quibus ab inteſtato ſuccederent.

CALDAROLÆ,

Quod eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA XXXI.

De mulieribus dotatis, ab inteſtato excluſis, maſculis exiſtentibus. Rub. 47.

PRoculdubio ſine divitiis familia, ſine decore, & ornamento eſt, tanquam alga vileſcit, & uti flos ſine pluvia languet, paupertatiſque fluctibus agitata, & ventorum impetu concuſſa collabitur; At divitiis munita, uti turris inexpugnabilis ab omnibus circumſpicitur; Maxime igitur utile (hiſque præſertim temporibus) decorum apprime, & admodum neceſſarium eſt fortunæ bonis ſtabilire, ac præcavere ne in alienam tranſeant familiam; Quare præſenti ſtatuto jubemus, & ordinamus, quod unaquæque mulier de Terra Caldarolæ, vel ejus diſtrictu, cujuſcumque ætatis, etiam non nubilis exiſtat, fuerit in præteritum, aut ſi in futurum dotata a patre, vel avo paterno, aut ab avo, vel zio carnali, aut a cæteris aſcendentibus ex linea paterna, vel a matre, avo materno, aut zio carnali, aut a cæteris aſcendentibus ex linea materna, vel a fratre germano, ſeu fratribus, aut filiis fratrum; talis mulier ſic dotata, vel deſcendentes ex ea non poſſit, vel poſſint habere recurſum, nec venire ad ſucceſſionem, & bona ſupradictorum dotantium, vel non dotantium, vel deſcendentium ab eiſdem per lineam maſculinam, filiis, vel nepotibus maſculis hæredibus remanentibus, vel quouſque ſupervixerit aliquis filius, vel nepos ex prædictis, qui non impediantur hæres eſſe, vel ſucceſſor, juris communis diſpoſitione, vel ſtatuti, aut Judicis ſententia, vel teſtatoris voluntate, vel pacto, vel voluntate ipſius, ſeu quovis alio modo ſuccedere impediatur, & ab uno ex his, ſeu pluribus ſufficiat eſſe dotatam, ut ab omnium prædictorum ſucceſſione cum deſcendentibus excludatur, etiamſi in ipſius dote non contribuerint.

Defunctis autem ſupradictis, vel aliquo ex eis ultimo ſuperſtite ſine filiis, vel nepotibus maſculis legitimis, & naturalibus; tunc, & eo caſu mulier ipſa etiam dotata admittatur ad ſucceſſionem, & bona ſic decedentium, vel decedentis pro portione ſibi a jure debita, ac ſi dotata non eſſet, collata dote in caſu, quo veniret conferenda.

Et mulier dotata intelligatur, cui per ſupradictos dos ſoluta erit realiter, vel promiſſa, aut confeſſata; dummodo per eos, vel deſcendentes ex eis poſtea integre perſolvatur ſine aliqua lite, & controverſia.

Declarantes etiam, quod ſi in præteritum, vel in futurum contingat mulierem aliquam dotatam fuiſſe, vel eſſe a fratre, ſeu fratribus germanis, ſive de bonis paternis, vel aliorum aſcendentium, vel tranſverſalium, vel quocumque alio modo, & aliquis ex dictis fratribus moriatur ſine filiis maſculis, vel nepotibus, cæteri fratres, & filii maſculi ipſorum fratrum ſuccedant in ſtirpem, & prædictæ mulieres dotatæ, & deſcendentes ex eis excludantur a ſucceſſione prædictorum, prælatis fratribus, & eorumdem filiis maſculis, ut ſupra.

Et omnia præmiſſa in omnibus, & ſingulis caſibus præmiſſis intelligantur, & locum vindicent in ſucceſſionibus, & bonis decedentium ab inteſtato, ſive inteſtati deceſſerint impotentia facti, ſive juris, uti minores 14. annis, & alii hujuſmodi.

Si vero prædicti cum teſtamento deceſſerint, omnia in teſtamento diſpoſita ſerventur pleniſſime, nec tale teſtamentum, ut ſupra conditum, poſſit dici nullum, rumpi, infringi, vel querelari, aut aliquo modo impugnari per ſupradictas mulieres, vel deſcendentes ex eis.

Addentes quoque, quod ſi aliquis ex prædictis deceſſerit inteſtatus, & ſine aſcendentibus, vel deſcendentibus, ſuperſtitibus ſorore carnali etiam utrinque conjuncta, & nepote maſculo, ex fratre germano utrinque conjuncto, & fratre patruele, & dicta ſoror utrinque conjuncta fuerit, ut jam dictum eſt, dotata ab aliquo ex præmiſſis aſcendentibus, vel fratre germano; bona ſic ab inteſtato decedentis devolvantur pleno jure in dictum nepotem, dictis ſorore, & fratre patruele prorſus excluſis.

Sed

Sed ſi poſt mortem talis decedentis ſupereſſet ſoror carnalis utrinque conjuncta, & frater patruelis præmiſſi ab inteſtato decedentis, ſine aſcendentibus, vel deſcendentibus, bona æqualiter devolvantur ad prædictos ſororem, & fratrem pro domus conſervatione, & cippi.

Et quoniam aliquando evenit ſupradictas dotatas mulieres matrimonio diſſoluto, vel etiam conſtante, aliquo caſu, viros inopes fieri, ſic ut vivere non poſſint, nec ſe ipſas ſubſtentare, ne paupertate oppreſſæ in muliebris fragilitatis ſcopulos incidentes corruant, quadam pietate, ac benignitate utentes, ſtatuimus, quod in præmiſſis caſibus, vel aliquo ipſorum; ſi mulier ſit non levi paupertate oppreſſa, & gravi in neceſſitate conſtituta, ſic ut vivere nequeat, poſſit tunc petere victum, & veſtitum in hæreditate ſic decedentis, ſecundum vires patrimonii, & perſonæ ipſius conditionem, dummodo cum ſucceſſoribus ſuas conferat dotes, aut jus eaſdem repetendi cedat ipſis.

Verumtamen ſi mulier non fuerit dotata ab avo, patre, vel alio ex prænominatis in vita, nec in morte ab inteſtato decedentibus, & fratres ipſius mulieri, vel deſcendentes ex eis maſculos reliquerit decedens; dicto caſu ſuperſtites maſculi teneantur, & debeant dotare ipſam mulierem unam, vel plures, & congruam conſignare dotem, juxta vires patrimonii, numerum filiorum, domus conditionem, & communem Terræ Caldarolæ conſuetudinem, & dotem ipſam effectualiter tradere ipſi mulieri, aut ejus marito, vel ſocero, vel cui mulier voluerit, vel juta diſponerent ad mulieris utilitatem ſervandam, qua dote ſoluta, vel formiter promiſſa, & cauta, d. mulier a prædictorum ſucceſſione penitus excluſa intelligatur.

Addentes, quod dos data, ſeu danda ipſi mulieri, an ſit competens, & congrua, conſiderata jam d. conditionibus, ſtetur declarationi duorum proximiorum conſanguineorum mulieris, cum auctoritate D. Poteſtatis, vel Vicarii, ſive Officialis Caldarolæ, dummodo per prædictos legitima, jure naturæ debita, non fraudetur prædicta mulier, taleſque conſanguinei ad prædicta cogantur per D. Poteſtatem, vel alium Jus dicentem ad petentis petitionem; Et ſi duos concordes non fuerint in dicta declaratione, & conſtitutione, tertius ad id per Judicem eligatur.

Quæ dotis conſignatio, vel promiſſio fieri debeat infra ſex menſes computando a die mortis, avi, patris, vel aliorum ſupradictorum.

Si quæ mulier dotanda non fuerit nubilis ætatis, ideſt major duodecim annorum, ſed erit minor, & non apta ad matrimonium contrahendum, vel ſponſalia, tunc frater, ſeu alter, qui virtute præſentis ſtatuti dotare tenetur, coram Judice, & ad bancum juris compareat, & ſub Notarii rogitu conſtituat infra dictum tempus ſex menſium congruam dotem modo ſupradicto ipſi mulieri, offeratque tempore legitimo ſolvere, quantitatem exprimendo pecuniarum, vel bonorum, quæ conſignare intendit, & tunc pro dotata habeatur mulier, quoad ipſius excluſionem a ſucceſſione.

Quæ omnia ſi facta non fuerint infra dictos ſex menſes currentes, d. mulier admittatur ad ſucceſſionem cum cæteris hæredibus, vel ſola, juxta juris communis diſpoſitionem, ſi alii non ſuperſint omnium præmiſſorum.

Decernimus adhuc, quod ſi qua perſona extranea, exceptis patre, avo, matre, avia, zio carnali, vel zia, aut fratre germano, vel ſobrino dederit in futurum, vel promiſerit dotem pro muliere de bonis ipſius dotantis, ſive in pecunia, ſive in alia re, & hoc conſtet ſic eſſe, & ſoluto matrimonio morte mulieris ſine liberis tempore traditionis, vel promiſſionis ſtipulatus fuit ſibi dotem ipſam reſtitui, caſu eveniente ſibi, vel ſuis hæredibus reſtituatur, quarta retenta a viro ex forma præſentium ſtatutorum, vel alteri, cui dotans reſtitui ſtipulatus fuerit, ſed ſi ſibi, vel alteri reſtitui non fuerit ſtipulatus, tunc ad mulieris hæredes tranſmittatur.

At ſi de bonis mulieris d. dos dota, vel promiſſa fuerit, etiam ſi dotans ſibi reddi ſtipulatus fuerit, actio non ſibi, ſed mulieri, ejuſque hæredibus, & ſucceſſoribus quæratur ad repetendam, ſoluto matrimonio, vel alio caſu de jure permiſſo, ſemperque dotans ſimpliciter mulierem, ſive ſit extraneus, ſive ſanguine conjunctus intelligatur de bonis propriis mulieris dotaſſe, ſi habeat hæreditaria, vel adventitia, aut alio modo quæſita, & dotans tanquam procurator id feciſſe præſumatur, & ſi majorem quantitatem promiſerit, quam ſint bona mulieris, tunc promittens de propriis bonis ſupplere teneatur.

Et cum ſæpius fratres detrectent proprias ſorores matrimonio, debito tempore collocare, ut interim promiſſa, ſeu conſtituta dote, ut ſupra fruantur. Statuimus, quod fratres, qui poſt vigeſimum annum ſorores nuptui non tradiderint, ſi matrimonio ſint aptæ, & non impeditæ aliquo morbo, vel naturæ impedimento, poſt dictum tempus ultra alimenta ipſis ſororibus præſtanda pro interuſurio promiſſæ dotis, vel conſtitutæ, teneantur ſolvere ad rationem quatuor pro quolibet centenario dotis conſtitutæ, aut promiſſæ.

Addentes propterea, quod ſi avus, vel pater, aut frater dotando neptem, filiam, & ſororem reſpective certam promiſerint quantitatem, computatis bonis maternis, vel adventitiis, aut aliunde quæſitis ipſius neptis, filiæ, vel ſororis, ſi avus, vel pater habiles ſint ad promiſſam dotem præſtandam, vel ſi a fratre fuerit facta promiſſio, & quantitas de paterna bona ſibi debeatur, tunc, & eo caſu dos promiſſa a patre, vel avo, de propriis bonis ipſorum præſtetur, & ultra materna bona, vel aliunde quæſita conſignent ſimiliter & fraterna paterna, vel avita, & ultra aliunde quæſita.

Inſuper ſi paterna bona non ſufficiant, & materna, vel avita ad congruam dotem ſorori conſtituendam, fratres tunc de propriis bonis addere ad competentem dotem compellantur, ſi habiles ſint ad dotem præſtandam, quæ habilitas Judicis arbitrio, qui pro tempore fuerit, reponatur.

In omnibus vero caſibus præmiſſis mulier dotata excluſa intelligatur a ſucceſſione prædictarum perſonarum, non autem a legitima non dotantium ipſi debita, quam integram conſequi mandamus, & ea non fraudari præſenſque ſtatutum locum vindicet in præteritis, præſentibus, & futuris.

Ejuſdem ſtatuti, quod bona decedentis ab inteſtato devolvantur ad proximiores conſanguineos. Rubr. 48.

JUra ſanguinis ſuadent, & omnes leges dictant, ut decedentium ab inteſtato bona ad proximiores agnatos devolvantur, ne familiæ dignitas inopia pereat, ſtatuimus igitur, & præſenti ſtatuto firmamus, quod ſi aliquis, vel aliqua de Terra Caldarolæ, ejuſque diſtrictu deceſſerit inteſtatus, ſeu inteſtata, nulloque condito teſtamento ſine filiis maſculis legitimis, & naturalibus, vel deſcendentibus ex eis, bona omnia cujuſcumque generis, & jura ſic ab inteſtato decedentis devolvantur, & deveniant in proximiores conſanguineo deſcendentes ex paterna, vel avi paterni linea, videlicet bona paterna, vel avita ad proximiorem conſanguineum ſic ab inteſtato decedentis uſque in tertium gradum incluſive, ſecundum gradus, & lineæ prærogativam.

Bona vero materna in proximiores conſanguineos ex linea materna, vel avi materni linea deſcendentes uſque in tertium gradum, ut ſupra, cum rationi conſonum ſit, quod talia bona ad ſtatum revertantur, unde principium habuiſſe noſcuntur.

Declarantes præſens ſtatutum locum non vindicare in decedente ab inteſtato patrem habente; eo enim caſu patrem ſuccedere volumus, cæteris proximioribus ex linea tranſverſali excluſis.

Si autem ſic ab inteſtato decedens matrem relinquat tantum mortuo patre, tunc mater ſuperſtes habeat legitimam portionem ſibi jure naturæ debitam; cætera vero bona devolvantur ad proximiores de cippo, modo prædicto.

Declarantes etiam, quod conſanguineorum appellatione non veniant deſcendentes maſculi, vel fœminæ ex filiabus dotatis, ut in præcedenti ſtatuto cautum eſt, ſed intelligantur ſolummodo deſcendentes conſanguinei ex maſculis.

Filiæ fœminæ legitimæ, & naturales ſic ab inteſtato decedentis per præſens ſtatutum excluſæ intelligantur, quoties congruo tempore, & modo fuerint dotatæ, ut in præcedenti ſtatuto, alias ſuccedant, juxta juris communis diſpoſitionem.

Si concurrant in hæreditate ſic ab inteſtato decedentis avus paternus, & maternus; in bonis paternis præferatur paternus, in maternis maternus, ſi concurrant avus paternus, avia paterna, ac materna, his omnibus paternus præferatur.

Adjicientes, quod inteſtatus intelligatur præſenti ſtatuto, qui teſtamentum condere noluit, vel non potuit facti, vel juris impedimento, aut ratione ætatis, uti pupillus, &

vel

infans, vel rationis imperfectione, ut furioſus, & mentecaptus.

CALLIENSIS CIVITATIS, PARTICULA XXXII.

De ſucceſſione ab inteſtato, quod ſtantibus maſculis, &c. Rubr. 64. lib. 2.

Decretum Federici Urbini Ducis.

NOs Federicus, &c. ſtatuimus, & præſenti lege, & decreto decernimus, & firmamus ad confirmationem familiarum, & agnationum ipſarum domus, quantum dignitas, & honor per maſculos conſervetur intendentes, quod communiter per Italiam in aliis Civitatibus, & locis noſtræ juriſdictioni, & diſtrictui noſtro ſubjectis conſervantes pro communi, ac publico utili, ac honeſto, moti, & inclinati conſenſu, & voluntate populi noſtræ Civitatis Callii, prout in Conſilio Civitatis prædictæ alias fuit obtentum, quod de cætero filiæ fœminæ, & deſcendentes ex eis per lineam fœmininam, ad ſucceſſionem patris, matris, ac collateralium maſculorum, & eorum filiorum, necnon aliorum deſcendentium, tam per lineam paternam, quam maternam ab inteſtato defunctorum non admittantur, exiſtentibus filiis maſculis, vel nepotibus per lineam maſculinam deſcendentibus ex eiſdem, & aliis collateralibus maſculis, & eorum filiis, quibus ipſi ſolum ſuccedant, dummodo ipſæ filiæ dotatæ fuerint; aut dotentur a quocumque prædictorum de bonis, rebus, & pecuniis cujuſcumque ipſorum, uſque ad quantitatem legitimæ dictis filiabus debitæ jure naturæ in bonis patris, aut aliorum aſcendentium per lineam maſculinam, ut ſupra, & ultra quantitatem legitimæ.

Sin vero dotatæ fuerint in minori quantitate ipſius legitimæ a quocumque prænominatorum, tunc ſolum excludantur, & ſint excluſæ dictæ filiæ dotatæ a ſucceſſione, & hæreditate ipſius dotantis, & non aliorum exiſtentibus filiis maſculis, ut ſupra; Et prædicta locum habeant in præteritis, præſentibus, & futuris, ſive reſervatione, ſive præſumptione non deciſis.

Ejuſdem Statuti. Rubr. 65. lib. 2.

Decretum Guidobaldi Primi Urbini Ducis.

COnvenit, quantum fieri poteſt, familiarum dignitatum bona conſervari, & perpetuari, ut mulierum translatione in alienas familias, quibus nulla conſervatur dignitas paternæ domus, ſive ſtirpis, ad extraneos non tranſeant familiarum facultates, quibus deficientibus eædem obſcurantur familiæ. Igitur non ſine ratione ad hanc devenitur conſtitutionem in perpetuum valituram, ſaluberrimo remedio occurrendo, prout decet, omnium ſuffragio.

Hoc igitur perpetuo Edicto firmatur, quod filiæ fœminæ, & deſcendentes ab eis non ſuccedant ab inteſtato ad bona, ſeu in bonis paternis, vel maternis, donec, & quouſque filii maſculi, ſive nepotes deſcendentes ab eis per lineam maſculinam in infinitum ſupervixerint unus, vel plures, dum tamen ſint dotatæ, ſive dotentur; Quibus quidem filiis, nepotibus, & cæteris, de quibus ſupra exiſtentibus, hoc eſt, donec ſuperfuerint, & quoad ſupervixerint dictæ mulieres dotatæ, ſive dotandæ, intelligantur excluſæ ab inteſtato, etiam a jure rumpendi, & agendi ad ſupplementum legitimæ in bonis, ſive hæreditate dotantis; Quod quidem intelligatur non modo in tranſeuntibus in matrimonium carnale, verum etiam ad matrimonium ſpirituale, ſeu aliter quovis modo in ſæculo, vel Religione intrantibus, quibus dotem congruam præſtari decernitur, prout ſupra, quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus, & prædicta locum habeant in præteritis, quibus nullum jus quæſitum per ſententiam, & in præſentibus, & futuris.

Decretum Guidobaldi Secundi Urbini Ducis. *Rubr. 66. lib. 12.*

VOlentes, ſicut eſt cura, & ſollicitudo noſtra, commodis, & opportunitatibus ſubditorum noſtrorum providere, ac in familias maſculinas opes, & divitias, per quas hominum dignitates manutenentur, & conſervantur, recolentes, & animo revolventes Illuſtriſſimorum, & Excellentiſſimorum Ducum, fel. mem. Federici Proavi noſtri, Guidobaldi *Avi* noſtri adoptivi in Statu Urbini, nec non Joannis de Ruvere Urbis Præfecti, Soræ, Arciſque Ducis Avi noſtri paterni in Statu Senogalliæ, & Vicariatus, Conſtitutiones, & Decreta ad excluſionem fœminarum in favorem maſculorum edita, quæ tamen; quia partim in deſuetudinem abierunt, & hactenus neglecta, non fuerunt obſervata, & partim quia ſuppletoriam additionem requirere videbantur, eiſdem conſtitutionibus, & decretis inhærentes illas, & illa nedum confirmare, ſed quantum ad communem populorum noſtrorum utilitatem nobis pro univerſali conceſſione agnationum, viſum fuerit expedire eaſdem Conſtitutiones, & Decreta in hac parte loquentia omnium, & ſingulorum locorum juriſdictioni noſtri ſtatus ſubditorum corroborare, ampliare, & extendere intendentes.

Nos Guidobaldus Secundus Feltrius de Ruvere Urbini Dux IV. Hac noſtra præſenti lege inviolabiliter obſervanda, & perpetuo duratura decernimus, & ſancimus, quod fœminæ quorumcumque locorum totius noſtri ſtatus, dotatæ ab avo, avia, patre, matre, vel a fratre, a quocumque, vel ab altero ipſorum, donec, & quouſque maſculi ſuperfuerint, per lineam directam deſcendentibus, in infinitum, ab inteſtato ſuccedere non poſſint, nec agere ad jus aliquod legitimæ, vel ejus ſupplementi, aut congruæ dotis, vel aliquo quæſito colore poſſint, & debeant habere regreſſum ad bona, & hæreditatem patris, matris, avi, aviæ, ſeu fratris, vel alterius ipſorum, vel ipſarum; ita quod ab uno ipſorum tantum dotatæ, cenſeantur excluſæ ab omnium ſupranominatarum perſonarum hæreditatibus, ſed dotibus ſibi relictis, conſtitutis, traditis, vel promiſſis a quocumque ipſorum, vel altero eorum, ſtare debeant tacitæ, & nulla unquam ratione reclamare, & contravenire, & perpetuo cenſeantur excluſæ, donec, & quouſque, ut ſupra dictum eſt, maſculi in infinitum per lineam directam deſcendentes ſuperfuerint.

Teneantur tamen dicti filii maſculi, quatenus filiæ fœminæ ab avo, patre, aut matre dotatæ non fuerint, illas, vel quaslibet ipſarum condecenter, & congrue dotare, inſpecta quantitate perſonarum, patrimonii, & conſuetudine eorum domus, & caſatæ ſub judicio, conſenſu, & declaratione duorum propinquiorum proximiorum, non habentium intereſſe in hujuſmodi hæreditatibus, & in eventu diſcordiæ, & diſſenſus eorum conſanguineorum, arbitrio, & declaratione Judicis ordinarii locorum. Et filiæ fœminæ ultra dotes, ſicut ſupra, eis traditas, aut quoquo modo conſtitutas, traditas, vel promiſſas a quocumque prædictorum, aut ab eorum altero, nihil ultra petere poſſint in dictis bonis avitis, maternis, paternis, & fraternis, ſed in illis tantum, ſicut ſupra deſcendentes, integre, & plene ſuccedant, & ſuccedere debeant.

Volentes, & providentes, quod ſi plures dotatæ fuerint ſorores, vel non dotatæ, una, vel pluribus decedentibus ſine filiis, quod cæteræ ſorores in eis, vel earum bonis, & hæreditate cenſeantur excluſæ, & alii maſculi, vel eorum filii deſcendentes, & proximiores in earum ſucceſſionibus admittantur, & admitti debeant.

Addentes, quod veniente caſu viduitatis, dictæ filiæ fœminæ redire debeant, & poſſint ad domum avitam, maternam, paternam, vel fraternam, vel eorum, a quibus fuerint excluſæ, ſeu hæredum ipſorum, & ibidem, ſuas dotes conferendo, habere debeant alimenta neceſſaria cum veſtitu, ſecundum avitas, paternas, maternas, vel fraternas facultates.

Supplentes, & declarantes, quod ubi in locis noſtræ juriſdictioni ſubjectis extarent ſtatuta, reformationes, ſeu conſtitutiones, quæ magis plenos, latos, ſeu largos caſus amplecterentur, & ad alias perſonas ulteriores in favorem maſculorum ſe magis extenderent, quam in præſenti lege, & decreto fuerit expreſſum, non intendentes eis ſtatutis, reformationibus, ſeu conſtitutionibus præjudicare, volumus, & decernimus, hoc noſtro decreto nil obſtante, eadem ſtatuta, reformationes, vel conſtitutiones obſervari, volentes, & mandantes hanc noſtram legem, ſive decretum per omnia loca juriſdictioni noſtræ ſubjecta publicari, & in publico regiſtrari, ac perpetuo manuteneri, & obſervari, ſub pœnis arbitrio noſtro imponendis, nullis alias legibus, decretis, conſtitutionibus, reformationibus, ſeu conſuetudinibus alias factis, in contrarium facientibus, non obſtantibus, quibus, & cuilibet ipſarum, aut ipſorum in hac parte derogari volumus, & expreſſe derogamus.

CA-

CAMERINENSIS CIVITATIS.

PARTICULA XXXIII.

De dotibus, & dotatis mulieribus, Rubr. 119. lib. 2.

ITam ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi qua mulier nata, vel naſcitura, fuerit, vel erit dotata a patre, vel avo paterno, vel fratre carnali, vel patruo carnali, non poſſit ipſa mulier, nec deſcendentes ex ea ſuccedere in bonis, & hæreditate, vel ſucceſſione prædictorum, vel alicujus eorum dotantium, vel non dotantium, vel deſcendentium ab eiſdem, vel aliquo prædictorum per lineam maſculinam, quouſque ſupervixerit aliquis de prædictis, avo paterno, patre, fratre carnali, vel patruo carnali, vel aliquis maſculus legitimus, & naturalis de prædictis proxime nominatis, vel aliquo prædictorum, vel maſculus, ſeu maſculi ex deſcendentibus ab eiſdem, vel aliquo ipſorum per lineam maſculinam, dummodo d. perſona ſit ſucceſſibilis. §. Si vero fuerit dotata a matre, vel avo materno, vel avia materna, vel paterna, non poſſit ipſa mulier dotata, nec deſcendentes ex ea ſuccedere in hæreditate, ſucceſſione ipſorum matris, avi, vel aviæ paternorum, & maternorum dotantium, vel non dotantium, quoad ſupervixerit aliquis maſculus legitimus, & naturalis ipſorum, vel alicujus eorum, de cujus hæreditate agitur, vel maſculus, & maſculi legitimus, & naturalis, vel legitimi, & naturales, deſcendens, vel deſcendentes ex ipſis, vel aliquo ipſorum, vel ipſarum, de quorum hæreditate agitur, ut præmittitur. §. Et ſi mulier plures habuerit fratres carnales, & fuerit ab uno ex fratribus dotata, non poſſit d. mulier reverti, nec recurſum habere ad hæreditatem fratris dotantis ſine liberis ex matrimonio decedentis, vel ad hæreditatem alicujus ex fratribus ipſius dotantis utrinque conjunctis, vel conſanguineis tantum, nec ipſi fratri dotanti, vel alicui ex talibus ſuis fratribus ab inteſtato ſuccedere, quouſque ſupervixerit aliquis frater utrinque conjunctus, vel conſanguineus tam ipſius fratris ab inteſtato mortui ſine liberis ex matrimonio natis, vel aliquis ex deſcendentibus per lineam maſculinam a fratre, vel fratribus utrinque conjuncto, vel conjunctis ipſi fratri dotanti, vel a fratre, vel fratribus conſanguineo, vel conſanguineis, quam ipſius fratris dotantis. §. Item dicimus, quod ſi qua mulier fuerit, vel erit dotata a fratre, vel fratribus omnibus carnalibus, & aliquis illorum fratrum decederet ſine filiis, alii fratres maſculi utrinque conjuncti, ſi ſoli ſuperſint, vel conſanguinei tantum, ſi ſoli ſuperſint fratri mortuo ab inteſtato, ſuccedant cum nepotibus ex aliis præmortuis fratribus, qui fuerunt fratres utrinque conjuncti mortuo, vel conſanguinei, & ſi non ſupereſſent tales fratres talis mortui, ſed ſupereſſent tales nepotes, ipſi nepotes ſuccedant ſoli, ipſa mulier dotata excluſa a dicta ſucceſſione, quouſque aliquis ex dictis maſculis extiterit, & hoc etiam locum habeat in patruis carnalibus, quibus ſuccedant filii maſculi aliorum fratrum, & non fœminæ dotatæ, ubi morerentur ab inteſtato. §. Et ſi dictæ mulieres dotatæ, vel non dotatæ morerentur ſine filiis ab inteſtato, etiam in pupillari ætate, matre ſuperſtite, vel ea non extante, ſuperſtite avia materna, vel avo materno, vel avia paterna, eo caſu in totum excludantur mater, avus maternus, vel avia materna, vel paterna, quouſque ſupervixerint aliquis frater, vel ſoror carnalis utrinque conjunctus, vel conjuncta, vel aliquis filius, vel filia, unus, vel plures ipſorum fratris, vel ſororum, ſi ipſi ſuperſint ſecundum formam, & tenorem ſtatuti immediate ſequentis; Ubi vero prædicti non ſupereſſent, & ſupervíverent frater, vel fratres, conſanguineus, vel conſanguinei tantum, vel eorum, vel alicujus ipſorum filii maſculi legitimi, & naturales, vel patruus, vel patrui carnales, vel filii eorum, ſeu alicujus eorum maſculi legitimi, & naturales, & excluſa matre, avo, & avia paterna, & materna prædictis ſuccedant in aliis bonis, præterquam in legitima ordine ſucceſſivo, & eo caſu, quo filii maſculi remanerent ex dicto fratre dotante, & morerentur in pupillari ætate, ſimili modo ſuccedant fratres dotantis, ubi ſupereſſent fratres carnales etiam ex latere patris tantum, & ubi non ſupereſſent tales fratres, ſuccedant patrui eorum, & filii maſculi, & matre excluſa, & avo, & avia prædictis; Salvo in omnibus, & ſingulis dictis caſibus in præſenti ſtatuto contentis, & quolibet eorum teſtamento, & ultima voluntate prædictorum. §. Et ſi aliqui ex dictis mulieribus relinquerent aliquid, obſervetur, ſalvo, quod mulieres tempore neceſſitatis poſſint habere victum, & veſtitum in hæreditate ſecundum vires patrimonii, dotem ſuam conferendo, & refundendo, ſi poterit, vel jura cedendo repetendi dotem cauſa conferendi, & refundendi dotem prædictam. §. Ille autem, vel illi, qui ſimul cum aliqua muliere parentibus ſucceſſerit, vel ſucceſſerint ab inteſtato, qui dotem dedit, vel dederint pro ipſa muliere, ejus, ſeu eorum hæredes non poſſint, nec debeant repetere ipſam dotem, donec vixerit illa mulier dotata, vel ſui filii, unus, vel plures, nec petere poſſit ipſa mulier partem ipſius, vel ejus hæredibus contingentem de bonis ipſorum parentum uſque ad concurrentem qualitatem dotis receptæ. §. Item ſi aliquis receperit aliquam promiſſionem reſtitutionis dotis alicujus mulieris de bonis mulieris, ſive nominata fuerit illa mulier in Inſtrumento promiſſionis de reſtitutione dotis, ſive non, jus de dicta dote, & actionem pro ipſa dota repetenda, & dare, & reſtituere debeat ipſi mulieri, nec detentio talis Inſtrumenti ipſi mulieri, nec illi cui dimitteret, vel jus ſuum daret, & cederet, obeſſe poſſit, aliquo jure communi, vel ſtatuto non obſtante, ſed illum, vel illos inſtrumentum, ſeu promiſſiones de reſtitutione dotis recipientem, ſeu recipientes Poteſtas, & Capitaneus, vel aliquis alius Officialis compellant ipſi mulieri, vel ſuis filiis, vel cui jus ſuum cederet, & dimitteret, ut dictum eſt, reſtituere. §. Et intelligatur dos fuiſſe de bonis mulieris dotatæ eo ipſo, quod apparuerit eamdem dotatam fuiſſe ſemel, vel pluries a patre, matre, avia, vel zio fratre carnali, vel conſobrino, ſorore carnali, vel conſobrina, etiamſi in inſtrumento dotali non diceretur, quod eſſent bona dictæ mulieris, ſeu ſimpliciter a prædictis daretur, ita quod non intelligatur de bonis propriis ejus, qui ſtipulatus fuerit dotem ſibi reſtitui, ſed dotem dediſſet, vel promiſiſſet de bonis d. dotatæ, niſi appareret evidenter dictum dotantem ſupradictam dotem dictæ mulieris ſe dare, ſeu promittere, quo caſu uſque ad concurrentem quantitatem, quam de ſuo ſolveret, poſſit ſibi cavere per ſtipulationem, vel alio modo, ut partes extiterint in concordia. §. Item ſi quis, vel qua, exceptis perſonis, de quibus in præced. §. qui incipit: *Ille autem, vel illi*, aliquam dotaverit mulierem in totum, vel in partem de propriis bonis ipſius dotantis, ſive pecuniam dederit, vel alias res, & ipſam dotem tempore promiſſionis, ſi promiſſio intervenerit, vel tempore ſolutionis, vel traditionis ſtipulatus fuerit, vel ſtipulata dotem ſibi reddi, & conſtiterit inſtrumento, aut documento publico, vel teſtibus fide dignis, matrimonio diſſoluto morte mulieris ſine filiis ex ea deſcendentibus inter illam mulierem, quam dotavit, & maritum, cui pro ea dotem dederit, vel dari fecerit, dotem, quam dederit, vel dari fecerit libere poſſit repetere, & ſibi reſtitui debeat per eum, qui receperit talem dotem ab aliquo dante de ſuis bonis propriis, & teneantur reſtituere, & ei, cui voluerit quæ dotem dederit, facere Inſtrumentum, & promiſſionem, nec compellatur ipſi mulieri, nec hæredibus, per quos dos data eſt, reſpondere de dicta dote, quod capitulum in negotiis præſentibus, præteritis, & futuris locum habeat in qualibet parte ſui, capitulo aliquo non obſtante. §. Salvo quod fœminæ poſſint venire ad ſucceſſionem parentum, & fratrum, & aliarum perſonarum, ad quarum ſucceſſionem de jure vocantur, ſi deſcendentes maſculi per lineam maſculinam non ſuperſint de prænominatis ſupra in præſenti ſtatuto, remittendo, vel cedendo, ut ſupra, dotes ſuas in hæreditate. §. Et intelligantur mulieres eſſe dotatæ, ſi pro dote mulieri aliquid in teſtamento, vel codicillis fuerit relictum per aliquem de perſonis prædictis, vel datum, vel promiſſum: dum tamen ſi minus congrue fuerit dotata, debeat ſuppleri congrua dos, ſecundum quod in capit. proximo continetur. §. Item ſi aliquis pater, vel avus paternus alicujus mulieris non dotatæ deceſſerit inteſtatus, frater, vel fratres ipſius mulieris utrinque conjunctus, vel conjuncti, vel conſanguineus, ſive conſanguinei tantum, vel alii maſculi deſcendentes ab ipſo fratre, vel fratribus per lineam maſculinam teneantur, & debeant de bonis ipſius patris, vel avi ipſam mulierem dotare, vel partem aſſignare, & dare competentem ſecundum condecentiam ſuæ perſonæ, & ſecundum facultatem hæreditatis patris, vel avi paterni, & conſuetudinem, & morem Civitatis, & habita d. voce, vel promiſſione facta marito, vel patri mariti, vel ſibi aſſignata, & data, ex tunc excludatur a ſucceſſione prædictorum patris, & avi, quouſque ſupervixerit, vel ſupervixerint frater, vel fratres dotans, vel dotantes, vel eorum, ſeu alicujus eorum deſcendentes maſculi per lineam maſculinam. §. Et de competentia dotis d. mulieris ſtetur dicto, & declarationi

duorum proximiorum conſanguineorum d. mulieris, qui ad prædicta declaranda cogantur per Poteſtatem, & Capitaneum, ſive Judicem appellationis d. Civitatis ad petitionem fratrum, ſive proximiorum conſanguineorum d. mulieris, vel alterius ex ipſis; Et ſi d. conſanguinei non fuerint in concordia, tertium eligere ad prædicta per d. Poteſtatem, & Capitaneum, ſeu Judicem appellationis cogantur, & compellantur, & d. aſſignatio, conſignatio, & declaratio fieri debeat in frà ſex menſes poſt mortem d. patris, vel avi. §. Et ſi infra dictos ſex menſes d. aſſignatio, conſignatio, vel declaratio facta non fuerit, a ſucceſſione patris vel avi non excludatur talis mulier, ſed ipſa mulier, d. termino elapſo, ad ſucceſſionem prædictorum, vel alterius eorum admittatur, & poſſit petere partem, & diviſionem bonorum, tanquam communium; Inſuper volumus, quod facta declaratione, ſeu deputatione d. dotis, omnia bona hæreditaria dicti patris, vel avi remaneant, & ſint obligata ipſi mulieri, donec d. dotes ſolvantur, & dentur ipſi mulieri, vel patri mariti, quas dotes ſolvere teneantur d. fratres, vel frater, & eorum deſcendentes, tempore, quo ipſa mulier fuerint nuptui tradita, vel Monaſterium intraverit, & non ante. §. Salvo, quod ſi ipſa mulier antequam ſe nuberet, ſeu Monaſterium intraret, cum d. ſuis fratribus, vel fratre, & eorum deſcendentibus ſtare, & cohabitare non poſſet, quod ipſi, vel frater, vel eorum deſcendentes teneantur dare ipſi mulieri d. dotes, ut ex ipſis ipſa mulier ſe alere poſſit. §. Item ſi alicui mulieri eſſet d. dos in teſtamento relicta, vel alia ultima voluntate prædictorum patris, vel matris, avi, ſeu aviæ paternorum, ſeu maternorum, ſeu aliquorum prædictorum, & in inſtrumento facto de dote ipſius mulieris, & promiſſione facta per aliquem, aliquos prædictorum, vel eorum deſcendentes de dote ipſius mulieris, non eſſet nominata ipſa dos, ſeu quantitas relicta, quod in ipſa promiſſione, & inſtrumento, & in quantitate promiſſa intelligatur, & includatur d. dos, & quantitas relicta, ſeu quomodolibet pertinens, & ſpectans ipſi mulieri in bonis, & hæreditate prædictorum, ſeu alicujus eorum, ſive nominata fuerit, & computata ipſa quantitas in dote prædicta, ſive non, dummodo d. dos tranſcendat, & ſit major quantitas, quam ipſum legatum, vel relictum. §. Et idem dicimus debere fieri quando per aliquem prædictorum, qui in ejus ultima voluntate reliquerit dotem mulieri, & poſt d. relictum factum, ipſemet relinquens promiſerit, ſeu ſolverit dotem prædictam, quod dos relicta intelligatur eſſe illa dos promiſſa, ſeu ſoluta. §. Etſi ſimiliter fuerit, vel erit dotata bis, vel pluries a patre, matre, avo, vel avia paternis, ſeu maternis, patruis, fratribus carnalibus, vel conſobrinis, vel deſcendentibus maſculis ab eiſdem, vel ipſorum altero, vel ſeipſam dotaverit ſemel, vel pluries ſe maritando, quod dos ſibi data, vel promiſſa in primo matrimonio, intelligatur data, & promiſſa, & computetur in dote ſecundi, & in aliis matrimoniis, & idem dicimus in monialibus recluſis, religioſis, & ſpiritualibus perſonis, qui, & quæ non poſſint habere recurſum in bonis, & hæreditate prædictorum quoquo modo, vel cauſa §. Salvo, & reſervato, quod religioſus maſculus ipſo vivente poſſit habere recurſum, & regreſſum ad legitimam tantum, & aliter non, patre mortuo ab inteſtato, ex teſtamento autem debeant ſtare contenti relictis, & inſtitutionibus eis factis, omni exceptione remota.

C A M M O R I,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

P A R T I C U L A XXXIV.

Che le Donne dotate non ſuccedano nelli beni del Dotante. Cap. 7. lib. 2.

PArendoci coſa ragionevole, e giuſta, che le Donne dotate una volta debbano contentarſi della lor dote, ſtatuimo, & ordiniamo, che ſe alcuna Donna del Caſtello di Cammoro, e ſuo diſtretto ſarà dotata dal padre, madre, avo, ava, ò altri parenti fino in terzo grado, non poſſa d. donna havere regreſſo, nè venire à ſucceſſione nelli beni, & heredità di detti padre, e madre, avo, ava, ò parenti ſuoi fino in terzo grado, che l'haveranno dotata, eccetto che detto dotante non moriſſe ſenza figliuoli maſchi legitimi, e naturali, o per teſtamento di detto dotante.

C A M P A G N A N I,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A XXXV.

De non ſuccedendo per filiam maritatam, vel maritandam ab inteſtato.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod filia maritata, vel maritanda a patre, avo, matre, avia, aliiſve ſuperioribus, vel collateralibus, fratre, patruo, avunculo, nepotibus, aliiſve conſanguineis, affinibus, & conjunctis, vel extraneis perſonis, dote ſua contenta eſſe debeat, nec de bonis paternis, maternis, avi, aviæ, aliorumque ſuperiorum, vel collateralium fratris, patrui nepotum, aliorumque conſanguineorum, ſucceſſionis jure ab inteſtato, ultra d. dotem habere poſſit, nec jure legitimæ, falcidiæ, vel trebellianicæ, de dote ſua contenta eſſe debeat ſibi data, vel promiſſa, ſive danda de paragio, ut ſupra ſtatutum fuit, ad poſſibilitatem facultatum ſupradictorum, & ſuorum, fratres, conſanguinei, vel affines ad quos illam tradere nuptui ſpectat, & pertinet, aſtringantur, & compellantur per Officialem, & Maſſarios Terræ Campagnani, cum honeſtati d. Terræ expediat habere mulieres dotatas, & maritatas, necnon familias, ac ſtirpem conſervare.

C A M P E L L I.

Quod eſt Caſtrum ſub Gubenio Spoleti.

P A R T I C U L A XXXVI.

Mulier dotata non ſuccedat in bonis dotantis. Rubr. 11.

MUlier aliqua de Caſtro Campelli, vel ejus diſtrictu dotata a patre, matre, avo, avia, fratre, nepte, vel quocunque alio non poſſit, nec valeat ſuccedere, vel regreſſum habere ab inteſtato in bonis dotantis.

C A N N A R I Æ,

Terræ ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A XXXVII.

Quibus perſonis ſit prohibita ſucceſſio hæreditatis decedentis ab inteſtato. Rubr. 29.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier forenſis alicui de Cannaria, vel ejus diſtrictu hactenus maritata, vel quæ nupſerit in futurum, poſſit in hæreditate alicujus de Cannaria ab inteſtato ſuccedere, aut ejuſdem decedentis ab inteſtato eidem bona remanere, aut cui eorumdem ejus hæreditas ſpectare. Si ex parte patris decedentis hujuſmodi aliquis, vel aliqua, conſanguineus, vel conſanguinea uſque ad quartum gradum attinens decedenti ſupereſſet; Cui ſic ſuperſtiti, vel ſupervivienti ex parte patris talis decedentis uſque in d. gradum, & lineam bona hæreditatis cujuſlibet decedentis pleno jure pertineant, auctoritate præſentis ſtatuti capituli atque ſpectent. Et hoc capitulum ſit præciſum, & præciſe intelligatur in qualibet parte ſui, hinc aliqua lege, conſtitutionibus, privilegiis, vel etiam ſtatutis loquentibus, ſeu loquente in contrarium ubicunque poſitum, aliqualiter non obſtantibus.

Et quoniam reduci in dubium videbatur, an ea, quæ in præallegato capitulo continentur, locum haberent, & comprehenderent fœminas, & illarum deſcendentes, quæ tempore delatæ, & obvenientis hæreditatis prædictorum patris, matris, & aliorum in præallegato capitulo nominatorum dotatæ non erant, præſentibus declaramus, & ſtatuimus per talem donationem factam, vel faciendam quandocunque ante, vel poſt d. delationem hæreditatis, ſemper intelligi d. mulieres, & ex ea deſcendentes excluſam, & excluſas ab omni hæreditate, vel ſucceſſione, & durare, & eſſe eamdem facultatem donandi omni tempore, quo dicta mulier, vel ex ea deſcendentes vellent qualitercunque ad ſupradictorum hæreditates venire, ſalvis tamen, quæ in §. *Salvo quod hoc capitulo*, continentur.

C A P R A N I C Æ,

Quæ eſt Terra diſtrictualis Urbis.

P A R T I C U L A XXXVIII.

Quomodo diſponantur bona decedentium ab inteſtato. Rubr. 41.

STatuimus, & ordinamus, quod omnia bona decedentium ab inteſtato remaneant filiis maſculis defuncti, & nepo-

& nepotibus, ex filio defuncto natis ſi habuerit, ſi autem non habuerit filios maſculos, & nepotes paternos, deveniant ad filias fœminas, ſi habuerit maritatas, & ſi maſculos, & fæminas ſimul habuerit, quod omnia bona deveniant ad maſculos, qui teneantur maritare, & nuptui tradere ſuas ſorores, & amitas reſpective, ſecundum eorum conditionem, & facultatem, & maritatæ, & dotatæ dote contentæ ſtare debeant, nec amplius de bonis paternis, & maternis petere poſſint; Si autem non habuerit filios, ſeu filias, bona d. defuncti perveniant ad proximiores, ſalva gradus prærogativa.

CARBONIANI,

Quæ eſt Terra B. in diſtricto Urbis.

PARTICULA XXXIX.

Che la Donna dotata non ſucceda in beni paterni, nè materni. Rubr. 59.

ORdiniamo, che la Donna dotata ſia contenta della ſua dote ſola, e non poſſa ſuccedere nei beni paterni, nè materni, non che per queſto ſi neghi alli padri, ed alle madri di far teſtamento, e di laſciare alle ſue figliuole, e che le figliuole ſuccedino nelli beni della madre ſolo che la legitima, qual legitima in neſſun modo ſi poſſa togliere a loro; ma ſe non ci ſaranno figli maſchi, e ci ſaranno ſolo le figlie femine, ſuccedano e poſſino ſuccedere nelli beni del padre, e della madre, e ſe ci ſarà un fratello, overo più, e le ſorelle non fuſſero dotate, che il fratello, o fratelli ſiano tenuti dotarle, e ad eſſe conſegnare la dote, ed appanamenti delli beni così del padre, come della madre, overo del ſudore, e beni loro, quando li beni del padre, overo madre non ci foſſero, e queſto ſecondo il coſtume è conſuetudine della Terra di Carbognano, a ſimilitudine, e modo, che foſſero padri, e ſimili a' detti fratelli.

CARPINETI,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA XL.

Quod mulier dotata, patri, & matri ab inteſtato decedentibus cum fratribus non ſuccedat. Cap. 13.

ITem ſtatuimus, quod filia fœmina dotata, patri, & matri ab inteſtato defunctis non ſuccedat, nec ſuccedere poſſit; ſed ipſi tantum filii maſculi parentibus ab inteſtato defunctis ſuccedant in omnibus eorum bonis. Et fœminas volumus, quod ſit contenta de dote ſua, ſive fuerit dotata a patre, ſive ex bonis communibus utriuſque, dummodo dos non ſit minus legitima de jure tangenti; Et quatenus ſit minus legitima, petere debeat ſupplementum, & non aliud. Et ſi non erunt filiæ fœminæ dotatæ, ſint contentæ dote de paragio, quæ non ſit minus legitima, & quod diximus de filia fœmina, idem dicimus de eorum filiis ea defuncta, ſtantibus maſculis ſupradictis. Ex teſtamento vero poſſit d. filia fœmina, ſtantibus maſculis, patri, & matri æqualiter ſuccedere, vel inæqualiter jure inſtitutionis, vel legati, prout ipſi parentes voluerint. Teneantur tamen cum fratribus dotem conferre, juxta formam juris, qui una cum eis ſuccedit ex teſtamento, niſi in eorum teſtamentis contrarium ſenſerint parentes tacite, vel expreſſe, & ut latius in d. ſtatuto originali impreſſo, ad quod recurratur, quatenus opus ſit.

CASTILIONIS LACUS,

Terræ ſub Guberoio Peruſiæ.

PARTICULA XLI.

Delle ſucceſſioni dove non è teſtamento. Rubr. 67.

VEnendo il caſo della morte di alcuna perſona ſenza teſtamento, & ultima ſua volontà, reſtando da tal perſona deſcendenti, all'ora, ed in quel caſo ſuccedano li maſchi deſcendenti per linea maſcolina legitimi, e naturali, ſervando trà loro l'ordine della ragione commune, eſcluſe le femine dotate, ſe ſi doteranno doppo, ſecondo è diſpoſto nel ſequente ſtatuto; E ſe teſtaranno Aſcendenti ſolamente eſſendovi il padre, e madre, il padre ſucceda in tutti li beni ſuoi, eccetto nella legitima, alla quale s'ammetta la madre, ed il medeſimo s'oſſervi, quanto agl'altri aſcendenti maſchi, quali eſcludano gli aſcendenti per via di madre, ed anco avia, e proava paterna, eccetto dalla legitima, quale d. aſcendenti femine poſſano avere, ſecondo la prerogativa del grado tra loro; Se vi ſarà la madre, ed avia paterna ſola,

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

mente ſuccedano egualmente, e così l'avia paterna, e materna, eſſendovi eſſe ſolamente.

Se vi ſaranno tranſverſali ſoli, ſuccedano prima li fratelli, loro deſcendenti maſchi di Padre, e di madre egualmente, e non ci eſſendo queſti, li fratelli di padre ſolamente, e loro deſcendenti maſchi, ſervando tra di loro il grado, ſecondo la ragione commune, eccetto li beni di tal morto pervenutili d'altronde, che dalli ſuoi aſcendenti, nelli quali le ſorelle, e loro deſcendenti ſuccedano per la terza parte, che li poteſſe venire ab inteſtato di ragione commune, e queſta eſcluſione delle femine duri ſin tanto, che ſopraviverà deſcendente maſchio legitimo, e naturale delli predetti fratelli.

Non vi eſſendo d. fratelli, e deſcendenti maſchi di legitimo matrimonio, loro ſuccedano le ſorelle carnali di padre, e madre, e loro figliuoli, e deſcendenti maſchi di legitimo matrimonio nati, e dopo queſti le ſorelle conſanguinee nate di padre ſolo, e loro deſcendenti, e con eſſe ſorelle eziandio congiunte di padre, e madre, e loro figliuoli ſuccedano egualmente li zii, altrimente fratelli del Padre, e loro deſcendenti maſchi in ſtirpe, e non in capite, eſcluſe le ſorelle uterine, fratelli uterini avuncoli, overo zii materni, matertera, ed amita.

Ed eſſendovi aſcendenti, e tranſverſali inſieme, ſucceda il padre, ed aſcendenti maſchi, ſalva la prerogativa del grado tra di loro, e li fratelli, e loro deſcendenti legitimi, e naturali in ſtirpe, e non in capi, eſcluſa la madre, e ſua linea aſcendente, eccetto nella legitima, nella quale ſi ſervi la prerogativa del grado, come ſopra, e dopo li fratelli carnali, e loro deſcendenti, come ſopra, concorrano li fratelli conſobrini, e loro deſcendenti maſchi, e non eſſendo queſti, anco le ſorelle congiunte di padre, e madre, e loro figli ſuccedano egualmente con il padre, ed ogni altro aſcendente maſchio per linea paterna, ſecondo l'ordine della ragione commune.

Mancando alcuno con la madre, avia, e proavia, o deſcendenti materni ſoli, e contranſverſali, ſuccedano a queſti in prima li fratelli di padre, e madre, e loro deſcendenti maſchi legitimi, e naturali, ſalva tra loro la prerogativa del grado, ſalva ſolo alli ſudetti aſcendenti la legitima, ſervando però tra eſſi la prerogativa del grado, come di ſopra, non eſiſtenti queſti, ſuccedano dopo le ſorelle carnali, e figliuole di eſſe egualmente con la madre, avia, proavia paterna, ed altri aſcendenti per linea materna, ſalva ſempre la prerogativa del grado, e non vi eſſendo fratelli carnali, nè conſanguinei, nè deſcendenti loro, nè ſorelle, o loro deſcendenti, come di ſopra, ma ſolo zii, o deſcendenti maſchi di eſſi, ſucceda la madre, ed avia paterna, overo aſcendente per la madre, ſalva tra loro la prerogativa del grado in una metà, e nell'altra il zio, overo zii, e loro deſcendenti maſchi in capi, e non in ſtirpe, eſcluſi gli uterini fratelli, e ſorelle, ed anco le materne, ed amite.

Ed anco ſe vi foſſero ſorelle carnali, la madre, e zii, ſuccedano tutti egualmente, volendo ancora, che li legitimati, o diſpenſati poſſano ſuccedere in pregiudizio delle figliuole legitime, e naturali dotate, e deſcendenti di eſſe, e ad effetto della loro eſcluſione, come li legitimi, e naturali.

Ejuſdem Statuti. *Che la Femina dotata non poſſa ſuccedere, durante la linea maſcolina. Rubr. 68.*

STatuimo, ed ordiniamo, che qualunque donna dotata da padre, e madre, o qualche altro aſcendente, delli beni, e coſe di eſſo dotante, durante la linea maſcolina, non poſſa eſſa, ne ſua deſcendente ſuccedere ab inteſtato nell'eredità, o beni di d. aſcendente dotante, o deſcendente di eſſo dotante nelli beni venuti a tali deſcendenti dal dotante, ma ſia ammeſſa ſolo alla terza parte degli altri beni pervenuti, o altrimenti acquiſtati, oltre agl'altri beni avuti dal dotante per ſucceſſione, tanto ab inteſtato, quanto per Teſtamento, e di altre rate, e parte anche di d. beni, come ſopra, pervenuti, ed acquiſtati da detti deſcendenti, s'intenda, e ſia in tutto eſcluſa, ſin tanto, che ſopraviverà alcun maſchio deſcendente ad eſſa perſona dotante per linea maſcolina.

Dichiarando, che li beni di tal deſcendente morto s'intendino, e preſumino ſino alla ſua legitima de' beni degl' aſcendenti, e non d'altronde pervenuti, e ſe la donna averà più fratelli, e di alcun di loro, overo di tutti proprii beni loro, e di alcun di loro, overo communi ſarà dotata, non poſſa tal donna tornare all'eredità di alcun di detti fratelli, tanto congiunti di padre, e madre, quanto conſanguinei, che morranno ab inteſtato ſenza figli legitimi, e naturali, ſin-

Digitized by Google

che ſopravivera alcun fratello; tanto dell'uno, quanto dell'altro lato congionto, overo conſanguineo, o alcun maſchio deſcendente per linea maſcolina d'alcun di d. fratelli reſpettivamente, come ſopra, li quali fratelli e deſcendenti maſchi, come ſopra reſpettivamente ſuccedano à tal fratello, che morirà ab inteſtato, ſenza figli legitimi, e naturali, oſſervando fra di loro in tal ſucceſſione l'ordine di ragione, eſcluſa d. donna dotata, fin che vi ſarà alcun di d. maſchi, come ſopra, ſalvoche la donna maritata nel tempo di ſua neceſſità poſſa avere il vitto, e veſtito nell'eredità di detti, ſecondo le forze del patrimonio, conferendo la dote, che averà ricevuta, ſe potrà, overo cedendo le ragioni di potere repetere d. doti ad effetto di poterla conferire, come ſopra, e s'intendi ſempre a favore della donna dotata tutt'ora, che apparirà dal pagamento, ò promiſſione di d. dote eſſere de' beni di d. donna, benchè appariſchi eſſere ſtata dotata di padre, avo, ò avia paterni, overo di zio, fratello carnale, cugino, overo conſobrino, ſorella carnale, cugina, o conſobrina, ancorchè non ſi diceſſe, che d. doti foſſero de' beni di d. donna, ſalvo ſempre li patti, che ſi faceſſero, & interveniſſero fra il dotante, ed il marito di d. donna ricevente detta dote, con conſenſo però di d. donna dotata, e nell'altre perſone eſtranee ſi oſſervi la diſpoſitione della ragion commune, e li patti, che interverranno nel dar la dote.

E ſe la donna ſarà dotata dal Padre ſemplicemente, ſi intenda dotata in tutto de' Beni Paterni; mà ſe ſarà dotata de' beni paterni, e materni s'intenda per la metà de' beni paterni, e per la metà de' beni materni, ſe altrimenti non ſarà eſpreſſamente dichiarata la quantità dell'uni, e l'altri beni.

Dichiarando però che la madre, o avia non ſiano tenuti in vita loro dare, e promettere alcuna parte della dote alla figlia, ò nipote, ſe non intanto, quanto gli parerà; ma ſe la donna ſarà dotata de' beni della madre, ò avia in tutto, ò parte, ſia eſcluſa dall'eredità loro ab inteſtato, finchè ſopravivera alcun maſchio legitimo, e naturale, e deſcendente, come ſopra.

E tutt'ora, che de' padri, avi fratelli, ed altre perſone, al a ſucceſſione de quali di ragione di d. donna dotata foſſe chiamata, ſe deſcendenti maſchi, come ſopra, legitimi, e naturali per linea maſcolina de' ſopradetti non ſimarranno, in tal caſo la medema donna dotata, e loro figli, overo nipoti poſſino venire, ed eſſer ammeſſi alle ſucceſſioni de' ſopradetti, overo reintegrare con gl'altri coeredi, o conferendo le loro doti, over cedendo le azioni di potere ripeterle, come ſi è detto di ſopra, ec.

CASTILIONIS TYBERINÆ,

Quod eſt Caſtrum Status Roncilionis.

PARTICULA XLII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rubr. 35.

HÆC particula eſt eadem Statuti Caſtri, & Roncilionis; unde ne fruſtra repetatur, Vide infra in particula ſequenti 43.

CASTRI, ET RONCILIONIS,

PARTICULA XLIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rubr. 35.

QUia publice intereſt dignitatem, & amplitudinem in familiis conſervare, ſtatuimus & ordinamus, quod ſi quis maſculus, vel fœmina deceſſerit ab inteſtato, vel inteſtatus, ſive inteſtata, etiamſi fuerit infans, vel alias inteſtabilis, prima cauſa ſucceſſionis ſit filiorum, aut deſcendentium maſculorum, ut filii, & ſucceſſive alii deſcendentes maſculi ſuccedant, excluſis filiabus, & omnibus aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus, dotandis tamen ut infra diſponitur, ſi autem nulli filii, aut deſcendentes maſculi fuerint, ſuccedant aſcendentes maſculi, ſalva graduum prærogativa; ſimiliter excluſis filiabus, & aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus, dotandis tamen, ut infra dicetur. Si vero nulli deſcendentes, aut aſcendentes maſculi fuerint, frater, & filii fratris perſonæ defunctæ, ſive utrinque conjuncti, ſive conſanguinei tantum, agnati tamen, ſuccedant, & excludant filias, & omnes fœminas cujuſcunque gradus, & lineæ, dotandas, ut infra dicetur: Si dotatæ non fuerint ab aliquo, cui incumberet onus dotandi. Si autem quis decedat nullis relictis filiis, vel deſcendentibus, vel aſcendentibus maſculis ex linea maſculina, neque fratre, aut filiis maſculis fratris, tunc agnati maſculi ex linea maſculina proximiores ſecundum gradus prærogativam, uſque ad tertium gradum incluſive, connumerando gradus ſecundum Jus canonicum, ſuccedant, ut præferantur filiabus, & omnibus aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus; Quæ tamen dotari debeant uſque ad annos decem, & octo ætatis ſuæ incluſive, alias ipſis debeatur dos duplicata, ſecundum quod diſponetur infra in ſtatuto ſub Rubr. ſeq. conſtituta tamen ei mulieri dote, non minore, quam eſſet legitima, ſi ſunt filiæ, vel deſcendentes non dotatæ; Si vero dotatæ eſſent dote minore legitimæ, poſſint agere ad ſupplementum legitimæ. Aliæ vero fœminæ dotentur ſecundum quantitatem, patrimonii, & perſonarum dignitatem, ac conditionem, ſi alias dotatæ non fuerint. Quibus omnibus prædictis ſalvis volumus, quod prædictæ fœminæ ſic excluſæ non poſſint cauſa, & occaſione alicujus legitimæ moleſtare, & inquietare maſculos vocatos ad ſucceſſionem per præſens ſtatutum. Declarantes tamen, quod Agnati inter ſe ſuccedant ſecundum diſpoſitionem, & ordinationem Juris Civilis, exceptis tamen fratribus, in quibus ſervantur, ut ſupra diſpoſita. Adjicientes etiam quod ſi aliqua mulier maritata fuerit, nulla dote conſtituta ante mortem perſonæ, cui incubuiſſet onus dotandi, poſſit petere dotem ſibi conſtitui, non obſtante etiam, quod in matrimonio fuerit conſtituta ipſa mulier.

Ejuſdem Statuti. *Quod filia ſit contenta dote a Patre data, promiſſa, vel relicta. Rubr. 37.*

UT dubia, quæ oriri poſſent, circa ſucceſſionem, vel excluſionem fœminarum tollantur. Statuimus, quod filia, vel neptis, aut qualibet alia fœmina deſcendens ſit contenta de eo, quod Pater, vel avus, aut quilibet alius aſcendens ſibi dederit in dotem, vel dare promiſerit, aut reliquerit, nec ultra illud occaſione legitimæ, vel Juris debiti naturæ, etiam mortuo Patre, vel aſcendente ab inteſtato, poſſit fratres ſuos, vel alios deſcendentes, aut etiam aſcendentes inquietare, nec de hæreditate patris, avi, vel alterius aſcendentis petere, niſi id, quod pater, vel avus, aut alius aſcendens dederit, aut dare promiſerit, vel reliquerit in ultima voluntate, donec erunt aliqui deſcendentibus, vel aſcendentibus maſculis, natis ex legitimo matrimonio, ſalvo, niſi fuerint legitimati de conſenſu, & voluntate patris, vel aſcendentium prædictorum, de cujus, vel de quorum hæreditate ageretur, etiamſi eſſent bona quæ recognoſcerentur ab Eccleſiis, vel piis locis, vel perſonis.

CASTRI FIDARDI,

Quod eſt ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA XLIV.

De Muliere dotata, Rubr. 40.

HAc noſtra ſanctione firmiter ſtatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata, ſeu cui dos relicta foret ab aliquo aſcendentium, ſeu a fratre carnali conſanguineo, vel utrinque conjuncto, ei eam dotanti, ſeu dotem relinquenti ab inteſtato non ſuccedat, ſed ſua dote contenta, ſi ex aſcendente dotante ſuperſit filius maſculus, ſeu nepos, vel pronepos ex filio, maſculo, vel frater carnalis conſanguineus, ſeu utrinque conjunctus ex ipſo aſcendente, vel fratre dotante, ſeu frater carnalis conſanguineus; Quæ dos mortuo dotante in dotatam conſolidetur, & ipſius dotatæ libera fiat, ſtipulatione, pacto, conventione de dote reſtituenda, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque, ſi vero cum fratribus poſt mortem aſcendentium mulier remanſerit, & dotata non fuerit, ſeu ei dos relicta non ſit per ipſos aſcendentes, ſeu alterum eorum, ad cujus ſucceſſionem una cum fratre, vel fratribus ipſa mulier vocaretur, frater, ſeu fratres ipſam dotare idonee, ſecundum facultates eorum, & ſecundum qualitatem perſonarum obligati ſint, & ſemper frater, ſeu fratres convenienter puellam, interim antequam nubat, nutrire, alereque teneantur, & in dote danda non poſſit apponi aliquod onus, & appoſitum non teneat circa dotem reſtituendam, vel aliter, ſed libera ſit, & eſſe intelligatur dos ipſius dotatæ, conventione, ſtipulatione, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcunque; Idem in filia, & nepte ex fratre, ſeu fratribus præmortuis ante mortem deſcendentis, & de cujus bonis agitur, & reliquis

deſcen-

deſcendentibus ex ſorore, ſeu ſororibus præmortuis maſculia, ſeu fœminis ad ſucceſſionem aſcendentes, ſeu aſcendentium una cum fratre, vel fratribus ab inteſtato venientibus, maſculi tamen ea ſorore, vel ſororibus deſcendentes ea ſint portione contenti, qua, ſi forent fœminæ, dotarentur. Ubi autem de qualitate, & quantitate dotis dandæ, vel aſſignandæ contentio orietur, declarationi duorum proximiorum conſanguineorum utriuſque partis ſi extent, vel duorum communium amicorum declarationi ſtetur, ad quam faciendam ad inſtantiam cujuslibet partis per Poteſtatem infra triduum compellantur, pœna decem librarum denariorum, quæ locum habere dumtaxat volumus in ſucceſſionibus in futurum deferendis, non autem in præteritis, vel pendentibus.

CASTRI LACUS,

Quod eſt ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA XLV.

Che la Donna dotata non ſucceda nelli beni del Dotante. Rubr. 27.

NIſſuna Donna dotata dal Padre, over fratelli, overo da altri attinenti poſſa ſuccedere nelli beni, ed eredità del detto Dotante, nè domandare ſupplemento di legitima, o trebellianica, ma debba ſtar contenta della ſua dote, dummodo ci ſiano figliuoli maſchi, o nipote di detto Dotante, e che per eſſo non ſia inſtituita erede per teſtamento del prefato Dotante, o non Dotante, e che la Donna ſi chiami decentemente dotata.

Ejuſdem Statuti. *Che le Donne non ſuccedano nelli beni communali. Rubr. 30.*

STatuimo, ed ordiniamo, che nelli beni communali, nè feudi dati per detto commune non poſſa ſuccedere alcuna femmina, con queſto capitolo volemo habbia luogo per il paſſato, preſente, e futuro.

CASTRI RITALDI,

Quod eſt ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA XLVI.

Mulier dotata non ſuccedat in hereditate, niſi per Inſtrumentum. Rubr. 14. lib. 2.

AD tollendum dubitationes, & lites, quæ oriuntur ſuper ſucceſſionibus mulierum in hereditatibus, ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata a patre, avo, proavo, fratre, patruo, matre, avia, proavia, vel aliquo ipſorum, vel aliqua ipſarum, ſive a quocunque alio, poſſit vel ejus deſcendentes poſſint ſuccedere alicui prędictorum ab inteſtato, etiam in legitima, ſtantibus maſculis per lineam maſculinam deſcendent. ex aliquo prædictorum dotan. vel non dotan. eo de cujus ſucceſſione non ageretur, ſed de ſucceſſione alicujus alterius prædictorum, dummodo tales maſculi attineant per conſanguinitatem perſonæ, de cujus ſucceſſione ageretur, & ſufficiat, quod ab uno prędictorum dotata fuerit, vel dotetur impoſterum, ut ſtantibus maſculis ſupradictis excludantur talis mulier, & ejus deſcendentes a ſucceſſione omnium prænominatorum, a quorum omnium ſucceſſione vigore præſentis ſtatuti, & capituli, quælibet mulier hactenus dotata, & impoſterum dotanda, & ejus deſcendentes intelligantur, & ſint excluſæ, & excluſi per dotationem factam, vel faciendam ab aliquo prænominatorum, & ſtare debeat ſua dote contenta, & nihil ultra dotem, etiam ratione legitimæ, vel ejus ſupplementi talis mulier, vel ejus deſcendentes ex ea petere poſſint ullo modo, ſed legitima ei, vel eis debita pręſentis ſtatuti vigore ad dotis conſtitutæ, vel conſtituendæ quantitatem cenſeatur, & ſit redacta, poſſit tamen quælibet mulier, quæ non eſſet dotata a matre, ſed a quocunque alio, & deſcendentes talis mulieris de bonis, & hæreditate matris ab inteſtato decedentis, ſive alterius deſcendentis a latere matris, ſi mater aſſecuta ex ejus hereditate petere, conſequi, & habere decimam partem d. hereditatis, & non ultra ſtantibus maſculis ſupradictis per lineam maſculinam deſcendentem, ex teſtamento autem matris d. mulieris, & earum deſcendentes nihil ultra, quam ſibi relictum fuerit, petere poſſint, etiam ratione legitimæ, vel alia quacunque ratione, vel cauſa; Et ſi aliquis pręḋictorum, videl. pater, avus, mater, avia deceſſerit inteſtatus, vel ab inteſtato, & filiam, vel nepotem unam, vel plures non dotaverit, & ab aliquo ipſorum non fuerit dotata, dotari debeat, ſeu debeant ab eorum filiis, & aliis maſculis per lineam maſculinam deſcendentem eorumdem, vel alicujus eorum hæredibus, ſecundum conſuetudinem d. Caſtri, vel ſaltem ſecundum quod maſculi de domo, unde nota eſt mulier, dotare conſueverit per prius, alias mulieres de domo eorum, & talis mulier ſic dotanda dumtaxat in dote ſic, ut præmittitur conſtitenda, ſuccedat omnibus prædictis, & illa intelligatur, & ſit earum ſucceſſio, legitima, & plus in bonis paternis, maternis, fraternis, ſororis, amitis, & patruorum, præter præmiſſam ſolam unicam dotationem, petere, conſequi, vel habere non poſſit, nec deſcendentes ab ea poſſint, & in reſiduo hæreditatis, & ſucceſſionis, & in hæreditate, & ſucceſſione, a qua mulier dotata, & ejus deſcendentes excludantur vigore præſentis ſtatuti, ſuccedant maſculi ſupradicti proximiores perſonæ defunctæ in omnibus caſibus prædictis: volumus inſuper, quod d. mulier dotata, vel dotanda, vel deſcendenda ab ea non poſſit audiri in judicio, vel extra in Curia Caſtri Ritaldorum, vel alia, contra præſens ſtatutum, & capitulum, & contra prædicta præfatis mulieribus, vel decendentibus ab eis in prædictis, & aliquo caſuum prædictorum nullo modo jus reddatur per aliquam officialem, ſub pœna viginti quinque librarum de ſalario officialis contravenientis retinendorum, & nihilominus quicquid factum fuerit per talem officialem in favorem ipſarum mulierum, contra præſens ſtatutum, & capitulum, ipſo jure ſit nullum, irritum, & inane, & in nullo ipſis mulieribus ſuffragetur; Et prædicta omnia volumus habere locum in præteritis, & præſentibus non deciſis, vel non ſub litigio pendentibus, & omnibus futuris omni meliori modo, & præciſe intelligitur, & obſervetur. Derogantes quibuſcunque ſtatutis reformationibus in contrarium, & contra præſens capitulum, quovis modo facientibus. Propterea ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi aliquis habens filiam fœminam unam, vel plures, & nullum deſcendentem maſculum, & d. filiam, vel filias, dotaverit, ſi ab inteſtato deceſſerit, ſuperſtite fratre ejus defuncti, uno, vel pluribus, ſive deſcendentibus maſculis ab ipſo fratre, vel fratribus, ipſe frater, vel fratres, ſive deſcendentes ab eis maſculi ſuccedant in ejus defuncti hæreditate, excluſa propria filia, ſive excluſis propriis filiabus dotatis; ſi autem filia una, vel plures filiæ ſuperſint alicujus defuncti, quæ non fuerint dotatæ ab eorum patre defuncto, nullo deſcendente ex eo maſculo ſuperſtite, tunc frater, vel fratres, ſuperſtes, vel ſuperſtites, ſive, ipſis deficientibus, deſcendentes ab eis maſculi, poſſint, & debeant d. filiam, vel filias dotare congruenter, ut ſupra d. eſt, & in reſiduu d. fratres ipſius defuncti, vel deſcendentes ex eo, vel ex eis maſculi bonorum, & hæreditatis d. defuncti ſuccedant, excluſis d. filiabus, poſtquam erunt dotatæ, ſalvis ſemper teſtamentis.

CASTRI RIVI,

Quæ eſt ſub Legatione Romandiolæ.

PARTICULA XLVII.

De ſucceſſionibus ab Inteſtato. Rubr. 49.

VOlumus, quod ſi quis, vel ſi qua ab inteſtato deceſſerit, extantibus deſcendentibus utriuſque ſexus, maſculini ſuccedant defuncto, vel defunctæ, ſi ſint ſolum fratres, in virilem ſuccedant dicti fratres, ſi vero ſint fratres, & nepotes, vel pronepotes cum patre, & filii ipſorum in ſtirpem, fœminæ vero, non volentibus maſculis, uno, vel pluribus, ad hæreditatem admitti non poſſint ſi ſint dotatæ, ſed dote contentæ ſint, ſi vero dotatæ non fuerint, debent dotari de bonis defuncti de cujus hæreditate tractatur, ſi de ipſius bonis de jure veniebant dotandæ, vel ſi nubere noluerint, ſed potius monaſterium intrare, dotem pro monaſterio pro ea conſtituere, arbitrio boni viri, conſideratis patrimonio, & perſonarum conditione, & more etiam monaſterii in talibus, & condecentia perſonæ, & patrimonii, & habito reſpectu ad monaſterium, quando monaſterium intrare voluerit; interim tamen donec nubant, vel monaſterium ingrediatur, prædicti hæredes ſuccedentes alimenta ipſis fœminis condecentia providere debeant; maſculis vero non ſuccedentibus, vel non exiſtentibus, ſuccedant filiæ defuncto, vel defunctæ, & nepotibus, & filiis, & filia una exiſtentibus fratribus defuncti, & cæteris conjunctis excluſis; ubi vero fratres, vel filii fratrum defuncti extarent, unus, vel plures, filia aliqua, vel filiabus de-

defuncti non exiſtentibus, nepotes, vel neptes, una, vel pluribus ex filia, vel filiabus ſuperſtitibus tunc d. nepotes, unus, vel plures, quotcunque fuerint, in tertia ejus, quod de jure ab inteſtato eſſent habituri, ſuccedant, in reliquo autem fratres d. defuncti, vel filiæ fratrum ſuccedant, ſalvo ſemper in omnibus ſuper d. caſibus filiabus, vel nepotibus, vel neptibus ex filia jure in dotibus matris, aviæ, vel proaviæ, quod ſit in dimidio ejus tantum, quod ab inteſtato eſſent habituræ de bonis defunctæ matris, aviæ, vel proaviæ, & hoc ſi de bonis ipſius, non fuerint dotatæ in quantitate æquivalente d. dimidium, & hoc ſtatutum ſit præciſum, & pro præciſo habeatur in qualibet ſui parte, non obſtantibus aliquibus ſtatutis, vel reformationibus in contrarium loquentibus, &c.

C E L L E N I,

Terræ in Provincia Patrimonii.

P A R T I C U L A XLVIII.

Quod fœminæ ſtantibus maſculis non ſuccedant. Cap. 19.

STatuimus, & ordinamus, quod fœminæ in quacunque ætate, vita, & conditione conſtitutæ, ſtantibus maſculis in pari gradu, ſeu eorum locum ſuccedentibus, & eorum perſonam repræſentantibus, non ſuccedant patri, neque matri, neque quibuſvis aliis aſcendentibus, neque fratri, ſeu fratribus ab inteſtato ſuccedentibus, ſed præfatæ mulieres contentæ eſſe debeant ſua dote aſſignata, ſeu aſſignanda, ſecundum qualitatem, & conditionem perſonarum, & facultatem patrimonii, & conſuetudinem Caſtri Celleni, ſed ſolum ſua dote contentæ eſſe debeant, etiam a quibuſvis perſonis fuerint dotatæ, & bona prædictorum parentum, ſeu fratrum plus petere nullo modo poſſint. Addentes, quod eveniente caſu, quod maſculus, ſeu maſculi, qui ſupradictas fœminas excluſerint a ſupradictis bonis, decederent ſine filiis maſculis legitimis, & naturalibus, & deſcendentibus ab eis, ſuperſtitibus fœminis excluſis, ut ſupra, quod tunc hæreditas, ſeu portio hæreditatis prædictorum, quæ ſibi contingebat tempore excluſionis prædictæ, a qua mulieres præfatæ excluſæ fuerunt, revertatur ipſo facto abſque aliqua diminutione talibus mulieribus, tanquam ſi nunquam a d. portione excluſæ fuerint. Et prout videre eſt in eodem Statuto Celleni, *cap. 19. fol. 22.*

C E N T I,

Quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

P A R T I C U L A XLIX.

De ſucceſſionibus liberorum, parentibus, vel aſcendentibus, morientibus ab inteſtato. Rubr. 2. lib. 3.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi quis proprie, vel improprie ſumpto vocabulo, inteſtatus deceſſerit, relictis filiis, vel aliis liberis maſculis, legitimis, & naturalibus per maſculos deſcendentibus, uno, vel pluribus, laicis, vel Clericis in ſacris ordinibus non conſtitutis, vel qui non ſint profeſſi alicujus Ordinis, & filia, vel filiabus, vel aliis fœminis, per maſculum deſcendentibus legitimis, & naturalibus, una, & pluribus, ſi filia, vel filiæ, ſeu aliæ fœminæ prædictæ, quæ remanſerint, dotata, vel dotatæ fuerint a patre, avo, vel proavo, vel matre, fratre, vel fratribus ſuis, vel patruo ſuo, etiamſi ille, qui dotavit, non ſit ille, de cujus hæreditate ageretur, filia, vel filiæ, & aliæ prædictæ, quæ dotatæ ſunt, ſint contentæ de ipſa dote, ſeu dotibus, & in bonis paternis, vel maternis, avitis, vel proavitis, amplius non petant, nec petere poſſint, ſi tales maſculi ſuperſtites, vel alter eorum hæreditatem defuncti adiverint, vel in ea ſe immiſcuerint, ipſi, vel eorum deſcendentes maſculi, & per maſculum per ſe, vel per legitimam perſonam pro eis. Nemine vero ex ſupradictis liberis adeunte, vel ſe immiſcente, vel nullo ex eis exiſtente, ſuccedant d. fœminæ, ſecundum jus commune; Extantibus vero ſolum filiis, vel aliis liberis maſculis, ut ſupra, uno, vel pluribus in ſacris ordinibus conſtitutis, vel religioſis profeſſis alicujus Ordinis, & fœminis prædictis tunc, & eo caſu d. fœminæ cum d. maſculis in ſacris ordinibus conſtitutis, vel religioſis, & profeſſis, ſuccedant cum eo, vel eis de jure communi, ſi autem ſuperſint d. filii, vel alii liberi filii maſculi, ut ſupra quorum aliquis, ſeu aliqui ſint laici, vel Clerici in ſacris non conſtituti, & alii unus, vel plures ſint in ſacris ordinibus conſtituti, vel profeſſi, ut ſupra, & ſuperſint etiam d. fœminæ, una, vel plures cum eis, tunc, & eo caſu d. fœminæ cum d. omnibus ſpecificatis ſupra ſuccedant, de jure communi, ſed tamen ipſarum fœminarum, unius, vel plurium portio d. maſculis laicis, vel Clericis non conſtitutis in ſacris, & qui non ſint profeſſi, ut ſupra, aut authoritate præſentis ſtatuti totaliter, acquiratur, & ab eis dotari debeant ſecundum formam noſtrorum ſtatutorum, & prædicta locum habeant in futuris tantum, & præſentibus non deciſis per ſententiam, laudum, vel tranſactionem, vel alitercunque. Volumus tamen, quod mulieri decedenti ab inteſtato, quæ contraxerit plura matrimonia, & ex uno ex illis extent filii maſculi, unus, vel plures dictæ mulieris, vel liberi alii maſculi ex filio deſcendentes, & ex alio matrimonio extent filiæ fœminæ tantum, una, vel plures, vel alii liberi deſcendentes ex filia, filiæ fœminæ, & deſcendentes ex filia in non dotalibus ſuccedant in quadrante tantum, ſive una, ſive plures ſint dictæ filiæ fœminæ, vel deſcendentes ex filia, & in reſiduo ſuccedant d. filii maſculi, & alii liberi maſculi deſcendentes ex filio, ſive unus, ſive plures ſint, non obſtantibus diſpoſitis in hoc ſtatuto, ſalvo ſemper in bonis dotalibus id, quod diſpoſitum eſt in ſtatuto poſito infra ſub rubrica de dotibus reſtituendis, & in caſibus prædictis dictæ fœminæ una, vel plures intelligantur eſſe dotatæ, ſive data ſit dos ab aliquo de prædictis, ſive in ultima voluntate eidem, vel eiſdem relicta fuerit pro ea, ſeu eis dotandis, & ipſi mulieri uni, vel pluribus, vel alteri pro ea, vel eis fuerit ſoluta, & per mulierem, vel ejus nomine viro dos data fuerit. Et ſi plures ſint fœminæ extantibus maſculis ſupradictis, & una, vel plures dotatæ fuerint ab aliquo de prædictis, & aliæ indotatæ, tunc illæ quæ dotatæ fuerint, in bonis amplius petere non poſſint, & ſint de ipſa dote contentæ, ut ſupra dictum eſt. Illæ vero, quæ dotatæ non fuerint, dotari debeant, ſive maritentur, ſive religionem intrent, vel maritari, vel monaſterium, vel religionem ingredi velint, in ea quantitate, in qua fuerint reliquæ ſorores dotatæ pro qualibet, niſi bona patrimonialia eſſent diminuta, quod legitimis probationibus conſtare debeat Gubernatori, dummodo dos conſtituenda virilem patrimonii portionem non excedat; ſed filio virilis remaneat, & ſi plures filii ſint, ſimiliter cuilibet filio debeat virilis remanere, & ſi diminutæ eſſent vires patrimonii, habeatur ratio diminutionis in dote conſtituenda a die ultimæ dotis datæ. Si vero aliqua prædictarum filiarum non fuerit dotata ab aliquo de prædictis, conſtituatur, & detur ei, vel eis dos in bonis patris, matris, avi, vel proavi, de cujus hæreditate ageretur, vel poſſeſſis per eos, vel eorum alterum tempore mortis eorum, de cujus hæreditate ageretur arbitrio quatuor bonorum virorum conjunctorum ex parte patris, qui ſint ſaltem ætatis viginti annorum; & ſi quatuor non extarent, vel extarent, & ipſorum copia haberi non poſſit, arbitrio trium, & ſecundum poſſibilitatem, & facultates bonorum patris, matris, avi, vel proavi, de cujus hæreditate ageretur; & ſi tres non extarent, vel eorum copia commode haberi non poſſit, tunc arbitrio duorum, vel unius tantum, ut præmittitur conjunctorum, & ſi duo, vel unus non extarent, vel ipſorum copia haberi poſſit, tunc arbitrio conjunctorum maſculorum ætatis, ut ſupra, ex parte matris, ſi plures extent, in eis ſervando omnia ſupra d. de agnatis; uno vero tantum cognato exiſtente, tunc arbitrio ipſius, & Gubernatoris cum ipſo cognato, & tribus vicinis ejus, in cujus bonis d. dos conſtitui, & dari debeat, & nullo cognato extante, tunc arbitrio Gubernatoris cum conſilio trium vicinorum, ut ſupra, dos conſtituatur, & detur, ut ſupra; Quam dotem, poſſint etiam hæredes talis mulieris petere, taxari, conſtitui, & declarari, ſi eidem mulieri conſtitui, & declarari debuerit, & conſtitutam, & taxatam, & declaratam, ſive in pecunia, ſive in aliis rebus petere ſibi dari, ſi eidem mulieri ſoluta, vel conſtituta non fuerit, ſimilibus modis, quibus ſupra ipſa mulier petere potuiſſet tempore ſuæ vitæ. Quod locum habeat, etiam in caſibus præſentibus, & præteritis non deciſis, & aliud petere non poſſint. Et ſi mater moreretur ſuperſtitibus filiis, & aliis liberis maſculis per maſculum deſcendentibus, & filia, vel filiabus, una, vel pluribus, & ſuperſtite patre ipſorum filiorum, vel avo paterno, eo caſu filiæ, vel filia dotari debeant de bonis patris, vel avi locupletis ad dotem conſtituendam. Si vero ex facultatibus eorum dos conſtitui non poſſit, tunc dos conſtitui debeat de bonis matris, de cujus hæreditate ageretur, modo prædicto. Et ad prædictam dotem ſic conſtituendam ei, vel eis, ſeu ejus, vel eorum heredibus, in quolibet caſuum prędictorum compellantur conjuncti prędicti, & alii ſupradicti, omnes, vel

plures

plures D. Gubernatorem, coram quo cauſa ageretur ſummarie, ſine ſtrepitu, & figura judicii, quibuſcunque juris, vel facti remediis opportunis compellantur ad requiſitionem unius, vel plurium pro ea, vel eis legitima venientium, ſi vellent nubere, eſſent habiles ad nubendum, & nubiles, quo caſu debeat d. dos poni ad partem ita, & taliter, quod conſtare poſſit quantum habere debeat in dotem, & unde, qui matrimonium contrahere vellet cum tali fœmina, vel ſi jam nuptæ eſſent, vel non dotatæ, vel ſi religionem intrare vellent, ſeu voluerint, quo caſu religionis intrandæ non conſideretur dos ſororia, quæ fuerit maritata, ſed conſtituatur arbitrio conjunctorum, vel Gubernatoris, ut ſupra dictum eſt, quando nulla fuerit dotata, & etiam ante tempus nubile, vel religionem intrandam, ex eo, quod maſculi prædicti, vel alter eorum, qui hæredes fuerint, male inchoarent, & inchoare dicerentur, uti ſubſtantia ſua. His vero caſibus & quolibet eorum, filiæ prædictæ, quæ dotatæ eſſent, ab hæreditate prædicta excludantur. Aliæ vero fœminæ, quæ dotatæ non eſſent, eodem modo ab hæreditate prædicta excludantur, & eiſdem, vel earum hæredibus ſolummodo jus competat petendi ſibi dotem conſtitui, & dari, ut dictum eſt, & bona defuncti, vel per eum poſſeſſa tempore mortis pro d. dote conſtituenda, & danda ex die mortis illius, ſint, & eſſe intelligantur eiſdem fœminis, ſeu hæredibus earum expreſſe, & ſpecialiter obligata, de quibus d. propinqui, & Gubernator, cum ſupradictis, ut dictum eſt, poſſint eiſdem fœminis indotatis, vel earum hæredibus adjudicare in ſolutum pro quantitate doris ſic conſtituendæ, & ipſas, vel alium pro eis in poſſeſſione ipſarum inducere, & induci facere, etiam nulla excuſſione facta, ſalvo jure cuilibet competenti in bonis ipſius, quæſito ante mortem d. defuncti, & valeat, quod fiet etiam ſi juris, vel ſtatutorum ſolemnitates non fuerint obſervatæ, dum tamen hujus ſtatuti ſolemnitas obſervetur. Et in quolibet caſuum prædictorum antequam d. mulieribus, ſeu ipſarum nominibus dotes fuerint conſtitutæ, & datæ, præſtari, & dari debeant alimenta concedentia ipſis mulieribus de bonis hæreditatis ipſius, de quibus dos conſtitui debuerit, arbitrio conjunctorum, & Gubernatoris, ut ſupra d. eſt in dote conſtituenda, & pro ipſis alimentis bona ipſius hæreditatis ſint ſpecialiter obligata pro illis tantum annis, quibus appareret ipſam interpellaſſe obligatum, ſeu obligatos, & ad hoc, & in eis procedi poſſit, ut ſupra dict. eſt in dote conſtituenda. Propterea quia ſatis eſt notum, & hactenus in judiciis, & extra uſitatum, quod alimenta dotium, quæ dantur, ſeu debentur pro dotibus, communiter taxantur pro quolibet anno ad rationem anni in quantitate librarum Bononienſium pro quolibet centenario dotis debendæ, & de iſta taxatione jus non appareat ſcriptum, & in judiciis eſt neceſſe hunc uſum habere, ſeu probare; Ideo ad ſublevandos litigantes, & alios quoslibet a tali onere probandi ſtatuimus, quod de cætero per quemcunque judicem, arbitrum, vel arbitratorem, in quocunque caſu, quo debita alimenta dotium prædictarum petantur, taxentur ipſa alimenta ad rationem ſeptem pro centenario in anno, & ad rationem anni, & non minus, nec ultra, cui taxationi ſtari debeat. Item quod dictum eſt de filiabus, & maſculis remanentibus, ut ſupra, patre, vel matre decedentibus ab inteſtato, obtineat per omnia in neptes ex filio, & aliis fœminis, deſcendentibus per maſculum, extantibus d. maſculis, dum tamen dotes conſtituendæ non excedant portionem, quæ a patre deberetur, ſi ipſe viveret. Neptes autem, vel nepotes ex filia, & cæteri alii maſculi, & fœminæ per fœminam deſcendentes, remanentibus filiis, vel aliis liberis maſculis deſcendentibus per maſculum ex defuncto, vel defuncta ab inteſtato a ſucceſſione materna, paterna, avita, vel proavita per d. maſculos penitus excludantur, filiabus autem, vel aliis fœminis per maſculum deſcendentibus extantibus, & nullis filiis, vel aliis maſculis extantibus per maſculum deſcendentibus, inter eas ſuccedant, & ſucceſſio procedat de jure communi. Declarantes inſuper, quod ubicunque in aliquo caſuum prædictorum in hoc, vel præcedenti ſtatuto contentorum, mulier, a ſucceſſione ab inteſtato. vel ex teſtamento repellitur, ſi inter maſculos ad invicem, vel cum aliis quæſtio oriatur ſuper debita juris naturæ quota, ſeu quanta intelligatur propter numerum liberorum, tales fœminæ quoad ipſam legitimam in numero liberorum non contineantur, ſeu computentur. Item dicimus, quod ſi quis promittens, ſeu ſolvens dotem eſſet debitor mulieris, pro qua promiſerit, ſeu ſolverit, intelligatur promiſiſſe, vel ſolviſſe de eo, in quo eſſet debitor ipſius mulieris uſque ad concurrentem quantitatem; & hoc non vindicet ſibi locum

in aſcendentibus maſculis, vel fratre, ſeu filio fratris talis mulieris. qui intelligantur de ſua dotaliæ, niſi contrarium appareat.

C E R R E T I,

Quod eſt Caſtrum ſub Præfectura Nurſiæ,

P A R T I C U L A L.

Quod mulieres dotatæ non ſuccedant certis perſonis. Rubr. 17. lib. 2.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod dotatæ mulieres per patrem, ſeu matrem, fratrem, ſororem, avum, vel aviam non ſuccedant ab inteſtato hujuſmodi patri, vel matri, ſorori, vel fratri, avo, vel aviæ, ſi talis mater, vel pater, frater, ſoror, avus, vel avia decederent aliis filiis ſuperſtitibus maſculis, vel nepotibus ex filiis natis ex eodem matrimonio, de quo nata eſt d. mulier dotata, vel ſi decederent alii ex fratribus, vel ſororibus, etiam ſuis filiis, vel aliis fratribus carnalibus, vel filiis fratrum maſculis ſuperſtitibus ex utroque parente d. mulieris dotatæ, ad d. ſucceſſionem prædictorum venire volentes non audiantur; Etſi in Judicio egerint petendo hæreditatem, vel partem contra prædictos d. mulieris, & earum Procuratores per Rectores ejiciantur: Et alias latius, ut in ſtatuto prædicto, ad quod, &c.

C E R V E T E R I S,

Quod eſt Caſtrum B. in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A LI.

Che la figlia maritata, o da maritarſi non ſucceda, non ſtandovi Teſtamento. Cap. 173. lib. 2. pag. 48.

ANcora ſtatuimo, & ordiniamo, che la figliuola maritata, o da maritarſi dal padre, avo, dalla madre, dall'ava, dagli altri ſuperiori, o collaterali, dal fratello, zio carnale di padre, o dal zio carnale da canto di madre, o nepoti, e degli altri conſanguinei, affini, congiunte, o dall' altre eſtranee perſone, debba eſſer contenta della ſua dote, e per via di ſucceſſione, dove non ſia teſtamento, nè per cauſa di legitima, di Falcidia, o Trebellianica, oltre la d. dote, non poſſa avere delle robbe del padre, madre, dell' avo, dell' ava, e degli altri ſuperiori, e delli collaterali fratelli, zio carnale, nipoti, e degli altri conſanguinei, ma debba eſſer contenta della ſua dote, che gli è data o promeſſa, o che ſe gli deve dare del paraggio, come di ſopra è ſtato ordinato, e gli fratelli conſanguinei, o gli affini, alli quali ſi appartiene, e ſpetta maritarla, ſi aſtringano, e sforzino per gl' Officiali, e Maſſari di Cervetre, a promettere, e dare la dota del pari, ſecondo la poſſibilità delle loro facoltà, e delli ſuoi, concioſiache ſia eſpediente all' oneſtà del d. Caſtello, avere le Donne dotate, a maritate, & ancora conſervare la ſtirpe, e la famiglia, &c.

CERVIENSIS CIVITATIS.

P A R T I C U L A LII.

Ex Cap. 15. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod mater ad ſucceſſionem filiorum ab inteſtato decedentium non admittatur, niſi ad legitimam tantum, non extantibus fratribus, vel ſororibus filiis ejuſdem patris; quod autem ſupereſt, legitime deveniat proximioribus propinquis uſque ad quartum gradum; his vero non extantibus ſuccedat mater in totum in omnibus bonis ſui, ſalvis teſtamentis, & inſtrumentis, a promiſſionibus factis, tam novis quam veteribus teſtamentis, & inſtrumentis, ſeu promiſſionibus; hoc capitulum ſtatuti non poteſt præjudicium generare, extantibus vero ſororibus, vel fratribus decendentibus ab inteſtato, non admittatur ad legitimam.

Ejuſdem Statuti. *Cap.* 16.

STatuimus, & ordinamus quod filius, vel filii maſculi ſuccedant in omnibus bonis paternis, & maternis; & filia, vel filiæ fœminæ non poſſint eum, vel eos moleſtare, vel inquietare, ultra legitimam ſuam, quæ legitima, ei, vel eis ſit ſalva, & hoc locum habeat, quando pater, vel mater, de cujus bonis tractatur, ab inteſtato deceſſerit.

CÆSENATENSIS CIVITATIS.

PARTICULA LIII.

Quod filiis extantibus maſculis fœmina non ſuccedant .

CUm per filios, & liberos maſculini ſexus magis, quam per fœminas defunctarum domus, & memoria conſervetur, & diu quam ſucceſſione ad longiſſimos annos duratura trahat, conſervationi eorum ſalubriter attendentes neceſſario ſtatuendo duximus providere, quod nulla mulier, ſeu fœmina ocptis, ſeu alia quæcunque fœmina, tam ex directa linea, quam ex tranſverſali linea deſcendentes extantibus maſculis, ſeu liberis maſculis ex maſculina linea deſcendentibus, parentibus, avo, proavo, ſeu altero eorum decedente ab inteſtato, ſeu decedentibus ſuccedere poſſit, quibus tantummodo filios maſculos, ſeu ſucceſſive eorum liberos ſuccedere volumus, fœminabus filiis excluſis ipſo jure, quas volumus, ſi dotatæ ſint, ſuis dotibus contentas eſſe. Et ulterius ad bona defunctorum prædictorum regreſſum non habere ratione alicujus legitimæ portionis, aut debiti bonorum ſubſidii jure naturali debiti, vel alia quacunque ſucceſſionis cauſa hic expreſſa, vel non expreſſa, quibus omnino illas removendas duximus, denegantes actiones quaſcunque contra maſculini ſexus filios, ſeu liberos, & ad bona, & ſucceſſionem bonorum defunctæ perſonæ, de cujus ſucceſſione tractaretur. Indotatis vero volumus dotem conſtitui ſecundum quantitatem patrimonii defunctæ perſonæ, inſpecta etiam qualitate perſonæ patris dotandæ ad arbitrium, & ſecundum declarationem duorum ex proximioribus conſanguineis, ſeu affinibus illius, de cujus bonis ageretur, eligendorum per Poteſtatem, aut Vicarium Gabellæ Civitatis Cæſenæ ſub præſtatione juramenti de bene, & recte, & ſecundum eorum conſcientiam conſtituere dotem, habito reſpectu tam ad quantitatem patrimonii, quam & ad qualitatem perſonæ defunctæ, & perſonæ dotandæ, & caſu quo intra terminum prædicti aſſignandum, vel aſſignatum per alterum ex officialibus prædicti, ipſi non declaraverint, vel diſcordes fuerint, vel fuerint in conſtituendo dotem, ut ſupra; Tunc prædicti Poteſtas, & Vicarius valeat, audita relatione utriuſque, dotem conſtituere ei, vel eis, ſuper quarum dotibus contentio fuerit, libere ſuper hoc poteſtatem, & arbitrium prædictis officialibus, vel eorum alteri attribuentes, dummodo non excedant modum, & quantitatem ab altero taxatam ei, vel ab eorum alterius declaratione, qua declaratione, ſeu conſtitutione dotis facta ad inſtantiam perſonæ dotatæ, ſeu ejus legitimi Procuratoris, ſeu Curatoris, caſu quo minor ſit, teneantur Poteſtas, & ejus Vicarius dictam declarationem, tanquam ſententiam, quæ tranſierit in rem judicatam, cujus robur, & effectum ipſo jure ſortiri volumus, uſque ad integram ſatisfactionem contra bona perſonæ defunctæ ad effectum demandare, ordine juris, vel ſtatutorum aliquo non ſervato, quo facilius dotes ſuas mulieres conſequantur, & hanc declarationem fieri volumus tempore, quo dictæ fœminæ fuerint nubilis ætatis, uſque ad quam ætatem volumus in domo defuncti, ſeu defunctæ perſonæ alimentari ſecundum qualitatem perſonæ, & patrimonii facultate inſpecta. Et prædicta omnia vindicent ſibi locum in bonis quibuſcunque perſonæ defunctæ propriis, & emphyteuticis, & adventitiis a perſona defuncta tantum acquiſitis; a præcedentibus vero ſuis per ſe tantum, aut per ſe, filiis & nepotibus acquiſitis, etiamſi ex forma juris conceſſione emphyteutica ipſæ fœminæ includerentur, a quibus omnino fœminas prædictas privamus, & ab his excludimus. Et omni jure, ſeu actione contra bona prædicta ipſo jure remotas eſſe volumus, & advenire ad maſculini ſexus liberos tantummodo, ut ſupra. Inſuper prædictis adjiciendo, ſtatuimus quod unuſquiſque pater, avus, & proavus, extantibus ſibi filiis, ſeu liberis ex uno, pluribuſque, ſeu diverſis matrimoniis, poſſit, & valeat ex bonis ſuis quibuſcunque propriis, ſeu emphyteuticis a ſe, vel a prædeceſſore ſuo, vel alio quocunque modo, & qualitercunque, pro ſe tantum, vel ſe, & filiis, ut ſupra acquiſitis, plene pro libito voluntatis diſponere inter filios, & liberos, dividendo, dando, inſtituendo, ſubſtituendo, & fideicommittendo, ſeu alio quocunque modo, ſeu quocunque titulo in quibuſvis ultimis voluntatibus, contractibus inter vivos, vel donationis cauſa mortis, non obſtante aliquo jure, ſtatuto, ſeu ordine in contrarium facientibus, & maxime ſtatuto citato ſub rubrica. Quod extantibus filiis ex primo matrimonio mulier, &c. Quod ſtatutum corrigere intendimus ex nunc per præſens ſtatutum ad finem ſui, ubi dicta mulier extendebatur ad viros, quos per præſens ſtatutum reponimus in eorum libero primario arbitrio, attribuentes eis plenam, & liberam facultatem diſponendi inter vivos, & in quibuſcunque ultimis voluntatibus eorum de bonis quibuſcunque ſuis, & quod ultra ipſorum virorum diſpoſitiones, nihil aliud poſſit peti, vel intentari ratione alicujus legitimæ, vel alia quavis cauſa, quæ excogitari, vel imaginari poteſt, ut ſupra. Et in fine illius ſtatuti ibi, ac idem intelligatur de viro, & obſervetur, removemus ex nunc totaliter, & annullamus, & omni ejus robore, & validitate privamus illud totaliter quoad mentem, & effectum caſſamus, & pro caſſo & nullo haberi volumus, & mandamus, imponentes etiam filiabus quibuſcunque ex primo, vel aliis pluribus matrimoniis natis, vel naſciturıs, ſi dotatæ fuerint in teſtamentis, vel aliis ultimis voluntatibus parentum ſuorum, aut in vita eorundem, perpetuum ſilentium contra eorum bona ratione legitimæ jure naturæ, vel debiti bonorum ſubſidii ejus, quod poteſt quomodolibet eis competere, a quibus omnino excludimus, & pro excluſis haberi volumus ipſo jure, tam a petitione ipſius legitimæ, quam etiam quorumcunque aliorum bonorum propriorum defunctæ perſonæ, aut emphyteuticorum a quibuſcunque acquiſitorum, ut ſupra decedentibus ab inteſtato, ut dictum eſt. Indotatæ vero conſtitui dotem volumus, ut ſupra in primo ſtatuto declaratum extitit, cum ad defunctorum filiorum ſine liberis ab inteſtato ſucceſſione matris, ſeu aviæ per lineam maternam aſcendentes una cum fratribus, & ſororibus utrinque perſonæ defunctæ conjunctis ſecundum gradum proximitatis ſuccedant quoddam defunctorum ad familiam extraneam domos alienas devenerunt, ſuperinde opportune providentes ſtatuendo ſancimus, quod ſi quis ex filiis primi, ſeu alterius matrimonii ſine liberis fratribus utrinque conjunctis, aut fratrum prædictorum filiis, & ex matre, ſeu ejus loco aſcendentes ſuperſtitibus ab inteſtato deceſſerunt, matre, & avia ſecundis nuptiis deductis, fratres, fratrumque filii, & liberi ſecundum jura tantummodo ſuccedant, matre, & avia, ſeu per earum lineam alia perſona deſcendente, ab omni ſucceſſione, & debito jure naturæ bonorum defunctorum ipſo jure excluſis. Quos durante ſecundo matrimonio, vel ulteriori ab omni commodo, & poſſeſſione, ſeu petitione portionis alterius ſuorum filiorum, ſeu liberorum præmortui, quandocunque ab inteſtato perſonæ defunctæ, quomodocunque eis, vel alteri eorum debitæ privamus. Si vero a ſecundo, vel ulteriori matrimonio, matres ſupraſcriptæ ſe abſtinuerint, vel poſt prædictas nuptias viduatæ ſint, tunc volumus ad debitum ſibi in bonis filiorum præmortuorum debita portione ſuccedere, & in bonis illius uti, & frui donec vixerint, & vitam vidualem duxerint, & dimidia vitæ ſuæ cum viduam maritorum, & aviis perfulgeat, poſſeſſionem, & uſumfructum tantummodo dictarum rerum, pro ſibi debita portione, concedimus, omnia, & ejus prædicta bona alienanda quomodolibet in extraneam perſonam, vel ſucceſſionem alterius matrimonii ad conjunctionem ſuſceptam ſuccumbant, remota facultate, ſublata poteſtate alienandi, ſeu aliter transferendi in aliquas perſonas, præterquam in filios, & liberos ex eo matrimonio, ex quo, ſeu cujus facultatibus prædicta perſona proventa ſit, inter quos tantummodo eis liberam facultatem, poteſtatem, quem digniſſimum putaverint reſervamus, quod ſi nulla matre, aut avia, aut alia ex linea materna condito teſtamento deceſſerit, tunc volumus omnia quæcunque bona ad eas perventa ex ſucceſſionibus prædictis remitti, & reverti ipſo jure cum omni proprietate ad ſuperſtites filios, & liberos, ex matrimonio, a cujus facultatibus proventa ſunt; In quibus eas volumus tantummodo ſuccedere, defuncta matre, aut avia, ſecundum quod jura diſtribuunt, prælatione, ſeu gradus prærogativa inter eos ſervata, &c.

CINGULI,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA LIV.

De Muliere dotata, Rubr. 40.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi mulier reperiatur dotata a patre, vel a matre, vel fratribus, vel ſororibus, vel ab aliquo ipſorum, ab inteſtato non ſuccedat eis, nec alicui ipſorum, ſingula ſingulis referendo in eorum gradu exiſtentibus, & ad bona paterna, materna, vel fraterna nullum, habeat regreſſum contra fratres, vel ſorores, vel legitimos ſeu prætendentes cauſam ab eis,

niſi

niſi ad tantum, quantum, quod pater, vel mater, aut aliquis prædictorum in ultima voluntate, vel aliter ſibi reliquerit, vel conceſſerit ultra dotem, ſed ſi mulier dotata ſua dote deberet aliquid habere a prædictis perſonis, omni ſolemnitate juris omiſſa, eos cogat Poteſtas ſibi ſatisfacere oſtenſo inſtrumento dotali ad petitionem ipſius dotatæ, & hoc locum habeat in præteritis, præſentibus, & futuris.

Aliud decretum, ſeu reformatio Communitatis dictæ Terræ ſuper inteſtatis ſucceſſionibus.

ITem ſtatuimo, ed ordiniamo, che quando occorreſſe, che alcuno mancaſſe, o moriſſe ab inteſtato, ed aveſſe figliuoli maſchi, e femine, che le dette femine non ſuccedano per la rata dell'eredità, ma che ſiano dotate ſecondo la condizione della loro famiglia, o caſa, e quando non aveſſe ne figliuoli, ne figlie, detta eredita ſucceda alli maſchi del ceppo della caſa. Placet, dummodo filiæ fœminæ fuerunt congrue, & competenter dotatæ, & quod filiis, vel filiabus non exiſtentibus, neque matre, alii maſculi de cippo admittantur.

CITERNÆ.

Terræ ſub Gubetnio Civitatis Caſtelli.

PARTICULA LV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Cap. 47.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi aliquis ab inteſtato deceſſerit, ſiquidem ipſe decedens, & mortuus fuerit pater, avus, vel proavus, ſuccedat tali decedenti maſculi deſcedentes ex eis, vel quodlibet ipſorum per lineam maſculinam, filiæ fœminæ, deſcendenteſque ipſarum, ſi remanſiſſent maſculi, unus, vel plures non poſſint ſuccedere, & ſi decedens fuerit mater, avia, vel proavia, ſimiliter fœminæ, & deſcedentes ipſarum non poſſint ſuccedere ſuper dictis ſuperſtitibus maſculis, & in quolibet caſuum prædictorum mulieres ipſæ ſi dotatæ non eſſent, debeant congrue dotari de facultate, & bonis dictæ hæreditatis, de qua ageretur arbitrio duorum magis idoneorum conſanguineorum. Et ſi dictæ fœminæ non dotarentur, poſſint ipſæ eædem petere bona illius hæreditatis, & habere, & tenere uſquequo fuerint congrue dotatæ, non obſtante aliqua alienatione de bonis hæreditatis prædictæ. Et ſi frater nollet maritare ſororem, aut eam vellet maritare indecenter, vel ad eam maritandam eſſet inhabilis, quod tunc duo ex proximioribus conſanguineis ipſorum, unus ex latere paterno, alius vero ex latere materno debeant eam maritare ſecundum facultatem patrimonii, & ſi ipſi duo concordes non eſſent, eligatur tertius per Priores Fraternitatis S. Mariæ, & duo ex dictis tribus poſſit ſecundum facultatem patrimonii eam libere maritare, & dotem conſtituere, & frater prædictus non poſſit aliquid opponere, vel contravenire ad id, quod factum fuerit per dictos Priores. Et fiat electio dictorum conſanguineorum, & tertii ad petitionem cujuſcumque concurrentis dictæ fœminæ prædictæ narrantia, & petentis coram D. Vicario; Si vero ſuperſunt tantum fœminæ deſcendentes, vel maſculi deſcendentes ex fœminis, una ſimul ſuccedant omnes dotatæ, & non dotatæ, & filii, vel nepotes earum ſecundum formam juris, dum tamen dotes conferantur illarum, vel earum, in quarum locum ſuccedant. Si vero fuerit filius, vel filia, nepos, vel neptis, pronepos, vel proneptis, vel alia perſona deſcendens, qui, vel quæ deceſſerit ab inteſtato, & qui, vel quæ non habuerint deſcendentes, ſuccedant aſcendentes per lineam maſculinam una cum fratribus defuncti, vel filiis fratris maſculi, ſi ſuperſunt, & in eo caſu tantum, quo ex perſona defuncta ſupereſſet mater, & patruus, mater poſſit ſuccedere in quarta parte hæreditatis perſonæ mortuæ, & in reſiduis tribus partibus ſuccedat patruus, ſive zius paternus, vel filios, ſive filii patrui, ſive fratres patruelis. Et mortuo fratre ab inteſtato, ſorores ſuccedere non poſſint, ſi remanſerint unus frater carnalis, ſive plures, paternus, ſive maternus, vel ſaltem paternus, aut filius ipſius fratris, & ſorores illæ, ſi dotatæ non eſſent, & non maritatæ, debeant congrue maritari de bonis fratris defuncti, prout ſuperius de aliis dictum eſt. Item ſi remanſerit patruus perſonæ defunctæ, ſorores ſuccedant ſolum in quarta parte hæreditatis fratris defuncti, etiamſi dotatæ eſſent, & ſi dotatæ non eſſent, debeant congrue dotari, ut ſuperius dictum eſt, & nihilominus in quarta parte ſuccedant, & debeant filii, & nepotes alii ab inteſtato ſucceſſores, quando ex perſona defuncta eſſent fœminæ, dotare ſecundum formam ſupradictam ex bonis defuncti; facere Inventarium omnium bonorum patris, matris, avi, aviæ, vel alterius perſonæ, cui ſuccederent, ad hoc, ut dictæ filiæ, ſorores, aut nepotes, aut aliæ fœminæ dotandæ ex bonis defuncti, in aliquo defraudari non poſſint, & illud inventarium dicti ſucceſſores facere teneantur infra menſem a die mortis defuncti, cui ſucceſſerint, & ad petitionem ipſarum mulierum, vel alcujus ipſarum Vicarius teneantur ipſos ſucceſſores cogere ad confectionem illius inventarii, & ſi dictæ fœminæ dotatæ eſſent ſecundum formam præſentis capituli, non habeant ulterius regreſſum ad bona paterna occaſione ſuæ legitimæ, vel alterius ſucceſſionis ab inteſtato, exiſtentibus aliis, qui ſuccedere poſſent ſecundum formam ſtatuti loquentis de ſucceſſionibus ab inteſtato ſupradictam, ſed debeant eorum dotibus ſtare contentæ, & quæ ſupradicta ſunt de ſucceſſionibus ab inteſtato, & expreſſa, locum habeant, & intelligantur, & obſerventur in omnibus, & per omnia, etiam in quocumque moriente inteſtabili, & quæ dicta ſunt de inteſtabili locum habeant in caſibus futuris tantum, a die præſentis ſtatuti confirmationis.

Circa contenta in ſupradicto Capitulo in totum dictum Capitulum confirmantes, pro tollendis dubiis, & diſputationibus, declarantes, decreverunt, quod filiæ fœminæ, deſcendenteſque ipſarum ob exiſtentiam maſculorum deſcendentium non ſuccedant, ut in dicto capitulo, & dotantur, ſi dotatæ non ſint, intelligi voluerunt, & decreverunt, quod tunc filia, vel deſcendens ex filia dotata cenſeatur, adeo quod ulterius dotari non debeat, quando eſt dotata de bonis illius, de cujus hæreditate agitur, vel ſaltem de bonis communis patris, vel communis matris, communis avi, vel communis aviæ, & ſic quod filia, vel neptis, dotata ex bonis patris, non debeat iterum dotari ex bonis matris, ſi ſuperſit frater conjunctus dictæ mulieri ex latere patris, & matris, vel ex latere patris tantum legitimus, & naturalis, ſive filii talis fratris tali modo legitimi, & naturalis; In caſu vero, quo fœmina eſſet dotata ex bonis patris, & ſupereſſet frater dictæ mulieris ex latere matris tantum, iſta mulier non debet cenſeri dotata, cum agitur de hæreditate matris ſuæ, quamvis dotem habuerit ex bonis maternis in utilitatem fratris dictæ mulieris, non filii ejuſdem patris, ex cujus bonis dotata eſt, ſed debet congrue dotari etiam ex bonis matris, quam congruam dotem uſque ad legitimam aſcendere voluerunt. Et ita e contra decreverunt, & ſtatuerunt in filia, vel nepte dotata ex bonis matris, vel avi materni, vel aviæ maternæ, quod ſic agitur de ſucceſſione patris, vel avi paterni, vel aviæ paternæ, hæc mulier debeat iterum dotari ex bonis paternis, vel aviis paternis, niſi ſuperſit frater conjunctus utrinque, vel ex latere paterno ſaltem, ſeu filii legitimi, & naturales talis fratris utrinque conjuncti, vel ſaltem paterni.

Item declarantes ſtatuerunt, quod filio, vel filiæ legitimo, & legitimæ, & naturali decedenti ab inteſtato ſine liberis legitimis, & naturalibus mater, vel avia materna non ſuccedat, ſi extet aliquis ex aſcendentibus lineæ paternæ, ſive frater utrinque conjunctus, ſive ex latere patris tantum dicti defuncti legitimi, & naturales; caſu vero, quo fratres, vel frater primi gradus, ut ſupra, vel aſcendentes perſonæ mortuæ non extaret, ſed extaret patruus, vel fratres patrueles, tunc mater in quartam partem ſuccedat, in reſiduo patruus, & fratres patrueles, unus, vel plures, prout erunt, & extabunt, qui ſi concurrant cum patruo, vel patruis, ſuccedant in ſtirpem, & non in capita.

Item advertentes, qualiter in verſiculo dicti capituli incipiente. Et mortuo fratre, &c. implicator aliqua varietas, ut evitentur diſceptationes, decreverunt ſororem excludi, ut in dicto capitulo, & verſic. Si extiterit frater utrinque conjunctus, vel ex latere patris tantum ipſius defuncti, qui ſit legitimus, & naturalis ob exiſtentiam fratris uterini tantum, noluerunt ſororem excludi. Addentes, quod quemadmodum patruus excludit ſororem, excepta quarta parte ab hæreditate fratris ab inteſtato ſine liberis defuncti, ita & fratres patrueles ſororem excludant in omnibus, & per omnia, excepta quarta parte; declarantes, quod appellatione fratris ſecundum adjuncta in hoc capitulo non comprehendatur frater patruelis, niſi expreſſe dicatur.

Ci-

CIVITATIS CASTELLI, SIVE TIPHERNATENSIS CIVITATIS.

PARTICULA LVI.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Cap. 46. lib. 2.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi aliquis ab inteſtato deceſſerit, ſiquidem ſuerit pater, mater, avus, avia, proavus, proavia, vel alii deſcendentes ſuccedant tali decedenti, maſculi deſcendentes ex eo per lineam maſculinam, fœminæ vero deſcendentes ſi ſunt dotatæ ſuperſtitibus maſculis deſcendentibus ex tali decedenti ab inteſtato per lineam maſculinam, vel aliquo ipſorum in aliquo non ſuccedant; ſi vero dotatæ non eſſent, dotentur de bonis, de cujus hæreditate agitur, arbitrio duorum magis idoneorum conſanguineorum, aut ſuccedant in portione hæreditatis ſibi de jure competenti, & hoc ſit in electione dictorum maſculorum ſuperſtitum, ſi vero ſuperſunt tantum fœminæ deſcendentes, vel maſculi deſcendentes ex fœminis, vel una ſimul ſuccedant omnes dotatæ, & non dotatæ, & filii, vel nepotes earum ſecundum formam juris, dum tamen dotes conferantur earum, vel illarum, in quarum loco ſuccedunt, Si vero fuerit filius, vel filia, nepos, vel neptis, pronepos, vel proneptis, vel alia perſona deſcendens, qui, vel quę deceſſerit ab inteſtato, & qui, vel quæ non habuit deſcendentes, ſuccedant aſcendentes per lineam maſculinam, una cum fratribus defuncti, vel filiis fratris maſculi, ſi ſuperſunt, ſecundum formam juris, ſororibus excluſis, ſi vero fuerit frater, vel ſoror, qui, vel quæ deceſſerit ab inteſtato, non ſupervivenribus deſcendentibus, vel aſcendentibus, volentibus ſuccedere, ut ſupra, ſuccedant fratres maſculi conſanguinei, & filii maſculi utrinque conjuncti, ſi ſunt, & ſi non ſunt, ſuccedant maſculi fratres conſanguinei & filii maſculi dictorum fratrum conſanguineorum tantum, & ſi non ſuperſunt, ſuccedant patrui, & filii maſculi patruorum ſororibus excluſis, & matre, & avo materno, & avia materna, & omnibus aliis attinentibus tali decedenti ex latere matris, & ſi prædicto decedenti non ſuperſunt deſcendentes, vel aſcendentes, vel collaterales prædicti, ut dictum eſt, ſuccedant alii attinentes ſecundum formam juris communis. Declarantes, quod quoad prædicta fœmina intelligatur dotata, ſive dos fuerit pro ea ſoluta, vel promiſſa, vel eidem in teſtamento, vel alia voluntate aſſignata ab aliquo prædictorum.

Addentes, quod præſens ſtatutum locum habeat in infante, pupillo, & furioſo, qui inhabilis ad teſtandum deceſſerint, ut eorum ſucceſſiones, ſecundum formam præſentis ſtatuti devolvantur, & talis additio ad futura tantum locum ſibi vendicet.

CIVITATIS NOVÆ,

Terræ B. in Provincia Marchiæ.

PARTICULA LVII.

De teſtamentis, de ſucceſſionibus ab inteſtato, & de muliere dotata, Rubr. 28. lib. 2.

TEſtamentum etiam nuncupativum, non valeat ipſo jure, etiam quoad legata, & fideicommiſſa, ſi in eo non fieret expreſſa mentio de debente inſtitui, vel exhæredari per talem teſtatorem, etiam ſi dicto teſtamento eſſet adjecta clauſula codicillaris, vel cujuſcumque alterius ultimæ voluntatis, quæ clauſula habeatur pro non adjecta, & ipſo jure non valeat. Et præſumatur dictum teſtatorem ignoraſſe vivere, vel in ventre eſſe, vel in memoria non habuiſſe debentem per ipſum inſtitui, vel exhæredari, quæ præſumptio ſit juris, & de jure niſi in dicto teſtamento eſſet præterita perſona, quæ ſecundum formam præſentis ſtatuti eſſet excluſa a ſucceſſione ab inteſtato ejus, ſi non feciſſet teſtamentum, & ſi in dicto teſtamento eſſent ſcripti hæredes agnati uſque in ſecundum gradum incluſive habitatores in terra Civitatis novæ, vel ejus diſtrictu, vel promittens infra annum, cum idoneo fidejuſſore perpetuo in dicta Terra habitare, ſub pęna centum librarum, & in confiſcatione omnium dictorum bonorum, ex nunc dicto commune, & non aliæ perſonæ. Ubi vero eſſent ſcriptæ aliæ perſonæ, quam dicti agnati, quoad alias perſonas dictum teſtamentum non valeat, ſed in locum dictarum aliarum perſonarum admittatur dicta perſona præterita excluſa a ſucceſſione ab inteſtato ejus, qui fecit teſtamentum vigore præſentis ſtatuti, Denique ſi in teſtamento aliquo eſſet facta aliqua ſubſtitutio filio, vel filiæ impuberi, vel deinceps per quæcumque verba directa, vel obliqua, vel communia per potentem facere ſubſtitutionem pupillarem, præſumatur de jure fuiſſe, & eſſe voluntatem, & mentem dicti teſtatoris voluiſſe facere ſubſtitutionem expreſſam pupillarem infra tempus pupillaris ætatis, & ut expreſſa pupillaris debeat cenſeri, & judicari, & iſto caſu dicta verba directa, obliqua, vel communia, vigore præſentis legis trahantur ad directam, & expreſſam ſubſtitutionem pupillarem, durante dicta pupillari ætate. Inſuper agnati maſculi, uſque in ſecundum gradum incluſive habitatores in dicta Terra, vel in ejus diſtrictu, in ſucceſſione ab inteſtato proprie, vel improprie alterius agnati, vel agnatæ, ex qua non remanſerunt deſcendentes, præferantur cognatis, & fœminis, donec dicti agnati, vel maſculi deſcendentes ex eis per lineam maſculinam extiterint. Dummodo dicti agnati fuerint dictæ hęreditatis capaces, & dictæ hęreditati ſe immiſcuerint, vel adiverint dictam hereditatem, alioquin dictæ perſonæ excluſæ habeantur pro non excluſis. Ubi vero talis perſona excluſa a dicta ſucceſſione eſſet dotata ab illa perſona, a cujus ſucceſſione excluditur, tunc talis perſona, & ejus deſcendentes ſint contenti, ſeu contentę dicta dote, donec dictæ perſonæ excludentes ipſam, & ipſius deſcendentes maſculi per lineam extiterint. Et inteligatur mulier dotata quando fuit etiam dos promiſſa, relicta, ſatisfacta, vel aliter conſtituta. Sed ſi dicta perſona excluſa non fuiſſet dotata ab illa perſona, a cujus hęreditate excluditur, ſed de jure communi deberet de dicta hęreditate ad minus habere legitimam, tunc talis perſona excluſa pro ejus legitima debeat habere ſextam partem hæreditatis prędictæ dividendam ęquali portione inter omnes debentes habere dictam legitimam, deducto ęre alieno, & funeria impenſa. Et ſi dicta legitima ſuperius deſcripta non ſufficeret dictę perſonæ excluſæ pro dote, vel pro alimentis, conſtituantur ſibi alimenta vel dos, ſecundum declarationem fiendam per Rectorem, vel per Judicem cum duobus agnatis, vel cognatis, vel viciniis dictæ perſonæ excluſę ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii omni ſolemnitate juris omiſſa, vel non ſervata, quibuſcumque diebus etiam feriatis in honorem Dei, & in omni loco, dummodo non ſit de excludentibus dictam perſonam a dicta ſucceſſione, quorum ſententię, & declarationi, dicta perſona excludena ſtare tacita, & contenta teneatur, ſub pœna centum librarum dictę perſonæ excluſę de facto applicandarum. Et nihilominus dicta perſona excludens ipſo jure ſit dicta ſucceſſione privata, & applicetur dictę perſonę excluſę, ac ſi dicta perſona excluſa non fuiſſet excluſa a dicta ſucceſſione. Et quod ſententiatum, & declaratum fuerit per prędictos, pręſumatur fuiſſe, & eſſe legitime deductum, & prolatum, ac confeſſatum per partes. Et talis pręſumptio ſit juris, & de jure, ita quod non admittatur probatio in contrarium. Si vero dicti agnati, & ipſorum deſcendentes per lineam maſculinam deficerent, tunc tales perſonę excluſę, & ipſarum deſcendentes admittantur ad dictam ſucceſſionem, a qua fuerunt excluſę, ac ſi non fuiſſent excluſę, & ac ſi per dictas perſonas excluſas dicta hęreditas ab initio fuiſſet tradita, vel dictę hereditati ſe immiſcuiſſent. Et prędicta omnia vindicent ſibi locum in inteſtabilibus, & in decedentibus ſine teſtamento. Putto ſi aliqua fœmina deceſſerit ſuperſtitibus ſibi deſcendentibus maſculis per lineam maſculinam, & fœminis ab inteſtato eidem ſuccedant maſculi per lineam maſculinam deſcendentes, ſcilicet ſecundum jus commune, excluſis dictis fœminis, & ex eis deſcendentibus, quibus debeatur legitima, prout ſupra dictum eſt, ſi non eſſent ab ipſa dotatę, ſi dicti maſculi capaces eſſent, & hęreditatem prędictam adiverint, & donec dicti maſculi, & deſcendentes ex maſculis per lineam maſculinam extiterint, excluſis etiam dicto caſu a ſucceſſione dictę fœminę ab inteſtato dictis agnatis. Sed ſi ab inteſtato dictæ mulieri ſupereſſent ſolum deſcendentes fœminę, vel ipſarum deſcendentes, tunc illę ſuccedant ſecundum jus commune excluſis dictis agnatis. Sed ſi ex dicta fœmina decedente ab inteſtato ſuperſtitibus filiis maſculis, vel deſcendentibus per lineam maſculinam ex ea, & fœminis, & deſcendentibus ex eis, & dictę fœminę eſsent dotatę ab ipſa, tunc dictæ mulieres, & deſcendentes ex eis ſint contentę dicta dote, donec dicti maſculi extiterint. Si vero dicti maſculi, & deſcendentes maſculi ex eis deficerent: tunc fiat, prout ſupra dictum eſt ibi. Si vero dicti agnati, & ipſorum deſcendentes per lineam maſculinam, &c. Poſtremo ſi aliqua perſona decederet inteſtabilis, vel inteſtata, ſuper-

ſtitibus

ſtitibus ſibi dumtaxat agnatis, vel cognatis tranſverſalibus in quartum gradum, ſibi commune dictæ Terræ ſuccedat in quarta parte hęreditatis dicti decedentis. Si autem decederet nullis relictis liberis, nec agnatis, vel cognatis uſque in tertium gradum incluſive, ſiquidem eſſet maritus decedens inteſtatus, ſuperſtite ſibi uxore, dictum Commune habeat hæreditatem totam, excepto quod ipſa mulier ſit uſufructuaria omnium bonorum dictę hęreditatis, etiam ultra dotantem. Et è contra ſi eſſet uxor decedens ab inteſtato, nullis relictis liberis, nec agnatis, vel cognatis, uſque ad dictum gradum incluſive, ſed ſuperſtite marito, dictum commune habeat hæreditatem dictę uxoris, ſed maritus uſufructum, prout ſupra dictum eſt in hæreditate mariti.

C I V I T A T I S
P L E B I S.

P A R T I C U L A LVIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, & quod fœminæ dotatæ ſtantibus maſculis non ſuccedant.

CUm publice interſit in Terra Caſtri Plebis familiarum agnationumque dignitatem diu conſervare, quod ex diviciarum affluentia, ac conſervatione potiſſimum provenit, idcirco ad præmiſſum effectum, & finem hujus ſtatuti perpetuo valituri, ac inviolabiliter obſervandi diſpoſitione ordinaverunt, & conſtituerunt. Quod quęlibet mulier, quę fuerit, vel erit dotata a patre, vel ab alio aſcendente per lineam maternam, non poſſit, nec valeat ab inteſtato ſuccedere alicui ex ipſius aſcendentibus, ſive ipſe pater dotaverit, ſive alius aſcendens per ipſam lineam paternam nec etiam ſuccedere poſſit alicui deſcendenti ab aſcendente dotante, ſi alius aſcendens per ipſam lineam paternam ipſam mulierem dotaverit, donec, & quouſque ſupererit aliquis filius, vel alius deſcendens maſculus per lineam maſculinam dicti patris, vel alterius aſcendentis per lineam paternam dotanti. Et ſimili modo dotata a matre, vel aliquo de linea materna aſcendente non poſſit ſuccedere matri nec aſcendenti, ſive deſcendenti per dictam lineam maternam, donec, & quouſque ſupereſt aliquis deſcendens ex eadem linea materna, & ſic quemadmodum dotata mulier a patre, vel aliquo per lineam paternam deſcendente, vel aſcendente excluditur a ſucceſſione patris, vel aliorum a linea paterna deſcendentium, vel aſcendentium, ſicut ſuperius dictum eſt, ita dotata a matre, vel aſcendente a linea materna excludatur a ſucceſſione matris, & aliorum de linea materna. Mulier dotata intelligatur, ſi ei, vel al teri pro ea fuerit aliquid datum, vel promiſſum, ſive relictum in Teſtamento, vel alia ultima voluntate ab aliqua expreſſe nominatis perſonis, & quicquid promiſſum, vel relictum fuerit pro dote, & cum expreſſione, quod promittebatur, vel relinquebatur pro dote, id tantum dotis nomine intelligatur, & habere debeat, ſed ſi ſimpliciter & ſine aliqua expreſſione, quod promittebatur, vel relinquebatur pro dote, tunc, & eo caſu promiſſum, vel relictum in dubio pro dote promiſſum, & relictum eſſe intelligatur. Et ſi quantitas, vel res promiſſa, ſeu relicta pro dote, diceretur non ſufficere pro congrua dotatione ipſius mulieris, tunc mulier agere poſſit contra fratres, & alios, qui præſentis ſtatuti vigore eam a ſucceſſione excluderent ad ſupplementum, uſque ad dotem congruam arbitrio duorum proximiorum conſanguineorum intereſſe non habentium, & in eorum defectum arbitrio dominorum Priorum, qui arbitrari, & conſiderare debeant congruitatem dotis, habito reſpectu ad naturam, & qualitatem temporum, conſideratis viribus patrimonii, dignitate familiæ, & aliis in facto adverten. atque conſiderandis. Si vero mulier nullo modo dotata fuerit, tunc, & eo caſu eam dotari poſſit arbitrio duorum proximiorum conſanguineorum, vel dictorum Priorum in defectu conſanguineorum, ad hoc, ut a ſucceſſionibus mulieris excludantur, & facta dicta congrua dotatione ad arbitrium conſanguineorum, vel dictorum Priorum in caſu, de quo ſupra, perinde habeatur, & ſit, ac ſi dotata fuiſſet a patre, matre, vel aliquo alio aſcendente per lineam paternam, vel maternam, & facta dicta declaratione congruæ dotis, ei per ipſam mulierem ſtari debeat omnino, etiamſi dicta dos, quæ congrue declarata fuerit, non aſcenderet ad quantitatem legitimæ. Declarantes pręterea, quod ſi fratres, vel alii, & qui mulierem dotare tenentur, in ea dotanda negligentes fuerint, tunc, & eo caſu mulier ipſa ſecundum juris communis diſpoſitionem, præſenti ſtatuto non obſtante, ſuccedere debeat, negligentes autem intelligantur, ſi a tempore mortis patris, vel alterius dotare debentis mulierem viginti annis majorem congrue non dotaverint infra annum, minorem vero viginti annis, ſi per totum vigeſimum annum completum non dotaverint, negligentes in dotando intelligantur; Declarantes pręterea, quod mulier expelli non poſſit per neminem ab hæreditate, antequam nuptui tradatur propter dotationem factam, ſed alimenta, veſtes congruas habere debet. Si contingerit etiam, quod mulier dotata vidua remaneret, redire poſſit ad domum, & hęreditatem paternam, vel aſcendentis. Item ſi quis, vel ſi qua ab inteſtato deceſſerit ſuperſtite fratre, vel fratribus, ſorore, vel ſororibus utrinque conjunctis, vel ex latere patris tantum, vel ſuperſtite aliquo aſcendente ex eis vel eorum aliquo ſuperſtite etiam matre, vel alio aſcendente per lineam maternam mortua matre, tali deſcendenti mater, vel aſcendens per lineam maternam in bonis ad dictum filium, vel filiam, vel ulteriorem aſcendentem a patre, vel alio aſcendente per lineam paternam obventis nullatenus ſuccedat, in bonis autem aliunde quæſitis jus commune ſervetur, ſi vero aliquis aſcendenti ſine liberis, ac etiam ſine fratre, vel ſorore utrinque conjunctis, ſive ex latere patris tantum, ſuperſtite matre, vel aſcendente per lineam maternam ipſa matre mortua, ſuperſtite etiam patruo, vel deſcendente maſculo patrui mortui, tunc mater ſi extat, vel aſcendens per matrem ipſa matre mortua, non ſuccedat, niſi in tertia parte hæreditatis ſic decedentis, in reliquis autem duabus tertiis ſuccedat patruus, ſeu deſcendens ab eo, ipſo patruo non ſuperſtite. Teſtamentis, & aliis ultimis voluntatibus in præmiſſis ſemper ſalvis.

C I V I T A T I S V E T U L Æ.

P A R T I C U L A LIX.

Che le femine dotate, e deſcendenti da eſſe non poſſano ſuccedere alli fratelli morienti ſenza far teſtamento. Rub. 25.

ANcora ſtatuimo, che la femina dotata de' beni paterni, overo materni eſſa, e deſcendenti da lei, overo altro ſuo ſucceſſore non poſſano domandare alcuna coſa dalli fratelli carnali nati da quello proprio matrimonio, overo da' nepoti nati da eſſi de' loro beni, ne tornar a parte con eſſi, ne alcuna coſa domandare ab inteſtato, e ſe foſſe morto il padre ſenza teſtamento, ne poſſa domandare la parte della dote di ſua madre alli fratelli carnali nati d'un padre, e d'una madre, e queſti intendemo ſimilmente nelli beni dell'avo, e del biſavo, e delli ulteriori nipoti, e nipote femine nate di una figliola congiunta di un proprio padre, e di una madre, come ho detto, reſervata la legitima per ragione di natura, computata la dote in tutti li caſi ſopradetti &c.

C O L L I S

M A R C H E S I I,

Caſtri ſub Gubernio Spoleti.

P A R T I C U L A LX.

Che le Donne non poſſano ſuccedere. Cap. 16.

STatuimo ancora, ed ordiniamo, che ſe alcuna Donna del detto Caſtello, e ſuo riſtretto ſarà dotata d'alcun ſuo conſanguineo paterno, o materno, non poſſa per l'avvenire dimandare altro, o avere delli beni con alcuno ſuo conſanguineo paterno, o materno, e non poſſa ſuccedere per l'avvenire a niſſuno di detti ſuoi conſanguinei ab inteſtato in alcuno de' loro beni, ma debba ſtare tacita, e contenta della dote promeſſali, e queſto volemo, che abbia luogo nel paſſato, nel preſente, e nel futuro, non oſtante leggi, e ſtatuti, capitoli, o riformanze, che faceſſero in contrario, &c.

C O L L E S T A T T I S.

Terræ B. ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A LXI.

Quod mulier dotata non poſſit ſuccedere ab inteſtato, pag. 22.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata, vel deſcendens ex ea poſſit pervenire ad ſucceſſionem ab inteſtato patris, matris, ſororis, & fratris, & ſi pater habuerit filios maſculos legitimos, & naturales deſcendentes ex maſculis, & hoc locum habeat tam de ſucceſſione patris, quam de materna, & ſit de ſua dote tantum contenta,

& ultra

& ultra ſuam dotem aliquid de bonis paternis, maternis, ſororis, & fraternis habere non poſſit, & hoc locum habeat in præſentibus, præteritis & futuris.

Ejuſdem Statuti. *De deſcendentibus inteſtatis*, n. 31.

ITem ſtatuimus, & ordinamus quatenus, ſi quis deceſſerit inteſtatus, ſine filiis legitimis, vel filiabus ex ſe natis, vel ortis, quatenus bona paterna ſuccedant propinquioribus conſanguineis ſui cippi ex parte patris uſque in quartum gradum, & bona materna eodem modo ſuccedant propinquioribus ex parte matris.

CORANÆ Civitatis.

PARTICULA LXII.

Quod mulier dotata patri, & matri ab inteſtato decedentibus cum fratribus non ſuccedat, lib. 2. cap. 20.

STatuimus, & ordinamus, quod filia fœmina dotata, ſtantibus maſculis, patri, & matri ab inteſtato defunctis non ſuccedat, nec ſuccedere poſſit, ſed ipſi tantum filii maſculi patri, & matri ab inteſtato defunctis ſuccedant in omnibus bonis eorum, excluſa fœmina dotata, quæ dote ſua volumus, quod ſit contenta, ſive fuerit dotata a patre, vel a matre, ſive ex bonis communibus utriuſque, & quod diximus de filia fœmina, idem diximus de ejus filiis ea defuncta ſtantibus maſculis ſupradictis. Ex teſtamento vero poſſit dicta filia fœmina, ſtantibus maſculis, patri, & matri ſuccedere æqualiter, vel inæqualiter jure inſtitutionis, vel legati, prout ipſi parentes voluerint, teneatur tamen cum fratribus dotem conferre, juxta formam juris, quando una cum eis ſuccedit ex teſtamento, niſi in eorum teſtamentis contrarium ſenſerint parentes tacite, vel expreſſe.

CORINALDI.

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULÆ LXII.

Quod filiæ fœminæ, donec maſculi ſuperfuerint, non ſuccedant, ſed dotentur. Rub. 36. lib. 2.

UT familiarum dignitates perpetuentur, neceſſarium fore duximus, quod divitiæ, & honor ad alienas familias non pertranſeant. Cum igitur per maſculos, majorum imago repræſentetur, ad ſtatuendum nos duxit, quod ſtantibus maſculis per lineam directam, deſcendentibus ex legitimo matrimonio in infinitum filiæ fœminæ, ſeu deſcendentes ab eis per directam lineam in infinitum non ſuccedant, vel ſuccedere valeant, nullo condito teſtamento in bonis, ſive hæreditatibus patris, ſive matris, avi, vel aliorum aſcendentium per directam lineam, donec, & quouſque tales maſculi, ſuperfuerint, dum tamen fuerint congruenter dotatæ, vel dotentur ab excludere volente. Et ſufficiat ſi ab altero prædictorum dotatæ fuerint, ut ſupra, vel dotentur, ut ab omnium prædictorum hæreditatibus excludantur; quæ quidem dos intelligatur congrua ſi aſcenderit ad valorem legitimæ & plus, prout conſuetudo familiæ, ſive perſonarum conditio, ſive facultas exegerit, cum judicio ſemper, & conſenſu duorum proximiorum conſanguineorum, non habentium intereſſe in ipſa hæreditate. Et ipſi maſculi volentes excludere fœminas infra menſem a die mortis illius, cui ſuccedere intendunt, teneantur conficere inventarium omnium, & quorumcumque bonorum ipſius, ad hoc ne ipſæ fœminæ dotandæ aliquo modo in dictis bonis defraudari poſſint; Et adveniente caſu ipſarum viduitatis poſſint redire ad domum paternam, vel alterius perſonæ defunctæ, de cujus bonis dotatæ fuerint, & ibi conferendo dotes ſuas habeant, & habere debeant opportuna alimenta, victum, & veſtitum, ſecundum facultatem hæreditatis perſonæ defunctæ, donec viduę permanſerint. Si vero quęreretur de linea tranſverſali, quę concurrant cum linea aſcendenti, hoc eſt cum quęreretur de hęreditate patris, ſeu ſororis, vel ipſarum filiis ſuperſtite aliquo de tranſverſalibus maſculis, & eorum filiis per directam lineam, ſuperſtite ſorore, ſive ſororibus, vel earum filiis, vel deſcendentibus ex eis, ac etiam ſuperſtite matre, vel altera ipſarum, vel deſcendentium ex eis; nunc, & eo caſu admittatur frater maſculus, & eorum filii maſculi utrinque conjuncti, excluſa ſorore, & matre ſimul, ac etiam qualibet ipſarum ſola e deſcendentibus ex eis, donec, & quando maſculi ſuperfuerint. Si vero alicui defuncto (nullo condito teſtamento) ſuperfuerint patruus, ſeu patrui, viva tamen matre ſola exiſtente, in prima cauſa ſucceſſionis, nulla alia perſona concurrat cum matre ad talem, & ſucceſſionem, tunc talis mater ſuccedat, & ſuccedere valeat in uſufructu talis filii, donec vixerit; patruus vero ſolus, & non ultra ejus filii in proprietate, & ſic talis mater excludatur a ſolo patruo, quoad dictam proprietatem, donec dictus patruus vixerit, & non ultra, imo ipſo mortuo redeat ad ipſam matrem ſuperſtitem, volentes etiam, avum maternum, avunculum, & alios quoſcumque maſculos ex eis, vel alias ex latere materno in infinitum deſcendentes excludi etiam ab avo paterno, proavo aliiſque quibuſcumque maſculis, aut ex eis, vel alias in infinitum deſcendentibus, quos omnes prædictis ex latere materno præferimus, & anteponimus.

CORNETANÆ Civitatis.

PARTICULA LXIV.

Quod mulieres dotatæ & deſcendentes ex eis non poſſint ſuccedere cum fratribus ab inteſtato, Cap. 69. lib. 2.

ITem ſtatuimus, quod mulier dotata de bonis paternis, vel maternis, ipſa, vel deſcendentes ex ea, vel alius, ejus ſucceſſor non poſſint aliquid petere a fratribus carnalibus ex eodem matrimonio natis, vel nepotibus carnalibus natis ex eis, de ipſis bonis, nec ad partem redire cum eis, nec aliquid petere ab inteſtato, nec partem dotium matris, ſive fratribus carnalibus natis ex utroque parente; & hoc idem intelligimus in bonis avi, & proavi, & ulteriorum nepotum, & pronepotum natis ex filia conjuncta ex utroque parente, ut dictum eſt reſervata legitima jure naturæ: computata dote in omnibus caſibus ſupradictis. Item non poſſint mulieres dotatæ, ut ſupra, ſuccedere fratribus carnalibus, vel eorum nepotibus ex fratre, vel fratribus natis, donec ſupererit aliquis ex fratribus, aut nepotibus, aut pronepotibus maſculini ſexus. Et hoc fecimus, ut divitiæ conſerventur in ſtipite Domus, & hæc locum habeant in præſentibus, & futuris.

COTIGNOLÆ,

Quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

PARTICULA LXV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.

STatuimus, & ordinamus, ut extantibus maſculis legitimis, & naturalibus, uſque ad quartum gradum, fœminæ non ſuccedant ab inteſtato; ſed contentæ remaneant dote eis deputata ſecundum facultatem patrimonii, & non poſſint ulterius petere de bonis paternis, vel maternis occaſione legitimæ, vel alia occaſione, &c.

EUGUBINÆ Civitatis.

PARTICULA LXVI.

Quod ſtantibus maſculis fœminæ non ſuccedant. Rubr. 62.

FOEminæ ab avo, avia, patre, matre, vel fratre, donec & quouſque maſculi ſuperfuerint per lineam directam in infinitum deſcendentes ab inteſtato, ſuccedere non poſſint, nec agere ad legitimam, vel ejus ſupplementum, aut congruæ dotis, nec aliquo alio jure valeant habere regreſſum ad bona, ſive hæreditatem prædictorum, ita quod ab uno tantum ipſorum, vel ipſarum dotatæ, ab omnium ſupranominatorum hæreditate excluſæ cenſeantur, & earum dotibus contentæ, nullo modo reclamare valeant, ſed in dictis bonis, & hæreditate maſculi tantum juxta gradus prærogativam integre, & plenarie ſuccedant. Quod ſi dictę fœminæ ab avo, vel avia, patre, vel matre maritatæ, & dotatæ non fuerint, vel per eoſdem in ultima voluntate dos eis conſtituta non ſit, teneantur patres, fratres, ſive nepotes cum effectu congrue dotare amitam, ſororem, ſive neptem, inſpecta qualitate perſonarum, patrimonii, & conſuetudinis earum domus, adhibitis etiam ad hæc duobus proximioribus conſanguineis, qui nullum prorſus in dictis bonis habeant intereſſe, alioquin ad dicta bona pro virili admittantur.

Si vero dictæ fœminæ pervenerint ad viduitatem, tunc reverti valeant ad domum paternum, ſive fraternum, & ibidem conferendo fructus ſuarum dotium, habeant veſtes, & congrua alimenta ſecundum qualitatem domus. Quod ſi

dictæ

Digitized by Google

dictæ fœminæ dotatæ, vel non dotatæ, aut earum aliqua ſine filiis ab inteſtato decedant, vel decedat, aliæ ſorores, vel neptes in ejus, vel earum bonis nullatenus admittantur, ſed earum patrui, fratres, & nepotes proximiores in gradu admitti debeant.

Addentes etiam, quod deficientibus maſculis, eorum filiæ fœminæ in bonis, & hæreditate defuncti ſuccedant, excluſis aliis fœminis in gradu ſuperiori, quod ſi illæ etiam ſine filiis deceſſerint, tunc, & eo caſu dictæ fœminæ in gradu ſuperiori, ut ſupra excluſæ, ad dicta bona omnino reverti, & admitti debeant.

Declarantes, quod liceat dictis maſculis de prædictis bonis, tam inter vivos, quam in ultima voluntate libere diſponere, & in caſu diſpoſitionis, talis reintegratio non admittatur,

F A B R I A N I,

Quod eſt magnum Oppidum Provinciæ Marchiæ,

P A R T I C U L A LXVII.

De ſucceſſione illorum, qui decedunt inteſtati, Cap. 64. fol. 40.

CUm juſta ratio multis caſibus maſculinum ſexum præferat fœminino, & eum digniorem reputet, pro bono, & utilitate Communi provida deliberatione ducimus ſtatuendum, quod ſi quem patremfamilias de Fabriano, vel de ejus diſtrictu mori contigerit, nullo condito teſtamento, ex eo fratres, & ſorores filii defuncti ad hæreditatem paternæ ſucceſſionis nequaquam æqualiter admittantur, ſed filia quidem, vel filiæ ſolum ad medietatem omnium admittantur, quæ eſſet, vel eſſent habitura, vel habituræ ab inteſtato. Maſculus vero, ſeu maſculi ad totum reſiduum admittatur, vel admittantur, ut alia jura volunt; Quod dictum eſt de fœmina, exaudiatur ita demum, & ad medietatem admittatur prædicta, ſi nullam dotem habuiſſet de bonis paternis, neque per patrem dos aliqua proxima reperiretur, alias ſi dotem habuiſſet, vel alias dos pro ea promiſſa fuiſſet per patrem, illam ſolum habere poſſit, vel petere, & nil aliud in bonis paternis, & Poteſtas, & Judex, qui pro tempore fuerint, unumquemque maſculorum, & fœminarum in parte ſibi contingente ſecundum formam prædictam, ſi ſuperſtiterint filii, unus, vel plures, ſeu nepos, vel nepotes ex filio nati ex legitimo matrimonio, ac etiam filia una, vel plures debeat fovere, & defendere pleno jure, & ſi fuerit negligens, vel remiſſus, ſolvat centum libras, ita quod cum effectu deveniant in Commune.

Ejuſdem Statuti. *Quod filia dotata ſint dote contenta, nec ad bona paterna, vel materna regreſſum habeant, c. 63.*

CUm jura faveant voluntates Teſtatorum obſervari, præſenti lege firmamus, quod ſi quis pater familias deceſſerit, vel in futurum decederet condito Teſtamento, & ex eo remanſerint filii legitimi maſculi, unus, vel plures, vel nepos, ſeu nepotes legitimi ex filio legitimo maſculo, & extante filia, filiæ fœminæ ex filia, vel filiæ fœminæ nepotes, vel neptes, quæ nuptæ eſſent, vel non nuptæ, non poſſint in bonis paternis, vel avi aliquid petere ratione debiti jure naturæ, ultra id, quod eſſet jam datum in dotem, vel ultra id, quod eſſet relictum in dicto Teſtamento, & quod mulier maritata, & dotata non poſſit contra fratres carnales aliquo modo amplius petere, niſi quantum ſibi fuerit relictum in teſtamento de bonis paternis, vel maternis, &c.

F A N E N S I S Civitatis.

P A R T I C U L A LXVIII.

Quod extantibus maſculis, ab inteſtato fœminæ non ſuccedant, cap. 65.

FAvore familiarum, & agnationum conſervandarum ſtatuimus, quod deinceps nulla fœmina ſine expreſſa voluntate ei, de cujus ſucceſſione agetur, ſuccedat patri, avo, vel proavo paternis ab inteſtato, ſuperſtite aliquo filio maſculo, & maſculis dicti avi, ſeu proavi, uno, vel pluribus agnatis legitimis, & naturalibus ipſius defuncti laicis Civibus Fani, & habitatoribus Civitatis prædictæ, vel ejus Comitatus tempore mortis ejus, de cujus ſucceſſione tractabitur, & de jure communi tunc ſuccedere valentibus, & actu ſuccedentibus, ipſa tamen fœmina excluſa propter maſculos, ut ſupra, non eſt legitime dotata per defunctum, de cujus ſucceſſione agetur, debet legitime dotari per ipſum, vel ipſos maſculos ipſam excludens. Et intelligatur legitime dotata per defunctum, vel dotanda per maſculos ſuccedentes, ſi habeat legitimam ejus, quod habitura eſſet ab inteſtato in ſucceſſione ipſius defuncti ex bonis ipſius, vel maſculorum excludentium, & ſi non habeat tantum debeat ſuppleri uſque ad legitimam prædictam per ipſos maſculos ſuccedentes, & Poteſtas, & ejus Vicarius, & alius quilibet, ad quem juriſdictio in futurum ſpectaret, habeat in dicta dote conſtituenda, danda, ſupplenda, & aſſignanda cum effectu, ut ſupra, liberum arbitrium procedendi, pronunciandi, & exequendi ſummarie, de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſola veritate inſpecta, etiam ex officio, præſentis auctoritate ſtatuti, & prædicta locum habeant in præteritis, præſentibus, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſionibus ab inteſtato, & inteſtabilium, Cap. 66.*

QUia Reipublicæ intereſt, ut cippus domus conſervetur; ne omnis maſculorum labor inter extraneos lares dividatur, domuſque deſtruatur; Et pleràmque homines deveniant ad inopiam, divitiaſque amittant, quibus deperditis ſordeſcit dignitas familiarum; Ideirco in ſucceſſionibus ab inteſtato, vel ſine teſtamento, & inteſtabilium tale jus ſervetur, quod filiæ fœminæ, & deſcendentes ab eis non poſſint ab inteſtato ſuccedere patri, avo, vel proavo, ſi ex eis, aut aliquo eorum remanſerit unicus filius maſculus, ſive plures, aut nepotes maſculi, unus, vel plures nati ex filio, vel filiis ipſius mortui: Et matri, aviæ, vel proaviæ mortuæ non poſſint ab inteſtato ſuccedere fœminæ, aut deſcendentes earum, ſi remanſiſſent filii maſculi, unus, vel plures, aut nepotes maſculi, unus, vel plures nati ex filio, ſeu filiis perſonæ præmortuæ deſcendentes ab ipſa matre avia, vel proavia, ſed in quolibet caſuum prædictorum mulieres illæ ſi dotatæ non eſſent, debeant congrue dotari, ſecundum facultatem patrimonii, & perſonarum qualitatem: Et ſi ipſæ fœminæ non dotarentur congrue, poſſint ab hærede petere bona illius hæreditatis, & ea habere, & tenere, quouſque fuerint congrue dotatæ, non obſtante aliqua alienatione facta de bonis hæreditatis prædictæ, & ſi frater nollet maritare ſororem, aut eandem vellet maritare incongrue, vel indecenter, vel ad eam maritandam eſſet inhabilis, tunc duo ex proximioribus conſanguineis ipſorum, unus videlicet ex latere paterno, & alius ex latere materno debeant eamdem maritare ſecundum facultatem patrimonii, & qualitatem perſonarum, & ſi ipſi concordes non eſſent, eligatur tertius per Vicarium Poteſtatis, vel per ipſum Poteſtatem, qui per tempora fuerit, & duo ex dictis tribus poſſint ſecundum facultatem patrimonii eamdem libere maritare, & dotem conſtituere, & contra id, quod factum fuerit per ipſos, frater non poſſit venire, vel aliquid opponere aliqua ratione, vel cauſa, & ſi fiat electio dictorum duorum conſanguineorum, & tertii ad petitionem cujuſcumque conjuncti dictæ fœminæ prædicta narrantis, & petentis coram dicto D. Vicario. Item, quod mortuo patre ab inteſtato ſi remanſerint filiæ fœminæ perſonæ mortuæ, & remanſerint fratres carnales dictæ perſonæ defunctæ, unus, vel plures, tunc filiæ fœminæ, & dicti fratres carnales ſuccedant, & ſuccedere debeant æqualiter, & viriliter in bonis, & hæreditate dictæ perſonæ defunctæ; Item mater, & conjuncti ex latere materno tantum non poſſint ab inteſtato venire ad ſucceſſionem filii, vel filiæ, vel eorum deſcendentium ſi remanſerit filius, frater, vel ſoror perſonæ mortuæ, aut filius fratris, vel filius ſororis, aut patruus, vel frater patruelis, unus, vel plures ex latere paterno perſonæ defunctæ. Et in eo caſu tamen, quo ex perſona defuncta ſupereſſet mater, & patruus, mater poſſit ſuccedere in quarta parte hæreditatis perſonæ mortuæ, & in reſiduis tribus partibus ſuccedat patruus, ſive zius paternus, vel filius, ſive filii patrui, ſeu fratres patrueles, & mortuo fratre ab inteſtato, ſorores ſuccedere non poſſint, ſi remanſerit unus frater carnalis, vel plures ex latere paterno, & materno, vel ſaltem paterno, aut filii ipſius fratris; Et ſorores, ſi maritatæ non eſſent in aliquo ſupradictorum caſuum, debeant congrue dotari de bonis fratris defuncti, prout ſuperius de aliis dictum eſt, & idem ſervetur in ſororibus ab inteſtato decedentibus; Item ſi remanſerit patruus perſonæ defunctæ, ſorores ipſius defunctæ, ſolum in quarta parte defuncti fratris ſuccedant, etiamſi dotatæ eſſent, ſi autem do-

tatæ

tatæ non eſſent, debeant congrue dotari, prout ſuperius dictum eſt, & debeant filii, & nepotes, & alii ſucceſſores, quando ex perſona defuncti eſſent fœminæ dotandæ, ſecundum formam ſupradictam ex bonis defunctis facere inventarium omnium bonorum patris, & matris, avi, aviæ, proavi, ſeu proaviæ, vel alterius perſonæ, cui ſuccederent, ad hoc ut dictæ filiæ ſorores, aut nepotes, vel aliæ fœminæ dotandæ ex bonis defuncti non poſſint in aliquo defraudari, & illud inventarium d. ſucceſſores facere teneantur infra menſem a die mortis defuncti, cui ſucceſſerint, & ſi d. fœminæ dotatæ eſſent ſecundum formam præſentis ſtatuti, non habeant ulterius regreſſum ad bona paterna, ſeu materna occaſione ſuæ legitimæ, vel alterius ſucceſſionis ab inteſtato, extantibus aliis, qui ſuccedere poſſint ſecundum formam ſtatuti loquentis de ſucceſſionibus ab inteſtato ſupradictam, ſed debeant earum dotibus ſtare contentæ, & tacitæ, & in cæteris caſibus præſenti ſtatuto non expreſſis, neque ſpecificatis ſervetur jus commune, non obſtante, quod in hoc ſtatuto expreſſa ſit ratio, cujus vigore nolumus aliquam fieri extenſionem ad caſus non expreſſos. Et prædicta locum habeant in futuris, & in perſonis de novo decedentibus.

FAVENTINÆ Civitatis.

PARTICULA LXIX.

Qualiter deſcendentes ab inteſtato ſuccedant. Rub. 27. lib. 3.

STatuimus, & ordinamus, quod cuicumque ab inteſtato decedenti ſuccedant filii maſculi, vel ex eis nepotes, & deinceps deſcendentes maſculi ex eis, & ad eos hæreditas univerſa pertineat, excluſis penitus filiabus, vel ex filiis neptibus, & ex eis deinceps deſcendentibus maſculis, vel fœminis, teneantur tamen tales ſic ſuccedentes ipſas filias, vel ex filiis nepotes, nuptas, vel innuptas uſque ad traductionem ad domum viri, tenere, decenter alere, ac earum curam agere, & ipſas innuptas debito tempore matrimonii copulare, cum ea dote, quam attentis facultatibus, ac ſui, & agnatorum dignitate, communi etiam obſervantia, & conſuetudine Judex cum conſilio duorum ex propinquioribus declaraverit convenire, & tunc nec mulier, nec ab ea cauſam habens in dicta hæreditate aliquid aliud petere poſſit, ſed penitus, & omnino ſit excluſa, ut ſupra, ſed ſi ſupradictis præmiſſis, mulier incongrue ab ipſis ſuccedentibus, & ipſa excludentibus nupta fuerit, ea dotata, poſſit tunc ipſa petere congruæ dotis ſupplementum, ſolum uſque ad quantitatem legitimæ, quæ eidem de jure communi debebatur, quo habito nec fructus, nec quidquam aliud petere poſſit; Prædicta etiam obſervari volumus, ſi mulier non nubat, ſed religionem intret, aliamve honeſtam eligat vitam. Declarantes, & volentes, quod ſi ſæculares clerici ſolis, vel cum aliis maſculis agnati ſuperſint tali defuncto, tunc ad ſucceſſionem admittantur, & dictas fœminas, ut ſupra excludant, dum tamen hujuſmodi ſucceſſionem conſervent aliis agnatis maſculis gradu proximioribus, nec eam alienare valeant, ſeu poſſint quovis titulo, nec inter vivos, nec ultima voluntate, ſed omnis contractus, alienatio, ſeu ultima voluntas aliter facta ſit ipſo jure nullius roboris, vel momenti. Si autem extent Religioſi clauſtrales, beneficio talis ſtatuti, & aliorum ſtatutorum Faventiæ Communis de ſucceſſionibus diſponentium nullatenus gaudeant, ſed ſecundum juris communis diſpoſitionem ſuccedant. Quam declarationem volumus, & ſtatuimus militare, & procedere, & obſervari in omnibus, & ſingulis caſibus, ac ſucceſſionibus quomodocumque per quævis ſtatuta Civitatis Faventiæ dictis clericis delatis, ſeu deferendis, quæ omnia locum habere volumus in præſentibus, præteritis, & futuris, &c.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſionibus Aſcendentium, & Tranſverſalium ab inteſtato delatis, lib. 3. Rubr. 30.*

CUpientes agnationes præſervari, & augeri, hac præſenti lege in perpetuum valitura decernimus, ſtatuimus, & ordinamus, matrem, avum maternum, aviam, amitam, materteram, ſororem, neptem, mulierem aliquam, & alios etiam maſculos defuncto conjunctos per lineam maternam, ſeu fœmininam, aut ex ipſis mulieribus, vel ab aliqua earum deſcendentes, & quomodolibet eidem defuncto dictis mulieribus mediantibus attinentes, non poſſe ab inteſtato modo aliquo ſuccedere filio, filiæ, fratri, ſorori, nepoti, nepti, & deinceps habenti patrem, avum paternum, fratrem, ſeu fratres utrinque, vel ex latere patris tantum conjunctos, patruum etiam magnum, unum, vel plures, fratres patrueles, ſeu alias agnatos maſculos per rectam lineam maſculinam defuncto attinentes, & conjunctos uſque ad quartum gradum incluſive, computandum ſecundum jus canonicum. Poſſint tamen talia mater, & aliæ mulieres, & alii prædicti, ut ſupra excluſi, & excluſæ a dicta ſucceſſione petere, & habere libras 10. Bon. tantum pro quolibet centenario valoris hæreditatis dicti defuncti, ſeu defunctorum, quæ ſint, & eſſe intelligantur pro omni legitima, quæ etiam jure naturæ ſibi deberetur, & pro omni jure, quod competeret talibus mulieribus, & aliis ſic excluſis, ita quod nil ultra habere poſſint, ſed omnis via ſucceſſionis ab inteſtato eis, & eorum cuilibet ſit præcluſa. Quæ tamen decem pro centenario, de quibus ſupra, dividantur inter dictas perſonas excluſas æqualiter, ſi plures excludantur, ſi autem unus tantum, eidem ſoli aſſignentur, ita quod etiamſi plures ſint a tali ſucceſſione excluſi, non poſſint habere, nec conſequi, niſi d. libras 10. pro quolibet centenario inter eos dividendas, ut ſupra. Et prædicta etiam locum habeant, & obſerventur in eo, qui nedum ab inteſtato, ſed qui etiam inteſtabilis deceſſerit. Addentes tamen, & volentes, ac ſtatuentes, quod ſi aliqua mulier agnationis, & cognationis dicti defuncti, a cujus ſucceſſione vigore præſentis legis, & ſtatuti ſit excluſa, ſeu excludi contigerit, & ſi pauper, & dotata, nec extent bona alicujus, in quibus poſſit, vel debeat dotari, tunc talis mulier ſic excluſa poſſit petere ſe dotari, in, & de bonis talis perſonæ defunctæ, a cujus ſucceſſione, ut ſupra excluditur, & tali dote contenta ſtare debeat, nec aliud de bonis hæreditatis dicti defuncti, nec etiam d. libras 10. pro centenario, de quibus ſupra, petere poſſit. Sed omnino ſit excluſa, præterquam a petitione dictæ dotis, & ſit præciſum.

FERRARIENSIS Civitatis.

PARTICULA LXX.

De ſucceſſione ab inteſtato, Rubr. 139. lib. 2.

UT conſervetur dignitas, & amplitudo in familia, quæ depauperatur propter fœminas tranſeuntes, ut plurimum ac alienas familias, & ut fœminis prædictis conſulatur, & ut tollantur multa dubia, quæ ex antiquis ſtatutis cum multis laboribus, & expenſis in præteritum occurrerunt; ſtatuimus, quod ſi quis maſculus deceſſerit ab inteſtato, vel inteſtatus, etiam ſi fuerit infans, vel alias inteſtabilis prima cauſa ſucceſſionis ſit filiorum, aut deſcendentium maſculorum, ut filii, & ſucceſſive alii deſcendentes maſculis ſuccedant, excluſis filiabus, & omnibus aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus, dotandis tamen, ut in ſtatuto ſequenti, ſi autem nulli filii, aut deſcendentes maſculi fuerint, ſuccedant aſcendentes maſculi, ſalva graduum prærogativa, ſimiliter excluſis filiabus, & aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus, dotandis tamen ut infra. Si vero nulli deſcendentes, aut aſcendentes maſculi fuerint, frater, vel fratres perſonæ defunctæ, ſive utrinque conjuncti, ſive conſanguinei tantum, & ſive conſanguinei tantum ſoli ſint, ſive cum aliis exiſtant, ſimiliter, & omnium prædictorum fratrum filii ſuccedant, & excludant filias, & omnes fœminas cujuſcunque gradus, & lineæ, dotandas, ut infra dicetur, ſi dotatæ non fuerint ab aliquo, cui incumberet onus dotandi. Si autem quis decedat, nullis relictis filiis, vel deſcendentibus, vel aſcendentibus maſculis ex linea maſculina, neque fratre, aut filiis maſculis fratris, tunc agnati maſculi ex linea maſculina proximiores, ſecundum gradus prærogativam, uſque ad quartum gradum incluſive, connumerando gradus ſecundum jus canonicum, ſuccedant, ac præferantur filiabus, & omnibus aliis fœminis cujuſcunque lineæ, & gradus, quæ tamen dotari debeant uſque ad annos decem, & octo ætatis ſuæ incluſive, alias cadant in pœnam dotis duplicatæ, prout in ſtatuto ſequenti, conſtituta tamen ei mulieri dote non minori, quam eſſet legitima ſi ſint filiæ, vel deſcendentes non dotatæ; Si vero dotatæ eſſent dote minore legitima, poſſint agere ad ſupplementum legitimæ. Aliæ vero fœminæ dotentur ſecundum quantitatem patrimonii, & perſonarum dignitatem, ac conditionem, ſi alias dotatæ non fuerint, aut aliunde non habuerint, quomodo decenter dotentur, a prædictis tamen excipimus matrem, aut ea non extante, aviam quibus reſervari volumus uſumfructum legitimæ, donec tamen vidualiter vixerint. Quibus omnibus prædictis ſalvis, volumus, quod prædictæ fœminæ ſic excluſæ non poſſint cauſa, & occaſione alicujus legitimæ moleſtare, & inquietare maſculos vocatos ad ſucceſſionem per præſens ſtatutum: declarantes tamen, quod agnati inter ſe ſuccedant ſecundum diſpoſitionem, & ordinationem juris civilis,

exce-

Digitized by Google

exceptis tamen fratribus, in quibus ſerventur ſupra diſpoſita. Adjicientes etiam, quod ſi aliqua mulier maritata fuiſſet, nulla dote conſtituta ante mortem perſonæ, cui incubuiſſet onus dotandi, poſſit petere dotem ſibi conſtitui, non obſtante etiam, quod in matrimonio fuerit conſtituta ipſa mulier, & prædicta locum ſibi vendicet tam in bonis prophanis, quam Eccleſiaſticis, & cujuſcumque generis alterius, non obſtante aliqua inveſtitura, etiam in alieno Territorio exiſtentibus.

F I R M A N Æ Civitatis.

P A R T I C U L A LXXI.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Rubr. 49.

STatuimus, & ordinamus, quod ad conſervationem cippi domus, & familię, & quis per maſculos familiæ nominantur, & conſervantur, quod de cætero, ſi contigerit aliquem, vel aliquam decedere ab inteſtato, ſuperſtitibus filiis deſcendentibus, ſeu aſcendentibus, vel tranſverſalibus agnatis maſculis, uſque in tertium gradum de jure canonico computandum, filiæ feminæ, ac etiam mater, & ſorores, & omnes aliæ fœminæ, tam deſcendentes, quam aſcendentes, quam etiam tranſverſales, & tam de linea maſculina, quam feminina, & omnes agnatæ feminæ, & omnes cognati, ſive maſculi, ſive fœminæ excludantur ab omni ſucceſſione, & hæreditate ſic morientis, & tam a bonis ſucceſſionum, & hęreditate dotantium, quam non dotantium, & dicti maſculi ſuccedant, fœminę vero, quas contigerit ſupereſſe, & quas ſic pręmoriens tenebatur dotare de jure, quæ dotatæ non eſſent, dotentur ad declarationem Poteſtatis, & Priorum competenter, attenta qualitate perſonarum, & dignitate domus, & facultatibus patrimonii extrajudiciali informatione, abſque aliquo ordine judiciario; ſed feminæ non dotatæ a matre, non ſuperſtitibus filiis maſculis in bonis maternis ſuccedant in legitima, quibus maſculis exiſtentibus, in dimidia legitimæ ſuccedant in dictis bonis. In dote autem ſervetur ſtatutum ſupra de reſtitutione dotium, & ſi contigerit, matrem ſic decedentis ſupereſſe, debeat ipſa mater in bonis filiis, vel filiæ, ſeu aliorum, vel aliarum deſcendentium, ſi ſine filiis deceſſerint habere dimidiam partem legitimæ, & dimidiam legitimę avia paterna, matre non exiſtente, & intelligatur decedere inteſtatus, vel inteſtabilis in omnibus caſibus pręmiſſis, ſive minor, & inteſtabilis decedat, ſive major; jure communi, ſtatutis, decretis, & reformationibus, & aliis quibuſcumque in contrarium non obſtantibus. Volumus etiam prędictum ſtatutum poſſe allegari ad interpretationis teſtamentorum, & decedentium cum teſtamento.

F O R M E L L I,

Caſtri B. in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A LXXII.

IStud ſtatutum eſt idem ac illud Campagnani, unde vide ſupra, Partic. 35.

F O R O L I V I E N S I S Civitatis.

P A R T I C U L A LXXIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rubr. 32. lib. 5.

STatuimus, & ordinamus, quod in hęreditate, & in bonis cujuſcumque maſculi, ſeu fœminę ab inteſtato decedentis, etiamſi non habente facultatem teſtandi, prima ſucceſſio ſit deſcendentium maſculorum, tamen legitimorum, & naturalium, & ex maſculis legitimis, & naturalibus deſcendentium, itaut non comprehendantur legitimati, niſi per ſubſequens matrimonium, adeo quod ſi talis perſona ſic decedens reliquerit filium, vel filios, nepotes, vel pronepotes maſculos legitimos, & naturales, & ex maſculis legitimis, & naturalibus deſcendentes, ſuccedant primi filii, & ſi filios non habuerit, ſuccedant nepotes, & ſi nepotes non habuerit, pronepotes, ſi legitimi, & naturales ſint, & ex legitimis, & naturalibus, ſeu ex legitimatis per ſubſequens matrimonium ſint nati, in bonis omnibus undecumque quęſitis in ſtirpes, & non in capita, ita tamen, ut deſcedentes maſculi ex uno filio ęqualiter ſuccedant cum altero filio adhuc ſuperſtite, vel cum deſcendentibus ex altero filio, licet gradu proximioribus in ſtirpes ſemper, & non in capita.

§ Quibus deſcendentibus maſculis legitimis, & naturalibus exiſtentibus excluduntur omnes deſcendentes, ac etiam tranſverſales maſculi, necnon filiæ fœminæ, neptes, & proneptes, ac deinceps aliæ deſcendentes etiam ex filiis maſculis prædefunctis exiſtentes, ſi dotatæ fuerint, & ſi non fuerint dotatæ, debeant dotari juxta diſpoſitionem Rub. *Quod mulier dotat, &c.* & pariter deſcendentes maſculi ex filia excludantur.

§ *Si* autem filii, vel nepotes, ſeu pronepotes, ac alii deſcendentes maſculi, & ex maſculis, ut ſupra dictum eſt, non ſuperſint, tunc filiæ legitimæ, & naturales, vel legitimatæ per ſubſequens matrimonium, licet dotatæ, collata tamen dote, ſuccedant una cum neptibus ex filio prædefuncto, ac cum nepotibus, vel neptibus ex filiabus prædefunctis in ſtirpes, ita tamen, ut nepotes ex filia excludant neptes ex eadem filia, non autem ex altera natas, ſed neptes ex filio, & ex filia, & nepotes ex alia filia ſuccedant ęqualiter in ſtirpes ſemper, & non in capita.

§ *Si* vero prædicti deſcendentes, tam maſculi, quam fœminæ non ſuperſint, vel alter eorum, ſeu earum non ſuperſit, tunc aſcendentes maſculi per lineam maſculinam admittantur, qui gradu proximiores reperiuntur, ſed per tranſitum eorum ad ſecunda vota, prędictæ hęreditatis proprietatem reſervare teneatur ſolum fratribus, non autem ſororibus defunctis, vel defunctę ex eodem matrimonio.

§ Quibus aſcendentibus maſculis non exiſtentibus fratres ex utroque parente, vel ex latere patris tantum, & fratris prędefuncti filii maſculi ſuccedant, itaut ſi concurrant fratres ex utroque parente cum fratre ex latere patris tantum, ęqualiter ſuccedant pro virili, etiam in bonis maternis; contuito vero filii maſculi in ſtirpes, & ſemper nepotes maſculi repręſentent perſonam patris ſui, etiam ex latere patris tantum conjuncti cum defuncto, & ſucedant cum patruis, qui ſint conjuncti cum defuncto ex utroque parente.

§ Quibus fratribus, vel altero ipſorum, vel nepotibus ex fratribus exiſtentibus, ſorores etiam utrinque conjunctæ non ſuccedant, ſi dotatę fuerint, & ſi non fuerint dotatę, debeant dotari juxta diſpoſitionem Rubric. *Quod mulier dotata ſit contenta dote ſua*, minuſque neptes, ex fratre etiam utrinque conjuncto admittantur, ſalva tamen matri defuncti legitima, ſi ſuperſit, vel avię paternæ tantum, ſi mater non ſuperſit, excluſis avo materno, ac avia materna, & in his omnibus caſibus prædicta legitima ſit, & intelligatur eſſe tertia pars illius, quod habitura eſſet ab inteſtato, ſecundum diſpoſitionem juris communis, ita tamen, ut ſorores hoc ſtatuto excluſę non faciant partem quoad augendam, vel minuendam iſtam legitimam, ſed dos non ſoluta illis nuptui traditis, vel non debeat in hoc caſu, tanquam ęs alienum arbitrio boni viri deduci, & hujuſmodi legitimam habeant prędictę mulieres, quoad uſumfructum dumtaxat, ſi ad ſecundas tranſiverint, vel tranſibunt nuptias, reſervata eo caſu proprietate ſupradictis fratribus ipſius defuncti.

§ Prędictis autem fratribus, vel eorum filiis maſculis non exiſtentibus, tunc poſſint ſuccedere, & ſuccedant ſorores prędictæ una cum neptibus ex fratre pręmortuo, & nepotibus, ſeu neptibus ex altera ſorore prędefuncta in ſtirpes tamen, & non in capita, & mater iſſet inſimul cum eis ęqualiter cum qualibet ſorore, & ſi mater non extaret, avia paterna ſuccedat in eadem virili portione, in qua ſancimus ſuccedere matrem, excluſis ſemper avo materno, & avia materna, itaut tales fœminæ reſervent proprietatem ſororibus defuncti ex eodem matrimonio, ſi ad ſecunda convolaverint vota.

§ Quibus ſororibus, & neptibus non exiſtentibus, ſeu aliqua ipſarum non exiſtente, ſuccedant patrui carnales una cum fratribus patruelibus ex patruo prędefuncto in ſtirpes, & mater una cum eis inęquali portione cum quolibet patruo, & ſi mater non exiſtat, avia paterna, & ſi nec avia paterna extaret, ſuccedat avus maternus, & in ipſius defectu ſuccedat avia materna in ea portione, in qua diximus ſuccedere matrem, ſi concurrat cum patruis, vel cum fratribus patruelis.

§ Quibus omnibus deficientibus ſuccedant in totum fratres, ſi extent, vel ſorores, ſi fratres non extent ex latere matris tantum. Si vero contingat matrem defuncti, qui natus fuerat ex ipſa matre in ſecundo, vel ulteriori matrimonio, concurrere cum dictis fratribus, vel ſororibus ex latere matris tantum, tunc mater ſuccedat in dimidia, cæteris fratribus, vel ſororibus in altera dimidia vocatis, excluſis omnibus aliis, ſi autem mater non ſuperſit, admittatur avia paterna, & in ipſius defectu avus maternus, quo non exiſtente, admittatur avia materna ad illam portionem, ad quam vocavimus matrem, ſcilicet ad dimidiam.

§ Non

§ Non exiſtentibus autem prædictis, ſeu aliquo prędicto-
rum, ordinamus, quod tali ab inteſtato deſuncto ſuccedant,
qui vocantur ex diſpoſitione juris communis, declarantes,
tamen a matre excludi aviam paternam, ab avia paterna
avum maternum, & ab avo materno aviam maternam.

§ Volumus etiam, quod neptes ex una ſorore ſuccedant
in ſtirpes, cum nepotibus ex altera, ſed ſi nepotes, & ne-
ptes ex eadem ſorore reperiantur, nepotes tantum admit-
tantur; Quæ omnia, & ſingula non vendicent ſibi locum
in hæreditate jam addita, ſeu delata, quia hoc caſu jus alteri
quæſitum auferri non permittimus,

§ Hoc addito, quod ſupradictis ſororibus, vel filiabus
defuncti dotatis, vel dotandis, ſi remanſerint viduæ, lici-
tum ſit ire ad habitandum in domo olim patris ſui, vel fra-
tris ab inteſtato defuncti, & ipſi fratres, ſeu eorum filii co-
gantur in ea domo, vel alia in qua moram trahunt, dictas
mulieres recipere, & receptare, itaut ipſæ valeant com-
mode cohabitare, pariterque teneantur eas regere, & guber-
nare de bonis hæreditariis, ut feciſſent, ſeu facere debuiſ-
ſent, ſi tales mulieres nuptui traditæ non fuiſſent, dum-
modo ipſe viduæ fructus ſuarum dotium in dicta domo
conferant, & illos cum eis conſument, & idem fiat de fru-
ctibus aliorum bonorum ipſarum mulierum, ſi alia bona
habuerint ultra dotes; Et hoc ſtatutum ſit præciſum, &
omni ſtatuto, & jure communi huic contrariis derogato-
rium, ac maſculis favorabile, & tanquam favorabile de-
beat ad illorum favorem interpretari,

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſionibus in dote, & bonis mu-
lieris ab inteſtato decedentis, relictis liberis,
& patre, Rubr.* 33.

NE deinceps lites, & controverſiæ oriantur ſuper bo-
nis, & dote mulieris ab inteſtato decedentis inter
ejus patrem, & liberos, ſtatuimus, & ordinamus, ut tali
mulieri ſic ab inteſtato decedenti, ſi habuerit patrem, &
filium maſculum, vel fœminam, legitimos tamen, & na-
turales, aut legitimatos per ſubſequens matrimonium, vel
alios deſcendentes maſculos, ſeu fœminas, ſuccedant ta-
les filii, ſeu filiæ ex primo, vel ſecundo matrimonio, vel
alii deſcendentes, tam in dote ſoluta, quam non ſoluta
ſed promiſſa, & in omnibus aliis bonis dictæ mulieris,
ſecundum ordinem, ac diſpoſitionem Rubr. de ſucceſſio-
nibus ab inteſtato, excluſo patre dictæ mulieris, tam in
proprietate, quam in uſufructu,

FORI POMPILII

Oppidi Provinciæ Romandiolæ.

PARTICULA LXXIV.

*De ſucceſſione filiorum in bonis parentum ab inteſtato
decedentium, Rubr. 2. lib. 3.*

STatuimus, & ordinamus, quod filius, vel filii maſcu-
li ſuccedant in omnibus bonis paternis, & maternis,
& filia, vel filiæ fœminæ non poſſint eum, vel eos moleſta-
re, vel inquietare ultra legitimam ſuam, quæ legitima ei,
vel eis ſit ſalva. Et hoc locum habeat quando pater, vel
mater, de cujus bonis tractatur, ab inteſtato deceſſerit.

FOROSEMPRONIENSIS Civitatis.

PARTICULA LXXV.

*Quod filia dotata non ſuccedat patri, vel matri
ab inteſtato, Rubr. 22. lib. 2.*

STatuimus, & ordinamus, quod filia dotata a patre, vel
matre non poſſit extantibus aliis filiis maſculis dictis
patri, vel matri parentibus ab inteſtato morientibus ſucce-
dere, nec ultra legitimam jure naturæ in bonis dictorum pa-
rentum ipſi filiæ dotatæ debitam ab ipſis filiis maſculis fra-
tribus dicta filia dotata petere valeat, in qua legitima ipſi
filiæ debita computari debeat dos data a patre in bonis pa-
tris, & dos data a matre in bonis matris, ſi dos ipſa aſcen-
dat ad quantitatem legitimæ, ſi vero ipſa dos non aſcende-
rit ad quantitatem legitimæ, & eſſet minor dos quam le-
gitima ſupradicta, tunc dicta filia agat, & agere poſſit con-
tra fratres prædictos ad ſupplementum legitimæ, prædictæ,
nec majorem quantitatem legitimæ, vel ſupplementum
ipſius in dictis bonis, quando dos fuerit in minori quanti-
tate conſtituta, a dictis fratribus valeat obtinere. Fratri-
bus vero prædictis ab inteſtato decedentibus ſuccedere
poſſit dicta filia dotata ſecundum formam juris communis;
præſertim ſtatuto, & dote data a patre, vel a matre in ali-
quo non obſtante. Adjicientes huic ſtatuto, quod filiæ
fœminæ non poſſint petere partem aliquam eis tangentem
de bonis, & ſuper bonis emphyteuticis a fratribus, vel aliis
maſculis de linea accipientis, vel recipientis contractum
emphyteuticum, ſive renovantis dictam emphyteuſim, ad
quos maſculos dictus contractus, ſive renovatio emphy-
teuſia extenderetur, quantumcumque contractus, ſive re-
novatio emphyteuſis prędictas fœminas comprehenderet.
Finitis vero maſculis omnibus dictæ lineæ, dictæ fœmi-
næ ſuccedere poſſint in dictis bonis emphyteuticis, & non
ante. Et prædicta habere volumus locum, & firmitatem,
quod prędictæ fœminæ non poſſint petere dicta bona em-
phyteutica, vel aliquam eorum partem, quando dicti re-
novantes, vel maſculi deſcendentes in dicta linea ab inte-
ſtato decederent. In caſu vero in quo aliud ipſi diſponerent,
ſervari volumus eorum ultimas voluntates.

FOSSIGNANI,

Terræ B. ſub Legatione Ferrariæ.

PARTICULA LXXVI.

*Che la donna Dotata, e non dotata ab inteſtato non
ſucceda ſtantibus maſculis, ſol. 12.*

VOlemo, che domente, che in la caſa, o parentato ſia
fratelli d'alcuna donna maritata, o maſchi di quella
caſata con parentado uſque ad quartum gradum, compu-
tando li gradi ſecondo la raſone canonica, e non altra, che
tale donna delli beni paterni non poſſa ſuccedere in la eredi-
tà del padre, fratelli, o altri della caſata per inſino al det-
to quarto grado, ſe non è da eſſi inſtituita herede, o laſſa-
ta legataria, ma ſtia contenta della dote ſua, la quale dote
però, ſe foſſe manco della legitima, e che richieda la condi-
zione della caſata paterna, volemo, che eſſa maritata poſſi
addimandare il ſupplemento inſino alla quantità del conſue-
to, e della legitima ſua, e ſimilmente s'intenda della don-
na non maritata, la quale ſe diga maridare, e darghe la dota
non di minore ſumma, che ſia il conſueto, e della caſata,
e della legitima, e di quella ſtia contenta, ut ſupra. E vole-
mo, che cadauna fatta vedova poſſa tornare, ſtare, ed abita-
re nella caſa del padre, o con avo paterno, e communicare
la dote ſua con quelli, e da eſſi heredi del Padre avere
gli alimenti neceſſarii, domente ſtà in viduità, &c.

FULGINATENSIS Civitatis.

PARTICULA LXXVII.

De ſucceſſionibus mulierum ab inteſtato, Rubr. 42.

ITem ſtatuimus, & providemus, quod nulla mulier, ſive
dotata fuerit a patre, vel a matre, avo, vel proavo,
avia, vel proavia, ſeu per verba de præſenti deſponſata
legitime eſt, poſſit venire ad ſucceſſionem ab inteſtato patris,
nec matris, avi, proavi, ſeu proaviæ, donec ſupereſt aliquis
maſculus natus ex legitimo matrimonio de linea, & ſtirpe
maſculina deſcendenti omnium prædictorum, vel alicujus
ipſorum a quocumque dotata eſſet, nec etiam poſſit venire
ad ſucceſſionem deſcendentium, ſeu deſcendentis ex ali-
quo prædictorum, donec ſupereſt aliquis maſculus prædi-
ctorum deſcendentium a prędictis, nec mater ſuccedat filio
ſuo, ſeu filiæ, superſtite, ſeu ſuperſtitibus fratre ipſius deſcen-
dentis, ſeu fratribus, vel nepotibus maſculis ex eodem ma-
trimonio, & ex eiſdem parentibus procreato, ſeu procreatis,
ſeu patruo, vel patruis ipſius deſcendentis, ſi vero dotata
fuerit a fratre carnali, ſeu ſorore carnali, ſeu a ſe ipſa, & per
verba de præſenti deſponſata, non poſſit venire ad ſucceſ-
ſionem ab inteſtato fratris carnalis, vel ſororis ipſius mu-
lieris ex utroque parente conjunctorum, ſuperſtite alio fratre
carnale maſculo ipſius deſcendentis, filio, ſeu filiis maſculis
ipſius fratris tantum, ſi vero a patruo, vel amita dotata fue-
rit, & per verba de præſenti deſponſata, non poſſit venire ad
ſucceſſionem ab inteſtato ipſius dotantis, vel filiorum, exi-
ſtente fratre dotantis, filio, vel filiis ipſius fratris maſculis
tantum, a quocumque ex prædictis fuerit dotata, & per
verba de præſenti deſponſata non poſſit venire ad ſucceſſio-
nem prædictorum, ſeu alicujus ipſorum, niſi modo, &
forma prædictis, & in caſu quocumque, in quo ſecundum
ſor-

Digitized by Google

formam dicti capituli mulier dotata repelleretur ab inteſtato ſi viveret, a cujuſcumque ſucceſſione repellatur, & ejus filia, & filiæ, & ab eadem deſcendentes, & quod nulla mulier dotata poſſit petere ſupplementum legitimæ, ſed ſuo legato contenta ſit, & ſi quam petere, ſuper ipſam petitionem non debeat aliquatenus audiri.

G R A G I O L I,

Quod eſt Caſtrum ſub Legatione Romandiolæ.

P A R T I C U L A LXXVIII.

De ſucceſſionibus, & ſucceſſoribus ab inteſtato, Rubr. 11.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi aliqua perſona minor, vel major deceſſerit inteſtata, licet haberet facultatem teſtandi, ſine filio, vel filiis, nepote, vel nepotibus natis ex filio, vel filiis maſculis legitimis, & naturalibus ſuperviventibus patre, vel fratribus, vel ſororibus, ex utroque latere conjunctis, vel ex latere patris, vel filiorum, fratrum, vel avo paterno quod hæreditates talium ab inteſtato defunctorum deveniant, & deveniri debeant, & in ipſa hæreditate ſuccedere debeat pater, vel avus paternus, ſi patrem, vel avum habuerint, ſi vero patrem, vel avum non habuerint, tunc talibus decedentibus ab inteſtato ſine filiis, vel nepotibus ex filiis maſculis omnibus legitimis, & naturalibus ſuccedant fratres, vel frater ex utroque latere conjuncti, vel ſuccedant ex latere patris tantum.

Quibus ſic exiſtentibus ſorores non ſuccedant, ſi dotatæ fuerint a patre, vel avo, vel fratribus, vel filiis, fratrum carnalium, ut præfertur; ſi vero dotatæ non fuerint a prædictis, vel quolibet prædictorum, eo caſu congrue dotari debeant, ſecundum facultates bonorum hæreditatis defuncti, & amplius petere non poſſint in bonis hæreditatis talis defuncti ab inteſtato.

G R Y P T A R U M,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

P A R T I C U L A LXXIX.

Quod Mulier dotata a patre, vel aliis, non poſſit ſuccedere ab inteſtato, ſuperſtite maſculo, Cap. 10.

NUlla mulier dotata a patre, matre, avio, avia, fratre, & ſorore ſuccedere poſſit ab inteſtato dotanti, & aliis ſupranominatis patri, matri, avo, aviæ, fratri, ſorori, ſuperſtite maſculo, ſive maſculis dotantis, & aliis ſupranominatis, qui alias ſuccedere deberent cum ipſa muliere; ita ſufficiat dotatio uniusex ſupranominatis, & eorum quolibet, & ad dictam ſucceſſionem admitti ut prætenderet, ullo modo non audiatur, ac pro conſervatione cippi domus volumus, quod impoſterum mulier, ſeu mulieres dotatæ, vel dotandæ ab uno ex ſupranominatis perſonis, ſtante aliquo maſculo, ſive maſculis in pari gradu exiſtentibus, qui pariter ab inteſtato ad aliquam ſucceſſionem admitterentur, excludantur, & excluſæ eſſe cenſeantur a ſucceſſione dotantium, & non dotantium perſonarum ſupranominatarum, ſive dictæ perſonæ, de quarum hæreditate agitur, deceſſerint ante, vel poſt dotationem factam de aliqua muliere, ſive mulieribus; Inſuper unica tantum dotatio ſufficiat, & quod maſculus, ſeu maſculi quandocumque poſſint eam, ſive eas dotare, ut perpetuo cenſeantur excluſæ a ſucceſſione dictarum perſonarum, antea, vel poſtea morientium, omni modo meliori, & forma. Et ſi aliquis officialis talem petitionem admiſerit, incidat in pœnam vigintiquinque librarum den. ipſo facto, ſine aliqua diminutione; Et nihilominus talis petitio, & omnia acta deſuper habita, & facta, ſint nullius valoris, roboris, & momenti, & hoc locum habeat in jam dotatis, & dotandis, & hoc in futurum perpetuo pro municipali lege obſervari debere.

G U A L D I,

Terræ ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A LXXX.

De ſucceſſione ab inteſtato, Rubr. 24.

STatuimus omnes ab inteſtato ſuccedere ſecundum formam a jure traditam, exceptis dumtaxat cippo, & linea domus maſculorum proximiorum, quem cippum, & lineam maſculorum proximiorum volumus fœminis anteponi, etiam ſi ſint in anteriori gradu, tam per lineam aſcendentem, deſcendentem, vel tranſverſalem, uſque in tertium gradum, ſecundum jus canonicum computandum, fœminis etiam ejuſdem cippi, ex omni gradu, etiam aſcendenti, deſcendenti, ſive tranſverſali, in anteriori gradu conjunctorum penitus excluſis, competenter tamen arbitrio bonorum virorum, vel jus reddentis de bonis defuncti dotatis infra menſem a die obitus defuncti, & alimentis eiſdem præſtitis uſque ad matrimonii copulam.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

H Y S P E L L I,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A LXXXI.

Quod mulier dotata non poſſit ſuccedere, Rub. 171.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata a patre, vel matre, avo, vel proavo, avia, ſeu proavia, fratre carnali, ſeu ſorore carnali, ſeu a quocumque dotata eſſet, non poſſit, nec debeat venire ad ſucceſſionem illius, qui eam dotaverit, vel illorum ab inteſtato. Nec aliqua Religioſa poſſit ab inteſtato venire ad ſucceſſionem patris, matris, fratris carnalis, ſeu ſororis carnalis, ſeu patrui, vel alterius conſanguinei, vel affinis aſcendentis, vel deſcendentis, dum ſupereſt aliquis maſculus de linea, vel ſtirpe ex legitimo Matrimonio procreatus, & ſi qua peteret ſuperſtitione prædicta, non debeat aliquatenus audiri, & prædicta vendicent ſibi locum in præteritis, præſentibus, & futuris. Item ſtatuimus, quod quæcumque perſona Terræ Hyſpelli, ſed ejus fortiæ, & diſtrictus, cujuſcumque ſtatus, conditionis, & qualitatis eſſet, ſeu Religioſus, vel Religioſa tempore futuro decederent ab inteſtato ſine filiis legitimis de ſe natis, quod omnia ejus bona mobilia præſentia, & futura deveniant, & devenire debeant ad proximiores maſculos ipſius decedentis ſibi ſuperſtites, & in domibus patris illius decedentis natos, ſeu ex linea maſculina dicti patris nati eſſent; ſi autem proximiores maſculi cum ſupradictis modis, & conditionibus dicto decedenti non ſuperſtiterint, illa bona redeant, & devenire debeant ad proximiores mulieres dicti decedentis, & hoc locum habeat in primo, ſecundo, tertio, & quarto gradu parentelæ, ſeu conſanguinitatis, non obſtantibus ad prædicta quibuſcumque legibus, ſtatutis, & aliis reformationibus in contrarium modo aliquo loquentibus, & facientibus, quæ in prædictis omnibus nullius roboris ſint, nec aliquo modo contra prædicta ſint admittenda, ſed perpetuo firmiter durent, & roboris teneant firmitatem, & quod præſens reformatio confirmetur, & confirmari debeat per magnificos Dominos noſtros, & poni in volumine ſtatutorum dictæ Terræ. Super qua quidem Reformatione maturus, ac prudens Vir Carolenus Leoninus prædictus ſurgens in dicto conſilio petens Pulpitum arregan. Filii hominis invocato auxilio, adverten. per Reformationem illam editam, & emanatam ſuper ſucceſſione decedentium quocumque modo ab inteſtato non ſuperexiſtentibus filiis ex ſuo corpore natis, confirmatam, & approbatam per magnificum D. Bracchium Balleonum, penitus non fuiſſe proviſum, & occurſum, ne facultates, & bona, quibus familias, & cippos Domus quotidie conſervari videmus, & ob id Rempublicam ſalubriter locupletius exuberari, extra familiam agnatorum, & cippum Domus ipſius decedentis egrediantur, forſitan contra ipſius decedentis tacitam voluntatem, non obſtante ſimiliter dicta reformatione reperiatur multoties, caſus occurrere bona, & facultates decedentis ſine filiis ab inteſtato per ſucceſſionem matris ipſius decedentis pariter, & aſcendentium, & deſcendentium ab ipſa matre per tranſitum ad ſecunda vota in alias familias, & cognationem exportari, dixit, & conſuluit, reformationem illam in duabus partibus, ejus, videlicet incipien. ab illa parte, quod omnia bona mobilia, & ſtabilia uſque in finem deberent reſtringi, & limitari hoc modo, videlicet, quod bona dicti decedentis deveniant pleno jure, nulla detracta Trebellianica ad proximiores maſculos ipſius decedentis, videlicet ad maſculos ortum habentes a familia, domo, ſive cippo, dicti decedentis, ſin autem illa bona deveniant, & devenire debeant pleno jure, nulla facta detractione Trebellianicæ, ſive legitimæ ad proximiores agnatas fœminas dicti decedentis, videlicet ad mulieres natas in familia, domo, ſive cippo dicti decedentis, excluſis matre, & aliis deſcendentibus, & deſcendentibus ab ea per tranſitum ad ſecunda vota,

HORTANÆ CIVITATIS.

PARTICULA LXXXII.

Quod filiæ fœminæ ſuperſtite maſculo non ſuccedant ab inteſtato, & qualiter tunc dotentur. Cap. 22. lib. 2.

ITem ſtatuerunt, quod nulla mulier, filia, neptis, proneptis, ſive abneptis alicujus infraſcriptarum perſonarum, de cujus ſucceſſione tractaretur, nec aliqua perſona cujuſcumque ſexus, ſive gradus exiſtat deſcendens ex tali defuncta perſona per lineam fœmininam ſuccedat, vel ſuccedere poſſit ab inteſtato, in aliquo ejus patri, matri, avo, aviæ, proavo, proaviæ, abavo, vel abaviæ ab inteſtato defuncto, ſeu defunctæ, nec in dicta ejus ſucceſſione audiatur agendo, vel excipiendo, ſuperſtite alicui prædictarum perſonarum taliter defunctarum aliquo ejus filio legitimo, & naturali, ſeu aliquo alio maſculo legitimo, & naturali inferioris gradus deſcendente per lineam maſculinam legitimam, & naturalem ex tali perſona defuncta, de cujus prædicta ſucceſſione tractaretur, & ipſam ſucceſſionem acceptante, ſeu ipſam acceptare volente. Et ſi tenutam, vel poſſeſſionem de bonis hæreditariis talis defunctæ perſonæ, ſeu aliquibus, vel aliquo ipſorum bonorum, vel aliqua earum, ſive alicujus eorum parte haberet ipſam tenutam, ſive poſſeſſionem relinquere, & dimittere teneatur prædicto legitimo ſucceſſori talis defunctæ perſonæ ad ipſius petitionem, ita tamen, quod talis filia, ſive neptis, & alia quælibet perſona inferioris gradus deſcendens ex maſculo legitimo, & naturali deſcendenti per dictam lineam maſculinam ex ipſa defuncta perſona, de cujus prædicta ſucceſſione tractaretur, ſi dotata non eſſet, debeat decenter dotari de bonis hæreditatis talis defunctæ perſonæ per ejus ſucceſſionem prædictam, conſiderata conditione ſuæ perſonæ, & qualitate, & quantitate bonorum hæreditatis prædictæ, & ſi non appareret, de cujus bonis fuit dotata, præſumatur de bonis patris, ac etiam de ejus bonis alimentari debeat, donec fuerit maritata, & dotes prædictas habuerit cum effectu, ſive donec monaſterium intraverit. Ac etiam quod dictus ſucceſſor ad ipſam ſic dotandam, & alimentandam teneatur, ac cogi poſſit, & debeat cum effectu, & pro prædictis alimentis, & dotibus poſt mortem talis defunctæ perſonæ, & ex tempore ipſius mortis, etiam antequam nubat, omnia prædicta bona hæreditaria vigore fictionis auctoritate præſentis capituli tali mulieri obnoxia, & obligata exiſtant. Declarantes, quod ſufficiat ſi talis fœmina deſcendens dotata eſſet de bonis unius tantum aſcendentium, ut a ſucceſſione eorum cujuslibet excludatur. Quod ſi prædictus filius maſculus, vel alius deſcendens maſculus per lineam maſculinam deceſſerit, ſine deſcendente maſculo, talis filia, neptis, vel proneptis, ſeu alius deſcendens per lineam fœmininam reintegrentur, & habeant eam portionem hæreditatis, & bonorum talis defunctæ perſonæ, a qua excluſæ fuerant propter exiſtentem maſculum, computata tamen dote, quam habuiſſent de bonis talis defunctæ perſonæ, ſuccedat, & ſuccedere poſſint, & poſſit eidem prædictæ perſonæ, & cuilibet earum, & legata, & fideicommiſſa, & omne, quidquid in tali teſtamento, & ultima voluntate, vel alicui earum relictum eſſet, capere, & habere poſſit, juxta tenorem, & formam ipſius teſtamenti, ſive ultimæ voluntatis, ſi aliquid ei, vel ejus juridicum non obſiſtat, ita tamen, quod ipſæ mulieres, & quælibet earum, quibus, vel cui bona talis defunctæ perſonæ taliter obvenirent, & ſibi computent, & computate teneant ut in ipſis ſuis dotibus; Et ſi aliqua de dictis mulieribus dotata fuerit ab aliqua, ac dictis perſonis in ejus vita, vel ipſius ultimam voluntatem quo caſu talis mulier ipſis dotibus ſit, & eſſe debeat contenta; ita quod nihil ultra quantitatem ipſam in hæreditate, vel de hæreditate alicujus prædictarum perſonarum petere valeat, vel habere, niſi tantum expreſſam diſpoſitionem talium perſonarum. Et ſi poſtquam aliqua de prædictis perſonis nupſerit, vidua remanſerit, poſſit ad domum hæredis talis defunctæ perſonæ redire, & ibi ſtare, & de ipſis bonis hæreditariis modo prædicto alimentari debeat, donec iterum maritetur, vel monaſterium intret, dummodo fructus ſuæ dotis, quos haberet, vel aliorum ſuorum bonorum, ſi quæ tunc haberet, converti debeant in alimentis prædictis.

De ſucceſſione Fratrum ab inteſtato, poſt dictum Capitulum XXII. quod filiæ fœminæ non ſuccedant.

COpia literarum Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi D. Petri S. R. E. Diac. Cardinalis Aldobrandini directarum Magnifico, & Excellenti D. Ludovico Montalto de Mondolfo Senogallien. Diœceſis J. U. D. & ad præſens magnificæ Civitatis Hortanæ Poteſtatis pro Sacra Conſulta Sanctiſſimi D. N. Papæ Clementis Divina Providentia PP. Octavi ſub datum Romæ ſub die 13. menſis Decembris 1595. quarum tenores ſunt infra videlicet. A tergo.

Al Magnifico mio Amatiſſimo. Il Podeſtà d'Horte omiſſo ſigillo loco + ſigilli. Intus vero. Magnifico mio Amatiſs. Si è veduto in queſta Sacra Conſulta il Capitolo, che ſarà qui chiuſo in materia della ſucceſſione de' fratelli, il quale coteſta Città deſidera, che ſi ponga nel volume de' Statuti, come tralaſciato deſcriverſi per traſcuraggine, quando fu levato il detto libro, e che ſi ſcriva dopo il Capitolo 22. del lib. 2. intitolato: *Quod filiæ fœminæ ſuperſtite maſculo non ſuccedant*, e ſi è confermato, & approvato. Fatelo dunque ſcrivere nel predetto volume fra gl'altri ſtatuti nel luogo, che ſi è detto, conforme all'inſtanza fattane da coteſto Publico, e ſtate ſano. Di Roma a' 13. Decembre 1595. Voſtro il Cardinal Aldobrandini.

Tenor vero ſupradicti Capituli, ut ſupra vigore literarum prædictarum regiſtrat. de ſucceſſione fratrum ab inteſtato eſt talis videlicet.

Priores Populi Civitatis Hortanæ, ac Homines electi a Concilio generali dictæ Civitatis ſtatuimus, & ordinamus proximum præcedens Capitulum ampliando, & extendendo, quod nec ſoror, ſive ſit utrinque conjuncta, ſive ex patre tantum, nec aliquis ex ea deſcendens etiam maſculus ſuccedat fratri, ſeu ſorori ab inteſtato defuncto, ſeu defunctæ ſuperexiſtente aliquo alio fratre, ſeu ejus deſcendente per lineam maſculinam legitimam, & naturalem ipſam ſucceſſionem acceptante, ſeu acceptare volente, dummodo dicta ſoror dotata exiſtat ab aliquo ejus aſcendente, de quibus in præcedenti proximo Capitulo, vel ejus frater, ſeu fratres, ſive eorum deſcendentes, ſimiliter decenter dotare parati ſint.

IMOLENSIS CIVITATIS.

PARTICULA LXXXIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Rubr. 49.

VOlumus, quod ſi quis, vel ſi qua ab inteſtato deceſſerit, extantibus deſcendentibus utriuſque ſexus, maſculi ſuccedant defuncto, vel defunctæ, ſi ſint ſolum fratres in virilem ſuccedant dicti fratres, ſi vero ſint fratres, & nepotes ex fratribus, vel pronepotes, ſuccedant dicti nepotes, vel pronepotes cum patruis, & filiis ipſorum in ſtirpem, fœminæ vero, non volentibus maſculis, uno, vel pluribus ad hæreditatem admitti, ſi ſint dotatæ, contentæ ſint, ſi vero dotatæ non fuerint, debeant dotari de bonis defuncti, de cujus hæreditate tractatur, ſi de bonis de jure veniebant dotandæ, vel ſi nubere noluerint, ſed potius monaſterium intrare, dotem monaſterio pro ea conſtituere, arbitrio boni viri, conſideratis patrimonio, & perſonarum conditione, & more etiam monaſterii in talibus & condecentia perſonæ, & patrimonii, & habito reſpectu ad monaſterium, quando monaſterium intrare voluerit; Interim tamen donec nubat, vel Monaſterium ingrediatur per dictos hæredes ſuccedentes prædictis talibus fœminis non ſuccedentibus de condecentibus alimentis, inſpecta conditione perſonæ, & quantitate patrimonii providere, maſculi vero non ſuccedentibus, vel non exiſtentibus, ſuccedant filiæ defuncto, vel defunctæ, & nepotibus ex nepotibus, ex filiis, vel ex filia tunc extantibus, fratribus defuncti, & cæteris conjunctis excluſis; ubi vero fratres, vel filii fratrum defuncti extarent, unus, vel plures, filia aliqua, vel filiabus defuncti non exiſtentibus, nepote, vel nepte, una, vel pluribus ex filiis, vel filiabus ſuperſtitibus: tunc dicti nepotes, vel neptes, unus, vel plures quotcumque fuerint in tertia ejus, quod de jure ab inteſtato eſſent habituri, ſuccedant. In reliquo autem fratres dicti defuncti, vel filiæ fratrum, ſuccedant, ſalvo ſemper in omnibus ſupradictis caſibus filiabus, & nepotibus, vel neptibus ex filia jure in dotibus matris, aviæ, vel proaviæ earum, ſi in dimidio ejus, tantumque ab inteſtato eſſent habituræ de bonis defunctæ matris, aviæ, vel proaviæ, & hoc ſi in ejus bonis non fuerint dotatæ in quantitate æquivalente dictam dimidiam, & hoc ſtatutum ſit præciſum, & pro præciſo habeatur in qualibet parte ſui, non obſtantibus aliquibus Statutis, vel reformationibus in contrarium loquentibus.

IN-

INTERAMNENSIS CIVITATIS.

PARTICULA LXXXIV.

Quod Mulier dotata non ſuccedat.

ITem ſtatuimus, quod quicumque filiam, vel nepotem, vel ſororem dotaverit, & ipſa nupta fuerit a Patre, Patruo, Fratre, vel Matre, vel eorum hæredibus, nullo modo ipſa veniant ad illorum ſucceſſionem ab inteſtato, ſi fratres carnales habuerit ipſa mulier dotata, vel nepotem, ſeu nepotes carnales natos ex fratre carnali ipſius mulieris dotatæ, cum quo, ſeu quibus venire deberet, ſucceſſionem, nec actionem habeat, nec petere poſſit contra patrem, patruum, nec fratres carnales, vel eorum hæredes maſculos, nec ab eis cauſam habentem, neque matrimonium, neque de rebus patris ullo modo, ſalvo Teſtamento, & ordine prædeceſſorum, ita quod ſi pater, vel frater reliquerit maſculum, vel maſculos deſcendentes ex maſculo ſit dote contenta, ſive ſit maritata, ſive non ſit, & habuerit dotem. Et ſi vero dotem non habuerit, fratres, vel maſculi deſcendentes ex eis, dotent eam ſecundum qualitatem patrimonii, & ſi non darent, vel dare nollent cum effectu, poſſit ipſa reverti ad domum, & habere partem ſucceſſionis, ſecundum quod ei attigerit.

LATERÆ, ET FARNESII

Terrarum B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA LXXXV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.

VOlendo col preſente decreto deſtintamente, e brevemente dare per l'avvenire certa forma delle ſucceſſioni ab inteſtato, non oſtante altri decreti ſopra di ciò fatti, & eſſendo, che le dette ſucceſſioni ab inteſtato d'aſcendenti, e deſcendenti, overo di tranſverſali, &c.

Primo. Però s'ordina, & ſtatuiſce, che primieramente nelle ſucceſſioni all'aſcendenti per linea retta ſempre li deſcendenti dell'uno, e l'altro ſeſſo prevaglino, e ſiano preferiti avanti tutti gli altri aſcendenti, & alii tranſverſali in queſto modo, cioè

Secondo. Se li deſcendenti ſono tutti maſchi per linea maſcolina, ſuccedano ſecondo la forma del jus commune.

Terzo. Et il ſimile ſe ſiano tutte femine, o deſcendenti per linea feminina, li quali ancorche foſſero maſchi, ſi computano per femine in tutte le ſucceſſioni.

Quarto. Ma ſe vi ſaranno maſchi, e femine, la ſucceſſione vada al maſchio, quando la femina ſia dotata, o da dotarſi nelli beni, nelli quali il maſchio habbia ragione di ſuccedere *ab inteſtato*, come ſarebbe ſe foſſe dotata da padre, madre, avo, ava, & biſavolo di eſſo maſchio, ancorchè materno, che ſian communi a lui, & alla donna.

Quinto. Ma ſe foſſe dotata di beni d'altra perſona, nella quale il maſchio non haveſſe ragione di ſuccedere ab inteſtato, in tal caſo la femina poſſi dimandare tanta parte de' beni del defonto, quanto li toccarebbe per convenientemente dotarla, come ſarebbe ſe la donna, & il maſchio foſſero di madri diverſe, e la femina foſſe ſtata dotata de' beni materni, in tal caſo la femina poſſi dimandar la dote equivalente della dote delli beni del padre, ſe il fratello vorrà eſcludere dalla ſucceſſione delli beni paterni, ma ſia in arbitrio del maſchio di dotarla, e metterla a parte in queſto caſo. Il medemo, che è detto del fratello, s'intende del figliuolo del fratello, o altri maſchi deſcendenti da lui per linea maſcolina, perchè queſti ancora dotando la zia, ſe non foſſe dotata, potranno eſcluderla dalla ſucceſſione dell'avo loro, e parte d'eſſa donna.

Seſto. Nelle ſucceſſioni de' beni materni, o d'avi materni, ſolo il fratello congiunto con tutti doi li lati, o ſuoi deſcendenti, eſcludono la femina dotata, e da dotarſi, come ſopra.

Settimo. Ma li fratelli materni, perchè ſono cognati, è ſi reputano per femine, ſuccedano come la donna, ſecondo la forma del *jus commune*.

Ottavo. Nella ſucceſſione delli deſcendenti, che moriranno ſenza figli, ſe tutti ſono aſcendenti maſchi per linea maſcolina ſuccedano ſervata gradus prærogativa, cioè li più proſſimi di mano in mano, ſecondo la forma del jus commune.

Nono. Et il medeſimo, ſe tutti foſſero femine, o aſcendenti per femina, ma con li detti aſcendenti maſchi per linea maſcolina ci ſuccedono li fratelli di linea maſcolina carnali, o lor figli maſchi, ancorchè vi foſſero la madre, o l'ava, quali veniſſero eſcluſi dall'aſcendenti maſcolini. *Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.*

Decimo. E che ſe dell'aſcendenti, che pretenderanno l'heredità, alcuno ſarà maſchio, & alcune femine, all'hora i Beni uſciti dalla caſa del maſchio, come ſarebbe del padre, avo, e biſavolo paterno, e nelli beni profettitii, il maſchio ſia preferito all'aſcendenti femine, ma nelli beni materni, o dell'avi materni, ſuccedano ſecondo la forma del jus commune, ma in tutti l'altri beni, d'onde ſi voglia altrimente acquiſtati dal figlio, ſucceda la madre ſolamente nella legitima.

Undecimo. Nelle ſucceſſioni tranſverſali, ſe ſono tutti maſchi, o deſcendenti da' maſchi, o vero ſe foſſero tutte femine, ſuccedano ſecondo la forma del jus commune.

Duodecimo. Ma li cugini, cioè li figli di più fratelli, eſſendo ſoli, e non concorrendo alla ſucceſſione con alcun zio, & ſuccedano li tranſverſali in capita, & non in ſtirpes.

Decimoterzo. E ſe vi foſſero maſchi, o deſcendenti de' maſchi, incontra femine, o deſcendenti da femine, all'ora la femina dotata, e da dotarſi de' beni attinenti a' maſchi, come ſopra, o ſue deſcendenti, ſia eſcluſa etiam dal fratello da canto di padre, o ſuoi figliuoli, e deſcendenti naſcenti per linea maſcolina, o d'ogni altro maſchio del corpo, il quale però ſia nel medemo pari grado, e conſanguinità, come d. femina.

Decimoquarto. Ma a gl'altri tranſverſali ſucceda la femina, ſecondo la forma del jus commune, come ſopra, cioè dove non ci ſarà il maſchio.

Decimoquinto. Colui, che eſclude la donna, molto più s'intende, che eſcluda le figliuole d'eſſa donna.

Decimoſeſto. La donna, che ancora non è dotata, deve da coloro, che l'eſcludono dall'heredità, alimentarſi, fin tanto che ſarà dotata di dote conveniente alle facoltà, alle perſone, al luogo, al tempo, o vero ad arbitrio noſtro, gli daranno alimenti di tutto punto, fin tanto alli dieci anni; fino alla quale età non è atta a guadagnare, e da dieci anni in poi ſia ad elezione loro di dare alla donna, o li frutti della dote, che ſaranno tenuti, quando ſi mariterà, da taſſarſi però da due huomini da eleggerſi da noi, o vero di tenerla appreſſo di ſe, e alimentarla fin tanto ſi mariterà, cominciando già ad eſſere più pericoloſa a ſtar lontana da' ſuoi.

Decimoſettimo. Li foraſtieri delle Terre, nelle quali non poſſono ſuccedere li Farneſani, manco loro poſſino haver ſucceſſione in Farneſe.

Decimo ottavo. Il preſente Decreto, s'intende nelle ſucceſſioni, tanto de femine, quanto de Maſchi, quali moriranno ab inteſtato ſenza far teſtamento, ancorchè moriſſero avanti li quatordeci anni, quali in tali caſi, s'intende morire ab Inteſtato ſenza far teſtamento, quantum in detta età non habbiano la facoltà di teſtare.

Decimonono. Li maſchi nelli ſopradetti caſi eſcluderanno le femine, quando però ſiano heredi, e capaci dell'heredità di colui, della cui ſucceſſione ſi tratta, e che attualmente con effetto ſuccedono, ma non ſuccedendo per renunciare, o per altro ſi habbiano quanto alle ſucceſſioni già per morti.

E per il preſente decreto s'intenda la femina venire eſcluſa dal maſchio, nelli ſopradetti caſi, e delli Beni eſiſtenti fuora del Territorio di Farneſe di qualſivoglia luogo.

LICENTIÆ,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA LXXXVI.

De Teſtamenti, e ſucceſſioni, Cap. 24.

PEr queſto avvenire poſſa ogn'uno liberamente, o per via di Teſtamento, o per altre ultime volontà approvare dalle leggi communi diſporre di tutti li ſuoi beni, mobili, o ſtabili, o che habbia, o che non habbia figliuoli, o che ſtia inſieme, o che habbia di già diviſo da' ſuoi fratelli, o altri, non oſtante la conſuetudine, & attione, che da queſt'adietro ha havuta la Corte de' Signori nelle ſucceſſioni de' ſtabili, quando ſi morirà ſenza figliuoli. Ma che tutto queſto s'intenda ſolamente in favore de' Vaſſalli, che habitano; E perchè li Teſtatori habbino parenti per conſanguinità fino in quarto grado habitanti in Licenza. Concedendoli ancora, che poſſano diſporre in favore de' luogi pii, ma non pregiudicando alle riſpoſte della Corte, che ſempre devono reſtar ſalve, ed intiere, ancorchè li feudi, e ſtabili foſſero poſſeduti dalla Chieſa.

Morendo ſenza Teſtamento ſuccedano ſempre li più proſſimi, ſecondo le leggi communi con le condiſioni però dette di ſopra, cioè del Vaſſallaggio, dell'habitatione, del quarto grado, e non più oltre, eſcluſe le femine, come ſi dirà immediatamente, quali, cioè

Le figliole feminé, ò nepote nate da figliole già morte, ſe ſaranno dotate, o vero, che li fratelli, o zii le voglino dotare competentemente, non poſſano pretendere coſa veruna delli beni paterni, fraterni, de' zii, o zie, de' avi, o nonne, o di qualſivoglia altra ſorte, eccetto che de' materni, come ſi dità in queſto iſteſſo Capitolo; tanto ſe li prenominati ſaranno morti con teſtamento, quanto ſenza, nè in nome di falcidia, nè in altro modo. Non obſtante a ciò tutte le altre leggi, e conſtitutioni in contrario. Dichiarando, che mentre ſtanno in caſa, prima che ſiano dotate, li fratelli, o zii ſtino obligati veſtirle, & alimentarle honeſtamente.

Che le dette figliole femine, o loro eredi, morendo la madre ſenza teſtamento, poſſino domandare, e ſuccedere nella terza parte ſolamente di quella rata della ſua dote, che li perverrà, ſecondo la legge commune. E queſto s' intenda, ſe ci ſaranno altri figliuoli maſchi, alli quali dovrà accreſcere quel, che ſi toglie alle dette femine per favore del ceppo della caſa.

Se morirà un fratello ab inteſtato ſenza figlioli, li ſuccedano gli altri fratelli carnali, e nepoti conforme al Statuto di Roma in queſto Capo, al Capitolo 146. del primo libro, ma nell' altri caſi in materia di ſucceſſioni non ſpecificate in queſto Statuto, s' oſſervi la legge commune.

L U G N A N I,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A LXXXVII.

Della ſucceſſione della Donna maritata, Cap. 21.

ITem ſtatuimo, che ogni donna dotata da padre, madre, fratello, avo, ava, che haverà fratelli carnali debba eſſere contenta della dote, quale da qualunque delli ſudetti li ſarà ſtata promeſſa, o data; & in neſſun modo delli beni, & heredità di qualunque delle perſone ſudette, che moriſſero inteſtate, poſſi più petere, nè domandare coſa alcuna, ma ſolo alle ſucceſſioni delli ſopradetti il fratello, o fratelli della donna dotata debbiano ſuccedere, e detta ſorella s'intenda in tutto, e per tutto eſcluſa della ſucceſſione delli ſupradetti. E ſe accadeſſe, che detta donna non ſi trovaſſe eſſer dotata, debbia da chi ſpetterà di ragione dotarſi de paragio, e dotata, che ſarà, reſti tacita, e contenta come ſopra. E ſe per teſtamento, o codicillo, o legato da qualunque delle perſone dotanti, o altri eſtraneo foſſe alla detta donna così dotata, o da dotarſi laſſato alcuna coſa de' loro beni in qualunque modo, in tal caſo detta inſtitutione, relicto, o legato habbino, e ſortiſcano il peſo, effetto, e firmità, che ſi può, e deve di ragione.

L U G N A N I,

Terræ ſub gobernio Patrimonii.

P A R T I C U L A LXXXVIII.

Quod mulier dotata a Patre, vel a Matre non poſſit redire ad bona patronatus, vel matronatus. Rubr. 14.

HAc præſenti Lege ſtatuimus, & ordinamus, quod mulier, quæ fuerit dotata a patre, vel matre publico inſtrumento, vel teſtamento, videlicet fuerit dotata a fratre, vel ſorore, avo, vel avia, vel alia legitima perſona, non poſſit redire ad partem patronatus, vel matronatus, nec quidquam petere poſſit, ſed ſit, & eſſe debeat contenta de ipſa dote, dummodo dos ſit idonea ſecundum facultatem perſonarum, & ſubſtantiæ qualitatem, judicio duorum proximiorum, & teneatur, & debeat ipſa mulier de ipſa dote ſoluta, vel de patronatu, vel matronatu facere finem, & refutationem generalem ad ſenſum ſapientis illius perſonæ, cui intereſt, vel intereſſet petere refutationem prædictam, exceptione aliqua non obſtante, & ſi dicta mulier contempſerit prædicta facere poſtquam fuerit requiſita, in quinquaginta libris puniatur, & nihilominus ipſam refutationem facere teneatur, & tamen iſto caſu pro facta habeatur, ſalvo ſemper in omnibus contentis in præſenti Capitulo, teſtamento, vel alia ultima voluntate, ſeu diſpoſitione monentis, ſi accidat, quod ſi ex dicto patre, vel matre non ſupervixerit filius legitimus, & naturalis, vel nepos legitimus, & naturalis deſcendens ex linea paterna, vel materna; quod tunc ipſa mulier poſſit legitime ſuccedere, & redire ad ſui patronatum, vel matronatum, non obſtante dote prædicta, & quia plerumque contingit per hominum creſcentes malitias, & novitates Terrarum, & aliquando per obitum Notariorum, & alias cauſas legitimas, quæ quotidie evenire poſſunt, quod ipſa teſtamenta, ſeu inſtrumenta dotalia omittuntur, & aliter ſuffocari, ſeu celari poſſunt; ordinamus, quod ſi qua mulier, vel alii, qui intereſſe haberent, legitime doceret ſe fuiſſe, & eſſe dotatam, tum, & eo caſu non obſtante, quod non appareant publica inſtrumenta, habeatur pro dotata congrue, & ſufficienter, ſecundum facultatem patrimonii, facultatem perſonæ, & conſuetudinem dictæ Terræ, & pro dotata ex teſtamento, vel inſtrumento legitime habeatur; tam ad effectum petendi dictam dotem, quam ad effectum, ut ipſa pro ſucceſſione excludatur, ut ſupra, & quod ipſa mulier non ſit dotata, teſtamento, vel publico inſtrumento nulla exceptio apponatur, & ſi appoſita fuerit, per Poteſtatem, vel ejus Vicarium, rejiciatur, & pro non appoſita habeator, & Poteſtas, vel ejus Vicarius contrafaciens in centum libris puniatur, & admiſſu non teneat ipſo jure, & Poteſtas, vel ejus Vicarius teneatur facere fieri publicum inſtrumentum per illam perſonam, quæ dotem habuit, ſolventi dotem prædictam, ſive cui de jure deberet ad dictam pęnam, ac etiam volumus, quod quælibet perſona, cujus intereſt, vel intereerit, poſſit petere dotem prædictam, vel res paraſernales, curſu temporis aliquo non obſtante.

L U G I T E R R Æ,

Sub Legatione Ferrariæ.

P A R T I C U L A LXXXIX.

Quod mulier univerſaliter ſuccedens non poſſit nubere alieni extraneo, Rubr. 95. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi acciderit aliquam mulierem ſuccedere quovis modo, quacumque ratione, vel cauſa patri, vel matri, aut alieno alii univerſaliter, & per univerſalem ſucceſſionem, nec valeat, nec debeat nubere alicui extraneo, niſi prius talis extraneus, cui nubere noluerit, efficiatur civis continuus, & perpetuus habitator Terræ Lugi, præſtando prius Maſſario noſtro Lugi idoneam fidejuſſionem, & cautionem de ſtando, & habitando Lugi, vel in ejus diſtrictu continue, & a dicto tempore, quo ſe civem fecerit, & citra teneatur ſe ſubjacere oneribus realibus, & perſonalibus imponendis per Commune, & homines Terræ Lugi, prout alii homines Lugenſes in commune faciunt, declarantes tamen prædicta ſibi locum vindicare, quando ſucceſſio ipſa non ſit minoris valoris librarum mille monetæ, & ſi qua mulier contrafecerit, omnia bona, & hæreditas, ac res, & jura ſpectantia, & ſpectantes ad dictam mulierem ſic nubentem, & contrafacientem ipſo jure, & facto auctoritate præſentis Statuti publicata eſſe intelligantur, & adjudicata Communi Lugi, & Ducali Cameræ æqualiter.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſionibus ab inteſtato, & privatione mulierum, & jure non agniti tranſmiſſione, Rubr. 101. lib. 2.*

UT domorum dignitas, & amplitudo conſervetur, & feminæ generi provideatur, ſtatuimus, & ordinamus, quod in hæreditate cujuſcumque parentis ab inteſtato, ſeu inteſtabilis defuncti, deſcendentes maſculi, legitimi tamen, & naturales ſuccedant, quibuſcumque feminis, ipſarumque filiis, & cæteris deſcendentibus perpetuo excluſis. Volentes tamen, quod ea paterna hæreditate recipiant quintam partem portionis ſibi debitæ ex diſpoſitione juris communis, & quod ea hæreditate parentis maſculi dotentur dote condecenti, quæ tamen non ſit minus legitima antiqua, ideſt quarta parte portionis ſibi debitæ ex diſpoſitione juris communis, niſi per ipſum parentem dotatæ fuerint. Hoc enim caſu volumus, quod dote per illum data, vel conſtituta inter vivos, vel relicta in aliqua ultima voluntate contentæ ſtare teneantur, nec aliquid ultra petere poſſint jure legitimæ, vel alio quocumque jure, quoquo modo relictum, vel actum fuerit.

Diſponentes, quod ſi parentes cujuſcumque ſexus condiderint teſtamentum, & aliquid reliquerint ipſis feminis,

hujuſ-

Digitized by Google

hujuſmodi legato, qualecumque ſit; & ſub quocumque titulo, quieſcere debeant, & nihil aliud petere poſſint jure legitimæ, vel alio quocumque jure.

Si vero nulli maſculi deſcendentes ſuperfuerint, fęminæ deſcendentes ſuccedant in hæreditate parentis pro legitima, idest pro tertia parte, ſive una, ſive plures fuerint, & agnati maſculi proximiores, legitimi tamen, & naturales pro reſiduo uſque ad quartum gradum incluſive, gradum accipientes ſecundum Juris Canonici ordinationem.

Inſuper ſtatuimus, quod in hæreditate fratris ab inteſtato, ſeu inteſtabilis mortui, nullis deſcendentibus relictis, fratres, ſive fratrum filii, ac nepotes maſculi ex utroque latere, ſive ex patris latere tantum ſuccedant, matre, & ſororibus perpetuo excluſis; Et hæc pars Statuti reſpiciat caſus præſentes, & præteritos, ſalvo niſi jus alteri quæſitum de præteritis aliqua ex cauſa fuerit, & futuros, ſi talis frater inteſtabilis deceſſerit, idest ſi nondum habilis ad faciendum teſtamentum mortuus fuerit.

Sed prædictis fratribus, fratrumque filiis, ac nepotibus non extantibus, ſorores, ſive una, ſive plures admittantur pro tertia parte, & agnati maſculi pro alia tertia, & mater pro alia tertia parte.

Item ſtatuimus, quod in hæreditate filii, vel filiæ ab inteſtato decedentis, nullis deſcendentibus relictis, nullis fratribus, fratruumque filiis, & nepotibus, nullis denique ſororibus relictis, mater ſuccedat pro legitima ſua tantum, & agnati maſculi proximiores pro reſiduo; Amita, idest ſorore patris ipſius filii, vel filiæ defuncti penitus excluſa; ſi modo ſemel dotata fuerit, vel habeat unde aliunde dotari poſſit; Alias ſervetur quod infra dicetur; nec non Avia materna, omnibuſque aliis per lineam maternam aſcendentibus, & deſcendentibus excluſis.

Si vero alicui defuncto, vel defunctæ ab inteſtato, vel inteſtabili, nec deſcendentes maſculi, aut fœminæ, nec fratres, fratrumve deſcendentes maſculi, nec mater, nec ſorores ſuperſint, agnati maſculi proximiores ſuccedant, excluſis fęminis, & earum deſcendentibus in gradu pari, vel anteriori conſtitutis; quas tamen dotari volumus dote condecenti, habito reſpectu ad vires hæreditatis de valore, & agnatos, ſi adhuc dotatæ non fuerint, nec habeant unde dotari poſſint; Poſtremo providentes circa dubium, quod oriri ſæpe numero ſolet, & in quo varii varia ſenſerunt, videlicet; An jus competens fęminis ex diſpoſitione ſtatuti non agnitum tranſmittatur ad quoſcumque hæredes ipſarum, diſponendo, quod tale jus competens fęminis, quæ, maſculis non extantibus, pro tertia parte vocantur ad ſucceſſionem parentum, ut diximus ſupra in verſiculo: *Si vero nulli*, &c. non agnitum tranſmittatur ad quoſcumque hæredes ipſarum. In cæteris autem ſupradictis fœminis, & caſibus earum, omne jus ipſi competens ex hoc ſtatuto non tranſmittatur ad ullos hæredes ipſarum, imo intelligatur extinctum, & applicetur vocatis in præſenti Conſtitutione, ſi ipſæ fœminæ moriantur antequam illud agnoverint, & aliquo modo ſe velle conſequi patefecerint.

MACERATENSIS, Civitatis.

PARTICULA XC.

De Mulieribus dotatis, Rub. 30. lib. 2.

MUlieres dotatas a ſucceſſione Aſcendentium, & Tranſverſalium in omnibus caſibus ſupra ſtatuto de Succeſſione ab inteſtato excluſas virtute præſentis ſanctionis eſſe declaramus, & quæ dotatæ non forent, dotari volumus, & conſequenter pariter excluſas eſſe, nec ſibi aliquo pacto concedatur actio ad ſupplementum legitimæ, etiam quod dos ad legitimam non aſcenderet de jure communi, dummodo concedentes dotata fuerit ſecundum qualitatem perſonarum, & qualitatem matrimonii, & conſuetudinem domus, ut pariter dictum extitit in d. ſtatuto de Succeſſione ab inteſtato. Declarantes tamen, quod ſi poſtea deceſſerint illæ perſonæ, quarum contemplatione excluſæ extitiſſent, & bona devenerint ad fęminas, ne deterioris conditionis iſtæ exiſtant, volumus illas, ſeu earum deſcendentes ad portionem, eis de jure communi tempore mortis perſonæ, a cujus hæreditate fuerunt excluſæ, competentem admitti, ac ſi numquam fuiſſent excluſæ, nec aliqua præſcriptio eis nocere, poſſit. Iniquum enim cenſemus, unam mulierem excludi, alteram vero ad hæreditatem, & ad portionem illi alias adeptam admitti, cum ceſſet omnis ratio excluſionis, propterea volumus hoc caſu reintegrari, ac ſi numquam fuiſſent excluſæ. Addentes, quod excluſa una perſona cenſeantur excluſæ omnes aliæ ab ea deſcendentes, qui ex radice infecta venientes, ſive maſculi, ſive fęminæ ſint. Volumus inſuper excluſionem non extendi ultra perſonas nominatas, & deſcendentes ab eis, cum conditione tamen ſupra expreſſa, ob quam in ſpecie bona dictæ hæreditatis ſint adeo obligata dd. mulieribus, ut ſupra excluſis, ut omnis alienatio ſit perſonæ vocatæ interdicta penitus, & illam nullam, nulliuſque roboris, & momenti eſſe volumus, & ceſſante illa perſona, ut ſupra, eiſdem mulieribus actionem concedimus pro recuperatione dictorum bonorum, ad quæ reintegratæ reperiuntur contra quemcumque poſſeſſorem, dummodo liquide demonſtret eſſe de dictis bonis; Et dummodo ab uno fuerint dotatæ, repellantur a ſucceſſione omnium, videlicet patris, avi paterni, & aliorum aſcendentium, fratrum, & eorum deſcendentium maſculorum, unica etenim dote ſit contenta, ſive ſit data, ſive ſit promiſſa, ſive deberet ſibi dari, ut ſupra in hoc ſtatuto, & pariter in ſtatuto de Succeſſionibus ab inteſtato fuit facta mentio. Quod inviolabiliter obſervari volumus, etiam quod dictæ mulieres eſſent nuptæ forenſibus, vel perſonis, quæ virtute privilegiorum non ſubjacerent juriſdictioni noſtri Communis, vel nuptui traderentur, quia in ipſo tranſitu in aliena juriſdictione volumus præſumi factam renunciationem per dictam nuptam, & dotatam omnibus bonis ſupradictis, & ſi in aliquo caſu non concordaret præſens diſpoſitio cum ſtatuto de ſucceſſionibus ab inteſtato, volumus hanc ſecundum illud declarari, ita ut in nullo caſu intelligatur derogatum.

Ejuſdem Statuti, *De ſucceſſionibus ab inteſtato, Rubr. 38.*

SI aliquis, vel aliqua ab inteſtato deceſſerit, remanentibus poſt ſe filio, vel filiis natis, vel in utero exiſtentibus maſculis legitimis, & naturalibus, hi ſuperſtites prædictis defunctis, videlicet ſuccedant, excluſis penitus filia, & filiabus natis, vel naſcituris, dotatis, & non dotatis, nec non deſcendentibus ex ipſis, vel maſculis, ſive fęminis, & quod fęminæ eſſent ex filio, vel filiis, nepote, & nepotibus, pronepotibus maſculis, & in infinitum cujuſcomque numeri, gradus, conditionis, ordinis, & profeſſionis fuerint, ab omni prorſus ſucceſſione & legitima portione, debitis jure naturæ pro vitæ ſubſidio, vel quovis alio nomine, & titulo, educandis tamen, & alimentandis, & dotandis modis, & temporibus infraſcriptis. Et eamdem fœminarum prędictarum excluſionem volumus habere locum, ſi ſuperfuerint nepos, vel nepotes, pronepos, vel pronepotes quicumque ex nepote, & nepotibus ex filio, & ex filiis natis, & deinceps in infinitum, ſalvo inter ipſos maſculos jure ſubintrandi in loca, & partes defunctorum, vel per ſtirpes, vel per capita, in quibus caſibus juris communis diſpoſitio remaneat immutata. Semper tamen repetitis in quolibet gradu & in quęlibet perſona antedictis maſculinitatis, legitimitatis, & naturalitatis qualitatibus. Dictas autem fœminas dotatas, ſeu dotandas a patre, matre, avo, avia, paternis, ſeu maternis, vel ab aliquo deſcęndentium maſculorum prędictorum inhabilitamus ad omnium, & ſingulorum tam maſculorum, quam fœminarum deſcendentium, & aſcendentium ſucceſſiones, etiam deſcendentium poſt mortem perſonarum, de quarum bonis dotatę fuerunt, vel dotandę ſunt, perinde ac ſi cujuſlibet perſonarum memoratarum bonis dotatę extitiſſent, donec ſupererit aliquis maſculorum pręfatorum, non poſſit ad alicujus pręfatarum perſonarum ſucceſſionem aſpirare, dummodo in ſuccedendo matri quamplures habuerit viros in bonis, quę illi obvenerunt ab aliquo maritorum prędictorum; vel illius matrimonii occaſione ſive per ſucceſſionis, ſive conventionis modum filii ejuſdem matrimonii ſuccedant, etiamſi eſſent ſolæ filiæ ex illo matrimonio, & filii maſculi ex aliis matrimoniis, & prędicta diſpoſitio habeat locum etiam in patribus, qui habuerint plures uxores; In bonorum vero dotalium diviſione, & ſucceſſione maſculis, ut ſupra, deferendis, jura communia obſerventur. Cui matri decedenti ſine deſcendentibus ex ſe maſculis per maſculos, ut ſupra, filia, & filiæ, & deſcendentes ex ipſis ſuccedant, nulla habita conſideratione pręmiſſæ diſpoſitionis. Filias autem, & deſcendentes fęminas ſuperius excluſas volumus honeſte, honorifice, & condigne educari, alimentari, & de bonis perſonarum, a quarum hæreditatibus ex-

cluſimus temporibus debitis per illos, qui excluſerunt, & ipſorum ſucceſſores juxta conſuetudinem Civitatis, ut qualitas fœminarum, & parentum gradus, quantitas patrimonii, & dotium, quæ ab aliis de domo prædicta præceſſerunt, modus expoſtulant, maritari, & dotari. Qui viri ſi fuerint negligentes in maritando, & dotando, & maritanda exceſſerit annum vigeſimum ſuæ ætatis innupta, poſſint duo proximiores, ſive ex latere patris, ſive matris, & ſive utrinque, ipſam maritare de bonis, unde fuerunt excluſæ, juxta conſiderationes antedictas, quæ bona, hujus ſtatuti virtute, intelligantur ipſo jure hypothecata, & obnoxia oneri prædicto; Non conſentientibus autem prædictis in concordia, ad id eligatur Tertius per Priores Civitatis pro tempore, qui tres cum omni circumſpectione citius, ſecretius, & modeſtius, quoad fieri poterit, eurent, ut maritetur, & dotetur, & quilibet conjunctus poſſit ad effectum prædictum comparere, donec dicta dotanda, & maritanda fuerit maritata, & dotata. Deſcendentibus autem maſculis prædictis, non extantibus, vel ſuperventibus patet, & avus paternus, & per lineam ſuperiorem directam maſculi aſcendentes admittantur, ſalva gradus proximioris defuncto prærogativa; quoad uſumfructum tamen, reſervata proprietate filiabus, & deſcendentibus ex ipſis, ſi extabunt ex defuncta, ſine præjudicio dotationum faciendarum, ut ſupra. Deficientibus autem maſculis prædictis, quorum favore ſeminas in omnibus juribus, & ad omnem ſucceſſionem, unde fuerunt excluſæ, reſtituimus, & reintegramus, nulla temporis præſcriptione obſtante, ſeu quietatione. Si autem nec aſcendentes, nec deſcendentes maſculi de maſculis, ut ſupra memorati, ſuperfuerint, ſed filia, vel filiæ, vel nepotes ex filiis maſculis, & frater, vel fratres germani carnales utrinque, vel ex patre tantum conjuncti defuncto, concurrant per capita æqualiter in ſucceſſione ultra dotes datas, ſeu dandas, ut ſupra, dd. filiabus, & nepotibus, & filiis fratrum prædictorum in loca, & partes patrum ſuorum, ipſis non extantibus, admittantur, reſervato ſemper jure reintegrationis prædictis filiabus, & nepotibus, & deſcendentibus fœminis excluſis in portionibus antedictis, ad quas patrui, & patruorum ſuorum filii ſuerunt admiſſi, etiam extantibus filiabus ſeminis ex dictis patruis, & filiis patruorum. Mater vero, cui pater deficientium filiorum, ſeu filiarum aliquid teſtamento reliquit, illo debeat eſſe contenta, ab omni prorſus ſucceſſione decedentium liberorum excluſa, ſi ad alia tranſiverit vota, ſive ante, ſive poſt obitum filiorum, ſi vero viduitatem ſervaverit, ſuccedat in medietatem legitimæ portionis ſibi debitæ, & in bonis defuncti filii ex dicto matrimonio, in quo ſervaverit viduitatem, computando dicto credito mariti in dicta medietate legitimæ.

M A S S Æ,

Quæ eſt Terra in Umbria habens Gubernatorem independentem.

P A R T I C U L A XCI.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Rub. 91.

ITem ſtatuimus, quod ſi aliqua perſona de Caſtro, vel Villis Maſſæ ab inteſtato deceſſerit ſine liberis ſuperſtitibus, ſeu ſuperſtite ſibi aliquibus, ſeu aliqua perſona uſque in tertium gradum ſuæ agnationis incluſive, ſuccedat ſibi proximior de dicta ſua agnatione, hoc intellecto, & declarato quod in dicta ſucceſſione non habeatur, nec haberi debeat diſtinctio, ſeu conſideratio, vel reſpectus, an talis perſona conjungebatur tali defunctæ perſonæ ex utroque parente, ſive per lineam utriuſque parentis, ſeu ex uno, vel unus tantum, dummodo ex parte ipſius defunctæ perſonæ, ſeu ex ejus paterna linea ſaltem eidem conjunctus extiterit. Præterea volumus, quod nepotes ex fratre carnali quondam talis defunctæ perſonæ ſuccedant eidem una cum eorum patruo, eodemque fratre quondam talis defunctæ in ſtirpem, & non in capita. Mater vero ipſius quondam defunctæ perſonæ, in dicto caſu, in ſola octava parte bonorum ipſius quondam ſui filii, ſeu filiæ ſuccedat, & ſuccedere poſſit eidem, & ipſa octava parte dicta mater dicto caſu contenta ſit, & eſſe debeat, adeo quod nihil amplius jure ſucceſſionis petere, vel habere poſſit de hæreditate prædicti. Matre vero non extante ſuccedat eidem ab inteſtato quondam avia ſua paterna in octava prædicta, & ipſius matre, & avia non extantibus, ſimili modo ſuccedat ei proavia quondam paterna, videlicet mater avi ſui patris. Avia vero materna, videlicet mater matris, & proavia materna, videlicet avia matris dictæ defunctæ perſonæ, ſeu aliqua perſona de cognatitia prole quondam ipſius defunctæ perſonæ, ſive patris ejuſdem in dicto caſu ad dictam ſucceſſionem nullatenus admittatur, ita tamen quod in dicta agnatitia prole non includatur, nec intelligatur includi aliqua fœmina, excepta ſorore carnali, ſive nepte filia fratris carnalis, & amita quondam talis defunctæ perſonæ, quæ ſola, ſcilicet ſoror nuptis, & amita in dicta prole agnatitia, & in ejus numero comprehendatur, & comprehendi valeat in caſu prædicto, ſi & in quantum in eo caſu tali defunctæ perſonæ non ſupervivat aliquis quondam ejus frater carnalis, ſive nepos legitimus, & naturalis natus ex fratre carnali quondam talis defunctæ perſonæ, quibus fratre, & nepote, vel aliquo eorum extantibus, & ſupervivenribus, ſive extante, & ſupervivente, dicta ſoror, neptis, & amita quondam talis defunctæ perſonæ a dicta ejus ſucceſſione repellantur, & ad eam dicti quondam ejus frater, & nepos admittantur, & admitti poſſint, ſed & ſi dictæ mater, avia, & proavia paterna, vel aliqua earum, quæ in dicta octava, ordine præmiſſo ſuccedere, & ſuccedere poſſunt, ut dictum eſt, non extarent. Succedant nihilominus tali defunctæ perſonæ eidem proximiores de dicta agnatitia prole, ut ſuperius dictum eſt. Verum ſi talis perſona deceſſerit condito teſtamento, vel alia ultima voluntate, & in ipſo, vel ipſa quocumque titulo, jure, vel modo aliquid reliquerit ipſi ſuæ matri, aviæ, vel proaviæ, eo caſu talis ejus mater, avia, vel proavia, dicto relicto contenta ſit, & eſſe debeat, nec ulterius de dicta hęreditate jure ſucceſſionis habere poſſit.

M A S S Æ,

Longobardorum, quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

P A R T I C U L A XCII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, Rub. 112.

UT conſervetur dignitas, & amplitudo in familiis, quæ non depauperentur propter fœminas tranſeuntes ut plurimum ad alienas familias, & ut dictis fœminis conſulatur, & tollantur multa dubia, quæ ex antiquis Statutis cum multis laboribus, & expenſis in preteritum decurrerunt, Statuimus, quod ſi quis maſculus deceſſerit ab inteſtato, vel inteſtatus, etiam ſi fuerit infans, vel alias inteſtabilis, prima cauſa ſucceſſionis ſit filiorum, aut deſcendentium maſculorum, ut filii, & ſucceſſive alii deſcendentes maſculi ſuccedant, excluſis filiabus, & omnibus aliis fœminis cujuſcumque lineæ, & gradus, tam in bonis prophanis, quam eccleſiaſticis, & cujuſcumque alterius generis, non obſtante aliqua inveſtitura, dotandis tamen, ut ſupra in alio Statuto poſito ſub Rubrica, *Infra quantum tempus frater, vel deſcendentes teneantur maritare ſororem, vel deſcendentem diſpoſuimus;* ſi vero nulli deſcendentes, aut deſcendentes maſculi fuerint, frater, & filii fratris perſonæ defunctę, agnati tamen ſuccedant, & excludant filias, & omnes fœminas cujuſcumque gradus, & lineæ, dotandas tamen, ut infra dicetur, ſi dotatę non fuerint ab aliquo, cui incumberet onus dotandi, ſin autem quis decedat, nullis relictis filiis, vel deſcendentibus, vel aſcendentibus maſculis ex linea maſculina, proximiores ſecundum gradus prętogativam uſque ad quartum incluſive, enumerando gradus ſecundum jus canonicum, ſuccedant, & pręferantur filiabus, & omnibus aliis fęminis cujuſcumque gradus, & linęę, quę tamen dotari debeant uſque ad annos viginti ętatis ſuę incluſive, dote non minori legitima, prout diſpoſuimus in prędicto alio Statuto poſito ſub Rubrica *infra quantum tempus frater, vel deſcendentes teneantur maritare ſororem, vel deſcendentem*, quibus omnibus prędictis ſalvia volumus, quod prędictę fęminę ſic excluſę non poſſint cauſa, & occaſione alicujus legitimę moleſtare, & inquietare maſculos vocatos ad ſucceſſionem per pręſens Statutum; Adjicientes etiam, quod ſi aliqua mulier maritata fuiſſet, nulla dote conſtituta ante mortem perſonę, cui incubuiſſet onus dotandi, poſſit petere dotem ſibi conſtitui, non obſtante quod ipſa mulier in matrimonio fuerit etiam conſtituta.

MEL-

Digitized by Google

M E L D U L Æ,

Quæ eſt Terra B. in Provincia Romandiolæ.

P A R T I C U L A XCIII.

Quod Mulier dotata non ſit contenta de dote ſua, Rubr. 93.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi aliqua mulier fuerit dotata a patre, matre, avo paterno, fratre carnali, & pater, ſeu mater, avus paternus, vel frater carnalis prædictæ deceſſerint ab inteſtato, ſuperſtitibus filiis maſculis legitimis, & naturalibus, natis ea filio, vel filiis maſculis legitimis, & naturalibus, quod ipſa talis mulier, vel ejus filii, vel hæredes, non poſſint aliquid petere in bonis alicujus prædictorum ab inteſtato defunctorum, etiam non dotalium, ſed ſit, & eſſe debeat contenta ſua dote, ipſa, & ejus filii, & hæredes, & omnia bona ipſorum defunctorum deveniant ad ipſos filios, vel nepotes maſculos; ſi vero pater, mater, avus paternus, vel frater carnalis talis mulieris dotatæ decederent cum teſtamento, & aliquid reliquerint tali mulieri dotatæ, vel ejus filiis, relictis filiis maſculis, vel nepotibus maſculis, legitimis, & naturalibus ex filiis, maſculis dicti Teſtatoris legitimis, & naturalibus hæredibus, iſta talis mulier, & ejus filii, vel hæredes debeant eſſe contenti dicta dote, & de eo, quod eſt eis relictum, quocumque titulo ſit relictum, nec poſſit plus petere, quod eis relictum, nomine legitimæ debitæ jure naturæ, nec poſſint dictum Teſtamentum petere irritari, & annullari, ſeu ceſſari, ex eo, quod non fuerit eis aliquid relictum jure inſtitutionis. Et ſimiliter filiæ feminæ, etiam non nuptæ, debeant eſſe contentæ dotibus eis relictis in Teſtamento patris, matris, vel avi, ſeu fratris carnalis. Nec poſſint plus petere in eorum, vel alicujus eorum bonis, ratione legitimæ debitæ jure naturæ.

Nec poſſint teſtamentum dicere nullum pro eo, quod non fuerit eis jure inſtitutionis relictum, ut ſupra præmittitur, nec dictum teſtamentum prædictæ mulieres nuptæ, & dotatæ, vel non nuptæ, quibus dos eſt relicta, ut præmittitur, poſſint per querelam inofficioſi teſtamenti aliqualiter impugnare, & in omnibus, & ſingulis caſibus intelligatur, & præſumatur dicta mulier congrue dotata, etiamſi de dote non appareat, ſi nupta ſteterit cum viro ſuo in matrimonio in una domo per decem annos continuos, aliquibus ſtatutis, & juribus communibus in contrarium loquentibus non obſtantibus, quæ omnia hæc per præſens Statutum intelligantur totaliter derogata, & quod D. Commiſſarius, vel ejus Judex non debeat aliquem audire, vel jus aliquod reddere contra præſens Statutum ſub pena lib. 20. quinque bononenorum pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice, & quod factum fuerit, non valeat ipſo jure. Et idem intelligatur de aliis quibuſcumque perſonis dotantibus aliquam mulierem; ſtatuentes inſuper, quod ſi ſupradicti pater, mater, avus paternus, vel frater carnalis deceſſerint, vel alter deceſſerit ab inteſtato, relictis ſupradictis filiis maſculis, vel nepotibus maſculis ex filiis maſculis omnibus legitimis, & naturalibus, ut prædicitur; & aliqua filia, vel nepte, una, vel pluribus, etiam legitimis, & naturalibus, nondum maritata, vel dotata, dicti filii, & nepotes maſculi ſuccedant in tota hæreditate talis defuncti, tamen ipſi filii, & nepotes hæredes teneantur talem filiam, ſororem, vel neptem indotatam, maritare, & dotare competenter pro viribus hæreditatis, & perſonarum conditionibus attentis, vel etiam ſi maluerit in Monaſterio Religioſarum, cum competentibus, & ſolitis donis mittere, ad quæ, vel ipſorum alterum, quam ipſa voluerit; ſi prædicti maſculi hæredes fuerint negligentes, Dominus Commiſſarius, vel ejus Judex teneatur, & debeat vinculo juramenti, ſummarie, & ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura Judicii, ipſos hæredes perſonaliter, & realiter cum effectu compellere. Et ſi d. D. Commiſſario, vel Judici videbitur, ad hoc convocet duos bonos viros conſanguineos ipſorum, ſi reperiuntur de facili, vel duos bonos viros, vel vicinos, qui una cum ipſo D. Commiſſario, vel ejus Judice declarent quantitates dictæ Dotis, quam dotem declaratam d. D. Commiſſarius, vel Judex cogat dd. hæredes ad ſolvendum cum effectu marito talis mulieris ſi ſit nupta, vel promiſſa poſt mortem ſupradicti defuncti, vel ad deponendum penes idoneum mercatorem pro ipſa muliere maritanda, ſi nondum ſit, ut præmittitur, maritata. Addentes, quod maſculi teneantur fœminas dotatas omnino alimentare, quouſque fuerint nuptæ, & ſi in his fuerit D. Commiſſarius, poſtquam fuerit ſuper hoc requiſitus, negligens, vel remiſſus, in libris vigintiquinque bononenorum per ejus Sindicatores condemnetur.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

M E R C A T I

Saraceni, quod eſt Caſtrum B. ſub Legatione Romandiolæ;

P A R T I C U L A XCIV.

PRo conſervatione familiarum, & agnationum Terrarum, poſterorum, & maſculorum, per quos familiæ conſervantur, *ſi concede*, ribe ſtantibus filiis maſculi, filiæ fœminæ, vel deſcendentes ab eis ad ſucceſſionem patris, & aliorum aſcendentium ab inteſtato decedentium non admittantur, dummodo ſint dotatæ competenter, ſecundum facultatem Dotantis, & conſuetudinem Domus, vel dotentur; adeo quod non poſſint petere legitimam, vel ejus ſupplementum.

M E S S E N A N I.

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

P A R T I C U L A XCV.

Quod Mulier dotata a Patre, vel Matre, exiſtente maſculo non ſuccedat ab inteſtato. Cap. 5.

STatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, vel matre, exiſtente maſculo, non poſſit ſuccedere ab inteſtato in bonis dotantis, & ejus dote ſtare debeat tacita, & contenta, & plus petere non poſſit.

M E V A N I Æ,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A XCVI.

Quod Mulier dotata a Patre, Matre, Fratre, vel aliis conſanguineis, ſuis dotibus ſit contenta. Rub. 20. lib. 2.

SI aliqua mulier dotata fuerit a patre, matre, fratre, vel aliis ſuis conſanguineis, ſuis dotibus ſit contenta, & plus de bonis patris, matris, fratris, vel fratrum, vel aliorum conſanguineorum ſuorum petere non poſſit, ſi ex ea filius, vel filii maſculi, vel fratres, vel nepotes carnales remanſerint, ſalvis relictis in Teſtamento factis, quæ libere poſſint peti; & ſi aliquis contrafecerit, vel venerit aliquo modo contra, pro qualibet vice in vigintiquinque libris denariorum condemnetur, & omnia, & ſingula ſupradicta locum habeant in præſentibus, & futuris, & talis mulier, filii, vel nepotes ipſius teneantur, & debeant infra octo dies, poſtquam eis fuerit notificatum, quietationem facere generalem filio, vel filiis maſculis, fratri, vel fratribus carnalibus, vel nepotibus maſculis remanentibus ex parte matris, vel patris de omni eo, quod a filius, vel a fratribus maſculis, vel nepotibus maſculis petere, vel exigere poſſit in bonis, quæ quondam fuerunt patris, vel matris ipſius mulieris, vel fratris, vel fratrum ejuſdem, tam ratione ſucceſſionis, aut ex teſtamento, quam etiam alio modo, jure, vel cauſa, & ſi non fecerit, ſeu facere recuſaverit, in vigintiquinque libris denariorum Communi Mevaniæ condemnetur; & nihilominus prædictum Capitulum in qualibet parte ſui firmum debeat remanere, & executioni mandetur, ſalvis relictis in teſtamento factis, quæ libere peti poſſint; & Poteſtas, & Conſules ſuper prædictis intendant, & procedant diligenter ad petitionem filii, vel filiorum maſculorum, & fratris, ſeu fratrum, & nepotis, ſeu nepotum, quando fuerint requiſiti ad pœnam in vigintiquinque libris denariorum pro qualibet in ſuo officio, cogendo ipſam mulierem hujuſmodi faciendi ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, & omni juris ſolemnitate omiſſa; Et ſi Poteſtas fuerit negligens, vel Conſules in prædictis, in centum libris denariorum, & quilibet Conſulum in 25. libris, denariorum Communi Mevaniæ condemnetur.

M O N D A I N I,

Quod eſt Oppidum ſub Legatione Romandiolæ.

P A R T I C U L A XCVII.

Quod fœminæ dotatæ ſtantibus maſculis non ſuccedant aſcendentibus, tam ex parte matris, quam patris, Rub. 51.

STatutum, & ordinatum eſt gratia domus, & familiæ conſervandæ, quod fœminæ dotatæ decedentibus

aſcendentibus; ſuperſtitibus filiis maſculis, nullo modo eis ſuccedant, niſi dumtaxat, quatenus de ipſorum aſcendentium præmorientium præceſſerit voluntas. Si vero non eſſent dotatæ, nec ab aſcendentibus prædictis aliter inſtitutæ, tunc tantum dotem poſſint petere, & conſequi, ſecundum qualitatem patrimonii, & conditionem perſonarum, & conſuetudinem patrisfamilias præteriti temporis, ſeu domus; non obſtantibus Statutis, vel juribus huic Statuto in contrarium facientibus, ſeu loquentibus, niſi poſt mortem prædictorum filiorum maſculorum, qui hæreditatem aſcendentium non adiviſſent, remanerent ſolummodo filiæ feminæ, tunc cum dictis filiabus ſic remanentibus concurrant in ſucceſſione omnium bonorum aſcendentium prædictorum dictæ primæ filiæ, ut ſupra dotatæ, pro portione eis tangente in dd. bonis aſcendentium, quemadmodum cum eorum filiis ſucceſſiſſent, ſi hujuſmodi proviſio facta non fuiſſet.

MONTECCHII,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA XCVIII.

Quod Mulier dotata a Patre, a ſucceſſione excludatur ſuperviventibus maſculis, Rub. 21. lib. 2.

ITem ſtatuimus, quod ſi aliqua mulier dotata fuerit a patre, vel matre, vel fratribus, vel ab avo, ſive fecerit renunciationem, ſive non, poteſtatem ipſa, nec ejus deſcendentes non habeant petendi de bonis paternis, vel avi, aut matris, donec legitimi hæredes maſculi extiterint, & filii ex utroque parente, & hoc intelligatur ab inteſtato, ſi autem cum teſtamento moreretur, non poſſit talis mulier, nec ejus deſcendentes plus petere, quam illud, quod pater, mater, aut avus ſibi reliquerit in ſuo ultimo teſtamento, & hoc Capitulum ſit præciſum, quod tolli non poſſit conſilio, vel abrenga, & locum habeat in præteritis, præſentibus, & futuris. Et idem dicimus de bonis fratris, quod plus petere non poſſit, quam frater ei ſorori reliquerit in ſuo ultimo teſtamento, & quod omnia prædictorum bona, ſcilicet patris, matri, avi, & fratris ab inteſtato decedentium, cadant, & deveniant integre in maſculos filios, vel nepotes ex filiis maſculis deſcendentes ſuperſtites, unum, vel plures, & hoc locum habeat in præteritis, præſentibus, & futuris. Hoc addito, quod ſi filiæ una, vel plures eſſent, & dotem non haberent diſtinctam, quod ipſis filiabus, uni, vel pluribus, non præjudicet, nec obſtet præſens ordinatio, vel Statutum, niſi infra ſex menſes, poſtquam deceſſerit aliquis prædictorum patris, matris, avi, vel fratris carnalis, fuerit per duos proximiores conſanguineos ipſorum maſculorum, & mulieris, ipſa mulier dotata, vel ipſi dos deputata de bonis ejus, ad cujus ſucceſſionem de jure vocaretur, ſecundum qualitatem patrimonii, & facultatem, ac conditionem perſonarum, & conſuetudinis ipſius Domus, ad quam dotandam ad petitionem cujuſcumque petentis, conſanguinei per Poteſtatem compellantur, & facta deputatione dictæ dotis, talis mulier ſit a ſucceſſione excluſa, donec ſupervixerint maſculi deſcendentes, ut ſuperius dictum eſt, & intelligatur dotata mulier, ſi dos fuiſſet promiſſa, vel data, ſeu etiam relicta in teſtamento per aliquem prædictorum patris, matris avi, vel fratri carnalis, ut excludatur talis mulier, ut dictum eſt a ſucceſſione prædictorum, & quolibet ipſorum, donec deſcendentes prædicti ſupervixerint.

MONTICELLORUM

In diſtrictu Urbis,

PARTICULA XCIX.

Modo di diſpenſare i beni di quelli, che moriranno inteſtati. Cap. 34. lib. 1.

STatuimo, che li beni di quelli, che moriranno inteſtati vengano alli figli maſchi, e ſe non vi foſſero maſchi alle femine maritate, e non maritate, e quando vi foſſero maſchi, e femine, li maſchi ſiano obligati nutrire, mantenere, e maritare dette femine, e dotarle ſecondo la conſuetudine di detta Terra, e maritate che ſaranno, non poſſino domandare alli loro fratelli altri beni, nè paterni, nè materni, ma ſia in petto delli fratelli volerli dare alcuna coſa, ed alli detti che moriranno inteſtati, non avendo nè figliuoli, nè figliuole, come di ſopra, ſuccedano li parenti ſuoi più proſſimi.

MONTIS BODII

Terræ ſub Gubernio Marchiæ,

PARTICULA C.

NObilis vir Comes Subutius J. U. D. celeberrimus, unus ex Dominis conſultoribus in dicto Conſilio exiſten. ſurgens a loco ſuo, & corporali accepto juramento de recte, & fideliter conſulendo, accedens ad ſolitum locum arrogandi, & ibidem cœleſti implorato ſubſidio, conſulendo, & arrengando dixit, & conſuluit in hunc, qui ſequitur modum, videlicet.

Super quinta propoſita, videlicet ſuper publica, & evidenti utilitate, dixit, quod ut Familiæ, & Cippus domus, & domorum conſerventur, & manuteneantur, & ne maſculi depauperentur, &c. & ad conſervationem domorum, dixit, & conſuluit in hunc modum, & formam, videlicet; Quod quælibet mulier, quæ fuerit dotata a patre, vel matre viventibus, vel in eorum ultimo teſtamento, vel ab avo, vel alia, defunctis parentibus, non poſſit ſuccedere in eorum hæreditate, nec aliquid petere in eorum bonis, ſtantibus maſculis, ſed debeat ſtare tacita, & contenta de ejus dote ſibi data, vel relicta, & quicquid petierit, ſit inane, irritum, & nullum; & omnis via ſucceſſionis ſit ſibi penitus præcluſa, & quod præſens ſtatutum, & decretum habeat locum in præteritis, præſentibus, & futuris, & quod debeat confirmari per Superiorem, & ſi opus fuerit per Sedem Apoſtolicam, & caſu quo reperiretur aliquod ſtatutum in volumine ſtatutorum Terræ Montis Bodii, loquens in favorem maſculorum, per præſens non intelligatur illi derogatum, ſed potius ſit illius ampliatio.

Dilectis Filiis Prioribus, & Univerſitati Terræ noſtræ Montis Bodii Senogallien. Diœceſis.

PAulus Papa Tertius. Dilectis filiis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Humilibus pro parte veſtra per dilectum filium Comitem Sabutium Concivem, & Oratorem veſtrum nobis nuper ſuper hoc porrectis ſupplicationibus benigne annuentes, omnia, & ſingula privilegia, indulta, gratias, & libertates per Sedem Apoſtolicam, ejuſque Legatos, & miniſtros, quomodolibet hactenus vobis conceſſa, quatenus in uſu ſint, nec non ſtatuta municipalia decreta, & ordinationes, antiqua, & moderna quæcumque, & ſpecialiter reformationem ſuper dotatione mulierum, tam ab inteſtato, quam ex teſtamento dudum factam, dummodo contra Canones, Sanctiones, & Libertatem Eccleſiaſticam non tendant, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium confirmamus, & approbamus, ac noſtro, & Apoſtolicæ Sedis munimine roboramus, inviolabiliterque obſervari debere volumus, & decernimus, quibuſvis conſuetudinibus, & abuſibus, ac reſcriptis, ac litteris Cameræ Apoſtolicæ in contrarium forſan editis, & edendis, cæteriſque contrariis, non obſtantibus quibuſcumque. Datum Camerini ſub Annulo Piſcatoris 6. Octobris 1539. Pontificatus Noſtri Anno quinto.

B. Laſius.

MONTIS CASSIANI.

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CI.

Quod nulla mulier dotata poſſit ſuccedere ab inteſtato, ſtantibus filiis maſculis, & decedente uxore, quid lucretur maritus ſuperviveus, & de quibus bonis uxor ſepelliri debeat. Rub. 25. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata, vel quæ pro dotata ſteterit per decem annos, aliquam quærimoniam facere poſſit de dote ſua, & intelligatur pro dotata illa mulier de cujus dote appareret inſtrumentum, vel protocollum Notarii a patre, avo, paterno, vel materno, a matre, vel avia quavis, fratre paterno, vel avunculo, ſorore; nepote, vel nepte ſua, vel aliter legitime, & non poſſit, vel debeat ſuccedere ipſa, vel filii, aut deſcendentes ab ea ab inteſtato alicui ex prædictis perſonis dotantibus, ut dictum eſt, ſi ex eis, vel ab aliqua eorum, vel earum remanſerit aliquis hæres maſculus, filius, vel nepotes maſculi, neque in bonis, vel ſuper bonis prædictarum perſonarum, vel alicujus earum aliquid petere, habere, vel poſſidere, ſeu apud ſe retinere, ſine expreſſa voluntate, & diſpoſitione ſupradictarum perſonarum, vel alicujus earum, de qua legitime appareat, & hoc locum habeat in præſentibus,

& ſu-

Digitized by Google

& futuris. Et quod illi mulieri dotatæ, ut ſupra dictum eſt, non liceat redire ad aliquam partem dictæ matris, vel aviæ dotantium, ſi ex ea matre, vel avia maſculus, vel deſcendens ex maſculo remanſerit, ſalva ſemper ultima voluntate, vel diſpoſitione matris, vel aviæ prædictæ. Et ſi aliqua mulier fuerit dotata, vel dotem ſuam receperit de bonis communibus, quæ habet cum fratribus carnalibus, vel eorum filiis, non poſſit ipſa, vel ejus hæredes de cætero petere, vel habere, ſeu venire ad ſucceſſionem, vel communionem aliquam bonorum, & rerum communium prædictorum, vel alicujus eorum, & ipſorum filiorum maſculorum, ſalva ſemper in hoc teſtamentaria, vel ultima voluntate, ſeu diſpoſitione prædictorum fratrum, vel fratris. Et ſi filiæ prædictæ, vel aliqua ipſarum vidua remanſerit, poſſit in domum paternam redire, dotem ſuam reportando, nec expelli poſſit, ſeu poſſint ab hæredibus patris, ſub pœna mille lib. den. pro quolibet hærede contrafaciente; & nihilominus ſtare poſſint, & debeant; Et ſi contingeret filiam, vel filias indotatas remanere, poſſint, & dotari debeant competenter, & juxta domus conditionem, & arbitrio D. Poteſtatis, trium Conſanguineorum, & trium Affinium a remanentibus fratribus, vel eorum filiis maſculis tantum, non autem neptibus, ſeu filiabus fœminis fratrum, ſed cum ipſis communiter ſuccedant dicto caſu, ac etiam ſi per prius fuiſſent dotatæ, ſimiliter dicto caſu ſuccedant, dotes tantum habitas conferendo cum prædictis neptibus. Et quod ſi qua uxor ulterius moreretur ſine filiis, vel filiabus, propter mortem illius maritus lucretur medietatem dotis totius omni exceptione remota, etiam dotis promiſſæ, & non ſolutæ; de alia vero tota medietate ad ſuam voluntatem uxor ipſa diſponere valeat. Expenſæ vero ſepulturæ, & alia funeralia æqualiter fiant per maritum de lucrata medietate, & uxoris hæredem in alia dotis medietate ſuccedentem; expenſæ vero factæ pro uxoris infirmitate ab ipſo viro, nullo modo a viro repetantur, nec ejus hærede ab uxoris hærede, & ſucceſſore quovis modo. Volumus autem, quod filiæ, quæ innuptæ remanſerint, donec nuptui tradantur, ab ipſis fratribus ſemper alantur, & eiſdem de omnibus neceſſariis provideantur, & tempore, quo nuptui traduntur, vel poſtquam mariti domum iverint, fratribus, & eorum filiis maſculis, vel patri, & matri renunciare teneantur omnia bona paterna, & materna in menſem, quo termino elapſo, quatenus fuerint dotatæ, ut ſupra, ſi non fecerint, pro legitime facta habeatur dictorum bonorum renunciatio, & quietatio vigore præſentis Statuti, nec dicta renunciatio noceat non remanentibus filiis maſculis, vel nepotibus ipſarum patribus, & ſimiliter non remanentibus ex ipſarum fratribus, filiis, & nepotibus maſculis.

MONTIS CASTELLI,

Caſtri in Provincia Umbriæ, independentem habentis Gubernatorem.

PARTICULA CII.

Che eſſendovi il maſchio, le femmine non ſuccedano, e come ſi debbano dotare, Rubr. 29.

ITem ſtatuemo, che niſſuna figliuola, nepote, pronepote, ò vero abnepote d'alcuna dell'infraſcritte perſone, della quale ſucceſſione ſe trattaſſe, che altra perſona di qualſivoglia ſeſſo, ò vero grado, ſe ſia deſcendente dalla tale defonta perſona per linea femminile, ſucceda, ò vero ſucceder poſſa ab inteſtato in alcuna coſa a ſuo padre, madre, avo, avia, proavo, proavia, abavo, abavia, morto, ò vero morta ſenza teſtamento, nè anco in detta ſucceſſione ſia udita, agendo, ò vero excipiendo, ſopravivendo ad alcuna di dette perſone, cuì ſenza teſtamento morto alcuno ſuo figlio legitimo, e naturale, ò vero alcun'altro maſchio legitimo, e naturale d'inferiore grado deſcendente per linea maſcolina legitima, e naturale dalla prefata perſona defonta, della cui ſucceſſione ſi trattaſſe, ed eſſa ſucceſſione accettar volente, e ſia la tenuta, ò ver poſſeſſione de i beni, hereditarii della tale perſona defonta, ò vero alcuni beni, ò alcun bene d'eſſi, ò ver parte d'eſſi beni aveſſe eſſa tenuta, ò ver poſſeſſione, laſſare, e dimetter ſia obbligato al predetto legitimo ſucceſſore della tal perſona defonta a ſua petizione. Hoc intellecto, che tal figliuola, ò vero nepote, e ciaſcun'altra perſona d'inferiore grado deſcendente dal maſchio legitimo, e naturale deſcendente per detta linea maſcolina da eſſa perſona defonta, della cui ſucceſſione ſi trattaſſe, ſe dotata non foſſe, ſe debbia condecentemente dotare de i beni hereditarii della tale defonta perſona per il ſuo ſucceſſore, conſiderata la conditione della ſua perſona, e la qualità, e quantità de i beni dell'heredità predetta, ed anco de' detti beni hereditarii, ſi debba alimentare, fino a tanto ſarà maritata, e le ſue doti averà conſeguite con effetto, ò ver ſe ſarà fatta Monaca, e ſarà entrata in Monaſterio, e che il detto ſucceſſore ad eſſa dotar, e alimentar ſia tenuto, e poſſaſi, e debbiaſi conſtringer con effetto, e per le predete doti, ed alimenti, dopo la morte della prefata defonta perſona, e dal tempo della ſua morte, e inſino che ſia maritata, tutti li predetti beni hereditarii per vigor, fittione, e autorità del preſente Capitulo a tal donna obbligati, e hipotecati ſe intendano, e ſiano per proviſione di teſtamento, e di altra ultima volontà di tale perſona defonta, ſuccedano, ſucceder poſſano a lui le predette perſona, e ciaſcuna di loro, ed i legati, fideicommiſſi, ed ogni, e ciaſcuna coſa in tal teſtamento, ed ultima volontà a loro, ed a ciaſcuna di loro foſſe laſciato, pigliar, & aver poſſano, ſecondo il tenore, e forma d'eſſo teſtamento, ò vero ultima volontà, ſe a loro, ed ad eſſo altro juridico non obſta, con queſto inteſo, che eſſe donne, e ciaſcuna di loro, alle quali, ò alla quale i beni della tal perſona defonta così, come di ſopra, perveniſſero, quelli a ſe computi, e computar debbia in detta ſua dote, e ſe alcuna di d. donne dotata foſſe da alcuno delle predette perſone in ſua vita, ò vero per ſua ultima volontà, in queſto caſo tale donna ſia, ed eſſer debba contenta, di modo che niſſuna coſa oltra detta quantità in la heredità, ò ver dell'heredità di alcuna delle predete perſone domandar poſſa, ò vero haver, ſe non ſecondo l'eſpreſſa diſpoſizione di tal perſona, e ſe dopo che alcuna delle predette perſone ſarà maritata, remanerà vedova poſſa alla caſa dell'herede di tal defonta perſona ritornare, e ivi ſtare, e d'eſſi beni hereditarii al modo predetto alimentare ſe debbia, fino ſarà un'altra volta remaritata, ò vero intrarà nel Monaſterio, purchè i frutti della dotte, quali havrà, ò vero alcuni altri ſuoi beni, qual all'ora aveſſe, ſi debbano convertire in dd. alimenti; Ancora volemo noi Statuenti, che ſe alcuna delle predette perſone della cui ſucceſſione ſi trattaſſe, nella ſua ultima volontà alcuna coſa ad alcune di d. donne laſciaſſe per in ipſa dotare, e di poi anti, che mora ipſa dotaſſe, e di poi non revocando detta ſua ultima volontà in la predetta parte moriſſe, detto relitto evaneſca, ed eſſer annullato ipſo jure s'intenda, e per non fatto totalmente ſe habia, e ſi ſopra le predette coſe, ò vero in alcuna delle coſe predette naſceſſe lite, queſtione, ò controverſia, il Giudice, ò vero Podeſtà, ò il Vicario del Caſtello di Monte Caſtello debbia conoſcere, procedere diffinitivamente, ed eſeguire brevemente, e ſumariamente ſenza ſtrepito, o figura di giudizio.

Ejuſdem Statuti, *Delle ſucceſſioni ab inteſtato*. Rub. 30.

ITem ſtatuemo, che ſe alcuna perſona nel Caſtello d. Monte Caſtello ab inteſtato morirà ſenza figliuoli, ò ver non ſupeſtite a ſe alcuni, overo alcuna perſona fino in terzo grado nella ſua agnazione incluſiva, ſucceda ad eſſo il più proſſimo della ſua agnazione. Hoc intellecto, & declarato, che in detta ſucceſſione non ſe abbia, nè aver ſi debbia diſtintione, overo conſideratione, over riſpetto, ſe tale più proſſimo ſia congiunto a tale defonta perſona ex utroque parente, overo per linea di ciaſcun parente, overo da una, over di uno tanto, purchè dalla parte di eſſa defonta perſona, overo di ſua paterna linea almeno congionta ſia; præterea volemo, che i nepoti del fratello carnale già di tale perſona defonta, ſuccedano inſieme con loro zio, e con loro fratello della tal perſona defonta in ſtirpe, e non in capite, e la madre già di tal defonta perſona in detto caſo in la ſola ottava parte delli beni di eſſo già ſuo figliolo, overo figliola ſucceda, e ſucceder poſſa ad eſſa, e di eſſa ottava parte, in d. caſo eſſa madre ſia, ed eſſer debba contenta, in modo che niſſuna coſa più per ragione di ſucceſſione domandare, ò aver poſſa dall'heredità predetta; non eſſendovi la matre ſucceda eidem ab inteſtato l'avia già di ſua paterna l'ottava parte predetta, ad eſſa matre, e avia non exiſtenti, ſimilmente ſucceda ad eſſa proavia già ſua paterna, cioè le madre dell'avo ſuo paterno. E volemo, che l'avia materna, cioè la madre della madre, e la proavia materna, cioè l'avia delle madre di tal defonta perſona, overo alcuna perſona della prole cognatitia già di eſſa defonta perſona, overo di ſuo padre in

d. ca-

d. caſo n detta ſucceſſione in nullo modo s'admettano, con queſto che in detta agnatizia prole non s'includa, nè s'intenda includerſi alcuna femmina, excepm la ſorella carnale, overo le nepti, cioè la figliuola del fratello carnale, e l'amita, cioè la ſorella carnale di eſſa già defonta perſona, quale ſola, cioè ſorella, nepte, ed amita in d. prole agnatizia, e in d. numero ſi comprendano, e compiendei ſi poſſano in tal caſo predetto, e queſto in quanto in d. caſo a tal defonta perſona non ſuperviva alcuno ſuo fratello carnale legitimo, e naturale nato del fratello carnale già di tal defonta perſona, quali fratello, nepote, overo alcuno di loro exiſtenti, e ſuprrviventi, overo exiſtente, e ſupervivente, d. ſorella, nepte, ed amita della tale già defonta perſona da d. ſucceſſione ſiano repulſe, e ad eſſa ſucceſſione d. ſuo fratello, e nepote ſiano admeſſi, e admetterſi poſſano, ma ſe d. madre, ed avia, e proavia paterna, overo alcuna di eſſe, quale in d. ottava, ſecondo l'ordine premeſſo, ſuccedeſſero, overo ſucceder poteſſero, come ehe deno, non ci foſſero; ſuccedano a tale defonta perſona ad eſſa il più proſſimo della ſua agnazione, come di ſopra è detto. Verum ſe tale perſona morirà fatto il teſtamento, overo altra ultima volontà, ed io eſso teſtamento, overo in eſſa ultima volontà per qualonque titolo, ragione, o modo alcuno laſſaſſe a d. ſua madre, avia proavia, in queſto caſo tale ſua madre, avia, e proavia debbano eſſete contente a detto relitto fattoli, nè altro in detta, o vero in dette eredità, per ragione di ſucceſſione domandar poſſa.

MONTIS FALCHI,

Terræ ſub Gobernio Umbriæ.

PARTICULA CIII.

Quod nulla Mulier dotata, vel dotanda ſuccedat in bonis paternis, vel maternis.

NUlla mulier dotata, vel dotanda a patre, matre, avo, vel avia, ſeu fratre, vel quocumque alio, poſſit ſuccedere ab inteſtato dotanti, ſuperſtite dotanti maſculo in eodem grado, ſeu aliquo maſculo, qui pariter ad ſucceſſionem veniret ab inteſtato prædicto dotanti.

MONTIS FALISCI,

Civitatis.

PARTICULA CIV.

Quod filia dotata, ſeu neptis non ſuccedat in bonis paternis, vel maternis, Pag. 48. ter. lib. 2.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod filia, ſeu neptis dotata, vel dotanda a patre, matre, ſeu fratre carnali de bonis paternis, ſive maternis, vel fratris carnalis ea perſona ſua, vel matris ipſius neptis, aliquid habuerit, vel perceperit, quod de bonis ipſius matris, avi, vel aviæ, vel alii ipſorum ratione ſucceſſionis ab inteſtato, vel ratione debiti juris naturæ, vel cujuſcumque alterius falcidiæ, amplius aliquid habere, vel petere non poſſit, ſed ſit, & eſſe debeat contenta, & tacita de dote prædicta, & de eo, quod prædicti pater mater, avus, avia, ſeu frater carnalis d. filiæ, ſeu nepti deberent, vel conceſſerint, ſeu reliquerint, nec ejus patri, matri, avo, aviæ, vel fratri carnali, vel alicui ipſorum ſuccedere poſſit, & prædicta locum habeant in præſentibus, præteritis, & futuris, dummodo dos, vel relictum pro dote ad legitimam aſcendat, alias agere poſſit ad ſupplementum, ſecundum formam juris. Addimus huic Capitulo, quod ſi talis filius maſculus ſine filiis decederet, quod tunc, & eo caſu talis fœmina ſic excluſa propter exiſtentiam d. filii maſculi, reintegretur ad portionem, a qua excluſa extiterat. Et hoc locum habeat ſi filius maſculus inteſtatus decederet, ſed ſi aliter de bonis diſponere vellet, valeat, & poſſit, quibuſcumque non obſtantibus, &c.

Ex eodem lib. pag. 61. *Quod in bonis inteſtati ſuccedat linea maſculina.*

ITem ſtatuimus, & ordinamus ad conſervandam ſtirpem antiquam Domus, & bona anteceſſorum, & lineam maſculinam, quod in bonis, & hæreditate inteſtati nulla mulier ſuccedere poſſit, quæ tantummodo habeat, & habere debeat jure naturæ, & ejus legitimæ dotem ſibi conſtituendam ex ipſis, vel aliis bonis, ſecundum qualitatem ponderis, & hæreditatis inteſtati defuncti, & plus petere non poſſit, imo ſemper in bonis, & hæreditate inteſtati ſuccedat, & ſuccedere debeat proximior in gradu conſanguinitatis in bonis paternis, & maternis, ita quod ſemper antiqua ſtirps anteceſſorum manu teneatur, & augeatur per lineam maſculinam digniorem fœmina.

MONTIS FANI.

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CV.

Quod nulla mulier dotata poſſit ſuccedere ab inteſtato, ſtantibus filiis maſculis, & decedente uxore, quid lucretur maritus ſupervivens, & de quibus bonis uxor ſepeliri debeat, Rub. 25. lib. 2.

STatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata aliquam quærimoniam facere poſſit de dote ſua, etiam quod eſſet minor legitima, & intelligatur pro dotata illa mulier, de cujus dote appareret inſtrumentum, vel protocollum notarii a patre, avo paterno, vel materno, a matre, vel avia, quovis fratre paterno, vel avunculo, ſorore, nepote, vel nepte ſua, vel alias legitime; & non poſſit, vel debeat ſuccedere ipſa, vel filii, aut deſcendentes ab ea ab inteſtato alicui ex prædictis perſonis, ut dictum eſt, & ſi ex eis, vel ab aliqua eorum, vel earum remanſerit aliquis hæres maſculus, filius, vel nepotes maſculi. Sin vero remanſerint fœminæ, collatis ſuis dotibus concurrant, neque in bonis, vel ſupra bonis prædictarum perſonarum, vel alicujus earum aliquid petere, habere, vel poſſidere, ſeu apud ſe retinere poſſint ſine expreſſa voluntate, & diſpoſitione ſupradictarum perſonarum, vel alicujus earum, de qua legitime appareat, & hoc locum habeat in præſentibus, & futuris. Et quod illi mulieri dotatæ, ut dictum eſt, non liceat redire ad aliquam partem d. matris, vel aviæ dotium, ſi ex ea matre, vel avia, maſculus, vel deſcendentes ex maſculo remanſerit, ſecus autem ſi ſupervivant fœminæ, quia concurrant, ut ſupra, conferendo dotem, ſalva ſemper ultima voluntate, vel diſpoſitione matris, vel aviæ prædictæ. Et ſi aliqua mulier fuerit dotata, vel dotem ſuam receperit de bonis communibus, quæ habeat cum fratribus carnalibus, vel eorum filiis, non poſſit ipſa, vel ejus hæres de cætero petere, vel habere, ſeu venire ad ſucceſſionem, diviſionem vel communem aliquam bonorum, & rerum communium prædictorum, vel alicujus eorum, vel prædictorum, filiorum maſculorum, ſalva ſemper in hoc teſtamentaria, vel ultima voluntate, ſeu diſpoſitione prędictorum fratrum vel fratris. Et ſi filiæ prædictæ, vel aliqua ipſarum vidua remanſerit, poſſit in domum paternam redire, dotem ſuam reportando, nec expelli poſſit, ſeu poſſint ab hæredibus patris, ſub pœna mille denariorum pro quolibet hærede contrafaciente, & nihilominus ſtare poſſint, & debeant, dummodo ſecum non conduxerit filios ex ſuo marito. Et ſi contigerit filiam, vel filias indotatas remanere culpa dotantis, vel providentis validam hypothecationem, poſſint, & dotari debeant competenter, & juxta domus conditionem, & arbitrio D. Poteſtatis, trium conſanguineorum, & trium affinium a remanentibus fratribus, vel eorum filiis maſculis tantum, non autem nepotibus, ſeu filiabus fœminis fratrum, ſed cum ipſis communiter ſuccedat, dotes tantum habitas conferendo cum prædictis neptibus. Et pro dotibus, declarando hoc ſtatuto, & ordinamento concedimus executionem abſque alia tela judiciaria. Et quod ſi qua uxor alterius moreretur ſine filiis, vel filiabus, propter mortem illius maritus lucretur tertiam partem dotis totius, omni exceptione remota, etiam dotis promiſſæ & non ſolutæ: de aliis vero duobus tertiis ad ſui voluntatem uxor ipſa diſponere valeat. Volumus quoque, ac ordinamus, quod dos mulieris hæredi reſtituatur intra annum a morte uxoris computatum, abſque alia hæredis mulieris interpellatione, quo elapſo, & dote non reſtituta, d. maritus nihil lucretur, ſed integram reſtituere, abſque ulla diminutione, teneatur. Expenſæ vero ſepulturæ, & alia funeralia æqualiter fiant per maritum de lucrato medietatis, & uxoris hæredes in alia dotis medietate ſuccedentes. Expenſæ vero factæ pro Uxoris infirmitate ab ipſo Viro, nullo modo a Viro repetantur, nec ab ejus hærede, & ſucceſſore quovis modo. Volumus autem, quod filiæ, quæ innuptæ remanſerint, donec nuptui tradantur, ab ipſis fratribus ſemper alantur, & eiſdem de omnibus neceſſariis provideantur, & tempore, quo nuptui tradantur, vel poſtquam Mariti domum iverint, fratribus, & eorum filiis maſculis, vel patri, & matri renunciare teneantur omnia bona paterna, & materna in menſem, quo termino elapſo, quatenus fuerint dotatæ, ut ſupra, ſi non fecerint, pro legitime facta habeatur dictor. bonorum renunciatio, & quietatio, vigore præſentis Statuti, nec d. renunciatio noceat, non remanentibus filiis maſculis, vel nepotibus ex

ipſa-

ipſarum partibus, & ſimiliter non remanentibus ex ipſarum fratribus filiis, & nepotibus maſculis in præteritis, præſentibus, & futuris volentes renunciationem haberi pro non facta, ſi maſculi deficiant, etiam quod eſſet inſtrumentum celebratum, & juramentum firmatum.

MONTIS FILATRANI,

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CVI.

De Muliere dotata, Rubr. 39. lib. 2.

HAC noſtra ſanctione firmiter ſtatuimus, & ordinamus quod mulier dotata, ſeu cui dos relicta foret ab aliquo aſcendentium, ſeu a fratre carnali, conſanguineo, vel utrinque conjuncto, ei eam dotanti, ſeu dotem relinquenti ab inteſtato non ſuccedat, ſed ſua ſit dote contenta, ſi ex aſcendente dotante ſuperſit filius maſculus, ſeu nepos, vel pronepos ex filio maſculo, vel frater carnalis conſanguineus, ſeu utrinque conjunctus ex ipſo aſcendente, vel fratra dotante, ſeu frater carnalis conſanguineus; Quæ dos, mortuo dotante, in dotatam conſolidetur; Et ipſi dotatæ libera fiat, ſtipulatione, pacto, conventione de dote reſtituenda, & aliis in contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque. Si vero cum fratribus poſt mortem aſcendentium mulier remanſerit, & dotata non fuerit, ſeu ei dos relicta non ſit per ipſos aſcendentes, ſeu alterum eorum, ad cujus ſucceſſionem, una cum fratre, vel fratribus ipſa mulier vocaretur, frater, ſeu fratres ipſam dotare idonee ſecundum facultates eorum, & ſecundum qualitatem perſonarum teneantur; Et ſemper frater, ſeu fratres convenienter puellam interim, antequam nubat, nutrire, alereque teneantur, & in dote danda non poſſit apponi aliquod onus, & appoſitum non teneat circa dotem reſtituendam vel aliter. Sed libera ſit, & eſſe intelligatur dos ipſius dotatæ, conventione, ſtipulatione, & aliis in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque. Idem in filia, & nepte ex fratre, ſeu fratribus præmortuis ante mortem aſcendentis, & de cujus bonis agitur, & reliquis ſuccedentibus ex ſorore, ſeu ſororibus præmortuis maſculis, ſeu fœminis ad ſucceſſionem aſcendentis, ſeu aſcendentium, una cum fratre, vel fratribus ab inteſtato venientibus. Maſculi tamen ex ſorore, vel ſororibus deſcendentibus, ea ſint portione contenti, quaſi forent fœminæ dotandæ. Ubi autem de qualitate, & quantitate dotis dandæ, vel aſſignandæ contentio oriretur, declarationi duorum proximiorum conſanguineorum utriuſque partis, (ſi extent) vel duorum communium amicorum declarationi ſtetur. Ad quam faciendam ad inſtantiam cujuslibet patris per poteſtatem infra triduum compellatur pœna decem librarum denariorum; Quæ locum habere duntaxat volumus in ſucceſſionibus in futurum deferendis, non autem in præteritis, vel pendentibus.

MONTIS FLORIS,

Terræ ſub Legatione Romandiolæ.

PARTICULA CVII.

Quod fœmina dotatæ ſtantibus maſculis non ſuccedant aſcendentibus, tam ex parte patris, quam matris, Rubr. 51. lib. 2.

STatutum, & ordinatum eſt gratia Domus, & Familiæ conſervandæ, quod fœminæ dotatæ decedentib. aſcendentibus, ſuperſtitibus filiis maſculis, nullo modo eis ſuccedant, niſi duntaxat quatenus de ipſorum aſcendentium prævenientium præceſſerit voluntas. Si vero non eſſent dotatæ, nec ab aſcendentibus prædictis aliter inſtitutæ, tunc tantum dotem poſſint petere, & conſequi, ſecundum qualitatem patrimonii, & conditionem perſonarum, & conſuetudinem Patriſfamilias præteriti temporis, ſeu domus, non obſtantibus ſtatutis, vel juribus hoic ſtatuto in contrarium facien. ſeu loquen. niſi poſt mortem prædictorum filiorum maſculorum, qui hæreditatem aſcendentium non adiviſſent, remanerent ſolummodo filiæ fœminæ, tunc cum dd. filiabus ſic remanentibus concurrant in ſucceſſionem omnium bonorum aſcendentium prædictorum d. primæ filiæ, ut ſupra dotatæ, pro portione eis tangente in dd. bonis aſcendentium, quemadmodum cum eorum filiis ſucceſſiſſent, & quaſi hujuſmodi proviſio facta non fuiſſet.

MONTIS GEORGII,

Terræ ſub Gubernio Marchię.

PARTICULA CVIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, & legitima filiorum; Rub. 68.

PRO agnatione conſervanda, ordinamus, quod ſi quis, vel ſi qua ab inteſtato deceſſerit, ſuperſtitibus ei filio, vel filiis maſculis natis, vel in utero exiſtentibus, vel deſcendentibus maſculis ex eis legitimus, & naturalibus, & bonorum capacibus, tunc, & eo caſu prędicti filii maſculi, & maſculi deſcendentes ex eis, ſalva gradus pręrogativa, in hereditate, ſic ut ſupra morientis, ſuccedere debeant, ſalvo inter eos jure ſubintrandi in partes, & loca parentum prędefunctorum in ſtirpem, ſecundum juris communis diſpoſitionem; prędictis autem maſculis, aut ex eis natis non exiſtentibus, vel remanentibus, prima cauſa ſucceſſionis ſit Patris illius legitimi, & naturalis, & ſi una cum patre extarent fratres germani utrinque conjuncti, tunc in ſimul pater, & fratres pro ęquali portione ſuccedant: Patre vero non extante, avus paternus, & cęteri aſcendentes per d. lineam maſculinam ſuccedant, etſi una cum avo paterno ſupervixerent fratres utrinque conjuncti, tunc ęqualiter ſuccedant, ut ſupra: Deficientibus autem pręfatis aſcendentibus, tunc agnati maſculi uſque in ſecundum gradum, ſecundum jus Canonicum computandum, in hęreditate ſuccedere debeant ſucceſſive, & gradatim, ſecundum Jus commune, repetitis ſemper in quolibet gradu, & in qualibet perſona maſculinitatis, legitimitatis, naturalitatis, & capacitatis qualitatibus, excluſis, & remotis omnino ipſius defuncti filiabus, nepotibus, ſororibus, & aliis omnibus fœmininis ſexus ſub quovis nomine vocatis, & omnibus ex eis deſcendentibus maſculis, vel fœminis dotatis, vel non dotatis. Volentes quod dotatę, vel quibus dotes promiſſę, relictę, vel quovis alio modo conſtitutę, ſint dictis dotibus contentę, in tantum quod amplius numquam jure ſucceſſionis, neque jure legitimę, vel ſupplementi legitimę, vel jure incongruę dotis ſibi datę, de bonis dotantis, vel non dotantis, quovis alio modo, vel cauſa aliquid petere poſſint; ſi vero non fuerint dotatę, dotentur condecenter arbitrio noſtrorum Priorum, & duorum proximiorum agnatorum, vel cognatorum in defectu, attenta facultate, & perſonarum qualitate, & donec dotentur, vel nuptui tradantur, alantur a dotare debente. Deficientibus vero deſcendentibus maſculis, & aſcendentibus, & agnatis pręfatis, tunc filię fœminę, & ex eis deſcendentes maſculi, vel fœminę ſucceſſive, gradatim ſuccedant, quibus deficientibus, ſuccedat mater ipſius morientis, qua non extante, ſuccedat avus maternus, vel alii deſcendentes ex eis, & cęteri agnati, ultra ſecundum gradum, ut ſupra computandum, Videl. Avus, vel alii aſcendentes ex linea materna in bonis provenientibus ex d. linea, & agnati in bonis provenientibus ex latere paterno; matre autem, & cęteris aſcendentibus ex ejus linea deficientibus, cognati vocentur, & ipſis deficientibus cognati ordine ſucceſſivo. In hęreditate materna inſuper volumus, etiam ſtantibus filiis maſculis, vel ex eis maſculis, filias fœminas, & ex eis natas ab ejus hęreditate omnino excludi, quibus deficientibus fœminæ, vel ex eis nati, vel natæ ſuccedant. Adjicientes matrem excluſam a deſcendentibus, vel aſcendentibus, volumus habere dimidiam legitimæ, ſibi de jure naturæ debitæ, excluſa autem ab aliis agnatis integram legitimam conſequatur, quibuſcumque in contrarium non obſtantibus; legitima autem ſit ſexta pars totius hæreditatis ſi filiæ, vel quibus debetur, ſint quatuor, vel infra; ſi autem a quatuor ſupra, ſit tertia pars extrahenda de ſingulis bonis hęreditariis diviſionem patientibus &c.

MONTIS GRANARII,

Terræ ſub ſub Gubernio Macerata.

PARTICULA CIX.

Quod ſtantibus maſculis, vel nepotibus, vel aliis ex eis deſcendentibus maſculis, filia, & aliæ fœminæ non ſuccedant. Rub. 59.

STatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, vel matre, avo, vel avia, paternis, vel maternis, vel fratribus carnalibus, conjunctim, vel diviſim, vel ab aliquo alio quocumque, & deſcendentes ab ipſa tale muliere non admittantur ad ſucceſſionem ab inteſtato patris, vel matris, avi, vel aviæ, & aliorum ſupradictorum, nec ipſorum, vel alterius

terius eorum bonâ redeant, vel redire valeant, vel ſuccedere ab inteſtato, donec extiterint qui eam dotaverint; & ſtantibus filiis maſculis, vel nepotibus legitimis, & naturalibus ex d. filiis, aut aliis deinceps maſculis per maſculinam lineam deſcendentibus ex eiſdem. Qui ipſis ſolum ſuccedant, dd. fœminis, aut aliis ex eis deſcendentibus excluſis. Idem decernimus de nepte, & pronepote ex filio, vel nepote, & aliis deinceps fœminis deſcendentibus, dummodo ipſæ fœminæ congrue, & competenter dotatæ fuerint de bonis alicujus ex prædictis, de quorum ſucceſſione dicuntur excluſæ. Si vero mulier dotata non eſſet, volumus, quod in bonis paternis, maternis, vel avitis, ſtantibus filiis, vel nepotibus maſculis prædictis, aut aliis, ut ſupra deſcendentibus ex eis, filiæ, vel nepotes non ſuccedant, ſed filii maſculi, vel nepotes extantes teneantur, & debeant talem filiam, & neptem de bonis paternis, maternis, vel avitis, ſecundum facultatem bonorum, ſeu patrimonii, & perſonæ conditionem ipſamdotare, ad ipſamque dotandam compellantur omnino. Deficientibus vero filiis, ſeu nepotibus, aut pronepotibus maſculis prædict. per maſculinam linam deſcendentibus, filiæ, neptes, & proneptes ad ſuceſſionem defunctorum prædictorum admittantur omnino, ſive dotatæ fuerint, ſive non, & prædicta locum habeant non ſolum in præſentibus, & in futuris, ſed etiam in præteritis, ſententia, tranſactione, vel præſcriptione non deciſis, aut aliter legitime non finitis, lege aliqua Canonica, vel Civili non obſtan. cui volumus per præſens Statutum fore expreſſe derogatum, ac ſi de ipſa lege eſſet facta mentio ſpecialis.

MONTIS LEONIS,

Terræ ſub præſectura Nurſiæ.

PARTICULA CX.

Che le donne dotate dal padre, madre, avo, ava, ſiano contente delle loro doti. Rubr. 57.

STatuimo, e ordiniamo, che le donne dotate congruamente dal padre, o madre, avo, avia, o fratello carnale, ſiano contente eſſe, e loro eredi delle doti loro, e non ſi ammettano a ſucceſſione di eſſo Padre, e Madre, avo, ava, o fratello carnale, ſe l'altro, o altri fratelli carnali ſarà, o ſaranno vivi, e queſto abbia luogo, quando non è fatto il teſtamento; con queſto ſe è vivo alcuno della linea maſcolina delli deſcendenti, e all'ora li beni, tanto paterni, quanto materni devengono alli d. heredi maſculini, ma ſe ſaranno vive le figliole femmine, tanto le dotate, quanto le non dotate inſieme ſuccedano, con queſto ſe le dotate vorranno ſuccedere, ſiano tenute le loro doti conferire, e rimiſticare inſieme, altrimenti a d. ſucceſſione non s'ammettano, e che non poſſono ſucceder eſſe donne dotate nelli beni del padre, e madre, avo, o ava, fratello carnale, o ſorella carnale, ſtanti, e ſopraviventi d. fratelli carnali, uno, o più, benchè non ſiano dotate da eſſo padre, madre, avo, o ava, fratello, o ſorella carnale, ma foſſero dotate da altri, che dalli predetti, e che non poſſano ſuccedere ab inteſtato, cioè ſenza teſtamento nelli beni d'alcuni delli predetti, dotate eſſe, ma ſiano contente delle loro doti. Ma quando non ſopraviva alcuno della linea maſcolina delli deſcendenti di quello, o quella, cioè padre, madre, avo, o ava, fratello carnale, o ſorella carnale, dell'eredità del quale, o della quale ſi trattaſſe, all'ora le donne dotate, overo li loro heredi a ſucceſſione ſenza teſtamento s'ammettano per la metà dell'heredità predetta, e beni della quale heredità ſi trattaſſe, e per l'altra metà della d. heredità, e beni, s'ammetta, e ſucceda il parente, uno, o più ſopravivente, più propinquo del d. morto, o morta della linea conſanguinea per fino in terzo grado della parentella incluſivamente, ſempre il grado ſecondo la ragion canonica da computarſi, ma non ſopravivendo alcun parente di eſſo morto, o morta, per fino in d. grado all'ora ſi ammettano a ſucceſſione di eſſo morto, o morta le d. donne, e li loro eredi in tutta l'eredità predetta. Dichiarando eſpreſſamente, che dal d. terzo grado in sù, tanto da canto di maſchio, quanto dalla femmina moriente ſenza teſtamento, come è detto, il parente ſopravivente, uno, o più, attinenti a eſſo morto, o morta, dal d. terzo grado in sù eſcluſivamente, nelli predetti caſi, e ciaſcuno di eſſi ſopraviventi le d. donne, una, o più, a ſucceſſione alcuna, e per alcun modo non s'ammettano, ne ſucceder poſſano, ma s'ammettano, e ſuccedano le d. donne ſopraviventi, e li loro heredi, come di ſopra ſi fa menzione; ; e queſto abbia luogo in futuro tempo, e non nel paſſato. Aggiugnendo alle predette coſe, che ſe alcuno teſtamento, o altra ultima volontà foſſe fatta, è fatto, nel quale appareſſe alcuno laſſito eſſer fatto alla figliola, o nepote per le ſue dote, e il maſchio, che ſopravive, figliolo, ed erede nel d. Teſtamento del padre, o avo ſarà inſtituto, eſſo teſtamento vaglia, e tenga, non oſtante che nel d. laſſito non ſia inſtituita erede, e che più nelli beni del d. Teſtamento non poſſa domandare. Dichiarando più eſpreſſamente, che ſopravivendo alcuno della linea maſcolina delli deſcendenti di quello, o quelle dell'eredità cui ſi trovaſſe all'ora, e in queſto caſo le ſoprad. donne, overo, che ſiano dotate, o non dotate, non poſſano domandare, nè avere, ſe non ſolamente una ſola dote, conveniente a lei, conſtituita, da conſtituirſi, e altramente a ſucceſſione alcuna non ſi amettano, etiam per la legitima, nè per ſupplimento della legitima, nè per altra cagione, eccetto ſe tal maſchio, o femmina dell'eredità della quale ſi trattaſſe, moriſſe ſenza figliuoli legitimi, e naturali del ſuo corpo deſcendenti, e per quelli, che come di ſopra, a eſſi foſſero ſucceſſi, ſimilmente moriſſero ſenza figlioli maſchi deſcendenti, che all'ora, e in queſto caſo per la preſente legge non ſi pregiudichi alla d. donna dotata, nè alli ſuoi eredi in quello, che eſſa donna dotata nelli predetti caſi, o alcuno di eſſi foſſe ſtata privata, ma li ſuoi eredi lo poſſano dimandare all'ora, e conſeguire, purchè a tal tempo eſſi beni, tutti, o parte ſe ſiano, o non ſiano ſtati per alcun modo in fraude alienati dalli predetti, o alcuno di eſſi, che come di ſopra al principio ſuccedettero, non oſtante qualunque ſtatuto, o legge in contrario parlaſſero, e non oſtante qualunque renunciatione, donatione, o ceſſione fatta per eſſa donna, e giuramento vallata, e nel preſente ſtatuto, e in qualunque altro dove ſi tratta di ſucceſſione delli beni, ed eredità di alcuno, o alcuna, facendo mentione delli parenti, s intenda, e abbia luogo, e prevagliano ſolamente li parenti da canto del ceppo della caſa del morto, o morta, della cui eredità ſi trattaſſe, tali parenti del ceppo ſe all'ora ci ſono.

MONTIS MILONIS,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CXI.

Quod filiæ, ſeu neptes dotatæ non veniant ad ſucceſſionem Rubr. 26. lib. 2.

HOC edicto decernimus, & firmiter ordinamus, quod filiæ, neptes, & deinceps ſingulæ mulieres deſcendentes dotatæ, ſeu nuptæ de bonis patris, matris, avi paterni, vel materni, & ſimilium deinceps aſcendentium, vel alicujus eorum, vel ipſarum mulierum nuptarum, ſeu dotatarum, filii, vel filiæ ex ipſis mulieribus deſcendentes nullo modo poſſint ad bona maritantis, ſeu dotantis parentis, ſeu aſcendentis deſcendentibus ab inteſtato, ultra ſibi datam, promiſſam, vel relictam dotem, aliquem habere abinteſtato regreſſum, ſeu recurſum ad ſucceſsionem ab inteſtato, venire in totum, vel in partem bonorum, ſeu hæreditatis parentis, ſeu aſcendentis dotantis, ſeu nuptui tradentis. Si quidem ex ipſo patre, matre, vel ſimili parente, & aſcendentes dotatæ, vel maritatæ exiſterent, vel ſupervixerint filii, vel nepotes ex filio maſculo, aut pronepotes, & deinceps ſeu ex uno, vel etiam pluribus. Et intelligatur talis deſcendens mulier dotata, ſeu maritata de bonis hujuſmodi aſcendentis parentis, & ab ipſo, ſi dos pro ea, vel matrimonio contracto, vel contrahendo cum ea extiterit data, promiſſa, conventa, vel in ultima voluntate relicta, ſeu legata, & quibuſcumque modis, vel verbis pollicita, vel numerata, ſive in quantitate, ſive in ſpecie talis dos conſtiterit, vel fuerit conſtituta, & in quacumque, vel in quantacumque quantitate, vel ſpecie. Nec ad talem ab inteſtato ſucceſſionem tales dotatæ mulieres, vel aliqua ipſorum, aliquatenus audiantur, vel admittantur, ſed potius repellantur, & eſſe, & ſtare contentæ tali dote eis, vel alteri earum promiſſa, data, vel relicta, modis omnibus compellantur, & teneantur præciſe vigore præſentis ordinamenti, non obſtante, quod eis, vel alteri earum deficerent, & minus adeſſet in legitima portione jure naturæ debita. Quæ quidem portio in tali caſu ex ipſa dote data, promiſſa, vel relicta, ea ex præſenti lege ipſo jure, & facto intelligatur, habeatur, & præſumatur, perfecta, plena, & omni ſuppplemento completa, nec ad aliud ſupplementum, vel augmentum agi poſſit ob ſupradictam dotem, ſed ipſa dote, ut dictum eſt tales mulieres teneantur, & debeant eſſe contentæ, jure contrario

non

non obſtante. Et nulla talis mulier audeat, vel poſſit contra prædicta agere, impugnare, vel jus prætendere, & ſi ſecus fecerit, non audiatur, & ipſo facto a jure ſuo cadat, & cecidiſſe intelligatur, & nihilominus in libris quingentis denariorum uſualium puniatur. Ubi vero tali parenti, vel aſcendenti dotanti, vel maritanti, ſeu dotem promittenti, vel, ut dictum eſt, relinquenti ab inteſtato decedenti non ſuperfuerit maſculus, vel ex alio maſculo nepos, & deinceps ſed tantum aliqua filia, vel neptis maritata, vel non, tunc aliæ maritatæ filiæ, vel etiam dotatæ, poſſint, & debeant ab inteſtato ſucceſſionem una cum aliis filiabus, vel nepotibus obtinere, & ei ab inteſtato ſuccedere una cum aliis cohæredibus, ſalvo ſemper legitimo teſtamento, vel alia ultima voluntate patris, vel matris, & ſimilis parentis, ſeu aſcendentis. Siquidem aliis legitimis modis providerit, dote data, vel promiſſa non obſtante. Et prædicta omnia, & ſingula locum habeant, & obſervari debeant in præſentibus, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *Quod agnati maſculi præferantur cognatis, & fœminis in ſucceſſionibus ab inteſtato morientium proprie, vel improprie. Rubr. 40. lib. 2.*

QUoniam plerumque homines morte præventi, vel alio caſu, ſuorum bonorum, & heredìtatis diſpoſitionem, & ordinationem facere nequeunt; Idcirco communi hominum decedentium voluntati adhærentes, hac perpetua lege in favorem agnationis edita, decernimus, & ordinamus, quod extantibus, ſeu ſupervenientibus agnatis maſculis, uno, vel pluribus uſque in tertium gradum ſic computandum de jure civili, alicui perſonæ morienti ab inteſtato proprie, vel improprie, ſive ſint d. agnati ſupervenientes, unus, vel plures de linea aſcendentium, ſive deſcendentium, ſive tranſverſalium, vel de qualibet ipſarum fœminæ, una, vel plures cujuſcumque gradus, proximitatis, & conditionis, & omnes cognati maſculi, vel fœminæ, unus, ſeu una, vel plures ſimiliter cujuſcumque gradus, proximitatis, & conditionis, ſive ſint d. perſonæ de linea aſcendentium, & tranſverſalium deſcendentes maſculi, vel fœminæ, unus, ſeu una, vel plures eidem ſic decedenti ab inteſtato proprie, vel improprie non ſuccedant, nec ſuccedere quoquo modo poſſint, aut ad ejus ſucceſſionem venire, ſed penitus auctoritate præſentis ordinamenti prædictæ perſonæ, una, vel plures, & qualibet earum intelligantur, & ſint ipſo jure perpetuo excluſæ a jure ſuccedendi d. ſic morienti ab inteſtato, & ipſi ſoli ſupervenientes agnati, unus, vel plures ſecundum gradus prærogativam admittantur ad hujuſmodi morientis ab inteſtato ſucceſſionem, & ſuccedere poſſint, ac debeant, dummodo velint omnes, vel alter eorum; alias jus commune ſervetur, aliquo jure prædictis, vel alicui eorum contrario non obſtante. Excipimus tamen a prædictis, & quolibet ipſorum, quod ubicumque alias de jure communi ſecundum caſum occurrentem alicui perſonæ de prædictis, ut ſupra, excluſis ad minus deberetur legitima integra in bonis, & hæreditate ſic morientis ab inteſtato, nec poſſet d. perſona ea legitima ab ipſo moriente aliquo quæſito colore privari, etiam per expreſſam voluntatem in ſolemni Teſtamento declaratam, quod eo caſu d. talis perſona uſque ad legitimam tantum incluſive, & non ad plus, admittatur ad ſucceſſionem perſonæ ſic decedentis ab inteſtato proprie, vel improprie una cum dd. agnatis, vel ipſorum altero. Per prædicta tamen, vel aliquod prædictorum non intendimus derogare caſibus comprehenſis in ſtatuto ſuprapoſito ſub Rub. *Quod filiæ, ſeu neptes, &c.* uſque ad verſiculum: *ubi vero tali parenti*; quinimo volumus dict. ſtatutum in d. caſibus, & quolibet eorum in viridi obſervantia permanere, & præſenti ordinamento anteferri. Et ne noſtra lex aliquid diſſonum æquitati videatur continere; ſtatuimus, quod in ſucceſſione ſororis morientis ab inteſtato proprie, vel improprie, quantum ad fratrem, ſeu fratres, & cujuslibet eorum deſcendentes maſculos, & in ſucceſſione filiæ fratris ſic morientis, ut ſupra, quantum ad patruum, ſeu patruos, & cujuslibet eorum deſcendentes maſculos jura communia obſerventur, præmiſſis non obſtantibus. Huic etiam legi, præmiſſa limitantes, addenda fore cenſuimus, quod ſi contingeret aliquam mori ab inteſtato, ſuperſtitibus ex ſe, & ex ſuis deſcendentibus maſculis, vel ex altero ſtibus fœminis legitimis, vel pluribus, & nullo agnato, ſeu agnatis maſculis de linea aſcendentium, vel deſcendentium, ſed tamen tranſverſalium infra tertium gradum, ut ſupra, quod d. fœminæ admittantur ad ſucceſſionem ſic morientis ab inteſtato, & ei ſuccedere poſſint pro virilibus portionibus, una cum ſuperſtite agnato, vel agnatis, ſi ipſæ velint, & hanc viam elegerint, præmiſſis huic caſui non obſtantibus; & nulla perſona de ſupradictis excluſis a jure ſuccedendi decedentibus ab inteſtato in totum, vel in partem audeat, vel poſſit contra prædicta, vel aliquod prædictorum agere, impugnare, vel jus prætendere, & ſi ſecus fecerit, non audiatur, & ipſo facto a jure quoque cadat, & cecidiſſe intelligatur auctoritate præſentis Statuti, & nihilominus in libris quingentis denariorum puniatur. Præſens autem ordinamentum ſit præciſum, truncum, & immutabile.

MONTIS NOVI,

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULÆ CXII.

Quod filiæ dotatæ ſtent contentæ, & non poſſint ab bona paterna, & materna habere regreſſum. Rub. 32. lib. 2.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier, poſtquam fuerit dotata, ſuper exiſtentibus fratribus maſculis, & legitimis poſt mortem parentum decedentium ab inteſtato, poſſit, vel debeat, ſeu poſſit redire ad bona paterna, ſed ſit contenta de dote ſibi conceſſa per parentes ipſarum, etiamſi velit conferre dotes ſuas, ſed ſit omnino excluſa ab omni petitione hæreditatis, & ab omni juris uſu, & occaſione, vel quam ipſa, vel aliqua ipſarum habere poſſit de bonis ipſorum parentum, nullo alio jure obſtante, vel contradicente. Si autem parentes eidem in teſtamento aliquid reliquerint, quod poſſit capere, vel apprehendere, vel habere.

Ejuſdem Statuti. *De filiis, & filiabus inſimul remanentibus poſt mortem patris. Rubr. 24.*

FIliis, & filiabus, patre, vel matre inteſtato, vel inteſtata decedente, ſtatuimus, & ordinamus, quod fratres carnales teneantur dotare dote idonea, inſpecta qualitate perſonarum, & quantitate patrimonii cum conſenſu duorum proximiorum conſanguineorum, vel affinium, deficientibus conſanguineis; quibus dotibus ipſæ ſorores, vel alia ipſarum teneantur ſtare contentæ, & ultra petere non poſſint de bonis patris, vel matris, imo fratres maſculi, & deſcendentes maſculi ex dictis maſculis hæredes integre exiſtant, lege aliqua non obſtante; quod Statutum locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris.

MONTIS SANCTI,

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CXIII.

Quod filiæ, ſeu neptes dotatæ non veniant ad ſucceſſionem. Cap. 27. lib. 2.

H*OC Statutum eſt idem, ac illud Montis Milonis unde vide ſupra Particula* 111.

MONTIS S. MARTINI,

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CXIV.

Mulier qualiter non ſuccedat ab inteſtato. Cap. 22.

STatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, matre, fratre, avo, vel avia, vel a quacumque alia perſona nupta, vel non nupta non poſſit, nec valeat petere, habere, vel retinere ullam hæreditatem, ſeu partem bonorum ſupradicti patris, matris, fratris, avi, vel aviæ, vel ſororis occaſione alicujus ſucceſſionis, vel legitimæ, falcidiæ, trebellianicæ, vel hæreditatis, vel alia ratione, nec alicujus prædictorum dotantium, vel non dotantium aliis filiis maſculis uno, vel pluribus nepotibus, vel pronepotibus ex parte filiorum maſculorum deſcendentibus, vel etiam fratribus carnalibus ipſius deſcendentis heredibus decedentibus, ex teſtamento ejus, de cujus hæreditate tractatur, & idem dicimus, & obſervari volumus ſi ſupradictæ perſonæ, vel aliqua ipſarum decederet inteſtata, vel inteſtatæ remanentibus filiis maſculis uno, vel pluribus nepotibus, vel pronepotibus ex parte filiorum maſculorum deſcendentib. vel etiam fratribus carnalibus ipſis decedentis, de cujus ſucceſſione tractetur, quibus caſibus omnibus d. mulierem dotatam a ſucceſſione ab inteſtato prædictorum decedentium penitus volumus excludi, & etiamſi remaneret ab inteſtato una mulier, vel plures, exiſtente maſculo uno, vel pluribus fratribus carnalibus ipſius mulieris.

MON-

MONTIS S. PETRI,

Terræ ſub Gobernio Maceratæ.

PARTICULA CXV.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi quæ mulier fuerit dotata a patre, vel a fratre non admittatur ad ſucceſſionem in bonis paternis, ſeu aliquam quæſtionem inferre, vel movere poſſit, ſeu valeat aliquo quæſito colore in bonis paternis, filiis maſculis exiſtentibus, vel nepotibus ex filiis, ſeu pronepotibus ex filiis. Et ſi qua lite, quæ inferretur, vel moveretur, per Rectorem non audiatur, & nihilominus in libris decem denariorum condemnetur; ſalvo quod ſi propinquiores mulieris non haberent filios legitimos, & naturales, quod poſſit eis ſuccedere, & tunc, & eo caſu liceat mulieribus petere hæreditatem adire, & ſi alias ad mulieres dotatas ipſa bona poterant pervenire per ſimile ſtatutum eis non præjudicetur alias in dote ſua perſiſtat, ut ſuperius dictum eſt, & expreſſum. Et ſalvo quod ſi mulier dotata ad inopiam pervenerit, ita quod non haberet unde viveret, quod tunc ad ipſa bona paterna recurſum habere poſſit, & valeat pro ſua vita, & neceſſitate, juxta ipſorum facultatem.

MONTIS SCUDOLI,

Terræ ſub Legatione Romandiolæ.

PARTICULA CXVI.

IMitantes quod communiter per Italiam obſervatur pro communi, & publico bono, & ad conſervationem familiarum; & ipſorum Domus, quorum honor, & dignitas per maſculos conſervatur, Statuimus, & ordinamus, quod filiæ fœminæ, & ex eis deſcendentes per lineam fœmininam ad ſucceſſionem patris, & aliorum aſcendentium per lineam paternam ab inteſtato defunctorum non admittantur exiſtentibus filiis maſculis, vel nepotibus per lineam maſculinam deſcendentibus ex eiſdem, quibus ipſi ſoli maſculi ſuccedant, dummodo ipſæ fœminæ congruenter, & competenter dotatæ fuerint, aut dotentur de bonis Parentum prædictorum, a quorum ſucceſſione dicantur excluſæ, ſecundum facultatem patrimonii, quantitatem, & qualitatem bonorum, & conditionis dotantis, & conſuetudinem ſuæ domus; ſed de prædictis dotibus debeant ſtare tacitæ, & contentæ & ſecundum d. facultatem, conditionem, & conſuetudinem dicantur congrue, & competenter dotatæ, ut ulterius aliquid etiam pro ſupplemento legitimæ petere non poſſint, aut petendo non admittantur ad prædicta, quia non poſſint agere ad ſupplementum legitimæ vindicent ſibi locum nedum in cauſa inteſtati, ſed etiam in cauſa teſtati, ubi relictæ fuerint dotes prædictæ uſque ad conſuetudinem facultatum, & conditionem, ſive legati, ſive jure inſtitutionis. Adeoque dummodo competenter dotatæ fuerint, aut dotentur, ut ſupra, ſive ex teſtamento, ubi non fuiſſet legata, ſeu relicta legitima, ſive ab inteſtato petendo aliquid pro ſupplemento, ſeu legitima non admittantur, ut prædicta omnia vindicent ſibi locum in præſentibus, futuris, & etiam præteritis, ſententia, tranſactione, ſeu præſcriptione deciſis, aut aliter legitime definitis, &c.

MONTIS ULMI,

Terræ ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CXVII.

Quod filia, ſeu neptes dotatæ, non veniant ad ſucceſſionem. Rubr. 26.

HOC Edicto decernimus, & firmiter ordinamus, quod filiæ, neptes, & deinceps ſingulæ mulieres deſcendentes dotatæ, ſeu nuptæ de bonis patris, matris, avi paterni, vel materni, & ſimilium deinceps deſcendentium, vel alicujus eorum, aut ipſarum mulierum nuptarum, ſeu dotatarum filiæ, vel filiæ, ex ipſis mulieribus deſcendentes nullo modo poſſint ad bona maritantis, ſeu dotantis parentis aſcendentis ab inteſtato, ultra ſibi datam, promiſſam, vel relictam, aliquem habere regreſſum, vel recurſum ad eorum heredes, vel ſucceſſores, vel venire in totum, vel in partem bonorum hereditatis Parentis, ſeu Aſcendentis dotantis, ſeu nuptui tradentis, ſi ex ipſo patre, vel matre, vel ſimili parente, vel aſcendente dotante, vel maritante extiterint, vel ſupervixerint filii, vel nepotes ex filio maſculo, aut pronepotes ex uno, vel pluribus, & intelligatur talis deſcendens mulier dotata de bonis hujuſmodi aſcendentis, vel parentis, ſi ab ipſa dos prius, vel pro matrimonio contracto, vel cum eo contrahendo extiterit data, promiſſa, conventa, vel in ultima voluntate relicta ſeu legata, vel quibus modis, vel verbis pollicita, ſeu numerata, ſive in quantitate, ſive in ſpecie talis dos conſtiterit, vel fuerit conſtituta in quacumque, vel quantacumque quantitate, vel ſpecie. Nec ad talem ab inteſtato decedentis ſucceſſionem, tales dotatæ mulieres, vel aliqua earum aliquatenus audiantur, vel admittantur, ſed potius repellantur, & eſſe, & ſtare contentæ tali dote eis, vel earum alteri promiſſa, data, vel relicta modis omnibus compellantur, & teneantur præciſe vigore præſentis ordinamenti; Non obſtante, quod eis, vel earum alicui deficeret, & minus adeſſet in legitima portione jure naturæ debita, quæ quidem portio in tali caſu, & ipſa dote data, promiſſa, vel relicta, & ex præſenti lege, ipſo jure, & facto intelligatur, habeatur, & præſumatur perfecta, plena, & omni ſupplemento completa, nec ad aliud ſupplementum, vel complementum, vel augmentum agi poſſit ob ſupradictam dotem, ſed ipſa dote, ut dictum eſt, teneantur tales mulieres eſſe contentæ, jure contrario non obſtante, & nulla mulier audeat, vel poſſit contra prædicta agere, impugnare, vel jus prætendere; quod ſi ſecus fecerit, non audiatur, & ipſo facto a jure ſuo cadat, & cecidiſſe intelligatur, & nihilominus in libris quingentis denariorum uſualium puniatur. Ubi vero tali parenti aſcendenti, dotati, vel maritatis, ſeu dotem promittenti, vel ut dictum eſt, relinquenti, ab inteſtato decedenti, non ſuperfuerit filius maſculus, vel ex filio maſculo nepos, & deinceps, ſed tantum aliqua filia, vel neptis maritata, vel non, tunc etiam aliæ maritatæ filiæ, vel etiam dotatæ poſſint, & debeant ab inteſtato decedentis ſucceſſionem una cum aliis filiabus, vel neptibus obtinere, & eiſdem ſuccedere, una cum aliis cohæredibus conferendo, vel contribuendo dotem ſuam, quam receperat, ſalvo ſemper legitimo teſtamento, vel ultima voluntate patris, matris, vel ſimilibus parentis, ſeu aſcendentis, ſi aliis legitimis modis providerit, dicta dote, vel promiſſa non obſtante; Et prædicta omnia, & ſingula locum habeant, & obſervari debeant, in præſentibus, præteritis, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *De venditione fundi dotalis, & quod mulier dotata non ſuccedat, & de reſtitutione dotis. Rubr. 33.*

HAC perpetuo valitura lege ſancimus, ſtatuimus, & ordinamus, quod mulier aſtans, & expreſſe conſentiens venditioni fundi dotalis, vel in quo potius dotibus obligationem, vel hypothecam tacitam, vel expreſſam habuerit, quam vir fecerit, & ſuo juramento, & conſenſu roboraverit, & cambium rei venditæ habuerit, ſaltem tanti valoris, vel æſtimationis, & fuerit minoris æſtimationis quantæcumque quantitatis fuerit, in caſu tamen alicujus neceſſitatis pro excarcerando maritum, vel filium, ſeu a manibus Redalium eos liberando, & interfuerit, vel acceſſerit expreſſus conſenſus, & voluntas d. mulieris, duorum proximiorum Conſanguineorum, Judiciſque auctoritas ullo tempore repetere non poſſit dictam rem venditam, nec in ſua repetitione audiatur ullo modo, lege, vel jure contrario non obſtante, & aliter quam d. modis facta venditio non valeat ipſo jure, & d. mulieri aliquod præjudicium nolumus generari. Item mulier recepta dote a patre, avo, vel fratre carnali, vel fratribus, vel ab alio nomine ipſorum, vel alicujus ipſorum, & ex ipſa linea paterna per maſculos deſcendentes, uno, vel pluribus exiſtentibus maſculis poſt mortem dd. Patris, avi, vel proavi ab inteſtato decedentis ad paterna bona, vel avi, vel proavi petenda, ipſa mulier non audiatur, ſed ſit ſua dote contenta, & ultra de d. bonis petere non poſſit ratione legitimæ, Trebellianicæ, aut Falcidiæ, vel quocumque alio jure, quod ſibi competere poſſet, ſalvo jure inſtitutionis, & ſucceſſionis ipſorum maſculorum filiis de eorum corporibus non exiſtentibus, tanquam ab inteſtato decedenti proximior, vel una cum proximioribus in eodem grado, præterquam eum fratre carnali, ſive maſculis hæredibus ex fratre extantibus aliquibus, etiam quod ab ipſis dotata non fuerit, non ſuccedat, alias ſemper admittatur, & petere poſſit, & quod ſi aliqua perſona proximior, vel æque proxima non reperiretur, ſibi inſolidum, ut juta volumus, hæreditas deferatur. Si autem mulier prędicta copulata matrimonio per copulam carnalem, juxta ritum Eccleſię, ipſius & viri, filio, filia, vel filiis non extantibus, deceſſerit ante virum,

rum, ipſe vir medietatem dotis lucretur, & ipſa medietas apud ipſum virum remaneat, in qua medietate computentur res æſtimatæ, & ipſo viro datæ in dotem, iſtaque medietas d. dotis integraliter hæredibus reſtituatur ipſius mulieris, vel cui ipſa reſtitutio fienda veniret, etiamſi ex præcedenti matrimonio filius, ſeu filia vel filii ſuperessent, reſervato tamen ipſis filiis, filio, vel filiæ omne id, quod ipſa mulier ex primo d. matrimonio lucrata fuerit, vel ipſis, vel alteri eorum in integrum reſtituatur, ac reſervetur. Item ſi filius, vel filia, aut filii extiterint ex ipſa muliere ex matrimonio, in quo decedit, & ipſi filii, vel filius, aut filia moreretur ante patrem, quod nulla ſubſtitutione a matre facta obſtante, vel quocumque alio contractu, vel obligatione, quem, vel quam ex nunc contra hoc beneficium volumus non valere, nec alicujus valoris, vel momenti eſſe; pater nihilominus medietatem dotis lucretur vigore præſentis ſtatuti, quod locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris.

MORCICCHIÆ, ET MORIANI,

Caſtrum ſub Gubernio Spoleti,

PARTICULA CXVIII.

Che non poſſa ereditare figliuola femmina. Rubr. 24.

STatuimo, e ordinamo, che non poſſa ereditare figlia femmina in beni tanto paterni, quanto materni, che per qualunque cagione recadeſſero a figlia femmina, che foſſe maritata a foreſtiero, quali beni foſſero, e ſoggiaceſſero dentro al Caſtello della Morcicchia, e Moriano per qualunque modo, che di ragione gli ſuccedeſſero a detta femmina, che foſſe maritata a perſona, che non foſſe nativo, overo abitante nel tenimento di detto Caſtello della Morcicchia, e di Moriano, o maſchi, o femmine, che foſſero; ma che in tal caſo li detti beni ſiano, ed eſſer debbiano della detta Communità di quel Caſtello ſopradetto, ove li detti beni foſſero, e ſoggiaceſſero.

MORICONIS,

Caſtri B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CXIX.

Quod nulla perſona poſſit petere ultra dotem ſtante herede maſculino. Cap. 26.

STatuimo, e ordiniamo, che qualunque Donna aveſſe avuta la ſua dote, non poſſa domandare parte nulla in Caſa del Padre, ſtandovi li maſculi, tanto della dote materna, quanto dell' altra eredità, ſe reſervato non foſſe altro erede teſtamentario.

MORLUPI,

Terræ B. ſub diſtrictu Urbis.

PARTICULA CXX.

Delle ſucceſſioni delle Donne. Cap. 25. lib. 2.

STatuimo, e ordiniamo, che Donna dotata, e da dotarſi dal padre, madre, fratelli, avo, non venghi a parte ſtandovi li figliuoli maſchi, fratelli, o figli, di eſſi, o altri deſcendenti per linea retta ſino in terzo grado, da computarſi ſecondo la ragione Canonica; Et in ogni altro caſo vogliamo poſſa ſuccedere, eccetto dove foſſero in pari grado, nel qual caſo d. Donna, come di ſopra, ſempre s' intenda eſcluſa, ma non ſi poſſi privare della legitima ſua nelli beni paterni, o materni, a lei debita; e quando non foſſe dotata, li fratelli predetti, o altri, che nelli predetti caſi ſuccedano (lei eſcluſa) ſiano obbligati dotarla, ſecondo la qualità, e facoltà loro, e la dote non ſia meno della legitima, della quale ſia ſempre contenta. Dichiarando, che la dote s' intenda eſſere in luogo della legitima, e queſto vogliamo abbia luogo nelle ſucceſſioni ab inteſtato; ma facendoſi teſtamento s' oſſervi, quanto in eſſo ſia ordinato, dummodo ſia fatto ſecondo, diſpone la legge Canonica.

MUGRANI,

Terræ ſub Gubernio Patrimonii.

PARTICULA LXXI.

Che la Donna maritata dal Padre, o fratelli, da eſſi ſi preſuma eſſer dotata. Fol. 8.

LA Donna maritata dal Padre, o dal fratello ſi preſuma da eſſi eſſer dotata, e li deſcendenti da eſſa per linea femminina, non poſſino ſuccedere ab inteſtato al padre, o alla madre, all' avo, overo avia, nè al fratello, overo ſorella d'alcuno di eſſi eſiſtente il maſchio, o più della linea maſcolina, della quale eſſa Donna deſcenda, ma ſia maritata, e dotata ad arbitrio di due conſanguinei più propinqui dalla parte del Padre, e ſe ſaranno altrimenti dalla parte della madre, ſecondo la conſiderazione delle perſone, e facoltà loro, e ſecondo la conſuetudine del d. Caſtello, e d'una ſola dote ſia contenta di tutti li beni, che li perveniſſero, e più non poſſa domandare nelli beni paterni, materni, aviti, e fraterni, overo aviani, e ſe non ſi voleſſe maritare, e voleſſe altra vita eleggere, tanto debba avere, quanto quella, che ſi maritaſſe; ma ſe il padre, ſuo fratello, overo Zio paterno laſciaſſe alla donna la dote, tal donna deve eſſer contenta a tale dote, e più non poſſa domandare nelli beni paterni, o materni, o dall' Avo, eſiſtente il maſchio, ſe ſono fratelli dal padre, e madre; ma ſe ſono fratelli da un lato ſolo, tale donna non ſucceda con li conſanguinei nell'eredità paterna; ma ſe ſono figliuoli maſchi, e femmine, di diverſi matrimonii nati, all' ora la figliuola femmina poſſa ſuccedere col fratello d'altro matrimonio nato nelle Doti, e beni materni, niente di manco che accadeſſe al fratello, quale ha eſcluſo la ſorella dalli ſopradetti beni, morire ſenza figliuoli legitimi, e naturali, overo diſcendenti d'eſſi, vivente tale ſorella, come di ſopra eſcluſa; all' ora, & in tal caſo ſtatuimo, che quella parte, overo coſa, ed eredità, della quale tal ſorella fu eſcluſa di ragione ritorni ſenza alcuna diminuzione a tal ſorella eſcluſa, come che mai della coſa foſſe ſtata mai eſcluſa, volemo niente di manco, che ſe tal Donna dotata rimarrà vedova, poſſi ritornare a caſa delli fratelli, e dalli fratelli debba eſſer governata, per fin, che oſſerverà vita oneſta, e vedovile, contribuendo però in caſo li frutti della ſua dote per governarſi, e perchè queſto avemo ordinato in favore delli maſchi principalmente a preſervare il ceppo, e famiglia delli maſchi, dichiariamo eſſere nell'elezione delli Magnifici fratelli, overo nepoti, di dotare communemente le Donne, come è detto di ſopra, overamente ad eſſe Donne dare l'intera parte ad eſſe ſpettante per legale ſucceſſione di tutti li beni paterni, materni, fraterni, e de' Zii, o altrimente in qualunque modo provenienti egualmente ſuccedenti con li maſchi, come ſe foſſero maſchi, e in più in alcuna coſa non foſſero eſcluſe.

MURRI VALLIUM,

Oppidi ſub Gubernio Marchiæ.

PARTICULA CXXII.

Quod nulla mulier dotata poſſit ſuccedere ab inteſtato, ſtantibus filiis maſculis. Cap. 80.

STatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata, vel quæ pro dotata ſteterit per decem annos, aliquam querimoniam, vel querelam facere poſſit de dote ſua, & intelligatur pro dotata illa mulier, de cujus dote appareret inſtrumentum, vel protocollum Notarii a patre, avo paterno, vel materno, a matre, vel avia quavis, fratre paterno, vel avunculo nepote, &c. vel aliter legitime, & non poſſit, vel debeat ſuccedere ipſa, vel filii, aut deſcendentes ab ea ab inteſtato alicui ex prædictis perſonis dotantibus, ut dictum eſt, ſi ex eis, vel aliqua earum remanſerit aliquis hæres maſculus, filius, vel nepotes maſculi, &c. nec non in bonis, vel ſuper bonis prædictarum perſonarum, vel alicujus earum aliquid petere, habere, vel poſſidere, ſeu apud ſe retinere, ſine expreſſa voluntate, & diſpoſitione prædictarum perſonarum, vel alicujus earum, de qua legitime appareat, & hoc locum habeat in præſentibus, & futuris. Et quod illi mulieri dotatæ, ut ſupra dictum eſt, non liceat redire ad aliquam partem d. matris, vel aviæ dotium, ſi ex

ea

ea matre, vel avia, maſculus, vel deſcendens ex maſculo remanſeris, ſalva ſemper ultima voluntate, vel diſpoſitione matris, vel aviæ prædictæ. Et ſi aliqua mulier fuerit dotata, vel dotem ſuam receperit de bonis communibus, quæ habet cum fratribus carnalibus, vel eorum filiis, non poſſit ipſa, vel ejus hæres de cetero petere, vel habere, ſeu venire ad ſucceſſionem, vel diviſionem, vel communionem aliquam bonorum, & rerum communium prædictorum, vel alterjus eorum, & ipſorum filiorum maſculorum, ſalva ſemper in hoc teſtamentaria, vel ultima voluntate, ſeu diſpoſitione prædictorum fratrum, vel fratris. Et ſi filiæ prædictæ, vel aliqua ipſarum vidua remanſerit, poſſit in domum paternam redire, dotem ſuam reportando, nec expelli poſſit, ſeu poſſint ab hæredibus patris ſub pœna mille lib. den. de facto, & ſine diminutione pro quolibet hærede contrafaciente, & vice qualibet exigenda, & noſtro Communi applicanda. Et nihilominus ſtare poſſit, & debeat. Et ſi contingeret filiam, vel filias indotatam remanere, poſſint, & dotari debeant competenter, juxta domus conditionem, arbitrio trium proximiorum conſanguineorum, & trium proximiorum affinium, & interveniente diſcordia, D. Poteſtas, aut Vicarius d. Terræ debeant eorum anctoritatem ſuper prædictia interponere. Et hoc debeat fieri a remanentibus fratribus, vel eorum filiis maſculis tantum, non autem ſororibus, nepotibus, ſeu filiabus fœminis fratrum, ſed cum ipſis communiter ſuccedant d. caſu, & hoc etiam ſi per prius fuiſſent dotatæ, ſimiliter d. caſu ſuccedant, dotes tantum habitas conferendo cum prædictis neptibus, vel ſororibus, & ſi qua uxor moreretur ſine filiis, vel filiabus propter mortem illius mariti lucretur tertiam partem dotis totius, omni exceptione remota, & dotis promiſſæ, & non ſolutæ: de alia vero tota parte ad ſui voluntatem uaot ipſa diſponere valeat, prout ſupra in ſuo ſtatuto particulari dictum eſt. Volumus autem, quod filiæ, quæ innuptæ remanſerint, donec nuptui tradantur, ab ipſis fratribus ſemper alantur, & eiſdem de omnibus neceſſariis provideatur per eos & tempore quo nuptui traduntur, vel poſtquam mariti domum ingreſſæ fuerint, intra menſem teneantur, & debeant renuntiare fratribus, & eorum filiis maſculis, vel patri, vel matri omnia bona paterna, & materna; quo termino elapſo, quatenus fuerint dotatæ, ut ſupra, ſi eam fecerint, pro legitime facta dictorum bonorum renunciatio, & quietatio habeatur, vigore præſentis Statuti. Volumus tamen, quod ſi aliqua mulier renunciationem fecerit patri, avo, matri, fratribus, vel nepotibus de bonis paternis, & maternis tempore nuptiarum, & pater poſtea cum filiis legitimis, vel nepotibus natis ex filiis legitimis maſculis deceſſerit, d. renunciatio per filiam facta, ei filiæ non noceat; & proinde ſit, ac ſi renunciatio facta non eſſet, & cum neptibus remanentibus, aut ſororibus, dotes ſuas conferendo ſuccedere debeat ut ſupra dictum eſt, & ſi qua mulier poſt mortem viri in adminiſtratione filiorum remanſerit, deinde ad ſecundum matrimonium tranſiverit, majori dote conſtituta, ſeu data ſecundo viro, quam habuerit a primo, niſi legitime probaverit id, quod ſupra dotem primi viri dederit, vel promiſerit ſecundo viro, aliunde ſibi advenisse, vel habuiſſe præſumatur de bonis filiorum ipſorum ipſam habere, ideoque ipſis filiis, filiabus integre conſtituere cogatur, & hoc locum habeat in præteritis, præſentibus, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *Quod mater non ſuccedat filio inteſtato, niſi in legitima, & quid ſi tranſiverit ad ſecunda vota, & de ſucceſſionibus ab inteſtato.*

STatuimus, & ordinamus, quod quoueſcumque mori contigerit filium maſculum, unus, vel plures idem ſic decedenti, materque ſuperſit, in legitima tantum ſuccedat, in reſiduo ſuccedant, & ſuccedere debeant agnati proximiores æqualiter ex parte patris tantum, infra tamen quartum gradum. Et ſi defuncto ſupereſſet avus paternus, & defuncti mater, tunc in bonis adventitiis, vel quaſi caſtrenſibus, ſi quæ ſint d. defuncti & avus prædictus, & defuncti mater æqualiter ſuccedant, in aliis profectitiis; cum ipſe ſit Dominus, in nihilo mater admittatur, & ſi defuncto ſuperſint avus paternus, & maternus tunc in bonis, &c. quæ perveneri int ex aliena materna, vel materno latere, vel ab ipſa matre (ultra dotem) ſuccedat avus maternus, in aliis vero omnibus provenientibus ex latere, vel linea paterna, vel induſtria, ut dotalibus ſuccedat avus paternus. Et idem ſervetur in avia materna, & paterna tantum, remanentibus d. defuncto, & ſi remanſerit avia materna, agnati, & legitimam prædictorum detrahere poſſit, ut ſupra, avia autem vero nihil, reſiduum vero totum ſit, & eſſe debeat dictorum agnatorum proximiorum, prout ſupra. Et ſi avia materna, & agnati tantum ſuperſint, tunc avia illis ſuccedat, & ſuccedere debeat, prout de avo materno ſupra eſt dictum, alia vero omnia bona agnatis ipſis remaneant, & remanere debeant, ut ſupra. Et ſi prædicto defuncto ſuperſint fratres utrinque conjuncti fratres in totum admittantur, excluſa matre, ac etiam ſororibus utrinque conjunctis, ſi ſuperſint tam dotatis, quam dotandis, ut ſupra in alio ſtatuto. Et ſi ſuperſint fratres defuncti ex latere paterno tantum unus, vel plures una cum matre, dotem ſuam, & legitimam tantum, ut ſupra, habere debeat, alia vero omnia fratres ipſi, qui etiam excludant ſororem, vel ſorores defuncti ex latere matris dicti defuncti; & ſimiliter omnes agnatos, & cognatos. Et ſi eſſent plures fratres utrinque conjuncti, & alii ex eodem patre tantum, & unus ex ipſis deceſſerit inteſtatus, & ſine filiis, tunc eidem æqualiter ſuccedant omnes alii, tam utrinque conjuncti, quam ex eodem patre tantum, nulla habita, vel facta gradus diſtinctione quovis alio modo, & ſi dicto defuncto remanſerint avus maternus, & amita, tunc avus maternus capiat bona pervenia a matre, vel materno latere, alia vero capiat in totum ipſa amita, una, vel plures æqualiter dividendo, & idem ſervetur in avia materna, ut ſupra dictum eſt, Quæ amita volumus excludat ſororem unam, vel plures attinentes d. defuncto ex latere materno tantum, quæ tamen ſorores ſic attinentes in dote materna tantum prædictæ amitæ præferantur. Et ſi ex dicto defuncto remanerent filiæ ſpuriæ, ſeu baſtardæ, tunc illæ ab ipſis proximioribus agnatis alimentari debeant uſque ad nubilem ætatem, poſtea juxta defuncti conditionem competenter dotentur, & dotari debeant arbitrio duorum proximiorum conſanguineorum ex parte patris, & Poteſtas, ſeu Vicarius, qui pro tempore fuerit teneatur, & debeat vinculo ſui Sacramenti per dictos conſanguineos cogere ad prædicta facien. omni meliori modo, &c. & idem de maſculis naturalibus, ſeu ſpuriis, ſi remanſerint, eſſe volumus, videlicet, quando alimentari debeant a dictis hæredibus arbitrio duorum Conſanguineorum, ut ſupra, & hoc uſque ad eam ætatem, in qua ſe aliunde alere poſſint, ſecundum conditionem eorum familiæ, &c. Addimus autem, quod ſi mater remanſerit in adminiſtratione filiæ, vel filiorum, & tranſiverit ad ſecunda vota, non petito Tutore, vel Curatore dari filio, vel filiis, nec reddita adminiſtrationis ratione, quod tunc, & eo caſu privetur ſupradicta legitima, & omni commodo bonorum defuncti filii, vel filiorum, & hoc in quacumque ætate decedant. Declaramus inſuper quando inteſtatus decedere dicatur, ſive quod teſtamentum non fecerit, ſive quis fuerit impubes, ſeu infans, vel impotens ad teſtandum; & prædicta, videlicet, quoad filias, vel filios ſpurios, ſive baſtardos locum habeant in præſentibus, præteritis, & futuris, quoad alia vero Capitula hujus Statuti ſolum in præſentibus, & futuris.

NARNIENSIS CIVITATIS,

PARTICULA CXXIII.

De ſuccedentibus ab inteſtato. Rubr. 49.

ITem ſtatuimus, quod ſi contingat aliquem Civem, vel Comitem dictæ Civitatis habentem filios, vel filium maſculum, vel maſculas de ſe legitime natum, vel natos, vel nepotes carnales ex filio, vel filiis, filiam, vel filias de ſe legitime natas, vel ex filio decedere ab inteſtato ſuperſtitibus filiis, vel filiabus vel ſuperſtitibus nepotibus maſculis ex filio, vel filiis; filios, vel filii maſculi, dummodo non ſint Monaci, vel Religioſi, ſuccedant, & veniant ad ſucceſſionem totius hæreditatis paternæ, vel maternæ, & filiæ fœminæ, vel neptes ex filio mortuo ſi eſſent dotatæ, ſint contentæ dotibus earum, quas pater, vel avus dedit, vel promiſit. Et idem dicimus de nepotibus maſculis, qui ſuccedant in totam hæreditatem, dummodo non ſint Monaci, vel Religioſi, ſi ex tali defuncto non ſuperſint filii maſculi; Et ſi filiæ fœminæ, vel neptes non eſſent maritatæ, ſuccedant in ea parte, in qua pater, vel avus dotaſſet eam, vel eas de parradi, ſecundum æſtimationem trium, vel ad minus duorum Conſanguineorum earum, vel propinquiorum talium mulierum, & præſtare eis convenientia alimenta, donec fuerint maritatæ, & ſi noluerint ſe maritare, conſtituatur eis dos, ut dictum eſt, & hoc habeat locum in præſentibus, præteritis, & futuris.

Ejuſ-

Ejuſdem Statuti. *De muliere dotata, vel dotanda, quod non habeat recurſum ad bona paterna, vel materna, Rub.* 40.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla mulier dotata, vel in futurum dotanda, maritata, vel maritanda a patre, matre, aut fratre, vel nepote, vel patruo poſſit, vel debeat habere regreſſum ab inteſtato ad bona paterna, vel matris, vel patrui, ſed ſit contenta de dote ſua ſibi ſoluta, vel promiſſa, dummodo ex tali patre, aut matre ſubſint filii maſculi, vel nepotes maſculi ex filio, & patruo ſubſint filii, vel ex fratre talis patrui maritantis exiſterent filii maſculi, ſive filius, & prædicta vendicent ſibi locum in præſentibus, pendentibus, præteritis, & futuris.

NUCERINÆ CIVITATIS.

PARTICULA CXXIV.

Qualiter mulier dotata ſit contenta ſuis dotibus, Cap. 28. *lib.* 2.

ITem ſtatuimus, quod ſi aliqua mulier fuit, eſt, & erit dotata a patre, avo, matre, fratre, vel ſorore, ſit contenta ſua dote, & amplius de bonis avi, patris, matris, fratris, ſororiſque dotantis tantum petere non poſſit: ſi filius maſculus remanſerit de aliquibus ſupradictorum dotantium, poſſit tantum dicta mulier capere, & habere de bonis prædictorum ſi ſibi reliquerit in teſtamento. Dicimus etiam illud idem in ſucceſſione patrui, vel avunculi quando dotata fuerit de bonis ipſorum, ſi filius maſculus remanſerit de aliquibus prædictorum.

NURSIÆ,

Oppidi Umbriæ.

PARTICULA CXXV.

Che alli beni delli figliuoli li più proſſimi parenti ſuccedino, la madre eſcluſa. Rubr. 87.

ITem ſtatuimo, ed ordiniamo, che morendo lo marito, che ha la moglie, ed eſſa ha figliuoli, non facendo alcun teſtamento, ſe dopo la morte del padre, li figliuoli, ò figlio maſchio, ò femina moriſſero, ò moriſſe, pupilli, ò pupillo, ò vero majore, nullo per ipſi, ò per ipſo facto teſtamento, all'hora la ſua, ò loro madre non ſi admetta per verum modo alla ſucceſſione delli detti ſuoi figliuoli, ò figliuolo maſchio, ò femina; ma per autorità del preſente Statuto omninamente eſcloſa, ſalvo per tanto ad eſſa matre la ragione della legitima, in la quale ſuccedes poſſa, e vaglia, in quanto de raſcione debba ſuccedere, ad alli beni delli detti figliuoli, ò figliuolo maſchio, ò femina li più proſſimi parenti delli detti figliuoli da padre di ipſi figliuoli ſe admettenu, e la ſucceſſione de ipſi alli dicti più proximi li parenti, ſia dovuta. Et ipſi più proxi ni parenti ſi debbano admettere ad ſucceſſione delli detti figliuoli.

Aggiungendo alle predette coſe, che ſe lo detto figlinolo pupillo, ò maggiore accaderà morire ſenza figliuoli, e ſenza madre, padre, avo paterno, fratello carnale, ſorella carnale, e nepote carnale, e ſenza nullo per ipſo fatto teſtamento, che all'hora, & in tal caſo alli beni di eſſo figliuolo li più proſſimi parenti de ipſo figliuolo da parte del padre ſi admettano, & admettere ſi debbiano alla ſucceſſione de ipſo figliuolo, come di ſopra, excepto, che nella dote, e beni materni, nelli quali li più proximi pareno da parte della madre de ipſo figliuolo ſi admettano & admettere ſi debbano ſolamente nel caſo predetto, non obſtante qualunque ragione, che parlaſſe in contrario.

ORZANI,

Caſtri ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CXXVI.

Che le femine non ſuccedano, eſſendovi li maſchi. Rub. 8.

ITem ſtatuimo, ed ordiniamo, che femina dotata da padre, avo, avia, proavo, ò vero proavia, ò veramente fratello non poſſa ſuccedere nelli beni de' ſuoi aſcendenti, ò collaterali, da chi ſarà dotata, ò veramente promeſſagli la dote, che morirà ſenza teſtamento, e ſe non foſſe dotata poſſa dimandare la dote conveniente ſecondo la ſua qualità, e ſolito del paeſe, ò veramente la legitima, ad elettione della Donna.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

PALUMBARIÆ,

Terræ B. in Diſtrictu Urbis.

PARTICULA CXXVII.

STatutum tranſmiſſum continet ſolum taxam dotium mulieribus præſtandarum, & propterea cum non fuerit tranſmiſſa particula ſuper ſucceſſionibus inteſtatis, quæ eſt materia præſentis tractatus, inoportunum viſum eſt hoc in loco illud apponere.

PERUSINÆ CIVITATIS.

PARTICULA CXXVIII.

De dotibus, & dotatis mulieribus, & ſucceſſionibus ab inteſtato. Rub. 45. *lib.* 2.

SI qua mulier nata, vel naſcitura fuerit, vel erit dotata a patre, vel matre, vel alio quocumque aſcendente de bonis, vel rebus propriis dotantis non poſſit, nec debeat ipſa mulier dotata, nec deſcendens ex ea admitti, vel reverti ad hæreditatem, vel ſucceſſionem ab inteſtato alicujus perſonæ dotantis eam, vel alicujus ex deſcendentibus ab eadem perſona dotante in bonis, & rebus ad ipſum deſcendentem a dotante proventis. In aliis autem aliunde proventis ipſi deſcendenti, ipſa mulier ſuccedat tali deſcendenti a perſona dotante in tertia parte ejus, quod ſibi obveniſſet ex ſucceſſione ab inteſtato ipſius deſcendentis defuncti, & ab aliis tam etiam dictorum bonorum aliunde proventorum, ipſa mulier penitus excludatur, quouſque ſupervixerit maſculus deſcendens ab ipſa perſona dotante per lineam maſculinam. Declarantes, quod bona talis deſcendentis defuncti uſque ad ejus legitimam cenſeatur de bonis aſcendentium, non autem de aliunde proventis; Et ſi mulier plures habuerit fratres, & ab aliquo ex fratribus dotata fuerit, vel ab omnibus de bonis propriis ipſorum, vel alicujus eorum, vel communibus non poſſit talis mulier reverti ad hæreditatem alicujus ex fratribus ſibi utrimque conjunctis, vel conſanguineis tantum ſine liberis, legitimis, & naturalibus ab inteſtato decedentibus, quouſque ſupervixerit aliquis frater utrimque conjunctus, vel conſanguineus tantum ipſius fratris ab inteſtato mortui ſine liberis, legitimis, & naturalibus, vel aliquis maſculus deſcendens per lineam maſculinam ab aliquo ex dictis fratribus utrinque conjunctis, vel conſanguineis tantum. Qui fratres, & deſcendentes maſculi per lineam maſculinam ex eis, vel ex aliquo eorum ſuccedant tali fratri ab inteſtato ſine liberis, legitimis, & naturalibus defuncto, ordine juris inter eos in tali ſucceſſione obſervando, excluſa ipſa muliere dotata a tali ſucceſſione, quouſque aliquis ex dictis maſculis extiterit. Salvo quod mulieres tempore neceſſitatis poſſint habere victum, & veſtitum in hereditate ſecundum vires patrimonii dotem ſuam, quam habuerint conferendo ſi potuerint, vel jura cedendo repetendi dotem, cauſa eam conferendi.

Item ſi aliquis receperit aliquam promiſſionem reſtitutionis dotis alicujus mulieris de bonis mulieris, ſi nominata fuerit illa mulier in inſtrumento promiſſionis, vel reſtitutionis dotis, ſive non, jus de dicta dote, & actionem pro ipſa dote repetenda cedere, & reſtituere debeat ipſi mulieri, nec confectio, & detentio talis inſtrumenti ipſi mulieri, nec illi cui diminceret, vel jus ſuum daret, & cederet, obeſſe poſſit aliquo jure communi, vel ſtatuto non obſtante, ſed ipſo jure ipſi mulieri, vel ejus hæredibus confectum inſtrumentum, & quæſitum jus cenſeatur, & nihilominus illum, vel illos inſtrumentum, vel promiſſionem de reſtitutione dotis recipientem, vel recipientes, Poteſtas, vel Capitaneus, vel alius Officialis compellat ipſi mulieri, vel ſuis filiis, vel cui jus ſuum cederet, & dimitteret, ut dictum eſt reſtituere; Et intelligatur dos fuiſſe de bonis mulieris dotatæ eo ipſo, quod appareret eam dotatam fuiſſe a patre, avo, avia paterna, vel patruo, vel fratre carnali, vel conſobrino, ſorore carnali, vel conſobrina, etiamſi in inſtrumento dotali non diceretur, quod eſſent bona dictæ mulieris, ſed ſimpliciter a prædictis, vel eorum altero darentur. Ita quod non intelligatur de bonis propriis ejus, qui ſtipulatus fuit dotem ſibi reſtitui, & dotem dediſſe, vel promiſiſſe, ſed de bonis dictæ dotatæ. Niſi dictum eſſet, & probaretur per dotantem ipſum dediſſe, vel promiſiſſe de ſuo in totum, vel in partem, tunc poſſit illud, quod dedit, vel promiſit, cavere per ſtipulationem, vel alio modo, prout partes extiterint concordes. In aliis vero

H per

perſonis dotantibus, & ſtipulantibus ſervetur jus commune. Placet.

Item ſi quis etiam pater dixerit ſimpliciter dotare de bonis paternis, vel maternis, vel aliorum aſcendentium utriuſque ſexus, non aliter expreſſa quantitate paternorum, vel maternorum, vel aliorum aſcendentium; & hoc quod tam bona unius aſcendentium, quam alterius pro ſua medietate (juxta ratam, & portionem dotatæ de jure tangentem in dictis bonis) ad hujuſmodi dotem conſtituendam ſufficerent. Quod ſi bona unius aſcendentis ad dimidiam dotis conſtitutæ non ſufficerent, tunc de bonis alterius aſcendentis in eo, quod deerit, intelligatur conſtituta dos uſque ad portionem ipſi mulieri de jure tangentem de bonis alterius aſcendentis. Declarantes tamen quod per hoc non intelligatur; quod mater, vel avia cogantur in eorum vita aliquid dare ob dictam promiſſionem dictæ filiæ, vel ejus viro; ſi ſibi non placuerit. Nec etiam prohibeatur de ſuis bonis teſtari prout de jure ſibi non permittitur, ſed bene intelligatur cum dotata fuerit de dictis bonis, ut ſupra excluſa a ſucceſſione ab inteſtato bonorum, & hæreditatis dictorum aſcendentium, donec & quouſque ſupervixerit maſculus deſcendens ut ſupra. Placet.

Item ſtatuimus, quod fœminæ, & ipſis non exiſtentibus earum filii, vel nepotes, quandocumque concepti, vel nati, poſſint venire ad ſucceſſionem parentum, fratrum, & aliarum perſonarum, ad quarum ſucceſſionem de jure vocantur, ſi deſcendentes per lineam maſculinam, maſculi non ſuperſint, remittendo, vel cedendo ut ſupra *in §. 1. verſ. Salvo quod mulieres, &c.* dotes habitas, vel promiſſas pro dictis mulieribus in hæreditate. Declarantes, quod bona alienata per maſculos, vel aliquem eorum, a quibus ipſæ mulieres per exiſtentiam maſculorum fuerunt excluſæ, eorum, vel ejus portionem non tranſcendentia a tertiis cum titulo poſſeſſoribus non poſſint avocari, ſeu reverti virtute reintegrationis, ſed ſolum, & dumtaxat debeant in portionem alienantis computari, quatenus vero portionem alienantis tranſcenderet, dictis mulieribus, ac dictis eorum deſcendentibus in caſu reintegrationis jus ſalvum remaneat. Declarando etiam, quod in æſtimatione bonorum alienatorum debeat attendi tempus ipſius alienationis, & ſecundum communem valorem dicti temporis fieri debeat prædicta æſtimatio. Placet.

Item declaratur, & decernitur, quod fœminæ prædictæ, quibus in teſtamento, vel alia ultima voluntate jure inſtitutionis, vel alio quocumque titulo legitimæ quantitas, vel minus legitima relinquitur contra teſtamenta, vel alias ultimas voluntates hujuſmodi venire, vel ea quoquo modo reſcindere non poſſint, deficientibus maſculis, qui a ſucceſſione dictas fœminas excluſiſſent. Nec ob id aliter reintegrari ad hæreditatem, ſed tantum ab eis peti poſſit legitimæ ſupplementum, & reſiduum hæreditatis, & ſucceſſionis perveniat ad eos, qui ſecundum diſpoſitionem Statuti, vel ejus communis (ceſſante Statuto) ab inteſtato ſucceſſuri ſunt, ſalva tamen teſtamentaria diſpoſitione, & alia quacumque ultima voluntate. Et intelligantur mulieres eſſe dotatæ, ſi pro dote, vel ſimpliciter mulieri aliquid in teſtamento, vel codicillis fuerit relictum, vel datum, vel promiſſum per aliquem de perſonis prædictis, dummodo, ſi minus congrue fuiſſet dotata, debeat ſuppleri congrua dos, ſecundum quod infra ponitur in §. proxime ſequenti, qui incipit: *Item ſi aliquis pater, &c.* & ſecundum quod dicitur in ipſo ſequenti §. *Ipſæ mulieres*, excludatur a ſucceſſione, & facultate petendi fructus pro dicta rata. Placet.

Item, ſi aliquis pater, vel avus alicujus mulieris non dotatæ deceſſerit inteſtatus, frater, vel fratres carnales etiam ex latere patris tantum ipſius mulieris, ſi fratrem, vel fratres habuerit, vel alii maſculi deſcendentes ex ipſo, frater, vel fratres per lineam maſculinam poſſint omnes, aliqui, aut etiam unus eorum (non obſtante aliorum, vel alicujus eorum contradictione) dotare ipſam mulierem, etiam invitam, & in quacumque ætate conſtitutam de bonis patris, vel avi competenter, ſecundum conditionem ſuæ perſonæ, qualitatem, facultatem hæreditatis patris, vel avi, & conſuetudinem, & morem Civitatis, & de competentia dotis dictæ mulieris ſtetur dicto, & declarationi duorum proximiorum attinentium dictæ mulieri, qui ad prædicta declaranda cogantur per Poteſtatem, vel Capitaneum, vel alium Officialem Communis Perusiæ, ſummarie, ad petitionem petentis, & ſi non fuerint in concordia tertium attinentem, vel non attinentem, arbitrio Judicis ad prædicta per D. Poteſtatem, ſeu alium Officialem eligere compellantur, quorum trium, vel ſaltem dicti tertii, ut ſupra electi, una cum altero ex dictis duobus, declarationi ſtare debeat, nec contra dictam declarationem per quemquam aliquid dici, objici, vel fieri modo aliquo poſſit, etiamſi ſecundum quantitatem legitimæ dos regulata non fuerit. Et habita dicta dote, vel promiſſione facta ſibi, vel marito, vel alteri pro eis, vel eorum alteri recipienti, ex tunc excludatur a ſucceſſione prædictorum patris, avi, & aliarum perſonarum, de quibus, & prout ſupra dictum eſt, & etiam a facultate petendi fructus pro rata ſua dictæ hæreditatis, vel ſucceſſionis pro tempore tunc præterito, ſi ſteterit cum fratribus, vel cum aliquo ex prædictis, ſive in alio honeſto loco, ſi ex aliqua juſta cauſa ſtare cum prædictis non potuerit, ab ipſo, vel ab ipſis fuerit alimentata. Placet.

Et ſi caſus evenerit, quod aliquis, vel aliqua deceſſerit cum deſcendentibus tantum: maſculi per lineam maſculinam deſcendentes legitimi, & naturales, tali defuncto ſuccedant, juris ordine inter eos ſervato, excluſis fœminis, in quibus obſervetur, prout in præſenti Statuto continetur. Et ſi aliquis, vel aliqua in quacumque ætate deceſſerit cum aſcendentibus tantum, ſuperſtite patre, & matre, pater ſuccedat in bonis ejus in totum, præterquam in legitima, in qua ſuccedat mater. Et idem jus ſervetur in aliis aſcendentibus maſculis per lineam maſculinam, excluſis ſcilicet aſcendentibus per matrem, excluſa etiam avia, ſive proavia paterna, præterquam in legitima, quam dicti aſcendentes habere debeant (ſervata gradus prærogativa) ſecundum juris ordinem. Si vero adeſſent mater, & avia paterna tantum, tunc in hæreditate æqualiter ſuccedant, & ſimiliter idem ſervetur in avia paterna, & materna. Placet.

Si autem aliquis, vel aliqua in quacumque ætate deceſſerit, ſuperſtitibus ſibi tranſverſalibus tantum, tunc omnis hæreditas ejus debeat pertinere, & devolvatur ad ejus fratres utrimque conjunctos, & eorum deſcendentes maſculos, & ipſis non exiſtentibus ad conſanguineos fratres, & eorum deſcendentes maſculos (juris ordine inter eos obſervato) exceptis bonis tali decedenti aliunde provenitis, in quibus ſorores, etiam non dotatæ exiſtentes, & eorum filii, & filiæ tantum ſuccedant pro tertia parte, ut in principio præſentis Statuti diſponitur *in verſ. In aliis autem &c.* Et locum habeant, donec, & quouſque ſupervixerit maſculus deſcendens ex prædictis legitimus, & naturalis. Et ipſis fratribus, & eorum deſcendentibus maſculis non exiſtentibus ad ſorores carnales utrinque conjunctas, & earum filios tantum maſculos, & ipſis non exiſtentibus ad ſorores conſanguineas tantum, & earum filios, & filias tantum. Et cum dictis ſororibus etiam utrinque conjunctis, utrorum filiis ſuccedant æqualiter etiam patrui, & eorum deſcendentes maſculi in ſtirpes, & non in capita. Et ſorores uterinæ, fratres uterini, avunculi, matertetæ, & amitæ non ſuccedant. Et caſu quo contingat aliquem, vel aliquam in quacumque ætate decedere ſine deſcendentibus, ſuperſtitibus ſibi aſcendentibus, & tranſverſalibus, tunc pater, & omnes aſcendentes maſculi per lineam paternam pariter cum fratribus utrinque conjunctis, & eorum deſcendentibus per lineam maternam legitima tantum debeatur, conſequenda ſecundum gradus prærogativam, & dictis fratribus utrinque conjunctis non exiſtentibus, vel eorum deſcendentibus maſculis, concurrant d. modo fratres conſanguinei tantum, & eorum deſcendentes maſculi; Et ex illis non exiſtentibus ſorores utrimque conjunctæ, & earum filii, & filiæ tantum ſuccedant æqualiter cum patre, & omnibus aſcendentibus maſculis per lineam paternam juris ordine ſervato. Placet.

Si vero decederet cum matre, avia, vel proavia paterna, vel deſcendentibus per lineam maternam tantum, ſuperſtitibus fratribus utrinque conjunctis, vel eorum deſcendentibus maſculis, vel eis non exiſtentibus, conſanguineis tantum, aut eorum deſcendentibus maſculis, tunc cum tali decedenti ſuccedant fratres utrinque conjuncti, & dicti eorum deſcendentes, & ipſis non exiſtentibus, conſanguinei tantum, vel eorum deſcendentes maſculi, juris ordine inter eos in ſucceſſione ſervato, excluſis dictis aſcendentibus, præterquam a legitima, in qua ſuccedant inter eos juris ordine ſervato, & ipſis non exiſtentibus ſorores utrinque conjunctæ, & earum filii, vel filiæ tantum juris ordine ſervato, ſuccedant æqualiter cum ipſa matre, avia, vel proavia paterna, & aliis aſcendentibus per lineam maternam. Placet.

Item

Item quando non ſupereſſent fratres utrimque conjuncti, vel conſanguinei tantum, vel eorum deſcendentes maſculi, neque ſorores, ut ſupra, ſed patruus unus, vel plures, vel eorum deſcendentes maſculi, tunc in medietate bonorum talis decedentis ſuccedat mater, vel avia paterna, vel aſcendentes per lineam maternam juris ordine inter eos ſervando, & in alia medietate ſuccedant patruus unus, vel plures, & præmortui patrui, vel patruorum deſcendentes maſculi cum dicto patruo, vel patruis in ſtirpes, & non in capita, excluſis ſororibus uterinis, fratribus uterinis, avunculis, materteris, & amitis; Declarantes, quod ſi adeſſent mater, ſoror utrimque conjuncta, & patrui, pariter ſuccedant. Placet.

Inſuper ſtatuimus, & declaramus, quod filii legitimati, ſeu diſpenſati poſſint, & valeant ſuccedere ſecundum tenorem, & valorem legitimationis, ſeu diſpenſationis, & voluntatem, ac diſpoſitionem (juri tamen non contrariam) ſui patris, vel alterius Domini bonorum ipſum legitimantis, etiam in præjudicium filiarum legitimarum, & naturalium, & deſcendentium ab eis, nec non quoad effectum excluſionis earum a reintegratione, deficiente linea maſculina legitima, & naturali, ſine tamen præjudicio in omnibus locorum piorum, & perſonarum ibi exiſtentium, Placet.

PINNÆ,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CXXIX.

De ſucceſſione deſcendentium in hæreditate aſcendentium, ab inteſtato mortuorum, Rubr. 79. lib. 2.

STatuimus, quod exiſtentibus filiis maſculis, uno, vel pluribus natis, vel naſcituris in eo, vel in eis deſcendentibus maſculis, nepotibus, pronepotibus, & deinceps in infinitum, filiæ fœminæ natæ, vel naſcituræ exiſtentes, & deſcendentes ex eis, ſive maſculi, ſive fœminæ pariter in infinitum, cujuſcumque numeri, ætatis, gradus, conditionis, ordinis, & profeſſionis fuerint, & excludantur ab omni ſucceſſione patris, matris, & aliorum aſcendentium ab inteſtato decedentium, ſive dotatæ fuerint, ſive non, dummodo, ſi dotatæ non fuerint, dotentur ab his, & eorum ſucceſſoribus, qui eas excluſerunt, de bonis eorum, a quorum ſucceſſione ſunt excluſæ, juxta conſuetudinem dictæ Terræ, conditionem temporis, qualitatem perſonarum, parentum, & familiarum gradum, & dignitatem, quantitatem patrimonii, & dotium, quæ ab aliis de eorum domo præceſſerunt, & in caſu diſcordiæ, arbitrio duorum conſanguineorum, & attinentium non habentium intereſſe, ac DD. Priorum, & Rectoris pro tempore exiſtentium. Et interim donec nuptæ fuerint, honeſte, & condigne alantur, & educentur, operas ſecundum conditionem earum, & familiarum communicantes, in domo eas alere, & educare debentium, niſi ex aliqua rationabili cauſa ibi cum eis commorari, vel cum honeſtate non potuerint, (quod pariter Rectoris committatur arbitrio) quo caſu alibi dentur alimenta, quibus mulieribus ſic dotatis nullo pacto concedatur actio ad ſupplementum legitimæ, etiam quod dos ad legitimam ſibi de jure communi debitam non aſcenderet, nec poſſint ad alicujus præfatorum aſcendentium ſucceſſionem ab inteſtato aſpirare, donec ſupererit aliquis maſculorum prædictorum. Dummodo in ſuccedendo matri, quæ plures habuerit viros in bonis, quæ illi obvenerint ab aliquo defunctorum virorum, vel illius matrimonii occaſione, ſive ſucceſſionis, ſive per conventionis modum filii ejuſdem matrimonii ſuccedant etiam ſi eſſent ſolæ filiæ ex illo matrimonio, & filii maſculi ex aliis matrimoniis. Et prædicta diſpoſitio habeat etiam locum in patribus, qui plures habuerint uxores. In bonorum vero dotalium ſucceſſione, & diviſione, maſculis, ut ſupra deferenda, jura communia obſerventur. Deficientibus maſculis prædictis, quorum favore fœminas antedictas excluſimus, volumus, & declaramus, quod illæ, ſeu ipſorum deſcendentes ad portionem eis de jure communi debitam tempore mortis illius perſonæ, a cujus hæreditate fuerunt excluſæ, competentes admittantur, & hoc caſu reintegrentur, ac ſi numquam fuiſſent excluſæ, nec aliqua præſcriptio eis, niſi a die, qua agere poſſunt, currere, & vocare valeant. Et hujuſmodi diſpoſitio etiam locum habeat, ſi ex dictis

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

maſculis etiam fœminæ remanſiſſent. Cum iniquum ſit unam mulierem excludi, alteram vero ad hæreditatem, & portionem illi alias favore maſculorum ademptam admitti, cum ceſſet omnis ratio excluſionis, & una non debeat eſſe deterioris conditionis, quam altera. Quinimo decernimus, quod omnis alienatio perſonæ ad dictam portionem penitus ſit interdicta, & quod nullius momenti ſit, ſi ab ea facta fuerit, & ceſſante illa perſona, ut ſupra ejus mulieribus actionem damus pro recuperanda dicta portione bonorum, ad quam reintegrata reperitur, contra quemcumque poſſeſſorem, niſi extent alia bona dicti defuncti ad dictam portionem alienatam aſcendentia, quo caſu poſſeſſorem dictæ portionis alienatæ moleſtari nolumus, ſed mulieres loco illius conſequi bona extantia, & æquivalentia dicti defuncti, & interim illis mulieribus intelligi ob dictam cauſam omnino obligata. Volumus inſuper, quod ſi mulieres prædictæ eſſent nuptæ, vel nuptui traderentur forenſibus alibi habitantibus, & non ſubjectis juriſdictioni noſtri Communis, in hæreditate alicujus ex aſcendentibus prædictis, ab inteſtato defuncti, non poſſint ſuccedere, niſi in medietate hæreditatis illius, & in altera dimidia ſuccedant, qui ſuperſunt de agnatione, & cippo dicti defuncti per lineam etiam collateralem uſque ad ſecundum gradum incluſive, ſecundum jus canonicum.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſione aſcendentium in hæreditate deſcendentium, ab inteſtato mortuorum.* Rubr. 130.

ITem ſtatuimus, ut mortuis ab inteſtato deſcendentibus uſque in ſecundum gradum, ſecundum jus canonicum computandum, abſque filiis, tam maſculis, quam fœminis in eorum hæreditate ſuccedant aſcendentes maſculi de linea paterna, ſecundum gradus prærogativam, & juxta juris communis diſpoſitionem, excluſis aſcendentibus fœminis cujuſcumque lineæ, ſalva illis legitima, quæ de jure deberetur.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſione tranſverſalium in hæreditate tranſverſalium ab inteſtato mortuorum.* Rubr. 131.

ET pariter ſancimus, quod in hæreditate tranſverſalium, tam maſculorum, quam fœminarum ab inteſtato, & ſine liberis defunctorum, ſuccedant maſculi tranſverſales agnati uſque in tertium gradum, prout erunt in gradu defuncto proximiores, excluſis fœminis tranſverſalibus, tam de agnatione, quam de cognatione, & tam dotatis, quam non dotatis, dummodo dotentur de bonis decedentium inteſtatorum, ſi ab eo dotari deberent, ſalva dictis fœminis, tam aſcendentibus, quam tranſverſalibus diſpoſitione præcedentis Statuti, ſub Rub. 79. ut mortuis dictis aſcendentibus ſine filiis, qui excluſerunt, intelligantur admiſſæ, & admittantur in earum portionibus, a quibus fuerunt excluſæ, non ſolum ipſæ, ſed earum etiam deſcendentes in illis reintegrentur.

PISAURIENSIS CIVITATIS.

PARTICULA CXXX.

Quod mater, & avia excludantur ab hæreditate filiorum decedentium ab inteſtato, ſtantibus fratribus, ſeu eorum filiis maſculis. Lib. 2.

HAc municipali lege ſtatuimus, quod decedentibus ab inteſtato filiis, ſeu nepotibus ex filiis ſuperſtitibus, matre, ſeu avia, fratre, ſeu ſorore, fratribus, ſeu ſororibus carnalibus, ſeu eorum fratrum, ſeu ſororum filio, ſeu filiis. Quod tunc, & eo caſu fratres, ſeu eorum filii maſculi, juxta juris communis diſpoſitionem, ſuccedant in hæreditate defuncti. Excluſis penitus, & totaliter matre, avia, & ſorore, ſeu ſororibus, ſeu earum filiis, etiam quoad legitimam, niſi ſolum, & duntaxat quando mater, ſeu avia vellent perſiſtere in ſtatu individuitatis, tunc eo caſu æqualiter una cum prædictis, juxta diſpoſitionem ſimiliter juris communis, ſuccedere habeant, & debeant quoad uſumfructum ſolummodo, & duntaxat, & hoc ſtatutum, ut ſupra locum habeat in expreſſis tantummodo in præſenti ſtatuto, in cæteris ſervetur jus commune, & ſimiliter in futuris ſucceſſionibus per mortem in futurum obveniendam, & non aliter, & non habeant locum in præteritum, & ſic in hæreditatibus prædefunctorum ante impreſſionem ſtatutorum.

Digitized by Google

Ejuſdem Statuti. *Lib. 2. Quod ſtantibus maſculis in hæreditate patris, ſeu matris ab inteſtato decedentium, filiæ fœminæ non ſuccedant. Rub. 119.*

AD communem utilitatem ſtatutum eſt, quod decedentibus ab inteſtato patre, aut matre, avo, ſeu avia, ſuperſtitibus poſt ſe filiis maſculis, ſeu nepotibus maſculis ex dictis filiis maſculis, & filiabus fœminis, ſeu eorum filiis, quod tunc, & eo caſu filii maſculi, ſeu nepotes maſculi ex dictis maſculis in hæreditate defuncti integre, & in totum ſuccedere debeant, excluſis penitus filiabus fœminis, & earum filiis, aliqua lege non obſtante. Teneantur tamen dicti filii maſculi, ſeu eorum filii maſculi dictas filias, ſi, & quatenus alias ab eorum patre, ſeu avo non fuerint dotatæ, ipſas condecenter dotare, inſpecta tamen qualitate perſonarum, & conſuetudine antiqua Caſatæ circa dotandas fœminas, & quantitate patrimonii cum judicio, & conſenſu dominorum propinquorum conſanguineorum, non habentium tamen intereſſe in hæreditate, quibus dotibus teneantur ſtare contentæ, & ultra petere non poſſint de bonis maternis, & paternis, ſeu avitis. Imo dicti filii maſculi, ut ſupra, ſeu eorum filii ſimiliter maſculi integre hæredes exiſtant. Hoc tamen addito, & intellecto, quod adveniente caſu viduitatis poſſunt redire dictæ filiæ in domum paternam, & ibi conferendo dotes ſuas habere debeant, ac habeant opportuna alimenta, ſecundum facultatem paternæ hæreditatis, donec viduæ extiterint. Declarantes tamen præſens ſtatutum habere locum in caſibus, tantummodo in præſenti Statuto expreſſis, in cæteris ſervari debeat jus commune, & ſimiliter debeat habere locum in futuris ſucceſſionibus per mortem in futurum obveniendam, & ſic poſt impreſſionem voluminis præſentium ſtatutorum, & non autem in præteritum tempus.

PISSIGNANI,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti,

PARTICULA CXXXI.

Deſumpta ex reformatione 2. dicti Statuti.

QUod nulla mulier de dicto Caſtro, vel ejus diſtrictu dotata a patre, matre, avo, vel avia, ſed fratre, vel quocumque alio, poſſit ſuccedere ad inteſtato dotanti maſculo in eodem gradu, ſeu aliquo maſculo, quod pariter ad ſucceſſionem veniret ab inteſtato decedenti, & præſens reformatio locum habeat in præſentibus, præteritis, & futuris, &c.

PLEBIS CENTI,

Quæ eſt Terra ſub Legatione Ferrariæ.

PARTICULA CXXXII.

De ſucceſſione ab inteſtato aſcendentium, & collateralium.

ILluſtriſſimo, & Eccellentiſſimo Sig. Duca. Humilmente narrano li Conſoli, Maſſari, & Huomini della Pieve preſſo Cento, qualmente nel loro Generale Conſeglio hanno ottenuto, che in totum ſi levi, caſſi, & annulli un Statuto civile nel volume delli loro Statuti ſotto la Rubrica *de ſucceſſione ab inteſtato aſcendentium, & collateralium,* il quale voleva, che la madre ſuccedeſſe così in la proprietà, & etiam ſucceſſive in lo uſufrutto, quando non li ſiano figliuoli, e perchè non ci pare coſa giuſta, che le madri habbiano da ſuccedere, anzi più preſſo li figliuoli eſſendone, quando che nò, li più proſſimi maſchi, reſervando ſempre la prerogativa de' gradi, & haver ricorſo al Statuto di V. E. *de ſucceſſione ab inteſtato*. Ancora, che in difetti delli noſtri Statuti in virtù delle lettere di predetta V. E. habbiamo ricorſo à tali Statuti, ma per torre via ogni difficultà, e dubbio, quale per l'avvenire potrebbe accaſcare, ſupplican l'E. V. ſi voglia degnare eſcluderlo, a confermare tale proviſione, ut ſupra ex certa ſcientia, & omni meliori modo &c. che così facendo V. E. ſarà cauſa della conſervatione delle caſe, e parentati, ſecondo più amplamente diſpone il detto Statuto di prefata V. E. attento, quando non vi foſſino figliuoli, ſi riceva dalla madre l'uſufrutto, e come in tal loro proviſione ſi contiene cæteris quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus, de gratia ſingulari &c.

Illuſtriſſimus D. noſter Dux ex certa ſcientia, & omni meliori modo, quo fieri poſſit, confirmat, & approbat Statutum prædictum noviter per homines de Conſilio d. Terræ Plebis editum, & illud mandat impoſterum obſervari renovato priori Statuto, de quo in precibus &c. ut petitur,

Bapt. Sarach. 5. Febr. 1552.

Intus Hercules Dux Ferrariæ.

De ſucceſſionibus ab inteſtato aſcendentium, & collateralium. Rub. 3.

STatuimus, quod ſi quis, vel ſi qua inteſtatus, vel inteſtata in quacumque ætate ſive teſtabilis fuerit, ſive non, deceſſerit, quod in ſuccedendo ſibi ſerventur jura communia, ſalvo ſuperiori Statuto, & ſalvo, quam in caſibus infraſcriptis, videlicet, quod aſcendentes maſculi, & per maſculum præferantur in ſuccedendo omnibus aliis aſcendentibus perſonæ defunctæ, & etiam maſculis per fœminam, excepta matre, vel avia paterna, vel deinceps ſimiliter paterna vidua ex eo matrimonio, ex quo talem filium, vel filiam, nepotem, vel neptem, vel deinceps, de cujus ſucceſſione ageretur, habuerit, quæ vidua, ut ſupra extantibus aſcendentibus prædictis maſculis, & per maſculum, vel alter eorum, habeat ſolum uſumfructum ejus, quod ſibi a jure communi civili deferetur, donec vixerit, vel ad alia vota tranſierit, vel uſusfructus aliter fuerit extinctus, ita quod ſatiſdare teneatur, infra menſem a die, quo, vel qua fuerit requiſita per publicum inſtrumentum, cujus copia dimitti debeat dictæ mulieri, vel ad domum ipſius ultimæ habitationis ſolitæ, ſalvo tamen jure cujuſcumque perſonæ, cui quæſitus eſſet uſusfructus prædictus jure patriæ poteſtatis, vel alia quacumque de cauſa. Item præferantur prædicti aſcendentes maſculi, & per maſculum, deſcendentibus perſonæ defunctæ per fœminam, ſalvo quod omne id, quod alias de jure ipſis deſcendentibus per fœminam obvenire deberet, reſervare teneantur dictis deſcendentibus per fœminam poſt eorum aſcendentium mortem ſi deceſſerint, ſine liberis maſculis, & per maſculum, vel cum liberis maſculis, & repudiantibus, ſeu abſtinentibus, vel minime adeuntibus, ſeu immiſcentibus, necnon fratres, mares defunctæ perſonæ ex utroque parente, vel ex parte tantum conjuncti, & filii maſculi talium fratrum, ſeu alter ex eis præferantur dictis deſcendentibus perſonæ defunctæ per fœminam præferantur patrui defunctæ perſonæ, & etiam filii maſculi eorum, vel alter ex dictis patruis, vel filiis eorum, vel alterius eorum, vel legitima eis debita jure naturæ, dote tamen ſua, vel materna, ſive avita, vel deinceps in eo non computata. Ipſi ſiquidem fratres, eorumque filii maſculi, ſeu ex eis alter præferantur præfatis aſcendentibus defunctæ perſonæ fœmininis, & etiam maſculis per fœmininam, niſi matri, vel aviæ paternæ non extante, ſeu extante, & repudiante, vel non adeunte, vel proaviæ paternæ, matre, & avia paterna non extantibus, vel extantibus, & repudiantibus, vel non adeuntibus viduis ex eo matrimonio immediate, ex quo talem filium, nepotem, vel neptem, pronepotem, vel proneptem, de cujus ſucceſſione ageretur, habuerit, quæ tunc habeant uſumfructum ſolum virilis partis, ſi cum dictis fratribus concurrant, & ſi cum filiis eorum concurrant ipſi filii fratrum in ſtirpem, & ſi cum patruis, vel eorum filiis maſculis, tunc uſumfructum habeant totius hæreditatis, donec vixerint, vel ad alia vota tranſiverint, vel uſusfructus aliter fuerit extinctus, ita quod ſatiſdare teneantur, prout, & ſicut ſupra, ac etiam ſubire pro cata parte, ſeu toto quod habuerint, ut ſupra, omnia onera, & gravamina Communis Plebis ipſi hæreditati, vel bonis impoſita, vel imponenda, quatenus patitur uſusfructus, & non ultra, donec ipſe uſusfructus duravit; aſcendenteſque præfati maſculi, & per maſculum etiam præferantur ſororibus defunctæ perſonæ, earumque deſcendentibus etiam maſculis, & filiabus fratrum diſtinctæ perſonæ, & deſcendentibus etiam maſculis ex ipſis filiabus, exceptis bonis, quæ ad defunctam perſonam pervenerint ex dote, vel titulo lucrativo a matre, vel conjuncto per matrem defunctæ perſonæ, in quibus inter eos jus commune ſervetur. Dicti vero fratres, mares ex utroque parente, vel ex patre tantum conjuncti, filiique maſculi eorum, ſeu alter ex eis præferantur ſororibus defunctæ perſonæ, etiam utrimque conjunctis earumque liberis, etiam maſculis, ac filiabus fratrum maſculorum, & earum liberis, etiam maſculis, ac etiam fratribus, & ſororibus uterinis tantum, & eorum, & earum liberis, etiam maſculis, exceptis bonis, quæ ad defunctam perſonam pervenerint ex dote, vel titulo lucrativo, ut ſupra, a matre, vel conjuncta perſona per matrem dictarum ſororum,

Digitized by Google

rum, vel uterinorum, in quibus talibus bonis jus commune ſervetur. Agnati vero maſculi tranſverſales, ſeu alter ex eis uſque ad quartum gradum incluſive, gradum numerando in qualibet parte noſtrorum Statutorum ſecundum jus civile, præferantur omnibus fœminis tranſverſalibus, agnatis, etiam infra dictum gradum exiſtentibus, præterquam ſororibus defunctæ perſonæ utrimque conjunctis, vel ex patre tantum, vel filiabus fratrum maſculorum perſonæ defunctæ, ſimiliter conjunctorum, ſalvis diſpoſitis in hoc Statuto, & ſalvo ſi ipſa, vel aliqua earum concurrerint cum patruo, ſeu patruis defunctæ perſonæ, quo caſu cum eo, ſeu eis pariter admittantur, niſi in bonis perventis, ut ſupra, ad defunctam perſonam a matre, vel a conjuncta perſona per matrem dictarum ſororum, vel filiarum, in quibus jus commune ſervetur. Et etiam prædicti agnati præferantur omnibus tranſverſalibus cognatis, etiam maſculis, & etiam jus agnationis tranſactis, ut puta nata ex ſorore, vel amita defuncti, & aliis a jura declaratis, & expreſſis. Exceptis bonis, quæ ad defunctam perſonam pervenerint ex dote, vel titulo lucrativo, ut dictum eſt, a matre, vel conjuncta perſona cum matre defunctæ perſonæ, in quibus jus commune ſervetur, niſi filii maſculi, vel fœminæ, vel alii liberi ſororum utrimque conjunctorum concurrerent cum fratribus maribus defunctæ perſonæ utrimque conjunctis, ſeu eorum liberis maſculis, vel altero eorum, quo caſu ipſi fratres, vel liberi etiam in dictis bonis præferantur. Volenteſque quod naturalibus non tantum, ſed etiam ſpuriis ſuccedatur, & ſuccedi poſſit ab inteſtato per quemcumque perinde, ac ſi forent legitimi, & naturales, ſecundum tamen præſcriptam, & infraſcriptam diſpoſitionem in quantum adaptari poteſt, & quoad ipſam ſucceſſionem eis faciendam legitimi, & naturales cenſeantur, niſi extarent ex ipſis naturalibus tantum, vel ſpurii, ut ſupra liberi etiam naturales tantum, ut ſupra, qui tunc admittantur, & omnibus præferantur, præterquam liberis legitimis, & naturalibus, quo caſu inter eos jus commune, & noſtra Statuta ſerventur. Declarantes, quod leges de ſecundis nuptiis loquentes, ſeu tractantes in ſupraſcriptis omnibus, & infraſcriptis vendicent ſibi locum, niſi in ſupradictis, & infraſcriptis caſibus aliud ſit ſpecialiter proviſum. Inſuper ſtatuimus, quod quilibet homicida, ſeu ille, cujus dolo malo aliqua perſona deceſſerit, non ſuccedat, nec ſuccedere poſſit ex Teſtamento, vel ab inteſtato ipſi defunctæ perſonæ, nec alicui ejus aſcendenti, vel deſcendenti, niſi ex teſtamento poſtea confecto, nec aliquid de bonis talium capere poſſit ex teſtamento ipſorum, niſi poſtea confecto, ut ſupra, vel ab inteſtato, proprie, vel improprie ſumpto vocabulo. Item uxor, filii, vel nepotes talis homicidæ, ſeu cujus dolo malo deceſſerit, in eodem modo prædictis non ſuccedant, nec capere poſſint de bonis prædictorum, ut ſupra, donec vixerit ille talis homicida, ſeu cujus dolo malo deceſſerit. Et de prædictis dolo, & homicidio probari ſufficiat per bannum inde factum, & exemplatum in libris bannitorum Communis Plebis poſitis ad Cameram dicti Communis Plebis. Decernentes hæreditatem prædictam etiam in vim ad ſequeſtrea pervenire debere ſecundum formam juris, & noſtrorum Statutorum, quæ tamen hæreditas ad ſequeſtres, ſic devoluta ex cauſis prædictis revertatur ipſo jure ad perſonas excluſas, ut ſupra quandocumque mortuo tali homicida, vel cujus dolo malo deceſſerit talis perſona defuncta, ut ſupra, & de omnibus bonis dictæ hæreditatis teneatur ipſa perſona, ad quam ſic interim pervenerit inventarium conficere, & ſatisfacere ad omnem requiſitionem perſonæ excluſæ de utendo, & fruendo eis arbitrio boni viri, & de cuſtodiendo, & ſalvando, & reſtituendo ea omnia, & æſtimationem eorum, quæ ſervando ſervari non poſſunt, ſeu non potuerint perſonæ ſic excluſæ poſt mortem talis homicidæ, vel cujus dolo malo deceſſerit perſona defuncta. Fructus tamen quicumque percepti a tali ſequeſtre, ad quem devoluta fuerit hæreditas, ut ſupra, ex cauſis prædictis, ante ſecutam mortem dicti homicidæ, vel cujus dolo malo deceſſerit perſona defuncta, ut ſupra, cedant lucro ipſius percipientis, ſatiſdatione, ut dicitur præſtita, & non aliter. Declarantes, quod in omnibus caſibus prædictis, quæ dicta ſunt de homicida, locum habeant in parricida quocumque, mandantes, quod in quolibet caſuum prædictorum, ubi fœminæ de linea agnationis contra jus commune excluduntur, ſi tales fœminæ dotatæ non eſſent, vel non ſufficienter, dotari poſſint, & debeant, & eis dotes augeri in bonis, & de bonis defunctæ perſonæ modo, & forma tradita in ſtatuto noſtro proximo præcedenti, ſi alium, qui dotare eas deberet, non haberent, vel minus ſufficienter, ſi vero aliqua fœmina de linea agnationis, vel cognationis excludatur a ſucceſſione contra jus commune, & ſit pauper, & indotata, nec extent de bonis alicujus, in quibus poſſit, vel debeat dotari, tunc poſſit ipſa fœmina de linea agnationis, vel cognationis petere ſe dotari in bonis, ut ſupra, & de bonis talis perſonæ defunctæ, a cujus ſucceſſione excluditur, ut ſupra, & ſe alimentari modo, & forma tradita in Statuto proximo præcedenti. Et idem ſit, ſi tales fœminæ de linea agnationis, & cognationis excluſæ, ut ſupra, religionem intraſſent, vel intrare vellent. Ita tamen, quod prædicta non excedant portionem, a qua excluduntur vigore præſentis Statuti. Ubi vero in matrimonio, vel religione conſtitutæ non eſſent, nec eſſe vellent, & ex eo, quod haberent, decenter vivere non poſſent, decernantur, & conſtituantur, & dentur eis alimenta in bonis prædictis, quoad vixerint in ſtatu tali, honeſto modo, dummodo dicta alimenta non excedant uſumfructum ejus portionis, a qua excluſæ ſunt, ut ſupra. Et ſi antequam dotentur, ut ſupra, moriantur nuptæ, vel non nuptæ, tranſmittatur illud jus petendi dotari ad hæredes earum, qui hæredes petere poſſint modo, & forma contenta in præcedenti Statuto, omne id, & totum, quod petere poterat ipſa perſona defuncta, quæ poterat petere ſe dotari, ut ſupra. Volentes inſuper, & declarantes, quod omnia contenta in præſenti Statuto, & diſpoſita in caſibus ſupradictis, ſi ſeparatim, ſeu diviſim contingat, locum habeant in dictis caſibus, etiamſi ſimul, vel conjunctim contingant, quotcumque ſint caſus inſimul, vel conjunctim contingentes, quatenus poſſint adaptari. Item quod omnis hæreditas delata alicui ex Teſtamento, vel ab inteſtato, ſi moriatur ante aditam hæreditatem, vel immiſſionem factam, tranſmittatur ad ejus hæredes, & hæredes hæredis in infinitum ex teſtamento, vel ab inteſtato, etiam improprie ſumpto vocabulo, ſecundum diſpoſitionem prædictam. Et ſimiliter jus, quod competebat alicui aſcendenti, vel deſcendenti dicendi aliquam ultimam voluntatem nullam propter præteritionem de eo factam in aliqua ultima voluntate, tranſmittatur ad quoſcumque ejus hæredes deſcendentes, vel collaterales maſculos, & per lineam maſculinam conjunctos, uſque ad quartum gradum incluſive, gradum connumerando, ut ſupra. Declarantes, quod ubi in quacumque parte præſentis Statuti ſit mentio de patruo, intelligatur tantum de fratre patris utrinque conjuncto, vel ex parte patris tantum.

PODII NATIVI, ſeu DONADEI

Terra B in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CXXXIII.

Che le Sorelle, che paſſano 25. anni, e non ſono maritate, poſſino dividere. Pag. 36.

STatuimo, ed ordiniamo, che ſe alcuno havrà una, ò più ſorelle, e non poterà maritare, e non mariterà quelle, ſecondo la ſua conditione, in termine, che detta ſorella habbia venticinque anni, non eſſendo juſto, o legitimo impedimento, che paſſati detti venticinque anni, detta ſorella poſſa dimandare in la heredità paterna, e materna pro rata, come ſe foſſe maſchio, e detto fratello, ò fratelli ſiano tenuti, ne obligati darli detta parte d'heredità per dote, e la corte ad petitione di detta ſorella ſia tenuta aſtringere detto fratello, ò fratelli a conſegnare detta parte di heredità, alla prefata ſorella.

PONTIS CASTRI

Sub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CXXXIV.

Quod mulieres dotatæ non ſuccedant certis perſonis. Cap. 17.

STatuimus, quod mulieres dotatæ per patrem, ſeu matrem, fratrem, ſororem, avum, vel aviam non ſuccedant ab inteſtato hujuſmodi patri, vel matri, ſorori, vel fratri, avi, vel aviæ. Si talis pater, mater, frater, vel ſoror, avus, vel avia decederent, aliis filiis ſuperſtitibus maſculis, vel nepotibus ex filiis naturalibus ex eodem matrimonio, de quo nata eſt dicta mulier dotata, vel ſi decederent aliqui ex fratribus, vel ſororibus, etiam ſine filiis, aliis fratribus carnalibus, vel filiis fratrum maſculis ſuperſtitibus ex utroque parente, dictæ mulieres dotatæ, volentes non audiantur, & ſi in judicio egerint petiendo hæreditatem, vel partem nonæ prædictorum debitæ, mulieres, & ejus Procuratores per Rectores ejiciantur.

POSTIGNANI,

Caſtri ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CXXXV.

Quod mulier dotata ſuccedere non debeat ab inteſtato, Cap. 51.

MUlier aliqua de eadem Univerſitate, vel ejus diſtrictu, dotata a patre, matre, avo, avia, fratre, nepote, vel quocumque alio, non poſſit, nec valeat ſuccedere, vel regreſſum habere ab inteſtato in bonis dotantis, & fratrum, ſororum, nepotum, neptum, & aliorum quorumcumque, & quorumlibet attinentium in aliquo gradu ipſis dotantibus aliquam rem, vel eam. Sed dotibus datis, vel promiſſis ſtare debeat, & ſit contenta, itaque aliquod ultra dotes prædictas petere, vel habere non poſſit jure legitimæ, trebellianicæ, & ſupplementi legitimæ, vel cujuſcumque alterius, a quibus penitus excluſis, & dotes prædictæ in locum legitimæ, vel ejus ſupplementi dictæ mulieris debitæ, & aliorum prædictorum ſuccedere, & venire intelligantur, & ſi dictæ dotes ad computum, & debitam legitimæ quantitatem aſcenderent, & ſuperſtite ei aliquo maſculo ex linea paterna, uſque in tertium gradum incluſive, ſecundum jus Canonicum computan. & præſens Statutum habeat locum in præſentibus, præteritis, & futuris.

RAVENNATEN. CIVITATIS.

PARTICULA CXXXVI.

De ſucceſſione filiorum, & aliorum deſcendentium in rebus parentum, & aliorum aſcendentium, ab inteſtato morientium. Rubr. 12.

STatuimus, & ordinamus, quod filius, vel filii, & alii deſcendentes maſculi ſuccedant in omnibus bonis, & rebus tam emphyteuticis, ſeu livellariis (ſalva ſemper concordia nova de iis loquente) quam liberis, & allodialibus, & ubicumque poſitis, & juribus parentum ſuorum ab inteſtato morientium; ita tamen, quod hujuſmodi aſcendentium hæreditates deferantur ſuper perſonis maſculis deſcendentibus in gradu proximioribus perſonæ defunctæ de agnatione patris, ſeu alterius aſcendentis, de cujus hæreditate ageretur, excluſis filiabus fœminis, nepotibus, & aliis a matre deſcendentibus, adeo quod ratio habeatur, & in conſideratione ſit ſemper favor agnationis, & ſanguinis paterni, & materni generis illius morientis, & non matris, nec materni generis, & proximiores, qui ſuccedere debeant, ut ſupra intelligantur, etiam ſi uno gradu eſſent remotiores ipſi defuncto, quia unum ſubintrat locum, ſeu gradum patris, vel alterius perſonæ, in cujus locum ſuccederet, volumus, & decernimus ut in ſtirpes, & non in capita dividatur hæreditas. Filiæ vero, & aliæ fœminæ de agnatione paterna deſcendentes a filiis maſculis dotari debeant congrua dote, habita ratione facultatum, ac numeri filiorum, & dignitatis familiæ, & natalium talis ab inteſtato decedentis, dum tamen dos conſtituenda, & tradenda minor non ſit legitima, quæ ipſis fœminis dotandis deberetur, major autem eſſe poſſit ipſa legitima; ſi ita æquum eſſe videbitur, conſideratis iis, quæ conſideranda eſſe nunc diximus. Quod ſi ipſas filias, & alias fœminas prædictas velle ingredi Monaſterium aliquod contingeret, eis dos illa præſtetur, quæ dotantibus, & Monaſteriis ipſis placuerit, & ſimul pacti fuerint, vel ſi jam effectæ eſſent Monachæ, contentæ eſſe debeant dote jam habita, & nil ulterius in quocumque horum caſuum petere, aut conſequi poſſint. Et quoad augendam, vel minuendam legitimam, ſecundum numerum filiorum trientis, vel ſemiſſis, juxta jus noviſſimum authenticorum, prædictæ filiæ Monachæ, cujuſcumque ſint Religionis, & Monaſterii in Civitate noſtra Ravennæ, annumerentur, & computentur cum aliis filiis, ſeu filiabus in ſæculo remanſis, & ipſa legitima debeatur, & in ea ſuccedatur in ſtirpes, & non in capita. Et ſi mortuæ (ut ſupra) ſine Teſtamento ſupererunt prædictæ eorum filiæ neptes ex filio præmortuo, vel pronepotes, quæ nondum eſſent nubiles, interim donec nuptui tradentur, per prædictos deſcendentes agnatos hæredes alantur, & educentur probe, & ſecundum conditionem, ac facultates illius jam defuncti, in cujus bonis erunt dotandæ. Fructus autem ipſius legitimæ petere non poſſint, nec debeant, donec in domo patris, ſeu dictorum aſcendentium mortuorum morabuntur, & alimenta eis præſtabuntur. Et moriente patre, vel avo paterno, aut alio deſcendente paternæ agnationis filia ſua, ſeu filiabus, neptibus, vel pronepotibus ex maſculis, & maſculino ſuo genere, & agnatione provenientibus jam matrimonio collocatis, & dotatis. Hujuſmodi fœminæ, & ipſi de medio ſublati, provenientes ex legitimo matrimonio ab eis petere, ac conſequi poſſint legitimam, ſeu ejus ſupplementum in bonis, & hæreditate etiam in pecunia numerata exiſtente, ſeu illius patris, ſeu avi aut alterius aſcendentis, ut ſupra ab inteſtato decedentis.

In qua dote tam conſiſtente in pecunia numerata, quam in bonis mulieris, ſe moventibus, & ſtabilibus tam liberis, & allodialibus, quam emphyteuticis, ſeu livellariis bona omnia paraſernalia, & alia diſtincta habita a perſona, in cujus bonis, & hæreditate detrahenda erit legitima, vel ejus ſupplementum computentur, & computari debeant.

Quamque legitimam, ſeu ejus ſupplementum petendi facultatem eſſe ſublatam intendimus, ac ſancimus ſpatio annorum viginti a die mortis illius, de cujus bonis, & hæreditate deberetur.

Fructus autem ipſius legitimæ, ſeu ejus ſupplementi non debeantur aliquo modo, niſi a die moræ, in qua ejus debitor, ſeu debitores fuiſſent judicialiter conſtituti. Eo modo, quo ſupra deberi legitimam, ſeu earum ſupplementum, & fructus prædictos deſcendentibus ex maſculis diſpoſuimus, eodem etiam modo deſcendentibus hæredibus ex filiab. a fœminis debeatur, non autem aliis hæredibus ipſarum filiarum debeatur, ſed tantum deſcendentibus ab eis. Iiſdemque temporum ſpatiis ea petendi jus finiatur, & in eis computentur, quæ ſupra computare diximus.

REATINÆ CIVITATIS.

PARTICULA CXXXVII.

De ſucceſſione ab inteſtato. Cap. 19. lib. 2.

IN ſucceſſionibus ab inteſtato primo ſuccedant filii, & filiæ deſcendentes ex filio maſculo legitimo. Nepotes vero ſuccedant cum patruis in ſtirpes, & non per capita. Idem & in patruis, ut in ſtirpes ſuccedant. Si quis vero ſine patre, & filiis, & nepote, aut pronepote, vel deinceps ex filio inteſtatus deceſſerit, Proximiores conſanguinei, ſive unus, ſive plures ſint, ejuſdem gradus, ſuccedant tali defuncto ab inteſtato, & omnia bona defuncti ad proximiorem, ſeu proximiores deveniant, hoc tamen declarato, quod ſi talis ab inteſtato defunctus habuerit plures fratres, vel ſorores, vel nepotes ex fratre, quorum aliqui ſint ex utroque parente conjuncti; aliqui ex altero tantum, præferantur in ejus ſucceſſione ab inteſtato ille, vel illi, qui eſt, vel ſunt ab utroque parente conjuncti, excluſis conjunctis ex altero parente tantum, & ſi habuerit fratres, vel nepotes ex fratres, vel fratribus, quorum aliqui ſint ex parte paterna linea tantum conjuncti, aliqui ex matre, ſeu materna linea tantum ſint conjuncti, præferantur, & ſuccedant tali defuncto fratri ſuo paterno in bonis paternis, & quæ tali defuncto ex paterna ſucceſſione devenerint. Illi vero fratres, ſorores, vel nepotes, qui ex matre tantum, vel materna linea ſunt conjuncti, præferantur, & ſuccedant tali fratri, vel paterno in bonis maternis, & quæ tali defuncto a matre, & matris hæreditate devenerint. Filiæ vero dotatæ a patre, avo, matre, fratre, vel de bonis ſuis, vel relicto in teſtamento nomine dotis non poſſint ſuccedere ab inteſtato alicui proximiori conſanguineo, nec parentibus ſuis una cum fratre, vel nepotibus ex fratre præmortuo. Et ſi non habuerit fratrem carnalem, vel nepotem ex fratre, & habuerit patruum, ſeu patruos, & fratres patrueles, vel aliquem ipſorum, tunc in eo caſu ſuccedat dicta mulier pro medietate, & in alia medietate ſuccedant prædicti in ſtirpes, & non per capita, & hoc in illis caſibus, in quibus eſſet potior in gradu, & hoc locum habeat in ſucceſſione conſanguineorum ex patre patris tantum, & eodem modo in ſucceſſione conſanguineorum ex parte matris ſuccedat dicta mulier dotata, non ſuperſtite fratre, vel nepote carnali ex fratre præmortuo ipſius mulieris dotatæ in medietate bonorum, & in alia medietate ſuccedat avunculus, vel avunculi, & fratres conſobrini ex parte matris; ſi vero eſſet æqualis de jure communi ipſi patruo, ſeu cum patruis, ſeu cum dd. fratribus patruelibus, vel altero ipſorum in ſucceſſione conſanguineorum paternorum, qui tamen in eo caſu ſuccedat in medietate ejus, quod eſſet habitura de jure communi. Reſiduum vero remaneat ſupranominatis perſonis, & idem modus ſervetur cum avunculo ex fratribus conſobrinis ex parte matris in ſucceſſione con-

ſan-

Digitized by Google

ſanguineorum ex materna linea, & a quacumque ſucceſſione repellatur mater ſi viveret. Repellantur & ejus filii deſcendentes. Et quia, ſi qua mulier fuerit dotata a patre, matre, vel patruo, & diſſoluto matrimonio propter mortem ipſius mulieris inteſtatæ defunctæ, & remanſerint filii maſculi, vel fœminæ unus, ſive plures, & dicti filii, vel filiæ morirentur in pupillari ætate, vel inteſtati, quod medietas dotis dictæ mulieris remaneat, & revertatur ad dictum dotantem, & hæredes ejus; In alia vero medietate ſuccedat proximior, qui de jure, & ſecundum formam Statutorum dictis filiis, vel filiabus ſuccedere debet, & ſi qua mulier viduæ caſte, & honeſte honorem præmortui viri ſui ſervaverit, poſſit ſuccedere, & ſuccedat filio ſuo, & filiæ ab inteſtato defunctæ in medietate uſusfructus omnium bonorum talis filii, ſeu filiæ ab inteſtato defuncti, ſeu defunctæ. Et ſi ad ſecunda, vel ulteriora vota tranſierit, vel caſte non vixerit, ſeu viri mortui honorem non ſervaverit, ſit ab omni ſucceſſione filii, & filiæ excluſa, nec mater, nec avus maternus, vel deſcendens ex linea materna poſſit ſuccedere ab inteſtato filio, vel filiæ, nepoti, vel nepti ſuperſtite deſcendente a linea maſculina, vel fratre carnali ex utroque parente, vel patre tantum decedente. Et mulier dotata non poſſit agere ad ſupplementum debiti a jure naturæ contra hæredes patris, vel in bonis paternis, ſi etiam minus debita portione eſſet, & ſi pater reliquerit aliquid filiæ nomine dotis, vel pro dote, quod tunc cenſeatur legatum purum, & ei teneantur hæredes patris, ſtatim ad ſui petitionem aſſignare dotem in pecunia, vel in poſſeſſione ejuſdem valoris; & quod frater poſſit dotare ſororem, ſecundum facultatem patrimonii ſui, ſicut poterat pater in ſuo teſtamento, & mulier ſic dotata debeat eſſe contenta de dicta dote, & alia bona communia, vel paterna, ſeu materna relaxare debeat pleno jure dictis fratribus, ſecundum ſenſum ſapientiorum.

RECINETEN. CIVITATIS.

PARTICULA CXXXVIII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Rub. 58.

SI quis ab inteſtato deceſſerit, filiis, filiabus, ſeu nepotibus, vel neptibus ex filio non relictis, patre, vel matre non ſubſiſtentibus, ſi fratres carnales ſint ſoli, vel cum filiis alterius fratris in ſtirpem ſuccedant. Si autem remanſit ſoror tantum, illa ſuccedat. Si filii, & filiæ ſororis, tantum maſculi ſuccedant, deinde in antea proximior in gradu ſuccedat, quod locum habere volumus in præteritis, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *Quod filiæ dotatæ ſint contentæ dote ſua, & ad bona paterna non poſſint habere regreſſum. Rubr. 59.*

QUando mulier dotata ſit, ſeu fuerit a patre, vel avo paterno, ſive a fratribus carnalibus ex parte patris, & ſuperſit maſculus filius ex aliquo prædictorum dotantium, dote ſibi data ſit contenta, nec poſſit, patre, vel avo paterno, vel fratribus carnalibus ex parte patris, ſeu liberis eorum viventibus, ad bona paterna avi paterni, vel fratris, ſeu fratrum carnalium habere regreſſum, vel aliquid petere occaſione hæreditatis alicujus dictarum perſonarum, vel alia quacumque occaſione, ſive renunciaverit, ſive non. Si vero mulier dotata fuerit, vel ſit ab aliqua alia perſona, quam a patre, vel avo paterno, ſive a fratribus carnalibus ex parte patris, auctoritate præſentis Edicti poſſit ipſa mulier ex teſtamento, vel ab inteſtato dotanti ſuccedere, tanquam ſi ab eo nulla ſibi fuiſſet dos conſtituta, quæ locum habere volumus in matrimoniis præſentibus, & futuris. Si autem quis deceſſerit relictis pluribus filiabus, vel neptibus tantum, quælibet in virili, ſeu æqualiter ſuccedat. Quod ſi ex ipſis aliqua, ſeu aliquæ ipſarum fuerint nuptæ, tantum minus accipiant de ſucceſſione, quantum fuerit quantitas ſuæ dotis. Cæterum ſi pater, vel avus paternus, vel frater carnalis ex parte patris, ipſis filiabus, vel neptibus nuptis aliquid reliquerit ultra dotem, ultra petere non poſſint occaſione legitimæ, vel alia quacumque cauſa, viventibus fratribus maſculis, vel patruis, vel eorum liberis.

ROCCÆ CONTRADÆ,

Quæ eſt Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CXXXIX.

Quod ſtantibus maſculis, & nepotibus maſculis ab inteſtato decedentibus, filiæ fœminæ, ſeu neptes aliquo modo non ſuccedant. Cap. 146.

STatuimus, & ordinamus, ac reformamus, advertentes, quod ex judicio Dei, ut plurimum contingant inevitabiles caſus diræ, ſubitæ, & inopinatæ mortis, in tantum, quod quis percuſſus fulmine, morte daveniente non poteſt ſuper bonis, & rebus ſuis teſtando providere, vel aliter diſponendo, ut experientia docet quotidiana, ex quo mortis judicio plurimi, & plurimi patresfamilias non valentes aliter de bonis ſuis teſtando diſponere obeunt penitus inteſtati. Ob quam rem filii maſculi, & nepotes ex filiis maribus orti maximam patiuntur jacturam circa ſucceſſionem bonorum, & rerum, ac hæreditatis hujuſmodi inteſtatorum, ſeu ab inteſtato decedentium, quia cum ipſis filiis maſculis, ac nepotibus ortis, ex filiis maribus prædictis, ex quibus ſubſtentatur dignitas, & honor familiarum, & domorum tam filiæ fœminæ, & neptes, nuptæ, & dotatæ, quam non nuptæ, talium ab inteſtato decedentium ſucceſſionem quærunt, & quotidie ſuccedunt æqualiter una cum filiis maſculis.

Quo circa volentes tanto familiarum, & domorum damno, jacturæ, & perditioni providere, ſuccurrere, & obviare, ſtatuendo, ordinando, & confirmando dicimus, quod dictæ filiæ fœminæ, ſeu neptes a patre nuptæ, & dotatæ, & etiam filiæ fœminæ, ſeu neptes nedum nuptæ, ſed poſt mortem talium avorum, & patrum ſuorum, ab inteſtato decedentium, nubendæ, & competenter dotandæ, ſtantibus dictis filiis, ſeu nepotibus maſculis, vel ſi alter ipſorum vixerit, in aliquo non ſuccedant præfatis ad partem filiarum, vel nepotum, patre, ſive avo, patre, vel avia paterna ab inteſtato defunctis, nec ex illegitimis, ſed ſint, & eſſe debeant tacitæ, & contentæ ipſarum dotium, legibus quibuſcumque in contrarium facientibus non obſtantibus, tam civilibus, quam Canonicis, & idem ordinamus, ſtatuimus, & reformamus de ſucceſſione bonorum matris, avi materni, & aviæ maternæ decedentium ab inteſtato, quod filii maſculi, & nepotes ex filiis maſculis orti ſuccedant, excluſis penitus filiabus, & neptibus jam maritatis, & dotatis, & maritandis, ſeu competenter dotandis de bonis patris, avi paterni, & aviæ paternæ, ſive de bonis matris, avi materni, & aviæ maternæ, quæ filiæ, & neptes, etiam in legitima non ſuccedant, quamdiu, & donec dicti filii, & nepotes maſculi, vel alter ipſorum ſupervixerint, & prædicta ſtatuta, ordinamenta ſeu reformationes ſibi locum vindicent per tempora ventura, & omnino inviolabiliter debeant obſervari, aliqua lege civili, vel Canonica non obſtante.

ROCCHETTÆ CASTRI,

Sub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CXL.

Quod mulieres dotatæ non ſuccedant certis perſonis. Cap. 17.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod mulieres dotatæ per fratrem, matrem, patrem, ſororem, avunculum, ſeu aviam non ſuccedant ab inteſtato hujuſmodi patri, vel matri, ſorori, vel fratri, avo, vel aviæ, dummodo pater, vel mater, frater, vel ſoror, avus, vel avia decederent aliis filiis ſuperſtitibus maſculis, vel nepotibus ex filiis natis ex eodem matrimonio, de quo nata eſt dicta mulier dotata, vel ſi decederet aliquis ex fratribus, vel ſororibus, & ſine filiis aliis fratribus carnalibus, vel filiis fratrum maſculis ſuperſtitibus ex utroque parente dictæ mulieres dotatæ ad ſucceſſionem prædictorum venire volentes, non audiantur. Et ſi in judicio egerint petendo hæreditatem, vel partem quorumdam prædictorum, dictæ mulieres, per Rectores ejiciantur, &c.

RONCOFREDI,

Loci B. in Provincia Romandiolæ.

PARTICULA CXLI.

In ordine alle ſucceſſioni ab inteſtato.

IN oltre intendendo S. Sig. Illuſtriſs. di provedere alla conſervatione delle caſe, e famiglie, ordina, e decre-

ta, che ſtante li figli, e deſcendenti maſchi al tempo della morte d'alcun padre, o deſcendenti, quelli ſoli ſuccedino al defonto, e s'intendino eſſere ſuoi heredi ab inteſtato, escluſe ſempre le figlie femine, e deſcendenti femine dall' heredità del morto padre, ed aſcendente ab inteſtato, le quali femine ſe in vita ſaranno ſtate dotate dal loro padre, o aſcendente, ſiano contente, e tacite della dote dataligli, e promeſſali, nè poſſano pretendere altro con li maſchi, etiam legitima, o ſuo ſupplemento, dalla quale S. Sig. Illuſtr. con il preſente decreto, intende perpetuamente eſcludere. Ma ſe non ſaranno ſtate dotate in vita del padre, o aſcendente, remanendo ferma detta eſcluſione etiam della legitima; S. Sig. Illuſtr. vuole, e decreta, e comanda, che ſiano dotate ad arbitrio de' ſuoi parenti più proſſimi, e non trovandoſi parenti, ſe li deve deputare, e conſtituire la dote da' duoi da eleggerſi dal publico Conſeglio di Roncofreddo, li quali nell' arbitrare detta dote dovranno haver conſideratione alla qualità della famiglia, delle perſone, delle facoltà, e de' tempi, a conforme al detto arbitrio, gli heredi maſchi dovranno pagare detta dote, e non altrimenti, ò in altro modo, &c.

SANCTÆ AGATHÆ,

Terræ ſub Legatione Bononiæ,

PARTICULA CXLII.

Che la donna dotata non ſucceda. Pag. 29. lib. 2.

VOlemo, che dovendo, che in la caſata ſia fratelli d'alcuna donna maritata, o maſchi di quella caſata, la donna maritata delli beni paterni non poſſa ſuccedere in la detta heredità del padre, fratelli, o altri di detta caſata, ſe non è da eſſi inſtituita herede, e laſſata legataria. Ma ſtia contenta della dote ſua, la qual dote però ſe foſſe manco, che richiede la conditione della caſata, e paterna, volemo, che eſſa maritata poſſi addimandare il ſupplemento, inſino alla quantità dello conſueto. E ſimilmente s'intenda della donna non maritata, laquale ſi dica maritate, e darghe la dote, non di minor ſomma, che ſia lo conſueto della caſata, e di quella ſtia contenta, ut ſuprà; a volemo, che cadauna fatta vedova poſſa tornare, ſtare, ed habitare nella caſa del padre, o avo paterno, e communicare la dote ſua con quelli, e da eſſi heredi del padre havere li alimenti neceſſarj, domente ſta in viduitade. Item volemo, che non reſtando maſchio alcuno della caſata eſſe donne poſſan ſuccedere ab inteſtato alli morti della caſata.

Ejuſdem Statuti. *Delle donne, che s hanno a maritare.*

VOlemo, che morti li padri, li fratelli, ed agnati debban maritare le figliuole del morto, della heredità del morto, in duoi anni proſſimi, ſe ſono d'età nubile, cum conſilio de duoi, o tre proſſimi agnati, e debbanſi dare le loro dote condecente, che non ſia minore di quanto richiede alla condizione ſua, cioè della caſata.

S. ANATOLIÆ,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Camerini.

PARTICULA CXLIII.

Quod mulier, quæ fuerit dotata a patre, vel alio conſanguineo, non poſſit ulterius petere partem in bonis patris. Rubr. 195.

DIcimus, & ordinamus, quod ſi aliqua fœmina fuerit dotata a patre, vel a matre, aut fratre, vel ſororibus, aut partem habuerit de bonis paternis, aut maternis, qualicumque de cauſa, non poſſit, nec debeat ulterius aliquid petere de bonis prædictis, niſi fuerit ſibi relictum, & ſi contrafecerit, non audiatur, & ſolvat præfat. Communi decem lib. legitimis hæredibus exiſtentibus.

Reformationes. Pag. 99.

ITem, perchè in Santa Anatolia è un Statuto, che fœminæ dotatæ non poſſint ſuccedere, e per eſſere alquanto oſcuro, nè ſi intende bene, ſe la mente del Statuto fu, che tali femine foſſero eſcluſe ſolamente dalla heredità paterna, o vero generaliter dalla heredità materna, paterna, e fraterna, nè anche s'intende bene, ſe queſta eſcluſione s'intende, che duri, mentre, che ſono vivi i maſchi, o vero perpetuamente. Degniſi Voſtra Eccellenza dichiarare detto Statuto, ed ordini, che detto Statuto s'intenda, che tali femine dotate non poſſano ſuccedere nell' heredità del padre, madre, fratelli, e ſorelle, di modo che dotate competentemente delli beni, e ſoſtanza di una delle dette perſone in eſſo Statuto nominate; s'intendino, e ſiano generalmente eſcluſe dalla heredità, e beni di tutti gli altri, di che in detto Statuto ſi fa menzione. E che queſte tali donne s'intendano privare dell' heredità ſolamente, ſin tanto che li maſchi per cauſa delli quali ſono eſcluſe, vivono, e che mancando in tutto la linea maſcolina, le prefate femine eſcluſe, e loro figliuoli, e nepoti, o maſchi, o femine, che ſiano, poſſano addimandare la rata, e parte dell' heredità, dalla quale certa femina fu eſcluſa, e s'intenda reintegrata al tutto, alla primiera ragione della ſucceſſione, dalla quale per la ſuperſiſtenza delli maſchi era ſtata temporalmente eſcluſa, e queſto addimandano per torre via molte liti, che ſopra queſti duoi caſi ogni dì occorrono, parte per cavillatione de Avvocati, parte per la varietà, ed opinione de' Dottori, e per la oſcurità di detto Statuto, volendo, ed ordinando queſta dichiarazione haver luogo, e doverſi oſervare non ſolo per l'avvenire, ma anche nelle coſe paſſate per ſentenza, o tranſatione non ancor deciſe. Placet.

SANCTI ARCHANGELI,

Loci ſub Legatione Romandiolæ.

PARTICULA CXLIV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato, & inteſtabilium. Rub. 40.

QUia Reipublicæ intereſt, ut cippus Domus conſervetur, ne omnis maſculorum labor inter extraneos larga dividatur, domuſque deſtruatur, & plerumque homines deveniant ad inopiam, divitiaſque amittant, quibus deficientibus ſordeſcit dignitas familiarum. Idcirco in ſucceſſionibus ab inteſtato, vel ſine teſtamento, & inteſtabilium tale jus ſervetur, quod filiæ fœminæ, & deſcendentes ab eis non poſſint ab inteſtato ſuccedere patri, avo, vel proavo, ſi ea eis, aut aliquo eorum remanſerit unicus filius maſculus, ſeu plures, aut nepotes maſculi, unus, vel plures nati ex filio, vel filiis ipſius mortui, & matri, aviæ, vel proaviæ mortuæ non poſſint ab inteſtato ſuccedere fœminæ, aut deſcendentes earum ſi remanſerint filii maſculi unus, vel plures, aut nepotes maſculi unus, vel plures nati ex filio, ſeu filiis perſonæ præmortuæ deſcendentes ab ipſa matre, avia, vel proavia, ſed in quolibet caſuum prædictorum mulieres illæ ſi dotatæ non eſſent, debeant congrue dotari, ſecundum facultatem patrimonii, & perſonarum qualitatem. Et ſi ipſæ fœminæ non dotarentur congrue, poſſint ab hærede petere bona illius hæreditatis, & ea habere, & tenere quouſque fuerint congrue dotatæ, & non obſtante aliqua alienatione facta de bonis hæreditatis, & ſi frater nollet maritare ſororem, aut eam vellet maritare incongrue, vel indecenter, vel ad eam maritare eſſet inhabilis, tunc duo ex proximioribus conſanguineis ipſorum, unus ex latere paterno, & alius ex latere materno debeant eam maritare, ſecundum facultatem patrimonii, & qualitatem perſonarum, & ſi concordes non eſſent, eligatur Tertius per D. Poteſtatem S. Archangeli, qui pro tempore fuerit, & duo ex dd. tribus poſſint, ſecundum facultatem patrimonii, eamdem libere maritare, & dotem conſtituere, & contra id, quod actum fuerit per ipſos fratres, non poſſit venire, videlicet aliquid opponere aliqua ratione, vel cauſa, & fiat electio dictorum duorum conſanguineorum, & tertii ad petitionem cujuſcumque conjuncti dictæ fœminæ prædictæ narrantis, & petentis coram D. Poteſtate.

Item, quod mortuo patre ab inteſtato, ſi remanſerint filiæ fœminæ, & non maſculi perſonæ mortuæ, & remanſerint fratres carnales dictæ perſonæ defunctæ, unus, vel plures, tunc dictæ filiæ fœminæ, & dicti fratres carnales ſuccedant, & ſuccedere debeant æqualiter, & viriliter in bonis, & hæreditate dictæ perſonæ defunctæ.

Item mater, & conjuncti ex latere materno tantum, non poſſint ab inteſtato ſuccedere ad ſucceſſionem filii, aut filiæ, vel eorum deſcendentium, ſi remanſerint filius, frater, vel ſoror perſonæ mortuæ, aut filius fratris, vel filius ſororis, aut patruus, aut frater patruelis unus, vel plures ex latere paterno perſonæ defunctæ, & in eo caſu, in quo ex perſona defuncta ſupereſſet mater, & patruus, mater poſſit ſuccedere in quarta parte hæreditatis perſonæ mortuæ, & in reſiduis tribus partibus ſuccedat patruus, ſive avus, patruus, vel filius, ſive filii patrui, ſeu fratres patrueles. Et mortuo fratre ab inteſtato ſorores ſuccedere non poſſint, ſi remanſerit unus frater carnalis, vel plures ex latere paterno, & materno, vel ſaltem paterno, aut filius ipſius fratris, & ſorores, ſi maritatæ non eſſent in aliquo ſupra-

Digitized by Google

prædictorum caſuum, debeant congruenter dotari de bonis fratris defuncti, prout de aliis ſuperius dictum eſt. Et idem ſervetur in ſororibus ab inteſtato decedentibus.

Item ſi remanſerit patruus perſonæ defunctæ, ſorores ipſius defuncti ſolum in quarta parte defuncti fratris ſuccedant, etiamſi dotatæ eſſent. Si autem dotatæ non eſſent, debeant congruenter dotari, prout ſuperius dictum eſt, & debeant filii, & nepotes, & alii ſucceſſores quando ex perſona defuncti eſſent fœminæ dotandæ, ſecundum formam ſupradictam, ex bonis defuncti facere inventarium omnium bonorum patris, & matris, avi, & aviæ, proavi, & proaviæ, vel alterius perſonæ, cui ſuccederent, ad hoc, ut dictæ filiæ, ſorores, aut nepotes, & filiæ dotandæ ex bonis defuncti, non poſſint in aliquo defraudari, & illud inventarium d. ſucceſſores teneantur facere infra menſem a die mortis ejus, cui ſucceſſerint, & ſi d. fœminæ dotandæ eſſent ſecundum formam præſentis Statuti, non habeant ulterius regreſſum ad bona paterna, ſeu materna occaſione ſuæ legitimæ, vel alterius ſucceſſionis ab inteſtato, extantibus aliis, qui ſuccedere poſſint ſecundum formam ſupradictam ſtatuti loquentis de ſucceſſionibus ab inteſtato, ſed debeant earum dotibus ſtare contentæ, & tacitæ.

Et in cæteris caſibus in præſenti Statuto non expreſſis, neq; ſpecificatis, ſervetur jus commune, non obſtante quod in hoc Statuto ſit ratio, cujus vigore volumus aliquam fieri extenſionem ad caſus non expreſſos, & prædicta locum habeant in futuris, & in perſonis de novo decedentibus.

SANCTI LUPIDII, ſeu ELPIDII,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ .

P A R T I C U L A CXLV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato . Rubr. 2. lib. 2.

QUoniam per maſculinum ſexum domus, & familiæ nominantur, hac noſtra edictali lege perpetuo valitura ſancimus, quod ſi aliquis, vel aliqua deceſſerit ab inteſtato ſuperſtitibus poſt ſe filio, vel filiis natis, vel in utero exiſtentibus maſculis legitimis, & naturalibus, ii ſuperſtites taliter defunctis univerſaliter ſuccedant, penitus excluſis filia, vel filiabus natis, ſeu naſcituris, dotatis, & non dotatis, & etiam deſcendentibus ab ipſis, ſive maſculis, ſive fœminis, etiam quod fœminæ eſſent ex filio, vel filiis, nepote, vel nepotibus, pronepotibus maſculis, & in infinitum, cujuſcunque muneris, gradus, conditionis, ordinis, & profeſſionis fuerint, ab omni prorſus ſucceſſione, & legitima portione debitis jure naturæ, pro vitæ ſubſidio, vel quocunque alio nomine, & titulo, durante generatione maſculina, educandis tamen, & alimentandis, & dotandis, temporibus, & modis inferius deſcriptis. Et prædictarum fœminarum excluſionem eamdem volumus locum ſibi vindicare, ſi ſuperfuerint nepos, vel nepotes, pronepos, vel pronepotes quoſcunque ex nepote, & nepotibus ex filio, & filiis natis, & deinceps in infinitum, ſalvo tamen inter ipſos maſculos jure ſubintrandi in loca, & partes prædefunctorum, & mortuorum, vel per ſtirpes, vel per capita, in quibus caſibus diſpoſitio juris communis immutata remaneat, & ſemper reperitis in quolibet gradu, & in qualibet perſona ante dictis maſculinitatis, legitimitatis, & naturalitatis qualitatibus. Dictas autem fœminas dotatas, ſeu dotandas a patre, matre, avo, avia paterna, ſeu materna, fratre, vel fratribus, vel ab aliquo deſcendentium maſculorum prædictorum inhabilitamus, ab omnium, & ſingulorum, tam maſculorum, quam fœminarum deſcendentium, & aſcendentium ſucceſſione, etiam decedentium poſt mortem perſonarum, de quorum bonis dotatæ fuerunt, vel dotandæ ſunt, perinde, ac ſi de cujuslibet perſonarum memoratarum bonis dotatæ eſſent, donec ſupererit aliquis maſculorum præfatorum, non poſſit ad alicujus præfatarum perſonarum ſucceſſionem aſpirare, dummodo in ſuccedendo matri, quæ plures habuerit viros, in bonis, quæ illi obvenerunt ab aliquo maritorum prædictorum, vel illius matrimonii occaſione, ſive per ſucceſſionis, ſive conventionis modum, filii ejuſdem matrimonii ſuccedant, etiam ſi eſſent ſolæ filiæ ex illo matrimonio, & filii maſculi ex aliis matrimoniis. Et prædicta diſpoſitio locum habeat, etiam in patribus qui plures uxores habuerint. In bonorum dotalium vero diviſione, & ſucceſſione maſculis, ut ſupra, deferenda, jura communia obſerventur, cui matri decedenti ſine deſcendentibus ex ea maſculis per maſculos, ut ſupra, filia ex filio, & deſcendentes ex ipſis ſuccedant, nulla habita conſideratione præmiſſæ Conſtitutionis. Filias autem, & deſcendentes fœminas, ut ſupra excluſas, volumus honorifice, honeſte, & condigne educari, alimentari, & de bonis perſonarum, a quarum hæreditate excluſimus, temporibus debitis per illos, qui excluſerint, & ipſorum ſucceſſores, ſecundum conſuetudinem noſtræ Terræ, ut qualitas familiarum, parentum gradus, patrimonii quantitas, conſuetudo domus expoſtulant, maritari, & dotari. Qui viri ſi fuerint negligentes in maritando, & dotando, & maritanda exceſſerit ſuæ ætatis annum vigeſimum innupta, poſſint duo proximiores, ſive ex latere patris, ſive matris, ſive utrinque ipſam maritare de bonis, unde fuerunt excluſæ, juxta conſiderationes prædictas. Quæ bona præſentis Statuti vigore cenſeantur ipſo jure hypothecata, & oneri prædicto obnoxia. Non exiſtentibus autem prædictis in concordia, eligatur per DD. Priores tertius, qui cum duobus diſcordantibus cum omni diligenti conſideratione, citius, ſecretius, & modeſtius, quam fieri poterit, curent, ut maritetur, & dotetur, & quilibet conjunctus poſſit ad effectum prædictum comparere, donec dicta dotanda, & maritanda fuerit maritata, & dotata. Deſcendentibus autem maſculis prædictis non extantibus, vel renuentibus, pater, & avus paternus, & per lineam ſuperiorem directam maſculi aſcendentes dotationem faciant, ut ſupra. Deficientibus autem maſculis prædictis, quorum favore fœminas præfatas excluſimus, eaſdem, & ipſarum deſcendentes maſculos, & fœminas in omnibus juribus, & ad omnem ſucceſſionem unde fuerunt excluſæ, reſtituimus, & reintegramus, nulla penitus præſcriptione, ſeu quietatione obſtante. Si vero nec aſcendentes, nec deſcendentes maſculi de maſculis, ut ſupra memorati ſuperfuerint, ſed filia, vel filiæ, vel neptes ex filiis maſculis, & frater, vel fratres germani carnales utrinque, vel ex patre tantum conjuncti defuncto, concurrant æqualiter per capita in ſucceſſione ultra dotes datas, ſeu dandas, ut ſupra, dictis filiabus, & neptibus. & filii fratrum prædictorum in loca, & partes patruum ſuorum, ipſis non extantibus, admittantur, reſervato ſemper jure reintegrationis prædictis filiabus, & neptibus, & deſcendentibus, fœminis excluſis, in portionibus antedictis, ad quas, & patrui, & filii patruorum ſuorum fuerunt admiſſi, etiam extantibus filiabus fœminis ex prædictis patruis, & filiis patruorum. Mater autem, cui pater deficientium filiorum, ſeu filiarum aliquid teſtamento reliquit, illa debeat eſſe contenta, ab omni prorſus ſucceſſione decedentium liberorum excluſa, ſi ad alia tranſierit vota, ſive ante, ſive poſt obitum filiorum. Si vero viduitatem ſervaverit, ſuccedat in medietate legitimæ portionis ſibi debitæ, & in bonis defuncti filii ex dicto matrimonio, in quo viduitatem ſervaverit, computato tamen dicto credito mariti in dicta medietate legitimæ. Et intelligatur inteſtatus, vel inteſtabilis decedere in omnibus caſibus præmiſſis, ſive minor, & inteſtabilis decedat, ſive major, Jure communi, ſtatutis, decretis, reformationibus, & aliis quibuſcunque in contrarium non obſtantibus.

Hæc eſt nova reformatio particulæ, ſtatuti, de qua ſupra in ſecundo libro ſtatutorum, ſub rub. 72. de ſucceſſionibus.

Item ad tollendas omnes, & quaſcunque difficultates, quæ quotidie ſuboriuntur, & poſſunt impoſterum ſuboriri ſuper ſtatum de ſucceſſionibus ab inteſtato citra præjudicium præteritorum, ad effectum ut futuris caſibus poſſit congrua adhiberi medela, ſtatuerunt, quod dictum ſtatutum reformetur in hunc modum, videlicet, quod ſtantibus maſculis filiis, legitimis, & naturalibus ex corpore defuncti procreatis, filiæ fœminæ nullo pacto ſuccedere poſſint in bonis defuncti præfati, ſed ab eis, & ejus hæreditate cenſeantur penitus excluſæ, conſtitutis tamen eiſdem filiabus dotibus juxta condecentiam domus, & familiæ, ac facultatum. Non extantibus vero filiis maſculis prædictis, ut ſupra procreatis dictæ filiæ fœminæ reintegrentur, & reintegratæ cenſeantur ad hæreditatem d. defuncti in totum, excluſis quibuſcunque, quod conſultum fuit approbatum per calculos viginti novem affirmativos, novem negativos, & ſtatutis non obſtantibus in contrarium.

Placet, & impoſterum juxta reformationem præſentem procedi, & obſervari volumus. Philippus Gubernator.

SAN-

SANCTI GINESII,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CXLVI.

De mulieribus dotatis, & ſucceſſione ab inteſtato, maſculis exiſtentibus, Rubr. 25. lib. 3.

QUoniam per divitias, familiarum conſervatur honeſtas, quæ facile inopia perit, ut familiarum decori (prout poſſumus) conſulamus, ſtatuimus, & ordinamus, quod unaquæque mulier, tam nata, quam poſthuma, in teſtamento, vel quacumque alia ultima voluntate, aut quovis modo inter vivos fuerit dotata ab avo, patre, matre, fratre, vel patruo ab inteſtato in bonis prænominatorum, & cujuslibet ipſorum, non poſſit, nec valeat ſuccedere, ſed ſit ſua dote contenta, ſtantibus maſculis fratribus, vel fratrum filiis, aut nepotibus, ſed ipſi fratres, vel eorum filii, aut nepotes admittantur ad hæreditatem prænominatorum ſic ab inteſtato decedentium, fœmina, vel fœminis, congrue dotatis, penitus excluſis. Declarantes, quod ſi ab uno, vel a pluribus ex prænominatis fuerit dotata, intelligatur, & ſit penitus excluſa a ſucceſſione omnium, & cujuslibet ipſorum, ſive dotaverit, ſive non dotaverit.

Et congrue, ac competenter dotata mulier juxta qualitatem domus, conditionis, ac temporis, & patrimonii vires intelligatur, quoties dos conſtituta non fuerit minor legitima, alias ſi minor legitima dos fuerit, poſſit dicta mulier ſic dotata petere ſupplementum legitimæ uſque ad triginta annos, ac inde intelligatur præcluſa via petendi ſupplementum prædictum, & licet dotem minorem legitima acceperit, nihilominus excluſa ſit, extantibus maſculis, ut ſupra, & ſolum ſit ſibi ſalva actio petendi ſupplementum jam dictum.

Dotataque mulier intelligatur ſive ſit nubilis ætatis, id eſt duodecim annorum, & in matrimonio collocata, ſive non ſit nubilis ætatis, etiam quod dos ſibi non fuerit conſignata, ſed tantum relicta, vel deſtinata a patre, aut ab alio ex prænominatis, & in omnibus prædictis caſibus habeatur pro dotata, quoad ipſam excluſionem, a ſucceſſione ab inteſtato prædictarum perſonarum.

Sed ſi ab avo, patre, vel matre dotata non fuerit inter vivos, minuſque in ultima voluntate, tunc frater, ſeu fratres, vel eorum filii, poſt mortem patris mulieris dotandæ teneatur, vel teneantur infra ſex menſes, a die mortis patris memorandos, debitam conſignare dotem, hoc modo videlicet, frater ad banchum juris, & ibidem conſtituat dotem præſtandam, & offerat eam ſolvere tempore matrimonii contrahendi coram teſtibus, ac Rectore, & mulier tunc dotata intelligatur cujuſcunque fuerit ætatis, dummodo vigeſimum annum non excedat. Nam poſt vigeſimum annum (ne fratres ſorores matrimonio collocare detrectent) pro fructibus dotis annuatim, ultra alimenta, teneantur præſtare ſorori quatuor pro quolibet centenario, quod augmentum ſit integre ipſius mulieris, & illud ultra debitam dotem petere poſſit, ac valeat.

Et ſi contingat legitimam adeo eſſe levem, ut ad congruam dotem non aſcendat, tunc in omnibus prædictis caſibus, ſi dos ſit ab avo, patre, vel matre conſtituta, ea mulier debeat eſſe contenta, quoniam quod avo, patri vel matri, congruum viſum eſt, aliis incongruum apparere non debet. Sed ſi a fratre ſit dotanda, & legitima non ſuppleat, de bonis propriis frater, ſeu fratres dotare compellantur competenter, cum ſit etiam fraterni officii dotare ſorores, & competentia dotis declaretur per duos proximiores conſanguineos probatæ fidei, & juxta illorum declarationem (habita ratione facultatum, conditionis, ac temporum) fratres dotare teneantur, computata legitima debita, ad quam declarationem proximiores a Rectore cogantur, & ſoror ſic dotata excluſa ab inteſtato intelligatur, ut ſupra.

Cumque receſſum videatur in certa quadam, ac dubia conſuetudine, quod ſoror, ut ſupra dotata, vel ejus deſcendentes mortuo fratre ab inteſtato, ſtatribus etiam ſtantibus, admittatur ſoror, vel ejus deſcendentes, ſeu admittantur ad ſucceſſionem fratris decedentis, & huic caſui providere cupientes, decernimus, quod ſi frater, ſeu fratres ab inteſtato decedant ſuperſtitibus fratribus, vel eorum deſcendentibus maſculis ex ſorore, ut ſupra dotata, vel ejus deſcendens ſoror, nec ejus deſcendens concurrat cum fratribus, & eorum deſcendentibus maſculis legitimis, & naturalibus, ſed ſit, & intelligatur excluſa cum ſuis deſcendentibus ab hæreditate fratris, ſeu fratrum ab inteſtato decedentium, & ſolum admittantur fratres ſuperſtites, eorumque deſcendentes, ſeu utrinque conjuncti, ſive conſanguinei tantum.

Similiter ſi deceſſerit patruus ab inteſtato, ſuperſtitibus nepotibus, & nepte dotata, ſuccedant ipſi patruo nepotes, excluſa omnimodo nepte, ſeu nepotibus dotatis.

Adjicientes, quod ſi mulier ſic dotata deceſſerit ab inteſtato, non ſuperſtitibus deſcendentibus ex ea legitimis, & naturalibus, ſuperſtitibus avo, vel avia maternis, vel avia paterna, & matre, ac fratribus carnalibus, etiam ex latere patris tantum, tunc mater, vel avia, aut avus maternus, vel avia paterna habeant tantum legitimam in bonis decedentis, in reſiduo hæreditatis ſuccedant fratres pro æquali.

Declarantes, quod omnia prædicta locum vendicent ab inteſtato, ſi autem teſtamenta condita fuerint, ea ſerventur, & diſpoſita in eis, modo tamen prædicto.

Statuimus etiam, quod ſi pater, vel avus, filiam, vel neptem dotaverit, & certam conſtituerit dotem, computatis bonis maternis, vel aliis aliunde quæſitis, tunc non obſtante clauſula prædicta, ſi avus, & pater fuerint ſufficientes, & divites ad dotem promiſſam præſtandam teneantur de propriis bonis illam præſtare, ſalvis dictæ filiæ, ſeu neptis bonis maternis, vel aliunde quæſitis ultra dotem prædictam, ſed ſi avus, & pater non fuerint ſufficientes, ſed pauperes, tunc in dote promiſſa computentur & alia bona ipſius mulieris dotatæ.

Poſtremo declaramus, quod ſi frater, vel mater, aut extraneus promiſerint pro aliqua muliere certam dotem ſimpliciter, non adjecto, de quibus bonis promittat, ſi mulier habeat de ſuis bonis tot, quæ aſcendant ad dotem promiſſam, dos intelligatur de bonis promittentis in totum, vel in partem, prout decrit quantitati promiſſæ, de quam ſolvendam, ſic promittens jure medio compelli poſſit ab ipſa muliere, vel ab eo, cui facta fuit promiſſis, & in omnibus caſibus præmiſſis mulier dotata intelligantur excluſa ſolummodo a ſucceſſione prædictarum perſonarum; non autem a legitima non dotantium in bonis ipſi debitam, quam integram conſequi mandamus.

Si tamen mulier modo prædicto, & infra dictum tempus ſex menſium dotata non fuerit, non poſſit, & valeat ſuccedere, & cum maſculis concurrere ab inteſtato in bonis prædictarum perſonarum, ſalva tamen ſemper gradus prærogativa, & dotem ſuam conferendo cum maſculis ſuccedentibus.

SANCTI JUSTI:

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CXLVII.

De renunciationibus mulierum dotatarum. Rubr. 33. lib. 2

DIcimus, & firmiter ordinamus hoc Statuto perpetuo valituro, quod ſi filiæ ſine conſenſu patris, vel patre præmortuo, ſorores ſine conſenſu fratrum, vel fratris cum rogatione Notarii, teſtiumque facta, ad domum mariti fuerint transductæ, ſive iverint ſponte, ſive poſtea habitaverint, teneantur patribus, vel fratribus ſuis, ac eorum deſcendentibus facere ſpeciale inſtrumentum renunciationis, & quietationis de omnibus bonis paternis, & maternis infra ſpatium duorum menſium poſtquam iverint, vel transductæ fuerint ad domum mariti (ad ſenſum ſapientis) patris, vel fratris ejuſdem filiæ, vel ſororis, dummodo dotatæ fuerint, ſeu dotentur per ipſum patrem, vel fratres competenter, perſonarum facultatibus, ac dignitatibus inſpectis. Et ſi tunc non fecerint, pro facta habeatur dicta renunciatio, & quietatio de dictis bonis paternis, & maternis, ac ſi per eam filiam, patri, vel fratri, vel filio fratris expreſſe facta fuiſſet, vigore, & robore præſentis ſtatuti. Et hæc eadem, quæ dicta ſunt de patribus contra filias eadem de fratribus, & filiis fratribus circa ſorores ſuas obſerventur. Hoc autem locum habeat in temporibus præſentibus, & futuris. Inſuper de rebus, quę dicuntur amotę per filium, vel filiam, vel alium de domo patris, vel fratris teneantur inquirere, Dominus Poteſtas, & Officiales Communis juramento recepto, petente fratre, vel patre, vel avio, ſine libello, & conteſtatione litis, & ſtrepitu judicii, & compellere amoventem ad reſtituendum eas, etiamſi per ſemiplenas probationes invenerint eas amotas, & hęc omnia locum habeant in pręſentibus temporibus, & futuris.

Ejuſ-

Ejuſdem Statuti, *De contractibus, & Inſtrumentis dotalibus*. *Rubr.* 36.

ITem dicimus, & præſenti ſtatuto firmamus, quod ſi matrimonium morte mulieris diſſolvi contigerit, ſine filiis, vel filiabus de eorum propriis corporibus deſcendentibus, tunc medietas totius dotis remaneat penes virum pro omni jure, quod ſibi poſſet competere in caſu matrimonii ſoluti. Et prædicta vendicent ſibi locum in uxore conducta penes maritum, & in præſentibus, præteritis, & futuris, nondum matrimonio diſſoluto; ſed ſi nondum conducta fuerit penes virum, lucretur maritus decimam partem dotis, & etiam medietas perditæ pannorum factorum uxori debeat viro reſarciri: viro vero præmoriente, uxor lucretur decimam dictæ dotis, quolibet caſu prædictorum. Item ordinamus, quod ſi qua mulier dotata erit a patre, matre, fratre, ſorore, avo, vel avia, vel ſuorum alio quocunque, in hæreditate, & ſucceſſione bonorum patris, matris, avi, vel aviæ, & ſuorum cujuslibet, extincta prole legitima maſculina, nullum jus habeat, nec redeundi, nec etiam actionem petendi, ipſam hæreditatem in totum, vel in partem, nihilominus de ea percipere poſſit de jure, vel de facto, ſalvo, quod ſibi relinqueretur per aliquem prædictorum in aliqua ultima ſua voluntate. Et ſalvo ſi aliquis prædictorum moreretur ab inteſtato, ſine prole legitima maſculina, quibus caſibus filia, vel mulier dotata ſuccedat ei ſecundum ordinem juris. Si vero dicta mulier dotata, vel ejus hæres peteret, vel peti faceret aliquid de bonis, & hæreditate prædictorum, vel alicujus eorum contra formam præſentis capituli in quinquaginta libr. den. Communi applican. condemnetur. Et prædicta omnia, & ſingula inviolabiliter obſerventur, & locum habeant, in præteritis, præſentibus, & futuris.

SANCTI ORESTII,

Terræ in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CXLVIII.

Delle ſucceſſioni ab inteſtato, fol. 27.

QUantunque le leggi civili vogliano, che ſia grandiſſimo vitio porre difetto alla natura, havendo creato una femina, e non maſchio, concioſiache per conſervatione delli huomini, tanto ſia neceſſario un ſeſſo, come l'altro, e quando bene egualmente non foſſero neceſſarii, neſſuna colpa ne ha la donna, ſe è ſtata creata femina, vedendo, che quaſi per tutta Italia, dove ſono tanti Eccellentiſſimi Dottori, e tanti floridiſſimi ſtudj, ſono ſtati, e ſono Statuti, li quali diſpongono, e vogliono, che le figlie, e nipote femine dotate non ſuccedano, e ſappiamo, che hanno viſte tante leggi, doviamo penſare, che non ſenza giuſtiſſima cauſa ſi ſarebbono moſſi a fare tali diviſioni direttamente contra a dette leggi communi, e ſe pure loro l'haveſſero voluto fare, li Prencipi, e Pontefici, trovati ſolo per mantenere la ragione, nè l'haverebbero confermati, e per tale confirmatione fatte le Leggi. Volendo adunque attendere a loro conſeglio, e ſeguirli, ſtatuimo, ed ordiniamo, che ſe alcuno morirà ſenza fare teſtamento, e laſcierà dopo ſe figli, o figlio maſchio, o vero figlio, o nipote del figlio ſuo qual foſſe morto avanti ad eſſo, ed haverà laſciato una figliuola femina, o più, dotate, e maritate, non ſuccedano in coſa alcuna al padre, e volemo ſtiano contente delle doti dateli; e più volemo, che ſe dette figliuole veniſſero ad eſſer vedove, poſſino tornare con la dote loro, e con li frutti in caſa del padre, e li habbia dalli fratelli, e nipoti, figli del fratello, vito, e veſtito, con queſto, che li frutti della dote, e quello ſi guadagnerà lei, ſe è donna induſtrioſa, e lavoratrice, ſia del fratello, o nipoti, che ſiano; e volemo, che ſia in arbitrio della donna a dare li frutti della dote, e li ſuoi honeſti guadagni alli fratelli, o nipoti, e farſi alimentare, e veſtire, overo tenerſi per ſe le dette coſe, ed alimentarſi, e veſtirſi da ſe, pigliando ſolo l'habitatione per ſua honeſtà in caſa delli fratelli, o nipoti, e quello, o figlia di quel tale; e quello ſi è detto delle figlie, s'intenda haver luogo nelle nipoti femine nate di figlio, o figlia di quel tale, e morto inteſtato, ſe ſaranno dotate, e maritate. E perchè può accadere, come accade ogni giorno, che molti muorono, o laſciando dette figlie, o nipoti, come di ſopra in caſa indotate, o vero per non eſſere dette putte in età, che ſi haveſſero potuto maritare, o vero per qualche altro riſpetto; Volendo in queſta tale occorrenza trovare deciſione, ſtatuimo, ed ordiniamo, che ſe li fratelli, o nipoti di dette donne le vogliono dotare ſecondo il coſtume de' patri ſuoi, havendo riſpetto alla facoltà dell'heredità ancora; ed alla condizione della caſa, vedendo quello haveranno havuto per dote altre ſorelle carnali, over altre di queſto medemo ſtato di quelle zitelle, che ſi hanno da maritare, dette zitelle habbino ad eſſere contente di detta dote coſtituitali dalli fratelli, o nipoti, come ſe li foſſe coſtituita in vita, o in morte del padre, o avo morto ſenza teſtamento; ma non volendola li fratelli, o nipoti dotare, all'hora ſuccedano dette femine inſieme con li maſchi ugualmente, ſecondo la diſpoſizione delle Leggi communi, e ſiano ammeſſe a domandare la parte ſua, come ſe foſſero maſchi. Et alias latius, prout in dicto Statuto, ubi ſupra exiſtentia quod &c.

SANCTI SEVERINI CIVITATIS.

PARTICULA CXLIX.

De mulieribus dotatis a patre, quæ non poſſunt venire ad ſucceſſionem. Rub. 58. *lib.* 2.

ITem, quod nulla mulier dotata a patre, matre, fratre, patruo, nepotibus, vel ſororibus, vel aliquibus aliis, qui ſint de Civitate S. Severini, ac ejus diſtrictu, poſſit venire ad ſucceſſionem, cum filiis prædictorum, vel alicujus eorum dotantium, vel dotantis ipſam mulierem, nec etiam poſſit venire ad ſucceſſionem de bonis paternis, vel maternis, cum prædictis, vel aliquo prædictorum contra voluntatem dotantium, vel dotantis ipſam mulierem, nec etiam ab inteſtato ad ſucceſſionem venire poſſit cum filiis remanentibus in domo, in rebus, & poſſeſſionibus defuncti decedentis, vel decedentium ipſa, vel ſui hæredes. Addimus huic Capitulo, quod mater non admittatur, nec ipſa mater poſſit ſuccedere in bonis filii, ſeu filiæ præmortuorum, ſi ipſe filius, vel filia fecerit teſtamentum, teſtatus, aut teſtata deceſſerit, niſi quatenus de ipſius filii, vel filiæ proceſſerit voluntate, non obſtante aliquo capitulo, vel lege in contrarium loquente, & hoc capitulum ſit præciſum, & habeat locum in præſentibus pendentibus, præteritis, & futuris. Et prædicta omnia, & ſingula Prætor, & ſui officiales teneantur, ac debeant obſervare vinculo juramenti, & ſi contrafecerint, vel venerint, ſolvat quilibet eorum, vice qualibet, quinquaginta libras denariorum Ravennatenſium, cujus pœnæ quarta pars ſit accuſatoris.

Ejuſdem Statuti. *Quod nulla mulier poſſit venire ad ſucceſſionem, nec petere partem juris naturæ, debiti in bonis parentum, contra voluntatem ipſorum. Rubr.* 58. *d. lib.* 2.

ITem dicimus, & ordinamus, quod mulier dotata a patre, matre, fratre, & aliis quibuſcunque perſonis ſuis conſanguineis non poſſit venire ad ſucceſſionem, nec petere partem, quoquo jure, bonorum patris, & matris ipſius mulieris, & etiam ab inteſtato contra voluntatem dotantis, & filii, ſeu filiæ, qui naſcuntur ex tali muliere dotata, & fuiſſet nata, non poſſit petere ab hæredibus, ac filiis inſtitutis in teſtamento patris filiæ dotatæ, nec etiam aliquis ex perſona ipſius filiæ matris dotatæ, poſſit petere aliquid occaſione debitæ juris naturæ, & alia qualibet ſucceſſione contra filios, nepotes, & alios quoſcunque remanentes in domo patris dotantis, & hoc vendicet ſibi locum in præſentibus pendentibus, & futuris; quod Capitulum Prætor, & ſui Officiales, Conſul, & Priores eorum vinculo juramenti teneantur, & debeant obſervare, & facere obſervare; quod ſi non fecerint Prætor in centum libris, Judex in quinquaginta libris, Conſul, ac Priores quilibet ipſorum in viginti libris denariorum Ravennatenſium, Communi ſolvendorum, condemnetur.

SARNANI,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CL.

De mulieribus dotatis, vel non dotatis, excludendis a ſucceſſione ſtantibus maſculis. Rubr. 41.

STatuimus, atque decernimus, quod filia, ſeu neptis, vel proneptis dotata a patre, matre, avo, proavo, vel proavia, vel ab aliis eorum nomine, ſtantibus liberis maſculis in bonis parentis dotantis, ipſa, & deſcendentes ex ea ab inteſtato non ſuccedant, ſed ſint dote contentæ, & amplius de ipſius dotantis bonis petere non poſſint occaſione legitimæ, vel ejus ſupplementi, ſeu ſucceſſionis. Et dotata intelligatur etiam ea, cui licet adhuc impuberi, vel infanti fuerit per parentem in teſtamento, codicillis, vel alia ultima volun-

tate

tate dos relicta, vel cui inter vivos fuit dos conſtituta, ſeu ſibi, vel alteri pro ea data, vel promiſſa, vel alteri confeſſata. Si autem tempore mortis parentis, cui onus eam dotandi incumbebat, & delatæ ſucceſſionis non repetiretur dotata, tunc ſtantibus liberis maſculis, in bonis ejuſdem aſcendentis non ſuccedat, ut ſupra, ſed debeat per ipſos liberos congrue dotari, attenta qualitate perſonæ, & pro modo facultatum defuncti. Et ſi in conſtituenda dote mulier, & liberi non concordarent, tunc eidem dos, attentis præmiſſis, conſtituatur per duos proximiores conſanguineos, unum pro parte mulieris, & alterum pro parte liberorum deputandos, & eis diſcordantibus tertius per ipſam mulierem, & liberos deputetur. Ad quam deputationem dictis caſibus fiendam Rector, ſeu Judex de facto partes compellat, & prout per dictos conſanguineos ſine tertio, vel cum tertio dos conſtituta fuerit, liberi ſatisfacere teneantur, & mulier a reſiduo bonorum ejus, de cujus bonis dos conſtituta fuerit, penitus intelligatur, & ſit excluſa, perinde, ac ſi ab ipſo aſcendente dotata extitiſſet. Volumus autem, quod bona ipſius aſcendentis cenſeantur etiam expreſſe obligata poſt ejus mortem pro dote dictæ mulieris conſtituenda. Quas dotes dicti liberi ſolvere teneantur eo tempore, quo mulier nuptui tradita fuerit, vel Monaſterium intraverit, & non ante. Interim autem donec nupſerit, dicta durante viduitate, & ea honeſte, & caſte vivente, ſibi alimenta condecentia debeantur in domo paterna, vel avita, ſecundum vires patrimonii ipſius defuncti, conferendo fructus dotis, & ipſis ſuis, ſi quas operas præſtare potuerit, attenta qualitate, & conditione ſuæ perſonæ.

SARSINATENSIS CIVITATIS.

P A R T I C U L A CLI.

Quod fœmine non poſſint ſuccedere ab inteſtato. Pag. 26.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nulla filia, neptis, & alia per lineam directam in infinitum deſcendentes, ſtantibus filiis maſculis, vel fratribus, vel patruis, vel ipſorum patruorum filiis, vel nepotibus legitimis, per lineam directam in infinitum deſcendentibus, ſuccedere poſſint ab inteſtato patri, avo, vel patruo, & cæteris aſcendentibus, tam ex parte patris, quam ex parte matris, nec etiam ipſis fratribus, patruis, vel nepotibus, ſed ſtare debeant contentæ convenientibus dotibus, eidem ſtatuendis arbitrio boni viri, eligendi communiter de voluntate filiorum maſculorum, & fœminarum, attenta qualitate perſonarum, & quantitate patrimonii earum perſonarum, de quarum ſucceſſione tractatur, quæ filiæ fœminæ, ſi ſemel dotatæ fuerint per patrem, avum, vel proavum, ut ſupra, vel per matrem, vel alium conjunctum, nullatenus, ſtantibus dictis maſculis, vel aliis ſimiliter deſcendentibus, admittantur ad ſucceſſionem ab inteſtato matris, patris, fratrum, nepotum, vel patruorum, ut ſupra, vel aliorum deſcendentium ex linea paterna, vel materna, ſufficiatque ad excluſionem dictæ ſucceſſionis unica dos arbitrio boni viri convenienter ſtatuta, & ordinata, quibus maſculis deſcendentibus, deficientibus omnino, dictæ filiæ fœminæ, & ex eis per lineam directam deſcendentes reintegrentur ad ſucceſſionem prædictorum in bonis, & juribus, quæ tempore deficientium maſculorum alienata non reperiuntur, & hoc locum habeat, tam in dotibus, quæ de præterito datæ reperirentur, quæ valeant ad excluſionem dictarum ſucceſſionum in futurum, quam in dotibus, quæ in futurum dari contigerit.

S A X O F E R R A T I,

Terræ ſub Gubernio Peruſinæ.

P A R T I C U L A CLII.

De ſucceſſionibus ab inteſtato.

CUm reipublicæ maxime interſit, & æquitati ſatis congruum eſſe dignoſcatur, familiam, domorum agnationem, & cyppum, cognomina, ſubſtantiam, & facultates quantum poſſibile ſit, conſervari, & commodis, ac privilegiis confoveri; Idcirco hac lege perpetuo valitura ſancimus, & ordinamus ex noſtri publici conſilii decreto, quod deinceps nulla filia fœmina, neptis, proneptis, & deſcendentes ex eis ab inteſtato, ſeu contra textum de jure non ſubſiſteret in bonis, & hæreditatibus matris, patris, & avi, vel alterius prædictorum, quomodolibet, & quomodocunque admittatur, ſeu admitti poſſit, donec filii, nepotes, aut alterius gradus maſculi illius, ſic ab inteſtato defuncti, ſuperfuerint, ſed ſucceſſio hujuſmodi ad deſcendentes maſculos per directam lineam, juxta juris communis ordinem, & diſpoſitionem ſpectet, & pertineat, fœminis, & deſcendentibus ex eis penitus excluſis, ſed congrue dotentur, & dotari debeant ab eas excludere volentibus, quatenus per prius taliter dotatæ non extiterint, quæ tamen dos intelligatur congrua, & pro competenti habeatur, ſi aſcenderit ad valorem legitimæ, & bonorum ſubſidii ſibi in bonis defuncti jure naturæ debiti, & ulterius, ſecundum facultatem, & condecentiam domus, & qualitatem perſonarum, judicio duorum ex proximioribus, attinentibus prædictarum, quarum non interſit, adhibito etiam Judicis Ordinarii decreto. Qua dote ſic, ut præfertur, habita, fœminæ, & deſcendentes prædictæ, ut ſupra excluſæ, dictam legitimam, vere habuiſſe intelligantur, tam circa ipſam, quam circa alia ſibi quocunque jure quomodolibet competentia in bonis prædictis, maſculos jam dictos, modo aliquo convenire, nec moleſtare valeant, nec poſſint, & quod dictis omnibus maſculis deficientibus ſine liberis maſculis, fœminæ prædictæ, ut præfertur, excluſæ, vel ipſarum ſucceſſores reintegrentur ad ſucceſſionem, tam olim dictorum bonorum, & hæreditatum prædictorum aſcendentium in ſtirpes, & non in capita, ac ſi præſenti ſtatuto excluſæ non fuiſſent, ad hoc ne filiæ fœminæ, vel earum deſcendentes, ſint pejoris conditionis, quam neptes, conferendo tamen in caſu præmiſſo earum dotes.

S C R O F A N I,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A CLIII.

STatutum hujus Terræ eſt idem, ac illud Campagni, *unde vide ſupra, partic. 35.*

S E F R I I,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Camerini.

P A R T I C U L A CLIV.

Quod mulier dotata non poſſit habere recurſum ad bona paterna. Rubr. 61.

ITem ſtatuimus, quod mulier dotata a patre, matre, fratre carnali, ſive ab aliquo ſuo conjuncto non poſſit habere recurſum ad bona paterna, materna, vel fraterna, ſed ſolum de ipſius dote ſit contenta, ſalvis, & exceptis relictis in Teſtamentis, & codicillis factis, quod petere poſſit.

SENOGALLIENSIS CIVITATIS.

P A R T I C U L A CLV.

Quod filiæ fœminæ, donec maſculi ſuperfuerint, non ſuccedant. Rubr. 76. lib. 2.

COnvenit familiarum dignitatem perpetuari, ne divitiæ, & honor ad alienos pertranſeant, quia per maſculos imago majorum repræſentatur; quo fit, ut ad hanc noſtram conſtitutionem devenire non tardemus, ad expurgationem veterum dubitationum, ad omnem perplexitatem enodandam, & fugandam obſcuritatis caliginem, imitantes quod communiter per Italiam obſervatur pro conſervatione cyppi domus. Statuimus, & ordinamus, quod ſtantibus maſculis per lineam directam deſcendentibus in infinitum, filiæ fœminæ, ſeu deſcendentes ex eis per directam lineam in infinitum non ſuccedant, vel ſuccedere valeant, nullo condito teſtamento in bonis, ſive hæreditatibus patris, ſeu matris, avi, val aliorum aſcendentium, per directam lineam in infinitum, donec, & quouſque tales maſculi ſuperfuerint; dum tamen fuerint congrue interdotatæ, vel dotentur ab excludere volente, & ſufficiat ſi ab altero prædictorum dotatæ fuerint, vel dotentur, ut ſupra; quæ quidem dos intelligatur congrua, quæ aſcenderet ad valorem legitimæ, ſive ad debitum bonorum ſubſidium, & plus, prout conſuetudo familiæ, ſive perſonarum conditio, ſive facultas exegerit, ſive in hujuſmodi extat obſervatum, & conſuetum; cum judicio ſemper, & omni caſu, & conſenſu duorum proximiorum conſanguineorum non habentium intereſſe in ipſa hæreditate, propter quam dotem conſtituendam teneantur ipſi maſculi, excludere volentes, infra menſem a die mortis perſonæ, cui ſoli ſuccedere intendunt, conficere inventarium omnium, & quorumcunque bonorum ipſius, ad hoc ne ipſæ fœminæ dotandæ poſſint modo aliquo in dictis bonis defraudari. Et adveniente caſu viduitatis ipſarum, poſſint redire in domum paternam, vel alterius perſonæ defunctæ, de cujus bonis dotatæ fuerint, & ibi con-

conferendo dotes ſuas habeant, & habere debeant opportuna alimenta, victum, & veſtitum, ſecundum facultatem hæreditatis perſonæ defunctæ ſupradictæ, donec viduæ permanſerint. Si vero non extaret maſculi ex linea deſcendenti, ſeu fœminæ, ſed tamen quæreretur de linea tranſverſali, quæ concorreret cum linea aſcendenti, hoc eſt cum quæreretur de hæreditate fratris, ſeu ſororis, ipſarum filiis ſuperſtite aliquo de tranſverſalibus maſculis, & eorum filiis per directam lineam, ſuperſtite ſorore, ſive ſororibus, vel earum filiis, vel deſcendentibus ex eis, ac etiam ſuperſtite matre, vel altera ipſarum, vel deſcendentium ex eis; tunc, & eo caſu admittatur frater maſculus, & eorum filii maſculi utrinque conjuncti, excluſa ſorore, & matre inſimul, ac etiam qualibet earum ſola, & deſcendentibus ex eis, donec, & quandiu maſculi ſuperfuerint. Si vero alicui defuncto, nullo condito teſtamento, ſuperfuerint patruus, ſeu patrui, viva tantum matre ſola exiſtente in prima cauſa ſucceſſionis, nulla alia perſona, quæ cum matre concurrat ad talem ſucceſſionem, tunc, & eo caſu talis mater ſuccedat, & ſuccedere valeat in uſumfructum talis filii, donec vixerit, patruus vero ſolus, & non ultra ejus filii in proprietate, & ſic talis mater excludatur a ſolo patruo quoad dictam proprietatem, donec dictus patruus, & non ultra, imo ipſo mortuo redeat ad ipſam ſuperſtitem. Declarantes tamen in caſibus ſupradictis, ac inter dictos maſculos excludere volentes, non computari religioſum, ſufficienter, vel decenter beneficiatum, unum, vel plures exiſtentes, ſed eos legitima ſola ei, vel eis debita de bonis perſonæ defunctæ, caſu quo debeatur, contentos eſſe volumus; & a reliquis excludi per alios quoſcunque maſculos, pari tamen gradu cum eo, vel eis exiſtentibus, & non aliter. Volentes etiam avum maternum, avunculum, & alios quoſcunque maſculos ex eis, vel aliis ex latere materno in infinitum deſcendentes excludi, etiam ab avo paterno, proavo, aliiſque quibuſcunque maſculis, aut ex eis, vel aliis in infinitum deſcendentibus, quos omnes prædictis ex latere materno præferimus, & anteponimus. Et prædicta locum habeant in præſentibus, futuris, & præteritis, in quibus non eſſet jus quæſitum, aliis conſtitutionibus, ſive ſtatutis, & aliis quibuſcunque in contrarium quomodolibet facientibus non obſtantibus.

SERRÆ COMITUM,

Quæ eſt Terra ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CLVI.

De filiis, & filiabus ſimul remanentibus, patre ab inteſtato defuncto, Cap. 99. lib. 2.

PAtre ab inteſtato defuncto de bonis ſuis nullatenus diſponente, & filiis cum filiabus ſimul relictis, fratres teneantur ſorores dotare dote idonea, inſpecta qualitate, & conditione perſonarum, & quantitate patrimonii, dote conſtituta cum conſenſu duorum proximiorum conſanguineorum dictæ ſororis, ſeu pupillæ in 12. anno, cum tunc dicatur eſſe viri potens, juris præſumptione, hoc tamen, an ſit ætatis nobilis arbitrio Judicis relinquendo. Si autem pater aliquid reliquiſſet pro dote certa, vel aliquid ſimpliciter, & juſſerit eas eſſe contentas, ipſo relicto ſint contentæ, nec ulterius ad bona paterna, vel materna, tam ipſæ, quam ſucceſſores earum in utroque caſu præmiſſo, poſſint habere regreſſum, ſed ipſi filii maſculi in bonis patris, & matris univerſales hæredes exiſtant; & ſi contigerit aliquem ex dictis fratribus eſſe abſentem, dotes per alios fratres conſtitutas teneantur omnino ratificare, & ſtare conſtitutionibus dotium factarum per fratres. Et ſi aliqua ipſarum filiarum tempore mortis patris eſſet ætatis annorum duodecim, infra biennium fratres ſtudeant maritare, alias ipſa ſe maritare poſſit, fratribus etiam ignorantibus, & invitis, quibus neceſſitas immineat ipſas dotare, ut ſuperius eſt expreſſum.

Ejuſdem Statuti. *Quod filiæ dotatæ ſtent contentæ, & non poſſint ad bona paterna habere regreſſum.*
Cap. 101. d. lib. 2.

FIlia, ſeu filiæ a patre, matre, ſive fratre carnali, avo, vel avia dote ſibi data ſint contentæ, nec poſſint patre, vel matre, avo, vel avia defuncta, fratre, vel fratribus, ſeu eorum liberis viventibus ad bona paterna, vel materna avi, vel aviæ, ipſæ filiæ, vel ſucceſſores earum habere regreſſum, vel aliquid petere, occaſione hæreditatis alicujus dictarum perſonarum, vel alia quacunque cauſa, ſive nomine. Si autem quis relictis pluribus filiabus, vel nepotibus, tamen quilibet in viſili, ſeu æqualitate ſuccedat; ſed ſi ex ipſis aliquæ fuerint nuptæ, tantum minus accipiant, quantum fuerit quantitas ſuæ dotis. Cæterum ſi pater, vel mater, avus, vel avia ipſis filiabus, vel nepotibus nuptis aliquid relinqueret ultra dotem, ultra petere non poſſit occaſione legitimæ, vel alia quacunque cauſa, viventibus fratribus maſculis paternis, vel eorum liberis, quibus fratribus deficientibus poſt aditam hæreditatem ſine filiis maſculis, cum filiabus tamen fœminis, ipſæ filiæ, vel ſucceſſores earum reintegrentur ad ſucceſſionem bonorum olim earum patris, vel avi in ſtirpem, non in capita, ad hoc ut filiæ fœminæ, & earum deſcendentes non ſint deterioris conditionis, quam neptes, conferendo tamen dotes.

TERRÆ SANCTI QUIRICI,

Sub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CLVII.

Filiæ fœminæ non ſuccedant ſtantibus filiis maſculis, fol. 85.

QUod ad hoc, ut conſerventur domus noſtræ Terræ, & ut ſucceſſione multorum non extirpentur, prout communiter ſolet accidere in locis, in quibus ſtatuta non provident, quia tunc filiæ fœminæ una cum filiis maſculis pariter ſuccedunt; unde conſuluit, quod impoſterum filiæ fœminæ, exiſtentibus filiis maſculis, patribus, aut matribus, avo, vel avia, nullo modo ab inteſtato ſuccedant, nec ſuccedere poſſint, ſed dotari debeant ab ipſis filiis maſculis dote congrua, & idonea, inſpecta qualitate perſonarum, & patrimonii quantitate, qua dictæ filiæ fœminæ omnino ſtare debeant tacitæ, & contentæ, ſed ipſi filii maſculi dicto caſu hæredes integre exiſtent, aliqua lege, vel ſtatuto in contrarium non obſtantibus.

SILLANI,

Quod eſt Caſtrum ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CLVIII.

Che donna dotata nel modo infraſcritto non poſſa ſuccedere a chi la dota, ſe li ſopravive maſchio dell' infraſcritte linee. Cap. 12.

SE ſarà data, promeſſa, o vero in qualſivoglia modo coſtituita dote ad alcuna donna di Sellano, o del ſuo diſtretto, di qualſivoglia etade, ed a quello morto ſenza haver fatto teſtamento, il quale haverà data, o promeſſa, o coſtituita la dote, li ſopraviveſſe maſchio della linea maſcolina aſcendente, deſcendente, o tranſverſale, per ſino di terzo grado incluſivamente, tal donna, alla quale la predetta dote, o quantità, o coſa in nome di dote foſſe ſtata data, promeſſa, o vero in qualſivoglia modo coſtituita, non poſſa ſuccedere al detto, che dota, morto ſenza teſtamento, havuta che haverà la dote predetta, o datagli la quantità, o coſa promeſſa.

SORIANI,

Quod eſt Oppidum B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CLIX.

De modo ſuccedendi ab inteſtato. Cap. 25. lib. 2.

ITem ſtatuimus, quod mulier ſolis ſuis dotibus ſit contenta, & excluſa a bonis paternis, maternis, avitis, & fraternis ab inteſtato, exiſtente maſculo filio, vel maſculo ex eo deſcendente uſque in tertium gradum, ſecundum jus Canonicum computandum; ſi vero non fuerit dotata, dotetur ſecundum facultates ſui patris, & qualitatem perſonæ, arbitrio duorum proximiorum conſanguineorum, ſeu affinium, quibus non concordantibus, arbitrio duorum Officialium Terræ Soriani, & tali mulieri dos debeat aſſignari quandocumque ipſa voluerit, & uſquequo non fuerit maritata, non poſſit, neque valeat dictam dotem alienare, vel donare, aliquo modo, via, vel cauſa, & uſusfructus ſit talium aſſignantium dictam dotem, & dictam mulierem alere teneantur.

SPINÆ,

Caſtri ſub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CLX.

Quod mulier dotata non poſſit petere ſucceſſionem ab inteſtato.

MUlier aliqua de Caſtro Spinæ, vel ejus diſtrictu, dotata a ſuo patre, matre, fratre, vel aliquo, ſeu ali-

qui-

quibus conſanguineis ſuis, non poſſit aliquid petere, vel ad ſucceſſionem venire ab inteſtato in bonis dotantis patris, matris, fratris, vel conſanguineorum, ultra dotem ſibi promiſſam, conſtitutam, vel datam, nec etiam in bonis fratris, ſororis, vel fratrum, & ſororum, & ſi peteret, non audiatur in Curia dicti Caſtri, & hoc locum habeat in præſentibus, & futuris, &c.

SPOLETANÆ CIVITATIS.

PARTICULA CLXI.

Quod nulla mulier dotata a patre, matre, avo, &c. ſuccedat ab inteſtato dotanti, ſuperſtite maſculo. Cap. 61. lib. 3.

NUlla mulier dotata a patre, matre, avo, vel avia, ſeu fratre, vel quocunque alio poſſit ſuccedere ab inteſtato dotanti, ſuperſtite dotante maſculo in eodem gradu, ſeu aliquo maſculo, qui pariter ad ſucceſſionem veniret.

Alia Particula inſerta inter Conſtitutiones dictæ Civitatis ſuper dotibus, & nuptiarum luxu coercendis.

ITem, acciochè tutte le donne de marito, tanto quelle, che hanno padre, avo, madre, ava, o più sù, ſiano d'uguale conditione in maritarſi, quanto a queſto ordiniamo, che dette donne non debbano ſuccedere ab inteſtato, eſſendovi li fratelli, o figliuoli di fratelli, o diſcendenti maſchi legitimi, e naturali di eſſi, ancora che foſſero congiunti dal lato del padre ſolo legitimi, e naturali, ma debbano eſſer private di ogni commodo del ſuccedere ab inteſtato, talmente che non debbano havere in alcun modo, per dote, atredi, o veſti più delle ſomme, ſopra taſſate, nè per legitima, o ſupplemento, nè per dote, o ſupplemento, o di congrua dote, o per ſupplemento di eſſa.

STRONCONII,

Terræ ſub Gubernio Sabinæ.

PARTICULA CLXII.

V*Igebat in hac Terra Statutum fœminarum excluſivum, de quo meminit* Corn. conſ. 117. lib. 1. *ſed nunc injuria temporum deperditum eſt; unde cum non potuerit reperiri ipſius particula, reviſum fuit hic adnotare cauſam, ut adimpleatur, quantum fieri poteſt, promiſſio contenta in* §. 2. ſub num. 44. *regiſtrandi ſub Particula* 162. *dictum Statutum Stronconii.*

SUTRINÆ CIVITATIS.

PARTICULA CLXIII.

Quod filia dotata, vel dotanda, & deſcendentes ex ea non poſſint ſuccedere in bonis aſcendentium, nec deſcendentium a patre, ſtantibus filiis maſculis, vel deſcendentibus maſculis. Pag. 25. n. 87.

FIlia, ſive ſoror reſpectu fratris dotata, vel dotanda ab avo, aut a patre, matre, fratre, vel fratribus, aut ab aliis proximioribus, conjunctim, vel diviſim, vel altero prædictorum, non poſſit ſuccedere in bonis hæreditariis aſcendentium, & deſcendentium ex parentibus, ſtantibus filiis maſculis, vel aliis deſcendentibus maſculis ex dictis filiis maſculis, & in caſu, quo indotata etiam fuerit, volumus, quod debeat dotari ſecundum gradum, & facultatem a ſupradictis maſculis proximioribus defuncto, volentibus excludere filiam, vel filias, quas dote contentas eſſe volumus, & nihil aliud petere poſſit.

TOLENTINATIS CIVITATIS.

PARTICULA CLXIV.

De mulieribus dotatis non ſuccedentibus. Rubr. 63.

HOc ſalubri ſtatuto ſtatuimus, & firmamus, quod ſi qua fœmina cujuſcunque temporis, aut ætatis exiſtat, fuerit in præteritum, aut erit in futurum dotata a patre, vel a matre, avo paterno, vel zio carnali, vel a cæteris aſcendentibus, vel a fratre carnali, talis mulier ſic dotata, nec deſcendentes ex ea poſſint, & valeant habere recurſum ad hæreditatem, vel ſucceſſionem, & bona talium decedentium ſupradictorum dotantium, vel non dotantium, vel deſcendentium ab eiſdem per lineam maſculinam, filiis, vel nepotibus hæredibus maſculis remanentibus ex prædictis, vel quouſque ſupervixerit aliquis maſculus filius, ſeu nepos de prædictis, qui non impediatur hæres eſſe, vel ſucceſſor juris diſpoſitione communis, vel ſtatuti, vel Judicis ſententia, vel Teſtatoris voluntate, vel pacto, vel voluntate ipſius, ſeu alio quovis modo hæres, aut ſucceſſor eſſe. Defunctis vero maſculis ſupradictis ſine filiis maſculis, vel nepotibus, aut aliquo caſu ex ſupradictis veniente, tunc, & eo caſu talis mulier ſuccedat, & admittatur ad bona, & hæreditatem talium defunctorum, pro portionibus, & juribus ſibi ex jure debitis, & competentibus, ſicut ſi nullus ex dictis caſibus contigiſſet, eis dote data computata, non obſtante impedimento aliquo præſentis ſtatuti, vel legis; & illa mulier dotata intelligatur, pro qua per ſupradictos dos ſoluta eſt realiter, ſive promiſſa, & confeſſata fuerit, dummodo per ſupradictos, & deſcendentes ex eis poſtea integre perſolvatur. Item expreſſe declaramus, quod ſi contigerit in præteritum, vel in futurum aliquam fœminam dotatam fuiſſe, vel eſſe a fratre, vel fratribus ſuis, ſive de bonis paternis, vel aliorum aſcendentium, ſive tranſverſalium, vel quomodocunque alio modo, & ſi aliquis ex illis fratribus mortuus fuerit ſine filiis maſculis, vel nepotibus, alii fratres maſculi ſuccedant, & fratrum filii maſculi, & prædictæ mulieres, & deſcendentes ex eis penitus excludantur a ſucceſſione, & hæreditate prædictorum, & quod ſupra dictum eſt in omnibus caſibus ſupradictis, intelligatur de ab inteſtato decedentibus; ſi vero cum teſtamento, id ſervetur, quod in prædictis teſtamentis pleniſſime continetur, nec tale teſtamentum poſſit nullum dici, vel infringi, querelari, aut quomodocunque rumpi per aliquam ex dictis mulieribus, vel deſcendentibus ex eis. Addimus etiam, quod ſi aliquis ex prædictis deceſſerit inteſtatus, & ſine aſcendentibus, vel deſcendentibus, ſuperſtitibus ſorore carnali, & nepote maſculo ex fratre carnali ex utroque parente, ex fratre patruele, & dicta ejus ſoror, utrinque conjuncta dotata fuerit ab aliquo ex aſcendentibus, vel ejus fratre carnali, quod talia bona ſic ab inteſtato decedentis deveniant, & debeant devenire in dictum ejus nepotem, dictis ſorore carnale, & fratre patruele prorſus excluſis. Quod ſi poſt mortem talis morientis ſuperſit frater, & ſoror carnalis, ad bona prædicta ſic ſine aſcendentibus, & deſcendentibus decedentis, veniant, & pariter admittantur prædicti frater patruelis, & ſoror carnalis, & ad illa ipſos pariter pro conſervatione domus, & ſtirpis volumus devenire. Et quia plerumque contingit ſupradictas mulieres dotatas, matrimonio diſſoluto, vel conſtante, aliquo ex caſu inopes eſſe, adeoque vivere non poſſint, nec ſe ſuſtentare, quadam pietate, & benignitate utentes, ſtatuimus, quod in ſupradictis caſibus, vel ipſorum aliquo contingente, ſi talis fœmina eſt in neceſſitate non modica, ita quod vivere non poſſit, quod tunc poſſit petere, & habere victum, & veſtitum in hæreditate talis mortui, ſecundum vires patrimonii, & ipſius congruitatem perſonæ, dummodo cum prædictis ſucceſſoribus dotem ſuam conferat, aut jus dotem repetendi cedat eiſdem. Item etiam declaramus, & ordinamus, quod ſi contingat fœminas, & mulieres non eſſe dotatas a ſupradictis perſonis, ad ſucceſſionem, & hæreditatem prædictorum omnimode, ut jura permittunt, prædictis inteſtatis morientibus admittantur, ſalvo, & declarato expreſſe, quod ſi contingat patrem aliquem, vel avum alicujus mulieris, vel alium ex ſupradictis deceſſiſſe inteſtatum, dote non data, promiſſa, vel deſignata, & reliquerit alios filios fratres ipſius mulieris, vel alios maſculos deſcendentes ex ipſius fratre, vel fratribus per lineam maſculinam, hoc caſu teneantur, & debeant tales dotare ipſam mulierem, & dignam, & congruam dotem dare, ſecundum congruitatem ſuæ perſonæ, & patrimonii vires, patris, vel avi, vel aliorum de prædictis, & ſecundum conſuetudinem Terræ Tolentini, & ipſam dotem dare, & tradere cum effectu ipſi mulieri, aut ipſius marito, vel patri mariti, vel cui mulier voluerit, vel jus diſponeret, pro utilitate mulieris conſervanda, & habita dicta dote, & ſoluta, vel promiſſa ſolemniter, ſeu cauſa, ex tunc dicta fœmina a ſucceſſione patris, & avi penitus excludatur. Adjicientes, quod an dos ſit competens danda ipſi mulieri, & omnibus conſideratis, ſtetur declarationi duorum proximiorum conſanguineorum dictæ mulieris, & cum auctoritate Poteſtatis, vel ejus Judicis, dummodo per prædictos declaratores, & dotantes legitima jure naturæ non fraudetur, & cogantur tales conſanguinei ad prædicta per D. Poteſtatem, vel alium jus dicentem ad petitionem petentis, & ſi in diſcordia fuerint, tertius eligatur; Quæ datio dotis, vel conſignatio, vel promiſſio fieri

debeat

debeat in duos menſes, computandos a die mortis patris, vel avi, vel aliorum ex ſupradictis; quod ſi factum non fuerit, elapſis dictis duobus menſibus, tunc dicta mulier admittatur ad omne jus quod habere ipſa mulier poſſet in hæreditate, & bonis prædictorum patris, avi, & aliorum, &c.

TREBII,

Terræ ſub Gobernio Peruſiæ.

PARTICULA CLXV.

De modo, & ordine mulierum dotandarum. Rubr. 7.

STatuimus, & ordinamus, quod ſi aliqua mulier fuerit, vel eſſet dotata ab avo, a patre, a matre, a fratre, a patruo, vel avunculo, dotis ſibi datæ, vel promiſſæ, aut ordinatæ, vel relictæ, ſit, & eſſe, atque ſtare debeat contenta, ita quod non poſſit per ſe, vel per aliquam perſonam, vel ejus ſucceſſores habere recurſum ad hæreditatem avi, patris, matris, fratris, ſororis, patrui, ſeu avunculi, vel alicujus eorum, dummodo fuerit dotata ab aliquo ipſorum, aliqua ratione, vel cauſa, & dummodo remanſerit aliquis maſculus de progenie ipſius avi, patris, matris, fratris, vel ſororis, avunculi, vel patrui; Poſſit tamen eis, & cuilibet ipſorum ex teſtamento ſuccedere, & non aliter, & ſi contrafaceret, non audiatur per Poteſtatem, Judicem, vel alium Officialem pœna 25. lib. denar. dictis Officialibus contrafacientibus, & eis jura reddentibus, & nihilominus quod actum foret, non valeat ipſo jure, & præfati petentes contra d. Statutum pœnam 1000. lib. denar. incurrant ipſo facto, & infamiæ.

TRIVIGNANI,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CLXVI.

De ſuccedendo patri, vel matri ab inteſtato. Cap. 239. pag. 33.

QUod mortuo patre, vel avo, matre, vel avia, & aliis ex directa linea ſuperioribus, relictis filiis, & filiabus, nepotibus, vel neptibus, & cæteris ex directa linea deſcendentibus, ſi dicti filii, & nepotes ſint ex eiſdem parentibus, ſcilicet matre, & patre, viriliter omnes, & æqualiter ſuccedant in hæreditate patris, & matris, avi, vel aviæ; ſin autem ex diverſis parentibus, ut puta ex diverſa matre, & eodem patre, & de hæreditate, & bonis maternis primi matrimonii agatur, vivente patre ſecundi matrimonii, qui quia uſufructuarius eſt, quidquid ex dictis bonis percipitur, viriliter etiam dividatur, ut ſupra. Sed dicto patre ſecundi matrimonii mortuo, dicta hæreditas, & bona materna ſint, & eſſe debeant ſolum filiorum primi matrimonii, etiam pro virili portione; Et e contra filii ſecundi matrimonii ſimili modo habere debeant hæreditatem, & bona eorum matris ſecundi matrimonii; ſed in hæreditatem patris, vel avi paterni viriliter, & æqualiter omnes.

TUDERTINÆ CIVITATIS.

PARTICULA CLXVII.

Quod filiæ fœminæ ſuperſtite maſculo non ſuccedant ab inteſtato, & qualiter tunc dotentur. Rubr. 55.

ITem ſtatuimus, quod nulla mulier, filia, neptis, proneptis, ſive abneptis alicujus infraſcriptarum perſonarum, de cujus ſucceſſione tractaretur, nec aliqua perſona cujuſcunque ſexus, ſive gradus exiſtat, deſcendens ex tali defuncta perſona per lineam fœmininam, ſuccedat, vel ſuccedere poſſit ab inteſtato in aliquo, patri ejus, matri, avo, aviæ, proavo, proaviæ, abavo, vel abaviæ ab inteſtato defuncto, ſeu defunctæ, nec in dicta ejus ſucceſſione audiatur agendo, vel excipiendo, ſuperſtite alicui prædictarum perſonarum, taliter defunctarum, aliquo ejus filio legitimo, & naturali, ſeu aliquo alio maſculo legitimo, & naturali inferioris gradus deſcendente per lineam maſculinam legitimam, & naturalem ex tali perſona defuncta, de cujus prædicta ſucceſſione tractaretur, & ipſam ſucceſſionem acceptante, ſive eam acceptare volente. Et ſi tenutam, vel poſſeſſionem de bonis hæreditariis talis defunctæ perſonæ, ſeu aliquibus, vel aliquo ipſorum bonorum, vel aliqua earum, ſive alicujus eorum parte haberet, ipſam tenutam, ſive poſſeſſionem relinquere, & dimittere teneatur prædicto legitimo ſucceſſori talis defunctæ perſonæ ad ipſius petitionem. Ita tamen, quod talis filia, ſive neptis, & alia quælibet perſona inferioris gradus, deſcendens ex maſculo legitimo, & naturali deſcendenti per dictam lineam maſculinam ex ipſa defuncta perſona, de cujus prædicta ſucceſſione tractaretur, ſi dotata non eſſet, debeat decenter dotari de bonis hæreditariis talis defunctæ perſonæ per ejus ſucceſſorem prædictum; conſiderata conditione ſuæ perſonæ, & qualitate, & quantitate bonorum hæreditatis prædictæ; Ac etiam de ejuſdem bonis alimentari debeat, donec fuerit maritata, & dotes prædictas habuerit cum effectu, ſive donec Monaſterium intraverit, Ac etiam, quod dictus ſucceſſor ad ipſam ſic dotandam, & alimentandam teneatur, ac cogi poſſit, & debeat cum effectu; & pro prædictis alimentis, & dotibus poſt mortem talis defunctæ perſonæ, & ex tempore ipſius mortis, etiam antequam nubat omnia prædicta bona hæreditaria vigore, fictione, auctoritate præſentis capituli tali mulieri obnoxia, & obligata exiſtant. Declarantes, quod ſufficiat, ſi talis fœmina deſcendens dotata ſit de bonis unius tantum prædictorum aſcendentium, ut a ſucceſſione eorum cujuslibet excludatur. Quod ſi prædictus filius maſculus, vel alius deſcendens maſculus per lineam maſculinam deceſſerit ſine deſcendente maſculo, talis filia, neptis, & proneptis, ſeu alius deſcendens per lineam fœmininam reintegrentur, & habeant eam portionem hæreditatis, & bonorum talis defunctæ perſonæ, a qua excluſæ fuerant propter ſuperexiſtentem maſculum, computata tamen dote, quam habuiſſent de bonis talis defunctæ perſonæ in dicta portione. Ex teſtamento vero, & qualibet alia ultima voluntate talis defunctæ perſonæ ſuccedant, & ſuccedere poſſint, & poſſit eidem prædictæ perſonæ, & cuilibet earum, & legata, & fideicommiſſa, & omne, & quidquid in tali teſtamento, vel ultima voluntate eis, vel alicui earum relictum eſſet, capere, & habere poſſint, & poſſit, juxta tenorem, & formam ipſius teſtamenti, ſive ultimæ voluntatis, ſi aliud eis, ſive ei juridicum non obſtat. Ita tamen, quod ipſæ mulieres, & quælibet earum, quibus, vel cui bona talia defunctæ perſonæ taliter obvenirent, ea ſibi computent, & computare teneantur in ipſis ſuis dotibus. Et ſi aliqua de dictis mulieribus dotata fuerit ab aliqua de dictis perſonis in ejus vita, vel per ipſius ultimam voluntatem, eo caſu talis mulier ipſis dotibus ſit, & eſſe debeat contenta. Ita quod nihil ultra quantitatem ipſam in hæreditate, vel de hæreditate alicujus prædictarum perſonarum petere valeat, vel habere, niſi ſecundum expreſſam diſpoſitionem talium perſonarum. Et ſi poſtquam aliqua de prædictis perſonis nupſerit, vidua remanſerat, poſſit ad domum hæredis talis defunctæ perſonæ redire, & ibi ſtare, ac de ipſis bonis hæreditariis modo prædicto alimentari debeat, donec iterum maritetur, vel Monaſterium intret. Dummodo fructus ſuæ dotis, quos haberet, vel aliorum ſuorum bonorum, ſi qua tunc haberet, converti debeant in alimentis prædictis. Inſuper volumus ſtatuentes, quod ſi aliqua de prædictis perſonis, de cujus ſucceſſione tractaretur in ſua ultima voluntate aliquid alicui de dictis mulieribus relinquerat pro ea dotanda, poſtea antequam deceſſerit, eam dotaverit, & deinde, non revocata ipſius ultima voluntate in parte prædicta, deceſſerit, dictum relictum evaneſcat, & evanuiſſe ipſo jure intelligatur, & pro non facto penitus habeatur. Et ſuper, & de prædictis, & quolibet prædictorum, ſi de eis, vel eorum aliquo, ſeu eorum, vel alicujus eorum occaſione aliqua lis, quæſtio, vel controverſia orietur, vel eſſe poſſit, teneatur, & debeat Judex majoris Curiæ Communis Tuderti cognoſcere, procedere, pronunciare, definire, & exequi breviter, ſummarie, de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura judicii.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſione ab inteſtato. Rub. 56.*

ITem ſtatuimus, quod ſi aliqua perſona de Civitate, vel Comitatu Tuderti ab inteſtato deceſſerit ſine liberis ſuperſtitibus, ſeu ſuperſtite ſibi aliquibus, ſeu aliqua perſona, uſque in tertium gradum ſuæ agnationis incluſive, ſuccedat ſibi proximior de dicta ſua agnatione, hoc intellecto, & declarato, quod in dicta ſucceſſione non habeatur, nec haberi debeat diſtinctio, ſeu conſideratio, vel reſpectus, an talis proximior conjungebatur talis defunctæ perſonæ ex utroque parente, ſive per lineam utrinſque parentis, ſeu ex uno, vel unius tantum. Dummodo ex parte ejuſdem defunctæ perſonæ, ſeu ex ejus paterna linea, ſaltem eidem conjunctus exiſteret. Præterea volumus, quod nepotes ex fratre carnales quondam talis defunctæ perſonæ, ſuccedant eidem una cum eorum patruo, eodemque

fratre

Digitized by Google

ſratre quondam talis defunctæ perſonæ, in ſtirpes, non in capita. Matre vero ipſius q. defunctæ perſonæ, ſuperſtite aliquo agnato infra tertium gradum, ut præfertur, in ſola octava parte bonorum ipſius q. ſui filii, vel filiæ ſuccedat, & ſuccedere poſſit eidem, & ipſa octava parte ipſa mater contenta ſit, & eſſe debeat, adeo quod nihil amplius jure ſucceſſionis petere, & habere poſſit de hæreditate prædicta. Matre vero non extante ſuccedat eidem abinteſtato q. avia ſua paterna in octava prædicta, & ipſis matre, & avia non exiſtentibus ſimili modo ſuccedat eidem proavia q. ejus paterna, videlicet mater avi ſui paterni. Avia vero materna, videlicet mater matris, & proavia materna, videlicet avia matris dictæ defunctæ perſonæ, ſeu aliqua ipſarum de cognatitia prole q. ipſius defunctæ perſonæ, ſive patris ejuſdem ad dictam ſucceſſionem nullatenus admittatur. Ita tamen, quod in d. agnatitia prole non includatur, nec intelligatur includi aliqua fœmina, excepta ſorore carnali, ſive nepte, videlicet filia fratris carnalis, & amita q. talis defunctæ perſonæ. Quæ ſolæ, ſcilicet ſoror, neptis, & amita in d. prole agnatitia, & in ejus numero comprehendantur, & comprehendi valeant in caſu prædicto, ſi & in quantum in eo caſu tali defunctæ perſonæ non ſupervivat aliquis, quam ejus frater carnalis, legitimus, & naturalis, ſive nepos legitimus, & naturalis natus ex fratre carnali q. talis defunctæ perſonæ, ſive patrui. Quibus fratre, & nepote, vel aliquo eorum extantibus, & ſuperviventibus, ſive extante, & ſupervivente, & donec ipſi extiterint, ſive deſcendentes eorum maſculi, & per lineam maſculinam deſcendentes, d. ſoror, neptis, & amita talis q. defunctæ perſonæ a d. ejus ſucceſſione repellantur, & ad eam dicti q. ejus frater, & nepos, & patruus admittantur, & admitti poſſint. Sed ſi dd. mater, avia, proavia paterna, vel aliqua earum, quæ in d. octava, ordine præmiſſo, ſuccederent, ſeu ſuccedere poſſent, ut dictum eſt, non extarent, ſuccedat nihilominus tali defunctæ perſonæ ei proximior de d. ſua agnatitia prole, ut ſuperius dictum eſt. Verum ſi talis perſona deceſſerit, condito teſtamento, vel alia ultima voluntate, & in ipſo, vel in ipſa quocunque titulo, jure, vel modo aliquid reliquerit ipſi ſuæ matri, aviæ, vel proaviæ, eo caſu talis ejus mater, avia, vel proavia, d. relicto contenta ſit, & eſſe debeat, nec ultra in dicta, vel de d. hæreditate, jure ſucceſſionis, petere poſſit.

Ejuſdem Statuti. *Quod gradus intelligatur ſecundum Jus Canonicum. Rubr. 57.*

QUia in pluribus partibus Statutorum Communis Tuderti de gradibus agnationum, cognationum, ſive affinitatum fit mentio, & cum dubitatio inter prudentes oriatur, cujus juris, videlicet an Canonici, vel Civilis in prædictis ſit conſideranda cenſura. Volentes dictam dubitationem tollere, & declarare, hac lege duximus ſtatuendum, quod ubicunque de gradibus prædictis, vel aliquo eorum in noſtro jure municipali fit mentio, gradus ipſi ſecundum Jus Canonicum tantum debeant computari, hoc tamen expreſſe declarando, quod patruus fratres patrueles excludat, & ita etiam amita, vel matertera conſobrinos talis defunctæ perſonæ, licet de jure Canonico in eodem gradu exiſtant.

T U L P H Æ,

Terræ in diſtrictu Urbis,

P A R T I C U L A CLXVIII.

ITem ſtatuimo, ed ordiniamo, e dichiatiamo, che tutte le robbe di quelli, che decedono, e morono ſenza far teſtamento, rimanghino alli figliuoli maſchi di detto defonto, ſe quelli haverà, e ſe non haverà figliuoli maſchi, devenghino alle figliuole femine, e ſe maſchi, e femine inſieme haverà maritate, o non maritate, che tutte le robbe; e beni divenghino alli maſchi, li quali ſiano tenuti di maritare, mandare a marito, e dotare le ſorelle ſue non maritate; Dotate debbano ſtare della ſua dote contente, e ſe non haveſſe figliuoli, ne figliuole, li beni di detto defonto devenghino alli più proſſimi, ſalvo il prerogativo grado.

Ejuſdem Statuti. *Che le Figliuole, o Nepote non ſuccedino al Padre.*

ITem ſtatuimo, ordiniamo, e dichiariamo, che figliuola, overo nepote nata di figlia, non ſuccedino al padre, overo madre, nè all'avo, overo ava decedenti, e morti inteſtati, ſe il decedente haverà figliuolo maſchio, ma ſia contenta dalla dote ſua, ſe ſarà maritata la nepote della dote della madre ſua, e ſe non ſarà maritata, il fratello eſſo ſia tenuto maritare, e dotare, ſecondo le qualità del potere; E ſe il padre, overo madre haverà fatto teſtamento, e laſſata alcuna coſa in detto ſuo teſtamento alla figliuola, overo nipote, la figliuola, overo nipote ſia contenta allo relitto a lei fatto nel teſtamento del padre, overo della madre, dell'avo, overo dell'ava, e più nelli beni delli predetti non domandare, e ſe il padre, overo madre, avo, overo ava niente haverà laſciato alla figliuola, overo nepote nel ſuo teſtamento, la filia, overo nipote, ſe non ſarà maritata, ſi mariti come ſupra. Aggiungemo in queſto Capitolo, che ſe la figliuola haverà madre, della quale figli maſchi non ci foſſero, morendo aſſa madre inteſtata, ſucceda.

T I B U R T I N Æ C I V I T A T I S.

P A R T I C U L A CLXIX.

De diſtributione rerum inteſtati. Cap. 29. lib. 2.

NE poſt obitum eorum, qui de bonis ſuis non diſpoſuerunt, & ſubſtantiis, quæſtio inter poſteros oriatur; ſtatuimus, quod ſi pater, vel mater, vel quis alius de recta linea aſcendentium deceſſerit inteſtatus, filiis, vel filiabus, nepotibus, vel neptibus, vel aliis maſculis, ſeu fœminis de linea directa deſcendentibus ſuperſtitibus, quod filiæ, neptes, & aliæ fœminæ de dicta linea deſcendentium, ſi dotatæ fuerint ad ſucceſſionem aſcendentium nullatenus, ſuperſtitibus maſculis, admittantur, ſed ſuis dotibus ſint contentæ. Si vero dotatæ non fuerint, dotentur, & eis condecentes, & competentes dotes aſſignentur, ſecundum conditionem perſonarum, & facultates bonorum, & iis his ſolum ſuccedant, & contentæ ſint, & ulterius petere non valeant, quocunque jure, titulo, ſive cauſa, & detractis dictis dotibus mulierum, in omnibus aliis bonis reſiduis ſuccedant d. filii maſculi, vel nepotes per dictam directam lineam deſcendentes, vel aſcendentes, prout eis de jure defertur. Si autem dictæ fœminæ viduæ remanerent, liceat eis, & poſſint redire ad habitandum ad domum patris, vel matris, vel aliorum aſcendentium, una cum aliis fratribus, & condeſcendentibus earumdem, & ibi alii debeant, fructibus earum dotium computatis.

V A L L I S P E T R Æ,

Caſtri in diſtrictu Urbis.

P A R T I C U L A CLXX.

ANcora ſtatuimo, ed ordiniamo, che la figliuola femina eſſendo cacciata a dote, non poſſa più petere, nè domandare delle robbe del padre, e della madre, morendo il padre, e la madre ſenza far teſtamento, nè meno delle robbe delli fratelli carnali, ſtandoci altri fratelli, overo figli maſchi de' fratelli.

V A L L I S T U P I N Æ,

Terræ ſub Gubernio Umbriæ.

P A R T I C U L A CLXXI.

Quod mulier dotata a patre, matre, fratre, avo, avia, &c. ſit contenta ſuis dotibus, & ad ſucceſſionem aliquam pervenire non poſſit. Cap. 14.

ITem ſtatuimus, ordinamus, & reformamus, & addimus, corrigentes Capitulum poſitum in Volumine Statutorum, quod mulier dotata a patre, matre, avo, avia, proavia, proavo, ſeu a quolibet alio ſibi attinenti uſque in tertium gradum, ſecundum jus Canonicum, ex parte lineæ aſcendentis, ſeu deſcendentis, ſive tranſverſalis, ſit contenta ſua dote, & ab inteſtato ſuccedere non poſſit neque dotanti, neque alicui alio ſuo attinenti uſque in dictum tertium gradum computandum, ut ſupra, per aliquam dictarum linearum, nec etiam poſſit petere legitimam, vel legitimæ ſupplementum, nec etiam aliquod juris remedium tam civilis, quam prætorii intentare contra aliquod teſtamentum dictorum ſuorum attinentium, vel alicujus, contra quod de jure communi datur ex quacunque cauſa tam præteritionis, quam non juſtæ exhæredationis, quam alia quacunque cauſa, & occaſione, donec ſupervixerint maſculi dicto tali decedenti attinentes deſcendentium; quantum vero ad lineam tranſverſalem uſque in dictum tertium gradum computan. ut ſupra de jure Canonico. Et dotata intelligatur, dummodo pro dote receperit aliquid ſufficiens, ideſt conveniens, & congruum ſuæ qualitati, & conditioni, & caſu, quo non habuerit in totum congruam dotem, tunc ſtantibus dictis maſculis poſſit agere ad ſupplementum congruæ

dotis

doris contra hæredes maſculos, ut ſupra, non autem poſſit, nec valeat ſuccedere, ut ſupra; Quinimo ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi aliena mulier ſuis patri, avo, proavo fuerit ſuperſtes non dotata, & ſuperſint filii, vel nepotes, vel pronepotes maſculi lineæ dictorum patris, avi proavi, poſſit dicti maſculi deſcendentes dotare congrue dictam talem mulierem, & excludere eam a ſucceſſione dictorum patris, avi, proavi, & cujuslibet ipſorum, &c. Placet. Jo. B. Legatus.

VELITERNÆ CIVITATIS.

PARTICULA CLXXII.

Quod mulier dotata, ſeu dotanda non ſuccedat. Cap. 23. lib. 2.

AD conſervandas agnationes, & familiarum dignitates, quas per maſculos, non fœminas conſervari notiſſimum eſt, hac in perpetuum valitura lege ſancimus, ſtatuimus, & ordinamus, quod mulier dotata, vel dotanda a patre, matre, avo, avia, vel alio aſcendente per lineam paternam, a fratre, ſeu fratribus utrinque conjunctis, vel ex parte patris tantam, aut a talium fratrum filiis maſculis, non ſuccedat in bonis dotantis, nec alicui ipſorum, dummodo ab uno ex prædictis competenter dotata fuerit, vel doteretur, inſpecta conditione perſonarum, & viribus patrimonil, ita quod ſufficiat, quod unus tantum ex prænominatis dotaverit, ſeu dotare paratus ſit; Et talia mulier ſic dotata, aut dotanda congruenter, excludatur, & penitus excluſa intelligatur, & ſit a ſucceſſione omnium ſupra nominatorum, in perpetuum, ab inteſtato morientium, ſtantibus fratribus ipſius mulieris, aut fratrum filiis maſculis, quibus non ſuper exiſtentibus, ſuccedatur prout de jure. Si vero prænominati, vel aliquis ipſorum fecerit teſtamentum, valeat, & plenam habeat roboris firmitatem, & nihil aliud petere poſſit eadem fœmina dotata, vel dotanda, aliqua cauſa, vel prætextu, niſi illud tantum, quod ſibi relictum eſſet, ſtantibus prænominatis maſculis, ut ſupra, alias forma juris communis ſervetur, & præſens ſtatutum non habeat locum in fœminis, quæ tempore publicationis ipſius reperiuntur dotatæ, in quibus ſtatuta antiqua locum habeant.

VETRALLÆ,

Terræ ſub Gubernio Patrimonii.

PARTICULA CLXXIII.

Che la figliola, o nipote dotata non ſucceda nelli beni del padre, o madre Cap. 37. fol. 28.

APprobando l'antico Statuto della Terra di Vetralla, quale qui di parola indicamo da eſſere oſſervato; Statuimo, ſe una figliola, o nipote dotata dal padre, o madre, o d'alcuno di eſſi, o fratello carnale, che delli beni del padre, o madre, o d'alcuno d'eſſi, o delli beni del fratello carnale per canto della perſona ſua, o della madre d'eſſe nipote avrà avuta, o ricevuta alcuna coſa, quale ſarà delli beni di ſuo padre, o madre, avo, overo ava, o veramente d'alcuno di eſſi per ragione di ſucceſſione di chi foſſe morto ſenza teſtamento, o debba per ragion di giuſtizia naturale, o d'altra legge, e falcidia, qual li legati non poſſa alcuna più nè domandare, nè avere, ma ſia, e ſtar debba contenta della dote predetta, e di quello che li predetti padre, madre, avo, overo ava li averanno dato, conceſſo, e laſſato, ne poſſino ſuccedere alli medeſimi padre, e madre, avo, overo ava, e le predette coſe abbino luogo ſe ſopraviveſſe un figliuolo del medeſimo, delli beni del quale s'agitaſſe, overo nipote del figliuol maſchio, pur che ſiano nati d'un medemo padre, e madre, ed ancora abbino luogo nelle coſe paſſate, preſenti, e da venire; Volemo ancora, che benchè la figliuola, overo nipote ſia ſtata ſolamente dotata delli beni del padre, o delli beni della madre, e ſia, ed eſſer debba contenta della ſua dote, e non poſſa nelli beni d'alcuno d'eſſi padre, e madre più ſuccedere, eſſendo morti ſenza teſtamento, non oſtante, che ſia ſtata dotata ſolamente delli beni di alcuno di eſſi, e delli beni dell'altro non abbia avuto niente.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

VIANI,

Quod eſt Caſtrum B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CLXXIV.

Che non ſucceda la femina, eſſendoſi i maſchi della medeſima famiglia.

NEſſuna femina, o maritata, o nò, poſſi ſuccedere ab inteſtato nei beni del morto aſcendente, o deſcendente, o tranſverſale maſchio, o femina in qualſivoglia grado, mentre nella parentela del defonto ſopraviva qualche maſchio, etiam di lontano, però capace di ſuccedergli, ma però ſi diano a queſti li alimenti condecenti avanti ſi marìti, o la dote congrua, quando poi ſi maritarà dal predetto ſucceſſore maſchio, ne poſſi la detta in alcun modo dimandare legitima, o ſupplemento di legitima, ancorche il maſchio ſucceſſore da uno, eſſa da doi lati foſſe congiunta al detto defonto, o foſſe eſſa più propinqua, ma debba eſſer contenta della ſua dote, la qual dote con gli alimenti predetti da doi parenti, uomini da bene, da deputarſi dal Podeſtà, ſecondo la quantità de' beni, ed il coſtume del Caſtello, ſi debano taſſare, e quelli doi non concordando s'aggiungerà il terzo, e la donna così dotata ſi abbia per morta in quanto alla ſucceſſione di detti beni, li beni però pervenghino alli agnati ſecondo i gradi, come diſpone il jus Civile, eſcluſe affatto le femine, e da queſto Statuto non s'intenda pregiudicato alle ragioni della Corte, come s'è abaſſo eſpreſſo; Vogliamo però, che le Donne abbino quello che li viene laſciato per teſtamento, e le madri, che ſtaranno in oneſta vidnità, e non averanno altro figlio dal ſecondo marito non preſo, poſſino ſuccedere al figlio defonto, ſecondo diſpone il jus, ſe però averà così fatto, che deve di ragione.

VIGNANELLI,

Terræ B. in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CLXXV.

Che la Donna non poſſa ſuccedere ne beni paterni, o materni. Cap. 60.

ORdiniamo, e ſtatuimo, che una donna, la quale ſarà ſtata dotata ſolamente, ſi contenti della ſua dote, e non poſſa ſuccedere nelli beni del padre, o della madre, ma ſe ſarà dotata volemo ſia dotata ſecondo le ragioni ab inteſtato (intendendo però ſe il maſchio diſcendeſſe dal maſchio incluſive inſino al terzo grado, da numerarſi ſecondo le ragioni Canoniche) e ſecondo le facoltà del padre ſuo, e la qualità della perſona, ſecondo il parere dei due parenti proſſimali, e conſanguinei, li quali non ci eſſendo, quando ſarà in età da maritarſi, volemo ancora, che donna alcuna da qualunque ſarà dotata, o da padre, o da madre, o da fratelli carnali, o da altre perſone, non poſſa addomandare più della ſua dote, più che dieci ducati l'anno, per fin che ſarà finita di avere detta dote, nè farla domandare da altra perſona ſotto la pena di 25. duc. da pagarſi da ciaſcheduno, che controfarà, e di applicarſi alla Camera noſtra.

VILLÆ PAGANICÆ,

Sub Gubernio Spoleti.

PARTICULA CLXXVI.

Sopra la Succeſſione ab inteſtato. Cap. 14.

PErchè ſuccedono molte liti, e differenze per cauſa delli beni ereditarj di quelli, che ſenza far teſtamento muojono, però volendo ovviare, e con qualche opportuno remedio provedere, ſi ſtatuiſce, ed ordina, che alcuna donna dotata da padre, madre, avo, avia, fratello, zio, a qualſivoglia altra perſona, non poſſa ſuccedere ab inteſtato al detto dotante, overo ad alcuna perſona delle ſopranominate, eſſendovi figliuoli maſchi del medeſimo, overo pari grado, con queſto però, che detta donna debba eſſer dotata da quello, ch'è preferito a lei nell'eredità predetta convenientemente, ſecondo lo ſtato, e facoltà loro, ad arbitrio di due parenti più proſſimi, e non intereſſati, uno dalla banda del padre, e l'altro dalla banda della madre, e non eſſendo d'accordo, il Giudice vi debba intervenire a fare inſieme con loro tal dichiarazione.

I VIS.

U S S I I

Terræ in Provinciis Umbriæ, habentis Gubernatorem independentem.

PARTICULA CLXXVI.

Quod mater ab inteſtato non ſuccedat filiis, Rubr. 35.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, & præſenti ſtatuto firmamus pro conſervatione Cippi domus ab inteſtato morientis, qui ſuam voluntatem non valet exprimere, ſecundum conjecturatam mentem hujuſmodi morientis, ne ejus bona ad exteros, & extraneos devolvantur, quod ſi contigerit in futurum aliquem, ſeu aliquam ab inteſtato mori ſine filiis, ſeu filiabus, relictis fratribus, vel ſororibus, uno, vel pluribus, vel matre, aut avo, ſeu avia materna dictorum filiorum, non ſuccedat dicta mater in bonis, & hæreditate dd. filiorum, ſeu filiarum, niſi in legitima tantum debita jure naturæ, ſalva tamen prædictos gradus prærogativa, videlicet, quia primo veniat mater morientium in pupillari ætate, vel poſtea quandocumque ab inteſtato ſine filiis, deinde pariter avus, & avia materna, ambo extantes, alter ſupervivens ſolus, & prędicta locum habeant, ſi ſuperſint alii conſanguinei dd. filiorum, ſeu filiarum ex latere paterno uſque in ſecundum gradum conſanguinitatis, ſecundum connumerationem Canonici, & præſens ſtatutum intelligatur, & locum habere volumus in morientibus ab inteſtato poſt publicationem præſentis Statuti.

Item, quod maritus lucretur quartam partem dotis, & omnium aliorum bonorum, undecumque adventorum uxoris in matrimonio decedentis ſine filiis, nec de prędictis dote, & bonis ex teſtamento, vel ab inteſtato plus habere poſſit, de alia vero quarta parte dd. dotis, & bonorum, uxor poſſit teſtari pro libito voluntatis ſuæ, reſervato tamen, quod non debeat, nec poſſit eam relinquere, nec legare marito, & viro ſuo. Et ſi eam dicto ejus viro, & marito relinqueret, ſeu legaret, non teneat; Aliæ vero duæ quartæ deveniant, & devenire debeant ad Cippum domus.

Item, quod uxore prædecedente in matrimonio ſuperſtitibus filiis, ſi dicti filii decederent in pupillari ętate ſine filiis, dimidia bonorum dictæ uxoris pręmortuæ revertantur, & reverti debeant ad Cippum domus, ſi ſtantibus conſanguineis in ſecundo gradu.

Item, quod dotatæ mulieres per pſtrem, fratrem, ſororem, avum, vel aviam paternos, non ſuccedant ab inteſtato hujuſmodi patri, vel matri, ſorori, vel fratri, avo, vel aviæ, ſi hujuſmodi pater, vel mater, frater, vel ſoror, avus, vel avia decederent aliis filiis ſuperſtitibus maſculis, dummodo dictæ mulieres ſint dotatæ a quorumque prædictorum, non poſſint ſuccedere ſupradictis dotantibus, nec etiam aliis non dotantibus de ſupradictis nominatis in dicto Statuto, & ſi decederent ſuperſtitibus filiabus fœmininis, quod dictæ filiæ fœminæ dotentur æquali dote, & cętera bona dividantur inter eos, ſi natæ ſunt ex eodem matrimonio, de quo nata eſt dicta mulier dotata, dictæ vero mulieres dotatæ ad dictam ſucceſſionem prædictorum venire volentes non audiantur; Et ſi in judicio contra prędictos egerint, ponendo ipſorum hæreditatem, vel partem hęreditatis qualitercumque, dictæ mulieres, & earum procuratores ejiciantur, & nihilominus mulieres prædictæ condemnentur in 55. libras denariorum, & prædicti Rectores prędicta obſervent, & obſervari faciant ad pœnam 50. librarum denariorum.

VITERBIENSIS CIVITATIS.

PARTICULA CLXXVII.

Quod mulier nupta a patre, vel fratre ab eis præſumatur dotata, & ſit contenta de dote, & relicto ſibi facto, & dato Rubr. 70. lib. 2.

MUlier nupta a patre, vel a fratre, ab eis præſumatur dotata, & mulier nupta, vel non nupta, & deſcendentes ab ea per lineam fœmininam, patri, vel matri, vel avo, vel aviæ, vel patruo, vel fratri, vel alicui ipſorum, non ſuccedant ab inteſtato exiſtente maſculo ex linea maſculina, uno, aut pluribus, ex qua ipſa mulier deſcendat, ſed maritetur, & dotetur arbitrio trium propinquorum proximiorum ex parte patris ſi extarent, & ſi non extarent ex parte matris, ſecundum conditionem perſonæ, & facultatum pondus, ac Urbis noſtrę conſuetudinem, & unica ſit dote contenta, ex quibuſcumque bonis proceſſerit, & ſi maritare ſe nolles, vel aliam viam velles eligere, habeat tantum, & non plus, quantum haberet illa, quæ maritatur, & ſi pater ei reliquerit dotem, relicto patris ſit contenta, & plus petere non poſſit in hæreditate paterna, vel materna, ſi ſint fratres ex utroque latere conjuncti, & ſi non ſint fratres ex utroque latere conjuncti, cum conſanguineis in paterna hæreditate mulier non ſuccedat, ſi vero filii maſculus, & fœmina ſint ex diverſis matrimoniis nati, quod filia fœmina ſuccedat cum fratre ex altero matrimonio nato in dote, & bonis maternis. Veruntamen ſi contingat talem fratrem, qui ſororem a dictis bonis exclusit, mori ſine filiis legitimis & naturalibus, etiam vivente tali ſorore excluſa, quod tunc in tali caſu illa pars, a qua fuit talis ſoror excluſa revertatur, ſine diminutione, ipſo jure, ad talem ſororem excluſam, ac ſi a dicta parte nunquam fuiſſet excluſa.

Ejuſdem Statuti. *Quod mulier habens filios, vel filias non poſſit teſtari, codicillari, nec aliquem contractum facere extra perſonas filiorum, Rubr. 74.*

STatuimus, & ordinamus, quod mulier habens filios, vel filias, laicos filium, vel filiam ex filio laico, & maxime ex diverſis matrimoniis procreatos, non poſſit teſtari, codicillari, nec aliquem contractum facere extra perſonas filiorum, et filios ſuos de ſuis dotibus, ac bonis privare, niſi tantummodo pro anima ſua decem libras papalinorum pro centenario relinquere, quod ſi contrafacere tentaverit, vel ad actum contrafaciendi devenerit, tunc tale teſtamentum, codicilli, & quivis contractus ſit nullius efficaciæ, vel valoris; & nihilominus talem contrafacientem, ſeu contrafacere attentantem inhabilem reddimus quoad illud, & utens puniatur in 200. libris denar. quoque denunciante; Poſſit tamen mulier habens filios ſuper bonis ſuis, & liberorum contrahere, & de eis, vel ea vendere, obligare, cauſa neceſſaria, & utili interveniente, quæ cauſa probetur per duos conſanguineos liberorum proximiores, coram Judice Cauſarum Civilium Civitatis Viterbii; Quæ venditio, & obligatio valeat, & teneat, nullo ſtatuto in contrarium obſtante; Et quilibet filiorum maſculorum, vel nepotum ex filio natorum habeat, & habere debeat in bonis talis mulieris ſuam virilem, & æqualem portionem, non obſtante teſtamento, codicillo, vel quovis alio contractu per talem mulierem facto. Et deſcendentibus filiis ſui maſculi, vel nepotibus ex maſculis, tunc filiæ fœminæ in dote, & bonis maternis earum obtineant, & percipiant virilem, & ęqualem portionem; Et prædicta locum non habeant in filiis, vel filiabus, ſeu nepotibus, qui, vel quæ male tractaverint, vel tractant matrem, vel aviam, contra reverentiam filialem, & quilibet filiorum, & filiarum, etiamſi ſit nobilis, poſſit bona materna, vel aviæ, & etiam bona obligata pro dotibus ipſarum, ſeu propria authoritate, ſine pœna legis, & Curiæ, intrare, & poſſeſſionem capere, & vendere, quoque poſſidente, pręſcriptione temporis non obſtante; Et hæc locum habeant in præteritis, præſentibus, & futuris quoquo capitulo ſupra, vel infra poſito non obſtante, vel verbis derogatoriis in contrarium loquentibus, ſupra, vel infra poſitis, dummodo locum habeant in Civibus Viterbien. & mulier habens filios, vel filias poſſit facere refutationem Inſtrumenti, & curam refutationis ſuo debitori de denariis per eam mutuatis, vel depoſitis ſtari in judicio, procuratorem, ſeu procuratores conſtituere, locare ad modicum tempus; de penſionibus, redditibus, & proventibus bonorum ſuorum, ac etiam de relictis, & legatis ipſi mulieri factis refutationem facere, ſocietatem, ſeu ſocietates contrahere, & omnes, & ſingulos contractus facere, & celebrare, qui non ſint, nec redundet in filiorum præjudicium, nec nepotum ex filio natorum, & idem intelligatur in muliere carente liberis, habente fratrem, ſeu fratres carnales, ſeu filios fratris, ſeu fratrum carnalium, quæ in prædictis caſibus libere contrahere poſſit, dummodo dictis fratribus, ſeu nepotibus ex fratribus non præjudicet; Et quod mulier habens filios poſſit dotem ſuam repetere ab hæredibus mariti, vel aliis obligatis ad reſtitutionem dictæ dotis ſatisfaciendæ, ſecundum formam ſtatuti, quod incipit, *Soluto matrimonio*, & ſuper bonis ſibi obligatis pro dote, & donatione propter nuptias, & jura ſibi competentia contra hæredes mariti, in bonis ſibi obligatis pro dote, cedere, & talis ceſſio juris valeat, & teneat, & quod pro tempore reſtitutionis, ſi talis mulier habeat filios, vel filias, vel filium, vel filiam ex filio, talis dos deponi debeat penes idoneam perſonam tenendam per eam, donec aliqua poſſeſſio, ſeu poſſeſſiones emantur de ipſa dote conſervanda pro filiis natis, & naſcituris; Et quia Statutum ipſum factum eſt in favorem filiorum maſculorum mulieris,

Digitized by Google

tis, ſtatuimus, quod non proſit, niſi filiis maſculis tantum, in quorum favorem factum eſt dictum Statutum, & jure habentibus ab eis, & nihilominus mulier, quæ contraxerit, non ſervata forma præſentis Statuti, non poſſit conveniri, nec poſſit compelli prætextu obligationis, ſive promiſſionis, vel præſtiti juramenti per eam, & opponens non audiatur, & incurrat pœnam decem librarum papalinarum Communi Viterbii applicandarum; Et quod nulla mulier nupta, vel non nupta habens fratrem, ſeu fratres carnales, vel filios fratris carnalis, vel fratrum carnalium, poſſit teſtari, codicillari, vel cauſa mortis donare, vel aliquem contractum, vel diſtractum facere ſine præſentia, & conſenſu eorundem. Poſſit tamen contrahere cauſa neceſſaria, & utili interveniente, ſecundum quod dictum eſt ſupra in muliere habente filios, & ſi ſecus fieret, vel fieri tentaretur, non teneat ipſo jure non obſtante aliquo Capitulo Statuti ſupra, vel infra poſito, & ipſam mulierem inhabilitamus, & inhabilem reddimus, quoad illum contractum, vel diſtractum, codicillos, vel teſtamentum, quæ auſa fuerit attentare contra præſentem diſpoſitionem, & quod pro tali inſtrumento puniatur in ducentis libris denariorum papalium: Poſſit tamen dicta mulier de dote, & bonis ſuis relinquere pro anima ſua decem libras tantum denariorum papalinorum pro centenario. Et prędictæ mulieri ab inteſtato ſuccedant, & ad ejus ſucceſſionem vocentur, ſive fecerit teſtamentum contra formam prædictam, ſive nullum fecerit, fratres carnales unus, vel plures, ſeu fratris filii unus, vel plures ex fratre præmortuo pro ęquali, non autem fœminæ, quibus fratribus, ſeu fratrum filiis maſculis non extantibus, locum habeat ſucceſſio ſecundum formam juris civilis.

URBINATENSIS CIVITATIS.

PARTICULA CLXXIX.

De excluſione fœminarum ſtantibus maſculis, p. 6. fol. 56.

DEcernimus, & ſancimus, quod fœminæ quorumcumque locorum totius noſtri Statuti dotatæ ab avo, avią, patre, matre, vel a fratre, a quocumque, vel ab altero ipſorum, donec, & quouſque maſculi ſuperfuerint per lineam directam deſcendentes in infinitum ab inteſtato, ſuccedere non poſſint, nec agere ad jus aliquod legitimæ, vel ejus ſupplementi, aut congruæ dotis, &c.

Vide plenius ſub particula 32. verſ. *Nos Guidobaldus*, ubi hujuſmodi decreta ſunt per extenſum impreſſa, agendo de Statu Callii.

URBIS ROMÆ.

PARTICULA CLXXX.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Cap. 145. lib. 1.

SI quis deceſſerit inteſtatus, relictis filiis maſculis, ſeu filio, vel nepotes ex filio maſculo ſibi præmortuo, & ſuperſtitibus filiabus fœminis, una, vel pluribus, maritatis, & dotatis, ipſæ filiæ fœminæ nuptę in aliquo non ſuccedant patri, ſed ſint contentæ dotibus pro eis datis; Si vero dictæ filiæ fœminæ pervenerint ad viduitatem, tunc revertantur cum dote, & fructibus dotis ad domum paternam, ſi voluerint, & habeant de bonis paternis in eadem domo congrua alimenta, ſecundum facultatem, & potentiam domus, fructus tamen dotis, dum alimentantur in domo paterna, debeant eſſe fratrum, ſeu hæredum patris, & quod dictum eſt de filiabus, intelligatur de neptibus natis ex filiis, ſeu filiabus maritatis, & dotatis; Et idem juris eſſe volumus in filiabus, & neptibus non maritatis, nec dotatis, quibus non eſt conſtituta dos per patrem, vel avum in ſua ultima voluntate, dummodo frater germanus, ſive patruus ſit paratus cum effectu dotare ſororem, ſeu neptem ipſam de paragio, ſecundum conditionem illorum de domo ſua, & facultatem patrimonii, alioquin ſuccedant dictæ mulieres cum maſculis, prout jura diſponunt; Quæ filiæ, vel neptes ab una ex prædictis perſonis ſit parata eas dotare in caſibus ſupradictis, nec matri, nec aviæ ab inteſtato ſuccedant.

EJUSDEM URBIS.

PARTICULA CLXXXI.

De ſucceſſione fratrum. Cap. 146. lib. 1.

DEfuncto fratri ſine filiis ab inteſtato germani fratres, tam utrinque conjuncti, quam ex patre tantum, illorumque filii maſculi in ſtirpes ſimul ſuccedant, excluſa matre, pręterquam a legitima, & ii, ſive omnes ſuccedant, ſive ipſorum aliquis, excludant etiam ſorores, & amitas, etiam utrinque conjunctas reſpective, dummodo dictæ ſorores, & amitæ congrue dotatæ exiſtant, vel eas fratres, & nepotes ſimiliter congrue dotare parati ſint. In illius autem bonis maternis ſuccedant, prout jus commune diſponit.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

URBISALIÆ,

Terræ ſub Gubernio Maceratæ.

PARTICULA CLXXXII.

Quod mulieres dotatæ non ſuccedant in hereditate. *Rubr.* 26. *lib.* 2.

HOc edicto decernimus, & firmiter ordinamus, quod filiæ, neptes, & deinceps ſingulæ mulieres deſcendentes dotatę, ſeu nuptę de bonis patris, matris, avi paterni, vel materni, & ſimilium deinceps aſcendentium, vel alicujus eorum, vel ipſarum mulierum nuptarum, ſeu dotatarum, filii, vel filiæ, & ex ipſis mulieribus deſcendentes, nullo modo poſſint ad bona maritantis, ſeu dotantis parentis, ſeu aſcendentis decedentis ab inteſtato, ultra ſibi datam promiſſionem, vel relictam dotem, aliquem habere ab inteſtato regreſſum, ſeu recurſum, ad ſucceſſionem ab inteſtato venire in totum, vel in partem bonorum, ſeu hæreditatis parentis, ſeu aſcendentis dotantis, ſeu nuptui tradentis, ſiquidem ex ipſo patre, matres, vel ſimili parente, & aſcendente dotante, vel maritante extiterint, vel ſupervixerint, vel nepotes ex filio maſculo, aut pronepotes, & deinceps, ſeu ex uno, vel etiam pluribus; Et intelligatur talis deſcendens mulier dotata, ſeu maritata de bonis hujuſmodi aſcendentis parentis, & ab ipſo, ſi dos pro ea, vel pro matrimonio contracto, vel contrahendo cum ea extiterit data, promiſſa, conventa, vel in ultima voluntate relicta, ſeu legata, & quibuſcumque modis, vel verbis pollicita, vel numerata, ſive in quantitate, ſive in ſpecie talis dos conſtiterit, vel fuerit conſtituta, & in quacumque, vel in quantacumque quantitate, vel ſpecie; Nec ad talem ab inteſtato ſucceſſionem tales dotatæ mulieres, vel aliqua ipſarum aliquatenus audiantur, vel admittantur, ſed potius repellantur, & eſſe, & ſtare contentæ tali dote eis, vel alteri earum promiſſa, data, vel relicta modis omnibus compellantur, & teneantur, præciſe vigore pręſentis ordinamenti, non obſtante, quod eis, vel alteri earum deficeret, & minus adeſſet in legitima portione jurę naturæ debita: Quę quidem portio in tali caſu ex ipſa dote data, promiſſa, vel relicta, & ex pręſenti lege ipſo jure, & facto intelligatur, habeatur, & pręſumatur perfecta, plena, & omni ſupplemento completa, nec ad aliud ſupplementum, vel augmentum agi poſſit ſupra ipſam dotem, ſeu ipſa dote, ut dictum eſt, tales mulieres teneantur, & debeant eſſe contentæ, jure contrario non obſtante. Et nulla talis mulier audeat, vel poſſit contra pręd'cta agere, impugnare, vel jus pręendere, & ſi ſecus fecerit, non audiatur, & ipſo facto a jure ſuo cadat, & cecidiſſe intelligatur, & nihilominus in libris 500. denar. uſualium puniatur. Ubi vero tali parenti, vel aſcendenti, dotanti vel maritanti, ſeu dotem promittenti, vel, ut dictum eſt, relinquenti, ab inteſtato decedenti, non ſuperfuerit maſculus, vel ex filio maſculo nepos, & deinceps, ſed tantum aliqua filia, vel neptis maritata, vel non, tunc alię maritatę filię, vel etiam dotatę, poſſint, & debeant ab inteſtato ſucceſſionem, una cum aliis filiabus, vel neptibus obtinere, & ei ab inteſtato ſuccedere, una cum aliis conferendo, & contribuendo ſuam dotem, quam receperat una cum aliis cohęredibus, ſalvo ſemper legitimo teſtamento, vel alia ultima voluntate patris vel matris, & ſimiles parentis, ſeu aſcendentis, ſiquidem aliis legitimis modis providerit, dote data, vel promiſſa non obſtante, & prędicta omnia, & ſingula locum habeant, & obſervari debeant in pręſentibus, & futuris.

Ejuſdem Statuti. *Quod Agnati maſculi præferantur cognatis, & fœminis in ſucceſſionibus ab inteſtato morientium proprie, vel improprie*.

QUoniam plerumque homines morte pręventi, vel alio caſu ſuorum bonorum, & hęreditatis diſpoſitionem, & ordinationem facere nequeunt; Idcirco communi hominum decedentium voluntati adhęrentes, hac perpetua lege in favorem agnationis edita, decernimus, & ordinamus, quod extantibus, ſeu ſuperviventibus agnatis maſculis, uno, vel pluribus, uſque in tertium gradum incluſive, computandum de jure civili, alicui perſonę morienti ab inteſtato proprie, vel improprie, ſive ſint dicti agnati ſuperviventes unus, vel plures de linea aſcendentium, ſive deſcenden-

tium, ſive tranſverſalium, vel de qualibet ipſarum fœminæ, una, vel plures cujuſcunique gradus, proximitatis, & conditionis, & omnes ex cognati maſculi, vel fęminæ, unus, ſeu una, vel plures ſimiliter cujuſcumque gradus, proximitatis, & conditionis, ſive ſint dictæ perſonæ de linea aſcendentium, ſive deſcendentium, ſive tranſverſalium, & cujuslibet earum deſcendentium, & tranſverſalium, deſcendentes maſculi, vel fœminæ, unus, ſeu una, vel plures eidem ſic decedenti ab inteſtato proprie, vel improprie non ſuccedant, nec ſuccedere quoquo modo poſſint, aut ad ejus ſucceſſionem venire, ſed penitus authoritate præſentis ordinamenti prędictæ perſonæ, una, vel plures, & quælibet earum intelligantur, & ſint ipſo jure perpetuo excluſæ a jure ſuccedendi dicto, ſic morienti ab inteſtato, & ipſi ſoli ſuperviventes agnati, unus, vel plures, ſecundum gradus prærogativam, admittantur ad hujuſmodi morientis ab inteſtato ſucceſſionem, & ſuccedere poſſint, ac debeant, dummodo velint omnes, vel alter eorum, alias jus commune ſervetur, aliquo jure prædictis, vel alicui eorum contrario non obſtante; Excipimus tamen a prædictis, & quolibet prædictorum, quod ubicumque alias de jure communi, ſecundum caſum occurrentem, alicui perſonæ de prædictis ſupra excluſis ad minus deberetur legitima integra de bonis, & hæreditate ſic morientis ab inteſtato, nec poſſet dicta perſona ea legitima ab ipſo moriente aliquo quæſito colore privari, etiam per expreſſam voluntatem in ſolemni teſtamento declaratam, quod eo caſu dicta talis perſona uſque ad legitimam tantum incluſive, & non ad plus admittatur ad ſucceſſionem perſonæ ſic decedentis ab inteſtato proprie, vel improprie, una cum dictis agnatis, vel ipſorum altero, Per prædicta tamen, vel aliquod prædictorum, non intendimus derogare caſibus comprehenſis in ſtatuto ſupraposito ſub rubr. *Quod filia ſeu neptes dotata, &c.* uſque ad verſiculum: *ubi vero tali parenti;* Quinimo volumus dictum ſtatutum in dictis caſibus, & quolibet eorum in viridi obſervantia permanere, & præſenti ordinamento anteferri; Et ne noſtra lex aliquid diſſonum æquitatis videatur continere, ſtatuimus, quod in ſucceſſione ſororis morientis ab inteſtato proprie, vel improprie, quantum ad fratrem, ſeu fratres, & cujuslibet eorum deſcendentes maſculos, & in ſucceſſione filiæ fratris, ſic morientis, ut ſupra, quantum ad patruum, ſeu patruos, & cujuslibet eorum deſcendentes maſculos jura communia obſerventur, præmiſſis non obſtantibus. Huic etiam legi, præmiſſa limitantes, addendum fore cenſuimus, quod ſi contingere aliquem mori ab inteſtato, ſuperſtitibus ex ſe, & ex ſuis deſcendentibus maſculis, vel ex altero tribus fœminis legitimis, vel pluribus, & nullo agnato, ſeu agnatis maſculis de linea aſcendentium, vel deſcendentium, ſed tantum tranſverſalium infra tertium gradum, ut ſupra, quod dictæ fœminæ admittantur ad ſucceſſionem ſic morientis ab inteſtato, & ei ſuccedere poſſint pro viriliboſ portionibus una cum ſuperſtite agnato, vel agnatis, ſi ipſæ velint, & hanc viam elegerint, pręmiſſis huic caſui non obſtantibus, & nulla perſona de ſupradictis excluſis a jure ſuccedendi, deſcendentibus ab inteſtato, in totum, vel in partem audeat, vel poſſit contra prædicta, vel aliquid prædictorum agere, impugnare, vel jus prętendere, & ſi ſecus fecerit, non audiatur, & ipſo facto a jure ſuo cadat, & cecidiſſe intelligatur, authoritate præſentis ſtatuti, & nihilominus in libris 500. denar. puniatur.

URBIS VETERIS,

Alias Urbevetanæ Civitatis.

PARTICULA CLXXXIII.

Ex Rubr. 56.

NUlla mulier dotata, vel dotanda ſuccedat in bonis patris nec matris, ſi ſuperſunt fratres carnales ex utroque parente; Item quod nulla mulier dotata, nec dotanda ſuccedat in bonis patris, ſtantibus fratribus ex parte patris: Et hoc locum habeat quando talis mulier eſt dotata, vel dotanda de bonis patris, Si vero dotata eſſet ab extraneo, non contemplatione patris, ſuccedat in legitima, ſed ſi qua mulier deceſſerit inteſtata, relictis filiis, vel filiabus ex diverſis matrimoniis, dicti filii, & filiæ ſuccedant in capita pro æquali portione, ſublata qualibet differentia ſexus: Et quod dictum eſt de filiis, & filiabus, intelligatur de nepotibus, & deſcendentibus, fratres autem teneantur dotare ſorores, vel ſororem, cujus ętatem exceſſerint 13. ann. vel dent eis partem, quotieſcumque maritentur, & ſi nollent dare, poſſint petere partem, & ſi dictæ ſorores non fuerint maritatæ a dictis fratribus, antequam ętatem pęrfecerint 13. ann. liceat proximioribus conſanguineis, ex tunc eam, vel eas maritare de dicta parte ei, vel eis contingente de bonis patris ſui, & quidquid dicti conſanguinei fecerint ſuper his, ratum ſit, & firmum, & nullatenus retractetur, non obſtante aliquo capitulo in contrarium diſponente, & hoc locum habeat in præteritis, & futuris, & omnia prædicta locum habeant ſi prædeceſſerit inteſtatus, in filiis legitimis, & naturalibus, ſi extant naturales legitimi in legitimis tantum, & etiam in Civibus, & comitativis Urbevetanis, & talis ſoror non poſſit cedere jura ſua, quæ habet in bonis patris, vel matris alicui, & ſi concederet, non valeat ipſo jure, ſi vero pater quantitatem doris declaraverit inſtrumento, hæres patris dictam dotem declaratam mulieri dare integre teneatur, & ſi hæredes eam non maritaverint cum ipſa dote, proximiores conſanguinei poſſint ipſam pro illa quantitate maritare, ut ſuperius dictum eſt.

VULSINII, ALIAS BOLSENI,

Terræ in diſtrictu Urbis.

PARTICULA CLXXXIV.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Cap. 42.

NE in futurum dubitari contingat de hæreditatibus ab inteſtato morientium circa prærogativam in ſuccedendo, ſtatuimus, & ordinamus, quod prima cauſa ſucceſſionis ab inteſtato ſit deſcendentium maſculorum, ut filii, & ſucceſſive alii deſcendentes maſculi morienti ab inteſtato ſuccedant excluſis filiabus, & aliis fœminis deſcendentibus, dotatis tamen, vel dotandis, ut ſupra capitulo præcedenti diſpoſuimus.

Si autem nulli filii, aut deſcendentes maſculi fuerint, ſuccedant filiæ, & aliæ fœminæ deſcendentes.

Et deficientibus filiis, & filiabus, & aliis deſcendentibus, & ſuperſtites ſint tantum aſcendentes, ſuccedant aſcendentes, ſecundum gradus prærogativam de jure communi; ubi autem concurrant fratres, aut filii fratrum morientis, ſuccedant omnes ſecundum juris communis diſpoſitionem.

Si autem deficiant omnes deſcendentes, & aſcendentes, fratri morienti, fratres, & fratrum filii maſculi, prout de jure communi diſponitur, ſuccedant, & frater ex utroque parente conjunctus pęferatur fratri ex altero tantum parente conjuncto, ſecundum ordinationem juris communis, excluſis tantum ſimiliter ſororibus fœminis dotatis, vel dotandis, ut ſupra: Quas ſorores excludendas eſſe hoc caſu intelligimus, ubi frater ſuccedens fratri morienti erit ex parte patris, & matris conjunctus, vel ex parte patris tantum, quia ſi frater erit ex parte matris tantum conjunctus, & ſoror ſit ex utroque parente conjuncta, ſororem præferri volumus.

Sed ſi frater moriatur, nullis extantibus fratribus, ſed ſuperſtitibus ſororibus, & fratrum filiis maſculis, dicti filii, fratrum maſculi ſuccedant maſculis in totum dictis excluſis ſororibus morientis.

Si autem nulli filii fratrum maſculi ſuperſint, ſed filiæ dictorum fratrum fęminæ ſuperſtites ſint, necnon dictę ſorores morientis, ęqualiter ſuccedant in capita, & non in ſtirpes.

In cęteris juris communis diſpoſitionem, & conditionem volumus in ſucceſſionibus obſervari.

MONITIO AD LECTOREM.

SI qui errores, & periodorum diſſonantia in hujuſmodi particularum impreſſionem irrepſiſſe noſcantur, id adſcribendum eſt, vel rudi, & inelegantì elocutione antiquorum temporum, quibus talia ſtatuta condita fuere: vel tranſcriptorum incuriæ, qui prædictas particulas a ſuis originalibus incorrepte, & mendoſe exemplarunt. Cæterum non iſta ſolum ſunt ſtatuta, quæ vigent in ſtatu Eccleſiaſtico ſuper fœminarum excluſione, ſed pleraque alia reperiuntur, quæ hic non fuerunt appoſita, quia mens, & finis Authoris non fuit omnia ſtatuta colligere, ſed tantummodo aliqua ex eis adnotare, ad oſtendendum univerſalem morem hujus Dominii repellendi a ſucceſſionibus inteſtatis fœminas propter maſculos.

P A R T I C U L Æ
STATUTORUM, ET LEGUM

Excludentium ab inteſtatis ſucceſſionibus Fœminas propter Maſculos, in Civitatibus, & Ditionibus Italiæ, extra Statum Eccleſiaſticum Ordine Alphabetico diſpoſita.

Aretii.
Barii.
Florentiæ.
Januæ.
Lucæ.
Mantuæ.
Mediolani.
Neapolis.
Papiæ.
Piſis.
Senis.
In utriuſque Siciliæ Regnis.

ARETINÆ CIVITATIS.
PARTICULA I.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Lib. 2. Rubr. 64.

Filiæ fœminæ, vel deſcendentes ab eis ad ſucceſſionem patris, avi, vel proavi ab inteſtato defuncti non veniant exiſtentibus filiis, vel filio, ſive liberis maſculis per maſculinam lineam ex defuncto: Non exiſtentibus vero filiis maſculis, ut ſupra, filiæ fœminæ una, vel plures, aut ab eis deſcendentes ſuccedant patri, avo, proavo in duobus tertiis partibus tantum hæreditatis, & non ultra: In alia vero ſuccedat frater perſonæ defunctæ, de cujus hæreditate agitur utrinque conjunctus, vel ex latere patris tantum, unus, vel plures ſi extant, ſin autem filii maſculi ipſorum. Hoc declarato, quod exiſtentibus fratre, vel fratribus, qui ut ſupra ſuccederent, & ex alio fratre, vel fratribus filio, ſuccederent, & ex alio fratre, vel fratribus filio, ſeu filiis, ſuccedat una cum patruo, vel patruis in ſtirpes, & non in capita. Defuncta vero matre, avia, vel proavia ab inteſtato non ſuccedant fœminæ, vel deſcendentes ab eis, maxime fœminæ, maſculo, vel maſculis exiſtentibus ex eadem; Et in quolibet caſuum prædictorum, in quo fœminæ in totum excluderentur, debeant congrue dotari, ſecundum facultatem patrimonii, & perſonarum qualitatem, ſi dotatæ non ſint, & omnino alimentari etiam congrue per excludentem, donec nupſerint, & matrimonium conſummaverint, & ſi maritari, vel dotari nollent, ſed aliam vitam honeſtam, vel in domo patris, vel fratris, vel plurium cum ipſis habitare, pater, vel frater, ſi voluerit ipſa, congruam eidem portionem aſſignare debeat, ſecundum facultatem patrimonii, & conditionem perſonarum, cui aſſignationi ſtare debeat tacita, & contenta, & ſi non ſubeſſet juſta, vel rationabilis cauſa, quæ ipſam rationabiliter excuſaret, teneatur talis mulier cum patre vel fratribus habitare, & ſi non dotarentur, vel alia congrua portio non aſſignaretur, poſſint ipſæ fœminæ convenire debitores hæreditarios, & petere, & conſequi bona hæreditaria, donec congruam dotem, vel congruam portionem fuerint conſecutæ, non obſtante aliqua obligatione, ſeu alienatione de bonis hæreditariis facta, ſufficiat tamen in quolibet prædictorum, & infraſcriptorum caſuum, quod ſit congrue dotata a quacumque, etiam a ſeipſa, quamvis de bonis illius, a cujus hæreditate excluditur non ſit dotata, & ultra conſequi non poſſit ullo modo. Quæ dos, vel portio congrua declarari debeat per duos proximiores conjunctos, & quatuor ex Rectoribus Fraternitatis pro confidatis datos, vel quatuor ex dictis ſex, infra decem dies a die electionis, quorum declarationi omnino ſtetur, appellatione, ac reclamatione remota. Mater inſuper ad ſucceſſionem filii, vel filiæ, vel deſcendentium ex eis ab inteſtato decedentium non admittatur, exiſtente fratre, vel ſorore defuncti, vel defunctæ utrinque conjuncto, vel ex latere patris, tantum, vel filiis ipſorum, vel patruo: poſſit tamen mater excluſa de bonis talis defuncti habere, & percipere alimenta, ſi non haberet, unde ſe commode ſuſtentaret. Non exiſtentibus autem prædictis, & exiſtentibus fratre patruele, vel patruo magno uno, vel pluribus perſonæ defunctæ, ſuccedat tantum ipſa mater, ſi vidua reperiatur, in quarta parte bonorum, deducto tamen ære alieno, & plus petere non poſſit: declarantes, quod in reſiduo ſuccedant ſimul frater patruelis, & patruus magnus unus, vel plures: Fratre vero, vel ſorore defuncto, vel defunctis ab inteſtato, ſorores, vel earum deſcendentes ad ipſius ſucceſſionem non veniant, ſuperſtite fratre, vel fratribus utrinque conjunctis, vel ſaltem ex linea paterna, ſeu filiis maſculis ipſorum, ſed ipſæ ſorores, ſi congrue non ſint dotatæ, dotari debeant, ut ſuperius dictum eſt: Et ſi prædicti non extarent, ſed extaret patruus, vel patrui perſonæ defunctæ, ſuccedant ipſæ ſorores, vel earum deſcendentes in dimidia tantum hæreditatis, & poſſint ſemper ſorores in caſibus, in quibus in totum excluduntur ſine filiis tamen ipſarum, & quod eſt dictum ſupra de filiis, vel filiabus, & ab eis deſcendentibus fratribus, patrui, fratribus, patruelibus, & aliis, intelligatur de legitimis, & naturalibus ex legitimo matrimonio natis, & filii, ſeu nepotes, vel alii ſuccedentes ab inteſtato, quando ſunt fœminæ una, vel plures, quæ dotari debeant de bonis defuncti, ſecundum formam præſentis capituli, teneantur, & debeant manu publici Notarii, & fideliter infra menſem a die mortis dicti defuncti, etiam ſi requiſiti non fuerint, inventarium facere de omnibus bonis dicti defuncti, cui ſuccedunt, & fœminæ excluduntur, ne fœminæ prædictæ poſſint de prædictis in aliquo defraudari vel decipi ullo modo, alias non faciens teneatur ad congruam dotem in duplo ei, quam dotare teneretur, ſi dotari non deberet, ut ſupra dictum eſt, ſolvat eidem fœminæ pro pœna ad inſtar congruæ dotis, & nihilominus etiam ſi requiſiti non fuerint ad petitionem dictarum fœminarum ad dictum inventarium faciendum compellantur, & quilibet intelligatur inteſtatus, vel ab inteſtato decedere, vel deceſſiſſe, qui nullum fecit teſtamentum, etiam ſi talis ſit, qui teſtamentum facere non potuerit, & ſufficiat mortem probari per librum Fraternitatis noſtræ S. Mariæ Miſericordiæ, in quo fere omnes mortui deſcribi conſueverunt. Natis quoque ex quocumque illicito coitu ſuccedant proximiores, ac nati eſſent ex legitimo coitu, non tamen eos, qui generaverunt, comprehendi, aut vocari volumus. Salvo quod capitulum non vendicet ſibi locum, nec poſſit in aliquo derogare capitulo ſupradicto de ſucceſſione libellaria, ipſumque capitulum ſupradictum in omnibus libellariis obſervetur.

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

B A R E N S I S

Conſuetudo, quæ viget pene in tota illa Provincia, deſumpta ex legibus Longobardorum.

PARTICULA II.

Rubr. *Si a Patre dos promittatur, ad quid teneatur hæres*, §. Cum Pater.

CUm Pater dotem pro filia promiſerit inter vivos, ſi obligationis tempore uſque ad quartam, ſeu ſeptimam pro numero ſpoponderit liberorum, licet poſtea, adeo labatur facultatibus, quod promiſſum excedit legitimam patre vivo, tam ab ipſo, quam a fidejuſſoribus ſolidum extorquetur. Eo vero mortuo, nec hæredes, nec fidejuſſor ultra legitimam conveniuntur, niſi poſt obligationem adeo facultatibus creverit, vel ad meliorem fortunam pervenerit, ut litis tempore quod promiſerit,

non excedat. Nam tunc univerſa dotis petitio incolumis perſeverat, ſed ſi ultra quam legem permittitur dotis cauſa obligatur, & ſolutum fuerit, nulla de eo ab hæredibus petitio reſervatur.

Sed ſi in ultimis voluntatibus dotem patet, pluſquam portio ſit, ſive quantitas, ultra legitimam dereliquit, hæredes quod excedit legitimam, non præſtabunt. At eum mater alicujus marito dotanti filiam de Patticchio ſuo dare officio conceſſerit pietatis, tenuente etiam filio, donatio rata erit.

Vide etiam Vincentium Maxillam ad conſuetudines Barenſes, tit. de Jure Dotium, §. Dos a patre.

FLORENTINÆ CIVITATIS.

PARTICULA III.

Rubr. 130. *lib.* 2.

NUlla mulier poſſit ab inteſtato ſuccedere filiis, vel filiabus defunctis, exiſtente ex defuncta perſona aliquo filio, nepote, vel pronepote naturali, & legitimo, vel patre, avo paterno, vel patruo, vel fratre, vel ſorore, aut nepote ex fratre carnali, poſſit tamen talis mulier excluſa de bonis talis defuncti habere, & percipere alimenta, ſi non haberet aliunde ſe congrue ſubſtentare. Si tamen talis perſona deceſſerit, non exiſtente aliqua ex prædictis excludentibus mulierem, ſcilicet exiſtentibus aliis agnatis maſculis infra octavum gradum, poſſit talis mulier ſuccedere ab inteſtato filio ſuo, vel filiæ in quarta parte bonorum, præterquam in domibus, & caſamentis, dummodo ipſa quarta pars non excedet quantitatem librarum quingentarum Florentinarum, quæ quarta intelligatur deducto ære alieno. Et plus petere non poſſit, & ſi in bonis talis defuncti non extarent, niſi domus, & caſamenta, tunc habeat æſtimationem, uſque ad dictam quartam partem, & non plus, non excedentem dictas quingentas libras, ut ſupra. Et totum, ſicut dictum eſt de matre ſupra, locum habeat etiam in avia, & in omnibus, & ſingulis attinentibus, vel conjunctis civilibus tam mari, quam fœminæ deſcendentibus per lineam maternam, ſeu ex latere matris ſuæ, ſalva gradus prærogativa, tam inter eos conjunctos ex latere matris, quam etiam inter agnatos, ſeu de ſtirpe ex linea maſculina deſcendenti.

Et nulla mulier, vel ejus filii, vel filiæ ſuccedere poſſint alicui fratri dictæ mulieris ab inteſtato, ſi dicto ejus fratri filius, vel filii, filia, vel filiæ, nepos, vel nepotes ex eis, frater, aut fratres, filius, aut filii, maſculus, aut maſculi ex dicto fratre, vel fratribus, vel patruus, qui frater, vel filii, ſive nepotes, vel patrui ſint ex legitimo matrimonio nati, ſalvo quod ſi talis mulier excluſa a ſucceſſione prædicta vidua remaneret, poſſit redire, & ſtare in domo talis fratris, vel alterius excludentis eam abſque filiis ipſius mulieris. Et nulla mulier, nec etiam natus ex linea fœminina poſſit patri, avo, vel proavo ſuo, vel alteri aſcendenti maſculo paterno ab inteſtato ſuccedere, exiſtente aliquo filio maſculo nato ex defuncta perſona, de cujus hæreditate agitur, vel aliquibus nepotibus, vel pronepotibus ex filio, vel filiis, vel aliis deſcendentibus maſculis ex dicta linea, vel fratre carnali, vel patre, ſeu avo paterno. Poſſint tamen, & debeant tales mulieres excluſæ a ſucceſſione, in quolibet caſuum prædictorum, ſi non fuerint dotatæ, convenienter, & competenter dotari de bonis patris, avi, ſeu cujuslibet alterius aſcendentis, de cujus ſucceſſione tractatur, ſecundum conditionem, & facultatem patris, avi, vel proavi, & aliorum aſcendentium. Et interim donec nuptui tradantur, debeant habere alimenta de bonis patris, avi, vel proavi, vel cujuslibet alterius aſcendentis, de cujus ſucceſſione ageretur. Si vero tales mulieres inveniantur fuiſſe dotatæ competenter, & convenienter a patre, avo, vel proavo, vel alio aſcendente maſculo, nihil de bonis illius, de cujus hæreditate ageretur, ab inteſtato, occaſione dotium ſuarum, vel quacumque alia de cauſa, poſſint recipere, vel habere, ſalvo quod ſi poſtquam nupta fuit, & dotata, vidua remanſerit, poſſit redire, & ſtare in domo patris, vel avi, vel proavi, vel aſcendentis, de cujus hæreditate, ac bonis, tunc ageretur, ſi filius, vel filii, vel alii deſcendentes maſculi ex defuncta perſona extarent, ſi vero filius, vel filii, vel deſcendentes maſculi non extarent, & ſupereſſet frater, vel fratres, vel filius, ſeu filii ex fratre, vel fratribus carnalibus, vel pater, vel avus paternus defunctæ perſonæ, eo caſu ipſa mulier, donec vidua ſteterit, debeat habere alimenta competentia, & decentia in bonis ſui patris, avi, vel proavi, vel alterius aſcendentis mortui a cujus hæreditate ſit excluſa. Fratres vero uterini, vel alii nati ex linea fœminina non poſſint ſuccedere alicui, vel aliquibus eorum fratribus uterinis defunctis, exiſtentibus aliquo, vel aliquibus conjunctis ex latere patris maſculis, ſaltem uſque in quartum gradum incluſive, & quod ipſi conjuncti maſculi ſuccedant, & potior, ſeu potiores ſint in tali ſucceſſione, quam mater, vel fratres uterini, vel alii nati ex dicta linea fœminina, ſalva tamen portione quartæ partis, & toto eo, quod dictum eſt de matre, & avia, & quolibet alio conjuncto per lineam maternam, in principio præſentis ſtatuti, quatenus huic capitulo contradicetur. Et quod quælibet mulier, & ejus aſcendentes poſſint ab inteſtato ſuccedere matri ſuæ præmortuæ, & cuilibet alteri mulieri aſcendenti, ſi non exiſterent filius, vel filii, maſculus, vel maſculi, vel alius, vel alii maſculi deſcendentes ex eo, vel ex eis. Si vero teſtatus deceſſerit, de cujus hæreditate, vel bonis ageretur, relictæ filio maſculo legitimo, & naturali, aut filiis, vel ex eo, vel ex eis deſcendentibus maſculis, & aliquid reliquerit, quoquo relicti titulo, alicui mulieri, quæ Jure Romano poſſit ei ſuccedere, ſit, & eſſe debeat contenta ipſa mulier, & ejus hæredes, & deſcendentes tali relicto. Et plus nullo modo aliquis, vel aliqua eorum petere poſſit; Et ſi nihilominus reliquerit quoquo relicti titulo dictis mulieribus, quæ de Jure Romano ſuccederent, tunc dictæ mulieres habeant, & habere debeant in bonis talis hujuſmodi defuncti illud, quod haberent, ſeu petere poſſent, ſi ab inteſtato totaliter deceſſiſſet, ſecundum formam præſentis ſtatuti tantum, & dicto jure ſint contentæ, & nihil ulterius petere poſſint. Et propterea non rumparur teſtamentum. Et quod dictum eſt ſupra de filiis, ſeu filiabus, nepotibus, vel pronepotibus, vel deſcendentibus, intelligatur de legitimis, & naturalibus, ex legitimo matrimonio natis, & in qualibet parte præſentis ſtatuti intelligatur inteſtatus, vel ab inteſtato deceſſiſſe, qui nullum fecit teſtamentum, quamvis foret talis perſona, quæ ipſum teſtamentum de jure facere non poſſit.

Vide reſponſum R. P. D. Severoli, in fine hujus Libri.

Sequuntur Reformationes ejuſdem ſtatuti, die 18. *Septembris* 1620.

VArietas temporum, & rerum viciſſitudo poſtulat, & experientia docet Principem oportere veteres leges aliquando corrigere, ſeu reformare, & novas condere, & ſubjectorum bono quotidie plenius conſulere. Quod ſereniſſimus Coſmus II. Magnus Dux Hetruriæ, Dominus noſter clementiſſimus ſumma ejus providentia faciendum proſpexit in Statuto Florentino, *Qualiter mulier, ab inteſtato ſuccedat*, *Rubr.* 130. *lib.* 2. prout etiam per majores alias mutatum, & correptum fuerat, & molliendo aſperitatem aliquam dicti ſtatuti, & tollendo ex eo dubia, & obſcuritatem, unde prolixæ lites oriebantur, & juſtis aliis cauſis, & animi ſui motu, in eodem Statuto magis aptam, & competentem formam deferendarum ſucceſſionum inducere voluit, quare ejus Sereniſſima Celſitudo, & pro ea Ampliſſimus ejus Senatus 48. virorum ſufficienter congregatus, adhibito conſilio ſapientum Juris Conſultorum de Collegio Florentino Nicolai Antellenſis, Sebaſtiani Celleſii, Julii Arrighetti, & Bernardini Nereni, ad hoc munus a Sereniſſimo Magno Duce electorum, deliberaverunt, & decreverunt dictum Statutum in capitulis infra recenſendis, ita declarandum, & corrigendum fore.

Incipiendo a primo capite dicti Statuti, quod ab illius initio porrigitur uſque ad verſ. *Et nulla mulier, vel ejus filii*, *&c.* in quo de ſucceſſione matris, & attinentium per lineam maternam diſponitur his præciſe verbis: *Nulla mulier*, *&c. prout ſupra*.

In hoc primo capite, in quo agitur principaliter de ſucceſſione filii matri deferenda, cui turbato ordine mortalitatis non minus pie, quam propriis liberis hæreditates deferri debere clamant juris communis regulæ, decretum fuit, proviſum, & ſancitum, quod mater excludatur eo modo, & per eaſdem omnes perſonas prout in dicto ſtatuto diſponitur a principio illius, uſque ad verſ. *Si tamen talis perſona deceſſerit, non exiſtente aliqua &c.* præterquam per ſororem ipſius defuncti, per quam matris excluſio non inducatur, ſed inter eas ordo, atque diſpoſitio juris communis in futurum ſervetur, qua ceſſante in ſorore favore agnationis, non viſum fuit æquitati con-

ſonum

ſonum in hoc ad præjudicium matris a jure communi recedere.

In alia parte ejuſdem primi capitis ſtatuti, incipientia: *Si tamen talis perſona deceſſerit, &c.* ſtatutum, & decretum fuit, quod non exiſtentibus filiis, nepotibus, pronepotibus, patre, avo paterno, patruo, fratre, aut nepote ex fratre carnali, ſed exiſtentibus aliis agnatis maſculis, uſque in ſextum gradum incluſive, jure civili computandum, poſſit mater, avus, avia, & proavia materna, & alii aſcendentes materni ſuccedere ab inteſtato filio ſuo, vel filiæ ſuæ in quarta parte omnium bonorum, deducto ęre alieno, cujuſcumque quantitatis, & qualitatis, etiam comprehenſis domibus, & caſamentis, & ſine menſura 500. librarum, ad quam prius ſtatutum quartam partem limitabat. Et in hæreditate, & reliquis bonis ſuccedant agnati, uſque in dictum ſextum gradum, & a cęteris agnatis ulterioris gradus mater, & pręnominati aſcendentes materni amplius in nihilo excludantur. Et hæc, quæ dicta ſunt de matre, & pręnominatis aſcendentibus maternis non procedant, neque locum habeant in aliis perſonis conjunctis, & attinentibus perſonæ defunctæ per lineam maternam tranſverſalem, & qualitercumque conjunctos tantum ex latere materno, etiam in fratribus uterinis, qui ab hęreditate decedentis ab inteſtato omnino excludantur, exiſtentibus agnatis maſculis, uſque in octavum gradum incluſive, nulla ſibi parte bonorum defuncti reſervata.

In ſecundo principali capite prædicti ſtatuti incipientiæ *Et nulla mulier, vel ejus filii, &c.* ubi agitur de hæreditate fratris deferenda, vel de ſorori, decretum, & ſancitum fuit, nedum exiſtentibus perſonis in dicto capite ſtatuti nominatis, ſed etiam exiſtentibus agnatis maſculis, uſque ad dictum ſextum gradum incluſive ab hæreditate ab inteſtato ſororem omnino excluſam fore, cum reſervatione tamen in caſu viduitatis eorum, quæ ſunt pro ea in ſtatuto diſpoſita.

Et quod dictum eſt de ſorore, procedat, & locum habeat in avia quoque, & proavia, & aliis deſcendentibus paternis, reſervata tamen in eis ſucceſſione in quarta parte, prout ſupradictum eſt in matre, & aliis aſcendentibus maternis.

Alias vero omnes mulieres tranſverſales, & omnes, & quoſcumque tali decedenti, quomodocumque conjunctos per eaſdem mulieres, decretum, & ſtatutum fuit ſuccedere non poſſe defunctæ perſonæ, exiſtentibus agnatis maſculis, uſque in octavum gradum incluſive, ſalva tamen ſucceſſione nepotibus in concurſu amitæ, materteræ, ſeu alterius perſonæ quibus jure repręſentationis in hoc caſu non ſit pręjudicatum.

Et quod dictum eſt de ſucceſſione, & hęreditate fratris, procedat etiam in ſucceſſione, & hęreditate ſororis, & ſorores, & conjuncti per eam excludantur in omnibus, & per omnia, ut ſupra ſancitum eſt.

Circa tertium præcipuum caput ejuſdem ſtatuti incipien. *Et nulla mulier, nec etiam natus ex linea fœminina, &c.* in quo agitur de ſucceſſione filiarum in hęreditate matris in verſ. *Et quod qualibet mulier*, decretum, & ſtatutum eſt, ſtante firma dicta diſpoſitione ſtatuti circa ſucceſſionem, & dotationem fiendam pro dotibus conſtituendis, & alimentis pręſtandis, bona defunctorum, de quorum bonis fiendaerit dotatio, & alimentatio, ſint, & intelligantur hypothecata, & obligata, a die mortis ſic decedentis perinde, ac ſi pro dicta dote conſtituenda, & alimentis pręſtandis fuiſſent expreſſe obligata, & hypothecata.

Et ad removendas antiquas controverſias ob ſeparationem, & diſtinctionem patrimoniorum perſonæ defunctæ ſtatuimus, & decernitur ſeparationi dictorum patrimoniorum perſonæ defunctæ, de cætero locum nequaquam eſſe debere, ſed mulieres, & omnes alias perſonas conjunctas per fœminas, & excluſas, ut ſupra per agnatos, cum omnibus bonis undequaque quæſitis, & obtentis, ſive a latere paterno, ſive materno excluſas fore, & hoc decretum, & reformatio applicatur, & aptatur omnibus caſibus futuris, & de cætero contingentibus a die hujus publicationis, & ita in futurum ſervari debeat in omnibus, & per omnia, ut ſupra diſpoſitum, & ſancitum fuit.

In cæteris autem capitibus non mutatis, neque correctis pręedicti ſtatuti vetus diſpoſitio remaneat in ſuo robore, & obſervantia, non obſtante, &c.

Il Sereniſſimo Gran Duca di Toſcana, e per ſua Altezza Sereniſs. li molto Illuſtri, e Clariſſimi Signori Luogotenente, e Conſiglieri nella Republica Fiorentina fanno publicamente bandire, e notificare, come da Sua Altezza Sereniſs. e per quella, di ſuo eſpreſſo commandamento da Sue Sign. Clariſſime inſieme con l'ampliſſimo Senato de 48. è ſtato a favore degli Agnati maſchi, e delle madri corretto, ed in alcune parti reformato lo ſtatuto Fiorentino delle ſucceſſioni ab inteſtato, poſto ſotto la rubrica 130. nel libro ſecondo, ed in ſuſtanza, come appreſſo, proveduto, e reformato.

Nel primo capo del detto ſtatuto, dove la madre era eſcluſa dall'eredità, e ſucceſſione del figliuolo per i figli del defonto, nepoti, pronepoti, padre, avo paterno, zio paterno, fratello, nipote di fratello, ed ancora della ſorella, s'è proviſto, e riformato.

Che la madre concorra con la ſorella, ſecondo la diſpoſizione di ragione commune, e che eſſendo prima la madre, e gli Aſcendenti materni eſcluſi non ſolo da' predetti, ma ancora dagl'altri Agnati maſchi fino nell'ottavo grado incluſive, computati i gradi ſecondo la ragione civile, riſervata però loro la quarta parte de' beni, fuorchè delle caſe, e caſamenti, la quale quarta parte non eccedeſſe lire 500. ora è ſtato proviſto, che la madre nell'eredità del figliuolo, e gli aſcendenti materni ſiano eſcluſi dagli Agnati ſino in ſeſto grado ſolamente incluſive, e computati i gradi come ſopra, riſervando loro la quarta parte intiera di tutti li beni, dedotti i debiti, ſenza prefinizioni di quantità, e compreſe le caſe, e caſamenti, e nell'eredità, e reſto de' beni ſono chiamati i detti Agnati, ſino al detto ſeſto grado, e degl'altri Agnati di più remoto grado la madre, ed aſcendenti materni non reſtano eſcluſi, ma gl'altri congiunti per linea materna traſverſale, compreſi ancora i fratelli uterini, reſtino eſcluſi dagl'Agnati maſchi, ſino in ottavo grado, ſenza riſerva della detta quarta, o alcun' altra parte.

Nel ſecondo Capo del detto Statuto, dove la ſorella era eſcluſa dall'eredità del fratello per i figliuoli, e figlie di eſſe ſorelle, nipoti, o fratelli, o figliuoli de' fratelli, o zio paterno del medemo, col riſervo del ritorno di caſa, ſe la rimaneſſe vedova, di nuovo s'è proviſto, ed ordinato, che la ſorella, e l'ava, e proava paterna ſiano eſcluſe non ſolo da predetti più proſſimi Agnati, ma ancora dagli altri Agnati maſchi, ſino in ſeſto grado incluſive, col riſervo dell'ava, e proava della quarta parte, come ſopra della madre ſi dice, che alla ſorella del ritorno di caſa, ſe la rimaneſſe vedova.

E tutte l'altre donne, che prima non erano eſcluſe, ed i congionti per mezzo di dette donne ſiano eſcluſe dagl' Agnati maſchi, ſiano in ottavo grado incluſive, ſalva la ſucceſſione ai nepoti in concorſo con la zia, ſorella del defonto, a quali non s'intende pregiudicare nella ragione della rappreſentazione, e della ſucceſſione della ſorella ſia eſcluſa l'altra ſorella, e ſuoi congionti, come dalla ſucceſſione del fratello.

Nel terzo Capo principale dello ſtatuto, dove ſi tratta della ſucceſſione delle figlie dell'eredità del padre, e della madre, e della loro Dotazione, s'è proviſto, e dichiarato, che ſtante ferma la diſpoſizione dello Statuto de' beni del morto ſiano obligati, ed hipotecati eſpreſſamente dal dì della morte per gl'alimenti, e dote a favore di quelle perſone, alle quali dallo Statuto ſono riſervati.

E per tor via le liti, s'è dichiarato, che s'intenda, e ſia levata la ſeparazione, e diſtinzione de' patrimonii della perſona defonta, e che da tutti i beni paterni, e materni di tal defonta, ſenz'altra diſtinzione, le Donne, e loro Congionti non ammeſſi come ſopra, s'intendino, e ſiano eſcluſe.

E ſimilmente s'è dichiarato, che la preſente proviſione, e decreto abbia luogo, e s'oſſervi per l'avvenire in tutti li caſi futuri, da queſto preſente giorno della publicazione, e che negl'altri capi del detto ſtatuto non mutati, nè corretti, eſſo ſtatuto rimanga nella ſua forza, e vigore, e tutto con la clauſula derogatoria, e non oſtante in ampliſſima forma;

Siccome di tutte le coſe predette chiara, e diſteſamente appare, e ſi diſpone nel publico decreto, e proviſione latina fermata di mano propria di *S. A. S.* ed ottenuta in detto ampliſſimo *Senato de* 48. ſotto li 18. del preſente meſe inſinuata, e riposta fra l'altre publiche proviſioni, e leggi nell'Officio, ed Archivio delle reformazioni di Firenze, alla quale in tutto, e per tutto s'abbia relazione, e quello ſi deva attendere, ed oſſervare. E finalmente hanno dichiarato, e vogliono, che per la preſente notificazine, e bando publicato nella Città di Firenze la detta nuova provigione, e riforma s'intenda eſſere, e s'abbia per legitimamente publicata, ſicchè comprenda, e leghi tutte le perſone, e luoghi, così della detta Città di Firenze, come del

Dominio, che in qualunque modo oſſervavano, o erano tenuti oſſervare, ed oſſervando il detto vecchio ſtatuto, e ne commandarono l'oſſervanza, non oſtante, ec.

Marcello Betti.

Bandito per me Zanobio di Gaſpari Bertacchi Banditore adì 25. Settembre 1620.

JANUENSIS CIVITATIS. PARTICULA IV.

De fœminis dotandis, rub. 5. Cap. 11.

MUlier maritata, quæ de bonis aſcendentium, vel alicujus eorum dotata fuerit a patre, ſeu matre, vel ab aliquo aſcendentium ex linea paterna, vel materna, ſeu voluntate alicujus earum, quæ ſemper int lligantur intervenisse, niſi contratiom probetur, non poſſit, neque ejus hæredes poſſint quidquam petere ultra dictas dotes in bonis tam Genuæ, quam in quavis mundi parte, ſed ſint bona maſculorum liberorum, & eorum hæredum, ſi fuerint, cum muliere utrinque conjuncti; Sed ſi fuerint ex eodem patre tantum, & de bonis patris, vel aſcendentium ex linea paterna fuerit mulier dotata, non poſſit petere aliquid in bonis ipſorum; in bonis tamen maternis, & aſcendentium ex linea materna poſſit petere quod ei conceditur ex forma ſtatuti, *De ſucceſſionibus ab inteſtato*. Si vero fuerit de eadem matre tantum, & de bonis maternis, vel aſcendentium ex linea materna dotata fuerit, de bonis ipſorum aliquid petere non poſſit, quo caſu de bonis paternis petere poſſit quod ei conceditur, ut ſupra, ſed adverſus fratres utrinque conjunctos, vel eorum liberos maſculos non poſſit aliquid ultra dictas dotes habere, nec petere de bonis hæreditatis paternæ, nec maternæ, nec fratris, nec ſ rotis defunctorum, neque aſcendentium, ſalva ſemper diſpoſitione teſtamentorum, & ultimarum voluntatum prædictorum, cujuslibet eorum.

Non maritatæ, ſed dotatæ, ſive inter vivos, & ſive in ultima voluntate a patre, vel matre, vel avo, vel avia paternis, vel maternis non poſſint aliqoid petere, vel habere, niſi quantum prædictis eiſdem dederint inter vivos, vel legaverint in ultima voluntate.

Decedentibus autem aliquibus ex aſcendentibus paternis, vel maternis, qui quoad infraſcripta intelligantur deceſſiſſe inteſtati, ſi de dotibus nihil dixerint, vel diſpoſuerint; Si aderunt filiæ maritatæ, ſed quæ non fuiſſent dotatæ, vel filiæ non maritatæ, vel neptes ex filiis præmortuis, ad quas ex forma ſtatutorum non ſpectet hæreditas, quæ pariter non fuiſſent dotatæ, habeant, & habere debeant de bonis, ut ſupra decedentium ab inteſtato, dumtaxat tantum, quantum tres ex proximioribus propinquis ex patre, vel ex linea ejus, de cujus bonis, & hæreditate tractatur, arbitrati fuerint voluntatem inteſtati fuiſſe tempore ſuæ mortis, illas filias, vel neptes habere de bonis ſuis, & ſi propinqui non invenirentur, ſolum tantum, quantum Magiſtratus arbitratus fuerit fuiſſe voluntatem defuncti, ita tamen, ut maſculi non poſſint habere minus, quam contineatur in Statuto, *De falcidiis*.

Filiabus non maritatis, neque dotatis decedentibus, quæ fratres utrinque conjunctos, vel ſaltem ex patre, vel ipſorum liberos maſculos habuerint, non poſſint hæredes defuncti (in bonis, cujus dotati habebant) neque pro dote, neque pro dotatione, neque pro ſucceſſione aliqualiter moleſtari, poſtquam vero dotatæ fuerint, vel eis aliquid legatum fuerit, ad ſuum maritare, vel monacare, poſſint de eo diſponare tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ſi fratres utrinque, vel ex patre conjunctos maſculos, ſeu liberos maſculos ex eis non habuerint.

Si defunctus bona immobilia non habeteт ſufficientia ad ſolvendum quantitatem dotium, quæ fuiſſent declaratæ, hæres, ſecuta declaratione, teneatur collocare in locis Comperarum Reipublicæ pecuniam pro ſecuritate dotium taxatarum, ſeu legatarum a defuncto, vel aliter beneficia præſentis ſtatuti, & proventus ſpectent ad hæredes, qui teneantur e converſo dotatam alimentare uſque ad maritationem.

Fœminæ de prædictis ſint contentæ, nec aliquo jure, vel cauſa poſſint plus petere, vel habere, nec rumpere, nec aliter quomodolibet irritare teſtamentum, ſeu ultimam voluntatem, nec dicere nullam quia præteritæ, vel alia de cauſa, ſed pro dotatione habeant bona defuncti obligata, & hypothecata, adeo quod in bonis præferantur quibuſcumque creditoribus hæredum illius, in cujus bonis fuerint dotatæ, vel erunt dotandæ.

Puella innupta, ætatis annorum infra vigintiquinque, habens patrem vivum, quæ ſine conſenſu patris maritum acceperit, perdat ipſo facto bona, & jura dotandi; Si vero fuerit ætatis annorum vigintiquinque, & maritum, ut ſupra acceperit, non poſſit vivente patre, exigere dotem, ſed tantummodo fructus, ſeu redditus ipſius dotis.

Ejuſdem Statuti. *De ſucceſſionibus ab inteſtato. Lib. 5. Cap. 23.*

INteſtato decedenti ſive maſculo, ſive fœminæ ſuccedant ſoli maſculi liberi, per maſculinum ſexum deſcendentes, etiam ſi adeſſent filiæ fœminæ, vel earum deſcendentes ex dicto defuncto, aut deſcendentes maſculi, fœminæ ex filiabus prædefunctis, vel fœminæ ex deſcendente maſculo prædefuncto, qui, vel quæ de jure communi deberent admitti ad ſucceſſionem cum dictis liberis maſculis, ſed dictæ fœminæ, & deſcendentes ex eis intelligantur, & ſint, ac remaneant excluſæ, & excluſi, & tota hæreditas dicti inteſtati deferatur ad dictos liberos maſculos ſuperſtites, qui in ea ſuccedant in ſtirpem, & non in capita.

Habeant tamen dictæ filiæ, vel neptes, ſeu proneptes, fœminæ, vel maſculi ex fœminis, & deſcendentes ex eis tantum, quantum diſponitur per capitulum, ſub rubrica, *De fœminis dotandis*.

Si ex defuncto non aderunt deſcendentes maſculi ex maſculino ſexu, ſuccedant filiæ fœminæ, & liberi ex fœmineo ſexu deſcendentes, & fœminæ ex maſculis præmortuis deſcendentes, ſeu qui aderunt ex prædictis, facta invicem collatione dotium, ſi quas ex bonis inteſtati defuncti habuiſſent, ſublata differentia, ſexus, & patriæ poteſtatis, prout de jure communi ſuccedere debent, & in ſtirpem, & non in capita.

Sed ſi non aderunt filiæ, & una cum deſcendentibus fœminis ex maſculis præmortuis, & cum nepotibus, vel neptibus ex filiabus, vel deſcendentibus maſculis, vel fœminis ex eis ſupereſſent fratres inteſtati ex utroque parente, vel ſaltem ex patre conjuncti, & filii, & deſcendentes maſculi per maſculinum ſexum, ex hujuſmodi fratribus præmortuis, ſeu aliquis prædictorum, ſuccedant una cum dictis neptibus, vel nepotibus ex filiabus, & cum dictis deſcendentibus maſculis, vel fœminis ex eis, vel cum illis ex prædictis, qui adfuerint, in ſtirpem, & non in capita.

Quod ſi non adeſſent deſcendentes ex filiabus, & ſic ſolum concurrerent neptes ex filiis, ſeu earum deſcendentes cum fratribus, & liberis maſculis per maſculinum ſexum fratrum inteſtati, neptes ex filiis præmortuis habere debeant ante partem de bonis defuncti, de cujus ſucceſſione tractabitur, ut infra, hoc eſt ſi una tantum neptis adfuerit, ſcuta duo mil. auri in auro, vel totam hæreditatem, ſi ejus valor fuerit abinde infra; Et ſi adfuerint plures neptes, ſeu deſcendentes ex pluribus neptibus, habeant ante partem pro qualibet ipſarum, ſcuta mille quingenta auri in auro, vel totam hæreditatem, ſi fuerit minoris æſtimationis. Et ſi fuerit capax pluris quantitatum ſuperius declaratarum, reſiduum, quod erit, deductis ante partem quantitatibus, de quibus ſupra in caſibus reſpective prædictis, dividatur inter ipſas neptes, & ex eis deſcendentes ex filiis, & inter fratres, ac liberos maſculos per lineam maſculinam fratrum defuncti in ſtirpem, & non in capita.

Si vero non extiterint prædicti deſcendentes, de quibus ſupra, ſuccedant fratres maſculi defuncti, ſive utrinque conjuncti, ſive ex patre teantum.

Si cum dictis fratribus utrinque, ſive ex patre tantum aderunt liberi maſculi per maſculinum ſexum ex fratribus præmortuis, ſive utrinque, ſive ex patre tantum conjunctis ſuccedant etiam dicti liberi cum dictis fratribus, in ſtirpem, & non in capita.

Et non exſiſtentibus fratribus, ſuccedant dicti liberi ſoli in ſtirpem, & non in capita, ut ſupra.

Matri decedenti ab inteſtato, relictis filiis ex pluribus matrimoniis, ſuccedant tam fœminæ, quam maſculi, prout de jure communi ſuccedere debeant.

In omnibus autem caſibus ſupradictis, ſi pater avus, vel proavus paternus defuncti ſupereſſent, ſuperius nominati ſuccedant reſpective in proprietate, & dicti aſcendentes in uſufructu tantum, ita tamen, quod pater excludat avum, & avus proavum.

Quatenus vero nulli ex ſupraſcriptis nominatis quoad proprietatem adeſſent, ſuccedant d. aſcendentes, etiam quoad proprietatem, ſecundum gradus prærogativam ut ſupra.

Non

Non extantibus autem aliquibus ex ſupraſcriptis, ſuccedant ſorores, vel utrinque, vel ex patre conjunctæ, & filiæ, ſeu deſcendentes ex filiabus fratris præmortuis, & filii, ſive filiæ ex ſorore præmortua, vel illi ex ſupraſcriptis, qui aderunt, in ſtirpem, & non in capita.

Et in ;defectu prædictorum ſuccedant deſcendentes ex fratribus, & a ſororibus ultra ſuperius vocatos, & patrui defuncti cum ejus patre utrinque, vel ex patre conjuncti, & liberi maſculi deſcendentes per lineam maſculinam ex hujuſmodi, vel illi, qui fuerint ea prædictis, in ſtirpem, & non in capita.

Maſculus, & fœmina dedicatus, vel dedicata in aliquo Monaſterio, ſive ante, ſive poſt mortem patris, matris, fratris, ſororis, vel alicujus ipſorum, qui vel facto teſtamento, vel ab inteſtato deceſſerit, non poſſit petere, nec habere in bonis paternis, maternis, & aſcendentium, niſi illud, quod fuiſſet ei legatum, ſeu inter vivos datum, vel aſſignatum fuiſſet, non poſſit petere, niſi pro ſubſtentatione vitæ ipſorum, cognoſcenda arbitrio Magiſtratus, de conſilio trium ex proximioribus propinquis. Et eis deficientibus, proborum virorum, quos eliget Magiſtratus. Sed omnia bona prædicta pervenire debeant ad alios fratres, & ſorores, & eorum liberos, ſecundum formam præſentis ſtatuti, poſſit tamen petere omne id, quod ipſi fuiſſet legatum, ſeu inter vivos aſſignatum.

Quod habeant locum reſpectu bonorum dictorum aſcendentium, etiam quod ageretur de hæreditate fratrum, vel ſororum, qui hæreditatem aſcendentium prædictorum adiviſſent.

Omnibus caſibus ſupraſcriptis, in quibus hæreditas defertur ad fratres, ſorores, & ab eis deſcendentes reſpectu ſucceſſionis in bonis maternis, etiam quod hæreditas materna fuiſſet adita, præferantur primo fratres utrinque conjuncti, & eis non extantibus, admittantur fratres ex matre tantum, & eis deficientibus, ſorores ex matre tantum, omnibus aliis prædictis reſpective excluſis.

In omnibus vero caſibus ſupraſcriptis, in quibus adeſſent aſcendentes, vel deſcendentes ex linea materna, a ſucceſſione etiam debita jure naturali excludantur, imo prædicti omnes, & ſinguli admiſſi, ſeu vocati reſpective ex forma præſentis capituli ſuccedant, omnibus aliis penitus excluſis.

Quibus omnibus, deficientibus, ſuccedat agnatus maſculus proximior defuncto inteſtato, uſque in quartum gradum incluſive.

Et ipſis omnibus deficientibus ſuccedat ille, vel illa, ad quem hæreditas, ſeu ſucceſſio de jure communi deferretur.

Omnes, & ſingulæ diſpoſitiones præſentis ſtatuti, & cujuslibet partis ejus, intelligantur de natis de legitimo, & vero matrimonio, & non aliter, quod intelligatur repetitum in qualibet parte ejuſdem ſtatuti.

Inteſtati intelligantur non ſolum, qui teſtamentum non fecerint, ſed qui non habeant factionem teſtamenti, vel qui feciſſent teſtamentum non validum, vel quorum hæreditas ex teſtamento etiam valido adita non fuerit.

LUCENSIS CIVITATIS. PARTICULA V.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Lib. 2. Cap. 9.

DE ſucceſſionibus, quæ ab inteſtato deferuntur hoc loco tractantes, ſtatuimus, quod ſi qua perſona ab inteſtato deceſſerit, ſi quidem ex ea ſuperſint maſculi deſcendentes per lineam maſculinam legitimi, & naturales, illi in ſucceſſione omnibus præferantur, ſecundum gradus prioritatem, & fœminæ extantibus dictis maſculis excludantur, dum tamen fœminæ deſcendentes per lineam maſculinam dotentur, ſecundum formam ſtatuti infra poſiti, ſub Rubrica, *De dote conſtituenda mulieribus excluſis a ſucceſſione per maſculos*. Declarantes quod ſi ex filio præmortuo ſupereſſent nepotes maſculi, vel deinceps per maſculinam lineam de legitimo matrimonio deſcendentes, admittantur cum filiis defunctæ, perſonæ, de cujus hæreditate tractatur, in ſtirpem, & non in capita. Si vero nulli ſuperſint maſculi deſcendentes per lineam maſculinam, legitimi, & naturales vocentur, & admittantur ad ſucceſſionem defunctæ perſonæ filiæ fœminæ, & neptes ex filiis præmortuis in capita, & non in ſtirpem. Prędictis autem filiabus, & nepotibus non extantibus vocentur, & admittantur nepotes, & neptes, ex filiabus præmortuis in ſtirpem, & non in capita, ita tamen, quod extantibus nepotibus ex filia præmortua, neptes ex eadem filia a dictis nepotibus maſculis excludantur; Cum quibus nepotibus in ſuo caſu, & ſeu cum dictis neptibus in ſuo caſu, concurrat ad dictam ſucceſſionem pater defunctæ perſonæ, de cujus ſucceſſione tractatur, ſi extat, pro una virili portione, connumerato quolibet ſtipite cujuslibet filiæ, ex qua nepotes, aut neptes præceſſerunt pro uno, non autem connumeratis ſingulis nepotibus, aut neptibus ex filiabus præmortuis, & patre non extante, admittantur in dicta virili avus paternus, ſi extat, vel alius ulterior aſcendens maſculus perſonæ defunctæ per maſculinam lineam, ſi extat, ſalva gradus prærogativa. Sed ſi pater, vel avus maternus, vel alius ulterior aſcendens maſculus per lineam maſculinam non extaret, concurrant, & admittantur in dicta virili portione cum prædictis nepotibus, ſeu neptibus, in caſu ſuo, fratres defunctæ perſonæ, ſive unus, ſive plures, quotcumque fuerint, ea utroque parente, vel ex patre tantum conjuncti, & ſimilium fratrum filii in ſtirpem; Qui omnes fratres, & fratrum filii in dicta ſucceſſione pro uno habeantur; ita quod de dicta ſucceſſione, ad quam cum nepotibus, ſeu neptibus ſupradictis admittuntur, non plus habeant, quam habuiſſent pater, vel avus, vel alius ulterior aſcendens defunctæ perſonæ, ſi extaret: Et ſi fratres, unus, vel plures, vel dictorum fratrum filii non extarent, tunc dicti nepotes, aut neptes in caſu ex filiabus præmortuis ſuccedant in totum, ſi ex defuncta perſona non extarent filiæ fœminæ, ſeu neptes ex filio præmortuo, aut pater, vel avus, aut alius ulterior aſcendens per lineam maſculinam, ut dictum, & ordinatum eſt. Declarantes etiam quod ſi filii maſculi ex eodem patre, ſed ex diverſis matribus ſuperſint, æqualiter ſuccedant per capita in hæreditate paterna. In maternis autem bonis, unuſquiſque veniat ad ſuę matris ſucceſſionem. Prędictis autem maſculis, vel fœminis non extantibus, vel hęreditatem repudiantibus, tunc ſuccedant aſcendentes maſculi, per lineam paternam venientes. Et primo pater defunctę perſonę ſi extat, ipſo autem non extante, ſuccedant alii ulteriores maſculi, per lineam paternam aſcendentes ſalva gradus pęrogativa, qui admittantur ad hęreditatem defunctę perſonę, tam in bonis profectitiis, quam in alus quibuſcumque, undecumque quęſitis, pręterquam in dote matris, & in bonis obventitiis ex linea materna defunctę perſonę, de cujus hęreditate tractatur, in quibus dote, & bonis ex linea materna obventis, ſuccedant fratres defunctę perſonę utrinque conjuncti, & ſimilium fratrum filii maſculi in ſtirpem, & non in capita. Et ſi dicti fratris, vel dictorum fratrum filii non extarent, ſive hæreditatem repudiarent, ſuccedant in dictis dote, & bonis ea linea materna obventis, ſorores utrinque conjunctæ, una cum filiabus ex fratribus præmortuis utrinque conjunctis in ſtirpem, & non in capita. Salvo tamen patri, & cęteris aſcendentibus jure uſusfructus in dictis dote, & bonis a dicta matre obventis, prout de noſtro jure municipali, vel communi deberetur. Et ſi dicti fratres, vel ſorores, aut dictorum fratrum filii maſculi, vel fœminæ non extarent, tunc pater, ſi extat, vel alii aſcendentes maſculi per lineam paternam, patre non extante, ſuccedant in totum, ſalva gradus pręrogativa, prædictis autem deſcendentibus, ſive aſcendentibus maſculis per lineam paternam venientibus, non extantibus, vel hæreditatem repudiantibus, ſuccedant fratres defunctæ perſonæ, ex utroque parente conjuncti, ſive ea patre tantum, & ſimilium fratrum filii maſculi in ſtirpem, & non in capita, in omnibus bonis defunctæ perſonæ, undecumque quæſitis, præter quam in dote matris, & aliis bonis, quæ a matre, vel ex linea materna ipſi defunctę perſonę obveniſſent. Sed prædictis fratribus ex utroque parente conjunctis, ſive ex patre tantum, & ſimilium fratrum filiis non extantibus, ſuccedant ſorores ex utroque parente conjunctę, ſive ex patre tantum, una cum filiabus ex pręmortuis fratribus utrinque, vel ex patre tantum conjunctis, in ſtirpem. In dote vero materna, & aliis bonis, quæ a matre, vel ex linea materna ipſi defunctæ perſonæ obveniſſent, ſuccedant fratres utrinque conjuncti, & ſimilium fratrum filii maſculi in ſtirpem, & non in capita. Fratribus autem utrinque conjunctis, & ſimilium fratrum filius maſculis non extantibus, in dictis dote materna, & aliis bonis ipſi defunctę perſonę a matre, vel ex linea materna obventis, admittantur ſorores ex utroque parente conjunctę una cum filiabus ex pręmortuis fratribus utrioque conjunctis in ſtirpem, & non in capita, ſed prędictis fratribus, & ſororibus utrinque conjunctis, & dictorum fratrum filiis maſculis, vel fœminis non extantibus

bus

bus, ſuccedant in dicta dote, & bonis ea linea materna provenientibus fratres ex patre tantum conjuncti, & ſimilium fratrum filii maſculi in ſtirpem, & non in capita. Et dictis fratribus ea patre tantum conjunctis, & ſimilium fratrum filiis maſculis non extantibus, ſuccedant in dictis bonis maternis ſorores ex patre tantum conjunctæ, una cum filiabus ea fratribus præmortuis, ea patre tantum conjunctis in ſtirpem, & non in capita. Sed prædictis perſonis, vel aliqua ea eis non extantibus, vel hæreditatem repudiantibus, ſuccedant in omnibus bonis undecumque quæſitis, patrui ipſius defunctæ perſonæ, & filii maſculi patruorum præmortuorum in ſtirpem, & non in capita. Quibus non extantibus ſuccedant alii agnati maſculi conjuncti ex linea tranſverſali, uſque ad tertium gradum incluſive, ſalva gradus prioritate, & veniant in capita, & non in ſtirpes. Prædictis autem, vel aliquo eorum non extantibus, ſuccedat mater defunctæ perſonæ, ſi ad ſecunda vota non tranſiverit, & vidualem vitam ſervaverit. Matre autem prædicta non extante, vel ad ſucceſſionem, ut ſupra non veniente, ſuccedat avia paterna, & ea non extante, ſuccedant aliæ fœminæ aſcendentes, ea linea paterna venientes, ſalva gradus prærogativa. Et prædictis non extantibus, ſuccedant amitæ, & filiæ fœminæ patruorum præmortuorum & filii maſculi, & fœminæ ea ſororibus præmortuis utrinque, vel ex patre tantum conjunctis defunctæ perſonæ in ſtirpem, & non in capita. Ita tamen quod extantibus maſculis, & fœminis, ex eadem ſorore natis, ipſi maſculi fœminis præferantur. Supradictis vero perſonis non extantibus, ſuccedat mater defunctæ perſonæ, quæ ad ſecunda vota tranſiſſet. Si vero nulla ex prædictis perſonis ſupereſſet, vocentur ad ſucceſſionem proximiores in gradu, ſive ſint agnati, ſive ſint cognati, ſive maſculi, ſive fœminæ, ſublata in eis differentia ſexus, agnationis, & cognationis, tunc per capita ſuccedatur. Et in prædictis omnibus, & ſingulis, ubi de gradibus fecimus mentionem, fieri debeat computatio graduum, ſecundum computum Decretorum. Et omnia ſupradicta in materia ſucceſſionum ab inteſtato, habeant locum in quibuſcumque decedentibus ab inteſtato, ſive decedentes fuerint tales, qui teſtari potuiſſent, ſive quomodocumque teſtari non potuiſſent, & in quibuſcumque teſtantibus; quorum tamen teſtamenta non tenuerint.

De dote coſtituenda mulieribus exclusis a ſucceſſione per maſculos. Cap. 16.

QUia filii maſculi primum locum tenent in ſuccedendo, & fœminæ ab ipſis maſculis excluduntur, ne propter hoc ipſis mulieribus taliter excluſis deſit debita proviſio, ſtatuimus, quod ſi pater, ſeu mater, ſeu avus, vel avia filiabus, vel nepotibus, ſeu pronepotibus dotes conſtituerint, ſeu taxaverint, ſint, & eſſe debeant dictæ filiæ, ſeu neptes, ſeu proneptes contentæ, & tacitæ dotibus conſtitutis, nec ultra aliud petere poſſint de bonis ejus perſonæ, quæ dotem conſtituerit, & taxaverit. Sed ubi per aſcendentes non fuerit taxata, vel ordinata quantitas doſis, tunc fratres, & alii, qui eas a jure ſuccedendi excluſiſſent, teneantur ipſas mulieres excluſas dotare, & pro eis dotem ſolvere, tempore infra ordinato, uſque ad quantitatem congruam, conſideratis facultatibus hæreditatis, & ſecundum qualitatem, & dignitatem perſonarum, arbitrio Judicis, & ſint, & intelligantur omnia bona patris, & aſcendentium, & eorum, qui ipſas a ſucceſſione excluſiſſent, obligata, & hypothecata ipſis fœminis excluſis ea tempore mortis patris, vel ejus aſcendentis, a cujus hæreditate fuiſſent excluſæ, ita quod creditoribus, & emptoribus, & aliis quibuſcumque poſterioribus, ad quos dicta bona quocumque titulo pervenerint, præferantur. Et ubi per ipſos aſcendentes non fuerit quantitas dotis taxata teneatur Judex infra menſem, poſtquam inde pro parte mulieris fuerit requiſitus, quantitatem taxare, inſpectis dignitate, & qualitate perſonarum, & facultate hæreditatis. Et facta taxatione a Teſtatore, vel a Judice, non teneantur fratres, & alii, qui ipſam mulierem a ſucceſſione excluſiſſent, quantitatem taxatam, & ordinatam ſolvere, niſi cum dicta mulier fuerit nubilis ætatis, & legitime deſponſata; tunc enim, ad requiſitionem ipſius mulieris, vel ſui curatoris, teneantur dotem taxatam, & ordinatam ſolvere, cum effectu: Et in omnibus, & ſingulis ſupradictis procedatur ſummarie, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, & ſine ordine juris, & ſtatutorum, & abſque libello, & abſque alia ſolemnitate quacumque, ita quod de facto taxatio fiat, & compulſio ad ſolvendum quantitatem taxatam, ut dictum eſt. Et in dicta taxatione Judex poſſit ſe extrajudicialiter informare a propinquis, & vicinis, & amicis, & prout ſuæ diſcretioni videbitur, & a præceptis, & proceſſibus, quæ, ſeu qui propterea fierent, non poſſit appellari, ſupplicari, vel querela moveri, ſeu ad aliquem Judicem contra dicta præcepta, vel proceſſus, recurſus haberi: Etſi fœmina dotanda, maritata, vel deſponſata non eſſet, tamen prædicta taxatio non differatur, quia licet non poſſit eſſe dos ſine matrimonio, tamen facilius, & habilius poterit maritari, ſi dos fuerit taxata; Et prædicta omnia etiam vendicent ſibi locum, non obſtante quod mulier eſſet minor 12. annis, nam etiam talis mulier poterit commodius deſponſari, ſi dotis quantitas fuerit taxata, & ultra prædicta tales mulieres, quæ eſſent a jure ſucceſſionis excluſæ, debeant alimentari, & eis alimenta præſtentur per eos, qui illas a ſucceſſione excluſiſſent, donec fuerit dos ad integrum ſoluta: Et dicta alimenta ſint honorabilia, & congrua, ſecundum facultates hæreditatis, & conditiones perſonarum, & pro dictis alimentis, intelligantur omnia bona hæreditatis prædictæ obligata. Et ad dicta alimenta præſtanda compellantur illi, qui dictas mulieres excluſiſſent, de facto, & ſine proceſſu, prout Judici videbitur. Et quæ dicta ſunt de dotibus conſtituendis, vendicent ſibi locum, etiam in contendis, quæ taxari, & talibus mulieribus dari, & tradi debeant cum effectu, prout ſupra de dotibus dictum eſt.

MANTUANÆ CIVITATIS. PARTICULA VI.

De ſucceſſione ab inteſtato.

UT familiarum dignitas, nomen, & ordo ſerventur, & bona morientium in eorum agnatos, & poſteros tranſmittantur, per quos nomen generis conſervetur, Statuimus, & ordinamus, quod exiſtentibus, aſcendentibus maſculis, ſeu etiam collateralibus, & agnatis aſcendentibus maſculis, vel deſcendentibus per lineam tranſverſalem, & lineam maſculinam conjunctis uſque ad quartum gradum (gradu incluſive ſecundum jura canonici ordinem computato) qui ad ſucceſſionem perſonæ defunctæ admitti velint, & poſſint, matres, & aſcendentes per lineam maternam, & fœminæ aſcendentes etiam per lineam paternam ſuis deſcendentibus non ſuccedant, ſed habeant, & habere debeant dumtaxat in bonis prædictorum ſuorum deſcendentium debitum bonorum ſubſidium, videlicet tertiam partem portionis, quæ eiſdem ab inteſtato obveniret; Illis vero non extantibus, ſeu ſuccedere nolentibus, vel non valentibus, ſuccedant, & ſuccedere poſſint matres, & alii, & aliæ per maternam, & paternam lineam aſcendentes, vel paternam ſecundum gradum proximitatis eorum, & ſecundum jura communia. In aſcendentium autem bonis, maſculis ea linea maſculina deſcendentibus extantibus, qui de jure admitti poſſint, & velint ad ſucceſſionem aſcendentis mortuæ perſonæ, fœminæ deſcendentes ex maſculis, & maſculi ex fœminis deſcendentibus, non ſuccedant, ſed eo caſu debeant de bonis prædictis competenter dotari, & honorifice ſecundum patrimonium, a quo excluduntur, facultates tempore mortis defunctæ perſonæ extantes, & ipſarum mulierum dignitatem, & conditionem perſonæ viri. Itaque honorifice ſecundum ſtatum, & ſuorum aſcendentium perſonarum conditionem nubere poſſint; Quam quidem dotem habere debeant tempore, quo nubent, & nuptui tradentur; Interim autem ali, & alimentari debeant competenter per dictos maſculos deſcendentes, eiſdem aſcendentibus ſuccedentes, a quibus, & per quos fœminæ ipſæ præſentis ſtatuti diſpoſitione excluduntur, & in domo prædicti ſui aſcendentis, de cujus ſucceſſione ageretur, cum dictis hæredibus, ſeu cum altero ex eis, ſi ipſæ fœminæ apud aliquem eorum elegerint habitare, morari poſſint, & debeant, apud quem ali, & alimentari debeant condecenter, omnibus ſuccedentium expenſis; Et ſi apud eos, vel eorum alterum morari non potuerint propter eorum, vel alicujus eorum, & familiæ ſuæ culpam, tunc ſeorſum ab eis poſſint, & valeant habitare, & per eos omnibus neceſſariis ali, & alimentari debeant, expenſis dictorum ſuccedentium; Si vero ad Religionem intrare voluerint, tunc ſimiliter dotentur honorifice, prout eis expediens fuerit, ſecundum patrimonii facultatem, & ipſius perſonæ, & generis ſui, & Monaſterii, in quo ingredi volunt, ſi vero dictæ fœminæ per aſcendentem, de cujus ſucceſſione tractatur, dotatæ fuerint, ſint ipſæ, & ex eis deſcen-

denteş dotes prędictę contentę; Et ulterius in bonis ſuis extantibus maſculis ſupradictis eidem defuncto ſuccedentibus, nullum jus habeant, vel regeſſum in bonis ipſius aſcendentis, a quo dotatę fuerint inter vivos, ſeu in ultima voluntate; Deſcendentes autem maſculi ex fœminis, qui hujus ſtatuti diſpoſitione ab agnatis maſculis excluduntur, in bonis ipſis dumtaxat habeant eorum legitimam portionem, quę eis deberetur, ſeu deberi poſſet de jure communi; In bonis autem ejus aſcendentis, a quo dotatę non fuerint, habeant, & habere debeant ipſæ mulieres ſemel ab ipſis de dote, & ex eis maſculi deſcendentes tantum, quantum eis dari deberet jure naturę, occaſione legitimę in bonis illius, de cujus hęreditate agitur; Et jus ſibi competit ad illud in bonis prędictis, & non ultra plus petere valeat, ſeu poſſit; In ſucceſſionibus autem tranſverſalium, & aliorum conſanguineorum, & conjunctorum, ſupra dicti agnati maſculi uſque ad quartum gradum, gradu ſecundum juris canonici diſpoſitionem computato, excludant fœminas, & agnatas, & cognatas, maſculos, & ex agnatis fœminis deſcendentes excludant, ſi ipſi agnati maſculi ad dictas ſucceſſiones admitti de jure potuerint, & voluerint; Addimus inſuper, quia ſępe contingit mulieres adeo eſſe pauperes, quod non habeant, unde ſe dotare poſſint, nec etiam eorum parentes, quod fratres utrinque conjuncti, ſeu conſanguinei tantum teneantur, & debeant eorum ſororum conjunctas, ut ſupra, quę non habent bona porpria. vel paterna, ex quibus ſe dotare poſſint, congruenter dotare, juxta eorum facultatem, & patrimonii qualitatem, & perſonarum conditionem; Ita tamen, quod dictæ eorum ſorores alias a parentibus dotatæ non fuerint; Et ut circa ipſius dotis conſtituendæ, & alimentorum, non poſſit inter ipſas perſonas dotandas, & alimentandas quæſtio aliqua generari, volumus, quod ubi dictæ fœminę ſic excluſę, cum prędictis a quibus dotari, & alii deberent videlicet, de modo, & quantitate dotis, & alimentorum conſtituendorum non forent in concordia, ſed diſcordes eſſent; Quod tunc dotes ipſę, & alimenta conſtituantur per Dominum Poteſtatem Mantuę, cum conſilio, & aſſenſu duorum utriuſque partis proximiorum conſanguineorum agnatorum, ſeu cognatorum, ſi agnati non extant, ſecundum perſonarum conditionem prędictarum, & facultatem hęreditatis, & patrimonii ſupradicti; Et ubi de facultate dictę hęreditatis, & patrimonii probatio vera, ſeu clara haberi non poſſet, dotentur eo caſu, & de illis dos conſtituatur, prout opus fuerit, & neceſſe, ſecundum qualitatem, & conditionem perſonarum ſuarum, & generis earum, & viri conditionem, & ſimiliter eo caſu alimenta conſtituantur; quorum determinationi ſtari debeat, nec alio modo, via, jure, vel cauſa poſſit, ſeu valeat reclamari, ſeu contradici, ſed plenum ſortiatur effectum, & per omnia effectualiter debeat executioni mandari, omni querela, contradictione, reclamatione, appellatione quacumque, & defenſione remotis; Addimus etiam quod fratres, ſorores ſuas indotatas, quæ alias dotatæ non fuerint, quæ nihil haberent, & de bonis patris dotari non poſſint, de bonis eorum propriis, dotentur, & dotari teneantur, ut honeſte, & honorifice ſecundum earum, & ipſorum conditionem nubere poſſint, & valeant, & pudicam, & honeſtam vitam ducere; Et ſuper prædictis omnibus Dominus Poteſtas, & ejus Judices procedere teneantur, & debeant ſummarie, ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura judicii, ſine libello, & aliqua ſolemnitate juridica, compellendo prædictos ad obſervantiam præmiſſorum, captis pignoribus, mulcta indicta, & etiam per capturam perſonarum, & omnibus juris remediis, prout opus fuerit, & neceſſe; Ex teſtamento autem ſuccedant, & ſuccedere poſſint maſculi, & fœminæ paſſim, & abſque perſonarum delectu, ſicut fuerint inſtituti, & inſtitutæ, non obſtantibus ſupradictis, ſexus ratione non habita; Contra teſtamentum autem, vel ultimam voluntatem prædictorum ſuorum aſcendentium, & perſonarum, de quibus eſt expreſſum, ſeu etiam præter, non poſſint dictæ fœminæ, nec ex eis fœminis deſcendentes etiam maſculi ſuccedere, quoquo modo teſtamentum, ſeu ultimam voluntatem querelando, ſeu infringendo, ſeu etiam ad ſupplementum agendo, & jus ſibi competere ad illud in bonis prædictis, & non ultra plus petere valeant, ſeu poſſint; In ſucceſſionibus autem tranſverſalium, & aliorum conſanguineorum conjunctorum ſupradicti agnati maſculi, uſque ad quarium gradum, & ulterius poſſint habere, niſi prout, & ſicut in teſtamento, & ſeu ultima voluntate facta, & ea ceſſante, ab inteſtato, ſecundum formam præſentis ſtatuti ſuccedere eſt permiſſum, & ad eorum bona vocantur, & ſolum uſque ad quantitatem, ſeu portionem ejuſdem præſentis ſtatuti permiſſum eſt, & non ultra, nec aliter quoquo modo de bonis prædictorum percipere, & habere poſſint; Et ſi in caſibus ſupradictis, quibus fœminæ excluduntur a ſucceſſionibus ſuorum aſcendentium, ipſi maſculi, ad quos ex forma præſentis ſtatuti ſucceſſio defertur cum onore dotandi, ſive dotationis, ſeu dotis conſtituendæ, fœminis excluſis, ipſas fœminas magis vellent ad ſucceſſiones ipſas una cum eis admitti, quam ſubire onus dotandi, ſeu dotationis, quo caſu maſculi ad dotandum eas minime teneantur, ſed cum eiſdem d. mulieres ſuccedere poſſint, & prout ipſi maſculi duxerint eligendum; Et quæ ſuperius dicta ſunt de ſucceſſionibus ab inteſtato vendicent ſibi locum in ſucceſſionibus quorumcumqne ab inteſtato, & ſine teſtamento decedentium, & etiam ſi de jure, vel de facto teſtari non poſſent, ſeu potuiſſent.

MEDIOLANEN. CIVITATIS.

PARTICULA VII.

Qualiter maſculi deſcendentes præferantur fœminis in ſucceſſionibus aſcendentium utriuſque ſexus.
Cap. 278.

IN ſucceſſionibus aſcendentium ex linea maſculina, decedentium ab inteſtato, maſculi deſcendentes præferantur fœminis natis in eodem matrimonio, & etiam fœminis ex alio matrimonio natis, & ab eis fœminis, tam ex primo, quam ex alio quolibet matrimonio natis deſcendentibus, ut ſupra, & etiam ex eis fœminis natis ex deſcendente maſculo præmortuo, ante mortem ejus aſcendentis, ex linea maſculina, de cujus hæreditate tractari continget. Teneantur tamen, eo caſu, ipſi maſculi dotare temporaliter, vel ſpiritualiter decenter, ſecundum qualitatem perſonarum, & vires patrimonii ipſius decedentis, eas fœminas ex linea maſculina deſcendentes excluſas, ut ſupra, infra decimum octavum annum ſuæ ætatis completum ad minus, ſi dotatæ non fuerint. Et interim teneantur eas condecenter alimentare. Et ſi prædictæ mulieres non fuerint dotatæ infra tempus prædictum, ut ſupra admittantur ad petendum uſque ad tertiam partem ejus quod habituræ eſſent de jure communi, ſi deceſſiſſet aſcendens ab inteſtato, ac ſi fuiſſent hæredes a principio pro ipſa tertia parte, quam tertiam partem poſſint conſequi, & ſuper bonis per dictum defunctum relictis. Er eo in caſu intelligantur fuiſſe, ſteriſſe, & perſeveraſſe in poſſeſſione, & tenuta dictæ tertiæ partis, ac ſi a principio fuiſſent hæredes, non obſtante aliqua alienatione, facta per dictos maſculos excludentes. Et cridæ factæ de ipſis bonis non præjudicent dictis mulieribus, pro ipſa tertia parte, Salvo tamen, quod ſi prædictæ mulieres infra dictum tempus non dotatæ, & ut ſupra, elegerint potius dotari condecenter, quam dictam tertiam partem, ut ſupra, conſequi, id peragere poſſint, & ad id admittantur. Et ſi fuerint alias dotatæ, & deſiderint eſſe dotatæ propter mortem viri, quod debeant eas alimentare, & iterum dotare, ſi nubere voluerint, vel religionem intrare, computato tamen eo, quod ſuperfuerit, vel ipſæ mulieres conſecutæ fuerint ex prima dote, & quam dotem, facta computatione, ut ſupra teneantur prædicti maſculi dare, vel alias ſatisfacere ipſis mulieribus infra ſex menſes, a die requiſitionis factæ per ipſas mulieres nubere volentes, vel religionem intrare. Et infra dictos ſex menſes non dotaverinr, vel non ſatisfecerint pro dote, ut ſupra, mittantur dictæ mulieres in poſſeſſionem tot bonorum dotare debentis, vel debentium, pro ſumma dupli primæ dotis, facta computatione, ut ſupra, in qua poſſeſſione manuteneantur, donec fuerit ſibi integrę ſatisfactum, ut ſupra, nec eo caſu, fructus computetur in ſortem. Et ſi earum mariti deducti fuerint ad inopiam, maſculi eas excludentes, ut ſupra, & eorum hæredes teneantur eas alimentare, ſi aliunde non habeant, unde ſe alimentent.

De eodem. Cap. 279.

IN ſucceſſionibus vero aſcendentis, ex linea fœminina ab inteſtato decedentis, maſculi deſcendentes ejuſdem matrimonii, præferantur fœminis, ex eodem matrimonio deſcendentibus, & ab eis fœminis deſcendentibus, ac etiam fœminis, natis ex deſcendente maſculo, ex eodem matrimonio nato, præmortuo ante mortem ejus aſcen-

den-

dentis ex linea fœminina; de cujus hæreditate tractari continet. Si vero deſcendens ex linea fœminina, & ut ſupra contigerit habere deſcendentem, vel deſcendentes ex alio, vel aliis matrimoniis, quod tunc, & eo caſu, maſculi alterius matrimonii, ſeu aliorum matrimoniorum, excludant fœminas, natas ex eodemmet matrimonio, & ab eis fœminis deſcendentes, ex filio præmortuo ante aſcendentem, ex dicta linea fœminina, de cujus hæreditate tractari continget; hoc intellecto, quod in prædicta ſucceſſione aſcendentis, vel aſcendentium, ex linea fœminina, fœminæ excluſæ per maſculos, faciant partem, per reſpectum ad alium, vel alios deſcendentes, maſculum, vel maſculos, & fœminas alterius matrimonii, ſeu aliorum matrimoniorum, ad commodum maſculi, vel maſculorum excludentium. Si vero contingat, ex uno matrimonio, vel pluribus, ſupereſſe tantummodo fœminam, vel fœminas, & deſcendentes ex linea fœminina, deſcendentem, vel deſcendentes, & ex alio matrimonio, vel ex aliis adeſſe maſculum, vel maſculos, deſcendentes ex linea fœminina, de cujus hæreditate tractari continget, quod ipſa fœmina vel fœminæ, ſuique deſcendentes, ex eorum aſcendentium perſona admittantur ad ſucceſſionem talis aſcendentis, decedentis ex linea fœminina, cum aliis deſcendentibus maſculis, alterius matrimonii, ſeu aliorum matrimoniorum, quemadmodum ſi fuiſſet maſculus, vel fuiſſent maſculi,

De eodem, *Cap.* 280.

IDem in omnibus, & per omnia referendo ſingula ſingulis, & congrua congruis ſervetur, ſi talis aſcendens deceſſerit teſtatus, quod maſculi deſcendentes ex linea maſculina ſemper, & in omni caſu præferantur fœminis natis, ut ſupra, & ab eis fœminis deſcendentibus maſculis, & fœminis, etiam gradu proximioribus. Nec poſſint ipſæ fœminæ, vel etiam maſculi, ex eis fœminis deſcendentes, exiſtentibus deſcendentibus maſculis, ex linea maſculina, aliquid aliud petere in bonis talis aſcendentis, vel aſcendentium ſic decedentis, vel decedentium, ex teſtamento, niſi quatenus ipſe aſcendens in ſuo teſtamento, vel ultima voluntate eis relinquere voluerit, cum eis fœminis ſatis ſit eas decenter alimentari, & dotari, ut ſupra, & intelligantur eſſe legitime, & decenter dotatæ, quando in ultima voluntate, ab aſcendente fuerit certa quantitas eis relicta, vel aliud relictum, & per eas poſtea habita, vel habitum, vel quod per debentes dare non ſtetterit quo minus non habuerint.

Qualiter fœmina, vivente aſcendente ſuo dotata, etiam intelligatur eſſe dotata, *Cap.* 281.

SI fœmina, vivente aſcendente ſuo maſculo, ex linea maſculina, eſt, vel fuerit tradita matrimonio temporali, & fuerit dotata aliter, quam de bonis propriis ipſius fœminæ, vel quam per extraneam perſonam contemplatione ipſius fœminæ, & hoc conſtet, intelligatur fuiſſe idonee dotata, etiam reſpectu ſacultatum bonorum maternorum, ſeu etiam aviæ, ſive ipſa aſcendens tunc vivebat, ſive non. Idem, & ſi fœmina ſecundum diſpoſitionem ipſius ſui aſcendentis in vita, vel poſt vitam ejus aſcendentis, habuerit, eaque ab ipſo ſuo aſcendente eidem fuerint diſpoſita nomine dotis, ſeu relicta nomine dotis, vel prædicti excludentes parati fuerint cum effectu dare.

Qualiter frater in ſucceſſione præferatur ſorori, *Cap.* 282.

SI ſoror dotata fuerit per fratrem temporaliter, vel ſpiritualiter, idonee, ut continetur ſupra, in ſtatuto incipiente *In ſucceſſionibus*, tunc frater præferatur ſorori in ſucceſſione cujuſcumque aſcendentis ab inteſtato, vel ex teſtamento decedentis, ſecundum formam dicti ſtatuti incipientis, *In ſucceſſionibus*.

NEAPOLITANÆ CONSUETUDINES.

PARTICULA VIII.

De ſucceſſione ab inteſtato, tit. 1. Conſuetudo 1.

SI moriatur aliquis, vel aliqua inteſtatus, vel inteſtata, relictis filiis, vel filiabus, nepotibus, vel neptibus, & deinceps, ſeu neptibus ſolum ex præmortuis filiis, filii una cum nepotibus, & nepotibus, & deinceps ſuccedant parentibus in ſtirpem, & teneantur ipſi ſucceſſores maritare ſorores, & amitas ſecundum paragium, & facultates.

Eas autem ipſis ſucceſſoribus differentibus maritare, uſque ad annos ſexdecim completos, ſecundum paragium, & facultates, ut dictum eſt, ſuccedunt, & poſſunt petere de bonis paternis, virilem, ut fratres, & alii ſucceſſores prædicti, qui tenentur eis dare paragium.

Idem juris eſt in nepotibus, & neptibus, & aliis liberis deſcendentibus, avis, vel proavis ab inteſtato deſcendentibus, non extantibus parentibus eorum nepotum, vel neptum, ſeu pronepotum, & proneptum.

Et omnia, quæ dicta ſunt de nepotibus, pronepotibus, neptibus, & proneptibus, & deinceps, intelligantur in deſcendentibus ex maſculis.

Si quis, vel ſi qua ab inteſtato deceſſerit, filiis, ſeu liberis legitimis non extantibus, tunc proximiores ex parte patris ſuccedant in bonis omnibus defuncti, præterquam in bonis, quæ obvenerunt eidem defuncto a matre, vel aliquo ex linea materna, in quibus proximiores ex parte matris ſuccedant.

Sed ſi morienti ab inteſtato abſque liberis ſuperſunt frater, ſeu fratres, nepotes & pronepotes, & in infinitum deſcendentes ex fratre, vel fratribus præmortuis, tunc licet frater ſit in gradu proximior decedenti, nihilominus filii, vel filiæ, nepotes, & neptes, pronepotes, & proneptes, & alii deſcendentes ex fratre, vel fratribus præmortuis æqualiter ſuccedant cum fratribus defunctæ perſonæ, in ſtirpem ſcilicet, ita quod ſi inter ipſos nepotes & proneptes, & deinceps fratrum præmortuorum ſint fœminæ, quæ habeant fratres conſanguineos, ipſæ mulieres a præmiſſa ſucceſſione excludantur, cum fratres ipſas habeant maritare, ut ſuperius dictum eſt.

Quod autem dictum eſt in fratribus, nepotibus, pronepotibus & proneptibus fratrum demortuorum, & deinceps; eis non extantibus, intelligendum eſt de aliis in ulterioribus gradibus, exiſtentibus agnatis, vel cognatis. Et in præmiſſis appellatione fratris ſoror non continetur, præterquam ſi ſoror partem, ut unus ex fratribus habuiſſet de bonis parentum, tunc enim ipſa ſoror ejuſdem conditionis eſt, quoad prædicta, ac ſi eſſet maſculus, & ejus filii deſcendentes habeantur quoad id, ſicut filii, & alii deſcendentes ex maſculis.

PAPIEN. CIVITATIS.

PARTICULA IX.

Quod mulieres maritatæ non veniant ad ſucceſſionem cum fratribus, niſi ut infra, *Rubr.* 95.]

ITem ſtatuimus, quod ſine teſtamento, mulieres maritatæ, & dotatæ, vel dotatæ, & non maritatæ, & intelligantur dotatæ, ſi fuerint maritatæ de bonis avitis, paternis, maternis, fraternis, vel filiorum fratris, vel in ordine profeſſæ, & filii, & deſcendentes ex ipſis mulieribus, non faciant partem cum fratribus in ordine non profeſſis expreſſe, vel tacite in hæreditate avita, paterna, materna, vel fraterna, neque in dote materna cum maſculis filiis fratrum non profeſſis. In capillis vero mulieres extantes, vel non dotatæ, cujuſcumque ætatis ſint, faciant partem, niſi fratres, vel filii fratrum maſculi non profeſſi eas dotaverint, vel parati fuerint eas, cum effectu dotare, ſecundum qualitatem patrimonii, & perſonarum. Declarantes quod ſi dicta mulier dotata fuerit, vel fuit, vivo avo, ſed mortuo patre, præſumatur dotata de bonis avi, ſi vero fuerit dotata vivo patre, præſumatur dotata de bonis ipſius patris. Si vero mortuo patre, ſed vivo fratre mulieris, præſumatur dotata de bonis ipſius fratris. Et ſi patre, & fratre mortuis, ſed vivo filio fratris dotata fuerit, præſumatur dotata de bonis ipſius filii fratris, donec per ipſam mulierem contrarium probetur, quicumque caſus fuerit ex ſuprascriptis caſibus. Et intelligatur in fratribus, & ſororibus utroque parente, vel ex patre tantum conjunctis. Prædictæ vero mulieres in capillis extantes non maritatæ, cujuſcumque ætatis ſint, volentes ſe matrimonio copulare, vel alicui Monaſterio ſe dedicare, ſuccedant ſimul cum fratribus, & filiis fratrum, pro rata ſibi contingente de bonis defuncti, in uſufructu tantum, quouſque dicta talis mulier velit dotari, & ſe matrimonio copulari, quia tunc dotetur, ut ſuperius dictum eſt: Et hoc ſtatutum habeat locum in præteritis, pendentibus, & futuris.

PISA-

PISANÆ CIVITATIS.

PARTICULA X.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Lib. 1. Cap. 37.

CUm ſucceſſionum ab inteſtato tres ſint ordines deſcendentium, aſcendentium, & collateralium, in ſucceſſione ſemper prima cauſa ſit liberorum, & ſi ulteriori gradu quis ſit conſtitutus, dummodo maſculo extante, id eſt perſonæ defunctæ filio, vel ejus ſobole maſculini ſexus, & per maſculinum ſexum deſcendente, ſoror id eſt defunctæ perſonæ filia, vel ejus ſoboles non ſuccedat. Et liberi cujuſcumque ſexus loco ſuorum parentum antea defunctorum, vel defunctarum, hoc eſt in eam hæreditatis partem, in quam ſucceſſurus fuiſſet parens defunctus, vel defuncta, ad ſucceſſionem avi, proavi, aviæ, vel proaviæ, vel cæterorum, ſecundum jam dictum modum, ſuccedant, videlicet, quod extantibus maſculis, & per maſculinum ſexum deſcendentibus, fœmina, vel per fœmineum ſexum deſcendentes ab hæreditate jam dicta excludantur. Quæ ſucceſſiones omnes fiant in ſtirpem, & non in capita. Hoc intellecto quod extantibus nepte, vel pronepte, una, vel pluribus etiam ex filio maſulo præmortuo, una cum filia, vel filiabus, vel earum ſobole in ſtirpem ſuccedant.

SENENSIS CIVITATIS.

PARTICULA XI.

De ſucceſſionibus ab inteſtato in hæreditatibus matris, avi, & aviæ maternæ. Cap. 154.

NUlla mulier matri ſuæ, nec aviæ maternæ, vel proaviæ, avo, vel proavo materno ſuccedat, & nedum ipſa, nec deſcendentes ex ea ſuccedere poſſint, quamdiu ſuperfuerint filii, vel deſcendentes maſculi, unus, vel plures ex dicta matre, vel ex avo materno, vel avia materna, proavo, vel proavia, ex ipſis filiis maſculis ex legitimo matrimonio procreati; declarando ad tollendas lites, quæ oriri poſſent ob contrarias Doctorum opiniones ſuper hoc ſtatuto, & ad evitandos ſumptus litium, quod deficientibus maſculis prædictis deſcendentes ex fœminis, de quibus ſupra, etiam non concepti de tempore mortis ejus, de cujus hæreditate agi contigerit, admittantur, & ad ſucceſſionem hujuſmodi reintegrentur.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Cap. 155.

STatutum eſt, quod ſi qua perſona ab inteſtato deceſſerit, ſi quidem ex ea ſuperſint maſculi deſcendentes per lineam maſculinam, legitimi, & naturales, illi in ſucceſſionibus omnibus præferantur, ſecundum gradus prioritatem, & fœminæ extantibus dictis maſculis excludantur, dum tamen fœminæ deſcendentes per lineam maſculinam dotentur, ſecundum formam ſtatuti, ſub rubrica *de Dote conſtituenda mulieribus excluſis a ſucceſſione per maſculos.*

De ſucceſſione aſcendentium ex latere matris. Cap. 156.

SI qua perſona deceſſerit ab inteſtato ſine filiis legitimis, & naturalibus, & ſine aſcendentibus ex linea paterna, & non ſuperſtite fratre, vel ſorore, ſive filio, vel filia fratris, vel ſororis ipſius defunctæ perſonæ ex eodem fratre, vel patruo non ſuperſtite tempore ſuæ mortis, non permittatur mater, avus, vel avia talis perſonæ defunctæ ex parte matris ad plus venire, quam ad quartam partem legitimæ ſucceſſionis ab inteſtato omnium bonorum, & rerum, præter domos, & Caſtella olim talis defunctæ perſonæ; Reliqua vero bona habeant parentes maſculi ex parte fratris, avi fraterni uſque ad quartum gradum ſecundum computum Decretorum proximioris ordinis; Et ſi ſuperfuerint tali defunctæ perſonæ frater, vel ſoror, ſive filius, vel filia fratris, vel ſororis, vel patruus, vel patruelis; tunc mater, vel avus, vel avia, ex parte matris in nullo ſuccedat; & hoc locum habeat in mulieribus Civitatis Senenſis ſuppoſitis, non obſtantibus ſi non remaneant in domo filiorum, vel filiarum de tempore mortis eorum. Aliæ vero mulieres extra Civitatem Senenſem, vel juriſdictionem commorantes nullo modo admittantur, vel vocentur ad ſucceſſionem filiorum, filiarum, nepotum, neptium de Civitate ſupradicta, vel juriſdictione.

De ſucceſſione Collateralium, ſeu Tranſverſalium Cap. 157.

STatutum, & ordinatum ſit, quod ſi qui, vel quæ decedat ab inteſtato ſine aſcendentibus ex linea paterna, & deſcendentibus, ſuccedant ejus fratres carnales maſculi ex utroque parente, & eis ex utroque parente non extantibus ſuccedant fratres conſanguinei ipſius, vel ex patre tantum fratres, & conſimilium fratrum filii in ſtirpes, excluſis prorſus ſororibus carnalibus talis defuncti ex utroque parente, & excluſis filiabus fratris carnalis, quæ fuiſſent nuptæ, vel dotatæ; Et ſi dictæ mulieres non eſſent dotatæ, & non haberent unde poſſent convenienter dotari, habita conſideratione facultatum, & qualitatum familiæ, & ſi tractaretur de ſucceſſione fratris, vel patrui, debeant convenienter dotari de bonis ejus, de cujus hæreditate agitur; alias admittantur ad ſucceſſionem prædictæ defunctæ perſonæ, ſervata gradus prærogativa, & hoc ſtet, vel ſit in electione eorum, qui ipſas mulieres excludunt virtute præſentis ſtatuti, excluſis ſororibus, & filiabus ſororum Monaſterium ingredientibus, vel Monaſterio dedicatis tempore obitus ejus, de cujus hereditate ageretur, & filii, & filię dictarum ſororum ſi viverent dicti fratres carnales, & filiorum fratrum, vel aliquis eorum.

CONSTITUTIONES

Utriuſque Regni Siciliæ.

PARTICULA XII.

Lib. 3. tit. 26. de ſucceſſione filiorum Comitum, & Baronum. Imper. Feder.

IN aliquibus Regni noſtri partibus Conſuetudinem pravam audivimus hactenus obtinuiſſe, quod in bonis Comitis, Baronis vel Militis, qui deceſſerit filiis maſculis non relictis, filię non ſuccedunt, ſed conſanguinei quantumcumque remoti, maſculini ſexus, tam bajulum puellarum ipſarum, poſt mortem patris, accipiunt, quam ſucceſſionem uſurpant, & ipſas pro ipſorum diſpoſitione maritant. Quod quidem, & naturę dignoſcitur eſſe contrarium, quę parentum votis abſque diſcretione ſexus, tam maſculos, quam fœminas commendavit, & juri, tam communi, quam noſtro ſpecialiter derogatur. Hac igitur lege noſtra, per univerſas partes, & ſingulas Regni noſtri valitura, ſancimus, patre mortuo, tam filios, quam filias puberes, aut majores, minoreſve ad parentum ſucceſſionem, abſque ſexus diſcretione vocari. Si autem filii maſculi una cum filiabus fœminis, aut etiam ſororibus patri decedenti ſuperſint, cujuſcumque conditionis pater fuerit, Francus videlicet, aut etiam Longobardus, Miles vel Borgenſis, in ſucceſſione bonorum pręferri volumus maſculos fœminis. Dum tamen ſorores, aut amitas, fratres, aut nepotes pro modo facultatum ſuarum, & filiorum ſuperſtitum numero, ſecundum paragium, debeant maritare. Cęterum ſi tantum fœminę ſuperſtites fuerint, ipſas, ſi majores ſint, excluſis aliis conſanguineis, volumus ad ſucceſſionem admitti. Si vero minores filię, Comitum, Baronum, aut Militum ſuperſtites fuerint, ipſarum bajulum noſtra excellentia recipiat ipſum, vel ſibi tenendum, vel alii, qui ex fide illud gerere debeat, juxta approbatam regni conſuetudinem, concedendum; ac deinde ipſas, cum ad nubilem ętatem pervenerint, & bajulum noſtrum, vel alterius ſupervenientem quintumdecimum annum exceſſerint, de proviſione manſuetudinis noſtrę, Deum habentes prę oculis, cum bonis omnibus, quę patris fuerunt, ſecundum paragium, curabimus maritare.

RESPONSUM

Illuſtriſs. & Reverendiſs. D.

MARCELLI SEVEROLI

Signaturæ Juſtitiæ Votantis.

In Cauſa Florentina Legitimæ:

INTER ILLUSTRISSIMOS DD. FRATRES.

MARCHIONES DE FERONIIS:

FLORENTINA LEGITIMÆ.

Inter Illuſtr. DD. Fratres,

MARCHIONES DE FERONIIS.

STante Statuto Folorentino, Fœminas a ſucceſſionibus ab inteſtato excludente, *Lib.* 2. *Rubr.* 130. quod integrum refert Angel. *conſ.* 34. *in princ.* & habetur etiam impreſſum, una cum novis Reformationibus, per Card. de Luc. *de Statut. Succeſſionib. inter Part. Stat. extra Stat. Eccleſ. Part.* 3. *fol.* 361. *& ſeqq.* Vigore cujus, nec etiam dotem ſuccedere loco legitimæ eſt conſtans, indubiaque Juris Conſultorum, & Tribunalium ejuſdem Civitatis ſententia. In iſtius facti ſpecie, in qua Marchio Franciſcus Teſtator obiit relictis quinque filiis, nempe duobus maſculis, & tribus fœminis jam dotatis, & nuptis, non tam facile eſſet reſpondere, quota ſit dicenda portio legitimæ, quæ poſſet competere Marchioni Franciſco Silvio, quatenus a Paterno judicio recedendo, ejuſque diſpoſitionem repudiando beneficio legis utendo, eamdem tanquam ſibi de jure debitam, petere vellet; Si celeberrima, ſeu ut ait Roman. *in l.* 1. *n.* 62. *Cod. quando non peten. par.* ardua, & ſubtilis illa juris quæſtio, quæ ad id occurrit diſcutienda: An nempe fœminæ vigore ſtatuti excluſæ faciant numerum, & partem, licet non admittantur ad partem, ad augendam legitimam favore maſculorum, itaut de Triente perducatur ad Semiſſem, eſſet cum iis determinanda, quæ olim interpretes, tam in Scholis quam in Foro confuſe differuerunt, cum in tam varias, & diverſas iverint ſententias, ut quoties de ea locuti ſunt, quaſi in Labyrinthum ingreſſi, regreſſus viam reperire non potuerint, & rem ſemper magis perplexam, & involutam reddiderint, ut annot. Theſaur. *deciſ.* 159. *ſub num.* 1. adeout peritiſſimi etiam juris periti interdum ignoraverint quid tenendum, ut de ſe ipſo teſtatur Fulgoſ. *in Auth. Noviſſima, Cod. de inoffic. teſtam.* & referunt Burſat. *conſ.* 92. *num.* 39. *libr.* 1. & Hartman. Piſtor. *queſt. Jur. lib.* 1. *queſt.* 8. *ſub num.* 1. Et quoties decidenda ipſis fuerat propoſita, numquam ſibi dubium exemiſſent, atque ancipiti cura ſemper fuerint torti, quam veriorem, & juris magis conſonam ſententiam eſſent dijudicaturi, ut propterea communiter exiſtimaverint, nedum utrumque defuncti poſſe, ſed imo valere Judices, ob magnam rei perplexitatem, in quam maluerint partem inclinare, & ſine reprehenſionis nota unam, vel alteram opinionem amplecti, ut præ cæteris annotant Petr. Gilken. *in Auth. Noviſſima, Cod. de inofficioſ. teſtament.* Decius *conſ.* 607. *num.* 15. *verſ. & poſt longam diſcuſſionem*, Gaſp. Man. *de Legitim. queſt.* 4. *n.* 40. *in fin.* Torr. *de Pact. futur. ſucceſſion. lib.* 2. *cap.* 47. *num.* 1. *& ſeqq.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 676. *n.* 19. & ibi Carol. Ant. de Luca *in Animadverſ. num.* 7. *in fin.* Cyriac. *contr.* 71. *ſub n.* 1. Donat. Anton. de Marin. *variar. reſol. lib.* 2. *cap.* 93. *num.* 5. idem Carul. Anton. de Luca in Melioration. ad eumdem de Marin. *variar. reſol.* 1. *cap.* 252. *n.* 5. *verſ. queſtio eſt.*

Verum cum poſtea facta ſpecierum diviſione, compertum ſit, tantam non eſſe perplexitatem, quin illa adhibita; Quæſtio præfata reſolvi valeat, & ea ſubdiſtinctione Caſuum tuto decerni quid in jure ſtatuendum ſit, qualiterque res in judicio terminanda, ut animadvertunt Bellon. *de Jur. accreſcen. cap.* 6. *queſt.* 15. *n.* 2. *verſic. ſed male*, Carol. Anton. de Luc. *Animadverſ. ad Gratian. diſcept. forenſ. c.* 676. *n.* 7. *verſic. Tanta autem perplexitas non eſt*; & innuunt etiam Cyriac. *d. controv.* 71. *ſub n.* 1. *verſic. Nihilominus viſa eſt*, Torr. *de pact. futur. ſucceſſ. d. lib.* 2. *c.* 47. *ſub n.* 19. *verſic. Ego tamen puto*, & Rota *in recen. dec.* 499. *n.* 10. *& ſeqq. par.* 18. *tom.* 2. Ideo cum attenta dicta diſtinctione Caſuum in re hac communiter recepta, & approbata, liquido conſtare valet in præſenti, tres filias fœminas relictas a Marchione Franciſco dicendas eſſe facere numerum, & partem ad augendam legitimam favore duorum fratrum maſculorum; Fidenter reſpondendum cenſemus, eamdem legitimam, cujus portionem petere poterit Marchio Franciſcus Silvius, ſtante numero quinario filiorum, eſſe Semiſſem, hoc eſt dimidiam hereditatis partem, juxta Text. *in novell.* 18. *cap.* 1. *ſine Auth. de Triente, & Semiſſ.* §. 1. *collat.* 3. *tit.* 3. *& in Auth. noviſſima, Cod. de inofficioſ. Teſtam.* Atque ſecurius, cum reſpondendo juxta opinionem diſtinguentem, ſemper quis dicatur, ſequi opinionem magis communem, & melioribus, ac verioribus rationibus fultam, quemadmodum pariter reſpondendo in iſtis terminis aliàs ponderaverat Curt. Jun. *conſ.* 268. *num.* 16. *tit.* 3.

Quod vero prędictæ tres filiæ fœminæ ſint in præſenti dicendæ facere numerum, & partem ad augendam legitimam favore fratrum maſculorum, non videtur ambigendum; Animadvertendo, quod pro ſolutione præfatæ quæſtionis, pręſertim ad effectum, de quo agitur, duo ſunt conſiderandi caſus principales, eodem modo, quo ſervavit Craſſ. *ſententiar.* §. *legitima*, *queſt.* 7. ob id laudatus a Flav. Torr. *ad Stat. Papiæ in Annot. ad rubr.* 95. *in Civilib. ſub num.* 191. nam licet nonnulli plures alios addiderint, & præcipue Theſaur. *deciſ.* 159. octo caſus diverſos formaverit, attamen tali diverſitate nil aliud egerunt, quam rem magis involutam, & obſcuram reddere, potius quam facilem, & claram efficere, dum omnes, vel ſub eiſdem duobus caſibus ſunt comprehenſi, vel quodammodo inter ſe contrarii videntur exiſtere, ut ipſo Theſauro ob id reprehenſo, animadvertit Calvin. *de æquit. lib.* 1. *c.* 87. *nu.* 3.

Primus igitur caſus eſt, & qui ſine ulla controverſia procedit, quod ſi ſtatutum fęminas excludit, nec illis reſervat legitimam, reſervat tamen dotem, itaut ex verbis ejuſdem Statuti colligatur mentem ipſius fuiſſe, ut dos ſuccedat loco legitimæ, quamvis non vocentur ad legitimam, tunc eædem, & ſi non admittantur ad partem, faciant tamen numerum, & partem ad augendam legitimam, quoad omnes juris effectus: ſive id maſculis expediat, ſive non, ea quo, eo ipſo quod vocantur ad dotem, quæ legitimæ loco ſuccedit, perinde ſunt habendæ, ac ſi ad legitimam ipſam vocarentur, ſtante regula ſubrogatorum, qua ſubrogatum cenſetur eodem jure, quo id in cujus locum ſubrogatur: Ut ſic quemadmodum eſt certum, quod filiæ fœminæ, quæ vocantur ad legitimam, & partem faciunt, & numerum, nam ſtatim, ac ad partem adminuuntur, conſequens eſt, ut faciunt partem, ita etiam debent facere, dum vocantur ad dotem, quæ legitimæ loco ſuccedit, & pro legitima reputatur, ut unanimiter firmant ſcribentes, & præcipue Aretin. *in leg. plane*, §. *ſi duob. colu.* 5. *verſic.* 2. *ff. de legat. primo*, Pariſ. *conſ.* 53. *num.* 76. *lib.* 3. Rub. Alexandrin. *conſil.* 122. *num.* 3. Moront. *reſponſ.* 23. *per tot.* & ſignanter *num.* 23. *& ſeqq.* Brun. *de Statut. excluſ. fœmin. art.* 13. *quæſt.* 3. Torr. *ad Statut. Papiæ, in annot. ad rubr.* 95. *in Civil. ſub num.* 202. Merlin. *de legit. lib.* 1. *tit.* 4. *quæſt.* 3. *a num.* 10.

n. 10. Bellon. *de Jur. accreſc. dict. cap.* 6. *quæſt.* 15. *n.* 8. *& ſeqq.* Boſſ. *de dot. cap.* 7. *nu.* 45. *circa fin. verſic. Quartum quod velictis*, Trentacinq. *variar. reſol. lib.* 1. *reſol.* 3. *ſub nu.* 11. *verſ. in tertio hoc caſu, & ſub num.* 12. *verſ. in primo caſu*, Grat. *diſcept. forenſ. cap.* 448. *nu.* 37. *cap.* 594. *n.* 21. *&* 22. *& cap.* 576. *per tot. & cap.* 942. *n.* 4. *& per tot.* Cyriac. *controv.* 71. *n.* 2. Facchin. *controv. Jur. lib.* 4. *controv.* 31. *circa fin.* Sabell. *variar. reſol. cap.* 60. *n.* 10. Rocc. *diſp. jur. ſelect. cap.* 117. *n.* 19. *tom.* 2. Boer. *dec.* 104. *n.* 11. Marr. *dec. Piſan. vot.* 69. *nu.* 1. Marr. Medic. *in addit. ad deciſ. Senenſ.* 7. *n.* 3. Torr. *de pactis futur. ſucceſſion. libr.* 2. *cap.* 47. *nu.* 41. Rota coram Coccin. *deciſ.* 1285. *nu.* 9. *repetit. poſt* Gilian. *ad Statut. Peruſin. dec.* 119. & poſt Merlin. *de legit. dec.* 106. coram Priolo *dec.* 124. *nu.* 18. *& in rec. dec.* 499. *n.* 11. *par.* 18.

Alter vero eſt caſus, quando dos non ſuccedit loco legitimæ, ut quia ſtatutum fœminas dotatas, ſimpliciter, & abſolute excludat propter maſculos, prout facit Statutum Florentinum, & tunc: Aut agitur ad effectum videndi, an ipſæ non ſolum faciant numerum, & partem, ſed etiam ut admittantur ad partem, ad effectum ut ſibi ipſis augeatur portio illa legitimæ, quæ ex numero filiorum ſequeretur, & in hoc, licet hæſitaverint Joannes Baptiſta de Caccialupis, & Bartholomæus Soccinus, ſcribentes, ſuper hoc eodem noſtro ſtatuto, ut videre eſt apud eumdem Soccin. Senior. *conſ.* 150 *tom.* 1. Pariter communiter eſt receptum illas, nec partem facere ad ſui favorem, nec numerum, & Maſculorum legitimam eſſe computandam, nulla earum habita ratione, perinde ac ſi non eſſent in rerum natura, quia cum non admittantur ad partem, nec adſit dos, aut aliquid, quod ſuccedat loco partis, conſequens eſt, ut non faciant partem, ut patet ex firmatis per Caſtren. *in l. plane*, 34. §. *ſi duobus*, *n.* 8. & ibidem Jaſ. *n.* 23. *ff. de leg.* 1. Crot. *in l. re conjuncti*, *num.* 129. *verſic. Tertia*, *ff. de legat.* 3. Decian. *conſ.* 383. *num.* 5. Socc. Sen. *conſ.* 73. *nu.* 11. *verſ. Et tunc; quia*, *tom.* 3. Soccin. Jun. *conſ.* 67. *n.* 65. *tom.* 2. & alios plures apud Bellon. *de Jur. accreſcen. d. cap.* 6. *q.* 15. *num.* 76. quibus addendus Æmilian. *conſ.* 1. *n.* 5. *&* 6. ubi quod, cum quantitas legitimæ ſit diſtincta, & reducta ad partem, & quotam totius, quod ille, qui quotam poſtulat, erat habiturus ab inteſtato, propterea ſi fœminæ ab inteſtato non ſunt ſucceſſibiles, non poſſunt ſe referre ad illam quotam, quia impoſſibile eſt dare tertiam, dimidiam, aut quotam totius, ubi ex nihilo invenitur totum, quo ceſſante, aut non exiſtente, nullæ poſſunt inſervire partes ejus, ut voluit Rota Romana coram Ubald. *dec.* 421. *repertit.* poſt Merlin. *de legit. deciſ.* 74. & in Æſina fidei commiſſi, 12. Februarii 1629. coram Pirovano, *ut in particula, quæ datur in calce*, *num.* 2.

Aut vero agitur, ad effectum videndi, an faciant numerum, & partem favore maſculorum, itaut pars accreſcens non ipſis, ſed maſculis augeatur, & in hoc licet haberi pro extranei, ſive non extantibus, & quaſi mortuis, itaut ex eorum perſona non augeri quotam legitimæ maſculorum, nonnulli crediderint, quorum plurea adducunt Balthaſar. Thomaſ. *tract. var. decad.* 1. *tract.* 4. *tit.* 6. *n.* 2. *&* 7. Gabr. *conſil.* 15. *nu.* 10. *& ſeqq. lib.* 1. Farinacc. *conſ. Criminal.* 206. *n.* 10. *lib.* 3. Puccaſer. *conſ.* 22. *n.* 34. *& conſ.* 66. *n.* 2. *&* 3. Cyriac. *controv.* 71. *n.* 2. *&* 3. *& per tot. lib.* 1. Manſ. *conſult.* 14. *n.* 21. *lib.* 1. Poſthius *reſol. civil.* 68. *n.* 136. *& deciſ. Bononien.* 50. *num.* 85. *& ſeqq.* & alii, id comprobantes ex eo quod habetur de filio exhæredato, vel deportato, aut Religionem incapacem ingreſſo, qui nec facit partem, nec auget quotam legitimæ favore fratrum, cum habeatur pro mortuo, juxta tradita per Alciat. *conſ.* 201. *nu.* 9. *&* 10. *lib.* 9. Curt. Sen. *conſ.* 5. *n.* 2. & alios cumulatos per eumdem Balthaſar. Tomeſ. *ubi mox nu.* 23. & Maſſull. in addit. ad Capyc. *deciſ.* 158. *n.* 1. *in fin.*

Attamen contrariam opinionem favorabilem maſculis magis communiter approbarunt Doctores, & juxta eam uti veriorem, & juri magis conſonam fere perpetuo judicarunt ſuprema Tribunalia, quod nempe fœminæ dotatæ, licet ſimpliciter, & abſolute, a ſucceſſione, & a legitima, vel alterius illius loco ſuccedentis, per Statutum favore maſculorum excluſæ remaneant, faciant tamen numerum, & partem quoties expedit maſculis, & de eorum favore agitur ab eo, quod ipſis eſt utile, & magis favorabile ſemper id dimetientes, ut præ cæteris firmarunt Bald. & Caſtrenſ. *in leg. ſi defunctus*, ambo *ſub nu.* 2. *C. de ſuis, & legit. heredib.* Fabian. de Giochis *in repetit. Auth. Noviſſima*, *n.* 216. *&* 217. *C. de inofficioſ. teſtam.* Alciat. *reſponſ.* 31. *nu.* 12. *lib.* 1. quod iſta opinio eſt verior, & communior, Soccin. Jun. *conſil.* 25. *ſub n.* 14. *verſic. primo quia ut dixi*, *& n.* 15. *tom.* 1. ubi quod iſta opinio eſt verior, & communis, & ideo tenenda, idem Caſtrenſ. *conſ.* 266. *ſub n.* 3. *verſ. prædicta*, *& verſic. ex hoc dico*, *vol.* 1. Cephal. *conſ.* 145. *nu.* 20. *& ſignanter n.* 37. *& per tot. lib.* 2. ubi quod hæc opinio eſt probabilior, & magis communis, & ſecundum eam fuit ſæpius obſervatum, Caſſan. *conſ.* 53. *col. penult. in fin. & col. ſeqq.* ubi pariter teſtatur de communi, Pariſ. *conſil.* 36. *n.* 28. *cum duobus ſeqq. lib.* 2. ubi pariter de magis communi, & veriori opinione, referendo *n.* 30. Soccinum, qui dicit bis pro ea vidiſſe pronunciatum, & ter ipſum judicaſſe, Bruſar. *conſil.* 92. *n.* 39. *&* 40. *lib.* 1. ubi quod fœmina hoc caſu faciat partem ad favorem maſculi omnes admittuntis, quod reſiduum, quod eſt ſupra dotem, maſculis accreſcat, ſimiliter ex magis communi comprobant omnes Doctores, Corneus *conſ.* 197. *n.* 1. *ubi circa med.* dicit, quod ita conſuluerunt plures Advocati Florentini, & paulo poſt ſubdit cum Joanne de Monteſperello, quod doctores id communiter tenent, Dec. *conſ.* 46. *num.* 21. *& ſeqq. lib.* 3. Luderch. *conſ.* 12. *n.* 1. *& conſ.* 126. *n.* 16. *verſ. Cæterum*, ubi dicit ſententiam hanc eſſe crebriorem, & veriorem, imo receptiſſimam, Curt. Jun. *conſ.* 268. *n.* 26. *& ſeqq. lib.* 3. ubi quod in judicando ab hac opinione non eſt diſcedendum, Adden. ad Alexand. *conſ.* 36. *n.* 7. *lit. F. lib.* 71. Honded. *conſ.* 1. *a n.* 105. *& per tot. lib.* 1. ubi reſpondendo contrariæ ſententiæ in objectis deductæ *a n.* 70. teſtatur de veriori, & magis communiter receptæ opinione, cui ſe ſubſcripſerunt quamplures Celebres Juriſconſulti, & Auditores Rotæ Peruſinæ, Camill. Medic. *conſ.* 267. *n.* 1. & ibi Capyc. Galeott. *in addit. num.* 7. ubi quod hæc opinio eſt magis communis, Eugen. *conſ.* 33. *nu.* 70. *& ſeqq.* cui multi inſignes Juriſconſulti ſe ſubſcripſerunt, in quo addit, quod nefas eſſet ab iſta opinione in judicando diſcedere, *& conſ.* 45. *n.* 4. *& ſeqq. lib.* 5. *& conſ.* 100. *n.* 35. *lib.* 2. Menoch. *conſ.* 270. *n.* 67. *lib.* 3. Rovit. *conſ.* 70. *n.* 1. *& ſeqq.* & ibi Altimar. *in addit. lib.* 1. Vultejus *inter conſ. Accadem. Marpurgenſ. conſ.* 29. *ſub n.* 128. *verſ. Et quamvis hæc quæſtio*, *volum.* 1. Nicol. Cetan. *conſ.* 19. *n.* 2. *&* 4. ubi quod iſta opinio eſt verior, Sadarin. *reſponſ.* 45. *n.* 2. *verſ. quod ſi ideo*, *& n.* 3. 5. *&* 6. ubi dicit, hanc opinionem eſſe meliorem, Brun. *de Statut. fœminar. excluſ. artic.* 13. *q.* 3. *n.* 44. *&* 45. ubi dicit, quod alias ita conſuluerunt Bartholomæus Soccinus, & Ambroſius Opizonus, & de conſilio Campegii fuit judicatum, *& ſub n.* 46. *ad fin.* aſſerit, quod hæc opinio eſt verior, & communis, & quod ipſe in facto ſecundum eam obtinuit, Boſſ. *tit. de honor. public. ſub num* 2. ubi teſtatur ita fuiſſe judicatum per Gubernantes redditumm extraordinariorum Civitatis Mediolani, Torr. *ad ſtatut. Papiæ in annotat. ad rubr.* 95. *in Civilib. n.* 201. ubi veram, & communem aſſerit Craſſ. *recept. ſentent. §. legitima*, *q.* 4. *ſub n.* 4. *verſ. aut vero Statutum*, Petra *de fideicomiſſ. quæſt.* 15. *num.* 144. ubi dicit eſſe communem, & in judicando ſæpius obſervatam, Kellembenk *de renunciat. ſucceſſion. q.* 37. *num.* 11. *& ſeqq.* Merlin. *de legitim. lib.* 3. *tit.* 1. *quæſt.* 6. *nu.* 34. *& quæſt.* 8. *num.* 29. *&* 30. ubi declarando contrariam opinionem, quam ipſe tenuerat, *lib.* 1. *tit.* 4. *quæſt.* 3. *num.* 10. *& ſeqq.* ſit eam limitari, quando maſculis expediret, ut fœminæ facerent partem ad conſtituendam uberiorem legitimam ad Semiſſem, quia hoc caſu, cum favore maſculorum ſit introducta fœminarum excluſio, Dos ad hunc effectum dicitur loco legitimæ ſuccedere, Gaſpar. Manz. *pariter de legitim. q.* 4. *num.* 41. *& duobus ſeqq. & n.* 50. qui tractatus eſt repetitus in alio ejuſdem Auctoris Tractatu *de teſtam. valid. & invalid. tit.* 12. *pariter quæſt.* 4. *numer.* 41. *& ſeqq. & numer.* 50. Peregr. *de fideicomm. art.* 38. *numer.* 24. ubi dicit, hanc opinionem ſibi videri multum æquam, & rationabilem, quod per eam ceſſant multæ amaritudines, ſubdens *in verſ. quocirca*, quod juxta eandem in Civitate Patavina judicarunt Menochius, Pancirolus, & Diſcalcius, & licet poſtea *in verſ. ſeqq* ſubdat, in alia cauſa contrarium obtinuiſſe, additis rationibus tunc a ſe perpenſis, attamen priorem opinionem ipſum exiſtimaſſe veriorem, patet ex ibi recenſitis, & expreſſis *in conſ.* 106. *a num.* 16. *lib.* 1. in quo præciſe teſtatur hanc eſſe veritatem, maxime cum rationes in contrarium ab ipſo in dicta alia facti contingentia deductæ ſint ſatis frigidæ, & irrelevantes, ut animadvertit Calvin. *de æquit. lib.* 1. *cap.* 87. *numer.* 9. qui Calvinus hanc eandem ſententiam late comprobat *toto illo cap.* 87. dicens *numer.* 17. eſſe veriorem, & quod eam Conſultiſſimi Viri approbarunt, Bellon. *de Jur. accreſc. ſuperius allegat. cap.* 6. *quæſt.* 15. *per tot. & præcipue nu.* 31.

38.

gitimæ, coram Muto, *ut in Particula Deciſionis, quæ infra ſubnectitur, n.4.*

De Anno MDCXCVI. ſub die 23. Janoarii, in Romana legitimæ, coram Molines, *ut in Particula Deciſionis, quæ pariter datur in calce, num.5.* ubi quod hæc opinio eſt communiter in eorum Auditorio recepta.

Et quidem optimo jure, cum fortiſſimæ, & validiſſimæ, Imo certæ ſiot rationes, quibus eadem opinio fulcitur, & comprobatur: Et præſertim ea eo, quod eſt indubitatum, ſimilia ſtatuta excluſiva fœminarum eſſe condita favore maſculorum, ut in ipſis,& agnatione bona conſerventur, ad tradita communiter per Doctores cumulatos per Merlin. *de legitim. lib.1. tit.4. quæſt 3. num. 15.* Pariſ. *conſil. 85. num.6. verſic & per Cinum lib.2.* Honded. *conſ. 1. nu. 54. lib.2.* Rota *in recentior. deciſ.147. ſub num. 7. verſ. Quia in d. cap. part.13. & in Viterbien. legitime 1. Julii 1695.§. Nonobſtante, verſic. eo quia* coram R. P. D. meo Muto, *ut in Particula, quæ datur in Calce n.4.* & alibi paſſim; Proot præcipue favore eorumdem fuit conditum Statutum Florentinum, de qoo agitur, ut in eo legere eſt, & teſtantur Ger. Spin. *conſ.70. numer.20. circa fin.* Altograd. *conſ. 82. ſub num.17. & 23. l.1.* Cobb. *conſult. dec.84. n. 1. & 10.* Ut propterea videatur etiam certum, eadem ita eſſe interpretanda, ut non redundent, eorum damoum, & odium, prout plane eſſet, ſi fœminæ non connumerentur io numero filiorum pro ſtatuenda quantitate portionis legitimæ, dum alias vigore talium ſtatutorum maſculi, propter excluſionem fœminarum, minus ex illorum diſpoſitione conſequerentur, quam de jure communi, eiſdem vocatis, conſequi poſſent, & Pater non cogeretur relinquere filiis pro legitima, niſi tertiam partem hæreditatis, cum tameo de jure communi ſtante numero Quinario eorumdem, cogatur relinquere dimidiam; quod eſſet inconveniens, & abſurdum, atque proinde evitandum, ut præciſe animadvertunt Paul. de Caſtr. *conſil. num.1. lib.1.* Coro. *conſil. 197. ſub num.1. verſic. Pro quo etiam facit, tom. 1.* Cephal. *conſil.245. numer.24. & 25.* Alciat. *reſponſ. 31. ſub numer. 11. verſ. Alias quod in favorem, lib.9.* Dec. *reſponſ. 46. n. 25. lib.3.* Peregr. *conſ.107. num.6. & 7. vol 3.* Michalor. *de fratr. part.1. cap.33. ſub n.10. verſ. & ita ſtatutum excluſivum,* Bellon. *de Jur. accreſcen. d. cap.6. qu.15. n. 31.* Calvin. *de æquit. lib.1. cap.87. n.46.* Sadarin. *reſponſ.43. nu.15.* & fere omnes alii ſuperius allegati.

Huc accedit, quod quoties Statuta excludunt fœminas, non eas ſimpliciter, & abſolute excludunt, ſed dumtaxat ab inteſtati ſucceſſione, ut ſic in reliquis non ſint dicendæ excluſæ; Et propterea quoties non agitur de eo, quod velint ſuccedere, ſed ſolum de calculanda maſculorum legitima, nulla adſit ratio ob quam io numero filiorum non ſint computandæ, cum ipſæ, ex eo quod ſint dotatæ, & nuptæ, non deſinant eſſe de liberis, quod ſolum conſideratur ad hunc effectum calculandi legitimam, Cephal. *dict. conſ.245. n.21. & 22.* Craſſ. *recept. ſentent. §. legitim. qu.7. ſub n 4. §. Aut vero in fin. verſ. Moventur Doctores,* Berlich. *pract. concl. p.3. concl.12. num.37.* Caſp. Manz. *d. tract. de legit. qu. 4. n. 42.* reperio, ut anootavimus, *in tract. de teſtam. valid. & invalid. tit. 12. q.4. n. 42.*

Præterea animadvertendum, quod non per hoc, quod fœminæ ſint a ſucceſſione inteſtata per ſtatutum excluſæ, debent haberi ſimpliciter pro mortuis, aut non extantibus, cum jus earum ſit translatum in fratres, & in perſona eorum conſervetur, licet quoad propriam utilitatem ceoſeantur mortuæ, & non extantes; Siquidem hujuſmodi ſtatuta duplicem vim habere intelliguntur, unam excluſivam reſpectu fœminarum, alteram vero incluſivam reſpectu maſculorum, & ſic dum illæ a ſucceſſione removentur, eorumdem maſculorum contemplatione, ipſius debetur portio, quæ alias eiſdem fœminis competere poſſet, Pariſ. *conſ.36. num.29. lib.2.* Honded. *conſ.1. n.37. lib.2.* Peregr. *conſ.106. n.13. lib.1.* Michalor. *conſ. 1. ſub n.4. verſ. nec poteſt in iſto caſu,* Eugen. *conſ. 35. nu.4. & 5. lib.1. & conſ.100. num.35. lib.1.* Merlin. *de legitim. lib.1. tit.4. qu.3. nu.12.* Bellon. *de Jur. accreſ. d. cap. 5. quæſt. 15. n.49. junctis traditis anteced. cap.5. quæſt.40. n.1. & 4.* Dezart. *deciſ. Sard. 69. n.2. per tot.*

Quæ omnia confirmantur ex evidentiſſima alia ratione nempe quod qui vult finem, vult etiam medium neceſſarium ad finem conſequendum, aliter non eſſet velle efficaciter. Finis autem, quem volunt ſimilia ſtatuta, eſt favor maſculorum, ut diximus; Minime autem conſequi poſſet talis finis niſi hoc caſu fœminæ dicerentur, aut fingerentur habere partem in legitima ad commodum maſculorum, licet vere ad ſui favorem non habeant, & propterea talis fictio ſit medium neceſſarium ad ipſum finem, ne alias reſultet contrarius effectus, & inducta in favorem maſculorum retorqueatur in eorum odium, ut ſic ſemper præſumenda ſit volita a ſtatuto ſimilis fictio, quantum eſt ad effectum, de quo agitur, ut bene diſſerit Innocent. *de ſucceſſion. municipal. quæſt. 31. ſub num. 7. verſ. cujus concluſio eſt.*

Hinc nullius ponderis videntur eſſe ea, quæ pro contraria ſententia adduci ſolent; Nam quantum ad id quod dicitur, fœminas a ſtatuto excluſas habendas eſſe, uti extraneas, ſive non extantes, & ſic tanquam quodammodo mortuas; Animadvertendum, quod poſſet procedere dumtaxat in caſu, quo ſtatutum illas excluderet ſimpliciter, & abſolute, nulla habita conſideratione alicujus perſonę, utpote ſi excluderet nuptas extra Territorium, aut quid ſimile, ex quo, aut maſculi volunt eorum portionem vindicare per jus accreſcendi, & non poſſunt, quia hoc jus tanquam individuum non poteſt habere locum pro parte, & pro parte non; aut vero volunt eam vindicare ex vi, & authoritate ſtatuti, & multo minus poſſunt, quia cum ſtatutum ſimpliciter loquatur, nec de maſculis faciat mentionem, conſequens eſt, ut non poſſit cenſeri ad eorum utilitatem, & commodum reſpexiſſe, & hoc modo eos quaſi incluſos tacite vocaſſe, juxta ea, quę bene diſſerit Bellon. *de Jur. accreſcend. ſæpius allegat. cap.6. quæſt.15. numer. 53. verſ. ſed hoc dicitur, cum ſeqq.* At ſecus eſt, quando ſtatutum eas excludit propter maſculos, & favore agnationis, ut in caſu noſtro, quia tunc bene dicuntur extare, nec habentur ſimpliciter pro extraneis, ſeu non extantibus, aut mortuis, favore ipſorum maſculorum, ut declarando proſequitur, idem Bellon. *ibidem nu. 56.* ex Pariſ. *conſil.36. num.3". & 29. lib. 2.* Cephal. *conſ. 243. num.41. & 47. lib.2.* & Honded. *conſil. 1. nu 104. lib. 2.* ac alii ibi allegati, ac ipſis addendo Petra *de fideicom. qu. 15. n. 144. circa fin. verſ. & hoc niſi ſtatutum,* Tott. *ad ſtatut. Papiæ in Annotat. ad rubr 95. in civilib. ſub nu.199. verſ. ſecundo reſpondetur, & num.200.* & Rota *in Romana legitimæ 23. Januarii 1696.§ In nihilo relevante, verſ. hinc ſequitur,* coram R. P. D. Molines, *ut in Particula, quæ datur in calce, num. 5.*

Nec proinde valebit eadem opinio coadjuvari ex iis, quę de filio Exhæredato, ſeu deportato, aut Religionem incapacem ingreſſo, fuerunt adducta: ſiquidem Exhæredatus ob ſummam in parentes commiſſam ingratitudinem paternis bonis penitus indignus efficitur; Unde non immerito juris fictione, pro mortuo habetur, deinde Deportatus, ſive Bannitus ob commiſſa flagitia omnibus legum beneficiis privatur, adeout civiliter, quoad juris effectus, non amplius vivere intelligatur, atque propterea legitimę quantitas, ejuſque augmentum cum ex Jure Civili deſcendat, ex juris neceſſitate quoad legitimæ conſtitutionem, in nulla amplius conſideratione haberi poterit, cum in computanda legitima liberi non naturaliter, ſed civiliter ſint accipiendi; Sicut nec poteſt in nulla conſideratione haberi filios Religionem incapacem ingreſſus, cum ex Profeſſione ſua, & Voto nihil habere poſſit in proprio, nec in communi, ii autem, quos lex incapaces vocat, pro vere mortuis habentur, nec proinde amplius in numero liberorum connomerantur, ut præ cæteris, late demonſtrant Crivell. *deciſ. Dolan. 34. a num. 50. ad 55.* & Kellebenk, *de Renunc. ſucceſſ. quæſt. 37. num. 26* Quæ nunquam poterunt verificari de fœminis a ſtatuto excluſis propter maſculos, quia cum adhuc poſſint ſuccedere ipſis maſculis beneficio ſimilis ſtatuti renunciantibus, vel aliter ſorores ad ſucceſſionem admittentibus, juxta notata per Bald. *in l. Maximum vitium 4. num.2. C. de liber. præterit.* Brun. *de ſtatut. fœminar. excluſ. artic. 10. quæſt. 2. et art. 12. num.114. et art. 14. n.7.* Peregr. *conſ. 107. numer. 6. lib.3.* Marta *de ſucceſſion. legal. part.1. quæſt. 15. artic. 4. ſub n.7.* Rot. *Bonon. diverſ. dec. 12. ſub n. 21. 22. & 23.* Rotam Romanam cor. Ottbobon. *deciſ.173. n. 24. et in rec deciſ.146. n.6. et ſeqq. par. 10. et deciſ. 499. num. 13. part. 18. tom. 2. et alibi paſſim;* Unque nullatenus eædem valebunt conſiderari pro non extantibus, & pro mortuis, nam qui ſemel eſt habitus pro mortuo, perpetuo ita durat, ut relictis pluribus ex ſuperius allegatis egregie præ cæteris reſpondit Calvin. *de æquitat. dict. lib. 1. cap. 87. n. 28. et ſeqq.*

Quod eo facilius dicendum eſſet, admiſſis iis, quę ſubtiliter, & ſcite diſſerit doctiſſimus Bellon. *de Jur. accreſ. in ſæpe alleg. cap.6. q.15. num.69. 70. et ſub n.71. verſ. aut*

vero quærſmus, quod nempe, etiam vigore ſimilium Statutorum dos non ſuccedat loco legitimæ, quamvis filiabus ſit ab illis reſervata, prout eſt in Statuto Florentino, id tamen intelligendum dumtaxat quoad titulum, ita ut filiæ, quæ vi ſtatuti dotem habent, non poſſunt dici habere legitimam, aut dotem jure legitimæ, ſive ſuccedere quoad naturam, & jura legitimæ, non autem quod ſit dijudicandum eandem dotem ſuccedere loco legitimæ, quoad debitum, & neceſſitatem, quam habet pater, vigore ſtatuti, eiſdem dotem relinquendi loco legitimæ, quam jure communi relinquere tenebatur, atque propterea in computatione quantitatis, quam pater filiabus pro legitima relinquere tenetur, perinde ſit habenda dos, ac ſi eſſet legitima, ſalteto ut filiæ ex hoc non ſint dicendæ extraneæ, ſive pro non extantibus, aut quaſi mortuis habendæ, ſed potius juris fictione vocatæ favore maſculorum, ut ipſæ conſequantur id, quod ſupra dotem debuiſſet ad eaſdem jure legitimæ pertinere; Præſertim, cum ad hoc, ut quis faciat partem, non requiratur tituli, ſeu juris identitas, ſed ſatis ſit, quod admittatur titulo, & jure etiam diverſo, ad tradita per DD. *in l. hujuſmodi* 86. §. *ſi Titio*, & ſignanter per Bald. *verſ. Nota ergo*, Alexan. *ſub n.* 1. & Jaſon. *n.* 2. *ff. de legat.* 1.

Eoque fortius, ſi quodammodo a patre poſſunt apparere agnitæ, prout videtur eſſe in noſtra facti ſpecie, in qua Marchio Franciſcus Pater in ſuis ultimis, quas exaravit Teſtamentariis tabulis filiabus, quamvis jam dotatis, & nuptis, relinquit nedum particulare legatum, ſed ut ipſe locutus fuit: *Un Regalo di Ducati cento di lire ſette per ciaſcheduna*; Sed quod magis eſt, poſtquam dixerat illas fuiſſe congrue dotatas, addidit: *Nelle quali doti in quanto faceſſe biſogno, l'inſtituiſco in ogni miglior modo*. Nam licet per hæc, non ſit ita expeditum, An valeat dici, quod eædem tanquam vocatæ ſint dijudicandæ reaſſumere jura ſuitatis, non ſecus ac ſi a ſtatuto non eſſent excluſæ, & conſequenter, quod faciant partem in calculanda legitima, perinde ac facerent, ſi ſtatutum eas non privaret, prout præcipue poſt Soccin, Caſtrenſ. Ruin. Alexandr. Pariſ. Decian. & Laderch. quos refert, aſſeruit Marr. Medic. *deciſ. Senenſ.* 7. *n.* 8. *&* 9. junctis traditis per Rot. *inter diverſ. dec.* 266. *n.* 3. *&* 4. *part.* 1. Merlin. *de legit. lib.* 1. *tit.* 1. *qu.* 3. *n.* 26. & Torr. *de pact. futur. ſucceſſ. lib.* 2. *c.* 47. *n.* 43. dum alii contrarium ſcriſerunt, ex quo teſtator cenſendus ſit ſe conformaſſe cum diſpoſitione ſtatuti præcipientis dotari filias, a ſucceſſione propter maſculos excluſas, & quod ſimul poſſit ſtare, quod fœminæ ſuccedant in legato particulari, & excludantur a ſucceſſione, niſi aliàs inſtitutio, aut relictum particulare ſint facta, ſive titulo legitimæ, ſive eo caſu, quo illam filiæ petere poſſent, ut præ cæteris voluerunt idem Merlin. *de legitim. lib.* 3. *tit.* 1. *q.* 8. *n.* 55. Redenaſch, *conſ.* 5. *n.* 11. *& ſeqq.* Innocent. *de ſucceſſ. municipal. qu.* 29. *ſub n.* 5. *verſ. Primus caſus eſt*, Rota *poſt Fenzon. ad Stat. Urb. dec.* 113. §. *Neque hæc voluntas*, repetita poſt Michalor. *de fratrib. dec.* 32. *num.* 10. 11. Attamen ſemper verum erit dicere ex his, illas ex Teſtatoris judicio non fuiſſe habitas uti extraneas, & pro non extantibus, ſive mortuis, ſicuti ex juris præſcripto habentur alii incapaces; ſed potius ab eodem fuiſſe agnitas, & quodammodo tanquam ſuas, & extantes reputatas, ſaltem ad hoc, quod in numero liberorum ſint computandæ ad faciendum numerum, & partem favore maſculorum, non obſtante Statutaria diſpoſitione, tam ex vulgata juris regula, qua dicitur, favores eſſe ampliandos, odia vero reſtringenda, de qua *In l. quod favore, C. de legibus*, a Doctoribus ſupra recenſiti paſſim expenſa, & ſignanter ad rem per Torr. *ad Statut. Papiæ, in Annot. ad Rubr.* 95. *n.* 202. *circa fin.* & Calvin. *de æquitat. d. lib.* 1. *c.* 87. *n.* 46. Quam etiam ex eo, quod cum Teſtatori iſto caſu, nulla ſubeſſet filias inſtituendi neceſſitas, cum jam a ſtatuto fuiſſet ſublata, illumque ab hujuſmodi neceſſitate exemiſſet, utique illas ita inſtituendo, cenſendum eſt a ſtatutaria diſpoſitione receſſiſſe, & ad jus commune reſpexiſſe, ſecundum quod non minus filias fœminas, quam maſculos pater in legitima inſtituere tenetur, quemadmodum bene, & ingenioſe ponderat Bellon. *in loco mox alleg. n.* 84. *& tribus ſeqq. ubi ſub num.* 91. *verſ. non ſecundum eam*, non obſcure dicit, id ſine controverſia procedere ad coadjuvandam opinionem, quod fœminæ quamvis a ſtatuto excluſæ, ſi excluſio facta ſit contemplatione maſculorum, faciant numerum & partem ad ipſorum favorem.

Quapropter comprobata, & ab objectis vindicata hujuſmodi receptiſſima ſententia, qua aſſeritur fœminas, quamvis a ſtatuto excluſas, connumerandas eſſe ad faciendum numerum, & partem pro augenda legitima favore maſculorum, quoties de eorum commodo agitur, ac ipſis maſculis ita expedire videtur; Nullatenus diffidendum credimus, ſapientiſſimos, & integerrimos DD. Judices Florentinos eam eſſe ſecuturos, maxime in iſta facti ſpecie, ſi forte contingat in eorum foro, & tribunalibus diſputari; Minime attentis iis, quæ pro ſententia contraria alias fuerunt motivata, & approbata in Inſigni eorum Rota, præcipue dum teſtantur eamdem opinionem contrariam eſſe in eorum Prętorio receptam, quia cum propria motiva ſuper quibus fundatur aſſerta obſervantia illius Tribunalis, emanaverint ante ſæculum currentem, & tempore quo reſolutio hujus quæſtionis erat ardua, & difficilis, atque ita involuta, ut judices crediderint, pro libitu poſſe in quam partem maluerint inclinare, ut in principio annotavimus, & ultra ibi allegatos præciſe ſcribendo ſuper Statuto Florentino, de quo agitur, dixerant Joannes Baptiſta de Caccialupis, & Bartholomæus Soccinus, *conſ.* 150. *n.* 3. *verſ. Omittenda lib.* 1. Utique cum hodie attenta diſtinctione ſpecierum, manifeſtum ſit redditum, opinionem affirmativam eſſe veriorem, & crebriori Doctorum calculo receptam, validioribuſque rationibus fultam, itaut ab eo tempore fere omnes ſecundum eam reſponderint, & Suprema Tribunalia judicaverint, ut fuit oſtenſum, haud dubie ſperandum eamdem ſecuturam etiam ipſam Rotam Florentinam, non obſtantibus alias motivatis, quia d. motiva non ſint Principis mandatum, non impediunt quin cognita veritate poſſit ead. Rota contrariam ſententiam amplecti, & quidem majori ſecuritate, quam de ſuo Senatu Pedemontano ſpes fuerat Bellon. *de Jur. accreſcen. d. cap.* 6. *quæſt.* 15. *ſub n.* 75. *verſ. nec eſt contrarium*, quod ob id eſſet receſſurus ab eo, quod in re hac contrarium firmaverat, & in poſterum ſervandum eſſe decreverat ap. Theſaur. *deciſ.* 159. *n.* 8. *& per tot.* cum Rota Florentina de ſeipſa glorietur, quod Exemplis non judicat, & Statuta interpretatur juxta juris tramites, ut refert Math. Neron. *in Prompt. Elench. Motivor. ſelect. ejuſdem Rotæ, in verb. Rota Florentina, verſ. Exemplis, fol.* 165. *ad fin.*

Idque prorſus, cum motiva, quæ fuerunt nobis communicata, non videantur eſſe tanti ponderis, ut Doctiſſimi, & Religioſiſſimi Auditores, qui ad præſens in eadem Rota jus reddunt, opinionem in illis potius aſſertam, quam probatam, ſola eorum authoritate ſint amplexuri. Nam motivum editum de Anno --- regiſtratum, *lib.* 4. *fol.* 28. non percutit caſum noſtrum, cum fuerit editum in caſu, in quo fœminæ ſimpliciter excluſæ, prętendebant connumerari ad augendam legitimam ad ſui favorem, & illius portionem minuere maſculis, & ſic non ſolum ut facerent numerum, & partem, ſed etiam quod admitterentur ad partem, in quo quidem caſu bene fuit reſponſum non facere partem cum nulla eis debeatur pars, nec aliud quod ſuccedat loco partis ut etiam nos admiſimus ſup. *in* §. *alter vero eſt caſus.*

Aliud vero motivum editum de Anno 1534. recenſitum *lib.* 8. *fol.* 318. *a tergo*, licet dicat eo caſo legitimam fuiſſe deducendam, attento dumtaxat numero filiorum maſculorum, & quod filia quæ excluditur a ſtatuto, non faciat partem fratribus ſuis, aſſerendo hanc eſſe communem opinionem; Animadvertendum, quod omnes DD. pro ibi dicta comprobandis allegati, loquuntur in terminis de quibus mox dicimus, quando nempe fœminæ concurrere prætendunt ad diminuendam legitimam filiorum, & ſibi ipſis commodum augendum, & ſignanter Bald. Angel. & Ripa *in l. Papinianus*, §. *Unde ſi quis*, *ff. de inoffic. Teſtam.* & Imola *in l. plane*, §. *ſi duob. ff. de legat.* 1. in illo primo loco recenſiti, ut apud eoſdem videre eſt: Idem vero Angel. adductus *in conſ.* 105. nihil ad propoſitum tradit, *& in conſ.* 300. firmat, quod quando dos ſuccedit loco legitimæ, prout ex ſtatuto Cortonæ ibi erat caſus, filiæ faciunt numerum favore maſculorum, addens id fortius procedere, quando agitur de eorumdem maſculorum commodo, Decius *conſ.* 383. *n.* 5. Socc. Sen. *conſ.* 153. *n.* 12. *lib.* 2. & Corn. *conſ.* 40. *& conſ.* 199. ibidem adducti, pariter ſcripſerunt in terminis filiarum concurrentium ad diminutionem legitimę maſculorum, vel ad proprium commodum, vel ad ipſarum admiſſionem ad illius partem. Præterea eorum dicta jam fuerunt perpenſa, & rejecta per Bellon. *de Jur. accreſcen. in ſæpius allegat. cap.* 6. *qu.* 15. Angel. enim & Corn. adducitur *ſub n.* 20. & contra ipſos tenet, *n.* 30. *& ſeqq. & num.* 66. *cum ſeqq.* & Socc. Sen. & Decius adducuntur *ſub num.* 76. & contra ipſos *num.* 79.

Tertium pariter motivum editum de Anno 1597. quod

legitur

legitur, *lib.*80 *fol.*301. *a tergo*, nititur authoritati eorumdem Doctorum in præcedenti relatione, loquentium in terminis augendi legitimam ad commodum ipſarum fœminarum, & additur ſolum Pariſ. *conſ.* 36. *n.* 28. *lib.* 2. qui imo contrariam ſententiam firmat maſculis faventem, & proinde inter alios ejuſdem opinionis fuit per nos additus, & ſolum *d. n.*28. *&* 29. diſtinguit inter caſum quo fœminæ excluduntur a ſucceſſione ſimpliciter, & nullius contemplatione, & inter caſum, quo excluduntur contemplatione aliquarum perſonarum, utpote agnatorum, vel maſculorum, dicens in hoc ſecundo caſu, qui eſt caſus noſter, quod tunc, cum Statutum duo faciat, unum ſcilicet excludendo fœminas nuptas, ſeu dotatas, aliud vocando maſculos, fœminæ faciunt partem ad commodum maſculorum, nec habentur pro non extantibus, aut pro mortuis, ut jam advertimus ſupra *in §. Hinc nullius ponderis*, & ultra ibi allegatos bene tradit Brun. *Tract. de Statut. fœminar. excluſ. art.*13. *ſub n.* 44. ac ipſo Pariſio ad id adducto Eugen. *conſ.*100. *ſub n.*35. *verſ. Quicquid ſecus eſſet*, *lib.* 2. Et in iſtis terminis loquitur pariter Graſſ. *in §. legitima*, *quæſt.*7. *n.*5. ibidem additus; nam licet ſolum dicat, quod filia ſimpliciter excluſa habetur pro mortua, allegando Pariſ. mox recenſitum, juxta terminos, in quibus ipſe loquitur, eſt intelligendus.

Eademque reſponſione evitantur ea, quæ leguntur in quarto motivo edito de anno 1599 quod habetur *lib.* 82. *fol.*16. *a terg.* cum fundentur in authoritatibus Decii, Pariſii, & Craſſi, in ſuperioribus jam animadverſis.

Quintum autem motivum editum de Anno 1602. quod extant, *lib.* 84. *fol.*446. licet addat nonnullos alios Doctores in prioribus non adductos, tamen in eiſdem terminis in quibus Superiores loquuntur; Siquidem Cephal. *conſ.* 571.*n.*42. & Surdus *de alimentis*, *tit.*3. *qu.*1.*n.* 45. de hoc agunt ad effectum videndi, an ſit augenda Legitima ad favorem, & commodum ipſarum Fœminarum, & in præjudicium Maſculorum, & in eiſdem terminis loquitur Rolland. a Valle *conſil.* 25.*n.*6. *&* 7. *lib.* 1. ut videre eſt ex principio ejuſdem Conſilii *verſic.*2. *Quanta ſit portio*, *&* *ſub num.* 1. *verſ. circa ſecundum caput*: Gabriel. *vero de Legitim. concl.* 2. *n.*3. licet referat opinionem contrariam, attamen *n.* 2. retulit opinionem favorabilem Maſculis, & tandem *n.*8. concludit diſtinguendo, quod aut redundat in comodum Maſculorum, quod Fœminæ computentur, & tunc eas eſſe computandas, ſi vero in eorum incommodum, & tunc non deberi computari. Denique Pancirol. *conſ.* 1. *num.*102. & Menoch. *conſil.* 401. *num.* 142. *& ſeqq.* qui in eadem cauſa ſcripſerunt, ſunt intelligendi, quando id non expedit Maſculis, & Menochius fuerat adductus per Bellon. *ſæpius alleg. qu.* 13. *num.*76. & contra ipſum ſenſit *num.*79. junctis traditis antecedenti *n.*66. *& ſeqq.* Imo idem Menochius, necnon Panciroltus tanquam judices compromiſſarii contrarium judicarunt in Civitate Patavina, quod nempe Fœminæ hoc caſu faciant numerum, & partem, quoties agitur de illis connumerandis favore Maſculorum, ut jam ſuperius retulimus cum Peregr. *de fideicomm. art.*38. *ſub n.* 24. *verſ. Quocirca*.

Ultimum denique Motivum incipit: *Cum itaque tempore mortis Dominæ Conſtantiæ*, *&c.* Unice ſe fundat in eo, quod ita tenet illa Rota allegans Motiva ſuperius Tertio, & Quinto loco adducta, ut ſic ex reſponſionibus eiſdem datis ſatis evitetur. Et propterea ſemper verum ſit dicere quod Rota Florentina tunc reſedit in ea opinione, ex quo materia erat adhuc involuta, allegando confuſe Doctores, non diſtinctis Caſibus, in quibus eorum dicta verificari, & procedere poſſunt, prout poſtmodum fuit obſervatum, & hodie eſt receptum.

His autem poſitis, atque ex eiſdem firmo remanente, quod portio legitimæ, ex qua ſuam quotam detrahere poterit D. Marchio Franciſcus Silvius, ſit dicenda Semis, hoc eſt dimidia pars hæreditatis, quatenus velit, & ſibi expedire dijudicet, ſorores eſſe computandas ad faciendum numerum, & partem ad ſui favorem; Nullatenus in hoc poterit impediri a Marchione Fabio Fratre, quatenus recuſet, quod eædem numerentur ad augendam legitimam de Triente ad Semiſſem, quia cum idem Marchio Franciſcus Silvius habeat pro ſe regulam fundatam in diſpoſitione juris de Triante, & Semiſſe, & authoritate ſtatuti, & ſecundum veriorem opinionem ſuperius firmatam poſſit eligere, quod ſibi utilius eſſe crediderit, Marchio Fabius non poteſt hanc juris diſpoſitionem in ejus præjudicium immutare, ut præciſe fuit reſolutum a Rota *in recentior. deciſ.*137. *numer.*14. *in fin. verſ. Non obſtat*, *&* *Card. de Luca de Statut. Succeſſ.* *num.*15. *& deciſ.* 160. *numer.*22. *& ſeqq. part.* 6. cujus prior eſt reperta poſt Farinac. *Repertor. ultimar. volum. deciſ.* 39. *n.* 15.

Et quamvis Cardinalis de Luca, occaſione ſimilis controverſiæ alias ortæ inter fratres de Acciajolis, & per concordiam terminatæ, exiſtimans Deciſiones mox relatas non percutere caſum, de quo agitur contrarium videatur ſenſiſſe, *diſcurſ. de legitim.* potiſſimum ex iis, quæ tradidit *num.* 8. *&* 9. quod nempe, cum ſtante ſtatuto ſimpliciter fœminas excludente, eædem reputentur uti extraneæ, maxime quoties dos ab eodem reſervata non ſuccedit loco legitimæ, regula videatur eſſe, quod illæ non numerentur ad faciendum numerum, & partem in legitima, & concluſionem, qua aſſeritur eſſe in facultate, atque electione maſculorum illas numerare, continere potius limitationem, ideoque in concurſu duorum Jus coæquale habentium, quorum unius inſiſtat Regulæ, alter vero inſiſtat limitationi, melior eſſe debeat conditio habentis pro ſe regulam, juxta quam in dubio eſt judicandum, addendo ulterius, quod ſtante hoc jure coæquali, quod filii maſculi habent in hac ſtatutaria excluſione, videtur intrare Regula Sociorum, inter quos in re communi potius eſt jus prohibentis, de qua *in l. Sabinus* 8. *ff. Commun. dividun. &* *in cap. in re communi*, *de reg. jur. in* 6.

Attamen hæc non videntur eſſe talis ponderis, ut a firmatis per Rotam in allegatis deciſionibus ſit diſcendum, quæ non ſunt extraneæ a caſu præſenti; ut inadvertenter ipſe ſupponit, cum imo expreſſe, & litteraliter illum decidant, ut eas legenti patens eſſe poteſt; Siquidem ita abſolute aſſerere Regulam eſſe, quod fœminæ non numerentur, quando Statutum illas ſimpliciter excludit, nec dos illi reſervata ſuccedit loco legitimæ, continet apertiſſimum errorem, cum id magis Brocardicum, quam regula videatur dicendum, dum ut ſuperius diſſeruimus, & late demonſtravimus, id eſt valde perplexum, magnamque ſemper recipit diſputationem, nec aliter verum eſſe poteſt, quam reſpectu ipſarum fœminarum, ut nequeant facere partem ad ſui favorem, vel quoties ſtatutum illas excludit, nulla alterius habita conſideratione, non autem quoties eaſdem excludit favore maſculorum, ac ipſis expedit, quod faciant numerum, juxta veriorem, & magis receptam Doctorum, & Tribunalium ſententiam, quod proinde potius pro regula conſtitui poſſet, quam primum, cum in Brocardicis explicandis ea ſit ratio, quod licet primum, velut generale videatur aſſignari, tamen ejus contrarium pro regula tenendum, ut docet Azor. *in ſuis Brocardic. Rub.* 1. *in explic. Brocardic. Quod ceptum*, *etc. fol. mihi* 9. & ſic alia regula certa in hoc nequirat allegari, quam illa de Triente, & Semiſſe, utiex juris diſpoſitione elicita, prout ſervavit Rota in priori ex d. Deciſionibus, nempe *dec.* 137. *num.* 15. *ead p.*6. *rec.* cum ex jure fiat regula, non autem ex regula fiat jus *l.* 1. *ubi DD. ff. de reg. jur.* Ludovic. Bellus, *conſ.* 165. *n.* 9. hincque retorqueatur diſcurſus, quod melior debeat eſſe conditio illius fratris, qui habet Regulam pro ſe.

Sicuti etiam eſt erroneum dicere, quod filii maſculi, tanquam habentes coæquale jus in hac ſtatutaria excluſione, illudque in communi poſſidentes dici poſſunt Socii, & ſic inter alia regula de re communi, in qua potior eſt conditio prohibentis; Quia bene verum eſſe valet, quod ipſi dici poſſint habere jus coæquale in excluſione Statutaria fœminarum ad effectum eaſdem fœminas repellendi ab omnibus juribus, quæ ea non extante eiſdem competere poſſent, & quod ad d. effectum ſimilia jura in eoſdem tranſlata, quodammodo in communi ab ipſis poſſideri dicantur, non tamen quod in eiſdem juribus poſſint ipſi filii maſculi ſibi invicem præjudicare, & iniqua conditio inferri, & unius factum alteri in ſuo jure, & portione nocere, contra Regulas expenſas per DD. *in l. non debet* 74. *ff. de reg. jur. et in l. unic. C. quando non peten. par.* 1. & aliis cumulatis per Berlich. *deciſ.* 52. *n.* 2. *par.* 1. Et ſic nec minus quod in re hac potior debeat eſſe conditio prohibentis, cum imo prævalere debeat Votum illius, qui habet Regulam pro ſe, atque ei magis favendum, ut præfata regula de re communi neglecta, licet in objectis deducta, bene reſpondit Rota in poſteriori ex dictis Deciſionibus, nempe *deciſ.* 160. *nu.* 23. *et* 24. *allegat. part.*6. *rec.*

Cæterum Cardinalis de Luca, ſi bene perpendatur, in eo diſcurſu videtur potius favere, quam adverſari noſtræ ſententiæ, & præſertim in facti ſpecie, in qua verſatur, Animadvertende ex narratione facti, *ibidem*, *num.* 1. recenſita, quod in ſuo caſu erant novem filii, nempe tres maſculi, & ſex fœminæ, quæ ſi debuiſſent computari,

utique legitima fuiſſet Semis, ſed in novem portiones dividenda, ſi vero non eſſent computandæ, fuiſſet Triens, & ſic maſculo contendenti eas numerari id expediebat, cum ita integram unciam obtinuiſſet, & e converſo, permittendo eaſdem computari, non habuiſſet niſi duas ex tribus partibus unciæ; Et ulterius alteri fratri, qui illas numerari proponebat id integrat, tanquam hæredi univerſali, quamvis onere fideicommiſſi gravati, ut portiones fœminarum cederent commodo hæreditatis, & fideicommiſſi; Unde proſequendo in referendis rationibus, quæ fratri contendenti ſibi aſſiſtere videbantur num. 10. & 11. dicit, quod ad effectum de quo agitur filii maſculi ſunt conſiderandi uti filii, ac pro eo jure, quod ipſis competit ratione qualitatis filialis, & propterea ſicuti tales privilegium habent eligendi quod ipſis magis expedit, in concurſu prævalere debet Votum illius filii, ſeu Socii in jure filiationis, qui communem Socialis negotii utilitatem proponit, non autem alterius, qui reſpondendo duplicem perſonam filii, & hæredis, pro intereſſe particulari hæreditatis, & fideicommiſſi, prætendit eligere quod ſibi ſolum uti hæredi expedit, communi autem negotio, ratione qualitatis filialis nocet, addita Regula, quod nulla eſt incompatibilitas, quod in negotio Sociali detur actio, & paſſio in eodem ſubjecto, quam etiam antea tradiderat *de Credit. diſc. 11. n. 8.* atque ex eo deſumpſerat Carol. Anton. de Luca, *de plural. Hom. legal. cap. 8. nu. 5.* latèque exornat R. P. D. Anſald. *de Commer. & Mercatur. diſcurſ. 46. n. 45.* Unde idem Card. de Luca hanc quæſtionem reaſſumens, & paucis abſolvens *in Summ. ejuſdem tit. de legitim. & detract. c. 2. ſub n. 21. verſic. Eis vero diſcordantibus*, poſtquam antecedenter dixerat fœminas facere, & non facere numerum prout maſculis excludentibus magis expedit, idque procedere, quatenus ipſi in una, vel altera electione concordent, poſtea ſubdit: Eis vero diſcordantibus potior eſt conditio eorum, qui eligunt id, quod magis utile filiis, uti filii, neglecto ſenſu eorum, qui hæreditario potius quam filiali nomine, vel jure, contrarium putant. Quæ omnia apprime favent huc uſque per nos dictis, quod nempe in caſu iſto Marchio Franciſcus Silvius ratione filiationis, & maſculinitatis ſi velit, atque ſibi expedire dijudicet, poſſit facere, quod portio legitimæ de Triente perducatur ad Semiſſem, connumerando fœminas ad faciendum numerum, & partem, ut ſibi pars augeatur, abſque eo quod valeat impediri a Marchione Fabio Fratre, quatenus id contendere velit, dum alias eidem Marchioni Fabio, contrarium dumtaxat eſſet proficuum, ratione privati intereſſe hæreditatis, & fideicommiſſi, ut pinguiora eſſent remanſura, quod minime videtur permittendum, quia ſimilia Statuta excluſiva fœminarum nolunt favere hæredi ratione juris hæreditarii, vel hæreditati, ſed volunt favere maſculis ratione agnationis; Ratione vero maſculinitatis quis poſſit ſibi ipſi quaſi repudians præjudicare non autem aliis maſculis in quota legitimæ ex diſpoſitione juris ſibi debitæ, ut bene in præciſis terminis diſſerit Rodulph. *alleg. 130. n. 4. & 5. & alleg. 131. n. 3. & 4.* & conſerunt Curt. Jun. *conſ. 268. n. 52. verſ. nec præmiſſa concluſioni, to. 3.* & Rovit *conſ. 70 n. 4. lib. 1.*

Ad quorum confirmationem facit optimus Textus *in l. Actione 65. ſeu 66. poſt med. ff. pro Socio* quo ex Labeonis, & Proculi ſententia, Paulus ita reſpondit: *Labeo autem in poſteriorum libris ſcripſit: Si renunciaverit Societati unius ex Sociis eo tempore, quo interfuit Socii, non dirimi ſocietatem, committere eum in pro Socio actionem. Nam ſi emimus mancipia inita Societate, deinde renuncies mihi eo tempore, quo vendere mancipia non expedit, hoc caſu quia deteriorem cauſam meam facis, teneri te per Socio judicio. Proculus hoc ita verum eſſe ait, ſi Societatis interſit, non dirimi Societatem, ſemper enim non id, quod privatim intereſt unius ex Sociis, ſervari ſolet, ſed quod Societati expedit.* Ut ſic eodem modo ſi interſit uni ex fratribus, tanquam Sociis in jure filiationis, & maſculinitatis, quod legitima de Triente perducatur ad Semiſſem, nequeat ab altero fratre illius conditio deterior fieri, maxime ſi iſte, ratione privatæ utilitatis ſuo juri renunciare velit, ideoque attendendum ſit Votum illius, qui id, quod communi negotio, vigore ejuſdem filiationis, & maſculinitatis, utile eſt, proponit, quinimo dicendum eidem ad hoc in fratrem actionem competere.

Addi etiam poteſt, quod quemadmodum eſt certum, quod filii debent conſequi legitimam in bonis parentum, etiam contra eorum voluntatem, & ipſis invitis, neque Parentes ullum quoad illius portionem valent filiis præjudicium inferre, ut per text. & DD. *in c. Raynutius §. Dilectus filius de teſtam.* bene dicit Cephal. *conſ. 412. num. 22. & 23. tom. 3.* imo nequeunt inæqualiter eiſdem illam relinquere, quamvis in cæteris libertatem habeant, cum omnes ſint filii, & inæqualitas non detur in lucro legis, ad bene tradita per Marc. Mantua *in tract. quanta ſit legitima filior. §. Nota quinto, impreſſ. inter tract. magn. tom. 8. par. 1. fol. 442. col. 2.* Ita multo magis videatur uti certum aſſerendum, non eſſe permiſſum ipſis filiis aliquid facere, per quod in legitima unus alteri præjudicium inferat, & inæqualitas inter ipſos ſequatur, prout plane eſſet, ſi unus ex illis tanquam hæres univerſalis, de ſubſtantia patris: ex ipſius judicio plus conſequens, quam ex providentia legis eſſet percepturus, facto ſuo vellet impedire, quin frater conſequi poſſet id, quod ſibi æqualiter cum eo tanquam filiis, ex juris diſpoſitione, eſt tribuendum, atque ſic ille, in cujus præjudicium talis inæqualitas ſequeretur, bene valeat agere meliori modo quo poteſt, ut ibi æquale jus tribuatur, ut in ſimili bene tradit Curt. Jun. *conſ. 269. ſub n. 27. verſ. Ex præmiſſis concluſionibus & num. 28. lib. 3.* necnon quod ad ſui favorem omnis ſit facienda interpretatio, cum talis præjudicii evitandi, & æqualitatis ſervandæ cauſa inter filios, recedatur etiam a communibus regulis, & a propria verborum ſignificatione, juxta ea, quæ ex *l. pen. in fin. C. comm. divid. l. fin. C. comm. in utriuſque Judic. l. ut liberis, & illud, tot. tit. C. de Collation.* & aliis Judicibus, tradunt unanimiter DD. cumulati per Curt. Jun. *ubi mox, n. 21. & 23.* Ramon. *conſ 66. n. 19 & ſeqq.* Cuocc. *diſcept. 74. nu. 14.* Bonden. *Collect. legal. 3. n. 74. cum duob. ſeq. t. 1.* Rot. *in rec. dec. 34. n. 4. cum ſeq. p. 19.* maxime reſpectu legitimæ, ratione cujus æqualitatem eſſe ſervandam inter filios, ex juris neceſſitate provenire dicitur, quamvis ſuaſione in reliquis lex ad id intendat, ut late proſequitur idem Bonden. *lib. a n. 77. ad 80.*

Et ita juris eſſe cenſeo, ſalvo ſemper &c.

MARCELLUS SEVEROLUS.
Signaturæ Juſtitiæ Votans, &c.

Magna cum doctrina, & eruditione R.P.D. meus Severolus reſolvit quæſtiones in hac conſultatione examinatas, & rationibus, & authoritatibus pluribus reſolutionem comprobat, unde tanquam veriorem ſequendam cenſeo.

FRANCISCUS LIBERATUS
Archiepiſcopus Epheſinus, & Signaturæ Gratiæ, & Juſtitiæ Votantis Decanus.

Non minus docte, quam luculenter R.P.D. meus Severolus examinat materiam in ſuperiori Conſultatione deductam, & ejus opinionem ſequendam cenſeo.

FRANCISCUS CAFFARELLUS
Signaturæ Gratiæ, & Juſtitiæ Vocans, & Sac. Congregationi Sgraviorum, & de Bono Regim. Secr.

Summa doctrina, & ſtudio de more R.P.D. meus Severolus conſuluit ſuperius ſcriptis, & ejus conſultationem uti magis conſonam communi, & veriori Doctorum ſententia, ſequendam eſſe exiſtimo.

DOMINICUS PARRACCIANUS
Signaturæ Gratiæ, & Juſtitiæ Votans.

Elaborato, ac Doctiſſimo Reſponſo R.P.D. mei Severoli libenter me ſubſcribo, ac cenſeo ſententiam in illo firmatam eſſe in jure veriorem, & Tribunalibus recipiendam.

ALEXANDER ORGANUS DE CALVIS
Signaturę Juſtitię Votans.

Doctiſſimam Conſultationem R.P.D. mei Severoli libenter approbo, uti veris, & ſolidiſſimis Juris fundamentis innixam.

FANTINELLUS DE FANTINELLIS
Signaturæ Gratiæ, & Juſtitiæ Votans.

Doctiſſime materiam exornat R.P.D. meus Severolus in hac ſua Conſultatione, rationibus & authoritatibus ſatis fultam, unde tanquam veriori Opinioni a Doctoribus approbata innixam amplectendam cenſeo.

JOANNES FRANCISCUS GOMEZ
Signaturæ Juſtitiæ Votans.

Quamvis firmata remaneant Concluſiones, de quibus agitur ex validis rationibus, & auctoritatibus congeſtis per R. P. D. meum Severolum, ut mei non ſit addere illis robur, tamen cum veritas magis pateat ex plurimorum concurſu, ideo hoc idem ſentire profiteor.

VIN-

VINCENTIUS PETRA
Signatura Juſtitiæ Votans.

Adeo ſapienter, & diſerte queſtionem tam difficilem perſtractavit R. P. D. meus Severolus, ut ejus ſententiam tanquam in jure veriorem, & omni rationi conſonam ab omnibus ſequendam eſſe exiſtimem.

JOSEPH DOMINICUS DE TOTIS
Signaturæ Juſtitiæ Votans.

Non minus docte, quam erudite deducta per R.P.D. meum Severolum, tanquam veritati, & juſtitie conſona approbo, & ita Juris eſſe cenſeo.

PROSPER MAREFUSCUS
Signaturę Juſtitę Votans.

Germanis juris Principiis, recepta Juriſperitorum Sententie, & tribunalium Placitis, R P.D. mei Severoli conſultationem Urbi, & Orbi, notiſſima ejus doctrina, & omnimoda eruditione illuſtratam, approbo, & ita Juris eſſe cenſeo.

PEREGRINUS MASERIUS
Utriuſque Signaturæ Referendarius, & Signaturę Juſtitię Auditor.

Licet nullum authoritatis robur addere valeam luculentiſſime firmatis per R.P.D. Severolum in preſenti elaboratiſſima Allegatione, cum ejus nominis fama ſufficiat, utpote de re literaria, & legali facultate optime meriti, tamen in obſequium Veritatis eadem approbo, ut juri conſona,

JO: BAPTISTA BOTINUS
Sacrę Conciſtorialis Aulę, & Fiſci, & Camerę Apoſtolicę Advocatus.

Sententiam magiſtraliter firmatam per R.P.D. meum Severolum, uti Juſtitiæ, & veritati conſonam libenter approbo.

CAMILLUS SPRETUS
Sacrę Conſiſtorial. Aulę Advocatus.

Eruditiſſimo, & deſertiſſime R.P.D. mei Severoli reſponſe, pra ſolidiſſimis, & verioribus Juris fundamentis innixo libentiſſime accede, & me ſubſcribo.

MARCELLINUS CORIUS
Sacrę Conſiſtorial. Aulę Advocatus.

Semper admiratus ſum omnigenam Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Domini mei Severoli doctrinam, precipue vero in Legali facultate Scientiam, ejus proinde ſententiam optime de more in preſenti firmatam, libentiſſime ſequor, illique me ſubſcribo.

DESIDERIUS SPRETUS
S. Conſiſtorialis Aulę, & Pauperum Advoc.

Elaborate deducta per R.P.D. meum Severolum Virum in omni diſciplina Conſultiſſimum, & in Legali Philoſophia nemini Secundum, juris eſſe cenſeo, & communiori Doctorum ſententia approbata, prout in ſenſu veritatis teſtor.

THOMAS PROVENZALIS
In Romana Curia Advocatus.

Solidiſſime de more firmatis a nunquam ſatis laudato J. C. Illuſtriſs. & R.D. meo Severolo, quem ſemper in Magiſtrum agnoſco, accedo, & me ſubſcribo.

JOANNES JULIANUS
In Romana Curia Advocatus.

Doctiſſime firmatis in hacce Conſultatione ab inſigni noſtri Ævi Juriſconſulto non minus, quam omnigena Eruditionis Viro Illuſtriſs. & R.D. meo Severolo, libentiſſime in ipſa Veritatis Cenſuram me ſubſcribo.

OCTAVIUS DE JANDIS
In Romana Curia Advocatus.

Conſona veritati, & Juſtitię eſſe, que in ſua Doctiſſima allegatione Illuſtr. & R.D. meus Severolus J.C. eximius, dedexit, exiſtimo, & libentiſſime approbo, & doctrinam admirans eiſdem me ſubſcribo.

JOANNES BAPTISTA RICCIUS
In Romana Curia Advocatus.

Concluſiones firmatas in Eruditiſſima Conſultatione Juris Illuſtriſs. & R.D. mei Severoli, tanquam magis veras, & rationibus magis efficacibus comprobatas, approbo, & crede juxta illas judicandum eſſe.
Card. de Luca de Statut. Succeſſ.

PETRUS CORADINUS
In Romana Curia Advocatus.

Opinionem Illuſtr. & R.D. mei Severoli Viri vere Juriſperiti, ac eruditiſſimi tanquam Juris principiis magis conſonam, ac in Tribunalibus frequentius amplexam libenter ſequor, eique me ſubſcribo.

JOANNES DE GAMBIS
In Romana Curia Advocatus.

Sapientiſſime ſcripta ab Illuſtr. & R.D meo Severolo diſpoſitioni Juris, et Communiſſima Doctorum ſententia, atque Veritati conſona, adherens cenſeo.

JOANNES BAPTISTA QUATRINIUS
In Romana Curia Advocatus, & Curię Capitolinę Secundus Collateralis.

Æquali doctrina maturitate, ac Veritate, & juſtitia remanentia firmata ſuperius ſcripta ab illuſtriſs. & Rev. D. meo Severolo, cujus ſententiam proinde ſequendam eſſe puto,

ANTONIUS MARIA DE BECCHETIS
In Romana Curia Advocatus.

Opinioni Illuſtriſs. ac Rever. D. mei Severoli in antecedentibus ſcriptis, de more comprobata, libentiſſime me ſubſcribo in ſenſu veritatis.

DOMINICUS URSAYA
In Romana Curia Advocatus.

I.

R. P. D. LANCELLOTTO

Civitatis Caſtelli ſupplementi Legitimę.

Die 25. Martii 1604.

DOmini dixerunt, &c.
Placuit etiam Dominus aliud fundamentum, quod ab initio Iſtę Moniales ante Ingreſſum Religionis fuerunt a Statuto excluſę propter Maſculos, cum Statutum ante ingreſſum injecit Vinculum, ut per Caſtr. *conſ.* 504. *n.* 14. *lib.* 1. Tiraquell. *de Jur. primog.* q. 43. *num.* 5. *& ſeqq.* Mandelc *conſ.* 98. *n.* 1. Vivius multos allegans *commun. opin.* 812. *n.* 14. Craſſ. *in* §. *ſucceſſ.* q. 3. *n.* 2. Quo fit, ut cum prius eſſent a Statuto excluſę, per talem exclusionem queſitum fuit Maſculis, quatenus agitur, ut ad eorum intereſſe faciant partem in Legitima, ita ut illa tranſeat de Triente in Semiſſem, ut fuit reſolutum in Cauſa Romana de Lantecor. SS. D N. que eſt *dec.* 266. *par.* 1. & tradit Decian. *reſponſ.* 46. *n.* 31 *& ſeqq. lib.* 3.

II.

R. P. D. PIROVANO

Æſina Fideicommiſſi.

Lune 12. Februarii 1626.

SUpererat videndum, &c.
Si vero adhuc preſupponeretur Dotes a Statuto eſſe ſubrogatas loco Legitimę & Sorores poſſe facere partem ad commodum Maſculorum, nihilominus cum hęc Electio non ſit Fœminarum, ſed Maſculorum, ad quorum favorem Statuta emanarunt, ut Dotatę ſint earum Dote contentę, & pro Dotandis arbitrio nominatorum in Statutis eorum Dotes ſint taxandę, acquieſcentibus Hęredum gravatorum, ut Legitima ſit Triens, non autem Semis, Dotes non erunt de Legitima extrahendę, ſed tanquam ęs alienum ante Legitimam deducendę, ut lauſſime fuit firmatum in dict. Deciſ. 30. Octobris 1717. coram bon. mem. Ubaldo, *inter impreſſ.* 74. *poſt Tract. de Legitima*, cujus rationes, & fundamenta non ſunt tranſcribenda.
E ita, &c.

III.

R. P. D. PIROVANO.

Aſſiſien. Fideicommiſſi.

Luna 28. Maii 1629.

DIxerunt Domini &c.

Quia, & ſi hujuſmodi detractio non poſſit impediri, non tamen impedienda erit Immiſſio in reliquo reſervato Triente hæredi Joſephi, vel Semiſſe cum Onere ſuo, ut infra dicam, quandoquidem ſi aliæ detractiones non obſtant pro indiviſo dabitur Immiſſio Fideicommiſſario pro illa Quota ſecundum opinionem Rotæ, de qua in Cæſenaten. Fideicommiſſi de Aldinis 28. Junii 1614. quæ eſt 185. coram Papa Gregorio XV. in Forolivien. fideicommiſſi 30. Junii 1614. coram bon. mem. Buratto in Ferrarien. de Taſſonis 28. Novembris 1618. coram Patriarcha Pamphilio, & in Tuſculana fideicommiſſi 4. Julii 1618. coram D. meo Decano. Cæterum quod hæc Quota, quæ pro indiviſo licebit hæredi Joſephi gravati retinere, eſſe debeat Trient, vel Semis, viſum fuit pro Semiſſe reſpondendum; quia hæres Joſephi non acquieſcit Trienti propter commodum pinguioris portionis in ipſo Semiſſe, quo caſu, ſive Fœminæ excludantur per Statutum, ſive ex Teſtamento, & ſive ſimpliciter, ſive per ſubrogationem Dotium in locum Legitimæ tamquam agnitæ, quia tamen favore Maſculorum a ſucceſſione excluduntur, ſemper faciunt partem ad favorem eorumdem, ipſis volentibus, quando pinguiorem Legitimam conſequi poſſunt, puta quando minor eſt ſumma in qua dotantur Fœminæ, quam portio Legitimæ, quæ illis contigit in concurſu Fratrum, & hanc partem ſequitur Rota *deciſ.* 266. *par.* 1. *diverſ.* & in Firmana Legitimæ coram bon. mem. Ubaldo, *quæ eſt in ordine 74. impreſſa poſt Tract.* Modern. *de Legitim.* & coram me in Æſina fideicommiſſi 12. Februarii præteriti, Gratian. *diſcept.* 676. qui opiniones refert, & in hac Rotam ſequendo reſidet, quod ſi dicatur de pinguiori commodo Maſculorum non conſtare, & tunc propartæ hæredis ſemper poterit apponi de liquidatione Status hæreditaris, quo pendente ad Immiſſionem deveniri non poteſt, Bald. *in l.* 3. *n.*6. *Cod. de Execut. rei Judic.* Becc. *conſ.* 5. *num.*6. Oſaſch. *deciſ.* 89. *n.* 5. Sord. *conſ.* 248. *n.*8. *vol.*2.

IV.

R. P. D. MUTO.

Viterbien. Legitimæ.

Veneris 1. Julii 1695.

REformandam eſſe Domini cenſuerunt, &c.

Quo enim ad primam fomentum reformationi ſententiæ præbuit inſubſiſtentia quantitatis portionum Legitimæ, quæ in eadem ſententia Fratribus de Hondedi in duabus ex ſeptem partibus taxantur, nam cum novem eſſent Filii, duo nempe ex primo Matrimonio, ex quibus cauſam habent ipſi Actores, & ſeptem ex ſecundo, a quo proveniunt memorati Fratres de Buſſis, Legitima in duabus ex novem partibus aſſignanda erat; Nam omnes Filii concurrere debent pro Æquali, juxt. text. *in Auth. Noviſſ. Codic. de inoffic. Teſtam.* cum aliis cum Merlin. *de Legit. lib.* 1. *tit.* 4. *qu.* 1. *num.* 1. & 2.

Non obſtante quod inter Fratres de Buſſis adſint Fœminæ excluſæ per Statutum Viterbii propter Maſculos; Nam nihilominus computari debent in numero Liberorum, ac faciunt numerum, atque partem, perinde ac ſi excluſæ a Statuto non eſſent, juxta communem ſententiam, de qua Roman. *in l. unic. n.*67. *&* 68. *C. quando non petent. part. petent. accreſ.* Rot. *in rec. deciſ.*137. *n.* 13. *&* 14. ubi procedere etiam in Succeſſione Matris de opinione Rotæ teſtatur *par.*6. & plene *deciſ.*11. *n.*8. *part* 19. & poſt Michalor. *de Fratr. deciſ.*60. *n.*15. & coram Priol. *deciſ.* 134. *num.* 13. Et quidem ad commodum Fratrum Maſculorum ejuſdem Matrimonii, non autem Fratrum uterinorum primi, eo quia cum intentio Statutorium Fœminas excludendi propter maſculos fuerit, ut agnationes conſerventur, talis conſervatio non producitur ex Fratribus uterinis, qui non ſunt agnati Sororis uterinæ; Nam ſunt de aliena familia, juxta doctrinam originariam a Bald. *in conſ.* 316. *lib.* 2. quam ſequuntur Paul. de Montepic. *conſ.* 85. *num.* 34. Brun. *de Statut. Quod ſtantibus maſculis, art.* 1. *qu.*18. *nu.*252. *cum ſeqq.* late Rot. *deciſ* 461. *n.*6. *cum ſeqq. part.* 2. *rec. ubi ſub nu.* 6. contraria opinio Gabriel. & aliorum confutatur, & *dec.* 137. *n.*16. *cum ſeqq. & dec.* 160. *n.*27. *p.*6. *rec.*

V.

R. P. D. MOLINES.

Romana Legitimæ.

Lunæ 23. Januarii 1696.

POſtquam Domini, &c.

In nihilo relevante, quod ad augendam Legitimam maſculorum de d. Triente ad Semiſſem nulla eſſet habenda ratio, de d. quatuor Sororibus, ſtante Statuto Urbis *in c.* 145. excludente Fœminas a ſucceſſionibus ab Inteſtato. Nam placuit DD. ſequi opinionem communiter in hoc Noſtro Auditorio receptam, quod ſcilicet, cum præfatum Statutum reſpiciat favorem Maſculorum, hinc ſequitur, Fœminas inibi excluſas minime reputari uti mortuas ſimpliciter, ſed faciunt, vel non faciunt numerum ad augendam Legitimam, prout Maſculis magis expedit; pro eorum Intereſſe, ad tradita per Graſſ. *in §. Legitim. qu.*6. *n.*7. Grat. *diſcept. Forenſ. cap.* 594. *num.* 22. Gabr. *variar. de Legit. concl.* 2. *nu.*8. Merlin. *eod. Tract. lib.* 1. *tit.*4. *qu.*3. *nu.*16. & 31. Rot. *in Antiq. dec.* 166. *p.*1. *diverſ.* & cor. Priol. *deciſ.* 134. *n.*4. & *deciſ.*137. *n.* 13. *p.*6. & *dec.*499. *n.*11. *p.* 18. *rec.*

Et ita, &c.

FINIS.

INDEX RERUM NOTABILIUM

Quæ in Commentariis de Statutariis Succeſſionibus continentur.

A

ACTIO.

Perſonalis non circumſcribitur loco, ſed ſequitur perſonam, §. 8. n. 12.
Realis dicitur eſſe in loco, ubi exiſtunt bona, ad quæ competit, §. 8. ſub n. 11.

ACTUS.

In futuris regulatur a frequentiori contingentia, §. 21. n. 5.

ADOPTIVUS.

An in ſucceſſione inteſtata habeatur pro agnato, §. 13. ſub n. 40. Verſ. atque his.

ÆGIDIANA.

Fuit edita in Provincia Marchiæ, §. 2. ſub n. 27.
Prohibet ne Civitates ſubditæ Status Eccleſiaſtici ſtatuta condant abſque Principis licentia, §. 2. ſub n. 17. verſ. *fortius vero*, §. 7. n. 55.

ÆSIUM.

Dat nomen Provinciæ Marchiæ, §. 2. n. 38.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Deſcriptio ejus Gubernii, ibid.

AGNATIO.

Reipublicæ intereſt, ut bona conſerventur in agnatione, §. 10. n. 9. & §. 11. ſub n. 20. Verſ. *& altera*.
Splendor familiarum conſervatur per conſervationem bonorum in agnatione, §. 11. n. 20.

AGNATUS.

In dubio eſt admittendus ad ſucceſſionem vigore noſtræ Conſtitutionis, §. 7. ſub n. 15.
Religioſus dicitur, & ſuccedit in fideicommiſſo mere agnatitio, §. 11. ſub n. 22. verſ. *verum quidem*.
Et excludit fœminas, & cognatos in ſæculo exiſtentes in vim Innocentianæ, quæ jubet attendi ſolum naturalem, §. 11. n. 22.
Sub nomine agnatorum an veniant Fœminæ agnatæ, §. 13. n. 23.
An adoptivi, §. 13. ſub n. 40. verſ. atque his,
Veniunt in ſtatutis ſolum maſculi, non autem fœminæ, §. 19. n. 12.
Vocatis per ſtatutum agnatis etiam remotis ad excluſionem ſororum, & matris, an veniant agnati tam lineæ inferioris, quam ſuperioris, §. 13. n. 22. remiſſive.
Cætera vide in Verbo *Succeſſio inteſtata quoad agnatos*.

ALIENATIO.

Vide *Conſtitutiones Apoſtolica quoad alienationem in forenſes*.

ALLODIUM.

Proprie eſt illud, quod præſefert liberum, plenum, & abſurdum dominium, §. 10. n. 6.

ANCONA.

Dat nomen Provinciæ Marchiæ, §. 2. n. 35.
Habet celebrem Portum, ibid.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

ANNUS.

De variis computationibus, & initiis annorum remiſſive, §. 22. n. 11.
Legalis pro regulandis fructibus quomodo computetur, §. 22. n. 22.
Quando computetur, ab Incarnatione, vel a Nativitate, & de differentia inter unam, & alteram computationem, §. 22. n. 17. & ſeqq.
Reductio Kalendarii facta per Gregorium XIII. quomodo attendatur pro terminis ſolutionum, §. 22. n. 23.

APPELLATIO.

Prohibita appellatione non eſt prohibitum dicere de nullitate, §. 22. n. 7.

ARIMINUM.

Deſcriptio ejus Gubernii, §. 1. ſub n. 26. verſ. Ariminum,

ASCENDENS.

Vide *Pater*, *Mater*.

ASCULUM.

Fuit olim Reſpublica ſub regimine Epiſcopi, §. 2. n. 35.
Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

Gubernium ejus eſt independens a Gubernatore Provinciæ, ibidem.
In Inveſtitura facta per Innocentium IV. de Provincia Marchiæ Comitibus Ateſtinis fuit comprehenſa hæc Civitas, ibid.
Magiſtratus hujus Civitatis deputat Gubernatores in pluribus locis diſtrictus, ibid.
Statutum habet fœminarum excluſivum, ibid.
Subjecta reperiuntur Caſtra Ancharani, & Maldignani, etiam in temporalibus, primum Epiſcopo, ſecundum Capitulo Aſculi, ibid.
Sunt tamen de Statu Eccleſiaſtico, licet obvenire dicantur ex conceſſionibus Imperialibus, ibid.

B

BARO.

Dicitur primus Civis in ſua Civitate, vel feudo, §. 20. ſub n. 28. in fin. & n. 56.

BENEVENTUM.

Eſt de immediato Statu Sedis Apoſtolicæ, licet ſit in Regno Neapolis, §. 2. n. 40.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Ipſius Gubernium eſt reſtrictum ad Solam Civitatem, ibid.

BONA.

De variis ſpeciebus, & qualitatibus bonorum, §. 13. ſub n. 18.
Conſiſtentia in prædiis ruſticis & urbanis circumſcribuntur, & dicuntur eſſe in loco ſunt, §. 8. n. 8.
Defuncti, quæ eſſent perſona Eccleſiaſtica, vel exempta non comprehenduntur in ſtatutis fœminarum excluſivis, §. 1. ſub n. 10.
Quæ tamen opinio improbatur ex pluribus, §. 10. n. 2. & ſeqq. & Contrarium diſponitur in Conſtitutione, §. 10. n. 1. & ſeqq.
Exiſtentia extra Territorium ſimiliter ex Doctorum interpretationibus non ſubjacent ſtatutis, §. 3. n. 18. & §. 13. n. 11. remiſſive.
Contrarium tenet Author, & de ratione, §. 8. n. 5.
Et contrarium diſponitur in Conſtitutione, ubi quod ſtatutum loci perſonarum capiat omnia bona etiam ſita extra territorium, §. 14. ſub n. 9.
Exiſtentia in uno loco aliquando ex deſtinatione poſſeſſoris cenſenda ſunt de loco diverſo, §. 16. n. 8.
Juriſdictionalia Status Eccleſiaſtici, an ſint feudalia, vel allodialia, §. 20. n. 5.
Eis ineſt implicita feudalitas, & obligatio fidelitatis, & ſervitii erga Papam, §. 20. ſub n. 6.
Eſt tamen feudalitas impropria, quæ non regulatur cum legibus, & conſtitutionibus feudalibus, §. 20. ſub n. 6. verſ. *nihilominus*.
Amplia, ut etiam ſit feudalitas impropria illa, quæ ineſt bonis retentis cum inveſtitura, & expreſſo titulo feudali, ibid.
Vide *Conſtitutiones Apoſtolica quoad alienationem bonorum juriſdictionalium*.
Mobilia non circumſcribuntur loco, niſi deſtinata ſint, ut in loco permaneant, §. 8. n. 12.
Idem ſe moventibus, ibid. Verſ. cum qua diſtinctione.
Poſſeſſa per laicos ſucceſſores in bonis Clerici non ſunt exempta a collectis, §. 10. ſub n. 2. verſ. *atque alias*.
Per laicos, quæ ſint de directo dominio Eccleſiæ non ſubjacent ſtatutis, quamvis contentio ſit ſuper Dominio utili, & Eccleſia non ſit in cauſa, §. 13. n. 19. & §. 13. n. 12.
Contrarium tamen diſponitur in Conſtitutione, §. 9. nu. 1. & ſeqq.
Per perſonas exceptas acceſſorie ſunt exempta, §. 10. num. 1.
Tollitur tamen per Conſtitutionem quælibet exemptio tam perſonarum, quam bonorum, §. 15. n. 2. per totum, ubi ampliatur etiam in bonis poſſeſſis de facto, & per meram determinationem, n. 3. & 4.

BONONIA.

Eſt Mater ſtudiorum, & celebris Univerſitas, §. 2. n. 23.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

BULLA.

Tranſumptis Bullarum an, & quando fides adhibeatur, §. 22. num. 10.

K 4 CAL-

C

CALLIUM.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 25, verſ. de pertinentiis Callii.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

CAMERINUM.

Fuit ſub regimine familiæ de Varanis, §. 2. n. 34.
Deinde per Paulum III. fuit permutatum cum Parma, & Placentia, ibid.
Eſt Gubernium independens a Præſide Provinciæ, ibid.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

CANONICI.

Sunt Cives in Civitate, ſeu loco reſidentiæ, §. 20. ſub n. 28. in fin. & n. 56. ubi diſtinguitur inter Canonicos Cathedralis, & Collegiatæ.

CARDINALIS VICARIUS.

Habet cumulativam in prima inſtantia cum ſex Cardinalibus Epiſcopis reſpectu locorum exiſtentium in diſtrictu Spiritualis Urbis, §. 2. ſub n. 21. Verſ. ſub dicta autem.

CASTRUM.

Caſtri ejuſque ſtatus deſcriptio, §. 2. ſub n. 29.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.

CAUSA.

Finali ceſſante ceſſat diſpoſitio, §. 5. n. 6.
Inſpicienda eſt in diſpoſitionibus privatorum, non in legibus univerſalibus Principum, §. 5. n. 7.
Quando eſt multiplex, dicitur impulſiva, & una ceſſante non ceſſat diſpoſitio, §. 5. ſub n. 6.

CAUSATUM.

Non debet eſſe potentius quam cauſa, §. 8. ſub n. 2.

CENSUS.

Conſignativi ad formam Bullæ Pianæ dicuntur eſſe in loco, ubi exiſtit fundus cenſitus, §. 8. n. 9.
Perſonales veniunt ſub nomine jurium, & actionum, §. 8. ſub. n. 9.
Ideo non circumſcribuntur loco, ſed ſequuntur perſonam, §. 8. n. 11.
Reſervati circumſcribuntur eo loco, ubi exiſtunt bona cenſita, §. 8. ſub n. 9. verſ. non autem.

CÆSENA.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 26. verſ. Cæſena.
Territorium deſcribitur, ibid.

CIVILITAS.

An ejus conceſſio ſit de regalibus, §. 20. n. 54.
An poſſit concedi per Barones ſubordinatos, & Communitates, ſeu Civitates ſubditas? diſtinguitur, ibid.
Conceſſa per Principem an operetur in præjudicium Eccleſiaſticorum, & exemptorum, §. 22. n. 15. remiſſive.
De diverſis ſpeciebus, & diſtinctionibus Civilitatis, §. 20. n. 29.
De vera Civilitate per naturam, originem, vel domicilium, §. 20. n. 29.
Domicilio acquiritur vera Civilitas, §. 20. n. 51.
Quoties ex diſpoſitione legis, vel hominis non ſit neceſſaria qualitas originaria, ibid.
Domicilium quomodo contrahatur, §. 20. ſub n. 51.
Quale ſit neceſſarium ad hoc, ut ſatis fiat ſtatutis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis, loquentibus de vera Civilitate, ibid.
Ficta, & privilegiata ſufficit ad ſatisfaciendum ſtatutis, & legibus particularibus inferiorum Civitatum, & locorum ſubditorum, non autem Conſtitutionibus Apoſtolicis, §. 20. n. 32. & 33.
De variis civilitatibus fictis, & legalibus, §. 20. n. 52, 53. & 56.
Rigoroſius proceditur in Civilitate de novo acquirenda, quam in recuperanda, §. 20. n. 41. & de ratione, n. 42. & 43.
Ut quis frui poſſit beneficio ſtatuti, quæ Civilitas requiratur, §. 13. n. 40.

CIVIS.

Aliquis poteſt eſſe plurium locorum, §. 20. n. 30. & n. 48.
Natus accidentaliter in aliquo loco reputatur Civis loci ubi naſcitur ad plures effectus, ſed non ad illum ſatisfaciendi Conſtitutionibus Apoſtolicis, §. 29. n. 45. & 46.
Limita niſi ultra nativitatem accidentalem concurreret permanentia, & continuus incolatus, §. 20. n. 47. & ſeq.
Natus accidentaliter ubi quis retinet per ſe officium, vel exercet mercaturam, dicitur proprie civis originis, non loci Nativitatis, & quid ad effectum dd. Conſtitutionum, §. 20. n. 50.
Retinens domum apertam in loco originis non amittit civilitatem per reſidentiam occaſionalem in alio loco, §. 20. n. 44.

CIVITAS CASTELLI.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. n. 41.
Deſcriptio ejus Gubernii, ibid.

CIVITAS DOMINANS.

Quæ vere, & proprie dicatur, §. 5. n. 5. & ſeqq.
Et de diſtinctione temporum, in quibus Civitas fuit dominans, vel ſubdita, ad effectum conſiderandi ſtatuta, eorumque operationem, §. 2. n. 8.

CIVITAS FERETRANA.

Deſcribitur ejus Territorium, §. 2. n. 25. verſ. de pertinentiis Civitatis Feretranæ.

CLAUSULA IN SPECIE.

Decreti irritantis quid operetur, §. 21. n. 4.
De plenitudine poteſtatis, ejuſque efficacia, §. 6. n. 3. remiſſive.
Ex certa ſcientia quid importet, §. 6. n. 2. remiſſive.
Motu proprio eximit ab obligatione juſtificandi narrata, §. 6. n. 1.
Efficit, ut non poſſit dari de ſubreptione, vel obreptione ibidem.
Perpetuo valitura eſt ſuperflua, quæ eſt de ſui natura perpetua, apponitur tamen de ſtylo, §. 7. n. 1.
Quorum tenores quid faciant, §. 6. n. 4. remiſſive.
Sublata quid operetur, §. 21. n. 2.
De aperitione oris adverſus eam, §. 21. n. 3.

CLAUSULÆ.

Apponuntur de ſtylo in qualibet gratia etiam obtenta ad partis ſupplicationem, §. 6. ſub n. 7. verſ. potiſſime vero.
Impediunt ne poſſit dari de non uſu, vel uſu contrario, §. 21. n. 16.
Inducunt favore obtinentis præſumptionem juris contraria probatione, vel fortiori præſumptione elidibilem, §. 6. num. 7.
Non impediunt dari de non comprehenſione, vel defectu intentionis, §. 21. n. 19.
Adhuc tamen Judices abſtinere ſolent ob reverentiam, ut habeatur recurſus ad Papam, §. 21. n. 20.
Sunt operativæ in gratiis, & proviſionibus particularibus, non autem in legibus univerſalibus ubi remanent ſuperfluæ, & de ratione, §. 6. n. 5.
In quibus non ſint ſuperfluæ etiam in legibus univerſalibus, §. 21. n. 10.

CLERICI.

In Statu Eccleſiaſtico ſubjiciuntur Gabellis, ob mixturam temporalis, & Eccleſiaſticæ poteſtatis concurrentis in Papa, §. 1. n. 7.
Et quia gabellarum impoſitio provenit ut plurimum ex cauſis tangentibus ſervitium, ad defenſionem Fidei, §. 1. n. 9.
Non comprehenduntur ſub ſtatutis fœminarum, & cognatorum excluſivis, §. 3. n. 20.
Amplia etiam ſi in minoribus conſtituti non incedant in habitu, & tonſura, §. 10. n. 7.
Amplia 2. etiamſi agatur de eorum bonis poſt mortem, §. 3. ſub n. 22.
Contrarium ex pluribus ſentit Author, §. 10. n. 2.
Per Conſtitutionem qualibet exemptio tollitur, §. 10. n. 1. & ſeqq.
Non poſſunt per Principem laicum compelli ad ſolvendas collectas, niſi accedente authoritate Pontificis, §. 1. n. 10.
Non tenentur ad onera committativa, quia ſupportant onera ſpiritualia in gratiam laicorum, §. 1. n. 8.
Patrimonium duplex habent, prophanum, & Eccleſiaſticum, §. 8. ſub n. 7. Verſ. quod etiam.
Poſſunt in favorabilibus uti ſtatutis laicalibus per modum privilegii, § 10. ſub n. 4.
Cætera Vide Verbo *Eccleſiaſtici*.

COMBINATIO.

Denegatur per DD. in ſtatutis, §. 3. n. 18. & §. 13. n. 16.
Eſt tamen aſperum, & irrationabile, §. 14. n. 1. & 2.
Per Conſtitutionem demandatur, §. 14. ſub n. 4.
Amplia 1. etiamſi ſtatua non concordarent in omnibus ſed in aliquibus, combinatio ſervari debet in iis, in quibus concordant, §. 14. n. 5.
Amplia 2. etiam ſtatutum loci perſonarum haberetur pro non extante, & non operativo ex DD. reſtrictioribus, §. 24. n. 7.
Cur proviſum fuerit in caſu non operationis ſtatuti perſonarum, non autem e converſo ſtatuti bonorum, §. 14. n. 9.

CONFESSIO.

Alieno nomine facta quando eſt adminiculata attenditur, §. 11. n. 18.

CONFIRMATIO.

In forma comuni præſumitur ex lapſu 30. annorum cum obſervantia, §. 7. n. 12.
Non alterat naturam confirmati, §. 7. ſub n. 10.
Pontificis ſolum operatur ſtatutorum validitatem, nec in aliquo immutat eorum naturam, §. 2. n. 17. verſ. non per hoc.
Papa cenſetur confirmare ſtatuta uti Princeps, non uti Papa, §. 2. n. 27.
Vide *ſtatuta quoad confirmationem*.

CON-

CONJUNCTIO.

Exigit habilitatem extremorum, §. 14. n. 3.

CONSENSUS.

Populi non requiritur in legibus Papalibus, §. 6. n. 2.

Tamen fuit adhibitus in edenda Conſtitutione Innocentiana, & quare, §. 4. ſub n. 2.

CONSTITUTIO.

Apoſtolica quomodo publicetur, §. 22. n. 11.

CONSTITUTIONES APOSTOLICÆ QUOAD ALIENATIONEM IN FORENSES, ET BONORUM JURISDICTIONALIUM.

De pluribus Conſtitutionibus editis in hac materia, hæc adhuc incertum eſt quid contineant, §. 20. n. 1.

Ante edictionem dictarum Conſtitutionum nulla lex prohibebat in Statu Eccleſiaſtico alienationes in forenſes, & ſolum aderant Canones ſuper alienatione bonorum Eccleſiæ, §. 20. n. 2.

Simmachi, aliorumque Pontificum, & Bulla S. Pii V. de non infeudandis continent prohibitionem, ne Pontifex alienaret ea, quæ per Eccleſiam Romanam, & Sedem Apoſtolicam libere, & pleno jure poſſidebantur, nil autem diſponunt de bonis poſſeſſis per Barones, alioſque privatos, §. 20. n. 3.

Sixti V. la 3. prohibet vendi, permutari, ſeu in feudum, emphyteuſim, livellum, vel pignus, & locationem ultra triennium concedi Caſtra, & loca juriſdictionalia, nec non alia bona ſtabilia, forenſibus, §. 20. ſub n. 11.

Approbat, & mandat ſervari ſtatuta exiſtentia in Civitatibus, & Locis Status Eccleſiaſtici, per quæ prohibetur alienatio bonorum ſtabilium in forenſes, § 20. n. 9.

Hujuſmodi ſtatuta ex ratione Apoſtolicæ Auctoritatis ſunt valida, & afficiunt etiam Clericos, §. 20. num. 10. & 11.

Obligat Cives, vel incolas, qui a ſtatu diſcedunt non reverſuri, ut infra triennium aliis capacibus bona vendant, vel permutent, ibid.

Prohibet vendi, per mutari, vel donari etiam ſubditis Civitates, Oppida, Caſtra, & Fortalitia, ibid.

Non tamen prohibet, quod vel per teſtamentum, vel ab inteſtato poſſint transferri bona in forenſes, dummodo intra triennium veniant ad habitandum in Statu Eccleſiaſtico, ibid.

Excipit ab hujuſmodi prohibitione loca montium, cenſus, & dotes, omnia, & quæcunque bona exiſtentia in Urbe, & in ejus ambitu per ſpacium decem milliarium circumcirca, §. 20. n. 12.

Clementis VIII. la 78. edita fuit pro majori declaratione Conſtitutionis Sixti, ſed adhuc difficultates non abſtulit, §. 20. num. 14.

Declarat facultatem datam per Sixtum diſponendi in forenſes intelligi ſolum de forenſibus, qui veriſimiliter venturi ſunt ad habitandum, non autem de Communitatibus, Collegiis, Principibus, aliiſque perſonis potentibus, quæ venire non poſſunt, §. 20. ſub 14. verſ. in hac igitur.

Diſponit, quod in dictas Communitates, Collegia, & perſonas potentes bona transferri nequeant, nec inter vivos, nec per ultimam voluntatem, nec per impoſitionem cenſuum; ſolumque exceptuat officia, loca montium, & dotes, ibid.

Extendit Conſtitutionem Sixti ad omnes, & quoſcunque contractus, excepta dote, & ad omnes ultimarum voluntatum ſpecies, §. 20. n. 16.

Intellige quoad ultimas voluntates, ad effectum retinendi, non autem dimittendi in ſubditos intra tempus præfixum, §. 20. n. 25.

An autem extenſio procedat ſolum reſpectu perſonarum potentium, vel indiſtincte pro omnibus. Vide ex n. 16. cum ſeqq.

Pauli V. la 10. eſt approbativa Conſtitutionum Sixti, & Clementis, §. 20. ſub n. 18.

Prohibet alienari Civitates, Oppida, Caſtra, Loca juriſdictionalia, & fortalitia, etiam in ſubditos cujuſcunque contractus nomine, ibid.

Non loquitur tamen de diſpoſitionibus per ultimam voluntatem, ibid.

Urbani VIII. la 65. extendit Conſtitutiones Sixti, Clementis, & Pauli ad Caſtra diruta, & tenutas, quibus aliqua juriſdictio annexa ſit, & caſalia, & tenutas, quæ ſint in confinio, §. 20. n. 19. & de ratione, n. 20.

Concedit terminum ad retractandas alienationes per alteram Conſtitutionem, quæ eſt la 72. §. 20. ſub n. 20.

Extendit per alteram Conſtitutionem, quæ eſt la 151. prohibitiones prædictas, etiam ad dotem, ſcilicet reſpectu juriſdictionalium, & exiſtentium in confinio, etiam in ſubditis, in ſtabilibus vero non juriſdictionalibus cum ſolis forenſibus, §. 20. n. 21. & 22.

Non loquitur de diſpoſitionibus per ultimam voluntatem, niſi relative ad Conſtitutionem Clementis, §. 20. ſub n. 22.

Innocentii X. edita de anno 1650. reſtringit ſolum ambitum Urbis a decem ad quatuor milliaria, §. 20. n. 23.

Removet aliquas cautelas præſervativas, fieri ſolitas in hujuſmodi alienationibus, ibid.

Non agit de ſucceſſionibus ab inteſtato, vel de teſtamentis, niſi implicite, & relative ad Conſtitutionem Clementis, & aliorum, ibid.

Alexandri VII. la 107. demandat obſervantiam diſpoſitorum in antecedentibus Conſtitutionibus, §. 20. ſub n. 23.

An hujuſmodi Conſtitutiones habeant locum in ceſſionibus, ſeu renunciationibus juris univerſi, in quibus bona juriſdictionalia veniant acceſſorie, §. 20 n. 24.

An capiant caſalia, tenutas, & prædia, quæ privatis titulis acquiſita poſſidentur per Barones intra fines Oppidi, ſeu Caſtri juriſdictionalis, §. 20. n. 24.

Non impediunt inteſtatam ſucceſſionem, ſed tantum obligant, ut bona transferantur in ſubditos intra terminum præfixum, §. 20. n. 25. & 26.

Quæ Civilitas ſatis ſit ad hoc ut ſatisfaciat hujuſmodi Conſtitutionibus, §. 20. ex n. 31. cum ſeq.

Vide *Civilitas*, *Civis*, *forenſes*.

CONSTITUTIO INNOCENTIANA.

Admittit extenſionem de caſu ad caſum ex identitate, & majoritate rationis, quia eſt lex univerſalis lata per Principem, §. 7. n. 15. & §. 8. n. 2.

Religioſos agnatos ne ad excluſionem fœminarum, & cognatorum in ſæculo exiſtentium, §. 11. ſub nu. 22. Verſ. verum quidem.

Comprehendit bona emphyteutica, & livellaria, quamvis directo dominio locorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, §. 9. n. 1. & ſeqq.

Eccleſiaſtico Apoſtolica Auctoritate, §. 11. n. 11.

Corrigit plurimas reſtrictiones, quæ ſuper interpretatione, operatione ſtatutorum irrepſerunt ex Doctorum opinionibus, §. 3. n. 25.

Non taxative, ſed demonſtrative, §. 8. ſub n. 1. Verſ. verum quia.

Cur faciat ſpecialem mentionem de matre, §. 13. n. 1.

Diſponit quod ſtatuta generaliter attendantur prout jacent, abſque ulla reſtrictione, vel limitatione, §. 7. nu. 4. & 14. & §. 8. n. 1.

Quod in caſu dubio, & quomodolibet diſputabili fiat interpretatio in beneficium agnationis, & in excluſionem fœminarum, §. 7. ſub n. 15. & 13. n. 7. & 8.

Quod nulla exemptio attendatur, vel perſonarum decedentium, vel ſuccedentium, vel excludentium, vel excluſarum, §. 10. n. 1. & ſeqq.

Quod ſtatuta loquentia de ſucceſſionibus decedentium ab inteſtato locum habeant in ſucceſſionibus Inteſtabilium, §. 8. n. 2. & 11. n. 3.

Quod attendi debeat ſola qualitas naturalis, §. 11. ſub n. 22. & n. 24.

Quod ſtatuta ſerventur nulla habita ratione mixturæ perſonarum non excluſarum, §. 12. ſub n. 9.

Quod attendatur ſtatutorum combinatio, §. 14. ſub nu. 4.

Etiamſi ſtatuta non concordent in omnibus, ſed in aliquibus, quia combinatio ſervari debet in iis in quibus concordant, §. 14. n. 5.

Amplia etiam ſi ſtatutum loci perſonarum haberetur ex Doctorum reſtrictionibus pro non extante, & non operativo, §. 14. n. 47.

Cur proviſum fuerit in caſu non operationis ſtatuti perſonarum non autem e converſo bonorum, §. 14. n. 9.

Quod ſtatuta ſerventur ſublata quacumque differentia ſubjectionis perſonarum, & bonorum, §. 15. nu. 15. n. 1. & per totum.

Procedit non ſolum in bonis poſſeſſis jure dominii, ſed etiam in poſſeſſis, & detentis de facto, §. 15. n. 3. & 4.

Declara tamen, ut in §. 16. n. 8.

Quod ſtatuta attendantur in omnibus bonis, juribus, & actionibus, ſive circumſcribantur loco, ſive non, §. 16. num. 1.

Quod forenſes ſint exæquati ſubditis reſpectu bonorum poſſeſſorum in ſtatu Eccleſiaſtico, quorum ſucceſſio eſt regulanda juxta leges, & ſtatuta locorum, in quibus exiſtunt, §. 17. per tot.

Non tamen derogat ſtatutis particularibus locorum, ex quibus forenſes inhabilitant ad acquirendum, §. 20. ſub n. 27.

Quod in decedentibus præſumatur animus regulandi ſucceſſionem juxta leges, & ordinationes locorum, in quibus ſita ſunt bona, §. 18. per tot.

Etiam ſi eſſent Eccleſiaſtici, & exempti, §. 18. n. 3.

Idque procedere etiamſi Conſtitutio condita fuiſſet per Papam, uti Principem, non autem uti Papam, & de ratione, §. 18. ſub n. 3.

Et quamvis eſſent forenſes, qui tamen potuerint probabiliter habere notitiam Conſtitutionis, §. 18. n. 4. & 5.

Præcipue reſpectu acquiſitionum impoſterum faciendarum, §. 18. n. 6.

Nec ideo dicitur afficere invitos, quia poteſt ei occurri per teſtamentum, §. 18. n. 8.

Quod in ſucceſſionibus teſtatis idem ſervetur, & ſublatæ ſint omnes reſtrictiones, quæ ſublatæ ſunt in inteſtatis, §. 19. n. 8. & ſub n. 15. verſ. & per conſequens.

Eſt rationabilis, & populorum moribus, votiſque conſentanea, §. 7. ſub n. 15. & n. 16.

Ex qua perſona per Papam condita fuerit, §. 2. n. 6.

In ea condenda fuit adhibitus conſenſus populi, & de ratione, §. 4. ſub n. 2.

Non reſtringitur ad aliquam cauſam, vel rationem particula-

cularem, ſed eſt generalis, & indefinita, §. 5. ſub n. 7.
Reſpicit futura, non autem præterita, §. 7. n. 4. & ſeqq.
Senſus Authoris circa caſus præteritos, §. 7. n. 8.
Reſtringitur ad Statum Eccleſiaſticum Italiæ, §. 2. n. 1.
Qualis ſit ſtatus Eccleſiaſticus tam immediatus, quam mediatus, de quo Conſtitutio loquitur, §. 4. n. 1.
Ad ſtatuta confirmata a Sede Apoſtolica, §. 7. nu. 4. & num. 10.
Similes leges ferri deberent ob publicum bonum per omnes Principes in Orbe Chriſtiano, §. 17. n. 6.

C U R I A R O M A N A.

Dicitur ratione reſidentiæ Summi Pontificis, non autem Urbis Romæ, §. 2. ſub n. 14. verſ. *quæ Romana*.

D

D A T A.

Cur apponatur in literis Apoſtolicis, §. 20. num. 13. & ſeqq.
De ſtylo Datariæ, & Cancellariæ computandi annos ab incarnatione, §. 22. n. 17.
De aliis computationibus a Nativitate, vel Circumciſione, §. 22. n. 18.
De differentia inter unam, & alteram ſpeciem computationis, §. 22. n. 19.
De variis computationibus, & initiis annorum remiſſive, §. 22. n. 21.
Quare computando ab incarnatione adſit potius præpoſteratio, §. 32. n. 20.

D A T A R I U S.

De origine, & Etymologia Datarii, §. 22. n. 15.
Poteſt lacerare ſupplicationes ſignatas manu Papæ ante regiſtrationem, §. 22. n. 16.

D E C L A R A T I O.

Qui non poteſt actum revocare, vel impugnare, poteſt tamen illum ambiguum declarare, §. 18. n. 2.

D E L I C T U M.

In delictis duplex concurrit intereſſe, publicum, privatum, §. 5. n. 4.
Intereſſe publicum in quo conſiſtat, §. 5. n. 4.
Princeps quando facere debeat gratiam de delictis, §. 5. num. 4.

D I C T I O.

Præſenti denotat ſpecialitatem, §. 1. ſub num. 5. verſ. *ut probat*.

D I S P O S I T I O.

Alieno nomine facta, quando eſt adminiculata, attenditur, §. 11. n. 18.
Teſtata latius patet favore agnationis, quam inteſtata, & magis ampliat ſtatuta de inteſtatis ſucceſſionibus, §. 19. n. 11. ſub n. 15.
Vocando agnatos ſæculares, & excludendo clericos, non dicitur inferre præjudicium Eccleſiaſticæ immunitati, §. 11. ſub n. 14. Vide *Teſtamentum*.

D I S T A N T I A.

De loco ad locum quomodo ſit menſuranda, §. 2. ſub n. 46. remiſſive.

D O C T O R.

Atteſtans de aliqua lege, de qua aliunde non conſtat, non attenditur, §. 22. n. 7.

D O M I C I L I U M.

Quomodo contrahatur, §. 20. ſub n. 51.
Vide *Civilitas*.

D O S.

De variis quæſtionibus cadentibus circa dotem dandam fœminis, quæ excluduntur a ſucceſſionibus propter maſculos, §. 3. n. 24.
Debita ex ſtatuto fæminis excluſis, an ſuccedat loco legitimæ, §. 13. n. 20. remiſſive.
De modo detrahendi dotem pro fæminis a ſtatuto excluſis, an detrahatur ab aſſe, vel a legitima, §. 13. n. 31.
Quæ ſuccedit loco legitimæ, tranſmittitur per fœminam ad hæredes, etiamſi moriatur innupta, §. 13. num. 30. verſ. & 4.
Parit fructus a die mortis parentis, ad differentiam dotis, quæ non ſuccedit loco legitimæ, in qua non currunt fructus, niſi poſt matrimonium, §. 13. ſub n. 30. tertius effectus.
Peti poteſt etiamſi fœmina nolit, vel differat nubere, non ſic in dote, quæ non ſuccedit loco legitimæ, §. 13. ſub n. 30. verſ. alter effectus.
Quæ commenſuratur legitimæ dicitur congrua, imo aliquando, quæ adæquat virilem, ſed ubi non ſuccedit, poteſt eſſe congrua, licet ſit minor, §. 13. n. 30.
Unica an ſufficiat pro omnibus ſucceſſionibus, a quibus fœmina reperitur per ſtatutum excluſa, mediante congrua dotatione, §. 13. n. 28. remiſſive.

E

E C C L E S I A S T I C I.

Atque a foro exempti enumerantur, §. 10. n. 8.
Comprehenſio Eccleſiaſticorum in noſtra Conſtitutione fertur Apoſtolicæ Auctoritati, non autem poteſtati ſtatuentium, §. 11. n. 2.
Illegitimi, & ſpurii non poſſunt ſuccedere, quoties lex vocet ad ſucceſſionem filios legitimos inhabilitando ſpurios, & illegitimos, §. 11. n. 11.
Non obligantur ex lege ſæculari ratione poteſtativa, & juriſdictionali, §. 11. n. 5.
Poſſunt tamen obligari vi directiva, & æquitatis naturalis, §. 11. n. 6.
Non obligantur ex legibus laicalibus directe, neque indirecte, præſertim ubi nullum habent bonum, & commendabilem finem, §. 11. ſub n. 6. verſ. *altera eſt*.
Non poſſunt excludi per legem editam in odium ſtatus Clericalis, ſecus ſi edita ſit ex aliquo rationabili fine, ad hoc ſcilicet, ut bona perveniant in eos, qui poſſunt propagare, & conſervare familiam, §. 11. n. 10.
Cætera Vide *lex* verſ. *ſæculare*.
Non ſuccedunt in feudis ubi per legem admittunt ad ſucceſſionem ſolum laici, §. 11. n. 12.
Potiri non poſſunt beneficio legis ſæcularis, ſi non habeant qualitates requiſitas a lege prædicta, per quas habilitantur ad lucrum, §. 11. n. 7.
Succeſſionis ordo nullum præjudicium infert Eccleſiaſticorum immunitati, §. 11. n. 3.
Teſtata diſpoſitio hominis vocans agnatos ſæculares, & excludens clericos non dicitur inferre præjudicium Eccleſiaſticæ immunitati, §. 11. ſub n. 14.
Vide *Clerici Religioſi*.

E F F E C T U S.

In jure attenditur, adeout paria ſint non extare, & extare ſine effectu, §. 14. n. 7.

E P I S C O P U S.

Eſt primus Civis in ſua Diœceſi, §. 20. ſub n. 29. in finem, & n. 56.
In quibuſdam locis teſtamenta conficit pro decedentibus ab inteſtato, §. 11. n. 16.

E U G U B I U M.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 25. verſ. de pertinentiis Eugubii.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

E X C L U S I O.

Statutaria an ſit perpetua, vel temporalis remiſſive, §. 13. num. 20.

E X E M P T I O.

Bonorum eſt acceſſoria ad illam perſonæ, §. 20. n. 1.
Quælibet tam perſonarum, quam bonorum tollitur per Conſtitutionem, §. 15. n. 1. & per tot.
Amplia etiamſi agatur de bonis poſſeſſis de facto, & per meram detentationem, non autem jure dominii, §. 15. n. 3. & 4.
Declara ut in §. 16. n. 8.

E X E M P T U S.

De multiplici ſpecie exemptorum, qui adſunt in Statu Eccleſiaſtico, §. 10. ſub n. 7. & n. 8. & §. 13. n. 15.

E X T R E M U M.

Poſitis extremis media præſumuntur, §. 3. ſub n. 11.

F

F A B R I A N U M.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. n. 43.
Ejus Gubernium eſt independens a Præſide Provinciæ, ibid.

F A M I L I A.

Familiarium nobilitas conſervatur mediantibus divitiis, §. 7. ſub n. 15.

F A M I L I A R E S.

Cardinalium, Epiſcoporum, Prælatorum, Sancti Officii, Fabricæ Sancti Petri, Almæ domus Lauretanæ, & collectorum ſpoliorum ſunt exempti a legibus laicalibus, §. 10. ſub n. 8. & §. 13. n. 15. remiſſive.

F A N U M.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. n. 41.
De ejus Gubernio, ibid.

FAVENTINA.

Habet ſtatutum fœminatum excluſivum, §. 2. ſub n. 26. verſ. *Faventia*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

FERRARIA.

De dominio fuit olim Eſtenſium, §. 2. n. 24.
Devoluta eſt ad Sedem Apoſtolicam ſub Clemente VIII. ibid.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Oppidum Carpii fuit ab ejus diſtrictu diſmembratum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

FERRETTI CASTRUM.

Eſt feudum dominorum de Ferrettis nobis familiæ Anconitanæ, §. 2. n. 31.

FEUDATARIUS.

Habet duplex patrimonium, ſcilicet feudale, & burgenſaticum §. 8. ſub n. 7. verſ. *quod hodie*.

FEUDUM.

An, & quæ differentia ſit inter feuda pleni juris, & illa, quæ ſunt ſub Baronibus, & Domicellis, §. 2. n. 11.
Caſtra, & loca diſtrictus diſmembrata, & conceſſa alteri in feudum an deſinant eſſe de diſtrictu, §. 2. n. 19.
Clerici, & Religioſi non ſuccedunt in feudis ubi per legem feudalem admittuntur ſolum laici, §. 11. n. 12.
De jure feudorum maſculi ſuccedebant excluſis fœminis, §. 3. ſub n. 13.
Eſt duplicis ſpeciei, alterum de jure francorum, & alterum de jure Longobardorum, §. 3. ſub n. 13.
In feudo vero eſt ſpeciale, quod moriente feudatario aliqua pars fructuum illius anni debeatur Domino, §. 20. n. 7. in finem.
Quodque novus feudatarius teneatur petere renovationem inveſtituræ, §. 20. n. 8.
In feudo minori, & baronali generaliter non datur reſtitutio in integrum adverſus non petitam in tempore inveſtituram, §. 20. n. 8.
Regni Neapolitani juris Francorum admittit ab inteſtato filiam fœminam ultimi feudatarii, ad excluſionem patruorum, §. 19. n. 13.
Poſſet tamen feudatarius, ex teſtamento excludere filiam, & deferre ſucceſſionem in agnatum, qui eſſet proxime ſucceſſurus ex pragmat. final. de feud. §. 19. ſub n. 13. verſ. *hic autem*.
In dictis feudis non datur ſucceſſio ultra tertium gradum civilem, & in quo caſu detur gratia extenſiva ad quartum, §. 13. ſub n. 13.
Sex menſes dantur pro petenda inveſtitura a ſede Apoſtolica de feudo Regni Neapolis, §. 20. ſub n. 8.
Datetur tamen reſtitutio in integrum adverſus non petitam in tempore inveſtituram, ex capite minoris ætatis, ibid.
Status Eccleſiaſtici non eſt vere, & proprie feudum, §. 20. n. 5. & ſeqq.
Cæteri vide verb. *Bona*, verſ. *juriſdictionalia*.
Teſtando nequit poſſeſſor feudi, ſeu emphyteuſis portionatæ alterare eorum ſucceſſionem, §. 19. n. 7.
Uſus feudorum a quo tempore fuerit introductus, §. 3. n. 13.
Vid. *lex* verſ. *feudatis*.

FIRMUM.

Ex antiquo jure gaudet in temporalibus titulo Principatus, §. 2. n. 32.
Fuit in Metropolim erectum per Sixtum V. ibid.
Gubernium ejus reſidere ſolet penes Cardinalem Nepotem Pontificis ibid.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium deſcribitur ibid.

FISCUS.

Eſt durus adverſarius, §. 20. n. 35.

FOEMINÆ.

An reintegrentur ad ſucceſſionem, ſive maſculientur ob dotem non datam, §. 13. n. 22.
An veniant ſub nomine agnatorum, §. 13. n. 23. remiſſive.
An cenſeantur excluſæ ab agnatis ſolum in gradus æqualitate, §. 13. n. 27. remiſſive.
An excluſæ per ſtatutum faciant numerum, & partem in detractione legitimæ, §. 13. n. 33. remiſſive.
Maxime quando ſunt ex diverſis matrimoniis, ibid.
Vid *ſucceſſio inteſtata quoad agnatos, & cognatos*.

FORENSES.

Acquirentes bona in aliquo Principatu ſe ſupponere præſumuntur legibus ipſis Principatus, § 10. ſub n. 6.
An excludantur per ſtatuta a ſucceſſionibus, §. 13. n. 4.
Exæquantur per conſtitutionem ſubditis reſpectu bonorum exiſtentium in ſtatu Eccleſiaſtico, quorum ſucceſſio eſt regulanda juxta leges, & ſtatuta locorum, in quibus exiſtunt, §. 17. per tot.
Niſi tamen per ſtatuta particularia forenſes inhabilitentur ad ſuccedendum, vel acquirendum, §. 20. ſub n. 27.
Præſumuntur ex Conſtitutione, quod velint regulare eorum ſucceſſiones cum legibus, & ſtatutis locorum, ubi bona ſunt ſita, quoties probabiliter habere potuerunt notitiam de dicta Conſtitutione, §. 18. n. 4. & 5.
Præcipue reſpectu acquiſitionum in poſterum faciendarum §. 11. n. 6.
Sunt inhabilitati per Apoſtolicas Conſtitutiones ad poſſidendum bona in Statu Eccleſiaſtico, & de ratione, §. 17. n. 2.
Declara niſi veniant ad habitandum, §. 17. n. 7.
Limita in Urbe, & in ambitu quatuor milliarium, ubi poſſunt acquirere abſque obligationem inhabitandi, §. 17. n. 7.
Vide *Conſtitutiones Apoſtolicæ quoad alienationem in forenſes, Conſtitutio Innocentiana, & Statuta*.

FORUM.

Non poteſt declinari in apprehenſis perſonaliter de Urbe, §. 2. n. 4.
Contrarium ſentit Author, & de ratione ibidem verſ. *clarum autem*.
Sortiri, & legibus ligari paria ſunt, §. 9. ſub n. 1. & §. 10. n. 6.
Stylus Authoris non agendi de foro interno, §. 22. n. 2.

FORUM LIVII.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub num. 26. verſ. *Forum Livii*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

FORUM SEMPRONII.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub num. 25. verſ. *de pertinentiis Fori Sempronii*.
Deſcriptio ejus Territorii, ibid.

FRATRES.

Inter fratres, eorumque filios a ſtatuto vocatos an attendatur duplicitas vinculi, §. 13. n. 36. remiſſive.

G

GABELLA.

IN Statu Eccleſiaſtico, ut plurimum Gabellæ reperiuntur impoſitæ ex cauſis tangentibus ſervitium, ad defenſionem fidei, §. 1. n. 9.

GRADUS.

An computatio graduum fieri debeat ſecundum jus Civile, vel Canonicum, §. 13. n. 37.
In Statu Eccleſiaſtico fit ſecundum jus Canonicum, ibid.
Præcipue ſi ſtatuta mentionem faciunt de fratribus & ſororibus, & poſtea tranſeunt ad alios conjunctos cum expreſſione ſecundi gradus, §. 13. ſub n. 37. verſ. *potiſſimum*.
Fœminæ, an cenſeantur excluſæ propter maſculos in ſola paritate gradus, §. 13. n. 32. remiſſive.

GRATIA.

Anterior aliis præfertur, §. 22. n. 14.

GRAVATUS.

Poteſt aliquando per teſtamentum præeligere ad ſucceſſionem aliquem ex vocatis, §. 14 n. 14.

GUBERNATOR URBIS.

Habet cumulativam in prima inſtantia in Diſtrictu cum Senatore Urbis, ſeu Curia Capitolii, & Auditore Cameræ, §. 2. n. 29.

GUBERNIUM.

Gubernia minora in Statu Eccleſiaſtico non ſubornata qualia ſint, §. 2. n. 47.
Qua de cauſa multæ Civitates, & Loca Status Eccleſiaſtici gubernentur independenter a Præſide Provinciæ, cum ſola immediata ſubordinatione Conſultæ, §. 2. n. 43.

I

IGNORANTIA.

JUris non excuſat, cum agitur de jure communi, §. 22. n. 3.
Quid de jure particulari, & locali? diſtinguitur plures caſus, §. 22. n. 4.
Eſt materia arbitraria, & non habet regulas certas, §. 22. n. 9.

ILLEGITIMUS.

Non ſuccedit quamvis Clericus, ubi per legem laicalem vocantur ad ſucceſſionem ſoli Legitimi, & inhabilitantur ſpurii, & illegitimi, §. 11. n. 11

IMOLA.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 26. verſ. *Imola*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

IMMUNITAS.

In materia ſucceſſionis nullum dignoſcitur præjudicium Eccleſiaſticæ immunitatis, §. 11. n. 3.

Teſta-

Teſtata hominis diſpoſitio vocans agnatos ſæculares, & excludens clericos, non dicitur inferre præjudicium Eccleſiaſticæ immunitati, §. 11. ſub n. 14.

IMPRESSOR CAMERALIS.

Legibus, Decretis, Bannimentis, cæteriſque ſcripturis impreſſis, & publicatis per Impreſſorem Cameralem fides adhibetur ex Conſtitutione Sixti V. §. 52. n. 10.

INTERPRETATIO.

Non intrat in claris, §. 25. ſub n. 5. & 6.
Non inducitur ex geſtis ad cautelam, §. 20. n. 38.

INTESTABILIS.

In ſucceſſione inteſtabilium ex Doctorum opinione non habent locum ſtatuta fœminarum excluſiva, §. 3. n. 22. & §. 13. n. 18.
Contrarium deciditur in Conſtitutione, §. 8. n. 2. & §. 10. n. 3.

INTESTATUS.

Homines plerumque decedunt inteſtati, & de ratione, §. 19. num. 4.
Teſtati frequenter redduntur inteſtati ob quæſtiones, ſeu impugnationes cadentes ſuper validitate teſtamenti, §. 19. ſub n. 4. verſ. *& quod magis*.

INVESTITURA.

Secundum leges feudales eſt petenda intra terminum unius anni, & unius diei, §. 20. ſub n. 8.
Si non petatur in tempore, an detur reſtitutio in integrum, §. 20. n. 8. in fin.
Vide *Feudum*. *Lex feudalis*.

ITALIA.

Recuperata per Juſtinianum fuit iterum deperdita ſub Juſtino, & occupata per Longobardos, §. 3. n. 12.

JURAMENTUM.

Lex ſæcularis diſponit ſuper juramento non directe, ſed indirecte, præſumendo in actu celebrato malam qualitatem, vitium, §. 11. n. 8.
Eſt tamen præſumptio juris tantum, elidibilis ex alia præſumptione, ſeu probatione contraria, ibid. verſ. *ita tamen*.
Si induceret præſumptionem juris, & de jure, non eſſet valida quoad inefficaciam juramenti, ibid. verſ. *unde propterea*.

JUS COMMUNE.

Appellatione juris communis venit illud Romanorum, §. 2. n. 6.
Conſtitutio ſupremi Principis inducit jus commune, idemque eſt favorabiliter interpretanda, etiam per inductiones, & argumenta, §. 14 n. 10. & §. 18. n. 6.
In Statu Eccleſiaſtico non eſt jus Romanorum, ſed jus Canonicum, §. 2. n. 9.
Sed in defectum juris Canonici intrat jus Civile, ibid.
Leges Civitatis dominantis, & proprii Principis dicuntur jus commune, §. 2. n. 7. & §. 12. ſub n. 6.
Leges Civitatum ſubditarum faciunt jus municipale, non autem Commune, §. 2. ſub n. 6. verſ. *ſed quia*.
Quædam fragmenta juris Romanorum habentur collecta per Gratianum in Decreto, §. 3. ſub n. 12.
Vide *Ignorantia*, *Lex*.

JUS LONGOBARDORUM.

Adhuc in aliqua parte viget in quibuſdam Provinciis Regni Neapolitani, & a duobus ſæculis erat commune in eodem Regno, §. 3. ſub n. 23.

JUSTINIANUS.

Compilavit jus Civile opera Triboniani, Theophili, & Dorothei, §. 3. ſub n. 11.
Expulit Gothos ab Italia mediante opera Belliſarii, & Narſetis, ib.

JUSTITIA.

In concurſu gratiæ ſemper prævalere debet, §. 5. n. 3.

L

LAICI.

Succeſſores in bonis Clerici non ſunt exempti a collectis, §. 10. ſub n. 2. verſ. *Atque alias*.

LAURETUM.

Eſt ſub Gubernio protectoris Almæ Domus, §. 2. ſub nu. 27. verſ. *Latius*.

LEGITIMA.

An fœminæ excluſæ faciant numerum, & partem in detractione legitime, §. 13. n. 32. remiſſive.
Præcipue ſi ſint ex diverſis matrimoniis, ibid.
An poſſit in totum per ſtatutum tolli, §. 13. n. 33. remiſſive.
An ſit de jure naturæ; Author ſentit negative, §. 13. ſub num. 33.
An dos ſuccedat loco legitimæ.
Vide *Dos*.
Debet relinqui titulo inſtitutionis, alias teſtamentum annullatur ex capite præteritionis, §. 19. ſub n. 15.
Salvatur tamen per clauſulam codicillarem, ſeu omni meliori modo, ibid.
Eſt quota bonorum, nec poteſt regulariter relinqui in una, vel altera ſpecie, §. 19. n. 4.
Filia in aliquo inſtituta pro omni, & toto eo, quod pro legitima prætendere poſſet, dicitur reſtituta ad jura ſuitatis, & poteſt petere ſupplementum, §. 19. ſub n. 10.
Contraria opinio Authoris, ibid. verſ. *Idem autem*.
Nec in toto, nec in parte adimi poteſt, §. 19. n. 5.

LEX.

Authoritas legis eſt neceſſaria, illa vero DD. probabilis, §. 21. n. 6.
Condita per Principem ſupremum conſtituit Jus commune in ſuo Principatu, §. 14. n. 10. & §. 18. n. 6.
Correctoria juris communis non dicitur, quando canonizat unam ex opinionibus DD. controverſis, §. 7. ſub n. 16.
Feudalis admittens ſolum laicos ad ſuccedendum operatur excluſionem Clericorum, & Religioſorum, §. 12. n. 18.
Admittit maſculos excluſis feminis, & cognatis, §. 3. ſub n. 13.
Vocans ad ſucceſſionem ſolos agnatos excludit matrem, alioſque aſcendentes, quos negligit, §. 12. ſub n. 7.
De jure feudali longe inferius eſt jus matris, & aſcendentium per ejus latus, quam patris, & aſcendentium per latus paternum, §. 23. ſub n. 3.
Leges feudales, & Conſtitutio Friderici ſuper prohibitione alienandi bona feudalia abſque conſenſu Domini directi non erat uſu recepta in ſtatu Eccleſiaſtico, §. 20. n. 4.
Venit tamen attendenda ex identitate rationis, poſtquam vigore Apoſtolicarum Conſtitutionum, prohibentium alienari bona juriſdictionalia, iſta ſunt exæquata feudis, §. 20. ſub n. 24.
Vide *Feudum*, *Inveſtitura*.
In lege condenda duo copulative concurrere debent, juſta cauſa, & poteſtas, §. 11. n. 2.
Inteſtata ſucceſſio dicitur teſtamentum legis, §. 11. n. 15.
Jus ſuccedendi ab inteſtato eſt beneficium legis, ibid.
Pontificia non exigit conſenſum, & voluntatem populorum, §. 4. n. 2.
Adverſus leges Papales allegari non poteſt non uſus, vel contrarius uſus, §. 4. ſub n. 2. & §. 21. n. 17.
Quomodo ſit allegandus non uſus, vel contrarius uſus, §. 21. n. 18.
Providere debet imperitis, & imbecillibus, non autem potitis, & ſagacibus, §. 19. n. 3.
Revocata, vel leges aliorum Principatuum attenduntur tanquam authoritates, §. 7. n. 9.
Sæcularis poteſt in ſucceſſionibus exigere certas qualitates ab omnibus iis, quibus communicat ſuum beneficium, §. 11. n. 4. 7. & 13. & ſeqq.
Non obligat Eccleſiaſticos ratione poteſtativa, & juriſdictionali, §. 11. n. 5.
Sed vi directiva ratione juſtitiæ, & æquitatis naturalis, atque publici boni, §. 11. n. 6.
Non obligat Eccleſiaſticos, neque per indirectum, ubi nullum habet bonum, & commendabilem finem, §. 11. ſub n. 6. verſ. *altera eſt*.
Quod ſi illi deficiant in qualitate requiſita ad effectum fruendi aliquo beneficio legis, non directe, & coactive, ſed indirecte, & per viam invitationis ad lucrum, §. 11. n. 7.
Super juramento diſponit indirecte, præſumendo ſcilicet malam qualitatem, & vitium in actu celebrato, §. 11. n. 8.
Eſt tamen præſumptio juris tantum elidibilis per contrariam probationem, ibid. verſ. *ita tamen*.
Si induceret præſumptionem juris, & de jure non valeret quoad inefficaciam juramenti, ibid. verſ. *unde propterea*.
Super matrimonio poteſt diſponere indirecte, exigendo in contrahentibus aliquam qualitatem, ut potiantur ejus beneficio, §. 11. n. 9.
Dummodo tamen conditio, & qualitas non ſit inhoneſta, & irrationalibilis, ibid. verſ. *quoties*.
Votans Clericis ſucceſſionem in odium Status Clericalis non valet, ſecus ſi aliquo rationabili fine, §. 21. n. 10.
Finis rationabilis in lege ſemper præſumitur, niſi conſtet de contrario, §. 11. ſub n. 10. in fin.
Votans ad ſucceſſionem filios legitimos, & inhabilitans ſpurios, & illegitimos, excludit etiam ſpurios, & illegitimos qui ſint Clerici, §. 11. n. 11.
Si quis ſciat legem de proximo edendam an poſſit contrahere contra illius prævisionem, §. 22. n. 12.
Varia legum interpretatio magnas induxit confuſiones in legali facultate, §. 21. n. 11.
Univerſalis concernens bonorum regimen Principatus eſt de ſui natura perpetua, §. 7. n. 3.
Adverſus legem univerſalem non ſolet opponi de clauſulis præjudicialibus, §. 21. n. 12.
Niſi contineant præjudicium particulare, §. 25. n. 13.
Ut obliget, eſt neceſſaria ejus ſcientia, §. 22. n. 2.

LEX VOCONIA.

A Sexto Cæcilio laudatur apud Gellium, §. 3. ſub n. 7.
A D. Auguſtino objurgatur, §. 3. ibid.
Correcta lege 12. tabularum conſuluit agnationi & juſſit bona conſervari in maſculis, §. 3. n. 5.
Non excludebat indiſtincte fœminas propter maſculos a quacumque ſucceſſione, ſed ab ea tantum, quæ cenſum centum millium excedebat, §. 3. n. 7.
Sub Imperatore Hadriano fuit moderata, §. 3. ſub n. 7.
Quam tamen moderationem uſus recepit in Græcia poſt inibi translatum Imperium, §. 3. ſub n. 8. verſ. *& ulterius*.
Reſpectu filiarum, & ſororum fuit moderata ante Juſtinianum,

Digitized by Google

num, non autem reſpectu aliorum cognatorum, §. 3. n. 9.

L I S.

Litium effectus ſunt deplorabiles, ideoque a bono Principe eradicandi, §. 1. n. 12.

L O C A M O N T I U M.

Seu fiſcalia circumſcribuntur loco, ubi venduntur, & ſiunt ſolutiones, §. 8. n. 10. §. 16. n. 5. & §. 20. n. 13.

L O C U S.

Bona exiſtentia in uno loco aliquando ex deſtinatione poſſeſſoris cenſenda ſunt de loco diverſo, §. 16. n. 8.

In iſto caſu non curatur inconveniens diverſorum hæredum, & patrimoniorum, ibid. *n. 9.*

Cenſus conſignativi, creati ad formam Bullæ Pianæ, dicuntur eſſe in eo loco, ubi exiſtit fundus cenſitus, §. 6. n. 9. & §. 26. n. 5. Cenſus reſervativi circumſcribuntur eo loco, ubi exiſtunt bona cenſita, §. 8. ſub n. 9. verſ. *non autem*.

Jura, & actiones reales dicuntur eſſe in loco, ubi ſunt bona, ad quæ competunt, §. 8. ſub n. 11.

Loca montium, ſeu fiſcalia circumſcribuntur loco, ubi venduntur, & ſiunt ſolutiones, §. 8. n. 10. & §. 16. nu. 5. & §. 20. n. 13.

Mobilia non circumſcribuntur loco, niſi ſint deſtinata, ut in loco permaneant, §. 8. n. 12. & §. 16. n. 4.

Idem procedit in ſe moventibus. Ibid. verſ. *cum quo, & §.* 15. n. 4.

Nomina debitorum, jura, & actiones perſonales non circumſcribuntur loco, ſed ſequuntur perſonam, §. 8. n. 11. & §. 16. n. 4.

Prædia ruſtica, & urbana circumſcribuntur, & dicuntur eſſe in loco, in quo ſita ſunt, §. 6. n. 8. §. 16. n. 2. & 3.

Quis dicatur locus dominans, §. 2. n. 5. & ſeqq.

Statuta loci attendenda, vigore noſtræ Conſtitutionis, in omnibus bonis, juribus, & actionibus, ſive circumſcribantur loco, ſive non, §. 16. n. 1.

L O N G O B A R D I.

Proprias tulerunt leges, ex quibus fœminæ excludebantur a ſucceſſione propter maſculos, §. 3. ſub n. 12.

Vide *Jus Longobardorum*.

M

M A C E R A T A.

Civitas Metropolitica, & dominans non eſt reſpectu Provinciæ, §. 2. ſub n. 27. verſ. *Latius*.

Fuit in ea per Sixtum V. erecta Rota, ibid.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.

Territorium ejus deſcribitur, ibid.

M A R C H I A.

Eſt Provincia celebris ob copiam frugum, Portum Anconæ, & Almam Domum Lauretanam, §. 2. n. 27.

In ea fuerunt editæ Conſtitutiones Ægidianæ, ibid.

M A R I T I M A, & C A M P A N I A.

Ejus Gubernium deſcribitur, §. 2. n. 30.

M A S C U L I.

In ſtatutis, an ſub nomine maſculorum excludentium fœminas veniant maſculi ex fœminis, §. 13. n. 24.

M A T E R.

Aliique aſcendentes excluduntur per leges feudales vocantes ad ſucceſſionem ſolos agnatos, §. 12. ſub n. 7.

Continetur appellatione aſcendentium, §. 13. in princ.

Cur de ea fiat ſpecialis mentio in Conſtitutione, §. 13. n. 1.

Excluſa per collaterales debet etiam excludi a patre, & avo paterno, §. 8. n. 3.

Ex jure Pandectarum erat longe inferius jus matris, & aſcendentium per ejus latus, quam patris, aſcendentium per latus paternum, imo collateralium agnatorum, §. 13. ſub n. 3.

Idem de jure feudorum, §. 13. ſub n. 3.

In filii tutela præfertur cæteris aſcendentibus, & collateralibus agnatis, §. 13. n. 5.

Non obligatur ad alendum, & dotandum filias, niſi in defectum patris, & omnium aſcendentium per latus paternum, §. 13. n. 6.

Etiamſi agatur de bonis fideicomiſſariis, ibid. verſ. *adeunt*.

Contraria ſententia Authoris, ibid. verſ. *& tamen ad fin.*

Non poteſt, ſecundum aliquorum opinionem, excludi a luctuoſa filii ſucceſſione, §. 13. n. 2. & 19.

Contrarium tenet Author, ibid.

Non poteſt in aliquibus locis teſtari de dote filiis ſuperſtitibus, §. 19. ſub n. 7.

Si a ſtatuto excludatur ob agnatos etiam remotos, an intelligatur ſolum de agnatis lineæ inferioris, vel etiam ſuperioris, §. 13. n. 22. remiſſive.

Statuto excluſa, an petat legitimam, §. 13. n. 25.

Succedit æqualiter cum fratribus utrinque conjunctis ex lege Juſtiniani, §. 3. ſub n. 10.

M A T R I M O N I U M.

Super matrimonium non poteſt lex ſæcularis directe diſponere, poteſt tamen indirecte, per viam invitationis ad lucrum exigendo in contrahentibus certas conditiones, & qualitates, ut potiantur ejus beneficio, § 11. n. 9.

Dummodo tamen conditio non ſit inhoneſta, & irrationabilis, ibid. verſ. *quoties tales*.

M I L E S.

Habet duplex patrimonium, paganicum, & militare, §. 8. n. 7.

M I L I T E S S. S T E P H A N I.

In ſtatu Eccleſiaſtico ſunt exempti a legibus laicalibus, §. 10. ſub n. 8. & §. 13. n. 15. remiſſive.

M I S T U R A.

Vide *Conſtitutio Innocentiana*, *Statuta fœminarum excluſiva*.

M O N S A L T U S.

Ejus Gubernium deſcribitur, §. 2. n. 36.

M O N S A V I U S.

De ejus Vicariatu, ejuſque Territorium deſcribitur, §. 2. n. 25. verſ. *de pertinentii Vicariatus*.

M O R I E N S.

Per manus juſtitiæ dicitur voluntarie mori, §. 22. n. 8.

N

N E A P O L I S.

Eſt Metropolis de facto, non autem de jure, §. 2. ſub n. 48. verſ. *Neapolis*.

Habet duplex ſtatutum fœminarum excluſivum, alterum complectens Civitatem, ejuſque Territorium, & alterum, quod extenditur ad totum Regnum, ibid.

N O M I N A D E B I T O R U M.

Non circumſcribuntur loco, ſed ſequuntur perſonam, §. 8 n. 11.

N O V A T I O.

In dubio non præſumitur, §. 3. ſub n. 11.

N O V I T I U S.

Non comprehenditur ſub legibus laicalibus, §. 10. ſub n. 8 & §. 13. n. 15. remiſſive.

N U L L I T A S.

Appellatione prohibita, non eſt prohibitum dicere de nullitate, §. 21. n. 7.

Injuſtitia notoria cauſat nullitatem, §. 23. n. 8.

N U R S I A.

Eſt Civitas licet non habeat Epiſcopum, §. 2. n. 39.

Fuit Patria S. Benedicti, & Veſpaſiani Imperatoris, ibid.

Habet Gubernium independens a Præſide Provinciæ ſub nomine Præfecturæ, ibid.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.

Territorium ejus deſcribitur, ibid.

O

O F F I C I A L I S.

Denegare licite poteſt exequutionem mandatis Principis, quoties noſcitur non bene informatus de iis, quæ præcipit, §. 4. n. 3.

In eo quomodo frequenter odium ſit commendabile, & amor vitioſus, §. 4. n. 7.

O R I S A P E R I T I O.

De aperitione oris adverſus clauſulam *ſublata*, §. 21. n. 3.

De duplici ſpecie aperitionis oris, diverſaque operatione, §. 21. n. 21.

Super conceſſione aperitionis oris non poteſt dari certa, ac univerſalis regula, §. 21. n. 21.

P

P A G A N U S.

In uno, eodemque Principatu non dicitur habere, niſi unicam hæreditatem, §. 8. ſub n. 6. verſ. *quod ſcilicet*.

P A P A.

Adverſus ejus leges allegari nequit non uſus, §. 4. ſub n. 2.

Procedit in concernentibus uſum Clavium, non in iis, quæ reſpiciunt regimen profanum, & temporale ſui Principatus, §. 4. ſub n. 2.

Vide *Lex Pontificia*.

Apud Papam non datur exceptio perſonarum, §. 17. n. 5.

Approbat ſtatuta uti Princeps, non uti Papa, §. 2. n. 18.

De variis perſonis formalibus, quæ concurrunt in Papa, §. 1. n. 4. Eſt omnium Pater, §. 1. n. 1.

Procedit etiam reſpectu hæreticorum, & infidelium, §. 1. n. 2.

Tenetur tamen aliqua majori cura erga ſubditos Status Eccleſiaſtici, §. 1. n. 3. & de ratione, n. 5.

Quo-

Quoad populos aliis ſubjectos intrat in temporalibus cura Pontificis, quod in eis vertitur periculum ſalutis æternæ, §. 1. ſub n. 4. verſ. ac etiam.
Recognoſcit poteſtatem a Deo, non a populo, §. 4. ſub n. 2.
Statuit leges ſine populi conſenſu, §. 4. n. 2.
Subſcriptio Pontificis, an ſit neceſſaria in proviſionibus, & de variis ejus ſpeciebus, & formulis, §. 22. n. 24.

P A R E N T E S.
Magis tenemur erga parentes, quam erga liberos, §. 13. n. 4.

P A T E R.
An aſcendentes paterni de jure aliquo Romanorum non habebant jus ſucceſſorium, ſed vindicationem bonorum jure peculii, §. 3. n. 10. & §. 12. ſub n. 7.
Binobus an frui poſſit ſtatuto deferente ſucceſſionem patri, §. 23. n. 39. remiſſive.
Diſponere non poteſt de bonis ſibi obventis ex ſubſtantia alterius conjugis, vel ex ſucceſſione alicujus ex liberis primi matrimonii, §. 19. ſub n. 7.
Poteſt tamen de his inæqualiter diſponere inter liberos primi matrimonii, §. 19. n. 15.
Cum fratribus utrinque conjunctis admittitur æqualiter ad ſuccedendum, §. 3. ſub n. 10.
Et avus paternus an includatur in ſtatuto loquente de agnatis tranſverſalibus, §. 13. ſub n. 26. remiſſive.
Teſtatur pro pupillo, §. 21. n. 16.

P A T R I M O N I U M.
Duplex in una, eademque perſona quando, & quomodo detur, §. 8. n. 6. & 7.

P E C U L I U M.
Introductio peculiorum ſequuta eſt ſub Juſtiniano, §. 3. ſub n. 10.

P E N S I O.
Tranſlatio penſionis, an cenſenda ſit odioſa, & præjudicialis, §. 21. n. 14.

P E R U S I A.
Eſt reſidentia Gubernatoris Umbriæ, & Rotæ, §. 2. n. 28.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

P I S A U R U M.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub num. 25. verſ. *de pertinentiis Piſauri*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

P R Æ S C R I P T I O.
Introducta fuit ne diu rerum dominia ſtarent in incerto, §. 7. n. 7.

P R I N C E P S.
Bonus conſulit quieti, & tranquillitati populorum, §. 5. n. 1.
Concedendo Leges conſtituit jus commune in ſuo Principatu, §. 14. n. 10. & §. 18. n. 6.
Debet eradicare lites, quarum effectus ſunt deplorabiles, §. 1. n. 12.
Gratiam de delictis quando facere debeat, §. 5. n. 4.
In quo diſtinguatur a Tyranno, §. 1. ſub n. 12. verſ. *in hoc enim*.
Qui exigit a populo obſequia, & tributa, ſed ejus commoda negligit, fit Tyrannus, §. 5. ſub n. 1.
Quilibet tantam habet poteſtatem in ſuo Principatu, quantam habet Imperator in toto mundo, §. 8. ſub n. 6. verſ. *quoniam quilibet*.
Supremus dicitur habere directum, & habituale dominium juriſdictionale omnium bonorum exiſtentium in ſuo Principatu, cujus vigore poteſt imprimere in dictis bonis aliquam certam naturam, & qualitatem, cum qua tranſeant in quotlibet poſſeſſores, §. 18. n. 7.
Tenetur erga Populum ad defenſionem, & adminiſtrationem juſtitiæ, ſicuti tenetur populus ad onera, & ſervitia erga Principem, §. 1. n. 11.
Vota, & preces populi in quibus rebus audire debeat, eiſque annuere, §. 5. n. 2.

P R I N C I P A T U S.
Figuram redolet matrimonii politici inter Principem, & Rempublicam, §. 1. n. 12.
Inter Curiam, & Principatum adeſt contrarietas, §. 4. n. 4. & ſeqq.

P R O C U R A T O R.
Et Miniſter Collegii, Monaſterii, & Conventus eſt exemptus a legibus laicalibus §. 10. ſub n. 8.

P R OE M I U M.
Probat cauſam, ob quam lex condita eſt, §. 1. n. 13.
Sæpius tamen ad ornatum diſpoſitionis, & pro ſtylo ſolet apponi, ibid. verſ. *cum ſæpius*.

Q

Q U A L I T A S.
Accidentalis quando ſit attendenda, §. 11. ſub n. 24.
Naturalis attendi debet in vim noſtræ Conſtitutionis, §. 11. n. 22; ſub n. 24. & ſeqq.

R

R A V E N N A.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 26. verſ. *Ravenna*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

R E A T E S.
Eſt dubium utrum ſit in diſtrictu Urbis; probabilior eſt negativa, §. 2. n. 46.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

R E G U L Æ C A N C E L L A R I Æ.
Expirant per mortem Papæ, §. 7. n. 2.

R E L I G I O S I.
Agnati in vim Conſtitutionis excludunt fœminas, & cognatos in ſæculo exiſtentes, §. 11. ſub n. 22. Verſ. *verum quidem*.
Non ſuccedunt in feudis, in quibus vocantur per leges feudales ſolum laici, §. 11. n. 12.
Quare congruat ut a ſucceſſionibus excludantur, §. 11. n. 22.
Pertinet ad qualitatem agnatitiam, & ſucceduut in fideicommiſſis mere agnatitiis, §. 11. ſub n. 22. verſ. *verum quidem*.
Vide *Clerici*, *Conſtitutio Innocentiana*. *Eccleſiaſtici*.

R O M A.
Apprehenſus perſonaliter in Urbe non poteſt declinare forum, §. 2. n. 14.
Contrarium ſentit Author, & de ratione, ibid. verſ. *clarum autem*.
Curia Romana dicitur ratione reſidentiæ Pontificiæ, non autem Urbis Romæ, §. 2. ſub n. 14. verſ. *quæ Romana*.
Dicitur Civitas Dominans reſpectu Civitatum. & locorum exiſtentium in ejus diſtrictu, §. 2. ſub n. 55. Verſ. *unde propterea*.
Dicitur Patria communis, totiuſque Orbis caput, ac Metropolis, §. 2. n. 13.
Præſertim reſpectu bonorum, & jurium, quæ per exteros ibi retinentur, §. 16. n. 10.
Diſtrictus ejus antiquitus capiebat ea tantum loca, quæ habebant requiſita ſalis, & focatici, §. 2. ſub n. 19. Verſ. *antiquitus*.
Nunc tamen ex reformatione Gregorii XIII. ſunt de diſtrictu omnia loca exiſtentia in ambitu 40. milliarium circum circa ipſam Urbem, ibid. verſ. *hodie*.
Talis diſtrictus deſcribitur, §. 2. n. 22.
In profanis habet Metropoliticam qualitatem impropriè, §. 2. n. 15.
Juriſdictionem cumulativam in Urbe, ejuſque diſtrictu habent in prima inſtantia Senator Urbis, ſeu Curia Capitolii, Gubernator Urbis, & Auditor Cameræ, §. 2. n. 19.
Et Cardinalis Vicarius cum ſex Cardinalibus Epiſcopis reſpectu locorum exiſtentium in diſtrictu ſpirituali Urbis, §. 2. ſub n. 21. verſ. *ſub dicto autem*.
Statuta ejus cenſenda ſunt jura municipalia, non communia, §. 2. n. 16.
Fuerunt renovata, & confirmata per Gregor. XIII. §. 2. n. 17.
Non ſunt leges Pontificiæ, ſed Civitatis, ibid.
Sunt attendenda a locis inferioribus, quoties non adſint in eis ſtatuta particularia, nec ſe referant in caſu omiſſo ad jus commune, §. 2. ſub n. 16.

R O M A N D I O L A.
Ejus Legatio deſcribitur, §. 2. n. 26.

R O N C I L I O N I S.
Et Valentani, eorum Statutorum deſcriptio, §. 2. ſub n. 29.

S

S A B I N A.
Dici poteſt unica Civitas diviſa in pagos, §. 2. n. 44.
Ejus Gubernii deſcriptio, ibid.

S A N C T I S E V E R I N I.
Gubernium eſt independens a Præſide Provinciæ, §. 2. n. 45.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.

S E N A T O R U R B I S.
Seu Curia Capitolii habet cumulativam cum Gubernatore Urbis, & Auditore Cameræ in prima Inſtantia in diſtrictu, §. 2. n. 19.

S E N O G A L L I A.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 25. verſ. *De pertinentiis Senogalliæ*.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

S E N T E N T I A.
Lata contra expreſſum caſum legis dicitur nulla, §. 21. n. 9.

S P O L E T U M.
Civitas fuit reſidentialis Ducis Longobardorum, & Metropolis totius Ducatus Spoletini, §. 2. n. 33.

Ejus

Ejus Gubernium eſt independens a Præſide Provinciæ, ibid.
Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, ibid.
Territorium ejus deſcribitur, ibid.

SOCIUS.

Partiarius, & Colonus Monaſterii, Eccleſiæ, Pii loci, & clerici eſt exemptus a Legibus Laicalibus, §. 10. ſub n. 6. & §. 13. n. 15. remiſſive,

SOROR.

Excluſa per ſtatutum propter agnatos etiam remotos, an intelligatur ſolum de agnatis lineæ inferioris, an etiam ſuperioris, §. 13. n. 22. remiſſive,

STATUENTES.

Cenſentur voluiſſe conſulere propriis ſubditis, non autem exteris, §. 72. n. 1.

STATUS ECCLESIASTICUS.

De cauſa diſtinguendi Statum Eccleſiaſticum in ſuas Legationes, & Gubernia, §. 2. n. 2.
De generali deſcriptione Status Eccleſiaſtici Italiæ cum diſtinctione Legationum, & Gubernorum, §. 2. n. 11.
De ratione cur multæ Civitates, & loca Status Eccleſiaſtici gubernentur independenter a Præſide Provinciæ, & cum ſola immediata ſubornatione S. Conſultæ, §. 2. n. 41.
De ratione ob quam in Statu Eccleſiaſtico adeſt magna copia bonorum de dominio Eccleſiæ penes Laicos, §. 10. n. 7.
Qualis dicatur Status Eccleſiaſticus immediatus, & qualis mediatus, & de differentia inter loca infeudata pleno jure, & illa, quæ ſunt ſub Baronibus, & Domicellis, §. 8. n. 11.
Qualis ſit Status Eccleſiaſticus tam immediatus, quam mediatus, de quo Conſtitutio loquitur, §. 4. n. 1.

STATUTA.

Caſtra, & loca diſtrictus diſmembrata, & conceſſu alteri in feudum andeſinant eſſe de diſtrictu, etiam quoad Statuta, §. 2. n. 10. remiſſive,
Civilitas, quæ requiratur, ut quis frui poſſit ſtatutorum beneficio, §. 12. n. 4. remiſſive.
Vide *Civilitas*, *Civis*, *Conſtitutiones Apoſtolicæ quoad alienationem*, *&c. Conſtitutio Innocentiana*, *Forenſes*,
Condita per Civitatem habentem jura Imperii dicuntur jus commune, §. 12. ſub n. 6. & §. 2. n. 7.
Dubia recipiunt interpretationem ab obſervantia, & uſu loquendi, §. 13. ſub n. 37.
Fuerunt ut plurimum condita de tempore, quo lingua latina erat rudis, & corrupta, unde inſpicienda eſt ſubſtantia voluntatis, non cortes verborum, §. 13. n. 10.
In ſucceſſionibus inteſtatis operantur ex tacita, & ſubintellecta decedentium voluntate, in teſtamentariis vero ex ſpeciali, & expreſſa, §. 19. ſub n. 8.
Loquentia de ſucceſſione decedentium ab inteſtato locum habent in ſucceſſione inteſtabilium, §. 8. n. 1. & §. 10. n. 3.
Non intrant ubi eſt in contrarium voluntas diſponentis. §. 9. n. 3.
Præſumuntur eſſe in uſu, donec doceatur de non uſu, §. 22. n. 6.
Prohibentia alienationem in forenſes ſunt valida in Statu Eccleſiaſtico, quia ſunt confirmata per Sixtum V. §. 10. n. 10.
Afficiunt etiam Clericos, §. 20. n. 11.
Comprehendunt non ſolum forenſes reſpectu totius Status Eccleſiaſtici, ſed etiam illos, qui non ſunt Cives loci, ubi per ſtatuta excluduntur, §. 20. n. 17.
Redacta in volumen publicum, & authenticum non ſunt juſtificanda, ſed ſufficit allegare, §. 22. n. 5.
Super duabus ſententiis conformibus locum habent in illis partibus, in quibus ſententiæ concordant, quamvis non concordent in omnibus, §. 14. n. 6.

STATUTA QUOAD CONFIRMATIONEM.

An, & quæ confirmatio ſit neceſſaria pro validitate ſtatutorum, §. 13. n. 10.
Confirmatio Pontificis ſolum operatur ſtatutorum validitatem, nec in aliquo immutat eorum naturam, §. 2. ſub n. 17. verſ. *non per hoc*, & §. 7. ſub n. 10.
Confirmatio reſtringitur ad Statuta confirmata a Sede Apoſtolica, §. 7. n. 4. & n. 10.
Conſtitutio Ægidiana prohibet ne ſubditæ Civitates condant ſtatuta abſque licentia, & confirmatione Principis, §. 12. ſub n. 17. verſ. *fortius*, & §. 7. n. ...
Papa cenſetur confirmare ſtatuta uti Princeps, non uti Papa, §. 2. n. 18.
Per ſubditos fieri nequeunt ſtatuta contra jus, abſque Principis confirmatione, §. 7. ſub n. 10.
Præſumuntur tamen confirmata in forma communi ex lapſu annorum 30. cum obſervantia, §. 7. n. 12.
Statuta fœminarum excluſiva ſatis dicuntur confirmata per confirmationem, lapſu temporis præſumptam, in forma communi, §. 7. n. 13.

STATUTA FOEMINARUM EXCLUSIVA.

Ceſſant ex contraria declaratione defuncti. §. 19. n. 9.
Conformia ſunt moribus antiquis Italiæ etiam ante conditam Urbem, §. 3. n. 2.
Diſpoſitioni Veteris Teſtamenti, per quam bona conſervabantur in familiis, §. 3. n. 3.
Univerſali conſuetudini Orbis Civilis, §. 2. n. 49.
De caſibus, & quæſtionibus diſputabilibus cadentibus ſuper interpretatione hujuſmodi ſtatutorum remiſſive, §. 13.
An operentur in excluſionem forenſium non ſubditorum, §. 13. n. 14. & quam Civilitatem requirant, §. 13. n. 40. remiſſive,
An eorum excluſio ſit perpetua, vel temporalis, §. 13. n. 20. remiſſive.
An admittant extenſionem a paritate, vel majoritate, §. 13. n. 26. remiſſive.
An excludendo matrem, & ſorores ob agnatos etiam remotos, intelligantur ſolum de agnatis lineæ inferioris, vel etiam ſuperioris, §. 13. n. 22. remiſſive.
An habeant locum in neceſſaria ſucceſſione feudi, vel emphyteuſis, aut fideicommiſſi, & ſimili, §. 13. n. 34. remiſſive.
An in bonis obventis a Matre, ſeu latere materno, §. 13. n. 25. remiſſive.
An comprehendat naturales, ſeu legitimatos per reſcriptum, §. 13. n. 18. remiſſive.
Duxerunt originem poſt latam a Juſtiniano legem exæquantem in ſucceſſionibus fœminas maſculis, §. 2. ſub n. 48.
Poſt inventas leges civiles, eaſque receptas in Italia, cœperunt ejus populi condere ſtatuta deferentia ſucceſſionem maſculis, excluſis fœminis, §. 3. n. 14. & 15.
Unde non contineat correctionem juris communis antiqui, ſed potius declarationem voluntatis non acceptandi in hac parte jus novum conditum a Juſtiniano, in Græcia, §. 3. ſub n. 15.
Eorum excluſio non provenit ex poteſtate ſtatuentium, ſed ex præſumpta voluntate defuncti, §. 8. ſub n. 1. §. 10. ſub n. 5. §. 12. n. 14. §. 13. n. 14. §. 14. n. 4. & §. 17. n. 8.
Eſt præſumptio, quæ non provenit ex ſola operatione legis, ſed adminiculatur ex aliis. §. 12. n. 19.
Quæ ſint adminicula, ibid. n. 19.
Habent vim legis, præſertim in Statu Eccleſiaſtico, cum non repugnant Canones, §. 3. n. 16.
Non admittunt extenſionem ex identitate, vel majoritate rationis, §. 3. ſub n. 22. & §. 13. ſub n. 26.
Contrarium diſponitur ex Conſtitutione, §. 7. nu. 15. & §. 6. n. 2.
Non comprehendunt ex DD. Reſtrictionibus bona extra territorium, §. 8. n. 4.
Contrarium ſentit Auctor, & de ratione, §. 8. n. 5.
Contrarium ſtatuitur in Conſtitutione, ubi quod Statutum loci perſonarum expiat omnia bona, etiam extra territorium, ibid. & §. 14. ſub n. 9.
Nec bona extra Territorium, licet utrobique locorum adſit uniforme ſtatutum, §. 3. n. 18. §. 14. n. 14.
Contrarium determinat Conſtitutio, §. 14. ſub n. 9.
Etiam ſi ſtatuta non concordent in omnibus, ſed in aliquibus, quia combinatio ſervari debent in iis, quibus concordant, §. 15. n. 5.
Ampliaetiamſi ſtatutum loci perſonarum ex DD. Reſtrictionibus haberetur pro non extante, & non operativo, §. 15. n. 7.
Et cur proviſum fuerit in caſu non operationis ſtatuti perſonarum, non autem e converſo ſtatuti bonorum, §. 14. n. 9.
Nec bona poſſeſſa per laicos, quæ ſint de directo dominio Eccleſiæ, quamvis contentio ſit ſuper dominio utili, & Eccleſia non ſit in cauſa, §. 3. n. 19. & §. 13. n. 12.
Contrarium decernitur in Conſtitutione, §. 8. n. 1. & ſeqq.
Nec bona defuncti, quæ eſſet perſona Eccleſiaſtica, & exempta, §. 3. ſub n. 10. §. 13. n. 13.
Contrarium diſponitur in Conſtitutione, §. 10. n. 1. & ſeqq.
Nec caſum mixtum, ubi exiſtit in medio aliqua perſona non excluſa, §. 3. n. 21. & §. 11. n. 1. & §. 13. n. 12.
Qualis ſit caſus mixtus, §. 12. n. 1. & n. 5.
Procedit concluſio, etiamſi perſona, quæ facit mixturam, nolit, vel nequeat ſuccedere, §. 12. n. 2.
Sententia Authoris in hac materia, ibid.
Quando mixtura provenit ex eo, quod perſona non nominata a ſtatuto eſt proximior, & de jure vincit omnes, ac ſucceſſionem agnoſcit, tunc ceſſat ſtatutum, §. 12. n. 4.
Declara tamen, ut procedat ſi ſtatutum conditum ſit per Civitatem, & locum ſubditum, ſecus ſi per Civitatem non recognoſcentem ſuperiorem, & habentem jura Imperii, §. 12. n. 6.
Declara ſecundo ſi ſtatutum conditum ſit poſt inventum, & receptum jus noviſſimum Authenticorum, ſecus ſi ante, §. 12. n. 5.
Quando perſona neglecta non poteſt ſuccedere, tunc non venit attendenda perſonarum miſtura, §. 12. n. 9.
Per Conſtitutionem decernitur, quod ſtatuta ſerventur, nulla habita ratione miſturæ perſonarum non excluſarum, §. 12. ſub n. 6.
Nec Clericos, *& Religioſos*, §. 3. n. 20.
Contrarium diſponitur in Conſtitutione, §. 22. n. 11. & n. 12.
Non ſucceſſiones inteſtabilium, §. 3. n. 12. & §. 13. n. 18.
Contrarium deciditur in Conſtitutione, §. 8. n. 2. & §. 10. nu. 3.
Non ſunt odioſa, ſed favorabilia, §. 13. ſub n. 41. verſ. *& ſecundo*.
Pro eorum validitate ſufficit confirmatio præſumpta in forma communi, §. 7. n. 13.
Solent eſſe productiva plurimarum litium ex cauſa reſtrictionum quæ fiunt per DD. §. 3. n. 23.

Sed

Sed per Conſtitutionem demandatur, quod ſerventur, prout jacent abſque ulla reſtrictione, vel limitatione, §. 7. n. 4. & nu. 14. & §. 8. nu. 1. quodque in caſu diſputabili fiat interpretatio ad beneficium agnationis, §. 7. ſub nu, 15. & §. 13. n. 7. & 8. & ſeqq.
Sunt univerſalia in Statu Eccleſiaſtico, & in Italis, §. 3. n. 1.
Ut ſint operativa requiritur ex DD. interpretatione utraque ſubjectio perſonarum, & bonorum, §. 3. n. 17.
Sufficit tamen ſubjectio excludentium, non curato, quod excluſi ſint exteri, §. 17. n. 2.
Per Conſtitutionem tollitur quælibet inæqualitas, & diſponitur ſtatuta ſervari tam quoad ſubditos, quam quoad exteros, §. 17. n. 1. & per tot. & ſeqq.

STATUTA LOCI DOMINANTIS, VEL SUBDITI.

Leges latæ per Civitatem de tempore, quo erat dominans, ſunt contradiſtinguendæ a legibus latis de tempore ſubjectionis, §. 2. n. 8.
Statuta loci inferioris attenduntur in caſibus expreſſis ex ſola licentia, vel tolerantia Civitatis ſuperioris, §. 2. ſub n. 6. verſ. *Cum quia*.
Statuta particularia loci præferuntur ſtatutis Civitatis dominantis, §. 2. n. 3.
Diſponentia, quod in caſu omiſſo recurratur ad jus commune, debent intelligi de jure communi Romanorum, non autem de jure loci dominantis, §. 2. n. 4.
Procedit concluſio in Civitate improprie, non autem in dominante vere, & proprie, quæ ſit Metropolitica, & habeat jura Imperii, & Principatus, §. 2. n. 5. 6. & 7.
Recurritur ad ſtatuta Civitatis Dominantis quoties particularia loci nihil in caſu diſponant, vel ſint ambigua, §. 2. ſub n. 3. verſ. *ad generalia*.
Statuta ſubditorum Civitatum dicuntur jus municipale, non autem commune, §. 2. ſub n. 6. verſ. *ſed quia*.
Statuta Urbis, an & quando ſint attendenda a locis inferioribus, §. 2. ſub n. 15. & ſeqq.

STATUTA PARTICULARIA.

Diverſarum Civitatum, Locorum, & Nationum.

Æſium habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 38.
Ancona habet ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 31.
Aſculum habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 35.
Beneventum habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 40.
Bononia habet ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 23.
Callium habet ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 25. verſ. *de pertinentiis Callis*.
Camerinum habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 34.
Caſtro, & Roncilioni eſt ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 29.
Cæſena habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 26. verſ. *Caſena*.
Civitas Caſtelli habet ſimile ſtatutum, §. 2. n. 42.
Civitates, & Loca extra Statum Eccleſiaſticum habentia ſtatuta fœminarum excluſiva deſcribuntur, §. 2. n. 48.
Civitates, & Provinciæ extra Italiam, quæ idem ſtatuerunt, deſcribuntur, §. 2. n. 49.
Eugubium habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 5. ſub n. 25. verſ. *de pertinentiis Eugubii*.
Fabrianum ſimile habet ſtatutum, §. 2. n. 43.
Fanum ſimile habet ſtatutum, §. 2. n. 41.
Faventia idem ſtatutum habet, §. 26. verſ. *Faventia*.
Ferraria idem habet ſtatutum, §. 2. n. 24.
Firmum habet ſimile ſtatutum, §. 2. n. 32.
Forum Livii habet idem ſtatutum, §. 2. ſub num. 26. Verſic. *Forum Livii*.
Forum Sempronii habet ſtatutum, §. 5. ſub n. 25. verſ. *de pertinentiis Fori Sempronii*.
Galli habent legem Salicam ſuper fœminarum excluſione, & de ejus introductione, & origine, §. 2. ſub n. 49. verſ. *Galli*.
Longobardi excludebant fœminas propter maſculos, §. 3. ſub num 12.
Macerata habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 27.
Neapolis habet duplex ſtatutum fœminarum excluſivum, alterum complectens Civitatem, ejuſque particulare territorium, & alterum, quod extenditur ad totum Regnum, §. 2. ſub n. 48. verſ. *Neapolis*.
Nurſia habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. ſub n. 39.
Peruſia habet ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 28.
Piſaurum habet ſimile ſtatutum, §. 2. ſub n. 25. verſ. *ſed de pertinentiis Piſauri*.
Ravenna habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 26. verſ. *Ravenna*.
Reate idem habet ſtatutum, §. 2. ſub n. 46.
Sancti Severini ſimile ſtatutum adeſt, §. 2. ſub n. 45.
Senogallia idem habet ſtatutum, §. 2. ſub n. 25. verſ. *de pertinentiis Senogallia*.
Spoletum habet idem ſtatutum, §. 2. ſub n. 33.
Vrbibium ſimile habet ſtatutum, §. 2. n. 29.
Urbini adſunt decreta Ducalia, quorum vigore generaliter in toto ſtatu excluduntur fœminæ propter maſculos, §. 2. ſub n. 25.
Urbis cap. 142. vult, quod filiæ dotatæ non poſſint impugnare teſtamentum parentum, in quo ſint inſtituti collaterales agnati, §. 1. n. 21. & §. 19. ſub n. 11.
Cap. 144. quod ſuccedant ab inteſtato deſcendentes maſculi excluſis fœminis, §. 5. n. 20.
Fœminæ excluduntur propter filios maſculos, non autem propter patruos, vel alios tranſverſales agnatos, §. 19. ſub n. 51.
Cap. 146. vult, quod ab Inteſtato ſuccedant fratres maſculi tam utrimque, quam ex uno latere conjuncti, excluſis ſororibus, & amitis, ac etiam matre, præterquam a legitima, §. 2. ſub n. 20. verſ. *in altero*.
Cætera vide Verbo *Roma*.

STATUTA PARTICULARIA DIVERSARUM CIVITATUM, ET LOCORUM STATUS ECCLESIASTICI, QUORUM PARTICULÆ SUNT IMPRESSÆ IN CALCE OPERIS.

Æſinæ Civitatis, Particula 1.
Agliani caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 2.
Amandulæ Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 3.
Amerinæ Civitatis, part. 4.
Anconitanæ Civitatis, part. 5.
Anguillariæ Terræ Baronalis in diſtrictu Urbis part. 6.
Apiri Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 7.
Appignani Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 8.
Apugni Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 9.
Aquipendianæ Civitatis, part. 10.
Arcis Maximorum Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 11.
Argentæ Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 12.
Arimenſis Civitatis, part. 13.
Arquatæ Terræ ſub Præfectura Nurſiæ, part. 14.
Arronis Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 15.
Aſculanæ Civitatis, part. 16.
Aſſiſienſis Civitatis, part. 17.
Auximanæ Civitatis, part. 18.
Bagnacabali Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 19.
Balneariæ Terræ in diſtrictu Urbis, part. 20.
Baſſanelli Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 21.
Baſtiæ Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 22.
Belfortis Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 23.
Beneventanæ Civitatis, part. 24.
Bictonii Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 25.
Bonacquiſti Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 26.
Bononienſis Civitatis, part. 27.
Bracchiani Oppidi B. intra diſtrictum Urbis, part. 28.
Briſighellæ Terræ ſub Legatione Romandiolæ, part. 29.
Britinorenſis Civitatis, part. 30.
Caldarollæ Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 31.
Callienſis Civitatis, part. 32.
Camerinenſis Civitatis, part. 33.
Cammori Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 34.
Campagnani Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 35.
Campelli Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 36.
Cannariæ Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 37.
Capranicæ Terræ Diſtrictualis Urbis, part. 38.
Carboniani Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 39.
Carpineti Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 40.
Caſtilionis Lacus Terræ ſub Gubernio Peruſiæ, part. 41.
Caſtilionis Tyberinæ Caſtri Status Roncilionis, part. 42.
Caſtri, & Roncilionis, part. 43.
Caſtri Fidardi ſub Gubernio Maceratæ, part. 44.
Caſtri Lacus ſub Gubernio Spoleti, part. 45.
Caſtri Riraldi ſub Gubernio Spoleti, part. 46.
Caſtri Rivi ſub Legatione Romandiolæ, part. 47.
Celleni Terræ in Provincia Patrimonii, part. 48.
Centi Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 49.
Cerreti Caſtri ſub Præfectura Nurſiæ, part. 50.
Cerveteris Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 51.
Cervienſis Civitatis, part. 52.
Cæſenatenſis Civitatis, part. 53.
Cinguli Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 54.
Citernæ Terræ ſub Gubernio Civitatis Caſtelli, part. 55.
Civitatis Caſtelli, ſive Tiphernatenſis Civitatis, part. 56.
Civitatis Novæ Terræ B. in Provincia Marchiæ, part. 57.
Civitatis Plebis, part. 58.
Civitatis Vetulæ, part. 59.
Collis Marcheſii Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 60.
Colleſtatis Terræ B. ſub Gubernio Umbriæ, part. 61.
Coranæ Civitatis, part. 62.
Corinaldi Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 63.
Cornetanæ Civitatis, part. 64.
Cotignolæ Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 65.
Eugubinæ Civitatis, part. 66.
Fabriani Oppidi in Provincia Marchiæ, part. 67.
Fanenſis Civitatis, part. 68.
Faventinæ Civitatis, part. 69.
Ferrarienſis Civitatis, part. 70.
Firmanæ Civitatis, part. 71.
Formelli Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 72.
Forolivienſis Civitatis, part. 73.
Foropompilienſis Oppidi Provinciæ Romandiolæ, part. 74.
Foroſempronienſis Civitatis, part. 75.
Foſſignani Terræ B. ſub Legatione Ferrariæ, part. 76.
Fulginatenſis Civitatis, part. 77.
Gragioli Caſtri ſub Legatione Comandiolæ, part 78.
Gryptarum Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 79.
Gualdi Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 80.
Hyſpelli Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 81.

Hor-

Nortanæ Civitatis, part. 81.
Imolenſis Civitatis, part. 82.
Interamnenſis Civitatis, part. 84.
Lateræ, & Farneſi Terrarum B. in diſtrictu Urbis, par. 85.
Licentiæ Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 86.
Lugnani Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 87.
Lugani Terræ ſub Gubernio Patrimonii, part. 88.
Lugi Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 89.
Maceratenſis Civitatis, part. 90.
Maſſæ Terræ in Umbria, part. 91.
Maſſæ Longobardorum, Terræ ſub Legatione Ferrariæ, p. 92.
Medulæ Terræ B. in Provincia Romandiolæ, part. 93.
Mercati Saraceni Caſtri B. ſub Legatione Romandiolæ, p. 94.
Meſſenani Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 95.
Mevaniæ Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 96.
Mondaini Oppidi ſub Legatione Romandiolæ, part. 97.
Montecchii Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 98.
Monticellorum Caſtri in diſtrictu Urbis, part. 99.
Montis Bodii Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 100.
Montis Caſſiani Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 101.
Montis Caſtelli Caſtri in Provincia Umbriæ, part. 102.
Montis Falchi Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 103.
Montis Fallici Civitatis, part. 104.
Montis Fani Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 105.
Montis Filatrani Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 106.
Montis Floris Terræ ſub Legatione Romandiolæ, part. 107.
Montis Georgii Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 108.
Montis Granarii Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 109.
Montis Leonis Terræ ſub Præfectura Nurſiæ, part. 110.
Montis Milonis Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 111.
Montis Novi Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 112.
Montis Sancti Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 113.
Montis Sancti Martini Terræ ſub Gubernio Maceratæ, p. 114.
Montis Sancti Petri Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 115.
Montis Scudoli Terræ ſub Legatione Romandiolæ, part. 116.
Montis Ulmi Terræ ſub Gubernio Marchiæ, part. 119.
Moricchiæ & Moriani Caſtrorum ſub Gubernio Spoleti, p. 118.
Moriconis Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 119.
Morlupi Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 120.
Mugnani Terræ ſub Gubernio Patrimonii, part. 121.
Nurri Vallium Oppidi ſub Gubernio Marchiæ, part. 122.
Narnienſis Civitatis, part. 123.
Nucerinæ Civitatis, part. 124.
Nurſiæ Oppidi, ſeu Civitatis, part. 125.
Orzani Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 126.
Palumbariæ Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 127.
Peruſinæ Civitatis, part. 128.
Pinnæ Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 129.
Piſaurenſis Civitatis, part. 130.
Piſignani Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 131.
Plebis Centi Terræ ſub Legatione Ferrariæ, part. 132.
Podii Nativi, ſeu Donadei Terræ B. in diſtrictu Urbis, p. 133.
Pontis Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 134.
Poſſignani Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 135.
Ravennatenſis Civitatis, part. 136.
Reatinæ Civitatis, part. 137.
Recineten. Civitatis, part. 138.
Roccæ Contradæ Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 139.
Rocchettæ Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 140.
Roncofreddi Caſtri B. in Provincia Romandiolæ, part. 141.
Sanctæ Agathæ Terræ ſub Legatione Bononiæ, part. 142.
Sanctæ Anatoliæ Terræ ſub Gubernio Camerini, part. 143.
Sancti Archangeli Terræ ſub Legatione Romandiolæ, part. 144.
Sancti Luppidii, ſeu Elpidii Terræ ſub Gubernio Marchiæ, p. 145.
Sancti Geneſii Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 146.
Sancti Juſti Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 147.
Sancti Oreſtii Terræ in diſtrictu Urbis, part. 148.
Sancti Severini Civitatis, part. 149.
Sarnani Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 150.
Sarſinatenſis Civitatis, part. 151.
Saxoferrati Terræ ſub Gubernio Peruſiæ, part. 152.
Scrofani Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 153.
Seftii Caſtri ſub Gubernio Camerini, part. 154.
Senogallienſis Civitatis, part. 155.
Serræ Comitum Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 156.
Serræ Sancti Quirici ſub Gubernio Maceratæ, part. 157.
Sillani Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 158.
Soriani Oppidi in diſtrictu Urbis, part. 159.
Spinæ Caſtri ſub Gubernio Spoleti, part. 160.
Spoletanæ Civitatis, part. 161.
Sutrinæ Civitatis, part. 162.
Tiphernatis Civitatis, part. 163.
Tolentinatis Civitatis, part. 164.
Trebii Terræ ſub Gubernio Peruſiæ, part. 165.
Trivignani Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 166.
Tudertinæ Civitatis, part. 167.
Tulphæ Terræ in diſtrictu Urbis, part. 168.
Tyburtinæ Civitatis, part. 169.
Vallis petræ Caſtri in diſtrictu Urbis, part. 170.
Vallis Tupinæ Terræ ſub Gubernio Umbriæ, part. 171.
Veliternæ Civitatis, part. 172.
Vetrallæ Terræ ſub Gubernio Patrimonii, part. 173.
Viani Caſtri B. in diſtrictu Urbis, part. 174.
Vignanelli Terræ B. in diſtrictu Urbis, part. 175.
Villæ Paganicæ ſub Gubernio Spoleti, part. 176.
Viſſi Terræ in Provincia Umbriæ, part. 177.
Viterbienſis Civitatis, part. 178.
Urbinatenſis Civitatis, part. 179.
Urbis Romæ, part. 180.
Ejuſdem, part. 181.
Urbiſaliæ Terræ ſub Gubernio Maceratæ, part. 182.
Urbis veteris, alias Urbeventanæ Civitatis, part. 183.
Vulſinii, alias Bolſeni Terræ in diſtrictu Urbis, part. 184.

STATUTA PARTICULARIA ALIQUARUM CIVITATUM, ET DITIONUM ITALIÆ EXTRA STATUM ECCLESIASTICUM, QUORUM PARTICULÆ SUNT IMPRESSÆ IN CALCE, PAG. 144.

Aretinæ Civitatis, Particula. 1.
Sarenſis Provinciæ, part. 2.
Florentinæ Civitatis, part. 3.
Januenſis Civitatis, part. 4.
Lucenſis Civitatis, part. 5.
Mantuanæ Civitatis, part. 6.
Mediolanenſis Civitatis, part. 7.
Neapolitanæ Civitatis, part. 8.
Papien. Civitatis, part. 9.
Piſanæ Civitatis, part. 10.
Senenſis Civitatis, part. 11.
Utriuſque Regni Siciliæ, part. 12.

S T Y L U S.

A ſtylo non eſt recedendum, §. 2. n. 6.
Datariæ, & Cancellariæ dicitur organum voluntatis Papæ, ibid.

S U B J E C T I O.

Duplex perſonarum ſcilicet, & bonorum requiritur ad hoc ut ſit locus ſtatuto fœminarum excluſivo, §. 1. n. 57. & 9. 8. n. 4.
Contrarium tenet Author, & de ratione, §. 8. n. 5.
Contrarium diſponitur in Conſtitutione, ubi quod ſtatutum loci perſonarum capiat etiam bona ſita extra territorium, §. 14. ſub n. 9.

S U B S T I T U T I O.

Pupillaris quomodo continere dicatur teſtamentum Pupilli, §. 19. ſub n. 53. verſ. *contrarium autem.*

S U C C E S S I O.

Acquirentes bona in diverſis Principatibus præſumuntur velle regulare ſucceſſionem ſecundum leges uniuſcujuſque Principatus, & loci, §. 17. n. 6. verſ. *tertio, ob non improbabilem.*
Hujuſmodi Præſumptio inducitur etiam ex Conſtitutione, §. 18. per tot. & ſeqq.
De aliquibus ſucceſſionibus, quæ nequeunt alterari, §. 19. num. 7.
Difformitas ſucceſſionis in bonis exiſtentibus in eodem Principatu, imo in eadem Provincia, & Gubernio eſt irrationabilis, quidquid eſſet ſi bona exiſterent in diverſis Principatibus, §. 8. n. 6. & 7.
In materia ſucceſſionis nullum dignoſcitur Eccleſiaſticæ immunitatis præjudicium, §. 11. n. 3.
Jus, & ordo ſucceſſionis pendet a lege poſitiva ſæculari, §. 11. n. 4. & 7. & ſub n. 13.
An procedat in ſucceſſionibus neceſſariis, §. 11. nu. 14. ſemiſſive.
Leges editæ circa ſucceſſionem ante tranſlatum Imperium in Græciam conſiſtunt in reſponſis Juriſconſultorum regiſtratis inter Pandectas, §. 3. ſub n. 8.
Lex reſtringens jus ſucceſſorium ad certum genus perſonarum cenſetur implicite excludere eos, de quibus non loquitur, §. 12. n. 7.
Succeſſio inteſtata eſt beneficium legis Civilis ſæcularis, §. 11. n. 13.
Et teſtamentum legis, §. 15. n. 15. & §. 19. ſub n. 9.

SUCCESSIO INTESTATA QUOAD AGNATOS, ET COGNATOS.

Conditio fœminarum erat in ſucceſſione æqualis cum maſculis per leges 12. tabolarum, §. 3. n. 4.
Correcta lege 12. tabularum per legem Voconiam decretum fuit bona deferri in maſculos, fœminis excluſis, §. 3. n. 5. Vide *Lex Voconia.*
De jure antiquo agnati per fictionem admittebantur ad ſucceſſionem inteſtatam ſicuti agnati viri, §. 3. n. 9.
Differentia agnationis, & cognationis fuit ſublata per Juſtinianum in Græcia, §. 3. n. 6. & ſeqq.
Ex diſpoſitione Veteris Teſtamenti bona conſervabantur in familiis, §. 3. n. 3.
Ex jure feudali maſculi ſuccedebant excluſis fœminis, & cognatis, §. 3. ſub n. 13.
Ex legibus Longobardorum idem ſtatuebatur, §. 3. ſub n. 12.
Immutatio ordinis ſuccedendi in agnatis ſecuta eſt in Græcia, non in Italia, §. 3. n. 10. in fin.
Adaptatur potius moribus Græcorum, quam Italorum, & de ratione, §. 3. n. 11.
Incertum eſt, an leges innovativæ ordinis ſuccedendi publicatæ, & receptæ fuerint in Italia, & probabilior eſt negativa, §. 3. ſub n. 11. verſ. *nihilominus*

Mos excludendi fœminas propter maſculos poteſt dici generalis in Univerſo Orbe Civili, §. 2. n. 49.

S U P P L I C A T I O,

Signata manu Papæ ante regiſtrationem non tribuit jus, & poteſt lacerari per Datarium, §. 33. n. 16.

T

T E M P U S,

Non eſt immorandum in tempore, quando ex eo nulla reſultat utilitas, §. 1. n. 8.

T E S T A M E N T U M.

Annullatur ubi non relinquitur filio legitima titulo inſtitutionis, §. 19. ſub n. 5.

Salvatur tamen per clauſulam *codicillarem*, *ſeu omni meliori modo*, ibid.

Conditum in Eccleſia, vel in loco exempto, an ſubſit diſpoſitioni Statuti, §. 19. ſub n. 15. verſ. *in Statutis remiſſive*,

Legis dicitur inteſtata ſucceſſio, §. 11. n. 15. & §. 19. n. 9.

Quod a Patre fit pro pupillo, ab aliquibus conjunctis pro mente, & in aliquibus locis ab Epiſcopo pro decedentibus ab inteſtato, dicitur ſuppletivum voluntatis defunctorum, §. 11. n. 16.

Vide *Diſpoſitio*.

T E S T A T U S.

Frequenter fit inteſtatus ob quæſtionem, ſeu Impugnationes cadentes ſuper validitate teſtamenti, §. 19. ſub n. 4. verſ. *& quod magis*,

T O T U M.

Eadem eſt ratio totius ad totum, quæ partis ad partem, §. 10. n. 8.

T R A N S U M P T U M.

Tranſumptis Bullarum, an, & quomodo fides adhibeatur, §. 22. n. 181.

V

V E R B A.

Declaramus quid operetur, §. 18. n. 1.

Mandamus, *Decernimus*, *& Statuimus* in quo differant a verbo *Declaramus*, §. 7. n. 5.

V I D U I T A S.

Conditio Viduitatis antiquitus improbata, ſecus apud nos, §. 11. ſub n. 10. remiſſive.

V I T E R B I U M.

Habet ſtatutum fœminarum excluſivum, §. 2. n. 29.

Territorium ejus deſcribitur, ibid.

U M B R I A.

Eſt Provincia valde conſiderabilis, §. 2. n. 28.

Gubernium ejus deſcribitur, ibid.

U R B I N U M.

A Pio IV. fuit erectum in Metropolim, §. 2. n. 25. & ſeqq.

Civitas vere dominans non erat de tempore Ducum, ibid. & ſeqq.

Civitates exiſtentes in ejus Ducatu ex declaratione Pauli III. retinuerunt propria jura, & præeminentias etiam poſtquam fuerunt incorporatæ Ducatui, ibid.

In toto ejus Statu regulantur, ut plurimum ſucceſſiones cum Decretis Ducalibus excludentibus fœminas propter maſculos, ibid.

Legibus, & ſtylis antiquis regitur ex Decreto Urbani VIII. ibid.

Status generalis Urbini deſcribitur, ibid. verſ. *conſtat itaque*.

Territorium ejus particulare deſcribitur, ibid. verſ. *de pertinentiis Urbini*.

U R B S vide R O M A

U R B S V E T U S.

Habet Statutum fœminarum excluſivum, §. 2. n. 37.

Territorium ejus deſcribitur, ibid.

U S U S.

Non uſus, vel uſus contrarius quomodo allegari poſſit contra leges Papales, §. 21. n. 17. & 18.

Vide *Lex*,

F I N I S.

JO-

JO: BAPTISTÆ

CARD. DE LUCA,

DE

PENSIONIBUS

ECCLESIASTICIS

AD ORNATUM

Conſtitutionis SS.D.N.D. INNOCENTII IX.
De non transferendis penſionibus ultra
medietatem illarum.

*Accedunt Indulta Varia tranſferendi, & retinendi
penſiones eaſdem.*

INDEX CAPITULORUM,

Hujus Operis de Penſionibus Eccleſiaſticis.

CAP. I. Procemiale.

QUalis fuerit occaſio, vel motivum Conſtitudonis, quid illa diſponat, & quæ fuerit occaſio præſentium annotationum; fol. 168.

CAP. II.

Quid ſit Penſio Eccleſiaſtica; io quo conſiſtat; quando iſte uſus introductus fuerit, & an ſit commendatione, vel damnatione dignus; fol. 169.

CAP. III.

De perſonis, quæ ſuper Eccleſiis, & beneficiis Penſiones reſervare poſſunt; fol. 171.

CAP. IV.

De perſonis, ad quarum favorem penſiones reſervari poſſunt, & quænam ſit illarum capaces, vel incapaces; fol. 173.

CAP. V.

De variis modis, cum quibus penſionum reſervationes fieri poſſunt, & ſolent, & de reſervatione fructuum; fol. 174.

CAP. VI.

De reſervatione Apoſtolica ſuper Eccleſia, vel beneficio vacante, pure facta ante proviſionem, vel in actu providendi, & quid ubi reſervatio aliquam habeat conditionem, vel clauſulam? fol. 175.

CAP. VII.

De Apoſtolica reſervatione ſuper Eccleſia, vel beneficio vacante eventuali, ſi, & poſtquam antiquæ, una, vel plures penſiones ceſſaverint; fol. 177.

CAP. VIII.

De Apoſtolica reſervatione penſionis voluntatis, & ſine cauſa ſuper beneficio pleno; fol. 180.

CAP. IX.

De penſione fiduciaria, qualis dicatur, & quando fiducia illam irritet; fol. 181.

CAP. X.

Quando, & io quibus caſibus reſervatio penſionis ab initio, & in radice ſit ipſo jure nulla; fol. 183.

CAP. XI.

De caſibus, in quibus Apoſtolica reſervatio valide facta, ex poſt facto annulletur, vel reducatur, ſeu alias modificationem patiatur; fol. 185.

CAP. XII.

De juſtificatione valoris, quomodo ad hunc effectum penſionum facienda ſit, & an diſtributionum, aliorumque incertorum ratio habenda ſit; fol. 187.

CAP. XIII.

De penſionis extinctione, & ceſſatione, & amiſſione; Et de diſpenſationibus deſuper concedi ſolitis ad id evitandum. fol. 191.

CAP. XIV.

An, & quomodo penſiones Eccleſiaſticæ ſint in commercio, & de ceſſione commoditatis quid operetur; fol. 193.

CAP. XV.

De translatione penſionis; ejuſque materia, & quando dicatur translatio antiquæ penſionis, vel potius omnino nova reſervatio? fol. 194.

CAP. XVI.

De actionibus, remediis, & juribus competentibus penſionario, tam contra primum Titularem, quam contra Succeſſorem, & in ſpecie de regreſſo, vel ingreſſo; fol. 197.

CAP. XVII.

De ſolutione penſionis tam circa locum, quam circa monetam, & tempus, vel terminos, in quibus facienda ſit; 200.

CAP. XVIII.

De concurſu, vel ordine prælationis plurium penſionariorum ſuper fructibus ejuſdem beneficii gravati. Et de alio concurſu paſſivo, vel contributione prædeceſſoris, & ſucceſſoris, vel plurium poſſeſſorum beneficii gravati in ſolutione penſionum. fol. 204.

CAP. XIX.

De penſionibus exactis, an tranſmittantur, & ad quem, & quatenus tranſmittantur, pro qua rata ſint debitæ; fol. 202.

CAP. XX.

An, & quando inter penſiones, & beneficia intret æquiparatio, atque a diſpoſitis in beneficiis arguere liceat ad penſiones, & e contra; fol. 203.

INDULTA VARIA.

Transferendi, & retinendi Penſiones Eccleſiaſticas.

1 PRO Eminentiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus? fol. 205.
2 Pro Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Capella Sanctitatis Suæ aſſiſtentibus, fol. 206.
3 Pro Prothonotariis Apoſtolicis, ibid.
4 Pro Abbreviatoribus Majoris Præſidentiæ, fol. 207.
5 Pro Nonnullis Familiaribus SS. D. N. ibid.
6 Pro Conclaviſtis; ibid.
7 Pro Dapiferis, ibid.
8 Pro militibus SS. Mauritii, & Lazari, ibid.
9 Pro Militibus S. Stephani, fol. 209.
10 Pro Militibus Lauretanis, ibid.

SAN.

SANCTISSIMI D. N. INNOCENTII

Divina Providentia PP. XI.

CONSTITUTIO;

Ut nemini liceat penſiones, vel fructus Eccleſiaſticos transferre ultra illorum medietatem.

INNOCENTIUS PP. XI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Proœmium.

§. I. CIrcnmſpecta Sedis Apoſtolicæ providentia Chriſti fidelium commodis jugiter invigilans ea, quæ alias pro Eccceſiarum, & Bencficiorum Eccleſiaſticorum exoneratione optimo quidem conſtituta fuere conſilio, ſi optatus iode effectus minime proveniat, ſed gravia potius exorianror incommoda, in melius commutare, atque reformare ſtudet, ſicuti magiſtra rerum experientia faciendum ſuadet, ac æqui, bonique ratio, oecnon Eccleſiarum, & beoeficiorum ipſorum utilitas, & Chriſti fidelium pax, & tranquillitas ooſcuntur poſtulare.

Narrativa Conſtitution. Urban. VIII.

§. II. Cnm itaque dudum fel. rec. Urbanus PP. VIII. prædeceſſor noſter omnes, & ſingulas facultates, indulra, privilegia transferendi quaſcumque penſiones annuas ſuper Patriarchalium, Metropolitanarum, Carhedralium, & Abbatialium menſarum, quorumvis Eccleſiaſticorum, tam ſæcularium, quam regolarium beneficiornm, quomodocuoque qualifficarorum, ructibus, ram eertis, quam iocerris, ac etiam diſtributiooibus quotidiaois reſervatas, quæ tamen per exactionem inregrarum penſiooum hujuſmodi, ab ipſis translatariis factam, realem, & actualem effectum ſorrita oon eſſeot, pro ſumma, quæ medietatem veri aonui valoris fructuum menſæ, ſeu bencficiis, ſuper quibus penſio rransferenda, ſen translata reperitur, excederet, quibuſvis perſonis, etiam Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, vel alia quavis dignirate, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, ſive etiam ad favorem quorumcuoque locorum priorum, & Collegiorum, quovis intuitu, & cooſideratione, etiam motu proprio, ac ex certa ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac cum quibusvis, & decretis, ram per quoſcuoque Romanos Pootifices prædeceſſores ſuos, quam Ipſum Urbanum prædeceſſorem conceſſa eateous, revocaverit, caſſaverit, & annullaverir, ae viribus, & effectu evacuaverir, ita tameo, ut facultates traosferendi penſiones hujuſmodi pro ea parte, quæ medietatem fructuum, etiam incertorum, vel diſtributionum, quatenus ſuper illis eſſeot impoſitæ, non excederet, firmæ, & illæſæ remanerent: Et ioſuper voluerit, & ordinaverit, eos, qui prærextu exceſſus medietatis fructuom, ſeu diſtributionum, hujuſmodi partem penſionum traoslatarum ſolvere recuſarent, ad exceſſnm ipſum probandum teoeri, nec ioterim iſtius diſpoſitionis prætextu proceſſum executivum, aut ſolutionem integræ penſionis, quatenus alias illis locus eſſet, impediri, aot retardari deberer, & alias, prour in ejuſdem Urbani prædeceſſoris Cooſtitutione deſuper edita, & in Cancellaria Apoſtolica, anno Incaroatioois Domioicæ M.DC.XXIV. die XXIV. Januarii publicata, cujus tenorem præſentibus pro pleoe, & ſufficienter expreſſo, & inſerto haberi volumus, uberius continetur.

Motivum Conſtitution.

§. III. Verum quotidiano experimeoto compertum ſit, prænarratam Cooſtitutionis hujuſmodi diſpoſitionem Eccleſiis, & beneficiis, penſionum hujuſmodi onere gravatis, illaſque obtiaeotibus, qui exceſſum medietatis fructum iiſdem penſiooibus gravatornm probare, & inrerea donec rei judicatæ effectum deſuper obtinuerint, penſiones ipſas ſolvere tenenrur, parum eſſe proficuam, & e converſo tam rransferentibus, quam traoslatariis peoſionum hujuſmodi non modieum afferre incommodum; illis qoidem quod propter ignorantiam tum veri valoris annui fructuum, & diſtriburionum; tum quantiratis aliarum penſiooum deſuper reſervatarum, frequentiſſime, ac fere ſemper dubii ſint, & incerti, quas penſiones transferre poſſint; his vero quod lites ſuper penſionibus io eos translatis, quas Eccleſiarum, & beneficiorum hujoſmodi poſſeſſores, ſub prætextu exceſſus prædicti impugnant, ſuſtinere, & proſequi eogaotor: itaut ejuſmodi litibus diſcutiendis, & decideodis Tribunalia aſſidue fatigentur, partes vero ærumnoſis diſpendiis prægraventur.

Pars diſpoſitiva.

§. IV. Hinc eſt quod nos litibus, & diſpendiis hujuſmodi anſam præcidere, ac tam Eccleſiarum, & beneficiorum prædictorum exonerationis, quam illas, & illa obtinentium, necnon eorum, quibus ejuſmodi facultates transferendi penſiones in hac S. Sede conceſſæ ſunt, & impoſterum concedentur, ac illorum, in quos penſiones ipſæ transferentur, commoditati, ſecuritati, & indemnitati, quantum Nobis ex alto conceditur, providere cupientes, ac quorumcumque privilegiorum, indultorum, & facultatum transferendi penſiones hujuſmodi, ſeu illarum loco fructus, redditus, & proventus Eccleſiaſticos reſervatos, & reſervandos, quibusvis perſonis, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis exiſtentibus, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, ſeu alias ſpecifica & individua mentione, & expreſſione dignis, etiam motu proprio, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac cum quibus clauſulis, derogationibus, & decretis per quoſcumque Romanos Pontifices prædeceſſores noſtros, ac etiam per Nos, & Sedem prædictam hactenus quomodolibet conceſſorum, literarumque Apoſtolicarum, tam ſub plumbo, quam in ſimili forma Brevis, Cedularum motus proprii deſuper expeditarum, & Chirographorum cujuſvis Romani Pontificis manu ſubſcriptorum tenores, etiam veriores, & datas, aliaque omnia, & ſingula, etiam ſpecialem, & individuam mentionem, & expreſſionem requirentia, præſentibus pariter pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis, exactiſſime, & acuratiſſime ſpecificatis habentes; Motu proprio, non ad cujuſquam Nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtra, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ut de cætero omnes, & ſinguli, etiam S. R. E. Cardinales, ſeu quavis alia præeminentia, & dignitate præditi, & alias quomodolibet qualificati, ſeu ſpecificam, & individuam mentionem requirentes, quibus ejuſmodi indulta, privilegia, & facultates transferendi penſiones annuas ſuper fructibus, & redditibus, & proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis undecumque provenientibus, & quibuſcumque rebus conſiſtentibus, ac diſtributionibus, etiam quotidianis, & manualibus, Patriarchalium, Metropolitanarum, Cathedralium, Abbatialium, aliarumque menſarum, ac dignitatum, etiam majorum, & principalium, perſonatuum, officiorum, præſuppoſitarum, præſupoſitatuum, Canonicatuum, & præbendarum, aliorumve quorumlibet cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & cujuſvis Ordinis, Congregationis, & Inſtituti regularium beneficiorum reſervatas, ſeu illarum loco fructus, redditus, & proventus hujuſmodi reſervatos, ſive per viam caſſationis, & novæ reſervationis, ſive ſimplicis translationis, ſeu alias quomodolibet hactenus a Sede Apoſtolica conceſſæ ſunt, & in futurum tam per Nos, quam per Romanos Pontifices Succeſſores noſtros, & Sedem prædictam concedentur, eorumdem privilegiorum, indultorum, & facultatum vigore dimidiam dumtaxat, ſeu dimidia minorem partem ipſarum penſionum, ſeu fructuum, reddituum, & proventuum illarum loco reſervatorum hujuſmodi, quas, & quos vigore primæ reſervationis, ſeu in eos factæ translationis de præſenti percipiunt, & pro tempore percipient, ſeu legitime percipere poſſunt, & poterunt reſpective, transferre valeant, ita tamen ut ejuſmodi translationes, ſi ſervata cæteroqui dictorum privilegiorum, indultorum, & facultatum, & præſertim quoad quantitatem penſionum, & fructuum transferendorum in eis expreſſam, forma, & diſpoſitione, factæ fuerint, tametſi fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, & emolumenta, ac diſtributiones, etiam quotidianæ, & manuales menſuram, aliorumque beneficiorum hujuſmodi penſionum, & fructuum reſervatorum oneribus ultra eorum medietatem adhuc gravata remanerent, nihilominus validæ, firmæ & efficaces exiſtant, nec ex capite exceſſus medietatis fructuum, aliorumque prædictorum, in vim prædictæ Conſtitutionis Urbani prædeceſſoris, quam hac in parte quoad futuras translationes nullius roboris, & momenti fore decernimus, ullo modo impugnari poſſint, tenore præſentis perpetuo ſtatuimus, & ordinamus.

Decretum pro obſerv.

§. V. Decernentes eaſdem præſentes literas, & in eis contenta quæcunque, etiam ex eo, quod præfati, & alii quilibet, etiam ſpecifica, & individua mentione digni, ac Cardinalatus honore fulgentes, in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes illas non conſenſerint, nec ad ea vocati, & auditi, ſeu cauſæ, propter quas ipſæ præſentes emanarint, adductæ, ſpecificatæ, & juſtificatæ, non fuerint, aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, pia, & privilegiata cauſa, colore, prætextu, & capite, etiam in Corpore Juris clauſa, etiam enormis, enormiſſimæ, & totalis læſionis, nullo unquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, ſeu intereſſe habentium conſenſus, aliove, quolibet etiam quantumvis magno, & ſubſtantiali, ac incogitato, & inexcogitabili, individuamque expreſſionem requirente defectu, notari, impugnari, infringi, retractari, in controverſiam vocari, ſeu ad terminos juris reduci, aut adverſus illas aperitionis oris, reſtitutionis in integrum, aliudve quodcumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, ſeu etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus conceſſo, vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, ſeu ſe juvare ullo modo poſſe, ſed eaſdem præſentes literas ſemper firmas, validas, & efficaces exiſtere;

& ſo-

& fore, ſuoſque plenarios, & integtos effectus ſortiri, & obtinere, ac illis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, & in omnibus, & per omnia pleniſſime ſuffragati, & ab eis reſpective inviolabiliter, & inconcuſſe obſervari; ſicque, & non aliter in præmiſſis cenſeri, atque ita per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere Legatos, & Apoſtolicæ Sedis prædictæ Nuntios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. VI. Non obſtantibus facultatibus, privilegiis, indultis, aliiſque præmiſſis, ac de ure quæſito non tollendo, & quod Cardinales prædicti ſub regulis, & Conſtitutionibus faciendis non comprehendantur, cæteriſque noſtris, & Cancellariæ Apoſtolicæ regulis, necnon predicta Urbani prædeceſſoris, aliiſque Apoſtolicis, ac Univerſalibus, Provincialibuſque Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & ordinationibus, ac quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia corroboratis ſtatutis, ſtylis, uſibus, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis præfatis, aliiſve perſonis, & collegiis quibuslibet, ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, etiam motu, & ſcientia, & poteſtatis plenitudine paribus, ac etiam conſiſtorialiter, & alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, ac pluries, & quantiſcumque vicibus iteratis, confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum, nil penitus omiſſo, & forma in illis tradita obſervata exprimerentur, & insererentur, præſentibus pro plene, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus, ac pleniſſime, & ampliſſime derogatum eſſe volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Derogatio obſerv.

§. VII. Ut autem præſentes literæ omnibuſque facilius innoteſcant, volumus illas, ſeu earum exempla ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, & in Acie Campi Floræ de Urbe publicari, & affigi, ſicque publicatas omnes, & ſingulos, quos concernunt, perinde afficere, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ fuiſſent; Ipſarum vero præſentium litterarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eamdem prorſus fidem tam in judicio, quam extra illud ubicumque locorum haberi, quæ haberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die VII. Februarii M.DC.LXXVIII. Pontificatus noſtri anno ſecundo. Publicatio.

I. G. Sluſius.

Anno a Nativitate D. N. JESU CHRISTI Milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo octavo, Indictione prima, die vero undecima menſis Februarii, Pontificatus autem SS. in Chriſto Patris, & D. N. INNOCENTII Divina Providentia PP. XI. anno ejus ſecundo, ſupradictum Breve affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Joannem Antonium Scajola Sanctiſs. D. N. Papæ Curſorem.

Pro D. Mag. Curſ. Th. Orlandus Sanctiſs. D. N. Curſor.

Qualis fuerit occaſio, vel motivum Conſtitutionis: quid illa diſponat, & quæ fuerit occaſio præſentium annotationum.

S U M M A R I U M.

1 *Leges in ſcripturam redactæ, eſſe ſolent rationabiles.*
2 *De differentia inter leges ſcriptas, & non ſcriptas.*
3 *Quod expedit aliquando revocare, vel moderari leges.*
4 *Damnantur illi, qui neſciunt, vel nolunt recedere a ſtylis.*
5 *De abuſibus in translationibus penſionum.*
6 *Quid contineat Conſtitutio Urbani circa translationes penſionum.*
7 *Translatio exceſſiva vitiatur ſolo exceſſu.*
8 *Ad Titularem pertinet juſtificare valorem, & exceſſum, & interim non retardatur executio.*
9 *Quod d. Conſtitutio erat vel inutilis, vel damnoſa, & præjudicialis Titularibus.*
10 *Ac etiam damnoſa transferentibus, & translatariis.*
11 *De translatione fiduciaria, & quando transferens poſt translationem gaudere poſſit penſione.*
12 *De eodem, de quo n. 3. & de differentia inter Theoricam, & praxim.*
13 *Quid diſponat nova Conſtitutio Innocentiana, ejuſque receptio.*
14 *Quando, & quibus præjudicet.*
15 *Occaſio ſcribendi, & quale ſit Auctoris propoſitum.*

CAP. I. PROOEMIALE.

OMnes illæ leges, quæ in ſupremi Legislatoris Ditione
ſunt univerſales, atque ab ipſa earu ordinatione
in ſcripturam ſolemnem ſunt redactæ, ex prudenti, & ra-
1 tionabili motivo, cum maturo ſapientum conſilio, pro tem-
porum, & morum conditione proditæ præſupponendæ ſunt.
Illa namque differentia dignoſcitur inter has leges ſcri-
ptas, & illas, quæ non ſcriptæ ſub conſuetudinum, vel
rituum, aut ſtylorum vocabulo explicari ſolent, quod in
prioribus regulariter juſtum motivum, probabilemque ra-
tionem habent, adeout plerique velint, legem effectum
eſſe rationis, potius quam poteſtatis, poſteriorum autem
2 non de facili congrua poteſt aſſignari ratio, quæ ab ini-
tio illi motivum dederit, cum producatur a diuturno, &
continuato uſu populorum, qui ſæpe a caſu initium ha-
bere ſolet, continuationem vero habet, quia vulgus jam
3 apertam viam, per quam aliquos ambulare videt, incon-
ſiderate frequentat, eodem modo, quo in pecudibus, &
in volatilibus praxis docet. Et nihilominus etiam in ſcriptis
legibus non infrequens experientia comprobat, quod pru-
dens, & commendabile, quinimo ſæpius neceſſarium con-
ſilium eſt illas revocare, vel moderari, quia ſic temporum,
vel morum immutata qualitas exigat, vel quod praxis do-
cet, in animo habitum finem non obtineri, diverſoſque
reſultare effectus, Reipublicæ potius præjudiciales, idque
frequenter iidem ſupremi Legislatores practicare ſolent,
non erubeſcentes prędeceſſorum, imo etiam proprias leges
revocare, vel moderari expreſſe, & quandoque etiam tacite,
contrarium, vel diverſum uſum patiendo. Multoque ma-
gis id practicandum eſt in altero non ſcriptarum legum gene-
re, ac fortius in aliquarum, alias receptarum opinionum
4 variatione, ideoque nimia damnatione digni videntur illi,
qui cognita etiam irrationabilitate, ſive cognitis inconve-
nientibus, & Reipublicæ præjudiciis, a quibuſdam ſtylis,
vel receptis opinionibus recedere neſciunt, vel nolunt.

Cum itaque nimium excrevisset abuſus illarum facul-
tatum, quæ frequenter, & de facili concedi ſolent per-
ſonis, de quibus infra, cap. 15. n. 24. transferendi Eccle-
ſiaſticas penſiones reſervatas ſuper Eccleſiis, & beneficiis,
quod ſcilicet fierent de integris penſionibus dictæque fa-
cultates concedi quandoque ſoleant, etiam de penſionibus
alias ſemel, vel pluries translatis, adeout fierent pene hæ-
reditariæ, ac perpetuæ, cum notabili Eccleſiarum & be-
neficiorum gravamine potiſſime quia ob temporum cala-
mitates Eccleſiarum, & beneficiorum valor notabilem re-
cepit diminutionem, unde propterea penſiones diminutio-
nem non patientes, atque cum translationum beneficio diu
continuantes integrum valorem adæquarent, & quando-
que excederent. Hinc Urbanus VIII. initio Pontificatus
5 Conſtitutionem, ſeu motum proprium edidit *a* diſponen-
do ut quæcumque conferendi facultates, tam hactenus
6 conceſſæ, quam impoſterum concedendæ, ſuffragari non
poſſint, nec debeant, niſi pro ſumma, quæ medietatem
veri valoris Eccleſiæ gravatæ, (attento tempore transla-
tionis,) non excedat; Interpretatio autem initio huic Con-
ſtitutioni data, & recepta fuit, quod quatenus translatio 7
fieret in totum, vel pro ſumma dictam medietatem exce-
dente, tunc illa non vitietur in totum, ſed ſolum in exceſſu,
illa firma, & valida remanente dicta medietate. *b*

Sed quoniam in eadem Conſtitutione expreſſe diſponi- 8
tur, Titulares, ſub hoc prætextu exceſſus medietatis trans-
lationem impugnantes, teneri probare exceſſum cum ju-
ſtificatione valoris, neque interim retardare poſſe proceſ-
ſum executivum translatio competentem pro integra pen-
ſione translata. Iſta vero probatio, utpote per viam obje-
cti nimium difficilis, diſpendioſa, & incommoda eſt, ut
ex propoſito in ſede beneficiali, & alibi in ſpecie adver-
titur. *c* Et quod magis eſt, talis probationis canonizatio
ſequi debet per tres conformes, quatenus penſionarius ap-
pellationis beneficio uti velit, in judicio ordinario petito-
rii. Hinc ſequebatur quod, aut Titulares (prudenter qui-
dem) eligebant iſtam litem non aſſumere, atque ab im-
pugnatione translationis abſtinere, & tali caſu Conſtitu-
tio omnino inutilis, & inanis remanebat, aut vero elige-
bant litem aſſumere, & tunc non ſolum quoad eos re-
manebat inutilis, quoniam nimium rari ſunt caſus ut 9
poſſeſſor Eccleſiæ, vel Beneficii, cujus jus eſt ad ſolam
vitam, tamdiu vivat, ut juxta Romanæ Curiæ ſtylum,
obtineat tres conformes, illarumque executionem, cum
effectiva repetitione ejus, quod interim ſolutum eſt, po-
tiſſime quia translatarii, ut plurimum ſunt pauperes au-
lici, cum quibus inanis eſt actio ac etiam quia prætƷen-
ditur per Camerales, vel reſpective per ſucceſſores in Ec-
cleſia, vel beneficio, ut hoc jus petendi non transmit-
tatur ad proprium hæredem prophanum, ſed cadat ſub
ſpolio ad commodum Cameræ, vel reſpective Eccleſiæ;
Et ſic iſta Conſtitutio damnum, & gravamen potius au-
gebat, illudque longe majus efficiebat, dum ita oporte-
bat duplex eodem tempore ſupportare onus; & incom-
modum; unum ſcilicet in ſolutione penſionis, in qua in-
dignatum penſionarium collitigantem magis durum, ma-
giſque aſperum, & rigoroſum creditorem pati oportet,
& alterum in magnis ſumptibus, perturbationibus, & in-
commodis, quæ ſunt litium connaturalia.

Quinimo eiſdem penſionariis, habentibus facultatem
transferendi, illa erat incommoda, cum ita eſſent incerti
quidnam tute transferre poſſent, adeout non leves deſuper
pati ſolerent anguſtias, potiſſime in illo ſtatu, in quo pro
frequentiori praxi iſta facultas exerceri ſolet, quando ſci-
licet morti proximi, atque in illius articulo conſtituti de
vita, & ſalute probabiliter ſint deſperati, atque multo-
ties, quamvis inviti, faciebant caſſationes de fraude ſu-
ſpectas, quod ſcilicet habens quis penſionem ſuper ali-
qua Eccleſia in ſumma notabili, abſque dubio excedente
medietatem fructuum, ac etiam excedente facultatem trans-
ferendi, exempli gratia, quod haberet penſionem ſcuto-
rum trium, vel quatuor millium, haberet vero faculta-
tem transferendi mille, ut ſe tutum, & certum redderet
de validitate translationis iſtius ſummæ, prius (tamquam
pro cautela) conſuevit ſummam excedentem caſſare, de-
indeque transferre ſummam remanentem, & quæ cau-
tela duplex damnum producebat, unum ſcilicet alicujus
ſcandali ſaltem apud vulgus imperitum, ut per qualifi-
catos Eccleſiaſticos in articulo mortis conſtitutos, iſtæ
affectatæ, & fraudulentæ, vel de fraude ſuſpectæ adhibe-
rentur cautelæ. Et alterum, quod ſi convaleſceret, ita
præter intentionem remaneret privatus illa parte notabilio-
ri penſionis caſſatæ. Quamvis enim in caſu convaleſcen-
tiæ eadem amiſſio ſequatur in parte translata, nihilomi-
nus quia hujuſmodi translationes fieri ſolent ad commo-
dum conjunctorum, & gratorum, ac benevolorum fami-
liarium, malunt non eſt adeo damnoſum, ſicut illud caſ-
ſationis, quia penſio remanet penes gratas, & benevolas
perſonas, vel quia iſto caſu contingente, ex quadam le- 10
ge congruentiæ, gratitudinis, & honeſtatis (laudabiliter
quidem) translatarii pati, & conſentire ſolent, ut trans-
ferens, donec vivat, commodum reportet, & adhuc ip-
ſe transferens ſubjectus remaneat periculo amiſſionis in
ejus vita per translatarii prædeceſſum, ut noſtra ætate
non ſemel praxis docuit. Quamvis enim fiduciariæ trans-
lationes damnatæ ſint, neque fieri poſſint ſub lege, ut
transferens donec vivat tali penſione potiatur; nihilo-
minus id procedit, quando id fiat ex pacto inito inter
transferentem, & translatarium, vel ex conditione ipſi

trans-

tranſlationi adjecta, ſecus autem quando illa pure, & ſincere ſecuta, tranſlatatius voluntarie, & ex motivo gratitudinis velit ſe privare commodo tranſlatæ penſionis, & permittere, ut transferens, donec vivat, illa potiatur; Sic enim iſtud commodum libere cedi poteſt cuilibet extraneo, & non benemerito, etiam ſine recompenſa, multo magis id fieri poteſt, imo ex congruentia, & ex obligatione antidorali fieri debet, ad commodum benefactoris. d

11 In ipſis quoque tranſlatariis eadem Conſtitutio incommoda, & damnoſa erat, quoniam Titulares ſub hoc prætextu omnes tranſlationes impugnare ſolebant, & quamvis per Conſtitutionem non retardetur proceſſus executivus, nihilominus etiam in iſto proceſſu longas, & diſpendioſas lites pati oportebat, potiſſime vero ubi pro frequentiori contingentia tranſlatarii ſint familiares transferentis defuncti, qui propter mortem Domini afflicti, pauperes, & derelicti, non de facili hujuſmodi lites aggredi, & proſequi poterant, adeout praxis doceret, quod his præſertim litibus Curia plena eſſet.

12 Exinde itaque docemur verificari id, quod ſuperius initio inſinuatum eſt circa magnam differentiam inter theoricam, & praxim, ſive inter abſtractum, & concretum, quodque multæ leges in earum ordinatione cum diſcurſu theorico, ſive abſtracto habent bonum, & commendabilem finem, ac juſtum, & rationabile motivum, & tamen ponendo eas in praxi, iſta in continenti detegat contrarium, ut in d. Urbana Conſtitutione contingit, quoniam illam conſiderando theorice, & in abſtracto valde juſta, rationabilis, & proficua videtur, dum ita Eccleſia, ejuſque poſſeſſor redditur certus de medietate libera fructuum, & tamen praxis eſt diverſa; Atque ubi etiam de tempore editionis prædictarum legum praxis correſpondeat theoricæ, adhuc tamen poſtmodum temporum, & morum immutatio illas reddit injuſtas, & Reipublicæ præjudiciales; Unde propterea eadem praxis docet frequenter, quod illi, qui ſe nimium peritos profitentur in Reipublicæ regimine politico, vel civili, & in publicis negotiis peragendis, atque cum ſola notitia antiquatum legum, vel cum antiquis hiſtoriis, vel cum aliquorum ſcriptorum ſententiis, credunt poſſe mundum regere, & reformare, in praxi deteguntur irriſione digni, & non apti ad regimen Reipublicæ, etiam in parvis.

13 Ex prædictis autem inconvenientibus prudenter multoque rationabiliter motus SS. D. N. Innocentius XI. cum ea charitate, zelo, & attentione, cum quibus tot abuſibus, & inconvenientibus occurrere ſtuduit, iſtam edidit ſalubrem, & proficuam Conſtitutionem, cum qua omnes hujuſmodi lites impoſterum ſecuturæ abolitæ fuerunt, diſponendo quod impoſterum facultates transferendi, quantumvis privilegiatæ, & ampliſſimis clauſulis munitæ, non ſuffragentur niſi pro medietate penſionis, ut ſic Eccleſia reddatur certa conſequendi libertatem in alia medietate, ſic ſucceſſive in medietate medietatis tranſlatæ, quando ſecunda fieret tranſlatio, neglecta differentia an penſio, quæ transfertur, excedat necne medietatem fructuum, ita enim ceſſat dd. litium occaſio, atque omnibus conſultum remanet, Titulari, ſcilic. vel Eccleſiæ gravatæ, ut ita certam libertatem per medietatem obtineat; transferenti, ut ita ſit certus quidnam tute valeat transferre, & tranſlatariis, ut ita cum pace, & quiete obtineant ſummam, etſi minorem, tranſlatam, ideoque merito grata fuit Curiæ, atque cum plauſu recepta. Et quamvis caſus quandoque præbeat præjudicium, quia nempe reſpectu penſionarii, integra penſio ſit infra dimidium valoris, ideoque ſibi non obſtet d. Conſtitutio Urbani, & e converſo reſpectu Titularis, quia etiam in medietate penſionis adſit exceſſus ultra dimidium, ideoque ſibi eadem Urbana Conſtitutio ſuffragaretur. Nihilominus nimium rari ſunt iſti caſus, ideoque negligendi, ex vulgari juris regula, quod leges adaptari debeant ad ea, quæ frequentius accidunt, ac etiam quia cum in ſublunari Orbe, vel in humanis negotiis, & rebus, ob humanæ natu-

14 ræ imbecillitatem, dari non poſſit plenum, & perfectum bonum, quod aliquid mali annexum non habeat, idcirco adhibenda eſt libra, in qua utrumque bonum, & malum appendatur, atque pars, quæ præponderat, eligatur, quoties non ſit malum peccaminoſum, atque a jure divino damnatum, quod ob majus bonum permitti non debet.

15 Decreveram ſuper hac Conſtitutione, in qua ratione miniſterii aliquam habui cooperationem, edere gloſſas, vel commentaria, eodem modo, quo ſecutum eſt in altera ejuſdem Pontificis Conſtitutione ſuper Statutariis ſucceſſionibus; Comperii tamen, quod res eſſet valde brevis, & reſtricta, & quæ utpote plana non multas recipit quæſtiones, vel dubitationes, dum lex de ſola tranſlatione agit, ideoque ut propoſito, ac etiam publicæ utilitati ſuper univerſa materia penſionum Eccleſiaſticarum ſatisfacerem, præſentem adhibere cenſui laborem, non quidem per viam formalis, & abſolutæ tractationis, quam gravis ætas, & occupationes, quibus premor, nullatenus permittunt, ſed per viam practicarum annotationum ſuper iis, de quibus in hac penſionum Eccleſiaſticarum materia, in Romana Curia forenſi frequentius peragi contingit, eodem retento ſtylo, qui in Officiorum venalium, & Locorum montium, & in inſinuatis alterius Innocentianæ commentariis retentus eſt, abſtinendi nempe ab allegationum cumulis, & interſecationibus, inſinuando ſolum in gloſſis marginalibus loca in quibus ille, qui auctoritates deſiderat, eas perquirere poterit, ejuſque deſiderio ſatisfacere, cum tale opus amanuenſi, vel tranſcriptori potius, quam Doctori congruat.

a *Conſtitutio* 20. b *De penſion. diſc.* 55. *n.* 9. *ubi allegatur* Loter. *lib.* 1. *qu.* 36. *n.* 127. Royas *deciſ.* 169. 184. & 217.
c *De Benef. diſc.* 90. *per tot. & in ſpecie*, *n.* 59. *d. diſc.* 55. *de penſion. n.* 8. *ubi allegat. dec.* 210. *part.* 12. *rec. & alii.* d *De penſion. diſc.* 65.

Quid ſit penſio Eccleſiaſtica, in quo conſiſtat, quando iſte uſus introductus fuerit, & an ſit commendatione, vel damnatione dignus.

S U M M A R I U M.

1 DE *pluribus ſignificationibus verbi* Penſio.
2 *Quid ſit Penſio Eccleſiaſtica, de qua agitur.*
3 *De diſtinctione penſionis Eccleſiaſticæ, & temporalis.*
4 *Quod penſio Eccleſiaſtica ſit jus temporale, non autem ſpirituale.*
5 *An Conſtitutiones S. Pii & Sixti V. immutaverint naturam penſionum, eaſque effecerint ſpirituales.*
6 *An introductio uſus penſionum ſit commendatione, vel damnatione digna.*
7 *De initio iſtius introductionis.*
8 *In quo antiquitus Penſiones conſiſtebant.*
9 *Quare conſtituantur in pecunia, & quomodo.*
10 *De reſervatione fructuum.*
11 *Quando ſit commendabilis uſus reſervationis Penſionum.*
12 *Quando damnabilis.*
13 *An, & quando reſervatio importet beneficiorum diminutionem.*
14 *Datur ſimile de feudis, aliiſque ſimilibus, & a quibus licet arguere.*

C A P. II.

PEnſionis, (proprius autem penſitationis) vocabulum apud grammaticos genericum eſt, omnem præſtationem 1
ſtatutis temporibus faciendam denotans, ſive illa in quantitate, ſive in ſpecie conſiſtat, abſque cauſæ diſtinctione, an gratuita, vel correſpectiva ſit, & an ſacra, vel profana. Apud Juriſtas vero, in propria, ſtrictaque ſignificatione, denotat illam præſtationem, quam conductor locatori ex locationis, & conductionis contractu, in ſtatuta tempora ſolvere tenetur, in quantitate potius, quam in ſpecie, cum iſto poſteriori caſu reſponſionis vocabulum, vel ſimilis, pro variis regionum moribus adhiberi ſoleat. Ex quodam vero communi uſu loquendi congruit illis ſubſidiis, quæ benemeritis, vel indigentibus per Principes, & Magnates, tam Eccleſiaſticos, quam Sæculares, pariter ſtatuto tempore ſolvi, vel demandari, & diſtribui ſolent. Quidquid autem ſit de iſtis, aliiſque hujus vocabuli ſignificationibus, de quibus ad Grammaticos potius, vel etiam ad Juriſtas ſcholaſticos, pro tyronum inſtructione, agere pertinet, ad rem noſtram, in qua ſolum de Eccleſiaſtica penſione agitur, iſtud vocabulum denotat certam portionem, quæ alteri, quam beneficii poſſeſſori, & titulari, in certa quantitate, vel quota, ſeu ſpecie, ſingulis determinatis temporibus, per ſuperiorem, qui iſtam habeat poteſtatem, aſſignatur ſuper fructibus Eccleſiaſtici beneficii, ſub cujus generico vocabulo Eccleſiæ Cathedrales, & Metropolitanæ, ac etiam Monaſteriales veniunt, ideoque dicitur penſio Eccleſiaſtica ad differentiam illius penſionis laicalis, vel temporalis, quæ cum auctoritate ſæculari ſuper

bonis,

Digitized by Google

bonis, vel juribus profanis, ut ſupra, aſſignatur. Et quamvis etiam in hac ſpecie penſionis, quæ cum Eccleſiaſtica poteſtate aſſignata ſit ſuper fructibus Eccleſiaſtici beneficii,
3 apud Juris Profeſſores eadem habeatur diſtinctio inter Eccleſiaſticam, vel ſpiritualem, & temporalem; Attamen id non provenit a diverſa qualitate ſubjecti, vel beneficii, quod hoc onere gravetur, ſed a qualitate perſonæ, ad cujus favorem hæc reſervatio, vel aſſignatio fiat, quoniam ſi fiat tanquam clerico, & perſonæ Eccleſiaſticæ, dicitur Eccleſiaſtica, ſi vero tanquam laico, dicitur temporalis, ad effectum contradiſtinguendi capacitatem perſonæ, ad
4 cujus favorem fiat reſervatio, juxta ea, quæ proxime infra in cap. 4. habentur, non autem, ut diverſæ ſint ſpecies, quoniam ipſa Penſio de per ſe conſiderata, ſive ad favorem laici, ſive clerici reſervetur, de ejus natura eſt quid temporale, ſolumque habere dicitur aliquam mixturam, vel annexionem ſpiritualitatis, ad effectum commercii, aliofque effectus, de quibus in totius operis progreſſu, dum, juxta veriorem, & receptam ſententiam, penſionarius nullum jus in re, vel ad rem obtinet ſuper ſubſtantia, vel adminiſtratione Beneficii, ſolumque habet quandam participationem fructuum, qui tanquam temporales conſiderantur a ſpiritualitate abſtracti. *a*

5 Et quamvis poſt Conſtitutionem S. Pii V. per quam obtinentibus Eccleſiaſticas penſiones injungitur onus recitandi Officium B. M. Virginis, & aliam Conſtitutionem Sixti V. per quam eiſdem injungitur onus incedendi in habitu, & tonſura clericali, quando penſio certam excedit ſumm. 60. ducatorum auri de Camera, aliqui præſertim Morales, opinentur, quod penſio priorem naturam immutaverit, atque de jure temporali effectum ſit jus Eccleſiaſticum, & ſpirituale. Nihilominus hæc opinio nullum habere videtur probabile fundamentum, quoniam hæc accidentia reputari non debent apta ad immutandam rei ſubſtantiam, vel naturam, utpote referibilia ad quandam congruentiam, & honeſtatem, ob aliquam participationem rei Eccleſiaſticæ, eodem modo, quo frequens praxis docet in pleriſque Eccleſiis Cathedralibus, Metropolitanis, & Collegiatis, ac etiam in Regularium Monaſteriis, Conventibus, & Domibus, quoniam multi ſæculares addicuntur ſervitio ſub aliquo annuo, menſtruo, vel diurno ſtipendio, ſeu pro victu, & veſtitu obtinendo ex Eccleſiæ, vel Monaſterii redditibus, talibuſque inſervientibus ſolet injungi onus incedendi in habitu clericali, vel religioſo, ac etiam recitandi quolibet die aliquas orationes, vel faciendi aliqua exercitia ſpiritualia, non exinde tamen inferri poteſt, quod illæ perſonæ efficiantur Eccleſiaſticæ, vel quod illud ſtipendium dicendum ſit Eccleſiaſticum, vel ſpirituale, cum ſolum concurrentibus quibuſdam requiſitis intret in eis exemptio fori, & participatio aliquorum privilegiorum. *b* Atque alias indefinite intrare deberet obligatio incedendi in habitu, & tonſura, abſque diſtinctione ſummæ, dum poſita rei natura, plus, & minus illam non variat, necnon eſſet redarguere ſtylum concedendi indulta obtinentibus hujuſmodi penſiones non incedendi in habitu, & tonſura, & perſiſtendi in ſtatu conjugali, etiam cum qualitate bigamiæ, imo exercendi militiam, & officia ſæcularia incompatibilia cum ſtatu clericali, & Eccleſiaſtico, ideoque omnino verius videtur, quod iſtud ſit jus temporale, habens aliquam ſpiritualitatis annexionem, ac certos effectus, de quibus infra in progreſſu, & non alias.

Super iſto penſionum uſu, tam circa ejus introductionem, & modum, quam circa punctum, an ille ſit damnatione, vel commendatione dignus, varii varia dicunt, prout genium, ſeu livor, & frequentius imperitia ſuadent;
6 Aliqui enim iſtam introductionem credunt modernam, & abuſivam Romanæ Curiæ, ideoque illam damnant, tum quia producat mala, & inconvenientia, de quibus infra, tum etiam quia illam reputant contrariam Sacr. Canonibus, diſponentib. ut beneficia conferri debeant ſine diminutione; Verum quatenus pertinet ad ſubſtantiam, vel genus, clarus eſt illorum error; mala vero ab eis conſiderata non conſiſtunt in ſubſtantia, vel genere, ſed in modo indiſcreto, & irregulari, ex quo reſultat abuſus, per quem ipſum genus, de per ſe bonum, non eſt reprobandum, ſi quidem etiam ſacramenta, & ſacramentalia, aliaque divina, & ſpiritualia, in ſuo genere ſunt bona, & optima, ſed per abuſum convertuntur in ſuperſtitiones, & in mala, non per hoc tamen dicenda ſunt in genere damnabilia; Prout etiam ſalubriora, & meliora pharmaca, & medicamenta, vel ſalubriores, & meliores cibi, quando adſit abuſus, convertuntur in venenum, & mala producunt; Idemque dicendum eſt de arma in Republica neceſſariis, ad ſe defendendum ab hoſtibus, & latronibus, aliiſque maleſactoribus, vel pro venatione ad humanum victum, & uſum, & tamen illorum abuſus multa producit mala, & crimina cum ſimilibus.

Quatenus enim pertinet ad initium, vel introductionem, manifeſtus error eſt illam dicere modernam, & abuſivam Romanæ Curiæ, quoniam quidquid ſit de primis tribus ſæculis, in quibus primitiva Eccleſia fuit ſub Tyrannorum perſecutionibus, & quando non de facili verificabantur fructus, & redditus Eccleſiarum ex prædiis & bonis temporalibus, ſed ut plurimum clericorum, & miniſtrorum ſuſtentatio fiebat cum fidelium eleemoſynis, oblationibus, & collectis; Poſtquam initio quarti ſæculi ſub Silveſtro I. ea pietate Conſtantini I. qui magnus nuncupatur, Eccleſia obtinuit tranquillitatem, atque inolevit uſus, ut Eccleſiæ poſſiderent prædia, & latifundia, aliaque bona temporalia, ideoque clerici pingues haberent fructus, idem Pontifex Silveſter Primus ſtatuit, & providit: *Ut Clericis copioſis egentes conjungerentur*, prout ſacra legenda Breviarii Romani, in die ejus 7 commemorationis, comprobat, quod vere, & proprie importat, vel importare debet reſervationem penſionis ſuper Eccleſiaſtici Beneficii fructibus, & proventibus, ut ſcilicet, clerici proviſi de pinguibus Beneficiis, quorum fructus, & redditus exuberent ultra congruam ſuſtentationem, & alia neceſſaria pro Eccleſia, ſubventionem aliquam pauperibus clericis, vel pauperibus ſæcularibus, ut aptiores fierent ad Eccleſiæ ſervitium, præſtare debeant, ſive id fieret in pecunia, ſive in frugibus, & 8 victualibus; Quinimo, juxta antiquas traditiones, in aliqua fructuum, & victualium quantitate, vel quota, juxta primævam introductionem penſio conſiſtebat, tanquam per ſpeciem ſocietatis, vel admiſſionis ad participationem pro illa rata, ſive per viam ſeparationis aliquorum prædiorum, & bonorum, ex quibus penſionarius, manu ſua, reſervatam perciperet penſionem; Sed quoniam iſta communio, ſeu participatio frequentes produ- 9 cebat diſcordias, & inconvenientia inter titulares, & penſionarios, ob ſuſpicatas fraudes in quantitate, vel qualitate fructuum, ſive in expenſis, pro illorum recollectione, & bonorum cultura, idcirco introductus fuit uſus faciendi reſervationes in certa quantitate pecuniæ, ſolvenda ſingulis annis in duobus terminis, qui cadere ſolent in diebus Nativitatis D. N. Jeſu Chriſti, & Nativitatis S. Jo: Baptiſtæ, vel in die Annunciationis, & in altera Nativitatis B. Mariæ Virginis, ad inſtar ejus, quod ex eadem cauſa introductum fuit in lucris, & emolumentis officiorum vacabilium Romanæ Curiæ inter officialem, & ſocium, ut in Sede Societatum officii, & in tractatione Officiorum habetur, vel practicari ſolet inter ſocios alicujus negotiationis, ea deductis in ſede Uſurarum, & alibi, ac propterea abiit in deſuetudinem penſio in quota, vel quantitate fructuum.

Et quamvis etiam hodie fructuum reſervatio in toto, vel in parte practicari ſoleat, præſertim in Cardinalibus 10 aliquam Eccleſiam, vel Beneficium dimittentibus, quod ſibi reſervant omnes fructus ad vitam, aſſignata congrua, ſeu verius portione in quotitate Beneficiato, vel Titulari ceſſionario, ejuſque ſucceſſori, ſive ſibi reſervant aliquam bonorum, vel fructuum partem, reliqua parte dimiſſa Titulari loco congruæ, ſeu portionis, atque ad aliquos effectus iſta reſervatio habeat ſpeciem penſionis, cujus loco fructus reſervantur, atque cum ejus terminis regulari ſoleat, ut præſertim advertitur infra, in cap. 5. ac etiam cap. 18. occaſione agendi de materia translationis, nihilominus pro uſu loquendi curiæ, non dicitur penſionarius, ſed reſervatarius fructuum ille, ad cujus favorem facta eſt hæc reſervatio.

Commendatione itaque potius, quam damnatione dignus cenſendus eſt iſte uſus, quando diſcrete, & cum debita proportione practicetur, ad limites rationis, ob quam hæc introductio inolevit, ut ſcilicet abſque notabili Ec- 11 cleſiæ, & titularis gravamine, et præjudicio, ſequatur in illa fructuum parte, quæ exuberet, quia excedat congruam Beneficiati ſuſtentationem, aliaque onera pro Eccleſiæ cultu, et ſervitio, aliiſque congruis expenſis, atque reſervatio juſtum habeat motivum ab ipſo S. Silveſtro Primo habitum, ut Clerici locupletes ſubveniant Clericis pauperibus, ad limites indigentiæ, et pro congruo, et honeſto ſubſidio, ſive commodiori ſuſtentatione, ut etiam in formula Literarum Apoſtolicarum exprimi ſolet, præter quam in penſionibus, quæ reſervantur ad favorem Cardinalium, dum in eis dicitur, ut decentius ille ſtatus,

juxta

juxta ſublimitatem Cardinalatus, teneri poſſit. Id enim ſatis congruam, & honeſtam habet rationem, quoniam cum Beneficiatus teneatur id, quod ſupereſt, ultra propriam, & Eccleſiæ ſubſtentationem, erogare in eleemoſynas, & in ſubventionem pauperum, hinc licite poteſt Papa, vel in ſuis caſibus Prælatus ita præfigere Beneficiato illos pauperes, quibus aliquam ſubventionem dare debeat. Sed quoniam in hoc mundo, etiam in moralibus, datur illa corruptio, quæ inevitabilis eſt in naturalibus, atque omne optimum quando corrumpatur, convertitur in peſſimum, hinc ea abuſu potius, quam ex ipſa introductione
12 in genere, tractu temporis, corrupiiſque moribus, irreſſerunt illa ſcandala, & mala jam nota, quæ ab impugnatoribus iſtius penſionum uſus exagerari ſolent.

Erronea item, & contemptibilis cenſenda eſt opinio illorum, qui credunt iſtum penſionum uſum, etiam bene regulatum, eſſe contra diſpoſitionum ſacrorum canonum, præcipientium ut Beneficia conferri debeant ſine diminutione, quam exinde ſequi opinantur; In hoc enim dignoſcitur magna imperitia, quoniam tunc Eccleſia, vel beneficium diminutionem pati dicitur, quando tangitur, vel ſcinditur ipſius Beneficii ſubſtantia, vel proprietas, tam in ſpiritualibus, puta adimendo a Titulari aliquam partem juriſdictionis, & adminiſtrationis, & ſubditorum, quod in temporalibus, puta adimendo, & diſmembrando aliqua loca,
13 vel prædia, ſive alias ipſam Eccleſiam ſervituti alicui ſupponendo, adeout illa, ad cujus favorem hæc diſmembratio, vel alia proviſio fiat, acquirat aliquod jus formatum in re, vel ad rem, ſive obtineat aliquam participationem in jure, vel adminiſtratione, quorum nil ſequitur in reſervatione hujuſmodi penſionis in pecunia, vel etiam in ipſa ſpecie fructuum, quoniam revera non eſt imponere ſervitutem ipſi Eccleſiæ, ejuſque bonis in proprietate, minuſque eſt dare verum uſumfructum, ſed ſolum eſt imponere onus perſonæ poſſeſſoris pro tempore, ac etiam ipſis fructibus de per ſe conſideratis, præſcindendo a proprietate, ſeu cauſa productiva, vel a jure uſusfructus, adeout ſubſtantia beneficii in nihilo diminuta remaneat, neque oneri, vel ſervituti obnoxia, dum illa actio, quam penſionarius habet, etiam ſuper fructibus futuris, & contra ſucceſſorem pro terminis decurſis tempore prædeceſſoris, quando verificentur ea, quæ verificari debent, ex deductis infra in Cap. 16. ſemper percutit ipſos fructus, non autem proprietatem, vel cauſam illorum productivam, ſolumque aliqua diminutio, quæ tangat ipſam ſubſtantiam, conſiderari ſolet in enunciata reſervatione generali, vel particulari in aliqua quota fructuum, cum aliquo jure conferendi, vel cum aliqua juriſdictione, & adminiſtratione, quod particularem habet rationem, ut infra, cap. 5. ſecus autem ubi agatur de ſervitute in certa quantitate, ut diſtinguendo quotam a quantitate advertitur in iſtius materiæ Sede. *a*

Comprobantur hæc ab iis, quæ recepta habentur in feudis, a quibus arguere licet, atque paſſim Doctores arguunt, tam in hac materia Beneficiorum, quam in materia officiorum, & jurium regalium, ac etiam bonorum emphyteuticorum, & fideicommiſſariorum, aliorumque bonorum,
14 alienari prohibitorum, & in libero privato commercio non exiſtentium, quod aliud eſt ſubſtantia, vel proprietas, vel etiam uſusfructus, aut alias ſervitus, quæ afficiat ipſam rem, & aliud eſt commoditas in fructibus, vel aſſignatio, ſeu reſervatio fructuum *d*. Et quemadmodum Sacr. Canonibus, (ſive ſit ex præcepto, ſive ſit ex conſilio) diſponentibus, ut beneficiatus debeat ex beneficii fructibus facere tres partes, quarum una ſit pro ejus congrua ſubſtentatione, altera pro fabrica, & reparatione, ſive ornatu Eccleſiæ, & altera pro ſubventione pauperum, non exinde dicitur induci diminutio beneficii, ita Superiore demandante, ut aliqua fructuum penſio præſtetur alteri ſubrogato loco pauperum, ut ſupra, non intrat diminutio, ut in ſpecie id advertitur etiam in hac penſionum ſede. *e* Ideoque concludendum, quod iſte uſus commendabilis eſt, quando cum debita, & convenienti diſcretione bene practicetur, damnabilia vero, quando abuſive, & indiſcrete.

a *De penſion. diſc.* 1 *n.* 28. *diſc.* 10. *num.* 5. *diſc.* 19. *n.* 8. *& diſc.* 80. *n.* 7. *&* 8. *& in aliis eod. tit. frequenter in quibus allegantur* Butar. *& add. decif.* 53. Dunoz. *decif.* 999. Gigas *de penſion. qu.* 87. Giballin. *de Simon. quæſt.* 20. *confeſſ.* 2. *& alii*. b *De Juriſd. diſc.* 4.
c *De penſion. diſc.* 41. *n.* 12. d *De feud. diſc.* 76. *&* 110. *de emphyt. diſc.* 58. *& alibi ſæpius, ac etiam infra, cap.* 14. e *D. diſc.* 41. *n.* 12. *de penſion.*

De perſonis, quæ ſuper Eccleſiis, & beneficiis Penſiones reſervare poſſunt.

S U M M A R I U M.

1 *IN Papa nulla cadit dubitatio poteſtatis reſervandi penſiones.*
2 *De poteſtate Papæ in temporalibus, & ſpiritualibus remiſſive.*
3 *De eadem poteſtate in beneficialibus.*
4 *Quare deſideretur conſenſus Titularis in reſervationibus penſionum.*
5 *De penſionibus ſuper beneficiis de jurepatronatus laicorum, vel providendis ad Principum nominationem, vel ſupplicationem.*
6 *Juſpatronatus ex cauſa onerosa dicitur competere ex gratia Eccleſiæ, eique derogari poteſt.*
7 *De reſervationibus eventualibus.*
8 *De poteſtate Legatorum a latere, vel Nunciorum Apoſtolicorum habentium facultates Legati, reſervandi penſiones.*
9 *An Epiſcopi, aliique Prælati Ordinarii Collatores habeant hanc poteſtatem reſervandi penſiones.*
10 *Quid de Magno Magiſtro Religionis Hieroſolymitanæ, cæteriſque Magiſtris aliarum Religionum militarium.*
11 *Quomodo aliqui Reges, & Principes ſæculares diſponant de penſionibus Eccleſiaſticis, eaſque diſtribuant.*
12 *Et quid de Patronis privatis, & quando ad iſtorum gratificationem penſiones reſervandæ ſint.*

C A P. III.

IN Papa, juxta opinionem in Curia receptam, & incontrovertibilem, atque ubique apud Catholicos omnino 1
recipiendam, non cadit in ſubjecta materia poteſtatis quæſtio, quæ propterea ſolum eſſe ſolet voluntatis, non ſolum ubi agitur de gravando Beneficium, quod vacat, ante illius proviſionem, vel in actu illud providendi, ſed etiam ubi agitur de gravando illud jam plenum, & quamvis poſſeſſoris non accedat conſenſus. Quidquid enim ſit de Pa- 2
pæ poteſtate in temporalibus, extra Eccleſiæ Romanæ temporalem ditionem, ſuper qua aliquid alibi inſinuatur, *a* ac etiam generaliter in ſpiritualibus, in quibus intrat diſtinctio inter illa, quæ ſunt juris Divini, & illa, quæ ſunt juris Eccleſiaſtici; *b* cum genius, & ſtylus perpetuo abhorruerint ſuperfluas, & evagatorias digreſſiones. Quatenus pertinet ad beneficia, & bona Eccleſiaſtica, in Curia extra controverſiam eſt, & extra eam ubique apud Catho- 3
licos eſſe debet, ut plena, libera, & abſoluta ſit poteſtas Papæ, etiam circa ipſorum ſubſtantiam, multo magis circa bona, dividendi ſcilicet, uniendi, ſupprimendi, diſmembrandi, ſæcularizandi, vel alias eorum naturam immutandi, ac etiam privandi poſſeſſores, illorumque titulum, vel jus tollendi, *c* ideoque multo magis, & cum longe minori dubitandi ratione iſta plena, libera, & abſoluta poteſtas admittenda eſt ad effectum, de quo agitur, reſervandi penſiones, dum iſtæ, ut inſinuatum eſt in Cap. præcedenti, non percutiunt beneficiorum ſubſtantiam, neque cauſant beneficiorum diminutionem, vel diſmembrationem, ſed ſolum afficiunt fructus.

Et quamvis per Cancellariæ regulas Papa profiteatur deſiderare conſenſum Titularis; attamen iſtud eſt honeſtum, & commendabile deſiderium pro bona regulatione ejus voluntatis, & ne alias a partibus, vel ab ejus miniſtris in hoc decipiatur, non tamen exinde inferri poteſt ad defectum 4
poteſtatis, quando certa ſit voluntas talem conſenſum negligendi, vel ſpernendi diſſenſum, quoniam ſi poteſt reſtituere poſſeſſorem beneficii in totum, multo magis poteſt illum gravare, licet commendabiliter non ſoleat. Prout quamvis in beneficiis, quæ ſint de jurepatronatus laicorum ex juſtitia, nempe ex fundatione, vel dotatione, & multo magis ubi provideri debeant ad præſentationem, vel nominationem, aut ſupplicationem Regum, ſeu Ma- 5
gnorum Supremorum Principum, non ſoleant iſtæ reſervationes fieri ſine conſenſu Patroni, vel reſpective Principis habentis præfatum Jus præſentandi, ſeu nominandi, aut ſupplicandi, adeout reſervationes abſque ſpeciali, & expreſſa mentione ſint invalidæ. *d* Nihilominus pariter iſta procedit pro regulatione voluntatis, quæ laudabiliter talis

eſſe

concedendi penſiones filiis pueris, vel adoleſcentibus,
quamvis non profeſſis, qui in certo numero addicti ſunt
ejus ſervitio, vulgo *Paggi* nuncupati; unde intrat quæ-
ſtio, an ſint capaces retinendi has penſiones, quamvis
profeſſionem non emittant, poſtquam dimiſſi ab hoc ſer-
vitio, expleverint illam ætatem, in qua profiteri tenentur,
aliaſque iſta facultas reſtrictiones patitur, & præſertim, ut
exerceri non poſſit ſuper Commendis Cabimenti, neque
excedere poſſit quintam partem fructuum, minuſque exer-
ceri cum debitoribus Religionis, *l* fortéque eadem facultas
10 exercetur per illos Reges, & Principes, qui ſunt Magni
Magiſtri, vel Rectores aliarum militarium Religionum,
late recenſitarum in ſede juriſdictionali; *m* & in opuſculo
de Religioſo practico. Quamvis in dictis aliis Religioni-
bus cadere poſſit non improbabile dubium, an ſint vere, &
propriæ talia, qualis eſt dicta Hieroſolymitana, vel potius
ſint piæ militiæ per Sedem Apoſtolicam approbatæ, adeout
illorum Commendæ, & Prioratus habeant iſtam nuncupa-
tionem per quamdam aſſimilationem, non tamen ſint ve-
re beneficia Eccleſiaſtica, ut in ſuis ſedibus advertitur *n*,
& ex quo pendet an iſtæ penſiones ſint vere Eccleſiaſticæ,
vel potius temporales.

Opinatur vulgus, cujus judicium efformari non ſolet
11 ſcientifice a ratiocinio, vel diſcurſu, ſed ab eo, quod vi-
det de facto, quod aliqui Reges, & Principes, præſertim
ultra montes, qui habent jus præſentandi, vel nominandi
ad aliquas Cathedrales, & Metropolitanas, ac Abbatiales,
habeant hanc facultatem reſervandi ſuper eis penſiones,
dum iſtæ ab illis pro libito conceduntur, & diſtribuuntur
perſonis eis gratis, & benemeritis. Dicenda vero eſt opi-
natio vulgi ignari, quoniam reſervatio fit per Papam in
actu providendi Eccleſias in Conciſtorio, vel extra, pro
perſonis nominandis, quæ nominantur poſtea per d. Re-
ges, vel Principes, ſub hac lege conſenſum tali reſervatio-
ni præſtantes, & licet ſit ſimplex nominatio, eodem modo,
quo ſequitur in ipſarum Eccleſiarum proviſionibus, ideo-
que facta nominatione, nominati debent expedire literas
Apoſtolicas, ſine quibus penſiones exigere non poſſunt,
ſub illa pœna, de qua infra, Cap. XI. eademque erronea vul-
gi opinatio dignoſcitur in beneficiis de Jurepatronatus lai-
cali privatorum, quoniam ſolent quidam patroni curare
reſervationes penſionum pro perſonis eis gratis, quando
12 pinguia ſint beneficia, ſed id fit per Papam, & per Data-
riam, eodem modo, quo in Ordinariis eſt ſuperius dictum,
quamvis in hoc ſtylus non ſit ſemper uniformis, ſed ille
pendeat a genio, & ſenſu Pontificis pro tempore regnantis,
dum aliqui Pontifices conſueverunt nimium eſſe ad id faci-
les, alii vero, e converſo nimium difficiles, adeout raro, &
nonniſi ex valde juſta cauſa id admittatur, iſtaque eſt praxis
præſentis Pontificatus, ideoque non eſt materia capax re-
gulæ certæ. Videtur tamen, quod utrumque extremum ſit
vitioſum, cum nimia facilitas cauſare ſoleat, ut patroni
præſentent parum dignos, qui ſunt promptiores ad feren-
dum onus penſionis, & e converſo durum videatur, ut
qui habet jus præſentandi ad pingue beneficium a ſuis majo-
ribus fundatum, cogatur extraneum ditare, & non poſſit
aliquem ejus filium, vel conjunctum indigentem de aliquo
honeſto ſubſidio providere, ideoque pro facti qualitate, &
circumſtantiis materia regulanda videtur.

a *In relatione Curiæ*, *diſc.* 2. *n.* 35. b *Eod. diſc.* 5. *num.* 57. *& ſeqq.* c *De Regal. diſc.* 148. *num.* 27. *& ſeqq. de præeminent. diſc.* 5. *&* 6. *alibi*. d *De Jurepatr. diſc.* 66. *n.* 14. *&* 15. e *Eod. titul. de Jurepatronat. diſc.* 65. *& ſeq.* f Gig. *de penſ. quæſt.* 6. *ex num.* 18. Tondut. *eod. tract. cap.* 1. *numer.* 24. g Tondut. *de penſion. cap.* 1. h *De benef. diſc.* 26. i *De his*, *diſc.* 40. *&* 41. *de penſion. ubi allegantur*, Anchar. Felin. Rebuff. Garz. Gonzal. Tondut. Barboſ. *& alii*.
l *De his habetur in tit. de penſion. diſc.* 42. *diſc.* 89. *& diſc.* 91. m *De Juriſd. diſc.* 91. n *D. diſc.* 92. *de juriſdict. diſc.* 8. *de fideicomm. diſc.* 50. *de Jurepat. & alibi*.

De perſonis, ad quarum favorem penſiones reſer-
vari poſſunt, & quænam ſint illarum capaces,
vel incapaces.

S U M M A R I U M.

1 *AGitur ſolum de capacitate, ad effectum aſſequen-*
di, non autem ad effectum retinendi.
2 *Quilibet de jure eſt capax penſionum.*
3 *De ſtylo Curiæ non capaces, niſi Clerici.*
4 *Sed non requiritur ætas deſiderata per Concilium Tri-*
dentinum in beneficiis.
5 *Etiam in poſſeſſorio ſummariiſſime manutentionis ju-*
ſtificari debet clericatus.
6 *Facilius repellitur perſona a nova aſſecutione, quam*
a poſſeſſione rei aſſecutæ.
7 *In dubio penſio præſumitur Eccleſiaſtica.*
8 *Clerici conjugati non ſunt capaces reſervationis pen-*
ſionum.
9 *Religioſi profeſſi pariter non ſunt capaces.*
10 *Capacitas requiritur tempore reſervationis, ideſt, ſi-*
gnatæ ſupplicationis, vel reſervationis.
11 *Quid in penſionibus reſervatis, & diſtribuendis ad*
nominationem Regum, & Principum, de quo tem-
pore capacitas requiratur.
12 *Vel in penſionibus, quæ reſervantur beneficio pleno.*
13 *An cenſura cauſet incapacitatem aſſequendi.*
14 *An Clericus, qui fuit miles, vel habuit officium ſæ-*
culare, ſit capax novæ reſervationis, ubi declaret
velle regredi ad Statum clericalem, & dimittere
ſtatum priorem.

C A P. IV.

AGitur in præſenti Capitulo de capacitate, ad effectum
aſſequendæ penſiones Eccleſiaſticas, & pro validitate
reſervationis, cum de alia inſpectione capacitatis, vel in- 1
ſpectione capacitatis, vel incapacitatis ad effectum retinen-
di, & an penſio bene reſervata ceſſet, & amittatur, agatur
infra in Cap. XI. Attenta itaque diſpoſitione, intentione,
ſeu ratione juris communis, quilibet, abſque ſtatus, gra-
dus, ætatis, vel qualitatis differentia eſt penſionum Eccle-
ſiaſticarum capax, ob rationem ſuperius in Cap. 2. aſſi- 2
gnatam, quod penſio nullum jus in re, vel ad rem tribuit
in beneficio Eccleſiaſtico penſionario, qui propterea nul-
lam habet participationem in adminiſtratione, ideoque pen-
ſio de ſui natura importat quid mere temporale, & per con-
ſequens etiam ſæculares, imo infantes, & mulieres ſunt
ejus capaces *a*. Ex quodam tamen Eccleſiæ, vel Romanæ
Curiæ antiquo, recepto, hodieque inconcuſſo ſtylo, ac ex 3
notoria Conſtitutione 92. Sixti V. quoties expreſſe Papa
non faciat reſervationem ad favorem ſæcularis (& quo caſu
ad differentiam dici ſolet penſio temporalis, non autem Ec-
cleſiaſtica) penſionum Eccleſiaſticarum ſuper Eccleſiis,
vel beneficiis Eccleſiaſticis non ſunt capaces niſi clerici, ſal- 4
tem prima tonſura initiati *b*; abſque tamen illa innovatio-
ne circa ætatem, quæ in beneficiis Eccleſiaſticis facta eſt per
Concilium Tridentinum in beneficiis, dum ab iſtis ad pen-
ſiones, ob diverſitatem rationis, non licet arguere, præ-
ſertim in odioſis, & correctoriis, taliſque eſt inconcuſſa
praxis, quidquid aliqui ſentiant in contrarium. *c*

Adeoque Clericatus reputatur neceſſarius pro capacitate
ad penſiones Eccleſiaſticas aſſequendas, quod licet in ſum- 5
mario judicio poſſeſſorio retinendæ, vel manutentionis at-
tendatur ſolum factum poſſeſſionis, neglectis omnibus exce-
ptionibus, quæ reſpiciant bonum jus, vel petitorium, etiam
ubi agatur de magis odioſa penſione voluntaria, beneficio
pleno, & quamvis non conſtet de literis, ſine quibus pen-
ſio exigi non poteſt, ex iis, quæ habentur infra in cap. 11.
Adhuc tamen juſtificari debeat clericatus, ut infra in c. 20.
occaſione agendi de remediis penſionario competentibus,
facilius enim retinetur id, quod jam legitime, & valide aſ-
ſecutum eſt, quam obtineatur aliquid de novo, juxta vul-
gatum dicterium, quo Juriſtæ quoque ſolent frequenter uti, 6
quod turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes, eadem-
que diſtinctio inter aſſecutionem juris novi, & amiſſio-
nem juris jam aſſecuti, & obtenti habetur in ſede Benefi-
ciali *d*. Ideoque ſi ceſſatio clericatus per militiam, vel alium
ſtatum incompatibilem amittere, & ceſſare facit penſionem
jam valide, legitime, & perfecte reſervatam, & aſſecu-
tam, ut infra d. c. 20. multo magis impedire debet aſſequen-
dam, quoties expreſſe non conſtet de diverſa voluntate Pa-
pæ, in dubio non præſumenda, ſed per allegantem proban- 7
da, reſervandi penſionem laico, tanquam temporalem.

Neque ſufficit clericatus, niſi ille duplicem habeat quali-
tatem ab eodem Eccleſiæ, vel Romanæ Curiæ ſtylo deſidera-
tam, unam nempe cœlibatus, quoniam clericus conjuga-
tus, quamvis habeat requiſita pro fori privilegio, non ta-
men eſt capax aſſequendi penſionem Eccleſiaſticam, dum
abſque Indulto Apoſtolico per ſtatum conjugalem amitti- 8
tur

tur penſio alias valide obtenta, ut infra in dicto Cap. 20. & alteram quod ſit clericus ſæcularis, non autem regularis profeſſus in aliqua approbata Religione, quoniam ſi
9 profeſſio in Religione cauſat, pro regula generali, amiſſionem penſionis jam obtentæ, ut eodem Cap. 20. multo magis cauſat incapacitatem ad obtinendum alias penſiones, quam illas ſuper beneficiis propriæ Religionis, in qua id ſit in uſu, ex inſinuatis, Cap. præcedenti, occaſione agendi de Religione Hieroſolymitana.

10 Capacitas autem ob clericalem qualitatem deſideratur de tempore reſervationis, adeout non ſufficiat, ſi superveniat, etiam ante expeditionem literarum, cum requiratur de tempore datæ gratiæ, niſi iſta concepta ſit ſub conditione futuri clericatus, eademque capacitas, deſideranda quoque venit translatione, quæ novæ reſervationis ſpeciem habet, ut infra, Cap. 18. ubi agitur de materia tranſlationis. Cadere tamen ſolet dubium in illis penſionibus, quæ reſervantur per Papam, pro perſonis nominandis ſuper Eccleſiis, quæ providentur ad præſentationem, vel nominationem Regum, & Principum, qui
11 nominare quoque ſolent penſionarios, ad quorum favorem literæ Apoſtolicæ expediuntur, ex inſinuatis, Cap. præcedenti, quoniam dicti Reges, & Principes ſolent quandoque diu differre nominationes, eaſque facere ad favorem perſonarum, quæ ſint quidem capaces de tempore nominationis, ſed incapaces de tempore reſervationis, ſed quoniam de hoc puncto particulariter agitur in ſua ſede, idcirco ad ibi deducta ſufficiat relatio. *f*

12 Ac etiam concluſio, quod capacitas requiratur de tempore reſervationis, & non ſufficiat ſuperveniens, procedit in penſione, quæ pure, & perfecte reſervetur de tempore, quo beneficium vacat, quamvis effectuatio differatur per aliquod tempus, vel aliquem caſum, juxta illam ſpeciem reſervationis, de qua infra, Cap. 7. ſecus autem ubi agatur de reſervatione ſuper beneficio pleno, de conſenſu poſſeſſoris, juxta ſpeciem, de qua, Cap. 8. quoniam tunc ſufficit capacitatem adeſſe de tempore præſtiti conſenſus, per quem gratia perfectionem recipere dicitur. *g* Quamvis de hoc nimium dubitari poſſit, quando in ſupplicatione, & in literis narretur clericus, cum tali caſo ad validitatem gratiæ requiratur clericatus de eo tempore, ſuper quo maturius eſt conſiderandum.

13 An autem cenſuræ excommunicationis, ſuſpenſionis, & irregularitatis, poſito etiam clericatu, cauſent incapacitatem aſſequendi penſiones eodem modo, quo illam cauſant ad aſſecutionem beneficiorum, ſuperficialiter agendo de excommunicatione tractat Modernus, qui de hac materia tractatum edere profeſſus eſt *h*, atque inclinat in negativam, ex fundamento clauſulæ, *teque abſolventes* in literis Apoſtolicis adjici ſolitæ. Leve autem iſtud fundamentum videtur, ſed ex aliis rationibus eadem negativa probabilior videtur, quamvis non improbabilis dici mereatur opinio contraria, utpote majorum auctoritatum numero munita, ex latius deductis in ſede penſionum *i* ac etiam infra, Cap. 10.

Quamvis item aſſumptio militiæ, vel alterius officii
14 ſæcularis, & incompatibilis cum ſtatu clericali cauſet amiſſionem penſionis jam obtentæ, ex deductis infra dicto Cap. 11. nihilominus ſi ad favorem illius, qui talem ſtatum incompatibilem aſſumpſit, reſervetur penſio, ipſeque habita notitia reſervationem acceptet, illiuſque beneficio uti volens determinet, deſerto ultimo ſtatu militari, vel alias incompatibili, priorem clericalem reaſſumere, non videtur quid prohibeat, dum non prohibetur habitum reaſſumere, atque gaudere omnibus clericalibus privilegiis. Neque id repugnat ſuperius inſinuatæ propoſitioni, quod facilius quis repellitur a jure aſſequendo, quam privetur jure aſſecuto, quoniam hic effectus non provenit a privatione, vel ab incapacitate, quæ facilius intret in uno, quam in alio caſu, ſed provenit a diverſitate rationis, quoniam quando quis poſſidet penſionem Eccleſiaſticam tanquam clericus, dum voluntarie eligit ſtatum clericatui contrarium, ita voluntate abdicat a ſe iſtud jus, eique implicite cedit, quod non debet impedire novam aſſecutionem, quam obtinere poteſt in poſtmodum reaſſumpto ſtatu clericali, ad inſtar illius clerici, qui tranſitum facit ad ſtatum conjugalem, ob quem amittit penſionem, quoniam uxore mortua, vel alias diſſoluto matrimonio, quoties non obſtet impedimentum bigamiæ, non prohibetur regredi ad ſtatum clericalem, & fieri capax novarum penſionum.

Aliquæ militiæ, per Sedem Apoſtolicam approbatæ, habent Apoſtolica indulta, ut earum profeſſores ſint pro certis ſummis penſionum capaces, non obſtante conjugali ſtatu, & bigamia, & quamvis non incedant in habitu, & tonſura, ut ſunt præſertim milites Lauretani, & milites Sancti Stephani, ac etiam illi Sanctorum Mauritii, & Lazari, ex conſtit. 95. Pii IV. §. 48. to. 2. & conſtit. 102. Clementis VIII. §. 13. conſtit. 46. Pauli V. §. 5. tom. 3. Verum intrat dubium, an hæc indulta ſuffragentur ſolum pro retentione jam legitime aſſecutarum penſionum in ſtatu clericali, non autem pro nova aſſecutione ſine dicta qualitate, & probabilius videtur ex deductis in ſua ſede. *k*

a *De penſion. diſc. 1. 2. 10. 46. & ſeqq. & diſc. 80. & alibi in quib. allegantur auctoritates.* b *diſc. 2. & 10. de penſion. & in aliis, ut ſupra, & infra, cap. 20. ubi de æquip. penſionum, & beneficiorum.* c *De Beneſic. diſc. 95. n. 3. & infra dict. cap. 20.* d *De beneſic. diſc. 70. & 71.* f *Eod. diſc. 10. & diſc. 82. de penſion.* g *Eodem diſc. 10.* h *Tondut. quæſt. 67.* i *De penſionib. diſc. 82.* k *De penſionib. diſc. 83.*

De variis modis, cum quibus penſionum reſervationes fieri poſſunt, & ſolent, & de reſervatione fructuum.

S U M M A R I U M.

1 *De reſervatione fructuum, an ſit idem, quod penſio.*
2 *Quod reſervatio habeatur tanquam penſio, ad effectum transferendi penſionem ſuper fructibus.*
3 *E converſo, reſervatarius habetur tanquam titularis circa Conſtitutiones Urbani VIII.*
4 *Reſervatarius fructuum aſſimilatur uſufructuario, & habet majus jus, quam penſionarius.*
5 *Sed non habet participationem in juriſdictione, vel adminiſtratione.*
6 *De variis modis, cum quibus penſionum reſervationes fieri ſolent.*
7 *De reſervationibus perpetuis, vel temporalibus ad favorem manus mortuæ.*

C A P. V.

Magis generalis diſtinctio, circa modum reſervationis, de quo in præſenti agitur, eſt inter reſervationem, quæ fiat in certa quantitate pecuniaria, juxta frequentiorem, & communem uſum penſionum, & illam, quæ fiat de omnibus Eccleſiæ, vel Beneficii fructibus, vel de illorum quota, reſervando Titulari congruam, ſeu portionem in quantitate, vel in aliqua parte, ſeu quota fructuum; Iſtaque poſterior ſpecies reſervationis fructuum, pro communi loquendi uſu, venire non ſolet ſub nomine, vel vocabulo penſionis, ſed explicari cum proprio, & peculiari vocabulo reſervationis fructuum, ideoque non penſionarius, ſed reſervatarius fructuum dici ſolet, quamvis ad certos effectus hæc reſervatio habeat ſpeciem penſionis, ut præſertim ſequitur circa indultum Cardinalibus, & aliis concedi ſolitum transferendi penſiones uſque ad certam ſummam, quoniam exerceri poteſt facultas transferendi in quantitate, quamvis ejus penſio talis non eſſet, quoniam ad hunc effectum reſervatarius fructuum habetur loco penſionarii. *a* 1 2

E converſo ad alios effectus idem reſervatarius haberi ſolet tanquam titularis, qui contendat cum penſionariis, ut exempli gratia ſequebatur, quando ante noſtram Innocentianam Conſtitutionem procedebatur cum Conſtitutione 21. Urbani VIII. ſuper prohibita tranſlatione illarum penſionum, quæ excederent medietatem fructuum, ut de iſta invaliditate opponere poſſit reſervatarius fructuum, tanquam principalis intereſſatus quamvis titularis non curet opponere, juxta declarationem factas ab eodem Urbano Octavo in plena Signatura Gratiæ, *b* & magis practice ſuper alia Conſtitutione 113. ejuſdem Urban. VIII. per quam diſponitur non ſuffragari indultum transferendi penſiones ſuper Eccleſiis, vel Beneficiis poſſeſſis per Cardinales, niſi iſtorum conſenſus accedat, ut ſcilicet locum habeat, quamvis Eccleſia, vel Beneficium poſſideatur per non Cardinalem, qui vere ſit Titularis, quoties Cardinalis ſit reſervatarius fructuum, quia revera finis, & ratio Conſtitutionis verificantur, atque intereſſe eſt potius Cardinalis reſervatarii fructuum, quam titularis. *c* 3

Nimium autem rarus eſt in praxi hic modus, dum ſolum practicari ſolet cum Cardinalibus dimittentibus

Ec-

Eccleſias, vel Beneficia, ad favorem conjunctorum, vel familiarium, ſive benevolorum cum iſta reſervatione in totum, vel in quota, iſteque modus, ut inſinuatum eſt ſupra, 4 Cap. 3. reputatur diverſus ab altero reſervationis penſionis in certa quantitate, ut afficiet ipſam Eccleſiam, vel beneficium, cujus formalem ſervitutem, vel diminutionem importet, tanquam ſpeciem uſusfructus *d*, unde propterea denegatur Ordinario collatori, vel alteri Prælato inferiori, faciendi hanc ſpeciem reſervationis, quamvis etiam haberet facultatem reſervandi penſiones in forma conſueta, ideſt in quantitate. Et quamvis ratiocinando, probabilius eſſet, hanc differentiam non ſubſiſtere, quoties reſervatio eſſet in fructibus, non autem in uſufructu, vel jure percutiente ipſam ſubſtantiam, juxta diſtinctionem Feudiſtarum eod. Cap. 3. inſinuatam dum reſervatio fructuum, quamvis univerſalis, refutatione, vel alio acto non eſt prohibita, ubi non ſit in uſufructu, vel alio jure *e*. Reſervatarius enim fructuum, quamvis univerſalis, eodem modo, quo dictum 5 eſt de penſionario, nullam habet participationem in juriſdictione, vel præeminentiis, & adminiſtratione Eccleſiæ, niſi ſpeciale, & expreſſum adſit indultum, ut cum magna diſcuſſione deciſum fuit per Rotam in controverſia pendente inter Titularem, & reſervatarium fructuum cujuſdam Eccleſiæ Cathedralis, atque cum hoc jure vivitur. *f*

Agendo itaque de altera ſpecie magis propria, & frequenti reſervationis penſionum in quantitate, quamplures ſunt modi inter ſe diverſi, cum quibus hujuſmodi reſervationes fieri ſolent.

Primus etenim modus magis proprius, & connaturalis, magiſque frequens eſt ille reſervationis, quæ per Papam fit motu proprio, & pure ſuper Eccleſia liberæ collationis vacante, ante ejus proviſionem, vel in actu providendi, ad favorem certæ, vel certarum perſonarum, tunc ſpecificatarum, ſive pro perſonis nominandis. Alter eſt modus 6 reſervationis pariter motu proprio, ſed cum aliqua conditione, vel qualitate, puta in Cathedralibus, dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, & in Parochialibus, dummodo remaneant centum pro Rectore, ſive in Eccleſiis, quæ providentur ad Regum, vel Principum præſentationem, vel nominationem, dummodo penſiones non excedant tertiam partem fructuum, ut practicatur in Eccleſiis, quæ ſunt ad præſentationem, vel nominationem Regis Catholici, tam in Hiſpaniis, quam in India, vel in Italia, aliiſque ejus Dominiis, vel dummodo non excedant quartam partem, ut practicatur in Eccleſiis, quæ ſunt ad præſentationem, vel nominationem Regis Portugaliæ, tam in ipſo Regno, quam in Indiis. In Eccleſiis enim, quæ ſunt ad præſentationem, vel nominationem Regis Chriſtianiſſimi, ex concordatis, vel ex indultis particularib. quamvis idem practicetur uſus penſionum, non tamen practicatur iſta clauſula, vel reſtrictio. In illis vero Eccleſiis, quæ ſunt ad præſentationem, vel nominationem, aut ſupplicationem Regis Hungariæ, & Bohemiæ, ſive Regis Poloniæ, aliorumque Principatum, ſi qui ſunt in partibus Septentrionalibus, non viget iſte uſus reſervationis penſionum. Alter eſt modus reſervationis, etiam motu proprio, eventualis, ideſt poſtquam una, vel plures antiquæ penſiones ceſſaverint, adeout non multiplicentur onera, ſed hoc novum onus effectum ſortiatur, poſtquam pro ea rata ceſſaverit antiquum. Alter eſt modus reſervationis ad ſupplicationem, occaſione reſignationis Eccleſiæ, quæ gravetur ad favorem reſignantis, vel alterius ejus intuitu, & contemplatione. Alter eſt modus penſionis voluntariæ, & ſine cauſa, quæ ad ſupplicationem, vel de conſenſu Titularis reſervatur beneficio pleno. Demum alter eſt modus penſionis fiduciariæ, quæ motu proprio reſervetur ſuper Beneficio vacante ante proviſionem, vel in actu providendi in perſona unius, ad commodum tamen, & utilitatem alterius, qui ſpectato effectu, revera ſit penſionarius, perſona vero, in qua ſit reſervatio, vel ſolum demonſtrative, atque ut vulgo dicitur, ſit *Teſta di ferro*.

De his itaque modis, quomodo inter ſe differant, & quales ſint unius, vel alterius modi, vel ſpeciei effectus, agetur in Cap. ſeqq. & in operis progreſſu,

Datur item altera ſpecies reſervationis penſionis inſolitæ, & irregularis, quæ fiat ad favorem manus mortuæ, puta alicujus Eccleſiæ pro fabrica, vel ſacriſtia, aliiſque indigentiis, vel alicujus Hoſpitalis, aut Collegii, ſeu Monaſterii, vel ſimilis corporis ficti, & intellectualis, & iſta reſervatio dupliciter ſequi ſolet, vel ſcilicet in perpetuum, quo caſu intrat quæſtio alias nimium diſputata, an dicenda ſit vera penſio, ad plures effectus, illum præſertim, de quo infra, c. 10. ut illius mentio fieri debeat in reſervatione aliarum penſionum, & altera ad certum tempus, puta pro frequentiori praxi, præſertim Hiſpaniarum, ut illa penſio, quæ reſervata eſt pro perſona, vel perſonis nominandis aſſignetur alicui loco, vel operi pio, ad certum effectum adimplendum, ideoque ſequi ſolet ex particulari gratia Apoſtolica, ſine qua fieri non poteſt, atque proprium, & connaturale tempus eſt quindecim annorum, quia tanti pro quadam regula generali, & veriſimili æſtimari videtur vita illius hominis, ad cujus favorem nominato ſequi deberet, juxta ea, quæ in materia beneficiali, ac etiam in emphyteutica habetur circa quindenia, licite obtinentes hujuſmodi gratias, ſolliciti eſſe ſoleant illas obtinere pro minori tempore, nempe pro quatuordecim annis, idque pro evitandis illis majoribus expenſis, quas facere oportet, quando gratias pro quindecim annis, vel pro majori tempore obtinent.

u Rota apud Royas, *deciſ. 184. diſc. 63. nu. 8. de penſionibus*.
b Apud Royas, *deciſ. 217. d. diſ. 63. de penſion. n. 9.*
c Apud Royas, *d. deciſ. 217 & d. diſc. 63. de penſion.*
d *Deciſ. 1. part. 8. rec. d. diſc. 63. de penſion. n. 3. latius diſc. 81. de benefic. ex n. 17.*
e *De feud. diſc. 76.*
f *Deciſ. 63. part. 2. rec. d. diſc. 63. de penſion. n. 4.*

De reſervatione Apoſtolica ſuper Eccleſiis, vel Beneficiis vacante, pure facta ante proviſionem, vel in actu providendi, & quid ubi reſervatio aliquam habeat conditionem, vel clauſulam.

S U M M A R I U M.

1 *In penſione reſervata pure motu proprio ſuper Eccleſia vacante quid per penſionarium debeat juſtificari.*
2 *Quid ubi agitur de Cathedralibus, vel Parochialibus.*
3 *De differentia inter Cathedrales, & Parochiales, & quare in Cathedralibus cenſeatur derogatum congrua.*
4 *Quare non debeat deferri proceſſui conſiſtoriali.*
5 *Quid referat, an gratia habeat clauſulam* Dummodo, *& non habeat.*
6 *De clauſula* Dummodo *adjici ſolita in Eccleſia ad præſentationem, vel nominationem Regum.*
7 *Quomodo clauſula* Dummodo *non faciat gratiam conditionalem.*
8 *Quare gratia reſervationis non habeat viam executivam, quando eſt conditionalis.*
9 *De inconvenientibus penſionario præjudicialibus, ubi reſervatio eſt conditionalis.*
10 *De cautela, cum qua præfata inconvenientia ceſſant.*
11 *De inconvenientibus reſultantibus ex iſta cautela.*
12 *De reſervationibus ad ſupplicationem, cum narrativa valoris per aſcenſum, exemplificatur.*
13 *Quid operetur ad favorem penſionarii poſſeſſio exigendi.*

C A P. VI.

Quando ſuper vacante Eccleſia liberæ collationis per Papam, vacatione durante, vel in actu providendi, 1 fit reſervatio motu proprio (ut ſtylus eſt faciendi) quæ ſit pura, nullam habens adjectam conditionem, vel clauſulam reſtrictivam, tunc, etſi valoris fiat mentio, penſionarius tamen pro literarum executione nulla premitur juſtificationis obligatione, vel neceſſitate, præterquam ſuper ejus clericatu, quoties reſervatio expreſſe facta non ſit pro laico, cum in dubio, ut alias dictum eſt, hoc non præſumatur, ſed penſio cenſenda ſit Eccleſiaſtica, pro cujus capacitate neceſſarius eſt clericatus, ideoque valoris, aliorumque narratorum juſtificatio per ipſum non eſt facienda *a*. Idque planum eſt in aliis Eccleſiis, in quibus non verificatur ſpirituale matrimonium ratione curæ ſacramentalis, vel juriſdictionalis, & formalis adminiſtrationis, ut ſunt Beneficia ſimplicia, ac etiam ſervitoria, qualia ſunt Canonicatus, & Beneficia, vel Capellaniæ in Cathedralibus, & Collegiatis. Ubi vero agitur de Cathedralibus, & Parochialibus, in quibus ratione d. curæ, & adminiſtrationis Concilium Tridentinum providit, ut reſervari debeat præcipua, 2 & immunis ab onere penſionum congrua Epiſcopi in mille, & Rectoris Eccleſiæ Parochialis in centum, quoniam ſi fiat ſuper hujuſmodi Eccleſiis reſervatio pure, & ſine clau-

ſula

ſula adjici ſolita *Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo*,
vel centum pro Rectore, non per hoc præfatæ Conciliari
diſpoſitioni derogatum cenſetur, niſi expreſſa fiat derogatio
ideoque eadem clauſula ſubintelligitur, quamvis proviſus,
reſervationi penſionis conſenſum præſtet, quoniam ille
præſtitus cenſetur ad alios effectus, penſionario nimium
proficuos, firma tamen remanente iſta congrua Conciliari.

Credidit tamen quandoque Rota Romana, cum cujus
auctoritate aliqui moderni proceſſerunt, ut id procedat qui-
3 dem in Eccleſiis Parochialibus, non autem in Cathedra-
libus, in quibus ubi non adjicitur clauſula expreſſa,
Dummodo remaneant mille, non ſuffragetur tacita, vel
ſubintelligenda, adeout remaneat ſolum Tribunali jus pe-
tendi congruam alimentariam, non autem Conciliarem,
ex illa differentię ratione, quod Eccleſiæ Cathedrales, ſub
quarum genere ad hunc effectum veniunt etiam Metro-
politanæ, providentur in Conciſtorio, prævio proceſſu
coram Papa, vel coram Cardinali deputato, qui Po-
nens nuncupatur, quo mediante habetur informatio, ne-
dum de vita, & moribus, aliiſque neceſſariis requiſitis
promovendi, ſed etiam de ſtatu Eccleſiæ, ejuſque valo-
re, & oneribus, exindeque ſequitur quod quando ex pro-
ceſſu conſtat, quatenus ſit valor, & tamen quod Papa ita
gravat Eccleſiam penſionibus, adeout non remaneant mil-
le, ita implicite derogare dicitur præfatæ Conciliari taxæ.
b Dum in hoc differt præſertim iſtud Concilium Tridenti-
num, quamvis Oecumenicum, & generale ab aliis Con-
ciliis generalibus, quod non indiget illa expreſſa, & ſpe-
ciali derogatione, quæ in aliis eſt neceſſaria.

Verum id non videtur commendabile, ſive expreſſa,
ſive tacita, & implicita ſit derogatio, quoniam pro digni-
tate Epiſcopali, & pro oneribus, quæ Epiſcopo incum-
bunt, etiam modica videtur hæc taxa, cui cum adeo ma-
4 turo conſilio factæ in Concilio Generali, non videtur de-
rogandum, atque manifeſtus videtur error ad hunc effe-
ctum reſervationis penſionum regulare valorem cum pro-
ceſſu conſiſtoriali, quoniam notiſſimum eſt hujuſmodi
proceſſus quodammodo eſſe potius cæremoniales, dum
ab ipſemet promovendis perquiri, & induci ſolent teſtes
aliqualiter in ea regione verſari, & qui loquuntur de pro-
prio judicio, vel de communi fama, quæ non ſolum fre-
quenter, ſed ſemper eſt fallax, cum tamen ad probatio-
nem valoris requirantur teſtes bene informati, unde pro-
pterea reputatur res difficilimæ probationis, ex late dedu-
ctis in Sede Beneficiali *c*, ac etiam infra, Cap. 12.

In hoc autem dignoſcitur differentia quando iſta clauſu-
la *Dummodo* expreſſe adjicitur, & quando facta reſervatio-
ne pure illa ſubintelligitur, quoniam priori caſu reſervatio
5 dicitur conditionalis, ideoque ubi penſionarius non ſit in
poſſeſſione exigendi, ſibi incumbit onus juſtificandi,
quod remaneant mille, vel centum *d*, in alio vero caſu,
quia penſionarius fundatam habet intentionem in gratia
pura; Titularis autem pro fundamento ſuæ exemptionis
allegat; quod non adſit pro ſe congrua, idcirco ex regu-
la, quod reus in ſua exceptione dicitur actor, talemque
perſonam gerit, idcirco ſibi incumbit onus probandi valo-
rem, & juſtificandi, quod non remanent mille, vel cen-
tum *e*; atque hic videntur nimium proficuus effectus, ali-
quod rationis fundamentum habens, quod reſervatio fiat
pure, & abſque clauſula *Dummodo*. Alter autem ſuperius
enunciatus implicitæ, ſeu virtualis derogationis Concilii
Tridentini, non placet, atque probabile rationis funda-
mentum habere non videtur.

In illis vero Eccleſiis Cardinalibus, vel reſpective Mo-
naſterialibus, & Parochialibus, quæ non ſunt liberæ col-
lationis, ſed providentur ad præſentationem, vel nomi-
6 nationem Regum, & Principum, adjicitur quoque dicta
clauſula *Dummodo*, quę tamen non dirigitur ad congruam,
a Concilio Tridentino in certa quantitate, ut ſupra taxa-
tam, ſed juxta ſtylos, in antecedenti capitulo enuncia-
tos, dirigitur ad quotam, nempe dummodo penſiones,
quæ reſervantur, computatis etiam antiquis, tertiam,
vel reſpective quartam, aut aliam fructuum quotam non
excedant, atque pariter dicitur gratia conditionalis, quam
7 penſionario incumbit juſtificare, dum regulariter clauſula
Dummodo inducit conditionem, quando tamen percutit
ipſam reſervationem, ſecus autem ſi iſta ſit pura, di-
cta vero clauſula percutiat diverſum effectum, quia
nempe præcedat clauſula: *Etiamſi alia*, *&c.* deindeque
adjiciatur clauſula *Dummodo omnes &c.* quoniam tunc non
reddit gratiam conditionalem, *f* nimioque refert id in-
ſpicere, ob magnum effectum Titulari, vel reſpective pen-
ſionario proficuum, vel præjudiciale, exinde reſultantem.

Sed quoniam quando reſervatio ſit conditionalis, quam 8
concepta cum dicta clauſula *Dummodo*, ſed iſta percutiat
quantitatem, ſive quotam, ut ſupra, experientia docebat,
quod hujuſmodi gratiæ pro frequentiori praxi inutiles re-
manebant penſionariis, quinimo potius damnoſæ, & præ-
judiciales eis erant eodem modo, quo ſupra in Cap. 1. di-
ctum eſt de Conſtitutione Urbani VIII. quoniam ipſis in-
cumbente gravi onere juſtificandi concludenter valorem, 9
deductis oneribus, quod eſt nimirum incommodum, &
difficile, juxta ea, quæ latius, & ex profeſſo habentur in
Sede Beneficiali ad hanc materiam probationis valoris *g*,
& quod magis eſt, cogerentur ſubſtinere longam, & diſ-
pendioſam litem per tres conformes, quoniam licet ipſæ
literæ Apoſtolicæ reſervationis habeant viam executivam,
& non admittant appellationem ſuſpenſivam, nihilominus
iſta datur non ab ipſis literis, earumque executione, ſed
a declaratione Judicis explicita, vel implicita ſuper ſuffi-
cienti juſtificatione valoris, dum id pendet a probationi-
bus extrinſecis *h*. Exinde ſequebatur, quod vel penſiona-
rii decedant ante finem litis, vel quod ab iſta defaticati, & 10
depauperati, eam deferebant, adeout Beneficium conver-
teretur in maleficium. Hinc noſtra ætate adinventa eſt
cautela, per quam e converſo inutilis, ut plurimum rema-
net dicta clauſula *Dummodo*, adjecta ad favorem Titula-
ris, adeout idem reſultet effectus, ac ſi reſervatio eſſet pu-
ra, & ſine d. clauſula, quod ſcilicet cogitur Titularis, non
quidem coactione præciſa, & directa, ſed indirecta, &
cauſativa, quando cupit Eccleſia obtinere, non ſolum
præſtare ſimplicem conſenſum, qui non alterat naturam
actus, neque ceſſare facit conditionem, ſed quod ſe aſſeri
bene informatum de valore, quodque ſibi remaneant mil
le vel centum, ſive quod penſiones non excedunt tertiam,
vel quartam, aut aliam quartam, aſſumendo in ſe onus pro-
bandi contrarium, & quæ aſſumptio exinde reſultat, quam-
vis expreſſe non fiat, ideoque adamuſſim ſequitur idem
effectus, de quo ſupra Cap. 1. quoniam Titularis, ita præ-
mitur onere juſtificandi valorem, quod exigit tres confor-
mes in judicio ordinario, & interim cogitur ſolvere pen-
ſionem, abſque probabili ſpe recuperandi indebite ſolutum,
adeout duplicita gravetur penſione, vel onere *i*, unde pro-
pterea edocemur, quod illa medicina, quæ adinventa eſt
ad occurrendum uni malo, aliud malum forte majus pro-
ducit, quodque operetur vulgatum adagium, quod inci-
dit in Syllam, cupiens vitare Carybdim.

Speciem item reſervationis conditionalis habet illa, quę 11
non fiat motu proprio, ſed ad ſupplicationem explicitam,
vel implicitam, ut verificatur in illa penſione, quę ex cau-
ſa reſignationis reſervetur ad favorem reſignantis, vel alte-
rius, in ejus gratiam, ac etiam in illa, quæ reſervetur in-
tuitu, & contemplatione ordinarii Collatoris, juxta inſi-
nuata ſupra Cap. 3. quod ſcil. valens providere beneficium
ejus ordinariæ collationis, cupiens vero ad favorem perſo-
næ ubi gratię aliquam reſervari penſionem, curat, ut capia-
tur proviſio Apoſtolica, ad effectum, ut d. reſervatio ſequa-
tur ſive ubi idem ſequatur, ad inſtantiam, & gratifica-
tionem Patroni ſuper beneficio de jurepatronatus, & ma-
gis ubi agatur de penſione voluntaria, beneficio pleno,
quoniam in his caſibus, cum non ſoleat reſervari penſio
ultra tertiam partem fructuum, & in particularibus ultra
quartam, ita ut Papa cum illo præſuppoſito gratiam con- 12
cedat, alias non conceſſurus, exinde ſequitur, quod pen-
ſionarii onus eſt juſtificare valorem, eodem modo, quo
ſuperius inſinuatum eſt in reſervatione expreſſa, & condi-
tionali per clauſulam *Dummodo*, *&c.* niſi eadem adhibea-
tur cautela, de qua ſupra, cum tunc idem reſultet effectus,
pro quo obtinendo potius, quam pro validitate gratiæ con-
ſenſus Titulari adhiberi ſolet *l*.

Quaſi poſſeſſio exigendi, in qua Titularis conſtituerit
penſionarium cum ſolutione unius termini, vel etiam ali-
cujus partis, quamvis modicæ, in cauſam tamen, ſeu
partem integræ penſionis, quod ſufficit, eumdem operatur 13
effectum non quidem omnimodum, ſicuti operetur d. cau-
tela transferendi onus in Titularem probandi concluden-
ter valorem, ſed in aliqua parte, ſcilicet pendente judicio
ordinario juſtificationis valoris, terminando per tres con-
formes, ut interim ex remedio poſſeſſorio retinendæ, Titu-
laris cogatur ſolvere penſionem, adhuc tamen onus eſt pen-
ſionarii juſtificare valorem, cum Titulari ſufficiat pro im-
pugnatione reſervationis intentare iſtam actionem, quæ
negatoria dicitur. *m*

Differunt autem inter ſe iſtæ duæ cautelæ, quod prior,
nem-

Digitized by Google

nempe conſenſus qualificati, ut ſupra, uno reſpectu magis proficua eſt penſionario, alio reſpectu eſt magis reſtricta, minuſque prodeſt, quoniam ſuffragatur ſolum contra conſentientem, non autem contra ſucceſſorem, qui ſimilem non præſtiterit conſenſum, e converſo autem poſterior cautela, ſcilicet poſſeſſionis, uno reſpectu minus operatur circa obligationem juſtificandi valorem, ſed alio reſpectu magis proficua eſt, quia operatur etiam contra ſucceſſorem, ut infra, cap. 16.

a *Add. ad Greg. dec. 57. n. 12. & ad Buratt. dec. 263. n. 17. Tondut. de penſion. c. 24. n. 32. & ſeqq. cum aliis, diſc. 2. de penſion. n. 6. & alibi.* b *De penſion. diſc. 1. ex n. 6. & diſc. 52. ſub n. 5.* c *De benef. diſc. 90.* d *Dict. diſc. 1. ex n. 5.* e *Eod. diſc. 2. ubi concordantes.* f *De benef. diſc. 90. n. 51. de penſ. in Summ. n. 37. & 107.* g *dict. diſc. 90. de benef. ubi videri poſſunt auctoritates, & infra, c. 12.* h *Infra, cap. 12.* i *Rota coram Celſo, deciſ. 346. de penſ. diſc. 6. n. 3. & diſc. 91. n. 1. de benef. diſc. 90. n. 48.* l *de benefic. diſc. 90. num. 37. de penſion. diſc. 11. & ſeqq. & diſc. 93. eod. tit.* m *Dict. diſc. 90. de benef. n. 45. & 46.*

De Apoſtolica reſervatione ſuper Eccleſia, vel Beneficio vacatura eventuali, ſi & poſtquam antiquæ, una, vel plures penſiones ceſſaverint,

S U M M A R I U M.

1 *QUalis ſit reſervatio eventualis.*
2 *Quæſtiones in hac ſpecie cadunt mortuo Papa, qui eas facit, antequam effectum ſortiantur.*
3 *Quare non procedatur remiſſive, & quando ita procedendum ſit.*
4 *De vitio ſuperfluitatis, quando ſit excuſabile, & non damnabile.*
5 *De eadem quæſtione cadente in inveſtituris feudalibus & emphyteuticis, in conceſſionibus officiorum, & in expectativis beneficiorum.*
6 *Quæ ſint rationes dubitandi de his reſervationibus.*
7 *Gratia concedibilis dicitur imperfecta recipiens perfectionem a puritate cordis.*
8 *De ratione voti captandæ mortis.*
9 *Non procedit in feudis, & de ratione.*
10 *Multo minus in beneficiis, & penſionibus.*
11 *Quod generaliter iſta ratio voti captandæ mortis non attendatur.*
12 *De ratione ſupplantationis ſucceſſoris.*
13 *Quare non intret diſtinctio inter Principem ſupremum, & inferiores.*
14 *Denegantibus poteſtatem Papæ faciendi has conceſſiones præventivas.*
15 *De differentia inter conceſſiones temporales, & iſtas beneficiales, vel ſpirituales.*
16 *Quod ratio ſupplantationis non cauſet nullitatem, & quare.*
17 *Laudatur quod Pontifex ſucceſſor revocet iſtas reſervationes adhuc effectum non ſortitas.*
18 *De inconvenientibus, quæ ex iſta ſpecie reſervationum reſultant.*
19 *De eadem concluſione, de qua n. 7. & an ſit reſervatio conditionalis, & imperfecta.*
20 *De operatione gratiæ conditionalis, vel actus imperfecti.*
21 *Quale ſit ſubjectum penſionis.*
22 *Quando intret implicantia plurium penſionum ſuper iiſdem fructibus.*
23 *Si antiquæ penſiones ceſſant in parte, an nova penſio eventualis ſubintret in ſola parte defecta pro rata.*

C A P. VII.

AB aliquo moderno tempore inolevit quidam, forte parum commendabilis uſus faciendi hujuſmodi reſer-
1 vationes eventuales, quod ſcilicet vacante aliqua Eccleſia Cathedrali, vel Monaſteriali, quæ pingues habeat redditus, adeo vero gravata ſit penſionibus, vel reſervatione fructuum, ut novarum penſionum ſit incapax de præſenti, probabiliter autem ad breve tempus, ob gravem ætatem reſervatarii, vel penſionariorum ſperetur capacitas, ipſa vacatione durante, vel in actu providendi ſit aliorum penſionum reſervatio, effectum ſortitura in toto, vel in parte, ſi, & poſtquam antiquæ penſiones, vel fructuum reſervatio in toto, vel in parte, & ad ratam ceſſaverint. Quando autem iſte caſus ceſſationis antiquarum penſionum, vel reſervationis fructuum verificatur, adhuc vivente illo Pontifice, qui hanc eventualem reſervationem fecit, tunc nulla cadit ratio dubitandi, quæ ſolum cadit,
quando id ſequatur poſt ejuſdem Pontificis mortem, quo 2
caſu pariter a moderno tempore, (quod in moderna introductione antiquum eſſe non poteſt) non ſemel diſputari contingit, an tales reſervationes evanuerint, vel potius effectum ſortiri debeant, ut patet ex deductis in penſionum ſede. *a*

Quamvis autem ſuper iſta quæſtione, ſufficere videtur habere ſe remiſſive ad inſinuata loca, in quibus late de illa tractatur; Nihilominus, quia non multum incommoda eſt illa remiſſio, quæ ut genio, & ſtylo ſatisfiat, practicatur circa comprobationem concluſionum, quas lector peritus præſupponere poterit, abſque teſtimoniorum neceſſitate, dum forte non videor teſtis adeo male informatus, ut mihi aliqua fides præſtanda non ſit. Notabiliter autem incommoda cenſenda eſt remiſſio ſubſtantiæ, ideoque ſuperflua, & vitioſa dici non meretur illa repetitio, quæ gratia majoris declarationis, vel ex alio proficuo, & rationabili fine fiat. *b*

Aſſumendo igitur quæſtionem, licet in ſubjecta materia, ut præmiſſum eſt, illa ſit nova, ideoque in his præciſis terminis non de facili habeantur majorum noſtrorum 4
auctoritates, arguendo tamen a ſimilibus, a quibus ob rationis identitatem arguere licet, antiqua eſt, multaſque habet majorum auctoritates, & præſertim feudiſtarum, qui originaliter illam tractant, occaſione illarum inveſtiturarum de feudis adhuc non vacantibus, quas abuſivas appellant, unde propterea infertur per moderniores ad conſimiles præventivas, vel abuſivas inveſtituras emphyteuticas, ac 5
etiam ad conceſſiones officiorum vacabilium, & Beneficialiſtæ tractant in materia expectativarum, ideoque ea, quæ per Doctores in dictis materiis conſiderantur, recte ad ſubjectam materiam applicari poſſunt, & per conſequens expedit recurrere ad loca, in quibus de his agitur. *c*

Plures itaque dubitandi rationes adverſus hujuſmodi præventivas, vel abuſivas conceſſiones conſiderari ſolent, quarum una eſt illa, quod ita inducatur votum captandæ mortis poſſeſſoris. Altera eſt illa ſupplantationis ſucceſſo- 6
ris, & exercitii poteſtatis pro tempore, quo iſta jam ceſſavit, ipſeque annihilatus eſt. Et altera, quod iſta dicenda ſit conceſſio, vel gratia conditionalis, & imperfecta recipiens eſſentiam, & perfectionem a purificatione conditionis, ſub qua concepta eſt, ideoque requiritur extremum habile de tempore purificationis, quando perfectio actus ſequitur, tanquam per ſpeciem novæ gratiæ, quæ tunc fieri dicitur, juxta auctoritates late cumulatas per modernum ſcribentem, de quo infra. *d*

Singulas autem rationes prædictas diſtincte examinando. Quatenus pertinet ad primam voti captandæ mortis, cum iſta infectio proveniat a quadam ſubtilitate juris civilis, quod forte attentis antiquis Romanorum temporibus, & moribus, ex juſtis, & rationabilibus motivis, tunc ordinatum fuit, idcirco illius diſpoſitio, juxta ſenſum illorum, qui legum literam rigoroſe ſequuntur, attendi ſolum debet in iis, quæ eidem juri civili cognita ſint, & juxta illud regulentur, ut ad rem noſtram ſunt conceſſiones emphyteuticæ, quoniam dictum jus civile cognovit contractum emphyteuticum, ideoque magis communiter eſt receptum, ut iſtius voti captandæ mortis nulla ratio habeatur in conceſſionibus feudalibus, quoniam feuda præfato juri ignota ſunt, utpote introducta poſt diſſolutum in Occidente Romanorum Imperium per Longobardos, vel per Germanos, qui Franchi tunc dicebantur, propriaſque, & particulares habent conſuetudines in ſcripturam redactas, atque legum formam habentes, cum quibus regulantur. *e*

Multo igitur magis idem dicendum eſt in Beneficiis, & penſionibus Eccleſiaſticis, huic juri civili omnino ignotis, & quod magis eſt, eidem juri tanquam laicali, non ſubje- 7
cta, & quæ regulantur cum propriis, & peculiaribus legibus, & regulis beneficialibus; Iſta quoque ad evidentiam comprobante notoria, & inconcuſſa praxi, quoniam longe magis proxime iſtud votum captandæ mortis intrare deberet in reſignationibus, cum reſervationibus penſionum, quibus proviſi gravantur, aut in coadjutoriis cum futura ſucceſſione, & generaliter in omnibus gratiis expectativis, & tamen apud beneficialiſtas nunquam iſta conſideratio habita fuit.

Clarius vero, quoniam etiam in materiis civilibus, vel 8
profanis, præfato juri civili cognitis, & quæ cum ejus diſpoſitione regulantur, ob morum, & temporum, ac etiam Religionis, & pietatis immutationem in melius, iſta mala præſumptio in praxi non attenditur, nullaque

iſtius voti ſuſpicio, vel ratio habetur, dum illa intrare
deberet in qualibet ſucceſſione neceſſaria filiorum, vel
agnatorum, aliorumque conjunctorum, cum ordine pri-
mogeniturae, ſeu majoratus, vel proximitatis ſanguinis in
Regnis, & Principatibus, nec non in feudis pacti, &
providentiae, & in primogeniturie ac majoratibus, & fi-
deicommiſſis, aliiſque ſimilibus ſucceſſionibus certis, &
neceſſariis; Ac etiam in venditionibus prædiorum, alio-
rumque bonorum ad vitam, & in cenſibus, aliiſque juri-
bus vitalibus, nec non in donationibus cum reſervatione
uſusfructus, vel cum obligatione alterius præſtationis ad
vitam; Ideoque ea, quæ in dicto jure civili, & apud ejus in-
terpretes theorice habentur, videntur potius proportiona-
ta Scholis, & Academiis pro Tyronum ingeniis exercen-
dis, quam foro practico; etiam reſpectu illarum conceſſio-
num, vel diſpoſitionum profanarum, quæ per inferiores
fiant, eidem juri civili ſubjectos; Multo igitur magis ad ef-
fectum, de quo agitur, tam ratione ſubjectæ materiæ Ec-
cleſiaſticæ, vel ſpiritualis, quæ dictum jus civile in nihilo
recognoſcit, quam ratione perſonæ facientis hujuſmodi re-
ſervationes, qualis eſt privative, & ſingulariter Papa, qui
exemptus quidem eſt, etiam a lege Eccleſiaſtica poſitiva,
dum in ratione coactiva aliam non recognoſcit legem, niſi
Divinam, adhuc tamen ex quadam coactione directiva,
derivante a lege congruentiæ, & honeſtatis, aut pro re-
gulatione ejus voluntatis, & ſtyli, quodammodo, & per
modum loquendi, ſubjacere videtur legibus Eccleſiaſticis,
& beneficialibus. At quoad leges civiles, & ſeculares, de
quarum genere ſunt illæ Romanorum, quæ juxta compi-
lationem Juſtiniani efformant jus civile, & commune, nulla
penitus cadit ratio dubitandi, unde propterea de manife-
ſto convincuntur errore illi, qui ratiociniis neglectis, atque
cum ſola auctoritatum litera, vel cum regulis, & propo-
ſitionibus generalibus procedentes, ad hujuſmodi diſtin-
ctiones, tam legum, & materiarum, quam etiam morum,
& temporum non reflectunt, ſed res, & caſus confundunt.

Altera dubitandi ratio ſupplantationis ſucceſſoris, & diſ-
poſitionis pro tempore inhabili, & poſt expiratum jus
diſponentis, dependentiam habere videtur ab alia ratio-
ne, quæ reſultat a natura, vel qualitate reſervationis,
9 an ſit pura, vel conditionalis, ut infra, quoniam ubi verius
eſſet illam eſſe conditionalem, tunc inanis eſſet hæc in-
ſpectio magis dubia, dum ſubſiſteret alter clarior, & ſoli-
dior defectus, ſuperius inſinuatus, imperfectionis, & reſo-
lutionis conceſſionis ob mortem, vel alias expiratum jus
concedentis ante conditionis purificationem, ſed quando
probabilius dicendum eſſet, (ut vere dicendum eſt,) quod iſta
cenſenda ſit gratia, vel conceſſio pura, & ab initio perfe-
cta, cujus effectuatio ad certum caſum protracta ſit, tunc
quatenus ad iſtam dubitandi rationem pertinet ad rem no-
ſtram, penitus inane, ac ſuperfluum eſt aſſumere inſpe-
10 ctionem in Regalium Sede, occaſione officiorum, & in
alia Sede Emphyteuſis peractum *f* ſuper diſtinctione inter
ſupremos Principes, habentes poteſtatem derogandi legi-
bus, & juri tertii, & inferiores Prælatos, vel Magiſtra-
tus, quibus iſta poteſtas non competat, quoniam certum
eſt iſtam ſpeciem reſervationis fieri non poſſe ab Ordina-
riis, aliiſque inferioribus Prælatis, illamque ſingulari-
ter, & privative pertinere ad Papam, circa cujus perſo-
nam licet aliqui feudiſtæ, præſertim Germani, *g* negent
hanc poteſtatem; Attamen quidquid ſit in temporalibus,
puta circa inveſtituras feudales, aliaſque diſpoſitiones, &
conceſſiones, quas Papa faciat uti Princeps temporalis
11 ditionis Eccleſiæ, & in quibus etiam in Curia magis re-
cepta eſt contraria opinio, ut ejus proviſionibus iſte de-
fectus non obſtet ad cauſandam earum nullitatem, ſed ſo-
lum, ut id præbeat juſtum motivum Succeſſori illas re-
vocandi, *h* non eadem inferri poteſt ad caſum, vel effectum,
de quo agitur, beneficiorum ſcilicet Eccleſiaſticorum, ac
12 penſionum, aliorumque onerum ſuper eis, dum in his, aliiſ-
que ſimilibus materiis Eccleſiaſticis, & ſpiritualibus Papa
diſponit uti Papa, id eſt Chriſti Vicarius, & Univerſalis Ec-
cleſiæ Caput, non autem tanquam Princeps, magna ſiqui-
dem differentia dignoſcitur inter unam, & alteram poteſta-
tem, ex iis, quæ alibi pluries deducta ſunt, atque præſertim
in beneficialibus, ut ſupra, cap. 3. inſinuatum eſt, juxta opi-
nionem in Curia paſſim receptam, & ubique apud Catho-
licos recipiendam, quod Papa eſt abſolutus Dominus, &
diſpoſitor etiam de ipſis beneficiis eorumque ſubſtantia,
multo magis circa iſta onera, quod vere ſubſtantiam non
afficit, ut ſup. in cap. 2. & 3. ac etiam infra pluries.

Conſiderando quoque quod, ut præſertim in materia
emphyteutica advertitur, *i* etiam reſpectu Prælatorum,
aliorumque inferiorum iſta ratio prohibitæ ſupplantationis
ſucceſſoris non cauſat invaliditatem actus ab initio, & ipſo 13
jure, cum dicatur eſſe in ſtatu validitatis, donec vivit
Prælatus, vel alter inferior ob poſſibilitatem, quod ipſo
adhuc vivente caſus fiat, ſolumque operatur, ut non affi-
ciat Succeſſorem, qui poſſit revocare, vel nolle ſtare a-
ctui, & e converſo volens poteſt acquieſcere, & non im-
pugnare, & ſic in gratiam ipſius Prædeceſſoris, non au-
tem tertii, quod magis in Papa dicendum eſt; Ideoque con-
cludendum videtur, quod actus dici non debeat infectus,
ſed quod iſta conſideratio juſtum tribuere poſſit motivum
Succeſſori illum re integra revocandi, & quidem valde
commendabiliter, quando fiat, ob plura inconvenientia,
quæ iſta moderna introductio producit. Quemadmodum 14
enim, juxta ſtylum, præſertim initio ſæculi currentis in-
troductum, & continuatum, novus Pontifex initio Pon-
tificatus ſolet facere Conſtitutionem revocatoriam exem-
ptionum, & franchitiarum, aliarumque Cameræ præjudi-
cialium conceſſionum, factarum per Prædeceſſorem,
quando non ſint ex cauſa vere oneroſa, & correſpectiva,
magis autem proxime, & ad rem, antiquior eſt ſtylus per
Regulas Cancellariæ, cujuslibet Pontificatus initio, revo-
candi uniones, quæ effectum adhuc non ſint ſortitæ; juxta
ea, quæ ſuper hac regula unionum revocatoria habentur
in Sede Beneficiali, ita multo magis deberet fieri hujuſ-
modi abuſivarum reſervationum, adhuc effectum non ſor-
titarum, generalis revocatio, ob quamplura inconvenien-
tia, quæ iſta parum commendabilis moderna introductio
producere ſolet, & præſertim (ut noſtra ætate praxis non
ſemel docuit,) quando per ceſſum, vel deceſſum illius, in
cujus proviſione facta eſt hæc reſervatio, cui ipſe conſen- 15
ſum præſtitit, juxta ſtylum, in pluries enunciata Sede in-
ſinuatum, vacat Eccleſia, adhuc antiquis penſionibus,
vel antiqua fructuum reſervatione onerata, et quia iſtius
novæ reſervationis eventualis, non de facili habetur noti-
tia: exinde ſequitur, quod viri conſpicui, & qualificati
ad hujuſmodi Eccleſiarum regimen ſuſcipiendum de facili
inducuntur, ob ſpem probabilem ceſſationis antiquarum
penſionum, vel reſervationis fructuum, regulatam a
gravi ætate, vel mala valetudine penſionatiorum, ſeu
reſervatariorum, poſtmodum vero, facto caſu ab eis ſpe-
rato, detectiſque hujuſmodi novis, & occultis oneribus,
decepti remanent, Eccleſiarum alias regimen non ſuſce-
pturi. Et quod magis eſt, quandoque caſus accedit, quod
per mortem penſionarii, per quam onus, vel in totum
ceſſare, vel in parte minui, pro frequentiori contingen-
tia, debet, & ſolet, ita potius augetur, & fit majus,
ut puta, juxta caſum, quem ſum expertus. Gravata erat
quædam Eccleſia Metropolitana (alias antiquioribus tem-
poribus valde pinguis, & ſolita ſupportare majus onus)
penſione ſcutorum mille ſeptingentorum, & quinquagin-
ta, ad favorem cujuſdam Cardinalis, qui bene informa-
tus de diminutione reddituum, & antiqui ſtatus Eccleſiæ,
oretenus benevolam practicabat cum Archiepiſcopo redu-
ctionem notabilis partis, contentus ſolum ſcutis mille;
decedens autem dictus Cardinalis, in vim ſoliti indulti,
tranſtulit dictam penſionem pro eadem rata ſcutorum
mille, atque tranſlatio effectum habuit, dum receptum
eſt, quod hujuſmodi eventuales reſervationes non præju-
dicant antiquis penſionariis, in facultate transferendi,
ut infra, cap. 2. Detecta vero fuit nova penſio eventualis
ſcutorum quingentorum monetæ. Unde propterea onus
Eccleſiæ, & Titularis auctum fuit eique expediebat, quod
antiquus penſionarius non deceſſiſſet, quod *K* aliquod
ſcandalum produxit, ideoque multo commendabilis vi-
deretur dicta revocatoria.

Demum quoad tertiam dubitandi rationem, in qua
principaliter inſiſtebat pluries enunciatus modernus, qui 16
doctus quidem, & ingenioſus hujus Curiæ primi Ordinis
Advocatus, in controverſiis enunciatis in ſua Sede *l* fuit
promotor, & acerrimus propugnator motivi, ut patet ex
ejus jam enunciata conſultatione. *m* Theorice ſcribendo
hinc inde concordabamus in principiis, vel concluſionibus
in abſtracto, diſcordabamus vero in concreto, ſive in appli-
catione. Siquidem admittebam ego tanquam veriſſimam
concluſionem ab ipſo deductam, lateque exornatam,
quod gratia, & quæcumque alia diſpoſitio conditionalis,
vel alias imperfecta, expectans perfectionem a purificatio-
ne conditionis, vel ab alio actu perficiente, nihil de præ-
ſenti ponit in eſſe, nullumque jus tribuit, quodque 17
attenditur tempus, in quo ſequitur perfectio, quod etiam
in

Digitized by Google

in ſeudis, aliiſque prohibitis receptum habetur, ut attendatur tempus aſſenſus, vel alterius actus perficientis, a ut etiam dictum eſt ſupra in Cap. 4. de Clericatu, ut in penſione voluntaria, quamvis non ſit de tempore reſervationis, ſufficiat adeſſe de tempore conſenſus Titularis, quoniam iſte perficit actum alias conditionalem, & imperfectum, cum ſimilibus; Diſcordantia vero erat in applicatione ad factum, quoniam verius eſt hujuſmodi reſervationes, quoad ſubſtantiam, eſſe puras, & perfectas ab initio, atque ſolum differri effectuationem, vel executionem, eodem modo, quo habetur in donationibus inter vivos, quæ collatæ ſint in tempus mortis collatoris, quoniam aliud eſt ubi poſt mortem conferatur ſubſtantia, & aliud eſt ubi differtur executio, vel effectuatio; Quod magis proxime habemus in eadem materia beneficiali in unionibus, vel ſuppreſſionibus, aut diſmembrationibus, vel ſuper immutatione naturæ beneficiorum, poſt ceſſum, vel deceſſum poſſeſſoris, quoniam ipſamet ſuperius enunciata regula revocatoria unionum, quæ adhuc effectum ſortitæ non ſint, clare comprobat iſtam veritatem, quoniam ſi unio collata poſt mortem poſſeſſoris eſſet conditionalis, utique mortuo Pontifice, qui eam fecit inanis eſſet regula revocatoria, dum revocatio præſupponit præexiſtentiam actus jam perfecti, cum ſimilibus.

Prout etiam concordabamus in altera propoſitione, ab eodem ſcribente nimium inculcata, de qua etiam ſupra Cap. 2. quod ſubjectum penſionis non eſt beneficium, neque ejus bona, ſed ſunt ejuſdem beneficii fructus, ſuper
18 quibus penſio imponitur, unde manat quod penſionarius nullum jus in re, neque ad rem in beneficio acquirit, nullamque habet participationem in adminiſtratione; Diſcordabamus autem pariter in applicatione, ſeu verius fallacia eſt in conſequentia, qua exinde deducitur, quod ſcilicet impoſſibile ſit ſubſtineri reſervationem puram, & perfectam ſine ſubjecto, dum tunc non aderant fructus, qui ſunt penſionis ſubjectum, dum Papa diſponere non poteſt ſuper non ente, neque concedi, vel conferri poteſt id, cujus ſubſtantia non eſt in eſſe de præſenti e. Verum
19 in hoc conſiſtere videtur fallacia, quoniam tunc iſta impoſſibilitas, vel implicantia intraret, quando ſuper ipſis fructibus illius temporis jam aliis penſionariis, vel reſervatam aſſignatis, iſta nova reſervatio fieret, cum eadem res non poſſit duobus in ſolidum eodem tempore concedi, ſecus autem, ubi agitur de fructibus futuris, & percipiendis in tempore habili, quando ceſſatis antiquis impedimentis commode poteſt cum eis iſtud novum onus adimpleri, cum nulla videatur ſubeſſe ratio, quæ id prohibeat. Siquidem etiam reſervationes primæ, & omnino puræ ſubſtineri non poſſunt ſuper fructibus illius anni, vel temporis, in quo fiunt, ſed adhuc intelliguntur factæ ſuper fructibus futuris, qui ſingulis annis maturabunt, ex propoſitione, de qua pluries infra, quod tot ſunt anni penſionis, quod ſunt recollectæ fructuum, adeout quælibet recollecta deſerviat pro quolibet anno, ideoque, ſi vera eſſet conſequentia, non poſſet prima, & pura reſervatio ſubſtineri, niſi pro primo anno, & ſuper fructibus tunc extantibus, quod utique vanum eſt aſſerere.

Subjectum itaque penſionis non conſiſtit in ipſis fructibus tunc extantibus, ſed conſiſtit in illa, quæ dicitur fructuum commoditas, habens actum ſucceſſivum, etiam longævum, abſque eo, quod ſcindi, vel diminui, aut alias tangi dicatur ipſum corpus, vel ipſa ſubſtantia, ſeu cauſa productiva fructuum, ut receptum habemus in ſeudis, & officiis, aliiſque prohibitis, & in libero privato commercio non exiſtentibus, p & in hac ſpecie penſionum Eccleſiaſticarum habetur infra, cap. 14. ideoque non videtur, quid prohibeat ut illa commoditas, quæ alicui vendita, vel alias conceſſa eſt ad vitam, vel ad certum tempus, non poſſit ex nunc pure, & perfecte vendi, vel concedi alteri ad ejus vitam, pro eo tempore, quo prior commoditas ceſſaverit, eodem modo, quo vendito uni prædio ad vitam, juxta illum contractum, de quo in ſede Emphyteuſis, & Venditionis q poſſit ex nunc fieri alteri conſimilis venditio, ſi, & poſtquam prima ceſſaverit; Idemque in conceſſione officii vacabilis, vel in conſtitutione cenſus vitalitii, cum ſimilibus, cum implicantia conſtat, quando eadem fructuum commoditas, contemporaneæ pluribus inſolidum concederetur, illico effectum ſortitura, neque ſuper hoc idem ſcribens videtur bene ſatisfacere, quamvis enim excitet reſponſionem objecto, utpote contentam in meo diſcurſu jam publicæ luci edito, r Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

Attamen adæquate non ſatisfacit, quia revera non videtur poſſe ſatisfieri: Unde propterea poſt controverſias in utroque diſcurſu, hinc inde enunciatas; Cum aliarum conſimilium reſervationum caſus eſſent purificati, nil oppoſitum fuit, ſed Titulares acquieverunt. Ceſſabit autem iſta quæſtio, quando Succeſſores Pontifices agant id, quod ſuperius dictum eſt in cap. 2. quando ſcilicet imitentur noſtrum Legiſlatorem Inn. XI. ejuſque ſequantur veſtigia, dum ab iſta reſervationum ſpecie hactenus omnino abſtinuit.

Quando autem antiquæ penſiones, quarum ceſſatio poſita eſt in conditione, pro effectuatione iſtius novæ reſervationis eventualis, non ceſſant in totum, ſed in parte, 20 puta quia aliqui penſionarii decedant, alii vero ſupervivant, ſive quia penſionarius decedens partem penſionis transtulerit, unde propterea ceſſaverit in parte, intrat dubium, an pro rata ceſſante debeat nova penſio effectum ſortiri, vel potius requiratur, ut ceſſatio ſequatur in totum, atque verius, magiſque in praxi receptum eſt, ut ſufficiat ceſſatio in parte, in qua nova penſio pro parte ceſſata ſubintrare debet, & ſortiri effectum. ſ

a De penſion. diſc. 1. & 2. & 82. b De feud. diſc. 1. n. 23. de benef. diſc. 47. n. 10. de fideicomm. diſc. 18. nn. 6. & aliai ſæpius c De regal. diſc. 3. & 198. de emphyteuſi, diſc. 1. & 2. de feud. in ſumma, n. 117. & ſeqq. Annot. ad Concil. Trident. diſc. 45. & alibi. d Apud Turr. de pact. futur. ſucceſſ. in fine, pagina 526. num. 16. & ſeqq. & diſc. 1. de penſion. num. 13. & ſeqq. e De emphyt. diſc. 1. n. 16. & ſeqq. f De emphyt. diſc 1. & de Regal. diſc. 3. & in annot. ad eumdem, & diſc. 198. & in tract. de offic. venal. cap. 14. g Plene relati ab enunciato moderno ſcriptore, apud Turr. de pact. futur. ſucceſſ. pagina 526. n. 21. & enuntiatur eodem diſc. 1. de penſionib. h Dict. diſc. 1. de penſion. n. 24. & in dict. tract. de offic. venal. cap. 14. i dict. diſc. 1. de emphyt. k de iſto caſu, diſc. 3. de penſion. l dict. diſc. 1. & 82. de penſion. in Impreſſ. poſt Turr. de pact. futur. ſucceſſ. in fine, pagina 524. & ſeqq. n De feud. diſc. 78. de donat. diſc. 61. de credit. diſc. 13. & 151. & alibi pluries. o In concluſ. ſuperius citata, num. 4. & 5. p de feud. d. diſc. 76. & 110. de emphyt. diſc. 58. de Regal. diſc. 16. de officiis venalib. cap. 7. & alibi. q de emption. & vendit. diſc. 1. r d. diſc. 1. de penſion. numer. 18. & ſeqq. ſ de penſion. diſc. 3.

De Apoſtolica reſervatione penſionis voluntariæ, & ſine cauſa ſuper beneficio pleno.

S U M M A R I U M.

1 *PApa poteſt reſervare penſiones ſuper beneficio pleno, etiam ſine cauſa, & ſine conſenſu poſſeſſoris, ſed non ſolet.*
2 *Poteſt concurrere cum quolibet ordinario collatore, illumque prævenire in collatione beneficiorum, ſed non ſolet.*
3 *De reſervatione, beneficio pleno, voluntaria, & ſine cauſa.*
4 *Recepit perfectionem a conſenſu Titularis.*
5 *Verificari debet integer valor narratus, alias reſervatio corruit in totum.*
6 *De decreto annullativo, ubi non doceatur de veris, & effectivis ſolutionibus integris.*
7 *An ſufficiat obſervantia 30. annorum.*
8 *Defectus iſtius juſtificationis non attenditur in poſſeſſorio manutentionis, & quid in judicio executivo literarum.*
9 *Conſenſus Titularis de quo tempore, vel in quo ſtatu intervenire debeat.*
10 *Quid de receptione ſolutionis, an fieri poſſit ab infirmo, ad ſatisfaciendum decreto, de quo num. 6.*
11 *De differentia inter privationem juris quaſiti, & excluſionem a jure quærendo.*
12 *An probatio ſolutionis poſſit fieri per teſtes, ac alias, quam per publicum inſtrumentum.*
13 *An juſtificari debeat ſolutio illorum terminorum, in quibus Titularis nullos fructus percipit.*
14 *Solutiones debent eſſe factæ ab ipſo Titulari, non a tertio; & ipſi penſionario, non autem tertio; & quid ſi facta ſint patri legitimo adminiſtratori.*
15 *De penſione voluntaria, beneficio pleno, ſed cum cauſa, etiam minus odioſa, quæ non debeat dictum decretum irritativum.*
16 *Quales rigores attendantur in hac ſpecie.*

17 *De probatione valoris beneficii ad hunc effectum, remiſſive.*

18 *An Titularis, qui huic penſioni conſenſit, vel ejus ſucceſſor habeat actionem indemnitatis, vel relevationis contra illum, in cujus gratiam id egit.*

C A P. VIII.

1 QUamvis, ex jam inſinuatis in ſuperiori cap. 3. poſſit Papa reſervare penſiones, etiam ſuper beneficio pleno, abſque conſenſu, imo cum poſitivo diſſenſu poſſeſſoris, ac etiam ſine cauſa, quoniam, qui poteſt facere plus, poteſt abſque dubio facere minus, ideoque ſi poteſt privare poſſeſſorem in totum ipſo beneficio, illudque alteri conferre, vel aliter de ipſo diſponere, multo magis poteſt imponere aliquod onus, non ſuper ipſo beneficio, ejuſque ſubſtantia, ſed ſuper fructibus excreſcentibus, qui erogari debent in ſubventionem indigentium, aliaque pia opera, adeout ex inſinuatis in cap. 2. quando cum debita diſcretione penſionum reſervationes fiant, aliud non important, niſi deſtinationem perſonarum, vel uſum. Nihilominus id Papa non ſolet practicare, adeout nulli, vel nimium rari ſint caſus, in quibus hanc exerceat poteſtatem, eodem modo, quo habemus in collatione beneficiorum, nullam habentium Apoſtolicam reſervationem, vel affectionem, quoniam etiam in iſtis Papa poteſt concurre- 2 re cum ordinario collatore, cumque prævenire, ſed non ſolet, niſi valde raro, & ex magna cauſa, *a* cum ſimilibus. Adhuc tamen incertum eſt de quo tempore, & ex quo initio, vel qua occaſione quidam inolevit ſtylus, non tamen uniformis, ſed varius pro varietate genii, & ſenſuum Pontificis pro tempore, quod alii ſunt faciles, alii vero difficiles, itaque poſterior pars commendabilior dicenda videtur, denegando hujuſmodi reſervationes bene- 3 ficio pleno, quæ voluntariæ dicuntur, & ſine cauſa, quod ſcilicet ipſomet poſſeſſore beneficii ſupplicante, vel ad ſupplicationem petentis reſervationem, cum præſuppoſito conſenſus Titularis, fiat penſionis reſervatio, quæ propterea triplicem continere dicitur conditionem, unam nempe 4 conſenſus Titularis, a quo gratia eſſentiam, & perfectionem recipere dicitur, cum ſine illo non dicatur adeſſe aſſenſus Papæ. Unde propterea, ut pluries inſinuatum eſt, quamvis regulariter capacitas penſionarii requiratur de tempore factæ gratiæ, & datæ ſupplicationis, nihilominus in hac ſpecie ſufficit illam adeſſe de tempore præſtiti conſenſus, niſi obſtet alias inſinuata difficultas, quod penſionarius in ſupplicatione narretur Clericus, ut ſupr. c. 4. 5 n. 12. *b* Altera eſt conditio pariter inſinuata ſuperius in cap. 5. verificationis valoris narrati per aſſenſum, adeout abſque iſta verificatione gratia corruat in totum, neque ſubſtineatur pro rata, ratione individuæ voluntatis Papæ, quem cateous illam conceſſiſſe cenſendum eſt, quatenus ſubſiſteret narratus valor, ex quo Papa cognovit adeſſe excreſcentiam fructuum, ſuper quibus, abſque incommodo Eccleſiæ, & Succeſſorum in beneficio, iſtud onus imponi potuit; iſta namque penſionum ſpecies dicitur in jure odioſa, utpote ſapiens quamdam ſpeciem hæreditatis, quam beneficii poſſeſſor in en ſibi conſtituere voluit, ideoque non intrat illa æquitas, quæ infra in cap. 10. urget ad favorem reſignantis contra reſignatarium, vel ejus ſucceſſorem, ut non verificato narrato valore in totum, ſubſtineatur penſio pro rata in dictoque cap. 10. habetur differentia inter unum caſum, & alterum.

6 Tertia demum eſt conditio, quæ frequentius litibus, & controverſiis occaſionem præbere ſolet inter penſionarium, & ſucceſſorem illius Titularis, de cujus conſenſu iſta ſpecies penſionis voluntariæ, beneficio plena, reſervata eſt, quod ſcilicet ad occurrendum fraudi, & colluſioni, cujus ſuſpicio nimium eſt probabilis inter Titularem, & penſionarium, maxime ſi ſint ſanguine conjuncti, ut iſtud onus adjiciatur abſque incommodo Titularis, donec beneficium obtineat, ad ſupplantandum ſucceſſorem, & tanquam per ſpeciem hæreditamenti in parte, idcirco in hac ſpecie reſervationis adjici ſolet decretum annullativum, ut donec vivit, vel poſſidet ille Titularis, ſequi debeat vera, & effectiva ſolutio omnium terminorum a primo uſque ad ultimum, adeout defectus juſtificationis unius termini, vel ejus partis irritet, & annullet gratiam, quamvis conſtaret de vera, & effectiva ſolutione multorum terminorum per longum, & notabile tempus, neque ſufficiunt confeſſiones de recepto, vel quietantiæ, & computorum ſolidationes, etiam juratæ, & per publicum inſtrumentum, niſi profeſſio aliunde, per veras, & legitimas probationes juſtificetur, ex eadem ſuperius inſinuata ratione, quod ſcilicet agitur de materia odioſa, nimiumque de fraude ſuſpecta, in qua propterea rigoroſe proceditur, atque verificatur vulgare Juriſtarum dicterium, ut qui cadit a ſyllaba, cadat a toto. *c* Solumque in facti contingentia alias motivabam, an ſufficeret juſtificatio rigoroſa per ultimum longiſſimum tricennale tempus, quamvis non doceretur 7 de veris, & effectivis ſolutionibus aliorum terminorum præcedentium, ex illa ratione, quod per iſtud longiſſimum tempus gratia præſumitur juſtificata, ut ex iis, quæ habentur in Sede Beneficiali, & alibi. *d* Adhuc tamen in praxi id obtinere non potui, eo quia in hac materia non ſolet admitti præſumptio, ſed requiritur veritas, ideoque neque admittitur illa præſumpta probatio, quæ reſultat a tribus ultimis continuatis apocis de recepto, juxta notiſſimum text. *in l. quicumque, C. de apoch. public. lib. 10. e* atque videri non debet exorbitans iſte ſtylus ita rigoroſus propter materiæ odibilitatem, & ſuſpicionem fraudis, ac etiam quia juſtificatio gratiæ, quæ reſultat ab obſervantia longiſſimi temporis 30. annorum eſt præſumpta, contraria probatione, imo fortioribus præſumptionibus elidibilis, ideoque dici non poteſt probatio vera, perfecta, & 8 concludens. *f* Iſtius tamen juſtificationis defectus non attenditur in ſummario poſſeſſorio judicio manutentionis, ubi penſionarius ſit in poſſeſſione, ob poſſibilitatem juſtificationis in petitorio. Idemque probabiliter in judicio executionis literarum Apoſtolicarum. *g*

Ex prædicta item ſuſpicione fraudis reſultat, ut conſen- 9 ſus Titularis huic reſervationi debeat eſſe præſtitus de tempore, in quo veriſimiliter fraus adeſſe non valeat, quia nempe ſit in ſtatu valido, & veriſimiliter per notabile tempus duraturo, ſecus ſi in ſtatu infirmæ valetudinis, vel quando cogitabat ſtatum conjugalem, ſeu militarem aſſumere, aut aliud beneficium incompatibile aſſequi, vel quod alias proxima eſſet vacatio. *h* Ad quod conferunt quæ habentur in ſede feudorum. *i*

Cadit vero dubium, an id, quod dicitur de conſenſu 10 non ſuffragante in ſtatu infirmitatis, vel quod alias immineat vacatio, procedat etiam in receptione unius, vel plurium terminorum vera, & effectiva, cum actuali numeratione, ut ſupra, quæ facta ſit ab infirmo, vel alias vacatione beneficii imminente; & quamvis aliquæ adſint auctoritates, quæ iſtos caſus confundunt, vel parificant, probabilius tamen videtur contrarium, quoties alia non accedant fraudis, & colluſionis argumenta, vel præſumptiones, ex illa differentiæ ratione, quod conſenſus, qui reſervationi præſtatur, illam perficit, ſive informat, & animat, cum ſine illo deſit quoque voluntas Papæ faciendi, & per conſequens requiritur validus, & ſincerus ab omni fraudis, & colluſionis ſuſpicione alicujus, atque infectio actus, qui ex aliquo ejus defectu reſultat, dici non meretur odioſa, & pœnalis, ſed potius favorabilis, quoniam liberat Eccleſiam ab illo onere, & ſervitute, & e converſo nullum infert præjudicium, & damnum poſitivum illi, ad cujus favorem reſervatio facta ſit, quoniam nihil amittit de proprio, nullamque patitur juris quæſiti privationem, ſed ſolum arcetur, ob non purificatam conditionem, a lucro, & a jure quærendo: E converſo autem, quando agitur de defectu probationis ſolutionis, præſupponitur jam valide, & perfecte facta reſervatio, & quæſitum jus penſionario, qui propterea ob neglectam veram, & effectivam omnium terminorum exactionem, juſtam incurrit pœnam formalem amiſſionis, vel privationis juris quæſiti, pro qua pœna evitanda, ſuoque jure conſervando potius, quam pro fraude, & colluſione, non videtur prohiberi eſſe ſollicitus in adhibendo iſtam cautelam, atque ita ſupplere propriam negligentiam, & per conſequens, utpote in pœnalibus requiritur major, magiſque exacta, & concludens probatio fraudis, & colluſionis neque ſola ſuſpicio, vel præſumptio ſufficiat, *k* juxta receptam 11 diſtinctionem inter impedimentum ad requirendum, & privationem, vel amiſſionem juris jam quæſiti, ut priori caſu ſit repelli a lucro, ideoque facilius admittatur, poſteriori autem ſit pati damnum poſitivum, & ſentire pœnam formalem privationis juris quæſiti, quod longe difficilius admittendum eſt, ut habetur in Sede Beneficiali, & aliis frequenter, *l* ideoque clarus videtur error, iſtos caſus confundere, & pariformiter tractare, atque auctoritates, quæ priorem percutiunt poſteriori applicare.

Super iſta vero probatione ſolutionis veræ, & effectivæ, 12 quamvis Doctores, loquendo pro frequentiori uſu,

ac

ac pro majori, & tutiori cautela, præſupponat illam ſequi debere per publicum inſtrumentum, quod contineat veram, & effectivam numerationem pecuniæ, coram Notario, & teſtibus, nihilominus non videtur iſta probationis forma præciſe, & taxative deſiderata, ſed ſequi poteſt etiam per depoſitionem teſtium, aliaſque ſpecies probationis, quæ concludens, & perfecta dici valeat, ut in ſpecie in ſua ſede advertitur. *m*

13 Rigor item iſtius decreti adjici ſoliti ſuper concludenti probatione veræ, & effectivæ, & integræ ſolutionis omnium terminorum, adeo extenſus eſt, ut capiat etiam illos terminos, qui maturant de tempore, in quo Titularis, penſionis debitor, nullos percepit fructus, ex quibus hanc ſolutionem facere debet, ut ex. gr. contingit in illo primo termino, qui maturet ad breve tempus poſt reſervationem, quando Titularis nullos accepit fructus, vel in illo ultimo termino, qui maturat paulo ante, quam ſequatur mors Titularis, vel quod ille deſinat eſſe poſſeſſor, licet iſto poſteriori caſu, cum aliqua majori æquitate, & circumſpectione procedendum videatur. *n*

14 Debent quoque iſtæ ſolutiones eſſe factæ ab ipſo Titulari, vel ejus legitimo Procuratore ad id deputato, non a tertio, ac etiam debent fieri ipſi penſionario, non autem tertio, adeout, niſi agatur de infante, non ſufficiat eas factas eſſe Patri, qui de jure civili ſit legitimus adminiſtrator, quoniam iſta legalis adminiſtratio non admittitur in beneficialibus, & ſpiritualibus. *o*

15 Hactenus quoad illam penſionem, quæ beneficio pleno reſervatur, dicitur voluntaria, & ſine cauſa. Adeſt autem alia ſpecies reſervationis penſionis, etiam voluntariæ, & beneficio pleno, ſed cum cauſa, iſtaque verificatur, quando ſequitur alicujus beneficii reſignatio ad favorem, cum reſervatione penſionis, pene abſorbentis integros fructus ad favorem reſignantis, vel alterius ejus intuitu, & contemplatione, quoniam cum Datariæ ſtylus ordinarius ſit, non admittendi has reſervationes ultra medietatem fructuum beneficii reſignati, licet quandoque etiam pro duabus ex tribus partibus; idcirco ille, qui cupit mediante reſignatione illud beneficium aſſequi, curare ſolet, ut alterius beneficii poſſeſſor conſenſum præſtet reſervationi ſuper ejus beneficio illius majoris penſionis a reſignante deſideratæ, quæ ſuper beneficio reſignato reſervari non poteſt, quod quidem neque commendabile dicendum eſt, unde propterea Noſter Legiſlator, valde in hoc difficilis eſt, rarique ſunt caſus, in quibus id admiſerit. Iſta igitur penſio ſuper diverſo beneficio dicitur quidem voluntaria, & beneficio pleno, ſed non dicitur ſine cauſa, dum penſionarius quoad ſe obtinet hanc penſionem ex cauſa correſpectiva fructuum beneficii reſignati, quos amittit, Unde propterea non ſolet adjici præfatum rigoroſum decretum annullationis, quando non docetur de integra,

16 vera, & effectiva ſolutione omnium terminorum, *p* ſolumque in hac ſpecie penſionis locum habet idem rigor, de quo ſupra in alia ſpecie, tam circa ſinceritatem conſenſus in tempore non ſuſpecto, quam circa neceſſitatem

17 bene juſtificandi valorem, *q* de qua juſtificatione, tam ad iſtum effectum, quam ad alios in hac materia penſionum, habetur infra, cap. 10. & ſeqq.

Sed quoniam ille, in cujus gratiam alterius beneficii poſſeſſor paſſus ſuper eo penſionis partem reſervari, ſe obligare ſolet relevare indemnem amicum, qui hoc officium ſibi præſtitit, atque de facto ſolet ipſe integram ſolvere penſionem reſignanti, vel alteri, perinde ac ſi tota ſuper beneficio reſignato, per eum obtento, impoſita eſſet, hinc duo reſultant dubia, unum nempe, an intret confidentia illicita, ideoque punibilis, & irritativa, & de hoc agitur generaliter in cap. ſeqq. Et alterum, an ſucceſſor in hoc beneficio ita onerato actionem habeat relevationis adverſus reſignatarium poſſeſſorem beneficii reſignati, cujus gratia, & contemplatione prædeceſſor hoc aliud beneficium oneravit, atque per Congregationem particularem a Sanctiſſimo deputatam in una Romana Beneficiatus S. Petri ſub die 2. Junii 1681. prodiit reſolutio ad favorem obligati, ut non teneatur, ſtante quod ejus obligatio concepta erat ad favorem illius, qui conſenſum præſtitit, ideoque tanquam perſonalis eſſet extincta cum perſona, mihi autem videbatur primo aſpectu, quod intraret relevationis obligatio contra perſonam, non autem ſuper beneficio, non quidem jure actionis ratione expreſſæ obligationis, quæ ad certam perſonam reſtricta erat, ſed officio Judicis, & ex juris ratione, vel ex non ſcripta æquitate, ſive quod perſona, cujus favore concepta erat obligatio, ſtaret demonſtrativa, contemplata ratione poſſeſſoris beneficii gravati: maturum tamen judicium deſuper efformare non potui, cum non viderim ſcripturas, ideoque opportuniori tempori hujus quæſtionis examen reſervo.

a *De benef. diſc.* 23. b *Diſc.* 10. *de penſion. & alibi.*
c *De penſion. diſc.* 5. *& ſeqq. ad diſc.* 10. *diſc.* 84. *&* 90.
d *Diſc.* 9. *de penſion. & diſc.* 9. *de benef. n.* 45.
e *Diſc.* 7. *n.* 4. *de penſion. & d. diſc.* 84. *n.* 11. *& alibi.*
f *De alien. & contract. prohib. diſc.* 1. *& alibi pluries.*
g *Diſc.* 84. *&* 90. *de penſion.* h *Diſc.* 4. *de penſion.*
i *De feud. diſc.* 1. *& in annotat. ad eumdem.*
l *Dict. diſc.* 5. *de penſion.* m *De teſtam. diſc.* 72. *de benef. diſc.* 70. *&* 71. *de matr. diſc.* 14. *& alibi.*
n *Diſc.* 7. *de penſion. ubi allegantur Tondut. cap.* 3. *deciſ.* 326. *part.* 10. *rec. Dunozett. deciſ.* 880. *& alia.*
o *Dict. diſc.* 7. *de penſion.* p *Diſc.* 84. *de penſion.*
q *Ut in caſu, de quo diſc.* 6. *de penſion.* r *Eod. diſc.* 6. *& ſeqq. De his aliqua, diſc.* 6. *de penſion.*

De penſione fiduciaria, qualis dicatur, & quando fiducia illam tritet.

S U M M A R I U M.

1 D*E penſionibus confidentiariis Hiſpaniarum.*
2 *In feudis, & officiis non intrat ſimulatio, & attenditur rubrica,* Plus valere quod agitur.
3 *Per quorum mortem iſtæ penſiones ceſſent.*
4 *De uſu Cedulæ Bancariæ, & quomodo concipi ſoleat.*
5 *An ceſſet obligatio cedulista, quando proviſus de beneficio eſt impeditus illud aſſequi.*
6 *De clauſula,* Habita, vel non habita poſſeſſione.
7 *An iſtæ penſiones ſint temporales, vel perpetuæ, & quid referat eſſe perpetuas.*
8 *De licita reſervatione fiduciaria, etiam in Italia.*
9 *De confidentia illicita, & criminoſa dantur exempla.*
10 *An Conſtitutiones Apoſtolicæ, loquentes de confidentia in beneficiis, locum habeant in penſionibus.*
11 *De fiducia licita inter plures Titulares beneficiorum gravatorum.*
12 *De fiducia in translationibus penſionum.*
13 *Non poteſt fieri translatio de ſui conditione, ut duret penſio in vita transferentis.*
14 *Ubi fiat contra dictam conditionem, an vitietur conditio, vel potius vitietur translatio, & amittatur penſio.*
15 *De fiducia tacita, & præſumpta, vel conjecturali.*
16 *De illa fiducia, per quam commodum penſionis ſit penſionarii transferentis etiam poſt ejus mortem.*

C A P. IX.

PLures ſunt caſus, in quibus in reſervatione, vel in 1
translatione, fiducia, ſeu confidentia in penſionibus conſiderari ſolet, quorum primus eſt magis frequens in praxi, & quotidianus in illis penſionibus, quæ per Papam reſervantur ſuper beneficiis liberæ collationis Regnorum Hiſpaniarum. Cum enim ex quibuſdam præfatorum Regnorum legibus exteri prætendantur incapaces illorum beneficiorum, ac etiam penſionum ſuper eis, hinc antiquus, & inconcuſſe obſervatus inolevit ſtylus, quod per Datariam deputatur quidam rationalis, & capax fiduciarius, vulgo nuncupatus, *Teſta di Ferro*, in cujus perſona fiunt reſervationes omnium penſionum, quæ imponuntur ſuper beneficiis illius Regni, vel Provinciæ, ad commodum tamen Italorum, vel aliarum diverſarum nationum, quibus Papæ gratificari placeat, adeout revera iſti ſint penſionarii, dicta vero perſona ſit ſimulata, pro dicta neceſſaria, non autem criminoſa, & fraudulenta ſimulatione. Et quamvis in feudis, officiis, beneficiis, & aliis hujuſmodi in libero privato commercio non exiſtentibus, locum non habeat rubrica, *Plus valere quod agitur, quam quod ſimu-* 2
late concipitur, ut in ſede officiorum, & alibi pluries firmatur, dum ille dicitur feudatarius, vel officialis, qui deſcriptus eſt in libris publicis Principis, non autem ille, cujus ſit commodum, & utilitas. *a* In hac tamen ſpecie, in qua eadem ratio intrare videtur, in oppoſitum ſe res habet, quoniam non fiduciarius, ſed com- 3
modatarius jus, & actionem habet petendi in judicio, & exigendi penſionem, cujus duratio, & reſpective ceſſatio regulatur a perſona Commodatarii. Unde propterea ſi iſte moriatur naturaliter, vel civiliter, non ceſſat penſio

quoniam ejus morte imminente ſtylus eſt transferendi omnes penſiones, in ejus perſona cantantes ad alium ſimilem fiduciarium, ejus loco ſubrogatum, & ſic ſucceſſive de uno in alium, abſque eo, quod ex iſtorum perſonis ceſſent penſiones, quarum ceſſatio regulatur a perſonis commodatariorum, contra regularem naturam officiorum, aliorumque jurium ad vitam, in quibus res eſt in oppoſitum, ut in ſuis Sedibus advertitur. Solumque aliqua dubitandi ratio quandoque excitata fuit in caſu, quo mors fiduciarii ſequatur, Sede Papali vacante, quando clauſa eſt Dataria, dictaque ſubrogatio, ſive translatio generalis practicari non poteſt, adhuc tamen in caſuum contingentia probabiliter viſum eſt, ceſſationem non intrare, ut particulariter agitur in Theatro, in hac eadem penſionum Sede, potius ad inſtantiam Ceduliſtarum, quorum ma-
4 gis, quam Titularium id intereſſe videtur; *b* cum enim in Beneficiorum locis non de facili ſit practicabilis Titularium coactio ad penſionum ſolutionem, hic inolevit etiam uſus, quod pro hujuſmodi ſolutione arctantur proviſi de beneficiis præſtare cedulam bancariam probati negotiatoris in Urbe, pro aſſecuratione ſolutionis ſex annatarum, ſeu duodecim terminorum, & quæ cedulæ concipiuntur ſub duplici conditione reſolutiva obligationis; Una ſcilicet mortis proviſi, qui propterea deſinat eſſe beneficii poſſeſſor, cum iſta dicatur obligatio cauſativa, quæ ceſſat, ceſſante cauſa; Et altera mortis illius, ad cujus favorem cedit penſio, quæ ita ceſſat.

Et quoniam quandoque proviſi recipiunt impedimenta adipiſcendi pacificam poſſeſſionem beneficiorum, & percipiendi fructus, vel quia poſſeſſio ſit plena pro proviſo
5 ab Ordinario, vel a Nuncio Apoſtolico, vel quia per Capitula opponatur de non verificatione requiſiturum, per illorum ſtatuta, privilegia, vel conſuetudines; hinc non infrequenter diſputari ſolet, an docto de iſto impedimento, ceſſet quoque ceduliſtæ obligatio; atque ob dictam rationem obligationis cauſativæ regula videtur aſſiſtere reſolutioni, quoties adſit concludens, & legitima impedimenti juſtificatio, ſuper qua cadere ſolet quæſtio, quæ propterea dicitur potius facti, quam juris, ideoque ubi aliquam habeat ambiguitatem, adeout ſit exceptio altioris indaginis, atque probatio habeat aliquam contrariam poſſibilitatem, tunc non retardatur proceſſus executivus, qui penſionario competit contra Ceduliſtam.

6 Et nihilominus, ubi etiam detur plena, & concludens probatio, adhuc ſufficere non ſolet, quando adhibita ſit quædam cautela, quæ theorice, & in abſtracto nimium aſpera, & exorbitans videtur, practice autem ob experientiam fraudum, quæ deſuper committi ſolent, rationabilis, & quodammodo neceſſaria cenſenda venit, quod ſcilicet adjiciatur clauſula, *Habita, vel non habita poſſeſſione*, quæ tamen diſcrete, non autem Judaice intelligenda eſt, per aliquod ſcilicet tempus congruum, arbitrio Judicis, pro facti qualitate, & uſquequo conſtet, quod per proviſum omnes poſſibiles diligentiæ adhibitæ ſint cum ſinceritate, adeout omnino tollatur ſuſpicio fraudis, & colluſionis, ut pariter in enunciata Sede, occaſione caſuum particularium habetur, *c*

Stante autem dicto ſtylo reſtringendi hujuſmodi cedulas ad ſex annatas, vel ad duodecim terminos, vulgi opinio eſt, quod iſtæ penſiones ſint temporales, cujus contrarium eſt verius, quoniam revera juxta aliarum penſionum regularem naturam, ſunt perpetuæ, ſed de facto, juxta
7 frequentiorem contingentiam, reputantur temporales ob impoſſibilitatem cogendi in partibus Titulares, ideoque ubi iſti apprehendantur in Curia, vel in Statu Eccleſiaſtico, ſive in alio loco, in quo exercibilis ſit coactio, ad iſtam deveniri poteſt pro aliis terminis poſtea decurſis, & pro renovatione cedulæ, qui tamen caſus eſt nimium rarus, magis autem contingibilis eſt ille novæ vacationis ejuſdem beneficii, quod ratione reſervationis, vel affectionis Apoſtolicæ de novo conferendum ſit per Datariam, adeout non provideatur ab Ordinario, quoniam noviter proviſus arctatur præſtare novam cedulam pro eodem conſueto tempore ſex annorum, & ſic ſucceſſive; Damnum vero penſionarii ſequitur, quando beneficia provideri poſſunt per Ordinarios.

8 Alter fiduciariæ penſionis caſus eſt licitus, & validus, ob Apoſtolicam auctoritatem, etiam in Italia, qui in aliquibus Rotæ deciſionibus legitur *d*, noſtra vero ætate practicari non ſolitus, quod ſcilicet habens in animo Papa de aliquo ſubſidio providere perſonam incapacem, reſervat penſionem ad favorem perſonæ capacis, quæ ad inſtar antecedentis caſus ſtet demonſtrative, commodum autem ſit præfatæ perſonæ incapacis, principaliter contemplatæ, ad inſtar eorum, quæ in regalium, & in officiorum ſedibus habentur de officiis vacabilibus, quæ perſonæ capaci conferantur ad commodum alicujus mulieris, vel alterius perſonæ incapacis, *e* Iſtoque caſu quæſtio eſt potius facti, & voluntatis, quam juris, an ſcilicet de iſta Papæ voluntate conſtet, iſta namque concurrente, nulla cadit quæſtio poteſtatis, ut ex eiſdem mox citatis deciſionibus liquet.

Tertius eſt caſus confidentiæ illicitæ, & criminoſæ quando ſcilicet ille, qui cupit penſionem, non eſt ejus capax, aut eſt talis, quod ad ejus favorem Papa ſactutuanon eſ- 9
ſet reſervationem; Unde propterea porrigit preces, vel inſtat penſionem reſervari ad favorem alicujus ejus confidentiarii, qui nudum nomen ſit habiturus, ejus vero debeat eſſe commodum, ut ex. gr. verificari poteſt in illis Beneficiis pinguibus ordinariæ collationis, ſuper quibus ad hunc effectum capiatur nova proviſio Apoſtolica, cum reſervatione penſionis ad favorem perſonæ gratæ ipſi ordinario, juxta ſuperius deducta, cap. 3. ſive ubi idem ſequatur ad inſtantiam, vel preces patronorum ſuper Beneficiis de jurepatronatus, aut ubi agitur de penſione voluntaria, ſine cauſa, beneficio pleno, de qua capit. præcedenti, quia idem Titularis ad ejus, vel ſuorum commodum hanc ſimulatam, & fiduciariam reſervationem procuret, cum ſimilibus; Iſtoque caſu intrat quæſtio, an locum habeant Conſtitutiones Apoſtolicæ, illa præſertim Pii IV. ſuper confidentia in Beneficiis, atque probabilius videtur, ut ad effectus pœnales præfatæ Conſtitutiones locum non habeant in penſionibus, a quibus ad Beneficia, vel e converſo in pœnalibus arguere non li- 10
cet, bene tamen intret nullitas, & infectio actus, non tam ex diſpoſitione dictarum Conſtitutionum, quam ex illarum ratione, ſeu verius ex deficiente voluntate Papæ. *f*

Quartus fiduciæ caſus eſt ille, qui inſinuatus eſt in cap. 11
præcedenti, & qui reſpicit potius ſimulationem Titularia, vel reſpective beneficii gravati, quam ſimulationem perſonæ penſionarii, quia nempe cupiens quis obtinere qualificatum beneficium per viam reſignationis ad favorem, cum reſervatione, ad favorem reſignatus, magnæ penſionis, pene adæquantis valorem beneficii reſignati, ſtante quod Dataria non ſolet admittere penſionem ultra medietatem valoris, curat aliam partem reſervari ſuper alio beneficio alicujus ejus benevoli, qui ſimulate conſenſum præſtat, animo non ſubjacendi tali oneri, quod integrum ſupportari debeat a reſignatario, cui præſtat hoc benevolum officium, & a quo obtinere curet promiſſionem indemnitatis, adeout de facto reſignatarius integram ſolvet penſionem, & tunc quoad reſignantem, quamvis conſcium, hæc fiducia non videtur habenda in conſideratione, dum eſt inter Titulares, non autem ſuper veritate penſionis, & quoad penſionarium, taliſque videtur praxis frequens, parum tamen commendabilis, ut eodem cap. 3.

Quintus caſus fiduciæ, aliis (excepto primo) frequen- 12
tior, eſt ille, qui verificatur in penſionum translationibus, quod ſcilicet habens indultum transferendi, duplici preſſus deſiderio, uno ſcilicet prorogandi penſionem poſt ejus mortem ad vitam alterius conjuncti, vel familiaris, aut alias benevoli, juxta ea, quæ infra in capit. 15. habentur de hac materia translationis, altero autem, ſe non privandi hoc emolumento donec vivat, ita fiduciariam faciat translationem, ut Translatarius patiatur ipſum transferentem in penſionis commoditate continuare; Ipſe vero commodum obtineat poſt illius mortem, iſtoque caſu dicenda eſt quæſtio potius facti, & probationis, quam juris, ſcilicet an conſtet de iſta lege, & conditione adjecta translationis, quæ ſub iſta lege, & conditione facta ſit: Ubi enim conſtet, non dubitatur de invaliditate talis legis, vel conditionis, quam
receptum eſt adjici non poſſe; dum ita eſſet ſpecies ſucceſſionis, vel hæreditamenti. *g* Intrat vero dubium, 13
an iſta conditio vitietur, non autem translationem vitiet, ut propterea illa firma remaneat, vel potius e converſo eadem conditio vitiet actum translationis, quæ propterea habeatur pro non facta, & quatenus iſta vitiatio intret, cadit aliud dubium, an adhuc penſio continuare debeat penes transferentem, vel potius iſte indignus illa reputari debeat, ut propterea ceſſet penſio, atque Eccleſia libertatem acquirat; Quamvis hujuſmodi

quæ-

Digitized by Google

quæſtiones ideales videantur, cum non de facili detur caſus, quod iſta lex, vel conditio expreſſe adjiciatur, ideoque non facili habentur de hoc diſputantes.

14 Pro vitiatione omnimoda, ut ſcilicet non ſolum vitietur translatio ita pactionata, ſed etiam ipſa penſio, quæ ita amittatur, facere videntur ea, quæ aliqui Doctores volunt in materia uſusfructus, cujus termini ſymbolizant, quod ſcilicet ſi uſufructuarius illegitime, & abſque conſenſu proprietarii cedit alteri uſumfructum, non ſolum invalida ſit ceſſio, ſed amittatur etiam uſusfructus, [h] e converſo pro vitiatione conditionis, non autem pro vitiatione actus translationis, quæ valeat, & firma remaneat, facere videntur ea, quæ una feudiſtarum opinio conſiderat in feudi refutatione pactionata, ut vitiato pacto, vel conditione, ipſa refutatio valeat. [i] Probabilius autem videtur, eiſdem feudalibus terminis retentis, & juxta opinionem magis receptam, ut ipſe actus principalis, ob individuum voluntatis vitietur, ideoque habeatur pro non facto, [l] juxta primam opinionem, agendo de uſufructu, inſinuatam, non autem ut exinde ſequatur effectus penalis amiſſionis penſionis, dum etiam in uſufructu dicta rigoroſa opinio non recepta eſt. [m] Siquidem eſſet dare gravem pœnam a Jure non inductam pro actu, qui poteſt non eſſe criminoſus, & doloſus, dum non omnibus iſtæ juridicæ ſubtilitates innoteſcunt, ideoque opinari potuit faciens, quod id eſſet licitum, & quo magis iſta conditio expreſſe adjicitur, eo magis pro meo judicio arguitur bona fides, & excluditur dolus, qui magis in actibus occultis, de quibus infra ſuſpicari poteſt, dum ex jam inſinuatis, probabilius eſt, quod pœnæ contentæ in Apoſtolicis Conſtitutionibus, agentibus de confidentia beneficiali, non intrant in penſionibus.

Ubi vero talis conditio expreſſe adjecta non ſit, ſed fi-
15 ducia tacite deducatur ex actibus facti, eo quia commodum penſionis poſt translationem fuerit ferentis, qui illam exegerit, & tunc dupliciter id contingere poteſt, & ſolet, primo nempe, quia translatarius, nullo præcedente pacto, de quo conſtet, conſtituerit transferentem Procuratorem in rem propriam ad exigendam penſionem ad ejus commodum: Unde propterea exactio mandatario, vel ceſſionatio jure ſecuta ſit; Et ſecundo, quia retenta in occulto ipſa translatione, transferens jure, & nomine proprio, ſicuti prius, in exactione continuavit donec vixit, ideoque poſt mortem translatio detegatur, propterea in utroque caſu tacita, vel præſumpta per Titularem allegetur fraus, vel ſimulatio, ad inſtar eorum, quæ habentur in materia donationis, vel alterius alienationis, ipſo donatore, vel alienante continuante in poſſeſſione rei donatæ, & fructuum perceptione. Utroque autem caſu principaliter videtur reflectendum ad circumſtantias facti, cujus potius, quam juris iſta quæſtio, vel materia videtur, an ſcilicet adſit, necne aliqua juſta cauſa, vel probabile motivum id faciendi, ut ex. gr. in priori caſu, vel modo, quod ſcilicet translatarius præbeat transferenti mandatum in rem propriam, donec vivat, ex alias inſinuato ſuperius motivo gratitudinis, & congruentiæ, quia ille gravi preſſus infirmitate, eredens ſe moriturum, penſiones transtulerit ad favorem familiarium, ut eos aliqualiter proviſos relinqueret, poſtmodum vero convaleſcens magnum incommodum, & anguſtias pati cogeretur, ob illorum redditum amiſſionem, ut quandoque praxis docuit. Et in altero caſu, vel modo occultationis translationis, & continuationis in exactione, jure, & nomine proprio, quia nempe in ea regione, vel Principatu non admittantur translationes, nec eis detur executio, cum ſimilibus juſtis, & probabilibus cauſis, quibus e converſo deficientibus, magnum fraudis, & doli argumentum ſubeſſe videtur, quod ſcilicet ita ſub duplici vitæ alea penſio retineri voluerit, ad hoc, ut præbente caſu præmorientiæ translatarii, ſuperſtite transferente, penſio non amittatur, atque in hoc proprie conſiſtere videtur punctus, quoniam quando ita ſe res habeat, quod ab una ſola vita pendeat ceſſatio penſionis, illa ſcilicet translatarii, tunc nil Titularis intereſſe videtur, an unus, vel alter exigat penſiones, quoniam ſi translatarius cuilibet extraneo iſtud mandatum in rem propriam concedere poteſt, eique cedere commoditatem, multo magis id facere poteſt ad favorem transferentis, cujus conditio, quando ceſſet dicta ſuſpicio fraudis, non debet eſſe deterior, ut in propria hujus materiæ ſede, occaſione caſuum particularium advertitur. [n]

16 Sixtus demum eſt caſus fiduciæ in eadem mox inſinuata Sede peractus, quod ſcilicet penſionarius cupiens cum

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

emolumentis penſionis, etiam poſt ejus mortem perficel aliquod opus a ſe inceptum, vel aliud a ſe deſideratum ex integro fieri in aliqua Eccleſia, vel pio loco, cum quo non ſit practicabilis translatio, iſta fiduciariæ fiat ad favorem alicujus Clerici, vel Miniſtri ejuſdem Eccleſiæ, vel pii loci, iſtoque caſu verius videtur, translationem non ſuſtineri, atque penſionem per mortem ceſſare, perinde ac ſi translatio facta non eſſet, quoniam ita eſſet dare caſum, quod penſionarius etiam poſt mortem penſione potiretur, atque de illa, durante vita tertii, mere fiduciarii, pro libito diſponeret, ut latius in dicta Sede, occaſione caſus particularis, advertitur. [o]

a *De officiis venalib. c. 6. a. 16. & de Regal. diſc. 17. n. 9. diſc. 38. in fin. diſc. 40. n. 4. & in aliis.*
b *De his in diſc. 73. de penſion.* c *diſc. 32. de penſion.*
d *Buratt. dec. 724. & 835. enunciatis, diſc. 66. de penſ.*
e *De officiis, cap. 11.* f *diſc. 65. & 80. de penſion.*
g *Diſc. 64. & 65. de penſion.* h *De dote, diſc. 148. n. 2.*
i *De feud. diſc. 76.* l *Eodem diſc. 76. de feud.*
m *Eodem diſc. 148. de dote.* o *Dict. diſc. 65. de penſ.*
o *Dict. diſc. 66. de penſion.*

Quando, & in quibus caſibus reſervatio penſionis ab initio, & in radice ſit ipſo jure nulla.

SUMMARIUM.

1 *Agitur de reſervationibus Apoſtolicis.*
2 *Diſtinguuntur termini, ſeu ſpecies nullitatis ab initio.*
3 *De nullitate ob defectum Clericatus.*
4 *De modo reſervandi ad favorem non Clerici.*
5 *De quo tempore requiratur Clericatus.*
6 *De juſtificatione Clericatus.*
7 *An cenſura cauſet incapacitatem, & per conſequens nullitatem.*
8 *Nulla eſt reſervatio nova, non facta mentione antiquarum penſionum.*
9 *Intelligitur de penſionibus validis, non autem nullis.*
10 *Neque id procedit in penſionibus perpetuis.*
11 *Vel ubi adſit clauſula,* etiam ſi aliæ.
12 *Sive ubi conſtat aliunde de voluntate Papæ.*
13 *Si fiat mentio in parte, pro illa rata ſuſtinetur.*
14 *Reſervatio facta ſuper beneficio curato, non facta mentione curæ, eſt nulla.*
15 *Idem de reſervatione ſuper beneficio de Jurepatronatus.*
16 *De nullitate ob falſam narrativam valoris.*
17 *Quid de iſta nullitate, ubi agitur de reſervatione ex cauſa reſignationis.*
18 *Quare iſta nullitas ob falſam narrativam valoris rara ſit in praxi.*
19 *Nullitas proviſionis beneficii gravati non cauſat nullitatem penſionis reſervatæ.*

CAP. X.

Retento eodem themate, ſeu præſuppoſito, cum quo in toto hujus operis progreſſu proceditur, quod agatur de reſervatione Apoſtolica, ita ut non intret illa infectio, quæ reſultet a defectu poteſtatis, ut in Prælatis, & 1
Collatoribus ordinariis, & inferioribus ſequitur, cum iſtorum reſpectu ſatis actum ſit ſup. in cap. 3. plures impugnativi termini cadunt, quorum primus eſt nullitatis actus ipſo jure, & ab initio. Alter nullitatis, vel irritationis actus ab initio validi, & perfecti, ſed ex poſt facto, & ob aliquod accidens nulli, & irriti. Tertius potius mo- 2
dificativus, quam impugnativus, diminutionis nempe, vel reductionis, & quartus ceſſationis, aut amiſſionis penſionis jam valide, & perfecte reſervatæ, & quæſitæ. Aliud enim eſt irritatio, ſive annullatio, & aliud eſt extinctio, ceſſatio, privatio, & amiſſio, ideoque iſti termini non ſunt invicem confundendi. De primo termino nullitatis ab initio agitur in præſenti cap. *de ſecundo & tertio in cap. ſeqq. & de quarto infra in cap. 13.*

Quatenus itaque pertinet ad nullitatem reſervationis 3
ipſo jure ab initio, ſive in radice, perinde ac ſi nullo modo illa facta eſſet, prima ejus ſpecies eſt illa, quæ reſultat ab incapacitate illius, ad cujus favorem facta ſit, quia nempe de tempore ſignatæ ſupplicationis, quod attenditur, non eſſet Clericali charactere inſignitus, juxta ſuperius deducta cap. 4. vel ſi eſſet dicto charactere inſignitus, adhuc tamen effectus eſſet incapax, puta quia ſolemnem, & validam emiſiſſet profeſſionem regularem, quæ incapacitatem cauſat ad obtinendas penſio-

 nes

nès ſuper beneficiis, præterquam illis propriis Ordinis, ut eodem cap. 4. vel quod matrimonio legitime contracto aſſet in ſtatu conjugali, vel alias in ſtatu irretractabili, incompatibili cum Clericatu, niſi Papa expreſſe declaret velle reſervare penſionem tanquam laico, quod fieri non ſolet, quoniam quando ille, ad cujus favorem reſervationem facere intendit, non eſt Clericali charactere inſigni-
4 tus, concipi ſolet reſervatio ſub conditione futuri Clericatus, & cum clauſula, *Si, & poſtquam Clericali charactere inſignitus fueris*, ſive cum qualitate alicujus militiæ per Sedem Apoſtolicam approbatæ, puta ut in caſu peracto in hac pluries enunciata Sede, quod reſervatio facta fuit ad favorem pueri ſæcularis militis Lauretani *a* cum ſimilibus.

Quamvis autem, ut præmiſſum eſt, requiratur Cleri-
5 catus de tempore ſignatæ ſupplicationis, quando gratia ſubſtantiari, & perfici dicitur, adeout non ſufficiat illum ſupervenіſſe ante expeditionem literarum, cum iſtæ non requirantur ad ſubſtantiam, & perfectionem gratiæ, ſed ſolum pro executione, dum penſio ſine illis exigi non poteſt, ut in cap. ſequenti, & alibi, attamen, ut in inſinuato cap. 4. advertitur, id procedit in reſervatione pura ea tunc perfecta, ſecus autem in conditionali, & imperfecta, quæ expectat perfectionem ab alio actu ſubſequenti, quoniam tunc ſufficit Clericatum adeſſe de tempore, quo ſequitur actus perficiens, juxta exempla in eodem cap. 4. tradita, ubi ſcilicet agitur de penſione voluntaria beneficio pleno, in qua, tanquam conditio neceſſaria requiritur conſenſus Titulariі, vel ſuper Beneficio de jurepatronatus, cum requiſito conſenſu patroni, quoniam ſufficit, quod Clericatus ſupervenіat, & præexiſtat de tempore, quo actus perficiens ſequitur, ut eodem cap. 4.

Super juſtificatione autem Clericatus nil peculiare ha-
6 betur in hac materia penſionum, ſed proceditur cum illis generalitatibus, quæ habentur in materia beneficiali ſuper eadem juſtificatione, pro executione literarum Apoſtolicarum privilegii fori, vel Immunitatis, cum ſimilibus, ideoque eſt quæſtio facti potius, quam juris, ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis regulanda, & decidenda, & in ſpecie penſionum in eadem conſueta Sede advertitur. *b*

Dubitari quoque ſolet, an ſicut in iis, qui Clericali
7 charactere jam inſigniti ſunt, incapacitatem, & per conſequens nullitatem ipſo jure, & ab initio cauſat profeſſio in aliqua Religione, vel Status conjugalis, aut alter irretractabilis ſtatus incompatibilis, ut ſupra, ita etiam cauſent cenſuræ excommunicationis, vel ſuſpenſionis, aut irregularitas, atque ut in enunciato cap. 4. inſinuatum eſt, modernus, qui ſuper iſta materia penſionum tractatum edere profeſſus fuit *c* loquendo ſolum de excommunicatione, opinatur, illam non cauſare incapacitatem, ob clauſulam, *Teque abſolventes &c.* in literis Apoſtolicis adjici ſolitam. Verum iſtud videtur nimium leve fundamentum, quoniam iſta clauſula percutit ſolum effectum executionis literarum, ne illa impediatur ſub prætextu cenſurarum, de quibus per oppoſitores objiciatur, non autem ut tollat incapacitatem, quam alias excommunicatio cauſaret, quoniam ita eſſet dare implicitam diſpenſationem, quæ non admittitur. *d* Ideoque ſalvo maturiori judicio, quod reſpectu excommunicationis formari non potuit, dum occaſio non præbuit de hoc formiter agere in foro, neque ſtatus præſens patitur formalem diſputationem aſſumere, dicendum videtur, quod, cum incapacitas ſit ſpecies pœnæ, atque in pœnalibus, ut alias dictum eſt, & advertitur etiam infra in cap. 20. non liceat arguere a beneficiis ad penſiones, niſi in caſibus, in quibus ita ſuadeat ſtylus, idcirco difficultas oriri videtur potius a veriſimiliter deficiente voluntate Papæ, faciendi gratiam excommunicato, & pro qua voluntate regulanda inſpicienda eſt qualitas excommunicationis, an ſcilicet iſta proveniat ſolum a rigore, & diſpoſitione juris, abſque eo, quod ſit declarata, vel e converſo agatur de illo, qui jam declaratus, & per ſolitos cedulones publice denunciatus eſt excommunicatus, vel quod ſit notorie talis, ut ex. gr. contingit in notorio Clerici percuſſore, ut priori caſu non intrat defectus voluntatis, ſecus autem in poſteriori, cum veriſimile non ſit, quod Papa talem gratiam huic facere voluerit, dum excommunicatio præſupponit delictum poſitivum, in ſuſpenſione autem, & irregularitate probabilius dicendum videtur, ut incapacitatem, & per conſequens nullitatem non cauſent, ex illa ratione, quod

iſta capacitas non eſt naturalis, & intrinſecus effectus, vel fructus Clericatus, dum ea deductis ſupra *cap. 4. n. 3.* ſolum ex antiquo, ac inconcuſſo ſtylo Eccleſiæ, vel Romanæ Curiæ, ac ex notoria Conſtitutione 95. Sixti X requiritur character Clericalis, quem ſufficit adeſſe de facto, quamvis impediti ſint ejus effectus, vel fructus, ut latius pluries in enunciata Sede, ubi de hoc magis ex profeſſo agitur *e* niſi tales ſint facti circumſtantiæ, quod veriſimiliter ceſſare faciant voluntatem Papæ.

Altera item nullitas, quæ forenſibus controverſiis fre- 8
quentiorem præbet occaſionem, eſt illa, quæ reſultat a non facta mentione antiquarum penſionum, quibus eadem Eccleſia gravata reperiatur, iſta namque mentio ſub pœna nullitatis actus reputatur neceſſaria pro regulatione voluntatis Papæ, qui ſi ſciviſſet alia gravamina, veriſimiliter aliud novum non adjeciſſet. *f* In pleriſque tamen caſibus ceſſat iſta nullitas; Primo, nempe ubi antiquæ penſiones eſſent invalidæ, cum concluſio intelligenda ve- 9
niat de penſionibus validis, ex beneficialiſtarum propoſitione, quod actus nulli, & inefficacis non oportet facere mentionem, quia nullum, & nihil æquiparantur. *g*

Secundo, ubi antiquæ penſiones, una, vel plures non eſſent temporales, & vitalitiæ, juxta illarum conſuetam, & regularem naturam, ſed eſſent perpetuæ, puta juxta frequentem praxim, ad favorem Sacriſtiæ, ſeu fabricæ 10
Eccleſiæ, vel Seminarii, aut alicujus Dignitatis, vel Collegii, ſive alterius manus mortuæ, quamvis enim apud noſtros majores, etiam noſtra ætate de hoc non leviter dubitatum fuerit, hodie tamen extra controverſiam id receptum eſt. *h* Et quidem non videtur, quod punctus eſſet tanta dubitationis dote dignus, quoniam licet hujuſmodi perpetuis oneribus pro loquendi uſu, penſionis nomen, ſeu vocabulum tribuatur; Nihilominus vere, & proprie tales dici non merentur, ſed potius onera fixa, & perpetua, attendenda pro regulatione valoris, ejuſque diminutione, eo modo, quo ſunt Canones, Livelli, Cenſus, & ſimiles annuæ, vel alias temporaneæ præſtationes, quorum onerum non oportet facere mentionem.

Tertio, ubi reſervatio contineret clauſulam, *Etiam ſi* 11
aliæ, &c. quæ adjici ſolet in penſionibus favore Cardin. & Familiarium Papæ, ideoque Papalinæ dicuntur. *i*

Et quarto, ubi aliunde conſtaret de Papæ voluntate, qui aliorum onerum conſcius eſſet, dum iſta concluſio fundata eſt in præſumptione juris, quæ tollitur per contrariam 12
probationem, etiam præſumptivam, & adminiculativam, ad inſtar illius expreſſæ, & ſpecialis derogationis, vel mentionis, quæ requiritur in Conciliis Generalibus, præterquam in Territorio, quoniam ſi aliunde deſumatur voluntas derogandi, non eſt neceſſaria ſpecialis mentio, vel derogatio, cum ſimilibus. Idque comprobatur ex eo, quod 13
ſi aliquarum, & non omnium penſionum mentio fiat, vel unius in parte, tunc pro illa rata ſuſtinetur nova reſervatio. *l*

Nulla quoque in radice eſt illa reſervatio, quæ fiat ſuper Eccleſia, vel Beneficio habente curam animarum, 14
non facta iſtius mentione, ex eadem ratione præſumptionis deficientiæ voluntatis Papæ, quæ præſumptio pariter ceſſat, ubi contraria, & expreſſa, vel etiam præſumpta probatio accedat. *m*

Quod tamen intelligendum venit juxta ea, quæ generaliter habentur in materia beneficiali, in proviſionibus de Beneficiis Curatis, non facta mentione curæ, ſive de ætate, aut ordinibus, ut intelligatur in iis, quæ ſunt principaliter curata, ſecus in illis, in quibus cura ſit acceſſorie annexa, *n* idemque ex eadem ratione, & cum eadem declaratione, quando agitur de nova reſer- 15
vatione penſionis ſuper Beneficio de Jurepatronatus laicorum, magis vero, ubi ſit de Jurepatronatus Regio, ſine iſtius qualitatis mentione, & cum explicita, vel ſaltem implicita, & virtuali derogatione. *o*

Aliis frequentior deberet in praxi eſſe illa nullitas re- 16
ſervationis, quæ reſultat ex mala expreſſione valoris, quæ ut ſuperius inſinuatum eſt in cap. 5. & in aliis, nullitatem cauſat, non quidem in penſionibus motu proprio reſervatis, etiam ſi ſint reſervationes conditionales cum clauſula, *dummodo*, vel alia æquipollenti, cum iſta cauſet reductionem, non autem nullitatem, ſed in illis caſibus, in quibus ad ſupplicationem ſit narrativa per aſcenſum, quoniam illa videtur fundamentum gratiæ, regulatrix voluntatis Papæ, ut ex. gr. ſunt ſuperius inſinuatæ reſervationes voluntariæ ſuper beneficio pleno, vel illæ, quæ fiunt ad preces Ordinarii, ſeu proviſi ab eo, vel ad preces Patroni, & ejus gratiam; quoniam ubi narrati-

va

va non ſit vera de tempore factæ reſervationis, quod ad hunc effectum attendi debet, non curato ſupervento augmento, vel decremento, non intrat dividuitas, ſed actus corruit in totum, ita ut utile per inutile vitietur. *p*

Cadit autem quæſtio, an iſte rigor individuitatis, & om-
17 nimodæ irritationis (adeout non ſubſtineatur reſervatio pro illa rata, cujus Beneficium ſit capax) procedat in illa reſervatione, quæ pariter ad ſupplicationem fiat ex cauſa reſignantis, vel alterius ejus intuitu, & contemplatione, atque aliqui procedendo pro conſueto more pragmaticorum cum dicta regula generali reſervationum ad ſupplicationem, opinantur idem quoque in iſto caſu dicendum eſſe, fortius vero, ubi in conſenſu reſignantis, vel in mandato per eum dato ad reſignandum, adjecta clauſula, *ſic adjici ſolita, & non alias &c.* quoniam tunc duplex adeſſe dicitur voluntatis individuum, Papæ ſcilicet, & reſignantis, & per conſequens, ut non detur reductio ad ratam veri valoris. *q* Verum ut occaſione caſus particularis in conſueta hujus materiæ Sede advertitur, *r* id clarum æquivocum continere videtur quoties iſta nullitas allegetur ex parte Titularis contra Penſionarium reſignantem, vel ejus tranſlatarium, ſive alium, qui ipſius reſignantis intuitu, & contemplatione obtineat penſionem, cujus reductionem ad ratam capacem acceperit, & petat, tunc enim quoties, præſertim ex ejus parte, non concurrat dolus poſitivus, qui nimium raro, ſorteque nunquam verificatur, omnino verius, & rationabilibus videtur, ut dicta nullitas in totum non intret, dum omnis juſtitiæ, & æquitatis ratio nimium aperte repugnare videtur, lataque aperiretur via fraudulentis, & callidis beneficiorum captatoribus, affectando alteratam narrativam veri valoris, expiſcandi aliorum beneficia, ſine onere penſionis, ita annullandæ, ſiquidem dictus rigor individuitatis, & non admittendi reductionem, potiſſime ubi accedat dicta clauſula, *& non alias*, procedit in oppoſitum, ad favorem ſcilicet reſignantis contra reſignatarium, vel ſucceſſorem, ad effectum obtinendi regreſſum ad Beneficium, juxta ea, quæ habentur infra in cap. 16. agendo de regreſſus, vel ingreſſu, iſtaque pro meo judicio videtur certa veritas, cum alias ipſa ratio naturalis, ipſeque humanus diſcurſus nimium repugnare videantur.

Rari vero ſunt caſus, in quibus in praxi hujuſmodi
18 quæſtiones audiantur, ob cautelam inſinuatam ſupra, cap. 5. & pluries in toto progreſſu operis repetitam, quod ſcilicet Titularis conſenſum præſtet penſioni, cum aſſertiva ſe eſſe informatum de valore, in ſe ſuſcipiendo onus probandi contrarium, vel cum beneficio poſſeſſionis, quoniam in unius, vel alterius cautelæ caſu, ob magnas jam inſinuatas difficultates, rari ſunt caſus, in quibus Titulares hujuſmodi ſuſcipiant lites, vel quod ſuſceptas proſequantur, atque ad finem reducant.

Si vero collatio beneficii, cujus occaſione fiat etiam reſervatio penſionis, ob aliquem defectum invalida ſit, non exinde inferri poteſt ad invaliditatem reſervationis penſionis, quæ in eodem actu facta ſit motu proprio, ſolumque infectio penſionis intrare poteſt, quando iſta ſit ad ſupplicationem, tanquam conſecutiva proviſionis beneficii, & cum præſuppoſito quod iſta ſortiatur effectum. *ſ*

a *Diſc. 2. de penſion.* b *Diſc. 82. de penſion.*
c *Tondut. de penſion. cap. 67.* d *Diſc. 81. n. 28. de penſ.* e *dict. diſc. 81. de penſion.*
f *Diſc. 4. n. 7. & diſc. 5. de penſion.* g *dict. diſc. 5. num. 5. & diſ. 80. n. 4. & diſc. 89. num. 4.*
h *Dict. diſc. 4. n. 3.* i *Diſc. 4. n. 10.*
l *dict. diſc. 4. n. 7. de penſion.* m *Diſc. 38. num. 2. & diſc. 43. num. 4. de penſion.*
n *Dict. diſc. 38. num. 4.* o *Diſc. 1. num. 11. diſc. 58. n. 3. de penſion.*
p *De penſion. diſc. 6. 11. 12. 91. & 93. Benefic. diſc. 90. n. 37.* q *Diſc. 12. de penſion.* r *Eod. diſc. 12. Diſc. 33. num. 13. de penſion.*

De caſibus, in quibus Apoſtolica reſervatio valide facta, ex poſt facto annulletur, vel reducatur, ſeu alias modificationem patiatur.

S U M M A R I U M.

1 *ANnullatur penſio voluntaria beneficio pleno, quando non doceatur de vera ſolutione omnium terminorum.*
2 *Item annullatur, quando exigatur ante expeditionem litterarum.*
3 *Poſt litteras poſſunt exigi termini antea decurſi.*
4 *Declaratur an id procedat in diſpenſatione, ad effectum retinendi cum ſtatu incompatibili.*
5 *Ad quid requirantur litteræ ſuper diſpenſatione.*
6 *Quando fieri debeat exactiones, ut intret decretum annullativum.*
7 *Penſio reſervari non poteſt ex privata partium conventione.*
8 *An penſio perpetua diminutionem pati debeat ob fructuum diminutionem.*
9 *Diſtinguuntur plures ſpecies beneficiorum, ad effectum dignoſcendi, an diminutio fructuum cauſet diminutionem penſionis.*
10 *Beneficiis ſimplicibus non excuſat tenuitas fructuum a ſolutione penſionis.*
11 *Quid in Canonicatibus, & Beneficiis ſervitoris Cathedralium, & Collegiatarum.*
12 *Quid in Commendis Monaſteriorum Regularium.*
13 *Et quid in Cathedralibus, & Parochialibus.*
14 *De Cautela, ob quam clauſula,* dummodo, *remanet inanis.*
15 *Ad effectum congruæ attenditur tempus præſens, non autem præteritum.*
16 *De derogatione expreſſa, vel virtuali congruæ Conciliaris.*
17 *Quid operetur proceſſus Conſiſtoralis.*
18 *De congrua alimentaria.*
19 *Non laudatur taxa uniformis congruæ.*
20 *An congrua alimentaria poſſit renunciari.*
21 *An Titularis offerre poſſit penſionariis adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ.*
22 *An Epiſcopus pro congrua prætendere poſſit aſſignationem tot bonorum.*
23 *Quæ emolumenta imputentur in congruam.*

C A P. XI.

PRæſuppoſita ab initio valida, & perfecta reſervatione, dantur etiam caſus, quod ex poſt facto, ob aliquod accidens penſio annulletur in totum, ſive diminutionem pa-
tiatur, ac deducatur in partes. Reſultat ſiquidem annulla- 1
tio in totum per accidens, ex poſt facto illius penſionis, quæ voluntaria, & ſine cauſa, beneficio pleno dicitur, quando ex parte penſionarii non juſtificentur ſolutiones veræ, & effectivæ omnium terminorum decurſorum de tempore, quo fuit poſſeſſor Beneficii ille, qui tali penſioni conſenſum præſtitit, ex iis, quæ habentur ſupra, cap. 9. ad quod ſufficiat relatio.

Alter eſt nullitas, quæ pariter ex poſt facto, & per acci-
dens reſultat, quamvis ab initio ſit valida, & perfecta, ob 2
exactionem penſionis ante expeditionem litterarum Apoſtolicarum, & alias quam illarum vigore, non quidem ex aliqua diſpoſitione juris, vel ex natura penſionis, cum litteræ non ſint neceſſariæ ad ſubſtantiam, vel perfectionem gratiæ, ſed ob decretum irritativum, quod adji-
ci ſolet. *a* Poſtquam vero ſunt expeditæ litteræ, penſio- 3
narius licite poteſt exigere terminos intermedio tempore poſt gratiam, & ante litterarum expeditionem decurſos. *b*

Cadit vero dubium quid ſit dicendum, quando penſionarius aſſumit ſtatum irretractabilem, ob quem abſque A-
poſtolica diſpenſatione penſio deberet amitti, juxta de- 4
ducta infra, cap. 13. ſi obtinet quidem gratiam diſpenſationis cum ſupplicatione ſignata, ſed ante litterarum expeditionem ſuper iſta diſpenſatione exigit aliquos terminos, non per hoc intrat annullatio, dum decretum annullativum adjectum eſt in prima reſervatione, ideoque ſubintelligendum non eſt repetitum in iſta diſpenſatione, quæ nihil
dat de novo, ſed ſolum tanquam per remotionem obſta- 5
culi præſervat a caducitate, vel amiſſione. *c* Litterarum vero expeditio, etiam ſuper hac diſpenſatione, requiritur ad effectum, ut penſionarius cogere poſſit Titularem invitum ad ſolutionem penſionis, ob diſpoſitionem regulæ Cancellariæ 53. ut non ſuffragetur diſpenſatio litteris non expeditis, ſed ſi Titularis ſua ſponte ſolvat, & penſionarius exigat, non videtur huic annullatio-
ni locum eſſe. *d* Quia vero agitur de actu pœnali, o- 6
pus eſt, ut actio fiat ab ipſo penſionario, vel ab ejus procuratore, cum mandato ſpeciali, ſecus autem, ubi exactio fiat per generalem mandatarium, ſeu negotiorum geſtorem, abſque eo, quod conſtet de ſui principalis ſcientia, & ratihabitione, ex regula, quod mandatum non cenſetur datum ad delinquendum.

Hinc

7 Hinc vero liquet, quam certa ſit concluſio apud Be-
neficialiſtas recepta, quod penſio Eccleſiaſtica ex privatis
conventionibus) quamvis juſtam habeant cauſam) impo-
ni, vel reſervari non poteſt abſque Apoſtolica auctori-
tate, etiamſi ex cauſa tranſactionis ob componendam li-
tem ſuper ipſo beneficio, quoniam ſi accedente etiam
Apoſtolica auctoritate iſta non ſufficiat, niſi expediantur
litteræ, multo magis privata conventio poteſt in hoc eſ-
ſe operativa.
Frequentiores autem ſunt caſus diminutionis, vel re-
ductionis penſionis, alias valide, & perfecte reſervatæ,
ob aliquod accidens, quod poſtea superveniat, quod ſequi
ſolet ob ſuperventam diminutionem fructuum Eccleſiæ gra-
vatæ, ſive ob ceſſationem cauſæ, ob quam reſervatio fa-
cta eſt; id autem duplicem habet inſpectionem, unam
ſcilicet ſuper irregulari, & inſolita penſione perpetua, quæ
ad favorem alterius Eccleſiæ, vel fabricæ, aut Sacriſtiæ
Ejuſdem, ſive ad favorem alicujus Collegii, vel alterius
manus mortuæ reſervata ſit: Et alteram ſuper ordinaria,
frequenti, & regulari penſione, quæ juxta ſolitum reſer-
vetur ad vitam certæ Perſonæ, & quam præſentes anno-
tationes vere, & proprie percutiunt; Habendo autem ſe
relative ad ea, quæ ſuper prima ſpecie penſionis perpe-
tuæ, ad favorem manus mortuæ, habentur deducta in
conſueta pluries enunciata hujus materiæ Sede, ubi con-
8 cluditur pro negativa. *f* Quatenus pertinet ad alteram
ſpeciem penſionis ordinariæ, & regularis, diſtinguendæ
veniunt quatuor ſpecies beneficiorum, quarum Prima eſt
mere ſimplicium, nullum reſidentiæ, vel adminiſtratio-
9 nis onus habentium. Altera illorum beneficiorum, quæ
ſunt ſervitoria, & habent alicujus ſervitii, ac etiam reſi-
dentiæ onus, quamvis nullum in eis conſideretur ſpiritua-
le conjugium, ut ex. gr. ſunt Canonicatus, Dignitates,
Cappellaniæ, aliaque beneficia in Cathedralibus, & Col-
legiatis; Tertia eſt in illis beneficiis, quæ in titulum, vel
in commendam collata, habeant annexam aliquam admi-
niſtrationem, aliaque onera, ut exempli gratia Mona-
ſteria Regularia, quæ commendari ſolent Clerici ſæcu-
laribus, cum aliquo onere penſionum, ad favorem et-
iam Clericorum Sæcularium, habent vero annexam ali-
quam adminiſtrationem, ratione juriſdictionis ſpiritua-
lis, & temporalis, quæ illis annexa ſit, ac etiam onus
alendi Religioſos, qui in eo Monaſterio vivunt, & ſub-
miniſtrandi neceſſaria pro Eccleſiæ, & Monaſterii reſtau-
ratione, ornatu, & cultu. Et quarta demum eſt ſpecies
Eccleſiarum Metropolitanarum, & Cathedralium, ac Pa-
rochialium, habentium curam Animarum, Sacramenta-
lem, & juriſdictionalem reſpective, & in quibus inter
Epiſcopum, vel Rectorem, & Eccleſiam conſideratur
conjugium ſpirituale.
10 In prima ſpecie beneficiorum ſimplicium receptum eſt,
diminutionem fructuum non attendi, neque ob eorum te-
nuitatem Titularem excuſari a ſolutione penſionis, recte-
que procedit vulgare Beneficialiſtarum dicterium, vel ſol-
vas, vel dimittas, dum nullum adeſt conjugium ſpiritua-
11 le. *g* Idemque regulariter apud eoſdem Beneficialiſtas eſt
receptum in ſecunda ſpecie Canonicatuum, aliorumque
beneficiorum in Cathedralibus, & Beneficiatis, ex eadem
ratione, quod in libertate poſſeſſoris, ob non exiſten-
tiam matrimonii ſpiritualis, repoſitum eſt dimittere, adeo
ut nulla per Beneficialiſtas conſtitui videatur differentia
inter iſtam beneficiorum ſpeciem, & primam, non ad-
mittendo terminos congruæ privilegiatæ. Verum ab ali-
quo moderno tempore inolevit, rationabiliter quidem,
uſus cujuſdam congruæ impropriæ, non habentis certam
taxam, quantum ſcilicet ſit congruum, & neceſſarium
pro ſubſtentatione perſonæ poſſeſſoris beneficii, ut vaca-
re poſſit ſervitio Eccleſiæ, & non in gratiam ipſius Be-
neficiati, & ejus lucrum, ſed in gratiam Eccleſiæ, &
ne iſta Miniſtris, & ſervientibus alias deſtituta rema-
neat, quod tamen certam non habet taxam, vel regulam
cum iſta pendeat a qualitate, & moribus loci, & Ec-
cleſiæ.
Pariter idem dicendum videtur in tertia ſpecie Abba-
12 tiarum, ſeu Commendarum, quoniam intrat eadem ra-
tio libertatis dimittendi, ideoque intrat idem dicterium,
aut ſolvas, aut dimittas. Adhuc tamen conſideratur ea-
dem congrua impropria, pro ſupplendis ſuperius enuncia-
tis oneribus, quæ Eccleſiæ, & Monaſterio incumbunt.
Eccleſia ſiquidem eſt Domina fructuum, qui primario
erogari debent in ea, quæ ſunt neceſſaria pro ejus cultu,
& ſubſtentatione Miniſtrorum, ad Rectorem autem, &
reſpective ad penſionarios, aliquam in fructibus partici-
pationem habentes, juxta ſuperius deducta in cap. 2. &
alibi, pertinent fructus excreſcentes, ideoque pro ſolven-
dis penſionibus defraudanda non eſt ipſa Eccleſia Domi-
na, quoniam ita eſſet dare caſum, quod pro alendis, &
veſtiendis extraneis, quandoque, & frequenter locuple-
tibus, & ad luxum, ipſe bonorum dominus cogeretur
tamen ſitim, & nuditatem pati, quo nil abſurdius, nil-
ve irrationabilius, & tamen ſaxit Deus, ut id frequen-
ter non contingat.
Demum quoad quartam ſpeciem illarum Eccleſiarum, 13
in quibus conſideretur matrimonium ſpirituale, quales
ſunt Eccleſiæ Cathedrales, & Metropolitanæ, ac etiam
Parochiales, ex pluries inſinuatis, jam provisum eſt per
Concilium Trident. ut ſalva remanere debeat congrua,
in Cathedralibus nempe mille pro Epiſcopo, & in Paro-
chialibus centum pro Rectore, quamvis per Titularem
conſenſus expreſſus penſionibus præſtitus fuerit, quoniam
habet in ſe, ubi etiam explicite non dicatur, hanc implici-
tam conditionem, dummodo ſalva remaneat congrua,
quæ eſt præcipua, & privilegiata, ut ante omnia deduci 14
debeat. *h* Verum, ut pariter alias dictum eſt, moderna
cauſa deſuper adinventa, ut Titularis non ſolum præ-
ſtet conſenſum penſionibus, atque ad illarum ſolutionem
ſe obliget, ſed etiam ſe aſſerat bene informatum de va-
lore, & capacitate, aſſumendo in ſe onus probandi contra-
rium, dictam Conciliarem proviſionem pene inanem red-
didit illa operatio, quæ attribuitur poſſeſſioni, quod li-
cet non transferat dictum onus in Titularem, adhuc ta-
men pendente judicio ordinario, & appellabili, ideoque
terminando per tres conformes ſuper valore, interim Ti-
tularis cogatur in judicio poſſeſſorio manutentionis ſolve-
re, quod operatur, ut cogantur Titulares gemere, & ſuc-
cumbere ſub jugo.
Quando vero Titularis judicium proſequi velit, ad 15
hunc effectum congruæ, & diminutionis penſionis reſpe-
ctive, attendendus venit valor præſens in ſingula tempo-
ra, quamvis de præterito, & de tempore reſervationis
eſſet major, vel reſpective minor. *i* In hoc enim differunt
annullatio penſionis ob falſam narrativam valoris, per aſ-
ſenſum, e juxta deducta in cap. præcedenti, & iſta dimi-
nutio, ratione diminutionis fructuum, & deductionis
congruæ, quoniam priori caſu attenditur tempus reſerva-
tionis, non curato, an poſtmodum valor creſcat, vel de-
creſcat; in poſteriori autem attenditur tempus præſens.
Adhuc tamen (forte parum commendabiliter) præfatæ 16
congruæ Conciliari ſolet expreſſe derogari, ac etiam Be-
neficialiſtarum ſubtilitas introduxit jam inſinuatam tacitam,
& ſubintellectam derogationem in Cathedralibus, & Me-
tropolitanis, ob ſcientiam valoris, quam in Papa præſup-
ponunt, ratione proceſſus Conſiſtorialis, quod utique mo-
dicam, forteque nullam habere videtur probabilitatem,
ob experientiam annorum ſex in munere Auditoris Pa-
pæ, per cujus organum hæc negotia pertractantur, quod
iſti proceſſus quodammodo, ſaltem circa valorem, ſunt
cæremoniales, maleque fundati, & quandoque etiam a-
ſtringuntur proviſi ad expreſſe renunciandum huic con-
gruæ, quod pariter parum commendabile dicendum vide-
tur. Unde propterea Epiſcopus hoc præſidio ita deſtitutus 18
recurrere cogitur ad congruam alimentariam, quæ oc-
caſione caſus particularis peracti in conſueta hujus mate-
riæ Sede, ſtatuta fuit in ſcutis, vel ducatis monetæ Re-
gionis 700. *l* atque pro conſueto vitio pragmaticorum pro-
cedendi more pecudum, ex iſto exemplo, inolevit com-
munis opinio, vel uſus, ut generaliter iſta ſit taxa con-
gruæ alimentariæ, quod manifeſtum continere videtur er-
rorem, a quo neque immunis eſſet congrua Conciliaris
mille, niſi ille detur huic novæ legi intellectus, multum
quidem probabilis, quod hæc ſumma non ſit præciſa, & 19
taxativa, adeout majorem ſummam excludat, ſed ut non
poſſit eſſe minor, non tamen excludat majorem. Prorſus
enim irrationabile, atque irriſione dignum eſſet aſſere-
re, quod illa congrua alimentaria, quæ taxata fuit pro
Epiſcopo parvæ Civitatis Sancti Severi, in qua Epiſcopus
non premitur honorificis, & decoroſis tractamentis, &
in Regione Apuliæ multum fertili, & ubi vilis eſt victua-
lium valor, deſervire debeat pro congrua Archiepiſcopi
Mediolanenſis, vel Archiepiſcopi Neapolitani, & ſimi-
lium magnorum Prælatorum, magnarum, & conſpicua-
lum Urbium, quodque pariformiter congrua Conciliaris
convenire debeat hujuſmodi magnis, & conſpicuis Præla-
tis, ac Epiſcopis Capitano, Ravellenſi, Lavellenſi.
Montis

Montis Marani, & ſimilibus, revera facientibus potius figuram Parochorum, habentium uſum Pontificalium, & quorum Eccleſiæ vix habent in fructu medietatem, & minus præfatæ taxæ alimentariæ; & tamen quandoque practicatum fuit, ut proviſus de Eccleſia renunciaret etiam huic congruæ alimentariæ, cum obligatione ſe alendi de proprio, quod de ſtricta juris cenſura ſubſtineri, (non obſtan-
20 te regula, quod alimentis renunciari non poſſit quoties revera de iſtis eſſet proviſus de proprio) tamquam Advocatus, probavi in eadem conſueta hujus materiæ ſede. *m*

21 Quando itaque Epiſcopi, vel reſpective Parochi ſunt ita penſionibus gravati, quod revera neque pars congrua pro eis supereſt, inhabiles vero ſunt litem diſpendioſam deſuper ſubſtinere, offerre ſolent penſionariis omnes Eccleſiæ redditus, per ſe ipſos adminiſtrandos, & percipiendos, contenti congrua Conciliari, vel alimentaria, & minus, ut quandoque praxis docet ſecutum eſſe, ex inſinuatis in eadem conſueta ſede; *n* Sed Rota, & Curia, contradicentibus penſionariis, id admittere, & practicare noluit, & quidem non improbabiliter, quoniam per Epiſcopos habentes juriſdictionem, & poteſtatem in loco, multæ fraudes committi poſſent, ita pene omnes fructus abſorbendo, nimiumque incommodum id eſſet penſionariis abſentibus, & ut plurimum reſidentibus in Curia; Sed e converſo præfati rigores maxima producunt ſcandala, & inconvenientia, ſuperius inſinuata in cap. 2. & alibi, ideoque melior dari non poteſt modus, quam ille, qui ſervatur per noſtrum Legiſlatorem. Atque ex his, quæ dicta ſunt ſuper congrua Conciliari, vel alimentaria in iſta quarta ſpecie beneficiorum, annexum habentium ſpirituale conjugium, cum ſua proportione, inferri poteſt ad illam congruam impropriam, quæ ſuperius conſiderata eſt in ſecunda, & tertia beneficiorum ſpecie.

22 Poſito autem, quod penſionarii aſſumant in ſe curam, & adminiſtrationem bonorum, & redditŭum Eccleſiæ, præſtando Titulari ejus congruam in quantitate, cadere ſolet dubium, an Titularis prætendere poſſit, ut pro ejus congrua ſibi aſſignari debeant tot bona, per ſe ipſum adminiſtranda, & ex quibus ſua manu fructus, & proventus percipiat, de qua occaſione caſus particularis, in eadem hujus materiæ Sede peragitur. *o*

23 Prout etiam, præſertim in Parochialibus, magis vero in Vicariis illarum Parochialium, quæ alicui Capitulo, vel Collegio unitæ ſunt, non infrequentes eſſe ſolent quæſtiones ſuper quibuſdam emolumentis, an incongrua imputari debeant; necne, de quo in Parochorum Sede peragitur. *p*

a *De penſion. diſſ. 22. num. 3. diſc. 29. n. 3. diſc. 30. n. 9. diſc. 44. num. 9. & ſæpius.* b *Locis proxime citatis.* d *Diſc. 45. de penſion.* d *Eodem diſc. 44.* e *Diſc. 11. n. 7. diſc. 30. n. 11. de penſion. & ſæpius* f *Diſc. 21. de penſion. num. 7. ubi allegatur deciſ. 107. part. 10. rec.* g *De penſion. diſc. 21. de Benefic. diſc. 90. n. 39.* h *Diſc. 2. de penſion. & alibi plures.* i *De penſion. diſc. 8. n. 6. & diſc. 14. n. 15. de benefic. diſc. 90. n. 46.* l *Diſc. 16. & 17. de penſion.* m *Dict. diſc. 16.* n *Diſc. 18. de penſion,* o *Dict. diſc. 18.* p *Diſc. 22. de Paroch.*

De juſtificatione valoris, quommodo ad hunc effectum penſionum facienda ſit, & an diſtributionum, & aliorumque incertorum ratio habenda ſit.

S U M M A R I U M.

1 *COnſtitutio Innocentiana ſuſtulit in magna parte iſtas quæſtiones valoris.*
2 *De inſpectionibus deſuper cadentibus.*
3 *De probatione valoris narratis in reſervatione pura, & motu proprio ſuper beneficio vacante.*
4 *Quid ubi agitur de reſervatione Conſiſtoriali, cum clauſula,* dummodo.
5 *Et quid ubi Titularis aſſumpſit in ſe onus probandi deficientiam valoris.*
6 *De penſione ex cauſa reſignationis.*
7 *De diſtinctione generali ſuper iſta probatione.*
8 *De penſione voluntaria ſuper beneficio.*
9 *Ad probationem perfectam neceſſarius eſt calculus decennalis.*
10 *Fructus dicuntur illi, qui ſuper ſunt deductis oneribus.*
11 *Quales debeant eſſe Teſtes deponentes de valore.*
12 *Et quomodo debeant eorum depoſitiones coarctare, tam circa fructus, quam circa onera.*
13 *Quando incerta veniant in valore, datur diſtinctio.*
14 *Et quid de diſtributionibus quotidianis, an ſuper eis cenſeatur impoſita penſio.*
15 *De domibus Canonicalibus, vel Parochi, & Miniſtrorum.*
16 *De eodem, de quo n. 13.*
17 *Si penſio impoſita ſit etiam ſuper diſtributionibus quotidianis, an id intelligatur in ſubſidium, quatenus fructus, vel præbenda non ſufficiant.*

C A P. X I I.

MAjorem partem forenſium controverſiarum caden- 1
tium in iſta materia valoris, ad effectum, de quo agitur, ſubſtinendi, vel reſpective impugnandi penſiones, ſuſtulit noſtra Conſtitutio Innocentiana moderatoria Conſtitutionis 20. Urbani Octavi, quæ illis frequentiorem præbebat occaſionem, ut inſinuatum eſt ſup. in c. 1. proœmia- 2
li. Adhuc tamen ad alios effectus, jam ſuperius inſinuatos, & inferius in toto operis progreſſu inſinuandos, de eadem materia peragere opportunum eſt, tam ſcilicet circa modum probationis, & quando iſta dicatur ſufficienter facta, necne, quam circa ejuſdem valoris qualitatem, quid ſcilicet ſub ejus, & fructuum nomine veniat, ad effectum, de quo agitur, & quænam onera ſint ab eis deducenda, ideoque duæ ſunt inter ſe diſtinctæ inſpectiones, ambæ tamen difficiles, & altæ indaginis, unde proveniunt ſuperius enunciata inconvenientia, Titularibus, & reſpective penſionariis nimium præjudicialia.

Quatenus itaque pertinet ad primam inſpectionem probationis, & quando iſta dicatur ſufficienter facta, necne, per illam partem, cui juxta jam enunciatas diſtinctiones tale onus incumbat, reflectendum eſt ad plurium caſuum diſtinctionem, traditam in Sede Beneficiali, ſuper 3
materia valoris in genere. *a* Ubi enim agitur de juſtificatione valoris narrati in ſupplicatione, & literis reſervationis puræ, & perfectæ ſuper beneficio vacante, ipſa vacatione durante, vel in actu providendi, atque ſit reſervatio motu proprio, & tunc ſi penſionarius pro executione litterarum, & gratiæ, ex malo conſilio ejus directoris, vel ad ſatisfaciendum parum perito executiori, aſſumere velit hoc onus, cujus nulla premitur neceſſitate, tamquam per abundantem juſtificationem omnium narratorum, intrant eadem, quæ habentur in dicta materia Beneficiali ſuper juſtificatione valoris narrati beneficii, de quo agitur, ac etiam valoris pariter narrati obtentorum, ut ſufficiat juſtificatio talis qualis, etiam per teſtes de judicio, vel de communi exiſtimatione, & fama, abſque illis rigoroſis requiſitis, quæ deſiderantur in aliis caſibus, de quibus infra, redolentibus materiam objectivam.

Ubi vero, etiam ad eumdem effectum juſtificationis, & executionis gratiæ, agitur quidem de conſimili reſervatione, motu proprio, & beneficio vacante, durante vacatione, vel in actu providendi, quæ tamen non ſit pura, ſed conditionali, cum clauſula, *dummodo remanent mille pro Epiſcopo, centum pro Rectore*, vel alia cum clau-
ſula, *dummodo omnes penſiones, computatis antiquis, non excedant tertiam, vel reſpective quartam partem fructuum*, 4
& tunc ubi juſtificatio facienda ſit a penſionario petente executionem gratiæ, quia nempe adhibita non ſit pluries enunciata cautela, per quam hoc onus transfertur in Titularem, iſtoque caſu non ſufficit quidem illa probatio levis, & vaga, & quæ tamquam non neceſſaria fiat in priori caſu, de quo ſupra; Non tamen requiritur illa probatio rigoroſa, & exacta, quæ neceſſaria eſt in caſu impugnationis, & quando fiat tanquam objectiva, ideoque admittuntur etiam præſumptiones, & adminicula, & alia, quæ in materia potius favorabili, quam odioſa, & objectiva admitti debent, & ſolent cum terminis generalibus, ideoque materia non eſt capax regulæ certæ, & generalis, ſed in prudentis judicis arbitrio, juxta generalem probationum regulam, totum repoſitum eſſe videtur.

Si autem in hoc eodem caſu probatio facienda eſt per 5
Titularem, quia nempe, juxta cautelam moderno tempore adinventam, ſe aſſeruerit bene informatum de valore, quandoque propterea ſalva ſibi remanet congrua, aſſumendo in ſe onus probandi contrarium, & tunc videtur diſtinguendum, quod aut non impugnando propriam confeſſionem allegat ſuperventam diminutionem valoris, & fru-

fructuum: Unde propterea non tunc, ſed nunc non verificetur clauſula, *dummodo*, & per conſequens petatur reductio ad proportionem, atque tali caſu videtur dicendum idem, quod proxime ſupra dictum eſt, quoniam non agitur de materia objectiva. Sed ſi prætendat impugnare propriam confeſſionem, illamque erroneam probare, & tunc pariter non intrat ille rigor omnimodus, qui procedit in materia objectiva, ſed bene intrat obligatio cujuſdam magis concludentis, magiſque perfectæ probationis, ex eiſdem regulis, & propoſitionibus generalibus, quando agitur de impugnanda propria confeſſione, & de probando errorem, qui non eſt præſumendus, adeout oporteat excludere contrariam poſſibilitatem.

6 Alter eſt caſus illarum reſervationum, quæ ſiunt ad ſupplicationem, non tamen ſiot odioſæ, & exorbitantes, ut ſunt illæ, quæ occaſione reſignationis ad favorem, ſuper ipſo beneficio reſignato, ſiunt ad favorem reſignantis, vel alterius, ejus intuitu, & contemplatione, & tunc quia juxta magis probabilem opinionem iſta ſpecies penſionis dicenda non eſt odioſa, mionſque ob malam narrativam valoris intrat annullatio in totum contra penſionarium, ſed ſolum ejus favore, & quatenus iſte, nolens acquieſcere diminutioni pro rata, intrare velit regreſſum ad beneficium reſignatum, probabilibus videtur dicendum idem, ut rigor non procedat. Et in ſumma ut intret diſtinctio inter caſum, in quo probatio ſtat pro executione gratiæ, & caſum, in quo eadem probatio

7 fiat pro annullatione, & impugnando, tamquam per ſpeciem objecti, ut ex uno, vel altero caſu pendeat reſolutio, an magis, vel minus concludens, perfecta, ſive magis, vel minus rigoroſa requiratur.

8 In illa vero ſpecie, quæ abſque dubio exorbitans eſt, & odioſa, qualis eſt illa reſervatio, quæ ad ſupplicationem fiat, voluntarie, & beneficio pleno, cum jam deducta diſtinctione inter caſum, in quo dicatur ſine cauſa, & caſum, in quo aliquam habeat cauſam, reſpectu penſionarii, & tunc magis concludens, magiſque rigoroſa probatio accedere debeat, ut magis diſtincte in enunciata Sede Beneficiali, ubi latius videri poteſt.

9 Præſuppoſita itaque neceſſitate concludentis, & perfectæ probationis, cum illo majori, vel minori rigore, quem major, vel minor penſionis odibilitas exigat, non dicitur probatio concludens, & perfecta illa, quæ ſtat fructuum, & proventuum unius, vel duorum, aut trium annorum, quoniam juxta contingentias temporum belli, vel pacis, aut ubertatis, & reſpective ſterilitatis, aliorumque accidentium, ſæpe caſus præbet magnam ſoliti valoris accidentalem alterationem, plus, & minus, ideoque juxta regula Beneficialiſtarum, quæ in aliis materiis eſt etiam recepta, ideoque attenditur pro firmando vero valore, ponendi ſunt in calculo fructus decem annorum, illorumque diſtributio, vel peræquatio in ſingulos annos facienda eſt, ut facta computatione, vel compenſatione annorum uberium cum ſterilibus, ita firmetur ſtatus uniformis, cum accidentales alterationes non attendantur, ad inſtar eorum, quæ habentur in cenſibus conſignativis, quando prætenditur incapacitas fundi cenſiti ob fructuum diminutionem, cum ſimilibus.

10 Ponendi autem ſunt in iſto calculo omnes fructus, qui ex prædiis percepti ſiot, & quantum fuerit in tempore eorum pretium, ſed deducenda ſunt onera, tam conſiſtentia in cultura bonorum, & in ipſa perceptione, & cuſtodia fructuum, quam in aliis expenſis, quæ Eccleſiæ, vel Beneficio incumbunt, ex regula, quod fructus dicuntur illi, qui ad commodum Beneficiati ſuperſunt, deductis oneribus.

11 Atque hinc ſequitur, quod ad iſtam perfectam, & concludentem probationem non ſufficiunt illæ vagæ, & tales quales depoſitiones teſtium habentium aliquam peritiam in regione, ac deponentium de communi fama, & reputatione, quales præſertim eſſe ſolent illi proceſſuum Conſiſtoralium; unde propterea, ut alias dictum fuit, prorſus vanum videtur in iſto proceſſu aliquod ſolitum conſtituere fundamentum, cum ad ſummum deſervire ſolum poſſit pro adminiculo, cum aliis conjungendo, cum prohibitum non ſit aliquas exceptiones, quas in perſona, vel dicto patiantur teſtes, per adminicula ſupplere, ut in jam enunciata Sede Beneficiali in ſpecie advertitur, ſed Teſtes debent eſſe bene informati, ſuæque informationis, vel ſcientiæ probabilem cauſam, etiam non interrogati debent allegare, puta quia fuerint œconomi, vel miniſtri bene informati, quoniam debent facere duplicem cuaſtationem, unam affirmativam, deponendo de omnibus fructibus, alteram negativam, quod ſcilicet non adſint, neque adeſſe poſſint alii fructus, quos ipſi non ſcirent, & tertiam pariter mixtam de affirmativa, & negativa circa onera, quod ſcilicet ſciant omnia onera, quæ extent, cum excluſione aliorum, & circa onera cadere ſolent non inſrequenter quæſtiones, quod non ſint talia, ut deduci mereantur, atque proceditur cum diſtinctione inter neceſſaria, & voluntaria, ut priora deducantur, non autem poſteriora, ut magis diſtincte in enunciata Sede Beneficiali.

Frequentiores autem, & indifficiliores in iſta valoris materia ſolent eſſe quæſtiones ſuper qualitate fructuum, 12 & proventuum, quinam ſcilicet computari debeant in valore, & de quibus ratio haberi non debeat; idque duas habet inſpectiones, unam ſcilicet ſuper incertis, & alteram ſuper illis, quæ ſpeciem, vel naturam habeant diſtributionum.

Quatenus itaque pertinet ad proventus incertos, magni, & frequentes dignoſci videntur errores, vel æquivoca illorum, qui in ſola doctrinarum litera, vel cum 13 regularum generalium ſuperficie procedunt, applicando omnibus caſibus illas regulas, vel propoſitiones, quæ ſunt quidem in ſuis caſibus veræ, nullatenus autem adaptantur ad illos caſus, de quibus eſt quæſtio; Si quidem ad effectum regulæ de valore, & pro evitanda nullitate gratiæ, ob malam valoris expreſſionem, ſive ad effectum evitandi ſolutionem annatæ, cum ſimilibus effectibus odioſis, & præjudicialibus, vera eſt regula, quod incerta non veniunt in valore, vel ſub nomine fructuum, non tamen exinde inferendum eſt ad effectum, de quo agitur, inſpiciendi ſcilicet, an beneficium ſit illius penſionis capax, necne; quoniam notoria praxis docet, quod pleræque Eccleſiæ nulla poſſidentes prædia, & bona, vel jura fructifera, ſunt divites, atque conſiderabiles, habent redditus provenientes ab incertis, mereque voluntariis oblationibus, & eleemoſynis, juxta exempla tradita in eadem Sede Beneficiali, & alibi *b*, & tamen non exinde dicendum eſt, quod tales Eccleſiæ non habent fructus, & redditus exuberantes ultra neceſſaria, ut proinde ſint penſionis incapaces, atque dicantur non habere valorem, dum in hoc attenditur effectus, vel finis, non autem formalitas verborum, vel terminorum; Potiſſime vero ubi non agitur de temporalibus, & accidentalibus proventibus, ſed de illis, qui ex diuturni temporis obſervantia, vel experimento dici poſſunt certi, & perpetui, ita & taliter, quod ſi Eccleſiæ Rector velit illos locare, ſeu concedere in appaltum, eo modo, quo conceduntur gabellæ, & decimæ, aliaque ſimilia jura, inveniet conductorem pro certa annua, vel alias temporanea penſione; eodem modo, quo ſequitur in prædiis, & in aliis bonis vere fructiferis, ideoque habentur pro certis. *c*

Clarius vero, & cum longe minori dubitandi ratione id procedit, quando non agatur de illis incertis mere voluntariis, quæ proveniunt a populorum devotione, juxta caſus ſuperius recenſitos, ſed agitur de proventibus provenientibus a jure certo, & radicato de præterito, imo neceſſaria, ut exempli gratia ſunt illa emolumenta, quæ licite per Parochum percipiuntur, occaſione adminiſtrationis Sacramentorum, vel funerum, & ſepulturæ (quamvis contra juris regulas ſequatur, quia nempe, ex privilegio, vel antiqua conſuetudine, ſive ex concordia dentur loco decimarum,) quoniam iſta dicenda ſunt emolumenta certa, dum perneceſſe homines degentes in Parochia naſcuntur, baptizantur, contrahunt matrimonia, moriuntur, & tumulantur, idque privative pertinere de neceſſitate ad Parochum, cum in hoc conſiſtat jus Parochiale circa mutuam neceſſitatem Parochi erga Parochianos, & Parochianorum erga Parochum in juribus de ſui natura Parochialibus. Idemque in Eccleſia Cathedrali, vel Metropolitana circa illa emolumenta, quæ juridice pertinent ad Epiſcopum, cum ſimilibus, ideoque ad has diſtinctiones eſt reflectendum, & ſine quibus clarus eſt incurſus errorum, & æquivocorum, ac etiam illorum inconvenientiam, quæ in ſede Juriſpatronatus inſinuantur, quod ita cum ſatis exigua dotatione poſſet acquiri juriſpatronatus divitum, & inſignium Eccleſiarum, & Beneficiorum. *d*

Iidem errores, vel æquivoca magis dignoſcuntur in illis 14 proventibus, & emolumentis, quibus potiuntur Canonici, & Beneficiari Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum, ratione ſervitii actualis, quod præſtant per pun-

punctuatas in divinis, procedendo cum regula in ſuir caſibus vera, & recepta, ſed confuſa, maleque applicata, quod ſub valore, ſive ſub nomine fructuum non veniunt diſtributiones quotidianæ, quarum ſpecialis, & expreſſa mentio neceſſaria ſit, tam in reſervatione, quam in facultate transferendi, ut propterea diſtributiones huic oneri non ſubjaceant, quoniam, & in hoc procedendum eſt cum eiſdem diſtinctionibus, quod ſcilicet aliud eſt agere ad effectum regulæ de valore, inductæ pro intereſſe Annatiſtarum, & ad evitandam ſolutionem annatarum, quæ habent quidem aliquod probabile rationis fundamentum, ut in eadem Sede Beneficiali advertitur, quidquid vulgus imperitorum, & non informatorum obloquatur, & adhuc tamen continent quoddam onus, a quo admitti debet excuſatio, quo magis fieri poteſt: Et aliud eſt ad noſtrum effectum capacitatis penſionum, ſive ad alterum acquirendi juſpatronatus ex cauſa dotationis, vel augmenti dotis, ut ſcilicet, quoad iſtos poſteriores effectus attendi debeat de facto finis, vel ratio, ob quam iſta regula, vel propoſitio inolevit, qualis eſt illa, quod diſtributiones non ſunt lucrum, quod Beneficiatus faciat ratione Beneficii, cujuſque tituli, ſed ſunt merx, & ſalarium laboris perſonalis, quod in ſervitio Eccleſiæ, vel in alia functione Eccleſiaſtica facere oporteat, ad menſuram tamen, & proportionem ſervitii, & laboris, non autem in magno exceſſu, qui ultra id percipiatur. Ideoque pluries in caſuum contingentiis ad iſtum effectum penſionum efformabam tres diſtributionum ſpecies, quarum una eſt illarum, quæ vere, & de facto ſunt quotidianæ, quia ear (exemplificando in Baſilica Urbis) obtineant illi, qui cantant Miſſam, vel Evangelium, ſive Epiſtolam cum præmio, ſeu mercede duorum, vel trium juliorum pro qualibet functione, abſque eo, quod alii Canonici, qui tales functiones facere non curant, quamvis præſenter, & intereſſentes, de aliquo participent, ut ego in duobus annis in Baſilica Lateranenſi, & in aliis duobus annis in Baſilica Liberiana, ſeu Sanctæ Mariæ Majoris, uſque ad promotionem ad Cardinalatum ſum expertus, quia dictas functiones peragere non cupiebam, atque Collegæ, nimium benigne, & urbane meam admittebant excuſationem, abſque neceſſitate recurrendi ad Breve exemptionis, ſolitum concedi Palatinis, & aliquibus Officialibus Papæ.

Altera eſt illarum diſtributionum ſpecies, quæ conſiſtunt in anniverſariis, & quibuſdam aliis ſervitiis, & functionibus, de quibus participant omnes Canonici præſentes, & intereſſentes, ac etiam illi abſentes, qui habent exemptionum Brevia, quæ tamen nunquam placuerunt, eorumque abolitionem laudarem, & conſulerem, & quæ diſtributiones ſolent redigi in aliquam maſſam, certis ſolitis temporibus dividendam, atque in iſta, & in priori ſpecie vera eſt dicta propoſitio, etiam ad effectum, de quo agitur, quoties illarum quantitas revera proportionata ſit ſervitio, & labori, prout frequentius ſolet ſequi.

15 Tertia demum eſt ſpecies illorum emolumentorum, quæ vere, & de facto, inſpecta naturali veritate, non autem in legalibus ſubtilitatibus, & ſuperſtitionibus, ſunt fructus, conſiſtentes in pecunia, vel frugibus, aliiſque proventibus Caſalium, & Tenutarum, aliorumque Prædiorum urbanorum, & ruſticorum, vel cenſuum, & canonum, aliorumque ſimilium jurium, ſive, ut frequentium praxis docet in Hiſpanis, conſiſtunt in decimis, pertinentibus ad Epiſcopum, & Capitulum, ratione curæ univerſalis totius Diœceſis, ut in Decimarum Sede advertitur; Ex multum vero commendabili lege ſcripta, vel non ſcripta introductum eſt, ut percipi, & lucrari debeant ratione ſervitii, & intereſſentiæ per punctaturas, ad formam diſtributionum quotidianarum, ut in enunciatis Baſilicis Urbis, & in dictis Eccleſiis Hiſpaniarum ſequitur, & tunc dicuntur diſtributiones quotidianæ impropriæ ad iſtum effectum, non autem ut dicatur merx, & ſalarium proportionatum labori perſonali; Prorſus enim fabuloſum videtur dicere, quod pinguiſſimi, & conſpicui Canonicatus Baſilicarum Urbis, vel Eccleſiarum Toletan. Hiſpalen. Compoſtellan. & ſimilea, dici debeant Beneficia nullius, vel tenuis valoris, adeo ut ſint incapacia penſionum, vel ſub illis non veniat iſta ultima ſpecies diſtributionum abſque ſpeciali mentione, tamquam a veriſimiliter deficiente voluntate Papæ, uſcuique ad ſenſum patet, ideoque inter leguleicas ſuperſtitiones, ne dicamus ineptias, id ſemper recenſui. *f*

Cum autem poſt hæc jam ſcripta caſualiter ad manus obvenerit quædam moderna Rotæ deciſio; *g* in qua pro diſtinguendis certis ab incertis, ad hunc effectum penſionis, datur quædam diſtinctio, quæ dicitur communiter a Doctoribus tradita, & a Tribunali recepta, quod alii ſunt fructus incerti habentes principium, ſeu obligationem certam, & fixam, licet in quantitate variabiles, ut decimæ primitiæ, fructus naturales, & etiam alia emolumenta, vel mere voluntaria, quæ tamen ex ſtylo, vel conſuetudine Regionis, mediantibus attendamentis, ſolent ad certitudinem reduci, & iſti computantur in fructibus beneficii, alii autem ſunt fructus mere incerti, vel ratione principii, & quantitatis, ut oblationes, & eleemoſynæ, vel ratione eventus, ut ſunt emolumenta baptiſmatum, matrimoniorum, & funeralium, quæ omnia Sacramenta licet ex neceſſitate naturali, & civili reſpective quotidie adminiſtrentur, nihilominus cum dependeant, vel ab imperſcrutabili divinæ diſpoſitionis judicio, vel a mera voluntate fidelium, ſecluſa conſuetudine attendandi, & illos ad certitudinem redigendi, dicuntur omnino incerti, & iſti e contra non calculantur ad augendum valorem Beneficii.

Siquidem quidquid ſit de juſtitia dictæ ultimæ reſolutionis in eo caſu, in quo agebatur de penſione reſervata ſuper certis, & incertis Eccleſiæ Parochialis, cum clauſula, *dummodo remaneant centum ducati auri de Camera pro Rectore*; Unde quæſtio erat, an emolumenta provenientia ex anniverſariis, & funeribus, aliiſque emolumentis Parochialibus in dies obvenientibus, calculanda venirent, necne in dictam congruam, juxta quæſtionem alias diſputatam, & in Parochum ſede peractam, inter Parochum habitualem, & Vicarium deputatum ad exercitium Curæ, & ſuper quo locus veritati relinquitur, dum non viſis juribus hinc inde deductis, meum efformare non valeo judicium, quod ubi etiam poſſem, non tamen facere deberem, ne in caſu particulari, qui adhuc pendet ſub Judice, uni partium fiat præjudicium, atque loquendo generaliter, & in abſtracto præfata diſtinctio non bene efformata videtur, ſed fallaciam potius continere, quoties agatur de penſione impoſita etiam ſuper incertis, quoniam ſub iſtorum nomine nullatenus calculari debet illa ſpecies fructuum, quæ continetur in prima parte diſtinctionis, dum iſti fructus dicendi veniunt certi, adeout, quamvis penſio impoſita eſſet ſuper fructibus certis tantum, iſtorum ratio ſine dubio habenda ſit, dum calculantur etiam ad longe fortiores effectus regulæ de valore pro invaliditate gratiæ; & alterum ſolutionis annatæ, cum iſti proprie dicantur fructus certi, utpote radicati in ſolo, vel in alio certo, & indeficienti jure, ſeu cauſa productiva; Unde propterea adeſt certitudo in ſubſtantia, vel in genere, quamvis etiam in aliquo anno ob ſterilitatem, vel aliam calamitatem accidentalem nulli percipiantur, cum in aliis annis natura ſuppleat, vel præcedenter ſuppleverit, ideoque intrat compenſatio anni uberis cum ſterili, neque accidentalis deficientia unius, vel etiam plurium annorum (dummodo ſalva remaneat ſubſtantia, & cauſa productiva) facit, quod res certo fructifera non ſit, juxta ea, quæ habentur in cenſibus conſignativis impoſitis ſuper certo fundo fructifero, ad formam Conſtitutionis Pianæ, qui ceſſant, ſi fundus cenſitus pereat, vel infructifer fiat, ſive ceſſent in parte fructus fundi, aut minuantur, atque reddantur inſufficientes, quoniam non attenditur deficientia accidentalis unius, vel plurium annorum cum ſimilibus. Ideoque ad rem, hujuſmodi fructus in ſubſtantia, vel in genere dicuntur certi, ſola vero incertitudo conſiſtit in quantitate, quæ ſingulis annis eſt varia, ſed ad hunc effectum inducta eſt peræquatio decennalis, de qua ſupra, ut ita calculatis annis uberibus cum ſterilibus firmetur certitudo, quoniam alias nulli darentur fructus certi, & per conſequens non ſolum ſubſtineri non poſſent penſiones impoſitæ ſuper ſolis fructibus certis, ſed neque unquam eſſet locus regulæ de valore, vel ſolutioni annatarum, cum certitudo ſolum circa quantitatem verificari videatur in fructibus civilibus, ſed neque in omnibus, quoniam illi, qui conſiſtunt in penſionibus domorum adhuc dici merentur incerti, & varii, vel quia non inveniantur conductores, vel quia pro temporum qualitate oporteat penſionem minuere, aut quod domus indigeat refectione, qua durante, ſit inhabitabilis, idemque in illis fructibus civilibus, qui conſiſtunt in gabellis, & vectigalibus, aut pedagiis, aliiſque ſimilibus juribus, in quibus etiam datur accidentalis variatio, & diminutio; unde ad ſummum certitudo non verificatetur, niſi in canonibus, &

livel-

& livellis, aut cenſibus reſervativis, vel conſignativis habentibus certam taxam invariabilem ſingulis annis, vel ſtatutis temporibus perſolvendam, & nihilominus etiam in iſtis dari poteſt incertitudo ob deficientiam fructuum illorum bonorum, quæ ſunt hujuſmodi præſtationum ſubjectum.

16 Et quoad alteram ſpeciem incertorum, de qua in ſecunda parte dictæ diſtinctionis, quando emolumenta proveniunt a cauſa certa, & neceſſaria, ut eſt illa jurium Parochialium, ratione illarum functionum, quæ per neceſſe faciendæ ſunt, ut ſuperius animadverſum eſt, adhuc intrant eædem conſiderationes, de quibus ſupra in altera ſpecie, quod ſcilicet in genere, vel in ſubſtantia adeſt ſine dubio certitudo, ſolumque incertitudo verificatur in quantitate, quæ ſingulis annis eſt varia, ſed pariter hęc incertitudo tollitur cum eadem decennali peræquatione, ideoque ſola difficultas cadit in proventibus, & emolumentis mere voluntariis, & provenientibus a ſola pietate, & devotione populi, abſque aliquo jure neceſſario, & radicato, & nihilominus etiam in hac ſpecie emolumentorum attenditur illa certitudo, quam inducit longa plurium annorum experientia, ob quam conductor pro certa penſione inveniri poteſt, juxta exemplum practicum, quod in Urbe habemus Eccleſiæ S. Antonii Abbatis in Exquiliis, cum aliis Venetiarum, & Florentiæ, quæ per antiquos Doctores adduci ſolent, ut in locis ſuperius relatis advertitur, atque in Civitate Neapolis adeſt Eccleſia S. Joannis Majoris, quæ habet duodecim hebdomadarios, quorum emolumenta conſiſtunt in aſſociationibus defunctorum ad ſepulchrum in funere, & tamen, quando præſertim iſte uſus erat frequentior, reputabantur valde pinguia beneficia, notabilibus penſionibus gravari ſolita, cum pluriſque ſimilibus exemplis, quæ deduci poſſunt; Ideoque iſta materia regulanda videtur a fine, vel ratione, ob quam congrua Titularis remaneat ab onere penſionis immunis, quoniam quando iſte finis, vel ratio adimpletur, non eſt rigoroſe immorandum in modo, vel in qualitate proventuum, atque eatenus in Vicariis Eccleſiarum Parochialium unitarum alicui Capitulo, vel Dignitati aliqua incerta deferri ſolent Vicario, quatenus iſtius congrua, juxta frequentiorem praxim, ſit modica, & non ſufficiens ad ſubſtentationem, ut propterea incerta ſit pars congruæ, atque cum iſta regula procedendum videtur, attendendi ſcilicet ſubſtantiam veritatis, ac finem, ſeu rationem legis, non autem leguleicas formalitates, & ſuperſtitiones, aut vocabulorum, & verborum corticem, & grammaticales ſignificationes, ut ſcilicet Titularis præſervetur a damno, non autem ad lucrum, & locupletationem.

Super domibus vero Parochialibus, vel reſpective Canonicalibus, vel illis colonorum, & laboratorum, cadunt etiam quæſtiones, ſuper quibus non de facili certa regula dari poteſt, cum deciſio pendeat a ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, ideoque de his, & aliis ad hanc materiam pertinentibus videnda ſunt quæ habentur in conſueta, & propria iſtius materiæ ſede, ac etiam in alia materia Beneficiali.

27 Poſito autem, quod etiam ſuper diſtributionibus penſio impoſita ſit expreſſe, quia nempe dicatur *etiam ſuper diſtributionibus*, vel quia verborum amplitudo, aut alias deſumpta Papæ voluntas id importet, tunc ubi verificatur diſcretio inter fructus, & diſtributiones, quod præſertim contingit in beneficiis collegiativis, & ſervitoriis, ut ſunt Canonicatus, aliaque Beneficia Cathedralium, & Collegiatarum, probabilis cenſendus videtur ſenſus aliquorum modernorum, i ut diſtributiones gravatę cenſeantur in ſubſidium, & ſecundario, quatenus præbendæ fructus non ſufficiant, & pro rata deficiente. Tum ex regula generali, quod quando conceditur aliquod exorbitans, & irregulare, ita interpretandum eſt, ut quo minus fieri poteſt, admittatur exorbitantia, & receſſus a regula. Tum etiam ita ſuadente probabili ratione. Siquidem ubi præſupponimus caſum, ut poſſeſſor Canonicatus vel alterius Beneficii reſideat, & interſit divinis, adeout integrum percipiat utrumque emolumentum præbendæ, & diſtributionum, & iſto caſu nil refert, an una, vel altera emolumentorum ſpecies affecta ſit; dum ſive ex una, ſive ex altera proprium debitum ſolvere tenetur. Ubi vero præſupponimus caſum, quod poſſeſſor beneficii non inſerviat in divinis, ideoque non lucretur diſtributiones, quæ juxta diſpoſitionem Sacri Concil. Trident. accreſcunt vere inſervientibus, non autem iis, qui ex privilegio Apoſtolico, vel ex juſto impedimento habentur ficte pro præſentibus, & inſervientibus, quoniam id prodeſt ad effectum lucrandi diſtributiones proprias, non autem illas, quæ accreſcunt ob deficientiam aliquorum, ut docet rationabilis quidem, & commendatione digna conſuetudo trium Baſilicarum Patriarchalium, aliarumque Collegiatarum Urbis, atque in iſto caſu juſtum, & rationabile non videtur, ut ille beneficiatus, qui male ſe gerit, ſuoque muneri non ſatisfacit circa ſervitium Eccleſiæ, obtinere debeat fructus præbendæ exempto pro rata ab onere penſionis, in præjudicium illorum, qui inſerviunt, ipſiuſque Eccleſiæ, cui debitum eſt ſervitium, ſed debet prius ex eiſdem fructibus ſolvere integram penſionem, & ſi quid ſupereſt percipere, dum ex cauſa lucrativa, & ſine onere ſervitii id obtinet in concurſu illorum, qui inſerviunt, foventium cauſam oneroſam. Idemque in altero caſu ex identitate, imo majoritate rationis dicendum venit, quando Beneficium vacet, ideoque fructus toto tempore vacationis prętendantur per ſucceſſorem in Beneficio, juxta Conſtitutionem 7. Julii Tertii, vel reſpective per Cameram Apoſtolicam, ejuſque Collectorem, taliſque fuit ſenſus Sacr. Congregationis Concilii in una Lauretana, ſub die 5. Decembris 1682. Ideoque oneris impoſitio, etiam ſuper diſtributionibus facta, cenſetur ſolum in gratiam penſionarii, & ne Titularis poſſit ab eo ſe excuſare in parte, ſub prætextu inſufficientiæ fructuum præbendę, non autem in gratiam Titularis, vel ſucceſſoris.

a *De beneſi. diſc. 90. ex n. 53. ubi copioſe allegantur auctoritates, ibidem commode videnda.* b *De jurepatron. diſc. 10. n. 17. de præeminent. diſc. 11. n. 10. ubi concordantes auctoritates.* c *Dict. diſ. 11. de præem. & in aliis locis proxime citatis.* d *De jurep. diſc. 10. & 55. & diſc. 90. de Beneſic. in quibus concordantes.* e *De Beneſic. diſcept. 89. ubi de iſta materia annotatum, ac etiam in tract. de offic. venal. cap. 4. & ſeqq.* f *De his, diſc. 61. & 91. de penſion.* g *Romana Penſionis 12. Junii 1682. cor. Rondin. revocatoria alterius, coram eod. impreſſa, dec. 333. p. 19. rec.* h *diſc. 6. & 15. de penſion. & d. diſc. 90. de Beneſ. & alibi.* i *Moneta de diſtribut. p. 3. q. 8. num. 11. cujus allegatione ſolum, abſque alio diſcurſu contentus eſt, Tondut. de penſion. cap. 42. num. 13.*

De penſionis extinctione, ceſſatione, & amiſſione: Et de diſpenſationibus deſuper concedi ſolitis ad id evitandum.

S U M M A R I U M.

1 *De ceſſatione per extinctionem de conſenſu, & quando requiratur beneplacitum Apoſtolicum.*
2 *Non ſunt neceſſariæ litteræ, ſed ſufficit ſola ſupplicatio.*
3 *An iſto modus extinctionis expediens reputari debeat.*
4 *De alio modo acquirendi commoditatem.*
5 *De extinctione, ſeu ceſſatione per mortem penſionarii.*
6 *Quod etiam in iſta ſpecie introductus ſit abuſus.*
7 *De ceſſatione per matrimonium.*
8 *Penſio ceſſat per profeſſionem regularem.*
9 *Quid in Societate Jeſu.*
10 *Epiſcopatus cauſat amiſſionem penſionis, quod declaratur, non autem Cardinalatus.*
11 *De militia ſæculari, & de officiis ſæcularibus.*
12 *Irregularitas, etiam ex homicidio, non cauſat amiſſionem penſionis.*
13 *Quid de feudo, & de Dignitatę Ducis, Marchionis, & Comitis.*
14 *An pro delictis iſta amiſſio ſequatur.*
15 *De non inceſſu in habitu, & tonſura.*
16 *Quod diſpenſationes non faciant ſequi dictum effectum.*
17 *De privilegio militum Lauretanorum.*
18 *De aliis militibus.*
19 *De diſpenſationibus particularibus.*
20 *Diſpenſationes ſuffragantur re integra, & ante factum caſum.*
21 *Ubi diſpenſatio re integra accedat, eſt eadem antiqua penſio, & non nova, & de effectibus.*
22 *An ceſſet penſio reſervata Cardinali, vel alteri habenti certam qualitatem, ob iſtam ceſſatam.*
23 *Et an ceſſet ob immutatum ſtatum Eccleſiæ.*
24 *Diſpenſatio item pro ſtatu conjugali regulariter intelligenda eſt de primo, non ulteriori, niſi dicatur.*

C A P. XIII.

VErus, connaturalis, & favorabilis, non autem odio-
ſus, & pœnalis modus, cui proprie convenit termi-
1 nus extinctionis, vel caſſationis, eſt ille, qui provenit n
legitimu, & non vitioſo penſionarii conſenſu, circa quem,
quando ſit legitimus, necne, nil peculiare in hac mate-
ria ſtatutum videtur, ſed proceditur cum illis terminis ge-
neralibus, qui habentur in materiis beneficialibus, aliiſque
ſpiritualibus, in quibus intrat inſpectio, an ſervari debe-
ant, necne ſolemnitates demandatæ per ſtatuta laicalia,
Et quando iſte conſenſus eſt gratuitus, abſque aliqua re-
compenſa in pecunia, vel in alia re, ſufficit abſque ali-
qua Papæ auctoritate, quæ ſtylo neceſſaria reputatur,
quando dicta recompenſa accedat. Quamvis enim de ſtri-
cta juris cenſura nulla deſuper habeatur probatio, dum,
ex pluries inſinuatis, penſio eſt quid temporale habens ſo-
lum aliquam mixturam ſpiritualitatis ad certos effectus,
ut in cap. 2. n. 4. ideoque vere, & proprie non intrant
termini Simoniæ, nihilominus quia Curiæ ſtylus, & ſæ-
pe citata Conſtitutio Sixti V. induxit diſtinctionem inter
penſionem Eccleſiaſticam, & temporalem, atque in illam,
quæ Eccleſiaſtica dicitur, induxit laicorum incapacitatem,
atque idem ſtylus Curiæ in pleriſque illas exæquavit be-
neficiis, vel cum iſtorum regulis eas ordinavit, introdu-
cendo etiam ſpolium, & incamerationem in non exa-
ctis, juxta inferius deducta in cap. 20. idcirco reputantur
quid annexum ſpiritualitati, & per conſequens ut ſine
Apoſtolica auctoritate, quoad ſubſtantiam, non ſint in
privato commercio, ut advertitur in cap. ſequenti, ideo-
que (licet improprie) adhibentur etiam termini ſimoniæ,
quamvis revera non intrent. Sed ſi de facto fiat extin-
ctio abſque beneplacito Apoſtolico, valida quidem erit
ad favorem Eccleſiæ, ut libertatem acquirat, invalida ve-
ro erit quoad ipſum penſionarium, qui illam pecuniam
retinere non poterit, ſed fiſcus eam avocabit, quoniam
actus crimonoſi, quamvis invalide geſti, in odium fa-
cientis habentur pro validis. *a*
Pro dicta vero auctoritate, vel beneplacito non ſunt
2 neceſſariæ literæ, ut ſunt in reſervatione, aliiſque gra-
tiis Apoſtolicis, ſed ſufficit ſola ſupplicatio ſignata manu
Papæ, vel Prælati habentis officium nuncupatum *per con-
ceſſum*, per quam facultas tribuitur Titulari, & Penſio-
nario reſpective, ut cum anticipata ſolutione aliquorum
terminorum, pro quibus partes concordaverint, liceat
illam facere caſſationem, ſuper qua cadere ſolet dubium,
de quo agitur in cap. ſequenti, an illa valide fieri poſſit,
quando alteri penſionis commoditas ceſſa fuerit. *b*
Merito autem dictum eſt, quod iſte modus eſt magis
3 connaturalis, magiſque favorabilis, & non odioſus, quo-
niam quando ſincere, & bona fide id ſequatur, abſque
dubio favorabilis eſt Eccleſiæ, quæ abſque ejus aliquo ſum-
ptu, vel damno eximitur ab hac ſervitute, prioremque re-
cuperat libertatem, prout etiam favorabilis eſt penſiona-
rio, tum quia totum pendet ab ejus electione, & libera
voluntate, tum etiam quia (præſupponendo illum pruden-
tem, & providum) ita ponit in tuto conſiderabilem ſum-
mam, regulandam ab ipſius penſionarii ætate, & valetu-
dine, juxta ſtylum, qui habetur in vitaliciis, in quibus cer-
ta, & uniformis non cadit regula, ut in cap. ſequenti,
ad ſuos tranſmiſſibilem, vel in ejus neceſſitates, aut uti-
litates promptæ erogabilem; Neque dici poteſt res odio-
4 ſa, & præjudicialis Titulari, quamvis iſte magis aleæ, &
periculo ſe exponat, dum nemine compellente, volunta-
rie, & tanquam per ſpeciem negotiationis id agit, licet
Titulari magis expedire videatur ſe eximere ab onere pen-
ſionis per viam acquiſitionis commoditatis, ob rationes,
de quibus in cap. ſeqq.
Frequentior autem, magiſque proprius, & naturalis ceſ-
5 ſationis caſus eſt ille per obitum penſionarii, quamvis iſte
omnimodam penſionis commoditatem alteri ceſſiſſet, ut
in cap. ſequenti, præterquam in illis penſionibus fiducia-
riis Hiſpaniarum, aliarumque Regionum, de quibus a-
ctum eſt in c. 9. Merito autem adhibetur vocabulum, ſeu
terminus obitus potius, quam mortis, eodem modo, quo
in Beneficiis, ad ita diſtinguendam iſtam ſpeciem vacatio-
nis ab aliis ſpeciebus, quæ mortem civilem in propoſito im-
portant, ſtante æquivoca ſignificatione iſtius vocabuli mor-
6 tis. Adhuc tamen ſuper iſto modo irrepſit abuſus, adeout
de facto mors non cauſet hoc beneficium Eccleſiæ, ſed ſer-
vitus, vel onus continuet, vel cum tranſlationibus, de
quibus infra capitulo decimoquinto, vel cum reſervatio-
nibus eventualibus, de quibus ſupra, cap. 8.
Per ſtatum conjugalem, quem penſionarius aſſumat, il- 7
lico, & ipſo jure ceſſant, quoque penſiones, eodem modo,
quo vacant vera Beneficia, in titulum conferri, vel com-
mendari ſolita, ideoque nil refert, an matrimonium ſit
cum unica, & virgine, & an profiteatur velle continuare
in ſtatu Clerici conjugati, quoniam ſufficit ceſſare capa-
citatem deſuper neceſſariam, non quidem ut exinde li-
ceat arguere a beneficiis ad penſiones, ſed quia ſic exi-
git alius inſinuatus Curiæ ſtylus jam receptus, ac propte-
rea habendus pro lege, exindeque manat differentia in-
ter Beneficia, & Penſiones, quod pro Beneficiis juxta an-
tiquum, & irreſtagabilem Eccleſiæ Latinæ uſum, a Con-
ciliis, & Canonibus canonizatum, Clericatus cœlibis,
dicitur requiſitum connaturale, & eſſentiale, ac neceſ-
ſarium, ſine quo nec obtineri, nec retineri illa poſſunt,
In penſionibus autem eſt requiſitum potius accidentale,
quam naturale, & eſſentiale, ideoque huic ſolet diſpen-
ſari, ut proxime infra, alteri autem non. Operatur au-
tem dictum effectum matrimonium, de facto contractum,
quoniam id non excuſat contrahentem, præterquam, ubi
ageretur de nullitate naturali, & excuſabili, provenien-
te n defectu conſenſus. *c*
Per ſolemnem profeſſionem in aliqua Religione appro- 8
bata per Sedem Apoſtolicam, adeout ſequatur immutatio
ſtatus de ſæculari ad regularem, reſultat in penſionibus ada-
muſſim idem effectus, qui in beneficiis, cum eadem diffe-
rentia, de qua ſupra, & per conſequens in Religione So-
cietatis Jeſu, reſpectu profeſſorum cum tribus votis ſimpli-
cibus, & ante emiſſionem quarti voti, nulla cadit ratio
dubitandi reſpectu penſionum, dum etiam in ſimplicibus
Beneficiis, non habentibus curam animarum, vel onus
reſidentiæ cum illo ſervitii perſonalis, receptum eſt, quod
iſta profeſſio non cauſat vacationem, ideoque in eo ſtatu,
uſque ad emiſſionem quarti voti, illa retinent, quoniam
licet quoad ipſos dicantur veri profeſſi, quoad omnes effe-
ctus, eo modo, quo ſunt profeſſi aliarum Religionum,
attamen quoad Religionem habentur pro ſcholaſticis ſæ-
cularibus, dum ad nutum Superioris poſſunt dimitti, &
redire ad ſæculum, idcirco tam quoad retentionem domi-
nii, & poſſeſſionis bonorum, eorumque diſpoſitionem,
quam etiam quoad beneficia, & penſiones, non intrant
in eis illæ regulæ, quæ in aliis profeſſis, ut ſæpius agen-
do de iſta Societate in ſuis Sedibus advertitur. *d*
Actu vero, dum hæc ſcribo, circa finem currentis anni
1682. exorta eſt hæc dubitatio, forte in Curia nova, quod
cum Joſeph de Guiniſiis poſſideret Prioratum, qui eſt Di-
gnitas principalis in Collegiata S. Joannis, & Reparatæ
Civitatis Lucan. ejus Patriæ, cum cura animarum, ac e-
tiam cum aliqua cura juriſdictionali Canonicorum ejuſ-
dem Eccleſiæ; ingreſſus vero in hanc Societatem, poſt ſo-
litum biennalem novitiatum, profeſſionem cum dictis tri-
bus votis emiſiſſet, & prætenderet quod iſta non obſtan-
te, adhuc præfatum Prioratum retinere poſſet, factaque per
Santiſſimum D. N. gratia proviſionis Apoſtolicæ ad favo-
rem Vincentii Seſti tamquam devacante per profeſſionem
ragularem, ſubſecuta poſſeſſione, fuit a Sanctitate ſua de-
putata Congregatio particularis nonnullorum Prælato-
rum, quæ tamen huc uſque non fuit tenta. Fundamen-
tum autem proviſi Apoſtolici, ut auditur, in hoc potiſſime
ſtat, quod aſſertum privilegium Religioſorum Societatis
Jeſu retinendi Beneficia, etiam poſt emiſſionem trium
Votorum, attendendum videtur in Beneficiis compatibi-
libus, non autem in iſtis, in quibus reſpective urget inte-
reſſe, & præjudicium Eccleſiæ, & animarum, dum dari
poſſet caſus, quod hic profeſſus non curando emittere
quartum votum, in hoc ſtatu perſeveraret per annos e-
tiam 50. vel 60. ut noſtra ætate praxis docuit in pleriſque,
& præſertim in Urbe vidimus piiſſimum, & doctum Re-
ligioſum Patrem Pyrrhum Gherardum, qui octogenario
major, longævam vitam annorum 60. in Religione du-
xit, & ita continuavit in munere jamdiu valde commenda-
biliter exercito Procuratoris Generalis Religionis, ob ejuſ-
dem Societatis Conſtitutiones, quæ impediunt quod iſtud
munus eſſe non poſſit penes Profeſſum quarti voti, adeo-
que in Capitulo Generali hoc eodem anno celebrato pro-
viſum fuit, ut pro hac vice deputari poſſit in Procurato-
rem Generalem Profeſſus quarti voti, prout de facto de-
putatus fuit P. Joannes Andreas Serra profeſſus quarti vo-
ti. At quidquid ſit de iſta quæſtione, ita obiter inſinua-
ta, nil ad rem noſtram illa facere videtur, dum agitur
de penſionibus, in quibus dicta ratio non intrat, atque
talis,

talis eſt obſervantia, quæ ut pluries dictum eſt, in iſta
penſionum materia totum facit.
10 Eumdem effectum, tam in beneficiis, quam in pen-
ſionibus producit promotio ad dignitatem Epiſcopalem,
vel Archiepiſcopalem; Dummodo tamen agatur de Eccle-
ſia habente actualem adminiſtrationem, cum onere reſi-
dentiæ, ſecus autem, ubi agitur de Epiſcopatibus, vel Ar-
chiepiſcopatibus Titularibus in partibus Infidelium, quo-
niam iſti, utpote non habentes onus reſidentiæ, & actua-
lem adminiſtrationem, ex recepto Curiæ ſtylo, non cau-
ſant incompatibilitatem. *e*
Super dignitate Cardinalatus id quandoque fuit in quæ-
ſtione, ob Conſtitutionem Sixti V. ſed per Conſtitutio-
nem Urbani VIII. ea ſublata fuit, ut vacare faciat tam-
quam incompatibilia ſolum Beneficia majora, conſiſto-
ria in Cathedralibus, & Metropolitanis actualis admini-
ſtrationis, & alia quæcumque habentia onus reſidentiæ, &
curæ Sacramentalis, ſecus autem in aliis Beneficiis, mul-
to minus in penſionibus. Adhuc tamen ad omne dubium
removendum dari ſolet retentio omnium, quæ retineban-
tur, præterquam Officiorum vacabilium.
11 Ex aſſumptione item militiæ ſecularis, ex quadam mo-
derna opinione, quæ irrepſit, idem reſultat effectus, at-
que per moderniores extenſus fuit ad omnia alia officia ſæ-
cularia, & publica, habentia exercitium alicujus juriſdi-
ctionis, vel adminiſtrationis ſæcularis, atque ſuper hac
ſpecie, pro meo ſenſu, moderni ſe nimium involviſſe vi-
dentur, dum totum aliqui reſpectu militiæ conſiderare ſo-
lent, an actu bellaverint in caſtris, & ſæva exercuerint,
atque reſpectu officiorum ſecularium conſiderare ſolent,
an illa eſſent talia, quod haberent exercitium juriſdictio-
nis criminalis, etiam in cauſis capitalibus, & an adſtitur
exercitium tamquam judex, vel tamquam Notarius deve-
nerint, præſupponendo, quod per irregularitatem ita con-
tractam iſte reſultet effectus. Verum hæc, & ſimilia pro
meo ſenſu leguleicas continent frigiditates, quoniam e-
tiam vera, certa, & major irregularitas, quæ contraha-
tur per homicidium voluntarium, doloſum, appenſatum,
12 & inſidioſum, hunc effectum non producit; *f* Ideoque
id aliam non habet rationem, niſi illam ceſſantiæ Cleri-
catus, ſine quo penſio Eccleſiaſtica retineri non poteſt,
quoniam cum Miles Chriſti non poſſit eſſe miles ſeculi, ac
propterea militia ſæcularis ſit omnino incompatibilis cum
militia Eccleſiaſtica, hinc ſequitur, quod ſuſcipiendo i-
ſtum poſteriorem ſtatum militarem, incompatibilem cum
Clericali, iſtum ita implicite cenſeatur dimittere, & a
ſe abdicare, & ſic propoſitio fundata ſolum eſt in volun-
tate tacita, & præſumpta, non attendenda quando con-
ſtaret de contraria voluntate expreſſa, vel majores haben-
te præſumptiones. Multo vero minus, ubi adſtet etiam
defectus poteſtatis, quia nec volens poteſt Clericatum di-
mittere, ut contingit in illis, qui conſtituti ſunt in Or-
dinibus ſacris, utpote in ſtatu irretractabili. Ac etiam de
ſtricta juris cenſura non deberet iſta incompatibilitas lo-
cum habere in militibus Papæ, & Status Eccleſiaſtici,
13 dum eorum Princeps, & Dux eſt Eccleſiaſticus, ut la-
tius in conſueta hujus materiæ Sede, *g* ubi etiam in ſpe-
cie agitur, an feudum ſæculare, quod penſionario ſuper-
venit, vel Titulus, aut Dignitas Ducis, Marchionis, &
Comitis eundem operetur effectum, ut ibi. *h*
14 Pro criminibus vero etiam gravibus, & majoribus iſte
effectus non ſequitur, etiam in Beneficiis, illis caſibus
exceptis, in quibus ita a jure ſtatutum ſit, ideoque mul-
to minus in penſionibus, in quibus longe minor dubi-
tandi ratio viget.
15 Demum non inceſſus in habitu Clericali, quando pen-
ſio excedat certum valorem præſcriptum in Conſtitutio-
ne Sixti V. eamdem producit amiſſionem.
16 Inter omnes autem cauſas inducentes hujuſmodi effe-
ctum amiſſionis, vel privationis penſionis, in praxi ex-
cepto caſu obitus penſionarii, & excepto altero veræ, &
legitimæ caſſationis de conſenſu, nimium rati, peneque
nulli ſunt caſus, in quibus id reducatur ad praxim, præ-
terquam in illis imprudentibus, quibus ſtultorum, vel fa-
tuorum congruat titulus, ob diſpenſationes Apoſtolicas de-
ſuper concedi ſolitas, quæ ſunt de duplici ſpecie. Una ſci-
licet generalis privilegiativa, conceſſa alicui Ordini, vel
generi perſonarum, & altera particularis, conceſſa cer-
tæ perſonæ, & pro certis expreſſis penſionibus, quoniam
cum ſuper poteſtate Papæ diſpenſandi nulla penitus ca-
dat ratio dubitandi, idcirco poſita validitate diſpenſatio-
nis, omnia præmiſſa ceſſant.

Prima ſpecies generalis, & privilegiativæ diſpenſatio- 17
nis, conceſſæ alicui generi, vel ordini, non habet cer-
tam regulam generalem, cum pendeat ab exiſtentia, &
tenore ſingulorum privilegiorum, quæ per Sedem Apo-
ſtolicam conceſſa fuerunt aliquibus ordinibus, vel mili-
tiis, ut inſinuatum eſt ſupra in Cap. 4. atque pro fre-
quentiori praxi verificatur in illis militibus, qui Laureta-
ni dicuntur, capacibus retinendi penſiones, uſque ad ſum-
mam 200. ducatorum auri de Camera, non obſtante ſta-
tu conjugali, etiam cum bigamia, & quod non incedant
in habitu, & tonſura, abſque tamen facultate militandi
in caſtris ſecularium, atque ad iſtud præſidium, ut plu-
rimum recurri ſolet, quoniam cum ex latius inſinuatis
in tractatione Officiorum, Cap. 2. iſtæ militiæ ſint de
tertia ſpecie officiorum popularium, abſque aliqua indu-
ſtria, & adminiſtratione, pro ſolo negotio burſali, ob
aliqua emolumenta illis annexa, idcirco illi, qui obti-
nent penſiones, cupientes aſſumere ſtatum conjugalem,
& eximi ab obligatione incedendi in habitu, & tonſu-
ra, emunt iſtas militias, unam, vel plures, ad menſu-
ram quantitatis, majoris, vel minoris penſionum, quas
obtinent, *l* adeout indulta particularia, quæ majores ha-
bent difficultates, & pro quibus notabiles facere oportet
impenſas in Dataria, practicari ſoleant cum perſonis ab-
ſentibus, valde qualificatis, & inter præſentes cum nepo-
tibus, vel conjunctis Pontificum pro tempore, qui gaudent
privilegio habendi expeditiones gratis, atque, ut dici ſo-
let, per viam ſecretam, ſimileque privilegium obtinet ex
conceſſione Pauli V. Religio, ſeu militia Sancti Stephani,
m idemque probabiliter ſequitur in aliis militiis, ut in
eodem Cap. 4. inſinuatum eſt. 18
Quoad alteram ſpeciem diſpenſationum particularium, 19
iſta magis eſt incapax regulæ certæ, & generalis, quoniam
pendet a genio, & ſtylo Pontificum pro tempore, quoniam
alii ſunt faciles, alii vero difficiles, præſertim circa fa-
cultatem militandi in bello inter Chriſtianos, ideoque
totum pendet a tenore diſpenſationis, quæ ut plurimum,
pro neque ſemper concedi ſolet promotis ad Cardinalatum,
ac etiam, (licet non ita frequenter, & pro regula) pro-
motis ad Epiſcopatum, adverſus autem ceſſationem per
profeſſionem in Religione, concedi quandoque ſolet, ſed
frequentius denegari. *n*
Illud autem pro regula certa, & generali ſtatuendum
eſt in hujuſmodi diſpenſationibus, ut debeant eſſe obten- 20
tæ re integra, & antequam ſequatur ille ſtatus incompa-
tibilis, ob quem penſio de jure ceſſare debeat, quoniam
ubi ſequatur, poſt jam amiſſam penſionem, tunc non eſ-
ſet diſpenſare, ſed de novo reſervare, quod fieri non ſo-
let, neque præſumitur Papam facere voluiſſe abſque con-
ſenſu Titularis, dum ita eſſet facere reſervationem pen-
ſionis ſuper beneficiu pleno, ſine conſenſu Titularis, quo-
ties non conſtet, quod Papa ſciens, & volens id face-
re voluerit. *o*
Ubi vero juxta ſolitam praxim obtineatur diſpenſatio
re integra, & ante ſecutam immutationem ſtatus, tunc di- 21
citur eadem antiqua penſio continuare in eodem ſtatu,
quo prius, dum diſpenſatio nil tribuit de novo, ſed ſo-
lum removet obſtaculum, & operatur ne per ſe ſubſequen-
tem ſtatum ſequatur vacatio. Ac propterea licet in nova
reſervatione penſionis ſuper beneficio curato requiratur
mentio ſpecialis curæ, & ſuper beneficio de jurepatronatus
requiratur conſenſus Patroni, vel derogatio juriſpatrona-
tus, ac etiam ſi beneficium eſt aliis penſionibus gravatum,
facienda ſit illarum mentio, prout etiam non poſſit pen-
ſio exigi, litteris non expeditis, cum ſimilibus; Attamen
hæc omnia non procedunt in hujuſmodi diſpenſationibus,
quoniam iſtæ non inducunt novum onus, novamque ſer-
vitutem, ſed relinquunt rem in ſtatu, in quo erat; *p* Un-
de propterea cum in caſus contingentia quidam Urbis pro-
batus negotiator, in gratiam Titularis feciſſet cedulam
bancariam pro ſolutione cujuſdam notabilis penſionis re-
ſervatæ ad favorem Cardinalis, poſtmodum vero caſus
dediſſet, quod ille Cardinalis dimiſſo Cardinalatu con-
traxiſſet matrimonium cum vidua, prævio indulto am-
pliſſimo in conſueta Sede pluries enunciato, prætenſionem
excitavit Cedulista, quod evanuiſſet ejus obligatio, utpote
facta ad favorem Cardinalis, & in eo ſtatu, non autem in
diverſo per ipſum non cogitato; ſed rationabiliter quidem
rejecta fuit prætenſio, ideoque cedula plenum effectum
ſortita eſt. *q*
Conſimilem prætenſionem excitavit quidam Titularis
adverſus penſionem reſervatam ad favorem ſæcularis,
tamquam

tanquam militis Lauretani, quod ſcilicet ob dimiſſam militiam prædictam ceſſaſſet penſio, quamvis poſtea clericalem characterem obtinuiſſet, ſed pariter hæc prætenſio rejecta fuit. r

Prout etiam rejecta fuit prætenſio alterius Titularis, quod penſio reſervata ſuper quodam Monaſterio ſolito commendari, ceſſaſſet ex eo, quod idem Monaſterium poſtmodum fuiſſet erectum in Cathedralem Sedem, ideoque immutata fuiſſet ejus natura, ſed immutatio tollere non debet jus tertio legitime quæſitum. ſ

Diſpenſatio item conceſſa retinendi penſiones in ſtatu conjugali, ex declaratione S. Pii V. intelligitur de primo matrimonio, non autem de ulteriori, niſi alias expreſſe diſponatur. t

a *De benef. diſc. 34. n. 11. & 56. n. 9. de penſ. diſc. 80. n. 16.*
b *In ſomma de penſion. n. 65. & diſc. 68. & 69. eod. tit. & alibi* c *diſc. 45. 46. 62. & 78. de penſ.* d *de iſta Societate Jeſu agitur de teſt. diſ. 63. de regul. diſc. 63. in annot. ad Conc. Trid. diſc. 34. & 35. & alibi.* e *Diſc. 43. de penſ. ubi videri poſſunt auctoritates.* f *de penſ. diſc. 47. n. 11. & d. 49. n. 3. Ann. ad Conc. diſc. 12. & 5. & 6.*
g *diſc. 46. & ſeqq. de penſ.* h *diſc. 48. de penſion.* i *diſc. 49. eod. tit.* l *de Lauretanis, diſc. 2. 58. & 78. de penſ.*
m *De militibus S. Stephani, diſc. 62. de penſion. & de illis S. Jacobi, & de Calatrava, diſc. 45. eod. tit.* n *diſc. 44. de penſion. ſuper diſpenſatione adverſus profeſſionem regularem.* o *diſc. 45. in fin. de penſion. & alibi.*
p *Diſc. 1. & 2. de penſ. diſc. 44. & 46. & aliis.*
q *Eod. diſc. 1. de penſ. n. 8. apud Celſ. dec. 335. & 395.*
r *Diſc. 2. eod. tit.* ſ *diſc. 67. de penſion.*
t *Diſc. 45. eod. tit. ubi concordantes.*

An, & quomodo penſiones Eccleſiaſticæ ſint in commercio, & de ceſſione commoditatis, quid operetur.

S U M M A R I U M.

1 *Quod materia penſionum regulanda ſit a ſtylo Curia, potius quam a jure communi.*
2 *Unde inductus, & elicitus ſit dictus ſtylus.*
3 *Qualis in iſta materia commercii ſit receptus ſtylus.*
4 *Quinam ſint capaces hujus commoditatis.*
5 *Quod etiam acquiri poſſit per ipſummet Titularem.*
6 *Eſt melior cautela ſe liberare ab onere penſionis cum acquiſitione commoditatis, quam cum extinctione.*
7 *Cedens erga ceſſionarium, tenetur ad quanti intereſt, ſi ex ejus facto voluntario, vel culpoſo ceſſet, etiam per mortem per manus juſtitiæ.*
8 *An creditores cedentis habeant actionem ad iſtam commoditatem.*
9 *Cedens an poſſit in præjudicium ceſſionarii transferre penſionem.*
10 *Quando ceſſio ſit de ſubſtantia, vel de commoditate.*
11 *De læſione, an intret in his ceſſionibus.*

C A P. XIV.

1 Cum iſta materia tota reguletur, & pendeat (ex pluries enunciatis) a Romanæ Curiæ ſtylo potius, quam a jure communi, cui penitus ignota eſt, hinc inanis labor videtur aſſumere hunc punctum interdicti, vel reſpective permiſſi commercii, cum interventu pecuniæ, vel alterius æquivalentiæ. Et quamvis idem ſtylus in magna parte, ſeu neque in totum inductus, & regulatus fuerit ab iis, quæ per Doctores in feudis, in officiis vacabilibus, in uſufructu, aliiſque juribus vitalitiis firmata, & recepta fuerunt, ut infra; nihilominus non poſſunt ſuper hoc generaliter, & tute figi pedes, cum in caſuum contingentiis praxis me docuerit, quod aliquæ propoſitiones, vel rationes juridicæ, in prædictis aliis materiis receptæ, in iſta non fuerunt attentæ, ob quemdam antiquitatis uſum, vel ſtyli repugnantiam.

2 De ſtylo itaque receptum eſt (adeout de illo amplius non dubitetur) quod ad inſtar eorum, quæ latius enunciata fuerunt in tractatione officiorum vacabilium, de iſtis, aliiſque juribus vitalitiis agendo, ipſe titulus, vel ipſa ſubſtantia penſionis nullatenus eſt in commercio, neque poteſt alteri cedi, vel ex alio titulo transferri, quamvis gratuito, multo minus aliquo pretio mediante, abſque beneplacito Apoſtolico, quo deficiente actus habetur pro omnino infecto, & per conſequens eodem modo, quo in officiis vacabilibus dictum eſt, penſio adhuc perſeverat in ipſo alienante, vel cedente, ex cujus perſona regulatur ceſſatio, vel vacatio, nullatenus curata perſona ceſſionarii. Sed pariter eodem modo, quo in officiis, aliiſque vitalitiis eſt receptum, quod ſine beneplacito Apoſtolico cedi, vel alias alienari poteſt ejuſdem penſionis commoditas, quæ conſideratur tanquam quid facti, quod non tangat jus, vel ſubſtantiam, eodem modo, quo in præfata Sede officiorum, & in 3 altera feudorum, & regalium habetur, & in ſpecie penſionum in ejus propria, & conſueta Sede; a Id autem non eſt feudorum, vel officiorum, aliorumque jurium regalium peculiare, cum attenta etiam diſpoſitione juris communis idem procedat in uſufructu, aliiſque ſimilibus juribus vitalitiis, quantumvis privatis. b

Iſtius autem ceſſionis commoditatis capax eſt quicumque cujuſcumque ſtatus, & ſexus, cum non requiratur illa capacitas, quæ neceſſaria eſt in aſſecuratione, vel retentione penſionis, dum non dicitur obtineri ipſa penſio, ſed ceſſio importat ſolum quoddam mandatum in rem propriam, cujus vigore ceſſionarius mandatario jure cedentis terminos decurrendos exigit. Quinimo prohibitum non 5 eſt ipſimet Titulari, & poſſeſſori beneficii gravati iſtam ceſſionem reportare, non obſtante incompatibilitate actio- 4 nis, & paſſionis in eodem ſubjecto, ob reduplicationem 6 diverſarum perſonarum formalium in una, eademque perſona materiali, ut latius in eadem conſueta hujus materiæ. Sed c iſta quæ reputari ſolet longe melior, & tutior 7 cautela ſe eximendi ab onere penſionis, quam illa procedendi per viam extinctionis, de qua actum eſt in cap. præcedenti, quoniam ſi penſionarius prædecedit, idem reſultat effectus, ſed ſi Titulari cedenti, vel decedenti ſupervivit, adhuc idem Titularis poſt dimiſſam beneficium, vel ejus hæredes, poſt ſecutam beneficii vacationem, per ejus obitum, continuare poterunt in perceptione emolumenti, dum non practicantur illa pericula, ob quæ evitanda, reputari ſolet melior via extinctionis, ut in cenſibus, aliiſque ſimilibus habemus.

His autem ſic ſtantibus, quod ſcilicet Titulus, & ſubſtantia penſionis reſidens in cedente, per cujus mortem naturalem, vel civilem penſio ceſſat, quoniam ſi matrimo- 8 nium contrahit, vel profeſſionem in Religione emittit, aut militiam ſæcularem aſſumit, aliaque ſimilia facit, utique ceſſionarius damnum ſentiet, ut actionem non habeat ad penſionem, quamvis contra ipſum cedentem, pro ejus factis voluntariis, & ad quanti intereſt habere poſſit, etiam ubi damnum ſequatur per mortem, ubi iſta ſit per manus juſtitiæ ob ejus crimina, quoniam iſtud factum voluntarium dicitur, ut particulariter in ſua Sede advertitur; d Exinde ſequi deberet, quod creditores cedentis cum hypotheca eorum jura ſuper iſta commoditate ceſſa poſt contractam hypothecam, & ſuper ſingulis annualitatibus, vel terminis experiri poſſent tanquam in re adhuc perſeverante 9 in dominio, & poſſeſſione debitoris, & tamen in praxi id non vidi admiſſum, eo quia forte idem ſtylus exigat iſtam commercii libertatem, quamvis præſupponatur quod aliquando creditoribus anterioribus penſionarii adverſus ceſſionarium commoditatis conceſſa fuerit immiſſio in Salviano ad ipſam commoditatem, quod tamen ego non practicavi, ſed eſt juridicum.

Prout quando cedens habet indultum transferendi, etiam in articulo mortis, loquendo per rationes, & principia, non videtur abſque dubio prohibendus translationem facere ad commodum alterius, quamvis ceſſionarius eſſet idem Titularis, ex latius deductis in dicta ejus conſueta Sede, e & tamen in caſus contingentia, translatio admiſſa non fuit, non quod aliqua probabilis ratio juridica id ſuaderet, ſed potius ut ſtylo, vel cuidam naturali non ſcriptæ æquitati ſatisfieret, cum ſimilibus.

Atque his ſtantibus, contingente caſu obitus cedentis ante illum ceſſionarii, ne iſte fruſtratus remaneret, excitata quandoque fuit prætenſio, deducta, ex formulis ver- 10 borum, & clauſularum, ut ceſſio percuteret ſubſtantiam potius, quam commoditatem, ſed fruſtra. Quoniam tunc ad verba, & clauſulas recurritur, quando agitur de ſola quæſtione ambiguæ voluntatis, abſque aliquo poteſtatis defectu, ſecus autem iſto concurrente, tam ex regula, quod voluntas metienda eſt a poteſtate, quam etiam, quoniam ubi etiam voluntas clare, & expreſſe percuteret ſubſtantiam, attamen ubi cumulative non concurrat Papæ, & Titularis conſenſus, vel ſaltem eorum unius, actus eſt clarius inutilis. f

Non ſemel ſuper hujuſmodi ceſſionibus motivatam 11

N vidi

vidi læſionem, eo quod facta eſſet pro modico pretio, iſtud regulando ab illa taxa vitæ hominis, quam lex civilis, juxta menſuram ætatis induxit. Verum numquam, pro meæ diuturnæ forenſis vitæ notitia, ad praxim id vidi deductum, tum quia generaliter in regulatione omnium contractuum ad vitam, quamvis in rebus prophanis, & indifferentibus, quæ cum d. Jure civili regulantur, pro meo ſenſu clarus videtur error præfatam legalem, & uniformem taxam attendere, ut latius, & ex profeſſo in ſuis Sedibus, g tum etiam in ſubjecta materia, ex inſinuata ratione ſtyli Curiæ, qui ejus omnimodus regulator videtur.

a *De penſion. diſc. 68. & 69. & in aliis* b *De dote, diſc. 148. ubi late videri poſſunt auctoritates*, c *d. diſc. 68. de penſion.* d *d. diſc. 69.* e *d. diſc. 68.* f *diſc. 70. de penſion.* g *de regal. diſc. 30. de donat. diſc. 54. & alibi.*

De Translatione penſionis, ejuſque materia, & quando dicatur translatio antiquæ penſionis, vel potius omnino nova reſervatio.

S U M M A R I U M.

1 *PEnſio translata non eſt nova, ſed eadem antiqua.*
2 *Quando dicatur nova, & potius reſervatio, quam translatio.*
3 *Quo probabiliter fuerit introductio translationum.*
4 *An iſta introductio commendatione, vel damnatione digna ſit.*
5 *An translatio ſit odioſa, & præjudicialis, necne.*
6 *Fieri poteſt etiam in articulo mortis.*
7 *Ac etiam per nutus, & ſigna, ſi loqui non poteſt.*
8 *Quod non debent de facili admitti hæ translatio per nutus, & ſigna.*
9 *De infectione translationis ob incertitudinem.*
10 *De formula translationis, & n. 24.*
11 *Non ſuffragatur indultum transferendi ſuper diſtributionibus.*
12 *Indultum retinendi non ſuffragatur pro facultate transferendi.*
13 *De translatione confidentiaria.*
14 *In indulto transferendi intrat regula de viginti.*
15 *An facultas transferendi exerceri poſſit cum filiis, & deſcendentibus.*
16 *Translatario competit eadem anterioritas, ac transferenti.*
17 *Gaudet eadem via executiva, ejuſque actionibus, remediis, & privilegiis.*
18 *Juvatur poſſeſſione transferentis.*
19 *Defectus, qui obſtant reſervationi, obſtant translationi, & translatario.*
20 *Super quo providit Conſtitutio Innocentiana.*
21 *Non alteravit alias Conſtitutiones Urbani VIII. in materia translationis.*
22 *Quomodo ſtante Innocentiana fiat translatio.*
23 *Valet conventio de non transferendo.*
24 *De variis formulis, & ſpeciebus indultorum, a quibus translationes regulari debent.*
25 *An poſteriora indulta abſorbeant priora, vel potius importent multiplicationem.*

C A P. XV.

1 QUamvis formula Indultorum, quæ concedi ſolent pro facultate transferendi penſiones, & ſucceſſive formula, quam Notarii adhibere ſolent in ipſis translationibus, quando fiunt, attento verborum ſenſu grammaticali, comprobet, quando translatio importet caſſationem antiquæ penſionis, & efformationem, ſeu reſervationem alterius de novo, quam executor, in literis Apoſtolicis deputatus, vice, & nomine Papæ faciat; Unde propterea aliquorum eſt ſenſus, quod penſio translata ſit omnino nova, & diverſa ab antiqua; nihilominus quia ſubſtantia veritatis potius, quam formalitas verborum in omnibus attendi debet, verius, magiſque receptum eſt, ut verificetur quidem aliqua novitas reſpectu perſonæ, quæ ita immutatur, ac propterea quoad translatarium, non immerito dici valeat nova penſio, ſed quoad Eccleſiam gravatam, ejuſque Titularem, atque ad effectus etiam ipſi Translatario favorabiles, & reſpective præjudiciales, dicitur eadem penſio antiqua, & continuativa, cum ſola immutatione perſonæ, ex qua ejus vacatio regulanda ſit. Sed quoniam quandoque (licet raro) caſus præbere ſolet, quod hæc translatio penſionum de perſona ad perſonam, de conſenſu penſionarii, directe, & immediate fiat per Papam cum expeditionibus literarum per Datariam, ad inſtar novarum reſervationum, hinc non infrequenter dubitari contingit, an iſta dicenda ſit translatio, vel potius nova reſervatio ex integro; Cumque de hoc puncto præciſo a me agatur in conſueta ſede in tribus diſcurſibus, qui videntur quodammodo inter ſe oppoſiti, revera tamen ſunt potius diverſi, atque congrua deciſio pendet ex qualitate, & circumſtantiis facti, ac etiam ex diverſitate effectuum, ad quos de hoc dubitari contingit, nimiaque digreſſio eſſet ibi deducta reaſſumere; Idcirco ad ea ſufficiat relationem habere, dum ibi commodius poterit quis curioſitati, vel opportunitati ſatisfacere; a De effectibus autem agitur infra in hujus rubricæ progreſſu circa onera, & præjudicia translatarii, quibus novus, & immediatus reſervatarius non ſubjacet. 2

Hoc itaque præcognito, ut præcognoſcendum eſſe, nedum valde opportunum, ſed neceſſarium videtur, ad evitanda æquivoca, & errores, a quibus immunis eſſe non poteſt, qui non bene diſtinguit, ſed cum generalitatibus, vel cum auctoritatum litera procedit, atque præſuppoſito quod agatur de vera traslatione, non autem de directa, & omnino nova, & independenti reſervatione: Quatenus pertinet ad hanc materiam, quæ occaſionem dedit noſtræ legi, per quam jam Dei gratia abolita eſt major pars illarum forenſium controverſiarum, quas producebat correcta, vel moderata Conſtitutio 20. Urbani VIII. ut in cap. 1. & alibi animadverſum eſt. Incertum eſt de quo tempore, quave occaſione ſecuta fuerit iſta translationum introductio, quæ probabiliter juſtum, vel ſaltem, æquum, & honeſtum principium habere potuit, quia nempe decedens aliquis Cardinalis, (ut frequentius contingere ſolet) in 3 ſtatu paupertatis, ac propterea non valens de proprio providere antiquos, & benemeritos familiares de aliquo vitalitio ſubſidio, & ne iſti (cum ipſius dedecore novo ſervitio, ob gravem ætatem, vel infirmam valetudinem non apti) mendicare cogerentur, preces Papæ porrexerit, ſive idem Papa miſericordia motus illi ſponte obtulerit indultum, & facultatem eos providendi, cum aliqua modica, & honeſta parte illarum penſionum, quas poſſidebat, & quæ per ejus mortem eſſent vacaturæ, idque ad menſuram, & proportionem meriti, & indigentiæ, eo modo, quo generaliter, agendo de introductione uſus reſervationis penſionum, conſideratum eſt ſupra, cap. 2. & alibi: atque ubi talis facultas intra iſtos limites exerceretur, commendatione quidem potius digna cenſenda eſſet introductio; 4 ſed quoniam omne optimum, propter abuſum, convertitur in peſſimum, idcirco attenta magis communi, & frequentiori iſtius facultatis praxi, & uſu, dicenda potius videtur damnatione, quam commendatione digna, dum experientia docuit, & docet, quod ita penſiones vitalitiæ, & perſonales efficiuntur tranſmiſſibiles, hæreditariæ, & perpetuæ de patre in filium, de patruo in nepotem, & ſic ſucceſſive in ulteriores poſteros, ob ejuſdem facultatis extenſionem, longe magis damnatione dignam, concedi aliquando ſolitam transferendi etiam penſiones non ſolum ſemel, ſed etiam bis, & ter, & pluries translatas, quo nil abſurdius, adeout actualis praxis doceat adeſſe graves penſiones a centum annis, & ultra reſervatas, quæ adhuc durant, atque diuturnam durationem in poſterum habere poterunt.

Et quamvis noſtrorum majorum ſimplicitas (uſque quo de anno 1624. prodiit ſæpius enunciata Conſtitutio 20. Urbani VIII.) crediderit, quod translationes dicendæ non ſint 5 odioſæ, neque Eccleſiis præjudiciales, ob poſſibilem, & quandoque contingibilem præmorientiam translatarii, adhibendo in hoc illud vulgi dicterium, quod prius, vel plus moriuntur Agni, quam oves, poſt dictam vero Conſtitutionem ſententiam mutaverit, illaſque odioſas, & præjudiciales reputare cœperit, eo quia uti tales dicta Conſtitutio eas reputat; b Nihilominus id magnam continere videtur frigiditatem, tum quia non de facili datur, ut id quod eſt eſſentialiter, & intrinſece unius naturæ, poſtmodum per quemdam novæ legis poſitivæ ſenſum efficiatur naturæ diverſæ, imo oppoſitæ. Tum etiam quia lex, & natura clare docent contrarium, ut tranſmutare de ſene in juvenem, vel de minus valido, & veriſimiliter minus durabili in magis validum, magiſque durabilem importet prorogationem, & quadam ſpecie illius, quamvis imperfectæ perpetuitatis, quæ in rebus corruptibilibus

dari

dari poteſt; lex etenim odioſos, præjudiciales, atque de fraude ſuſpectos reputat omnes illos actus, qui per infirmos, vel ſenes, aut alias minus validos fiant ad favorem juniorum, ſeu validorum, quando non pendeant ab omnino libera voluntate, & diſpoſitione facientis, ſed habeant admixtum intereſſe, vel præjudicium tertii, ut paſſim receptum habemus in ſubinfeudationibus, in reſignationibus beneficiorum, & officiorum vacabilium, in nominationibus, aliiſque diſpenſationibus, quæ permittuntur in vita, & in ſtatu valido; Ideoque licet de ſtylo, qui ſecum habere videtur quamdam ſpeciem contractus in officiis vacabilibus popularibus, nullam habentibus annexam adminiſtrationem, non poſſit, nec debeat, neque ſoleat Princeps denegare admiſſionem reſignationis, non tamen ad id tenetur, ſi reſignatio fieri velit ab infirmo, vel a ſene, aut alias de fraude ſuſpecto, ut in Officiorum Sede latius, cum ſimilibus.

Idem quoque (lege comprobante, & demandante) docet natura in gregibus, armentis, vineis, arboretis, & ſimilibus, quod pro conſervatione, & perpetuatione curantur tranſmutationes, & ſubrogationes de ſene in juvenem, & de veteribus in novas arbores, ut in uſufructuario, in fideicommiſſario, aliiſque legalibus adminiſtrationibus lex præcipit.

6 Quod autem aliquando ſubrogatus junior prædecedat ſeni, in cujus locum ſuffectus eſt, inſolito caſui, vel accidenti referendum eſt, nullatenus attendendo, ex vulgari regula, quam in legalibus, moralibus, & prudentialibus receptam habemus, quod attendi debeant ea, quæ frequentius accidunt, & juxta conſuetum, ſeu naturalem curſum, non autem ea, quæ raro, & accidentaliter contingunt.

Clarius autem, & extra omne dubitandi principium in ſubjecta materia, in qua lex non providit, ut exempli gratia fecit in beneficiis, cum regula de viginti, ſive de infirmis reſignantibus, cum ſimilibus, quoniam hujuſmodi indulta concipi ſolent, ut licitum ſit facere translationes, etiam in articulo mortis, atque DD. & Tribunalium receptus ſenſus eſt, ut idem actus fieri poſſet, etiam ab eo, qui ſit jam deſtitutus facultate loquelæ, qua mediante voluntas melius, ac plenius explicatur, ideoque id agat per nutus, & ſigna, ſive cum ſimplici verbo affirmativo, ad alterius interrogationem, quoties non conſtet de defectu intellectus, qui non præſumitur, eodem modo, quo in ultimis voluntatibus generaliter habetur, e propterea liquet ad evidentiam, quod eſt ſpecies diſpoſitionis per ultimam voluntatem tanquam per hæreditamentum, ſeu legatum; Ita quoque docente frequentiori, peneque omnimoda praxi, quod ad hujuſmodi translationes non devenitur, niſi in ſtatu deſperatæ ſalutis, adeout ni-
7 mium rari, & inſoliti ſint illi caſus, in quibus transferentes convaleſcant, ac propterea fabuloſum, & irriſione dignum videtur præfatum aſſumptum, etiam ante Conſtitutionem Urbani, atque ineptum eſt dicterium deſuper applicari ſolitum, quod plus, & prius moriuntur agni, quam oves, quoniam id non provenit a natura, vel a caſu, ſed ab induſtria, dum agni ad fructum voluntarie mactantur, ideoque non videtur quid commune id habeat cum caſu propoſito.

Stante autem hujus materiæ odibilitate, & exorbitantia, jam ſaltem poſt dictam Conſtitutionem firmata, inferitur exinde ad plures rigores, in quibus etiam aliquis dignoſcitur error, adhibendo ſcilicet rigores, in caſibus, in quibus adhiberi non deberent, & e converſo late procedendo in caſibus, in quibus deberet rigoroſiſſime procedi. Siquidem ubi dubium, vel ſuſpicio eſſe poteſt in transferentis ple-
8 no, & perfecto conſenſu, & in ſinceritate actus, ut contingit in translationibus, quæ ut ſupra, fiant ad interrogationem, cum ſolo verbo affirmativo, ſive per nutus, & ſigna, quoniam tale quale dubium deſuper cadere valeat, cum ſummo rigore procedendum videtur contra translationem, non autem procedendum cum illis regulis, & terminis, cum quibus procedi ſolet in ultimis voluntatibus ſuper bonis propriis liberæ diſpoſitionis, ob majorem ſuſpicionem fraudis, & ſupplantationis tertii, quod utinam non ſequeretur nimium frequenter. Quinimo, pro meo ſenſu, deberent cum expreſſa lege prohiberi, & damnari translationes ad interrogationem, vel per nutus, & ſigna, ſive alias per conſtitutos in articulo mortis, quoties clare, expreſſe, & ſincere non conſtaret de præcedenti præordinatione illius voluntatis in ſtatu valido, quodque iſta ſit motu proprio, & ex libera determinatione transferentis, non autem ad interrogationem, vel ſuggeſtionem, idq; non ſolum in gratiam Eccleſiarum, ſcil. ne in earum præjudicium, & ſupplantationem, tot committantur fraudes, & falſitates, ſed etiam in gratiam eorumdem transferentium, qui pro frequentiori praxi ſunt Cardinales, vel multum qualificati Prælati, qui in ſtatu bonæ valetudinis (commendabiliter quidem) abhorrentes ab hujuſmodi translationibus, præſertim ſuper Eccleſiis Cathedralibus, & Parochialibus nimium gravatis, atque commendantes ſtylum tentum per eos, qui transferre noluerunt, quando reperiuntur a morbo, & a mortis cogitatione turbati, & preceſſi, & quaſi extra ſenſus, magnas recipere ſolent moleſtias, & perturbationes, imo violentias, & concuſſiones, nedum ab intereſſe habentibus, ſed etiam ab indiſcretis familiarium amicis, aliiſque ægroto aſſiſtentibus, qui aliquando ex requirentibus morem gerant, minus ſolent curare de ſalute animæ, & corporis eorum, quibus aſſiſtunt; Unde propterea conſtituti in articulo mortis, ad ſe liberandum ab illis moleſtiis, annuunt iis, quæ nolebant, & abhorrebant, vel quod perfecto diſcurſu deſtituti, potius inter mortuos, quam inter vivos reputandi, ad omnes interrogationes, vel ſuggeſtiones affirmative reſpondere ſolent, ut in Sede teſtamentorum, & ultimarum voluntatum quoque advertitur, occaſione agendi de teſtamentis, aliiſque ultimis voluntatibus, ad alterius interrogationem, per nutus, & ſigna.

E converſo autem, ubi non agitur de defectibus naturalibus, concernentibus veritatem, & ſinceritatem actus, ſed potius de defectibus provenientibus a ſubtilitatibus, vel ſuperſtitionibus juris, rigoroſe procedi ſolet, licet actus bona fide, & ſincere initus eſſet, adeout illius validitas, vel invaliditas pendeat potius a formalitate verborum, & a peritia, vel imperitia Notarii, quam a ſubſtantia veritatis, quod non placet. Ut præſertim eſt illa 9
inſectio, quæ deduci ſolet ab incertitudine, ſeu non bene facta ſpecificatione perſonarum, & ſummarum, & Eccleſiarum reſpective, ut in conſueta Sede, d ſive ubi ſervata non fuerit quædam formalitas exhibitionis faculta- 10
tum, per quas executor certus reddatur de ejus poteſtate, e cum aliis formalitatibus, deſuper conſiderari ſolitis. Aut quod facultas transferendi non ſuffragetur abſque ſpeciali mentione pro penſionibus, quæ ſint ſuper diſtributionibus quotidianis; f Vel quod eadem facultas amiſſa 11
ſit per matrimonium, vel bigamiam, obſtante indulto retinendi, quod non ſuffragetur pro facultate transferendi, niſi iſta repetatur, g cum ſimilibus rigoribus, & ſubtilitatibus in conſueta Sede recenſitis, quæ non placent, atque nimiam quamdam juris metaphyſicam redolere vi- 12
dentur.

De confidentia in translatione committi ſolita, jam actum eſt ſupra in cap. 9. ubi videndum. Atque dubitare quandoque 13
contingit, an in hoc indulto transferendi intret, necne regula de infirmis reſignantibus, quæ vulgo regula *de viginti* 14
dici ſolet, atque verior eſt negativa, quoniam in odioſis, & reſtrictoriis arguere non licet a beneficiis ad penſiones *h*
Dubitarunt etiam aliqui, an habens facultatem transferendi, poſſit illam exercere ad favorem proprii filii, vel deſcen- 15
dentis, quaſi quod ita eſſet ſpecies ſucceſſionis. Verum ubi non agatur de illis illegitimis, quibus obſtent Conſtitutiones Apoſtolicæ; illa præſertim S. Pii V. verius eſt dubium non intrare, taliſque eſt frequens, & quotidiana praxis.

Poſita vero legitima, & valida translatione, verior, magiſque recepta eſt propoſitio ſuperius initio inſinuata, quod penſio translata, non eſt nova, ſed eadem antiqua, quæ immutata ſolum perſona, continuat ad omnes effectus, tam favorabiles, quam præjudiciales translatario, favorabiles ſcil. quoniam cum inter penſionarios detur 16
concurſus, & temporis anterioritas, juxta regulam, *qui prior &c.* ut infra in cap. 18. translatarius potitur ejus anterioritate ex tempore reſervationis, eodem modo, quo ipſe transferens; Ac etiam ei competunt via executiva, aliæque actiones, remedia, & privilegia, quæ competunt transferenti, præterquam circa poſſeſſorium manu- 17
tentionis, & circa regreſſum, ut in cap. ſequenti. Prout juvatur eadem poſſeſſione transferentis ad plures effectus, ex illa reſultare ſolitos, illum præſertim antiquiſſimæ, & triennalis poſſeſſionis, quæ relevat ab onere juſtificationis gratiæ, & literarum, quæ ex illa longiſſima obſervantia præſumitur, quoniam id ſuffragatur etiam translatario *i* cum ſimilibus effectibus favorabilibus, & privilegiativis. Et e converſo ad effectus odioſos, ex regula, *nemo plus juris &c.* obſtante etiam translatario, cui propterea

incumbit onus juſtificandi ipſam reſervationem, quando
iſta ſit conditionalis, & juſtificatione indigeat, vel alias
defectiva ſit. *m*

Majores vero, (ut præmiſſum eſt) quæſtiones in iſta
materia translationis producebat plures enunciata Con-
20 ſtitutio 20. Urbani VIII. ſuper exceſſu medietatis valoris,
eas tamen ſubſtulit noſtra Innocentiana, quæ in hac ſola
parte providit, non autem in aliis defectibus, quos ipſa
translatio patiatur, dum in reliquis omnia remanent in
ſuo eſſe, & præſertim circa alias duas ejuſdem Urbani Con-
ſtitutiones, quarum una diſponit, ut indulta transferendi
non ſuffragentur pro penſionibus alias translatis, niſi de
conſenſu Titularis *n*, & altera, ut non ſuffragentur pro
penſionibus reſervatis ſuper illis Eccleſiis, quæ poſſidean-
tur per Cardinales, abſque ſpeciali mentione, vel niſi ac-
21 cedat ipſius Cardinalis conſenſus, idque ex declaratione
ejuſdem Urbani facta in plena Signatura Gratiæ prœce-
dit, quamvis Cardinalis Eccleſiam dimiſiſſet, ejuſque am-
plius poſſeſſor non eſſet, quoties tamen eſſet reſervatarius
fructuum, quoniam ſpectato effectu, vel ratione, idem
cenſendus eſt caſus. *o*

22 Circa noſtræ Innocentianæ initia exorta eſt apud debi-
les quædam dubitatio, quæ vere non intrabat, an ſcilicet
ad effectum transferendi medietatem præcedere deberet
caſſatio integræ penſionis, ut de facto per aliquos imperi-
tus practicatum, ſed iſte fuit effectus claræ, & groſſæ im-
peritiæ, quoniam nil prohibet fieri caſſationem ipſius me-
dietatis transferendæ, alia medietate remanente penes
transferentem, eum ſola qualitate, ut non ſit transferibi-
lis, eodem modo, quo ſequitur, quando adeſt pactum, &
conventio cum Titulari, ut penſio in toto, vel in parte
23 non poſſit transferri, quamvis habeant indultum, quo-
niam de talis validitatis conventione non dubitatur. *p*

24 Sed quoniam variæ ſunt formulæ indultorum, quæ con-
cidi ſolent ſuper iſta facultate transferendi; Notarii ve-
ro, qui de translationibus rogantur, forteque etiam ea-
rum conſultores, & directores, hujuſmodi diverſitates
non callentes, vel ad eas non advertentes, frequenter
procedere ſolent cum aliquo formulario translationis,
bene factæ in ſuo caſu, quia eſſet conformis indulto, de
quo agebatur in omni alio caſu, quamvis diverſo, ean-
dem adhibendo formulam diſſonantem ab Indulto, cujus
vigore actus explicatur; Hinc reſultant quæſtiones ſuper
nullitate translationis, non infrequenter per Judices, &
Tribunalia admiſſa, procedendo cum regula, *quod potui,
nolui, & quod volui adimplere nequivi*, ita deſerviendo
formalitati verborum, potius quam ſubſtantiæ veritatis,
cujus contrarium faciendum eſt, ut frequentiſſima eſt
mea dicendi, imo declamandi conſuetudo, quamvis ha-
ctenus inutiliter, dum forenſes pragmatici ab hoc vitio
diſcedere neſciunt, cum in propoſito attendi debeat ſub-
ſtantia veritatis, quodque transferens, cupiens facere il-
lum actum, in animo habuerit illum faciendi eo meliori
modo, quo fieri poteſt, neque imperitia Notarii, vel Di-
rectoris hanc voluntatem deſtruere debet, illamque red-
dere eluſoriam.

Ad occurrendum itaque hujuſmodi inconvenientibus,
opportunum judicatum eſt in calce præſentium annotatio-
num regiſtrare hujuſmodi Indultorum varias formulas,
ut in caſuum contingentiis Notarii, vel alii faciendarum
translationum Directores, inſpicere poſſint, quomodo
concepta ſit facultas illius, qui translationem facere in-
tendit, atque ad illius normam, non autem in formula
diverſa explicent actum.

De duplici ſiquidem ſpecie ſunt hujuſmodi Indulta,
quarum una eſt illorum, quæ generalia, & perpetua di-
cuntur, quia nempe per aliquam Conſtitutionem Apoſtoli-
cam, ſive aliam ſpeciem conceſſionis competant alicui
Collegio, vel generi perſonarum, ut ex: gr: ſunt Indulta,
quæ conceſſa ſunt Collegio Protonotariorum Apoſtolico-
rum, de numero Participantium, ac etiam alteri Collegio
Abbreviatorum Majoris Præſidentiæ, & quibuſdam aliis
Officialibus Cancellariæ, pro ſummis, vel quantitatibus,
quæ in eiſdem conceſſionibus explicantur, quoniam eo
ipſo, quod quis obtinet dictum Protonotariatum, ſive
Abbreviatoriam, aut aliud officium in hoc privilegiatum,
eo ipſo habere dicitur hanc facultatem, in vim indulti
generalis, conceſſi illi Collegio, vel generi, aut officio,
abſque neceſſitate alterius Indulti particularis. Quæ qui-
dem facultas transferendi penſiones competit eiſdem Pro-
tonotariis, etiam dimiſſo officio, dummodo tamen illud,
ſaltem per triennium obtinuerint, ex Conſtitutione Urba-
ni VIII. ſub die 5. Septembris 1629. cujus particula ad
finem præſentis tractatus regiſtratur. Similiter de prædi-
ctis Abbreviatoribus dicendum eſt, qui dimiſſo officio,
per quinquennium illud jam exercuerant ex Conſtitutione
Clementis X. in Bullar. Conſtit. 16. tom. 6.

Altera vero ſpecies Indultorum particularium, ſeu per-
ſonalium, ſubdiſtinguitur etiam in duas alias ſpecies ſubal-
ternas, quarum una participat magis de præcedenti ſpecie
generali, quia nempe ſint Indulta, quæ concedi ſolent
omnibus de quodam genere, vel ordine perſonarum, ſed
in ſingulis neceſſarium eſt proprium, & particulare, ſeu
perſonale Indultum, ſine quo non competit hæc facul-
tas, quamvis perſona ſit de illo genere, vel ordine; Ut
ex: gr: ſunt Cardinales, quoniam omnibus Cardinalibus
uniforme concedi ſolet Indultum, quod eorum nemini de-
negatur, transferendi uſque ad ſummam mille ſcutorum
monetæ Romanæ. Sed ſi ille Cardinalis negligit Indul-
tum expedire, non ex eo, quod ſit in ea Dignitate con-
ſtitutus, translationem facere poterit. Idemque ſequitur
in Epiſcopis aſſiſtentibus, ac etiam in ſecretis Cubicula-
riis, aliiſque veris, & actualibus familiaribus Papæ, &
Conclaviſtis, aliiſque ſimilibus, quoniam non eo ipſo,
quod ſunt Epiſcopi aſſiſtentes, vel familiares Papæ, ſeu
Conclaviſtæ competit eis hæc facultas, niſi expediatur In-
dultum, quod tamen reſpectu familiarium, & Conclavi-
ſtarum non ſolet eſſe ſingulare, vel perſonale, ſicuti eſt in
Cardinalibus, & Epiſcopis aſſiſtentibus, quoniam uni-
cum pro omnibus concedi ſolet.

Altera vero ſpecies magis particularis eſt illorum Indul-
torum, quæ ſingularibus perſonis, quibus Papæ gratifi-
cari placet, conceduntur, ut præſertim verificari ſolet in
Nepotibus, aliiſque Papæ conjunctis, vel alias ei gratis,
& benemeritis, cum deſuper certa ſtatui non valeat re-
gula, dum illa magis ampla, vel reſtricta concedi pendeat
a genio, & ſtylo magis facili, vel difficili Papæ regnan-
tis pro tempore, dictarumque diverſarum ſpecierum, ad
ſuperius enunciatum effectum, ut inſinuatum eſt, regi-
ſtrantur formulæ, ſeu particulæ in fine hujus tractatus.

Stante autem prædicta diverſitate Indultorum, ac Ti- 25
tulorum, ex quibus illa concedi ſolent, ſive jam conceſ-
ſa ſunt, cadit dubium, an in eis intret, necne multipli-
catio, præſertim poſtquam per ſuperventam majorem di-
gnitatem Cardinalatus, ceſſant omnes aliæ inferiores Di-
gnitates, & munera, vel potius facultas minor confun-
datur cum ſuperventa majori, utpute, familiaris Cardi-
nalis, eſt ejus Conclaviſta, deindeque dicto Cardinali
aſſumpto ad Summum Pontificatum, efficitur ejus Cu-
bicularius Secretus, & verus familiaris actualis, deinde-
que creatur Epiſcopus aſſiſtens, ac demum promovetur
ad Cardinalatum, ut non infrequens praxis in Roma-
na Curia iſtam docet gradualitatem, an ſcilicet quate-
nus obtineat tot penſiones, ut exerceri poſſint diſcreti-
ve omnes iſtæ transferendi facultates, illas exercere poſ-
ſit, vel potius ob ſuperventam majorem Dignitatem,
per quam abſque ſpeciali Indulto ceſſant alia inferiora
munia Cubicularii, & Familiaris, & Epiſcopi aſſiſtentis
ceſſet quoque facultas prædicta, itaut ſolum competat
illa major, ratione Cardinalatus. In hoc autem puncto
non de facili datur caſus, ut illum diſputare oporteat de
jure, cum tenor Indultorum dirimere ſoleat quæſtionem,
quod ſcilicet in Cardinalitiis de ſtylo ſemper adjicitur clau-
ſula, *ut ultra alias ſimiles, vel diſſimiles facultates*, ideo-
que non mirum, ſi in Cardinalibus praxis docet, quod
illam quoque exercere ſoleant facultatem, quæ eis prius
tanquam Epiſcopis Aſſiſtentibus, vel Papæ familiaribus,
aut Prothonotariis competebat, ut patet ex caſu recenſi-
to in Theatro, *q* ac ſæpius vidi in aliis caſibus practi-
cati; In aliis vero Indultis deciſio pendet ex facto, an
ſcilicet in eis dicta clauſula contineatur, necne; Si enim
continetur, ceſſat omnis ratio dubitandi, ſed ſi non con-
tinetur, & tunc intrat inſpectio compatibilitatis, vel in-
compatibilitatis, ubi enim munia ſunt compatibiliter mul-
tiplicabilia, & quæ inſimul eodem tempore poſſunt reti-
neri, & exerceri, tunc omnia competunt, neque unum
ceſſat per alterum, ut ex. gr. contingit in eo, qui ſit Papæ
familiaris in munere Præfecti Palatii, vel Præfecti cubicu-
li, ſive Auditoris, ac etiam ſit Epiſcopus Aſſiſtens, ut fre-
quens praxis docet, quoniam ſi quis ſit Doctor, & Nota-
rius, atque utrunque munus exerceat, ut in pleriſque locis
practicari ſolet, præſertim Bononiæ, Florentiæ, Novoco-
mi, & in pleriſque aliis Civitatibus, non prohibetur gau-
dere privilegiis, quæ competunt Doctoribus, & Notariis,
cum

Digitized by Google

cum ſimilibus, ſed ſi ſint munera incompatibilia, tunc ad inſtar beneficiorum incompatibilium, per aſsecutionem ſecundi ceſsat primum, quæ tamen incompatibilitas, excepto Cardinalatu, non de facili verificatur in praxi, præterquam per Epiſcopatum actualis adminiſtrationis, & reſidentiæ, per quem vacant beneficia, ipſæque penſiones, niſi concedatur diſpenſatio retinendi, quæ non ſufficit, ut conceſſa ſit ſuper ſola retentione, niſi etiam ſpeciale detur Indultum ſuper iſta facultate transferendi, ad quam a retentione arguere non licet, ut alias dictum fuit, dum Epiſcopatus Titularis in partibus infidelium iſtam incompatibilitatem non cauſat, ut alias etiam dictum eſt. Iſta vero incompatibilitas in praxi verificabilis eſt in familiaritate Papæ, quoniam ſi fuerit quia familiaris unius Papæ, deindeque ſit etiam familiaris Succeſſoris unius, vel plurium, an ſcilicet gaudere debeat tot facultatibus, quot ſunt variæ familiaritates, variaque Indulta per quemlibet Pontificem conceſſa, iſtoque caſu, ſi in præcedentibus Indultis conſueverit adjici dicta clauſula, quæ in aliquo poſteriori non ſit adjecta, tunc ſignum eſt voluntatis Papæ, qui illam adjicere noluit, quod hanc multiplicationem noluerit, ut ſecutum eſt ſub noſtro Pontifice Legislatore, qui expreſſe talem multiplicationem damnare conſuevit; Si vero adeſt clauſula, dubitari poteſt, quod illa intelligenda ſit de ſimilibus, vel diſſimilibus facultatibus compatibilibus, ratione diverſitatis Titulorum, non autem ratione ejuſdem Tituli familiaritatis, quoniam iſta non eſt multiplicabilis, juxta ea, quæ habentur in ſede Beneficiali, occaſione agendi de duplici reſervatione, vel affectione, reſultante ab officiis, & a familiaritate Papæ, ubi deducitur exemplum de Doctore, quoniam ſi in multis Univerſitatibus unus, & idem homo doctoratus gradum ſuſceperit, non per hoc eſt multiplex, ſed unus Doctor. r Adhuc tamen relinquitur cogitandum, quoniam cum occaſio non præbuerit id in praxi diſputare, neque in hoc ſtatu concedatur otium perquirendi libros, non de facili maturum judicium deſuper efformari poteſt, ſatis tamen praxi, vel obſervantiæ deferendum videtur.

a *De penſion. diſc. 50. 51. & 52. ubi referentur deciſiones, & auctoritates, in quibus agitur de materia.*
b *d. diſc. 50. & ſeqq. & diſc. 56. de penſion.*
c *diſc. 29. de penſion.* d *de penſion. diſc. 57.*
e *diſc. 58. eod. tit. & infra, n. 24.* f *eod. tit. diſc. 61.*
g *eod. tit. diſc. 62. & 78. juxta deciſiones Caputaq. 13. & 213. p. 2.* h *diſc. 56. eod. tit.* i *diſc. 60. eod. tit.*
l *de penſion diſc. 17. n. 5. diſc. 61. n. 2. de Jud. diſc. 44. n. 16.*
m *d. tit. de penſ. diſc. 52. n. 2.* n *diſc. 53. eod. tit.*
o *diſc. 63. eod. tit.* p *diſc. 68. n. 12. & 20. eod. tit.*
q *diſc. 75. in princ. de penſion.*
r *de benefic. diſc. 3. ſub n. 12. de penſ. diſc. 46. ſub n. 18.*

De actionibus, remediis, & juribus competentibus penſionario, tam contra primum Titularium, quam contra Succeſſorem, & in ſpecie de regreſſu, vel ingreſſu.

S U M M A R I U M.

1 *PRo aſſequenda penſione competit via executiva.*
2 *Quare ſit parum proficua, & non practicabilis in penſionibus habentibus aliquam conditionem.*
3 *Et quare intret oppoſitio ſuſpenſiva, & judicium ordinarium.*
4 *Quod etiam in penſione pura, iſta via executionis literarum non ſit ita proficua.*
5 *Melior eſt via obligationis Titularis, aſſerentis veritatem valoris.*
6 *Iſta via non prodeſt cum ſucceſſore, qui ſe non obligavit.*
7 *Quando ſucceſſor noviter proviſus teneatur facere iſtam obligationem.*
8 *Quo caſu ſtylus faciendi dictam obligationem ſit tolerabilis.*
9 *De cautione cum cedula bancaria, vel ſimili.*
10 *De proficuo remedio judicii poſſeſſorii manutentionis.*
11 *Translatario competunt eadem remedia, & privilegia.*
12 *Sed non illud manutentionis.*
13 *Quando dicatur acquiſita poſſeſſio.*
14 *Quomodo penſionarii ſint ſolliciti de poſſeſſione.*
15 *An dicta remedia competant contra ſucceſſorem in beneficio, & quando hic teneatur de terminis decurſis tempore prædeceſſoris.*
Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.
16 *Quare iſto caſu non ſit practicabilis proceſſus executivus.*
17 *Quando proceſſus executivus non detur.*
18 *Extinctio penſionis, vel ineffectuatio probari etiam poteſt per præſumptiones, & argumenta.*
19 *An penſionarius teneatur cavere pro aſſecuratione judicii.*
20 *De remedio regreſſus, quando penſionario competat, & quomodo, & de variis ejus ſpeciebus.*
21 *De remedio ingreſſus.*
22 *An executor literarum ad favorem penſionarii dicatur delegatus, & commiſſarius, vel ordinarius, præſertim ad effectum ſportularum.*
23 *An pro penſione non ſoluta, deveniri debeat ad cenſuras.*
24 *Quando Papa debeat interponere ejus auctoritatem pro moderatione proceſſus executivi.*

C A P. XVI.

TRiplex parata eſt via penſionario contra poſſeſſorem 1
Eccleſiæ, vel Beneficii gravati, pro conſecutione penſionum, ſeu terminorum decurſorum, quarum prima eſt illa executionis literarum Apoſtolicarum ipſius reſervationis, quas receptum eſt habere viam, ſeu proceſſum executivum, & non admittentem appellationem ſuſpenſivam, vel exceptiones dubias, & altioris indaginis, quoties non obſtet defectus illarum juſtificationis, qui eſt intrinſecus, ideoque attenditur, etiam in judiciis executivis, ut in Sede Judiciorum habetur, agendo de executione literarum Apoſtolicarum ubi quod dupliciter penſio viam executivam habet, primo ſcilicet ex generali prærogativa literarum Apoſtolicarum, & ſecundo ex ejus peculiari ratione, eo quia ſpeciem habet alimentorum. a

Verum iſta via proficua quidem, & opportuna eſt in il- 2
lis penſionibus, quæ motu proprio, & pure, abſque alia explicita, vel implicita conditione ſint reſervatæ, juxta diſtinctiones, de quibus ſupra, cap. 5. ſecus autem in illis penſionibus, quæ aliquam explicitam habent conditionem, ut ſunt illæ, quæ reſervantur ſuper Eccleſiis Cathedralibus, vel Parochialibus, cum clauſula, *dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, vel centum pro Rectore*, ſive *dummodo tertiam, vel quartam partem non excedant*, quoniam cum ſit onus penſionarii actoris juſtificare implementum, ſeu purificationem conditionis, ſub qua concepta
eſt gratia, cujus executionem petit, ac propterea juſtifica- 3
re debeat valorem, qui ex deductis, ſupra, cap. 12. & alibi, eſt difficillimæ probationis, hinc ſequitur, quod non de facili practicabilis eſt proceſſus executivus, ob ſuſpenſivam appellationem, cadentem non quidem ab ipſis literis Apoſtolicis, earumque executione, ſed a liquidatione, ſeu canonizatione ſufficientiæ probationis valoris; Unde propterea priusquam adinveniretur cautela, de qua proxime infra, & alibi pluries ſuperius enunciata, rari erant caſus, in quibus hujuſmodi conditionales penſiones effectum ſortirentur.

Idemque adamuſſim procedit in illis penſionibus, quæ 4
licet non habeant conditionem explicitam, illam tamen habent implicitam, ut ſunt illæ penſiones, quæ reſervantur ad ſupplicationem, cum narrativa valoris pro aſcenſu, quoniam intrat idem penſionarii actoris onus juſtificandi valorem narratum, & per conſequens reſultat idem effectus.

Et nihilominus, data etiam juſtificatione, ſive quod iſta neceſſaria non ſit, quia nempe tractetur de reſervatione pura, & motu proprio, adhuc tamen, cum in vim literarum concedi ſoleat immiſſio, ejuſque loco mandatum executivum, ad ipſius Eccleſiæ beneficii gravati fructus, idcirco ſuper his tantum exercibilis eſt hæc via, non autem in perſona, & bonis propriis Titularis, niſi pro fructibus per eum perceptis, & conſumptis, quod exigit juſtificationem, non de facili practicabilem, & quæ habet eaſdem difficultates ſuper liquidatione, vel juſtificatione, an adſit ſufficiens, necne, ideoque ex pluribus iſta via videtur involuta, parumque plana, & proficua ad obtinendum prompte intentum.

Altera itaque via melior eſt illa, quæ reſultat a caute- 5
la enunciata ſuperius dicto cap. 5. & 12. & alibi, a præfatis difficultatibus exorta, obligationis nempe Titularis ſolvendi penſionem, etiam de proprio, ſe aſſerendo informatum de valore, & de capacitate, & per conſequens de purificatione conditionis; aſſumendo in ſe onus probandi contrarium; quoniam tunc penſionario agenti pro executione obligationis, nulla ex præmiſſis

difficultatibus obſtat, & per conſequens licet iſte conſenſus, & obligatio reſpective non tollat Titulari facultatem probandi incapacitatem; Nihilominus interim non retardatur proceſſus executivus, donec per rem judicatam, vel tres conformes finem habeat proceſſus ordinarius ab ipſo Titulari aſſumptus, cum iſto caſu intret propoſitio, actio clara, exceptio autem turbida.

6 Verum iſta via valde quidem opportuna, & proficua eſt, cum ipſo Titulari, qui conſenſum præſtitit, dictamque fecit obligationem in forma Cameræ, cujus vigore mandatum executivum competit, etiam contra perſonam, & bona propria, ſine dicta reſtrictione ad immiſſionem ſuper fructibus Eccleſiæ gravatæ, non tamen prodeſt cum novo Titulari ſucceſſore, cum quo dicta cautela practicata non ſit, ut etiam ſuperius d. cap. 5. & 12. & alibi dictum eſt; Unde propterea contingente vacatione Eccleſiæ gravatæ penſionarii ſolent eſſe ſolliciti de eadem obligatione noviter proviſi, quo renuente cadere ſolet dubium, an teneatur illam facere, atque reſolutio pendere videtur 7 a ſtylo, qui (ut pluries dictum eſt) dicendus venit iſtius materiæ principalis regulator, & qui ſtylus præſupponitur vigere in penſionibus Cardinalitiis, & Palatini. Adhuc tamen in aliquorum caſuum contingentia, præſertim circa initia mei muneris Auditoris Papæ, quando agebatur de Eccleſiis Cathedralibus, vel Metropolitanis (ſuper quarum proviſione præfatum munus in parte verſatur) quas ſciebam eſſe nimium gravatas, & vere incapaces illius penſionis, adeout neque remaneret medietas congruæ Conciliaris, nolui permittere hujuſmodi ſtyli praxim, quod anſam dedit, ut penſionarii inducerentur ad honeſtam diminutionem, ſeu reductionem. Siquidem iſte ſtylus tolerabilis eſt, atque a probabilitate non alienus, quando ſufficiens habeatur notitia capacitatis Eccleſiæ, quodq; iſta cautela adhibeatur ad occurrendum fraudibus, 8 & malitiis proviſorum, qui poſtquam obtinuerunt intentum, pro quo obtinendo faciles ſolent eſſe ad omnia, & non ſine vehementibus inſtantiis procurant Eccleſias, quantumvis gravatas, curant poſtea cum litibus ab onere ſe eximere, & ſic ubi agatur de juſta, & honeſta cautela, ad occurrendum fraudibus, & calumniis, non autem ubi revera conſtet de incapacitate, quoniam tunc ſtylus dicendus eſt potius corruptela omnino damnabilis.

9 Eademque diſtinctio adhibenda videtur in illa cautione, ad quam proviſi de Eccleſiis, & beneficiis cogi ſolent, cum præſtatione ſcilicet cedulæ bancariæ, pluries in præcedentibus enunciatæ, ſive præſtationis fidejuſſoris, aut attergationis locorum montium, vel (ut quandoque vidi practicari), cum anticipata ſolutione alicujus notabilis ſummæ pecuniarum, loco cautionis, quoniam ubi hujuſmodi cautiones juſtum, & probabile habeant motivum eo modo, quo habent, ubi agitur de penſionibus ultra montes, ex deductis ſup. cap. 9. puta quia proviſus etiam intra montes non ſit facilis coactionis, & tunc id admittendum ſit, ſecus autem, ubi ſit ad effectum cogendi ad ſolutionem penſionis exceſſivæ, & cujus vere Eccleſia ſit incapax, quoniam tunc dicendus eſt abuſus, & corruptela.

10 Tertia via, penſionario magis etiam proficua, quam prima, eſt illa, quæ competit in vim poſſeſſionis exigendi, in qua per Titularem conſtitutus ſuerit mediante ſolutione aliquorum terminorum, vel etiam unius tantum, imo, & partis, quæ ſufficit ad conſtituendum penſionarium in hac poſſeſſione, dummodo ſolutio partis facta ſit in cauſam totius, ſecus autem, ubi limitate ad illam partem. Iſta namque poſſeſſione accedente, *b* competit penſionario ſummariiſſimum poſſeſſorium retinendæ, ſeu manutentionis, quod valde proficuum eſt, non quidem ut relevet penſionarium ab illo juſtificationis onere, quod ſibi incumbat, ſed quia interim non retardatur ſolutio, pendente judicio ordinario ſuper juſtificatione, quando exigit rem judicatam, vel tres conformes, atque non admittuntur exceptiones reſpicientes petitorium, quantumvis relevantes, etiam illam inhabilitatis ob defectum Clericatus, vel illam non expeditionis literarum, requiritur tamen, ut ſaltem conſtet de ſupplicatione, de qua etiam conſtare debet in judicio executivo obligationis Cameralis, quando iſta adſit juxta aliam cautelam adhiberi ſolitam, ut etiam alias animadverſum eſt ſuperius, ubi etiam inſinuatum eſt, quod licet iſtud remedium non ſit adeo proficuum, ſicuti eſt ſecundum obligationis, quoniam non relevat ab onere juſtificandi, ſicuti relevat obligatio, nihilominus eſt magis proficuum, quam illud, ex eo, quod afficit etiam ſucceſſorem, dum in hoc judicio poſſeſſorio attenditur perſona poſſeſſoris, & actoris. *c*

Quamvis autem omnia hæc tria remedia, ſive omnes 11 iſtæ tres viæ ſint communes imprimis reſervatario, quam etiam translatario, cui competunt eadem remedia, & privilegia, dum eadem eſt penſio, atque, ut inſinuatum eſt in cap. præcedenti, translatarius juvetur etiam poſſeſſione transferentis ad alios effectus, & præſertim ad illum juſtificationis gratiæ, ubi poſſeſſio ſit longiſſimi temporis, ideoque translatario ex poſſeſſione transferentis competere deberet quoque præfatum remedium ſummariiſſimi poſſeſſorii manutentionis, nihilominus de eodem ſtylo Curiæ, hoc remedium ſibi non competit, ſed practicatur immiſſionis. *d*

Quando autem acquiſita dicatur iſta poſſeſſio, necne, 12 quæſtio eſt potius facti, quam juris, an ſcilicet ſolutio facta ſit per ipſum Titularem, vel ejus mandatarium, qui ad hoc ſufficiens habeat mandatum, expreſſum, vel præſumptum, ſed quoniam magna, forteque nauſativa eſſet digreſſio, recenſendo omnia, quæ ſcribentes deſuper involvunt, idcirco ſufficit ſe referre ad ea, quæ late cumulavit modernus Poſthius, qui elaboratum tractatum ſuper hoc manutentionis remedio compilare profeſſus eſt, & quidem diligenter. Ut autem poſſeſſio hunc operetur effectum, acquiſita eſſe debet congruo tempore, & in ſtatu non ſuſpecto de fraude, & colluſione, ideoque illam non inducunt in præjudicium ſucceſſoris illæ ſolutiones, quæ per 13 Titularem factæ ſint poſtquam deſiit eſſe beneficii poſſeſſor, aut de tempore, quo imminebat ſui juris expiratio per mortem naturalem, puta in ſtatu infirmitatis, vel per mortem civilem, quia imminebat immutatio ſtatus conjugalis, vel alias incompatibilis. *e*

Pro iſto itaque proficuo remedio obtinendo ſolliciti eſſe 14 ſolent penſionarii in ipſo initio reſervationis, & proviſionis Eccleſiæ reſpective reportare ſolutionem unius termini, vel ejus partes, quamvis anticipatam, & licet adhuc proviſus non eſſet poſſeſſor, nulloſque percepiſſet fructus; quinimo licet adhuc penſio eſſet de futuro, effectum non ſortitura, niſi poſt ceſſatas alias antiquas penſiones, juxta ſuperius deducta in cap. 8. agendo de penſionibus eventualibus, ut patet ex caſibus recenſitis in conſueta iſtius materiæ Sede. *f*

Procedunt hæc, tam contra primum Titularem, in cujus 15 proviſione reſervatio penſionis facta eſt, quam etiam contra alios ejus ſucceſſores in beneficio gravato, pro terminis tamen decurſis de tempore, quo ipſe ſucceſſor fuit poſſeſſor beneficii. Ubi vero penſionarius contra ſucceſſorem agere velit pro terminis decurſis tempore prædeceſſoris, & ab eo non exactis, tunc receptum quidem eſt iſtam actionem competere etiam contra ſucceſſorem, & ſuper fructibus futuris annorum ſequentium, quod quidem in bona ratiocinatione aſperum, parumque probabile videtur, ſiquidem cum e converſo ſit receptum, quod penſio non afficiat ipſum beneficium, neque ſubſtantiam ejus bonorum, ſed ſolum importet quamdam participationem fructuum ſingulorum annorum, & temporum, tanquam per ſpeciem charitativæ ſubventionis alimentariæ penſionarii, ex deductis cap. 2. & alibi, hinc non videtur quomodo hæc poſſint ſimul ſtare. Sed quoniam dicta propoſitio recepta eſt cum illa qualitate, ſeu conditione, ut conſtare debeat de diligentiis per penſionarium adhibitis contra prædeceſſorem, & ſuper illius fructibus, vel recollectis, ex quibus termini tunc decurſi debiti erant, adeout non exactio non poſſit ejus negligentiæ, vel culpæ imputari; *g* idcirco, ſtante neceſſitate iſtius juſtificationis, non de facili practicabilis eſt proceſſus executivus, quoniam ſucceſſor Titularis appellare poterit, etiam ad effectum ſuſpenſivum, non quidem ab ipſa obligatione ſolvendi terminos decurſos, quæ a jure, vel a ſtylo reſultat, ſed a canonizatione, quam Judex faciat de dicta 16 probatione ſufficientium diligentiarum, eodem modo, quo pluries dictum eſt de juſtificatione valoris, aliorumque narratorum.

Prout licet certa ſit ſupradicta regula proceſſus executivi 17 competentis penſionario, adeout per Signaturam Juſtitiæ reſcribi ſolet cum clauſula, *Non retardata ſolutione*, quæ plus importat, quam clauſula, *ſine præjudicio*, adjici ſolita in aliis proceſſibus executivis, ut in ſuis Sedibus habetur; nihilominus quando facti circumſtantiæ aliquam probabilem inducant probabilitatem, ſolet ab eadem Signatura Juſtitiæ, & quandoque ab illa Gratiæ reſcribi, *de appellatione*, ſive cum clauſula tranſlativa executionis,

Digitized by Google

nis, vel quandoque per Signaturam Gratiæ (cum poteſtas Signaturæ Juſtitiæ ad id ſe non attendat) ad evitandum rigorem ſuperius enunciati ſummariſſimi poſſeſſorii manutentionis, concedi cumulatio poſſeſſorii cum petitorio,
18 quod tamen certam non recipit regulam, cum totum pendeat ab arbitrio, regulando ex ſingulorum caſuum qualitate, & circumſtantiis, præſertim vero de ſtylo id practicari ſolet, ubi accedat diuturnitas longi temporis, in quo penſionarius non ſolverit, neque pulſatus fuerit, dum id aliquam inducat præſumptionem extinctionis, vel annullationis penſionis, ob inveriſimilitudinem hujuſmodi negligentiæ, vel ſilentii, adeo longævi, dum etiam per præſumptiones, & adminicula probatiu extinctionis, vel ineffectuationis penſionis quandoque admittitur, ex deductis in hujus materiæ conſueta ſede. *h*

Stantibus autem tot privilegiis, & favoribus penſiona-
19 tii, totque rigoribus contra Titularem, omnis juſtitiæ, & æquitatis ratio ex regula *ſecundum naturam &c.* exigere videretur, ut Titulari dictum proceſſum executivum, & rigoroſum patienti, conſultum aſſe deberet ſuper ſecuritate recuperandi id, quod interim pendente judicio nullitatis, vel reductionis penſionis, cogitur ſolvere, mediante cautione præſtanda per penſionarium de reſtituendo interim exactum, & pro aſſecuratione judicii, & na iſtud eluſorium remaneat. Verum idem ſtylus, omnimodus iſtius materiæ regulator, id non admittit, & non practicat; Iſtaque eſt una ex rationibus, ob quas Titulares, quamvis exceſſive gravati, coguntur gemere ſub jugo, & abſtinere ab aſſumptione, vel proſecutione hujuſmodi litium, ut pluries in præcedentibus inſinuatum eſt.

Aliud quoque ad favorem penſionariorum proditum eſt remedium, quando alia, de quibus ſupra non proſint, regreſſus nempe ad ipſum beneficium, quod tamen verificari ſolum videtur in illo penſionario, qui prius idem beneficium obtinebat, illudque reſignavit cum reſervatione penſionis; Unde propterea nun prodeſt aliis penſionariis, qui beneficium non poſſederunt, minuſque ejuſdem reſignantis translatario, dum pariter iſte numquam beneficium obtinuit, & per conſequens in eo verificabilis non eſt terminus regreſſus, qui importat reſtitutionem, ſive reaſſumptionem, non verificabilem in eo, quod numquam habitum fuit. Quinimo frequenter datur caſus, quod neque regreſſus practicabilis remaneat in ipſomet reſignante, ob aſſumptionem ſtatus incompatibilis, quia nempe beneficium dimiſerit, ut aſſumeret ſtatum conjugalem, vel regularem, cum Indulto retinendi penſionem, cum ſimilibus.

Quando tamen iſte regreſſus ſit practicabilis, ille de du-
20 plici eſt ſpecie; quarum una dicitur, juxta formulam antiquam, & altera juxta modernam. De antiqua ſiquidem dicitur, quando penſionarius de iſto remedio ſibi conſuli ſollicitus non fuit, ſed ad illud recurrit ex diſpoſitione, vel æquitate juris, iſtaque ſpecies parum, fortequæ nihil proficua eſt, utpote nunquam, vel nimium raro ad praxim deducibilis, tum quia exigit formalem canonizationem in judicio ordinario per rem judicatam, vel tres conformes, tum fortius, quoniam iſtud remedium fundatum eſt in malitia, & protervia Titularis, unde propterea quælibet juſta, vel colorata cauſa excuſat. De altera vero ſpecie moderna dicitur, quando in ipſamet reſervatione penſionis conceditur iſte regreſſus in quocumque caſu impugnationis, vel reductionis, aut denegationis ſolutionis, cum tunc id redoleat ſpeciem conditionis, ſub qua reſignans dimiſit beneficium, ideoque ubi atiam impugnatio aliquo habeat juſtum motivum, non admittitur excuſatio, atque pro executione literarum Apoſtolicarum continentium hunc regreſſum, conceditur immiſſio cum proceſſu executivo; *l* An autem regreſſus competat pro augmento ſecuto poſt reſignationem, videndum in eadem conſueta hujus materiæ Sede. *m*

21 In præmiſſis autem caſibus, in quibus verificabilis non eſt regreſſus, quia nempe penſionarius numquam poſſederit beneficium, moderni adinvenerunt quoddam aliud remedium, quod dicitur ingreſſus, non quidem pro meo ſenſu, ut penſionarius aſſequatur beneficium, cum id nullum videatur habere probabile fundamentum, ſed ut penſionario ita concedatur quædam ſpecies tenutæ, & adminiſtrationis, ut ita poſſit ſua manu fructus percipere, ſibique ſatisfacere, ac etiam ut ita beneficiatus, privatus adminiſtratione, & fruitione beneficii, tædio affectus inducatur ad ſatisfaciendum, atq; ita comprimatur ejus malitia retinendi beneficium, illiuſq; fructibus potiendi, & non ſolvendi onus. *n*

Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.

Super Judice autem præfata remedia exequente, & practicante ad favorem penſionarii, cadere ſolet dubium, an 22
cenſendus veniat Delegatus, aut juxta uſum loquendi Curiæ, Commiſſarius, vel potius Ordinarius, idque præſertim ad effectum ſportularum, quæ ſub vocabulo propinæ in Curia ſolent appellari, dum tam ex diſpoſitione juris communis, de qua plene agunt moderni, tractantes de materia ſalarii, *o* quam ex Conſtit. Pauli V. ſuper reformatione Tribunalium, ſportulæ debentur ſolum Judicibus Commiſſariis, non autem Ordinariis; Atque ubi agitur de executoribus ſpecialiter, & expreſſe, deputatis in literis, adeout alias per ſe ipſos cum eorum propria auctoritate non habeant juriſdictionem procedendi ad executionem, & tunc ſine dubio ſint Commiſſarii; Ubi vero agatur de illis Judicibus ordinariis, qui talem habeant juriſdictionem jure proprio, etiam abſque ſpeciali delegatione, ut eſt in Curia Auditor Cameræ, qui eſt generalis executor literarum Apoſtolicarum, & tunc ſi non eſt expreſſe nominatus, & datus executor in literis, abſque dubio dicitur procedere tamque Judex ordinarius, ideoque propinam exigere non poteſt, ſed ſi eſt deputatus executor ſpecialis, tunc Congregatio Reformationis Tribunalium declaravit ipſum eſſe non debere inferioris conditionis quolibet alio Prælato, & per conſequens cenſeri Commiſſarium, & poſſe exigere propinam.

Procedunt autem hæc in prima, & directa executione literarum reſervationis penſionis, quæ adhuc effectum ſortitæ non ſint, quamvis hæc prima, & directa executio petatur per translatarium, quia non fuerit adhuc ſecuta ad favorem transferentis, ſecus autem, ubi executæ ſint, ſuumque effectum jam habuerint literæ reſervationis, translatarius autem inſtet pro ejus immiſſione; pro qua exhibeat tam literas reſervationis, quam alias literas ſuper indulto transferendi, ipſamque translationem, quoniam hæc exhiberi dicuntur tanquam jura, & quilibet Judex ordinarius poteſt deſuper providere, & per conſequens non intrat propina, ut ab eadem Congr. reformationis declaratum fuit, & ego feci practicare, etiam cum reſtitutione propinarum iſto caſu perceptarum.

Solent Judices in Curia in iſta materia faciles eſſe ad re- 23
laxationem cenſurarum contra Titulares, ob non ſolutionem penſionis, verum in hoc dignoſci videtur aliquis abuſus, cum ad hoc remedium deveniri non debeat, niſi in ſubſidium, & quando vere conſtet de calumnia, & protervia, atque noſter legiſlator, numquam uſque adhuc facultatem tribuere voluit, ut contra Epiſcopos, etiam ad interdictum, vel ſuſpenſionem, ob iſtam cauſam, deveniatur, & quidem commendabiliter.

Cæterum quamvis theorice, & practice receptum ſit 24
aſſumptum, de quo ſupra, ut etiam in penſionibus, habentibus conditionem derivantem a clauſula, *Dummodo, &c.* ſive quia ſint reſervatæ ad ſupplicationem, cum narrativa valoris per aſcenſum, adhuc intret proceſſus executivus, atque ceſſet in penſionatio neceſſitas juſtificationis, quando adhibita ſit pluries enunciata cautela, quod Titularis aſſerendo ſe informatum de valore, & de capacitate præſtet conſenſum, & ſe obliget ad ſolutionem, aſſumen. in ſe onus probandi contrarium; Nihilominus quando facti qualitas, & circumſtantiæ ita ſuadeant, juſtum, & rationabile videtur, ut Pontifex faciles, ac promptas præbendo aures Titularium nimium gravatorum recurſibus, & conqueſtionibus, habitaque veritatis ſufficienti informatione extrajudiciali, ſuam interponat ex officio ſupremam, & extraordinariam auctoritatem, cum qua præfatus rigor temperetur, atq; nimium oppreſſarum Eccleſiarum indemnitati conſulatur, committendo alicui Congregationi, vel magno Tribunali, ut ſuſpenſo dicto rigore proceſſus executivi; ſummarie, ſola facti veritate inſpecta, juſtitiam negotii principali attendat, & terminet, eo modo, quo idem Papa in Signatura Gratiæ, & quandoque etiam in camera concedere ſolet cumulationem petitorii cum poſſeſſorio, ſive ſuſpenſionem, aut rejectionem purgationis attentatorum, vel ſpolii, ex deductis in Sede Judiciorum, & alibi, ut in facti contingentia practicandum conſulebam. Cum enim defuncto quodam valde qualificato Epiſcopo, habitus aſſet cum ſupplici libello recurſus ad Pontificem noſtrum Legiſlatorem per novem, vel decem Parochos ſe conquerentes, quod nimium gravati eſſent penſionibus, reſervatis ad favorem nepotis Epiſcopi, cum dicta cautela, quam inviti, peneque coacti effugere non potuerunt, adeout non ſolum eis non remanerat congrua Conci-

 liaris,

liaris, expreſſe reſervatæ in literis Apoſtolicis cum clauſula, *dummodo centum*, ſed neutre medietas illius minoris congruæ ſc. 50. quæ debita eſt Vicariis Parochiarum unitarum, referendo dictum ſupplicem libellum, tanquam Secretarius memorialium, dicebam, quod ſi iſte recurſus haberetur per unum Titularem, reſcribendum veniret, quod oreretur jure ſuo cum remediis legalibus, ut frequens eſt conſuetudo reſcribendi, ſed quoniam iſte videbatur quidam recurſus generalis, atq; habebatur plena probatio, vel magnus fumus veritatis narratorum, & impoſſibilitatis reccurrentium aſſumendi, & ſubſtinendi hanc litem in judicio ordinario, quodque non potuerunt dictam obligationem, recuſare, magnam apud me malam impreſſionem faciente illa circumſtantia, quod omnes dictæ penſiones ad ſolum favorem divitis, & bene proviſi nepotis eſſent reſervatæ, idcirco conſului, ut negotium ſummarie, & ſola facti veritate decidendum remitteretur Sacr. Congreg. Concilii, quod anſam dedit cuidam honeſto temperamento concordiæ, ac propterea, ut inſinuatum eſt, commendabiliter agent Datarius, aliique Datariæ Officiales non de facili admittendo hujuſmodi reſervationes, niſi prævia diligenti informatione valoris, aliunde, quam ex Epiſcopi, vel proviſi aſſertione, cum præfata cautela ſit affectata, potiuſque in proviſis coacta, quam vera, & voluntaria.

a *De jud. diſc.43.n.17. & ſeqq. de penſ. diſc.38. & 57.*
b *diſc.3n.36. & 37. eod. tit.* c *diſc. 30. n. 5. eod. tit.*
d *diſc.17.n.5. & diſc. 61. num. 2. eod. tit. de penſ. & jud. diſc. 44. n. 16.* e *diſc. 5. de penſ.* f *diſc. 1. de penſ.*
g *diſc. 19. n.5. & 14. diſc.31. n.8. & 9. eod. tit.*
h *diſc. 67. n. 5. & diſc.70. n.8. eod. tit.*
i *de penſ. diſc. 31. n.5. & de jud. in Annot. n.44.*
l *diſc. 12. de penſ.* m *diſc. 85. eod. tit.*
n *Eod. diſc. 12.* o *Zacch. de Salar. q. 72.*

De ſolutione penſionis tam circa locum, quam circa monetam, & tempus, vel terminos, in quibus facienda ſit.

S U M M A R I U M.

1 *DE loco, in quo fieri debeat ſolutio penſionum.*
2 *De temporib. in quibus eadem ſolutio fieri debeat.*
3 *Præfinitio terminorum non percutit ſubſtantiam, ſed ſolum ordinem, & commoditatem ſolvendi.*
4 *Poſſeſſor beneficii tenetur ad ſolutionem termini, in quo ipſe poſſidet, licet nullos perceperit fructus.*
5 *Præpoſteratio terminorum non præjudicat.*
6 *Dataria non ſolet reſervare penſiones in moneta imaginaria, ſed vera.*
7 *Deſcribuntur variæ ſpecies monetarum.*
8 *In dubio penſio cenſetur reſervata in moneta loci beneficii.*
9 *Quæſtiones circa monetam ſuper quo cadant.*
10 *Quod augmentum monetæ veræ cedat commodo penſionarii.*
11 *Quid accedente longiſſimi temporis obſervantia in contrarium.*
12 *Si moneta, quæ eſt in obligatione, non de facili haberi poſſit, admittitur ſolutio in æquivalenti moneta regionis.*

C A P. XVII.

1 SUper loco faciendæ ſolutionis, in diuturna mea forenſi vita, occaſio non præbuit diſputare, neque ab aliis diſputatum eſſe audivi, quia forte pro frequentiori praxi in literis reſervationis id ſolet exprimi, atque deſtinari locus Urbis; Ubi vero hæc expreſſa deſtinatio non habeatur, adeout ad juris diſpoſitionem, vel rationem ſit recurrendum, certum videtur, ut attendi debeat locus beneficii, in quo Titularis hanc fructuum portionem penſionario, tanquam quodammodo conſorti, vel participi, & non alibi præſtare teneatur, taliſque eſt praxis, *a*

2 Super tempore autem, in quo ſolutio penſionis facienda ſit, adeout de hoc ſolum ſit quæſtio inter penſionarium, & Titularem, an ſcilicet ceſſerit, necne dies, ob quam penſionario aperta ſit, & competat actio cogendi Titularem ad ſolutionem debiti maturati, pariter nullæ, vel nimium raræ ſolent eſſe quæſtiones, quoniam illas dirimit lex in ipſis literis reſervationis adjici ſolita, ſtatuendo ſcilicet cujuſlibet annualitatis duos terminos, qui eſſe ſolent, vel in diebus Nativitatis Sancti Jo: Baptiſtæ, & Nativitatis D. N. Jeſu Chriſti, vel in diebus Annunciationis, & Nativitatis B. M. V. ita dimidiando annum, adeout cuilibet terminus importet ſpatium ſex menſium.

Et quamvis iſtorum terminorum præfinitio non percutiat ſubſtantiam debiti, neque alterci illum ordinem, qui attendendus eſt in regulatione anni penſionarii, & in repartitione penſionis inter prædeceſſorem, & ſucceſſorem beneficii, ſive intermedium ejuſdem beneficii adminiſtratorem, illius vacatione durante, aut inter Titularem, & hæredem penſionarii, cum de his agatur in cap. ſequenti, ubi de ſupputatione temporum, & de modo regulandi annos fructuarios, vel recollectas, juxta ſingulorum fructuum diverſas ſpecies, & qualitates, dum iſta præfinitio terminorum, facta ſolum dicitur gratia commodioris ſolutionis, vel exactionis reſpective, atque ut tollantur lites, quando fructus percepti ſint, necne, ſed certo ſciatur dies, quæ interpellet pro homine, & per quam Titularis ſciat ſe effici debitorem, & e converſo penſionarius ſciat ſibi apertam eſſe actionem ad petendam illam ratam, ſive illum terminum; Nihilominus iſte reſultat effectus, ut poſt ceſſam illam diem penſionario detur jus, vel actio pulſandi, & cogendi Titularem, qui tunc ſit beneficii poſſeſſor, quamvis breviſſimi temporis ejus poſſeſſio ſit, adeout nullos adhuc perceperit fructus, quoniam acceptando beneficium gravatum, ita quaſi contraxiſſe dicitur, atque ſe implicite obligaſſe ad hanc ſolutionem, actione ſibi remanente pro ejus indemnitate, & reintegratione adverſus prædeceſſorem, vel alterum, qui percepiſſet fructus, ex quibus ea ſolutio facienda eſt. *b* 3 4

Ordo autem prædictus, qui ſtatuatur in literis, attendi quidem debet in genere pro ſummis temporibus, ad effectum, de quo ſupra, ſed reſpectu initiationis, vel maturationis primi termini non curatur ordo ſcripturæ, qui ex errore ſcriptoris literarum, in dubio præſumendus, ſit præpoſtere adjectus, quia nempe cum attento tempore reſervationis, deberet primo exprimi terminus Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, exprimatur primo loco terminus ſuperveniens Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, quoniam hoc non obſtante, attendi debet ille terminus, qui eſt primus poſt reſervationem, niſi appareat de voluntate expreſſa, vel etiam tacita, & ex probabilibus argumentis deducta, quod id myſterioſe factum ſit, ad effectum eximendi Titularem ab illo primo ſemeſtri, qui alias debitus eſſet. *c* 5

Graviores itaque, & frequentiores apud noſtros Majores, ac etiam noſtra ætate conſueverunt eſſe quæſtiones circa monetam, in qua penſio ſolvi debeat, non quidem ſuper genere monetæ, in qua facta ſit reſervatio, quoniam Datariæ ſtylus non eſt reſervare penſiones in moneta imaginaria, qualis præſertim in notabili parte Italiæ eſt illa, quæ litarum, vel libratum dicitur, & in qua majus eſſe ſolet commercium, ſed ſolent penſiones reſervari, vel in ducatis Cameræ, qui conſtantur, ex uno ſcuto auri ſtamparum novarum, & uno julio, ut ita ſuppleatur valor veri ducati Romani, vel ſcuti aurei larghi, ſeu ſolis, ex deductis in ſuis ſedibus, *d* vel in præfatis ſcutis auri currentibus, quorum valor eſt uno julio Minus quam ſint prædicti ducati Cameræ, vel ſcuti aurei larghi, vel in ſcutis monetæ Romanæ, qui conſtantur ex decem juliis, vel e paulis, vel in ſcutis, aut ducati monetæ regionis, ſeu loci beneficii gravari, qui ſolet importare circumcirca idem, quod ſcutum monetæ Romanæ, cum aliqua alteratione valoris, ut ex. gr. ſunt ducati Regni Neapolitani, qui conſtant ex decem carolenis argenti, qui caroleni important fere idem, ac julii Romani, cum aliquo minori valore intrinſeco ſcutorum circiter quinque pro centenario, *f* atq; in Civitate Mediolani ſunt illi Ducatoni, qui dicuntur de Cuneo, *g* & ſimiles, conſiſtentes in moneta vera, non autem in imaginaria, ideo ceſſat omnis quæſtio ex facto, ex tenore ſcilicet literarum unam, vel alteram ſpeciem monetæ ſpecificantium, ſed ſi literæ dicant de ſcutis, vel ducatis ſimpliciter, intelliguntur de illis locis, ſeu regionibus, ut quandoque practicari ſolet, præſertim in penſionibus, quæ reſervantur ſuper Eccleſiis, quæ providentur ad præſentationem, vel nominationem Regum, *h* ideoque ſuper hoc puncto, in qua ſcilicet ſpecie monetæ reſervata ſit penſio, non de facili cadere ſolent quæſtiones, quæ tamen conſueverunt eſſe frequentes ratione variationis pretii, ſeu valoris hujuſmodi monetarum, adeout ſive agatur de moneta vera inferioris regionis, ſive de dicta moneta imaginaria, præſertim litarum, ſeu librarum, ille ſcutum auri, vel ducatus Cameræ, aut ſcutus verus argenti regionis de tem- 6 7 8 9

pore

Digitized by Google

pore reſervationis conſtituerentur cum minori numero juliorum, ſeu carolenorum, vel reſpective librarum, quam conſtituantur de tempore, in quo facienda eſt illa ſolutio, quæ controverſiæ occaſionem præbet, cujus ſcilicet damno, & reſpective lucro cedat hoc intermedium augmentum, Ut exempli gratia, ſcutus aureus ſtamparum antiquioribus temporibus valebat juliis undecim, nunc autem valet juliis quindecim; & aliquid plus, atque Ducatonus Cunei Mediolani valebat libris..... nunc autem valet libris... idemque in ſcutis argenti Januæ, & ſimilibus, de quibus pluties in ſuis Sedibus. [i] Potiſſime vero dubium intrat quando de præterito ſervatum fuerit, per notabile tempus fieri ſolutiones in juliis, aut libris, aliaque ſpecie monetæ veræ, vel imaginariæ loci, quæ prius adæquaret valorem monetæ veræ, in qua facta eſt reſervatio, de præſenti autem non adæquet, ſed importet longe minus.

Iſta vero quæſtio apud noſtros majores viſa eſt nimium difficilis, & involuta, adeout ex inſinuatis locis mox citatis, aliqui moderni multas deſuper dixerint ſimplicitatis; Verum hodie res plana eſſe videtur, cum receptum ſit, ut quoties agatur de moneta vera, quæ ſit, & reperiatur in rerum natura, in illa fieri debeat, & reſpective poſſit ſolutio, non curato augmento, vel reſpective decremento interim ex tempore, vel accidentibus ſupervento. Quemadmodum enim ſi caſus dediſſet, notabilem fieri diminutionem valoris illius monetæ, in qua facta eſt reſervatio, utique Titularis dicere poſſet velle in ea ſolutionem penſionis facere, atque penſionarius id recuſare non poſſet; Ita e converſo, ex regula *ſecundum naturam*, *&c.* vel ex altera correlativorum; Idque adeo verum, quod etiamſi in ipſa reſervatione exprimeretur valor monetæ, qui tunc curreret, adhuc intelligendum eſſet demonſtrative, & ad exprimendum id, quod tunc inerat, non autem taxative, juxta caſum in celebri *Capuana penſionis*, quæ circumfertur tanquam magiſtralis, quod reſervatio facta erat in ſcutis auri ad rationem carolenorum 12. pro quolibet, quia tunc tanti in regione ſcuti aurei currebant, non per hoc tamen ad hanc ſummam penſio taxata, ſeu reſtricta cenſetur, niſi aliunde ex voluntate reſervantis, vel ex conventione partium conſtet de taxativa. [k]

Et quamvis ubi accedat longiſſimi temporis annorum triginta, vel quadraginta obſervantia continuata, & uniformes ſolvendi in diverſa ſpecie monetæ minoris valoris, dubitari poſſit, ex aliquorum canonum diſpoſitione, an hæc diverſa taxa inducta ſit: nihilominus in penſionibus vitalitiis, & perſonalibus, de quibus agitur, caſus videtur idealis, & non de facili verificabilis in praxi, ideoque inanis labor eſt ſuper illo immorari, ejuſque diſputationem aſſumere, cum iſta dubitandi ratio cadere ſoleat in penſionibus perpetuis, in quibus longiſſima, & diuturna obſervantia uniformis eſt verificabilis, & tamen etiam in eis probabilius eſt, hanc dubitandi rationem non intrare, juxta deducta occaſione caſuum particularium in ejus conſueta Sede, ubi videri poterit. [m]

Ubi vero caſus præbeat, frequenter quidem contingibilis, extra Curiam in penſionibus reſervatis in ducatis Cameræ, vel ſcutis auri, aut etiam in ſcutis monetæ Romanæ, vel ſimilibus, quod difficile, nimiumque incommodum ſit habere illam monetam in ſpecie, utpote in regione raram, tunc ex quadam æquitate, valde quidem rationabiliter eſt receptum, ut debitor admittatur ad ſolutionem in moneta loci, ſeu regionis, quæ tamen æquivaleat valori monetæ debitæ, tam in valore intrinſeco, & accidentali, quia nempe ob ejus inferiorem qualitatem de facto minus valeat, quam ſit valor, de jure, [n] & in ſumma tanti ſolvendum eſt, quanti ſolvere oporteret pro emendo illo ſcuto auri, vel alia ſpecie monetæ debitæ, eo modo, quo practicatur in cambiis, quorum contractus proprie, & originaliter iſta occaſione, ſive ad hunc effectum inolevit. [o]

a *In caſu, de quo diſc. 127. de regal.* b *diſc. 26. de penſionib.*
c *Diſc. 26. n. 5. & diſc. 39. n. 2. de penſion.*
d *De benef. diſc. 89. n. 15. & ſeqq. & de alienat. & contract. prohib. diſc. 10. n. 3. & alibi.*
e *De regal. diſc. 126.* f *d. diſc. 126. de regal.* g *diſc. 10. de alien. & contract. probib.* h *de regal. diſc. 127.*
i *d. diſc. 89. de benef. diſc. 10. de alien. & contract. probib. diſc. 140. de credito, diſc. 34. & ſeqq. de penſion. in tract. de locis montium, cap. 4. & alibi ſæpius.*
l *d. diſc. 34. & ſeqq. de penſion. & in aliis loc. prox. cit.*
m *d. diſc. 34. & ſeqq. de penſion.* n *eiſdem loc. mox. cit.*
o *de cambiis diſc. 27. & in Florentina cambiorum, ſeu negotiationis inter varia vota.*

De concurſu, vel ordine prælationis plurium penſionariorum ſuper fructibus ejuſdem beneficii gravati. Et de alio concurſu paſſivo, vel contributione prædeceſſoris, ſucceſſoris, vel plurium poſſeſſorum beneficii gravati in ſolutione penſionum.

S U M M A R I U M.

1 *Inter penſionarios diverſorum temporum attenditur ordo temporis, & anterioritatis.*
2 *Inter illos autem ejuſdem temporis concurſus eſt æqualis.*
3 *Quid ubi adſit inæqualitas in nominatione, quia diverſis temporibus ſint nominati.*
4 *An concluſio, de qua n. 1. procedat pro penſionibus annorum decurſorum ſuper fructibus anni currentis.*
5 *De caſu in quo penſionarius poſterior ſit anterioribus potior.*
6 *Penſionarii vincunt creditores Titularis, quantumvis anteriores.*
7 *Ac etiam præferuntur Capitulo, vel Collegio habenti jus accreſcendi beneficio vacante, vel beneficiato non inſerviente.*
8 *De concurſu, vel contributione in ſolutione penſionis inter Titularem prædeceſſorem, & ſucceſſorem, & de regulatione anni quomodo fieri debeat.*
9 *Et de concurſu inter illum, ad quem pertinent fructus certi, & illum, ad quem pertinent diſtributiones quotidianæ, aliaque incerta remiſſive.*

C A P. XVIII.

Quando plures penſiones diverſis temporibus, & per ſeparatas proviſiones reſervatæ ſint ad favorem diverſarum perſonarum ſuper eiſdem Eccleſiæ fructibus, tunc ubi omnes æque concurrant pro eadem currenti annualitate, ſive pro eiſdem terminis illius anni, in quo recollecti ſunt fructus, ſuper quibus eſt concurſus, planum, ac receptum eſt, ut procedendum ſit cum vulgati regula, *qui prior*, *&c.* ut prior in tempore ſit potior in jure. Ideoque attendatur ordo reſervationum, ex regula apud Beneficialiſtas recepta, ut gratia anterior poſteriori præferatur. [a] Ubi vero plures penſiones contemporaneæ ſint, quia nempe omnes eodem tempore, & in eodem decreto ſint reſervatæ, tunc pariter de plano intrat id, quod habetur inter plures correos credendi, ſive inter plures creditores hypothecarios in tempore, & in cauſa æquales, ut omnium ſit coæqualis concurſus, adeout ſi fructus omnibus non ſufficiant, intret inter eos contributum, eodem modo, quo inter plures legatarios, ex eadem diſpoſitione jus metientes, vel inter plures Creditores chirographarios, quando aliqua particularis circumſtantia, inductiva limitationis iſtius regulæ potioritatis privilegium non inducat.

In illis vero penſionibus, quæ ſuper Eccleſiis provideri ſolitis ad Regum, & Principum nominationem, reſervantur in unica ſumma pro perſonis nominandis, quæ poſtea diverſis temporibus ab eodem Rege, vel Principe nominentur, cum notabili temporis intervallo inter unam, & alteram nominationem; Cum apud Miniſtros cujuſdam Regis nominantis conſtans haberetur opinio, ut priores, & potiores eſſe deberent prius nominati, tanquam a Rege prædilecti, & quorum conditionem potiorem eſſe debere, in animo fuerit concedentis; Reſpondi conſultus pro veritate, contrarium videri probabilius, ut omnium æqualis eſſe deberet conditio, & concurſus, dum pariformiter ex eadem cauſa, & ex eodem fonte; (qualis in ſubjecta materia eſt Papa, qui reſervat, non autem ille, qui nominat,) eorum jus metiuntur, ut in iſtius materiæ conſueta Sede comprobatum habetur, ubi curioſus poterit ſibi ſatisfacere. [b]

Poſita vero penſionum diverſitate cum temporum inæqualitate, adeout inter penſionarios intret præfata regula, *qui prior*, *&c.* ſuper fructibus illius annualitatis, pro qua aſſequenda omnes concurrant, ut ſupra, dubium cadit, quid dicendum ſit, ubi penſionarius anterior, cui pro anno currenti alii poſteriores pacifice locum cedant conſequi debeat aliquos terminos decurſos annorum præcedentium, quorum fructus conſumpti ſint, & non extent, an ſcilicet ſuper fructibus anni currentis, pro terminis decurſis, & præteritis eadem ſibi competat anterioritas, atque in facti contingentia jure pro penſionariis anterioribus judicatum fui, ex ſolis facti circumſtantiis: quia nempe fructus an-

norum

norum præcedentium a poſterioribus habiti fuerant, ſive eorum facto, & culpa anteriores impediti fuerant, ne obtinerent; Unde propterea articulus in puncto juris formiter examinatus non fuit; Quando tamen contingeret diſputandus non improbabilis videtur poſteriorum prætenſio ex fundamentis in eadem conſueta Sede deductis, *c* ubi in caſus contingentia videri poterunt, cum (ex pluries proteſtatis,) occupationes, quibus premor, tale non concedant otium, ut hujuſmodi quæſtionum peregrinarum, & raro contingibilium formalis diſputatio aſſumi, atque maturum judicium deſuper efformari valeat, ideoque aliis illud relinquitur, quando formalis diſputationis occaſio contingat.

Curioſa quoque in caſus contingentia pertractavi prætenſionem, ex ingenio a me excitatam pro penſionario poſteriori adverſus anteriores ſuper ejus potioritate, in illa rata, quæ cadit ſub congrua Conciliari Epiſcopo debita, utpote potiori, ac privilegiata. Cum enim ſuper quadam Eccleſia Cathedrali, valde pingues redditus alias habente, plures eſſent reſervatæ penſiones, cum clauſula, *dummodo remaneant mille pro Epiſcopo*, ſecuta vero ejus vacatione, ambitioſus quidam, ut illam obtineret, obtuliſſet conſentire novæ impoſitioni penſionis, cum derogatione congruæ Conciliaris, ac etiam alimentariæ, quia ſe volebat ſuſtentare de proprio, juxta alias recenſitam praxim. *d* Hinc in penſionariorum concurſu ſuper Eccleſiæ fructibus non ſufficientibus ad omnia onera pro ultimo penſionario, ad cujus favorem iſta nova penſio reſervata fuerat, agnoſcendo ſibi obſtare dictam regulam anterioritatis, dicebam, & quidem non improbabiliter quod intra ratam congruæ Conciliaris eſſet omnibus potior, quoniam iſta excepta eſt a penſionibus, uſque debet percipi præcipua, tanquam privilegiata; Ideoque ſuper ea penſionarii antiqui nullum habebant jus, quod ultimo penſionario tantum competebat ex perſona Titularis ejus debitoris, cujus creditor eſt procurator in rem propriam, ut in conſueta Sede inſinuatur. *e* Nullum tamen pro mea notitia deſuper prodiit judicatum, cum in caſu quæſtionis quædam concordia controverſiæ finem dederit, motivum autem videtur ſolidum in ſtricto puncto juris, ſpero tamen, quod hujuſmodi quæſtionum occaſio impoſterum danda non ſit, quodque Pontifices pro tempore, ſequendo veſtigia noſtri legiſlatoris, abſtinebunt ab hujuſmodi gratiis.

Ad favorem item penſionariorum in genere, quicumque illi ſint, intrat abſque dubio anterioritas, vel potiori-
6 tas ſuper fructibus Eccleſiæ gravatæ adverſus creditores Titularis, quantumvis anteriores, & privilegiatos, quoniam illa fructuum rata, quæ affecta eſt penſionibus, tanquam a reliquis fructibus abſtracta, non eſt in vel de bonis Titularis, ideoque illius creditoribus nullum ſuper ea jus competit. *f* Idemque dicendum ad favorem eorundem penſionariorum contra Capitulum, vel Collegium Canonicorum, ſeu Beneficiatorum, quibus vacante beneficio gravato, vel illo etiam pleno, ſed Beneficiato non inſerviente, fructus, & proventus accreſcunt, quoniam illud jus accreſcendi intelligitur in eo, quod ſupereſt, deductis penſionibus. *g*

Alia item datur ſpecies concurſus, vel contributi in ſolutione penſionum, de qua facienda non dubitetur, inter prædeceſſorem ſcilicet, & ſucceſſorem beneficii poſſeſſorem, ac etiam Cameram Apoſtolicam pro tempore vacationis;
7 quomodo ſcilicet ab iſtis contributio fieri debeat in ſolutione penſionum, Atque in hoc dignoſci videtur apud noſtros aliqua involutio. Siquidem aliqui nimium ſe involvunt in inſpectione, an penſio ſit anticipata, vel poſticipata; Alii vero procedunt cum calculatione terminorum præfixorum pro ſolutione penſionis; Et alii inſiſtunt ſuper calculatione anni, qui penſionarius dicitur. In omnibus tamen aliquod dignoſci videtur æquivocum, errorum, & confuſionum productivum.

Siquidem calculatio anni penſionarii non percutit iſtam quæſtionem, ſed illam, quæ cadit inter Titularem ſuperſtitem, & hæredem penſionarii defuncti, quid ſcilicet iſte ad ejus hæredem, vel reſpective ad Cameram tranſmiſerit; atque de hoc agitur in capit. ſequenti. Ordo vero terminorum nullatenus ad hunc effectum attendendus eſt, quoniam ut advertitur in capitulo præced. hodie certum, paſſimque receptum eſt aſſumptum, quod iſte ordo in nihilo alterat ſubſtantiam, vel immutat naturam penſionis, ſed ſolum adjectus cenſetur gratia commodioris exactionis, atque ut ad tollendas lites ſciat Titularis, quando efficitur debitor, & penſionarius quando efficitur creditor, Prout inſpectio an penſio ſit anticipata, vel pariter poſticipata, pariter extranea videtur a puncto, de quo in præſenti agitur, cum percutiat eundem punctum, de quo in cap. ſequenti, ſuper repartitione reſidui penſionis, quæ remaneat exigenda poſt illam jam ceſſatam.

Ad effectum itaque, de quo agitur, his omnibus neglectis, 8
cum illa regula procedendum videtur, quod cum penſio ſit quædam portio, ſeu participatio fructuum ex quibus illa ſolvenda eſt, cum iſtud dicatur onus reale, & cauſativum, vel occaſionale, eatenus debitum quatenus fructus percipiantur, atque ad illorum menſuram, & proportionem; Hinc ſequitur quod qui plus percipit, plus contribuere debet, & e converſo nullatenus curato ſpatio temporis, vel curſu anni ſolaris, in quo unus, vel alter poſſederit; nil enim refert, quod ſucceſſor in beneficio pro modica parte anni illud poſſederit, ſi majorem recollectæ partem fecit, & habuit, & e converſo cum attendi debeat effectus perceptionis fructuum, non autem curſus temporis in poſſeſſione; Unde propterea illa regulatio anni, quæ pendet a diverſa qualitate, vel natura fructuum, ad inſtar illius regulationis, quam legiſtæ faciunt fructuum bonorum dotalium inter virum, & hæredem uxoris, & e contra poſt diſſolutum, vel ſeparatum matrimonium, quod ſcilicet in fructibus civilibus attendatur ordo anni ſolaris, in naturalibus vero attendatur qualitas, vel natura fructuum, deſumendo initium anni ab eo tempore, quo maturatis, & perceptis fructibus præteritæ recollectæ natura incipit concipere fructus novos, juxta ſpecificationem, de qua occaſionem caſuum particularium latius, magiſque diſtincte in iſtius materiæ conſueta Sede *h* percutit modum dividendi fructus inter prædeceſſorem, & ſucceſſorem, ſed ad effectum, de quo agitur concurſus, vel contributi in ſolutione penſionum, ſpectatur effectus cum calculo arithmetico, ad menſuram, & proportionem fructuum, quos eorum quilibet de facto habuit, quamvis jure, vel injuria ſive ex circumventione unus ex poſſeſſoribus plus, quam ſibi deberetur habuerit, ita procedendo cum regula, ut quot ſunt recollectæ, tot ſint anni penſionis, & ex qualibet recollecta integra ſolvatur annualitas, vel integri duo termini, iſtaque videtur vera, & juridica regula, cum qua in hac materia procedendum eſt, neglectis tot ambagibus, cum quibus noſtri ſe involviſſe videntur.

De concurſu autem inter illum, ad quem pertinent fru- 9
ctus certi, & illum, ad quem pertinent diſtributiones quotidianæ, aliaque incerta, actum eſt ſuper *cap. 12. n. fin.*

a *De penſion. diſc. 19. & 20.* b *d. diſc. 20. de penſion.* c *d. diſc. 19.* d *diſc. 16. de penſion.* e *d. diſc. 19. de penſion. in fin.* f *diſc. 23. de penſion.* g *eod. diſc. 23.*
h *De his diſc. 24. cum plur. ſeqq. eod. tit.*

De penſionibus inexactis, an tranſmittantur, & ad quem, & quatenus tranſmittantur, pro qua rata ſint debitæ.

S U M M A R I U M.

1 *Quod Camera Apoſtolica percipiat penſiones inexactas, ad inſtar fructuum beneficiorum.*
2 *Magis rigoroſe proceditur in penſionibus, quam in fructibus beneficiorum.*
3 *Quid ubi non adſit uſus Collectorum Apoſtolicorum.*
4 *Quomodo de jure calculari debeant anni, vel tempora, ut ſciatur quid tranſmittatur.*
5 *Et qualis ſit ſtylus Datariæ.*

C A P. XIX.

Duæ ſunt inſpectiones, una ſuper tranſmiſſione penſionum inexactarum, & altera, poſito quod ſit locus tranſmiſſioni, quænam rata debita ſit tranſmiſſaria. Quatenus pertinet ad primam inſpectionem tranſmiſſionis in genere; In illis locis, in quibus ad formam Conſtitut. 1
Apoſtolicarum adſunt Collectores Apoſtolici, atque beneficiorum fructus inexacti, vel alias non effecti de privato dominio beneficiatorum, applicantur Cameræ Apoſtolicæ, juxta deducta in Sede Beneficiali; *a* Inania itaque labor videtur agere quænam opinio in puncto juris majorem habeat probabilitatem, quoniam cum, ex frequenter inſinuatis, iſtius materiæ penſionum principalis, & omnimodus regulator ſit ſtylus, iſteque de facto vigeat, paſſimque ſit receptus in praxi, ut in penſionibus inexactis idem ſervetur ad favorem Cameræ, quod ſervatur in fructi-

fructibus beneficiorum, idcirco non videtur de alio quæ-
rendum, cum ſtylus ſit antiquus, hodieque pacificus, qui
propterea vim tacitæ legis habet, cui Doctorum opiniones
cedere debent. Adeoque iſte ſtylus inolevit, quod etiam in
2 Cardinalibus, ad quorum favorem prodiit motus proprius
Clementis IX. magis rigoroſe in compoſitionibus, fieri ſo-
litis, cum hæredibus Cardinalium proceditur in penſioni-
bus, quam procedatur in fructibus beneficiorum, dum in
iſtis Camerales contenti eſſe ſolent tertia parte, in illis vero
exigant medietatem; Ideoque inſpectio cadit in illis locis,
in quibus dictus uſus Collectorum non habetur, ut propte-
rea fructus tranſmittatur ad hæredes beneficiati defuncti, vel
reſpective cedant commodo Eccleſiæ, ſuper quo etiam ob-
ſervantiæ deferendum videt r; Sed quando ratiocinando
diſcurrendum eſſet, videtur probabilius, ut procedendum
3 ſit cum diſtinctione, invicem pugnantium opinionum con-
ciliativa, quod ſcilicet aut agitur de terminis jam matura-
tis, quorum non ſecuta ſolutio imputari mereatur moræ,
& culpæ Titularis, & tunc pro tranſmiſſione ad hæredes
penſionarii ſit reſpondendum ne alias Titularis, ex ejus mo-
ra, & culpa commodum reportet; Aut vero agitur de ter-
mino adhuc non maturato, & tunc pro Eccleſia, & Titu-
laris exemptione reſponderi debet, tanquam ob non factum
caſum obligationis faciendi illam præſtationem. *b*

Quo vero ad aliam inſpectionem ſuper modo contri-
buendi pro rata ad favorem Cameræ, vel alterius, ad quem
de jure, vel de conſuetudine iſta fiat tranſmiſſio, in puncto
juris procedendum eſt, non curata qualitate fructuum, il-
loque diverſo modo calculandi annos, de quo in cap. præ-
4 cedenti, cum illo anno ſolari, vel naturali, qui penſiona-
rius dicitur, ejus initium deſumendo a die reſervationis
penſionis, ut annus terminet poſt curſum duodecim men-
ſium, juxta ordinem anni naturalis, vel ſolaris, ut pro-
pterea in quolibet anno penſionarius percipiat integram
ſummam penſionis reſervatæ, vel duos terminos, & per
conſequens, ſi exempli gratia penſio durationem habuit
per annos novem, & ſex menſes non poterit penſionarius,
vel ejus tranſmiſſarius prætendere decem annatas, quamvis
decem recollectæ factæ eſſent, ſed ſolum novem annatas.
& medietatem alterius, vel 19. terminos, & ſic pro rata,
ſi anni incæpti, & non completi menſes ſint plures, vel mi-
nores, atque ad hunc effectum intrat inſpectio, an penſio
ſit anticipata, vel poſticipata, quoniam ſi initio primi an-
ni habuit primum terminum, & ſucceſſive alterum, adeo-
ut intra primum annum de facto habeat tres terminos, tunc
id, quod anticipate percepit, excomputare debet in ultimo
termino, & e converſo. Igitur advertendum eſt, ut non
percipiat plus, vel minus, quam importent anni penſiona-
rii, modo, quo ſupra, calculandi, ſed in quolibet anno
completo integram obtineat annualitatem, in ultimo au-
tem in completo participet cum calculo arithmetico pro ra-
ta temporis, non curato ordine terminorum, minuſque
curata qualitate fructuum, & an illi ſint adhuc percepti,
necne. *c* Atque ita in Rota, aliiſque Tribunalibus judican-
dum eſt, quando cauſa in forma judiciali tractetur, in pun-
cto juris judicanda. Verum apud Officiales Datariæ ſtylus
videtur diverſus præſertim in illis penſionibus ultra mon-
tes, quæ reſervantur in faciem confidentiarii, vulgo *Te-*
5 *ſta di ferro*, cum cautela cedulæ bancariæ, ut ſup. in cap.
5. & alibi, quoniam cum cedulistæ ſoleant ſe obligare ad
ſolutionem tot terminorum, idcirco cum iſtis, quos Da-
taria, vel nominati ad penſiones, potius quam ipſos Ti-
tulares agnoſcunt debitores, calculant ad rationem termi-
norum, qualem quoque eſſe ſtylum Cameralium, præſer-
tim in Nuntiatura Neapolis, habetur in conſueta Seda, li-
cet ad alium effectum. *d*

a *De benef. diſc. 81. & ſeqq.*
b *De dictis opinionib. diſc. 28. de penſion. ubi habentur auctoritates de hoc agentes.*
c *Dict. diſc. 28. eod. tit. & in aliis præcedentib. ex diſc. 24. ubi de materia, de qua etiam d. diſc. 81. de benef.*
d *Diſc. 25. de penſion.*

An, & quando inter penſiones, & beneficia intret
æquiparatio, atque a diſpoſitis in beneficiis argue-
re liceat ad penſiones, & e contra.

SUMMARIUM.

1 *QUod in hoc puncto non habeantur leges, vel antiquiorum auctoritates.*
2 *Quomodo in eo procedi debeat.*
3 *De differentia inter beneficia, & penſiones.*
4 *Exæquatio in pleriſque intrat de ſtylo potius, quam de jure.*
5 *De ætate, & ordinibus, quæ requiruntur in beneficiis, non autem in penſionibus.*
6 *Diſpenſari ſolet ſuper beneficiis, non autem ſuper penſionibus.*
7 *De argumento excludente exæquationem, quod reſultat a Conſtitutionibus S. Pii V. & Sixti V.*
8 *Quod de ſtylo Cameræ ſibi applicet penſiones inexactas.*
9 *Regula de infirmis non procedit in penſionibus.*
10 *Quare filii hæreticorum priventur etiam penſionibus.*
11 *Penſio eſt titulus, ad quem quis promoveri poteſt ad Ordines.*
12 *Suffragatur æque, ac beneficium pro fori privilegio.*
13 *Declaratur quomodo, & quando penſio ſit titulus ſufficiens promotionis ad Ordines Sacros.*
14 *Et quando etiam beneficia dicantur titulus ſufficiens.*
15 *De privilegio fori, pro quo penſio ſuffragetur.*
16 *Ut ſtylo potius id referendum ſit.*

CAP XX.

CUm in ſubiecta materia penſionum aut nullam, aut 1
raram habeamus legem, vel Canonum, ſive anti-
quiorum Conciliorum auctoritatem neceſſariam, dum
Concilium Lateranenſe ſub Leone X. in ſeſſ. 9. & deinde
Concilium Tridentinum illarum aliquam facit mentionem
occaſione reſervandi congruam Epiſcopo, vel Parocho,
minuſque habeamus graves, magiſque probabiles auctori-
tates antiquorum Canoniſtarum, ſeu Legiſtarum aut Theo-
logorum, quibus in articulis dubiis magis deferendum eſt,
tum ob illam majorem reverentiam, quæ antiquitati, at-
que primis noſtris præceptoribus debita eſt, tum etiam,
quia magis fundate, & methodice, per juris principia, &
rationes, tanquam boni Theorici locuti ſunt, quam fa-
ciant plerique moderni (quorum ſtylus tranſcriptorum po-
tius quam nobilium Auctorum videtur, uno alterum, abſ-
que alio diſcurſu, vel ratiocinio referente, & inſequente;
Hinc pro meo ſenſu nulla, vel ſatis modica exiſtimanda vi-
detur iſtorum auctoritas, potiſſime quia ex eis liquet non
parum ſe involviſſe, arguendo de uno caſu ad alterum, non
reflectendo ad rationis diverſitatem, ac procedendum eſt
potius cum parte diſcurſiva, ſeu ratiocinativa, neglecta il-
la generali diſtinctione, cum qua præfati moderni, magis
communiter, procedere videntur, inter odioſa ſcilicet, &
favorabilia, ut in iſtis intret argumentum, non autem in
illis, dum ex caſibus, vel effectibus, qui inferius recenſen-
tur, contrarium dignoſcitur, ut in aliquibus odioſis argu-
mentum intret, in aliquibus autem favorabilibus non.

Procedendo itaque (ut faciendum eſt, quando legum ne-
ceſſariam auctoritatem non habemus, vel ſaltem, quando
deſunt jam firmæ, & receptæ propoſitiones a magis Tribu- 2
nalibus canonizatæ,) diſcurſivo, vel ratiocinativo modo,
ſine dubio dicendum venit, iſtud argumentum nullatenus
intrare, ſive agatur de favorabilibus, ſive de odioſis, ob
omnimodam rationis diverſitatem, quoniam Eccleſiaſtica
beneficia ſunt quid mere Eccleſiaſticum, & ſpirituale, ideo-
que ob expreſſam Sacrorum Canonum diſpoſitionem, non 3
ſunt illorum capaces, tam ad aſſequendum, quam ad re-
tinendum, & adminiſtrandum, niſi Clerici, cælibes, ſæ-
culares in ſæcularibus, & regulares in regularibus, certam
ætatem, certoſque ordines, & alias qualitates habentes, pro
ipſorum beneficiorum diverſa natura, & qualitate, quia
ſic expreſſe diſponunt Sacri Canones, vel Conciliorum de-
creta, ſive Apoſtolicæ Conſtitutiones. E converſo autem
penſiones, ut dictum eſt in cap. 2. & 4. & alibi pluries, ſunt
quid mere temporale, dum non percutiunt ſubſtantiam be-
neficii, neque in eo aliquod jus tribuunt, vel adminiſtra-
tionis participationem adeout ex inſinuatis dicto capit. 4.
niſi obſtaret inconcuſſus ſtylus Eccleſiæ, & 92. Conſtitutio
Sixti V. eſſent illarum capaces de jure ſæculares etiam uxo-
rati, & milites, ac pueri, & infantes, omneſque alii; ac
propterea nulla penitus ratio probabilis urgere videtur, cur
iſta exæquatio intret? & quare a beneficiis ad penſiones ar-
guere liceat, ob omnino diverſam naturam, & rationem.
Et licet antiquus ſtylus in pleriſque ſuperius enunciatis,

& in aliis iſtam doceat exæquationem, quando agitur de penſionibus Eccleſiaſticis, quales non docto de contrario, in dubio præſumuntur, ubi reſervatæ ſint ſuper Eccleſiis, vel beneficiis Eccleſiaſticis, ut ſcilicet Clericatus Sæcularis cum qualitate cœlibatus ita requiratur in penſionibus, ac in beneficiis, ut propterea quemadmodum per matrimonium, vel per profeſſionem in Religione, ſive per militiam ſæcularem, & officia ſæcularia vacant beneficia, ita pariter vacent, vel amittantur penſiones, cum pleriſque ſimilibus exæquationibus jam receptis: Nihilominus, ut pluries animadverſum eſt, id non provenit ex aliqua juris, & canonum diſpoſitione, vel ratione, ſive ex natura, & qualitate penſionum, eo modo, quo provenit in Beneficiis, ſed provenit ab antiquo Curiæ ſtylo, necnon ex Conſtitutionibus Apoſtolicis, ut infra dicetur; Unde pernecesſe requiritur Clericatus ſæcularis in ſtatu cœlebi, & per conſequens præfatæ immutationes ſtatus per matrimonium, vel per profeſſionem regularem, ſive per militiam cauſant amiſſionem penſionis in quandam conſequentiam ceſſationis Clericatus, ſine quo retineri non poteſt, eeindeque manat, quod in iis tantum exæquatio, vel argumentatio ad mittenda ſit, in quibus idem ſtylus, & Conſtitutiones Apoſtolicæ, id induxerunt, & non alias.

Hinc ſequitur, quod in ætate, & in Ordinibus diverſo
5 vivitur jure, quoniam in Beneficiis ſimplicibus, vel alias non qualificatis, ex diſpoſitione Sac. Concilii Tridentini requiritur ætas 14. annorum, major autem in qualificatis, quoniam in Canonicatibus in Cathedrali requiritur ætas apta illi Ordini Sacro, qui ſit annexus, vel ſaltem, ubi nulla adſit annexio, illa ætas, quæ requiritur pro Subdiaconatu, una cum obligatione ipſum Ordinem Sacrum ſuſcipiendi, & in primis Dignitatibus, & Abbatiis, ac Parochialibus requiritur ætas apta ad Sacerdotium, cum illius ſuſceptione, & in Epiſcopatu requiritur ætas triginta annorum, cum tot aliis requiſitis, & qualitatibus, atque in Canonicatu Pœnitentiario requiritur illa annorum quadraginta, ex iis, quæ in Seda Beneficiali habentur ſuper hac materia ætatis, a & tamen ſuper omnibus hujuſmodi beneficiis, etiam qualificatis, & majoribus puer ſeptem annorum, qui ſit prima tonſura initiatus, eſt capax obtinendi penſiones, cum tamen favorabile potius, quam odioſum ſit, ut prædicta ætas, & ordines reſpective in beneficiis requirantur favorem Eccleſiæ, & divini cultus, abſque alicujus odio, vel præjudicio, ergo prorſus eſt vana hæc exæquatio.

Prout diſpenſari non ſolet, ut uxorati, etiam bigami
6 & milites, aliique non incedentes in habitu Clericali obtineant, & retineant Beneficia Eccleſiaſtica in titulum, & tamen paſſim diſpenſatur ſuper penſionum capacitate, & retentione, ut ſup. cap. 11. & 13. & alibi; cum pleriſque ſimilibus, quæ per illos, qui ratio magis abundent, de facili poſſunt cumulari.

Et præſertim inter alia argumenta convincentia iſtius exæquationis omnimodam inſubſiſtentiam, illud videtur convincentiſſimum, & ad evidentiam, quod reſultat ex Conſtitutione S. Pii V. obligans penſionarios ad recitationem Officii Beatæ Virginis, & ex alia Conſtitutione Sixti V. obligans penſionarios, quando penſiones excedant ſummam ſexaginta ducatorum auri de camera, ad in-
7 cedendum in habitu, & tonſura, & per quas Conſtitutiones immutatam fuiſſe penſionum naturam, illaſque effectas eſſe quid Eccleſiaſticum, & ſpirituale, plerique putant, exindeque inferunt ad hanc exæquationem, vel argumentationem, ſed revera non videtur ex dictis Conſtitutionibus deduci poſſe omnimodam exæquationem, quoniam ſi ea intraret, deberent penſionarii teneri ad recitationem Officii divini, eo modo, quo tenentur Beneficiati, ac etiam indefinite abſque differentia ſummæ, deberent teneri incedere in habitu, & tonſura: Unde propterea dictæ Conſtitutiones dicendæ ſunt ſequela dicti ſtyli exigentis Clericatum, ut ſcilicet tanquam participes de quadam portione fructuum Eccleſiæ, & ſic de re quodammodo annexa ſpiritualitati debeant ita aliquod ſpirituale opus peragere; non autem firmari abſolute poteſt, quod exinde penſiones naturam immutaverint, minuſque quod ad eaſ-
8 dem Conſtitutiones referendus ſit uſus, quod Camera habeat penſiones inexactas, juxta deducta in cap. præcedenti, quoniam id antiquiori ſtylo pariter eſt referendum, ut ibidem advertitur.

Atque ſi vera eſſet omnimoda exæquatio, deberet etiam in penſionibus habere locum regula de infirmis reſignanti-
9 bus, quæ vulgo de viginti, dicitur, & tamen contrarium eſt verius, & receptum, ut ſupra, cap. 15. cum ſimilibus. Et quamvis contra Hæreticos, eorumque filios pœna privationis beneficiorum extendatur etiam ad penſio- 10
nes, juxta aliquorum Doctorum ſenſum, b quod etiam ad alia atrocia crimina, pro quibus impoſita eſt a jure pœna privationis beneficiorum, extendi videtur, attamen id non provenit ab exæquatione, vel a licita argumentatione, ſed a verborum amplitudine, quodque late ſumpto vocabulo penſio potius ex rationis identitate ſub nomine beneficii veniat, non autem ut intret vera exæquatio, vel argumentatio.

Ad duos autem præſertim effectus, in praxi magis frequentes, hæc inſpectio conſiderabilis videtur, unum nem- 11
pe circa Titulum, ad quem poſſit quis ad ſacros Ordines promoveri, ut quemadmodum id ſequi poteſt ad Titulum beneficii, juxta Concilii Tridentini diſpoſitionem, ita etiam ſequi poſſit ad titulum penſionis, c & alterum, quod ſicuti Clericus in minoribus, qui obtinet beneficium Eccleſiaſticum pro fori privilegio non indiget requiſitis ab eodem Concilio Tridentino demandatis, in Clericis in minoribus, nempe inceſſu in habitu, & tonſura, & ſervitio in divinis, ita non debeat indigere ille, qui Eccleſiaſticam obti- 12
net penſionem, beneficio exæquandam juxta plures declarationes Sacræ Congregationis Concilii. d

Quatenus autem pertinet ad primum effectum promotionis ad Sacros Ordines, reflectendum venit, quod ad duplicem effectum agitur de hoc Titulo, ad quem, & non 13
alias promotio ad ſacros Ordines facienda eſt, unum nempe, ut promovendus provideatur de tuta congrua ſubſtentatione, ne alias in eo ſtatu irretractabili conſtitutus cogatur cum dedecore Ordinis Clericalis mendicare, vel ſordidis vacare, pro victu ſibi comparando, cum præſuppoſito tamen, quod Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas de congruo exigat illam promotionem: Et alterum, an ſola poſſeſſio penſionis operetur, ut Epiſcopus abſque obligatione inquirendi Eccleſiæ neceſſitatem, vel utilitatem licite poſſit illum promovere. Ad primum effectum bene procedit aſſumptum, ut penſio æquivaleat Beneficio, quoniam ad hunc effectum attenditur ſolum dictus finis congruæ proviſionis, ſive illa ſit cum Beneficio Eccleſiaſtico, ſive cum penſione, aut cum illis Capellaniis, vel piis legatis, quibus nec nomen, nec eſſentia beneficii congruit, vel etiam cum bonis prophanis patrimonialibus, vel alias obventis, ut in ſuis ſedibus advertitur; e Ideoque difficultas reddet in altero effectu, in quo non modicus error, vel æquivocum dignoſci videtur, etiam ubi de vero Beneficio Eccleſiaſtico agatur, multo magis, ubi de penſione. Siquidem eatenus Beneficii titulus reputatur magis proprius, magiſque legitimus, quatenus ita exigat Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas, ut vere, & proprie contingit in Canonicatibus, aliiſque Beneficiis reſidentialibus, & ſer- 14
vitoriis Cathedralium, collegiatarum, ac etiam Parochialium, annexos habentibus Ordines Sacros, unde propterea inducit arctatio; Et quatenus etiam hæc annexio non adſit, adhuc tamen expedit, & laudabile eſt, ut hujuſmodi beneficiorum poſſeſſores, qui jam illi Eccleſiæ addicti ſunt, & inſervire debent, ad ſacros promoveantur Ordines, cum ita majus, & melius ſervitium præſtare poſſint, dum hujuſmodi beneficia ad hunc effectum erecta fuerunt, ut illius Eccleſiæ major, & melior ſequatur cultus, ideoque verificatur Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas. Ubi vero non agatur de dictis beneficiis qualificatis reſidentialibus, & ſervitoriis, ſed de Capellaniis, aliiſque beneficiis inferioribus, quæ veniunt ſub genere ſimplicium, ex lege tamen fundationis ſint Sacerdotalia, adeout poſſeſſor teneatur per ſe ipſum celebrare, illique Eccleſiæ, vel Altari inſervire; & tunc intrat eadem ratio, de qua ſupra. Si vero non ſint Sacerdotalia, habeant tamen annexum onus quotidianæ, vel frequentis in hebdomada celebrationis Miſſarum in certa Eccleſia, vel Altari, abſque dicta neceſſitate celebrandi per ſe ipſum, ei vero expediat hoc onus per ſe ipſum, non autem per ſubſtitutum adimplere, adeout pariter promotio directa ſit ad ipſius Eccleſiæ, vel beneficii ſervitium, & tunc ſaltem ex æquitate, & congruentia, juſtum, & rationabile adeſſe dicitur motivum promotionis, atque verificari dicitur Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas. Sed ſi quis obtineat ſimplex beneficium abſque aliquo onere Miſſarum, vel ſi aliquod onus annexum habeat, quod non poteſt a ſe ipſo adimpleri, quia nempe Eccleſia, vel Altare, ubi onera adimplenda ſunt, ſit in diverſa Civitate, ſeu loco, adeout prædicta ratio cultus, & ſervitii Eccleſiæ non verificetur, &

tunc

Digitized by Google

tunc adeſſe non dicitur Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas, niſi ex aliis circumſtantiis illa concurrat, & per conſequens locus eſſe non debet promotioni; Igitur multo minus quando agatur de penſione, in qua nulla ex dictis rationibus, vel conſiderationibus intrat, ideoque ſtant ſimul, quod penſio ſit quidem ſufficiens, & legitimus titulus ad primum effectum congruæ proviſionis, quando Eccleſiæ neceſſitas, vel utilitas, aut alia congrua ratio exigat, & tamen quod non per hoc ſine cauſa tali promotioni locus eſſet debeat, cum etiam in beneficiis id admitti non deberet.

Quo vero ad alium effectum privilegii fori, quando res eſſet integra, quod ſcilicet tot deſuper non haberentur Doctores, & Sacræ Congregationis declarationes, adeout diſcurſive, vel ratiocinative punctus eſſet examinandus, tunc
15 per meo ſenſu, non ſolum probabilius, ſed indubitanter contra iſtam exæquationem reſpondendum videretur, cum nulla probabilis ratio id ſuadeat, quinimo etiam in ipſiſmet beneficiis, ut ſupra conſideratis, forte Concilio Tridentino incongrua interpretatio data videtur, ut a me comprobatur in quodam diſcurſu, ſeu voto deſuper edito inter varia vota, quæ forte caſus præbebit, ut publicam mereantur lucem, & alibi, f ſed quoniam ita magis communiter per Doctores eſt receptum, ac etiam per Sacram Congregationem Concilii canonizatum, non videtur ab hac propoſitione recedendum, donec ab eadem Congregatione, cum oraculo, & approbatione Sanctiſſimi, aliqua, ut cuperem, & opportunum, imo neceſſarium cenſerem, ſequatur reformatio, vel declaratio, ut latius in eodem voto. Interim autem ad inſtar eorum, quæ dicta ſunt de ſpolio, ſive de tranſmiſſione ad Cameram Apoſtolicam penſionum inexactarum, aliiſque ſimilibus, id ſtylo potius referendum eſt,
quam quod dicta exæquatio, vel argumentatio ex juris diſ- 16
poſitione, vel ratione intret. Idemque in aliis caſibus, in quibus magis receptum ſit, ut quod in beneficiis diſponitur, in penſionibus quoque procedere debeat.

a *De benef. diſc. 95.* b *Spada, conſ. 71. lib. 1. n. 19. & ſeqq.*
c *In annot. ad Conc. Trid. diſc. 14. n. 34.*
d *Fagnan. in cap. Cum in cunctis, de elect. n. 203. & in cap. Ad Audientiam 2. de Reſcript. num. 121. & ſeqq. Apont. tom. 24. lib. 1.*
e *Dict. diſc. 14. in annot. ad Conc. Trid. n. 33. & ſeqq. de alien. & contract. probib. diſc. 38.*
f *In annot. ad Conc. Trid. diſc. 24. n. 13. & ſeqq.*

INDULTA VARIA

Transferendi, & retinendi penſiones Eccleſiaſticas.

I.

Pro Eminentiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus.

INNOCENTIUS PAPA XI.

Dilecte Fili Noſter Salutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Circumſpectionis tuæ in Nos, & Apoſtolicam Sedem, merita poſcunt, ut ea tibi libenter concedamus, per quæ erga perſonas tibi gratas, & acceptas beneficum te exhibere poſſis, & liberalem. Volentes igitur te ſpecialibus favoribus, & gratiis proſequi, motu proprio, non ad tuam, vel alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, mera liberalitate, maturaque deliberatione noſtris, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tibi ultra alias ſimiles, vel diſſimiles facultates, tibi quandocunque conceſſas, ut quicunque loci Ordinarius, vel Canonicus Metropolitanæ, aut alterius Cathedralis Eccleſiæ, vel alia perſona in dignitate Eccleſiaſtica conſtituta, a te quandocunque eligendis, vel eligenda, ſimul, vel ſucceſſive, unam, ſeu plures penſiones annuas ſuper quarumcunque Cathedralium, Metropolitanarum, & aliarum Eccleſiarum, ac quorumcunque Monaſteriorum, etiam Conſiſtorialium, ac Abbatialium, necnon Conventualium menſarum, ac Prioratuum, Præceptoriarum, Dignitatum etiam Conventualium, ac majorum, & principalium, perſonatuum, adminiſtrationum, & officiorum, etiam curatorum, & electivorum, cæterorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura, ſæcularium, ac quorumvis Ordinum, & militiarum, ac Hoſpitalium etiam S. Joannis Hieroſolymitani Regularium, ac alias quomodolibet, & qualitercunque qualificatorum, & quibuſvis aliis Eccleſiaſticis fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis univerſis, necnon etiam diſtributionibus quotidianis, etiam ſolis præſentibus, ac divinis Officiis actu intereſſentibus dari, & præſtari, ac per eos lucri fieri ſolitis, ſive eorum loco fructus, redditus, & proventus Apoſtolica tibi auctoritate reſervatas, & aſſignatas, ſeu reſervatos, & aſſignatos, vel reſervandas, & aſſignandas, ſeu reſervandos, & aſſignandos, aut in te eadem auctoritate translatas, ſeu translatos transferendas, ſeu transferendos pro ſumma, & quantitate mille ſcutorum monetæ duntaxat, in uno, vel pluribus temporibus, & in una, vel pluribus partitis, ac etiam ſeparatim, quandocunque tibi placuerit, etiam in mortis articulo, de tuo conſenſu caſſare, & extinguere, ac poſtquam caſſata, & extincta, ſeu caſſatæ, & extinctæ, vel caſſati, & extincti fuerint, etiam ſi penſiones hujuſmodi pluries translatæ fuerint, ac etiam ſi ſuper fructibus, redditibus, proventibus, obventionibus, & emolumentis, ac diſtributionibus hujuſmodi aliæ penſiones diverſis perſonis Eccleſiaſticis, dicta Apoſtolica auctoritate, reſervatæ exiſtant, ſeu prætendantur, quas etiam præſentibus pro expreſſis haberi volumus, aliam, ſeu alias penſiones, uſque ad præfatam ſummam 1000. ſcut. hujuſmodi prioribus penſionibus caſſatis, & extinctis, ſimilem, vel ſimiles uni, vel pluribus perſonis Eccleſiaſticis, etiam quæcunque, quotcumque, & qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica ſæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia, cum cura, & ſine cura, & quomodolibet qualificata, ac quocunq; nomine nuncupata, ex quibuſvis conceſſionibus, & diſpenſationibus Apoſtolicis, in titulum, commendam, adminiſtrationem, aut alias quomodolibet obtinen. vel expectan. aliiſque Clericali ſaltem charactere inſignitis, aut alias penſionum hujuſmodi capacibus, etiam tibi quocumque conſanguinitatis, vel affinitatis gradu conjunctis, vel attinentibus, aut familiaribus tuis, per te, quandocunque, etiam in mortis articulo nominandis etiam abſque penſionem, ſeu penſiones hujuſmodi ſolvere, aut dictos fructus Eccleſiaſticos præſtare debentium deſuper præſtandis, vel requirendis conſenſibus, imo ipſis invitis, & reclamantibus, nec non etiam literis reſervationum, penſionum, & fructuum hujuſmodi, non expeditis, & aliis, ac etiam literis reſervationum penſionum, & fructuum hujuſmodi, non expeditis, & illis, ac etiam præſentibus non intimatis, nec exhibitis, vel oſtenſis, eiſdem perſonis, quoad vixerint, vel earum legitimis procuratoribus per penſiones, ſeu fructus hujuſmodi ſolvere pro tempore debentibus annis ſingulis, ſub ſententiis, cenſuris, & pœnis, ac in loco, & terminis, ac cum omnibus, & ſingulis exemptionibus, libertatibus, immunitatibus, obligationibus, renunciationibus, vinculis, clauſulis, & decretis in literis reſervationis, & reſervationum hujuſmodi contentis, & expreſſis, & juxta earum tenorem, & continentiam, *ſervata tamen forma Conſtitutionis noſtræ ſuper translationibus penſionum edita*, reſervare, conſtituere, & aſſignare libere, & licite valeat; ſeu ſi tibi magis placuerit, & tu ita volueris, etiam literis ſuper reſervatione penſionis, ſeu penſionum, & fructuum hujuſmodi, ut prædicitur, minime expeditis, illiſque & præſentibus literis etiam non exhibitis, vel præſentatis, penſionem, ſeu penſiones, vel fructus hujuſmodi pro ſumma, & quantitate mille ſcutorum hujuſmodi in unam, vel plures perſonas ſupra expreſſas, aut alias Clericali ſaltem charactere inſignitas, vel alias penſionis, ſeu penſionum hujuſmodi, ut ſupra dictum eſt, capaces, etiam quantumvis conſanguineos, vel affines, aut familiares tuos, aut prorſus extraneos, per te, quandocunque tibi placuerit, etiam in mortis articulo nominandos, etiam coram ſolis notario, & teſtibus, etiam abſque penſionem, ſeu penſiones hujuſmodi ſolvere, ac fructus Eccleſiaſticos præſtare pro tempore debentium, deſuper præſtandis, vel requirendis conſenſibus, illiſque invitis, & reclamantibus, in Romana Curia, vel extra eam, prout tibi videbitur, ſervata tamen forma prædictæ Conſtitutionis, transferre poſſis, d. Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium, concedimus, & indulgemus, ejuſdemque loci Ordinario, ſeu Canonico, aut perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ penſionem, ſeu penſiones, aut fructus hujuſmodi pro præfata ſumma mille ſcutorum hujuſmodi, ut præfertur, caſſandi, & extinguendi, aliamque ſimilem, vel ſimiles hujuſmodi caſſatarum loco reſervandi, & aſſignandi, ſeu tibi illas, vel illos coram ſolis Notario, & teſtibus transferendi, plenam, & liberam auctoritatem, poteſtatem, & facultatem tribuimus,

& im-

& impartimur. Decernentes præſens indultum, ac extinctionem, & caſſationem, ac novam hujuſmodi reſervationem, aut translationem, ſeu extinctiones & caſſationes, ac novas reſervationes, aut translationes, penſionis, ſeu penſionum, aut fructuum hujuſmodi pro dicta ſumma, & quantitate mille ſcutorum hujuſmodi facien. cum omnibus inde ſecutis, ex nunc, prout ex tunc, poſtquam factæ fuerint, validas, & efficaces fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac perſonæ, ſeu perſonis, in quarum favorem fient, perinde ſuffragari in omnibus, & per omnia, ac ſi ex ceſſione, aut alia probabili cauſa, conſiſtorialiter a nobis ipſis factæ fuiſſent, necnon eas in quarum favorem fient, ut præfertur, in univerſis juribus ſuis, in omnibus, & per omnia, etiam quoad quaſi poſſeſſionem penſionem, ſeu penſiones, ac fructus hujuſmodi exigendi, in qua tunc exiſtens per viam gratioſæ ſubrogationis ſubſtitutas, & ſubrogatas eo ipſo fore, & cenſeri debere, necnon penſionem, ſeu penſiones, ut præfertur, de novo reſervan. & transferen. etiam ex defectu conſenſuum Eccleſiarum, beneficiorum, & aliorum ſupradictorum Præſulum, ſeu Adminiſtratorum, ac poſſeſſorum tunc, & pro tempore exiſtentium, aut ad illorum, vel quorumvis aliorum inſtantiam, annullari, ſeu invalidari, aut moderari, vel ad minorem ſummam reduci, vel retractari. Præſentes quoque literas de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, ſeu intentionis noſtræ, vel alio quocumque defectu, etiam ex eo, quod Eccleſiarum, beneficiorum, & aliorum præfatorum Præſules, ſeu Adminiſtratores, ac poſſeſſores pro tempore exiſtentes, aut alii quicumque deſuper intereſſe habentes, vel habere quomodolibet prætendentes ad hoc vocati non fuerint, nec præmiſſis conſenſerint, aut etiam ſuper Eccleſiarum, Beneficiorum, vel aliorum ſupradictorum fructibus aliæ penſiones aliis reſervatæ exiſtant, vel impoſterum reſervari contigerit, notari, impugnari, invalidari, in jus, vel controverſiam revocari, ad terminos juris reduci, aut adverſus illas aperitionis oris, vel aliud quodcumque gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari, aut etiam motu ſimili concedi non poſſe. Sicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Judices Ordinarios, vel Delegatos, etiam cauſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, ac definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabilibus Fratribus noſtris Oſtien. & Portuen. Epiſcopis, ac dilecto Filio cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ Generali Auditori, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum per ſe, vel alium, ſeu alios præſentes literas, & in eis contenta quæcumque, ubi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte tua, aut translatariorum tuorum fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, tibique, & illis in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant auctoritate noſtra te, ac ipſos translatarios præmiſſorum omnium, & ſingulorum commodo, & effectu pacifice frui, & gaudere, non permittentes ſe, aut illos deſuper a quoquam quomodolibet indebite moleſtari, contradictores quoſcumque eiſque auxilium, conſilium, vel favorem publice, vel occulte, directe, vel indirecte quomodolibet præſtantes, per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, aliaque opportuna juris, & facti remedia, appellatione poſtpoſita, compeſcendo, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſecularis. Non obſtan. fel. record. Bonifacii Papæ Octavi Prædeceſſoris noſtri de una, & in Concilio Generali edita de duabus dietis, dummodo ultra tres dietas aliquis auctoritate præſentium ad judicium non trahatur, ac Lateranen. Concilii noviſſime celebrati penſiones hujuſmodi ſuper menſuram Archiepiſcopalium, & Epiſcopalium fructibus, niſi in Conſiſtorio, & ex ceſſione, aut alia probabili cauſa reſervari prohibeo. ac rec. mem. Urbani Papæ VIII. Prædeceſſoris pariter noſtri de penſionibus alias translatis denuo non transferendis edit, necnon noſtris de præſtando conſenſu in penſionibus, ac de non tollendo jure quæſito, aliiſque Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Eccleſiarum, Monaſteriorum, Præpoſiturarum, Dignitatum, & Beneficiorum præfatorum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis, & literis Apoſtolicis illarum Præſulibus, Rectoribus, ſeu Adminiſtratoribus, & Poſſeſſoribus, ac quibuſvis aliis perſonis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis, in genere, vel in ſpecie, etiam motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, etiam conſiſtorialiter, ac alias quomodolibet, etiam iteratis vicibus in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innovatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialibus, ſpecifica, expreſſa, ac individua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda eſſet, tenores hujuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum insererentur, & exprimerentur, præſentibus pro expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat, ſpecialiter, & expreſſe derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum &c.

II.

PRO PATRIARCHIS, ARCHIEPISCOPIS, ET EPISCOPIS.

In Capella Sanctitatis Suæ Aſſiſtentibus.

Extat in Bullar. tom. 3. Conſtit 32. Gregorii XV. §. 9. ſed pro quolibet illorum ſpeciale indultum, tenoris ſequentis, cum aliis facultatibus, expeditur in forma Brevis.

PRæterea eiſdem Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & eorum ſingulis, ut quicumque loci Ordinarii, vel Canonici Metropolitanarum, ſeu aliarum Cathedralium Eccleſiarum, aut perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, tam in Romana Curia, quam extra eam ad id per eos reſpective coram Notario, & teſtibus fide dignis eligendi, ſeu eligendæ, quaſcumque penſiones annuas illis, & eorum ſingulis ſuper menſarum Abbatialium, ſeu Capitularium, ac Epiſcopalium, & Archiepiſcopalium, ac quorumcumque aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura, ſæcularium, ac quorumvis Ordinum, & Militiarum Regularium, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani, quomodocumque, & qualitercumque qualificatorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, ac diſtributionibus etiam quotidianis, ipſis nunc, & pro tempore reſervatas, aſſignatas, ac reſervandas, & aſſignandas, pro ſumma videlicet quingentorum ducatorum auri de Camera, quoad ſingulos eorum, quandocumque alicui eorum reſpective placuerit, ſimul, vel ſucceſſive, in toto, vel in parte, etiam in cujuslibet eorum mortis articulo, caſſare, & extinguere, ac poſtquam caſſatæ, & extinctæ fuerint, alias ſimiles penſiones annuas ſuper eiſdem fructibus, et redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & diſtributionibus uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, uni, vel pluribus aliis perſonis, etiam per eos nominandis, etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque Beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, & capectantibus, ſeu Clericali ſaltem charactere inſignitis, & alias penſionum hujuſmodi capacibus, eis quoad vixerint, vel eorum procuratoribus ad id ab eis ſpeciale mandatum habentibus, iiſdem modo, & forma, quibus eiſdem Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac eorum ſingulis reſervatæ, & aſſignatæ fuerint etiam abſque conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium deſuper præſtando uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, etiam literis Apoſtolicis ſuper reſervationibus, & aſſignationibus hujuſmodi non confectis, ac alias cum omnibus, & quibuſcumque exemptionibus, privilegiis, decretis, clauſulis, cautionibus, vinculis, obligationibus, & cautelis, ac etiam cenſuris, & pœnis in prioribus reſervationibus hujuſmodi conceſſis, & contentis, integre perſolvendas, a reſervare, continuare, & aſſignare valeant, eiſdem auctoritate, & tenore de ſpeciali gratia indulgemus.

a *In his indultis adjici antea ſolebat particula*, ſervata tamen forma Conſtitutionis fel. rec. Urbani PP. VII. Prædeceſſoris noſtri deſuper editæ: *Nunc vero poſt Bullam Sanctiſſimi D. N. Innocentii XI. ad quam facti ſunt præſentes Commentarii, addi ſolet ſicut in Indultis Cardinalium*, nempe ſervata tamen forma Conſtitutionis noſtræ ſuper translationibus penſionum editæ, *ut ex ſup. regiſtrata formula videre eſt.*

III.

PRO PROTONOTARIIS APOSTOLICIS
De Numero Participantium.

Ex indulto Urbani PP. VIII. die 5. Septembris 1629.

AD hæc eiſdem Notariis de Numero, etiam dimiſſo officio, dummodo tamen illud ſaltem per triennium obtinuerint, ut quicumque loci Ordinarii, vel

Cano-

Canonici Metropolitanarum, aut aliarum Cathedralium Eccleſiarum, ſeu aliæ perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ tam in Romana Curia, quam extra eam, ad id per eos reſpective coram Notario, & teſtibus fide dignis eligendi, ſeu eligendæ, quaſcumque penſiones annuas illis, & eorum ſingulis, ſuper menſarum Abbatialium, ſeu Capitularium, ac Epiſcopalium, & Archiepiſcopalium, & quorumcumque aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis Ordinum, & Militiarum Regularium, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani quomodoquinque, & qualitercumque qualificatorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus obventionibus, ac diſtributionibum etiam quotidianis, ipſi nunc, & pro tempore reſervatas, & aſſignatas, ac reſervandas, & aſſignandas pro ſumma, videlicet 300. ducatorum auri de Camera, quoad ſingulos eorum, quandocumque alicui ipſorum reſpective placuerit, ſimul, vel ſucceſſive, in toto, vel in parte, etiam in cujuslibet eorum mortis articulo, ſervata tamen forma Conſtitutionis noſtræ deſuper editæ, & non alias caſſare & extinguere, ac poſtquam ſic caſſatæ, & extinctæ fuerint, alias ſimiles penſiones annuas ſuper eiſdem fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & diſtributionibus, uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, uni, vel pluribus aliis perſonis, etiam per eos nominan. etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque Beneficia Eccleſiaſtica obtinen. & expectan. ſeu Clericali ſaltem charactere inſignitis, & alias penſionum hujuſmodi capacibus, etiam eis quoad vixerint, vel earum procuratoribus ad id ab eis ſpeciale mandatum habentibus, iiſdem modo, & forma quibus ipſis Notariis de numero, & eorum ſingolis reſervatæ, & aſſignatæ fuerint, etiam abſque conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium deſuper præſtando, vel requirendo, uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, etiam literis Apoſtolicis ſuper reſervationibus dictarum penſionum non exhibitis, & alias cum omnibus, & quibuſcumque exemptionibus, privilegiis, decretis, calculis, cautionibus, vinculis, obligationibus, cautelis, & etiam cenſuris, & pœnis in prioribus reſervationibus hujuſmodi conceſſis, & contentis integre perſolvendas, ſervata forma ejuſdem Conſtitutionis noſtræ, reſervare, conſtituere, & aſſignare valeant, eiſdem auctoritate, & tenore, de ſpeciali gratia indulgemus.

IV.

PRO ABBREVIATORIBUS

Literarum Apoſtolicarum Majoris Præſidentiæ.

Eſt ampliatio Indulti ab Urbano Papa VIII. eorundem Collegio conceſſi ſub 13. Kal. Aprilis 1623. & extat in Bullar. tom. 6. conſtit. 16. Clementis PP. X. ſub die 30. Auguſti 1670.

DUdum ſiquidem fel. rec. Urbanus Papa VIII. Prædeceſſor noſter, tunc, & pro tempore exiſtentibus Abbreviatoribus literarum Apoſtolicarum majoris Præſidentiæ in Cancellaria Apoſtolica perpetuo conceſſit, & indulſit, ut ipſi, & eorum ſinguli penſiones annuas Apoſtolica auctoritate eis ſuper quibuſvis fructibus Eccleſiaſticis reſervatas, & pro tempore reſervandas, uſque ad ſummam 100. ducatorum auri de Camera, ad favorem unius, ſeu plurium perſonarum Eccleſiaſticarum, ſeu Clericorum, ac alias penſionum hujuſmodi capacium, etiam in mortis articulo, coram Notario, & teſtibus, ac cum alicujus Prælati, ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ interventu, dummodo tempore eorum obitus, officia Abbreviatorum dictarum literarum adhuc obtinerent, transferre &c.

Nunc autem nos, &c.

Motu proprio, ac ex certa ſcientia, & mera liberalitate noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine prædictis modernis, & pro tempore exiſtentibus literarum Apoſtolicarum Abbreviatoribus majoris Præſidentiæ in Cancellaria ſupradicta, ut ipſi dimiſſis Abbreviatorum hujuſmodi officiis, dummodo tamen illa per quinquennium exercuiſſe, ſeu obtinuiſſe reperiantur, facultate transferendi penſiones annuas, uſque ad ſummam 100. ducatorum auri de Camera, ac licentia celebrandi, ſeu celebrari faciendi Miſſas in privatis eorum Oratoriis, ſeu Capellis a memorato Urbano Prædeceſſore, per ſuas literas prædictas, ut præfertur, conceſſis, uti, frui, & gaudere, necnon habitum Prælatitium violacei coloris hujuſmodi deferre, & geſtare libere pariter, & libere poſſint, & valeant in omnibus, & per omnia, perinde ac ſi eorum officia Abbreviatorum hujuſmodi adhuc obtinerent, & uſque ad eorum obitum retinerent, tenore præſentium concedimus, & indulgemus, &c.

V.

PRO NONNULLIS FAMILIARIBUS

Sanctiſſimi D. N. Papæ in Indulto expediri ſolito nominatis.

Extat in Bullar. tom. 6. Conſtit. XV. §. 11. Clem. X. ſub die 26. Auguſti 1670.

VObiſque ulterius, & cuicumque veſtrum reſpective, ut quicumque loci Ordinarii, vel Canonici Metropolitanarum, ſeu aliarum Cathedralium Eccleſiarum, aut perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, tam in dicta Curia, quam extra eam ad id per vos reſpective coram Notario, & teſtibus fide dignis eligendi, ſeu eligendæ, quaſcumque penſiones annuas vobis ſuper menſuram Abbatialium, ſeu Capitularium, ac Epiſcopalium, ac quorumcumque beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura ſæcularium, & quorumvis Ordinum, & Militiarum Regularium, etiam Hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani prædicti, quomodocumque, & qualitercumque qualificatorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus obventionibus, & diſtributionibus etiam quotidianis, ſeu illarum loco fructus, redditus, proventus, jura, obventiones diſtributiones, & emolumenta vobis nunc, & pro tempore aſſignata, & reſervata, ac reſervanda, pro ſumma videlicet 300. ducatorum auri de Camera, quoad ſingulos veſtrum reſpective placuerit, ſimul, vel ſucceſſive, in toto, vel in parte, etiam in cujuslibet veſtrum mortis articulo, caſſare, & extinguere, ac poſtquam caſſatæ, & extinctæ fuerint, alias ſimiles penſiones annuas ſuper eiſdem fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & diſtributionibus, & emolumentis, ſeu illorum loco fructus, redditus, proventus, jura obventiones, diſtributiones, & emolumenta hujuſmodi, uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, uni, vel pluribus aliis perſonis etiam per vos nominandis, etiam quæcumque quotcumque, & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, & expectan. Clericis ſeu Clericali charactere inſigniti volentibus, etiam eis quoad vixerint, ſeu eorum Procuratoribus, ad id ſpeciale ab eis mandatum habentibus, iiſdem modo, & forma, quibus vobis aſſignatæ, & reſervatæ, ſeu aſſignata, & conceſſa fuerint reſpective etiam abſque conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium, etiam ſi illas, vel illa alias ceſſari, & reſervari de novo faciendi facultatem non habueritis, ac penſiones, & fructus, redditus, proventus, jura, obventiones, ac diſtributiones, & emolumenta hujuſmodi, etiam pluries caſſatæ, & de novo aſſignatæ fuerint, uſque ad ſummam, & quantitatem prædictam, etiam literis Apoſtolicis ſuper reſervationibus, & aſſignationibus hujuſmodi non confectis, ac alias cum omnibus, & quibuſcumque exemptionibus, privilegiis, decretis, clauſulis, cautionibus, vinculis, obligationibus, & cautelis, ac etiam cenſuris, & pœnis in prioribus reſervationibus hujuſmodi conceſſis, & contentis, necnon cum ſubrogatione in quibuſvis veſtris juribus, etiam quoad quaſi poſſeſſionem exigendi, in qua tunc eritis, integre perſolvendas, ſervata tamen forma Conſtitutionis fel. rec. Urbani Papæ VIII. Prædeceſſoris noſtri, quoad exceſſum medietatis fructuum, reſervare, conſtituere, & aſſignare valeant, auctoritate, & tenore prædictis, de ſpeciali gratia indulgemus.

VI.

PRO CONCLAVISTIS

Ex motu proprio Sanctiſſimi D. N. Innocentii Papæ XI. impreſſo.

Et Bullar. pluribus locis, Conſtit. 3. Pauli V. Conſtit. 1. Greg. XV. tom. 3. Conſtit. 2. Clem. IX. & Conſtit. 2. Clem. X. tom. 6.

AC cum eiſdem Conclaviſtis, etiam in militia Sancti Joannis Hieroſolymitani, & in quamvis alia militia expreſſe profeſſis, quod ratione quarumcumque penſionum annua-

annuarum eis, & eorum cuilibet ſuper quorumvis Beneficiorum Eccleſiaſticorum, & etiam menſarum Abbatialium, Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, & Abbatialium, necnon Dignitatum quarumcunque, ac Monaſteriorum, etiam per ejuſdem S.R.E. Cardinales ad præſens obtentorum, & impoſterum quomodolibet obtinendorum fructibus, &c. Ac etiam diſtributionibus quotidianis, non tamen ultra ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera pro quolibet eorum nunc, & pro tempore reſervatarum, & aſſignatarum, ac reſervandarum, & aſſignandarum, habitum, & tonſuram Clericalem geſtare, & in illis dummodo alias ipſi habitum decentem, & honeſtum, ac per milites prædictos geſtari ſolitum deferant, incedere minime debeant, nec ad id a quoquam deſuper cogi, ſeu compelli, minuſque aliquas ſententias, cenſuras, nec etiam privationis, ſeu ceſſationis ipſarum penſionum pœnas, occaſione prædictorum, incurrere poſſint, ſed eaſdem penſiones uſque ad prædictam ſummam ducentorum ducatorum hujuſmodi aſcendentes, & reſervatas, & impoſterum reſervandas, ut præfertur, etiam ſi matrimonium quoad milites alicujus militiæ, videlicet cum militia compatibile, jam contraxerint, vel poſt hac contrahere voluerint cum unica, & virgine tantum recipere, & quoad vixerint, & quilibet eorum reſpective vixerit, retinere libere, & licite valeant, de ſpecialis dono gratiæ diſpenſamus, & inſuper Conclaviſtis prædictis, & eorum ſingulis, ut quicumque loci Ordinarii, vel Canonici Metropolitanarum, vel Cathedralium, ſeu duarum inſignium urbis Collegiatarum Eccleſiarum, aut perſonæ aliæ quæcumque Eccleſiaſticæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, tam in Romana Curia, quam extra eam ad id per eos, & eorum ſingulos eligendi, ſeu eligendæ, quaſcumque penſiones annuas eis, & eorum ſingulis ſuper quibuſcumque fructibus, &c. juribus, obventionibus, & emolumentis univerſis; certis, & incertis quarumcunque menſarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, & Abbatialium, ac etiam diſtributionibus quotidianis, etiam ratione ſervitii, & mercedis Dignitatum, Canonicatuum, & Præbendarum, cæterorumque aliorum quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium, non tamen per S. R. E. Cardinales obtentorum reſervatas, ſeu reſervandas, ſeu fructus, &c. hujuſmodi beneficiorum reſervatos, ſeu reſervandos, etiam ſi ſemel, vel pluries tranſlatæ, ſeu tranſlati fuerint, uſque ad ſummam centum ducatorum auri de Camera ſimilium, in toto, vel in parte, ac in una, ſeu pluribus vicibus, ac etiam in mortis articulo ceſſare, & extinguere, ac poſtquam caſſatæ, & extinctæ fuerint, alias ſimiles penſiones annuas, ſeu fructus, &c. hujuſmodi, uſque ad ſummam præfatam centum ducatorum uni, vel pluribus aliis perſonis Eccleſiaſticis, vel etiam Clericali charactere tunc temporis nondum inſignitis, cum clauſula tamen ea tunc, prout poſtquam dicto charactere rite inſigniti fuerint, ſeu alias penſionum, ſeu fructuum hujuſmodi capacibus, per eoſdem Conclaviſtas, & illorum ſingulos nominandos, etiam quæcumque, quotcumque, & qualiacumque Beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, & expectantibus, ſimiliter eis quoad vixerint, vel eorum Procuratoribus legitimis, eodem modo, & forma, quibus eiſdem Conclaviſtis reſervatæ, ſeu reſervati erant, etiam abſque Beneficia hujuſmodi obtinentium conſenſu, integre perſolvendas, & per eos propria auctoritate percipiendas, exigendas, & levandas, aut percipiendos, exigendos, & levandos, reſervare, conſtituere, concedere, & aſſignare poſſint. Ita ut præfati Tranſlatarii in quaſi poſſeſſione penſiones, ſeu fructus, &c. hujuſmodi exigendi, in qua ipſi Conclaviſtæ tempore tranſlationis per eos vigore præſentium faciendæ exiſtebant, in omnibus, & per omnia ſubrogati eſſe cenſeantur, concedimus, & indulgemus, etiam ſi ſimilem gratiam a Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris, alias forſan obtinuerint, ſeu quilibet eorum obtinuerit, tam vigore aliorum privilegiorum Conclaviſtarum, quam etiam quocumque alio indulto, & privilegio, quorum effectum per hanc novam gratiam, & conceſſionem impedire nolumus, ſed cumulative conceſſam, & conceſſas eſſe volumus. Itaut quilibet eorum cumulative, & ampliative prædictis facultatibus, præſentibus, & præteritis privilegiis, hac in re conceſſis, uti, frui, & potiri poſſint, decernentes novas reſervationes, Conſtitutiones, conceſſiones, aſſignationes, & tranſlationes penſionum, ac fructuum, &c. hujuſmodi, ut præfertur, faciendas ex nunc, prout poſtquam factæ fuerint, plenam roboris firmitatem obtinere, ipſoſque Beneficia, ſuper quorum fructibus, &c. aliiſque hujuſmodi reſervatæ fuerint, obtinentes, ad illas perſolvendas, efficaciter obligatos fore, &c. Datum Romæ apud S. Petrum 8. Idus Decembris Anno Primo.

VII.

PRO DAPIFERIS.

Extat etiam in Bullar. tom. 6. Conſtit. V. Clem. IX. & Conſtit. 4. Clement. X.

AC Dapiferis præfatis, & eorum ſingulis, ut quicumque Ordinarii, vel Canonici Metropolitanarum, aut aliarum inſignium Eccleſiarum, aut perſonæ quæcumque Eccleſiaſticæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, tam in Romana Curia, quam extra eam ad id per eos, & eorum ſingulos eligendi, ſeu eligendæ, quaſcumque penſiones annuas eis, eorumque ſingulis ſuper fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis univerſis, certis, incertis, ac diſtributionibus quotidianis quarumcunque menſarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, & Abbatialium, ac Dignitatum, & Canonicatuum, & Præbendarum, cæterorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, non tamen per S. R. E. Cardinales obtentorum, & impoſterum obtinendorum, cum cura, & ſine cura, ſæcularium, aut quorumvis Ordinum Regularium, ſeu fructus, redditus, & proventus, aliaque emolumenta, & diſtributiones hujuſmodi reſervatos, ac reſervandos, etiamſi alias ſemel, vel pluries tranſlatæ, ſeu tranſlati fuerint, uſque ad ſummam centum ducatorum in toto, vel in parte, ac etiam in mortis articulo caſſare, & extinguere, ac poſtquam caſſatæ, & extinctæ fuerint, alias ſimiles penſiones annuas, ſeu fructus, redditus, & proventus, & alia emolumenta, & diſtributiones hujuſmodi uſque ad ſummam prædictam uni, vel pluribus aliis perſonis Eccleſiaſticis per eoſdem Dapiferos, & eorum ſingulos nominandis, quotcumque, quæcumque, & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, & expectantibus, alias tamen penſionum hujuſmodi capacibus, ſimiliter eis, quoad vixerint, vel eorum Procuratoribus legitimis, eiſdem modo, & forma, quibus eiſdem Dapiferis reſervatæ, ſeu reſervati erant, etiam abſque beneficia hujuſmodi obtinentium conſenſu, integre perſolvendas, ſeu perſolvendos, & per eos percipiendas, exigendas, levandas, ac percipiendos, exigendos, levandos, reſervare, conſtituere, & aſſignare valeant, ipſique Tranſlatarii in poſſeſſionem dictas penſiones exigendi, in qua ipſi Dapiferi, tempore tranſlationis per eos vigore præſentium faciendæ, exiſtebant, in omnibus, & per omnia ſubrogati eſſe cenſeantur, etiam concedimus, & indulgemus, etiam ſi ſimilem gratiam a Prædeceſſoribus noſtris alias forſan obtinuerint, ſeu quilibet eorum obtinuerit, illius effectu cumulative eos gaudere, & potiri volumus. Decernentes ipſas tranſlationes, & novas reſervationes, conſtitutiones, & aſſignationes penſionum, ſeu fructuum, redditium, & proventuum, aliorumque hujuſmodi plenam roboris firmitatem obtinere, ipſoſque beneficia, ſuper quorum fructibus, redditibus, & proventibus reſervatæ fuerint, obtinentes, ad illas perſolvendas efficaciter obligatos fore, ac eiſdem Dapiferis, ut ratione quarumcunque penſionum eis, & eorum cuilibet ſuper quibuſcumque Beneficiis Eccleſiaſticis, ut præfertur, vel alias quomodolibet qualificatis, non tamen ultra ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera pro quolibet nunc, & pro tempore reſervatarum, habitum, & tonſuram Clericales geſtare, & in illis, dummodo ipſi habitum decentem, & honeſtum deferant, incedere minime debeant, nec ad id a quoquam cogi, ſeu compelli, minuſque aliquas ſententias, aut cenſuras, etiam privationis, ſeu ceſſationis ipſarum penſionum ad prædictam ſummam ducentorum ducatorum aſcendentes, & reſervatas, ut præfertur, etiam ſi matrimonium contraxerint cum unica tantum, & virgine, recipere, & retinere, &c.

VIII.

PRO MILITIBUS SS. MAURITII, ET LAZARI.

Facultas retinendi penſiones pro ſumma duc. 300. auri.

In Bullar. Conſtitut. 95. Pii IV. §. 48. tom. 2. & reducta ad ſummam ducat. 400. per Conſtit. 102. Clem. VIII. §. 13. tom. 3.

ET inſuper Militibus, ac Presbyteris, & Capellanis Hoſpitalis, & militiæ S. Lazari hujuſmodi, nunc, & pro tempore exiſtentibus, ac eorum ſingulis, tam Clericis, quam

quam laicis, etiam conjugatis, & bigamis, ut unam, vel plures penſiones annuas *uſque ad ſummam quingentorum ducatorum auri de Camera novorum* ſuper quarumvis Cathedralium, etiam Metropolitanarum, & aliarum Eccleſiarum, ac earum menſuram, etiam Patriarchalium, Archiepiſcopalium, & Epiſcopalium, necnon etiam Monaſteriorum, etiam Conciſtorialium, Prioratuum, Canonicatuum, & Præbendarum, dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, & Officiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium, qualitercumque qualificatorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis, ac diſtributionibus quotidianis, alias canonice ſibi reſervatas, ſed reſervandas, vel loco penſionum annuarum, omnes, & ſingulos, ac quoſcunque ſimiles fructus, redditus, & proventus, jura, obventiones, & emolumenta quæcunque, ac etiam diſtributiones quotidianas ſibi reſervatas, & reſervandas, etiamſi poſt illarum, vel illorum reſervationem uxorem duxerint, & bigami effecti fuerint, recipere, ſeu retinere, & ad vitam percipere, exigere, & levare, ac in ſuos uſus & utilitatem convertere.

Ex Conſtitut. 102. Clementis VIII. §. 13. tom. 3.

Facultatum tamen obtinendi penſiones militibus, Preſbyteris, & Capellanis prædictis Hoſpitalis, & militiæ prædictorum, uſque ſummam quingentorum ducatorum auri de Camera conceſſam, *ad ſummam quadringentorum ducatorum ſimilium, limitamus; reducimus, & mandamus.*

XI.

PRO MILITIBUS S. STEPHANI

Facultates retinendi penſiones pro ſumma ducatorum 400. auri.

In Bullar. ex Conſtit. 46. Pauli V. §. 5. tom. 3.

NOs, &c. d. Ferdinandi Magni Ducis nobis deſuper porrectis ſupplicationibus inclinati; facultatem, & indultum percipiendi, & exigendi penſiones annuas uſque ad ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera hujuſmodi Militibus prædictis, tam laicis, quam clericis, etiam conjugatis, etiam bigamis, aliiſque etiam Preſbyteris per Pium IV. conceſſam, & per S. Pium V. revocatam, deindeque per Sixtum V. Prædeceſſores prædictos adverſus ipſam revocationem in integrum reſtituta, repoſita, & revalidata, ac de novo etiam conceſſa, ut præfertur, & ſingulas eorum Pii IV. & Sixti V. prædeceſſorum deſuper confectas literas, uſque ad ſummam quadringentorum ducatorum auri de Camera, hujuſmodi in totum: Ita quod omnes, & ſinguli Milites d. Militiæ nunc, & pro tempore exiſtentes, tam laici, quam clerici, etiam conjugati, & bigami, aliique etiam Preſbyteri, etiam illegitimi ex quovis reprobato, vel damnato coitu procreati, deinceps in perpetuum quaſcumque penſiones annuas uſque ad ſummam præfatam quadringentorum ducatorum auri de Camera ſuper quibuſvis Cathedralium, & Metropolitanarum, aut aliarum Eccleſiarum, Monaſteriorum, Prioratuum, Canonicatuum, præbendarum, Dignitatum, perſonatuum, adminiſtrationum, officiorum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium hujuſmodi fructibus, redditus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis, & diſtributionibus etiam quotidianis, alias eis canonice reſervandis, etiam accumulative cum quibuſvis aliis penſionibus annuis, quas ex quovis alio Privilegio, ſeu indulto, aut diſpenſatione Apoſtolica eis in genere, vel communiter, ſeu eorum cuilibet nominatim, & ſigillatim, etiam in una non facta mentione de alia, vel aliis ante, & poſt datam præſentium, quandocumque conceſſa, aut concedenda, uſque ad quamcunque ſummam dictis quadringentis ducatis longe majorem de præſenti percipiunt, & pro tempore percipient, ad vitam retinere, percipere, exigere, levare, & in que ſuos uſus, & utilitatem convertere libere, & licite valeant, & ex iis tam Laici, quam Clerici, & conjugati, ratione penſionum hujuſmodi, quas ſic pro tempore perceperint, ad incedendum in habitu, & tonſura Clericali, deferendumque veſtes talares, juxta præfatam Sixti Prædeceſſoris Conſtitutionem, minime teneantur, neque ipſarum penſionum, vel illarum loco fructuum, redditutum, & proventuum hujuſmodi reſervationes, ob non delationem habitus, tonſuræ, aut veſtis hujuſmodi, ſeu per contractum matrimonii, ſeu per bigamiam quamcunque, etiam ſupervenientem, aut per exercitium militiæ, & quoſcumque actus bellicos Clericis, & Eccleſiaſticis perſonis de jure, & per SS. Canones prohibitos, nimirum militares, & ſanguinis effuſione, membrorum mutilatione, & morte infidelium ſubſecuta, minime ceſſent, & expirent, aut ceſſatæ, vel extinctæ dici, aut cenſeri poſſint, ſed ipſi Milites nihilominus, ut prius penſiones, ac fructus, redditus, & proventus hujuſmodi percipere, & exigere poſſint, & valeant, dummodo habitum militarem, veſtes nimirum laicales communes, cum inſignibus crucis dictæ militiæ conſuetis, juxta alias dicti Sixti V. Prædeceſſoris ſuper declaratione hujuſmodi habitus militaris ſub Datum videlicet pridie Kal. Februarii Pontificatus ſui anno quarto, quæ incipiunt *Paſtoralis* literas, deferant, utique Conſtitutioni ejuſdem Sixti V. Prædeceſſoris plene ſatisfacere intelligantur, & cenſeantur, auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium extendimus, & ampliamus, et quatenus opus ſit uſque ad d. ſummam quadringentorum ducatorum hujuſmodi de novo concedimus, &c.

X.

PRO MILITIBUS LAURETANIS.

Facultas retinendi penſiones pro ſumm. ducat. 200.

In Bullar. antiquo, tom. 2. Conſtit. 35. Sixti V. fol. 103. Illa vero transferendi revocari ſolet in ſignatione ſupplicationis pro expeditione.

Sixtus Papa V. in Conſtitutione, quæ incipit, Poſtquam Divina Clementia, *public. die 5. Julii* 1658.

ET inſuper cum dictis Militibus Lauretanis, tam in Romana Curia, quam extra eam reſidentibus, etiamſi mere laici, & conjugati fuerint, cum Militibus, & Clericis quaſcumque penſiones annuas ſuper fructibus, redditibus, & proventibus quorumcunque beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel ipſos fructus, redditus, & proventus loco penſionum ſimilium percipientibus, etiamſi eos pro tempore conjugatos fieri contigerit, ut illis quamdiu officium Militis hujuſmodi obtinuerint duntaxat, quæcumque penſiones annuæ, vel fructus, redditus, & proventus loco penſionum hujuſmodi ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera non excedentes, quæ tranſeant & ſucceſſores in Beneficiis, & a decimis, ſubſidiis, & aliis oneribus ordinariis, & extraordinariis pro tempore impoſitis, liberæ ſint, etiam ſi ſine cauſa reſervatæ ſuper Cathedralium etiam Metropolitanarum, & Patriarchalium Eccleſiarum, & Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium, Prioratuum, Præpoſiturarum, & aliorum quorumcunque Beneficiorum Eccleſiaſticorum ſæcularium, & quorumvis Ordinum regularium, cum cura, & ſine cura, etiam ſi Parochiales Eccleſiæ, vel earum perpetuæ vicariæ, canonicatus, et Præbendæ, dignitates etiam majores, et principales, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia in Cathedralibus etiam Metropolitanis, vel Collegiatis Eccleſiis, cujuſcunique anni valoris fructus, redditus, et proventibus, qui penſio, ſeu penſiones annuæ hujuſmodi fuerint, non tamen ultra ſummam 200. ducatorum ſimilium in totum, pro unoquoque Milite Lauretano, etiam a Curia prædicta abſente, etiam ſi is in eadem Curia nunquam fuerit, nec ipſum ad eam venire contigerit, et quolibet Officio reſervari, conſtitui, et aſſignari poſſint. Quodque ipſi Milites Lauretani unam, vel plures penſiones, ſeu illarum loco quoſcumque fructus, redditus, & proventus menſarum Epiſcopalium, vel Archiepiſcopalium, etiam Patriarchalium, & Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium hactenus, & pro tempore reſervatos habentes ſuper quibuſvis Eccleſiis, Monaſteriis, ac beneficiis prædictis, illos, etiamſi matrimonium contraxerit, uſque ad ſummam ducentorum ducatorum hujuſmodi, & non ultra, pro quolibet Officio, nulla com-

poſſeſſione ſoluta, retinere, & hujuſmodi penſiones, & fructus uſque ad ſummam, & quantitatem prædictas eis reſervatas, ſeu reſervandas, conſequi, & habere, ac quoad vixerint, percipere, exigere, levare, ac in ſuos uſus, & utilitatem convertere, abſque alia diſpenſatione, vel licentia deſuper obtinenda, libere, & licite valeant, cum omnibus, & ſingulis indultis, clauſulis, & cautelis in ſimilibus apponi ſolitis. Ita tamen quod Laici Milites Lauretani penſiones, ac fructus prædictos percipientes, in habitu armatæ militiæ, viro equiti convenienti, Nos, & Romanos Pontifices pro tempore exiſtentes in expeditionibus Cruciatæ, & Conciliis abſque alio diſpendio, expenſis tamen dictæ Sedis, cum uno equo, ratione dictæ penſionis ſequi debeant, diſpenſamus; eiſque ad hoc plenam, & liberam licentiam, & facultatem concedimus. Militibus autem Lauretanis, qui Clerici fuerint, & Officium hujuſmodi per biennium continuum obtinuerint ut etiam quaſcunque penſiones annuas ſuper quibuſvis ex dictis Sæcularibus, & Regularibus Beneficiis, eorumque proventibus Eccleſiaſticis, ac diſtributionibus quotidianis, & fructus Eccleſiaſticos, loco penſionum eis hactenus, & pro tempore quomodolibet aſſignatos, & conceſſos ac aſſignandos, & concedendos, non tamen ſummam ducentorum ducatorum ſimilium, nec medietatem fructuum, redditunm, & proventuum beneficiorum hujuſmodi, ſuper quibus dictæ penſiones, ſeu fructus reſervati exiſtant excedentes, in eadem Curia, vel extra eam, etiam in mortis articulo in Clericum, ſeu Clericos non conjugatos, per eos eligendos, etiam quæcunque, quotcunque, & qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica, & penſiones obtinentes, in totum, vel in partem, etiam coram ſolis Notario, & teſtibus, etiam ſine conſenſu eaſdem penſiones ſolvere debentium, etiamſi illas alias transferendi facultatem non habuerint, regula Cancellariæ de conſenſu in penſionibus requiſito præſtando hactenus, & pro tempore edita, ac ſtylo in ſimilibus reſervationibus hactenus obſervato, & pro tempore obſervando non obſtantibus, quandocunque transferre. Ac translationes ſic factæ valeant, & debitores, eorumque ſucceſſores ad ſolvendum illis, in quos dictæ penſiones transferentur, ſub excommunicationis ſententia, & privationis pœna, ac acceſſibus, ingreſſibus, regreſſibus, decretis, & aliis clauſulis in literis priorum penſionum pro tempore contentis, omnino teneantur, perinde ac ſi dictæ translationes per nos de conſenſu debitorum, & aliorum intereſſe habentium cum prædictis, & quibuſvis aliis in literis dictarum penſionum contentis clauſulis, quæ in ipſis translationibus habeantur pro repetitis, factæ fuiſſent.

Idem Sixtus V. in altera Conſtitutione quæ incip. Ad exequendum, &c. *publ. die 26. Sept.* 1586.

Declaratus noſtræ voluntatis, & intentionis fuiſſe, & eſſe perpetuis futuris temporibus conceſſiſſe, & concedere Militibus Lauretanis prædictis tunc pro tempore exiſtentibus Laicis, & Clericis, aliiſque qui aliqua dictorum Officiorum Militum Lauretan. etiam plura, etiam uſque ad numerum viginti ſimul obtinent, & obtinuerint, quaſcunque penſiones annuas ſuper quibuſvis redditibus, et proventibus, ac juribus, & emolumentis menſarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, vel Patriarchalium; ac Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium, et quorumcunque Beneficiorum Eccleſiaſticorum cum cura, & ſine cura, ſæcularium, & quorumvis Ordinum Regularium, ac eorundem Beneficiorum diſtributionibus quotidianis, etiam manualibus, & alias quomodolibet nuncupatis, etiamſi ſæculares Parochiales Eccleſiæ, vel earum perpetuæ Vicariæ Canonicatus, et præbendæ, dignitates etiam majores, & principales, perſonatus, adminiſtrationes, vel Officia in Cathedralibus etiam Metropolitanis, vel Collegiatis Eccleſiis, Regularia vero Beneficia hujuſmodi, Prioratus, Præceptoriæ, Præpoſituræ, Præpoſitatus, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel Officia fuerint, cujuſcunque annui valoris illorum ſingulorum fructus, redditus, & proventus exiſtant. Necnon quoſcunque fructus, redditus, & proventus ſimilium menſarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, & Patriarchalium, ac Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium, aliorumque Beneficiorum prædictorum, etiam loco penſionum annuarum nunc, & pro tempore percipientibus, ut illis etiamſi eos matrimonium contrahere contigerit, quandiu Officia Militiæ Lauretanæ hujuſmodi obtinuerint duntaxat, quæcunque ſimiles, vel diſſimiles penſiones annuæ ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & proventibus, ac juribus, obventionibus, emolumentis, necnon diſtributionibus quotidianis, vel quicunque fructus, redditus, & proventus menſarum Epiſcopalium, Archiepiſcopalium, vel Patriarchalium, ac Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium, cæterorumque Beneficiorum prædictorum, eorum loco penſionum annuarum ſummam ducentorum ducatorum auri de Camera ſimul, pro quolibet Milite Lauretan. et unoquoque, ac ſingulo Officio dictæ Militiæ Lauretanæ non excedentes: quæ quidem penſiones transeant ad ſucceſſores in Beneficiis et, fructus, redditus, et proventus hujuſmodi ad vitam, propria auctoritate, annis ſingulis percipi poſſint, ipſique penſiones, fructus, ac redditus, et proventus a decimis, ſubſidiis, et aliis oneribus ordinariis, et extraordinariis pro tempore impoſitis liberi ſint, etiam ſi ſine cauſa, etiam conſiſtorialiter reſervatæ, et aſſignatæ fuerint, non tamen ultra dictam ſummam ducentorum ducatorum ſimilium, in totum, pro unoquoque Milite Lauretano, et quolibet, ac ſingulo Officio ejuſdem Militiæ Lauretanæ reſervari, conſtitui, concedi, et aſſignari poſſint. Ita quod quilibet Militum Lauretanorum prædictorum tam Laicorum, quam Clericorum, omneſque et ſinguli alii Officia Militiæ Lauretanæ hujuſmodi, etiam uſque ad dictum numerum viginti pro tempore obtinentes, unam, vel plures penſiones annuas ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, et emolumentis, ac diſtributionibus quotidianis, ſeu earum loco quoſcunque fructus, redditus, et proventus menſarum, et Monaſteriorum etiam Conſiſtorialium, aliorumque beneficiorum prædictorum hactenus, et pro tempore reſervatos, et aſſignatos, tunc, et pro tempore habentes illas, et illos, etiamſi matrimonium, ut præfertur, contraxerint, uſque ad ſummam 200. ducatorum hujuſmodi pro quolibet, et ſingulo Officio dictæ Militiæ Lauretan. nulla compoſitione ſoluta, ad vitam retinere; necnon penſiones, ac fructus, redditus, et proventus hujuſmodi conſequi, et habere, ac quoad vixerint, juxta illarum, et illorum reſervationum, conſtitutionum, conceſſionum, et aſſignationum formam, continentiam, et tenorem percipere, exigere, et levare, ac in ſuos uſus, et utilitatem convertere, abſque ulla diſpenſatione, vel licentia deſuper obtinenda, libere, et licite poſſint, et valeant. Ita tamen, quod dicti Milites Lauretani Laici in habitu armatæ militiæ, viro equiti convenienti, Nos, et Succeſſores Noſtros prædictos in aliquibus expeditionibus, aut Conciliis ſequi debeant. Militibus etiam Lauretanis Clericis nunc, et pro tempore exiſtentibus hujuſmodi, etiamſi matrimonium, ut præfertur, contraxerint, dummodo licite illud contrahere poſſint, ac omnibus, et ſingulis aliis etiam qui plura Officia Militum Lauretan. hujuſmodi, etiam uſque ad numerum viginti ſimul, ut præfertur, obtinent, et obtinuerint, etiamſi dicti Milites Lauretan. ejuſdem S. R. Eccl. Cardinales, ac Patriarchæ, Archiepiſcopi, et Epiſcopi ſint, vel fuerint, ut ipſi quaſcunque penſiones annuas ſuper quibuſvis fructibus, redditibus, et proventibus, ac etiam juribus, obventionibus, et emolumentis quarumcunque ſimilium menſarum Epiſcopalium, etiam Metropolitan. et Patriarchalium, ac etiam Monaſteriorum, etiam Conſiſtorialium, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, et ſine cura, ſæcularium, et quorumvis Ordinum Regularium, ipſorumque Beneficiorum diſtributionibus quotidianis, etiam manualibus, et alias quomodolibet, ut præfertur, nuncupatis, etiamſi beneficia hujuſmodi ut præmittitur, vel alias quomodolibet qualificata; et cujuſcunque annui valoris, illorum ſingulorum fructus, redditus, et proventus fuerint, nec non etiam quoſcunque fructus, redditus, et proventus ſimilium menſarum; et Monaſteriorum, aliorumque Beneficiorum ſæcularium, et Regularium hujuſmodi, etiam loco penſionum annuarum, ſibi eadem auctoritate Apoſtolica nunc, et pro tempore reſervatas, et aſſignatas, ac reſervandas, et aſſignandas, non tamen dictam ſummam ducatorum ducentorum ſimilium pro unoquoque et ſingulo Officio Militiæ Lauretanæ hujuſmodi, nec medietatem fructuum, redditnum, proventuum, jurium, obventionum, et emolumentorum Beneficiorum hujuſmodi excedentes, in quoſcunque Clericos per eos eligendos, vel nominandos, et quæcunque, quotcunque, et qualiacunque Beneficia Eccleſiaſtica, etiam ut præfertur, qualificata obtinentes, necnon etiam quaſcunque penſiones annuas, et quoſ-

quoſcumque fructus, & redditus, & proventus, etiam loco penſionum annuarum percipientes, quandocumque etiam cum primum Officia Militiæ Lauretanæ hujuſmodi aſſecuti fuerint, etiam nullo expectato termino dicti biennii, in noſtris literis prædictis expreſſi, & ſpecificati, & alias etiam in mortis articulo, etiam in manibus noſtris, vel Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis, ſeu alicujus perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ, etiam coram Notario Laico, & duobus, vel tribus teſtibus etiam Laicis, & in Romana Curia, & alias ubique locorum transferre. Ita quod dicti pro tempore exiſtens Romanus Pontifex, & perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ illas penſiones, ac dictorum fructuum, redditum, & proventuum reſervationes, & aſſignationes caſſare penitus, & extinguere, ac illarum, & illorum loco aliam, ſeu alias caſſatæ, ſeu caſſatarum ſimiles penſiones, ac eoſdem fructus, redditus, & proventus, quorum reſervationes, & aſſignationes ſic caſſatæ, & extinctæ fuerint, cum omnibus, & ſingulis indultis, clauſulis, obligationibus, & Decretis, quibus prius reſervatæ, & aſſignatæ erant, & alias juxta illarum, & illorum reſervationes Conſtitutionum, conceſſionum, & aſſignationum formam, & tenorem, etiam abſque conſenſu dictas penſiones ſolvere debentium, ac Eccleſiarum Cathedralium etiam Metropolitan. etiam Patriarchalium prædictarum Præſulum pro tempore exiſtentium, &c.

Idem Sixtus V. in alia Conſtitutione, quæ incipit Solet Apoſtolicæ Sedis, *edit. ann.* 1588. *Kal. Novembr.*

Ac ulterius eoſdem Milites, ac in hujuſmodi Officiis, eorumque pro tempore futuros ſucceſſores, amplioribus adhuc favoribus, & gratiis proſequentes, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus volumus, ac eis perpetuo harum ſerie indulgemus, ut facultas transferendi penſiones ſeu fructuus, redditus, proventus, aut bona, prædiave Eccleſiaſtica prædicta eorum cuique pro tempore aſſignatos, ſeu reſervatas, aut reſervata, uſque ad ſummas quantitatis, & valores ſuperius deſcriptos, eis ut præfertur, alias per nos conceſſa non ſolum ad transferendum in favorem Clericorum non conjugatorum, prout in aliis prædictis noſtris literis expreſſum fuit, ſed etiam ad transferendum in favorem Clericorum conjugatorum, vel Laicorum, etiam conjugatorum qui tamen translatarii, vel ipſi quoque Milites Laurerani exiſtant, vel alias a Sede Apoſtolica ſufficientem diſpenſationem obtineant eis, & eorum cuique perpetuo ſuffragentur. Necnon tam prædictum, quam etiam aliud Privilegium, & indultum, fructus, redditus, & proventus, aut prædia, bonaque Eccleſiaſtica hujuſmodi recipiendi, aut retinendi, ſeu etiam transferendi penſiones Militibus Laicis, ſeu Clericis conjugatis, vel etiam non conjugatis, ſi poſt reſervationes prædictas matrimonium contraxerint, alias ut ſupradict. eſt conceſſum, etiam ad Milites Lauretanos bigamos, qui ſcilicet cum duabus, tribus, aut pluribus virginibus, vel viduis, aut alias corruptis mulieribus, etiam ſucceſſive pluries matrimonia contraxerint, motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus, extendimus, & ampliamus, ac cum hujuſmodi Militibus Lauretanis, ſicut præfertur bigamis, & eorum quolibet etiam duplici, triplici, aut alia quavis multiplici, etiam vera, & reali bigamia notatis, nunc, & pro tempora exiſtentibus, ut etiamſi ante, vel poſt factas eorum cuique prædictarum penſionum, aut fructuum, redditum, proventuum, ſeu bonorum, aut prædiorum Eccleſiaſticorum reſervationes, & aſſignationes, cum duabus, tribus, vel pluribus virginibus, aut viduis, aut aliis mulieribus, pluries matrimonia contraxerint, nihilominus etiam abſque alia a Nobis, vel pro tempore exiſtente Romano Pontifice, particulari obtinenda licentia, aut diſpenſatione, penſiones, aut fructus, redditus, proventus, prædiave, aut bona Eccleſiaſtica ſupradicta, eis, & eorum cuilibet, reſervari, & in eorum favorem, vigore Privilegiorum prædictorum transferri, & ipſi quoque vigore eorundem privilegiorum, eaſdem penſiones fructus, redditus, proventus, prædia, aut bona Eccleſiaſtica percipere, exigere, & in ſuos uſus, & utilitatem convertere, ac in alias quaſcumque perſonas per ſe, ſeu vigore ſimilis Indulti, aut diſpenſationis capaces, quandocumque, etiam in mortis articulo transferre, ac ſi interim, & pluries ſucceſſive matrimonia cum virginibus, aut viduis, vel aliis mulieribus contraxertut, nihilominus eaſdem penſiones, fructus, redditus, & proventus, prædia, & bona Eccleſiaſtica retinere ut prius, & percipere, bigamia hujuſmodi etiam multiplici, & quacumque inhabilitate, & incapacitate inde reſultante, & quibuſvis aliis contrariis nequaquam obſtantibus, libere, & licite valeant, gratioſe diſpenſamus. Decernentes per quamcunque bigamiam etiam multiplicem ſupervenientem, privilegia prædicta eis, ut præfertur, conceſſa, ac reſervationes eis factas, vel facultates transferendi, aut translationes ab aliis in eorum favores faciendas, recipiendi, nullo modo expirare, ceſſare, aut caſſatas, vel extinctas fore, aut dici, vel cenſeri poſſe. Declarantes etiam quaſcumque penſiones, aut fructus Eccleſiaſticos, aliave prædicta, etiam alias, non ſemel tantum, ſed ſæpius vigore quarumcunque facultatum, aut privilegiorum quibuſvis perſonis, in genere, vel in ſpecie quomodolibet conceſſorum translatas, & translata, nihilominus de novo per ipſos Lauretanos Milites in vim prædictorum Privilegiorum, facultatum, & Indultorum, in alias perſonas eis bene viſas, ut dictum eſt, transferri poſſe. Ac ea, quæ præſentibus noſtris literis continentur, de novo conceſſa, extenſa, ampliata, & declarata privilegia, gratias, indulta, & diſpenſationes, non ſolum quadraginta, ſic per eaſdem præſentes erectis, ſed aliis ducentis, & ſexaginta prioribus Militum Lauretanorum Officiis, atque adeo Collegio univerſo, & cuilibet ex his quadraginta novem, & aliis ducenti, & ſexaginta prioribus Militibus, nunc & pro tempore exiſtentibus, ipſaque Officia obtinentibus, & obtenturis, ex nunc perpetuo ſuffragari, ejuſdemque ſubſtantiæ, roboris, validitatis, & efficaciæ exiſtere, ac ſi ab initio in primæva erectione, & fundatione per Conſiſtorium, de conſilio, & aſſenſu S. R. E. Cardinalium prædictorum conceſſa, & in primis noſtris literis, inſerta, expreſſa, & contenta fuiſſent, &c.

XI.

Cætera Indulta, ſi quæ ſunt, aliis Collegiis, Militiis, aut Officiis conceſſa, commode haberi non potuerunt. Illa vero properſonis particularibus hic non regiſtrantur, quia conceduntur diverſimode, ſecundum qualitates perſonarum, & alias circumſtantias, & in tranſlationibus penſionum præciſe attendi debet eorundem Indultorum tenor.

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM

Quæ in hoc Tractatu de Penſionibus Eccleſiaſticis continentur.

A

ABREVIATORES

Majoris Præſidentiæ habent Indultum transferendi penſiones uſque ad ſummam ducat. centum, capit. 15. num. 24.
Amplia quamvis officium dimiſerint, dummodo per quinquennium illud exercuerint, ibid. n. 24.
Tenor Indulti ab Urbano VIII. eorundem Collegio conceſſi, & a Clemente X. ampliati.

ACTIO.

Clara, exceptio turbida, qualiter verificetur, cap. 16. numer. 5.

ÆTAS.

In Beneficiis ſimplicibus, vel alias non qualificatis requiritur 14. annorum, cap. 20. n. 5.
In qualificatis illa requiritur, quæ eſt apta illi Ordini Sacro, qui eſt annexus, vel ubi non eſt annexus, illa ætas, quæ requiritur pro ſubdiaconatu, ibid.
In primis Dignitatibus, Abbatiis, & Parochialibus requiritur illa, quæ eſt apta ad Sacerdotium, dict. cap. 20. ſub eodem num. 5.
In Epiſcopatu, vel Archiepiſcopatu triginta annorum requiritur, ibid.
In Canonicatu Pœnitentiario illa annorum 40. dict. c. 20. num. 5.

ANNUS.

Quomodo de jure calculari debeant anni, & tempora, ut ſciatur quid tranſmittatur, c. 19. n. 4.

APPELLATIO

Ad utrumque effectum admittitur a declaratione, quam facit Judex de probatione ſufficientium diligentiarum, c. 16. ſub num. 14.

ARGUMENTUM.

A feudis ad penſiones valet, cap. 2. num. 25.
A beneficiis Eccleſiaſticis ad penſiones non valet, præſertim in odioſis, & correctoriis, cap. 4. num. 4. & cap. 25. num. 14.
Nec e contra, c. 9. n. 10. & cap. 10. ſub n. 7.
A ſimilibus ob rationis identitatem deduci valet, c. 7. n. 4. ad finem.

ASSENSUS APOSTOLICUS.

Vide *Beneplacitum Apoſtolicum*.
An requiratur in extinctione penſionis, quæ fit per conſenſum penſionarii ſimpliciter, & quid ſit cum recompenſa.
Vide *Conſenſus*, & vide *Penſio quoad extinctionem*.
Sufficit ſola ſupplicatio ſignata manu Pontificis pro dict. aſſenſu, ad effectum extinguendi penſionem, cap. 13. num. 2.

ASSISTENTES

Prælati, & eorum privilegia. Vide in fine.

AUCTOR.

Hujus tractatus, ratione miniſterii, habuit cooperationem in hac noviſſima Conſtitutione Innocentii XI. ſuper facultate transferendi, ſicut & in alia Conſtitutione ſuper ſtatutariis ſucceſſionibus, c. 1. n. 25.

AUCTORITAS.

Auctoritatum cumulos quærere amanuenſium, vel tranſcriptorum potius, quam Doctorum opus eſt, cap. 2. num. 25. in fine.
Tranſcriptorum modica, imo nulla exiſtimanda, c. 20. ad num. 2.
Ubi deeſt auctoritas, diſcurſivo, vel ratiocinativo modo procedendum eſt, c. 20. num....

AUDITOR CAMERÆ,

Eſt generalis exequutor litterarum Apoſtolicarum, etiamſi expreſſe nominetur, cap. 16. num. 22.
Propinas exigere non poteſt, niſi ſit ſpecialiter deputatus, ibid.
Intellige in prima exequutione litterarum reſervationis penſionis, quæ adhuc effectum ſortita non ſit, ſecus ſi jam effectum habuerit, quo caſu non intrat propina, dict. c. 16. ſub n. 22.

B

BENEFICIUM.

Vigore particularium legum Hiſpaniarum, & Portugalliæ, exteri ſunt incapaces beneficiorum in illis Regnis, cap. 9. ſub num. 1.
Beneficiorum ſpecies numerantur, quorum prima eſt mere ſimplicium, non habentium reſidentiam, nec adminiſtrationem, c. 11. num. 9.
Secunda illorum, quæ ſunt ſervitoris, & habent onus reſidentiæ, licet in eis non conſideretur ſpirituale conjugium, ut ſunt Dignitates, Canonicatus, &c. ibid.
Tertia eſt in illis, quæ collata in titulum, vel commendam habent aliquam adminiſtrationem adnexam, ibid.
Quarta ſpecies eſt Eccleſiarum habentium curam animarum, vel juriſdictionem, in quibus conſideratur ſpirituale conjugium, d. cap. 11. n. 9.
Per quæcumque delicta, etiam gravia, & enormia non inducitur beneficiorum privatio, niſi in caſibus duntaxat expreſſis a jure, cap. 13. n. 14.
Beneficium eſt quid mere Eccleſiaſticum, & ſpirituale, ideoque laici non ſunt capaces, c. 20. n. 3.
Vacat per matrimonium, profeſſionem, aſſecutionem militiæ, aliorumque officiorum ſæcularium, c. 20. n. 3.
Pœna privationis beneficiorum, an extendatur ad penſiones.
Vide *Pœna*.
Quando dicatur titulus ſufficiens ad Ordines, cap. 20. numer. 14.
Beneficii collatio ſi ſit invalida, an etiam penſio corruat, cap. 20. n. 19.

BENEPLACITUM APOSTOLICUM.

Vide *Aſſenſus Apoſtolicus*.
Requiritur in ceſſione, vel tranſlatione penſionis alicui quovis alio titulo facta, etiam gratuito, c. 14. n. 3.
Amplia in ceſſione, vel alia tranſlatione commoditatis ipſius penſionis, ibid.

BULLA

Pii IV. Aliæque Pontificiæ Conſtitutiones ſuper confidentia Beneficiorum locum non habent in penſionibus, quoad effectus pœnales, c. 9. n. 10.
Sixti V. ſancivit penſionis extinctionem per non delationem habitus Clericalis, quoties penſio excederet certum valorem, cap. 13. n. 15.

C

CAMERA APOSTOLICA.

Percipit penſiones inexactas, ad inſtar fructuum Beneficiorum, cap. 19. n. 1.
Quid ubi non adſit uſus Collectorum Apoſtolicorum, dict. cap. 19. n. 3.
De ſtylo ſibi applicat penſiones inexactas, c. 20. n. 8.

CARDINALATUS.

Vacare facit beneficia majora conſiſtoria in Cathedralibus, & Metropolitanis actualis adminiſtrationis, & alia quæcumque habentia onus reſidentiæ, & curæ Sacramentalis, non aut alia beneficia, neque penſiones, c. 13. n. 10. verſ. *ſuper dignitate*.

CARDINALIS.

Penſiones, quæ a Cardinalibus ſolvuntur tranſferri non poſſunt, niſi illorum conſenſus accedat, c. 15. n. 22.
Indulta eorumdem pro transferendis penſionibus, cap. 15. num. 24.
An ex ipſo Cardinalatu habeant facultatem, & an cuilibet ſpeciale Indultum concedatur, c. 14. n. 24.

CAUTELA.

Moderno tempore introducta, ut ſi Titularis afferat ſe bene informatum de valore, & capacitate, aſſumendo in ſe onus probandi contrarium, dirimit controverſias ſuper verificatione valoris, cap. 11. n. 14. c. 12. num. 5. c. 16. n. 15. & n. 24.
Ejus vigore, licet non tollatur Titulari facultas probandi incapacitatem, nihilominus interim non retardatur via executiva litterarum Apoſtolicarum, donec intentio ejuſdem Titularis terminetur per tres conformes, d. cap. 16. num 5.
Non afficit novum Titularem ſucceſſorem, cum quo non fuit practicata, d. cap 16. n. 6.
De ea noviter obtinenda per ſucceſſorem ſolliciti eſſe ſolent Penſionarii mortuo primo gravato, ibid. n. 7.
An eam præſtare arceatur noviter proviſi, etiam inviti, ibid.
Attendendum eſſe ſtylum concluditur.
Quæ fovet fraudes, & calumnias eſt abolenda, dict. cap. 16. ſub n. 8.
Ex facti qualitatibus, & circumſtantiis ejus rigorem æquum eſt, ut Pontifex temperet, remittendo cauſam alicui Congregationi, vel magno Tribunali, ſuſpenſo rigore proceſſus executivi, c. 16. n. 24.

CEDULA.

Bancharia alicujus probati negotiatoris præſtari ſolet per proviſum pro ſecuritate ſolutionis penſionis, c. 9. n. 5.
Locum habet ubi agitur de penſionibus ultra montes, adeout proviſus non ſit facilis coactionis, c. 16. n. 9.
Fallit ubi exigator ad effectum cogendi ad ſolutionem penſionis exceſſivæ, cujus Eccleſia ſit incapax, dict. cap. 16. ſub n. 9.
Ad quantum tempus reſtringi ſolet, c. 9. n. 7.
Concipitur duplici conditione reſolutiva obligationis, una ſcilicet mortis proviſi, altera mortis ipſius Commodatarii, c. 9. n. 4.

CEDULISTA.

Adhuc ſolvere tenetur, etiamſi proviſus nequeat poſſeſſionem capere ob aliquod impedimentum, cujus plena non adeſt probatio, c. 9. n. 5.
Amplia etiam quod detur plena, & concludens probatio, quoties adhibita fuerit cautela, hac clauſula concepta, *Habita, vel non habita poſſeſſione*, d cap. 9. n. 6.
Aſſignatur tamen aliquod congruum tempus Judicis arbitrio, uſquequo conſtet, quod per proviſum fuerint adhibitæ diligentiæ cum ſinceritate, dict. c. 9. n. 6.

CENSURÆ.

Quam faciliter relaxentur contra Titulares, & quid de præſenti tempore.
Vide *Judex*.
Ad illas deveniri non debet, niſi in ſubſidium, & quando evidenter conſtat de protervia, & calumnia, c. 16. n. 53.

CESSIO

Penſionis quando dicatur facta ſoper ejus ſubſtantia, an potius ſuper commoditate, c. 14. n. 10.

CEDENS

Tenetur ad quanti intereſt pro factis voluntariis erga ceſſionarium, c. 14. n. 7.
In præjudicium ceſſionarii, de æquitate, penſionem transferre non poteſt, dict. c. 14. n. 9.

CLAUSULA

Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo, vel centum pro Rectore, etſi non adjiciatur, tamen ſubintelligitur, niſi eidem expreſſe fuerit derogatum, cap. 6. n. 2.
Limita in Eccleſiis Cathedralibus, ubi ſi omittatur ſuperior clauſula, non ſubintelligitur, ſed remanet Titulari jus *Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.* petendi congruam alimentariam, non autem Conciliarem, dict. c. 6. n. 3.
Contrarium verius, ibid. n. 4.
Expreſſe adjecta facit reſervationem conditionalem, adeout penſionario incumbat onus juſtificandi, quod remaneant *mille*, vel *centum*, quoties non reperiretur in poſſeſſione exigendi, dict. c. 6. n. 5. & cap. 16. n. 2.
Intellige ſi percutiat ipſam reſervationem, ſecus ſi percutiat diverſum effectum, quia nempe præcedat clauſula *etiamſi alia*, *&c.* & ſubſequatur clauſula *dummodo omnes*, d. cap. 6. num. 7.
Tacite deducta transfudit dictum onus probandi in Titularem, d. cap. 9. num. 5.
Dummodo, *&c.* Appoſita in Eccleſiis Cathedralibus, vel Parochialibus ad præſentationem Regum, vel Principum non dirigitur ad congruam Conciliarem, ſed quotitativam, dict. c. 6. n. 6.
Habita, vel non habita poſſeſſione quid operetur, cap. 9. num. 6.
Si, & poſtquam Clericali charactere inſignitus fuerit apponitur, quoties penſio reſervetur laico, c. 10. n. 4.
Dummodo, *&c.* appoſita in reſervatione facta motu proprio cauſat reductionem, non vero nullitatem, c. 10. num. 4.
Limita ſi apponatur in reſervatione ſuper beneficio pleno, tunc enim, non juſtificato valore de tempore factæ reſervationis, corruit reſervatio, ibid.
Non alios, *&c.* quid operetur, c. 10. n. 17.
Ut ultra alias ſimiles, vel diſſimiles facultates operatur, ut indulta transferendi non eſſent per ſupervenientem Cardinalatus dignitatem in perſonam penſionarii, cap. 15. n. 25.
Non retardata ſolutione plus importat, quam clauſula *ſine præjudicio*, c. 16. n. 17.

CLERICATUS

Reputatur neceſſarius ad aſſequendas penſiones Eccleſiaſticas, cap. 4. n. 5.
Amplia, ut adhuc juſtificari debeat in judicio ſummario retinendæ, ibid.
Per militiam, vel alium actum incompatibilem, amittitur, cap. 4. n. 6.
Ejus capacitas deſideratur de tempore reſervationis, & de tempore tranſlationis, d. cap. 4. n. 10. & n. 12.
Præſertim ſi in ſupplicatione penſionarius narretur Clericus, c. 8. n. 4.
Intellige de illa penſione, quæ pure, & perfecte reſervatur de tempore, quo beneficium vacat, ſecus ubi agitur de reſervatione ſuper beneficio pleno de conſenſu poſſeſſoris, tunc enim ſufficit Clericatum adeſſe de tempore conſenſus Titularis, dict. c. 4. n. 12. cap. 7. n. 20. cap. 8. n. 4. & c. 10. n. 5.
Requiritur de tempore ſignatæ ſupplicationis, nec ſufficit illum ſuperveniſſe ante expeditionem litterarum, c. 10. num. 5.
Intellige de reſervatione pura, ſecus de conditionali, quæ expectat perfectionem ab aliquo actu ſubſequenti, c. 10. num. 5.
Quomodo juſtificari debeat, dict. cap. 10. numer. 6. remiſſive.
Implicite cenſetur dimiſſus per aſſequutionem militiæ, cap. 13. n. 12.
Quo jure idem Clericatus requiratur pro penſionibus, c. 10. num 7.

CLERICUS

Conjugatus quamvis habeat requiſita pro fori privilegio, non tamen eſt capax penſionum Eccleſiaſticarum, cap. 4. num 8.
In minoribus ſicuti gaudet beneficio fori, dum habet beneficium, etiamſi non habeat requiſita Conc. Trid. ita ſi penſionem obtineat, c. 10. n. 12.

COLLATIO

Beneficii ſi ſit invalida, an per hoc reſervatio penſionis corruat, cap. 10. num. 19.

COMMODITAS

Penſionis cuicumque cedi poteſt, cum quilibet cujuſvis ſtatus, & ſexus illius capax exiſtat, c. 4. n. 4.
Ejus ceſſionem reportare non prohibetur ipſemet Titularis, & poſſeſſor Beneficii, non obſtante incompatibilitate actionis, & paſſionis in eodem ſubjecto, c. 14. n. 5.
Perutilis eſt cautela, ut Titularis ſe liberet ab onere penſionis cum acquiſitione commoditatis, quam cum extinctione, dict. c. 14. n. 9.
Creditores cedentes, an habeant actionem ſuper iſta commoditate, d. cap. 14. nu. 8.
Pro libertate commercii negativa opinio videtur uſu recepta, ibid.

CONCLAVISTÆ.

Quam facultatem habeant circa penſiones, cap. 15. nu. 24. & in fine.

C O N G R U A.

Epiſcopi in mille, & Rectoris in centum immunis eſt ab onere penſionum, cap. 6. num. 2.
Ejus valor a quo probari debeat.
Vide verbo *Clauſula*.
Quatenus debeatur in Eccleſiis ad præſentationem Regum, & Principum conferendis. Vide ibid.
Semper ſubintelligitur reſervata pro Epiſcopo, & reſpective pro Rectore, etiamſi expreſſus conſenſus penſionibus præſtitus fuerit, cap. 11. num. 13.
Penſionario quomodo juvet ejus derogatio contra alios penſionarios, c. 18. n. 5.
Eſt privilegiata in eo, quod ante omnia deduci debet, ib.
Ejus proviſio ex Conciliari diſpoſitione dependens pene inanis redditur ad effugiendas lites, quæ facile exoriuntur ex moderna cautela, ut Titularis non ſolum præſtet conſenſum penſionibus, ſed etiam ſe aſſerat bene informatum de valore, & capacitate, aſſumendo in ſe onus probandi contrarium, dict. c. 11. n. 14. & c. 12. n. 5.
Ad effectum deductionis congruæ, & diminutionis penſionis reſpective attenditur valor de tempore præſenti, dict. cap. 11. num. 15.
Ejus derogatio ex quo deſumatur.
Vide verbo *Derogatio*.
Alimentaria ſtatuta eſt in ſcutis, vel ducatis monetæ regionis, 700. cap. 11. n. 18.
Minor prædicta ſumma eſſe nequit, poteſt tamen eſſe major, d. cap. 11. num. 19.
Ad hujuſmodi congruam alimentariam taxandam ſpectanda eſt qualitas loci, adeout in magna, & conſpicua Civitate, ut eſt Neapolis, vel Mediolanum, adaugeri debeat, e contra in parva Civitate in minori quantitate taxanda eſt, ibid. n. 19.
Ejus renunciatio an ſubſtineatur, ibid. n. 20.
An pro ea aſſignari poſſint Titulari tot bona per ipſum adminiſtranda, ibid. n. 22.
Quæ emolumenta computentur in congrua, ibid. num. 23. ubi remiſſive.

C O N S E N S U S.

Penſionarii ad effectum extinguendi penſiones qualiter exigatur? remiſſive, cap. 13. ſub n. 1.
Abſque aliqua recompenſa ſufficit ſine Papæ auctoritate, ſecus ſi d. recompenſa accedat, ibid.

C O N S T I T U T I O.

Vide *Motus proprius*.
Innocentiana moderatoria Conſtitutionis Urbani VIII. ſuſtulit controverſias valoris, c. 12. n. 1.
In reliquis omnia contenta in Conſtitutione Urbani VIII. remanent in ſuo eſſe, c. 15. n. 20.
Urbanus VIII. alias duas Conſtitutiones fecit, quarum una diſponit, ut Indulta transferendi non ſuffragentur pro penſionibus alias translatis, niſi de conſenſu Titularis, d. cap. 15. num. 20.
Altera, ut non ſuffragentur pro penſionibus reſervatis ſuper Eccleſiis per Cardinales poſſeſſis, abſque ſpeciali mentione, vel niſi recedat ipſius Cardinalis conſenſus, d. c. 13. num. 21.
Pii V. obligat penſionarios ad recitationem Officii B. M. Virginis, c. 20. n. 7.
Sixti V. obligat penſionarios ad incedendum in habitu, & tonſura, quando penſiones excedunt ſummam ſexaginta ducatorum de Camera, ibid.

C O R R U P T I O.

Optimi peſſima, cap. 2. num. 12. verſic. *Sed quoniam*, & cap. 15. num. 4.

D

D A P I F E R I.

QUæ privilegia habeant circa penſiones. Vide in fine operis.

D E R O G A T I O.

Expreſſa, & ſpecialis non requiritur, ſi aliunde deſumatur voluntas derogandi, cap. 10. n. 12.
Expreſſa, vel virtualis congruæ Conciliaris habetur ex ſcientia valoris, quam in Papa præſupponunt Beneficialiſtæ, ratione proceſſus Conſiſtorialis, c. 11. n. 16.

D I S P E N S A T I O.

Non ſuffragatur litteris non expeditis ex regula 53. Cancellariæ, cap. 11. num. 5.
Generalis privilegiativa eſt, quæ conceditur alicui Ordini, vel generi perſonarum. Particularis vero, quæ certæ perſonæ, & pro certis penſionibus conceditur, cap. 13. ſub num. 16.
Generalis verificatur reſpectu Militum Religionis Hieroſolymitanæ, & quarum penſionum illi ſint capaces, cap. 3. num. 13.
Particularis pendet a genio, & ſtylo Pontificum, & ut plurimum concedi ſolet promotis ad Cardinalatum, & quandoque promotis ad Epiſcopatum, c. 13. n. 19.
Debet obtineri antequam ſequatur ſtatus incompatibilis, ob quem de jure ceſſare debet penſio, alias eam obtinere poſt jam amiſſam penſionem eſſet de novo reſervare, quod fieri non ſolet, d. cap. 13. n. 20.
Nil tribuit de novo, ſed ſolum removet obſtaculum, adeout antiqua penſio continuare dicatur in eodem ſtatu, in quo primitus erat, d. cap. 13. n. 21.
Non inducit novum onus, ſed relinquit rem in eodem ſtatu, in quo erat, ibid.
Pro ſtatu conjugali regulariter intelligenda eſt de primo, non de ulteriori matrimonio, niſi alias expreſſe caveatur, d. cap. 13. n. 24.
Super beneficiis diſpenſari ſolet, non autem ſuper penſionibus, c. 20. n. 6.

D I S T I N C T I O.

Qui non bene diſtinguit, proximus eſt æquivocis, & erroribus, c. 15. n. 2. verſ. *hoc itaque*.

D I S T R I B U T I O N E S.

Quotidianæ non veniunt ſub nomine fructuum, niſi ſpecialis earum mentio fiat, c. 12. n. 14.
Non ſunt lucrum ratione beneficii perceptum, ſed ſunt merx, & ſalarium laboris perſonalis, dict. cap. 12. num. 14. & ſequentibus.
Vere, & proprie quotidianæ dicuntur illæ, quæ obtinentur per eos, qui cantant miſſas, evangelium, epiſtolam, quæ ſolum laborantibus, & intereſſentibus tribuuntur, non autem non intereſſentibus, & non laborantibus, ibid. & ſeq.
Earum altera ſpecies conſiſtit in anniverſariis, aliiſque ſervitiis, & functionibus, de quibus participant omnes Canonici præſentes, & intereſſentes, quæ ſolent redigi in aliquam maſſam certis ſolitis temporibus dividenda, ib.
Tertia eſt ſpecies illorum fructuum, qui inſpecta rei veritate, non autem legum ſubtilitate, ſunt fructus conſiſtentes in pecunia, vel frugibus, aliiſque proventibus prædiorum, tenutarum, domorum, cenſuum, & canonum, qui de conſuetudine lucrantur per punctaturas adhuc ratione ſervitii, & intereſſentiæ, qui tamen dicuntur improprie diſtributiones quotidianæ, ibid.
De prima, & ſecunda ſpecie, non autem de tertia verificatur concluſio, quod diſtributiones non veniunt ſub nomine fructuum, ibid.
Gravatæ cenſentur in ſubſidium, deficientibus fructibus præbendæ, quoties penſio expreſſe ſuper ipſis imponitur, c. 12. n. 16.
Si imponatur penſio ſuper beneficiis Collegiativis, puta ſuper Canonicatibus Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ, tunc licet penſio deduci debeat ex fructibus Præbendarum, & quod deeſt in ſubſidium ex diſtributionibus quotidianis, Canonicus non inſerviens nequit prætendere fructus præbendæ exemptos pro rata ab onere, ſed tota penſio deducenda eſt a præbenda, dum nullas diſtributiones lucratus fuerat, dict. c. 13. n. 17.
Idem dicendum in fructibus Beneficii de tempore vacationis, ibid. n. 18.
Expreſſa earum mentio pro penſione ſolvenda facta cenſetur in gratiam penſionarii, non autem in gratiam Titularis, vel ſucceſſoris, ibid.

E

E P I S C O P U S.

EPiſcopi, aliique Prælati habentes poteſtatem ordinariam conferendi Beneficia, an ſuper eis poſſint reſervare penſiones, c. 3. n. 9.
Quatenus poſſint reſervare, c. 5. n. 4. & c. 6. n. 11.
Epiſcopi aſſiſtentes, & eorum privilegia, in fine.

E P I S C O P A T U S.

Vel Archiepiſcopatus adeptus per penſionarium, cauſat extinctionem penſionum, quas antea habeat, cap. 13. numer. 10.
Limita in Epiſcopatibus, vel Archiepiſcopatibus Titularis in partibus Infidelium, ibid.
Aliqui in Regno Neapolitano valde tenues, cap. 11. num. 19.

EQUI-

EQUITES.

Hieroſolymitani quarum penſionum ſint capaces, c. 3. n. 10.
Laurentani, S. Stefani, ac SS. Mauritii, & Lazari quomodo ſint capaces penſionum, c. 4. n. 14. & c. 13. n. 17.
Eorundem Indulta pro retinendis penſionibus, etiam in habitu ſeculari, & cum aliis privilegiis.

EXCOMMUNICATUS.

Vel alia cenſura Eccleſiaſtica irretitus, an ſit capax aſſequendi penſiones Eccleſiaſticas, c. 4. n. 12.

EXTERI.

Sunt incapaces beneficiorum in Regnis Hiſpaniarum, & Portugaliæ, vigore particularium legum, c. 9. ſub n. 1.

F

FAMILIARES.

PApæ quæ privilegia habeant circa penſiones, c. 15. nu. 22. & ſeqq. & in fine.
Et an proſit fuiſſe familiarem plurium Summorum Pontificum, ibid.

FEUDUM.

Sæculare, vel Titulus, aut Dignitas Marchionis, Comitis, &c. ſuperveniens penſionario, an faciat ceſſare penſionem, c. 13. num. 13. remiſſive.

FINIS.

Non formalitas verborum attendenda, cap. 11. ſub. n. 13.

FORUS.

Privilegium fori qualiter conſideretur in penſione, c. 20. n. 5.

FRUCTUS.

Vel proventus incerti non veniunt in valore, vel ſub nomine fructuum, c. 12. n. 13.
Et redditus provenientes ab incertis mere voluntarii, nempe oblationibus, eleemoſynis, &c. quoties exuberantes exiſtunt, ultra neceſſaria adhuc ſunt penſionis capaces, cap. 12. num. 13.
Maxime illi, qui ex diuturni temporis obſervantia, vel experimento dici poſſunt certi, & perpetui, adeout poſſint concedi in appaltum, ad inſtar exactionis decimarum, ibid.
Provenientes a jure certo, & radicato de præterito, imo neceſſario, ut ſunt funeralia, eaque omnia, quæ percipiuntur per Parochum occaſione baptiſmatum, matrimoniorum, &c. facilius redduntur penſionis capaces, d. c. 12. ſub n. 23. & ſeqq.
Sub eorum nomine, an veniant diſtributiones quotidianæ. Vide verb. *Diſtributiones*.
In fructibus beneficiorum Camerales ſolent eſſe contenti tertia parte, in penſionibus vero medietatem exigunt circa compoſitiones, quæ fieri ſolent cum hæredibus Cardinalium, c. 19. n. 2.
Quando tranſmittuntur ad hæredes beneficiati defuncti, & quando cedunt commodo Eccleſiæ in locis, in quibus uſus Collectorum non habetur, ibid.

G

GRATIA.

QUæ recipit perfectionem a purificatione conditionis imperfecta dicitur, c. 7. n. 7.
Conditionalis requirit extremum habile de tempore purificationis actus, ibid.
Conditionalis expectans perfectionem a purificatione conditionis, nihil de præſenti ponit in eſſe, d. c. 7. n. 19.

JESUITÆ.

Profeſſi an capaces ſint penſionum, c. 23. n. 8. & 19.
Et an Beneficii curati, ibid.

INDULTUM.

Vigore cujus conceditur facultas transferendi, etiam in articulo mortis, non obſtante regula *De Viginti* prodeſt etiam illi, qui eſt conſtitutus in articulo mortis, & qui jam eſt deſtitutus facultate loquelæ, c. 15. n. 6. 7. & ſeqq.
Super facultate transferendi non ſubjacet regulæ *De Viginti*, c. 15. n. 14. & c. 20. n. 9.
Variæ ſunt formulæ Indultorum, quæ concedi ſolent ſuper facultate transferendi, c. 15. n. 24. & ſeqq.
Quandoque Notarii, & forte Conſultores, & directores u- *Card. de Luca, de Statut. Succeſſ.*
tuntur uno, eodemque formulario, circa hujuſmodi translationes, indifferenter in omnibus caſibus, c. 15. ſub eodem num. 24.
Ad occurendum prænarratis inconvenientibus variæ formulæ Indultorum regiſtrantur in calce præſentis operis, d. cap. 15. num. 24. verſ. *Ad occurrendum*.
Duplicis ſpecies ſunt hujuſmodi Indulta, quorum una eſt illorum, quæ generalia, & perpetua dicuntur alicui Collegio, vel generi perſonarum competentia, c. 15. n. 14.
Altera ſpecies illorum, quæ particularia, ſeu perſonalia dicuntur, d. c. 15. n. 24.
Hæc ultima ſpecies duas alias ſub ſe continet, quarum prima magis participat de ſuperiori ſpecie generali, ut ſunt Indulta, quæ conceduntur omnibus de quodam genere perſonarum, ut puta Cardinalibus, Epiſcopis Aſſiſtentibus, Familiaribus Papæ, Conclaviſtis, & ſimilibus, d. cap. 15. eod. n. 24.
Singuli tamen eorum ſpeciali, ſive perſonali indigent indulto ad transferendum, ibid.
Familiares, & Conclaviſtæ unico juvantur Indulto, ibid.
Secunda ſpecies eſt illorum Indultorum, quæ ſingularibus perſonis ad beneplacitum Papæ conceduntur, ut puta nepotibus, aliiſque conjunctis, vel benemeritis, d. cap. 15. num. 24.
An ceſſent hujuſmodi Indulta per ſuperventam dignitatem Cardinalatus, d. cap. 15. n. 28.
Ex tenore Indultorum dirimitur quæſtio, ibid.
Et quid ſtante clauſula, *ut ultra alias, &c.*
Vide verſ. *Clauſula*.
Ubi munia ſunt compatibilia, perſeverat facultas transferendi, ſecus ſi ſint incompatibilia, quod exornatur exemplis, dict. c. 15. n. 25.
Quid dicendum de incompatibilitate, quæ verificatur in familiari unius Papæ, deindeque ſit etiam familiaris ſucceſſoris, ibid.
Indulta Cardinalibus concedi ſolita, in fin.
Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Capella Papæ aſſiſtentibus, ibid.
Protonotariis de numero participantium.
Abbreviatoribus de Parco majori, ſeu majoris Præſidentiæ.
Familiaribus Papæ.
Conclaviſtis.
Dapiferis.
Militibus SS. Mauritii, & Lazari.
S. Stephani,
Lauretanis.

JUDEX.

Remedia exequens favore penſionarii, an Delegatus, & Commiſſarius, vel potius cenſendus ſit ordinarius, cap. 16. num. 22.
Quilibet in Curia ſolet eſſe facilis ad relaxationem cenſurarum contra Titulares, ob non ſolutionem penſionis, quod tamen hucuſque practicari noluit Innocentius XI. feliciter regnans, ibid.

JUSPATRONATUS.

Quando eſt ex fundatione, vel dotatione, maxime ad nominationem Regum, ſeu Magnorum Principum, non ſolet reſervari penſio ſine conſenſu Patronorum, cap. 3. num. 5.
Eorum tamen conſenſu neglecto dubitari non poteſt de Pontificis poteſtate, d. cap. 3. n. 5.
Competit laicis ex gratia, & benignitate Eccleſiæ, ut exinde alliciantur ad fundandas, & dotandas Eccleſias, dict. cap. 3. num. 6.
Ideo poteſt illi derogari etiam ad effectum liberæ collationis, quamvis de facili non ſoleat, ibid.

L

LÆSIO.

AN intret in ceſſionibus penſionum, & quomodo probanda, remiſſive, cap. 14. n. 22.

LEGATUS A LATERE.

Hodie habetur, ut Præſes Provinciæ, c. 3. n. 8.
Nullam habet facultatem in collatione beneficiorum, & reſervatione penſionum, d. c. 3. ſub n. 8.
Ultra montes habetur fixus Legatus a Latere Civitatis, & Status Avenionen. & Comitatus Venaiſini, qui tamen reſidet in Curia, & munus ibi exercet, mediante opera Vicelegati, d. c. 3. ſub n. 8.
De ejus poteſtate late agit Tondut. in tract. *de Penſ.* ibid.
Extraordinarius ſolet habere limitatam facultatem ſuper certis negotiis eidem deſtinatis, ibid.

LEX.

Leges in ſcripturam redactæ præſumendæ ſunt rationabiles, cap. 2. num. 2.
Scriptæ in quo differant a non ſcriptis, c. 2. n. 2.
Non ſcriptæ ſub conſuetudinum, vel rituum, aut ſtyli vocabulo explicatæ, ſæpe a caſu initium habuere, & exinde a vulgo libenter ſectari ſolent, ibid. ſub n. 2.

Scriptæ juxta temporum, vel morum qualitatem quandoque revocari, vel moderari ſolent, dict. cap. 1. n. 3.
Odioſos, & fraude ſuſpectos reputat omnes actus, qui per infirmos, vel ſenes, vel minus validos fiunt favore juniorum, ſeu validiorum, quoties reperitur admixtum præjudicium tertii, cap. 15. ſub n. 5.
Adaptantur ad ea, quæ frequenter accidunt, cap. 1. n. 14. & d. cap. 15. ſub eod. n. 5. verſ. *quod autem*,

LITTERÆ APOSTOLICÆ.

Reſervationis penſionum habent viam exequutivam, c. 16. num. 1.
Non admittunt appellationem ſuſpenſivam, nec exceptiones dubias, & altioris indaginis, ibid.
Limita ſi obſtet defectus intrinſecus judificationis illarum, d. c. 16. ſub eod. n. 1.

M

MILITES.

Vide verbo *Equites*.

MONETA.

Augmentum, vel decrementum monetæ in caſu mutationis, cujus damno, vel lucro cedat, Titularis ſcilicet, an Penſionarii, c. 17. n. 9.
Si moneta conventa reperiatur in rerum natura, in illa fieri debet ſolutio, non attento illius augmento, vel decremento, ibid. n. 10.
Amplia ſi fuerit expreſſus valor, qui tamen demonſtrative, non autem taxative intelligeretur appoſitus, dict. c. 17. ſub num. 10.
Ex æquitate admittitur debitor ad ſolutionem penſionis in moneta regionis pro moneta Romana, vel ſcutis Cameræ in ſpecie conventis, dummodo inter utramque monetam æquivaleat intrinſecus valor, d. c. 17. n. 12.

MOTUS PROPRIUS.

Vide verbo *Conſtitutio*.
Urbani VIII. circa facultatem transferendi refertur, c. 1. n. 6. & c. 5. n. 3.
Quæ diſpendia, & incommoda gignere ſolebat, c. 1. n. 8.
Prorſus inutilis experiebatur, cum quilibet libentius eligebat litem non aſſumere, ibid. n. 9. & c. 6. n. 8.
Damnum, & gravamen potius augebat, quam relevabat, d. ibid. n. 9.
Damnum inferebat transferentibus, & translatariis, cap. 1. num. 10.
Theorice, ſive in abſtracto videbatur utilis, practice tamen, & in concreto damnoſa experiebatur, ibid. n. 12.
Innocentii XI. noviſſime emanatus, quam ſalubris, & proficuus ſit, ibid. n. 13.
Quid diſponat? Et quam alacriter fuerit in Curia receptus, ibid.
Qualiter ex illo conſultum ſit Titularibus, & Penſionariis, ibid. n. 23.
Clementis XI. ad favorem Cardinalium, c. 19. n. 1.

N

NUNTIUS APOSTOLICUS.

Eſt ad inſtar Legati a Latere, ideoque non habet facultatem in collatione beneficiorum, nec in reſervatione penſionum, c. 3. ſub n. 8.
Aliqui Nuntii ad Reges, & Principes ultra montes, cum facultate Legati a Latere poſſunt conferre beneficia, non excedentia valorem 24. ducatorum auri de Camera, d. cap. 3. ſub num. 8.

O

OBSERVANTIA.

Spatio 30. vel 40. annorum continuata ſolvendi penſiones in diverſa ſpecie monetæ, an relevaret in caſu mutationis monetæ, c. 17. n. 31.

OFFICIA.

In officiis vocabilibus popularibus, quæ nullam habent annexam adminiſtrationem, non poteſt Princeps denegare admiſſionem reſignationis, c. 15. n. 15. & ſeqq.
Limita ſi reſignatio fieri velit ab infirmo, vel a ſene, aut alias de fraude ſuſpecto, ibid. & ſeqq.

ORDO.

Scripturæ ex errore præpoſteratus non curatur reſpectu initiationis, vel maturationis primi termini, cap. 17. num. 5.
Attendi debet qui eſt primus poſt reſervationem, d. c. 17. ſub num. 5.
Ordinari quis poteſt ad titulum penſionis ſicuti ad titulum beneficii, cap. 20. n. 11.

P

PACTUM.

Initum cum Titulare, ut penſio in toto, vel in parte non poſſit transferri, quamvis habeatur Indultum, validum eſt, cap. 15. num. 23.

PAPA.

Vide verbo *Pontifex Summus*.

PATRONUS.

Quomodo diſponere poſſit de Jurepatronatus, c. 3. n. 12.
An penſiones ad ejus gratificationem reſervandæ, ibid.
Et uſque ad quam ſummam, c. 6. n. 12.

PENSIO IN GENERE.

Apud grammaticos quid ſignificet, c. 1. ſub n. 1.
Quid apud Juriſtas, ibid.
Eccleſiaſtica, de qua agitur, quid proprie ſit, ibid. n. 2.
Eccleſiaſtica, vel ſpiritualis ea dicitur, quæ reſervatur ad favorem Clerici, vel Eccleſiaſticæ perſonæ, ibid. nu. 3. & 4.
Temporalis dicitur illa, quæ fit ad favorem perſonæ ſæcularis, ibid.
De per ſe conſiderata, ſive ſit ad favorem Eccleſiaſtici, ſive ſæcularis, eſt jus temporale, habetque aliquam annexionem ſpiritualitatis, ibid. n. 4. & c. 13. n. 1.
Ex Conſtitutione S. Pii, & Sixti V. an ſit immutata ejus natura, eaque effecta ſit ſpiritualis, c. 2. n. 5.
Ejus introductio commendatione digna convincitur, ſed quandoque redditur damnabilis ex ejus abuſu, quod pluribus exemplis exornatur, ibid. n. 6.
Initium habuiſſe probatur a S. Sylveſtro I. cap. 2. num. 7. & 11. & ſeqq.
In quo antiquitus conſiſtebat, ibid. n. 8.
Ad obviandum fraudibus fuit poſtea introductus ejus uſus in certa quantitate pecuniæ, ibid. n. 9.
Quam rationabilis fuerit ejus origo, ibid. n. 15.
Ejus licitus uſus ſi convertatur in abuſum, quæ damna, & inconvenientia gignere ſoleat multis comprobatur exemplis, d. c. 2. n. 12.
Tunc eſſet damnabilis ejus introductio, cum ſcilicet ſcinderetur beneficii ſubſtantia, tam in temporalibus, quam in ſpiritualibus, puta adimendo a Titulari aliquam partem juriſdictionis, ibid. n. 14.
Ejus ſubjectum non eſt beneficium, neque ejus bona, ſed ſunt ejuſdem beneficii fructus, c. 7. n. 41.
Penſio proprie dicitur ea reſervatio, quæ fit in certa quantitate pecuniaria, cap. 5. n. 1.
In quo differat a reſervatione fructuum, ibid.
Fiduciaria quæ ſit, ibid. ſub n. 6. in fine.
Voluntaria, beneficio pleno, uſque ad quam ſummam reſervetur, cap. 6. n. 12.
Perpetuæ, vel temporales reſervationes ad favorem manus mortuæ, quæ dicantur, c. 5. n. 7. & c. 10. n. 10.
Hujuſmodi penſiones potius onera fixa, & perpetua, quam penſiones dici merentur, d. c. 10. n. 10.
Reſervari non poteſt penſio ex privata partium conventione, c. 11. n. 7.
Ejus materia regulanda eſt a ſtylo potius Curiæ, quam a jure communi, cui penitus eſt ignota, c. 14. n. 1.
Aliquæ propoſitiones legales, vel rationes juridicæ in hac materia non attenduntur, ob uſus, vel ſtyli repugnantiam, ibid. num. 2.
Ipſius ſubſtantia non eſt in commercio, nec poteſt alteri cedi, vel ex alio titulo transferri, abſque Beneplacito Apoſtolico, d. c. 14. n. 3.
Non afficit ſubſtantiam beneficii, ſed importat quandam portionem fructuum ſingulorum annorum, per ſpeciem alimentariæ ſubventionis, cap. 16. ſub num. 15. & cap. 20. n. 8.
Magis rigoroſe proceditur in penſionibus, quam in fructibus beneficiorum, c. 19. n. 2.
Eſt titulus, ad quem quis ordinari poteſt, c. 20. n. 11.
Æque, ac beneficium ſuffragatur quoad privilegium fori, dict. c. 20. n. 12. Vide verbo *Forus*.
Quomodo, & quando dicatur titulus promotionis ad ordines, d. c. 20. n. 13.
Penſionis reſervatio, an invalida ſit ſi collatio Beneficii corruat, cap. 10. num. 19.

PEN.

PENSIO QUOAD AMISSIONEM.

Amittitur penſio per aſſecutionem militiæ, aut alicujus actus incompatibilis cum Clericatu, cap. 4. n. 6.
Per tranſitum ad ſtatum conjugalem, cap. 4. n. 8.
Per profeſſionem in approbata Religione, cap. 4. n. 9. & cap. 20. num. 4.

PENSIO QUOAD ASSENSUM TITULARIS.

In voluntaria reſervatione intercedere debet aſſenſus Titularis, cap. 8. n. 3.
Conſenſus Titularis in prædicta reſervatione debet eſſe præſtitus de tempore, in quo veriſimiliter fraus adeſſe non poteſt, dict. c. 8. n. 9.
Fraus adeſſe præſumitur, ſi Titularis præſtet conſenſum in ſtatu infirmæ valetudinis, vel quando cogitabat ſtatum conjugalem, ſeu militarem aſſumere, vel ſi alias proxima erat vacatio, dict. cap. 8. n. 9.
An idem dicendum in receptione unius vel plurium terminorum cum actuali numeratione, ſi fiat ab infirmo, vel alia vacatione Beneficiis imminente. cap. 8. n. 10.
Conſenſus reſervationem animat, & perficit, & ſine illa deficit etiam voluntas Papæ, ibid.
Titularis conſentiendo hujuſmodi penſioni, an habeat virtutem relevii contra illum, in cujus gratia id egit, cap. 8. num. 18.

PENSIO QUOAD CAPACITATEM.

Quilibet abſque ſtatus gradus, ætatis, vel qualitatis differentia eſt penſionum Eccleſiaſticarum capax, cap. 4. n. 1.
Infantes an ſint penſionum capaces, cap. 4. ſub num. 2. & cap. 20. n. 3.
Ex ſtylo Curiæ Romanæ, niſi fiat expreſſe reſervatio ad favorem ſæcularis, non ſunt capaces, niſi Eccleſiaſtici, cap. 4. n. 3. & cap. 5. ſub n. 1.
Capacitas penſionarii in reſervatione voluntaria, quæ fit intercedente conſenſu Titularis, requiritur de tempore præſtiti conſenſus, cap. 8. n. 4.
Capacitas quoad Clericatum quo tempore requiratur?
Vide verbo *Clericatus*.
In Regnis Hiſpaniarum, & Portugalliæ exteri ſunt incapaces penſionum, cap. 9. ſub n. 1.
Quid tamen ſervatur in praxi, ad effectum ut penſiones reſervari poſſint favore exterorum.
Vide verbo *Penſio quoad confidentiam*.
Commoditatis penſionis quiſnam capax exiſtat,
Vide Verbo *Commoditas*.

PENSIO QUOAD CONCURSUM CREDITORUM, ET ALIORUM PENSIONARIORUM SUPER FRUCTIBUS.

Concurrentibus pluribus penſionariis pro penſionibus, diverſo tempore reſervatis ſuper fructibus Eccleſiæ, militat Juris regula, *Qui prior in tempore, potior eſt in jure*, cap. 18. num. 1.
Amplia, ut adhuc præferatur anterior pro penſionibus annorum decurſorum ſuper fructibus anni currentis, cap. 18. n. 4.
Si eodem tempore reſerventur penſiones in favorem plurium, tunc omnium coæqualis eſt concurſus, dict. c. 18. num. 2.
Amplia ſi plures concurrent diverſo tempore nominati ab eodem Rege, vel Principe in penſione ab eorum nominatione reſervata pro perſonis nominandis, cap. 18. n. 3.
Super fructibus Congruæ conciliaris per Titularem derogatæ, ille penſionarius præfertur, ob cujus favorem fuit derogata, non obſtante præexiſtentia annorum penſionariorum, dict. c. 18. n. 5.
Penſionarii ſuper fructibus Beneficii præferuntur omnibus creditoribus Beneficiati, ſive Titularis, cap. 18. n. 6.
Amplia ut præferantur Capitulo, vel Canonicorum Collegio, quibus fructibus accreſcerent, gravato non inſerviente Eccleſia vacante, c. 18. n. 7.

PENSIO QUOAD CONFIDENTIAM, SIVE FIDUCIAM.

Hæc ſpecies reſervationis ſolet practicari ſuper beneficiis liberæ collationis Regnorum Hiſpaniarum & Portugalliæ, c. 9. n. 1.
Cum nequeant exteris dicta beneficia conferri, multoque minus penſiones reſervari, uſus innolevit, ut deputetur Nationalis vulgo dictus *Teſta di Ferro*, in cujus perſona, quoad ſolum nomen, fiunt reſervationes favore exterorum, cap. 9. n. 1.
In hac ſpecie reſervationis locum habet regula *Plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur*, & quare, c. 9. n. 2. & 3.
Quomodo extinguatur.
Vide v. *Penſio quoad extinctionem*.
Pro ſolutione hujuſmodi penſionis præſtatur cedula bancaria probati negotiatoris pro aſſecuratione ſolutionis, c. 9. n. 4.
An ſit temporalis vel perpetua, c. 9. n. 7.
Altera ſpecies eſt, quæ reſervatur ad favorem perſonæ capacis, quæ tantum demonſtrative ſe habet, commodum autem eſt perſonæ incapacis, cap. 9. n. 8.
In hoc noſtro tempore practicari non ſolet, ibid.
Tertia ſpecies verificatur in beneficiis liberæ collationis Ordinarii, & juris patronatus, cum ſcilicet per incapacem ſupplicatur Papæ, ut reſervetur penſio in ſui perſonam, quoad effectum, & quod imponatur in perſona capaci, quæ nudum habeat nomen, dict. c. 9. n. 9.
Quarta ſpecies, quæ reſpicit ſimulationem Titularis potius, quam perſonæ penſionarii, cap. 9. n. 12.
Quinta ſpecies verificatur in tranſlationem penſionis cum ſcilicet Titularis patitur ipſum transferentem in penſionis commodo continuare, ipſe vero commodum obtineat poſt mortem transferentis, dict. c. 9. n. 12.
Hæc conditio, ſive pactum eſſet ſpecies ſucceſſionis, vel hæreditamenti, ideoque adjici non poſſe ſuadetur, dict. cap. 9. n. 13.
An autem ipſa conditio ſolummodo vitietur, non autem ipſamet tranſlatio, ibid.
Quatenus tranſlatio vitietur, an adhuc cenſio continuari debeat penes transferentem, & pro affirmativa concluditur, ibid. n. 22.
Dupliciter deſumi poteſt tacite hujuſmodi conditio & plures conjecturæ enumerantur ad illam eliciendam, cap. 9. num. 15.
Sexta ſpecies eſt ea, quæ durat etiam poſt mortem transferentis, quæ omnino uti improba rejicitur, cap. 9. num. 25.

PENSIO QUOAD DIMINUTIONEM, REDUCTIONEM, ET ANNULLATIONEM.

De poteſtate Pontificis, quoad iſtum effectum, an poſſit dubitari.
Vide v. Pontifex;
Annullatur penſio voluntaria, beneficio pleno, quoties non doceatur de vera ſolutione omnium terminorum, cap. 11. num. 1.
Item annullatur quando exigatur ante expeditionem literarum Apoſtolicarum, dict. cap. 11. n. 1.
Poſt literas tamen expeditas poteſt exigere terminos, intermedio tempore, poſt gratiam, & ante literarum expeditione decurſos, cap. 11. n. 3.
Limita ſi penſionarius aſſumat ſtatum incompatibilem & obtineat gratiam diſpenſationis cum ſupplicatione ſignata, tunc enim exigendo penſionem, etiam ante literarum expeditionem non incurrit in hujuſmodi nullitatem, dict. cap. 11. num. 4.
Ut incurratur hujuſmodi pœna opus eſt, ut exactio fiat ab ipſo penſionario, vel ejus procuratore, cum ſpeciali mandato, ſecus ſi cum generali, c. 11. n. 6.
Penſio perpetua diminutionem pati debet ob fructuum diminutionem, cap. 11 n. 8.
In beneficiis ſimplicibus tenuitas fructuum non excuſat a ſolutione penſionis, cap. 11. n. 10.
Idem receptum eſt in dignitatibus & canonicatibus, ibid. num. 11.
In gratiam tamen Eccleſiæ, ne Miniſtris deſtituta remaneat, aſſignari ſolet ad favorem poſſeſſoris beneficii quædam congrua, quæ certam non habet taxam ibid.
Id etiam practicatur in Abbatiis, ſeu Commendis, c. 21. num. 11.
In Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Parochialibus proviſum eſt per Concilium Tridentinum, ut remaneat congra, videlicet mille pro Epiſcopo, centum pro Rectore, cap. 21. n. 13.
Ad effectum annullandi penſionem ob falſam narrativam valoris per aſcenſum, attenditur tempus reſervationis; ad effectum vero diminutionis penſionis, ob deductionem congruæ attenditur valor de tempore præſenti, dict. c. 21. n. 25.

PENSIO QUOAD EXACTIONEM, ET SOLUTIONEM.

Probatio ſolutionis veræ, & effectivæ, in ſpecie reſervationis voluntariæ, ſuper beneficio pleno, poteſt fieri per teſtes, aliaſque ſpecies probationis, quæ perfecta dici valeat, cap. 8. n. 12.
An juſtificari debeat ſolutio illorum terminorum, in quibus Titularis nullos fructus percipit, cap. 8. n. 13.
Hujuſmodi ſolutiones fieri debent ab ipſo Titulari, vel ejus Procuratore ad id deputato, non a tertio, ac etiam debet fieri ipſi penſionario, non autem tertio, c. 8. num. 14.
In ſpecie reſervationis, quoad confidentiam non fiduciarius, ſed commodatarius jus habet exigendi penſionem, cap. 9. num. 4.
Proviſus de beneficio quando arctetur præſtare cedulam bancariam pro aſſecuratione ſolutionis penſionis, cap. 9. num. 4.
Poſt literas expeditas penſionarius licite poteſt exigere terminos intermedio tempore decurſos, c. 11. n. 13.

Suffi-

Sufficit quaſi poſſeſſio exigendi penſionem, etiam mediante ſolutione unis termini, ad hoc ut gravatus poſſit cogi, ut in futurum continuet, cap. 16. n. 10.
Intellige ſi ſolutio partis facta ſit in cauſam totius, ſecus ubi limitat ad illam partem, ibid.
Pro exactione agi poteſt tam contra primum Titularem, quam contra illos ſucceſſores, pro terminis decurſis tempore, quo ipſe ſucceſſor fuit poſſeſſor beneficii, d. c. 16. num. 15.
Pro terminis decurſis tempore prædeceſſoris, & ab eo non exactis competit actio contra ſucceſſorem ſuper fructibus futuris, quod tamen uti aſperum, & nimis durum convincitur, dict. cap. 16. ſub eodem n. 15.
Limita dummodo conſtet prius de diligentiis adhibitis contra prædeceſſorem, ibid.

PENSIO QUOAD EXTINCTIONEM, ET CESSATIONEM.

In ſpecie reſervationis fiduciariæ extinguitur penſio per mortem commodatarii, non per mortem fiduciarii, cap. 9. num. 3.
Extinguitur per legitimum, non vitioſum penſionarii conſenſum, cap. 13. n. 1.
Qualiter conſenſus requiratur.
Vide Verbo *Conſenſus*.
Valida erit quoad favorem Eccleſiæ facta etiam abſque beneplacito Apoſtolico, invalida tamen erit quoad ipſum penſionarium, ideo fiſcus illam pecuniam ab eo evocare poteſt, cap. 13. eodem n. 1.
Hæc extinctio per conſenſum penſionarii eſt favorabilis Eccleſiæ, & penſionario, & odioſa non eſt Titulari, c. 13. num. 2.
Speciem aleæ præſeferre videtur ſapitque negationem, ibid.
Quæ inconvenientia gignere ſoleat extinctio, quæ fit per reſignationem ad favorem, mediante certa pecuniarum quantitate, c. 13. n. 4.
Ceſſet penſio per obitum penſionarii, capit. 13. numero 5.
Super hoc modo extinctionis quomodo irrepſit abuſus, num. 6.
Per ſtatum conjugalem, quem penſionarius aſſumit, penſio ipſo jure ceſſat, cap. 13. n. 7. & cap. 10. n. 4.
Amplia quamvis unicam, & virginem ducat, vel in ſtatu Clerici conjugati vivere velit, ibid.
Amplia etiamſi matrimonium contractum ſit ipſo jure nullum, dummodo nullitas non proveniat ex defectu conſenſus, ibid.
Ceſſat penſio per profeſſionem emiſſam in Religione approbata per ſedem Apoſtolicam, cap. 13. num. 8. & cap. 10. ſub n. 4.
Quid dicendum de Religione Societatis Jeſu, cap. 13. n. 8. & 9.
Adeptio Epiſcopatus, an faciat ceſſare penſiones, cap. 13. num. 10.
Quid de Cardinalatu, dict. n. 10.
Militia ſæcularis per penſionarium aſſumpta, cauſat extinctionem penſionis, cap. 13. n. 11. c. 10. n. 4.
Vide verbo *Militia*.
Idem operatur alia officia ſæcularia exercitium alicujus juriſdictionis habentia, ibid.
Non attenditur, quoad hunc effectum, diſtinctio an ſæva exercuit in cauſis capitalibus, vel non, ad inſtar incurſus in irregularitatem, ſed ſpectatur ſola ratio ceſſantis Clericatus, cap. 13. n. 13.
Feudum ſæculare an faciat ceſſare penſionem, capit. 13. num. 13.
Delicta quatenus gravia, & enormia, niſi ſint illa, quæ excipiuntur expreſſe a jure, non cauſant extinctionem penſionum in penſionario delinquente, imo nec etiam in Beneficiis, cap. 13. n. 14.
Per non inceſſum in habitu Clericali, quando penſio excedit certum valorem, in Conſtitutione Sixti V. præſcriptum intrat illius extinctio; dict. c. 13. n. 5.
Excepto caſu obitus penſionarii & altero vero veræ Ceſſationis de conſenſu, raro deducuntur ad praxim prænarratæ ſpecies extinctionum, ob diſpenſationes Apoſtolicas deſuper concedi ſolitas, c. 13. n. 6.
An ceſſet penſio reſervata Cardinali vel alteri habenti certam qualitatem ob iſtam ceſſatam, c. 13. n. 12.
Et quid ob immutatum Eccleſiæ ſtatum, dict. capit. 13. num. 13.
Præſumitur extinctio, vel annullatio penſionis, ſi concurrat diuturnitas longi temporis, in quo penſionarius ſiluerit, cap. 16. n. 18.
Penſionis extinctio ob dimiſſionem ſtatus Clericalis per matrimonium, profeſſionem, & aſſecutionem militiæ non provenit ex natura penſionis, ut eſt in beneficiis, ſed a Curiæ ſtylo per quamdam conſequentiam, capit. 10. num. 4.

PENSIO, QUOAD IMPOSITIONEM VOLUNTARIAM, BENEFICIO PLENO.

An poſſit reſervari per Papam ſine cauſa, & ſine conſenſu poſſeſſoris, cap. 8. n. 1.
Voluntaria reſervatio dicitur ea, quæ fit intercedente aſſenſu Titularis, cap. 8. n. 3.
Triplicem continere dicitur conditionem, primam ſcilicet, ut intercedat conſenſus Titularis, a quo gratia perfectionem recipit, cap. 8. n. 4.
Secundam valoris Juſtificationem.
Tertiam decretum annullativum, ut donec vivit Titularis ſequi debeat vera ſolutio omnium terminorum, adeout defectus unius termini irritet gratiam, ibid.
Non ſufficit confeſſio de recepto, nec ſolidatio computorum per publicum Inſtrumentum, ſed aliunde juſtificari debet vera, & realis ſolutio ad obviandum fraudibus, ibid.
Nec prodeſt præſumptiva probatio reſultans ex *l. quicumque, C. de apoc. publ.* lib. 10. c. 8. n. 7.
Quomodo, & a quibus fieri debet ſolutio dictorum terminorum.
Vide Verbo *Penſio quoad exactionem, & ſolutionem*.
Conſenſus Titularis in hujuſmodi reſervatione de quo tempore requiritur.
Vide Verbo *Penſio quoad aſſenſum titularis*.
Probatio veræ ſolutionis an poſſit fieri per alios legitimos modos, quam per publicum Inſtrumentum realis numerationis, coram Notario, & teſtibus.
Vide Verbo *Penſio quoad exactionem, & ſolutionem*.
An juſtificari debeat ſolutio illorum terminorum, in quibus Titularis nullos fructus percipit, d. c. 8. n. 13.
Qualis dicatur reſervatio voluntaria, etiam beneficio pleno, ſed cum cauſa, c. 8. n. 15.
Hanc ſpeciem reſervationis Dataria non admittit ultra medietatem fructuum beneficii reſignati, ibid.
Qualis rigor attendatur in hoc ſpecie, dict. cap. 8. num. 16.
Hujuſmodi reſervatio quomodo annulletur.
Vide Verbo *Penſio quoad diminutionem, vel annullationem*.
Quæ probatio requiratur circa valorem.
Vide *Penſio quoad valorem*.

PENSIO, QUOAD NULLITATES RESERVATIONUM.

Nulla eſt reſervatio, ſi fiat perſonæ incapaci, puta alicui, qui de tempore ſignatæ ſupplicationis non ſit Clericus, cap. 10. n. 2.
Vel ſi fiat Clerico, qui tamen effectus ſit capax per ſolemnem, & validam profeſſionem, ibid.
Limita ſi Papa expreſſe penſionem reſervaverit pro laico, cap. 10. ſub n. 3.
Ex veriſimili voluntate Pontificis nulla eſt reſervatio, ſi fiat favore excommunicati vitandi, ſecus ſi favore tolerati, vel ſuſpenſi, vel irregularis, cap. 10. n. 7.
Expreſſa mentio aliarum penſionum, quibus gravata reperitur Eccleſia, fieri debet, alias reſervatio nullitati ſubjacet, c. 10. n. 6. & cap. 13. ſub n. 21.
Limita primo ſi antiquæ penſiones fuerint invalidæ, c. 10. num. 9.
Limita ſecundo ubi antiquæ penſiones non eſſent temporales, ſed perpetuæ juxta ſuam naturam, puta ad favorem Sacriſtiæ, c. 10. n. 10.
Limita tertio ubi reſervatio contineret clauſulam *Etiam ſi alia*, vel aliunde conſtaret de Papæ voluntate, qui ſit aliorum onerum conſcius, d. c. 10. n. 11.
Reſervatio, quæ fit ſuper Eccleſia, vel Beneficio, curato, non facta mentione curæ, nulla eſt in radice, c. 10. num. 14.
Amplia in reſervatione, quæ fit ſuper Jurepatronatus laicorum, maxime Regio ſine illius qualitatis mentione, ſaltem implicite, cap. 26. n. 14.
Intellige de Beneficiis, quæ ſunt principaliter curata, ſecus ſi cura ſit eis acceſſoria, ibid.
Reſervatur ſuper beneficio pleno, vel quæ fit ad preces Ordinarii, vel Patroni, corruit in totum, ſi non juſtificetur valor expreſſus, nec ſubſtineatur pro ea rata, cujus Beneficium ſit capax, c. 16. & 17.
An id procedat in reſervatione, quæ pariter ad ſupplicationem fiat ex cauſa reſignationis ad favorem reſignantis, vel alterius ejus intuitu, c. 10. n. 17.
Pro affirmativa quod corruat in totum, ibid. remiſſive.
Contrarium de æquitate verius, ſi allegetur nullitas ex parte Titularia, contra penſionarium reſignantem, tunc enim, præciſo dolo hujuſmodi nullitas non intrat in totum, c. 10. ſub eod. n. 17.
In praxi ceſſant quæſtiones hujuſmodi, dum paſſim Titularis conſenſum præſtat penſioni cum aſſertiva ſe eſſe informatum de valore, ſuſcipiendo in ſe onus probandi contrarium, & per conſequens ob magnas difficultates raro Titulares hujuſmodi lites excitant, cap. 10. n. 18.
Reſervari non poteſt ex privata parte conventionis, c. 11. num. 7.

Nul-

Nullitas reſervatur ſuper beneficio curato, nulla mentione ſpecialiter facta de cura, nec ſuper beneficio de Jurepatronatus ſine conſenſu Patroni, cap. 13. ſub n. 21.

PENSIO QUOAD PERSONAS CAPACES, ET INCAPACES.

Quilibet eſt capax penſionum, cap. 3. num. 4. & cap. 4. num. 3.
De ſtylo Curiæ, quoties Papa expreſſe non faciat reſervationem ad favorem ſæcularium, non ſunt alii capaces, niſi Clerici, cap. 4. num. 3.
Amplia ut probatio Clericatus requiratur etiam in Judicio ſummario retinendæ, cap. 4. n. 5.
Clericus conjugatus, an ſit capax penſionum.
Vide verbo *Clericus*.
Quid de Regulari profeſſio.
Vide verbo *Regularis*, & Verbo *Penſio quoad nullitates reſervationum*.
Quo tempore requiratur capacitas Clericatus.
Vide verbo *Clericatus*.
Cenſuris Eccleſiaſticis innodati an ſint capaces penſionum, cap. 4. n. 13. & cap. 10.
Vide *Penſio quoad nullitates reſervationum*.

PENSIO QUOAD RESERVATIONEM EVENTUALEM.

Quis ſit modus, & uſus reſervationis eventualis, cap. 5. ſub num. 6. & c. 7. num. 1.
A quo tempore inoleverit, d. cap. 7. n. 1.
Quæſtiones ſuper hac ſpecie reſervationum cadunt mortuo Papa, qui eas fecit, antequam ſortiantur effectum.
Ipſæque cadunt etiam in Inveſtituris feudalibus, & emphyteuticis, prout in conceſſionibus Officiorum, cap. 7. num. 5.
An hujuſmodi reſervatio reddatur illicita ob Votum captandæ mortis.
Vide verbo *Votum*.
Dicitur conceſſio pura, & ab initio perfecta, ejus tamen effectuatio ad certum caſum protracta, d. c. 7. num. 12. & num. 29.
Iſta ſpecies reſervationis fieri nequit per Prælatos inferiores, ſed ſingulariter pertinet ad Papam, privative quod omnes, c. 7. num. 13.
Ratione prohibitæ ſupplantationis Succeſſoris non cauſat invaliditatem ab initio, cap. 7. num. 16.
Vivente Prælato, aliquo inferiori dicitur eſſe in ſtatu validitatis, ibid.
Habet ſucceſſor juſtum motivum illam, re integra, revocandi, ibid.
Quamplurima inconvenientia ſubrepere ſolent in hujuſmodi reſervationibus, cap. 7. num. 18.
Quandoque accidit ut magis expediat Titulari penſionarium non fuiſſe mortuum, c. 7. n. 18.
Non ſequitur abſurdum quod res eadem duobus eodem tempore concedi non poſſit, dum reſervatio hujuſmodi ſit ſuper fructibus maturatis poſt deceſſum primi penſionarii, cum tot dicantur anni quot ſunt recollectæ fructuum, cap. 3. num. 23.
Sortitur effectum in parte ſi in parte antiqua penſio ceſſet, cap. 7. n. 23.

PENSIO QUOAD RESERVATIONEM, ET PERSONAS RESERVANTES.

Cardinales reſignando aliquam Eccleſiam, vel beneficium ſolent reſervare omnes fructus, aſſignata certa congrua beneficiato, vel tituli Reſignatario, capit. 8. numero 10.
Talis reſervatio quando commendabilis, & quando abuſiva, cap. 2. num. 11. & n. 15. in fine.
Reſervare penſiones non eſt imponere ſervitutem Eccleſiæ, ſed ſolummodo addere onus perſonæ poſſeſſoris pro tempore, & ſolos fructus afficere, cap. 2. num. 14. & cap. 3. num. 3.
Legati à Latere an habeant facultatem reſervandi penſiones, & quid ſi fuerint extraordinarii.
Vide verbo *Legatus à Latere*.
Nuncii Apoſtolici an habeant dictam facultatem?
Vide verbo *Nuncius Apoſtolicus*.
An vero Epiſcopi, aliique Prælati habentes ordinariam poteſtatem conferendi Beneficia Eccleſiaſtica?
Vide verbo *Epiſcopus*.
Quid de Magno Magiſtro S. Joannis Hieroſolymitani, c. 3. num. 10.
Reges, & Principes ſæculares quomodo diſponant de penſionibus Eccleſiaſticis, c. 3. num. 11.
Quid de patronis privatis, cap. 3. num. 12.
Prælati inferiores habentes facultatem reſervandi penſiones, quomodo eas reſervant, cap. 5. n. 4.
Frequens eſt reſervatio illa, quæ fit per Papam motu proprio, & pure ſuper Eccleſia liberæ collationis vacante, ante ejus proviſionem, vel in actu providendi, ad favorem certæ perſonæ, vel pro incertis poſtea nominandis, cap. 5. n. 6.
In Cathedralibus reſervatur penſio cumclauſula, *Dummodo remaneant mille pro Epiſcopo*, ibid.
In Parochialibus vero, *Dummodo remaneant centum pro Rectore*, ibid.
In Eccleſiis, quæ providentur ad Regum, vel Principum præſentationem, vel nominationem, *Dummodo penſiones tertiam partem fructuum non excedat*, c. 5. n. 6.
In Regno tamen Portugaliæ, & in Indiis, dummodo quartam partem fructuum non excedant, d. num. 6.
In illis vero Eccleſiis, quarum præſentatio, vel nominatio ex concordatis, vel indultis ad Regem Chriſtianiſſimum ſpectat, non practicatur dicta Clauſula, vel reſtrictio, d. cap. 5. num. 6.
In aliis demum Eccleſiis Regnorum Hungariæ, Bohemiæ, & Poloniæ non viget uſus reſervandi penſiones, dicto n. 6.
Nec in aliis Principatibus Septemtrionis, ibid.
Qualiter reſervetur penſio ad ſupplicationem, cap. 5. ſub num. 6. ad fin.
Speciem reſervationis conditionalis habet illa, quæ non fit motu proprio, ſed ad ſupplicationem explicitam, vel implicitam, c. 6. n. 12.

PENSIO QUOAD REGRESSUM, ET INGRESSUM.

Regreſſus ad ipſummet beneficium datur illi, qui prius idem beneficium obtinuit, & illud reſignavit cum reſervatione penſionis, c. 16. n. 20.
Non prodeſt aliis penſionariis, qui beneficium non poſſederunt, ibid.
Quandoque practicabilis non eſt ipſomet reſignante ob aſſumptionem ſtatus incompatibilis, puta conjugalis, vel regularis, c. 16. ſub eod. n. 20.
Eſt duplicis ſpeciei hujuſmodi regreſſus, una ſcilicet juxta formam antiquam, altera juxta modernam, ibid. verſ. *quando tamen*.
De antiqua dicitur quando penſionarius de iſto remedio ſolicitus non fuit, ſed ad illud recurrit ex ejus diſpoſitione, vel æquitate, d. num. 20.
Difficile reducitur ad praxim, cum exigat tres conformes, vel rem judicatam, & quælibet cauſa colorata Titularem excuſat, d. num. 20.
De moderna dicitur illa, quæ expreſſe concipitur, ibid.
Ubi regreſſus verificabilis non eſt, quia nempe penſionarius nunquam beneficium poſſedit, tunc intrat remedium ingreſſus, moderno tempore adinventus, cap. 16. num. 21.
Non tamen hoc caſu penſionarius beneficium aſſequiturs, ſed ſolummodo ſimplicem tenuam, uti ſibi poſſit ſati facere, dict. n. 21.

P E N S I O.

Quoad requiſita.

Ad hoc ut Ordinarius, aliique Prælati ordinariam poteſtatem habentes poſſint reſervare penſiones, requiritur. Primo ut nulla præcedat pactio, vel adiiciatur conditio, quæ reſpiciat ſubſtantiam collationis beneficii, quæ alias non fieret, cap. 1. num. 9.
Secundo ut fiat in certa quantitate, non in quota, ſecundum aliquos Doctores, ſed verius tale requiſitum improbatur, d. num. 9.
Tertio ut fiat in parte exuberante, quæ foret eroganda in ſubventionem pauperum, ibid. verſ. *tertio*.
Quarto concurrere debet juſta cauſa de futuro, vel etiam de præterito, reſpectu penſionarii, ibid. verſ. *quarto*.
Quinto ut penſio non imponatur in perpetuum, & ſuper Præbenda, vel Beneficio, ſed ſolum gravetur perſona proviſi, ibid. verſ. *quinto*.
Sexto ut nec etiam ſit perpetua, reſpectu penſionarii, ſed duret durante indigentia, & ceſſet ea ceſſante, Verſic. *Et quod*.
Septimo ut excreſcentia fructuum, & paupertas penſionarii aliunde juſtificentur, quam ex aſſertione Ordinarii, ibid. verſ. *& demum*.
Cum difficile ſit ſervari has conditiones, traditur modus Ordinariis, quo valeant ſuper beneficiis ab eiſdem proviſis penſionem imponere, ibid. verſ. *Hinc autem*.

P E N S I O.

Ex cauſa reſignationis.

Ad favorem reſignantis, vel alterius cujus intuitu non eſt odioſa, adeout ob malam narrativam valoris non intret annullatio in totum contra penſionarium, ſed ſolum ejus favore, cap. 12. n. 6.
Quæ probatio requiratur reſpectu valoris.
Vide verbo *Penſio quoad valorem*.

PEN-

PENSIO,

Quoad ſolutionem.

Quid ſervetur in praxi pro ſolutione penſionis fiduciariæ, cap. 9. num. 4.
Locus Urbis Romæ regulariter deſtinari ſolet, ubi penſio veniat ſolvenda, c. 17. num. 1.
Secluſa hujuſmodi expreſſione, attendi debet locus, obi ſitum eſt beneficium, ibid.
In duobus terminis ſolvitur, qui eſſe ſolent vel in diebus Nativitatis S. Joannis Baptiſtæ, & Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, vel in diebus Annunciationis, & Nativitatis B. Mariæ Virginis, cap. 17. n. 2.
Præfinitio terminorum facta dicitur favore commodioris ſolutionis, vel exactionis reſpective, dict. cap 17. numero 3.
Ex hac præfinitione dies interpellat pro homine, ibid.
Poſt ceſſam diem datur actio penſionario pulſandi Titularem poſſeſſorem, non attento an fructus perceperit, vel non, dict. cap. 17. num. 3.
In contributo ſolutionis penſionis inter Titularem prædeceſſorem, & ſucceſſorem regulatur annus ratione majoris perceptionis fructuum per unum, vel per alterum proportionaliter facta, cap. 18. n. 8.
Diverſimode proceditur inter fructus naturales, & civiles, cap. 18. ſub n. 8.

PENSIO,

Quoad Translationem.

Facultas transferendi penſiones in abuſum devenit, cap. 1. num. 5.
Conſtitutio Urbani XIII. circa translationem penſionis refertur, cap. 1. n. 6.
Translatio facta ultra medietatem valoris, juxta præfatam Conſtitutionem, vitiabatur non in totum, ſed ſolum in exceſſum, cap. 1. n. 7.
Jus repetendi exceſſum penſionis translatæ non tranſmittebatur ad hæredem penſionatii, ſed cadebat ſub ſpolio, cap. 1. num. 9.
Translationes fiduciariæ ſunt prohibitæ, capit. 1. numero 11.
Intellige ſi præcedat pactum, ſecus ſi translatarius remittat penſionem eidem transferenti, poſt translationem ſuperviventi, ibid.
Ex nova Conſtitutione Innocentii XI facultas transferendi non ſuffragatur, niſi pro medietate penſionis, ibidem, num. 12.
Facultas ſpeciali transferendi penſiones, reſultans ab explicito Privilegio Apoſtolico, ejuſdem roboris eſt ac illa implicita, quæ deduci poteſt a ſtatutis habentibus Apoſtolicam confirmationem in forma ſpecifica, ſive ab immemorabili, vel centenaria poſſeſſione, capit. 3. numero 9.
Penſio fiduciaria transferri poteſt ſucceſſive de uno in alium, quoad uſque commodatarius decedat, in cujus perſona extinguitur, c. 9. n. 3.
Amplia ut poſſit etiam transferri, ſi mors fiduciarii, ſede vacante ſequatur ibid.
In præjudicium ceſſionarii cedi, vel transferri non poteſt, cap. 14. n. 1.
Translata an ſit eadem, vel potius nova penſio, cap. 15. num. 1.
Ex littera, & formula indulti videtur ceſſatio antiquæ penſionis, & efformatio, ſeu reſervatio alterius de novo, ibidem.
In ſubſtantia tamen eſt aliqualiter nova, reſpectu perſonæ penſionarii jam immutati, ſed quod Eccleſiam, ejuſque Titularem dicitur eadem penſio, dict. cap. 15. numer. 1. & 15.
Quandoque translatio penſionum de perſona ad perſonam, de conſenſu penſionarii fit per Papam, cum expeditionibus litterarum per Datariam, dict. capit. 15. ſub numero 1.
An hæc dicatur nova, vel eadem penſio remiſſive, dict. cap. 15. n. 2.
Incertum eſt de quo tempore, quave occaſione introducta fuerit hujuſmodi translatio, c. 15. n. 2.
Æquum, & honeſtum principium habere potuit, ibidem, num. 3.
Quando commendatione digna cenſeatur translatio, dicto, c. 15. n. 3.
Penſio transferri poteſt vigore Indulti, etiam per eum, qui eſt in articulo mortis, ac ſenſibus & loquela deſtitutus, c. 15. n. 6.
Fieri poteſt per nutus, & ſigna, ſive cum ſimplici verbo affirmativo, ad alterius interrogationem, quoties non conſtet de defectu intellectus, qui tamen non præſumitur, dict. c. 15. n. 7.
Hujuſmodi tamen translatio per nutus, & ſigna non debet de facili admitti, ibid. verſ. *ſtante autem*,
Cum ſummo rigore procedendum contra translationes, & non cum regulis, cum quibus proceditur in diſpoſitione propriorum bonorum, c. 15. n. 8.
Translationes præfatæ per nutus, & ſigna deberent expreſſa lege prohiberi, ad removendas fraudes, & ſupplantationes tertii, ibid.
Potiſſime in gratiam ipſorum transferentium, & quare? dicto n. 8.
Si conſtet de ſubſtantia veritatis circa diſpoſitionem translationis penſionis, an ſit inhærendum ſubtilitatibus juris & verborum formalitati, ob incertitudinem expenſionis perſonarum, ſummarum, & Eccleſiarum, cap. 15. num. 9.
Quid ſi non fuerint exhibitæ facultates, per quas executor certus reddatur de ſua poteſtate, dict. cap. 15. num. 10.
An facultas ſuffragetur abſque mentione pro penſionibus, quæ ſunt ſuper diſtributionibus quotidianis, capit. 15. num. 11.
Vel quod facultas amiſſa ſit per matrimonium, vel bigamiam, n. 12.
Habens facultatem transferendi poteſt illam exercere ad favorem proprii filii, vel deſcendentis legitimi, & naturalis, non autem illegitimi, cap. 15.
Ad effectum transferendi medietatem, juxta Conſtitutionem Innocentianam, an debeat præcedere ceſſatio integræ penſionis, cap. 15. n. 22.
Quomodo de jure calculari debeant anni, vel tempora, ut ſciatur quid tranſmittatur, cap. 19. n. 4.
Qualis ſit ſtylus Datariæ, cap. 19. n. 5.

PENSIO.

Quoad valorem.

In reſervatione motu proprio facta, nulla intercedente conditione, vel clauſula reſtrictiva, etſi valoris mentio fiat, non arctatur penſionarius onere illud juſtificandi, cap. 6. n. 1. & cap. 10. n. 16.
Intellige ſi reſervatio fiat favore Clerici, ut ſemper præſumitur, ſecus ſi favore laici, ibid.
Probari debet valor per teſtes bene informatos, capit. 6. num 4.
Penſionum valor regulari non poteſt cum proceſſu Conciſtoriali, reſpectu proviſi in Eccleſia Cathedrali, cap. 6. ſub num. 4.
Ejus probatio reſpectu congruæ cuinam ſpectet, penſionario, an vero Titulari.
Vide *Congrua*, & Verbo *Titularis*.
Et quid ex moderna cautela.
Vide verbo *Clauſula*.
Juſtificandus eſt per Penſionarium in reſervationibus penſionum, quæ fiunt per Ordinarios ſuper Beneficiis liberæ collationis, vel Juriſpatronatus, cap. 6. n. 12.
Idem ſi reperiatur in quaſi poſſeſſione exigendi, quoties Judicium pendet juſtificationis valoris, ad effectum ut interim ex remedio poſſeſſionis retinendæ Titularis cogatur ſolvere penſionem, dict. c. 6. n. 13.
In penſionibus habentibus conditionem implicitam, ut ſunt illæ, quæ reſervantur ad ſupplicationem, cum narrativa valoris per aſcenſum, adhuc idem valor a penſionario juſtificandus eſt, cap. 16. n. 3.
In reſervatione voluntaria, quæ fit beneficio pleno, per neceſſe juſtificari debet, alias gratia corruit, cap. 8. num. 5.
Defectus juſtificationis valoris non attenditur in ſummario poſſeſſorio judicio manutentionis in caſu, quo requiritur vera, & realis juſtificatio, ut eſt in beneficio pleno, c. 8. n. 8.
Neque in judicio executionis literarum Apoſtolicarum, ibid.
De quo tempore attendatur ad effectum annullationis penſionis, ob ejus falſam aſſertionem, & quid ad effectum diminutionis penſionis, ob deductionem congruæ.
Vide verbo *Congrua*, & verbo *Penſio quoad diminutionem, reductionem, & annullationem*.
Differentias valoris ſuſtulit Conſtitutio Innocentiana moderatoria Conſtitutionis Urbani VIII. cap. 12. n. 1.
Sufficit talis qualis juſtificatio, etiam per teſtes de judicio, vel de communi exiſtimatione, & fama in probatione valoris narrati in reſervatione pura, & motu proprio ſuper beneficio vacante facta, c. 12. n. 3.
In reſervatione conditionali, cum clauſula *Dummodo remaneat*, &c. Vel *Dummodo penſiones*, &c. non rigoroſa requiritur, nec e contra levis, & vaga probatio ſufficit, ſed media dependens a Judicis arbitrio, capit. 12. num. 4.
Probatio ſi facienda eſt per Titularem, juxta modernam cautelam, & allegatur per eundem ſuperventa diminutio valoris fructuum, non ex tunc, ſed ex nunc, eo caſu ſufficit eadem probatio ac illa, quæ requiritur in reſervatione conditionali, ut ſupra, capit. 12. numero 5.
Titularis ſi prætendat impugnare propriam confeſſionem,

tam-

tanquam erroneam, & tunc magis perfecta probatio requiritur, non autem rigoroſa, ibid.
In reſignatione ad favorem nec etiam rigoroſa probatio exigitur, cap. 12. n. 16.
Diſtingue inter caſum, in quo probatio fiat pro executione gratiæ & caſum, in quo eadem probatio fiat pro annullatione, per ſpeciem objecti, c. 12. n.
In reſervatione exorbitanti, & otioſa, ut eſt illa, quæ fit beneficio pleno, & requiritur rigoroſa probatio, c. 12. num. 8.
Ad probationem valoris requiritur calculus decem annorum, cap. 12. n. 9.
Deducenda ſunt onera pro cultura, perceptione, & cuſtodia fructuum, n. 10.
Illius probatio non deducitur ex proceſſu Conciſtoriali, c. 12. n. 11.
Teſtes dependentes ſuper valore debent eſſe bene informati, aſſignando cauſam ſcientiæ, etiam non interrogati, puta quia fuerint œconomi, miniſtri, &c. ibidem, numero 12.
Debent facere triplicem coarctationem, unam affirmativam deponendo de omnibus fructibus, alteram negativam, quod adeſſe non poſſint alii fructus, quos ipſi non ſcirent, Tertiam mixtam quod nempe ſciant omnia onera, quæ extant, cum excluſione aliorum, cap. 12. num. 12.
Onera neceſſaria deducuntur, non autem voluntaria, ibidem.
Quænam qualitas fructuum, & proventuum ſpectanda eſt, & de quibus ratio haberi debeat in valore, vel non.
Vide Verbo *fructus*.
Quid dicendum de diſtributionibus quotidianis.
Vide Verbo *Diſtributiones*.

P E N S I O N A R I U S.

Erat incertus quidnam tute transferre potuiſſet vigore Conſtitutionis Urbani VIII. cap. 1. n. 10.
Nullus jus in re, atque ad rem in beneficio acquirit, nullamque participationem habet in adminiſtratione, cap. 7. num. 21.
An relevatur ab onere probandi, ſi eſt in quaſi poſſeſſione exigendi penſionem, cap. 16. n. 10.
Tenetur cavere de reſtituendo interim exactum, pro aſſecuratione judicii, pendente judicio nullitatis, vel reductionis penſionis, ſed de ſtylo id non practicatur, c. 16. num. 19.

P Œ N A.

Privationis beneficiorum contra hæreticos, eorumque filios extenditur ad penſiones, cap. 10. n. 10.

P O N T I F E X S U M M U S.

Sanctiſſimi D.N. Innocentii XI. Regnantis veſtigia ſucceſſores Summi Pontifices deberent ſequi pro Idea, & exemplari, cap. 7. ſub n. 19. & cap. 12. n. 21.
De ejus poteſtate in hac materia imponendi penſiones, nulla cadit quæſtio, ſed ſolummodo emergere ſolet de voluntate, cap. 3. n. 2.
Quid in temporalibus extra Romanæ Eccleſiæ temporalem ditionem? remiſſive, cap. 5. n. 2.
Super beneficiis plenam, & abſolutam poteſtatem habet, etiam circa ſubſtantiam, multo magis circa eorum diſmembrationem, diviſionem, ſæculariƷantem, &c. hujuſmodi, cap. 3. n. 4.
Multo fortius circa reſervationem penſionum, ibidem, num. 4.
Per regulas Cancellariæ deſiderare profitetur conſenſum Titularis, cap. 3. n. 4.
Si dictus conſenſus negligatur, non arguitur defectus poteſtatis, ibid.
De ejus poteſtate circa reſervationem beneficii de Jurepatronatus.
Vide *Juſpatronatus*.
Eſt exemptus a lege Eccleſiaſtica poſitiva, adeout aliam non recognoſcat legem, niſi Divinam in ratione coactiva, & quid in directiva, c. 7. n. 11.
Ejus poteſtas in inveſtituris feudalibus, aliiſque diſpoſitionibus, & conceſſionibus, quæ ſiunt tanquam a Principe temporalis juriſdictionis controverti non poteſt, cap. 7. n. 11.
In materiis beneficiorum, [illegible] m, aliarumque cauſarum ſpiritualium diſponit uti [illegible] ideſt Chriſti Vicarius, & Univerſalis Eccleſiæ cap [illegible] cap. 7. n. 12.
Eſt abſolutus Dominus, & [illegible] itor de beneficiis, etiam quoad eorum ſubſtantiam, [illegible] d.
Initio Pontificatus ſolet revoc[illegible] exemptiones franchitias, aliaque Cameræ præjudicialia, dummodo non ſint ex cauſa oneroſa, & correſpectiva, c. 7. n. 14.
Inſuper ordinare, ſeu renovare ſolet regulas Cancellariæ, & revocare uniones effectum nondum ſortitas, ibid.
Poteſt abſque cauſa privare poſſeſſorem beneficio, illudque alteri conferre, ſed non ſolet, c. 8. n. 1.
Poteſt concurrere cum Ordinario Collatore in collatione beneficiorum, nullam habentium Apoſtolicam reſervationem, vel affectionem, ſed non ſolet niſi raro, & ex materia cauſa, cap. 8. n. 2.

P O S S E S S I O.

Vid *Remedium poſſeſſorium*.
Exigendi quando dicatur quæſita, & an ſufficiat ſolutio facta per Procuratorem ſpeciale mandatum habentem, expreſſe, vel præſumptive, cap. 16. n. 13.

P R A X I S.

A theorica maxime differt, cap. 1. ſub n. 12.
Et quam facile aliqui in hoc decipiantur, d. n. 12.

P R Æ L A T I.

Inferiores quamvis habeant facultatem reſervandi penſiones in forma conſueta, tamen non poſſunt uti reſervatione in totum, vel in quota, cap. 5. n. 4.
Quomodo conſulere poſſint validitati penſionum ſuper beneficiis a ſe proviſis, cap. 3. n. 9. verſ. *his autem*.
Prælati Domeſtici.
Vide verbo *Familiares Papæ*.

P R I V A T I O.

Juris quæſiti quomodo differat ab excluſione a jure quærendo, cap. 3. n. 11.

P R I V I L E G I U M.

Apoſtolicum ſpecificum non differt ab illo implicito, quod deducitur a ſtatutis habentibus Apoſtolicam confirmationem in forma ſpecifica, ſive ab immemorabili, vel centenaria poſſeſſione, cap. 3. ſub n. 9.

PROCESSUS CONCISTORIALIS.

Quid operetur, cap. 11. n. 17.
Quoad valorem fructuum deſervit ſolum pro adminiculo, nec ex eo concludens probatio deduci poteſt, cap. 12. num. 11.

PROFESSIO, PROFESSUS.

Emiſſa per penſionarium, an & quando cauſet extinctionem penſionis.
Vide verbo *Penſio quoad extinctionem, & ceſſationem*.
Profeſſus in Religione Societatis Jeſu, quando dicatur amittere penſiones, cap. 13. n. 8. & 9.
Ante emiſſionem quarti voti in eadem Religione habetur pro ſcholaſtico ſæculari, adeout ad nutum Superioris poſſit dimitti, dict. cap. 13. n. 9.

P R O T O N O T A R I I.

Apoſtolici numero participantium habent Indultum transferendi penſiones, & pro qua ſumma, cap. 15. numero 24.
Ampliа quamvis officium dimiſerint, dummodo illud ſaltem per triennium habuerint, ibid.
Tenor indulti Protonotariorum.

R

R E G R E S S U S.

Vide *Penſio quoad regreſſum*.
IMportat reſtitutionem, ſive reaſſumptionem non verificabilem in eo, quod nunquam fuit habitum, cap. 16. ſub num. 20.

R E G U L A.

Plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur locum non habet in feudis, officiis, beneficiis, & aliis hujuſmodi in libero commercio non exiſtentibus, cap. 2. numero 2.
Fallit in reſervatione quoad confidentiam, ibid.
De infirmis reſignantibus, quæ vulgo *Regula de viginti* dici ſolent, non intrat in indulto transferendi penſiones, cap. 15. n. 14. & c. 20. n. 9.
Regulæ Cancellariæ renovari ſolent initio Pontificatus, c. 7. num. 17.
Cancellariæ in ordine 53. ſtatuit, ut literis non expeditis diſpenſatio non ſuffragetur, cap. 12. n. 3.

RE-

REGULARIS.

Profeſſus in aliqua religione approbata non eſt capax penſionum, & ſi eas in ſæculo habuerit per profeſſionem amittit, cap. 4. num. 9. cap. 10. n. 3.

RELIGIO.

Societatis Jeſu, reſpectu profeſſorum cum tribus ſimplicibus votis, ante emiſſionem quarti voti, non cauſat vacationem penſionum, prout nec beneficiorum, curam animarum non habentium, cap. 14. n. 8. & 9.

REMEDIUM POSSESSORIUM.

Proficuum eſt in eo, quod pendente judicio ordinario ſuper juſtificatione, non retardatur ſolutio penſionis, cap. 16. ſub num. 10.
Eſt magis proficuum, quam expreſſa obligatio Titularis, ex quo afficit etiam ſucceſſorem, ibid.
In hoc remedio attenditur perſona poſſeſſoris, & actoris, cap. 16. num. 10.
An competat Translatio?
Vide verbo *Translatarius*.
Pro iſto proficuo remedio obtinendo ſolliciti eſſe ſolent penſionarii in initio reſervationis reportare ſolutionem unius termini, vel ejus partis, quamvis anticipatam, c. 16. n. 14.
Competit tam contra primum, quam contra alios ſucceſſores, pro terminis tamen decurſis tempore, quo ipſe ſucceſſor fuit poſſeſſor beneficii, cap. 16. n. 15.
Quid de terminis decurſis, & non exactis de tempore anteceſſoris.
Vide verbo *Penſio quoad exactionem, & ſolutionem*.

RES.

Eadem non poteſt inſolidum eodem de tempore pluribus concedi, c. 7. num. 22.

RESERVATARIUS.

In quo differat a penſionario, cap. 1. num. 10. & cap. 5. num. 2. & 3.
Habetur loco Titularis ex diſpoſitione Bullæ Urbni VIII. dict. cap. 5. num. 3.
Opponere poterat de invaliditate translationis, tanquam principalis intereſſatus, quamvis Titularis non curaſſet opponere, juxta declarationes factas ab Urbano VIII. in plena Signatura, cap. 5. ſub n. 3.

RESERVATIO.

Fructuum potius quam penſio dicitur ea, quæ fit de omnibus Eccleſiæ fructibus, videlicet de quota, cum reſervatione Congruæ in quantitate, vel in aliqua parte, ſeu quota fructuum Titulari, cap. 5. n. 1.
Quoad certos effectus habet ſpeciem penſionis, maxime ad effectum eam transferendi ſuper fructibus, ibid. n. 2.
Quoties fit in fructibus, non autem in uſufructu; quamvis univerſalis, in retentione, vel alio actu, non eſt prohibita, cap. 5. num. 4.
Limita ſi adſit ſpeciale indultum, ibid.

REUS.

In exceptione dicitur actor, cap. 5. num. 5.

REX.

Et Princeps ſæcularis, quomodo diſponat de penſionibus, cap. 3. n. 11.

S

SIGNATURA.

Juſtitiæ, & quandoque illa Gratiæ, cum adeſt aliqua turbiditas, reſcribere ſolet de *Appellatione*, ſive cum clauſula tranſlativa executionis, cap. 16. num. 17.

SIMONIA.

An inducatur ex conſenſu penſionarii in extinctione penſionis cum aliqua recompenſa, cap. 3. ſub num. 1.
Impropriè circa penſiones adhibetur etiam terminus Simoniæ, ibid.

SOLUTIO.

Terminorum per veram pecuniarum numerationem, non autem per confeſſionem de recepto, vel publicum Inſtrumentum quietantiæ, probari debet in reſervatione voluntaria penſionum ſuper beneficio pleno, c. 8. n. 6.
Amplia ut non ſufficiat præſumptiva probatio, deducta ex *l. quicunque, C. de Apoc. publ. l.* 10. cap. 8. n. 7.
Nec ſufficit triennalis obſervantia, ibid. n. 7.
Penſionis non retardatur, pendente judicio ordinario ſuper juſtificatione, cap. 16. num. 10.

SPORTULÆ.

Vide verbo *Auditor Cameræ*.
In Curia ſub vocabulo propinæ ſolent explicari, cap. 16. num. 22.
De jure communi, & vigore Reformationis Pauli V. debentur Judicibus commiſſariis, non autem Ordinariis, ibidem.

STYLUS.

Eſt lex non ſcripta, & ſæpe a caſu initium ſumit, cap. 1. num. 22.
Relinqui debet, cognitis inconvenientibus ex illo reſultantibus, cap. 1. n. 4.
In hac materia penſionum, maxime attendendus, nec ab eo recedendum, cap. 16. num. 7. cap. 19. num. 1. & c. 20. num. 4.
Convertitur in abuſum, & corruptelam, quoties fraudes, & calumnias fovet, cap. 56. num. 8.
Tacitæ legis vim habet, eique cedere debent Doctorum opiniones, c. 19. n. 5.
Datariæ qualis ſit quoad calculationem annorum, vel temporum, ut ſciatur quid tranſmittatur, cap. 19. n. 5.

SUCCESSOR.

Remedium poſſeſſorium afficit etiam ſucceſſorem, cap. 16. num. 10.

SUMMUS PONTIFEX.

Vide *Pontifex Summus*.

SUPERFLUITAS.

Quando excuſabilis, cap. 7. num. 4.

T

TITULARIS.

Ad Titularem ſpectabat juſtificare valorem, & exceſſum juxta Conſtitutionem Urbani VIII. ſuper facultate transferendi & interim non retardabatur exequutio, c. 1. n. 8.
An poſſit offerre penſionariis adminiſtrationem bonorum Eccleſiæ, detracta congrua pro ſeipſo, cap. 11. n. 21.
Rota, & Curia contradicentibus penſionariis id non ſolet admittere, ibid.
An prætendere poſſit ut pro ejus congrua ſibi aſſignari debeant tot bona, per ſe ipſum adminiſtranda, cap. 11. num. 22.
Tenetur juſtificare valorem, ex moderna cautela aſſerendo ſe bene informatum de valore, & capacitate, aſſumendo in ſe onus probandi contrarium, cap. 11. n. 14. cap. 12. n. 5.
Adhuc capax eſt reportare ceſſionem ſolius commoditatis ipſius penſionis, nec ulla conſideratur incompatibilitas actionis, & paſſionis in eodem ſubjecto, c. 14. n. 5.
Acceptando beneficium gravatum quaſi contraxiſſe dicitur cum Penſionariis, ideoque maturatis terminis tenetur ſolvere, quamvis fructus non perceperit, cap. 17. num. 3.
Remanet tamen actio pro ejus indemnitate adverſus prædeceſſorem, qui fructus percipit, d. c. 17. n. 4.

TRANSLATARIUS.

Potitur anterioritate ex tempore reſervationis, eodem modo, quo transferens potiebatur, cap. 15. n. 16.
Eidem competit via exequutiva, aliæque actiones, remedia, & Privilegia, quæ transferri competebant, præterquam circa poſſeſſorium manutentionis, & circa regreſſum, d. cap. 15. n. 17.
Juvatur eadem poſſeſſione transferentis ad plures effectus ex illa produci ſolitos, cap. 15. num. 18. & cap. 16. numer. 11.
Potiſſime beneficio tricennalis poſſeſſionis, quæ relevat ab onere juſtificationis gratiæ, & litterarum, ibid.
E contra exceptiones, quæ competunt adverſus transferentem, etiam illi competunt, cap. 15. n. 19.
Illi competit remedium ſummariiſſimum, de ſtylo tamen practicatur illud immiſſionis, cap. 16. n. 12.

TRANSMISSIO.

Jus petendi exceſſum penſionis translatæ juxta Conſtitutionem Urbani VIII. non tranſmittebatur ad hæredes, ſed cadebat ſub ſpolio, ad commodum Cameræ, vel Eccleſiæ, cap. 1. ſub num. 8.

V

VERBA:

Deſervire debent intentioni, & non intentio verbis, potiuſque inhærendum ſubſtantiæ veritatis, quam formalitati verborum, cap. 15. n. 24.

VIA EXECUTIVA.

Competit literis Apoſtolicis ſuper reſervationem penſionum, cap. 16.
Proficua eſt in penſionibus motu proprio, & pure reſervatis, ſecus in aliis, quæ aliquam explicitam habent conditionem, cap. 16. n. 2.
Experibilis non eſt in penſionibus conditionalibus, ſtante verificatione valoris, ſuper qua datur appellatio ſuſpenſiva quoad utrumque effectum, cap. 6. num. 8. cap. 16. num. 3.
Exercibilis eſt ſuper fructibus beneficii, non autem in perſona, nec in aliis bonis propriis gravatis, cap. 16. n. 4.
Amplia quamvis fructus beneficii ſint conſumpti, ibid.
Non retardatur pendente Judicio ordinario ſuper juſtificatione, cap. 16. n. 10.
Non de facile experibilis eſt contra ſucceſſorem ſuper fructibus futuris, pro terminis maturitatis, & non exactis de tempore anteceſſoris, ſtante prohibitione diligentiarum, quas adhibere tenebatur Penſionarius contra prædeceſſorem Titularem, cap. 16. n. 15.

VOTUM.

Captandæ mortis attendi debet ſolummodo in cauſis, & actibus de Jure Civilis cognitis, cap. 7. n. 7.
Non habet locum in feudis, ibid. n. 9.
Multo minus in beneficiis, & Penſionibus Eccleſiaſticis, & Jure Civili omnino ignotis, ibid. n. 10.
Etiam in materiis civilibus, vel profanis aliquando non attenditur, & plura recenſentur exempla, cap. 7. n. 11.

USUSFRUCTUARIUS.

Alienando, vel cedendo alteri uſumfructum, irrequiſito proprietario non ſolum nulliter alienat vel cedit, ſed etiam illum amittit, c. 9. ſub n. 51.
Contrarium verius de æquitate, ibid.

F I N I S.